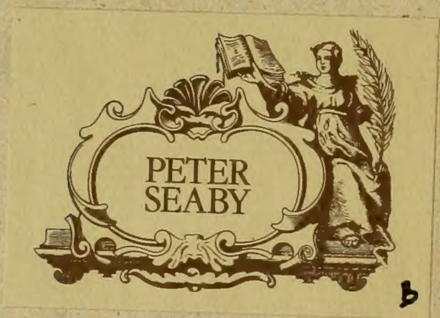

T. Sharp D.D. Preb
of Durham. Arch
Deacon of North:

PETER
SEABY

I.
FAMILIÆ BYZANTINÆ.
II.
CONSTANTINOPOLIS CHRISTIANA.

HISTORIA BYZANTINA

DUPLICI COMMENTARIO ILLUSTRATA.

PRIOR
FAMILIAS AC STEMMATA IMPERATORUM Constantinopolitanorum, cum eorundem Augustorum Nomismatibus, & aliquot Iconibus;
Præterea FAMILIAS DALMATICAS & TURCICAS complectitur:

ALTER
DESCRIPTIONEM URBIS CONSTANTINOPOLITANÆ, qualis extitit sub Imperatoribus Christianis.

Auctore CAROLO DU FRESNE *Domino* DU CANGE, *Regi à Consiliis*,
& Franciæ apud Ambianos Quæstore.

LUTETIÆ PARISIORUM,
Apud LUDOVICUM BILLAINE, Bibliopolam Parisiensem.
CIↃ. IↃC. LXXX.
Cum Privilegio Regis Christianissimi.

ILLUSTRISSIMO VIRO DOMINO D.

IOANNI BAPTISTÆ COLBERT

REGI AB INTIMIS CONSILIIS
ET SECRETIORIBUS MANDATIS,
GENERALI ÆRARII MODERATORI,
SUMMO REGIORUM ÆDIFICIORUM PRÆFECTO,
REGIORUM ORDINUM QUÆSTORI,
Marchioni de Seignelay, Baroni de Seaux, &c.

CAROLVS DV FRESNE F.

Q*VAM lucubrationem aggredior edere in lucem*, VIR ILLUSTRISSIME, *diu anceps non hæsi cujus illam nomine commendarem, præsidioque committerem : occurrit mihi evestigio Tuum ; quippe quæ si quid habet singulare & exquisitum, debere se ultrò Tibi*

agnoſcit, palamque profitetur. Accedit quod argumenti dignitas, quam diſſimulare non poſſum, ad vaſtam illam quâ præſtas mentis & ingenii amplitudinem jure merito mihi viſa eſt in primis pertinere. Cùm enim LUDOVICI *Regis, omnes inter Europæ Principes Maximi, conſiliis quotidie interſis, inde ſi quid ſubripere poſſis otii, hucque oculos reflectere, liceat Tibi non abſimili ſtudio, nec degeneri occupatione, Auguſtorum qui Romano jus orbi olim dixere non aulam modò palatiumve ſubire, ſed & arcanis adeſſe conſeſſibus, reique politicæ quas obſervavere rationes rimari ac penitius inſpicere. Quod cùm feceris, tum verò utriuſque principatus, Romani ſcilicet, vel Græcanici potiùs, (quando de illo hîc præſertim ſermonem inſtituimus) atque Francici inita comparatione, Francicum Romano haud inferiorem eſſe facilè deprehendes, ſeu vires ac potentia, ſeu publicæ rei adminiſtrandæ ratio, ſeu denique inſignia Principum qui imperavere, ornamenta ſpectentur. Nam licèt fugiat neminem ſui fines Imperii longè latéque amplificaſſe Romanos Auguſtos, quis etiam neſcit Galliarum Reges ad extremas uſque mundi regiones conduxiſſe victores exercitus, univerſumque ferè Orbem nominis ſui famâ ac terrore impleſſe? adeò ut quod hi deinceps Occidentale excitarunt tenueruntque Imperium, Orientali nec viribus, potentiâ, opibus, nec ipſarum amplitudine provinciarum vix ac ne vix quidem conceſſiſſe videatur. Quòd ſi utriuſque Principes Imperii conferre inter ſe quis velit, ut de noſtris dicere fuſiùs prætermittam, quorum præſtantia, magnitudo, generoſitas, cæteræque virtutes in omnium ore verſantur, non diſſimulandum*

Romanos aliquot, egregias ob dotes, seu civiles seu bellicas, resque præclarè ac fortiter gestas, non mediocrem sibi gloriam peperisse. At unà fatendum extitisse longè plures, qui iniqua Imperii usurpatione infames, vitam subinde indecoram, nullaque hominum justa commendatione dignam traduxerunt. Atque hîc attendas, oro, VIR ILLUSTRISSIME, *quantùm differant principatus, quibus præsunt ii quos clandestina præcipitis electionis consilia, vel conjuratorum manus, vel militaris denique tumultus ad Imperatorium evexere apicem, ab his quibus imperare solent adsciti ex præscripta rataque natalium prærogativa Principes. Licèt enim, ut dictum à nobis est, Romanum Imperium illustres interdum rexisse viros negari haud queat, illud certè etiam concedendum non tam meriti quàm obsecundantis fortunæ beneficio, eam sibi plerosque laudem fuisse consecutos; alios porrò rapinis, incendiis, cædibus, atque omni scelerum genere ad summæ fastigium dignitatis sic evectos, ut tyranni potiùs, quàm eorum quibus vitam cum dignitate semper auferebant, legitimi successores haberentur. Hinc passim legimus nulla virtutis vel natalium habita ratione, promiscuè ad thronum ascendisse cujuslibet generis homines, adeò ut ex infima etiam plebe numerari inter illos aliqui possint. Ex qua quidem tam fortuitæ ad Imperium successionis, illiusque adipiscendi ratione, nihil utique tam consequens erat, quàm ut variæ identidem exorirentur procerum factiones, intestinaque bella, quorum in tumultu dum invicem illi quasi in scelerum præmium decertabant, vel dum id attendebant unum, ut malè partam auctoritatem adversus sui*

ſimiles tuerentur, invaſere Principes exteri celebriores ditioreſque provincias, infelici adeò tandem Romanæ gentis exitu, ut quæ univerſo penè Orbi jus antea dixerat, diuque ſteterat in Imperio, extincta penitus ac deleta in barbarorum ditionem turpiter abierit. At iſtud conſtat accidiſſe longè rarius iis in regnis, quibus hi præſunt Principes, quos ad ſupremam illam dignitatem jura ſplendorque natalium naturali quaſi ordine promovent: cùm iis populi, qualeſcunque naſci contigerit, ſe ſe ultro ſubjiciant, eoſque vel ab ipſis cunabulis, quaſi cælo delapſos, ſibique divinitus conceſſos, non minori obſervantia & ſummiſſione animi venerentur, quàm ipſos Principes, qui adulta jam ætate ſtatim imperio atque auctoritate potiuntur. Unde fit ut tranquillo curſu ut plurimùm cuncta inibi gerantur, motus ſi qui excitari poſſint ſeditioneſque confeſtim ac facilè conquieſcant, cùm certos & indubitatos, quin & quaſi à Deo datos Principes vereri nemo non amet, & religioni quodammodo ducat. Atque ut id exemplo evidens fiat, num Francorum noſtratium ſuper ea re moderationem Græci olim demirati ſunt, cùm capto à Bulgarorum Rege inter pugnandum Balduino Conſtantinopolitano Imperatore, Flandriæque Comite, per annum integrum reſciri certò non potuiſſet, ſuperſtes-ne an cæſus in prælio, Princeps cui jure natalium debebatur naſcentis Imperii ſucceſſio, Vicarii ſeu Procuratoris titulo ac vice rem publicam duntaxat adminiſtravit, donec de Balduini vita aut morte conſtitiſſet. Et certè quàm id ab ipſorum moribus eſſet alienum, haud ita pridem innotuerat, cùm Romano Diogene Imperatore à Turcis medias inter acies

pariter abducto, unus è proceribus expectato neutiquam Augusti reditu, neglectaque eiusdem libertate, se se continuò in thronum intrusisset. Ex qua quidem arripiendæ apud illos tyrannidis ambitione, factum deinceps ut rariùs Imperatores suam ipsi in posteros transmiserint dignitatem: quod si interdum id acciderit, haud ea diu frui potuerint. Illud porrò ipsum, ex hac quam Tuis sub auspiciis exponimus lucubratione, VIR ILLUSTRISSIME, *licebit in primis colligere, ubi variæ describuntur Imperatorum familiæ, quam quidem non modò ipsorum antiquis aliquot iconibus ac figuris, sed & nomismatibus, cùm* Regio *ex Archeio, tum ex* Tuo *præsertim depromptis,* Regisque *ipsius mandato nostrâ curâ sat pridem in æs incisis adornavimus. Huic verò conficiendæ rei cùm studium* Tuum *impendere haud renueris, tabellasque ipsas æreas benignè nobis ac libenter subministrari curaveris, quid æquius quàm ut illustre* Nomen Tuum *in hujus quasi fronte* Operis *appareret, quo vel inde agnoscant viri eruditi quantùm* Tibi *debeant, qui inter serias illas quas publicis negotiis horas assiduè impertis, concepta dudum ab invictissimo* Rege *de reparandis & in pristinum splendorem collocandis literarum studiis consilia tam sedulus exequeris. Quæ quidem quantopere diligas, & in oculis habeas, testis est favor ille insignis, quo viros eruditos prosequeris, curæque illæ nobiles, quas sub Christianissimi* Regis, *cujus in omnibus gloriæ velificaris, auctoritate, in eorum gratiam tam liberaliter impendis. Testis & illa exquisita Bibliotheca* Tua, *non ex editis modò præstantioribus libris, sed & innumeris cujusvis linguæ*

manu ſcriptis codicibus conflata, quam aliunde literato cuilibet tanta cum humanitate communicas. Unde ſpes affulget fore deinceps ut Rex, poſt fractos tot conjuratorum hoſtium conatus, poſt amplificatos undequaque Regni fines, poſt expugnatas tot urbes ac provincias, ſancitâ tandem ubique, & impoſitâ potiùs quàm compoſitâ pace, præcipiat Tuis inductus conſiliis, inter Palatini otii negotia, ut Regia prorſus illa Byzantinorum Scriptorum editio, quam ſuſpiciunt ubique gentium exteri ut eximium Gallicæ magnificentiæ monumentum, tandem abſolvatur. Porrò cùm in eadem illuſtranda hiſtoria, huc uſque in primis noſtra deſudarit induſtria, emiſſis in lucem aliquot de hoc argumento Commentariis, præter eum qui nunc prodit de Familiis Auguſtis Conſtantinopolitanis; cúmque iſtius quaſi fundus hiſtoriæ ſit Urbs ipſa Conſtantinopolis, primarium quippe præcipuarum, quæ in Imperio geſtæ ſunt, rerum quaſi theatrum, in ea deſcribenda explanandaque operæpretium mihi viſum eſt parte altera hujus voluminis immorari: ex quo ſimul patefiet Chriſtianis omnibus conſilium potentiſſimi illius Orientalis Imperii invaſoris, qui hanc ſibi civitatem in tyrannidis ſuæ quaſi ſolium arcemque præelegit, eò nimirum, ut cùm Chriſtianiſſimæ aliàs Urbis ædificia publica penè omnia, quorum plurima Orbis inter quædam miracula cenſebantur, cùm magnificas etiam illas ædes ſacras, quæ totidem erant Auguſtorum vel Byzantiorum Procerum pietatis argumenta, diruerit in dies, ſoloque æquaverit, ſimul & omnia Chriſtiani nominis inſignia ad ipſas uſque reliquias funditus evertat. Quod certè

conficiat, ni superioris alicujus genii, heroïcæque prorsus virtutis, Princeps aliquis Christianus Abominationem hanc desolationis, ut sacris utar Literis, quàm fieri poterit citò, è loco aliàs tam sancto eliminet, ac prorsus expellat. At quis alius ad tanti expeditionem ponderis sub feliciori, ut aiunt, stella ac faustioribus auspiciis natus esse videri possit, quàm LUDOVICUS MAGNUS? *Num ille ipse est, in quem divinum illud, quod ipsi jactitant Turci ac simul reformidant, oraculum jure merito cadat, non ab alio quàm à Francico Principe Mahumeticam tyrannidem aliquando exscindendam? Verumenimverò qui seriò attenderit ad tot inaudita hactenus patrataque recentibus in bellis scientiæ ejus militaris, prudentiæ, fortitudinis ac felicitatis quasi miracula, augurabitur is dubioprocul, si quis esse debet è Francicis istis Principibus Mahumeticæ dominationis ac superstitionis eversor, Christianæque ibidem religionis assertor ac vindex, vix ac ne vix quidem sperari posse alium à* LUDOVICO, *in quem omnia simul confluunt perfecti undequaque Principis ornamenta. Sed quocumque id vertat, liceat mihi certè faustos conceptorum votorum exitus occupare & adprecari, ad immortalem Regis invictissimi gloriam, ac Tuæ proinde,* VIR ILLUSTRISSIME, *cumulum felicitatis.*

Datum Lutetiæ Parisiorum Kal.
Januarii τῦ νέυ ἔτους MDCLXXX.

PRÆFATIO
AD
FAMILIAS AUGUSTAS BYZANTINAS,

DE GENEALOGICÆ SCIENTIÆ COGNITIONE, ac ejus utilitate.

CUM rerum Byzantinarum Scriptores complures, paucique ex iis, pro eâ quâ par eſt dignitate, notationibus illuſtrati, quæ lucem ſcilicet afferant inſolenti nec protritæ ſcriptioni, typis verè regiis prodierint : huic labori ita ſemper incumbendum exiſtimavi, ut prolixiori ſemel commentario, & qui omnibus ejuſdem argumenti lucubrationibus poſſet accommodari, primùm ii adornarentur, adjunctis deinde ad auctores ipſos, in locis qui editorum induſtriam poſtularent, peculiaribus obſervationibus, ne quod in omnibus fermè occurrit, repetitâ ac inutili, ut fieri ſolet, lectione lector ipſe fatigetur.

Quod enim peculiare habet Hiſtoria Byzantina, & à cæteris diverſum, aut Imperatores, viroſque illuſtres, ac Græcanicas familias ſpectat : aut Urbis Conſtantinopolitanæ deſcriptionem : aut Palatinas & Eccleſiaſticas dignitates : aut denique voces barbaras ac ſemibarbaras, quarum penès ſolos iſtius ævi ſcriptores uſus eſt. Ac in dignitatibus quidem recenſendis & explicandis utilem operam hactenus impenderunt viri doctiſſimi Jacobus Gretzerus & Jacobus Goarus, fuſioribus editis ad Codini librum de Officiis Eccleſiæ & Aulæ Conſtantinopolitanæ commentariis. Neque minori diligentiâ ac ſucceſſu vocabulorum inſolentium, quæ Hiſtoricos Byzantinos ſubobſcuriores reddere, lectoreſque remorari ſolent, notionibus inveſtigandis inſu-

darunt viri de re literariâ perinde optimè meriti, Rigaltius, Meursius, Fabrotus, & aliquot alii, Glossariis editis, quæ reverâ non minimo aliorum vocabulorum accessu ex scriptoribus, quos non viderant, suppleri possunt ac locupletari : adeò ut optandum sit ut & addantur nova, & quæ in variis voluminibus dispersa sunt Glossaria, in unum corpus redigantur ac cogantur.

Cujac. ad L. 7. de Aquæd. Thuan. lib. 11. Hist. Prunet. in Præf. ad Σχεδίω βασιλικώ. Bellon. lib. 2. Observ. c. 102. Thevet. lib. 14. c. 6. Sammarth. in Elog.

Ita Familiæ Byzantinæ, & Urbs ipsa Constantinopolis supersunt illustrandæ, quod nemo hactenus datâ operâ & adhibito accurato satis studio aggressus est : tametsi fatendum, Petrum Gyllium, quem Cujacius, Thuanus, Sammarthanus, aliique, ob singularem eruditionem tantopere extollunt, in Urbis Constantinopolitanæ descriptione haud indiligenter versatum, libris quatuor editis, in quibus ita rem pertractavit, ut pleraque Urbis loca ab Historicis recensita coram inspexerit & contulerit, antequam quod veterum ædificiorum supererat, à Turcis, ejuscemodi antiquorum monumentorum osoribus, necdum esset eversum; diu Constantinopoli moratus, quò à Francisco I. Francorum Rege Codicum Græcorum comparandorum gratiâ missus fuerat. Verùm accurata satis quantumvis sit hæc descriptio, atque ad auctorum Byzantinorum nodos difficiliores dissolvendos non minimè conducat; non tamen est ejusmodi, ut locorum omnium meminerit, vel positiones aut origines descripserit, cùm id præsertim consilii Gyllio fuerit, quæ ævo adhuc suo stabant, antiquæ urbis reliquias cum scriptoribus comparare. Sed cùm infinita propemodum alia, seu ædificia, seu locorum aut tractuum nomina, in iisdem occurrant, quæ ille non recensuit, vel quòd id esset extra operis institutum, vel quòd auctores, qui eorum meminerunt, nondum erant editi cùm scripsit; non inutilem omnino aut injucundam fore operam confidimus, si universa Constantinopolis Christiana methodo aliâ adornetur, Scriptorum scilicet factâ invicem collatione, ex quâ positiones, origines, ac nomenclaturæ ædium locorumque ita possint retegi, ut lumen inde ipsis Scriptoribus affulgeat hac in re interdum obscurioribus. Id porrò qualecunque est operis, quatuor in libros sumus partiti : in quorum primo Byzantii veteris continentur origines; ejus præterea incrementa, quæ debentur Constantino Magno, novâ inditâ appellatione, Urbeque productis muris ampliatâ, Turribus, Arcibus, Portubus, Regionibus, Foris, Aquæductibus, Nymphæis ac Cisternis instructâ cùm ab ipso Constantino, tum ab aliis Augustis. Alter cætera ædificia publica, Circos scilicet, Theatra, Porticus, Horrea, Palatia, ac ædes regias & privatas, atque adeò Urbis tractus : Tertius Ædem Sophianam : Quartus denique ædes alias in Urbe sacras, & ipsius Urbis Suburbana, eorumque omnium origines complectitur.

Altera verò Byzantinæ Historiæ pars, quæ peculiarem exigit commentarium, Stemmata spectat Imperatorum Constantinopolitanorum : horum enim præstat nosse natales ac familias, ut & cognationum gradus atque affinitates; cùm ex iis quædam latè ramos suos propagarint, aliæ etiam cum illustrioribus ex Latinis familiis connubiorum nexu devinctæ sint.

Ac Imperatoriis quidem familiis adjungi etiam fortasse debuerint non tam stemmata, quàm series genealogicæ ac historicæ Principum aliquot Dalmaticorum, quibuscum crebra habuere bella Constantino-

politani Augusti, quorumque frequens occurrit mentio apud Scriptores Byzantinos. Ejusmodi sunt Reges Dalmatiæ & Serviæ, Croatiæ, Bosinæ; Despotæ Serviæ ac Rasciæ, Duces Spalati & S. Sabæ, Celmenses & Uscienses Comites, Zentæ, Joanninæ, Ætoliæ, Montis nigri Toparchæ, ut sileam Castriotarum, Dragasensium, Spanorum, Ducaginorum, & similia stemmata, quorum notitia ad auctores, qui inclinantis jam Imperii tempora attigerunt, omnino est necessaria. Quas quidem familias etsi aliquâ ex parte attigerint Maurus Orbinus Ragusinus, & Joannes Lucius Dalmata, non ita tamen rem pertractarunt, ut ex iis quæ obscura ac intricata sese passim offerunt apud hosce scriptores, tam facilè enucleari queant, cùm vix fieri id possit, nisi collatis eorundem locis, ac invicem comparatis.

Sed & ad Historiæ Byzantinæ partem illam, quæ Francorum nostrorum in Syriam militares expeditiones spectant, Regum ac Principum, atque adeò familiarum, quæ iis in provinciis fixere sedes suas, stemmatum non minùs videtur necessaria cognitio: cùm & crebra cum iis bella susceperint Constantinopolitani Imperatores, invicemque interdum connubiorum affinitates intercesserint, quæ quidem ab eorum Historicis subinde ita enarrantur, ut nisi ejusmodi Principum stemmata lectori aliunde plana sint, vix certo pede in eorum lectione progredi possit. Latina enim familiarum nomina ita deturpata ac perperam inflexa sunt à Græcis scriptoribus, ut rerum etiam nostratium utcumque peritus, in iis quidpiam vix possit subodorari: quod quidem non modò ex Notis nostris ad Nicephori Bryennii, Annæ Comnenæ, & Joannis Cinnami Historiam Comnenicam, sed & ex Historiâ nostrâ Gallo-Byzantinâ, unà cum Villharduino editâ, abundè percipi potest. In quâ quidem hanc Historiæ Byzantinæ partem aliam, quæ Francorum nostrorum militares in Græcos Constantinopolitanos expeditiones spectant, & in hac urbe Orientis præcipuâ, ac in cæteris Imperii Græcanici provinciis stabilitam diu dominationem, haud inutili fortasse operâ, adornare pro virili sumus conati. Utrumque porrò, de Dalmaticis scilicet & Hierosolymitanis familiis, pridem à nobis adornatum est opus, ac editioni paratum.

Fatendum interea ad plenissimam Historiæ lucem nihil esse tam utile, quàm τὸ γενεαλογικὸν, quod præcipuam illius esse partem scribit Polybius. Historia quippe quatuor potissimùm constat partibus, quarum prior, quam πραγματικὴν Scriptores, atque in iis idem Polybius, vocant, argumentum est totius narrationis, quòd circa res de quibus agitur, tota versetur: altera notioni locorum, in quibus eædem peractæ addicta, τοπικὴ: tertia, quæ tempora, quibus intervenere singulæ, discriminat, χρονικὴ: quarta denique γενεαλογικὴ appellatur, quæ hominum, quorum meminit, stemmata ac familias perstringit, vel certè indicat. Atque tres hæ quidem postremæ Historiæ partes priori, quæ, ut diximus, totius narrationis fundamenti vicem præstat, ita accedunt, ut extremam quadamtenus manum apponant scriptioni, quam suis numeris reddunt absolutam, accuratâ scilicet locorum, temporum & personarum observatione.

Polyb. lib. 9.
Eustath. in Præf. ad Dionys. Pereg. Salmas. ad Hist. Aug. p. 254.

Verùm quæ primâ sui origine Historiæ tantùm partes erant, singulæ deinceps ab ipsâ, vel ab eâ parte, quam πραγματικὴν dicunt, divulsæ, argumenti speciem seorsim confecere; adeò ut viri literati, tum è ve-

teribus, tum è recentioribus, de Geographiâ, de Chronologiâ, ac de Genealogiâ libros conſcripſerint. Ut porrò tres iſtæ cognitiones ad formandam rectéque exarandam Hiſtoriam neceſſariæ ſunt, ita ex his poſtrema ſui utilitate in primis commendari debet. Nam ſi Jureconſulti aiunt, *parum eſſe Jus noſſe, ſi perſonæ, quarum causâ conſtitutum eſt, ignorentur:* longè potiori ratione fatendum, eorum qui in Hiſtoriis primas agunt partes, & in hujus mundi ſcenam prodeunt, noſſe genus ac natales, eſſe perneceſſarium. Quod quidem nequaquam rectè omnino percipi poteſt, niſi Genealogicæ ſcientiæ ſubſidio, quæ ad familiarum ſtipites retrogreditur, harum origines inveſtigat, & agnationum vel cognationum gradus accuratè deſcribit. Familias quippe à familiis diſcernit, patrem à filio, agnatum ab agnato, affinitates & inita connubiorum fœdera indicat, ita ut à perſonarum confuſione cuivis facilè ſit ſeſe expedire, dum hac munitus cognitione, ad Hiſtoriam vel conficiendam vel legendam accedit; quâ qui carebit, nullo prorſus fructu ac compendio operam collocabit. Hinc è veteribus non pauci Genealogicæ ſcientiæ totos addixere ſeſe, ejuſdemque argumenti libros conſcripſere; ac præ cæteris quidem Judæi ſeu Hebræi. Proſtant enim Moſis libri, in quibus tantâ accuratione primorum parentum deſcripſit ſtemmata ad ſuam uſque ætatem, ut abſque hoc præſidio, horum ignoraremus nomina & progeniem; & tempora etiam quibus vixere, manerent incerta, nullaque ſupereſſent Chronologis annos à Mundo condito certa ſtatuendi fundamenta: ex quo à Prudentio & Fortunato Pictavienſi Epiſcopo *Genealogi* epitheto donatur. Moſis deinde exemplo Judæi cæteri ita ſcientiam hanc amplexati ſunt, ut ad ſervandam familiarum ſuarum antiquitatis memoriam Genealogias contexerent, quas in templi Hieroſolymitani archivis, majoris causâ ſecuritatis & fidei, deponebant; cùm gentis ſuæ nobilitatem tanto haberent in pretio, ut cum gentibus aliis extraneis connubio jungi prorſus recuſarent. Hinc Eſdram cæteroſque Prophetas Genealogiis ſtudium contuliſſe quidam volunt, ut Judæos à Gentilibus diſcernerent, Judæoſque ipſos à ſummis Pontificibus. Quæ quidem ſedula ac diligens in perſcrutandis familiarum originibus cura ad id temporis uſque perſtitit, quo Herodes Antipatri filius Regiam adeptus eſt dignitatem; qui cùm eſſet natione Idumæus, genteque minùs illuſtri, ne antiquioribus deteriori haberetur conditione, omnia familiarum, quæ ſuo florebant ævo, antiquitatis ac nobilitatis monumenta igne conſumpſit. Tradunt alii ideò Judæorum genealogicas tabulas igni mandaſſe Herodem, ut ſibi liberum eſſet quem luberet ad ſummum Sacerdotium provehere: quod quemadmodum ſcribit Joſephus, qui hoc vellet fungi munere, matre Hebræâ natum ſe probare neceſſe haberet, idque certiſſimis ac authenticis monumentis, teſtibuſque omni exceptione majoribus: unde apud Judæos præcipuum nobilitatis erat argumentum, cùm quis à ſummis Pontificibus prognatum ſe probaret, ut qui à gente purâ, quæque nullam Gentilitatis maculam per extraneum aliquod connubium contraxiſſet. Ut igitur majori cum fide generis & natalium probarentur origines, decreto ſancitum eſt, ut eorum qui nuptias inibant nomina & uxorum familiæ in templi archivis deſcriberentur, etiam teſtibus adhibitis. Sed cùm publica iſta familiarum monumenta ab Herode igne conſumpta eſſent, quæ ſupererant domeſtica, ſingulis ſervare curæ poſt-

Marginal notes:

§. ult. Inſtit. de Iure nat.

Prudent. in Apoth. v. 383. Fortunat. lib. 1. de vita S. Mart.

Honor. Auguſtod. in Gemma animæ lib. 3. c. 53.

Euſeb. Saidus Batricid.

Io. Selden. de Suc. Pontif Ebræor. lib 2. c. 3.

Ioſeph. l. 1. adv. Apion. l. 13. orig. c. 8.

Idem de vita ſua.

modum fuit: quæ quidem ἰδιωτικαὶ ἀπογραφαὶ. & βίβλοι τῶν ἡμερῶν appellantur ab Africano, ex quibus hauſtum quicquid de Chriſti genealogiâ exinde traditum eſt. Verùm cùm ejuſmodi Ephemerides, & domeſtica documenta haud adeò certæ, imò ſubleſtæ pænè fidei haberentur, accidit, ut cùm de familiarum & natalium antiquitate ſermo fieret, variæ ſuper hac re orirentur ſententiæ, deficientibus monumentis authenticis, quæ rem controverſam dirimerent ac dijudicarent, ita ut ad conjecturas & incerta argumenta recurrere neceſſum eſſet, quæ ut vera & indubitata obſtinatiùs quiſque tuebatur. Sed & ſanctum Ambroſium volunt alii rectè exiſtimaſſe, controverſias ac diſceptationes, quæ ſuper genealogiis oriebantur, & quas ut inutiles ac nullius compendii damnat Apoſtolus, eas eſſe, quæ poſt conſumpta igne natalium monumenta illius ævi naſcebantur, quas ἀπεράντους vocat; quòd, ut antiquitas familiarum proderetur, plerique confugerent ad fabulas, ut ab antiquiori gentis ſtipite prognatos ſe firmarent. Quæ certè ſententia cum eo aliquatenus convenit, quod ab Olympiodoro refertur, Judæos, cùm libros ſacros interpretabantur, fabulas, genealogias & traditiones amplecti ſolitos, cùm hæc eorum auctori, & à quo dictati fuerant, prorſus adverſarentur.

Africanus apud Euſeb. l. 1. Hiſt. c. 7.

S. Ambr. in Epiſt ad Timoth.

Olymp. in Eccl. c. 12.

Neque minori curâ in perſcrutandis familiarum originibus ſtudium impendêre Græci, quod eorum de iis conſcripti libri teſtantur, quorum titulos ſaltem ac lemmata poſteris ſervarunt qui non intercidêre ſcriptores. Legimus quippe [a] Epimenidem, [b] Pherecidem Athenienſem, Philiſtum, [c] Andronem, Cynæthonem Lacedæmonium, & Hecatæum, ſcriptores antiquiſſimos, Genealogicos libros conſcripſiſſe. Laudat non ſemel [d] Pauſanias Aſium Genealogum. [e] Simonides cognomento Melicertes, tres Genealogiarum libros ediſſe dicitur. [f] Æacidarum Stemma contexuit Philoxenus, [g] ut Græcorum procerum, qui bellis ad Trojam interfuere, Pollio. Meminit denique [h] Photius Pherecidis Syri Genealogiarum ſcriptoris, ut & [i] Scholiaſtes Apollonii, & Suidas Acuſilai, qui ex æneis tabulis Genealogias conſcripſit.

[a] Laert. lib. 1. Dion. Halyc. lib. 1. p. 10.
[b] Schol. Apollon. p. 3. Suid.
[c] Athen. lib c. 4.
[d] Pauſan in Corinth. in Meſſen.
[e] Suid.
[f] Idem.
[g] Idem.
[h] Phot. Bibl. p. 1187.
[i] Schol. Apoll. l. 4. ſect. 17.

Quinetiam Latinos ac Romanos iis incubuiſſe potiſſimùm, ſatis declarant Commentarii, quos, ut auctor eſt Servius, de Familiis Romanis Varro conſcripſit: quem præterea voluminum ſuorum fœcunditati non nomina tantùm ſeptingentorum Illuſtrium, ſed & imagines inſeruiſſe tradit Plinius. In primis verò Pomponius Atticus, Tullio Oratori admodùm familiaris, quod ejus crebræ ad eundem Atticum ſcriptæ teſtantur Epiſtolæ, in Genealogiis verſatiſſimus fuiſſe perhibetur à Cornelio Nepote, ut qui familiarum Romanarum origines, quas apprimè callebat, literis mandaverit: *Sic*, inquit, *familiarum originem ſubtexuit, ut ex eo clarorum virorum propagines poſſimus cognoſcere. Fecit hoc idem ſeparatim in aliis libris, ut M. Bruti rogatu Iuniam familiam à ſtirpe ad hanc ætatem ordine enumeraverit, notans qui, à quo ortus, quos honores, quibuſque temporibus cepiſſet. Pari modo Marcelli Claudii de Marcellorum; Cornelii, & Fabii Maximi, Fabiorum, & Æmiliorum quoque: quibus libris nihil poteſt eſſe dulcius iis qui aliquam cupiditatem habent notitiæ clarorum virorum.* Quæ quidem Nepotis verba quibuſdam perſuaſere, tradita in Epiſtolâ ad Papirium Pætum, de Gente Papiriâ, inde eundem Tullium tranſcripſiſſe:

Servius.

Plin. lib. 35. c. 2.

Cornel. Nep in Vita. Attici.

Cicerol. 9. Epiſt. fam. 21.

Agell. lib. 13. c. 18.

Messala Corvin. de prog. Aug.

ut & Commentarios de familiâ Porciâ ab Agellio laudatos, ejusdem esse Attici: qui quidem simili ratione possent etiam adscribi Messallæ seni, qui teste Plinio, volumina de Familiis Romanis composuit, quas inter fortè Genealogias illa extitit Augusti, quam præ manibus habemus, ejusdem Imperatoris præcepto exarata, in quâ ab ipso Ænea natales ejus arcessit. Et sanè, si quibusquam aliis, familiarum cognitio necessaria Romanis fuit, qui tanto studio majorum suorum imagines colebant, ut eas in ædium vestibulis, atriis atque porticibus collocarent, ubi lineis quibusdam, quæ ad singulas discurrerent, natalium gradus ac ordo religiosiùs observabatur, ex quibus unde orti, quorum erant, facilè dignosceretur, ita ut tabulam genealogicam quodammodo formarent; quod disertè testatur Plinius, ubi de ejusmodi imaginibus agit: *Stemmata verò lineis discurrebant ad imagines pictas.* Romanos denique Genealogiis impensiùs operam dedisse arguit omnino idem Varro lib. 11. de Vita Populi Romani, scribens, *in conviviis pueros modestos cantasse carmina antiqua, in quibus laudes erant majorum, & assâ* (i. solâ) *voce & cum tubicine*: quod quidem facere minimè potuissent, nisi priùs Genealogicæ scientiæ elementis fuissent imbuti.

Varro apud Non. Marcell. c. 2 n. 70.
Quintil. lib. 1. 9. 17.

Tacit. de morib. Germ.
Magnus Odonell. de vita S. Columbani.

Pari sanè argumento conjicere est, Gallos nostros veteres eidem etiam studium suum præsertim addixisse, cùm legamus proprium fuisse apud illos Bardorum institutum, ut carminum, quæ majorum continebant laudes ac præclara in bellis facinora, relatu, quem ab iis Barditum vocabant, suorum ad prælia prodeuntium accenderent animos, ut apud Lucanum:

Lucan. lib. 1.

Vos quoque qui fortes animos, belloque peremptos,
Laudibus in longum vates admittitis ævum,
Plurima securi fudistis carmina Bardi.

Vuill. Malmesb.
Alberic. Chron.

Leon. Tact. c. 4. §. 6.

Vide Glossar. in Ministellus.

Atque hic quidem mos apud Francos etiam derivatus est, apud quos solemne erat *cantilenâ Rollandi*, hoc est recitatione vel cantu gesta Palatinorum nostrorum Comitum complectente, milites ante prælia ad eorum imitationem provocare: cujusmodi etiam fuere apud Græcos Byzantinos ii, quos παρακλήτορας vocabant, διὰ λόγου διεγείροντες τὸν στρατὸν πρὸς τοὺς ἀγῶνας, ut est apud Leonem in Tacticis. Neque aliud fuit histrionum, quos *Ministellos* vocavit inferior ætas, apud nostros munus. Ii quippe coram Regibus & Magnatibus majorum ac summorum virorum præclarè gesta recitatione vel cantu prædicabant, quò & animos excitarent ad gloriam, & ad propositam tot rectè factorum imitationem in rebus totâ vitâ suâ gerendis impellerent, cùm nihil æquè animum permoveat, quàm avitæ virtutis recordatio. Quin porrò in ejusmodi majorum laudibus recitandis Genealogices cognitio necessaria fuerit, nemo, opinor, inficiabitur. Sed & scribit Silvester Giraldus in Guallensi, seu Cambrensi Britanniæ provinciâ, cujus incolæ etiamnum, ut plerique censent, idioma vetus Gallicum servant, Bardos Cambrenses in commentariis librisque, Principum suorum genealogias ac stemmata descripta habere, quæ, cùm se offert occasio, recitant coram ipsis Principibus. Plura de istius cognitionis utilitate perinde ac necessitate congeri possent, quæ consultò præterimus: hoc tamen silere nefas quod à Græco scriptore traditum est, Oratori etiam esse necessariam, maximè cùm virorum illustrium elogia ac panegyricos aggreditur, in quibus artis est Rethoricæ natalium attingere origines, & ma-

Silv. Girald. in Topogr. Cambr.
Zuerius Boxorn. in Orig. Gall.

Isocrat. in Encom. Busir.

jorum obiter gesta perstringere: *Aut enim respondisse nobilitati pulcrum erit, aut humilius genus illustrasse factis.* Quò spectant ista Paulini Nolani Episcopi scribentis ad Severum: *Opinor & hoc ad cumulum divinæ gratiæ pertinere, quòd sanctitatem laudandam de laudibus generis prædicare ordior. Sed hunc ordinem non à Rethoricis institutis magis quàm de Evangelicis exemplis usurpari doctissimus Lucas mihi testis est, qui Baptistæ beati meritum ab originis claritate detexuit.* Et mox: *Et uxor, inquit, illi erat de filiabus Aaron. Auxit meritum Sacerdotis commemoratâ nobilitate conjugii; & laudaturus vitam, genus antè laudavit, ut venerabilior existeret, qui sanctis parentibus responderet sanctitate ingenitâ, quasi quâdam justitiæ hæreditate*, &c. Habent igitur viri præsertim nobiles in recensione familiæ suæ ferè semper quorum laudes prædicent: habent in avorum revocatâ memoriâ, quasi præ oculis, virtutes præclaraque gesta quæ imitentur, quorum etiam gloriam vendicare sibi fas erit, si ab iis non degenerent. *Non extranea sectetur exempla, cui domestica succedunt magna præcepta*, inquit Senator.

Quintil. l. 3. c. 9.
Paulin. epist. 19. p. 122. 123.
Cassiodor.

Verùm Genealogicæ scientiæ non minimè infirmavit auctoritatem inepta ac insulsa quorundam Scriptorum impudentia, & effrenis, quam sibi fabulas confingendi arrogarunt, licentia. Primi autem plus æquo in hoc scribendi genere sibi Poëtæ indulsere, Theogoniis, seu Deorum genealogiis conscriptis, quibus omnibus præivit quodammodo Orphei Poëtæ antiquissimi Theogonia, cujus ipsemet in [a] Argonauticis meminit, quæque laudatur à Fulgentio & Tzetze ad Lycophronem, qui præterea observat quam is conscripsit Theogoniam à Musæo furatum, vel certè mutuatum. [b] Ejusdem sunt argumenti libri Musæi alterius Atheniensis, [c] Epimenidis, [d] Dromocridis, [e] Æmilii Macri, & aliquot alii, quibus idem lemma ab iis præfixum est. [f] Theogoniam etiam conscripsit Hesiodus, quam Acusilaus emendare aggressus est. Denique ad id scriptionis genus referri possunt eorum qui de Diis inscribuntur Commentarii, ac è Græcis quidem, [g] Simonidis, Cleanthis, Orapionis, Antiochi, Seleuci, Theophrasti, Apollodori, & aliorum aliquot; è Latinis verò Hygini præsertim Augusti liberti. [h] Eundem præterea Hesiodum Heroum genealogias conscripsisse aiunt, quorum natales ab ipsis Diis arcessit: atque hi sunt *Genealogi antiqui*, quorum meminit Tullius, ubi de Diis agit; qui ferè semper invicem discrepabant, ut observat Pausanias. Mirum itaque videri non debet, si Asclepiades in libris de Grammaticâ genealogiam historiæ fabulosæ accensuit; cùm veræ, partes tres attribuat: priorem quidem, quæ in laudibus ac elogiis Deorum, Heroum & virorum illustrium versatur: alteram, quæ locorum ac temporum cognitionem spectat: tertiam demùm, quæ res ipsas gestas commemorat. Quod verò ad falsam seu fictitiam pertinet, unicam speciem statuit Genealogiam, quod ejusmodi, quas diximus, Theogoniis studium plus æquo cuncti impertirent, quas Joannes Chrysostomus eas esse opinatur genealogias, quas damnat Apostolus ut mera figmenta, & quæ suâ ætate veræ-ne essent an falsæ, inutiles agitandi controversias occasiones præberent.

[a] Orph. Argon. p. 17.
Fulgent. lib. 3. Myth. p. 147.
Tzetz. in Lycoph. p. 71.
[b] Laert. in Proœmio.
[c] Idem lib. 1.
[d] Fulgent. lib. 2. p. 141.
[e] Macrob.
[f] Joseph. lib. 1. contra App. Suidas.
[g] Laert. Suid.
[h] Tzetz. in Lyc. p. 38. 51.
Lib. 3. de Nat. Deor.
Pausan. in Arc. p. 280.
Asclepiad. Gram. apud Maussacum ad Plutarch. de Fluminib. p. 176. 177.
Chrysostom. in 1. Epist. ad Tim.

Hisce sanè fabulosis genealogiis videntur adscribi posse, quas de antiquis majoris Britanniæ Regibus contexuere Anglici aliquot scriptores, quorum stemma ab ipso mortalium parente auspicantur, quibus non admodum curæ est, an in fictitiis generationum gradibus, quos statuunt, duorum aut trium millium annorum intercedant anachronismi.

Vvill. Malmesb. Roger. Hoved.

Flavius Angelus. Ejuſmodi etiam ſunt ſtemmata alia, quæ hujus ſæculi Græculi, omni poſito pudore, compoſuere, ubi Imperatorum, aliorumque gentis ſuæ procerum, à quibus ſe prognatos fruſtra perſuadere conantur, indices genealogicos ab ipſo perinde Adamo confinxerunt.

Enimverò longè ab hocce fabuloſo ſcriptionis genere abeſt illud quo in ſtemmatibus contexendis hodie utimur. Nihil quippe temerè vel abſque probatione ingeritur: in delineandis, vel potiùs firmandis generationum gradibus domeſtica adhibentur monumenta, vel diplomata ex Regiis aut Monaſteriorum tabulariis deſumpta, vel Scriptorum denique cujuſque ætatis proferuntur auctoritates. Quæ porrò ipſi aggredimur ſtemmata, non ea ſunt, ut tabulis antiquis compluribus fulciri queant, cùm provinciæ ac regiones, quas Imperatores vel Principes, quorum in hocce opere perſtringuntur natales aut elogia, olim poſſederunt, nationis prorſus barbaræ, & implacabilis domeſticorum documentorum hoſtis imperio hodie ſubjaceant, quæque veteris Chriſtianorum pietatis quicquid ſupereſt monumentorum delere amat. Eapropter non tam genealogiæ in eo exarantur, quàm familiarum deſcriptiones, cùm quæ ad genealogias conſcribendas neceſſaria ſunt, deſint monumenta.

Scitum autem in quo differant apud Latinos Gens & Familia: ut enim Gentem variis conſtantem populis, nationem appellabant; ita poſtmodùm Familiæ, quæ diverſis conſtarent ſtirpibus, id nominis adſcripſerunt: familiam verò proprio nomine appellarunt ſtirpem, quæ à communi ſtipite derivaretur: quod quidem vocabulorum diſcrimen *Feſtus.* attigit Feſtus, ſcribens *gentem Æliam appellari, quæ ex multis familiis conficitur*; quia in Æliâ gente alii *Pæti*, alii *Ligures*, *Cati*, *Lamiæ*, *Tuberones* dicebantur, qui totidem unius gentis vel ſtipitis formabant familias, cùm ex eadem haberentur gente; unde & *Gentiles ex eodem genere orti* eidem Feſto nuncupantur, non tamen ex eâdem familiâ, ex quâ qui erant, *Livius lib. 38.* *Familiares* appellati. Hocce præterea diſcrimen firmat Livius, cùm ait *P. Naſicam orationem habuiſſe plenam veris decoribus, non communiter Corne-* *Suet. in Nerone.* *liæ gentis, ſed propriæ familiæ ſuæ.* Et Suetonius, ubi ait *ex gente Domitiâ* *Salmaſius in Obſ. ad Ius Attic. p. 120. & ſeqq. Henr. Valeſius ad Hiſt. Euſeb. lib. 1. c. 7.* *duas familias claruiſſe, Corvinorum & Ænobarborum.* Contrà Græci γένος appellarunt, φρατρίαν verò quod Latini gentem. Ejuſmodi igitur domeſticorum documentorum defectu, uti cogimur publicis, veterum ſcilicet & recentiorum Scriptorum libris, cùm ad firmandos Principum, quorum exarantur ſtemmata, cognationum gradus; tum ad eorum recitanda geſta, & accuratam temporum quibus vixere, obiere, vel regnavere, obſervationem. Ne verò in recenſendis iiſdem, qui ſubinde laudantur, Scriptoribus abrumperetur ſermonis contextus, ad margines locos remittere ſatius viſum eſt: quæ quidem ſcribendi ratio quibuſdam minùs fortaſſe probabitur, ut qui non adeò inauſpicatum fore opinantur Scriptorem, dum abſurdum nihil, aut à vero abhorrens commemorat, ut ex ſe fidem integram non obtineat à legentibus; neque ut inutiles duntaxat ejuſmodi Auctorum reſpuunt citationes, ſed & perſuaſum habent non eas apponi, niſi ad unicam multifariæ lectionis oſtentationem. Quicquid ſit de aliis, longè nobis ſanè aliud eſt conſilium. Ut enim hoc ſcribendi genere uteremur, impulit omnino viris eruditis fœcundum, quo vivimus, ſæculum, qui niſi adſint certa rerum poſitarum argumenta, haud temerè fidem commodant

dant ſcribentibus: cùm præterea ſcripta ipſa ſeu jure ſeu injuriâ arguendi licentiam ſibi quiſque ultrò arroget. Hac igitur methodo utenti licebit cum ſancto Iſidoro hæc præfari: *Si qua ex his diſplicuerint, erroribus meis paratior venia erit; quia non ſunt referenda ad culpæ meæ titulum, de quibus teſtificatio adhibetur auctorum.* Quòd ſi profectò ſcriptores famæ ſuæ ſolummodo hac in re conſulerent, res ipſas velut è penu ſuo depromptas, velut etiam certas ac minimè controverſas lectoribus obtruderent: cùm id conſequerentur, ut laudarentur ipſi tanquam auctores primarii, cùm honoris id genus contrà ſibi præcidant, locis unde quæ ſcribuntur deprompta ſunt indicatis, quos cuivis liberum erit conſulere: cùm nemo ferè quantumlibet literis imbutus vel omnia ſciat, aut legerit, aut lectorum denique ſemper meminerit. Verùm ut quod in manibus eſt opus ſcriptorum auctoritatibus firmaretur, ea potiſſimum cauſa fuit, quòd cùm minimè integræ in eo edantur hiſtoriæ, ſed eorum, quorum ſtemmata deſcribuntur, elogia duntaxat perſtringantur, ad ipſos fontes remittere lectores viſum eſt, unde rerum quæ leviori attinguntur calamo, fuſiores poſſint haurire narrationes, quas cæteroquin prolixiores dari compendioſa quæ ex profeſſo hîc initur ratio non patitur. Utcunque ſit, eo conſilio, quod dictum jam ſuprà, ita univerſum hoc opus digeſtum eſt, ut quoad præcipuos viros, quorum apud Byzantinos hiſtoricos paſſim mentio injicitur, commentarii vicem præſtet, ſingulorum indicatis natalibus ac dignitatibus, perſoniſque ipſis ejuſdem ſæpe nominis ac cognominis ab invicem diſcretis: quod quidem abſque horum ſtemmatum præſidio, vel certè niſi adhibitâ diligenti curâ aſſequi aliàs haud pronum eſſet. Atque hoc argumento reponimus iis, qui ſcriptionis noſtræ inſtitutum aut improbare volent, aut elevare, quòd ex veteribus ſcriptoribus ac recentioribus concinnata & contexta, nihil ferè videatur continere novi, & quod ab ipſis ſcriptoribus cuivis non liceat expiſcari. Quamvis enim hoc quadamtenus in confeſſo haberi debeat, atque adeò pleraque eorum quæ in hiſce occurrunt commentariis, ab ipſis rerum Byzantinarum, aliiſque ſcriptoribus eſſe mutuata: præterquam tamen quod novâ ac facili methodo digeruntur, inſunt etiam in iis complura ex ſcriptis codicibus, & ex aliquot veterum tabularum monumentis deprompta.

Iſidor. in praef. ad lib. de Eccl. Off.

Ut huic denique Hiſtoriæ Byzantinæ parti lux major affulgeat, ipſumque adornetur opus, Imperatorum quorum ſtemmata deſcribuntur, adjunximus nomiſmata, quòd mutuam ſibi opem videantur impendere ac depoſcere. Atque id quidem eò lubentiori animo à nobis ſuſceptum eſt, quòd poſterioris ævi nummorum cognitio, vel certè inveſtigatio ab Antiquariis, & ejuſmodi rerum ſtudioſis neglecta hactenus fuerit, ſeu quòd malè formatas figuras exhibeant, inſulſaſque, ac ineptas inſcriptiones, ſeu quòd nihil in ſe ferè contineant, quod ad arguta & ingenioſa veterum nomiſmatum ænigmata accedat, quod jam alibi monuimus: ſed cùm quicquid id eſt ad ipſas Auguſtorum Conſtantinopolitanorum familias pertineat, literatis omnibus jucundam rem fore confidimus, ſi ad pleniorem rerum Byzantinarum illuſtrationem, ea quantivis pretii nomiſmata hîc exhiberentur. Hæc autem ſuppeditavit locupletiſſimum REGIS CHRISTIANISSIMI rei nummariæ Gazophylacium, Viri illuſtriſſimi JOANNIS BAPTISTÆ COLBERTI

Regi ab intimis Secretis & Conſiliis nutu, & V. C. PETRI CARCAVII Bibliothecæ Regiæ, ejuſdemque Gazophylacii Curatoris meritiſſimi & doctiſſimi beneficio, additis non paucis ex ipſius D. COLBERTI, virorumque aliorum clariſſimorum pinacothecis, in quibus laudem præcipuam meretur vir admodum eruditus R. P. CLAUDIUS DU MOLINET S. Genovefæ Pariſienſis Canonicus Regularis, qui non contemnendum in Monaſterii ſui ἀρχείῳ neglectorum hactenus ævi inferioris nomiſmatum numerum congeſſit, & pro ſua humanitate gratanter nobiſcum communicavit, de quorum utilitate vel cognitione generatim in eo quod poſt Gloſſarium noſtrum ad Scriptores mediæ & infimæ Latinitatis nuper edidimus Syntagmate fusè ſatis diſſeruimus, ab hocce opere, quod vix tum ſpes eſſet in lucem aliquando proditurum, divulſo. Sed accidit poſtmodum ut curante eodem Viro illuſtriſſimo JOANNE BAPTISTA COLBERTO, ſumptibus regiis dudum noſtrâ curâ in æs inciſa inferioris Imperii nomiſmata in manus noſtras venirent; & ut vir rei literariæ inprimis ſtudioſus LUDOVICUS BILLAINE, Typographus ac Bibliopola Pariſienſis, hujuſce lucubrationis editionem ultro amplecteretur. Quod quidem Syntagma licèt commodiori fortaſſis loco hîc deſcriptum legeretur, quandoquidem ſemel publici juris factum prodiit, rurſum typis mandare haud viſum eſt operæ pretium, cùm illud in laudato opere lector, ſi tanti videatur, poſſit conſulere.

Cæterum licèt haud ſpernendam Auguſtorum inferioris ævi nomiſmatum ſeriem exhibeamus, aliquot tamen extare non diffitemur, quæ aut ad notitiam non venerunt, aut noſtram effugerunt diligentiam, aut denique poſt æri inciſa eadem nomiſmata, ab aliis exarata vel deſcripta ſunt. Ne quid igitur in his lector deſideret, in eorum quam damus deſcriptione, à nobis omiſſa, vel ab aliis delineata, vel nudè etiam duntaxat deſcripta, ſuis locis inſerimus, aſteriſco notata, cùm id pagina patitur: ſed & indicamus quæ in laudata Diſſertatione de recentioris Imperii nomiſmatibus, vel ab aliis ex profeſſo aut obiter enucleantur. Hîc porrò monendus lector, in delineandis iis nomiſmatibus hanc nos rationem ſecutos, ut quoties Imperatorum imagines ſeu figuræ vel in veſtibus, vel in diadematibus, vel denique in inſcriptionibus quidpiam diverſum præferrent, totjes anticas illas nummorum partes recudi curaverimus. Horum autem, quæ damus, nomiſmatum magnitudinem, quomodo ſolent vulgò antiquariæ ejuſmodi ſupellectilis ſtudioſi, triplicem expreſſimus, majorem ſcilicet per I. mediam per II. minorem per III. id eſt primam, ſecundam, & tertiam. Medalliones verò (quorum ingens omnis generis numerus ex unica Regia Gaza depromptus, Regiis auſpiciis, & curâ ejuſdem illuſtriſſimi COLBERTI, elegantiſſimâ ſcalpturâ, & in tabulas grandiores æneas inciſus propediem lucem videbit) litterâ M. ut metalla, aureum per AV. argenteum per AR. æreum per Æ. denotamus. Denique Imperatorum icones ac imagines, quotquot ex veteribus Græcanicis tabellis, aut ex manu deſcriptis, vel etiam editis codicibus nanciſci licuit, in eorum elogiis ſubinde inſeruimus, quòd ad Hiſtoriam Byzantinam illuſtrandam non minimè conducant, & ex earum inſpectione obſcuræ interdum Antiquitati lux affulgeat.

INDEX TABELLARUM,

quæ ad huius operis, atque adeò totius Historiæ Byzantinæ illustrationem, in eo passim inseruntur.

Quæ ex iis nomismata Imperatorum Constantinopolitanorum complectuntur, Regiis impensis scalptæ ac descriptæ sunt.

In Familiis Byzantinis & Dalmaticis.

1. FORTUNA Urbis Constantinopolitanæ, *in ipso libri limine.*
2. CONSTANTINI M. familiæ nomismatum tabella I. *pag.* 13
3. Tabella II. *pag.* 15.
4. Tabella III. *pag.* 17.
5. Tabella IV. *pag.* 19.
6. Tabella V. *pag.* 21.
7. Tabella VI. *pag.* 23.
8. Tabella VII. *pag.* 25.
9. Tabella VIII. *pag.* 27.
10. Tabella IX. *pag.* 29.
11. Tabella X. *pag.* 31.
12. Tabella XI. *pag.* 33.
13. Tabella XII. *pag.* 35.
14. Tabella XIII. *pag.* 37.
15. Tabella XIV. *pag.* 39.
16. Tabella XV. *pag.* 41.
17. IOVIANI Imperatoris nomismata. *pag.* 52.
18. VALENTINIANI Imper. familiæ nomismatum tabella I. *pag.* 54.
19. Tabella II. *pag* 56.
20. THEODOSII M. Imp. familiæ nomismatum Tabella I. *p.* 61.
21. Tabella II. *pag.* 63.
22. Tabella III. *pag.* 65.
23. Tabella IV. *pag.* 67.
24. LEONIS M. Imp. familiæ nomismata. *pag.* 77.
25. ZENONIS Imper. nomismata. *pag.* 81.
26. ANASTASII Imp. nomismata. *pag.* 84.
27. JUSTINI utriusque, & JUSTINIANI nomismatum tabella I. *pag.* 88.
28. Tabella II. *pag.* 90.
29. Tabella III. in qua præterea continentur Gothicorum Italiæ Regum nomismata. *pag* 93.
30. Tabella IV. in qua describuntur aliquot nomismata Regum Franciæ. *pag.* 94.
31. Tabellæ in quibus describuntur JUSTINIANI & THEODORÆ uxoris imagines. *p.* 97.
32. TIBERII Imperatoris nomismata. *pag.* 102.
33. MAURICII Imperatoris nomismata. *pag.* 104.
34. PHOCÆ Imperatoris nomismata. *pag.* 109.
35. HERACLII Imper. familiæ nomismatum tabella I. *p.* 112.
36. Tabella II. *pag.* 114.
37. Tabella III. *pag.* 116
38. LEONIS Isauri nomismata. *p.* 123.
39. NICEPHORI Generalis nomismata. *pag.* 127
40. MICHAELIS Rhangabe nomismata. *pag* 128
41. MICHAELIS Balbi nomismata. *pag.* 131.
42. BASILII Macedonis familiæ nomismata. *pag.* 138.
43. EUDOCIÆ Augustæ, LEONIS & ALEXANDRI filiorum imagines. *pag.* 139.
44. JOANNIS Zimiscæ Imp nomismata. *pag.* 152.
45. DUCÆNÆ familiæ nomismata. *pag.* 159.
46. ROMANI Diogenis, & EUDOCIÆ imagines. *pag.* 162.

47. NICEPHORI Botaniatæ imago Deiparæ. *pag.* 163.
48. COMNENICÆ familiæ nomiſmata. *pag.* 168.
49. ANGELORUM familiæ nomiſmata. *pag.* 201.
50. BALDUINI II. Imp. CP. Bulla aurea. *pag.* 216.
51. LASCARICÆ familiæ nomiſmata. *pag.* 218.
52. PALÆOLOGORUM & Regum Serviæ nomiſmata. *pag.* 230.
53. MICHAELIS Palæologi, THEODORÆ uxoris, & CONSTANTINI filii imagines. *pag.* 233.
54. MANUELIS Palæologi, HELENÆ uxoris & filiorum imagines. *pag.* 242.
55. JOANNIS Palæologi Imp. nummus Piſani Pictoris. *pag.* 246.
56. Inſignia Regum & Toparcharum Dalmatiæ. *pag.* 267.

In Conſtantinopolis Chriſtianæ parte priore.

57. Byzantinorum nomiſmatum tabella I.
58. Tabella II.
59. Boſpori Thracii deſcriptio, & Conſtantinopoleos diviſæ per regiones.
60. Conſtantinopoleos deſcriptio ex Bondelmontio.
61. Columnæ hiſtoriatæ delineatio. *pag.* 78.

In Conſtantinopolis Chriſtianæ parte poſteriore.

62. Sophianæ Eccleſiæ proſpectus exterior. *ante pag.* 1.
63. Ejuſdem ædis ichnographia.
64. Ejuſdem ædis proſpectus interior.
65. Ejuſdem ædis proſpectus alter exterior. *pag.* 5.
66. Ambonis S. Pancratii Romæ, delineatio. *pag.* 69.
67. S. Cæſarii funus. *pag.* 77.
68. S. Joannis Baptiſtæ caput uti Ambiani colitur. *pag.* 100.
69. SSS. Baſilii, Joannis Chryſoſtomi, & Nicolai imagines. *pag.* 120.
70. S. Gregorii Theologi, & parentum ac affinium imagines. *p.* 125.
71. S. Stephani, S. Æcatharinæ, & S. Theclæ imagines. *pag.* 137.
72. Sanctarum Paraſceves, Barbaræ, & Marinæ imagines. *pag.* 149.

FAMILIÆ

FAMILIÆ AUGUSTÆ BYZANTINÆ,

SEU

STEMMATA IMPERATORUM CONSTANTINOPOLITANORUM,

Ex Græcis ac Latinis ſcriptoribus, veteribuſque monumentis accuratè deſcripta:

QVIBVS ACCEDVNT

Eorundem Auguſtorum Icones aliquot, ex tabellis Græcanicis, ac Codicibus manuſcriptis.

Præterea Nomiſmata aurea, argentea, ærea, à Conſtantino M. ad Conſtantinum Dragazen, ex Regis Chriſtianiſſimi aliorumque Gazophylaciis, per ſingulas familias digeſta.

INDEX STEMMATUM IMPERATORUM CONSTANTINOPOLITANORUM,

Quæ in hoc opere deſcribuntur.

I. Familia Conſtantini M. A.
II. Familia Joviniani A.
III. Familia Valentiniani A.
IV. Familia Theodoſii A.
V. Familia Leonis M. A.
VI. Familia Zenonis A.
VII. Familia Anaſtaſii A.
VIII. Familia Juſtini & Juſtiniani AA.
IX. Familia Tiberii A.
X. Familia Mauricii A.
XI. Familia Phocæ A.
XII. Familia Heraclii A.
XIII. Familia Leonis Iſauri A.
XIV. Familia Nicephori Generalis A.
XV. Familia Michaëlis Rhangabe A.
XVI. Familia Leonis Armenii A.
XVII. Familia Michaëlis Balbi A.
XVIII. Familia Theodoræ A. Theophili Imp. uxoris.
XIX. Familia Baſilii Macedonis A.
XX. Familia Romani Lacapeni A.
XXI. Familia Nicephori Phocæ A.
XXII. Familia Sclerorum.
XXIII. Familia Joannis Zimiſcæ A.
XXIV. Familia Argyrorum.
XXV. Familia Argyrorum Italicorum.
XXVI. Familia Ducarum.
XXVII. Stemma Ducaginorum.
XXVIII. Stemma Comnenorum.
XXIX. Stemma Imperatorum Trapezuntinorum ex gente Comnenica.
XXX. Stemma Comnenorum Arianitarum.
XXXI. Familia Comnenorum Sabaudica.
XXXII. Familia Angelorum.
XXXIII. Familia Angelorum Drivaſtenſis.
XXXIV. Familia Angelorum Nivernenſis.
XXXV. Familia Branarum.
XXXVI. Familiæ Impp. Conſtantinopolitanorum ex gente Francica.
XXXVII. Familia Laſcarica.
XXXVIII. Familia Vatatzarum.
XXXIX. Stemma Comitum Intemelienſium in Liguribus, qui Laſcaricum cognomen aſſumpſere.
XL. Stemma Palæologorum.
XLI. Stemma Marchionum Monferratenſium ex gente Palæologorum.
XLII. Familia Palæologorum Biſſypatorum.
XLIII. Familia Cantacuzenorum.

P. Giffart delin. et sculp.

Familiæ CONSTANTINI M. Imp. Nomismatum Tabella I.

CONSTANTIUS CHLORUS.

CONSTANTIVS CAES. *Constantius laureatus.*
PROVIDENTIA AVGG. *Ædificium, seu castra prætoria*, uti vult Occo, *infrà*, PR.
XC VI *in corona quercea aut laurea, in medio nummo.*
CONSTANTIVS NOB. CAES. *Constantius laureatus.*
GENIO POPVLI ROMANI. *Genius nudus, dextrâ pateram, sinistrâ cornucopiæ, sub patera, stellula, infrà*, ST. Martianus Capella l. 2. *Populi genio, cùm generalis poscitur, supplicant, & unusquisque gubernatori proprio dependit obsequium.*
GENIO POPVLI ROMANI. *Genius, ut suprà, stans ante aram accensam, infrà*, PLG.
PRINCIPI IVVENTVTIS. *Imperat. paludatus stans, dextrâ spiculum, sinistrâ globum, infrà*, PROM.
PIETAS AVGG. *Figura militaris, sinistrâ spiculum tenens, dextrâ figuram stolatam erigens, infrà*, PTR. Vide Tristanum p. 395.
FELIX ADVENTVS AVGG. NN. *Figura stolata stans, dextrâ labarum, infrà*, KYZ.
SACRA MONETA AVGG ET CAESS NN. *Dea Moneta, dextrâ bilancem, sinistrâ cornucopiæ, infrà*, ST.
SALVIS AVGG ET CAESS FEL KART. *Figura stolata, dextrâ papavera, sinistrâ spicas, infrà*, T. Martianus Capella lib. 6. de Carthagine: *Inclyta pridem armis, nunc felicitate reverenda.* Et Porphyrius in Paneg.

Nunc se felicem, nunc se sub nominis arce
Tutam, quod Karthago decus venerabile gestat.

Vide Tristanum to. 3. p. 86. 252.
FORTVNAE REDVCI CAESS NN. *Figura stolata, sinistrâ cornu Amaltheæ, dextrâ gubernaculum: ad pedes rota, ad latera*, B, *, *infrà*, TR.
CONSTANTIVS NOB CAES. *Constantius cum casside & hasta.*
GENIO POPVLI ROMANI. *Genius stans ante aram accensam, infrà*, PLG.
CONCORDIA MILITVM. *Duæ figuræ militares stantes, tenentes globulum cui insistit figura alia, utrique sertum porrigens, infrà*, PR. Vide Tristanum p. 395.
CONSTANTIVS NOB CAES. *Constantius laureatus, sinistrâ clypeum, dextra erecta.*
GENIO POPVLI ROMANI. *Genius stans ante aram accensam, ad latus* A, *infrà*, PLC. Vide Tristanum p. 392.
CONSTANTIVS NOB C. *Constantius cum corona radiata.*
VNDIQVE VICTORES. *Imp. habitu militari, & paludatus stans; dextrâ globum, sinistrâ hastam, infrà*, D. Similis typi ac inscriptionis occurrit Numeriani Imp. nummus. Vide Occon. p. 511.
PROVIDENT DEOR. *Figura stolata sedens, dextrâ bacillum, sinistrâ hastile, ad pedes globulus, infrà*, II. Vide Tristanum p. 394.
V XX *in corona quercea, in medio nummo, infrà*, T.
VOT X FK. *in corona quercea, in medio nummo.* Id est, *Vota Decennaliorum*, & *Felix Karthago.* Vide Tristanum.
CONSTANTIVS NOB C. *Constantius laureatus.*
VICTORIA SARMAT. *Castra prætoria, infrà, quatuor figuræ exiguæ ante aram.* Ad hanc victoriam referri debet quod tradit Anonymus Valesianus, Constantinum cùm bello Sarmatico cum patre prima militiæ exerceret rudimenta, *juvenisq; equestris militaret, ferocem barbarum capillis tentis raptum ante pedes Galerii Imp. adduxisse.*
VIRTVS MILITVM. *Castra prætoria, ut suprà.* In tabella secunda collocatur. Vide Tristanum p. 397.
CONSTANTIVS NOB C. *Constantius cum corona radiata, habitu Consulari, dextrâ scipionem, cui insistit aquila.*
VIRTVS AVGG. *spolia inter duos captivos, infrà*, B. Ex tabella secunda.
DN CONSTANTIO NOB C. *Constantius laureatus.*
PRINCIPI IVVENTVTIS. *Imp. habitu militari stans, dextrâ spiculum, sinistrâ globum, infrà*, PROM.
IMP C CONSTANTIVS PF AVG. *Caput nudum Imp. laureatum.*
FIDES MILITVM. *Figura stolata sedens, dextrâ sertum, sinistrâ signum militare, infrà*, PT.
* FL VAL CONSTANTIVS NOB C.
PROVIDENTIAE CAESS. *Ædificium, infrà*, RQ. Occo.
* GENIO POPVLI ROMANI. Occo.
* VOT X. *in corona quercea, infrà*, FF. Occo
* VICTORIA BEATISSIMORVM CAESS. *Victoria sedens cum clypeo, cui inscript.* VOT X. Occo.
IMP CONSTANTIVS PF AVG. *Imp. cum casside, spiculo, & clypeo.*
VIRTVS AVGG ET CAESS NN. *Imp. eques, sinistrâ clypeum, dextrâ spiculum in duos captivos contorquens, infrà*, NOS.
* FIDES MILITVM. *Figura stolata sedens, dextrâ labarum, sinistrâ signum militare, infrà*, ST. Occo.
* FIDES MILITVM AVGG ET CAESS NN. *Figura stolata stans, utraque manu tenens signum militare, infrà*, AQS. Occo.
* SACMON VRB AVGG ET CAESS NN. *Dea Moneta, infrà*, AP. Occo.
ΦΛ ΚΩΝCΤΑΝΤΙΟC Κ. *Imp. laureatus.*
Figura stolata spoliis insidens, dextrâ victoriolam cum serto, sinistrâ hastile, ad latera, L. H. Vide Tristanum p. 398.
DIVO CONSTANTIO PIO. *Imp. velatus & laureatus.*
MEMORIA FELIX. *Ara, inter duas aquilas, infrà*, PLN. Constantii ἀποθέωσιν, quæ in hoc & sequentibus nummis describitur, attigere Porphyrius in Paneg. & Euseb. l. 8. Hist. Eccl. c. 26.
Ead. inscriptio, & eadem Ara, sed alterius figuræ, infrà, PLC.
CONSECRATIO. *Ara, cui insistit aquila, infrà*, PLC.
DIVO CONSTANTIO AVG. *Imp. velatus.*
MEMORIA DIVI CONSTANTI. *Templum, cui insistit aquila, infrà*, ST.
DIVO CONSTANTIO AVG. *Imp. laureatus.*
CONSECRATIO. *Aquila, infrà*, PLC.

P. Giffart delin. et sculp.

Familiæ CONSTANTINI M. Nomiſmatum Tab. II.

DIVO CONSTANTIO PIO PRINC. *Conſtantius velatus & laureatus.*

MEMORIAE AETERNAE. *Aquila, infrà*, E I. Alium proferunt Triſt. p. 399. & Pat. p. 448. ejuſdem inſcript. in quo Leo gradiens effictus.

DIVO CONSTANTIO PIO PRINCIPI. *Conſtantius velatus & laureatus.*

REQVIES OPTIMORVM MERITORVM. *Figura ſtolata ſedens, dextra protenſa, ſiniſtrâ bacillum, infrà*, RP.

REQVIES OPTIMOR MERIT. *Eadem figura velata, infrà*, PR.

IMP MAXENTIVS DIVO CONSTANTIO ADFINI. *Conſtantius velatus.*

AETERNA MEMORIA. *Templum cui inſiſtit aquila, infrà*, MOSTR. Quod Conſtantii Chlori *adfinis* memoriæ, in benevolentiæ & neceſſitudinis argumentum præſtitit in nummo Maxentius, id ipſum paulò antè præſtiterat Maximiano ſocero, in nummis aliis, qui hoſce characteres præferunt: *Divo Maximiano patri Maxentius Aug.* & *Imp. Maxentius divo Maximiano ſocero.* Quod etiam teſtatus eſt in filium, *Imp. Maxentius divo Romulo Aug. filio.* Hîc omittimus duos ſequentes nummos, qui in tabella proxima deſcripti ſunt, ut & Helenæ Conſtantii uxoris, quod in tabella decima quinta rurſum ii deſcribantur.

FL. MAX. THEODORA.

FL. MAX. THEODORA AVG. *Theodora.*

PIETAS ROMANA. *Figura muliebris infantulum in manibus tenens.* Vide Triſtan. p. 420. & Patinum p. 450.

CONSTANTINUS M.

CONSTANTINVS NOB CAES. *Conſtant. laureatus.*

VIRTVS AVGG ET CAESS NN. *Conſtantinus eques, ſiniſtrâ clypeum tenens, dextrâ ſpiculum in duos captivos vibrans, infrà*, P T.

VIRTVS AVGG ET CAESS NN. *Figura militaris gradiens, dextrâ haſtile, ſiniſtrâ ſignum militare ad humerum, infrà*, AQT.

PERPETVA VIRTVS. *Figura militaris gradiens, dextrâ haſtile, ſiniſtrâ clypeum, infrà*, ST.

CONSERVATORES KART SVAE. *Figura ſtolata ſtans in templi porticu, dextrâ ac ſiniſtrâ ſpicas aut papavera, infrà*, KΔ.

HERCVLI CONSERVATORI CAES. *Figura nuda, leonem ſuffocans, infrà*, STR. Vide Triſtanum p. 528. & Patinum p. 464.

* *Eadem inſcriptio. Jupiter ſtans, infrà*, SMAL. Patinus p. 464.

GLORIA EXERCITVS. *Duæ figuræ militares cum haſtili & clypeo, inter duo ſigna militaria: infrà*, PLC. *al.* SHHB. *al.* PCONS *alius unicum ſignum militare præfert.*

CONSTANTINVS NOB C. *Conſt. galeatus, dextrâ equum freno tenens, ſiniſtrâ clypeum, in quo effictæ duæ figuræ ſtolatæ.* Vide Diſſert. n. 14.

BEATA TRANQVILLITAS. *Cippus in quo ſcriptum*, VOTIS XX. *ſuprà cippum globus, infrà*, TRO.

FL VAL CONSTANTINVS NC. *Conſt. laureatus.*

GENIO POPVLI ROMANI. *Genius dextrâ pateram ad aram protendens, ſiniſtrâ cornucopiæ, ad latus*, N. *infrà*, PLC.

PRINCIPI IVVENTVTIS. *Figura militaris paludata ſtans, dextrâ & ſiniſtrâ duo ſigna militaria tenens, ad latera*, S. A. *infrà*, PTR.

MARTI PROPVGNATORI. *Figura militaris gradiens, dextrâ haſtile, ſiniſtrâ clypeum, infrà*, PTR.

* IMP CONSTANTINVS AVG. *Imp. cum diademate, dextrâ faſcem ſpiculorum, vel ſagittarum, vel denique quatuor ſceptrorum, ut vult Triſtanus, ſiniſtrâ ſpiculum, vel ſceptrum.*

IOVI CONSERVATORI. *Jupiter nudus ſtans, dextrâ globum, ſiniſtrâ ſpiculum, ad latera, lunula, & B. infrà*, SMAL. Triſtan. p. 529.

CONSTANTINVS AVG. *Imp. laureatus.*

SARMATIA DEVICTA. *Victoria ſtans, dextrâ palmam, ſiniſtrâ ſpolia, pede captivum proterens, infrà*, PTR. Vide Patinum p. 466. Conſtantini M. de Sarmatis victoriam, poſt bellum Cibalenſe narrant Zoſimus lib. 2. extremo, Euſebius de vita Conſtantini lib. 4. cap. 5. 6. & Sozomenus lib. 1. cap. 8. Hanc etiam attigit Porphyrius in Panegyrico:

Tantorum merita ſtatues captiva tropæa
Victor Sarmatiæ toties.

Bellum illud Sarmaticum peractum annis 319. 320. 321. & 322. ex variis legibus Codicis Theodoſiani colligit Jacobus Gotofredus: victoriam verò Sarmaticam faſtis inſcriptam 6. Kal. Aug. docemur ex Bucheriano Kalendario.

Eadem inſcriptio & figura, infrà, SIRM.

PROVIDENTIA AVGG. *Ædificium, cui imminet ſtellula, infrà*, PTR. *al.* PTRE. Vide Anton. Auguſtin. dial. 2. & Patinum p. 466.

Ead. inſcriptio & figura, infrà, SMNE.

DN CONSTANTINVS MAX AVG. *deinde*, VOT XX. *in corona quercea, infrà*, SMHB.

CONSTANTINVS AVG. *Caput nudum Conſtantini cum diademate ex lapillis.*

DN CONSTANTINI MAX AVG. *deinde*, VOT XXX. *in corona quercea, infrà*, SMHB.

VIRTVS AVGG NS. *Ædificium cui imminet ſtella, ad latus*, E, *infrà*, CON. *al.* PCONST.

P. Giffart delin. et sculp.

Familiæ CONSTANTINI M. Imp. Nomiſmatum Tabella III.

FL' VAL CONSTANTINVS NOB C. *Conſt. laureatus.*
PLVR NATAL FEL. *In corona quercea.* Vide Diſſert. n. 41.
* PMTR PPP COS IIII PROCOS. *Figura muliebris ſedens, ſiniſtrâ baculum, dextrâ . . . infrà,* PTR. Vide Spanheimium p. 711.
* CONSERVATORI AFRICAE SVAE. *Figura togata ſtans, dextrâ labarum, ſiniſtrâ cornucopiæ inverſum, ſub pedibus animal, infrà,* N. & SFF. Occo.

CONSTANTINVS AVG. *Imp. cum galea, dextrâ ſpiculum ad humerum, ſiniſtrâ clypeum.*
PRINCIPI IVVENTVTIS. *Imp. habitu militari paludatus ſtans, dextrâ globum, ſiniſtrâ haſtam, ad latus ſtellula, infrà,* PLN.

CONSTANTINVS AVG. *Imp. galeatus.*
BEATA TRANQVILLITAS. *Cippus in quo ſcriptum* VOTIS XX. *ſuprà cippum globus, cui imminent tres ſtellulæ, infrà,* STR. *al.* PTR. *al.* PLC. *al.* PLCN.
VIRTVS EXERCIT. *Trophæum inter duos captivos, ad latera* T. F. *infrà,* PTR. *al.* STR. Vide Patinum p. 459 466.
* *Ead. inſcript. labarum in crucem deſinens, à quo pendet ſiparum, in quo ſcript.* VOT XX. *inter duos captivos, infrà,* PLN. Triſtan. p. 550.
* SAPIENTIA EXERCITVS. *Altare cui noctua inſidet, ad latus dextrum clypeus, ad ſiniſtrum galea, in medio ſceptrum ſeu haſtile, infrà,* AS. Triſtan. p. 552.
SAECVLI FELICITAS. *Cippus ſuſtinens circulum, in quo ſcript.* AVG. *ad latera,* P. R. *infrà,* S.

CONSTANTINVS AVG. *Imp. cum diademate radiato, dextrâ ſcipionem cui imminet aquila.*
BEATA TRANQVILLITAS. *Cippus, ut ſuprà, cum ead. inſcript. ad latera,* F. R. *infrà,* PLGN.

CONSTANTINVS MAX AVG. *Imp. cum diademate ex lapillis.*
VICTORIAE AVGVSTI. *Figura ſtolata ſedens, dextrâ ſpicas, ſiniſtrâ cornucopiæ, à tergo victoria ſertum ejus capiti imponens.* Victoriarum ejuſmodi coronas porrigentium crebra in nummis viſitur delineatio. Saluſt. l. 2. apud Non. c. 2. *Transenna demiſſum victoriæ ſimulachrum cum machinato ſtrepitu coronam capiti imponebat.*
VICTORIA GOTHICA. *Figura ſtolata & galeata ſpoliis inſidens, ſiniſtrâ haſtile, dextram porrigit victoriæ ſertum offerenti, & captivum adducenti.* Vide Zozimum lib. 2. pag. 680. Vitam Conſtantini lib. 1. c. 8. Anonymum Valeſian. p. 474. 476. & Calendaria Hervagianum & Bucherianum, prid. Non. & 5. Id. Febr.
SECVRITATI PERPETVAE DO NN. *Figura muliebris cippo innixa, inter duos captivos, dextram capiti apponens, ſiniſtrâ tenens ſcipionem.*
SPES PVBLICA. *Labarum cujus haſtile in Chriſti monogramma deſinit, in ſiparo tres globuli, ſub labaro ſerpens, ad latus,* A. *infrà,* CONS. Vide Baron. an. 325. n. 206. Gretzer. p. 1803. Sadam in Append. ad Anton. Auguſt. &c.
* SALVS REIP. *Pons, cui inſiſtunt tres figuræ, prima militari habitu, haſtam dextrâ: ſecunda, victoria ſiniſtrâ trophæum: tertia ſupplicis, ſub ponte Danubii fluvii effigies, cum inſcr.* DANVBIVS. Ant. Auguſt. dial. 3. Thevetus l. 19. c. 4.
* FELICITAS PERPETVA AVG ET CAESS NN. *Imp. ſedens paludatus, cui adſtant duæ figuræ militares.* Vide Stradam p. 173. Occon. p. 538.

CONSTANTINVS MAX AVG. *Imp. cum diademate ex lapillis.*
VICTORIA CONSTANTINI AVG. *Victoria ſpoliis inſidens, utraque manu clypeum tenet, quem ſuſtentat genius, in quo ſcript.* VOT XXX. *infrà,* SMNC.
Ead. inſcriptio. Victoria ſtans, dextrâ trophæum, ſiniſtrâ palmam, ad latera, Chriſti monogramma, & XXII. *infrà,* SMAN.
GLORIA ROMANORVM. *Figura ſtolata & galeata, ſpoliis inſidens, dextrâ globum, cui inſiſtit victoriola, ſiniſtrâ ſcipionem, infrà,* CONS.
GLORIA EXERCITVS. *Duæ figuræ militares cum haſta & clypeo, inter duo ſigna militaria, infrà,* SMNL. Vide Anton. Auguſt. dial. 1. Bar. an. 312. n. 26. & Gretz. to. 3. l 1. c. 6.
CONSTANTINIANA DAFNE. *Victoria ſedens, dextrâ ſcipioni innixa, lævâ laurum, ad latus dextrum, trophæum, ad pedes captivus, infrà,* CONS. Vide Jac. Gotofredum ad leg. 2. Cod. Th. de Aquæductu. & Valeſium ad l. 19. Ammiani, præterea Bar. an. 350. n. 14. Oct. Stradam p. 214. Gretzer. to. 3. lib. 5. c. 31. Occon. p. 537. Patinum p. 466. &c.
LIBERTAS PVBLICA. *Victoria navi inſiſtens, utraque manu ſertum, infrà,* CONS.
EXVPERATOR OMNIVM GENTIVM. *Figura militaris ſpoliis inſidens inter duos captivos, dextrâ globum cum victoriola, ſiniſtrâ haſtili innixa.* Vide Lampridium in Commodo.
VOTA PVBLICA. *Dea Iſis ſtans cum ſiſtro.* Vide Triſtanum p. 534. & Patinum p. 465.
SALVIS AVG ET CAESS FEL KART. *Figura muliebris ſtans, dextrâ papavera, ſiniſtrâ fructus, infrà,* N. Vide Triſtan. p. 535.

CONSTANTINVS PF AVG. *Caput Conſt. laureatum.*
SECVRITAS REIPVBLICAE. *Figura muliebris, ſiniſtrâ cippo innixa, dextram capiti apponit, infrà,* TR.
SOLI INVICTO COMITI. *Imp. militari habitu & paludatus, dextrâ labarum, ſiniſtrâ ſcipionem, cui adſtat figura nuda ſertum capiti imponens, infrà,* AQ.
VIRTVS EXERCITVS GALL. *Figura nuda & galeata gradiens, inter duos captivos, dextrâ haſtile, ſiniſtrâ trophæum ad humerum, infrà,* SIS.
VIRTVS AVGVSTI. *Leo plena facie, ſuprà, clava, infrà,* PARL.
VICTORIA CONSTANTINI AVG. *Victoria ſtans inter duos captivos, dextrâ ſertum, ſiniſtrâ palmam, infrà,* SMTS.
VICTORE AVG N VOTIS. *Victoria ſpoliis inſidens, clypeum tenens, cui inſcr.* VOT X MVL XX. *huic adſtat trophæum inter 2. captivos, infrà,* PT.
GLORIA EXERCITVS GALL. *Imp. habitu militari eques, dextram protendens, infrà,* PTR. Vide Diſſert. n. 53. 54.
FELICITAS REIPVBLICAE. *Imp. habitu militari pro tribunali ſedens, cui adſtant duo milites, infrà duæ figuræ flexis genibus coram tribunali, infrà,* PTR.
* FELICITAS AVGG NN. *Figura ſtolata ſedens, cum ſtellula, infrà,* PLN. Æreus.
PRINCIPIS PROVIDENTISSIMI. *Cippus, vel columna, cui inſiſtit aquila vel noctua, cippo inſcript.* SAPIENTIA. *ad latera, galea, & clypeus cum haſtili, infrà,* PARL. Vide Triſtan. p. 535. & Patinum p. 116.
PRINCIPI IVVENTVTIS. *Imp. habitu militari ſtans, dextrâ ſpiculum, ſiniſtrâ globum, infrà,* PTR.
GAVDIVM ROMANORVM. *Trophæum, ad cujus pedes mulier ſedens, dextro innixa brachio, infrà,* FRANCIA. V. Diſſert. n. 55.
Similis inſcr. & figura, infrà, ALEMANNIA.
GAVDIVM REIPVBLICAE. *Imp. paludatus ſtans, dextrâ globum porrigit figuræ militari exiguæ, à tergo adſtat alter parvulus, infrà,* PTR.
SECVRITAS AVGG. *Figura muliebris cippo innixa, ad latus ſtellula, infrà,* PLM.
* FELIX PROCESSVS COS VI. V. Spanh. p. 705.

IV
MARTI CONSERVATORI
PTR
CONCORD MILIT
PLN
VIRTVS MILITVM
TI
VOTIS V MVLTIS X
PTR
FELICIA TEMPORA
VBIQVE VICTOR
PTR
IMP CONSTANTINVS AVG
VICTORIA AVGG NN
TRS
CONSTANTINVS P AVG
ADVENTVS AVG
PLN
COMITI AVGG NN
PLN
MARTI CONSERVATORI
IMP CONSTANTINVS PF AVG
VICTORIAE LAETAE PRINC PERP
VOT PR
ASIS
IMP CONSTANTINVS AVG
SOLI INVICTO COMITI
IOVI CONSERVATORI
SIS
IMP CONSTANTINVS AVG
SOLI INVICTO COMITI
PTR
IMP CONSTANTINVS PF AVG
GLORIA PERPET
RP
FVNDAT PACIS
RP
CONSTANTINVS PF AVG
CONSERV VRB SVAE
TT
IMP CONSTANTINVS PF AVG
MARTI PATRI PROPVGNATORI
PTR
MARTI PATRI CONSERVATORI
PTR
MARTI CONSERVATORI
SOLI INVICTO COMITI
SARL
PRINCIPI IVVENTVTIS
PTR
PRINCIPI IVVENTVTIS
PTR
SECVRIT PERPET D D N N
PLC
SPQR OPTIMO PRINCIPI
MOSTQ
CONCORDIA FELIX D D N N
PLC
CONSTANTINO P AVG BAP NAT
PLC
CLARITAS REIPVBLICAE
PLN
CONSTANTINVS MAX AVG
CONSTANTINIANA DAFNE
CONS
IMP CONSTANTINVS MAX AVG
VICTORIAE LAETAE PRINC PERP
VOT PR
ST
P. Giffart delin. et sculp.

Familiæ CONSTANTINI M. Imp. Nomiſmatum Tabella IV.

MATRI CONSERVATORI. *Figura militaris ſtans, dextrâ haſtile, ſiniſtrâ clypeo innixa, ad latera,* T. F. *infrà,* PTR. Vide Patin. p. 464.
CONCORD MILIT. *Figura militaris ſtans, utrâque manu duo ſigna militaria, infrà,* PLN. Vide Baron. an. 307. n. 15. Patinum p. 459.
VIRTVS MILITVM. *Ædificium, infrà,* TI.
VOTIS MVLTIS X. *Victoria ſtans, clypeum, cui inſcript.* VICTORIA AVG. *cippo innixum tenens.*
FELICIA. *Quatuor pueruli, quatuor anni tempora deſignantes, infrà,* TEMPORA.
VBIQVE VICTOR. *Figura militaris paludata ſtans, dextrâ ſpiculum, ſiniſtrâ globum, ad pedes duo captivi, infrà,* PTR. Vide Triſtan. p. 536. & Patinum p. 465.

IMP CONSTANTINVS AVG. *Imp. cum diademate ex unionibus.*
VICTORIA AVGG NN. *Victoria ſtans, dextrâ ſertum, ſiniſtrâ palmam, infrà,* TRS.

CONSTANTINVS P AVG. *Conſt. galeatus, dextrâ ſpiculum ad humerum, ſiniſtrâ clypeum.*
ADVENTVS AVG. *Imp. eques dextram protendens, ſiniſtrâ ſcipionem, à tergo ſtellula, ad equi pedes, captivus, infrà,* PLN. Vide Calendar. Bucherian. 15. 12. Kal. Aug. & 4. Kal. Nov. Complures Impp. nummos cum ead. inſcript. habent Occo, Strada, Spanheimius, & alii.
COMITI AVGG NN. *Figura Solis nuda ſtans, dextrâ globum, ſiniſtrâ ſcipionem, à tergo ſtellula, infrà,* PLN.
MARTI CONSERVATORI. *Caput galeatum.* Vide Triſtanum p. 530.

IMP CONSTANTINVS PF AVG. *Conſtant. cum galea, cui adpictum Chriſti monogramma.*
VICTORIAE LAETAE PRINC PERP. *Duæ victoriæ ſtantes, tenentes clypeum, cui inſcript.* VOT PR. *ſub clypeo, cippi ſpecies, infrà,* ASIS. Vide Anton. Auguſt. dial. 1. Baron. an. 312. n. 31. Gretz. to. 1. de Cruce lib. 2. c. 51. to. 3. lib. 1. c. 6.

IMP CONSTANTINVS AVG. *Imp. laureatus.*
SOLI INVICTO COMITI. *Caput Solis cum corona radiata.* Vide Triſt. p. 532. & Pat. p. 464. præterea Paſſionem S. Caloceri Mart. n. 2.
IOVI CONSERVATORI. *Figura nuda ſtans, dextrâ globum cum victoriola, ſiniſtrâ haſtam, ad pedes, aquila roſtro ſertum tenens, à tergo* E, *infrà,* SIS. Vide Patinum p. 459.

IMP CONSTANTINVS AVG. *Imp. cum camelaucio, dextrâ ſpiculum ad humerum.*
SOLI INVICTO COMITI. *Figura nuda radiata, dextram protendens, ſiniſtrâ flagellum, in curru triumphali ſedens, infrà,* PTR.
* GENIO POP ROM. *Genius ſtans ante aram, dextrâ pateram, ſiniſtrâ cornucopiæ, infrà,* PLC. *al.* PLN.

IMP CONSTANTINVS PF AVG. *Caput Conſtantini nudum.*
GLORIA PERPET. *Duæ victoriæ gradientes, dextrâ ſertum, inter utramque ſtat labarum, infrà,* RP.
FVNDAT PACIS. *Figura militaris gradiens, ſiniſtrâ trophæum ad humerum, dextrâ captivum per capillos trahens, infrà,* RP. Vide Triſtan. p. 539. & Patinum p. 465.

CONSTANTINVS PF AVG. *Caput Conſt. laureatum.*
CONSERV VRB SVAE. *Templum, in cujus medio ſeu janua, exigua figura, infrà,* TT.
* MARTI CONSERVATORI. *Mars galeatus, dextrâ haſtam, ſiniſtrâ clypeum, ad latera,* T. F. *infrà,* PTR. Æreus.

IMP CONSTANTINVS PF AVG. *Caput Conſt. laureatum.*
MARTI PATRI PROPVGNATORI. *Figura nuda galeata gradiens, dextrâ haſtile, ſiniſtrâ clypeum, ad latera,* S. A. *infrà,* PTR.
MARTI PATRI CONSERVATORI. *Figura nuda galeata, dextrâ haſtile, ſiniſtrâ clypeo innixa, ad lat.* S. A. *infrà,* PTR. *al.* PLN.
MARTI CONSERVATORI. *Caput galeatum.* Vide Triſtan. p. 530.
* *Ead. inſcriptio. Mars gradivus, dextrâ ſpiculum, ſiniſtrâ ſcutum, ad lat.* S. A. *infrà,* PTR. Æreus.
SOLI INVICTO COMITI. *Figura nuda radiata, ſiniſtrâ globum, ad lat.* T. D. *infrà,* SARL. *al.* PTR. *al.* PLN. *al.* PLC. Vide Cholium & alios.
PRINCIPI IVVENTVTIS. *Imp. habitu militari, paludatus ſtans, dextrâ ſpiculum, ſiniſtrâ globum, ad lat.* S. A. *infrà,* PTR.
Ead. inſcriptio. Figura militaris ſtans, utraque manu duo ſigna militaria, ad lat. S. A. *infrà,* PTR.
SECVRIT PERPET DD NN. *Figura muliebris dextram ad caput erigens, ſiniſtrâ haſtile, & cippo innixa, infrà,* PLC.
SPQR OPTIMO PRINCIPI. *Tria ſigna militaria, infra,* MOSTQ.
CONCORDIA FELIX DD NN. *Duæ figuræ militares cum haſtili, dextras jungunt, infrà,* PLC.
CONSTANTINO P AVG BAP NAT. *Figura militaris paludata ſtans, dextrâ globum, ſiniſtrâ haſtili innixa, infrà,* PLC.
CLARITAS REIPVBLICAE. *Figura nuda radiata, ſiniſtrâ globum, ad lat.* S. P. *infrà,* PLN. Vide Triſtanum p. 539. & Patinum p. 465.

CONSTANTINVS MAX AVG. *Caput Conſt. cum diademate ex lapillis.*
CONSTANTINIANA DAFNE. *Typus ut in alio ejuſd. inſcript.* Tab. 3.

IMP CONSTANTINVS MAX AVG. *Caput Conſt. galeatum.*
VICTORIAE LAETAE PRINCIPVM. *Duæ victoriæ clypeum ſuprà cippum tenentes, in quo inſcript.* VOT PR. *infrà,* ST.

* IMP CONSTANTINVS MAX PF AVG. *Imp. globum dextrâ tenens, cui inſiſtit victoriola.*
SALVS ET SPES REIPVBLICAE. *Tres figuræ, una provinciæ ſtolata & radiata dextram Imp. tenenti globum cum victoriola porrigens, à tergo victoria ſertum capiti Imp. imponens.* Occo.

V
IMP CONSTANTINVS MAX AVG III
VICTORIAE LAETAE PRINC PERP
VOT P R
PERP
CONSTANTINVS MAX AVG
GLORIA SAECVLI VIRTVS CAESARIS
PR
IMP C FL VAL CONSTANTINVS PF AVG
IOVI CONSERVATORI AVGG
SMAT
SOLI INVICTO
ANT
DN CONSTANTINVS PF AVG
VICTORIA AVGG
KONOB
FL VAL CONSTANTINVS PF AVG
IOVI CONSERVATORI AVGG
MKV
FEL TEMP REPARATIO
DN CONSTANTINVS PF AVG
VICTORIA AVGG
TROBS
VICTORIA AVGGG
AMID
VICTOR CONSTANTINVS AVG
DEBELLATORI GENTT
BARBARR
VICTORIA CONSTANTINI AVG
VOT XXX
SMNC
CONSTANTINVS AVGVSTVS
C N
GLORIA CONSTANTINI AVG
SIS
CONSTANTINVS AVG
SMANTS
CONSTANTINVS CAESAR
R
CRISPVS CAESAR
SIRM
POP ROMANVS
CONS
CONSA
VRBS ROMA
PAQ
CONSTANTINOPOLIS
VICTORIA AVGG NN
VICTORIA AVG
TROS
DN CONSTANTINVS PF AVGG
SMANS
P. Giffart delin. et Sculp.

Familiæ CONSTANTINI M. Nomiſmatum Tab. V.

IMP CONSTANTINVS MAX AVG. *Imp. cum camelaucio, dextrâ ſpiculum ad humerum.*

VICTORIAE LAETAE PRINC. *Duæ victoriæ clypeum cui inſcript.* VOT PR. *ſupra cippum tenentes, infrà,* PTR. Vide Triſtan. p. 545. & Patinum p. 466.

CONSTANTINVS MAX AVG. *Caput Conſtant. cum diademate ex lapillis.*

GLORIA SAECVLI VIRTVS CAESARIS. *Figura nuda galeata ſpoliis inſidens, ſiniſtrâ haſtili innixa, cui figura militaris globum cui avis radiata ſeu phœnix inſiſtit, porrigit, ad cujus pedes eſt canis, infrà,* PR.

IMP FL VAL CONSTANTINVS PF AVG. *Caput Conſtantini laureatum.*

IOVI CONSERVATORI AVGG. *Figura nuda, dextrâ globum cum victoriola, ſiniſtrâ haſtam, ad pedes aquila cum ſerto in roſtro, infrà,* SMAT.

SOLI INVICTO. *Figura ſtolata & palliata, ſiniſtrâ caput hominis tenens, ad lat.* Z. *. *infrà,* ANT.

DN CONSTANTINVS PF AVG. *Conſt. cum diademate ex lapillis.*

VICTORIA AVGGG. *Imp. habitu militari, dextrâ labarum, ſiniſtrâ globum cum victoriola, pede captivum proculcans, ad latera* A. R. *infrà,* KONOB.

* VIRT EXERCIT. *duplex* XX. *cui figura inſiſtit, ſiniſtrâ globum tenens.* Gretzer. l. 1. c. 7.

FL VAL CONSTANTINVS PF AVG. *Caput nudum Conſtantini laureatum.*

IOVI CONSERVATORI AVGG. *Typus ut in alio ejuſd. inſcript. infrà,* MKVГ.

FEL TEMP REPARATIO. *Imp. habitu militari navi inſiſtens, dextrâ globum cui phœnix inſiſtit, ſiniſtrâ labarum, à tergo victoria navim regens, infrà,* PT.

DN CONSTANTINVS PF AVG. *Imp. cum diademate ex unionum filo duplici.*

VICTORIA AVGG. *Imp. habitu militari, dextrâ labarum, ſiniſtrâ globum cum victoriola, pede captivum proterens, infrà,* TROBS.

VICTORIA AVGGGG. *Figura muliebris ſedens, dextrâ victoriolam, ſiniſtrâ haſtile, infrà,* CON.

* DN CONSTANTINI MAX AVG.

SALVS REIP. DANVBIVS. *Pons ſuprà Danubium, cum tribus figuris.* Occo.

VICTOR CONSTANTINVS AVG. *Imp. laureatus.*

DEBELLATORI GENTT. *Imp. habitu militari eques ſpiculum in captivum contorquens, infrà,* BARBARR. Vide Euſeb. lib. 2. de vita Conſt. cap. 19. & Gruter. 159. 6. 284. 2.

Caput nudum Conſtantini laureatum, abſque inſcript.

VICTORIA CONSTANTINI AVG. *Victoria ſpoliis inſidens, clypeum quem genius ſuſtentat tenens, cui inſcriptum,* VOT XXX. *infrà,* SMNC.

CONSTANTINVS AVGVSTVS. *Victoria gradiens, dextrâ ſertum, ſiniſtrâ palmam.*

Caput nudum Conſtantini diadematum, abſque inſcriptione.

GLORIA CONSTANTINI AVG. *Figura militaris, ſiniſtrâ ſpolia ad humerum, dextrâ captivum per capillos trahens, ſiniſtro pede captivum alterum proculcans, infrà,* SIS.

Caput nudum Conſtantini laureatum, abſque inſcriptione.

CONSTANTINVS AVG. *ſuprà, corolla laurea, infrà,* SMANTS.

* VICTORIA CONSTANTINI AVG. *Victoria ſpoliis inſidens, clypeum, quem ſuſtinet genius, in quo ſcriptum* VOT XXX. *infrà,* SMNC. Aureus.

Caput nudum Conſtantini cum faſcia.

CONSTANTINVS CAESAR. *Tres ſpicæ, ſuprà ſtellula, infrà,* R.

Caput nudum Conſtantini cum faſcia.

CRISPVS CAESAR. *Victoria gradiens, dextrâ ſertum, ſiniſtrâ palmam, infrà,* SIRM.

* CONSTANTINVS MAX AVG. *Imp. cum diademate ex duplici unionum filo.*

IVL CRISPVS NOB CAE. *Criſpus cum diademate, clypeo & ſpiculo.* Spanheimius p. 682.

* IMP CONSTANTINVS PF AVG. *Imp. cum corona radiata.*

CRISPVS ET CONSTANTINVS IVN NOBB CAES. *Criſpus & Conſtantinus cum diademate, infrà,* SIS. Spanheimius p. 681.

POP ROMANVS. *Caput Conſt. laureatum, cum cornucopia ad humerum.*

CONS. *navis, ni fallor, duabus turribus inſtructa.* Vide Patinum p. 465.

CONSA. *ſuprà ſtella, in corona quercea.*

VRBS ROMA. *Caput galeatum.*

Lupa cum Remo & Romulo, ſuprà, duæ ſtellulæ.
Idem typus, infrà, PFQ. *al.* TRP. *al.* TRS.

CONSTANTINOPOLIS. *Caput galeatum, cum haſtili ad ſiniſtram.*

VICTORIA AVGG NN. *Figura muliebris ſedens, dextrâ ſpicas, ſiniſtrâ cornu Amalthea, à tergo victoria lauream capiti imponens.* Vide Triſtan. p. 557. & Cholium p. 181.

VICTORIA AVG. *navis in mari, in cujus puppi figura ſedet, in medio duo ſigna militaria, cum remigibus, in puppi victoriola cum haſtili & ſerto. Victoria dextra haſtile, ſiniſtrâ clypeo innixa, pede roſtro navis inſiſtente, infrà,* TROS.

* RESTITVTORI ORIENT. *Figura militaris galeata ſtans, ſiniſtrâ haſtile, dextrâ figuram coronatam & in genua procumbentem erigens, à tergo captivus.* Oct. Strada p. 182.

* GLORIA EXERCITVS. *labarum deſinens in lit.* P. *inter duas figuras militares, cum haſtili & clypeo.* Gretzer. to. 1. lib. 2. c. 37. 51.

* MEMORIA FELIX. *Ara inter duas aquilas, infrà,* PTR. Cholius pag. 7. Vide eundem pag. 278.

DN CONSTANTINVS PF AVGG. *Caput Conſt. velatum.*

Figura currui à quatuor equis tracto inſiſtens, dextram alteri manui porrigens, ſuprà, ſtellula, infrà, SMANS. *in alio,* SNANB. Vide Baron. an. 337. n. 18. Anton. Auguſt. dial. 1. & Triſtan. p. 418. 553.

VI
FAVSTA
MARTINIANVS
LICINIVS

Familiæ CONSTANTINI M. Nomiſmatum Tab. VI.

Idem typus qui in priori nummo, abſque ſtella, infrà, SMANR.

DV CONSTANTINVS PT AVG. *Caput velatum. Figura muliebris ſtans, ad latera*, VN. MR. *infrà*, SMNLB. Vide Triſtan. p. 553. & Diſſert. n. 69.

FAUSTA.

FLAV MAX FAVSTA AVG. *Auguſta.*

SALVS REIPVBLICAE. *Mulier ſtans, infantulum in ſinu tenens.* Vide Patinum pag. 468. & Stradam p. 185.

SPES REIPVBLICAE. *Ead. figura, infrà*, PTR.

SECVRITAS REIPVBLICAE. *Mulier ſtans, dextrâ laurum, ſiniſtrâ limbum tunicæ tenens, infrà*, PTR.

* PIETAS AVGVSTAE. *Icon pietatis ſiniſtrâ puerum ad humerum tenens, puerulo alteri neſcio quid porrigens, utraque manu illud excipienti.* Ex Gazæo regio. Vide Spanh. p. 639. & Oct. Strad. p. 174.

MARTINIANUS.

DN MARTINIANO PF AVG. *Imp. cum corona radiata.*

IOVI CONSERVATORI. *Jupiter nudus ſtans, dextrâ globum cum victoriola, ſiniſtrâ haſtam, ad pedes aquila ſertum roſtro tenens, à tergo Jovis, captivus, infrà*, SANB.

DN MARTINIANVS PF AVG. *Imp. cum corona radiata.*

IOVI CONSERVATORI. *Idem typus qui ſuprà, à tergo Jovis in medio nummo*, XIII. *infrà*, SMNA. Vide Triſtan. p. 474. & Strad. p. 179.

LICINIUS.

* LICINIVS NOB CAESS. *Licinius habitu Conſulari, dextrâ volumen, ſiniſtrâ ſcipionem.*

CONCORDIA AVGG DD NN AET. *Duæ figuræ militares paludatæ, ſiniſtrâ haſtam, dextris unà globum tenent cui inſiſtit victoriola, utrique ſertum porrigens, inter utrumque cippus ſeu ara ignita & ſtellula, cui inſcr.* VOT PV. Ex Oct. Strada p. 178.

LICINIVS AVG. *Imp. cum corona laurea.*

VICTORIAE LAETAE PRINC PERP. *Duæ victoriæ clypeum cippo inſiſtentem tenentes, cui inſcr.* VOT X. *infrà*, PR.

LICINIVS P AVG. *Imp. galeatus.*

VIRTVS EXERCIT. *Trophæum inter duos captivos, infrà*, PTR.

VAL LICINIANVS LICINIVS PF AVG. *Caput nudum & laureatum Imp.*

GENIO IMPERATORIS. *Genius ſtans, dextrâ pateram, ſiniſtrâ cornu Amalthææ, infrà*, MKV.

IMP LICINIVS AVG. *Imp. laureatus, dextrâ fulmen, ſiniſtrâ haſtile.*

IOVI CONSERVATORI. *Jupiter cum fulmine & ſceptro, aquilæ inſidens.* Vide Patinum p. 459.

IMP LICINIVS AVG. *Caput nudum & laureatum Imp.*

DN LICINI AVGVSTI. *deinde* VOT XX. *in corona quercea, infrà*, SA.

IMP LICINIVS AVG. *Imp. laureatus, habitu Conſulari.*

IOVI CONSERVATORI AVGG. *Jupiter, ut ſuprà, ad pedes palma, à tergo* E. *infrà*, SMN. Vide Cholium p. 64.

IMP LICINIVS AVG. *Imp. laureatus.*

IOVI CONSERVATORI. *Jupiter aquilæ inſidens: infrà*, PARL. Vide Ant. Auguſt. dial. 5. Triſt. p. 483. & Patinum p. 459.

CONCORDIA MILITVM. *Duæ figuræ ſtantes, altera ſtolata, altera nuda cum haſtili, globum cum victoriola tenentes, ſub globo ſtellula, infrà*, XII T. Vide Patinum p. 459.

VIRT EXERC. *Vallum, cui inſiſtit figura, ſiniſtrâ globum, infrà*, TS.

IMP LICINIVS AVG. *Imp. laureatus, habitu Conſulari.*

PROVIDENTIAE AVGG. *Ædificium, infrà*, SHHB. Vide Triſtanum p. 489. & Henr. Noris de duobus Diocletiani & Licinii nummis p. 55.

IMP LICINIVS AVG. *Imp. galeatus.*

VIRTVS EXERCIT. *Labarum in cujus ſiparo inſcript.* VOT XX. *inter duos captivos, al. ad lat.* PA. *infrà*, PTR. *al.* BSIS. Vide Triſt. p. 484.

ROMAE AETERNAE. *Figura ſtolata & galeata ſpoliis inſidens, clypeum tenens, in quo inſcript.* VOT V. *ad latera*, P. R. *infrà*, RS.

IMP LICINIVS PF AVG. *Imp. laureatus.*

GENIO POP ROM. *Genius ſtans, dextrâ pateram, ſiniſtrâ cornucopiæ, al. ad latera*, T. F. *al.* S. C. *infrà*, PT. *al.* PTR. *al.* PLN.

SOLI INVICTO COMITI. *Sol ſtans, ſiniſtrâ globum, infrà*, MOSTQ.

IMP LICINIVS PF AVG. *Imp. ut ſuprà.*

SPQR OPTIMO PRINCIPI. *Tria ſigna militaria, infrà*, PS.

VOTA PVBLICA. *Figura ſeminuda ſtans, dextrâ globum.*

IMP LICINNIVS PF AVG. *Caput nudum & laureatum Imp.*

GENIO AVGVSTI. *Genius ſtans, dextrâ globum cum victoriola, ſiniſtrâ cornucopiæ, infrà*, AN. *al.* SMK. Vide Triſtanum p. 182.

* IMP LIC LICINIVS PF AVG. *Licinius laureatus.*

IOVI CONSERVATORI. *Jupiter ut ſuprà, à tergo* H. *infrà*, SIS.

VII
LICINIVS IVNIOR
DELMATIVS
HANNIBALIANVS
CRISPVS
P. Giffart delin. et sculp.

Familiæ CONSTANTINI M. Imp. Nomiſmatum Tabella VII.

IMP FL CL LICINIVS PF AVG. *Caput Imp. nudum & laureatum.*

IOVI CONSERVATORI. *Jupiter nudus ſtans, dextra fulmen, ſiniſtra haſtam, ad pedes, aquila cum ſerto, à tergo Jovis, ΔH, infrà, I.*

IMP C VAL LICIN LICINIVS PF AVG. *Caput Imp. nudum & laureatum.*

IOVI CONSERVATORI. *Jupiter ut ſuprà, à tergo, NB. infrà, SMN.*

IMP C VAL LICINIVS PF AVG. *Imp. cum diademate radiato.*

IOVI CONSERVATORI. *Imp. ſtans ut ſuprà, ad pedes captivus, à tergo,* XIII. *infrà,* SMKE.

* GENIO AVGVSTI. *Genius calathum florum in capite deferens, ſiniſtrâ cornucopiæ, dextrâ pateram, ſub qua ara.* Triſtan. p. 482.

* LICINIVS AVG OB DV FILII SVI. *Licinii protome, plena facie, abſque diademate.*

IOVI CONS LICINI AVG. *Jupiter ſedens, ſiniſtra haſtam, dextrâ victoriolam, ad pedes aquila cum ſerto, in tribunali cui inſidet Jupiter, ſcriptum,* SIC X SIC XX. *infrà,* SMNΓ. Aureus ex Gazæo Leopoldi Cardinalis Medicei, illuſtratus ab Henrico Noris Auguſtiniano an. 1675. qui has literas, OB DV. *oblatio devota,* interpretatur.

LICINIUS JUNIOR.

LICINIVS IVNIOR CAES. *Licinius laureatus.*

SECVRITAS REIPVBLICAE. *Figura ſtolata, dextram capiti apponens, læva cippo innixa, infrà,* TR.

LICINIVS IVN NOB C. *Caput nudum Licinii laureatum.*

CAESARVM NOSTRORVM. *In medio nummo,* VOT V. *in corona quercea, infrà* SIS*.

VOT XII FEL XX DP. *in corona quercea.*

ROMAE AETERNAE. *Figura ſtolata & galeata ſpoliis inſidens, clypeum, in quo ſcript.* XV. *infrà,* RSPICT. Vide Patinum p. 460.

LICINIVS IVN NOB CAES. *Licinius laureatus, dextrâ globum cum victoriola.*

VIRTVS EXERCIT. *Labarum, in cujus ſiparo ſcript.* VOT X. *inter duos captivos, ad latera,* S. H. *infrà,* A SIS. Vide Patinum p. 460.

LICINIVS IVN NOB CAES. *Licinius laureatus, dextrâ ſpiculum, ſiniſtrâ clypeum.*

BEATA TRANQVILLITAS. *Globus cippo inſiſtens, cui inſcript.* VOT XX. *infrà,* PTR.

LICINIVS IVN NOB C. *Licinius cum ſtemmate radiato.*

VIRTVS EXERCITVS. *Labarum inter duos captivos, in cujus ſiparo ſcript.* VOT XX. *infrà,* PTR.

Ead. inſcript. trophæum inter duos captivos, ad lat. ſtellula, infrà, PTR.

FL LICINIVS IVN NOB CAES. *Licinius laureatus, dextrâ globum cum victoriola.*

CRISPVS ET CONSTANTINVS CC. *Duo capita adverſa nuda adoleſcentum, infrà,* SIRM. Vide Triſtanum p. 492. & Stradam p. 181.

DN VAL LICIN LICINIANVS NOB C. *Licin. galeatus, dextrâ ſpiculum, ſiniſtrâ clypeum.*

IOVI CONSERVATORI. *Jupiter ſtans, cum victoriola, aquila, & captivo, ut ſuprà, à tergo* XIII. *infrà,* SMNΓ Vide Patinum p. 460.

DN VAL LICIN LICINIVS NOB C. *Licinius laureatus, cum ſcipione ad lævam.*

IOVI CONSERVATORI CAESS. *Jupiter ſtans, cum victoriola & haſtili, ad latera ſertum, &* I. *infrà,* SMR. *al.* SMK.

DN VAL LICIN LICINIVS NOB C. *Licinius ſimili fere ſchemate quo in priori nummo.*

PROVIDENTIAE CAESS. *Ædificium, infrà,* NHTA.

DDNN IOVII LICINII INVICT AVG ET CAES. *Protomæ Licinii A. & Licinii C. manibus victoriam utrique lauream porrigentem tenentium.*

IOVI INVICT CONSER DDNN AVG ET CAES. *Jupiter nudus ſtans cum haſtili, cui victoria adſtat ſertum porrigens, infrà,* SMKΔ.

DELMATIUS.

FL DELMATIVS NOB CAES. *Delmat. laureatus.*

PRINCIPI IVVENTVTIS. *Figura militaris paludata ſtans, dextrâ labarum, ſiniſtrâ ſcipionem, à tergo duo ſigna militaria, infrà,* TR. Vide Triſtanum p. 499.

DELMATIVS NOB C. *Delmat. laureatus.*

GLORIA EXERCITVS. *Duæ figuræ militares paludatæ cum haſtili & clypeo, inter ſignum militare, infrà,* SMTSE. *al.* R*. Vide Triſtanum p. 499. Patinum p. 462. & Stradam p. 186.

HANNIBALIANUS.

FL CL HANNIBALIANO REGI. *Hannibal. abſque diademate.*

SECVRITAS PVBLICA. *Fluvii figura ſcipioni innixi, cum arundine, infra,* CONOB. Triſtan. p. 501. Valeſius ad Ammian & Patinus p. 462. Vide præterea libellos editos à Sirmondo & eod. Triſtano ſuper hoc nummo an 1650.

CRISPUS.

CRISPVS NOBIL CAES. *Criſpus laureatus, habitu Conſulari, dextrâ ſcipionem cum aquila.*

MONETA VRBIS ROMAE. *Tres figuræ muliebres, dextrâ bilancem, ſiniſtrâ cornucopiæ.* Vide Oct. Stradam p. 181.

* CRISPVS NOB CAES. *Criſpus eodem ferè habitu quo in priori, dextram protendens, ſiniſtrâ ſcipionem cum aquila.*

SALVS ET SPES XR PVBLICAE. *Figura ſtolata ſedens, dextram protendens, ſiniſtrâ crucem, huic adſtant duæ figuræ militares, infrà,* SP. Vide Baron. an. 314. n. 16. & Gretzerum lib. 1. de Cruce c. 8.

CRISPVS NOB CAES. *Criſpus laureatus.*

VOTA PVBLICA. *Mercurius.*

CAESARVM NOSTRORVM. *in medio nummo in corona quercea,* VOT X. *infrà,* T*AR. *al.* PSC. *al.* PLGNV. *al.* PSIS. Vide Cholium p. 275.

VIII
CRISPVS NOB CAES
VIRTVS EXERCIT
STR
IVL CRISPVS CAESAR
VIRTVS EXERCIT
VOT X
PSIS
IVL CRISPVS NOB C
CAESARVM NOSTRORVM
VOT V
ASIS
IVL CRISPVS NOB CAES
BEATA TRANQVILLITAS
VOTIS XX
STR
IVL CRISPVS NOB CAES
BEATA TRANQVILLITAS
VOTIS XX
STR
FL IVL CRISPVS NOB CAES
CONCORDIA AVGG NN
SMNM
FL IVL CRISPVS NOB CAES
SOLI INVICTO COMITI
PTR
CLARITAS REIPVBLICAE
ATR
CLARITAS REIPVBLICAE
ATR
PRINCIPI IVVENTVTIS
BTR
CRISPO NOB CAES
VIRTVS EXERCIT
VOT XX
PLC
CRISPVS NOBIL CAES
PRINCIPI IVVENTVTIS
AS
DN CRISPO NOB CAES
VICTORIAE LAETAE PRINC PERP
VOT XX
DN CRISPO NOB CAES
VIRTVS EXERCIT
VOT XX
PLC
CONSTANTINVS IVNIOR
FL CONSTANTINVS IVN N C
PRINCIPI IVVENTVTIS
PTR
CLARITAS REIPVBLICAE
ATR
VOTA VICENNALIOR
CAESARVM NOSTRORVM
VOT X
ASIS
CONSTANTINVS IVN NOB C
PROVIDENTIAE CAESS
STR
CONSTANTINVS IVN NOB C
VIRTVS CAESS
ROMAE AETERNAE
ST
VIRTVS AVGG
TSR
VIRTVS CAESS
RPLT
ALAMANNIA DEVICTA
SIRM
GLORIA EXERCITVS
SMKB
GLORIA EXERCITVS
AQS

Familiæ CONSTANTINI M. Nomiſmatum Tab. VIII.

CRISPVS NOB CAES. *Criſpus cum galea.*

VIRTVS EXERCIT. *Trophæum inter duos captivos, infrà, STR.*

* DOMINORVM NOSTRORVM CAESS. *Stella in corona quercea.* Chifflet. in Anaſtaſi Childerici p. 278. 281.

IVL CRISPVS CAESAR. *Criſpus laureatus, cum ſpiculo & clypeo.*

VIRTVS EXERCIT. *Labarum, in cujus ſiparo ſcript.* VOT X. *inter duos captivos, ad latera* S. FH. *infrà*, P SIS. Vide Triſtanum p. 568. & Patinum p. 467.

IVL CRISPVS NOB C. *Caput nudum Criſpi laureatum.*

CAESARVM NOSTRORVM. *In medio nummo in corona quercea,* VOT V. *infrà*, ASIS. Vide Patinum p. 467.

IVL CRISPVS NOB CAES. *Criſpus laureatus, cum ſpiculo & clypeo.*

BEATA TRANQVILLITAS. *Cippus cui inſcript.* VOT XX. *ſuper cippum globus, cui imminent tres ſtellæ, infrà*, STR. *al.* PTR. Vide Pat. p. 467.

IVL CRISPVS NOB CAES. *Criſpus dextrâ equum freno, ſiniſtrâ ſpiculum & clypeum tenens.*

BEATA TRANQVILLITAS. *Ut ſuprà.*

FL IVL CRISPVS NOB CAES. *Criſpus laureatus cum ſpiculo & clypeo.*

CONCORDIA AVGG NN. *Figura ſtolata ſedens, dextrâ caduceum, ſiniſtrâ cornu Amalthea.*

FL IVL CRISPVS NOB CAES. *Criſpus laureatus.*

SOLI INVICTO COMITI. *Sol ut ſuprà, ad latera*, S. F. *infrà*, PTR.

CLARITAS REIPVBLICAE. *Sol ut in priore nummo, ad latera*, T. P. *infrà*, ATR.

Ead. inſcriptio, ſol ut ſuprà, ſiniſtrâ globum & flagellum, ad lat. T. F. *infrà*, ATR.

PRINCIPI IVVENTVTIS. *Figura militaris paludata, dextrâ ſpiculum, ſiniſtrâ globum, ad lat.* F. T. *infrà*, BTR.

* VBIQVE VICTORES. *Figura habitu militari ſtans, inter duos captivos, dextrâ haſtam, ſiniſtrâ globum, in quo ſcript.* VOT XX. Occo.

* ALEMANNIA DEVICTA. Aventinus. Vide in Conſtantino juniore.

* ALEMANNIA CAPTA. Goltzius.

CRISPO NOB CAES. *Caput nudum Criſpi laureatum.*

VIRTVS EXERCIT. *Labarum, in cujus ſiparo ſcript.* VOT XX. *inter duos captivos, ad lat.* C. R. *al.* SCN. *al.* SL. *al.* SFN. *infrà*, PLC. *al.* PSIS. Vide Triſtanum p. 595. & Gretzerum to. 1. de S. Cruce l. 2. c. 37. to. 3. l. 1. c. 8.

CRISPVS NOB CAES. *Criſpus laureatus.*

PRINCIPI IVVENTVTIS. *Figura militaris galeata & paludata, dextrâ haſtile, ſiniſtrâ clypeum, à tergo ſertum, infrà*, AS.

DN CRISPO NOB CAES. *Criſpus laureatus, habitu Conſulari.*

VICTORIAE LAET PRINC PERP. *Duæ victoriæ tenentes clypeum innixum cippo, in quo ſcript.* VOT XX. *infrà*, P. L. *inter duas aves adverſas.*

DN CRISPO NOB CAES. *Caput nudum Criſpi laureatum.*

VIRTVS EXERCIT. *Labarum in cujus ſiparo ſcript.* VOT XX. *inter duos captivos, ad lat.* C. R. *infrà*, PLC.

* IVLIVS CAESAR. *Caput Criſpi laureatum.*

SOLI INVICTO VOMITI. *(ſic) Sol dextrâ globum.* Æreus Veſontione repertus. Vide Petr. Franc. Chifflet. in Diſſertat. de converſione M. Conſtantini p. 189.

CONSTANTINUS JUNIOR.

FL CONSTANTINVS IVN NC. *Caput Conſt. abſque diademate.*

PRINCIPI IVVENTVTIS. *Ut in nummo Criſpi ejuſdem inſcript.*

CLARITAS REIPVBLICAE. *Ut in nummo Criſpi ejuſd. inſcript.*

VOTA VICENNALIOR. *Figura ſtolata ſedens, dextrâ caput hominis, ſiniſtrâ ſcipionem.*

CAESARVM NOSTRORVM. *In medio nummo in corona quercea*, VOT X. *infrà*, ASIS.

CONSTANTINVS IVN NOB C. *Conſt. laureatus.*

PROVIDENTIAE CAESS. *Ædificium, cui imminet ſtella, infrà*, STR. *al.* STRF.

* VIRTVS CAESS. *Ædificium cum ſtellula, ad latera*, S. F. *infrà*, ARLT. *al.* T CONST. Vide Ant. Auguſt. dial. 2.

CONSTANTINVS NOB C. *Conſt. laureatus.*

VIRTVS CAES. *Conſt. eques duos captivos proculcans.*

ROMAE AETERNAE. *Figura ſtolata & galeata ſpoliis inſidens, clypeum tenens cui inſcript.* X V. *infrà*, ST.

VIRTVS AVGG. *Vallum, cui figura exigua inſiſtit, ſiniſtrâ globum, infrà*, TSR.

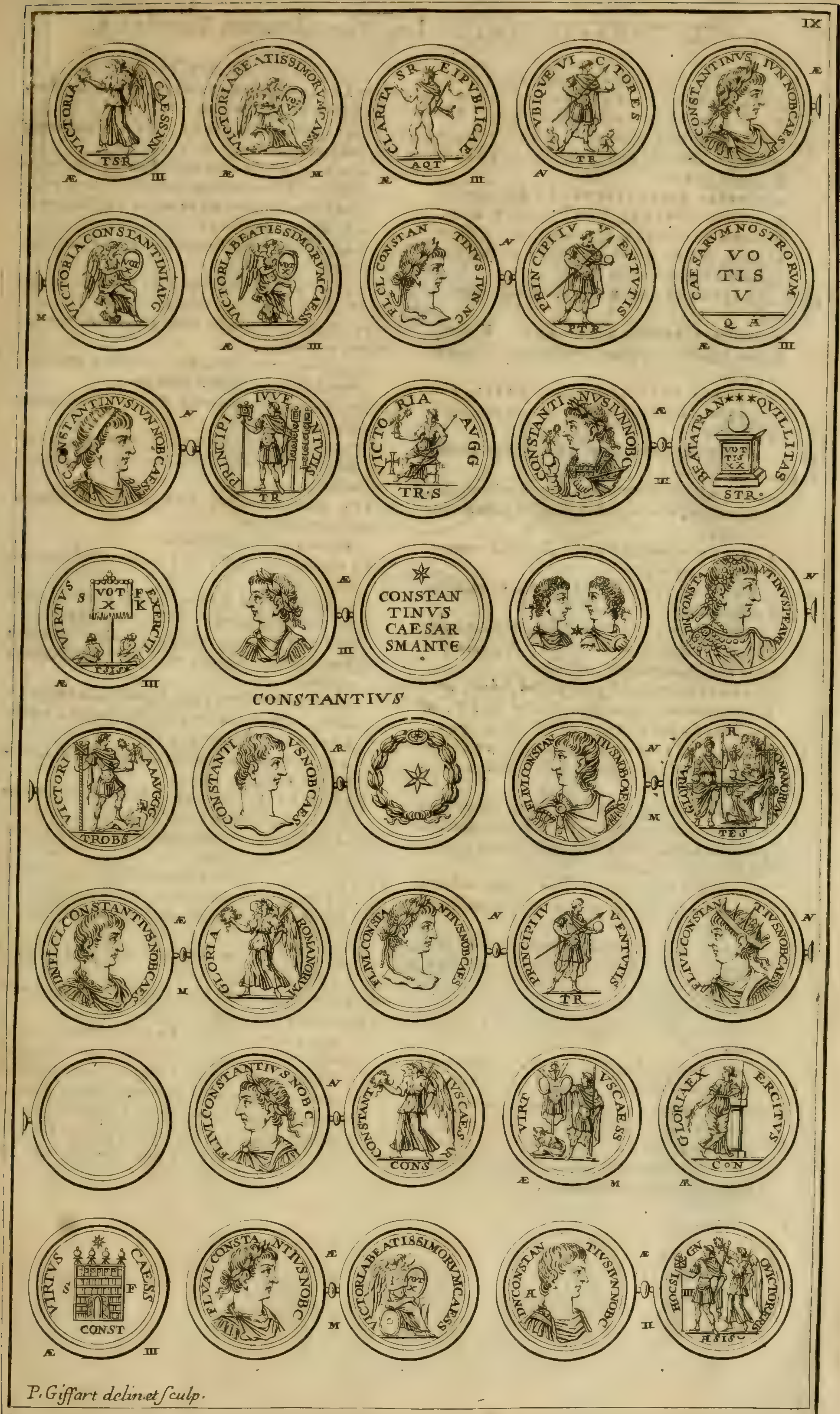
VIRTVS CAESS. *Ædificium, cui imminet ſtella, ad latera* S. F. *infrà*, RPLT. Vide Triſtanum p. 586.

ALEMANNIA DEVICTA. *Victoria ſtans, captivum pede calcans, dextrâ ſpolium, ſiniſtrâ laurum, infrà*, SIRM. Vide Baron. an. 363. n. 79. & Patinum p. 472.

GLORIA EXERCITVS. *Duæ figuræ militares cum haſta & clypeo, inter duo ſigna militaria, infrà*, SMKB. Vide Triſtanum p. 587. & Patin. p. 470.

GLORIA EXERCITVS. *Duæ figuræ militares, tenentes haſtam, & ſignum militare, inter utramque crux ad pedes, infrà*, AQS. *al.* AQN.

* CONCORDIA MILITVM. *Imp. ſtans habitu militari, paludatus, cujus capiti imminet ſtellula, utraque manu duo labara cum Chriſti monogrammate, ad lat.* III. *infrà*, ASIS. Vide Baron. an. 337. n. 13.

IX
VICTORIA CAESS NN
TSR
VICTORIA BEATISSIMORVM CAESS
CLARITAS REIPVBLICAE
AQT
VBIQVE VICTORES
TR
CONSTANTINVS IVN NOB CAES
VICTORIA CONSTANTINI AVG
VICTORIA BEATISSIMORVM CAESS
FL CL CONSTANTINVS IVN NC
PRINCIPI IVVENTVTIS
PTR
CAESARVM NOSTRORVM
VO
TIS
V
CONSTANTINVS IVN NOB CAES
PRINCIPI IVVENTVTIS
TR
VICTORIA AVGG
TR·S
CONSTANTINVS IVN NOB C
BEATA TRAN*** QVILLITAS
VOT
XX
STR
VIRTVS EXERCIT
VOT
X
CONSTAN
TINVS
CAESAR
SMANTE
CONSTANTIVS
VICTORIA AVGG
TROBS
CONSTANTIVS NOB CAES
GLORIA ROMANORVM
TES
GLORIA ROMANORVM
PRINCIPI IVVENTVTIS
TR
CONSTANTIVS CAES
CONS
VIRTVS CAES S
GLORIA EXERCITVS
CON
VIRTVS CAESS
CONST
VICTORIA BEATISSIMORVM CAESS
VICTORES
ASIS
P. Giffart delin. et sculp.

Familiæ CONSTANTINI M. Imp. Nomiſmatum Tabella IX.

VICTORIA CAESS NN. *Victoria gradiens, dextrâ ſertum, ſiniſtrâ palmam, infrà,* TSR.
VICTORIA BEATISSIMORVM CAESS. *Victoria ſedens ſuper delphinum, clypeum tenet, in quo ſcript.* VOT V. Vide Triſtanum p. 584. & Patinum p. 470.
CLARITAS REIPVBLICAE. *Sol ſtans, ſiniſtrâ flagellum, infrà,* AQT. Vide Patinum p. 470.
VBIQVE VICTORES. *Figura militaris paludata ſtans, dextrâ ſpiculum, ſiniſtrâ globum, ad pedes duo captivi, infrà,* TR.

CONSTANTINVS IVN NOB CAES. *Conſt. laureatus.*
VICTORIA CONSTANTINI AVG. *Victoria ſpoliis inſidens, clypeum tenet in quo ſcriptum* VOT X.
VICTORIA BEATISSIMORVM CAESS. *Victoria ſpoliis inſidens, clypeum tenet in quo ſcript.* VOT X.

FL CL CONSTANTINVS IVN NC. *Caput nudum Conſt. laureatum.*
PRINCIPI IVVENTVTIS. *Figura militaris paludata ſtans, dextrâ haſtile, ſiniſtrâ globum, infrà,* PTR.
CAESARVM NOSTRORVM. *In medio nummo,* VOTIS V. *infrà,* QA.

CONSTANTINVS IVN NOB CAES. *Conſt. cum faſcia ſeu diademate.*
PRINCIPI IVVENTVTIS. *Figura militaris paludata, dextrâ labarum, ſiniſtrâ ſcipionem, à tergo duo ſigna militaria, infrà,* TR.
VICTORIA AVGG. *Figura ſtolata ſedens, dextrâ globum cum victoriola, ſiniſtrâ haſtile, ad pedes crux, infrà,* TRS. Vide Triſt. p. 594.

CONSTANTINVS IVN NOB C. *Conſt. laureatus, habitu Conſulari, dextrâ globum cum victoriola, ſiniſtrâ* ...
BEATA TRANQVILLITAS. *Cippus cui inſcript.* VOT XX. *ſuper cippum globus, cui imminent tres ſtellulæ, infrà,* STR. Vide Triſtanum p. 597. & Patinum p. 470.
* GLORIA EXERCITVS. *Duæ figuræ militares cum haſta & clypeo, inter duo ſigna militaria.* Strada p. 182.
VIRTVS EXERCIT. *Labarum in cujus ſiparo cript.* VOT X. *inter duos captivos, ad latera* S F. *infrà,* Γ SIS*.
Conſtantini jun. abſque inſcriptione.
CONSTANTINVS CAESAR SMANTE. *ſuprà, ſtella.*
Duæ protomæ adverſæ Criſpi & Conſtantini Cæſarum cum diademate, inter utramque ſtella.

CONSTANTINVS IVN AVG. *Imp. cum diademate ex margaritis.*
VICTORIA AVGGG. *Figura militaris paludata ſtans, pede captivum calcans, dextrâ labarum, ſiniſtrâ globum cum victoriola, infrà,* TROBS.

CONSTANTIUS.

CONSTANTIVS NOB CAES. *Caput nudum Conſtantii, ſtella in corona quercea.*

FL IVL CONSTANTIVS NOB CAES. *Conſtantius abſque diademate.*
GLORIA ROMANORVM. *Duæ figuræ ſtolatæ ſedentes, prior dextrâ globum cum victoriola, altera fortunæ urbis, uti in noſtra Conſtantinopoli deſcribitur, infrà,* TES.
* *Ead. inſcript. Conſtantinus M. cum tribus filiis.* Occo.
* FELICITAS ROMANORVM. *Quatuor armati & paludati haſtilia tenentes.* Occo.

DN FL CL CONSTANTIVS NOB CAES. *Caput nudum Conſtantii.*
GLORIA ROMANORVM. *Victoria gradiens, dextrâ ſertum, ſiniſtrâ palmam.*

FL CONSTANTIVS IVN NOB CAES. *Caput nudum Conſtantii laureatum.*
PRINCIPI IVVENTVTIS. *Figura militaris paludata ſtans, dextrâ ſpiculum, ſiniſtrâ globum, infrà,* TR.

FL IVL CONSTANTIVS NOB CAES. *Conſtantius cum corona radiata.*
Abſque typo & inſcriptione.

FL IVL CONSTANTIVS NOB CAES. *Conſt. laureatus.*
CONSTANTIVS CAES. *Victoria gradiens, dextrâ ſertum, ſiniſtrâ palmam, infrà,* CONS.
VIRTVS CAESS. *Figura militaris paludata ſtans, ſiniſtrâ haſtile, dextrâ trophæum captivo inſiſtens.*
GLORIA EXERCITVS. *Figura ſtolata cippo innixa, dextrâ laurum, ſiniſtrâ haſtile, infrà,* CON. Vide Patinum p. 476.
VIRTVS CAESS. *Ædificium cum ſtella, ad latera,* S F. *infrà,* CONST.
* PROVIDENTIAE CAESS. *Idem ædificium cum ſtella, ad latera,* A. I. *infrà,* SMAL. *al.* ATR. Æreus. 2. *In alio æreo habetur tantum,* FL CONSTANTIVS NOB C.

FL IVL CONSTANTIVS NOB C. *Conſt. laureatus.*
VICTORIA BEATISSIMORVM CAESS. *Victoria ſpoliis inſidens, cum clypeo, cui inſcript.* VOT X.
* CONCORDIA MILITVM. *Duæ figuræ militares tenentes victoriolam.*

DN CONSTANTIVS NOB C. *Conſt. abſque diademate & laurea, à tergo,* A.
HOC SIGNO VICTOR ERIS. *Figura militaris paludata ſtans, dextrâ labarum cui inſcriptum Chriſti monogramma, à tergo victoria dextrâ ſertum capiti Conſtantii imponens, ſiniſtrâ palmam tenens, ad latus* III. *infrà,* ASIS. Vide Anton. Auguſt. dial. 1. Baron. an. 353. n. 3. Patinum p. 476. & Occonem p. 551. 552.

P. Giffart delin. et sculp.

Familiæ CONSTANTINI M. Nomiſmatum Tab. X.

Conſtantius laureatus, abſque inſcriptione.

CONSTANTIVS NOB CAES SPQR. *ſuprà, corolla quercea.*

CONSTANTIVS CAESAR STR. *ſuprà, ſtella.*

CONSTANTIVS AVG. *Imp. cum diademate ex lapillis.*

GAVDIVM POPVLI ROMANI. *in medio nummo in corona quercea,* SIC X SIC XX. *infrà,* SIS.

GAVDIVM POPVLI ROMANI. *in medio nummo in corona quercea,* SIC XX SIC XXX. *infrà,* SIS.

TRIVMPHATOR GENTIVM BARBARARVM. *Figura militaris, paludata, laureata, ſtans, dextra ſignum militare ſeu labarum, cujus ſiparo inſcriptum Chriſti monogramma, infrà,* AQ.

VICTORIA DD NN AVG. *Victoria ſpoliis inſidens, clypeum quem genius ſuſtentat, in quo ſcriptum,* SIC X SIC XX. *infrà,* SIS.

CONSTANTIVS AVG. *Tres palmæ, ſuprà, ſtella, infrà,* SIS. Vide Triſtanum p. 678.

CONSTANTIVS PF AVG. *Conſtantius cum corona radiata.*

Chriſti monogramma, inter A *&* Ω, *vel* Q. Vide Cholium p. 187.

FL IVL CONSTANTIVS AVG. *Imp. laureatus.*

SECVRITAS REIPVBLICAE. *Figura muliebris cippo innixa, dextram capiti apponit, infrà,* TR.

GLORIA EXERCITVS. *Duæ figuræ militares cum haſtili & clypeo, inter duo ſigna militaria.*

FL IVL CONSTANTIVS PIVS FELIX AVG. *Imp. cum diademate ex lapillis.*

GAVDIVM POPVLI ROMANI. *in medio nummo in corona quercea,* SIC XX SIC XXX. *infrà,* TES. Vide Triſtanum p. 682.

FL IVL CONSTANTIVS PF AVG. *Imp. galeatus, cum ſpiculo & clypeo.*

FEL TEMP REPARATIO. *Figura militaris paludata ſtans, dextrâ labarum cum Chriſti monogrammate, ſiniſtrâ clypeo innixa, ad pedes duæ figuræ exiguæ ſtantes, infrà,* RB. *al.* SMKAR. *al.* ANT. Vide Triſtanum p. 679.

FL CONSTANTIVS PF AVG. *Imp. cum diademate ex lapillis.*

VICTORIA CONSTANTI AVG. *Victoria ſpoliis inſidens, cum clypeo quem ſuſtentat genius, cui inſcript.* VOT X MVLT XX. *infrà,* SMAN.

VIRTVS EXERCITVS. *Figura militaris galeata ſtans, dextrâ haſtile, ſiniſtrâ clypeo innixa, infrà,* TES.

GAVDIVM ROMANORVM. *Labarum inter duos captivos, in cujus ſiparo ſcript.* VOT XX MVLT XXX. *infrà,* TR.

PAX AVGVSTORVM. *Figura militaris paludata ſtans, dextrâ labarum cum Chriſti monogrammate, infrà,* TH.

* FL IVL CONSTANTIVS PF AVG. *Conſtantius laureatus, dextrâ ſpiculum cum clypeo in quo effictus circus, ſiniſtrâ equum.*

MONETA VRBIS ROMAE. *Tres deæ Monetæ, infrà, triremis in mari.* Oct. Strada p. 183.

FL IVL CONSTANTIVS AVG. *Imp. cum diademate ex margaritis.*

CONSTANTIVS AVG. *Quatuor ſigna militaria, infrà,* S CON.

FL IVL CONSTANTIVS PERP AVG. *Imp. cum ſtemmate criſtato, dextrâ ſpiculum, ſiniſtrâ clypeum cui inſcriptus eques.*

GLORIA REIPVBLICAE. *Duæ figuræ ſedentes, altera habitu militari, altera Fortunæ urbis, clypeum tenentes, cui inſcript.* VOT XXX MVLT XXXX. *infrà,* SMNS.

Ead. inſcriptio, & idem typus, infrà, KONSAV.

DN FL CONSTANTIVS AVG. *Imp. cum diademate ex lapillis.*

DEBELLATORI GENTI. *Imp. habitu militari eques, in captivum ſpiculum contorquens, infrà,* BARBARA.

VICTOR OMNIVM GENTIVM. *Figura militaris paludata ſtans, dextrâ labarum cum Chriſti monogrammate, ſiniſtrâ clypeo innixa, inter labarum & Imp. tres exiguæ ſupplicum figuræ, infrà,* TRS.

DN CONSTANTIVS PF AVG. *Imp. cum diademate ex margaritis.*

VIRTVS AVG N. *Figura militaris paludata gradiens, dextrâ ſpiculum, ſiniſtrâ globum, inter duos captivos.*

VIRTVS EXERCITVS. *Figura militaris ſtans, dextrâ ſpiculum inverſum, ſiniſtrâ clypeo innixa, infrà,* P CON.

VICTORIA AVGVSTORVM. *Victoria ſpoliis inſidens, cum clypeo quem genius ſuſtentat, cui inſcriptum,* VOT XXXX. *infrà,* KONSA.

VICTORIA AVGVSTORVM. *Figura muliebris galeata ſedens, dextrâ globum cum victoriola, ſiniſtrâ haſtam, infrà,* NT.

VICTORIA DD NN AVG. *Victoria gradiens, dextrâ ſertum, ſiniſtrâ palmam, infrà,* LVG.

VICTORIA DOMINORVM. *Idem typus, infrà,* SMN.

GLORIA ROMANORVM. *Figura muliebris galeata ſpoliis inſidens, dextrâ clypeo cippo innixa, graphio inſcribit* VOT *infrà,* R.

GLORIA ROMANORVM. *Imp. eques ſpiculum in captivum contorquens, ſub equo clypeus jacens, infrà,* RT.

Familiæ CONSTANTINI M. Nomiſmatum Tab. XI.

VOT XX MVLT XXX. *in corona quercea, infrà,* SMANT.

VOTIS XXX MVLTIS XXXX. *in corona quercea, infrà,* P CON.

MONETA AVG. *Tres figuræ muliebres, dextrâ bilancem, ſiniſtrâ cornucopiæ, infrà,* R.

DN CONSTANTIVS PF AVG. *Imp. cum diademate ex lapillis.*

FELICITAS PERPETVA. *Victoria gradiens, dextrâ ſertum, ſiniſtrâ trophæum, infrà,* AQ.

* LARGITIO. *Imp. ſedens cum tiara inter duas figuras, alteram militari habitu, galeatam, ſiniſtrâ ſpiculum: alteram cum corona radiata, dextram Conſtantio porrigentem, aut ab eo aliquid accipientem.* Spanheim. p. 823. ex Chiffletio qui nummum referebat ad Conſtantii liberalitatem, qua Arſacem Armeniæ Regem, qui hìc effingitur, proſecutus dicitur apud Ammianum lib. 20.

FEL TEMP REPARATIO. *Figura militaris galeata, ſiniſtrâ clypeum, dextrâ ſpiculum in equitem proſtratum, cui inſiſtit, contorquens, ad latus,* A, *infrà,* CLC*.

Ead. inſcriptio. Figura militaris paludata ſtans, pede captivum proculcans, dextrâ globum cum victoriola, ſiniſtrâ labarum cum Chriſti monogrammate, ad latera, Γ. *. *infrà,* SE. Vide Anton. Auguſt. dial. 1. 17. Triſtanum p. 679. & Patinum p. 476.

Ead. inſcriptio. Globus cui inſiſtit phœnix radiatus.

SALVS AVG. *Chriſti monogramma, inter* A. & Ω. *infrà,* TRO. *al.* TPR. Vide Gretzer.

VIRTVS EXERC. *Vallum cum exigua figura militari.*

* GLORIA EXERCITVS. *Duæ figuræ militares ſtantes cum haſta & clypeo, inter utramque labarum.* Vide Gretzer.

DN CONSTANTIVS PF AVG. *Caput nudum Imp. cum diademate ex margaritis.*

GLORIA REIPVBLICAE. *Duæ figuræ ſedentes, quarum altera Fortuna urbis, clypeum tenentes, cui inſcript.* VOT XXXX. *infrà,* *TES*. *al.* TR*. Vide Gretzer. l. 1. c. 9.

DN CONSTANTIVS PF AVG. *Caput nudum Imp. cum diademate ex lapillis.*

VOTIS XX MVLTIS XXXX. *in corona quercea, infrà,* LVG. Vide Chifflet. in Anaſtaſi Childerici p. 271.

DN CONSTANTIVS PF AVG. *Imp. cum diademate ex lapillis, dextram protendens.*

VICTORIA AVGVSTORVM. *Victoria ſtans, dextrâ palmam, ſiniſtrâ figuram militarem paludatam deducens, dextrâ globum, ſiniſtrâ haſtam tenentem.*

DN CONSTANTIVS PF AVG. *Imp. laureatus, dextrâ globum.*

FEL TEMP REPARATIO. *Imp. habitu militari eques ſpiculum, in duos captivos vibrans, infrà,* KE. Vide Patinum p. 476.

* *Ead. inſcript. Figura militaris, navi quam remigat victoria, inſiſtens, dextrâ avem, quam Phœnicem eſſe volunt, ſiniſtrâ labarum cum Chriſti monogrammate.* Vide Anton. Auguſt. dial. 1.

DN CONSTANTIVS PF AVG. *Imp. cum diademate ex margaritis, dextrâ globum.*

FEL TEMP REPARATIO. *Figura militaris paludata ſtans, dextrâ labarum cum Chriſti monogrammate, ſiniſtrâ clypeo innixa, labaro adſtant duæ exiguæ figuræ ſtantes.* Vide Triſtanum p. 679.

* VICTOR OMNIVM GENTIVM. *Imp. habitu militari ſtans, dextrâ labarum, ſiniſtrâ clypeo innixus, inter labarum & Imp. tres figuræ geniculatæ, infrà,* TRS. Aureus, apud Triſtan. p. 681.

* IMP CONSTANTIVS PF AVG. *Imp. eod. habitu quo Conſtantinus in tab. 4. n. 18.*

VICTORIA AVGG NN. *Victoria ſpoliis inſidens, clypeum tenens, cui inſcribit* VOT XX. Vide Oct. Stradam p. 168.

CONSTANTIVS AVG. Sapphirus.

ΚΑΙΖΑΡΙΑ ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑ. Vide Sapphiri iſtius expoſitionem poſt Diſſert. noſtram.

CONSTANS.

CONSTANS PF AVG. *Caput Imp. nudum cum diademate ex lapillis.*

BONONIA. *Figura militaris galeata, dextrâ haſtam, ſiniſtrâ clypeum, navi inſiſtens quam victoriola, cum ſerto & palma in propria regit, ad puppim duo ſigna militaria, infrà,* OCEANEN. Vide Diſſert. n. 58.

VOT XX MVLT XXX. *in corona quercea.*

CONSTANS PF AVG *Imp. cum diademate ex lapillis.*

SPES REIPVBLICAE. *Figura militaris paludata ſtans, dextrâ labarum cum Chriſti monogrammate, ſiniſtrâ ſcipionem, cujus capiti à tergo victoria, ſiniſtrâ palmam tenens, dextrâ ſertum imponit, infrà,* SIS.

VICTORIAE AVG NN *Victoria ſpoliis inſidens, clypeum, cui inſcript,* VOT X.

VICTORIAE DD AVGG Q NN. *Duæ victoriæ adverſæ, dextrâ ſertum, altera ſiniſtrâ palmam, inter utramque* HR. *al.* D. *infrà,* ASIS. *al.* TRP.

VICTORIA AVGGG. *Victoria gradiens, utraque manu ſerta, à tergo Chriſti monogramma, infrà,* ASIS.

* VIRTVS AVG. *Miles paludatus, dextrâ haſtile, ſiniſtrâ globum, ad pedes captivus.* Oct. Str. p. 215. Thevet. lib. 19. c. 4.

CONSTANS AVGVSTVS. *Imp. cum diademate ex margaritis.*

VICTORIAE DD NN AVGG. *Duæ victoriæ tenentes clypeum, in quo ſcript.* VOT X MVLT XX. *infrà,* TR.

FL IVL CONSTANS PF AVG. *Imp. cum diademate ex lapillis.*

VIRTVS EXERCITVS. *Imp. habitu militari paludatus ſtans, dextrâ ſpolium, ſiniſtrâ clypeo innixus, ad pedes utrimque duo captivi, infrà,* TES.

VICTORIA CONSTANTIS AVG. *Victoria pede captivum proculcans, clypeum tenet cui inſcript.* VOT V MVLT X. *infrà,* MH R.

VICTORIAE DN AVG. *Duæ victoriæ tenentes clypeum, cui inſcript.* VOT X MVLT XV. *infrà,* TR.

VICTORIAE DD NN AVGG. *Duæ victoriæ tenentes clypeum, cui inſcript.* VOT X MVLT XX. *infrà,* SIS.

VICTORIA DD NN AVGG. *Victoria gradiens, dextrâ ſpolium, ſiniſtrâ palmam, infrà,* TES.

VICTORIA AVGVSTORVM. *Victoria gradiens, dextrâ ſertum, ſiniſtrâ palmam, ad pedes, palma, infrà,* SIS.

OB VICTORIAM TRIVMPHALEM. *Duæ victoriæ tenentes clypeum, cui inſcript.* VOT X MVLT XX. *infrà,* SMAQ.

TRIVMPHATORI GENTIVM BARBARARVM. *Figura militaris paludata, dextrâ ſignum militare ſeu labarum cum monogrammate, ſiniſtrâ haſtile, infrà,* SIS. Vide Triſtanum p. 609. & Patini Theſaur. numiſm. p. 94.

XII
NEPOTIANVS
VETRANIO
MAGNENTIVS
P. Giffart delin. et sculp.

Familiæ CONSTANTINI M. Imp. Nomiſmatum Tabella XII.

FELICITAS PERPETVA. *Tres figuræ ſtolatæ ſeorſim in uno tabulato ſedentes, prior & altior cum nimbo circa caput, dextrâ erectâ, ad cujus ſuppedaneum ſcript.* VOT V. *alia dextrâ pectori admotâ: omnes verò ſiniſtrâ eorum, aut ſtolæ limbum tenent, infrà,* SIS.

TRIVMPHATORI GENTIVM BARBARARVM. *Figura militaris ſtans, dextrâ labarum, ſiniſtrâ clypeo innixa, infrà,* TES.

GAVDIVM ROMANORVM. *Labarum inter duos captivos, in cujus ſiparo ſcript.* VOT X MVLT XX. *infrà,* TR.

GAVDIVM POPVLI ROMANI. *in corona quercea in medio nummo,* SIC V SIC X. *infrà,* SIS. Vide Triſtanum p. 607.

Ead. inſcript. in corona quercea, SIC X SIC XX. *inter duas palmas, infrà,* SIS.

CONSTANS PF AVG. *Tria ſigna militaria, infrà,* TES.

CONSTANS AVG. *Quatuor ſigna militaria, infrà,* SMTR.

ROMA AETERNA. *Figura ſtolata & galeata clypeo inſidens, dextrâ globum cum victoriola, ſiniſtrâ haſtam.*

FL IVL CONSTANS PIVS FELIX AVG. *Imp. cum diademate ex lapillis.*

FELICIA DECENNALIA. *Duo genii corollam querceam tenentes, in cujus medio ſcript.* VOT X MVLT XX. *infrà,* TES. Vide Triſtan. p. 615.

GAVDIVM POPVLI ROMANI. *Corona quercea,* SIC V SIC X. *infrà,* TSE.

Ead. inſcript. & idem typus, infrà, TES.

FL IVLIVS CONSTANS PIVS FELIX AVG. *Imp. cum diademate ex lapillis, dextrâ ſpiculum, ſiniſtrâ clypeum.*

GLORIA REIPVBLICAE. *Duæ figuræ ſtolatæ unà ſub eodem tabulato ſedentes, quarum capita nimbo adornantur, inter utrinſque capita, Chriſti monogramma. Utrimque adſtant figuræ duæ aliæ ſtolatæ, laurum dextrâ tenentes, infrà,* ·SIS·. Vide Triſtanum p. 616.

DN CONSTANS PF AVG. *Imp. cum diademate ex lapillis.*

GLORIA ROMANORVM. *Victoria ſtolata & galeata, dextrâ duos ramos laureos, ſiniſtrâ labarum, pede captivum calcans.*

FEL TEMP REPARATIO. *Figura militaris paludata, navi, quam victoria deducit, inſiſtens, dextrâ globum cum victoriola, ſiniſtrâ labarum cum Chriſti monogrammate, ad latera* III. *& ſtella, infrà,* ASIS Vide Triſtanum p. 619.

Ead. inſcript. & idem typus, infrà, RQ.

* *Eadem inſcriptio. Imp. navi inſiſtens.* Vide Patinum p. 472.

FEL TEMP REPARATIO. *Avis roſtro ſertum tenens, & pyramidi inſiſtens, infrà,* NSIS. Vide Triſtanum p. 610. & Patinum p. 472.

DN CONSTANS PF AVG. *Imp. cum diademate ex lapillis, dextrâ globum.*

FEL TEMP REPARATIO. *Figura militaris galeata, ſiniſtrâ haſtile, dextrâ militem ex antro educens, infrà,* AQS. *al.* RE. Vide Triſtanum p. 620. Oct. Stradam p. 185. & Patinum p. 472.

DN CONSTANS PF AVG. *Caput nudum Imp. cum diademate ex lapillis.*

GLORIA EXERCITVS. *Duæ figuræ militares, cum haſtili & clypeo, inter ſignum militare, infrà,* NVA. Vide Patinum p. 472.

DN FL CONSTANS AVG. *Imp. cum diademate ex lapillis.*

VRBS ROMA BEATA. *Figura muliebris galeata clypeo vel ſpoliis inſiſtens, dextrâ globum cum victoriola, ſiniſtrâ haſtile.*

DN FL CONSTANS AVG. *Imp. laureatus.*

DEBELLATORI GENTT. *Imp. habitu militari eques, captivum equi impetens pedibus, ſub eodem equo captivus alius jacet, infrà,* BARBAR.

CAESAR. *Caput nudum Conſtantis.*

Corona quercea, infrà, CONST.

AVGVSTVS. *Caput Conſtantis, cum diademate ex lapillis.*

CAESAR, *in corona quercea.*

NEPOTIANUS.

FL POP NEPOTIANVS PF AVG. *Imp. abſque diademate & laurea.*

GLORIA ROMANORVM. *Imp. eques ſpiculum in captivum contorquens, infrà,* RS. Vide Triſtanum p. 626.

VRBS ROMA. *Figura muliebris galeata clypeo vel ſpoliis inſidens, dextrâ globum cum victoriola, ſiniſtrâ haſtile.* Vide Triſtanum p. 627. & Stradam p. 191.

VETRANIO.

DN VETRANIO PF AVG. *Imp. cum diademate ex unionibus.*

CONCORDIA MILITVM. *Figura militaris paludata ſtans, cujus capiti ſtellula imminet, dextrâ & ſiniſtrâ duo labara cum monogrammate, infrà,* B SIS. Vide Triſtanum p. 634. & Oct. Stradam p. 190.

GLORIA ROMANORVM. *Figura militaris paludata, dextrâ labarum cum Chriſti monogrammate, ſiniſtrâ ſcipionem, infrà,* B SIS. Vide Triſtanum p. 633.

HOC SIGNO VICTOR ERIS. *Figura militaris paludata ſtans vel gradiens, dextrâ labarum cum Chriſti monogrammate, ſiniſtrâ haſtam, cujus capiti à tergo victoria ſertum imponit, ſiniſtrâ palmam tenens, infrà,* P SIS.

MAGNENTIUS.

IMP CAE MAGNENTIVS AVG. *Imp. abſque diademate.*

VICTORIA AVGG. *Figura militaris paludata, dextrâ globum cum victoriola, ſiniſtrâ haſtam, cujus capiti à tergo victoria ſiniſtrâ palmam gerens, dextrâ ſertum imponit.*

XIII
DECENTIVS
IVLIANVS
P. Giffart delin et sculp.

Familiæ CONSTANTINI M. Nomiſmatum Tab. XIII.

VICTORIA AVGG. *Victoria, dextrâ ſertum, ſiniſtrâ palmam, pede captivum proterens.*
VICTORIA AVGG LIB ROMANORVM. *Trophæum, quod utrimque tenent victoria cum palma, & figura ſtolata & palliata cum pileo, qua* Libertas, *exprimitur, infrà,* TR.
Ead. inſcript. Figura militaris, dextrâ labarum, ſiniſtrâ tres ramos laureos, pede captivum calcans, à tergo A. *infrà,* RFS. Vide Triſtan. 646. 648.
FELICITAS REIPVBLICAE. *Figura militaris paludata ſtans, dextrâ globum cum victoriola, ſiniſtrâ labarum cum Chriſti monogrammate, à tergo,* A. *infrà,* TRS.

DN MAGNENTIVS PF AVG. *Imp. abſque laurea & diademate.*
SALVS DD NN AVG ET CAES. *Chriſti monogramma, ad latera,* A. Ω. *infrà,* AMB.

DN MAGNENTIVS PF AG. *Imp. cum diademate ex margaritis.*
GLORIA ET REPARATIO TEMPORVM. *Imp. habitu militari ſtans, dextrâ globum cui inſiſtit victoriola ſertum porrigens, ſiniſtrâ labarum, infrà,* PAR.
FELICITAS REIPVBLICAE. *Eadem figura, ad latus* F, *infrà,* SAR.

DN MAGNENTIVS PF AVG. *Imperatoris caput nudum.*
VIRTVS EXERCIT. *Figura militaris galeata ſtans, dextrâ haſtam, ſiniſtrâ clypeo innixa.*
GLORIA ROMANORVM. *Imp. eques ſpiculum in captivum vibrans, ad latus verſus caput ſtellula, infrà,* AQ.
VICTORIAE DD NN AVG ET CAE. *Duæ victoriæ clypeum tenentes, in quo ſcript.* VOT V MVLT X. *ſub clypeo,* SP. *infrà,* APLC. Vide Patinum p. 473.
* VICTORIA DD NN AVGG. *Duæ victoriæ tenentes clypeum, cui inſcript.* VOT V MVLT X. *infrà,* S. P. *alius addit* ET CAE. Occo.
* GLORIA ROMANORVM. *Figura militaris, ſiniſtrâ labarum cum Chriſti monogrammate, dextrâ victoriolam, ad pedes duo captivi.* Occo.

DECENTIUS.

MAG DECENTIVS NOB CAES. *Decentius abſque diademate, dextrâ ſpiculum, ſiniſtrâ globum cum victoriola.*
VIRTVS AVGG. *Eques ſpiculum in captivum contorquens.*
VICTORIA AVGVSTORVM. *Victoria dextrâ palmam, ſiniſtrâ figuram militarem deducit, quæ dextrâ globum, altera haſtam tenet.*
* FELICITAS TEMPORVM. *Imp. paludatus ſtans, dextrâ globum cum victoriola, ſiniſtrâ haſtam, infrà,* RVLC. Oct. Strada p. 188.

DN DECENTIVS FORT CAES. *Decentius abſque diademate.*
VICTORIA CAES LIB ROMANORVM. *Victoria & Libertas, ut ſuprà, trophæum tenentes, infrà,* TR. Vide Triſtanum p. 650.
VICT CAES LIB. *Idem typus, infrà,* TR.
SALVS DD NN AVG ET CAES. *Chriſti monogramma, inter* A & Ω. *infrà,* TRS.

DN DECENTIVS NOB CAES. *Decentius abſque diademate, habitu Conſulari.*
VICTORIAE DD NN AVG ET CAES. *Duæ victoriæ clypeum tenentes, in quo ſcript.* VOT V MVLT X. *ſub clypeo,* SP. *infrà,* RSLC. Vide Patinum p. 474.

GALLUS.

* DN CONSTANTIVS GAL NOB C. *Cæſar laureatus, ſiniſtrâ globum, ad latus, ſtellula.*
GLORIA ROMANORVM. *Cæſar eques ſpiculum in captivum contorquens, ſub equi pedibus, clypeus, ad latus ſtellula, infrà,* ANT. Vide Triſtanum p. 659. & Oct. Stradam p. 189.

JULIANUS.

FL CL IVLIANVS NOB CAES. *Julianus abſque laurea & diademate.*
GLORIA ROMANORVM. *Duæ figuræ ſimul ſedentes, altera Imp. paludati, dextrâ globum cum victoriola, ſiniſtrâ ſcipionem, altera Fortunæ urbis, infrà,* KONS AV.

* DN IVLIANVS NOB CAESAR.
GLORIA REIPVBEICAE. *Duæ victoriæ tenentes clypeum, in quo ſcript.* VOT V. *infrà,* SIS. Occo.
* VOTIS V MVLT X. *in corona quercea, infrà,* T CON. Occo.
* VICTORIAE DD NN AVG. *in corona quercea,* VOT V MVLT X. Occo.

DN IVLIANVS NOB CAES. *Julianus ut in priori nummo.*
VOTIS V MVLTIS X. *in corona quercea.*

DN IVLIANVS NOB CAES. *Julianus cum diademate ex margaritis.*
VOT V MVLT X. *in corona quercea.*

DN CL IVLIANVS NC. *Julianus abſque diademate, habitu Conſulari.*
VIRTVS CAESARIS. *Figura militaris paludata ſtans, dextrâ ſpiculum, ſiniſtrâ globum, ad pedes duo captivi, infrà,* R.
FEL TEMP REPARATIO. *Figura militaris galeata, ſiniſtrâ clypeum tenens, dextrâ ſpiculum in equitem contorquens, infrà,* PLC. Vide Oct. Stradam p. 171.
SPES REIPVBLICAE. *Figura militaris paludata & galeata ſtans, dextrâ globum, ſiniſtrâ haſtam, infrà,* CONSA.

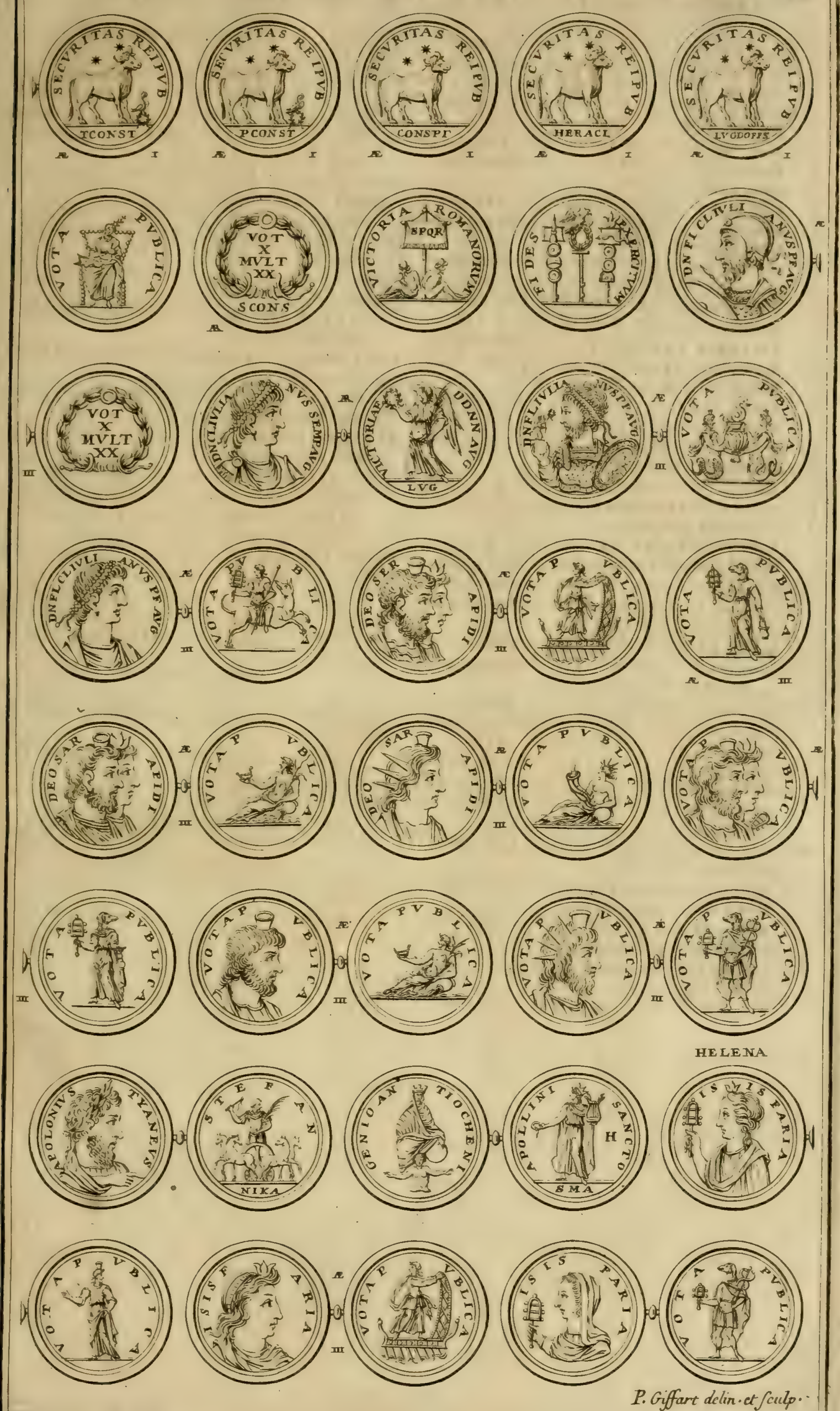
FL CL IVLIANVS PF AVG. *Julianus barbatus, cum diademate ex margaritis.*
VIRTVS EXERCITVS ROMANORVM. *Figura militaris galeata, ſiniſtrâ trophæum, dextrâ captivi caput premens, infrà,* ANTA.
MONETA AVG. *Tres figuræ muliebres, dextrâ bilancem, ſiniſtrâ cornucopia, infrà,* R.

IMP C IVLIANVS PF AVG. *Julianus laureatus.*
LIBERTAS PVBLICA. *Figura ſtolata ſtans, dextrâ pileum, ſiniſtrâ cornu Amalthea, à tergo ſtella.*

IVLIANVS AVG. *Julianus cum diademate ex unionibus.*
VICTORIA ROMANORVM. *Victoria ſpoliis inſidens, clypeum quem genius ſuſtentat tenens, in quo ſcript.* VOT XX. *infrà,* ANT.

DN IVLIANVS PF AVG. *Julianus cum diademate ex unionibus.*

XIV

P. Giffart delin. et sculp.

Familiæ CONSTANTINI M. Imp. Nomiſmatum Tabella XIV.

SECVRITAS REIPVB. *Taurus, cui imminent duæ ſtellulæ, ad pedes ſertum cui inſiſtit avis, infrà,* T CONST. Vide Baron. an. 362. n. 91. Ant. Auguſt. dial. 2. Triſtanum p. 625. & Patinum p. 480.
Ead. inſcript. & idem typus, infrà, P CONST.
Ead. inſcript. & idem typus, abſque ſerto & avicula, infrà, CONSPΓ.
Ead. inſcript. & idem typus, infrà, HERACL.
Ead. inſcript. & idem typus, infrà, LVGD OFFS. Vide Diſſertat. n. 51.
VOTA PVBLICA. *Iſis Dea ſedens infantem in ſinu tenens.* Vide Baron. an. 363. n. 26.
VOT X MVLT XX. *in corona quercea, infrà,* SCONS. *al.* CONST. Vide Cholium p. 275.
VICTORIA ROMANORVM. *Labarum in cujus ſiparo ſcript.* SPQR. *inter duos captivos.* Vide Baron. an. 362. n. 31.
FIDES EXERCITVVM. *Tria ſigna militaria.* Vide Baron. an. 362. n. 32.

DN FL CL IVLIANVS PF AVG. *Imp. galeatus, dextrâ ſpiculum, ſiniſtrâ clypeum.*
VOT X MVLT XX. *in corona quercea.*

DN CL IVLIANVS SEMPER AVG. *Julianus cum diademate ex margaritis.*
VICTORIA DD NN AVG. *Victoria gradiens, dextrâ ſertum, ſiniſtrâ palmam, infrà,* LVG.

DN IVLIANVS PF AVG. *Julianus cum diademate ex margaritis, dextrâ globum cum victoriola, ſiniſtrâ clypeum cui inſcriptus eques.*
VOTA PVBLICA. *Duæ ſirenes tenentes vaſculum, cui ſerpens inſiſtit.* Vide Baron. an. 362. n. 28. 189. & Stradam p. 192.
* *Currus in mari vectus à monſtris duobus nudis alatis, cui inſidet dea Iſis cum ſiſtro, ad rotam canis effingitur.* Vide Patinum p. 482.

DN FL CL IVLIANVS PF AVG. *Julianus abſque barba, cum diademate ex unionibus.*
VOTA PVBLICA. *Anubis cum ſiſtro & ſcipione cani inſidens.*

DEO SERAPIDI. *Capita Serapidis & Iſidis, ſub effigie Juliani & Helenæ.*
VOTA PVBLICA. *Figura ſtolata navi, cujus velum dextrâ tenet, inſiſtens.*
VOTA PVBLICA. *Anubis canino capite, dextrâ ſiſtrum, lævâ marſupium.*

DEO SERAPIDI. *Duo capita, ut ſuprà.*
VOTA PVBLICA. *Fluvius cum arundine, dextrâ aviculam.*

DEO SERAPIDI. *Deus Serapis cum corona radiata.*
VOTA PVBLICA. *Fluvius jacens, cum corona radiata vel ex arundinibus, dextrâ cornu Amalthea, ſiniſtrâ urnæ innixus.* Vide Triſtanum p. 728. & Patinum p. 481.

VOTA PVBLICA. *Julianus & Helena ſub figura Serapidis & Iſidis.*
VOTA PVBLICA. *Anubis canino capite, dextrâ ſiſtrum, lævâ ....* Vide Anton. Auguſt. dial. 3.

VOTA PVBLICA. *Caput Juliani nudum ſub figura Serapidis,*
VOTA PVBLICA. *Fluvius, dextrâ aviculam, ſiniſtrâ arundinem.*

VOTA PVBLICA. *Juliani caput radiatum, ſub figura Serapidis.*
VOTA PVBLICA. *Anubis cum ſiſtro & caduceo.* Vide Patinum p. 481.

APOLLONIVS TYANEVS. *Julianus barbatus laureatus, dextrâ ex pallio exerta.*
STEFAN. *Currus à quatuor equis tractus, cui inſiſtit figura militaris, dextrâ flagellum, ſiniſtrâ lauri ramum, infrà,* NIKA. Vide Diſſert. n. 64. & Patini Theſaur. Nomiſmat.

GENIO ANTIOCHENI. *Figura muliebris turrita cum pallio, ſub quo figura ſemihominis nudi.*
APOLLINI SANCTO. *Figura ſtolata & palliata ſtans, dextrâ pateram, ſiniſtrâ ſiſtrum.* Vide Baronium an. 362. n. 132. & Triſtan. p. 728.

HELENA.

ISIS FARIA. *Helena ſub figura Iſidis, dextrâ ſiſtrum.*
VOTA PVBLICA. *Figura Iſidis ſtans.* Vide Triſtanum p. 729.

ISIS FARIA. *Helena ſub figura Iſidis, cum ſiſtro.*
VOTA PVBLICA. *Figura muliebris navi inſiſtens, cujus velum dextrâ tenet.* Vide Triſtan. p. 734. & Patinum p. 489.

ISIS FARIA. *Helena velata, ſub figura Iſidis, dextrâ ſiſtrum.*
VOTA PVBLICA. *Anubis canino capite, dextrâ ſiſtrum, lævâ caduceum.* Vide Triſtanum p. 734. & Patinum p. 489.

Familiæ CONSTANTINI M. Nomiſmatum Tab. xv.

FL HELENA AVGVSTA. *Helena cum capillitio ſat inſolenti.*

SECVRITAS REIPVBLICE. *Figura ſtolata ſtans, dextrâ ramum protendens. Infra,* PTR. *al.* PCONS. *al.* ARLT. *ad latera,* S. F. *al,* STE. *al.* STR. *al.* STRE.

Eadem inſcriptio. Helena cum alio capillitio.
Eadem inſcriptio & figura. Infrà, SMK.

Eadem inſcriptio. Helena cum alio capillitio.
PROVIDENTIAE AVGG. *Caſtra pretoria. Infrà* S AR.

FL IVL HELENA AVG. *Helena cum alio capillitio.*
PAX PVBLICA. *Figura ſtolata ſtans, dextrâ oleam ſeu ramum, ſiniſtrâ haſtam. Infrà,* TRS.

Eadem inſcriptio. Helena cum alio capillitio.
Eadem inſcriptio & figura. Infrà, TRP.

Eadem inſcriptio. Helena cum diademate gemmato.
Eadem inſcriptio & figura.

FL HELENA AVGVSTA. *Helena cum alio capillitio.*
SECVRITAS REIPVBLICE. *Figura ſtolata, dextrâ ramum.*

HELENA FL MAX. *Helena cum alio capillitio.*
Stella in corona quercea.

Vide quæ de hiſce, qui Helenæ nomen præferunt, nummis adnotamus in Diſſertatione de Inferioris ævi Nomiſmatibus n. 69.

I.

FAMILIA CONSTANTINI MAGNI.

Theophan.

I. CUM Constantini Magni natalium primordia à CLAUDII, qui Imperium post Valerianum tenuit, gente hauserint plerique veterum Scriptorum; nobis de Constantiniana acturis, ad hanc perinde recurrere originem videtur operæpretium. Nam etsi à Claudii stemmate, non per masculos, sed per feminas, ortum ducat Constantinus, permagni tamen interest, ut generis longè elucescat claritas atque nobilitas, Augustorum familiis, priusquam ad Imperatorium culmen conscenderet, affinitate conjunctum fuisse ob oculos ponere. De Claudii ipsius natalibus nihil certi prodidit, qui vitam conscripsit, Trebellius Pollio: ***De avis nobis parum cognitum***, inquit ille; ***varia enim plerique tradiderunt.*** Quæ quidem postrema verba referri debere videntur ad pervulgatam eâ tempestate apud plerosque opinionem, Claudium ex illegitimo Gordiani III. Imperatoris concubitu prognatum; quam attigit Aurelius Victor, & ex eo Paulus Diaconus: ***Hunc plerique putant Gordiano satum, dum adolescens à muliere maturâ*** (al. ***matronâ***) ***institueretur ad uxorem.*** Verùm quicquid fuerit de Claudii parente, constat matrem ex Dalmatia oriundam, idipsum scriptoribus tradentibus. Ex horum igitur connubio nati liberi, masculi tres, & filiæ aliquot, scilicet,

Pollio. *Victor.* *Paul. Diac.* *V. Salmas. ad Hist. Aug p. 331.*

II. CLAUDIUS II. Imperator.
II. QUINTILLUS Imperator. } De quibus mox.
II. CRISPUS.

II. N. N. Scribit Trebellius, Claudio Imperatori extitisse sorores complures, quarum altera CONSTANTINA nupsit nescio cui Assyriorum Tribuno, quæ paucos post celebratas nuptias annos vixit.

Pollio. *Salmas. ad Hist. Aug. p. 330.*

II. MARCUS AURELIUS CLAUDIUS, seu ut illius effertur nomen in veteri Inscriptione, & apud Trebellium, FLAVIUS CLAUDIUS, nascitur x. Maii anno Christi CCXXXIX. vel CCXL. Hunc Valerianus Imperator Consulem, ac deinde Præfectum Prætorio dixit, copiisque militaribus præfecit: qua quidem provincia eâ animi magnitudine & prudentiâ functus est, ut in illum unicum oculos conjicerent exercitus duces, qui Gothorum in omnes penè Imperii Romani regiones sese effundentium superbiam posset retundere, Galliasque, Britanniam, & aliquam Hispaniarum partem à variis occupatam Tyrannis Imperio rursum asserere. Post cæsum igitur ad Mediolanum cum Valeriano fratre Galienum, Imperator designatur XXIII. Martii an. CCLXVIII. & Aureolo Tyranno sublato, Gothos terrâ marique superavit, cùm eorum copiæ ad trecenta viginti millia, naves verò ad duo millia fuisse dicantur. A qua quidem parta anno imperii primo victoria, GOTHICUS deinceps, & VICTOR GOTHORUM appellari meruit, ut ex illius nummis, & ex veteri inscriptione docemur. Nec multò pòst Sirmii moritur nullis, superstitibus liberis, Atticiano sive Antiochiano & Orphito Coss. anno Christi CCLXX. Ex peste decessisse Pollio & Zozimus, Metellus verò in militari tumultu à suis legionibus cæsum scribunt. Imperavit annum I. menses paulò plùs IX. ut Eusebius & Cassiodorus asserunt. At Pollio, Zozimus & Eutropius triennio ferè regnasse volunt: quod quidem à vero haud videtur alienum, cùm ex veteri inscriptione tertium imperii annum iniisse colligatur.

Tristan us p. 193. *Pollio. Zozim.* *Metell. Quirin.*

II. MARCUS AURELIUS QUINTILLUS, fratre mortuo, consensu militum & Senatus Imperator electus, decimo septimo imperii die moritur, x. Kal. Mart. Nam cùm Aurelianum ab exercitibus electum Augustum percepisset, venas sibi incidit. Alii militari tumultu Aquileiæ cæsum scribunt. Uxorem habuit, & duos filios

Trebellius. *Metell. Quirin. pag. 67.* *Oros. l. 7. c. 23.* *Victor.* *Cassiodor.*

ſecundùm Pollionem, quorum alteri QUINTILLI, alteri CLAUDII nomen, ſed nullo, quod ſciam, auctore quidam tribuunt.

II. CRISPUS, Claudii & Quintilli Imperatorum frater: huic filia fuit

III. CLAUDIA, [a] nupta EUTROPIO ex nobiliſſima apud Dardanos familia oriundo. [b] Quidam exiſtimavere Claudiam Claudii ipſius Imperatoris fuiſſe filiam, hoc fortaſſis fulti fundamento, quòd [c] ſcriptores aliquot, atque [d] Inſcriptiones veteres Conſtantium & Conſtantinum, Claudii ex filia nepotes, atque adeò Claudium Conſtantii avum, Conſtantini verò atavum dicant. At cùm exertè ſcribat Trebellius, qui ſub Conſtantino vixit, Claudium improlem obiiſſe, & Claudiam Criſpi Claudii fratris fuiſſe filiam, huic longè potiùs videtur ſtandum ſententiæ, quæ præterea ab [e] Anonymo de Geſtis Conſtantini firmatur, Conſtantium *D. Claudii optimi Principis nepotem ex fratre* appellante. Ex Eutropii & Claudiæ connubio natus

[a] *Trebellius.*
[b] *Theophan. Menæa 21. Maii.*
[c] *Eumen. Paneg. c. 3. 4 Paneg. 9. c. 2. Eutrop. l. 9. Porphyr. Paneg. p. 245. ed. Pith. Zonar. Cedren. p. 259. Manaſſ. Niceph. l. 8. c. 2.*
[d] *Grut. 283. 4.*
[e] *Anon. de geſt. Conſt. p. 47.*

IV. FLAVIUS VALERIUS CONSTANTIUS, cognomento CHLORUS, ita διὰ τὴν ὠχρότητα, ſeu à vultus vel corporis pallore, uti cenſent [a] Zonaras, Cedrenus & Joëlus, nuncupatus. [b] Verùm à veſtium viridi colore, quo delectaretur, cognominatum putant alii, præſertim cùm, ut teſtatur [c] Eumenius, in eo *modeſtiæ ac verecundiæ ſigna* conſpicerentur. [d] Illius natalitia ad prid. Kal. April. refert Kalendarium vetus. Priuſquam Cæſaris dignitatem conſecutus eſſet, complures militiæ magiſtratuum gradus decurrerat: [e] Protector enim primùm, exin Tribunus, poſtea Præſes Dalmatiarum dictus, tandem à Diocletiano & Maximiano, unà cum Galerio & Maximiano, Nicomediæ Cæſar renuntiatur Kal. Mart. anno Chriſti CCXCI. [f] Sed & uterque in filios adoptatur, à Maximiano Herculio THEODORA uxoris filiâ Conſtantio, & à Diocletiano Jovio filiâ Galerio Maximiano in uxores datis. Cujus quidem adoptionis jure, [g] Conſtantius HERCULII, Galerius Maximianus JOVII, cognomina conſecuti ſunt. In memoriam porrò ac monumentum Cæſareæ dignitatis Conſtantio conceſſæ Nicomediæ, urbs ipſa cippum poſtmodùm erexit, in quo hæc inſcriptio inedita, etiamnum legitur in atrio Moſcheæ novæ:

OPTIMO. BENIGNISSIMOQ.
PRINCIPI. FLAVIO. VALERIO.
CONSTANTIO. NOB. CÆSARI.
GERMANICO. MAX. COS. COLONIA.
NICOMEDIENSIVM. D. N. MQ. EIVS.

[h] Cæſaream dignitatem per annos XIII. menſem I. tenuit Conſtantius, donec Maximianus & Diocletianus abdicatâ purpurâ utrumque adoptivum filium [i] hac induêre Kal. April. anno CCCIV. cùm ex totius Imperii provinciarum partitione Galliæ & Britannia Conſtantio obtigiſſent, quas ſummâ prudentiâ & animi moderatione rexit. [k] Obiit Eboraci in Britannia XXV. Julii, ipſo Conſtantio & Armentario Coſſ. anno Chriſti CCCVI. biennio proinde cum tribus menſibus Auguſta dignitate potitus, non verò uno tantùm anno, ut habet Victor Schotti, aut annis IX. ut Theophanes. [l] Nicephorus ait obiiſſe anno ætatis LVI. Conſtantii cadaver repertum apud Caernervon prope Snoudunam in Wallia, & Edwardi I. Regis juſſu in Eccleſia tumulatum anno MCCLXXXIII. auctor eſt Matthæus Weſtmonaſterienſis. Bis nuptias iniiſſe Conſtantium conſtat; ac primùm quidem cum FLAVIA JULIA HELENA, ex qua Conſtantinum genuit; rurſum verò cum THEODORA Maximiani Auguſti uxoris filia. Non deſunt ex [m] ſcriptoribus, quibuſdam etiam Conſtantii ævo ſupparibus, qui Helenam non Conſtantii uxorem, ſed concubinam fuiſſe contendunt. [n] At recens ſcriptor, iſque eruditiſſimus, pluribus hanc refellit ſententiam, [o] veterum præſertim Inſcriptionum, in quibus Conſtantii uxor dicitur, & ipſius [p] Panegyriſtæ auctoritate, exertè ſcribentis, Conſtantinum, *quò magis continentiam patris æquaret, ab ipſo fine pueritiæ illicò matrimonii legibus ſeſe tradidiſſe.* Quod quidem firmatur etiam teſtimonio [q] utriuſque Victoris, Theophanis, Zonaræ, Cedreni & aliorum, qui Conſtantium & Galerium ad Auguſtorum neceſſitudinem demum perveniſſe tradunt poſt repudio dimiſſas uxores. Non hîc porrò diſquiram [r] an Helena in Bithynia, vel in Galliis, vel in Britannia, vel denique Edeſſæ in Oriente nata fuerit; ut & illius-ne conſiliis Chriſtianam amplexus ſit religionem Conſtantinus, an verò filii ſuaſionibus ipſamet mater amplexa ſit, quod vult [ſ] auctor Vitæ S. Silveſtri PP. [t] denique quo illa loco tumulata fuerit, & hodie ejus corpus aſſervetur, cùm hæc

[a] *Zonar. tom 2. pag. 243. Ioel. in Chron. Cedren.*
[b] *Triſtanus.*
[c] *Eumenius.*
[d] *Bucher. p 276.*
[e] *Anon. de geſt. Conſt. p. 47.*
[f] *Idat. faſt. Chr. Alex. pag. 640. Gruter. 281. 9. Theoph. p. 4.*
[g] *Eumen. pro reſt. ſchol.*
[h] *Victor Schotti.*
[i] *Idat. faſt.*
[k] *Idat. faſt. Anonym. de geſt. Conſt. Theophan. Socrat.*
[l] *Lib. 8. cap. 2. Math. Vveſtmon.*
[m] *Zozim. lib. 2. S. Ambroſ de obitu Theod. Chron. Alex. Caſſiodor. Beda lib. 1. hiſt. cap. 8.*
[n] *Triſtan. tom. 3. comm. hiſt. p. 411.*
[o] *Grut. 284. 12. 1086. 2.*
[p] *Anonym. paneg. Max. & Conſt. dictus c. 4.*
[q] *Victor. Anon. de geſt. Conſtant. Theophan. p. 14. Zon. to. 2. p. 243. Cedren. p. 268. Berengoſ. de Cruce l. 2. c. 1.*
[r] *Idem l. 3. c. 2. 3. Galfridus Monemuth. l. 2. c. 3. Baron. an. 306. 12. 326. 55. Vſſer. de primord. Eccl. Brit. c. 8. Seld. ad Eutych. orig. p. 179. Abr. Echell. ad Hebedieſu pag. 82. Boland. ad c. 7. vita S. Agricii.*
[ſ] *Vita S. Silv. ed. à Combefiſio.*
[t] *Cedren p. 295. Niceph. l. 8. c. 31. Vvalſingh p. 356. Anaſt. in S. Silv. p. 17. Vvadding. a. 1251. 44. Merl. in Metrop. Rem. p. 402. Triſtan. Valeſ. ad Euſeb.*

omnia pridem à viris doctissimis discussa & pertractata sint: monuisse tantùm suffecerit[u] obiisse magnâ sanctitatis opinione anno ætatis LXXX. Imperii Constantini XXI. secundùm Theophanem, Christi CCCXXXII. [x] juxta Albericum. [y] THEODORA verò Constantii conjux altera, filia fuit Eutropiæ Maximiani Imperatoris uxoris, quam ex priore conjugio cum nobili Syro, cujus nomen scriptores non prodidere, genuerat: ex qua quidem cum Constantio necessitudine, FLAVIÆ; ex matris verò cum Maximiano Augusto nuptiis, MAXIMIANÆ nomina ei accessere; quod ex illius nummis colligitur, in quibus FLAVIA MAXIMIANA THEODORA nuncupatur. Decessit illa superstite Constantio, è quo liberos sex procreavit.

[u] Euseb. de vita Const. l. 3. c. 45. Alexand. de inv. S. Crucis. Theophan. & alii.
[x] Alber. Chr. MS.
[y] Eutrop. l. 9. Oros. l. 7. 25.

Filius Constantii Imperatoris ex Helena priore uxore.

V. CONSTANTINUS MAGNUS Imperator, de quo mox.

Liberi Constantii Imp. ex Theodora altera uxore.

V. CONSTANTINUS, cujus unicus meminit [a] Zonaras. Hunc à Constantio ex fratre nepote interfectum verosimile est; cùm scribat [b] Julianus in Epistola ad populum Atheniensem, Constantium Augustum patruos duos interfecisse. Præterea [c] Philostorgius, & ex eo Cedrenus & Zonaras, tum famâ pervulgatum esse dicunt Constantinum veneno sublatum fuisse à fratribus, & Constantio filio à patre extrema agente, ut de medio tollerentur, demandatum: quod quidem intelligi non potest, nisi de hoc Constantino & Constantio patre ejusdem Juliani; nam Constantino adhuc superstite è vivis excesserat Dalmatius. [d] Onuphrius Panvinius, & Henricus Valesius Constantinum cum Maximo Consulem fuisse scripserunt, quod improbat omninò Tristanus.

[a] Zonar. p. 146.
[b] Julian. in epist. ad pop. Athen. p. 497.
[c] Philost. l. 2. c. 4. Cedren. p. 297. Zonar.
[d] Panvin. Vales. in Ammian. Tristan. p. 578.

V. FLAVIUS DALMATIUS ANNIBALIANUS. } De his, eorumque liberis agetur
V. FLAVIUS JULIUS CONSTANTIUS. } post Constantini liberos.

V. FLAVIA VALERIA CONSTANTIA, seu CONSTANTINA, uti appellatur à [a] Philostorgio & aliis, nuptui data est à fratre Constantino Mediolani anno CCCXIII. CAIO VALERIO LICINIANO LICINIO, qui Imperator appellatus fuerat post Galerii obitum. [b] Illa, etsi pagano conjugi juncta, illibatam Christianitatis, quam cum fratre amplexa fuerat, fidem servavit, ex quo à Silvestro Pontifice in S. Agnetis Ecclesia cum Constantia, ex fratre Constantino nepte, Romæ baptismum excepit. Sed & sæviente in Christianos Licinio, hos semper fovit, & pro viribus tutata est. Sed quam ex fidei integritate adepta erat existimationem, non mediocriter læsit sub extremos vitæ annos, Arii amplexa hæresim, [c] Eusebii Nicomediensis consiliis. Obiit fratre superstite, à quo singulari semper benevolentiâ, etiam ad extremum vitæ spiritum donata legitur: [d] falluntur enim qui illius mortem ad annum CCCXI. referunt, post Constantini scilicet excessum. [e] Licinius porrò è Nova Dacia, viliore origine & ignotis parentibus ortus, natus est anno CCLXV. Galieno & Saturnino Coss. [f] A Galerio Maximiano Cæsar dictus primùm Carnunti Pannoniæ oppido, V. Nov. an. CCCIX. biennio post, paulò antequam è vita excederet, ab eodem Imperator appellatus est. [g] Imperii partitione inter Constantinum, Licinium, Maxentium & Maximinum factâ, Oriens Licinio cessit; duravitque concordia cum Constantino, cujus sororem duxerat, ad annum CCCXXIV. [h] quo Licinius, cùm adversus Constantinum arma cepisset, prope Hadrianopolim primò fusus est III. Jul. deinde navali pugnâ ad Byzantium, ac demùm novissimo ad Calchedonem prælio debellatus, in victoris potestatem venit XVIII. Septembris eodem anno, à quo vitam interpositâ conjuge pactus, ac Thessalonicam relegatus, [i] quòd novas res moliri deprehensus esset, in eadem urbe peremptus est anno CCCXXV. [k] cùm annum attigisset LX. [l] Tradit scriptor fermè coævus relegatum fuisse in Gallias, ibique ulceribus scatentem miserè periisse. [m] Ex illius cum Constantia connubio natus filius unicus, FLAVIUS LICINIANUS LICINIUS, qui cùm vigesimum mensem ageret, Cæsar cum Crispo & Constantino, Constantini Magni filiis, dictus [n] I. Martii, Sabino & Rufino Coss. anno Christi CCCXVI. triennio pòst Consulatum iniit [o] cum Constantino Magno tum quintùm Consule. [p] Demùm Faustæ Augustæ insidiis, ne peritiâ in militando filiis obesset, ab Constantino interemptus est, cùm annum attigisset XIV. Qui-

[a] Philost. l. 1. c. 9. Vita S. Artemii apud Bol. 18. Feb. p. 70. Menæa 25. April. in S. Basil.
[b] Anast. in S. Silv. p. 16. Vita S. Basilei Episc. Amaseæ c. 3. 4. Menæa 4. Octob. in S. Call. Athene.
[c] Philost. l. 1. c. 9. S. Hier. adv. Pel. ad Ctesiph. Vigil. Taps. l. 1. contra Arium c. 1. Niceph. l. 8. c. 47.
[d] Usserg.
[e] Euseb. l. 10. c. 8. Socrat. l. 1. c. 2. 11. Gest. Const. p. 473.
[f] Idatius. Chron. Alex. p. 652. Theophan. p. 9.
[g] Chr. Al. p. 650.
[h] Praxagor. apud Phot. cod. 62. Idat fast. Socrat. l. 1. c. 4. Politia SS. Metroph. & Alex. apud Phot. cod 256 Kalend. Bucher. p. 283. Zozim. l. 2. Chr. Alex. p. 660. Theoph. & al.
[i] Idat. fast. Gesta Constant.
[k] Victor. Epit.
[l] Io. Presb. in vita Basilei Amas. c. 21. apud Sur. 26. April.
[m] Zozim. l. 2. Victor. Epit.
[n] Idat. Victor. Chron. Alex. Theophan.
[o] Idat. Senator.
[p] Baron. a. 324. 4.

dam præterea Licinio Imperatori filiam adſcribunt S. Helenam, cujus corpus aſſervatur Altæcombæ in Sabaudia, ſed nullo, quod ſciam, auctore.

V. ANASTASIA [a] nupſit BASSIANO, quem Conſtantinus Magnus Cæſarem, Licinio adſentiente, appellavit, Italiæque præfecit. Sed quòd ab eodem Licinio per Senecionem fratrem impulſus, in illius partes tranſiiſſet, à Conſtantino in ipſis bellicorum motuum initiis captus, neci datus eſt. Exiſtimat [b] Triſtanus Baſſianum, qui à Valente bonis exutus fuit, [c] quòd de uxoris utero Mathemathicos conſuluiſſet, à Baſſiano Anaſtaſiæ conjuge prodiiſſe, haud inſulſum eſſe opinari, cùm *procerum genere natum* dicat Ammianus: ut & LUCIUM RAMIUM ACONITUM OPTATUM, qui Conſul fuit cum Anicio Paulino anno CCCXXXIV. alterum fuiſſe Anaſtaſiæ maritum: ſiquidem tradit Zozimus, Conſtantii Auguſti juſſu interemptum fuiſſe à militibus cum aliis proximis agnatis. Sed hæc meræ ſunt conjecturæ. [d] Anaſtaſia porrò Balneas Conſtantinopoli extruxit, quæ de ejus nomine Anaſtaſianæ appellatæ ſunt, quas alii Anaſtaſiæ Valentis filiæ adſcribunt.

[a] *Geſta Conſtant. p. 475.*
[b] *Triſtan. p. 91.*
[c] *Ammian. l. 26.*
[d] *Vide CP. Chriſt.*

V. EUTROPIA, [a] POPILIO NEPOTIANO, qui Conſulatum iniit cum Fabio Titiano anno CCCI. Diocletiano imperante, conjugio nexa fuit; ex quo prodiit FLAVIUS POPILIUS NEPOTIANUS, qui perinde [b] Conſul fuit cum Facundo anno CCCXXXVI. biennio ante Conſtantini avunculi obitum. [c] Is cùm Magnentium accepiſſet, perempto Conſtante, in Galliis Auguſtum renuntiatum, Imperatorem etiam ſeſe appellavit III. Junii anno CCCL. & gladiatorum ac captivorum quorundam ope Romam ingreſſus eſt, cæſis ipſius Magnentii fautoribus: quo quidem tempore Flavii prænomen, tanquam Auguſtæ dignitatis hæres legitimus, & Conſtantini ex ſorore nepos, aſſumpſit; quod ex illius nummis deprehenditur. Sed hac per XXVIII. dies potitus, à Marcellino Magiſtro Officiorum, & Magnentii arcanorum participe peremptus eſt.

[a] *Victor. Epit. Zozim. l. 2.*
[b] *Faſti Coſſ.*
[c] *Victor. Eutrop. l. 10. Oroſ. Hieron. Chron. Socrat. l. 2. c. 25. Sozom. l. 4. c. 1. Niceph. l. 9. c. 28. Theoph.*

V. [a] FLAVIUS VALERIUS AURELIUS CONSTANTINUS, cognomento MAGNUS, Imperator, naſcitur ex Conſtantii cum Helenæ nuptiis III. Kal. Martii anno CCLXXII. [b] Aureliano & Baſſo Coſſ. [c] Naiſſi oppido Daciæ, vel Traſi ſecundùm [d] Jul. Firmicum. Drepani Bithyniæ urbe ad Nicomedienſem Sinum ortum ſcribit [e] Nicephorus Calliſti, quam poſtmodum [f] Helenopolim de matris nomine appellavit. In Galliis [g] Porphyrogenitus, in Britannia denique [h] alii natum volunt, hoc præſertim fulti fundamento, quòd [i] Auctor Panegyrici Maximiano & Conſtantino dicti, hæc de Conſtantio dicat: *Liberavit ille Britannias ſervitute, tu etiam nobiles illic oriundo feciſti.* Quod [k] alii de Cæſaris dignitate Conſtantino, dum in Britannia moraretur, collatâ probabiliùs interpretantur ex altero [l] Eumenii loco: *O fortunata & nunc omnibus beatior terris Britannia, quæ Conſtantinum prima Cæſarem vidiſti!* [m] Quâ quidem Cæſaris dignitate tum primùm eſt donatus, cùm Auguſtus dictus eſt Conſtantius pater: eodem exinde Imperatorio titulo honoratus, cùm FAUSTAM Maximiani filiam uxorem duxit, ut obſervare eſt ex [n] Anonymi Panegyrico, poſt Conſtantii patris obitum, XXV. Julii, ipſo Conſtantio VI. & Maximiano VI. Coſſ. anno Chriſti CCCVI. [o] At cùm eo præſertim conſilio filiam Conſtantino nuptui dediſſet Maximianus, ut generum de medio tolleret, re per uxorem detectâ, occultum hoſtem prævertens, bellum Maximiano intulit, coëgitque infauſtum Principem Maſſiliæ vitam miſerè finire anno CCCXI. Sequenti Maxentium ad Veronam, deinde non longè ab Urbe ſuperavit; quo quidem in prælio conſpectâ in cœlo Crucis figurâ, Chriſtianam religionem poſtmodum amplexus eſt Conſtantinus. Exin Mediolanum profectus, cum Licinio fœdus iniit, Conſtantiâ ſorore in uxorem datâ. Verùm haud diu ſtetit Principum concordia, Licinio in Conſtantinum movente, à quo demùm victus & cæſus fuit anno CCCXXV. quo quidem anno Concilium ad Nicæam contra Arium, eodem procurante Auguſto, celebratum eſt. Mox Byzantio exædificando animum adjecit, exornatamque, & longiùs productis mœnibus majorem effectam Urbem de ſuo nomine Conſtantinopolim appellavit, [p] illiuſque encænia celebravit XI. Maii anno CCCXXX. [q] Subactis denique Sarmatis, ac per varias Romani Imperii provincias diſtributis, quarto pòſt anno, Chriſti CCCXXXVII. ipſo Pentecoſtes die, [r] XXII. Maii moritur in Suburbano Nicomediæ, quod Achyronam [ſ] quidam, alii Characen vocant, [t] ubi paulò ante mortem baptizatum eſſe nonnulli aſſerunt: [u] quod Theophanes, Nicephorus & alii refellere conati ſunt. Vixit annos LXVI. imperavit an. XXX. menſ. IX. dies XXVIII. Bis nuptias

[a] *Gruter. 283. 1. 284. 8. 1086. 6. Gualterus p. 19.*
[b] *Kal. Bucherii p. 276. 282. & Silvii. Chron. Or. p. 56.*
[c] *Conſt. de Them. l. 2. c. 9. Cedren.*
[d] *Firmic. lib. 2. Math. c. 2.*
[e] *Lib. 7. c. 18. 49.*
[f] *Chr. Al. p. 662. Theophan. p. 22.*
[g] *De adm. Imp. c. 12.*
[h] *Baron. Pomp. Lat. Meurſ.*
[i] *Paneg. 5. c. 4.*
[k] *Livineius.*
[l] *Eumen. pan. 9. c. 9.*
[m] *Victor. Epit.*
[n] *Paneg. 5 c. 1. Idat. faſt.*
[o] *Victor. Epit. Eutrop. l. 10. & al.*
[p] *Idat. Hieron. & al. Euſeb. l. 4. c. 53. 61 64.*
[q] *Socrat. l. 1. c. 38. Kal. Buch. p. 283. Theoph. &c. Scaliger de em. temp. p 510.*
[r] *Socr. l. 2. c. 32.*
[ſ] *Victor Schotti. Hieron. Chron*
[t] *Alexand Mon. Euſeb. Hieron. Cedr. Iſidor. &c.*
[u] *Theoph. Anaſtaſ. in S. Silveſt. Serran. de 7. Eccleſ. & al.*

iniit Constantinus, ac primùm quidem cum MINERVINA, de cujus familia ac patria nihil produnt scriptores. [x] Zozimus, Victor & Zonaras Constantini concubinam, non legitimam fuisse conjugem scribunt: verùm [y] alii contrà contendunt, ex hoc [z] Anonymi Constantino eo die dicti Panegyrici loco, quo cum Fausta altera conjuge nuptias celebravit: *Quò enim magis continentiam patris æquare potuisti, quàm quòd te ab ipso fine pueritiæ illico matrimonii legibus tradidisti, ut primo ingressu adolescentiæ formares animum maritalem, nihil de vagis cupiditatibus, nihil de concessis ætati voluptatibus in hoc sacrum pectus admitteres, novum jam tum miraculum juvenis uxorius, sea ut res est, mente præsaga omnibus te verecundiæ observationibus imbuebas, talem postea dicturus uxorem.* Huic sententiæ non minimè suffragatur alterius [a] Panegyristæ locus, quo Constantini continentiam intra legitimi connubii fines cohibet; ubi corruptos Maximiani mores cum Constantini virtutibus comparans, hæc subdit: *Te, Constantine, paterna pietas sequebatur, illum (ut falsò generi non invideamus) impetus: te clementia, illum crudelitas: te pudicitia soli dicata conjugio, illum libido stupris omnibus contaminata,* &c. Et sanè Crispum ex Minervina natum, si nothus fuisset ac illegitimus, Imperii successioni haud destinasset parens, cùm alii suppeterent liberi: [b] siquidem ab eo Cæsar, & Princeps Juventutis dictus est; qui quidem tituli solis ferè Imperatorum primogenitis filiis, & Augustæ dignitatis hæredibus conferri solebant. Constantini uxor [c] altera fuit FLAVIA MAXIMIANA FAUSTA, Galerii Maximiani Imperatoris ex Eutropia secunda conjuge filia, Byzantii nata, quam paulò post Constantii patris excessum duxit, & cùm à Maximiano, quocum & Maxentio filio inimicitiæ tum intercedebant, in consortium Imperii admissus est. Perperam verò scripsit [d] auctor Actorum S. Silvestri Papæ, Maximianam, seu, uti appellat, Maximinam, filiam fuisse Diocletiani. Eximius ille conjugalis affectus, quo adversus proprium parentem conjugem prosecuta est, laude aliqua dignus videretur, si non immoderato duntaxat erga falsos deos cultu, sed & impudicitiâ partam læsisset existimationem. [e] Nam cùm privignum Crispum, amore illius succensa, lenociniis ac blanditiis nequisset ad stuprum pellicere, malis eum artibus de medio sustulit, ad Constantinum patrem delatum, tanquam in conjugalem thorum conspirasset. [f] At innocentis ultionem haud diu distulit Deus, cùm falsi & peracti cum Agazone stupri compertam Thermarum calore occidi jussisset Constantinus. [g] Joannes verò Chrysostomus in quodam monte ligatam, feris expositam fuisse videtur indicare. Ex hoc postremo conjugio prodiere liberi sex, quos ex alia uxore natos perperam scribit [h] Zozimus, quam ille adulterii convictam interfici jusserit.

[x] Zozim. l. 2. Victor. Epit. Zonar. p. 6.
[y] Tristanus.
[z] Paneg. 5. c. 4.
[a] Paneg. 6. c. 4.
[b] Iulian. orat. 1.
[c] Paneg. 5. c. 1.
[d] Acta S. Silvestri edita à Combefis.
[e] Victor. Epit.
[f] Philost. l. 2. c. 4. Sidon. l. 5. ep. 8. Greg. Tur. lib. 1. hist. c. 34.
[g] Homil. 15. in Philipp.
[h] Zozim. l. 2.

Filius Constantini ex Minervina.

VI. FLAVIUS JULIUS CRISPUS, vel ut illius nomen effertur in [a] veteri Inscriptione, FLAVIUS VALERIUS CRISPUS, [b] Arelate natus, Romæ unà cum patre baptizatus est, secundùm [c] Theophanem; [d] & cum fratre Constantino & Licinio juniore Cæsar dictus I. Martii, Sabino & Rufino Coss. anno Christi CCCXVI. Errare enim constat Idatium, qui Cæsares renuntiatos scribit, Gallicano & Basso Coss. anno Christi CCCXVI. ut & auctorem Chronici Alexandrini, qui in hac re enarranda vix sibi constat; cùm Eusebius exertè tradat filium Constantinum anno Imperii X. Cæsarem designatum à patre, qui in Sabini & Rufini Consulatum incidit. Consulatum deinde iniit cum Licinio anno CCCXVIII. quam quidem dignitatem obiit præterea anno CCCXXI. & CCCXXIV. [e] A Constantino patre copiis militaribus contra Francos primùm, ac deinde contra Licinium Præfectus, illustribus partis victoriis, bellicâ longè virtute ac laude inclaruit; & paternæ virtutis hæres, Imperatoriæ etiam dignitatis futurum aliquando successorem, Romanis spem præbuerat, [f] nisi à noverca velut tentati cum ea stupri delatus, veneno à parente sublatus fuisset, ut auctor est [g] Sidonius; [h] alii capite truncatum volunt. Periit autem Polæ in Istria, secundum [i] Ammianum, seu Romæ juxta [k] Zozimum, anno Christi CCCXXVI. Constantini XX. annos tum, ut videtur, natus XXX. cùm ex priore Constantini conjugio natus esset, quod ille in primis adolescentiæ annis inierat, ut habet Anonymus in Panegyrico. Non desunt qui Crispum uxorem duxisse contendant HELENAM nuncupatam, cujus mentio est in [l] quadam Constantini Constitutione exarata anno CCCXXII. ex qua sobolem procreasse colligitur: *Propter Crispi atque Helenæ partum omnibus indulgemus, -- Acc. III. Kal. Novemb. Romæ, Probiano & Iuliano Coss.* Et certè hæc verba referri non possunt ad Crispi & sororis Helenæ nuncupatæ natalem diem, cùm hic annus longè posterior sit

[a] Gruter 284.7.
[b] Paul. Diac. Vsperg.
[c] Theophan.
[d] Idat. Fast. Victor Schotti. Zozim. Chron. Alex. Vita Constant. l. 4. c. 40.
[e] Porphyrii Pan. Nazarii Paneg. cap. 36. Zozim. lib. 2. Iulian. orat. 3.
[f] Victor. Epit. Euseb. Oros. Theophan.
[g] Sidon. l. 5. ep. 8. Greg. Turon. l. 1. hist. c. 34.
[h] Codin. de orig. pag. 34.
[i] Ammian. l. 14. p. 29.
[k] Zozim. l. 2.
[l] L. 1. Cod. Th. de indulg. crim.

Crispi natali, eoque Constantinus tum secundas cum Fausta nuptias iniisset. Sed de hujus legis expositione consulendus omnino recens atque eruditissimus [m] scriptor, ubi varias interpretum sententias exponit & expendit.

[m] Iac. Gotofred. ad Cod. Theod.

Liberi Constantini Magni Imp. ex Fausta altera uxore.

VI. FLAVIUS CLAUDIUS CONSTANTINUS.
VI. FLAVIUS JULIUS CONSTANTIUS. } De his sigillatim mox.
VI. FLAVIUS JULIUS CONSTANS.

VI. FLAVIA JULIA CONSTANTINA, [a] Augustæ titulo donatur à patre Constantino, à quo nuptui primùm collocatur HANNIBALIANO Regi Ponti, ex fratre nepoti: quo extincto, rursum nupsit CONSTANTIO GALLO, Juliani Imperatoris fratri. Hanc CONSTANTIAM [b] quidam nuncupant. De ea pluribus agimus in utriusque conjugis elogiis.

[a] Philost. l. 3. c. 22. 28.
[b] Idem l. 3. c. 28. l. 4. c. 1. Chr. Al. p. 676.

VI. CONSTANTIA, [a] ita Anastasio nuncupata, [b] aliis verò CONSTANTINA, Constantini M. filia altera, ædem S. Agneti sacram Romæ excitavit, in qua unà cum amita Constantia baptizata fuit, & emisso virginitatis voto, deinceps sese inclusit. De hac multa dixere [c] Tristanus & [d] Gotofridus Henschenius.

[a] Anast. in S. Silvestro & Liberio p. 16 20.
[b] Gruter 1161. 9. D Ambros. l. 4. ep. 34. Althelm. de virg. n. 40. Sermo de S. Agn.
[c] Trist. com. 02.
[d] Hensch. 18. Feb.

VI. [a] FLAVIA JULIA HELENA, JULIANI Imperatoris uxor, de qua in conjugis elogio agimus.

[a] Baron. a. 323. 3.

VI. [a] FLAVIUS CLAUDIUS CONSTANTINUS, cognomento JUNIOR, seu ut in aliquot [b] Inscriptionibus nuncupatur, FLAVIUS VALERIUS CONSTANTINUS, Constantini Magni ex Fausta filius primogenitus, [c] Arelate VII. Augusti nascitur, Constantino patre & Licinio Coss. anno Christi CCCXII. [d] Exinde Cæsar dictus cum fratre Crispo & Licinio Juniore Kalend. Martii anno CCCXVI. imperii Constantini X. eo extincto Augustam dignitatem adipiscitur: quippe post excessum Constantini, totius Imperii provinciarum inter illius liberos, & Dalmatium & Annibalianum ex fratre nepotes factâ partitione, Constantino in sortem cessere Gallia, Hispania, & Britannia. [e] Sed cùm Italiam & Africam his vellet adjungere, Constanti fratri, quibus illæ parebant, bellum indixit, Italiamque cum classe ingressus, commisso ad Aquileiam prælio, à fratre fusus, ac demum interfectus est, illiusque corpus in Alsam fluvium haud procul ab Aquileia projectum, anno CCCXL. ætatis XXV. imperii III. Ad hunc Constantinum referendum puto ineditam hanc inscriptionem in lapide miliari exaratam, eruto anno MDCXXVIII. in Provinciæ Comitatu, in via Aurelia à Foro Julii ad Horrea & Varum, loco dicto *S. Esteres*. DN. FLAVIO. CLAVDIO. CONSTANTINO. PATRE. AVO. MAIORIBVS. IMPP. NATO. CAESARI. NOS. SEMPER. ORBI. TAERRE. PROFVTVRO. V. Scribit [f] Eusebius bis nuptias iniisse Constantinum, etiam cùm Cæsar adhuc audiret, ac proinde superstite parente. At si hæc vera sunt, id pro certo haberi debet binas istas Constantini uxores tum potissimùm fato functas, cùm Constantinus bellum Italicum suscepit: siquidem auctor est [g] ejus orationis funebris scriptor anonymus, cùm in prælio cæsus est, per legatos suos nobilem Hispanam, cujus tamen familiam reticet & nomen, uxorem duxisse.

[a] Nummi.
[b] Ioffred. in Nicaap. 8.
[c] Laterc. Silv. Victor. Epit.
[d] Idat. fast. Victor Schotti. Zozim. lib. 2. Euseb lib. 4. de vita Const. c. 40. Idem de laudibus Const. p. 450.
[e] Victor. Epit. Socrat. l. 2. c. 4. Zozim. l. 2. Idat. Fast. Theophan. &c.
[f] L. 4. de vita Constant. c. 49.
[g] apud Sant-Amant.

VI. [a] FLAVIUS JULIUS CONSTANTIUS, uti in aliquot nummis appellatur, seu ut in aliis, FLAVIUS CLAUDIUS CONSTANTIUS, vel ut in quibusdam [b] Inscriptionibus, FLAVIUS VALERIUS CONSTANTIUS, vel denique CONSTANTINUS CONSTANTIUS, ut apud Vigilium Tapsensem, Constantini Magni ex Fausta filius secundogenitus, [c] Sirmii in Pannonia VI. Augusti nascitur, Ovidio Gallicano & Septimio Basso Coss. anno Christi CCCXVII. [d] deinde Cæsar dictus est à patre anno imperii XX. Christi CCCXXVI. VIII. Novembris, seu ut habet [e] Idatius, biennio antea. Mortuo parente, partitione, ut diximus, inter fratres factâ, Imperii partem sortitus, demùm illud in solidum sibi transtulit, fratribus extinctis. [f] Obiit ille ex apoplexia, seu, ut ait Victor, ex acriori febri, Mopsocrenis juxta Tarsum Ciliciæ oppidum, III. Novembris, anno Christi CCCLXI. ætatis XLIV. [g] seu ut habet Hieronymus, XLV. Imperavit, ut scribit idem Hieronymus, annos XXIV. menses V. dies XII. [h] Quidam verò scriptores imperasse volunt XXXVIII. vel XXXIX. annos: quod quidem licet interpretari, ex quo

[a] Nummi.
[b] Gruter. 284. 4. 5. 7. Vig. Taps. p. 84.
Kal. Hervartii & Bucherii. L. 10. Cod. Th. de Pratoribus. Themist. orat. 13.
[c] Chr. Al. p. 660. Them. or. 13. p. 304. Euseb. l. 4. de vita Constant. de laud. p. 410. Victor Schotti.
[e] Idat. p. 53.
[f] Idat. Chr. Alex. S. Hier. epist. 7. Socrat. l. 2 c. ult. Philost. l. 6. c 5. Scalig. de emend. temp. l. 5 p. 512.
[g] Eutrop.
[h] Socrat. Sozom. l. 5. c 1. Niceph. l. 9. c. 50.

Cæsaris titulum est consecutus: nam secundùm Victorem, hanc dignitatem annis xv. obtinuit, Augustam xxiv. scilicet cum fratribus & Magnentio viii. solus verò xvi. Addit idem [i] Victor plures Constantio extitisse uxores; [k] quarum prima filia fuit Constantii Cæsaris ex Galla, Juliani Imperatoris consanguinea, illa fortè quam anno Constantini tricesimo, Christi cccxxxiii. duxit, juxta [l] Eusebium: at istius ævi scriptores & nomen & mortis tempus siluere. Altera Constantii uxor fuit [m] FLAVIA AURELIA EUSEBIA, [n] viri Consularis, cujus nomen perinde incertum, filia ex matre Thessalonicensi; [o] Eusebii & Hypatii qui Consulatum gessere anno ccclix. soror: [p] quæ ob eximiam potissimùm formam, atque adeò [q] eloquentiam & singularem eruditionem à scriptoribus commendatur; [r] à quibus tamen infamatur, quòd hæresi Arianæ acriùs addicta fuerit. Extinctâ illâ, nullis superstitibus liberis circa annum xxxiii. Constantii, tertias nuptias ille iniit cum [s] MAXIMA FAUSTINA, de cujus familia altum est apud ejusce ævi scriptores silentium, qui duntaxat observant gravidam fuisse, cùm è vivis excessit Constantius, eoque extincto filiam procreasse posthumam.

[i] Victor. Epit.
[k] Iulian. ep. 1. ad pop. Ath. p. 501.
[l] Lib. 4. de vita Constant. c. 49.
[m] Chron. Alex. p. 682. Suidas in Leont. Theophan. p. 57. Amm. l. 15. p. 34.
[n] Iulian. orat. 13
[o] Ammian. l. 21.
[p] Ammian. Cedren. Victor.
[q] Zozim. l. 3.
[r] Theophan.
[s] Goltzii Thes. Ammian. l. 21. p. 26.

Filia Constantii Imp. ex Faustina tertia uxore.

vii. FLAVIA MAXIMA CONSTANTIA, Gratiani Imperatoris uxor, de qua suo loco agimus.

vii. Consultò porrò omisimus hoc loco filiam illam Constantii, de qua fabulosa commemorant Græcorum Menæa ad xxx. Decembris in S. Zotico.

VI. FLAVIUS JULIUS CONSTANS, Constantini Magni ex Fausta filius tertiogenitus, [a] nascitur Constantino patre vi. & Constantino Juniore Cæsare Coss. anno Christi cccxx. [b] quam perinde dignitatem Cæsaream adeptus est à parente xxiv. Decembris anno Christi cccxxxiii. Delmatio & Zenophilo Coss. seu, ut volunt [c] Eusebius & [d] Chronicon Alexandrinum, xxv. Julii anno cccxxxv. Constantio Cæsare & Albino Coss. Constantini imperii xxx. [e] Post patris excessum Italiam, Africam & Illyricum in sortem obtinuit, quam, Constantino fratre ad Aquileiam cæso, provinciis quæ ei parebant, auxit, Galliis intra duorum annorum spatium in potestatem redactis. Nec multo pòst MAGNENTIUS, cùm Augustoduni Imperatorem se acclamari curasset, in Constantem arma movit, quem fugavit. [f] Atque is cùm in Hispanias fugeret, à Gaizone Magnentii copiarum duce, ad Helenam, Ruscinonensis Comitatus oppidum, est interfectus. [g] Zonaras in Galliis ad Rhodanum cæsum videtur innuere: scribit verò [h] Joannes Chrysostomus, cùm hostium manus vitare haud liceret, sibi mortem intulisse. [i] Utcunque sit de mortis genere, constat eam accidisse anno cccl. Sergio & Nigriniano Coss. cùm Constans ætatis xxx. attigisset; etsi [k] Victor, & ex eo fortè Zonaras, xxvii. annos tantùm vixisse asserant. Imperium verò gessit, secundùm eundem Victorem & Hieronymum, annos xiii. in iis, tribus, quibus Cæsaris dignitate fulsit, putatis. Scribit [l] Ammianus OLYMPIADEM, Ablabii Præfecti Prætorio sub Constantino, quique à Constantio interfectus est, filiam, Constanti Imperatori paulò ante illius necem pactam fuisse; & à parente postmodùm Arsaci Armeniæ Regi nuptui datam: quod observare est etiam ex [m] S. Athanasio.

[a] Idat.
[b] Idat. p. 53. Victor Schotti.
[c] Lib. 4. de vita Constant. c. 40. de laud. p. 450.
[d] p. 668.
[e] Victor. Gesta Constant.
[f] Idat. Chron. Hieronym.
[h] Zonar. p. 12.
[g] Homil. in epist. ad Philipp.
[i] Idat. Hieron. Chron.
[k] Victor. Epit.
[l] Lib. 10.
[m] Epist. ad Solit.

CÆTERI CONSTANTII CHLORI EX THEODORA FILII.

V. FLAVIUS DELMATIUS HANNIBALIANUS, vel DALMATIUS, filius fuit Constantii Chlori Imperatoris ex Theodora Augusta secundogenitus. [a] Chronicon Alexandrinum hæc duo Dalmatii & Hannibaliani nomina distinguit, duosque ex iis Constantii filios conficit: sed melioris notæ scriptores in eo ferè consentiunt, ad solum Dalmatium pertinere, etsi apud unicum [b] Theophanem conjunctim exarata reperiantur. Is porrò apud [c] Zonaram interdum Hannibalianus nudè vocitatur; quod quidem cognomen ab Afranio Hannibaliano sortitum [d] quidam volunt, qui Præfectus Urbi sub Maximiano, & Consul fuerat cum Asclepiodoto, & Præfectus Prætorio sub Constantio; & si non frater fuit ipsius Constantii aut Theodoræ, certè iis proxima fuit agnatione conjunctus. [e] Dalmatio Censoris dignitatem concessit Constantinus frater, quæ à Decii Augusti temporibus videbatur extincta, quâ is Valerianum ob singularem vitæ integritatem & eruditionem donaverat, [f] sed & de accusationibus, quas in Athanasium inflixerant de homicidio ab eo perpetrato Ariani, cognitionem delegavit. Constantino superstite extinctum admodùm

[a] Chron Alex. p. 648.
[b] Theophan. p. 8. Anast. hist. Eccl. p. 23.
[c] Zonar. to. 2. p. 246.
[d] Trist. comm. 99. Libell. de Præfect. urb.
[e] Socr. l. 1. c. 25. Chr Alex. p. 668.
[f] S. Athan. apol. ad Const p. 782. Athan. loco cit.

admodùm vero proximum eſt, cùm in diviſione provinciarum Imperii, nulla ei pars, ſed filiis donata legatur. Uxoris nomen & familiam nemo hactenus prodidit, ex qua duos ſaltem filios ſuſtuliſſe conſtat.

Filii Dalmatii.

VI. FLAVIUS JULIUS DELMATIUS, vel DALMATIUS, uti nummi illius aliquot præferunt, [a] ingentis ſpei princeps, & indolis præclaræ, quique Conſtantinum Magnum in multis referebat, præceptorem, ut & frater, habuit Exuperium Rhethorem, uti docemur ab [b] Auſonio. [c] Conſul cum Zenophilo anno CCCXXXIII. [d] ac biennio pòſt Nobiliſſimus Cæſar dictus fuit XXIV. ſeu, ut habet Idatius, XVIII. Septembris anno CCCXXXV. qui erat viceſimus Conſtantini, [e] à quo quidem Tyrum miſſus eſt, ut intereſſet Synodo, quæ Athanaſii occaſione coacta erat: quod alii parenti Dalmatio tribuunt. Contra Calocerum, qui in Cypro inſula defecerat, & Imperator fuerat acclamatus, cum copiis miſſus, tyrannum fudit, captumque ad patruum adduxit, à quo vivus igne conſumptus eſt, anno imperii XXIX. ſecundùm [f] Euſebium. Conſtantinus denique in majoris benevolentiæ argumentum Dalmatium in Imperatoriæ ſucceſſionis partem adſcivit, eique, ſi [g] Victorem audimus, prout à Triſtano emendatur, Thraciam, Macedoniam & Achaiam, ſeu, ut habet [h] auctor Geſtorum Conſtantini, Gothicorum littorum præfecturam conceſſit. [i] Verùm obrepente in eum Conſtantii invidiâ, ejus juſſu à militibus ſublatus eſt anno III. imperii, juxta [k] Hieronymum, vel II. ſecundùm Cedrenum.

[a] *Eutrop. l. 10. Sozom. l. 5. c. 2. Niceph. l. 9. c. 18.* [b] *in Profeſſ. Carm. 18.* [c] *Faſti Coſſ. Itin. Burd. p. 4.* [d] *Victor Schotti. Chron Hieron. Chron. Al. p 698. Oroſ. l. 7. c. 28. Idat. Theophan. Marian. Scot. Cedren.* [e] *Alexand. Mon. de inv. S. Crucis p. 1141. Theophan. p. 25.* [f] *Euſeb. Chron. Cedren. p. 296.* [g] *Victor. Epit.* [h] *Geſta Conſt.* [i] *Hieron. Chron. Eutrop. l. 10. Victor. Socrat. l. 3. c. 1. Theophan. p. 29.* [k] *Hieron Chron.* [l] *Cedren. p. 297.*

VI. FLAVIUS CLAUDIUS HANNIBALIANUS, à patruo Conſtantino Nobiliſſimus appellatus eſt, uti tradit [a] Zozimus, qui præterea ſubdit eo nomine purpuram auro exornatam induiſſe. [b] At Chronicon Alexandrinum videtur innuere id ei acceſſiſſe juris ex regia dignitate, quam à patruo obtinuit, cùm Cæſaream Cappadociæ metropolim ab eo miſſus eſt. [c] Quod quidem iis quæ ab Anonymo de Geſtis Conſtantini traduntur, conſentaneum eſt, ſcribente regiâ dignitate donatum fuiſſe à Conſtantino, Regemque Regum & gentium Ponticarum dictum: [d] cùm ſcilicet primogenita illius filia CONSTANTINA eidem in matrimonium data eſt; quippe Ponto vicinæ provinciæ fuere Cappadocia & Armenia, quas à patruo cum vicinis nationibus conceſſas ei auctor eſt [e] Victor. [f] Ammianus, & Hannibaliani nummus, qui aſſervatur in Gazophylacio regio, Regis titulum eidem perinde adſcribunt; in quo quidem nummo hæc leguntur: FL. CL. HANNIBALIANO REGI. [g] Conſtantii perinde juſſu à militibus eſt interfectus, dicentibus neminem ſibi imperare haud paſſuros præter Conſtantini liberos. [h] Id actum Libyſſæ in Bithynia videtur innuere auctor Itinerarii Hieroſolymitani: *Ibi poſitus eſt Rex Hannibalianus, qui fuit Afrorum.* [i] Conſtantina verò uxor ſecundis nuptiis Gallum Cæſarem in conjugem ſibi adſcivit.

[a] *Zozim. l. 2.* [b] *Chron. Alex. p. 668.* [c] *Geſtà Conſtant.* [d] *Philoſt. l. 3. c. 22.* [e] *Victor. Epit.* [f] *Valeſ. ad Amm.* [g] *Zozim. l. 2.* [h] *Itiner. Hieroſ.* [i] *Amm. l. 14.*

V. [a] FLAVIUS JULIUS CONSTANTIUS, Conſtantii Chlori ex Theodora filius tertiogenitus, [b] à Conſtantino fratre Nobiliſſimus deſignatus, [c] Conſul cum Rufo Albino anno CCCXXXV. creatur, deinde [d] Patricius; [e] quam quidem dignitatem Præfecti Prætorio dignitati prætulit: [f] ac denique Præfectus Prætorio Orientis, uti docemur à Libanio. Tradunt Cedrenus & Zonaras Conſtantinum, cùm morti proximus eſſet, filiis dediſſe in mandatis ut patruos de medio tollerent: [g] quod filius Conſtantius demum confecit, Conſtantino & Conſtantio patruis interfectis, tum etiam quòd in ſuſpicionem de Conſtantino Magno veneno ab iis ſublato veniſſent. Bis nuptias iniit Conſtantius, ac primum quidem cum GALLA, Flavii Junii Rufini, & Flavii Neratii Cerealis ſorore, quos Conſulari dignitate & Præfecturis inſignes fuiſſe auctor eſt [h] Ammianus: deinde cum [i] BASILINA, illuſtri & antiquâ familiâ, ſed paganâ, orta, Anicii Juliani, qui Conſulatum geſſerat cum [k] Flavio, Petronio Probiano anno CCCXXII. & poſtmodùm Præfectus fuit Prætorio, filiâ, ac ſorore Publii Publilii Ceionii Juliani, qui Conſul fuit cum Anicio Paulino anno CCCXXV. & Præfectus Prætorio Orientis, cujus frequens occurrit mentio apud [l] Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſcriptores, à quibus Juliani Imperatoris avunculus dicitur. [m] Obiit verò Baſilina in ipſa adoleſcentia, ſuperſtite filio unico Juliano.

[a] *Athan. apol.* [b] *Zozim. lib. 2.* [c] *Faſt. Coſſ.* [d] *Athan. apol.* [e] *Zozim l. 2.* [f] *Liban. de morte Iuliani.* [g] *Iulian. ep. ad pop. Ath. p. 497.* [h] *Lib. 14 p. 31. Valeſius ibid. Santamant. com. 109.* [i] *Ammian. l. 25. p. 291. Georg. Alex. in vita Chryſoſt.* [k] *Liban. or. fun. p. 260. S. Athan. orat. ad Solit.* [l] *Theodor. l. 3 c. 11. 12. Sozom l. 5. c. 7. Philoſt. l. 7. c. 10. 11 Cedr. p. 306.* [m] *Iulian. in Myſ.*

Constantii ex Galla liberi.

[a] *Iulian. epist. ad pop. Ath. p. 498. Greg. Nazianz. Stelit. 1.*

VI. N. filius Constantii ex Galla primogenitus, ab Imperatore Constantio interfectus est ante annum CCCLI. ut auctor est [a] Julianus frater, qui illius nomen reticet.

[a] *Ammian. l. 14.* [b] *Greg. Naz. or. 3. p. 58.*

VI. [a] FLAVIUS JULIUS GALLUS in Massa Veternensi in Hetruria natus anno CCCXXV. Paulino & Juliano Coss. [b] & à Constantio Augusto, ut & frater Julianus, ordini Ecclesiastico primùm destinatus, eo nomine tonsuram accepit, annos tum natus XX. At cùm idem Augustus à Persis impeteretur, & Magnentii ac Vetranionis defectionibus & rebellionibus occuparetur, nullique sibi superessent liberi qui Imperatoriam dignitatem exciperent, Gallum in successorem sibi deligere, & Antiochiam mittere statuit, quò incursantes hosce tractus Persas comprimeret. [c] Cæsar igitur ab eo dictus est XV. Martii anno CCCLI. post Consulatum Sergii & Nigriniani, [d] Constantii præterea indito nomine, quod in illius nummis descriptum legitur. [e] Deinde in aliud singularis benevolentiæ argumentum sororem CONSTANTINAM, ex Hannibaliano viduam, eidem collocavit: feminam turgidam supra modum, inquit [f] Ammianus, & Megæram quandam mortalem, inflammatricem sævientis alioquin mariti assiduam, & humani cruoris avidam. Verùm perpetrata deinceps à Gallo dira facinora necem ac mortem tandem ipsi conciliavere. [g] Cùm enim accepisset Constantius Domitianum Præfectum Prætorio & Montium Quæstorem Syriæ, viros sibi fidissimos, nullius criminis suspectos, nedum accusatos sustulisse, accitus est ab eò in Illyricum, ubi tum degebat. Gallus igitur in viam se dedit, præmissâ uxore, quæ fratris & Augusti animum mitigaret: sed cùm Bithyniam introïsset, absumpta est vi febrium repentinâ. Igitur cùm in Istriam pervenisset Gallus, jussu Constantii detentus, & regali purpurâ detractâ interfectus est in insula Flavona, juxta Polam in Istria, anno CCCLIV. cùm tertium Consulatum ageret, annumque ætatis XXIX.

[c] *Idat. Fast. Chr. Al. p. 679. Philost. l. 3. c. 25.* [d] *Victor. Epit. Chr. Al. p. 679. Socrat. l. 2. c. 29. Theophan. p. 33.* [e] *Victor. Epit. Zozim. lib. 2. Zonar. p. 14.* [f] *Ammian. l. 14. p. 1. 2.* [g] *Ammian. Socrat. l. 2. c. 34. Sozom. l. 4. c. 6. l. 5. c. 5. Philost. l. 3. c. 28. l. 4. c. 1. Zozim. l. 2. Eutrop. l. 10. Theophan. p. 34. Idat. Cedr. Zon. Gregor. Naz. or. 3. p. 62.*

VI. N. uxor CONSTANTII Imperatoris, uti suprà observatum.

Filius Constantii Imperatoris ex Basilina.

VI. FL. CL. JULIANUS Imperator.

VI. [a] FLAVIUS CLAUDIUS JULIANUS [b] nascitur Constantinopoli VI. Novembris anno CCCXXXII. Pacatiano & Hilariano Coss. [c] Hunc Eusebia Augusta singulari benevolentiâ prosecuta, ab imminente mortis periculo liberavit, cùm Constantius maritus Constantium patruum & illius liberos de medio tollere decrevisset, ut ei Athenas concedere liceret impetrato, quò studiis liberalibus vacaret. [d] Inde redux, ejusdem Augustæ suasu, Cæsar à patruele appellatur Mediolani [e] VI. Novembris anno CCCLV. Arbitione & Lolliano Coss. Exhinc in Gallias mittitur, copiisque militaribus præficitur contra Francos & Alamannos, gentesque alias, quæ in Imperii Romani fines irruperant: quibus deletis, captum eorum Regem Chonodomarum vinctum ad Imperatorem transmisit. At Constantius veritus ne hoc rerum successu elatus Julianus Imperatoriam dignitatem sibi assereret, specie quidem educendi in Persas exercitum, è Galliis revocare statuit: verùm milites, posthabito Imperatoris mandato, factâ seditione, Julianum Augustum proclamatum Lutetiæ Parisiorum diademate donarunt. Quo facto, Julianus in Constantium profectus est, qui auditâ Juliani rebellione, cum copiis militaribus perinde in eum tendebat. Jamque in Thraciam pervenerat Julianus, cùm subitò Constantium Tarsi in Cilicia III. Novembris anno CCCLXI. mortuum esse nunciatur, quem nonnulli Julianum successorem sibi tum designasse, seu potiùs confirmasse asserunt: [f] is verò Constantinopolim ingressus est XI. Decembris subsequentis. Rerum igitur potitus Julianus, Constantii amicos primùm persecutus, dein cultum deorum palam professus, eorum fana aperire jussit, Summumque Pontificem sese inscripsit. [h] Demùm moto in Persas bello, prælioque cum iis in Perside commisso, vitam amisit, spiculo ab equite Persa, seu, ut scribit [i] Libanius, Christiano transfossus. [k] Eutychianus Chronographus, qui huic bello interfuit, apud Joannem Malelam Antiochenum, & auctorem Chronici Alexandrini, ex quibus postmodùm alii, aiunt lanceâ divinitus transfixum fuisse à S. Mercurio Martyre; quod S. Basilium Seleucenum

[a] *Grut. 284. 285. 1023.* [b] *Silv. in Laterc.* [c] *Theoph. p. 29. Anast. Hist. Eccl. p. 31.* [d] *Hieron. Chron. Marian. Scot.* [e] *Idat. Fast. Zozim. l. 3. Ammian. l. 15. p. 49. 50.* [f] *Idat. Fast.* [g] *Gruter.* [h] *Greg. Naz. or. 4. p. 118. Socrat. l. 3. c. 21. Theod. l. 3. c. 20. Sozom. l. 6. c. 1. Philost. l. 7. c. 15. Chron. Al. Ruf. Fest. Eutrop. Victor. Belet. c. 125.* [i] *Liban. orat. 2. p. 303. 304.* [k] *apud Bisseum in Not. ad Vpton. p. 75. Chron. Al. p. 692. Io. Damasc. de Imag. Chron. Or. p. 58. Vita Guid. Abb. Pompos. ex MS. Spirensi n. 12. Io. Sarsber. l. 8. Policr. c. 20.*

Episcopum veneno extinxisset. Quod quidem antiquæ satis picturæ consentaneum est, quæ in codice MS. operum Gregorii Nazianzeni Basilio Macedone imperante exarato, in Bibliotheca Regia cernitur; in qua effictus est Julianus ad terram prostratus, equite cum lancea instante, supra cujus caput scriptum, ΑΓΙΟϹ ΜΕΡΚΟΥΡΙΟϹ. [m] Accidit autem Juliani mors sub horam septimam, XXVI. Junii, ([n] Theophanes habet Januarii Ind. VI.) anno CCCLXIII. cùm imperasset annum I. & VI. menses à morte Constantii, vixissetque annos XXXI. seu, ut apud Hieronymum, XXXII. [o] Uxorem duxerat, cùm ei Cæsaris dignitas collata est, FLAVIAM MAXIMIANAM HELENAM, Constantii Augusti sororem, quam [p] Theophanes, & ex eo Cedrenus, Anastasius, & Paulus Diaconus CONSTANTIAM nominatam etiam volunt, fortè quòd ita eam appellari voluerit Constantius ex suo nomine, cùm Juliano uxor data est, ut Constantium, Gallum Juliani fratrem, cùm Cæsar est appellatus. Annos XXXI. vel XXXII. nata erat cùm nuptias cum Juliano iniit, & Viennæ Allobrogum decessit statim atque Imperator conjux dictus est. Ab ipso Juliano veneno sublatam scribit Libanius: [q] alii inter pariendum mortuam scribunt, & ejus cadaver Romam à conjuge missum in suburbano viæ Nomentanæ condendum, ubi Constantina uxor Galli, quondam soror ejus, sepulta fuerat. Falli porrò constat Cedrenum & Zonaram, dum scribunt Constantii Augusti jussu repudiatam à Juliano, utpote quæ cum eodem fuerit in Galliis cùm Augustus dictus est, uti ipsemet testatur.

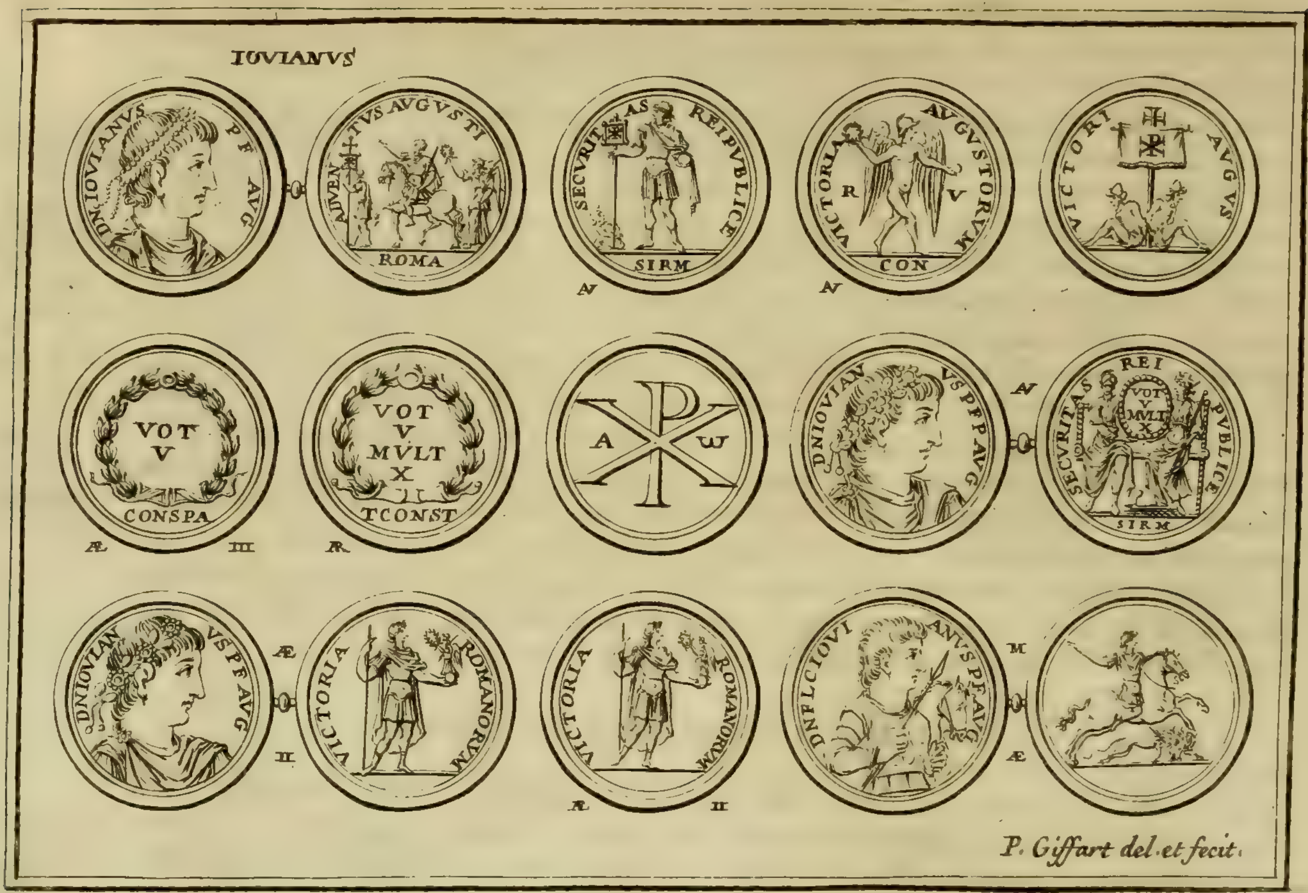
[m] *Pallad. in hist. Laus. c. 3. Idat.*
[n] *Theoph. p. 44.*
[o] *Chr. Al. p. 620.*
[p] *Theoph. p. 38. Paul. Diac. l. 11. p. 325. Anastas. Cedren. Zonar.*
[q] *Ammian. l. 21. p. 179.*

Liberi Juliani Imperatoris ex Helena.

VII. N. N. Pro certo haberi debet Julianum prolem ex uxore suscepisse, cùm [a] ipse in epistola quadam meminerit liberorum suorum præceptoris. Testatur præterea [b] Ammianus Eusebiam Helenæ insidiatam, quòd ipsa sterilis hactenus vixisset, quæsitumque venenum bibere per fraudem illexisse, ut quotiescunque concepisset, immaturum abjiceret partum: ac denique in Galliis cùm marem genuisset infantem, obstetricem corruptam mercede, mox natum, præsecto plusquam convenerat umbilico, necasse. Tanta, subdit idem scriptor, tamque diligens opera navabatur, ne fortissimi viri soboles appareret.

[a] *Iulian. epist. 40. p. 185.*
[b] *Ammian. l. 16. p. 72.*

Nicephorus Bryennius in Præfatione ad Historiam, Ducanæ familiæ splendorem daturus, hanc à Constantino Magno ortam commemorat, primumque illius auctorem ait, seu stipitem, Româ egressum, Constantinopolim cum eo venisse, fixisseque in hac urbe sedes suas, ac proximâ Imperatorem agnatione attigisse, atque adeò fuisse illius patruelem. Sed, ut dicam quod res est, nolim hac in re fidem haberi scriptori recentiori, qui ut familiæ, cujus historiam exornandam susceperat, lumen accenderet, nobilissimam originem, nullo veri aut falsi habito discrimine, arcessendam existimavit.

JOVIANUS.

DN IOVIANVS PF AVG. *Imperator cum diademate ex duplici unionum filo.*

ADVENTVS AVGVSTI. *Imp. eques manum protendens: antè, miles cum labaro: à tergo, Victoria lauream porrigens. Infrà,* ROMA. Vide Baron. an. 363. n. 126. & Trist. pag. 745.

SECVRITAS REIPVBLICE. *Imp. habitu militari stans, sinistrâ globum, dextrâ labarum, ad pedes captivus. Infrà,* SIRM.

VICTORIA AVGVSTORVM. *Victoria nuda & galeata gradiens, dextrâ lauream, sinistrâ globulum.* R V *in medio nummo, infrà,* CON.

VICTORIA AVGVS. *Labarum in crucem desinens, ex quo siparum majus pendet, in quo effictum Christi monogramma. Infrà, duo captivi adversi.* Vide Baron. an. 363. n. 127.

*VICTORIA AVGG. *Figura sedens, dextrâ victoriolam, sinistrâ hastile. Infrà,* TRHS. Ær. Occo.

*VRB ROM SIHN. Ær. Occo.

VOT V. *in corona quercea. Infrà,* CONSPA.

VOT V MVLT X. *in corona quercea. Infrà,* TCONST.

Christi monogramma in medio nummo, cum A *& ω.* Vide Baron. an. 363. n. 128.

DN IOVIANVS PF AVG. *Imp. cum diademate gemmato.*

SECVRITAS REIPVBLICE. *Duæ figuræ muliebres sedentes, quarum altera galeata, altera coronam muralem habet in capite, & dextrâ hastile gestat, cujus etiam pes alter rostro navis insistit. Infrà,* SIRM. Vide Descript. CP. ubi de Senatu.

DN IOVIANVS PF AVG. *Imp. cum diademate laureato & gemmato.*

VICTORIA ROMANORVM. *Imp. paludatus, dextrâ hastam, sinistrâ globulum, cui insistit victoriola lauream porrigens.*

DN FL C IOVIANVS PF AVG. *Imperatoris protome absque diademate, dextrâ spiculum, sinistrâ equum fræno tenentis.*

Imperator eques, dextrâ protensâ, leonem proterens.

II.

FAMILIA
JOVIANI IMPERATORIS.

I. VARRONIANUS Comes, [a] Singiduno Pannoniæ oppido oriundus, vir illustris, & in Imperatorum palatio notissimus, [b] monitu cujusdam somnii præscisse dicitur quod evenit, filium Augustam dignitatem adepturum, & quòd sibi deferretur trabea Consularis. [c] At auditâ filii celsiore fortunâ, cùm ad eum tenderet, antequam eum videret, fatali præventus est morte. Et quia, subdit Ammianus, huic nomini amplissimum magistratum portendi per quietem prædictum est seni, Varronianus nepos ejus infans tum cum Joviano patre declaratus est Consul. Habuit ille præter JOVIANUM liberos alios, qui in infantia mortui dicuntur.

[a] Victor. Epit.
[b] Ammian. l. 25. p. 296. 308.
[c] Victor. Epit.

II. FLAVIUS JOVIANUS, Varroniani Comitis filius, [a] extincto Juliano, ex Primicerio domesticorum à militibus eligitur Imperator XXVII. Junii anno CCCLXIII. [b] Quam quidem dignitatem ultrò sibi delatam eâ conditione suscepit, ut milites omnes paganorum cultu abdicato, Christianam religionem amplecterentur. [c] Dehinc pace cum Persis initâ; Romanis licèt haud gloriosâ, versùs Constantinopolim iter arripuit. Sed cùm venisset Dadastanam, qui locus Bithyniam distinguit & Galatas, exanimatus inventus est nocte, [d] XII. vel secundùm Idatium, XI. secundùm Eutropium, XIV. Kal. Mart. anno CCCLXIV. ætatis XXXIII. vel ut habet Victor, XL. cùm imperasset menses VII. dies XXI. [e] Super cujus obitu dubietates emersere complures: fertur enim recenti calce cubiculi illiti ferre odorem noxium nequivisse, vel extuberato capite periisse succensione prunarum immensâ, aut certè ex colluvione ciborum avidâ cruditate distentum. [f] Uxorem duxerat CHARITONEM, [g] Lucilliani, nobilis Romani, filiam, qui abdicatâ rerum administratione secesserat, privatam vitam amplexus: at Jovianus Imperator factus revocatum Illyrico præfecit, unde Mediolanum, atque inde Remos profectus, militari orto tumultu occisus est. Cedrenus mortuam Charitonem antequam conjugem Augustum videre contigisset: Zonaras verò unà cum Joviano in SS. Apostolorum templo conditam scribunt. [h] Ex ea nati aliquot liberi, atque in iis,

[a] Hieron. Chron. Zoz. l. 2. p. 729. Ammian. l. 25. p. 296. Philost. Theophan. &c.
[b] Chron. Alex p. 694. Cedr. Zon. Suid.
[c] Ammian. l. 25. p. 308.
[d] Chron. Alex. p. 698. Philost. l. 8. c. 8. S. Chrysost. hom. 15. in Phil. Suid. Eutrop. l. 10. Gregor. Naz. orat. 4. Victor. Ammian. &c.
[e] Hieron. Amm.
[f] Zonar. Cedren. p. 309.
[g] Ammian. l. 25. p. 207.
[h] Philostorg. l. 8. c. 8.

III. VARRONIANUS, [a] Joviani Augusti filius. Vix ille infantiæ annos excesserat, cùm parens Imperator dictus est, à quo Nobilissimus, & cum eo Consul est declaratus, purpurâ tamen ac Imperatoriis insignibus minimè concessis. Tradit [b] Joannes Chrysostomus post extinctum Jovianum Varroniano excussum oculum, ut hoc pacto ad Augustam dignitatem aspirandi via denegaretur.

[a] Themist. Philost. l. 8. c. 8. Amm. l. 25 p. 308. Nicephor. l. 10. c. ult. Theophan. p. 46.
[b] Homil. 15. in ep. ad Philipp.

VALENTINIANVS
I
PROCOPIVS
VALENS
P. Giffart del. et sculp.

Familiæ VALENTINIANI Nomismatum Tab. I.

VALENTINIANUS.

DN VALENTINIANVS PF AVG. *Imp. cum diademate ex margaritis.*

FELIX ADVENTVS AVG N. *Imp. eques, dextram protendens. Infra*, SMAQ.

VICTORIA AVGG. *Duæ figuræ Imperatorum sedentium, globum unà tenentium, suprà, victoria. Infrà, laurus*, TROB.

VICTORIA AVGG. *Eadem figura absque lauro. Infrà*, SMTES.

VICTORIA AVGG. *Victoria gradiens, dextrâ coronam lauream, sinistrâ palmam. Infrà*, LVGP. *s. al.* TRP. Vide Patinum p. 484.

VICTORIA AVGG. *Victoria clypeum tenens, cui inscriptum*, VOT X. MVLT XX. *sinistro pede globo innixo. Infrà*, RP.

* VICTORIA AVGVSTORVM. *Victoria cum clypeo, cui inscript.* VOT V. Occo.

VIRTVS EXERCITVS. *Imp. stans, dextrâ tenens labarum, sinistrâ clypeo innixus. Infrà*, TRPS.

* *Eadem inscriptio. Imp. militari habitu, sinistrâ labarum, dextrâ captivum pede proculcans. Infrà*, PSIS. Ær. Patinus pag. 484.

VIRTVS ROMANORVM. *Impp. stantes cum hastis vel spiculis, globum unà tenentes, cui insistit victoria utrique lauream coronam porrigens.*

* VIRTVS ROMANORVM. *Figura sedens, dextrâ victoriolam, sinistrâ hastam.* Occo.

GLORIA ROMANORVM. *Imp. militari habitu, dextrâ captivum crinibus trahens, sinistrâ labarum, ad latera*, I. SP. *Infrà*, SMSISC. Vide Patinum pag. 484.

RESTITVTOR REIPVBLICAE. *Imp. paludatus, dextrâ labarum, sinistrâ globum, cui insistit victoriola lauream porrigens. Infrà*, ANTP. *alius* SMLVC. *alius* SMN. *alius* SMTES. *alius* CONSP. Vide Baron. an. 364. n. 11.

MONETA AVGG. *Tres figuræ muliebres, dextrâ bilancem, sinistrâ cornucopiæ tenentes.*

* VOT X MVLT XX. *In corona quercea.*

* VOT X MVLT XX. *Figura stans, sinistrâ crucem. Infrà*, CONOB. Occo.

VOT PVB. *Castra prætoria.*

* SALVS REIPVBLICAE. *Victoria gradiens, dextrâ lauream, sinistrâ palmam. Infrà*, CONOB.

* SALVS REIPVBLICAE. *Victoria, dextrâ spolia super humerum, sinistrâ puerulum tenens.* Ant. Aug.

VRBS ROMA. *Figura muliebris galeata sedens, dextrâ globum, cui insistit victoriola cum laurea, sinistrâ spiculum vel hastam. Infrà*, TRPS.

* RENOBATIO VRBIS ROMAE. *Ead. figura. Infrà*, RP. Æreus. Vide Trist. to. 3. p. 612.

DN VALENTINIANVS PF. AVG. *Imp. cum diademate ex lapillis.*

RESTITVTOR REIPVBLICAE. *Imp. paludatus stans, dextrâ labarum, sinistrâ globum, cui insistit victoriola cum laurea. Infrà*, ANTH.

CONCORDIA AVGG. *Figura muliebris galeata sedens, dextrâ globum, sinistrâ hastam. Infrà*, ANTΓ.

VICTORIA AVGGG. *Victoria gradiens, dextrâ crucem spissiorem & longiorem. Infrà*, CONOB

RESTITVTOR REIPVBLICAE. *Imp. paludatus stans, dextrâ labarum, sinistrâ globum cui insistit victoriola cum laurea. Ad latus dextrum, crucicula. Infra*, ANT Γ **

DN VALENTINIANVS PF AVG. *Imp. cum diademate ex margaritis, dextrâ globum, sinistrâ spiculum.*

SALVS REIP. *Imp. paludatus, dextrâ labarum, sinistrâ globum, cui insistit victoriola cum laurea, ad pedes captivus, ad latus stellula. Infrà*, SMNSISC.

DN VALENTINIANVS PF AVG. *Imp. cum camelaucio, dextrâ spiculum.*

GLORIA ROMANORVM. *Imp. militari habitu, dextram protendens, insistens navi, cum victoria remum tenente ad proram, ad latus* T. *Infrà*, ANT S.

DN VALENTINIANVS PF AVG. *Imp. plena facie, cum camelaucio, dextrâ spiculum, sinistrâ clypeum.*

IMPP XXXII COS XVII. PP. *Figura muliebris galeata, sedens, dextrâ globum cui crux insistit, sinistrâ hastam, ad latus stellula. Infrà*, CONOB.

* SECVRITAS REIPVBLICAE. *Victoria lauream in dextrâ, sinistrâ palmam.* Occo.

* SECVRITAS REIPVBLICAE. *Figura equestris.* Occo.

* REPARATIO REIPVBLICAE. *Imp. stans, captivo ad genua procumbente, & à tergo victoriola Imp. imponit lauream.*

* BONI FATI. Goltz.

SEVERA.

* VAL. SEVERA. Goltz.

JUSTINA.

* DIVA IVSTINA. *Vir nudus sedens sub arbore, pateram tenens, ad cujus pedes spolia cum caduceo alato, à tergo harpia.* Occo.

PROCOPIUS.

DN PROCOPIVS PF AVG. *Imp. cum diademate ex unionibus.*

VOT V. *In corona quercea. Infrà*, CΓ. *alius* CA.

VALENS.

DN VALENS PF AVG. *Imp. cum diademate ex margaritis.*

RESTITVTOR REIPVBLICAE. *Imp. paludatus stans, dextrâ labarum, sinistrâ globum, cui insistit victoriola lauream porrigens. Infrà*, RBΩ, *al.* CONOB. Vide Baron. 364. n. 11.

RESTITVTOR REIPVBLICAE. *Ead. figura, ad latus crucicula. Infrà*, ANTB.

Ead. inscriptio & figura. Ad dextrum latus, OF. *ad sinistrum* II. *Infrà*, CONST. *

Ead. inscriptio & figura. Infrà, PLVG.

VICTORIA AVG. *Impp. sedentes globum unà tenent. Suprà, victoria. Infrà*, ASISC.

SALVS REIPVBLICAE. *Quatuor signa militaria stantia. Infrà*, SCON.

SECVRITAS REIPVBLICAE. *Victoria gradiens, dextrâ lauream, sinistrâ palmam. Ad lat. dextr.* OF. *ad sinistr.* II. *Infrà*, CON. *al.* SMNB. *al.* RHRT.

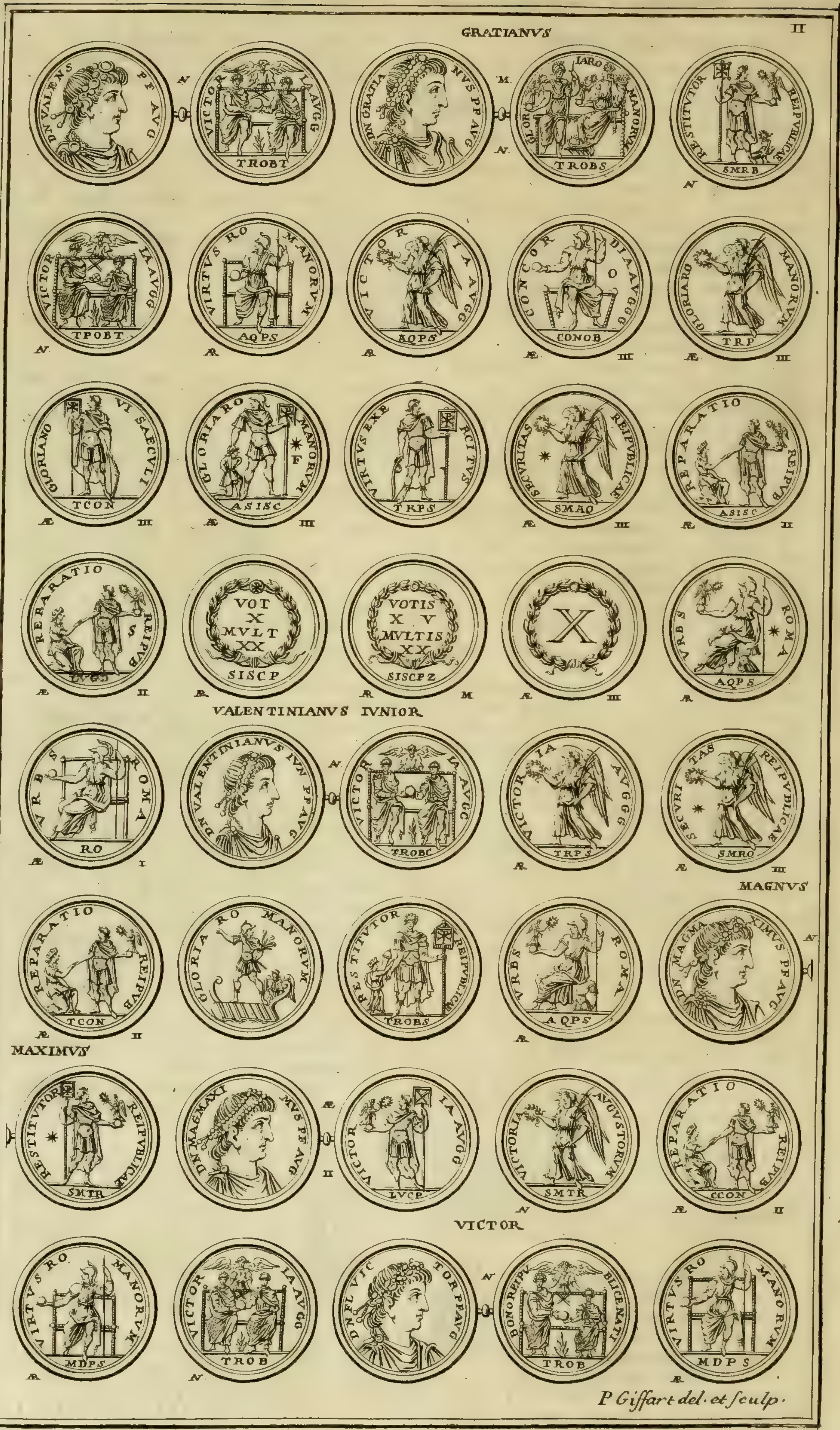
VICTORIA AVGVSTORVM. *Victoria spoliis insidens, clypeo quem sustentat puerulus, inscribit*, VOT X. *Infrà*, SMRP.

GLORIA ROMANORVM. *Imp. militari habitu, dextrâ captivi caput premens, sinistrâ labarum tenens. Ad latus*, X. *Infrà*, SRMP. Vide Patinum pag. 485.

VOTIS XV MVLT XX. *In corona quercea. Infrà*, SISCPZ.

VRBS ROMA. *Figura muliebris galeata sedens, dextrâ globum cui insistit victoriola cum laurea, sinistrâ hastam. Infrà*, TRPS.

* VIRTVS EXERCITVS. *Infrà*, TRPS. Occo.

GRATIANVS
II
DN VALENS PF AVG
VICTOR IA AVGG
TROBT
DN GRATIA NVS PF AVG
GLOR IA RO MANORVM
TROBS
RESTITVTOR REIPVBLICAE
SMRB
VICTOR IA AVGG
TPOBT
VIRTVS RO MANORVM
AQPS
VICTOR IA AVGG
CONCOR DIA AVGGG
CONOB
GLORIA RO MANORVM
TRP
GLORIA NO VI SAECVLI
TCON
GLORIA RO MANORVM
ASISC
VIRTVS EXE RCITVS
TRPS
SECVRITAS REIPVBLICAE
SMAQ
REPARATIO REIPVB
ASISC
REPARATIO REIPVB
VOT X MVLT XX
SISCP
VOTIS X V MVLTIS XX
SISCPZ
X
VRBS ROMA
AQPS
VALENTINIANVS IVNIOR
VRBS ROMA
RO
DN VALENTINIANVS IVN PF AVG
VICTOR IA AVGG
TROBC
VICTOR IA AVGG
TRPS
SECVRI TAS REIPVBLICAE
SMRO
MAGNVS
REPARATIO REIPVB
TCON
GLORIA RO MANORVM
RESTITVTOR REIPVBLICAE
TROBS
VRBS ROMA
AQPS
DN MAGMA XIMVS PF AVG
MAXIMVS
RESTITVTOR REIPVBLICAE
SMTR
DN MAGMAXI MVS PF AVG
VICTOR IA AVGG
LVCP
VICTORIA AVGVSTORVM
SMTR
REPARATIO REIPVB
CCON
VICTOR
VIRTVS RO MANORVM
MDPS
VICTOR IA AVGG
TROB
DN FL VIC TOR PF AVG
BONO REIPV BLICE NATI
TROB
VIRTVS RO MANORVM
MDPS
P Giffart del. et sculp.

Familiæ VALENTINIANI Nomiſmatum Tab. II.

DN VALENS PF AVG. *Imp. cum diademate ex lapillis & unionibus.*
VICTOR AVGG. *Duo Impp. paludati ſedentes, unà globum tenentes. Suprà, victoria. Ad pedes inter utrumque, laurus emergens. Infrà,* TROBT.

GRATIANUS.

DN GRATIANVS PF AVG. *Imp. cum diademate ex unionibus.*
GLORIA ROMANORVM. *Duæ figuræ ſedentes, altera Imperatoris paludati dextrâ globum cui inſiſtit victoriola cum laurea, lævâ ſpiculum: altera muliebris, cum corona murali, quâ Roma fortè exprimitur, dextrâ globum cum victoriola, ſiniſtrâ cornucopiæ tenens, pedes roſtro navis inſiſtunt. Infrà,* TROBS.
RESTITVTOR REIPVBLICAE. *Imp. habitu militari ſtans, dextrâ labarum, ſiniſtrâ globum cum victoriola lauream porrigente. Ad pedes aquila roſtro lauream tenens. Infrà,* SMRB.
VICTORIA AVGG. *Duo Impp. paludati ſedentes, ut in poſtremo nummo Valentis. Infrà,* TROBT.
VIRTVS ROMANORVM. *Roma ſedens galeata, dextrâ globum, ſiniſtrâ haſtam. Infrà,* AQPS.
VICTORIA AVGG. *Victoria gradiens, dextrâ lauream, ſiniſtrâ palmam. Infrà,* AQPS.
CONCORDIA AVGG. *Roma ſedens, ut ſuprà. Ad latus,* O. *Infrà,* CONOB. *al.* SNAB.
GLORIA ROMANORVM. *Victoria gradiens, ut ſuprà. Infrà,* TRP.
GLORIA NOVI SAECVLI. *Imp. paludatus ſtans, dextrâ labarum tenens, lævâ clypeo innixus. Infrà,* TCON. Vide Velſerum lib. 7. Rer. Aug. p. 158. & Triſtanum to. 3. p. 614.
GLORIA ROMANORVM. *Imp. habitu militari ſtans, dextrâ captivi caput premit, lævâ labarum tenet. Infrà,* ASISC. *al.* SMKA.
VIRTVS EXERCITVS. *Imp. paludatus ſtans, dextrâ clypeo innixus, lævâ labarum tenens. Infrà,* TRPS. Vide Baron. an. 378. n. 18.
SECVRITAS REIPVBLICAE. *Victoria gradiens, ut ſuprà. Infrà,* SMAQ.
REPARATIO REIPVBLICAE. *Imp. paludatus ſtans, lævâ globum cum victoriola tenens, dextrâ erigit figuram muliebrem, cujus caput corona murali exornatur. Infrà,* ASISC. Vide Pat. p. 486.
Eadem inſcriptio, & figura. Ad latus Imp. S. *Infrà,* LVGD.
VOTIS X MVLT XX. *In corona quercea. Infrà,* SISCP.
VOTIS XV. MVLT XX. *In corona quercea. Infrà,* SISCPZ.
X. *In corona quercea.*
VRBS ROMA. *Roma inſidens trophæo, dextrâ globum cui inſiſtit victoriola, ſiniſtrâ haſtam. Infrà,* AQPS.
Eadem inſcriptio & figura. Infrà, RO.

CONSTANTIA.

* FL MAX CONSTANTIA AVG. Goltz.

VALENTINIANUS JUNIOR.

DN VALENTINIANVS IVN PF AVG. *Imp. cum diademate ex unionibus.*
VICTORIA AVGG. *Duæ figuræ ſedentes, tenentes unà globum. Suprà, victoria, ad pedes inter utramque laurus emergens. Infrà,* TROBC. *al.* AQOBF.
VICTORIA AVGGG. *Victoria gradiens, ut ſuprà. Infrà,* TRPS.
SECVRITAS REIPVBLICAE. *Victoria gradiens, ut ſuprà. Infrà,* SMRO.
REPARATIO REIPVBLICAE. *Imp. ſtans, lævâ globum cui inſiſtit victoriola tenens lauream, dextrâ figuram muliebrem cum corona murali erigit. Infrà,* TCON. *al.* SMAQ. *al.* ASISC.
GLORIA ROMANORVM. *Imp. ſtans, dextram protendens, navi inſiſtit, ad cujus puppim eſt victoria.*
* *Eadem inſcriptio. Imp. militari habitu, ſiniſtrâ labarum, dextrâ captivum premens. Infrà,* PSIS. Ær. Patinus p. 487.
RESTITVTOR REIPVBLICAE. *Imp. paludatus ſtans, ſiniſtrâ labarum, dextram figuræ muliebri cum corona murali porrigit. Infrà,* TROBS. Vide Baron. an. 378. n. 18.
VRBS ROMA. *Roma galeata inſidens ſpoliis, dextrâ globum cum victoriola, ſiniſtrâ haſtam tenens. Infrà,* AQPS.

MAGNUS MAXIMUS.

DN MAG MAXIMVS PF AVG. *Imp. cum diademate ex lapillis.*
RESTITVTOR REIPVBLICAE. *Imp. paludatus ſtans, dextrâ labarum tenens, ſiniſtrâ globum cui inſiſtit victoriola lauream porrigens. Ad latus, ſtellula. Infrà,* SMTR.
DN MAG MAXIMVS PF AVG. *Imp. cum diademate duplici margaritarum filo conſtante.*
VICTORIA AVGG. *Imp. paludatus ſtans, dextrâ globum cui inſiſtit victoriola, &c. ſiniſtrâ labarum tenens. Infrà,* LVCP.
VICTORIA AVGVSTORVM. *Victoria gradiens, ut ſuprà. Infrà,* SMTR.
REPARATIO REIPVB. *Imp. paludatus ſtans, ſiniſtrâ globum cum victoriola tenens, dextrâ manum porrigit figuræ muliebri procumbenti, corona murali caput cinctæ. Infrà,* CCON. Vide Patinum p. 488.
VIRTVS ROMANORVM. *Roma galeata ſedens, dextrâ globum, ſiniſtrâ haſtam. Infrà,* MDPS. *al.* TRPS. Vide Velſerum.
VICTORIA AVGG. *Duæ figuræ paludatæ ſedentes, unà globum tenentes. Suprà victoria, ad pedes, laurus. Infrà,* TROB.
* *Eadem inſcriptio. Imp. militari habitu, dextrâ labarum, ſiniſtrâ globum cum victoriola, pede ſiniſtro captivum proculcans.* Ær. Patinus pag. 488.
* SPES ROMANORVM. *Caſtra prætoria cum ſtella.* Ær. Patinus pag. 488.

VICTOR.

DN FL VICTOR PF AVG. *Imp. cum diademate ex gemmis.*
BONO REIPVBLICAE NATI. *Duæ figuræ paludatæ ſedentes, quarum dextra, altior, altera ut pueri, unà globum tenent. Suprà, victoria, ad pedes laurus. Infrà,* TROB.
VIRTVS ROMANORVM. *Roma galeata ſedens, dextrâ globum, ſiniſtrâ haſtam. Infrà,* MDPS. *al.* AVPS. Vide Velſer. lib. 7. Rer. Auguſt. p. 159.
* VICTORIA AVGVSTORVM. *Victoria gradiens, ut ſuprà. Infrà,* AOPS. Arg. Occo.
* SPES ROMANORVM. *Caſtra prætoria, cum ſtella. Infrà,* ANLOP. Arg. Occo. Ær. Patinus p. 489.

III.

FAMILIA VALENTINIANI AUGUSTI.

I. GRATIANUS, MAJOR [a] Ammiano dictus, natus apud Cibalas Pannoniæ oppidum, ignobili stirpe, cognominatus est à pueritia prima FUNARIUS, eâ re quòd nondum adultus, venalem circunferens funem, quinque militibus eum rapere studio magno conatis, nequaquam cessit. Ob ergo validi corporis robur, & peritiam militum more luctandi, notior multis, post dignitatem Protectoris atque Tribuni, Comes præfuit rei Castrensi per Africam, deinde per Britanniam, ac denique Præfecturam Prætorii consecutus est. Gratiano extincto statuam æneam Senatus decrevit, ut autor est [b] Themistius.

[a] *Ammian. l. 30. p. 428. Zozim. l. 3. Socrat. l. 4. c. 1. Philost. l. 8 c. 16. Victor. Epit.*

[b] *Orat. 16. p. 410.*

Filii Gratiani.

II. VALENTINIANUS Imperator.
II. VALENS Imperator, de quo post fratris familiam.

II. FLAVIUS VALERIUS VALENTINIANUS, [a] Nicææ in Bithynia Imperator à militibus acclamatus est XII. à Joviani morte die, seu X. uti vult Ammianus; quod verosimilius est: quippe excessit è vivis Jovianus XVII. Februarii, & Valentinianus Augustus dictus est XXVI. ejusdem mensis anno CCCLXIV. qui cùm Constantinopolim venisset, Valentem fratrem in consortium imperii adscivit XXX. post inaugurationem suam die, uti habet Socrates; & concesso eidem Oriente, in Occidentem ipse transiit, strenuéque rebus bello paceque administratis [b] tandem apoplexiâ correptus interiit, seu ut ait [c] auctor suppar, *cùm adversus Sarmatas, Quadosque propter Illyrii vastationem in consistorio sævus infremeret, & totius gentis excidium minaretur, sanguine erumpente discrepuit*, Brigitione in Pannonia XVII. Novemb. anno CCCLXXV. ætatis LIV. juxta Socratem, vel LV. secundum [d] Ammianum & alios: nam constat [e] Theophanem & Zonaram prorsus hallucinatos, cùm LXXXIV. annos vixisse volunt, scriptoribus cæteris repugnantibus. [f] Imperavit an. XII. minùs C. dies. [g] Corpus missum Constantinopolim ad sepulturam, hanc non nisi consecutum est sexto post anno, Theodosio imperante: quod erroris arguit nescio quem plebeium rumorem, qui anno MCLXXIV. invaluit, [h] apud Andernacum Germaniæ oppidum *quosdam fodientes Valentiniani corpus invenisse, sicut in superscriptione denarii, qui unà secum repertus est, continebatur: ad caput quoque ejus coronam, ad pedes verò urnam, ad latus autem gladium rubigine peresum, aureum habens capulum, & lapidem victoriæ: gladium verò Imperatori ad inspiciendum delatum.* [i] Sed cùm Valentiniani inventus in sarcophago denarius levis sit momenti ad sepulchri argumentum, id fortè rumoris tum obtinuit, quòd ab historicis scriptum acceperant Valentinianum Brigitione mortuum, quod oppidum Brigantium ad Rhenum esse, solâ nominis conjecturâ ducti ejusce tractus incolæ sibi facilè persuasere, tametsi in ea videatur esse sententia [k] Jornandes. Uxorem primùm duxerat Valentinianus VALERIAM SEVERAM, ex qua Gratianum Augustum genuit. [l] Sed mox JUSTINÆ virginis, Justini Piceni Judicis filiæ, formâ ac illecebris captus, in secundam conjugem sibi eam adscivit, ac superduxit, haud repudiatâ interim, ut quidam volunt, Severâ: qui & subdunt legem exinde latam à Valentiniano, ut cuique deinceps uxores duas sibi liceret adjungere: [m] quod quidem ut fabulosum rejiciunt alii: cùm præterea Justina non virgo tum fuerit, sed Magnentii tyranni vidua, ut auctor est [n] Zozimus. Certè binas has uxores simul sibi servasse Valentinianum videtur innuere [o] auctor Chronici Alexandrini, qui & scribit Gratianum statim post parentis excessum matrem Despœnam, seu Dominam appellasse: cui quidem cur MARINÆ nomen adscribat, nondum percepi. Ut ut sit, constat demùm Justinam sibi in conjugem ad-

[a] *Ammian. l. 26. 30. p. 310. 428. Zozim. l. 3. Socrat. l. 4. c. 1. Philost. l. 8. c. 8. Theodor. l. 3. c. 15. Chr. Al. p. 699. Scalig. de emend. temp. p. 512. &c.*

[b] *Idat. Fast. Socrat. l. 4. c. 26. Ammian. l. 30. p. 427. Sozom. l. 6. c. 26.*

[c] *Hieron. in Chr. & in ep. ad Præs.*

[d] *Victor. Chr. Al p. 705. Ammian.*

[e] *Theoph. p. 52. Zonar.*

[f] *Ammian. l. 30. p. 47.*

[g] *Id. l. 30. p. 433. Idat. fast. p 59 Marcell com. p. 4.*

[h] *Godefr. Mon. S. Pant. an. 1174.*

[i] *Brouver. l. 4. an. Trevir.*

[k] *Iornand. de Reg. succ. p. 54.*

[l] *Socr. l. 4. c. 26. Diac. l. 12 Hist. misc. p. 358. Zonar. p. 25. Freculf. to. 2. l. 4. c. 14. Iornand. de Reg. succ.*

[m] *Albufaragius p. 89 Baron. an. 370. n 171. Vales. ad Amm. p. 413.*

[n] *Zozim. l. 4.*

[o] *Chron. Alex. p. 702. 704.*

ſciviſſe Valentinianum, poſtquàm Gratianus filius ab eo Auguſtus dictus eſt: [p] quæ quidem ob hæreticam Arii labem, quâ infecta fuit, & diram in Catholicos rabiem infamatur paſſim à ſcriptoribus. [q] Obiit illa anno CCCLXXXVIII.

[p] Socr. l. 5. c. 11. Theod. l. 5. c. 13. Sulp. Sever. l. 3. de vita S. Mart. Acta S. Albani & Mart. c. 16. [q] Prosp. Chron. Sozom. l. 7. c 14. Niceph. l. 11. c. 33.

Filius Valentiniani ex Severa.

III. GRATIANUS Imperator.

Liberi Valentiniani ex Juſtina.

III. VALENTINIANUS Junior Imperator.

III. JUSTA & III. GRATA } [a] cœlibem vitam egere.

[a] Socr. l. 4. c. 26. Theophan. p. 48. Diac. l. 11. p. 358. Zonar. p. 25. Niceph. l. 11. c. 35.

III. GALLA PLACIDIA Theodoſii Imperatoris uxor.

[a] Codin in Orig. p. 46. ed. Lamb.

Scribit [a] Codinus in Originibus CP. JULIANAM Valentiniani Imp. qui Aquæductum Conſtantinopoli excitavit, filiam, S. Polyeucti ædem ſacram in eadem urbe excitaſſe, ſororemque fuiſſe uxoris Magni Theodoſii. At præterquam quòd non Valentinianus, ſed Valens frater, Aquæductum Conſtantinopoli eduxit, tres tantùm filias Valentiniano tribuunt ſcriptores. Proinde Juliana iſta fortean fuerit Valentiniani III. ex filia Placidia neptis, Areobindæ conjux: ſeu, potiùs Juliana alia, quæ Juſtiniano imperante vixit, cui S. Polyeucti ædis ædificationem adſcribit Gregorius Turonenſis, uti ſuo loco obſervamus. [b] Nec ſcio an major debeatur fides auctori vitæ S. Theodati Nolani Epiſcopi, S. Paulini ſucceſſoris, ſcribenti, priuſquam ad hanc dignitatem promoveretur, Valentiniani filiam à dæmone liberaſſe.

[b] Vita S. Theod. apud Vghell. tom. 8. Ital. ſac. p. 68.

III. FLAVIUS GRATIANUS naſcitur XVIII. Aprilis, ſecundùm [a] Idatium, vel XXIII. Maii, [b] juxta Chronicon Alexandrinum, anno CCCLIX. [c] A parente Ambiani, urbe Galliæ Belgicæ primariâ, Imperator dictus fuit XXIV. Auguſti anno CCCLXVII. ad quam dignitatem ipſemet poſtmodùm Gratianus Theodoſium Hiſpanum adſcivit, datâ in uxorem ſorore anno CCCLXXIX. [d] Tandem ab Andragatio, Maximi, qui ſe Imperatorem in Galliis appellaverat, Treveriſque ſedem fixerat, copiarum ductore Lugduni interficitur XXV. Auguſti anno CCCLXXXIII. cùm annum ætatis XXIV. cum aliquot menſibus attigiſſet. [e] Imperavit verò ſecundùm Victorem cum parente VIII. annos & dies LXXXV. cum patruo Valente & fratre Valentiniano III. cum eodem Valente & Theodoſio IV. denique cum iiſdem & Arcadio menſes VI. [f] Uxorem duxerat FLAVIAM [g] MAXIMAM CONSTANTIAM, Conſtantii Imperatoris ex Fauſtina filiam poſthumam, anno CCCLXXV. cùm annum XIV. vix ille attigiſſet. Conſtat haud diu ſtetiſſe iſtud matrimonium, licèt de Conſtantiæ obitu ſileant prorſus ſcriptores, [h] qui duntaxat tradunt illius corpus Conſtantinopolim ad ſepulturam illatum XIV. Septemb. an. CCCLXXXIII. juxta Idatium. [i] Chronicon verò Alexandrinum id ultimo Auguſti factum ait, ac I. demum Decembris humo mandatum. [k] Eodem deinde quo Conſtantia extincta eſt anno, in ſecundam uxorem LÆTAM, Piſſamenæ filiam ſibi adſcivit Gratianus, quæ pluribus annis marito ſuperſtes vixit. Narrat quippe Zozimus, cùm Roma ab Alarico obſideretur, plebi annonæ inopiâ laboranti opem contuliſſe. [l] CREUSA à Paulo Diacono appellatur. Obiit verò Gratianus nullâ ex utraque conjuge prole ſuſceptâ.

[a] Idat. Faſt. [b] Chr. Al. p. 682. [c] Idat. Socr. l. 4. c. 20. Chr. Al. p. 700. Oroſ. l. 7. c. 32. Amm. Theoph. Ado Vienn. &c. [d] Socr. l. 5. c. 11. Sozom. l. 7. c. 13. Theophan. p. 57. S. Auguſt. l. 5. de Civ. Dei c. 25. & ep. ad Præſidium Diac. &c. [e] Victor. [f] Amm. l. 21. p. 200. l. 29. p. 409. [g] Theſaur. Goltz. [h] Idat. Faſt. [i] Chr. Al. p. 706. [k] Zozim. l. 5. [l] Hiſt. miſc. l. 11. p. 371.

III. FLAVIUS VALENTINIANUS, JUNIOR cognominatus, [a] quadrimus erat cùm obiit pater Valentinianus, ſecundùm Ammianum & alios melioris notæ ſcriptores. Quod minimè quadrat cum iis quæ ab [b] aliis traduntur, natum ſcilicet ſcribentibus anno CCCLXVI. XVIII. Januarii: hoc enim caſu non quadrimus, aut vix quinquennis, uti habet Zozimus, ſed novennis fuiſſet, cùm mortuo parente creatus eſt Auguſtus anno CCCLXXV. Quam difficultatem ita ſolvendam putant [c] quidam, ut duos Valentinianos ex Juſtina natos fuiſſe contendant, quorum prior in lucem editus fuit anno CCCLXVI. alter ſub exitum anni CCCLXX. Prior Conſul fuit cum Victore anno CCCLXIX. ita enim exertè [d] Themiſtius, ut & Idatius: *Valentiniano Nob. & Victore Coſſ.* &c. quem Valentiniani Conſulatum perperam parenti at-

[a] Ammian. l. 30. p. 433. Philoſt. l. 9. c. 16. Zozim. Victor. Theoph. p. 53. Zonar. [b] Idat. Faſt. Socrat. l. 4. c. 9. Sozom. l. 6. c. 10. Chr. Al. p. 700. [c] Valeſ. ad Amm. p. 412. 413. [d] Themiſt. or. 11. p. 253. Idat.

tribuit [e] Chronicon Alexandrinum: alter sequenti post inaugurationem suam anno cum Valente Consulatum iniit: quam matris Justinæ factione XXIV. Novembris anno CCCLXXV. factam in urbe Acinco tradunt scriptores. [f] Denique alter Valentinianus, Junior scilicet, Augustus, Viennæ in Galliis ab Arbogasto XV. Maii pridie Pentecostes anno CCCXCII. sublatus est, adolescens adhuc & penè puer, ita scribente [g] Hieronymo: quod vix quadraret, si anno CCCLXVI. natus fuisset, ut qui anno CCCXCII. vigesimum sextum ætatis annum attigisset. [h] Deinde Philostorgius, & ex eo Nicephorus, anno ætatis XX. mortuum tradunt, quod imperii annis convenit: siquidem interfectum constat anno XVII. non verò XVIII. ut habet [i] Sanctus Ambrosius, cùm à patris obitu imperaverit annos XVI. menses V. & dies XXI.

[e] Idat. Chron. Alex. p. 704. Sozom. l. 6. c. 36.
[f] Socr. l. 5. c. 25. Sozom. l. 7. c. 22. Zoz. l. 4. p. 775. Philost. l. 11. c. 1. Gregor. Tur. l. 2. hist. c. 9. Prosp. &c. Scaliger de em. temp. p. 513.
[g] Epist. de exitu Nepot.
[h] Philost. l. 11. c. 1. Niceph. l. 12. c. 38.
[i] Or. de ejus ob. l. 7. ep. 57. 58. S. Aug. l. 5. de Civ. Dei c. 26.

II. FLAVIUS VALENS, Gratiani Funarii secundogenitus filius, in Imperii consortium ascitus est à fratre Valentiniano, die trigesimo ab illius inauguratione, ut habet [a] Socrates, XVII. [b] secundùm Ammianum: seu juxta Idatium & Chronicon Alexandrinum, XXIX. Martii, anno CCCLXIV. in Hebdomo ad Constantinopolim: & ab eo Orientem in sortem obtinuit. [c] Obiit verò IX. Augusti anno CCCLXXVIII. igne à Gothis consumptus in agresti casa; quò se receperat post prælium ad Adrianopolim in Thracia initum, in quo cæsus & fusus est Romanus exercitus: quod quidem mortis genus ab [d] Isaaco Monacho in hanc expeditionem pergenti prædictum fuerat, [e] ut & à Maximo Philosopho. Vixit annos ferè L. imperavit verò an. XIV. menses IV. dies V. [f] Huic uxor fuit ALBIA DOMINICA, [g] quæ secundùm quosdam scriptores, maritum in Arii hæresim induxit. Post illius excessum, Gothos Constantinopolim aggressos strenuè depulit.

[a] Socrat. l. 4. c. 1.
[b] Ammian. l. 26. p. 315. Idat. Themist. Chron. Al. Epist ad Præsid.
[c] Idat. Chron. Al. Socr. l. 4. c. 31. Sozom. l. 6. c. 39. Amm. l. 31. p. 463. Cyrill. in vita S. Euthym. Abb. c. 1. n. 3. & alii.
[d] Menæa & Menol. 30. Maii & 30. Aug. Theoph. Cedren. &c.
[e] Eunap. in Maximo 110 112.
[f] Socrat. l. 5. c. 1. Chron. Alex. p. 698. Zonar.
[g] Theod. l. 4. c. 11. Diac. l. 12. p. 352. Theoph. p. 48. 54. Thesaur. Goltz.

Liberi Valentis ex Albia Dominica.

III. [a] GALATES, seu GALLUS, infans obiit: cujus mortem plerique è scriptoribus divino Numini impietatis, hæreseos, & crudelitatis paternæ vindici adscribunt, idque ei à S. Basilio prædictum fuisse tradunt. Fallitur Occo, qui Galatam, filiam putat.

[a] Greg. Naz. or. 20. p. 352. Socrat. l. 4. c. 21. Theod. l. 4. c. 17. Niceph. l. 11. c. 18. Chr. Alex. p. 698. Theophan. p. 54. Cedren. p. 313.

III. [a] ANASTASIA & III. CAROSA } quarum nominibus [b] Thermas Constantinopoli *Anastasianas* & *Carosianas* appellatas excitavit pater, qui eas in Grammatica erudiendas tradidit Marciano Presbytero Novatianorum hæresi infecto. [c] Harum altera PROCOPIO, qui Valente imperante tyrannidem arripuit, uxor data est.

[a] Socr. l. 4. c. 9. Chron. Al. p. 698. Idat. fast. Theophan. p. 48. Gyll. in CP. l. 2. c. 6.
[b] Socrat. ibid. Sozom. l. 6. c. 9. Suid. in Marcian.
[c] Zozim. l. 5.

THEODOSIVS
AEL. FLACCILLA
EVGENIVS
ARCADIVS
P. Giffart delin. et sculp.

Familiæ THEODOSII M. Nomiſmatum Tab. I.

THEODOSIUS M.

DN THEODOSIVS PF AVG. *Imp. cum diademate ex duplici unionum filo.*

VICTORIA AVGGG B. *Imp. paludatus, dextrâ labarum, ſiniſtrâ globum, cui inſiſtit victoriola, ſiniſtro pede captivum ſupplantans. Ad latera,* S M. *Infrà,* COMOB.

VICTORIA AVGVSTORVM. *Victoria gradiens, dextrâ ſertum, ſiniſtrâ palmam. Ad latera,* T R. *Infrà,* CON. Vide Gretzerum de Cruce p. 1839.

VICTORIA AVGG. *Duæ figuræ paludatæ, ſedentes, unà globum tenentes. Suprà, adſtat victoria. Infrà,* COM. *In alio,* TESOB. Occo.

VICTORIA AVGGG. *Duæ victoriæ obverſæ, dextrâ ſertum, ſiniſtrâ palmam. Infrà,* SMANT.

CONCORDIA AVGGG. *Figura ſtolata, cum corona murali, ſedens, dextrâ ſpiculum, ſiniſtrâ globum. Infrà,* CONOB.

CONCORDIA AVGGG B. *Figura galeata ſedens, cujus pes roſtro navis inſiſtit, dextrâ ſpiculum, ſiniſtrâ clypeum, cui inſcriptum,* VOT X MVLT XV. *Infrà,* COMOB.

CONCORDIA AVGG. *Figura ſtolata ſedens, dextrâ ſpiculum, ſiniſtrâ cornu Amalthææ. Infrà,* TRPS.

GLORIA ROMANORVM. *Imp. paludatus ſtans, dextrâ labarum, ſiniſtrâ globum. Infrà,* SMNA. Vide Occon. p 568.

VIRTVS ROMANORVM. *Figura ſtolata & galeata ſpoliis inſidens, dextrâ globum cum victoriola, ſiniſtrâ ſpiculum. Infrà,* TRPS. *al.* MDPS. Occo.

VIRTVS AVGVSTORVM. *Imp. paludatus ſtans, dextrâ haſtam, ſiniſtrâ clypeo innixus.*

VIRTVS EXERCIT. *Imp. habitu militari, pede ſupplicem terens, dextrâ labarum, ſiniſtrâ globum.* Vide Baron. an. 420. n. 29. Gretzer. &c.

SALVS REIPVBLICAE. *Victoria gradiens, dextrâ trophæum tenens, ſiniſtrâ captivum crinibus trahens. Ad latus dextrum, crucicula. Infrà,* ANTB.

REPARATIO REIPVB. *Imp. paludatus, ſiniſtrâ globum cum victoriola, dextrâ figuram ſtolatam cum corona murali erigens. Infrà,* ANTΓ. Vide Occon. p. 568.

DN THEODOSIVS PF AVG. *Imp. cum diademate ex lapillis.*

VICTORIA AVG. *Duæ figuræ paludatæ ſedentes, globum unà tenentes. Suprà adſtat victoria. Infrà,* AQOB.

CONCORDIA AVGG. *Figura ſtolata ac galeata ſedili duobus leonum capitibus adornato inſidens, pede navis roſtrum premit, dextrâ verò haſtam, ſiniſtrâ globum tenens. Infrà,* CONOB.

Abſque inſcriptione, Imp. eques ſpiculum in hoſtem contorquet.

DN THEODOSIVS PF AVG. *Imp. cum diademate criſtato, dextrâ ſpiculum, ſiniſtrâ clypeum.*

GLORIA ROMANORVM. *Imp. galeatus navi inſiſtens, quam vehit victoriola. In medio nummo ſertum. Infrà,* ANTB.

ÆLIA FLACCILLA.

AEL FLACCILLA AVG. *Caput Auguſtæ cum diademate ex lapillis.*

SALVS REIPVBLICAE. *Victoria ſedens, clypeo Chriſti monogramma inſcribit. Infrà,* CONOB. Vide Oct. Stradam p. 204.

Ead. inſcriptio & figura. In medio nummo, T. *Infrà,* CONC. Vide Baron. & Gretzer. p. 1835.

Ead. inſcriptio & figura. Infrà, TESA.

AEL FLACCILLA AVG. *Imperatrix cum diademate criſtato.*

SALVS REIPVBLICAE. *Figura ſtolata ſtans: ad latera, ſtellula & crucicula. Infrà,* SMNA. Vide Oct. Stradam p. 202. Occon. & Triſtanum p. 491.

Ead. inſcr. & figura, abſque ſtellula & crucicula. Infrà, SMKΓ.

EUGENIUS.

DN EVGENIVS PF AVG. *Imp. cum diademate gemmato.*

VICTORIA AVGG. *Duæ figuræ paludatæ ſedentes, unà globum tenent. Suprà adſtat victoria. Infrà,* CON. Vide Oct. Stradam p. 207.

VICTORIA AVGVSTORVM. *Victoria gradiens, dextrâ ſertum, ſiniſtrâ palmam. Ad latera* T R. *Infrà,* CON.

VRBS ROMA. *Figura ſtolata & galeata ſpoliis inſidens, dextrâ globum cum victoriola, ſiniſtrâ haſtam. Infrà,* LVCPS. Occo perperam legit LVCES.

VIRTVS ROMANORVM. *Victoria gradiens, dextrâ ſertum, ſiniſtrâ palmam. Infrà,* CON.

* SAPIENTIA PRINCIPIS. Vide Anton. Auguſtini Dial. ſub finem.

ARCADIUS.

DN ARCADIVS PF AVG. *Imp. cum diademate ex unionibus.*

VICTORIA AVGGG A. *Imp. paludatus pede captivum proterens, dextrâ labarum, ſiniſtrâ globum cum victoriola. In medio nummo,* M D. *Infrà,* COMOB.

DN ARCADIVS PF AVG. *Imp. cum diademate ex lapillis.*

CONCORDIA AVGGGG Z. *Figura ſtolata galeata ſedili binis leonum capitibus adornato inſidens, pede navis roſtro inſiſtit, dextrâ haſtam, ſiniſtrâ globum. Infrà,* CONOB.

CONCORDIA AVG. *Imp. paludatus & galeatus ſtans, dextrâ labarum, ſiniſtrâ globum cum victoriola. Infrà,* CONOB.

* CONCORDIA EXERCITVS. *Duæ figuræ militares ſtantes.* Occo.

GLORIA ROMANORVM. *Imp. paludatus, ſtans, dextrâ labarum, ſiniſtrâ globum. Infrà,* CONST.

GLORIA ROMANORVM. *Ead. figura cum labaro cum nudo ſiparo. Infrà,* ANTB.

II
AEL. EVDOXIA
HONORIVS
THEODOSIVS IVNIOR
P. Giffart delin. et sculp.

Familiæ THEODOSII M. Nomiſmatum Tab. II.

GLORIA ROMANORVM. *Imp. paludatus, ſiniſtrâ labarum, dextrâ captivum premit.*
VIRTVS ROMANORVM. *Figura ſtolata galeata ſpoliis inſidens, dextrâ globum cum victoriola, ſiniſtrâ haſtam.*
VIRTVS ROMANORVM. *Imp. paludatus ſtans, dextrâ haſtam, ſiniſtrâ clypeo innixus. A tergo victoria gradiens, ſiniſtrâ palmam tenens, dextrâ ſertum Imperatoris capiti imponit. Infrà*, ANT.
VIRTVS EXERCITVS. *Imp. habitu militari, dextrâ labarum, ſiniſtrâ globum, captivum proterit. Infrà*, ANTΔ. Vide Gretzerum.
SALVS REIPVBLICAE. *Victoria gradiens, dextrâ trophæum, ſiniſtrâ captivum capillis trahens. Ad latus, Chriſti monogramma.*
VOT V. *In corona quercea.* Vide Triſtanum p. 492.
VOT X MVLT XX *In corona quercea. Infrà*, CONS.
* VICTORIA AVGVSTORVM. *Victoria ſtans, dextrâ ſertum, ſiniſtrâ globum cum cruce. Ad latera*, M. D. Ex Gretzero.

DN ARCADIVS PF AVG. *Imp. cum diademate ex unionibus.*
GLORIA ROMANORVM. *Tres figuræ militares dextrâ haſtam, ſiniſtrâ clypeo innixæ. Media minor. Infrà*, ANT Γ.

DN ARCADIVS PF AVG. *Imp. cum diademate ex lapillis, dextrâ ſpiculum. In ſuperiori nummi parte manus ſertum capiti Imp. imponit.*
GLORIA ROMANORVM. *Imp. paludatus ſtans, dextrâ labarum tenens, ſiniſtrâ clypeo innixus, ad pedes captivus ſupplex. Suprà captivum crucicula. Infra*, * ANTS. Vide Baron. an. 395. n. 24. Stradam p. 203. & Gretzerum.

ÆLIA EUDOXIA.

ÆL EVDOXIA AVG. *Auguſta cum diademate ex unionibus, cujus capiti corollam lauream manus imponit.*
SALVS REIPVBLICAE. *Victoria ſpoliis inſidens, clypeo cippo innixo Chriſti monogramma inſcribit. Infrà*, CONOB.
Ead. inſcript. & figura. Infrà, ANT Γ.
GLORIA ROMANORVM. *Figura muliebris ſedens, cujus capiti corollam manus imponit, ad ſiniſtrum latus crucicula. Infrà*, ANT A.
Ead. inſcript. & figura. Infrà, CON.

HONORIUS.

DN HONORIVS PF AVG. *Imp. cum diademate ex unionibus.*
VICTORIA AVGGG. *Imp. militari habitu ſtans, dextrâ haſtam, ſiniſtrâ globum cum victoriola, ſiniſtro pede captivum premens. Ad latera*, M D. *Infrà*, COMOB. *In alio apud Hieron. Rubeum lib. 2. Hiſt. Ravenn.* R V. Vide Ant. Auguſt. dial. 2. Baron. an. 423. n. 1. Gretzerum de Cruce p. 1838. &c.
VICTORIA AVGGG. *Victoria gradiens, dextrâ ſertum, ſiniſtrâ palmam. Infrà*, R M.
VICTORIA AVGVSTORVM. *Victoria ſpoliis inſidens, clypeo cippo innixo, & à genio ſuſtentato, inſcribit*, VOT XX MVLT XXX. *Ad latera*, R V. *Infrà*, CONOB. Vide Ant. Aug. dial. I.
GLORIA ROMANORVM. *Figura ſtolata ac galeata ſedens, dextrâ globum, ſiniſtrâ haſtam. Infrà*, RVPS.
GLORIA ROMANORVM. *Imp. paludatus, dextrâ haſtam, ſiniſtrâ globum. Infrà*, ANTΔ. Vide Triſtanum p. 493.
GLORIA ROMANORVM. *Tres figuræ militares, media minor, manu alterâ ſpiculum tenentes, alterâ clypeo innixæ. Infrà*, ANTB.
VIRTVS ROMANORVM. *Figura ſtolata & galeata ſedens, dextrâ globum cum victoriola, ſiniſtrâ haſtam. Infrà*, MRPS.
VIRTVS EXERCITVS. *Imp. paludatus ſtans, dextrâ haſtam, ſiniſtrâ clypeo innixus, à tergo victoria ſertum porrigens. Infrà*, ANTP.
VRBS ROMA. *Figura ſtolata & galeata ſpoliis inſidens, dextrâ globum cum victoriola, ſiniſtrâ haſtam. Infrà*, RVPS.

DN HONORIVS PF AVG. *Imp. cum ſtemmate criſtato, dextrâ ſpiculum, ſiniſtrâ clypeum cui inſcriptus eques.*

DN HONORIVS PF AVG. *Imp. eodem habitu, præterquam quod clypeo inſcripta crucicula.*
CONCORDIA AVGG. *Figura galeata ſedens, pede dextro roſtro navis inſiſtente, dextrâ haſtam, ſiniſtrâ globum cum victoriola. Infrà*, ANT Γ.

DN HONORIVS PF AVG. *Imp. cum diademate, dextrâ globum cui inſiſtit victoriola.*
GLORIA ROMANORVM. *Imp. in curru triumphali à ſex equis tracto. Ad latus, Chriſti monogramma. Infrà*, CONOB. Ex Oct. Strada p. 208.

HONORIO AVGVSTO. *Imp. cum diademate ex unionibus. Ad latus ſiniſtrum, Chriſti monogramma.*
Imp. curru quadrijugo vectus, dextrâ ſertum, ſiniſtrâ palmam.

Imperator abſque diademate, dextrâ haſtam, ſiniſtrâ equum fræno tenens.
PANNONI. *Figura militaris, curru à quatuor equis palmatis tracto vectus, dextrâ flagellum, ſiniſtrâ palmam. Infrà*, NIKA.

DN HONORIVS AVG. *Imp. cum faſcia.*
EXAGIVM SOLIDI. *Dea moneta cum bilance & cornu Amalthææ.* Vide Diſſertat. n. 87.

THEODOSIUS JUNIOR.

DN THEODOSIVS PF AVG. *Imp. cum ſtemmate criſtato, dextrâ ſpiculum, ſiniſtrâ clypeum, cui inſcriptus eques.*
CONCORDIA AVGGG I. *Figura ſtolata & galeata ſedens, pede dextro roſtro navis inſiſtente, dextrâ haſtam, ſiniſtrâ globum cum victoriola. Infrà*, CONOB.
GLORIA ORBIS TERRAE. *Imp. militari habitu, dextrâ labarum, ſiniſtrâ globum crucigerum. Infrà*, TESOB. Vide Occon. p. 568.

III
EVDOCIA
PRISCVS
ATTALVS
IOVINVS
SEBASTIANVS
IOHANNES
GALLA PLACIDIA
PLACIDIVS
VALENTINIANVS
VOT X MVLT XX CONS
AEL EVDO CIA AVG
PRISCVS ATTALVS P F AVG
DN IOVIN VS P F AVG
DN SEBASTIANVS P F AVG
DN IOHAN NES P F AVG
DN GALLA PLACIDIA P F AVG
SALVS REI PVBLICAE
PVDICITIA AVG
VICTORIA AVGG
P. Giffart del. et sculp.

Familiæ THEODOSII M. Nomismatum Tab. III.

SALVS REIPVBLICAE H. *Duæ figuræ stolatæ sedentes, quarum qua ad sinistram, inferior, dextrâ volumen, sinistrâ crucem. Infrà*, CONOB. Vide Differt. n. 3. 70.

SALVS REIPVBLICAE. *Figura cum stola decussata, sedens, dextrâ sertum, sinistrâ longiorem crucem. Ad latus figura alia inferior stolata, dextrâ globum, sinistrâ crucem.* Vide Stradam pag. 212. & Differt. n. 3. Bini isti nummi, qui vocem SALVS præferunt, perperam in tabellæ extremâ parte descripti sunt, cum sint Theodosii Junioris, & describi debuerint in tabellæ initio.

IMP XXXXII COS XVII PP. *Figura stolata & galeata, spoliis insidens, cujus pes rostro navis insistit, dextrâ sertum crucigerum, sinistrâ hastam, crucicula in medio nummo. Infrà*, CONOB. Vide Occon. p. 569. Anastasin Childerici p. 252.

* VOT XX MVLT XXXX. *Figura stolata & galeata, cujus pes rostro navis insistit, dextrâ globum crucigerum, lævâ clypeum.* Gretzer. p. 1854.

* *Eadem inscriptio. Victoria stans, dextrâ scipionem crucigerum, lævâ palmam.* Id. Gretzer.

* VOT XXX MVLT XXXX. *Figura sedens galeata, dextrâ globum crucigerum, sinistrâ crucem. Infrà*, CONOB. Gretzer. p. 1832.

VOT XXX MVLT XXXX. *Ead. figura. Stella à tergo. Infrà*, CONOB. Vide eandem Anastasin ibid. Baron. Gretzer. Rudolphum Capellum, & Differt. n. 70.

DN THEODOSIVS PF AVG. *Imp. cum stemmate cristato, dextrâ spiculum, sinistrâ clypeum, cui inscripta crucicula.*

CONCORDIA AVGG. *Figura stolata & galeata, cujus pes rostro navis insistit, dextrâ hastile, sinistrâ globum. Infrà*, ANT.

DN THEODOSIVS PF AVG. *Imp. cum diademate gemmato.*

VOT X MVLT XX. *In corona quercea. Infrà*, CONS.

VICTORIA AVGGG. *Victoria gradiens, dextrâ sertum, sinistrâ palmam. Infrà*, ASIS.

GLORIA ROMANORVM. *Tres figuræ militares, media inferior, altera manu hastam, altera clypeo innixa. Infrà*, KMTA.

GLORIA ROMANORVM. *Imp. eques dextram protendens.*

Crux in corona quercea.

EUDOCIA.

AEL EVDOCIA AVG. *Augusta cum diademate ex unionibus, cujus capiti manus corollam porrigit.*

VOT XX MVLT XXX. *Victoria dextrâ majorem & longiorem crucem tenens. Stellula. Infrà*, CONOB.

AEL EVDOCIA AVG. *Augusta eod. habitu absque manu & serto.*

Crux in corona quercea. Infrà, CONS. Vide Stradam p. 205. & Occon.

* AEL EVDOXIA AVG. *Caput Augustæ cum diademate.*

IMP XXXII COS XVII PP. *Figura stolata & galeata, spoliis insidens, rostrum navis pedibus terit. Dextrâ globum crucigerum, sinistrâ hastile. Sub globo stella. Infrà*, CONOB. Vide Oct. Stradam p. 270. Gretzer. p. 1834. & Occonem p. 573. adde eundem Stradam p. 302.

PRISCUS ATTALUS.

PRISCVS ATTALVS PF AVG. *Imp. cum diademate gemmato.*

INVICTA ROMA AETERNA. *Figura stolata sedens, dextrâ globum cum victoriolâ, sinistrâ hastam. Ad latera*, RM. *cum stellula. Infrà*, COMOB. Vide Oct. Stradam p. 216. & Baron. an. 415. n. 59.

Ead. inscript. Eadem figura galeata, spoliis insidens. Infrà, PST.

VICTORIA ROMANORVM. *Victoria gradiens, dextrâ sertum, sinistrâ palmam.*

JOVINUS.

DN IOVINVS PF AVG. *Imp. cum diademate gemmato.*

RESTITVTOR REIP. *Imp. habitu militari, pede dextro captivum premens, dextrâ labarum, sinistrâ globum cum victoriola. Ad latera*, T. R. *Infrà*, CONOB.

Ead. inscript. Figura stolata & galeata sedens, dextrâ globum cum victoriola, sinistrâ hastile. Infrà, CON.

VICTORIA AVGG. *Eadem figura in majori cathedra sedens. Infrà*, TRMS.

SEBASTIANUS.

DN SEBASTIANVS PF AVG. *Imp. cum stemmate ex unionibus.*

VICTORIA AVGG. *Ead. figura. Infrà*, CON.

JOHANNES.

DN IOHANNES PF AVG. *Imp. cum stemmate gemmato.*

VICTORIA AVGGG. *Imp. habitu militari, pede captivum premens, dextrâ labarum, sinistrâ globum cum victoriola. Ad latera*, R. M. *Infrà*, CONOB.

VRBS ROMA. *Figura stolata & galeata, dextrâ globum cum victoriola, altera hastile. Infrà*, RVPS.

Crux inter duas stellulas, in corona quercea. Ex Oct. Strada p. 351.

GALLA PLACIDIA.

DN GALLA PLACIDIA PF AVG. *Augusta cum diademate ex unionibus, cujus capiti manus corollam porrigit.*

SALVS REIPVBLICAE. *Victoria spoliis insidens, clypeo Christi monogramma inscribit. Ad latera*, R V. *Infrà*, CONOB. Apud Gretzer. p. 1835. nota labari inscribitur humero dextro.

VOT XX MVLT XXX. *Victoria dextrâ longiorem crucem. Ad latera*, R. V. *Suprà, stellula. Infrà*, CONOB. Vide Oct. Stradam p. 210. & Baron. an. 449. n. 157.

DN GALLA PLACIDIA PF AVG. *Augusta eodem fermè habitu, absque manu & serto.*

PVDICITIA AVG. *Typus pudicitiæ velum capiti admoventis, sinistrâ hastile tenentis. Infrà*, SC. Vide Spanheimium Differt. 2. n. 2 & Trist.

VICTORIA AVGGG. *Imp. habitu militari, captivum pede premens, dextrâ labarum, alterâ globum cum victoriola. Ad latera*, R. V. *Infrà*, CONOB.

PLACIDIUS VALENTINIANUS.

DN PLA VALENTINIANVS PF AVG. *Imp. cum diademate gemmato, & serto supra caput.*

VICTORIA AVGGG. *Imp. habitu militari, pede draconem, vel captivum premens, dextrâ globum cum victoriola, alterâ longiorem crucem. Ad latera*, R. V. *Infrà*, CONOB.

Ead. inscriptio. Victoria gradiens, dextrâ sertum, alterâ palmam. Infrà, RM.

Crux in corona quercea. Infrà, COMOB. Vide Anton. August. dial. Paulum Petavium p. 13. &c.

Familiæ THEODOSII M. Nomiſmatum Tab. IV.

DN PLA VALENTINIANVS PF AVG. *Imp. abſque diademate, cum ſtola decuſſata, ſeu habitu conſulari, dextrâ volumen, ſiniſtrâ crucem.*

VOT X MVLT XX. *Imp. eodem habitu conſulari, ſedens. Ad latera*, R. V. *Infrà*, CONOB. Vide Anaſtaſin Childerici p. 252.

* DN PLACIDVS VALENTINIANVS PF AVG. *Imp. conſulari habitu, dextrâ volumen, alterâ globum cum cruce gemmata.*

VOT XXX MVLT XXXX *Figura ſtolata habitu conſulari, cum ſtemmate crucigero, ſtans, ſiniſtrâ crucem gemmatam tenet, alterâ feminam ingenua procumbentem erigit.* Apud Baron. an. 425. n. 3. & Gretzer.

DN PLA VALENTINIANVS PF AVG. *Imp. cum diademate gemmato, & palma verſus faciem deſcripta.*

BONIFATIVS. *Bonifacius curru quadrijugo triumphantis ſpecie vectus, dextrâ ſertum cum flagello, altera palmam. Infrà, aliquot monogrammata.*

Ead. inſcriptio & figura, præterquam quod in altero equi, in hoc cervi videntur. Vide Diſſert. n. 60.

* DN PLA VALENTINIANVS P. F. AVG. *Imp. Valentinianus.*

PETRONIVS MAXIMVS VC CONS. Vide Diſſertat. n. 61.

LICINIA EUDOXIA.

LICINIA EVDOXIA PF AVG. *Auguſta cum ſtemmate crucigero.*

SALVS REIPVBLICAE. *Figura ſtolata ſedens, dextrâ globum crucigerum, alterâ haſtam crucigeram. Ad latera*, R. M. *Infrà*, COMOB. Vide Anton. Auguſt. in dial. edit. Ital. p. 17. Baron. an. 395. n. 4. Gretzer. Occon. &c.

HONORIA.

DN IVST GRAT HONORIA PF AVG. *Auguſta.*

SALVS REIPVBLICAE. *Chriſti monogramma in corona quercea. Infrà*, CONOB. Vide Baron. Gretzer. &c.

ATILA.

ATILA. *Caput nudum.*
Leo gradiens.

HILDERICUS.

DN HILDERICVS REX. *Hilder. cum fascia seu diademate.*
FELIX KART. *Figura muliebris stans, utraque manu spicas tenens.* De hoc typo vide Tristanum.

MARCIANUS.

DN MARCIANVS PF AVG. *Imp. cum stemmate cristato, dextrâ spiculum, sinistrâ clypeum, cui inscriptus eques.*
VICTORIA AVGGG. *Victoria gradiens, dextrâ longiorem crucem. Infra,* CONOB. Vide Anastasin Childerici pag. 252. Gretzer. l. 3. c. 17. &c.
DN MARCIANVS PF AVG. *Imp. cum diademate ex unionibus.*
MPSC. *seu monogramma, cum crucicula in corona quercea.* Ex Oct. Strada p. 249.

PULCHERIA.

AEL PVLCHERIA AVG. *Augusta cum diademate ex unionibus, cujus capiti sertum manus porrigit.*
SALVS REIPVBLICAE. *Victoria vel genius sedens clypeo Christi monogramma inscribit. Infrà,* CONOB.
AEL PVLCHERIA AVG. *Augusta eodem ferme habitu, absque manu & serto.*
Crucicula in corona quercea. Infrà, CONOB.

PETRONIUS MAXIMUS.

DN PETRONIVS MAXIMVS PF AVG. *Imp. cum diademate ex margaritis.*
VICTORIA AVGGG. *Imp. paludatus, pede dextro draconem seu captivum conculcans, dextrâ longiorem crucem, alterâ, globum cum victoriola. Ad latera,* R. M. *Infrà,* COMOB. Vide Oct. Stradam p. 222.

AVITUS.

DN AVITVS PA PF AVG. *Imp. cum diademate gemmato.*
VICTORIA AVGGG. *Imp. militari habitu captivum pede proculcans, dextrâ longiorem crucem, alterâ globum cum victoriola. Ad latera,* A. R. *Infrà,* COMOB.
* DN AVITVS PERP AG. *Caput Aviti cum diademate.*
* *Crux in corona querceâ. Infrà,* CONOB. Apud Paulum Petavium p. 13.

IV.

FAMILIA THEODOSII MAGNI.

I. THEODOSIUM [a] Imperatorem ex illuſtrioribus ac nobilioribus Hiſpaniæ familiis genus duxiſſe conſtans eſt apud ſcriptores opinio. Hujus avus duos ad minus filios genuit, THEODOSIUM, & alterum, cujus nomen intercidit: quod vel ex eo colligitur, quòd Theodoſium Imperatorem coluiſſe patruum ſuum ut patrem tradat Victor.

[a] *Lat. Pacat. in Paneg. Theod. c. 31. Theophan. p. 56.*

II. [a] THEODOSIUS Comes, cui Honorii nomen perperam adſcribit idem Victor, [b] ab Imperatore Valentiniano in Britanniam ad comprimendos militares tumultus miſſus eſt anno CCCLXII. deinde in [c] Africam tranſiens, Firmum, qui Regium nomen uſurpaverat, variis præliis fractum & afflictum, coëgit ad mortem: vir inter ætatis ſuæ duces facilè princeps habitus, & cui ex tot bello proſperis ſucceſſibus decreti [d] ſtatuarum & triumphi honores. Verùm eximia iſta virtus, & quam ſibi conciliaverat, gloria, Valentis Imperatoris invidiam conflarunt: [e] is enim à Mathematicis edoctus ſucceſſorem habiturum ſe, cujus nomen ab his elementis ΘΕΟΔ. initium haberet, complures ex magnatibus, qui aut Theodoſii aut Theodori appellabantur, interfecit, atque in iis Theodoſium Comitem, qui tum Carthagine agebat. [f] Ac ille quidem accepto Valentis conſilio, baptiſmo ſuſcepto, percuſſori jugulum ultrò præbuit: [g] quòd Hieronymus anno CCCLXX. alii CCCLXXV. accidiſſe tradunt. [h] Huic uxor fuit THERMANTIA.

[a] *Oroſ. l. 7. c. 33.*
[b] *Ammian. l. 27. 28 p. 346. 368. Symm. l. 10. ep. 22. Claud. de laud. Serenæ p. 212. in 3. Conſ. Honor. p. 128. 135. Freculf. l. 4. c. 19.*
[c] *Amm. l. 28 29. p. 381. 399. 490. Symm. Claudian. Oroſ. &c.*
[d] *Pacat. & Symmach. locis cit.*
[e] *Paul. Diac. l. 12. p. 353. 354. Mar. Scot. n. 375. Hieron. Chron. Zonar.*
[f] *Oroſ. l. 7. c. 33.*
[g] *Hieron. Chron.*
[h] *Diac. l. 13. p. 373.*

Liberi Theodoſii Comitis ex Thermantia.

III. FLAVIUS THEODOSIUS Imperator.

III. HONORIUS, de quo poſt fratris familiam agimus.

III. [a] N. Theodoſii Auguſti ſoror, qui cùm Imperator factus eſſet, hanc ex Hiſpaniis Conſtantinopolim evocavit, illiuſque liberorum curam geſſit.

[a] *Victor. Claud. de laud. Serenæ p. 214.*

III. FLAVIUS THEODOSIUS, [a] Mœſiæ Dux, [b] Italicæ in Hiſpania, quam veterem Sevillam quidam eſſe arbitrantur, ſeu ut habet [c] Zozimus, in Galicia natus, [d] in communionem Imperii à Gratiano aſſumptus eſt Sirmii, triceſimo à Valentis exceſſu die, XIX. vel ut eſt apud [e] Socratem, XVI. Januarii an. CCCLXXIX. [f] eoque nomine Conſtantinopolim ingreſſus eſt XXIV. Novembris ſubſequentis, poſt fuſos ac deletos Scythas. Maximum prætereà qui in Britanniis, & Eugenium qui in Galliis tyrannidem arripuerant, vicit ac profligavit, [g] ac tandem multis aliis partis victoriis inclytus ex hydropyſi Mediolani obiit XVII. Januarii anno CCCXCV. imperii XVI. ætatis L. ut Victor, LX. ut Socrates, Sozomenus, Theophanes, Cedrenus, & alii; denique LXV. ut Chronici Alexandrini ſcriptor aſſerunt. [h] Corpus illius Conſtantinopolim delatum ab Arcadio filio in templo Apoſtolorum conditum fuit. Bis nuptias iniit, ac primùm quidem, priuſquam Imperatoriam eſſet adeptus dignitatem, cum ÆLIA FLACCILLA, uti appellatur in illius nummis, à [i] S. Ambroſio & à Claudiano, quam Zozimus, [k] Theodoritus, Theophanes, Symeon Logotheta & alii PLACILLAM, denique [l] Philoſtorgius, & Georgius Hamartolus PLACIDIAM perperam vocant; licèt poſteriorem nomenclaturam fruſtra adſtruant viri docti. Fuit autem Flaccilla nobilis Hiſpana, Antonii, qui Conſul fuit cum Syagrio, filia, ut ex

[a] *Ammian. l. 29. p. 410. Theodor. l. 5. c. 5.*
[b] *Marcell. Com.*
[c] *Zoz. l. 4. p. 711.*
[d] *Marcell. Idat. Chr. Al. p. 705.*
[e] *Socr. l. 5. c. 2.*
[f] *Chron. Alex. Philoſt. l. 9. c. 19. Aug. l. 5 de Civ. Dei c. 26.*
[g] *Zoz. l. 4. p. 758. Socrat. l. 5. c. 1. Theod. l. 5. c. 25. l. 8. c. 1. Niceph. l. 12 c. ult. Marcell p. 9. Chr. Al. p. 710. Pall. hiſt. Lauſ. c. 46. Victor. Epit. Henſch. de 3. Dagobert. c. 2.*

[h] *Marcell. Socrat. l. 5. c. 1 Cedren. p 327.* [i] *Ambroſ. in orat. fun. Theod Claudian. de laud. Serenæ p 213. 214. ed. Crucei. Gennadius in Fauſtino. Chron. Alex. Iornand.* [k] *Theod l. 5 c. 18. 19. Zozim. p. 768. Theophan. p. 48. Cedren. p. 315. 320. 325. Zonar. p. 29.*
[l] *Lib. 10. c. 7. Lambec. l. 2. Comment. de Bibl. Cæſar. p. 585.*

Themiſtio docuit [m] Henricus Valeſius. Errat porrò [n] auctor Chronici Alexandrini, qui ſecundam Theodoſii uxorem fuiſſe ait. [o] Celebratur illa potiſſimùm à ſcriptoribus ob eximias animi dotes, fideique integritatem, & quòd vitæ exemplo & adhortationibus conjugem, quoad reipublicæ adminiſtrationem, intra legitimos moderationis fines; quoad porrò religionem, intra debitam reverentiam continuerit: ob quam quidem Flaccillæ pietatem inſignem ejus memoriam agunt quotannis [p] Græci XIV. Septembris, quo illa exceſſit, anno CCCLXXXV. Ejus ſtatuam evertiſſe Antiochenos, eoque mirè irritatum fuiſſe Theodoſium, produnt [q] ſcriptores. [r] Anno conſequenti Theodoſius GALLAM, quam & PLACIDIAM vocat Chronicon Alexandrinum, Valentiniani Imperatoris ex Juſtina altera conjuge filiam, in ſecundam uxorem ſibi adjunxit, quam labe Ariana infectam fuiſſe ait [f] Philoſtorgius. [t] Cum Arcadio privigno ſimultatem exercuit, à quo palatio ejectam aiunt. [u] Obiit illa in puerperii doloribus.

[m] H. Valeſ. ad l. 7. Sozom. c. 8. [n] Chr. Al. p. 708. [o] Greg. Nyſſ. or. fun. in Flaccill. Theod. l. 5. c. 18. Chr. Al. p. 708. Niceph. l. 12. c. 42. Theoph. Diac. l. 13. Nicetas l. 5. orth. fid. c. 35. &c. [p] Menæa. [q] Chryſoſt. Theod. l. 5. c. 19. Niceph. l. 12. c. 43. & al. [r] Zozim. l. 4. p. 768. Marcell. p. 5. Chr. Al. p. 706. [f] Philoſt. l. 10. c. 7. [t] Marcell. p. 7. [u] Zozim. l. 4.

Filii Theodoſii ex Ælia Flaccilla priore uxore.

IV. ARCADIUS } Imperatores.
IV. HONORIUS }

Filia Theodoſii ex Galla Placidia altera conjuge.

IV. GALLA PLACIDIA, de qua ſuo loco.

IV. FLAVIUS ARCADIUS, [a] Imperator à patre in Hebdomo ad Conſtantinopolim dictus fuit, vel, ut [b] aliis placet, XIX. Januarii anno CCCLXXXIII. [c] Poſt illius exceſſum Orientem in ſortem obtinuit, miniſtro in rebus publicis gerendis Rufino uſus, qui militari poſtmodùm tumultu interfectus fuit. [d] Obiit Conſtantinopoli I. Maii anno CCCCVIII. ætatis XXXI. cùm regnaſſet cum parente annos XII. menſem I. ſolus annos XIII. menſes III. dies XV. [e] Uxorem duxit XXVII. April. anno CCCXCV. [f] ÆLIAM EUDOXIAM, filiam Bautonis nobilis Galli, qui Conſul fuit anno CCCLXXXV. celebraturque à [g] ſcriptoribus ob miram in re militari peritiam. Quidam Gratiani, alii Promoti filiam dixere, ex Zozimi loco perperam intellecto. [h] Auguſtam renuntiavit, ac diademate donavit Arcadius conjux IX. Januarii anno CCCC. [i] Deceſſit verò ex partu VI. Octobris anno CCCCIV. tertio pòſt menſe quo Joannem Chryſoſtomum exilio mulctaſſet: corpus verò in ædem Apoſtolorum illatum eſt XII. ejuſdem menſis. Hanc ob mores barbaricos, & qui Gallicam ferociam ſaperent, infamant paſſim [k] ſcriptores.

[a] Idat. faſt. p. 61. Marcell p. 5. Socrat. l. 5. c. 10. Theod. Lect. l. 2. p. 190. L. 29. Cod. Th. de Prætor. [b] Chr. Al. p. 706. [c] Philoſt. l. 11. c. 3. [d] Marcell. p. 15. Socrat. l. 6. c. 21. Niceph. l. 13. c. ult. Theophan. p. 69. Diac. l. 13. p. 395. [e] Philoſt. l. 11. c. 6. Chr. Alex. p. 710. Niceph. l. 13. c. 4. [f] Gruter. 1048. 1. [g] Sym. l. 4. ep. 15. Zoz. l. 4. p. 757. Ambr. l. 5. ep 27. & in or. fun. Val. [h] Chr. Al. p. 712. [i] Ibid. 714. Socr. l. 6. c. 17. Marcell. com. p. 14. Zonar. p. 32. Petavius part. 2. l. 4. Rat. c. 12. [k] Philoſt. Cedren. Zonar. &c.

Liberi Arcadii Auguſti ex Eudoxia.

V. THEODOSIUS Junior Imperator.

V. FLACCILLA, [a] cognomento Junior, Falcilla proclivi mendo dicta [b] Cedreno, nata XVIII. Maii anno CCCXCVII. ſuperſtite, ut veroſimile eſt, patre obiit, cùm illius non meminerit [c] Sozomenus, Arcadii liberos poſt ejus exceſſum recenſens.

[a] Chr. Al. p. 711. Marcell. p. 10. [b] Cedren. p 334. [c] Sozom. l. 9. c. 1.

V. ÆLIA PULCHERIA [a] naſcitur XIX. Januarii anno CCCXCIX. & [b] à fratre Theodoſio Auguſta renuntiatur IV. Julii an. CCCCXIV. [c] quæ cùm eſſet annis maturior, & præclaris animi exornata dotibus, fratris & ſororum inſtituendorum ita curam ſuſcepit, ut virtutibus ii ac pietate ab ea informati, nihil ferè à Monachis differrent. [d] Eodem Theodoſio extincto, MARCIANO Imperium detulit, cui & eâ lege nupſit, ut quam voto emiſſo, fratre ſub vitæ finem ſuadente, ſervare ſtatuerat, virginitatem colere in poſterum ſibi liceret. Marcianus igitur à Senatu & exercitu Imperator dictus eſt, & ab Anatolio Patriarcha diademate donatus XXV. Auguſti anno Chriſti CCCCL. quo quidem tempore Pulcheria ætatis annum quinquageſimum primum exceſſerat. Marcianus humili loco natus eſt in Illyrico, Tribunus, ac militiâ clarus. [e] Uxorem duxerat priuſquàm ad Imperium eveheretur, & ex ea filiam ſuſtulerat EUPHEMIAM, quæ ANTHEMIO, qui poſtmodum Romæ imperavit, nupſit; [f] ex quibus prodiere MARCIANUS alter, Leontiæ, Leonis Magni filiæ, maritus; ROMULUS, & PROCOPIUS. [g] Obiit Pulcheriâ conjuge ſuperſtite, menſe Ju-

[a] Chr. Al. p 712. Marcell. p. 11. [b] L. Cod. Th. de luſtr. conlat. Suid. in Pulch. [c] Socr. l. 7. c. 22. Sozom. l. 9. c. 1. Philoſt. Theoph. [d] Marcell. p. 29. Idat. Chron. Al. Evagr. l. 2. c. 1. Theod. Lect. l. 1. p. 181. Theoph. p. 89. Diac. l. 14. Cedr. Zonar. [e] Evagr. l. 2. c. 16. Theoph. Codin. Sidon. in Paneg. Anthem. v. 481. [f] Evagr. l. 3. c. 26. [g] Marcell. p. 32. Chr. Al. p. 740. Theoph. p. 91.

lio, ut [h] Idatius, vel Septembri, ut [i] Marianus Scotus scripsere, anno CCCCLIII. At [k] Græci memoriam illius celebrant x. Septembris, ac rursum utriusque, Marciani scilicet & Pulcheriæ, XVII. Februarii; unde quidam ad x. Septembris ejus obitum referunt. [l] Festum verò Pulcheriæ Augustæ institutum aiunt à Leone Magno Imperatore, & statuam ejus positam in ipsius monumento. [m] Obiit Marcianus Constantinopoli quinto post anno, XXVI. Januarii anno CCCCLVII. [n] ætatis LXV. imperii VI. cum totidem mensibus, & in æde Apostolorum conditus fuit. Perperam [o] Theophanes XXX. Aprilis ejus obitum contigisse scribit.

[h] *Idat. Chr. p.* 30. [i] *Marian Scot.* [k] *Menaa* 1c. *Sept.* 17. *Febr.* [l] *Antiq. CP. p.* 97. *ed. reg.* [m] *Theod. Lect. l.* 1. *p.* 181. *Victor Tunn.* [n] *Chr. Al. p* 741. [o] *Theoph. p.* 94.

VI. ARCADIA [a] nascitur III. Aprilis anno Christi CCCC. [b] moriturque anno CCCCXLIV. [c] cùm virginitatem suasu Pulcheriæ sororis totò vitæ tempore servasset. Huic, ut & sorori, Nobilissimæ titulum adscribit [d] Lex Theodosii. [e] Thermas de suo nomine Arcadianas Constantinopoli condidit. [f] De animi dotibus, virtute ac pietate illius ac sororum multa commemorant scriptores.

[a] *Chr Al. p.* 712. [b] *Marcell p.* 16. [c] *Theoph. p.* 69. [d] *L.* 21. *Cod. Th. de lustr. conl.* [e] *Chr. Al. p.* 710. [f] *Theodor. Lect. Theophan. &c. Gennad. in Ast.*

VI. MARINA, Nobilissimæ perinde titulo donata, [a] nascitur x. seu, ut [b] alii volunt, XI. Februarii anno CCCCIII. [c] decessitque anno CCCCXLIX. [d] III. Augusti, cùm matrimonio nuntium dixisset. Extitit Constantinopoli illius domus, Nobilissimæ Marinæ appellata, de qua suo loco.

[a] *Chr. Al. p.* 711. [b] *Marcell. p.* 713. [c] *Idem p.* 28. *Baron. an.* 449. *n.* 164. [d] *Chr. Al. p* 734.

VI. FLAVIUS THEODOSIUS, cognomento JUNIOR, nascitur [a] x. seu, ut [b] aliis placet, XI. Aprilis anno CCCCI. [c] à Severiano Gabalensi Episcopo, cujus scripta extant, ex sacro fonte susceptus: & [d] x. Januarii anni subsequentis à parente Imperator solenniter renuntiatur ac coronatur in Hebdomo. [e] Cùm Gratianus morbo laboraret, vereretùrque ne infante filio relicto, tyrannidi inhiarent magnates, Isdigerdis Persarum Regis tutelæ pupillum commisit, qui quoad vixit, pacem cum Romanis servavit. Hunc etiam, ut suprà innuimus, præclarè ad virtutem instituit Pulcheria soror, exemploque domestico & monitionibus ad virtutem instruxit. [f] Obiit anno CCCCL. Julii XXIX. quo Græci memoriam ejus celebrant, [g] conditusque fuit in paterno sepulchro, in æde Apostolorum. [h] Perperam verò Theophanes mortem Theodosii ad XX. Junii refert. Vixit annos XLIX. menses III. non verò annos LI. uti habet [i] Chronicon Alexandrinum, aut LII. ut [k] Victor Tunnensis. Imperavit cum patre annos VI. menses VI. dies XIX. & solus annos XLII. menses IV. & dies XXVIII. Errant porrò hac in re Theodorus Lector, & ex neotericis, [l] Thevetus. [m] Uxorem ÆLIAM EUDOCIAM duxit anno CCCCXXI. VII. Junii, [n] quam Augustam coronavit V. Januarii anno CCCCXXII. Athenais antea vocabatur, eratque filia Leontii, seu uti appellatur à Tzetze, Leonis, vel uti in Chronico Alexandrino, Heracliti, Atheniensis Philosophi. Has verò nuptias iniit Pulcheriæ sororis hortatu, quòd præter eximiam formæ elegantiam, præclaris animi dotibus ac liberalibus disciplinis esset instructa. Cùm venisset Constantinopolim, admissa à Pulcheria in palatium, eâdem procurante, cùm esset pagana, ab Attico Patriarcha baptismi excepit Sacramentum, à quo Eudociæ nomen ei impositum est anno CCCCXIX. [o] Cùm verò maritalem concordiam, quæ diu steterat, diremisset levis nescio quæ offensa, regiis egressa, vel abacta, Hierosolymam sacrorum locorum lustrandorum causâ secessit, ubi & ædes sacras excitavit complures, & egenis eleemosynas ingentes distribuit. [p] Inde redux in urbem, sacras S. Stephani reliquias in ædem S. Laurentii intulit. [q] Post conjugis obitum rursum Hierosolymam profecta, ibidem obiit, sepultaque est in Ecclesia S. Stephani, quam in urbis suburbanis ædificaverat. [r] Laudantur illius Poëtica quædam opera, ex quibus supersunt quæ Homericorum Centonum nomine donantur.

[a] *Chr. Al. p.* 712. *Socrat. l.* 6. *c.* 6. *Theophan. p.* 65. [b] *Menaa* 2. *Febr. in S. Porphyrio. Vita ejusd. n.* 43. [c] *Gennad. de Script. Eccl. in Sever.* [d] *Marcell. p.* 11. [e] *Ado Vienn. in Chron.* [f] *Marcell. p.* 13. *Chr. Al. p.* 712. *Sozom. l.* 8. *c.* 4. [g] *Theoph. p.* 69. *Procop. l.* 1. *Pers.* [h] *Marcell. p.* 29. *Chr. Al. p.* 738. *Menaa* 29. *Iul.* [i] *Theod. Lect. p.* 191. *Cedr. p.* 343. [k] *Theoph. p.* 88. [l] *Chr. Al. p.* 738. [m] *Victor Tunn.* [n] *Thevet. l.* 19. [o] *Chr. Al. p.* 714. *Marcell. p.* 19. *Socr. l.* 7. *c.* 21. *Evagr. l.* 1. *c.* 20. [p] *Chr. Al. p.* 726. [q] *Socr. l.* 7. *c.* 47. *Evagr. l.* 1. *c.* 20. *Chr. Al. p.* 730. *Theoph. p.* 79. *Zonar. p.* 37. *Freculf. to.* 2. *l.* 5. *c.* 11. [p] *Marcell. p.* 24. *Zonar. Cedr.* [q] *Evagr. l.* 1. *c.* 22. [r] *Phot. cod.* 183. *Tzetz. ch.* 10. *c.* 306. *Zon. Cedr.*

Filia Theodosii Junioris Augusti ex Eudocia.

VI. [a] LICINIA EUDOCIA [b] nascitur Constantinopoli anno CCCCXXII. [c] & biennio pòst VALENTINIANO Cæsari, Constantii ex Galla Placidia filio, pacta est, quam ille demùm [d] Imperator factus in uxorem duxit Constantinopoli XXIX. Octobris anno CCCCXXXVII. De Licinia & secundis ejus nuptiis agemus rursum in Valentiniano III.

[a] *Grut.* 1174. 6. *Ant. Aug dial.* 1. *p.* 17. [b] *Marcell. p.* 19. *Chr. Al. p.* 714. [c] *Marcell. p.* 20. *Theoph Cedr.* [d] *Marcell. p.* 24. *Socr. l.* 7. *c.* 43. *Chr. Al. p.* 727.

VI. [a] FLACCILLA moritur anno CCCCXXXI.

[a] *Marcell. p.* 22.

[a] Idat. Fast. p. 61. Marcell. p. 5. Socrat. l. 5. c. 12. Niceph. l. 12. c. 21. Excerpta Euseb. L. 30. Cod. Th. de Prætor. [b] Chr. Al. p. 708. [c] Theoph. p. 60. [d] Prosper. chr. Marcell. p. 8. Diac. p 383. [e] Claudian. de 4. Cons. Hon. p. 138. [f] Theoph. p. 72. Olympiod p. 195. Cedr. p. 336. Philost. l. 12. c. 11. Zonar. p. 33. [g] Marcell. p. 14. Zoz. l. 5. p. 782. [h] Claud. loco cit. Baron. [i] Marcell. p. 14. Diac l. 14. p. 405. [k] Claud de bello Gildon. p. 102.

IV. FLAVIUS HONORIUS, [a] natus est Constantinopoli xv. Januarii, ut est in Laterculo Silvii, seu ut apud Idatium, Marcellinum & alios, IX. Septembris anno Christi CCCLXXXIV. cui Theodosius Magnus pater id nominis in Honorii fratris memoriam imposuit, uti testatur Claudianus. Ab eo Imperator dictus est anno CCCLXXXIX. Romæ, secundùm [b] auctorem Chronici Alexandrini, & [c] Theophanem, qui addit IX. Junii hanc peractam ceremoniam. At [d] Prosper, Marcellinus, & aliquot alii in Hebdomo ad Constantinopolim XX. Novembris anno CCCXCIII. Augustum creatum scribunt, quod & prorsus innuit idem [e] Claudianus, qui id sub hyemem actum memorat. Post patris mortem Occidentem in hæreditatis sortem obtinuit, Romæque ex hydropisi obiit XV. juxta [f] Theophanem, seu ut habet Olympiodorus, XXVII. Augusti anno CCCCXXIII. ætatis XXXIX. cùm imperasset à patris excessu annos XXVIII. menses sex, & aliquot dies. Illius corpus in æde S. Petri juxta Apostoli Confessionem in eadem urbe conditum est. [g] Huic uxor fuit MARIA, Flavii Stilichonis, qui rerum summam sub Theodosio & eodem Honorio obtinuerat, filia: in quas quidem nuptias præclaro carmine lusit Claudianus. Etsi quo eæ peractæ sunt annus sileatur apud scriptores, ex eodem tamen videtur colligi [h] Claudiano, id contigisse sub annum CCCXCVIII. quo ætatis XIV. inibat Honorius. [i] Marcellinus & alii Mariam virginem obiisse aiunt: at [k] Claudianus, qui hoc ævo vivebat, peractas nuptias prorsus ait:

——castumque cubile
Aggreditur, Tyrio quo fusus Honorius ostro
Carpebat teneros Maria cum conjuge somnos.

[l] Marlian. l. 5. top. Rom. c. 21. Gruter. 287. 4. Surius in comm. rer gest. an. 1544. [m] Zoz. l. 5. p. 811. Olymp. Marcell. Philost. l. 12. c. 2. Theoph. &c.

[l] Mariæ sepulchrum anno MDXLIV. Romæ inventum aiunt in Ecclesia S. Petri, quam Regum Franciæ Capellam vocant, cum aliquot inscriptionibus, quæ præter Claudiani auctoritatem, peractas nuptias possunt persuadere. [m] Id constat haud multo pòst excessisse è vivis Mariam, datamque Honorio in secundam conjugem à Stilichone filiam alteram THERMANTIAM, quam non præviderat Claudianus ad has nuptias perventuram, cùm hæc scribebat de Mariæ nuptiis:

Aurea sic videat similes Thermantia tædas.

[n] Chr. Al. p. 716.

[n] Scribit Chronicon Alexandrinum de Thermantiæ morte, Constantinopolim allatum nuntium XXX. Julii anno CCCCXV. subdit verò Marcellinus perinde ac sororem virginem mortuam, etsi id vix probabile sit, constetque nullis ex utraque susceptis liberis obiisse Honorium.

[a] Gruter. 1048. 1. Senat. l. 11. ep. 2. Philost. l. 10 c. 7. Chr. Al. p. 708. [b] Marcell. p. 15. Oros. l. 7. c. 40. Ado Vienn. [c] Iornand. de reb. Get. c. 31. Paul. Diac. l. 13. p. 199. [d] Olymp. p. 186. Idat. chron. p. 12. [e] Catell. l. 3. rer. Occit. p. 453. [f] Olymp. [g] Chr. Al. p 716. [h] Iornand. c. 32. Olymp. p. 189. [i] Idat. chr. p. 14. Philost. l. 12 c. 10. Sozom. c. 9. c. 16. Iornand. c. 32. Prosper. Oros. Olymp Zon. &c. Diac. l 14. [k] Olymp. p. 194. [l] L. ult. Cod. Th. de desert. L. ult. de infirm. his. [m] Idat. p. 15. Olymp p. 191. Philost. Prosper. Gruter. 449 7. [n] Theoph. p. 72. [o] Olymp. p. 194. Theoph. p. 72.

IV. [a] GALLA PLACIDIA, Theodosii Magni ex Galla Placidia altera conjuge filia, [b] cùm in urbis Romæ expugnatione ab Alarico Gothorum Rege fuisset abducta anno CCCCX. ATAULPHO illius consanguineo data est, qui regnum adeptus, [c] Imolæ in Italia mense Januario proximi anni hanc in uxorem duxit: sed nuptiarum dilatæ ceremoniæ, eæque demùm peractæ Narbone, cùm Ataulphus Galliarum, quæ ab Honorio concessæ ei fuerant, possessionem adiit, quarum accuratam descriptionem exaravit [d] Olympiodorus. Sic enim [e] vir doctus de tempore & loco Placidiæ nuptiarum discrepantes scriptores conciliat. [f] Interfecto postmodùm Barcinone Ataulpho [g] anno CCCCXV. in Segerici successoris potestatem devenit, qui quòd eam acerbiùs accepisset, septimo post die à militibus pariter interfectus est. Exinde Walliæ, qui Segerico successerat, juris facta, [h] ab eodem, pace cum Honorio compositâ, ad fratrem remissa est, [i] à quo FLAVIO CONSTANTIO Patricio, & exercituum in Galliis duci in uxorem collocatur, etsi his nuptiis manus dare illa primùm abnuisset: qui quidem [k] Panæso Illyrici oppido oriundus, multis dignitatibus sub Theodosio & Honorio claruerat. [l] Magister enim militum fuit anno CCCCXII. Consul an. CCCCXIV. & CCCCXVII. præterea Comes & Patricius. Peractæ porrò hæ nuptiæ anno CCCCXVII. ipso Constantio II. Consule. Scribunt Theophanes & Zonaras Placidiæ custodiam demandatam Constantio uni ex Alarichi Comitibus, quam ille ad Honorium adduxit, à quo postea in conjugem eam accepit. [m] Nec multo post propter hanc affinitatem Constantius Ravennæ ab Honorio Imperator renuntiatur, non anno CCCCXX. uti habet Prosper, sed sequenti, Februarii VIII. secundùm [n] Theophanem, quâ dignitate haud diu potitus est. Nam cùm ad bellum Theodosio Juniori, qui eum in Imperatorem agnoscere renuerat, inferendum se accingeret, pleuritide correptus, [o] Ravennæ obiit eodem anno II. Septembris secundùm Theophanem, cùm proinde sex menses imperasset & dies viginti quinque; quod ei in somniis prænuntiatum fuisse scribit Olympiodorus. Errant enim qui diutius regnasse volunt. Extant scripti de Constantio versus aliquot in tabula marmorea, quæ quondam prope Pontem Longum, quo idem Constantius Centam flumen in Liguria

ria conjunxerat, ſpectabatur: hos deſcripſit [p] Ferdinandus Ughellus. Marito igitur extincto, Placidia in Honorii fratris palatium ſe recepit, cum quo tantâ vixit familiaritate, ut pravæ de mutua hac benevolentia habitæ fuerint ſuſpiciones: ſed mox exorto palatinarum muliercularum operâ inter eos diſſidio, à fratre Conſtantinopolim remiſſa, à Theodoſio humaniſſimè excepta eſt, & [q] Auguſtæ titulo donata, ejuſque filius Valentinianus Cæſar dictus anno CCCCXXIV. [r] Obiit anno CCCCLI. vel proximo. Legimus in Græcorum [s] Synaxariis, neſcio an verè, dæmone, quo vexabatur, liberatam à S. Donato Epiſcopo. Extat Gregorii Eliberitani Epiſcopi liber *De fide Gallæ Placidiæ* inſcriptus.

[p] *Vghell. in Ep. Albingaun.*
[q] *Gruter. 1048. 1. Olymp. p. 197. Marcell. p. 20. Iorn. de regn ſucc. p. 57. Baron. an. 449. n. 157. 158.*
[r] *Idat chr. p 27. Proſper. Marian. Scot. an. 452.*
[s] *Synax. 7. Aug.*

Filius Placidiæ ex Ataulpho.

V. [a] THEODOSIUS infans obiit, patre ſuperſtite, à quo in argenteo locello conditus, in æde ſacra juxta Barcinonem ſepultus eſt.

[a] *Olymp. p. 187.*

Liberi Placidiæ ex Conſtantio Auguſto.

V. VALENTINIANUS III. Imperator.

V. [a] JUSTA GRATA HONORIA, perperam HONORIAS [b] Zonaræ dicta, fratre prior nata: [c] ab Eugenio Procuratore ſuo ſtuprata, concepit, palatioque à Valentiniano fratre expulſa, Theodoſio de Italia tranſmiſſa eſt anno Chriſti CCCCXXXIV. ubi cùm exul detineretur, clandeſtino Eunucho miſſo, Attilam Hunnorum Regem in Occidentem concitavit; [d] qui in Italiam admoto exercitu Valentinianum eò adegit, ut pro pace impetranda Honoriam cum parte regni Attilæ tradere coactus fuerit. Sed mox ille dum nuptias cum eximiæ formæ puella, quam Ildiconem, alii Mykoltham vocant, celebrat, hauſto largiùs mero, vomitu ſanguinis extinctus eſt. Fallitur enim [e] Harigerus, qui tum cum Honoria nuptias actas memorat. Auguſtam renuntiatam fuiſſe Honoriam teſtatur [f] inſcriptio à Galla Placidia matre Ravennæ exarata, ut & aureum nomiſma, quod deſcripſit [g] Baronius: fortean cùm idem titulus matri conceſſus eſt à Theodoſio Juniore, ac proinde ante exilium, vel poſt exilium, quo Attilæ mitigaretur feritas; quod opinatur idem Baronius.

[a] *Grut. 1048. 1. Olymp. p. 191.*
[b] *Zonar. p. 33.*
[c] *Marcell. p. 25.*
[d] *Iornand. de reb. Get. c. 42. Paul. Diacon. Priſcus Rhet. p. 39. 40. Theoph. p. 90. 93.*
[e] *Hariger. Lob. in S. Servato c. 29. Thvvroch. 1. part. c. 22.*
[f] *Rubeus l. 2. hiſt. Raven. p. 100. Gruter. 1048. 1.*
[g] *Baron. an. 454. n. 24. Gretz. to. 3. de cruce l. 1. c. 16.*

V. FLAVIUS PLACIDIUS VALENTINIANUS III. JUNIOR, dictus, [a] Ravennæ naſcitur III. Jul. an. CCCCXIX. juxta Marcellinum & Theophanem, vel anno CCCCXVIII. VI. Julii, ut habet [b] Proſper, denique ut eſt in [c] Laterculo Silvii, VIII. Junii, in quo ad hunc diem ita exaratum legitur: *IV. Non. Iunii Natalis genuinus Valentiniani.* [d] Ab Honorio primùm Nobiliſſimus, à Theodoſio poſtmodùm [e] Cæſar dictus eſt Theſſalonicæ, ſeu Conſtantinopoli, ut habet [f] Idatius, anno CCCCXXIV. ut eſt in [g] Proſperi Chronico, cùm annum quintum ageret, inquit [h] Olympiodorus. Sequenti anno Conſul, deinde Auguſtus à Theodoſio [i] Ravennæ renuntiatur XXIII. Octobris, ſeu, ut habet Olympiodorus, Romæ, quò Auguſtale diadema à Theodoſio per Heliconem Patricium ad eum delatum eſt, cùm annum ageret ſeptimum: qui quidem inaugurationis Valentiniani dies ita deſcribitur in [k] Laterculo Silvii: *X. Kl. Nov. Natalis Valentiniani purpuræ.* [l] Ab Aëtii, quem interfecerat, militibus, dolo Maximi Patricii, ipſemet in Campo Martio ad urbem occiditur XVII. Martii anno CCCCLV. ætatis XXXVI. regni XXXI. quo extincto, idem [m] PETRONIUS MAXIMUS Patricius, Maximi tyranni, qui à Theodoſio Magno fuſus fuerat ac cæſus, filius, quique bis Conſul fuerat, poſtridie Auguſtam occupavit dignitatem; ac LICINIAM EUDOXIAM, Theodoſii Junioris filiam, Valentiniani Auguſti relictam, ſtatim uxorem duxit: [n] quæ cùm prioris mariti cædis conſcium ac participem fuiſſe ex ipſomet accepiſſet, quò tam acerbam injuriam ulciſceretur, Genſericum Vandalorum Regem in Italiam evocavit; cujus adventu territus Maximus, dum fugam cogitat, à Romanis in ipſa urbe membratim tractus diſcerptuſque eſt, XII. Junii, imperii LXXII. die. Triduo pòſt captâ à Genſerico urbe, Eudoxia cum utraque filia in Africam abducta eſt; [o] unde tandem remiſſa eſt Conſtantinopolim cum Placidia filia anno CCCCLXII. [p] Tradunt quidam in has prolapſam calamitates, quòd Eutychianam eſſet amplexa hæreſim, Theodoſii Patriarchæ Hieroſolymitani ſuaſionibus: ſed à Juvenale Theodoſii ſucceſſore, impellente Euthymii Abbate, ad rectam fidem converſa, pietatis operibus vacavit, variaſque ædes ſacras excitavit.

[a] *Marcell. p. 18. Theoph. p. 72.*
[b] *Proſper.*
[c] *Laterc. Silvii apud Bol. 5. Ian.*
[d] *Olymp. p. 191. Philoſt. l. 12. c. 10.*
[e] *Olymp. p. 198. Philoſt. l. 12. c. 11. Theophan. p. 73.*
[f] *Idat. chr. p. 17.*
[g] *Proſperi chron.*
[h] *Olymp. p. 198.*
[i] *Chr. Al. p. 726. Proſper. Marcell. Socr. l. 7. c. 24. Philoſtorg.*
[k] *Laterc. Silv.*
[l] *Marcell. Com. Victor Tunn. Idat. Proſper. Evagr. l. 2. c. 7. Chr. Al. p. 740. Gregor. Tur. l. 2. hiſt. c. 8.*
[m] *Evagr. loco cit. Victor Tunn. Zonar. p. 40. Concil. Chalced. c. 26. 27. 28. Grut. 449. 7. Vghell. to. 1. part. 2. p. 200.*
[n] *Priſc. Rhet. p. 73.*
[o] *Idat. chr. p. 41. Theoph. p. 94.*
[p] *Cyrill. in vita S. Euthym. c. 14. 15. 16.*

Filiæ Valentiniani III. Augusti ex Eudoxia.

a Prisc. Rhet. p. 74. Procop. 1. Vandal. b Cyrill. in vita S. Euthym. c. 14. c Idat. d Procop. 1. Vand. Vict. Tunn. p. 121. Evagr. l. 2. c. 7. Isid. in chr. Vand. Theoph. p. 94. Zonar. p. 40. Cedr. p. 346. e Theoph. p. 93. Zonar. &c. Ado Vienn. f Chr. Al. p. 740. g Idat. chr. p. 41. h Victor Vit. l. 2. de perf. Vand. p. 13 i Apud Vghell. in Episc. Tarracin.

VI. EUDOCIA,[a] Prisco Rhetori, Procopio, Theophani & Zonaræ; Evagrio verò, Cedreno & aliis EUDOXIA dicta,[b] Valentiniani Augusti filia primogenita, à Maximo Tyranno uxor PALLADIO filio,[c] quem Cæsarem dixerat, data est:[d] sed utroque mox cæso, captâque à Genserico urbe, in Africam cum matre & sorore abducta est, & HUNNERICO Genserici filio primogenito, qui parenti in regnum postmodùm successit, collocata.[e] Exactis cum marito annis XVI. procreatoque ex eo *Hilderico* filio, quòd ille Arianam hæresim acriùs tueretur, clam ex Africa dilapsa, Hierosolymam venit, lustratoque Eudociæ aviæ sepulchro, ibi tandem fatis concessit anno CCCCLXXII. thesauris suis S. Resurrectionis templo legatis.[f] Auctor Chronici Alexandrini, dum Hunnerici nuptias commemorat, Valentiniani filiam hanc HONORIAM vocat: unde fortean liceat suspicari appellatam Eudociam Honoriam. Fallitur porrò[g] Idatius, qui Gentoni Genserici filio secundogenito, cujus meminit[h] Victor Vitensis, nuptam fuisse scribit:[i] ut & auctor vitæ Damasi PP. qui Eudociam patre superstite mortuam adolescentem refert.

a Prisc. Rhet. p. 74. Malchus p. 95. Evagr. l. 2. c. 7. Idat. p. 41. Zon. Theoph. p. 94. Præf. Præt. Gall. in Probo p. 46. b Procop. 1. Vand. Zonar. p. 40. c Marcell. p. 37. Victor Tunn. Cassiodor. Chr. Al. p. 741. Herm. Contr. d Anon. Cusp. e Victor Vit. l. 2. p. 12. Malchus. f Onuphr. in Ep. Veron. g Chr. Al. p. 742. h Marcell. p. 48. Procop. 1. de bello Pers. Cedr. p. 341. i Marcell. p. 29. Prisc. Rhet. p. 70. k Theoph. p. 87. l Theoph. p. 135. Diac. l. 15. p. 429. Hormisd. in epist. apud Baron. Gregor. Tur. de glor. Mart. c. 133. Baron. an. 511. 514. 527. Lambec. lib. 2. Comm. de Cæsar. Bibl. c. 8. m Chr. Al. p. 744. 758. Theoph. Niceph. CP. in chronol. n Lambec. loco cit. c. 7. p. 185. o Theoph. p. 125. p Marcell. p. 48. q Chr. Al. p. 762. r Marcell. p. 53.

VI. PLACIDIA, altera Valentiniani Augusti filia,[a] cum matre & sorore in Africam à Genserico abducta, tandem post aliquot annos cum matre ad Marcianum Imperatorem Constantinopolim remissa est, à quo matrimonii jure FLAVIO ANICIO OLYBRIO copulatur, viro nobilissimo, qui post expugnatam à Vandalis Romam, Constantinopolim concesserat.[b] Procopius, & ex eo Zonaras, Olybrio nuptam, cùm in Africam abducta est, perperam scripsere.[c] Is postmodum Romæ Imperator dictus est anno CCCCLXXII. mense Junio, post Anthemium, Ricimeri Patricii, qui socerum Anthemium peremerat, clandestinis consiliis. Sed diu partâ haud potitus est dignitate; quippe post dies XL. ab Anthemii nece obiit XVIII. Augusti, ut est apud[d] Anonymum Cuspiniani, seu ut alii volunt IV. Novembris ejusdem anni.[e] Placidia verò marito superstes, vixit usque ad Zenonis tempora, quo imperante legatos ad Hunnericum Vandalorum Regem misit, quò ab eo impetraret, ut Catholicis Carthaginensibus Episcopum quem vellent liceret deligere.[f] Quidam scribunt post conjugis obitum vacasse sacrarum literarum studiis, Hierosolymamque profectam, diutius ibi moratam, indeque in Italiam venisse, & Veronæ humanissimè exceptam à Theodorico Rege, in eadem urbe reliquum vitæ cum sanctitatis opinione exegisse, mortuamque x. Octobris. Addunt præterea illius corpus tumulo conditum in æde S. Stephani in arce, urbis olim Cathedrali.[g] Ex Placidiæ cum Olybrio conjugio prodiit *Iuliana Anicia*, uxor Areobindi Patricii, vel[h] Areobindi filii fortean[i] alterius Areobindi, qui Consul fuit anno CCCCXXXIV. obiitque anno CCCCXLIX.[k] qui quidem à Theodosio copiarum dux missus fuerat contra Genzericum, ac deinde contra Attilam, ut est apud Theophanem. Areobindus verò Julianæ maritus celebratur ab auctore Chronici Alexandrini, quòd in Perside singulari certamine cum hoste congressus sit:[l] ut & Julianæ pietas, apud Theophanem in excitatis Constantinopoli non modò sacris ædibus, sed & in eo quòd cùm ab Anastasio ad errores hæreticos impelleretur, acriùs obstiterit. De Juliana multa commentati sunt Baronius & vir doctissimus Petrus Lambecius. Ex ea & Areobindo nati[m] *Anicius Olybrius* Junior, & *Dagalaifus*. Olybrius Consul fuit anno CCCCXCI. eique uxor fuit *Irene*, Magnæ, Anastasii Augusti sororis, filia: ex quo conjugio enata filia, *Proba* nomine, *Probo* nupta, ex quibus prodiit *Iuliana*, *Anastasii* uxor, à quibus rursum prodiere *Proba* nupta *Georgio*, *Areobindus*, & *Placidia Ioannis Mystaconis* uxor. Ita quidem genealogia Valentiniani ex Codice MS. Bibliothecæ Cæsareæ apud[n] Lambecium: nam quæ habetur apud Nicephorum CP. in Chronologia, aliquantum discrepat.[o] Dagalaifus verò Areobindi & Julianæ filius alter, Diagesteam Ardaburii filiam, Asparis Patricii, qui in Leonem Magnum tyrannidem molitus est, neptem uxorem duxit. Ex quo conjugio prognatus *Areobindus* Consul ordinarius,[p] qui ab Anastasio Augusto cum exercitu in Persas missus anno DIII. & DIV. demùm anno DVI. Consul fuit cum Messala, & cui anno proximo, ut habet[q] Chronicon Alexandrinum, seu anno DXII. ut[r] Marcellinus, in quadam seditione Imperium delatum est, quod ille abnuit: quod quidem Areobindo avo adscribere videtur idem Chronicon. Ex eadem familia *Areobindus* ille,

ni fallor, prodiit, qui Præjectam Justiniani Imperatoris ex sorore neptim uxorem duxit: nisi is sit, quem Georgii filium diximus.

Filius alter Theodosii Comitis Africæ.

III. [a] HONORIUS, Theodosii Comitis filius, Theodosio Magno Augusto fratre superstite [b] obiit, qui filiarum educationis curam habuit, quas ille ex Hispania evocaverat Constantinopolim, factus Imperator. Has ex nobili Hispana genuerat, quam MARIAM videtur appellare [c] Claudianus.

[a] *Zozim. l. 4. Claud. de laud. Serenæ p. 213.*
[b] *Victor. Claudian. p. 213. 214.*
[c] *p. 215.*

Filiæ Honorii ex Maria.

IV. THERMANTIA viro nobilissimo à patruo Theodosio uxor data est, ut [a] Claudianus refert:

> *Agnovit patrui similem Thermantia curam,*
> *Nupsit & illa Duci: sed longè fata sororis*
> *Inferiora tuis.*

Quod [b] quidam, nescio quo fundamento, de HERACLIANO Comite, Africæ Præfecto, [c] qui tyrannidem molitus est sub annum CCCCXIV. capiendum putant.

[a] *Claud. de laud. Serenæ p. 215.*
[b] *Cruceus.*
[c] *Olymp. Marcell. Idat. Prosper, &c.*

IV. SERENA, de qua mox.

IV. SERENA, Honorii filia altera, [a] Theodosii Augusti patrui benevolentiam ita sibi conciliavit, ut in filiam ab eo fuerit adoptata, & FLAVIO STILICHONI, natione Vandalo, uxor data; [b] quem ille ad supremos Imperii magistratus ac honores extulit, & in eximiæ erga eum fiduciæ argumentum Arcadii & Honorii filiorum tutorem moriens dixit. [c] At postmodùm Honorii, cui filias nuptum dederat, jussu Ravennæ ab Olympio interfectus est XXIII. Augusti anno CCCCVIII. [d] quod Imperium ad sese & Eucherium filium transferre velle crederetur; [e] à qua tamen suspicionis labe excusatur à quibusdam scriptoribus, cùm præterea constet virum fuisse sui temporis militiâ & rerum experientiâ præstantissimum. [f] Exinde ejusdem jussu Augusti laqueo vitam finivit Serena, accusata perinde quòd in Italiam Regem Gothorum Alaricum excivisset. Existimarunt [g] quidam filiam fuisse Theodosii Magni, quòd revera illius filia, ut Stilicho gener dicantur apud [h] Claudianum variis in locis: sed non advertere ita appellari, quòd Serena adoptata fuerit à Theodosio, uti exertè scribit idem Poëta:

> *Defuncto genitore tuo sublimis adoptat*
> *Te patruus, magnique animo solatia luctus*
> *Restituens, propiùs quàm si genuisset amavit*
> *Defuncti fratris sobolem.*

[i] Atque inde Stilico, *progener Theodosii Augusti* dicitur in veteri Inscriptione, quòd esset loco generi, cùm non naturalis, sed adoptiva esset filia Serena: à qua ædem S. Nazario sacram Mediolani excitatam testantur [k] versus antiqui ab ipsa positi:

> *Qua sinuata cavo consurgunt tecta regressu,*
> *Sacratæque Crucis flectitur orbe caput.*
> *Nazarius vitæ immaculabilis, integer artus,*
> *Conditor exultat hunc tumulo esse locum.*
> *Quem priùs Ambrosius signavit imagine Christi,*
> *Marmoribus Lybicis fida Serena polit.*
> *Conjugis ut reditu Stiliconis læta fruatur,*
> *Germanisque piis pignoribus propriis.*

Habuit porrò Stilicho (ne & quidpiam sileatur quod ad ejus stemma pertinet) sororem nuptam Bathanario, Comiti Africæ sub Honorio anno CCCCI. cui post eundem Stilichonem interfectum occiso, in ipsamet dignitate suffectus est Heraclianus.

[a] *Zozim. l. 5. p. 810. 782. Gruter. 1076. 4.*
[b] *Olympiod. apud Phot. cod. 80. Grut. 412. 3. 4.*
[c] *Zoz. l. 5. p. 810.*
[d] *Philost. l. 12. c. 3. & ibi Gotofr.*
[e] *Zozim.*
[f] *Soz. l. 9. c. 4. Philost. & alii.*
[g] *Occo.*
[h] *Paneg. 1. in Stilich. p. 178. in Epith. Honor. p. 223. de bello Gild. p. 101. & in 3. Cons. Hon. p. 130.*
[i] *Gruter. 412. 3.*
[k] *Alciatus lib. 3. Tristanus lib. 3. Puccinell. in Zodiaco Mediolan. part. 3. c. 73.*
Zozim. l. 5. p. 811. L. 18. Cod. Th. de bonis proscript.

Liberi Stilichonis ex Serena.

V. [a] EUCHERIUS nullâ aliâ donatus dignitate, quàm Tribuni Notariorum; [b] quod pàtris modestiæ adscribunt scriptores, qui filium ad sublimiores magi-

[a] *Zoz. l. 5. p. 805.*
[b] *Claudian. in 6. Cons. Hon. p. 160.*

ſtratuum gradus tranſire non paſſus eſt. Patre interfecto, in ædem ſacram Romæ confugit, è qua extractus, Honorii juſſu peremptus eſt.

V. MARIA
&
V. THERMANTIA } Honorio Imp. nupſere, uti ſupra obſervatum eſt.

Lib. 1. hiſt. Ravenn. p. 101.

Scribit Hieronymus Rubeus Gallam Placidiam, Theodoſii Magni filiam, Ravennæ D. Joanni Evangeliſtæ templum exſtruxiſſe, in cujus parietibus voti naufragiique hiſtoria muſivo opere depicta erat. Videbatur, inquit, in majeſtate Deus, libellum Joanni Evangeliſtæ porrigens, cui erat ſubſcriptum, SANCTVS IOANNES EVANGELISTA. Hinc atque inde mare vitreum, in quo duæ naves turbulenta tempeſtate, & ventorum vi agitatæ; in altera D. Joannes Placidiæ opem ferens, aderat, ſeptemque candelabra, & nonnulla prætèrea ex iis quæ in Apocalypſi deſcribuntur myſteria. Aderant quoque Conſtantii, Valentiniani, Gratiani, & cæterorum hujus familiæ Auguſtorum imagines, iiſque erat inſcriptum: GALLA PLACIDIA PRO SE ET IIS OMNIBVS VOTVM SOLVIT. Erant autem hæ imagines in arcu teſtudinis ad dexteram quinque, quibus ſic erat adſcriptum: D. CONSTANTINVS. D. THEODOSIVS. D. ARCADIVS. D. HONORIVS. THEODOSIVS NEP. Ad lævam, D. VALENTINIANVS. D. GRATIANVS. D. CONSTANTIVS, GRATIANVS NEP. Circa ſubſellia verò ad dextram in extrema parte: DN. THEODOSIVS ET DN. EVDOCIA. Ad lævam, DN. ARCADIVS ET DN. EVDOXIA AVG. Reliquam picturæ deſcriptionem prætermittimus, quam proſequitur Rubeus.

LEO
MAIORIANVS
LIBIVS SEVERVS
ANTHEMIVS
LEO IVNIOR
GLYCERIVS
NEPOS
CONOB
VOT
V
MVLT
X
P. Giffart delin. et sculp.

Familiæ LEONIS MAGNI Nomiſmata.

LEO.

DN LEO PERPET AVG. *Imp. cum ſtemmate criſtato, dextrâ ſpiculum, ſiniſtrâ clypeum, in quo inſcriptus eques.*
VICTORIA AVGGG. *Victoria gradiens, longiorem crucem dextrâ tenens. A tergo, ſtellula. Infrà*, CONOB. Vide Chiffletii Anaſtaſin Childerici p. 252.

DN LEO PERPET AVG. *Imp. cum diademate ex unionibus & gemmis.*
VICTORIA AVGGG. *Imp. paludatus ſtans, dextrâ longiorem crucem, ſiniſtrâ globulum cui inſiſtit victoriola ſertum porrigens, pede ſerpentem vel captivum proculcans. Infrà*, CONOB. Vide Oct. Stradam p. 251.

DN LEO PERPET AVG. *Imp. cum diademate ex duplici unionum ſerto.*
VICTORIA AVGVSTORVM. *Victoria ſtans, dextrâ ſertum, ſiniſtrâ globum crucigerum. Ad latus ſtellula. Infrà*, CONOB. Vide Paulum Petavium p. 13.

DN LEO PERPET AVG. *Imp. cum inſolenti calyptra, habitu conſulari, ſeu cum loro, dextrâ volumen, ſiniſtrâ longiorem crucem.*
VICTORIA AVGGG *Imp. habitu conſulari ſedens, dextrâ volumen, ſiniſtrâ crucem. Ad latera, duæ ſtellulæ. Infrà*, THCOB. Vide Chiffletium in Anaſtaſi Childerici p. 252.

VERINA.

AEL VERINA AVG. *Imperatrix cum diademate ex duplici unionum filo.*
Crux in corona quercea. Infrà, CONOB.

MAJORIANUS.

DN IVLIVS MAIORIANVS PP AVG. *Imp. cum galea criſtata, dextrâ ſpiculum, ſiniſtrâ clypeolum, in quo inſcriptum Chriſti monogramma.*
VICTORIA AVGGG. *Figura militaris, dextrâ haſtam crucigeram, ſiniſtrâ globum cui inſiſtit victoria ſertum porrigens, dextro pede proterit ſerpentem. Ad latera*, A. R. *Infrà*, COMOB.
VOTIS MVLTIS. *Figura militaris, dextrâ ſpiculum, lævâ clypeum.* Vide Diſſertat. num. 42.

DN IVL MAIORIANVS PP AVG. *Imp. cum diademate ex duplici unionum filo.*
Crux in corona quercea. Infrà, CONOB.

DN IVL MAIORIANVS PP AVG. *Imp. ut in proximo nummo.*
VICTORIA AVGGG. *Victoria gradiens, dextrâ ſertum, ſiniſtrâ palmam. Infrà*, CON.
VICTORIA AVGGG. *Ead. figura. Infrà*, PV.

LIBIUS SEVERUS.

DN LIBIVS SEVERVS PP AVG. *Imp. cum ſerto ex duplici unionum filo.*
VICTORIA AVGGG. *Figura militaris, pede dextro captivum vel ſerpentem proculcans, dextrâ haſtam crucigeram, ſiniſtrâ globum cui inſiſtit victoriola, & in medio nummo*, R. V. *Infrà*, COMOB. Vide Stradam p. 224.

DN LIB SEVERVS PP AVG. *Imp. cum diademate gemmato.*
Chriſti monogramma in corona quercea. Infrà, RM

DN SEVERVS PP AVG *Imp. diadematus.*
VICTORIA AVGGG. *Victoria gradiens, dextrâ longiorem ac ſpiſſiorem crucem, lævâ palmam. Infrà*, COMOB.

ANTHEMIUS.

DN ANTHEMIVS PP AVG *Imp. cum ſtemmate criſtato, dextrâ ſpiculum ad humerum, lævâ clypeum cui inſcriptus eques.*
SALVS REIPVBLICAE. *Duæ figuræ militares paludatæ ſtantes, quarum ſiniſtra lævâ globum cui inſiſtit victoriola ſertum porrigens. Suprà, in corona laurea ſcriptum*, PAX. *Infrà*, CONOB. Vide Sirmondum ad Sidon. p. 168. 2. edit.
SALVS REIPVBLICAE *Duæ figuræ militares cum ſpiculo ſtantes, unà tenentes globum crucigerum. Inter utramque ad pedes, Chriſti monogramma. Infrà*, CORNOB. Vide Anton. Auguſt. Dial. 2. Oct. Stradam p. 225. & Gretzer. p. 1845.
SALVS REIPVBLICAE. *Eædem figuræ, niſi quod inter utramque ſcript.* ND. *Infrà*, CONOB.

DN ANTHEMIVS PP AVG. *Imp. cum ſerto ex unionibus.*
Chriſti monogramma, in corona quercea. Infrà, CONOB.

OLIBRIUS.

* DN ANICIVS OLIBRIVS AVG. *Protome Olybrii cum camelaucio crucigero.*
SALVS MVNDI. *Crux in medio nummo. Infrà*, CONOB. Aureus D. Vaillant.

LEO JUNIOR.

DN LEO ET ZENO PP AVG. *Imp. cum ſerto ex unionibus.*
VICTORIA AVGVSTORVM. *Victoria ſtans, dextrâ ſertum, ſiniſtrâ globum crucigerum, ad latus ſtellula. Infrà*, CONOB. Vide Gretzerum de Cruce p. 1846.

GLYCERIUS.

DN GLYCERIVS PP AVG. *Imp. cum ſerto ex unionibus.*
Crux in corona laurea. Infrà, CONOB.

NEPOS.

DN IVL NEPOS PP AVG. *Imp. cum ſtemmate criſtato, dextrâ ſpiculum, lævâ clypeum cui eques inſcriptus.*
VICTORIA AVGGG. *Victoria gradiens, dextrâ crucem longiorem ac ſpiſſiorem. Ad latera*, V. D. *Infrà*, CONOB.
Eadem inſcriptio & figura. Ad latera R. V. *ſuprà, litt.* V. *& ſtellulæ. Infrà*, CONOB.

DN IVL NEPOS PP AVG. *Imp cum ſerto ex unionibus.*
Crux in corona laurea. Infrà, CONOB Vide Paulum Petavium p. 13. Gretzer. de Cruce p. 1845. Occon. &c.
VOT V MVLT X. *In corona quercea.*

V.

FAMILIA LEONIS MAGNI AUGUSTI.

I. N. Pater LEONI'S Magni Imperatoris,[a] in Thracia, vel ut[b] alii volunt, in Dacia Illyrica natus est. Ex eo prodiere

II. LEO Imperator, &

II. EUPHEMIA,[a] quæ innupta obiit. Hanc Leo Augustus frater Constantinopoli habitantem crebriùs conveniebat, & ob rerum experientiam summamque prudentiam, in arduis negotiis ejus utebatur consiliis.

[a] Theod. Lect. Theoph. p. 94. Codin. de Orig. p. 53.
[b] Candid. apud Phot. cod. 79. Zonar. p. 40. Chron. Reicherf p. 60.
[a] Codin. de Orig. p. 20.

II. FLAVIUS LEO, cognomento MAGNUS, & MACELA, seu Macellarius, ex Tribuno & Selymbriæ militaris præsidii Duce, Marciano extincto, factione Asparis & Ardaburii Patriciorum[a] Imperator appellatur VII. Februarii anno Christi CCCCLVII. & ab Anatolio Patriarcha solenniter coronatur. [b] Obiit verò Constantinopoli mense Januario anno CCCCLXXIV. imperii XVII. mense VI. Uxor VERINA [c] marito superstes decessit [d] anno CCCCLXXXIII. in Cilicia, vel ut alii scribunt, in Isauria, quo relegata fuerat à Zenone Augusto & genero. Ejus corpus post aliquot annos Constantinopolim ab Ariadna filia relatum est. [e] Huic frater fuit BASILISCUS, qui sororis opere tyrannidem arripuit, Zenone imperante, anno CCCCLXXV. MARCO filio, quam ex ZENONIDE, seu ZENONIA, uti nuncupatur à Theophane, uxore genuerat, Cæsare renuntiato. Quâ quidem dignitate ad XX. Augusti proximi anni potitus, à Zenone, qui Constantinopolim recuperato Imperio reversus fuerat, captus, cum uxore & filio in Cappadociam relegatus, ibidem extremum diem obiit.

[a] Chr. Al. p. 743. Theoph. p. 95. Zon. Cedr. &c.
[b] Marcell. p. 37. Victor Tunn. Evagr. l. 2. c. 17. Theoph. Zonar.
[c] Evagr. l. 3. c. 17. Candid. Theod. Lect. Theoph. Cyrill. in vita S. Euthym. c. 101. Malchus p. 94. Liberat. c. 16. 17.
[d] Theoph. p. 111.
[e] Candid. Theod. Lect. Evagr. l. 3. c. 8. Chr. Al. Theoph. Marcell. p. 38. Victor Tunn. Gesta Acacii.

Liberi Leonis Augusti ex Verina.

III. N. filius,[a] quem pater S. Danielis Stylitæ precibus à Deo obtinuit, infans obiit, ut est in ejusdem Sancti vita.

[a] Apud Sur. 11. Decemb.

III. ARIADNA, de qua mox in Zenone Imperatore.

III. LEONTIA,[a] MARCIANO, Anthemii, qui Romæ imperavit, filio, uxor data est. Is mortuo Leone de imperio cum Zenone contendit, quod sibi debitum asserebat uxoris jure, quòd [b] illa patre jam Imperatore, Ariadna verò Zenonis conjux privato nata esset. [c] Quæ quidem controversia accidit post exactum à Zenone Basiliscum, resque intra palatii septa peracta, ubi Romulo & Procopio fratribus adjuvantibus, pulso Zenone victor evasit. Sed dum postridie sui nimium securus in Zeuxippi balneis moratur, ab Illo Patricio genere Isauro & suis captus, Zenoni traditur, à quo, cùm antea presbyter ab Acacio Patriarcha fuisset consecratus, cum Verina Augusta in castellum Papycion relegatus est anno CCCCLXXIX. Fuit porrò Anthemius Imp. Procopii Patricii, qui à Procopio Cilice, cui de purpura & imperio contentio fuit, filius, uti est apud [d] Sidonium, quem fratrem Anthemii perperam Idatius appellat.

[a] Theod. Lect. Malchus apud Phot p. 86. ed. r. g. Theoph. p. 109.
[b] Theod. Lect.
[c] Evagr. l. 3. c. 26. Niceph. l. 16. c. 12. Candid. Theoph. &c.
[d] Sidon. in Pan. Anthem.

Scribit[a] Marcellinus Comes PATRICIUM, seu PATRICIOLUM, Asparis Patricii filium, *Cæsarem generumque Leonis Principis appellatum fuisse.* Unde conjicere licet filiam Leonis Imperatoris, vel nuptam, vel saltem pactam *Patricio;* quod de alia quam LEONTIA dici vix potest, licèt secus quidam sentiant, cùm eo quo interfectus fuit Patricius anno CCCCLXXI. Ariadna altera Leonis filia Zenoni tum esset nupta. Sed ut Asparis, cujus familia hoc sæculo maximè inclaruit, evolvatur stemma, paucis illud perstringam. Aspari igitur pater fuit

[a] Marcell. p. 37.

[b] ***Ardaburius***, gente Alanus, qui Consul fuit anno CCCCXXVII. & à Theodosio M. copiis militaribus Præfectus in Joannem, qui post Honorii excessum tyrannidem in Occidente arripuerat, deinde in Persas cum imperio missus est. [c] *Aspar*, Ardaburii filius, Consul perinde fuit anno CCCCXXXIV. [d] primusque Patriciorum dictus est à Leone, cui imperium asseruerat, à quo postmodum unà cum duobus filiis interfectus est anno CCCCLXXI. ex quo quidem diro facinore [e] Macelæ, seu Macellarii cognomentum Leoni inditum volunt scriptores, etsi improbabili omnino conjecturâ longè aliter sentiat [f] Codinus. [g] ***Macelum*** porro pro ***Macellum*** habetur etiam in quadam inscriptione. [h] Ter nuptias iniisse Asparem tradit Candidus: ex quibus nati ***Ardaburius***, ***Patricius*** seu ***Patriciolus***, ***Ermenarichus***, & filiæ duæ. Altera ex Asparis uxoribus, Theoderici Triarii filii soror fuisse dicitur à Theophane. Fuit porrò Theodericus iste Gothorum Rex, ut est apud [i] Marcellinum & alios. [k] ***Ardaburius*** Patricius dictus est; ***Patricium*** verò seu ***Patriciolum*** [l] Cæsarem Leo creavit anno imperii XII. Christi CCCCLXIX. ut ab Arii pravis opinionibus Asparem avocaret, & sibi arctiùs demereretur, inquit Theophanes: quo tum tempore pactam eidem Patricio Leonis filiam Leontiam par est credere, dilatis fortean nuptiis, ut quæ in puerili adhuc esset ætate, cùm patre Imperatore demum natam certum sit: nam ab anno CCCCLVII. quo Leo Imperium iniit, ad annum CCCCLXIX. intersunt XII. aut XIII. tantùm anni. [m] At biennio pòst uterque Asparis filius, Ardaburius scilicet & Patricius, cum patre interfecti sunt. [n] Quidam tamen tradunt Patricium præter spem vulneribus acceptis evasisse incolumem. Ermenaricus verò, qui tum aberat, Zenonis ope in Isauriam fugit; quo demum imperante Constantinopolim reversus, ejusdem Imperatoris filii nothi filiam uxorem duxit, & reliquum vitæ ibi exegit. Ardaburio filia fuit ***Diagestea***, Dagalaifi uxor, Areobindi, cujus suprà meminimus, parentis.

[b] *Theoph. p. 73.*
[c] *Fast. Coss. Theoph. p. 100. Zon Antiq. CP.*
[d] *Marcell. p. 36.*
[e] *Cedr. Ioel.*
[f] *Cod. de Or. p. 53.*
[g] *Grut. 171. 8.*
[h] *Candid.*
[i] *Marcell. p. 40.*
[k] *Theod. ep 150. Suid. in Ardab. Marcell.*
[l] *Theoph p. 100.*
[m] *Evagr. l. 1. c. 15. Procop. Chr. Al. Theoph. Cedren. Zon. Codin. de Orig. p. 29. 35. Victor Tunn. Marcell &c.*
[n] *Candid.*

Familiæ ZENONIS Augusti Nomismata.

ZENO.

DN ZENO ET LEON OV CAE. *Imperatoris protome cum camelaucio, dextrâ spiculum ad humerum, sinistrâ clypeum, cui insculptus eques captivum proculcans.*

VICTORIA AVGGG. *Victoria stans, dextrâ longiorem crucem tenens. Ad latus, stellula Infrà,* CONOB. Vide Paul. Petavium pag. 14. Chiffletii Anastasin p 252. 254. &c.

DN ZENO PERP AVG. *Imp. ut suprà.*

VICTORIA AVGGG E. *Victoria & stella, ut suprà. Infrà;* CONOB. *al.* COMOB. *Ad latera,* MD. *al.* AD. *al.* RV. Gretzer. de Cruce p. 1846.

DN ZENO PERP AVG. *Imperatoris diademati protome lusca.*

VICTORIA AVGGG. *Victoria & stella; ut suprà. Infrà,* CONOB.

Crux in corona laurea. Infrà, CONOB. Vide Oct. Stradam p. 253. Lipsium l. 3. de Cruce c. 16. Gretzer. de Cruce p. 1846.

Figura militaris coronata stans, pedibus rostro navis insistens, dextrâ hastam, sinistrâ pharetram. Ad latera, M D. Hic nummus est RR. PP. S. Genovefæ Parif.

Victoria gradiens, dextrâ lauream, sinistrâ palmam.

Aquila baculo pedibus insistens.

* DN ZENO SEMPER AVG.

ROMULUS AUGUSTUS.

DN ROMVLVS AVGVSTVS PF AVG. *Imp. cum stemmate cristato, seu camelaucio, dextrâ spiculum ad humerum, sinistrâ clypeum; cui inscriptus eques.*

VICTORIA AVGGG. *Victoria gradiens, dextrâ longiorem crucem. Infrà,* CONOB. Vide Octav. Stradam p. 228.

... L AVGVSTVS PF AV. *Imp. cum duplici unionum filo.*

Figura militaris galeata gradiens; dextrâ hastile, sinistrâ cornucopiæ, nisi sit pharetra, ut in Zenonis nummo. Ad latera R V. Ex Baronio an. 475.

* DN AVGVSTVLVS PERP P F AVG. Goltzius.

* DN FL. MOMYL AVGVSTVLVS PF AVG. Idem.

BASILISCUS.

DN BASILISCVS PRET AVG. *Imp. cum camelaucio; spiculo, & clypeo, ut suprà.*

VICTORIA AVGGG. *Victoria cum longiori cruce & stella, ut suprà. Infrà,* CONOB. Vide Chiffletium in Anastasi p. 252.

DN BASILISCVS ET MARC P AVG. *Imp. ut suprà.*

VICTORIA AVGGG. *Victoria, ut suprà. Infrà,* CONOB. Chifflet. ibid.

VI.

FAMILIA

ZENONIS AUGUSTI.

[a] Candid. apud Phot. p. 171.

[b] Anon. de gest. Constant. p. 477.

I. ROUSOMBLADEOTA, gente Isaurus, pater fuit, ut auctor est [a] Candidus, Zenonis Imperatoris. Hunc *Isauriæ nobilissimum, & qui dignus esset filiam Imperatoris accipere*, armisque exercitatissimum fuisse tradit [b] scriptor alter.

Liberi Rousombladeotæ.

II. ZENO Imperator.

[a] Zonar. p. 43.

II. CONON, vir flagitiis & homicidiis infamis, ut ait [a] Zonaras.

[a] Theoph. p. 111.
[b] Marcell. p. 42.
[c] Theoph. p. 116.
[d] Evagr. l. 3. c. 29. 35. Theoph. p. 117. 118. 120. Marcell. p. 44.

II. FLAVIUS LONGINUS, cùm ab Illo Magistro officiorum, qui cum Leontio tyrannidem arripuerat anno CCCCLXXXIV. captus, & in Isauriam custodiendus abductus fuisset, libertatem tandem consecutus est anno [a] proximè sequenti: unde apud [b] Marcellinum, *post annalem custodiam*, pro *decennalem*, legendum omnino evincitur. Anno deinde CCCCLXXXVI. Consulatum gessit, ut & iterum anno CCCCXC. A fratre præterea Magister officiorum & [c] Caput Senatus designatur: [d] quo extincto, Isaurorum quorundam ope, qui Constantinopoli morabantur, Imperium sibi asserere conatus, ab Anastasio, Augusto jam designato, & qui Zenonis relictam uxorem duxerat, captus, bonisque omnibus spoliatus, in Isauriam cum factiosis omnibus relegatur: ubi instauratis copiis bellum rursus in Anastasium aggreditur, quod per sex annos tractum, finitum demum est anno CCCCXCVII. Longino & cæteris tyrannis à Joanne Scytha copiarum ductore captis, & ad Anastasium transmissis, in Hipprodromo ampuputata sunt capita.

[a] Vinchantius in Annal. Hannon. c. 3. 13.

II. [a] LUCILLA, ne & fabulas omittamus, VALBERTO primo Hanoniæ in Belgio Comiti nupsit.

[a] Cand. l. 1. p. 174.
[b] Evagr. l. 2. c. 15. Theoph. p. 111. Agathias l. 4. p. 135. 1. ed. Chr. Al. p. 750.
[c] Evagr. loco cit. Theod. Lect. l. 1. p. 181. 184. Theoph. p. 96. Cedr. p. 347.
[d] Candid.
[e] Marcell. p. 38. Theoph. p. 103. Abulfarag. p. 92.
[f] Victor Tunn.
[g] Theoph. p. 103.
[h] Evagr. l. 3. c. 29. Theoph. p. 116.
[i] Cedren. p. 350.
[k] Marcell. p. 44.
[l] Candid. p. 174. Const. Manass.
[m] De Orig. p. 19. Suid.

II. FLAVIUS ZENO, [a] TARASICODISA primùm dictus, quæ vox Isaurorum est, quam variè [b] alii efferunt, cùm [c] ARIADNAM Leonis Imperatoris filiam primogenitam duxisset in uxorem anno CCCCLIX. Zenonis nomen assumpsit, Dux Orientis à socero renuntiatus. At cùm rei publicæ gerendæ minùs videretur idoneus, vel quòd, ut ait [d] vetus scriptor, vereretur Leo, ne illius proclamationi plebs intercederet, Leonem ex filia & eodem Zenone nepotem Imperatorem dixit. [e] Mortuo verò Leone Magno, consentiente Senatu, à Leone juniore filio Zeno parens Imperator appellatus est, & ab eo diademate donatus in Hippodromo, seu, ut habet Victor Tunnensis, in Hebdomo, anno CCCCLXXIV. [g] mense Februario. [h] Obiit ex morbo sontico, vel, [i] ut Cedreno placet, ex ventris profluvio, ineunte Aprili anno CCCCXCI. ætatis LXV. cum novem diebus. [k] Imperavit annos XVII. menses sex, tam imperii sui annis, quàm Basilisci tyrannidis mensibus putatis. Ariadna verò exinde Anastasio Imperatori, Zenonis successori nupsit. [l] Uxorem duxerat Zeno antequam eidem Ariadnæ copularetur; nec scio an illa sit, quam [m] Suidas & Codinus ARCADIAM vocant, &, manifesto licèt errore, secundam Zenonis conjugem fuisse asserunt.

Filius Zenonis Augusti ex Ariadna.

[a] Vet. Inscript. apud Gaufred. in Nicæa p. 104. Testam. Perpetui Episc.

III. FLAVIUS LEO, cognomento [a] JUNIOR, seu MINOR, ut est in Testamenti Perpetui Turonensis Episcopi subscriptione, à Leone Magno avo Impe-

rator [b] coronatus eſt anno CCCCLXXIII. circa Martium menſem : quo extincto, Zenonem patrem in imperii communionem adſcivit. Obiit haud multo pòſt eodem quo avus anno CCCCLXXIV. menſe Decembri, ipſo ſolo Conſule. Quo quidem anno nondum XVII. ætatis attigerat, quod vult [c] Chronicon Alexandrinum, cùm Ariadna mater Zenoni patri nupſerit tantùm anno CCCCLIX. à quo ad Leonis Junioris obitum vix quatuordecim interſunt anni. Imperavit cum avo menſes decem, ac ferè totidem poſt illius exceſſum. Tradunt [d] Ado Viennenſis, Victor Tunnenſis, & ex iis alii, Zenonem Auguſtam dignitatem ſibi ſoli aſſerere volentem, de interficiendo filio conſilium cepiſſe, eoque accepto, Ariadnam conjugem ſimilem puerum ad mortem obtuliſſe, Leonem verò Auguſtum occultè totondiſſe, & Clericum factum in quadam Conſtantinopolitana Eccleſia ad Juſtiniani tempora vitam produxiſſe : ſed hæc vix fidem merentur.

[b] *Theod. Lect. l. 1. p. 183. Marcell. Theoph. p. 101. Cedren. p. 350. Suid. in Zenone. Iornand.*
[c] *Chr. Al. p. 750.*
[d] *Ado Vienn. Victor Tunn. Iſid. Hiſp. p. 38. Chron. Reicherſp. an. 474. Chr. Marcian.*

III. N. *filius Zenonis ſpurius, cujus filiam* ERMENARICHUS *Ardaburii Patricii filius, Aſparis nepos, uxorem duxit. Ita enim velle videtur* [a] *Theophanes,* καὶ νόθου Ζήνονος παιδὸς γαμβρὸς καθίσταται· *quæ verba ita* [b] *alii interpretantur, ut Ermenarichus ſpuriæ Zenonis filiæ conjugio nexus fuerit.*

[a] *Theoph. p. 101.*
[b] *Petav.*

ANASTASIUS.

DN ANASTASIVS PP AVG. *Imp. cum stemmate cristato, dextrâ spiculum ad humerum, sinistrâ clypeum in quo inscriptus eques.*

VICTORIA AVGGG A. *Victoria gradiens, dextrâ spissiorem ac longiorem crucem. Ad latus, stellula. Infrà,* CONOB. Vide Lipsium lib. 3. de Cruce c. 17. Stradam, &c.

DN ANASTASIVS PF AVG. *Imp. cum diademate.*

VICTORIA AVGVSTORVM. *Victoria stans, dextrâ sertum, sinistrâ globum crucigerum. Infrà,* CONOB. Vide Stradam p. 297. & Gretzerum de Cruce p. 1847.

DN ANASTASIVS PF AVG. *Eadem figura, sed alio habitu, ac fortè cum loro consulari.*

Christi monogramma in corona quercea.

DN ANASTASIVS PP AVG. *Imp. ut in secundo nummo.*

VICTORIA AVGVSTORVM. *Victoria, ut in eodem nummo. Ad latus, stellula. Infrà,* COMOB.

VICTORIA AVGVSTORVM. *Victoria ad levam gradiens, dextrâ sertum. Infrà,* CONOB.

† * M * A *Infrà,* CON. Vide Oct. Stradam p. 257.

† * M * B *Infrà,* CON.

† * M * ∙ *Infrà,* CON.

† * M * * *Infrà,* NIC.

N † I K.

VII.

FAMILIA
ANASTASII AUGUSTI.

I. ANASTASII Imperatoris patris nomen hactenus incertum manet apud Scriptores: [a] ex quibus duntaxat docemur, Dyrrachio oriundum, ac religione Arianum fuisse. Qui verò Anastasio de generis nobilitate voluere assentari, hunc de Pompeii Magni familia ortum dixerunt, ut ejusce ævi poëta in Epigrammate, quod in [b] Anthologia descriptum legitur. Certè Pompeii nomen in Anastasii gente familiare fuisse patet ex ipsa stemmatis descriptione. Mater verò Anastasii Manichæa, & soror fuit Clearchi Ariani, uti habet [c] Theophanes. Ex quo mirum videri haud debet, si hæreticis parentibus natus filius, toto regni tempore hæreticos ipsos tutatus, Catholicos tam acriter insectatus sit.

[a] Victor Tunn.
[b] Anthol l. 5. p. 397. ed. H. Steph.
[c] Theoph.

Liberi N. Anastasii Patris.

II. ANASTASIUS Imperator.

II. HYPATIUS, de quo post Anastasium.

II. PAULUS, qui Consul fuit anno CCCCXCVI. & DII. Anastasii frater à quibusdam dicitur.

II. MAGNA, soror Anastasii Augusti, de quâ post Hypatii familiam agimus.

II. FLAVIUS ANASTASIUS, cognomento DICORUS, dignitate SILENTIARIUS, [a] post Zenonis interitum, Imperator dictus est, procurante ARIADNA, ipsius Zenonis conjuge, quam ille, Augustus factus, statim sibi in uxorem adjunxit. [b] Diadema verò excepit in Hippodromo anno CCCCXCI. Ind. XIV. II. Aprilis, feriâ V. majoris Hebdomadæ. [c] Fulmine in Palatio perculsum & exanimatum quidam prodidere. [d] Marcellinus Comes morte subitâ præventum excessisse scribit anno DXVIII. Ind. II. De mortis die dissident invicem scriptores. [e] Theophanes in IX. vel ut præfert Codex Palatinus, in II. Aprilis hanc rejicit, manifesto errore, qui ex eo potissimùm deprehenditur, quòd Anastasium mox imperasse tradat annos XXVII. mensesque septem, quod constare non potest, siquidem ab illius inauguratione, quæ facta est mense Aprili anno CCCCXCI. ad mensem Aprilem, quo mortuum ait, XXVII. anni tantùm intercedunt, quot Anastasio tribuuntur imperii anni in [f] Chronico Alexandrino & apud Victorem Tunnensem. [g] Quidam regnasse volunt annos XXVII. menses III. [h] alii menses II. alii IV. [i] Evagrius menses III. & dies totidem. Denique [k] Marcellinus Comes, accuratiori calculo, regnasse ait annos XXVII. menses II. dies XXIX. unde omnino conficitur non Aprili mense mortuum Anastasium, sed sub IX. Julii, quo Justinus successor Imperator appellatus est. Obiit porrò Anastasius, ut est apud eundem Marcellinum, octogenario major. [l] Theodorus Lector & Victor Tunnensis ætatis annos LXXXVIII. Chronicon verò Alexandrinum XC. & menses V. attribuunt. Anastasii & Ariadnæ conjugis effigies exhibent diptycha Leodiense & Bituricense, apud Wilthemium.

[a] Evagr. l. 3. c. 29. Theoph. p. 117. Zonar. Cedren. Salmas. ad hist. Aug. p. 21.
[b] Theoph. p. 117.
[c] Theoph. p. 141. Chr. Al p. 764. Anast. in Horm. Ioel p. 172. Victor Tunn. Moschus c. 38.
[d] Marcell. p. 59.
[e] Theoph. p. 141.
[f] Chr. Al. p 760. Victor Tunn.
[g] Theodor. Lect. p. 189. Basil. Cilix apud Phot. cod. 42. Zonar.
[h] Cedr. p. 357. Iornand. de regn. succ.
[i] Evagr.
[k] Marcell p. 59.
[l] Theod. Lect. Chron. Alex.

Liberi Anastasii Augusti.

III. N. [a] filia Anastasii Imperatoris, si qua fides Suidæ, mater *Marini*, qui ab avo Lazis præfectus est.

[a] Suid. in Anast.

[a] Theoph. p. 126. Cedr. p. 358.

III. N. [a] *Anaſtaſii filius nothus, in ſeditione, quæ in eundem Auguſtum excitata eſt in Hippodromo anno* DVII. *interfectus eſt.*

[a] Procop. l. 3. de bello Goth. c. 31.
[b] Theoph. p. 131.

II. [a] FLAVIUS HYPATIUS, Anaſtaſii Imperatoris frater fuit. Pompeius quippe, Anaſtaſii Imperatoris nepos, Hypatii filius dicitur Procopio, non frater, ut velle videtur eruditus Interpres. Ubi enim de Joanne Pompeii filio: Ἰωάννης ὁ Πομπηίου, τοῦ Ὑπατίου, id eſt, *Ioannes Pompeii filius, Hypatii nepos:* non verò ut Interpres, *filius Pompeii, qui frater fuit Hypatii:* nam Pompeius Hypatii conſobrinus, non frater appellatur, ut mox indicabimus. [b] MAGNAM uxorem habuit, cui ſuos pro Synodo Calchedonenſi libros dicavit Dorotheus Monachus Alexandrinus. Ita ſanè Theophanes, ſi Interpretem audimus: nam græca ſubobſcura ſunt: Δωρόθεος δὲ ὁ μοναχὸς Ἀλεξανδρεὺς πολύστιχον βίβλον ἔγραψεν ὑπὲρ τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, ἣν δέδωκε Μαγνᾷ τῇ νύμφῃ Ἀναστασίου ἐπ' ἀδελφῷ, ὀρθοδόξῳ οὔσῃ. Sed vereor ne legendum ſit, νύμφῃ Σεκουνδίνου, Ἀναστασίου αὐταδέλφῃ, &c. ita ut *Magna* iſta non Hypatii, ſed Secundini conjux fuerit, quæ Anaſtaſii Imperatoris ſoror fuit. Complures Anaſtaſii nepotes recenſent paſſim ſcriptores, nullo ferè diſcrimine; cùm ex iis vix elici poſſit ex fratre nè, an verò ex ſorore ii extiterint, quod in ſequentibus pro viribus conabimur retegere.

Filius Hypatii ex Magna.

III. POMPEIUS.

[a] Marcell. p. 63.
[b] Procop. 1. Perſ. c. 24.
[c] Anonym. de geſt. Conſtant. p. 489. Theoph. p. 135.
[d] Chr. Al. p. 784.
[e] Theoph. p. 135.
[f] Anonym. de geſt. Conſtant. p. 183.
[g] Marcell. p. 63. Chr. Al. p. 780 Procop. l. 1. Perſ. c. 24. Victor Tunn. Theoph. p. 158 Cedr. Zon. &c.
[h] Cyrill. in vita S. Sabæ apud Sur. & Lipom. 5. Dec.
[i] Menæa 10. Martii.

III. FLAVIUS POMPEIUS, Anaſtaſii Imperatoris nepos dictus [a] Marcellino, [b] Procopio, & [c] aliis, Hypatii filius fuit: ſiquidem apud Marcellinum Comitem, & in [d] Chronico Alexandrino, Hypatii, Anaſtaſii ex ſorore nepotis, conſobrinus, ut exertè à Procopio Hypatii, Anaſtaſii fratris, filius, nuncupatur. Conſul fuit cum Avieno anno DI. Ind. IX. [e] Hunc Anaſtaſius Imperator, ejuſque conjugem ANASTASIAM ornatiſſimam feminam & piiſſimam, quod Synodum Calchedonenſem tuerentur, & Macedonio Patriarchæ tum exuli neceſſaria ad vitam ſubminiſtrarent, malè accepit, quod Theophanes ad annum DXIII. revocat. Sed in gratiam poſtea rediit: [f] narrat quippe vetus ſcriptor ſub vitæ exitum de ſucceſſore cogitantem Anaſtaſium, alterum ex tribus nepotibus Pompeio, Probo, & Hypatio, eligere ſtatuiſſe: verùm aliter decreviſſe divinum Numen, à quo in Juſtinum diadema poſtmodum tranſlatum eſt. [g] Neque tamen imperii familiæ ſuæ aſſerendi ſpem abjecit Hypatius; mortuo enim Juſtino, cùm ad id culmen provectus eſſet Juſtinianus, excitatâ anno illius V. Chr. DXXXXII. in urbe ſeditione, Hypatius Auguſtus, Pompeio conſobrino adjuvante, à plebe acclamatur, qui ante imperium perdidit, quàm haberet, ipſo & Pompeio à Juſtiniano captis & interfectis XIX. Januarii, quinto ſeditionis die. [h] Uxor Anaſtaſia poſt conjugis interitum in Syriam conceſſit, & in Monaſterio Montis Oliveti non ſine ſanctitatis exiſtimatione vixit. [i] Ejuſdem nominis feminæ nobiliſſimæ ac Patriciæ mentionem agunt Græcorum Menæa, quæ cùm à Juſtiniano Auguſto, cui tum uxor erat Theodora, ad nefaſtum concubitum urgeretur, clam urbe egreſſa ſeceſſit in Ægyptum, ubi reliquum vitæ ſanctiſſimè exegit. Eandem cum Anaſtaſia Pompeii uxore eſſe ſuadent & ætas quâ vixit, & vitæ genus quod utraque amplexa eſt.

Filii Pompeii.

IV. JOANNES }
IV. ANASTASIUS } de quibus mox.

[a] Procop. l. 3. de bello Goth. c. 31.
[b] Anthol. Gr. l. 3. c. 1. p. 191.
[c] Marcell. p. 58. L. 4. Cod. de off. Præf. Prat. Afr.

IV. FLAVIUS JOANNES, Pompeii filius, [a] cum PREJECTA, Vigilantiæ Juſtiniani Imperatoris ſororis filiâ nuptias iniit, quæ tum ex Areobindo vidua erat. Joanni Epitaphium condidit Julianus Ægyptius, quod habetur in [b] Anthologia, in quo ex Anaſtaſii Imperatoris familia genitus dicitur. Aliud porrò quod iſtud ibidem ſubſequitur, videtur eſſe Joannis, [c] qui Conſul fuit anno D. & Præfectus Illyrici.

[a] Diptych. Leod. Vvilthemis.
[b] Sirmond. ad Sidon. & Ennod.

IV. [a] FLAVIUS ANASTASIUS Conſul ordinarius, & Comes domeſticorum equitum, cujus Diptychon Conſulare ſervatur Avarici Biturigum & Leodii, Pompeii etiam videtur fuiſſe filius, quod potiſſimùm colligi datur ex illius prænominibus, quæ avorum ac majorum ſeriem, ut horum temporum mos ferebat, continent, atque [b] ibidem ſic leguntur exarata: FL. ANASTASIVS. PAVLVS. PROBVS. SABINIANVS. POMPEIVS. ANASTASIVS. VIR. INL. COM. DOMESTIC. EQVIT.

ET CONS. ORDIN. Ubi Anastasii postremum nomen est ejusdem Consulis; Pompeii verò, patris: cætera ex illius familia, dignitatibus illustrium virorum nomina sunt; unde interdum quædam ex iis repetita observare est. [c] Sabinianum Illyricum, qui Magister militiæ & Consul fuit sub Anastasio anno DII. memorant scriptores. Probos autem & Paulos in Anastasii familia occurrere prætereà constat. Consulatum verò iniit Anastasius cum Agapeto anno DXVII. ut est apud Marcellinum Comitem, Marium Aventicensem, & alios: ex quibus emendandi Fasti, qui hunc Consulatum Anastasio Augusto perperam tribuunt.

[c] *Iornand. de reg. succ. p. 61. & de reb. Get. p. 141. Ennod. Paneg. ad Theod.*

II. [a] MAGNA, soror Anastasii Imperatoris, nupsit [b] SECUNDINO, vel SECUNDIANO, uti interdum nuncupatur à Theophane, qui Consul fuit cum Felice anno DXI. Scribit idem Theophanes, Hypatii filii, qui à Vitaliano tyranno captus fuerat, liberationem ægrè obtinuisse Secundinum. Ab eo fortè dictum Palatium *Secundianæ* in Hebdomo, de quo in Constantinopoli Christiana agimus.

[a] *Niceph. CP. in chronol.*
[b] *Theoph. p. 125. 134. 137.*

Liberi Magnæ, sororis Anastasii ex Secundino.

III. FLAVIUS HYPATIUS Patricius, Secundini ex sorore Anastasii filius, [a] Consul fuit anno DI. [b] Biennio pòst cum Patricio Phryge & Areobindo ab avunculo in Persas missus, Amidam urbem ab iis redemit, nullo alio edito facinore, orto inter duces dissidio. [c] Neque feliciori successu rem egit missus anno DXII. in Vitalianum Scytham tyrannum, [d] à quo in prælio captus, vinculis æreis vinctus, caveæ inclusus, [e] & apud castellum Acras diu detentus, tandem patris interventu liberatus est anno DXV. [f] A Justino Augusto deinde contra Persas & Saracenos Orientem incursantes cum imperio missus anno DXXIV. [g] quadriennio pòst revocatur à Justiniano, in ejus locum suffecto Belisario. Denique cùm in ea, quam anno ejusdem Augusti quinto accidisse diximus, seditione, Imperator à plebe fuisset appellatus, à Justiniano captus, capite truncatus est, illiusque corpus in mare projectum XIX. Januarii anno DXXXII. [h] Huic uxor fuit MARIA, ut auctor est [h] Procopius.

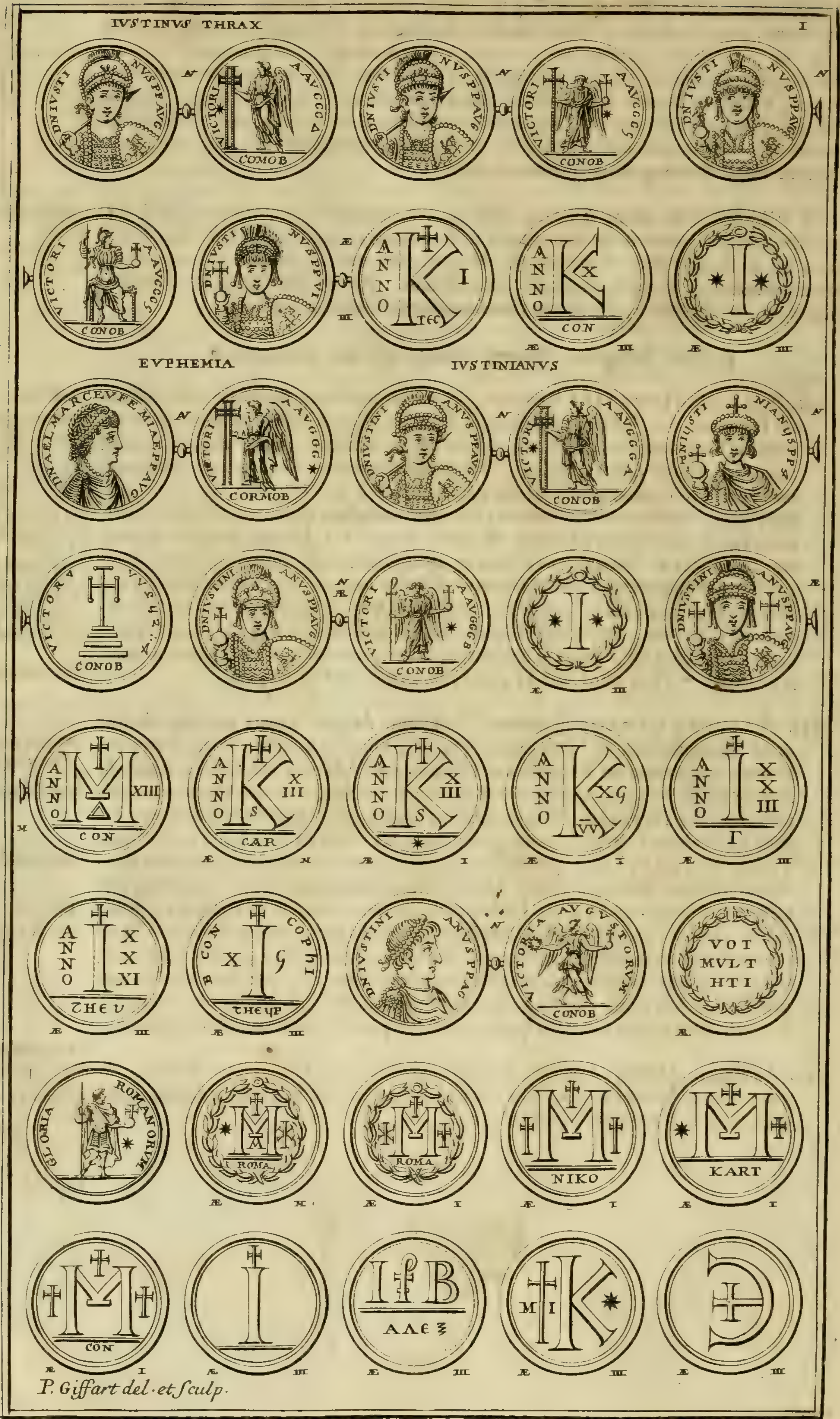
[a] *Fast. Coss.*
[b] *Marcell. p. 48. Procop. l. 1. Persf. c. 8. Theoph. p. 125. 126.*
[c] *Evagr. l. 3. c. 43. Niceph. l. 6. c. 38. Theoph. p. 134. Iorn. de regn. succ. p. 61. 62.*
[d] *Vict. Tunn.*
[e] *Marcell. p. 56.*
[f] *Theoph. p. 146.*
[g] *Theoph. p. 152. Procop. l. 1. persf. c. 24.*
[h] *Procop. loco cit.*

III. FLAVIUS PROBUS Patricius, Anastasii Augusti nepos perinde dicitur apud [a] Marcellinum & [b] Procopium: at non omnino constat, an ex fratre vel sorore, ac proinde an Pompeii vel Hypatii frater fuerit, etsi ab alio Anastasii fratre (Paulo fortean) aut sorore prognatum videatur indicare idem Marcellinus, scribens Hypatium, Pompeium & Probum *genere consobrinos, divique Anastasii* fuisse *nepotes*. Consulatum gessit anno DII. DXIII. & DXXV. si tamen Probus iste, qui in Fastis recensetur, idem unusque sit: nam ab [c] Onuphrio Panvinio videntur distingui, primo Flavii, altero Anicii prænomen tribuente, tertium verò Anicium Probum Juniorem appellante. Scribit [d] Procopius à Justiniano missum, quò Hunnorum copias militares cogeret contra Persas. [e] In ea denique, cujus meminimus, excitata seditione anno DXXXII. primus ex tribus consobrinis Imperator à plebe furente appellatus est, quæ in illius domum profecta, ab eo arma petiit, ac demùm ipsius Probi domum igne absumpsit: sed quid tum passus sit, & an in hac seditione perierit, non tradunt scriptores.

[a] *Marcell. p. 63.*
[b] *Procop. 1. persf. c. 24.*
Anon. de Const.
[c] *Onuphr. in fast.*
[d] *Loco cit.*
[e] *Chr. Al. p. 778.*

III. [a] IRENE, Magnæ, Anastasii Augusti sororis, filia, OLYBRIO Juniori, Areobindi ex Juliana Anicia filio nupsit: cujus quidem Olybrii familiam suprà attigimus in stemmate Theodosiano.

[a] *Diagramma genealog. Valentin. apud Theoph. & Nicephor. CP. in chronol. & cod. Cæsareus apud Lambec. lib. 2. Comm. de Cæsar. Bibl. p. 585.*

IVSTINVS THRAX
EVPHEMIA
IVSTINIANVS
P. Giffart del. et sculp.

IVSTINVS

Familiæ JUSTINI & JUSTINIANI Nomismatum Tab. I.

JUSTINUS THRAX.

DN IVSTINVS PF AVG. *Imp. cum stemmate cristato, dextrâ spiculum, sinistrâ clypeum, cui inscriptus eques.*

VICTORIA AVGGG Δ. *Victoria stans, dextrâ longiorem crucem, ad latus crucis, stellula, infrà*, COMOB.

DN IVSTINVS PP AVG. *Imp. eodem quo in priore nummo schemate.*

VICTORIA AVGGG Ȝ. *Victoria stans, dextrâ longiorem crucem, sinistrâ globum crucigerum, sub quo stellula, infrà*, COMOB. Vide Dissert. n. 44.

DN IVSTINVS PP AVG. *Imp. cum stemmate cristato, dextrâ globum cui insistit victoriola sertum porrigens, sinistrâ clypeum cui inscriptus eques.*

VICTORIA AVGGG Ȝ. *Figura stolata & galeata sedens, dextrâ hastam, sinistrâ globum crucigerum, infrà*, CONOB. Vide Gretzer. p. 1848.

K. ANNO I. *Suprà, crucicula, infrà*, TES. Vide Dissert. n. 44.

K ANNO X. *Infrà*, CON.

• I • *In corona quercea.*

De Nummis utriusque Justini, agimus in Dissert. n. 71. Vide præterea Carol. Patinum p. 494.

EUPHEMIA.

DN AEL MARC EVFEMIAE PP AVG. *Augusta.*

VICTORIA AVGGG *. *Victoria stans, dextrâ longiorem crucem, infrà*, CORMOB.

JUSTINIANUS.

DN IVSTINIANVS PP AVG. *Imp. cum stemmate cristato, dextrâ spiculum, sinistrâ clypeum, cui inscriptus eques.*

VICTORIA AVGGG A. *Victoria stans, dextrâ longiorem ac spissiorem crucem, cum stellula ad latus crucis, infrà*, CONOB. Vide Alamann. ad Procopii Anecdota p. 77. 1. edit. & Carol. Patinum p. 495.

DN IVSTINIANVS PP AVG. *Imp. cum paludamento & stemmate gemmato & crucigero, dextrâ globum crucigerum.*

VICTOR AVGVST. *Crux insistens gradibus, infrà*, CONOB.

DN IVSTINIANVS PP AVG. *Imp. cum stemmate cristato, dextrâ globum crucigerum, sinistrâ clypeum cui inscriptus eques.*

VICTORIA AVGGG B. *Victoria stans, dextrâ hastam crucigeram, sinistrâ globum crucigerum, sub quo stellula, infrà*, CONOB. Vide Alamann. ad Procopii Anecdota p. 45. 1. edit. Oct. Stradam p. 260. & Gretzer. p. 1855.

* I * *in corona quercea.*

DN IVSTINIANVS PP AVG. *Imp. cum stemmate cristato, dextrâ globum crucigerum, sinistrâ clypeum cui inscriptus eques, suprà, crucicula longior.*

M. *cum crucicula*, ANNO XIII. *infrà*, CON. Vide Lipsium lib. 3. de Cruce cap. 16.

K. *cum crucicula, & lit.* S. ANNO XIII. *infrà*, CAR.

K. *cum crucicula, & lit.* S. ANNO XIII. *infrà, stellula.*

K. ANNO XȜ. *infrà*, VV.

I. *seu columna, cui insistit crucicula*, ANNO XXIII. *infrà*, Γ.

I. *seu columna cum crucicula*, ANNO XXXI. *infrà*, THEV.

CONCORDIA. *Columna crucigera, ad latera*, XȜ. *infrà*, THEVP.

DN IVSTINIANVS PP AVG. *Imp. cum diademate ex unionibus.*

VICTORIA AVGVSTORVM. *Victoria gradiens, dextrâ sertum, sinistrâ globum crucigerum, infrà*, CONOB.

VOT MVLT HTI. *in corona quercea.* Vide Diss. n. 42.

GLORIA ROMANORVM. *Imp. paludatus stans, dextrâ hastam, sinistrâ globum crucigerum.*

M. *Suprà, crucicula, infrà*, A. *ad latera, stellula, & figura labari, seu Christi monogramma. infrà*, ROMA, *in corona quercea.*

M. *Suprà, crucicula, ad latera, Christi monogramma, & crucicula, infrà*, ROMA, *in corona quercea.*

M. *Suprà, & ad latera, cruciculæ, infrà*, NIKO.

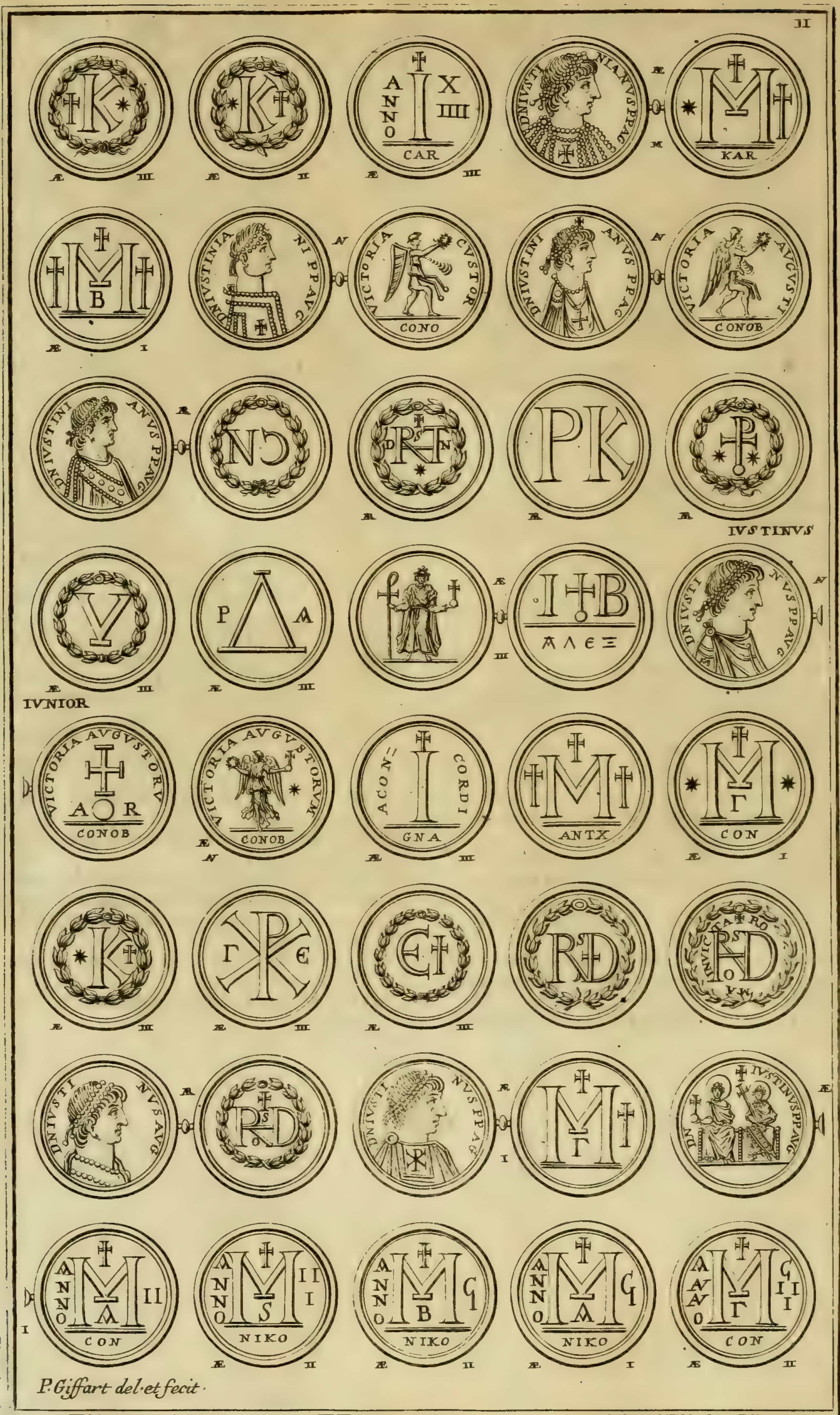
M. *Suprà, crucicula; ad latera, stellula, & crucicula, infrà*, KART.

M. *Suprà, & ad latera, cruciculæ, infrà*, CON.

I. *seu columna, cui crucicula imposita, Christi monogramma inter* I. & B. *infrà*, ALEξ. Vide Dissert. n. 50.

K. *Retrò, crux longior inter litt.* M. & I. *stellula intra literæ* K. *brachia.*

C. *cum cruce ex interiore elementi parte prodeunte.*

II
IVSTINVS
IVNIOR
P. Giffart del. et fecit.

Familiæ JUSTINI & JUSTINIANI Nomiſmatum Tab. II.

K. *Inter cruciculam & ſtellulam, in corona quercea.*
K. *Inter ſtellulam & cruciculam, in corona quercea.*
I. *Seu columna crucigera. Ad latera,* ANNO XIIII. *Infrà,* CAR.

DN IVSTINIANVS PP AVG. *Imp. cum diademate ex unionibus, & crucicula ad pectus.*
M. *Suprà, crux. Ad latera, ſtellula, & crucicula. Infrà,* KAR.
M. *Suprà, & ad latera, cruciculæ. Infrà,* B.

DN IVSTINIANI PP AVG. *Imp. ſimili ſchemate, cum crucicula ad pectus, peſſimè effigiatus.*
VICTORIA AVGVSTOR. *Victoria gradiens, dextrâ ſertum. Infrà,* CONO.

DN IVSTINIANVS PP AG. *Imp. ſimili fere ſchemate, cum crucicula ad pectus. Suprà caput alia crucicula.*
VICTORIA AVGVSTI. *Victoria gradiens, dextrâ ſertum. Infrà,* CONOB.

DN IVSTINIANVS PP AVG. *Imp. cum diademate ex unionibus, habitu, ut videtur, Conſulari.*
C N. *In corona quercea.*
R-T. *Suprà, crucicula. Infrà, ſtellula. Ad latera,* D N. *in corona quercea.*
P K.
Globulus cui inſiſtit majus Chriſti monogramma inter duas ſtellulas, in corona quercea. Vide Gretzerum p. 1855.
V. *In corona quercea.*
Δ. *Ad latera,* P A.
Imp. ſtolatus ſtans, dextrâ haſtam deſinentem in crucem, vel potiùs in Chriſti monogramma, ſiniſtrâ globum crucigerum.
I B. *Inter globum crucigerum. Infrà,* A Λ E Ξ. Vide Differt. n.

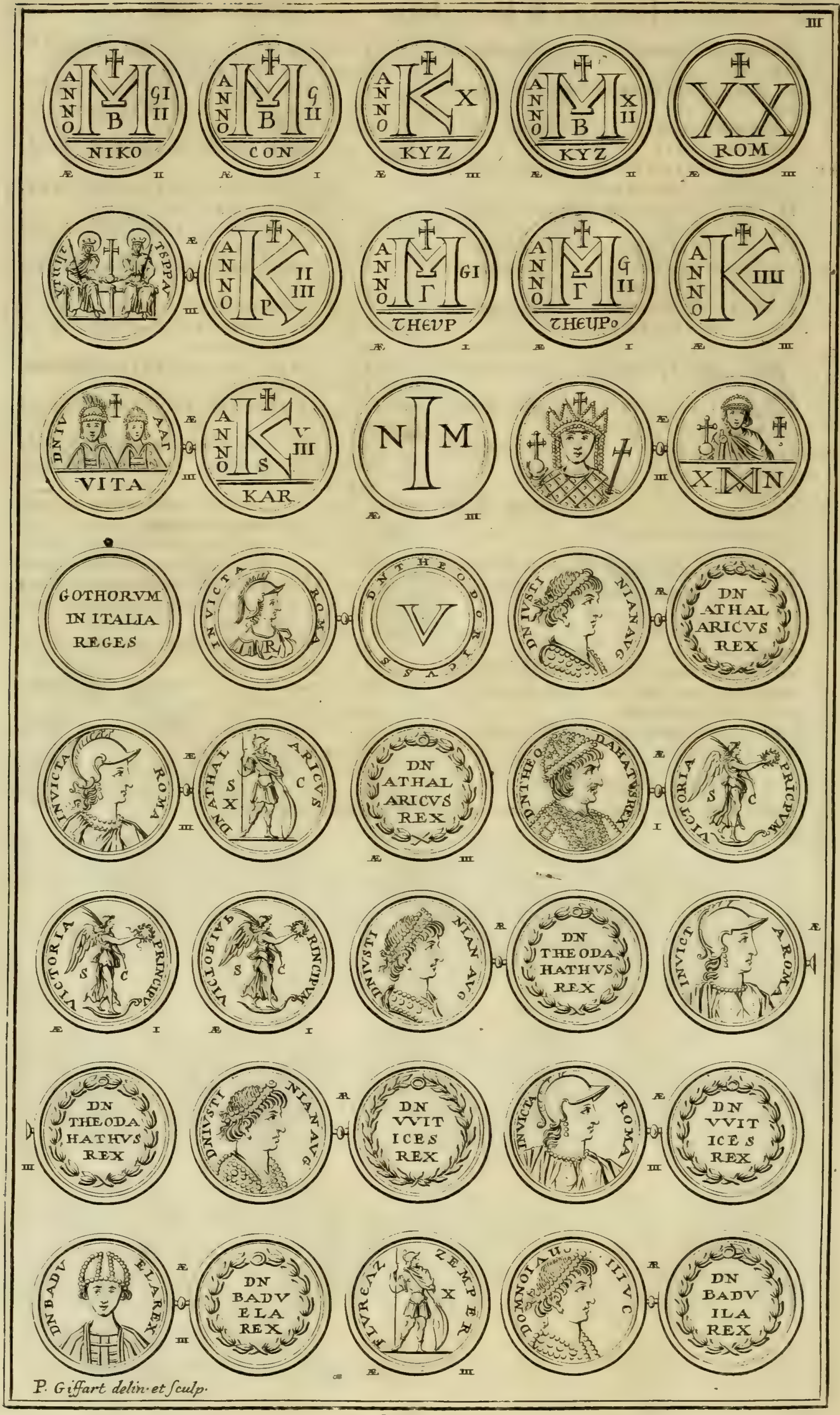
JUSTINUS.

DN IVSTINVS PP AVG. *Imp. cum diademate ex unionibus.*
VICTORIA AVGVSTORV. *Globus, cui inſiſtit crux. Ad latera,* A R. *Infrà,* CONOB.
VICTORIA AVGVSTORVM. *Victoria ſtans, dextrâ ſertum, ſiniſtrâ globum crucigerum. Ad latus, ſtellula. Infrà,* CONOB.
CONCORDIA. *Columna cui crux inſiſtit. Infrà,* GNA.
M. *Suprà & ad latera, cruciculæ. Infrà,* ANT X. Vide Oct. Stradam p. 259.
M. *Suprà, crucicula; ad latera, ſtellulæ; intra literam* Γ. *infrà,* CON.
K. *Ad latera, ſtellula, & crucicula, in corona quercea.*
Chriſti monogramma. Ad latera, Γ E.
E †. *In corona quercea.* Vide Petavium p. 15.
R'D. *In corona quercea.*
R S/O D. INVICTA ROMA. *In corona quercea.* Vide Petavium p. 9.

DN IVSTINVS AVG. *Imp. cum diademate ex unionibus.*
R S/O D. *Suprà crucicula, in corona quercea.* Vide Gretzerum pag. 1848. & Paulum Petavium pag. 9.

DN IVSTINVS PP AG. *Imp. cum diademate ex unionibus, & Chriſti monogrammate ad pectus.*
M. *Suprà, & ad latus, crucicula. Infrà,* Γ.

DN IVSTINVS PP AVG. *Duæ figuræ paludatæ ſedentes, quarum altera altior globum crucigerum, altera crucem longiorem, inter utriuſque capita nimbis exornata, viſitur crucicula.*
M. *Suprà crucicula. Infrà,* A. *Ad latera,* ANNO II. *Infrà,* CON.
M. *Suprà, crucicula. Infrà,* S. *Ad latera,* ANNO III. *Infrà,* NIKO.
M. *Suprà crucicula. Infra,* B. *Ad latera,* ANNO Ꝗ. *Infrà,* NIKO.
Idem cum ſuperiore, niſi quod pro B. *præfert* A.
M. *Suprà, crucicula. Infrà,* Γ. *Ad latera,* ANNO ꝖIII. *Infrà,* CON.

P. Giffart delin. et sculp.

Familiæ JUSTINI & JUSTINIANI Nomiſmatum Tab. III.

M. *Suprà, crucicula, infrà,* B. *ad latera,* ANNO ℊIII. *infrà,* NIKO.
ANNO ℊII. *cætera ut in ſuperiore. infrà,* CON.
K. *Suprà, crucicula, ad latera,* ANNO X. *infrà,* KYZ. *al.* NIKO. Gretzer. p. 1848.
M. *Suprà, crucicula, infrà,* B. *ad latera,* ANNO XII. *infrà,* RYZ.
XX. *Suprà, crux, infrà,* ROM.
* VICTORIA AVGGG B. *Victoria ſtans, dextrâ ſcipionem crucigerum, ſiniſtrâ globum crucigerum, infrà,* CONOB. Baron. an. 527. Gretzer. p. 1850. *al. ponè, ſtellula.* Id. Gretz. p. 1848.

VTII IJ TTS PP AV. *Duæ figuræ paludatæ, ſedentes, unâ globum crucigerum tenent, capita nimbis adornantur. Uterque præterea bacillum vel ſceptrum tenet.*
K. *Suprà, crucicula, infrà,* P. *ad latera,* ANNO II III.
M. *Suprà, crucicula, infrà,* Γ. *ad latera,* ANNO GI. *infrà,* THEUP.
M. *Ut ſuprà, præterquam quod præfert* ℊII.
K. *Suprà, crucicula, ad latera,* ANNO IIII.

DN IV AAΓ. *Duæ protomæ Impp. quarum altera altior, cum ſtemmate criſtato, infrà,* VITA.
K. *Suprà, crucicula, infrà,* S. *ad latera,* ANNO VIII. *infrà,* KAR.
NIM. Vide Diſſert. n. 71.

Imperator cum inſolenti ſchemate & diademate, dextrâ globum crucigerum, ſiniſtrâ crucem, abſque inſcriptione.
Protome Imperatoris paludati, dextrâ globum crucigerum, ad latus, crucicula, infrà, X M N.

GOTHORVM IN ITALIA REGES.

INVICTA ROMA. *Protome mulieris galeata, ad cujus pectus inſcripta lit.* R.
V. DN THEODORICVS S.

DN IVSTINIAN AVG. *Imp. cum diademate ex unionibus.*
DN ATHALARICVS REX. *In corona quercea.* Vide Oct. Stradam p. 230.

INVICTA ROMA. *Caput Romæ galeatum.*
DN ATHALARICVS. *Figura militaris ſtans, dextrâ haſtam, ſiniſtrâ clypeo innixus, ad latera* $\frac{S}{X}$ & C.
DN ATHALARICVS REX. *In corona quercea.*

DN THEODAHATVS REX. *Theodahatus cum ſtemmate inſolenti.*
VICTORIA PRICPVM. *Victoria roſtro navis inſiſtens, dextrâ ſertum, ſiniſtrâ palmam, ad latera,* S C.
VICTORIA PRINCIPV. *Ead. figura.* Vide Oct. Stradam p. 230.
VICTORIA PRINCIPVM. *Ead. figura.*

DN IVSTINIAN AVG. *Imp. cum diademate ex unionibus.*
DN THEODAHATVS REX. *In corona quercea.*

INVICTA ROMA. *Caput Romæ galeatum.*
DN THEODAHATHVS REX. *In corona quercea.* Vide Paulum Petavium p. 19.

DN IVSTINIAN AVG. *Imp. cum diademate.*
DN VVITICES REX. *In corona quercea.*

INVICTA ROMA. *Caput Romæ galeatum.*
DN VVITICES REX. *In corona quercea.*

DN BADVELA REX. *Protome ejuſdem Regis.*
DN BADVELA REX. *In corona quercea.*
FLVREAZ ZEMPER. *Figura militaris, dextrâ haſtam, ſiniſtrâ clypeo innixus, ad latus,* X. Vide Diſſert. n. 42.

DOMNOIAU III VC. *Imp. cum diademate.*
DN BADVILA REX. *In corona quercea.*

De Nummis iſtis Regum Gothicorum copioſè egimus in Diſſert. 23. ad Joinvillam, & in Diſſert. de inferioris Imperii Numiſmatib. n. 73.

Familiæ Justini & Justiniani Nomiſmatum Tab. IV.

REGES FRANCORUM.

DOCCIO MONET. *Rex cum diademate.*

VICTORIA AVGVSTORVM. *Crux, ſub qua hi characteres*, VO II. *Infrà*, CoNoB.

DN THEODEBERTVS VICTOR. *Rex cum ſtemmate criſtato, dextrâ ſpiculum, ſiniſtrâ clypeum cui inſcriptum eques.*

VICTORIA AVGGGI. *Victoria ſtans, dextrâ longiorem crucem, ſiniſtrâ globum crucigerum, ſub quo ſtellula. Ad pedes,* B. *Infrà*, ICoNoB.

DN THEODEBERTVS VICTOR. *Rex ſimili ut priore ſchemate.*

VICTORIA AVGGGI. *Victoria, ut ſuprà. Ad pedes*, RE. *Infrà*, CoNoB.

DN THEODEBERTVS. *Regis caput diadematum.*

Victoria ſedens, dextram protendens.

CHILDERICVS REX. *Caput Regis cum diademate ex unico unionum filo.*

CHLOTARIVS REX. *Crux. Ad latera*, M A. *Infrà*, CONOB.

De nummis iſtis Regum Francicorum, qui & ſchemata Imperatorum Conſtantinopolitanorum præferunt, & inſcriptiones, Diſſertationem inſtituimus ad Joinvillam, quæ eſt 23. egimus etiam in Diſſert. de inferioris ævi Nomiſmatib. n. 49.

VIII.

FAMILIA

JUSTINI Thracis, & JUSTINIANI AA.

I. CUm ex familia omnino obscura natus sit JUSTINUS Augustus, parentum nomina scriptores reticuere, quos [a] Procopius agricolas, & Zonaras bubulcos fuisse aiunt. Ex iis prodiere

II. JUSTINUS Imperator, &
II. VIGILANTIA, de qua post Justinum fratrem agimus.

[a] Procop. Anecd. p. 27. 1. ed. Zonar.

II. FLAVIUS ANICIUS JUSTINUS, [a] Bederianæ nascitur, urbe in ea Illyrici parte, quæ Thraciæ finitima est, sita: unde promiscuè à scriptoribus [b] Illyricianus & [c] Thrax cognominatur; quam quidem urbem de suo nomine Justinianam postmodum appellavit Justinianus. [d] Ex gregario variis decursis militiæ gradibus, Comes Excubitorum & Curopalata creatus ab Anastasio, eo extincto, Imperium adeptus est, Prætorianis ipsoque Senatu faventibus, [e] IX. Julii anno DXVIII. cùm ætatis LXVIII. tunc attigisset. Religionem ac pietatem coluit, Synodum Calchedonensem acriter tutatus, [f] licèt cætera rebus publicis gerendis minùs idoneus. [g] Obiit ex vulnere quod in bello ex ictu sagittæ in pede acceperat, Kal. Augusti, ut habet Evagrius, seu ut Cyrillus Scythopolitanus, II. Augusti Ind. V. anno DXXVII. ætatis LXXVII. Imperii IX. mense II. ut est apud Marcellinum, seu, ut scribit Evagrius, anno IX. die III. juxta Zonaram anno IX. & die XX. seu potiùs XXII. Imperavit solus, secundùm [h] Chronicon Alexandrinum, annos VIII. menses IX. dies V. & cum Justiniano menses IV. quod tamen constare haud potest, siquidem à IX. Julii DXVIII. ad I. April. DXXVII. quo Justinianus Imperator à Justino dictus est, juxta idem Chronicon, intersunt tantùm anni VIII. menses totidem, dies XXI. denique Evagrius tradit Justinianum Augustum creatum à Justino anno VIII. Imperii, mense IX. die III. [i] Illius corpus in tumulo marmoreo prasino cum uxoris cadavere conditum est in æde S. Euphemiæ. [k] Hæc LUPICINA, seu, uti ab [l] aliis scriptoribus nuncupatur, LUPICIA primùm dicta, [m] conjuge demum Imperatore creato, cùm illa perinde coronaretur, à Factionibus, ex ea, quam scriptores produnt occasione, EUPHEMIA nuncupata est: cui ÆLIÆ MARCIÆ additum prænomen ostendit illius nummus aureus, in cujus antica hæc leguntur: DN AEL MARC EVPHEMIAE PP AVG. [n] Obiit verò marito superstite, nec multò post illius inaugurationem, ut testatur Procopius, etsi ad IX. Justini annum ejus mortem revocet [o] Cedrenus. Illius corpus in S. Euphemiæ æde, quam ædificaverat, seu, ut Codino placet, in æde S. Procopiæ humo conditum est. Theophanes & Cedrenus videntur innuere Justinum alteram sibi conjugem adjunxisse Theodoram: [p] sed observatum à viris doctis luxatos horum scriptorum locos, quos de Theodora Justiniani uxore capiendos rectè annotant.

[a] Procop. loco cit. Agath. l. 5.
[b] Theod. Lect. p. 189. Theophan. Victor Tunn.
[c] Evagr. l. 4. c. 1. Basil. Cilix apud Phot. cod. 42. Chr. Al. p. 765.
[d] Procop. Chr. Al.
[e] Chron. Alex. Evagr. l. 4. c. 1.
[f] Procop. Anecd. & l. 1. Vand c. 9.
[g] Chr. Al. p. 775. Theophan. Evagr. l. 4. c. 9.
[h] Chr. Al. p. 707. Evagr. l. 4. c. 9.
[i] Cedren. p. 366.
[k] Vict. Tunn.
[l] Theod. Lect. l. 2. p. 189. Theoph. p. 181. Cedr. p. 363. Zonar. p. 48.
[m] Theoph. p. 141. Procop. Arc. p. 45.
[n] Procop. Anecd. p. 45.
[o] Cedren. Alaman.
[p] Alamann. ad Procop. p. 36. 1. ed.

II. VIGILANTIA, seu, ut Græci efferunt, [a] BIGLENIZA, Justini Imperatoris soror, [b] & Justiniani Imperatoris mater, SABATIO, qui ab Illyricianis ISTOKUS vocabatur, nupsit, ut auctor est [c] Theophilus Abbas in vita ejusdem Justiniani. Scribit [d] Petrus Luccarus in Annalibus Ragusinis Selimirum Dalmatiæ & Serviæ Regem Istoki istius sororem in uxorem habuisse; cujus quidem affinitatis jure beneficia complura obtinuit à Justiniano, cujus ex parte uxoris avunculus erat. [e] Subdit idem Theophilus Biglenizam mœrore contabuisse, cùm filium à pudendis cum Theodora meretrice nuptiis avertere nequivisset.

[a] Theophil. in vita Iustin. apud Alaman. p. 68.
[b] Procop. Anecd. p. 57. Marcell. p. 61.
[c] Theophil.
[d] Pietro Luccari l. 1. p. 3.
[e] Apud Alaman. p. 35.

Liberi Vigilantiæ ex Sabatio.

III. JUSTINIANUS Imperator.

III. N. frater Juſtiniani, }
III. VIGILANTIA, } de quibus ſuo loco.

III. FLAVIUS ANICIUS JUSTINIANUS, [a] naſcitur V. Maii (incertum quo anno) [b] Tauriſii, oppido haud procul à Bederina in Dardania ſito, non verò in Cypro inſula, ut [c] quidam dixere. [d] Candidatus primùm, ac deinde Magiſter militum, [e] Nobiliſſimus, [f] ac poſtea Cæſar ad Senatorum ſupplicationem à Juſtino Auguſto, ut aiunt, invito creatur anno DXXIV. à quo tandem, cùm ægritudine conflictaretur, particeps Imperii ſucceſſorque [g] appellatus eſt, IV. ipſo Paſchatis die, ut eſt apud [h] Theophanem, vel ſecundùm alios, V. Aprilis, anno DXXVII. Indict. V. proindeque cum avunculo imperavit Juſtinianus totos menſes IV. Tradunt Cedrenus & Zonaras annos XLV. tum natum; at [i] Procopius planè adoleſcentem fuiſſe ait, cùm ſub Juſtino avunculo rempublicam adminiſtrabat. [k] Obiit XIII. ſeu, ut [l] aliis placet, XIV. Novembris anno DLXVI. Ind. XV. quæ I. Septembris hoc anno cœpit. Theophanes Juſtiniani mortem in Indictionem XIV. rejicit: [m] unde quidam mortuum anno DLXV. dixerunt; quod ſanè adſtruere videtur ſubſcriptio Novellæ Juſtini Junioris, *Vt poſſit ex conſenſu diſſolvi matrimonium*, quæ primum ejuſdem Juſtini annum in menſem Septembrem Indictionis XV. conjicit. Ita enim concepta legitur, ut eſt à [n] Pithœo edita, DAT. XVIII. KAL. OCTOB. CALCEDONE IMP. DN. IVSTINO PP. AVG. ANNO PRIMO. INDICTIONE QVINTADECIMA. Nam ita habetur apud Scrimgerum: DAT. XVII. K. OCT. CONSTANT. IMP. DN. IVST. PP. AVG. ANNO I. nullâ Indictionis factâ mentione. Id denique firmat ſubſcriptio alterius Juſtini Novellæ, *De filiis liberarum*, quæ dicitur DAT. KAL. MART. CONSTP. IMP. DOM. N. PP. AVG. IVSTINI ANNO V. INDICTIONE TERTIA. Nam hac ipſa Indictione menſe Martio annus Juſtini fuit revera quintus. Proinde imperavit Juſtinianus, initio Imperii ducto à I. Auguſti anno DXXVII. Ind. V. qua Juſtinus patruus obiit, ad XIV. Novembris an. DLXV. Indict. XIV. annos XXXVIII. menſes III. dies XIV. Certè anni trigeſimi noni Imperii Juſtiniani meminit [o] vetus Inſcriptio, incœpti ſcilicet. Quòd ſi calculus ineatur à I. Aprilis an. DXXVII. Ind. V. quo à patruo Juſtino Imperator appellatus eſt, dicendum erit eum imperaſſe annos XXXVIII. menſes VII. dies XIV. vel XIII. quot ferè plerique ſcriptorum Imperii annos Juſtiniano adſcribunt. [p] Evagrius quippe ait imperaſſe annos XXXVIII. menſes VIII. Sanctus Nicephorus an. XXXVIII. dies VII. Chronicon Alexandrinum an. XXXVIII. menſes II. denique Theophanes, Cedrenus & Zonaras an. XXXVIII. menſes VII. dies XIII. Nec mirum ſi in menſibus apud Nicephorum & auctorem Chronici Alexandrini mendum irrepſerit, cùm id ſit librariorum ſeu exſcriptorum, atque adeò etiam apud [q] Victorem Tunnenſem, qui Juſtinianum ſcribit imperaſſe annos XXXIX. menſes VII. proclivi, inquam, librariorum errore in notis numeralibus. Sed longè errat Joannes Scholaſticus, qui totos XL. annos Imperii Juſtiniano adſcribit. Verùm neſcio cur in [r] Græcorum Menæis agi dicatur II. Auguſti μνήμη τοῦ ἐν εὐσεβεῖ τῇ μνήμῃ γενομένου βασιλέως Ἰουστινιανοῦ ἐν τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις, *memoria piæ recordationis Imperatoris Iuſtiniani in æde Apoſtolorum*, cùm hoc die nullus ſcriptor mortuum tradat. [s] Quidam anno octuageſimo ſecundo, alii nonageſimo ætatis anno obiiſſe volunt. Juſtiniano uxor fuit THEODORA, [t] Acacii Urſarii, ſeu qui beſtiis ad amphitheatrales venationes alendis præfectus erat, filia, quam è publico proſtibulo in legitimam conjugem ſibi adſcivit, poſt exceſſum Euphemiæ Auguſtæ & matris, [u] quæ quandiu fuere in vivis, his pudendis nuptiis ſemper obſtiterunt, quibus ut locum daret, ab avunculo obtinuit, ut ea revocaretur lex, quâ Senatores virique dignitatibus illuſtres ſcenicis mulieribus matrimonio jungi vetabantur, aliâ [x] lege latâ quæ in Codicem relata, perperam Juſtinianum pro Juſtino auctorem præfert. Hanc ob avaritiam, ſtupra, & hæreſim proſcindunt paſſim [y] ſcriptores, ut quæ etiam conjugem ad illicita non ſemel impulerit, coëgeritque. [z] Cancri plagâ corpore toto perfuſâ obiit menſe Junio anno DXLVIII. Ind. II. ut habet [a] Theophanes, & ex eo cæteri, qui [b] Procopio conſentiunt, ſcribenti mortuam Theodoram anno XXII. Juſtiniani, cùm in Palatio XXI. annos & menſes III. exegiſſet, poſt Conſulatum Baſilii anno VII. non verò IX. ut eſt apud Victorem Tunnenſem. [c] Theodoræ ſorores fuere duæ, [d] COMITO & [e] ANASTASIA, prior Theodorâ ſorore haud vitâ probior, Sittæ Patricio à Juſtiniano uxor data eſt, à quo is poſtmodum Dux Armeniæ eſt creatus. [f] Ab alterutra prodiere JOANNES Conſul Codicillaris, & GEORGIUS Curator Palatii Marinæ, qui à Theophane Juſtiniani nepotes nuncupantur. A quibuſdam etiam Juſtini Junioris conjugem Sophiam Theodoræ Auguſtæ neptim habitam tradit [g] Victor Tunnenſis: quo caſu Theodoræ perinde neptis fuerit Sophiæ ſoror, quæ, ut eſt apud

[a] Theophan. Baron. an. 535. n. 55. 57.
[b] Procop. l. 4. de Ædif. c. 1. Agath. l. 5. p. 166.
[c] Conſt. de adm. imp. c. 47.
[d] Victor Tunn.
[e] Marcell. p. 61.
[f] Victor Tunn.
[g] Procop. hiſt. arc. c. 9. Marcell. p. 61. Chr. Al. p. 770. Evagr. l. 4. c. 9. Cyrill. Scyth. apud Alamann.
[h] Theoph. p. 148.
[i] Procop. Anecd. p. 29. & Alam.
[k] Theoph. p. 204.
[l] Chr. Al p. 860.
[m] Baron. Petau.
[n] Nov. Iuſtini à Pithœo edita.
[o] Gruter. 161. 1.
[p] Evagr. l. 4. c. 40. S. Niceph. chron. Chr. Al. p. 772. Theoph. p. 205. Cedr. Zon. &c.
[q] Victor Tunn. p. 327. Ado Vienn. Ioan. Scholaſt. Ioel.
[r] Menæa 2. Aug.
[s] Niceph. Alam. ad Procop p. 21.
[t] Procop. Anecd. p. 40.
[u] Id. Procop.
[x] L. 29. de nupt.
[y] Procop. Anecd. p. 57. & l. 3. de bello Goth. Evagr. l. 4. c. 10. Anaſt. in S. Silveſtro p. 39.
[z] Procop. Victor Tunn.
[a] Theoph. p. 191. Diac. l. 16. p. 464. Cedren. p. 375.
[b] Procop. lib. 3. Goth. c. 30.
[c] Procop. Anecd. p. 40.
[d] Theoph. p. 149. Cedr. p. 367.
[e] Procop. Anecd.
[f] Theoph. p. 199.
[g] Victor Tunn.

apud [h] Codinum, ſtupris famoſa vixit. Perperam porrò ſcribit [i] Aimoinus Juſtiniani uxorem Antoniam appellatam, ſororemque fuiſſe Antoninæ, uxoris Beliſarii, quæ non Auguſtæ ſoror, ſed ei à Veſte fuit. Extat etiamnum Ravennæ in ſacra æde S. Vitalis in ſacelli maximi pariete, aræ maximæ ad dexteram, pictura vetus opere muſivo adhuc integra, ab [k] Hier. Rubeo & N. Alemanno publico donata, quam hîc rurſum exhibemus, ne quid ad Stemmatum Imperatorum CP. illuſtrationem omittamus: in qua qui crucem geſtat manibus, eſt MAXIMIANUS Epiſcopus Ravennas, cujus nomen ſupra caput legitur. Prope ipſum, qui videtur offerre munus, Juſtinianus eſt Imperator, qui tempore Maximiani vivebat. Hujus habitus facieſque, inquit Rubeus, eadem eſt quæ & illi; niſi quòd ea eſt ſenioris, quæ conſpicitur in D. Apollinaris novi, in hac urbe, his inſcriptis, DN. IVSTINIANVS. Ad ſiniſtram aræ maximæ ejuſdem ſacelli D. Vitalis eodem picta opere temporeque habetur imago alia Theodoræ Auguſtæ Juſtiniani uxoris, cum ſex aut ſeptem nobilium feminarum imaginibus; ex qua quidem tabella ſolius Auguſtæ delineata eſt imago ab Alemanno, cum integram tabellam exhibeat Rubeus.

[h] *Codin. de Orig. p. 18.*
[i] *Lib. 2. Hiſt. c. 5.*
[k] *Hier. Rubeus in Hiſt. Raven. p. 897.*

Liberi Juſtiniani Auguſti & Theodoræ.

[a] *Ex Iuſtiniani cum Theodora conjugio nullos ſuperfuiſſe liberos conſentiunt plerique Famil. ByZant.*

[a] *Conſt. Manuſſ.*

[b] Apud Alaman. p. 10.

ſcriptorum; teſtaturque [b] *Cyrillus Scythopolitanus, Theodoram prolis habendæ avidam, Sabam virum vitæ ſanctitate celebrem exoraſſe, quò precibus ſuis id à Deo impetraret; quod ille renuit. Ita qui Iuſtiniano & Theodoræ vulgò adſcribuntur liberi, non ex legitimo eorum connubio, ſed ex alterutrius nefaſto contubernio nati ſunt.*

[a] Theoph. Byz. apud Phot. p. 134.

IV. THEODORUS, *cognomento* TZIRUS, *Iuſtiniani Imperatoris filius fuiſſe dicitur, quòd apud* [a] *Theophanem Byzantium Iuſtiniani filius appelletur: verùm cùm Iuſtinianus iſte Imperator non dicatur, non video cur Auguſto potiùs, quàm uni ex Iuſtinianis, qui multi hoc nomine tunc floruere, adſcribi debeat.*

[a] Procop. Anecd. p. 76.

IV. JOANNES *ex Theodoræ cum quodam Arabe ſtupro ante initum cum Iuſtiniano conjugium natus, ut prodit* [a] *Procopius.*

[a] Procop. Anecd. p 20 24 25. lib. 2. Vand.

IV. N. *filia ejuſdem Theodoræ, & ſi Alamanno credimus, ex Iuſtiniani & ejuſdem Theodoræ nuptiis, quæ mater fuit* ANASTASII. *Id tamen ex* [a] *Procopio haud omnino evincitur, apud quem Anaſtaſius iſte Theodoræ* θυγατριδῆς *&* ἔγγονος, *id eſt ex filia, non verò Iuſtiniani, nepos dicitur. Vnde fortean licet conjicere etiam ante nuptias natam hanc filiam. Anaſtaſio porrò* JOANNINAM *Beliſarii ex Antonina filiam unicam, ſpe ingentis hæreditatis adeundæ, in uxorem collocavit Theodora, invitis ac renuentibus parentibus, qui poſt Auguſtæ deceſſum ex Italia reduces, puellam ab Anaſtaſii, cum quo octo exegerat menſes, contubernio, per vim avulſam alteri nuptum dederunt.*

[a] Procop. lib. 2. Vand. c. 24. Codin. de Orig. [b] Victor Tunn. [c] Coripp. in præf. & l. 1. n. 6. l. 2. n. 9. l. 4. n. 2.

III. [a] VIGILANTIA, Juſtiniani Auguſti ſoror, Sabatii ex Vigilantia ſeu Bigleniza filia, [b] DULCISSIMO matrimonio juncta eſt. Ejus non ſemel meminit [c] Corippus, ac maximè his verſibus:

> *Mater conſilii placidis Vigilantia rebus*
> *Semper ineſt oculis, quamque omni pectore geſtas,*
> *Alma Auguſta tui conſors Sapientia regni.*
> *Tu quoque Iuſtitiæ nomen de nomine ſumens,* &c.

ubi alludit ad nomina Juſtini & Sophiæ, & Vigilantiæ matris Juſtini.

Liberi Vigilantiæ ex Dulciſſimo.

IV. JUSTINUS Imperator.

[a] Theoph. p. 268. Diac. l. 16. p. 473. Anaſt. hiſt. Eccl. p. 204.

IV. [a] BIDURIUS, ſeu BIDUARIUS, uti etiam interdum appellatur, Comes Stabuli Imperatorii. Narrat Theophanes, cùm Juſtinus anno imperii VIII. Biduarium fratrem ex neſcio qua offenſa malè habuiſſet, id ægrè tuliſſe Sophiam Auguſtam, ipſumque Juſtinum pro temerè perpetratis veniam petiiſſe. Idem videtur qui gener fuit ejuſdem Juſtini, licèt à Theophane, & qui eum ſecuti ſunt ſcriptoribus, frater dicatur.

[a] Coripp. l. 2. n. 8.

[b] Theoph. p 200.

IV. MARCELLUS Juſtini frater nuncupatur à [a] Corippo:

> *Ipſe inter primos vultu præclarus honoro,*
> *Fratris in obſequium gaudens Marcellus obibat.*

[b] Is porrò Marcellus videtur, qui à Juſtiniano avunculo copiarum ductor in Perſas miſſus eſt anno DLXI.

[a] Procop. lib. 2. Vand. c. 24. 27. [b] Iornand. de reg. ſucc. p. 594. Theoph. p. 182. Vict. Tun. p. 119. Marcell p. 74. [c] Marcell. p 75. [d] Procop. lib. 3. Goth. c. 31.

IV. [a] PRÆJECTA à Juſtiniano avunculo nuptum data eſt AREOBINDO Patricio, quem ille Urbi, mox Prætorio Orientis Præfectum, ac denique [b] Magiſtrum militiæ in Africa dixit anno DXLVI. ubi ille ſequenti anno à Guntharito, qui tyrannidem invaſerat, interfectus eſt. [c] Præjecta verò vidua ex Africa anno DXLVII. reverſa Conſtantinopolim, [d] JOANNEM Anaſtaſii Auguſti ex Pompeio fratre nepotem in ſecundum conjugem ſibi adſcivit, uti ſuprà obſervatum.

[a] Theoph. Byz. apud Phot. Theoph. p. 202. Evagr. l. 5. c. 8. 9. Diac. l. 16. p. 49. [b] Codin. Orig. p. 20.

IV. Nepotum ex fratribus aut ſororibus Juſtiniani Auguſti aliorum præterea mentionem non ſemel injiciunt ſcriptores, parentum ſuppreſſis nominibus. Hos inter eminet [a] MARCIANUS, qui ab eodem Juſtiniano cum exercitu in Mauros miſſus eſt anno DLXII. & Juſtiniani ἀνέψιος à Theophane, ἐξάδελφος à Theophane Byzantio, denique συγγενὴς ab Evagrio appellatur. [b] Memoratur etiam HELENA Juſtini neptis, cujus ſtatua juxta ejuſdem Auguſti & Sophiæ ſtatuas ſtetit Conſtantinopoli.

IV. FLAVIUS ANICIUS JUSTINUS, [a] JUNIOR, & [b] THRAX cognominatus, quòd ex Thracia ortum duceret, & interdum CUROPALATA, quòd hac dignitate Justiniano avunculo imperante functus fuerit, eidem Imperator subrogatus, [c] postridie mortis ejus à Joanne Patriarcha coronatur. Variè de illius moribus scriptores sentiunt: [d] quidam enim in rebus gerendis dexteritatem ejus prædicant, aiuntque alienum licèt à bellis, legum fuisse amantem ac justitiæ: [e] alii ut avarum perstringunt, quique posthabitis egenis, divitum bona per fas & nefas invaderet ac diriperet. [f] Obiit V. Octobris anno DLXXVIII. Indict. XII. cùm nullis superstitibus liberis, Tiberium antea à se adoptatum, Imperatorem dixisset; [g] & in Justiniani avunculi sepulchro conditus est. Justinum cum amentia mortuum scribit [h] Hugo Flaviniacensis; sed unde id hauserit, incertum. De Imperii annis diffident scriptores: [i] quidam enim regnasse aiunt annos XIII. [k] alii annos XI. menses VIII. [l] Evagrius verò imperasse scribit solùm annos XII. menses X. & dimidium, & cum Tiberio annos III. menses XI. qui secundùm ejus calculum annos XVI. menses IX. cum dimidio conficiunt. Cedrenus extinctum ait anno Imperii duodecimo; Marius Aventicensis anno decimo tertio. [m] Gregorius Turonensis XVIII. annos imperii Justino adscribit. Denique [n] Joannes Biclariensis ait regnasse annos XI. Ex qua porrò scriptorum sententiarum varietate vix omnino erui potest, an revera anno DLXV. an verò sequenti Imperii habenas exceperit, ut inde Justiniani obitus tempus certò eruatur. At si Justinianus obiit XIV. Novembris, Indict. XIV. anno DLXV. sequitur eum regnasse annos XII. menses XI. dies IX. [o] Uxorem duxerat SOPHIAM, quæ, ut suprà observatum est, Theodoræ Augustæ neptis asserebatur, quam is Imperator factus diademate donavit. [p] Marito superstes, in palatio, quod de ejus nomine ad Urbem is condiderat, secessit, cùm Tiberium, quem idem adoptaverat Augustus, in secundum conjugem accipiendi spes excidisset, ut qui uxorem haberet, quod hactenùs ignoratum fuerat. [q] Vitam produxit ad Mauricii tempora, cui cum Constantina Tiberii filia ingentis pretii coronam obtulit anno Christi DCI. ut scribit Theophanes.

[a] *Codin. Orig.*
[b] *Theoph. p. 204. Cedren. p. 388.*
[c] *Coripp. Evagr. l. 5. c. 1. Theoph. p. 204. Diac. l. 16.*
[d] *Theoph. Cedr. Zon. Manass.*
[e] *Vvarnefr. l. 3. de gest. Long. c. 11.*
[f] *Chr. Al. p. 862.*
[g] *Cedren. p. 395.*
[h] *Hugo Flav. in chron. p. 95.*
[i] *Theoph. Ioel. Chron Codini.*
[k] *Chr Al. p. 862.*
[l] *Evagr. l. 5. c. 23.*
[m] *Greg. Tur. l. 5. c. 31.*
[n] *I. Biclar.*
[o] *Victor Tunn.*
[p] *Ioel. Theoph. p. 211.*
[q] *Theoph. p. 236.*

Liberi Justini Augusti ex Sophia.

V. [a] JUSTUS natus ex Justini & Sophiæ nuptiis, obiit infans, & antequam parens ad Augustam evectus esset dignitatem; humatusque fuit in æde S. Michaëlis versus Portum Juliani.

[a] *Theoph. p. 205.*

V. [a] ARABIA Justini Augusti junioris filia dicitur apud Scriptores de Originibus CP. qui ejus statuam cum parentum statuis in hac urbe stetisse scribunt. Unde vero simillimum videtur, eam Justini filiam esse, quæ BADUARIO, sive BAUDARIO, uti appellatur à [b] Joanne Biclariensi, nupsit, qui à socero Imperatore facto Curopalata creatus est, ut ait [c] Corippus:

Dispositorque novus sacræ Baduarius aulæ,
Successor soceri mox factus Cura Palati.

[d] Hic à Justino anno Imperii X. cum exercitu in Longobardos missus, ab iis deletus, non multo pòst vitam amisit anno DLXXVI. Incertum porrò an is [e] Baduarius sit, qui anno Justiniani XII. Magister militum agebat in Scythia, vel illius filius; rursumque an idem cum Bidurio vel Biduario, quem Justini fratrem videtur appellare [f] Theophanes: etsi diversos arguant non cognationum modò utrique attributi gradus, sed etiam diversæ dignitates: cùm prior Comes Stabuli, alter Curopalata fuisse dicatur. [g] A Baduariorum verò gente Græcanica originem, opinor, sumpsit BADUARIORUM Venetorum illustris familia, à quibus sancti Joannis Evangelistæ ædem Venetiis anno DCCXC. excitatam tradunt. Hi pro insignibus gerunt fascias transversas miniatas & argenteas, leone aureo his superfuso.

[a] *Codin. de Orig. p. 20. 44. Anonym antiq. CP. p. 91.*
[b] *Ioan. Biclar.*
[c] *Coripp. l. 2. n. 8.*
[d] *Ioan. Biclar.*
[e] *Theoph. p. 184.*
[f] *Theoph. p. 208.*
[g] *Sansovin. in Venet. l. 1. & 4.*

III. N. [a] frater Justiniani Imperatoris. Hujus nomen reticent scriptores, licèt filiorum mentionem agant non semel, ac præsertim Procopius, qui Justiniano ἀνεψιούς, id est ex fratre nepotes, uti hanc vocem semper usurpat, fuisse ait.

[a] *Alemann. ad Proc. Anecd. p. 12.*

Filii N. fratris Justiniani.

IV. [a] BORAIDES cum Justo fratre egregiam patruo navavit operam in Victoriatorum seditione, correptis Hypatio & Pompeio, ac de tribunali deje-

[a] *Procop. lib. 1. Vand. c. 24.*

ctis, ad eumque adductis. [b] Obiit eodem Justiniano imperante, superstite filiâ, cujus curam ille gessit. A Boraïdis domo tractus quidam Urbis Constantinopolitanæ *Boraïdii* appellationem sumpsit.

[b] *Procop. lib. 3. Goth. c. 31.*

IV. [a] JUSTUS militaribus expeditionibus inclaruit, ac præsertim bello contra Persas, à Justiniano cum exercitu missus. Obiit anno DXLV.

[a] *Procop. lib. 1. Vand. c. 24. & l. 2. c. 10. 24. 25. Theoph. p. 186.*

IV. GERMANUS, de quo mox.

IV. [a] GERMANUS Patricius, Justiniani ex fratre nepos, apud scriptores ejusce ævi notissimus, [b] à Theodora Augusta ita divexatus, tantoque odio habitus est, ut cum illo, Imperatoris fratris licet filio, connubiorum fœdera inire nemo auderet, ejusque liberi, quoad illa vixit, nullas nuptias adepti sint. Ad amplissimos tamen magistratus pervenit, obiitque præcipuas in militia præfecturas: [c] quippe anno DXXXVI. post mortem Gelimeri, & revocatum Salomonem, in Africam à Justiniano missus, victorias insignes adeptus est, ac maximè contra Stotzam, qui tyrannidem arripuerat. [d] Exhinc revocatus, suffectoque rursum Salomone, proximo anno in Parthos, qui Syriæ urbes complures incursarant everterantque, profectus est; atque [e] inde redux anno DXLI. confestim in Italiam contra Totilam Gothorum Regem missus, dum eò pergit, Sardicæ fato fungitur. Hunc Procopius ob præclaras animi dotes, miramque in re militari experientiam, ut & audaciam, prædicat, ut qui summus suo ævo bello dux habitus sit. [f] Bis nuptias iniit, ac primùm cum PASSARA, [g] deinde cum MATHASUENTA, Eutharici & Amalasunthæ filia, & Theodorici Italiæ Regis ex sorore nepte, quæ ex Vitige Vandalorum Rege vidua, Constantinopolim adductâ, Germano paulò ante obitum uxor data est.

[a] *Procop. l. 1. Pers. & alibi passim.*
[b] *Procop. Anecd. p. 22.*
[c] *Marcell. p. 66. Procop. l. 2. Vand. c. 16.*
[d] *Marcell. p. 70. Procop.*
[e] *Iornand. de reg. succ. Procop. l. 3. Goth. c. 39.*
[f] *Procop. l. 1. Goth.*
[g] *Procop. ibid. Iorn. de reb. Get. c. 14. de reg. succ. p. 141. 148.*

Liberi Germani Patricii ex Passara.

V. [a] JUSTINUS à Justiniano cum exercitu in Persas missus, ac deinde [b] Consul dictus est anno DXL. quo quidem anno patrem in Syriam contra Parthos pergentem est comitatus. [c] In Avares præterea seu Hungaros, qui Danubium trajecerant, cum copiis missus est: cùmque Sophiæ Augustæ incurrisset odium, Alexandriam amandatus, Augustalis dignitatem obeundi specie, Justini Imperatoris præcepto interficitur anno imperii II. Christi DLXVIII. secundùm [d] Joannem Biclariensem: quod Theophanes & Cedrenus, qui illius reticent nomen, ad VI. referunt, Christi DLXXII.

[a] *Agath. l. 3. p. 92. 96. l. 4. p. 117.*
[b] *Marcell. p. 71.*
[c] *Menander Prot. l. 1. p. 99. Theoph. p. 184.*
[d] *I. Bicl. p. 134. Evagr. l. 5. c. 2.*
[e] *Theoph. p. 206. Cedr. p. 390.*

V. [a] JUSTINIANUS Orientis Dux in bellis contra Persas, in quos à Justiniano cum exercitu missus fuerat, [b] aliisque sub Justino & Tiberio militaribus expeditionibus, ob fortitudinem reique militaris peritiam claruit. Scribunt [c] quidam Sophiam Augustam Justinianum eâ benevolentiâ prosecutam, ut Imperatorem facere in animo habuerit, ad idque interficere Tiberium, qui detectis Augustæ insidiis, in urbem, unde excesserat, reversus, objurgatum verbis Justinianum tanto in posterum amore dilexit, ut filio ejus filiam suam polliceretur, rursumque filio suo filiam ejus expeteret; licèt nullum sint sortita effectum ejusmodi Tiberii consilia. Nescio an Justiniani filius fuerit THEODORUS cognomento TZIRUS, qui sub Justino vixit, qui [d] Theophani Byzantio Justiniani filius dicitur. At cùm à Latinis scriptoribus, qui hæc de Sophiæ in Justinianum animi propensione commemorant, Justini nepos appelletur, cujus Justinianus iste patruelis duntaxat fuit, de hacque re sileant prorsus Græci scriptores, vereor ne nobis ii imponant, idque à turbido quodam fonte hauserint. Incertum etiam an ab Justiniano prodierit JUSTINIANUS alter Patricius, vir generis nobilitate & dignitatibus perillustris, qui sub Heraclio vixit, & ab illius ex filio nepote ob nimiam quam adeptus erat in rerum administratione auctoritatem interfectus est, filioque ejus insuper Germano castrato, qui postmodùm Patriarcha Constantinopolitanus factus, sanctissimè vixit, Leone Isauro imperante, cujus festum & memoriam agunt [e] Græci XII. Maii. [f] Quidam præterea scripsere Justinianorum familias Venetam & Genuensem, ex Justiniani stirpe prodiisse, solo nixi nominis fundamento.

[a] *Agath. l. 3. p. 87.*
[b] *Evagr. l. 5. c. 14. Menand. l. 6. Theophil. Simoc. l. 3. c. 12. 15.*
[c] *Vvarnefr. l. 3. de gest. Long. c. 12. Greg. Tur. l. 5. c. 31. Diac. l. 17. p. 479. Regino an. 510.*
[d] *Theoph. Byz. apud Phot. p. 134.*
[e] *Menæa 12. Maii.*
[f] *Vghell. in Patr. Aquil. n. 90.*

V. [a] JUSTINA, annos decem & octo nata, à patre uxor datur JOANNI, Vitaliani, qui Anastasio imperante tyrannidem invaserat, quique à Justiniano

[a] *Procop. Anecd. p. 22. l. 3. Goth. c. 12.*

postmodùm Augusto, sub Justino Consul, confossus occubuit, ex sorore nepoti; licèt Theodora Augusta, quoad vixit, hisce omnino nuptiis obstiterit. [b] Obiit Joannes iste præcipuos sub Justiniano & Justino juniore magistratus, & in bellis exercitus sæpe eduxit, uti passim legere est apud Procopium & alios.

[b] *Procop. passim. Marcell p. 74. 75. & seqq.*

Filius Germani Patricii ex Mathasuenta.

V. [a] GERMANUS, filius posthumus.

Meminit [b] Moschus COSMIANÆ Germani Patricii conjugis, quæ abdicata Severi hæresi, ad Catholicam fidem transiit. Verùm fueritne is Germani istius Patricii filius, non ausim affirmare.

[a] *Iornand. de reg. succ. p. 67.*
[b] *Moschus c. 48.*

TIBERII Aug. Nomiſmata.

DN TIb CONSTANT PP AVG. *Imp. cum ſtemmate crucigero, dextrâ globum crucigerum, ſiniſtrâ clypeum cui inſcriptus eques.*

VICTORIA AVGG H. *Crux inſiſtens gradibus, infrà*, CONOB. Vide Oct. Stradam p. 276. & Differt. n. 2. 39.

XX. *Suprà, crucicula, infrà*, ROM.

x†ᵀₓ.

DN TIb CONSTANT PP AVG. *Imp. paludatus, cum ſtemmate crucigero.*

XXX. *Suprà, crucicula, infrà*, CON A.

DN TIBERIVS PA. *Imp. cum ſtemmate criſtato.*

NOM. *Suprà, crucicula, infrà*, X.

DN TIb CONSTANT PP AVG. *Imp. habitu Conſulari, cum ſtemmate crucigero, dextrâ volumen, ſiniſtrâ ſceptrum cui inſiſtit aquila.*

M. *Suprà, crucicula, ad latera*, ANNO V, *infrà*, CONOB.

Eadem figura & inſcriptio, infrà, CONΔ.

M. *Suprà, crucicula, ad latera*, ANNO VII. *infrà*, NIKO A.

DN TIB CONSTAN PP AVG. *Imp. habitu Conſulari, ut ſuprà, cum ſtemmate abſque cruce.*

M. *Suprà, crucicula, infrà*, I, *ad latera*, ANNO VIII, *infrà*, TUCUPS. Vide Oct. Stradam p. 278.

N OC NATATAPPA. *Imp. habitu Conſulari & cum ſtemmate abſque cruce.*

M. *Suprà, crucicula, ad latera*, ANNO III, *infrà*, THEUPS.

DN TNI ITAPPIC. *Imp. eod. habitu.*

M. *Suprà, crucicula, ad latera*, ANNO IIII. *infrà*, THEUP.

M. *Suprà, crucicula, ad latera*, ANNO V, *infra*, THEU.

XX. *Suprà, crucicula, infrà*, O, *ad latera*, ANNO III.

* Scribit Gregorius Turon. lib. 6. Hiſt. cap. 2. legatos Childeberti Regis ad Tiberium Imp. in Galliam reverſos, aureos ſingularum librarum pondere, quos Imperator miſerat, oſtendiſſe, habentes ab una parte iconem Imperatoris pictam, & ſcriptum in circulo, TIBERII CONSTANTINI PERPETVI AVGVSTI, ab alia verò parte habentes quadrigam & aſcenſorem, continenteſque ſcriptum, GLORIA ROMANORVM.

IX.

FAMILIA TIBERII AUGUSTI.

I. FLAVIUS ANICIUS TIBERIUS CONSTANTINUS, natione Thrax, [a] Notarius primùm, deinde [b] Comes Excubitorum sub Justino Juniore, [c] ab eo, dum gravi teneretur ægritudine, Sophiæ Augustæ consensu adoptatur, ac Imperii successor & Cæsar designatur, NOVI CONSTANTINI indito nomine, anno Imperii octavo, Christi DLXXIV. [d] VII. Septembris, Indict. VIII. [e] Quadriennio verò pòst, Tiberium, ingravescente morbo, Imperatorem dixit Justinus coram Senatu & Eutychio Patriarcha, à quo coronatus est XXVI. Septembris, Ind. XII. anno DLXXVIII. Imperiumque solus regere cœpit, mortuo Justino V. Octobris subsequentis. [f] Princeps summæ bonitatis, in eleemosynis promptus, in judicando cautissimus, nullum despiciens, omnes diligens, ipse quoque dilectus est à cunctis. [g] Obiit XIV. Augusti, anno DLXXXII. Indict. XV. cùm pridie Mauricium, paulò antè Cæsarem & successorem designatum, Imperatorem appellasset, datâ in uxorem filiâ Constantinâ, conditusque fuit in æde Apostolorum. Regnavit solus à morte Justini annos tres, menses decem, & dies octo. [h] Scribit Theophanes, coronato jam Tiberio, dum ludi Circenses ederentur, Factiones, ut sibi Augustam daret, exclamasse, statimque iis dixisse id nominis habere, quod Ecclesia è regione Thermarum Dagistæi: ex quo intellexerunt ANASTASIAM appellari, cùm hactenus an uxorem haberet ignoraretur, etiamsi binas ex ea filias tum genuisset: eoque audito subdit consternatam Sophiam, quæ Mauricio nubere, sicque Augustam dignitatem retinere in animo habuerat. Anastasia verò confestim adducta, diademate donata est. [i] Obiit illa anno DXCIV.

[a] Theoph.
[b] Coripp. l. 1. n. 212. Io. Biclar. Eustath in vita S. Eutych. P. CP. n. 67. Simoc. l. 3. c. 11.
[c] Agath l. 4. Evagr. l. 5. c. 11.
[d] Chr Al. p. 862. I. Bicl. an. 8. Iust. Theoph. p. 209. Eustath. n. 67.
[e] Chr Al. p. 862. Theoph. p. 210. Vvarnefr. l. 3. c. 11. 12. 15. Greg. Tur. l. 5. c. 20.
[f] Greg. Tur. l. 5. c. 31. l. 6. c. 30. Vvarnefr. l. 3.
[g] Simoc. l. 1. c. 1. Eustath. n. 69. Chr. Al. p. 862. Theoph. p. 213.
[h] Theoph. p. 211.
[i] Theoph. p. 229. Cedren. p. 398.

Liberi Tiberii Augusti ex Anastasia.

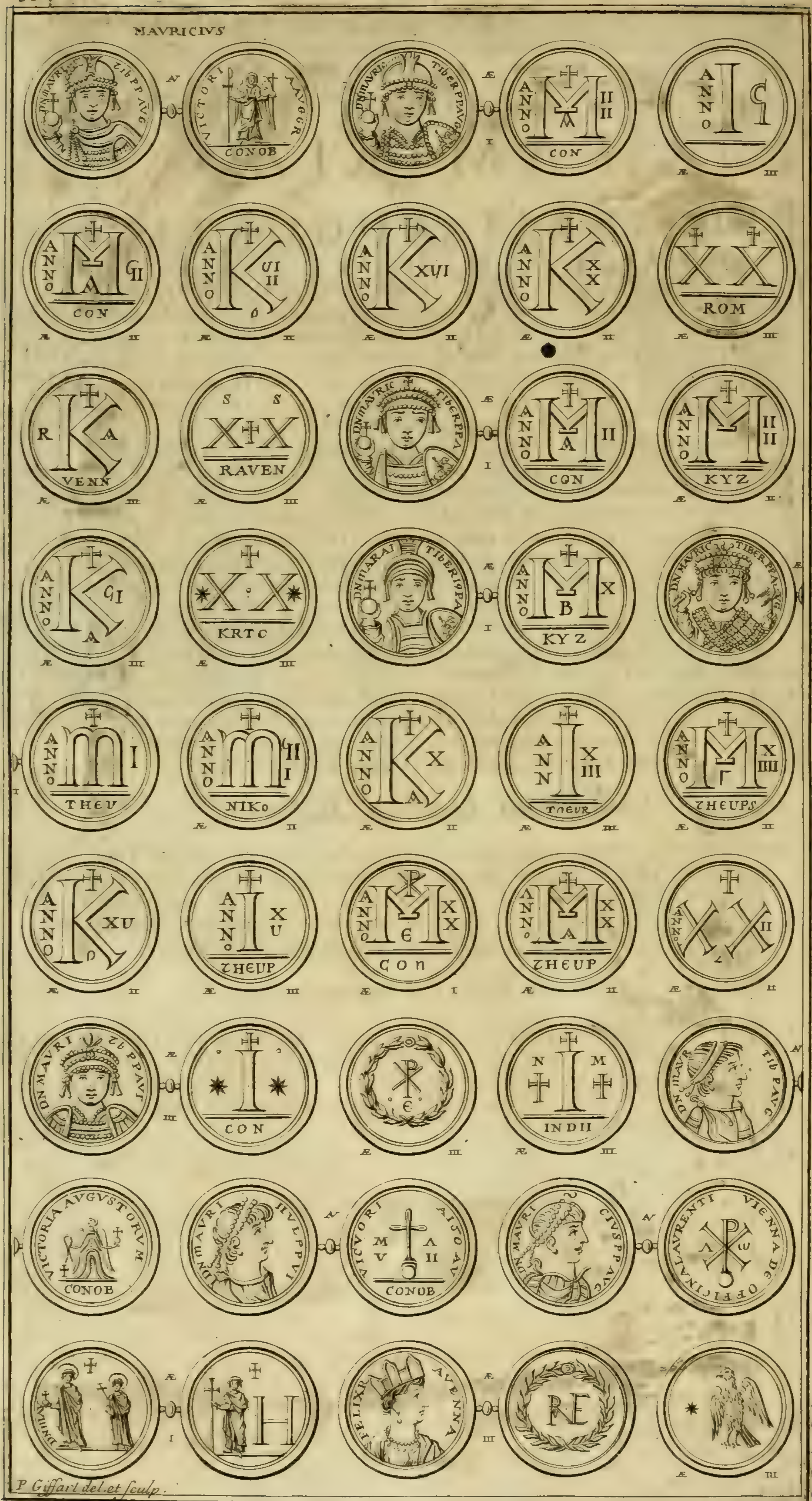
II. N. filius Tiberii Imperatoris. Si quod suprà laudati [a] scriptores tradunt, Tiberium filiam Justiniani Patricii, Germani filii, filio suo, ut rursum filiam suam Justiniani filio copulare statuisse, verum sit, sequeretur habuisse tum filium, etiam ætate provectiorem: at hæc incertæ valde sunt fidei, præsertim cùm de hac re sileant Græci scriptores, qui Tiberio filias duas tantùm assignant.

[a] In stemmat. Iustiniani.

II. CONSTANTINA Augusta, MAURICII Imperatoris uxor.

II. [a] CHARITO à patre nuptum data est anno DLXXXII. GERMANO, quem Cæsarem creavit. Incertum porrò an is sit [b] Germanus Patricius, cujus filia Theodosio Mauricii filio uxor data est anno DCI. [c] quique post interfectum Mauricium in Clericum attonsus est à Phoca tyranno: quo casu Theodosius cum consobrina nuptias inierit.

[a] Theoph. p. 211. Diac. l. 17. p. 481. Anast. p. 71. Zonar. p. 60.
[b] Simocat. l. 3. c. 1. 3. l. 8. c. 8. 10.
[c] Chr. Al. p. 870.

MAVRICIVS
CONOB
CON
ROM
VENN
RAVEN
KYZ
KRTC
THEV
NIKo
THEUPS
THEUP
CON
INDII
VICTORIA AVGVSTORVM
CONOB
CONOB
OFFICINA LAVRENTI VIENNA DE
FELIX R AVENNA
P. Giffart del. et sculp.

MAURICII Augusti Nomismata.

MAURICIUS.

DN MAVRI TIB PP AVG. *Imp. cum diademate cristato, dextrâ globum crucigerum, sinistrâ clypeum cui inscriptus eques malè effictus.*

VICTORIA AVGG R. *Victoria stans, dextrâ hastam cum Christi monogrammate, sinistrâ globum crucigerum, infrà,* CONOB. Vide Lipsium lib. 3. de Cruce cap. 13. Oct. Stradam p. 264. &c.

DN MAVRIC TIBER PP AVG. *Imp. ut suprà.*

M, *suprà, crucicula, infrà,* A, *ad latera,* ANNO IIII. *infrà,* CON.

I, *ad latera,* ANNO G.

M, *suprà, crucicula, infrà,* A, *ad latera,* ANNO VI. *infrà,* CON.

K, *suprà, crucicula, ad latera,* ANNO VIII.

K, *suprà, crucicula, ad latera,* ANNO XVI.

K, *suprà, crucicula, ad latera,* ANNO XX.

XX, *suprà, cruces, infrà,* ROM. Vide Oct. Stradam p. 266.

RKA, *infrà,* VENN, *suprà, crucicula.*

X†X, *suprà,* SS, *infra,* RAVEN.

DN MAVRIC TIBER PP A. *Imp. cum stemmate ex triplici gemmarum filo, & cruce pro apice, dextrâ globum crucigerum, sinistrâ clypeum cui inscriptus eques.*

M, *suprà, crucicula, infrà,* A, *ad latera,* ANNO II. *infrà,* CON.

M, *suprà, crux, ad latera,* ANNO IIII. *infrà,* KYZ.

K, *suprà, crux, infrà,* A, *ad latera,* ANNO VI.

•XX• *suprà, crux, infrà,* KRTC.

DN MARAI TIBERIVS PA. *Imp. cum stemmate cristato, dextrâ globum crucigerum, sinistrâ clypeum cum equite.*

M, *suprà, crux, infrà,* B, *ad latera,* ANNO X. *infrà,* KYZ.

DN MAVRIC TIBER PP AVG. *Imp. habitu Consulari, dextrâ volumen, sinistrâ scipionem cum aquila.*

M, *suprà, crux,* ANNO I. *infrà,* THEV.

M, *suprà, crux,* ANNO III. *infrà,* NIKO.

K, *suprà, crux, infrà,* A. ANNO X.

I, *suprà, crux,* ANN XIII. *infrà,* THEVR.

M, *suprà, crux, infrà,* Γ, ANNO XIIII. *infrà,* THEVPS.

K, *suprà, crux, infrà,* D, ANNO XV.

I, *suprà, crux,* ANNO XV. *infrà,* THEVP.

M, *suprà, Christi monogramma, infrà,* E. ANNO XX. *infrà,* CON.

M, *suprà, crux, infrà,* A, ANNO XX. *infrà,* THEVP.

XX, *suprà, crux,* ANNO II.

DN MAVRI TIB AVΓ. *Imp. plena facie, cum stemmate ex triplici gemmarum filo.*

• I • *suprà, crux, infrà,* CON.

Christi monogramma, in corona quercea.

$^{N}_{+}$ I $^{M}_{+}$, *suprà, crux, infrà,* IND II.

DN MAVR TIB P AVG. *Imp. diadematus.*

VICTORIA AVGVSTORVM. *Victoriâ pessimè efficta stans, dextrâ sertum, sinistrâ globum crucigerum, infrà,* CONOB.

DN MAVRI IVL PP VI. *Imp. cum diademate ex duplici gemmarum filo.*

VICVORIA AISO AV. *Crux globo insistens, ad latera* $^{M}_{V}$ & $^{A}_{II}$, *infrà,* CONOB.

* DN MAVRITIVS PP AV. *Imp. ut in superiori nummo.*

VICTORIA VT OAVT. *Globus cui insistit crux grandior, ad latera,* $^{M}_{V}$ & $^{M}_{N}$, *infrà,* COROB. Aureus.

DN MAVRICIVS PP AVG. *Imp. ut in superiori nummo.*

VIENNA DE OFFICINA LAVRENTI: *Globus cui insistit Christi monogramma, cum* A ω. Vide Dissert. 23. ad Joinvillam p. 284.

DN MAV. *Duæ figuræ stantes palliatæ, prior & altior dextrâ globum crucigerum, altera crucem tenet: utraque cum nimbo.*

Figura stolata stans, dextrâ longiorem crucem; suprà, crucicula, ad latus, H.

FELIX RAVENNA. *Caput mulieris, cum corona murali.*

RAE, *in corona quercea.*

Aquila, & stellula. Vide Dissert. n. 74.

X.

FAMILIA
MAURICII AUGUSTI.

[a] Evagr. l. 5. c. 19. Eustath. in vita S. Eutych. n. 68. Menand. apud Suid. Agath. l. 5.
[b] Evagr. l. 6. c. 1. Simoc. l. 1 c. 10. Theoph. p. 213.
[c] Tom. 1. Histor. Franc. p. 869.
[d] Theoph. p. 219. Cedren. p. 398.
[e] Mosch. c. 128.

I. PAULUS, Mauricii Imperatoris pater, [a] Arabisso in Cappadocia oriundus, ex illustri Romana familia, quæ eò transierat, stirpis suæ trahebat originem. Huic filium creatum & coronatum Imperatorem videre contigit, [b] à quo Constantinopolim evocatus, ejus etiam nuptiarum solennitati interfuit. [c] Ut Pauli porrò summa erat apud filium auctoritas, epistolam ad eum scripsit Francorum Rex Childebertus, quò Legatis ad Mauricium pro pace firmanda à se missis favorem suum præstaret. [d] Obiit Constantinopoli anno DXCIII. & in æde Apostolorum cum Augustis humo conditus fuit. [e] Uxorem duxit JOANNAM, Adelphii Episcopi Arabissi sororem, cui alia præterea extitit soror, Monasterio puellarum præfecta.

Liberi Pauli ex Joanna.

II. MAURICIUS Imperator.

[a] Simoc. l. 8. c. 13. Vita S. Theodori apud Sur 22. Ap. Greg. T. l. 10. c. 1. Theoph. Diac. l. 17. p. 514.
[b] Chr. Al. p. 868. Simoc. l. 8. c. 13. Greg. M. l. 11. ep. 1.
[c] Theoph. p. 244. Cedr. p. 399. Zon. Codin. Or. p. 46.

II. [a] PETRUS, dignitate Magister, à fratre Imperatore in bellis, quæ eo imperante contigerunt, non semel copiis summo cum imperio præfectus, ab eo etiam Dux Thraciæ, & Curopalata dictus fuit. [b] A Phoca tyranno cum cæteris ex Mauricii familia interemptus est. [c] Excitatam Constantinopoli ab eo Deiparæ ecclesiam tradunt scriptores.

[a] Simoc. l. 1. c. 13. Theoph. p. 214.
[b] Simoc. l. 1. c 13. l. 2. c. 3. 4. l. 3 c. 4. Theoph. p. 215. Suid. in Phil.
[c] Cedren. p. 404.
[d] Niceph. CP. p. 16. Zonar. p. 62. Chr. Al. p. 870. Ioel.
[e] Codin. Or. p. 60.
[f] Greg. M. l. 6. ep 27.
[g] L. 6. ep. 23. l. 9. ep. 39.
[h] L. 5. ep. 17.
[i] Tom. 1. histor. Franc. p. 870.

II. [a] GORDIA PHILIPPO Duci Orientis à fratre nuptum data est anno DLXXXIII. [b] qui quoad vixit, sub Mauricio copiarum Dux delectus, ex rebus gestis militarique peritia, & animi fortitudine summam adeptus est existimationem: [c] at Mauricio è vivis sublato, à Phoca Chrysopolim relegatus, Presbyter fieri cogitur. [d] Phoca extincto, in aulam revocatus ab Heraclio, Crispo sufficitur, & militiæ Dux renuntiatur; sed haud multò pòst obiit, conditusque est in Monasterio Chrysopoli ab eo condito. [e] Gordiam aiunt Constantinopoli ecclesiam S. Mamantis ædificasse, in qua Mauricii fratris & filiorum corpora humari curaverit. Meminit [f] Gregorius Magnus Gurdiæ Patriciæ, & illius filiæ Theoctistæ sub annum DXCVII. sed quod subdit, Gurdiam Marino, Theoctistam verò Christodoro nuptas, diversam fuisse Gurdiam à sorore Mauricii evincitur, [g] etiamsi locis aliis Theoctistam Patriciam proximâ Mauricium attigisse cognatione innuat: quod etiam Theoctistæ, de qua mox agemus, aptari potest. Nec scio an Theoctista soror fuerit Theoctisti, qui ab eodem [h] Gregorio cognatus Imperatoris Mauricii dicitur. Certè id nominis familiare fuisse in Mauricii stemmate non modò hæc arguunt, sed etiam Theoctistæ sororis, & ejusdem appellationis filiæ nomina. *Italicam Patriciam* eadem perinde tempestate in aula Mauricii Imperatoris magna auctoritate fuisse evincit [i] Epistola Childeberti Regis ad eam scripta, cùm Mauricii amicitiam expetiit; unde proximâ eum contigisse affinitate conjicere est.

[a] Greg. M. l. 1. ep. 5. l. 9. ep. 39.

II. THEOCTISTA, soror Imperatoris dicitur [a] Gregorio M. unde aliam à Theoctista Gurdiæ filia licet existimare.

[a] Prat. Spirit. c. 127. 128. 129.

II. DAMIANA, si qua fides [a] Joanni Moscho, Monasterio præfuit Hierosolymis, in quo non sine sanctitatis opinione vixit cum Sopatra Mauricii Augusti filia. Nuptias antea inierat, ex quibus natus *Athenogenes* Petræ in Arabia Episcopus.

II. [a] FLAVIUS MAURICIUS TIBERIUS, [b] Comes Excubitorum, & Magister militiæ Orientis, tantam ex rebus præclarè in bello gestis gloriam est consecutus, ut à Tiberio Augusto successor designatus sit, eoque nomine [c] Cæsar dictus v. Augusti anno DLXXXII. Indict. XV. & XIII. ejusdem mensis, pridie quàm extinctus sit, Imperator coronatus, desponsâ in uxorem CONSTANTINA filiâ, cùm annos natus esset XLIII. Imperavit verò annos XX. menses III. dies XXII. & usque ad XXVII. Novembris anno DCII. Indict. VI. [d] quo juxta Calchedonem cum filiis à Phoca tyranno capite truncatus est, cùm is Augustus acclamatus fuisset XXIII. ejusdem mensis. [e] Illius & filiorum corpora in mare projecta tradit Simocatta, licèt secùs habeat Codinus. [f] CONSTANTINAM, ut diximus, à patre Tiberio Augusto extrema agente desponsam, uxorem tandem eo mortuo duxit, sacra faciente Patriarchâ: [g] quæ nihilo meliorem conjuge sortita est sortem; à Phoca enim post illius necem in Monasterium Novum cum tribus filiabus conjecta, tertio pòst anno Indict. VIII. capite plectitur in Portu Eutropii ad Calchedonem, unàque cum matre, filiabus tribus, & Theodosii filii conjuge, eodem mortis genere peremptis. Hæc ad annum DCVII. videtur referre Theophanes. [h] Extant aliquot Gregorii Magni ad Constantinam scriptæ Epistolæ in illius Regesto.

[a] Evagr. l. 5. c. 22. Simoc. l. 1. c. 1. 2. Io. Biclar. an. 5. Tib. Chr. Al. p. 862. Greg. T. l. 6. c. 30. Georg. in vita S. Theod. Syc. n. 52. [d] Simoc. l. 8. c. 11. Chr. Al. p. 868. [e] Simoc. l. 8. c. 12. Codin. Or. p. 60. [f] Simoc. l. 1. c. 10. [g] Chr. Al. p. 870. Theoph. Cedren. p. 406. Zonar. p. 65. Tzetzes Chil. 3. c. 85. Codin. de Orig. p. 60. [h] L. 3. epist. 30. l. 4. ep. 33. 34.

Liberi Mauricii Augusti ex Constantina.

III. [a] FLAVIUS THEODOSIUS nascitur anno DLXXXV. [b] & biennio pòst à patre Cæsar renuntiatus, [c] demùm Imperator coronatur à Joanne Patriarcha ipso Paschatis die XXVI. Martii, Indict. VIII. anno DXC. annos tum natus quatuor cum dimidio. [d] Quidam tradunt illius nomen ut Imperatoris haud descriptum fuisse in tabulis ac contractibus, eamque dignitatem ultra coronationis solennia haud processisse. Sed contrarium evincunt [e] Gregorii M. Epistolæ, in quibus cum patre Imperator nominatur. [f] Huic in uxorem data est à patre filia Germani Patricii, viri illustris, & inter Senatores primarii, mense Novembri, Indict. V. anno DCI. Mauricii XX. ut est apud [g] Theophanem. [h] Simocatta anno XIX. Mauricii factas Theodosii nuptias videtur innuere. Theophani de anno consentit [i] Chronicon Alexandrinum, non verò de mense: celebratas enim ait mense Februario, V. Indictionis, à IX. die usque ad XV. [k] Periit eodem quo pater fato, capite post dies aliquot cæsus à Phoca tyranno. [l] Uxor verò cum Constantina Mauricii conjuge ac tribus illius filiabus ab eodem pariter perempta est ad Chrysopolim anno DCV. vel, ut aliis placet, anno DCVII.

[a] Theoph. p. 215. Cedren. p. 395. Alem. ad Procop. [b] Biclar. an. 4. [c] Biclar. an. 6. Chr. Al. p. 864. Theoph. p. 225. Zonar. p. 62. Cedr. p. 397. [d] Chron. Alex. [e] Greg. M. l. 4. ep. 44. [f] Cedren. p. 405. Simoc. l. 8. c. 4. [g] Theoph. p. 238. [h] Simoc. loco cit. [i] Chr Al. p. 866. [k] Simoc. l. 8. c. 13. [l] Chr. Al. p. 871.

III. [a] TIBERIUS, cui Mauricius pater veteris Romæ, Italiæ, & Insularum Tyrrheni maris imperium testamento anno Imperii XV. condito, ut Novæ & Orientis Theodosio destinarat. [b] Cum fratribus coram patre capite truncatus est Phocæ tyranni jussu.

[a] Simoc. l. 8. c. 11. [b] Chr. Alex. &c.

III. [a] PETRUS.
III. [a] PAULUS.
III. [a] JUSTINUS. Hujus non meminit Gregorius Magnus.

[a] Chr. Al p. 866. 868.
[a] Greg. M. l. 11. epist. 1.

III. JUSTINIANUS. Scribit [a] Gregorius Turonensis, & ex eo Willelmus Tyrius, unum ex Mauricii filiis de sacro fonte susceptum à Gregorio Magno Papa. [b] Georgius verò in vita S. Theodori Syceotæ, unum ex ejusdem Mauricii filiis lepræ morbo laborantem curatum ab eodem Sancto commemorat.

[a] Greg. Tur. l. 10. c. 1. Vv. Tyr. l. 1. c. 2. [b] n. 85.

III. ANASTASIA,
III. THEOCTISTE,
III. CLEOPATRA,
} [a] capite truncatis patre & fratribus, unà cum matre in Monasterium traduntur: [b] at mater Germani Patricii, cujus filiam Theodosius Mauricii filius uxorem duxerat, quique tyrannidem meditabatur, instinctu, ex eo cum filiabus elapsa, in ædem Sophianam confugit, plebem in sui gratiam rebellaturam sperans; quas inde eductas in Monasterio rursum reclusit Phocas, ubi cùm per tabellarios tyrannidem Germano adhuc procurare deprehensa esset, ejusdem jussu cum filiabus in Portu Eutropii ad Calchedonem capite plexa est. [c] Earum corpora in ædem S. Mamantis delata, humo condita sunt, à Gordia Mauricii sorore, ut [d] quidam asserunt, iisque inscriptum epitaphium Græcis versibus exaratum, quos Latinis eleganter omnino reddidit [e] Poëta alter. Cùm

[a] Chr. Al. p. 870. [b] Theoph. p. 244. 246. 247. [c] Cedr. p. 404. Niceph. Zonar. [d] Codin. Orig. [e] l. 3. Epigr. vet. Pith. p. 118.

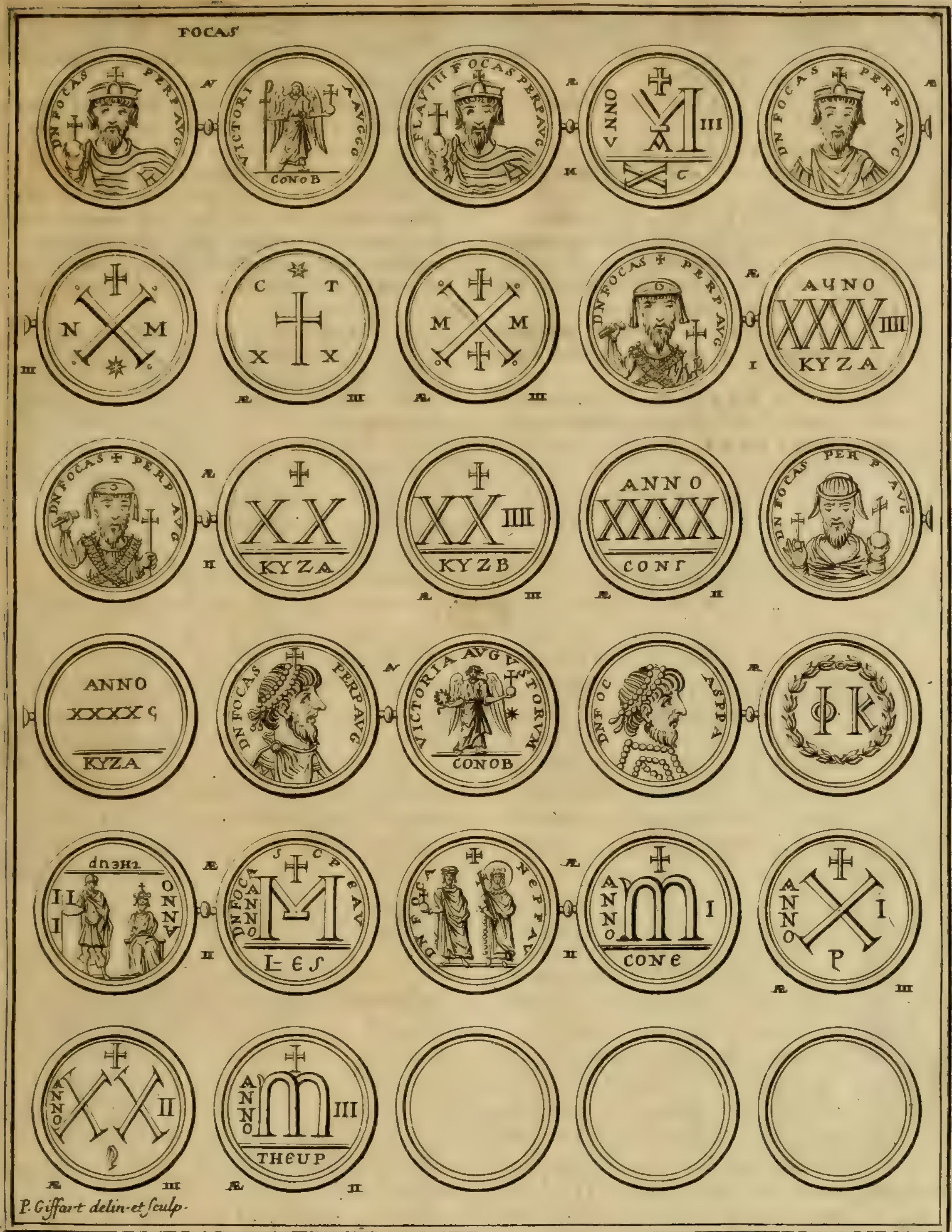
porrò nomen tantùm liberi Mauricio adſcribantur in Chronico Alexandrino, ſex ſcilicet maſculi, & feminæ tres, neſcio an fides quibuſdam præſtanda ſit, duas alias præterea filias eidem Auguſto adſcribentibus. Harum prior

III. SOPATRA, Mauricii Imperatoris filia dicta in [a] Menæis, quæ S. Euſtoliæ virginis Romanæ ſuaſionibus, abdicatâ aulâ, in monaſterium conceſſit, & in eo vitam ſanctè exegit. Utriuſque feſtum agunt Græci x. Novembris. Illa fortè eſt Mauricii filia, ad quam extat [b] Epiſtola de Virginitate tom. IX. Operum S. Hieronymi.

[a] *Menæa & Menol. & Martyrol. Rom 9. Nov. Moſchus c. 127.*
[b] *Epiſt. 14.*

III. [a] MARIA, filia altera ejuſdem Auguſti memoratur à Willelmo Tyrio, qui hanc ait à patre CHOSROI Perſarum Regi, Hormiſdæ Regis filio, uxorem datam, ejuſque gratiâ conjugii regenerationis lavacrum adeptum eſſe, fuiſſeque Romanorum amiciſſimum, quandiu prædictus Imperator vixit: quo demùm à Phoca Cæſare, qui eidem poſtmodùm in Imperio ſucceſſit, proditiosè interfecto, abominatum eorum præſidium, qui tam nefarium hominem, & adhuc domini ſui cæde cruentatum, ſuper ſe regnare paſſi fuerant, quaſi occultæ ſocietatis reos, & illius ſceleris habentes conſcientiam, Imperii fines violenter ingreſſum eſſe, in res eorum violenter deſævientem, ſoceri necem, uxore ſtimulante, ultum iri deſiderantem: ſubactiſque cæteris regionibus, quæ Romanorum ſuberant ditioni, noviſſimè Syriam obtinuiſſe; populis ejus aut peremptis gladio, aut ſecum in Perſidem deductis. Hæc quidem Antiſtes Tyrius, quæ haud dubiè ab [b] Arabum & Chalipharum annalibus, in quibus non modò Choſroæ cum Mauricii filiia conjugio fit mentio, ſed & ex eo QUEBADEM, ſeu Cabadem, cognomento SIROEM, qui patri in regnum ſucceſſit, prodiiſſe refertur. At cùm de eo altum ſit apud Græcos ſcriptores ſilentium, jure id in controverſiam revocari debet, cùm probabile ſit Arabes, quod de uxore Chriſtiana, quam duxerat Choſroes, inaudierant, id de Mauricii filia commentos: [c] vel quòd à Mauricio adoptatum ipſum Choſroëm acceperant, cùm à Baramo regno expulſus anno Mauricii nono, ad eum confugerat. Sanè teſtantur [d] Evagrius, Theophylactus Simocatta, & Joannes Biclarienſis, Choſroëm ſub vitæ exitum Chriſtianam amplexum fuiſſe religionem, [e] uxoremque duxiſſe Chriſtianam, quam SYRAM nuncupatam fuiſſe aiunt Simocatta & Evagrius. De hac re audiendus potiſſimùm Joannes Biclarienſis, qui hoc ævo floruit, & in hac narratione Chronicon ſuum ferè concludit: *In his ergo temporibus, quibus omnipotens Deus, proſtrato veternoſæ hæreſis veneno, pacem ſuæ reſtituit Eccleſiæ, Imperator Perſarum Chriſti ſuſcepit fidem, & pacem cum Mauricio Imperatore firmavit.* Ut porrò poſt receptum regnum Chriſtianam amplexus ſit religionem Choſroes, non uno loco recitat [f] Simocatta: qui quidem ſi Mauricii filiam uxorem duxiſſet, haud reticuiſſet omnino. Neque potiorem meretur fidem quæ [g] Fredegarius de neſcio quo Arnulfo Perſarum Rege, & Cæſara uxore Chriſtiana, eodemque Rege & ſexaginta millibus Perſarum Mauricii ſuaſione baptizatis, commemorat. Utcumque ſit de Choſroë Chriſtianum cultum amplexo, conſtat ſaltem haud in ea perſtitiſſe, ex iis quæ narrat [h] auctor Chronici Alexandrini in Heraclio.

[a] *Vvill. Tyr. l. 1. c. 2.*
[b] *El. Kacin. l. 1.*
[c] *Evagr. l. 6. c. 16. Theoph. p. 224. Anaſt. p. 76. Diac. p. 497.*
[d] *Simoc. l. 5. c. 13. Evagr. l. 4. c. 27. l. 6. c. 20. J. Biclar. an. 8. Maur*
[e] *Evagr. l. 6. c. 20.*
[f] *Simoc. l. 4. c. 10. l. 5. c. 1. 2. 13. 14.*
[g] *Fredeg. c. 9.*
[h] *Chr. Al. p. 910.*

FOCAS.

DN FOCAS PERP AVG. *Imp. cum stemmate crucigero, dextrâ globum crucigerum tenet.*

VICTORIA AVGGG. *Victoria alata, dextrâ crucem cum Christi monogrammate, sinistrâ globum crucigerum, infrà*, CONOB.

Ita in Focæ nummis ipsius nomen per F, (non verò, ut vulgò, per PH) semper scribitur: ut & in veteribus inscriptionibus, apud Gregorium Magnum lib. II. epist. I. in veteribus MSS. & editionibus, apud Fredegarium in Chron. cap. 23. 63. Bedam lib. 2. de Gest. Angl. cap. I. & alios. Sic perinde Nicephori Focæ Imp. nomen Luithprandus, & alii efferunt. Anonymus lib. de Pontificibus Eboracensis Ecclesiæ, de Phoca grammatico:

Quid Probus, atque Focas, Donatus, Priscianusque.

FLAVIVS FOCAS PERP. AVG. *Imperator eodem habitu quo in priori.*

ANNO III. *litera* M, *cum cruce &* A, *infrà*, ✕C.

DN FOCAS PERP AVG. *Imp. paludatus cum stemmate crucigero.*

NXM, *cum cruce & stella.*

Crux, ad cujus latera, hi characteres, C. T. X. X. *cum stellula in superiori parte.*

Crux decussata, vel litera X, *cum hisce characteribus* M. M. *& binis crucibus.*

DN FOCAS † PERP AVG. *Imp. habitu Consulari, dextrâ volumen, sinistrâ crucem.*

XXXX IIII. ANNO. KYZA. *nummus cusus Cyzici anno* III. *Focæ.*

DN FOCAS † PERP AVG. *Imp. eodem schemate, quo prior.*

XX. *cum cruce, infrà*, KYZA.

XX IIII. *cum cruce, infrà*, KYZB. *Cusus anno* 4.

XXXX. *suprà*, ANNO, *infrà*, CONΓ.

DN FOCAS PERP AVG. *Imp. dextrâ crucem, sinistrâ globum crucigerum tenet.*

ANNO XXXX. V. KYZA. *Cusus Cyzici anno* 5. *Focæ.* Ex Lipsio lib. de Cruce.

DN FOCAS PERP AVG. *Imperator cum diademate ex margaritis ac unionibus, suprà caput crucicula.*

VICTORIA AVGVSTORVM. *Victoria alata, dextrâ sertum, sinistrâ globum crucigerum, infrà*, CONOB.

DN FOCAS PP A. *Imp. cum diademate ex unionibus.*

Characteres ΦK. *in corona laurea, quibus nomen Focæ exprimitur.*

Imp. stans cum pilo, figura altera sedens, ad latera leguntur literæ inversæ ANNO III. THEVP.

M. *cum crucicula*, DN FOCAS CP EAV. *infrà*, TES. *i. Thessalonicæ.*

DN FOCA NEPPAV. *Imperator stans, cum globo crucigero, ad cujus latus stat augusta conjux cum cruce in dextra.* Quid characteres NE. denotent, non planè percipio, nisi pro PERP. hæ quatuor literæ positæ sint. Sic porro nummi omnes ejusce fabricæ.

M. *cum crucicula*, ANNO I. *infrà*, CONE.

X. *suprà, crucicula, infrà*, P. ANNO I.

XX. ANNO II. *cum crucicula.*

M. *cum crucicula*, ANNO III. *infrà*, THEVP.

XI.

FAMILIA PHOCÆ AUGUSTI.

I. N. pater PHOCÆ Imperatoris, natione Cappadox.

II. PHOCAS Imperator.

II. DOMENTIOLUS, [a] à fratre Magister dictus, [b] deinde Curopalata & copiarum Dux, Heraclii jussu interfectus est post cæsum Phocam. [c] Theophanes Phocæ ἀνέψιον eum qui Curopalata factus est, vocat, ex eoque Paulus Diaconus, & Anastasius: at [d] Cedrenus, qui eundem Theophanem pariter exscripsit, ἀδελφὸν probabilius nuncupat. [e] DOMITIUS dicitur auctori vitæ S. Theodori Syceotæ Archimandritæ, eique uxor tribuitur IRENE, ex qua tres masculos genuit.

[a] Theoph. p. 245. [b] Niceph. CP. p. 10. 1. ed. [c] Theoph. p. 245. Anast. hist. Eccl. p. 86. Diac. l. 17. p. 527. [d] Cedren. p. 405. [e] Vita S. Theod. n. 104. III. 118.

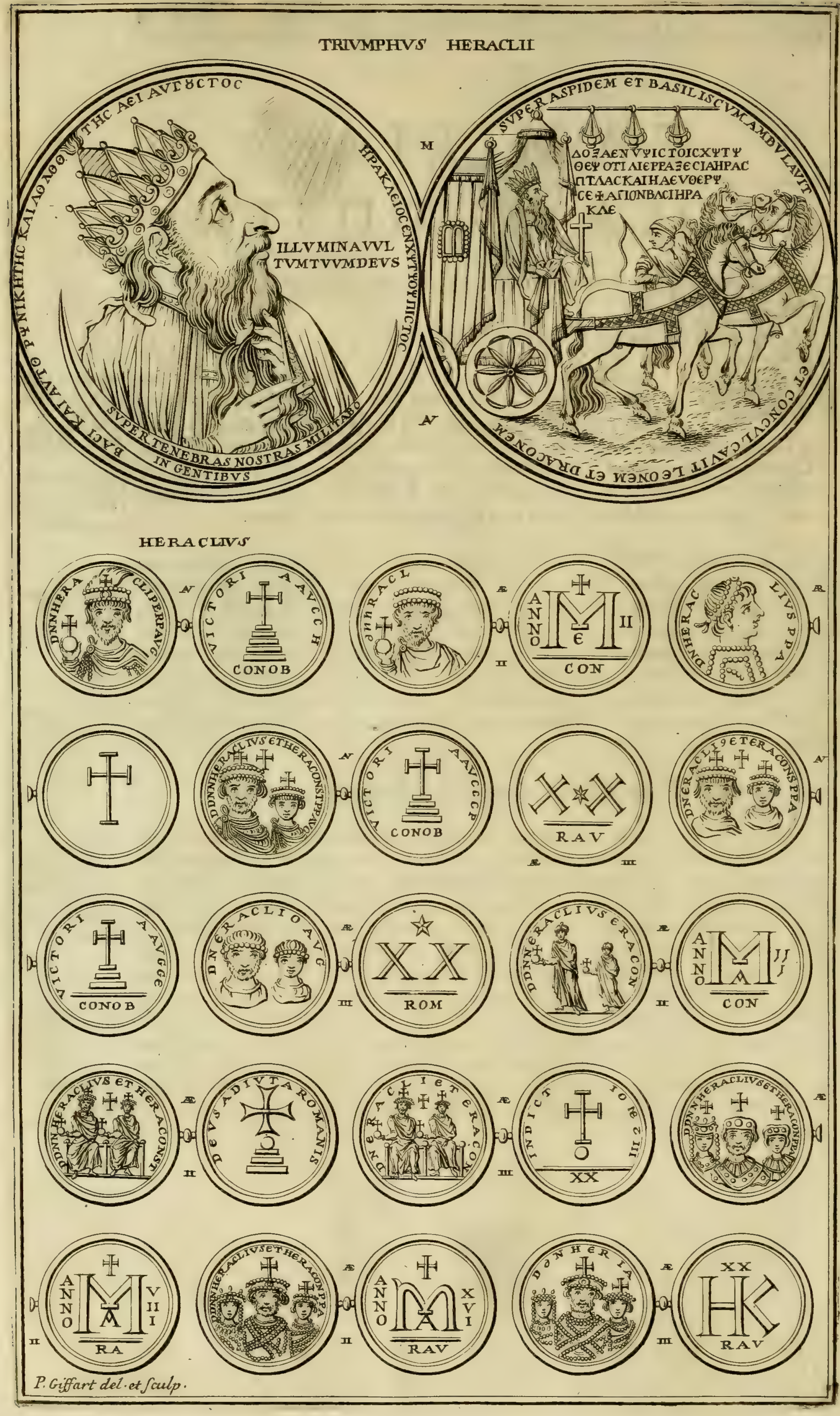
II. FLAVIUS PHOCAS, ex Centurione, & Prisci Patricii Spathario ac Armigero, factione militari [a] Imperator acclamatus, in æde S. Joannis Baptistæ, seu ut habent [b] Epistolæ Gregorii Magni, in Secundianarum palatio, in Hebdomo à Patriarcha Cyriaco coronatus est XXIII. Novembris, Indict. VI. anno DCII. biduoque pòst urbem nullo obsistente ingressus, Mauricium illiusque filios capite truncavit. [c] Ab Heraclio deinde Imperio dejectus, captusque, interfectus est V. Octobris, Indict. XIV. anno DCX. cùm regnasset annos VII. menses X. dies XVIII. [d] Huic uxor fuit LEONTIA, quam Constantinopoli coronavit XXX. Novembris, anno Christi DCII.

[a] Theoph. p. 243. Chr. Al. p. 866. [b] L. 2. ep. 1. [c] Chron. Alex. Theoph. &c. [d] Cedren. p. 403. Greg. M. l. 11. ep. 1.

Filia Phocæ Augusti ex Leontia.

III. DOMENTIA, vel DOMNENTIA, uti nuncupatur à [a] Zonara, [b] à patre anno Imperii V. nuptum datur CRISPO Patricio, quem ille Comitem Excubitorum statim post adeptam dignitatem dixerat: qui cùm nefanda soceri scelera ferre haud posset, seu [d] quòd vitæ timeret, [e] Heraclium, Heraclii, qui cum imperio in Africa præerat, filium, evocavit. Phocâ verò interfecto, idem Heraclius imperium obtinuit; cùm ab eo delatum Crispus abnuisset. Is verò ab Heraclio copiarum Dux in Cappadocia primùm, ac deinde Præfectus Urbi factus, tandem ab ipsomet Augusto, qui fidendum amico haud rebatur, qui socero fidem non servasset, in Clericum attonsus, [f] V. Decembris feriâ III. Ind. XV. Heraclii II. in Choræ monasterium relegatus est, ubi proximo anno vitam finivit. Hunc PRISCUM perperam vocant Chronicon Alexandrinum, Theophanes, Cedrenus, Zonaras, [g] Codinus, & aliquot alii. Liberalitatem ac munificentiam Crispi istius prædicat Epigramma, quod descriptum legitur in [h] Anthologia.

[a] Zonar. [b] Niceph. CP. p. 6. Theoph. p. 246. [c] Theoph. p. 245. [d] Niceph. p. 6. [e] Niceph. Theoph. Cedr. Zon. &c. [f] Chr. Al. p. 378. [g] Codin. Orig. p. 60. [h] Anthol. p. 181. edit. H. Steph.

TRIVMPHVS HERACLII
ILLVMINA VVL TVM TVVM DEVS
SVPER TENEBRAS NOSTRAS MILITABO IN GENTIBVS
SVPER ASPIDEM ET BASILISCVM AMBVLAVIT ET CONCVLCAVIT LEONEM ET DRACONEM
HERACLIVS
VICTORI AAVGG
CONOB
CON
RAV
ROM
DEVS ADIVTA ROMANIS
XX
RA
P. Giffart del. et sculp.

Familiæ HERACLII Aug. Nomiſmatum Tab. I.

HERACLIUS.

Numiſma in quo deſcribitur Heraclii triumphus, pluribus deſcripſimus in noſtra Diſſertatione n. 65. & 66.

DN HERACLI PERP AVG. *Imp. cum ſtemmate criſtato, dextrâ globum crucigerum.*

VICTORIA AVGG H. *Crux quam* patibulatam *feciales vocant, cujuſmodi ferè ſunt in Heraclianæ familiæ nummis, inſiſtens gradibus, infrà,* CONOB. Vide Lipſium lib. 3. de Cruce c. 16. & Gretzer.

DN HERACL. *Imp. dextrâ globum crucigerum.*

M, *ſuprà, crux, infrà,* E, *ad latera,* ANNO II. *infrà,* CON.

DN HERACLIVS PP A. *Imp. cum diademate. Crux in medio nummo.*

DN HERACLIVS ET HERAC CONST PP AVG. *Duæ figuræ Impp. altera altior, altera pueri cum ſtemmatibus crucigeris, inter utriuſque capita, crucicula.*

VICTORIA AVGGG P. *Crux inſiſtens gradibus, infrà,* CONOB. Vide Chiffletium in Anaſtaſi p. 271. & Baron.

X•X, *infrà,* RAV.

DN ERACLI⁹ ET ERA CONS PP A. *Duo Impp. ut in priori nummo.*

VICTORIA AVGGG. *Crux inſiſtens gradibus, infrà,* CONOB.

DN HERACLIO AVG. *Duo Impp. capita, ut ſuprà.*

XX, *ſuprà, ſtella, infrà,* ROM. Vide Oct. Stradam p. 273.

DDNN ERACLIVS ERA CON. *Duæ Impp. figuræ ſtantes, dextrâ globum crucigerum, altera altior, altera pueri.*

M, *infrà,* A, *ad latera,* ANNO III. *infrà,* CON.

DD NN HERACLIVS ET HERA CONST. *Duo Impp. cum ſtemmate crucigero ſedentes, dextrâ globum crucigerum, alter altior, inter utrumque crucicula.*

DEVS ADIVTA ROMANIS. *Crux pedata, globo & gradibus inſiſtens.* Ex Baronio.

DD NN HERACLIVS ET HERA CONST. *Duo Impp. cum ſtemmatibus crucigeris, ſedentes, dextrâ globum crucigerum, alter altior.*

INDICTIONE XIII. *Crux globo inſiſtens, infrà,* XX.

DD NN HERACLIVS ET HERA CON PP A. *Tres Impp. protomæ, media habitu Conſulari, ſeu cum loro, cum tribus cruciculis ſuprà ſingula capita.*

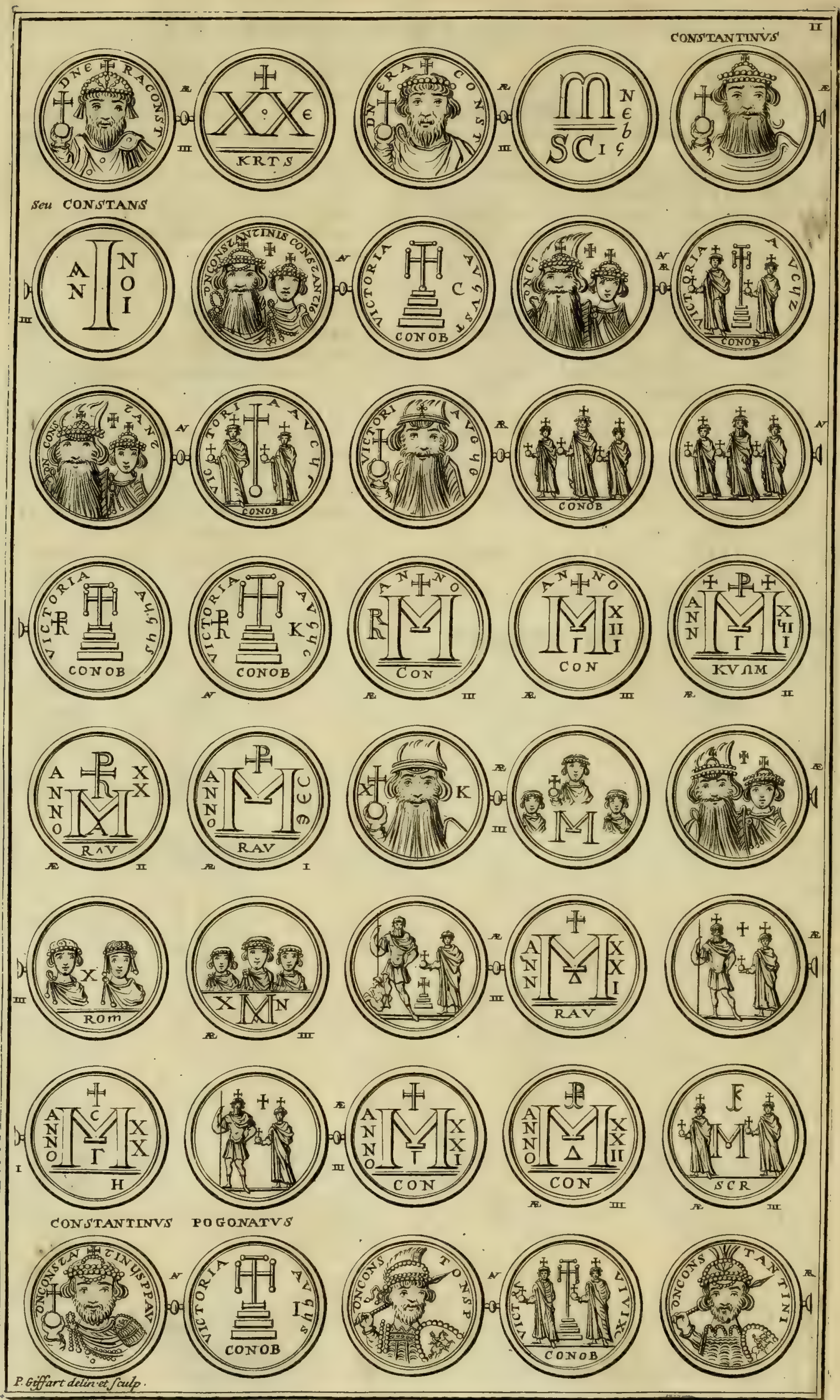
M, *ſuprà, crux, infrà,* A, *ad latera,* ANNO VIII. *infrà,* RA.

DD NN HERACLIVS ET HERA CON PP A. *Tres Impp. ut in proximo nummo.*

M, *ſuprà, crux, infrà,* A, *ad latera,* ANNO XVI. *infrà,* RAV.

DON HER IA. *ſimiles figuræ.*

HK, *ſuprà,* XX, *infrà,* RAV.

CONSTANTINUS
Seu CONSTANS
CONSTANTINUS POGONATUS
P. Giffart delin. et sculp.

Familiæ HERACLII Aug. Nomiſmatum Tab. II.

DN ERA CONST· *Imp. cum ſtemmate crucigero, dextra globum crucigerum.*

XX, *ſuprà, crux, ad latus,* E, *infrà*, KRTS.

DN ERA CONST· *Imp. eodem ſchemate.*

M, *ad latus*, NEb, *infrà*, SC1G.

CONSTANTINUS ſeu CONSTANS.

Imp. barbatus, cum ſtemmate crucigero, dextrâ globum crucigerum.

I, *in medio nummo, ad latera*, ANNO I.

DN CONSTANTINI S CONSTANTI G. *Duæ protomæ Impp. cum ſtemmatibus crucigeris, prior cum prolixa barba, altera pueri, inter utramque crucicula.*

VICTORIA AVGVST. *Crux inſiſtens gradibus, ad latus*, C, *infrà*, CONOB. Vide Oct. Stradam p. 274.

DN CI ... *Duo protomæ Impp. ut in ſuperiori nummo.*

VICTORIA AVGVS. *Crux gradibus inſiſtens inter duos Impp. ſtantes cum ſtemmatibus crucigeris, dextrâ globum crucigerum, infrà*, CONOB.

DN CONSTANT. *Duæ protomæ ut in ſuperioribus.*

VICTORIA AVGVS. *Crux globo inſiſtens, inter duos Impp. ut in ſuperiori.*

VICTORIA AVGVS. *Imp. barbatus, cum ſtemmate crucigero, dextrâ globum crucigerum.*

Tres figuræ Impp. ſtantes, cum ſtemmatibus crucigeris, dextrâ globum crucigerum, media altior, infrà, CONOB.

Eædem figuræ quæ in ſuperioris poſtica parte.

VICTORIA AVGVS. *Crux inſiſtens gradibus, ad latus, Chriſti monogramma, infrà*, CONOB.

VICTORIA AVGVS. *Crux inſiſtens gradibus, ad latera, Chriſti monogramma, & lit.* K.

M, *ad latus, Chriſti monogramma, ſuprà, crux, &* ANNO, *infrà*, CON.

M, *ſuprà, crux, &* ANNO XIII. *infrà*, CON.

M, *ſuprà, Chriſti monogramma, inter binas cruciculas, infrà*, Γ, *ad latera*, ANN. XGII. *infrà*, KVΘM.

M, *infrà*, A, *ſuprà, Chriſti monogramma, ad latera*, ANNO XX. *infrà*, RAV.

M, *ſuprà, Chriſti monogramma, ad latera* ANNO CE, *infrà*, RAV.

Imp. barbatus, dextrâ globum crucigerum, ad altera, X, K.

M, *tres protomæ Impp. quarum altera, ſuprà, lit.* M, *dextrâ globum crucigerum tenet.*

Binæ Impp. protomæ cum ſtemmatibus crucigeris, prior altior & barbata, altera pueri.

Duæ aliæ Impp. protomæ, in medio, X, *infrà*, ROM.

Tres Impp. protomæ, media altior, infrà, M, A, *inter*, X & N.

Duo Impp. inter cruciculam inſiſtentem gradibus, prior & altior ad dextram habitu militari, dextrâ haſtam, pede captivum proculcans; altera paludata & inferior, dextrâ globum crucigerum.

M, *ſuprà, crux, ad latera*, ANN XXI. *infrà*, RAV.

Duæ figuræ Impp. ſtantes, cum ſtemmatibus crucigeris, prior & altior habitu militari, dextrâ haſtam; altera paludata, dextrâ globum crucigerum; ſuprà, crucicula inter utramque.

M, *ſuprà, crux, infrà*, Γ, *ad latera*, ANNO XX. *infrà*, H.

Duæ figuræ Impp. ſtantes ut in ſuperiori nummo.

M, *ſuprà, crux, infrà*, Γ, *ad latera*, ANNO XXI. *infrà*, CON.

M, *ſuprà, Chriſti monogramma, infrà*, Δ, *ad latera*, ANNO XII.

M, *inter duos Impp. paludatos cum ſtemmate & globo crucigeris, ſuprà, Chriſti monogramma, infrà*, SCR.

CONSTANTINUS POGONATUS.

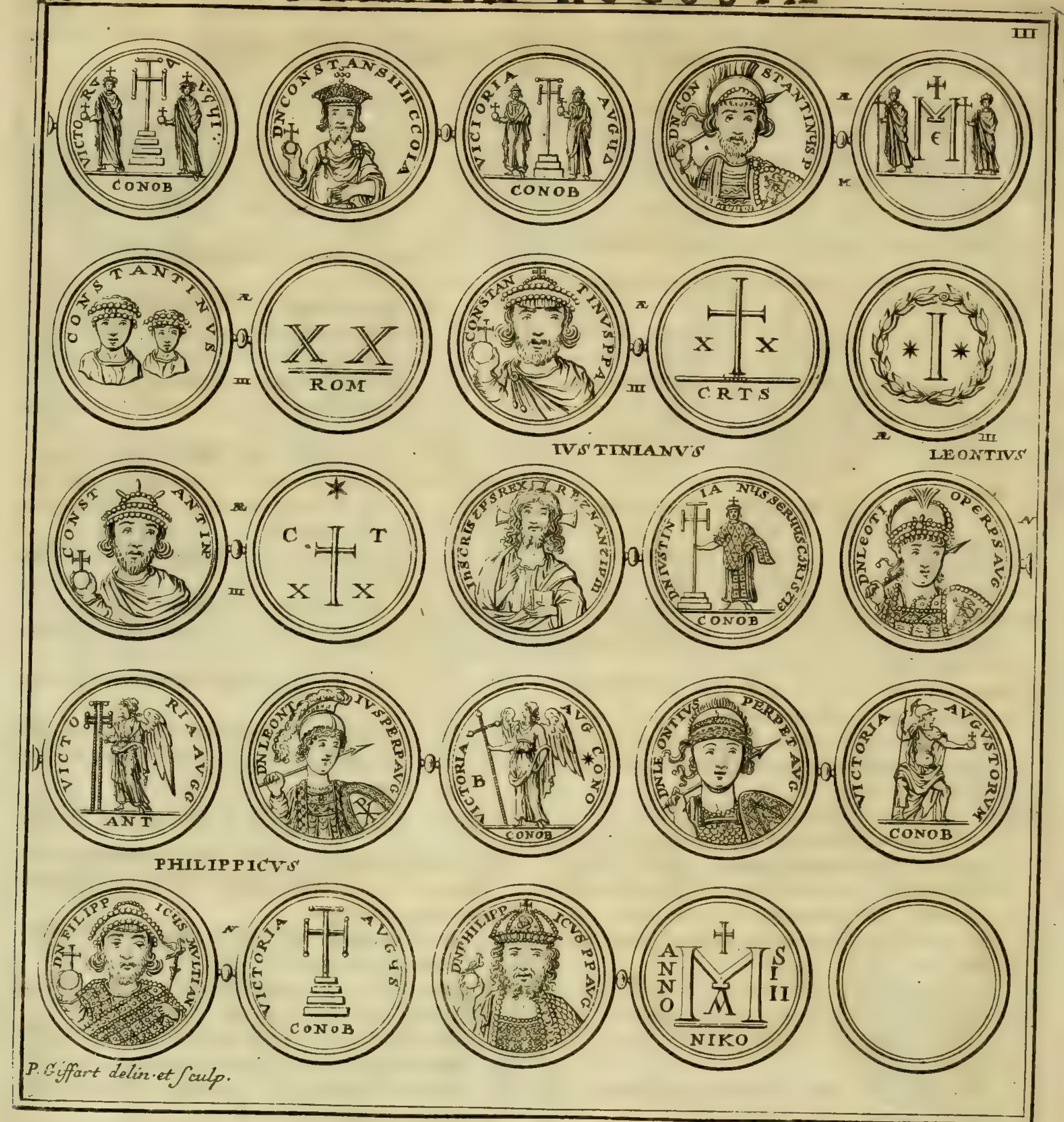
DN CONSTANTINVS PP AV. *Imp. cum ſtemmate crucigero, dextrâ globum crucigerum, ſiniſtrâ clypeum cui inſcriptus eques.*

VICTORIA AVGVS. *Crux pedata, inſiſtens gradibus, ad latus, lit.* I. *infrà*, CONOB.

DN CONSTONSP. *Imp. cum ſtemmate criſtato, dextrâ ſpiculum, ſiniſtrâ clypeum cui inſcriptus eques.*

VICT. VIVIX. *Crux inſiſtens gradibus, inter duos Impp. paludatos ſtantes, cum ſtemmate & globo crucigeris, infrà*, CONOB. Vide Chiffletium in Anaſtaſi p. 271.

DN CONSTANTINI. *Imp. cum ſtemmate criſtato, dextrâ ſpiculum, ſiniſtrâ clypeum cui inſcriptus eques.*

Familiæ HERACLII A. Nomiſmatum Tab. III.

VICTORIA AVGVS. *Crux inſiſtens gradibus inter duos Impp. paludatos ſtantes, cum ſtemmate & globo crucigeris, infrà*, CONOB.

DN CONSTANS II II CCOIA. *Imp. cum ſtemmate crucigero, dextrâ globum crucigerum.*

VICTORIA AVGVΔ. *Crux ut in ſuperiori, infrà*, CONOB. Ex Oct. Strada p. 305.

DN CONSTANTINVS P. *Imp. cum ſtemmate criſtato, dextrâ ſpiculum, ſiniſtrâ clypeum cui inſcriptus eques.*

M, *ſuprà, crux, infrà*, E, *inter binas figuras Imp. paludatorum, dextrâ longiorem crucem tenentium.*

CONSTANTINVS. *Duæ breviores protomæ Impp. prior altior, altera pueri.*

XX, *infrà*, ROM.

CONSTANTINVS PP A. *Imp. cum ſtemmate crucigero, dextrâ globum crucigerum.*

Crux inter litt. X. X. *infrà*, CRTS.

I, *inter duas ſtellas, in corona quercea.*

CONSTANTIN. *Imp. ut in ſuperiori nummo.*

Crux inter litt. $\frac{C}{X}$ & $\frac{T}{X}$, *ſuprà, crucicula.*

JUSTINIANUS.

IHS CHRISTVS REX REGNANTIVM. *Chriſtus, ſiniſtrâ librum.*

DN IVSTINIANVS SERVVS CHRISTI. *Imp. ſtans, cum ſtemmate crucigero, & loro Conſulari, dextrâ crucem gradibus inſiſtentem tenens, infrà*, CONOB. Vide Stradam p. 265. & Chiffletium.

* DN IVSTINIANVS ET TIBERIVS EP A. *Duæ facies.*

DN IHS CHRIST REX REGNANTIVM. *Imago Chriſti cum cruce.* Occo perperam Juſtiniano M. hunc nummum adſcribit. Vide Aleman.

LEONTIUS.

DN LEOTIO PERPS AVG. *Imp. cum ſtemmate criſtato, dextrâ ſpiculum, ſiniſtrâ clypeum cui inſcriptus eques.*

VICTORIA AVGG. *Victoria ſtans, dextrâ longiorem & ſpiſſiorem crucem, infrà*, ANT.

DN LEONTIVS PERP AVG. *Imp. eodem ſchemate quo in ſuperiori, præterquam quod in clypeo effectum Chriſti monogramma,*

VICTORIA AVG CONO. *Victoria ſtans, dextrâ longiorem crucem, ad latera*, B, *& ſtellula, infrà*, CONOB. Ex Oct. Strada p. 256. 278.

DN LEONTIVS PERPET AVG. *Imp. cum ſtemmate criſtato, dextrâ ſpiculum, ſiniſtrâ clypeum.*

VICTORIA AVGVSTORVM. *Figura militaris galeata cum paludamento, ſedens, dextrâ haſtam, ſiniſtrâ globum crucigerum, infrà*, CONOB. Ex Oct. Strada p. 287.

PHILIPPICUS.

DN FILIPPICVS MVLTI AN. *Imp. habitu Conſulari, ſeu cum loro, dextrâ globum crucigerum, ſiniſtrâ ſcipionem cui inſiſtit aquila.*

VICTORIA AVGVS. *Crux inſiſtens gradibus, infrà*, CONOB.

DN FILIPPICVS PP AVG. *Imp. cum ſtemmate crucigero, ſiniſtrâ globum cui inſiſtit aquila.*

M, *ſuprà, crux, infrà*, A, *ad latera*, ANNO SIII, *infrà*, NIKO. Ex Oct. Strada p. 279.

XII.
FAMILIA
HERACLII AUGUSTI.

HERACLIUM Imperatorem admodùm illustri ortum familiâ, quæque in bellis non modicam adepta erat existimationem, tradunt ferè scriptores omnes: unde fortean haud absurdum videri debet, si illius origo ab [a] HERACLIO illo Edessano, FLORI Exconsulis filio, qui cum Marco Isauro copiis ex Ægypto, Thebaïde & Eremo coactis præfectus, à Leone M. Augusto, anno imperii XIV. Christi CCCCLXXI. contra Vandalorum Regem Gensericum missus, pluribus partis trophæis, Tripolim & alias Libyæ civitates Romanis asseruit. Quæ quidem conjectura firmatur potissimùm ex Heraclii familiari nomine, & ex Præfecturis quas in Africa Heraclii Augusti parens obtinuit. Verùm ut sese res habeat, constat ejusdem Heraclii avum duos potissimùm genuisse filios: ii fuere

[a] *Theoph. p. 101.*

II. HERACLIUS, Africæ Præfectus, &

II. GREGORAS Patricius, de quo & ejus posteris agimus post Heraclii stemma.

II. [a] HERACLIUS Patricius, Philippici & Crispi ducum Legatus, seu Hypostrategus, [b] Mauricio imperante, varia in bellis contra Persas militaris virtutis ac peritiæ edidit argumenta, ob quæ ab Imperatore (Mauricio-ne an Phoca incertum) Africæ cum imperio præfectus est, Gregorâ fratre Hypostrategi seu Legati officium obeunte. [c] Id porrò muneris obtinebat, cùm Crispus Phocæ gener, à socero sibi metuens, ad illius delendam tyrannidem eum concitavit: utque Heraclium filium in urbem mitteret persuasit. [d] Huic EPIPHANIA uxor fuit, quæ Constantinopoli morabatur, cùm filius Heraclius, interempto Phoca, Imperator appellatus est.

[a] *Simoc. l. 2. c. 9. Theoph. p. 218. Cedren. p. 396. Diac. p. 486.*
[b] *Simoc. l. 1. c. 9. 10. 18. l. 3. c. 6. Diac. l. 17. p. 492.*
[c] *Theoph. p. 248. Diac. l. 17. p. 528. Manass. p. 141.*
[d] *Theoph. p. 250. Anast. p. 88. Diac. l. 18. p. 532.*

Liberi Heraclii Patricii ex Epiphania.

III. HERACLIUS Imperator.

III. THEODORUS, [a] Curopalata à fratre Augusto creatus, [b] qui in bellicis expeditionibus illius opera non semel usus legitur, in quibus bellica laude claruit. Periit in eo prælio quod ad Gabatam cum Saracenis iniit, anno Christi DCXVIII. cùm per decem annos bellum cum iis vario eventu gessisset. [c] Pater fuit Theodori Magistri, cui quòd cum Athalarico Heraclii Augusti spurio in se conspirasset, nares & & manus præcidit idem Heraclius.

[a] *Niceph. p. 16.*
[b] *Niceph. p. 68. Chr. Al. p. 906. Theoph. Cedr. p. 415. 419. Diac. l. 18. p. 552. Anast. p. 95. Elmacin. l. 1. Isidor. Palensis in chron. æra 656.*
[c] *Niceph. p. 76.*

III. GREGORIUS, Heraclii frater dictus [a] Theophani, obiit Heliopoli in Syria anno II. Constantis, quo & ejus corpus myrrhâ conditum, in urbem relatum est.

[a] *Theoph. p. 286.*

III. [a] MARIA primùm nupsit MARTINO, ex eoque *Martinam* filiam genuit, Heraclii Imperatoris conjugem: [b] deinde in secundum maritum sibi adscivit EUTROPIUM, ex quibus secundis nuptiis prodiit *Stephanus*, qui ab avunculo Augusto obses datus est Avarum Chagano anno DCXXVI. à quo ægrè licèt, pecuniisque ad eum missis, à matre redemptus est anno DCXXXIV.

[a] *Niceph. p. 40.*
[b] *Idem p. 51. 71.*

III. [a] FLAVIUS HERACLIUS à patre Heraclio cum classe contra Phocam missus, Constantinopolim pervenit III. Octobris, Indict. XIV. anno DCX. eoque interempto Imperator appellatus est, & diademate à Sergio Patriarcha donatus in æde Sophiana VI. ejusdem mensis, feriâ II. [b] Obiit ex aqua intercute XI.

[a] *Ius Gr. Rom. p. 77. Chr. Al. p. 874. Theoph. p. 250. Fredeg. chr. c. 63. Cedr. Zon. Ioel.*
[b] *Niceph. p. 83. Theoph. p. 283.*

Martii, Indict. XIV. anno DCXLI. cùm regnasset annos XXX. menses V. & dies VII. Ex hoc enim calculo emendandi Nicephorus Constantinopolitanus & Theophanes. [c] Uxorem primùm duxit FABIAM EUDOCIAM, seu, ut scribit Isidorus Pacensis, FLAVIAM, Rogati nobilis Africani filiam, quæ ei pacta tantùm erat, cùm Constantinopolim venit, dictusque est Imperator. Heraclius igitur, ut habet Theophanes, & ex eo Cedrenus, cæso Phoca, Palatium ingressus, in Oratorio S. Stephani cum desponsa ipsi Eudocia Augusta coronatus est, & accepit uterque à Sergio Patriarcha coronas nuptiales, sicque uno ac eodem die Imperator simul & sponsus conspectus est Heraclius. Ubi Theophanes coronationis & nuptiarum Heraclii in Palatino S. Stephani Oratorio celebratas ceremonias videtur innuere, tametsi exertè in æde Sophiana coronatum scribat Chronicon Alexandrinum. [d] Obiit illa ex comitiali morbo [e] XIII. seu, ut aliis placet, XIV. Augusti, Indict. XV. anno DCXII. & in æde Apostolorum sepulta fuit. Nec multo pòst uxorem aliam superduxit Heraclius [f] MARTINAM ex sorore & Martino neptim, Ind. II. anno DCXIV. quas quidem iniit nuptias, ejusmodi proximis affinitatibus Ecclesiæ Canonibus refragantibus, ipsoque contradicendente Sergio Patriarcha. Unde quidam divino id ascripsere Numini, quòd eorum plerique qui ex nefasto contubernio nati sunt liberi, divinarum legum contemptus pœnam luisse dicantur, cùm ii nati sint distorti vel corpore luxati. Hanc perinde à Patriarcha coronari curavit.

[c] Theoph. p. 250. Cedr. p. 407. Zonar. p. 66. Diac. l. 18. p. 531. Ioel, &c. Isidor. Pacensis in Chron. æra 648.
[d] Niceph. CP. p. 18. Cedr. p. 408.
[e] Chr. Al. p. 878.
[f] Niceph. p. 40. Theoph. p. 251. Cedren. p. 418. Diac. l. 18. p. 534. Aimoin. l. 4. hist. c. 22. Albufarag. p. 110
[g] Niceph. p. 40.

Liberi Heraclii Augusti ex Eudocia I. *uxore.*

IV. HERACLIUS Junior Imperator.

IV. EPIPHANIA, [a] quæ EUDOCIA dicta est, [b] nata VII. Julii Indict. XIV. anno DCXI. & XV. Augusti baptizata; demum in Palatino S. Stephani oratorio coronâ donatur IV. proximi Octobris. [c] Hanc despondit pater an. DCXXV. ZEBELI Chazarorum principi, à quo non modica in bellis suis obtinuerat auxilia. Sed cùm ad eum deduceretur, nuntiata in itinere Zebelis morte, Constantinopolim reversa est.

[a] Chr. Al. p. 878. Theoph. p. 250. Diac. l. 18. p. 533.
[b] Chr. Al. Theoph.
[c] Niceph. p. 46. 65. 74. Elmacin. l. 1. hist. Sarac. p. 15.

Liberi Heraclii ex Martina altera uxore.

IV. [a] CONSTANTINUS, anno Heraclii V. Chr. DCXV. natus, & in templo Blachernarum à Sergio Patriarcha baptizatus, sequenti demum à patre Cæsaris dignitate ornatur: eo superstite obiisse par est credere, siquidem nulla illius postmodum occurrit apud scriptores mentio, nisi idem sit cum eo qui

[a] Theoph. p. 252. Cedr. p. 408. Diac. p. 534. Anast. p. 89.

IV. [a] FLAVIUS à quibusdam appellatur, Zonaræ FABIUS dictus, à quo cum Heracleona perperam etiam confunditur. [b] Is porrò natus est collo ita dissoluto, ut aliò torqueri non posset. Hunc primum ex Martinæ liberis Nicephorus, ut Constantinum Theophanes faciunt, ac proinde unum eundemque esse probabile est.

[a] Zonar. p. 68.
[b] Niceph. p. 40.

IV. [a] THEODOSIUS [b] à natura etiam malè acceptus, erepto audiendi sensu penitus obsurduit. Huic pater NICEN, Nicetæ Patricii consanguinei filiam uxorem dedit, quod Nicephorus CP. ad annum DCXXX. videtur referre, ex quo ante Heracleonam natum conjicio, qui eo anno, ejus ætatis nondum erat, ut conjugio necti potuerit: ac proinde Thodosius alter fuerit ex Heraclii filiis, qui cùm in Perside bellum gereret, occubuisse [c] dicuntur.

[a] Zonar. p. 72.
[b] Niceph. p. 43. 64. Manass.
[c] Niceph. p. 64.

IV. FLAVIUS HERACLEONAS, à [a] Nicephoro & Suida HERACLIUS appellatus, [b] nascitur eo anno quo pater in Persas expeditione suscepta, in Lazorum Provinciis morabatur: quod ad annum Heraclii XVI. Chr. DCXXVI. videtur referre Theophanes. Alii natum volunt anno DCXXII. [c] Hunc pater Cæsarem circa annum DCXXX. [d] deinde Imperatorem circa ann. DCXXXIX. [e] nec multo pòst Consulem appellatum, testamento denique unà cum Heraclio Constantino Imperii, quod uterque cum Martina uxore administraret, successorem dixit. [f] At Martina defuncto Heraclio conjuge, totam in se & filium imperandi auctoritatem transferre volens, Heraclium privignum veneno sustulit, atque ita Heracleonam filium solum agnosci curavit Augustum, qui haud diu partâ per nefas potitus est dignitate. [g] Quippe statim postea & matri & fi-

[a] Niceph. p. 44. Suid. Albufarag. p. 110.
[b] Niceph. p. 44.
[c] Niceph. p. 69. Suid.
[d] Niceph. p. 79.
[e] Niceph. p. 80.
[f] Niceph. p. 83.
[g] Theoph. p. 283. Cedren. p. 430. Diac. p. 583. Zonar. p. 91.

tio adempta est, & Constanti, Heraclii Constantini filio, data à Senatu, à quo etiam Martinæ lingua, Heracleonæ verò nasus truncantur, iis postmodum in exilium actis; quod circa mensem Decembrem accidisse conjectari licet, si sex menses, quot imperasse Heracleonas dicitur à Theophane & aliis, à fratris excessu putentur, qui obiit XXII. Junii anno DCXLI. [h] Alii verò opinantur sex menses putandos à morte Heraclii senioris, ità ut tota hæc tragœdia intra Julium mensem peracta sit. At cùm [i] Nicephorus scribat excitatos à Valentino motus Heracleona & matre imperantibus, sub vindemiæ tempestatem, probabilius est exactum cum matre à regni gubernaculis Heracleonam sub Decembrem, vel certè proximum Januarium; siquidem menses septem regnaverit, ut habet Codex Theophanis Barberinus. Scribit porrò [k] Alfaragius Heracleonam à matre ad Imperium evectum, *Davidis novi* nomine donatum. Sed verendum ne cum Davide fratre confuderit.

[h] Petav. ad Niceph. p. 137.
[i] Niceph. p. 91.
[k] Alfarag. p. 113.

IV. [a] DAVID in Oriente natus VII. Novembris, Ind. XIV. anno DCXXX. [b] à patre, paulò antè quàm vitâ excederet, Cæsar dictus est. Eo verò mortuo, cùm Valentini, qui junioris Constantis, Heraclii Constantini filii, partibus favebat, factione exorta essent in Palatio dissidia, pax tandem cum eodem pacta est, hac adhibitâ præ cæteris conditione, ut David Cæsar coronaretur, ac TIBERIUS vocaretur.

[a] Theoph. p. 278. Cedren. p. 429. Diac. l. 18. p. 576. Anast. p. 104.
[b] Niceph. p. 81.

IV. MARINUS [a] cum fratre Cæsar appellatur à patre.

[a] Niceph. p. 80.

IV. AUGUSTINA & IV. MARTINA } paulò ante excessum patris ab eo Augustæ dicuntur.

IV. FEBRONIA, cujus memoriam agunt [a] Græci XXVIII. Octobris, quamque Heraclii Augusti filiam fuisse tradunt Synaxaria, una fortè ex duabus ejusdem Imperatoris filiabus fuit, quas patre in expeditione Persica agente mortuas ait [b] Nicephorus CP. circa annum DCXXXII.

[a] Menæa & Menolog.
[b] Niceph. p. 64.

IV. N. filia altera ex iis quæ superstite patre obierunt. [a] Toto verò cælo errant, qui haud perpensa temporum ratione, Bertam Pipini Regis Francorum uxorem, filiam fuisse Heraclii volunt.

[a] Cuspin. Brusch. de Monast. Germ. p. 15.

IV. [a] JOANNES, *cognomento* ATHALARICUS, *Heraclii Imperatoris filius nothus, Avarum seu Hunnorum Chagano obses à patre datus est anno* DCXXVI. *à quo, cùm in eum conjurasse deprehensus esset, naribus & manibus præcisis, in Proten insulam relegatus est.*

[a] Niceph. p. 51. 76.

IV. FLAVIUS HERACLIUS, cognomento NOVUS CONSTANTINUS, in Nummis verò HERACLIUS CONSTANTINUS appellatus, [a] in Sophiarum Palatio nascitur III. Maii, Ind. XV. an. DCXII. & [b] XXII. Janu. sequentis anni à Patriarcha baptizatur, & à patre Cæsar appellatur, ac coronâ donatur. Exin I. Januarii anno DCXVII. Consul, [c] ac deinde Imperii unà cum Heracleonâ fratre successor testamento ab eo dictus est. [d] Verùm Augustâ haud diu potitus est dignitate, cùm centum & tribus diebus post parentis excessum obiisset, uti testatur Nicephorus: unde referendam constat illius mortem ad XXII. Junii, Indict. XIV. anno DCXLI. [e] Veneno extinctum novercæ & Pyrrhi Patriarchæ insidiis consentiunt scriptores, cùm in Heracleonam fratrem totam imperii auctoritatem transferre vellent. Imperavit XXVIII. annos & dimidium, initio ducto ab illius coronatione. [f] Huic pater GREGORIAM, Nicetæ Patricii Heraclii consanguinei filiam despondit circa annum DCXXIX. [g] ANASTASIA nuncupatur à Cedreno, à quo in Apostolorum æde cum conjuge tumulo condita dicitur. Sed vereor ne in eo falsus sit, quòd Anastasiam, quam Constantino alteri, Pogonato scilicet, nuptam audierat, huic perperam adscripserit.

[a] Niceph. p. 12. Chr. Al. p. 879. Theoph. p. 251. Cedren. Diac. Anast.
[b] Niceph. p. 13. Chr. Al. p. 880. Georg. in vita S. Theod. Syc. n. 125. Isidor. Pacensis.
[c] Niceph. p. 83.
[d] Niceph. p. 87.
[e] Theoph. p. 275. Zonar. p. 71. Cedren. Vvarnef. l. 1. c. 51. Alfarag. p. 113.
[f] Niceph. p. 14. Zonar. p. 71.
[g] Cedr. p. 430.

Filii Heraclii junioris Augusti ex Gregoria.

V. HERACLIUS, qui & CONSTANS dictus est, Imperator.

[a] Theoph. p. 288. Diac. l. 19. p. 590. Cedren. p. 435. Zonar. p. 72.

v. [a] THEODOSIUS à fratre Constante anno regni XVIII. interfectus est, orta inter eos nescio quâ simultate, cùm paulò ante ad Diaconatus ordinem promoveri coegisset. Quod quidem fratricidium subditorum in Constantem non modo provocavit odium, sed & tanto illius mentem pavore perculit, ut oculis fratrem crimen sibi exprobrantem perpetuò obversari existimaret: cùmque nullibi tutus, urbe excedens, in Siciliam migrasset, tam atrocis sceleris pœnas tandem luit.

[a] Theoph. p. 278. Cedr. p. 429. Anast. p. 104. [b] Niceph. p. 91. [c] Niceph. p. 92. [d] Tom. 3. Concil. p. 461. ed. 1618. Anast. in Vital. Herm. Contr. n. 640. Vghell. to. 4. p. 1331. Bullar. Casin. to. 1. p. 2. [e] Theoph. Cedr. Zon. Ioel. &c. Caracc. in Neap. c. 30. §. 1. [f] Anast. in Martino PP. & in Collectan. &c. Theoph. p. 292. [g] Theoph. Cedr. Fredeg. c. 81. Vita S. Barbati Arch. Benev. apud Vghell. p. 27. [h] Theoph. p. 289. Vvarnefr. l. 5. c. 6. 7. & seqq. [i] Anast. in Vital. PP. p. 51. 52. Vita S. Barbati. [k] Theoph. p. 292. Anast. in Vital. p. 52. Cedr. Zon. Vvarnef. Regino. Herman. &c. [l] Ioel.

V. [a] FLAVIUS HERACLIUS, natus VII. Novembris, Indict. XIV. anno DCXXX. baptismum excepit à Patriarcha Sergio III. Novembris anni subsequentis, Indict. V. [b] Mortuo parente, factione Valentini, plebeque id postulante, ab Heracleona patruo invito in consortium Imperii ascitus, coronatus est ab eodem Patriarcha: [c] in qua quidem solennitate CONSTANTINI nomen à populo de patris nomine ei inditum est, [d] quo donatur à Gregorio II. Papa, Anastasio, Hermanno Contracto, & aliquot aliis, atque adeò in veteribus Tabulis: licèt vulgò CONSTANS [e] à scriptoribus appelletur. Monothelitarum, avi exemplo, hæresim amplexus, Catholicis infestus fuit. [f] Martinum Papam, virum sanctissimum, & Maximum Monachum, manu linguaque truncatum, in exilium deportavit. [g] Inito cum Saracenis prælio superatus est anno DCLIV. [h] deinde ex fratris Theodosii nece conscientiæ agitatus stimulis, Constantinopoli excedens, in Italiam transiit anno DCLXIII. Indict. VI. Romamque pervenit V. Julii, Imperii sedem eò translaturus, [i] ubi à Longobardis variis cladibus attritus, expilatis furore barbarico Romæ sacris ædibus, in Siciliam proximo anno transmisit; & cùm evocatis Constantinopoli uxore & liberis, Syracusis per sex annos hæsisset, [k] in balneo à suis interfectus est XV. Julii anno DCLXVIII. Indict. XI. [l] anno imperii XXVII. Uxoris nomen à scriptoribus non est proditum, quod sciam.

Filii Constantis Imperatoris.

VI. CONSTANTINUS Pogonatus, Imperator.

[a] Theoph. p. 293. Anast. hist. Eccl. p. 111. [b] Anast. in S. Agath. p. 53. Syn. 6. œcumen. act. 1. p. 15. 18. 20 24. ed. 1618. [c] Theoph. p. 300. Cedr. p. 440. [d] Theoph. p. 293. Cedren. p. 436. Diac. p. 605. Anast. p. 114.

VI. HERACLIUS & VI. TIBERIUS } [a] à fratre Constantino in Imperii communionem primùm asciti, diademate tamen haud donati sunt; unde ut Augusti à plebe minimè agnoscebantur, licèt eorum nomina in [b] actis publicis cum suo inscribi, atque adeò in iis Imperatores appellari pateretur Constantinus. Verùm ademptâ à fratre postmodùm eâ dignitate, à rerum publicarum administratione submoti sunt; quod [c] Theophanes & alii ad annum XIII. Constantini, Christi DCLXXXI. referunt. [d] Narrant iidem scriptores, anno primo Constantini Thematis Orientalium milites Chrysopolim accessisse, instititisseque ut Heraclius & Tiberius à fratre Augusti dicerentur, qui eorum delusus consiliis, captis seditionis auctoribus, fratribus nares præciderit. Quæ quidem si vera sunt, uno eodemque anno acta par est credere; quod tamen secùs videtur se habere, siquidem verum sit ademptam demùm iis reipublicæ administrationem anno XIII. Constantini.

[a] Theoph. p. 291. Anast. in Adeodato p. 52. [b] Ioel. [c] Anast. in S. Agath. p. 54. Conc. VI. œcum. Niceph. p. 109. Theoph. &c. [d] Niceph. p. 109. Anast. in Ioan. V. p. 58. Const. de admin. imp. c. 21. Theoph. p. 311. Zon. Cedr. &c. [e] Niceph. p. 147. Theoph. p. 318. Cedren. p. 442. Diac. p. 612. 628.

VI. [a] FLAVIUS CONSTANTINUS imperium excepit post extinctum parentem, cujus mortem ulturus, in Siciliam cum copiis navalibus transmisit, & Mizizium, seu Mezzetium, uti appellatur ab Anastasio, illius auctorem, qui tyrannidem invaserat, interfecit. [b] BARBATI cognomen adeptus est, ex eo quòd cùm susceptâ istâ expeditione imberbis tum esset, postmodùm Constantinopolim redux barbatus conspectus sit. [c] Catholicam fidem, proscriptâ Monothelitarum hæresi, quæ ab Heraclio obtinuerat, rursum invexit, coactâ œcumenicâ Constantinopoli Synodo anno DCLXXX. Vario successu pugnavit cum Saracenis, qui urbem etiam obsidione cinxere. [d] Obiit ineunte Septembri anno DCLXXXV. Imperii XVII. Ejus corpus in æde Apostolorum conditum est. [e] Uxorem duxerat ANASTASIAM, quam ut puellulam flagris cædi jussit Justinianus filius, cui illa superstes fuit.

Filii Constantini Barbati ex Anastasia.

VII. JUSTINIANUS Imperator.

VII. HERACLIUS, cujus ut & fratris capillorum mallones ad Benedictum II. PP. transmisit Constantinus pater, ut hoc pacto eorum adoptitius ac spiritualis pater fieret.

Anast. in Bened. II. p. 57.

VII. FLAVIUS JUSTINIANUS, cognomento RHINOTMETUS, quòd naso truncatus fuerit, uti mox dicetur, [a] à patre in imperii consortium adscitus est an. DCLXXXI. Heraclio & Tiberio fratribus in ordinem actis. [b] Annum XVI. ætatis attigerat, cùm in solidum adeptus est imperium post patris mortem; quod quidem tantâ levitate ac impotentiâ rexit, ut à Bulgaris ac Saracenis non semel profligatus, [c] etiam crudelitate ac rapacitate in subditos sæviret, à quibus demum appellatus est Imperator [d] LEONTIUS Patricius Copiarum Dux, qui comprehensum Justinianum naso mutilatum in Chersonam relegavit, anno DCXCV. [e] Tertio verò pòst anno TIBERIUS APSIMARUS ab exercitu Imperator perinde creatus, captum Leontium pari ac Justinianum hic affecerat nasi clade deformem redditum, in Monasterio Delmati inclusit. Regnavit iste annos VII. & usque ad annum DCCV. quo post decennale exilium imperium rursum recepit Justinianus, Terbelis Bulgarorum Regis auxilio, cum quo Urbe obsessâ, per aquæductus cuniculos hanc ingressus, Leontium & Apsimarum per Urbem traductos in Hippodromo capite truncavit. Ad extremum Chersonitis infensus, quòd dum apud Chersonam ageret, Apsimaro eum tradere in animo habuerant, validâ in eos missâ classe omnes mactari fecit: cumque id unum ægrè ferret, quod in illa Chersonitana strage parvulorum ab cæde miles abstinuisset, ad eos jugulandos classem eò direxit. Verùm ad tam efferatam crudelitatem exhorrescens classis ipsa, BARDANEM quendam, Nicephori origine Pergameni filium, Imperatorem renuntiavit, cui PHILIPPICI nomen datum est. Is verò adscitis aliis quos Justiniano infensos noverat, ad Urbem profectus, eamque nullo obstante ingressus, Justinianum ac Tiberium filium [f] ad Damalim capite obtruncat. Quod sub finem anni DCCII. Indict. x. vel proximo ineunte accidisse colligitur ex iis quæ habet [g] Anastasius. Bis nuptias iniisse Rhinotmetum constat: sed prioris uxoris ex qua filiam procreavit, nomen ac familiam non produnt scriptores. [h] Altera fuit THEODORA, Busiri Chazarorum Chagani seu Principis filiâ, quam tum demum duxit cum in exilio agens, paulò antè quàm imperium reciperet, ad eundem Chaganum, à Chersonitarum insidiis sibi præcavens, profectus est. Verùm cùm Chaganum cum Apsimaro contra se agitare consilia accepisset, ab eo clam excedens, filiam patri remisit; [i] sed mox recuperato imperio, hac cum filio Tiberio in Urbem revocatâ, utrumque coronâ donavit. Errat [i] Codinus, qui Terbelis Bulgarorum Regis filiam facit.

[a] Theoph. p. 303. [b] Niceph. p. 111. Vvarnefr. l. 6. c. 11. [c] Theop. p. 308. Niceph. p. 112. [d] Niceph. Theoph. &c. Vvarnefr. l. 6. c. 11. 12. [e] Niceph. p. 120. &c. [f] Agatho Diac. in Epilog. de iis quæ Barda adversus VI. Synodum ausus est to. 6. Concil. Lab. p. 1403. & apud Combefis in Hist. Monothel. p. 198. [g] Anast. in Const. PP. p. 65. Herm. Contr. Baron. an. 713. n. 5. 6. [h] Niceph. p. 132. Theoph. p. 314. [i] Codin. Orig. p. 49. Anom. Collect. CP. p. 92.

Filia Justiniani ex priori conjuge.

VIII. N. filia Justiniani, [a] quam ille Terbelli Bulgarorum Regi in uxorem pactus est, vel promisit, cùm ab eo auxilium imploravit. Cùm porrò acta hæc statim post initas à Justiniano cum Theodora nuptias ex scriptoribus constet, consequens est aut ex altera natam uxore Justiniani, qui tum demùm Theodoram duxit, Apsimaro imperium obtinente: vel Bulgaro pactam aut promissam, cùm illa adhuc in cunis esset.

[a] Niceph p. 126. Zonar. p. 78. Cedr. p. 445. Diac. p. 610.

Filius Justiniani ex Theodora.

VIII. [a] TIBERIUS à patre Imperator appellatus est statim post receptam Augustam dignitatem anno DCCV. vel DCCVI. Ab eodem obviam honoris causâ missus est Constantino PP. quem Româ in Urbem evocaverat, uti narrat [b] Anastasius, à quo Tiberius Imperator nuncupatur. Interfecto patre in ecclesiam Blachernianam confugit, unde à sacra mensa, cui inhærebat, Philippici jussu avulsus, pecudis more jugulatus est, & in æde SS. Cosmæ & Damiani, quam Paulinæ appellabant, tumulo conditus. [c] Extitit postmodùm anno XXII. Leonis Isauri Pergamenus quidam, qui se Tiberium Justiniani filium mentitus est. [d] Meminit Occo nummi aurei, in quo hæc inscriptio habetur: DN. IVSTINIANVS ET TIBERIVS PP. A. quem Rhinotmeti esse, non verò Magni Justiniani, ut ille putat, prorsus existimo.

[a] Niceph. p. 133. Theoph. p. 314. Cedren. p. 446. Zonar. p. 78. Diac. l. 20 p 621. [b] Anast. in Const. [c] Theoph. p. 344. Cedren. p. 457. [d] Occo p. 585.

II. [a] GREGORIUS, seu, ut à [b] Theophane, Zonara & aliis appellatur, GREGORAS, Patricius, Heraclii Africæ Præfecti frater, Heraclii Augusti pa-

[a] Niceph. p. 4. Monthel. c 196. [b] Theoph. p. 2. 9. Leont. in vita S. 10. Eleemos.

truus, in fratris Præfectura Africæ Legati munus obiit. Huic filius fuit

[a] Niceph. p. 7. Theoph. p. 249. Cedr. Zon. &c. Menæa 28 April. Isidorus Pacensis. [b] Niceph. p. 12. [c] Niceph. p. 24. [d] Anthol. p. 294. [e] Cap. 4. 5. 14. Combefisius in 3. Auct. Bibl. Patr. p. 324.

III. [a] NICETAS Patricius, qui à patre cum ingentibus equitum turmis terrestri itinere in Phocam missus est, interim dum Heraclius Heraclii filius maritimo in eundem contenderet, pacto inter eos inito, ut qui prior pervenisset, imperium si posset arriperet. [b] Heraclius porrò Imperator appellatus, Nicetam tanquam germanum fratrem, atque imperii participem semper coluit, uti inter eos convenerat, cùm ex Africa profecti sunt. [c] Sed & equestrem ejus statuam auratam supra columnam in Foro posuit, cui inscriptionem duobus versibus comprehensam, quos legere est in [d] Anthologia, adscribi curavit. Illius non semel meminit [e] Leontius in vita S. Joannis Eleemosynarii.

Liberi Nicetæ Patricii.

[a] Niceph. p. 64.

IV. [a] N. filius, quem Patricium Heraclius Augustus dixit circa an. DCXXX.

[a] Niceph. p. 24. 64.

IV. GREGORIA, [a] HERACLIO, seu CONSTANTINO, Heraclii Imperatoris filio, statim atque ille in lucem est editus, ab eodem Augusto pacta est, quam filius demùm uxorem duxit anno DCXXX.

[a] Niceph. p. 64.

IV. [a] NICE, eodem quo soror anno, THEODOSIO, alteri ex Heraclii liberis, uxor datur.

LEO ISAURUS.

D LEONI. *Imp. habitu Consulari, cum stemmate crucigero, dextrâ volumen, sinistrâ globum crucigerum.*

VICTORIA AVGG. *Crux gradibus insistens, infrà*, CONOB.

CLEONPAMVL. *Imp. habitu Consulari, cum stemmate crucigero, dextrâ crucem.*

CONSTANTINOS S LEON O NEOS. *Constantinus cum Leone filio, uterque cum stemmate crucigero: crucicula inter utrumque.* Vide Dissertat. n. 43.

C LEONPAMVLΘ. *Ut prior, præter litteram Θ.*

Constantinus & Leo, ut in 4. absque inscriptione.

AK, *& crucicula.*

DN LEO ET CONSTANTINVS PP AVG. *Leo & Constantinus crucem geminam tenent.*

TIBI SOLI REX REGNANTIVM. *Christus in Cathedra sedens librum lævâ tenet.* Nummum hunc ex Octavio Strada descripsimus, tum ut primos aversæ partis characteres perperam legisse doceremus, cùm hosce prætulerit, IHS XPS, ut habent alii nummi passim: tum etiam Leoni perperam ab eo adscribi, cùm infensissimus imaginum hostis Christi figuram in nummis suis neutiquam exarari passus fuerit, licèt Crucis imagines Iconoclastæ omnes admiserint. Vide Dissert. n. 23. 26.

DD NN LEO S. CONST. *Leo Chazarus, & Constantinus filius à patre Imp. dictus, stantes, globos crucigeros tenent: crucicula inter utrumque.*

M, *infrà*, A, *ad latus*, ANNO, *infrà*, CON.

DN CONSTANTINVS AVG ET HIREN AV. *Constantinus & Irene mater, crucem geminam tenent.*

GLORIA IMPERII ROMANI. *Constantinus & Irene mater stantes, crucem geminam tenent.* Qui hìc exhibetur Constantini & Irenes matris nummus aureus, ex Octavio Strada desumptus est, in quo nescio an bene effictus sit filius barbatus, qui anno ætatis vigesimo, aut vigesimo primo solus, deturbata matre, imperare cœpit, ac proinde imberbis fuerit cùm mater rerum habenas tenuit: nec Constantini habitus in aversa facie est istius quo vixit seculi. Verùm quòd Constantini nomen matris præponatur nomini, cum iis quæ habet Theophanes an. 1. ejusdem Constantini congruit, scribens Constantini nomen Irenes matris nomini semper fuisse præpositum ex pacto à subditis cum matre inito. Vide præterea Ambrosium Moralem lib. 12. cap. 66.

XIII.
FAMILIA
LEONIS ISAURI AUGUSTI.

[a] Theoph. p. 317. [b] Manasses.

I. FLAVIUS LEO, [a] obscuro genere Germaniciæ, seu, ut alii volunt, Seleuciæ in Isauria natus, [b] CONON primùm nuncupatus, à Justiniano Rhinometo unà cum parentibus è natali solo Mesembriam translatus fuit, indeque in Palatium evocatus, ubi munus Spatharii obtinuit. [c] Ab Artemio seu Anastasio postmodùm Orientis Dux factus, & in Theodosium, qui tyrannidem invaserat, missus, Saracenorum, qui res Romanas turbare satagebant, suasionibus, ab Amoriensibus Imperator dictus est, ipso locum ultrò cedente Theodosio. Itaque Augustus renuntiatur, ac diademate donatur XXV. Martii anno DCCXVII. Indict. XV. [d] Saracenis, qui sub imperii initia Thraciam incursaverant, superatis, cæsoque Tiberio qui in Sicilia rebellaverat anno DCCXIX. [e] conceptam Judæo quodam auctore in sacras imagines impietatem ac rabiem exercuit anno DCCXXVI. quam cùm Gregorius II. Papa per litteras cohibere non potuisset, Leone anathemate damnato, Romam, & quidquid in Italia Græcorum erat, ab eorum avulsit imperio, iisque tributa pendere prohibuit. [f] Moritur ex intercute XVIII. Junii anno DCCXLI. Indict. IX. cùm regnasset annos XXIV. menses II. dies XXV. juxta Theophanem. [g] Uxorem duxerat, priusquam Imperium esset adeptus, MARIAM, quam XXV. Decembris anno DCCXIX. coronavit.

[c] Theoph. p. 324. 331. 332. Isidor. Pacensis in Chron. æra 758.

[d] Theoph. p. 333. Theoph. Ceram. homil. 10.

[e] Theoph. p. 338.

[f] Niceph. p. 183. Theoph. p. 346. Cedren. p. 455.

[g] Theoph. p. 335. Cedren. p. 452. Zonar. p. 83. Diac. l. 21.

Liberi Leonis Imperatoris ex Maria.

II. CONSTANTINUS, cognomento Copronymus, Imperator.

II. [a] ANNA à Leone parente nuptum data est ARTABASDO, seu ARTABASO, Thematis Armeniaci Duci, quo adjutore imperium invaserat. [b] Is Curopalates à socero dictus, eo extincto Imperatoriam dignitatem arripuit anno DCCXLI. utque Catholicorum sibi conciliaret animos, imaginum cultum restituit. [c] At cùm annos duos & menses quinque regnasset, à Copronymo comprehensus, unà cum filiis luminibus privatus est mense Novembri Indict. XII. anno Christi DCCXLIII.

[a] Niceph. p. 185. Theoph. p. 323. Diac. l. 20. 21. Anast. p. 116. [b] Theoph. p. 347. Anast. in Zach. PP. p. 78. Isidorus Pacensis æra 781. [c] Idem Anast. Baron. an. 743. n. 10. 14.

III. [a] NICEPHORUS à patre Imperator dictus est anno imperii secundo, & ab Anastasio Patriarcha coronatus, nec multò pòst unà cum patre à Copronymo excæcatus. [b] Prostat Zachariæ Papæ Epistola, quæ hisce verbis clauditur: *Data Non. Decembr. imperante Dom. piissimo Augusto Artavasdo à Deo coronato magno Imperatore anno* III. *P. C. ejus anno* III. *sed & Nicephoro magno Imperatore ejus filio anno* III. *Indict.* XIII. Ex quibus sequitur coronatum Nicephorum à patre statim post adeptam Augustam dignitatem; siquidem verum sit datam hanc epistolam anno utriusque tertio. Nec obstat quòd mense Decembri, imperante Artavasdo, exarata dicatur, qui mense Novembri in ordinem actus fuerat, ut auctor est Theophanes, quia illius depositionis nuntius nondum Romam eo die quo data est venerat. Sed pro *Ind.* XIII. restituendum XII. prorsus constat, initio scilicet sumpto à Kal. Septemb an. DCCXLIII.

[a] Niceph. p. 185. Theoph. p. 348. Diac. l. 21. p. 676. Anast. p. 140. [b] Baron. an. 743. n. 14.

III. [a] NICETAS à patre Dux Thematis Armeniaci renuntiatus, à Copronymo perinde excæcatus est.

[a] Theoph. p. 330. Niceph. p. 183. Cedr. p. 461. Diac. l. 22.

II. [a] FLAVIUS CONSTANTINUS, cognomento COPRONYMUS, [a] nascitur anno DCCXIX. [b] & sequenti renuntiatur Imperator à patre, & à Patriarcha

[a] Theoph. p. 334. [b] Niceph. p. 176. Cedren. p. 453. Suid.

S. Germano ipso Paschatis die XXV. Martii diademate donatur. Hic paternæ impietatis hæres, & sacras imagines proscripsit, & Catholicos dirè insectatus est. A Sclavis & Bulgaris Græcorum provincias infestantibus non semel profligatus, tandem pessimam efflavit animam [c] XIV. Septembris, Indict. XIV. anno DCCLXXV. cum imperasset annos XXXV. menses II. dies XXVI. [d] Constantini tumuli marmorei meminit Nicetas Paphlago in vita S. Ignatii Patriarchæ Constantinopolitani. [e] Ter nuptias iniit, ac primùm, parente superstite, anno DCCXXXIII. cum IRENE, Chazarorum Chagani filia, quæ Christiana facta, Catholicam fidem, quoad vixit, incolumem servavit. [f] Hac extinctâ, alteram nomine MARIAM superduxit, quæ quidem obiit anno DCCL. [g] Denique in tertiam conjugem EUDOCIAM sibi adjunxit, [h] quam Melissenorum familiæ affinitate junctam quidam tradidere. Hanc I. Aprilis an. DCCLXIX. coronavit conjux, cùm ex ea tum liberos tres procreasset.

[c] Theoph. p. 378. [d] Nicet. in Ignat. p. 694. ed. 1618. [e] Theoph. p. 343. Niceph. p. 180. Cedren. p. 457. Zonar. p. 86. Diac. l. 21. p. 665. Sigeb. an. 732. [f] Niceph. p. 200. [g] Theoph. p. 374. Cedr. p. 467. Diac. l. 22. Anast. p. 153. [h] Auctor inc. post Theoph. p. 441.

Filius Constantini Imp. ex Irene priore uxore.

III. LEO Imperator.

Liberi Constantini ex Eudocia tertia conjuge.

III. CHRISTOPHORUS [a] Cæsar à patre dictus est II. April. an. DCCLXIX. [b] Narrant Menæa Christophoro filio Cæsari (sed legendum ex filio nepoti) conjugio collocatam à Leone Isauro Imperatore THEODORAM, Theophili Patricii ex Theodora filiam, quam ex Monasterio, cui Rigidion nomen erat, ubi pietatis exercitiis instruenda fuerat inclusa, invitam & reluctantem eduxerat: sed Deo, quam illa voverat virginitatem, integram servari ac illibatam volente, eo ipso quo celebrabantur nuptiarum solennia die, Scytharum in Græcorum provincias nuntiata irruptione, missum continuò cum copiis Christophorum, & in prælio ab iis interfectum fuisse, priusquam sponsam attigisset; quæ hoc pacto in pristinum Monasterium secedens, in eo reliquum vitæ castè exegit, haud absque sanctitatis opinione. Theodoræ memoriam agunt Græci XXX. Dec. At cùm Christophorum oculis privatum fuisse à Constantino Irenes filio tradant scriptores, videant eruditi an hac in re fides aliqua Menæis præstanda sit.

[a] Theoph. p. 374. Zon. Cedr. &c. [b] Menæa 3. Dec.

III. [a] NICEPHORUS eodem quo frater die Cæsar à patre renuntiatur.

[a] Niceph. p. 238.

III. NICETAS [a] nascitur Ind. II. anno DCCLXIV. [b] & Nobilissimus à patre, eodem quo fratres Cæsares dicti sunt, die est appellatus.

[a] Niceph. p. 219. 238. [b] Theoph. p. 374.

III. [a] EUDOXUS, seu, uti nuncupatur à Theophane & Zonara, EUDOCIMUS, à Leone fratre Nobilissimus dictus est. [b] At cùm statim post extinctum Leonem Irene conjux & Augusta Senatores Imperii diadema in Nicephorum Copronymi filium transferre velle accepisset, comprehensus, unà cum fratribus, decisis capillis, ad Sacerdotii ordinem promotus, in Christi natalitiorum festo Eucharistiæ Sacramenta populo impertire coactus est an. DCCLXXX. [c] Postmodum eidem Nicephoro rursum diadema machinari militares copias edoctus Irenes filius Constantinus, Nicephorum oculis privari, Christophoro verò, Nicetæ, Anthimo, & Eudocimo linguas præcidi præcepit, die Sabbati, mense Augusto, Ind. XV. anno DCCLXXVII. Nec diu inultum mansit scelus: quinquennio enim exacto, ejusdem mensis, & Sabbati die, à propria matre Constantinus ipse oculis orbatus est.

[a] Theoph. p. 379. Zonar. p. 93. Cedren. Diac. Anast. [b] Theoph. p. 383. Cedr. p. 469. Diac. l. 23. Nicetas. [c] Theoph. p. 395. Cedren. p. 472. Zonar. p. 96. Diac. p. 741.

III. N. Narrant [a] Menologia Copronymi conjugi sanctam Anthusam, cùm pareret, filium & filiam in lucem edituram, ac utriusque fortunam prædixisse. Sed [b] & Menæa ANTHUSAM ipsam filiam fuisse ejusdem Copronymi volunt, quæ cùm conjugio nuncium dixisset, superstite adhuc patre, eo extincto in Homonææ Monasterium discessit, in quo castè vitam exegit. Anthusæ festum agunt Græci XII. April.

[a] Menol. Sirleti 27. Iul. [b] Menæa 12. Apr.

[a] *Tradit vetus scriptor, Grimoaldum Beneventanum Ducem,* WANTIAM, *vel* IRRIANTIAM, *Imperatoris Constantinopolitani neptem, uxorem duxisse: eamque, Francorum in provincias suas factâ irruptione, circa annum* DCCXCIII. *repudiatam Constantinopolim remisisse. Incertum verò an alicujus è Copronymi liberis filia fuerit: quod ratio temporis suadet.*

[a] Erchempert. c. 5.

III. FLAVIUS LEO,[a] cognomento CHAZARUS, propter maternam originem, [b] nascitur XXV. Januarii Ind. III. an. DCCL. & sequenti Imperator coronatur ab Anastasio Patriarcha, ipso Pentecostes festo. Extincto parente, subditorum gratiam largitionibus sibi conciliavit; sed mox Catholico, quem principio simularat, abdicato cultu, paternæ hæreseos perinde ac imperii hæredem sese palam professus est: quam viri impietatem ultum est tandem divinum Numen. Nam cùm ablatam è Sophiana æde lapillis radiantem coronam, quam Mauricius, [c] vel, ut alii volunt, Heraclius, atque adeò Constantinus M. in ea suspenderant, suo capiti imposuisset, statim erumpentibus ex eodem capite carbunculis, acuta febri correptus, vitam haud multo pòst exuit VIII. Septemb. Ind. IV. an. DCCLXXX. cùm imperasset annos IV. menses II. dies XXV. anno ætatis XXX. [d] Huic pater GISLAM, Pipini Francorum Regis filiam, per legatos in uxorem expetierat: [e] sed cùm res haud successisset, IRENEM Athenis oriundam eidem copulavit X. Decemb. Ind. VIII. an. DCCLXIX. quæ eodem, quo peractæ sunt nuptiæ, die coronam à Patriarcha excepit. Hæc, post conjugis excessum, cum filio Constantino impubere imperium per annos X. administravit, qui suæ ætatis factus, matrem in ordinem coëgit: [f] at illa comprehenso filio, oculisque privato, totam rursum imperii auctoritatem in se transtulit: [g] quam cùm possideret, à Carolo Magno Imperatore in uxorem est expetita, Jesse Ambianorum Episcopo legati munus obeunte, & ejusce rei gratiâ Constantinopolim profecto. [h] Sed ab eo consilio avocata est ab Aëtio Protospathario eunucho, cujus illa utebatur consiliis, quique Leoni fratri Imperium asserere in animo habebat. At necdum urbe excesserant Caroli legati, cùm illa à Nicephoro Generali comprehensa, imperio est exuta, & in insulam Proten, deinde in Lesbon deportata, ubi haud multo pòst fato functa est IX. Augusti, Ind. XI. anno DCCCIII. [i] Illius corpus in Monasterium, quod in Prote insula excitarat, humo condendum delatum est. [k] Fallitur Porphyrogenitus, dum Leoni Chazaria oriundam uxorem adscribit, quæ fuit patris. Error etiam irrepsit apud [l] Capaccium & Ughellum in clausula Epitaphii Cæsarii Ducis & Consulis Neapolitani, ubi *depositus* dicitur XII. *Kal. Octob. Imp. novo Constantino & Irene Aug. anno* XIII. *Ind.* XII. scribendum enim fuit *anno* IX. quo currebat Indictio XII. quique erat Constantini & Irenes imperii nonus, Christi DCCLXXXIX.

[a] Chron. Vveingart. tom. I. Canis. p. 218.
[b] Theoph. p. 357. Cedr. p. 462. Diac. p. 687. Anast. p. 144.
[c] Glycas. Const. de admin. imp. c. 13. Vita Theophanis. Theosterictus in S. Nicetan. 30.
[d] Epist. Steph. PP. tom. 3. hist. Franc. p. 762.
[e] Theoph. p. 374. Cedren. p. 467. Niceph. p. 239. Diac. p. 711. Zonar. p. 91.
[f] Theoph. p. 393.
[g] Theoph. p. 40[illegible]. Diac. l. 23. p. 75.
[h] Theoph. p. 401. Diac. p. 752. Anast. p. 163. Cedren. p. 475.
[i] Theophan. Cedren. &c.
[k] Const. de adm. imp. c. 52.
[l] Capaccius l. 1. & Vghell. in Archiep. Neapol.

Filius Leonis Imp. ex Irene.

IV. CONSTANTINUS Imperator.

IV. FLAVIUS CONSTANTINUS [a] XIV. Januarii lucem excepit, Indictione IX. anno DCCLXXI. [b] & à parente Augustus dictus ac coronatus est, ipso Paschatis die XIV. April. Ind. XIV. anno DCCLXXVI. Eo extincto, annos X. natus, matris tutelæ relictus est, quæ Imperii habenas tenuit, [c] quoad ille suæ ætatis factus, matre à rerum publicarum administratione amota Octobri mense anno DCCXC. solus cœpit imperare. [d] Quâ quidem potestate juveniliter immodicéque usus est usque in mensem Augustum Ind. V. anno DCCXCVII. quo Irenes matris & Staurarii dolo comprehensus, immaniter excæcatus est in ea Palatii parte, quam Porphyram vocabant, ubi & lucem primùm exceperat, ipso Sabbati die, quo quinquennio ante patruos luminibus orbaverat. Quidam tradunt haud multo pòst extinctum: [e] alii superstitem volunt, etiam Nicephoro imperante, à quo non secus ac mater neglectus est. Hunc, ut & matrem, ob restitutum sacrarum imaginum cultum in Concilio eorum ope Nicææ coacto an. DCCLXXXVII. commendant scriptores. [f] Constantino Caroli Francorum Regis filiam ROTRUDIM in uxorem per legatos Irene mater expetierat anno DCCLXXXI. sed verita ne Caroli affinitate fultus, potentior factus, rerum administratione ipsamet excideret, [g] MARIAM, ex Armenia oriundam, eidem in uxorem dedit anno DCCLXXXVIII. licèt in Caroli filiam propensiorem sese testatus esset Constantinus, cujus affinitatis ineundæ gratiâ complures actas ultrò citroque legationes tradunt scriptores. [h] Mariam porro S. Philareti Cappadocis ἐγγόνην, id est ex filio neptim, fuisse volunt Menæa, qui ex ea affinitate ad Consulatus dignitatem evectus postmodum fuerit, cùm ei antea vix ad vitam necessaria suppeterent. [i] Constantinus verò cùm Mariam triennio pòst repudiatam in Monasterium relegasset mense Januario Indict. III. anno DCCXCV. THEODOTAM uxoris Cubiculariam sibi in alteram conjugem adscivit, & proximo mense Augusto coronavit. Sed nuptiarum apparatus in S. Mamantis Palatio, feriâ hebdomadis quartâ demum celebratus est.

[a] Theoph. p. 375. Anast. p. 153.
[b] Theoph. 379.
[c] Theoph. p. 393.
[d] Theoph. p. 398. Manass. Glycas, &c.
[e] Zonar. p. 99. Cedren. p. 475.
[f] Theoph. p. 384. Zonar. p. 93. Annal. Franc. Poëta Sax. l. 5. Rad. de Diceto p. 603.
[g] Theoph. p. 391. Zonar. p. 94. Diac. p. 736. Chron. Fontanell. c. 15.
[h] Menæa & Menolog. 1. Decemb.
[i] Theoph. p. 396. Ignat. Episc. in vita S. Tarasii P. C. c. 7. n. 29. Theod. Stud. l. 2. ep. 181. & in vita S. Platonis n. 26.

Filia Constantini Imp. ex Maria.

v. Euphrosyne, excæcato parente, in Monasterium in Principis insula deportata est: ex quo à Michaële Balbo, qui imperium post Nicephorum excepit, abducta, eidem uxor copulata est. At Theophilus Michaëlis ex altera conjuge filius, mortuo patre, hanc rursum in idem Monasterium relegavit.

Zon. p. 113. 114. Scylitz. p. 511. Theod. Stud. l. 2. ep. 181.

Filius Constantini Imp. ex Theodata.

v. Leo natus mense Octob. anno DCCXCVI. Indict. v. anno DCCXCVI. obiit I. Maii anno DCCXCVII.

Theoph. p. 397. Cedren. p. 473.

NICEPHORUS.

... δρος βασιλευ. Νικηφόρος βασιλεύς. *Protome Imperatoris, dextrâ crucem, sinistrâ volumen tenentis.*

STAVRACIVS DESPOTE. *Protome Imperatoris, dextrâ globum crucigerum, sinistrâ volumen tenentis.*

STAURACIUS.

DN STAVRACIVS PERP AVG. *Protome Imperatoris, dextrâ globum crucigerum tenentis.*

K† ANNO. *infrà*, ROM. Ex Octavio Strada.

XIV.

FAMILIA NICEPHORI GENERALIS AUGUSTI.

I. Flavius Nicephorus [a] Seleuciâ oriundus, ærario publico præfectus, actâ in ordinem Irene Augustâ, imperatoriam dignitatem arripuit XXX. Octobr. indict. XI. an. DCCCII. [b] nec multo pòst Bardanes Patricius, cognomento Turcus, Orientis Dux, à militibus invitus ad idem fastigium evectus XIX. Julii subsequentis, eo sponte cessit. Exhinc rerum potitus Nicephorus, imperium solus administravit; homo avaritiâ, impietate ac perfidiâ à [c] scriptoribus passim infamatus. Periit in prælio contra Bulgaros XXV. Julii, indict. IV. anno DCCCXI. cum imperasset annos octo, menses totidem, & dies XXVI. Id porrò mortis genus à sancto Theodoro Studita prænuntiatum fuisse aiunt.

[a] Theoph. p. 401. Cedr. Zon. Diac. &c.
[b] Theoph. p. 405. Alfarag. p. 151.
[c] Mich. Studita in vita Theod. Theoph. p. 416. &c.

Liberi Nicephori Augusti.

II. Stauracius Imperator.

II. Procopia, uxor Michaelis Rhangabe Augusti.

[a] Theoph. p. 405. Cedren. p. 467. Diac. p. 758. Zonar. &c.
[b] Theoph. p. 416.

II. [a] FLAVIUS STAURACIUS à patre Imperator dictus, à Tarasio Patriarcha in æde Sophiana solenniter diademate donatus est mense Decembri, indictione XII. anno DCCCIII. [b] In eo prælio, quo pater extinctus est, graviter sauciatus, Adrianopolim fugâ evasit, ibique Imperator à militibus acclamatus, Constantinopolim concessit. At ingravescente in dies ex vulneribus ægritudine, cùm potiundæ diutius Augustæ dignitatis spes nulla affulgeret, nec superessent liberi, hanc in uxorem transferre statuit, quam illa Irenes exemplo administraret. Quibus compertis, Nicephorus Patriarcha & Patricii veriti ne in feminam caderet rerum administratio, Michaëli Rhangabe, qui Stauracii sororem in uxorem habebat, imperium detulere. [c] Ita Stauracius potestate exutus, in Monasterium relegatus est, & in Monachum attonsus, ubi haud multo pòst ex vulneribus vitam exuit XI. Januarii, indict. V. anno DCCCXII. cùm post patrem imperasset menses duos, & dies sex. In Monasterio, quod Braca appellabant, conditus fuit, quod ab illius sepultura Stauracii postea nomen accepit. [d] Huic THEOPHANONEM, Athenis oriundam, & Irenes Augustæ agnatam, in conjugem dederat pater, etsi per id temporis alteri nexam conjugio, quam divulsam à priori marito, duxit ille XX. Decembris, indict. I. anno DCCCVII. Obiit in eodem Bracensi Monasterio, quò cum conjuge relegata fuerat, & in eo humo condita, nullis superstitibus liberis.

[c] Theoph. p. 420.
[d] Theoph. p. 408. Anast. p. 176.

MICHAEL.

ΜΙΧΑΗΛ ΒΑCΙΛΕV. *Protome Imperatoris, dextrâ labarum, sinistrâ globum crucigerum tenentis.*

IC. XC. *Christi protome, cum libro Evangeliorum.*

ΜΙΧΑΗΛ ΒΑCΙΛΕΑ. *Protome Imperatoris, dextrâ labarum, sinistrâ globum crucigerum tenentis.*

IC. XC. *Christi protome, cum libro Evangeliorum.*

XV.

FAMILIA

MICHAELIS RHANGABE AUG.

[a] Theoph. p. 383. Anast. p. 157.

I. THEOPHYLACTUS, [a] Rhangabe filius, duodecim Ægæi pelagi insularum Drungarius, unus fuit ex imperii proceribus, qui ab Irene Augusta & Constantino filio defecere an. DCCLXV. à quibus comprehensus, positis capillis in Monasterium trusus est.

[a] Nicet. in Ignat. p. 693. ed. 1618. Codin. de Orig. p. 57. Theoph. p. 416.
[b] Theoph. p. 418. Cedren. Ignat. Diac in vita S. Niceph. n. 31.
[c] Vita Caroli M. p. 66. to. 2. hist. Franc. Annal. Franc. p. 48. 257. 258. Vita Lud. Pii p. 295. Theoph. p. 419.

II. FLAVIUS MICHAEL, RHANGABE pariter ab avo dictus, [a] Theophylacti filius, ducta in uxorem PROCOPIA Nicephori Imperatoris filia, [b] ab eo Curopalata dictus est. Cum ex prælio, in quo cæsus est socer, evasisset, ab amicis delatum imperium, primo renuit. At cùm oculos sibi evellendos à Stauracio accepisset, illud ultro arripuit, [c] Imperator acclamatus II. Octob. Ind. V. an. DCCCXI. eodemque die in æde Sophiana à Nicephoro Patriarcha coronatus. Duodecimo postmodum ejusdem mensis die uxor Augusta appellata, & corona donata est. Fuit Michaël pietate ac ingenii dotibus instructus, etsi bellicis artibus haud omnino idoneus. [d] Quæ à Nicephoro cum Carolo Magno inita vel certè cœpta fuerant fœdera, firmavit, missis ad Carolum legatis, à quo vicissim excepit.

excepit. [c] A Bulgaris prælio victus XXII. Junii an. DCCCXIII. tantum ex hac clade animi mœrorem contraxit, ut nisi obstitissent uxor ac Patricii, rerum administratione cessisset ultrò. Sed mox accepto Leonem Armenium à militibus Imperatorem fuisse acclamatum, positis postridie capillis, monachicam vestem induit, & in Monasterium Protes insulæ ad Urbem secessit XI. Julii, in quo reliquum vitæ exegit, cùm imperasset annum I. menses IX. & dies totidem. [f] Uxor tonsa pariter cum filiabus in Monasterium Phari amandata est, in quo conjugi superstes vixit, atque adeò ipsi Leoni Armenio, si qua fides [g] Leonis III. PP. epistolis.

[c] Cedren. p. 485. Ignat. Diac. Menæa 9. ian. in S. Eustathio.
[f] Nicet. in Ignat. p. 696. Theosterictus in S. Nicetan. 31.
[g] Leo III. PP. ep. 5.

Liberi Michaëlis Rhangabe Augusti ex Procopia.

III. [a] FLAVIUS THEOPHYLACTUS à patre Imperator appellatus est, & à Nicephoro Patriarcha coronatus XXV. Decembris anno DCCCXI. [b] Quo quidem tempore missos ad Carolum Imperatorem à Michaële legatos pro illius filia Theophylacto filio in uxorem expetenda tradunt scriptores. [c] Acto in ordinem parente, à Leone Armenio, virilibus exectis, in Monasterium trusus est, eique EUSTRATII nomen inditum.

[a] Theoph p. 419. Diac. l. 24. p. 777. Zonar. Auctor incert. post Theoph. p. 418.
[b] Cedren. p. 485. Zonar. p. 104.
[c] Nicet. in Ignat. p. 695.

III. [a] STAURACIUS à patre coronâ donatus est eodem quo frater tempore, obiitque eo adhuc imperante.

[a] Nicet. in Ignat. p. 695.

III. NICETAS, [a] annos decem natus, ab avo Nicephoro Augusto Icanatorum Domesticus dictus est. [b] Quadriennio post vitam monachicam amplexus, IGNATII nomen accepit. Deinde à Leone Armenio, quo sibi ille imperium tutiùs assereret, castratus, Satyri Monasterio præficitur, [c] ex quo ad Patriarchalem dignitatem, mortuo Methodio, evectus est anno DCCCXLVII. Michaële Theophili filio imperante: [d] quam cùm per annos undecim cum summa prudentia rexisset, anno demum DCCCLVIII. Bardæ Cæsaris, qui sub eodem Michaële rerum summâ potiebatur, cujusque ille nequitiis acriùs obstabat, factione, ex ea exactus est, Photio in ejus locum subrogato, qui Ignatium in Conciliabulo damnavit anno DCCCLXI. & ab Romana Sede, quòd Ignatii partes tueretur, secessit. [e] Basilio Macedone imperium demum adepto, Ignatius sedem suam recuperavit, pulso Photio, ac in ea tandem vitam finivit cum magna sanctitatis opinione an. DCCCLXXVIII. die XXIII. Octobris, quo Græci ejus memoriam celebrant. [f] Illius corpus in Satyri Monasterio humo conditum scribit Leo Grammaticus.

[a] Nicet. p. 911. Synod. VIII. p. 693. 816.
[b] Cedren. Zonar. Manass. Glyc. Syncell. in Encom. Ignat.
[c] Scyl. p. 551. Leo Gr. p. 460.
[d] Nicet. p. 691. Anast. in Nicol. PP. p. 210. 214. 215. Annal. Bertin. an. 864.
[e] Leo Gr. p. 472. Guillel. Bibl. in Adr. II. PP. p. 227. Menol. Gr.
[f] Leo Gr. p. 471.

III. GORGON, & III. THEOPHANO } cum matre in Phari Monasterium à Leone Armenio deportatæ sunt. Harum nomina prodidit [a] Nicetas Paphlago in Ignatii Vita.

[a] Nicet. in Ignat.

XVI.

FAMILIA LEONIS ARMENII AUG.

[a] Theoph. p. 395. [b] Id p. 383.

I. BARDAS Patricius, [a] unà cum cæteris copiarum ducibus à Bulgaris cæsus est anno DCCLXXVIII. Constantino Irenes filio imperante. [b] Incertum porrò an filius Bardæ Patricii, vel an idem fuerit, qui factâ in eandem Augustam & filium ejus Constantinum cum aliquot Palatinis proceribus conspiratione, in Monachum attonsus, deportatus est anno DCCLXV.

[a] Annal. Franc. an. 813. Ignat. Diac. in Vita S. Niceph. P. C. n. 31. Theoph. p. 426. [b] Ann. Fr. p. 814. [c] Mich. Stud. in vita S. Theod. Ignat. Diac. n. 81. Vita S. Theodori Grapti p. 200. Ann. Fr. n. 821. Theoph. Ceram. homil. 20. Cedr. p. 495. Leo Gr. p. 447. Zon. Ioel. Theoph. [d] Nicet. n. 46. Nicet. in Ignat. p. 694. Leo Gram. [e] Ign. Diac. n. 61. Cedr. p. 492. [f] Theoph. p. 409. [g] Cedr. p. 497. [h] Theod. Stud. l. 2. ep. 204.

II. FLAVIUS LEO Patricius, [a] Bardæ filius, ex Armenia oriundus, copiarum militarium in Oriente dux, fuso à Bulgaris Michaële Rhangabe, imperatoriam dignitatem arripuit, & à Patriarcha Nicephoro in æde Sophiana diadema excepit XI. Julii anno DCCCXIII. [b] Sequenti ad Ludovicum Pium Imperatorem, qui recèns in paternum regnum successerat, pro firmandis fœderibus legatos misit, à quo & vicissim accepit. [c] Michaëlis Balbi factione interemptus fuit in Palatio, ipsa Natalis Domini nocte, dum sacris Liturgiis interesset, anno DCCCXX. cùm imperasset annos VII. menses V. dies XIV. [d] Cadaver sacco inclusum, in Protes insulæ Monasterium humandum delatum est. [e] Uxorem duxerat THEODOSIAM, Theophanis sororem, filiam verò Arsaviri [f] Quæstoris ac Patricii, qui Imperator dictus est à militibus anno DCCCVIII. Nicephoro imperante, à quo tonsis capillis in Bithyniam relegatus est. [g] Extincto illa conjuge, in Despotarum Monasterium amandatur. [h] Huic THEODORÆ nomen tribuit Theodorus Studita.

Liberi Leonis Armenii Imp. ex Theodosia.

[a] Cedren. p. 495. Auctor incert. post Theoph. p. 441.

III. [a] SABBATIUS, vel SYMBATIUS, à patre Imperator appellatus est, quo extincto, virilibus exectis, tonsus, in Protes Monasterium delatus est. Scribit Theodorus Studita ex virilium vulnere mutum effectum.

[a] Cedr. p. 495. [b] Baron. an. 823. n. 17. [c] Cedren.

III. BASILIUS, III. GREGORIUS, & III. THEODOSIUS } [a] castrati pariter fuere ac rasi, & in Monasterium trusi. Theodosius in ipsa exsectione periit, & cum parente humo conditus fuit. [b] Scribit suprà laudatus Theodorus Basilium perinde mutum in ipsa exsectione effectum, fusis coram S. Gregorii Nazianzeni imagine precibus, linguæ usum recepisse, ac tum demum orthodoxam de imaginum cultu opinionem amplexum, ut & matrem, quæ in Monasterio reclusa vitam agebat. [c] Basilio EUSTATHII nomen etiam tribuit Cedrenus, quod ille fortè Monachus factus sortitus fuerat.

[a] Leo III. PP. epist. 4.

III. N. filia. [a] Leo III. PP. in epistola ad Carolum Magnum ex incertis Græcorum nuntiis eidem Augusto se accepisse significat, interempto Leone Armenio, unam ex illius filiabus interfectam fuisse à Procopio Michaëlis Imperatoris uxore.

Familiæ MICHAËLIS BALBI Aug. Nomiſmata.

MICHAEL BALBUS.

ΜΙΧΑΗΛ S ΘΕΟFILOS. *Protoma Impp. Michaëlis palliati, & Theophili cum loro & ſtemmatibus crucigeris.*

M XXX. NNN. Θ.

M. Θ. R. P.

M XXX. NNN. A. *cum crucicula.*

THEOPHILUS.

ΘΕΟFILOS bASI. *Imperator cum ſtemmate crucigero.*

M XXX. NNN Θ. *cum crucicula.*

ΘΕΟFIL BASIL. *Imperator cum loro, & ſtemmate criſtato, dextrâ labarum, ſiniſtrâ globum crucigerum.*

† ΘΕΟFILE AVGOVSTE SV NICAS. *In medio nummo.* Vide Diſſert. n. 41.

ΘΕΟF... bASILE. *Imperator cum ſtemmate crucigero, dextrâ crucem geminam.*

M XXX. NNN. Θ. *cum crucicula.*

ΘΕΟFILOI. *Imperator cum ſtemmate & globo crucigero.*

Idem typus & eadem inſcriptio. Ex Paulo Petavio p. 14.

ΘΕΟFILOS bASILEO. *Imperator cum ſtemmate crucigero, dextrâ geminam crucem.*

ΜΙΧΑΗΛ. S. CONSTANTIN. *Uterque Imperator, pater & filius, cum crucicula ſupra utriuſque capita.* Vide in ipſo ſtemmate, in Conſtantino.

MICHAEL.

† ΘΕΟDORA DESPVNA. *Theodora dextrâ globum cui inſiſtit crux gemina, ſiniſtrâ crucem longiorem tenent.*

ΜΙΧΑΗΛ. S. ΘΕCLA. *Michaël Imp. & Thecla ſoror cum ſtemmatibus crucigeris. Michaël globum crucigerum, Thecla verò geminam crucem dextrâ tenent.* Ex Baronio. Vide quæ obſervamus infrà in Theclæ elogio.

XVII.

FAMILIA MICHAELIS BALBI AUG.

I. FLAVIUS MICHAEL, ob linguæ vitium cognomento BALBUS, [a] Comes Excubitorum & Patricius à Leone Armenio creatus; eo, ut dictum est, interempto, Imperator appellatur. Amorio, quod oppidum Phrygiæ est, oriundus fuit, & Athinganorum ac Sabbatianorum, atque adeò Manichæorum hæresibus, quæ in iis vigebant provinciis, infectus: ex quo postmodùm rerum potitus, sacrarum imaginum atque omnem ferè Catholicum cultum proscripsit. Eo imperante Cretam insulam occupavere Saraceni circa an. DCCCXXIII. Siciliam vèrò Africani an. DCCCXXVIII. ex qua in Italiam trajicientes, Calabriam & Apuliam suo subjecere dominio. Sub hoc etiam jugum Græcorum excussit Dalmatia: & Thomas quidam tyrannidem arripuit, quem Bulgarorum ope tandem devicit Michaël. Obiit ex urinæ difficultate, seu, ut scribit Scylitzes, ex dysenteria, mense Octobri, anno DCCCXXIX. Ind. VIII. [b] cùm regnasset annos VIII. menses IX. & dies totidem. [c] Priusquam Augustam esset consecutus dignitatem, THECLAM uxorem duxerat, Centurionis, sub quo primùm militaverat, filiam, quam ille Michaëli despondit, cùm ab Athingano quodam mago accepisset aliquando Romanis imperaturum. [d] Extinctâ Theclâ, EUPHROSYNEM, quæ ferebatur esse filia Constantini Imperatoris, Irenes filii, & in Principis Monasterio vitam monachicam erat amplexa, in alteram conjugem sibi adscivit. Factæ hæ nuptiæ circa an. DCCCXXIV. procerum rogatu, à quibus juramentum exegit, ut ipso mortuo Imperatrix agnosceretur, & ex filiis unus proveheretur in Imperatorem.

[a] *Eginhard. annal. an. 821. Leo Grammat. Zonar, Scylitz. Glycas, &c. Suidas in Mich. Nicetas Paphl in S Ignat. p. 694. Mich. Studita in vita Theod. Stud. Ignat. Diac. in vita S. Niceph. P. C. n. 82. Theod Stud. in Catech. Theosterict. in S. Nicetа n. 48.*
[b] *Nicet. Paphl. Ioel.*
[c] *Zonar. p. 109.*
[d] *Scylitz. p. 109. Zonar. p. 113. Ioel.*

Liberi Michaëlis Imperatoris ex Thecla.

II. THEOPHILUS Imperator.

II. [a] HELENA, THEOPHOBO Patricio, viro natalium dignitate, & animi magnitudine percelebri, à fratre Theophilo uxor data est: trahebat enim gentis suæ originem à Persarum Regibus. Hujus gratiâ conjugii Theophilus Persicorum procerum sibi conciliavit benevolentiam, eorumque adjutus copiis militaribus, complures adeptus est victorias, Theophobo ipso ductore. [b] Cùm verò inter milites Persicos perinde ac Romanos plurimâ ob rerum præclarè gestarum gloriam auctoritate polleret Theophobus, ab iis Imperator appellatus est: sed servatâ Michaëli fide integrâ, dignitatem Augustam sibi delatam prorsus abnuit. At Theophilus, gravi tum infirmitate ac morbo jactatus, veritus ne se mortuo rursum crearetur Imperator, in carcerem primò conjectum, interfici jussit, sub ipsum vitæ suæ exitum.

[a] *Scylitz p. 523. 524.*
[b] *Leo Grammat. p. 456. Scyl. p. 529. 533. Zonar. p. 119. 121. 122.*

II. FLAVIUS THEOPHILUS, Michaëlis & Theclæ filius fuit, secundùm Zonaram & Scylitzem, qui Euphrosynen Theophili novercam nominant. Neque enim audiendus Leo Grammaticus, qui Euphrosynes filium fuisse frustra scripsit. Imperator patre superstite dictus est, quod ex Michaëlis nummo argenteo colligimus, in quo pater & filius in antica parte habitu imperatorio effinguntur, cum hoc lemmate, MIXAHL S ΘEOFILOS. In altero aureo, etsi uterque eodem perinde habitu exhibeantur Augustali, Michaël BASILEVS, Theophilus verò DESPOTHS indigitantur. [a] Is impietatis paternæ æmulus, cultores imaginum persecutus est; inprimisque Theophanem & Theodorum fratres, pietate & vitæ sanctitate præstantissimos, ignominiosè habuit. Laudatur tamen à scriptoribus, quòd juris exactor severissimus fuerit. [b] Obiit ex dysenteria XX. vel, ut alii volunt, XXX. Januarii, anno

[a] *Nicet. Paphl. Theod. Theoph. Ceram. hom. 20. Abulfarag. p. 165.*
[b] *Scyl. Zon. Ioel. Nicet. or. in fest. restit. imag. p. 724. Abulfar. p. 167.*

DCCCXLII. cùm imperasset annos XII. menses III. [c] Huic uxor fuit THEODORA, Paphlagoniâ oriunda, cujus stemma post Michaëlis familiam damus, quòd illius agnati potissimas in aula Constantinopolitana dignitates & militares præfecturas obtinuerint. [d] Celebratur maximè ab omnibus fermè scriptoribus cùm propter eximias dotes, tum quòd inter pravas conjugis in Catholicam religionem opiniones, fidei integritatem, sacrarumque cultum imaginum & conservarit, & post mariti obitum in Ecclesia Græcanica rursum restituerit. [e] Ex quo à Græcis ipsis in Ecclesiæ Canonem relata est, Sanctisque adscripta: à quibus ejus memoria & festum agitur XI. Februarii. Theodoræ nummum ex Baronio & Gretzero hîc damus.

[c] *Iidem. Leo Grammat. p. 449. Scylitz. p. 515. Zonar. p. 114. Codin. Or. p. 45.*
[d] *Theoph. Ceram. Nicetas p. 697. Nicolaus I. PP. epist. 14.*
[e] *Menæa & Menolog. Gr. 11. Feb. Vide Comment. de Theodora apud Bol. 11. Febr. p. 554.*

Liberi Theophili Imp. ex Theodora.

III. MICHAEL Imperator.

III. CONSTANTINUS, filius Theophili Imperatoris. Hujus nulla occurrit apud scriptores mentio: sed nomen descriptum legitur in Nummis aureis Theophili, ex Gazophylacio Regio depromptis; in cujus antica parte Theophilus ipse cum hisce characteribus, ΘΕΟFILO BASILEO: in postica verò duo perinde Imperatores, quorum alter pueri effigiem præfert, effinguntur, cum hacce inscriptione: MIXAHL S CONSTANTIN. id est *Michaël & Constantinus*. Ex quo quidem numismate licet conjectare, Michaëlem & Constantinum à parente superstite Imperatores dictos. Neque enim ad Constantinum Michaëlis filium is referri potest, cujus pater adhuc puer erat matris tutelæ subditus post Theophili excessum, post quem etiam nuptias iniisse constat. Incertum verò an Guillelmus Bibliothecarius tradens *natos Theodoræ* Augustæ, Theophili uxoris, *alterna regna sibi alternatim rapere machinatos*, Michaëlem & Constantinum intellexerit, quod vix crediderim, non solùm quod de bello isto civili inter Theophili filios nihil proditum sit à scriptoribus Byzantinis: sed quòd uterque, Theodorâ matre imperium administrante, intra adolescentiæ annos sub illius essent tutela, siquidem Constantinus in rerum natura tùm fuerit, quod in dubium referri potest: cùm in eo numismate, de quo mox agemus, Theodora, Michaël & Thecla tantummodo effingantur, non autem Constantinus, qui, ut simile vero est, vivere desierat, cùm illud cusum est.

Guillel. Bibl. in Hadriano PP. p. 233.

III. THECLA, [a] una cum matre Theodora & Michaële fratre aliquandiu imperium rexit, Augustæ titulo perinde donata: quod præterea docet numisma aureum, cujus meminimus, à Baronio ex Musæo Lælii Pasqualini descriptum, in cujus anticâ Theodora cum hisce characteribus, ΘΕΟDORA DESPVNA, in adversa Michaël ut puer, & Thecla ut ætate provectior effinguntur, cum hac inscriptione, MIXAHL S ΘECLA. [b] Eam esse Theophili filiam puto, quam Ludovico II. Imperatori pactam fuisse tradunt scriptores nostri: quæ quidem nuptiarum fœdera à Græcis irrita facta, belli occasionem dedere inter Græcos & Francos anno DCCCLIII. [c] Denique Michaël sui juris factus, Theclam & sorores detonsis crinibus [d] in Monasterium sanctæ Euphrosynes amandavit.

[a] *Anast. Bibl. in Præfat. ad VIII. Syn. p. 40. 601. 602. ed. 1618. Baron. an. 866. n. 19. Scylitz. p. 515. Zonar. p. 116.*
[b] *Annal. Franc. Bertin. an. 853.*
[c] *Leo Grammat. p. 461. 471. Scylitz. p. 545. Zonar.*
[d] *Codin. Orig. p. 49.*

III. ANNA,
III. ANASTASIA, &
III. PULCHERIA } unà cum Thecla sorore detonsæ, in eodem quo illa Monasterio reclusæ sunt.

III. [a] MARIA, Theophili natarum minor natu, ALEXIO cognomento MOSELI, nobili Armenio, formâ eleganti, quique generis sui splendorem à Crinitis repetebat, à patre uxor data est. Is Patricius primùm, deinde Magister, Proconsul, ac denique Cæsar à Theophilo creatus, in Longobardiam & Siciliam cum copioso exercitu missus, rem præclarè ibi gessit: ex quo conflata Alexio invidia est, isque delatus ad Imperatorem, tanquam tyrannidem cogitaret. Sed quamdiu uxor vixit, nihili fuere excitatæ in eum calumniæ, quas ut vitaret, vitam monachicam amplecti statuerat, ni obstitisset Theophilus. At uxore fatis functâ, natoque socero filio, ultrò in Monasterium concessit, quod Anthemii vocant, in quo reliquum vitæ exegit cum Theodosio Patricio fratre. Ex Alexii stirpe prodiit alter MOSELES, qui copiis præfectus sub Romano Lacapeno, in prælio contra Bulgaros, cùm ad naves fugam caperet, in mari suffo-

[a] *Leo Grammat. p. 450. Scylitz. p. 522. Zonar. p. 119.*

catus periit, ut auctor est [b] Scylitzes: cui etiam Monasterii, quod *Mosele* nomenclaturam habuit, structuram adscribit [c] Joannes Tzetzes. Nescio an ex eadem fuerit familia ISAACIUS ille Armenius, qui Italiam & Romam annis decem & octo rexit, variisque præclaris facinoribus ibi inclaruit, ut est in illius [d] epitaphio, quod legitur Ravennæ in æde S. Vitalis: qui quidem is est Isaacius Patricius Exarchus Ravennensis, qui Constante Heraclii ex filio nepote imperante, ac Theodoro Romanam obtinente Sedem, Romam ipsam ac Italiam pro eodem Constante regebat: quique Ecclesiæ thesauros expilavit, ac tandem divino percussus ictu interiit, uti refert [e] Anastasius Bibliothecarius. Ita autem concipitur.

Ἐνταῦθα κεῖται ὁ στρατηγήσας καλῶς,
δὶς ἐξ ἐνιαυτοῖς τοῖς γαληνοῖς δεσπόταις
ὁ τῆς ἁπάσης Ἀρμενίας κόσμος μέγας
τούτου θανόντος εὐκλεῶς· ἡ σύμβιος
πυκνῶς στενάζει ἀνδρὸς ἐστερημένη,
ἐν ταῖς ἀνατολαῖς ἡλίου καὶ τῇ δύσει,
Ῥώμην τε φυλάξας ἀβλαβῆ καὶ τὴν δύσιν
Ἰσαάκιος τῶν βασιλέων ὁ σύμμαχος
Ἀρμένιος γὰρ ἦν ἐκ λαμπροῦ γένους·
Σωσάννα σώφρων τρυγόνος σέμνης τρόπῳ
ἀνδρὸς λαχόντος ἐκ καμάτων εὐδοξίαν,
στρατοῦ γὰρ ἦρξε τῆς δύσεως καὶ τῆς ἕω.

III. FLAVIUS MICHAEL Porphyrogenitus, [a] cognomento EBRIOSUS, [b] ea tempestate nascitur, qua parens ab Arabibus cæsus est ac deletus; à [c] quo etiam in Ecclesia Sophiana diademate donatus, Imperator appellatus est. Cùm verò Theophilo mortuo admodum puer esset (nondum enim, ut quidam volunt, annum ætatis sextum attigerat) Theodora mater imperii administrationem excepit, [d] remque publicam virilis animi femina præclarè rexit annis XIV. [e] Sacris enim instauratis imaginibus, Methodium virum sanctissimum, Patriarcham instituit. Bogorim Bulgarorum Regem bellum in Græcos molientem absterruit, qui postmodum sororis hortatu, quæ capta bello apud Græcos, Christianos ritus susceperat, cum tota gente Christo nomen dedit. Sed tam felicem imperii statum Michaëlis vecordia, & avunculi Bardæ interpellavit ambitio. Hujus enim consilio Michaël Theodoram matrem palatio exegit, & sorores trusit in Monasterium. [f] Cui quidem illatæ à filio injuriæ haud diu superstes Theodora vitam finiit anno DCCCLVI. [g] Exhinc Michaël rerum administratione Bardæ permissâ, totum se ludis ac perpotationibus dedit. [h] Neque Cæsaris duntaxat dignitate donavit, sed eò etiam venit amentiæ, ut collegam quodammodo imperii adscisceret, pateretúrque ut in diplomatibus anni Cæsareæ Bardæ dignitatis, unà cum imperii sui annis adscriberentur, [i] ut colligitur ex charta data anno XXIV. imperii Michaëlis, & II. Bardæ Cæsaris, XV. Januar. Indict. XIV. ex qua tempus Bardæ collatæ Cæsaris dignitatis etiam docemur. At cum Bardæ potentia adeò excrevisset, ut sibi jam timeret Michaël, ejus jussu à Basilio Macedone Protostratore occisus est anno DCCCLXVI. April. I. Ind. XIV. quod quidem impium licèt perpetratum facinus, Basilio non modicam auctoritatem apud Michaëlem conciliavit: ab eo enim adoptatus, statimque pòst Imperator renuntiatus est. [k] At is de Michaëlis levitate ac inconstantia diffidens, præsertim cum remigi cuidam Basilino temulentus imperium obtulisset, obrutum vino per Palatinos Aulicos in S. Mamantis Palatio trucidavit. Actum id XXIV. Sept. I. Indict. anno Christi DCCCLXVII. auctor est [l] Nicetas Paphlago: quod alii in XXIII. Aprilis Indictionis XV. rejiciunt. Imperavit cum matre Michaël, secundùm Joëlem, annos XIV. juxta Nicetam & Codinum annos XV. & menses X. solus annos X. cum Basilio an. I. & menses IV. denique in universum totos XXV. annos. [m] Ejus cadaver postmodum humo conditum in Apostolorum æde, Leone imperante. [n] Huic mater, cùm vix adolescentiæ ætatem attigisset, EUDOCIAM, seu, ut præferunt Nicolai I. PP. Epistolæ, EUDOXIAM, Decapolitæ filiam matrimonio junxit. Celebratæ nuptiæ magno apparatu in æde S. Stephani ad Daphnen.

Filius Michaëlis Imp. ex Eudocia.

IV. CONSTANTINUS obiit sub initia imperii Basilii, qui ex illius morte haud modico dolore affectus fuit, uti tradit [a] Leo Grammaticus. Ex quo erroris convincere licet [b] Manassem & Glycam, qui Basilium adoptatum à Michaële volunt, quod is præ compotationibus liberos procreandi spem abjecisset.

[b] *Scylitz. p. 160.*
[c] *Tzetz. Chil. 9. v. 159.*
[d] *Apud Hieron. Rubeum l. 4 hist. Rav. p. 202. legitur etiam in fine Valerii Probi ed. Venet. 1525. & apud Gruterum 420. 7.*
[e] *Anast. in Theod. PP. p. 48.*

[a] *Joël.*
[b] *Leo Gr. p. 454.*
[c] *Leo Gr. p. 456. Theoph. Ceram. hom 20. orat. hist. in fest. restitut. imag. p. 725.*
[d] *Leo p. 457. Joël. Abulfar. p. 167.*
[e] *Philoth. hom. in 1 Dom. Quadr. Anast. in Nicol. I. p. 211.*
[f] *Scyl p. 545. Abulfar. p. 169.*
[g] *Nicol. PP. ep. 15. Nicet. in Ignat. p. 688. 697. Const. in Basil. c. 18. Guillel. Bibl. in Hadr. p. 226.*
[h] *Scylitz. p. 566. V. Bar. an. 867. n. 85.*
[i] *Duca della Guardia nella famiglia Gaetana.*
[k] *Ann. Fr. Bertin. Suppl. Aim. c. 22. Luithpr. l. 1. c. 2. Glaber l. 4. c. 2. Constant. in Basil. c. 22. Vita S. Nic. Stud. p. 939. Codin. orig. p. 53.*
[l] *Nicet. in S. Ign. p. 711.*
[m] *Scylitz. p. 593.*
[n] *Leo Gr. p. 457. Nicol. PP. ep. 15.*

[a] *Leo Gr. p. 472.*
[b] *Manass. Glyc.*

XVIII.

Familia THEODORÆ *Augustæ*, THEOPHILI *Imperatoris conjugis*.

MARINUS, Nobilis Paphlago. Huic uxor THEOCTISTA, cognomento FLORINA. *Scylitz. p.* 515. *Zonar. p.* 116.

BARDAS Cæsar à Basilio occisus. *Syl. Zon. Glyc. & alii.*	PETRONAS Patricius & Domesticus. *Nicetas Paphl. pag.* 696. *Scyl. p.* 542. *Zonar. p.* 115. 128. *Leo Gramm. &c.*	THEODORA Augusta, uxor THEOPHILI Imp.	SOPHIA uxor CONSTANTINI BABATZITÆ Magistri. *Scyl. p.* 545.	MARIA uxor ARSAVIRI Magistri. *Anastas. in vitis PP. p.* 210. *Scyl. p.* 545.	IRENE, SERGIO Patricio, Photii Patriarchæ CP. fratri, nupta. *Scylytz. p.* 545.

Liberi BARDÆ:

ANTIGONUS Domesticus. *Constantin. Porph. in Basilio cap.* 11. 15.	N. filia Bardæ, SYMBATIO, Logothetæ Dromi, nupta. Is soceri interitus auctor fuit. *Scyl. p.* 555. 563. 566. 569.

Sanctum NICETAM, cujus memoriam XIII. Octob. celebrant Græci, quique propter sacrarum imaginum cultum martyrio vitam exuit, ex eadem quâ Theodora Augustâ familiâ ortum tradunt Menæa.

BASILIVS
LEO
ALEXANDER
CONSTANTINVS
ROMANVS
ROMANVS LACAPENVS
BASILIVS ET CONSTANTINVS
ZOE
CONSTANTINVS
P. Giffart del et sculp

Familiæ Basilii Macedonis Imp. Nomismata.

BASILIUS.

DN BASILIVS PF PEREPTVVS. *Imp. barbatus cum camelaucio, dextrâ librum, sinistrâ globum crucigerum.*

IHS XDS REX REGNANT. *Christus sinistrâ librum.* Ex Oct. Strada.

BASIL S CONS Z O A. *Duo Impp. sedentes, unà labarum tenent.*

† BASILIVS S CONSTANTINOS EN ΘO BASILEIS POMAION. *in medio nummo.*

† BASIL C CONSTANTIN B. *Duo Impp. unà crucem tenent.*

† IHS XS REX REGNANTIVM. *Christus cum libro.* Vide Anton. Augustin. dial. 1.

† LEON BASIL CONSTAN. *Tres Impp.*

† BASIL CONSTANT S LEON EN ΘEO BASILIS ROMEON. *in medio nummo.* Vide Oct. Stradam p. 285. & Baron.

LEO.

LEON BASILEVS ROM. *Imp. cum stemmate crucigero.*

LEON EN ΘEO BASILEVS ROMEON. *in medio nummo.*

M. *ad latera & suprà, cruces, infrà*, B. *in medio nummo, infrà*, RIKM. Ex Oct. Strada p. 297.

LEωN EN Xω EVSEBHS BASILEVS RωMAIωN. *in medio nummo.*

IHSVS XRISTVS NICA. *Crux insistens gradibus.*

ALEXANDER.

LEON S ALEXANDROS. *Duo Impp. sedentes, unà labarum tenent.*

† LEON S ALEXANDROS BASIL ROMEON. *in medio nummo.*

CONSTANTINUS.

CONSTANT BASIL ROM. *Imp. sinistrâ globum crucigerum.*

† CONST EN ΘEO BASILEVS ROMEON. *in medio nummo.*

CONSTANT BASIL ROM. *Imp. cum loro seu habitu Consulari, dextrâ narthecem, sinistrâ globum crucigerum.*

† CONSTANTIN EN ΘO BASIL ROM. *in medio nummo.*

CONSTANT ET ROMAN AVGG b. *Duo Impp. unà crucem duplicem tenent.*

IHS XPS REX REGNANTIVM. *Christus cum libro Evangeliorum.* Vide Paulum Petavium p. 14.

CONST ET ROMAN b ROM. *Duo Impp. unà globum cui insistit longior crux, tenent.*

† CONST ET ROMAN EN XRIST b ROMEON. *in medio nummo.*

ROMANUS.

ROMAN BASILEVS ROM. *Imp. dextrâ narthecem, alterâ globum crucigerum.*

† RωMAN EN ΘEω BASILEVS RωMAIωN. *in medio nummo.*

ROMANUS LACAPENUS.

† ROMANO XRISTOFOR CE CONSTAN EN XMEVS EB BASIL R. *in medio nummo.*

IHSUS XRISTUS NICA. *Crux insistens gradibus.*

BASILIUS ET CONSTANTINUS.

Duo Impp. unà crucem duplicem tenent, absque inscriptione.

Christus cum libro Evangel.

BASIL. *Crux altior recruciata insistens gradibus, ad latera duæ protomæ Imperatorum.*

† BASIL S CωNSTANTINOZ EN ΘO XRISTω BAS RωMAI. *in medio nummo.*

Duæ figuræ Impp. stantes, unà labarum tenent.

IC. XC. *Christus cum libro Evangeliorum.*

ZOE.

DN ZOE FELIX AVGVSTA.

V. *cum cruce suprà, in corona quercea.* Ex Oct. Strada p. 320.

CONSTANTINUS.

CONSTANTIC ET ZOH b. *Constantinus & Zoe unà crucem duplicem tenentes.*

† CONSTANTINOC E ZOH BASILIS ROMEON. *in medio nummo.* Ex Oct. Strada p. 322.

DN ZOE ET THEODORA. *Duæ Imperatrices sedentes, prior globum crucigerum dextrâ, & crucem sinistrâ, altera globum crucigerum.*

XX. *suprà crux, infrà*, ROM. Ex Oct. Strada p. 321.

XIX.

FAMILIA
BASILII MACEDONIS IMP.

ETSI Basilium ad supremam, quam adeptus est, dignitatem unica eduxerit fortuna, non verò parentum aut familiæ splendor, cùm ex infimo ortum genere consentiant [a] scriptores ferè omnes: non defuere tamen qui Augusti donatum titulo, quò Principis virtutem ac præclaras dotes commendarent, majoremque auctoritatem conciliarent imperanti, imaginariam quandam à Tyridate Armeniorum Rege arcersivere nobilitatem, quâ tum ipse, tum posteri adeò sunt deliniti, ut tanquam veram ac legitimam haud ægrè amplexi sint. Fictitii istius stemmatis Photium Patriarcham auctorem fuisse aiunt; quod ille digesserit in Basilii favorem, cujus demereri gratiam avebat. Exhinc [b] Constantinus Porphyrogenitus, Basilii ex filio nepos, ut & Scylitzes, id in vulgus sparsere in Commentariis suis, scripsereque, nullo licèt fidei argumento, ortum Basilium ab Arsacidis, Medorum, Parthorum, ac Armeniorum Principibus familiari nomenclaturâ. Atque ut rei probabilitatem darent, ARTABANUM & CLIENEM fratrem Regio isto prognatos stemmate, atque avito exturbatos principatu, Byzantium exules pervenisse finxere, Leone M. imperante, à quo assignata fuerit iis Nicæ in Macedonia habitatio, quæ ex urbe Philippos, ac postmodum Adrianopolim translati fuerint ab Heraclio, ubi tandem, ut & posteri, domicilium statuerint. Aliquanto post tempore, Constantino, ut aiunt, cum matre Irene Imperium administrante,

[a] Nicet. in Ignat. Luith. l. 1. c. 2. Zonar. p. 131.

[b] Const. in Basil. c. 2. 3. Scylitz. p. 557.

I. MACTES quidam ex Arsacidarum perinde ortus stemmate, Constantinopolim seu legationis seu negotiorum gratiâ adiit, contractâque cum LEONE, quem genus pariter ab Arsacidis trahere perceperat, amicitiâ, alienum solum ob viri præstantiam prætulit; & acceptâ in thori consortium ejus filiâ, cum eo Adrianopolim concessit, ubi & fortunæ suæ sedem fixit. Hoc ex conjugio natus est

II. BECLAS, Basilii Imperatoris pater, fictitium prorsus nomen, & à Photio adinventum, cui nobilis quædam matrona, quæ à Magno Constantino natales suos arcessere credebatur, filiam suam nuptum dedit, ex qua liberos aliquot procreavit.

Liberi Beclæ.

III. BASILIUS Imperator.

III. [a] MARIANUS, Basilii frater, equo lapsus & pedes contortus, altero pede vermibus computrescente, obiit sub fratris imperii initium. Tradit [b] Sansovinus in Venetiæ Descriptione, Joannem Participatium, qui Venetorum principatum obtinuit anno DCCCLXXXI. Imperatoris Constantinopolitani neptem in uxorem habuisse. Utrùm verò filia fuerit Mariani, vel alicujus ex sororibus Basilii, etsi haud constet, id tamen suadere videtur tempus quo Participatius vixit.

[a] Leo Gr. p. 465.
[b] Sansovin. in Venet. l. 11. p. 179.

III. Sororum Basilii avi meminit alicubi [a] Constantinus Porphyrogenitus ex filio nepos. Memorat etiam [b] Leo Grammaticus ASSYLEONEM quendam Basilii Imperatoris patruelem.

[a] Const. in Basil. c. 5.
[b] Leo Gr. p. 470.

III. FLAVIUS BASILIUS, [a] ex capitis magnitudine cognomento CEPHALAS, cùm è Macedonia Constantinopolim venisset, Michaëli Imperatori, ob singularem in equis curandis solertiam, oblatus, ab eo [b] Protostrator primùm, deinde Cubicularius, postmodum Patricius & Magister creatur. [c] Interfecto dehinc

[a] Leo Gr. p. 460.
[b] Const. in Basil. c. 16. de admin. imp. c. 50.
[c] Const. in Basil. c. 16.

Barda Cæſare, adoptatus à Michaële, Imperator dictus, ritu ſolenni diademate donatur XXVI. Maii, ipſo Pentecoſtes feſto, anno DCCCLXVI. [d] At cùm Baſilius à Michaële inſidias ſibi parari accepiſſet, has antevertit, cæſo ipſo Auguſto XXIV. Sept. anno DCCCLXVII. quo ita ſublato, rempublicam ſolus adminiſtrare cœpit, quam deceſſoris ſocordiâ ferè collapſam in melius reſtituit. Quippe Magiſtratus viris probis commiſit, jus integerrime dici curavit, ipſeque interdum ſedit pro tribunali. Catholicam pietatem coluit inprimis: exacto Photio, Ignatium in Sedem Patriarchalem reſtituit. [e] Bellum indixit Manichæis, Chryſochire duce. Sed extincto Ignatio, Santabareni cujuſdam illuſus præſtigiis, Photium revocavit, & priſtinâ dignitate donavit: [f] quod quidem Joannis Summi Pontificis & Eccleſiæ Romanæ anathemata Baſilio concitavit. [g] Obiit tandem ex ventris profluvio, I. Martii anno DCCCLXXXVI. imperavit verò cum Michaële annum I. & menſes quatuor, ſolus annos XVIII. menſes X. dies VII. [h] Antequam Auguſti dignitatem eſſet conſecutus, MARIAM duxerat in uxorem, quam dimittere coactus eſt à Michaële, qui

Nicet. Paphl. p. 710. Scylitz. p. 566. Suppl. Aim. c. 22.
[d] *Conſt. in Baſil. c. 20. 21. 22.*
[e] *Petr. Sicul. in hiſt. Manich.*
[f] *Ioan. PP ep. 199. 250. &c.*
[g] *Gregor. in vitâ Baſil. jun. v. 2. Conſtant. Leo. Zon. Scyl. &c.*
[h] *Leo Gr p. 462. Scyl. Zonar.*

[i] Conſt. in Baſil. c. 14. Nicet. in Ignat. Vita S. Nicolai Stud. apud Bol. p. 942. Leo Gr. p. 437. 464. 468. Scylitz. p. 565. Zon. &c.
[k] Zonar.

[i] EUDOCIAM, Ingeris Logothetæ filiam, ex illuſtri Martinaciorum gente, quæque ipſius Michaëlis, etiam antequam nuptias iniiſſet, concubina fuerat, eidem copulavit. [k] Quidam ſcripſere Eudociam fuiſſe tum gravidam ex Michaële, peperiſſeque Leonem, poſtmodum Imperatorem. At Conſtantinus Porphyrogenitus, & ex eo Scylitzes ab hac calumnia videntur immunem pronuntiare, dum vitæ illius probitatem, nobilitatem generis, formæque elegantiam multis prædicant. In Codice Gregorii Nazianzeni venerandæ antiquitatis CLIV. Bibliothecæ Regiæ, præfigitur tabella, in qua Eudocia paulò altiùs educta, eodem quo Imperatores ipſi habitu exornata effingitur, ſceptrum cui flos neſcio quis imminet, dextrâ, globum ſiniſtrâ tenens: lorum auratum, ac margaritis diſtinctùm, tunicæ purpureæ affuſum, ſiniſtram ambit; unde etiam docemur Auguſtarum, atque adeò nobilium feminarum, ſolennes habitus ac veſtes eâ perinde tempeſtate non diſcrepaſſe à conjugum veſtibus, quibus ſcilicet lorum deferre jus erat, uti monuimus in Diſſert. de Numiſm. Impp. CP. n. VIII. Calceis rubei coloris, & margaritis adornatis pedes induuntur. Supra capût deſcripti ſunt hi characteres, ΕΥΔΟΚΙΑ ΑΥΓΟΥΣΤΑ. ad utrumque latus Leo & Alexander imberbes, eodem uterque habitu, dextrâ pectori admotâ, globum dextrâ tenent. Horum capita ſeu frontem circulus aureus vice diadematis ambit. Supra Leonis caput hi characteres exarantur: ΛΕΩΝ ΔΕϹΠΟΤΗϹ. Alexandri verò, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟϹ. in imaginis limbo literis majuſculis deſcribuntur hi verſus Iambici:

> Εγκλημάτουσαν ἄμπελόν σε τῦ κράτους,
> Βότρυς φέρουσαν τὰς γαληνοὺς Δεσπότας,
> Βασίλειος πρέσβυς Ῥωμαίων ἄναξ,
> Μεθ' ὧν περιλάμπεις Εὐδοκία φωσφόρος.

Paginas duas alteras illuſtrat Crux major aurea, cum hac inſcriptione, IC XC NIKA. In quarta denique effingitur Baſilius ipſe, cum Heliæ ad dextram, & Gabrielis Archangeli ad ſiniſtram imaginibus, uti [l] alibi obſervamus. Priorem tabellam præclaræ omnino antiquitatis, ipſo nempe Baſilio imperante exaratam, hîc delineari curavimus: Baſilii verò imaginem omittimus, quòd prorſus evanida ac ferè deleta ſit.

[l] In CP ubi de æde S. Eliæ.

Filius Baſilii Imp. ex Maria priore conjuge.

[a] Greg. in vita S. Baſil. jun. n. 2. Ioannes VIII. PP. ep. 199. VIII Syn. act. 8. Petrus Sicul. Conſt. in Baſil. c. 16. Scyl. p. 569. Zonar. p. 135.
[b] Conſt. c. 33. Scylitz. p. 573.
[c] Nicet. in Ignat. Scylitz. p. 590.
[d] Ann. Fr. Bertin. an. 869. Contin. Aimoini c. 22. Anaſt. in acta VIII. Synod.

IV. CONSTANTINUS, Baſilii filius fuit primogenitus. [a] Hunc pater primo imperii anno, Chriſti DCCCLXVIII. Imperatorem appellavit, hoc potiſſimùm conſilio, ut familiæ ſuæ aſſereret principatum, & ab eo invadendo magnatum animos avocaret; quo & poſtea Leonem & Alexandrum filios ſecundogenitos in ipſa pueritia diademate donavit. [b] Patrem in ea quam adverſus Saracenos ſuſcepit expeditione comitatus eſt Conſtantinus, [c] obiitque eo ſuperſtite, paulò antequam Photius Patriarchalem Sedem recuperaſſet, anno Chriſti DCCCLXXIX. magno parenti relicto ſui deſiderio. Natum ex primo Baſilii conjugio vel ex eo conſtat, quòd arma militaria induerat ante annum DCCCLXXIX. cùm præterea Leonem primum ex Eudociæ filiis fuiſſe tradant ſcriptores. [d] Proinde ille eſt Baſilii filius, cui Ludovicus II. Imperator Occidentis HERMENGARDEM filiam uxorem dare decreverat, quo nomine Legatos anno DCCCLXIX. Conſtantinopolim miſſos à Ludovico iidem narrant. Sed hæc Ludovici conſilia effectu caruere, licèt ſponſalia celebrata commemorent Aimoini Continuator, & Annales Francorum Bertiniani. Nupſit verò Hermengardis Boſoni Comiti, poſtmodum Provinciæ Regi.

Liberi Baſilii Imperatoris ex Eudocia altera conjuge.

IV. LEO Imperator.

[a] Conſt. in Baſil. c. 16. Scylitz. p. 569.
[b] Apud Harmenop. p. 6.
[c] Gruter. 1161.
[d] Ioel. Vulc. ad Conſt. Them.

IV. ALEXANDER, tertius Baſilii filius, à patre [a] Imperator dictus, diademate donatus eſt anno Imperii tertio: quam dignitatem poſt illius exceſſum etiam obtinuit unà cum Leone fratre: quod docent Leonis nomiſmata, ejuſdemque [b] Conſtitutiones aliquot, & [c] vetus Inſcriptio exarata anno Mundi MMMMMMCCCCVI. qui eſt Chriſti DCCCXCVIII. Extincto Leone, filii Conſtantini, adhuc infantis, tutelam, fratris rogatu excepit: [d] quâ tum tempeſtate annum ætatis vigeſimum attigerat. Rempublicam magna cum ſocordia geſſit, libidini ac crapulæ impensè addictus, ex qua tandem periit, multo per nares & pudenda rejecto ſanguine, cùm hauſto largiùs mero, equeſtri pilâ

ſe vehementiùs agitaſſet, [e] VII. Junii anno DCCCCXII. [f] imperii anno primo, & die XIX. [g] in eodem quo pater tumulo conditus. Cùm de Alexandri nuptiis ſileant prorſus ſcriptores, jure controvertitur quod tradit [h] nuperus ſcriptor de filia Conſtantina, quam Leonis Phocæ, qui Romano imperante vixit, filio nuptam ait.

[e] Arethas Cæſar. apud Lip. to. 3. Scyl. p. 608.
[f] Leo Grammat. Vita S. Baſil. jun. n. 10. Icel.
[g] Leo Grammat.
[h] Philadelph. Mugnos. l. 4. del Theatro Geneal. Sicil.

IV. [a] STEPHANUS magno apparatu & ſolenni pompâ baptiſmum excepit in feſto Chriſti natalitio. Hunc pater adhuc puerum Eccleſiaſtico addixit ordini, ut ætate provectiorem ad Patriarchalem Sedem aliquando promoveret: quam tandem dignitatem exacto Photio obtinuit, Leone fratre imperante, per annos ſex, menſes quinque, cùm è vivis exceſſiſſet anno DCCCLXXXVIII. ex ea quæ à [b] veteri ſcriptore traditur ægritudine. Stephani memoriam ac feſtum agunt Græci XVII. Maii.

[a] Conſt. c. 26. Scylitz. p. 569. Leo Gr. p. 470. Zonar. p. 135. Erchemp. c. 52. Append. ad Conc. VIII. p. 970. Menol. Græc.
[b] Greg. in vita S. Baſil. jun. n. 2.

IV. N. N. N. N. Tradunt [a] ſcriptores Baſilio quatuor fuiſſe filios, totidemque filias, quas in ſanctæ Euphemiæ Monaſterio Sanctimoniales fecit; vel, ut videtur innuere Conſtantinus Porphyrogenitus, in Petrio, quod S. Joanni Baptiſtæ ſacrum erat.

[a] Conſt. c. 26. Scylitz p. 569. Zonar. p. 135. Codin. Or. p. 60.

IV. FLAVIUS LEO, cognomento PHILOSOPHUS, ob ſingularem in literas humaniores & Philoſophiæ ſtudia propenſionem, [a] ex Baſilii cum Eudocia conjugio natus, [b] à patre Imperator appellatur, ac diademate donatur feſto Epiphaniorum die, anno DCCCLXX. Indict. III. [c] Theodori Santabareni calumniis appetitus tanquam in parentem conſpiraſſet, carceri mancipatus eſt, è quo, Senatu intercedente, tandem eſt dimiſſus paulò ante patris obitum. Imperium rexit annos XXV. menſes duos, dies undecim, [d] cùm è vivis exceſſiſſet XI. Maii anno DCCCCXI. [e] Alii XI. Julii obiiſſe volunt. Codinus XXVII. regnaſſe annos & menſes octo tradit. Quater nuptias iniit, ac [f] primùm quidem, patre adhuc ſuperſtite, cum THEOPHANONE, Conſtantini Martinacii ex Anna uxore filiâ. Exacti nuptiarum apparatus in Magnauræ palatio, ubi tum Theophano diademate donata eſt à Baſilio. [g] Vixit illa cum conjuge per annos duodecim magnâ ſanctitatis opinione: [h] ex quà à Græcis Sanctorum catalogo adſcripta, à quibus ejus feſtum colitur XVI. Decembris. [i] Sed & Theophanonis memoriæ ædem ſacram poſtmodum erexit Leo Imperator; [k] ejuſque elogium ac panegyricum conſcripſit Nicephorus Gregoras. [l] Mortuâ Theophanone, ZOEN, Theodori Guniatzitæ, qui Tzautzæ dignitatem obtinuerat, viduam uxorem duxit. Erat illa Styliani filia, cui gener iſtius gratiâ affinitatis varias dignitates contulit, Magiſtri ſcilicet, deinde Logothetæ Dromi, ac tandem [m] Patris Imperatoris, novo & ad hanc diem inuſitato honoris titulo excogitato: cui quidem Styliano Novellæ Leonis Conſtitutiones pleræque inſcribuntur. [n] Cum Zoe, Theophanone adhuc ſuperſtite, ſtupri conſuetudinem exercuerat, quam eâ mortuâ conjugem aſſumptam, Auguſtam renuntiavit; quâ dignitate, ut & conjugio, [o] annum unum & menſes octo, ſeu, ut ſcribit Scylitzes, annum & dimidium, potita tandem obiit. [p] Exhinc tertiam ſibi Leo adjunxit conjugem EUDOCIAM ex Themate Obſequiano oriundam, inſignis formæ feminam, quam & Auguſtam perinde coronâ donavit. Hac etiam unà cum partu ex fœtu paulò pòſt extinctâ, [q] quartam uxorem duxit ZOEN CARBONOPSINAM (Zoizona dicitur [r] Luithprando) [s] ſancti Epiphanii Magni agri Abbatis ſororem, quam nato Conſtantino filio coronâ donavit, & Auguſtam dixit. [t] Ut porrò apud Græcos quartæ vetantur nuptiæ, à Nicolao Patriarcha ſacris interdictus eſt Leo. Verùm iſtud Leonis matrimonium legitimum pronuntiavit Summus Pontifex. Infamatur illa à Luithprando propter ſtupri conſuetudinem, quam poſt Leonis obitum cum Romano Lacapeno, qui poſtea imperavit, exercuit; [u] à quo deinde in ſanctæ Euphemiæ Monaſterium, tonſis capillis, relegata eſt, cùm in illius vitam conſpiraſſe fuiſſet deprehenſa.

[a] Novella Scrimgeri p. 403. Leo Gr. p. 471.
[b] VIII. Synod. p. 766. Scyl. p. 569.
[c] Conſt. c. 69. Leo Gr. Scyl. &c.
[d] Leo Gr. p. 486. Scylitz. p. 606.
[e] Zonar.
[f] Leo p. 473. Menæa 16. Dec. Chr. CP. p. 52.
[g] Leo Gr. p. 478.
[h] Menol. Gr.
[i] Scylitz. p. 599. Zon. Glyc. Codin. Orig p. 52.
[k] Allat. de Simeon. p. 107. Lambec. lib. 4. Bibl. Cæſar. p. 61.
[l] Scyl. p. 595.
[m] Meurſ. Gloſſ.
[n] Leo Gr p 478. Scylitz. p. 598.
[o] Leo Grammat.
[p] Leo Gr. p 481. Scylitz. p. 599. Zonar.
[q] Scyl. p. 600. Leo Gr. p. 481. Zonar. p. 143. Glycas. Lambec. tom. 4. Bibl. Cæſ. p. 13.
[r] Luithpr. l. 3. c. 7.
[s] Conſt. de adm. imp. c. 22.
[t] Allat. de Conc. utr. Ecc l. 2. c. 7. Eutychius Patr. Alex. in Annal.
[u] Scylitz. p. 6.8.

Filia Leonis Imp. ex Theophanone prima conjuge.

V. [a] N. filia, quæ ſtatim poſt partum obiit, ſi qua fides veteri ſcriptori inedito, & aliquot aliis ſcriptoribus.

[a] In Bibl. Regi cod. 2023. & Iul Gr. Rom. p. 103.

Filia Leonis Imp. ex Zoe altera conjuge.

V. [a] ANNA, Imperatoriâ coronâ ſtatim poſt matris obitum à patre donata.

[a] Leo p. 481. Scyl. p. 509.

Filius Leonis Imp. ex Eudocia tertia uxore.

[a] Leo Gr. p. 481. Jus Gr. Rom. p. 103.

V. [a] N. filius, unà cum matre in partu extinctus.

Liberi Leonis Imp. ex Zoe quarta uxore.

V. CONSTANTINUS PORPHYROGENITUS Imperator, de quo mox.

[a] De adm. imp. c. 26.

V. EUDOCIA. Scribit [a] Constantinus Porphyrogenitus curasse se ut Bertæ, Romani filii conjugi, Eudociæ nomen imponeretur, in aviæ & sororis, quo eæ donabantur, memoriam.

[a] Leo Gr. p. 483. Scylitz. p. 601.
[b] Chron. Floriac. to. 3. Hist. Franc. p. 355.
[c] Scyl. Leo Gr. V. Bar. an. 912. n. 6. Luith. l. 3. c. 7.
[d] Iidem.
[e] Leo Gr. p. 485. Scylitz. p. 605.
[f] Lupus Protosp.
[g] Gregor. in vita Basil. jun. n. 10.
[h] Leo Gr. p. 495. Scylitz. p. 617. Luith. l. 3. c. 8.
[i] Luith. l. 3. c. 9. Scyl. p. 635.
[k] Scyl. p. 641. Zonar. p. 157. Cedin. Or. p. 78.
[l] Joël.
[m] Anon. Barens. Lupus Protosp.
[n] Zonar. p. 155.

V. [a] FLAVIUS CONSTANTINUS, cognomento PORPHYROGENITUS, natus dicitur eâ tempestate quâ radios versus Orientem protendens Cometes conspectus est. [b] Unde eum esse licet colligere, qui apparuit anno DCCCCV. quo natus indubiè Constantinus, cùm quo excessit Alexander patruus anno DCCCCXII. septennem fuisse tradant [c] scriptores. [d] In æde Sophiana solenni ritu baptismo inauguratus est à Nicolao Patriarcha, suscipientibus eum ex sacro lavacro Alexandro patruo, Samonâ Patricio, & primoribus Senatus. [e] Exhinc à patre Imperator dictus, coronâ donatur, sacra faciente Euthymio Patriarchâ, ipso Pentecostes die, quod frustra in annum DCCCCXIII. Indict. I. rejicit [f] Lupus Protospatha, quo tum in vivis non erat parens, à quo in extremis agente Alexandro fratri commendatur, qui ejus tutelâ susceptâ, cum eo menses tredecim imperavit. [g] Post Alexandri verò interitum Nicolaus Patriarcha, Joannes Garidas Magister, & Senatus primates, quibus pupilli Principis tutelam moriens ille mandaverat, unà cum Zoe matre, quam Palatio ejecerat Alexander, ab exilio filii operâ revocata, aliquandiu imperium administrarunt: quod variis procerum imperatoriæ dignitati inhiantium factionibus, sub illius initia conflictatum est, Constantino Ducâ, Leone Phocâ, & Romano Lacapeno de eo digladiantibus. [h] Tandem Lacapenus classis Drungarius, occupato Palatio, Custos fit Imperatoris, aliis subinde dignitatibus donatus: cujus mox filiam HELENAM despondit, & in uxorem sibi adscivit Constantinus. Actis Aprili mense, quintâ Jejuniorum hebdomadâ, sponsalibus, tertiâ post Pascha feriâ uterque nuptialibus corollis redimitur à Nicolao Patriarcha anno DCCCCXII. quo tum tempore Lacapenus Βασιλεοπάτωρ, seu *Pater Imperatoris*, appellatus est. Nec multò pòst à Constantino Imperii particeps & Imperator dictus, coronatusque est XVII. seu, ut aliis placet, XXIV. Decembris eodem anno: quâ etiam dignitate donati postmodum Romani filii à parente, ut suo loco dicemus. Exinde rerum publicarum curâ omni in Romanum translatâ, quam toto ille imperii tempore, quod XXVI. annorum fuit, in se suscepit, Constantinus secessui literario vacans, librorum lectioni operam dedit, scientiasque omnes decurrit, adeò ut Arithmeticam, Musicam, Astronomiam, Geometriam & Philosophiam calluerit, Medicos etiam & historicos scriptores legerit, nihilque omiserit quod ad singularem quam adeptus est eruditionem conferre posset: cujus quidem fidem faciunt scripta ejus varia, maximéque opus illud eximium, quod ex infinitis propemodum codicibus coëgerat, in quo secundùm locos communes quidquid in iis præclarum ac notatu dignum erat, digessit: cujus quidem operis fragmenta tantùm aliquot posteris servata, maximè quæ ad Legationes, Agriculturam, & moralem Philosophiam spectant, quæque à viris nostræ ætatis in re literaria principibus sunt publicata. Neque literas humaniores duntaxat, sed & artes mechanicas decessorum incuriâ neglectas instauravit, [i] ipseque Pictoriæ ita dedit operam, ut in ea excelluerit, ut auctor est Luithprandus. Abrogatâ tandem soceri potestate, eoque ac liberis in ordinem actis, ac in monasteria trusis anno DCCCCXLIV. ipse rerum gubernationem solus excepit, quam ad vitæ usque exitum produxit per annos quindecim, [k] cùm è vivis excessisset IX. Novembris, Indict. III. anno DCCCCLIX. à Romano filio, ut quidam volunt, veneno sublatus, anno ætatis LIV. cum mensibus duobus, in eodem quo pater tumulo conditus. Imperavit cum patruo Alexandro menses tredecim, cum Zoe matre sex, vel secundùm alios, septem, cum Romano Lacapeno viginti sex, solus annos XV. & dies XIX. Ita totum imperii tempus ab Alexandri interitu annorum fuit XLVIII. & mensium aliquot. Errat porrò [l] Joël, qui LXV. ut perinde [m] auctor Chronici Barensis, qui XLVII. annos vixisse Constantinum tradunt. Uxori superstes vixit, in cujus laudem varia poëmata conscripsit, ut testatur [n] Zonaras.

Liberi Constantini Imp. ex Helena Augusta.

VI. ROMANUS, Imperator.

VI. [a] THEODORA, nupsit JOANNI TZIMISCÆ Imperatori.

VI. ROMANUS, cognomento [a] JUNIOR, seu PUER, ad avi materni discrimen: neque enim imperii administrationem suscepit puer, cùm annum ætatis vigesimum primum attigisset, quando pater obiit. [b] Ab eo Imperator dictus, & à Theophylacto Patriarcha ipso Paschatis festo diademate donatus est: quod quidem ad annum DCCCCXLVIII. videtur referre Scylitzes, ut & [c] Diploma Constantini parentis anni DCCCCLVIII. Indict. II. qui annus esse dicitur XLVII. imperii Constantini, ac decimus Romani. Unde promiscuè patet annos Imperii Constantini à patrui, non verò à patris excessu putatos. Imperium igitur adeptus, summa illud cum socordia, rerumque in ministros curâ translatâ, per annos quatuor administravit, [d] obiitque XV. Martii anno DCCCCLXIII. Indict. VI. ætatis XXIV. Imperavit annos III. menses IV. dies V. Bis nuptias iniit, [e] ac primùm cum BERTHA, [f] Hugonis Italiæ Regis ex Bæzola concubina filia notha ac illegitima; quæ Constantinopolim à Sigefrido Parmensi Episcopo deducta est sub annum DCCCCXLIII. Indict. II. Romano Lacapeno Imperii clavum adhuc obtinente, quo & nuptiæ celebratæ sunt mense Septembri, cum nedum ætatis annum XIV. attigisset Romanus. [g] EUDOXIÆ, seu, ut alii volunt, [h] EUDOCIÆ nomen eidem à Græcis impositum, in aviæ & sororis Constantini memoriam, quibus eadem fuit nomenclatura. [i] Vixit illa cum conjuge per annos quinque, obiitque intacta ac virgo, ut scribit [k] Scylitzes. [l] Exinde alia à parente circa annum DCCCCXLIX. eidem data est uxor ANASTASIA, plebeiis ac cauponibus orta parentibus, quam THEOPHANONEM appellavit: quæ post Romani excessum, Imperium per aliquot annos rexit, & Nicephoro Phocæ, qui Augustam dignitatem invaserat, postmodum nupsit, ut suo loco dicetur.

[a] Greg. in vita S. Basil. jun n. 23. Scyl p. 671. Zon. p. 169. &c.
[a] Zonar.
[b] Scylitz. p. 635. loel
[c] Camill. Peregr. Vghell. tom. 7. Ital. sacr. p. 849.
[d] Scyl. p. 645. Ioel Leo Gr. p. 07. Scylitz. p. 631.
[f] Luith. l. 4. c 6. l. 5. c. 5. 9.
[g] Luith. l. 5. c. 9.
[h] Const. de adm. imp. c 25.
[i] Luitpr. c. 9 Leo Gr Scyl. &c.
[k] Scyl. p. 637. Zonar. p. 156.
[l] Scyl. Glyc.

Liberi Romani Imp. ex Theophanone Augusta.

VII. BASILIUS Imperator, } de quibus mox.
VII. CONSTANTINUS Imperator, }

VII. THEOPHANO, quæ & STEPHANA appellatur in [a] veteri Chronico, ab Ottone I. Imperatore Occidentis, pro OTTONE filio, postmodum etiam Imperatore, in uxorem est expetita; missâ ad id sub annum DCCCCLXVIII. solenni ad Nicephorum Phocam tum Imperatorem Constantinopolitanum, qui Theophanonis matrem in conjugem sibi asciverat, legatione, cui præfuit Luithprandus Cremonensis Episcopus, [b] à quo pluribus describitur, peculiari edito Commentario. [c] Sed à Phoca repulsam passus, hanc tandem impetravit à Joanne Zimisce Imperatore, qui Phocæ successerat, à quo Ottoni etiam ultrò oblata dicitur. [d] Missi legati, qui novam sponsam deducerent, Coloniæ scilicet Archiepiscopus, ac Episcopi duo, quorum alter fuit Theodericus Metensis, Ducesque complures ac Comites. [e] Romam illa pervenit XIV. Maii in octava Paschatis anno DCCCCLXXII. [f] Perperam scripsit Ditmarus *non virginem desideratam, sed neptem suam Theophanam vocatam* misisse tum Zimiscem, ignorans fortè eum fuisse affinitatis gradum inter Theophanonem & Zimiscem, ut qui Theodoram Theophanonis amitam uxorem duxerat. Erravere porrò [g] Sigebertus, Mutius, & aliquot alii, qui filiam fuisse Phocæ putavere. Sed &, opinor, memoriâ lapsus est Leo IX. PP. in diplomate de Advocatia Monasterii S. Crucis in Werdea, quod descripsit [h] Gretzerus, qui hanc Crucem Chunrado Imperatori datam ait ab Imperatore *nomine Romano*, in ea legatione quam Constantinopolim misit, *ut filiam suam nuptum traderet ejus filio.* Hæc enim de Theophanone capienda prorsus arbitror. [i] Laudatur ab omnibus ferè Latinis scriptoribus Theophano ob miram animi sagacitatem, ac virilem prudentiam, qua usa est in rebus administrandis publicis per novennium, filio Ottone III. adhuc impubere. [k] Excessit illa è vivis XV. Junii anno Christi DCCCCXC. & in æde S. Pantaleoni sacra Coloniæ Agrippinæ humo condita est.

[a] Lambec. lib. 2. Bibl. Cæs. p. 394.
[b] Apud Canis. Baron. &c.
[c] Ditmar. &c.
[d] Hugo Flavin. in chr. p 166. Vvitik. l. 3. Vsperg. Invent. SS. à Diederico Ep. Metensi c. 2. Regin. Contin. an. 967 Albert.
[e] Chr. Hildesh. an. 972. Schaffn eod. an.
[f] Ditm. l. 2. p. 18.
[g] Sigeb. Mutius l. 15. Chron. Germ. Io. à Leid. l. 7.
[h] Gretz. in Horto S. Crucis part. 5.
[i] Ditm. l. 4. p. 37. Chron Laurish. Vita S. Adelheid. l. 1. c 5. l. 2.
[k] Ditmar. l. 4. Schaffnab.

VII. [a] ANNA lucem excepit biduo ante parentis obitum. [b] Huic frater Ba-

[a] Scylitz. p. 645.
[b] Scyl. p. 699.

filius VLADIMIRUM, seu Vludomirum, Russiæ ac Moscoviæ Principem despondit, ex qua postmodum affinitate, Russicis copiis in expeditionibus suis bellicis haud semel usus est. [c] Marito superstes aliquandiu vixit. [d] Tradunt ejusce gentis scriptores, Vladimirum filium fuisse nothum Swarolai Principis, qui Russiam fratribus ademit, & anno Mundi MMMMMMCCCCLXIX. qui est Christi DCCCCLXI. Basilii affinitatem per legatos expetiit, ductaque in uxorem sorore Annâ, conjugis suasionibus Christianam religionem amplexatum, nominatumque in baptismo BASILIUM. Addunt extinctam Annam conjugii anno XXIII. superstite marito, qui quadriennio supervixit: quod [e] Scylitzæ repugnat, qui priorem decessisse Vladimirum disertè scribit. Auctor est præterea [f] Ditmarus Annam, quam Helenam appellat, *tertio Ottoni desponsatam, sed ei fraudulentâ calliditate à Vladimiro subtractam, ejusque hortatu Christianitatis sanctæ fidem suscepisse, quam justis operibus non ornavit, ut qui fornicator esset immensus & crudelis, magnamque vim Danais mollibus ingesserit.* Subdit tribus ex ea susceptis filiis in extrema senectute obiisse Vladimirum, & Kiowiæ in Ecclesia S. Clementis Papæ juxta conjugem suam sepultum, sarcophagis eorundem in medio templi palam stantibus.

[c] Scyl. p. 719.
[d] Herberst. p. 5.
[e] Scyl. p. 719.
[f] Ditmar. l. 7. p. 104.

VII. LUITHGARDA, Theophanonis Augustæ soror, ARNULPHO Hollandiæ Comiti, Theoderici II. Comitis filio, ab Ottone II. Imperatore uxor data est, si qua fides habenda [a] scriptoribus Hollandicis, quæ in hac re sublæsta prorsus haberi debet, cùm nullum de hacce Luithgardæ cum Theophanone affinitate testimonium extet apud antiquiores.

[a] Io. à Leid l. 7. c 6. l. 1. c. 8. l. 10. c. 1. Chron. Belg. ex Bibl. Schotti an. 980. Io. Douza l 8. Annal. Holland. p. 401.

VII. BASILIUS [a] à patre Imperator dictus, coronatusque est ipso Paschatis die anno DCCCCLX. Indict. III. [b] Extincto Nicephoro Phoca, à Joanne Zimisce ejus successore unà cum fratre Constantino ad imperii consortium septennis ipse admissus est. [c] Mortuo dehinc ipso Zimisce, uterque imperium administravit, ac Basilius quidem XX. Constantinus verò XVII. annos natus. Sed omnis rei gerendæ auctoritas mansit penes Basilium; quam ille provinciam pro dignitate obiit, sustinuitque, eximiis in rebelles, maximè verò in Bulgaros, partis victoriis, quos penitus delevit, ex quo illustre [d] BULGAROCTONI cognomen est adeptus. [e] Obiit mense Decembri, Indict. IX. anno MXXV. [f] Cadaver humo conditum est in æde S. Joannis Evangelistæ in Hebdomo, [g] ex qua postea in Servatoris templum Selybriam translatum est à Michaële Palæologo, uti pluribus narrat Georgius Pachymeres. Vixit annos LXX. solusque L. regnavit. De Basilii uxore, & an reverà duxerit, silent scriptores: neque enim ausim præstare quod habetur in Bulla Adriani Papæ anno MXIV. quam edidit [h] Christophorus Gewoldus, cùm incertæ prorsus sit fidei; in qua narratur MARIAM Imperatricem Græcorum, & *Rizzwinam* Imperatricem Romanorum filias fuisse Comitis Ottonis de *Wolfartshausen*, & Justitiæ uxoris: Mariamque Cinguli B. Virginis Mariæ partem superiorem ad Andechense in Bavaria Monasterium transmisisse.

[a] Scyl. p. 641.
[b] Scylitz. p. 665. Vghell. tom. 8. Ital. sacr. p. 96.
[c] Scylitz. p. 684. Zonar. p. 172. Manass. Glyc. Vghell. tom. 5. Ital. p. 1272.
[d] Nicet. in Isaac. l. 1. n. 6. Acrop. c. 11. &c. Fragm. Histor. Aquit. to. 4. hist. Franc. p. 80.
[e] Scylitz. p 719. Romuald. an. 1024.
[f] Ioel. Scyl.
[g] Pachym. l. 2. c. 21. l. 7. c. ult.
[h] Tom. 2 Metrop. Salisb. p. 98.

VII. [a] CONSTANTINUS in Pegano palatio lucem excepit anno Christi DCCCCLXI. Indict. IV. & unà cum fratre in imperii consortium à Zimisce admissus, eo extincto Imperatoris titulum servavit, omni, ut diximus, rerum gerendarum potestate penes fratrem remanente: quo tandem mortuo, solus imperium rexit, vir nullius frugis ac socordiâ insigni. [b] Excessit XII. Novembris, seu, ut habent [c] Lupus Protospatha, & Anonymus Barensis, pridie festi S. Martini, anno MXXVIII. Indict. XII. annos natus LXVII. vel LXVIII. cùm solus tres annos mense minùs imperasset. [d] *Hadwigam* aiunt, Henrici Bavariæ Ducis, Ottonis Magni Imperatoris Occidentis fratris, filiam ab eo in uxorem expetitam; nobilemque virginem spretâ Græcanicâ affinitate nupsisse postea Burchardo Sueviæ Duci, ætatis tum provectioris, [e] quique obiit anno DCCCCLXXVIII. [f] Constantinus verò HELENAM, Alypii Patricii, viri eâ ætate ditissimi ac præpotentis, uxorem sibi adscivit.

[a] Scylitz. p. 641.
[b] Scyl. Zon. Ioel. Glyc. Codin.
[c] Lup. Protosp. Anon. Barens.
[d] Eckehard. iun. l. 1. de Cas. S. Galli c 9.
[e] Hepidan. Annal.
[f] Scylitz. p. 722. Zonar. p. 182.

Filiæ Constantini Imp. ex Helena Augusta.

VIII. [a] EUDOCIA, Constantini filia primogenita, cùm ex pestilenti papularum morbo faciem læsa esset, præ amissæ formæ tædio Sanctimonialis effecta est. [b] Haud omnino constat an ea fuerit, quam Hugo Capetus Francorum Rex pro filio Roberto, quem anno DCCCCLXXXVII. Regem coronaverat,

[a] Scylitz. p. 722. Zonar. p. 182.
[b] Gerbert. ep. 111. to. 2. hist. Franc.

naverat, in uxorem expetiisse dicitur. Extat Hugonis ad Basilium & Constantinum Imperatores eum in finem Epistola, in qua Sacrosancti Imperii filia dicitur, scripta, ut vero est simile, post solutum Roberti cum Bertha Chunradi Burgundiæ Regis filia connubium. Eudoxia videtur appellari à [c] Joanne Euchaitarum Episcopo, qui eâ, quâ illa, vixit ætate.

[c] Io. Euchaita p. 43.

VIII. ZOE Augusta,
VIII. THEODORA Augusta, } de quibus mox.

VIII. ZOE [a] triduo ante parentis Constantini obitum, ROMANO ARGYRO uxor data est, cùm priorem conjugem Helenam dimittere fuisset coactus, ut ad hanc Augustam affinitatem perveniret ac dignitatem. Intercessere præterea obices alii ex cognatione, quâ ille Zoen contingebat: quibus à Patriarcha diremptis, Argyrus Imperator dictus est ac inauguratus. Zoe verò, quam conjugi debebat, fide minùs observatâ, illicitis cum MICHAELE PAPHLAGONE sese inligavit amoribus, qui ut augustale conjugium perinde ac diadema consequeretur, ipsâ consentiente, imò instigante Zoe, [b] Romanum strangulavit XI. Aprilis anno MXXXIV. cùm is annos quinque & menses sex imperasset. Exhinc ducta in uxorem Zoe, Imperator acclamatur. At veritus ille similes insidias, & ne decessoris modo inposterum acciperetur, potestatem omnem ademit uxori, adhibitis fidissimis Eunuchis & mulieribus, à quibus observaretur. Tandem cùm insanabili laboraret morbo, & de recuperanda sanitate prorsus desperaret, abdicato Imperio, Monachi habitum sumpsit, & haud multo pòst, parricidium magno dolore detestatus, è vivis excessit X. Decembris, anno MXLI. Indict. X. cùm imperasset annos septem, menses octo. Michaëlis fratres aliquot recensent scriptores, atque in his [c] *Ioannem*, virum industrium, quique rerum summam fratre imperante ferè semper obtinuit; *Nicetam* Antiochiæ Ducem, *Constantinum* eidem urbi Præfectum, ac deinde Magnum Domesticum, denique Nobilissimum à Michaële nepote appellatum, & *Georgium* Protovestiarium, cujus meminit [d] Joannes Euchaitarum Episcopus; præterea *Mariam* sororem [e] Stephano Patricio, qui in Sicilia rem perdidit, nuptam, ex qua prodiit MICHAEL CALAPHATA, [f] à patruo Cæsaris dignitate donatus. Hunc Zoe, ad quam summa rerum post extinctum Paphlagonem reciderat, tanto se ponderi imparem sciens, in filium adoptatum, Augustum appellavit, jurejurando ab eo priùs accepto, matris illam se loco ac dominæ habiturum. Cujus oblitus pacti Michaël, Zoen amoliri cupiens, dum vulgi pertentat animos, ejus in Zoen ac Theodoram sororem accendit studia, in quas subitò translatum est imperium, cujus spes Calaphatæ cum oculis in perpetuum est erepta. [g] Id accidit sub XXI. Aprilis anno MXLII. Indict. X. Imperavit Michaël menses quatuor, dies quinque. Hunc *Epilepticum* vocat Guillielmus Apuliensis, *Catalactum* pro *Catalepticum*, non semel [h] Romualdus Salernitanus Archiepiscopus. Zoe verò imperium rursum adepta, cui, invitæ licèt, addita erat à plebe potestatis Augustæ consors Theodora, haud multo post [i] CONSTANTINUM MONOMACHUM tertium conjugem sibi adscripsit XI. Junii, eâdem Indictione, qui postridie à Patriarcha in Imperatorem coronatus est. Is postea concubinam Sclerenam palam in Palatium induxit, Augustam appellavit, & medius inter illam & Zoen sedens, in publicum processit. [k] Obiit Zoe septuagenaria annò ML. Indict. III. non verò anno MXLVIII. ut habet Romualdus: Monomachus verò anno MLIV. Indict. VIII. imperii anno XII. In Manganorum Monasterio quod construxerat, illius cadaver conditum est. Monomacho versus aliquot ἐπιταφίους dicavit [l] Joannes Euchaitarum Episcopus, qui ejus non semel meminit.

[a] Scylitz. p. 722. Zonar. Glyc. Manass. Ioel. Vghell. tom. 6. Ital. sacr. p. 133.
[b] Lup. Protosp. & Anon. Barens. an 1034. Nicet. in vita S. Philareti n. 10.
[c] Scylitz. p. 734, 736. 737. &c.
[d] Io. Euch. p. 46.
[e] Scyl. p 743.
[f] Idem p. 738.
[g] Zonar. Ioel. Guill Apul. l. 1. p 9.
[h] In Chron. MS. an. 1031. 1039.
[i] Scylitz. p. 753. Guill. Apul. l. 1. p. 9. 10.
[k] Anon. Barens. an 1031. Romuald. an. 1048.
[l] Io. Euch. p. 23. 33. 38 39 55. 56.

VIII. [a] THEODORA, cognomento PORPHYROGENITA, variantis in se fortunæ sortem experta est: hanc enim parens Imperii hæredem constituere decreverat, præteritis sororibus, Romanumque Argyrum ei in conjugem obtulerat: quod est aspernata, tum affinitatis ac cognationis quæ inter utrumque intercedebat respectu, tum quòd alteri conjugi matrimonii nexu esset jam alligatus. Argyrus verò statim postea Imperator factus, hanc in Monasterium detrusit, ubi Zoes sororis, Argyri uxoris, jussu detonsa est in Sanctimonialem sub annum MXXXI. initæ ab ea conspirationis obtentu. Acto postea in ordinem Michaële Calaphatâ, à plebe revocata est, & Augusta unà cum sorore Zoe appellata: [b] quâ dignitate per tres menses est usa, donec rerum potestas ad Monomachum Zoes conjugem devenit; quo tamen imperante Augustæ titulum servavit. Extincto denique Monomacho, tota rursum ad eam Imperii recidit auctoritas. Obiit effœta jam ætate ex

[a] Scylitz. p. 724. Zonar. p. 183.
[b] Zonar. p. 197. Io. Euchaita p. 44. 45. 51. 52. Lupus Protosp. an. 1056.

iliaco morbo [c] sub XXII. Augusti anno MLVI. Indict. IX. cùm regnasset annum unum & menses novem, seu, ut alii, menses octo & dies viginti. Scribit [d] Thevetus, nescio quo auctore, illius cadaver humatum fuisse in quodam Monasterio Montis sancti. Paulò verò antequam è vivis excederet, jamque extremum spiritum agens, Eunuchorum Palatinorum suasionibus, MICHAELEM STRATIOTICUM, Constantinopoli natum, virum ad senectam provectum, ac militaribus tantùm innutritum exercitiis, Imperatorem appellavit, qui unà cum [e] Theodora dies V. solus verò menses XI. dies XVIII. regnavit, Isaacio Comneno Imperatore à Proceribus appellato VIII. Junii anno MLVII. Indict. X. cui cessit invitus. Biennio pòst extinctum tradit [f] Lupus Protospatha, à quo *Bringa* cognomine donatur. Unde ex eadem familia natum arbitror, quâ [g] Josephus Bringa Cubiculi Imperatorii Præpositus, qui Romano Constantini filio imperante ad Imperatoriam dignitatem aspiravit.

[c] Scyl. p. 792. Zon. Codin. Orig. Anon. Barensis an. 1055.
[d] Thevet. l. 18. Geogr. c. 13.
[e] Codini catalog. Impp.
[f] Lup. Protosp. an. 1057. 1059. Romuald a 1053.
[g] Scyl. p. 645.

XX.
FAMILIA
ROMANI LACAPENI IMP.

I. THEOPHYLACTUS ABASTACTUS [a] in aula Constantinopolitana tum primùm cœpit notus haberi, ex quo Basilium Macedonem Imperatorem in prælio contra Saracenos dimicantem, ex eorum manibus eripuit: cujus officii gratiâ à Basilio multis beneficiis donatus est. Scribit [b] Luithprandus, ubi de Romano filio verba facit, ex Armenia ortum haud claris natalibus. Tradit præterea [c] Constantinus Porphyrogenitus Pancratium Taronis Principem Constantinopolim venientem, à Romano Lacapeno tum imperante Regii generis feminam expetiisse in uxorem, huicque datam Theophylacti nescio cujus sororem à Romano, cui proinde affinis illa fuit, etsi haud promptum sit quo gradu eum attigerit, definire.

[a] Leo Gr. p. 471. Codin. Or. p. 77.
[b] Luith. l. 3. c. 9.
[c] Const. de adm. imp. c. 43.

Theophylacti filius.

II. ROMANUS Imperator.

II. ROMANUS LACAPENUS seu Lecapenus, [a] à Joële ABASTACTUS etiam cognominatus, [b] præcipuis in aula magistratibus functus est, & demum Patricius, ac [c] classis Drungarius creatus. Extinctis Leone & Alexandro Augustis, cùm Leo Phocas tyrannidem meditaretur, classis, cui ipse præerat, ope adjutus, atque adeò connivente Porphyrogeniti matre, [d] Palatium invasit, factusque Magister & Magnus Hetæriarcha, Helenam filiam eidem Principi despondit, & in uxorem dedit: exhinc quâ olim Stylianus Leonis Imperatoris socer dignitate cohonestatus, Pater Imperatoris appellatur, translatâ in Christophorum filium Magni Hetæriarchæ dignitate. Deinde Cæsar XXIV. Sept. an. DCCCCXVIII. ac tandem XI. seu, ut [e] alii volunt, XVII. Decembris ejusdem anni Imperator à genero pronuntiatus, à Patriarcha Nicolao solenni ritu diademate donatur. Anno dehinc proximo THEODORAM uxorem die Hypapantes festo coronat. Mox à Constantino Christophorus filius Imperator perinde dictus XVII. Maii, & triduo pòst, die Pentecostes coronatur eodem anno. Quâ etiam Augustali dignitate filios Constantinum & Stephanum donavit, iisdem Christi Natalitio die, anno DCCCCXXVIII. coronatis. [f] Sed eò processit hominis impudentia, ut filium Christophorum Constantino in consessibus & acclamationibus publicis præponi voluerit. At extincto Christophoro, secundum à Romano locum obtinuit Constantinus, Stephano & Constantino Romani filiis prælatus, quod ex [g] Novella quadam potissimum colligitur, quæ edita dicitur anno DCCCCXXIX. Ind. II. Romano Seniore, Constantino, Stephano, & altero Constantino imperantibus. [h] Verùm Romani in Porphyrogenitum perfidiam vindicavit Deus pari in ipsummet Stephani filii impietate, qui patrem Imperio dejectum, & in Monachum detonsum, in Monasterium Protes insulæ ablegavit. Hunc Romani

[a] Joël p. 180.
[b] Leo Grammat. Scyl p. 613. Zon. p. 149.
[c] Luith. l. 3. c. 7.
[d] Leo Gr. p. 494.
[e] Codini Catalog
[f] Luith. l. 3. c. 9. Scyl. p. 626. Nov. Romani Senior.
[g] Novella Romani Senior.
[h] Luithp. l. 5. c. 5. Sylitz. p. 632.

casum ad XVI. Decembris anni DCCCCXLIV. Indict. III. Imperii XXVI. refert [i] Scylitzes. In eo Monasterio vitæ reliquum exegit Romanus, [k] licèt non omni abdicatâ recuperandæ potestatis spe, cujus irritis conatibus obstitit gener. [l] Obiit tandem XV. Julii anno DCCCCXLVIII. in Myrelæi Monasterio, quod ipse Constantinopoli condiderat, sepultus. [m] Theodora verò uxor è vivis excessit anno Christi DCCCCXXXVII. in eodem quo conjux Monasterio humo condita. Perperam scripsit [n] Sigebertus, Romanum Porphyrogeniti matrem in uxorem habuisse, cum qua stupri consuetudinem reverà exercuisse testantur Byzantini scriptores.

[i] Scyl. p. 632. [k] Leo Gr. p. 509. [l] Leo Gr. p. 510. Scyl. p. 635. [m] Leo Gr. p. 498. Scyl p. 621. Zon. p. 151. [n] an. 908.

Liberi Romani Imperatoris ex Theodora Augusta.

III. CHRISTOPHORUS Imperator, de quo mox.

III. STEPHANUS à parente unà cum Constantino fratre Imperator creatus est anno DCCCCXXVIII. necdum decennis: siquidem verum sit quod à [a] Luithprando traditur, post paterni imperii ordinationem natum, quod tamen jure controvertitur, cum quadriennio post, sub an. scilicet DCCCCXXXIV. eidem, proinde ætate provectiori, [b] ANNAM, Gavalæ filiam, in uxorem pater collocarit; quo tum tempore coronata est illa à socero in ipsis nuptialibus solennibus. [c] Is porrò cùm patrem solio deturbasset, ipse paulò pòst unà cum fratre Constantino à Porphyrogenito in convivio comprehensus XXVII. Januarii anno DCCCCXLV. ad patrem tonsâ comâ ablegatus est, à quo festivissimè utrumque exceptum narrat Luithprandus. Tradunt [d] alii Stephanum in Panormum insulam, Constantinum in Terebinthum relegatos, à Cæsareæ & Heracleæ Episcopis utrunque in Clericos attonsum. Dehinc Stephanus Proconnesum, inde Rhodum, tandem Mitylenam seu in Lesbum insulam translatus, fortunam suam generoso ferens animo, XIX. exilii anno ibidem vitam exuit ipso Sabbati sancti die. [e] Quidam à Theophanone Romani Junioris vidua extinctum tradunt, quòd fugam meditatus diceretur.

[a] Luith. l. 3. c. 5. [b] Leo Gr. p. 506. Scylitz. p. 619. [c] Luith. l. 5. c. 9. [d] Scyl. p. 634. [e] Idem 648.

IV. [a] ROMANUS, Stephani filius, Porphyrogeniti jussu castratus est.

[a] Idem 656. Zon. p. 155. Ioel.

III. CONSTANTINUS eodem quo frater die diademate donatus, unà cum eo in patrem conspiravit, ut disertè tradit [a] Luithprandus, tametsi unicum Stephanum nominent scriptores Byzantini. A Porphyrogenito perinde ac ille solio deturbatus, in Terebinthum, mox in Samothraciam relegatus est, [b] ubi fortunæ suæ vicem impatientiùs ferens, sæpius fugam molitus, anno post amissum Imperium secundo, cùm custodem suum dolo necasset, à reliquis custodibus ipse quoque est interfectus. [c] Uxorem duxerat sub an. DCCCCXXXIV. HELENAM, Adriani Patricii, nobilis Armenii, filiam: quâ extinctâ, alteram superduxit, THEOPHANONEM, quæ à Mamante, ut aiunt, genus ducebat.

[a] Luith. l. 5. c. 4. [b] Scyl. p. 634. [c] Leo Gr p. 506. Scyl. p. 626.

IV. [a] ROMANUS, Constantini filius: huic Romanus avus EUPHROSYNAM, Joannis Curcuæ Domestici, viri ob virtutem bellicam resque in Syria præclarè gestas celebratissimi, filiam, in uxorem dare in animo habuit ante annum DCCCCXLIII. Unde jure, ut diximus, in dubium venire potest, quod Luithprandus ait, Stephanum & Constantinum Romano jam Imperatore natos, qui, si id ita esset, filios conjugio aptos tum non habuissent, vix idoneæ ipsimet ad conjugium ætatis. [b] Vivebat etiamnum Romanus Joanne Zimisce imperante, quem in Russicam expeditionem secutus est.

[a] Idem p. 630. [b] Idem p. 681.

III. [a] THEOPHYLACTUS à parente sacris Ordinibus initiatus, post præcipuas in æde Sophiana obitas dignitates, tandem Patriarcha Constantinopolitanus renuntiatur, annos sexdecim vix natus, [b] II. Februarii anno Christi DCCCCXXXIII. Ex quo præterea refelli potest quod de Stephani & Constantini natalibus scripsit Luithprandus. [c] Hanc porrò dignitatem ad obitum usque obtinuit, quo in gradu flagitiosissimè vixit, Episcopatus & dignitates Ecclesiasticas pretio distrahens, ipse insano alendorum equorum studio ac venationi impensiùs deditus. Obiit XXVII. Februarii anno DCCCCLVI. Indict. XIV. cùm Sedi Patriarchali præfuisset [d] annos XXIII. dies XXV.

[a] Idem p. 624. 627. 618. Zon. Ioel. [b] Leo Gr. p. 506. Zon. p. 156. Luithpr. in legat. [c] Scyl. p. 638. [d] Ioel.

III. HELENA, CONSTANTINI Porphyrogeniti uxor.

[a] Scylitz. p. 619.

III. AGATHA, [a] LEONI Argyri filio nupta.

[a] Scyl. p. 644.
[b] Greg. in vita S. Basil. jun. n. 15.

III. N. filia Romani Lacapeni, [a] ROMANUM SARONITAM Magiſtrum in conjugem habuit; qui diſtributâ liberis ſuis omni facultate monachicam vitam amplexus eſt, Romano Juniore imperante. [b] Scribit verò auctor eidem coævus ex morbo mortuum, cùm tyrannidem meditaretur.

[a] Scylitz. p. 636. 640. 662. Zon. p. 155. 156. 171. 176. Glyc. Manaſſ. Ioel.

III. [a] BASILIUS, *Romani ex concubina Bulgara filius nothus, à Porphyrogenito caſtratus eſt, à quo poſtmodum Præpoſiti cubiculi dignitatem obtinuit. Extincto Ioanne Zimiſce, Baſilio & Conſtantino Romani Iunioris Imperatoris filiis imperium ſolertiâ ſuâ ſervavit, ſub quibus diu rerum potitus, tandem in exilium actus, opibuſque omnibus exutus eſt.*

[a] Leo Gr. p. 495. 496. 504. 505. Zonar. p. 150. Scylitz. p. 617.
[b] Luith l. 3 c. 9. Scylitz. p. 626.
[c] Leo Gr. p. 501. Scylitz. p. 628.
[d] In Chron S. Sophiæ Benevent. part. 6. c. 1. & apud Vghell. to. 8. p. 69. 698.
[e] Luithp. l. 3. c. 9. Scyl. p. 626.
[f] Zonar. p. 651. Scylitz. p. 621.
[g] Porphyr. l. 2. them. 6. Leo Gr. p. 494.
[h] Greg. in vita S. Basil. jun. n. 23.

III. CHRISTOPHORUS, Romani Lacapeni filius primogenitus, patre Cæſare creato, ipſe [a] Hetæriarchæ, quâ ille paulò antè donatus fuerat, dignitatem conſecutus, ac tandem Imperator creatus, coronatus eſt die Pentecoſtes feſto, anno DCCCCXIX. nec multo pòſt Romanus, auctâ poteſtate, ut in confeſſibus & acclamationibus publicis Porphyrogenito præferretur ſtatuit: *quod quàm indignè juſtus Iudex pertulerit*, inquit [b] Luithprandus, *ultio ſubſequens declaravit; nam poſt modicum Chriſtophorus defunctus eſt.* Chriſtophorum porrò obiiſſe tradunt [c] Leo Grammaticus & Scylitzes menſe Auguſto, Indict. IV. anno Chriſti DCCCCXXXI. At cùm in laudata Romani Senioris Novella exarata anno DCCCCXXIX. Indict. II. Chriſtophori mentio nulla fiat, potior videtur habenda fides Cedreno ſcribenti mortuum XIV. Indictione, quæ in annum DCCCCXXVI. cadit, cùm præterea tradat Luithprandus, haud multo poſt adeptam Auguſtam dignitatem obiiſſe. Sed ſcrupulum movet [d] vetus Diploma editum *Indict. I. anno quintodecimo imperii divinorum noſtrorum Romanorum Conſtantini ac Chriſtophori magnorum Imperatorum:* quæ quidem Indictio in annum DCCCCXXVIII. cadit, quo demum exeunte Stephanus & Conſtantinus in Chriſti Natalitio diademate donati ſunt: verùm hæc temporis adſcripti nota prorſus mendoſa eſt, licèt pro *Romanorum* reſtituatur *Romani*, cùm nec Indictio I. annus decimus-quintus imperii fuerit Romani Senioris, nedum Conſtantini aut Chriſtophori. Scribit denique [e] Luithprandus Romanum Seniorem in publicis proceſſibus cum Chriſtophoro filio primogenito priorem obtinuiſſe locum, Porphyrogenitum & duos alios ſubſequutos. Chriſtophorum in Myrelæi Monaſterio humatum fuiſſe tradunt ſcriptores. [f] Uxorem duxerat is SOPHIAM, [g] Nicetæ Magiſtri filiam, quæ mortuâ Theodorâ Romani Senioris uxore, Auguſta renuntiata eſt anno DCCCCXXII. [h] ſed extincto conjuge, è palatio ejecta eſt à ſocero.

Liberi Chriſtophori Imp. ex Sophia Auguſta.

[a] Conſt. Manaſſ. p. 115. 1. edit.
[b] Gregor. in vita Baſil. jun. n. 23.

IV. [a] ROMANUS, qui à quibuſdam Imperatorio titulo donatus fuiſſe dicitur, [b] patre ſuperſtite obiit.

[a] Gregor. ib. Leo p. 610. Scylitz. p. 636. Zonar. p. 155. Ioel p. 180.

IV. [a] MICHAEL, etſi veſte Imperatoria ac calceis puniceis uti ab avo indultum ei fuerit, Imperator tamen non eſt appellatus. Eo & patruis in ordinem actis, in Clericum à Porphyrogenito attonſus eſt, ablatis puniceis calceis.

IV. MARIA, nominata etiam IRENE, Petro Bulgarorum Regi ab avo uxor data eſt.

[a] Allat. in Syntagm. de Georgiis p. 363.

Floruit extremâ ac labente Græciâ [a] GEORGIUS LACAPENUS, cujus opera de Grammatica aliquot edita, & Epiſtolæ MSS. laudantur. Sed an ejuſdem gentis ac familiæ, qua Romanus Imperator, quis aſſerat?

XXI.

FAMILIA NICEPHORI PHOCÆ IMP.

I. NICEPHORUS PHOCAS, seu FOCAS, uti effert non semel [a] Luithprandus, Patricius, [b] à Basilio Macedone copiarum Dux præcipuus dictus est contra Italiam incursantes Saracenos: quibus in bellis præclaram ob crebras adeptas victorias consecutus est apud ævi sui homines commendationem, ex Italia in Siciliam, unde trajecerant, iis repulsis. [c] A Leone postmodum Basilii filio ac successore Scholarum Domesticus appellatus, cum imperio contra Bulgaros missus, hos non semel fudit: [d] exhinc Thracensi Themati Præfectus, variisque præterea functus magistratibus, pietate perinde ac rei militaris experientiâ celebratissimus, provectissimâ ætate mortuus est, relictis aliquot liberis. [e] Scribit Scylitzes Nicephorum Phocæ cognomen gessisse, quod ex majoribus quidam ob res præclarè gestas adeptus erat.

[a] Luithpr. [b] Const. in Basil. c. 50. Scyl. p. 586. [c] Leo Gr. p. 477. Scyl. p. 599. [d] Scyl. p. 597. [e] Scyl. p. 650.

Filii Nicephori Phocæ Patricii.

II. BARDAS PHOCAS, de quo mox.

II. LEO PHOCAS, [a] Magister & Scholarum Domesticus Orientis à Constantino Porphyrogenito Imperatore, seu potius à Zoë Augusta illius matre, dictus, & in Bulgaros missus, [b] haud multo pòst tyrannidem meditatus, à Romano Lacapeno, qui tum rerum in aula potiebatur, captus, oculisque privatus est sub annum DCCCCXII. Huic uxor fuit soror Constantini Præpositi sacri Cubiculi, qui sub Zoë primas in Palatio partes obtinebat; & quo impellente ad Augustam potestatem aspiraverat. Ex hoc conjugio natus

[a] Scylitz. p. 611. [b] Scylitz. p. 614. 615. 616. 617. Leo Gr. p. 491. Luith. l. 3. c. 7. 8. Papebrochius 23. April. in Anal. ad vitam S. Georgii n. 20. Scyl. p. 614. 631.

III. [a] SYMEON PHOCAS, magnus Hetæriarcha à Zoë creatus.

[a] Scyl. p. 616.

III. [a] MANUEL PHOCAS, *Leonis filius nothus, Patricius & Scholarum Domesticus, à Nicephoro Phoca Imperatore in Siculos Saracenos cum classe missus sub annum* DCCCCLXIV. *ab iis fusus & captus est, & fœdâ morte multatus. Hunc perperam* [b] *Luithprandus Leonis ex fratre nepotem facit.*

[a] Scylitz. p. 649. Zonar. p. 160. [b] Luithpr. in leg.

II. MICHAEL PHOCAS, Monachus.

II. [a] BARDAS PHOCAS, Patricius, Magister primùm, deinde Scholarum Domesticus Orientis sub annum DCCCCXLVIII. appellatus est à Constantino Porphyrogenito, cui deturbandis Imperio uxoris fratribus opem suam contulerat; demum Nicephoro filio Augustam dignitatem consecuto, ab eo [b] Cæsar dictus, extremâ senectute obiit: adeò ut [c] Luithprandus, qui eum Constantinopoli, quò Legatus missus fuerat ab Ottone Imperatore, viderat, annorum CL. senem existimaverit. Hujus in re militari laudem paulò elevat [d] Scylitzes.

[a] Zonar. p. 158. Scylitz. p. 615. 630. 635. [b] Scyl. p. 649. [c] In legat. [d] Scylitz. p. 657.

Filii Bardæ Phocæ.

III. NICEPHORUS PHOCAS, Imperator.

III. LEO PHOCAS, de quo post fratrem.

III. CONSTANTINUS PHOCAS, [a] à Porphyrogenito, post receptum Imperium, Seleuciæ Præfectus, [b] à Chabdano Chalepi Amera captus, & Chale-

[a] Scylitz. p. 635. [b] Idem p. 638.

pum abductus, cùm Christianam religionem abdicare renuisset, veneno ab eo sublatus est sub annum DCCCCLV.

[a] Scylitz. p. 635. [b] Vita S. Nili jun. p. 102. Scyl. p. 642. Zonar. p. 157. [c] Scyl. Zon. &c. [d] Scyl. p. 645. Abulfar. p. 206.

III. NICEPHORUS PHOCAS, [a] à Porphyrogenito Cappadociæ Præfectus sub annum DCCCCXLVIII. [b] deinde Magister & Scholarum Domesticus, multis jam partis ex Saracenis Orientalibus trophæis inclytus, [c] contra Saracenos qui Cretam invaserant, à Romano Juniore missus, totam insulam intra menses septem Romanorum imperio asservit sub ann. DCCCCLXI. [d] Inde in Orientem transiens, Chabdanum Chalepensem Sultanum fudit, Chalepum ipsum, seu Berrhœam, urbesque complures expugnavit: è qua expeditione, post Romani interitum, Constantinopolim redux, Theophanonis Augustæ jussu triumphum in Circo egit mense Aprili anno DCCCCLXIII. Indict. VI. illatis in trophæi speciem Cretensibus & Berrhœensibus spoliis. [e] Mox cùm insidias percepisset sibi parari à Josepho Bringa, qui rerum potiebatur in aula, Joanne Zimisce & Romano Curcuâ adjuvantibus & impellentibus, mortis periculo territus, à copiis militaribus Imperatorem se appellari passus est II. Julii mensis, eâdem Indict. VI. [f] Exinde Constantinopolim ingressus, in ædis Sophianæ Ambone à Polyeucto Patriarcha diademate donatur die Dominico, Augusti XVI. deinde XX. Septembris insequentis THEOPHANONEM Augustam in uxorem duxit, cùm ipse ex priori uxore cœlebs esset. Is est Nicephorus, ad quem Legatus missus est Luithprandus Cremonensis Episcopus ab Ottone I. Occidentis Imperatore sub annum DCCCCLXVIII. qui in ea quam exaravit Legationis suæ narratione Nicephorum depinxit à natura, quoad corporis & animi dotes, pessimè affectum. Verùm tot res præclarè bello & pace gestæ, ex innato potiùs Latinorum in Græcos odio, quàm ex rei veritate hæc à Luithprando prolata satis evincunt. [g] Extat Crotonæ in Italia præclarum vivificæ Crucis φυλακτήριον, in quo versus quatuor habentur, Nicephori in barbaras nationes victoriarum memoriam servantes:

[e] Scyl. p. 647. Zonar. [f] Scyl. p. 649. [g] Vvadding. to. 5. p. 395.

> Κ, ΠΡΙΝ ΚΡΑΤΑΙω ΔΕCΠΟΤΗ ΚωΝCΤΑΝΤΙΝω
> ΧC ΔΕΔωΚΕ CΤΑΥΡΟΝ ΕΙC ΣωΤΗΡΙΑΝ.
> Κ, ΝΥΝ ΔΕ ΤΟΥΤΟΝ ΕΝ ΘΕω ΝΙΚΗΦΟΡΟC
> ΑΝΑΞ ΤΡΟΠΟΥΤΑΙ ΦΥΛΑ ΒΑΡΒΑΡωΝ ΕΧωΝ.

Deinde adscribitur nomen illius, cujus fuit: Ο ΤΗC ΝΓΑ ΕΚΚΛΗCΙΑC ΘΕΟΥ ΣΟΦΙΑC CΤΕΦΑΝΟC ΤΗ ΘΡΕΨΑΜΕΝΗ ΜΟΝΗ ΕΥΗΘΗC ΠΡΟCΦΕΡΕΙ. [h] Periit Nicephorus Theophanonis & Joannis Zimiscæ successoris insidiis II. Decemb. an. DCCCCLXIX. Indict. XIII. [i] Unde falli constat eos qui interfectum scripsere die sanctæ Parasceves. Vixit annos LVII. imperavit VI. mens. V. dies IX.

[h] Zonar. p. 166. Scyl. p. 662. Mar. Scot. a. 969. Alberic. an. 971. [i] Hist. Aquitan. to. 2. Hist. Franc. p. 633. Bibl. Labbei to. 2. p. 165. Flor. Vvigorn. an. 969. Anon. Salernit. part. 7. n. 6.

Filius Nicephori Phocæ Imp. ex priore conjuge.

[a] Scyl. p. 649.

[a] BARDAS PHOCAS, Nicephori ex priore uxore filius, in campo equitans, & cum patruele suo Pleusa ludens, hastâ à nolente percussus interiit. Quæ quidem filii jactura patrem ita affecit, ut in posterum à carnium esu abstinere decreverit: quod servavit religiosè, donec ad Imperium pervenit.

[a] Scylit. p. 635. [b] Idem 669. Zonar. p. 158. [c] Luith. in legat. [d] Scyl. p. 637. [e] Zon. p. 166. [f] Zonar p. 172. Scyl. p. 669.

III. LEO PHOCAS, Bardæ Phocæ filius secundogenitus, [a] Cappadociæ Præfecti, [b] Curopalatæ, & [c] Logothetæ Dromi functus honoribus, à Romano Juniore in Syriam cum copiis missus, [d] Apolasaerum Berrhœensis Sultani cognatum fudit, captumque in prælio Constantinopolim adduxit. [e] A fratre Nicephoro Imperatore Curopalatæ magistratu donatus, eo interfecto in Lesbum insulam à Joanne Zimisce relegatus est; [f] ubi tyrannidem unà cum filio Nicephoro meditatus, ejusdem Augusti jussu uterque comprehensus, oculorum amissione damnatus est. Neque tamen excussi oculi, sed Imperatoris humanitate in speciem tantùm ad similis rebellionis exemplum factâ excæcatione, servati sunt incolumes. Id actum anno secundo Zimiscæ, Christi DCCCCLXXI. [g] At cùm haud multo post, corruptis custodibus, urbem invadere cogitarent, à Leone classis Drungario comprehensi, effossis vel extinctis reverà luminibus in Proten insulam amandati sunt.

[g] Scyl. p. 678.

Liberi Leonis Phocæ Curopalatæ.

[a] Scyl. p. 664. Zon. p. 166. 172. [b] Scyl. p. 699.

IV. [a] NICEPHRUS PHOCAS, Vestæ honore insignis, à Joanne Zimisce post Nicephori Imperatoris interitum in Imbrum insulam relegatus, deinde ob arreptam tyrannidem unà cum patre excæcatus est. [b] Exinde Bardâ

Phoca fratre in Basilium insurgente, ab eodem in carcerem compingitur.

IV. BARDAS PHOCAS, de quo mox.

IV. PETRUS PHOCAS Eunuchus, à Basilio contra Sclerum, qui tyrannidem in Oriente invaserat, missus, ab eo fusus fugatusque est. *Zonar. p. 173.*

IV. [d] SOPHIA uxor CONSTANTINI SCLERI, Bardæ Scleri fratris. *Scylitz. p. 671.*

IV. *Ex prædictis satis patet quæ sit præstanda fides* [a] *Philadelpho Mugnosio scribenti ab Leone Phoca prodiisse nobilem ac illustrem in Sicilia familiam, quæ* GRIFEÆ *nomenclaturam servat. Tradit quippe Leonem Phocam, cui Grifei cognomentum inditum fingit, ob fusum captumque ejusce nominis Bulgarorum Ducem, cum fratre Nicephorum in Cretam insulam profectum: ac deinde in Siciliam trajecisse, ubi à Saracenis interfectus fuerit anno* DCCCCLXX. *Subdit Auripionem Grifeum filium ex Constantina uxore, Alexandri Imperatoris filia, paternæ cædis vindicandæ gratiâ, cum Georgio Maniace in Siciliam profectum, fusisque non semel ac deletis Saracenis in Italiam reversum, Normannis nostris bella ibi gerentibus sese adjunxisse, duxisseque in uxorem Agnetem Ardoini Nobilis Mediolanensis filiam. Hæc, inquam, cum iis quæ habent scriptores Byzantini, minùs cohærent.* [a] *Philadelph. Mugnos lib. 4. delle famiglie Sicul. p. 2.*

IV. BARDAS PHOCAS [a] Dux ac Præfectus Chaldiæ vel Coloneæ, post Nicephori patrui interitum, Amasiam amandatus est à Joanne Zimisce. Inde haud multo pòst arreptâ fugâ Cæsaream Cappadociæ se contulit, ubi factiosorum aliquot ope adjutus, imperii sumpsit insignia: sed à Barda Sclero, qui à Joanne Zimisce cum copiis missus in illum fuerat, captus, Imperatoris jussu Clericus factus, in Chium insulam relegatur. [b] Extincto postmodum Zimisce, revocatus à Basilio Imperatore, Magister, deinde Domesticus Orientis dictus, in eundem Sclerum qui purpuram pariter arripuerat missus cum exercitu, ad Amorium cum eo congreditur, Sclerumque superat. Postridie acti prælii dux uterque singulari certamine congreditur, in quo Sclerus à Barda vulneratus, à militibus suis ereptus est. [c] Hoc rerum elatus successu tyrannidem ipse invasit, Charsiani Imperator salutatus XV. Aug. an. DCCCCLXXXVII. Indict. XV. [d] qua quidem dignitate haud diu potitus, à Basilio in prælio occisus est mense Aprilis an. DCCCCLXXXIX. Ind. II. [e] Tradunt alii non interfectum fuisse, sed veneno à Pincerna, quem pecuniis corruperat Basilius, propinato extinctum.

[a] Zon. p. 168. 168. Scyl. p. 664. 669.
[b] Zonar. p. 174. 175. Scylitz. p. 671. 692.
[c] Zon. p. 176. Scyl. p. 696.
[d] Scyl. p. 700. 701.
[e] Zon. p. 177.

Filius Bardæ Phocæ Magni Domestici.

V. NICEPHORUS PHOCAS Patricius [a] rebellionem perinde in Basilium, dum in expeditione Abasgica is versaretur, meditatus, à Xiphia, qui tyrannidem pariter affectabat, occisus est sub annum MXIX. vel MXX. [b] Huic filius fuit BARDAS PHOCAS Patricius, cui Constantinus Imperator Basilii frater ex compacta calumnia oculorum usum ademit. Hunc enim Bardæ Phocæ Magisti ἔκγονον, id est ex filio nepotem, exertè fuisse ait Scylitzes: [c] qui quidem præterea auctor est NICEPHORUM BOTANIATAM ex eadem perillustri Phocarum gente, generis traxisse originem.

[a] Zon. p. 181. Scyl p. 718.
[b] Scyl. p. 721.
[c] Scyl. p. 857.

JOANNES ZIMISCES.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ. ΙC. ΧC. *Christi protome cum Evangeliorum libro.*

† ιhsys xristys basileỳ basile. *in medio nummi.* Vide Antisophisticum Tristani p. 39.

ΙC. ΧC. BASILC BASILC. *Crux cum gradibus.*

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ. *Christi protome.*

Adoratio trium regum, infrà, duæ columbæ. Descripsit Tristanus ibid.

ΙC. ΧC. *Christi protome, cum libro Evangeliorum.*

Crux gemina.

ΜΡ. ΘΥ. *Deiparæ protome, manibus & brachiis expansis.*

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ. *Christus stans, cum libro Evangeliorum.*

ΙC. ΧC. ΝΙΚΑ. *Crux, cum globulis.*

ΕΝ ΤΟΥΤΟ ΝΙΚΑ. *Imperator stans, dextrâ crucem, sinistrâ globum crucigerum tenens.*

ΑΝΑΚΕΟΕΙΣ. *litt.* M. *suprà stellula*, fortè ἀνανέωσις, *renovatio*, scilicet Imperii.

ΙC. ΧC. *Christi protome cum libro Evangeliorum.*

Τ Ν Ο C. *Rota vel Stella, in modum crucis.*

℞ II. *Imperator stans, dextrâ hastam, sinistrâ globum crucigerum.*

ΙC. ΧC. ΝΙ. ΚΑ. *Crux.*

Christus in cathedra sedens. Binos prioris typi nummos æreos servat Gazophylacium Sangenovefanum : sed cui adscribi debeant, vix constat.

Virgo stans, brachiis expansis, in coronâ laurea.

MXN. *in corona laurea.*

De Nummis Joannis Zimiscæ Imp. vide Dissert. n. 26.

XXII.

FAMILIA JOANNIS ZIMISCÆ IMP.

JOANNES CURCUAS Protovestiarius, imperante Basilio Macedone. *Leo Gram. p.* 474.

JOANNES CURCUAS, Magnus Domesticus, ob res in Syria sub Romano Lacapeno praeclarè gestas celeberrimus. *Scyl. p.* 622. 630. *Leo Gram. p.* 496. 499. 504. 507.

THEOPHILUS, Mesopotamiæ Præfectus, Saracenos non semel fudit. *Zonar. p.* 153. *Scylitz. p.* 631.

ROMANUS Patricius, Magister & Dux Orientis, bello etiam inclytus. *Scylitz. p.* 631. 646.

EUPHROSYNE Romano, Romani Lacapeni ex filio Constantino nepoti, pacta. *Scylitz. p.* 630.

N. Joannis Zimiscæ Imperatoris pater, cujus nomen reticuere scriptores.

JOANNES CURCUAS, Magister, in praelio contra Russos interfectus an. DCCCCLXXI. *Scyl. p.* 678.

ROMANUS CURCUAS, à Constantino Imp. Basilii fratre excæcatus sub an. MXXVI. huic uxor fuit Prusiani Bulgariæ Principis soror. *Scylitz. p.* 721. Memoratur præterea CURCUAS PATRICIUS, Italiæ Catapanus ann. MVIII. & MX. quo & obiit, apud *Protospath. & Anonymum Barensem.*

JOANNES ZIMISCES, Domesticus Orientis, Nicephoro Phoca imperante, quo interempto purpuram ipse invasit, obiitque veneno propinato in expeditione Syriaca IV. Decemb. an. DCCCCLXXV. imperavit annos VI. mens. I. Huic uxor primùm fuit MARIA, Bardæ Scleri soror: deinde eâ extinctâ, factusque Imperator, THEODORAM Constantini Porphyrogeniti filiam, & Romani Imp. sororem, in secundam conjugem sibi adscivit. *Scylitz. p.* 654. 666. 671. *&c. Zonar. Abulfaragius p.* 225. 227. 228.

XXIII.

FAMILIA SCLERORUM.

LEO SCLERUS, Peloponnesi Præfectus, vixit sub Michaële Rhangabe. *Auctor incert. post Theophan. p.* 428.

NICETAS SCLERUS, Patricius, Leone Philosopho imperante. *Leo Gram. p.* 477. *Scyl. p.* 596.

BARDAS SCLERUS, Magister & Dux Orientis, arreptâ tyrannide, à Basilio Bulgaroctono fusus est. *Scyl. p.* 684. 685. 699. 701. *Zonar. p.* 172.

CONSTANTINUS SCLERUS, Patricius. *Scylitz. p.* 668.

MARIA, uxor JOANNIS ZIMISCÆ postmodum Imperatoris. *Scyl. p.* 666.

ROMANUS SCLERUS, Magister, rerum gestarum gloriâ perinde inclytus. *Scyl. p.* 685.

BASILIUS SCLERUS, Patricius. Huic Constantinus Imp. Basilii frater oculos eruit, ut habet Scylitzes p. 721. at p. 723. 756. & 797. ROMANUM vocat, atque eidem fuisse uxorem Romani Argyri sororem.

SCLERÆNA, Constantini Monomachi Imp. concubina, à quo & Augusta est appellata. *Scylitz. p.* 756. *Zonar. Nicetas in Balduino n.* 4.

XXIV.
FAMILIA
ARGYRORUM, ſeu ARGYROPULORUM.

[a] Zonar. p. 182. [b] Scylitz. p. 604.

ARGYRORUM gentem Conſtantinopoli inter illuſtriores habitam auctor eſt [a] Zonaras. Primus autem cui id cognominis inditum ſit, fuit ſecundùm [b] Scylitzem,

Scylitz. p. 541.

I. LEO ARGYRUS, quem ait illud ſuæ intuliſſe familiæ, ſive ob vitæ integritatem, ſive ob decorem corporis, ſive denique ob illuſtrem fortitudinem, quâ is æquales ſuos ita ſuperavit, ut ſolus cum vernis ſuis Manichæos Tephricenſes, & Melitenæos Saracenos adortus, in fugam facilè conjecerit, nominiſque ejus mentio terrorem hoſtibus incuſſerit. Floruit Michaële Theophili filio imperante, ſub quo Monaſterium S. Elizabethæ ſacrum condidit in Charſiani provincia, in quo Euſtathius ex filio nepos ſepultus fuit. Huic filius fuit

II. N. ARGYRUS, ex quo prodiit idem

[a] Conſt. de adm. imp. c. 50. [b] Scyl. p. 601.

III. EUSTATHIUS ARGYRUS, [a] qui ab exilio revocatus, à Leone Philoſopho Imperatore ejuſdem Thematis ſeu provinciæ Charſiani Præfectus, Magiſter, & Vigiliæ Drungarius dictus eſt. [b] Exinde in Orientem cum exercitu miſſus, Saracenos non ſemel fudit: ſed mox offenſâ neſcio quâ magiſtratibus ſuis privatus, domum relegatur, ubi ex veneno obiit, magno ſui deſiderio exercitui claſſique relicto, præclara ejus facinora memoriâ recolentibus. Ab eo prodiit

Conſt. de admin. imp. c. 50.

IV. LEO ARGYRUS, dignitate Magiſter, deinde Scholarum Domeſticus, ſeu copiarum Dux, ex quo enati utriuſque ſexus liberi complures.

Liberi Leonis Argyri Domeſtici.

V. ROMANUS ARGYRUS Imperator.

[a] Leo Gr. p. 497. Scylitz. p. 620. Vita S. Lucæ jun. p. 995.

V. POTHUS ARGYRUS, [a] à Romano Lacapeno Scholarum Domeſtici dignitate donatus, variis expeditionibus bellicis eo imperante inclaruit.

[a] Leo Gr. p. 491. [b] Scylitz. p. 619. [c] Idem p. 613.

V. LEO ARGYRUS, [a] à Leone Grammatico & Scylitze Romani Imperatoris frater dictus, [b] uxorem duxit ſub annum DCCCCXX. AGATHAM, filiam Romani Lacapeni Imperatoris, [c] à quo Scholarum Domeſticus appellatus, varias perinde expeditiones bellicas cum laude obiit.

[a] Zonar. p. 183. [b] Scylitz. p. 706. [c] Idem p. 711. [d] Scyl. p. 797. [e] Zon. p. 183. Scyl. p. 724. [f] Scyl. p. 729.

V. BASILIUS ARGYRUS, [a] Patricius, ejuſdem Romani Imperatoris frater, [b] cùm inſulæ Samo præeſſet, in Italiam contra Melum Barenſem & Longobardos miſſus à Baſilio Porphyrogenito Imperatore anno MXI. Indict. IX. ab iis deletus eſt. [c] Mox ab eodem Auguſto Baaſpracaniæ, ſeu Mediæ ſuperiori, quæ nuper Romanis acceſſerat, præficitur anno MXVI. ſed haud multo pòſt ob rem malè geſtam Præfecturâ dejicitur, ſuffecto Nicephoro Comneno Protoſpathario. Baſilio extitere liberi plures, [d] quorum aliquot ex iis recenſentur, qui Iſaacium Comnenum Imperatorem renuntiarunt. [e] Habuit præterea HELENAM filiam, quam Romanus Argyrus Imperator Pancratio Abaſgiæ Principi, Georgii Principis filio, nuptum dedit. [f] Meminit denique Scylitzes alterius ex fratre aut ſorore neptis Romani Argyri Imperatoris, ab eo cum magna dote Magnæ Armeniæ Principi in conjugium datæ. Sed an Baſilii, vel alterius Romani fratris aut ſororis filia fuerit, haud conſtat.

v. MARIANUS ARGYRUS Monachus,[a] Leonis filius. Hujus consiliis Stephano Romani Lacapeni filio, à Constantino Porphyrogenito, cui inprimis carus erat, ut patrem solio dejiceret persuasit: quo etiam adjutore usus est postmodum Constantinus ad ipsum Stephanum & Constantinum ejus fratrem comprehendendos: cujus quidem officii gratia ab eo creatus est Comes stabuli.

[a] Scylitz. p. 634.

v. PULCHERIA,[a] soror Romani Argyri Imperatoris, incertum cujus uxor, filiam habuit CONSTANTINO DIOGENI nuptam: ex quibus prodiit Romanus Diogenes Imperator.

[a] Scyl. p. 723. Zon. p. 183. 186.

v. N. Romani Argyri soror altera,[a] Venetorum Duci anno DCCCCXCIX. Indict. XII. nuptum tradita est à Basilio Imperatore, qui hocce conjugio Venetorum gentem sibi demereri studuit. Ducatum autem Venetorum eo anno obtinebat Petrus Urseolus, unà cum filio JOANNE URSEOLO, qui in potestatis Ducalis consortium, paternis meritis, à Republica admissus fuerat, uti narrat[b] Sabellicus. Hunc pater ad summam tum dignitatem traductum, cum Coninge & Ottone filio altero Constantinopolim[c] ad Basilium & Constantinum, à quibus requisitus fuerat, misit; quâ tempestate ea contracta est cum Joanne affinitas.[d] Scribunt alii Patricii dignitate ornatum fuisse ab Augustis Joannem, & inter cætera quibus donatus est munera, sanctæ Barbaræ corpus obtinuisse, quod Venetias detulerit. Sed quia nunquam fuit humana felicitas, subdit idem Sabellicus, quam non aliquis fortunæ casus violaverit; ita sanè accidit, ut antequam senex pater, alioquin felicissimus, vitâ decederet, filii & nurus penè continuatis funeribus, prosperarum sit rerum cursus deformatus. Ex quibus conficit Cardinalis Baronius eam esse nobilem feminam, de qua hæc scripsit[e] Petrus Damiani: *Dux*, inquit, *Venetiarum Constantinopolitanæ urbis civem habebat uxorem, quæ nimirum tam teneré, tam delicatè vivebat, & non modò superstitiosâ, sed artificiosâ, ut ita loquar, sese jucunditate mulcebat, ut etiam communibus se aquis dedignaretur abluere; sed ejus servi rorem cæli satagebant undique colligere, ex quo sibi laboriosum satis balneum procurarent. Cibos quoque suos manibus non tangebat, sed ab Eunuchis ejus alimenta quæque minutius concidebantur in frusta: quæ mox illa quibusdam fuscinulis aureis, atque bidentibus ori suo, liguriens, adhibebat. Ejus porro cubiculum tot thymiamatum aromatumque generibus redolebat, ut & nobis narrare tantum dedecus fœteat, & auditor fortè non credat. Sed omnipotenti Deo quantum hujus feminæ fuerit exosa superbia, manifesta docuit ulciscendo censura. Vibrato quippe super eam divini mucrone judicii, corpus ejus omne computruit, ita ut membra corporis undique cuncta marcescerent, totumque cubiculum intolerabili prorsus fœtore complerent: nec quispiam tantam perferre narium injuriam potuit, non Cosmeta, non servulus, vix una duntaxat ancilla, non sine speciei redolentis auxilio, in ejus obsequii sedulitate permansit. Eadem tamen raptim accedebat, & protinus fugiens abscedebat. Diutius igitur hoc langore decocta, & miserabiliter cruciata, amicis quoque lætantibus diem clausit extremum.* At[f] Sabellicus hæc ad Dominici Silvii Ducis uxorem putat referenda, quam quidam Michaëlis Ducæ sororem fuisse aiunt. Mihi verò longè magis probatur Baronii sententia, cùm hæc Petrus, qui ipso Dominico Ducatum Venetum obtinente obiit anno MLXXII. tanquam non novè acta describat.

[a] Scylit. p. 704.
[b] Sabell. dec. 1. l. 4. p. 107.
[c] Andreas Dandul. apud I. Lucium l. 2. Histor. Dalm c. 4.
[d] Sansovin. l. 13. Descr. Venet.
[e] Petrus Damian. l. 7. ep. 19.
[f] Sabellic. dec. 1. l. 4.

v. N. Romani Argyri Imperatoris perinde soror,[a] CONSTANTINO CARANTENO Patricio, quique Michaëli Spondylo in Antiochiæ Ducatum seu Præfecturam successit, conjugio sociata est; ex quo prognatus[b] *Nicephorus Carantenus*, Neapoleos in Peloponneso Præfectus, qui Saracenos maris Ægæi insulas incursantes sæpius fudit.

[a] Scyl. p. 724.
[b] Idem 736.

v. N. Romani Argyri soror, uxor BASILII SCLERI, Romani filii, Bardæ Scleri qui tyrannidem arripuit Basilio Bulgaroctono imperante, nepotis, ut auctor est[a] Scylitzes, à quo is,[b] locis aliis, ROMANUS appellatur.

[a] Idem 723.
[b] p. 719. 797.

V. ROMANUS ARGYRUS, seu ARGYROPULUS, uti vocatur à Zonara,[a] Patricius[b] cognomento HIERAPOLITANUS,[c] uxorem HELENAM dimittere coactus, ZOEN, Constantini Augusti filiam, in alteram conjugem duxit, eoque celebrato conjugio Cæsar à socero dictus est, cui & triduo pòst defuncto in imperium successit.[d] Helena verò tonsâ comâ in Monasterium concessit, cessitque

[a] Scyl p. 653. 722.
[b] Tyr. l. 1. c. 6.
[c] Scyl. p. 722.
[d] Idem.

ultrò Constantini jussionibus, qui Romano in Palatium evocato, optionem dederat; ut vel legitimâ uxore dimissâ Zoen duceret, vel oculos sibi erui pateretur. Obiit verò Helena an. MXXXII. Cætera quæ Romanum Imperatorem spectant, diximus in Zoes elogio.

Complures ex Argyrorum, seu Argyropulorum familia recensent scriptores, qui extremâ Græciâ floruere, atque in his [a] ARGYRUM illum, qui Joannem Palæologum in Italiam ad Concilium Florentinum pergentem comitatus est anno MCCCCXXXVII. præterea [b] JOANNEM & ISAACUM ARGYROS, qui scriptis suis, quà MSS. quà editis, nominis sui famam posteris servarunt: qui quidem Isaacus vixit anno MCCCLXXII. uti ipsemet testatur: & [c] DEMETRIUM ARGYROPULUM, qui expugnatâ à Turcis Constantinopoli in Italiam concessit. Sed & observat [d] Martinus Crusius Argyrorum familiam diu possedisse Castrum S. Nicolai in insula sanctæ Antorinæ in Ægæo Pelago, quod in Turcorum potestatem venit anno MDLXXVII. expulsis inde Argyris. Transiit etiam eadem Argyrorum gens in Cretam insulam, ubi inter nobiliores habita est.

[a] Ducas c. 31.
[b] Scalig. l. 4. de emend. temp. Crasel. in elog. p. 477. Bibl. MSS. Labbei p. 71. 86. 113. 118. 119. 120. P. Lambec. l. 1. Bibl. Cæs. p. 113.
[c] Philadelph. l. 9 epist.
[d] In Not. ad hist. Malaxi p. 206.

XXV.

FAMILIA ARGYRORUM ITALICORUM.

EADEM tempestate quâ in aula Constantinopolitana primas tenuit ARGYRORUM gens, floruit alia perillustris in Italia familia, eodem donata cognomine; adeò ut incertum sit an eò Constantinopoli migraverit, ibique sedes suas fixerit, cùm provinciæ istæ Græcis adhuc parebant, quod de aliis quampluribus factum constat; an verò ex casu aliquo, aliave de causa id sibi nomenclaturæ arrogaverit. Habitabat autem familia ista Argyrorum in civitate Barensi ab antiquo, inter totius Apuliæ illustriores habita, ut auctor est [a] Leo Ostiensis: ex qua primus memoratur apud scriptores,

[a] Leo Ost. l. 2. c. 38.

MELO, vel MELUS, qui [a] Scylitzæ Μέλης nuncupatur. [b] Is Græcorum dominatus impatiens, Barensibus concivibus ad seditionem impulsis ac concitatis, ad Pandulphum Principem Capuanum concessit. [c] Missis interea à Basilio in rebelles copiis, ad Bitontum funduntur Barenses anno MX. [d] sed sequenti Basilium Argyrum Sami, & Contoleonem Cephaleniæ Præfectos, qui eò cum classe advenerant, illustri prælio devicit Melus, multis cæsis, haud paucis captis, reliquis turpi fugâ vitam tutatis. Exinde Melus & Barenses Normannis nostris, qui in Italia perinde in ejusce tractus Principes rebellionem moverant, se se adjungentes, initisque cum paris sortis hominibus strictis fœderibus, Græcos ultrò lacessivere. [e] At anno MXVII. ab Andronico Tornicio, qui in Italiam Catapani seu Præfecti vice ab Imperatore Basilio missus fuerat, binis præliis fusus est Melus, sub menses Maium & Julium: in priori, LEONE Argyri seu Meli fratre, in altero Leone Paciano, uno ex Græcorum ducibus, interemptis. Biennio pòst à Basilio Bojoanne Italiæ Catapano, quem Scylitzes Βοιωάννην, [f] Lupus Protospatha & Anonymus Barensis Bugianum, Leo denique Ostiensis Bajanum nuncupant, unà cum Normannis adjuvantibus Melus & Barenses cæduntur sub mensem Octobrem. [g] Hac clade fractus Melus, in Germaniam profectus, Henricum Imperatorem adiit, tum auxilii quærendi causâ, tum ut ad bello in Italia Græcos aggrediendum persuaderet: verùm utroque impetrato, statim pòst moritur, anno scilicet MXX. [h] Barenses fortissimo duce orbati, cum Græcis, quorum viribus impares erant, tandem paciscuntur, Meli uxore MARANTA, & ARGYRO filio in eorum manus traditis, à quibus Constantinopolim perducuntur. Videtur scribere [i] Ordericus Vitalis Melum nepotem fuisse Ardeini nobilis Mediolanensis, qui celebratur passim à scriptoribus qui Normannorum in Italia bellicas expeditiones prosecuti sunt, quibus non semel se adjunxit, cum Tancredi filiis

[a] Scyl. p. 706.
[b] Alex. Mon. Celes. l. 3. c. 5. Chron. S. Bartolom. de Carpineto. Chron. Casaur. l. 3.
[c] Lup. Protosp. an. 1010.
[d] Scyl. p. 706. Guill. Apul. l. 1. p. 2. Romuald. an. 998. 1011.
[e] Lupus Prot. an. 1017. 1019. Anon. Bar. an. 1017. 1019. Guill. Apul. l. 1. p. 2.
[f] Lupus Prot. & Anon. Bar. an. 1018 &c. Leo Ost. l. 2. c. 39. 51.
[g] Chron. Ceccanense an. 1017. G. Apul. l. 1. p. 2. Scylitz.
[h] Leo Ost. l. 2. c. 40. 42. Lupus Prot. an. 1020.
[i] Order. l. 5. Leo Ost. l. 2.

conjugiorum fœderibus præterea devinctus: [k] unde Scylitzæ Roberti Guiscardi αἰέψιος fuisse dicitur. Melo verò Ducis Apuliæ titulum tribuit [l] Lupus Protospatha: additque Ordericus Robertum Guiscardum *post multa bellorum discrimina prius ab Harduino Langobardo, & Melone nepote ejus, postmodum à Leone Papa dono recepisse Apuliam contra adversarios S. Petri perenniter eam defensurum.*

[k] *Scylitz. p.* 854. 855. 856.
[l] *an.* 1020.

ARGYRUS, Meli filius, cum Imperatore in gratiam rediit, & sub annum MXXVIII. in Italiam cum universa familia redux, obiit anno MXXXIV. Ita

Anon. Barensis an. 1028. 1034.

ARGYRUS, quem Meli perinde filium fuisse scribunt [a] Anonymus Barensis, Guill. Apuliensis, & Leo Ostiensis, alius à prædicto fuit: siquidem is anno MXLI. Normannis Græcos in Italia incursantibus præfectus fuisse dicitur: [b] cùm paulò antè, anno scilicet MXI. sub mensem Maium urbem Barensem expugnasset, cujus Princeps, ut & Italiæ Dux, dictus est, præterea Juvenacium & Tranum. Verùm haud multo pòst Græcorum partes secutus, Constantinopolim ad Constantinum Monomachum concessit sub annum MXLVI. à quo Magistri & Vestæ dignitate donatus est. [c] Sequenti anno mense Septembri, Ind. primâ, Leone Tornicio, qui tyrannidem invaserat, urbem obsidente, ipse viriliter hostibus impetentibus obstitit. [d] Celebrantur passim variæ ejus expeditiones bellicæ, in quibus tum pro Normannis, tum pro Græcis contra Normannos egregiè pugnavit. [e] Sed & Leoni IX. PP. contra Normannos eosdem opem & vires suas impendit, [f] cujus quidem Pontificis ita partes est amplexatus, ut lati in Michaëlem Cerularium Patriarcham Constantinopolitanum à Leone anathematis auctorem fuisse ac incentorem præcipuum ei exprobrarint Græci. In libello ejusce rei narrationem continente, mentio injicitur *Vestæ* Argyri filii, & *Vestarchæ*, generi, [g] quæ sunt nomina dignitatum aulæ Constantinopolitanæ. Idem porro Argyrus Barensem urbem contra Normannos propugnantes fortiter tutatus est, à quibus tandem est expugnata anno MLXXI. De Argyro Meli filio scribit [h] Guillelmus Apuliensis, cùm ad Constantinum Monomachum se contulisset, ab eo missum in Italiam cum amplis muneribus, quò Normannos in partes Imperatoris, atque adeò Constantinopolim transire, persuaderet: quod cùm non impetrasset, à Constantino tanquam suspectum remissum, vitam miserè longo post tempore finiisse. [i] Tradit etiam Leo Ostiensis Rogerum Normannum, Siculorum postmodum Comitem, post quadriennii ferè obsidionem, *Argyrizzi factione*, Barim esse ingressum. Sed an Argyrizzus iste Meli filius fuerit, addubitari potest, cùm [k] Anonymus Barensis anno MLXVIII. è vivis excessisse Argyrum Meli filium commemoret: siquidem idem ille sit Argyrus Proedrus & Italiæ Catapanus, seu pro Græcis Præfectus, qui hoc anno interiisse dicitur. Unde fortean liceat conjectare, Argyrum istum, qui Normannis urbem Barim prodidit, eum esse [l] ARGYRIZZUM, Joannazzi filium, à quo Byzantius Guinderlinchus in ea urbe neci datus fuisse anno MLXXI. quo & Baris captâ est, traditur. Joannacii verò epitaphium ejusmodi legitur in Ecclesia Deiparæ *de Ioannaci*, vel *de Sennaci*, dicta, quod Argyrizzo filio adscribit [m] Antonius Beatillus:

> *Clarus stirpe patrum, patriæ defensor, & Hector,*
> *Gloria, laus, & honor generis, populi quoque rector,*
> *Kyri Ioannatius hîc clauditur incineratus,*
> *Cui Petrus pandit cælestia regna beatus.*

Quinetiam verò admodum videtur simile, Argyrum Meli filium, Italiæ vel Apuliæ Ducem, quique Byzantiorum Augustorum partes sectatus est, eum esse cujus filiam primis nuptiis uxorem duxit Alexius Comnenus, postmodum Imperator; cùm scribat [n] Nicephorus Bryennius Argyrum ex illustri prorsus gente, opibusque fuisse præpotentem. Neque fortè aliunde arcescenda JACINTHÆ, Bodini Serviæ Regis uxoris familia, quam Archyrizzi nobilis Barensis filiam fuisse perinde tradit auctor [o] Anonymus historiæ Dalmaticæ, qui non alius fuit ab Argyro Meli filio, qui hac ipsa vivebat tempestate. [p] Huic præterea nata alia ascribitur, Abagelardo Normanno, Hunfredi, Guiscardi fratris filio nuptum ab eo data, cùm Normannis proceribus in Guiscardum insurgentibus sese adjunxit, traditâ insuper genero urbe ipsa Barensi.

[a] *Idem an.* 1048. *G. Apul. l* 1. & 2 *p.* 8. 9 *&c. Leo Ost l.* 2. *c.* 68. *l.* 3. *c.* 9.
[b] *Lupus Prot. an.* 1039. 1040. *Baron. an.* 1057. *G. Apul. l.* 3 *p.* 31.
[c] *Scyl. p.* 765.
[d] *Anon. Bar. an.* 1040. 1042. & *seqq.*
[e] *Vuib. r. in Leone IX. l.* 2. *c.* 10.
Leo IX. PP. ep. 7. *tom.* 3. *epist. Rom. Pont.*
[f] *Allat. de Concord. utr. Eccl. p.* 170.
[g] *Scyl. p.* 820.
[h] *G. Apul. l.* 2. *p.* 16.
[i] *Leo Ost. l.* 3. *c.* 15. *G. Apul. l.* 2. *p.* 20. *l.* 3. *p.* 24. 31.
[k] *Anon. Bar. G. Apul.*
[l] *Lupus Prot. an.* 1071.
[m] *Beatill. l.* 2. *hist. Barens.*
[n] *Bryenn. l.* 3. *c.* 6.
[o] *Diocleates.*
[p] *G. Apul. l.* 3. *p.* 31. 33.

Meminere præterea scriptores nobilium aliquot ex Argyri familia, atque in iis, MELI & PETRI, Meli, Argyri parentis, nepotum. [a] In Roberti Guiscardi diplomate anni MLXIX. MELONIS mentio fit, à quo *Castelnova* in *Ripalongæ Foresta*, in agro Beneventano exstructa proditur, qui fortè idem censeri debet cum Melo primo istius nomenclaturæ, si non ejus nepos.

[a] *Chron. S. Sophiæ Benev. p.* 712.

Anon. Barensis p. 199. Falco Benev. an. 1117.

ARGYRUM alium, Danielis nepotem, memorant etiam ejusce ævi scriptores, quocum & Grimoaldo, Garaci filio, in Italia controversiæ intercessere aliquot sub annum MCXVIII. qui an aliqua affinitate prædictos Argyros attigerit, haud promptum est asserere: quanquam probabile est eum esse Argyrum civem Barensem, à quo Ursonem ejusdem civitatis Episcopum, dum Canusium pergeret, interfectum aiunt.

Falco Benev. an. 1136. 1140. p. 103. 336.

Postremus denique, qui Argyri nomine donatus occurrat, est JAQUINTUS ille ARGYRUS, qui urbem Barensem, motâ in Siculos Normannos, quibus parebant, à civibus rebellione, post aliquot mensium obsidionem Rogerio Siciliæ Regi tradere compulsus est anno MCXL. Et licèt vita integra fuisset Argyro à Rege concessa, ex civium tamen delationibus & querelis, ob varia ab eo perpetrata scelera, vimque iis illatam, statim post urbem expugnatam suspendio damnatus est: cùm admodum vero proximum sit irritatum in eum Rogerium, quòd cives, recuperandi aviti principatus spe ad rebellionem proritasset.

Familiæ DUCÆNÆ Nomiſmata.

CONSTANTINUS DUCAS.

Ω ΔΕCΠ Ο ΔΟΥΚΑΣ. *i.* Κωνςαντῖνος Δεσπότης ὁ Δοῦκας. *in nummo eraſa prima litera* K. *Imperator loratus, dextrâ longiori nartheci innixus, lævâ acaciam tenet.*

Αγιος Γεώργιος. *Protome S. Georgii, dextrâ gladium, ſiniſtrâ clypeum tenentis.* Vide Diſſertat. n. 31.

ROMANUS DIOGENES.

ΘΕΟΤΟΚΟC ΡΩΜΑΝΩ. Nam ſic legi debent malè in nummo deſcripti characteres, à quibus diſcedere piaculum fuerit. *Imperator in eo ſtat cum globo crucigero, cujus capiti Deipara coronam imponit, ſuprà utriuſque capita,* Μ. Θ. *i.* Μήτηρ Θεȣ̃.

ΙΧ. ΚΣ. *Chriſtus in ſella ſedens, cum libro Evangeliorum.* Vide Diſſert. n. 30.

ΘΕΟΤΟC ΡΟΜΑΝΩ ΔΕCΠ. Θεοτόκος Ρωμανῷ Δεσπότῃ. *Imperator ſiniſtrâ longiorem crucem geminam tenens, cujus capiti Deipara coronam imponit, ſuprà Auguſti caput prominet manus è nube exiens, quæ crucem videtur porrigere.*

ΙΗS ΧRS REX REGNANTIVM. *Chriſti protome, cum libro Evangeliorum.* Vide Diſſertat. n. 30.

ΡΩΜΑΝΩ ΑΥΥΟΜΕ. *Diogenes Imp. & Eudocia conjux globum ſimul tenent, è quo emergit crux longior.*

ΘΚΕ ΒΟΗΘΕΙ. *i.* Θεοτόκε βοήθει Ρωμανῷ Δεσπότῃ. *Deipara protome, cum figura Chriſti in clypeo, cum characteribus* ΜΡ. ΘV. Vide Diſſertat. n. 30.

ΜΡ. Θ. *Deipara, cum figura Chriſti in clypeo.*

ΘΕΟΤΟΚΟC ΡΩΜΑΝΩ ΔΕCΠΟΤΗ ΤΩ ΔΙΟΓΕΝΕΙ. Vide Diſſert. n. 30.

MICHAEL DUCAS.

ΜΙΧΑΗΛ S ΜΑΡΙΑ. *Michaël Ducas Imp. & Maria conjux crucem ſimul tenent.*

ΧΘΚΕ ΒΟΗΘ. *Deipara protome cum figura Chriſti in clypeo, cum characteribus* ΜΡ. ΘV.

NICEPHORUS BOTANIATES.

ΝΙΚΗΦ ΔΕ ΤΩ ΒΟΤΑΝΙΑΤ. *i.* Νικηφόρῳ Δεσπότῃ τῷ Βοτανειάτῃ. *Imperator cum loro ſtans, dextrâ longiori narthecí innixus, ſiniſtrâ globum crucigerum tenet.*

ΙC. ΧC. *Chriſtus in ſella ſedens, cum libro Evangeliorum.* Nummus caucius, ex auro ſubalbido.

XXVI. FAMILIA DUCARUM.

LICET Ducæna, ſeu DUCARUM familia perantiqua, illuſtriſque admodum cenſeatur apud ſcriptores Byzantinos: vix tamen fidem præſtandam cenſuerim [a] Nicephoro Bryennio, illius arceſcenti originem à neſcio quo Conſtantinopoleos Duce, Conſtantini Magni patrueli, qui ex hac dignitate, quæ prorſus frivola eſt ac fictitia, [b] ut quæ nuſquam exſtiterit in rerum natura, ad poſteros deſumptum cognomen tranſtulerit: tametſi in confeſſo ſit ex Scylitze, ab aliquo ex Orientis Ducibus, ἐκ τοῦ γένους τῶν ἑώων τοῦ Δουκὸς ortam, indeque appellatam. Primus igitur, ni fallor, qui ex ea memoretur, eſt

[a] Nic. Bryen. in Præfat. n. 9.

[b] Vide Notas noſtras ad Bryenn.

Scyl. p. 541.

I. ANDRONICUS DUCAS, qui unà cum Leone Argyro & Sudali, à Michaële Theophili filio Imperatore in Orientem miſſus, ut Manichæos & Paulicianos ad pietatem & veram religionem traduceret, cùm graviùs quàm par erat, ac crudeliter in eos ſæviiſſet, ad defectionem eos impulit. Ac proinde vixit ſub annum MXLI. Scylitzæ porrò dicitur ὁ τοῦ Δούκα Ἀνδρόνικος, quaſi fuerit DUCÆ filius, Pantherii fortè, cujus meminit Zonaras. Hunc excipit

Leo Gr. p. 484. Scyl p. 601. 602. 603. Zon. p. 144. 145.

II. ANDRONICUS DUCAS alter, quem habitâ temporum, quibus uterque floruit, ratione, prioris filium fuiſſe licet conjicere. Hic à Leone Philoſopho Imperatore, qui Auguſtam poteſtatem iniit ſub annum DCCCLXXXVI. contra Arabes ac Saracenos unà cum Himerio cum imperio dux delectus, multas ex iis adeptus eſt victorias. At cùm Samonæ cujuſdam calumniis, à Leone Imperatore inſidias ſibi parari, atque adeò oculos ſibi evellendos accepiſſet, ad hoſtes tranſiit, Mahumetanamque religionem amplexus eſt, quò ſe à captivitate liberaret & carcere, in quem conjectus fuerat à Sultano, qui à Samona acceperat Andronicum cum Imperatore in gratiam rediiſſe, moxque ad eum reverſurum. Ita quidam ſcriptores: alii verò, ut Scylitzes, tradunt Andronicum ex ea quam diximus cauſa carceri traditum, cùm Chriſtianam religionem ejurare noluiſſet, in eo tandem, variis perpeſſis calamitatibus, periiſſe.

[a] Scyl. p. 601.

[b] Scylitz. p. 602. Leo Gr. p. 485. 486. Zon. p. 145. 146.

[c] Leo p. 488. 489. Scyl. p. 609. 610. Zonar. p. 147. Gregor. in Vita S. Baſilii junior. c. 10. 11. 12. 13. 14.

III. CONSTANTINUS DUCAS, Andronici filius, [a] quod Samonam, fugam ex aula capeſſentem, in Urbem ad Imperatorem reduxiſſet, parenti exitium, ſibi verò captivitatem intulit. [b] Captus enim unà cum patre à Saracenis, re cum eo communicatâ, cum aliis perinde captivis per funem ex carcere delapſus, evaſit, Conſtantinopolimque perveniens, à Leone Imperatore benignè exceptus eſt, & Præpoſiti Cubiculi honore donatus. [c] Leone & Alexandro fratre extinctis, ac Conſtantino Porphyrogenito Leonis filio adhuc impubere, tyrannidem meditatus eſt, Nicolai Patriarchæ Conſtantinopolitani ope & conſiliis. Sed cùm jam Hippodromum Conſtantinopolitanum occupaſſet, Imperatorque eſſet à ſuis acclamatus, à loci cuſtodibus interemptus eſt. Aderant tum Conſtantino *Gregoras*, ipſius Conſtantini filius, & Michaël Gregoræ Ducæ patruelis, qui unà cum Conſtantino in eo conflictu occubuere: præterea Gregoras Iberitzes, Conſtantini ſocer, qui captus, in Studianum, ſeu, ut habet Leo Grammaticus, in Delmatæ Monaſterium truſus eſt, cùm per urbis compita flagris cæſus & in ludibrium traductus fuiſſet. [d] Ipſa Conſtantini uxor detonſa eſt, & domum ſuam, quam in Paphlagonia habebat, relegata cum filio ***Stephano Duca***, cui virilia ſunt adempta. [e] Fuit præterea Conſtantino filius alius ***Nicolaus Ducas***, patri ſuperſtes, qui haud multo pòſt in prælio contra Bulgaros fortiter dimicans occubuit, cùm eximia animi magnitudine victoriam ſuis peperiſſet. Accidit porro Conſtantini caſus ac interitus eo anno quo Alexander Imperator obiit, MXII. [f] quem quidem paulò antè prædixerat neſcio quis Aſtrologus, qui ex Syria Conſtantinopolim

[d] Leo p. 490. Scyl. p. 611. Zon. p. 148.

[e] Leo p. 492. Scyl. p. 614.

[f] Scyl. p. 610. Zonar.

Constantinopolim rescripserat, minime metuendam avem rufam Ducam, & qui stulte res novas moliretur, statimque periret. Extitit postea sub ann. DCCCCXVIII. Basilius quidam Macedo, qui Constantinum Ducam mentitus, plures ad defectionem sollicitans, captus tandem, in Amastriano crematus est.

V. [a] ANDRONICUS DUCAS, Patricius, cognomento LYDUS, unà cum filiis, Bardæ Scleri rebellionem amplexus est, sub annum DCCCCLXXVI. Basilio & Constantino imperantibus. [b] Qua quidem flagrante, mortuo interea parente, *Christophorus Ducas*, & *Bardas Ducas*, cognomine *Moncus*, Andronici filii, castra aliquot ac oppida in Thracensium Themate seu provincia occuparunt. Tandem sub annum DCCCCLXXX. Indict. VIII. promissâ impunitate, ad Imperatorem Basilium transierunt. [c] Bardas verò Ducas, seu Moncus, ab eodem Basilio sub annum MXVI. Indict. XIV. in Chazariam cum classe missus, principe ejus Tzulo in primo conflictu capto, regionem totam subegit. Incertum porrò an Andronicus iste Ducas Constantini Ducæ Imperatoris pater fuerit: quod quidem vero est simile, cùm Constantinum Imperatorem Andronici filium fuisse scribat [d] Raphaël Volaterranus. Neque proclivius est definire, an idem Andronicus à primis istis Andronicis, & Constantino Duca, qui tyrannidem arripuit sub Basilio, quorum supra meminimus, genus duxerit, quod sanè videtur adstruere [e] Anna Comnena: cùm exertè scribat [f] Zonaras ejusdem Tyranni Constantini ita extinctam familiam, ut nullus ex ea superfuerit: atque licèt Constantinus Ducas, qui postea Imperator dictus est, ex Andronico, Pantherio, & Constantino Ducis ortum se prædicaret ac gloriaretur, revera tamen ab iis per feminas tantùm genus duxisse: adeò ut à plerisque suæ ætatis, non Ducas, sed per diminutionem Ducizzes appellaretur. Quæ quidem ex eo fortean fluxit vulgi sententia, quòd ipsemet Constantinus Ducas Imperator ita eo ævo indigitaretur: quippe apud [g] Anonymum Barensem, & in Charta anni MLXVI. quæ in Archivo Zarensi asservatur, Constantinus *Ducizi*, perperam verò *Dioclici*, vel *Dioclizi*, non semel à Romualdo Salernitano Archiepiscopo, cognomine donatur. Sed id ex Sclavonica dialecto ac pronuntiatione ortum prorsus arbitror: cùm charta alia exarata dicatur anno MLXIV. *Constantino Duce Magno Imperatore:* quod fortè Zonaræ imposuit. Deinde cùm ex prædictis constet Constantino Ducæ Tyranno superfuisse filium Nicolaum, quid vetat haud absque liberis decessisse opinari? Ut sese res habeat, Constantini Imperatoris parenti extitit filius alter *Ioannes Ducas* Cæsar, cujus posteritatem post fratris progeniem describemus. Utrumque porro ex nescio quo Orientis Duce genus traxisse, iisdemque à majoribus Ducæ cognomen fuisse, auctor est [h] Scylitzes.

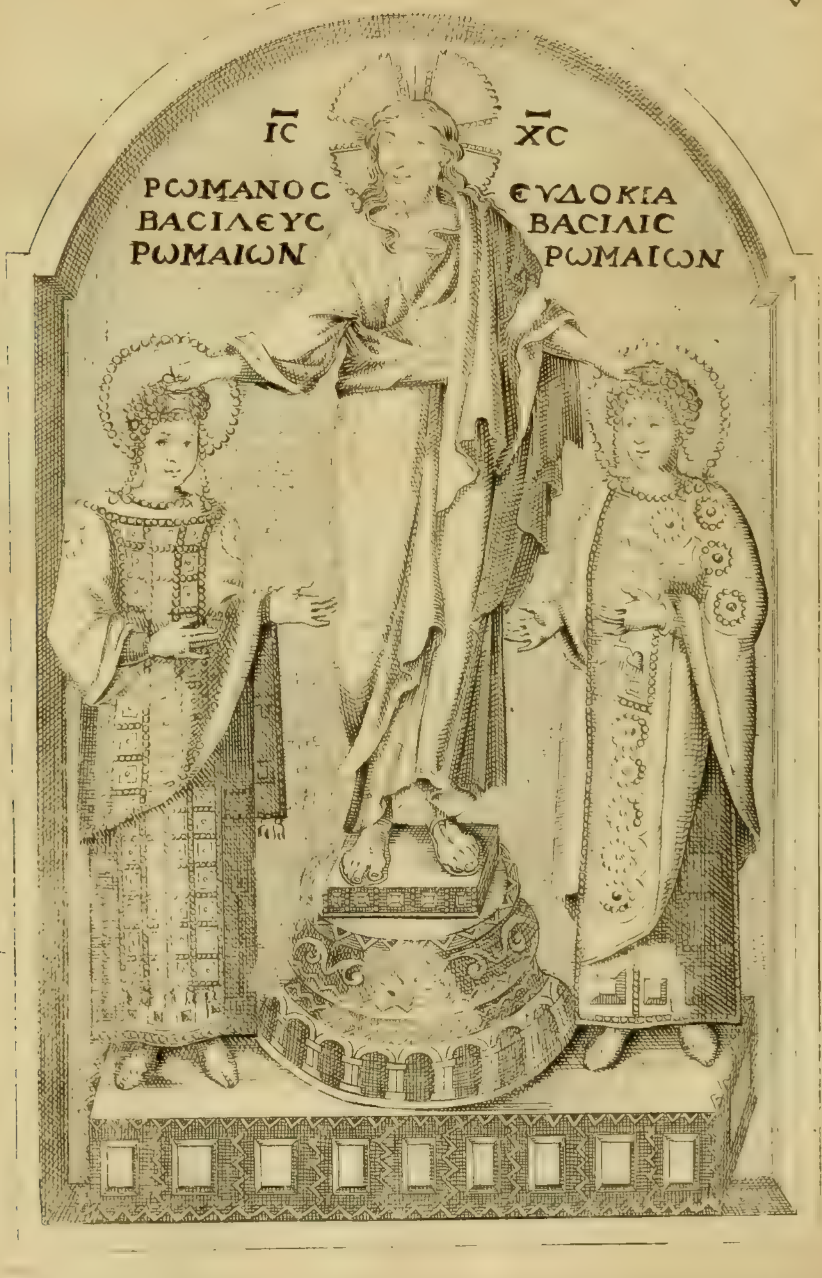
[a] Scyl. p. 688.
[b] Scyl. p. 694.
[c] Scyl. p. 718.
[d] Volaterr. p. 715.
[e] Anna Comn. l. 3. Alex p. 76.
[f] Zonar. p. 216.
[g] Anon. Bar. an. 1060. 1068. Io. Lucius l. 2. hist. Dalm. c. 15. Chron. CP. Anonym. Barensis. Romuald. in chr. MS. an. 1053.
[h] Scyl. p. 795.

VI. CONSTANTINUS DUCAS, Proedrus, [a] unà cum fratre, aliisque Constantinopolitanis proceribus, Michaëlem Stratioticum Imperatorem appellavit: sed postea Isaacii Comneni, qui à Michaële defecerat, partes amplexus est, cui & Imperatori creato, in eam dignitatem postea successit XXV. Novemb. anno MLIX. cùm abdicatâ ultro purpurâ, neminem, qui Rempublicam administraret, digniorem judicasset Isaacius, præteritis etiam affinibus. [b] Excessit ille è vivis sexagenarius mense Maio anno MLXVII. cùm annos septem, menses sex imperasset: in sancti Nicolai Monasterio, quod Molibotum dictum est, humo conditus. [c] Uxorem duxerat EUDOCIAM, filiam Constantini Dalasseni, qui sub Michaële Paphlagone vixit, [c] quo etiam regnante Constantinus Ducas Eudociæ conjugii nexu erat sociatus, ac proinde ante annum MXXXV. ex qua liberos, de quibus mox acturi sumus, procreavit, filios scilicet tres, [d] quos sub vitæ exitum Imperatores coronavit, & filias totidem. [e] Eudocia verò licèt Constantino conjugi extrema agenti nequaquam secundas nuptias inituram se scripto esset pollicita, ROMANUM DIOGENEM Patricium, Sardicæ Ducem, & Magistrum, sibi in secundum conjugem adscivit anno MLXVIII. Indict. VI. Januarii mensis I. die, quo & Imperator dictus est Romanus: cùm menses sex & paulò ampliùs cùm filiis suis illa imperasset. [f] Fuit porro Romanus Diogenes filius Constantini Diogenis, [f] qui sub Basilio Bulgaroctono in bellis Bulgaricis præclarè se gessit, sub ann. MXV. MXVI. & MXVII. & Sirmium Basilio asseruit, cæso per insidias sermone illius domino anno MXIX. cùm finitimæ provinciæ præesset; cujus quidem urbis præfecturam à Basilio, deinde Bulgariæ à fratre ejus Constantino adeptus, Patzinacos Bulgariam incursantes, non semel fudit. Exhinc à Romano Argyro Imperatore, cujus neptem ex Pulcheria sorore in uxorem habebat, Sirmio Thessalonicam translatus, ejusdem urbis Dux dictus est. Mox quòd defectionem moliretur accusatus, in turrim primò conjectus an. MXXIX.

[a] Scylitz. p. 793.
[b] Scylitz. p. 818. Zonar. p. 218. Ioëlis & Codini catalogi Imp. Lupus Protosp.
[c] Io. Lucius ad vit. S. Ioan. Tragur. Episc. p. 27. Abulfarag. p. 225.
[c] Scyl. p. 7, 6. Zonar. p. 188.
[d] Ioël.
[e] Scyl. p. 822.
[f] Scylitz. p. 709. 711. 712. & seq. Zonar. p. 182. 188. 189.

Indict. XII. ex ea deinde eductus, in Monachum detonsus, in Studiense Monasterium trusus est anno MXXXI. Indict. XIV. sequenti verò Indictione eodem anno MXXXI. mense Septembri rursum delatus, quod unà cum Theodora Zoes Augustæ sorore in Illyricum & fugam & tyrannidem meditaretur, cùm duriùs quàm par erat in eum quæstio in Palatio Blacherniano à Joanne Eunucho & sacri Palatii Præposito exerceretur, tyrannidis socios prodere nollet, seipsum è muro ultro præcipitem dedit, confractaque cervice, eò abjectus est quò solebant qui sibi ipsis mortem conscivissent. Romano Diogeni, ex priore, ut par est opinari, uxore filium adscribit [g] Guillelmus Apuliensis, qui excæcato per summam perfidiam patre, Turcis & Armeniis adscitis terras Imperii depopulatus est. Ejusdem familiæ fuit Diogenes Comes Imperialis, ad quem extat Epistola CCXL. Joannis VIII. PP. qui in Italia præfecturam aliquam agebat. [h] Theodora extincto Romano Diogene, Nicephori Botaniatæ, tum Imperatoris, nuptias ambiisse dicitur. [i] Vivebat etiamnum an. MXCVI. ut ex Anna Comnena docemur. Romani & Eudociæ imagines hîc exhibemus ex eburneo tegumento textus Evangeliorum, qui asservatur in Ecclesia S. Joannis Vesontionensis, uti delineari curavit Jo. Jacobus Chiffletius lib. de Linteis sepulchralibus Christi cap. 10.

[g] lib. 3. p. 23.
[h] Annal. 3 p. 74. Scyl. Zon.
[i] Annal. 9 p. 256.

Liberi Constantini Ducæ Imp. ex Eudocia Augusta.

VII. MICHAEL DUCAS Imperator.

VII. ANDRONICUS DUCAS, Imperator etiam à patre dictus, si Joëli fides.

Ioel, Zon. Glyc. Alberic. a. 1059.

VII. CONSTANTINUS DUCAS, [a] cognomento Porphyrogenitus quia pa-

[a] Ioel.

tre Imperatore natus, [b] à Nicephoro Botaniata Augusto sub annum MLXXV. cum classe in Turcos Orientem incursantes missus, imperii insignia sumpsit Chrysopoli. Sed mox ab iismet ipsis à quibus ad id aggrediendum impulsus fuerat desertus, captusque, ad Nicephorum perductus est, & positis capillis in Monachum attonsus, in quandam insulam relegatus. [c] Quod verò quidam scribunt Presbyterum etiam effectum, vix fidem meretur, [d] cùm Alexius Comnenus Imperator factus ejus operâ variis in expeditionibus usus legatur: ac denique cæsus fuerit in eo prælio quod inter Alexianos & Robertum Guiscardum initum est XVIII. Octobris anno MLXXXII. [e] Scribit Anna Comnena, à qua CONSTANTIUS nuncupatur, patre superstite diademate fuisse donatum, quod & attigit Joëles. [f] Sed & ejusdem ævi scriptor testatur Constantinum unà cum Michaële fratre imperasse. [g] De Nicephori cum Synadi filia nuptiis colloquia habita, cùm ille interiit, tradit eadem Anna.

[b] Zonar. p. 232. Scyl. p. 866. Glycas. Alberic. an. 1053. Vuill. Apul. l. 3. p. 22.
[c] Scyl. p. 867.
[d] Anna l. 4. p. 116. Vuill. Apul. p. 42.
[e] Anna p. 117.
[f] Vuill. Apul l. 2.
[g] Anna p. 117.

VII. ANNA DUCÆNA. Glycas.

VII. [a] THEODORA DUCÆNA. [b] Harum fortè altera DOMINICO SILVIO, qui Venetum Ducatum obtinuit anno MLXXI. nupta fuit: siquidem verum sit, quod refert Sansovinus, Dominici uxorem Michaëlis Imperatoris sororem fuisse: cui quod de quadam Venetorum Ducissa narrat Petrus Damiani, adscribit [c] Sabellicus, uti suprà monuimus.

[a] Glycas.
[b] Sansovin. in Venet. lib. 11.
[c] Sabell. Dec. 2. l. 4.

VII. ZOE DUCÆNA, PORPHYROGENITÆ cognomine donata est, [a] quòd nata sit patre imperium obtinente. [b] Hanc Nicephorus Botaniates Imperator in uxorem sibi adjungere decreverat: sed ab eo consilio abductus est à Theodoro Eunucho. [c] Duxit illa postea ADRIANUM COMNENUM Protosebastum, & Orientis Domesticum, Alexii Comneni Imperatoris fratrem.

[a] Anna l. 3. p. 74.
[b] Zonar. p. 231. Scyl. p. 864. Bryen. l. 3 c. 6.
[c] Anna l. 9. p. 259.

VII. MICHAEL DUCAS, cognomento PARAPINACES, Imperator primum à parente paulò antequam vitâ excederet dictus, Romano Diogene vitrico à Turcis capto anno MLXX. rursum eidem in hac ipsa dignitate sufficitur. [a] Hujus ignaviâ Orientis pars magna Turcis iisdem cessit: quorum etiam ope NICEPHO-

[a] Greg. VII. PP. l. 1. ep. 49. Scylitz. Zonar.

RUS BOTANIATES Auguftam invafit poteftatem, Imperatorque renuntiatus fub XXV. Martii, [b] Imperatorio diademate in æde Sophiana à Patriarcha donatur in magna Hebdomade, feriâ III. die Aprilis III. Ferebatur autem, ut auctor eft [c] Scylitzes, Botaniates ex nobiliffimis natalibus, atque adeò ex Phoca, imò ex ipfis Fabiis Romanis, per longam avorum feriem ortum duxiffe; tametfi quem Phocam intelligat, haud conftat: [d] ut & an filius fuerit Botaniatæ illius, cui in Theffalonicenfi Præfectura fucceffit Conftantinus Diogenes fub an. MXXIX. [e] Michaël porrò cum Maria conjuge filioque Conftantino Porphyrogenito in Studienfe Monafterium traductus eft Sabbato, quod Lazari vocant Græci, noftri verò Paffionis, Martii menfis XXXI. die: [f] ubi detonfis capillis, Patriarchæ & Metropolitanorum fententiâ Ephefi Archiepifcopus electus, cùm femel ad ipfam urbem acceffiffet, in Manuelis Monafterium reverfus, fuis manibus laborans, ac tandem fub Alexio Comneno, à quo perhonorificè eft femper habitus, diem claufit extremum. [g] Imperavit annos fex, &, [h] ut alii volunt, totidem menfes. [i] Uxorem duxerat MARIAM, Alaniæ feu Iberiæ Regis filiam, quam Botaniates cum Michaële & Conftantino filio in Monafterium Studienfe amandaverat. [k] Sed mox VERDENA uxore, [l] quæ unà cum ipfo coronata fuerat in Auguftam, extinctâ, Eudociam Michaëlis Imperatoris matrem in alteram conjugem ducere ftatuerat: à quo confilio avocatus, tandem pudore omni pofito, calcatifque Ecclefiæ legibus, Mariam eandem duxit, Michaële in eum finem ad ordines Ecclefiafticos promoto. Deturbato verò Botaniata, in Manganenfe Palatium cum filio Conftantino relegata eft ab Alexio Comneno Imperatore. [m] Mariæ formæ elegantiam Anna Comnena; [n] Theophylactus verò Bulgariæ Archiepifcopus, [o] qui ejus hortatu Commentarios in quatuor Evangelia compofuit, præclaras animi dotes, pietatem etiam, & generis nobilitatem pluribus prædicant. Reliquum verò vitæ in Monafterio exegit, ut teftatur idem Theophylactus. Habentur in Gazophylaciis nummi aurei, in quibus unà cum Michaële effingitur, cum hac infcriptione, MIXAHΛ S MARIA.

[b] *Scylitz. p. 862. Zonar.*
[c] *Scyl. p. 857.*
[d] *Idem p. 709.*
[e] *Scyl. Ioel.*
[f] *Scylitz. p. 864. Anna l. 1. p. 28. Orderic. Vital. l. 7. p. 641. Leo Oft. l. 3. c. 53. Anon. Barenf. an. 1078. Greg. VII. lib. 8. ep. 6.*
[g] *Scyl.*
[h] *Ioel. Cedini catal.*
[i] *Scyl. p. 864.*
[k] *Bryen. l. 2. c. 1. Anna l. 3. p. 73. Zonar. p. 229. Scylitz. Manaff. Tzetz. chil. 5. Lupus Protofp. an. 1079.*
[l] *Scyl. p. 864. Zonar. p. 232.*
[m] *Anna l. 3. p. 71.*
[n] *Theoph. in Inftit. regia part. 1. c. 3. & feqq.*
[o] *Lambec. lib. 5. Bibl. Cæf. p. 48.*

Filius Michaëlis Imperat. ex Eudocia Augusta.

VIII. CONSTANTINUS DUCAS, cognomine PORPHYROGENITUS, [a] patre fcilicet Imperatore, natus fub annum MLXXIV. ab eo ftatim diademate calceifque purpureis donatur. [b] Exhinc HELENAM, Roberti Guifcardi Apuliæ Ducis filiam eidem defpondit Michaël, anno MLXXVI. quæ à patre Conftantinopolim eum in finem miffa acceffit. [c] Sed à Botaniata, qui purpuram invaferat, ad patrem amandatâ, in Monafterium Manganenfe ipfe eft trufus: unde, poft ductam Mariam ejus matrem, in Palatium reductus eft. [d] In ordinem acto ac pulfo Botaniata, ab Alexio fucceffore Imperatoris appellatione, & Auguftæ dignitatis infignibus rurfum donatur, cùm is Annam Porphyrogenitam filiam eidem matrimonii nexu copulare ftatuiffet. [e] Sed Alexii confilia abrupit in ipfo ætatis flore repentina mors Conftantini, cujus perinde animi corporifque dotes Anna ipfa eidem pacta mirificè extollit: ut & Theophylactus Achridenfis, Conftantini ipfius Præceptor. [f] Conftantino Michaëlis nomen perperam adfcribit Romualdus Salernitanus Archiepifcopus, ut & in prælio contra Robertum Vifcardum interiiffe fingit.

[a] *Anna l. 3. Zon. p. 235. Angel. à Nuce ad Chr. Caf. l. 3. c. 39.*
[b] *Anna. Scyl. p. 853. Zon. p. 229. Vuill. Apul. l. 3. p. 31. l. 4. p. 34. Gaufr. Malat. l. 3. c. 13. Romuald. an. 1076.*
[c] *Anna l. 1. p. 28. Zonar. Glyc. Order. l. 7. p. 640.*
[d] *Bryen. in praef. n. :. l. 3. n. 21. Ann Zon. p. 237.*
[e] *Anna l. 3 p. 71. Theophyl. in Inft. part. 1. c. 3. &c.*
[f] *Romuald. in chr. MS. an. 1081.*

DUCARUM STEMMATIS PARS ALTERA.

VI. JOANNES DUCAS, CÆSAR à Conftantino Duca Imperatore fratre [a] appellatur. Idem verò Conftantinus, fub vitæ exitum, commendatis primùm fratri liberis, Eudociæ uxori præcepit, ut ejus confiliis, quibus in adminiftrandis rebus publicis ufus ipfemet fuerat, uteretur, quoad ii idoneam attigiffent ætatem. [b] Romano poftea Diogene à Turcis capto, ut Michaël ex fratre nepos Imperator agnoceretur, operam dedit: [c] à quo cùm adverfus Urfellum de Balliolo, nobilem Francum, qui rebellionem in Michaëlem excitaverat, cum copiis miffus fuiffet, ab eo captus eft cum filio Andronico. Urfellus deinde, qui Græcos bellis civilibus implicare fatagebat, quò ex iis fructum aliquem confequeretur, fuafit Cæfari, ut ipfemet Imperatorem fefe appellaret. Verùm cùm ftatim poftea in Michaëlis veniffet poteftatem, in Monachum detonfus, in Monafterium truditur. [d] Exhinc Botaniata imperium adepto, in aulam revocatus, ad ineundas cum Maria Michaëlis Imperatoris nepotis uxore nuptias hortatus eft. Duxit porrò idem Joannes MARIAM, quæ Protoveftiariæ dignitate donata legitur.

[a] *Scylitz. Zon. Glyc.*
[b] *Bryen. l. 1. n. 15.*
[c] *Idem l. 2. n. 17. Scylitz. Zon. p. 228.*
[d] *Anna l. 2. p. 51. 57.*

Filii Joannis Ducæ Cæsaris ex Maria.

VII. ANDRONICUS DUCAS, de quo mox.

VII. CONSTANTINUS DUCAS, [a] Proedrus & Protostrator, missus est à patre Cæsare, cujus ope haud ita pridem Augustam dignitatem adeptus erat Michaël nepos, in Romanum Diogenem ejusdem Michaëlis vitricum; qui à Turcis libertati redditus, Constantinopolim cum idoneis copiis pristinum recepturus imperium contendebat. Qua quidem in expeditione prosperâ adeò usus est fortunâ, ut Crispino, cæterisque Francis, qui Græcis merebant, adjuvantibus, Alyattem præcipuum Diogenis Ducem profligaret, caperetque. [b] Obiit patre adhuc superstite. Exstant aliquot [c] Theophylacti Achridensis Archiepiscopi scriptæ ad Constantinum Epistolæ.

[a] Scyl. p. 843. Zon. p. 226. Glyc. Bryen. l. 1. n. 20. l. 2. n. 2. 17.
[b] Idem.
[c] Theophyl. ep. 63. 64.

VII. ANDRONICUS DUCAS, [a] Proedrus, fratre Constantino ex militari, quam diximus, expeditione reduce, eidem sublectus, Romanum Diogenem cepit, Adanâ, in quam is deleto exercitu se receperat, hac conditione deditâ, ut Diogeni, deposito imperio, capillisque detonsis, privatam in posterum vitam agere liceret. Verùm contra datam fidem, Diogeni, in ipso itinere, oculos effodit Andronicus, mandatum Imperatoris obtendens: qui haud multo pòst, non curatis vulneribus, interiit. [b] Obiit Andronicus perinde ut frater, patre superstite, Michaële adhuc imperante. [c] Uxor fuit Andronico nobilis Bulgara elegantioris formæ, filia Trojanni, Samuelis Bulgariæ Regis filii. [d] Hujus meminit alicubi Nicephorus Gregoras, aitque ab ea ædificatum Choræ Monasterium. Hanc cum Andronici matre videtur confundere vir eruditissimus apud [e] Annam Comnenam, quæ, ne deffitear, haud planè se explicat, cùm interdum Protovestiariam Joannis Ducæ Cæsaris uxorem, alibi verò Irenæ Ducænæ Augustæ matrem fuisse exertè dicat.

[a] Bryenn. p. 29. Scyl p. 840. Manass. p. 251.
[b] Bryen. l. 3. n. 6.
[c] Idem.
[d] Niceph. Gregor. l. 9 p. 323
[e] Possin. ad Annam p. 166.

Liberi Andronici Ducæ.

VIII. MICHAEL DUCAS, Protostrator, [a] Alexium Comnenum Imperatorem, sororis maritum, in omnes ferè, quas ille iniit, militares expeditiones secutus, in iis fortiter se gessit, Anna Comnena ipsa nepte teste, quæ avunculi præclaras animi corporisque dotes in variis Alexiadis suæ locis mirè prædicat. [b] Incertum an *Nicephorus Ducas*, quem matris suæ Irenes ἀδελφιδοῦν fuisse ait eadem Anna, Michaelis fuerit filius.

[a] Bryenn. l. 4. Anna l. 2. 3. 7. 8. p. 57. 141. &c.
[b] Anna l. 15.

VIII. [a] JOANNES DUCAS, [b] ab eodem Alexio Magnus Dux, seu classis Præfectus dictus, hac dignitate in variis expeditionibus cum laude functus est.

[a] [b] Anna l. 2. p. 57. l. 7. 9. 11. p. 209. & seqq.

VIII. IRENE DUCÆNA, Augusta, ALEXII COMNENI Imperatoris conjux.

VIII. [a] ANNA DUCÆNA, uxor GEORGII PALÆOLOGI, de quo agimus in Palæologorum stemmate.

[a] Anna l. 2. p. 55. 57.

VIII. THEODORA DUCÆNA [a] sanctimonialis.

[a] Bryen. l. 3. n. 6.

CÆTERI EX FAMILIA DUCÆNA NOBILES, quorum mentio apud scriptores.

Hactenus Ducarum stemma, quantum in nobis fuit, digessimus: licèt enim occurrant non pauci apud scriptores Byzantinos ejusce cognominis proceres, cùm haud facilè sit quo se invicem affinitatis attigerint gradu definire, hîc nobis necessariò subsistendum fuit, recensitis tamen iis, ne quid ad Ducænæ gentis gloriam quicquam videamur reticuisse, quod ad notitiam nostram venerit.

JOANNES DUCAS Sebastus, Manuelis Comneni Imperatoris patruelis, variis in bellis contra Italos ac Siculos inclaruit. Hujus passim mentio occurrit apud Nicetam Choniatem & Joannem Cinnamum: ac Nicetas quidem ex illustrissima ortum familia; Cinnamus verò Michaëlem proximâ attigisse affinitate scribunt: quo verò

Nicet. in Man. l. 7. n. 7. Cinnam. l. 3.

gradu, pluribus de ea re sententiam nostram exposuimus in Dissertatione XXVI. ad Joinvillam, ubi diximus probabile videri,

ALEXIUM DUCAM, cujus fuit Encolpium, Crucis Dominicæ particulam continens, quod hodie servat Monasterium Grandimontense, Joannis filium fuisse, vel certè fratrem: qui quidem in Græcis Iambis eidem Encolpio adscriptis, Irenem Augustam Alexii Imperatoris conjugem, matris suæ aviam fuisse ait.

[a] Cinnam. [b] Nicet. in Andr. l. 1. n. 5. 6.

ANDRONICUS DUCAS, [a] bellis Hungaricis sub Manuele clarus, [b] ab Andronico tyranno lapidibus obrutus est anno MCLXXXII.

[a] Cinnam. Nicet. in Man. l. 6. n. 7.

[a] CONSTANTINUS DUCAS, uxorem duxit filiam sororis Manuelis Imperatoris: vivebat anno MCLXXIX.

[a] Nicet. in Alex. n. 7. 9.

[a] JOANNES DUCAS Magnus Hetæriarcha, floruit Alexio Comneno Juniore imperante. Nicææ Præfectus, ejusdem urbis ingressum Andronico ad tyrannidem pergenti denegavit.

[a] Nicet. in Isaac. l. 2. n. 3.

[a] JOANNES DUCAS, Logotheta Dromi, vixit sub Isaacio Angelo.

[a] Nicet. in Alex. l. 2. n. 4.

[a] ANDRONICUS DUCAS, adhuc adolescens, ab Alexio Angelo Imperatore, cum exercitu adversus Turcos missus est sub annum MCXCIX.

ALEXIUS DUCAS, cognomento MURTZUPHLUS, Protovestiarius, Alexio Angelo Juniore Imperatore, Isaacii cognati & affinis filio, per summum nefas interempto, tyrannidem arripuit. Alexii Ducæ istius historiam perstrinximus in historia nostra Franco-Byzantina, & in Notis ad Villharduinum.

[a] Acropol.

ISAACIUS DUCAS, [a] eodem MURTZUPHLI cognomine donatus, sub Theodoro Lascari Imp.

Epist. S. C. Pauli apud Godefrid. Monach. & Doutreman.

Fit præterea mentio in epistola Comitis San-Paulani, de prima Urbis à Francis expugnatione, nobilis cujusdam ex familia Ducæna in obsessorum eruptione interempti: *Inter quos filius Ducis de Ducato, qui inter Constantinopolitanos fortior & pulchrior dicebatur, cum aliis quibusdam peremptus est.*

Nicet. in Murtz. n. 3.

THEODORUS DUCAS, Murtzuphlo Constantinopoli excedente, dum à nostris obsideretur, Imperatorium ambivit diadema: sed ei prælatus fuit Theodorus Lascaris.

Occurrunt deinde proceres alii complures DUCÆ cognomine, quod quidem adscripsere ii sibi ex aliqua cum illustri hac gente contracta affinitate, vel quod ex Ducænis matribus ortum ducerent, ut

Vide Notas nostras ad Cinnam. p. 468.

JOANNES ille DUCAS, à Libellis supplicibus, Andronici Camateri Manuelis Comneni Imperatoris cognati filius, cui suos in Dionysii Periegesin commentarios dicavit Eustathius Thessalonicensis Archiepiscopus.

JOANNES ANGELUS, Sebastocrator, Isaacii Angeli patruus, DUCÆ cognomen sibi perinde arrogavit: quod in ejus posteris perstitit, uti in Angelorum stemmate docemus.

[a] Acrop. c. 59.

[a] ALEXIUS DUCAS Philantropenus, vixit Joanne Vatacio imperante.

[a] Du ... c. 5. ? ...

MICHAEL DUCAS, avus DUCÆ istius, cujus historiam de Urbis expugnatione typis Luparæis edidit vir doctissimus Ismael Bulialdus, [a] vixit sub Joanne Palæologo Imp.

[a] Philelph. l. 12. epist. 5. 263. [b] Comput. Matthai de Beauvarlet an. 1454.

GEORGIUS DUCAS Armenes, cujus meminit [a] Franciscus Philelphus in epistolis, [b] captâ à Turcis Urbe, in Galliam venit anno MCCCCLV. ubi à Carolo VII. cum cæteris Græcis exulibus humaniter exceptus, stipendiis aliquot ad vitam donatus est.

XXVII.
DUCAGINORUM STEMMA.

DUCAGINOS, qui primas ſemper obtinuere inter nobiles Albanos, gens adeò illuſtris habita eſt, ut ejus natales ab ipſo Grifone de Altofolio, quem Caroli Magni Palatinis Comitibus accenſent paſſim hiſtoriæ noſtrates fabuloſæ, arceſſat ſcriptor Geſtorum Scanderbegi: tametſi longè videretur probabilius à Ducæna Græcanica gente, quæ imperium Conſtantinopolitanum diu tenuit, originem duxiſſe. Horum ſtemma, qualecunque eſt, ex Flavio Comneno, cujus fidem non præſtamus, hîc deſcribimus.

Fatti di Scand. p. 275.

GINUS DUCAGINUS.

GEORGIUS DUCAGINUS, natus an. MCCCXLIX. ux. N. filia Joannis Muſaci. — ATHANASIUS DUCAGINUS.

BIERUS nat. anno MCCCXCII. — ANDREOLUS natus anno MCCCXCV. — PROGONUS natus anno MCCCXCVII. — PAULUS DUCAGINUS nat. an. MCCCXCIX. — BASILIUS. — PAULUS natus an. MCCCXC.

LECHUS, vel LECCUS, nat. an. MCCCCX. *Fatti di Scanderb. p.* 278. — PROGONUS DUCAGINUS natus anno MCCCCXI. — LUCAS DUCAGINUS natus anno MCCCCXVII. — GEORGIUS natus anno MCCCCXVIII. — DEMETRIUS DUCAGINUS. — ATHANASIUS nat. an. MCCCCXII.

PROGONUS.

NICOLAUS DUCAGINUS. — PROGONUS DUCAGINUS. — NICOLAUS DUCAGINUS. — STEPHANUS DUCAGINUS. — JOANNES DEMETRIUS DUCAGINUS.

ARAS Baſſa Turcus. — LECCAS DUCAGINUS. — NICOLAUS. PAULUS. GEORGIUS. — VEZZA ux. GEORGII CUCH. — JOANNES DUCAGINUS.

PROGONUS AMASI, Baſſa Turcus. — NICOLAUS DUCAGINUS. — FRANCISCA. MARIA. — ADER, Turcus. — MEHEMET, Baſſa, Turcus. — BARTHOLOMÆUS DUCAGINUS.

PAULUS DUCAGINUS.

NICOLAUS DUCAGINUS. — JOANNES DUCAGINUS.

ALEXIUS COMNENUS.

ΑΛΕΞΙΩ ΔΕCΠΟΤΗ ΤΩ ΚΟΜΝΗΝΩ. *Imperator ſtans, cum pallio τρ̄αγύνῳ, dextrâ narthecem, ſiniſtrâ globum tenet, manus è nube coronam Imperatori imponit.*

† ΚΕ ΒΟΗΘΕΙ. *id eſt,* Κύριε, *Chriſtus in ſella ſedens, dextram protendit, ſiniſtrâ Evangeliorum librum tenet, cum characteribus,* ΙC. ΧC. Complures aurei ejuſce commatis habentur in Gazophylacio Regio. Vide quæ de characteribus in Diſſert.

De Monetis ab Alexio Comneno cuſis, ſcribit Zonaras, cùm monetam à deceſſoribus ſuis adulteratam reperiſſet, æneam feciſſe, qua in imperii expenſis uteretur: in vectigalibus verò probos aureos exegiſſe: aliquando etiam nummos ſemiaureos, interdum æreos. Unde cùm ære egeret, ex obolis nummos fecit, & opera quædam publica deſtruxit, ut ſtateres inde cuderet.

JOANNES COMNENUS.

ΙΩ ΔΕCΠΟΤ ΠΟΡΦ. *Imperator cum loro, dextrâ labaro innixus, ſiniſtrâ globum crucigerum tenet, cujus capiti Deipara coronam imponit.*

ΙC. ΧC. *Chriſtus in cathedra ſedens, dextram protendens, ſiniſtrâ librum Evangeliorum tenet.*

ΙΩ ΔΕCΠΟΤ. *Imperator, thoracata forma, cui manus è nube coronam imponit: ſiniſtrâ crucem geminam longiorem tenet, quam Deipara porrigit: ad cujus caput ſcripti characteres,* ΜΡ. ΘΥ. Μήτηρ Θεοῦ.

Pars averſa, priori ſimilis.

ΙΩ ΔΕCΠΟΤ ΤΩ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝ. *Imperator cum paludamento, dextrâ ſceptrum, ſiniſtrâ globum crucigerum tenet.*

ΜΡ. ΘΥ. *Deipara, manibus protenſis.*

ΙΩ ΔΕCΠΟΤΗC ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝ. *Imperator cum loro ſtans, dextrâ crucem, ſiniſtrâ globum crucigerum tenet.*

ΙC. ΧC. *Chriſtus ſtans, librum Evangeliorum tenet.*

MANUEL COMNENUS.

ΜΑΝΟΥΗΛ ΔΕCΠΟΤΗ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΩ. *Imperator paludatus, dextrâ narthecem, ſiniſtrâ globum cui inſiſtit crux duplex.*

ΚΕ ΒΟΗΘΕΙ. *Chriſti protome, ſiniſtrâ volumen tenentis, cum characteribus* ΙC. ΧC. Vide Diſſert.

ΜΑΝΟΥΗΛ

ΜΑΝΚΗΛ ΔΕCΠΟΤΗC. *Imperator loratus, longiori narthеci innixus, lævâ globum crucigerum tenens.*

ΙC. ΧC. *Christus stans, cum libro Evangeliorum.*

ΜΑΝΚΗΛ ΔΕCΠΟΤ. *Imperator stans, dextrâ crucem, sinistrâ acaciam.*

ΜΡ. ΘV. *Deiparà, obliquâ formâ, manibus erectis ad cœlum è quo manus erumpit.* Vide Dissertat.

Αγιος ΓΕΩΡΓΙΟC. *Imago pectoralis S. Georgii, dextrâ gladium, sinistrâ clypeum tenentis.*

Alter ejusdem commatis.

ΜΑΝΚΗΛ ΔΕCΠΟΤ. *Imperator, dextrâ narthecem, sinistrâ globum crucigerum.* Vide Dissertat.

Ι. ΧC. *Figura Christi.*

ΜΑΝΚΗΛ ΔΕCΠΟΤ. *Imperator, dextrâ narthecem, sinistrâ globum crucigerum.*

ΜΡ ΘV. *Deiparæ protome, manibus expansis.* Vide Dissertat. Scribit Nicetas in Manuele lib. 1. num. 5. eundem Imperatorem ἀργύρεον ἀδόκιμον in monetam cudi jussisse, quæ nostris per urbem trajicientibus, dum ad sacra bella pergerent daretur, si aliquid vendituri essent. Vide quæ de Manuelis nummis adnotamus ad Alexiadem p. 322.

ANDRONICUS.

ΑΝΔΡΟΝΙΚΟC ΕΝ ΧΩ ΒΑCΙΛ. (ἐν Χριστῷ Βασιλεύς.) *Deipara stans, ad cujus pedes procumbit Imperator.*

Figura urbis Constantinopolitanæ, cum quinque portis, ad latera ejus quæ infrà est, describuntur characteres P. P. *nisi prima fuerit* C. *ut per* CP. *Constantinopolis designetur. In medio nummo visitur Deiparæ figura, cum manibus expensis.* Vide Dissert.

XXVIII.

STEMMA COMNENORUM.

I. GENTEM Comnenorum perillustrem, & longa avorum serie perantiquam fuisse præ cæteris produnt [a] Nicephorus Bryennius & [b] Zonaras. In Asia primùm fixisse sedes suas videtur indicare [c] Scylitzes, Castamonem, Paphlagoniæ Ponticum versus mare oppidum, Isaacii Comneni Imperatoris domum, seu patriam potiùs fuisse scribens. Ait quippe Alexium Comnenum Magnum Domesticum, superato, captoque Ursello Franco, Constantinopolim reditum apparantem, cùm ad vicinas Castamoni regiones pervenisset, visendæ avi domus desiderio & cupiditate incensum, à via divertisse, urbemque ingressum, cùm illam incolis vacuam deprehendisset, lacrymis perfusum, progenitorum suorum memoriam recoluisse, nec nisi vi quadam à comitibus inde avulsum. In Asiam porrò ex Italia, atque adeò in Orientem, cùm Constantino Magno, aut Constantini posteris ac successoribus, transiisse admodum probabile est; quod de compluribus aliis Romanis ac Italicis familiis observant passim historici, atque ipse de Ducæna [d] Bryennius. Hujusce sanè conjecturæ fundus esse potest vetus Inscriptio, quæ etiamnum Ameriæ in Umbria ad S. Secundi extat, ante aut circa Constantini tempora exarata, in qua Comneni Italici aliquot, iisdem literarum apicibus, quibus Græcanici, recensentur: ita ut ejusdem fuisse gentis utrosque liquidò evinci vel hinc possit. His verò illa verbis concepta legitur:

[a] in Præfat.
[b] Zonar. p. 109.
[c] Scyl. p. 798.
[d] in Pref. n. 9.

L. COMNENO. Ↄ. L. FELICI.
COMNENAE. Ↄ. L. NYMPHE.
ET. COMNENO. Ↄ. L. FELIONI.
C. SERVILIO. ALBANO.

[e] Extat in agro Hadrianopolitano, haud procul ab oppido, regio amœna, pratis & aquis luxurians & irrigua, ad Tunzam amnem, Comnene dicta: à qua Comnenos nomenclaturam accepisse nemo, ut opinor, dixerit, etsi haud paucas è Palatinis familiis, atque in iis Bryenniorum, Curticiorum, Branarum, & Vatatzarum ab Hadrianopolitana urbe ortum duxisse haud sim ignarus: cùm longè potius huic tractui nomenclaturam datam par sit credere ab aliquo è Comnenis, qui ei imperitarit: præsertim cùm Comnenorum gentem Asiaticam fuisse prodant scriptores. Id autem pro certo haberi debet in Constantinopolitanorum Imperatorum aula nequa-

[e] Cantacuz. l. 2. c. 34.

quam ferè cognitam, ante Basilii Bulgaroctoni tempora, à quo Manuelem & Nicephorum Comnenos, variis, tum Palatinis dignitatibus, tum in bellis ac expeditionibus, Præfecturis donatos legimus. Cumque eodem prognatum parente utrumque suspicari haud absurdum fortasse sit, vel certè proximâ sese attigisse cognatione ex cognomine appareat, ab eorum patre, quisquis ille fuerit, primum stemmatis genealogici gradum ordiemur: interim dum illius nomen & decessores nobis detegant scriptores hactenus inediti, cæteros deinceps ad excisum usque à Turcis Byzantinum imperium adjuncturi; atque in iis Trapezuntinos Principes, quorum familiam suis numeris ac gradibus integriorem dedissemus, si ex scriptoribus lux affulsisset major, & Nicephori Gregoræ libri XVII. suppeterent, quorum publicandorum spem jampridem publico injecerat Allatius. In præsenti igitur sat erit illa duntaxat excerpsisse, quæ de iis auctores editi prodiderunt.

II. MANUEL COMNENUS, à quo cæteri Comneni genus ducunt. De eo mox.

II. NICEPHORUS COMNENUS, Manuelis fortean frater, [a] Protospatharius, Mediæ superiori, quæ senescente Græciâ Aspracaniæ nomen habuit, cùm ad Basilium Bulgaroctonum Imperatorem illa deficeret, ipsomet Principe Senacherim tradente provinciam, quam ab impetentibus Agarenis tueri non poterat, Præfectus est anno Christi MXVI. suffectus Argyro Patricio, cui ob rem malè gestam abrogatum fuerat imperium à Basilio. [b] Vir prudentiâ & animi dotibus præcellens, qui variis Saracenos præliis fudit, & iis non modicam regionem abstulit. Ejus virtuti invidens Constantinus Basilii frater & successor, evocatum Constantinopolim, tanquam initæ conspirationis reum, licèt innocentem, damnatum oculis exuit anno Christi MXXVI.

[a] Scylitz. p. 711. [b] Idem p. 721.

II. MANUEL COMNENUS, [a] totius Orientis Præfecturam ab eodem Basilio adeptus, Nicæam urbem contra rebellantem Bardam Sclerum aliquandiu tutatus, tandem dedere compellitur sub annum Christi DCCCCLXXVI. Idem narrat [b] Scylitzes, qui Manueli, non Comneni, ut Bryennius & Anna, sed EROTICI cognomen tribuit, ob maternum fortasse genus: cujus quidem cognominis Theophilum Cypri Præfectum habet [c] idem scriptor sub annum Chr. MXLII. sed incertum an is ex Comnena familia fuerit. [d] Obiit porrò Manuel ipso Basilio adhuc imperante, cui filios suos moriens commendavit, uxore dudum extinctâ.

[a] Bryen. l. 1. n. 1. Annal. 11. p. 311. [b] Scylitz. p. 691. [c] Scyl. p. 757. [d] Bryen. l. 1. n. 1.

Liberi Manuelis Comneni Protospatharii.

III. ISAACIUS COMNENUS Imperator, de quo mox.

III. JOANNES COMNENUS, cujus posteri Imperium Constantinopolitanum post Isaacium & Ducas adepti sunt, ut infrà dicetur.

III. N. COMNENA, DOCEANO nuptum data est, [a] MICHAELI, fortè Protospathario, qui Maniacæ in Præfectura Italiæ successit, [b] & in bello contra Patzinacas occubuit, Monomacho imperante, anno Chr. ML. Ex hisce nuptiis natus *Theodorus Doceanus*, [c] vir ex genere & magistratibus gestis clarissimus, uti scriptores ejusce ætatis produnt.

[a] Scyl. p. 755. Leo Ost. l. 2. c. 68. [b] Scyl. p. 786. [c] Bryen. l. 2. n 25. Anna l. 1. p. 8. Scylitz. p. 811.

III. ISAACIUS COMNENUS, dignitate [a] Magister, à Theodora Augusta copiis præficitur: moxque eâ è vivis sublatâ, cùm Michaël Stratioticus, ut Reipublicæ inutilis, & rerum administrandarum imperitus, ab imperii culmine dejectus fuisset, à militibus Imperator salutatur [b] anno MLVII. Kal. Septemb. Indictione ineunte II. Vir belli peritissimus, & acris sed arrogantis ingenii, [c] ut qui ad Augustale solium evectus, id suæ fortitudini acceptum retulerit: eoque nomine in nummis suis, de quibus egimus ad Alexiadem & in nostra Dissertat. de Nummis Impp. CP. stricto gladio effingi voluerit. [d] Biennio ac tribus mensibus, seu, ut habet Codinus, annis II. totidem mensib. & diebus XXIV. exactis, desperata valetudine, Imperatorem designavit Constantinum Ducam, quo ad invadendum imperium adjutore usus fuerat; & in Studiense Monasterium concessit, sumpto monachi habitu: [e] ubi tantam humilitatem & obedientiam erga Abbatem exercuit, ut Ostiarii munus sibi mandatum obire non detractarit, in quo paulò minùs annos II. vixit. [f] Castitatis in eo exemplum insigne narrant scriptores: nam cùm adhuc militari imperio

[a] Scyl p. 791. Glycas. [b] Scyl. p 798. [c] Idem p. 811. Zonar. p. 813. Ioel. [d] Bryen. l. 1. n. 5. Scylitz. p. 811. Zonar. p. 215. Manass. Codin. ed. Meurs. p. 79. [e] Scylit. p. 811. Ioel. [f] Scylitz. Zon.

ſungeretur, & ex renibus laboraret, præciperentque medici, remedii cauſâ, uti coitu, viva & incolumi adhuc uxore, à qua diu poſt ſuſceptam prolem abſtinuerat, quo ipſo conſecuturus eſſet, ut præter doloris medelam etiam liberis procreandis dans operam, orbitatis metum à ſe depelleret, id ille conſtantiſſimè renuit, *Sufficiunt*, inquiens, *mihi liberi quos Deus mihi largitus eſt, Manuel & Maria: ſed & abſque liberis regnum Dei conſequi licet, ſecus verò ſine caſtitate.* Hos progenuerat ex uxore [g] AICATHERINA, quam adepto imperio Auguſtam coronavit. Fuit illa Samuelis Bulgariæ Regis filiarum natu maxima, ut auctor eſt [h] Bryennius, ſeu, ut alii volunt, Aaronis Bulgarici Principis, dignitate Magiſtri, ſoror. Aaron verò Baaſpracaniæ Præfectus, Joannis Uladiſlai Bulgariæ Regis ex Maria filius fuit, Aaronis Samuelis Regis fratris nepos. Aicatherina (quod quidem nomen haud diverſum à Catharinæ nomine rectè obſervat [i] Baronius) ſive Samuelis filia, ſive ex fratre neptis, poſt abdicatum à conjuge imperium, in Myrelæi cœnobium cum Maria filia ſeceſſit, mutato nomine [k] HELENA appellata, & in Monaſterio, quod Xene nuncupabatur, ſive ut habet [l] Scylitzes, in cœmeterio Monaſterii Studiani, ſepulta fuit, cùm aliquot annis marito ſuperfuiſſet. Iſaacius verò in eodem Monaſterio Studiano humo conditus eſt.

[g] Scyl. p. 806. Zon. p. 211. Ioel p. 184.
[h] Bryen. l. 1. n. 2.
[i] an. 307. n. 31.
[k] Glyc.
[l] Scyl. p. 812.

Liberi Iſaacii Comneni Imp. ex Aicatharina.

✝ IV. MANUEL COMNENUS, de quo ſilent ſcriptores Byzantini, Iſaacii filium fuiſſe annotaſſe contenti.

IV. MARIA COMNENA in Monaſterium Myrelæi cum matre conceſſit, poſt abdicatum à patre imperium.

Scyl. p. 811. 812. Glycas.

III. JOANNES COMNENUS, [a] à fratre Iſaacio Auguſto Curopalata primùm, dein Magnus Domeſticus appellatus, delatum ab eodem recuſavit imperium: obiitque non multo poſt Conſtantini Ducæ exceſſum. [b] Huic uxor fuit ANNA, Alexii Charonis Italicarum provinciarum, quæ tum Græcis parebant, Præfecti filia, maternum à Dalaſſenis ducens genus: unde DALASSENÆ cognomine propter maternam originem non ſemel indigitatur ab [c] Anna: femina cæteroquin præclaris ingenii dotibus inſtructa, quas pluribus proſequitur commendatque eadem Anna Comnena neptis ex Alexio filio, [d] quo regnante res ferè unica geſſit. Exceſſit illa è vivis anno ante Iſaacii filii mortem, in Monaſterio Pantepoptæ à ſe exædificato, quò aliquot ante obitum annis, relicto palatio, ſeceſſerat.

[a] Bryen. l. 1. n. 3. Scyl. p. 807. Zon. p. 213.
[b] Bryen. l. 1. n. 2.
[c] Anna l. 2. p. 51.
[d] Anna. Zon. p. 239. Glyc.

Liberi Joannis Comneni Curopalatæ ex Anna.

IV. MANUEL COMNENUS, [a] Protoproedrus, deinde Protoſtrator & Curopalata à Romano Diogene Imperatore renuntiatus, cum valido exercitu adverſus Turcos Aſiam infeſtantes miſſus, cùm iis in bellis fortiter ſe geſſiſſet, & ſummam animi exhibuiſſet prudentiam, in ipſo ætatis flore ab iis deletus & captus eſt anno Chr. MLXIX. [b] Sed mox libertatem conſecutus, Chryſoſculo Turcorum Duce, à quo captus fuerat, cum ipſo ad Imperatorem transfugiente, Conſtantinopolim rediit. Nec diu tamen huic cladi ſuperſtes fuit: [c] ſequenti enim anno, cùm rurſum in Turcos cum Chryſoſculo expeditionem pararet, in Bithynia ex otalgia, ſeu aurium dolore, interiit. [d] Manuelem ab eximia fortitudine & prudentia commendant plerique ſcriptorum iſtius ævi.

[a] Bryen. l. 1. n. 7. Scyl. p. 833. Zon. p. 222. Glyc.
[b] Bryen. l. 1. n. 11. Scylitz. p. 835. Zonar.
[c] Bryen. l. 1. n. 12. Annal. 1. p. 3.
[d] Bryen. l. 1. c. 6. Anna l. 1. & 2. p. 3. 43. Scylitz. p. 833. Zonar.

Filia Manuelis Comneni.

V. N. COMNENA, ab Anna Dalaſſena avia, N. Nicephori Botaniatæ Imperatoris, ex Verdena fortè prima ejus uxore, filio in uxorem data eſt, vel certè ex filio nepoti; ſiquidem hoc loco ἔγγονον τῦ Βοτανειάτυ habet [a] Anna Comnena; quæ vox de filio ex nepote videtur capienda.

Anna l. 2. p. 51.

IV. ISAACIUS COMNENUS, Sebaſtocrator; de quo mox.

IV. ALEXIUS COMNENUS Imperator, de quo poſt Iſaacii poſteritatem.

IV. ADRIANUS COMNENUS, [a] Protoſebaſti primùm, poſtea [b] Magni

[a] Anna l. 3. p. 78. Zonar Glyc.
[b] Anna l. 2. p. 189

Domeſtici Occidentis dignitate donatur à fratre Alexio Imperatore, [c] à quo in varias Provincias cum imperio miſſus eſt. Huic uxor fuit [d] ZOE DUCÆNA, Conſtantini Ducæ Imperatoris ex Eudocia Dalaſſena filia ultima, [e] quam Nicephorus Botaniates Imperator factus ducere ſtatuerat, niſi à Leone Eunucho ab eo conſilio avocatus fuiſſet. Utrùm ex his nuptiis prodierint liberi; haud patet; quanquam ex [f] Theophylacto Achridenſi Archiepiſcopo id conjici poſſit, cujus ſcriptæ extant aliquot ad eum Epiſtolæ. Alexiam neſcio quam, Alexii Imperatoris ex fratre aut ſorore neptim, Grimaldo II. Monœci in Italia Domino nuptam finxere [g] quidam: ſed præterquam quòd ea affinitas eſt admodum incerta, non eſt cur Adriano potiùs quàm Nicephoro aut eorum ſororibus videatur adſcribenda.

[c] *Annal. 7. p. 195. l. 8. p. 229.*
[d] *Annal. 9. p. 259.*
[e] *Annal. 3. p. 74. Zonar. p. 231. Scyl. p. 864. Glycas.*
[f] *Theophyl. ep. 24. 30. 34. 43.*
[g] *Venaſcus in arbore gentil. Grimald.*

IV. NICEPHORUS COMNENUS, [a] Sebaſtus, poſtmodum Magnus Drungarius claſſis ab Alexio fratre creatur. Hujus filia [b] Gregorio Pacuriano Sebaſto nupſit, filio, ut videtur, Pacuriani Magni Domeſtici Occidentis, viri illuſtris, & ex Armenia oriundi, [c] quo adjutore uſus eſt Alexius ad repellendum Botaniatam; [d] quique demum in prælio contra Scythas fortiter dimicans occubuit ſub an. MLXXXIX.

[a] *Annal. 3. p. 78.*
[b] *Theophyl. ep. 7. 25.*
[c] *Annal. 2. p. 50.*
[d] *Annal. 6. p. 183.*

IV. MARIA COMNENA, [a] major natu ſororum Alexii Imperatoris, nupſit, patre adhuc ſuperſtite, MICHAELI TARONITÆ, qui ab eodem Alexio Protoſebaſtus, & Protoveſtiarius, poſtea Panhyperſebaſtus dictus eſt. [b] Taronitarum gens illuſtris admodum fuit Conſtantinopoli, ut quæ ortum & originem habuerit à Principibus Taronis, regionis ſic dictæ in Oriente, verſus Syriam: ex qua memorantur *Gregorius*, qui Conſtantino Porphyrogenito *Cricoricius* dicitur, & *Apoganem* fratres, Principes Taronis. [c] *Gregorius*, primus Romanorum imperium amplexus, Conſtantinopolim venit, & à Leone Philoſopho Imperatore Magiſtri dignitate, & locupletibus prædiis donatus eſt. *Pancratius* verò, Gregorii filius major natu, Patricius & Prætor Taronis à Romano Lacapeno appellatus, ſororem Theophylacti Magiſtri, Imperatoriæ ſtirpis feminam, ab eodem in uxorem nactus eſt. *Aſotius* ejuſdem Gregorii filius nothus, cùm & ipſe in Urbem veniſſet, Patriciatus honore pariter eſt ornatus. *Apoganem* verò, Gregorii frater, Patricius itidem factus ab Imperatore, cùm domum rediret, nuptias cum filia Conſtantini Patricii & Magni Hetæriarchæ ſibi pacta peracturus, vitâ defungitur. Hujus filius ex priore conjuge *Tornicius*, Patricius æquè factus, teſtamento ſuo cavit, ut tota ipſius terra Imperatori traderetur, uxorque cum filio in Urbem migraret, ubi ædes ad inhabitandum & reditus idoneos obtinuit. Exhinc Taronitarum gens Conſtantinopoli inter illuſtres & præcipuas Imperii familias haberi cœpta eſt: ex qua ortus [d] *Romanus Patricius Taronites*, Tornicæ fortè filius, qui Scleri ſub Baſilio & Conſtantino defectionem molientis partes ſecutus eſt ſub ann. DCCCCLXXVI. Occurrit deinde [e] *Gregorius Taronita*, Magiſter, à Samuele Bulgarorum Rege in prælio cæſus anno DCCCCXCIX. Hujus filius [f] *Azotes Taronita* in eodem prælio captus, ductâ Samuelis filiâ, Conſtantinopolim rediit, & ab Imperatore Magiſtri dignitate donatus eſt. Hunc excipit [g] *Gregorius Patricius Taronita*, qui initæ in Michaëlem Paphlagonem conſpirationis reus, diris ſuppliciis affectus eſt an. MXL. Gregorii filius fuit, ſi bene auguror, *Michael* Alexii Imperatoris ſororius, ex cujus conjugio natus [h] *Ioannes Taronita*, alter à *Ioanne Taronita* Chœrebacchorum Præfecto, cujus meminit [i] Anna, tametſi ejuſdem familiæ. Incertum tamen an idem ſit cum *Ioanne Taronita* Sebaſto, [k] qui in depoſitione Coſmæ Patriarchæ Conſtantinopolitani Manueli Comneno Imperatori in Blachernarum æde aſſedit anno MCXLIV. Fuit etiam Michaëlis filius alter, *Gregorius Taronita*, Protoveſtiarius, [l] quem Joannes Comnenus in ipſis Imperii initiis rebus gerendis præfecit: diverſus porrò à [m] *Gregorio Taronita* Trapezuntis Duce, qui in Alexium rebellionem parans, à Joanne Taronita ejuſdem Alexii ex ſorore nepote, ipſiuſque Gregorii patruele comprehenſus, & carceri mancipatus, poſtmodum libertatem honoreſque priſtinos eſt conſecutus. Extant [n] Theophylacti epiſtolæ aliquot, quæ hujus Gregorii Taronitæ Proedri res præclarè bello geſtas in Colchide & Ponto mirè prædicant.

[a] *Bryen. l. 1. n. 2. 6. 11. Annal. 9. p. 258. Vide Notas ad Ann. p. 78.*
[b] *Conſt. de adm. imp. c. 43.*
[c] *Scyl. p. 662.*
[d] *Scyl. p. 689. Zonar. p. 173.*
[e] *Scyl. p. 702.*
[f] *Idem p. 701.*
[g] *Idem p. 747.*
[h] *Annal. 10. & 12. p. 273. 364.*
[i] *Lib. 13. p. 376.*
[k] *Allat. de Conſenſ. utr. Eccleſ. l. 2. c. 12.*
[l] *Nicet. in Ioan. n. 3.*
[m] *Annal. 12. p. 364. 365.*
[n] *ep. 4. 26. 37. V. Not. ad Ann. p. 364.*

IV. EUDOCIA COMNENA, [a] NICEPHORO MELISSENO, viro prudenti & præclaro, qui paternum genus à Mortiis repetebat, uxor à patre data

[a] *Bryen. l. 1. n. 2. 6. 11. l. 3. & 4. Annal. 7. p. 195. Zonar. Glyc. Theophylact. Cinnam. l. 6.*

est. Hic ab exercitu circa Damalim, eodem fermè tempore quo in Urbe Alexius, Imperator proclamatus, potestate uxoris fratri ultro cessit, Cæsaris titulo contentus, quod pluribus prosequuntur Nicephorus Bryennius, Anna Comnena, & alii. In Urbem porrò post Alexium venit, Cæsarea dignitate donatus VIII. Aprilis feriâ V. Hebdomadis Paschalis, anno MLXXXII. excessitque è vivis XVII. Novembris Indict. XIII. anno Chr. MCIV. ut præfert [b] Codex Cæsareus, qui tamen mendis non caret in annorum characterismis. Scribit [c] Cinnamus ab eo in Asia ad Dorylæum præclara excitata fuisse palatia. [d] Nicephori filius fuit *Alexius Melissenus* Magni Ducis dignitate donatus à Manuele Imperatore. Melissenorum portò familiam perillustrem fuisse Constantinopoli produnt gesti ab iis magistratus, & demandatæ Provinciarum & Copiarum Præfecturæ. In iis enim recensentur à scriptoribus Byzantinis [e] *Michael Melissenus*, sub Copronymo, [f] & *Theodotus Melissenus* Patriarcha Constantinopolitanus, acer imaginum hostis, Leone Armenio imperante: *Theodotus* alter *Melissenus*, Provinciarum Orientis Præfectus sub Michaele Theophili filio: *Theophilus Melissenus*, cognomento Lydiates, Protospatharius sub Basilio Macedone: *Leo & Theognostus Melisseni* sub Basilio Bulgaroctono: dehinc Melissenus iste Cæsar, à quo longa successionis serie ortus est [g] *Alexias Melissenus*, cognomento *Strategopulus* propter maternam originem, ob captam ab eo Francisque ereptam urbem sub Michaele Palæologo notissimus: cujus filius fuit [h] *Constantinus*, cui evulsi fuere oculi, Theodoro Lascari regnante. Exhinc memoratur [i] *Michael Strategopulus Melissenus*, vir animi fortitudine & divitiarum copiâ celeberrimus, qui unà cum Constantino Palæologo Michaelis filio in Andronicum Imperatorem conspiravit; idem fortè qui à [l] Sanuto & Sabellico Dominus *Del Castri* & Lyconiæ dicitur, filiamque uxorem dedit Marescallo Catalanorum, qui tum Ducatum Athenarum tenebant. [m] Ab hoc prognatus *Leo Melissenus*, Sebastocrator, Dominus & Exarchus Ithomes, seu Messeniæ, pater *Nicephori Melisseni* Protostratoris, Domini Messeniæ, qui propter eximiam in dicendo suavitatem *Melissurgus* dictus est. Hic ex uxore Raülis filia *Nicolaum Melissenum* sustulit, quem Demetrius & Thomas Palæologi, qui tum Peloponnesum obtinebant, bonis spoliarunt, ipsi vicissim à Turcis deinceps suis exuti. Aiunt porro stare etiamnum Melissenorum familiam, qui Comnenorum præterea cognomen, fortean propter illustrem hanc cum Alexii filia affinitatem, suo adjunxerunt. [n] Memorantur enim *Theodorus Melissenus*, qui se Æni, Xanthi, Sami, Mileti, & aliorum in Thracia & Peloponneso oppidorum Despotam titulo tenus inscribebat, ut *Macarius Melissenus* Ragusinus Archiepiscopus, fratres, qui Joanni Austriaco in bellis contra Turcos se adjunxerunt, adductis peditum viginti quinque millibus, ac equitum tribus millibus, ex suis vel certè Græcorum Provinciis coactis, quorum ope belli pondus biennio sustinuere. Verùm hostis potentissimi viribus cedere coacti concesserunt Neapolim, ubi obtentis à Philippo II. Hispaniarum Rege pensionibus substitere, & tandem mortem obiere; ac Theodorus quidem XXV. Martii anno MDLXXXII. Macarius verò XII. Septemb. anno MDLXXXV. Utriusque epitaphium legitur linguâ Græcâ exaratum in Ecclesia SS. Petri & Pauli Græcorum, quod ab Ughello descriptum est. Habuit porro Theodorus filios *Demetrium Melissenum Comnenum*, legionis & classis navalis rei armamentariæ in Belgio sub Hispanis Præfectum, qui obiit anno MDCXXXV. & *Nicephorum Melissenum Comnenum*, primò Naxi Archiepiscopum, deinde Crotonæ in Regno Neapolitano Episcopum ab Urbano VIII. PP. XXIX. Maii anno MDCXXVIII. creatum, qui vitâ excessit V. Februarii anno MDCXXXV. Nicephori elogium perstrinxit idem Ughellus, subditque Theodoro præterea filiam fuisse, matrem *Emmanuelis Melisseni*, Militis Ordinis Calatravæ, quem Marchionis dignitate exornavit Philippus IV. Rex Hispaniæ, ob egregiè navatam in Catalanicis & Neapolitanis bellis operam. Decessit ille anno MDCLVII. Nuperæ isti Melissenorum familiæ pro insignibus idem ille Ughellus adscribit sex μελίσσας, seu *apes*, aureas ad oram scuti rubei dispositas 1. 2. 2. 1. cum scutulo aureo in media area tribus campanulis nigris 2. 1. distincta, quod Comnenorum proprium esse aiunt.

[b] Lambec. l. 5. Bibl. Cæs. p. 255.
[c] Cinn. l. 6. n. 14.
[d] Idem.
[e] Theoph. p. 371. Cedren. p. 466.
[f] Cedren. p. 486. Zonar. p. 106.
[g] Vita S. Nicolai Stud. p. 9. 4. Leo Grammat.
[h] Scyl. p. 5. 1.
[i] Gregoras. Acropolita. Historia Gallo Byz. Phranz. l. 1. c. 7.
[l] Epist. 3. Sabellic.
[m] Phranz. l. 2. c. 2.
[n] Ughell. in Episc. Croton. n. 45. to. 9. Ital. sacr.

IV. THEODORA COMNENA, [a] LEONI, [b] seu, ut habet Nicephorus Bryennius, CONSTANTINO DIOGENI Porphyrogenito, Romani Diogenis Imperatoris ex Eudocia [c] filio primogenito, à matre post patris obitum matrimonio juncta est. [d] Is cum fratre Nicephoro, Alexii Comneni Imperatoris

[a] Annal. 10. p. 272.
[b] l. 1. n. 6. l. 2. n. 29.
[c] Annal. 4. 7. 9. p. 12. 190.
[d] Annal. 10. Bryen. l. 2. n. 29.

in expeditionibus & præliis fidus comes, tandem in eo, quod cum Turcis ad Antiochiam commissum est, prælio, Isaacio Comneno Sebastocratore, exercitus duce, lethali accepto vulnere occubuit anno Christi MXC. [c] Extitit paucis post annis qui Leonem mentiretur: qui quidem dolo comprehensus ab Alexio, oculis privatus est. Leonis uxor, functo marito, in Monasterium Myrelæi concessit.

[c] Anna loco cit. Zon. p. 238.

IV. ISAACIUS COMNENUS, [a] Joannis Magni Domestici filius, & Alexii Imperatoris frater primogenitus, vir rei militaris peritissimus, magnusque bello dux, si qua [b] Bryennio & Annæ fides, [c] adversus Turcos à Michaele Duca cum imperio dux delectus, ab iisdem cæsus, captivus abductus est. [d] Reducem Nicephorus Botaniates, qui Michaelem excepit, Antiochiæ Ducem renunciavit. [e] A fratre deinde Alexio, [f] quem natu licèt minorem Imperio sibi præferri passus est, Sebastocratoris novâ ab eo inventâ dignitate donatur. [g] Obiit anno post matris excessum, cùm paulò ante monachicum habitum induisset. [h] Huic uxor fuit IRENE, Alanorum Principis filia, Mariæ Imperatricis Michaelis Ducæ, ac mox Botaniatæ Imperatorum conjugis patruelis, [i] quæ marito vix annum integrum superstes pariter extincta est. [k] Ex ea plures utriusque sexus liberos genuit, in quibus memorantur aliquot à scriptoribus.

[a] Anna l. 2. p. 43.
[b] Bryen. l. 2. n. 3. Anna l. 3. p. 77.
[c] Bryen. l. 2. Scylitz. p. 846. Zonar. p. 227. Glycas.
[d] Anna l. 2. p. 43.
[e] Anna l. 3. p. 78. Codin. de Off. c. 2.
[f] Bryen. l. 2. n. 1. Anna l. 2. p. 58.
[g] Zon. p. 239.
[h] Anna l. 2. & 3. p. 44. 48. 71.
[i] Zonar. p. 239.
[k] Zonar. ibid.

Liberi Isaacii Comneni ex Irene Alana.

V. JOANNES COMNENUS, [a] ab Alexio Imperatore & patruo Dyrrachii Dux factus, [b] Hugonem Magnum Viromanduorum in Belgis Comitem, qui in Illyricum navigio pervenerat, quò cæteros Francorum Principes, qui in Palæstinam pergebant, assequeretur, per proditionem captum detinuit, & ad Imperatorem transmisit. [c] Ab eodem Augusto adversus Dalmatas missus, ab iis cæsus est. [d] Joanne postmodum imperii habenas obtinente, rerum publicarum curam est adeptus, novâ donatus παρακοιμωμένου, seu, Præfecti sacri Cubiculi dignitate. Verùm mox, propter intolerabilem superbiam à Reipublicæ gubernaculis amotus est. [e] Hunc impuberem adhuc Henrici III. Imperatoris filiæ, aut certè affini, matrimonio jungere decreverat Alexius, quo pax inter utrumque Imperatorem, hoc necessitudinis vinculo, firmior necteretur.

[a] Anna l. 8 p. 36.
[b] Anna l. 10. p. 289.
[c] Anna l. 12. p. 356.
[d] Nicetas in Ioan. n. 3.
[e] Anna l. 3. p 94.

V. ALEXIUS COMNENUS, Dyrrachino Ducatu donatur ab Alexio patruo anno Christi MCVI.

Anna l. 12. p. 356.

V. CONSTANTINUS COMNENUS, Sebastus & Dux Berrhœæ, quem [a] Theophylactus Archiepiscopus Achridensis à morum probitate, & egregiis animi dotibus plurimum commendat, incertum an idem sit cum Constantino Comneno, Sebasto & Magno Drungario, [b] qui in depositione Cosmæ Patriarchæ CP. Manueli Imperatori assedit anno MCXLIV.

[a] Epist. 68.
[b] Leo Allat. l. 2. de Concord. utr. Eccl. c. 12.

V. ADRIANUS COMNENUS Sebastus, abdicatâ vitâ aulicâ, monachicam induit, JOANNES appellatus: ac deinde mortuo Michaele Maximo Archiepiscopo Achridensi, huic suffectus est, ut habetur in Archiepiscoporum Bulgariæ ad hunc usque Joannem descripta serie, in Cod. MS. Bibl. Regiæ sign. 2423. quam integram, cùm brevior sit, hìc describemus in eruditorum gratiam.

ΟΙ ΑΡΚΙΕΠΙΣΚΟΠΟΙ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ.

ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σαρδικῆς, δι᾽ οὗ ἀντεπιχείρησαν οἱ ἅγιοι πατέρες τῷ Φιλοσόφῳ περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος βλασφημοῦντι, καθ᾽ ὡς ἐν τῷ πρακτικῷ τῆς αὐτῆς πρώτης συνόδου ἐστὶν εὑρεῖν.

ΜΕΘΟΔΙΟΣ ὁ αὐτάδελφος τοῦ ἁγίου Κυρίλλου τοῦ Φιλοσόφου, χειροτονηθεὶς παρὰ Νικολάου Πάπα τοῦ μετὰ Ἀδριανὸν ἐν τῇ Ῥώμῃ, Βοράβου τῆς Παννονίας Ἀρχιεπίσκοπος.

ΓΟΡΑΣΔΟΣ χειροτονηθεὶς παρὰ Μεθοδίου· εἶθ᾽ ὕστερον ἐκδιωχθεὶς παρὰ τῶν Πνευματομάχων.

ΚΛΗΜΗΣ γενόμενος Ἐπίσκοπος Τιμεριουπόλεως, ἤτοι Βελίκας, ὕστερον δὲ ἐπιτραπεὶς παρὰ Βορίσου Βασιλέως Βουλγαρίας, ἐφορᾶν καὶ τὸ τρίτον μέρος τῆς Βουλγαρικῆς βασιλείας, ἤγουν ἀπὸ Θεσσαλονίκης ἄχρις Ἱεριχῶ, καὶ Καννίναν, ἤτοι Τασηπάτου.

ΔΑΜΙΑΝΟΣ ἐν Δοροστόλῳ, τῇ νῦν Δρίστρα· ἐφ᾽ οὗ καὶ ἡ Βουλγαρία τετίμηται αὐτοκέφαλος·

ἔτος Πατριάρχης ἀνηγορεύθη παρὰ τῆς Βασιλικῆς Συγκλήτου, κελεύσει τοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ τοῦ Λακαπηνοῦ· ὕστερον δὲ καθῃρέθη παρὰ Ἰωάννου τοῦ Τζιμισκῆ.

ΓΕΡΜΑΝΟΣ, ὁ καὶ ΓΑΒΡΙΗΛ, ἐν Βοδινοῖς, καὶ ἐν τῇ Πρέσπᾳ.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ἐν Λυχνίδῃ, τῇ πάλαι μὲν Σασαρείπῃ προσαγορευομένῃ, νῦν δὲ Ἀχρίδῃ.

ΙΩΑΝΝΗΣ καὶ αὐτὸς ἐν Ἀχρίδῃ· ἔτος ἦν ἐκ Δεύρης, χωρίου Ἀγνοανδνίκης, ἡγούμενος χρηματίσας τῆς ἐκεῖσε μονῆς τῆς Θεομήτορος.

ΛΕΩΝ, πρῶτος ἐκ Ῥωμαίων, Χαρτοφύλαξ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ὁ κτίσας τὴν κάτω ἐκκλησίαν, ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ Σοφίας.

ΘΕΟΔΟΥΛΟΣ, ἡγούμενος τοῦ ἁγίου Μωκίου, ὁ κτίσας τὴν ἄνωθεν μεγάλην ἐκκλησίαν, διὰ συνδρομῆς Ἰωάννου τοῦ Ἀντζᾶ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ὁ Λαμπηνὸς ἄχρι (ςχν) τοῦ ὄρους τοῦ Ὀλύμπου.

ΙΩΑΝΝΗΣ ὁ Ἀοινος, ἡγούμενος τῆς Μονῆς τοῦ Ἀειτζίκ.

ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΣ ὁ ἐξ Εὐρίπου, Ῥήτωρ ὢν καὶ Διάκονος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας.

ΛΕΩΝ ὁ Μοῦγρος, ἐξ Ἰουδαίων ὢν ἐκ προγόνων χρηματίσας διδάσκαλος τῶν ἐθνῶν.

ΜΙΧΑΗΛ ὁ ἐπίκλην Μάξιμος, Ὀστιάριος ὢν ἐν τοῖς Πατριαρχικοῖς ἄρχουσι, καὶ Διάκονος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, εὐνοῦχος.

ΙΩΑΝΝΗΣ Μοναχὸς ὁ Κομνηνὸς, ὁ ἐν τοῖς κοσμικοῖς Ἀδριανὸς πανσέβαστος Σέβαστος, καὶ υἱὸς τοῦ ἀοιδίμου δεσπότου τοῦ πανευτυχεστάτου πρώτου Σεβαστοκράτορος κυροῦ Ἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ, τοῦ διὰ τοῦ θείου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος Ἰωάννου μετονομασθέντος τοῦ αὐταδέλφου τοῦ βασιλέως κυροῦ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ τῆς ἀοιδίμου δεσποίνης τῆς πανευτυχεστάτης πρώτης Σεβαστοκρατορίσσης κυρᾶς Εἰρήνης τῆς διὰ τοῦ θείου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος Ξένης μετονομασθείσης, τῆς θυγατρὸς τοῦ πανευγενεστάτου Ἐξουσιοκράτορος πάσης Ἀλανίας, καὶ πρώτης ἐξαδέλφης τῆς δεσποίνης κυρᾶς Μαρίας τῆς Ἀλανίσσης, τῆς χρηματισάσης συμβίου τοῦ βασιλέως κυροῦ Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου.

v. N. COMNENA, [a] GREGORIO GABRÆ, Theodori Trapezuntini Ducis filio pacta tantùm, non nupta fuit. [b] Is porrò Mariæ postmodum Alexii Imperatoris filiæ secundogenitæ connubio junctus est.

[a] Annal 8. p. 240.
[b] Zonar.

v. NN. præter hos Isaacii liberos suprà memoratos, alios extitisse utriusque sexus constat, idipsum tradente Zonara: qui & prolem procreavere, perinde ac alii Isaacii fratres, cujus series genealogica cùm omissa fuerit à scriptoribus, haud in promptu est divinare horum quibus adscribendi sint Comneni, qui hac fermè tempestate ac deinceps floruere: atque in his [a] NICEPHORUS COMNENUS, à Supplicibus libellis, cujus orationem funebrem contexuit Constantinus Manasses: [b] MANUEL COMNENUS, qui Manuele imperante vixit: [c] STEPHANUS COMNENUS, Magnus Drungarius, qui Eudociam Joannis Axuchi Magni Domestici filiam uxorem duxit: ALEXIUS COMNENUS, Joannis Sebastocratoris filius, Stephani consanguineus, cui pacta fuit Irene, altera Axuchi filia: [d] JOANNES COMNENUS, cognomento Crassus, qui Alexio Angelo imperante, ob affectatam purpuram capite truncatus est; ISAACIUS COMNENUS, Sebastocrator, qui Annam, Alexii Angeli Imperatoris filiam, uxorem duxit: denique PAULUS COMNENUS, qui in Relatione Ogerii Protonotarii, apud [e] Waddingum, consobrinus Michaëlis Palæologi Imperatoris dicitur sub annum MCCLXXIX. qui quidem omnes à quopiam ex Isaacii Sebastocratoris, aut certè ex Joannis Imperatoris liberis potuerunt genus duxisse.

[a] Manass ed. reg. p. 162.
[b] Cinnam. l. 5. n. 14. 15.
[c] Balsamon in ep. ad Amphil. c. 69.
[d] Nicet. in Alex. l. 3. n. 6.
[e] an. 1279.

IV. ALEXIUS COMNENUS, Imperator, Joannis Comneni Magni Domestici filius secundogenitus, [a] à Michaële Duca Imperatore Proedri, mox à Botaniata Nobilissimi, postea Magni Domestici, demùm Sebasti dignitates consecutus, [b] eodem Botaniata in ordinem acto, purpuram induit an. Christi MLXXXI. Ind. IV. Aprilis I. feriâ quintâ majoris Hebdomadæ: vir bellica laude clarissimus, sed ob fraudes ac perfidiam non mediocriter à scriptoribus Latinis infamatus, cujus res gestas pluribus complexa est Anna filia. Obiit XV. Augusti, feriâ V. anno Christi MCXVIII. Indict. XI. vixit annos circiter LXX. imperavit XXXVII. menses IV. dies XV. Illius verò funus sepultum est in Monasterio Philanthropi, quòd ipse vivens ædificaverat. Bis nuptias inierat Alexius ante adeptum imperium: [c] ac primùm quidem cùm ARGYRI, viri nobilis opibusque florentis, de quo supra egimus, filia: deinde eâ fato functâ, cum IRENE DUCÆNA, Andronici Ducæ filia, Joannis Ducæ Cæsaris, Constantini Ducæ Imperatoris fratris, nepte: quæ eo anno, quo conjux Imperator acclamatus est, nondum decimumquintum ætatis annum excesse-

[a] Zonar p. 218.
[b] Idem p. 231. Lambecius lib. 5. Bibl. Cæs. p. 254.
[c] Annal. 1. p. 59.

rat. Illius præclaras animi & corporis dotes mirè extollit in Alexaide sua Anna filia. [d] Sub vitæ exitum, monachæ habitu sumpto, XENE dicta est. [e] Alexio superstes, ex eo tres filios, & quatuor sequioris sexus procreavit.

[d] Menæa 13. Aug.
[e] Nicet. in Ioan. n. 2.

Liberi Alexii Comneni Imp. ex Irene Ducana.

V. JOANNES COMNENUS Imperator, de quo mox.

V. ANDRONICUS COMNENUS, [a] Sebastocrator à patre dictus, [b] in prælio contra Turcos viriliter pugnans, in ipso ætatis flore occubuit, paulò ante excessum patris. Hunc uxorem duxisse testatur Zonaras: sed an prolem susceperit, non omnino constat.

[a] Zonar. p. 237.
[b] Annal. 5. p. 475.

V. ISAACIUS COMNENUS, Sebastocrator, à quo Principes ac Imperatores Trapezuntini genus ducunt, de quibus agimus in secunda parte stemmatis Comnenici.

V. ANNA COMNENA, Porphyrogenita, [a] nascitur Constantinopoli in Porphyra, Palatii triclinio, Kal. Decemb. Ind. VII. anno Chr. MLXXXIII. [b] paucisque pòst diebus Imperatorio diademate donatur: femina ingentis spiritus, & omnigenâ scientiarum laude clarissima, quod satis superque testatur præclara ejus Alexias, quam pro viribus illustrare nuper conati sumus. [c] Hanc à teneris annis Constantino Ducæ Porphyrogenito, Michaelis Ducæ Imperatoris ex Maria Ibera filio, despondit pater: [d] quo ante nuptias mortuo, nubilem ambivit Sultanus in sponsam, sed tandem obtinuit [e] NICEPHORUS BRYENNIUS, Cæsar primùm, deinde [f] Panhypersebastus à socero dictus. [g] Ægrotante Alexio, Irene conjux, plus quàm decebat in filiam & generum propensior, Bryennio, ut facundiâ præstantissimo, & rebus gerendis idoneo, imperium asserere annixa est: ipseque Bryennius, impellente Anna conjuge, sub ipsa Joannis Comneni, Alexii filii primogeniti, qui Augustus acclamatus fuerat, imperii initia, irrito conatu Imperatoriam ambivit dignitatem. Fuit pariter Nicephorus Bryennius omni disciplinarùm genere instructissimus, historiamque scripsit rerum sui temporis, non semel ab Anna conjuge laudatam, quam è tenebris erutam, summo literarum bono, cum tersissima interpretatione protulit in lucem vir disertissimus & summæ eruditionis Petrus Possinus, & quam pariter notis illustravimus. [h] Illa verò marito superstes vitam produxit ad tempora Manuelis Augusti. Annæ sepulchrum, inquit [i] Martinus Crusius, adhuc extare aiunt Constantinopoli in templo Patriarchali, ex integro lapide, à terra surgens altiùs ad parietem, in quo incisa visitur aquila. Illustris porrò fuit admodum Bryenniorum gens, [k] quæ Hadrianopoli in Macedonia, seu Thracia, ubi sedem fixerat, Constantinopolim migravit. Primus ex ea memoratur [l] BRYENNIUS Patricius, qui Leone Iconomacho imperante vixit, ut est in Menæis. Sed cùm ibi addatur Bryennium à Theodora Augusta Legatum missum ad Bulgarorum Regem, videtur potiùs vixisse sub Theophilo Iconomacho, cujus uxor Theodora imperium tenuit sub Michaele filio. Hunc apud scriptores excipit *Nicephorus Bryennius*, [m] Ethnarcha à Constantino Monomacho appellatus, [n] Cappadociæ postea à Michaele Stratiotico Præfectus, qui Macedonicarum Copiarum, quibus præerat, ope, imperium affectans, oculis privatus est, eo anno, quo Isaacius Comnenus Augustus est acclamatus, Christi scilicet MLVII. Nicephoro filius fuit *N. Bryennius*, dignitate Curopalata, qui adversus Scythas cum imperio missus, multa ex iis trophæa statuit. Id ex Bryennii Commentariis potissimum discere est, Nicephori, qui postmodum imperium ambivit, matrem Annam Curopalatissam appellantis. [o] Ex Annæ cum Curopalata Bryennio nuptiis enati filii duo, *Nicephorus* & *Ioannes*. *Nicephorus Bryennius II.* dignitate Magister & Proedrus, præterea Bulgariæ & Dyrrachii Dux, sub Romano Diogene, [p] à quo Dux totius Occidentis dictus est, præclaras res gessit, ac tandem, Michaele Duca & Botaniata imperantibus, [q] defectionem molitus, Imperatoria sumpsit insignia Hadrianopoli. Sed victus & captus ab Alexio Comneno Magno Domestico Occidentis, postmodum Imperatore, oculis effossis, [r] vitam ad ejusdem Alexii tempora produxit. [s] *Ioannes* dignitate Magister, Nicephori frater, Curopalata & Magnus Domesticus ab eo renuntiatus, dum Cizycum invadere conatur, ab Ursello Bailiolensi

[a] Ann. l. 6. p. 166.
[b] Anna p. 167. Zonar p. 237.
[c] Bryen. in præf. n. 8. Zonar.
[d] Ann. l. 6. p. 177.
[e] Anna. Zonar.
[f] Anna l. 13. p. 405.
[g] Nicet. in Ioan. n. 2. 3.
[h] Anna in Præfat. & l. 7. & 14. p. 191. & 447
[i] In Not. ad hist. Polit. p. 46.
[k] Anna l. 10. p. 274. 275. Scyl. p. 791. Nicet. in Ioan. n. 2.
[l] Menæa 26. Dec. in S. Evaresto.
[m] Scyl. p. 787.
[n] Idem p. 794. Zonar. p. 210.
[o] Bryen. l. 3. n. 7. l. 4. n. 3. Scyl. p. 838. Zon. p. 223. 229.
[p] Bryen l. 3. n. 13.
[q] Idem l. 3. n. 2. Anna l. 1. p. 16. Scyl p. 858. Zon.
[r] Ann. l. 7 p. 191.
[s] Bryen. l. 3. n. 4. 5. 7. 11. l. 4. n. 6. Anna l. 1. Scyl p. 860. Zon. p. 230.

Balliolensi profligatur : deinde ab Alexio captus, unà cum fratre in carcerem conjicitur, tandemque à Varangis occiditur Constantinopoli. Joanni filius fuit, cui Tarchaniotæ, viri nobilis, sororem Helenam despondit pater. A Nicephoro verò Joannis fratre prodiit [t] *Nicephorus Bryennius III.* Patricius, qui in eodem prælio, quo pater, captus, & postea perinde oculis privatus est. Ex Patricio verò Nicephoro prodiere *Nicephorus* & N. filia nupta Mariano Maurocatacaloni. Ita enim disertè Nicephorum maritum, Nicephori Cæci ἔγγονον appellat Anna, qua voce non semel utitur pro ex filio nepote : licèt Zonaras perperam tradat Nicephorum Annæ conjugem, fuisse primogenitum filiorum Nicephori Cæci. *Nicephorus Bryennius IV.* Cæsar & Panhypersebastus ex Anna Comnena, Alexii Augusti filia, [u] *Alexium* procreavit, qui ob maternam originem, *Comneni* cognomen assumpsit. [x] Is Abasgiæ Principis filiam sibi despondit, Alexio avo extremum spiritum ducente : [y] postea à Manuele Imperatore Magni Ducis dignitate donatus, unà cum Joanne Duca adversus Willelmum Siciliæ Regem cum navalibus copiis missus est anno MCLIV. rebusque initio sat prosperè gestis, à Rege, qui nova auxilia conduxerat, superatus & captus, in Siciliam abductus est. [z] Dehinc redux, ab eodem Manuele cum *Nicephoro Bryennio* Sebasto, qui Manuelis Augusti ex sorore neptem duxerat, missus est Antiochiam, quo Mariam Raimundi Antiocheni Principis natam ipsi Manueli in uxorem deposceret. Scribit [a] Balsamon Nicephori istius filiam Theodoro Mesaritæ Imperatorio Grammatico nuptum datam, nuptiasque propter generis & familiæ disparem gradum, & quòd inconsulto Manuele Imperatore essent initæ, ejusdem Augusti operâ & præcepto rescissas. [b] *Andronicus Comnenus*, Alexii filius, Thessalonicæ Præfectus, affectatæ tyrannidis reus, carceri mancipatus, & oculis exutus est sub annum Christi MCLXXXIX. [c] Hujus filius, ita afflicto parente, in ædem Sophianam confugit, quò à prætereunte plebe Imperator salutaretur. Sed priusquam causa ejus ingressus vulgò innotesceret, pro seditioso comprehensus, oculis pariter privatus est. Qui deinceps apud scriptores recensentur Bryennii, ab alio stipite, quàm Nicephori IV. cujus posteri Comneni dicti sunt, profluxere. In his præter Nicephorum Bryennium, cujus mox memini, occurrunt [d] *Josephus Bryennius*, qui à Manuele contra Hungaros missus est sub annum Christi MCLXXIII. [e] *Bryennius*, Mensæ Imperatoriæ Præfectus sub Andronico Palæologo : [f] *Georgius Bryennius*, Stenimachi & Zepenes urbium Præfectus, [g] postea Magnus Drungarius : & [h] *Joannes Bryennius*, qui sub utroque Andronico Palæologis vixere : [i] *Michael Bryennius*, Stenimachi Præfectus, qui in prælio contra Turcos occubuit, Andronico juniore imperante : [k] *Josephus Bryennius*, Monachus, patriâ Constantinopolitanus, qui floruit sub Manuele Palæologo anno Christi MCCCC. cujus scripta varia in rebus Theologicis recensent Leo Allatius, Philippus Labbeus, & alii : denique [l] *Manuel Bryennius*, qui complura scripsit de rebus Mathematicis opera, quæ asservantur in Bibliotheca Regis Christianissimi, qui si idem, cujus mentio est apud [m] Cantacuzenum, vixit sub Andronico Palæologo seniore.

[t] *Bryen l.3. n.9. l. 4. n. 12. 13. 14. Anna l. 1. p. 15. l. 10. p. 274.*
[u] *Nicet. in Man. l. 2. n. 7.*
[x] *Zonar. p. 244.*
[y] *Nicet. ibid. Cinn. l. 4. n. 12. Allatius de Consens. utr. Eccl. l. 2. c. 2.*
[z] *Cinn. l.* [illegible]
[a] [illegible]
[b] *Nicet.* [illegible] *l. 3. n. 2.*
[c] *Idem c. 3.*
[d] *Cinn. l. 5. n. 17. l. 6. n. 7.*
[e] *Pach. l. 4. c. 28.*
[f] *Cantacuz. l. 1. c. 36. 37.*
[g] *Id. l. 1 c. 55.*
[h] *Id. l. 3. c. 87.*
[i] *Id. l. 3 c. 56.* [illegible]
[k] *Allat. de Consens. utr. Eccl. l. 2. c. 18. n. 14. & in tract. de Simeon. p. 88. 94. 95. 96. 100. Labbeus in Nova Bibl. p. 117. 118.*
[l] *Simleri Bibl. Labbei Nova Bibl. p. 117. 118. Rob. Const. p. 101.*
[m] *l. 1. c. 11.*

V. MARIA COMNENA, Porphyrogenita, [a] lucem excepit anno MLXXXV. Hanc parens GREGORIO GABRÆ, aut GAVRÆ despondit, [b] filio Theodori Gabræ, viri inclyti ex Chaldæa oriundi, Ducis Trapezuntini, quam quidem urbem Turcis abstulerat. Gregorio, ni fallor, frater fuit [c] *Constantinus Gabras*, qui Alexio imperante Philadelphiæ Ducatum obtinuit : [d] idem fortè qui sub Joanne & Manuele (nisi filium malint alii) Trapezunte tyrannidem invasit. Ejusdem etiam stemmatis fuere [e] *Constantinus Gabras*, qui floruit sub Basilio Porphyrogenito : [f] *Michael Gabras*, qui in Michaelem Paphlagonem conspiravit : [g] & alter *Michael Gabras*, qui Eudociam Comnenam, Andronici tyranni filiam, uxorem duxit. Perstitit hæc Gabrarum familia etiam post expugnatam à Turcis Urbem. [h] Observo enim *Ioannem Gavram*, inter Nobiles Græcos, qui eorundem Turcorum tyrannide patriâ expulsi, in Franciam transierunt sub annum MCCCCLIV. & à Carolo VII. Rege pensionum beneficia aliqua impetrarunt. [i] Mariæ filiæ, repudiato postmodum ac dimisso pro sua libidine Gregorio, alium adscivit sponsum Alexius, NICEPHORUM CATACALONEM, quem ille Sebastocratoris dignitate donavit, [k] *Constantini Euphorbeni Ca-*

[a] *Annal. 6. 8. 15. p. 167. 240. 502. 504.*
[b] *Zonar. p. 237.*
[c] *Anna l. 8. 11. 12. p. 239. & seq.*
[d] *Anna l. 13. 14. p. 395. 429. 431.*
[d] *Nicet. in Ioan. n. 9. in Man. l. 3. n. 6. Cinnam. l. 2.*
[e] *Scyl. p. 640.*
[f] *Idem p. 670.*
[g] *Nicet. in Man. l. 4. c. 3. Cinn. l. 5. n. 12.*
[h] *Comput. Mat. de Beauvarlet an. 1454. 1455.*
[i] *Anna l. 10. p. 276. Zonar.*
[k] *Bryen. l. 4. n. 7. Ann. l. 10. p. 276.*

tacalonis filium. Ex alterutro Mariæ conjugio, (quanquam ex secundo probabilius videtur) nati *Alexius* & *Andronicus*, qui in [l] Actis depositionis Cosmæ Patriarchæ Constantinopolitani anno MCXLIV. filii Mariæ Porphyrogenitæ, Annæ Cæsarissæ sororis, dicuntur: ex quibus Andronicus idem videtur cum *Andronico Euphorbeno*, Ciliciæ Præfecto sub Manuele, cui ἐξάδελφος fuisse dicitur [m] à Cinnamo. Familiæ porrò Euphorbenorum & Catacalonum admodum illustres Constantinopoli habitæ sunt. [n] *Georgii Euphorbeni* non semel meminit Anna in Alexiade. Catacalonas nudè interdum ac simpliciter, quandoque etiam variis adjunctis epithetis, aut cognominibus, propter nescio quas maternas origines, prout tunc in Græcia usus invaluerat, passim efferri apud scriptores licet animadvertere. Catacalones plures recensent iidem, ac [o] *Leonem* quidem *Catacalonem*, Excubiarum Præfectum, Photii Patriarchæ Constantinopolitani cognatum, imperante Michaële Theodoræ filio: [p] *Catacalonem Abdelam*, dignitate Magistrum, sub Leone Philosopho: [q] *Constantinum Catacalonem*, Nobilissimum, Nicephori Mariæ Comnenæ maritum, & *Nicolaum Catacalonem* sub Alexio Comneno, præterea [r] *Andronicum Catacalonem* sub Alexio Angelo. Alia fuit familia MAUROCATACALONUM dicta, ex qua prodiere *Maurocatacalon*, cujus meminit [f] Scylitzes in Stratiotico: [t] *Gregorius* & [u] *Nicolaus* ab Anna memorati, & [x] *Marianus Maurocatacalon*, Nicephori Bryennii sororis maritus. Nec scio an familia Catacalonum Ambustorum, seu Κεκαυμένων, eadem fuerit cum priore, ut qui Mauri, à cutis nigredine, Ambusti etiam dicti eadem de causa fuerint. Certè Catacalonum Ambustorum mentionem non semel fieri apud scriptores comperio. Occurrunt enim apud [y] Zonaram & [z] Scylitzem *Catacalon Ambustus*, Colonæa minoris Armeniæ oppido oriundus, qui Messanam adversus Saracenos egregiè tutatus est sub annum Christi MXLII. [a] Idem fortè qui postea Antiochiæ Dux, [b] & ab Isaacio Comneno Imperatore Curopalata dictus fuit: præterea [c] *Vestes Catacalon Ambustus*, Iberiæ Præfectus, imperante Monomacho: & *Michael Catacalon Ambustus* sub Alexio, quem [d] Nicephorus Bryennius Josephi Tarchaniotæ Antiochiæ Ducis filium fuisse ait.

[l] Leo Allat. l. 2. de Concord. c. 12.
[m] Cinn. l. 5. n. 12. l. 6. n. 11.
[n] Anna l. 7. & 10. p. 189. 192. 273.
[o] Nicet. Paphl. in vita Ignat. p. 722.
[p] Const. de adm. imp. c. 45. Scylitz. p. 597.
[q] Anna l. 10. p. 274. 276.
[r] Nicet. in Alex. l. 1. n. 7.
[f] p. 801.
[t] Anna l. 7. p. 190
[u] Anna l. 8. & 10. p. 188 & seq.
[x] Anna l. 10. p. 277.
[y] Zonar. p. 189.
[z] Scyl p. 751.
[a] Zon. p. 209. Scyl. p. 793.
[b] Idem p. 760.
[c] Anna l. 11. & 13. p. 24. 389.
[d] l. 2. n. 28. l. 4. n. 6. 7.

V. [a] EUDOCIA COMNENA, Alexii Imperatoris filia tertiogenita, [b] à patre CONSTANTINO JASITÆ filio uxor data est, à quo pessimè & contra generis dignitatem habita, soluto matrimonio, in Monasterium concessit. [c] Qui quidem Constantinus filius fortean fuit *Michaëlis Iasitæ*, qui Monomacho imperante floruit. [d] Alios Jasitas memorant alicubi Anna & Scylitzes.

[a] Anna l. 1. p. 11.
[a] Anna l. 15. p. 502 505.
[b] Zon. p. 237.
[c] Scylitz. p. 766.
[d] Anna l. 5. p. 147. Vide Notas.

V. THEODORA COMNENA, Porphyrogenita, uxor fuit CONSTANTINI ANGELI, nobilis Philadelphiensis, à quo reliqua Angelorum, qui post Comnenos Imperium obtinuere, stirps profluxit. Has tantùm quatuor filias Alexio tribuit Zonaras; quarum alteram in uxorem expetiisse Guillelmum Apuliæ & Calabriæ Ducem, Rogeri Ducis filium, auctor est [a] Collenutius: sed à Græcis repulsam passum, Constantinopoli, quò nectendæ necessitudinis ergô concesserat, in Apuliam statim reversum, paulò pòst excessisse anno Christi MCXXVI. Verùm dubiæ prorsus fidei hæc videntur, cùm patre adhuc superstite, has ab eo nuptum datas ex scriptoribus omnino constet.

[a] Collenut. l. 3. Blond.

V. JOANNES COMNENUS Imperator, [a] CALOJOANNES etiam quibusdam dictus, nascitur anno Chr. MLXXXVIII. Ind. XI. [b] nec multo post, anno scilicet MXCII. coronâ donatur: ac tandem Alexio Parenti in imperium succedit. Vir, inquit [c] Antistites Tyrius, inclytus, liberalis, pius, clemens, & misericors. [d] Fuit autem staturâ mediocri, carne & capillo niger, unde & MAURI cognomentum ei inditum, facie despicabili, sed moribus conspicuus, & actibus insignis militaribus. [e] Defunctus est sub Anavarza secundæ Ciliciæ Metropoli, in loco qui dicebatur *Pratum Palliorum*, cùm inter venandum sagittæ toxico illitæ acie seipsum in ea manu vulnerasset, quâ regebat arcum, grassante paulatim veneno. De anno quo excessit discrepant scriptores. [f] Tyrius & [g] Ægidius de Roya mortuum scribunt an. MCXXXVII. mense Aprili, imperii XXVII. Nangius anno MCXXXV. [h] Robertus

[a] Anselmus Havelsberg. Episc. l. 1. dial. c. 10. Petr. Abb. Clun. l. 2. ep. 39. Otho Frif. l. 7. c. 28. Romuald.
[b] Ann. p. 167 Ughell tom. 6. p. 138. 39.
[c] Tyr. l. 15 c. 23.
[d] Anna & Tyr.
[e] Tyr. Nicetas, Cinnam. Chron. M. Belg. p. 160.
[f] loco cit
[g] Ægid. de Roya an. 1117. 1137.
[h] Nang. in chr. an. 1141.

verò de Monte, anno MCXLI. [i] At cùm plerique è Græcis regnasse dicant Joannem annos XXIV. menses VIII. consequens est ut annus obitus ejusdem in annum MCXLIII. rejiciatur, quo & interiisse Joannem tradunt [k] Otho Frisingensis & [l] Albericus. [m] Cinnamus Joannem ait regnasse annos XXV. menses VII. licet de mense quo excessit cum cæteris conveniat. [n] Codinus denique, sive quisquis est auctor Chronici eidem subjuncti, controversiam hanc dirimit, scribens denatum anno Mundi juxta Græcos MMMMMMDCLI. qui in annum Christi MCXLIII. cadit, Kal. April. cùm imperasset annos XXIV. menses VII. dies XXIII. Sic enim legendum suadet characterismus annorum Manuelis ab eodem observatus, cùm perperam dies XVII. tantùm ibidem exarati legantur, pro XXIII. [o] Uxorem duxerat superstite adhuc parente, [p] ante annum MCV. IRENEM, Hungariæ Regis filiam, uti testatur Zonaras, Ladislai scilicet. Nam [q] Cinnamus, qui unicus, ni fallor, Augustæ nomen prodit, in eo videtur falli, quòd Stephanum Hungariæ Regem, & Almum, qui Constantinopolim Joanne imperante fugiens concessit, fratres fuisse dicat: cum Stephanus Calamani filius, Almus verò Calamani frater fuerint; quo in errore versatur etiam Nicetas, uti aliàs à nobis observatum est. Fuit igitur Irene Calamani & Almi soror, [r] præterea Sophiæ, quæ secundis nuptiis Magno Saxoniæ Dux conjugio est nexa, ut est in Chronico Weingartensi. [s] Excessit illa è vivis, marito superstite, anno MCXXIV. & in quodam Monasterio, fortè Pantocratoris, [t] ab ea ædificato, tumulo data est. [u] Pyriscæ nomen eidem tribuunt passim scriptores Hungarici: ita ut admodum probabile sit Græcos Irenes nomine donasse Augustam, quomodo actitare consueverant, cùm barbaras vel etiam Latinas Augustarum appellationes, quas suo efferre vix poterant idiomate, Græcis mutarent. Ex his porrò patet hallucinatum [x] Ordericum Vitalem, scribentem Alexium per Ravendinum nescio quem Legatum Constantiam Rogerii Principis Antiocheni filiam unicam, deinde per id temporis cæso à Turcis Rogerio, eundem Ravendinum filiam Balduini Regis Hierosolymitani, Alexii nomine, pro filio Joanne in uxorem expetiisse; cùm & longè antea Joannes conjugio esset illigatus, & anno MCXXXI. quo Rogerius interiit, haud superstes esset Alexius; nisi fortasse quod de Alexio putavit Ordericus, id de ipso Joanne capiendum sit, qui extinctâ Irene uxore, anno scilicet MCXXIV. ad alias nuptias animum adjecerit.

[i] Nicetas in Ioan. c. 11. Ioel. Ducas c. 1.
[k] Otho Fris. l. 7. c. 28.
[l] an 1143.
[m] Cinnam. l. 1. n 1.
[n] Codin. p 80.
[o] Zonar. p. 240.
[p] Anna l. 2 p. 356.
[q] Cinnam l. 1. n. 4. Vide Not. p. 430.
[r] Chron. Vveingart. c 0
[s] Cinnam l 1. n. 6. l. n 4.
[t] Gunther. in hist. CP c. 9
[u] Thuvrocz c 63. Bonfin histor.
[x] Orderic. l. 11. p. 850.

Liberi Joannis Comneni Imp. ex Irene Hungara.

VI. ALEXIUS COMNENUS, [a] nascitur Ind. XIV. anno Chr. MCVI. circa Balabistam Macedoniæ oppidum, cum una eodem partu filia. [b] A Joanne patre Imperator acclamatus, & calceis puniceis donatus, [c] ipso adhuc superstite, ex febri diem clausit extremum Attaliæ, Pamphyliæ Metropoli, in ea expeditione, quam parens in Syriam ultimò suscepit. [d] Extitit Isaacio Angelo imperante, qui Alexium tanquam adhuc superstitem mentitus, fabulam tantâ egit solertiâ, & Alexii personam eâ dexteritate induit, ut & comam ejus flavescentem, & linguam balbutientem referret. Scribit [e] Theodorus Balsamon Alexii conjugem, cujus nomen & familiam scriptores non prodidere, cùm in gravem morbum incidisset, usum quorumdam magorum præstigiis, quibus pristinam sanitatem reciperet: frustraque hac nefastâ tentatâ viâ, & veneficis post necatos variis per cereas imagines incantationibus, aliquot nobilissimæ feminæ domesticis, evanescentibus ac clam recedentibus, tandem diutinè vexatam, vitâ excessisse. Sed quod addit post ejus mortem, tempore Leonis Styppæ Patriarchæ Constantinopolitani, nonnullos ejus cognatos & subditos punitos, quòd nefariæ magorum operationi & credidissent & manum dedissent, vix fidem meretur: siquidem verum sit quod refert [f] Cinnamus, Alexii conjugem etiamnum fuisse superstitem, cùm Manuel Irenem Alemannam uxorem duxit, anno nempe MCXLIV. qua tempestate Leo Patriarcha è vivis abierat, ut auctor est [g] Nicetas.

[a] Anna l 12. p. 3 6.
[b] Nicet. in Ioan. c 5.
[c] Cinnam. l 1 2. Nicet. c. 10 Tyr l 15 c. 9.
[d] Nicet in Isaac. l. 3. n. 1.
[e] In Ep Basil. ad Amph. c. 83.
[f] lib. 2. n. 4.
[g] in Man. l. 1. n. 2.

Filia Alexii Comneni.

VII. N. COMNENA, [a] uxor data est à Manuele Imperatore ALEXIO Protostratori, Joannis Axuchi, [b] origine Turci, ac Magni Domestici, [c] qui Joanne & Manuele imperantibus rerum summam obtinuit, filio primogenito. [d] Is paternæ virtutis æmulus, adeò omnibus animi & corporis dotibus inclaruit, ut rei militaris, qua præcellebat scientia, & facun-

[a] Nicet. in Man. l. 2. n. 7 l. 3. n. 4.
[b] Id. in Io. n 3.
[c] Nicet. Cinnam. Tyr l. 15 c 23.
[d] Nicet. in Man. l. 4. n. 6. Cinn. l. 6. n. 6.

dia, & in liberalibus artibus eruditio, præterea liberalitas, quâ militum ſibi conciliabat animos, aulicorum calumnias in eum concitarint; ipſeque Manuel Auguſtus, ſive ab iis impulſus, ſeu quòd ejus potentiam vereretur, aut divitias appeteret, in ordinem redigeret, & rebus omnibus ſpoliatum, in quoddam Papycii montis Monaſterium relegaret: in quo Monachi ſumpto habitu, fortunæ mutationem, quâ erat virtute, conſtantiſſimè ferens, in ipſis pietatis exercitiis reliquum vitæ exegit. Uxor mariti innocentiâ, fide, atque conſtanti in Imperatorem obſervantiâ fruſtra expoſitis, cùm permovere ejus animum ad miſericordiam, nec à propoſito deducere potuiſſet, mœrore obruta & confecta, vitam tandem exuit, duobus ſuperſtitibus liberis.

VI. ANDRONICUS COMNENUS, de quo mox.

VI. ISAACIUS COMNENUS, Sebaſtocrator. } De his poſt Andronicum.

VI. MANUEL COMNENUS, Imperator. }

VI. MARIA COMNENA, natu maxima filiarum Joannis Imperatoris, Alexii ſoror gemella, JOANNI ROGERIO Cæſari uxor data eſt à patre, cui illa haud diu ſuperfuit: exceſſit enim ſub primos imperii Manuelis annos. Fuit autem Rogerius Italus, ac ex eadem, qua Capuani Principes, familia, uti pluribus obſervavimus in [a] Notis ad Cinnamum.

[a] *pag. 436.*

VI. N. COMNENA [a] nupſit STEPHANO CONTOSTEPHANO, [b] quem Manuel Imperator Magnum Ducem deſignatum cum claſſe adverſus Siculos miſit circa annum MCLX. quo in bello, dum Corcyræ arcem obſideret, ſaxi fragmento machinâ ab hoſtibus excuſſo, lumbos ictus, ex vulnere periit. [c] Stephani uxor, marito ſuperſtes, à fratre Manuele Corcyræ dominio poſtmodum donata eſt, ut Georgii Corcyrenſis docent Epiſtolæ. Ex his nuptiis nati liberi aliquot, in quibus recenſentur *Alexius*, *Andronicus*, & *Ioannes Contoſtephani*. [d] *Alexius* à Manuele Imperatore cum copiis in Hungariam dux eſt delectus, ut Stephano Geiſæ Hungariæ Regis fratri, cui ex fratre neptem uxorem dederat, regnum aſſereret anno MCLXI. [e] *Andronicus Contoſtephanus*, cum Joanne fratre, & exercitu terreſtri, adverſùs Raimundum Principem Antiochenum pariter miſſus eſt. Deinde Magni Ducis dignitate donatus, bella adverſùs Hungaros anno MCLXVI. dux factus, victoriam inſignem ex iis adeptus eſt. [f] Biennio pòſt in ea expeditione, quam Manuel in Saracenos Ægyptios ſuſcepit, claſſi præfuit: [g] ut & bello, quod contra Venetos geſtum eſt anno MCLXX. [h] Sed tot rerum præclarè geſtarum gloriam extinxit ab Alexio Manuelis filio cum univerſo, cui præerat, exercitu ad Andronicum tyrannum defectio; à quo non multo pòſt carceri mancipatus, perfidiæ pœnas luit. [i] Nam cùm in eum conſpiraſſet, cum aliquot aulicis comprehenſus, cum quatuor filiis oculis privatus eſt. [k] Willelmus Antiſtes Tyrius defectionem procerum Conſtantinopolitanorum commemorans, *Alexium Megaducam Imperatoris conſanguineum* hoc loco habet, qui ſcriptoribus Græcis Andronicus nuncupatur. *Ioannes Contoſtephanus*, dignitate Sebaſtus, cujus non ſemel mentio occurrit apud [l] Nicetam & [m] Cinnamum, Andronici frater eidem [n] Nicetæ dicitur, apud quem pro Κοντοστεφάνῃ, reponendum indubiè Κοντοστεφάνοις. [o] Cinnamus auctor eſt Joannem à Manuele miſſum Tripolim, quò Meliſendem Raimundi II. Comitis Tripolitani filiam ipſi Manueli in uxorem depoſceret: de qua legatione agens [p] Tyrius, *virum illuſtrem, & Imperatoris conſanguineum* fuiſſe refert. [q] Vitam produxit uſque ad Iſaacii tempora. [r] Occurrit præterea *Theodorus Contoſtephanus*, qui ſub eodem Manuele in Cilicia contra Armenios fortiter pugnans occubuit; qui an Stephani filius fuerit, haud conſtat. Contoſtephanorum porrò familiæ originem altiùs non repetunt ſcriptores Byzantini, quàm à [s] *Stephano* Magno Domeſtico Occidentis, imperante Baſilio Bulgaroctono, qui ob ſtaturæ brevitatem *Contoſtephanus* appellatus eſt: κοντὸς enim recentioribus Græcis *parvum* ſignificat. Hunc excipiunt [t] *Iſaacius Contoſtephanus*, Magnus Dux, ſub Nicephoro Botaniata: & *Stephanus* ejus frater, ſub Alexio Comneno circa annum MCIV. Ab alterutro prognatus *Stephanus*, Joannis Imperatoris gener, quem eundem eſſe arbitror cum *Stephano* Panhyperſebaſto, qui ſub annum MCXLIV. in [u] de-

[a] *Nicet. in Man. l. 2. n. 2. 3. Cinnam. l. 3.*
[b] *Idem l. 2. & 6.*
[c] *Baron. an. 1176.*
[d] *Nicet. in Man. l. 4. n. 1. Cinnam. Diocleat. in hiſt. Dalmat.*
[e] *Nicet. in Man. l. 1. n. 2. l. 5 n. 1. Cinnam. l. 6. n. 7.*
[f] *Nicet. l. 5. n. 4. Tyr. l. 20. c. 14. 17. & ſeqq.*
[g] *Nicet. l. 5. n. 9.*
[h] *Nicet. in Alex. Man. F. n. 10 17.*
[i] *Nicet. n. 17.*
[k] *l. 22. n. 1.*
[l] *in Iſaac. l. 1. n. 5.*
[m] *lib. 5. n. 3. 7. l. 6. n. 7.*
[n] *in Man. l. 1.*
[o] *l. 5. n. 7.*
[p] *l. 18. c. 30.*
[q] *Nicet. loco cit.*
[r] *Cinnam. l. 2. n. 5.*
[s] *Zonar. p. 175. Scylitz. p. 695.*
[t] *Bryen. l. 4. n. 39. Anna l. 12. 13. p. 365. 395. 396.*
[u] *apud Allat.*

poſitione Coſmæ Patriarchæ Conſtantinopolitani Imperatori Manueli aſſedit, licèt ἐξάδελφος dicatur ejuſdem Auguſti in depoſitionis decreto, cùm latiori ſignificatione ea vox hoc loco accipi poſſit pro ſororio, ſeu ſororis marito; quem Latini *cognatum* interdum dicunt. Antiquus lapis Brixiæ: COGNATVS. DVLCISSIMVS. SORORIO. AMANTISSIMO. Idque vel etiam patet ex eo quòd Joannes Rogerius Cæſar, qui Mariam Manuelis ſororem uxorem duxerat, Imperatoris ἐξάδελφος perinde dicitur. Occurrunt deinde Contoſtephani aliquot alii, atque in iis *Alexius Contoſtephanus*, in quem extant exarati hi Iambi:

> Στομοῦσι καλῶς Χριστομάρτυρες δύο
> Κοντοστεφάνου τὴν σπάθην Ἀλεξίου,
> Ὁ μὲν λεόντων εἰς σφαγὰς τῶν εἰς δύσιν,
> Ὁ δὲ δρακόντων εἰς τομὰς τῶν εἰς ἕω
> Ὡς τὴν φλογίνην, Πέρσα, ῥομφαίαν τρέσον;
> Κοντοστεφάνου τὴν σπάθην Ἀλεξίου.
> Οἱ μάρτυρες γὰρ πῦρ ἀκοντίζουσί σοι·
> Φυγὲ πτοηθεὶς, μὴ τὸ πῦρ σε προφθάσῃ·
> Κοντοστέφανος ψαλμικῶς δοκεῖ λέγειν,
> Οὐ τῆς σπάθης σώσει με τὸ στίλβον στόμα·
> Κοντοστεφάνου τὴν σπάθην Ἀλεξίου
> Τὴν δίστομον πρὶν, καὶ παρὰ τῶν τυπωμάτων,
> Τετράστομον ποιοῦσι μάρτυρες δύο,
> Ὡς ἄλλο διπλοῦν ἀκονηθέντες στόμα.
> *Ferruminant duo ritè Chriſti martyres*
> *Contoſtephani enſem Alexii inclyti:*
> *Alter leonum ad Occidentis funera,*
> *Alter draconum cædem ad Orientalium*
> *Perſa, machæram flammeam horreſcens time*
> *Contoſtephani optimique Alexii.*
> *Nam martyres jaculantur ignes nunc tibi:*
> *Perterritus fuge, ignis ut te haud occupet.*
> *Alexius ſculpens in enſe martyres*
> *Contoſtephanus videtur pſalmicè*
> *Proferre; Me haud gladii nitens ſervat acies:*
> *Vis mira Theodori ſed & Demetrii.*
> *Contoſtephani machæram Alexii*
> *Priùs bicipitem, inſignibus nondum editis*
> *Quadricipitem fecere martyres duo:*
> *Vt ſi chalybi aciem addidiſſent triplicem.*

Verùm qua tempeſtate vixerit Alexius iſte Contoſtephanus, cujus egregia animi fortitudo tantopere hîc effertur, ex hiſce verſibus aſſequi vix licet, donec lux alia ex ſcriptoribus affulgeat. Memorantur igitur prætereà [y] *Andronicus Contoſtephanus*, Irenes Comnenæ, Alexii Angeli Imperatoris filiæ, conjux: & [z] *Theodorus Contoſtephanus*, Protoſebaſtus ſub Joanne Vatatze. [a] Stetit hæc familia etiamnum ſub Palæologis in ipſa Græcia, [b] à qua tranſiit in Cypri inſulam, ut auctor eſt Stephanus Luſinianus.

[y] *Nicet. in Alex. l. 1. n. 2. 5. Acrop. c. 5. 40.*
[z] *Acrop. c. 48.*
[a] *Cantac. l. 3. c. 75.*
[b] *Steph. Luſin. in hiſt. Cyp.*

VI. N. COMNENA THEODORUM VATATZEM in conjugem habuit, cujus operâ Manuel Imperator variis in bellis uſus legitur apud Cinnamum. De Theodori liberis & familia plura dicemus infrà in ſtemmate Vatatzarum.

VI. ANDRONICUS COMNENUS, Joannis Imperatoris filius ſecundogenitus, ab eodem [a] Sebaſtocrator dictus, [b] cùm ex illius mandato Alexii fratris, qui Attaliæ obierat, cadaver mari in urbem advexiſſet; haud multò pòſt ipſe morbo correptus, Conſtantinopoli vitam pariter exuit circa annum MCXLII. [c] Willelmus Tyrius Attaliæ, eodem fermè quo frater tempore, deceſſiſſe ſcribit. Uxorem duxerat IRENEM, cujus impulſu Annales ſuos politicis verſibus exaravit Conſtantinus Manaſſes: [d] quod libri lemma docet, prout à Leunclavio editum eſt, hocce verborum contextu: *Procemium Conſtantini Manaſſis ad dominam Irenem conjugem Andronici Sebaſtocratoris Manuelis Imperatoris fratriam.* Nihil enim, aut ſanè pravè ſonat, quod Græcè editum eſt à Meurſio. Scripſit autem Manaſſes Manuele imperante, [e] ut ipſemet teſtatur.

[a] *Nicet. in Ioan. n. 5.*
[b] *Idem in Ioan. n. 10. in Man l. 1. n. 1. Cinnam. l. 1.*
[c] *Tyr. l. 15. c. 19.*
[d] *edit. Baſil. an. 1573. ed. Reg. p. 162.*
[e] *p. 99. ed. Leid.*

Liberi Andronici Comneni ex Irene.

[a] Cinn. l. 3. n. 17. Nicet. in Man. l. 3. n. 2.
[b] Tyr. l. 21. c. 12.
[c] l. 18. c. 24. l. 20. c. 24. 26. l. 21. c. 21.
[d] l. 3. n. 17.

VII. JOANNES COMNENUS,[a] cùm in quodam ludicro & equeſtri certamine ad Heracleam ictu adverſo haſtæ oculum alterum amiſiſſet, ab Imperatore Manuele, quo ille caſum ſolatio levaret, Protoveſtiarii, deinde Protoſebaſti dignitatibus donatus eſt. [b] Periit in prælio contra Sultanum Iconienſem circa annum MCLXXIV. Perhonorificam de Joanne mentionem non ſemel facit [c] Tyrius, ſcribens *inter illuſtres ſacri Palatii primum obtinuiſſe locum*, fuiſſeque *virum egregiæ liberalitatis & memorandæ magnificentiæ.* [d] Cinnamus verò ab elegantia & forma corporis eundem commendat.

Liberi Joannis Comneni Protoſebaſti.

Ius Græco-Rom. l. 3. p. 217.

VIII. ALEXIUS COMNENUS, Joannis Protoſebaſti filius, & Stephani Comneni Magni Drungarii πρῶτος ἐξάδελφος dictus, in quodam Decreto Nicolai Muzalonis Patriarchæ CP. qui ſub Manuele Comneno vixit, uxorem duxit filiam Magni Domeſtici.

[a] Tyr. l. 20. c. 1. Rob. de Monte an. 1167. Cinn. l. 5. n. 17. Geo. Villani l. 5. c. 14.
[b] Tyr. l. 21. c. 18.
[c] p. 1171.
[d] Vſperg. an. 1187.

VIII. MARIA COMNENA,[a] nupſit AMALRICO Regi Hieroſolymitano anno MCLXVII. IV. Kal. Sept. & ex eo *Iſabellam* filiam unicam procreavit, Hunfredi de Torono, deinde hocce divulſo matrimonio, Conradi de Monteferrato uxorem. [b] Functo Amalrico, BALIANUM DE IBELINO, Baliani ſenioris filium, circa annum MCLXXVI. in ſecundum maritum aſſumpſit. *Baliſantum* nuncupat [c] auctor Hiſtoriæ Hieroſolymitanæ. At cur [d] Conradus Abbas Uſpergenſis *Polinæ* nomen Mariæ tribuat, planè mihi incompertum.

VIII. NN. alias præterea Joanni extitiſſe filias videtur innuere Cinnamus, dum ait unam ex Joannis filiabus datam Amalrico in uxorem.

[a] Nicet. in Man. l. 3. n. 2. Cinnam.
[b] Tyr. l. 18. c. 24.
[c] Nicet. in Alex. Man. F. n. 1.
[d] Nicet. ibid. Tyr. l. 22. c. 10. 11. 12. Hoveden. p. 595.
[e] Nicet. in Alex. n. 11. Tyr. l. 22. c. 12.

VII. [a] ALEXIUS COMNENUS, Andronici Sebaſtocratoris filius ſecundogenitus, [b] Protoſtrator primùm, deinde Protoveſtiarius, & Protoſebaſtus, [c] extincto Manuele, ſummam rerum ſub Alexio ejus filio obtinuit, favente ad id Auguſti matre, [d] cum qua etiam ſtupri conſuetudinem habere dicebatur: *vir arrogans*, inquit Antiſtes Tyrius, *& neminem præ ſe ducens hominem, aliis inconſultis principibus, cuncta pro ſuo diſponens arbitrio, ita ut de cæteris æquè nobilibus, & viris magnificis, nihil curare videretur.* Quæ quidem intoleranda ſuperbia effecit, ut magnates Andronicum Comnenum ex Ponto, cui præerat, ad depellendum à rerum adminiſtratione Protoſebaſtum evocarent: quorum ille ope Urbem ingreſſus, actâ in ordinem ac ſuffocatâ Alexii Auguſti matre, imperium arripuit, [e] captumque Protoſebaſtum, excuſſis oculis, exſectiſque præterea virilibus, in carcerem compegit.

Filius Alexii Comneni Protoſebaſti.

[a] Ius Græco Rom. l. 3. p. 217.

VIII. [a] STEPHANUS COMNENUS, Magnus Drungarius, uxorem duxit EUDOCIAM, Magni Domeſtici filiam, ac ſororem Irenes, quæ Alexio Comneno Joannis Protoſebaſti filio nupſit, uti ſuprà docuimus.

[a] Nicet. in Man. l. 3. n. 2.
[b] Cinn. l. 2. n. 19.
[c] Nicet. in Man. l. 1. n. 1.
[d] Nicet. in Man. l. 3. n. 2. Cinnam.

VII. MARIA COMNENA, bis nuptias iniit, [a] primùm cum THEODORO DASIOTA, Nicephori Daſiotæ, cujus meminit [b] Cinnamus, fortaſſis filio: [c] qui cùm incautiùs ab expeditione in Turcos rediens venaretur, ab iis captus, ad Iconienſem Sultanum perductus eſt ſub annum MCXLIII. primo Manuelis anno. [d] Theodoro mortuo, alterum ſibi adſcivit conjugem Maria JOANNEM CANTACUZENUM, qui in prælio adverſus eundem Sultanum ſtrenuè dimicans à Turcis interemptus fuit.

[a] Nicet. in Man. l. 3. n. 2.
[b] Tyr. l. 22. c. 6.
[c] Nicet. in Man. l. 7. n. 2.

VII. [a] THEODORA COMNENA, quam CALUSINAM appellare videtur [b] Willelmus Tyrius, [c] mulier ſuperciliosa & arrogans, & quæ comitatu planè regio utebatur, ex inceſtuoſa cum Manuele Imperatore & patruo conſuetudine filium peperit *Alexium*, prout in ſequentibus dicetur.

VII. EUDOCIA COMMENA,[a] tertia filiarum Andronici, cùm mortuo marito, cujus nomen & familiam reticent scriptores, incestuosa Andronici Comneni, qui posthæc tyrannidem invasit, consuetudine diu abusa esset, [b] nupsit iterum MICHAELI GABRÆ, quem Manuel Imperator, bello adversus Hungaros suscepto, copiis militaribus præfecit circa annum MCLXXIII.

[a] Nicet. in Man. l. 3. n. 2.
[b] Idem l. 4. n. 3. Cinnam. l. 6.

VI. ISAACIUS COMNENUS, Joannis Imperatoris filius tertiogenitus, [a] à patre Sebastocratoris dignitate donatus est. [b] Alexio & Andronico fratribus extinctis, Attalia, ubi obierant, Constantinopolim, quò eorum funus & exequias curaret, remissus est. [c] Nec multò pòst Joannes pater morti proximus juniorem filium Manuelem in capessendo imperio Isaacio ex filiis, qui tùm supererant, majori prætulit, quia prudentior, & in armis magis strenuus, & omnino affabilior videretur Isaacio, [d] qui ad iracundiam & crudelitatem plùs æquo propensior, viro indignum nescio quid præ se ferebat: quam quidem injuriam à parente sibi illatam haud æquo primùm animo passus Isaacius, cùm aliquandiu à fratre in custodia habitus esset, tandem eidem reconciliatus est, ita ut mutuâ deinceps benevolentiâ sese invicem fratres complexi fuerint. [e] Isaacium tamen postmodùm, quod affectare imperium etiamnum videretur, extimuit Manuel, adeò ut vitandarum ejus insidiarum causâ thorace perpetuò indueretur.

[a] Nicet. in Ioan. n. 5.
[b] Tyr. l. 15. c. 23.
[c] Idem ibid. Nicet. in Io. n. 12. Cinn. l. 1. & 2.
[d] Nicet. in Ioan. n. 12. in Man. l. 1. n. 2.
[e] Cinnam. l. 3.

Filiæ Isaacii Comneni Sebastocratoris.

VII. THEODORA COMNENA,[a] annum agens decimum tertium, BALDUINO III. Hierosolymitano Regi collocatur circa annum MCLVIII. [b] Quo extincto, Andronicus Comnenus, qui postea tyrannidem arripuit, Manuelem Imperatorem veritus, cùm in Syriam transiisset, Theodoram clam inde abduxit, & in hostiles terras, Damascum primò, ac deinde in Persidem, favente Noradino, transvexit: [c] cujus consuetudine contra fas usus, ex ea liberos genuit *Alexium* & *Irenem*, prout inferiùs dicetur in Andronici elogio.

[a] Tyr. l. 18 c. 22.
[b] Tyr. l. 20. c. 2. Nicet. in Man. l. 4. n. 5.
[c] Nicet. in Man. l. 4. n. 5. in Alex. Man. F. n. 2. in Andr. l. 1. n. 4.

VII. MARIA COMNENA,[a] à Friderico I. Imperatore in uxorem expetita primùm, [b] STEPHANO, Belæ cognomento Cæci Hungariæ Regis filio secundogenito, [c] qui tum Constantinopoli vitandarum Geisæ fratris Regis insidiarum causâ morabatur, à Manuele Imperatore uxor data est. Is cùm mortuo Geisa, Hungariæ regnum invadere niteretur, ab Hungaris veneno sublatus est.

[a] Cinn. l. 5. n. 4. Otho Fris. l. 2. de gest. Frid. c. 11. 31.
[b] Nicet. in Man. l. 4. n. 1. Cinn.
[c] Radevic. l. 3. c. 12. Gunther. l. 6. Ligur.

VII. N. COMNENA,[a] uxor fuit CONSTANTINI MACRODUCÆ, [b] cujus operâ variis in bellis usus est Manuel Imperator. [c] Is ab Andronico tyranno Panhypersebastus dictus, quod Isaacii Comneni, uxoris ex fratre nepotis, reditum procurasset in patriam; Isaacius verò motis in Andronicum, à quo id obtinuerat, armis cùm Cyprum insulam occupasset, [d] ejusdem Andronici jussu lapidibus impetitus, inde semianimis palo affixus est circa ann. MCLXXXII.

[a] Nicet. in Andr. l. 1. n. 5. 6.
[b] Idem in Man. l. 6. n. 2. 5.
[c] Idem in Andr. l. 1 n. 11.
[d] Ibid. n. 6.

VII. N. COMNENA,[a] mater ejusdem *Isaacii* Cyprii tyranni fuit, qui propter maternam originem COMNENI nomen assumpsit: at quis, & ex qua familia fuerit Isaacii pater, non tradidere, opinor, scriptores. Verùm si conjecturæ locus datur, ex Ducæna fuisse vero est simile: cùm [b] Nicetas scribat Andronicum Ducam & Euphrosynam Ducænam, Alexii Angeli Imperatoris conjugem, proximâ Isaacium Cyprium affinitate attigisse. Quanquam haud inficias ierim ejusmodi necessitudinem ex Irene Ducæna Alexii Imperatoris uxore deduci posse. Utut sit, Isaacius Comnenus, quem Isaacii Manuelis fratris ex filia nepotem fuisse disertè ait [c] Nicetas, (neque enim ex sorore Manuelis genus duxit, uti vult [d] Rogerus Hovedenus) Armeniæ & Tarsensi Provinciæ ab eodem Imperatore Manuele præfectus, commisso cum hostibus prælio, captus est, & diutino carceri traditus. Manuele extincto, libertate tandem donatus, soluto ab Hierosolymitanis S. Joannis Militibus lytro, ab Andronicò tyranno reditus in patriam facultatem impetravit, Constantini Macroducæ avunculi, & Andronici Ducæ cognati interventu, quibus id postea vitâ constitit. [e] Nam Isaacius ex pecuniâ Byzantio submissâ copiis comparatis, & Cypro insulâ occupatâ, quam contra Andronici vires fortiter tutatus est, opem ferentibus Siculis, sese Imperatorem appellavit. Quæ quidem Isaacii

[a] Nicet. in Andr. l. 1. n. 4.
[b] Nicet. ibid. & Alex. l. 1. n. 3.
[c] Nicet. locis cit.
[d] Hoved. p. 595.
[e] Nicet. in Isaac. l. 1. n. 5.

defectio ita Andronici læsit animum, ut comprehensos Ducam & Macroducam morte damnavit. [f] At Isaacius Saladino fœdere junctus, cùm in subditos perinde ac Latinos, qui per Cyprum in Palæstinam transibant, sævitiâ & crudelitate grassaretur, ipsiusque Richardi Angliæ Regis naves, quas tempestas valida è Sicilia in Syriam vela facientes in has oras conjecerat, suosque malè accepisset, Richardus justâ accensus irâ, cum tota classe in portum irruit, insulam ascendit, initoque cum tyranno prælio, fusis illius copiis, ipsoque postmodum capto Alexio cum unigenita filia, totam insulam intra duos menses in suam potestatem redegit mense Julio, seu ut habet Bromptonus, Kal. Jun. pridie Pentecostes anno MCXCI. [g] Captam exinde insulam Templariis Militibus, & duobus nobilibus Anglis regendam commisit Richardus, ac deinde Guidoni Lusiniano Hierosolymitano Exregi vendidit, seu, ut habet Willelmus Neubrigensis, merâ liberalitate donavit. Rem pluribus narrant scriptores [h] Græci & [i] Latini. Isaacius Hospitalariis Militibus in Castro Margato custodiendus datus, post aliquot annos operâ custodis, quem corruperat, libertati restitutus est: cumque Euphrosynæ Ducænæ impulsu, crebris Alexii Angeli literis, revocaretur, redire renuit, se imperare, non parere didicisse dictitans. Tandem cùm Asianos proceres ad defectionem frustra sollicitasset, veneno per pincernam, magnis largitionibus ab Imperatore, ut ferebatur, corruptum propinato interiit. Tradunt [k] Rogerus Hovedenus & [l] Bromptonus Græcos & Armenios qui in Cypro supererant, ac necdum Anglis fidem dederant, mortuo Richardo de Camvilla, cui insulæ præfectura à Rege demandata erat, novum sibi Imperatorem delegisse quendam è progenie Isaacii Monachum, qui à Roberto Turnhemio fusus, captusque, patibulo suspensus est. Habuit, ut suprà innuimus, Isaacius Cyprus [m] filiam unicam, quam Berengaria Angliæ Regina, in cujus comitatu erat, Romam, ac deinde in Angliam reduxit. Posthæc verò, cùm Richardus à Leopoldo Austriæ Duce è Syria rediens captus, & Henrico Imperatori traditus esset, ac de ejus liberatione ageretur, [n] inter alias pacti conditiones, illa fuit, quòd Richardus Imperatori Cypri, sine restitutione imperii, libertatem daret, filiamque ejus Austriæ Duci avunculo suo tradi curaret. Verùm cùm Balduinus Betuniensis, cui adducendæ principis feminæ cura demandata erat, mortuum Austriæ Ducem, in itinere percepisset, hanc in Angliam ad Richardum Regem reduxit: quam postea sibi in uxorem adjunxit nobilis Flandrensis, ut auctor est [o] Sanutus: qui uxoris nomine ac jure regnum Cyprium sibi reddi, sed frustra, postulavit. [p] Filium præterea habuisse Isaacium scribit Rogerus Hovedenus: quod quidem si verum est, id saltem constat haud fuisse superstitem, cùm Cyprus in Anglorum potestatem venit. Enimverò quod Leopoldum Austriæ Ducem Isaacii filiæ avunculum facit idem Rogerus, in eo videtur hallucinari, cùm ea qua Leopoldum attingebat Isaacii filia necessitudo, proveniat ex parte Henrici Austriæ Ducis, Leopoldi parentis; qui secundis nuptiis uxorem duxerat Theodoram ex familia Imperatorum Constantinopolitanorum, [q] quâ superstite, à Friderico I. Imperatore primus Austriæ Dux dictus est anno MCLVI. ut docet erectionis Diploma. [r] Hanc Manuelis Imperatoris ἀδελφιδῆν fuisse ait Cinnamus, hoc est fratris, aut sororis filiam, aut certè ex fratris vel sororis filio aut filiâ neptim. Unde conjicere licet Theodoram, quam [s] quidam neptim, alii filiam Imperatoris Constantinopolitani scripsere, quòd is se revera Imperatorem dixisset, sororem fuisse Isaacii Cyprii tyranni; quandoquidem avunculi nomen tribuere videtur Hovedenus Leopoldo, seu potiùs Henrico Leopoldi patri, atque adeò eam affinitatem in causa fuisse, cur postmodum Leopoldus Richardum Regem, dum per Austriam in Angliam reverteretur, in carcerem conjecerit, quod scilicet Richardus matris fratrem captum pariter detineret: [t] quanquam nescius haud sum alias assignari causas ab historicis Richardi carceris: verùm conditio redemptionis Richardi, cujus mox memini, pacto apposita, id prorsus videtur evincere. Obiit illa anno MCLXXXV. Recensentur præterea à scriptoribus aliquot Manuelis Imperatoris ex fratribus aut sororibus neptes, nullo alio indicio, ut suprà monuimus, quàm neptium appellatione, atque inprimis

VII. EUDOCIA COMNENA, Manuelis Imperatoris neptis à quibusdam scriptoribus nuncupata, quam probabili argumento Isaacii Sebastocratoris filiam fuisse licet conjectare. [a] Hæc cùm ab Alphonso II. Aragonum Rege in uxorem expetita ad eum deduceretur, perveniſſetque Montempessulanum, Occitaniæ

[f] Brompton. p. 1197.

[g] Rigordus an. 1191. Sanut.

[h] Nicet. locis cit.
[i] Rigordus p. 32. Guill. Brit. l. 4. Phil. Arnold. Lubec. l. 3. c. 37. Guill. Neubrig. l. 4. c. 20. 29. Sanut. l. 3. part. 10. c. 4. Roger. Hoved. p. 690. 692. 694. 708. 728. 732. 748. 749 759. Matth. Paris an. 1190. p. 114. 116. Rad. de Diceto p. 660. Io. Brompton p. 1198. & seqq. Walsingh. p. 453. Uptonus de Milit. off. l. 6. p. 131.
[k] p 694.
[l] p. 1203.
[m] Neubrig. Brompton. Hoved. p. 691.
[n] Hoved. p. 728. 748. 749. Brompt. p. 1252.
[o] l. 3. part. 11. c. 1.
[p] Hoved. p. 595.

[q] Stero an. 1156. Miræus in Donat. Belg. l. 2. c 52.
[r] Cinnamus.

[s] Otto à S. Blasio c. 3. Chronica Austr. an. 1202. Stero an. 1203. & ex iis Lambecius lib. 5. Bibl. Cæs. p. 170.

[t] Mat. Paris an. 1192. 1193. p. 118. Brompt. an. 1192. p. 1242. Gerv. Dorobern. p. 1581.

[a] Gomes. l. 1. de vita Iacobi I. Reg. Aragon.

Occitaniæ oppidum, ibique resciſſet Alphonſum prioris oblitum fœderis, cum Sancia Alphonſi Caſtellæ Regis filia nuptias iniiſſe, WILLELMUM, Mathildis Duciſſæ filium, urbis, in qua tum illa verſabatur, dominum, magnæ ſpei adoleſcentem, & è prima Francorum nobilitate duxit anno MCLXXIV. [b] Willelmus de Podio-Laurentii diſertè ait Wilelmi de Montepeſſulano uxorem, neptem fuiſſe Manuelis Imperatoris Conſtantinopolitani. Hunc ſecuti ſunt [c] Surita, [d] Elias Reuſnerus, [e] Lucius Marineus Siculus, & alii. [f] Eudoxiam appellat Ducheſnius, perperam Mathildem, Surita & Gomeſius. Sed errat Ducheſnius, dum Manuelis filiam fuiſſe contendit: quo in errore verſantur etiam Gomeſius & [g] Chiffletius, fortè quòd *Imperatrix* appellata legatur in veteribus Chartis. [h] Putavit Catellus GRÆCAM appellatam, quòd apud Willelmum de Podio-Laurentii legiſſet hæc verba: *cujus* (Mariæ) *matrem Græcam nomine, neptem Emanuelis Imperatoris repudiaverat.* Sed nemo non videt pro *nomine*, legendum *natione*: vel certè Wuillelmum de Podio-Laurentii Græcam appellatam fuiſſe ſua ætate innuere, quod Græca eſſet origine. Eudociam propter violatam thori fidem repudiavit ac remiſit Willelmus de Montepeſſulano, cùm ex ea filiam unicam *Mariam* Montiſpeſſulani dominam procreaſſet, quæ Bernardo Conuenenſi Comiti primùm, deinde Petro Aragonum Regi nupta, Montiſpeſſulani toparchiam in Aragonenſem familiam transfudit. Nec multò pòſt Agnetem natione Hiſpanam ſuperduxit Willelmus, ex qua plures utriuſque ſexus liberos genuit, quos nothos & illegitimos pronuntiavit decreto ſuo [i] Innocentius III. PP. quod nullâ aliâ rationabili cauſâ, ſed ſolâ libidine, conculcatis Sedis Apoſtolicæ præceptis, repudium uxori impegiſſet, cùm fidei conjugalis violatio nuptiale vinculum minimè diſſolvat. Id verò decretum emiſſum anno MCCII. [k] quo Willelmus teſtamentum ſuum condidit. Cæterùm Eudociam Willelmi Montiſpeſſulani uxorem aliam ab Eudocia Comnena, Andronici Iſaacii fratris filia tertiogenita poſuimus, quia temporum ratio non patitur, ut eandem cum Willelmi uxore dicamus. Eudocia enim Andronici filia, priore marito fatis functo, Andronici Comneni, poſtmodum tyranni, cognati amore exardeſcens, ejus conſuetudine palam uſa legitur ante annum MCLIX. Tradit quippe [l] Nicetas Andronicum ob inceſtos ejuſmodi amores, impellentibus mulieris conſanguineis, in carcerem conjectum à Manuele Imperatore, ex quo tandem elapſus eſt ea tempeſtate, qua Imperator in Antiochenos tractus tranſiit: quæ quidem Manuelis expeditio in prædictum annum, aut ſequentem cadit, ut ex [m] Willelmo Tyrio colligitur. Adde quod Eudocia iterum nupſerat ante annum MCLXII. nempe Michaëli Gabræ. Proinde alienum à vero prorſus videtur, feminam jam bis nuptiis illigatam, & ſtupris infamem, ab Alphonſo Aragonum Rege in uxorem expetitam. [n] Eudocia verò à Willelmo conjuge divulſa, in Anienſe Monaſterium ſeſe contulit, ubi ſancto fine quievit.

Neque proclivius eſt divinare ex quibus fratrum aut ſororum Manuelis Imperatoris orta fuit THEODORA, Boëmundi III. cognomento Balbi, Principis Antiocheni prima uxor, ut auctor eſt [a] Willelmus Tyrius. Hanc [b] Liber vernaculus de Familiis ultramarinis IRENEM nuncupatam ſcribit. In eo tamen conſentit cum Tyrio, quòd Manuelis neptim appellet. Sed utrum Comnenæ cognomen habuerit, non certè liquet. Nec ſcio an ſit eadem cum THEODORA COMNENA, quæ ANDRONICO LAMPARDÆ poſtea nupſit. Conſtat enim ex prædictis ſcriptoribus paulò poſt remiſſam Conſtantinopolim à Boëmundo, cum ſuſcepta ex ea filia *Conſtantia*. [c] Fuit porro Lampardas vir militiâ clarus, dignitate Chartularius, quem Manuel Imperator non ſemel copiis præfecit: [d] quique demum ab Andronico tyranno comprehenſus, effoſſis oculis, in Monaſterio Pantepoptæ degere juſſus, in eo paulò pòſt hominem exuit. Theodora uxor ab Andronico in Monaſterium pariter truſa, mortuo marito tonſa eſt. [e] Andronico deinde extincto, ab Hungariæ Rege in uxorem eſt expetita: ſed cùm orta eſſet controverſia, utrum per Eccleſiaſticos Canones iterum nubere poſſet, quia in Monacham attonſa fuerat, votaque emiſerat, Synodus Conſtantinopoli coacta, quo iſta [f] ſolveretur, decrevit Theodoram non poſſe mutare habitum, nec Hungariæ Regi, qui id expetebat, conjungi, quod poſt viri mortem tonſura, licèt Andronici tyranni vi, facta eſſet, & in Monaſterio vitam exegiſſet. Ita Theodorus Balſamon, qui hoc ævo floruit, rem hanc narrat.

Occurrit præterea in [a] Libro de Familiis Ultramarinis alia THEODORA COMNENA, (ſic enim ibi legendum cenſuerim pro *Lathimena*) quæ GAL-

[b] *Will. de Podio-Laurent. c.* 11.
[c] *Surita in Ann. Arag. l.* 2. *c.* 57. *in Indic. l.* 1. *ad.* 1174.
[d] *Reuſner. in Geneal.*
[e] *Luc. Mar. Sic. l.* 10.
[f] *in Hiſt. Duc. Burg. c.* 5.
[g] *Chifflet Vindic. Hiſp. p.* 363. *Gariellus p.* 198.
[h] *Catell. l.* 9. *rer. Occit. p.* 668.
[i] *cap.* Per venerabilem, qui filii ſint legit. *in Decretal. Od. Raynald. an.* 1202. *n.* 10. 11.
[k] *Ducheſn. Catell.*
[l] *in Man. l.* 3. *n.* 2.
[m] *l.* 18. *c.* 23. 25. 28.
[n] *Gariell in Ep. Magalon. p.* 159.
[a] *l.* 22. *c.* 6.
[b] *Lignage d'Outremer.*
[c] *Nicet. in Man. l.* 5. *n.* 2. *l.* 2. *n.* 2. *Cinnam.*
[d] *Nicet. in Andr. l.* 1. *n.* 1.
[e] *Balſam. in Can. Apoſt. p.* 1117.
[f] *Capitul. Caroli M. l.* 5. *c.* 113. *Agobard. in Apolog. c.* 9. & *ibi Baluzius.*
[a] *p.* 440.

THERO DE BESSAN, filio secundogenito Guermundi I. Domini *de Bessan*, urbis Palæstinæ sic hocce ævo nuncupatæ, veteribus verò Scythopolis, nupsit. Vivebat Galterus circa annum MCC.

[a] Incertum ex quo è Joannis Imperatoris liberis prodierint Constantini Ducæ & Alexii Branæ, qui tyrannidem Isaacio Angelo imperante affectavit, uxores: quarum postremam Manuel avunculus matronale decus, & familiæ suæ ornamentum appellare consueverat. [b] Altera Manuelis ἀδελφιδῆ dicitur Cinnamo.

Meminit denique Chronicon Ceccanense alterius Manuelis neptis, nobili Romano è Frangipanorum familia in uxorem datæ. Ita enim sub annum MCLXX. *Hoc anno misit Imperator Constantinopolitanus neptem suam cum Episcopis Græcis, & cum Comitibus, & cum multis Militibus, & cum magna pecunia ad Alexandrum PP. ut daret eam in conjugio Odoni de Frajapanis de Roma, qui apud Verulas eam conjugavit; & tunc ipse Odo cum ea reversus est Romam.*

[a] Nicet. in Isaac. l. 1. n. 9.
[b] Cinnam. l. 6.
Chr. Fossæ novæ.

VI. MANUEL COMNENUS, Imperator, Joannis Imperatoris filiorum ultimus, [a] Alexio & Andronico è vivis exemptis, Isaacio alteri è fratribus superstiti, licèt natu minor, in imperii successione à parente prælatus est: vir bello & pace æquè prædicandus, cujus in Latinos propensionem & munificentiam multis efferunt [b] Willelmus Antistes Tyrius, & Latini alii scriptores. De anno quo excessit video controverti: [c] Nicetas enim obiisse tradit mense Decembri, ineunte Indictione XIII. (nisi mendum subsit) quam à Kal. Sept. auspicabantur Græci Byzantini, proindeque anno Christi MCLXXIX. [d] Robertus de Monte S. Michaelis, Gotefridus Monachus S. Pantaleonis, & Gotefridus Viterbiensis in ann. MCLXXXI. ejusdem Augusti mortem rejiciunt. Sed rectior & vero magis videtur consona eorum sententia, [e] Rogeri scilicet Hovedeni, Steronis, & aliorum, qui functum Manuelem eo anno scribunt, quo pariter obiit Ludovicus VII. Francorum Rex, quarto videlicet post ejusdem Regis excessum die, hoc est XXII. Septembris, uti habet Gaufridus Vosiensis: vel, ut Codinus, seu auctor Catalogi Imperatorum eidem subjunctus, die XXIV. horâ tertiâ, anno Christi MCLXXX. cùm paulo antè monachicum induisset habitum, Matthæi nomine donatus. Imperavit autem, ut ibidem rectè scribitur, XXXVII. an. menses V. dies XXIII. non verò menses VIII. ut habet Ducas. Ex quibus colligitur quàm graviter impegerit [h] Willelmus Tyrius, dum mortuum refert Manuelem III. mensis Octobris ejusdem anni. Sed & non leve mendum in Codicem irrepsisse ejusdem Tyrii palam est, cùm addit defunctum anno Imperii XL. vitæ XLI. quod quàm absurdum sit, vel ex eo patet, quòd Manuel parente adhuc superstite res præclaras in bello gesserat, maximè verò ad Neocæsaream; qua tempestate auctor est [i] Cinnamus Manuelem duodevicesimum annum attigisse. Contigit autem expeditio hæc Neocæsariensis circa annum MCXLII. proinde annum ad minimum attigerat LVII. cùm è vivis excessit. [k] Sanutus scribit annum attigisse LX. Uxorem duxerat Manuel anno MCXLIII. BERTHAM, Conradi Imperatoris uxoris sororem, quam ob eximias animi & corporis dotes commendant [m] Cinnamus & [n] Nicetas. Nuptias celebratas Constantinopoli anno sequenti, proximâ post Epiphaniam Hebdomadâ, auctor est [o] Otho Frisingensis. Huic IRENES nomen indiderunt postea Græci, quibus solenne aliàs erat, Latinorum nomina suis insolita, aut quæ suo idiomate ægrè efferre poterant, aliis mutare, uti supra docuimus: qua quidem Irenes appellatione Manuelis uxorem agnoscunt etiam [p] Radevicus & Guntherus. Fuit illa, non filia Friderici Sueviæ Ducis, & Friderici I. Imperatoris soror, ut habet [q] Robertus de Monte; neque Alberti Comitis Dagsburgensis, ut [r] Hieronymus Vignerius: sed filia Berengarii Comitis Sultzpachensis in Bavaria, *Magni & egregii Principis, & in regno Theutonicorum potentissimi*, inquit [f] Willelmus Tyrius: cujus stemma genealogicum descripsit [t] Bruschius in Chronologia Monasteriorum Germaniæ. Friderunam, pro Berta, nescio quo auctore, nominat [u] Martinus Crusius. Addit [x] Cinnamus pactam Berthæ à Conrado in dotem Italiam. [y] Obiit illa sub annum MCLVIII. & in Monasterio Pantocratoris sepulta est: in quo etiam humatum Manuelem tradit Nicetas. [z] Huic Allegorias suas Homericas dicavit Joannes Tzetzes. [a] Nec multo pòst alteram superduxit Manuel MARIAM, Raimundi Pictavini Principis Antiocheni ex Constantia filiam, eximiâ formæ pulchritudine præcellentem, circa annum MCLXI. quæ statim post mariti excessum sumpta Angelica veste, mutato nomine, XENE appellata est. Constantiæ nomen alteri Manuelis conjugi perperam tribuit [b] Robertus de Monte, quod matris fuit. Marito igitur superstes, Alexii filii imperii hæredis, & rerum publicarum curam suscepit.

[a] Cinnam Nicet.
[b] Tyr. l. 22. c. 10. & alibi sæpe. Chr. S. Mariani Autis. Thom Archid in hist. Salon. c. 22.
[c] Nicet. in Man. l. 7. n. 7.
[d] Rob. de Monte. Gotefr. Mon. Viterb.
[e] Hoved. p. 595. Sterotod. anno. Arnold. Lubec. l. 3. c. 8.
[f] Gaufr. Vosiens. c. 72.
[g] Codin. Or. p. 80.
[h] Tyr. l. 22. c. 5.
[i] Cinnam. l. 1.
[k] Sanut. l. 3. part. 11. c. 1.
[m] Cinn. l. 2. n. 4.
[n] Nicet. in Man. l. 1. n. 2.
[o] Otho Fris. l. 7. c. 28. Lib. 1. de gest. Fred. c. 23.
[p] Rad. l. 3. c. 6. Gunther. l. 6. Ligur. p. 131.
[q] Rob. de Monte an. 1142.
[r] in Orig. Alsat. p. 20.
[s] Tyr. l. 16. c. 23. Gesta Lud. VII. c. 10. Gotefr. Viterb. part. 17.
[t] Brusch. p. 34.
[u] Crusius in Turco-Gr. p. 500.
[x] l. 2. n. 19.
[y] Cinn. l. 5. n. 4. Nicet. l. 3. n. 5.
[z] Labb. in Nova Bibl. p. 190.
[a] Cinn. Nicet. Tyr. Tom. 4. hist. Franc. p. 579. Tom. 1. rer. German. Fresc. p. 303. Rad. de Diceto an. 1182. Lignage d'Outr. Hoved. Codin.
[b] Rob. de Monte an. 1162.

Sed quod Alexio Comneno Protovestiario, Manuelis Imperatoris patruele, cujus suprà meminimus, non sine stupri suspicione impensiùs faveret, eoque nomine procerum sibi conflasset invidiam, Andronicus Comnenus, arreptâ occasione purpuram induit, [c] ipsâ Mariâ suffocatâ sub mensem Augustum anno MCLXXXIII. cæsoque per summum nefas Alexio Imperatore.

[c] Nicet. in Alex. n. 17.

Filiæ Manuelis Comneni Imp. ex Irene prima uxore.

VII. MARIA COMNENA [a] nascitur eâ tempestate quâ pater in Pannoniam Hungaros bello invasurus movit. [b] BELÆ deinde Geizæ Hungariæ Regis filio secundogenito, Stephani Regis fratri, despondetur circa annum MCLXIII. qui mutato nomine ALEXIUS appellatus, Despotæ dignitate ornatus est. [c] Dehinc Manuel, cùm nulla sibi virilis proles extaret, Belam imperii hæredem cum Maria pronuntiavit. [d] Sed nata ex Maria secunda conjuge Alexio anno MCLXVII. [e] translataque in eum imperii successione, Belam à filia sejunxit, eique uxoris suæ sororem, quæ recens cum Balduino fratre Antiochia Constantinopolim advenerat, despondit. Mariæ necessitudinem cum Bela ultra sponsalia non processisse vero simile est, cùm Nicetas Belam non Mariæ conjugem, sed μνηστῆρα semper appellet. Adde quod [f] Cinnamus tradit pactam tantum fuisse Mariam, nuptiasque haud peractas, propter cognationem, quæ inter sponsos erat. Diremptis igitur sponsalibus, & Bela ad alias transeunte nuptias, Maria à multis procis est expetita, [g] atque in primis à Willelmo Siciliæ Rege, cui à Manuele non modò statim pòst Willelmi patris, cum imperii successione oblatam, sed etiam pactis inter utriusque Principis Legatos initis & sacramento firmatis desponsam scribit Romualdus Salernitanus Archiepiscopus, qui *Zara-Mariam* perperam, ni fallor, pro *Kyri-Mariam* vocat. Præterea à Frederico I. Imperatore pro filio suo Henrico expetitam scribit Nicetas: pro qua ultima ineunda affinitate, ultro citroque missos à Manuele & Frederico Legatos anno MCLXXI. & MCLXXIV. narrant [h] scriptores. [i] Tandem cùm diu cælebs in Palatio desedisset, post multam patris circumspectionem, RAYNERIO, Willelmi senioris Montisferrati Marchionis filio secundogenito, adolescenti formosissimo, annorum XVII. copulatur, cùm illa trigesimum excessisset. Nuptias magno apparatu peractas [i] Constantinopoli auctor est [k] Willelmus Tyrius mense Februario anno MCLXXX. & Raynerium à Manuele de patris sui nomine JOANNEM appellatum, Cæsaris dignitate donatum fuisse. Addit præterea [l] Robertus de Monte Raynerio datam ab Imperatore Thessalonicensem Provinciam, ipsumque & Mariam solenni ritu in Ecclesia cum Alexio coronatos. [m] Extincto Manuele, Raynerius & Maria in Alexium cum aliquot proceribus conjurationem iniere sub mensem Maium an. MCLXXXII. Sed indulta ab Imperatore gratia, veniam consecuti sunt. [n] Nec multò pòst Andronicus Comnenus, qui summam rerum arripuerat, omniaque pro libito in Palatio administrabat sub juniore Alexio, viam sibi ad tyrannidem parans, Mariam primùm, ac deinde Rainerium veneno sustulit, nulla ex his nuptiis orta prole.

[a] Cinnam. l. 3.
[b] Cinnam. Nicet. in Man. l. 3. n. 4. l. 4. n. 1.
[c] Nicet. l. 4. n. 4.
[d] Alberic. a. 1167.
[e] Nicet. l. 5. n. 8.
[f] Cinnam.
[g] Nicet. l. 5. n. 8. Romuald. Salern. in chron. MS. an. 1166. 1167.
[h] Godefr. Mon. an. 1171. 1174. Arnold. Lubec. l. 2. c. 3.
[i] Nicet. loco cit.
[k] Tyr. l. 22. c. 4.
[l] Rob. de Monte an. 1180.
[m] Nicet. in Alex. n. 4. & seqq. Tyr. l. 22. c. 8.
[n] Nicet. in Alex. n. 14. 17.

VII. N. COMNENA, obiit anno ætatis quarto. Cinnam.

Filius Manuelis Comneni Imp. ex Maria Antiochena.

VII. ALEXIUS COMNENUS Imperator, de quo mox.

Filius nothus Manuelis ex Theodora Comnena.

VII. ALEXIUS COMNENUS, *Sebastocrator*, [a] *ex nefario Manuelis Imperatoris cum Theodora ejusdem Augusti ex Isaacio fratre nepti concubitu natus.* [b] *ab Andronico tyranno* IRENES *filiæ, quam ex Theodora Comnena, Andronici Sebastocratoris patruelis sui filia, incestuosa perinde consuetudine procreaverat, nefasto etiam connubio copulatus est.* [c] *Hunc Andronicus arcta adeò sibi familiaritate adjunxerat, ut præteritis legitimis filiis, imperii successorem relinquere in animo habuerit. Sed cum in eum conjurasse deprehensus esset, oculis privatus, & in Castello quodam detentus est, Andronico postea extincto, ab Isaacio Angelo Imperatore rursum in aulam evocatur, & pro Sebastocratore Cæsar designatur,* [e] *mox quod de invadenda tyrannide cum Andronico*

[a] Nicet. in Man. l. 7. n. 2. in Alex. n. 4. Tyr. l. 22. c. 6.
[b] Nicet in Alex. n. 15.
[c] Nicet. in Isaac. l. 3. n. 2.
[d] Nicet. ibid. & in And. l. 1. n. 10.
[e] Nicet. in Isaac. l. 3. n. 2.

Bryennio consilia agitasse accusaretur, in Papycium montem ablegatus est, Monachi habitum in eo induere jussus. Verùm tribus exactis mensibus, denuò revocatur ab Isaacio, qui, ut priùs, mensæ suæ eum adhibuit, suâque amicitiâ deinceps dignatus est. Fuit animi & corporis dotibus instructissimus, quique vultu parentem referebat, humanissimus, & accessu facilis, facundus etiam, & in sacris literis non mediocriter eruditus.

VII. ALEXIUS COMNENUS Imperator, Manuelis Augusti ex Maria altera conjuge filius unicus, nascitur anno MCLXVII. ut scribit [a] Albericus, vel ut Codinus, x. die Septembris anno MCLXIX. Indictione III. & à patre biennio pòst Indict. V. diademate donatur. [b] Extincto parente, imperium adipiscitur, matris tutelæ interea relictus, cùm vix decimum tertium ætatis annum attigisset. [c] Mox cum nimia Protovestiarii, cui plùs quàm par erat favebat Alexii mater, auctoritas procerum conflasset invidiam, Andronicus Comnenus Protosebastus his se ducem præbens, & captatâ tyrannidis invadendæ occasione, urbem cum exercitu ingressus, actisque in ordinem Alexii matre & Protovestiario, in consortium imperii per vim ab ipso Alexio ascitus est, quem ille tandem per nefandissimam proditionem strangulari jussit, [d] nondum expleto decimo quinto ætatis anno. Sed & ne quid ausis sceleratissimis deesset, destinatum agnato conjugium, formæ captus illecebris ad se transtulit, [e] ductâ AGNETE, (ANNAM vocarunt Græci) Ludovici VII. Francorum Regis ex Aleide Campana tertia conjuge filia. [f] Hanc Manuel Imperator Alexio filio in conjugem per Legatos à Ludovico expetierat, [g] Philippo Flandriæ Comite, dum è Syria per Urbem in patriam rediret, has nuptias conciliante. [h] Missaque est Constantinopolim Agnes vix annorum octo, anno MCLXXIX. circa Paschatis festum. [i] Sequenti demum anno mensis Martii II. die Dominica nuptiæ peractæ sunt, sacris præeunte Theodosio Patriarcha Antiocheno Græcanico, in eo Palatii triclinio, quod Trullum vocabant, imperialibus utrique à Manuele collatis insignibus. Postmodum Agnes extincto Andronico, Theodoro Branæ nupsit, ut alio loco narrabitur. De Alexii imperii annis & tempore non levis est inter scriptores controversia. [k] Auctor Catalogi Imperatorum Codino subjunctus, ait Imperatorem Manuelem excessisse XXIV. Sept. anno Mundi juxta Græcos MMMMMMDCLXXXIX. Indict. XIV. qui quidem annus cadit in annum Christi MCLXXX. Præterea Alexium cum matre imperasse annum I. menses II. dies XXIV. denique Andronicum solum regnasse annum I. menses X. dies totidem. Ex hoc calculo colligitur matrem Alexii strangulatam ab Andronico Augusti XXVII. anno MCLXXXII. & Alexium eodem mortis genere periisse XIX. Augusti anno MCLXXXIV. ac proinde Andronicum tyrannum vitam & imperium perdidisse XXIX. Augusti anno MCLXXXVI. Sed hæc minimè his quæ habet [l] Nicetas videntur consentanea, scribens Alexium tres annos imperasse, cùm Codinus, seu auctor Catalogi Imperatorum, ferè per quadriennium regnasse dicat; annos scilicet III. menses X. dies XXIV. [m] Quod verò ad Andronici imperii tempus spectat, haud multum à Codino discrepat idem Nicetas, dum ait biennio tantùm regnasse: quod intelligi debet [n] à die quo ab Alexio in regni consortium admissus diademate donatus est mense Sept. Indict. II. quæ cadit in annum Christi MCLXXXIII. statim post strangulatam Mariam Alexii matrem, quòd Codinus mense Augusto factum fuisse innuit; sed anno poximè elapso. Subdit Nicetas Andronicum haud multò post inaugurationem suam necasse Alexium. Unde colligeretur ex hoc scriptore Alexium strangulatum sub exitum anni MCLXXXIII. ac proinde Andronicum, qui solus biennio imperavit, uti habent scriptores, interiisse mense Septembri anno MCLXXXV. in quem certè annum Andronici mortem conjiciunt Monachus sancti Mariani Autissiodorensis, & aliquot alii. Præterea satis consentit Nicetas de tempore quo Andronicus Urbem ingressus, actis in ordinem Mariâ & Protovestiario, rerum administrationem arripuit, quod unius anni fuisse ait. Nam etsi scribat [o] Willelmus Tyrius Andronicum Urbem ingressum mense Aprili anno MCLXXXII. non eam tamen in rebus publicis potestatem statim adeptus est, qua posthæc est usus: vel certè rerum administrationi sub Alexio incubuit annum unum cum dimidio, aut paulò minùs. Sed & anni imperii, quos Isaacio & Alexio Angelis fratribus tribuit Nicetas, nequaquam cum iis quæ habet Codinus, conveniunt. Nam ut ab Alexio, qui Isaacium excepit, ordiamur, [p] Nicetas ait eum regnasse annos VIII. menses III. dies X. [q] Constat autem desiisse imperare XVIII. Julii anno MCCIII. quo Urbe à nostris capta, Isaacius frater eorum ope imperium recepit, ut est in epistola Comitis San-Paulini, & apud Nicetam. Ut porro octo anni imperii Alexii cum III. mensibus & X. diebus componantur, dicendum omninò imperare cœpisse octavo Aprilis anno MCXCV. [r] At si Isaacius Augusta potestate

[a] Alber. an. 1167. Codin. p. 80. Cinnam.
[b] Tyr l. 22. c. 10.
[c] Nicet. Tyr. l. 22. c. 10. & seqq. Rigord an. 1201. Vv. Neubrig. l. 3. c 4. & ibi Picart. Chron. Vosiense c. 15. Chron. Flandr. c. 7. Hoved p 595. Radulfus Coggeshall. in Chr. MS. an. 1197.
[d] Nicet. in Andr. l. 1. n. 1.
[e] Idem n. 11. Codin. Or. p. 80. Hoved. p. 505.
[f] Nicet. Tyr. l. 22. c. 4. Monach. S. Mariani p. 84. Chron. S. Petri vivi an. 1179. Hoved. p. 591. Nic. Trivettus an. 1179.
[g] Alber an. 1164.
[h] Rad. de Diceto an. 1179. Brompt. p. 1139.
[i] Codin. de Orig.
[k] Idem.
[l] in Andr. l. 1. n. 1.
[m] Nicet. in Andr. l. 2. n. 13.
[n] Nicet. in Alex. n. 18.
[o] l. 22. c. 13.
[p] Nicet. in Alex. l. 3. n. ult.
[q] in epist. de Expugn CP. Nicet. in Alex. l. 3. n. 10.
[r] Nicet. in Alex. l. 3. c. ult. Ducas c. 1.

ab Alexio fratre deturbatus dicatur VIII. Aprilis anno MCXCV. regnaveritque annos IX. & menses VIII. secundùm Nicetam & Ducam, consequens est imperare cœpisse mense Septembri anno MCLXXXV. Quod quidem iis quæ habet Nicetas consentit, [i] scribens inauguratum fuisse Imperatorem XII. ejusdem mensis: aliquotque post dies Andronicum in Isaacii potestatem venisse, à quo & à plebe furente id supplicii genus passus fuerit, quòd ab Historicis refertur. Id etiam ex Codini calculis erui potest, tradentis Andronicum solum regnasse annum I. menses X. & dies totidem: præterea cùm ab Isaacio vitâ perinde ac imperio privatum, & XII. Septembris anno MCXCV. Imperatorem acclamatum Isaacium constet; admodum probabile est Alexium neci datum II. Novembris anno MCXCIII. quod satis superque testari videtur Nicetas, cùm tyrannum ad hoc scelus demum progressum ait, statim postquam regni diademate donatus est, quod elapso mense Septembri factum commemorat.

[i] in Andr. l. 3. n. 10. 11. 12.

XXIX.

STEMMATIS FAMILIÆ COMNENICÆ PARS ALTERA,

Complectens Principes & Imperatores Trapezuntinos.

V. ISAACIUS COMNENUS, [a] tertius Alexii Comneni Imperatoris ex Irene Ducæna filius, à patre Cæsar, [b] mox à fratre Joanne Sebastocrator appellatus est. Isaacium eâ benevolentiâ prosecutus dicitur Joannes, ut à latere discedere nunquam pateretur, cùm ob eximiam, qua præditus erat, virtutem, tum quòd præcipuo ejus studio, quod Irene mater in Bryennium generum transferre decreverat imperium, sibi jure debitum asseruerat. Unde honores, quos Sebastocratoricæ dignitati adscripserat Alexius, ei libenter deferri passus est: ut nimirum Imperatoriæ mensæ accumberet; pari cum illo uteretur throno, & ejus nomen in publicis acclamationibus statim post Imperatoris nomen efferretur. [c] Sed eximiam hanc fratrum concordiam levis nescio quæ diremit offensa, ob quam Isaacius imperii finibus excedens cum filio Joanne, & à fratre deficiens, ad Sultanum Iconiensem, aliosque Orientis Toparchas profectus, auxilia ab iis ad incursandas Romanas provincias, & Joannis res turbandas obtinuit, etsi irrito penè successu. Tandem ærumnarum, quas in alieno solo perferebat, pertæsus, ad fratrem reversus est; à quo est benignè & gratanter exceptus. [d] Verùm Joanne Isaacii filio ab Imperatore rursum deficiente, & ad Turcos transeunte, [e] Isaacius, tanquam filii proditionis & consilii particeps & conscius, à Joanne fratre in custodiam conjectus est apud Heracleam Ponticam: ex qua non multò pòst, extincto Imperatore, à Manuele Augusto, indultâ veniâ, in aulam est revocatus. Neque invadendæ tyrannidis spem propterea abjecit, ut auctor est Cinnamus, quam in filium Andronicum, veluti quoddam hæreditarium jus transfudit. [f] Fuit Isaacius staturâ procerus, formâ excellenti, belli laude clarissimus, & in armis strenuus. [g] Sepultus est in Monasterio, quod Veræ condiderat, [h] quæ urbs Hebri fluvii littoribus adjacet.

[a] Zonar. p. 240. Nicetas in Ioan. n. 1. 3.
[b] Nicet. n. 3.
[c] Nicet. n. 9.
[d] Nicet. n. 10.
[e] Cinnam. l. 1.
[f] Nicet. in Ioan. n. 9.
[g] Nicet. in Andr. l. 1. n. 2.
[h] Vide Notas ad Villhard.

Liberi Isaacii Comneni Sebastocratoris.

VI. JOANNES COMNENUS, [a] primogenitus Isaacii filius, cum patre primùm à Joanne Imperatore ad Iconiensem Sultanum, [b] dehinc redux, rursum ad eundem defecit ob levissimam offensam. Imperator quippe bellum in Oriente adversus Masuthum Iconiensem Sultanum gerens, cùm ad horam prælii, Joanni equo Arabico insidenti præcepisset, ut equum pediti Latino traderet, alium accepturus ex iis qui aderant, id ille ægrè passus, irâ exæstuans, conscenso alio, rectâ ad Turcos sese contulit, à quibus benignè exceptus, statim, abjurata Christiana religione, Mahumetanam amplexus est, [c] & Mazuthi fi-

[a] Nicet. in Ioan. n. 9.
[b] Idem n. 10.
[c] Nicet. in Man. l. 1. n. 2.

liam, quæ Phranzi CAMERO nuncupatur, in uxorem accepit, receptis in dotem amplis prædiis & castellis. [e] Ab hoc Joanne Osmanidarum gentem derivatam dictitare consueverat Mahumetes Turcorum Imperator, qui Constantinopolim expugnavit, rejecta Armentariorum & Bubulcorum origine, si Sphanduginum audimus: quibus consentanea sunt, quæ de Turcorum ortu Phranzes commemorat qui addit præterea Joannem à Turcis ZELEBIS nomine appellatum, id est linguâ Turcicâ, nobili loco natum: & ex Mazuthi filia procreasse *Solimannum Scachum*, qui arrepta dilatandorum finium occasione, quidquid principatui suo vicinum erat, suæ potestati subjecerit; ab eoque ortum *Ertruculem*, Othmanis patrem, à quo reliqua Othmanidarum gens fluxit. Scriptores verò alii, secundùm Phranzem, tradunt Zelebem Ertruculis avum, non Joannis Comneni filium, sed illi tantum cognominem fuisse. [f] Et certè Muchemeti longè omnium ambitiosissimo, inquit Leunclavius, natales majorum obscuros displicuisse non mirum, ideoque facilè credendum est ab eo quæsitam fuisse de industria quandam suorum ab origine magis illustri commendationem.

[d] *Phranz. l. 1. c. 13.*
[e] *Spandug. Leuncl. in Pand. n. 1.*
[f] *Leuncl. in Pand.*

VI. ANDRONICUS COMNENUS Imperator, de quo mox.

VI. N. COMNENUS, pater fuit [a] *Isaacii Comneni*, qui cùm imperium invadere statuisset, Isaacio Angelo imperante, ab eodem comprehensus, & graviter excruciatus, ut conscius nominaret, corruptis intestinis, postridie interiit. Hunc Isaacium Andronici Imperatoris ex fratre nepotem, seu ἀδελφιδοῦν fuisse tradit Nicetas. Incertum tamen an ex Joanne primogenito Isaacii filio genus duxerit: quanquam probabilius ab alio, cùm Joannes uxorem duxerit tantum, cùm ad Turcos transiit, apud quos mansit religionem Mahumetanam amplexus.

[a] *Nicet. in Isaac. l. 3. n. 2.*

VI. ANDRONICUS COMNENUS Imperator, [a] tyrannidem, quam non semel Manuele patruele imperante animo versaverat, ad exitum tandem eo extincto perduxit. [b] Pulsâ enim primò faventibus sibi proceribus à rerum administratione, moxque necatâ Alexii matre, purpuram induit, & unà cum Alexio Imperator proclamatus, & coronatus est [c] mense Septembri anno Chr. MCLXXXIII. Indsct. XI. juxta Græcorum calculum, qui Indictiones à mense Septembri ineunt: paucisque diebus elapsis, ipsum Alexium per ministros suos strangulavit. [d] Nec diu parta per tantum scelus usus est potestate: dum enim Isaacio Angelo molitur necem, populari tumultu comprehensus ipse, ac per urbem camelo vectus, alterâ abscissâ manu, oculoque effosso à furenre plebe laniatus est [e] mense Septembri anno Christi MCLXXXV. cùm per annum & menses quinque aut circiter, vivente Alexio, rerum esset potitus; ([f] urbem enim primùm ingressus est mense Aprili anno MCLXXXII.) eoque extincto annum unum, menses decem, dies totidem imperasset. [g] Fuit Andronicus habitu corporis egregio, aspectu venerabili, staturâ heroïcâ, etiam sub senectutem juvenili facie, corporeque saluberrimo; eximiâ cætera eruditione, singulari eloquentiâ, & exquisitâ sacrarum Literarum cognitione præditus, quod præter Nicetam Choniatem testatur [h] Dialogus ab ipso conscriptus contra Judæos: at in crudelitatem non pronus modò fuit, sed & in lasciviam, ut qui Eudociam Andronici Comneni, & Theodoram Isaacii Comneni Sebastocratoris filias & consanguineas incesto polluerit, & ex iis liberos procreaverit: [i] præterea Marapticam, nescio quam meretriculam, paulo ante obitum in contubernio habuerit, vivente ac vidente ipsa Agnete conjuge. Tradit [k] Arnoldus Lubecensis, priusquam ad Agnetis nuptias transiret, duas ab Andronico uxores fuisse repudio dimissas. [l] Prioris nomen & familiam, ex qua Joannem, dum carcere teneretur, genuit, reticent scriptores. Altera fuit PHILIPPA, Raimundi Antiocheni Principis ex Constantia filia, Mariæ, seu Xenes, Imperatoris Manuelis uxoris, soror. Quanquam auctor est [m] Nicetas, Andronicum, cùm Antiochiam pervenisset, Philippæ amore succensum, vicissim illam ita in sui amorem pellexisse, ut Calamanum Hungarum, qui Armeniæ seu Ciliciæ tunc præerat, & à Manuele Imperatore illò missus erat, ut solutis cum Andronico pactis nuptialibus, Philippam duceret ipse in uxorem, nec aspectu, nec colloquio dignaretur: veritum tamen Andronicum Manuelis minas, dimissâ Philippâ, Hierosolymam versus properasse, indeque Theodoram Isaacii Sebastocratoris filiam, Balduini Regis Hierosolymitani viduam, ex cujus incesta consuetudine Alexium & Irenem sustulit, secum in Turcorum regionem abduxisse. At [n] Cinnamus & [o] Willelmns Antistes Tyrius disertè scribunt Andronicum Phi-

[a] *Nicet. in Man. l. 1. n. 1. l. 3. n. 2.*
[b] *Nicet. in Alex. Man. F. & in l. 1. & 2. Tyr. l. 22. c. 11. & seqq.*
[c] *Nicet. in Alex. n. 18.*
[d] *Alberic. Rad. de Diceto. Rob. de Monte an. 1182. Godefr. Mon. an. 1181. Arnold. Lubec. l. 3. c. 8. Monach. S. Mariani an 1182. Rigord. an. 1201. Viterb. p. 513. Hoved. p. 595.*
[e] *Nicet. in Andr. l. 3. n. 9. Codin. p. 80.*
[f] *Tyr. l. 22. c. 13.*
[g] *Nicet in Andr. l. 2. n. 13.*
[h] *editus à Stevvartio. Vide P. Lambec. lib. 5. Bibl. Cæs. p. 169.*
[i] *Nicet in Andr. l. 2. n. 11.*
[k] *l. 3. c. 8.*
[l] *Nicet. in Man. l. 3. n. 2. l. 4. n. 5.*
[m] *l. 4. n. 5.*
[n] *Cinn. l. 6. n. 1.*
[o] *Tyr. l. 21. c. 13.*

lippam in conjugem duxisse, cùm id per leges minimè liceret, inquit Cinnamus: sed non multò pòst ab eo nulla legitima de causa dimissam, Henfredo de Torono Regni Hierosolymitani Constabulario nupsisse. [p] Arrepto demum Imperio, AGNETEM, Ludovici VII. Francorum Regis filiam, Alexio Augusto Manuelis filio desponsam, ac undecim annos natam, ipse ætate provectior, sibi matrimonio adjunxit, nullâ per ætatem ex eo susceptâ sobole.

[p] *V. suprà in Alexio. Radulfus Coggeshall. in Chr. MS.*

Liberi Andronici Comneni Imp. ex prima uxore.

VII. MANUEL COMNENUS, Sebastocrator, de quo mox.

VII. JOANNES COMNENUS, [a] Calojoannes etiam dictus Roberto Abbati S. Michaelis de Monte, [b] natus est circa annum MCLVI. ex consuetudine quam Andronicus pater cum uxore habuit, dum in custodia teneretur. [c] Cum fratre Manuele & aliis proceribus in Alexium Manuelis Imperatoris filium conspirasse deprehensus, carceri traditus est; è quo ab Andronico patre, qui Constantinopolim per vim ingressus, rerum curam exceperat, emissus est tandem. [d] Mox Andronico Regio diademate donato, imperii legitimus successor ab omnibus est acclamatus: ex quo primogenitum Andronici filium liceret conjicere; cùm præterea non semel apud [e] Nicetam primo loco ante Manuelem fratrem nominetur, nisi idem Nicetas & alii hanc natalium prærogativam Manueli tribuerent. [f] Mortuo Andronico, Joannes ab Isaacio Angelo Imperatore comprehensus, effossis oculis, magno cum dolore interiit anno MCLXXXVI.

[a] *Rob. de Monte.*
[b] *Nicet. in Man. l. 5 n. 2 l. 4. n. 5.*
[c] *Idem in Alex. n. 4.*
[d] *Nicet. in Andr. l. 1. n. 1.*
[e] *in Alex. n. 4. 11. Hoved. p. 597.*

VII. MARIA COMNENA, cujus meminit [a] Nicetas.

[a] *in Alex. n. 9.*

Liberi Andronici Imp. ex Theodora Comnena, concubina.

VII. ALEXIUS COMNENUS, [a] *ex incesto Andronici cum Theodora Comnena concubitu natus.*

[a] *Nicet. in Man. l. 4. n. 5.*

VII. IRENE COMNENA, [a] *ex eadem consuetudine*, ALEXIO COMNENO, *Manuelis Imperatoris filio notho, uxor à patre data est, uti suprà diximus.*

VII. MANUEL COMNENUS, [a] Andronici Imperatoris filius primogenitus, [b] initæ in Alexium Imperatorem, seu potiùs in Protovestiarium, qui sub eodem Alexio rem publicam procurabat, conspirationis reus, cum fratre Joanne in carcerem trusus est. [c] Andronico posthæc Constantinopolim reverso, liber factus, [d] Sebastocrator dictus est à patre Imperatore: [e] quo extincto, Isaacii Angeli Imperatoris jussu oculis exutus, & carceri mancipatus est, innocens licèt, & [f] tyrannicæ parentis crudelitati semper refragatus. [g] Sanè quàm eximia fuerit Manuelis moderatio, & ut à parentis flagitiis abhorruerit, vel inde patet, quòd cùm Andronicus arreptâ tyrannide Manueli præcepisset, ut Agnetem, Philippi Francorum Regis sororem, Alexii Imperatoris sponsam, matrimonio sibi adjungeret, in consortium imperii eo facto admittendus, constanter ille nuptias Ecclesiasticis legibus prohibitas inire renuerit. Quâ quidem repulsâ offensus Andronicus, Manuelem in vincula conjecit, filiumque Joannem natu minorem, imperii hæredem pronuntiavit. [h] Verùm cùm jam in ordinem esset redigendus Andronicus, & à circunstante turba undique circumveniretur, Manuelem Imperatorem sese designaturum frustra plebi pollicitus est. [i] Isaacii nomen Manueli, aut certè ejus filio perperam tribuere videtur [i] Laonicus.

[a] *Nicet. in Alex. Man. F in Man. l. 4 c. 2. Rob. de Monte an. 1182.*
[b] *Nicet. in Alex. n. 4. Tyr. l. 22. c. 6.*
[c] *Nicet. in Alex. n. 11.*
[d] *Idem in Andr. l. 2. n. 18.*
[e] *Idem in Isaac. l. 1. n. 1.*
[f] *Idem in Andr. l. 2. n. 8.*
[g] *Rob. de Monte an. 1182. Radulfus Coggeshall.*
[h] *Nicet. in Andr. l. 2. n. 11.*
[i] *Laon. l. 9. p. 245. ed. Gen.*

Filii Manuelis Comneni Sebastocratoris.

VIII. ALEXIUS COMNENUS, Princeps Trapezuntinus, de quo mox.

VIII. DAVID COMNENUS, [a] expugnatâ à Francis Constantinopoli, Heracleam Ponti & Paphlagoniam universam, illiusque provinciæ principatum invasit: [b] quem quidem ut contra Theodori Lascaris copias tueretur, à quo bello lacessebatur, cum Francis Byzantinis fœdus iniit, & ab iis adjutus, Lascaris impetus sæpius elusit.

[a] *Nicet. in Bald. n. 10. Acrop. c. 7. 11.*
[b] *Nicet. ibid.*

[a] Acrop. c. 7.
[b] Aithon c. 13.
[c] Nicet. in Bald. n. 10. Gregoras l. 1. & 5. p. 9. 107.
[d] Vinc. Belvac. l. 31. c. 144.
[e] Menæa 21. Ian.

VIII. ALEXIUS COMNENUS, [a] cognomento Magnus, [b] cùm Colchidem, seu Trapezuntinam provinciam, Ducis titulo sub Imperatoribus Constantinopolitanis regeret, capta à Francis Urbe anno MCCIV. ejusdem provinciæ principatum supremo jure tenendum sibi adseruit. [c] Falluntur qui Imperatoris titulum Alexio adscribunt, cùm à Joanne abnepote primo usurpatum tradant plerique. Certè [d] Vincentius Belvacensis sub annum MCCXL. Domini voce utitur, nulla Imperatorii tituli facta mentione: dum ait Dominum Trapezuntis cum ducentis lanceis servire solitum Iconiensi Sultano. Trapezuntinam porrò provinciam à Præfectis Ducum titulo cohonestatis administratam sub Imperatoribus Constantinopolitanis, testatur præter Aithonum non uno loco Anna Comnena in Alexiade: [e] sed & sub Diocletiano, Menæa & Synaxaria in S. Valeriano.

Filius Alexii Comneni Ducis Trapezuntini.

IX. N. COMNENUS, Dux & Princeps Trapezuntis, de quo mox.

[a] Gregor. l. 5. p. 107.
[b] apud Vvadd. hoc an. n. 4.

IX. N. COMNENUS, Dux & Princeps Trapezuntis, pater fuit vel avus Joannis Principis Trapezuntini, quem [a] Nicephorus Gregoras Alexii ἀπόγονον fuisse ait, id est nepotem ex filio, vel certè abnepotem. Quippe minimè constat an Alexius avus aut abavus fuerit Joannis, qui primus Imperatorium titulum ex Principibus Trapezuntinis arripuit, [b] cùm in Relatione Ogerii Protonotarii Imperatoris Michaelis Palæologi circa annum MCCLXXIX. exarata, Princeps qui tum Trapezunti imperabat, dicatur fuisse Alexii abnepos: quo quidem anno Trapezuntinæ provinciæ præerat Joannes Comnenus. Ab hoc, quisquis fuit, prodiit

X. N. COMNENUS, Dux & Princeps Trapezuntis, cujus nomen ut & parentis incertum etiam manet: à quo rursum

[a] Aithon. c. 13.
[b] Bzovius an. 1181. n. 12. Gregoras l. 5. & 6. p. 107. 141. Pachym. l. 6. c. 6. 32. 33.
[c] Pach. l. 9. c. 27. Gregor. p. 141.
[d] Vvadd. n. 3.

XI. JOANNES COMNENUS, qui primus Principum Byzantinorum Imperatorem sese appellari passus est à Græcis, qui in odium Michaelis Palæologi, & quòd ille Græcanicâ posthabitâ Ecclesiâ Romanæ se adjunxisset, hunc titulum ultro Joanni detulere. Id potissimum docemur ex supralaudata Ogerii Relatione, cujus hæc sunt: *Est autem ad partes Orientis terra quæ cognominatur Trapezunda, quam terram in captione facta de Constantinopoli à Latinis tenuit quidam de Capitaneis, qui vocabatur Comninus Dominus Alexius, & intimarunt prædicti infideles, quod illum qui nunc est Princeps ipsius terræ Trapezundæ, existentem abnepotem ipsius quondam Alexii, quia Imperator* (Michael Palæologus) *factus est hæreticus, & subjectus est Papæ, & univit Ecclesias, scilicet Græcorum & Latinorum: & si vocaberis Imperator, adhærebimus vobis, & constituemus quidquid volueritis. Ille quidem ductus inani consilio, vocari se fecit Imperator, & coronatus est, & induit se vestimentis decentibus imperio, & fecit officiales, & se tanquam Imperatorem honorari præcepit.* Iis concinunt quæ tradit [a] Aithonus, qui hac ipsa fermè tempestate scripsit, ubi agit de Trapezuntina provincia, his verbis: *Unum verò gubernatorem annuatim consueverat transmittere Imperator, qui Dux dicebatur; unde accidit quod quidam ex illis rectoribus, seu Ducibus, rebellis effectus, tenuit terræ dominium pro seipso, & fecit se Regem: & ille qui tenet nunc terram Trapezuntis fecit se Imperatorem vocari.* Licèt igitur Alexius Comnenus Imperatorium titulum sibi à Græcis in Michaelis Palæologi odium delatum accepisset, illum tamen bello aggredi sibi tutum non existimavit Michael, qui & ipse nuper tyrannidem invaserat, acto in ordinem juniore Lascari, & cui cum Latinis Urbe pulsis, ac præsertim cum Carolo I. Siculorum Rege grave ingruebat bellum: quin potiùs nova eum affinitate sibi devinciendum putavit, [c] oblata Joanni in uxorem EUDOCIA PALÆOLOGINA, ex Theodora conjuge filia, quam ille Byzantium profectus, sub annum MCCLXXXI. duxit. Obiit Joannes Andronico Seniore imperante sub annum Christi MCCXCV. duobus filiis superstitibus. [e] Proinde Imperator ille est Trapezuntinus, quem ad sacrum bellum hortatus est Nicolaus IV. Pontifex anno MCCXCI.

Filii Joannis Comneni Imp. Trapezuntini ex Eudocia.

XII. ALEXIUS COMNENUS, Imperator Trapezuntinus, de quo mox.

[a] Pach. l. 9. c. 27. Gregoras p. 141.

XII. N. COMNENUS, [a] Joannis alter filius, quem Eudocia mater, post conjugis excessum, puerulum adhuc secum Constantinopolim abduxit.

XII.

XII. ALEXIUS COMNENUS, Imperator Trapezuntinus, [a] nascitur anno MCCLXXXII. [b] Tutelæ Andronici Palæologi Senioris à patre testamento relictus, Iberorum Principis cujusdam filiam uxorem duxit, posthabitâ Chumni Caniclei Præfecti filiâ admodum locuplete, quam Andronicus Augustus eidem copulare in animo habuerat. [c] Genuenses tributorum causâ bello aggressus superavit an. MCCCIII. cum quibus statim fœdus pepigit.

[a] Pach. l. 9. c. 27. Gregor. l. 5. p. 107. Bzovius. [b] Pach. l. 10. c. 16. [c] Idem l. 11. c. 28.

Filius Alexii Comneni Imperatoris Trapezuntini.

XIII. BASILIUS COMNENUS, Imp. Trapezuntinus, de quo mox.

XIII. BASILIUS COMNENUS, Imperator Trapezuntinus, [a] paternam hæreditatem post multa prælia adiit circa annum MCCCXX. [b] Hunc ad amplectendam Ecclesiæ Romanæ fidem hortatus est Joannes XXII. PP. anno MCCCXXIX. [c] Uxorem duxit, (secundis, ut vero simile est nuptiis) EUDOCIAM PALÆOLOGINAM, Andronici Palæologi Junioris, Imperatoris, filiam notham.

[a] Gregoras l. 11. p. 377. [b] Od. Rainald. hoc an. n. 95. Vvadding n. [c] Gregor. ib.

Filius Basilii Comneni Imp. Trapezuntini.

XIV. BASILIUS COMNENUS II. Imperator Trapezuntinus, de quo mox.

XIV. BASILIUS COMNENUS II. Imperator Trapezuntinus, JUNIOR Nicephoro [a] Gregoræ dicitur, ad patris fortè discrimen, quo præsertim indicio prioris Basilii filium fuisse conjicimus. Quod quidem adstruit præterea Basilii Junioris cum IRENE PALÆOLOGINA, Andronici Junioris ex Anna Sabauda Augusta filia conjugium. Alioquin si Irene Basilii prioris, aut primis vel secundis nuptiis adscriberetur, consequens esset eundem sorores duas duxisse: quod ab Ecclesiæ Græcanicæ moribus planè absonum erat. [b] Basilium hunc Juniorem uxoris arte extinctum tradunt scriptores: quippe cùm Basilius alterius feminæ, Irenes pariter nuncupatæ, amore flagrans, legitimam abegisset conjugem, clandestinis illa insidiis maritum sustulit: & exactâ meretriculâ, ac Byzantium cum liberis amandatâ, aliquandiu Trapezuntinum rexit Principatum; cùm interim legatos misisset ad patrem, qui adducerent cui legitimo connubio copulari posset, quique unà cum ipsa in Principatum succederet. [c] Sed mox quòd Magni Trapezuntini imperii Domestici consuetudine clam uti deprehensa esset, plebe ad seditionem prolapsâ, bellum civile exortum est, aliis quidem Tzanychitæ proceri Trapezuntino, qui tum opibus ac dignitate plurimum poterat, faventibus; aliis Magno Domestico sese adjungentibus, quo in bello peremptum Tzanychitam tradit Gregoras. Excessit verò è vivis Basilius anno MCCCXXXIX. [d] ut disertè innuit idem Gregoras, & ex eo Nicolaus Vignerius.

[a] Gregoras l. 11. p. 386. [b] Idem. [c] Excerpta Gregoræ post Niceph. Petavii p. 230. [d] Gregor. Vigner. in Bibl. Hist.

Liberi Basilii Comneni Imp. Trapezuntini & Irenes.

XV. N. COMNENUS, Imperator Trapezuntinus, de quo mox.

XV. N. COMNENUS, pater *Georgii Comneni*, Protovestiarii Trapezuntini, qui à Laonico Davidis Comneni, Imperatoris Trapezuntini, ἀδάδελφος, seu patruelis dicitur: incertum tamen an ex nefaria Basilii cum Irene concubina consuetudine editus.

Liberi nothi Basilii Comneni Imp. Trapezuntini.

XV. N. N. *Tradit Gregoras exactam post Basilii excessum ab Irene conjuge seu vidua Irenem concubinam, & unà cum natis ex ea liberis Constantinopolim relegatam.*

XV. N. COMNENUS, Basilii Junioris filius, cujus nomen reticuere scriptores, Imperatorium titulum post patrem obtinuit. Vix enim mihi persuadeam Alexium Imperatorem, de quo mox agimus, Basilii Junioris fuisse filium: cùm is anno MCCCXXXIX. obierit, Alexius verò etiamnum superstes fuerit anno MCCCCXXVIII. quo Mariam filiam Joanni Constantinopolitano Imperatori in conjugem dedit.

Liberi N. Comneni Imp. Trapezuntini.

XVI. ALEXIUS COMNENUS, Imp. Trapezuntinus.

[a] Laonic. l. 2. Phranz. l. 3. c. 2.

XVI. EUDOCIA COMNENA, femina formæ insignis, [a] ZETINI Satrapæ Turco primùm nupsit, ex quo liberos aliquot suscepit: dehinc MANUELI PALÆOLOGO, Joannis Imperatoris Constantinopolitani filio, pacta est; quam cùm Byzantium adduxisset Manuel, Joannes pater eximia ejus pulchritudine captus & incensus, filio avulsam, in propriam uxorem sibi adjunxit, grandævus licèt, & podagrâ laborans. Eudociam Alexii Imperatoris Trapezuntini sororem fuisse evincit temporum ratio, tametsi parentis nomen reticeant scriptores. Factas enim Eudociæ cum Joanne secundas nuptias circa annum MCCCLXXX. probabile est, cùm extrema eas inierit ætate.

[a] Laonic. l. 9. p. 246. Phranz. l. 2. c. 1. Ducas c. 22. 45. p. 69. 194.

XVI. ALEXIUS COMNENUS, Imperator Trapezuntinus, quando imperii habenas exceperit, haud omnino constat. Uxorem duxit, uti tradit Laonicus, seu potius nescio quod peregrinum emblema, quod in Laonici textum irrepsit, (cujusmodi haud pauca sunt in hoc scriptore, quæ difficultatem miram pariunt in dissolvendis historiæ non adeò familiaris nodis) nobilem quandam ex Cantacuzena familia: sed cùm illa Protovestiarii Trapezuntini amore æstuaret, famaque esset cum eo consuetudinem habere, Joannes Alexii filius ira accensus, Protovestiario primùm interempto, patrem & matrem in cubiculo inclusit, quo utrumque pariter vitâ exueret. Idque peregisset facinus, ni plebs obstitisset, coëgissetque Joannem in Iberiam secedere. Alexius verò hac injuria sibi à Joanne filio illata exacerbatus, Alexandrum secundogenitum filium Imperatorem pronuntiavit. Joannes interea, quorumdam Genuensium & Iberorum ope Trapezuntem reversus, per insidias patrem obtruncavit; quem postea magnificis exequiis tumulandum curavit in Metropolitana Ecclesia, tanquam in ejus necem minimè consensisset.

Liberi Alexii Comneni Imperatoris Trapezuntini.

XVII. JOANNES COMNENUS, Imperator Trapezuntinus, de quo mox.

[a] Laonic. l. 9. 10. p. 246. 264. 281. edit. Reg.

XVII. ALEXANDER COMNENUS, [a] Laonico SCANDER dictus, quæ vox idem sonat quod Alexander, à patre Imperator renuntiatur, præterito Joanne filio primogenito, eique uxor datur soror Dominici Catelusii, Lesbi insulæ, seu Mitylenes Principis. Diem obiisse Trapezunte auctor est idem Laonicus, ejusque viduam cum ipsa urbe in potestatem venisse Muchemetis Turcorum Sultani, & ob formæ elegantiam, qua cæteris sui temporis feminis præcellebat, in Gynecæum deductam. Ex his nuptiis natus unicus filius, quem idem Muchemetes in aula liberaliter educatum, præ cæteris humanissimè habuit.

XVII. DAVID COMNENUS, Imperator Trapezuntinus, de quo post fratrem Joannem.

Phranz. l. 2. c. 1. 17. Laonic. l. 9.

XVII. MARIA COMNENA, JOANNI PALÆOLOGO, Imperatori Constantinopolitano à patre nuptum data est anno MCCCCXXVIII. Obiit anno MCCCCXL. & sepulta est Constantinopoli in Pantocratoris Monasterio.

[a] Ducas c. 22. Laon. l. 5. Leunclav. l. 14. hist. Musulm.

XVII. N. COMNENA, [a] uxor KARAÏLUCI Persoturcorum Principis, cujus occurrit mentio non semel apud Laonicum, Ducam, & Leunclavium.

[a] Phranz. l. 3. c. 2.

XVII. N. COMNENA, [a] GEORGII BRANKOWITZII Despotæ Serviæ prima uxor.

[a] Laon. l. 9. p. 247. 2, 8.

XVII. JOANNES COMNENUS, Calojoannes etiam dictus, cæso patre imperium Trapezuntinum arripuit ante annum MCCCCXLIX. [a] Quod ægrè admodum tutatus, Turcis undique irruentibus, ac illud aggredientibus, tandem pacto

trium millium aureorum tributo annuo Amurathi Sultano, [b] ac postmodum filio ejus Muchemeto II. reconciliatus possedit. [c] Uxorem duxit, cùm in Iberiam patre superstite secessit, Alexandri Iberiæ Regis filiam, Georgii Mepe, seu Regis, cujus meminit [d] Phranzes, fortassis sororem.

[b] Phranz. l. 1. c. 1. 2.
[c] Laonic. l. 9 p. 246
[d] Phranz. l. 3. c. 1.

Liberi Joannis Comneni Imp. Trapezuntini.

XVIII. ALEXIUS COMNENUS, [a] Joannis filius unicus, annum ætatis quartum attigerat, cùm pater è vivis excessit. Post captam Trapezuntem, in Aula Muchemetis II. aliquandiu versatus, [b] ab illo tandem cum Davide patruo, & universa familia Comnena neci datus est.

[a] Laonic. l. 9. p. 261. 264.
[b] Laonic. l. 9 p. 265.

XVIII. ÆCATHERINA COMNENA, Despœna, [a] à Davide Comneno Imperatore Trapezuntino patruo uxor data est ASAN-BECHO, vulgò USUMCHAZANI nuncupato, Caraïluchi filio, Mesopotamiæ, seu, ut aliis placet, Persarum Regi, quò ejus præsidio ac auxilio contra infestas, nimiumque vicinas Muchemetis Sultani vires tutior esset: hac tamen pacta conditione, ut religionem avitam mutare non cogeretur. [b] Spanduginus, Pius II. PP. & alii Davidis filiam fuisse dixere, sed perperam, cùm Joannis filiam, Davidis ex fratre neptem tradat disertè Laonicus, [c] ipseque David in epistola ad Philippum Burgundiæ Ducem, Calojoannis filiam fuisse satis innuat. Incertum porro eademne, aut quæpiam è sororibus, quam à Constantino ultimo Constantinopoleos Imperatore in uxorem expetitam narrat [d] Phranzes an. MCCCCLI.

[a] Laonic. l. 9 p. 260. Leuncl. in Pand. Turc. n. 188. Vign:r. in Bibl. Hist. an. 1456.
[b] Spandug. Pius in Asia c. 53. Hist. Polit. p. 20.
[c] Æneas Sylvius ep. 391.
[d] l. 3. c. 1. 1. 3.

XVII. DAVID COMNENUS, Joanne fratre extincto, imperium quod Alexio illius filio jure debebatur, invasit: [a] vir sævus perinde ac imbellis. [b] Uxorem duxit IRENEM CANTACUZENAM, Joannis Cantacuzeni Imperatoris Constantinopolitani ex Matthæo filio neptim: cujus virtutem, & in adversis perferendis constantiam multis prædicat [c] Theodorus Spanduginus. Nec diu imperio potitus est David: [d] nam cùm Muchemetes Sultanus, capta Constantinopoli, Græcia, Rascia, & Servia in potestatem redactis, in Colchidem transiisset, Trapezuntem obsessurus, & Græcorum reliquias deleturus; David qui tyranni viribus longè impar erat, auxilio frustra antea à Principibus Christianis, [e] atque adeò ab ipso Francorum Rege Carolo VII. implorato, Urbem invitus tradidit Muchemeti, totoque Colchico cessit principatu, his conditionibus, ut sibi & liberis salva daretur vita, thesauros suos secum auferre liceret, & in Europa reditus vitæ sustentandæ idonei sibi assignarentur. Sic Trapezuntinum imperium in jus concessit Turcorum anno MCCCCLXII. Nec stetit pactis Barbarus: quippe primùm Davidem, uxorem & liberos cum agnatis navigio impositos Constantinopolim transmisit: statimque fictis literis in crimen vocatos, carceri tradidit, ac demum Davidem, septemque filios masculos, nolentes abnegata fide Christiana Musulmanicam superstitionem amplecti, crudeliter trucidari præcepit. Tradit Phranzes Davidem ab ipso Sultano pugno interfectum. Irene verò Davidis uxor, cùm mariti & liberorum mortem constantissimè tulisset, non multo pòst diem obiit.

[a] Dorotheus Monemb. apud Leon. Allatium de Consens. utr. Eccles. p. 1380.
[b] Phranz. l. 3. c. 2.
[c] Spandug. p. 189. 193.
[d] Spand. p. 193. Phranz. l. 3. c. 17. Doroth. Monemb. Ducas c. 45. Pius II. in Asia c. 53. Laonic. l. 9. p. 263.
[e] Monstrellet. 3. vol. p. 87.

Liberi Davidis Imp. Trapezuntini ex Irene Cantacuzena.

XVIII. NN. Septem Davidis filii à Muchemete interempti.

XVIII. GEORGIUS COMNENUS, minor natu, quem Muchemetes triennem circumcisum, & ad Musulmanicam religionem instructum, cum sorore ad Usuncassanum Persarum Regem, cui Æcatherina patruelis nupta erat, transmisit.

Laonic. l. 9. p. 264.

XVIII. [a] ANNA COMNENA, à Muchemete ZAGANO, Macedoniæ inferioris Præfecto collocata, coacta est religionem Musulmanicam amplecti: ita Laonicus. At [b] auctor Historiæ Politicæ Annam tradit Muchemetis præceptori nuptum datam, frustraque ad Muchemetismum sollicitatam, tandem à marito repudiatam.

[a] Laonic. l. 10. p. 281.
[b] Hist. Polit. p. 21.

XVIII. Narrat [a] Laonicus Irenem Davidis Imperatoris uxorem, priusquam Muchemetis classis Trapezuntem appelleret, sese contulisse ad MAMIAM

[a] lib. 9.

τὸν ἑαυτῆς γαμϐρόν. Sed quis iste Mamias, mihi omnino incompertum. Incertum etiam an hoc loco vox generi pro agnato aut affini sumatur.

XXX.

COMNENORUM ARIANITARUM STEMMA.

Etsi hæc, de qua acturi sumus familia, Comnenorum illustre cognomen videatur præsertim affectasse, utplurimum tamen Arianitarum appellatione donatur à scriptoribus, propter Arianitam Comnenum Magni Scanderbegi & ejusdem fratris socerum. Ut porrò Comnenica gens cæteris longè præstitit, ut quæ diu tenuerit imperium; ita & Arianitarum in Imperatorum aula præcipuas obtinuit dignitates, ac inter nobiliores semper præfulsit. Ex iis primus mihi occurrit [a] DAVID ARIANITA, qui bellicis expeditionibus inclaruit imperante Basilio anno MXVI. [b] Hujus fortè filius CONSTANTINUS ARIANITA, Magister, copiarum dux præcipuus sub Constantino Monomacho, qui in prælio cæsus est anno ML. Hos excepit JOANNES ARIANITA sub eodem Augusto, cujus natalium nobilitatem multis prædicat [c] Willelmus Antistes Tyrius, apud quem tamen perperam *Carianita* scribitur, cùm hac nomenclaturâ apud Byzantios nulla legatur familia. Verùm quidquid sit de Arianitis, haud promptum est Comnenicæ istius gentis stipitem agnoscere. Neque enim Flavii Comneni, recentioris Græculi scriptoris, ineptiis ac næniis liceat immorari, qui omni posito pudore, & nomina conficta, & imaginarios agnationum gradus, ferè semper comminiscitur, ab ipso generis humani principe arcessitis interdum familiarum primordiis. Arianitarum igitur vel etiam Comnenorum initia ab iis auspicabor, quorum certa quodammodo supersunt monumenta.

[a] *Scylitz. p. 711.*
[b] *Idem. p. 777. 783. 786.*
[c] *lib. 1. c. 6.*

COMNENUS, Budaresci Princeps, eodem Flavio Comneno auctore, vixit circa annum MCCC. [a] Etsi de nomine ac dignitate dubitare liceat, constat saltem Arianitæ Comneni Scanderbegi soceri patrem tres procreasse filios, *Arianitam* hunc, quoquo nomine appellatus fuerit, *Musachium*, & *Vlademum*. *Musachio* ex Voislava uxore filius fuit Moyses, cognomento Dibrensis, quòd in Dibrensi oppido, quod Dyrrachio vicinum fuit, cujusque meminit [b] Scylitzes, habitaret, vulgò etiam Moyses Golemus Arianita indigitari solitus à [c] scriptoribus, qui assiduum Scanderbegi expeditionum socium ac comitem fuisse testantur. Tertius Arianitæ frater fuit *Vlademus Golemus Arianita*, cui uxor fuit Angelina Scanderbegi soror: [d] quo ex connubio prodiit Musachus, ex matre Angelinæ cognominatus, & interdum Golemus Arianita, qui eundem pariter Principem in bellis ac expeditionibus comitatus est.

[a] *Barlet. l. 7. p. 211.*
[b] *Scylitz. p. 745.*
[c] *Lavard. l. 1. c. 4.*
[d] *Barlet. p. 22. Lavardin. l. 4. c. 5.*

ARIANITA THOPIA GOLEMUS, (quæ postrema vox Latinè Comatum significat, seu Capillatum, uti scribit [a] Barletus: unde fortè à plerisque scriptoribus *Cominatus* indigitatur, ex quo nescio an non *Comnenicum* cognomen natum deinceps fuerit,) cognomento Magnus, ob præclarè in bellis gesta, adeptasque insignes ex Turcis eorumque Sultano Muchemete victorias. [b] Protendebatur ejus in Albania dominatio à fluvio Aoa, seu Vavissa, usque ad Ambracium Sinum, in Epiri ora maritima: possidebatque Dyrrachium, Aulonem, aliaque oppida munita. Obiit ille, non anno MCCCCXLVI. uti Flavius scribit, sed circa annum MCCCCLXIX. vel MCCCCLXX. quantum ex filii epitaphio, quod mox describemus, colligere licet. [c] Docemur verò ex Benevenuti de S. Georgio, de Comitibus Blandratensibus, Militis Hospitalarii, commentariis ineditis, qui in Sabaudiæ Ducis Bibliotheca asservantur, Principem hunc, quem Arianitam Comnenum vocat, ut & cæteri qui illius meminere scriptores, primis nuptiis uxorem sibi adscivisse ex Musachorum celebri in Albania familia. Quâ extinctâ alteram duxit, filiam Olivarii Franconis

[a] *Barlet. p. 37. Lavard. p. 35.*
[b] *Volaterr. l. 8.*
[c] *Benevenut. de S. Georgio.*

de Seſſa, ex Regno Neapolitano, [d] ubi hæc familia nota, viri bellicâ laude perilluſtris, quique ob neſcio quam rebellionem à Ferdinando Rege capite mulctatus eſt. Illa verò prius Harmazæ, nobili Corcyrenſi, nupſerat, ex eoque natas duas ſuſtulerat, alteram ex Loredana, alteram ex Raimunda familia nobilibus Venetiis nuptas. Ex priore Arianitæ conjugio unica prodiit filia, quam *Irenem* vocat Flavius, Stephano Brancovitzio, Serviæ Deſpotæ, à patre collocatam, cùm princeps ille à Mahumete ditionibus ſuis pulſus in Albaniam conceſſit. Ex altero connubio plures enati liberi, *Constantinus* ſcilicet *Comnenus*, *Pazus* Protonotarius, N. *Comnenus*, qui Muchemeticam religionem amplexus eſt: *Doneca*, ſeu *Andronica*, Magni Scanderbegi uxor: *Maria* nupta Bartholomæo Guiſpo Savonenſi, viro haud admodum nobili, qui ob neſcio quam cum Sixto IV. PP. cognationis affinitatem Rouverii cognomentum aſſumpſit. Is ex uxore Franciſcum & Antonium procreavit: quorum prior Epiſcopus Volaterranus, deinde Beneventanus fuit Archiepiſcopus, ut docet illius [e] epitaphium, hiſce conceptum verbis: *D. O. M. Franciſco de Rouvere, Archiepiſcopo Beneventano, Julii II. Pontificis Max. ex fratre nepoti, ex matre verò ex nobili Comnenorum Græciæ Imperatorum familiâ, qui vivens & animi & fortunæ bonis locuples fuit, moriens verò cæleſtibus delitiis locupletiſſimus extitit. Arianitus Comnenus Maced. Princeps gratiſſ. atque amantiſſ. conſanguin. memor poſ. Obiit anno Do.* M. D. XLV. *die* XII. *Menſ. Januarii. Vixit an.* LXX. *menſ.* II. *d.* XX. Aliæ præterea Arianitæ extitere filiæ, *Catharina* nempe nupta primùm Spano, nobili Albano; quo ex conjugio natæ filiæ duæ, altera nobili Hungaro primùm copulata, deinde Venetiis Nicolao Boccalio, de quo alius erit dicendi locus; altera *Maria*, Jacobi de Pagnanis Breſſenſis uxor. Catharina verò rurſum nupſit anno MDXIX. Mercurio Albæ Præfecto. *Theodora*, filia altera Arianitæ, ex Albenſi nobili, qui Venetiis morabatur, filiam procreavit, bis nuptam. Præter has Arianitæ filias, quarum meminit Sangeorgius, aliquot alias recenſet Flavius, *Voiſavam* ſcilicet, quam Scanderbegi parentis alteram fuiſſe uxorem ſcribit: quâ in re falli conſtat, cùm illa fuerit Pologi domini filia: *Agnetem*, quam Michaelis Comneni, qui etiam Petrus Spanus nuncupabatur, uxorem fuiſſe ait, quanquam alibi Andreæ ejuſdem Spani filio, qui Angelorum Dalmaticæ familiæ primus auctor habetur, copulatam ſcribat. Verùm Spani iſtius conjugem Catharinam appellatam conſtat. Denique *Comitonem* Arianitæ poſtremam filiam recenſet Flavius, Goitonis Streſſii uxorem, qui non alius eſt à Goico Straſcimiro, Georgii Straſcimiri, Zentæ Domini, ex Balſenſi Gallicâ familiâ, filio.

[d] *Ammirat. to. 1. geneal. Neap. p. 69. Theatro geneal. di Sicil. to. 1. p. 364.*

[e] *Schrader. l. 1. Monum. Ital. p. 25. Vghellus to. 8. p. 155.*

CONSTANTINUS COMNENUS, Macedoniæ Princeps, Achaïæ Dux, (titulo tenus) Arianitæ Magni filius, vix duodecimum ætatis annum attigerat, cùm parens obiit: quo extincto, cùm ditionibus ſuis expulſus fuiſſet à Turcis, in Italiam ad Summum Pontificem conceſſit; ubi aliquandiu moratus, paucis poſt annis, [a] à Maria Monferratenſi Marchioniſſa, Stephani Brancovitzii, Serviæ Deſpotæ, ex filia Angelina nepti, in Bonifacii Palæologi Marchionis conjugis aulam evocatur anno MCCCCLXXXIX. [b] Exin Carolus VIII. Franciæ Rex, Regnum Neapolitanum adeptus, ejus operâ uti ſtatuit, quò bellum Turcis inferret, eorumque regiones aliquot ſibi per defectionem aſſereret. Sed Caroli conſilium exitu caruit, Venetis iſtud Turcis prodentibus. [c] Marchioniſsâ interea Monferratenſi extinctâ anno MCCCCXCV. filiorum binorum impuberum tutor Conſtantinus, & Montisferrati Gubernator deligitur; quanquam id ſibi juris competere Salucienſis Marchio contenderet: ſed controverſiam diremit Rex Carolus, miſſo hunc in finem Philippo Comineo, qui tutelam Conſtantino adjudicavit, cum populi totius applauſu, cui admodum ille charus habebatur. [d] Verùm abdicatis poſtmodum Francorum partibus, Maximiliani partes amplexus, è Gallia, quò ſe contulerat, juniore Marchione ſuæ ætatis facto, pulſus eſt. Sed & aiunt Franciſcum I. Regium adeptum diadema, hunc in Franciam evocare in animo habuiſſe, ut Ordinis Militaris S. Michaelis torquem, quo à Carolo VIII. vel à Ludovico XII. donatus fuerat, & à quibus in expeditionibus bellicis copiis militaribus præfectus fuerat, cum dedecore coram auferret: à quo tamen conſilio avocatus fuerat à Bibiena Cardinale, ut ex ejus [e] literis docemur, Lutetiæ Pariſiorum ſcriptis XXVI. Novembris an. MDXVIII. Meminit nòn ſemel Conſtantini in Hiſtoria Guicciardinus, à quo perperam Marchioniſſæ Monferratenſis frater dicitur, cujus ille major erat avunculus: quanquam id ex vulgari, quæ tum invaluerat, vulgi opinione ſcribat, cùm idipſum tradatur duobus locis ab [f] Octavio Sangelaſio, quorum alterum hìc deſcribemus:

Domp Constantin frere de la Marquiſe
Tres-humblement lui fit la reverence.

[a] *Beneven. Sangeorg.*

[b] *Phil. Comin. l. 7. c. 14.*

[c] *Belcar. l. 7. n. 4. Phil. Comin. l. 8. c. 9. Volaterr. l. 8.*

[d] *Bembus l. 7. hiſt. Venet. p. 172. 173. Belcar. l. 11. n. 23.*

[e] *Epiſt. Princip. edit. Venet. an. 1564.*

[f] *S. Gelais au Verger d'honneur.*

[g] Annus quo fato functus est, annotatur in Epitaphio, quod parenti in Ecclesia SS. Apostolorum Romæ erexit Arianita filius, hisce verbis: *Constantino Comneno, Macedoniæ Principi, Achaiæ Duci, qui cùm patre amisso xij. annos natus, avitis regnis à Turcis pulsus esset, animi magnitudine fortunæ injuriam confutavit, bellicisque studiis majorum suorum amplitudinem adæquavit, primùm à Pontifice Max. atque Aloysio Gallorum Rege amplissimis exercitibus præpositus, omnibus imperatoriis virtutibus summam gloriam adeptus est. Arianitus filius patri opt. merit. pos. Vix. an.* LXXVII. *Decessit Kal. Maii an. Dom.* MDXXXI. Uxoris nomen ac familia à scriptoribus, quod sciam, minimè proditum; quanquam ex Monferratensi Marchionatu, ubi ille complura uxoris jure prædia possedisse auctor est [h] Bembus Cardinalis, ortam sit conjicere. Ex ea porrò, qualiscunque fuerit, complures liberos extulit, ex quibus præsertim recensentur, *Arianita Comnenus*, de quo mox: *Doneca*, seu *Andronica*, Caroli Despotæ: *Pentesilea*, Lechi Ducagini: *Hippolyta*, Leonelli Pii: *Polyxena*, Ranutii de Matelico: *Dianira*, Georgii Trevisii, vel Trivulsii, Militaris turmæ sub Venetis & sub Carolo V. Imperatore in Hungaria præfecti: ac *Helena* denique, Joannis de Luna Castellani Mediolanensis, uxores. Legimus apocham originalem Helenæ istius ex Camera Computor. Parisiensi, I. Decembr. an. MDLXVIII. ex qua docemur ex fisco regio accepisse in singulos menses pensionem centum librarum, ubi indigitatur, *Helene de Comnene, Comtesse de la Lune, veuve de feu Castelan de Milan.* Apochæ sigillum cereum appenditur, in quo expressa insignia, sex in partes divisa, quarum prima & quarta stellam; secunda & quinta crucem pedatam; tertia & sexta, tres *billetas*, vel velleris Armeniaci notas præferunt. Scutum coronâ exornatur, cum inscriptione, *Dona Helena Comnena.* Quæ quidem insignia videntur fuisse ipsius Helenæ, cùm alia sint Lunensis familiæ, cujus stemma contexuit [i] Philadelphus Mugnosius in Familiis Siculis. Legimus enim apocham aliam D. Jacobi de Luna an. MDLXII. in quâ se Castellani Mediolanensis filium indigitat, summæ CCL. libr. à Rege illi concessæ, cui sigillum bipartitum appenditur, in cujus superiori parte Lunula resupina exprimitur.

[g] *Schrader. l. 2. Monum. Ital. p. 124.*

[h] *P. Bemb. l. 7. p. 173.*

[i] *Philadelph. Mugnos.*

ARIANITA COMNENUS, Macedoniæ Princeps, Constantini filius, Romæ vitâ excessit an. MDLI. ut scribit Flavius. Unde eum esse Principem Macedoniæ conjicere est, qui Pontifici Maximo, in bellis Italicis meruit, & fortiter pugnans cæsus dicitur in Torchiaræ, cujus Præfectus erat, ad decimum à Româ milliare, expugnatione, XVI. Novemb. eodem anno. Cæsi corpus Horatii Farnesii hostium ducis, qui oppidum scalis admotis vi ceperat, jussu, Parmam delatum, perhonorificis exequiis tumulo mandatum est: *Ejus hoc genti & virtuti datum,* ait Thuanus.

Thuan. l. 8.

XXXI.
FAMILIA
COMNENORUM SABAUDICA.

IN familiis nobilioribus Græcanicis, quæ Turcorum, post expugnatam ab iis Constantinopolim, totumque eversum Byzantinorum Imperium, refugientes tyrannidem, in varias Europæ provincias migrarunt, fuit illa, quæ Comnenorum cognomine insignis adhuc innotescit; ex qua primus in Sabaudico principatu sedem fixit ALEXIUS DRACO COMNENUS, Miles, & Regis Franciæ Cameræ, ut aiunt, Nobilis, Guillelmi Verdini Comneni ex Clara Comnena filius, Perâ seu Galatâ ad Constantinopolim oriundus. Hic in primo ætatis flore, relictâ patriâ, mitiorem hausturus aërem, seu auspicatiorem expetiturus dominationem, in Emmanuelis-Philiberti Allobrogum Ducis, & Margaretæ Francicæ uxoris aulam venit; ubi inter pueros honorarios primùm, deinde inter Pincernas Principis adscitus est. Exhinc annis factus maturior, militaris, quam profitebatur, artis tyrocinia in præliis contra Turcos exercenda sibi esse opportunum ratus, Venetis, quibus bellum cum iis tum erat, cum aliquot collectis ex Græcia nobilibus sese adjunxit, Ducis ipsius Sabaudici indultu, qui ad Senatum in ejus commendationem per Legatum suum Venetiis commorantem scripsit. Senatus porrò Venetus Jacobo Foscarino classis Præfecto confestim per litteras præcepit, quò Alexium non modò ut nobili natum genere, sed etiam ut virum Reipublicæ utilem, & cui Græci ac Albani haud pauci deinceps adjungi possent, reciperet ac complecteretur. Quo quidem in bello ita se gessit Alexius, ut confecta expeditione, de animi fortitudine actisque præclaris ad Venetum Ducem rescripserit Foscarinus; tum Zaræ commorans, XXII. Maii anno MDLXXIII. alio insuper diplomate in publicum de Alexii eo bello militari virtute ac gestis testimonium exarato, & eidem concesso. Qua quidem tempestate Macarius Maluasiensis Metropolitanus, qui tum Corcyræ morabatur, suum de Alexii natalium nobilitate, & ut ab Imperatoria Comnenorum gente genus duceret, idiomate Græco vulgari pariter diploma exaravit. Ex hac expeditione in Sabaudiam redux Alexius, Avenionem transiit, ubi Vexilliferi munus obtinuit in equestri manipulo sub Comite Villæclaræ, Gregorii XIII. Summi Pontificis copiarum militarium Præfecto. Interea cùm Henricus III. Francorum Rex è Polonia in Galliam reverteretur, & Augustam Taurinorum venisset, ab Armeniaco Cardinale, qui tum Legati Apostolici munus Avenione obibat, eodemque Villaclarensi Comite, ad Regem missus est Alexius, ut fausta ei adprecaretur suo nomine, & de adepta nuper Franciæ Regis dignitate gratularetur. Qua quidem provincia ita defunctus est, ut ex ipsius Regis relatu, Catharina Medicæa Francorum Regina, Sabaudorum Principum assensu, eum in Galliam evocaret, & Andegavensi Duci filio in Nobilem ordinarium concederet, indultis ad hoc à Duce literis I. Junii an. MDLXXV. Dux verò in Angliam, ac deinde in Belgium profectus, Alexium equestri legioni præfecit, dato Londini diplomate XXIII. Decembris anno MDLXXXI. Quo posthæc mortuo, Alexius, qui patriam religionis avitæ tuendæ occasione deseruerat, bellis se Gallicis civilibus implicans, eas amplexus est partes, quæ specioso Catholicarum nomine Regias impugnabant; in quibus quidem bellis perhonorificis muneribus functus est. Quippe à Duce Meduanensi oppidi & Castri Firmitatis-Bernardi in Cenomanis Gubernator primùm est dictus, illius diplomate dato XXI. Maii anno MDLXXXIX. quod erroris [a] scriptorem eximium arguit, scribentem hanc Præfecturam à Brissacensi Comite Alexio donatam. Exhinc provinciæ Perticensis Goüeti Præfecturam obtinuit ejusdem Ducis diplomate XXIX. Octobris an. MDXC. Castrorum Præfecti munus præterea obiit in eo exercitu, cui præfuit Claudius Chatreus Franciæ Marescallus, à quo, eo absente, Aureliani, vices suas obire jussus est diplomate XX. Sept. an. MDXCI. alio Meduanensis Ducis XXIV. April. an. MDXCII. firmato. Quo quidem anno Alexius Comnenus nuptias primùm iniit

[a] Thuan. l. 91.

Mezeraeus.

cum DIONYSIA DE HARQUEVILLA, ex nobili ac antiqua Normannica gente. Sopitis deinde bellis civilibus, [e] Domui Sabaudicæ, Henrico ſcilicet Nemoſienſi Duci, ſeſe addixit: à quo ſub annum MDC. ad Allobrogum Ducem miſſus eſt, ut de nuptiis cum Ducis filia, quarum ſpes Henrico data erat, cum Sabaudo ageret. Sed ejuſmodi evaneſcentibus conſiliis, à Nemoſienſi Duce Lutetiam revocatus, in illius domo poſtmodum Militis Honorarii Annæ Lotarenæ Duciſſæ Nemoſienſis fungens munere, demum obiit XXIII. Januarii anno MDCXIX. ætatis LXVI. & in Eccleſia S. Stephani, quam Graduum, ſeu, ut alii, Græcorum vocant, ſepultus eſt: teſtamento exarato anno MDCXIV. cujus initium ita concipitur: *le Alexis Drague extrait des Comnenes, &c.* Ex illius conjugio natus eſt EMANUEL COMNENUS, Miles, filius unicus, menſe Martio anno MDXCIII. qui ob initam, prout ea ferebant tempora, cum Nobili quodam ex Ducis Nemoſienſis domo, monomachiam, Franciâ excedere coactus, in Sabaudiam receſſit: ducta mox uxore an. MDCXXII. CATHARINA LOUYSA, Georgii Louyſi Rupefortis domini, Ducalis Conſiliarii, & Ærarii citra montes Præfecti filia, & ex Bertrando Seiſſello Barone *de la Serra*, & Annunciatæ Milite, vidua. Obiit ille menſe Julio anno MDCXXXIX. relictis aliquot ex eo conjugio liberis: quos inter fuere JOANNES-CONSTANTINUS COMNENUS, utriuſque Juris Doctor, Decanus Eccleſiæ Collegialis Cameræ, & Eleemoſynarius generalis Equitatus Sabaudici, anno MDCLXXIII. vir in literis haud mediocriter verſatus: JOANNES-ANTONIUS COMNENUS, Miles, & Vexillifer in Scadrone, ſeu Manipulo Sabaudico, qui matrimonio junctus eſt menſe Julio anno MDCLXIX. FRANCISCÆ RAPINÆ, (ex quo prodiere PETRUS-ALEXIUS COMNENUS, natus XXIX. Junii anno MDCLXI. & ANNA COMNENA, nata anno MDCLX.) Præterea CLAUDIUS COMNENUS, & THEODORA COMNENA, nupta anno MDCLI. Petro DE FUGIER, Domino *de la Maiſon forte du Vergier*, juxta Caſtrum *de Barraux*, in Delphinatu.

Defert hæc Comnenorum familia Sabaudica pro inſignibus, aquilam auream bicipitem coronatam in ſcuto rubeo.

[e] Guichenon. in hiſt. Sabaud.

XXXII.

XXXII.

ANGELORUM FAMILIA.

ISAACIUS ANGELUS.

ICAAKIOC ΔΕCΠΟΤΗϹ. *Imp. cum loro ſtans, cui Archangelus Michael crucem porrigit : infrà, hi characteres, X. MI. id eſt, Αρχιςράτηγος Μιχαὴλ.*

ΜΡ. ΘV. *Deipara in cathedra ſedens, cum figura Chriſti in clypeo.* Vide Diſſ. n. 30.

ΑΓΙΟC ΑΡΧ. f. ἀρχιςράτηγος, vel ἀρχάγγελος Μιχαὴλ. *Imperator paludatus, cui S. Michaël longiorem narthecem porrigit.*

ΜΡ. ΘV. *Deipara in ſella ſedens, cum figura Chriſti in clypeo.* Nummus argenteus ad nos Conſtantinopoli delatus. Vide Diſſert. n. 30.

ICAAKIOC ΔΕCΠΟΤΗC. *Imperator paludatus, dextrâ crucem, ſiniſtrâ acaciam, ſeu volumen : ſuprà, è nube prodit manus capiti Imperatoris ſtemma imponens.*

ΜΡ. ΘV. *Deipara ſtans, palliata, manibus expanſis, lunulæ inſiſtens.*

ALEXIUS ANGELUS.

ΑΛΕΞΙΟC ΔΕCΠΟΤΗC. *Imperator paludatus, dextrâ nartheci innixus, lævâ globum crucigerum tenens.*

Αγιος ΓΕΩΡΓΙΟC. *S. Georgii protome, dextrâ ſpiculum tenentis.* Vide Diſſert. n. 32.

I. FAMILIIS mediocribus, vel quæ obſcura deliteſcunt origine, ſplendorem haud minimum conciliant initæ cum illuſtrioribus connubiorum affinitates. Harum ope emergunt quadamtenus è vulgo, & quod ex generis antiquitate deeſt, magiſtratuumve faſtigio, ſuppletur qua eæ fulgent communione dignitatis. Atque hæc quidem neceſſitudinum prærogativa tum eſt major, cùm ineuntur cum iis, qui natalium ſuorum radiis non illuſtrant modò, ſed & eminentioris poteſtatis, cujuſmodi Regia eſt, qua pollent auctoritate, ad ſupremos honorum gradus affines ſuos poſſunt evehere. Jacuerat hactenus Angelorum familia, vix in Imperatorum Palatio nota, antequam filiam ſuam Theodoram Conſtantino Angelo nuptum dediſſet Alexius Comnenus Imperator, quem ex urbe Aſiæ Philadelphia, nullius nominis aut vetuſtatis gente oriundum teſtantur [a] Hiſtorici. Hujus porro parenti, quiſquis is fuerit, ad minus filii duo extitere, ſcilicet ille idem

[a] Zonar. p. 137. Nicet. in Man. l. 2. n. 7.

II. CONSTANTINUS ANGELUS, de quo mox, &

II. NICOLAUS ANGELUS. [a] Is prioribus Manuelis Comneni Imperatoris in Iconienſem Sultanum expeditionibus interfuit. Ac licèt Cinnamus, à quo id docemur, Nicolaum Conſtantini fratrem hoc loco non dicat, eundem tamen eſſe reor, qui Conſtantini frater in [b] alio appellatur; cùm ſcilicet narrat, ut in ea expeditione maritima, quam in Siculos ſuſcepit idem Manuel, duce ac præfecto Conſtantino, ejus frater, qui certo navium numero præerat, inito præ-

[a] Cinnam. l. 2.

[b] Cinnam. l. 3. Romuald. in chr. MS. an. 1132.

lio, primus fugam arripuerit, victoriamque hostibus cesserit, capto ipso Constantino. Scribit Romualdus Salernitanus Archiepiscopus à Siculis captum, in Siciliam ad Regem Rogerium abductum.

[a] Zonar. p. 237. Nicet. in Man. l. 2. n. 7. [b] Nicet. loco cit. Cinnam. l. 3. [c] Nicet. in Man. l. 4. n. 3.

II. CONSTANTINUS ANGELUS, [a] Philadelphiensis, cùm præclarâ corporis ac procerâ esset staturâ, formâque præditus insigni, ab Alexio Comneno Imperatore delectus est in generum, datâ in uxorem filiâ ultimâ THEODORA COMNENA. Quibus ille dignitatibus sub socero Joanneque Comneno filio fulserit functusve fuerit in aula Constantinopolitana, non tradunt, opinor, scriptores. [b] At sub Manuele classi præfectus est bello contra Siculos, à quibus, inito prælio, fusus captusque est circa annum MCLII. [c] Exhinc eundem Augustum bello contra Hungaros circa annum MCLXI. comitatus legitur.

Liberi Constantini Angeli ex Theodora Comnena.

Nicet. in Man. l. 3. n. 6.

III. MICHAEL ANGELUS, bello interfuit, quod cum Turcis gessit Manuel circa annum MCLIX. Primùm inter Constantini filios solâ temporis quo ille vixit ratione ducti hîc ponimus, licèt quo eum gradu contigerit, non indicet Nicetas.

III. ANDRONICUS ANGELUS, de quo mox.

III. JOANNES ANGELUS, Sebastocrator, de cujus posteritate agetur infrà suo loco.

[a] apud Allat. de Conc. utr. Eccles. l. 2. c. 12. [b] Cinnam. l. 5. [c] Io. Luciu l. 3. Hist Dalm. c. 9. 10. l. 6. c. 4.

III. CONSTANTINUS ANGELUS, dignitate Sebastohypertatus, [a] judicio quod pro Cosmæ Attici Patriarchæ Constantinopolitani depositione à Manuele Imperatore mense Februario anno MCXLIV. in Blacherniano Palatio editum est, assedit subscripsitque cum cæteris aulæ proceribus: in quo ἐξάδελφος, seu *Patruelis* Imperatoris nuncupatur: [b] hunc etiam comitatus est bello contra Servios; [c] captâque & expugnatâ à Manuele Dalmatiâ, eidem provinciæ præfectus est.

[a] Nicet. in Isaac. l. 3. n. 4.

IV. CONSTANTINUS ANGELUS, [a] adversus Bulgaros ac Walachos cum exercitu missus ab Isaacio Angelo Imperatore, rerum bene gestarum successu juveniliter elatus, purpureos calceos induit, seque pro Imperatore gessit. Sed dum Philippopoli Adrianopolim contendit, ut sororium Vatatzem ad suas partes pertraheret, ab ipsis à quibus fuerat ad defectionem impulsus, Isaacio traditus excæcatur anno MCXCII. Nicetas qui hæc de Constantino refert, non ait fuisse Constantini filium: id nos ex eo colligimus, quod ejusdem Isaacii ἐξάδελφον, seu patruelem appellet.

[a] Nicet. loco cit.

IV. N. ANGELA, [a] uxor BASILII VATATZÆ, Domestici Occidentis, de quo in Vatatzarum stemmate.

[a] Nicet. in Isaac. l. 1. n. 8. l. 3. n. 3. in Alex. l. 3 n. 6. l. 2. n. 5. l. 3. n. 2. 7.

III. N. ANGELA, mater [a] *Manuelis Camytzæ*, Protostratoris, qui operam haud inutilem variis in bellis, Isaacio & Alexio Angelis imperantibus, navavit.

[a] Nicet. in Man. l. 6 n. 2. [b] Idem l. 6. n. 8. [c] Nicet. in Alex. Man. F. n. 9. Tyr. l. 22. c. 11. Chron. Reichersp. p. 266.

III. ANDRONICUS ANGELUS, [a] prima militiæ iniit rudimenta unà cum fratre Joanne bello contra Cappadociam incolentes Turcos, Manuele imperante, sub annum MCLXXII. [b] Triennio pòst Turcos, qui circa Lacerium, Panasium & Characem habitabant, aggresso Manuele, Andronicus, Manuele Cantacuzeno viro strenuo Legato adjuncto, traditâque præcipuâ Orientalium copiarum parte, hostes invadere jussus, nullo edito facinore, quod tantis viribus par esset, fugam trepidus nemine persequente arripuit: unde indignatus Imperator, parum abfuit quin Andronicum muliebri habitu per Urbem circumduci juberet, unicâ cognationis ratione ab eo consilio Augustum avertente. [c] Nec feliciori postea exitu pugnavit anno MCLXXX. adversus Andronicum Comnenum, qui infestis armis ad Urbem, tyrannidem parturiens, festinus contendebat, missus, à quo ad Characem in Bithynia profligatus est. Sed veritus ne ab Augusta junioris Alexii matre, ac Protosebasto, qui rerum in aula tum potiebatur, quòd favere diceretur Andronico, malè acciperetur, cum uxore ac filiis sex, viris cordatis ac manu strenuis, ad eundem An-

dronicum transiit. [d] Deinde conspirationis in Andronicum reus factus, ab eo cum filiis quatuor in exilium actus est. Subdit [e] Rogerus Hovedenus, Andronico Angelo Tyranni jussu execta prius virilia, & oculos erutos, ut & duobus ex filiis. Certè de Andronico castrato & excæcato silet Choniates: [f] tametsi tribus Andronici filiis Tyranni jussu lumina adempta alio loco commemoret. [g] Scribit præterea Antistes Tyrius Andronicum Angelum à Manuele Imperatore missum Legatum ad Balduinum IV. Hierosolymitanum Regem, Ægyptiacæ expeditionis occasione: ubi perperam Manuelis sororis filius fuisse traditur. [h] Huic uxor fuit EUPHROSYNE, [i] Theodori Castamonitæ Logothetæ Secretorum filia.

[d] Nicet. in Alex. n. 17.
[e] Hoved. p. 596.
[f] Nicet. in Alex. Com. l. 1. n. 5.
[g] Tyr. l. 21. c. 16.
[h] Nicet. in Andr. l. 1. n. 2.
[i] Idem in Isaac. l. 3. n. 5.

Liberi Andronici Angeli ex Euphrosyne.

IV. ISAACIUS ANGELUS, Imperator. } De his mox.
IV. ALEXIUS ANGELUS, Imperator. }

IV. CONSTANTINUS ANGELUS, [a] unà cum patre conspirationis reus, captus ab Andronico tyranno, in carcerem trusus & luminibus orbatus est.

[a] Nicet. in Alex. Man. F. n. 14. in Alex. Com. l. 2. n. 5.

IV. THEODORUS ANGELUS, [a] Andronico Comneno ad tyrannidem properanti fortiter obstitit: verùm Prusâ Bithyniæ urbe, in quam unà cum Manuele Lachana & Leone Synesio, illius tutandæ gratiâ, se receperat, vi à tyranno expugnatâ, captus & ipse excæcatus est, cùm vix adolescentiæ annos excessisset.

Chron. Reicherſp. p. 266.
[a] Nicet. in Alex. Man. F. n. 18. in Andr. l. 1. n. 4. in Alex. Com. l. 2. n. 5.

IV. JOANNES ANGELUS, [a] cui filius fuit *Andronicus Angelus*, Friderico I. Occidentis Imperatori ab Isaacio patruo obses datus, dum ille per Græcorum terras Hierosolymitanum iter aggressus est anno MCXC.

[a] Expedit. Asiat. Friaer. Imp t. 5. Canisii p. 74.

IV. N. ANGELUS, Andronici filiorum sextus: totidem enim filios habuisse Andronicum exertè testatur [a] Nicetas, quorum tribus adempta à Tyranno Andronico lumina, ex quibus proinde iste fuerit.

[a] in Alex. Man. F. n. 9. in Alex. Com. l. 2. n. 5.

IV. IRENE ANGELA, [a] Andronici natarum primogenita, nupsit JOANNI CANTACUZENO Cæsari; de quibus plura in Cantacuzenorum stemmate.

[a] Balsamon ad Nomocan. Photii.

IV. THEODORA ANGELA, altera Andronici filia, [a] CONRADO MONFERRATENSI, Bonifacii II. Montisferrati Marchionis fratri, Guillelmi III. Marchionis filio, nuptum ab Isaacio fratre data est anno MCLXXXVI. cùm prior Conradi uxor recens esset mortua. Quibus quidem peractis nuptiis, Conradus Cæsaris dignitate donatus est. Verum cùm amplissimâ, quam ex ea affinitate in aula progressus conceperat, spe frustratum se cerneret, ac imaginario nulliusque fructus Cæsaris titulo unico gauderet, clam Constantinopoli elapsus, [b] in Palæstinam contendit, Tyrum appulit ipsomet die quo Christianis infaustum prælium à Guidone Hierosolymitano Rege cum Saladino commissum est, ubi & Rex in hostis potestatem venit, urbemque contra Sultani insultus viriliter servavit, patre è captivitate etiam redempto. Exhinc post edita varia animi & fortitudinis specimina, ductaque Elizabeta Sibyllæ Hierosolymitanæ Reginæ sorore, quam Hunfredo Toroni Domino tum enuptam abstulerat, interiit, à submissis Chasiis, seu Assassinis confossus. [c] Quod porrò subdit Rogerus Hovedenus, homicidii nescio cujus à se perpetrati causâ Constantinopoli excessisse Conradum, ad id fortè spectat, quod à Monacho Altisiodorensi traditur; Conradum scilicet, cùm Alexium Branam, qui Imperatorem se dixerat, Constantinopolim obsidentem suamet manu interemisset, ex tam illustri facinore, procerum, atque adeò Branæ agnatorum invidiam ac odium sibi conflasse, ut in Urbe tutò manere haud existimaret. Ex ea igitur excessit, relicta uxore; quod exertè ait Hovedenus, & admodum simile vero, tametsi de hac re sileant Byzantini scriptores. Sed errat cùm Theodoram Isaacii Augusti neptim appellat, cujus secundùm Choniatem & Monachum Altisiodorensem, soror fuit. Verùm si cùm Conradus Constantinopoli excessit, uxoremque Hunfredo Toronio eripuit, adhuc in vivis erat Theodora; mirari subit, cur in ea controversia, quæ Conradi nuptiarum occasione diu agitata est, ei haud objectum fuerit alteri uxori conjugii nexu jam esse devinctum.

[a] Nicet. in Isaac. l. 1. n. 7 l. 2. n 1. Mon. Altisiod. an. 1186. p. 90.
[b] Nicet. in Isaac. l. 2. n. 1. Hist. Hierosol. p. 1154. 1155. Hoveden. p. 636. Iac. de Vitriaco l. 1. c. 95. Mon. Altisiod. Expedit. Asiat. Frid. I. p. 49. Vvill. Neubrig. l. 3. c. 19. 20. l 4. c. 24. Vsperg. & alii passim
[c] Hoved. p. 635.

IV. ISAACIUS ANGELUS, [a] Andronico Comneno Tyranno à plebe interempto, IMPERATOR est appellatus: [b] quam quidem dignitatem obtinuit per annos IX. & menses VIII. scilicet à XII. mensis Septembris anno MCLXXXV. usque ad VIII. Aprilis an. MCXCV. quo Alexius, Isaacio fratre excæcato & in carcerem detruso, procerum quorundam factiosorum ope, Augustum diadema invasit: quo tum tempore ætatis quadragesimum annum vix attigerat Isaacius. [c] At Urbe à Francis & Venetis expugnatâ anno MCCIII. fugatoque Alexio, rursum priori restitutus est dignitati: qua tamen brevi est usus. Nam cùm Alexium filium, Imperatorem etiam dictum, ab Alexio Duca, cognomento Murtzuphlo, qui tyrannidem invaserat, suffocatum accepisset, præ dolore statim pòst interiit mense Februario anno MCCIV. [d] Bis porro nuptias iniisse legitur: ac prioris quidem uxoris nomen & familiam subticuere scriptores, quam ante adeptum ab Isaacio imperium excessisse tradunt. [e] Imperator verò appellatus, MARGARETAM, Belæ Regis Hungariæ ex Agnete Antiochena filiam, tum decennem, in uxorem per legatos expetitam, nubilem demum duxit, [f] & hanc MARIAM, mutato nomine, ut Græcis familiare tum fuit, nuncupari voluit. [g] Mortuo Isaacio, Bonifacio Marchioni Monferratensi & Thessalonicensi Regi rursum illa nupsit.

[a] Nicet. in Isaac. Alberic. an. 1167. 1186. Monach. S. Mar. Mat Paris p. 127. Hoved. p 595. & seqq. 651.
[b] Nicet. in Isaac. l. 3. n. ult.
[c] Villharduin. Doutrem. in CP. Belg. l. 3. p. 21; Villhard. n. 117.
[d] Nicet. in Isaac. l. 1. n. 4.
[e] Nicet. loco cit. in Bald. n. 1. Expedit. Asiat. Frid. I. p. 60. Acta Innoc. III. p. 67. Villhard. n. 95. 111. Alberic an. 1167. Chr. Vveingart. c. 10. Sanut. l. 3. p. 11. c. 1.
[f] Nicet. in Bald.
[g] Idem ibid. Villhard. n. 138.

Liberi Isaacii Angeli Imp. ex priore conjuge.

V. ALEXIUS ANGELUS, [a] Isaacii filius unicus, patre ab Alexio Angelo patruo exturbato & excæcato, [b] ut à tyranni sævitia & crudelitate se subduceret, in Germaniam ad Philippum Suevum Imperatorem primùm profugus, tandem, Urbe ipsâ à Francis & Venetis, qui ad sacram militiam proficiscebantur, expugnatâ, fugatoque patruo, ac parente rursum in thronum restituto, [c] ipse in æde Sophiana, ritu solenni in Imperatorem coronatus est 1. mensis Augusti die, anno MCCIII. unàque cum Isaacio patre imperavit usque ad XXVIII. Januarii diem anni subsequentis, [d] quo ab Alexio Duca Murtzuphlo Protovestiario, qui Imperatorem se dixerat, in carcerem conjectus, laqueo demum gutture eliso, interiit, imperii mense sexto, die octavo, ut auctor est [e] Nicetas. Unde extinctum ac suffocatum Alexium sub V. Februarii colligere est.

[a] Nicet. in Isaac. l. 3. n. 1.
[b] Acrop. c. 2. Alber. an. 1202. Vide hist. nostram CP.
[c] Villh. n. 100.
[d] Arnold. Lubec. l. 6. c. 20. Nicet. & alii.
[e] Nicet. in Isaac. & Alexio n. ult. Epist Balduini Imp. de prima Vrbis expugnat.

V. N. ANGELA, [a] Isaacii natarum primogenita, in Joannitzæ Monasterio Sanctimonialis à patre effecta.

[a] Nicet. in Isaac. l. 3. n. 1.

V. IRENE ANGELA, [a] alio nomine MARIA dicta, & à quibusdam scriptoribus CECILIA nuncupata, [b] ROGERIO, Tancredi Regis Siciliæ filio, primùm nupsit: [c] deinde eo fatis functo, cùm post expugnatam Siciliam in Henrici VI. Imperatoris potestatem venisset anno MCXCV. PHILIPPO Sueviæ Duci uxor ab eo est data, Tusciâ & Terrâ Comitissæ Mathildis fratri tum concessâ: cui quidem Imperatori facto [d] haud diu superstes fuit Irene, cùm eodem quo ille excessisset anno MCCVIII. [e] Sepultam aiunt in Monasterio Lorchensi ad Tubingam in Vittembergensi Ducatu. Fallitur Hovedenus, qui ex Margareta Hungarica altera Isaacii uxore natam dixit.

[a] Chr. Slavicum Lindenbr. p. 285. Albert. Stad. an. 1195.
[b] Gesta Innocent. III. p. 8. Nicet. in Isaac. l. 3. n. 1.
[c] Hoved. p. 746. Chron. Vveing p. 225. Abb. Vsperg. Gesta Innoc. p. 9. Roder. Tolet. l. 9.
[d] Mon. Altisiod.
[e] Gasp. Brusch. de Mon. Ger p. 40. Crusius in Turco-Gr. l. 7. p. 500.

Liberi Isaacii Angeli Imp. ex Margareta altera conjuge.

V. MANUEL ANGELUS, [a] filiorum Isaacii ex secundis nuptiis major natu, à Bonifacio Montferratensi Marchione, qui Margaretam matrem in uxorem duxerat, Imperator nomine tenus dictus est, quò Græços adversus Balduinum Flandrum, Imperatorem Constantinopolitanum electum, quo cum dissensione laborabat, sibi conciliaret. An porro ille legitimam ætatem attigerit, nuptiasque inierit, non tradunt scriptores: tametsi id vero simile sit, atque adeò [b] ejus filiam fuisse *Helenam*, in aliquot Innocentii IV. epistolis Reginam Thessalonicensem, & neptim Demetrii Monferratensis, Thessalonicæ perinde Regis, ejusdem Bonifacii Marchionis ex Margareta Hungara filii, nuncupatam; quam conjecturam aliquot argumentis [c] alio loco stabilire conati sumus.

[a] Nicet. in Bald. n. 1. Rainald. an. 1206. n. 7.
[b] Rainald. an. 1243. n. 45.
[c] Hist. Franco-Byz. l. 4. n. 21.

V. NN. ANGELI. Cùm Manuel primogenitus filiorum Isaacii ex secunda conjuge dicatur, consequens est eundem non unicum fuisse.

IV. ALEXIUS ANGELUS, [a] cognomento ANDRONICUS, Isaacio Augusto major natu videtur fuisse, ex [b] Niceta. [c] Is Andronici Comneni tyrannidem obtinentis veritus insidias, ad Saladinum Sultanum confugit: post Andronici verò interitum, cùm reditum in Urbem per Principis Antiocheni ditionem pararet, ab eo detentus est, quod cum Saladino fœdus ictum diceretur ab Isaacio. Fratre Isaacio postmodum in carcerem conjecto & excæcato, IMPERATOREM se appellavit VIII. Aprilis die, anno MCXCV. & [d] Angeli, ut vili ac minùs illustri dimisso cognomine, seu ut alii volunt, ex concepto in fratrem odio, COMNENI cognomen assumpsit. At cùm graviora hominum scelera haud diu maneant impunita, Dei judicio factum est, ut & ipse Imperio, quod contra fas omne usurpaverat, privaretur, ac primùm quidem adjuvantibus Francis & Venetis ab Alexio nepote, deinde ab Alexio Duca Murtzuphlo, ac denique à Francis ipsis, post expugnatam Urbem, [e] Balduino Flandrensi Comite in Imperatorem constituto. Neque feliciori deinceps fortunâ, potestate omni exutus, vixit: à Monferratensi quippe Marchione primùm captus, in potestatem deinde Theodori Lascaris generi devenit, à quo in carcerem compactus, in eo reliquum vitæ, in tot scelerum perpetratorum ultionem, miserandum in modum exegit. Imperavit Constantinopoli annos VII. menses III. [f] Uxorem duxerat EUPHROSYNEM DUCÆNAM, virili animo feminam, & admirabili à natura dicendi suavitate & lepore ornatam, [g] quæ in ordinem acto conjuge, & ipsa abducta, tandem in Artæ regione diem extremum obiit. [h] Soror fuit Basilii Camateri, & Ducarum cognomine donabatur, ex aliqua cum hac familia per feminas affinitate. Ortum quippe ducebat à [i] Gregorio Camatero, [k] Alexii Comneni Imperatoris Primo à Secretis, à quo ex affinibus, seu potiùs ex Irenes Ducænæ uxoris agnatis puellam nobilem in uxorem obtinuerat. Is Joanne Alexii filio imperante rerum ferè potitus, [l] Basilii Camateri Urbis Constantinopolitanæ Præfecti & Logothetæ Dromi, & [m] Andronici Camateri Sebasti, ac Vigiliæ Drungarii, parens fuit. [n] Ab Andronico prodiit Joannes Camaterus à Libellis, & Canicleo Præpositus sub Alexio Comneno Manuelis filio, postmodum Achridensis, seu Bulgariæ Archiepiscopus, [o] ac demum post Georgium Xiphilinum Patriarcha Constantinopolitanus: quam quidem dignitatem obtinebat, cùm Franci nostri Urbem expugnavere, Joannem hunc fratrem fuisse Euphrosynes, & Basilii, qui perinde ejusdem Augustæ frater dicitur à Niceta, probabile est. [p] Quorum præterea soror nupta Michaeli Stryphno Magno Duci, memoratur ab eodem scriptore.

[a] Alberic. an. 1191. 1201.
[b] Nicet. in Alex. Com. l. 1. n. 4.
[c] Chr Reichersp. p. 267. Nicet. l. 3. n. 7.
[d] Nicet in Alex. l. 1. n. 3.
[e] Hist. Franco-Byz.
[f] Nicet. in Alex. l. 1. n. 1. 3. Villhard. n. 141.
[g] Acrop.
[h] Nicet. in Alex. l. 2. n. 2.
[i] Nicet. in Ioan. n. 3.
[k] Anna l. 9. p. 261.
[l] Cinnam. Nicet. in Alex. Man. F. n. 4. 17. in Man. l. 3. n. 2.
[m] Cinnam.
[n] Eustath. in ep. ad Dionys. Perieg. Nicet. in Alex. Man. F. n. 18.
[o] Nicet. in Alex. l. 3. n. 3. Acrop. n. 6.
[p] Nicet. in Alex.

Filiæ Alexii Comneni Imp. ex Euphrosyne Augusta.

V. IRENE COMNENA, [a] primùm ANDRONICO CONTOSTEPHANO, deinde eo extincto, [b] ALEXIO PALÆOLOGO Despotæ, forma præsigni, conjuge prius ab eo dimissa, uxor data est à patre Alexio circa annum MCXCIX.

[a] Nicet. in Alex. l. 1. n. 2. l. 2. n. 2. Acrop. c. 5.
[b] Vide Stemma Palæolog.

V. ANNA COMNENA, primas nuptias iniit [a] cum ISAACIO COMNENO, quem Alexius socer Sebastocratorem dixit: is adversus Bulgaros cum exercitu missus, ab iis superatus captusque est, tandemque in vinculis obiit circa annum MCXCVI. relictâ ex Anna conjuge filiâ unicâ *Theodorâ Comnenâ*. [b] Hanc vix quadriennem avus Alexius in uxorem despondit Ivano, seu Joanni, Nobili Bulgaro, qui Azanum Bulgariæ Regem agnatum, Isaacii Comneni, Theodoræ patris, suasionibus interemerat, & post hanc cædem Constantinopolim sese receperat: ubi ab Alexio Imperatore Alexii nomine donatus, ut affinis habitus est. [c] Verùm cùm rebellionem meditaretur, ab Alexio comprehensus est, [d] dataque est ab eo sponsa Theodora in uxorem Chrysæ Nobili alteri Bulgaro. [e] Hujus porrò Theodoræ ex Chryse filiam fuisse prorsus existimo, quam Gulamo, seu Gulielmo, nobili Albano nuptam scribit Georgius Acropolita, à quo dicitur fuisse neptis Irenes Augustæ, (Theodori Lascaris scilicet filiæ, ac Joannis Vatatzæ Imperatoris conjugis) ac filia primæ ejusdem patruelis: quibus verbis affinitatis gradum, quæ inter utramque intercessit, satis designat. Nam Anna extincto Isaacio Comneno, [f] quadriennio post cum eodem THEODORO LASCARI nuptias alteras iniit, ex quibus prognata Irene Joannis Vatatzæ uxor. Theodorus verò Imperator post socerum appellatus, in Asia sedem fixit.

[a] Nicet. in Isaac. l. 3. n. 3. in Alex. l. 1. n. 2. 4. 5. Acrop. c. 5.
[b] Nicet. in Alex. l. 1. n. 5. 6.
[c] Nicet. in Alex. l. 3. n. 2. 4.
[d] Idem n. 7.
[e] Acrop. c. 49.
[f] Nicet. in Alex. l. 3. n. 2.

V. EUDOCIA COMNENA, [a] à patruo Isaacio Imperatore, patre adhuc apud Saladinum commorante, ac proinde circa annum MCLXXXV. nuptum data

[a] Nicet. in Alex. l. 3. n. 7. Acrop. c. 5.

est SIMEONI, seu, uti à Græcis scriptoribus appellatur, STEPHANO Serviæ Regi, Neemanis Regis filio, qui cùm regio dimisso diademate Monachum induisset, ab ejusdem filio & successore STEPHANO privigno in uxorem ducitur. At procreatis ex ea liberis aliquot, adulterii insimulata, ab eodem repudiata, Constantinopolim reversa est. [b] Exinde ALEXIUS DUCAS, cognomento MURTZUPHLUS, arrepta post Alexii Angeli fugam tyrannide, hanc sibi in conjugem sociavit, Alexii ipsius consensu. [c] Murtzuphlo denique à Francis capto & interempto, LEONI SGURO, qui per hæc tempora Corinthum invaserat, à patre collocatur.

[b] Nicet. in Murtzuphl. n. 3. Acrop. c. 5. Villhard. n. 143.
[c] Nicet. in Bald. n. 3. Acrop. c. 8.

ANGELORUM STEMMATIS
pars altera.

III. JOANNES ANGELUS, Constantini Angeli ex Theodora Comnena filius tertius, promiscuè à scriptoribus Angeli & Comneni donatur cognomine: quod postremum, ut illustrius, ratione Irenes Ducænæ Augustæ aviæ potissimum ambivit. [a] A Manuele Imperatore dux delectus & classi præfectus fuit bellis Italicis & Siculis contra Guilielmum Siciliæ Regem, sub ann. MCLVI. & MCLVII. [b] ut & bello contra Iconiensem Sultanum an. MCLXXII. [c] Ab Isaacio deinde nepote, Imperatoriam dignitatem adepto, Sebastocrator dictus, adversus Bulgaros cum copiis missus, rebus sat bene gestis, ex affectatæ tyrannidis suspicione revocatus est circa annum MCLXXXVII. [d] ejus tamen operâ non semel postea usus est Isaacius. Quin & testatur [e] Tageno Patavienfis Joannis consiliis rempublicam administrasse. Alexio Isaacio fratri suffecto, ejus coronationi interfuit cum cæteris proceribus, [f] ætate tum provectior. [g] Alexio denique graviùs ægrotante, de eo in Imperatorem eligendo actum est ab Euphrosyne Augusta. [h] Huic, nescio quo authore, ZOEM DUCÆNAM, Constantini Ducæ ex Anna Comnena filiam, uxorem fuisse scribit Doutremannus: nam de hoc conjugio silent cæteri, ni fallor, scriptores.

[a] Cinnam. l
[b] Nicet. in Man. l. 6. n. 2. 5.
[c] Nicet. in Isaac. l. 1. n. 4. 6. 8.
[d] Nicet. in Isaac. l. 3. n. 1 3.
[e] Tageno Patav. p. 8.
[f] Nicet. in Alex. l. 1. n. 1.
[g] l. 2. n. 5.
[h] Doutreman. in CP. Belg. p. 288.

Liberi Joannis Angeli Sebastocratoris.

IV. ISAACIUS ANGELUS DUCAS, [a] unà cum parente popularem illam fovit seditionem, quæ in Andronicum tyrannum, ob Isaacium Angelum agnatum, quem interficere ille cogitabat, excitata est. [b] Eum esse Joannis filium par est credere; quem Alexii Branæ paulo antequam is tyrannidem sub eodem Isaacio invaderet, filiæ copulaverat pater: ex qua affinitate, ejusdem Branæ conspirationi favisse, si non reus, certè suspectus habitus est.

[a] Nicet. in Andr. l. 2. n. 10.
[b] Idem in Isaac. l. 1. n. 7.

IV. THEODORUS ANGELUS, de quo mox.

IV. CONSTANTINUS ANGELUS, à Theodoro fratre, qui se pro Græcorum Imperatore gerebat, Despotæ dignitate donatus, in ea quam ipse & fratres inter se inierunt imperii terrarum partitione, post expugnatam à Francis Constantinopolim, regiones aliquot in Macedonia obtinuit.

Acrop. c. 14. 38.

IV. MANUEL ANGELUS, [a] à Theodoro fratre Despota perinde dictus, [b] MARIAM, Joannis Asanis Bulgariæ Regis filiam notham interventu ejusdem Theodori in uxorem duxit. Orto dehinc Theodorum inter & Asanum bello, captoque à Bulgaris Theodoro, Thessalonica, cæterisque fratris ditionibus invasis, IMPERATOREM se appellavit, atque ut suam contra Francos vicinos usurpationem tueretur, [c] ad Gregorium IX. Summum Pontificem literas scripsit anno MCCXXXII. quibus Romanam non modò amplexurum Ecclesiam, sed & illius se in posterum beneficiarium futurum pollicitus est: cùm ab hoc consilio Manuelem avertere frustra tentasset Germanus Patriarcha Constantinopolitanus, misso in eum finem ipsomet anno ad Despotam commonitorio per Christophorum Metropolitam Ancyranum. [d] Theodorus haud multo post libertati redditus à Bulgaris, Thessalonicam rursum occupavit, captumque Manuelem fratrem Attaliam relegavit, Maria conjuge ad Asanem patrem remissâ. Manuel verò Attaliæ à Turcis, qui urbem hanc obtinebant, perhumanè habitus, liberque tandem factus, ad Joannem Vatatzam Imperatorem venit: [e] ejusque auxilio adjutus, Pharsaliam, Larissam, & Platamonem

[a] Acrop. c. 14. 28.
[b] Acrop. c. 25.
[c] Gregor. IX. PP. l. 6. Epist. 3. P Lambec. lib. 5. Bibl. Cæs. p. 107.
[d] Acrop. c. 38.
[e] Acrop. c. 38.

recuperavit, demunque cum Theodoro & Constantino fratribus, unàque cum iis, postea cum Francis Peloponnesum obtinentibus, contra datam Vatacio fidem, pactus est. [f] Atque id causæ fuit, cur eidem Vatatzæ & Asani Constantinopolim obsidentibus anno MCCXXXVI. adjungi prorsus renuerint. [g] Quinetiam Manuel Peloponnesi Principem ope sua adjuvit, eique hominium præstitit. Excessit haud multo pòst.

[f] Alber. an. 1236.
[g] Acrop. c. 39.

IV. N. ANGELA, [a] nupsit Comiti ZACYNTHII, Nobili Franco.

[a] Alber. an. 1238.

IV. MICHAEL ANGELUS, *Ioannis nothus, de quo post Theodori posteritatem agimus.*

IV. THEODORUS ANGELUS, [a] Theodori Lascaris Imperatoris aulam & castra primùm secutus, ad Michaelem fratrem nothum, Epiri toparcham, à quo evocatus fuerat, concessit; quo è vivis exempto, ejus ditionis omnis hæres effectus est, quam variis oppidis ac provinciis auxit, tum Bulgaris, tum Francis ereptis, atque inprimis Thessalia, Achride, Prilepo, Albania & Dyrrachio. [b] Petrum Altisiodorensem Comitem, Imperatorem Constantinopolitanum recens Romæ coronatum, & Constantinopolim contendentem, in Albaniæ montium angustiis fudit, captumque in carcere, seu ut alii volunt, in prælio interemit. Tot rerum inflatus successibus, Imperatorem sese appellavit in urbe Thessalonicensi, quam Demetrio Monferratensi ejusdem urbis ac provinciæ Regi eripuerat anno MCCXXII. eoque nomine diademate insignitus est à Jacobo Achridensi Archiepiscopo, Thessalonicensi id recusante. [c] Obiit autem Demetrius, ut hoc obiter moneam, Melfiæ in Italia mense Septembri anno MCCXXX. [d] Ut porrò Theodorus Francorum eluderet conatus, Honorium III. Summum Pontificem sibi demereri studuit, scriptis ad eum literis, quibus Ecclesiæ Romanæ subditum futurum se protestatus est. [e] Sed rerum docuit exitus, se more Græcorum ejusce ætatis gessisse, qui temporum serviebant necessitati, posthabitis quibusvis etiam solennioribus sacramentis. Francis Constantinopolitanis Adrianopolim, aliaque Thraciæ oppida eripuit, copiasque suas militares ad Urbem usque Regiam deduxit. [f] Sub an. MCCXXIX. Friderici II. Imperatoris amicitiam ac confœderationem per legatos, ingentibus præterea missis muneribus, conciliare voluit. [g] Et sanè, ut erat audaciâ, insignique animi fortitudine præditus, ditiones suas longè dilatasset, nisi in patriam fuisset coactus reverti, rupto fœdere quod inter illum & Asanum Bulgariæ Regem ictum fuerat, à quo in prælio fusus ac captus mense Aprili anno MCCXXX. oculorum luminibus privatus est. Dum ita à Bulgaro detineretur, Manuel frater ditiones omnes Theodori invasit, Imperatoremque se dixit. [h] Sed mox liber factus Theodorus, Thessalonicâ per insidias occupatâ, captum fratrem Manuelem Attaliam ad Turcos amandavit: Imperatorisque titulum, quo propter oculorum casum in posterum abstinuit, transtulit in filium Joannem, Despotæ dignitate contentus, reservataque sibi rerum publicarum administratione. [i] Uxorem duxerat N. PETRALIPHAM, Petraliphæ Magni Chartularii sororem.

[a] Acrop. c. 14. Gregoras l. 1. p. 18. 19.
[b] Acrop. c. 21. Gregoras. Iordan. apud Rainald. an. 1217. n. 11. Pachym l. 1. c. 30. l. 2. c. 26.
[c] Richard. de S. Germ. an. 1230.
[d] Rainald. an. 1218. n. 10. & seqq. 1222. n. 16.
[e] Acrop. c. 27.
[f] Richardus de S. Germ. an. 1229.
[g] Acrop. c. 25. 26. Pach. l. 1. c. 30. Richardus de S. Germ. an. 1230.
[h] Acrop. c. 38.
[i] Acrop. c. 24. 37.

Liberi Theodori Angeli Regis Thessalonicensis.

V. JOANNES ANGELUS COMNENUS, [a] Imperator à patre è Bulgaria reduce dictus, eo titulo abstinere coactus est à Joanne Vatatze Imperatore, qui cum numeroso exercitu variis ex gentibus conflato in Macedoniam irruperat, & ad Thessalonicam castra locaverat: firmatâque inter utrumque pace, Despota à Vatatze postea dictus est, Theodoro patre adhuc superstite. Nec multo post obiit sub ann. MCCXXIV. Ejus pietatem, religionem, castitatem, cæterasque animi dotes multis prædicat Acropolita. Uxoris nomen ac familiam non prodidere scriptores: ex ea tantùm prognatos observant [b] *N. Angelum* Magni Primicerii dignitate donatum à Michaële Palæologo Imperatore, & [c] *Eudoxiam*, Joanni Ducæ, Isaacii Ducæ Sebastocratoris, Joannis Vatatzæ Imperatoris fratris, filiæ enuptam.

[a] Acrop. c. 40. 42.
[b] Pach. l. 1. c. 25. l. 2. c. 13.
[c] Acrop. c. 51.

V. DEMETRIUS ANGELUS COMNENUS, Joanne fratre extincto Thessalonicam, cæterasque ejus ditiones unà cum Despotæ titulo obtinuit à Joanne Vatatze Imperatore, à quo haud multo post iis omnibus est exutus, ipso

Acrop. c. 42. 44. 45. 46.

capto, & in Leontiana, castro Asiæ, carceri mandato, cùm vix adolescentiæ annos excessisset.

v. IRENE ANGELA COMNENA, uxor JOANNIS AZANIS Regis Bulgariæ: de utroque agimus in Regibus Bulgaricis.

IV. MICHAEL ANGELUS COMNENUS, Joannis Angeli Sebastocratoris filius nothus, [a] obses ab Isaacio Angelo Imperatore datus est Friderico I. Imperatori, dum is per Græcorum terras in Palæstinam contenderet. [b] Sub hæc, ab Alexio Comneno Isaacio fratri sublecto, ad exigenda Mylassenæ provinciæ tributa missus, homo, inquit Nicetas, adolescens & contumax, defecit: sed prælio victus & fugatus, ad Rucratinum Sultanum se contulit, ejusque viribus ac copiis adjutus, Asiæ provincias incursans, in se Alexium ipsum concitavit, qui nullo edito facinore in Urbem est reversus. [c] Alexio dehinc à Francis fugato, expugnataque ab iis Constantinopoli, captata rerum in Oriente turbatarum occasione, Thessaliam, Epirum antiquam, Ætoliam, iisque conterminas maritimas regiones, atque adeò fortissima oppida Joanninam, Artam, Dyrrhachium, & Lepantum invasit, unde Francos loca finitima obtinentes diu & viriliter aggressus est, [d] cùm iis primò favere se finxisset. [e] Alexium deinde Eximperatorem, qui ab Italis Longobardis captus fuerat, soluto redemptionis pretio, libertati reddidit: [f] utque Francorum vires ac conatus evocaret averteretque, Honorium III. Summum Pontificem sibi devinxit, promissa per literas in Romanam Sedem devotione. [g] Denique cùm nulli sibi superessent liberi adulti, qui ditiones suas & possidere & rite possent tueri, Theodorum fratrem, qui tum in aula Theodori Lascaris Imperatoris morabatur, evocatum, rerum omnium suarum scripsit hæredem, quarum mox dominus effectus est, Michaële unà cum uxore in lectulo cubante ab uno è famulis interfecto. [h] Erat autem illa filia cujusdam Græci nobilis, qui Dyrrhachii Dux ac Præfectus erat.

[a] Expedit. Asiat. Frid. I. p. 74.
[b] Nicet. in Alex. l. 3. n. 6.
[c] Gregoras l. 1. p. 9. Acrop. c. 8. Nicet. in Bald. n. 9. Innocentius III. PP. l. 13. ep. 161. Cantacuz. l. 2. c. 36.
[d] Villhard. n. 160. Alberic. an. 1205.
[e] Acrop. c. 8.
[f] Honorius III. l. 2. ep. 543.
[g] Acrop. c. 14.
[h] Villh. n. 160.

Liberi Michaëlis Angeli Comneni.

v. N. ANGELA COMNENA, Michaëlis natarum primogenita, EUSTACHIO FLANDRENSI, Balduini & Henrici Imperatorum Constantinopolitanorum fratri, uxor à patre data est, [a] ut jam olim à nobis observatum.

[a] in Observ. ad Villhard. n. 233.

v. N. ANGELA COMNENA, nupta MALIASENO, aut fortè Melisseno.

Acrop. c. 49.

v. MICHAEL ANGELUS COMNENUS, *Michaëlis nothus, de quo mox.*

V. MICHAEL ANGELUS COMNENUS, cui MANUELIS nomen tribuere videtur [a] Pachymeres, regiones quasdam obtinuit ex paterna successione, [b] quibus eam quæ Platamoni proxima est, adjunxit, cæterasque postmodùm, quæ Manuelis Angeli patrui fuerant, iis post ejus mortem occupatis. [c] Cum Francis qui Constantinopolim tenebant, unà cum patruis, icto primùm fœdere, ut levi ac mobili erat animo, ab eo ultro recessit, pactus cum Joanne Vatatze Imperatore, cujus ex Theodoro filio neptis Maria Nicephoro filio in uxorem tum est desponsa. Sed mox Theodori patrui suasionibus à Vatatze deficiens, ejusdem Augusti in se arma concitavit: à quo tandem, missa legatione pacem rursum impetrat, tribus oppidis in belli mercedem hosti concessis, qua tempestate à Vatatze Despotæ dignitate donatus est. [d] Extincto Vatatze, Theodoro filio tum imperanti bellum denuò intulit, facta in Thessaliam irruptione, captisque aliquot castris ac oppidis. Theodoro deinde cum idoneis copiis in Thessaliam adventanti, THEODORA Michaëlis uxor obviam processit, pacemque cum Imperatore pacta est, Serviis & Dyrrhachio Imperatori traditis, acceptâque in uxorem pro Nicephoro filio Theodori filiâ. [e] Nec diu pactis stetit vir sublestæ fidei: ruptis enim fœderibus, Michaël Palæologus, postmodum Imperator, à Theodoro in Michaëlem missus est, quem ille variis certaminibus ac præliis fudit, prolatatis interea in Thessalia ditionibus. [f] Michaël verò Palæologus, qui post Theodori Lascaris obitum rerum in aula potiebatur, inquietum ac turbulentum istum principem ad saniorem mentem frustra revocare conatus, prælio cum eo inito superavit anno MCCLIX. nullo tamen victoriæ fructu, receptis statim pòst à Despota plerisque oppidis quæ amiserat. [g] Sed & Alexium Strategopulum aliquot præliis fregit, cepitque: quod post expugnatam recèns à Græcis Constantinopolim

[a] Pach. l. 1. c. 10.
[b] Acrop. c. 14. 39. 46.
[c] Idem c. 49. Gregor. l. 2. c. 14.
[d] Acrop. c. 63. Gregor. l. 3. p. 40.
[e] Acrop. c. 69. & seqq. Pach. l. 1. c. 10.
[f] Acrop. c. 79. Pach. l. 1. c. 30. 32. l. 2. c. 11. 12. 36. l. 3. c. 19. 20. Hist. Franco-Byz. l. 5. n. 16.
[g] Gregoras l. 4. p. 64.

Conſtantinopolim accidit, circa annum MCCLXIV. quo tum tempore Theſſalonicæ Dominus indigitatur [h] in Urbani IV. Summi Pontificis epiſtolis: quam quidem expugnaverat, Michaelique Palæologo eripuerat. In ea porro Imperatorem ſe ab Achridenſi Archiepiſcopo coronari curavit, ut auctor eſt [i] Pachymeres. [k] Obiit ſub annum MCCLXVII. [l] Uxorem duxerat THEODORAM PETRALIPHAM, [m] Theodori Petraliphæ ſororem.

[h] Vvadding. an. 1283. n. 7.
[i] Pach. l. 1. c. 30.
[k] Pach l. 4. c. 26. Gregor. l. 4 p 79.
[l] Pach. l. 2. c. 12. Gregor. l. 2. p. 34.
[m] Acrop. c. 49. 68. 80.

Liberi Michaëlis Angeli Deſpotæ ex Theodora prima uxore.

VI. NICEPHORUS ANGELUS COMNENUS, Deſpota Ætoliæ, de quo mox.

VI. [a] JOANNES ANGELUS COMNENUS, Nicephori fratris dominationis pertæſus, unà cum fratre Michaele in aulam Michaelis Palæologi Imperatoris conceſſit, [b] à quo Tornicæ Sebaſtocratoris filiæ, ſororique uxoris Joannis Palæologi, Michaelis fratris, matrimonio copulatus eſt.

[a] Gregoras l. 2. 4. p. 34. 80.
[b] Pach l. 2. c. 13. l. 3. c. 27. l. 6. c. 24.

VI. DEMETRIUS ANGELUS COMNENUS DUCAS, [a] paterno nomine MICHAELEM ſe ſe appellavit. COTRULEM etiam cognominatum docet non ſemel Georgius Pachymeres. [b] Is cum fratre Joanne ad Michaelem Palæologum profectus, [c] ab eo Deſpota dictus eſt, datâ inſuper ANNA PALÆOGINA filiâ in uxorem: [d] quâ extinctâ, ſororem Wenceſlai, filiam verò Terteris, Bulgariæ Regum, quæque ab Uroſcio Rege Serviæ remiſſa fuerat ac repudiata, in alteram ſibi adſcivit conjugem. [e] Ex primis Demetrii nuptiis nati *Andronicus* & *Conſtantinus*, materno cognomine *Palæologi* nuncupati. Andronicus Protoveſtiarii dignitate donatus ab Andronico Palæologo ſeniore, [f] obiit ſub annum MCCCXXVI. relictâ, præ cæteris, [g] ex filia Cocalæ Magni Logariaſtæ, filiâ, [h] quæ nobili cuidam ex Angelorum familia Caſtoriæ Domino nupſit. [i] Conſtantinus Palæologus, Michaelis Ducæ Deſpotæ, qui non alius eſt à Demetrio, filius fuiſſe exertè dicitur à Cantacuzeno, vivebatque anno MCCCXLII. [k] Idem etiam videtur cum Conſtantino Palæologo Protoſebaſto, & urbis Pheræ præfecto. [l] Habuit præterea Demetrius, ſeu Michael Angelus, liberos aliquot ex altera uxore Wenceſlai ſorore, ut ſatis teſtatur Pachymeres. Aliquot oppida in Macedonia poſſedit ex paterna ſucceſſione: [m] cumque rebellionem meditari eſſet deprehenſus, ab Andronico Seniore cum filiis, quos ex altera uxore ſuſceperat, in carcerem eſt conjectus.

[a] Pachym l. 3. c. 27. l. 6. c. 6.
[b] Gregor. l. 2. 4. p. 34 80.
[c] Pach. l. 2. c. 13. l. 6. c. 6. 27. Cantac. l. 1. c. 43.
[d] Gregoras l. 6. p. 142. Pach. l. 11. c. 13. 18 19.
[e] Pach. l. 10. c. 13. Greg. l. 9. p 288. Cantac. l 1. c. 52.
[f] Idem l. 1. c. 56.
[g] Idem l. 1. c. 48.
[h] Idem l. 1. c. 54.
[i] Idem l. 3. c. 52.
[k] Id. l. 3. c. 42. 55.
[l] Pach. l. 10. c. 13. l. 11. c. 19.
[m] Id. l. 11. c. 19.

VI. ANNA ANGELA, [a] à patre GUILLELMO DE VILLA-HARDUINI, Achaiæ & Moreæ Principi, uxor data eſt. De utroque [b] alibi, pluribus egimus.

[a] Pach. l. 1. c. 10. Greg. l. 3. p 57. Acrop c. 76. Phranz. l. 1. c. 4.
[b] Hiſt. Fr. Byz.

VI. HELENA ANGELA, [a] uxor MANFREDI Regis Siciliæ.

[a] Pach. l. 1. c. 30. Gregor. &c.

VI. N. ANGELA, [a] nupta ALEXIO RAULI, ſeu Radulpho, Magno Domeſtico: de cujus familia, origine Francica, quædam attigimus [b] ad Alexiadem, ex qua etiam quoſdam proceres memorat [c] eruditus Lambecius lib. V. de Biblioth. Cæſarea. [d] Scribit præterea Pachymeres, Michaelis Deſpotæ filiam, Michaeli Palæologo poſtmodùm Imperatori in conjugem pactam fuiſſe: ſed an ex prædictis fuerit, incertum.

Mon. Paduan. l. 1. c. 30.
[a] Pach. l. 10. c. 22.
[b] pag. 239.
[c] pag. 48. 49. 118. 417. 418.
[d] Idem l. 2.

Filii nothi Michaëlis Deſpotæ.

VI. THEODORUS ANGELUS COMNENUS, *Michaelis Deſpotæ filius nothus, in eo prælio interiit quod inter patrem & Michaelem Palæologum, Theodori Laſcaris Imperatoris copiarum ducem, in Theſſalia commiſſum eſt.*

Acrop. c. 71.

VI. JOANNES ANGELUS COMNENUS, *Michaelis nothus alter, de quo poſt Nicephori fratris poſteritatem agimus.*

VI. NICEPHORUS ANGELUS DUCAS COMNENUS, perperam *Micleforus*, pro *Nikiforus* nuncupatus in Relatione Ogerii Protonotarii Michaelis Palæologi anni MCCLXXIX. apud [a] Waddingum, habuit ex paterna ſucceſſione Epirum veterem, quæ Ætoliam, [b] Theſprotiam, Arcananiam, & Dolopes continebat: præterea, ut auctor eſt [c] Nicephorus Gregoras, Corcyram, Cephaleniam, & Itacham inſulas. [d] Patre adhuc ſuperſtite uxorem duxit ſub ann. MCCLVIII. MARIAM, Theodori Laſcaris Imperatoris ex Helena Bulgara filiam: quo tum tempore à ſocero Deſpota appellatus eſt. [e] Eâ extinctâ, ANNAM PALÆOGINAM, Eu-

[a] Vvad. an. 1279.
[b] Pach. l. 1. c. 31. 32. l. 4. c. 26.
[c] Gregor. l. 4. p. 79. 93.
[d] Pach. l. 3. c 27. Acrop. c. 49. 64. Gregor. l. 3. p. 41.
[e] Pach. l 3. c 27. l. 6. c. 6. l. 7. c. 27. l. 9. c. 4. l. 10. c. 3. l 11. c. 29. Greg. l. 4. p. 65.

logiæ, Michaelis Palæologi Imperatoris ſororis filiam, in ſecundam conjugem filio Nicephoro copulavit pater: quæ quidem à Pachymere Imperatricis appellatione donatur. [f] Obiit verò Nicephorus anno MCCLXXXVIII.

[f] Pach. l. 9. c. 4.

Filia Nicephori Deſpotæ ex Maria prima conjuge.

VII. MARIA COMNENA, Comitis Palatini Zacynthi, nobilis Franci, filio JOANNI à patre uxor copulatur, datâ in dotem Cephaleniâ inſulâ: quorum quidem Comitum ſtemma, reſque geſtas alibi deſcripſimus.

Hiſt. Franco-Byz. l. 6. n. 17.

Liberi Nicephori Deſpotæ ex Anna altera uxore.

VII. THOMAS ANGELUS DUCAS COMNENUS, Epiri & Ætoliæ Princeps, ab Andronico Seniore Deſpota dictus, ejuſdem ex Michaele filio primogenito neptim ANNAM PALÆOLOGINAM in uxorem obtinuit. A Joanne Zacynthi & Cephaleniæ Comite ſororio interfectus eſt, qui ejus præterea ditiones invaſit, anno MCCCXVIII.

Pach. l. 9. c. 4. Hiſt. Fr. Byz. l. 6. n. 16. 24.

VII. ITHAMAR COMNENA à matre PHILIPPO Tarenti Principi, Caroli II. Siciliæ Regis ſecundogenito, nuptum data eſt.

Pach. l. 9. c. 4. Hiſt. Fr. Byz. l. 6. n. 16.

VI. JOANNES ANGELUS DUCAS COMNENUS, [a] Michaelis Deſpotæ filius nothus, [b] præclaris editis facinoribus inclaruit in parentis expeditionibus militaribus: [c] quo è vivis exempto, ex ejuſdem ſucceſſione Pelaſgos, Phthiotas, Theſſalos, Locros & Oſolos obtinuit, in urbe Patrenſi ſede potiſſimum fixa & delecta, unde plerumque Dux Patrarum à [d] Latinis ſcriptoribus nuncupatur, non quòd Ducis dignitate gauderet, ſed quia Ducæ cognomine vulgò donabatur. [e] Fratri Nicephoro, quocum non ſemel controverſias exercuit, oppida complura abſtulit. [f] Cum Michaele etiam Palæologo, à quo Sebaſtocrator dictus fuerat, bellum geſſit; [g] ut & cum Andronico filio & ſucceſſore, Ducis Athenienſis copiis adjutus. [h] Obiit ſub annum MCCXC. relictis liberis utriuſque ſexus, ex uxore, filia Taronæ, ſuſceptis.

[a] Pach. l. 1. c. 30. l. 3. c. 17. l. 4. c. 26. Gregor l. 2. p. 34.
[b] Hiſt. Fr. Byz. l. 5. n. 17.
[c] Greg. l. 4. p. 80.
[d] Relat. Ogerii Proton.
[e] Pach. l. 9. c. 4.
[f] Greg. l. 5. p. 107.
[g] Id. l. 7. p. 165. Pach. l. 4. c. 26. 30. 31. l. 6. c. 6. 34. l. 9. c. 4.
[h] Pach. l. 1. c. 30. 31. l. 4. c. 25.

Liberi Joannis Ducæ Sebaſtocratoris.

VII. MICHAEL ANGELUS DUCAS COMNENUS, ab Andronico Palæologo ſeniore, qui, ne ſibi negotium faceſſeret, ut erat inquieti ac turbarum amantis ingenii, ſub nuptiarum cum Nicephori Deſpotæ filia conficiendarum prætextu, Conſtantinopolim evocatus eſt: cùm in eum porro finem Annæ Deſpotæ conjugis operâ uſus eſſet Andronicus. In Urbem igitur ut ille pervenit, in carcerem conjectus eſt, in eoque tamdiu detentus, quoad fortunæ ſuæ pertæſus, Henrico quodam Anglo Centurione cuſtode corrupto, fruſtra elabi annixus, igne in ipſum carcerem immiſſo, dum evadere cogitat, à Varangis, Imperatoriis ſatellitibus, confoſſus occubuit.

Pach. l. 7. c. 25. 27. l. 8. c. 4. l. 9. c. 4.

VII. JOANNES ANGELUS DUCAS COMNENUS, dignitate, perinde ac pater, Sebaſtocrator, [a] THEOPHANONEM, à Græcis THEODORAM appellatam, Leonis II. Regis Armeniæ filiam, primùm deſpondit: quæ cùm Theſſalonicam unà cum ſorore perveniſſet, ibidem morbo correpta interiit. [b] Nicephorus Gregoras, qui de hac quidem affinitate ſilet, Joannem hunc Ducam ſcribit, cùm ſe, ut adoleſcentem adhuc & incertæ prorſus valetudinis, ditionibus ſuis tuendis imparem cerneret, ad Andronici ſenioris Imperatoris præſidium confugiſſe, acceptâ in uxorem IRENE PALÆOGINA filiâ ejus nothâ: [c] tribuſque poſtmodum cum ea annis exactis obiiſſe, nullis ſuſceptis liberis. Poſt Joannis exceſſum, ejus ditiones occupavere partim ipſe Andronicus ſocer, partim Catalani, partim etiam proceres alii Græci, quos inter fuit [d] STEPHANUS GABRIELOPULUS, ejus Theſſaliæ regionis quæ Botiææ contermina eſt, Deſpota, cujus obitus ſub an. MCCCXXXII. refertur à Cantacuzeno.

[a] Pach. l. 9. c. 6. l. 10. c. 3.
[b] Greg. l. 7. p. 74.
[c] Idem l. 7. p. 195.
[d] Cantac. l. 2. c. 28.

VII. [a] N. ANGELA DUCÆNA, uxor MILUTINI Regis Serviæ, repudiata.

[a] Pach. l. 9. c. 29. Greg. l. 4. p. 82.

VII. [b] N. ANGELA DUCÆNA, Regi Bulgariæ SUESTISLAO, Terteris Regis filio, pacta.

[b] Pach. l. 7.

VII. [c] N. ANGELA DUCÆNA nuptum data ANDRONICO TARCHANIOTÆ, Magno Conſtabulario, Marthæ Palæologinæ, Michaëlis Imp. ſororis, filio.

VII. N. [d] ANGELA DUCÆNA à patre, Magno Thebarum Domino in uxorem oblata: [e] eadem fortè quæ Eubœæ ſeu Nigrepontis Domino nupſit.

[c] Pach. l. 4. c. 16. 30. l. 9. c. 7.
[d] Id. l. 4. c. 31.
[e] Idem l. 7.

XXXIII.

FAMILIA ANGELORUM DRIVASTENSIS.

MIRAM ac incredibilem quoad Græcanicas familias confuſionem peperit attulitque Orientalis Imperii à Turcis invaſio. Si qui enim ex nobilioribus, fortunæ injuriâ, nullâ priſtinam recuperandi in poſterum gloriam ſpe, in deplorandam prolapſi ſunt calamitatem, extitere alii, qui etſi nobilitate aliqua olim revera fulſerint, illuſtria ac indebita aſſumpſere nomina, & Ducum vel Principum imaginarias dignitates, tanquam ampla & à parentibus accepta provinciarum ac civitatum patrimonia poſſiderent, aut aliquando poſſediſſent, pudore omni poſito ſibi aſſeruere, intercedente interea nemine, qui vanos hoſce titulos oppugnaret. Et ſanè commiſeratione longè potiùs digni ſunt cenſendi, quàm ut iis quâ premuntur, objiciatur calamitas, cùm nihil æquè deflendum, quàm inopiâ laborans vir nobilis, nec magis ridiculum, quàm egens glorioſus vel ſuperbus, cui nullæ ſuppetunt facultates, quibus generis decus, atque adeò ambitionem ſuam quodammodo fulciat ac tueatur:

> *Commune hoc vitium eſt, hic vivimus ambitioſâ*
> *Paupertate omnes.*

Iuvenal. Sat. 3.

Iis accenſendi omnino nobiles quidam Italici, ex Græcanicorum Angelorum, uti volunt, gente, *Anzoli* vulgò cognominati, ex Drivaſtenſi in Albania oppido exorti. Nam etſi fatendum eorum ſtemma nobilitatis quædam præferre inſignia; illud tamen intolerandum videtur, quod Imperatoriarum familiarum cognominibus, ac dignitatum imaginariis titulis identidem pro libitu commutatis, quas vel ii, nec deceſſores unquam poſſedere, corvi inſtar Æſopici, alienis ſcilicet pennis, ſe ſe adornarint, *ructantes Semideûm propinquitates*, ut verbis utar Sidonii. Quinetiam eò venere frontis, ut militaris perinde imaginarii S. Georgii Ordinis Magiſtros ſupremos ſe ſe inſcripſerint, Milites, Comites, Barones, Notarios, Tabelliones, Poëtas etiam, nobilitandi præterea, nothos legitimandi, auream denique & argenteam cudendi monetam jus ſibi arrogarint. Militarem porrò hunc Ordinem à Magno Conſtantino inſtitutum volunt, cùm debellato Maxentio crucem in cœlo conſpexit; inſtauratum deinde ab Iſaacio Angelo Imperatore, qui ſupremam Ordinis prærogativam Angelis Græcanicis ex ſe naſciturís deinceps attribuerit. Quò ejuſmodi næniis poſteris illudant, confinxere varia chartarum inſtrumenta, quæ perſpicuæ falſitatis notam præferunt. Cujus quidem Ordinis inſignia ſunt Crux ſerica rubea, in cujus centro labari figura effingitur, cum hac inſcriptione, IN HOC SIGNO VINCES. Ejus Statuta in Italia & in Hiſpania typis edita ſunt.

Sidon. in Narbone v 254.
Privilegi Imperiali à favore della ſacra Militia Conſtantiniana di S. Giorgio, publicati dal Fr. Malvezzo, in Piacenza & in Venetia 1626.

Jam verò ut Angelicum Drivaſtenſe ſtemma hîc deſcriberem, hæc cauſa potiſſimum impulit, quòd eorum intereſſe arbitrarer, qui illuſtres hoſce dignitatum titulos fortaſſe legerint, quo jure ac fundamento hos ſibi adſcripſerint, ſtatim agnoſcant, ne tam facilè his ſe illudi nugis patiantur. Adde quod extitere in ea gente viri aliquot inſignes, quorum ſat perhonorifica habetur mentio apud ſcriptores, ut non omnino relinquatur intacta. De ea enim ſic verba facit auctor Italicus Hiſtoriæ Magni Scanderbegi, ubi de ejus in expeditionibus militaribus comitibus: *Ma la inclita Signoria di Venetia, per favor della prole detta Angelo, diſceſa dalla caſa Imperiale di Conſtantinopoli, che ſino al preſente per queſta via, e per quella del Deſpoto della Servia, & anchora nel vincolo di conſanguinità con la Margarita Monferratenſe, digniſſima Du-*

Fatti di Scanderb. p. 274.

cheſſa di Mantoua, hebbe oltre all'altre coſe da prima a quella notiſſime, aſſai particole di Albania, & ſpecialmente Drivaſto, Antivari & Croia, & poſſiede anchora al preſente Antivari, con Dolcigno & altri luoghi, che non hanno piegati li ginocchi avanti l'Idolo Baal, cioè Maometh, &c. Primus igitur qui dubiæ minùs fidei ex hac gente occurrat, eſt

I. MICHAEL ANGELUS, Nobilis Drivaſtenſis, qui obiit an. MCCCCLXV. hujus filius fuit

Fatti di Scanderbeg. p. 279.

II. ANDREAS ANGELUS, Vaivoda & Drivaſtenſis Capitaneus, cujus induſtiâ Drivaſtenſe oppidum, ut & Antibaris in Venetorum jus venere: quod quidem oppidum Drivaſtenſe, contra Scanderbegi, à quo oppugnatum fuerat, fortiter tutatus eſt, fuſis non ſemel hoſtibus. Ex quo tum vulgò jactitabatur, Scanderbegum ubique præterquam ad Drivaſtum eſſe victorem: tametſi eo quod cum Venetis poſtmodùm iniit fœdere, urbs in illius poteſtatem conceſſerit. Quidam AGNETEM Arianitæ Comneni filiam Andreæ uxorem fuiſſe volunt. At cùm ſcribat Sanſovinus Lazarum, Stephanum, & Georgium, Georgii Brankovitzii Serviæ Deſpotæ filios, nepotes fuiſſe Andreæ ex matre, filiâ Matthæi Cantacuzeni, Joannis Imperatoris nepti, conjici poſſe videretur, alteram Matthæi filiam ſibi copulaſſe. Utcumque de hac conjectura ſit, ex uxore liberos aliquot procreavit, ex quibus recenſentur qui ſubſequuntur.

III. PETRUS ANGELUS, de quo mox.

III. PAULUS ANGELUS, Dyrrachienſis Archiepiſcopus, & S. R. E. Cardinalis, ex iis fuit qui Scanderbegum impulere, ut rupto cum Turcis fœdere Venetis ſe ſe adjungeret. Varias ille legationes obiit, tum ad Ferdinandum Neapolitanum Regem, tum ad Mediolanenſem Ducem, ut auxilia in eoſdem Turcos conquireret, ab Scanderbego & Venetis miſſus. Idem auctor fuit Lucæ Ducagino, ut poſthabitis Turcis, quibus merebat, eorum partes ſectaretur. Dyrrachii, aliorumque finitimorum in Dalmatia oppidorum Præfectos Venetos cum eodem Scanderbego diſſidentes ſæpe conciliavit. Denique cum Venetis perpetuam coluit animi conſenſionem, ejuſque tandem operâ effectum, ut anno ante obitum Croiam iis concederet Scanderbegus, iiſque ad bellum Turcis fortiter inferendum ſtrictiori fœdere ſociaretur.

III. DEMETRIUS ANGELUS, Curio ſeu Rector Eccleſiæ S. Joannis Baptiſtæ in Brianenſi oppido, in Agro Novalenſi.

Fatti di Scanderbeg. p. 291.

III. PETRUS ANGELUS, Andreæ filius, Scanderbegi caſtra ſecutus, ab eo quingentis Equitibus præfectus eſt. Non minori quàm frater Venetos ſtudio coluit, in quorum exercitibus ſæpe meruit, editis præclaris in præliis facinoribus. Sed & Drivaſtum oppidum, quod à Turcis obſidione cinctum fuerat, cum iis viriliter admodum eſt tutatus, hoſtibus non ſemel fuſis ac deletis, ipſe cæterùm non modicis militaribus copiis præfectus. Ut porrò in hiſce bellis prædia omnia illius vaſtata, ædeſque ruſticæ igne conſumptæ fuere, ab iiſdem Venetis obtinuit, anno Chriſti MCCCCLXXV. ut aliunde accitas familias quæ agros ſuos colerent, in eos immittere ſibi liceret, ab penſitationibus, quibus obnoxii erant cæteri Drivaſtenſis præfecturæ ruſtici, immunes. Ab iis præterea viginti quatuor Hyperperorum, ex Ærario Drivaſtenſi, diplomate x. Junii an. MCCCCLXXV. ac Drivaſto poſtmodum à Turcis expugnato, quatuor ducatorum penſionem in ſingulos menſes ex Ærario Patavino percipiendam obtinuit, diplomate XVI. Febr. an. MCCCCLXXVIII. Petro uxor fuit LUCIA, Alexii Spani, nobilis Albani, filia ex Iſabella ſeu Milizza Georgii Brankovitzii Serviæ Deſpotæ filiâ. Ex hac prognati qui ſequuntur filii.

IV. ALEXIUS ANGELUS, in bello obiit.

IV. PAULUS ANGELUS, Chaoniæ Princeps, Archidiaconus & Canonicus Drivaſtenſis, Protonotarius Apoſtolicus, & patrui Demetrii reſignatione Rector Eccleſiæ Brianenſis, in ſingulos menſes quatuor ducatorum penſionem patri conceſſam, pro ſe & fratribus à Venetis obtinuit, litteris Leonardi Loredani Ducis XXVI. Maii an. MDXVII. & aliis an. MDXLI.

IV. ANDREAS ANGELUS, Canonicus perinde Drivaſtenſis, & Rector

Ecclesiæ S. Angeli de Sala in agro Patavino, Ducem se ac Comitem Drivastensem & Dyrrachii Principem inscripsit. Testamentum condidit Romæ XIV. Sept. an. MDLXXIX. quo hæredem instituit nepotem ex Demetrio Achaiæ Principe fratre Petrum Angelum, Ciliciæ Principem, (risum tenete) & in Ecclesia Aræ-cœli, in Catharinæ Reginæ Bosnensis, quam cognatam nuncupat, tumulo, corpus humo mandari decernit.

IV. HIERONYMUS ANGELUS, & IV. JOANNES ANGELUS, } de quibus mox.

IV. HIERONYMUS ANGELUS, Princeps Thessaliæ Drivastensis Comes, & S. Sedis Apostolicæ Capitaneus; (hisce enim titulis donabatur anno Christi MDLIX.) Venetis primùm, deinde Sedi Apostolicæ meruit. Hunc Patavinis illustribus viris accensent Historiæ ejusdem urbis scriptores, aiuntque Apostolicæ Sedis copiis præfectum sub Joanne Mediceo supremo Duce, ac in arcis cujusdam in Lombardia oppugnatione interfectum fuisse an. MDXCI. Hieronymo Rerum Turcicarum historiæ συλλογὴν dicavit an. MDLXXIII. Franciscus Sansovinus, à quo Princeps Thessaliæ Comes Drivastensis, ac supremus illustris Militiæ Militum Auratorum Angelicorum sub titulo S. Georgii Magister inscribitur, cujus vicariam dignitatem ab illo obtinuerat. Huic ex URSULA conjuge liberi aliquot superstites extitere, scilicet,

Bernardin Scardeon. l. 3 f. 353. Angel. Portenar. l. 5. c. 8.

V. MICHAEL ANGELUS, vel DE ANGELIS, Flavius, Comes, anno MDXC. cui uxor fuit N. ex nobili apud Venetos Michaelensium gente, ex qua enati *Angelus*, *Santa Maria*, & *Ursula*.

V. LEO ANGELUS, mortuus an. MDXCI.

V. ANDREAS ANGELUS, Comes Drivastensis, qui quater nuptias iniit, ac ex priore conjuge, *Ioannem* & *Petrum Angelos* filios habuit.

V. ALTADONA ANGELA.

IV. JOANNES-DEMETRIUS ANGELUS, Comes Drivastensis, Achaiæ Princeps, Hieronymi frater, sub Venetis pariter vitam exegit an. MDLXVII. Uxorem duxit FRANCESCHINAM MAGNAM, Bartholomæi Magni, nobilis Veneti, filiam, ex quo conjugio natus

V. PETRUS ANGELUS FLAVIUS, Princeps Ciliciæ, qui ab Andrea Angelo patruo hæres dictus, eo nomine intercessit, ne Joannes de Cephalonia summum Militaris Ordinis S. Georgii Magistrum se inscriberet, quod Cameræ Apostolicæ judicio obtinuit an. MDXCI. Consequenti verò testamentum Romæ condidit XXI. Julii, in quo inscribitur, *Excellentissimus & illustrissimus Petrus Angelus Flavius, Princeps Ciliciæ & Macedoniæ, supremus Magister Militiæ Angelicæ Constantinianæ, sub titulo S. Georgii, ac Dux & Comes Drivastensis*; quo quidem, in Ecclesia Aræ-Cœli in Catharinæ Reginæ Bosnensis tumulo se mortuum humo mandari præcipit, hærede filio Joanne-Andrea instituto, quem ex LUCRETIA BEVULCA, nobili Mediolanensi extulerat, ac substituto Michaele Angelo Flavio, ex fratre Hieronymo nepote.

VI. JOANNES-ANDREAS ANGELUS FLAVIUS COMNENUS, Drivasti ac Dyrrachii Dux, Princeps Macedoniæ & Moldaviæ, supremum Ordinis S. Georgii Magistratum judicio Cameræ Apostolicæ obtinuit contra Joannem Georgium de Cephalonia, qui inde ad Triremes damnatus est, anno MDXCIII. uti quadrennio post, altero Veneti Senatus judicio, contra Nicolaum Alexium, qui se Nicolaum Cernovichium Ducem Salonæ inscribebat, eundemque Magistratum usurpaverat. Cujus quidem Nicolai sepulchri, quod sibi vivens in æde S. Bartholomæi Mediolani erexerat, inscriptionem, cum hisce imaginariis titulis, descripsit Placidus Puccinellus. Is est Flavius Angelus, qui Principum genealogias à se contextas Venetiis edi curavit an. MDCXXI. quarum plerasque ab ipso Adamo auspicatur, putidas adeò ac falsas, ut mirari liceat viri frontem ac audaciam; quamquam ex iis quæ illius ætatem proximè attingunt, licèt fictis haud careant omnino, ejusmodi Græculorum Principum, seu nobilium stemmata adornari posse in confesso sit.

post Zodiac. Eccl. Mediol. p. 354

XXXIV.

FAMILIA ANGELORUM NIVERNENSIS.

Papyr. Masson. in Elog. Nicolai Angeli Lugdun.

HABETUR præterea in Nivernensi Ducatu Angelorum nomenclaturâ nobilis alia familia, quam à Græcis ejusce cognominis proceribus, qui post extinctum Scanderbegum ex Dalmatia in Franciam concessere, prodiisse constans est opinio. Hujus stemma ab anno MD. delibavit pridem Gussancurtius Cælestinus in Hospitalariorum Militum Martyrologio, huicque pro insignibus scutum adsignat cæruleum, cum lunula aurea, ac ejusdem metalli stellula in superiori parte. Possidet porrò familia ista Chenautii, & Castri Rainaldi in Boiis, & Villæmenani in Nivernensi agro prædia. Ex hac gente ortus præ cæteris Nicolaus Angelus Lugdunensis, multis honoribus & præcipuis in ea urbe perfunctus, cujus elogium contexuit Papyrius Massonus.

XXXV.

BRANARUM FAMILIA.

BRANARUM gens perillustris semper habita est Constantinopoli, tum ob dignitates quas obiit in Augustorum palatiis, tum ob Imperatorias affinitates, ac præsertim cum Regia Principum nostrorum familia: quo lubentiùs quidquid de proceribus Constantinopolitanis cognomine isto insignibus legere est apud scriptores, hocce loco congerere operæpretium visum est, ut cùm generis antiquitas, nobilitasque plana fuerit, haud indigno ac degenere Regis Francici filiam, etiam Imperatricem, cum hacce familia connubii consortio sociatam omnes tandem fateantur. Natales porrò suos Adrianopoli Thraciæ civitati debent Branæ: unde Constantinopolim transiisse scribit [a] Nicetas Choniates, licèt de tempore minùs constet. Primus autem ex iis occurrit

Nicet. in Isaac. l. 1. n. 6.

Scylitz. p. 766.

MARIANUS BRANAS, Magnus Domesticus Orientis, qui Tornicæ affinis sui tyrannidem molientis, Constantino Monomacho imperante, partes secutus est sub an. MXLVIII. hunc excipit

Annal. 6. p. 182. 183.

NICOLAUS BRANAS, vir strenuissimus, qui adversus Scythas ab Alexio Comneno Imperatore unà cum Pacuriano Domestico Occidentis cum imperio missus, accepto in prælio lethali vulnere, vitam amisit anno MLXXXVIII. deinde

Cinnam. l. 2. n. 19. Nicet. in Man. l. 1. n. 2.

DEMETRIUS BRANAS, qui à Manuele Comneno Imperatore classi præfectus est adversus Raimundum Pictavensem Principem Antiochenum an. MCXLV. qua etiam tempestate florebat

[a] Cinnam. l. 2. n. 13.

[b] Cinnam. l. 2. n. 17.

MICHAEL BRANAS, [a] qui Nissæ, seu Nicææ, in Bulgaria præerat, cùm Conradus Imperator per Græcorum provincias iter Hierosolymitanum aggressus est anno MCXLVII. cui, ut & ejus copiis, commeatum impertiri jussus est à Manuele: [b] à quo haud multo pòst missus est ad Ludovicum VII. Francorum Regem, ejus-

dem causâ expeditionis Constantinopolim contendentem, ut eum suo nomine officiose exciperet. [c] Eundem præterea Manuelem bello contra Servios comitatus est: [d] cumque Rhodum factâ incursione depopulatus est Rainaldus Castilionensis Princeps Antiochenus sub an. MCLIV. copiis ad insulæ custodiam præfectus erat. [e] Exhinc à Manuele cum idoneo exercitu adversus Hungarorum Regem missus sub an. MCLXI. ortâ cum Michaele Gabra potestatis socio dissensione, ab hostibus fusus est. [f] Neque porro feliciori pugnavit exitu in Cilicia, quò cum copiis dux à Manuele delectus missus fuerat contra Milonem Armeniæ Principem, à quo est perinde superatus. Vivebant eo ipsomet ævo

[c] *Cinnam. l. 3.*
[d] *Cinnam. l. 4.*
[e] *Idem.*
[f] *Idem.*

GEORGIUS BRANAS, &

DEMETRIUS BRANAS, Georgii frater, qui Hungaricæ expeditioni, cujus meminimus, interfuere: post hos memoratur

Idem.

JOANNES BRANAS, qui ab Andronico tyranno in Siculos, qui Thessalonicensem tractum incursabant, missus, ab iis captus, in Siciliam abductus est sub an. MCLXXXIV. sed præ cæteris ex hac familia proceribus, celebratur maximè sub eadem tempora

Nicet. in Andr. l. 1. n. 1.

ALEXIUS BRANAS, brevi quidem staturâ, sed magno ingenio ac prudentiâ vir, summusque bello dux, inquit [a] Nicetas: [b] qui sub Alexio Comneno juniore, cum Andronico Lamparda, adversus Hungaros regionem Niso & Branisovæ adjacentem incursantes bellum gerebat, cùm Imperatoris cædis, Andronicique tyrannidis nuntium accepit. [c] Is imperii mutationem alacri animo ferens, tyranni benevolentiâ sibi concilatâ, ab eo ex Hungarica expeditione tum reduce, primò in Lopadienses Asiaticos qui defecerant, [d] deinde in Siculos Thessalonicensem provinciam devastantes cum idoneo exercitu missus est. [e] Post tyranni interitum, Isaacio Angelo eidem sublecto, Siculos eosdem, qui in Thraciæ provincias sese effuderant, commisso in Demetrizæ campis prælio, prorsus delevit VII. Novembris die, anno MCLXXXV. duobus insuper hostium ducibus captis. [f] Exhinc orto cum Bulgaris bello, fusoque Joanne Cantacuzeno Cæsare, Imperatoris Isaacii sororio, ipse copiarum dux delectus est: in qua expeditione tanta cum prudentia ac industria se gessit, ut hostes, vitatis eorum insidiis ac insultibus, intra proprios limites continuerit. Quo quidem rerum successu elatus, cùm copiarum militarium ducem declaratum se cerneret, in quibus erant Germani Auxiliares, quibus plurimùm fidebat, quam post bellum Siculum tentaverat rebellionem, tum palam in apertum protulit: cognatisque suis in consilium adhibitis, qui & Adrianopolim ut & ipse patriam habebant, multisque & potentibus viris, rubrum calceum induit, atque inde in patriam digressus, & ab omni exercitu Imperator salutatus, Constantinopolim contendit. Castris porrò positis dum Urbem obsidione urget, Conradus Monferratensis, Cæsar, qui paulo ante quàm deficeret Branas, Theodoram Isaacii Imperatoris sororem ducturus in Urbem venerat, cum stipendiariis Latinis facta eruptione Branam suapte manu interemit anno MCLXXXVI. [g] Uxorem duxerat Alexius Branas Manuelis Comneni Imperatoris ex sorore neptim, quam patruus ipse matronale decus & familiæ suæ ornamentum appellare consueverat; ex qua, præ cæteris liberis, Theodorum Branam genuit, & filiam, Joannis Angeli Sebastocratoris filio nuptam.

[a] *Nicet. in Isaac. l. 1. n. 6.*
[b] *Idem in Andr. l. 1. n. 1.*
[c] *Idem n. 2.*
[d] *Idem l. 2. n. 1.*
[e] *Idem in Isaac. l. 1. n. 1. 2.*
[f] *Idem l. 1. n. 6. 7. 8. Monach. Altis. p. 90.*
[g] *Idem n. 9.*

THEODORUS BRANAS, [a] Alexii filius, ab Isaacio Augusto Alanis, quos ad Friderici I. Occidentis Imperatoris, qui Hierosolymitanam aggressus erat expeditionem, per Græcorum terras transitum prohibendum miserat, præfectus, à Sueviæ Duce Friderici fratre fusus est ac deletus an. MCLXXXVIII. [b] Postea cum Georgio Palæologo & aliis conjuratis Alexium Isaacii fratrem Imperatorem dixit: [c] à quo postea missus est cum copiis in Turcos Asiaticos: [d] & Thraciæ provinciæ præfecturâ postmodum donatus. [e] Francis demum urbem occupantibus, unicus ferè ex proceribus Græcis extitit, qui iis adhæserit, & meruerit: à quibus dignitates & oppida non pauca consecutus est, ut alibi à nobis observatum meminimus. Sed & annuentibus, consensumque præbentibus nostris, AGNETEM, Philippi Augusti Francorum Regis sororem, Ludovici VII. Regis filiam, ex juniore Alexio & Andronico Comnenis Imperatoribus tum viduam, in uxorem duxit anno MCCV. [f] Scribit Albericus, cùm antea inter utrumque intercessisset illicitæ libidinis commercium,

[a] *Nicet. in Isaac. l. 2. n. 5. Expedit. Asiat. Frid. I. p. 66.*
[b] *Nicet. in Isaac. l. 3. n. 8.*
[c] *Nicet. in Alex. l. 1. n. 7.*
[d] *l. 2. n. 5.*
[e] *Villh. n. 210. Nicet. in Bald. n. 7. 8. 10. 11.*
[f] *Alber. an. 1205.*

persuasum fuisse à Francis ut eam sibi conjugio tandem copularet. [g] Ex eo prodiit saltem filia, quæ Narjoto de Tociaco, Nobili Franco ex diœcesi Altisiodorensi, & Imperii Constantinopolitani Ballivo seu Custodi sub an. MCCXXXVIII. nupsit. Narjotus porrò extincta uxore, aliam sibi adscivit, filiam Jonæ Proceris Comani. Ex prioribus verò nuptiis enati complures liberi, quorum nomina [h] alibi descripsimus. [i] Quinetiam simile videtur vero, huicque conjecturæ favet tempus quo ille vixit, BRANAM, cujus filiam uxorem duxit Constantinus Palæologus, Michaelis Imperatoris frater, filium fuisse Theodori Branæ istius ex Agnete Francica.

Stetit etiam diu postea Branarum apud Græcos familia: meminit siquidem [a] Joannes Cantacuzenus BRANÆ, qui anno MCCCXLV. Adrianopolitanæ urbis præfecturam obtinebat. [b] Et inter Nobiles Græcos, qui expugnatâ à Turcis Constantinopoli, exules in Franciam concesserunt, memoratur JOANNES BRANAS Miles, cui, ut & cæteris, stipendia ad victum concessit Carolus VII. Francorum Rex.

[g] *Alberic an. 1236. 1239.*

[h] *in Hist. Franc. Byz. l. 4 n. 19. 26.*

[i] *Pach. l. 2. c. 5.*

[a] *Cantacuz. l. 3. c. 78. 90.*

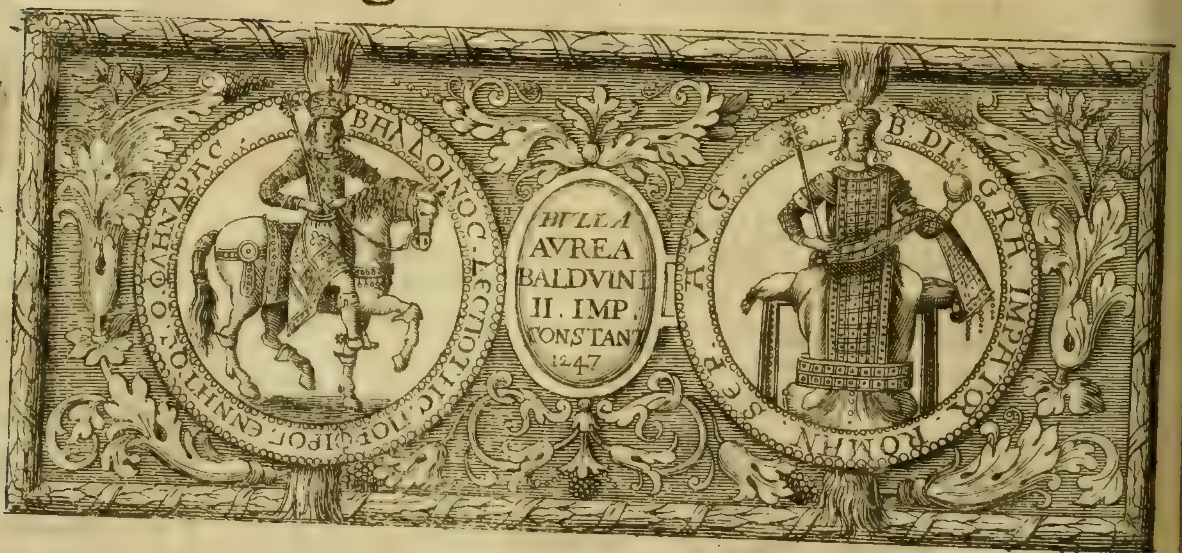
[b] *Comput. Mat. de Beauvarlet incip. à 1. Octobr. 1454. & desin. 10. Sept. 1455.*

XXXVI.

FAMILIA

IMPP. CONSTANTINOPOLITANORUM

ex gente Francica.

IMPERIALIUM stemmatum exacta hactenus series videretur expetere, ut Procerum Francicorum, qui post Angelos, Imperium Constantinopolitanum, aut Principatus, provincias, ac oppida jure beneficiario in Græcorum terris obtinuerunt, familiæ eadem methodo perstringerentur. At cùm integra ante annos aliquot, typisque regiis unà cum Villharduino edita sit à nobis de iis prolixior historia, actum esset agere, si quæ ibi ex variis probatisque auctoribus, atque adeò publicis instrumentis congessimus, rursum in hocce de familiis Byzantinis opusculo repeterentur. Satis erit igitur eorumdem Francicorum Augustorum stemmata per indices duntaxat hoc loco describere, ut Byzantinorum Imperatorum, quorum retegendis natalibus operam hactenus dedimus, series saltem haud abrumpatur.

Imperatores

IMPERATORES CONSTANTINOPOLITANI ex familiis Comitum Flandriæ, Altisiodori, Briennæ, Valesii, Tarenti & Avelini.

BALDUINUS VIII. Comes Flandriæ & Hannoniæ, obiit XVII. Dec. an. MCXCV. Huic uxor fuit *Margareta Alsatica*, Comitissa Flandriæ, soror & hæres Philippi Alsatici, Comitis Flandriæ.

BALDUINUS IX. Comes Flandriæ & Hannoniæ, electus IMPERATOR Constantinopolitanus IX. Maii anno MCCIV. obiit anno MCCIV. Uxor MARIA CAMPANA.	*Philippus* Marchio Namurcensis, obiit an. MCCXII. absque liberis ex *Maria* F. Philippi Reg. Fr.	HENRICUS, *Andegavensis* dictus, IMP. CP. ob. an. MCCXVI. 1. ux. AGNES MONFERRATENSIS. 2. N. filia Joannis Regis Bulgariæ.	*Eustachius.* Vide Not. ad Villhar. n. 233. *Elizabeta*, uxor *Philippi* Aug. Regis Fr.	IOLANDIS, uxor PETRI de Curtenaio, Comitis Altisiod. in IMP. CP. coronati IX. Apr. an. MCCXVI. obiit ille anno MCCXVIII.	*Sibylla*, uxor *Gerardi de Ligny*, seu ut Duchesnio placet, *Guichardi* Bellijocensis domini.

Ex Balduino IX.: *Joanna* dicta *Constantinopolitana*, Comitissa Flandriæ. — *Margareta* Comitissa Hannoniæ, deinde Flandriæ.

Ex Henrico: N. cujus meminit Villhard. n. 254.

Ex Iolande:

Philippus Marchio Namurci, obiit absque liberis an. MCCXXVI.	ROBERTUS IMP. CP. ob. ἄπαις an. MCCXXVIII.	*Henricus* Marchio Namurcensis, ἄπαις.	BALDUINUS II. IMP. CP. obiit an. MCCLXXII. huic uxor fuit MARIA, filia Joannis Briennensis, Regis Hierosolymitani, & IMP. CP.	*Iolandis* ux. Andreæ Regis Hungariæ. *Agnes* uxor *Gaufridi de Villharduino*, Pr. Achaïæ.	*Maria* ux. Theodori Lascaris, Imp. Gr. *Margareta* uxor *Henrici* Comitis Viandensis.	*Isabella* nupta 1. *Galchero*, fil. Comitis Barri ad Sequanam. 2. *Eudoni de Monteacuto*, ex familia Ducum Burgundiæ.	*Sibylla*, sanctimonialis. N. uxor *Radulphi*, Isoldum domini.

PHILIPPUS IMP. CONSTANTINOPOLITANUS, titulo tenus, ob. ante ann. MCCLXXXVIII. uxorem duxit BEATRICEM, Caroli I. Regis Siciliæ filiam.

CATHARINA IMPERATRIX CONSTANTINOPOLITANA, nupta CAROLO Comiti Valesii & Andegavi, Philippi III. Regis Franciæ filio, qui jure uxoris IMPERATOR CP. dictus est. Obiit illa mense Januar. an. MCCCVIII.

Joannes ob. ἄπαις.	CATHARINA IMPERATRIX CP. nupta PHILIPPO Principi Tarenti, Caroli II. Regis Siciliæ filio, qui jure uxoris IMPERATOREM CP. se appellavit, obiitque Neapoli XXVI. Dec. an. MCCCXXXII. Catharina verò conjugi superstes ob. etiam Neapoli mense Octob. an. MCCCXLVI.	*Joanna* uxor *Roberti* Comitis Bellomontis.	*Elizabeta*, Abbatissa Fontisebraldi.

ROBERTUS Princeps Tarentinus, IMP. CP. uxorem duxit anno MCCCLV. MARIAM Ludovici I. Ducis Burbonensis filiam. Obiit X. Septemb. an. MCCCLXIV.	*Ludovicus* Rex Siciliæ, obiit an. MCCCLXII. huic uxor fuit *Joanna* Regina Siciliæ.	PHILIPPUS IMP. CP. Princeps Tarentinus, obiit XXV. Nov. an. MCCCLXVIII. huic 1. uxor fuit MARIA SICULA, filia Caroli Ducis Calabriæ. 2. ELIZABETA, filia Ducis Sclavoniæ.	*Margareta* nupsit 1. Edwardo Regi Scotiæ. 2. *Francisco de Balcio*, Comiti Avelini & Montis Scabiosi, ac Ducis Andriæ.	*Maria* ἄπαις. *Irene* nupta 1. *Leoni de Lezmiano*, Regi Armeniæ. 2. *Leoni* Regi perinde Armeniæ prioris patruo.

Ex Ludovico: *Francisca* & *Catharina*, in infantia demortuæ.

Ex Philippo: 1. *Carolus* & NN. infantes defuncti. 2. *Philippus*, infans pariter obiit.

Ex Margareta:

1. JACOBUS *de Balcio*, Princeps Tarentinus, IMP. CP. jure matris dictus, uxorem duxit anno 1382. AGNETEM filiã Caroli, Ducis Dyrrachiensis.	2. *Antonia de Balcio*, uxor *Friderici* Regis Trinariæ, seu Siciliæ.	2. *Sibylla* uxor *Aimari*, Pictavensis, Comitis Valentinensis.

XXXVII.
LASCARICA FAMILIA.

De hisce nummis vide Dissertationem nostram n. 67.

I. A Scriptoribus, qui THEODORI LASCARIS Græcorum Imperatoris res gestas scripto mandavere, de illius natalibus, generisque origine nihil, opinor, observatum. Tradit tantùm [a] Nicetas Choniates Theodorum, cùm ab Alexio Angelo Comneno Imperatore filiam Annam in uxorem obtinuit, adolescentem fuisse audaciâ perinde ac animi fortitudine præsignem, [b] ortumque nobilissimo genere. Habuit porro Theodori pater, præter ipsum Theodorum, liberos alios, quorum seriem hîc damus.

[a] Nicet. in Alex. l. 3. n 2.

[b] Nicet. in Bald. n. 7.

II. THEODORUS LASCARIS Imperator, de quo mox.

II. CONSTANTINUS LASCARIS, magnus sua ætate bello dux, ipso teste [a] Gaufrido de Villa Harduini, Constantinopolim cum cæteris Græcis proceribus tuebatur, cùm à Francis nostris obsessa est, in quorum etiam, facta eruptione, potestatem venit. A fratre Imperatore creato adversus nostros copiarum dux etiam delectus est: [b] qui quidem is fortè est Theodori frater, quem in Lentianarum obsidione periisse scribit Acropolita.

[a] Villhard. n. 88. 171. 172.

[b] Acrop. c. 16.

II. ALEXIUS LASCARIS, à Theodoro fratre Imperatore SEBASTOCRATOR appellatus, eo è vivis exempto, cùm Joannem Vatatzem in Imperio sibi prælatum egrè ferret, cum Isaacio fratre ad Robertum Imperatorem Constantinopolitanum concessit: impetratisque ab eo copiis militaribus, ac prælio cum Vatatze commisso, uterque captus, luminibus orbatur.

Acrop. c. 22. Gregor. l. 2. c. 1. Hist. Fr. Byz. l. 3. n. 4. 6.

II. ISAACIUS LASCARIS à Theodoro fratre perinde SEBASTOCRATORIS dignitate donatus, captus cum Alexio fratre à Joanne Vatatze, excæcatus est,

II. MANUEL LASCARIS, [a] fraterque ejus Michaël, veriti ne à Vatatze eodem, quo Alexius & Isaacius fratres, supplicio plecterentur, ex ejus ditionibus excessere: dumque in longioris exilii ærumnis, Principum ac Regum aulas sectantur, plurimam in rebus experientiam sunt adepti, quæ animi fortitudini,

[a] Acrop. c. 55. 62. 63.

qua erant præditi, adjuncta, effecit, ut pro viris prudentia ac rei militaris peritia consummatissimis sua ætate haberentur, & à Theodoro Lascari Imperatore Joannis filio in aulam revocati, exercituum præfecturam ab eo obtinuerint, ætate licèt provectiores. [b] Manueli, TZAMANTOURI cognomentum videtur adscribere Pachymeres, qui præterea tradit, sub vitæ exitum monachicum habitum induisse.

[b] Pach. l. 1. c. 20. 27. l. 2. c. 13.

II. MICHAEL LASCARIS [a], cum fratre Manuele, ut diximus, ex Joannis Vatatzæ aula profectus, à Theodoro Lascari juniore revocatus est. Nescio porro an is sit Michaël Lascaris, qui cum aliquot proceribus in Joannem Vatatzem conspiravit. [b] A Michaële Palæologo Imperatore Magni Ducis dignitatem consecutus, eo imperante è vivis excessit, admodum senex.

[a] Acrop. c. 45. 55. 68. 71.
[b] Pach. l. 2. c. 13. l. 3. c. 13. l. 4. c. 26. 29. l. 6. c. 31.

II. THEODORUS LASCARIS, ad Imperatoriæ Majestatis fastigium pervenit [a] jure uxoris ANNÆ COMNENÆ, Alexii Comneni Imperatoris filiæ, ac tum ex Isaacio Comneno Sebastocratore viduæ, quam Alexio adhuc Augusto in carnisprivio sub an. MCXCVIII. duxit, ut auctor est Nicetas: à quo Despota est renuntiatus. Socero à Monferratensi Marchione capto, [b] ipse IMPERATOREM se appellavit, eoque nomine coronatus est Nicææ à Michaële Autóriano Græcorum Patriarcha. [c] Alexius porro libertatem consecutus, in pristinam dignitatem dum redire cogitat, à genero prohibitus, Turcorum auxiliis fultus, in Theodorum arma movit, à quo deletus, captusque, in Monasterium Nicææ trusus est, ubi reliquum vitæ exegit. [d] Extinctâ Annâ uxore, alteram sibi adjunxit Theodorus, PHILIPPAM scilicet Rupini Armeniæ Principis ex Elizabeta Toronia filiam: qua, post susceptum ex ea filium, repudiatâ ac remissâ, [e] MARIAM, Petri Comitis Autissiodorensis & Imperatoris Constantinopolitani filiam in tertiam conjugem sibi copulavit. Scriptoribus porro triennio cum Maria vixisse Theodorum scribentibus, sequitur initas has tertias nuptias circa an. MCCXX. [f] cùm is excesserit an. MCCXXII. annos natus XLV. & ampliùs, imperii XVIII. non quidem à coronationis die computando: [g] siquidem scribit Acropolita Græcis biennio præfuisse sub titulo Despotæ, antequam coronaretur. [h] Maria verò conjux haud diu marito superstes, nullis ex eo susceptis liberis obiit.

[a] Nicet. in Alex. Com. l. 3. n. 2. 16. Acrop. c. 6.
[b] Nicet. in Bald. c. 7. Acrop c. 6.
[c] Hist. Fr. Byz. l. 2. n. 14.
[d] Acrop c. 15. Lignage d'Outremer.
[e] Acrop. c. 14. 18. Hist. Fr. Byz. l. 3. n. 3.
[f] Acrop. c. 18.
[g] Acrop. c. 6.
[h] Greg. l. 1. p. 16.

Liberi Theodori Lascaris Imp. ex Anna priore conjuge.

III. N N. filii bini, patre superstite extincti.

Acrop. c. 18.

III. IRENE LASCARIS [a], à patre primùm nuptum data est ANDRONICO PALÆOLOGO, quem Despotam socer appellavit: eo deinde in Lentianarum Castri obsidione extincto, JOANNI VATATZÆ, qui socero in imperium successit.

[a] Pach. l. 4. c. 29. Acrop. c. 15. 18.

III. MARIA LASCARIS, [a] BELÆ IV. filio ac successori Andreæ Regis Hungariæ, conjugio copulatur à patre, cùm Andreas ex Hierosolymitana expeditione rediens, per Asiæ provincias iter accepit, sub annum MCC..... [b] Marito illa supervixit, unàque cum eo & Bela filio Strigonii sepulta est in Monasterio quod ædificaverat conjux sub nomine Deiparæ & sanctæ Elizabetæ sororis, cum hoc epitaphio:

Aspice rem charam, tres cingunt Virginis aram,
Rex, Dux, Regina, quibus adsint gaudia trina.

[c] Fit præterea conjugii istius mentio in Epitaphio Catharinæ & Margaretæ Belæ Regis & Mariæ natarum, quod extat in urbe Spalatensi:

Catharina fulgens, & inclyta Margarita,
In hoc arcto tumulo jacent absque vita,
Belæ quarti filiæ Regis Hungarorum,
Ac Mariæ Lascari Regiæ Græcorum,
A Barbaris Tartaris erant fugatæ,
Mortuæ in Clissio, ac Spalatum translatæ,
Sub annis Domini mille cum ducentis,
Quadraginta duo insuper præbens legentis.

[a] Pach. l. 4. c. 29. Acrop. c. 15. Mon. Paduan. an. 1262. Thom. Archid. Salon. c. 26.
[b] Gesta Dei per Franc. p. 1193. Rainald. a. 1222. n. 43 1223 n. 31. 1224. n. 39. &c.
[c] Ioan. Tomcus Marnavitius in vita S. Saba. Thom. Archid. Salonit. c. 40.

III. [a] EUDOXIA LASCARIS, ROBERTO Imperatori Constantinopoli-

[a] Acrop. c. 15. 18. Alber. an. 1221. Hist. Fr. Byz. l. 3. n. 3. Pach. l. 4. c. 29.

tano in uxorem pacta est à patre Theodoro, quo antequam Constantinopolim deduceretur, mortuo, domi retenta est à Joanne Vatatze, quem Theodorus Imperii hæredem dixerat, ruptis non modò cum Roberto nuptiarum pactis, sed etiam quæ cum Francis Constantinopolitanis socer inierat fœderibus. [b] Exinde nupsit Eudocia, Irene sorore, ipsoque Vatatze assensum præbentibus, ANSELMO DE CAHIEU, Nobili Gallo, ex Caiocensi ad oppidum S. Valarici in Picardia familia orto, quique Imperii Constantinopolitani Bajulus, seu Custos fuit anno MCCXXXVII. post excessum Roberti Imperatoris.

[b] Acrop. c. 47. Hist. Fr. Byz. l. 4. n. 1. 34.

III. N. LASCARIS, quam secundam Theodori Imperatoris filiam fuisse tradit Albericus, nupsit Austriæ Duci, si qua fides eidem scriptori.

Alber. an. 1222.

Filia Theodori Lascaris Imp. ex Philippa Armenia.

III. CONSTANS LASCARIS, vix octavum ætatis annum attigerat, cùm pater obiit, ut auctor est Acropolita. Unde conficitur patri fuisse superstitem, quod idem scriptor insinuat, scribens Joannem Vatatzem, cùm nulli superessent Theodoro filii puberes, Imperium sibi arrogasse. Tradit tamen Nicephorus Gregoras absque masculis obiisse Theodorum.

Acrop. c. 18. Lignage d'Outremer.

PROCERES ALIQVOT GRÆCI ex Familia Lascarica.

MEMORANTUR præterea, apud scriptores Byzantinos præsertim, Proceres Græci complures cum Lascarico cognomine, à Theodori Imperatoris fratribus fortean prognati: tametsi ex iis aliquot id sibi arrogasse cognominis ex aliqua cum Lascaribus affinitate, quod apud ejusce ævi Græcos familiare fuit, par sit credere. Quotquot autem ad notitiam nostram venerunt, servatâ temporum ratione, hîc recensebimus.

JOANNES LASCARIS, *primus consobrinus*, id est *patruelis*, Michaëlis Palæologi Imp. nuncupatur sub an. MCCLXXIX. unde colligitur fuisse filium sororis Andronici Palæologi, Michaëlis patris, quæ alicui ex familia Lascarica nupserit.

Vvadding. & Rainald. an. 1279.

[a] DRIMYS, ex familia Lascarica ortus sub Andronico seniore.

[b] Meminit Cantacuzenus sub an. MCCCXXVI. duorum Metochitæ Magni Logothetæ filiorum, quorum alter DEMETRIUS ANGELUS, alter MICHAEL LASCARIS dicebatur. Unde evidenter patet illustrium familiarum cognomina sæpe sibi adscripsisse Græcos, ex aliqua cum iis affinitate.

[a] Pach. l. 13. c. 15. [b] Cantacuz. l. 1. c. 43.

[c] MANUEL LASCARIS, apud eundem scriptorem, vivebat anno Christi MCCCXXVI.

[c] Idem l. 1. c. 51.

[d] CALAMANUS LASCARIS an. MCCCXXX.

[d] Idem l. 2. c. 15.

[e] LASCARIS, Magnus Chartularius, an. MCCCXLI.

[e] Idem l. 3. c. 31.

[f] JOANNES LASCARIS Miles, ex aula Imperatoris Constantinopolitani an. MCCCLXXII.

[f] Vvadding. hoc an. n. 6.

[g] MATTHÆUS LASCARIS, Hegumenus seu Abbas Ecclesiæ S. Diomedis Constantinopolitanæ an. MCCCLXXIII.

[g] Idem an. 1373.

[h] DEMETRIUS LASCARIS, Thessalonicæ Præfectus, an. MCCCCXV.

[h] Ducang. p. 43. 65.

[i] MATTHÆUS LASCARIS, an. MCCCCXXI.

[i] Phranz. l. 1. c. 40.

[k] ANDRONICUS LASCARIS an. MCCCCXXIX.

[k] Id. l. 2. c. 3. 19.

[l] ALEXIUS LASCARIS, Vostitzæ, deinde Patrarum Præfectus, annis MCCCCXXIX. MCCCCXLI.

[l] Id. l. 2. c. 3. 19. l. 3. c. 1.

[m] CONSTANTINUS LASCARIS, nobilis Conſtantinopolitanus, captâ urbe Mediolanum in aulam Franciſci Sforciæ conceſſit anno MCCCCLXIII. quo Grammaticam Græcam ſuam exaraſſe ipſemet teſtatur ſub finem operis: unde Meſſanam in Sicilia tranſiit, ubi etiam tractatus aliquot ejuſdem argumenti conſcripſit anno MCCCCLXX.

[n] JOANNES LASCARIS hac ipſâ vixit ætate: [o] is fortè qui in Franciam aulam profectus, à Ludovico XII. Rege Legatus Venetias miſſus eſt an. MDVII. Neſcio an idem cum JANO LASCARI Rhyndaceno, qui à Franciſco I. in Franciam eſt evocatus, ut Collegio Regio, quod inſtituere in animo habebat, literas Græcas edoceret, & cujus ſunt Epigrammata quædam Græca & Latina, edita ab ANGELO LASCARI Rhyndaceno filio Baſileæ an. MDXXXVII. in quibus quidem Græcis, alterum eſt in DEMETRIUM LASCARIM, cognominatum Magnum Ducem, alterum in GALENUM LASCARIM, à furibus nocturnis interfectum.

[p] THEODORUS LASCARIS, cujus opera quædam de Phyſica aſſervat Bibliotheca Regia. [q] Meminit præterea Allatius THEODORI LASCARIS DUCÆ, qui S. Tryphonis Martyris elogium ſcripſit.

Tranſiit etiam Laſcarica familia in Cretam inſulam, uti alio loco docemus: ut & in Cyprum inſulam. [r] Memorantur enim EUGENIUS, JOANNES, DEMETRIUS, & PHILIPPUS LASCARES, qui in obſidione Nicoſiana interfecti ſunt: rum avos fictitios recenſet Julius à Puteo Veronenſis.

Laſcaricæ familiæ in Cephalenia inſula ſtemma à Jacobo Zabarella Venetiis anno MDCXXXIII. teſtimoniis & Tabulis firmatum ita exhibetur ab eodem Julio, penes quem fides ſit.

[m] Gramm. Conſt. Laſcaris.
[n] Marull. l. 3. Epigr. p. 40.
[o] Belforeſt in hiſt. Fr. to. 2. p. 1377.
[p] Bibl. Labb.
[q] Allat. de Sim. p. 98.
[r] Ang. Calepian. Thuan. l. 38. Iul. da Pozzo.

THEODORUS LASCARIS, Centurio, Iſaacii Laſcaris Protoſtratoris, ut volunt, filius, in inſulam Cephaleniam conceſſit, ubi prædia aliquot poſſedit.

- Theodorus Laſcaris.
- Georgius Laſcaris, Centurio in inſula Cypro & in Dalmatia, Argyrontum contra Turcos tutatus.
  - Conſtantinus Laſcaris.
    - Conſtantinus Laſcaris, nothus.
  - Demetrius Laſcaris, Sebenici, & Equitum Præfectus an. 1570.
    - Georgius Laſcaris, turmæ Equitum Præfectus. Uxor Franciſchina Lippia ex Dominis Caſtri Lippiæ in Dalmatia.
      - Hieronymus Laſcaris.
        - Demetrius Laſcaris.
        - Georgius Laſcaris.
        - Joannes Laſcaris.
      - Demetrius Laſcaris Centurio. Uxor Vincentia Quarca de Tragurio.
        - Georgius Laſcaris Centurio, in prædiis ac feudis quæ in inſula Cephalenia poſſidebat, à Venetis confirmatus eſt, quorum mandato fortunæ ſuæ ſedem Veronam tranſtulit. Ux. nobilis Veronenſis ex familia Quartia, filia Mariæ.
          - Albertus Laſcaris an. 1656.
          - Demetrius Laſcaris.
          - Theodorus Laſcaris.
      - Joannes Laſcaris.
    - Theodorus Laſcaris Miles.
    - Angelus Laſcaris Miles. Venetis meruit.
    - Alexander Laſcaris Miles.
  - Theodorus Laſcaris.
  - Nicolaus Laſcaris bellis contra Turcos clarus.
  - Angelus Laſcaris.
  - Joannes Laſcaris Centurio.
- Demetrius Laſcaris, Centurio in Creta inſula.
  - Alexander Laſcaris, Corcyræ & Cephaleniæ Præfectus, ob. an. 1580.

XXXVIII.

FAMILIA VATATZARUM,

seu ut à Latinis scriptoribus vocantur, VATACIORUM.

[a] Scylitz. p. 704.

UT Branarum, ita VATATZARUM gens Adrianopolitanæ urbi natales suos & originem debet. Scribit [a] Scylitzes VATATZEM quendam ex ea cum totà familia in Bulgariæ Regis Samuelis aulam migrasse sub annum M. cùm accepisset se à Basilio Imperatore carceri mancipandum, quòd clandestina cum Bulgaris consilia agitare delatus esset. Post hunc memoratur

Scylitz. p. 766. Anon. Barens. in Chron.

JOANNES VATATZES, qui cùm Tornicæ tyrannidem aggresso se se adjunxisset, unà cum eo comprehensus, oculis perinde ac ille à Constantino Monomacho Imperatore privatus est anno MXLV. seu, ut habet Anonymus Barensis, anno MXLVIII. Indict. I. Hunc excipit

Cinnam.

THEODORUS VATATZES, qui sororem Manuelis Comneni Imperatoris duxit in uxorem, ex qua affinitate, viri, ut & familiæ Vatatzarum, nobilitatem deprehendere licet. Ejus operâ in variis bellicis expeditionibus usus est idem Augustus. Ex hoc conjugio nati potissimum Andronicus & Joannes Vatatzæ.

Cinnam. Nicet. in Man. l. 6. n. 2.

ANDRONICUS VATATZES, Theodori filius, in prælio contra Cappadociæ Turcos interiit, Græcorum copiis præfectus, anno MCLXXV.

Nicet. in Man. l. 6. n. 7. in Alex. Man. F. n. 9. 16.

JOANNES VATATZES, Andronici frater, COMNENI interdum cognomine, propter maternam originem, donatus à Niceta, à Manuele Magnus Domesticus dictus, & Thracensium in Asia Provinciæ Præfectus, in Turcos cum imperio missus, insigni clade eos prostravit anno MCLXXIV. mox Andronico ad tyrannidem contendenti viriliter obstitit, nec multo pòst obiit anno MCLXXXII. duobus superstitibus filiis Manuele & Alexio.

Nicet. in Isaac. l. 1. n. 5.

MANUEL & ALEXIUS, paterno cognomine COMNENI dicti, ab Andronico tyranno comprehensi, ejusdem jussu oculis orbantur. At Isaacius Angelus Imperator creatus, Alexium, licèt cæcum, copiis præfecit, quas in Isaacium Comnenum, qui in Cypro insula defecerat, misit, à quo deletus captusque est. Ex alio porro Vatatzarum stipite ortus videtur

Cinnam.

LEO VATATZES, qui, imperante Manuele, exercitui contra Hungariæ Regem præfectus est: ut &

Nicet. in Isaac. l. 2. n. 2. l. 3. n. 4. 8.

BASILIUS VATATZES, qui ut scribit Nicetas, licèt haud illustri admodum stirpe prognatus, ad supremas dignitates & affinitates pervenit. Ab Isaacio quippe Imperatore sororem Constantini Angeli patruelis sui in uxorem obtinuit. Ab eo etiam Domesticus Occidentis, Duxque Thracensium in Asia Thematis seu provinciæ dictus est: Mangaphæ præterea, qui tyrannidem arripuerat, factionem dissipavit, & demum contra Bulgaros cum exercitu missus, prælio inito, deletus & interfectus est sub annum MCXCIII. Exhinc occurrit

[a] Acrop. c. 15. 19.

JOANNES VATATZES, [a] Protovestiarius, qui Theodoro Lascari Græcorum in Asia Imperatori sublectus est, jure IRENES uxoris, ejusdem Augusti filiæ, de cujus parentibus ac natalibus silent scriptores. Scribit Acropolita Didymoticho Thraciæ urbe oriundum: unde conjicere licet ex eodem prodiisse stipite, quo Vatatzæ Adrianopolitani. Sed & non semel JOANNES DUCAS à scriptoribus appellatur, ex avorum affinitate fortean aliqua cum Ducæna familia. [b] Huic filiam Irenem, ex Andronico Palæologo Despota tum viduam in uxorem dedit Theodorus

[b] Acrop. Pach. l. 11. c. 15.

Imperator; cui extincto in ea dignitate suffectus est. Qua quidem cum eximia prudentia animique fortitudine, præclarisque bello editis facinoribus, XXXIII. annorum spatio functus,[c] demum obiit annos natus LX. seu, ut habet Acropolita, LXII. Octobris die XXX. anno MCCLV. [d] Extincta Irene, cujus beneficentiam & pietatem prædicat Pachymeres, anno MCCXLI. cum jam provectioris esset ætatis, [e] ANNAM ([f] CONSTANTIAM vocat Surita) Friderici II. Imperatoris filiam notham, & Manfredi Siciliæ Regis sororem, in secundam conjugem sibi adscivit sub annum MCCXLIV. ut auctor est Matthæus Parisius, quam quidem invitam cum Schismatico Principe affinitatem, non semel Friderico exprobrarunt Summi Pontifices, dum invicem dissiderent Ecclesia & Imperium. [g] Adduxerat secum Anna ex Italia famulam, Marcesinam nuncupatam, cujus amore ac libidine adeo captus est Joannes Imperator, ut calceos coccineos eidem indulserit, ac simili quo uxorem honore prosequendam statuerit: unde acerbè objurgatus est à Nicephoro Blemmyda. [h] Imperii sedem Nicææ, ut decessor, seu ut alii volunt, Magnesiæ tenuit. Ex primis cum Irene nuptiis prodiit

[c] Acrop. c. 52. Gregoras l. 2.
[d] Acrop. c. 39. 52. Pach. l. 1. c. 13.
[e] Gregor. l. 2. c. 13. l. 4. c. 5. Pach. l. 1. c. 30. l. 3. c. 7. Nangius in S. Lud. p. 349. Matth. Paris p. 418. 431. 453.
[f] Surit. Indic. an. 1269. p. 103.
[g] Hist. Franco-Byz. l. 5. n. 7.
[h] Pach. l. 11. c. 15. Ducas c. 2.

THEODORUS, cognomento LASCARIS, propter maternam originem, [a] qui patri successit, annos natus XXXIII. lucem enim exceperat eo quo ille Imperatoriam dignitatem adeptus est anno. [b] Imperavit verò Theodorus annos III. menses X. fato functus mense Augusto anno MCCLIX. ætatis XXXVI. aut XXXVII. cùm monachicum habitum paulo antè induisset, & Magnesiæ in Sosandrorum Monasterio unà cum patre sepultus. [c] Uxorem duxerat eo adhuc in vivis HELENAM, Asanis Bulgariæ Regis filiam, [d] quam antea Balduino II. Imperatori Constantinopolitano obtulerat parens. [e] Excessit illa marito adhuc superstite. Porro Theodori istius Lascaris Imperatoris effigies descripta est ab Hieronymo Wolphio in ipso limine historiæ Nicephori Gregoræ ab eo editæ, ex MS. Codice historiæ Georgii Pachymeris Bibliothecæ Augustanæ desumpta, eodem prorsus schemate quo ex Octavio Strada hîc describitur, dextrâ crucem, sinistrâ volumen tenens, pulvillo pedibus substrato, & binis bicipitibus aquilis ad utrumque latus exornato, cum hac inscriptione: ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΕΝ ΧΡΙΣΤΩ ΤΩ ΘΕΩ ΠΙΣΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΡΩΜΑΙΩΝ Ο ΛΑΣΚΑΡΙΣ.

[a] Acrop. c. 53.
[b] Idem c. 74. Pach. l. 1. c. 13. 19. Gregor. l. 3. c. 6.
[c] Acrop. c. 31. Greg. l. 2. c. 6. l. 3. c. 7. Rainald. an. 1238. n. 12. Abulfar. p. 334.
[d] Sanut. l. 2. part. 4. c. 8.
[e] Greg. l. 3. p. 45.

Liberi Theodori Lascaris Imp. ex Helena Bulgara.

JOANNES LASCARIS, [a] sextum, ut scribit Gregoras, octavum, ut Acropolita, nonum denique, ut Pachymeres, ætatis annum attigerat, cùm pater obiit: à quo Musalonis Protovestiarii, prudentiæ singularis viri, tutelæ relictus est. [b] At Musalone in ipsa æde sacra, Michaelis Palæologi Magni Domestici factione interempto, Michael Imperium usurpavit, Regio pupillo, cujus tutelam in speciem exceperat, paulo post excæcato, & in quoddam Bithyniæ castrum relegato, [c] ubi vitam produxit usque ad Andronici senioris tempora, qui in Asiam consultò transiit, ut Imperii, quod nullo jure à parente invasum noverat, cessionem ab eo impetraret.

[a] Acrop. c. 75. Greg. l. 3. p. 45. Pach. l. 1. c. 13.
[b] Greg. l. 4. p. 66. Pach. l. 3. c. 10.
[c] Greg. l. 6. p. 124. Pach. l. 7. c. 36.

IRENE LASCARIS, [a] Theodori filiarum primogenita, CONTANTINO TECHO Bulgariæ Regi nuptum data est. [b] Scribit Acropolita Joannem Vatatzem Imperatorem Irenem Michaeli Palæologo Comneno postmodum Imperatori, in uxorem dare voluisse, sed obstitisse affinitatem. [c] Quam verò alii Bulgariæ Regis uxorem Irenem vocant, Theodoram appellat Nicephorus Gregoras, qui rursum id nominis tribuit Matthæi Valaincurtii uxori. Ita minime sibi constat. [d] Addunt denique scriptores Hispanici Violantam istius Irenes filiam, cùm Petro Aragonensi Axervæ Domino, Jacobi I. Regis Aragonum ex filio nepoti, nupsisset, solutum fuisse matrimonium Ecclesiæ judicio an. MCCCXIII. quòd Petrus jam antea Mariæ Fernandi de Luna filiæ conjugio nexus esset, etiamnum superstiti.

[a] Acrop. c. 74. Pach. l. 1. c. 2. l. 2. c. 26. l. 3. c. 7. 18.
[b] Acrop. c. 50.
[c] Greg. l. 4. p. 56.
[d] Hieron. Gurita to. 1. l. 5. c. 105.

MARIA LASCARIS [a] NICEPHORO ANGELO COMNENO, Ætoliæ Despotæ, Michaelis Despotæ filio, uxor data est ab avo Joanne Imperatore. [b] Hanc primam Theodori filiarum facit Gregoras, quod vero videtur simile, licèt contrà scribat Pachymeres: siquidem Maria, si non nupta, certe pacta legitur ante Irenem. De Mariæ matrimonio cum Achaiæ Principe actum etiam aiunt.

[a] Acrop. c. 49. Greg. l. 2. p. 34. Pach. l. 1. c. 13. l. 3. c. 17.
[b] Greg. l. 3. p. 45. l. 5. p. 93.

[a] Greg. l. 4. p. 66. Pach. l. 3. c. 6.

[b] Hist. Fr. Byz. l. 5. n. 41. 42.

THEODORA LASCARIS [a] innupta adhuc erat, cùm pater obiit. Michael verò Palæologus, qui tyrannidem invaserat, veritus ne si proceri alicui Græco potenti nuberet, ex ea affinitate afferendi sibi Imperii occasionem is captaret, hanc Nobili Gallo, qui tum in Peloponnesum venerat, trajeceratque inde ob negotia aliqua Constantinopolim, in uxorem dedit, pacto addito ut eam in patriam deduceret. [b] Fuit is MATTHÆUS DE WALLAINCOURT, ex Hannoniæ Comitatus familia sat illustri, Theodorici DE WALLAINCOURT filius, & Matthæi ejusdem cognominis, qui unà cum Balduino Comite Flandrensi & Imperatore Constantinopolitano expeditioni sacræ nomen dedit, nepos.

[a] Hist. Fr. Byz. l. 5. n. 42.

[b] Mariana l. 15. de reb. Hisp. c. 12.

EUDOCIA LASCARIS, [a] cui Gregoras & Surita Irenes nomen attribuunt, eadem tempestate uxor data est à Michaele, GUILLELMO INTIMELIORUM in Liguria COMITI: cujus posteritas Lascaricæ familiæ cognomen postea assumpsit, uti mox in ejus stemmate indicabimus. [b] Scribit Joannes Mariana Alfonsi XI. Castellæ Regis, mortuo Ferdinando Rege parente anno Christi MCCCVIII. cùm annum unum & dies sex & viginti tum natus esset, *Vatasæ feminæ nobilissimæ, Theodori Lascari quondam Græcorum Augusti nepti, educandi instituendique curam demandatam.* Quæ fuerit ista *Vatasa*, fateor mihi ignotum: nisi *Eudocia* fuerit, quæ extincto forte conjuge in Hispaniam transierit, quod regionum vicinitas, & temporum ratio suadere potest.

Pach. l. 3. c. 6.

N. LASCARIS Theodori Imperatoris filia notha, ab eodem Michaele Palæologo WENCESLAO nobili Bulgaro, oppidorum aut castrorum ad Hæmum montem Domino, connubio juncta.

[a] Acrop. c. 52. Pach. l. 1. c. 7. l. 2. c. 12.

[b] Probat. Hist. Fr. Byz. p. 13.

[c] Acrop. c. 33. 58. 72.

[d] Pach. l. 1. c 8. 21. l. 8. c. 19.

[e] Cantac. l. 3. c. 29. 90. & alibi.

[a] Habuit Joannes Vatatzes Imperator fratrem ISAACIUM DUCAM Protostratorem, cujus filius JOANNES DUCAS filiam Joannis Despotæ Angeli EUDOCIAM uxorem duxit. Is in ipso ætatis flore defunctus est, THEODORA filiâ unicâ superstite, quam Michaeli Palæologo Comneno postmodum Imperatori copulavit Joannes. [b] Idem porro est Isaacius, qui in pactis initis inter eundem Michaelem Imperatorem & Genuenses anno MCCLXI. dicitur *avunculus ipsius Imperatoris excellentissimus Parachimemonus, Magni annuli Imperii sui Ysach Dux.* Ex quibus docemur dignitatem Παρακοιμωμένου τῆς Σφενδόνης gessisse Isaacium, de qua passim scriptores Byzantini. Extitere præterea Joanni Vatatzæ sorores aliquot, [c] quarum prima mater fuit ANDRONICI NESTONGI qui ab eo defecit, THEODORI NESTONGI, & ISAACII NESTONGI Achridis Præfecti. [d] Meminit denique Pachymeres ex uxore nuptis Joannis Imp. quam ille in uxorem dedit CONSTANTINO STRATEGOPULO, Alexii Strategopuli viri perillustris filio, cui Andronicus junior Palæologus oculos eruit, quæ etiamnum vivebat anno MCCLXXXIX. admodum senex, ut auctor est Pachymeres. Perstitit etiamnum Vatatzarum familia sub Palæologis, ut ex [e] Joanne Cantacuzeno docemur, apud quem mentio occurrit JOANNIS VATATZÆ Didymotichi Præfecti, Magni insuper Venatoris & Stratopedarchæ, qui à Turcis confossus interiit.

[a] Cantac. l. 4. c. 19.

[b] Philelph. l 12. epist. p. 143.

[a] Extitit denique Constantinopoli DIPLOVATATZARUM familia, ita cognominata, quòd qui ei nomen dedit, utroque parente, ex Vatatzis ortum duceret. Meminit [b] Franciscus Philelphus trium istius cognominis nobilium Constantinopolitanorum, qui capta à Turcis urbe in Italiam concesserunt anno MCCCCLIV.

STEMMA

XXXIX.

STEMMA
COMITUM INTEMELIENSIUM
IN LIGURIBUS,

qui LASCARICUM *cognomen aſſumpſere.*

PERRIDICULI ſanè videntur ſcriptores ii, qui dum illuſtrium familiarum origines ſcrutantur, fictitias, nulloque probabili argumento, ne dicam auctorum aut inſtrumentorum auctoritate, fultas genealogias, omni poſito pudore contexunt. Lectoribus enim non tam imponunt, quàm riſum movent, vel potiùs indignationem, quibus judicii ſatis ſemper ſupereſt, ad veri falſique perſpiciendum diſcrimen. Ejuſmodi circumfertur liber ab Julio à Puteo Nobili Veronenſi haud ita pridem de Genealogia gentis Laſcaricæ conſcriptus, in gratiam Eminentiſſimi Fr. Pauli Laſcaris Magni Militum Hoſpitalis Hieroſolymitani Præceptoris; in quo quidem tam abſurda exarantur & inſulſa, ut imperitum etiam pudeat ineptiarum auctoris. Verùm cùm *nullus liber tam malus ſit, quin aliquid inſit boni*, aiebat Plinius, quædamque iſte contineat, quæ adhibito diligenti examine, haud omnino improbari debeant, maximè cùm res ævo noſtro proximæ deſcribuntur; omiſſis prioribus, ut fictitiis prorſus, Laſcarium Græcorum Stemmatibus, ex eo potiſſimum delibabimus, quæ Comites Albintemelienſes ejuſdem cognominis ſpectant, integro tamen ſuper his relicto Lectoribus judicio, cùm graduum omnium fidem præſtare haud in animo ſit. Sed & quædam ex adverſariis Magni Peireſcii & Hiſtoria Sabaudica Samuelis Guichenoni, atque adeò ex [a] Hiſtoria noſtra Franco-Byzantina interſeremus, quò ſuis numeris paulò abſolutius idem prodeat ſtemma.

Edit. Veronæ an. 1656. hoc titulo: Imperialis gentis Laſcaris Genealogia à Jul. à Puteo nobili Veronenſi Jud. Coll. conſcripta eminentiſſ. Fra Paulo Laſcari M. Melitæ Præceptori.

[a] l. 5. n. 42. 43.

I. *Guillelmus* Comes Albintemelienſis.

II. *Guillelmus II.* Comes Albintemelienſis, teſtamentum confecit an. 1259.

III. *Guillelmus III.* Comes Albintemelienſis, uxorem duxit *Eudociam Laſcarim*, Theodori Laſcaris Imp. filiam, ex qua affinitate ejus poſteritas Laſcaricum cognomen aſſumpſit. — *Raimundus.* *Roſtangnus.* *Otto.* — *Sibylla.* *Berengera.*

IV. *Joannes Laſcaris* Comes Albintemelii & Tendæ anno 1285. — *Petrus Laſcaris* Dom. Brigæ & Caſtellaris.

V. *Guillelmus Laſcaris IV.* Comes Albintemelii & Tendæ an. 1306. Vide *Filadelf. Mugnos nel Teatro Geneal. delle famigl. di Sicilia* lib. 6. p. 307. — *Emanuel Laſcaris* Comes Intemelii. — *Renata Laſcaris* uxor *Ludovici de Carreto* Marchionis Finalis.

VI. *Joannes Laſcaris* Comes Tendæ. *Hujus loco Paulum Comitem Tendenſem ſtatuit Julius à Puteo, cui Theodorus filius, huicque Luchinus filius ſucceſſerint.*

VII. *Guillelmus-Petrus Laſcaris* Comes Tendæ, Dominus Roccabrunæ. *Idem qui Julio à Puteo & Carolo Venaſco Luchinus nuncupatur.*

VIII. *Antonius Laſcaris* Comes Tendæ & Intemelii, uxorem duxit *Franciſcam de Boliers*, vulgò appellatam *Madame Franche.* — *Marieta Laſcaris* nupta *Honorato Grimaldo* Antipolis Domino.

IX. *Honorius Lascaris* Comes Tendæ an. 1458. testamentum confecit an. 1474. uxor *Margareta de Carreto de Finali.*

Guillelmus, Petrus, Georgius, Cartusienses.

Petrus Lascaris uxorem duxit *Catharinam Grimaldam,* filiam Georgii condomini Antipolis.

Honoratus, ἄπαιδες. *Ludovicus,*

Marcus. *Antonius.* *Emanuel.*

Thomas Lascaris D. Castelli novi.

Marcus & Antonius Episcopi Regienses.

Honorata uxor *Gaspari de Castellana* D. S. Juliani.

Catharina Lascaris uxor D. *de Solaire* in Pedemõt. *Leonetta. Marietta. Emeria.*

Margareta Lascaris nupsit *Gasparo Grimaldo* D. Antipolis mortuo an. 1466.

X. *Joannes Antonius Lascaris* Comes Tendæ, Albintemelii, Prelæ & Villænovæ anno 1476. ux. *Elizabeta d'Anglures*, filia Simonis *d'Anglures* Baronis *d'Estrange*, & Joannæ de Novo-castello.

Thomas Lascaris Episcopus Regiensis, cui filius nothus

Honoratus Lascaris Archidiaconus Regiẽsis.

Antonius Lascaris Episcopus Regiensis, deinde Lemovicensis, ac tandem Bellovacensis.

Magdalena Lascaris ux. *Francisci* ex Comitibus de Valperga.

Francisca Lascaris ux. *Odonis de la Rouere.*

XI. *Anna Lascaris* Comitissa Tendæ, &c. nupsit 1. *Ludovico de Claromonte*, Nebousani Domino, filio Tristani de Claromonte & Catharinæ Ambosiæ, ex qua nullos suscepit liberos: 2. *Renato de Sabaudia* Comiti de *Villars*, Magno officiorum Franciæ Magistro, Philippi Ducis Sabaudiæ filio notho, ex quo secundo conjugio prodiere cæteri Comites Tendæ.

Catharina Lascaris filia notha, nupsit *Eleonoro de Chasteauneuf*, D. *de Chasteauneuf & de Conyo*, ex Comitibus Albintemelii orto: ex quibus nuptiis prodiit *Isabella de Chasteauneuf* de Lascaris, uxor Claudii *de Liobard* Dom. *du Chatellard, de Luyres de la Botte, & de la Palu* Regii Pannetarii an. 1523.

COMITES BRIGÆ,

Ex familia Lascarica.

ETSI Brigenses Comites Albintemelienſibus Comitibus natales suos debere omnino persuasum sit: haud tamen constat à quo ex his prodierint, an ex Petro Brigensi Domino Guillelmi III. Comitis Albintemeliensis & Eudociæ Lascaris filio secundogenito: an verò ex Joanne, Luchini Comitis Albintemelii fratre, uti vult Julius à Puteo; cujus licèt fidem in hoc stemmate nolim præstare, prout tamen ab eo describitur, hoc loco proponam.

Vide Petr. Ioffredum in Nicæa p. 47.

Joannes Lascaris Comes Brigæ & Dominus Castellaris, filius Theodori, & frater Luchini Comitum Albintemelii.

Theobaldus Lascaris Comes Brigæ.

Guillelmus Lascaris Comes Brigæ.

IV. *Antonius Lascaris* vendidit dominium Castellaris Ludovico Sabaudiæ Duci, Bartholomæi fratris consensu.

Bartholomæus Lascaris Antonii fratris hæres.

Petrus Lascaris Comes Brigæ.

V. *Thomas Lascaris* Comes Brigæ jure uxoris Catharinæ cognatæ.

Catharina Lascaris Comitissa Brigæ.

Thomasina Lascaris uxor *Renati* Baronis *de Bueil & du Val de Masse.* V. Carolũ Venascum in Stemmate Grimaldi. p. 162.

VI. *Joannes Lascaris.* — *Franciscus Lascaris.* — *Jacobus Lascaris,* Comes Brigæ. — *Bertha Lascaris.* — *Mainon Lascaris.* — *Antonia Lascaris.* — *Catharina Lascaris.* — *Anna Lascaris.*

VII. *Guido Lascaris* Comes Brigæ, cognomento ex rebus gestis Magnus, vivebat circa annum 1435.

VIII. *Guillelmus Lascaris* Comes Brigæ.

IX. *Bartholomæus Lascaris* Comes Brigæ. — *Antonius Lascaris* cujus posteritas mox dabitur.

X. *Antonius Lascaris* Comes Brigæ.

XI. *Bartholomæus Lascaris* Comes Brigæ.

XII. *Ludovicus Lascaris* Comes Brigæ.

XIII. *Bartholomæus Lascaris.* Ux. N. *da Pozo.* — *Augustinus Lascaris.*

XIV. *Claudius Lascaris* Viceamiralis Sabaudiæ. Uxor N. filia Marci Antonii Gallearii. — *Ludovicus Lascaris* Monachus Benedictinus. — *P. Antonius Lascaris* Nobilis Nicecensis. — *M. Antonius Lascaris,* Triremium Ducis Sabaudiæ Proprætectus. — *Francisca Lascaris* ux. *Sanct. Gentilis.* — *Lucia Lascaris.*

XV. *Diana. Isabella. Julia.* — *Laura* ux. *Petri Portaneri:* *Angelica* ux. *Cosmæ Portaneri.* — *Michael Angelus Lascaris* nobilis Nicecensis anno 1640. uxorem duxit an. 1629. *Franciscam* filiam Caroli Grimaldi D. *de Florettes* & Lauræ Galeanæ. — *Claudius Lascaris:* uxor *Camilla Lascaris* neptis M. Magistri Melitensis. — *Joan. Baptista.* — *Augustinus Lascaris.* — *Fabricius* Miles Melitensis. *Honoratus* Miles Melitensis. — *Carolus,* Dominicanus. — *Victoria Lucretia,* ux. *Alexandri Isnardi* D. Piloni.

XVI. *Gasparus Lascaris* Episcopus Carpentoratensis 1665. — *Carolus Antonius Lascaris.* Uxor *Laura* filia Camilli de Caix & Annæ Galeanæ. Ex hoc conjugio nati 12. liberi. — *Joannes Paulus Lascaris* Prior Melitensis. — *Marcellus. Joannes Bapt.* — *Honoratus. Hieronymus Fabius* Carmelita. — *Marcus-Antonius. Anna-Maria.*

Michael Angelus Lascaris, Antonii filius, Nobilis Nicecensis, deferebat pro armis seu insignibus, Scutum aureum Aquila bicipiti coronata nigra insigne; cujus pectori insistit scutulum quadripartitum, in 1. & 4. angulo similem præferens aquilam, in 2. verò & 3. arma Albintemeliensium Comitum.

Ramus alter ſtemmatis Laſcarici ex Comitibus Brigæ.

IX. *Antonius Laſcaris* Condominus Caſtellaris, filius ſecundogenitus Guillelmi Comitis Brigæ, & frater Bartholomæi.

X.
- *Stephanus Laſcaris* Condominus Caſtellaris.
  - *Antonius Laſcaris.*
    - *Reverius Laſcaris.*
- *Honoratus Laſcaris* Condominus Caſtellaris, de cujus poſteritate in ſequenti indice.
- *Joanna Laſcaris* ux. Petri Grimaldi unius triremis Præfecti pro Carolo VIII. Rege Franc. in expeditione Neapolit. & duarum pro Joanne II. Monœci Domino.

XI.
- *Marcus-Antonius Laſcaris.*
- *Honoratus Laſcaris* Monachus.
- *Gabriel* Monach. Benedict. *Auguſtinus.*
- *Ludovica* ux. *Celeſtini Laſcaris* D. Caſtri *des 2. Freres.*
- *Blanca* ux. *Honorati Laſcaris* condomini ejuſdem Caſtri.
- *Cornelia* uxor *Honorati Vaquier* condomini Caſtellinovi in Comitatu Niceenſi. *Franciſca.*

XII.
- *Michael Angelus Laſcaris* Conſiliarius Niceenſis an. 1640. ux. duxit an. 1619. *Annam-Franciſcam Grimaldam* filiam Caroli Andreæ D. *de Torretes.*
- *Petrus Antonius Laſcaris* Miles, ux. duxit an. 1615. *Liviam de Rinaldis*, filiam Sebaſtiani Dom. *de Falicon.*
- *Donatus Laſcaris.*
- *Joannes Baptiſt. Laſcaris. Cornelia Laſcaris.*

XIII.
- *Margareta Laſcaris* uxor *Cæſaris Galeani.*
- *Camilla Laſcaris* nupta *Lamberto Laſcari.*
- *Theodora Laſcaris* ux. *Bartholomæi Fornier.*
- *Renata Laſcaris* nupta *Marco-Antonio Laſcari*, filio Auguſtini Laſcaris.

Ejuſdem Laſcarici Rami pars altera.

X. *Honoratus Laſcaris* filius Antonii Laſcaris Condomini Caſtellaris.

XI.
- *Honoratus Laſcaris* primus Cameræ Præſes dictus ab Emanuele Philiberto Duce Sabaudiæ, qui ejus conſiliis uſus eſt in rebus gerendis.
- *Stephanus Laſcaris.*
- *Joannes Laſcaris* uxor. duxit *Franciſcam Laſcaris* filiam Auguſtini, ſororem Honorati Laſcaris Militis Melitenſis.

XII.
- *Antonius* puer extinctus.
- *Catharina* ux. *Pauli de Pozzo.*
- *Anna Franciſca* uxor *Alexandri Vivaldi* Pr. S. Mauricii & S. Lazari.
- *Bartholomæus Laſcaris.*
  - *Julius Franciſcus. Jo. Bapt. Bartholomæus. Anna Catharina.*
- *Fracíſcus Laſcaris.*
- *Gaſparus Laſcaris.*
- JOAN. PAULUS LASCARIS Magnus Melitenſis Ordinis Magiſter creatus an. 1636. ob. 18. Aug. an. 1657.
- *Camilla Laſcaris.*

XIII.
- *Lambertus Laſcaris.*
  - *Franciſca Laſcaris.*
- *Gaſpar Laſcaris de Caſtellari.*
  - *Franciſcus. Petrus-Antonius.*
  - *Carolus. Franciſca. Camilla.*
- *Stephanus. Carolus. Jo. Baptiſta.*
- *Franciſcus. Catharina. Camilla.*
- *Joan. Bapt. Laſcaris* aulam Victoris Amedei Ducis Sabaudiæ ſectatus. Uxor *Franciſca Iſnard* filia Alexandri D. *de Pilion*, & Lucretiæ Laſcaris.
- *Camilla Laſcaris* ux. *Claudii Laſcaris* filii Petri Antonii. *Lucretia, Franciſca, Anna Franciſca,* Sanctimoniales.

XIV.
- *Alexander Laſcaris* puer obiit.
- *Joannes-Paulus Laſcaris* Melitam à Magno Ordinis Magiſtro propatruo evocatus, Miles ab eo factus eſt, & Præceptoria ſæculari magni reditus donatus, quam Ordinis conſenſu inſtituit in abnepotis favorem, hac conditione, ut primogeniti maſculi ea in perpetuum gauderent, quorum deficiente ſtirpe, ipſo jure ad ipſum Ordinem reverteretur. Atque exinde hocce titulo uſus eſt: *Jean Paul Laſcaris Comte de Pellia & des Comtes de Vintemille & des Seigneurs de Caſtellar & des Deux freres, Chevalier de devotion de la ſacrée Religion de ſaint Jean de Hieruſalem.* Uxorem duxit 17. Maii an. 1653. *Mariam-Magdalenam Iſnard*, filiam Caroli *Iſnard de Caſtello*, Marchionis *de Carail*, Comitis *de Sanfré* Militis Annuntiatæ: quæ nullis relictis liberis obiit 9. Junii an. 1655.

STEMMA DOMINORUM DE CHASTEAUNEUF,
ex familia Lascarica Albintemeliensi,

Ex adversariis Peirescianis & Historia nostra Franco-Byzantina lib. 5. *n.* 43.

Guido Lascaris uxorem duxit Margaretam *de Grace de Cabrieres*, Dominam *de Chasteauneuf*, filiam & hæredem Ludovici *de Grace*. Incertum cujus filius.

Ludovicus Lascaris Dom. *de Chasteauneuf*, vivebat an. 1435. testamentum confecit an. 1448. uxorem duxit *Adrianam de Vintemille*, filiam Petri Antonii qui abnepos fuit Guillelmi *de Vintemille*, qui *Cunyo* Reipublicæ Genuensi concessit.

- *Joannes Lascaris* Dom. *de Chasteauneuf*, uxorem duxit 6. Febr. an. 1452. *Ludovicam de Brandis de Nisse*, filiam Antonii *de Brandis*.
- *Emanuel* & *Honoratus* Monachi.
- *Guido Lascaris.*

Children of Joannes:

- *Petrus Lascaris* Dom. *de Chasteauneuf*, testamentum condidit 23. Octob. an. 1524. uxorem verò duxerat an. 1492. *Georgiam de la Motte.*
- *Bartholomæus Lascaris.*
- *Ludovicus Lascaris.*

Children of Petrus:

- *Quintinus Lascaris* Dom. *de Chasteauneuf*, obiit an. 1553. uxorem duxerat *Catharinam de Bene de Nisse* 18. Febr. 1518. V. Chron. Lerin. to. 2. p. 357. 361.
- *Joannes Lascaris* Prior *de Chasteauneuf.* *Jacobus Lascaris.*
- *Antonia Lascaris* uxor *Honorati de Vilnenve de Torretes.*
- *Honoratus Lascaris.*

Son of Antonia:

- *Honoratus de Villeneuve*, hæres institutus est à Joanne Lascari avunculo sub conditione deferendorum cognominis & insignium gentis Lascaricæ. Ux. *Lucretia de Bene.*

Children of Honoratus Lascaris:

- *Claudius Lascaris.*
- *Tiberius Lascaris.*
- *Joannes-Antonius Lascaris.*

Children of Honoratus de Villeneuve:

- *Alexander Lascaris* Dom. *de Chasteauneuf*, ux. *Margareta de Crasse de Cabrieres.*
- *Joannes Lascaris* Miles Melitensis.
- *Honorata Lascaris* uxor *Petri de ville.*

Son of Claudius Lascaris:

- *Augustinus Lascaris* Condominus *de Châteauneuf.*

XL.

STEMMA PALÆOLOGORUM.

Vide Dissertationem nostram n. 67.

MIRUM videri non debet si PALÆOLOGORUM gens hodie tam cognita est, ut quæ postrema sit ex iis quæ Imperium Constantinopolitanum tenuerunt, ac proinde avorum nostrorum memoriæ proxima: præterea ramos suos latè diffuderit, atque adeò in ipsam Italiam, ubi diu post excisos à Turcis Græcos cum dignitate floruerit. Sed & ejus nomen etiamnum inter ipsos barbaros haud prorsus extinctum superest. Nobilitate porrò generis & antiquitate non minùs illustris fuit; cùm jam sub ipso Romano Diogene in Palatio majoribus effulserit dignitatibus: quippe eo imperante,

[a] Scylitz. p. 834.
[b] Anna l. 2. p. 54. 56.
[c] Bryen. l. 3. n. 15.
[d] Anna l. 4. p. 117.

NICEPHORUS PALÆOLOGUS,[a] Hypertimus celebratur: qui Nicephoro etiam Botaniata regni habenas moderante, [b] inter præcipuos aulæ proceres habitus, ejusdemque Imperatoris partibus addictior, [c] ab eo Mesopotamiæ præfecturam obtinuit. Alexio deinde Nicephoro sublecto, etsi ejusdem inaugurationi primùm obstiterit, præclaram navavit operam in expeditionibus bellicis, [d] & in eo demum, quod cum Roberto Guiscardo Apuliæ Duce initum est prælio anno MLXXXIII. fortiter pugnans occubuit.

[a] Anna l. 2. 3. p. 54. 55. 67. 94. &c. Bryen. l. 4. n. 33. 34. 35 &c.
[b] Theophyl. ep. 33. 70.
[c] Anna l. 2. 3. p. 55. 57. 93.
[d] Hieron. Blanca.

[a] GEORGIUS PALÆOLOGUS, Nicephori filius, virtutis ac fortitudinis paternæ hæres, inclaruit tum sub Botaniata, tum sub Alexio Comneno, cujus etiam partes cum parente amplexus est. [b] Ejus meminit Theophylactus Achridensis Archiepiscopus in epistolis. [c] Uxorem duxit IRENEM DUCÆNAM, Andronici Ducæ Protovestiarii, cujus supra meminimus, filiam. [d] Tradunt scriptores Hispanici sub ea ipsa tempora floruisse PETRUM PALÆOLOGUM, qui cùm in Alphonsi VI. Castellæ Regis aulam venisset, præclaris in Toletana expugnatione editis facinoribus, ab eo opulenta in Hispania prædia obtinuit, fortunarum suarum sede iis in provinciis constitutâ, acceptoque Regis munificentiâ Toletano cognomine, quod ad posteros Albenses Duces transmiserit. Verùm cùm hæc nullis, quod sciam, validioribus fulciantur argumentis, fidem suam liberabunt, si lubet, qui ut illustrissimæ alioquin gentis nobilitatem attollant, ejus natales ab ipsa Græcia arcessere non verentur.

[a] Cinnam. l. 2. 5.
[b] Idem.
[c] Idem.
[d] Nicet. in Man. l. 2. n. 6. 7.

[a] MICHAEL PALÆOLOGUS, dignitate Sebastus, ingenio ac rerum peritiâ præstans vir, Georgii ex ævo quo vixit, filius existimari potest. [b] Floruit enim sub Joanne Comneno Imperatore, à quo ex levi aliqua offensa actus est in exilium. [c] Sed à Manuele revocatus, bellicis ejus expeditionibus etiam cum imperio ac laude præfuit, [d] maximè in Italia contra Guillelmum I. Siciliæ Regem, Barensi urbe

expugnatâ, hostibusque non semel deletis. [c] Sed rerum prosperarum cursum abrupit ex oborta febre viri fortissimi mors subsecuta. [f] Hunc ut à generis nobilitate perinde ac militari peritia non semel commendat Nicetas ; [g] ita Otho Frisingensis Episcopus *nobilissimum Græcorum Regalisque sanguinis procerum* vocat.

[c] *Cinnam.* *Otho Fris. l. 2. de gest. Frid. c. 29. Gunther. Lig. l. 4.* [f] *Nicet. in Man. l. 1. n. 3. l. 2. n. 6.* [g] *Otho Fris. l. 2. c. 23.*

GEORGIUS PALÆOLOGUS Sebastus, (Michaelis-ne filius , an frater, incertum) [a] Legatus à Manuele Imp. delectus est ad Hungariæ Regem Geizam, & ut Belam ejusdem Regis filium, cui pacta fuerat Imperatoris filia Maria , Constantinopolim adduceret. [b] Idem fortean qui ab ipso Manuele Mariæ Comnenæ neptis ad Amalricum Hierosolymitanum Regem conjugem deducendæ cura demandata est anno MCLXIX. [c] rursumque Palæologus iste qui in Italiam missus est ab eodem Augusto ad cogendas copias. [d] Neque alius , opinor , fuit à Georgio Palæologo, qui unà cum aliis aulæ proceribus facta in Isaacium Imperatorem conspiratione , Alexium fratrem ad supremam dignitatem extulit : quo imperante in Bulgaria confossus occubuit , dum admotis scalis Castrum Crizimum invaderet circa annum MCXCIX. Celebrantur præterea sub ea tempora

[a] *Cinnam.* [b] *Tyr. l. 20. c. 1.* [c] *Radevic. l. 3. c. 20. Gunther. l. 7. Gotofr. Viterb. part. 17.* [d] *Nicet. in Isaac. l. 3. n. 8 in Al... l. 3. n. 2*

NICEPHORUS PALÆOLOGUS, Dux Trapezuntinus, Alexio Comneno Manuelis filio imperante, circa annum MCLXXXI. &

Nicet. in Al... n. 2.

ANDRONICUS PALÆOLOGUS, qui copiis militaribus aliquot præfuit sub Andronico tyranno. Exhinc occurrit

Idem in Andr. l. 2. n. 1.

[a] ALEXIUS PALÆOLOGUS, quem in imperii hæredem delegit Alexius Angelus Comnenus Imperator, datâ in uxorem IRENE filiâ primogenitâ, ex Andronico Contosthephano tum viduâ. Ut porro ad hocce regium perveniret connubium , priorem quam duxerat elegantioris formæ conjugem dimittere coactus est à socero , à quo Despotæ non modò honore donatus est , sed & hæres & successor renuntiatus, cùm puniceis eo nomine calceis utendi facultatem utrique is concessisset. At Alexii consilia, Palæologi generi in ipso ætatis flore præpostera mors abrupit , ipso insuper haud multo post sede Regia à Francis depulso , fratreque Isaacio in pristinam dignitatem restituto. Ex Alexii Palæologi cum Irene nuptiis nata filia unica , quæ Andronico Palæologo, Michaëlis Imperatoris parenti , uxor est data Ejusdem nominis sub hæc tempora memoratur alter

[a] *Nicet in Alex. l. 1 n. 2. 6 ... Phranz. l. 1. c. 1.*

[a] ANDRONICUS PALÆOLOGUS , qui acceptâ in uxorem IRENE, Theodori Lascaris Græcorum Imperatoris filiâ , Despota à socero dictus , [b] periit in Lentianarum Castri obsidione , à Francis nostris Henrico Imperatori Constantinopolitano merentibus interemptus. Ex eadem gente ortus denique

[a] *Acrop. c. 15.* [b] *Idem c. 16.*

I. N. PALÆOLOGUS, Andronici pater , Michaelisque Imperatoris avus, cujus nomen non tradunt, opinor, scriptores. Hujus tantum filii duo memorantur,

II. ANDRONICUS COMNENUS, Magnus Domesticus, de quo mox:

II. MICHAEL PALÆOLOGUS, [a] Magnus Chartularius , Michaelis Imperatoris patruus Pachymeri dictus. A Theodoro II. Lascari, quod quædam liberius , quàm par erat, de affectata à nepote tyrannide effutiisset , custodiæ mandatus est. Hujus , ni fallor , filius fuit *Andronicus Palæologus* , eidem [b] Pachymeri Michaelis patruelis appellatus, à quo Protostratoris dignitate donatus est, traditâ in uxorem Cloïstâ , Alexii *Raoul* , seu Radulphi Protovestiarii filiâ , & ex Andronico Muzalone Magno Domestico viduâ. Meminit præterea idem [c] scriptor *Ioannis Palæologi* , Andronici Protostratoris ex fratre nepotis : additque carceri utrumque inclusum , quod utriusque Ecclesiæ unioni, cui in speciem studebat Michael, acriùs ii obniterentur.

[a] *Pach. l. 1. c. 9.* [b] *l. 1. c. 8. l. 2. c. 13. l. 6. c. 16. 24.* [c] *l. 2. c. 16.*

II. [a] ANDRONICUS PALÆOLOGUS, à Theodoro Lascari, [b] vel certè à Joanne Vatatze Magnus Domesticus appellatus est. Hujus præclaras animi dotes & in re militari peritiam ac fortitudinem & parta trophæa multis prædicat Acropolita. [c] Qui ex Latinis non ex genuina Palæologorum gente , sed ex Viterbiensi in Italia Constabulario, seu militiæ civicæ præfecto, qui Constantinopolim venerat, ortum dixere, id ex vulgi sermone hauserant indubiè scriptores : [d] cùm exertè scribant

[a] *Phranz. l. 1. c. 1.* [b] *Acrop. c. 46.* [c] *Hist. Franco-Byz. l. 5. c. 15.* [d] *Pach. l. 1. c. 21. Phranz. l. 1. c. 1.*

Byzantini, Michaelem Imperatorem, Andronici filium, Diplopalæologum fuiſſe, id eſt ex patre & matre ex gente Palæologa natum. Andronicus quippe, ut ſupra inſinuavimus, filiam unicam Alexii Palæologi Deſpotæ ex Irene filia Alexii Angeli Imperatoris uxorem duxit. Hac porro extincta aliam ſibi adſcivit, ex qua Conſtantinum ſuſtulit, quem Michaelis conſanguineum fratrem fuiſſe [e] Acropolita & [f] Gregoras tradunt, licèt aliter ſcribat Phranzes.

[e] Acrop. c. 77. [f] Greg l. 5. p. 52. 56.

Liberi Andronici Palæologi M. Domeſtici.

III. MICHAEL PALÆOLOGUS Imperator, de quo mox.

III. JOANNES PALÆOLOGUS, [a] à Laſcari Juniore Magni Domeſtici, deinde [b] à fratre Michaele Sebaſtocratoris, [c] denique Deſpotæ dignitate donatus, [d] Guillelmum Achaiæ & Moreæ Principem, prælio inito, fudit, cepitque. [e] Obiit fratre ſuperſtite. [f] Uxor ei fuit filia Conſtantini Tornicæ, Magni Primicerii, quem iſtius connubii intuitu Sebaſtocratorem creavit Michael: ex quo prognati [g] *Andronicus Palæologus*, Raülis filiæ matrimonio junctus; [h] *Michael Palæologus* à patruo Myſticus appellatus; & [i] filia nupta neſcio cui ex Synadenorum familia [k] Conſtantinopoli perilluſtri, Pologi in Dalmatia domino: ex quibus prodiit Theodorus Synadenus Protoſtrator, qui vixit ſub Andronico Seniore. Torniciana verò gens præ cæteris nobilitate præcelluit in aula Conſtantinopolitana, uti docent paſſim [l] ſcriptores. Tradit [m] Pachymeres Joannis Palæologi uxorem ex prava conſuetudine filiam peperiſſe, quæ Davidi Iberiæ Mepæ nuptum poſtmodum eſt data.

[a] Pach. l. 1. c. 20. [b] Acrop. c. 77. Pach. l. 2. c. 5. l. 3. c. 16. l. 4. c. 27. [c] Pach. l. 2. c. 13. Acrop. c. 82. [d] Acrop. c. 79. Greg. l. 5. p. 80. [e] Pach. l. 4. c. 28. 29. l. 5. c. 27. [f] Acrop. c. 82. Pach. l. 2. c. 5. 13. [g] Idem l. 2. c. 13. [h] Idem l. 8. c. 16. [i] Cantac. l. 1. c. 8. [k] Scylitz. p. 745. Anna p. 78. 78. [l] Scyl. Nicet. in Alex. Man. F. & in Alex Aug. Cantac. Spandug. [m] Pach. l. 3. c. 21.

III. CONSTANTINUS PALÆOLOGUS, [a] ex ſecundis, uti innuimus, Andronici nuptiis natus, [b] à fratre Michaele Sebaſtocrator primùm, ac deinde Cæſar dictus, in Paphlagonia copiis præfectus eſt, eodemque procurante, uxorem duxit Branæ filiam, ex quo conjugio prognati [c] *Michael Palæologus*, & filia nupta Smiltzæ Bulgariæ Regi. Ab eo etiam, aut Joanne fratre fortean, prodiit [d] *Ioannes Palæologus*, Michaelis Imperatoris nepos appellatus ſub an. MCCLXXIX. à quo in Joannem Angelum, quem Latini Patrarum Ducem vocabant, cum exercitu miſſus eſt.

[a] Acrop. c. 77. Gregoras. [b] Pach. l. 1. c. 20. l. 2. c. 5. 11. 13. l. 3. c. 16. [c] Idem l. 11. c. 18. [d] Vvadd. & Rainald.

III. [a] MARIA PALÆOLOGINA, alio nomine MARTHA vocitata, nupſit NICEPHORO TARCHANIOTÆ, Tzuruli urbis Præfecto, poſtea Magno Domeſtico, ex priore uxore tum cælibi. [b] Ab ea conditum fuit Conſtantinopoli Monaſterium, quod Marthæ nomenclaturâ donatum fuit. Ex his nuptiis enati plures utriuſque ſexus liberi: ſcilicet [c] *Michael Tarchaniota*, Protoveſtiarius à Michaele avunculo creatus, & Alexii Philantropeni Protoſtratoris filiæ conjugii nexu copulatus: [d] *Andronicus Tarchaniota* Magnus Conſtabularius, deinde Protoveſtiarius, qui Joannis Angeli Sebaſtocratoris, Michaelis Deſpotæ nothi, filiam duxit, obiitque ex peſte circa an. MCCLXXXIII. cùm copiis militaribus præfectus eſſet: [e] *Ioannes Tarchaniota*, cujus meminit Pachymeres, quique an. MCCLXXIX. vixit: [f] *Theodora*, Angelico poſtea ſumpto habitu [g] *Theodoſia* nominata, nupta primùm Baſilio Caballario, deinde ſolutis his nuptiis, Balanidæ Stratopedarchæ. [h] Ex Michaele Tarchaniota nati N. Tarchaniota Protoſebaſtus, & Alexius, Philantropenus dictus, ex avo materno Protoſebaſto, Magnus Pincerna, quique ab Andronico Seniore defecit. Mariæ porro ſeu Marthæ liberi, Palæologi cognomentum aſſumpſere. Tarchaniotarum verò familia natalium antiquitate & magiſtratuum ſplendore conſpicua Conſtantinopoli floruit, [i] ipſius Romani Diogenis Imperatoris temporibus jam nota: ex qua complures occurrunt apud [k] ſcriptores, quorum nomina, dignitates, ac ſtudia recenſent.

[a] Acrop. c. 36. Pach. l. 1. c. 12. l. 2. c. 13. 23. l. 3. c. 12. l. 4. c. 19. [b] Cantacuz. l. 3. c. 36. l. 4. c. 16. [c] Idem l. 1. c. 12. 43. 48. Pach. l. 2. c. 13. l. 3. c. 16. l. 4. c. 19. l. 7. c. 25. Codin. de Off. c. 2. n. 6. [d] Pach. l. 4. c. 19. & paſſim. [e] Idem l. 6. c. 20. l. 7. c. 12. [f] Vvadd. 1279. p. 441. [g] Pach paſſim. [h] Idem l. 9. c. 9. [i] Scylitz. p. 801. Zonar. p. 224. [k] Lupus Protoſp. an. 989. Pach. l. 8. c. 26. Cantac. paſſim. Philelph. l 12 ep. Marull. l 1. epigr.

III. EULOGIA PALÆOLOGINA, [a] Pachymeri & [b] Gregoræ, Imperatoris Michaelis ſoror dicta, [c] nupſit N. CANTACUZENO, ex quibus nuptiis prodiere filiæ aliquot: [d] *Anna* nempe, uxor Alexii Angeli Ætoliæ Deſpotæ: [e] *Maria*, Alexio Philæ, Magno Domeſtico, qui in prælio captus à Michaele Angelo Deſpota in cuſtodia obiit, primùm nupta, deinde Lachanæ Regi Bulgariæ: & [f] *Theodora*, Georgio Muzaloni Atramytteno, deinde Joanni Raüli Protoveſtiariis copulata: ex cujus altero matrimonio nata uxor Conſtantini Palæologi

[a] Pach. paſſim. [b] Greg. l. 5. [c] Pach. l. 2. c. 13. [d] Gregor. l. 5. [e] Pach. paſſim. Gregor. l. 5. [f] Gregor. ibid. Acrop. c. 49 Pach l. 1. c. 8. l. 2. c. 13. l 5. c. 3. l 7. c. 1.

læologi Porphyrogeniti, Michaelis Imperatoris filii. Eulogiæ præterea fortean filia fuit Εὐλογία altera, quam [g] Joannes Cantacuzenus Magnam Domesticam vocat, à quo filia sororis Michaelis Imperatoris fuisse dicitur, & sub vitæ exitum sanctimonialis habitum sumpsisse.

[g] *Cantac. l. 1. c. 22. 23.*

III. MICHAEL PALÆOLOGUS COMNENUS, [a] Magni Constabularii à Theodoro Lascari II. dignitate primò donatus, eo extincto, Joannis Lascaris filii, & Imperii hæredis, arreptâ tutelâ, [b] Magnus Domesticus ac deinde Despota dictus, denique acto in ordinem, & [c] excæcato paulo pòst per nefandum scelus pupillo Principe, & in Asiæ castrum relegato, Kal. Januarii an. MCCLX. Ind. II. Imperator acclamatur, paucisque interjectis diebus coronatur ab Arsenio Græcorum Patriacha, in Nicænsi urbe, unde Imperii sedem Constantinopolim postea transtulit, urbe Alexii Strategopuli Cæsaris artibus cum DCCC. haud amplius militibus proditione capta XXV. Julii anno MCCLXI. [d] Obiit feriâ VI. XI. Decembris anno MCCLXXXII. Ind. X. ætatis anno LVIII. cùm imperasset annos XXIII. (non XXIV. ut habet Codex Pachymeris) diebus XX. demptis. [e] Hisce porro titulis usus est: MICHAEL IN CHRISTO DEO FIDELIS IMPERATOR ET MODERATOR ROMANORUM DUCAS, ANGELUS, COMNENUS, PALÆOLOGUS ET NOVUS CONSTANTINUS: qui quidem adscripti leguntur ejusdem Michaelis Palæologi imagini Constantinopoli in Periblepta Deiparæ templo, versus occidentalem partem, ubi unà cum THEODORA Augusta pictus conspicitur, inter utrumque parentem collocato filio Constantino Porphyrogenito: quas quidem imagines delineari hoc loco curavimus: qua in tabella Theodora effingitur cum Τυμπανίῳ in capite margaritis & lapillis distincto, [f] uti Euphrosyne Augusta Alexii Angeli Imp. uxor apud Nicetam Choniatem. Habetur alia haud absimilis Michaelis

[a] *Pach. l. 1. c. 7. Phranz. l. 1. c. 2. Abulfar. p. 335.*
[b] *Greg. l. 3. p. 51. Pach. l. 1. c. 27.*
[c] *l. 2. c. 4. 5. 6. 7. 8. l. 6. c. 36. Abulfar. p. 335.*
[d] *Pach. l. 6. c. ult. Greg. l. 4. p. 55. Phranz. l. 1. c. 6.*
[e] *Leunclav in Pand. Turc c. 58. Probat. Hist. Fr. Byz. p. 9.*
[f] *Nicet. in Alex. l. 1. n. 3.*

ΜΙΧΑΗΛ ΕΝ ΧΡΙΣΤΩι ΤΩι ΘΕΩι ΠΙΣΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΙ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΡΩΜΑΙΩΝ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΣ ΚΟΜΝΗΝΟΣ Ο ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

ΘΕΟΔΩΡΑ ΕΝ ΧΡΙΣΤΩ ΤΩ ΘΕΩ ΠΙΣΤΗ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΚΑΙ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΣΣΑ ΡΩΜΑΙΩΝ Η ΚΟΜΝΗΝΗ

g Volph. ad Niceph. Gregor. edit. Basil. 1562.

Imperatoris effigies, descripta ab[g] Hieronymo Wolphio ex Codice MS. Augustanæ Bibliothecæ historiæ Georgii Pachymeris, cui diadema capiti impositum non omnino ejusdem est figuræ qua in ea imagine quam delineari curavimus. Sed & quod *Acaciam* vocant, voluminis speciem planè refert. Pulvillo pedibus substrato ad utramque oram intextæ conspiciuntur duæ unicipites aquilæ. De vultus forma hæc subdit Wolphius: *Frons erat planior, & tota facies minùs torva: nasus minus latus & magis aduncus.* Inscriptio ita concipitur: ΜΙΧΑΗΛ ΕΝ ΧΡΙΣΤΩ ΤΩ ΘΕΩ ΠΙΣΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΡΩΜΑΙΩΝ ΔΟΥΚΑΣ ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΟΜΝΗΝΟΣ Ο ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ.[h] Fuit autem Theodora Michaelis conjux, filia Joannis Ducæ, Isaacii Ducæ Protostratoris Joannis Vatatzæ Imperatoris fratris, neptis.[i] Excessit illa feriâ II. secundæ Jejuniorum hebdomadæ, Februarii XVI. anno MCCCIV.

h Pach. l. 1. c. 7. l. 2. c. 12. l. 3 c. 7.
i Pach. l. 11. c. 4.

Liberi Michaëlis Palæologi Imper. ex Theodora Aug.

Pach. l. 3. c. 7.

IV. MANUEL PALÆOLOGUS puer obiit.

IV. ANDRONICUS PALÆOLOGUS Imperator, de quo mox.

IV. CONSTANTINUS PALÆOLOGUS,[a] post adeptam à Michaele Constantinopolim, atque adeò post arreptam Imperatoris dignitatem natus, ex eo PORPHYROGENITUS appellatus est. Hunc Regem Thessalonicensem creare primò, mox etiam regni successorem renuntiare pater decreverat, ob eximias animi, quibus refulsit, dotes: quæ quidem Andronici fratris invidiam in eum ita conflarunt, ut Imperator factus, calumniatores apposuerit, qui eidem affectatæ tyrannidis crimen impingerent: ex quo bonis omnibus spoliatus, in tetrum carcerem conjectus est,[b] in quo vitæ reliquum absolvit die Maii mensis V. anno MCCCVI. sumpto priùs Monachi habitu, & ATHANASII nomine. Uxorem duxerat, annos tum natus XXX. filiam Joannis Raülis Protovestiarii, agnatam, uti supra observavimus:[c] & ex ea filium unicum *Joannem Palæologum* sustulit, qui anno ætatis XVII. Panhypersebastus à patruo Andronico dictus est anno MCCCVII. quo etiam curante Irenem duxit, Theodori Metochitæ Magni Logothetæ, cujus summa erat apud Andronicum auctoritas, filiam. Ex his nuptiis filius & filia prodiere:[d] filius in eo prælio, quod inter Andronicum Juniorem Imp. & Alexandrum Bulgarorum Regem commissum est sub an. MCCCXXXII. interiit.[e] Maria verò filia Stephano Serviæ Regi, Vrosci Regis notho, nuptum data est. Quo quidem illustri elatus connubio Joannes Palæologus pater, ab Andronico defecit, generi viribus adjutus: sed collata ab eodem Imperatore Cæsaris dignitate dum Thessalonicam contendit, gravissimo morbo affectus intra paucos dies decessit[f] anno MCCCXXVI. Ind. IX.

a Pach. l. 5. c. 7. l. 6. c. 21 27. 28. Greg. l. 6. c. 131. & seqq. Phranz. l. 1. c 6. Cantac. l. 4. c. 5.
b Pach. l. 11. c. 22.
c Gregor. l. 7. p. 190. 212. Pach. l. 12. c. 20. Cantac. l. 1. c 43.
d Greg. l. 10. p. 342. Pach. l. 11 c. 22. Cantac. l. 2. c. 27.
e Gregor. l. 8 p. 262. Cantac. l. 1. c. 43.
f Gregor. p. 262.

IV. THEODORUS PALÆOLOGUS,[a] cùm Despotæ dignitatem, matre etiam preces adjungente, non potuisset à fratre consequi, respuisset verò sibi oblatam Sebastocratoricam, Filii ac Fratris Imperatorum, & Romanorum Domicelli nomenclatione vulgò appellabatur.[b] Is ex quo Constantinum fratrem comprehensum cognovit, moderatiùs sibi vivendum ratus, abjectis natalibus suis debitis insignibus, privati habitu usus est, eoque facto fratris sibi benevolentiam conciliavit.[c] Huic filiam Muzalonis Protovestiarii & Magni Logothetæ desponderat idem Andronicus: sed cùm uterum gereret, & consanguinei cujusdam incestu vitiata deprehensa esset, Libadarii Pincernæ filiam eidem copulavit.[d] Ab Alexio Philanthropeno, qui in Lydia tyrannidem arripuerat, comprehensus, in Castro ad Ephesum aliquandiu detentus est.[e] Interfuit prælio, quod Michael nepos cum Amogavaris, seu Catalanis, iniit sub annum MCCCVII.

a Pach. l. 8. c. 26.
b Gregor. l. 6. p. 139.
c Pach. l. 8. c. 26.
d Pach. l. 9. c. 9. Greg. l. 6. c. 139.
e Pach. l. 12. c. 32.

Idem l. 5. c. 5. l. 11. c. 21.

IV. IRENE PALÆOLOGINA, nupta JOANNI AZANI Bulgariæ Regi.

Idem l. 6. c. 6. 34. l. 9. c. 29. Greg. l. 5. p. 107.

IV. EUDOCIA PALÆOLOGINA, à patre in uxorem data est JOANNI COMNENO, Trapezuntino Imperatori.

a Pach. l. 6. c. 6. 27. l. 11. c. 13. Cantac. in præf. p. 5. l. 1. c. 43. Phranz. l. 1. c. 6.

IV. ANNA PALÆOLOGINA[a] à patre pariter collocatur MICHAELI DUCÆ, cognomento COTRULÆ, Michaelis Angeli Thessalonicensis Impera-

toris ex Theodora Petralipha filio, uti suprà observatum; [b] hanc antea Milutino, altero Stephani-Vrosii Serviæ Regis filio, dare in animo habuerat, à quo consilio à Legatis, quos ad id præmiserat, ob gentis barbariem, abductus est.

[b] *Pach. l. 5. c. 6.*

Michaelis Palæologi Imp. filiæ nothæ.

IV. IRENE, *seu ut à Pachymere nuncupatur*, EUPHROSYNE PALÆOLOGINA, *Michaelis Imperatoris filia notha, à patre nuptum data est* NOGÆ *Scythæ Proceri, qui à Toctai Scytharum Tartarorum perinde Principe interfectus est. Fuit porro Nogas iste pater Tzachæ Scytharum Principis, sed ex altera conjuge.*

Pach. l. 3. c. 5. 25. l. 5. c. 3. 4. l. 6. c. 19. l. 9. c. 26. 27. l. 13. c. 23. Greg. l. 5. p. 107. Cantac. l. 1. c. 35.

IV. [a] MARIA PALÆOLOGINA, *filia altera Michaelis notha, ex puella ex Diplovatzarum familia genita, in uxorem pacta est à parente*, CHALAU, *seu* HULAC, *Tartarorum Principi, ad quem deducta est à Theodosio de Villa Harduini, Monasterii Pantocratoris Hegumeno seu Abbate, Achaiæ & Peloponnesi Principis fratre. Sed Chalau interea extincto, hanc duxit* APAGA, *ejus filius & successor. Mugaliorum Despoena vocatur à* [b] *Pachymere.*

[a] *Pach. l. 3. c. 3. l. 5. c. 26. 27.*
[b] *l. 13. c. 25. 33. Abulfar. p. 355.*

IV. [a] ANDRONICUS DUCAS ANGELUS COMNENUS PALÆOLOGUS (his enim cognominibus usus est) [b] vivo parente coronatus, [c] eo mortuo, solus Imperium administrare cœpit, annos XXIV. natus: cujus etiam is Michaelem filium, atque eo extincto, nepotem Andronicum consortes fecit. [d] Andronicus porro in avum sæpius rebellans, extrema tandem senectute confectum abdicare coëgit, capta Constantinopoli anno MCCCXXVIII. Ita privatus, post multa ævi incommoda, amissumque ex morbo oculorum usum, [e] obiit XIII. Februarii anno MCCCXXXII. Ind. XV. cùm biennio antea monachicum induisset habitum, in ipsa religiosæ vitæ professione ANTONIUS appellatus, annos tum natus LXXII. cùm imperasset LXII. initio ducto à tempore quo à patre diademate est donatus. [f] Ejus cadaver in Monasterio Libis, quod mater condiderat, sepultum est. Bis porro nuptias inierat, ac primùm quidem cum [g] ANNA, filia Stephani V. Regis Hungariæ, Belæ IV. filii, ex nobili quadam Comana uxore, quam, ut ferebatur, ait Pachymeres, captivam olim, sed insignis formæ è servitute in regnum evectam habuerat. [h] Annâ mortuâ, superstite adhuc Michaele Imperatore, IRENEM Guillelmi VI. Marchionis Montisferrati ex Beatrice Castellana filiam, in secundam conjugem sibi adscivit circa annum MCCLXXXV. quæ quidem, mortuo absque liberis Joanne fratre, Marchionatus Montisferratensis hæres in solidum extitit. Mulieris ambitionem non uno loco perstringit Nicephorus Gregoras, & ut filios ad supremam dignitatem evehere annixa fuerit. [i] Obiit Dramæ in Thessalia, ejusque corpus Constantinopolim relatum, in Pantocratoris æde tumulo conditum est. Cæterùm Andronici Senioris Imperatoris perinde ac avi descripta est effigies ab Hieronymo Wolphio ex Cod. MS. Augustano Historiæ Georgii Pachymeris cum Historia Nicephori Gregoræ, eodem quo avus schemate, dextrâ crucem, sinistrâ volumen tenens. Pulvinus cui pedes innituntur, unicâ aquilâ unicipite ad latus sinistrum insignitur, cui subjiciuntur hi characteres: ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ ΕΝ ΧΡΙΣΤΩ ΤΩ ΘΕΩ ΠΙΣΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΡΩΜΑΙΩΝ Ο ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ.

[a] *Vvadd. a. 1277.*
[b] *Pach. MS. l. 4. c. 27. l. 7. c. 1.*
[c] *Io Villan. l. 9. c. 132.*
[d] *Cantac. l. 1. c. 28. Gregor. l. 9.*
[e] *Allat. de Conc. Eccles. l. 2. c. 16.*
[f] *Greg. l. 9 p. 326.*
[g] *Pach. l. 4. c. 29. l. 10. c. 1. Gregor. l. 4. 6. p. 78. 120. Cantac. in præf. Phranz. l. 1. c. 7. Raynald. a. 1271.*
[h] *Pach. l. 6. c. 28. Greg. l. 6. 7. p. 120. 161. 163. Phranz. l. 1. c. 7. Iustin. in Hist. Genu. l. 3. an. 1285.*
[i] *Gregor. l. 7. p. 191.*

Filii Andronici Palæologi Imp. ex Anna Augusta.

V. MICHAEL PALÆOLOGUS Imperator, de quo mox.

V. [a] CONSTANTINUS PALÆOLOGUS, Despota dictus, & Macedoniæ ac Thessalonicæ Præfectus, post exactam ex Imperatoris offensione in calamitate adversaque fortuna vitam, in Monasterium concedere coactus est, quod pluribus narrant ejusce ævi Scriptores. Huic pater uxorem dederat filiam Georgii Muzalonis Protovestiarii, licèt ex agnato, incesto concubitu, uterum gessisset ante nuptias: quâ extinctâ, EUDOCIÆ, filiæ Neocæsaritæ Primi à Secretis, ex alio Constantino Palæologo tum viduæ, copulatur: feminæ & vultus elegantiâ & ingenii acumine præstanti. Nullos ex utraque conjuge liberos suscepit, sed ex Cathara concubina filium, [b] *Michaelem Catharum*, quem, nullis licèt animi dotibus insignem, adeò dilexit Andronicus Imperator, ut mortuo Michaele filio, Imperatorio diademate eum exornare voluerit.

[a] *Pach. l. 7. c. 33. l. 8. c. 2. 5. 26. l. 12. c. 32. Greg. l. 8. p. 201. 204. 247. l. 9. p. 309. Cantac. l. 1. c. 26. 31. l. 2. c. 15. 18. l. 3. c. 11. 87.*
[b] *Gregor. l. 8 p. 204. Cantac. l. 1. c. 1. Bzovius an. 1321. 11. 12.*

Liberi Andronici Palæologi Imp. ex Irene altera conjuge.

[a] Pach. l. 9. c. 12. l. 10. c. 7. l. 12. c. 11. Greg. l. 7. p. 163. 168. Cantac. l. 1. c. 14.

V. JOANNES PALÆOLOGUS, [a] eo quo frater Michael diademate donatus est anno MCCXCV. Despotæ dignitate insignitus, uxorem duxit IRENEM, Nicephori Chumni Præfecti Canicleo, qui rerum ferè potitus est sub Andronico Seniore, filiam, anno MCCCIV. quadrienniòque pòst obiit, nullis ex ea procreatis liberis. Laudatur ex Cod. Regio DCCC. Theodori Metochitæ epitaphium in Joannem Palæologum Cæsarem, hunc fortè, de quo agimus.

V. THEODORUS PALÆOLOGUS, Marchio Monferratensis, cujus stirpem in altera Palæologici stemmatis parte pluribus exequemur.

[a] Pach. l. 13. c. 18. Greg. l. 9. p. 275. 286. 287. 288. Cantac. l. 1. c. 52.

Vide Stemma Cantacuz.

VI. DEMETRIUS PALÆOLOGUS, Despota, & Thessalonicæ, regionique adjacenti Præfectus à parente, ejusdem perinde offensionem incurrit, & in Serviæ Regis aulam unà cum uxore & liberis se recepit. Præ cæteris liberis, quorum nomina reticuere scriptores, fuit *Irene Palæologina*, Matthæi Cantacuzeni, Joannis Imperatoris filii, uxor.

Pach. l. 9. c. 5 27. l. 11. c. 16. l. 13. c. 20.

VI. SIMONIS PALÆOLOGINA, nupsit STEPHANO cognomento DRAGUTINO, Regi Serviæ.

VI. MARIA PALÆOLOGINA, *Andronici Imperatoris filia notha*, TUCTAI *Scytharum Tachavorum, seu Tartarorum Principi, qui post cæsum Nogam, Tartarorum principatum invaserat, nuptum data est.*

[a] Pach. l. 7. c. 33. l. 9. c. 1. Greg. l. 6. p. 134. [b] Pach. l. 10. c. 17. 18. [c] Greg. l. 7. p. 194. Cantac. l. 1. c. 1. [d] Pach. l. 8. c. 18. l. 9. c. 1. [e] Id. l. 9. c. 5. 6. Greg. l. 6. p. 135. Sanut. l. 3. part. 3. c. 2. [f] Cantac. l. 1. c. 26 31. 52. l. 2. c. 28. Greg. l. 8 p. 247.

VI. MICHAL PALÆOLOGUS, [a] Imperator à patre dictus, coronatus est à Joanne Patriarcha XXI. Maii die, quo Magni Constantini festum agunt Græci, anno MCCXCV. [b] In Asiaticos Turcos cum idoneis copiis missus, ex ea redux expeditione, Adrianopolim, hincque Thessalonicam, quo hasce regeret provincias, concessit: [c] in qua quidem postrema urbe, ex gravi propter Manuelis filii interitum mœrore fato fungitur XII. Octobris, qui in Dominicam incidit, anno MCCCXX. annos tum natus XLIII. Tradit [d] Pachymeres de ejus contrahendis cum Catharina, Philippi Imperatoris Constantinopolitani filia unica, nuptiis habita, sed nullo effectu, colloquia. [e] Uxorem tandem duxit RICTAM, (Græci XENEN & MARIAM appellavere) Leonis II. Armeniæ Regis filiam, Regis Aithonis II. sororem, VI. Januarii die, anno MCCXCVI. [f] Quæ quidem extincto conjuge, cùm rem publicam bellis civilibus ac externis conflictatam cerneret, in Monasterium secessit, ubi diem clausit extremum anno MCCCXXXIII. Extat in Bibliotheca Regia Cod. DCCC. Theodori Metochitæ ejusdem Michaelis epitaphium, ut & Irenes uxoris Palæologi Imp. ejusdem Michaelis, ni fallor.

Liberi Michaelis Palæologi Imp. ex Ricta uxore.

VII. ANDRONICUS PALÆOLOGUS Imperator, de quo mox.

Greg. l. 8. p. 199. Cantac. l. 1. c. 1. Phranz. l. 1. c. 10.

VII. MANUEL PALÆOLOGUS, Despota, à fratris, qui amasiæ domum observabant, satellitibus, mulierculæ amatorem esse ratis, confossus interiit. Ex cujus morte tanta affectus est pater doloris acerbitate, ut gravi morbo correptus post diem octavum è vita discesserit.

Greg. l. 8. p. 197. Cantac. l. c. c. 1. Phranz. l. 1. c. 10. Hist. Fr. Byz. l. 6. n. 27.

VII. ANNA PALÆOLOGINA, nupsit primùm THOMÆ ANGELO Despotæ, seu Principi Epiri & Acarnaniæ, Nicephori Despotæ filio: quo à THOMA Cephaleniæ Comite interfecto, eidem Thomæ conjugio copulatur. Obiit patre superstite.

[a] Vide Reges Bulgar. [b] Cantac. l. 3. c. 36.

VII. THEODORA PALÆOLOGINA primùm [a] SWESTISLAO, deinde MICHAELI STRASCIMIRO Regibus Bulgariæ nupta, iis extinctis Constantinopolim reversa, Sanctimonialis habitum induit, [b] *Theodosia* in vitæ professione nuncupata.

[a] Gregor. l. 8 p. 197. Cantac. l. 1. c. 40. 41.

VII. ANDRONICUS PALÆOLOGUS, (cætera omittimus, eadem quæ Andronici & Michaelis cognomina) JUNIOR vulgò à scriptoribus, ad avi discrimen, appellatus, [a] ab eo in consortium Imperii adscitus est, & solenni ritu in æde Sophiana coronatus II. Febr. die, anno MCCCXXV. Indict. IV. qui ad-

versus avum rebellans, tandem extrema senectute confectum abdicare coëgit, capta Constantinopoli anno MCCCXXXII. quo tum solus imperare cœpit, [b] annos natus XXXVI. [c] Obiit XXV. Junii Ind. IX. anno MCCCLXI. ætatis XLV. Imperii XX. Descripsit, ac mecum communicavit vir doctissimus Stephanus Baluzius ex archivis Ecclesiæ Narbonensis Bullam auream, seu Diploma Andronici Imperatoris in Narbonensium mercatorum gratiam: quæ quidem Bulla licèt Andronici nomen non præferat, illius tamen esse ex alia Joannis filii, quam mox dabimus, satis apparet. Hanc, cùm res nostras etiam spectet, hoc loco exhibendam putavimus.

[b] *Gregor. l. 10. p. 333.*
[c] *Idem l. 10. p. 392. Cantac. l. 2. c. ult. Phranz. l. 1. c. 12.*

UNIVERSIS & singulis præsentem paginam inspecturis, Nos Hugo Arnaudi Domicellus Dominus de Monterotundo Vicarius, & Guillelmus Chauserii Baccalarius in Legibus, Judex ordinarius Curiæ Narbonensis egregii & potentis viri Domini Aymerici Dei gratiâ Vicecomitis & Domini Narbonæ, Notum facimus per præsentes, quod nos vidimus, legimus, & de verbo ad verbum inspeximus quoddam privilegium Imperatoris Constantinopolitani literis Græcis & Latinis scriptum, separatim, bullatum cum bulla aurea in filis ciricis vinculatis non filati in pendenti subscriptum literis Græcis rubeis infixa cujuslibet tenos (f. tenoris) dicti privilegii, ut præmittitur, prædictis literis separatim scripti, non vitiatum, non cancellatum in aliqua sui parte, sed omni suspicione carens. Cujus quidem privilegii tenor in literis Græcis scriptum, cum literæ Græcæ in partibus istis legi non possint, tenor sequitur sub hac forma.

CUM de habitatoribus civitatis NARBONÆ subjectis excellentissimo REGI FRANCORUM venerint pro parte communis eorum, & deprecaverint ipsis concedi privilegium aurea bulla munitum Imperii nostri, ut cum pervenerint ex ipsis aliqui tam in Deo magnificatam, & Deo glorificatam, & Deo custoditam civitatem Constantinopolitanam, quam in aliis terris & castris Imperii nostri, cum mercatoribus suis, habere debeant * alomationem & solutionem commergii, & quod si contigerit exire ligna piratica de terris ipsorum, sive de aliis vicinantibus ipsis, & fecerint aliquam contra aliquos de parte Imperii nostri, non debeant propterea sustinere illi qui tunc inventi fuerint mercatores ex dicta civitate offensionem aliquam sive damnum in suis mercationibus, ipsorum deprecationem admittens Imperium, præsens privilegium aurea bulla munitum Imperii nostri ipsis concedit, per quod mandat ut illi qui accesserint de dicta civitate, & pro tempore venerint tam in dictam civitatem Constantinopolitanam, quam in aliis terris & castris Imperii nostri solvere debeant pro mercationibus quas portaverint de introïtu & exitu insimul quantitatem Yperperorum centum secundum primam consuetudinem Yperpera quatuor, & postea ab ipsis non requiratur solutio alia aliquo modo. Similiter mandat Imperium nostrum, quod si exiverint de terra ipsorum, sive ab aliis vicinantibus ligna piratica, & fecerint damnum aliquod contra aliquos de parte Imperii nostri, illi qui tunc invenirentur mercatores in partibus istis, sive in aliis terris & castris Imperii nostri, non invenirent propterea offensionem sive damnum aliquod in personis & mercationibus suis, sed expedientur omnimodè indemnes absque ulla offensione. Item si contigerit naufragium pati in mari aliquod lignum ipsorum ex contingenti tempestate, & in terram ceciderint ex aliqua parte Imperii nostri, teneantur ipsius partis habitatores, & alii qui illuc invenirentur, non usurpare, seu rapere aliquid de rebus ipsorum quæ essent projectæ in terram, sed ipsos dimittere, ipsas colligere res absque ullo impedimento, & quod facere possint de ipsis ad voluntatem & placitum eorum. Nam si aliqui voluerint damnum inferre dictis naufragis mercatoribus, & auferre aliqua de rebus evasis, non tantùm restituere tenebuntur, & satisfacere integre de toto illo quod ab ipsis acceperint, sed etiam ut descriptores præsentis privilegii nostri aurea bulla muniti judicabuntur, & indignationem nostram consequentur. Item cum ipsi præfati requisierint &........ ut cum pervenerint in partibus nostris possint constituere & ordinare Consulem, ut per ipsum ordinentur inter ipsos habitæ quæstiones, & quod possint habere logeam & placerium unum...... aceres. Concedit etiam Imperium nostrum hoc, & mandat ut hoc etiam fiat, prout requisiverint, ut dictum est, ab Imperio nostro. Non possit tamen dictus Consul qui est & pro tempore fuerit, facere justitiam sanguinis, hujus etenim rei gratiâ, robore & virtute præsentis privilegii Imperii nostri aurea bulla muniti conservabuntur post solutionem prædictam commergii omnes illi qui de dicta civitate fuerint, mercatores sine omnimoda læsione: nec sustinebunt ab aliquo qui de parte fuerint Imperii nostri injuriam aliquam f....... aliquam læsionem. Ve-

» runtamen teneantur & ipſi præfati non introducere in propriis mercationibus
» alienas mercationes pro quibus debetur magis commergium , aut quod ....
» quas apportant mercationes ipſorum : ſed ipſas omnes manifeſtare in commercio
» teneantur. Item teneantur quod ſi ſciverint quod lignum , ſive ligna piratica
» de............. , ut prædictum eſt , armarentur in offenſionem ſive læſionem
» partis Imperii noſtri , non cælare hoc, ſed quantocius poterunt hoc manifeſtare
» Imperio noſtro, & nullo modo ipſis præſtare occulte ſeu manifeſte adjutorium
» vel favorem in damnum partis Imperii noſtri, imò ipſos inimicos habere ſuper
» hoc. Etenim expoſitum eſt præſens privilegium Imperii noſtri aurea bulla muni-
» tum, & conceſſum eſt illis de dicta civitate Narbonenſi mercatoribus in firmita-
» tem roboris, defenſionem, & omnimodam ſecuritatem ipſorum.
» IN cujus viſionis & inſpectionis teſtimonium, &c. Actum & datum Narbonæ
» &c. XXI. men. April. anno Dom. MCCCXL ſexto.

Deſcripſit etiam Henricus Meibomius Diploma aliud ejuſdem Andronici in gratiam Henrici Ducis Brunſwicenſis, datum Didymothici VI. Januarii an. MCCCXXX. cui appenſa eſt Bulla aurea, quam delineari is curavit, in cujus antica Chriſtus ſtans effictus cum literis IC· XC· in altera Imperator ipſe perinde ſtans, cum labaro, & hiſce characteribus, ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ ΔΕΣΠΟΤΙΣ Ο ΠΑΛΕΟΛΟΓΟΣ.[d] Bis nuptias inierat, ac primùm quidem anno MCCCXVIII. cum IRENE, quam Gregoras & Phranzes ex Alemannia ortam fuiſſe ſcribunt.[e] Ducis Brunſwicenſis filiam fuiſſe auctor eſt Cantacuzenus:[f] unde arbitror filiam fuiſſe Alberti IV. Ducis ex Alexina Eſtenſi.[g] Obiit illa Rædeſti XVI. Auguſti anno MCCCXXIV. & in Libis Monaſterio ſepulta fuit.[h] Subſequenti anno, JOANNAM SABAUDAM,[i] Amedæi V. Comitis Sabaudiæ ex Maria Brabantenſi altera conjuge filiam, in uxorem ſibi adſcivit. Hanc Græci, mutato, ut ſolebant, nomine, ANNAM appellavere, ex Gallico JEANNE, ut par eſt credere, formato: Joannæ enim nomenclaturâ donatur ſemper in[k] Epiſtolis Joannis XXII. PP. & in ejuſce ævi inſtrumentis. Celebratæ magno apparatu nuptiæ Conſtantinopoli ineunte Octobri an. MCCCXXVI. Indict. x. quò menſe Februario pervenerat, ſed ex viæ incommodis ac cœli mutatione oborta ſponſæ invaletudine, ad hoc tempus dilatæ conjugii ceremoniæ: in quibus Annam conjux ex more coronavit. Ut porrò, functo marito, filii Joannis impuberis tutelâ exceptâ, Imperium adminiſtraverit, quantiſque illud tumultibus & bellis civilibus concuſſum fuerit, ea res gerente, pluribus in tota hiſtoria ſua ipſe motuum auctor digeſſit Joannes Cantacuzenus.[l] Obiit Conſtantinopoli, teſtamentoque ſuo cavit, ut corpus ſuum in ædem ſacram S. Franciſco Aſſiſienſem transferretur, & in ea humaretur, pro qua toto vitæ ſuæ decurſu ſingularem cultum ac devotionem teſtata fuerat, inſtitutis ad eam variis peregrinationibus.[m] Ejus effigiem ex muſæo Emin. Cardinalis Franciſci Barberini delineari curavit vir doctiſſimus Petrus Poſſinus ad Hiſtoriam Pachymeris.

[d] Gregor. l. 7. p. 194. Phranz. l. 1. c. 12. [e] Cantac. l. 1c. 10. [f] Hier. Falet. in Geneal. Eſtenſi. [g] Gregor. l. 8. p. 269. Cant. l. 1. c. 40 [h] Greg. ibid. Cantacuz. l. 1. c. 40. 41. 42. Ducas c. 5. Phranz l. 1. c. 12. [i] Guichenon. in hiſt. Sab. p. 372. [k] Rainald. an. 1334. n. 3. Vvadding. an. 1313. 54. Probat. hiſt. Sabaud. p. 168. [l] Vadding. an. 1313. 54. [m] To. 2. Pachym. p. 558.

Filius Andronici Junioris Imp. ex Irene prima conjuge.

Cantac. l. 1. c. 24.

VIII. N. PALÆOLOGUS, natus anno MCCCXXII. octimeſtris exceſſit.

Liberi Andronici Imp. ex Anna altera conjuge.

VIII. JOANNES PALÆOLOGUS Imp. de quo mox.

Idem l. 2. c. 40. l. 4. c. 34. Phranz. l. 1. c. 12.

VIII. MANUEL PALÆOLOGUS, Deſpota, à patre ad Serviæ Regem obſes miſſus eſt, ut habet Cantacuzenus.

VIII. THEODORUS PALÆOLOGUS, qui *Theodoric Paleologon*, & patruus Imperatoris Conſtantinopolitani appellatur in[a] Computo Subſidiorum pro defenſione Chriſtianitatis anni MCCCXCVII. quod aſſervatur in Camera Computorum Pariſienſi: ex quo docemur Theodorum veniſſe ſub hæc tempora in Franciam & Angliam, Regemque Carolum VI. diplomate XXIX. Januarii eodem anno MCCCXCVII. CCC. primùm, aliiſque deinde XVIII. Aprilis, & XXIV. Maii anno ſubſequente exaratis, CCCC. & MM. Francos aureos ex ipſo Subſidio percipiendos eidem indulſiſſe, in ſui & ſociorum & in Angliam itineris expenſas. Theodori iſtius apud ejuſce ævi ſcriptores fieri mentionem nondum advertimus.

[a] Compte de Fr. d'Aunay Receveur general de l'Aide mis ſus pour le ſecours de la Chreſtienté, la pourſuite de la paix, & l'union de noſtre Mere ſainte Egliſe en l'an 1397.

VII. MARIA PALÆOLOGINA, vix nubilis, MICHAELI AZANI, Alexandri Bulgariæ Regis filio, quindecenni, uxor à patre data est. Peractæ magna pompa & insigni apparatu nuptiæ Adrianopoli circa annum MCCCXXXIV. quibus firmata in posterum pax inter Græcos & Bulgaros.

Greg. l. 11. p. 384. Cantac. l. 2. c. 14. 24. 34. Phranz. l. 1. c. 11.

VII. N. PALÆOLOGINA à Joanne fratre FRANCISCO GATTILUSIO, Nobili Genuensi, Lesbi seu Mitilenes insulæ Domino, conjugio nexa est.

Hist. Fr. Byz. l. 8. n. 17.

VII. N. PALÆOLOGINA, quam ORCHANI Turcorum Sultano nuptam volunt Phranzes, Spanduginus, & Froissartes. Verùm indubiè errant: fuit enim Orcanis uxor, non Andronici, sed Joannis Cantacuzeni Imperatoris filia, uti in Cantacuzenorum stemmate docemus.

Phranz. ibid. Spandug. p. 184. Froissart. 3. vol. c. 22.

VII. EUDOCIA PALÆOLOGINA, *Andronici Imp. filia notha, nupsit* BASILIO COMNENO *Imperatori Trapezuntino.*

Greg. l. 11. p. 377.

VII. JOANNES PALÆOLOGUS Imperator, [a] nascitur Didymotichi XVIII. Junii die, anno MCCCXXXII. proindeque [b] novennis erat cùm parens obiit. Ejus tutelam rerumque publicarum administrationem excepit Anna mater unà cum Joanne Cantacuzeno Magno Domestico, quem Andronicus decedens filiorum tutorem pariter delegerat. Sed oborto inter Annam & Cantacuzenum dissidio, tyrannidem invasit, & Imperatorem se appellavit Cantacuzenus, postque civiles annorum aliquot tumultus, Constantinopolim proditione cepit VIII. Febr. an. MCCCXLVII. quo tum tempore, velut Imperii consors cum Joanne aliquandiu imperavit [c], data ei in uxorem filia HELENA CANTACUZENA. Celebratæ nuptiæ in Blacherniano templo XXI. Maii an. MCCCXLVII. [d] cum paulo ante à Patriarcha CP. coronatus fuisset Joannes in æde Sophiana. Ac primùm quidem [e] Cantacuzenus post Joannem & Annam in acclamationibus & instrumentis publicis tertius nominabatur: [f] sed mox universa in se rei gerendæ auctoritate translata primatum ipse invasit: hinc novi rursum exorti motus inter generum & socerum. Tandem Cantacuzeno vel exacto, vel ultro, ut ipsemet testatur, cedente, anno MCCCLVII. Joannes solus Imperium administrare cœpit: in cujus mox possessione à filio Andronico pro Imperatore se gerente turbatur, à quo per biennium & sex menses in carcere cum filio altero Manuele est detentus. [g] Denique Bajazethis Sultani imperiis obsequi fere in omnibus coactus, mœrore, podagræ doloribus, morbisque aliis ex licentiori vita contractis, confectus obiit. Variè porro mortis tempus à scriptoribus refertur: ac [h] à Petavio quidem ad annum MCCCLXXXIV. à [i] Bulialdo verò ad annum MCCCXCI. magno discrimine. At si quod in [k] Imperatorum Catalogo, qui Codino de Originibus Constantinopolitanis subjungitur, verum est Joannem regnasse annos XLI. (siquidem pro Manuele, Joannes scribi debeat) eum excessisse oportet anno MCCCLXXXII. cùm Andronicus pater obierit XXV. Junii an. MCCCXLI. Sed cùm annus MCCCCXXII. Manuelis Imperii XXXII. exertè Joanni Canano istius ætatis scriptori dicatur, hinc sanè Bulialdi firmatur calculus, conficiturque imperasse Joannem annos ferè LII. [l] Mortua Helena prima uxore, alteram sibi adjunxit EUDOCIAM COMNENAM, Alexii Comneni Imperatoris Trapezuntini filiam, Zetinæ Proceris Turci, qui ex ea liberos sustulerat, tum viduam. Hanc Constantinopolim pro filio Manuele evocaverat Joannes: sed ejus formæ captus illecebris, ipse podagra ac senio laborans, quique vix rectus stare poterat, filio ablatam sibi connubio sociavit. At priusquam ulteriùs progrediamur, placet hocce loco describere Bullam aliam auream Joannis Imperatoris ab eodem V. C. Stephano Baluzio ex originali Chartophylacii Narbonensis erutam, qua privilegia Narbonensibus Mercatoribus à patre concessa confirmat, utraque lingua, Græca scilicet & Latina, ut mos fuit postremorum temporum, exaratam: à qua ablatum fuit ab aliquot annis sigillum aureum Joannis.

[a] Grego. l. 9. [b] Cant. l. 1. [c] Cantac. l. 3. & ult. l. 4. c. 4. Ducas c. 5. Io. Villan. l. 12. c. 27. [d] Cantac. l. 3. c. 36. [e] Idem l. 3. c. 37. [f] Idem l. 4. Ducas c. 8. 9. 10. Vita Vrbani V. p. 180. Matth. Villan. l. 4. c. 46. [g] Pseudo-Synod. Palamit. p. 138. 170. Phranz. l. 1. c. 18. Ducas c. 13. [h] Petav. in Ration. temp. [i] ad Duca cap 13. [k] Catalog. Impp. CP. p. 82. [l] Phranz. l. 1. c. 11. Laon. l. 2. p. 53. 305. ed. Gen.

Ἐπεὶ διὰ τοῦ Κωνσούλου τῶν Ναρβωνησίων τῶν ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ἀναστρεφομένων, ὡς ἀπὸ μέρους τῆς Ναρβώνης, ἡ Βασιλεία μου παρεκλήθη, ὅπως τὰς αὐτοῖς παρασχεθείσας ἐξκουσσείας τε καὶ ἐλευθερίας καὶ χάριτας παρὰ τοῦ ἐνδοξοτάτου αὐθέντου καὶ πατρός μου τοῦ ἁγίου Βασιλέως, ἐκείνου σεπτῷ χρυσοβούλλῳ, καὶ ἡ Βασιλεία μου ἄξιον κρίνει ταύτας ἐπικυρῶσαι, τὴν αὐτοῦ προσδεξαμένη

CUM per Consulem Narbonensium conversantium in Constantinopoli pro parte Universitatis Narbonæ nostro Imperio extiterit supplicatum, quatinus immunitates, franchisias, & libertates eis concessas per divæ memoriæ quondam dominum & genitorem nostrum sanctum Imperatorem, per sacrum privilegium Imperiali aurea bulla munitum dignaremur si-

εὐμενῶς ἱκεσίαν, ὁρίζει καὶ βούλεται, ὅπως αὐτὸ τὸ χρυσόβουλλον, καὶ πάντα, καὶ καθ᾽ ἕκαστον τὰ ἐν αὐτῷ ἐμπεριειλημμένα τὴν ἐκ τῆς ἡμετέρας δωρεᾶς ἐπικύρωσίν τε κατέχουσι καὶ βεβαίωσιν. Καὶ αὐτῶν μέν τοί γε ἐμπληρούντων καὶ φυλαττόντων ὅσα τῇ ἡμετέρᾳ Βασιλείᾳ ἐπηγγείλαντο ἐν αὐτῷ τῷ σεπτῷ χρυσοβούλλῳ διαλαμβανόμενα. ἐκφανέστερόν τε προστάττει ἡ Βασιλεία μου, μή τι καινότερον αὐτοῖς ἐπενεχθῆναι ἕνεκα τοῦ μεγέθους τοῦ μέτρου τοῦ πήχεως, μήτε μὴν τινος ἄλλης αἰτίας· εἰ μὴ καθάπερ γέγονεν ὅτε τὸ διαληφθὲν χρυσόβουλλον παρεσχέθη αὐτοῖς. Εἰς οὖν δὴ πράγματος μνήμην τε καὶ ὀχύρωσιν, τῷ παρόντι σεπτῷ χρυσοβούλλῳ γράμμασιν, ὡς ἔθος, ἐρυθροῖς ὑπογράψας, καὶ βούλλῃ χρυσῇ τῆς Βασιλείας μου κραταιωθῆναι προσέταξε.

bi gratiosius confirmare, Imperium nostrum ipsa sua supplicatione admissa, benignè vult ac præcipit, quod ipsum privilegium, & omnia & singula in eo contenta confirmationem de nostra munificentia & robur obtineant. Ipsis tamen semper adimplentibus & servantibus quæcunque per eos nostro Imperio sunt promissa, in eodem privilegio comprehensa. Mandando expresiùs, ne ulla sibi novitas inferatur de majoritate mensuræ Pichi, nec alia de causa, nisi prout sibi factum fuit tempore concessionis sacri privilegii memorati. In cujus rei firmitatem atque memoriam præsenti sacro privilegio litteris rubeis Imperialibus subscripsimus more solito, & bulla aurea pendenti Imperii nostri jussimus roborari.

† Ἰω ἐν Χῷ τῷ Θῷ πιστὸς Βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων ὁ Παλαιολόγος.

Filii Joannis Palæologi Imp. ex Helena Cantacuzena.

VIII. [a] ANDRONICUS PALÆOLOGUS, Despota, à [b] patre IMPERATOR appellatus est: [c] sed cùm in eum conspirasset, seseque adjunxisset Cuntuzæ Amurathis filio, idem facinus in patrem aggresso, comprehensus unà cum filio Joanne Palæologo, uterque luminibus privatur, & in Anemæ carcerem retruditur. Neque tamen visum prorsus amisit Andronicus, sed altero tantùm oculo laboravit: Joanni verò ita adempta oculorum acies, ut obliquè intueretur. Scribit Phranzes libertati redditum, Constantinopoli & rerum administrationi præfectum fuisse Andronicum à patre in Italiam & Franciam auxilii quærendi gratiâ pergente. Verùm istius Joannis post exactum Cantacuzenum in Italiam & Franciam itineris nullus alius scriptor meminit, quod filio Manueli adscribi debet. Tradit deinde Ducas Andronicum post biennium carcere evasisse Genuensium Galatensium ope, ab iisque, ut & à Bajazethe Turcorum Sultano, & Sismanno socero, adjutum, patri bellum intulisse: paceque inter patrem & filium in speciem composita, & execrandis sacramentis utrimque firmata, iis posthabitis, arrepta tyrannide Andronicum Constantinopolim ingressum, patrem & Manuelem fratrem, in eodem quo ipse inclusus fuerat carcere Bulgaris satellitibus custodiendos dedisse, in quo perinde biennium exegere. [d] Ad id porro temporis referenda est Amedei VI. cognomento Viridis, Sabaudiæ Comitis, in Joannis Imperatoris agnati auxilium in Græciam suscepta militaris expeditio: in qua quidem Turcos & Bulgaros non semel fudisse, & Varnense oppidum obsidione cinxisse tradunt scriptores. Cujusdam denique Diabolangeli ope è carcere elapsi pater & filius, ad Sultanum Bajazethem confugerunt: quorum fuga cognita, Andronicus, seu tæderet impietatis, seu vereretur ne enata civili ac domestica discordia, quod Imperii reliquum erat pervaderent Turcæ, revocatum patrem solio restituit, Selybria, (ubi & obiit) & vicinis aliquot oppidis ad vitæ subsidium impetratis, transfusoque in Manuelem fratrem in Imperium jure omni. [e] Andronici porro filius, cujus mentio injecta est, *Joannes Palæologus*, [f] post patris mortem Selybria potitus, Constantinopolim venit: indeque, patrui veritus insidias, ad Bajazethem concessit, à quo benignè exceptus est, & Selybriâ quæ in Manuelis potestatem redierat, expugnatâ, eidem præfectus. Verùm cùm Joannes, quasi causa ipse fuisset quominus Byzantium, quam obsidione cinxerat, in ditionem venisset, Bajazethis incurrisset offensam, Constantinopolim venit, & à patruo humaniter exceptus, ab eo in Italiam & Franciam pergente Constantinopoli præfectus est. [g] Rem paulò aliter Ducas commemorat: scribit quippe Manuelem accepto nuntio Joannem cum ingentibus Turcorum copiis adventare, cum nepote in gratiam rediisse, cessisseque urbe & Imperio, eique summam rerum tradidisse, dum ad Christianos Principes, quo ad impendendum rebus Græcorum afflictissimis auxilium concitaret, in Italiam, Franciam, & Germaniam ipse proficisceretur. [h] Aiunt Bucicaldum Marescallum, qui Constantinopoli, cum idoneis Francicis copiis ad Urbis tuitionem à Carolo VI. Rege Francorum missus, tum morabatur

[a] *Ducas c. 11.*
[b] *Cantac. l. 4. c. 32.*
[c] *Ducas c. 12. Laon. l. 1. 2. p. 29. 31. 39. 40. Phranz. l. 1. c. 16. 17. 18. Hist. Polit. p. 1.*
[d] *Vita Urbani V. Froissart. 3. vol. c. 22. Guichenon. in Hist. Saband.*
[e] *Ducas c. 14.*
[f] *Laonic. l. 2. p. 54. 55.*
[g] *Ducas c. 14.*
[h] *Hist. Bucicaldi Marescalli p. 133.*

morabatur, hisce patruum inter & nepotem pactis operam haud inutilem contulisse: quibus quidem cautum scribit vitæ ejusdem Bucicaldi scriptor, ut Joannes urbem tueretur, *velut Imperator*, quandiu Manuel in peregrinatione sua, ad quam ineundam impulsus à Marescallo fuerat, moraretur. [i] Tempus initæ istius reconciliationis observat Additio MS. ad calcem historiæ Nicephori Gregoræ ex Bibliotheca Regia, in qua Joannes & Andronicus Pater Imperatorum titulo donantur. Sic autem se habet: Ἔτει ςϡη. ἐπινεμήσεως ή. μηνὶ Δεκεμβρίῳ δ'. ἦλθεν ὁ Βασιλεὺς Κύριος Ἰωάννης ὁ υἱὸς Κυροῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Βασιλέως ἐν Κωνσταντίνου πόλει εἰρηνικῶς, προγεγονότων ὅρκων μετὰ συμφωνιῶν. Τῇ δεκάτῃ δὲ αὐτοῦ Δεκεμβρίου ἐξῆλθεν ὁ αὐθέντης ἡμῶν ὁ Βασιλεὺς Κύριος Μανουὴλ, ἀναβὰς εἰς τὰ κάτεργα τῶν Βενετικῶν ἐξαποδημήσειν εἰς τὴν Φραγγίαν ἕνεκεν βοηθείας τῆς εἰρημένης Κωνσταντίνου πόλεως καὶ τῶν ἀνατολικῶν μερῶν. *Anno* MMMMMMDCCCCVIII. (*Christi* MCCCXCIX.) *Indictione* VIII. IV. *Decembris venit Imperator Dominus Ioannes, filius Domini Andronici Imperatoris, Constantinopolim, pacificè, post inita Sacramenta & pacta. Decimo verò ejusdem mensis Decembris egressus est Dominus noster Imperator Dominus Manuel, ascensis Venetorum navigiis, in Franciam peregrinaturus, propter auxilium dictæ urbis Constantinopoleos, & Orientalium provinciarum.* [k] Exacto in Europæanas regiones itinere, & post fusos à Temire Turcos, & Bajazethis interitum, securior factus Manuel, in urbem rediit, nepote à rerum gubernatione exempto, & in Lemnum insulam relegato. [l] Mox, initâ rursum concordiâ, Thessalonicæ, quam recèns à Turcis receperat, hunc principatu donat, qui ad filium tertiogenitum Manuelis, Joanne mortuo, postea rediit. Meminit Joannis uxoris Historia Bucicaldi: sed an ex ea liberos genuerit, incertum. Imperii annos II. cum dimidio Joanni attribuit Catalogus Impp. Codino subjunctus, additque Monachum factum, JOASAPHUM appellatum.

[i] cod. 557.
[k] Ducas c. 18.
[l] Ducas c. 23.

VIII. MANUEL PALÆOLOGUS Imperator, de quo mox.

VIII. [a] THEODORUS PALÆOLOGUS Porphyrogenitus, Principatum Spartanum, seu Peloponnesiacum, post Manuelis Cantacuzeni, Joannis Imperatoris filii, obitum, qui anno MCCCLXXX. accidit, in hæredii paterni sortem obtinuit: [b] quem quidem contra Turcorum vires tueri se vix posse cùm agnosceret, oppidis aliquot primò cum Venetis anno MCCCXCIV. commutatis, quibus Argon & Thermisan concessit, Spartam & Corinthum Militibus Rhodiensibus pretio distraxit. Sed incolis iis parere renuentibus, eadem oppida recepit anno MCCCCIV. trienniоque post vita excessit. [c] Orationem ejus funebrem exaravit Manuel Imperator frater, quam dedit vir pereruditus Combefisius. [c] Uxorem duxerat BARTHOLOMÆAM, Rainerii Acciaivoli Atheniensis Ducis filiam, quæ Corinthum in dotem attulit, nullis ex ea susceptis liberis. [e] Scribunt alii Rainerii Ducis Atheniensis filiam Franciscam Theodoro Palæologo, Bartholomæam verò natam alteram Carolo Tocco Acarnaniæ & Artæ Principi, nupsisse. Habuit porro Theodorus ex concubinis nothos aliquot.

[a] Ducas c. 12. Phranz. l. 1. c. 15. 19. l. 2. c. 10. Laon. l. 1. 2. 4. p. 33. 43. 121.
[b] Chron. Veneto-Byz. Laon. l. 2. p. 63. 64.
[c] Chron. Veneto-Byz. Phranz. l. 1. c. 10. Laon. ibid.
[d] Laon. l. 4. p. 137.
[e] Duca della Guardia nella famigl. Acciaivoli.

VIII. DEMETRIUS PALÆOLOGUS. Hujus meminit Phranzes.

Phranz. l. 1. c. 15.

VIII. [a] IRENE PALÆOLOGINA, [b] oblata primò est in uxorem Petro II. Regi Cypri, Legatis in hunc finem in Cyprum insulam à patre missis, [c] quibus, rebus infectis, redeuntibus, BASILIO COMNENO II. Imperatori Trapezuntino copulatur.

[a] Cantac. l. 4. c. 32.
[b] Loredano l. 8.
[c] Gregor. l. 11. p. 387.

VIII. MANUEL PALÆOLOGUS, *Ioannis Imperatoris filius nothus, celebratur potissimum à scriptoribus ob victoriam insignem navali prælio, quod cum Musa Sultano Turcico iniit, partam: quæ ei postmodum exitii causa fuit. Quippe Manuel Imperator, seu vereretur ne hoc successu elatus tyrannidem meditaretur, seu, ut alii produnt, quod viri fortissimi gloriæ invideret, Manuelem in carcerem cum liberis conjecit, in quo post annos* XVII. *è vivis tandem excessit.*

Laon l. 4. p. 116. Phranz. l. 1. c. 30.

VIII. MANUEL PALÆOLOGUS, [a] Imperator, coronatus est à patre XXV. Septembr. an. MCCCLXXIII. Andronici fratris primogeniti consensu, qui jus omne suum ultro in Manuelem transmisit. [b] Rem ex Laonico & aliis supra attigimus, & ut Joannes Andronici filius in Manuelem patruum postmodum insurrexerit, ac seditionum motus pro recuperanda Augusta dignitate excitarit. Atque hæc

[a] Bulliald. ad Ducam c. 12.
[b] Laon. l. 1. p. 31.

quidem bella interna ac civilia, pleraque quæ ſupererant ex Imperii oppidis pervadendi & expugnandi Turcis dedere occaſionem: contra quos Principum Chriſtianorum opem imploravit Manuel, præſertim Francorum Regis Caroli VI. ad quem Dom. Nicolaum de Natala Militem Legatum miſit: cui etiam ut ad Regem Angliæ pergeret præſcriptum fuit. Id ex Computo Franciſci d'*Aunoy* an. MCCCXCVII. cujus ſupra meminimus, docemur, & mille Francos aureos ex Subſidio pro negotiis Chriſtianitatis impoſito eidem Nicolao perſolutos.[c] Alium præterea ex Cantacuzenorum gente Legatum ad eundem Regem haud multo poſt miſit Manuel, opis expoſcendæ perinde gratiâ, quæ à Rege benignè ſubminiſtrata eſt, miſſo Bucicaldo Mareſcallo cum idoneis Francicis copiis. Is in Græciam, atque adeò Conſtantinopolim, profectus, cum Turcis non ſemel congreſſus eſt, eoſque variis præliis contudit ac delevit. Joannem Palæologum cum Manuele Imperatore patruo reconciliavit, Manuelique perſuaſit, ut in Italiam ac Franciam ipſemet pergeret, & à Principibus Chriſtianis adverſus Græciam pervadentes Turcos auxilium depoſceret.[d] Ex quo Manuel, rerum publicarum curâ Joanni nepoti traditâ, iter aggreſſus eſt, & in Franciam, atque adeò Luteriam Pariſiorum pervenit anno MCCCC. ubi perhumaniter acceptus eſt à Rege Carolo, eique in Luparæo Palatio aſſignatum domicilium. Quo quidem tempore Joannis Comitis Claromontenſis, Borbonienſis Ducis filia cum Maria Biturica nuptiarum ſolennitati interfuit. Scribit Dorronvillæus Manuelem fuiſſe * *Nobilem Principem & veneranda canitie ſenem.*[e] Quidam porro, uti jam mo-

[c] *Hiſt. Bucicaldi p.* 117. 132. 138. 193. *Ducas c.* 13.

[d] *Monſtrellet.* 1. *vol. c.* 4 *d'Oronville c.* 85. *Manuel orat. in Theodor. Deſpot. fratr. p.* 1129. *Ducas c.* 14. *Laon. l.* 1. *p.* 32. *Phranz. l.* 1. *c.* 20.
* un noble Prince & bel vieillart.

[e] *Phranz. l.* 1. *c.* 17.

nuimus, perperam scripsere Joannem Manuelis patrem in Franciam pariter venisse: cum id Manueli filio adscribi iter debere in confesso sit, [f] neque ultra Italiam processisse Joannem, [g] ubi cum Urbano V. Summo Pontifice de afflictis Græcorum rebus ac provinciis, iisque adjuvandis egit anno MCCCLXIX. Cætera quæ à Manuele gesta sunt, pluribus prosequuntur scriptores, & ut eo imperante Constantinopolis obsidione cincta ac pene expugnata fuerit à Turcis Indict. XV. anno MCCCCXXII. Imperii XXXII. cujus obsidionis descriptionem peculiari commentario exaravit [h] Joannes Cananus, [i] attigere verò ejusce ætatis Historici. [l] Denique cùm in extrema senectute esset, abdicatâ, Joannique filio rerum curâ commendatâ, totus secessui, divinarumque Scripturarum lectioni se dedit: quippe Princeps fuit ingenii dotibus præcellens, litterarum ac disciplinarum scientiâ excultissimus, & eloquentiâ præstantissimus, quod testantur [m] edita ejus opera, maximéque præclara quæ filio ad rempublicam gubernandam præcepta conscripsit. [n] Obiit tandem ex apoplexia XXI. Julii anno MCCCCXXV. cùm biduo ante Monachi habitum induisset, in vitæ mutatione MATTHÆUS nominatus: & in Monasterio Pantocratoris sepultus fuit. Vixit annos LXXVII. & dies XXV. Ita Phranzes: sed quod subdit imperasse annos XXXII. non omnino cohæret cum anno Joannis patris obitus, quem annum Christi MCCCXC. vel sequentem fuisse indicavimus: à quo ad annum MCCCCXXV. intercedunt XXXV. anni. Perperam etiam imperasse Manuelem annos XII. menses IV. dies XXV. traditur in Catalogo Impp. Codino subdito. Ita perinde mendum irrepsit in [o] Historia Politica, quæ XXV. Imperii annos Manueli attribuit. At si quod [p] Ducas videtur scribere, fato functum Manuelem eo quo obsessa est Constantinopolis à Turcis anno MCCCCXII. verum esset, legitimus esset Phranzæ calculus: verùm ex iis quæ consequenter tradit idem Ducas extinctum Manuelem, quo fratrem Amurathes interemit anno, refellitur: cùm hanc fraternam cædem ad Hegiram DCCCXXVII. ac proinde Christi annum MCCCCXXV. referant [q] Annales Turcici, ut mortem Manuelis ad annum MCCCCXXV. exertè Phranzes, idque omnino colligatur ex Joannis filii Imperii annis. [r] IRENEM, seu HELENEM, uxorem duxit, Constantini Dragasis, istius Macedoniæ regionis quæ Axio fluvio alluitur, Principis filiam: [s] excessit illa XIII. Martii, anno MCCCCL. in eodem quo conjux sepulchro condita. Habitum porro monachicum induerat paulo ante obitum, HYPOMENES assumpto nomine: [t] unde colligimus orationem illam funebrem Hypomenes Imperatricis, quæ Georgium Gemistum Pletonem agnoscit auctorem, exaratam fuisse in honorem Irenes Manuelis uxoris. Manuelis porro & Helenes uxoris, ut & Joannis, Theodori, & Andronici filiorum effigies hîc delineari curavimus ex MS. Codice operum Dionysii Areopagitæ, quem idem Manuel ad Monasterium S. Dionysii in Francia, ubi asservatur, per Manuelem Chrysoloram Legatum suum misit anno MCCCCVIII. ut præfert eidem subdita inscriptio, quam ut & ipsas effigies, beneficio R. P. D. Joannis Mabillonii Benedictini, viri doctissimi ac perhumanissimi, sumus consecuti.

[f] *Ducas c.* 11.
[g] *Vita Vrbani V.* *p.* 180.
[h] *Canan. edit. ab Allat.*
Ducas c. 28. *Phranz. l.* 1. *c.* 40.
[l] *Ducas c.* 28.
[m] *edita à Leunclav. an.* 1578. *Allat. de Simeon. p.* 101. 114. 115. *Labbeus in nova Bibl. p.* 87.
[n] *Ducas c.* 28. *Phranz. l.* 1. *c.* 41.
[o] *Hist. Polit.*
[p] *Ducas p.* 105.
[q] *Annales Turc. Leunclav.*
[r] *Phranz. l.* 1. *c.* 19. *Laon.*
[s] *Phranz. l.* 3. *c.* 2.
[t] *Allat. de Georg. p.* 386. *Labb. nova Bibl. p.* 92.

Filii Manuelis Palæologi Imp. ex Irene.

IX. JOANNES PALÆOLOGUS Imperator, de quo mox.

IX. THEODORUS PALÆOLOGUS, Selybriæ Despota, [a] Theodoro Porphyrogenito patruo extincto, Spartanum Principatum à patre obtinuit. [b] CLEOPEN, Malatestæ Comitis Riminensis in Italia Domini filiam, uxorem duxit, quæ ab ejusce ævi scriptoribus Imperatricis titulo donatur. Initæ porro eæ nuptiæ circa annum MCCCCXIX. eodem fermè tempore quo Joannis fratris cum Sophia Monferratensi. [c] Ex peste obiit Selybriæ anno MCCCCXLVIII. cùm longè antea ditiones omnes suas & oppida resignasset fratri Constantino, habitumque Monachi induisset. Illius cadaver Constantinopolim relatum, in Monasterio Pantocratoris humatum est. [d] Uxor verò excessit anno MCCCCXXXIII. Ex iis nata [e] *Helena*, Joannis II. Regis Cypri uxor. Fallitur enim Dolionus, qui Andreæ, Theodori nepotis, filiam dixit. Neque majorem fidem meretur [f] Josephus Scaliger, scribens Theodorum Joannam petri Siciliæ Regis filiam duxisse, ex eoque natam conjugio Magdalenam Bonifacio Scaligero, Julii Cæsaris, Josephi parentis, patruo enuptam, cùm hæc gratis, nulloque vade tradantur.

[a] *Ducas c.* 23.
[b] *Ducas. Anthos. Gemistus Pleto apud Labbeum in nova Bib. p.* 91.
[c] *Phranz. l.* 2. *c.* 3. 19.
[d] *Idem l.* 2. *c.* 10.
[e] *Idem l.* 3. *c.* 5. *Volaterr. l.* 10. *Spandug. p.* 189. *Steph. Luzinian.*
[f] *Ios. Scaliger in ep. de gente Scal.*

IX. ANDRONICUS PALÆOLOGUS Thessalonicam & adjacentem regionem in hæredii sortem habuit, quam Venetis vendidit: sed mox Thessaloni-

Ducas c. 23. 29. *Phranz. l.* 2. *c.* 3. *Laon. l.* 4. *p.* 56. *Hist. Polit. p.* 3.

cam expugnarunt Turci anno MCCCCXXIX. quo ille ex elephantiasi obiit Constantinopoli IV. Martii in Pantocratoris Monasterio, in quo monachicam vestem induerat, ACACIUS nominatus.

IX. CONSTANTINUS PALÆOLOGUS, Imp. de quo mox suo loco.

Phranz. l. 2. c. 11. l. 3. c. 1 l. 4. c 7. 22. 23. & seqq. Laonic. l. 8. & 9. Ducas c. 42. Georg. Trapez. in Compar. Platon. & Arist. c. pen. Pius II. in Europa c. 12. Philelph. l. 8. ep. p. 169.

IX. DEMETRIUS PALÆOLOGUS Porphyrogenitus Florentino Concilio cum fratre Joanne Imperatore interfuit. Exhinc à fratre Constantino Imperatore facto, Peloponnesi Principatu donatus est: quem cùm adversus vicinos Turcos servare ac tueri vix posset, Christianorum Principum opem expetiit, præsertim Caroli VII. Regis Francorum, legatione ad eum anno MCCCCLV. instituta, cum sequenti, quam ex autographo eruit V. C. D. Herouvallius, epistola.

SANCTISSIMO *Principi & excellentissimo Domino Regi Francorum*, &c. *Demetrius in Christo Deo fidelis Despotus Romeorum Palæologus, salutem & prosperos ad vota successus. Etsi rarius nostras ad Serenitatem tuam litteras, aut oratores, propter locorum distantiam de rebus opportunis mittere soliti simus; eam tamen toto animo & complectimur & veneramur, cum domus nostræ necessitudine, tum innumeris Celsitudinis tuæ virtutibus, & clarissimi animi tui excellentia. Nam cùm Christianæ religionis Reges, Principes, & familias præstantissimas recenseo: neque majorum nostrorum temporibus ullum invenio, qui religionem nostram tanta diligentia, studio, ardore, curaverit, tutatus sit, defenderit, vitam denique & facultates omnes exposuerit, quàm gloriosissimi progenitores tui Francorum Reges, neque ullus in hac calamitosa ætate nostra existit, in quo tantùm spei sit, ut labenti fidei subveniat, quantum in te uno, Serenissime Princeps. Cujus ego spe fretus, cùm animi tui magnitudinem videam, & quod majorum tuorum promptissimo animo vestigia sectaris: qui pro tuenda Christiana religione sæpenumero sanguinem effuderunt: & quod neque laboribus, neque sumptibus parcere decrevisti, visum mihi est nobilem virum familiarem nostrum Francalium Servopulum, fratrum olim meorum Imperatorum Cancellarium, & Romeorum Iudicem Generalem, præsentium latorem ad Celsitudinem tuam oratorem mittere, cùm res necessariæ Christianorum id exigere videantur. Ejus igitur verbis, quæ meo nomine Serenitati tuæ referet, placeat plenam fidem adhibere. Ex Peloponneso* XII. *Decembris* MCCCCLV.

Δημήτριος ἐν Χῷ τῷ Θῷ πιστὸς Δεσπότης Ῥωμαίων ὁ Παλαιολόγος.

Hæc verba Græca grandioribus litteris ex sacro encausto sive cinnabari exarata.

Sigillum litteris appositum ex cera rubra papyro obducta Aquilam cum alis expansis, bicipitem, & cum bina coronula repræsentat: inscriptio iisdem characteribus concepta est quibus litterarum subscriptio.

Scripsit in ejusdem Servopuli gratiam Regi Carolo Callistus Pontifex XXIV. Febr. eodem anno, quem ob utriusque linguæ cognitionem mirificè commendat.[a] Sed mox orto cum Thoma fratre dissidio, dum invicem infestis armis ac animis bello contendunt, expeditione adversus utrumque suscepta superveniens Sultanus Mahumetes II. Spartam rectà progreditur, ubi tum commorabatur Demetrius: qui tam formidando impar hosti, eidem ultro obviam processit, universaque cessit Peloponneso, datâ insuper, vel sanè pactâ in uxorem Sultano filiâ. Ipse verò à Mahumete Adrianopolim relegatur, annua ad vitam aureorum pensione donatus. Tradit [b] Chronicon Veneto-Byzantinum Demetrium, uxorem & filiam in Sultani potestatem venisse XXX. Maii anno Christi MCCCCLX. & in Saraium deductam Demetrii filiam. [c] Obiit tandem infelix Princeps Adrianopoli anno MCCCCLXXI. Monachi prius sumpta veste, DAVIDque in vitæ mutatione appellatus. Bis nuptias inierat, ac [d] primò cum ZOE, Paraspondyli Magni Ducis filia, exeunte Martio anno MCCCCXXXVII. [e] quæ triennio pòst obiit, conjuge in Italia tum commorante. [f] Alteram postea sibi adscivit conjugem anno MCCCCXLII. AZANINAM, Pauli Azanis filiam, Matthæi Asanis sororem, qui eo ævo primas in aula Constantinopolitana obtinebant, Hæc marito aliquot mensibus superstes vixit. Ex his secundis nuptiis nata filia unica [g] anno MCCCCXXXVIII. [h] quam Mahumetes Sultanus in legitimam conjugem accepit, cùm Peloponnesum expugnavit. Obiit illa aliquot annis ante patrem. [i] Scribunt porro Spanduginus & auctor Historiæ Politicæ, non revera in uxorem ductam à Sultano, sed ducturum se tantùm pollicitum, ve-

[a] Gobelinus l. 8. Comment. Pii II. p. 192.

[b] edit. à Bu'iald. Anthos.

[c] Phranz. l. 3. c. 29. 30. Laon. l. 9. p. 320.

[d] Phranz. l. 2. c. 11. l. 3. c. 22.

[e] Ducas c. 31.

[f] Phranz. l. 2. c. 17. l. 3. c. 22. Laon. l. 6. p. 202. Hist. Polit. p. 18.

[g] Phranz. l. 2. c. 17.

[h] l. 3. c. 22. 25. 30. Laon l. 9. p. 301.

[i] Hist. Polit. p. 18. Spandug p. 192.

ritumque ne ab ea veneno tolleretur, Adrianopoli relictam, ubi virgo obierit. At contrarium tradit Phranzes, à quo Sultani uxor semper appellatur.

IX. THOMAS PALÆOLOGUS, de quo post Constantinum fratrem.

IX. MICHAEL PALÆOLOGUS, filiis Joannis Imperatoris accensetur à Volaterrano: at [a] Ducas exertè ait Joanni sex masculos tantùm extitisse supra recensitos.

[a] Ducas c. 35.

IX. [a] ZAMPIA PALÆOLOGINA, *Manuelis filia notha*, HILARIO DORIÆ *Nobili Genuensi nuptum data à patre anno* MCCCXCIII. *ut quidam volunt; ex quibus nuptiis nata filia, quam idem Manuel Mustaphæ Bajazethi Gilderuni Sultani filio uxorem dedit.*

[a] Hist. Polit. p. 2. Phranz. l. 1. c. 41. Itinerar. Reginæ Poloniæ p. 337.

IX. JOANNES PALÆOLOGUS [a] Porphyrogenitus, [b] Imperator coronatus est, patre adhuc superstite, [c] qui ob ingravescentis ætatis incommoda abdicatâ rerum omni curâ, filio regendum Imperium commisit. [d] Pacatè vixit cum Amurathe: [e] & ut Christianos Principes sibi conciliaret, & ad opem sibi ferendam pelliceret, in Concilio Florentino, cui interfuit cum Demetrio fratre, Constantinopolitano Patriarcha, cæterisque Græcis Episcopis, Romanæ Ecclesiæ fidem amplexus est. Gesta hæc annis MCCCCXXXIX. & MCCCCXL. [f] Discessum verò Joannis ex Urbe, ut Venetias appulerit, ut Josephus Patriarcha Romam venerit, cum Summo Pontifice collocutus fuerit, ut ab eo exceptus Joannes, ut denique in Concilio Florentino consederit, ex picturis antiquis, in æreis tabulis incidi & delineari curarunt primi Typographiæ Regiæ curatores, quibus Historiæ Byzantinæ scriptores in librorum lemmatibus exornarent, non indicatis cæterùm locis unde desumptæ fuerint, tametsi vero simile sit has ex antiquis tabellis, vel certè Codicibus manuscriptis, excerptas. Obiit ex podagra die XXXI. Octobr. anno MCCCCXLVIII. sepultusque fuit in Pantocratoris Monasterio. Vixit annos LVII. menses X. dies XV. Imperavit verò annos XXIII. menses III. dies XIII. vel X. ut [g] alii rectiùs scribunt. [h] Primis nuptiis uxorem duxerat ANNAM RUSSICAM, Magni Moscoviæ Ducis filiam, annos tum XI. natam, quæ ex peste obiit Constantinopoli anno MCCCCXVII. & in Libis Monasterio sepulta fuit. Hanc filiam fuisse existimem Basilii Magni Moscoviæ Ducis, qui sub anno MCCCC. vivebat. [i] Exinde SOPHIAM PALÆOLOGINAM, Joannis II. Monferratensis Marchionis ex Isabella Majoricana conjuge filiam, XXI. Januarii anno MCCCCXX. patre adhuc superstite in secundam conjugem sibi delegit. [k] Verùm eo extincto, quod minus se à conjuge amari animadverteret, for-

[a] Catalog. Impp. [b] Ducas c. 23. 28. [c] 29. [d] 31. Phranz. l. 2. c. 1. [e] Hist. Concil. Florent. Phranz. l. 2. c. 13. & seqq. Ducas. [f] Vide indicem Goari ad Codinum initio.

Ducas c. 31. Phranz. l. 2. c. 19.

[g] Catalog. Impp. [h] Phranz. l. 1. c. 38. Laon. l. 4. p. 136. Ducas c. 20. Hist. Polit. Sigism. Herberst. de reb. Moscov. p. 6. [i] Ducas c. 20. [k] Phranz. l. 1. c. 38. 41.

Ducas c. 30. Laon. l. 4 p. 136. l. 5. p 158. Hist. Polit. p. 2. [l] Phranz. l. 3, c. 1. Ducas c. 20. [m] Ducas c. 31.

mæ licet elegantis, (contrarium asserit Phranzes) tum etiam quod alias is sectaretur, clam Constantinopoli egressa, in Italiam rediit mense Augusto anno Christi MCCCCXXVI. Divulsam à marito, Manuele adhuc superstite, videtur scribere Ducas. Nec multò post Joannes tertio conjugio cum [l] MARIA COMNENA, Alexii Comneni Imperatoris Trapezuntini filia, copulatur. Venit illa Constantinopolim XXIX. Augusti anno MCCCCXXVII. [m] nuptiarum verò ceremoniæ peractæ mense Septembri subsequenti. Obiit conjuge in Italia adhuc commorante. Nullos porro ex his tribus uxoribus liberos habuit Joannes.

[a] Theod. Zygomal. epist. 96. Hist. Polit. Spandug. [b] Ducas c. 23. Chron Veneto-Byz. an. 1443. 1444. Phranz. l. 2. c. 1. 2. 9. [c] Ducas c. 33. [d] Ducas c. 39. Phranz. Laonic. &c. [e] Bulla Pii II. [f] Phranz. l. 2. c. 1. 2. 9. Laon. l. 5. p. 158. [g] Phranz. l. 2. c. 17. Laonic. l. 10 p. 202. [h] Monstrellet. 3. vol. p. 60. [i] Crusius ad hist. Polit. p. 57. [k] Zygomal. de Expugn. CP. p. 96. [l] Æneas Sylvius epist. 162. [m] Allat. de Consf. utr. Eccl. l. 3. c. 4. [n] Phranz. l. 3. c. 18. Laonic. l. 8. Catalog. Impp. [o] Ducas c. 29. 34. [p] Leonis Orac. p. 260.

IX. CONSTANTINUS PALÆOLOGUS, quartus Manuelis Imperatoris filius, [a] DRAGASES ex materno cognomine appellatus, [b] Regiones Ponti Chazariæ conterminas à patre in hæredii sortem, deinde à fratre Peloponnesi Principatum obtinuit, quem contra incursantes Turcos ægrè tutatus est. Joanni demum fratri mortuo succedens, [c] Imperator coronari noluit, quod Imperii pacatam possessionem habiturum se nunquam, Turcosque se imperante quod provinciarum ac oppidorum reliquum erat invasuros, probè nosset: quod & accidit. Quippe Mahumetes II. Constantinopolim vi cepit [d] die Martis XXIX. Maii, obsidionis LII. anno Mundi juxta Græcos MMMMMMDCCCCLXI. Christi MCCCCLIII. Constantinus in ipsa oppugnatione interemptus est, [e] ejusque caput hastæ impositum in Turcorum castris circumlatum. [f] Uxorem duxerat mense Julio anno MCCCCXXVIII. THEODORAM, Leonardi de Tocco Comitis filiam, Caroli II. Comitis Cephaleniæ & Zacynthi neptem, qui in istius conjugii gratiam aliquot quæ in Peloponneso obtinebat oppida & castra, Despotæ Constantino ultro concessit. Obiit illa mense Septembri anno MCCCCXXIX. & Clarentiæ, Peloponnesi urbe, sepulta fuit. [g] Anno denique MCCCCXLI. alteram sibi uxorem copulavit, CATHARINAM, Notaræ Palæologi Catelusii Lesbi insulæ Principis filiam, quæ Palæocastri Lemni insulæ urbe obiit anno MCCCCXLIII. nullis ex utraque conjuge procreatis liberis. Unde erroris arguere licet scriptores aliquot, [h] Monstrelletum scilicet, qui Amurathem Constantini uxori in ipsa æde Sophiana stuprum intulisse, hancque in Saraio inclusisse Sultanum Mahumethem commemorat: [i] Crusium præterea scribentem uxorem & liberos coram Sultano ad mensam prandente capite truncatos: [k] Theodorum etiam Zygomalam, pridie quàm Urbs caperetur, divinis priùs munitos Sacramentis, ne in Barbarorum manus caderent, capite truncari præcepisse: denique, [l] Æneam Silvium, Constantini filium capta urbe Peram confugisse, ibique à Turcis obsidione cinctum, tradente: quæ quidem à scriptoribus istis perperam relata procul absunt à vero, jureque ab [m] Allatio viro doctissimo, ut futilia & absona confutata sunt. [n] Vixit Constantinus annos LIX. menses III. dies XX. imperavit annos IV. menses VII. Hunc tamen Imperatoribus haud accenset [o] Ducas, ut qui Imperatorem nunquam se dixerit, tametsi ab Principibus exteris ita compellaretur: unde Joannem fratrem postremum ex Imperatoribus Constantinopolitanis fuisse ait. Observarunt pridem historici, imperium Constantinopolitanum à Constantino M. inchoatum, in alio Constantino desiisse. [p] Sed & Leo Philosophus in Oraculis jam olim prædixerat Imperium finem habiturum, imperante eo, cujus nomen per K litteram inciperet. Porrò priusquam ad reliquum Palæologorum stemma progrediamur, præstat Caroli VII. Francorum Regis, & Franciæ Cancellarii ad eundem Constantinum, & ad Bessarionem Cardinalem scriptas epistolas hactenus ineditas haud ingrato parergo hoc loco describere; ex quibus docemur sollicitatum fuisse à Constantino per nuntios Regem de auxilio Græcis impendendo, quod bellis domesticis & Anglicis impeditus subministrare haud potuit. Has porro ex Camera Comput. Paris. excerptas nobiscum communicavit V. C. D. Herouvallius.

» SERENISSIMO ac potentissimo Principi Constantino Dei gratiâ Despoti Regi
» Romeorum o Palæologos, Fratri ac consanguineo nostro carissimo, KAROLUS
» eadem gratiâ, salutem, & ad expugnationem inimicorum Christi virtutis incremen-
» tum optatum. Per Nicolaum Stanissam Vestræ Benevolentiæ nuncium literas ejus-
» dem credentiales benignè suscepimus, ac intellectis per eum luculenter explicatis,
» Vestræ Providentiæ magnanimitatem bellicosque sudores in æmulorum Christianæ
» religionis impugnatione, dignis meritò præconiis extollentes, turbationibus & in-
» quietationibus, quas ab eisdem continuè sustinetis, pro dolore compatimur; & ex
» hoc maximè, quod pro nunc firma pace nondum sopita, cunctis nationibus cognita
» novissima Regni nostri turbatio Nos ad requisita non finit intendere. Nihil enim
» Nobis optabilius esse posset, quàm contra fidem orthodoxam impugnantes more pro-
» genitorum nostrorum Vos coadjuvando, Regni nostri robur & militiæ nostræ vires

impendere. Confidite tantùm, quod si stabili pace cum hostibus nostris antiquis imminens bellum sumenda breviter treuga Dei misericordia sedaverit, ut speramus, ad Vestrum in requisitis adjutorium operam dabimus efficacem, quemadmodum Vobis explicare poterit prætactus Nicolaus, cui nostram super hoc latius intentionem declarari fecimus. Datum Razilliaci.

SERENISSIMO Principi CONSTANTINO Dispoti Regi Romeorum ô Palæologos. Serenissime Princeps, Christianissimi supremique domini nostri Regis ad orthodoxæ fidei defensores zelus ac sinceræ charitatis affectus, cognitis per strenuum spectabilemque Militem Nicolaum Stanissam Vestræ Serenitatis Legatum turbationibus & inquietationibus, quas à Turcis Macometistis incessanter patimini, piæ compassionis affectu condoluit, ob hocque maximè quod non patitur sibi cum antiquis inimicis sui regni post sumendam breviter treugam, si firma pace non sedetur, ingruens bellum suos milites ad alia divertere, progenitorumque suorum more sui robur exercitus ad exaltationem fidei Christianæ contra ipsam impugnantes vobiscum impendere, quod optatissimum sibi foret. Confidat tamen Vestræ Serenitatis præcelsa Dominatio, si permittat divina Clementia pacem cum suis prætactis hostibus stabiliri, Majestatem suam ad requisita per nuntium Vestræ Celsitudinis daturum operam efficacem, prout per eundem latius poterit informari Vestra Serenitas, quam ad Christianæ plebis præservationem conservet Altissimus feliciter ac longævè. Scriptum apud sanctum Martinum de Canda in Turonia die XXIII. Augusti.

Ad vestræ Serenitatis beneplacita parati Cancellarius & Consilium Regis Francorum Christianissimi. BEAUVARLET.

CHARISSIMO ac specialissimo amico nostro Nicæno SS. duodecim Apostolorum Cardinali Græco, Karolus Dei gratia Francorum Rex, salutem. Charissime ac specialissime amice, quæ ad nos superioribus diebus de serenissimo Principe fratre nostro carissimo Romæorum Imperatore scripsistis, fuere nobis omnia jocundissima. At non parva nos alacritate refersit sincerus ipsius Imperatoris affectus, qui tanto à nobis intervallo terrarumque tractu sejunctus, tanto nobiscum potuerit amore conjungi. Sed & nos certum est par pari referre, recipereque talem affectum, ut quidquid ad Imperatoriam dignitatem, vel Græcorum utilitatem respexerit, id omne pro viribus exequi cupiamus. Quod si detur hostes arcere, pacemque regni componere, nihil nec prius nec libentius faciemus, quam opem Græciæ ferre, liberareque Christianum Imperium dominatu nefario barbarorum. Quis non Græciæ faveat genti clarissimæ, quæ omni genere laudis excellens, tanta humano generi peperit ornamenta? Nec memoria excidit Patronum Franciæ, beatum videlicet Dionysium è Græcia emersisse, qui divino usus eloquio, ejusdem panis verbo quo vivunt Angeli, repletum se perhibens, fidem nobis attulit, Dei cultum edocuit, & sublatis tenebris, lucem ex abdito in medium protulit. Sed de hoc alias, reliquum est ut Vos certiorem faciamus, si quomodo in Galliam venire contigerit, futurum ut à Nobis suscipiamini perbenignè: est enim animus vester erga nos gravis, ut jam Vos in eorum numero reponamus, quos gratos magis acceptosque habemus. Datum Turonis.

IX. THOMAS PALÆOLOGUS Porphyrogenitus, Manuelis Imperatoris filius sextus, [a] Achaiæ Despota, [b] cùm Peloponnesum Græciamque universam excitatis cum Demetrio fratre vicinisque toparchis bellis internis motibusque civilibus, perturbasset, [c] soceroque ipsi manus truncasset ac pedes, adversam vicissim fortunam in semet expertus est, [d] Mahumethe Sultano, capta recens Constantinopoli inflato ac tumido, in Peloponnesum cæterasque Græciæ provincias impune grassante, quas expugnatas suæ demum potestati subjecit anno MCCCCLX. & sequentibus. [e] Thomas patria relicta profugus, cum uxore ac liberis in insulam S. Mauræ ad Artæ Despotam agnatum, deinde Romam venit, allatâ secum S. Andreæ Apostoli Calvariâ, quam ex urbe Patrensi, ubi asservabatur, extraxerat, ubi à Pio II. PP. à quo per Legatos evocatus fuerat, humaniter exceptus est, & in singulos menses CCC. aureorum pensione donatus, quibus ducentos Cardinales addidere. Obiit Romæ XII. Maii anno MCCCCLXV. ætatis LVI. [f] CATHARINAM, Martini Zachariæ Azanis Centurionis Nobilis Genuensis, quique oppidorum quorundam in Achaia, Arcadia, & Messenia dominium obtinebat, filiam uxorem duxerat anno MCCCCXXX. quæ conjugis miseriarum particeps, [g] Corcyræ tandem dum unà Romam pergit, vitam infelicem exuit II. Augusti anno MCCCCLXII. in Monasterio SS. Jasonis & Sosipatri sepulta.

[a] *Ducas c. 32.*
[b] *Phranz. l. 3. c. 1. &c. Chron. Veneto-Byz.*
[c] *Pius II. in Europa c. 12.*
[d] *Phranz. l. 3. c. 25 26. Laon. l. 9. p. 312. Spandug.*
[e] *Ducas c. 45. Volaterr. l. 23. Cambin. l. 2. rer. Turc. Laonic. l. 9. Bessar. Epist. Gobelinus l. 5. & 8. Comm. Pii II. p. 130. 192. 193.*
[f] *Phranz. l. 2. c. 9. Laon. l. 5. p. 160. Spandug. p. 192.*
[g] *Phranz. l. 3. c. 26.*

Liberi Thomæ Palæologi ex Catharina uxore.

[a] *Phranz. l. 3. c. 7. 27.*

x. ANDREAS PALÆOLOGUS, Deſpota, [a] lucem excepit XVII. Januarii anno MCCCCLIII. Is cum Manuele fratre à Pio II. PP. per Cardinalem Beſſarionem Ancona, ubi degebat, Romam evocatus, penſionibus & honoribus donatus eſt. Verùm ſtirpis ſuæ & antiquæ nobilitatis oblitus, ductâ in conjugem Græcâ vilique meretrice, Romæ tandem obiit: [b] cum paulo antè in Ferdinandum & Elizabetam, Caſtellanos Reges, jus omne ſuum in Peloponneſiacum Principatum, atque adeò Imperium Conſtantinopolitanum, teſtamento ſuo VII. Aprilis anno MDII. exarato transfudiſſet. Sepultus eſt in baſilica S. Petri juxta patrem. [c] Tradunt Stephanus Lezinianus & Loredanus filiam habuiſſe Andream, quam Jacobus II. Cypri Rex in uxorem expetierit. Sed repugnat ratio temporum: ſiquidem Jacobus anno MCCCCLXIX. uxorem duxiſſe dicitur, irritis de Andreæ filia colloquiis, quo tum anno nubilem filiam habuiſſe non potuit Andreas. Unde vero videtur ſimilius ejuſdem Andreæ ſororem alteram expetiiſſe Jacobum.

[b] *Surita l. 4. c. 39.*

[c] *Hiſt. Cypr Lezinian p. 92. Lored.*

[a] *Phranz. l. 2. c. 21. Hiſt. Polit. p. 19. Spandug. p. 192. 201.*

x. MANUEL PALÆOLOGUS, [a] natus II. Januarii anno MCCCCLV. animi dotibus fratre longè ſuperior, fortunæ ſuæ pertæſus, ex Italia excedens, ad Mahumetem ſe contulit, à quo acceptus perhumaniter, ac in honore habitus, & ad vitæ commoda annuis penſionibus donatus, Chriſtianam, quam profiteri ei licuit, vitam tandem exuit Conſtantinopoli, imperante Bajazethe, cujus juſſu magna cum pompa feretrum ſubſequente non Chriſtianorum modo, ſed & Turcicorum aulicorum comitatu, humo conditus eſt. [b] Scribit auctor Hiſtoriæ Politicæ Manuelem prædia aliquot ad victum cum duabus ancillis haud inelegantibus accepiſſe à Mahumete, ex quibus *Joannem* & *Andream Palæologos* genuit. Ac Joannes quidem infans obiit, & in Pammachariſtæ Monaſterio ſepultus fuit: Andreas verò in caſtrum regium à Selimo tranſlatus, & Agarenicis ſacris initiatus, Mahumetes appellatus eſt.

[b] *Hiſt. Polit. p. 19.*

Phranz. l. 2. c. 19. l. 3. c. 26. 30.

x. HELENA PALÆOLOGINA, nupſit anno MCCCCXLV. LAZARO Deſpotæ Serviæ.

Volaterr. l. 7. 13. Baro Herberſtein.

x. ZOE PALÆOLOGINA, quibuſdam SOPHIA nuncupata, à JOANNE BASILIDE, Magno Moſcoviæ Duce per Legatos Romam miſſos expetita, eidem uxor datur: mulier aſtutiſſima, ut prodit Sigiſmundus Herberſteinius. Ex his nuptiis nata *Helena*, Alexandri Poloniæ Regis conjux.

XLI.

PALÆOLOGORUM STEMMATIS PARS ALTERA,

seu Marchiones Monferratenses ex gente Palæologa.

V. THEODORUS COMNENUS PALÆOLOGUS [a] Porphyrogenitus, Andronici Palæologi Senioris Imperatoris ex Irene Monferratensi uxore altera filius secundogenitus, Despota à patre dictus, Marchionatu Monferratensi donatus est à matre, cui ex Joannis Marchionis fratris testamento [b] XVIII. Januarii anno MCCCV. condito, post ejus excessum, qui IX. Martii sequentis accidit, obtigerat. Donationis & investituræ diploma anni MCCCVI. ex Benvenuti de sancto Georgio Historia Monferratensi inedita publicavit [c] Guichenonus. [d] Exhinc Antonius Spinola nobilis Genuensis ex Italia delectus est cum decem & octo triremibus, ut Theodorum in Italiam deduceret, quò perveniens, Marchionatus possessionem adiit XIX. Novembris anno MCCCX. Egerat antea cum Andronico Antonius, dum Constantinopoli moraretur, de Theodori nuptiis cum ARGENTINA, filia unica Opicini Spinolæ agnati, [e] viri tum potentissimi, quique in urbe Genuensi Barnabæ Oriæ partibus obsistebat, demumque generi ope adjutus, Principatum in ea obtinuit. [f] Tradunt Byzantini scriptores Theodorum sæpius Constantinopolim venisse parentis invisendi gratiâ, conspectumque Latinorum habitu, mentoque eorum more rasum. Addunt Andronici Junioris nepotis sui in avum Andronicum, suumque patrem favisse rebellioni, [g] postmodumque cum ipso nepote de Imperio contendisse. Varia gessit bella [h] cum Mediolanensibus, Marchione Saluciensi, [i] Alexandrinis, Astensibus, aliisque vicinis Principibus, quos Opicini soceri potentiâ adjutus fregit atque devicit. [k] Ab Henrico VII. Imperatore aureæ Florenorum, ut vocabant, monetæ signandæ facultatem impetravit, eodem privilegio Florentinis abrogato. [l] Monasterium Ordinis Fratrum Minorum in urbe Chivacensi excitavit anno MCCCXVII. [m] Obiit I. Aprilis an. MCCCXXXVIII. Vidi ejusdem principis diplomata annorum MCCCXVII. & MCCCXXV. in quibus ita inscribitur: *Illustris Dominus Theodorus Excellentiæ Imperialis gen. filius Porfirogenitus Marchio Montisferrati.* Scribit Phranzes, utriusque sexus liberos ex Argentina procreasse Theodorum. [n] Laudatur præterea à Duchesnio Genealogia MS. Domus Alençoniæ sub Carolo VI. conscripta, in qua Marchio Monferratensis uxorem Blesensis Comitis filiam duxisse dicitur, ex iisque prognatos Marchionem Monferratensem nuper defunctum, & Comitissam Sabaudiæ probi Comitis Sabaudiæ matrem, & Comitis Virtutum Dominique Mediolanensis aviam: ex quibus conficitur Theodorum, secundis nuptiis, Guidonis Castilionensis, Comitis Blesensis ex Margareta Valesia filiam duxisse.

[a] *Phranz. l. 1. c. 7. Pach l. 13. c. 9.*
[b] *Discorso d... Causa di M... rato.*
[c] *Bibl. Sebus. ... c. 86.*
[d] *Hist. ... Byz. ... Greg. l. 7 ... Raimund. Montaner c. 227. Folieta l. 6. Bizarr. l. 5. Iustinian. l. 4. ar. 1307 &c. Miraus.*
[e] *Alb. Mussat. l. 5. de Gest. Henr. VII. c. 1.*
[f] *Cant l. 4. c. 51. Pach. l. 13. c. 18. Phranz. l. 1 c. 10.*
[g] *Discorso p. 7.*
[h] *Cantac. l. 4. c. 1.*
[i] *Corio part. 2.*
[k] *Vvadding. an. 1327. 1. 1329. 10. Discorso.*
[k] *Conrad Vvecer. in Henrico VII. p. 97.*
[l] *Vadding. an. 1317. 61.*
[m] *Chieza. Coquillius.*
[n] *Hist. Castilion. l. 4. c. 2.*

Liberi Theodori Palæologi Marchionis Monferratensis.

VI. JOANNES PALÆOLOGUS Marchio Monferratensis, de quo mox.

VI. IOLANDA, seu VIOLANTA PALÆOLOGINA, nupsit AIMONI Comiti Sabaudiæ, non Genevensi, uti vult Andreas Favinus. Peracta nuptiarum instrumenta Casellis, Marchionatus Monferratensis castro, I. Maii anno MCCCXXX. quibus potissimum cautum fuit, ut absque masculis obeunte Monferratensi Marchione, Iolanta, ejusque hæredes in Monferratensem Marchionatum in solidum succederent: quæ quidem instrumenti nuptialis clausula, magnæ inter Sabaudiæ & Mantuæ Duces controversiæ atque adeò bellorum occasionem præbuit.

Guichenonus in hist. Sabaud. p. 396. in Probat. p. 177. Discorso p. 7.

VI. JOANNES PALÆOLOGUS [a] in Monferratensis Marchionatus pos-

[a] *Discorso.*

[b] Cantac. l. 4. c. 1. 2.

ſeſſionem inductus fuit à Carolo IV. Imperatore, tabulis I. Aprilis anno Chriſti MCCCXXXVIII. exaratis. [b] Quod pater in Imperium Conſtantinopolitanum jus ſibi olim aſſeruerat, revocavit, captatâ civilium inter Joannem Palæologum Imperatorem & Joannem Cantacuzenum bellorum occaſione, comparataque ad id claſſe. Verùm ut reſcivit Cantacuzenum, occupato Byzantio, cum Anna Sabauda Auguſta, filioque Joanne fœdus iniiſſe, ab incœpto deſtitit. Scribit idem Cantacuzenus ad id bellum ſuſcipiendum maximè incitatum fuiſſe Joannem Marchionem ab uxoris fratre Joanne Convenenſi Cardinale, qui pecuniam & apparatum bellicum collaturum ſe pollicitus fuerat. [c] Fuit illa CECILIA, Bernardi V. Comitis Convenenſis filia, ac tum ex Bernardo IV. Aſtaracenſi Comite vidua. [d] Scripta harum nuptiarum inſtrumenta IV. Februarii anno MCCCXXXVII. cum XL. millium aureorum Florenorum dote. Ac licèt iſtius Joannis cum Cecilia conjugii ſiluerint ſcriptores Itali, ipſeque accuratus ſcriptor [e] Oyhenartus in Comitum Convenenſium & Aſtaracenſium ſtemmatibus, pro certo tamen haberi debet, cùm Cardinalem Convenenſem Joannis uxoris fratrem exertè dicat Cantacuzenus, prætereaque ejuſce matrimonii meminerint Coquillius & [f] Chieza Salucienſis Epiſcopus. [g] Bellum geſſit cum Vicecomitibus Mediolani Dominis pro Iporegiæ dominio, quod utrique ſibi aſſerebant, quod pace inita anno MCCCLIX. ſedatum eſt: ſed rurſum ſuſcitatum anno MCCCLXII. in quo quidem poſtremo bello, cum Anglis qui Provinciam pervaſerant, fœdus iniit. [h] Simultates etiam ac controverſias exercuit cum Amedæo Sabaudiæ Comite ex ſorore nepote. [i] Teſtamentum condidit IX. Maii anno MCCCLXXII. quo & obiit. Licèt porro incertum hactenus ſit an ex Cecilia Convenenſi priore uxore liberos ſuſtulerit, ex altera certè habuiſſe conſtat. [k] Fuit illa ISABELLA MAJORICANA, Jacobi II. Majoricæ Regis ſoror, quæ ejuſdem fratris unica hæres dicitur in tabulis anni MCCCXCV. quæ in Chartophylacio Regio aſſervantur, in quibus Reginam ſe Majoricæ & Marchioniſſam Montisferrati inſcribit.

[c] Coquillius in hiſt. Nivern. 323.
[d] Benvenuto fol. 170.
[e] Notit. Vaſcon. p. 523.
[f] Chieza.
[g] Cocio. Guichen. in hiſt. Sabaud. p. 401. 403. 413. 419. Vvadd. an. 1363. 4. 5.
[h] Vvadding. an. 1363. 1. 2.
[i] Diſcorſo.
[k] Chron. Petri IV. Reg. Arag. l. 3. c. 6.

Liberi Joannis Palæologi Marchionis Montisferrati.

VII. SECUNDUS-OTTO PALÆOLOGUS,
VII. JOANNES PALÆOLOGUS,
VII. THEODORUS PALÆOLOGUS,
} Marchiones Montisferrati.

VII. GUILLELMUS PALÆOLOGUS, quædam oppida ac prædia in Montisferratenſi Marchionatu poſſedit.

VII. MARGARETA PALÆOLOGINA nupſit PETRO Comiti Urgelitano: ex quo conjugio natus *Iacobus* Comes Urgelitanus, qui poſt Martini Aragonenſis Regis obitum ad Regium apicem aſpirans, à Fernando Rege electo captus in carcere obiit.

Volaterr. Chieza. Blanca tab. 4.

VII. SECUNDUS-OTTO PALÆOLOGUS, Montisferrati Marchio, [a] Ottonis Brunſwicenſis Ducis, unà cum fratribus, tutelæ relictus eſt. Duxerat Otto Iolantam Majoricæ Reginam, ex Jacobo II. Aragonum Rege viduam, cujus quidem nomine, avunculi gradu Marchionem contingebat. [b] Eidem VIOLANTAM, ſeu IOLANDAM Galeacii Vicecomitis, Mediolanenſis Ducis ac Domini ex Blanca Sabauda filiam, Leonelli de Anglia Clarenciæ Ducis tum viduam, copulavit anno MCCCLXXVII. [c] Cujus quidem initæ affinitatis gratiâ, Marchio Monferratenſis Joanni Galeacio Vicecomiti Virtutum Comiti ſororio ſuo Aſtenſe oppidum pura donatione contulit tabulis XI. Febr. ſequenti an. MCCCLXXVIII. exaratis, cujus oppidi Vicarium ſe Generalem in diplomatibus inſcribebat. [d] Chivatenſe præterea oppidum ac caſtrum, univerſamque regionem, quæ Padum inter & Alpes interjacet, pro CC. millibus Florenorum oppigneravit Sabaudiæ Comiti. Neque diu ſuperſtes vixit, eodem quo uxorem duxerat anno XVI. Decembris à proprio famulo interemptus. [e] Uxor verò biennio poſt, licentia à Sede Apoſtolica, Summiſque Pontificibus Urbano & Clemente impetrata, cum Ludovico Vicecomite, Barnabonis Vicecomitis Domini Mediolanenſis filio alteras nuptias iniit.

[a] Vvadd. 1372. 9.
[b] Froiſſart. 1. vol. c. 244.
[c] Vett. Tabulæ origin.
[d] Hiſt. Sabaud. p. 413. Chieza.
[e] Tabulæ orig.

VII. JOANNES PALÆOLOGUS [a] Ottoni-ſecundo fratri abſque liberis defuncto in Marchionatu Montisferrati ſucceſſit, ſub Brunſwicenſis Ducis tutela,

[a] Chieza.

perinde ac frater vixit, qui cum Joannæ Neapolitanæ Reginæ sorore nuptiis eum copulare decreverat.[b] Tradunt quidam bello Neapolitano interemptum XXV. Augusti anno MCCCLXXXI. eo prælio quo Brunswicensis Dux captus est à Carolo Dyrrhaçhino. Alii Neapoli excessisse volunt, sepultumque in æde S. Secundi Astensis oppidi.

[b] Boland. 30. Mart. p. 800.

VII. THEODORUS PALÆOLOGUS II. Extinctis fratribus, Marchionatum Montisferrati adeptus est, eo investitus ab Imperatore Wenceslao tabulis XVII. Martii anni MCCCLXXXIV. quibus insuper privilegia decessoribus ab Imperatoribus indulta confirmantur.[a] Bellum gessit cum Amedeo VIII. Duce Sabaudiæ, & Moreæ Principe, in quorum gratiam Bucicaldus Marescallus & Genuensis Gubernator Pancalenium & Polongaram eidem abstulit. Firmata exinde pax inter utrumque Principem VIII. Aprilis anno MCCCCXI.[b] cùm paulo antè, anno scilicet MCCCCIX. Octobris. IX. Genuam Francis eripuisset. Obiit II. Decembris, anno MCCCCXVIII. Uxorem primò duxerat JOANNAM, Roberti Barrensis Ducis ex Maria Francica filiam.[c] Peracta nuptiarum pacta VIII. Septembr. an. MCCCXCIII. ex quibus constat Duchesnium in Stemmate Barrensium Ducum haud jure hocce Joannæ conjugium, à plerisque scriptoribus assertum, in dubium revocasse. Hanc excessisse aiunt anno MCCCCIII. quod antè accidisse oportet, siquidem hoc ipso anno XVII. Januarii,[d] alterius Theodori conjugii cum MARGARETA, Ludovici Sabaudi Moreæ Principis filia, instrumenta exarata fuere: nisi hæc ad sequentem annum, more nostro computandum, referri debeant, cùm ea tempestate anni numerari inciperent à Paschate. Conjugi superstes, nullisque ex eo procreatis liberis, in Monasterio S. Mariæ Magdalenæ Albensi, Tertiariæ, Ordinis S. Dominici, habitu, cum magno sanctitatis opinione vitam exegit, obiitque XXIII. Novembris anno MCCCCLXIV. Ejus elogium pluribus exaravit in Historia Sabaudica Guichenonus.

[a] Guichenon. in hist. Sabaud. p. 454. Chieza.
[b] Chieza.
[c] Discorso p. 9.
[d] Guichenon. p. 338.

Liberi Theodori Palæologi Marchionis Montisferrati ex Joanna Barrensi.

VIII. JOANNES-JACOBUS PALÆOLOGUS, Marchio Montisferrati.

VIII. SOPHIA PALÆOLOGINA, nupsit JOANNI PALÆOLOGO Imperatori, Manuelis Imperatoris filio, uti supra observatum.

VIII. JOANNES-JACOBUS PALÆOLOGUS, Comes Aquosanæ, ac deinde Marchio Montisferrati,[a] nascitur XXIII. Maii anno MCCCXCV. Superstite adhuc patre uxorem duxit JOANNAM SABAUDAM, Amedei VII. Comitis Sabaudiæ ex Bona Bituricensi filiam. Conscriptum connubiale pactum XXIV. Martii, anno MCCCCVII. dilatæ verò nuptiæ, mense Aprili anno MCCCCX. peractæ sunt.[b] Marchio mox Monferratensis factus, cum Philippo-Maria Vicecomite Duce Mediolanensi bellum gessit, Florentinis & Venetis in suas partes allectis, anno MCCCCXXX. quod Ferrariæ demum XXVI. Aprilis, anno MCCCCXXXIII. icto fœdere diremptum est.[c] Controversias etiam cum Sabaudiæ Duce exercuit, aliquot castrorum occasione, quæ ab eo in beneficium acceperat. Obiit XII. Martii anno MCCCCXLV. uxor verò marito superstes, anno MCCCCLX.

[a] Guichenon. in hist. Sab. p. 439.
[b] Idem p. 472. 473. 481.
[c] Chieza.

Liberi Joannis-Jacobi Palæologi Marchionis Montisferrati ex Joanna Sabauda uxore.

IX. JOANNES PALÆOLOGUS,
IX. GUILLELMUS PALÆOLOGUS, } Successivè Marchiones Montisferrati.
IX. BONIFACIUS PALÆOLOGUS,

IX. THEODORUS PALÆOLOGUS, Saluciensis Ecclesiæ Decanus, & Abbas Locediensis, à Paulo II. PP. in Cardinalium Collegium cooptatus, ex vulnere à ministro dum cænaret obsonium concidente dexteræ porrectæ casu illato, in valetudinem incidit, ex qua demum post annum extinctus est, magno sui relicto desiderio.

Volaterranus. Iacob. Card. Papiens. epist. 404.

IX. ELIZABETA PALÆOLOGINA, uxor LUDOVICI I. Marchionis Saluciarum, Thomæ Marchionis ex Margareta Ruciaca filii, qui decessit anno MCCCCLXXV.

IX. AMEDEA PALÆOLOGINA, nupta JOANNI Regi Cypri. Connubii peracta pacta in Ripalliarum castro cum Regiis Legatis & Joanne Jacobo Marchione, XXIII. Decembris anno MCCCCXXXVII.

Guichenon.

IX. JOANNES PALÆOLOGUS, Montisferrati Marchio, MARGARETÆ SABAUDÆ, Ludovici Sabaudiæ Ducis ex Anna Cypria filiæ, desponsus est pacto inito II. Julii anno MCCCCLIV. cum dote centum millium aureorum Francicorum. Nuptiarum verò dilatæ ceremoniæ, peractæque demum in festo S. Crucis anno MCCCCLVIII. Obiit nullis ex ea susceptis liberis XIX. Januarii anno MCCCCLXIV. Uxor verò Petrum de Luxemburgo San-Paulanum Comitem in secundum conjugem postmodum accepit. Joanni porro Marchioni extitere ex concubinis liberi, *Scipio* scilicet *de Montefcrrato*, & *Sarra de Montefcrrato*, anno MCCCCLIII. Nicolao Picinino Vicecomiti, Jacobi Picinini Comitis filio, enupta.

Volaterr.

IX. GUILLELMUS PALÆOLOGUS, Joannis fratris in Marchionatu Monferratenti successor, sua ætate Princeps quodammodo militaris disciplinæ habitus, Venetorum & Mediolanensium sæpe copias duxit. Cum Sabaudo Duce, occasione aliquot castrorum, quæ in beneficium Duci dederat pater, controversiam habuit. Casale castrum in civitatem erexit, temploque ac præsule ornavit, Sixti V. Pontificis Maximi indultu. Obiit tandem x. Febr. anno. MCCCCLXXXIII. Ternò connubio usus nullam sobolem masculam extulit. Uxorum verò prima fuit MARIA FUXENSIS, Gastonis IV. Comitis Fuxi, ex Leonora Aragonensi Navarræ Regina, filia primogenita: quâ extinctâ alteram duxit XVIII. Julii anno MCCCCLXIX. ELIZABETAM, Francisci Sforciæ Mediolanensis Ducis filiam: qua perinde fato functâ tertiam sibi adscivit conjugem BERNARDAM DE BROSSIA, Joannis de Brossia, ex Nicolaa Britanna Pentebriensi Comitissa, filiam.

Olhagaraius. Chieza. Duchesn. in hist. Castilion. l. 5. c. 6. August. du Pas.

Filia Guillelmi Palæologi Marchionis Montisferrati ex Elizabeta Mediolanensi altera conjuge.

Benvenut.

X. JOANNA PALÆOLOGINA, uxor à patre data est Ludovico II. Saluciarum Marchioni anno MCCCCLXXIX. addita in nuptiali pacto conditione, ut absque masculis obeunte Bonifacio Guillelmi fratre, in Marchionatum Monferratensem succederet.

X. BLANCA PALÆOLOGINA, nupsit CAROLO I. Duci Sabaudiæ anno MCCCCLXXXV. Utramque hanc Guillelmi Marchionis filiam ex ejus cum Maria Fuxensi connubio prodiisse nullo fundamento scripsit Olhagararius.

Benvenut.

X. LUCRETIA MONFERRATENSIS, *Guillelmi Marchionis filia notha*, BARTHOLOMÆO DE CARRETO *à patre conjugio sociata est, prædio Sangeorgiano in Marchionatu Monferratensi in dotem concesso.*

IX. BONIFACIUS PALÆOLOGUS, Guillelmo fratre absque virili prole defuncto, Marchionatum Monferratensem obtinuit, quo demum investitus est à Friderico III. Imperatore anno MCCCCLXXXVII. obiitque anno MCCCCXCI. Bis nuptias iniit, ac primùm quidem cum HELENA DE BROSSIA, Elizabetæ Guillelmi fratris uxoris sorore: deinde cum MARIA, de cujus familia minimè consentiunt scriptores.[a] Quippe Cominæus, Belcarius, Orbinus, cæterique ferè qui ejus meminere, Stephani Cæci Serviæ Despotæ filiam fuisse aiunt. Sansovinus verò filiam Magni Scander-Begi.[b] At Benvenutus Sangeorgius Monferratensis Cancellarius, qui eadem qua illa vixit ætate, filiam fuisse commemorat Argentinæ, Stephani Despotæ Serviæ ex filia Arianitæ uxore, filiæ. Addùnt iidem Benvenutus & Belcarius ab Imperatore Friderico nobilissimæ istius matronæ affinis suæ procuratas cum Bonifacio Marchione nuptias.

[a] *Vide Despot. Serviæ.*

[b] *Benvenut. fol. 489.*

Filii Bonifacii Paleologi Marchionis Montisferrati ex Maria altera conjuge.

XI. GUILLELMUS PALÆOLOGUS, Marchio Montisferrati.

JOANNES-GEORGIUS PALÆOLOGUS, Marchio Montisferrati.

XI. GUILLELMUS PALÆOLOGUS, [a] Marchionatus Montisferrati investituram obtinuit ab Imperatore Maximiliano anno MCCCCXCIV. Post patris mortem in minoribus constitutus annis, sub matris tutela vixit : qua extincta anno MCCCCXCV. [b] Constantinus Comnenus, Stephani Serviæ Despotæ uxoris frater, Mariæque avunculus, à publicis Comitiis delectus est, qui Marchionatum Monferratensem regeret, quoad is sui juris fieret. Obiit Guillelmus IV. Oct. an. MDXVIII. Uxorem porro duxerat ANNAM ALENÇONIAM, Renati Alençonii [c] Ducis ex Margareta Lotharena filiam : cujus connubii exarata instrumenta II. Sept. anno MDVIII. Hanc marito superstitem vixisse, licèt alii secus scripserint, colligitur ex bonorum paternorum divisione ab ea cum Francisca Alençonia Longævillæ Ducissa sorore facta anno MDXXXI. [d] Sed & Saluciensis Episcopus in Bonifacii Marchionis filii tutela supremo Comitiorum Imperii judicio Joanni-Georgio Palæologo ejusdem patruo prælatam fuisse exertè scribit. Guillelmi monetas argenteas aliquot inspeximus, in quibus ejus arma seu insignia exarantur in scuto quadripartito, in cujus prima parte est biceps aquila coronata, in secunda Hierosolymitani & Aragonensis regnorum bipartita insignia : in tertia Ducatuum Saxoniæ & Barri bipartita pariter arma ; in quarta denique Palæologorum, quibus omnibus superfunditur scutulum, Monferratensis seu Saluciensis Marchionatus insignia præferens.

[a] Discorso &c.
[b] Vide Stemma Arianitarum.
[c] Sammarthani.
[d] Chieza.

Liberi Guillelmi Palæologi Marchionis Montisferrati ex Anna Alençonia.

XII. BONIFACIUS PALÆOLOGUS, Marchio Montisferrati.

XII. MARIA PALÆOLOGINA, Friderico Gonzagæ Mantuæ Duci desponsa, quam cùm is vilis scorti artibus ducere distulisset, vel etiam renuisset, ex mœrore statim pòst interiit.

MARGARETA PALÆOLOGINA eundem FRIDERICUM Mantuanum Ducem conjugio sibi copulavit. Utrique verò Monferratensis Marchionatus, si Joannem-Georgium Palæologum Marchionem adhuc superstitem, absque prole mascula mori contingeret, ab iis possidendi, investituram concessit Carolus V. Imperator, tabulis ultimo Decembris die, anno MDXXXII. descriptis : cùm Marchioni nulla tum liberos procreandi spes esset.

XII. FLAMINIUS PALÆOLOGUS, *Monferratensis nothus, occurrit in adversariis Domini* de Villars *sub annum* MDLIV. *quem ex ratione temporis, quo vixit, Gulielmi aut Bonifacii Marchionis filium fuisse licet conjicere.*

Memoire du sieur de Villars p. 463.

XII. BONIFACIUS PALÆOLOGUS, matris tutelæ impubes relictus, in Marchionatus Montisferratensis possessionem inductus fuit diplomate ejusdem Caroli Imperatoris anno MDXXII. [a] Obiit ex equi lapsu in hastiludio, vel, ut alii tradunt, inter venandum, uxore nondum ducta, VI. Junii, vel secundum [b] quosdam, mense Martio, anno MDXXX.

[a] Leander. Rhamnusius.
[b] Guazzo.

XI. JOANNES-GEORGIUS PALÆOLOGUS, Castra Montiglii & Morani ex testamento paterno primùm obtinuit. A primæva ætate Clericatum amplexus, Abbas Commendatarius Locedii dictus est, moxque Casalensis urbis electus Episcopus. Sed mortuo Bonifacio Marchione ex fratre nepote, Monferratensem adeptus Marchionatum, deposito Clericali habitu, nulli tamen Ecclesiastico Ordini initiatus, JULIAM ARAGONIAM, Friderici Regis Neapolitani filiam conjugio sibi adjunxit, Carolo Imperatore has nuptias conciliante. Verùm cùm in urbe Casalensi, quò Julia pervenerat, harum pararentur ceremoniæ, Marchio, qui temperatione corporis fluxa ac imbecilla erat, ob quam Ordini Ecclesiastico addictus fuerat, in febrim incurrit, ex qua, nondum consummato matrimonio, interiit ultimo Aprilis die, anno MDXXXIII. Exortis post ejus obitum pro Marchionatus Monferratensis successione Ducem inter Sabaudiæ, Saluciensem Marchionem, & Ducem Mantuanum gravibus controversiis, solenni Caroli V. Imperatoris judicio III. Novembris anno MDXXXVI. Margaretæ ex fratre nepti, Friderici Mantuani Ducis uxori, adjudicatus est.

La Chieza in hist. Pedem.
Rhamnusius de bello CP. p. 170.
M. Guazzo.

DE CÆTERIS PALÆOLOGIS, *quorum ſtirps incerta.*

OCCURRUNT præterea apud Byzantinos alioſque ſcriptores, Palæologi complures, quorum ex genuina Palæologorum gente extitiſſe quoſdam, cæteros ex inita cum illuſtriſſima familia affinitate, id ſibi arrogaſſe cognominis licet aſſerere. Horum nomina, prout ſparſim collegimus, ne quid videamur omiſiſſe quod ad gloriam ejuſce gentis conducit, hoc loco delibabimus, ſervato temporis, quo quiſque vixit, quantùm in nobis erit, ordine.

Cantac. l. 1, c. 26. N. PALÆOLOGUS, Magnus Papias, circa an. MCCCXXII.

Idem l. 1. c. 27. JOANNES PALÆOLOGUS, Comes Stabuli, Protoſtratoris frater, anno MCCCXXII.

Idem l. 1. c. 27. 30. 39. l. 3. c. 36. 41. &c. ANDRONICUS PALÆOLOGUS, Stratopedarcha, Apocauci Magni Ducis gener, obiit circa an. MCCCXLV.

Idem l. 1. c. 53. ALEXIUS PALÆOLOGUS, an. MCCCXXVI.

Idem l. 3. c. 32. JOANNES PALÆOLOGUS, Aulæ Primicerius ſub Joanne Palæol. Imp.

Idem l. 3. c. 36. 41. THOMAS PALÆOLOGUS ſub an. MCCCXLIII.

Idem l. 3. c. 42. CONSTANTINUS PALÆOLOGUS, Protoſebaſtus, an. MCCCXLIII.

Idem l. 3. c. 79. GEORGIUS PALÆOLOGUS ſub an. MCCCXLV.

Idem l. 3. c. 93. MICHAEL PALÆOLOGUS ſub an. MCCCXLV.

Idem l. 3. c. 93. 94. l. 4. c. 15. p. 233. ANDRÆAS PALÆOLOGUS, Menſæ Præpoſitus, ſub an. MCCCXLV.

PAULUS PALÆOLOGUS, Patriarcha Conſtantinopolitanus in Charta, ni fallor, jure ſuſpecta in Hiſtoria Anconenſi.

Phranz. l. 2. c. 11. l. 3. c. 1. 3. 24. MANUEL PALÆOLOGUS, cognomento *Iagrus*, an. MCCCCXXXVII. MCCCCXLIX.

Idem l. 1. c. 9. PHILES PALÆOLOGUS, Protoſtrator.

Idem l. 2. c. 8. MARCUS PALÆOLOGUS *Iagrus*, Protoveſtiarius, deinde Protoſtrator, an. MCCCCXXX.

Idem l. 1. c. 38. GREGORIUS PALÆOLOGUS *Mamonas*, Mamonæ Magni Ducis filius, an. MCCCCXVIII.

Ducas c. 23. 28. PALÆOLOGUS *Lachynes* anno MCCCCXX.

Phranz. l. 2. c. 17. Allat. de Georg. p. 425. ALEXIUS PALÆOLOGUS *Examplacon*, Canicleo Præfectus, cujus filiam Helenam uxorem duxit Phranzes Protoveſtiarius, auctor Chronici editi à Pontano.

Phranz. l. 3. c. 11. 15. 16. Pius II. in Europa c. 7. Laon. l. 8. p. 262. Cambin. p 151. Leon. Chius p. 167 THEOPHILUS PALÆOLOGUS, vir militaris rei peritiſſimus, & Græcarum diſciplinarum ſcientiſſimus, obſeſſa ab Mahumete urbe, pluribus ex Turcis ſuapte manu obtruncatis; non tam victus, quàm vincendo fatigatus, inter hoſtium cadavera occubuit.

Turco Gr. p. 345. DEMETRIUS PALÆOLOGUS DERMOCATTA, in Epiſtola Thomæ Palæologi Deſpotæ Moreæ.

DEMETRIUS PALÆOLOGUS, in urbis obsidione ultima fortiter se gessit. *Phranz. l. 3. c. 11.*

NICEPHORUS PALÆOLOGUS, Demetrii gener. *Ibid.*

GEORGIUS PALÆOLOGUS an. MCCCCLVII. *Idem l. 3. c. 23. 25.*

SGOUROMALLES PALÆOLOGUS. *Idem l. 3. c. 25.*

PALÆOLOGUS, cognomento *Graitzas*. *Ibid.*

THOMAS PALÆOLOGUS *Gidus*, cujus filius Amurathes Begler begus Orientis anno MCCCCLXIX. in prælio occubuit contra Ussuncasanem, ex illustri, ait Laonicus, Palæologorum gente ortus. *Idem l. 3. c. 30. Hist. Polit. p. 24. Laon. l. 8. p. 288.*

PALÆOLOGUS, Arcis Salmenicæ Præfectus, sub an. MCCCCLX. *Laon. l. 9. p. 318.*

NICOLAUS PALÆOLOGUS, Malvagiæ Præfectus, quam adversus Muchemetum tueri non potuit, Venetis vendidit. *Spandug. p. 193.*

PALÆOLOGUS *Grizzius*, vir magnanimus, Muchi in Morea dominus, Venetias profectus, equitumque Magister creatus, statim moritur. *Idem p. 192. 193.*

MEZITES, Vizir Bassa, ex gente Palæologa natus, Rhodum obsidet anno MCCCCLXXXI. *Idem p. 196. Leuncl. in Pand. n. 151.*

DEMETRIUS PALÆOLOGUS, EMANUEL PALÆOLOGUS, & MANUEL PALÆOLOGUS, Trichas, Milites, expugnata à Turcis urbe, in Franciam profecti, à Carolo VII. Rege quædam stipendia obtinuere anno MCCCCLIV. *Comput. Matth. Beauvarlet an. 1454. 145. Philelph. l. 15. ep. 14.*

CONSTANTINUS PALÆOLOGUS anno MDLXX. *Turco Gr. p. 497.*

ANNIBAL PALÆOLOGUS circa an. MDLXX. cui uxor Melissendis de Leziniano Cypria. *Steph. de Lezin. p. 97. 98.*

LEZINIANUS PALÆOLOGUS, Annibalis filius, Capitaneus Venetorum in urbe Trevisana an MDLXXXVI. *Idem.*

DEMETRIUS PALÆOLOGUS, & PHILIPPUS filius, Cyprii an. MDLXX. *Idem.*

Extant, inquit Theodosius Zygomalas, *hodieque Constantinopoli domus quædam paucæ Palæologorum* CONSTANTINI & MANUELIS *fratrum germanorum, & aliæ plus minusve decem ex una quaque familia, quibus mediocres opes suppetant, aut etiam certæ artes studio sunt. Sanè Cantacuzenorum & aliorum nomina audiuntur; præterea Mamalatum, & Notaradarum, quorum plerosque Peloponnesus habet; Latinorum item, Muzalonum, Batazidarum, Diplobatazidarum, Asaneorum, Chrysolodarum, Lascaridarum, Eugenicorum aliorumque, de quibus singulis scriptu difficile. Horum major pars redimunt vectigalia regia, publicanorumque munere fungentes, annua tributa varii generis exigunt, eoque modo quidam ditescunt, alii verò miseriis confictantur.* *Turco Gr. p. 91.*

PALÆOLOGORUM nomine familiam adhuc extare testatur Guilleterius nuperus scriptor. Tradit insuper Sansovinus EUDÆMONOJOANNUM familiam, quæ ex Peloponneso, ubi plurima prædia possidebat, hac provincia à Turcis expugnata, in Cretam insulam transiit, Venetorumque obsequio se addixit, ex Palæologorum gente per masculos ortam. Sed cùm ejusce rei nullum proferat argumentum, vel probationem, scriptori aliàs parum accurato fidem prorsus adhibendam minimè velim. *In Athenis p. 85. & 158. l. 2. Sansovinus in Chronol. p. 175.*

Meminit denique Franciscus Baronius à Manfredis Panormitanæ familiæ, Palæologorum cognomine insignis, traditque è Peloponneso profectam sub annum Christi MCCCCXXX. in Italia primùm, ac deinde in Sicilia Panormi sedem fixisse, jussuque Alphonsi Regis ejusce familiæ in Sicilia auctores deposita, Palæologorum nomen- *In Majestate Panormit. l. 5.*

claturâ, ne in eos, ut Græcos, Latinorumque hostes gravius aliquid perpetrarent incolæ, *Vassallos* in posterum sese appellasse. Unde forsitan suspicari liceat duplici appellatione donatos, priusquam è Morea excederent, dictosque Vatatzas Palæologos: quam priorem appellationem in Vassallorum postea commutarint.

XLII.

FAMILIA

PALÆOLOGORUM BISSIPATORUM.

INTER nobiles illos ex Græcis viros, qui post expugnatam à Turcis Constantinopolim in Franciam, afflictorum exulumque Principum tutum asylum, concesserunt, memoratur potissimum GEORGIUS PALÆOLOGUS DE BISSIPATO, Miles, cognomento Græcus, qui, quantum conjectare licet, paternam ad Dishypatos, maternam verò originem ad Palæologos referebat: cùm iste apud Græcos invaluisset usus, ut familiarum illustrium, quarum affinitate gloriarentur, cognomina, gentis suæ cognominibus præponerent. Certè *Bissipatorum*, seu potiùs *Dishypatorum* familia apud Byzantinos inter nobiliores maximè, celebratur, quæ nomen fortean traxerat à nescio quo bis Consule, seu Ordinario, seu Codicillari, *qui bis Consulatus adipisci meruerat insignia*, ut est in Novella Theodosii & Valentiniani de Honoratis: quemadmodum Petronius Maximus, qui Consulatum bis gesserat sub Valentiniano, *vir gemini Consulatus* dicitur Prospero Tironi: vel potiùs ab aliquo qui Dishypati Magistratum gesserat, cùm observare sit supremos in civitates Italicas ab Imperatoribus Constantinopolitanis missos Judices, vel Præfectos, hacce dignitatis nomenclatura donatos. [a] Quippe *Riccardum Iudicem & Augustalem Dissipatum* legimus in tabulis Gauffridi Comitis Cannensis in Italia, Alexio Comneno imperante exaratis: prætereà Joannem filium *Ursi Imperialis Dissipati*, in aliis anni MCLXXVIII. Guillelmo Siciliæ Rege regnante scriptis: ex quibus docemur Græcanicarum dignitatum nomina diu apud Italos & Siculos servata, etiam longè post exactos Græcos, quæ in familiarum cognomina postea transiere, quod & in Protonobilissimorum gente Italica licet advertere. [b] Dishypatorum verò dignitatem eandem quæ olim Dictatoris in Romana Republica, fuisse videntur innuere Suidas & Lexicon Græcum MS. ex Bibliotheca Regia. Ex Dishypatorum porrò familia nonnulli recensentur apud scriptores Byzantinos, *Thomas Dishypatus*, apud [c] Auctorem incertum post Theophanem sub Leone Bardæ filio: *Dishypatus* alter sub Alexio Comneno in [d] Jure Græco-Romano: [e] *Georgius*, *Dishypatus* Lector Ecclesiæ Sophianæ: [f] *Manuel Dishypatus*, Archiepiscopus Thessalonicensis sub Theodoro Lascari, apud Pachymerem: *Georgius Dishypatus*, sub ann. MCCCCXXXVII. pater fortè Georgii cujus meminimus, apud [g] Phranzem: denique *David Dishypatus*, qui scripsit contra Barlaamum & Acindynum sub Joanne Palæologo, cujus liber asservatur in [h] Bibliotheca Regia. *Georgius* igitur de *Bissipato* ex hac Dishypatorum gente, ex paterna, ex materna verò origine, ex Palæologorum illustri familia ortus, cum cæteris nobilibus exulibus, post expugnatas à Turcis Græcorum Imperii provincias omnes, in Franciam venit: ubi perhumanè acceptus à Rege Ludovico XI. ob præstita in bellis obsequia, variis donatus est beneficiis. [i] Quippe Consiliarium & Cambellanum regium creavit, & diplomate XXVI. Julii an. MCCCCLXXIII. eidem & hæredibus Domum dominicam Burdigalæ ad Lumberiarum castrum sitam, in qua morari posset, concessit. Alio postea diplomate in castro Bosci Vicecomitis exarato ultimo Novembris anno MCCCCLXXIV. Vicecomitatus Augensis proventus dominicos dedit: in quibus quidem tabulis Lexoviensis Capitaneus indigitatur. [k] Jus præterea, uti vocant, naturalitatis, seu cæterorum Francorum prærogativam indulsit diplomate ad Plessiacum juxta Turones scripto mense Novembri anno MCCCCLXXVII. & in Cameræ Computorum Parisiensium acta relato V. Januarii sequentis. [l] Quo quidem anno MCCCCLXXVII. prædium *de Tracereux* in agro Bellovacensi ab Antonio de Pinconio

[a] *Vghell. in Ital. sacra to. 7. p. 411. 1071.*
[b] *Suidas. Lexicon MS. cod. 2063.*
[c] *Auctor incert. p. 440.*
[d] *Ius Gr. Rom. p. 288.*
[e] *Nicet. in Andr. l. 1. n. 11.*
[f] *Pach. l. 1. c. 11.*
[g] *Phranz. l. 2. c. 11.*
[h] *cod. 692.*
[i] *Memoriale Cameræ Comput. Paris. sign. O. fol. 96.*
[k] *7. Regestum chartar. Cameræ Comput. Paris. fol. 32.*
[l] *Louvetus in Nobilitate Bellovacensi.*

Pinconio, ſeu *de Piquigny*, Milite, comparavit, in eoque fortunæ ſuæ ſedem conſtituit. [m] Nec multo poſt receptis à Rege Lexovienſi Capitaneatu, commodiſque Augienſibus, vice compenſationis, & in augmentum dotis nuptialis, (ex quo colligitur Rege procurante conjugio illigatum,) LXXX. libris Turonenſibus annuis in Pontis Audomari dominico percipiendis donatus eſt tabulis Atrebati ſcriptis IX. Aprilis anno MCCCCLXXVIII. Vidimus denique Diploma aliud Ludovici XII. Regis, in quo Georgius dicitur miſſus fuiſſe à Ludovico XI. Rege cum duobus bellicis minoribus navigiis, ſingulis ſeptem vel octo doliorum capacibus, & militibus trecentis, in inſulam Viridem, (quæ fortè eadem quam hodie Caput viride vocant) ut inde ſpecies aliquas adveheret, corporis ſui valetudini idoneas ac neceſſarias, & ad Honflorium ea navigia conſcendiſſe. Ejus porro uxor, non ex Fuxenſi familia fuit, quod velle videtur [n] Scoherus, cui impoſuit malè exaratum illius nomen. Fuit enim illa MARGARETA DE POIX, filia Domini Sercellarum, qui ad Vicecomites Picei ſeu de *Poix*, in Picardia, natales ſuos referebat. Hanc perperam Georgio, Georgii filio, adſcribit Louvetus. Ex hoc conjugio nati *Georgius* iſte ſecundus, *Guillelmus*, & *Antonia de Biſſipato*, qui quidem Georgii liberi in Margaretæ *de Poix* matris tutela erant anno MCCCCXCIX. ut docet ejuſce anni Diploma, quod aſſervatur in Camera Computorum Pariſienſi. *Georgius Palæologus de Biſſipato*, Miles, Georgii prioris filius primogenitus, prædium paternum *de Tracereux* à patre comparatum obtinuit, [o] ſuperſteſque erat anno MDXXI. [p] Hujus filia & hæres *Antonia de Biſſipato*, Domina *de Tracereux*, nuptias iniit cum *Goberto de Aſperomonte* Milite, Tullini in Regiteſtenſi agro Domino, ex quibus prognata *Helena*, Joannis *de l'Iſle* Domini *de Marivaux*, Equitis Torquati ac Pariſienſis Gubernatoris conjux. [q] *Guillelmus* verò *Palæologus de Biſſipato*, Georgii prioris filius ſecundogenitus, Eques Torquatus, Dominus *de Hanaches*, *de Blicourt & de Mazis*, Vicecomes Faleſienſis in Neuſtria, Cambellanus, unuſque ex centum Regiis Nobilibus, vir utriuſque linguæ peritiſſimus, in oppugnatione Bononiæ Italicæ interemptus eſt anno MDXI. [r] Uxor ei fuit *Ludovica de Villiers*, Antonii *de Villiers*, Domini *de l'Iſle-Adam*, ex Agnete *de Molin*, filia, quæ marito ſuperſtes, Jacobo *d'O*, Militi, Domino *d'Avennes*, *de Baillet*, *& de Franconville au bois*, iteratis nuptiis copulata eſt ſub annum MDXIV. [ſ] Ex Guillelmo verò nata filia unica *Helena Palæologina de Biſſipato*, uxor Joannis *de la Mark*, Equitis Torquati, centum militum Cataphractorum Capitanei. Biſſipatorum porro familiæ pro inſignibus adſignat Scoherus Scutum cæruleum, in quo crux aurea duplex, Patriarchalem vulgò dicimus, eliſa ac decurtata, cum binis ſtellulis perinde aureis ad ſuperioris brachii latera, & lunula argentea ſub ipſius crucis inferiori ſtipite, effingitur.

[m] *Memoriale ſignat. P. fol. 198.*

[n] *Scoher. in Genealog. Croyack p. 40.*

[o] *Sammarthani to. 2. hiſt. Stemm. Franc. p. 906.*

[p] *Louvet. Pater Anſelmus in Stemm. Aſperimontis famil.*

[q] *Crucimanius in Biblioth. Gall.*

[r] *Hiſt. Caſtilion. p. 577.*

[ſ] *Scobier. Sammarth.*

XLIII.

FAMILIA CANTACUZENORUM.

CANTACUZENORUM gentis nobilitatem prædicant passim scriptores Byzantini, qui cæteras totius Orientis familias antiquitate generis, nataliumque splendore longè præcelluisse ultro fatentur. Ita præsertim sensit [a] Spanduginus; qui ut Palæologis Cantacuzenos anteponeret, eam invaluisse scribit sua ætate apud Græcos opinionem, à duodecim Franciæ Paribus fuisse progenitos. Quod potissimum adnotare visum est, ut vel inde appareat quanti habuerint Græci Palatinos Francicos, uti vocantur, quorum fama, etiam cum anilibus fabellis, quibus tot eorum plæclarè gesta à Poëtis & historicis vulgaribus, seu Romanis deturpata sunt, ad eos pervenit. Quod ex [b] Laonico præterea colligimus, qui in ea Historiæ suæ parte, quam peculiari commentario illustravit [c] Marquardus Freherus, Heroum nostrorum gloriam & facinora prædicare non abnuit. [d] Ducas, cujus historiam habemus præ manibus, de Joanne Cantacuzeno Imperatore verba faciens, à Spandugino allata confirmat: quo loco scribit, flagrantibus inter utramque domum, Palæologorum scilicet & Cantacuzenorum, de rerum summa, Imperiique auctoritate decertantem, controversiis, bellisque civilibus, quæ Turcis ex Asia in Europam trajiciendi, ac denique Orientalis principatus reliquias penitùs exscindendi occasionem præbuere, plerosque è Græcis in Joannis Cantacuzeni transiisse partes, cùm ob egregiam fortitudinem, in re militari peritiam, cæterasque animi dotes præclaras, tum ob generis nobilitatem, ut qui ab antiquis Heroïbus gentis suæ originem natalesque arcesseret. Quibus sanè verbis vulgi opinionem, quam ex Spandugino attigimus, videtur respexisse. Denique Georgius Pachymeres Cantacuzenos proprio epitheto NOBILES appellat. Horum tamen ante Alexii Comneni Imperatoris tempora mentionem fieri non video, sub quo floruit

[a] Spandugin. p. 185.
[b] Laon. l. 1. p. 57.
[c] Freher. in Orig. Palat. c. 1.
[d] Ducas c. 5. 7.

CANTACUZENUS ille, cujus nomen hactenus ignotum manet, qui ab eodem Augusto classi Præfectus, Laodiceam, quam Græcis abstulerat Tancredus Boëmundi Antiocheni Principis ex sorore nepos, obsidione cinxit. Sed Tancredi subsidio veniente Boëmundo, recessit. Ejus prætereà operâ usus est Alexius bello Dalmatico adversus eundem Boëmundum, in quo ex Francis nostris spolia aliqua retulit sub annum MCVII. Hujus fortè filius, aut ex filio nepos,

Anna l. 11. 13. p. 334 339. 391. 392. 394.

JOANNES CANTACUZENUS, [a] qui post edita bellis contra Servios & Hungaros, Manuele Comneno imperante, præclara fortitudinis specimina, in eo quod Græcos inter & Cappadociæ Turcos commissum est prælio sub an. MCLXXIV. interemptus est. [b] Huic uxor fuit MARIA COMNENA, Andronici Comneni Sebastocratoris filia, ipsiusque Imperatoris Manuelis neptis.

[a] Cinnam. l. 3. n. 9. Nicet. in Man. l. 2. n. 7. l. 6. n. 4.
[b] Cinna. l. 6. n. 13. Nicet. in Man. l. 3. n. 2.

MANUEL CANTACUZENUS, [a] Joannis filius, [b] cùm ab eodem Augusto unà cum Andronico Angelo in Turcos Asiaticos cum imperio missus fuisset, tanta cum animi fortitudine, ac cum singulari sese gessit prudentia, ut unus ferè totos in se irruentes hostes exceperit, sustinueritque, Græcis, qui collegæ ignaviâ fugæ se dederant, repressis. [c] Sed ex aliqua offensa à Manuele in carcerem postea conjectus, ab iis à quibus captus fuerat, excæcatus est, licèt nullum super hoc intercessisset Imperatoris præceptum, qui id graviter tulit. Præclaras viri dotes prædicat Cinnamus.

[a] Cinnam. l. 6. n. 13.
[b] Nicet. in Man. l. 6. n. 8.
[c] Cinnam. ibid.

JOANNES CANTACUZENUS, Manuelis fortean filius, vir, inquit

[a] Nicetas, procerâ staturâ, forti animo, & voce magna, sed ob audaciam & arrogantiam ferè perpetuò adverso Marte pugnavit, [b] ab Andronico Comneno Tyranno oculis perinde privatus est, quòd fratri uxoris suæ Constantino Angelo per carceris, ubi ex levi aliqua culpa detinebatur, custodem salutem dixisset: [c] uxorem quippe duxerat sub an. MCLXXXVI. IRENEM, Andronici Angeli filiam, ac Isaacii & Alexii Imperatorum sororem, [d] ab Isaacio verò post adeptam Augustam dignitatem, Cæsar dictus, adversus Ulachos seu Bulgaros cum copiis, cæcus licèt, missus, dum incautè agit ac temerè, ab hostibus interceptus, deletus est. [e] Superstes etiamnum erat Alexio Angelo imperante, sub quo filiis suis imperium asserere in animo habuit.

[a] Nicet. in Isaac. l. 1. n. 6. [b] Idem in Alex. Man. F. n. 14. [c] Nicet. Balsamon in Nomocan. [d] Nicet. [e] Nicet. in Alex. l. 2. n. 5.

THEODORUS CANTACUZENUS, ex Constantinopolitanis proceribus fuit, qui Andronico Comneno tyrannidem arripienti fortiter obstitit, unaque cum Isaacio Angelo postmodum Imperatore Nicæam Bithyniæ se se recepit, ubi dum ab Andronico obsidetur, facta eruptione, viriliter pugnans interemptus est anno MCLXXXIII. Incertum porro an is Joannis prædicti frater fuerit, quod ratio temporis videtur suadere.

Nicet. in Alex. Man. fil n. 18. in Andr. l. 1. n. 2.

ANDRONICUS CANTACUZENUS, ab Isaacio Imperatore missus est, ut Friderico Germanico Imperatori in sacram expeditionem per Græcorum terras pergenti commeatum resque necessarias præberi curaret, sub annum Christi MCLXXXIX.

Nicet. in Isaac. l. 2. n. 3.

MICHAEL CANTACUZENUS, cum aliquot Græcis Proceribus, Alexio Angelo in fratrem Isaacium insurgenti, tyrannidemque invadenti favit, eumque Imperatorem appellavit. Alexio sanguine junctum fuisse prodit Nicetas: unde conjicere licet Joannis Cantacuzeni ejusdem Alexii sororii filium fuisse.

Nicet. in Isaac. l. 3. n. 8.

I. MANUEL CANTACUZENUS, [a] Magnus Pincerna, & Thracensium Thematis seu provinciæ Dux ac Præfectus, à Joanne Vatatze Imperatore in Genuenses, qui Rhodum insulam sibi asseruerant, cum copiis missus est sub ann. MCCL. [b] Vivebat adhuc Michaele Palæologo imperante. Hunc Joannis Cantacuzeni avum fuisse existimaverim, quo casu, filii ejus fuere

[a] Acrop. c. 48. [b] Pach. l. 6. c. 13.

II. N. CANTACUZENUS, Joannis Imperatoris pater, &

II. N. CANTACUZENUS, cujus filius fuit Nicephorus Cantacuzenus, quem [a] idem Joannes Patruelem suum appellat. [b] Meminit præterea sub hæc eadem tempora *Manuelis Cantacuzeni*, qui Chumni filiam uxorem duxit, cui etiam Strategopuli dat cognomen.

[a] Cantac. l. 2. c. 8. l. 3. c. 22. [b] Id. l. 3. c. 20.

II. N. CANTACUZENA, mater Joannis Angeli, Thessaliæ Præfecti, quem Joannes patruelem suum, & Manuelis filii avunculum vocat.

Cantac. l. 2. c. 6. l. 3. c. 53. 64. l. 4. c. 4.

II. N. CANTACUZENUS, [a] ab Andronico seniore Imperatore annos natus XXII. Peloponneso Præfectus, octennio post obiit. [b] Uxorem duxerat THEODORAM PALÆOLOGINAM, quam [c] CANTACUZENAM Joannes filius, & [d] Nicephorus Gregoras interdum nuncupant: [e] ac Joannes quidem θεῖαν, amitam Andronici Palæologi Junioris fuisse ait: alibi verò Tarchaniotam Michaelis Palæologi Imperatoris sororis filium, ejusdem Theodoræ fuisse θεῖον, seu patruum. Unde conjicere est Theodoram filiam fuisse Michaëlis Tarchaniotæ & Marthæ Palæologinæ Michaëlis sororis, & ex materna origine Palæologinam appellatam. [g] Obiit VI. Januarii anno MCCCXLII. Ejus modestiam, liberalitatem, prudentiam, cæterasque animi dotes commendant iidem Gregoras & Joannes filius.

[a] Cant. l. 1. c. 17. [b] Id. l. 1. c. 25. 28. [c] 52. [d] Greg. l. 11. p. 374. [e] l. 1. c. 25. [f] l. 1. c. 12. [g] Cantac. l. 3. c. 36.

Liberi N. Cantacuzeni ex Theodora.

III. JOANNES CANTACUZENUS Imperator, de quo mox.

III. NICEPHORUS CANTACUZENUS Sebastocrator, Adrianopoli &

Cant. l. 4. c. 33. 42.

adjacenti urbi regioni à fratre præfectus est.

[a] Pach. l. 6. c. 25. Cantacuz. l. 1. c. 14.
[b] Allat. de Georg. p. 354. 355.

III. N. CANTACUZENA,[a] uxor CONSTANTINI ACROPOLITÆ, Magni Logothetæ, filii Georgii Acropolitæ Magni perinde Logothetæ, cujus habetur Chronicon. Is porro Constantinus [b] aliquot orationes in Sanctorum festa conscripsisse dicitur.

[a] Gregor. l. 8. p. 208.
[b] Cant. l. 1. c. 9. Gregor. l. 9. Ducas c. 5.
[c] Ducas c. 5. & seq. Greg. Cantac.
[d] Cant. l. 3. c. 26. 27. Ducas c. 6.
[e] Cant. l. 3. c. 100. Ducas c. 9. 10. Laonic. l. 1. Io Villan. l. 2. c. 28. 34. 74. 75. Thvvroez. in Sigism. c. 8.
[f] Cantac. l. 4 c. 4.
[g] Id. l. 4. c. 14.
[h] Synod. Palamit. p. 138. 170.
[i] l. 4 c. 41. 45. Simeon Arch. Theban. Carm. in Io. Cantacuz. apud Allat. de Simeon. p. 203.
[k] Lambec. ad Codin. p. 210.
[l] Vvad. an. 1394. & 1375.
[m] Cantac. l. 2. c. 9.
[n] Cantac. l. 4. c. 42.

III. JOANNES CANTACUZENUS IMPERATOR,[a] Magni Papiæ primùm, deinde Magni Domestici dignitate donatus est ab Andronico Juniore Imperatore, cui adeò charus fuit, [b] ut Imperii collegam sibi adsciscere cogitaverit, moriensque filiis suis impuperibus tutorem delegerit: quo quidem sibi demandato munere minùs fideliter defunctus, Imperatorum nomen ipsemet arripuit, [c] cùm æquè tulisset repulsam se passum ab Anna Sabauda Augusta de Joannis Junioris Imperatoris filii cum Helena filia sua ineundis nuptiis. [d] Didymotichi igitur appellatus & coronatus Imperator, Annæ & filio Joanni bello illato, [e] Constantinopolim tandem proditione cepit VIII. Januarii anno MCCCXLVII. ac tum reconciliatus cum Anna & Joanne, desponsatâ eidem Joanni filiâ Helenâ, unà cum iis Imperator rursum proclamatur VIII. Februarii sequentis, [f] & in Blachernarum templo coronatur XIII. Maii, Anna & Joanne præsentibus, quibus in acclamationibus ex pactis conventis postpositus est, [g] JOANNES ANGELUS COMNENUS PALÆOLOGUS CANTACUZENUS appellatus. [h] Sed haud multo post utrique prælatus, primus nominari cœpit, hinc novi rursum inter socerum & generum excitati motus, donec tandem vel coactus, vel ultro ac sponte cedens Cantacuzenus (quod ultimum ipsemet asserit) [i] in Manganorum Monasterium, Monachi accepto habitu, ac JOASAPHUS nominatus, indeque in Batopedii Sacrimontis Monasterium secessit sub annum MCCCLV. Flagravere bella hæc civilia per quinquennium, extremamque cladem labascenti jam Orientalium Imperio intulere, dum uterque Imperator, ac Cantacuzenus præsertim, Asiaticos Turcos in auxilium evocant, & in Europam transmittunt, datâ insuper in uxorem à Cantacuzeno in strictioris fœderis argumentum Orchani Turcorum Sultano filiâ Theodorâ. De Cantacuzeni obitus tempore nihil hactenus certi scriptum legimus, nisi quis fidem adhiberi velit [k] Lambecio, nescio quo auctore, scribenti extinctum XX. Nov. an. Mundi juxta Græcos MMMMMMDCCCCXIX. Christi MCCCCX. quod à vero procul abest, si quo primùm in aula Constantinopolitana notus haberi cœpit, tempus spectetur: [l] id constat, anno MCCCLXXV. adhuc fuisse superstitem. Ejus in rebus gerendis prudentiam, in re militari peritiam, animique fortitudinem, mirè prædicat Nicephorus Gregoras. In disciplinis verò ac humanioribus perinde ac sacris literis eruditionem testantur varii ab eo scripti libri, maximéque ii quos præ manibus habemus Commentarii contra ipsum Gregoram, qui interdum paulo sibi iniquior visus est, dum Joannis generi tuetur partes, & ad sui defensionem conscripti, ubi res ab Andromio Palæologo Juniore, & à se tum rerum ministro, tum Imperatore gestas eleganti stylo, tametsi diffusior, complexus est. [m] Eidem uxor fuit IRENE, Andronici Azanis Protovestiarii filia, Joannis Azanis, Bulgariæ Exregis & Romaniæ Despotæ, ex Irene Palæologina Michaelis Palæologi Imperatoris neptis: [n] quæ monachicam vitam amplexo conjuge, in Marthæ Monasterium pariter secessit, sanctimonialis effecta, & EUGENIA nominata.

Liberi Joannis Cantacuzeni Imperatoris ex Irene Azanina.

IV. MATTHÆUS CANTACUZENUS Imperator, de quo mox.

[a] Ducas c. 30.
[b] Phranz. l. 3. c. 22.

IV. THOMAS CANTACUZENUS [a] Senderovum contra Sultanum Amurathem tuitus est. [b] Vivebat etiamnum anno MCCCCLVIII.

[a] Cantac. l. 3. c. 32. l. 4. c. 4. 5. Phranz. l. 1. c. 13.
[b] Chron. Veneto-Byz. p 196.
[c] Cant. l. 4. c. 13. Laon. l. 1. p. 24.
[d] Cant. l. 3. c. 31. 48.

IV. MANUEL CANTACUZENUS,[a] à Joanne patre Imperatore Despota creatus, mox Misitræ seu Spartæ Dux efficitur anno MCCCXLIX. [b] Obiit ipso Paschatis festo anno MCCCLXXX. [c] Huic filiam Joannis Leziniani, postmodum Regis Armeniæ, filiam in uxorem desponderat pater, Andronico Juniore Palæologo adhuc superstite: [d] verùm rescissis pactis nuptialibus, Liberi

Serviani proceris filiæ copulatus eſt. [c] Eo extincto Theodorus Palæologus Joannis Imperatoris filius Spartæ dominium à patre obtinuit.

[c] Phranz. l. 1. c. 15.

IV. ANDRONICUS CANTACUZENUS Conſtantinopoli ex peſte obiit ſub annum MCCCXLVIII.

Cantac. l. 4. c. 8

IV. MARIA CANTACUZENA nupta NICEPHORO DUCÆ Deſpotæ & Acarnaniæ Principi, Joannis Deſpotæ filio, ex Angelorum familia.

V. ſtemma Angel.

IV. THEODORA CANTACUZENA, à patre uxor data eſt ORCHANI Turcorum Sultano, Bithyniæ, Phrygiæ ac Paphlagoniæ Principi, quem in ſuas jam partes pertraxerat. Peractæ nuptiæ menſe Januario anno Chriſti MCCCXLVII.

Cantac. l. 3. c. 95. l. 4. c. 4. Ducas c. 9. Laon. l. 1. p. 15.

IV. HELENA CANTACUZENA, uxor JOANNIS PALÆOLOGI Imperatoris. [a] Videtur ſcribere Cantacuzenus ipſe tres tantùm ſibi fuiſſe filias.

[a] L. 3. c. 32.

IV. MATTHÆUS CANTACUZENUS, [a] à patre nulla quidem nominatim dignitate donatus eſt, ſed honore tamen ſupra Deſpotas elatus, ita ut primus ab Imperatore eſſet: quem honorem primus Palæologorum Imperator Michael propter filium Porphyrogenitum Conſtantinum invenerat. [b] Unde fallitur Ducas, qui tum Deſpotam appellatum ſcribit. [c] Redintegratâ rurſum cum Joanne genero diſcordiâ, Matthæum filium Imperatorem dixit Cantacuzenus pater, & in Blachernarum æde à Philotheo Patriarcha coronari curavit anno MCCCLV. [d] Quo quidem anno celebrata Græcorum Synodus contra Palamitas, cui cum patre ſubſcripſit, hocce in ea titulo donatus, MATTHÆUS IN CHRISTO DEO FIDELIS IMPERATOR ET MODERATOR ROMANORUM ASANES CANTACUZENUS. Unde maternum cognomen ſibi indidiſſe colligitur. Sed hac appellatione haud diu eſt potitus: [e] quippe Joannes Palæologus hoc ipſo anno recepta Conſtantinopoli, ac Cantacuzeno ultro cedente, dum proximè adeptam tueri nititur dignitatem, à Palæologo captus, in Lemnum inſulam, deinde in Peloponneſum relegatus & cuſtodiæ mandatus eſt. Dimiſſo tamen patris ſuaſionis Imperatoris titulo, libertati redditus eſt, Deſpota in poſterum appellatus. Obiit patre ſuperſtite. [f] Uxorem duxerat IRENEM PALÆOLOGINAM, filiam Demetrii Palæologi Deſpotæ, Andronici Senioris Imperatoris filii. Nuptiæ magno apparatu celebratæ Theſſalonicæ. [g] Quidam ſcribunt Matthæum duxiſſe RUSNAM, filiam Wcaſcini, vel potiùs ſororem Stephani Duſciani, Imperatoris, ſeu Regis Serviæ, qui hujuſce conjugii gratiâ univerſam Albaniam filiæ in dotem conceſſerit: præterea Matthæum ut ſe in ejuſdem provinciæ poſſeſſione firmaret, quos ſuſpectos habebat proceres, in Peloponneſum relegaſſe, & exegiſſe Romani Pontificis Legatos, idque totius poſtmodum Albaniæ excidi cauſam fuiſſe. Verùm hæc incertæ omnino videntur fidei, niſi Matthæus Ruſnam duxerit poſt abdicatam Imperatoriam dignitatem: nam iſtius connubii non meminit Cantacuzenus pater; quod non ſiluiſſet, ſi cùm ſcribebat, peractum fuiſſet. Subdit denique Luccarus, Ruſnâ gravidâ à conjuge relictâ, Regem Serviæ fratrem inde ſe Imperatorem appellandi occaſionem arripuiſſe, tanquam futuri fœtus ſororis legitimum tutorem: quod etiam in dubium venire ſuo loco oſtendimus.

[a] Cantac. l. 4. c. 5.
[b] Ducas c. 10.
[c] Cant. l. 4. c. 35. 36. 37. 38.
[d] Pſeudoſyn. Palamit. apud Combefi. to III. Auctarii Bibl. Græc. Patr. p. 177. & apud Gretzer. ad Cantac. p. 933.
[e] Cant. l. 4. c. 42. 45. 46. 47. 49.
[f] Cantac. l. 2. c. 38. l. 3. c. 22. l. 4. c. 45. Phranz. l. 1. c. 13.
[g] Spandug. p. 188. Luccarus p. 56. Orbinus p. 276.

Liberi Matthæi Cantacuzeni Imperatoris ex Irene Palæologina.

V. JOANNES CANTACUZENUS, [a] Deſpotæ dignitate donatus fuit à Joanne Palæologo Imperatore, poſt abdicatam à Matthæo patre Imperatoriam dignitatem ſub annum MCCCLVI.

[a] Cant. l. 4. c. 49.

V. DEMETRIUS CANTACUZENUS, Sebaſtocrator, eadem qua frater Joannes tempeſtate dictus eſt à Joanne Palæologo Imperatore.

Cantac. ibid.

V. GEORGIUS CANTACUZENUS, de quo mox.

[a] Cantac. l. 4. c. 45.

v. Theodora Cantacuzena, [a] Matthæi primogenita filia, educata cum avia Irene Imperatrice in Marthæ Monasterio, quò illa se post abdicatum à Joanne Cantacuzeno Imperium receperat.

v. Helena Cantacuzena, uxor Davidis Comneni Imperatoris Trapezuntini.

Vide Hist. Francobyz. l. 4. n. 43.

v. Irene Cantacuzena nupsit Georgio Brancowitzio, Serviæ Despotæ. Meminit Laonicus alterius Irenes Cantacuzenæ, Ludovici Aragonensis Soulensis Comitis, qui ea ætate vixit, conjugis. Binos filios, Joannem scilicet & Demetrium, totidemque filias Matthæo adscribit Joannes Cantacuzenus pater. Joannem & Demetrium omittit Orbinus, Georgium tantùm commemorans, & binas natas, quos ex Rusna procreatos liberos scribit.

Spandug. p. 189.

Luccar. in Annal. Ragus. p. 93.

V. GEORGIUS CANTACUZENUS, cognomento Suchetai, ut observat Spanduginus, magnus sua ætate bello dux, & ex natalium nobilitate ac splendore celebratissimus. Hunc Helenæ Cantacuzenæ Davidis Trapezuntini uxoris fratrem fuisse dicunt idem Spanduginus & Luccarius sub annum MCCCCXL. sed vereor ne ex temporis, quo ille vixit, ratione, Matthæi ex filio nepos potiùs censendus sit; cùm præterea Luccarius Joannem Georgii patruum videatur innuere, unde Demetrii filius fortean fuerit.

Liberi Georgii Cantacuzeni.

Spandug. p. 192.

vi. Manuel Cantacuzenus, qui propter claritatem famæ, generisque nobilitatem paucos in Græcia pares habuit, inquit Spanduginus, Messeniaco tractui in Laconia aliquamdiu imperavit. Dein cùm à Thoma Palæologo Peloponnesi Principe bello impeteretur, cum Albanis fœdus injit, quorum ope adjutus Thomam & ejus fratrem Demetrium aggressus, in Peloponnesum descendit. Sed controversiam diremit Mahumetes Sultanus, Peloponneso in jus suum redacta. Cum quo Manuel postmodum pactus, XXV. millium ducatorum pensionem obtinuit. Sed cùm sibi à Sultano metueret, in Hungariam concessit, ubi vitæ reliquum exegit. Uxorem duxerat Mariam, cui Cluchiæ nomen Albani imposuere, postquam in Manuelis conjugis fidem concesserunt, eo etiam Ghin Cantacuzeno appellato.

vi. Anna Cantacuzena, uxor Stephani Ducis S. Sabæ.

CANTACUZENI ALII
incertæ originis.

MANUEL CANTACUZENUS Protostrator anno MCCCCXX. nescio an idem cum Manuele Georgii filio. Phranz. l. 1. c. 39.

DEMETRIUS CANTACUZENUS, [a] floruit in aula Constantinopolitana sub eundem annum MCCCCXX. [b] & in urbis expugnatione fortiter pugnans interiit cum Nicephoro Palæologo genero. [a] Phranz. l. 1. c. 39. 40. [b] Id. l. 3. c. 11. 15. Leon. l. 1. p. 16.

JOANNES CANTACUZENUS, [a] magnus sua tempestate bello dux, Constantinum Palæologum, cùm Constantinopolitani Imperii reliquiarum possessionem adiit, anno MCCCCXLIX. comitatus est. [b] Hunc Corinthi gubernatorem fuisse ait Phranzes anno MCCCCXLV. & MCCCCLII. Hos fortè à Matthæi filiis, Joanne & Demetrio, quorum nominibus donantur, prognatos liceat conjicere. [a] Spandug. p. 189. [b] Phranz. l. 2. c. 19. l. 3. c. 39.

CANTACUZENUS STAUROMETES, Zetuni in agro Thessalonicensi Præfectus an. MCCCCXXV. Ducas c. 28.

CANTACUZENUS, Lucæ Notaræ Magni Ducis gener, unà cum socero à Mahumete interfectus est post expugnatam urbem. Crebra porro hujusce Notaræ occurrit mentio apud Scriptores, qui de postrema Urbis expugnatione scripserunt. Filius is fuit Nicolai Notaræ, Interpretis dignitate donati, viri opibus potentis sub Manuele Palæologo Imperatore. Ab hoc prodiere filii duo, quorum alter in quodam contra Turcos prælio interiit: alter Lucas Notaras Magnus Mesason [b], sub Joanne Palæologo, deinde Magnus Dux, seu classium Præfectus, sub Constantino ultimo Imperatore, cum quo urbis obsidioni interfuit: post cujus expugnationem, cùm Mahumetem adiisset, thesaurosque omnes ultro exposuisset, ab eo unà cum duobus filiis capite truncatus est. Hujus filia Anna Venetias concessit, ejusque adhortatione in eadem urbe excusum Magnum Etymologicum à Nicolao Blasto Cretensi anno Chr. MCCCCXCIX. uti ad ejusdem libri calcem annotatur. Hunc Notaram Generum, id est affinem, Imperatoris vocat Allatius. [a] Ducas c. 40. [b] Duc. c. 51. 107. 148. 166. 177. Phranz. l. 3. c. 11. 18. Allat. de Georg. p. 397. 409.

DEMETRIUS CANTACUZENUS, Dux fortissimus, Florentinis militavit, obiitque anno MDXXXVI. Pisæ sepultus in æde S. Dominici, cum duplici epitaphio, Græco uno, Latino altero, quod hîc damus:

En Cantacusinus jacet hîc Demetrius Heros,
Martis honos, Graii gloria magna soli.
Æacides alius, Pylius quoque & alter Ulixes,
Florentinorum præsidiumque Ducis.
P. MAR. MDXXXVI.

Superpositus cernitur insignium gentilitiorum clypeus, in quo efficti bini leones erecti, ac inter se frontibus commissi, arborem prioribus pedibus sustinentes.

Sequens epitaphium aliud, quod Romæ in æde S. Mariæ de Ara-Cœli legitur, ostendit Cantacuzenorum familiam circa ea fermè tempora in Cyprum insulam trajecisse. *C. Cantacusinæ Floridi Cypriæ nobilissimæ priscis matronis quovis laudis genere comparandæ, uxori concordissimæ & suavissimæ, vixit annos* VIII. *menses* X. *cum ea sine lite, Hector Lengles Cypriæ nobilitatis tenues reliquiæ, amisso exilii unico solamento, infelicis. & sibi posuit anno* MDV. VI. *Non. Iul.* Schrader. in Monum. Ital. p. 152.

ANTONIUS CANTACUZENUS, à quo emptum Zonaræ historiæ Codicem MS. scribit Wolphius an. MDLIV. Huic tres filii fuere, Constantinus, Georgius, & Manuel Cantacuzeni. Vvolph. in præf. ad Zonar. Crusius p. 205. Turco-Gr.

DEMETRIUS CANTACUZENUS vixit sub Selimo Sultano. Malaxus p. 158.

MICHAEL CANTACUZENUS, ut est in Turco-Græcia, ære alieno ex parte liberatus, patruus Peloponnesiorum illorum, nunc Regis Turcarum nego- Turco-Gr. p. 124. 169. 174.

tiatorem, πραγματέα, agit, id eſt ut ſexagenis ducatorum millibus quotannis res in aulam neceſſarias, & pelles pretioſiſſimas Moſcoviticas emat. Poſtea an. MDLXXV. rei ſalariæ per Turciam Præfectus, tandem Sultani juſſu ſtrangulatus fuit in civitate Anchialo III. Mart. an. MDLXXVIII.

Turco-Gr. p. 497

CANTACUZENORUM in Græcia domus duæ ſupereſſe dicuntur: una Anchiali, ubi idem Michael Cantacuzenus magnificas ædes habuit, cujus filius anno MDLXXVI. nuptias celebravit cum quodam ex antiqua Rauliorum familia: altera domus Peræ adhuc ſupereſt. Ex poſtrema fuit

Douza in Itin. CP. p. 70. 71. & in Not. ad Logoth.

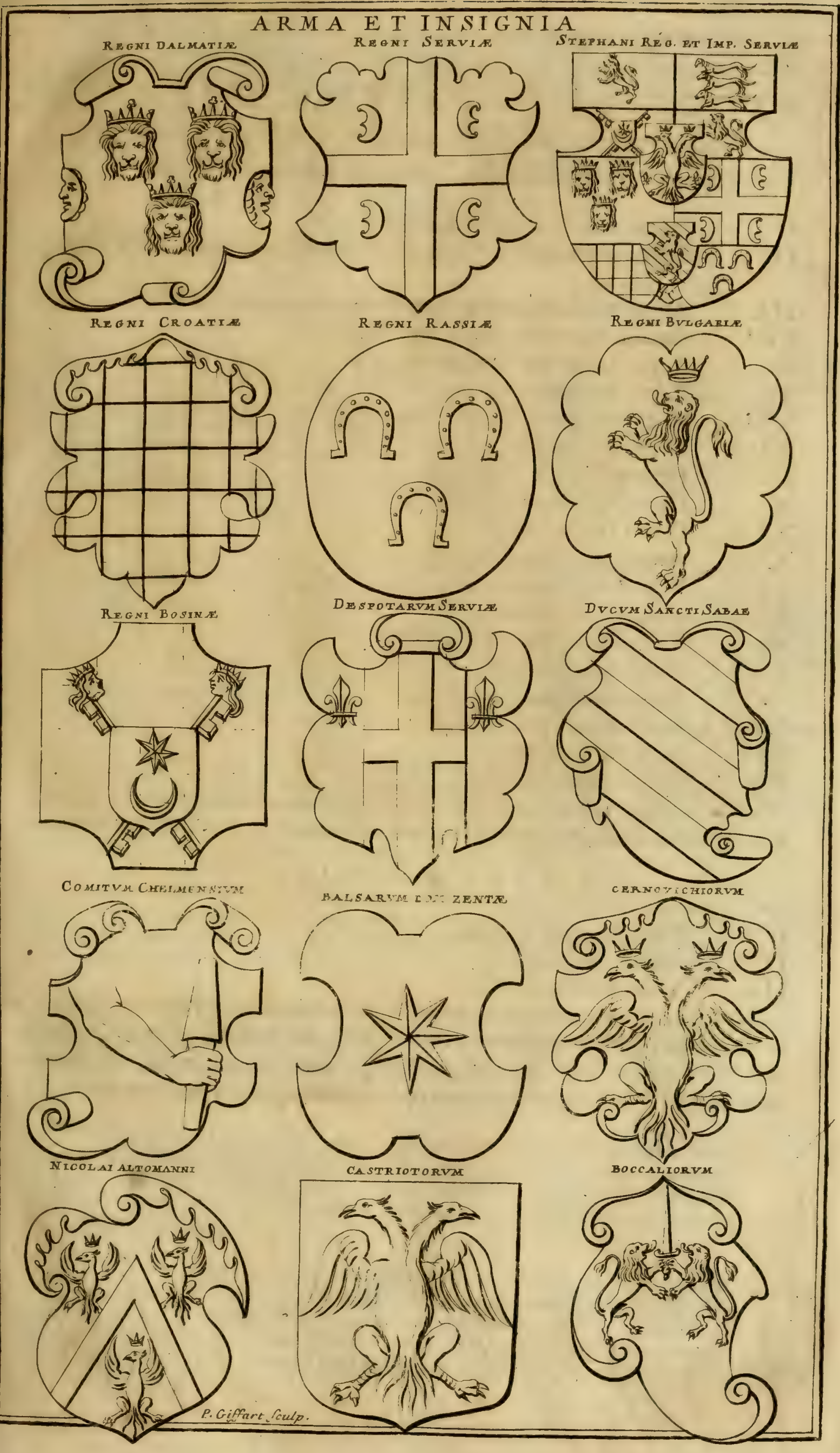
GEORGIUS CANTACUZENUS, à quo Acropolitæ hiſtoriam emiſſe ſe ſcribit Georgius Douza.

FAMILIÆ DALMATICÆ, SCLAVONICÆ, TURCICÆ:

SEU

SERIES GENEALOGICÆ

ac hiſtoricæ Regum & Toparcharum Dalmatiæ, & Sultanorum Turcicorum, ſub Imperatoribus Conſtantinopolitanis.

ARMA ET INSIGNIA
REGNI DALMATIÆ
REGNI SERVIÆ
STEPHANI REG. ET IMP. SERVIÆ
REGNI CROATIÆ
REGNI RASSIÆ
REGNI BVLGARIÆ
REGNI BOSINÆ
DESPOTARVM SERVIÆ
DVCVM SANCTI SABAE
COMITVM CHELMENSIVM
BALSARVM ZENTÆ
CERNOVICHIORVM
NICOLAI ALTOMANNI
CASTRIOTORVM
BOCCALIORVM
P. Giffart sculp.

REGES ET TOPARCHÆ DALMATIÆ *& Sclavoniæ ſub Imperatoribus Conſtantinopolitanis, quorum ſeries & Stemmata hîc deſcribuntur.*

I. Dalmatiæ in varias Provincias diviſio.
II. Reges Dalmatiæ & Serviæ, ſecundùm Conſtantinum Porphyrogenitum.
III. Reges alii Dalmatiæ & Serviæ.
IV. Familia Vucaſſini Regis Serviæ.
V. Reges Dalmatiæ & Croatiæ.
VI. Reges Bulgariæ.
VII. Reges Bulgariæ, poſt redintegratum Regnum.
VIII. Reges Boſinenſes.
IX. Deſpotæ Serviæ & Raſciæ.
X. Duces Spalatenſes.
XI. Duces ſancti Sabæ.
XII. Comites Chelmenſes.
XIII. Toparchæ Zentæ.
XIV. Dragazenſis Familia.
XV. Toparchæ & Duces Joanninæ.
XVI. Duces Montis nigri.
XVII. Comites Uſcienſes.
XVIII. Familia Caſtriotorum.
XIX. Stemma Spanorum.
XX. Boccaliorum Familia.

Familiis Dalmaticis accenſeri præterea poſſunt Arianitarum Comnenorum, Ducaginorum, & Angelorum Drivaſtenſium Familiæ, quas in Stemmatibus Byzantinis perſtrinximus.

FAMILIÆ TURCICÆ.

I. Primi Sultani Turcici.
II. Sultani Iconienſes.
III. Othomanidæ Sultani.

Hanc porrò Commentarii iſtius genealogici partem hîc edere non ſtatueram, uti monitum in Præfatione; ſed cùm Byzantinæ Hiſtoriæ lucem non modicam allaturam monuiſſent viri eruditi, idque pateretur voluminis qualiſcunque moles, mutato conſilio, unà cum Familiis Auguſtis Conſtantinopolitanis hanc typis mandari paſſus ſum haud invitus.

I.

DALMATIÆ IN VARIAS PROVINCIAS DIVISIO

ſub Imperatoribus Conſtantinopolitanis.

COMPLECTEBATUR olim [a] Dalmatia, vigente ſcilicet Imperio Conſtantinopolitano, oram iſtam maritimam, quæ à Dyrrachii confiniis, & ab Antibari, ad montes uſque Iſtriæ protenditur: in latitudinem verò, regiones illas omnes quæ ab eadem ora maritima ad Danubium fluvium porriguntur. A variis deinde populis culta & habitata fuit, iiſque varia nomina ſortitis, pleriſque Slavis qui inclinante Imperio has pervaſerunt provincias, in hiſce aliquot conſtitutis ſubinde Toparchiis.

Harum prima [b] DIOCLEENSIS fuit, ab urbe *Dioclea* nomenclaturâ donata, quam à Diocletiano primò ædificatam quidam perperam dixere; cùm conſtet ſtetiſſe ante Diocletianum, qui, ut ait [c] Aurelius Victor, oppido nomine Diocleâ ortus, antequàm Imperium ſumeret, Diocles inde appellatus eſt, quod & teſtatur [d] Lactantius. Diocleæ verò Parietinæ ad Scutaricum lacum etiamnum viſuntur. Complectebatur Diocleenſis provincia omnem hunc tractum, qui à Dyrrachii confiniis ad Terbuniæ, ſeu Trebinæ, principatum extenditur: ex continenti verò uſque ad Serviæ montes ſeſe porrigebat: [e] cui quidem tractui Croatiæ Rubeæ nomen quidam adſcribunt.

[f] TERBUNIÆ Principatus à Cataro oppido, quòd & *Decateras* appellabant, ubi Diocleenſis Toparchiæ fines erant, ad Raguſium uſque protendebatur, [g] à continenti Serviæ montanis adjacens. Illius urbs præcipua, & à qua nomen ſumpſit, *Terbunia* olim, nunc *Trebigna* dicitur: in quo etiam tractu ſtat *Riſenum* oppidum. Regionis iſtius incolas *Canalitas* appellatos auctor eſt Conſtantinus Porphyrogenitus.

[h] ZACHLUMORUM deinde ſequebatur principatus, qui à Raguſio ducens initium, ad Orontium uſque flumen tendebat: quâ parte Paganis conterminus erat, ad continentem verò Serviæ. Nomen porrò ſortitus eſt à monte *Chlum*, ita dictus, quaſi tractus Chlumo monti ſubjacens.

[i] Ab Orontio fluvio incipiebat PAGANIÆ provincia, porrigebaturque ad Zetinam fluvium. Sic autem appellata, quòd à populis culta fuerit infidelibus, quos Slavi *Paganos* ſuâ linguâ nuncupabant. Dicta præterea fuit à Romanis *Arenta*, ſeu *Narenta*, & præter complura oppida quæ à Porphyrogenito recenſentur, complectebatur inſulas aliquot, *Curzolam* ſcilicet, *Brazzum*, *Meladam*, &c.

[k] Exin ſubſequitur CROATIA, quæ ſecundùm oram maritimam ad Iſtriæ montana, & ad *Albunum* oppidum excurrebat. Dictus verò is tractus *Croatia Baptizata*, ad Majoris Croatiæ diſcrimen, quam *Albam* vocabant, & quæ longè poſt hanc Chriſto nomen dedit. In eo ſunt oppida etiamnum nota, *Spalatum*, *Sebenicum*, *Iadera*, *Nona*, & aliquot alia.

[l] SERVIA deinde cæteros omnes tractus qui hoſce principatus inter & Bulgariam interjacent, complectebatur: in cujus continentis meditullio complura à Conſtantino recenſentur oppida, quorum nomina nullam cum oppidorum quæ ab hodiernis Geographis ibi ſtatuuntur nominibus affinitatem ferè habent: [m] tametſi recens ſcriptor aliter videatur ſentire. In eo tamen tractu Boſinenſem, quem *Boſonam* appellat, complectitur Conſtantinus.

[a] *Conſtant. Porphyrog. de Adm. Imp. c. 30.*

[b] *id. c. 29. 30. p. 35. 73. 94. 112. Scylitzes p. 576.*

[c] *Victor Epit.*

[d] *Lact. de Mortib. perſecut. c. 9. 19.*

[e] *Orbinus p. 204.*

[f] *Conſt. p. 94. 111.*

[g] *id. c. 34.*

[h] *id. c. 30. 33. p. 94. 109.*

[i] *id. c. 30. 36.*

[k] *id. c. 30. 37.*

[l] *id. c. 30. 32.*

[m] *Lucius lib. 1. Hiſt. Dalm. c 13.*

Dalmatiæ fines ac partitiones paulò aliter hisce verbis recenset Andreas Dandulus,[m] ubi de Suetopolo Rege Dalmatiæ: *Est autem Dalmatia*, inquit, *prima provinciarum Græciæ, quæ habet ab Oriente Macedoniam, ab Occasu Istriam, à Meridie mare Adriaticum, & insulas Liburnicas, & à Septentrione Pannoniam, quæ est pars Mysiæ. A plano itaque Dalmatiæ usque Istriam Croatiam Albam vocavit, & à dicto plano usque Dyrrachium Croatiam Rubeam, & versus montana à flumine Drino usque Macedoniam, Rasiam; & à dicto flumine citra, Bosnam nominavit.* Et mox: *Moderni autem maritimam totam vocant Dalmatiam: Montana autem Croatiam.*

[m] Andr. Dandul. in Chron. MS. an. 854.

Jam verò provinciæ istæ omnes Romanorum imperio ab olim paruere, ad quas regendas Præfectos mittere consueverant. Dalmatiam præ cæteris coluit [n] Diocletianus Augustus, quòd in ea, uti diximus, natales excepisset, hancque, maximè verò partem illam quæ maris adjacet littoribus, Româ deductis coloniis, incolarum frequentiâ nobilem fecit, [o] qui & inde Romani appellati, quòd Latinum sermonem diu servarint. Sed & in ea complura exstruxit vel certè instauravit auxitque oppida, atque in iis Diocleam & Spalatum, alia verò palatiis majoribusque ædificiis adornavit.

[n] Constant. c. 29.

[o] Vvill. Tyrius l. 2. cap. 17.

Verùm pleræque ex iis provinciis ab Avaribus, seu Hungaris, Slavis, Croatis, aliisque populis septentrionalibus subinde pervasæ sunt, qui transmisso Danubio factis in eas excursibus, illas omnes ferè tandem occupavere, præter aliquot nempe maritima oppida, quæ Constantinopolitanorum Augustorum imperium aliquandiu agnovere. Quæ quidem barbararum gentium irruptiones initium dedere variis principatibus, qui in Dalmatia diu perstiterunt, quorum præcipui extitere Serviensis & Croatiensis. Prior deinde Bosinensi originem dedit, aliisque toparchiis, quæ ex harum inclinatione sensim enatæ sunt, quarum historiam in hocce opere breviter describendam suscepimus, ut ex ea Byzantinæ, cum qua plurimam habet affinitatem, lux quædam affulgeat: cùm absque hoc præsidio lectori haud omnino promptum sit à barbaris istis nominibus, quæ in ea haud semel occurrunt, se se facilè expedire. His adjunximus Bulgariæ Regum seriem historicam, tum quòd vicinos Serviæ & Dalmatiæ tractus ii possederint, & cum eorum principibus bella gesserint, tum etiam quod in Byzantina passim occurrant: ad quam quidem collustrandam ne in hacce Genealogices parte quidpiam desit, Turcicorum præterea Sultanorum, ac præsertim Iconiensium, penes quos ejusce gentis diu perstitit principatus, quorumque crebrior apud Byzantinos scriptores mentio occurrit, stemmata subdidimus.

II.

REGES SERVIÆ ET DALMATIÆ.

De origine & initiis Serviæ & Dalmatiæ principatuum, ut perinde de tempore quo à Constantinopolitanorum Augustorum Imperio avulsi sunt, haud constans est inter scriptores sententia. Id duntaxat observant, qui Rerum Byzantinarum historiam literis mandarunt, Avares seu Hungaros has non semel compilasse provincias, Mauricio & Heraclio imperantibus: atque ita incolis ferè viduatas, redactasque in solitudinis speciem, à Croatis tandem partim occupatas, à quibus Dalmatiæ & Croatiæ deinceps constitutæ Toparchiæ, de quibus seorsim agimus: partim à Serviis, populis ita appellatis qui ultra Danubium habitabant, illorumque pars erant quos Slavos vulgò nuncupant. Tradit [a] Constantinus Porphyrogenitus Servios Dalmaticos duxisse originem à Serviis, quos Albos dicebant, quique pagani erant, ac eas incolebant regiones quæ Turciæ, Alemanniæ, quam Franciam vocat, & Magnæ Croatiæ conterminæ erant, *Boiki* dictas, sicque appellatos, quòd Imperatoribus in militaribus eorum expeditionibus servierint, & obsequium impenderint. Neque ab hac sententia omnino discedit [b] Willelmus Antistes Tyrius: licèt aliter sentiant [c] nonnulli rerum Dalmaticarum scriptores, nomenque istud ortum velint à Slavico *Srbska*, quo regionem illam quam incolebant Slavi, indigitabant: unde Σερβίαν Græci, seu Serviam postmodum formarunt.

[a] Lib. de Adm. imp. cap. 32.

[b] Tyrius l. 10. c. 4.

[c] Lucius in Notis ad Diocleatem.

Quæ verò populos istos in Imperii provincias transeundi, easque pervadendi, causa impulerit, sic exequitur idem Porphyrogenitus.

I.[a] Cùm duobus fratribus obtigisset Serviorum principatus, alter sumptâ populi parte dimidiâ Heraclium Imperatorem adiit, à quo benignè exceptus, tractum, quem cum gente sua incoleret, in Thessalonicensi Themate seu provincia obtinuit, in qua Serviam urbem condidit: aliquanto verò post, mutato consilio, id ultro etiam concedente Imperatore, trajecto Danubio in patriam rediere: rursumque pœnitentiâ ducti per Belegradi Præfectum, ab Heraclio postularunt aliam sibi assignari regionem: cùmque ea quæ nunc Servia dicitur, & Pagania, & quæ Zachlumorum vocatur, præterea Terbunia, & Canalitarum regio, quæ Romanæ ditionis erant, propter Avarum excursiones desertæ essent, expulsis inde veteribus incolis, (Avares quippe anno XVIII. Mauricii ad XL. oppida expugnarant in hisce regionibus, uti narrant [b] Theophylactus Simocatta & Cedrenus) has facilè ab Imperatore impetrarunt, à quo etiam ad Christianum cultum sunt traducti, evocatis Româ à quibus Baptismi Sacramenta accepere presbyteris. Extincto porro eo Principe qui primus hasce provincias ab Imperatore Constantinopolitano obtinuerat, successit filius, mox nepos, & cæteri qui ab eo deinceps orti, donec tandem aliquot post annos,

[a] *Const. cap.* 32.

[b] *Lib.* 7. *cap.* 10. *Cedren. pag.* 399.

II. BOISESTHLAVUS, seu BOLESLAUS, principatum obtinuit, quem excepere

III. RODOSLAVUS, deinde

IV. PROSOGOES, & post eum

V. BLASTEMIRUS, ad cujus usque tempora pax inter Bulgaros & Servios hactenus intercesserat. At regnante Blastemiro Presiamus Bulgarorum Rex, Servios sibi subdere cupiens, in illos bellum movit: in quo tantùm abfuit ut sit quidpiam consecutus, ut copias suas ferè omnes amiserit. Unde colligimus Blastemirum vixisse sub Basilio Macedone circa annum DCCCLXX. quo imperante regnavit Presiamus. Blastemiro quatuor extitere filii, *Muntimirus*, *Stroïmirus*, *Goïnicus*, & [a] filia nupta Craïnano, Belæ filio, Jupano, seu Præfecto principatus Trebiniensis, quem genero, sub Serviæ Regum clientela, in solidum dedit Blastemirus. Ex hoc conjugio natus Phalimirus, pater Tzutzemiri Trebiniensis Principis.

[a] *Const. Porph. cap.* 34.

VI. MUNTIMIRUS, STROIMIRUS, & GOINICUS, paternum principatum inter se partiti, à Bulgarorum Rege Michaële Borise, qui acceptum à patre in ea quam contra Servios susceperat expeditione ulcisci dedecus statuerat, bello petiti, ita fortiter se se gesserunt, ut Bulgaros variis in præliis fuderint, capto præterea Blastemiro Michaëlis filio, quem, pace tandem cum Bulgaris consecutâ, ad patrem honorificè remiserunt, datis viæ sociis Borena & Stephano Muntimeri filiis, qui salvum & incolumem deducerent. At externis liberi fratres, mutuò inter se intestinis bellis grassati sunt, donec Muntimirus solus principatum obtinuit, fratribusque in Bulgariam amandatis, Petrum Goinici filium apud se retinuit, qui postea in Croatiam fugit. Ex Muntimiro nati tres filii, *Prieslavus*, *Borena* seu *Branus*, & *Stephanus*.

VII. PRIESLAVUS patri demortuo in principatum successit. At anno insequenti

VIII. PETRUS, seu PETRISLAVUS, Goïnici filius, qui in Croatiam concesserat, Prieslavum patruelem bello adortus, duobus fratribus in Croatiam fugâ elapsis, principatum obtinuit, huncque per viginti annos possedit, Leone Philosopho imperante. Triennio verò pòst Branus motis contra Petrum armis, superatus, captusque, luminibus ab eo orbatus est. Clonimirus, Stroïmiri filius, nihilo meliori usus fortuna, captâ licèt Dostinicâ, Serviæ oppido, à Petro in prælio fusus ac cæsus est. Pacem cum Symeone Bulgariæ Rege primùm coluit, cujus etiam filium in Baptismo suscepit. Verùm grave postea inter utrumque principem ortum est bellum, à Michaële Zachlumorum Toparcha excitatum: qui cùm accepisset Leonem Magistrum Dyrrachii Præfectum consilia agitasse cum Petro, quò ad Imperatoris partes & obsequium illum pertraheret, Symeoni statim significavit id potissimum peragi, ut Petri & Tur-

corum auxiliis adjutus Imperator Bulgariam bello aggrederetur. Quo accepto nuntio, Symeon coactis copiis, Theodorum Sigritzen, & Marmaën, unà cum Paulo Brani Principis quem excæcarat Petrus filio, iis præfecit, qui sub fœderis specie captum Petrum in Bulgariam abduxerunt, ubi & in carcere vitam finivit.

IX. PAULUS, Brani filius, Muntimiri nepos, arreptum Serviæ principatum post captum Petrum triennio obtinuit. Huic Romanus Lacapenus Zachariam Priesslavi filium, quem in rebus adversis ad se confugam in aulam receperat, opposuit; qui Serviam cum exercitu ingressus, à Paulo fusus captusque, in Bulgariam relegatus est. At postmodum moto inter Servios & Bulgaros bello,

X. ZACHARIAS, à Bulgaris & Græcis adjutus, Servianum principatum adeptus est: nec multo post Romano Lacapeno, à quo potissimum auxilia acceperat, posthabitis Bulgaris, totum se addixit, & in ea quam contra Bulgaros suscepit idem Imperator militari expeditione, eidem non modò militavit, sed etiam hos aggressus, prælio fudit, missis ad Romanum cæsorum Ducum capitibus. Qua strage ultra modum irritatus Symeon, ingentem cogit exercitum, Zachariam bello petiturus, qui tanti apparatus famâ perculsus, continuò in Croatiam fugâ elabitur. Consentientibus vero, vel certè haud repugnantibus regionum Jupanis, seu Præfectis,

XI. TZEESTHLAVUS, Clonimiri filius, qui ex stirpe regia erat, à Bulgaris Rex in speciem constituitur: nam cùm Tzeesthlavum ad proximum Serviæ oppidum adduxissent, eòque advenissent proceres Principem suum, post exacta à Bulgaris sacramenta, excepturi, Bulgari, & Tzeesthlavum, & proceres omnes in vincula conjectos, in Bulgariam abduxerunt; deinde facta in Bulgariam irruptione, regionem omnem ita vastarunt, ut absque incolis remaneret, abductis in captivitatem majoris ac infimi ordinis hominibus. Inde Croatiam cum copiis ingressi, quò similem in ea provincia desolationem inferrent, à Croatis omnino deleti sunt ac profligati. Tandem post annos septem Tzeesthlavus Presthlavo Bulgariæ metropoli ubi detinebatur, cum aliquot aliis fugâ elapsus, in Serviam venit, in qua vix homines quinquaginta invenit, absque uxoribus, venatione victitantes. His adjunctus, Græcorum Imperatoris per nuntios imploravit auxilium, obsequium quale priores principes Græcis impenderant in posterum pollicitus. Quo consecuto, ad eum passim confluentibus Serviis, qui in Croatia, Bulgaria, aliisque vicinis regionibus morabantur, & ab Imperatore ex urbe, quò complures Bulgarica vitata rabie confugerant, cum muneribus missis, regionem sensim ad pristinam incolarum frequentiam, reduxit, Græcorum cæteroquin præsidio tutus, quorum clientelæ patrum exemplo sese totum addixit. At sublato Romano Lacapeno Imperatore, ab hac clientelari servitute in plenariam se libertatem asseruerunt, uti narrat Scylitzes.

Pag. 379.

Ita porrò Serviani Principatus initia & origines, primorumque qui ei imperarunt Principum seriem commemorat Constantinus Porphyrogenitus, qui hac in re multò majorem fidem meretur, quàm Diocleates ille Presbyter, cujus Historia Dalmatica circumfertur, qui circa annum MCLXX. floruit, cùm Constantinus ea fermè qua Tzeesthlavus Serviæ Princeps ætate vixerit, scilicet circa an. DCCCCL. Principum enim Dalmatiæ ac Serviæ series longè alia est apud Diocleatem, nomina etiam, & ab iis acta prorsus diversa. Quod inde accidisse putaverim, quod Dalmatiæ continentis, & Dalmatiæ maritimæ, interdum etiam Croatiæ Principes confuderit: nam qui à Porphyrogenito hîc recensentur continentis; qui verò à Diocleate & à Marullano scriptore, maritimæ Toparchæ videntur fuisse. Verùm cùm nullus alius rerum Dalmaticarum scriptor habeatur, qui primos istos Servianos Principes recensuerit, horumque seriem & gesta, donec apud Byzantinos scriptores horum mentio primùm occurrat, exaraverit, haud abs re erit, si quæ ille quacunque ratione de iis commemorat, adhibitâ interdum legitimâ censurâ mutuemur. Sed priusquam id agatur, præstat quorum mox dedimus principum seriem, stemmatis indicem Lectori ab oculos proponere.

Boleslavus.

Rodoslavus.

Proſegoïs.

Blaſtemirus.

Muntimirus Serviæ Princeps.			Stroïmirus.	Goinicus.	N. filia nupta Crainano Principi Terbuniæ.
Prieslavus Pr. Serviæ.	Boranus, vel Branus.	Stephanus.	Clonimirus in Bulgaria uxorem duxit.	Petrus Princeps Serviæ.	Phalimir Princeps Terbuniæ.
Zacharias Pr. Serviæ.	Paulus Princeps Serviæ.		Tzeesthlavus Princeps Serviæ an. 950.		Tzutzemir Princeps Terbuniæ.

III.

PRIORUM DALMATIÆ ET SERVIÆ REGUM AC PRINCIPUM SERIES ALTERA.

NON magnopere mirandum, ſi in rerum Dalmaticarum & Servianarum recitandis primordiis non omnino conſentiunt ſcriptores Byzantini cum Dalmaticis ipſis ac indigenis ſcriptoribus, & ſi in Principum nomenclaturis perſæpe inter ſe diſſideant: præterquam enim quòd in peregrinis illis nominibus exarandis peccare ſolent Byzantini, accidit interdum, ut duplici nomine donarentur Principes, patrio altero & cum terminatione genti familiari, altero verò ſecundùm Chriſtianorum uſum. Atque id cauſæ fuiſſe ferè exiſtimaverim cur hiſtoriæ Dalmaticæ ſcriptor Preſbyter Diocleates, quæ in annum MCLXI. deſinit, cum Porphyrogenito non prorſus conveniat: cùm fieri poſſit, ut uterque de iiſdem Principibus ſub diverſis appellationibus ſermonem inſtituerit; tametſi, ne quid diſſimulem, nullam ſcriptor ille videtur feciſſe mentionem rerum ac bellorum quæ à Porphyrogenito narrantur. Verùm quocunque modo ſeſe res habeat, en ecce damus priorum iſtorum Serviæ Principum, ut hanc ille deſcripſit, ab ipſis Gothis ſumpto initio, ſeriem & hiſtoriam: nam eorum quorum meminere ſcriptores Byzantini, & nomina & geſta agnoſcere haud arduum nobis erit, cùm ad ea tempora pervenerimus.

I. SUELADUS Gothis ſeptentrionalibus, ſeu Avaribus, vel Hunnis cum imperio præerat ea ipſa tempeſtate quâ Romanis & Græcis Anaſtaſius. Huic tres extitere filii, *Bruſius* qui in principatum ſucceſſit, *Totius*, & *Oſtroilus*. Hi duo poſteriores, ſecundùm gentis morem, adipiſcendæ gloriæ ac famæ avidi, coactis immenſis copiis, patriis excedentes finibus, in Pannoniam ſeu Hungariam progreſſi, hanc facilè ſubjugarunt. Tranſgreſſa deinde Templana, (regione mihi incognita) in Dalmatiam profecti, provinciæ iſtius Principem, ſeu potiùs Imperatorium Præfectum, prælio fuderunt, qui duobus acceptis vulneribus Salonam fugâ conceſſit, Rege præterea, ſeu Præfecto Iſtriæ cum eo pugnante interfecto. Partis hiſce fratres victoriis, copiiſque inter ſe diviſis, Totius in Italiam & in Siciliam tranſmiſit, ubi, eâ direptâ ac vaſtatâ, fato tandem conceſſit, uti à S. Benedicto prædictum fuerat. [a] Hunc Totium Totilam alii vocant, Gothorum nempe Regem, quem Ildibaldi Gothorum Regis ex fratre, Theudis verò Viſigothorum Regis ex ſorore nepotem, fuiſſe auctor eſt [b] Procopius, qui ejus geſta pluribus perſequitur.

[a] *Thomas Archid. in Hiſt. Salonit. c. 6. Marcus Marulus in Hiſt. Dalmat.*

[b] *Procop. lib. 2. de Bello Goth. c. 29. 30. lib 3. c 2.*

II. OSTROILLUS, ſeu OSTROIVOUS, vel *Odrillus*, uti appellatur ab [a] Andrea Dandulo, Dalmatia, Illyrico & Myſia inferiore, ſeu Boſinenſi pro-

[a] *Andr. Dandul. an 274.*

vincia occupatis, sedem Imperii in Prevalitana regione, quæ pars est Macedoniæ, constituit: [b] Scardonam & Salonas evertit: deinde *Sueuladum* filium ad subjugandas provincias quæ ad Septentrionem erant, misit. At Justinianus Imperator per nuntios edoctus Ostroillum cum paucis copiis domi remansisse, cum ingenti exercitu eum adortus, prælio inito fudit ac interemit. Dalmatiam ea tempestate, ut & Salonam occupasse Gothos, scribit pariter [c] Procopius. Hanc priùs occuparat Marcellianus, Aëtio olim familiaris, provincialibus ad defectionem pertractis. [d] In eam deinde penetrantes hanc ceperunt Gothi, Salonis etiam expugnatis. Contra hos missus à Justiniano Mundus anno imperii IX. cùm Gothis quos obvios habuit præliatus, iis acie victis, Salonas recepit.

[b] Marulus p. 304. Procop. lib. 1. de Bello Goth. c. 7.
[c] lib. 1. de Bello Vandal. c. 6.
[d] lib. 1. de Bello Goth. c. 5.

III. SUEULADUS, seu uti ab aliis appellatur, SEVUDILAVUS, perceptâ patris clade, magnis itineribus in Bosinensem provinciam pervenit, ubi non inventis Græcorum copiis quæ in patriam redierant, uti speraverat, quæ ab iis occupata fuerant nullo negotio recepit. Ita Diocleates. At [a] Procopius scribit post acceptam à Gothis in Dalmatia cladem, Asinarium, Grippam, aliosque Duces in Dalmatiam venisse: iisque ad Salonas progressis, occurrisse cum exigua manu Mauricium Mundi filium, & commisso acri inter eos certamine, hinc Gothorum primarios fortissimosque, illinc Romanos ferè omnes cum Mauricio cecidisse: Mundum deinde dùm ad filii necem ulciscendam progreditur, prælio inito vitam pariter amisisse. Exhinc Grippa Salonas recipit: contra quem missus à Justiniano Constantianus Sacri stabuli Comes, has rursum capit, ut & reliquam Dalmatiam & Liburniam, Grippa cum Gothis septimo post captas à Romanis Salonas die inde movente, & Ravennam redeunte. [b] Verùm haud multo post Asinarius & Uligisalus coacto circa Suaviam (Savum fluvium fortè) & conscripto exercitu, in Liburniam & Dalmatiam rursum exscensu facto, Salonas, sed frustra obsident, Constantiano has fortiter defensante; quas longè postea eodem imperante Justiniano in Romanorum potestate fuisse docet [c] idem Procopius. [d] Sed oppida alia interea obtinuisse in Dalmatia Gothos, ex eo colligimus, quod Justiniano Dalmatiâ & Siciliâ cedere ii obtulerint. Ex quibus satis perspicitur non modò à Gothis, quos alii Hunnos & Avares vocant, vastatam & occupatam Dalmatiam ante Mauricii & Heraclii tempora sed & Ducum, qui eò copias transmiserunt, nomina Procopiana cum iis quæ ab Presbytero Diocleate recensentur minimè convenire, tametsi in gestis haud omnino dissideant. Scribit porrò Diocleates Sueuladi regnum à Valdevino oppido, quod Vinodum hodie dicunt, usque ad Peloviam, vel Peloviatam porrectum, [e] complexumque Bosinam, Dalmatiam, Croatiam, Valachiam, & Poloniæ partem. Obiit ille anno principatus XII. cùm Christianos, qui maritima Dalmatiæ incolebant, dirè vexasset.

[a] lib. 1. de Bello Goth. c. 7.
[b] id. l. 1. c. 16.
[c] l. 2. c. 10. l. 3. c. 40. l. 4. c. 21. 23. 26.
[d] id. l. 4. c. 24.
[e] Marc. Marulus.

IV. SELIMIRUS Suelado parenti in principatum successit, quem per XX. vel secundùm alios, per annos XII. obtinuit, Christianis benigniùs habitis. [a] Scribit Petrus Luccarius in Ragusina Historia Scutarium oppidum, quod Scodram postea appellarunt, occupasse, in eoque sedem suam constituisse, ac ut Regem Dalmatiæ sese inscribere ei liceret à Justiniano per legatos postulasse, quod ille abnuerit: unde à Græcis, ut & posteri, Comites ac Domini Zentæ duntaxat appellati, provinciæ nempe à fluvio ejusdem nominis sic nuncupatæ, quæ Duglense, Drivastense, Scutaricum, Dagnense, aliaque oppida nonnulla complectitur. Addit denique Selimirum Istoki, quem Græci Sabatium vocant, Justiniani (non verò Justini, uti ait) patris sororem in uxorem duxisse. Nec scio an fides haberi debeat eidem scriptori, tradenti Lechum, Cechum, & Russum Selimiri uterinos fuisse fratres, quorum alter Poloniæ, alter Bohemiæ, tertius denique Russiæ Regum stirpibus initia dederint.

[a] P. Luccari l. 1. de gli Annali di Rausa.

V. VLADAMUS, vel BLADINUS, Selimiri filius, Principatum, quem pacatè rexerat, ad *Radmirum* filium moriens transmisit. Quidam scripsere, eo in Dalmatia imperante, Bulgaros patriis sedibus unà cum liberis egressos, Chryso Chagano, seu Principe, ea regione quam Silodusiam dicunt, ac Macedonia expugnatis, transiisse in Latinorum provincias, quos, inquiunt, Romanos, posteriori verò ætate *Maurovulasios*, id est Nigros Latinos appellabant. Unde existimare licet Dalmatiæ maritimæ incolas indigitari, quam Româ deductis incolis frequentavit Diocletianus, ut ex Porphyrogenito supra docuimus, eosque esse quos inde fortè [a] Morlachios modò nuncupamus, qui scilicet Dalmatiæ oras maritimas incolunt. Addunt Bulgaros istos ab Imperatore Constantinopolitano bello identidem petitos, quos cùm expugnare, locisque quæ occupaverant propellere, haud potuisset, pacto cum iis fœdere,

[a] Io. Luc. l. 6 c. 5.

in iis permanere tandem concessit, ubi oppida & castra munitissima excitarint. Sed & Uladanus ob eorum fortitudinem hos bellis irritare & aggredi veritus, tum etiam quod ex eadem qua ille gente ortum ducerent, pacem cum illis composuit. Quæ quidem ab iis auctoribus enarrata, videntur aliquatenus quo Uladanus vixit tempus indicare. Transierunt enim Bulgari primò in Dalmatiam [a] sub Anastasio Dicoro, sub quo in Illyricum facta irruptione Romanos fuderunt, quod ad annum CCCCXCIX. & DII. refert [b] Marcellinus Comes. Alia deinde per Duces suos cum Bulgaris istis Dalmaticis bella gessit Justinianus anno imperii XII. & XIII. in quibus, cùm variâ fortunâ primò pugnatum esset, tandem fusi sunt Romani, quibus sese adjunxerat Acumus, gente Hunnus, quem Illyrici Regem Cedrenus, Theophanes verò per Illyricum Magistrum militiæ fuisse, & à Justiniano è sacro fonte susceptum ait, quem in prælio captum ii abduxerunt. Ex quibus sanè saltem eruitur hasce regiones Dalmatiæ conterminas à Regibus ex Hunnorum, vel Gothorum gente, proindeque longè ante Heraclium fuisse possessas. Acumum autem eundem esse cum Uladeno nolim asserere.

[a] Zonaras pag. 46. 47.
[b] Marcell. Com.

VI. RADMIRUS, Uladani filius, princeps plus æquo ambitiosus, arrogantiaque immodicus, ita Christianos divexavit, ut intra montana se se recipere coacti in iis munitiora loca incoluerint, ab ejus feritate securi. Quæ quidem Christianorum divexatio sub quatuor proximis ejus successoribus, quorum reticentur nomina, perduravit. Radmirus verò absque liberis decessit.

VII. VIII. IX. X. SUETMIRUS, quatuor istis principibus, è quorum stirpe erat, in Servianum principatum successit, in Christianos longè benignior & æquior. [a] Eo imperante Thessalonicæ vixit Constantinus Philosophus Leonis Patricii filius, vir in sacris literis apprimè eruditus, qui complures in Cossariensi provincia & in Bulgaria ad Christianam fidem traduxit. Is porrò Romam pergens, quò à Stephano summo Pontifice evocatus fuerat,

[a] Ioan. VIII. R. Epist. 247. Andr. Dandul. A. 854.

XI. BUDIMIRUM, Suetmiri successorem adiit, quem perinde Christo initiavit, ac baptismo donavit, SUETOPELEKI, id est linguâ Slavicâ, *pueri sancti*, indicto nomine. *Suetopolim* vocat [a] Andreas Dandulus. Constantinum hunc sacram Scripturam in Latinam linguam vertisse aiunt, peculiaresque ab eo repertos characteres, quorum usum etiamnum servant Slavi. [b] Hujus filios Cyrillum & Methodium prætereà nominant, qui complures in Europa Slavicas gentes pariter ad Christianum cultum converterunt: [c] at viri docti Constantinum eundem esse cum Cyrillo non ita pridem docuere. Subdit deinde Presbyter Diocleates, revocatis qui in Montes confugerant Christianis, requisitoque & Stephani PP. & Michaëlis Imperatoris consilio, Budimirum regni sui confinia definivisse, instituisse Archiepiscopatus & Episcopatus, [d] quorum series habetur apud Innocentium III. PP. & alios, præterea Banatus & Jupanias. Sed Diocleatem perperam hæc omnia perturbasse constat, cùm quæ de Suetopeleko & Cyrillo narrat, ad Suetopelekum Moraviæ Ducem, quem Sphendoplocum [e] Porphyrogenitus, Zuentibolkum Annales Francorum nominant, referri debere ostenderunt iidem viri doctissimi, & Joannes Lucius, huicque inscriptam Joannis VIII. PP. Epistolam CCXLVII. ubi Sfentopulcrum vocat, ut Epistolam proximam Methodio: quæ quidem circa annum DCCCLXXX. contigisse certum est, ante quod tempus pridem è vivis excesserat Budimirus, quem XVII. Martii mortuum vult Diocleates, anno Imperii XL. & in Diocleensi Ecclesia sepultum. Ita quæ de prioribus istis Servianis Principibus ille commemorat, admodum incerta sunt, sed cùm alius non extet Rerum Dalmaticarum scriptor antiquior, etsi indubitata iis quæ tradit præstari non debeat, non tamen fides omnis est deroganda.

[a] Loco cit.
[b] Lucius pag. 439. Duret. in Hist. linguar. pag. 741.
[c] Bollandini socii ad 9. Mart. in S. Cyrillo.
[d] Innoc. l. 2. Epist. pag. 452. Thom. Archid. Salon. c. 12. Andr. Dandul.
[e] De Adm. Imp. cap. 41.

XII. SFETOLICUS Budimirum patrem in principatu excepit, mortuusque est anno XII. principatus. Huic successit

XIII. ULADISLAVUS filius, qui in foveam inter venandum lapsus vitam amisit. [a] Hunc aiunt Ragusium occupare conatum, qua tempestate Ragusinæ Reipublicæ initia adscribunt.

[a] Luccarius l. 1.

XIV. TOMISLAVUS, vel POLISLAVUS, frater & Uladislavi successor, cum Hungarorum Rege Attila vario eventu bella gessit, quem & crebriùs fugavit. Regnavit annis XVII. relictis aliquot liberis, quos inter extitit

[a] Marc. Marul.

XV. SEBESLAVUS, qui in principatum successit: [a] quanquam non desunt qui unicam Tomislavo filiam superfuisse volunt, Sebeslavi matrem. Eo regnante Scodram seu Scutarium obsidione cinxere Græci, vel ut alii scribunt, Gothi, quos inde abscedere coëgit. Eum esse principem par est credere, quem SEDESCLAVUM Comitem Slavorum vocat [b] Joannes VIII. PP. eâ Epistolâ, quâ illum rogat ut salvum conductum præstet legatis suis, quos ad Bulgarorum Regem Michaëlem mittebat. Nescio an ille sit Sedesclavus, de quo ita Andreas Dandulus sub an. DCCCLXXIX. *Per hos dies Sedesclavus ex progenie ...... Imperiali præsidio Dalmatiæ Ducatum arripuit, filiosque Demegei exilio misit: quem non multo interjecto tempore Branimirus occidit, & Ducatum ejus accepit.* Obiit anno principatus XXIV. duobus filiis gemellis superstitibus. Horum alter fuit

[b] Epist. 176.

XVI. RABISVOIUS, vel RASBIVOIUS, vel denique MILIVOIUS: alter verò ULADIMIRUS. Paternis invicem ditionibus divisis, Rabisvoius partem maritimam, Uladimirus Surbiam & regiones Macedoniæ confines obtinuit. Uladimiro uxor fuit Hungariæ Regis filia, quo connubio inter utramque gentem pax firmata. Rabisvoio anno VII. principatus extincto, Uladimirus hunc in solidum per XX. annos rexit. Huic filius & successor fuit

XVII. CHARANIMIRUS, vel CARAMIRUS, aut CANIMIRUS, quo regnante Croati Albi ab eo defecerunt, cumque is bellum in rebelles movisset, in prælio vitam amisit in Chelmi vel Cliuni campestribus.

XVIII. TUARDOSLAVUS, vel TUERDISLAVUS, recepto paterno principatu, pacatè vixit, eique absque liberis mortuo successit ex sorore nepos

Marc. Marul.

XIX. OSTRIVOIUS, qui regnasse dicitur annis XXII. Huicque

XX. TOLIMIRUS filius, qui regnavit annis XI.

XXI. PRIBISLAVUS, Tolimiri filius, à subditis & proceribus, in quos immani crudelitate sævierat, interemptus est, ejus cadavere in fluvium conjecto. At

XXII. CREPIMIRUS filius parentis necem ultus est, Bosinensis Bani copiis adjutus, sumpto ex homicidis condigno supplicio. Eo regnante Alemanni expugnatâ Istriâ in Croatiam transiere, cum quibus commisso prælio, hos è finibus suis expulit Crepimirus: pax deinde inter eos pacta, quâ Suetorado filio Alemannorum Ducis, Imperatoris ut aiunt, cognati, filia in uxorem data, regnavit annis XX. mense I.

XXIII. SUETORADUS, vel SUETOŽARUS, parenti successit, Princeps pius ac mansuetus, huicque filius

XXIV. RODOSLAVUS, vel RADOSLAVUS, paternæ pietatis virtutisque imitator: qui cùm Croati Albi defecissent, Belico quodam duce, ingentem exercitum conscripsit, cujus partem alteram sibi retinuit, alteram dedit Ciaslavo filio, deletisque tandem rebellibus, Rodoslavus captivos suos omnes liberos dimisit, Ciaslavus verò quos ex hostibus ceperat, in servos militibus distribuit. Qua re offensi Rodoslavi milites, ad Ciaslavum transierunt, qui eorum suasionibus parentem, facta defectione, regno expulit. Rodoslavum verò Romam concessit, ubi altero cum nobili Romana matrimonio junctus, ex ea *Petrislavum*: is verò ex nobili pariter Romana Paulimirum Regem Dalmatiæ procreavit. Rodoslavus denique in æde S. Joannis Lateranensis humo conditus fuit.

XXV. CIASLAVUS, aliis SEISLAVUS, cognomento APOSTATA, cùm aliquandiu pacatè regnasset, tandem commissi in patrem sceleris pœnas dedit. Cùm enim Chisum, vel Kiisum, quem [a] alii Udislavum vocant, Hungarorum ducem in prælio interemisset, ejus uxor, ingentis animi mulier, audita mariti cæde, magna militum vi à Pannonum Rege impetrata, in Serviam descendit, comprehensumque in castris circa Sirmium Ciaslavum, captivum abductum, naribus auribusque truncatum, deinde in Savum fluvium cum vinculis projici jussit, universa ejus stirpe proceribusque captis simili fermè sorte pereuntibus. Scribit Diocleates exinde

[a] Marulus p. 308.

Dalmatiam absque Rege mansisse, provinciasque à Jupanis seu Præfectis gubernatas, quibus tributa solita pensitabant subditi : *Tycomilum* præterea Ciaslavi generum Rassiæ tum imperasse, Magni Jupani dignitate duntaxat contentum : nec multo post,

XXVI. PAULIMIRUM, cognomento BELLUM, Rodoslavi ex filio Petrislavo nepotem, Româ in Dalmatiam cum quingentis hominibus venisse, constructisque aliquot castris, & in iis, secundùm quosdam, Ragusino, Trebinam concessisse, ubi à Dalmatis in Regem acceptus & coronatus est. At vetus Rerum Dalmaticarum scriptor à Marco Marulo editus, ait Rodoslavum percepta filii familiæque ejus internecione, Româ in Dalmatiam reversum, inter oræ maritimæ accolas mansisse, Croatis cæterùm omni injuriâ remissâ ; huic interea natum filium COLOMANUM, qui post patris obitum consensu omnium regnum suscepit, paternarum virtutum æmulum, cui in pace defuncto successit CHRISMERIUS filius, Princeps perinde naturæ dotibus insignis : cui, cùm annos XXXI. ille regnasset, suffectus est ZUINIMERUS, qui cùm coacto subditorum concilio hos ad Hierosolymitanam expeditionem cùm cæteris Christianis subeundam invitaret, ortâ subitò seditione ab iis interfectus est, post cujus necem Bela Hungarorum Rex Dalmatiæ provincias occuparit. Quæ quidem ab hoc scriptore relata mendo haud carent, cùm Chrismerius, seu Cresimirus, & Zuinimirus Croatiæ, non verò Dalmatiæ maritimæ Reges fuerint : deinde idem Zuinimirus aliquot ante nostrorum in Terram sanctam expeditionem annis vixerit, mortuusque fuerit, uti in Croatiæ Regum serie videre erit. Ut porrò ad Diocleatem revertamur, tradit ille Saracenos post interfectum Ciaslavum, è Sicilia cum ingenti classe in Dalmatiæ oras maritimas exscensum fecisse, destruxisseque oppida ferè omnia quæ littoribus adjacebant, incolis interea in montana & continentem sese recipientibus, qui Saracenis è Dalmatia excedentibus in patriam reversi, civitates ab iis destructas rursum instaurarint, atque Paulimirum Româ evocarint. Saracenorum istius in Dalmatiæ oras maritimas excursionis mentio occurrit apud Rerum Byzantinarum scriptores ferè omnes, qui ex Africa in Siciliam profecti, hacque expugnatâ, in Dalmatiæ maritima exscensum fecere, & Bugova, Raso, & Cataro oppidis captis, Ragusium regionis præcipuam civitatem obsidione vallarunt : quam ut cætera oppida cepissent, nisi Imperator Basilius Macedo, cujus opem Dalmatæ imploraverant, classem Niceta Orypha Patricio Duce eò statim misisset, cujus solâ apparatus famâ perculsi, inde excedentes in Apuliam transierunt, ubi Barim oppidum ceperunt, quod iis demum abstulit Ludovicus II. Imperator, cùm in Italiam cum magno exercitu venit. Scribit porrò Porphyrogenitus, Ragusinam obsidionem, cæterorumque oppidorum expugnationem contigisse sub Michaële Augusto Theodoræ filio, ac priusquam missi à Dalmatis auxilii expetendi gratiâ legati Constantinopolim advenissent, cæsum à Basilio Macedone Michaëlem anno DCCCLXVII. qui continuò Nicetam cum classe eò miserit. Græcorum porrò jugum paulò antea excusserant Dalmatæ, eodem imperante Michaële, ejus socordiæ captatâ occasione : quâ tum tempestate Croati, Servii, Zachlumi, Terbuniatæ, Canalitæ, Diocletiani & Rendani, peculiares dominos sibi selegere, quibus parerent : quod ipsum ferè accidisse post Ciaslavi interitum observat Diocleates, ita ut hac in re saltem fides ei derogari haud debeat. At post acceptum à Basilio contra Saracenos auxilium, Græcorum se se addixere patrocinio, ejusdemque Augusti, à quo etiam impetrarunt ut ab iis quos elegerant principibus regerentur, qui quidem ut supremos dominos Imperatores Constantinopolitanos agnoscerent ; sed & Sacerdotes & Presbyteri à quibus Christianæ religionis cultum, quem ex iis plerique hisce in bellis ac patriæ desolationibus deseruerant, edocerentur, missi à Basilio, uti docemur à Leone Imperatore Basilii filio. Jam verò saltem ex his percipimus, horum quæ hactenus de Dalmatiæ Principibus ex Diocleate commemoravimus, pleraque ad Dalmatiæ maritimæ, non verò ad Serviæ Toparchas pertinere, cùm alii essent Serviani à Dalmaticis, qui quidem Dalmatici non diversi fortasse fuerint ab iis qui Croatiæ simul & Dalmatiæ Principes appellati sunt, de quibus suo loco agimus. At ut ad Paulimirum revertamur, is, uti attigimus, in Dalmatiam profectus ab omnibus in Principem admissus est, præterquam à Gliutomiro Rassiæ Jupano, qui ex Tichomili prosapia erat, & solemniter Trebinæ Ascensionis die festo in Regem fuit coronatus. Rassianum verò Jupanum bello adortus, hunc ad Limum fluvium fudit, eoque haud multo post à suis interfecto, Rassiam invasit. Hungariis etiam ad Sirmium deletis, cum iis pacem iniit, eâ conditione, ut Savus fluvius utriusque principatus confinia divideret. Obiit Trebinæ, in Ecclesia S. Michaelis humo conditus.

Const. Porph. in Basilio c. 38. 39. lib. de adm. Imp. cap. 29. lib. 2. de Themat. Scylitz. pag. 576. 577. Zonar. Glyc. &c.

Leon. Tact. cap. 18. §. 102.

XXVII. TIESCEMIRUS, Paulimiri filius posthumus, septimoque post ejus mortem die natus, Princeps à Dalmatis est proclamatus. Verùm huic & matri fidem soli ferè servavere Trebunienses & Ragusini, cæteris, ac Rassianis præsertim qui ex genere Tiehomili erant proceribus ab eo deficientibus. Huic mater Cidomiri Croatiæ Albæ Bani filiam in uxorem dedit, ex qua *Predemirum* & *Crescimirum*, quem Croatiæ Banum deinceps fuisse aiunt, quod suo loco discutiendum reservamus, procreavit. Prevalitanum Banum in acie fudit ac interfecit, quo etiam in prælio accepto lethali vulnere haud multo post interiit.

XXVIII. PREDEMIRUS, vel PRELEMIRUS, parentis principatum excepit. Scribit Diocleates eo regnante, Petro Bulgarorum Rege extincto, Græcorum Imperatorem Bulgariam invasisse, suoque subjugasse imperio. At cùm Symeonem post Petrum regnasse deinceps innuat, qui Symeonis filius fuit, perspicui anachronismi jure argui potest, hincque patet quæ fides adhibenda scriptoris istius narrationibus. Ne tamen quidquam intactum ex iis quæ commemorat relinquatur, ut censuram adhibere cuivis liceat, cætera prosequemur. Ait igitur Græcos subactâ Bulgariâ, Rassiam invasisse, ejusque Banum cum Pigna & Radigrado filiis, filiaque PRECHUALA, in Onogostensem Jupaniam, ubi tum degebat Predemirus, fugâ sibi consuluisse. Qui quidem Prechualæ formâ succensus, hanc in uxorem à patre obtinuit, ea conditione, ut opem ad recuperandum principatum sibi conferret, quem deinceps Servianis Principibus obnoxium possideret. Quo pacto inito, Onogostensem Comitem Radigradum uxoris fratrem dixit, Græcisque deinde à Rassianis ejus artibus interemptis, socero provinciam restituit. Quatuor ex uxore liberos procreavit Predemirus, *Hralimirum*, *Boleslavum*, *Draghislavum*, & *Sueladum*, quibus principatus suos ita distribuit, ut Hralimirus Zentam cum suis Comitatibus: Boleslavus Trebinam cum suis Comitatibus, Draghislavus Chernaniam & alios Comitatus, Sueladus denique regionem quam Latini Submontanam, Slavi verò Podgoriam vocant, cum suis perinde Comitatibus obtinerent. Obiit denique Predemirus admodum senex, sepultusque est Rassiæ in æde S. Petro sacra. Extant Joannis PP. VIII. scriptæ an. DCCCLXXIX. Ind. XII. Epistolæ ad Branimirum, & ad Sacerdotes & populos Branimiro subjectos, quos hortatur ut quam Romanæ Sedi subjectionem polliciti erant, constanter adimplerent: & ut permittat Branimirus Legatum suum epistolam ad Bulgarorum Regem deferre. Qui quidem Branimirus alio loco Barnimerus gloriosus Comes videtur appellari, quem ratio temporum suadet eundem esse fortè cum Predimiro Serviæ Jupano. Ejus porrò filii cùm laxatis licentiæ frænis imperio per libidinem & crudelitatem abuterentur, horum subditi Legetum & Legeti filios, qui tum in Croatia morabantur, quique ex Crescimiri, Predemiri fratris, stirpe erant evocarunt, à quibus unà cum liberis omnibus sunt interfecti, præter Silvestrum Boleslavi filium, qui Ragusium, unde orta erat illius mater Siva, fugit, ubi flagrantibus bellis istis civilibus uterque aliquandiu mansit.

Epist. 184. 185. 184. 185.

Vide Reg. Croatia.

Petr. Luccar. l. 1. p. 6.

XXIX. LEGETUS igitur unà cum filiis Predemiri provinciis imperavit, exstructoque ad Catarensem Sinum castro, in loco quem Trajectum vocant, in eo sedem delegit. At haud multò post Legeto, filiisque omnibus peste extinctis,

XXX. SYLVESTER, Rodoslavi filius, qui Ragusium cum matre confugerat, à Dalmatis Princeps electus est. Vir cætera pius, ac justitiæ amans, quique legum codicem condidit. Ab eo etiam insulas Giupanam, Mezum & Calamatam comparasse Ragusinos tradit Petrus Luccarius.

Lib. 1. p. 7.

XXXI. TUGOMIRUS Silvestro patri in principatum successit, qui ut ait Diocleates, ea vixit tempestate quâ Regnum Bulgaricum iniit Samuel, hoc est circa annum DCCCCLXXXV. unde quæ de Petro supra ex eo diximus, falsa esse constat. Pogoritzum castrum ædificavit, initoque cum Narentanis fœdere, in Illyricum facta excursione, Chelmensem regionem, quam S. Sabæ Ducatum exinde vocarunt, vastavit.

Petr. Luccar. l. 1. p. 9.

XXXII. HRALIMIRUS, Luccario KFALIMIRUS, Tugemiri filius, Pontem ad Cognizam excitavit, ut & aliquot castra. Sororem Nicolao Vienazensi Bano in uxorem dedit. Est autem Vienaz castrum in Bosina ad fluvium Varbasensem. Obiit Eleci, relictis tribus filiis, *Petrislavo*, *Draghimiro*, & *Miroslavo*, quibus provincias suas distribuit, Zenta Petrislavo, Trebina & Chleuna Draghimiro, & Podgoria Miroslavo concessis.

XXXIII. PETRISLAVUS, Miroslavi fratris, qui in Baltensi, seu Scutarensi lacu submersus interiit nullis superstitibus liberis, hæreditatem adiit, sepultusque Gazeni in Ecclesia Deiparæ.

XXIV. VLADIMIRUS Petrislavo in principatum successit, quem bello adortus Samuel Bulgarorum Rex, vastata Dalmatiâ, per traditionem captum, Preslavæ aliquandiu detinuit. Sed mox libertati dato principatum restituit, pacta insuper in conjugem filia CASSARA, dotisque vice Dyrrachio oppido concesso cum adjacenti regione, quod recens Græcis abstulerat. Samuele dehinc extincto, Joannes Vladislavus, qui in Bulgariæ principatum Gabrieli Samuelis filio successerat, evocatum ad se benevolentiæ specie Vladimirum contra datam fidem capite truncari jussit XXII. Maii. Hanc perinde insignem Bulgari perfidiam memorat Scylitzes ad annum MXV. Ind. XIII. aitque à Davide Bulgarorum Archiepiscopo accepta fide in Bulgariam transiisse Vladimirum. At Diocleates Basilii Bulgaroctoni Imperatoris suasu hanc perpetrasse scribit. Utcunque sit, videtur Scylitzes Vladimirum non Serviæ imperasse innuere, sed Trymaliæ, & Serviæ vicinis regionibus. Fuit porrò Uladimirus Princeps justitiæ, pacis, ac virtutis studiosus, eodem auctore Scylitze, cujus etiam pietatem mirè commendat Diocleates, scribens aliquot ab eo superstite & mortuo patrata miracula. Ejus uxor conjugem imitata piè pariter vixit, eoque extincto in monasterium concessit. Vladimiri funus Ceanum principatus metropolim adductum in Ecclesia Deiparæ humo conditum est, ubi, uti diximus ejus sepulchrum miraculis inclaruit. At perpetrati sceleris noxam haud multo luit Bulgarus, ab Angelo, ut ferunt, ad Dyrrachium, quod obsidione cinxerat, interfectus anno MXVII. Ind. XV. Hanc urbem in Vladimiri, seu potiùs Dalmatarum potestate fuisse scribit Diocleates: at Scylitzes Græcis tum paruisse exertè memorat, ejusque Præfectum, cùm obsessa est, Nicephorum Patricium Pegonitam nominat.

Scylitz. p. 710.

Scylitz. pag. 712.

XXXV. DRAGHIMIRUS, Vladimiri patruus, & HRhalimiri Regis filius, avitas provincias post Bulgari interitum recuperaturus in Dalmatiam profectus est: cumque Catarum pervenisset, à civibus in æde sacra, quæ S. Gabrielis rupi inædificata est, miserè interemptus est. Uxor, Gliutomiri Magni Rassiæ Jupani filia, mortuo conjuge, in Rassiam, indeque, parentem mortuum edocta, in Bosinam, cum matris fratribus & filiabus duabus concessit: quo in itinere in loco quem Brusnum vocant, in Drinensi Comitatu filium *Dobroslavum* enixa est.

XXXVI. DOBROSLAVUS, aliquandiu in Bosina educatus, insidiarum metu, à matre Ragusium perductus est: ubi adultus factus, Samuelis Bulgariæ Regis neptim in uxorem sibi adscivit, quinque ex ea procreatis filiis *Michaële*, *Goïslavo*, *Sagancio*, *Rodoslavo*, & *Predemiro*. Fusis interim ac deletis variis in præliis Bulgaris, mortuoque ad Dyrrachium Ladislavo Rege, non modò Bulgaricas omnes provincias, sed & Rassiam, Bosinam ac Dalmatiam, quas ille invaserat, in potestatem Redegit Basilius. Tradit verò Scylitzes tum primùm Serviam in Imperatorum Constantinopolitanorum jus venisse sub Michaële Paphlagone: aitque anno Christi MXXXVI. Indict. IV. regnum istud, quod hos ut supremos Dominos post Romani Lacapeni mortem agnoscere desierat, jugumque excusserat, rursum Imperio fuisse conjunctum. Verùm haud multò pòst Dobroslavus, quem Boisthlavum, seu Boeslavum vocant idem Scylitzes & Zonaras, & Stephani præterea nomen habuisse tradunt, cùm Constantinopoli, ubi provinciis suis exutus morabatur, clam excessisset, conciliatis sibi Dalmatis & Serviis, utramque provinciam invasit, pulso inde Theophilo Erotico, cæsisque ab incolis Græcis omnibus. Imperator verò comparato ingenti exercitu, eidemque Præfecto Harmenopulo, Zentanam provinciam ingreditur, Dobroslavum, seu Stephanum, priusquam vires animumque collegisset, oppressurus. At is, filiusque Rodoslavus, coactis raptim copiis, obviam progressus, Harmenopulum ad Vuraniam prælio fundit deletque. Quo quidem in certamine cùm fortiter se gessisset Rodoslavus, Kezcanam Jupaniam in accepti beneficii gratiam ei concessit parens. Sed & sub idem tempus fermè accidit, ut Dobroslavus navim quæ ad Imperatorem Michaëlem Paphlagonem, Thessalonicæ tum degentem, magnam auri vim vehebat, turbine correptam, & ad Illyrici littora impulsam expilaret: quam cùm repeteret Michaël, id pro nihilo habenti Dobroslavo bellum rursum indicit, misso Georgio Probata spadone, qui in Serviæ locorum difficultates & invias convalles incautè illapsus, toto amisso exercitu ægrè evasit. Constantino Monomacho Imperium deinde adepto, bellum Romanos inter & Servios acrius

Scylit. 739.

Scyl. pag. 745.
Zonar. pag. 197.

Diocleat.

Scylitz. p. 745.

renovatur, Serviis Romanorum vicinas sibi provincias incursantibus ac deprædantibus: quorum impatiens Monomachus, adscitis in armorum consortium Rassiæ Jupano, Bosinensi Bano, & Gliutovido Semiidræ filio Chelmensi Jupano ac Principe, coactoque LX. militum millium exercitu, eidem Dyrrachii præfectum Præficit; quem Cursilem Diocleates, Scylitzes verò Michaelem Patricium Anastasii Logothetæ filium nominat. Is in Servios progressus, ut erat rei bellicæ prorsus inscius; copias suas versus Antibarim itineribus acclivibus, asperis, salebrosis, & ita augustis eduxit, ut ne bini quidem simul ire equites possent; Serviis deditâ operâ cedentibus, & intrare eum sinentibus, neque de reditu sollicitus; neque justo præsidio angustias occupans, campestria direptionibus incendiisque vastavit: ut porrò satis prædæ captivorumque partum, tempus reducendi exercitum putavit, angustias quâ redeundum erat à Serviis occupatas animadvertit; à quibus ingenti clade profligatur, cæsis ad XL. millia, septemque ducibus, reliquis per saltus ac silvas montium dissipatis ac fugientibus, quos inter fuit ipse Michael. Cladem hanc ad Catarensem Sinum accidisse ait Diocleates, anno scilicet I. Monomachi, Christi MXLIII. Indict. X. Gluitovidum deinde ad Zermizam, cæterosque deinceps Banos ac Jupanos variis præliis fudit Dobroslavus; regnumque firmavit, Græcos subinde semper lacessens. Scribit Petrus Luccarius bis nuptias iniisse Dobroslavum; ac ex priore quidem uxore duos procreasse filios, qui patrem à secundis nuptiis avocare frustra conati sunt, quas ille cum NEDA, seu DOMINICA, Regis Bulgariæ filiâ, Ragusii contraxit: cui tum civitati Dalmatiæ Regni insignia concessisse aiunt, *avulsa* scilicet *tria Leonum capita aurea in campo cæruleo.* Obiit Prapretnæ, ubi morabatur, in æde S. Andreæ sepultus; Post ejus excessum divisæ fuere illius provinciæ inter filios: *Goislavo* & *Predemiro* Trebinensis, & Grispulensis tractus, *Michaeli* Prapretnensis, Cermenizensis, & Obliquensis, *Rodoslavo* denique Jupaniæ Lucensis, Padlugiensis, & Cucevensis cum Budua obtigere, dum interim mater supremo jure hisce omnibus imperaret provinciis, quarum non Reges, sed Chnesonos, id est Comites sese inscribebant. Goislavo à Trebinensibus interfecto, Donanekum ii sibi in Principem elegere. At

Scylitz. p. 754. Diocleat.

Scylitz. p. 754. Zonar. pag. 197. Luccari l. 1.

XXXVII. MICHAEL, quem Dalmatæ *Michagliam*, Scylitzes *Michaëlam* vocant, expugnatâ Trebinâ, captoque ac variis tormentis excruciato & morte mulctato Donaneko, fratris necem ultus, matreque è vivis erepta, Serviæ in solidum Rex ab omnibus est proclamatus, [a] à Monomacho, icto cum eo fœdere, Protospatharii honore donatus, & in album sociorum ac amicorum Imperii adscriptus est, sub annum ML. [b] Ex prioribus Michaëlis nuptiis septem nati filii, *Vladimirus*, *Prieslavus*, *Sergius*, *Deria*, *Gabriel*, *Miroslavus*; & *Bodinus*: cùm verò ditionibus suis tot inter filios partitis ac distributis, singulorum partes hæreditarias modicas fore prospiceret, Rodoslavo fratri Zentanam provinciam abstulit, filioque Vladimiro dedit. Priore exstinctâ conjuge, Imperatoris Constantinopolitani cognatam superduxit, ex quo altero conjugio enati *Dobroslavus*, *Priaslavus*, seu *Petrislavus*, *Nicephorus*, & *Theodorus*, qui superstite patre improles obiere; præter Priaslavum, cui Rassiam donavit, ex quo natus Bodinus, qui Bulgariæ Rex deinceps est appellatus. Bulgari quippe Græcorum imperii ac dominationis pertæsi, defectione palam inita, Michaëlem in sui auxilium evocarunt, Bodino nepoti (Constantinum præterea, filiumque Michaëlis vocat [c] Scylitzes, ut & Joannes Lucius) Regiam coronam polliciti. Statim verò atque Bodinus Bulgariam est ingressus, non modò Rex est, [d] acclamatus communi populorum consensu, sed etiam Græcorum Imperatoris Michaëlis Ducæ copias delevit ac profligavit, captis eorum ducibus, [e] quos inter fuit Longobardopulus, cui Servianus Princeps Michaël filiam deinde in uxorem dedit, ac ingentem exercitum è Longobardis & Servianis conflatum commisit, opem laturum Bodino, à Græcis acrius impetito. Id porro accidit anno MLXXIII. Moritur interea Michaël, regni annis XXX. exactis, in SS. Sergii & Bacchi æde sacra tumulo conditus, filiis ex priore conjugio eo superstite, pariter extinctis, ex quibus Vladimirus liberos procreavit, de quibus suo loco agemus. Michaëlis meminit [f] Sabellicus, ut & [g] Gregorius VII. PP. cujus prostat scripta ad eum Epistola super enata inter Spalatensem & Ragusinum Archiepiscopos controversia. Sed & leguntur Alexandri II. summi Pontificis Epistolæ aliquot, quarum alterâ Petro Dioclienfis atque Antibarensis Ecclesiæ Archiepiscopo pallium mittit anno MLXII. altera Dalmatiæ Ecclesias ab impudicitia Clericorum expurgare conatur. Unde conficit [h] Baronius Serviam ea tempestate Romanam, non verè Græcanicam Ecclesiam agnovisse. Mortuo denique Michaeli in Regnum Servianum successit ejus frater

[a] Scylitz. p. 789.
[b] Diocleat.
[c] Scylitz. p. 851.
[d] Vide Reges Bulgariæ.
[e] Scylitz. p. 80. Zonar. pag. 228.
[f] Decad. 1. lib. 3. pag. 79.
[g] Gregor. VII. PP. l. 5. ep. 12.
[h] Baron. an. 1602 n. 96. an. 1068 n. 4. & cap. Si quis amodo, dist. 81.

XXXVIII.

XXXVIII. RODOSLAVUS, si qua fides Diocleati Presbytero, tradenti præterea Bodinum fratris ex filio, ut ait, nepotem, quem ex Græcorum carcere liberaverat, in eum defectionem molitum, utque erat pacis quietisque amans, regno ultrò cessisse, Trebinæque reliquum vitæ exegisse, cùm imperasset annos XVI. sepultumque in Ecclesia S. Petri de Campo. Huic adscribit idem scriptor præter quatuor filias, filios octo, *Branislavum, Gradislavum, Grislavum, Dobroslavum, Hsalimirum, Stanihnam, Cocciaporem, & Vizinekum*: Branislavo verò ejus filio sex perinde filios, Predihnam, Petrislavum, Draghihnam, Tuardislavum, Draghillum, & Grubassam.

XXXIX. BODINUS, quem etiam *Constantinum* appellatum tradit [a] Scylitzes, à quo, ut diximus, Michaelis filius dicitur, Bulgariæ Rex patre superstite appellatus, [b] vix regnum istud adeptus, à Saronita, quem Michaël Ducas Imperator cum ingentibus copiis in eum miserat, in prælio captus, Constantinopolim perductus est, ubi in Monasterio S. Sergii aliquandiu detentus, Antiochiam Isaacio Comneno Duci custodiendus missus est. Rodoslavus patruus, hac re cognita, Venetorum quorundam artibus è carcere elapsus, ad patruum profectus, ab eo Grispulum & Buduam obtinuit. Is verò regio nomine excidisse indignatus, in patruum facta defectione insurgit, qui ut erat pacis studiosus, regno ultro cedens, Trebinam concessit, ubi vitæ quod reliquum erat exegit. Ita quidem Diocleates. At [c] Scylitzes exertè scribit Michaelis parentis operâ è carcere à Venetis eductum Bodinum, post patrem Serviæ imperasse, suaque adhuc ætate, & cùm scribebat, imperare. Sed & neque alibi sibi constat Diocleates: ait enim, ut & [d] Petrus Luccarius, Bodinum Michaelis ex filio Prieslavo nepotem fuisse: alio verò loco tradit Bodinum cum noverca & ejus filiis, fratribus suis consanguineis in Rodoslavum defectionem molitum: unde conficeretur Bodinum filium fuisse Michaelis, quem ex priore illius conjugio natum dixit. Quinetiam Michaelis ex altero matrimonio filios eo superstite obiisse tradit, quibus sese contra Rodoslavum Michaëlis successorem adjunxerit. Deinde qua ratione Rodoslavo regni XVI. anni adscribi possint, non planè video, cùm anno MLXXIII. Michaël adhuc superesset, & Bodinus, ita scribente [e] Anna Comnena, Dalmaticas provincias cum filio Michaële regeret, imperante Nicephoro Botaniata, hoc est circa annum MLXXX. & quinquennio pòst Dyrrachium Roberto Guiscardo Normannorum duci extorserit, si eidem Diocleati fides hac in re præstanda. Ex quibus confici posse videtur Rodoslavum, siquidem in Servia regnaverit, paucis Regnum illud annis, atque adeò Bodino Antiochiæ adhuc detento, obtinuisse, quamquam ejus liberationem Michaëli patri adscribunt Byzantini scriptores. [f] Bodinus itaque Serviæ regnum adeptus, Zentam ingreditur, hancque Rodoslavi filiis adimit: verùm Antibarensis Archiepiscopi interventu pax inter agnatos redintegrata, iisque à Bodino restitutæ quas abstulerat provinciæ. Exhinc Rassiâ occupatâ, hanc in duas Jupanias divisit, quarum alteram Belcano, alteram Marco, vel Mauro, nobilioribus ex aula proceribus, eorumque posteris, sub hominii conditione concessit: deinde in Bosinam pergens, expugnatam Comiti Stephano regendam dedit: ita quidem Diocleates. Is est porrò VOLCANUS, cujus mentio in [g] Annæ Comnenæ Alexiade non semel occurrit, qui Alexium Imperatorem ejusdem Annæ parentem bello impetiit & cui deinceps icto cum eo fœdere, ex fratre aut sorore nepotes Vresim, seu Vrosium, & Stephanum Volcanum in obsides dedit. Sed & eum esse Volcanum arbitror, qui Buscanus, vel Busclavus appellatur in [h] vita S. Romualdi ab Hieronymo Pragensi scripta. [i] Nec multo post Bodinus, Apuliæ Ducis Roberti Guiscardi morte perceptâ, Dyrrachium Normannis, qui urbem Alexio facta obsidione abstulerant, ereptum eidem Augusto mox restituit. [k] Anna verò Comnena secretis artibus, clandestinisque commerciis illud parentem sibi comparasse scribit. [l] JACHINTÆ deinde uxoris impulsu, feminæ arrogantis ac ambitiosæ, quam Archirizzi, seu potiùs Argyri nobilis Barensis filiam fuisse aiunt, quamque sub mensem Octobrem anno MLXXXI. desponsarat, Bradislavum cum Predinha filio, & Gradislavum Rodoslavi filios, qui Scutarium, illius invisendi gratiâ venerant, in carcerem conjecit. [m] Quo quidem accepto nuntio, fratres alii similem veriti injuriam, Ragusium se se receperunt, quò Bodinus continuò pergens, urbem obsidione circumdedit sub annum MLXXXII. At fortiter pugnando illi restitere, Cossaro reginæ amasio, vel, ut alii volunt, fratre interfecto: cujus quidem cladis, mortisque, ut vindictam sumeret, conjugi persuasit, ut tres principes quos in carcere detinebat capite mulctaret, quod ad Ecclesiam S. Nicolai juxta Ragusium, cæteris fratribus & ex eorum familia agnatis in urbe obsessis spectantibus peractum, cujus postmodum facinoris pœnitudinem mœroremque summum testatus est Bodi-

[a] Scylitzes p.851.
[b] Bryennius lib. 3. n. 1. 3.
[c] Scylitz. p. 853.
[d] Pietro Luccari lib. 1. pag. 14.
[e] Anna Comnena lib. 1. pag. 40.
[f] Diocleat.
[g] Anna Comn. l. 7. 9.
[h] Vita S. Rom. Abb cap. 8. apud Bol. 7. Febr.
[i] Andr. Dandul. in Chron. MS.
[k] Anna l. 6.
[l] Vide Famil. Argyror. Italic.
[m] P. Luccari.

nus. Tandem post flagrantia per septem annos intestina bella, iidem principes cùm à Ragusinis sibi timerent, in Apuliam profecti, inde Constantinopolim in aulam Imperatoris Alexii concesserunt: cùm interea Bodinus Ragusium expugnare desperans obsidionem solvisset, excitato haud procul castro, quò urbem intercluderet. [n] Apud scriptores porrò qui Hierosolymitanas seu Christianorum in Terram sanctam expeditiones literis mandarunt, crebra occurrit Bodini mentio, iis potissimum locis, quibus ut Boëmundum, Salernitanum, deinde Antiochenum Principem, Scutarii seu Scodræ exceperit, cum emensâ Sclavoniâ, Constantinopolim perrexit, quò cæteri ex Francis primates jam pervenerant. Superstitem adhuc anno MC. testantur aliquot veteres tabulæ. Regnavit verò annos XXVI. sepultusque est in Monasterio SS. Sergii & Bacchi. [o] Scribit Georgius Beatillus eam apud plerosque obtinere opinionem, Epitaphium quod Græcis Iambis in Cathedrali Barensis civitatis æde sacra conscriptum legitur, esse Jaquintæ Bodini uxoris; hisce porrò versibus concipitur:

[n] *Raymund. de Agiles pag. 139. Order. Vital. l. 9. p. 724. Vvill. Tyr. l. 2. cap. 17.*

[o] *lib. 2. hist. Barens.*

Ἑκουσίως στέρξασα τὴν ἀγνωσίαν,
Καὶ, Γνῶθι σαυτὴν, καὶ, Δίδασκε τὴν φύσιν,
Ἄθυφον εἶναι τῇ φθορᾷ συνημμένην·
Εἰ γὰρ τὰ λαμπρὰ, καὶ τὰ σεμνὰ τοῦ βίου
Πρὸς χοῦν κ' ἅπαντα, καὶ τὰ τελευταῖα πρὸς τέφραν,
Πῶς ἐφρονεῖς, τάλαινα, τῇ τέφρᾳ μέγα,
Ὡς οὐδὲ σαυτὴν, ὥσπερ οὐ θανουμένην;

Ex Jaquinta quatuor procreasse filios Bodinum scribunt, *Michalam*, seu *Michaëlem*, *Georgium*, *Archirizzum*, & *Thomam*.

XL. MICHAEL, cujus meminisse videtur [a] Anna Comnena, quo loco ait, Roberto Guiscardo adhuc superstite, Bodinum & Michaëliam Dalmatarum exarchos fuisse, parente extincto, principatum statim arripuit. Verùm Principum ex regia stirpe cæde, reginæque Jaquintæ crudelitate permoti populi, ejus se proclamationi opponentes, captum in carcerem compegerunt, è quo haud multò post evadens Ragusium concessit. Interim

[a] *Anna l. 1. p. 40.*

XLI. DOBROSLAVUS, hujusce nominis II. Rodoslavi filius, in Regem eligitur: qui cùm ex vitæ rerumque gerendarum ratione suis pariter esset intolerandus, Constantinopolim ad cæteros Dobroslavi filios, quò saluti suæ consulentes confugerant, uti monuimus, clam ii miserè legatos, qui Regiam dignitatem offerrent. Illi autem re cum Imperatore in consilium adhibita, Dyrrachium pervenerunt, ubi Goislavus uxorem duxit, sedemque constituit cum nepotibus. Interea Cocciapor, Goislavi frater, in Rassiam profectus, inito cum Volcano provinciæ istius Jupano fœdere, in Dobroslavum versus Scutarium cum valido exercitu contendit: ubi commissis invicem copiis ad fluvium Moraciam Dobroslavus fusus, captusque est, & in Rassiam abductus. Hac parta victoria uterque Princeps Zentanam regionem, ac potiorem Dalmatiæ partem occupavit, Volcano in Rassiam se recipiente, in Zenta verò sedem suam constituente Cocciaporo. Verùm haud diu tenuit inter Principes concordia ac societas, Volcano mortem Cocciaporo moliente, qui ut ejus vitaret insidias, in Bosinam concessit, ubi in quodam prælio interiit. Interea Dalmatæ Regem sibi constituerunt

XLII. VLADIMIRUM II. ejusdem nominis, Vladimiri I. filium, & Michaëlis nepotem, qui, ut erat miti ac mansueto ingenio, Principes ex stirpe regia, quos bella ista civilia ab aula secluserant, statim revocavit, benigneque excepit. Uxorem duxit Vocani Rassiæ Comitis filiam, qui rem gratam genero fore arbitratus, Dobroslavum Regem libertate donatum ad eum remisit. At ille veritus ne sibi regium auferret diadema, Dobroslavum in carcerem compegit, in quo quoad ille vixit detentus est. Jaquinta denique Bodini Regis vidua Catari Vladimirum veneno sustulit, Dobroslavo præterea captivo excæcato & castrato, ne consiliis suis obsisteret, qui postea libertate donatus in monasterio SS. Sergii & Bacchi reliquum vitæ exegit, in quo etiam humo traditus est Vladimirus. Exinde

XLIII. GEORGIUS, Bodini & Jaquintæ filius, Serviani regni possessionem adiit circa annum MCXV. Altero verò regni anno, Branislavi liberi carceri se trudendos edocti, ad patruum Goislavum confugiunt, præter Grubessam, qui à Georgio detinetur. Aliquanto deinde post tempore in Albaniam ingentem exercitum mittit Joannes Comnenus Imperator, cui Calojoannem Cumanum præficit, quem cum

ipso Imperatore ejusdem nominis, (nam & Calojoannes perinde vulgò appellatur) confundere videtur Diocleates. Goisslavi porrò & nepotum adjunctis copiis Calojoannes Georgium prælio inito fundit deletque, ipseque Georgius Obliquum fugere compellitur. Calojoannes victoriâ potitus, Scutarium venit, eoque expugnato, Grubessam è carcere educit, Regemque consentientibus Dalmatis appellat. Meminere Nicetas & Cinnamus hujusce Joannis in Servios expeditionis, videnturque non modò ipsummet hanc suscepisse Imperatorem, sed & ob rupta à Serviis fœdera, capto ab iis Raso oppido, bellum istud susceptum: traduntque iis tandem superatis ac debellatis, captivorum ingentem turbam in Orientem traduxisse, & in Nicomediensi provincia, uberrimis agris assignatis, collocasse, Serviis ad colendam deinceps pacem adactis.

Nicetas in Ioan. n 5.
Cinnam. l. 1. n. 5.

XLIV. GRUBESSA in Regem proclamato, Georgius ne in illius manus incideret veritus, obliquo in Rassiam fugâ sibi consuluit. Jaquinta verò ejus mater in Catarensi civitate capta, Constantinopolim missa est, ubi vitam exuit. Sed vix annum regni septimum exegerat Grubessa, cùm Georgius, magno ex Rassia comparato exercitu, in Dalmatiam descendit, commissoque cum hoste in Antibaris campestribus prælio, Grubessa fortiter pugnans interficitur, sepulcroque deinde in æde S. Georgii Antibarensi, vel ut alii volunt, ad lacum Scutaricum sita conditus. Sic

Pietro Luccari p. 17.

XLV. GEORGIUS regnum recepit. At veritus ne Pradinha & Draghillus, Grubessæ fratres, qui post fraternam cladem è Dalmatia excesserant, & Draghinha frater tertius qui in Rassia morabatur, ubi ex conjuge tres filios susceperat, Rodoslavum, Labanum, & Gradimirum, novi aliquid in se rursum molirentur, hos in aulam suam evocavit, bonisque omnibus quæ possederant redditis, benignè deinceps cum iis egit. Draghillus in Podgoriam missus, Onogostum aliosque Comitatus expugnavit. Quibus quidem rebus benè gestis, Georgii benevolentiam ita sibi conciliavit, ut eo etiam impellente in Rassiam quæ defecerat transire constituerit: quâ ad fidem pristinam reductâ, libertateque donato Vrosio, quem Draghinha in custodiam conjecerat, Rassiæ Jupaniam Draghillo concessit: eodem Draghinha interea Cercomanum fugiente. At Georgius Draghilli fratrisque potentiam suspectam tum habens, & ne sibi regnum adimerent timens, Draghillum & Michaelem Vladimiri filium in carcerem conjicit. Cujus quidem rei accepto nuntio, Draghinha, cum Parvosco, Grubessa, Neemane & Siroko filiis Ragusium fugit. Eadem ratione saluti suæ consuluere Draghinha & filii. Interea Manuelis Imperatoris Constantinopolitani copiarum Dux, quem Pirigordum nominat Diocleates, Principum Servianorum calamitate permotus, novo ac majori coacto exercitu cum iis in Georgii provincias expeditionem movet, potiorique harum parte usque ad Varaniam & Antibarim occupatâ, majores longè fecisset progressus, nisi ab Imperatore fuisset revocatus, quem ad Dyrrachium usque comitatus est Draghinha. Rex interim ultra modum Principum successibus offensus, Draghillo & Michaeli nepoti oculos erui jubet. Ipse deinde Obliquum castrum, quò se receperat Vrosius, arctissima obsidione cingit, cujus quidem nuntium patruis Dyrrachii morantibus continuò perferendum curat. Re cum Alexio Contostephano, Manuelis Imperatoris ex sorore nepote, qui in Dyrrachii præfecturam Pirigordo successerat, communicatâ, Alexius confecto ingenti exercitu, Regem, priusquam consilii sui ad eum nuntius pervenisset, adortus, prælio fundit deletque, castra diripit, Rege ad Cerminizam castrum fugiente. Quæ quidem accepta à Georgio clades subditos ad defectionem concitavit. Primi verò & velut antesignani Catarenses, deinde Rassiani, Draghinham Regem proclamarunt. At Georgius quò eorum manus furoremque vitaret, in montana fugit: sed tandem in Oboleno castro captus, Constantinopolim ab Alexio perductus, ea in urbe vitam finiit. Uxorem duxerat Pologensis Principis sororem, cui in eum principatum post ejus obitum successit.

Nicet. in Man. l. 4. c. 1.
Cinnam. l. 5. n. 8.
Luccari p. 1, 18.

XLVI. DRAGHINHA, Princeps summâ prudentiâ, pietate, aliisque naturæ dotibus præditus, ab omnibus in Regem delectus, regnum per undecim annos pacatè rexit, sepultusque est in monasterio SS. Sergii & Bacchi, procreatis ex uxore *Rodoslavo*, qui parenti in principatum successit, *Iuanisko*, seu *Ioanne*, & *Vladimiro* filiis. Hic porrò, & circa ea tempora, mirè confusa est horum principum historia, maximè apud Byzantinos scriptores, dum de Servianis agunt. Quod inde evenisse existimaverim, quod de horum nominibus minimè inter se conveniant, neque cum Dalmatis ipsis, qui Servianorum Principum historiam scripto mandarunt: deinde

quòd Reges Serviæ cum Banis ac Jupanis vicinarum regionum, ut Rassiæ & Bosinæ, quibus supremo ferè jure imperabant, plerumque confundant, quos generatim Dalmatas Principes ac Toparchas indigitant: ac denique quòd Diocleates historiæ Dalmaticæ scriptor præcipuus nullâ fermè temporum aut annorum notâ res commemoret, quæ unica fax est historiæ, quod objectum etiam Saxoni Grammatico, lectissimo aliàs Rerum Danicarum scriptori, omnibus notum.

XLVII. RODOSLAVUS III. patri in principatum Servianum successit, Regioque abstinuit, Comitis titulo duntaxat contentus. Aiunt Constantinopolim Manuelis Imperatoris conveniendi ac invisendi gratiâ venisse, cui ingentis pretii munera obtulerit, benignéque ab eo exceptum, id etiam consecutum, ut ditionibus omnibus quas parens possederat, frui tutò in posterum liceret; quas quidem cum fratribus deinceps rexit, bellis cæteroquin civilibus divexatus. Tradit quippe presbyter Diocleates, cujus ad ea tempora desinit historia, quosdam proceres, quibuscum simultatem dudum exercuerat Rodoslavus, ab eo palam defecisse, adduxisseque Dessam filium Vrosii, cui Zentam & Tribuniam dedere, Radislavo duntaxat & fratribus maritima regione à Cataro usque ad Scutarium remanente, bellisque interea diuturnis ac infestis inter utrumque principem flagrantibus. Qui porrò principes ii fuerint, qui à Rodoslavo defectionem sunt moliti, videntur indicare [a] Joannes Cinnamus & Nicetas Choniates. Tradunt quippe Manuele Comneno Imperatore in bellis Siculis contra Rogerium Regem occupato, in Græcos arma movisse, adscitis in sui auxilium Alemannis & Hungaris: ipsum verò Imperatorem omisso Rogerio, in Archijupanum, qui belli auctor fuerat, cum valido exercitu statim contendisse, qui cùm se viribus imparem animadverteret, intra montana se se receperit, Manuele interea in urbem redeunte. Anno deinde proximo, cum à Geiza Hungarorum Rege Dalmatis submitti auxilium accepisset, in Dalmatiam rursum pergit Imperator, postque varios conflictus, ac vastatas direptasque provincias, tandem Archijupanus, quem BACCHINUM nominant, in Manuelis castra supplicis habitu venit, à quo & veniam & delictorum impunitatem consecutus, eidem reconciliatus est: quod accidit circa annum MCLII. [b] Cinnamus verò belli istius causam Dalmatæ cuidam adscribit, cujus se nomen ignorare ait, & ejus fratri Belsæ vel Belusæ, (quibus vocibus Belum expressit) utrique apud suos clarissimo. Belus porrò Archijupani sororem in uxorem duxerat, atque utroque oculo privatus, incertum à quo, in Hungariam concesserat, apud Geizam Regem magno in honore habitus, ut qui à pueris cum illo enutritus fuerat: qui ut beneficiorum acceptorum gratiam rependeret, Dalmatiam ei subditurum se, obnoxiamque redditurum est pollicitus. Verum ut res admodum intricata & nebulis involuta expediatur ac explicetur, unde orti hi principes, qui à Rodoslavo primùm defecere, & qui in Serviano principatu ei successere, horum generis origo paulò altiùs videtur repetenda. [c] Gliubomirus, Stephani Græci presbyteri ex Lucensi tractu in Chelmensi Comitatu oriundi, seu ut aliis placet, in Tucheglienfis Bosinæ oppidi Ecclesia Curionis officio fungentis, filius, tantam in bellicis expeditionibus fortitudinis & experientiæ famam adeptus est, ut Chelmensis princeps Tarnovensis regionis Jupanum constituerit, quæ etiamnum ejus nomen inde servat. Ex eo natus filius Vrosius, qui paternis insistens vestigiis, datisque haud vulgaribus virtutis militaris argumentis, à Georgio Serviæ Rege in paterna præfectura confirmatus est, cui cùm variis in occasionibus operam suam contulisset, à Draghinha Rege in prælio captus, in Rassiam abductus est, ubi tamdiu est detentus, donec hancce provinciam in suam potestatem redegit Georgius, uti supra diximus. Is porro est Vrosius seu Vroscus, quem [d] Rerum Hungaricarum scriptores Banum & magnum Serviæ Comitem appellant, cujus filiam Helenam in uxorem duxit Bela, cognomento Cæcus, Hungariæ Rex, Belæ Serviæ Bani sororem, quem [e] Otho Frisingensis & Guntherus Geisæ II. Regis avunculum vocant. Ita ut Bela iste Servianus non alius fuerit ab eo quem Belusem nominat [f] Cinnamus, & Primislavi & Dessæ fratrem facit, quique magni Serviæ Jupani sororem in conjugio habuit. Is verò luminibus orbatus, uti jam attigimus, in Hungariam se se recepit, ac deinde Geizam Regem, à quo benignè exceptus fuerat, in Manuelem Imp. qui in Servianum Jupanum affinem arma commoverat, concitavit: ipse perinde interdum copiis Hungaricis iis in bellis præfectus, uti narrat [g] Cinnamus. Desem, quem Rodoslavo successisse volunt, Vrosii filium, Gliubomiri nepotem fuisse aiunt Orbinus & Luccarius: unde cùm Desæ, Primislavum & Vrosium fratres dicat [h] Cinnamus, consequens videtur tres hosce principes Vrosii filios fuisse. Horum quidem fratrum primogenitus

[a] Cinnamus l. 3. n. 6. 7. 8. 9. Nicetas lib. 2. n. 6. 7. l. 3. n. 1.

[b] Lib. 3. n. 7.

[c] Orbinus. Luccarius.

[d] Thvvrocz. c. 63. 65.

[e] Otho Frising. lib. de Gest. Frider. c. 32. Gunter. lib. 6. Ligur.

[f] Cinnamus lib. 3. n. 7. 11.

[g] Cinnamum lib. 3. n. 11.

[h] Cinnamus l. 5. cap. 5.

XLVIII. PRIMISLAVUS Serviam obtinuit, Manueli Imperatori aliquatenus obnoxius; à quo cùm defecisset, supremo jure imperare volens, parum abfuit quin principatu ab eo exueretur: veniam enim consecutus, pristinam dignitatem retinuit: qua haud multo post, rursum in rebellionem prolapsus, privatus est, cui præficitur

XLIX. BELUSES seu BELA, illius frater, concesso tamen ab Imperatore, Primislavo nonnullis prædiis ad vitæ necessaria idoneis. Bela verò haud diu principatu potitus, illius insignia deposuit, patrioque excedens solo in Hungariam venit, ubi tandem mortem obiit. Idem Cinnamus.

L. DESES, seu DESSA, Belæ minor natu frater, ei suffectus est à Manuele, cùm Dendræ regioni, quæ Næsso vicina est, tum imperaret, hac conditione, ut Manueli deinceps obnoxius obsequium præstaret, Dendramque Romanis traderet. Ita quidem [a] Cinnamus, qui alio loco scribit Dalmatas cùm Vresim seu Vrosium dejecissent principatu, eique, Imperatore inscio, fratrem substituissent, veritos ne in se illius arma concitaret, utrumque fratrem, Vrosium & Desem, Constantinopolim adduxisse, ut qui ex iis principatum obtinere deberet, decerneret Imperator, quem ille Vrosio adjudicavit: unde videretur priusquam Deses Serviæ Archijupanus diceretur, eandem obtinuisse dignitatem Vrosium fratrem. Tradunt Rerum Dalmaticarum scriptores Dessam à Rodoslavo defecisse, quod supra attigimus, ac Zentam & Trebinam cæterasque illius provincias expugnasse, præter regionem mari adjacentem, Catarumque oppidum, usque ad Scutarium; ex quo gravia ac diutina inter utrumque principem exarsere bella, Dese interim Chelmensi tractui, & Zentæ superiori usque ad Catarum imperante. Sed & narrant [b] Nicetas Choniates & [c] Cinnamus Desem, posthabitis cum Manuele initis pactis, Dendram regionem denuo occupasse, Manuelemque, cùm Hungaros circa annum MCLXXIII. aggrederetur, in Serviam descendisse, ut Desem pariter bello appeteret; qui Imperatoris arma veritus, in illius castra cum iis quas habebat copiis concessit, à quo benevolè exceptus, & honore dignatus est. At cùm Hungaris favere se palam ille ostendisset, à Manuele primùm in custodia in castris habitus, post dies aliquot Constantinopolim missus est, & in Palatio inclusus. Desem aiunt fuisse in Catholicam religionem propensiorem, quam statuerat in suis ubique provinciis obtinere; ni subditorum in se odium concitare fuisset veritus. Quinetiam observant Meledensem insulam, quæ à Chelmensi pendet Toparchia, Monachis quibusdam concessisse, qui in ea Deiparæ Monasterium in lacu exstruxerint, quod quidem ad annum MCLI. referunt. Sed vereor ne illud sit quod ædificatum circa annum MCXXII. memorat [d] Leo Ostiensis, scribens ea tempestate Savinum Dalmatarum nobilissimum Ecclesiam Deiparæ sacram ad Ragusium Casinensibus Monachis concessisse: quippe insula ista eidem adjacet civitati. Desem principatum rursum recuperasse par est opinari, cùm humo conditum Trebinæ in Ecclesia S. Petri de Campo tradant scriptores. Huic tres filios iidem adsignant, *Neemanem*, *Miroslavum*, & *Constantinum*, principes prudentiâ & militari virtute præstantes. Sed & illius fortasse filia fuerit, quam Leonardo, Vitalis Michaelis Venetorum Ducis filio, in uxorem dedit Stephanus Hungariæ Rex, quam [e] Dandulus filiam fuisse ait Dessæ Ducis.

[a] *Lib. 5. num. 4.*
[b] *Nicetas in Man. l. 4. n. 4.*
[c] *Cinnam. l. 5. n. 8. 9.*
[d] *Leo Ost. l. 4. cap. 82.*
[e] *Dandul. in Chron.*

LI. NEEMAN, quem Dalmatæ NEMAGNAM vocant, illiusque fratres, Rasciam & Zentam inferiorem, ingenti coacto exercitu, expugnarunt, Rodoslavo & Joanne seu Juanisco fratre inde expulsis, quibus sola Catarensis urbs remansit. Quo quidem in bello Borichii Bosinensis Bani, cujus filiam uxorem duxerat Neeman, vel potiùs Miroslavus, copiis adjutus est. Borichio quippe filius ac successor fuit Culinus, vel ut præferunt [a] Innocentii III. Epistolæ, Bacilinus, vel potiùs Banculinus, in quibus mentio fit matrimonii initi à Miroslavo cum Bani istius Bosinensis sorore, ubi is Miroscl avus Chelmensis appellatur. Rodoslavus verò Ragusium se se contulit, civibusque in suas partes allectis, Miroslavum aliquoties fudit. Inde Dyrrachium profectus, Manuelem Imperatorem adjutorem perinde habuit. Is enim Theodorum Padiatem cum copiis confestim misit, qui Neemanem, quem [b] Nicetas Stephanum Neemanem vocat, Croatorum & Catarorum dominatum sibi vindicantem aggrederetur: qui cùm in montana primò se recepisset, veritus ne alium sibi ille principem in Servia substitueret, tandem supplex in illius castra venit, fidem in posterum Imperatori pollicitus, quam minimè tamen servavit: quamprimum enim à finibus suis recessit Manuel, Serviæ statum suo arbitratu extemplò immu-

[a] *Innoc. III. lib. 11. Epist. p. 490. edit. Venet. & apud Odoric. Rainald. an. 1202. n. 8.*
[b] *Nicet. lib. 5. n. 4. Luccari l. 1. p. 26.*

tavit. Hanc autem Manuelis expeditionem ad annum MCLXVII. refert [c] Antistes Tyrius. Scribit [d] Cinnamus Neemanem tanto perculsum fuisse pavore, ut cùm missis ad Imperatorem legatis veniam non obtinuisset, ipse ad illius tribunal venerit, capite aperto, nudatis usque ad cubitum manibus, fune à cervice pendente, gladiumque manibus tenens, principi se se ita dederit, ut quod vellet de se statueret; iisque Manuelem commotum, delictorum veniam indulsisse. [e] Luccarius verò in Ragusinorum gratiam quibuscum & Neemano simultas erat, hancce suscepisse expeditionem Imperatorem commemorat. Eadem fermè tempestate in Rasciam cum fratribus transiit Neeman, deletoque ac profligato in prælio ad Pistrinam Vladimiro, altero Rodoslavi fratre, qui hanc provinciam obtinebat, illius dominium adeptus est, ut & postea Zentæ superioris. [f] Vladimirus gravi ac lethali vulnere in eo prælio accepto, Ragusium fugit, ubi haud multo post è vivis excessit, & in æde sacra sanctæ Mariæ ad Pilas, quæ tum à Græcis monachis tenebatur, sepultus fuit. Exhinc Magni Jupani, seu, ut Græci efferunt, Archijupani, dignitatem & titulum usurpavit, & in adeptæ istius victoriæ memoriam, Pistrinæ regni sedem constituit, quod à successoribus deinceps observatum. Miroslavus & Constantinus Chelmensem provinciam obtinuere, fratri Neemani cæterùm obnoxii, quem ut dominum supremum ii agnovere. Cum Ragusinis rursum controversias exercuerunt circa annum MCLXXVII. [g] Neemanes porrò, cùm in Rascia moraretur, Fridericum I. Imperatorem per hosce tractus transeuntem excepit & in Syriam tendentem, Nissi, seu ut habet Arnoldus Lubecensis, Nicææ, (Naissum vocant Bryennius & Cinnamus) excepit, eique hominium præstitit. Tradunt sacræ istius Friderici Expeditionis scriptores obvios illum habuisse tres fratres, Neemanem, Chrazimirum, & Mechillavum, Magnos Serviæ & Rasciæ Comites, qui haud ita pridem hasce Græcis Augustis abstulerant provincias. [h] Anno deinde proximè sequenti, ab Isaacii Angeli Imperatoris, qui Rodoslavo favebat, copiis ad fluvium Moravam commisso prælio deletus est: [i] quibus quidem durantibus cum Rodoslavo bellis, Constantinus frater nulla relicta prole è vivis excessit, ut & frater Miroslavus, unico superstite filio Andrea, [k] cùm paulò antè Miroslavus cum Neemane fratre concordiam abrupisset, & à Ragusinis Duce Michaële Bobalo fusus fugatusque in Serviam sese recipere fuisset coactus. Miroslavi Comitis præterea mentio habetur in [l] Epistola Alexandri III. Pontificis Maximi ad Regem Hungariæ Belam scripta, propter pecuniam quam is Spalatensi Archiepiscopo abstulerat. [m] Extinctis igitur fratribus, in Principem elegere Chelmenses Petrum Comitem, ex eadem ortum provincia, quam ille summâ prudentiâ nulli obnoxius pacatè rexit, licèt non semel à Bosinæ & Croatiæ Banis bello appetitus. [n] Hunc quidam Perdiccam vocant, ac Gliubomiri, quæ vox Slavis Pacis amatorem sonat, filium fuisse aiunt. Ob hæresim tamen quam amplexus est, vulgò infamatur. Miroslavi uxorem in Bosinam ad fratrem remisit, obiitque circa an. MCCXXXIV. [o] Extitere porrò Neemani filii duo, *Thiomilus*, & *Symeon*.

[c] Vvil. Tyr. l. 20. c. 4.
[d] Cinnamus lib. 6. n. 11.
[e] Luccarius.
[f] Luccarius.
[g] Chron. Reicherſp. & Godefrid. Mon. an. 1189 Tageno Patav. pag. 7. Arnold. Lubec. lib. 3 c. 29. Expedit. Asiat. Frid I. tom. 5. Canisii.
[h] Nicet. in Isaac. l. 3. n. 4.
[i] Arnold. Lub. l. 2. c. 2. 4.
[k] Luccarius.
[l] Vghell. tom. 7. Ital. sacr p. 1306.
[m] Thom. Archid. in hist. Salon. cap. 29. 30. 31.
[n] Luccar. p. 30.
[o] Thom. Archid. c. 33.

LII. THIOMILUS, vix anno imperavit, ut tradit Orbinus, post quem

LIII. SYMEON, frater, quem Græci scriptores STEPHANUM vocant, Serviam, Dalmatiam, Diocliam, Trebinam, & Zachlumiam obtinuit: primusque Regem Rasciæ se dixit, ut auctor est idem [a] Orbinus. Scribit [b] Nicetas, à quo exertè Stephanus, & Neemanis Triballorum Principis filius nuncupatur, Isaacium Angelum Imperatorem eidem in uxorem dedisse EUDOCIAM, ex Alexio fratre, postmodum Imperatore, neptim: eumque haud diu principatu potitum, cùm in Papycii montis monasterio Monachum induisset, filio *Stephano* regnum excipiente. Is ex priore conjugio natus fuerat, ut & *Vuchsanus*, vel *Vulcanus*, aut *Vulcus*, & *Rascus*. [c] Horum postremus monachicam pariter vitam amplexus, summâ vixit opinione sanctitatis, & à Serviis in Sanctorum numerum relatus, S. Sabæ nomine, quod Monachus factus assumpsit, summa religione colitur: cujus corpus palam comburi jussit Bassa Sinanus an. MDXCV. [d] Alii Eudociæ conjugium Stephano Neemani, cognomento Crapalo, quem Thiomili filium fuisse volunt, adscribunt. Vixit porrò Symeon annos quinquaginta.

[a] Orbinus.
[b] Nicet. in Alex. lib. 3. n. 7. Acrop. cap. 5.
[c] Ioan. Tomcus Marnavitius in vita S. Sabæ Romæ edita an. 1630.
[d] P. Luccari pag. 29.

LIV. STEPHANUS, Symeonis filius, Princeps prudentiâ, judicii maturitate, & animi magnitudine ac fortitudine præ cæteris præstitit. [a] Cùm Græcis, & cum Bulgarorum Rege Joanne Asane, qui provincias Servianas vastaverant, pacem composuit: & extinctis Rodoslavo Comite & Juanisco fratre, nullis à quibus bello pos-

[a] Acta Innocent. III. p. 67.

ſet impeti idoneis relictis liberis, regnum pacatè adminiſtravit. [b] Petrum Chelmenſem Comitem aggreſſus, prælio fuſum, eâ provinciâ expulit, quam *Radoſlavo* Juniori filio dedit. [c] Andream Mireſlavi filium, & agnatum, Papoæ, ſeu Poponi, Maritimæ, & Stagni Jupanum conſtituit: mortuoque Radoſlavo filio Comitatum Chelmenſem eidem conceſſit. Atque ex eo orti cæteri Chelmenſes Comites, quorum ſeriem infrà deſcribimus. At paulò aliter de hac re ſcribit [d] Luccarius, tradens Stephanum exacto Petro, quem Perdiccam vocat, fortè pro *Petriſlavo*, uti Petri nomen efferunt Slavi, Radoſlavo Petri uterino fratri dediſſe, aſſignatis interea Petro ad vitæ ſubſidia, Raguſinorum interventu, Dobaro & Neveſigna oppidis. [e] Ad Innocentium III. Summum Pontificem ſcripſit Stephanus, & per nuntios eidem ſupplicavit, ut in terram ſuam Legatum dirigeret, qui eam ad obedientiam Eccleſiæ Romanæ reduceret, & regni ſibi diadema conferret. Verùm Hungariæ Rex, cum quo & Stephano bellum tum intercedebat, Innocentium ab hac ſententia dimovit, fugatoque Stephano & amoto, Vulcum fratrem in illius locum ſubſtituit. Scribit [f] Nicetas, qui expulſi à Vulco Stephani meminit, poſtquam Symeon parens in Papyrium montem ſeceſſit, EUDOCIAM novercam eum deſpondiſſe, & ex illa liberos procreaſſe: ac deinde divulſa maritali concordia, uxore adulterium Stephano, ebrietatem marito & aliarum mulierum conſuetudinem objiciente Eudocia, Stephanum, barbarico prorſus facinore, Eudociam omni veſtitu ſpoliatam, ſola tenui interula relicta, eaque undique præciſa, ut vix pudendas partes tegeret, ita dehoneſtatam quò libitum eſſet abire ſiniſſe. Rei tam atroci in principe femina interceſſit Volcus, & cùm objurgata fratris inhumanitate nihil impetraſſet, hanc Dyrrachium perducendam curavit. Quo caſu cognito pater filium lectica & ornamentis muliebribus miſſis, in ædes ſuas recepit. Illa verò Alexio Ducæ, cognomento Murtzuphlo, Imperatori poſtmodum, ac deinde eo extincto Leoni Sguro Corinthi Domino nupſit. [g] In Eccleſia ſancti Petri Raſſiæ ſepultum fuiſſe aiunt Stephanum, regnaſſeque annos XXVIII. unde conjicere licet eum eſſe Stephanum, qui regnum Serviæ obtinebat anno MCCXX. uti mox dicemus.

[b] Luccari p. 36.
[c] Orbin.
[d] Luccar. p. 30.
[e] Acta Innoc. III. p. 65. 68. Rainald. an. 1204. n. 46.
[f] Nicet. in Alex. l. 3. n. 7.
[g] Orbin.

LV. VULCUS, ſeu VULCANUS, [a] Stephanum fratrem principatu & patria exegit, Hungariæ Regis copiis adjutus, qui continuò Innocentium III. PP. per nuntios rogavit, ut ad Eccleſiæ Romanæ obedientiam Serviam reduceret, eique ſignificarent haud gravatè paſſurum, ſi ſalvo in temporalibus jure ſuo, Vulcus Regalem ſuſciperet ab Apoſtolica Sede coronam. Cujus poſtulationi annuens Pontifex, Archiepiſcopum Colocenſem hujus executioni negotii commiſit. Sed res per biennium ſaltem inacta permanſit, ut idem Pontifex teſtatur in ea Epiſtola quam ad Regem Hungariæ ſcripſit anno MCCIV. ex qua licet conjicere Vulcum regnum Serviæ invaſiſſe circa annum MCCI. vel MCCII. quod præterea firmare videntur [b] Epiſtolæ aliæ ejuſdem Pontificis. Atque hæc quidem ita accipienda videntur, non quòd Vulcus, ſeu Vulcanus tum primò regio titulo donatus fuerit, ſed quòd ab ipſo Pontifice regio diademate inſigniri expetierit. [d] Leguntur enim ejuſdem Pontificis ſcriptæ ad Vulcanum Epiſtolæ anno MCXCVIII. & MCXCIX. in quibus Dalmatiæ & Diocliæ Rex indigitatur. Ex his porrò ad Vulcanum, & ad Præſules Dalmaticos Epiſtolis, ipſius Regis rogatu, S. Sedis Apoſtolicæ Legatos miſiſſe Innocentium colligimus, qui & Regem in Apoſtolica doctrina confirmarent, & quicquid reformandum invenirent reformarent. Eodem tenore ad Vulcani conjugem, & ad Stephanum Magnum totius Serviæ Jupanum, qui litterâ S. deſignatur, illiuſque uxorem ſcripſit Innocentius, unde docemur Neemanis ditiones inter duos hoſce fratres fuiſſe diviſas, ex quibus Serviam Stephanus cum Magni Jupani, Dalmatiam & Diocliam cum Regis titulo ac dignitate Vulcanus poſſederint: cùm Regium nomen ante exactum fratrem obtineret Vulcanus. [e] Sed & priuſquam divelleretur fratrum concordia, ad eundem Pontificem ſcripſerat uterque Princeps anno MCXCIX. quibus Apoſtolicæ Sedi ſubdere ſe vehementer exoptare ſignificarat. De rebus à Vulcano geſtis nihil præterea à ſcriptoribus traditum obſervavimus, ut & ſi diu vixerit regnaveritque. At ſi Stephanus XXVIII. annis imperaverit, uti volunt, ditiones ſuas quibus à fratre exutus fuerat rurſum recuperaſſe dicendum eſt, [f] eumque eſſe Stephanum Magnum Serviæ & Raſciæ Jupanum, qui deſtinatis ad Romanam Sedem apocriſiariis impetravit ab Honorio III. Summo Pontifice, ut Legatum mitteret, à quo ritu ſolenni coronaretur, primuſque Serviæ Rex diceretur. [g] Legitur exinde Stephani ad eundem Pontificem Epiſtola, in qua ita inſcribitur: *Stephanus Dei gratiâ Serviæ, Diocliæ, Tribuniæ, Dalmatiæ, atque Ochlumiæ Rex coronatus.* Unde vero ſimile eſt Vulcani fratris ditiones ſuis deinceps adjunxiſſe dominiis, eo, ut par eſt credere, è vivis ſublato. Hanc verò

[a] Acta Innoc. p. 68. Rainald. an. 1204. n. 46.
[b] Innoc. III. l. 6. epiſt. 18. Rainald. an. 1201. n. 9.
[d] Innoc. lib. 1. epiſt. 330. 331. edit. Veneta.
[e] Innoc. lib. 2. ep. p. 490. 491.
[f] Thom. Archid. in Hiſt. Salonit. cap. 26.
[g] Honor. III. l. 4. epiſt 681. apud Rainald. an. 1220. n. 37.

Epistolam ad Honorium scripserat, qua suam erga Romanam Sedem observantiam, regnumque illius se protectioni subjicere velle significaret. Scribit [h] Andreas Dandulus Stephanum Henrici Danduli Venetorum Ducis neptim in uxorem duxisse, illiusque suasu ejurato schismate, obtinuisse à Summo Pontifice, ut ab illius Legato Rex renuntiaretur & coronaretur. Cæterùm Vulci, seu Vulcani, vel ut à Slavis effertur, Vuchi, Vulhsani, & Vuchuci nomen, lupum sonat.

[h] Andr. Dandul. in Chron. MS. an 1216. Sansov. in Venet. l. 13. p. 233.

LVI. NEEMAN II. seu NEMAGNA, cognomento CRAPULUS, Stephani filius, Rex Serviæ à Patriarcha Pistrinæ die Paschatis festo solemniter coronatus est, assumpto in ea ceremonia STEPHANI nomine, quod à successoribus deinceps usurpatum. Unde illius esse sigillum conjicere est, quod à [a] Joanne Lucio refertur, in quo scriptum legitur, ϹΦΡΑΓΙ ϹΤΕΦΑΝΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΖΟΥΠΑΝΟΥ ΤΟΥ ΝΕΜΑΝΙΑ. Princeps cæterà morum probitate, ac erga Deum pietate insigni. Is arrepta civilium in Bulgaria flagrantium bellorum occasione, magnam regni istius partem expugnavit. [b] Sed & Græcis amplas regiones, Hungaris verò Sirmiensem provinciam abstulit, quam ea tempestate obtinebat Vriza, nobilis ex regio sanguine Hungara, quam in Serviam primò abductam, Ragusinorum precibus, domum remisit. [c] Regnavit an. XXII. huicque successit.

[a] Io. Lucius pag. 256.
[b] Lucarius lib. 1.
[c] Orbin.

LVII. STEPHANUS filius, [a] Pachymeri URESIS, vel UROSCUS, aut denique UROSIUS dictus, qui mortuo parente Serviæ Rex coronatus, pacatè satis vixit, recti ac justi observantissimus. Joannem Angelum Patrarum & Dyrrachii Ducem, Michaëlis Epiri Despotæ filium nothum, Zentam cum numeroso exercitu ingressum, ad Scutarium prælio inito profligavit ac cepit. Sed haud multo post inter utrumque principem pax composita, cujus conditio præcipua fuit, quòd neuter alterius provincias deinceps invaderet. [b] Uxorem duxit HELENAM, ex Francia, ut volunt, ortam, quam complura in Servia oppida instaurasse, monasteriisque in iis excitatis, insigne pietatis ac magnificentiæ monumentum reliquisse [c] Barletus commemorat. [d] Vivebat etiamnum illa conjugi superstes an. MCCLXXXVIII. MCCXCI. & MCCCV. Serviæ regnum unà cum *Stephano* & *Vrosio* filiis, administrans. His addit Orbinus Stephani Regis filium alterum *Pridislavum* Serviæ Archiepiscopum.

[a] Pachym. lib. 5. cap. 6.
[b] Hist. Franco-Byz. l. 7. num. 3.
[c] Barlet. l. 3. p. 9.
[d] Rainald. an. 1303. num. 58. 59.

LVIII. STEPHANUS, ut auctor est [a] idem scriptor, à quo etiam, ut à Luccario, DRAGUTINUS nuncupatur, in parentem bellum movit, eoque in prælio interfecto, Serviæ regnum invasit. Sed mox tam atrocis admissi sceleris pœnitens, in monasterium concessit, relicto Urosio fratri regno. [b] Regis titulo donatus legitur jam ab anno MCCLXXI. patre adhuc superstite, filiamque Stephani IV. Regis Hungariæ uxorem duxerat, quam Elizabetham vocat [c] Luccarius. Tradit [d] auctor coætaneus, obiisse Stephanum anno MCCCVII. ejusque filium *Vladislavum* statim postea ab Urosio in carcerem conjectum. At de anno mortis Stephani haud invicem conveniunt Luccarius & Orbinus, qui sæpe hos duos fratres confundunt, quorum obitum alter ad annum MCCCVI. alter ad annum MCCCIX. refert. Fatendum certè apud supralaudatum scriptorem annum MCCCVII. scribi: sed ex consequentibus evidens est reponendum annum MCCCXVII. Habuit præterea Stephanus filium alterum *Constantinum*, de quo infra agimus.

[a] Orbin. Luccarius.
[b] Rainald an. 1271. n. 31. Pachym. l. 5. c. 5. l. 10. cap. 1. 5.
[c] Luccarius p. 38.
[d] Michas Madius c. 5.

LIX. [a] UROSIUS, cognomento SANCTUS, à Slavis vulgò MILUTINUS nuncupatus ob animi mansuetudinem morumque facilitatem, fratri in regnum Serviæ successit. Scribit Orbinus fratrem Stephanum, cùm ab Urosio seu Milutino, quem primogenitum fuisse ait, in hæreditatis paternæ partem eam obtinuisset regionem, quæ Hungariæ, & Mazowæ ac Savo fluviis est contermina, ab eo defecisse, regiumque nomen usurpasse, ex quo provincia ista Stephani Regis terra deinceps appellata fuerit: Milutinum verò miti ingenio principem, pacisque ac quietis studiosum, id æquo tulisse animo, nec fratri obstitisse, cùm interim ipse excitandis monasteriis ac ædibus aliis sacris vacaret. [b] Sed hac in re hallucinatum Orbinum aliàs à nobis ex [c] Pachymere observatum, ex quo Stephanum non alium fuisse à Dragutino ostendimus, qui cùm patre adhuc superstite Regis Hungariæ filiam in uxorem duxisset, videretque se regni ferendo oneri haud parem, ut qui naturali pedum vitio claudicaret, minusque firma esset valetudine, deformi cæterùm nec liberali facie ac corporis habitu, regni partem, in qua pacatè vitam exigeret, eam nempe quam diximus Hungariæ confinem, sibi cum regio titulo retinuisse; alteram verò Urosio fratri,

[a] Pachym. l. 5. c. 6.
[b] in Hist. Franco-Byzant. l. 7. n. 3.
[c] Pachym. l. 5. c. 6. l. 9. c. 30.

fratri, quem Uresem vocat idem Pachymeres, concessisse, ea conditione, ut post ejus excessum ad filios suos reverteretur. [d] Atque hinc discimus cur Regio uterque titulo donetur in Nicolai IV. summi Pontificis scripta an. MCCLXXXVIII. ad eorum matrem Helenam Epistola, in qua Stephanus prior nominatur. Proinde Stephanus ille, quem Stephani seu Urosii Regis Serviæ quartogenitum fuisse innuit, non diversus est à Dragutino. [e] Is est porro Urosius, cognomento Milutinus, Serviæ Rex, qui anno MCCCVIII. cum Carolo Vadensi Comite Constantinopolitano Imperatore pactum iniit anno MCCCVIII. quo militares copias ad imperii recuperationem ei subministraturum se se obstrinxit, oblatâ insuper in uxorem Carolo illius filio, filiâ suâ unicâ *Zarizâ*, quam ex ELIZABETA conjuge susceperat. [f] In Ragusinos ob Lagustam insulam, quam à Neemane Rege, cognomento Crapalo, ii obtinuerant, bellum suscepit, ipsumque Ragusium, ut [g] quidam volunt, obsidione cinxit. [h] Anno verò MCCCXVIII. gravi ac intestino alio bello divexatus fuit, procerum plerisque ab eo defectionem molitis, quos inter extitere Musachius Cliflaniæ Comes, Andreas Musachius Albaniæ regni Marescallus, Theodorus Musachius Protosebastus, Ladislavus Cononicus Diocleæ & Albaniæ Maritimæ Comes, Rasciæque Barones alii, qui vicinos Serviæ principes in suas traxere partes, in iisque Philippum Tarentinum principem, Regem Hungariæ Carolum, & Mladienum Bosinensem Banum. [i] Sed & anno MCCCXX. prælio deletus est à Carolo Hungariæ Rege, ac provinciis ferè omnibus exutus, præterquam oris Macedoniæ maritimis, tandemque pace composita, Urosius Hungarorum Regem ut supremum dominum agnoscere coactus est, & ejurato schismate Romanam religionem amplecti, [k] cùm longè antea, anno scilicet MCCCIII. hanc se amplecti velle per epistolas significasset Benedicto XI. summo Pontifici. [l] Qua fermè tempestate Franciscum de Salomone, Castellani de Salomone Tarvisini Episcopi fratrem, Militari cingulo donavit, ut docet Tabula Tarvisii in Italia muro sacrarii ædis Majoris appensa, hisce verbis: MCCCIV. *die* XXV. *Martii Franciscus de Salomone fuit per excelsum principem & DD. Orosium Regem Rasiæ Militari cingulo donatus.* Sed & is varia ad ædem S. Nicolai Barensis misit donaria anno MCCCXIX. incertum verò an post sedata intestina illa de quibus egimus bella, & post pacem cum Hungaris pactam: unde saltem licet conjicere à Romanæ religionis cultu haud fuisse prorsus alienum ea tempestate, cùm ædes illa S. Nicolai Catholicorum Romanorum esset. Id porro testatur Tabula alia in eadem æde, hisce verbis concepta: *Anno Domini* MCCCXIX. *mense Iunii, indictione* VI. *Vrosius Rex Rasiæ & Diocleæ, Albaniæ, Bulgariæ, ac totius mari imæ, de Culfo Adriæ à mari usque ad flumen Danubii magni, præsens opus altaris yconam magnam argenteam, lampades & candelabra magna de argento fieri fecit ad honorem Dei & Beatissimi Nicolai, ejus * hærede astante Decatera filio Dorislave fideli & experto à prædicto Rege deputato. Et nos Rugerius de Invilio Protomagister, & Robertus de Barulo Magister in omnibus præfatis opus de prædicto mense incepimus, & per totum mensem Martium anni sequentis, Christo favente, fideliter complevimus.* Urosium eodem anno obiisse ait [m] Nicephorus Gregoras, quo Svvestislavus Bulgariæ Rex, [n] quem è vita excessisse anno MCCCXXIII. constat. At [o] coætaneus scriptor mense Novembri anno MCCCXXI. extinctum exertè tradit. Quinquies nuptias iniisse Urosium scribunt [p] Georgius Pachymeres & Nicephorus Gregoras, ac primò quidem cum nobili femina, cujus nomen reticent, quam legitimam Urosii conjugem vocant, quæ non alia est ab ELIZABETA illa, cujus mentio fit in pacto quod ille anno MCCCVIII. cum Carolo Vadensi Comite confecit, cùm cætera quæ deinceps contraxit matrimonia pro illegitimis ferè habita sint, ut qui Elizabetam dimiserit, ac repudiaverit, ut Joannis Angeli Patrarum ac Blachiæ Ducis filiam conjugio sibi adjungeret. [q] Quâ quidem alterâ conjuge perinde remissâ, Terteris Bulgariæ Regis filiam, & Azanis sororem in tertiam uxorem accepit: sed & hanc pari levitate dimisit, ut Eudociam, Andronici Palæologi Senioris Imperatoris sororem, ac tum ex Joanne Comneno Imperatore Trapezuntino viduam duceret: quæ tum ei oblata est ab Andronico fratre, cùm accepisset Elizabetam legitimam Urosii uxorem nuper fatis functam, proindeque persuasum haberet alteras & tertias ejusdem Urosii nuptias pro contubernio ac pellicatu haberi debere. [r] Verùm hocce abnuente conjugium Eudocia, SIMONIDEM postremam filiarum, tum duntaxat quinquennem despondit, quam ille in Serviam statim abduxit. Id peractum circa annum MCCCIII. ex Pachymere colligitur: [s] qui quidem, ut & Nicephorus Gregoras, immensam auri vim, exhaustis imperii ærariis, genero contulisse Irenem Monferratensem novæ nuptæ matrem commemorat. At Urosius quadragenario major cum puella octo annos nata congressus, ita matricem ejus læsit, ut fœtum nullum edere posset: unde mater cùm spe, quam in liberis ex hoc conjugio

[d] Vvadding an. 1288. n. 11.
[e] Hist. Franco-Byz. l. 7. n. 2.
[f] Orbin.
[g] Gonzaga in Annal. Min. in provinc. Ragus. con. 1.
[h] Ioan. XXII. tom. 1. Epist. secret. 57. 571. 573. 162. apud Rainald. an. 1318. n. 35. Hist. Franco Byz. l. 7. n. 19.
[i] Ioan. XXII. Epist. comm 977. apud Rain an. 1320. num. 1. 2. 3. Ioan. Villan. l. 9. cap. 175.
[k] Bened. XI. Epist. 115. apud Rainald. an. 1303. n. 56.
[l] Buchelatus in Hist. Tarvisina pag. 232.
[m] Gregoras l. 8. pag. 219. 221.
[n] Cantacuz. l. 1. cap. 35.
[o] Michas Madius in hist c 16.
[p] Pachym. l. 9. c. 30. Gregor.
[q] Pachym. l. 9. cap. 10. 31. 32. lib. 10. c. 1.
[r] Pachym Gregor. Cantacuz. l. 1. c. 7. 21.
[s] Pachym. l. 10. c. 9. Niceph. Greg. l. 7. pag 169.

procreandis posuerat, excidisset, ingentibus donis Urosio persuadet, ut alterum ex uxoris fratribus principatus hæredem institueret, Demetrium, aut Theodorum Marchionem, quorum alter nondum ex ephebis excesserat, alter in Longobardia jam liberos susceperat. Verùm Demetrius eò primùm, ac deinde Theodorus cum magnis opibus missi, locorum asperitate insolita offensi, re infecta domum rediere. Simonis verò accepto matris haud multo post mortis nuntio, Constantinopolim venit, ut ejus exequiis interesset, quò cùm pervenisset, conjugem rursum conveniendi consilium abjecit. [t] At ille tam diutina uxoris absentia offensus, legatos in Urbem misit, qui bellum minarentur, nisi uxor quamprimùm ad se reverteretur. Quare Imperator generi minis territus, filiam statim remisit, annum ætatis alterum & vigesimum tum agentem. Id porro accidit circa annum MCCCXX. [u] Urosio paulo pòst extincto, rursum illa in urbem reversa, in Pegano Monasterio monachicum habitum induit. Ex prædictis patet Orbini, Stephano Serviæ Regi, Urosio pariter nuncupato, Urosii, de quo agimus, filio notho, has quatuor uxores adscribentis, ac filium cum patre perperam confundentis, hallucinatio. Constat enim Urosium, qui anno MCCCIII. Simonidem despondit, eundem esse qui anno MCCCXX. obiit. Et certè regni quod illi attribuit tempus, quod XXXV. aut XL. annorum fuisse ait, congruit, cùm circa annum MCCCLXXXVIII. regnare cœperit. Scribit [x] Luccarius tumulo mandatum Urosii corpus in æde S. Stephano sacra in Sueccianensi Castro: indeque translatum Sophiam, & in Ecclesia S. Marinæ reconditum, ubi sua adhuc ætate extitisse testatur, illudque non semel oculis usurpasse, pectorisque pilos adhuc visos. Fecit porrò monasteriorum ab eo conditorum numerus, quem ad XLVIII. excurrisse volunt, ut sancti titulo vulgò donaretur: in quibus unum fuisse aiunt quod in urbe Hierosolymitana exstruxit cum monachicis claustris, S. Michaëli sacrum, quod anno MDXC. adhuc supererat. Quod verò ad Urosii liberos spectat, scribit Gregoras nullam ex Patrensis Ducis filia, ac Terteris sorore, & ex Simonide procreasse sobolem. At pactum initum MCCCVIII. cujus meminimus, exertè docet *Zarizam* ex Urosii cum Elizabeta conjugio natam, quæ quidem Elizabeta legitima conjux in eo dicitur, quòd aliæ quas deinceps iniit nuptiæ, pro spuriis censerentur, ut quæ superstite adhuc Elizabeta essent contractæ. [y] Huic præterea extitit filia altera, *Neda* appellata, Bulgariæ Regi nupta, & filius nothus *Stephanus*, quem singulariter diligebat. At cùm accepisset in se conspirationem moliri, eo in carcerem conjecto, visus aciem ardente pelvi infirmavit, ac deinde Constantinopolim relegavit. Scribit auctor coævus id peregisse Urosium Reginæ uxoris suasionibus, quod videtur referre ad annum MCCCXVII.

[t] Gregor. lib. 8. p. 200.

[u] idem p. 252.

[x] Luccarius.

[y] Mickas Madius c. 12. Orbin.

LX. [a] VLADISLAVUS, Stephani Regis filius, è custodia post Urosii patrui mortem eductus, Rex Serviæ appellatur, qua in dignitate haud pacatè vixit, Constantino fratre bellum movente, regiumque diadema sibi deberi asserente, in quo quidem dissidio populi in diversas partes discessere. Sed tandem Constantinus à fratre captus, patibulo primùm affixus, in duas partes deinde dissectus est: quæ quidem immanis Principis crudelitas fecit, ut ab illius subditis evocaretur Stephanus, Urosii Regis filius nothus, qui tum exul Constantinopoli morabatur, qui cùm in Serviam confestim pervenisset, ab omnibus Rex est proclamatus, fugato interim Vladislavo, ac Sirmium sese recipiente, ubi à Stephano captus, in carcerem conjectus, in eo reliquum vitæ miserabiliter exegit. [b] Tradunt Rerum Hungaricarum scriptores Vladislavum Transsylvaniæ Voëvodam filiam nuptum dedisse filio Stephani Serviæ Regis, & Voëvodam à Gentile Monteflorensi, Cardinali, & Sedis Apostolicæ Legato, sacris fuisse interdictum anno MCCCVIII. quòd istud confecisset conjugium cum Principe Græcanico schismate implicato. Unde vero admodum simile est filium istum Stephani Vladislavum eum esse, qui Urosio in regnum successit.

[a] Michas de Barbazan. in Hist. c. 12.

[b] Thuvrocz. l. 2. cap. 89 Bonfin. dec. 2. lib. 9. p. 36.

LXI. STEPHANUS, Urosii filius nothus, Rex Serviæ inauguratus est anno MCCCXXII. vel sequenti: [a] qui ut sese adversus hostes domesticos muniret, arreptumque regium diadema fortiùs tutaretur, Philippum Tarentinum Principem in suas partes allicere est conatus, filiâ ejus Blancâ in uxorem expetitâ, oblatoque in imperii Constantinopolitani recuperationem auxilio. Sed & ne ejusmodi consiliis obsisteret religionis quam profitebatur uterque Princeps, diversitas, Romanam amplecti se exoptare significavit, Principem enixè rogans, ut partes suas erga Joannem XXII. Summum Pontificem interponeret, ut Legatum mitteret fidei suæ professionem excepturum. Pontifex verò Bertrandum Brundusinum Episcopum aliosque aliquot delegavit, qui & Stephani professionem exciperent, eique legitimationis ne-

[a] Ioann. XXII. tom. 3. Epist. secret. p. 263. 264. apud Rainald. an. 1323. n. 15. & seq.

ceſſaria diplomata conferrent, ut & regnum ipſe poſſidere, filiique in illud ſuccedere poſſent, cùm is ex illegitimo contubernio eſſet natus: *Quem*, inquit Pontifex, *ſicut accepimus, quondam Oroſius Serviæ Rex pater ejus conjugatus genuit de ſoluta*. Stephanus porrò in Joannis literis Uroſcus, vel Oroſius nuncupatur. Sed effectu caruere Stephani conſilia: quæ in annum MCCCXXII. referuntur. [b] Bellum exinde in Michaëlem Straſcimirum Bulgariæ Regem movit, quòd Nedam ſororem, ex qua is liberos procreaverat, dimiſiſſet, ut Theodoram Palæologinam; Swetiſlavi Bulgariæ Regis viduam, ac Michaëlis Palæologi Junioris Imperatoris filiam, duceret. [c] Comparato igitur ingenti exercitu, adſcitiſque exterorum, atque in iis mille Francorum copiis, in Bulgariam movit, prælioque inito Straſcimirum fudit cepitque, qui quarto poſt die ex vulneribus interiit. Initum porrò hoc prælium menſe Julio anno MCCC... in Raſſiæ confiniis verſus Ternovam: *Stephanus*, cognomento *Duſcianus*, & *Vucſanus*, id eſt Eleemoſynarum largitor, ſeu munificus ac liberalis; Stephani Regis filius, ità in eo prælio fortiter ſe geſſit, ut utriuſque Zentæ præfecturam ultro ei pater concederet. [d] Verùm junior iſte Princeps, qui tum ætatis primum & vigeſimum annum attigerat, veritus ne parens ex altero quod cum MARIA PALÆOLOGINA, Joannis Palæologi Cæſaris filia, & Michaëlis Palæologi Imperatoris nepte, anno MCCCXXVI. inierat conjugio, annos tum natus quinquaginta, natis filiis regni ſucceſſionem tranſcriberet, quod metuebat prævertit, capto inter venandum patre; & in caſtro Sueciano cuſtodiæ mandato. Scribit Gregoras Servianos proceres hujus defectionis fuiſſe auctores præcipuos, qui captum Regem, invito filio, in carcerem primò conjectum, deinde ſuffocarunt: quod quidem accidit circa annum MCCCXXXIII. Illius corpus tumulo datum in monaſterio S. Salvatoris Scoſnæ in Deciana, quod is ædificaverat. Fallitur porrò Orbinus, cùm Stephano regni annos XX. adſignat. Ex priore uxore, quam Sueſtilavi Bulgariæ Regis ſororem fuiſſe ait idem ſcriptor, natus *Stephanus* ille *Duſcianus* in regno ſucceſſor: ex altera verò nati etiam aliquot liberi, in quibus fuit *Siniſcianus*, Simon Cantacuzeno dictus, ex quo orti Joanninæ Duces aliquot, quorum ſeriem infra damus.

[b] *Gregoras l. 9. pag. 319. Luccarius l. 2. p 48. 49.*
[c] *Cantacuz. l. 2. cap. 21. 25.*
[d] *Niceph. Gregor. l 8. p. 262. Cantacuz. l. 1. c. 43.*

LXII. STEPHANUS, cognomento DUSCIANUS, Princeps ob liberalitatem & munificentiam potiſſimum celebratus, cæteriſque animi & corporis inſtructus dotibus, quæ Regem præſertim decent, ac inter præcipuos ſuæ ætatis Duces præſtantiſſimus, [a] bellum geſſit cum Hungaris ac cum Græcis, ſed & [b] cum Turcis, quos aut per ſe; aut per copiarum ſuarum præfectos ſæpius fudit ac profligavit. [c] Mortuo Juniore Andronico Palæologo Imperatore, facta in Macedoniam irruptione hanc penitus vaſtavit: deinde Joannis Cantacuzeni, qui ſe Imperatorem proclamari paſſus fuerat, partibus ſeſe adjunxit, copiis non modicis adjuvit, [d] exactumque tandem imperii finibus, in Servia excepit. [e] Sed mox Joannis Palæologi Imperatoris in eundem Cantacuzenum Joannis ſocerum partes amplexus eſt. [f] Flagrantibus interea civilibus iſtis inter Græcos bellis; Acarnaniam, Macedoniam, & Theſſaliam invaſit, oppidaque univerſa in ſuam poteſtatem redegit, unicâ exceptâ Theſſalonicâ, ac tum demum Romanorum & Serviorum Imperatorem ſe appellavit; ſummoſque ac eoſdem qui in aula Conſtantinopolitana obtinebant inſtituit Magiſtratus. [g] In iis Serviæ Sebaſtocratorem Decanum, Magnum Logothetam Goïcum; Deſpotam Oliverium, Cæſarem Præbulum, Guilbum denique de Cataro Comitem Camerarium dixit. [h] Sub idem etiam tempus Ordinem Militarem ſub titulo S. Stephani inſtituit, quem præ cæteris Raguſinorum Legatis qui illius coronationi intererant, contulit. Uroſium denique filium Regem renuntiavit. Scribunt alii Imperatorium titulum non alia de cauſa uſurpaſſe Stephanum, quàm quòd tutor eſſet poſthumi naſcituri ex filia *Ruſna*, quam Matthæo Cantacuzeno, qui à patre Joanne Cantacuzeno fuerat in Imperatorem coronatus, in uxorem dederat. At ſi verum ſit inauguratum in Imperatorem Stephanum anno MCCCXL. non video quomodo fides præſtari debeat hiſce ſcriptoribus, cùm exceſſiſſe Matthæum conſtet poſt annum MCCCLV. [i] Exin cum Alexandro Bulgariæ Rege, [k] cujus ſororem RACOSNAM ab Orbino & Luccario, à Græcis verò ſcriptoribus HELENAM nuncupatam, uxorem duxerat, bellum ſuſcepit: qua fermè tempeſtate [l] à Ludovico Hungariæ Rege bello pariter eſt laceſſitus, qui cùm haud magnos proceſſus ageret, Belgradum ad Danubium caſtellum, quò Serviorum excurſus comprimeret, excitavit anno MCCCXLIII. In Stephanum deinde Boſinenſem Banum, qui dum in Macedonia moraretur, fines ſuos invaſerat, vaſtaveratque, arma movit, ac illius provincias eſt depopulatus. [m] Veneti verò, cum quibus concordiam exercuerat, & à quibus fuerat in Nobilium Venetorum catalogum admiſſus, ac Raguſini pacem inter utrumque Principem conciliare ſunt aggreſſi: at

[a] *Cantacuzenus l. 2. c. 25.*
[b] *Orbin.*
[c] *Cantacuz. l. 3. c. 12.*
[d] *Cantac. l. 4. cap. 44. Phranz. l. 1. cap. 15.*
[e] *Cantac. l. 4. cap. 33.*
[f] *Cantac. l. 3. c. 87. l. 4. c. 4. 15. 16.*
[g] *Epiſt. Innoc. VI. PP.*
[h] *Luccarius.*
[i] *Cantac. l. 3. c. 61. 68. 69. l 4. c. 21. 22.*
[k] *id. l. 3. c. 43. 44. 52. 56.*
[l] *Orbin. Luccar.*
[m] *Cantacuz. l. 4. c. 18 21.*

filiam unicam Elizabetam cum Chelmensi Comitatu dotis nomine nuptum dare Urosio Stephani filio abnuente Bano, bella deinceps inter utrumque Principem perstitere. Elizabeta verò nupsit postea Ludovico Hungariæ Regi. Cùm igitur hanc pro filio in uxorem obtinere non potuisset, Nicolaum Bucchinum Nobilem Catarensem ac ejus Protovestiarium Legatum in Franciam misit anno MCCCLI. qui alteram ex Regis Joannis filiabus in uxorem filio deposceret: at quòd Græcanicam profiteretur religionem, repulsam passus est. Erga Romanam tamen se propensiorem deinceps testatus fuerat, missisque sub annum MCCCLIV. ad Innocentium VI. Summum Pontificem nuntiis id professus est, de Græcis conquestus, qui consiliis suis continuò adversarentur, subditosque ad ea amplectenda avocarent, Baptismi & Confirmationis Sacramenta à Latinis Sacerdotibus ac Episcopis collata iterari debere persuadentibus. [n] Literas scripsit ad Regem Summus Pontifex, & ad Juaniscum Serviorum Patriarcham, ad Archiepiscopos & Episcopos, & ad Serviæ proceres, quibus illos adhortabatur, ut quod tam piè ac sanctè decreverant, firmiter adimplerent. [o] Sed & ad Regem, Petrum Thomasum Carmelitam, qui postmodum Constantinopolitanus Patriarcha dictus est, Legatus missus, qui Christianam & Romanam religionem stabiliret, & quæ ad eam spectant auctoritate Apostolica definiret. Sed tum dolosa Regis mens detecta, palamque patuit non tam Romanæ religionis affectu, quàm declinando bello Hungarico cum Pontifice per suos nuntios egisse, præsertim cum Petro Serviam ingresso, subditis, sub excæcationis pœna, Romanorum Missis interesse prohibuerit. [p] Pontifex igitur accepto & perspecto Stephani consilio ad bellum in eum suscipiendum Hungarorum Regem impulit, Venetosque, qui strictiùs cum Stephano fœdus inierant, adversus Hungaros, quòd pleraque Dalmatiæ oppida quæ Venetorum erant ii expugnassent, dimissa quam cum Serviis inierant societate, ad pacem cum Ludovico conficiendam manus darent: scriptæ autem hæ litteræ anno MCCCLVI. [q] At paulò antea, anno scilicet MCCCLII. Tartaris Serviam cum immenso exercitu ingressis, in sui auxilium Hungariæ Regem evocaverat, illiusque adjutus copiis, commisso utrimque prælio, primùm hos fudit. At cùm ii militum numero longè præstarent, hostium castra obtinuere: non ausi tamen ulteriùs progredi, victoriaque uti, propter annonæ inopiam, & aëris intemperiem à Serviæ finibus recedere coacti. [r] Denique cùm Græcos bello petiturus cum octoginta millitum millibus in Thraciam pergeret, in oppido Deaboli febre correptus, obiit XVIII. Decembris, anno MCCCLVI. cùm vix ætatis quintum & quadragesimum attigisset, regnassetque annos XXIII. Illius corpus conditum in æde S. Michaëli sacra ad Pistrinam oppidum, quam is ædificaverat. Scribit [s] Philippus de Mazeriis, qui hac ætate vixit, Stephanum Regem *inter omnes homines mundi suo tempore majorem fuisse corpore, & terribilem facie.* [t] Cæterùm parem in S. Nicolaum Barensem, ac Stephanus pater, avusque Urosius, venerationem testatus est, ut ex ejus diplomate Ragusii anno MCCCXLVI. exarato colligitur, in quo ita inscribitur, *Stephanus Dei gratiâ Romaniæ, Sclavoniæ & Albaniæ Imperator.* Jam verò existimari posset Stephanum alteram ex Joannis Cantacuzeni Imperatoris filiabus duxisse in uxorem, cùm tradat [u] Phranzes exactum Constantinopoli Joannem ad generum Serviæ Regem concessisse: verùm præterquam quod [x] ipsemet Cantacuzenus tres duntaxat sibi extitisse filias, quarum suo loco meminimus, exertè significat, constat vocem γαμβρὸς apud Græcos, ut vocem *gener* apud Latinos, sæpe affinem, interdum sororium significare. Et revera Matthæus Cantacuzenus, Joannis filius, Stephani sororem duxerat, eoque nomine Joannes Stephano affinitate junctus erat.

[n] Extant apud Bzov. & Vvadding. an. 1354.
[o] Philipp. de Mazeriis in vita S. Petri Thomasi c. 3. n. 17. Ioan Carmessonius in vita eiusd Thomæ c. 5.
[p] Vvadding. an. 1356.
[q] Matth. Villan. l. 2. c. 71.
[r] Cantacuz. l. 4. c. 43.
[s] in Vita S. Petri Thomasi cap. 3. n. 20.
[t] Anton. Beatillus in hist. S. Nicol. l. 6.
[u] Phranz. l. 1. c. 13.
[x] Cantacuz. l. 3. cap. 32.

LXIII. UROSIUS, Stephani & Helenæ Bulgaræ filius unicus, paternis ditionibus in solidum successit, Imperatorisque perinde ac ille titulum sibi adscripsit, licèt [a] Sinìscianus patruus Joanninæ Dux & Acarnaniæ dominus Serviæ regnum jure sibi deberi assereret: atque inde exortum grave inter utrumque bellum, quo quidem flagrante, neutrius partes amplexa Helena Urosii mater, ut quæ neutri fideret, complura eaque validis præsidiis munita oppida sibi retinuit, clam fovens Urosium inter & Stephanum simultates, quæ nascenti isti imperio extremum tandem exitium peperere. [b] Quippe Nicephorus Angelus Despota, arrepta civilium Serviæ motuum occasione, Thessaliæ potissimam partem occupavit, favente Helena, ejusque ducta in uxorem sorore. Sed & provinciarum præfecti, oppidorum contra hostes firmandorum prætextu, sensim à Principis imperio sese subducentes, non jam ut Regem, sed ut superiorem dominum suspiciebant, cùm ejus se non subditos, sed vassallos duntaxat appellarent. [c] In aula porrò primas tum partes obtinebant ex Chelmensi Comitatu orti proceres Vucascinus Despota, ejusque frater Uggliesca Margnaucic-

[a] Cantac. l. 4. c. 43.
[b] Cantacuz. ibid.
[c] Leonic. l. 1. p. 18.

chius, & Voisavus Usciensis Comes, Voini filius, qui tantâ apud Urosium gratiâ ac auctoritate valebant, ut Despotam Vucascinum Regem ille dixerit, imperatoria sibi, cui regia obnoxia erat, retenta dignitate, & repudiata postea SLAVA uxore, Vulcaici Valachiæ Vaevodæ filia, ELIZABETAM Voisavi Comitis filiam duceret. Atque immoderatus ille Urosii in hosce proceres favor, cæterorum æmulationem ac invidiam accendit, qui præfecturas sibi demandatas supremo jure identidem sibi asseruerunt, quos inter extitit Lazarus Comes, illiusque gener Vukus Brancovichius, qui vicinas Hungariæ provincias obtinebant, quas vulgò Regis Stephani vocant. [d] Nicolaus Altomanus eam invasit regionem, quam tenebat Voïsavus patruus cùm viveret. Balzæ liberi utramque Zentam usque ad Albaniæ fines obtinebant. Voïhna Cæsar, cujus meminit [e] Cantacuzenus, & Ugglieśca gener, pari perinde modo regiones quæ Romaniæ adjacent usque ad Thessalonicam occupavere. Atque hi quidem proceres omnes, cùm parum sibi invicem fiderent, Urosio, quo cum Vucascinus agebat, persuasere ut ab eo sese subduceret, atque ut hosti nimium potenti bellum inferret. Inito igitur invicem prælio, fusus Urosius captusque & in Serviam abductus est, quem cùm Vucascinus percepisset fugam meditari, Ragusiumque se conferre velle, hunc clavâ ferreâ in illius caput impactâ interfecit anno MCCCLXVIII. Corpus ejus reconditum in vico Scaireniko, vel Sciareniko, in Scopiensi districtu. [f] Post ejus mortem Elizabeta uxor regni administrationem excepit. Helena verò Orosii mater, quæ hosce omnes in Servia motus ac civilia bella excitarat & foverat, femina feroci & arroganti animo, & Catholici ac Romani ritus hostis infensissima, [g] mortuo filio, in monasterium coacta concessit, in quo tot scelerum vix pœnitens miserandam efflavit animam anno MCCCLXXI.

[d] Vide Comites Vscienses. Laonic. l. 1. p. 16. 17. 18. 24. Leuncl. Pand. n. 54.

[e] Cantac. l. 4. c. 44. 45.

[f] Cantac. l. 4. c. 44. 50.

[g] Orbin. p. 6[illegible]

Stephano Neemani Dusciano Serviæ & Rassiæ Imperatori pro armorum insignibus adsignat Maurus Orbinus scutum in duas potissimum partes distributum, quarum superior quadripartita. Parte quidem priore Bulgariæ, altera Slavoniæ, tertia Bosinæ, quarta denique Macedoniæ regnorum insignia exhibet. Pars scuti inferior perinde quadripartita. Parte priore Dalmatiæ, altera Serviæ, tertia Croatiæ, quarta demum Rassiæ regnorum insignia repræsentat. Inter tertiam & quartam in imo scuto describuntur Primordiæ insignia. Quatuor hisce partibus scutum gentis Cotromannorum, ut duabus denique majoribus scuti partibus scutum gentis Neemanicæ insternitur.

Ac Bulgariæ quidem regni insignia leonem in pedes erectum & coronatum præferunt.

Slavoniæ, tres canes venaticos.

Bosinæ, claves decussatas, quibus superstat scutum lunulâ & stellâ insignitum. Vide Leunclav. in Pand. Turc. n. XII.

Macedoniæ, leonem in pedes erectum.

Dalmatiæ, tria avulsa leonum capita aurea coronata, 2. 1. in campo cæruleo.

Serviæ, crucem cum quatuor igniariis, quæ *fusilia* dicimus.

Croatiæ, scutum viginti tessellis argenteis & puniceis interstinctum.

Rassiæ, tres equi ferreas soleas inversas, 2. 1.

Primordiæ, brachium armatum cum gladio.

Cotromannorum, quatuor fascias transversarias, quibus leo in pedes erectus insternitur.

Neemanicæ denique gentis, aquilam bicipitem ad singula capita coronatam, alis expansis, duobus sub alis liliis descriptis.

IV.

FAMILIA VUCASCINI

REGIS SERVIÆ.

[a] Orbin. Luccarius p. 581

[a] VUCASCINUS CEONICHIUS, cum Cralis seu Regis Serviæ ab Urosio obtinuisset dignitatem, hanc eo extincto servavit. In oppido Hlieuno natales excepit, *Margnæ* seu *Margnava* filius, qui ex inferioris ordinis nobilitate, ad summam in Stephani Serviæ Imperatoris aula, illius favore, evectus est potentiam, unà cum *Vucascino*, *Vgglieʃca*, & *Goico* filiis. Vucascinus & Uggliesca, quorum alterum Cralis, id est Regis, alterum Unglesis nomine ferè semper donat Laonicus, cæteris suæ ætatis proceribus auctoritate & animi fortitudine præstiterunt: ac præsertim Uggliesca, qui quâ valebat bellicâ experientiâ Thessalonicam ad extremum adductam discrimen, ad tributum sibi persolvendum tandem adegit, Turcis variis in præliis cæterà deletis. Vucascinus Magni Stephani Imperatoris Pincernæ, alter verò Protospatharii dignitate functi sunt. Tractus istius qui à Pherrarum oppido ad Danubium usque protenditur, præfecturam iis tradidit Stephanus, cujus, eo mortuo, dominatum in solidum arripuere. Uterque porrò eò potentiæ venit, ut Comes Lazarus & Jupanus Nicolaus Altomanus conceptâ ex immensa hac auctoritate invidiâ, ad eam penitus convellendam Urosio in suas partes conciliato, bellum iis inferre persuaserint. Atque ii utrumque fratrem cum validis copiis adorti, fusi ac deleti sunt, Lazaro turpiter fugiente, Altomano vix necis evadente periculum, ac Urosio denique capto, & in Serviam abducto, ubi tandem à Vucascino clavâ in caput impactâ interemptus est, uti supra commemoravimus. [b] Mortuo Urosio, Vucascinus & Uggliesca, cùm accepissent Solimanum infestis in se signis cum LXX. armatorum millium exercitu adventare, coactis ad XXX. millia militum copiis obviam processere, Thraciamque ingressi, vastatis agris, compluribusque nullo ferè resistente expugnatis oppidis, tandem cum Solimano manus conferunt, quo in prælio cæsa ad XXX. Turcorum millia, ad Kosovi planitiem. [c] At cùm spoliis onusti in Rasciam redirent, Solimanus, qui intra montana cum aliquot copiis delituerat, incautos fortiter aggressus, oppressit ad Castellum Ciarnomanum in Thracia, vel uti refert Laonicus, in Cermianensi tractu: Vucascino & Uggliesca cæterisque è suis fugam arripere coactis, quorum potior pars, ipsique Uggliesca & Goïcus in Mariza fluvio sunt demersi. Vucascinus verò transmisso fluvio, cùm ad oppidum Caramanlium circa fontem ex immodico cursu captandæ quietis gratiâ resideret, à Nicolao Harsoëvichio, vel Harscia, puero honorario, ingentis pretii, quam ad collum ille deferebat, catenæ aureæ inhiante, interemptus est. Illius corpus ad sanctum Demetrium in Suscizam Rasciæ oppidum perlatum, juxta Urosii Regis postremi tumulum reconditum est: Uggliescæ verò ac Goïci cadavera minimè reperta sunt. Post hanc cladem, quæ accidit XXVI. Septembris die, anno MCCCLXXI. Turci nullo obsistente Rasciam ingressi ac depopulati sunt, plerisque procerum iis sese adjungentibus, quibus aliàs resistendo haud pares erant, quos inter fuere Dragazes & Constantinus, Zarci Deanovichii filii, qui primas obtinebant in Vucascini & Uggliescæ aula. Vucascinus verò quatuor habuit filios, *Marcum*, *Iuaniʃcum*, *Andreaʃcum*, & *Mitraʃcum*; ac natas duas, *Rusnam* nempe, quam Matthæo Cantacuzeno nuptam aiunt, quod jure in dubium vocari potest, & *Milizam*, Georgii Balzæ Zentæ Principis conjugem. Atque hi quidem liberi in parentis principatum eo extincto successere, quo tamen diu pacatè frui haud passi sunt proceres alii. Quippe Lazarus Comes, Pistrinam & Novobardum agrosque circumvicinos; Nicolaus Altomanus ditionibus suis confinia; Balzæ ex sorore nepotes Priscienum locaque adjacentia; ac denique Turci quæ in Thracia ac Romania possidebant, invaserunt. Ita bonis suis ferè omnibus exuti Vucascini liberi, Sultani partes amplexi sunt, pacto annuo tributo, præter Juaniscum, qui in Zentam concessit, & haud multo post cum Balza Georgii fratre in prælio cum Turcis anno MCCCLXXXIII. interemptus est. MARCUS, cognomento Craglievichius, Castoriam, Locrida & Argos in Peloponneso, sub Turcorum tutela obtinuit. Huic uxor fuit HELENA, Clapeni proceris Græcanici filia, quæ cùm ob solutiorem pudendamque

[b] Laonic. l. 1. p. 19. 20.

[c] Hist. Acutheis an. 1366.

Orbinus p. 290. Luccarius l. 2. p. 72.

vitam à Marco fuiſſet dimiſſa, Caſtoriam venit, urbemque Balzæ tradidit, eo in conjugem aſſumpto, quam Marcus cum Turcicis copiis fruſtra deinceps recipere conatus eſt. Periit ille tandem in Sultani Bajazetis comitatu, eo in bello, quod adverſus Myrzem Valachiæ principem geſſit, ad Chraglienum Valachiæ oppidum. Illius corpus tumulatum fuit in Monaſterio Blaciani, ſeu Bullacini, juxta Scopiam. MITRASCUS pariter pro Turcis pugnando, nulla ſuperſtite prole interiit. Ex ANDREASCO horum fratre natus DOMINICUS MONSCILUS, pater COIÆ Muſachorum principis, & HELENÆ, Stephani Coſſaciæ Ducis S. Sabæ uxoris. Ita extincta prorſus Vucaſcini familia, illiuſque diſſipatus principatus, quem arrepta per ſcelus tyrannis excitaverat. Vucaſcino pro armorum inſignibus, regni ipſius Serviæ inſignia adſignat Orbinus, *Crucem ſcilicet, quam planam dicunt, cum quatuor igniariis, vel literis B. ad ſingula area latera, habente in centro aquilam coronatam cum alis expanſis.*

V.

REGES DALMATIÆ ET CROATIÆ.

DALMATIAM varias in provincias, ſeu Toparchias, diſpertitam fuiſſe ac diſtributam, jam ſupra docuimus. Harum unam Croatiam Baptizatam appellavere Græci, quæ à populis illis primùm fuit occupata & expugnata, qui Croatiam Albam & Magnam dictam incolebant, Serviorum, Turcorum, Patzinacitarum, & Francorum, vel Alemannorum ditionibus conterminam, à Mari Pontico XXX. dierum itinere diſtantem. Croatia verò Baptizata cis Savum extitit, porrigebaturque verſus oras maritimas, à Zetina fluvio qui ad Brazzum inſulam, quæ Brettanis Stephano nuncupatur, in mare illabitur, uſque ad Iſtriæ montana. Complectebatur complura oppida, atque in iis Salonam, ex cujus ruinis excitatum poſtea Spalatum volunt, Scardonam, Sebenicum, Belgradum, Jaderam, ſeu Zaram, Nonam, aliaque aliquot: quæ quidem regio Dalmatiæ nomenclatura vulgò hodie innoteſcit.

I. Croati verò, quos ita nuncupatos aiunt voce Slavica, quæ *terram multam poſſidentes* ſonat, iſtam Dalmatiæ partem occupaverunt, imperante Heraclio. Nam cùm Avares, ſeu Hungari tranſmiſſo Danubio haſce invaſiſſent provincias, Croatis, qui tum in Romanorum partes conceſſerant, evocatis, eorumque operâ exactis Avaribus, hanc Dalmatiæ partem incolendam conceſſit idem Auguſtus: qua quidem tempeſtate PORGA Croatis imperabat. Tum quippe quinque fratres CLUCAS, LOBELUS, COSENTZUS, MUCHLO, & CHROVATUS, cum TUGA & VUGA ſororibus, & ingenti contribulium numero, finibus ſuis excedentes, has Dalmatiæ maritimas oras ingreſſi, Avaribus, commiſſo prælio, partim fuſis, partim in ſuas partes tranſire coactis, iſtius effecti provinciæ domini, principatum conſtituerunt diverſum ab eo unde primò erant orti, electo Principe, qui ad ſummum Croatiæ Principem legatos in obſequii argumentum ſubinde mittere conſueverat, Imperatoribus Conſtantinopolitanis ratione clientelæ cæterùm obnoxii. Iis igitur poſt debellatos Avares conceſſa hac provincia, Epiſcopos & Sacerdotes miſit Heraclius, à quibus Chriſtianos ritus edocerentur. Ex quo Croati deinceps Baptizati appellati, ad Croatorum Alborum, à quibus prodierant, diſcrimen, qui longè poſtea Chriſtianam religionem amplexi ſunt. Minor porrò fuit Croatorum Baptizatorum quàm Alborum potentia, propter aſſiduos Turcorum, Patzinacitarum & Turcorum, quibus continuò divexabantur, incurſus.

Conſtant. de Adm. Imp. c. 30. 31. Bonfin.

II. Enimverò Francos in has Dalmatiæ oras maritimas non ſemel excurriſſe docent Annales noſtri: ab ipſo enim ferè Francici imperii exordio, ſtante ſcilicet prima Regum ſtirpe, horum imperium ad Pannoniam uſque porrigebatur, quod teſtantur noſtrorum crebræ in Avares, qui Dalmatiæ & Pannoniæ confinia incolebant, militares expeditiones; ac præſertim Theodeberti Regis ad Juſtinianum * Epiſtola, qua

* *Tom. 1. Hiſtor. Franc. p. 862.*

ſciſcitanti Imperatori quibus in provinciis regnaret, reſpondet, *ad Danubium & limitem Pannoniæ* ditiones ſuas porrigi. Sub altero verò Regum Stemmate complura in Dalmatiæ maritimis occupaſſe oppida eoſdem Francos in iiſdem Annalibus noſtris legimus, eoque nomine cum Imperatoribus Conſtantinopolitanis geſſiſſe bella.[b] Narrant quippe Carolum M. ſub an. DCCCVI. excepiſſe in Theodonis villæ Palatio Villericum & Beatum Venetorum Duces, Paulum Jaderenſem Ducem, & Donatum ejuſdem urbis Epiſcopum, Dalmatarum legatos, & cum iis, quæ Duces hoſce, Venetoſque ſpectabant, res compoſuiſſe. Unde ii fortè provincias iſtas pariter irruperant, aliquotque ceperant oppida, in quibus fuit Jadera, cùm alia poſſiderent Franci, cætera verò Croati qui Conſtantinopolitano Imperatori ſuberant. Quæ quidem ut reciperet Nicephorus Imperator, claſſem, cui Nicetam Patricium præfecit, eodem anno adornavit. Is verò anno ſequenti Venetias appulſus, inducias ad proximum menſem Auguſtum cum Pipino Italiæ Rege pepigit, indeque Conſtantinopolim reverſus eſt. Biennio poſt rurſum claſſem comparavit Nicephorus, Paulo Cephaleniæ inſulæ Rectore præfecto, qui Venetias perveniens, Comaculam, ſeu Comachium inſulam, cujus arcem tenebant Franci, cum parte exercitus fruſtra aggreſſus, Venetias ſeſe recipere coactus eſt, Francis fortiter arcem propugnantibus: quò cùm perveniſſet, actum rurſum cum Pipino de pace: at cùm Villerium & Beatum Venetorum Duces Græcis favere, proditionemque moliri animadvertiſſet Pipinus, ſtatim receſſit, annoque proximè ſequenti Venetias obſidione vallavit ac cepit, unàque ambos Duces: adducta deinde claſſe in Dalmatiæ oras ut oppida alia expugnaret, obvium habuit Paulum, qui cum claſſe perinde Græcanica, ne quid in Dalmatia tentaret, obſervabat. Verùm haud multò pòſt inter Nicephorum & Carolum pax eſt ſancita anno DCCCVIII. in Aquiſgranenſi palatio. Pacti iſtius meminit[c] Conſtantinus Porphyrogenitus, quo Francorum principi, qui Italiæ Regnum obtineret, annuo vectigali penſitando ſe ſe obligaſſe Venetos ſcribit. Interceſſere præterea deinceps noſtrorum cum Græcis pro Dalmatia negotiationes aliæ.[d] Nam anno DCCCXVII. Nicephorum Legatum ad Ludovicum Pium miſit Leo Imperator, qui de finibus Dalmatarum, Romanorum & Sclavorum ageret, fœduſque inter utramque gentem componeret. Sed cùm res peragi abſque Cadolao Marcæ Forojulienſis & finium Dalmatiæ præfecto, miſſus illicò Albigarius Unrochi nepos, qui unà cum eo controverſias omnes dirimeret: qua quidem tempeſtate BORNA iſtius Dalmatiæ partis Dux erat. Illius porro dignitatem variè efferunt[e] Annales noſtri: interdum enim Timotianorum & Guduſcanorum, interdum Dalmatiæ nudè, interdum denique Dalmatiæ atque Liburniæ Ducem vocant. Unde colligere eſt iſti Dalmatiæ parti imperaſſe, in qua ſita ſunt quorum meminimus oppida, quæ in Liburnia extare conſtat. Cùm verò Borna Bulgarorum, & Liudeviti Pannoniæ inferioris, quæ provincia Savo & Dravo fluviis includitur, Sclavonia & Poſegenſis Comitatus hodie nuncupata, dimiſſa ſocietate, in Ludovici partes tranſiiſſet, in Liudevitum qui ab eo defecerat, armis infeſtis contendit: cui ad ſe venienti occurrens, in prima congreſſione à Guduſcanis deſertus, auxilio Prætorianorum ſuorum protectus evaſit. Periit in eo prælio Dragomoſus ſocer Liudeviti, qui in exordio defectionis relicto genero Bornæ ſe adjunxerat. Guduſcanos domum regreſſos rurſum Borna ſubegit, ac Liudevitum, qui cum valida manu Dalmatiam ingreſſus ferro & igne cuncta devaſtaverat, tandem ſuis regionibus coëgit excedere, tribus hoſtium millibus interfectis, pluribuſque captis. Quod quidem accidit anno DCCCXIX. Exin Borna in Franciam venit, & ab Imperatore Ludovico, qui tum Aquiſgrani morabatur, ſubſidia impetravit, quibus adjutus cum Liudevito vario eventu pugnavit annis DCCCXX. & DCCCXXI. quo quidem poſtremo anno extincto Borna,

III. LADISLAVUS, vel LADUSCLAVUS, nepos, à Dalmatis, Imperatore conſentiente in Ducem eſt electus.[a] Anno ſequenti Ludovicus in Liudevitum ex Italia exercitum miſit, cujus adventu territus, Siſcia civitate, quæ in Croatia eſt, relicta, ad Sorabos qui Dalmatiæ partem obtinebant, fugiendo ſe contulit, & uno ex eorum ducibus interfecto, illius civitatem in ſuam redegit ditionem.[b] Inde relictis Sorabis, cùm in Dalmatiam ad Liudemullum Bornæ Ducis avunculum perveniſſet, ipſius dolo eſt interfectus anno DCCCXXIII.[c] Atque hæc Dalmatiæ pars Principibus paruit, Francorum Principum clientelæ obnoxiis, à quibus poſtea defecerunt. Cùm enim in Croatos ea immanitate graſſarentur, ut lactentes pueros interemptos, canibus objicerent lacerandos, Croati occiſis qui ab iis ſubmittebantur ducibus jugum excuſſere. Franci verò miſſos ingentibus in Croatos copiis, geſto per ſeptennium bello, tandem à Croatis penitus deleti ſunt, Cotzili eorum Duce interfecto. Tum verò liberi

[b] *Annal. Franc. an.* 806. 807. 809. 810. 811. 817. *Chron. Marcian. lib.* 2. *c.* 8. *Andr. Dandul. MS.*

[c] *Conſt. Porph. cap.* 28.

[d] *Annal. Fr. hoc an.*

[e] *Eginhard. Annal. an.* 818. 819. 821.

[a] *Annal. Franc. an.* 822.

[b] *iid. Annal. an.* 823.

[c] *Conſt. de adm. Imp. c.* 30.

beri ac sui juris facti, missis ad summum Pontificem nuntiis, Christianos ritus petierunt edoceri, sacroque baptismate donati sunt: (cùm ii fortè ad Paganismum rediissent,) quaquidem tempestate,

IV. PORINUS Croatorum principatum obtinebat. Ita rem narrat Porphyrogenitus, tametsi qua hæc peracta sint tempestate minimè dicat: subdens Croatorum deinde regionem in duodecim Jupanias seu præfecturas fuisse divisam, quarum nomina recenset. Ex principibus verò Croatorum qui post Porinum hosce tractus rexere, memoratur

V. [a] MISLAVUS, seu, ut ab Andrea Dandulo appellatur, MUYSCLAVUS, cujus mentio est in quodam Tirpimiri privilegio, in quo Ecclesiis multa contulisse bona dicitur. Hunc Veneti scriptores MUIUM vocant, regnasseque volunt sub Petro Tradonico Venetorum Duce, qui anno Ducatus sui tertio, Chr. DCCCXXXIX. (quippe creatus anno DCCCXXXVI.) cum navali exercitu in Dalmatas pyratas ac Narentanos Adriaticum mare infestantes profectus, pacem cum eodem Muisclavo firmavit, ut scribit idem Dandulus. Tamislavus videtur appellari ab Archidiacono Spalatensi. Sed hæc ante hunc annum accidisse oportet, cùm

[a] *Ioan. Lucius l. 2. c. 1. 2. p. 62.*

VI. TIRPIMIRUS Croatorum Dux indigitetur [a] in eo privilegio ex Archiepiscopatus Spalatensis Tabulario eruto, dato *Regnante in Italia piissimo Lothario Francorum Rege per indictionem* XV. *sub die* IV. *Non. Maii*, hoc est anno DCCCXXXVII. quo cujusdam Monasterii erectio continetur. Unde præterea conficitur Italiæ Regibus tùm etiam Croatiæ principes paruisse. Tirpimiro successit

[a] *Io. Luc. l. 2. c. 2.*

VII. CRESIMIRUS filius, cujus meminit [a] Porphyrogenitus, [b] *Majoris* cognomine donatus, in Cresimiri Regis abnepotis literis: quem excepit filius

[a] *Const. cap. 31.*
[b] *Io. Lucius p. 76.*

VIII. DIRCISLAVUS, qui Miroslavus dicitur [a] eidem Porphyrogenito, qui cùm regnasset annos IV. à Pribunio Bano interfectus est, obortis deinde magnis in Croatia motibus. [b] Filius Cresimiri majoris nuncupatur in iis, quarum meminimus, literis, quæ Pribunam ei successisse declarant, qui non alius est à Pribunio, de quo Porphyrogenitus. [c] Charta fundationis ædis S. Michaelis ad amphitheatrum Salonense ædificatæ, regnasse Dircislavum innuit anno M. Ind. XIII. docetque præterea regio titulo tum insignitum, cùm primus hunc sibi arrogarit, ut auctor est [d] Archidiaconus Spalatensis, à quo deinceps in posteros dimanarit. Sed & cùm in eo diplomate præponantur anni imperii Basilii & Constantini Imperatorum, inde videtur posse colligi, Constantinopolitanos Augustos ut superiores dominos tum agnovisse, quod & astruit [e] Andreas Dandulus. Is enim in Petro Urseolo II. Venetorum Duce, sub annum DCCCCXCVII. scribit mortuo Tirpimiro Rege Croatorum, inter filios MURCIMIRUM & SURIGNAM cupiditate regnandi ortam contentionem schisma magnum in illa regione generasse: Murcimirum tamen regnum tandem obtinuisse, multaque intulisse damna maritimis Dalmatiæ civitatibus: eaque de causa Venetos, Basilii & Constantini Imperatorum, quibus Croatiæ Reges ea tempestate jure clientelæ obnoxii erant, evocatos, civitates à Regia ista tyrannide liberasse, ac tum primùm ex Ducibus, Petrum Urseolum Ducem Dalmatiæ sese inscripsisse. Addit præterea Surignam, qui à fratre Regio depulsus fuerat throno, in castris Venetorum militasse, dato in obsidem filio Stephano, cui Dux filiam Hicelam in conjugem tradidit. Murcimiri & Surignæ aliam mentionem fieri apud cæteros rerum Dalmaticarum scriptores non advertimus: nisi Murcimirus idem fuerit quem alii Cresimirum vocant.

[a] *Const. c. 31.*
[b] *Lucius p. 76.*
[c] *Id. p. 79.*
[d] *Archid. Spalat. c. 23. p. 321.*
[e] *Andr. Dandul. an. 997.*

IX. PRIBINNA, seu PRIBUNIUS, Banus, interempto Dircislavo, Croatorum regnum arripuit: idem fortè qui [a] in veteribus tabulis Pribinna Gussichius appellatur. Huic successit

[a] *Luc. p. 79.*

X. GODEMIRUS, ut est in Crescimiri Regis supralaudato diplomate, in quo, ut & Pribunna, potentissimus Banus, non verò Rex nuncupatur: ac sub iis quidem accidere bella illa intestina, quorum meminit Porphyrogenitus, Dircislavi fratribus avitam dignitatem tuentibus, *Swetslavo* scilicet, *Cresimiro*, & *Goislavo*, qui secundùm istud diploma, Croatiæ unà imperarunt. Sed unicus deinceps

Luc. p. 78.

[a] Io. Luc. p. 71.
[b] id. p. 98.
[c] Andr. Dand. in Chr. MS.
[d] Scylitz. p. 717. Zonar. pag. 181.
[e] Lupus Protosp. An. 1024.

XI. [a] CRESIMIRUS, Croatiæ & Dalmatiæ Rex indigitatus legitur, [b] ut ex Cresimiri alterius nepotis literis anni MLXIX. & anni MLXXII. docemur, quibus Madio cognato & filio ejus Dabranæ aliquot prædia ad Jaderam donat. Pegnavit porrò Cresimirus circa annum MXVIII. [c] quo Jaderam aliasque Dalmatiæ maritimas civitates quotidianis incursibus inquietasse legitur: Ducemque Venetiarum Ottonem Urseolum missa classe, hosce coërcuisse, fugatis Croatis. Sed & scribunt [d] Scylitzes & Zonaras Imperatorem Basilium Porphyrogenitum post profligatos ac penitus deletos Bulgaros anno MXIX. Croatiam deinde in jus suum redegisse, duosque fratres qui ei imperabant, concessisse Constantinopolim, ubi Palatinis dignitatibus donati fuere: in Sermonem verò Nestongi fratrem Sirmiensem dominum, qui Græcorum potestati subjicere se recusaverat, missum cum exercitu Constantinum Diogenem, qui colloquii specie in castra sua evocatum, contra datam fidem interemit: obsessoque postmodum Sirmio, urbem dedere Sermonis uxorem coactam, Constantinopolim pariter adductam, nobili Græco rursum conjugio copulatam: Constantino Diogene Croatiæ & Sirmiensis tractus præfecturam exinde obtinente. [e] Lupus Protospatha Croatiam expugnatam à Bojoanne, quem Bugianum vocat, videtur indicare, scribens anno MXXIV. in Croatiam descendisse cum exercitu, cepisseque uxorem Cosmici, eamque Constantinopolim amandasse. Ex quibus conjicere est binos istos fratres non alios fuisse à Cresimiro & Suestilavo, aut Goyslavo, cùm præterea Cresimirus Imperialis Patricius ab Archidiacono Spalatensi appelletur, quem ille ait regnasse anno MXV. Neque fortè alius fuerit Cosmicus à Cresimiro, cujus in principatum successit

Io. Luc. pag. 76.

XII. STEPHANUS filius, Croatiæ Rex etiam dictus. Verùm quando is potissimùm, & quot annos regnaverit, non tradunt scriptores. Id duntaxat ex iis docemur,

[a] Io. Luc. pag. 76. 77. 96. 97. 100. 101. 103. 104. 147.
[b] id. pag. 98. 102.
[c] id. p. 85.
[d] Thom. Archid. Spalat. cap. 16 p. 325.

XIII. [a] CRESIMIRUM III. qui etiam PETRUS interdum appellatur, Stephani filium, Croatiæ & Dalmatiæ Regem anno MLIX. inscribi in veteribus Tabulis, quæ Principis istius in Monasterium S. Chrysogoni Jaderense, in quo sancti istius Martyris corpus servatur, & in Monasteria SS. Cosmæ & Damiani, S. Joannis Evangelistæ, S. Thomæ, aliaque intra regni fines sita, beneficia ac liberalitates recensent. [b] In binis Diplomatibus mentio fit *Cichæ* Cresimiri sororis, quæ Deiparæ monasterii Jaderensis ab ea conditi prima Abbatissa fuit, quorum postremum exaratum est anno MLXXII. quo ejusdem monasterii ædes sacra dedicata fuit. [c] At post annum MLXXIII. de eo silent cæteræ veteres Tabulæ, adeò ut conjicere liceat hac ipsa tempestate desiisse esse in vivis, [d] eumque esse Cresimirum Croatiæ Regem, qui in ædis S. Stephani Salonensis cœmeterio humo conditus dicitur, ubi Reges Reginæque Croatiæ humari consueverant. Hanc porrò ædem, & Deiparæ sacram alteram Salone ædificatam à Regina Helena aiunt, atque Spalatensi Ecclesiæ subdidisse.

[a] Luc. pag. 85.
[b] Vita Ioan. Tragur. Episc. Ioan. Luc. l. 2. cap. 10.
[c] pag. 287. 289. 290.

[a] XIV. SLAVISO deinde Croatiæ Rex in aliquot veteribus Spalatensis Ecclesiæ monumentis occurrit, in quibus controversiarum mentio fit, quas exercuit cum Lubomiro fratre, Petro Bano, & Sarubba Jupano, pro donationibus aliquot eidem Ecclesiæ à Lubomiro factis, quæque à Suinimiro Rege, de quo mox acturi sumus, deinceps firmatæ sunt. Unde colligere licet post Cresimirum III. & ante Suinimirum regnasse. [b] Sed & admodum vero simile eum esse Croatiæ Regem, qui anno MLXXV. ab Amico Comite Nobili Normanno captus dicitur in veteri Diplomate & in vita Joannis Traguriensis Episcopi Romæ à Joanne Lucio edita, quem Amicetem nuncupat Anna Comnena, & de quo multa olim congessimus in [c] Notis ad ejusdem Annæ Alexiadem. Eo quippe anno

[a] Io. Luc. pag. 85. 100.
[b] id. p. 85.
[c] id. p. 98.

XV. DEMETRIUS, cognomento SUINIMIRUS, Croatiæ & Dalmatiæ Rex tunc primùm indigitatur. [a] Bani dignitatem habuisse anno MLXXIII. docet Cresimiri III. Regis diploma, quod in Deiparæ ædis sacræ Jaderensis archivo asservatur. [b] Sed an is ex Croatiæ Regum stemmate ortum duxerit, dubitare licet, cùm quæ illius meminere veteres Tabulæ nec Cresimiri nec Slavizi filium minimè dicant: [c] quin potiùs in diplomatis anni MLXXVIII. inscriptione, hanc industriæ suæ dignitatem videtur adscribere, hisce verbis conceptâ: *Ego Suinimir qui & Demetrius, gratiâ divinitus collatâ subministrante, & sagacis vigore scientiæ verè cælitus cooperante, Rex totius Croatiæ, simulque Dalmatiæ, &c.* Statim atque Regni diadema est consecutus, summi Pontificis gratiam sibi conciliare studuit, captataque Michaëlis Ducæ Imperatoris socordiæ ac ignaviæ occasione, Græcorum Jugum excussit, nemini deinceps

obnoxius. Hactenus quippe supremam in Croatiæ regnum potestatem servarant Constantinopolitani Augusti, à quibus provinciæ istius principes regium excipere solebant diadema, cùm eò interim præfectos & magistratus mitterent, qui Reges in officio continerent, invigilarentque ne quid in Augustorum jura committeretur. [d] Id colligere est potissimum ex adscriptis Croatiæ Regum diplomatibus inscriptionibus, quæ Imperatorum regni annos ferè semper præferunt, & Rectorum seu Magistratuum Constantinopoli submissorum nomina, ubi totius Dalmatiæ Gubernatores ii ferè semper inscribuntur. Quinetiam probabile admodum videtur Crescimirum III. primum fuisse ex iis qui Græcis parere deinceps abnuerint, post Constantini Ducæ Imperatoris excessum. [e] Eo enim imperante in Crescimiri Diplomatibus illius imperii anni inscribebantur: post annum verò MLXVII. quo is obiit, Imperatorum nomina desiisse describi animadvertere est, [f] præsertim ex ejusdem Crescimiri diplomate an. MLXIX. [g] Verùm utcunque se se res habeat, constat Demetrium Croatiæ & Dalmatiæ Regem in æde S. Petro sacra Salonæ ritu solenni coronâ regiâ donatum à Gebizone S. Bonifacii monasterii Abbate, Apostolicæ Sedis Legato, IV. Octob. anno MLXXVI. Continent præterea istius coronationis acta, quæ inter Gregorii VII. summi Pontificis epistolas habentur, clientelam, seu hominium quod eidem Gregorio tum præstitit Demetrius, cui etiam CC. auri Byzantios quotannis pensitaturum se spopondit. Sed & ante hanc inaugurationem, non Regis, sed Ducis duntaxat Croatiæ atque Dalmatiæ titulo donabatur Demetrius, hoc est Bani, quo sub Crescimiro III. insignitus legitur, uti supra innuimus: [h] qua etiam Croatiæ Ducis dignitate donatur in Diplomate ante illius coronationem eodem anno exarato; quod quidem quæ jam attigimus firmat, ex stirpe Regia non fuisse Demetrium, cùm in eo denique non legitima parentum successione, sed cleri & populi electione ad eam dignitatem pervenisse dicatur. [i] Extat ejusdem Gregorii Pontificis epistola, qua Vezelinum ab impetendo Demetrio, quem in Croatiæ Regem constituerat, avocare conatur. Demetrius porro, [k] ut Rerum Hungaricarum scriptores volunt, Geizæ & Ladislai Hungariæ Regum sororem, Belæ Regis cognomento Pii filiam, in uxorem duxit: quæ HELENA in conjugis diplomate anni MLXXVIII. cujus mox meminimus, nuncupatur. Nullam ex ea procreasse prolem auctor est [l] Spalatensis Archidiaconus. [m] Quidam scripsere à subditis fuisse interemptum, quòd ad militarem in Terram sanctam expeditionem secum suscipiendam eos esset, adhortatus. At cùm anno demum MXCVI. sacra hæc Christianorum in Saracenos bella contigisse constet, vix est ut fides iis adhibeatur scriptoribus. [n] Sed & ex Demetrii Tabulis, adhuc superstitem fuisse anno MLXXXVII. colligitur. [o] Scribunt alii Winicho ex nobili Lapsanorum genere orto filiam in uxorem dedisse. [p] Luccarius verò sepulcro mandatum ait in S. Antonii æde sacra Bichiayensi in insula Metaburensi, in qua, uti scribit, Croatiæ Reges tumulo condi solebant. Licèt scriptorum plerique Demetrium Regum Croatiæ postremum fuisse velint, contrarium tamen eruitur ex [q] Diplomate, cui nulla quo exaratum est anni nota adscribitur, in quo

[d] Thom. Archid. c. 13. Luc. p. 76. 79 96. 100. 103.
[e] Luc. p. 76. 96. 97. 98. 100. 103.
[f] id. p. 101.
[g] Gregor. VII. l. 7. epist. 4.
[h] Luc. pag. 86.
[i] Greg. VII. l. 7. ep. 4.
[k] Thvvrocz. l. 2. c. 47. 56. Bonfin. dec. 2. l. 3. 4.
[l] Thom. Archid. Spalat. cap. 17.
[m] Marc. Marul. p. 309.
[n] Luc. p. 446.
[o] Luc. pag. 106.
[p] Luccar. l. 1. p. 15.
[q] Luc. l. 2. c. 16.

XVI. STEPHANUS Croatorum & Dalmatarum, successorque Zuinimiri nuper defuncti inscribitur: ex quo quidem nihil aliud licet eruere, quàm quòd ex veterum Regum stirpe fuerit, ac Crescimiri III. filius, cùm patrem, avum, & abavum hocce regnum ttenuisse innuat. Sed brevì istud possedisse constat, cùm in Hungariæ Regum jus statim postea transierit.

XVII. [a] Tradunt quippe Thwroczius, Bonfinius, cæterique Rerum Hungaricarum scriptores, Zuinimiro absque prole extincto, ejus uxorem, cùm à conjugis inimicis malè fuisset accepta, S. Ladislai Hungariæ Regis fratris auxilium expetiisse, qui cum validis copiis Croatiam ingressus, hanc suæ penitus potestati submisit: cùm is præterea regnum istud ad se jure hæreditario, ut Zuinimiri agnatum proximum, pertinere contenderet. [b] Orbinus verò Ladislao Croatiam obtigisse ait, ex eo quod cum Crescimiri filia inierat conjugio. Volunt alii Zuinimirum, cùm liberis careret, regnum suum uxori concessisse, quæ in Ladislaum fratrem jura sua transmiserit. Scribit denique [c] Spalatensis Archidiaconus, mortuo Zuinimiro, graves inter regni proceres excitatos in Croatia motus, horumque alterum, qui ab aliis pessimè acceptus fuerat, in Hungariam concessisse, persuasisseque Ladislao ut horum tumultuum captata occasione in hasce descenderet provincias, hasque ut ditionibus suis contiguas, proindeque sibi accommodas, invaderet, quod ille tandem peregit. At priusquam maritima Dalmatiæ oppida expugnaret, in Hungariam confestim reverti, ob nuntiatam Scytharum irruptionem, coactus,

[a] Thvvrocz. & Bonfin. loc. cit.
[b] Orbin.
[c] Tho. Arch. c. 17.

[a] Luc. p. 106.

XVIII. [a] ALMUM interea, Geysæ fratris primogeniti filium, Croatiæ Regem constituit: quod quidem anno MXCI. accidisse ex aliquot veteribus Tabulis colligitur. Eadem verò tempestate Veneti, Venetorumque Duces, Dalmatiæ Duces se inscripsere, ex Alexii Comneni Imperatoris Constantinopolitani, uti volunt ejusce gentis historici, concessu, & cùm is cum Normannis nostris Italicis bellum gereret, in auxiliorum ab iis sibi præstitorum gratiam. Constat autem Ladislaum oppida duntaxat in Croatia Mediterranea expugnasse, & pleraque ex maritimis in Venetorum fuisse possessione, cùm tamen unde iis obtigerint haud omnino planum sit ac exploratum. Ex quo non desunt qui ea post Zuinimiri obitum invasisse & expugnasse contendant, seu quòd obortis inter Croatiæ proceres intestinis dissidiis, ea invadendi occasionem captarint, seu quòd ab Hungaris excidium iis immineret, Venetorum tutelam sint amplexati. Scribunt alii complura in maritimis hisce Dalmatiæ regionibus jam antea possedisse oppida Venetos, in iisque Polam, Belgradam, Jaderam, Sebenicum, & Spalatum: quæ quidem à Petro Urseolo Duce fuerant expugnata, cùm in Slavos Narentanos, qui mare Adriaticum excursionibus suis infestabant, tributis à navigantibus in eo mari exactis, expeditionem suscepit. Addunt præterea complura alia de Croatorum Regibus, quæ nulla nituntur verisimilitudine, adeò ut hæc prorsus incerta existimare liceat. [b] Id sanè constat Vitalem Falierum, primum ex Venetorum Ducibus Dalmatiæ Ducem se inscripsisse, ex Alexii, ut attigimus, concessione; proindeque admodum vero esse simile, ea tempestate maritima ejusmodi Dalmatiæ oppida in Venetorum venisse potestatem. Ex quibus eam esse fortè rationem conjicere est, cur Ladislaus Croatiæ duntaxat, non verò Dalmatiæ Rex, inscriptus legatur, cùm

[b] Andr. Dandul. in Chr. MS. an. 1084. Sansovin. in Venet.

[a] Thom. Archid. c. 17.

XIX. [a] CALOMANUS Dalmatiam demùm occuparit, Almo fratre, Hungariæ regno, quod Ladislai patrui testamento sibi delatum fuerat, ultro cedente: Calomanus enim Ladislai in Croatia & Dalmatia victorias prosecutus, in hasce provincias cum valido exercitu descendit, & quæ expugnare ille non potuerat oppida, in suam redegit potestatem. [b] Scribunt quidam deletum cæsumque in ea expeditione Petrum Dalmatiæ Regem in Petergozdensibus montibus. Cujus quidem Petri Regis nulla sit apud [c] Spalatensem Archidiaconum mentio; sed ex eo quod post historiam descripsit diplomate, discimus Croatos, percepto Calomani in Croatiam adventu, ad prælium sese parasse: Calomanum verò missis ad Croatos Legatis, Hungarorum amicitiam, suamque illis obtulisse protectionem, quod illi amplexati fuerint, iis ex pacto invicem inito Regi sese dedentibus. Tum verò, solenni ritu Croatiæ & Dalmatiæ Rex in Belgradensi ad mare oppido coronatus est Calomanus, cujus quidem Dalmaticam expeditionem ac inaugurationem ad annum MCII. videtur referre vetus Diploma. [d] Tradunt Rerum Venetarum scriptores initas exinde Calomanum inter & Venetos confœderationes adversus Normannos Italicos, qui Hadriaticum mare excursionibus suis orasque Dalmatiæ maritimas infestabant. Sed haud multò pòst Diremptâ utriusque gentis concordiâ, [e] Calomano in Venetos arma movente, quo in bello Spalatum obsidione vallatum expugnavit, Jaderam verò deditione accepit anno MCV. ut docent vetus Inscriptio ad Deiparæ Jaderensis monasterii Campanarium, & aliquot ejusce ævi Tabulæ. Ex aliis colligimus Calomanum in Dalmatia moram exegisse an. MCVIII. & MCXI. quibus Traguriensis oppidi incolarum, & Arbensis Ecclesiæ privilegia rata habuit & confirmavit.

[b] Thvvrocz. l. 2. c. 62. Andr. Dandul. an. 1111.
[c] Thom. Archid. Spalat. post cap. ult.
[d] Andr. Dandul. an. 1111.
[e] Thom. Archid. Vita B. Ioannis Episc. Tragur. p. 5. 6. 36.

[a] Andr. Dandul.

XX. [a] Extincto Calomano anno MCXIV. Veneti pleraque ex iis quæ in Dalmatia amiserant, oppida recepere. Horum quippe Dux Ordelafus Falierus, inito cum Alexio Comneno Imperatore fœdere, sub mensem Augustum anno MCXV. in Dalmatiam descendit, Jaderam, præter arcem, & Belgradum cepit, & sub mensem Maium subsequentem, Joanne Comneno & Henrico Imperatoribus adjuvantibus, Jaderensem arcem, Spalatum & Tragurium per deditionem accepit. [b] Discimus præterea ex Tabulis anni ejusdem MCXVI. Belgradense oppidum in Venetorum venisse potestatem, ut ex aliis anni MCXVIII. Arbensem urbem. Cùm denique accepisset Falierus in Dalmatiam reversos Hungaros, eò cum classe perrexit, prælioque inito interfectus fuit anno MCXVII. [c] Expugnatâ verò, ut diximus, Belgradâ, Croatiæ & Dalmatiæ Ducem tum primum sese inscripsisse Falierum docent ejusdem Ducis diplomata: quòd à cæteris Venetorum Ducibus diu deinceps servatum. [d] Quidam tradunt ex iis aliquot postmodùm recepta ab Hungaris oppida, Venetis in Terræ Sanctæ expeditionibus occupatis: adduntque Dominicum Michaëlem Ducem, ex Syria reversum, ob controversiam ortam inter Venetos & Joannem Comnenum Imperatorem,

[b] Luc. p. 119.
[c] id. p. 119. 122.
[d] Andr. Dandul.

quòd Venetis indulta à decessoribus privilegia, & Dalmatiæ possessionem bullâ aureâ confirmare renuisset, quasdam insulas Græcis abstulisse, indeque transiisse in Dalmatiam, & Tragurio, Spalato, & Belgrada, quæ quidem oppida ceperant Hungari, expugnatis, Jaderam venisse, & ab incolis ut dominum exceptum. Scribit [e] Thwroczius Hungariæ Regem Stephanum paulò antè in Dalmatiam venisse circa annum MCXXIII. Archidiaconus verò Spalatensis Belgradense oppidum à Venetis ea tempestate dirutum ait, ejusque Episcopum Scardonam translatum. Addunt alii præterea captum etiam à Venetis Sebenicum. Porrò circa ea tempora, imperante scilicet Friderico I. legimus Conradum Dachovvensem Comitem, ex Bavaria oriundum, Ducem Croatiæ & Dalmatiæ sese inscripsisse; sed quo titulo, fateor mihi incompertum. [f] Interfuit porrò Conradus ille expeditioni & obsidioni Mediolanensi, obiitque Bergomi in Italia anno MCLIX. [g] Bertholdus pariter, qui eundem Imperatorem in sacram expeditionem comitatus est, Dux Dalmatiæ, seu Meraniæ indigitatur in ejusdem expeditionis Historia. At si Meraniensis Ducatus idem censeri debeat cum Mererensi provincia, Bohemiæ confini, uti vult [h] Goldastus, non video quid commune habeat cum Dalmatia. Sed horum nævorum nodos solvent alii. [i] Enimverò Serviæ Rex Neeman, Venetos inter & Hungaros dissidiorum arrepta occasione, Croatiam & Catarensem provinciam sibi asserere est conatus. At Manuel Imperator Theodorum Padiatam eò confestim cum exercitu misit, cujus percepto adventu, recessit Neeman. [k] Mox idem Manuel motis in Venetos ipsos & Hungaros armis, Croatiam & Dalmatiam invadere constituit, misso cum validis copiis cognato Joanne Duca, à quo expugnata ad LVII. oppida, in iisque Tragurium, Sebenicum, Spalatum, Scardona, Ostronitza & Salona, iisque præfecto Nicephoro Chalupha: quæ quidem Manuelis expeditio circa annum MCLXIX. contigit, vel saltem post annum MCLXVII. quo Stephanus Hungariæ Rex Sebenici adhuc dominus audiebat, cujus oppidi incolarum privilegia diplomate suo confirmat. [l] At aliæ anni MCLXXI. Tabulæ Spalatum in Manuelis potestate, & Constantinum Sebastum regnorum Dalmatiæ & Croatiæ rectorem fuisse docent; quam quidem dignitatem obtinebat etiam anno MCLXXIV. huicque successisse præterea Rogerium, qui Sclavoniæ Ducem se inscribebat anno MCLXXX. quo Manuel è vivis excessit. Istud porrò suscepit bellum Manuel in Belæ generi gratiam, Stephani III. Hungariæ Regis; cui deinceps successit, fratris, cùm hasce provincias eaque oppida ex hæreditaria successione ad Belam pertinere contenderet. Stephanus verò hæc recipere sibique asserere conatus est, capto eo qui hisce regionibus à Græcis præfectus fuerat. [m] Meminit Andreas Dandulus, ut & cæteri Rerum Venetarum scriptores, horumce oppidorum à Manuele expugnatorum; scribuntque ex iis aliquot recuperasse Venetos. [n] Et certè testatur vetus Diploma in eorum fuisse potestate Tragurium annò MCLXXIV. [o] Sed & Jaderam annis MCLXVII. MCLXXIV. MCLXXIX. & MCLXXX. possedisse evincunt horum annorum Tabulæ. At anno proximè sequenti à Venetis defecere Jadenses, sesèque & urbem Belæ dedidere, cui, ut est verosimile, cætera quæ in Dalmatia & Croatia expugnaverant oppida reddita sunt, cùm is Hungariæ regnum est consecutus post fratris decessum, extincto etiam Manuele. [p] Tragurium quippe illius fuisse anno MCLXXXII. prodit exertè anni istius Diploma à Joanne Lucio allatum. Gravia porro ac diutina pro Dalmatia inter Hungariæ Reges & Venetos, variis subinde pactis induciis, summorum Pontificum operâ procuratis intermissa, intercessere bella, quibus durantibus, quædam à Venetis recepta sunt in Dalmatia oppida. Inter hæc dissidia

[e] Thvvrocz.

[f] Otho Frising. l. 1. de Gest. Frid. c. 25. Radevic. l. 3. c. 29. l. 4. c. 14. Gunther. l. 7. p. 163.

[g] Histor. Exped. Frid. p. 62. 64. 66.

[h] Tom. 1. Rer. Aleman. p. 149.

[i] Nicet. in Man. l. 5. c. 4.

[k] Cinnamus. Andr. Dandul. in Chron. MS. Paul. Moresin. l. 4. p. 114. Sabell. Dec. 1. l. 7. Thom. Archid. c. 20. 22.

[l] Lucius p. 128. 132. 138.

[m] Andr. Dandul. Sabellic.

[n] Io. Lucius p. 133.

[o] id. p. 139.

[p] id. p. 146.

XXI. ALMERICO filio Dalmatiæ & Croatiæ provincias concessit Bela pater, qui quidem Almericus harum se dominum inscribebat anno MCXCIV. ut ex ejusce anni [a] actis docemur, quorum initium hisce verbis conceptum legitur apud Baronium: *Apud Tynum regnante domino nostro Bela Ser.nissimo Rege Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ atque Ramæ; & Almerico filio super Dalmatiam & Croatiam, &c.* [b] Veneti interea Jaderam Francis adjuvantibus expugnaverunt anno MCCIII. eversis civitatis mœnibus, ne in posterum cives ad defectionem prolaberentur, uti pluribus narrant Villharduinus, aliique istius Constantinopolitanæ expeditionis scriptores. Almericus cùm post patris obitum ad Hungariæ pervenisset diadema, Dalmatiam & Croatiam

[a] Baron. an. 1169.

[b] Villhard. &c.

XXII. ANDREÆ fratri concessit; quas quidem provincias sub Sclavoniæ Ducis titulo possedit, quo insignitus legitur sub annum MCXCVIII. [a] quibus quidem ditionibus Chelmensem adjunxit tractum. Hungariæ [b] deinde Rex factus, oppidorum

[a] Lucius pag. 159.

[b] Thom. Archid. c. 26.

Dalmatiæ privilegia confirmavit. Spalatum venisse anno MCCXVII. & magnifico apparatu in ea civitate exceptum, scribnt historici.

[a] Thom. Archid. cap. 31.
[b] id. c. 37. 38. 39. 40. Dand. an. 1242.
[c] Chron. Andr. Danduli.
[d] Id. c. 43.

XXIII. [a] CALOMANUS deinde filius hisce pariter provinciis sub eadem Sclavoniæ Ducis dignitate à patre donatus est, quarum adhuc annis junior adiit possessionem, Spalati magnificè etiam exceptus. [b] Eo regnante Tartaris Hungariam vastantibus ac depopulantibus, Andreas & Calomanus in Dalmatiam se se receperunt, Spalatum primò, mox Tragurium & in proximas insulas secedentes. [c] Qua quidem tempestate defecere rursum Jaderenses à Venetis, à quibus haud multo pòst sunt expugnati, [d] Calomanus verò à Tartaris interfectus fuit.

[a] Io. Luciuspag. 178.
[b] Luccar. p. 45.
[c] Lucius p. 202.
[d] Madius c. 6.
[e] Dandul. an. 1312.
[f] Lucius p. 203.
[g] id. pag. 201.
[h] id. p. 202. 203.
[i] Madius c. 17. 18. 19.
[k] Vvadding. an. 1317 n. 60. 1321. n. 44. in Regesto an. 1317. num. 25. 1318. num. 5. 1319. n. 69. 1321. n. 14.
[l] Rainald. an. 1318. n. 35. 1319. num. 14. Vvadd. 1321. n. 14.
[m] Madius c. 17.
[n] Madius c. 35.

XXIV. [a] BELA IV. Hungariæ Rex, præfectos in Dalmatiam deinceps misit, qui se Sclavoniæ totius Banos inscribebant, quos inter recensentur *Ladislaus* sub annum MCCXLV. & *Stephanus* sub ann. MCCLI. Croatia porro & Dalmatia bellis diu vexata exinde legitur, dissidiis Venetos inter & Hungaros exortis, maximè verò proceribus populisque invicem diffidentibus. Nam Croatiæ magnates Hungarorum dominatus impatientes, Banos elegere quibus parerent: [b] quos inter recensentur RADCHO, seu RADICUS, quem STEPCONEM nominant alii, & PAULUS filius, qui hac donati leguntur dignitate, Carolo in Hungaria, & Urosio sancto in Servia regnantibus. [c] Atque is quidem Paulus, qui Croatorum Banus & Bosinæ Dominus inscribebatur, pleraque Croatiæ oppida suæ subdidit potestati, Chelmensi præterea adjuncta regione. Sed & capta Servianorum dissidiorum occasione, regnum istud cum valido exercitu ingressus, à Rege tandem excedere coactus est. [d] Eo regnante Jadera tertiùm à Venetis defecit, & Paulo Bano filiisque se dedidit sub mensem Martium an. MCCCXII. At extincto anno sequenti Paulo, MLADINUS filius patri in Banatum successit. Is Jaderam contra impugnantes Venetos, adjuvantibus Catalanis, viriliter tutatus est anno MCCCXIII. Sed Jaderenses haud multo post, assentiente Mladino, Venetis se subdidere, hac conditione, ut urbis suæ præfectos eligere sibi liceret, qui à Duce confirmarentur. Qua tempestate, Spalatum, Tragurium, Sebenicum, & Nonam Venetis se subdidisse scribit [e] Andreas Dandulus. Nec diu pactis stetit Mladinus, qui rupto cum Venetis inito fœdere, Jaderenses ad defectionem rursum impulit, qui exinde in Reipublicæ formam gubernari cœpere. [f] Qua tempestate *Paulus Croatorum Banus, Comes Iadræ, Princeps Dalmatiæ, & secundus Bosnensis Banus* inscribebatur. [g] Sed & GREGORIUS, Pauli Bani frater, oppidorum maritimorum Dalmatiæ Comitatum obtinebat, unde *Comes maritimus* vulgò indigitabatur: [h] cui quidem successit GREGORIUS alter, qui Dalmatiæ oppidorum Comitis deinceps titulo donatus est, quem à summo Pontifice Bonifacio VIII. est consecutus, cùm ab eo Sebenicensis est institutus Episcopatus: quo quidem titulo insignitur in Tabulis anni MCCCXV. sed postea nudè Dalmatiæ Comes dictus est. Unde accidit ut Nona, Scardona, Sebenicum, Clissa, & Almissus, quæ Croatiæ oppida hactenus censita erant, pro Dalmaticis unà cum Tragurio & Spalato haberentur. Paulus igitur Banus mediterranea & maritima obtinebat oppida, ut & Mladinus filius, qui superstite adhuc parente Bani dignitate gaudebat, eoque titulo Spalatensium privilegia firmavit. Atque ii, Paulus scilicet & Mladinus, pro maritimorum oppidorum supremis dominis semper sunt habiti, cùm Dalmatiæ Comites utili duntaxat dominio fruerentur. [i] Cùm igitur Mladini Bani in immensum excrevisset potestas, tantâ in subditos ferociâ ille sæviit, ut Tragurii & Sebenici incolæ, pactis invicem firmatis, ab eo & fratribus molita defectione, Venetorum tutelæ ultrò se submitterent. Ex [k] Joannis XXII. PP. Epistolis, in quibus Croatorum & Bosinæ princeps inscribitur, docemur, Traguriense oppidum obsidione vallasse an. MCCCXVII. At cùm adjacentes Sebenico regiones vastare esset aggressus, defecere confestim ab eo totius provinciæ proceres, coactisque copiis tanta vi eum sunt prosecuti, ut Gregorium fratrem ad Regem Hungariæ opis implorandæ causâ mittere primùm, ac ipsemet deinde illum convenire fuerit coactus, à quo tandem in custodiam datus est: Traguriensibus interea & Sebenicensibus Venetorum copiis adjutis, Almissum & Scardonam expugnantibus. [l] Extant ejusdem Joannis XXII. Pontificis ad Mladinum scriptæ literæ, quibus eum adhortatur, ut à Croatiæ & Bosinæ finibus hæreticos exigat, generisque nobilitatem & orthodoxæ religionis cultum prædicat. In aliis anni MCCCXXI. mentio agitur Monasterii Clarissarum ab istius principis matre in Scardonensi diœcesi exædificati. [m] Jam verò inter præcipuos qui à Mladino defecere proceres, extitere Gregorius Chriaci filius, Corbaniæ Comes, Stephanus Bosinensis, Michalovichii, Zuprianovichii, Neliptius Cnini & Cetinæ Comes, & Paulus Mladini frater. [n] Neliptius Gregorium Dalmatiæ Comitem delevit

cepitque. [o] Ex Mladino, vel ex filio, ortus *Senco*, qui complura in Chelmensi tractu obtinebat prædia, & à Bosinensi Rege Tvvartko cum aliis Bosinensibus proceribus defecit. Huic duo extitere filii, *Radikus Seuconichius*, & *Bielakus*, qui in Ragusinorum Nobilium Catalogum una cum patre relati sunt, vivebantque anno MCCCCIII. Radicus verò uxorem duxit Mariam filiam Georgii Balzæ Zeutæ domini.

[o] *Lucius pag. 213.* *Vide Reges Bosinæ.*

[a] Intestinis hisce flagrantibus dissidiis pleraque ex Dalmatiæ & Croatiæ maritimis oppidis se sé dedicere Venetis, qui in ea præfectos subinde mittebant, servatis cæterà civium privilegiis. Verùm cùm qui à Mladino defecerant proceres, sævitia pariter in subditos grassarentur, evocavere ii in subsidium Hungaros. [b] Carolus verò Hungariæ Rex Mladino in custodiam acto, in Dalmatiam Banos subinde cum copiis militaribus mittebat, seu præfectos, qui in plerisque oppidis Regem ut supremum dominum agnosci curarent. Primus ex iis missus, statim post custodiæ mandatum Mladinum, BANOVICHIUS Banus, cui successore NICOLAUS, & MIHACUS.

[a] *Thvvrocz. in Lud. c. 6. Bonfin. dec. 2. l. 10.*
[b] *Lucius l. 4. c. 15. Madius c. 22. 28.*

[a] LUDOVICUS deinde, qui in regnum Hungariæ Carolo Regi successerat, perceptis Dalmatiæ & Croatiæ procerum factione excitatis motibus, in eos exercitum misit, Nicolao totius Sclavoniæ Duci præfecto: qui cùm descendisset in Croatiam, magnates bello primùm profligatos ad obsequium Regi Banisque qui ab eo mitterentur, præstandum adegit, oppidis arcibusque ac munitionibus præcipuis in Hungarorum possessione perstantibus, cùm cætera oppida obtinerent Joannes Neliptius, Comitis, tunc extincti, filius, Chriachi, aliique viri nobiles. [b] Id porro accidit anno MCCCXLIV. sequenti venit ipse Ludovicus in Croatiam cum centum equitum millibus, cujus adventum edocti Jaderenses, à Venetis statim defecere, à quibus priusquam eò venirent Hungari, obsidione vallati sunt, qui post diutinam obsidionem tandem oppidum in ipsius Hungarorum exercitus conspectu expugnarunt. Ludovicus interim continuata quam susceperat militari expeditione, Venetis Sebenicum, Tragurium, Nonam, Jaderam & alia quæ ad hasce oras maritimas obtinebant oppida abstulit, [d] hostique acriter adeò institit, ut oblatas pacis conditiones Francisci Carrariensis, tum Patavii Principis, (quibus sese opposuisse contrà ait Caresinus,) persuasu recipere fuerint coacti, quarum præcipua fuit, ut omni in Dalmatiam juri renuntiarent, à Rege verò quæ is in Tarnisino tractu Venetis expugnarat oppida reciperent: [e] quod sancitum solenni pacto VIII. Augusti die an. MCCCLXXXI. ex quo abstinuere deinceps Duces Veneti Dalmatiæ & Croatiæ Ducis titulo.

[a] *Hist. obsid. Iadr. l. 1. c. 4.*
[b] *Ibid. l. 2. cap. 7. l. 2. c. 9.*
[c] *Thvvrocz. c. 15. & 26. Bonfin. Sabell. Vvadd. 1356. n. 6. 8. 9. 10. Philipp. de Mazeriis in Vita Petri Thone c. 9.*
[d] *Hist. Cortus. l. 11. c. 11. Raphanus de Caresinis.*
[e] *Luc. p. 247.*

[a] Confecto hocce fœdere, Dalmatiæ & Croatiæ cum Bani titulo EMERICUM BUBELUM præfecit Ludovicus, qui hac dignitate donatus legitur anno MCCCLXXXII. quo idem Rex obiit, XII. Septembris die. STEPHANUS deinde LAZCHOVICHIUS, qui Vayvoda extiterat Transsylvaniæ, Banus Croatiæ & Dalmatiæ constituitur ab Elizabeta Ludovici Regis uxore vidua, & illius filia Maria, qui Jaderam venit I. Augusti anno MCCCLXXXIII. [b] cui successit THOMAS, S. Georgii Comes, qui in idem accessit oppidum XV. Maii anno MCCCLXXXIV.

[a] *Luc. pag. 248.*
[b] *Paulus de Paulo.*

[a] Regnante verò Mariâ, Sigismundi postmodum Imperatoris uxore, gravioribus agitata fuit tumultuum procellis Hungaria, quibus flagrantibus, tametsi Caroli Neapolitani Regis, qui Hungariæ regnum ad se pertinere profitebatur, partes non secuta sint palam Dalmatiæ oppida, plerique tamen harum provinciarum proceres huic favere. [b] Dalmatiæ JOANNEM CHUS in Banum præfecit Sigismundus, [c] cui successor datus JOANNES HORWATHUS, qui cùm à Sigismundo defecisset, ab eo captus, morte mulctatus est. Pòst funestum deinde ad Nicopolim prælium, Sigismundo ab Hungariæ proceribus in custodiam misso, Ladislaus Neapolitanus Rex, Caroli Regis filius, cui ii diadema detulerant, hujusce regni possessionem aditurus, in Dalmatiam escendit. At libertatem consecuto Sigismundo, Ladislaus in Italiam reversus est. [d] Tradunt istorum temporum scriptores, primos fuisse in Dalmatia Jaderenses, qui Ladislai partes amplexati sint, quos secuti etiam fuerant Hervoia Magnus Bosinæ Voivoda, & Ostoia Bosinensis Rex. Idipsum egere Spalatenses, Tragurienses, & Sebevicenses anno MCCCCII. Hervoiæ impulsu, qui hisce oppidis & proximis insulis Ladislai vexilla erigi curavit. Quod potissimum confecit, post fusas, quas in Dalmatiam miserat, copias, captumque earum Ducem PAULUM BISTENUM, Croatiæ Banum. In quorum quidem sibi impensorum obsequiorum gratiam, Hervoiæ Spalatensem Ducatum concessit Ladislaus, uti pluribus deinceps narrabimus. Tradunt quidam post redactam hacce ratione Dalmatiam Jaderam venisse Ladislaum, [e]

[a] *Caresinus.*
[b] *Hist. Cartus. lib. 11. c. 12.*
[c] *Thuvrocz. Bonfin.*
[d] *Modius.*
[e] *Lucius p. 2*

in eoque oppido Hungarorum creatum Regem. At cùm is in Neapolitano regno v. riis aliis motibus dissipandis vacaret, idoneaque ad servandas Dalmatiæ civitates subsidia Hervoiæ mittere non potuisset, sed & ipse Hervoia domesticis aliis in Bosina componendis rebus occuparetur, dimisso Ladislao, cum Sigismundo pactus est. Sigismundus igitur, hacce arrepta occasione, Dalmatarum animos ita sibi rursum conciliavit, ut illos ad defectionem impulerit: [f] sola Jadera Ladislai partes Constantius secuta, qui cùm Urbem adversus Hungaros tueri se haud posse adverteret, hanc 11. Martii die, anno MCCCCIX. centum millium ducatorum pretio Venetis vendidit: cujus quidem oppidi possessionem ii deinceps adiere XXXI. Julii sequentis, invito ac omnino renuente Neapolitanorum præsidio. Exinde Sebenicenses Venetis pariter sese dedidere XXX. Octobr. die, anno MCCCCXII. cujus quidem Sebonicensium defectionis accepto nuntio Sigismundus, Hugolinum de Auria Genuensem, Amiratum, cum valida classe eò misit, qui statim postea inducias pactus est cum Venetis: quibus finitis, rursum inter Hungaros & Venetos bellum instauratum. Petrus Loredanus missus cum classe à Venetis Corzolam, Brazzam & Pharam insulas expugnavit XXII. Junii anno MCCCCXX. Sebenicensium deinde exemplum secutis Traguriensibus, Spalatensibus & Catarensibus, tota hæc Dalmatiæ ora maritima in Venetorum concessit potestatem, præter Ragusium & Vegliam. Tandem pax inter Venetos & Sigismundum pacta anno MCCCCXXXIII. post cujus excessum Almissenses sese pariter Venetis dedidere, anno MCCCCXLIV. quibus etiam Vissechi arcem, Turcorum potentiam veritus Ladislaus, Stephani Ducis sancti Sabæ filius, anno MCCCCLXXV. ac Vegliam denique Joannes Franchipanus ejusdem oppidi Comes anno MCCCCLXXX. tradidere. Dum hæc aguntur, Hungariæ Reges Dalmatiâ licèt exuti, in eam jus avitum servavere, [g] adeò ut Ladislaus, Ludovici XI. Franciæ Regis & Maximiliani suasionibus, à Venetis quæ ii in hacce provinciâ occupaverant oppida sibi restitui postulaverit. Sed & Croatiæ, Dalmatiæ & Sclavoniæ Bani dignitatem servarunt, qua donatus legitur sub an. MCCCCLIV. & MCCCCLV. [h] Ulricus Comes Cilei, Ottenburgii & Zagoriæ, [i] cujus sigillum duo scuta exhibet, quæ tenet Angelus, in quorum altero tres effictæ sunt stellæ.

Croatiæ provinciæ Armorum insigne fuit scutum argenteis & rubris tessellis 20. interstinctum, seu ut more nostro loquamur, *eschiqueté d'argent & de gueules de 20 pieces.*

[f] Lucius l. 5. c. 5.

[g] Bembus lib. 10. Hist. Venet.

[h] Vvad. an. 1455. 10.

[i] Original.

COMITUM BRIBIRIENSIUM *in Croatia Stemma.*

Vide Io. Lucium lib. 4. de Regno Dalmat. c. 9.

Stephanus Subich de Lika Comes Bribiriensis.

- *Stepco* Comes Traguriensis, totius Sclavoniæ Banus, anno 1251.
  - *Joachimus* Banus Sclavoniæ & Comes Spalatensis, an. 1271.
  - *Gregorius* Comes Almissæ, Tragurii & Sebenici, an. 1282.
  - *Mladinus* Comes Tragurii & Spalati, an. 1282.
    - *Mladinus* Banus Maritimæ 1282. Banus Bosinæ anno 1292. Comes Jaderæ, Princeps Dalmatiæ, & secundus Banus Bosinæ an. 1311.
    - *Georgius II.* Comes Almissæ & oppidorum maritimorum, 1292. 1298. Comes Dalmatiæ, 1303. 1329. ob. 1332. uxor *Helena.*
      - *Paulus.*
      - *Georgius.*
      - *Mladinus* junior Comes Scardonæ, 1303. Comes Clissæ, 1333. ob. 1348. uxor *Lelca.*
      - *Deodatus.*
    - *Gregorius.*
    - *Paulus* Comes Tragurii 1315. Banus, 1336. Comes Ostrovizæ 1343.
      - *Georgius*, an. 1340.
  - *Paulus* Comes Spalati, anno 1275. Banus Bosinæ, obiit an. 1311.
  - *Nicolaus* Banus Dalmatiæ & Croatiæ an. 1275.
- *Gregorius* Spalatensis Comes, an. 1229.
  - *Marcus.*

COMITUM

COMITUM TRININII OPPIDI, *quod hodie Knin dicunt, Stemma.*

Isan.

Georgius, an. 1284.

Neliptsius, vel *Nelipezius* Comes Trininii & Spalati, an. 1343. ob. an. 1344. uxor *Vladislava Suadichia.* — *Juan*, seu *Joannes.*

Joannes, cui uxor *Margareta.* — *Constantinus* Comes Clavæ an. 1337. 1343.

Joannes Comes Cetinæ, Clissi & Ramæ, an. 1410. ux. *Elizabet*, an. 1420. — *Neliptius*, 1374. Castellanus Scardonæ, 1388.

CORBAVIÆ IN CROATIA COMITUM *Stemma.*

Curiachus, seu *Chriachus*, Comes Curbaviæ.

Gregorius an. 1326. — *Budislaus* an. 1326. — *Paulus*, 1326.

Gregorius, 1343. — *Thomas* an. 1387. — *Budislaus*, 1380. & 1387.

VI.

SERIES HISTORICA ET GENEALOGICA REGUM BULGARIÆ.

[a] A Scandinavia, unde in Pomeraniæ maritima migrarint, ortos primùm Bulgaros, tradit Franciscus Irenicus, contra veterum auctoritatem, qui longè aliter de primis hujusce gentis sedibus scripserunt: quippe [b] Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus, & ex eo [c] Theophanes, incoluisse primò regiones illas Mœotidi Paludi conterminas commemorant, juxta Cophinum fluvium, qui is videtur quem Copam nuncupant Tabulæ Geographicæ: qui quidem Tanai licèt proximus sit, non tamen ab ejus fluvii & Ateli confluentibus ducit originem, uti subdit idem Theophanes: qui præterea ait adjacentem, quæ ad ortum est, regionem Magnam Bulgariam vocitatam, [d] idque nominis inde consecutam, quòd sese porrigeret circa Volgam fluvium, [e] qui idem est cum Atelo, seu Edelo, fluviorum quotquot sunt in partibus septentrionalibus maximo, quique in Caspium mare illabitur, quo fermè loco oritur Copa fluvius. Patzinacitis vicinos fuisse Bulgaros auctor est [f] Porphyrogenitus, qui scilicet eos tractus incolebant, quos Danapris & Danastris fluvii permeant, quorum alter est quem *Dnieper*, vocant, seu Borysthenes. At tum demum hasce incoluere provincias, quæ à prima eorum habitatione longè distant, cùm prolata dominatione, armorumque vi ac fortitudine imperium ad Danubium usque produxerunt. Onogunduros primò vocitatos [g] alibi scribit idem Porphyrogenitus, voce Hunnica: unde à Theophane Hunnogundo-Bulgari interdum appellantur.

I. Bulgarorum in Oriente tum primùm auditum nomen sub Anastasio, quo imperante [a] Thraciam variis incursionibus vexarunt, fuso ac deleto exercitu in eos misso anno CCCCXCIX. & DII. [b] Quas quidem excursiones ut deinceps cohiberet, murum ab ora maris ad Selymbriam usque excitavit Anastasius. [c] Inde in Illyricum eadem tempestate transeuntes, Sirmium expugnarunt, quod haud multò pòst cepit

[a] Irenicus lib. 6. c. 32.
[b] Niceph. in Brev. p. 100. 1. ed.
[c] Theoph. p. 297. Iornand. de Reb. Get. c. 5.
[d] Paul. Iov. de Legat. Moscov. p. 124. 125.
[e] Hist. Dalmat. p. 207. Niceph. Gregor. l. 1. p. 18.
[f] De Adm. imp. c. 5. 8. 37.
[g] Lib 2. de Them. p. 81.

[a] Marcell. Com. p. 46. 48. Theoph. p. 123. 137. Diac. l. 15. p. 429. Sozom. l. 9. c. 5. Zon p. 46.
[b] Zonar. p. 48.
[c] Ennod. in Paneg. Theoder. p. 296. Senator l. 8. ep. 21. & in Chr. Herm. Contract. an. 502. Marian. Scot. an. 504.

Italiæ Rex Theodoricus, ipsis prælio profligatis ac fugatis. Bulgaris tum imperabat LIBERTES, quem BUSAM vocant [d] Sigebertus & Conradus Abbas Uspergensis, qui Bulgarorum Regis titulum ei adscribunt. Toti denique terrarum orbi tum se formidandos præbuisse tradit [e] Senator.

[d] Sigeb. & Vsperg. an. 487.
[e] Lib. 8. ep. 10.

II. [a] Ejusmodi in imperii provincias excursus rursum aggressi sunt sub Justiniano, ac transmisso Danubio, Ducibusque VULGERO & DRAGGONE, quos regio titulo [b] quidam donant, in Mœsiam & Scytham facta irruptione, in Thraciam pervenerunt: ubi Acumus, gente Hunnus, ac copiarum in Illyrico Præfectus, hos primis præliis fudit. At hi statim postea resumptis animis, Justiniani exercitus penitus profligarunt, ipso Acumo aliisque ducibus captis, & secum abductis. Id porrò accidit anno DXXXVIII. Aliquanto deinde interjecto tempore, anno scilicet DLXI. rursum Danubio transmeato, ad Constantinopolis usque suburbana pervenerunt, ipsumque Galatæ oppidum: captumque Sergium Patricium, qui copiarum in Africa Dux fuerat, distraxerunt. [c] At Belisarius, cui jamjam præ senio fatiscenti exercitus præfectura à Justiniano demandata fuerat, prælio subactos Danubium repetere coegit. Agathias, qui hujusce Bulgarorum cladis meminit, Cotrigurios vocat, Nicephorus Constantinopolitanus & Theophanes Contragos, qui iidem cum Bulgaris prorsus censentur. Addit idem Agathias Bulgaros non modò ultra Danubium fugatos à Justiniano, sed etiam missum in eos Germanum, à quo duobus præliis, terrestri altero, altero maritimo, in Cherroneso profligatos. [d] Capti porrò in hisce occasionibus, in Armeniam & Lazicam translati sunt, plerisque in Imperatoris copias transeuntibus.

[a] Theoph. p. 184. Cedren. p. 371. Sigeb. an. 539.
[b] Paul. Diac. l. 16 p. 460.
[c] Victor Tunn. p. 132. Agath. l. 5. Cedren. p. 386.
[d] Theoph. p. 185.

[a] Bulgarorum exinde nulla fermè mentio occurrit apud scriptores, usque ad annum DCXL. quo inter Avares, Chunnos vulgò nuncupatos, & Bulgaros de summo imperio, quod utrique sibi deberi contendebant, grave bellum exortum est. At profligatis demum Bulgaris, novem horum millia cum uxoribus & liberis in Panno-niam sese receperunt, quandam regionem quam incolerent, à Francorum Rege Dagoberto sibi dari enixè postulantes. Ii porrò in Bavariam transmissi, quò hibernum tempus ibi exigerent, donec commodior iis tractus incolendus concederetur, à Bavaris Regis præcepto omnes jugulati sunt, præter DCC. qui cum uxoribus & liberis in Marcam, seu fines, Vuinidorum cum eorum duce concesserunt, ubi cum Vualaco provinciæ istius duce annos aliquot transegere.

[a] Fredeg. cap. 72. Gesta Dagob. c. 28. Aimoin. l. 4. c. 24.

III. [a] CHROUATUS deinde, seu COURATUS, Bulgarorum Rex indigitatus legitur sub Constantino Pogonato, qui cùm morte se proximum videret, testamento filiis suis quinque præcepit, ne seorsim à se invicem habitarent, quò Imperium communi concordia stabilirent. At illi paternis mandatis neglectis, paulò post sejuncti sunt, adeò ut suam quisque populi partem abduceret. Horum primogenitus

[a] Niceph. Brev. p. 100. Theoph. p. 297. Anast. p. 113.

IV. [a] BATHAIAS, vel BATBAIAS, vel denique BAIANUS, uti à Nicephoro appellatur, ex parentis præcepto patrio in solo constitit. Secundus CONTRAGUS transmisso Tanai horum ex adverso sedes posuit. Quartus trans Istrum penetrans in Pannonia, fœdere cum habitatoribus inito, domicilium collocavit. Quintus in Ravennatem Pentapolim delatus, ac Romanorum vectigalis factus est. [b] Cujus quidem nomen cùm minimè prodat Nicephorus, facilè mihi in animum induxerim eum esse ALZECONEM Bulgarorum ducem, qui in Italiam venit sub Grimoaldo Longobardorum Rege, cum copiis ex sua gente conflatis, cui terras circa Beneventum habitandas concessit, quarum is Gastaldus seu Præfectus constitutus est, ubi etiamnum ii degebant Pauli Warnefridi ævo, hoc est Carolo M. imperante. Tertius verò ASPARUCH nomine, Danaprin & Danastrin flumina trajiciens, ad Danubium consedit, ubi locum idoneum occupavit, qui eorum linguâ Oglus appellatur, accessu difficilem, & hostibus inexpugnabilem, cujus anteriora situs asperitate & paludibus munita sunt, posteriora præruptis rupibus ac salebris tanquam muro vallantur. Hacce ratione divisa Bulgarorum gente, Chazari ex Berylia profecti, quæ Sarmatis vicina est, transductis copiis ultra Euxinum mare, Bajanum in suam potestatem redactum, stipendiarium fecere. Constantinus verò postquam comperit à Bulgaris qui ad Danubium habitabant, Romani Imperii limitem vastari, militaribus copiis in Thraciam perductis, adornataque insuper classe, ad retundendos illorum impetus progreditur. At Bulgari equestrium ac navalium copiarum multitudinem conspicati, ad munimenta sua se se primò receperunt. Inter hæc Imperatore ex pedum dolore curandæ valetudinis gratiâ ad urbem Mesembriam delato, copiarum præfecturâ du-

[a] Iidem.
[b] Paul. Vvarnefr. l. 5. de Gest. Langob. c. 29.

cibus suis commendatâ, fugere Imperatorem confesta fama percrebuit, quo nuntio, falso licèt, consternati Græci fugam arripiunt, fugientium terga acriùs prementibus Bulgaris. [c] Inde transmisso Danubio ad Varnam castra metantur Bulgari: Sclavinorum gentem, quæ illic in propinquo degebat, in potestatem redigunt, hisceque progressibus alacriores facti, Thraciæ oppida ac loca omnia populari non cessant, donec Imperator annua pensitatione promissa pacem cum iis facere cogitur. Id porro accidit anno DCLXXIX. vel sequenti, secundùm Sigebertum. [d] Nec diu perstitit inita cum Bulgaris pax: Justinianus quippe Constantini filius, Sclavos ac Bulgaros subditurum se facilè ratus, hanc dissolvit anno DCLXXXVII. & sequenti, motis in illos armis, obviam sibi factos aliquot præliis fregit, quos dum incautiùs consequitur, ab iis, cùm se intra montana & aspera loca recepissent, interceptus, vix fugâ mortis vel captivitatis periculum evasit.

[c] *Sigeb. an. 680.*
[d] *Theoph. p. 303.*

V. [a] TERBELIS, seu TARBAGL, uti ab Orbino nuncupatur, hisce principibus in Bulgariæ regnum successit. Hujus ope imperium, quod invaserat Apsimarus, recepit idem Justinianus, capta Constantinopoli anno DCCVI. qui Terbelim in urbem evocatum omni honore & munificentia prosecutus, Cæsaremque appellatum, ad consessum admisit, ac postremò infinitis donatum muneribus in patriam remisit. [b] Perstitit diu Constantinopoli Tribunal illud, in quo cum Imperatore considens, unà cum eo adoratus est, habita etiam ad populum oratione. [c] Verùm ut nullius erat fidei Justinianus, biennio post rupto fœdere, quod solemniter adeo cum Bulgaro pactus fuerat, motis in eum armis, prælio superatus turpi fuga sibi consuluit. [d] Quod quidem bellum duravit etiam sub Philippico, quo imperante Bulgari facta in Thraciam irruptione Constantinopoleos confinia depopulati sunt. [e] Leone deinde Isauro Imperium adepto, Artemius, quem throno dejecerat, ad Terbelim concessit, à quo & copiis & pecunia impetratis, ad Constantinopolim usque pervenit. At cùm Bulgari viderent hunc admittere nolle Byzantios, ipsum hosti tradiderunt icto cum Leone fœdere. Id porro accidit anno DCCXX. Terbelim circa Istrum ea tempestate regnum suum possedisse declarat omnino [f] Nicephorus Constantinopolitanus, ut & [g] Paulus Warnefridus. ASANER Terbeli patri successit, si [h] Mauro Orbino fides præstanda, narranti ab eo devictos Arabes, ex iisque cæsos XXII. millia hominum, quam cladem ad annum DCCXVII. refert Theophanes, quo Terbelis adhuc superstes erat: addit Orbinus Mediam & Armeniam iisdem Arabibus bello ereptam Leoni Imperatori restituisse, à quo Regis titulum deinde consecutus fuerit, huicque successisse DOBRUM. Sed longè aliter de Terbelis successoribus scribit Sigebertus, quo auctore eidem Principi successit

[a] *Niceph. CP. p. 126. 131. Theoph. p. 312. 313. Cedren. p. 445. Zon. p. 78. 80. Suid. Herman. Contr. an. 705. Paul. Diac. l. 6. Hist. Long. c. 31. Sigeb. an. 700. 703. 705. Hist. Misc. l. 20. p. 620.*
[b] *Anastas. in Ioan. VIII. Codin. de Orig. p. 62. ed. Meurs.*
[c] *Theoph. p. 314. Cedr. Zon. &c.*
[d] *Theoph. p. 320.*
[e] *Theoph. p. 335. Cedren. p. 452. Zonar. p. 83.*
[f] *pag. 127. 1. ed.*
[g] *Lib. 6. de Gest. Lang. c. 47.*
[h] *Orbin. p. 407.*

VI. [a] CORMES, qui idem videtur cum eo quem CRIMUM vocat [b] Suidas, COMERSIUM verò [c] Theophanes, regnasseque dicitur ab eodem Sigeberto anno DCCXXVII. At quomodocunque se se res habeat, [d] sub horum principum altero, (Dabræ id adscribit Orbinus) Bulgari bellum movere in Copronymum, quòd is tributa sibi pendere renuisset, vastatisque Thraciæ agris, ad longos usque muros versus Selymbriam progressi, occurrente Imperatore, commissoque prælio, in fugam conjecti sunt, pluribus ex iis interfectis. Ingentibus deinde terra marique copiis contra eosdem profectus est Justinianus, classeque quingentarum navium numero ad Istrum applicuit, ac vastatis Bulgarorum finibus, acieque fusis hostibus, tandem pax composita, Bulgaris in obsides proprios liberos tradentibus. Aliter belli istius eventum commemorat Theophanes, scribens Bulgaros victoriâ potitos, & anno DCCLX. Leonem Patricium & Leonem Logothetam, qui in ipsos missi fuerant, ad Veregavenses angustias prælio profligasse.

[a] *Sigeb. an. 727.*
[b] *Suidas.*
[c] *Theoph. p. 421.*
[d] *S. Niceph. pag. 205. Theoph. pag 360, 362.*

VII. [a] TELESIS, seu TELEUTZAS, uti à Zonara nuncupatur, factione populi ad regium Bulgarorum pervenit diadema. Cùm enim suorum principum, quos [b] sanguinis jus ad supremam dignitatem hactenus extulerat, dominatum ferre non possent, cæso eorum Rege anno DCCLXIII. Telesim, qui tum annum ætatis XXX. attigerat, principem sibi præficiunt, arrogantem hominem, & juvenili audacia ferocem, qui ut præclaræ de se conceptæ existimationi ac famæ responderet, in Græcorum fines facta irruptione cuncta vastavit. Constantinus verò comparata classe per mare Euxinum ingentem equitatum in Istrum immittit, interim dum ipse cum alio exercitu ad Anchialum proficiscitur, cui obvius factus cum Sclavinorum auxiliis Telesis, commisso prælio, victus in fugam vertitur XXX. Junii anno DCCLXIII. Bulgari Telesis clade cognita, hunc per seditionem opprimunt, &

[a] *S. Niceph. pag. 212. Theoph pag. 363. 364. Zon. pag. 89.*
[b] *Leg. ἐξ σειρᾶς pro ἐξ ξειρᾶς apud S. Niceph. ut est apud Theoph.*

[a] S. Niceph. p. 116. Theoph. pag. 364. Petr. Diac. l. 22. pag. 696. Sigeb. an. 761.

VIII. [a] SABINO, Cormeſii genero Imperium deferunt, qui ſimul atque rebus potitus eſt, pacem ab Imperatore per Legatos expetiit. At Bulgari veriti ne hocce pacto in Græcorum traderentur ſervitutem, iiſque ſubderentur, in Sabinum conjurarunt, qui horum inſidias metuens, cum uxore & liberis, arreptâ fugâ, ſe ad Imperatorem recepit. Interea

[a] S. Niceph. p. 116. Theoph. pag. 367. Cedr. p. 465.

IX. [a] PAGANUS Bulgariæ Rex ab iis conſtituitur, qui mutatis animis legatos de pace acturos ad Imperatorem deſtinant: ipſeque poſtmodum Paganus fide accepta ad Imperatorem Conſtantinopolim venit, quibus exceptis cùm aſſedente Sabino cùm alia multa, tum odium illud in Sabinum exprobraſſet; pacem tandem eis conceſſit. Hæc acta anno DCCLXIII. Ind. I. auctor eſt S. Nicephorus. At Theophanes & Cedrenus ſcribunt pacem in ſpeciem duntaxat tum pactam; cùm interim in Bulgariam copias miſiſſet Imperator, à quibus agri paſſim direpti ac vaſtati. At bellum iſtud alterum à Conſtantino ſuſceptum tradit idem Nicephorus ſub annum DCCLXV. Ind. III. quod Umaro, quem Sabinus Ducem præfecerat, Imperio exuto, Toctum genere Bulgarum, Bajani fratrem, ejus loco ſubſtituiſſent, hoſque duos fratres fuſos cæſoſque fuiſſe ab Imperatoris copiis, ducemque alterum, quem Campaganum vocat, cùm Varnam fugiſſet, à famulis ſuis fuiſſe interfectum: quo in bello magna Bulgariæ pars à Græcis igne vaſtata atque hoſtiliter populata eſt. [b] Sequenti anno, inſtructa claſſe bis mille ac ſexcentorum navigiorum, in Bulgarorum fines expeditionem ſuſcepit, cujus magna parte, orta ſubitò tempeſtate, diſſipata & ad littus alliſa, Conſtantinopolim redire coactus eſt.

[b] S. Niceph. pag. 117. Theoph. pag. 368. Cedr. pag. 466. Diac. l. 22. p. 714.

X. TELERICUS, ſeu uti à Theophane nuncupatur, TSERICUS, Pagano in Bulgariæ regnum ſucceſſit circa annum DCCLXXI. [a] Imperator inſtructa perinde claſſe in hunc arma movit, cùmque ad Varnam perveniſſet, ſubito correptus pavore fugam meditabatur, [b] cùm Bulgari, ejus adventu cognito, Græcorumque vires veriti, Legatos miſere, qui de pace agerent, quâ ſtatim ab Imperatore impetratâ, domum is rediit. Verùm ſub menſem Octobrem an. DCCLXXIII. Ind. XI. cùm accepiſſet Telericum duodecim millia militum coëgiſſe, quò Berzeriæ incolas captivos abduceret, ut incautum opprimeret, ingentem exercitum collegit, tanquam in Arabas moturus, quem ſtatim in Bulgaros convertit, iiſque in fugam verſis, captiviſque innumeris abductis, in urbem victor reverſus eſt. [c] Telericus verò à ſuis ſe proditum, ſuaque conſilia Imperatori ab iis detecta perſuaſus, ut ex iis vindictam ſumeret, ſequenti anno ad Imperatorem è regno excedere, ad eumque ſe recipere ſtatuiſſe ſcribit, ut qui populis ſibi ſubditis haud fideret; & rogatque ut ſi quos ſibi amicos haberet, quibus conſilium ſuum tutò poſſet aperire, fidemque habere, ſibi reſcriberet. Imperator, fraude Bulgari non perſpecta, horum nomina ſtatim conſcripſit, quos ita cognitos variis affectos ſuppliciis interemit. Cujus quidem rei accepto nuntio Conſtantinus, eo dolore ac furore perculſus eſt, ut haud multo poſt interierit, cùm bellum in Telericum rurſum inſtaurare pararet, anno DCCLXXV. [d] At quod ſe agere tum velle finxerat Telericus, id demum perficere coactus eſt ſub Leone Copronymi filio. Nam biennio poſt, cùm ſubditorum vereretur inſidias, ad Leonem confugit, à quo Patricii dignitate donatus eſt; cùmque deinde illius ſuaſionibus baptiſmum excepiſſet, Irenes uxoris agnatam in uxorem accepit.

[a] Sigeb. an. 771. [b] Theoph. p. 376. Cedr. pag. 467. Diac. l. 22. p. 714. Anaſt. pag. 154. [c] Theoph. p. 377. Cedr. pag. 467. Zonar. pag. 91. [d] Theoph. p. 380. Cedr. pag. 468. Sigeb. an. 778.

XI. CARDAMUS, poſt Telerici abſceſſum, Bulgaris Regiam dignitatem conſequitur. [a] In hunc arma movit Conſtantinus Irenes filius anno DCCLXXVIII. Ind. I. nullo ſucceſſu. Sequenti deinde cùm in Cardamum bellum inſtauraſſet, ab eo fuſus eſt & deletus, pleriſque ducum cæſis vel captis. [b] Verùm anno DCCLXXXI. cladem hanc ultus eſt Leo, fugato Cardamo, à quo per legatos provocatus fuerat, ſi tributo ſubdi renueret. [c] Scribit præterea Theophanes Nicephorum Imperatorem Bulgaris bellum inferre ſtatuiſſe, ſed ab eo dimotum conſilio, deprehenſa quorundam conjuratione: quod accidit ſub an. DCCCVII.

[a] Theoph. p. 394. Cedr. pag. 472. Zon. pag. 96. Diac. l. 23. p. 741. Anaſtaſ. p. 163. [b] Theoph. p. 397. Cedr. Zon. Diacon. p. 744. Anaſt. pag. 165. [c] Theoph. p. 408.

XII. CRUMUS, vel CRUMNUS, [a] uti à Conſtantino Porphyrogenito, ſeu CRUMAS, uti in Francorum Annalibus indigitatur, ea tempeſtate Bulgaris imperare cœpit, ut docet [a] Sigebertus, qui hoc ipſo anno DCCCVII. illius primò meminit. [b] Biennio poſt in Græcorum provincias facta irruptione, Sardicam expugnavit, & ex iis ſex millia prælio fudit. Nicephorus verò comparato confeſtim exercitu ut Bulgarorum conatibus reſiſteret, ſubito perculſus terrore, rebus infectis domum rediit. [c] Neque tamen ejuſmodi hoſtium irruptiones comprimendi conſilium

[a] Conſt. Porphyr. continuator l. 1-3. n. 5. Sigeb. an. 807. [b] Theoph. p. 410. [c] Theoph. pag. 415. 416.

abjecit: coacto quippe sub ann. DCCCXI. ingenti exercitu, Julii mensis XX. die, Bulgariam ingressus, in eum Crumum adduxit metum, ut Imperatorem de pace conveniret, qua denegata, Imperator ulteriùs progressus, aliquot præliis primò victor evasit. Quibus quidem acceptis cladibus Crumus rursum Nicephorum de pace sollicitat: qua itidem denegata, necessitate, ut dici solet, in virtutem conversa, animoque ex desperatione adaucto, vias omnes quà hostibus transeundum erat, concædibus obstruit, deinde valido in eos facto impetu, tantam infert stragem, ut cæsus sit omnis Græcorum exercitus, ipso Nicephoro inter mortuos reperto. Commissum hoc prælium XXV. Julii, Indict. IV. in quo ferè tota Græcanica nobilitas periit. At [d] Menæa videntur hanc Græcorum cladem referre ad XXIII. Julii, quo ii ἀνάμνησιν, seu memoriam celebrant Christianorum qui in eo prælio interempti sunt à Bulgaris, Nicephoro imperante. Crumus Nicephori caput à cætero avulsum corpore suspendit, facto deinde ex ejus calvaria poculo, argento circumvestito, quo Bulgarici deinceps Reges in solennioribus epulis uterentur. [e] Neque meliori usus est fortuna Nicephori successor Michaël Rhangabe: nam cùm anno DCCCXII. accepisset Crumum Debeltum oppidum obsidione vallasse, & cùm copiis profectus sub XVII. Julii, ad Tzulum usque pervenisset, exortis inter duces militesque dissidiis, Bulgari in Thraciam & Macedoniam facta statim irruptione, hasce provincias tutò depopulati sunt, expugnatis aliquot præterea oppidis. [f] Sequenti anno Crumus de pace Michaëlem per legatos convenit, petitque pactum rursum firmari, quod Græcos inter & Bulgaros sub Comerso Rege firmatum fuerat, quo utriusque gentis imperii confinia, tributumque quod à Græcis Bulgaris pensitandum erat, definiebantur; transfugis utrimque redditis. Hisce conditionibus à Michaële denegatis, Crumus in Thraciam venit sub mensem Decembrem, & capto primùm Debelto, Mesembriam expugnat. [g] Mense Februario insequenti Michaël in Crumum profectus, cum suorum clade recessit: mox ad Adrianopolim cum Bulgaris prælio commisso sub XXII. Junii, ea animi abjectione se gessere Græci, ut ad primum copiarum concursum pedem statim retulerint, ipseque Imperator fugam capessere, ac defectionem aliquam veritus, diademate Leoni Armenio ultro cedere coactus fuerit, cui aliàs ejusce cladis causa adscribitur, fugam consultò arripienti, ut populorum odio hacce ratione in Michaëlem concitato, viam sibi ad supremam dignitatem pararet. [h] Interim Crumus ad Constantinopolim usque pervenit, factisque ad Portam Auream sacrificiis urbem obsidione vallavit, dirutis ac incendio absumptis, quæ in urbis confiniis erant, palatiis & ædibus sacris, hoc potissimum exulceratus, quòd contra fidem datam, sub colloquii specie, se opprimere tentasset Imperator. Dimissa deinde Constantinopolis obsidione, Adrianopolim expugnavit, innumeris in Bulgariam abductis captivis. Exhinc proximo anno DCCCXV. Avarum & Slavorum ingentem comparavit exercitum, quò denuò Constantinopolim obsideret, ad quam jam pervenerat, cùm consilia ista abrupit mors illius repentina, sanguine per os, nares & aures erumpente, atque ita extremum spiritum emittente. [i] Funibus strangulatum à subditis scribunt Menæa, quæ Basilii Imperatoris nomen præferunt. [k] Scylitzes verò & Theophanis Continuator à Leone Imperatore in prælio deletum Crumum tradunt, non indicato cæterùm loco in quo commissum fuerit: tametsi probabile sit id tum accidisse, cùm Crumum oppressurus cum copiis urbe egressus, pactis cætera induciis, in incautos Bulgaros irruit.

Symeon Logotheta in Leone Armenio n. 10. 11. Zon. Cedr. Diac l. 24. Vita Caroli M. & Annal. Franc. an. 812. Sigeb. an. 810. Vr. Tyrius l. 2. c. 4. Menæa ad 24. Dec. in S. Nicolo monacho.
[d] Menæa 23. Iul.
[e] Theoph. p. 420.
[f] Theoph. p. 422. Cedr. pag. 486.
[g] Theoph. p. 424. Sigeb. an. 813. Nicetas Paphlago in S. Ignatio, init.
[h] Continuator Porphyr. l. 1. n. 6. Auctor incert. post Theoph. p. 431. 432. 433. 434. Leo Grammat. p. 445. 446. 458. Const. in Basil. c. 4. Annal. Franc. an. 813. Menæa 22. Ian.
[i] Menæa Basil. 22. Ian.
[k] Scylitz. p. 487. Porphyr. Continuat. l. 1. n. 13.

XIII. [a] DOUCOMUS Bulgaris post Crumum imperavit: cui haud multò pòst extincto, successit

[a] Menæa Basil. 22. Ian.

XIV. [a] DITZENGUS, seu TZOCUS, Princeps feroci ac crudeli animo, qui Manuelem Adrianopolitanum Archiepiscopum, complurésque Christianos interemit, quorum memoriam agunt Græci sub XXII. Januarii. Is cum cæcitatem incurrisset, à suis interfectus est.

[a] Ead. Menæa.

XV. MORTAGON post Ditzengum Bulgarorum regnum est consecutus. MUTRAGON appellatur à [a] Porphyrogenito in Basilii avi vita: OMORTAG verò ab [b] Eginhardo & Hermanno Contracto. [c] In Christianos pariter, qui fidem abnegare renuerant, immaniter sævi, interfectis iis, atque ipso Debeltensi Archiepiscopo Georgio. [d] Inducias cum Leone Armenio ad annos XXX. pactus est: & Michaëli Balbo, à quo Thomas defecerat, quique Constantinopolim obsidione vallaverat, commodùm auxilio venit, ac tyrannum commisso prælio fudit an. DCCCXXI. [e] Triennio deinde post, ad Ludovicum Pium Imperatorem legatos misit, qui & fœdus inter utrumque principem peragi, & utriusque Imperii terminos definiri postularent.

[a] in Basil. c. 4.
[b] in Annal. Fr.
[c] Menæa Basil. 22. Ian.
[d] Scylitz. p. 505. Zonar. p. 111. Continuator Theoph. c. 2. n. 17. 18.
[e] Eginhardi Annal. an. 824. 825. 826. Thegan. c. 32. Vita Lud. Pii &c.

Sed in Ludovici comitatu diu morati, tandem re infecta dimissi sunt an. DCCCXXVI. cùm nuntius venisset Bulgarum interemptum fuisse, vel certè regno abactum à quodam è proceribus; licèt de hac re nihil quidpiam certi adhuc constaret. Vero tamen simile est eum, à quo Mortagon interemptus, quique ei succeßisse dicebatur, fuisse

XVI. BALDIMIRUM, seu VLADIMIRUM, Crumi ex filio nepotem, & Symeonis, qui post Borizem regnavit, parentem. Quippe sub Imperatore Theophilo, qui imperium sub anni DCCCXXIX. exitum accepit, regnasse traditur à [a] Leone Grammatico. [b] Proinde is censeri debet, qui in superiorem Pannoniam, neque Francis, neque ipso Balderico Forojuliensi Duce, cui harum provinciarum demandata erat præfectura, obsistentibus, anno DCCCXXVIII. irrupit: unde postmodum Baldericus ab Imperatore dignitatibus omnibus suis est exutus.

[a] Leo Gramm. p. 458.
[b] Eginhardi Ann.

XVII. BOGORIS in regnum Bulgaricum succeßit, tametsi quo anno nihil quidpiam certi traditum apud scriptores. Unde etiam incertum manet an Bogoris sit, an verò Vladimirus, in quem arma movisse Lotharium Imperatorem tradit [a] Anonymus in libro de Miraculis S. Faronis. [b] Missorum præterea à Bulgaris legatorum ad Germaniæ Regem Ludovicum sub an. DCCCXLV. mentio est in Francorum Annalibus, etsi de causa sileant. Id demum constat Bogorim tum primùm apud Byzantinos scriptores memorari Michaële Theophili filio imperante, [c] cui, cùm ob puerilem ætatem sub Theodoræ matris tutela imperium administraret, bellum per feciales indixit Bogoris, quibus cùm Theodora, virili femina animo, audax dedisset responsum, mutato consilio pristina cùm Græcis pacta instauravit. [d] Michaël verò adultior factus, cùm accepisset Bulgaricas provincias ingenti fame premi, has terra marique aggredi constituit. At Bogoris militari Græcorum apparatu territus, quò imminentem Bulgariæ tempestatem averteret, legatos ad Michaëlem misit, qui non quasvis duntaxat admissurum pacis conditiones, sed etiam Christianam religionem cum universa Bulgarorum gente amplexurum se pollicerentur. [e] Qua quidem amplificandæ Christianitatis, Deoque conciliandæ barbaricæ nationis captata occasione, cum Bulgaris pristina fœdera firmavit, Bogorimque & præcipuos è Bulgarica nobilitate proceres baptismo initiari curavit, Michaëlis indito Bogori nomine. Aliter alii Bulgarorum ad Christianam fidem conversionis causam referunt: [f] Scylitzes quippe & Zonaras scribunt Bogoris sororem, quæ à Græcis nescio quo casu capta Constantinopolim perducta fuerat, ac Christianam edocta religionem, & amplexa, cum Theodosio Caphara nobili Byzantio commutata fuerat, domum reversam, fratrem ad amplectendam pariter Christianorum fidem induxisse, cujus mysteria ac instituta priùs à Caphara edoctus fuerat, seu à Paulo Presbytero Romano, uti scribit [g] Anastasius. Verùm ut in re politica periculosa res est religionis immutatio, id palam aggredi minimè ausus est: donec pestilentiæ Bulgariam corripientis arrepta occasione, subditis, ut Christianorum Deum in hac publica calamitate invocarent, baptismoque initiarentur, persuasit, cùm primus ipse baptismum excepisset ab Archiepiscopo ab Imperatore submisso, à quo Michaëlis nomine donatus est. Exhinc renovata Græcos inter & Bulgaros pristina fœdera, quibus Theodora & Michaël filius, Bogori, qui nimia locorum angustia presso sibi aliquid terræ concedi per Legatos postulaverat, ea regione quæ usque ad Debeltum protenditur, tum inculta ferè ac deserta, ultro cesserunt, cui deinde Zagoræ seu Exagoræ, uti alii efferunt, nomen indidere. Atque inde à nonnullis [h] scriptoribus Zagoræ vel Exagoræ Reges interdum appellatos Bulgariæ principes legimus. [i] Alii hanc Zagoræ donationem Justiniano Rhinotmeto adscribunt, factamque volunt Terbeli, in impensæ sibi opis mercedem. [k] Scylitzæ de Bulgarorum ad Christianam fidem conversionis causâ consentanea tradunt Francorum Annales, qui rem ad annum DCCCLXVI. referunt, subduntque cùm ex hac religionis mutatione procerum ac subditorum odium sibi conflasset Bogoris, & ab iis intra palatium & regni Metropolim fuisset obsessus, invocato Christi nomine, cum XLVIII. duntaxat ex iis qui unà ei nomen dederant, singulis cereos ardentes manu deferentibus, sicque Regem præcedentibus, portis egressum obviam tumultuanti multitudini: quibus conspectis, subito pavore correpti rebelles, cùm urbem totam igne exardentem suis imminere capitibus, & ab anterioribus quibus ii insidebant equorum pedibus percuti sibi viderentur, in fugam conversi sunt, ex iis LII. cæsis, aliis inlæsis abire permissis. [l] Tum verò ad Ludovicum Germaniæ Regem, quocum fœdus jam contraxerat, Legatos misit, Episcopum & presbyteros sibi mitti postulans, quos debita veneratione suscepit. [m] At cùm eò jam pervenisse Episcopos à Pontifice Romano missos, & prædicando & baptisando universos ferè Bulgaros ad Christum convertisse accepis-

[a] Tom. 3. Hist. Franc. p. 421.
[b] Annal. Franc. Metens. an. 845.
[c] Scylitz. p. 540. Contin. Theophanis l. 4. n. 13.
[d] Leo Grammat. p. 462.
[e] Nicetas Paphlago in Vita sancti Ignatii p. 696. edit. 1618.
[f] Scylitz. p. 539. 540. Zonar. p. 125. Continuat. Theophanis l. 4. n. 14. 15. Symeon Logotheta in Michaële n. 22. 23. 24.
[g] Anast. in Præfat. ad 8. Synod.
[h] Nicet. in Alex. Comn. l. 3. n. 2. Niceph. Gregor. l. 5. p. 93. Sanut. l. 1. part. 5. c. 1.
[i] Cedren. p. 446. Icel p. 176. Leuncl. Pand. n. 33.
[k] Annal. Franc. Bertin. an. 865. 866. Sigeb. an. 865. Nicol. in Resp. ad Bulg. c. 17. Scylitz. p. 541. Zonar. p. 125.
[l] Annal. Fr. Bert. & Met. Annal. Fr. Regino an. 866. 867. 868.
[m] Ann. Fr. Fuld. an. 867.

ſent, conceſſa à Rege licentia, reverſi ſunt. [n] Bogoris verò filium ſuum, & proceres complures Romam direxit, & arma quibus indutus fuerat, cùm de rebellibus victoriam reportavit, cum aliis donis S. Petro tranſmiſit: conſulto interea Nicolao ſummo Pontifice ſuper aliquot circa fidem & ſacramenta dubiis. Quæ cùm reſciſſet Ludovicus Italiæ Imperator, à Nicolao Bulgarici Regis arma, aliaque donaria ſibi tranſmitti expetiit, quæ partim in Beneventana regione tum commoranti per Arſenium miſit Nicolaus, cùm de aliis ſe erga Ludovicum excuſaſſet. [o] Refertur porrò ab Anaſtaſio Bulgarica iſta ad Nicolaum legatio in menſem Auguſtum, Indict. XIV. quæ cadit in annum Chriſti DCCCLXVI. à quo quidem ſummo Pontifice miſſos Epiſcopos & Clericos ſummâ reverentiâ exceperit, cum ejuſdem ad Bulgarorum conſulta CVI. reſponſis, in Conciliorum collectione & alibi non ſemel editis, [p] in quibus ſtatuit idem Pontifex, ut equinæ caudæ vice, quam inter bellica inſignia ac vexilla deferebant, crucis in poſterum figuram deferrent. At præclara illa Bulgarorum in Romanam Sedem obſervantia ac veneratio haud multo poſt labem accepit. [q] Nam licèt in œcumenico Concilio Conſtantinopoli coacto anno DCCCLXIX. mota inter Græcanicam & Romanam Eccleſiam controverſia, cui ii ſubdi deberent, nullo medio ad Romanam Sedem Bulgaricam Eccleſiam pertinere deinceps debere fuiſſet ſtatutum, Hadriano II. tamen ſummo Pontifice Patriarcham in Bulgaria conſtituere recuſante, ac Archiepiſcopum qui illius fungeretur vice, in dies mittere procraſtinante, [r] Græcanicam ii amplexi ſunt, Baſilii Imperatoris ſuaſionibus: dimiſſiſque preſbyteris Romanis, Archiepiſcopum Theophylactum accepere, ab Ignatio Patriarcha & Imperatore ſibi miſſum. Orto deinde palam Photii factione inter Græcos & Romanos ſchiſmate, [ſ] Græcorum partes amplexati ſunt Bulgari, atque adeò ipſius Photii, à quo fidei profeſſionem accepit Bogoris, cui libellum de Conciliis œcumenicis etiam nuncupavit idem Photius: cùm inde Bulgarorum Regem abducere, & ad Romanam Eccleſiam revocare fruſtra tentaſſet Joannes VIII. Pontifex, ut variæ ejuſdem ad Bogorim ſcriptæ teſtantur [t] Epiſtolæ. Singulari tamen ſtudio ac pietate Chriſtianam fidem, quoad vixit, coluit Bogoris, cujus quidem argumentum illud præſertim eſt, quod, [u] uti Rerum Francicarum Annales produnt, poſt perceptam baptiſmi gratiam, per diem regiis indutus ornamentis coram populo procederet, nocte verò ſacco veſtitus, latenter Eccleſiam intrans, ſuper pavimentum ipſius baſilicæ, ſubſtrato duntaxat cilicio proſtratus in oratione jaceret. [x] Sed & divino monitus oraculo, ac ſuperna inſpiratione, dimiſſa regia poteſtate, comaque capitis depoſita, & in Monachum attonſus; filium natu majorem Regem conſtituit. At ille longè à paterna pietate moribuſque degener; totum ſe ebrietati ac comeſſationibus dedens, ſubditos recèns Chriſto initiatos ad gentilitatem revocare conatus eſt. Quod ut reſcivit pater, divino accenſus zelo ſacrum habitum depoſuit, reſumptoque militiæ cingulo ac cultu regio, in filium arma reſumpſit, captumque & oculis exutum carceri mancipavit: ac deinde convocatis ſubditis omnibus, filium juniorem Regem conſtituit; interminatus coram omnibus ſimilia paſſurum, ſi in aliquo à recta Chriſtianitate deflecteret. Quibus ita geſtis, depoſito cingulo, & reſumpto ſanctæ religionis habitu, ad Monaſterium regreſſus, in ſancta converſatione reliquum vitæ tempus exegit, [y] mortuuſque eſt poſt annum DCCCXCVI.

[n] Annal. Franc. Bertin. an. 866.
[o] Anaſtaſ. in Nicol. I. p. 219. 220. Nicol. I. ep. 70.
[p] Nicol. in Reſp. ad Conſulta Bulgar. c. 33.
[q] Guill. Bibl. in Hadr. II. p. 230. 233.
[r] Conſtant. in Baſil. c. 65. Geſta Innoc. III. pag. 52.
[ſ] tom. 5. antiq. lect. Caniſ. 1. part. p. 163.
[t] Ioan. VIII. PP. Ep. 75. 76. 77. 78. 174. 175. 176. 189. 192. 287. 298.
[u] Annal. Fr. Met. an. 868.
[x] iid. Annal. Regino, Sigeb. an. 868. 869.

XVIII. [z] PRESIAMUS Bulgariæ exinde Rex memoratur, quocum & Blaſtimiro Serviæ principe bellum interceſſit, in quo ſuorum cladem paſſus eſt Preſiamus: huic ſucceſſit

[z] Conſtant. de adm. Imp. cap. 32.

XIX. [a] MICHAEL cognomento VORIZES, vel BURICHIUS, filius, qui cùm à parente acceptam in bellis Servicis cladem ulciſci ſtatuiſſet, Blaſtimiri filios, qui paternam hæreditatem inter ſe partiti erant, aggreſſus, non meliori uſus eſt fortuna, ab iis deletus, capto inſuper *Blaſtimiro* filio, ac duodecim Voëvodis, quos ut redimeret, pacem cum Serviis componere coactus eſt. Atque hi quidem ſub Baſilio Macedone regnavere, ut ex Porphyrogenito colligere licet: unde Preſiamum Bogoris filium, cujus nomen minimè produnt Annales noſtri, alterum fuiſſe par eſt credere, quem abdicato primogenito Regem conſtituit.

[a] Idem Conſt.

XX. [a] SYMEON, Vladimiri Regis olim Bulgariæ filius, Michaëli in idem regnum ſufficitur. [b] Is Conſtantinopoli à pueritia educatus, literas Græcas ita apprimè edoctus fuerat, ut Semigræcus vulgò indigitaretur. Exhinc dimiſſis diſciplinarum ſtudiis, in monaſterium ſeceſſit: captataque poſtmodum paterni regni recuperandi occaſione, abdicato monachico habitu, purpuram induit. [c] Ac primò quidem firmatis cum Servianis principibus priſtinis fœderibus, cum Leone Philoſopho Impe-

[a] Conſtant. de adm. Imp. c. 32.
[b] Luithpr. l. 3. c. 8.
[c] idem Conſt. Luithpr. l. 1. c. 2. Leo Gram. p. 477.

Symeon Logoth. in Michaele n. 3. Scylitz. pag. 595. Zon. pag. 142. Anonym. in Leone n. 9. 10. Vita S. Lucæ Thaumat. n. 54. [d] Constant. de adm. Imp. cap. 51. pag. 196. cap. 40. pag. 113. l. 1. de Them. p. 36. Leo in Tact. cap. 18. §. 43. [e] Annal. Fr. Fuld. an. 895. [f] Constant. p. 196. [g] iid. Annal. [h] Leon. Tactica cap. 18. §. 45. [i] Annal. Fr. Fuld. an. 892. [k] Leo Gram. pag. 478. Scylitz. pag. 579. [l] Luitbpr. l. 3. c. 7. [m] Scyl. pag. 608. Zonar. p. 146. Leo Gram. pag. 488. Symeon Logoth. in Alex. n. 3. [n] Scyl. pag. 611. Leo Gram. pag. 490. 491. 492. Zon. p. 148. Anonym. Combefis. n. 8. 10. Symeon Logoth. in Porphyrogen. n. 5. 10.

ratore grave deinde bellum suscepit, cui levior causa occasionem dedit, aliquot mercatoribus ob vectigalia & portoria malè acceptis, sub annum DCCCLXXXVIII. Leo verò coactis copiis, Procopium Crenitam, & Curticium Armenium iis præficit: commissoque in Macedonia prælio, victores evadunt Bulgari, captivis, truncatis prius naribus, ad Leonem remissis. [d] Quâ quidem injuriâ mirum in modum exacerbatus Imperator, allectis in belli socios Hungariæ vicinis, & ad Danubium habitantibus Turcis, quos [e] alii Avares vocant, & à Bulgarorum societate divulsis, cum iis ea conditione paciscitur, ut in Bulgariam ab una parte irrumperent, interim dum duce Nicephoro Phoca ab altera Bulgaros aggrederetur. Bulgari accepto ejusce initi à Græcis cum Turcis fœderis nuntio, excursiones ad Constantinopolim usque faciunt, vastatis agris omnibus. Græci verò missis continuò navibus, Turcos seu Avares in Bulgariam ultra Danubium immittunt, [f] quam ii ingressi, frustra obsistentibus Bulgaris, qui catenas ad Danubii ostia navium egressum prohibituras tetenderant, Symeonem, qui dimisso Phoca, horum conatus repressurus advenerat, tribus præliis profligant, eo vix ad Dorostolum seu Dristram fugâ elapso. [g] Tum vero hisce fracti cladibus Bulgari, veterem Regem Michaëlem seu Bogorim, à quo primùm ad Christianæ religionis veritatem fuerant conversi, adeunt, inquirentes quid sibi quò ab imminenti periculo evaderent salvi, consuleret. Ille indicto triduano jejunio, actâque de illata Christianis injuria pœnitentiâ, Dei opem implorandam præmonuit. Quo peracto, ac oblata per Leonem Chærosphactam Leonis Imperatoris nuntium repudiata pace, certamine rursum cum Turcis seu Avaribus inito, pugnantibus acerrimè ambabus partibus, Bulgaris tandem cedit victoria, nec tamen incruenta, cùm ex iis cæsa fuerint equitum viginti millia; cùm nec tum Turcis seu Avaribus auxilia submittere potuisset Leo Imperator. Quâ adeptâ victoriâ Symeon elatus, [h] non aliter pacem admissurum ab Imperatore oblatam, nisi receptis Bulgaris captivis, profitetur; quam ille tandem conditionem admittit, iis omnibus domum dimissis. Bellum istud gestum anno DCCCXCV. memorant Annales Francorum Fuldenses. [i] Tradunt ii præterea Imperatorem Arnulfum suos ad Bulgaros & eorum Regem, quem ex patris nomine Vladimirum vocant, perperam Laudomirum ibidem appellatum, ad renovandam pacem missos nuntios sub mensem Septembrem anno DCCCXCII. tum etiam ut ne Maravanis hostibus suis auxilium subministrarent. [k] Neque tamen diu perstitere Græcos inter & Bulgaros peracta pacta, Symeon quippe non omnes sibi remissos captivos questus, tum etiam arrepta Nicephori Phocæ mortis occasione, [l] qui consiliis suis, & ne in imperii provincias irrumperet hactenus obstiterat, bellum in Leonem instauravit. Leo verò collecto undique ingenti exercitu, huic Catacalonem & Theodosium Patricium Protovestiarium præficit, qui commisso ad Bulgarofugum prælio, magna suorum cum clade, prorsus profligati sunt ac deleti, interempto ipso Theodosio, de cujus nece acerbissimum dolorem testatus est Imperator. [m] Verùm pax inter utrumque principem rursum redintegrata: extinctoque Leone, ad Alexandrum fratrem missi à Symeone legati, qui novis pactis hanc firmarent, qui cum ab eo contumeliosissimè & cum acerbis minis fuissent excepti, Symeon bellum, in Alexandrum apparavit, quo statim mortuo, in Constantinum impuberem, Leonis filium, ejusque tutores invicem aliàs discordes Imperium recidit. [n] Qua nacta Symeon occasione, rectà cum universis copiis Constantinopolim contendit, & sub mensem Augustum circa annum DCCCCXII. urbem obsidione cingit, castris ad mediterraneos muros locatis. At Symeon urbis potiundæ spe ob ejus firmitatem & præsidia destitutus, pace utcunque confecta, præclarisque muneribus donatus, domum rediit, haud certis tamen conditionibus, quarum ratione bellum rursum instauratum, Bulgaris subinde in Romanorum provincias irrumpentibus, agrosque depopulantibus. Quinetiam Adrianopolim obsidione vallavit Symeon, cepitque, Pancratuca Armenio Præfecto pecuniis ab eo corrupto, urbem prodente, mense Septembri, Indict. III. anno DCCCCXIV. Sed hanc haud multò pòst à Symeone recepere Græci, exsoluta non modica auri quantitate. Cùm denique junioris Augusti tutores Bulgaros omnino exscindere statuissent, pace cum Saracenis composita, Leonem Phocam Scholarum Domesticum, aliquotque alios duces, cum terrestri exercitu in Bulgariam mittunt, interim dum Romanus Lacapenus classe comparata hostes versus Danubium aggrederetur, Leonique auxilio esset, si indigeret. Commisso deinde ad Acheloüm castellum, uti Scylitzes & Anonymus Combefisianus, seu fluvium, uti vocat Leo Grammaticus, prælio, VI. Augusti die, seu XX. uti habet idem Leo, Indict. V. anno DCCCCXVII. Bulgari primò fugantur: sed mox Græci ex falso Leonis Domestici necis sparso rumore, subito pavore perculsi, à fugentium consecutione destitere, inconditis ordinibus retro cedentes.

Quod

Quòd ut ex sublimi loco Symeon, qui cum suis ordinatim recesserat, animadvertit, confestim in Romanos conversus, in eos irruit, hosque fugat, terga iis dantibus, pluribus captis, vel interemptis, atque in iis, præcipuis ex ducibus, Leone Mesembriam interea fugâ elapso. [o] Quâ partâ victoriâ, rectâ Constantinopolim obsessurus contendit. Sed ejus consiliis ac conatibus obstitit Leo Domesticus, qui fugati exercitus reliquias collegerat, ad Catasyrtas commisso prælio, in quo victor evasit. [p] Exhinc Symeon in Græcorum agros factis subinde excursionibus, & Michaële Mauroleone, qui Bulgaros exploraturus missus fuerat, ad eundem Catasyrtarum locum interempto, Adrianopolim vallo circumducto obsidione cingit, quâ ex rei frumentariæ penuria captâ, domum recedit. [q] Sub annum denique DCCCCXXVIII. Constantinopolim rursum obsidere constituit: utque rem faciliùs conficeret, Fatlumum Saracenorum Ægyptiorum Sultanum in suas partes pertrahere conatus est, ut dum ipse terra, navali ille classe urbem pertentaret. [r] At licèt ea Symeonis consilia Romani Lacapeni, tunc Imperatoris, arte fuissent dissipata ac elusa, versus Constantinopolim tamen copias suas eduxit, vastatisque Macedoniæ & Thraciæ agris, castris ad Blachernas positis, Peganum templum ædificiaque urbi circumposita incendio consumpsit, arboresque ipsas exscidit. Tum proposita utrimque pace, mutuoque Symeonis & Constantini Imperatoris frustra ad Cosmidium acto colloquio, rebus infectis Symeon domum rediit, populatis in reditu ac incendio ferè consumptis Græcorum provinciis. [s] Nec diu huicce expeditioni superstes fuit: cùm enim à Croatis & Serviis intra montium angustias fuisset deletus, haud multò pòst ex morbo in Bulgaria obiit XXVII. Maii, Indict. V. (non XV. uti habet Scylitzes) an. Chr. DCCCCXXXII. [t] Bis nuptias iniit, ac ex priore quidem uxore prodiit *Michaël*, quem in Monachum attondit. Ex altera, quæ soror fuit Georgii Surzubuli, quem & tutorem liberis suis Symeon constituit, nati *Petrus*, qui patri in Regiam dignitatem successit, *Ioannes*, & *Michaël*, quem *Benjaminum* vocat Anonymus Combefisianus. [u] Addunt Luithprandus & Albericus alium præterea Symeonis filium *Bajanum*, qui adeò didicisse artem magicam ferebatur, ut ex homine lupum & quamcunque aliam vellet feram faceret. [x] Sed & testatur Joannes Asanes Bulgariæ Rex in epistola ad Innocentium III. PP. Symeonem, Petrum, & Samuelem, Bulgariæ perinde Reges, *coronam imperii & patriarchalem benedictionem à sanctissima Dei Romana Ecclesia, & ab Apostolica, ac Sede Principe Apostolorum Petro* accepisse. Descripsit denique [y] Cardinalis Baronius Nicolai Patriarchæ Constantinopolitani ad Symeonem exaratas aliquot epistolas.

[o] Scylit. p. 614. Luithpr. l. 3. c. 7.
[p] Leo Grammat. p. 497.
[q] Scylitz. p. 651.
[r] Leo Grammat. p. 499. 500. 501. Scyl. p. 610. 621. Anonymus in Lacapeno n. 8. 15.
[s] Scylitz. p. 625. Leo Grammat. p. 502.
[t] Scylitz. p. 625. 627. Anonym. in Lacapeno n. 21.
[u] Luithpr. l. 3. c. 8. Alberic. in Chr. MS. an. 967.
[x] Acta Innoc. III. PP. p. 54.
[y] Baron. in Append. ad to. VIII.

XXI. PETRUS Bulgariæ Rex, Symeonis filius, [a] statim atque diadema excepit, Turcis, Serviis, Croatis, vicinisque aliis populis, qui superstite Symeone, quem *fortem bellatorem* fuisse ait [b] Luithprandus, intra fines suos sese continuerant, bellum undique minitantibus, quò iis terrorem incuteret, comparato valido exercitu, in potentiores hostes Græcos parata susceptaque expeditione, in Macedoniam descendit. Sed audito Imperatorem Romanum Lacapenum in se cum copiis proficisci, habito cum suis consilio, Græcos, pace iis proposita, sibi conciliare, hancque nuptiarum fœdere firmare constituit. [c] Quâ quidem per Monachos primò, tum per utriusque gentis proceres, composita, Petrus Constantinopolim venit, & à Romano Lacapeno perhonorificè exceptus, MARIAM ex Christophoro Cæsaris filio neptim in uxorem duxit. Nuptiæ magno apparatu celebratæ VIII. Octobris die, Indict. XV. an. DCCCCXXXII. in Pegana Deiparæ Ecclesia, sacra faciente Patriarcha Stephano: cui quidem novæ sponsæ tum IRENES nomen impositum tradit [d] Luithprandus, quòd per eam inter Bulgaros & Græcos pax sit firmissima constituta. [e] Sub idem ferme tempus in Petrum Joannes frater, unàque cum eo nonnulli alii procerum potentiores conjurationem ineunt: quâ statim detectâ Joannes verberibus mulctatus in carcerem detruditur, cæteri capite mulctati. At Lacapenus Joannis Monachi, quem sub firmandorum fœderum, vel, ut alii volunt, commutandorum captivorum prætextu ad Petrum miserat, artibus, Joannem è carcere eductum Constantinopoli excepit, cui, monastico habitu exuto, opes peramplas uxoremque ex Armenia oriundam dedit. [f] Michaël verò alter Petri frater, Bulgarici pariter imperii cupiditate ductus, castello munito occupato, multos ex Bulgaris in suas partes induxit, qui extincto interea Michaële, in Græcorum provincias irrumpentes, & per Macedoniam, Strymonemque & Græciam profecti, ac obvia quæque populati, Nicopolim tandem occuparunt, in eaque urbe tamdiu subsederunt, donec posteris temporibus variis bellis à Græcis subacti sunt. [g] Mortua deinde Irene, Petrus pacis fœdera cum Nicephoro Phoca Imperatore renovavit sub annum DCCCCLXIII. *Borise*, seu *Bucrischo*, & *Romano*, quem & *Symeonem* avi nomine appellatum scribit Scylitzes, in obsides datis,

[a] Leo Grammat. p. 502. 503. Scylitz. p. 625. Zon. p. 152.
[b] Luithpr. l. 1. c. 2.
[c] Scylitz. &c. Const. de Adm. imp. c. 12. p. 31. Anonym. in Lacapeno n. 22. 23.
[d] Luithpr. l. 3. c. 9. & in Legat.
[e] Leo Grammat. p. 505. Scylitz. p. 627. Anonym. n. 28.
[f] Scylitz. p. 627. Anonym. n. 29.
[g] Scyl. p. 646. 706.

qui mortuo patre in Bulgariam remiſſi ſunt, ut Davidis, Moyſis, Aaronis, & Samuelis, quos Comitopûlos, ſeu Comitis filios vocabant, repreſſis motibus, diadema reciperent, uti mox narrabimus. [h] Interim Nicephorus ſub annum Imperii IV. Chr. DCCCCLXVII. Ind. X. cùm Petrum per literas eſſet adhortatus, ut Turcis Iſtrum trajicere, & in Græcorum agros irrumpere molientibus, obſiſteret, id variis adhibitis prætextibus denegavit, quâ quidem repulsâ offenſus Nicephorus, per Calocyrum Cherſoneſi Principis filium, quem Patriciatus dignitate exornaverat, Sphendoſlavum Ruſſiæ Principem, munerum officiorumque pollicitationibus ad bellum Bulgaris inferendum ſollicitat. Ruſſi verò obſecuti, ſub Auguſtum menſem Indict. XI. Bulgariam impreſſione facta, complura oppida ac caſtella ſolo adæquant, prædaque ingenti potiti, eodem modo, atque etiam aliquanto duriùs anno proximè inſecuto Bulgaros tractant: [i] quibus in bellis capti à Ruſſis Boriſes, & Romanus, Petri filii. Tum ii locorum commoditate & amœnitate capti, neglectis quæ cum Nicephoro pepigerant fœderibus, expugnatas hoſtium provincias, ipſo incitante Calocyro, qui ſi ab ipſis Imperator deſignaretur, Bulgariâ eis ceſſurum pollicitus fuerat, ſibi vindicare conſtituunt. Quibus acceptis Ruſſorum conſiliis, Joannes Zimiſces, qui in imperium Nicephoro ſucceſſerat, copias colligit, iiſque Bardam Sclerum, cujus ſororem legitimo ſibi adjunxerat matrimonio, præficit. Ruſſi verò adſcitis in auxilium Patzinacitis, Turcis Hungaris, ipſiſque quos jam devicerant Bulgaris, conflato immenſo exercitu ad CCCVIII. virorum millia, Æmum egreſſi, in Thraciam incendiis ac vaſtationibus, graſſantur, caſtris ad Adrianopolim locatis, prælii occaſionem præſtolati. At Bardas qui numero longè ſe inferiorem noverat ut qui vix duodecim millium exercitum haberet, arte, cùm vi nequiret, debellandos hoſtes putavit, quos in inſidias ſubinde pertractos, partim delevit, victoriam ultra protracturus, niſi ab Imperatore fuiſſet revocatus, & in Aſiam miſſus contra Bardam Phocam, Leonis Phocæ, Nicephori Imperatoris fratris, filium, qui Imperatoriam dignitatem uſurpaverat. [k] Anno inſequenti imperii Zimiſcæ II. Chriſti DCCCCLXXI. ſub vernum tempus, Zimiſces ipſe in Ruſſos expeditionem ſuſcipit, tranſitoque Æmo monte, ad Perſthlavam Bulgariæ metropolim caſtra metatur; qua tum in urbe morabatur Calocyrus, qui percepto Græcorum adventu fugam arripuit, & in Sphendoſthlavi caſtra pervenit. Expugnatâ Perſthlavâ,

[h] Scylitz. p. 660. Zonar. p. 164.
[i] Scylitz. p. 666. Zonar. p. 167.
[k] Scylitz. p. 671. Zonar. p. 169.

XXII. [a] BORISES, ſeu, ut ab aliis nuncupatur, BURICHUS, Petri tum demortui filius, cum uxore & liberis in ea urbe inventus eſt, quem perhumaniter accepit Imperator, Bulgariæ Regem compellans, hunc ut & cæteros captivos proceres Bulgaros liberos, quo quique vellent abire permittens, cùm non ad eos ſubigendos, ſed ad liberandos captivos bellum ſe moviſſe, ſoloſque Ruſſos hoſtium habere numero palam diceret. Inde cùm ad Doroſtolum, ubi caſtra habebat Sphendoſthlavus, perveniſſet Zimiſces, variiſque præliis hoſtes profligaſſet, tandem poſtulatam ultro à Sphendoſthlavo pacem confirmat, qua liber in patriam per Græcorum agros reditus Ruſſis conceſſus eſt. Hac fauſta ac felici peracta expeditione, reverſus Imperator, in triumphantis modum Urbem ingreſſus eſt, equo albo vectus, præeunte quadriga, quam quatuor equi perinde albi trahebant, cui Bulgaricas Regum veſtes impoſuit, ſupraque has imaginem Deiparæ, ut quæ Urbis tutelam gereret. Ut porro in forum pervenit, actis pro parta victoria Chriſto ac Deiparæ gratiis, in conſpectu populi, Bulgarici regni inſignibus Boriſen exuit, coronaque Bulgarica in æde Sophiana ſuſpenſa, hunc Magiſtri dignitate donavit, atque ita in palatium reverſus eſt. [b] Romanum verò Boriſæ fratrem à Joſepho Cubiculario virilibus poſtea privatum ſcribit Scylitzes. At ſimul atque diem extremum clauſit Zimiſces, à Romanis ſeu Græcis defecere Bulgari, evocato Boriſe, qui Conſtantinopoli clam cum fratre digreſſus, dum Græco habitu per ſylvam quandam tranſit, à quodam Bulgaro, Græcum eſſe rato, interfectus eſt: Romanus verò frater incolumis evaſit, & aliquanto poſt in Urbem rediit. Deficiente igitur Petri Regis ſtirpe, rerum ſummam detulere Bulgari quatuor fratribus, quorum ſupra meminimus, DAVIDI, MOYSI, AARONI, & SAMUELI, quos Comitopûlos vocabant, quod filii eſſent cujuſdam Comitis inter Bulgaros potentiſſimi. Horum David ſtatim obiit: Moſes Serras oppugnans, ſaxo à muro ictus periit. Aaronem Græcorum rebus, ut ferebatur, faventem frater Samuel cum ſobole interfecit, ſolo Uladoſthlavuo, ſeu Uladiſlao, qui & Joannes vocitabatur, ejus filio erepto à Rodomiro Samuelis filio, quem & Romanum vocabant.

[a] Scylitz. p. 675, 682. Zonar. p. 169.
[b] Scylitz p. 694.

XXIII. SAMUEL, qui & MOCRUS ab [a] Anna Comnena & aliis appellatur, vir bellicoſus ac quietis impatiens, [b] Græcorum copiis adverſus Sclerum occupatis,

[a] Anna Comn. p. 194. 371.
[b] Scylitz. p. 695. Zonar. p. 175.

Thraciam, Macedoniam, Thessaliam, & Peloponnesum incursionibus vexavit, captis compluribus oppidis, ipsaque expugnata Larissa, ex qua S. Achillei ejusdem urbis olim Episcopi reliquias Prespam, ubi Regiam statuerat, transtulit. [c] Ut primùm verò à bellis civilibus se expediit Imperator, Gregorium Taronitam in Macedoniam cum exercitu mittit, eique dat in mandatis ut & Thessalonicâ validis præsidiis munitâ, Samuelis excursiones coërceret; qui ut eò pervenit, cùm misisset Asotam filium, quò hostium multitudinem exploraret, in eorum insidias ille incidit; qua re cognita Gregorius dum illico ad ferendum auxilium festinat, hostiumque manibus filium eripere conatur, à Bulgaris ipsemet circumventus, fortiter pugnans interficitur. Hac ducis clade intellectâ, Nicephorus Uranus mittitur, qui collectis exercitus reliquiis, Samuelem, qui jam Thessalica Tempe & Peneum amnem transmiserat, & per Isthmum Corinthiacum etiam in Peloponnesum grassabatur, ad Sperchium fluvium incautum opprimit, profligato omni ejus exercitu, ipso verò & Romano filio in Bulgariam evadentibus, cùm inter mortuorum cadavera aliquandiu delituissent. Id gestum circa annum DCCCCXCV. Indict. VIII. [d] Vix Samuel domum redierat, cùm ecce nova calamitate rursum affligitur: cùm enim Asoti Taronitæ tum captivi amore ejus filia flagrans, mortem se sibi conscituram minaretur, nisi eo marito poti-retur, hanc Asoto in matrimonium collocat, quem cum filia nuptiis confectis Dyrrachium mittit, urbis & circumvicinæ regionis præfecturâ ei demandata. Quò cum ille pervenisset, uxore in suam prius sententiam traducta, conscensis navibus ad Imperatorem confugit, à quo Magistri honore donatur, Dyrrachio, eo procurante statim postea in Græcorum potestatem concedente. Exhinc per Philippolim in Bulgariam irruptionem fecit, aliquot destructis circa Sardicam castellis. Anno verò M. Ind. XIII. rursum ingentem exercitum in Samuelem mittit Basilius, ducibus Theodorocano Patricio & Nicephoro Xiphia Protospathario, qui capta majore ac minore Persthlauva atque Pliscouva victores domum rediere. Insequenti anno ipsemet per Thessalonicensem agrum copias in Bulgariam traduxit, captisque Berrhœa, Serviis & Vodena, Thessalonicam rediit. [e] Anno deinde MII. Ind XV. Vidynum oppidum, per octo menses oppugnatione tracta, vi capit: cumque ad urbem Scopias accederet, Samuelem trans Axium seu Bardarium fluvium incautiùs agentem circumventum in fugam conjicit, Scopias Romano Petri Bulgarorum Regis filio ac Borisæ fratre urbem Imperatori tradente, à quo Patricii & Præpositi dignitate; & Abydensis oppidi præfectura donatur. Quibus Basilius peractis, cùm frustra Pernicum oppugnasset, Constantinopolim est reversus. Nullus exinde annus effluxit, quin aliquid in Bulgaros tentaret: [f] sed præcipua ac gloriosa illa fuit, quam anno MXIV. Indict. XII. suscepit expeditio, cujus percepto nuntio, aditus Bulgariæ omnes muniit atque intercepit Samuel, quos cùm expugnare desperaret Basilius, Nicephorus Xiphias, Philippopolis tum Præfectus, cum exercitus parte per montem Balabistam sub XXIX. Julii de superiori loco subitò ingenti cum strepitu Bulgaros à tergo adoritur, qui cùm re insperata perterriti fugerent, Imperator defensoribus vacuum septum diruit, ac fugientes insequitur. Multi tum Bulgari occisi, multò plures capti. Ipse Samuel ægrè evasit filii operâ, irruentes fortiter eo repellente, patremque equo impositum in castellum Prilapum abducente. Captivis Bulgaris, qui fuisse ad XV. millia feruntur, oculos erui præcepit Imperator, singulisque centuriis unoculum præfici, quibus ductoribus ad Samuelem missi. Quo ille spectaculo consternatus & exanimatus, biduo post ex dolore interiit, [g] XV. Septembris subsequentis. Præter Gabrielem, qui parenti in principatum successit, extitere Samueli liberi alii, quos inter fuit [h] *Trojanus*, pater uxoris Andronici Ducæ, Joannis Cæsaris, Michaëlis Imperatoris fratris, filii, præterea quatuor filiæ, quarum altera *Ecatherina* Isaacio Comneno Imperatori, altera *Cossara* nuncupata, Vladimiro Dalmatiæ Regi uxores datæ: duæ denique aliæ post expugnatam Bulgariam Constantinopolim adductæ sunt, quarum altera [i] *Maria* Zostæ dignitate est donata.

[c] Scylitz. p. 701. 702. 703. 704.
[d] Scylitz. p. 703.
[e] Scylitz. p. 705.
[f] Scylitz. p. 707. Zonar. pag. 180. Tzetz. Chil. 10. v. 187. 220.
[g] Scylitz. p. 708. Anonym. Barens. & Lupus Protosp. an. 1015.
[h] Bryenn. l. 1. c. 1. l. 3. c. 6.
[i] Scyl. p. 716.

XXIV. [a] GABRIEL, quem præterea RADOMIRUM & ROMANUM interdum vocant scriptores, natus captiva quadam Larissæa, in Bulgariæ regnum parenti successit; cui quidem licèt animi magnitudine ac fortitudine haud cederet, longè tamen quâ ille valebat prudentiâ inferior erat. Statim verò atque rerum summam capessivit, Nestoritzam procerem Bulgarum cum exercitu versus Thessalonicam misit, quem Theophylactus Botaniata, ejusdem urbis Præfectus, filio suo Michaële comitatus, pugna congressus fudit. Ac Basilius quidem castra ad Bulgariæ angustias tum oppugnabat, cùm Theophylactus parta hac victoria ad eum venit: quem confestim Imperator hostes rursum aggredi jubet, qui incautus in eorum insidias

[a] Scylitz. p. 707. Zonar. pag. 180. Anon. Barens. Lupus Protosp.

[b] *Scylitz. p. 709.*

incidens, prorſus deletus cæſuſque eſt hac clade nuntiata, poſt expugnatum Melenicum, ultra progredi non auſus Baſilius, domum revertitur. [b] Sub initium Veris in Bulgariam rurſum copias educit, Vodene caſtellum à Gabriele interceptum recipit, tum ædificatis ad Anguſtias caſtris, Theſſalonicam redit: ubi cùm degeret, ſupervenit Gabrielis legatus, qui obſequium fidemque Imperatori polliceretur: qui quidem dolo id agi ſuſpicatus, Xyphiam & Conſtantinum Diogenem, qui in Theſſalonicæ præfectura Botaniatæ ſucceſſerat, in Moglevorum regionem cum exercitu mittit: qui hanc, urbemque primariam Romanorum poteſtati ſubdiderunt. Nec multò pòſt Baſilio Moſynopoli agenti nuntiatur Gabrielem à Joanne, qui & Vladiſlavus dicebatur, Aaronis filio, quem ipſe neci aliquando ſubtraxerat, cùm venatum exiiſſet, interfectum fuiſſe XXIV. Octobris anno MXV. cùm regnaſſet annum I. menſem I. dies IX.

[a] *Scylitz. p. 709.*
[b] *Lupus Protoſp. an. 1016.*
[c] *Petr. Luccarius lib. 1. Annal. Raguſ p. 9.*
[d] *Scylitz. p. 710.*
[e] *Scylitz. p. 711.*
[f] *Scylitz. p. 712.*

XXV. [a] JOANNES, dictus etiam VLADISLAVUS, Aaronis Samuelis fratris filius, [b] Gabriele Baſilii Imperatoris impulſu, ut tum ferebatur, interfecto, regnum Bulgariæ adeptus, legatos ad eum ſtatim miſit, qui & deceſſoris necem, & obſequium fidemque in poſterum pollicerentur. Idem poſtea præſtitere Bulgarici proceres, miſſis pariter legatis, qui ſe ſubditos Imperatori faterentur. [c] Interim ejuſmodi pactis aureâ Bullâ ab Imperatore firmatis, Joannes coacto exercitu in Serviam & Dalmatiam, cujus Regem Vladimirum Samuelis generum in Bulgariam fraudibus allectum paulo antea interfecerat, expeditionem ſuſcipit, & Onogoſcia, Riſano, Cataro, Roſa, Burgoque & adjacentibus Raguſinæ civitatis regionibus direptis vaſtatiſque, in Bulgariam redire cogitur, cùm accepiſſet Baſilium novum in ſe bellum parare. [d] Is enim certior factus omnem hunc apparatum à Joanne factum, non tam ut Dalmatis, quàm ut Romanis bellum inferret, ejus conſilia prævertere conſtituit, ac in Bulgariam inſtaurato itinere, Oſtrouvo, Soſcoque adjacentibus agris, campeſtribuſque Pelagoniâ depopulatis, ad Achridem Bulgariæ Regiam progreſſus, quotquot Bulgaros cepit, iis oculos effodi juſſit. Inde ad Dyrrachium profectus, quòd eam urbem poſt neci datum Vladimirum per duces ſuos Joannes oppugnaret, in Bulgaros rurſum movere coactus eſt, accepta ſuorum ad Achridem clade, Goniatze & Oreſta Protoſpathario, quos cum manu militum hic reliquerat, in inſidias ab Ibatze nobili & ſpectatæ virtutis Bulgaro pertractis ac cæſis. In Pelagoniam igitur reverſus Imperator, Ibatzamque perſecutus, Theſſalonicam, indeque Moſynopolim venit, miſſo interea ad Strumpitzæ oppugnationem Davide Arianita, qua capta, Triaditzam & Boion caſtellum per Xyphiam expugnavit: indeque Conſtantinopolim rediit menſe Januario anno MXVI. Indict. XIV. [e] Quo quidem anno rurſum verſus Triaditzam contendit, hacque fruſtra obſeſſa, Moſynopolim redit, ibique quiete refectis copiis, appetente Vere Bulgariam ingreditur, miſſis in Pelagoniæ campeſtria Davide Arianita & Conſtantino Diogene, progreſſuſque ad Caſtoriam, urbe fruſtra tentata, inſtaurata prius Berrhœa, in Joannem contendit, quem haud procul cum copiis abeſſe acceperat, miſſo cum parte exercitus Conſtantino Diogene. Quod ut reſcivit Joannes, in inſidias pertractos Romanos continuò invadit, quibus opportunè ſuccurrit Imperator. Cujus adventu territi Bulgari, fugam ſtatim capeſſunt, clamantes, Ecce Cæſar, (quo loco Scylitzes ait, βέζειτε Τζαίζαρ, Galli dixiſſent, *Voici*, vel *Veci Ceſar*, quaſi vox hæc Gallica, uti ab Aurelianenſibus pronuntiatur, apud Bulgaros tum obtinuerit,) quibus fuſis ac profligatis, pluribuſque factis captivis, atque in iis Joannis patruele, ad Vodena, indeque Byzantium revertitur IX. die menſis Januarii anno MXVII. Ind. XV. [f] Joannes Græcorum copiis in ſua redeuntibus, ad oppugnandum Dyrrachium proficiſcitur, initoque prælio, interficitur, incertum à quo, (ab Angelo necatum ſcribit auctor Hiſtoriæ Dalmaticæ) cùm imperaſſet Bulgaris annos II. menſes V. Atque hac quidem Joannis nece per Nicephorum Pegonitam Dyrrachii præfectum accepta, Imperator ſtatim in Bulgariam movet, cùmque ad Adrianopolim & Serras veniſſet, venere præcipui è Bulgaris, ultro ſe & oppida dedentes, in quibus Cracras XXXV. caſtella, & Dragumuzus Strumpitzam, atque ita alii cætera Bulgariæ oppida Baſilio tradiderunt, mox David Bulgariæ Archiepiſcopus, cum literis MARIÆ Joannis Regis morte viduæ promittentis ſe ſub propoſitis conditionibus Bulgaria ceſſuram. Bulgaris proceribus variis aulæ Conſtantinopolitanæ dignitatibus donatis, pactiſque cum Maria initis, ipſe Achridem, caput totius Bulgariæ, proficiſcitur, quam ingreſſus, repertos in ea Regios Theſauros congiarii vice in milites ſuos erogat, eidem urbi præfecto Euſtathio Daphnomele Patricio, cum valido præſidio. Inde in caſtro concedens, excepit ad ſe adductam Mariam cum filiis tribus & ſex filiabus. Habebat etiam ea ſecum ſpurium Samuelis filium, &

duas filias Radomiri, filii Samuelis, ac filias quinque, quorum alter oculis orbatus fuerat à Joanne, quo is tempore Radomirum Samuelis filium, ejusque uxorem, & generum Bladomirum interfecit. Erant præterea Mariæ filii alii tres, qui in montes Ceraumicos sese receperant: quos inter extitit *Prusianus*, qui ut & fratres alii duo diutina fracti obsidione tandem Imperatori se dediderunt, quos ille humaniter exceptos, Prusianum Magistri, reliquos Patricii dignitate donavit. [g] At Prusianus, Theodoræ, Zoes Imperatricis sororis in Romanum Argyrum conspirationi favisse deprehensus, in monasterium primò trusus, deinde luminibus privatur; mater verò in exilium acta. [h] Alter ex fratribus Aaron, Baspracaniæ, seu Mediæ sub Constantino Monomacho Præfectus est circa annum MXLIV. initiumque dedit nobili apud Byzantios familiæ, quæ Aaronis nomen servavit, cujus meminit in Alexiade [i] Anna Comnena. [k] Cùm denique universa Bulgaria Basilii subiisset imperium, solus Ibatzes, seu Ivatzes, ei sese opposuit, coactis copiis, captisque aliquot castellis. Sed tandem captus, oculis est exutus. Hac illustri exacta expeditione, partisque victoriis, Constantinopolim reversus Basilius, urbem per Auream Portam triumphantis specie ingressus, coronâ aureâ cristatâ redimitus, præeuntibus Maria, Samuelis filiabus, & reliquis Bulgaris, in æde Sophiana gratias ob concessam victoriam egit. Id peractum anno Mundi juxta Græcos MMMMMMMDXXVII. Christi MXIX. Ind. II. [l] Exinde Bulgari in Mysiam inferiorem ultra Danubium translati fuere, eorumque quas citra fluvium habitabant provinciæ Patzinacitis concessæ à Constantino Monomacho, postquam illas in suam potestatem redegisset. Atque hinc discimus cur [m] Albertus Aquensis scribat sua tempestate, circa annum MXCVI. Bulgariam fuisse à Patzinacitis habitatam. Tradit præterea [n] Ademarus Cabanensis Basilium voto se obligasse Deo, Monachum futurum, si Græcis gentem Bulgarorum subderet, profligatisque exinde iis, habitum monasticum Græcâ figurâ subter indutum in reliquum omni vitæ suæ tempore à voluptate & carnibus abstinentem, & imperiali schemate extrinsecus fuisse circundatum: postea verò Iberiam subjugasse. Ex hac porrò Bulgarica victoria illustrè deinceps Bulgaroctoni cognomen Basilio mansit.

Bulgaria deinde, illa scilicet quæ citra Danubium jacet, à Ducibus cœpit administrari, [o] quorum primus, ni fallor, fuit CONSTANTINUS DIOGENES, Sirmii Præfectus, Romani Diogenis pater: [p] qua etiam dignitate donatus legitur BASILIUS, sub Constantino Monomacho. Michaële verò Paphlagone imperante, rursum defecere Bulgari. Quippe

[g] *Scylitz. p.* 723. *Zonar. p.* 183.
[h] *Scylitz. p.* 771.
[i] *Anna lib.* 13. *p.* 376. 377.
[k] *Scylitz. p.* 714.
[l] *Niceph. Greg. l.* 1. *p.* 19. *Vvill. Tyrius l.* 2. *c.* 4.
[m] *Albert. Aq. l.* 1. *c.* 19.
[n] *Ademar. Cabanens. p.* 169. *to.* 2. *Bibl. Labbei.*
[o] *Scyl. p.* 721. *Zon. p.* 182. 219.
[p] *Scylitz. p.* 778. 791. *Zonar. p.* 207. *Glycas.*

XXVI. [a] PETRUS, cognomento DELEANUS, nescio cujus Constantinopolitani incolæ servus, ex urbe profugus in Bulgariam venit, ubi filium se Romani & Samuelis nepotem, vel, ut ait Zonaras, Aaronis Samuelis fratris nothum filium se jactitando, Bulgaros nuper subactos, libertatisque appetentes facilè concitavit, à quibus statim in Regem est proclamatus, interfectis omnibus quotque in iis regionibus reperti sunt Græcis. Quo quidem Bulgarorum defectionis accepto nuntio, Basilius Synadenus Dyrrachii Præfectus, confestim ejus loci copias in Deleanum eduxit, occurrendum ratus priusquam hoc incendium vires sumeret. Sed Basilio à Dermocaita ad Imperatorem tanquam affectatæ tyrannidis reo delato, & in custodiam dato, ipse Dermocaita eidem suffectus, & in Bulgariam præfectus, rebus malè gestis, à Bulgaris fusus est & fugatus. Interim alia exorta est factio, quibusdam

[a] *Scylitz. p.* 745. *Zon. p.* 191. 192.

XXVII. [e] THIOMIRUM, seu THOECOMIRUM, Regem eligentibus; cujus quidem regnum haud diu stetit. Nam Deleani artibus, à quo per literas ad potestatis societatem invitatus fuerat, à populo lapidibus obrutus est. Is solus omnem nactus potestatem, versus Thessalonicam cum copiis contra Imperatorem contendit, qui nescio quo pavore correptus, incomposito agmine in urbem continuò rediit, omnibus impedimentis, ac quicquid erat auri atque argenti relictis, iisque commendatis Manueli Ibatzæ Bulgaro, qui Græcis tum merebat, & Cubiculario cuidam Eunucho ea secum adducere & sequi jussis: quibus ii acceptis, ad Deleanum transierunt. Exhinc Deleanus, capto per Caucanum Dyrrachio, Græcos, duce Anthymo ad Thebas delet, & Nicopolitanam regionem, ipsamque Naupactum in jus suum redigit. Interea anno MXL. sub mensem Septembrem,

[e] *Iidem.*

XXVIII. ALUSIANUS Patricius, & Theodosiopolis Præfectus, Aaronis secundus filius, ex quadam offensa clam urbe egressus, ad Deleanum se confert, à quo benignè comiterque excipitur. Is verò veritus, ne ad ipsum potiùs, ut erat Regio ortus sanguine, inclinarent Bulgari, consortem, ut præ se ferebat, Imperii ad-

ſcivit, ac cum exercitu XL. millium militum ad oppugnandam Theſſalonicam miſit, cui tunc præerat Conſtantinus Patricius, Michaëlis Paphlagonis Imperatoris patruelis: at Præſidiarii apertis portis Bulgaros improviſa impreſſione perterritos in fugam conjecerunt, in qua cecidere amplius quindecim millibus hoſtium, captique haud pauciores, S. Demetrio Theſſalonicenſibus præire ac pro urbe decertare palam conſpecto. Hac accepta clade Deleanus & Aluſianus, cùm alter de altero ſiniſtra ſuſpicatus, hic ob rem malè geſtam, ille proditionem interveniſſe opinatus, invicem diffiderent, Aluſianus ſocium antevertendum ratus, ad convivium invitat, crapulaque & ebrietate capto oculos eruit, nemine Bulgarorum perſentiente, indeque Moſynopolim ad Imperatorem profugit, à quo Magiſtri dignitate donatur. Ipſe verò Michaël Imperator per Theſſalonicam in Bulgariam venit, comprehenſumque Deleanum Theſſalonicam mittit: hinc in interiora pergens, capto Ibatza, univerſam Bulgariam in poteſtatem redigit, rebuſque compoſitis, datoque provinciæ Præfecto, Conſtantinopolim revertitur, ubi ſumpto prius habitu monachico, haud multò pòſt obiit menſe Decembri, Indict. IX. anno MXLI. Aluſiani porrò iſtius filius fortaſſe fuit Samuel Aluſianus Veſtarcha, cui uxor fuit ſoror Eudociæ Dalaſſenæ, Conſtantini Ducæ Imperatoris conjux. Jam verò inter Bulgariæ Præfectos, qui Ducum titulo donari ut antea conſueverant, recenſentur præ cæteris NICEPHORUS CARANTENUS, DAMIANUS DALASSENUS, & NICEPHORUS BRYENNIUS, qui hac dignitate inſigniti leguntur Michaële Duca imperante: ſub quo Bulgari rurſum defecere, electo in Regem

Scylitz. p. 819.

Scyl. p. 851. 852.

XXIX. CONSTANTINO BODINO, Michaëlitzæ Serviæ Regis filio, qui à Saronita captus, Conſtantinopolim perductus eſt. A Venetis deinde pretio exſoluto libertati datus, Serviæ poſtmodum imperavit. Sub Alexio Comneno eandem Bulgariæ Ducis dignitatem obtinuit [a] NICETAS, quem Albertus Aquenſis & Antiſtes Tyrius Nikitz, Thwroczius verò Nicetam vocant, quique ab Hungaris in prælio captus, libertatem poſtea eſt conſecutus. Is eſt Nicetas, qui præcipuam Chriſtianorum exercitus partem, cui ad expeditionem Hieroſolymitanam pergenti præerat Petrus Eremita, profligavit. Nicetæ ſuffectus dux alter, quem idem [b] Albertus GUZH nuncupat, qui Guillelmi Pictavienſis Comitis copiis eam ſuſcipientibus expeditionem tranſitui aliquandiu obſtitit. Manſit denique Romanorum annexa imperio exinde Bulgaria uſque ad Iſaacii Angeli imperium, ſub quo tandem omnino eſt abſtracta, trium fratrum defectione, ut deinceps ſumus dicturi.

[a] Albert. Aq. l. 1. c. 8. 9. 10. 11. 12. Vvill. Tyrius l. 1. c. 19. Thvvrocz. l. 2. c. 50. 57.
[b] Albert. Aq. l. 8. c. 34.

VII.

SERIES ALTERA REGUM BULGARIÆ poſt inſtauratum regnum.

XXX. PERSTITIT, uti diximus, in Imperatorum Conſtantinopolitanorum poteſtate Bulgaria [a] uſque ad Iſaacium Angelum Imperatorem, ſub quo Bulgari anguſtiis & caſtellis freti, quæ plurima habebant præruptis ſaxis ædificata, cùm etiam Græcorum potentiam parvi penderent, abacti per vim pecoris & quarumdam exactionum occaſione apertè defecerunt. Defectionis iſtius principes extitere duo ex illa gente, & [b] ex Regio ſanguine fratres, PETRUS, & ASAN, qui ne ſine cauſa res novas moliri viderentur, Imperatorem Cypſellis agentem conveniunt, ut in Græcorum legiones admitterentur, ſibique prædium exigui reditus ad Hæmum montem aſſignaretur, enixè rogantes. At ii cum repulſa injuriaque dimiſſi, domum redeunt, palamque deficiunt, Bulgaris in ſuas partes arte pertractis: cùm enim rei difficultate territi defectioni manus dare utcumque ii renuerent, fratres ut popularibus ſuis eum metum adimerent, ædem ſacram S. Demetrio Martyri ædificarunt, in eamque multos dæmoniacos utriuſque ſexus coëgerunt, qui furore quodam correpti, Deo viſum eſſe proloquerentur, ut gens Bulgarorum excuſſo Græcorum jugo libertatem conſequeretur, eaque de cauſa Demetrium Martyrem, relictâ Theſſalonicâ, Romanorumque tutelâ, ad ipſos perveniſſe, adjutum id opus. Qua Bulgari arte deluſi,

[a] Nicetas in Iſaacio l. 1. n. 4. 5. 6.
[b] Geſta Innocentii III. PP. p. 67.

fratribus ſe ſe adjungunt, Petro puniceis calceis Regioque diademate donato. Tum verò ii diviſo invicem Imperio Aſan in regni conſortium venit. [c] Nicetas & [d] auctor expeditionis Aſiaticæ Friderici I. Imperatoris, præcipuam auctoritatem Petro videntur adſcribere, quam Azani tribuit exertè [e] Acropolita. Vario porrò Bulgaros inter & Græcos pugnatum eſt eventu. Nam Græci Bulgariam ingreſſi ac populati, cùm in caſtella & urbes, quæ pleræque in Hæmo erant, præſidia introducere liceret, ſupplicum incolarum decepti verbis receſſerunt, poſthabito aliàs Baſilii Bulgaroctoni conſilio, quod in Soſthenii monaſterio affixiſſe aiunt, ſi quando Bulgari denuò novis rebus ſtuderent, ſuum exemplum imitandum eſſe, & provinciam, caſtris in ea poſitis, peragrandam ei qui bellum cum illis geſſerit. [f] Iſaacius quippe miſſis ſubinde inexpertis ducibus, iiſque fuſis ac fugatis, Petrus & Aſan quod reliquum erat Græcorum è Bulgaria facilè abegerunt. Tum verò finibus ſuis egreſſi, in Thraciam verſus Philippopolim & Berrhœam factis excurſibus, agros omnes depopulati ſunt. [g] Cùm porrò Fridericus I. Imperator per Romaniam iter fecit, in ſacram expeditionem profectus, Petrus qui & Calopetrus appellabatur, & unà cum fratre Aſane in Bulgaria imperabat, Legatos ad illum Adrianopoli tum degentem miſit, qui Græciæ ſibi imponi ab eo diadema rogarent, illiuſque auxilio contra Græcorum Imperatorem cum XL. millibus Bulgarorum venturum ſuo nomine pollicerentur. At Fridericus, qui proritandos Græcos haud cenſebat, Legatis cum honeſtis reſponſis dimiſſis, iter propoſitum confecit. [h] Neque verò feliciori eventu in Bulgaros ſe ſe geſſit Alexius Angelus Iſaacii fratris ſucceſſor: nam cùm fruſtra eos de pace ſollicitaſſet, quo excurſiones Bulgarorum depopulationeſque coërceret, exercitum collegit, quem Aſan perinde fregit, fugavitque, capto ipſo duce Iſaacio Sebaſtocratore. [i] Verùm haud diu partæ victoriæ ſuperſtes Aſan fuit, ſtatim poſtea à Juanco, ſeu Joanne nobili Bulgaro, quem [k] Acropolita illius patruelem fuiſſe ait, interemptus. [l] Scriptor verò Anglicus veſte Imperatoria veneno infecta induta periiſſe fama tum vulgatum tradit, quod ad annum MCLXXXIX. videtur referre. Regnavit porro Aſan annos IX. ut auctor eſt [m] Nicetas, *Ioanne* & *Alexandro* relictis filiis.

[c] Nicet. l.1. n.5.
[d] Exped. Aſiat. Frider. I. p.61.
[e] Acrop. cap.12.
[f] Nicet. in Iſaac. l.1. n.6. l.2. n.1. l.3. n.3. 4. 8.
[g] Exped. Aſiat. Frider. I. p.73.
[h] Nicet. in Alex. l.1. n.4.
[i] Nicet. in Alex. l.1. n.5.
[k] Acrop. c.12.
[l] Radulf. de Diceto in imag. hiſt. n.1189.
[m] Acrop. c.13. 20. Alberic. MS. an. 1230.

XXXI. [a] PETRUS, Bulgariæ in ſolidum imperavit, poſt fratris necem, quam ultus eſt, Juanco qui Trinovum occuparat, fugato, & Conſtantinopolim concedere coacto. Neque diu pariter poſtea vixit Petrus, eo à quodam è ſuis ſimiliter occiſo.

[a] Nicet. in Alex. l.1. cap. 5. 6. Vide Stemma Angelor.

XXXII. JOANNES, quibuſdam CALOJOANNES, Villharduino JOANNITZA, Innocentio denique Pontifici III. JOANNITIUS appellatus, [a] Petro fratri Bulgariæ Regi, vel Imperatori ſucceſſit, quem ille adjutorem laborum, regnique participem aſſumpſerat. Is haud parvo tempore apud Græcos obſes fuerat, cum Imperator Iſaacius ſecundùm in Bulgaros arma movit, ſed fugâ elapſus domum redierat. Statim atque regni diadema ſuſcepit, Summorum Pontificum tutelam protectionemque aucupari ſtuduit, Græcanico ejurato ſchiſmate, Eccleſiæ Romanæ ritus amplexari ſe velle teſtatus, [b] miſſiſque eum in finem Romam Legatis anno MXCVII. [c] Sed & poſtea erga Innocentium III. acriùs inſtitit, ut Patriarcham ſuis in ditionibus inſtitueret, & Cardinalem mitteret, à quo ritu ſolenni coronaretur, Symeonem, Petrum, & Samuelem deceſſores ſuos coronam & benedictionem Apoſtolicam à ſancta Romana Eccleſia excepiſſe jam olim exponens. [d] A quo quidem inſtituto Joannem avertere non ſemel conatus eſt Conſtantinopolitanus, Imperator, eum ſe coronâ donaturum, miſſurumque Patriarcham pollicitus: at poſthabitis Græcis à ſententia abduci non potuit. [e] Innocentius igitur Joannem Capellanum, S. Sedis Apoſtolicæ Legatum ad eum miſit, ut & Trinovitanum Archiepiſcopum Pallio donaret, Bulgariæ totius Primatem inſtitueret, Regeſque coronandi jus in poſterum ei adſcriberet. [f] Joanne deinde conſentiente inſtituti Metropolitani duo Epiſcopi Preſthlauvæ & Vueleſvudi. [g] Denique Innocentius, quò Regis ſatisfaceret flagitationi, ad eum miſit Leonem tit. S. Crucis Cardinalem, Sedis Apoſtolicæ Legatum, cum ſceptro, corona, & vexillo cruce & Eccleſiæ clavibus inſignito, jure inſuper intra regni fines cudendi monetam armis ſuis inſignem conceſſo. [h] Leo igitur Trinovum pervenit XV. Septembris die, anno MCCIV. Trinovitanum Archiepiſcopum in Bulgariæ Primatem conſecravit VII. Novembris S. Jacobo feſto die, ac poſtridie Joannem in Bulgariæ & Valachiæ Imperatorem ſolenniter coronavit. Quibus exactis ſub XV. ejuſdem menſis diem è Bulgaria profectus eſt, Romam reverſurus. Non hic porrò Joannis Regis geſtis bellicis deſcribendis immorabor, neque enatis ſubinde cum Hungariæ Rege, Franciſque noſtris, qui Conſtantinopolitanum Imperium invaſerant, controverſiis, cùm hæc pluribus pridem à nobis exarata ſint [i] in Hiſtoria Fran-

[a] Nicet. in Alex. l.1. n.6.
[b] Innoc. III. l.6. Ep. 142. apud Rainald. an. 1203. n. 20.
[c] idem Innoc. l.2. pag.560. l.5. Ep. 115. 116. apud Rainald. an. 1202. n 33. Geſta Innoc. p.50. 52. 69. 71.
[d] Innoc. l.6. Ep. 142.
[e] Geſta Innoc. pag.55.
[f] Geſta Innoc. pag.57. Raynald. an. 1204. n. 28. & ſeqq.
[g] Geſta Innoc. pag.57. 58. 59. Bzovius 1204. n.16. 1205. n.14.
[h] Geſta Innoc. pag.71.
[i] Hiſt. de l'Empire de CP. ſous les Empp. François l.1.2.

[a] Acropol. c. 13. Alber. an. 1206. Stauracius de Miracul. S. Demetrii apud Allat. ad Acrop. p. 234.
[l] Bzovius an. 1205. 14.
[m] Gesta Innoc. pag. 71.
[n] ibid. pag. 70.
[o] Hist. Franco-Byz. l. 2. num. 11.

co-Byzantina. Id tantùm annotasse in præsens suffecerit, [k] mortuum Joannem in obsidione Thessalonicensi anno MCCVII. & ut tum fama ferebat, interemptum fuisse à S. Demetrio urbis Patrono. De uxore verò ac liberis silent scriptores. Nam quòd [l] Bzovius ex Bulgariæ Patriarchæ ad Innocentium [m] Epistola colligit, Joannem Romam filium misisse, quò latinas literas addisceret, ex [n] alia ejusdem Regis ad ipsum Pontificem evanescit, ex qua satis percipitur missos Romam parvulos duos, Joannis Regis filios haud fuisse. [o] Id certè constat Joanni filiam extitisse, quàm Vorylas successor Henrico Flandrensi Constantinopolitano Imperatori in uxorem dedit.

[a] Acrop. compend. cap. 12.
[b] Acrop. hist. c. 11.
[c] Hist. Franco-Byz. l. 2. num. 7. Doutreman. in Constantinopoli Belg. l. 5. c. 1. n. 1.

XXXIII. [a] VORYLAS, interdum [b] PHRORYLAS appellatus, Joannis ex sorore nepos, extincto avunculo, Bulgariæ regnum invasit, utque usurpationem suam fortiùs stabiliret firmaretque, SCYTHIDEM materteram, ejusdem Joannis sororem, uxorem duxit. [c] Verùm non ea est usus felicitate qua Joannes, tum in bellis quæ contra Francos nostros gessit, à quibus fusus est ac profligatus anno MCCVIII. neque in usurpata contra fas regia potestate tuenda. Quippe

[a] Acrop. c. 13. 20
[b] Hist. Franco-Byzant. l. 3. n. 16.
[c] ibid. l. 3. n. 19. 20. 21. 22.
[d] ib. l. 4. n. 2. 3.
[e] ib. n. 6. 7.
[f] Acrop. c. 39. Ph. Mouskes. Alberic. an. 1241. Hist. Franco-Byzant. l. 4. n. 25.
[g] Acrop. c. 31. 33. Epist. Andreæ Reg. in Gest. Dei p. 1193. Ph. Mouskes. Rainald. an. 1238. 12.
[h] Hist. Fr. Byz. l. 4. n. 4.
[i] Thom. Archid. in Hist. Sal. c. 26.
[k] ibid. l. 4. n. 2. 4.
[l] Acrop. c. 39. 50.
[m] Hist. Fr. Byz. l. 4. n. 4. Acrop. c. 38. 39. 45.
[n] Acrop. c. 38. 39.
[o] Gregor. l. 2. p. 45. Pachym. l. 5. c. 5.
[p] Acrop. c. 25. 26. 38.

XXXIV. [a] JOANNES ASAN, hoc postremo nomine vulgò donatus ab historicis, ejus patruelis, Asanis Regis filius, qui Voryla regnum arripiente in Russiam fugerat, coactis ibi aliquot militaribus copiis, Bulgariam ingressus, fuso primùm Voryla, regnique maxima parte occupata, hunc Trinovi, quò se receperat, per septennium obsedit. Cujus urbis incolæ tam diutinæ obsidionis, bellique labore defatigati, tandem ultro se Asani dedidere: Voryla inter fugiendum capto, oculisque exuto, & carcere mancipato. [b] Controversias bellaque exercuit cum Theodoro Angelo Epiri Principe, quem prælio fudit anno MCCXXX. captumque luminibus pariter orbavit. Verùm haud multò pòst, pace invicem composita, illius filiam in uxorem accepit. [c] Exhinc sub annum MCCXXXIV. cum Joanne Vatatze Græcorum Imperatore fœdus iniit, cujus filio filiam suam tum nuptum dedit: annoque sequenti uterque Princeps Constantinopolim, quam Franci nostri obtinebant, Joanne Bryennensi, qui Imperatoris titulo gaudebat, urbem tuente, obsidione circundedit, à quibus, duobus conflictibus, Bulgari Græcique fusi sunt ac fugati. [d] Neque diu stetit Asanis & Theodori concordia, Asane Francis sese adjungente: cùm quibus, ut erat homo instabilis, rursum inita fœdera statim dissolvit. [e] Quæ quidem animi levitas Andreæ Hungariæ Regis bellum in Asanem convertit: ad quod suscipiendum à Gregorio IX. Summo Pontifice fuit potissimum impulsus, cujus quidem qualis fuerit eventus, ex scriptoribus haud liquet. [f] Obiit Asan Junio mense an. MCCXLI. relictis ex utraque, quam duxit, uxore, aliquot liberis. [g] Prior fuit MARIA, ejusdem Andreæ Hungariæ Regis filia, non verò Belæ IV. uti scripsit Pistorius, à quo perperam Anna appellatur, [h] quæ sub an. MCCXXXVII. fatis concessit. [i] Tradit ejusce ævi scriptor, Andream ex Hierosolymitana expeditione per Bulgariam redeuntem, detentum fuisse ab Asane, nec dimissum, donec fide interposita filiam nuptum sibi daturum esset pollicitus. Ex hac nati *Calomanus*, qui in regnum successit, filiusque alter, qui eodem anno quo mater obiit: [k] *Helena*, Theodoro Lascari, postmodum Imperatori, Joannis Vatacii filio nupta, & [l] *Thamar*, cujus meminit Acropolita. Extinctâ Mariâ, alteram sibi adscivit conjugem, [m] IRENEM, Theodori Angeli Thessalonicensis Imperatoris filiam, ex qua procreati *Michaël*, qui post Calomanum Bulgariæ regnum obtinuit, nataeque duæ, *Theodora* & *Maria*. [n] Acropolita, qui harum meminit, haud sibi videtur constare, cùm has ita loco altero, & quam Theodoram hîc, *Annam* alibi appellet. [o] Maria verò cum Mytze, qui Bulgarorum Rex fuit, matrimonio juncta fuit. [p] Habuit præterea Asan filiam notham *Mariam*, quam Manueli Comneno, Theodori Angeli Epiri Despotæ fratri, copulavit.

[a] Acrop. c. 39. 40. 43. 44.
[b] Acrop. c. 43. Hist. Fr. Byz. l. 4. n. 25. 33.

XXXV. CALOMANUS, vel CALAMANUS, uti ab Acropolita nuncupatur, familiari Hungariæ Regum familiæ nomenclatura, unde ob matrem ex ea ortam illi accesserat, [a] parenti in regnum successit annos vix natus XII. [b] Obiit verò haud multò pòst anno MCCXLV. non sine propinati veneni suspicione.

[a] Hist. Fr. Byz. l. 4. n. 33.
[b] Acrop. c. 54.
[c] id. c. 55. & seq. Gregoras l. 3. p. 39.
[d] Acrop. c. 62.

XXXVI. MICHAEL ex secundo Asanis ortus conjugio, fratre extincto regnum Bulgariæ adiit: [a] ut verò vix pueritiam tum excesserat, hac captata occasione Joannes Vatatzes Græcorum Imperator indicto Michaëli bello, complura quæ in Thracia & in Thessalia obtinebat oppida expugnavit: [b] quæ ille pòst Vatatzæ obitum facilè recepit, [c] bello interim vario eventu inter Michaëlem & Theodorum Joannis filium flagrante. [d] Tandem pax inter utrumque composita, Uro Russiæ Principe,

cujus

cujus filiam uxorem duxerat Michael, hanc conciliante. [e] Interemptus fuit à Patruele Calomano versus Trinovum sub annum MCCLVII. [f] Eo regnante in Bulgariam irrupisse Tartaros scribit Aithonus.

[e] id. c. 73. [f] Aithon. c. 21.

XXXVII. [a] CALOMANUS II. Alexandri filius, Asanis Bulgariæ Regis nepos, mortuo Michaele regnum invasit, ducta in uxorem ejusdem Regis vidua, quod haud diu obtinuit: Urus enim Russiæ princeps cum valido exercitu generi necem ulturus in Bulgariam venit, expugnatoque Trinovo, filiam secum abduxit. Calomano verò dum fugâ sibi consulit, à Russis interempto,

[a] Acrop. cap. 73.

XXXVIII. MYTZES, qui MARIAM Michaelis sororem uxorem duxerat, Bulgariæ Rex statim proclamatur: cùm ea tempestate Anchialum, Sozopolim, Agathopolim, Canstrisium, aliaque oppida dominii jure obtineret. Verùm ut molli remissoque erat animo, nec militaribus innutritus exercitiis, in Bulgarorum incidit contemptum, qui illius pertæsi imperii, Constantinum Techum Regem dixere. Hic verò Trinovum, in quod se receperat Mytzes, confestim obsedit, urbeque expugnata, Mytzem cum uxore & liberis Mesembriam concedere coëgit, unde postmodum Theodorum Lascarim Græcorum Imperatorem adiit, & Mesembriâ ei traditâ, aliquot circa Troiam & Scamandriam ab eo prædia obtinuit, in quibus vitæ reliquum exegit. Hanc porro oppidorum commutationem ad Michaelis Palæologi tempora videtur referre [b] Pachymeres; quippe, ut is scribit, Mytzes regnum recuperare conatus est, ex eoque Techum exegit, & intra Stenimachum, oppidum Græcorum, quò se acceperat, obsedit: at Michaele Techo auxilio veniente, Mytzes Mesembriam se se recepit, ibique aliquamdiu regnavit. Demum fœdere cum Michaele inito, quæ tenebat oppida Michaeli tradidit, is verò Joanni Asani Mytzæ filio Irenem filiam in uxorem concessit.

[a] Pachym. l. 5. c. 5. l. 11. c. ult. Niceph. Gregor. l. 2. cap. 43.

[b] Pachym. l. 5. c. 5.

XXXIX. [a] CONSTANTINUS, Techi filius, à Bulgaris Rex proclamatus, ut electionem suam connubio aliquo illustri, ac potentis Principis amicitiâ firmaret, [b] IRENEM, seu uti à Nicephoro Gregora nuncupatur, THEODORAM, filiam Theodori Lascaris Imperatoris ex Helena Bulgariæ Regis Joannis Asanis filia, in uxorem expetiit. Erat ea tempestate Constantinus alteri conjugio illigatus, quo soluto, uxorem in illius quod cum ejus filia initurus esset, securitatem, ad Theodorum misit. [d] Irene verò Constantino nupta, cùm accepisset Joannem Lascarim fratrem à Michaele Palæologo pessimè acceptum, ac usurpato Imperio, oculis privatum fuisse & in carcerem conjectum, conjugem ad bellum contra usurpatorem suscipiendum impulit, Azatino Iconiensi Sultano ad id præterea Constantinum incitante. Is igitur cum XX. millium Scytharum exercitu Thraciam ingressus, hancque depopulatus, Michaelem fugere coegit, demumque Sultanum, qui Æni captivus servabatur, libertate donavit. Irene seu Theodora extincta, [e] MARIAM CANTACUZENAM, Eulogiæ Michaelis Palæologi Imperatoris sororis filiam, in alteram conjugem accepit, ex eaque *Michaëlem* procreavit, quem in Regem coronari, superstite conjuge, curavit mater. Aliquanto verò postea tempore, cùm in Lachanam, qui coactis militaribus aliquot copiis, Bulgariæ agros depopulabatur, Constantinus exercitum eduxisset, commisso invicem prælio, Constantinus interimitur.

[a] Acrop. cap. 83. Pachym. l. 5. c 5.

[b] Pachym. l. 2. cap. 26 l. 5. cap. 3. l. 6. cap. 1.

[c] Greg l. 3. p. 44. 45.

[d] Gregor. l. 4. pag. 71.

[e] Gregor l. 5. p. 93. Pachym. l. 5. c. 3. l. 6. c. 1. 2. 4.

XL. LACHANAS, [a] seu, ut id effertur nominis à Slavis, LAHANAS, [b] à Bulgaris CORDUCUVA cognominatus, qui infima stirpe progenitus natalium defectum animi magnitudine compensabat, cæso ac profligato Constantino, Bulgariæ regnum invasit, & MARIAM CANTACUZENAM, illius viduam, uxorem duxit. [c] Cumque ad universum Constantinopolitanum Imperium conquirendum, magno ad id facto copiarum militarium apparatu, se accingeret, Michael Palæologus, quò imminentem tempestatem averteret, huic Joannem Asanem generum, Mytzæ, qui Troiæ obierat, filium, opposuit: [d] quod ut rescivit Lachanas, Tartaros ac Scythas Septentrionales sibi devinciendos ratus, in Tartariam profectus, ab eorum Rege Noga in convivio occiditur. Atque ita

[a] Orbin. p. 463.

[b] Pachym. l. 6. c. 3. 7. 8.

[c] Gregoras l. 5. p. 94.

[d] Pachym. l. 5. c. 5. l. 6. cap. 4. 6. 9. 19.

XLI. JOANNES ASAN Rex proclamatus, Bulgariam facilè obtinuit: [a] Maria interim Lachanæ uxore cum filio Michaële, quem ex Constantino genuerat, Constantinopolim concedente. Verùm haud diu prospera usus est fortuna: [b] quippe Terter, qui natales à Comanis arcessebat, vir cæterùm animi magnitudine insigni, facta defectione, regno Asanem pellere constituit: quem ut in suas partes traheret,

[a] Gregoras l. 5. pag. 95. Pachym. l. 6. c. 8.

[b] Pachym. l. 6. c. 8. 9.

fororis ei conjugium obtulit: hac ille accepta conditione, uxorem quam antea duxerat, cum liberis ex ea fufceptis Nicæam mifit, Afanifque fororem iterato matrimonio fibi adjunxit. Afan denique ut generum majoribus beneficiis cumularet, vel, ut fcribit Pachymeres, Michael ipfe Palæologus, Defpotæ dignitate Terterem donavit. Verùm tot collata à focero bona, ad arripiendam tyrannidem Terteris animam validiùs accenderunt, cognita cæteroquin Afanis ftoliditate ac levitate. Afan verò ut Terteris, quem vitæ fuæ infidiari perceperat, vitaret infultus, Michaelem Palæologum Imperatorem focerum Conftantinopolim velle fe invifere finxit, factoque itineris apparatu, quotquot potuit thefauros fecum abduxit: [c] quò cùm perveniffet, à Michaële benignè exceptus, & Romaniæ Defpotæ dignitate donatus, in eadem urbe tandem obiit, cùm illuftri admodum Græcanicæ familiæ dediffet originem, Afanum nomenclaturâ, cujus ftemma poft exactam Regum Bulgarorum feriem perftringemus. Sub altero porro poftremorum Regum Bulgariæ, Stephanus Hungariæ Rex, [d] qui biennio duntaxat regnavit, à menfe fcilicet Maio an. MCCLXX. ad menfem Julium an. MCCLXXII. Bulgariam invafiffe & expugnaffe [e] dicitur, hancque Hungaricis Regibus vectigalem feciffe, ex quo ille & fucceffores, præfertim verò [f] Ladiflavus V. Stephani ejufdem filius, Reges Bulgariæ infcripti leguntur, ut Serviæ Reges pariter fimili de caufa fe fe appellaffe conftat.

[c] Pachymer. l. 7. cap. 10.
[d] Stero an. 1270. 1272. Suffrid. an. 1272.
[e] Thurocz. l. 2. c. 77. Bonfin. dec. 2. l. 8.
[f] Odoric. Rainald. an. 1279. 31. 1280. 8. 9. Lucius l. 4. hist. Dalm. c. 11.

XLII. GEORGIUS TERTER, Joanne Afane excedente, regnum Bulgariæ ftatim invafit, [a] ejufdemque fororem, ex qua filiam genuerat, [b] poftmodum Milutino Serviæ Regi nuptam, Conftantinopolim remifit, priore, quam Nicæam amandaverat, revocata uxore. [c] Hunc Nicolaus IV. Summus Pontifex ad amplexandam Romanam Ecclefiam adhortatus eft fub an. MCCXCI. fcriptis eum in finem ad Helenam Serviæ Reginam literis. [d] Eo regnante Scytharum feu Tartarorum, qui ultra Danubium habitabant, Rex Noga, facta in Bulgariam irruptione, hanc occupavit, pulfo Tertere, qui aliquandiu in Adrianopolitana urbe latuit, cùm Imperator Andronicus Palæologus Senior auxilia ei fubmittere non effet aufus, ne Tartaros in Thraciam ipfam pertraheret. [e] Terteris filiam Michaeli Angelo, Cotruli cognominato, ac Defpotæ, nuptam memorat Pachymeres. Pulfo igitur Tertere,

[a] Pachym. l. 6. c. 8. 9 l. 7. c. 20.
[b] Id. l. 9 c. 27.
[c] Vvadding. an. 1291. 9. 13. Raynald. an. 1291. 38. 39. 40.
[d] Pachym. l. 9. cap. 26.
[e] Id. l. 11 cap. 19.

XLIII. [a] SMILTZES à Noga Bulgariæ Rex conftituitur, regnumque obtinuit quoad ille fuperftes fuit. Noga verò è vivis exempto, illius filius & fucceffor Tzachas hunc regia dignitate exuere conftituit, quo Suveftiflavum Terteris filium, cujus fororem in uxorem duxerat, in paternam poteftatem reftitueret. At cùm jam potiorem Bulgariæ partem obtinuiffet, Suveftilavus, qui Tartaro principi haud fidebat, verebaturque ne ab eo tandem malè acciperetur, cùm etiam opibus valeret, ducta in uxorem ENCONA, Manchfi, qui à Pantaleone divite mercatore adoptatus fuerat, filia, Tzacham intra Ternovum interceptum interfecit. [b] Smiltzæ porro uxor fuit filia Conftantini Palæologi, Michaelis Imperatoris fratris. Filiam verò habuit Eltimero, Terteris Regis fratri nuptam, à quo Rodoflavus nobilis Bulgarus, qui ab Andronico Sebaftocratorica dignitate donatus fuerat, prælio deletus fuit.

[a] Pachym. l. 9. cap. 26.
[b] Pachym. l. 11. c. 18.
[c] Pachym. l. 9. c. 26. l. 11. cap. 18. 27. 28. l. 12. c. 13.

XLIV. [a] SUVESTISLAVUS, feu ut à Græcis fcriptoribus appellari folet, SPHENDOSTHLAVUS, ut Bulgariæ Rex eft proclamatus. Terterem patrem, qui ab Imperatore Andronico captus detinebatur, redditis aliis captivis Græcis proceribus, libertate donatum in Bulgariam revocavit. Neque tamen in priftinam regiam dignitatem eum reftituit, fed in libera cuftodia in oppido nefcio quo vitam agere privatam permifit, quam agens tandem obiit. [b] Expeditione deinde fub annum MCCCIII. in Andronicum fufcepta, adverfus Turcos tum bellum gerentem, Imperator Michaëlem filium cum exercitu adverfus Suveftiflavum mifit, quo in bello Bulgari aliquot ad Hæmum montem oppida oppugnarunt. [c] Verùm pax inter utrumque Principem haud multò pòft compofita, Suveftiflavo THEODORAM ejufdem Michaëlis filiam in uxorem accipiente, [d] utque ad hoc conjugium perveniret, pactis quæ antea de ducenda Joannis Ducæ Patrarum Defpotæ filia inierat, irritis factis. [e] Obiit ex morbo fub annum MCCCXXIII. Suvaftiflavo foror fuit, quæ priori conjugio Stephano notho Serviæ Regi, altero deinde Michaëli Cotruli ex Angelorum gente, nupfit. Cotrules verò uxorem antea duxerat Michaëlis Palæologi Imperatoris filiam.

[a] Pachym. l. 9. c. 26.
[b] Pachym. l. 11. c. 18. Cantacuz. l. 2. cap. 16.
[c] Pachym. l. 11. cap. ult. Niceph. Gregor. l. 8. p. 197. Cantacuz. l. 1. c. 21. 22. Phranz. l. [illegible] c. 10.
[d] Pachym. l. 7. cap. 7.
[e] Niceph. Greg. c. 8. p. 221. Cantacuz. l. 1. cap. 5. Niceph. Greg. l. 6. p. 140.

XLV. GEORGIUS TERTER II. Suveftiflavi Regis ex priore conjuge filius, eidem in regnum fuccedit. [a] Moto deinde in Græcos bello, Philippopolim militari præfidio deftitutam capit, ad Adrianopolim ufque facta excurfione. Viciffim

[a] Cantacuz. l. 1. c. 35. 36.

verò junior Andronicus Imperator Bulgariam ingressus, agros depopulatur, mortuoque statim postea Georgio, Philippopolim recipit, aliis præterea Bulgarorum oppidis expugnatis.

XLVI. [a] BOESILAVUS, Georgii patruus, ac Suvestilavi filius, qui ea tempestate in castris militabat Andronici, ad quem sese receperat, accepta nepotis morte, complura Bulgariæ occupavit oppida, quæ ultro sese dedidere, tanquam regni justiori hæredi, atque Andronici Imperatoris assensu Bulgariæ Despotam se inscripsit. At

[a] *Cantac. l. 1. c. 3.*

XLVII. [a] MICHAEL STRASCIMIRUS, Strascimiri, seu, ut à Græcis scriptoribus appellatur, Streantzimiri filius, Vidini, quod vetus fuit Viminacium, Præfectus, quique à Bulgaris & Comanis trahebat originem, cùm in Regem fuisset electus à proceribus, à quibus Trinovum regni metropolim, & quod reliquum erat Bulgariæ oppidorum acceperat, confecto exercitu in Boësilavum movit, & in Græcos, qui post Georgii Terteris mortem complura expugnarant Bulgariæ oppida, quorum pleraque recepit, fugato etiam Boësilavo, qui cùm à suis desertus esset, Constantinopolim ad Imperatorem Andronicum tandem concessit. [b] Tum verò Michael THEODORAM PALÆOLOGINAM, ex Svestislavo viduam, juniorisque Andronici Imperatoris sororem, uxorem duxit. Peractæ hæ nuptiæ sub annum MCCCXXIV. Bulgaris ac Græcis pacem conciliarunt. [c] Ut porrò has conficeret Michaël, uxorem NEDAM, seu, ut interdum nuncupatur, DOMINICAM, Vrosii Serviæ Regis filiam, ex qua liberos aliquot, [d] atque in iis *Sismanum* & *Ioannem* susceperat, dimisit. Quod quidem gravi cum Stephano Reginæ fratre bello originem dedit. [e] Flagrantibus verò inter Græcos Principes bellis domesticis, senioris Andronici contra juniorem partibus in speciem favisse visus est, submissis auxiliis. [f] Sed ex eventu nihil aliud se quærere prodidit, quàm ut ex hisce dissidiis occasionem captaret Constantinopolitanum invadendi imperium, quod de jure ob uxorem sibi deberi contendebat. Pacem tamen cum juniore Andronico confecit, in mutuo deinde ad Sozopolim & Anchialum congressu firmatam. [g] Exhinc cùm Serviæ Regem in se copias apparare accepisset, hunc prævertere constituit; & cùm quindecim millium exercitu Bulgariam versus Hæmum montem ingressus est, interim dum Constantinopolitanus Imperator aliâ viâ hanc aggrederetur. Stephanus cùm se à duobus potentissimis Principibus bello peti videret, cum Bulgaris acie primùm dimicare statuit, incautumque, missis tum ad pabulationem militibus, aggressus, prælium cum iis commisit, in quo Michaël lethali accepto vulnere, triduo post obiit. Initum hoc prælium mense Julio, eo anno quo Solis eclipsis XI. ejusdem mensis contigit. Hac parta à Stephano victoria, Græci confestim domum sese recipiunt. [h] Interea Bulgari insigni clade perculsi, quo Stephani gratiam sibi conciliarent, ac imminentem regno averterent calamitatem, Theodora & liberis exactis ac pulsis, ejusdem Regis sororem Nedam, priorem Michaelis uxorem, ejusque liberos revocant, regni data administratione, qua tamen haud diu est potita. [i] Nam extincto Stephano, duo ex potentioribus Bulgariæ proceribus, Raxinus Protovestiarius, & Philippus Logotheta, conflata seditione, Theodoram è Bulgaria exegere, quæ cum liberis ad Stephanum Dufcianum Serviæ Regem nepotem inde se contulit. Id porrò peractum aliquot annis post senioris Andronici mortem, [k] quæ accidit anno MCCCXXXII.

[a] *Cantacuz. l. 1. cap. 36. 37.*
[b] *Cantac. l. 1. cap. 39. 42. 51.*
[c] *Cantac. l. 3. c. 2. Gregoras l. 9. pag. 301.*
[d] *Cantac. l. 3. c. 2. 7.*
[e] *Cantac. l. 1. c. 57. 58.*
[f] *id. l. 2. c. 3. 5.*
[g] *Cantac. l. 2. c. 21. Niceph. Greg. l. 9. p. 319. 320.*
[h] *Cantac. ibid.*
[i] *Cantac. l. 2. c. 26.*
[k] *Cantac. l. 2. cap. 28.*

XLVIII. [a] ALEXANDER, Michaëlis Regis Bulgariæ ex Strascimiro fratre nepos, Rex à Bulgaris post Nedæ excessum constituitur. [b] Laonicus videtur hanc dignitatem Serviæ Regis operâ consecutum innuere: quòd sanè à [c] Petro Luccario disertè firmatur, scribente præterea Regem Alexandrum in istius beneficii gratiam, Stephano Dusciano Serviæ Regi ad annuam XII. canum venaticorum & totidem falconum præstationem, sese obstrinxisse, insuperque XII. millia equitum suo sumptu præbiturum, & in posterum ut superiorem dominum facta clientelari professione agniturum pollicitum. [d] Statim igitur atque Rex dictus fuit, juniorem Andronicum bello impetiit, quod haud multò pòst sopitum, [e] pace inter utrumque principem composita, ac *Michaëlis Asanis*, Regis filii, cùm Maria Palæologina Imperatoris filia, nuptiis firmata. [f] Controversiam præterea exercuit cum Belauro patruo, qui oppida nonnulla invaserat. [g] Sed & Michaëlis Strascimiri Regis ex priore cum Neda conjugio editos filios Sismannum & Joannem exagitavit, quorum postremus in Serviæ Regis aulam cum matre concesserat: alter verò ex Tartaria, post Andronici junioris mortem Constantinopolim venerat. Cùm enim missis ad Joannem Palæolo-

[a] *Cantac. l. 2. cap. 26. Niceph. Greg l. 9. pag. 322.*
[b] *Laonic. l. 1. pag. 25.*
[c] *P. Luccar. l. 2. pag. 52.*
[d] *Cantac. l. 2. c. 26. 27.*
[e] *Cantac. l. 2. cap. 34.*
[f] *id. c. 27.*
[g] *id. l. 3. c. 2.*

gum Imperatorem legatis, Sismanum sibi tradi, sub belli interminatione, postulasset, is in Joannis aula diutius morari haud tutum sibi esse ratus, in Ludovici Tarentini Neapolitani Regis aulam transiit, ea deinceps usus fortuna, quam [h] alibi descripsimus. [i] Joanne verò Sismanum Bulgarico Principi primùm denegante, penè inter utrumque bellum exortum: verùm eo excedente, pristina renovata sunt fœdera. [k] Flagrantibus deinde Joannem Imperatorem inter & [l] Cantacuzenum bellis civilibus, Joanni favit, novem ab eo oppida in opis præstitæ mercedem consecutus. Ei pariter controversia fuit cum Stephano Dusciano, qui ejus sororem Helenam uxorem duxerat. Obiit Alexander, secundùm [m] Luccarium, anno MCCCL. vel juxta [n] Orbinum, anno MCCCLIII. [o] Uxorem primis nuptiis duxerat, cujus nomen & familiam subticuere scriptores, ex qua *Michaëlem* & *Strascimirum* procreavit. At nescio cujus Judææ, quæ ob aliquam controversiam eum convenerat, eximiâ formâ captus, baptismo prius initiatam, prioreque in castello quodam inclusa, hanc sibi adjunxit uxorem, [p] ex quo altero matrimonio nati deinde tres filii, *Sismanus*, *Asan*, vel *Asegna*, & tertius, cujus nomen excidit. Cùm illa verò alterum ex priore matrimonio Alexandri filium veneno sustulisset, ne pari scelere in alterum grassaretur, Strascimirum cum matre ab aula semovit, Vidinensis oppidi præfecturâ ei demandatâ. Tametsi filii istius veneno sublati nomen qui hæcce tradidit, haud prodat Orbinus, probabile tamen videtur esse [q] Michaëlem *Asanem*, quem parens Bulgariæ Regem coronari curaverat, cuique Mariam Palæologinam Andronici junioris Imperatoris ex Anna Sabauda filiam uxorem dederat. Quidam scripsere inter liberos regnum divisisse Alexandrum; ac Vidinum cum aliquot adjacentibus Danubio oppidis dedisse Strascimiro: Preslavum Asani cum vicinis Thraciæ castellis; ac Sismano denique Ternovum, Slavizam, Vurazam, & Sophiam.

[h] Hist. Franco-Byz. l. 8. n. 21.
[i] Cantac. l. 3. cap. 10. 14.
[k] id l. 3. c. 29. 56. 66. 69. 80. l. 4. cap. 22. 33.
[l] id. l. 3. cap. 66.
[m] Luccar. p. 52.
[n] Orbinus p. 471.
[o] Orbin. p. 740.
[p] Orbin. p. 472.
[q] Cantac. l. 2. c. 14. 24. 34. Niceph. Gregor. l. 11. p. 384.

XLIX. STRASCIMIRUS verò longiùs se ab aula quasi exulem conspicatus, alteriusque parentis conjugii liberos haud passus sibi præferri, ab eo palam deficit, Regemque Bulgariæ se inscribit. [a] At Ludovicus Hungariæ Rex ob exortam aliquam controversiam, conscripto valido exercitu, in Bulgariam descendens, expugnatis Strascimiri ditionibus, captum illum, ac in Hungariam abductum, in Gomnecho, seu Gemlecho castello, quod Sagabriæ Archiepiscopi erat, includit, proceri Hungaro traditâ Vidini Præfecturâ. Tandem post duodecennium libertatem Vidinumque consequitur, à Ludovico, fidelitatis in posterum præstito sacramento. Binæ porrò extitere Strascimiro filiæ, quarum altera *Dorothea* Tuvarko Bosinensi Bano ac Regi nuptum est data.

[a] Thvvrocz. in Lud. c. 33. Bonfin. Dec. 2. l. 10. Vvadd. an. 1366. 16. 1369. 11.

L. [a] SISMANUS Alexandro patri in Bulgariæ regnum successit. MARCUS à [b] Phranze nuncupatur. CRAIOVICHII [c] Paulus Jovius, CRATEVICHII verò cognomen tribuit Leunclavius. [d] De regni successione bellum ei fuit cum Strascimiro, prælioque inito, Assegna, seu Asan Sismani frater vitam amisit. [f] Inter hæc domestica dissidia, Sultanus Amurathes I. misso in Bulgariam, Scachia duce, valido exercitu, maximam regni partem occupavit, profligato ac deleto Sismano. Pace tandem cum Turcis composita Sismanus filiam Amurathi uxorem dedit. [g] Bajazethus deinde Amurathis filius ac successor, quod Bulgarici regni supererat, expugnavit, Sigismundo Imperatore Rege Hungariæ frustra de Sultano querente, quòd cum fœdus invicem intercederet, Bulgariam clientelæ jure Hungarico regno obnoxiam invaderet. Quòd quidem dissolvendæ paci, infaustoque ad Nicopolim prælio sub an. MCCCXCVI. in quo deletus Christianorum exercitus, occasionem præbuit. [h] Nonnulli scriptores Bulgariam in Turcorum potestatem venisse volunt sub an. MCCCLXXIV. ac inter præliandum Sismanum interfectum. [i] Scribunt alii, Sismano à Bajazeto in prælio capto, quò vitam parenti servaret, filium Mahumetanam religionem amplexum: [k] quem postea variis in bellis exercituum, sed & provinciarum Præfectura donavit Sultanus. [l] Habuit præterea Sismanus filiam alteram Andronico Palæologo Joannis Imperatoris filio primogenito nuptam. [m] Videtur porrò scribere Laonicus, Sismanum Judæam illam, cujus supra meminimus, uxorem duxisse, quod [n] alii parenti adscribunt. [o] MARIAM Lazari Serviæ Despotæ filiam Sismano uxorem fuisse tradit Luccarius: ex hacque natam filiam, quam Andronico Palæologo matrimonio copulavit: ex qua quidem contracta affinitate Sismanus Andronici consilia adjuvit, cùm parentem aliquandiu Constantinopoli detinuit, Bulgaris militibus commissâ illius custodiâ.

Bulgariæ Regibus pro armorum insignibus leonem adsignat Maurus Orbinus.

[a] Laonic. l. 1. p. 23.
[b] Phranz. l. 1. c. 18.
[c] Paul. Iovius in Amurath. Dresler. Leuncl.
[d] Orbin.
[f] Annal. Turc. p. 13. Phranz. l. 1. c. 15. Laon. l. 1. p. 23.
[g] Phranz. l. 1. c. 19. 29.
[h] Dresler.
[i] Leuncl. l. 5. Hist. Musulm.
[k] Ducas c. 21. p. 60. 61.
[l] Laonic. l. 1. p. 23. Phranz. l. 1. c. 18.
[m] Laonic. ibid.
[n] Orbin.
[o] Luccar. l. 2. p. 68.

ASANINA FAMILIA
à Bulgaricis Regibus orta.

JOANNES ASAN Bulgariæ Rex, regno à Joanne Tertere exactus, Constantinopolim ad Michaëlem Palæologum Imperatorem, cujus filiam IRENEM uxorem duxerat, concessit, ibique tandem vitam finivit, dato nobilissimæ inter Constantinopolitanas Familiæ, in varias postmodum stirpes dispartitæ, initio. Joanni porrò hi qui subsequuntur extitere liberi.

Michaël Asanes. *Cantac. pag.* 145. 160 *Gregor. pag.* 285. 286. 288.	Andronicus Asanes Protovestiarius. *Cantacuzenus pag.* 404. 405. *Gregoras pag.* 254. 255. 275. 286. 288. *Wadding.* 1350. 3.	Constantinus Asanes. *Cantacuzen. pag.* 175. 176. 407. *Gregoras pag.* 290.	Isaac Asanes. *Cantacuzenus pag.* 75. 76. 412.	Maria Asanina Rogerio Catalano nupta. *Pachymeres lib.* 11. *cap.* 12. *Gregoras pag.* 53. *Montaner. cap.* 199.	Theodora Asanina Manuelis Tagaris uxor. *Cantacuzenus pag.* 59.	N. Asanina Michaëlis Angeli ux. *Pachymeres lib.* 8. *cap.* 4.

Joannes Asanes Sebastocrator. *Cantacuzenus pag.* 404. 433. 436. 475. 720. *Wadding. anno* 1349. 6. *anno* 1350. 3.	Manuel Asanes Sebastocrator. ux. Anna Synadena. *Cantacuz. p.* 404. 433. 436. 652. 720. *Wadding. ibid.*	Irene Asanina Joannis Cantacuzeni Imp. uxor.

Andronicus Asanes. *Cantacuz. pag.* 484. 870.

Occurrunt nonnulli alii ex hac Familia viri nobiles, apud Rerum Byzantinarum sub extrema secula scriptores: atque in iis,

Isaacus Asan sub annum MCCCCXX. apud Phranzem lib. I. c. XXXIX.

Paulus Asan, cujus filiam uxorem duxit *Demetrius Palæologus* Despota, Constantini postremi Imperatoris frater an. MCCCCXLI. apud eundem Phranzem l. II. c. XVII. l. III. c. XXII.

Matthæus Asan, Pauli filius, qui Corinthum, cujus Præfecturam habebat, Turcis prodidit an. MCCCCLVIII. Obiit ut & filia an. MCCCCLXVII. Phranz. l. III. c. VII. XXII. XXIX. Hist. Polit. p. 18. 20. Laon. lib. IX.

Demetrius Asan, oppidi in Peloponneso Præfectus sub ea tempora memoratur à Laonico lib. IX.

Asan Zacharias Centerio Achaïæ Princeps hoc cognomine, ex quadam cum Asanina contracta affinitate donatus à Phranze l. II. c. IX. De eo pluribus egimus in Histor. nostra Franco-Byzantina.

Alexander Asan, Imperatoris Constantinopolitani affinis, an. MCCCCLXX. apud Doutremannum in Constantinopoli Belgica.

Demetrius Asan & *Michaël Asan*, post expugnatam à Turcis Constantinopolim in Italiam concesserunt, ubi adhuc superstites erant anno MCCCCLV. de quorum nobilitate testatur Philelphus lib. XII. epist. pag. mihi 263.

Andreas Asan vivebat sub Euthymio Patriarcha. Vide novam Biblioth. Labbei pag. 100.

VIII.

BOSSINENSES BANI AC REGES.

[a] Bonfin. dec. 2. l. 10. Petro Luccari l. 1. p. 10. Darstus. Carlo Vngriese l. 3. de Venedi. Gobelin. l. 11. comment. Pii II. PP. p. 311. Lud. Tubero l. 5. pag. 103.
[b] De adm. Imp. c. 32.

GEOGRAPHIS examinandum relinquimus, an regio quæ BOSSINA vel BOSNA hodie dicitur, à Bessis, inferioris Mysiæ populis, qui eam inhabitarint, appellationem acceperit; an verò, quod longè videtur probabilius, à Bosna fluvio, quo irrigatur, quique à Smartnizæ montis radicibus ortus, in Savum tandem delabitur. Observare duntaxat suffecerit Bosinæ regionis nomenclaturam videri haud tam recentis ævi, cùm illius meminerit [b] Constantinus Porphyrogenitus, à quo Bosona appellatur, & intra veteris Serviæ regni, cujus olim pars fuit, terminos constituatur.

Vide supra in Regibus Serviæ.

I. BUDIMIRUS, qui & SWETOPELEKUS dictus, primus Dalmatiæ ac Serviæ Rex Christianus, in ditionum suarum in provincias partitione, Surbiam, quæ ad Septentrionem jacet, in duas divisit regiones, quarum alteri quæ à Drino fluvio versus Occasum, ad Pinum montem protenditur, Bosnæ, alteri Rassiæ nomen dedit. In his porrò provinciis Præfectos instituit, quos BANOS nuncupavit, quibus GIUPANOS, vel ZUPANOS, qui Comitum vice erant, submisit; ex quo Bani ipsi, MAGNI ZUPANI, & scriptoribus Græcis ac Latinis MEGAJUPANI crebriùs appellantur. Atque hi quidem procedente tempore, excusso Dalmatiæ Regum jugo, provinciarum, quibus præfecti erant, supremum adepti sunt dominium. At

II. CRESCIMIRUS, Predemiri Regis frater, & Tiescimiri Regis filius, armis superato, & in Hungariam fugato Bosinensi Bano, Bosinæ dominus effectus, Croatiam, Albam vocitatam, quam ex Cidomiri avunculi successione recèns erat consecutus, eidem adjunxit.

Luccari l. 1. p. 5.

III. STEPHANUS, Crescimiri filius, in Bosinæ ac Croatiæ principatus successit. Cum Ragusinis magnâ animi consensione vixisse, iisque, in obsequiorum sibi variis in occasionibus præstitorum mercedem, castrum Brenum cum adjacenti agro, Granosam, Omblam, Satonum, vel Malfium contulisse Crescimirum, tradunt rerum Ragusinarum scriptores. Addunt præterea post illius obitum civilibus bellis ac intestinis Bosinam laborasse, quibus durantibus, uxor MARGARITA, Ragusium cum Thesauri parte venit, crucisque Dominicæ particulam cum aliis sanctorum reliquiis in sancti Stephani ædem sacram intulit. Sed & ibidem ædem aliam sacram excitavit in S. Margaretæ patronæ titulum ac nomen, in quâ sepulturæ locum delegit. Horum porro intestinorum tumultuum auctor fuit

IV. LEGETUS, Stephani filius nothus, qui Bogoslao, seu Boleslao affini, Predemiri Serviæ Regis filio, Trebinæ educatus, puellam, quam LOVAISAM seu LUDOVICAM vocant, uxorem duxerat, liberis septem ex ea deinceps susceptis. Legetus verò in Predemiri liberos, qui subditorum odium incurrerant, rebellione institutâ, totius Bosinæ principatum unà cum filiis invasit. Nec diu injustâ usurpatione potiti; iis enim omnibus lue pestiferâ extinctis,

Orbini p. 346.

V. WCMIRUS, Stephani ex alia, quàm Margaritâ, conjuge filius, Bosinæ ac Croatiæ provincias recuperavit. Scribit Luccarus Bogoslaum agnatum, qui idem est cum Boleslao Predemiri filio, ex offensa quadam à Wcmiro accepta, cum decem millium militum exercitu, in Bosinam irruptione factâ, Ragusium contendisse, & à Ragusinis Margaritam, quæ eò confugerat, sibi reddi postulasse, idque iis abnuentibus, urbem obsidione cinxisse, circumjacentibus agris interea vastatis: indeque tandem acceptâ pecuniâ ab obsidione discessisse.

[a] *Thomas Archid. cap. 14. 16. Andr. Dandul. in Vrseolo.*

VI. CRESCIMIRUS II. Wcmiro fratri successit: quem quidem eundem esse licet existimare, quem [a] Veneti scriptores MURCIMIRUM, vocant, quique circa annum DCCCCXCIV. & MXV. Croatiæ regnum obtinebat, quod Suringa

fratri, qui idem perinde cum Wcmiro censeri debet, abstulerat. Certum quippe pleraque horum nominum apud rerum istarum historicos esse depravata, cùm in iis commemorandis minimè invicem conveniant, prætereaque tradat [b] Sabellicus Murcimirum hunc à quibusdam HRESCIMIRUM appellari, quæ quidem appellatio eadem est cum Murcimiri nomine. Quod verò scribit [c] Orbinus Crescimiro unicam superfuisse filiam, quam Hungariæ Regi nuptum dederit, ex eaque affinitate Bosinæ Reges sese indigitasse deinceps Hungaricos Principes, vix fidem apud plerosque obtinebit: cùm, præterquam quod incertum prorsus censeri debet ejusmodi conjugium, de quo silent scriptores Hungarici, id tituli tum primùm sibi arrogasse Hungariæ Reges constet, cùm varia in Bosinâ oppida occuparunt, Dalmatiæ ac Croatiæ Principes effecti. Qui porrò Crescimiro in Bosinam statim successerint, non tradidere, opinor, scriptores. Id ex [d] Luccaro duntaxat docemur, Bodinum Serviæ Regem, moto in Bosinæ Banum bello, eoque fugato, ac ditionibus suis expulso, Bosinam dedisse

Paolo Morosini l. 4.
[b] Sabell. Dec. 1. l. 4. Bonfin. Dec. 2. l. 4.
[c] Orbini.
[d] Luccari l. 1. p. 10.

VII. STEPHANO: quod quidem accidit circa annum MXXC. quo vivebat Bodinus. Stephanum excepit

VIII. TWARTKUS, Bosinensis Banus, quo, ut & Borichio regnantibus, Bosina Serviæ Regi suberat, quem ut supremum agnoscebant dominum: deinde idem

Cinnam. l. 3. n. 7.

IX. BORICHIUS, [a] Cinnamo BORITZIUS, scriptoribus verò Latinis BORITIUS, nomenclaturâ in Regum Hungaricorum gente sat familiari, vulgò nuncupatus. Is à Ragusinis, ortâ nescio quâ invicem controversiâ, bello fusus mense Septembri anno MCLIV. cum iis haud multo post pacem composuit. Geisæ II. Hungariæ Regi cum copiis adsuit eo bello, quod cum Manuele Comneno Imperatore Constantinopolitano gessit, & cùm Belgradam, quæ à Græcis detinebatur, recuperavit, LAVIZAM, Thomasci Vukmirichii, magni suo ævo bello Ducis, filiam in uxorem sibi adscivit.

[a] Cinnam. l. 3. n. 19.

X. CULINUS, seu CULIENUS, Banus, Borichio in eam dignitatem successit, [a] qui in aliquot [b] Innocentii III. PP. Epistolis BACILINUS perperam nuncupatur, in [b] aliis verò rectiùs BAN CULINUS. [c] Vivebat ille jam ab an. MCLXXI. [d] Tradunt scriptores, initio principatus pium admodum fuisse ac religiosum, atque adeò Romanæ religioni & Apostolicæ Sedi impensiùs addictum: sed postmodum Patarenorum, quæ eadem est cum Valdensi, amplexum hæresim, unà cum uxore, & sorore, Miroslai Chelmensis Comitis, Neemanis Serviæ Regis fratris, tum viduâ, Rex Hungariæ, cui clientelæ jure erat obnoxius, summum Pontificem adire coëgit, ut super opinionibus, quas profiteri dicebatur, ejus examen subiret, quod ii statim executi. [e] At cùm fictam esse horum conversionem accepisset Innocentius III. easdemque non modò hæreses profiteri, sed & hæreticos, qui Spalato & Tragurio nuper fuerant exacti, suas in ditiones recepisse, ad Emericum Hungariæ Regem scripsit circa annum MCC. ut sub bonorum amissionis ac etiam proscriptionis pœna hæresim dimittere, hæreticosque ex ditionibus suis pellere Banum cogeret. [f] Quod Emericus continuò perfecit, missis per Culini filium, qui tum in aula morabatur, conceptis sub certis pœnis mandatis, quibus hæresim abjurare, hæreticosque abigere jubebatur. Neque tamen hisce in regionibus, quæ jam altiùs radices egerat, avelli potuit Patarenorum hæresis, [g] frustra obnitentibus summis Pontificibus ac Hungariæ Regibus. [h] Ut controversiam quam cum Petro Chelmensi Comite, & cum Stephano Serviæ Rege habuit, dirimerent partes suas interposuere Ragusini, pacemque inter eos composuere anno MCC. [i] Occurrit etiam Culini istius mentio in Ladislai Hungariæ Regis diplomate anni MCCCCVI. apud Joannem Lucium in Historia Dalmatica: cujus quidem Culini annorum XXXVI. regnum fuit, [k] sub quo tanta extitit rerum omnium ubertas ac copia in Bosinæ provinciis, ut qui similem vellent denotare abundantiam, proverbii vice vulgò dicerent, *Iam ad Culini tempora rediimus*. Neque tamen hæreticâ istâ, quam diximus, pravitate ita infecta fuit Bosina, quin veræ religionis in ea scintillæ quasi sub cinere servarentur. Nam

[a] Innoc. III. l. 2. Epist. 490.
[b] l. 3. Ep. 2.
[c] Luccari p. 31.
[d] Orbini.
[e] Innoc. III. l. 3. Epist. apud Raynald. an. 1200. n. 46.
[f] Innoc. III. l. 5. Ep. 110. l. 6. Ep. 140. l. 7. Ep. 112.
[g] Honorius III. PP. l. 9. Ep. 328. 329.
[h] Luccari.
[i] Lucius l. 5. c. 4.
[k] Orbini.

XI. ZIBISCLAO, quem [a] Annalium Ecclesiasticorum Continuator Bosinæ Banum indigitat, gratulatus est Gregorius IX. PP. scriptâ ad eum [b] epistolâ anno MCCXXXVI. quòd inter pravas, quæ in Bosinensibus regionibus tùm obtinebant

[a] Rainald. an. 1236. n. 67.
[b] lib. 10. Ep. 183.

opiniones, intemeratam, unà cum matre, Catholicæ Ecclesiæ fidem sedulus conservaret: verùm cùm altiùs jam, uti diximus, radices in iis egisset hæresis, quàm ut facilè convelli posset, eà de causâ in Bosinam arma movere, ad id à summis permoti Pontificibus, coacti subinde Reges Hungarici. Legimus quippe biennio post Calomanum Sclavoniæ Ducem ac Galiciæ Regem, (est autem Galicia Hungariæ provincia, Russiæ contermina, unde in Epistolis ejusdem [c] Gregorii Russiæ Rex indigitatur) Belæ IV. Hungariæ Regis fratrem, magnâ militum stipatum catervâ Bosinæ provinciam ingressum, hanc occupasse, ac pulsis inde hæreticis, fidem instaurasse Catholicam. Neque tamen ita abacti, ut novas vires interdum sumeret hæresis. [d] Quod quidem Innocentium IV. PP. permovit, ut Coloczensem Episcopum rogaret, ut hæreticis in Bosina extirpandis curam adhiberet. Exin

[c] Gregor. IX. l. 12. Ep. 53 352. 353.
[d] Innoc. IV. PP. l. 4. Ep. 55. l. 5. Ep. 626.

Thom Archid. in Hist. Salon. c. 47.

XII. NINOSLAUS Bosinæ Banus indigitatur anno MCCXLIV. quâ quidem tempestate Spalatensibus sese adjunxit, eo in bello quod contra Tragurienses gesserunt: unde Hungarorum arma in se concitavit.

Scribit Orbinus, Culini successoribus, ut & Bosinensibus in Regem Hungariæ rebellantibus, comparato magno exercitu in Bosinam irrupisse eundem Regem, duce quodam Germanno, Cotromano dicto, oppidisque ac regionibus omnibus expugnatis, eidem Cotromanum præfecisse cum Bani dignitate ac titulo, Bosinamque concessisse, & liberis, sub clientelæ onere: diuque in ejus familia Bosinam perstitisse, quæ inde Cotromanorum appellata de eorum nomine fuerit, usque ad Bosinæ Banum, quem STEPHANUM vocat. Ut porrò quod hac in re, nullo quod sciam vade, affirmat Orbinus nolim convellere vel impugnare, ita neque ut certam, tametsi admodum vero proximam, statuere ausim conjecturam, Cotromanum istum eundem esse cum Calomano, vel Calamano, cujus supra meminimus, qui Bosinam possedit, ex quo ad Reges Hungariæ devoluta ejus nomine insignita provincia fuerit. [e] In ea enim conventione quam Rex Hungariæ Stephanus cum Ottocaro Bohemiæ Rege iniit anno MCCLXXI. Bela Stephani frater, Dux Machowiæ & Bosnæ indigitatur. Cùm porro nulla ex uxore, Ottonis Brandeburgensis Marchionis filiâ, quam anno MCCLXXIII. duxerat, prole susceptâ obiisset, idem dignitatis titulus ad STEPHANUM fratrem, deinde ad LADISLAUM Stephani filium, rediit, [f] qui in Diplomate anni MCCLXXX. Ducatus sui Bosinensis meminit, ut eâ tempestate hæresi fœdati. In alio denique ejusdem anni, Elizabeta, Ladislai mater, *Major Regina Hungariæ, Ducissa de Machow & de Bosna* inscribitur. Neque tamen Bosinam in solidum obtinebant Hungari, cùm pars quædam ad Serviæ Regem spectaret, [g] uti docemur ex Epistola quadam Nicolai IV. PP. anni MCCXCI. Neque præterea constat, an illam proprii, uti dicimus, nomine possederint hac tempestate Hungari, cùm alii, quam ex eâ gente, circa ea tempora Bosinenses Bani legantur. Quippe

[e] ... id. an. 1271. n. 31.
[f] id. an. 1280. n. 9.
[g] id. an. 1291. n. 43.

[a] Lucius l. 4. de reg. Dalmat. c. 15.

XIII. [a] PAULUS Stepconis Dalmatiæ & Croatiæ Bani filius, non modò in parentis dignitatem successit, sed & Serviensem Banatum, regnante Uladislao Hungariæ Rege, comparasse dicitur. Quinetiam Gregorius, Stephani frater, pleraque Dalmatiæ maritima oppida occupavit, ex quo Comes maritimus primò, deinde Dalmatiæ Comes appellatus est, uti alio loco à nobis observatum. Is successorem habuit Gregorium, cognomento Magnum, Pauli Bani filium secundogenitum Unde Paulus præpotens princeps suo ævo habitus, ut qui mediterraneas, filius verò maritimas Dalmatiæ regiones obtineret. Fœdus iniit cum Corbaviensibus Comitibus, coëgitque anno MCCLXXXIV. Scardonæ incolas sibi ac URSÆ conjugi aliquot reddi agros oppido vicinos. Sed & tanquam Banus complura Arbensibus indulsit privilegia, dato diplomate Scardonæ anno MCCCVII. in quo *Paulus Banus Croatorum, & Dominus Bosnensis* inscribitur.

[a] Lucius ibid.
[b] Madius c. 17. 18.
[c] Orbini. Luccari l. 2. p. 45.

XIV. MLADINUS, Pauli filius, [a] Princeps Croatorum & Bosinæ, superstite Paulo, adhuc inscriptus legitur in aliquot diplomatibus anni MCCII. quem quidem titulum servavit [b] quousque ab Hungariæ Rege Carolo captus est circa annum MCCCXXII. [c] Ex quibus evidenter patet, quod ab Orbino de Stephano, ex Cotromanorum gente, Bosinensi Bano, anno MCCCX. extincto, narratur, incertæ prorsus esse fidei. Verùm longè vero proximius videtur,

Madius cap. 17.

XV. STEPHANUM, qui Mladino successit, eum esse qui Stephanus Bosinensis indigitatur à Madio, fuisseque dicitur ex Bosinensibus ac Croatensibus Proceribus, qui in Mladinum rebellarunt anno MCCCXXII. proindeque, quemadmodum

modum cæteri ex iisdem Croatiæ magnatibus hujusce provinciæ oppida occupavere; ita & Stephanum Bosinæ principatum sibi asseruisse, licebit conjicere. Addit idem Orbinus habuisse Stephanum inter cæteros liberos *Stephanum* in principatu successorem, *Miroslaum* cognomento *Constantinum*, *Vladislaum* Twartki Bosinæ Regis patrem, *Danizam*, & *Catharinam*, Andreæ Chelmensis Comitis ex filio nepoti nuptam.

XVI. [a] STEPHANUS, Stephani Bani filius primogenitus, paternam hæreditatem adire aggressus, à populis, qui ne quid in privilegia sibi pridem indulta tentaret, verebantur, impeditus est: unde tempori cedens, Ragusium recessit cum Elizabeta matre, binis fratribus, & sorore Danizâ, quæ Romam peregrinationis gratiâ profecta, in eadem urbe vitam finivit, sepultaque in æde sacra Minervensi, cum hoc epitaphio, HIC IACET DIANA ILLYRICA. Verùm Stephanus Ragusinorum auxilio adjutus, Bosinensis principatus possessionem adeptus, Banus à Bosinensibus omnibus admissus est, quos summâ rexit prudentiâ ac animi moderatione, haud minùs hostibus formidandus. Chelmensem Comitatum quem usurpaverant, Branivoensibus eripuit, cujus quidem provinciæ Comitem se se inscribebat anno MCCCXXVI. hocce titulo, *Liber Princeps & dominus Bosnæ, Vesoræ, Salæ, & plurium aliorum locorum, atque Chelmi Comes.* Huic bellum deinceps intulit Stephanus Serviæ Imperator, qui Bosinam valido cum exercitu ingressus, vastatis duntaxat agris, domum recessit. Amicitiam cum Hungariæ Rege Carolo unicè coluit, [b] & Ludovico Regi cum copiis adfuit, cùm is Zaram obsedit anno MCCCXLV. & cùm in rebellantes Croatas expeditionem paravit, & [c] *Elizabetham* filiam primogenitam, quam ex priore conjuge susceperat, quæque in ejusdem Regis matris aula & comitatu educata fuerat, despondit. At cùm celebrandarum nuptiarum gratiâ in Hungariam transire pararet, morte est præreptus anno MCCCLVII. Corpus ejus in æde sacra Fratrum Minorum Milescevi in Bosina ab eo excitata reconditum est. [d] Elizabeta verò celebratis postmodum pactis nuptiis, obiit anno MCCCLXXXVII. Novogradi, ubi detenta fuerat; ejus cadaver Zaram delatum. [e] Alteram præterea habuit filiam, *Dragam* nomine, quæ in Hungaria cum sorore morabatur anno MCCCLXXXIII. Sub Stephano porrò viguit Patarenorum hæresis, quam ut deleret, non semel eum commonuit Joannes XXII. PP. [f] scriptis Epistolis anno MCCCXXV. quibus Stephanum & Elizabetam conjugem adhortabatur, ut seriò profligandæ, & à Bosina abigendæ hæresi curas suas commodaret: Regemque præterea Hungariæ Carolum, cui clientelæ jure obnoxius erat princeps, ut eum ad id peragendum impelleret. [g] Similibus epistolis eundem Stephanum ursit Benedictus XII. anno MCCCXL. [h] Sed & Fratres aliquot Minores eò misit Clemens VII. anno MCCCXLIX. qui hæreticos concionibus confutarent, & ad verum cultum reducerent, impetratâ ad id Stephani facultate, cùm is Græcorum religionem profiteretur, ubi non modicos egisse progressus testantur scriptores.

[a] *Luccari p.* 45.
[b] *Bonfin. dec.* 2. *l.* 10.
[c] *Thuvrocz. in Lud. c.* 6. 51.
[d] *Paulus de Paulo, in Memoriali.*
[e] *idem.*
[f] *Rainald. an.* 1325. *num.* 28. 1327. *num.* 48. *Vvadd. an.* 1325. *n.* 1. 2. 3. 1326. *num.* 4. 5. 6. 7.
[g] 1340. *n.* 6. 7. 8.
[h] *Thuvrocz. cap.* 46.

XVII. THWARTKUS, Uladislai filius, patruo in Bosinæ principatum successit, annos tum natus XXII. quem primò summâ animi moderatione rexit, matris, singularis prudentiæ feminæ, consiliis adjutus. Quod quidem Pauli Culizichii, vel Clussichii, affinis, ex Cotromanorum, ut aiunt, familiâ, invidiam excitavit, qui cùm provinciam ab adolescente ac muliere gubernari ferre non posset, ab eo defecit, Banumque se appellavit. At Thwartkus comparato exercitu, Paulum adortus, Usorâ expugnatâ, ipsum in prælio cepit, captumque in custodiam perpetuam dedit, in qua vitam is tandem exuit. A Ludovico deinde Hungariæ Rege, quasi hostem devictum gratulaturo, in aulam suam evocatus, ab eo primùm benignè exceptus est. At cùm is abitionem pararet, Ludovicus Chelmensem Comitatum, quem Elizabetæ uxoris jure ad se pertinere contendebat, ab eo repetiit, nec abire permisit, quin sibi redderetur, quod ille tandem peregit, acceptâ permutationis vice Naronâ, cum agro qui inter ejusdem nominis fluvium & Zetinam interjacet, & castellis Imotâ & Novo. Cùm adhuc in Hungariâ moram ageret, Ladislaus, Purchia, & Wkus, Dabisciæ filii, qui regiones aliquot circa Drinam fluvium in Bosina & in Usora, & Senco Mladini filius, ex Zagora seu Bulgaria oriundus, qui eam Chelmensis tractus partem possidebat, quæ à maris littoribus ad Nevesinium & Cognizium protendebatur, cum Walachis, & Dabiscia, Miroslai Stephani Bosinæ Bani filio notho, ac Naronæ domino, VUCHICUM Twartki Bani fratrem, Bosinensem Banum renuntiarunt. At Twartkus comparatis confestim copiis, dissipatisque rebellibus ac factiosis, fratrem Bosinâ abegit, qui in Hungariam ad Ludovicum Regem profectus est. Ludovicus porrò frustra tentatâ fratrum reconciliatione, Bano hanc prorsus abnuente, Vuchico copias militares commendavit. Quod quidem gentis utriusque

Orbini. Luccari.

concordiam turbavit. Ladislao interea, & Wko fratre captis, Ladislao oculos erui jussit Twartkus, alterum in custodiam tradidit: Purchia verò in Hungariam fugit. Exin in nothum Dabisciam movit, eoque agris suis exuto, Chelmensem Comitatum prætergressus, Senconis ditiones depopulatus est. Qui cùm Ragusium fugisset, eò contendit cum exercitu: at ille accepto hoc nuntio, ad Nicolaum Altomanum Usciensem Comitem concessit. Tandem pax inter Twartkum & Senconem composita, cui prædia aliquot circa Nevesinium à Twartko assignata. Id porrò actum anno MCCCLXVIII. quo Twartkus Ragusium venit, ubi splendido à Ragusinis apparatu exceptus est. Enimvero Mladinum Senconis istius parentem, eum esse arbitror Mladinum Bosinensem Banum, cujus mox meminimus. At Twartkus graviter ferens, quòd Senconem excepisset, Altomano bellum intulit, in quo vitam amisit Altomanus, captis ac expugnatis ejus ditionibus, uti alibi narrabitur. Harum igitur, & Georgii ac Balzæ Zentæ principum provinciarum accessione potentior factus Twartkus, totque hostibus superatis ferocior, Regium titulum sibi asserere cogitavit, exploratâque hac super re Ludovici sententiâ, habitoque consensu, solenni apparatu à Milescevensis monasterii Metropolitano in loci æde sacra coronâ donatus est anno MCCCLXVI. & STEPHANUS MYRCES appellatus. Supremum tamen Bosinensis regni dominium, quoad vixit, sibi reservavit Ludovicus: unde Summi Pontifices Urbanus V. & Gregorius II. quoties de Bosinensibus convellendis hæreticis agebant, litteris suis conveniebant Ludovicum, ut hac in re partes suas interponeret. Pacificè porrò vixit deinceps Twartkus, ac prosperè regnavit: mortuo enim Ludovico, Chelmensem Comitatum recuperavit: Juaniscum, seu Joannem, Banum viribus suis juvit adversus Hungaros; Spalatum, Tragurium, & Sebenicum iisdem extorsit, Turcosque Bosinam ingressos fudit & delevit. Obiit anno MCCCXCI. Bis verò nuptias iniit, ac primò quidem cum DOROTHEA, filia Strascimiri Vidinensis Imperatoris, Alexandri Bulgariæ Regis filii, quæ in Reginæ Hungariæ aula tum versabatur. Extinctâ illâ absque prole, JALLIZAM, nobilem Bosinensem, altero conjugio sibi sociavit, quæ nullis pariter relictis liberis vitâ defuncta est. At ex VUCOSAVA concubina *Twartkum* filium nothum suscepit, qui Bosinense regnum postea est adeptus.

Vide Reges Croatiæ. Rainald. an. 1318. n. 35.

Vvadd. an. 1368. n. 2. 3. 1372. n. 31. 33.

Joan. Lucius p. 257.

XVIII. STEPHANUS DABISCIA, Minoslavi, vel Miroslavi, Stephani Bosinensis Bani fratris, filius nothus, Twartko in solidum successit. Ragusium clandestinis commerciis sibi asserere frustra conatus est. Uxor ei fuit ZUJETIZA, in veteri Diplomate HELENA nuncupata, ex Nelipensium in Croatia Comitum gente, cujus suasionibus impulsus, in Croatiam cum copiis militaribus venit, Gregorio & Ladislao Chriachis, Nelipensium Comitum hostibus bellum moturus, vastatisque aliquot castellis, ac direptis agris, domum reversus haud paulò post vitâ excessit anno MCCCXCVI. Uxor mortuo conjuge, nullaque ex eo susceptâ prole, monasterium ingressa, in eo vitam pariter finivit.

Io. Lucius pag. 258.

Luccari l. 2. p. 72.

XIX. TWARTKUS SCURUS, Twartki Regis filius nothus, post Dabisciæ mortem Bosinensis Rex est renuntiatus: hac quidem dignitate haud diu potitus. Nam

XX. OSTOIA CHRISTICHIUS, Pauli Christichii ex Jablanovichiorum familia, cùm in vulgus sparsisset Twartkum non fuisse revera Twartki Regis filium, sed supposititium, potiorem Bosinensis regni partem eo prætextu occupavit. Twartkus verò Turcorum viribus adjutus, partem etiam recepit, utroque interea Bosinæ Regem se se inscribente, mutuisque bellis vexante. Ostoia verò Ragusinorum agros diripuit anno MCCCCIII. qui Hungariæ Regis Sigismundi, & Spalatensis Ducis Harvoiæ opem eo in bello implorarunt. Intestinæ porrò ac civiles istæ discordiæ Bosinensibus provinciis maximas clades intulere. Tandem cùm in procacitatem effusus nobilibus feminis inferret injuriam, in eum rebellavere Bosinenses, &

Luccari l. 2. p. 77.

Lucius l. 5. hist. Dalm. c. 4.

XXI. STEPHANUM OSTOICHIUM, seu OSTOIAM, in Regem elegere anno MCCCCXV. cum quo statim in Ostoiam fœdus iniit Thwartkus Scurus. Is nempe Turcorum ope fultus, quibus viginti ducatorum millia in annuum tributum erat pollicitus; cum decem equitum millibus in Bosinam venit, oppidaque aliquot cepit. Tandem post complura inita prælia, res à Bosinæ proceribus ad concordiam adducta, eâ conditione, ut partitis invicem provinciis regium singuli titulum servarent. Id actum anno MCCCCXXII. Obiit haud multo post Stephanus celebs. Ostoia

Luccari l. 3. p. 80. 84.

verò anno MCCCCXXXV. duxerat ille in uxorem GRUBAM, quam dimisit, ut JALLIZAM, Harvoiæ Spalatensis Ducis viduam, sibi copularet, à qua Dalminium in dotem accepit. *Radivoius* Ostoiæ filius, in Turcorum Sultani aula, cui obses à patre datus fuerat, morabatur, cùm parens obiit, copiisque aliquot impetratis in Bosinam venit, & à TWARTKO Scuro profligatus, Ragusium concessit, ubi ejusce Reipublicæ nobilibus est adscriptus. Pace deinde cum TWARTKO compositâ, aliquot ab eo prædia in Chisielavoda consecutus est. Tandem vix plenâ ætate mortem obiit ex nimio cum glacie vini potu. TWARTKUS denique JELLINAM, ex Jablenovichiorum familia, quæ in Bosina, ex longè illustrioribus habita est, uxorem sibi adscivit, ex qua nullam suscepit prolem, mortuus anno MCCCCXLIII. Is autem in aliquot Diplomatibus anni MCCCCXXXV. *Stephanus Tuertko Dei gratiâ Rex Bosnæ* inscribitur; quibus nominibus ac titulis donatur etiam à Luca Waddingo. Nestorianâ perinde ac decessores hæresi infectus, ad Basileense Concilium Legatos suos mittere renuit.

Luccari p. 82.
Vvadding. an. 1432 n 14. 1435. n. 12 & seqq.
Luccari l. 3. p. 90.

XXII. STEPHANUS THOMASCUS, seu THOMAS, Pauli Jablenovichii filius, extincto Twartko, à Bosinensibus proceribus Rex continuò acclamatur. Cumque esset Manichæus, ac proinde necdum baptizatus, abjuratâ hæresi, baptismum excepit à Joanne Carvaialo S. R. E. tit. S. Angeli Cardinale. Sed & Manichæos omnes qui verum cultum unà amplecti abnegarent, regno exegit anno MCCCCLIX. Huic Eugenius PP. coronam obtulit, & Pontificales Ecclesias in Bosina voluit erigere. Renuit ille, ne Turcorum in se odium provocaret, cùm præterea novus Christianus esset, nec Manichæos adhuc regno expulisset. In ea quæ à Christianis Principibus adversus Turcos inita est confœderatione (quibus viginti quinque millium aureorum tributum quotannis pendebat, ex quo in Bosinam cum valido exercitu irrumpens Amurathus II. hac pactâ conditione recesserat) nomen dare Thomam hortatus est Calistus III. PP. scriptis ad eum literis, in quibus Stephanus appellatur, nomenclaturâ cæteris Bosinæ Principibus communi, uti scribit Gobelinus. Atque iis adjungere se velle primùm finxit, missis postea ad Pium II. Calisti successorem Legatis. Verùm in alterum mutatus virum, Turcorum partes statim amplexus, cum Sultano Mahometo II. qui Jaïczæ aliorumque Bosinæ oppidorum explorandorum gratiâ venerat, agnitusque ab eo deinceps fuerat, spiritualem quandam fraternitatem, dimisso libero, contraxit juravitque. Quo cognito, irâ succensus Hungariæ Rex Matthias, Stephanum filium, & Radivoium fratrem, religionis specie, in eum concitavit, à quibus in lecto strangulatus est in Bielaxensi agro, cùm in Croatiam venisset VUKMANO Croatiæ Bano bellum illaturus. Ii verò, sparso in vulgus rumore, morbo familiari mortuum Regem, corpus ejus in ædem S. Joanni sacram Sutieskensem, in qua humo mandari solebant Bosinenses Principes, deferri cum pompa curarunt. Uxor CATHARINA, Stephani Cossaciæ, S. Sabæ Ducis filia, conjugis accepto nuntio, Mahometum in Bosinam evocavit, quò condignum de parricidis supplicium exigeret. Ille verò hac captata invadendi regni occasione, in Bosinam cum validissimis copiis descendit, ac primo quidem anno agros vastasse, captivosque abduxisse contentus, domum rediit. At Regina Turcorum agnitis consiliis, è Bosina excessit, Stagnumque, tùm Romam venit, ubi & obiit XXV. Octobr. an. MCCCCLVIII. annorum LIV. nata, & in æde sacra Deiparæ de Ara cæli humo condita, ubi duplex ejus epitaphium legitur, alterum Latinâ, Sclavonicâ alterum linguâ exaratum. Utrumque cum tumuli descriptione, ipsiusque Reginæ effigie & armorum insignibus, dedit nuperus Ciaconii in Cardinalium historia Continuator & Illustrator. Latinum verò hîc duntaxat describimus, hisce verbis conceptum: *D. O. M. Catharinæ Reginæ Bosnensi, Stephani Ducis S. Sabæ sorori, ex genere Helenæ & domo Principis Stephani natæ, Thomæ Regis Bosnæ uxori, quantum vixit annorum* LIII. *& obdormivit Romæ anno Domini* MCCCCLVIII. *die* XXV. *Octobris. Monumentum ipsius sumptibus positum.* Romanæ religioni impensiùs addictam fuisse testantur Historici. Ex Thomæ cum Catharina conjugio nulla proles prodiisse dicitur. Nam *Stephanum* successorem ex illegitimo cum VOIACCIA concubitu natum volunt scriptores, ut & filium alterum, qui cùm annos XIV. natus, matrem ad Meledanam ædem sacram, in qua summæ apud Bosinenses venerationis Deiparæ imago colitur ac servatur, votivæ peregrinationis gratiâ comitatus venisset, ibi mortuus, in Monasterio Ordinis sancti Benedicti humo conditus est, cum hocce epitaphio, *Hic jacet filius Thomasci Regis Bosnæ.*

Volaterr.
Gobelin. l. 11. p. 297.
Gobelin. lib 3. Comment. Pii II.
Laonic. l. 5.
Vvadu. an. 1457. n. 45. 46.
Luccari l. 3. p. 107.
Vvadd an 1250. n. 60. 1458. n. 34.

XXIII. STEPHANUS, parenti in Bosinense regnum successit, quem morbo familiari, uti diximus, mortuum in vulgus disseminavit. At fraude ab honorario puero detectâ, Turcos qui parricidium ulciscerentur, evocavit Catharina conjux.

Gobelin. l. 11. pag. 297. 311.

Stephanus interea Nicolai Modrusensis Episcopi ac Pontificii Legati suasionibus cum Mahumeto fœdus rupit, negato consueto tributo, illiusque cum insolenti responso dimissis Legatis, coactisque à decessoribus immensis thesauris in virium ac potestatis speciem ostensis, si ab iis bello impeteretur. Eâ contumeliâ mirum in modum permotus Sultanus, proximo anno cum centum & quinquaginta millium equitum exercitu, præter pedites, Bosinam ingressus, Bobazium, munitissimum in monte situm oppidum, quodque Bosinæ regni caput fuit, à Radace olim Manichæo, deinde Christianum mentito, per proditionem recepit. Tum evocatus Bassa Mechmetus cum coactis ex Europa copiis fugientem Regem secutus, Jaïczâ, quò se cum thesauris contulerat, abiisse invenit, eumque magnis itineribus consecutus, in castello Clutio clausit, & arctâ cinxit obsidione. Ille quartâ demùm die fame & siti coactus, sese cum omni thesauro, quem quinque Reges tot annis congregaverant, fidei Bassæ credidit, quem Sultanus ad se ductum multâ spe demulcens, facilè induxit, ut oppida quæ in sua potestate restiterant reddi juberet, plura & meliora à se denique expectaturus. Scribitur Præfectis arcium, ut claves munitionesque tradant: parent omnes, atque ita octo fermè dierum spatio ampliùs septuaginta naturâ & arte munitissima oppida in manus hostium pervenere. Regi paucis post diebus contra fidem datam caput abscissum, & cum eo alti sanguinis plerique in Blagaiensi agro necati, quos inter extitit Radivoius Regis frater. De Regis morte varii varia tradunt: quidam enim ad Mahometem deductum, datum fuisse illius præceptori, natione Persæ, à quo capite truncatus fuerit: alii vivum cute exutum, alii stipiti alligatum sagittis confossum fuisse scribunt. Verùm authentica Pauli II. PP. Bulla, quam viro clarissimo Antonio Vionio Herouvallio, ut multa alia, debemus, ipsius manu interemptum docet: cumque quædam ex quibus horum temporum historia possit illustrari contineat, hanc describere non gravabor.

Leunclavius, Bonfin. dec. 3. l. 10. pag. 534.

Ex Camera Comput. Paris.

Paulus Episcopus, servus servorum Dei, carissimo in Christo filio nostro LUDOVICO FRANCORUM REGI *Christianissimo sal. & Apost. Bened.* PLACUIT *omnipotenti Deo ad se evocare sanctæ memoriæ Pium prædecessorem nostrum, cujus morte intermissa est expeditio quam magno animo pro fidei defensione parabat. Nos autem qui divina dispositione in ejus locum assumpti sumus, debiti nostri esse intelligimus periculis Christianorum occurrere; Catholicam fidem tueri, & ad defensionem nobis commissi gregis omne studium animumque convertere. Verùm quia sine divino auxilio nihil valet humana imbecillitas, ad Dei nostri clementiam recurrentes, illum quotidianis precibus & sacrificiis exoramus, ut viam nobis ostendere dignetur, & modum quibus immanissimi hostis potentia conteratur. Licèt enim omnipotens Deus sine ullo humano præsidio inimicorum suorum potentiam conterere possit, fideles tamen suos ob id sibi cooperari vult, illos in persecutionibus & pressuris exercens, ut zelum probet & excitet Christianorum, & juxta Apostolum qui probati sunt manifesti fiant. Vnde licèt ærarium nostrum magnis prædecessoris nostri expensis exhaustum, multisque debitis gravatum invenerimus, omnia tamen auxilia præstare decrevimus, quæ secundùm vires & facultates nostras erogare poterimus. Et quia magna est & crescit in dies inimici potentia, & hostis acerrimi vigilantia non sinit diu quiescere, cui sine magno Christianorum conatu obsisti non potest, & non habet Apostolica Sedes unde tanta conquirat subsidia, nisi Christiani Reges & Principes opem ferant. Nuper nacti oportunitatem Oratorum Italiæ Principatuum, qui ferè uno tempore ad præstandam nobis obedientiam concurrerunt, tractavimus cum ipsis Oratoribus Principum Italiæ, tamquam proximioribus imminenti periculo, ut saltem hoc primordio impetum illius, si quomodo libet fieri potest, reprimamus, donec spatium detur Christianis potentatibus, ut vires conferant, & ad commune incendium extinguendum communibus opibus consiliisque concurrant. Scimus namque Italiam sine externis præsidiis ad tantam belli molem sustinendam nullo modo sufficere. Quapropter tuam Celsitudinem per viscera misericordiæ Dei nostri requirimus & hortamur, ut memor debiti, quo Catholicæ fidei & Deo teneris, ea subsidia ad hanc sanctam expeditionem præstare non differas, quæ propter amplitudinem regni tui, & tuæ potentiæ magnitudinem ferre potes: certò sciturus cùm id facies, non tam Hungaris, aut Italiæ, vel cæteris finitimis populis auxilia præbere, quàm te ipsum, regnum tuum, & creditos tibi populos ab hoste defendere. Nam nisi hostis à finitimis Christianorum finibus arceatur, facilè illis, quod Deus avertat, occupatis, ad reliquas Christianorum provincias transibit, quod plures admodum Reges ac provinciæ expertæ sunt, quæ dum Græcis reliquisque finitimis succurrere neglexerunt, sensim hostem in penetralibus exceperunt, & non arcentes vicinum incendium, ipsi per incuriam conflagrarunt. Tanta enim acerrimo hosti dominandi cupido incessit, ut nihil gratius ei sit, nihil avidius quàm sanguinem fundere Christianorum, Reges & Principes interficere atque delere, sicut Bosnæ Regem cruentus hostis propria manu truncavit, & alios plures Reges extinxit. Id enim studet, ut solus ipse dominus & Princeps nominetur. Tuam insuper Serenitatem hortamur, ut ea quæ in hac re facere intendit, & quæ sibi*

de ratione belli gerendi oportuna videbuntur, nobis significet. Tuum enim consilium, tuumque judicium super his libenter intelligemus. Datum Romæ apud S. Petrum, anno Incarn. Dom. MCCCCLXIV. VIII. *Id. Janu. Pontificatus nostri anno* I. JOANNES DE TARTARINIS.

Id ipsum de Regis morte firmat Pius II. PP. in Bulla alia anni MCCCCLXIII. quâ Christianos adhortatur, ut Turcorum obsistant conatibus: *In Bosnâ*, inquit, *Regem, qui salutem pactus se se dederat cum patruo suo, Mahumetes ipse humano sanguine insatiabilis, sua manu, ut fertur, jugulavit.* Stephani Regis uxor MARIA, Lazari Serviæ Despotæ filia, seu ut alii volunt, soror, dum perdito regno, viroque capto ab hostibus, furorem Turcorum fugitat, in manus Pauli Sclavoniæ Bani pervenit, à quo tanquam hostis esset captiva est retenta, thesauris omnibus quos secum adduxerat direptis, quamvis ad eum quasi hospitem declinasset. Cujus perfidiæ ac violati hospitii pœnas tandem persolvit Banus, à Turcis, dum agrum suum vastantibus occurrit, circumventus & occisus. Maria ejus manibus elapsa, unà cum matre in Hungariam, Catharina verò Rodoslai Paulovichii soror, ac Radivoï Regis fratris uxor, cum Giiubescia filio, aliisque Bosinensibus proceribus Ragusium venere.

Regest. Memorial. Cameræ Comput. Paris. sign. M. f. 1.8.
Gobelin.
Luccari p. 109.

Nec multo post, rebellionem meditati Bosinenses, atque in primis Jaïczenses, Turcicis præsidiariis militibus, ut quidam volunt, jugulatis, quorumdam Fratrum Minorum suasionibus Hungariæ Regi Mathiæ se dedidere anno MCCCCLXVII. qui Mahumetum ab urbis obsidione depulit, tametsi postea in ejus potestatem illa venerit. Rem paulo aliter narrat Bonfinius: quâ tempestate nescio quis in ejusdem Mathiæ aula morabatur NICOLAUS, Bosinensis Regis titulo donatus, qui unà cum Laurentio filio Duce, Matthiæ cum Beatrice Aragonensi nuptiis interfuit; cujus quidem Laurentii crebrâ in Hungariæ Regum historia fit mentio sub eodem Matthia & Ladislao, & quem Bonfinius sub an. MCCCCLXXXIII. *Tyronem audacissimum, in aula Matthiæ regis semper altum, eidem charum æquè ac filium semper habitum* scribit. Ut porro is in rebellionem prolapsus fuerit, quæve ejus fuerint in Hungaria & Sclavonia ditiones ac oppida, pluribus idem scriptor commemorat. Jam verò ille idemque est, qui in Descriptione coronationis ac nuptiarum Annæ Fuxensis cum Ladislao Hungariæ, Poloniæ, & Bohemiæ Rege. Venetias missus fuisse dicitur à Ladislao, unà cum aliis proceribus ac prælatis, ut Annam exciperent, deducerentque in Hungariam: quam quidem in solenni in Albam regalem ingressu comitatus est Dux idem XXIX. Septembris anno M......

Bonfin. Dec. 3. l. 10. p. 534.
Vvadding. an. 1467. n. 11.
Ranzan. Ind. 31.
Bonfin. dec. 4. l. 3. pag. 570.
Bonfin. pag. 570. 577.
Discours MS. de la Ceremonie du Sacre & du mariage d'Anne de Foix, avec Ladislas Roy de Hongrie &c. par Bretages Heraud d'armes d'Anne de France & Duchesse de Bretages.

IX.

DESPOTARUM SERVIÆ ET RASCIÆ Stemma Genealogicum.

I. PRIBAZIUS CHREBELANOVICHIUS, Nobilis ac Baro Rascienfis, *Lazari* primi Serviæ Despotæ pater, vixit sub Stephano Serviæ Rege ac Imperatore.

II. LAZARUS, sive ELEAZARUS, BULCOVITZIUS, [a] Leunclavio cognominatus, à [b] Luccaro & aliis GREBAGLIANOVICH, KATUNAR DE VITANNIZA, ET DE KOSORICHI, Pribazii, non verò Stephani Serviæ Regis, uti vult [c] Ducas, filius, [d] variis sub eodem Stephano dignitatibus ac ministeriis functus, copiis, quas in Bosinam adversus Stephanum Cotromanum Regem misit, præfectus est. [e] Eam Serviæ partem, quæ Savum & Danubium contingit, cujusque metropolis est Simendria, seu Semenderia, quam Sphenderoviam Græci, Zendrevv Hungari vocant, sub Vrosco postremo Serviæ Rege occupavit: cujus quidem regionis non Regem se aut Cralem, sed Despotam duntaxat inscripsit, quo fortè titulo ab Vrosco, vel certè ab Imperatore Constantinopolitano donatus fuerat. [f] Nicolaum Altomanum Uscienfem Comitem, qui Bosinensis regni partem usurpaverat, Ludovici Hungariæ Regis, quocum, quamdiu ille superstes fuit, amicitiam coluit, viribus adjutus profligavit. At Ludovico extincto, Belgradum, quod à Stephano Rege extructum fuerat, cepit ac evertit, insuper regione quæ inter Savum & Sanctum Demetrium in Sirmiensi agro sita est, occupatâ. [g] Exin ab Amuratho Sultano bello appetitus, eoque

[a] Leuncl. Pand. n. 46. 54.
[b] Lucari.
[c] Ducas cap. 3.
[d] Luccari l. 2. pag. 58.
[e] Leuncl. Pand. n. 99.
[f] Orbini p. 4 284. 311.
[g] Ducas cap. 3. Laonic. l. 1. p. 274

Phranz. l. 1. c. 17. Ann. l. Turc. an. 1390. Froissart. 3. vol. cap. 25. Luccari l. 2. p. 68.

in Serviam cùm ingenti copiarum apparatu adventante, cùm se resistendo imparem cerneret, ad dolos se se convertens, quendam è Serviæ proceribus instruit, qui defectionis specie Sultani tentorium ingressus, eundem pugione transfossum interfecit. Scribunt alii Amurathum cæsum in eo prælio, quod hoc ipsomet tempore actum est, in quo Lazarus ab hostibus captus, ab iisdem in Amurathi tentorio, ubi ejus corpus sanguine adhuc madidum aderat, in partes concisus est & dilaceratus. [h] Tradit verò Laonicus in prælio interiisse Lazarum: quod actum est ad Cassoviam XV. Junii anno MCCCLXXXIX. in quo ingens Serviorum ac Rascianorum Christianorum numerus periit. [i] Corpus ejus Ravanizam delatum, in præclara æde sacra marmore ubique exornata reconditum est, ubi non ita pridem visebatur aureo panno involutum. [k] Lazaro uxorem fuisse filiam Joannis Cantacuzeni, quem è Græcia pulsum in Servia exceperat, tradit Phranzes: de quo quidem conjugio dubitare licet, cùm de filia ista sua sileat omnino, quo loco liberos suos recenset, [l] idem Cantacuzenus: cùm probabile aliunde sit hanc cum Georgii Despotæ filia perperam confundi, qui Cantacuzeni ex filio neptim duxit, uti mox docemus: [m] prætereaque constet Lazari uxorem fuisse MELIZZAM, Ugliescæ Margnaucichi filiam, quæ mortuo conjuge, Turcorum tuitioni cum duobus filiis se se commisit, quò adversus WKUM BRANKOVICHIUM generum sese utcunque tutaretur.

[h] Laon. l. 2. p. 31.
[i] Orbin.
[k] Phranz. l. 1. c. 13.
[l] Cantac. l. 3. c. 32.
[m] Orbini. Luccari.

Liberi Lazari Despotæ Serviæ.

III. STEPHANUS Serviæ Despota, cujus elogium mox præstringitur.

III. WKUS BUKOVITZIUS, eximiâ vir animi magnitudine, Stephani fratris copiis militaribus præfectus, eo bello, quod contra Georgium Brankovitzium ex sorore nepotem gessit, ab eodem fusus est ac deletus XXV. mensis Novembr. anno MCCCCII. Exinde quod congrua ad vitam dignitatemque tuendam haud sibi à fratre darentur graviter ferens, ad Sultanum concessit, à quo aliquot in Romania agros ac prædia, præterea triginta millium pugnatorum exercitum, Auranosco duce, obtinuit, cum quo Serviam ingressus, hanc populatus est mense Martio anno MCCCCIX. Tandem pace inter fratres compositâ, WKO quandam agri partem ad Danubium & Novobardum contulit Stephanus. At paulò post bello inter Solymannum & Musam, Bajazeti filios, exorto, Solymanni partes amplexus, à Musa in prælio captus gladio percutitur.

Orbini. Luccari.

III. MARA, de qua agetur in sequentibus.

III. [a] IELENA, vel HELENA, nupsit filio Nicolai de Gara Nandorpani, proceris Hungari, Sirmiensis Bani, qui deinde Comitis Palatini dignitate auctus est ab Hungariæ Rege Ludovico, cujusque historiam pluribus commemorant [b] Thwroczius, Bonfinius, aliique rerum Hungaricarum scriptores. Fuit is Nicolaus pater Joannis & Nicolai de Gara, qui Sigismundo Regi, quem in carcerem conjecerant subditi Hungari, libertatem asseruerunt. Ex horum altero prodiit Ladislaus de Gara, regni Palatinus, & inter proceres Hungaricos præcipuus, qui Matthæo Corvino regnante vixit. [c] Helena verò marito extincto, SANDAGLIO HANICHIO, Vaivodæ Helmensi, iterum conjugio nexa est.

[a] Orbini p. 312. Luccari l. 3. p. 98.
[b] Thwrocz. in Maria c. 1. 8. in Sigism. c. 1. 9. 10. Bonfin. &c.
[c] Luccari.

III. DESPOENA, aliis MARIA appellata, nuptias iniit, ac primò quidem cum SISMANNO, quem Odrysiorum Laonicus, Bulgarorum Luccarius, Moldaviæ Regem alii vocant: deinde cùm GEORGIO STRASCIMIRO BALZA, utriusque Zentæ domino.

Orbin.

III. WCOSAVA nupsit MILOSCO CHOBALICHIO, viro nobili ex Tientiscto oppido versus Novipazarum orto, quique in Lazari Despotæ aula fuerat educatus. Illum fuisse scribunt Orbinus & Luccarus, qui Amurathum in tentorio interfecit, quem Laonicus Milas pariter vocat, cuique Barletus & Leunclavius Cabilickii, vel Kabilovitzii, cognomen adscribunt. Verùm solus ex scriptoribus quos legerim, Lazari generum fuisse auctor est Orbinus, in cujus gratiam vitam profuderit, à Turcis hoc ipsomet momento cæsus & in partes discerptus.

Orbini. Luccari. Laon. l. 1. p. 27.

III. MILIEVA, [a] una fuit ex BAJAZETHI I. Turcorum Sultani con-

[a] Orbini p. 255. 380.

jugibus, cui à Milizza matre in uxorem est data, cùm auxilium adversus generum ab eo expetiit. MARIAM vocat [b] Ducas, subditque in Temiris unà cum marito potestatem venisse, à quo pessimè habita, postridie conjugis mortis obiit anno MCCCCII.

Luccari p. 88.
[b] Ducas cap. 4. 17. 30.

III. STEPHANUS BUKOVITZIUS, Serviæ, post patris obitum, Despota dictus, [a] cum Sultano Bajazetho, Amurathi filio, in gratiam redire statim curavit, concessâ tum ab ipso, tum à matre in conjugem sorore, & pacto in posterum tributo. [b] Bello exinde cum Temire suscepto, Sultanum comitatus, in prælio quo ille captus est, tantâ animi virtute ac prudentiâ se se gessit, ut Solimannum Bajazethi filium primogenitum periculo subriperet. Sed & [c] eundem pariter Solimannum secutus est eo bello quod cum fratre Musa gessit, cujus antea partes erat amplexus: qui quidem post Solimanni mortem, quò sibi illatam à Stephano injuriam ulcisceretur, Serviam factâ irruptione vastavit. [d] At haud multo post Stephanus Mahumeto Musæ fratri alteri, qui ab eo desciverat se se adjunxit, à quo Musa deletus, captusque est ac strangulatus an. MCCCCXIV. In cujus sibi impensi à Stephano subsidii gratiam, oppida aliquot suis vicina, quibus provincias suas adaugeret, concessit. [e] Amuratho denique Sultano renuntiato, legatos misit, qui ob adeptam supremam dignitatem suo nomine gratularentur, fœdusque cum illo componerent. [f] Cum Georgio Brankovitzio ex sorore nepote gravia gessit bella ab anno MCCCCII. cumque plerasque Serviæ occupasset provincias, tandem cum eo pacem confecit. [g] Obiit ex podagra, nullis relictis liberis, anno MCCCCXXI. [h] Scribunt alii mortuum anno MCCCCXXV. coram uxore EUGENIA CANTACUZENA; humoque conditum Fruscæ, in paterno tumulo, Ascensionis dominicæ die festo. Sed vereor ne hanc Eugeniam cum successoris conjuge confundant. [i] Porrò Stephanus ferè semper à Græcis scriptoribus aliisque Lazarus, patris nomine, appellatur, ex quo erroris occasio nata apud plerosque.

[a] Ducas c. 4.
[b] Ducas cap. 16.
[c] Ducas cap. 19. Laon. l. 4. p. 91.
[d] Laonic. l. 4. p. 94. 96. 97.
[e] Ducas c. 29.
[f] Orbini p. 321.
[g] Ducas c. 29.
[h] Luccari l. 3. p. 87.
[i] Ducas cap. 29. Laon. l. 4. p. 94. Bulliald. ad Ducam pag. 251.

VIII. MARA, vel MARIA, aut MARO, uti vocatur à [a] Duca, Lazari Serviæ Despotæ ex Melizzâ conjuge filia, WKUM BRANCOVITZIUM, nobilem Rasciensem, virum præclaris animi ornatum dotibus, in conjugem habuit. Huic parentem adsignat [b] Orbinus Brancum de Mladieno, quem Placidam videtur appellare [c] Laonicus non uno loco, quique in turbido Serviæ regni post Stephani mortem statu, provincias, quarum illi commendata fuerat præfectura, supremo jure sibi asseruit, Locridem scilicet & Prilepensem tractum, quibus adjunxit deinde Tricam vel Tricalam, & Castoriam Dalmatiæ oppida, quæ eodem usurpationis titulo possederat Nicolaus Altomanus. [d] Wkus verò Brankovitzius prælio ad Cassowiam unà cum socero interfuit, & cum majori copiarum parte se se incolumis domum recepit, haud absque suspicione occulti cum Amuratho pacti initi, vel quò ejus certè benevolentiam sibi conciliaret, ut soceri aliquando provincias Turcorum fultus subsidio invaderet, quod socero demùm extincto perfecit, potiori Serviæ parte occupatâ. Verùm socrus Milizza certis conditionibus, quarum meminimus, Turcorum adepta auxilium, generum à pervasis ditionibus expulsum, aliquot oppidis agrisque ad vitam pro dignitate sustentandam necessariis contentum esse coëgit. Quidam scribunt, cùm à Turcis bello captus fuisset, libertate deinceps donatum in patriam rediisse, nec multo post fato functum, non sine propinati à socru veneni suspicione. Tradunt alii, cùm ex Philippopolitana urbe, in qua à Musa Bajazethi filio captus detinebatur, se se subduxisset, ad Georgium Balzam sororis maritum venisse, qui exprobratâ ad Cassowiense prælium perfidiâ, ei caput amputari præceperit.

[a] Ducas c. 30.
[b] Orbin. pag. 319. 357.
[c] Laonic. l. 1. pag. 27. l. 4. pag. 94.
[d] Orbin.

Filii Vvki Brankovitzii ex Maria uxore.

IV. GEORGIUS WKOVITZIUS, Wki Brankovitzii filius primogenitus, [a] in Bajazethi Sultani comitatu, prælio, in quo à Temire captus est, interfuit; ex quo aufugiens, Constantinopolim venit. Obiit Stephano Serviæ Despota patruo adhuc superstite, filiis duobus ex conjuge susceptis, [b] quorum alter *Ioannes* à scriptoribus appellatur, quibus Georgius Despota patruus oculos eruit, quò Serviæ possessionem sibi securiorem longè præstaret, quam fratris primogeniti liberi sibi jure potuissent vindicare.

[a] Orbini p. 320.
[b] Luccari l. 3. pag. 87.

IV. GEORGIUS Serviæ Despota, de quo mox.

IV. LAZARUS BVVKOVITZIUS, WKUS à Luccario appellatus, Solymanni, bello quod contra Musam gessit, partes secutus, ab eodem Musa captus, Philippopoli capite truncatus est.

IV. GEORGIUS BRANKOVITZIUS, seu WKOVITZIUS, uti ab aliis indigitatur, [a] Zentæ Dominus à Stephano avunculo dictus, cum eo gravia ac diuturna bella gessit: quo extincto, Serviæ Despota, non tamen absque controversiâ, dictus est. [b] Amurathus quippe Stephano absque prole mortuo ditiones ejus omnes ad se pertinere contendit. Quo verò jure id assereret, non tradunt scriptores: qui enim matris jure, quam Milievam Stephani sororem fuisse volunt, Servianum principatum sibi vindicasse tradidere, manifestò errant, cùm nullos ex Milieva liberos susceperit Bajazethus, etsi id Reineccius scripserit, uti rectè ab [c] Orbino observatum. Unde si quodpiam hac in re jus habuerit Sultanus, existimari illud debet quod res quasvis potentiori adjudicat; quæ quidem apud Turcos maximè sententia semper invaluit. Amurathus igitur legatos ad Georgium misit, qui quod decreverat exponerent. At Despota Sultanum placavit, datâ in conjugem sorore, ac Serviæ parte in dotem concessa. Ita pace inter utrumque principem compositâ, Amurathus Stephano potestatem fecit Sinderoviense construendi oppidum, vulgo *Swendrew* appellatum à S. Andrea, uti docet [d] Leunclavius. Id actum anno MCCCCXXXV. quo quidem Joannes Palæologus Imperator Despoticæ dignitatis insignia Georgio per legatos misit, quique præterea coronam capiti imponerent. [e] Neque tamen contracta ejusmodi nuptiarum affinitas tyranni animum emollivit. Triennio enim post Sinderoviam sibi tradi expetiit, quod cùm abnuisset, valido cum exercitu in Serviam venit, ac Sinderoviam obsidione circumdedit, & ad deditionem compulit. Similem fortunam secuta sunt cætera Serviæ oppida. Sinderoviam tuebatur Georgius filius primogenitus cum Thoma Cantacuzeno avunculo, atque is cùm in Sultani venisset potestatem, Adrianopolim missus est, ubi frater ejus alter Stephanus servabatur, nec multò pòst uterque oculis ferro candenti admoto visu privantur, quasi defectionem parassent, & ad parentem, [f] qui cum Lazaro filiorum postremo, quem perperam hoc loco Stephanum vocat [g] Laonicus, in Hungariam concesserat, proficisci decrevissent. Sed & in eo falli constat eundem scriptorem, cùm tradit utrumque fratrem in tyranni jus venisse, non post Sinderoviam, sed post expugnatam Belgradam. [h] Complura quippe in Hungaria oppida obtinebat Despota, quæ pro Belgrada, cùm Alberto II. Austriæ Duce ac Hungariæ Rege, vel, ut [i] alii volunt, cum Sigismundo commutaverat. Postremum hoc oppidum obsidione perinde circumsedit Amurathus anno MCCCCXXXIX. nullo tamen successu, Hungaris viriliter urbem defendentibus. [k] Anno porrò consequenti Hungari duce Joanne Huniada magno apparatu Danubium transmisere, tantumque terroris incussere Sultano, ut induciis ultrò expetitis, Despotæ omnia oppida sua restituerit, ac utrumque denique filium remiserit. [l] Neque tamen ditionum integram possessionem adiit Despota, cùm partem sibi retinuisset, partem etiam proceribus qui in hac expeditione militaverant, concessisset Huniades. Verùm annis aliquot interjectis instauratum rursum bellum Amurathum inter & Hungaros, qui memorabili illo ad Varnam prælio fusi ac profligati x. Dec. anno MCCCCXLIV. in quo interfectus Rex Udislaus, & fugere coactus in Serviam Joannes Huniades, ubi à Despota detentus, nec libertate donatus, donec oppida quæ occupaverat sibi restitueret. At [m] Thvvroczius à Walachiæ Vaivoda, non verò à Serviæ Despota detentum scribit. [n] Addit Æneas Silvius Huniadem statuisse rursum cum Turcis confligere, ejusque consilia ad Amurathum clam detulisse Despotam, qui novi inde hostilis apparatus certior factus, Hungaros antevertit, & altero prælio fudit. [o] Quòd porrò copias suas adversus Turcos Hungaricis adjungere renuisset Despota, bellum illi indixit, postque Hungarorum ad Rigomezavviam cladem, Huniades in Hungariam fugiens, Sinderoviæ à Despota rursum detinetur, à quo libertatem est consecutus, obside dato filio. At in Hungariam redux Huniades, in Despotam denuò arma movit, expugnatisque primùm quotquot in Hungaria possidebat oppidis, in Serviam transiit, quam totam expugnasset, nisi remisso continuò filio Ladislao, plerique Hungaricorum procerum partes interposuissent suas, ac in Despotæ favorem ferocientem victoris mitigassent animum. At molestè ferens elapsum ac redditum Ladislaum, Despotam aggreditur Amurathus, cui statim subsidio venit Huniades, Turcis ex Serviæ provinciis expulsis anno MCCCCXLIX. [p] Exinde Mahometus Amurathi successor, rebus prosperè sibi ubique succedentibus, ac expugnatâ Constantinopoli, mirum in modum elatus, Despotam statuit invadere, quantumvis pactum exsolvisset tributum, bellumque eodem quo parens prætextu indixit,

[a] Orbini p. 295. 321. Luccari l. 2. p. 87. 89.
[b] Ducas c. 30. Orbini p. 24.
[c] Orbini p. 325.
[d] in Pand. n. 99.
[e] Ducas cap. 30. Laonic. l. 5. p. 130. Æneas Silv. hist. Bohem. c. 55. 56. in Europa c. 4. 5. 6. Thuvrocz. in Alberto cap. 36. p. 139. 145. Volaterran. l. 8. p. mihi 162. Barlet. l. 1. 3. 4. Luccari l. 3. p. 93. Orbini p. 326.
[f] Pius II. PP in Europa c. 4.
[g] Laonic. l. 5 pag. 130.
[h] Laon. ib. Ducas c. 30. Thuvrocz. in Sigismund. c. 20. pag. 135.
[i] Bonfin. dec. 3. l. 3. Ranzan. Ind. 23. Leunclav. Pand. n. 100.
[k] Ducas c. 31. Thuvrocz. in Vladisl. c. 40. 41. Luccari l. 3. p. 93.
[l] Pius II. in Europa cap. 4. 5. 6. Thuvrocz. Bonfin. Ranzan.
[m] Thuvrocz. p. 152. 153.
[n] Pius II. PP. in Europa cap. 6.
[o] Thuvrocz. pag. 155. 158.
[p] Ducas cap. 42.

indixit, cùm Serviam ad se pertinere omnino contenderet. Sinderoviam igitur & Belgradam obsidione circumdedit anno MCCCCLIV. quæ quidem oppida cùm expugnare non potuisset, vastatis ac direptis agris Adrianopolim reversus est. [q] Despota interea rursum in Hungariam ac inde in Austriam transiit, frustraque à Ladislao Rege auxilio implorato, domum rediit, ubi Belgradæ Præfectum per solitas insidias interceptum interfecit. Michael verò Zilugus, ejusdem Præfecti frater, qui simile periculum incurrerat, structis pariter insidiis, circa Danubii ripas iter facientem cepit, vulnere in manu accepto. Denique persoluto redemptionis pretio liber factus, haud multo post obiit anno MCCCCLVII. vel, ut aliqui volunt, superiore, nonagenario major: ejus cadaver Krievaricææ humo conditum. Scribit [r] Æneas. Silvius Georgium fuisse, *grandævum senem, & dignum veneratu, si recta de religione sensisset, plurimamque fuisse in eo sermonis auctoritatem, & corporis majestatem.* [s] Bis nuptias inierat, ac primò quidem cum sorore Joannis Comneni Imperatoris Trapezuntini: ex quâ nata, præ cæteris liberis, *Maria*, nupta Amuratho Turcorum Sultano: [t] deinde cum IRENE CANTACUZENA, Matthæi Cantacuzeni filiâ, & Joannis Cantacuzeni Imperatoris nepti, quæ eodem quo conjux anno obiit ex veneno à Lazaro filio propinato. ANNA à Luccario appellatur.

[q] Phranz. l. 3. c. 20. 22. Laon. l. 8. p. 220. Thom. Eberdorf. in Annal. Austr. Cambin. l. 2. pag. 154. Volaterr. p. 244. Pius II. in Europ. cap. 5. Orbini p. 340. Luccari p. 101.
[r] Pius III. in Europa c. 5.
[s] Phranzes l. 3. c. 2.
[t] Spandug p. 189. Lenuclav. Pand. num 96. Orbini pag 325. Luccari l. 3. pag. 102.

Filia Georgii Despotæ Serviæ ex N. Comnenâ.

[a] V. MARIA, ex priore parentis conjugio nata, ab eo uxor data est anno MCCCCXXXV. AMURATHO Turcorum Sultano, eo pacto quod cum Georgio iniit, uti supra indicavimus. [b] Auctor Italicus Gestorum Scanderbegi editus à Sansovino cum aliis rerum Turcicarum scriptoribus, ut & Historiæ politicæ scriptor, quem sequuntur Geuffreus, Reineccius, & alii, perperam Irenem Cantacuzenam hanc appellant, subduntque contra melioris notæ [c] scriptorum auctoritatem, matrem fuisse Mahumeti Sultani: cùm Phranzes aliique nullam ex isto conjugio natam prolem Mahumeto consentiant. Tradit porrò idem Phranzes extincto Mahumeto Constantinopolim concessisse: Constantinum denique Palæologum, postremum Constantinopolitanum Imperatorem, hanc in uxorem expetiisse, licèt quinquagenariam, quas quidem illa nuptias recusarit, cùm perpetui in posterum cœlibatus votum emisisset. Kratovi in æde S. Michaelis ejus jacere ossa auctor est Petrus Luccarius.

[a] Ducas cap. 30. Laonic. l. 5. p. 129. Pius II. cap. 4. Cambin. l. 2. pag. 193. Leuncl. Pand. n. 96.
[b] pag. 281. 275. Hist. Polit. p. 18.
[c] Laonic. Spandug. Leunclav. Orbin. Luccar. l. 3. pag. 103.
[d] Phranzes l. 3. c. 2. 3.

Liberi alii Georgii Serviæ Despotæ.

V. GEORGIUS, vel [a] GREGORIUS, uti à quibusdam appellatur, Sinderoviam adversus Amurathi vires aliquandiu tutatus, urbe tandem captâ, in ejus venit potestatem, oculorumque lumine ab eo est privatus, uti supra narravimus. [b] Ultimâ parentis voluntate hæres præcipuus institutus, ac Despota Serviæ dictus est, sub matris tutela. Sed paternis provinciis haud diu potiri passus est Lazarus Brankovitzius frater tertiogenitus, qui matre veneno extinctâ, ac Serviâ occupatâ, Georgium cedere coegit. [c] Is verò ad Mahumethum Sultanum sororis conjugem venit, frustraque imploratâ ope, ut qui Serviam invadere haberet in animo, quod postea confecit, in Hungariam recessit, ubi quorumdam sui juris oppidorum, quæ Joannes Huniades Turcis bello extorserat, possessionem adiit. Cumque ibi moraretur, Beatrix Aragonensis Hungariæ Regina, Matthiæ Regis conjux, ELIZABETAM ex sorore neptim, Angilberti Balsensis primi Nardorum in regno Neapolitano Ducis filiam, quæ tum in illius erat Comitatu, Georgio in uxorem dedit, ex quâ nullam prolem suscepit. Verùm nothos aliquot habuisse produnt [d] historici, quos inter fuit quidam *Ioannes.* Georgius verò in Hungaria vitâ decessit.

[a] Luccari l. 3 pag. 102.
[b] Spandugio pag. 193.
[c] Pius II. in Eur. c. 5. Spandugin.
[d] Bonfin. dec. 3. l. 10. pag 534.

V. STEPHANUS, de quo mox.

V. LAZARUS Serviæ Despota, de quo post fratrem Stephanum agetur.

V. [a] CATHARINA, quam CANTACUZENAM, de matris cognomine appellat Æneas Sylvius, [b] Ulrico II. Cilei (quæ urbs est ad Savum) Comiti conjux est data. [c] Is porrò filius fuit Friderici Cilei Comitis, qui uxorem ex Croatiæ Comitibus ortam necavit, Veronicæ concubinæ, cum qua stupri consuetudinem exercebat, & quam Friderici pater Hermannus fluvio postea demersit,

[a] Pius II. PP in Eur. c. 5. Bonfin. pag. 495. Volaterr. l. 8.
[b] Orbini p. 324. Spandug p. 193. Luccari l 3. p. 92.
[c] Pius II. cap. 1. & 21.

[d] p. 193.
[e] Thuvrocz. pag. 137. 140. 143. Volaterr. l 8.
[f] Æneas Silv. Epist. 266. Thuvrocz p. 165. Bonfin. Orbin. & al.
[g] Pius II. Spand.

fatuis amoribus irretitus. Perperam verò scripsit [d] Spanduginus fratrem fuisse Friderici Austriaci Imperatoris, [e] cujus erat patruus. Albertus quippe Austriæ Dux uxorem duxerat Elizabetam Bohemiæ reginam, filiam Sigismundi Imperatoris ex Barbarâ Hermanni Ciliensis Comitis, qui Ulricianus fuit, filiâ. [f] Ulricus denique à Ladislao Joannis Huniadis filio in urbe Belgradâ interfectus fuit anno MCCCCLVII. unicâ relictâ filiâ [g] Catharinâ, extincto fratre Lazaro, Serviæ Despotatus partem frustra vindicavit.

[a] p. 175.

V. ELIZABETA, à quibusdam MILIZZA appellata, ALEXII SPANI, Nobilis Albani conjux, [a] à scriptore Italico Gestorum Scanderbegi, soror Lazari & fratrum fuisse dicitur.

[a] Ducas cap. 30. Orbini p. 326.

V. [a] STEPHANUS BUKOVITZIUS, vel BRANKOVITZIUS, Georgii Serviæ Despotæ frater alter, simili quâ ille calamitate afflictus est, excæcatus ab Amuratho, uti supra diximus. Post parentis mortem, Mahometo in Serviam magno armorum apparatu expeditionem parante, in Albaniam se se recepit, ubi filiam Arianitæ Comneni, Dyrrachii, Aulonis, aliorumque in Dalmatiâ oppidorum domini, in uxorem recepit. Hanc ANGELINAM Orbinus, Petrus verò Luccarius THEODORAM vocant.

Liberi Stephani Bukovitzii ex Theodorâ uxore.

[a] Orbini p 342. Bonfin. dec. 3. l. 10. p. 534.
[b] Luccari l. 3 pag. 102.

VI. [a] WKUS Bonfinio LUPUS appellatus, magnus bello dux, Mathiam Corvinum Hungariæ Regem secutus, Turcos, qui in Carinthiam & Croatiam irruperant, acie fudit, prædamque iis abstulit: in cujus egregii facinoris mercedem à Rege Friescam castellum obtinuit. Nothum fuisse scribit [b] Luccarius.

Volaterr. Luccar. p. 102.

VI. GEORGIUS, Serviæ Archiepiscopus: hujus meminit Volaterranus, ut & idem Luccarius.

Volat. Orbini p. 342.

VI. JOANNES Despota, pater *Mariæ* uxoris Ferdinandi Frangipani, ex quo conjugio nati Stephanus Comes Modrusæ, & Catharina nupta Nicolao Bano Sdrinensi, seu Sirmiensi.

[a] Benvenut. Sangeorg. in Hist. Monferrat. MS. in Bibl. Duc. Saband f. 489.

VI. ANGELINA BRANKOVITZIA, *Mariæ* Montisferrati Marchionissæ mater. [a] Scribit Benvenutus Sangeorgius ex Comitibus Blandratensibus, Ordinis S. Joannis Hierosolymitani Miles, ac Guillelmi Marchionis Montisferrati Cancellarius, in ejusdem Marchionis historiâ, ex Stephani cum Arianitæ filiâ, cujus nomen reticet, conjugio, natam filiam Angelinam, quæ, inquit, fuit mater Mariæ, matris Guillelmi Montisferrati Marchionis, qui tum in vivis erat: *Che fu madre de Madama Maria, madre del presente signore Guilielmo Marchese di Monferrato.* Verba sunt scriptoris, qui in Aulâ Monferratensi tum vivebat, cui proinde longè potior fides habenda, quàm [b] Philippo Comineo, viro extero, aliisque, tradentibus Mariam Bonifacii Marchionis Montferratensis uxorem Stephani Brankovitzii filiam fuisse, tametsi Mariæ Stephani filiæ conjugis nomen & familia in incerto adhuc maneant.

[b] Phil. de Comines l. 7. c. 5. l. 8. c 9. Belcar. l. 5 c 24. Orbini p. 341.

[a] Spandug. Orbini.

[a] V. LAZARUS BRANKOVITZIUS, vel BUKOVITZIUS, tertius Georgii filius, Serviam invasit, pulso & exacto fratre Georgio, qui ad Mahometem Turcorum Sultanum, auxilii expetendi gratiâ, venit, à quo repulsam est passus. Inde enim captatâ præclaram hanc provinciam sibi asserendi occasione, ingenti copiarum militarium apparatu in Serviam irrupit. Cujus adventu terrore simul ac mœrore perculsus Lazarus, qui aliunde hac injustâ usurpatione subditorum odium incurrerat, haud multo post vitam exuit, [b] mense Decembri anno MCCCCLVIII. [c] Uxorem porrò duxerat mense Octobri anno MCCCCXLV. HELENAM PALÆOLOGINAM, Thomæ Moreæ Despotæ filiam: cujus quidem favore conjugii Lazaro Despotæ titulum ac dignitatem indulsit Joannes Palæologus Imperator, Helenæ patruus. Obiit illa exul VII. Novembris mensis anno MCCCCLXXIV. cùm paulò ante mortem, ut Græci ferè omnes solent, vestem induisset monachicam.

[b] Phranzes l. 2. cap. 22
[c] idem l. 2. c. 19. l. 3. cap. 20. 21. 26. 30. Laonic. l. 7. pag. 180.

Filiæ Lazari Brankovitzii ex Helenâ Palæologinâ.

VI. MARIA, superstite parente, STEPHANO Bosinæ Regi matrimonio copulatur: qui quidem socero extincto Serviæ principatum invasit; eo haud diu potitus, Mahometo Sultano & Serviam & Bosinam armis expugnante, uti suo loco à nobis observatum.

Laonic. l. 9. pag. 243. Bonfin. dec 3. l. 10. p. 534. Spandug. p. 195.

VI. MELIZZA, à matre dum exul Ragusii moraretur, uxor data est LEONARDO TOCCO, Cephaloniæ Comiti, ac Artæ Despotæ.

Spandug. p. 197. Orbini p. 340.

VI. IRENE, à matre pariter nuptum data JOANNI CASTRIOTO, S. Petri in Galatina Duci, Magni Scanderbegi filio, ut in Castriotorum familia inferius dicemus.

Leander. Albert. Sansovin. p. 50c. Barlet. l. 11. Orbini.

X.

DUCES SPALATENSES.

SPALATUM Dalmatiæ urbem celeberrimam, Aspalathum[a] Constantino Porphyrogenito, [b]aliis Spalatrum dictam, ex Salonæ ab Attila eversæ ruinis conditam existimant plerique scriptorum, Willelmi Tyrii, Thomæ Archidiaconi Salonensis, & Hungaricorum scriptorum auctoritate fulti. Sed præterquam quod pro certo haberi debet Salonam ac Spalatum unà ac simul post Attilæ tempora perstitisse, auctor est idem Constantinus Spalatum à Diocletiano Imperatore, ac proinde longè ante Attilæ tempora conditum fuisse, quam quidem urbem magnificis Palatiis, [c] quorum rudera suâ adhuc ætate supererant, ut & nostra, adornaverit, ex quo Spalatum, voce ex Latina *Palatium* detortâ fuerit appellatum. Verùm omissis Spalati originibus, constat extremis sæculis aliquanto tempore in Reipublicæ formam gubernatum, civibus Potestates ac Comites eligentibus à quibus regerentur, sub Regum Hungariæ tamen, ac Venetorum deinde supremo imperio. [d] Verùm cum Spalatini invicem diffiderent, Nobiles primò expulere anno MCCCCXXCVIII. [e] Cumque in reipublicæ gubernatione rursum discreparent, Ladislao Neapolitano Regi, cùm in Dalmatiam exscendit, inde Hungarici regni coronam excepturus, se se dediderunt. Ladislaus verò Spalatum, cum quatuor insulis, Brazzà, Lezinà, Corzulà & Lizzà, Harvoiæ vendidit.

[a] *Constant. de adm. Imp. 29. 30.*
[b] *Thomas Archid. in hist. Salon. cap. 4. 10. Thuvrocz. p. 25. Bonfin. dec. 1. l. 6. pag. 87. Vvill. Tyr. l. 2. c. 17.*
[c] *Ioan Sponius in Itin. to. 1. p. 103.*
[d] *Hist. à Cutheis cap. 3.*
[e] *Thom. Archid. Salon. passim Orbin. p 366. & seqq.*

[a] HARVOIA, seu HERVOIA WKCICH, filius *Wkaz Chervatnich* & nobilis feminæ Ragusinæ ex Luccarica gente, Bosnensis Protogeron fuit, ac dominus Jaizæ, seu Jaiczæ, præcipuæ ac munitioris ferè totius Bosinensis regni arcis, cujus non semel meminit Laonicus. [b] Is porrò sub annum MCCCCI. *Magnum* se *Vaivodam Regni Bosinensis ac Vicarium Generalem Regum Vladislai & Ostoiæ* inscribebat. Quo postremo quidem nomine complura Tragurii, Sebenici, aliorumque oppidorum, quæ Hungaris in Dalmatia parebant, privilegia incolis indulsit anno MCCCCII. Spalati deinde dominium adeptus, Ducis ejusdem urbis, & inferiorum partium Comitis, titulum ac dignitatem ab eodem Ladislao obtinuit missis in insulas, quas unà comparaverat, Præfectis. Grave cum Sigismundo Imperatore ob levem offensam bellum gessit anno MCCCCXIII. cùm antea maximâ animi consensione uterque vixisset, initoque cum Turcis fœdere, Bosinense regnum cum validis copiis ingressus, Bosinæ Rege ad Constantiense Concilium, in Sigismundi, cujus partes sequebatur, comitatu, tum profecto. Quo quidem percepto nuntio, Sigismundus lectum exercitum, cui Ludovicum Garam aliosque duces præfecit, in Harvoiam misit, à quo Hungari deleti sunt ac profligati. [c] Observant historici, tum primum Bosinam ingressos Turcos, ex hacque victoriâ occasionem captasse Mahometum in Bosina superiori Sangiacum seu Vicarium constituendi, IKACHUM, nomine, cui Regis titulum impertiit. Qui quidem Ikachus cùm à Sigismundo in prælio fusus ac interfectus fuisset, ea rursum regni pars in Bosinensium Regum potestatem venit. Harvoia interim Turcorum destitutus auxiliis, cùm bello, quod aggressus fuerat adversus hostes potentissi-

[a] *Luccari l. 4. pag. 80. Lucius l. 2. de Regn. Dalm. c. 4. Gio. de Ravennà nell. Chr. di Hervoia Haruvatich Duca di Spalato. Thuvrocz. in Sigism cap. 16. Bonfin. dec 3. l 3. p. 397.*
[b] *Luc. l. 5. c. 4.*
[c] *David. Chytreus l 3. Thuvrocz in Sigismundo. c. 18. Bonfin. dec. 3. l 3.*

mos sustinendo imparem se cerneret, mœrore ac desperatione confectus, in oppido Cotorio, quod jure hæreditario possidebat, obiit mense Septembri anno MCCCCXV. quò porrò hosti infensissimo insultaret Ostoia Bosinensis Rex, dimissâ conjuge legitimâ, JELLIZZAM, Harvoiæ conjugem sibi matrimonio copulavit. Exin Spalatenses morte Ducis sui perceptâ, pulso urbis præsidio, rursum in libertatem se se asseruerunt: Ragusini verò, icto cum Sigismundo fœdere, tres ex insulis quas Harvoiæ tradiderat, Brazzam scilicet, Lezzinam, & Corzulam ab eo compararunt. Ex Harvoia porrò nati filius unicus *Balza*, & *Maria* à matre Stephano Scimracovichio, in quem universa Harvoianæ familiæ dignitas ac splendor transiit. Habuit præterea idem Harvoia fratrem *Draaghiscam*, cujus mentio occurrit in Diplomate anni MCCCCI. Tandem denique Spalatum cæterorum Dalmatiæ maritimorum oppidorum fortunam secutum, Venetorum imperio se se submisit XXVIII. Junii anno MCCCCXX. uti alio loco à nobis est observatum.

Luccari l. 3 p. 82.
Lucius lib. 5. c. 4.
Luccar. pag. 82.

XI.
DUCES SANCTI SABÆ.

DUCATUS sancti Sabæ, magnæ olim amplitudinis, ut qui ad duodecim itinerarios dies porrigebatur, ad Ortum Novipazaro, ad Occasum Zetinæ fluvio, & Ragusino dominio confinis, Bosinensis regni primùm pars fuit: eaque regio, quam à *Zachlumitis* habitatam diximus, qui Laonico *Conduerges*, vel *Cenduqeres*, dicuntur, ex quo Petrus Luccarius *Chuduergiam* huncce tractum vocat, eundem esse ait cum Chelmensi, ac Ducatu S. Sabæ; qui *Hertzegovina* vulgò appellatur, voce ex Germanicâ *Hertzog*, quæ Ducem sonat, confectâ, quòd à Principibus possideretur, qui hac dignitate donarentur. Horum originem & natales ad quendam nobilem

Orbin. pag. 389. Leunclav. in Pand. n. 95. Luccar. l. 1. de gli armati di Rausa. Laonic. l. 5. Luccar. p. 96.
Lud. Tubero.

I. WK, cognomento HRANA, scriptores referunt, qui ex Comite Rudinensi natus dicitur circa an. MCCCXVII. Hic cùm in Serviæ Regis Stephani Neemanis Comitatum venisset, ab eo benignè exceptus, cùm ob militarem fortitudinem, tum ob præclaras animi dotes quibus decorabatur, in obsequiorum deinceps mercedem, non minimam agri portionem quæ Retinensi Comitatui adjungeretur, ab eodem obtinuit. Interfectus fuit anno MCCCLIX. à quodam ex agnatis Branci Rassiloglichi, quem in jurgio interemerat. Huic filius fuit

II. WTLAKUS, qui à paternis virtutibus moribusque haud degener, Twarxi, primi Bosinæ Regis, gratiam promeritus, Vaïvodæ dignitate donatus est. Exin copiis, quas ille anno MCCCLXXXIX. in Lazari Serviæ Despotæ auxilium misit, Præfectus, prælio ad Cassowiam inito fortiter cum Despota pugnans, à Turcis deletus est; periculoque elapsus in patriam aufugit. Rursum exercitus Dux à Twarko delectus, Turcos eosdem, qui in Bosinam irruperant, binis præliis fudit. In quorum obsequiorum impensorum gratiam, universam regionem, quæ sancti Sabæ Ducatus appellatione postmodum donata est, ab eodem Rege obtinuit, quò sub extremum vitæ tempus concessit, filiis quatuor ex conjuge relictis, hisce nominibus, *Sandagl*, *Wkaz*, *Wk*, & *Wchich*, quorum duo postremi interfecti sunt ab agnatis Pauli *Radicnovichii*, proceris Bosinensis, quem idem WK interemerat.

Orbini pag. 382.

III. SANDAGL, SANDAIL, vel SANDAL, uti à Laonico appellatur, cognomento HRANICH, copiis militaribus, ut parens, præfectus est ab Ostoia Serviæ Rege, à quo Primus Vaïvoda dictus, cum valido exercitu contra Sigismundum Hungariæ Regem missus est anno MCCCCX. & ab eo primùm fusus, acceptam cladem insigni victoriâ sarcivit, deletis ac profligatis consequenti anno iisdem Hungaris, eorumque duce Sacholio Joanne circa Mazoviæ confinia. Quam quidem ob victoriam non modò magnam apud Bosinenses famæ existimationem, sed & ab ipso Rege nova beneficia promeruit, agris ac prædiis donatus, quibus Ducatum non modicè adauxit. Ab eodem Ostoia denique auxilio missus est anno MCCCCXIV. Despotæ Serviæ Stephano adversus Musam Bajazeti Turcorum Sultani filium. Obiit anno

Laonic. l. 5. p...

MCCCCXXXV. non sine propinati veneni suspicione, nullis ex MARIA Constantini Mazarechi neptis, quæ haud diu marito superstes fuit, susceptis liberis. Laudatur passim apud scriptores ob præclaras animi dotes. *Luccari l.3.p.95.*

IV. STEPHANUS Wkasii ex Catharina filius, patruo in S. Sabæ Ducatum successit. Familiæ *Hrana*, vel *Hrarach*, in *Cossacia* cognomen mutavit, quòd, ut volunt, natus esset in quodam loco *Cossac* appellato; sed ut scribit Luccarius, provinciæ, cui imperabat, sancti Sabæ Ducatus nomen imposuisse primum, cùm Ducis dignitatem à Friderico IV. Imperatore obtinuisset. Simultates graves ac diuturnas ob ANNAM uxorem, Georgii Cantacuzeni filiam, cum Ragusinis exercuit, quæ à marito, qui cum nobili Florentina stupri commercium exercebat, despicatui habita, cum filio Ladislavo Ragusium se se contulerat. Cùm enim & uxorem & filium ab iis sibi reddi postularet, id non modò abnuerunt, sed copiis militaribus in eorum gratiam coactis, Ladislavum præfecere, à quo fusus parens, Mahumetum Turcorum Sultanum adiit, auxilium ab eo expostulaturus, dato obside filio altero *Stephano*. Mahumetes lecto exercitu, legatos ad Ragusinos misit, qui Stephani Ducis uxorem repeterent. Illa verò accepto legationis istius nuntio, veritaque ne Sultanus in filii provincias irruptionem faceret, in Italiam se se recepit. Duce Stephano interea fatis functo, dissidii domestici occasione captatâ, in Ducatum copias eduxit Sultanus, vastatisque agris, oppidis etiam aliquot captis, cùm metropolim expugnare non potuisset, reversus est. Ita rem memorat Laonicus. At Luccarius & Orbinus de belli causa Ducem inter & Ragusinos, Laonico non consentiunt. Aiunt quippe susceptum à Ragusinis ob arcem, quam *Soko* appellant, & ad se pertinere contendebat Stephanus: sed & propter salinaria quædam tributa, quæ in suis ille ditionibus adauxerat, & ab ipsis exigebat Ragusinis, cùm statum & ab antiquo fixum vectigal pro sale qui exportaretur, pendi debere contrà ii assererent. Accidit præterea ut hoc ipso fermè tempore quo orta hæc controversia, Ladislaus filius parentis vitæ solutioris ac pravorum morum pertæsus, quique uxorem Marini Martiani, Rusani Principis, filiam sibi abstulerat, ab eo recessit, occupatisque aliquot munitis oppidis, Ragusium venit anno MCCCCL. ubi parentis vitæ pravam rationem, ac causam, quæ ut ab eo recederet impulerat, in Senatu publicè exposuit. Senatus porrò satisfactionis in vectigalis augmento denegatione aliàs offensus, auxilium Ladislavo pollicitus est. Bello interea exardescente, Ragusini ac Ladislaus, qui Ducis copias proprios in agros attraxerant, ne quid gravius accideret, ad Mahumetem & Ladislaum Hungariæ Regem legatos misere, ut suas partes interponerent, ac dissidia componerent. Firmato itaque horum principum interventu, inter parentem & filium ac Ragusinos pacto anno MCCCCLII. Stephanus Ladislavum filium in gratiam recepit, concessis, quibus honorificè vitam exigere posset, aliquot oppidis ac prædiis. Ex quo uterque princeps, ac Ragusini, summâ cum animorum consensione deinceps vixere. Quin & Ragusini Stephanum & liberos in Reipublicæ suæ nobilium atque adeo civium catalogum admiserunt. Obiit Dracevizæ, haud procul à Castronovo, anno MCCCCLXVI. ANNAM CANTACUZENAM, cujus meminimus, primis nuptiis, hacque extinctâ, HELENAM, quam alii BARBARAM vocant Vulcascini Serviæ Regis ex filio Monscilio neptim, denique quandam CÆLIAM, sibi adjunxisse tradunt scriptores. Perperam porrò scribunt alii VOISSAVAM Magni Scanderbegi filiam duxisse, quæ non Stephani Ducis S. Sabæ, Sed Stephani Ducis Montisnigri uxor fuit, ut suo loco docemus. Jam verò ex priore Stephani Ducis S. Sabæ conjugio tres filii produere, *Ladislaus*, *Wlatcus*, & *Stephanus Cossacia*: præterea *Catharina*, à patre Thomæ Bosinensi Regi uxor data, & *Maria*, Joanni Zarnoevichii Zarnagoræ domino nupta. *Stephanus* filiorum postremus, cùm Mahometo à patre obses datus esset, in tributi cui se se obstrinxerat securitatem, ejuratâ Christianâ religione, Turcicam amplexus, & *Achmet* dictus, *Fati*, Achmetis Sultani filiam in uxorem obtinuit, ex quâ Mahometum & Achmetem, præterea Humam, vel Humunam, Kameram, & Gumeram, filias genuit, uti scribit Flavius Comnenus. Unde Tuberonis & Pauli Jovii error patescit, Ladislavum, ut acceptam à patre injuriam vindicaret, Mahumetismum amplexum fuisse scribentium.

Luccar. pag. 97. *Luccar. pag. 96.* *Laonic. l. 5. & 10. p...* *Spandugin.* *Leunclav. Pand. n. 161.* *Ludov. Tubero l. 5. Comment. sui temp. p. 114.* *Laonic. l. 10.* *Luccar. l.3.p.98.* *Gobelin. l. 11. p. 311.* *Luccar. l. 3. pag. 109* *Flavio Angelo.*

V. LADISLAVUS, & WLATKUS, Stephani Cossaciæ S. Sabæ Ducis filii, paternam hæreditatem invicem partiti, Ladislavus Ducatus S. Sabæ superiorem, Wlatkus inferiorem partem cum Castellonovo obtinuere. Verùm uterque sorte sua haud diu potiti, ab Hesso Bego Bajazetis II. exercituum duce ditionibus suis exacti, Ragusium, hinc in Arbensem insulam, apud Zarnoticchios, concessere, ubi Wlatkus vitæ *Orbini.*

Laonic. l.10.

finem fecit. Ladislavus verò in Hungariam deinde transiit, Ducis S. Sabæ titulo semper donatus, in hæcce verba concepto: *Duca Primorschi*, *Signor di Hum*, *& Guardiano del Sepolcro del beato Sava*. Leunclavius & aliquot alii scriptores, post Laonicum, qui Ladislavum Sandalii nomenclaturâ perpetuò donat, dum belli inter Stephanum Ducem & Ragusinos causam ac historiam enarrant, addunt Mahometem accepta Stephani, in cujus gratiam ac auxilium exercitum coëgerat, mortis nuntio, in Ducatum cum totis viribus irrupisse, Ladislavum verò Venetias fugisse, ac deinde in Hungariam profectum, ibi fato functum. Mahumetes verò Ducatu potitus, Wlatko, Ladislavi fratri, Volaccam, Castellum novum, aliaque aliquot castella sub tributi conditione ad vitæ necessaria concessit. Quæ quidem, extincto Mahomete, Bajazetus successor eripuit, Wlatko in insulam Arbam fugiente, ubi obierit. Aliter denique Spanduginus causam commemorat cur Ladislavus Ragusium concesserit, aitque non à matre ad id inductum, sed pravæ parentis vitæ pertæsum unà cum uxore eò se recepisse.

Spandugin. pag. 200.

Enimverò à Ladislao, familiam, quæ Balzæ; à Wlatko verò, quæ COSSACIÆ, vel COSSAZZÆ nomen retinuere, profectam scribit Flavius Comnenus: quarum posterior inter eas quas Nobiles vocant, locum obtinet, cujusque stemma ex eodem Flavio hîc damus.

STEPHANUS S. Sabæ Dux, Nobilis Venetus, uxorem duxit HELENAM, quam ei abstulit pater.

- LADISLAUS ux. ANNA CANTACUZENA.
  - PETRUS cogn. *Balza*, ux. QUIRINA Nobilis Veneta.
    - MATTHÆUS *Balza*.
      - NICOLAUS *Balza*.
        - GEORGIUS. PAULUS. STEPHANUS. CATHARINA. MARIA.
- STEPHANUS ux. HELENA.
  - MUSTAPHA Begus, Mahometanus.
    - AMURATH, al. ACHMET.
      - MUSTAPHA. ALLI. MEHEMET.
  - HUMINA. GUMERA.
- WLATICUS cogn. *Cosazza*.
  - JOANNES *Cosazza*, Nobilis Venetus, uxor NEOPHITA *Coscia*, Nobilis Vicentina, obiit an. 1537.
    - WLATICO *Cosazza*, Nob Venet. ux. THADÆA, Nob. Bresciana.
      - JOANNES *Cosazza*, Nob. Venet. ux. ELIZABETA *Zorzi*, Nob. Venet.
        - WLATICUS *Cosazza*, Nobilis Venetus.
          - ELIZABETA, ux. ANGELI *Zorzi*, Nob. Veneti.
        - MARIA.
    - ISABELLA ux. POMPEII *Avogadri*. FLORENTIA ux. Ludov. Pisani, Nob. Veneti.
    - SAVA ux. PAULI *Boldu* Nobil. Ven. STEPHANUS.
      - HORATIUS. SILVIUS. STEPHANUS. HECTOR.
    - FERDINANDUS *Cosazza*, Nob. Venet. ux. FAUSTINA, filia Sebastiani Bonrizzi.
      - FERDINANDUS *Cosazza*, interfectus.
- CATHARINA ux. THOMÆ Regis Bosinensis.

Cosazzarum Venetorum insignia tres fascias transversarias rubeas cum cruciculà perinde rubea in superiori parte, in area argentea præferunt.

XII.
COMITES CHELMENSES.

IN Serviæ Regum stemmate observatum supra, Neemanem Regem duos habuisse fratres, MIROSLAVUM, & CONSTANTINUM, qui Chelmensem Comitatum possederunt sub clientelæ conditione. Miroslavo successor fuit ANDREAS filius, Comes Chelmensis, seu provinciæ, quam *Zachulmiam* vocat Constantinus Porphyrogenitus. Hic cùm benignioris esset ingenii ac indolis, pacisque amantior, plerasque quas possidebat regiones amisit. Illas quippe, quæ infra montana adjacent, in quibus sunt Nevesium, Debarum, Grecka, aliaque oppida, occuparunt Bosinenses Reguli. Aliam Chelmensis Comitatus partem, quæ ultra citraque Naronam fluvium protenditur, usque ad Zetinensem Comitatum, prætereà Biszam & Lecam, aliaque vicina oppida Petrus Comes, ac deinde Domini alii Croatiæ invasere: ita ut nihil aliud Comiti Andreæ superfuerit, præter Popovum, cum orâ maritimâ, & Stagnensi oppido. Legitur Diploma ejusdem Comitis Andreæ an. MCCXLI. continens pactum, quod cum Gargano Spalatensi Potestate iniit. Humo conditus fuit in Deiparæ templo Stagnensi, aliquot susceptis liberis; quos inter fuit WLATCUS, magnæ spei adolescens, qui pauco tempore patri superstes obiit; PETRUS Chelmensis Comes, & alius qui pater fuit *Wcnsavæ*, Barbi de Cruce nobilis Ragusini conjugis. Cæteri eorum fratres ac nepotes in eodem duntaxat Chelmensi Comitatu Popovum & oram maritimam possedere. Quâquidem tempestate IGINIUS, Nelipezzi Comitis frater, è Croatia in Chelmensem Comitatum factâ irruptione, Biszam, Lucum, ac Stagnum occupavit. Extincto Ignio, mansit Chelmensis Comitatus absque Comite, regionis proceribus nullum supremum agnoscentibus dominum; donec fratres quatuor, MICHAEL, DOBROVOIUS, BRANCUS, & BRAICUS pauperis cujusdam nobilis, nomine Branivoi, ex Bargâ; Chelmensis provinciæ oppido; oriundi, filii, quà armorum vi, quà indigenarum conciliatâ benevolentiâ, Comitatum omnem Chelmensem sibi asseruere, productâ deinceps à Zetina fluvio ad Sinum Catarensem dominatione. Sed & PETRUM Comitem, Andreæ Comitis filium, & NICOLAUM ac TOLLENUM Petri filios, qui Popovum cum ora maritima obtinebant, clientelæ obsequium sibi profiteri coegerunt. Prælio etiam inito, Rassiæ Zupanum fuderunt. Verùm cùm insolentiùs sese erga vicinos gererent; Stephanus Bosinensis Banus, indicto iis bello, Chelmensem Comitatum adortus, pleraque regionis oppida in suam redegit potestatem, quatuor istis fratribus interim ditionibus suis exutis, ac miserè pereuntibus. Sic universus Chelmensis Comitatus Bosinensis Bani juris deinceps fuit, præter Popovum, & oram maritimam; quæ PETRO TOLLENOVICHIO, Andreæ Comitis pronepoti, adhuc parebant: qui cùm Bosinensi Bano fidei clientelam præstare abnuisset, ejus arma in se concitavit, & ab eo captus, interfectus est. Verùm Stephanus haud multo post NICOLAO, Petri patruo, & Andreæ Comitis ex filio nepoti, CATHARINAM sororem in uxorem concessit, cum Popono oppido, quo ex conjugio nati BOGHISCIA, & LADISLAUS NICOLICHIUS, Mortuo deinde Stephano, THUARCUS ex fratre nepos, & in Bosinensi regno successor, Chelmensem Comitatum obtinuit.

lib. de Adm. Imp. c. 31. Lucius lib. 4. c. 4.

Orbin.

Luccius in Not. ad Thom. Archid. Hist. Salonit. c. 36.

Giovan. di Ravenna nelle Chr. di Harvoia Duca di Spalato.

Orbin.

Chelmensium Comitum armorum insigne fuit brachium nudatum, hastile seu lanceæ manubrium tenens.

XIII.

COMITES ZENTÆ.

[a] Constant Porph. de adm. Imp. cap. 30. Pietro Luccari l. 1. annal. di Rausa. Lucius l. 1. Regn. Dalm. c. 13.

REGIO, quam in Dalmatia ZENTAM [a] vocant, quæque Comitatus deinceps titulo donata legitur, à fluvio ejusdem appellationis, à quo rigatur, nomenclaturam accepit. Dividitur in superiorem & inferiorem, oppidaque complectitur, Duglam, Drivastum, Scutarium, Dagnum, Podgorizam, & aliquot alia castella. Serviæ verò Regibus paruit, donec pessum euntibus regni rebus, Vrosco postremo Rege imperante, sed & post ejus interitum, quidam ex Albaniæ proceribus cognomento BALSA, ut vir erat audaciâ ac fortitudine animi præditus, hancce provinciam invasit, suisque in posterum hæredibus asseruit. Hunc Orbinus ex indigenis nobilibus Albaniæ natum dixit: verùm Balsæ cognomen, & quæ isti familiæ adscribuntur insignia, stella nempe aurea in campo rubeo, satis declarant, ex Italia, ubi sub Andegavensibus regni Neapolitani Regibus summa apud principes auctoritate ac dignitatibus fulsit, in hasce oras pervenisse, cùm Reges iidem in Dalmatiam escenderunt, ac Dyrrachium, vicinaque alia oppida expugnarunt, traductis eò familiis Francicis, seu Franco-Neapolitanis: unde Albani proceres à Francis ortum se ducere palam profitebantur, indeque accidit ut inter Albanos & Gallos mutuus intercesserit semper animorum consensus, iique non semel in Regum nostrorum copias militares relati legantur. [b] Quinetiam non defuere qui nobilissimam in Sebusianis Balmensem gentem à Balsis Albanis ortam dixerint, tametsi ea opinio nullo nitatur fundamento, & à Guichenono jure refellatur. Illustrem porro Balsarum gentem è Provincia Gallica cum Carolo I. Siciliæ Rege profectam, & in Neapolitano regno sedes fixisse, Ducatusque ac Comitatus insignes possedisse, testantur qui de Familiis Neapolitanis commentarios scripserunt, ac præ cæteris præter Philibertum Campanilum, Ferrandus Marranus Gardiæ Dux, qui tamen hujusce Albanicæ Balzanæ stirpis haud meminit. Comitum Zentæ ex ea historiam cùm copiosè satis pridem descripserimus in [c] historia Franco-Byzantina, supervacuum esset hanc rursum hîc recudere: verùm cum gentis istius stemma ad horum temporum notitiam necessaria sit, haud absurdum forte erit, si illius brevem duntaxat indicem ob oculos lectorum proponamus.

Orbin.

[b] Jean Bapt. Buson en l'oraison fun du Marquis de S. Martin. Guichenon. in stemmate Balmensi Montisrevellensi. Duca della Guardia nelle famiglie di Napoli.

[c] lib. 8. c. 34. 35. 36.

BALSA Zentæ Princeps ac Dominus.

STRASCIMIRUS Zentæ Princeps, an. 1368.	GEORGIUS Zentæ Princeps, ob. an. 1379.	BALSA, Comes Zentæ, Dyrrachii Princeps. 1. ux. *Canina*, filia Belgradi Despotæ. 2. vidua Marci filii Vucascini Regis Serviæ.
GEORGIUS STRASCIMIRUS, Comes Zentæ, uxorem duxit *Despœnam* filiam Lazari Serviæ Despotæ, tum viduam Sismanni Moldaviæ Principis.		

GOICUS, & IVANISCUS obiere superstite patre.	BALSA Comes Zentæ, obiit anno 1421.	N. filia nupta *Radico Sancovio*.

XIV.

DRAGASENSIS FAMILIA in Serviæ Regno.

I. ZARCUS DEANOVICHIUS, Provinciæ Macedoniæ, quæ Axio fluvio irrigatur, præfectus est à Stephano Serviæ Imperatore, in cujus aula primas tenuit. Quo quidem Imperatore factis functo, cùm plerique procerum, cui provinciarum ac civitatum præfecturas commendaverat, has sibi asseruissent in solidum, Zarcus perinde, illius quam gubernandam susceperat, dominium usurpavit. Huic liberi præ cæteris fuere *Dragases*, *Constantinus*, & *Theodora*, priore conjugio Zarco Meressichio: altero, Georgio Balsæ Zentæ Domino, copulata.

Laonic. l. 1. p. 14. ed. Reg.

II. [a] DRAGASES parenti in principatum successit, quem, ut scientiâ militari facilè omnes tunc temporis ita anteibat, ut nulli prudentiâ haberetur secundus, bello adortus Albanos & Bulgaros, non mediocriter adauxit. [b] Verùm Amurathus in Macedoniam factâ irruptione, provinciam cui Dragases imperabat, in potestatem recepit, impositoque tributo Principem sub se stipendia facere jussit, equitum eidem concessa manu non modicâ.

[a] Laon. l. 1. p. 42.
[b] idem l. 1. p. 19.

III. CONSTANTINUS, cognomento DRAGASES [a] fratris principatum adeptus, Turcici Sultani partes primùm sectatus est, à quo tandem defecit, strictiori inito cum Manuele Palæologo Imperatore fœdere adversus Bajazetum, qui utrique, dum unà in Pherrensi oppido colloquerentur, bellum se illaturum minatus fuerat. Atque ut fortiori sibi vinculo Manuelem astringeret, ac defectionis socium haberet, filiam eidem in matrimonium collocavit, ex quo natus deinde Constantinus Palæologus, ob matrem Dragases cognominatus, postremus Græcorum Imperator. [b] Initæ porrò hæ nuptiæ paulò ante prælium ad Nicopolim.

[a] Laonic. l. 1. p. 42. Phranzes l. 1. c. 19.
[b] Hist. Polit. p. 8. Theodor. Zygomal. Epist. 96.

XV.

DUCES JOANNINÆ, AC ÆTOLIÆ DOMINI.

I. SINISSA, sive ut à [a] Joanne Cantacuzeno appellatur, SIMON, Stephani Nothi Serviæ Regis ex Mariâ Palæologinâ filius secundogenitus, primus Serviensis regni confusionibus, bellisque civilibus, quibus labefactatum deinceps fuit, initium dedit. Stephanus cognomento Dusciamus, Imperator ac Rex Serviæ, occupatâ potiori Macedoniæ parte, Joanninam oppidum, quod recentiores Jagninam dicunt, cum Acarnaniâ, quam Nicephoro Ducæ abstulerat, fratri Sinissæ contulit, cujus quidem oppidi Ducem se se ille inscripsit. Extincto Stephano, cùm proceres, ac provinciarum oppidorumque Præfecti, demandatas sibi præfecturas quasi in solidum, Principi vix obnoxii, usurparent, ut collabentis regni, cui potiundo longè plus juris erat, ut ex Regiâ ipsâ orto familiâ, partem aliquam sibi adsereret, collecto ex Græcis Albanisque exercitu, in Zentam exscensum fecit, ac Scutarium circumsedit. Verùm cùm ex loci situ validius esset oppidum, quàm ut expugnari posset, illudque ab ejus Præfecto egregiè defenderetur, ab obsidione discedere coactus est. Exin à suis destitutus, à quibus nec sat amplis opibus pollere crederetur, neque esse eâ animi magnitudine ac prudentiâ, quæ ad istius momenti res peragendas necessaria esse videbatur, in patriam rediit, ibique excessit, binis relictis filiis, *Duca* & *Stephano*, & natâ *Angelinâ*, de quâ infra verba faciemus. Joannina porrò in Spatarum Albanensium familiam deinceps concessit, uti à nobis aliàs observatum in [b] Historiâ nostrâ Franco-Byzantinâ.

[a] Cantacuz. l. 4. cap. 43.
[b] lib. 8. n. 36.

II. DUCAS, cùm ad eam ætatem perveniſſet quâ arma indueret, varia in expeditionibus bellicis animi ac virtutis militaris ſpecimina edidit, quæ quidem dotes ſubditorum gratiam & benevolentiam ei conciliarunt: quâ fretus, in Raſciam cum validis copiis trajicere ſtatuit. Sed veritus ne ſocer, quem Clapenum vocat Orbinus, Græcorum procerum viribus tunc temporis potentior, & quocum diſſidebat, ſuis obſiſteret conſiliis, nè in illius manus incideret, curam omnem adhibuit. At Clapenus, vir Græcanicis fraudibus inſtructiſſimus, nulliuſque fidei, quorumdam Epiſcoporum ac monachorum interventu, qui nihil metuendum à ſocero, ſacramento etiam interpoſito, ſpoponderant, Caſtoriam evocatum, apprehendit, propriiſque ipſe manibus oculos genero avulſit: quem in eam deinde Græciæ partem, quæ Moreæ ſeu Peloponneſo ac Eubœæ inſulæ opponitur, ubi & frater Stephanus morabatur, amandavit. Ex quâ quidem rerum tum peractarum ſerie, colligere licet Clapenum illum, eum eſſe quem Laonicus & Chronicon Veneto-Byzantinum Ducam Epicernum vocant, qui anno MCCCXCVII. in oppido Neapoli, quod Romaniæ dicunt, morabatur, ubi

Laonic. l. 1. p. 35. Chron. Veneto-Byz. poſt Duca Hiſt. p. 197.

III. STEPHANUS frater tum etiam degebat. Conſtat enim Ducam ac Stephanum ditiones ſuas in Theſſalia poſſediſſe, unde proximum vero eſt, hos fuiſſe proceres, quibus Dimicam, Pharſalica, potioremque Theſſaliæ partem, quæ Epicerno iſti parebant, ademit Bajazetes Sultanus, uti narrat Laonicus. Aiunt porrò Stephanum uxorem duxiſſe filiam Franciſci Maſſaræ, aliorumque in ea ora maritima, quæ Eubœæ inſulæ obverſa eſt, oppidorum Domini.

Laonic. l. 1. p. 35.

IV. ANGELINA, Ducæ & Stephani ſoror, ac Siniſſæ filia, *Thomam*, Prilupi Ætoliæ vicinarumque aliquot regionum Deſpotæ filium, in conjugem habuit. Fuit porro PRILUPUS iſte è Serviæ proceribus, ob animi fortitudinem à ſcriptoribus celebratus, PREALIMPUS à Joanne Cantacuzeno, PRIALUPUS à Laonico appellatus, qui cùm à Stephano Serviæ Imperatore Ætoliæ ac Theſſaliæ præfectus fuiſſet, harum provinciarum, illo extincto, aliorum procerum exemplo, dominationem in ſolidum uſurpavit. Spatam nobilem Albanum Artæ & Acarnaniæ dominum, à Carolo Tocco Cephaleniæ inſulæ domino bello petitum, copiis adjuvit. Cui quidem Spatæ generis affinitate conjunctus erat, ſeu is Prilupi, ſeu Prilupus Spatæ filiam in uxorem habuerit. Deceſſit porrò Prilupus ſuperſtite Vroſco Serviæ Rege, relicto filio Thoma, Angelinæ conjuge, cui, dum Servia bellis civilibus exarderet, Ætoliam ademit Nicephorus Ducas Deſpota. Angelina deinde cùm cujuſdam Inici *Davalos*, nobilis Neapolitani, gente Hiſpani, adoleſcentis, qui à Prilupo parente eo bello quod pro Spata geſſerat, captus, in Artenſi oppido detinebatur, amore flagraret, & cum eo ſtupri conſuetudinem exerceret, adulterum ad conjugis necem impellit. Quo perpetrato ſcelere, ad rerum gubernationem pervenit ille, omnibus, præterquam mulieri, inviſus. Atque hujus quidem ſceleris ultio divina haud diu dilata: *Prialupus* quippe, Thomæ & Angelinæ filius, ad Moſem Turcorum Sultanum, ut auxilium contra Carolum Acarnaniæ principem peteret, profectus, captus eſt, oculique ejus eruti. Ita Laonicus: at Orbinus Inicum à Prilupo privigno excæcatum tradit, cùm id minimè, à quo accepit, ſcribat Laonicus, qui ut verum fatear, hoc loco ut & in aliis pleriſque non omnino plana & expedita commemorat. Addit poſtremò idem Orbinus Angelinam, filio vel eo caſu vel præ ætate, rerum adminiſtrationi minus idoneo, Cephaleniæ inſulæ domino iterum nupſiſſe, qui ſummâ prudentiâ uxoris provincias rexit, & à Turcorum invaſionibus tutas ac incolumes, quamdiu vixit, ſervavit. Erat ille ex familia Toccorum, de qua pluribus egimus in Hiſtoria noſtra Franco-Byzantina.

Cantacuz. l. 3. c. 69. l. 4. c. 19. 43. Laonic. l. 1. p. 14. l. 4. p. 112.

Cantacuz. l. 4. c. 43.

Laonic. lib. 4. p. 112.

Orbin. p. 271.

lib 3. num. 25. & ſeqq.

XVI.

DUCES MONTISNIGRI, seu *de Montenegro*.

STEPHANUS DE MARAMONTE, Zarnagoræ Dominus, nobilis Apulus ex Maramontensi gente in regno Neapolitano, cujus non semel meminit Scipio Ammiratus, uti vult Orbinus, quamquam Flavius Comnenus Dalmatam indigenam fuisse scribat, cùm in aulam Balzæ Zentæ Domini, Georgii Strascimiri filii, & cognati, trajecisset, ab eo Montisnigri dominium obtinuit, quod quidam Ducatus titulo donant. Hujus porrò suasionibus cùm Balza pacis ac induciarum fœdera, quæ cum Venetis pepigerat, violasset, horum arma in se concitavit, quo durante bello, in Rassiam ad Despotam avunculum profectus, Stephano dominia sua tuenda commendavit. Verùm Balza in hoc itinere mortuo anno MCCCCXXI. Zentâ dimissâ, in Apuliam concessit, quâ quidem captatâ occasione Veneti, Zentam cum valido exercitu ingressi, hanc in potestatem suam redegere, cùm interim Serviæ Despota bello Venetos adortus, non modicam provinciæ iis partem ademisset. Flagrantibus deinde Venetos inter ac Servios bellis, Zentani Maramontem evocarunt, qui in Zentam appulsus anno MCCCCXXIII. Georgium, cui Zentam commendaverat Stephanus Despota avunculus, bello appetiit, receptisque compluribus oppidis, in eâ fortunæ suæ sedem fixit ubi VOISAVAM, Magni Scanderbegi filiam, in conjugem obtinuit, & ex ea liberos aliquot suscepit, scilicet *Ioannem* & *Georgium*, qui Zarnovichii, vel de Cernovighio cognomen assumpserunt; & *Voissavam* Lucæ Ducagino nuptam.

Orbin. p. 294.
Ammirat. tom. 2. p. 234. 237.
Luccar. l. 3. p. 85. 86.
Hist. nostra CP. l. 8. c. 38.
Orbini p. 388.
Luccar. pag. 99.

JOANNES ZARNOVICHIUS, Montisnigri Dux, à Turcis fusus ac interfectus est, in eo prælio, quod initum est in Campo Cimouschensi in Zenta circa an. MCCCCI. *Petrus* ejus filius Constantinopolim à Turcis transmissus, ac circumcisus, Scander, id est Alexander, appellatus est.

Luccar. p. 31.

GEORGIUS ZARNOVICHIUS, Joannis frater, ad Ragusinos confugit, relicto Stephano . . . . . . in Zarnagora, ubi septimus extitit hujusce regionis dominus, quam familia ista per XCIII. annos possedit, ab anno scilicet MCCCCXXIII. usque ad annum MDXVI. quo in Turcorum potestatem venit.

Porrò ditionibus suis exacti à Turcis Cernovichii, Venetias concesserunt, ubi eorum deinceps familia inter ejusce Reipublicæ nobiles locum obtinuit; cujus stemma ex Flavio hîc describimus:

STEPHANUS CERNOVICHIUS, postremus Zarnagoræ & Montis nigri dominus.

JOANNES CERNOVICHIUS Dux Montis nigri, Nobilis Venetus. ux. CATHARINA ORIA. *Paulus Jovius in Bajazete II.*	GEORGIUS CERNOVICHIUS	VOISSAVA Lucæ Ducagini uxor. *Horum non meminit Flavius.*

GEORGIUS CERNOVICHIUS, Nobilis Venetus.

CONSTANTINUS CERNOVICHIUS Nobilis Venetus. ux. N. CONTARENA. Nobilis Veneta.	SALOMON CERNOVICHIUS, in Hungaria obiit.	HELIAS CERNOVICHIUS. ux. HELENA filia Musai Topiæ.

JOANNES CERNOVICHIUS, Nobilis Venetus. ux. ORSETA VALERESSA, Nobilis Veneta.

VETOR, vel VICTOR CERNOVICHIUS, Nobilis Venetus. ux. HELENA CALBA, Nobilis Veneta.	CONSTANTINUS CERNOVICHIUS.

JOANNES CERNOVICHIUS Nobilis Venetus, an. 1621.

Cernovichiorum Venetorum insignia aquilam bicipitem auream coronatam, cum alis expansis in campo rubeo præferunt.

Famil. Dalmat.

Nicolaum porro quendam Cernovichii, ut & Angeli Flavii cognomen, Ducisque Montisnigri, aliosque ridiculos titulos assumpsisse innuimus in Angelorum familiâ Dalmaticâ.

XVII.

USCIENSES, seu *DE VSCIZ*, in Dalmatiâ Comites.

I. VOINUS Comes Usciensis tantâ apud Vroscum cæcum Serviæ Regem auctoritate valuit, ut non Chelmensis modò Comitatus, Ragusiensi agro undique contermini, præfecturam, sed & dominium ab eo in solidium obtinuerit. Huic tres extitere filii, *Thomas*, *Voisans*, vel *Vladislaus*, & *Altomanus*, qui paternam hæreditatem invicem divisere, præterea *Voisava* filia, Braikonis Branivoï Chelmensis Vaëvodæ uxor.

II. VOISAUS, seu VLADISLAUS, cognomento VOINOVICHIUS, vir sceleratus ac schismaticus, eam paternæ hæreditatis partem obtinuit, quæ Ragusinis proximior erat, cùm quibus crebra ac continua bella gessit, maximè an. MCCCLX. Vrosci postremi Serviæ Regis, seu Imperatoris benevolentiam adeò sibi conciliaverat, ut dimissâ legitimâ, Vladislai filiam *Elisabetam* sibi is adjungeret in uxorem. Vladislao anno MCCCLXVI. extincto,

Orbin. Luccar. p. 61.

III. NICOLAUS ALTOMANUS, seu, ut in Gregorii IX. PP. Epistolis indigitatur, ALTAMANICHIUS, Altamani, qui fratre Vladislao superstite obierat, filius, patrui principatum invasit, *Dobrovoio* & *Stephano*, Vladislai filiis, unà cum matre in carcerem conjectis, ac tandem veneno extinctis. Cum Ragusinis anno MCCCLXXI. bellum gessit, deinde cum Lazaro Serviæ Despota; cui, sub mutui congressus specie, necem inferre conatus est: at re frustra tentatâ, ac irritâ, Lazarus icto cum Hungariæ Rege, ac Tuarko Bosinensi Bano fœdere, cum valido exercitu in illius ditiones impetu facto, Nicolaum captum excæcavit, quod accidit an. MCCCLXXIV. quo demum mortuo, Georgius Balza Zentæ dominus, provincias Trebinensem, Canalensem, & Dracevizensem, ditionibus suis conterminas, invasit. At Bosinensis Banus Tuarkus, qui cæteras occupaverat, Georgio deinceps hasce tres provincias ademit. Cæterùm fuit Altomanus ex iis proceribus, qui Serviæ regnum pessum dederunt, dum singuli post mortem Stephani Regis provincias sibi demandatas tanquam proprias usurpavere, simili usi omnes fortunâ.

Vvaddng. an. 1372. n. 31.

VSciensibus Comitibus insignia vulgò adscribunt canterium cum tribus aquilis coronatis ac expansis. Apex, similis aquila.

XVIII.

CASTRIOTORUM FAMILIA.

QUANTUM splendoris Castriotorum genti Albanæ Magnus ille Alexander, seu Scanderbegus, Alexandro Magno, cui unicus non suffecit orbis, virtute militari ac rerum gestarum gloriâ vix inferior, attulerit, nemo in sequioris ætatis historiâ paululum versatus ignorat. Ejus natales qui à remotiori stipite eruere conati sunt, tametsi perillustres in Albania fuisse in confesso sit, non absque fabulis id confecere, cùm certa in ejusmodi asserendis Stemmatibus desint monumenta, quæ, vel posterorum incuriâ, vel bellorum quæ hasce pro-

vincias depaſta ſunt, calamitate periere. Ne quid tamen in re quantumvis obſcurâ omittatur, incertis interdum uti licet argumentis, qualiacunque illa ſint quæ ab auctoribus qui rem ex profeſſo tractarunt, ſuggeſta leguntur, in quibus libitum erit lectori ut & nobis de iis judicium interponere. Atque ut Stemmatis Caſtriotorum initium ducatur,

I. CONSTANTINUS CASTRIOTIUS, cognomento MESERECHUS, Æmathiæ & Caſtoriæ Princeps, vel Dominus, memoratur à Flavio Comneno, qui eum obiiſſe ait anno MCCCXC. hujus filius,

II. GEORGIUS CASTRIOTUS, Æmathiæ, Umeneſtriæ, & Caſtoriæ Princeps, ab eodem Flavio indigitatur.

III. JOANNES CASTRIOTUS, Georgii filius, eorundem in Albania oppidorum dominus extitit, ſeu Croiæ, ut auctor eſt Petrus Luccarius: ex quo præterea docemur, Caſtriotorum gentem à Caſtratenſi oppido, quod in Aſenſi pago, haud procul à Drilone fluvio, conſtructum conſpicitur, denominatam. Celebratur Joannes Caſtriotus à rerum ſui temporis ſcriptoribus ob animi magnitudinem, & egregiam in re militari experientiam, ut qui Amurathi Turcarum Sultani vires diu ſuſtinuerit: quibus tamen cedere tandem eſt coactus, filiis quatuor in fidei obſides ad eum tranſmiſſis. Huic uxor fuit VOISAVA, Pologi Domini filia. Eſt autem Pologum oppidum in Macedoniæ & Bulgariæ confinibus. Ex ea novem liberos ſuſcepit, maſculos quatuor, natas quinque. Ac filios quidem, *Repoſſium*, Ameſani Begi, cui Amurates ſummam rei militaris in Scanderbegum patruum credidit, parentem: *Staniſſam*, *Conſtantinum*, & *Georgium*, Scanderbegum deinde appellatum. Joannis filiæ fuere *Ialla*, vel *Angela*, Goici & Georgii Streſſi mater, *Angelina* Vlademi Golemi, Arianitæ Comneni fratris, uxor: *Vlaika* Joanni Muſako nupta: *Mara*, quæ ut auctor eſt Barletus, Stephano Cernovichio, ſeu, ut alii volunt, Conſtantino nupſit: & *Mamizza*, quæ à fratre Scanderbego Muſaco Topiæ, qui in prælio contra Turcos interfectus eſt, uxor data eſt.

P. Luccari l. 3. pag. 86.
Fatti di Scanderb. p. 272.
Volaterr. l. 8.
Barlet. l. 1. c. 5.
Barlet. l. 8. p. 230.

IV. GEORGIUS CASTRIOTUS, SCANDER-BEGI, id eſt Domini Alexandri, ab Amurathe Sultano, cùm ejus juſſu eſt circumciſus, nomenclaturâ donatus eſt. Animi magnitudo, & ſumma quâ valuit rebus in omnibus, ac militaribus præſertim, prudentia, cæteræque quibus adornabatur virtutes, virum eduxere ad Regiam uſque dignitatem; Albaniæ enim ac Epiri Rex appellatus, Turcis in Albaniam ſæpius cùm validis copiis irruentibus non obſtitit modò, validiſſimi aggeris inſtar torrentem ſiſtentis, ſed & hos crebriùs fudit, ex iis inſignia adeptus tropæa. Obiit anno MCCCCLXIII. ſecundùm Italicum geſtorum illius ſcriptorem; juxta verò Barletum XVII. Januarii anno MCCCCLXVII. annos natus LXIII. regni XXIV. Corpus humo conditum in æde ſacrâ S. Nicolai Lyſſenſi, vel Aleſſienſi. Uxorem duxerat DONICAM, ſeu ANDRONICAM, Arianitæ Comneni, Budareſci & Terrænovæ in Albaniâ Principis, ſive Domini, ex altera uxore filiam, ex eaque liberos præ cæteris ſuſcepit, *Joannem Caſtriotum* Ducem S. Petri in Galatina, & *Voiſſavam* Stephani Maramontis, Ducis Montis nigri, conjugem.

Fatti di Scanderb. p. 298.
Barlet.
Iacq. de Lavardin l. 12. c. 13.
Ducà della Guardia p. 78.
Orbin. p. 386.

V. JOANNES CASTRIOTUS, mortuo parente, occupatiſque à Turcis Albaniæ & Epiri provinciis, ad Ferdinandum Neapolitanum Regem conceſſit, à quo Ducatum S. Petri in Galatina obtinuit. Uxorem duxit IRENEM, Lazari Brancovitzii Serviæ Deſpotæ ex Helenâ Palæologinâ filiam, ex quâ præ cæteris liberos ſuſcepit, *Ferdinandum* Ducem S. Petri, *Georgium Caſtriotum*, cognomento Scanderbegum, mortuum anno MDXL. Ferdinandi Caſtrioti parentem: *Conſtantinum Caſtriotum* Eſſernienſem Epiſcopum, cujus ſepulcrum viſitur in æde ſacra S. Mariæ nova, cum hacce inſcriptione: *Conſtantinus Caſtriotus hîc tegitur, ſanguine & cognatione Regum ac Cæſareâ clarus, morum candore inſignis, dignitate Pontifex Eſſernienſis, dum probè vivit, intempeſtivè moritur. Andronica Cominata paterna avia nepoti optimo poſuit.* Habuit præterea Joannes Caſtriotus filiam *Mariam*, quæ obiit anno MDLX.

Fatti di Scanderb p. 300.
Schrader.
Vghell. to. 6.

VI. FERDINANDUS CASTRIOTUS, Dux S. Petri in Galatinâ, uxorem duxit N. filiam Bonifacii de Aquâvivâ, primi Ducis Nardenſis, ex eaque liberos procreavit *Achillem*, *Fridericum*, *Alphonſum*, *Paulum*, *Joannem & Ferdinandum*, qui abſque liberis obiere, præterea *Irenem Caſtriotam*, quæ Ducatum S. Petri in fa-

Ammirato tom. 1. famigl. Neap. pag. 31.

Campanile p. 98 miliam Sanseverinam transtulit, ducto in conjugem Petro-Antonio Bisiniani Principe, ex quo conjugio nati Berardinus Bisiniani Princeps, absque liberis mortuus, & Victoria Ferdinandi Capuani Termolensis Ducis uxor.

Antonio Termino de i tri seggi di Napoli p. 48. Ex eadem Castriotorum Neapolitanorum gente extitere Duces Ferrandinæ in eodem Regno. Harum quippe provinciarum historici tres hoc cognomine fratres recensent, quorum primogenitus JOANNES CASTRIOTUS Ferrandinæ Dux fuit, alter ALPHONSUS, Marchio Atripaldæ, tertius denique FERDINANDUS Marchio civitatis S. Angeli.

Carlo de Lelis lib. 1. p. 222. JOANNES CASTRIOTUS, primus Ferrandinæ Dux, uxorem duxit JOANNAM, Honorati Caietani Trajectensis Ducis ac Fundensis Comitis filiam: quibus ex nuptiis nata filia unica *Maria*, Ducatus Ferrandinæ, ac Comitatuum Covertini, Galatolæ, Vegliæ, & Leverani hæres. Uxor verò Joanna mortuo conjuge alterum superduxit Joannem Berardinum de Aquâvivâ de Aragonia, secundum Ducem Nardensem.

ALPHONSO CASTRIOTO Atripaldæ Marchioni uxor fuit CAMILLA DE COSAZA, ex quâ *Antonium* & *Ioannem* procreavit.

FERDINANDUS CASTRIOTUS, S. Angeli Marchio, conjugio nexus est cum CAMILLA CAPUANA, Petri Andreæ Comitis filia, quibus ex nuptiis prodiere *Ioanna* & *Hippolyta*. Alphonsus verò Castriotus Mariæ ex fratre Joanne neptis tutor factus, hanc filio primogenito Antonio in conjugem dedit: Marchionissam vero Civitatensem neptim alteram ex Ferdinando fratre, Joanni Castrioto filio secundogenito, qui cùm ad parentem venisset, aëris intemperie, nullâ relictâ prole, obiit, ipso parente biennio post extincto.

ANTONIUS CASTRIOTUS, Ferrandinæ, Dux absque liberis perinde interiit in ipso ætatis flore, in quodam jurgio Venetiis interfectus, cùm uxor eo superstite vitam exuisset. Tradunt scriptores Italici ingenio fuisse arroganti ac superbo, licèt cætera magnificum, unde dicebatur extitisse *Giovane illustre altieramente nato.* Ducatus verò Ferrandinæ eo mortuo ad Regem Neapolitanum rediit.

Recensentur perinde aliquot alii ex eadem Castriotorum familiâ nobiles, ac à Bosio quidem, FRATER ANTONIUS CASTRIOTUS, Marchionis Atripaldæ filius, Miles Hospitalarius, qui vixit an. MDLXV. *tom. 3 pag. 551.*

Carolo de Lelis l. 1. p 349. HIPPOLITA CASTRIOTA, Hectoris Montaquilæ uxor, apud Carolum de Lelis.

Ammirato to. 2. p. 234. JOANNELLA CASTRIOTA, uxor Octavii Capacii nobilis Neapolitani, Annibalis Capacii, Marciani & Locuniani domini, filii, apud Ammiratum.

in Notit. Eccl. Mazar. Capacio nel forestiere p. 148. Meminit præterea Rocchus Pirrus BERNARDI CASTRIOTI, Comitis Galatinæ & Capertini, parentis Joannis Castrioti, qui Mazarensis in Sicilia Episcopus fuit circa an. MCCCXXCV. & in Regno Neapolitano Locumtenens generalis sub Regina Joanna IV. Ferdinandi I. filia.

Sed & in Codice MS. in quo familiæ nobiles Venetæ describuntur, mentio fit Castriotorum ex Albaniâ, quorum alter JOANNES DERBICHIUS in Reipublicæ consilium admissus, Croiam Venetis concessisse dicitur: huicque adscribitur pro insignibus aureum brachium à dextrâ parte proficiscens, ensem tenens, cujus capulus aureus, acies verò lunulam argenteam in inferiori parte trajicit.

Barlet lib. 2. c. 5. pag. 34. Castriotis verò Albanensibus & Neapolitanis vulgò pro insignibus adsignant bicipicem aquilam cum alis expansis nigram in campo aureo. At Barletus campum rubeum statuit, quo casu, aurea fortè aquila fuerit.

XIX.
SPANORUM IN ALBANIA STEMMA.

AUCTOR est rerum à magno Scanderbego gestarum scriptor anonymus, constantem fuisse apud Albanos opinionem, Spanorum gentem ex Hispania, atque adeo ex magni Theodosii familia, duxisse originem. Id tametsi apud vulgus duntaxat fortè obtinuerit, inde saltem conficitur perillustres semper habitos Spanorum natales, quorum aliunde præclarè gesta personant passim ac prædicant harum provinciarum historiæ. Meminit Joannes Cantacuzenus SPANOPULI cujusdam, qui magistratum gessit sub Andronico Palæologo Imperatore, ac fortè ex eadem familia fuerit, cum dictio πȣλ@-, quæ minuendi vim habet, familiarum nominibus sæpè apud Græcos addi soleat. Spanorum porrò utcunque stemma hîc delibamus, initio potissimum ducto ab iis temporibus, quibus paulò certior videtur scriptorum fides.

Fatti di Scanderbeg p. 275.

lib. 3. c. 15.

ANDREAS Dux Drivastensis, obiisse dicitur an. 1366. quod si ita est vix potuerit fuisse Michaëlis pater.

MICHAEL, ab aliis PETRUS appellatus, SPANI cognomen primus assumpsit. ob. an. 1465. Huic 1. uxor fuit AGNES, Pologi domini filia, Voisavæ Magni Scanderbegi soror. 2. uxor N. *Vide Gesta Scanderbegi p. 274.* — IRENE.

1. ANDREAS SPANUS Dux & Comes Drivastensis, uxor. ducit AGNETEM Arianitæ Comneni filiam. Ab eo prognatos Angelos quidam volunt, quorum Stemma supra contexuimus.	2. ALEXIUS SPANUS, ux. MILIZZA, filia Georgii Brankovitzii Serviæ Despotæ.	2. PETRUS. 2. PAULUS. 2. MICHAEL. 2. JOANNES.	2. HERNON. 2. MARTINUS. 2. AGNES.

Filii Alexii:

ALEXANDER SPANUS. ux. ELIZABET DE MOLORIA, Nobilis Patavina.	MARCUS SPANUS. ux. NICOLA BRIANA, Nobilis Veneta.	BLASIUS SPANUS, ux. CATHARINA CONTARENA, filia Sigismundi, Nobilis Veneti.	ANGELINA, ux. STEPHANI Ducis Pologi. ADRIANA uxor JOANNIS MICHAELIS, Nobilis Veneti.	LUCIA, uxor PETRI ANGELI, Ducis Drivasti.

MARCUS SPANUS. uxor CATHARINA DE FERRARIIS, Patavina. (filius Alexandri)

CORNELIA nupta JOANNI PAULO AB HOROLOGIO. (filia Blasii)

ALEXIUS SPANUS. (filius Marci)

XX.
BOCCALIORUM FAMILIA.

CUM in hac lucubratione nobis id potissimùm consilii sit, ut non ævi duntaxat medii, atque adeò Byzantinam, sed & interdum nostratem adornemus historiam, si offerat sese occasio, Boccaliorum gentem in Albania nobilem hîc describemus eò lubentiùs, quòd ex eâ prodierit CONSTANTINUS BOCCALUS, seu BOCCALI, à Francisco I. Rege Francorum Militari sancti Michaelis torque donatus. Hujus parens NICOLAUS BOCCALIUS à Turcis ditionibus suis exactus, cum universa familia ad Venetos concessit, in quorum exercitibus diu meruit. Uxorem duxit CATHARINAM, Arianitæ Comneni filiam, Constantini, cujus alibi meminimus, sororem, ex quâ præ cæteris *Monolium* & *Constantinum Boccalium* suscepit, qui in tenera adhuc ætate ad Constantinum Comnenum patruum, Sanctæ Sedis Capitaneum Generalem, se se recepere.

Ruscelli nelle imprese p. 418.

Ab eo deinde missi sunt in Francisci I. aulam, qui Constantino præfecturam quadraginta militum levis armaturæ, & Regii Ordinis militarem torquem concessit. Hinc ad Bonifacium Monferratensem Marchionem cognatum transiere, ubi cum aliquandiu moram traxissent, Marolius à Marchione in Maximiliani Imperatoris aulam missus, eidem quamdiu vixit militavit: Constantinus verò in Italia moratus, in bellis, quæ ibidem gesta sunt, præclarè factis inclaruit, ea bellicæ virtutis existimatione, ut Magnus Hetruriæ Dux Friderici Bozolensis ex familiâ Gonzagâ ex fratre aut sorore neptim in conjugem ei dederit. Exin Carolum V. Imperatorem secutus, bello Parmensi, & Romæ expugnationi unà interfuit. A Venetis deinde accitus, copiis aliquot militaribus præfectus, mox ab Urbini Duce, qui summus eorum Dux delectus fuerat, legatus factus, in bellis Mediolanensibus operam navavit. Tandem in ejusdem Reipublicæ obsequio vitam cum morte commutavit, quatuor ex conjuge susceptis ac relictis filiis, *Leonida* scilicet, *Iacobo* qui puer obiit, *Manalio*, & *Francisco-Maria*. Atque hic postremus Urbini Ducis, à quo in Baptismo susceptus fuerat, nomine donatus, in Regnum Neapolitanum missus est, ut Theodori Boccalii, cui ob impensa sibi obsequia complura contulerat prædia Carolus V. hæreditatem exciperet. LEONIDAS BOCCALIUS Venetis militavit, ac tandem nullâ ductâ uxore fatis concessit. NICOLAUS denique BOCCALIUS Venetis pariter se se addixit.

Boccaliorum insignia sunt bini leones invicem commissi, ensem unà tenentes.

I.
STEMMA
TURCICORUM SULTANORUM.

CUm de Turcorum origine, deque primis eorum Sultanis sat multis disseruerimus in Notis ad Nicephorum Bryennium & Annam Comnenam, ea hic repetere fuerit inutile, cùm id prætereà nobis præsertim consilii sit Sultanorum duntaxat Iconiensium seriem exhibere, quorum crebra est apud rerum Byzantinarum scriptores mentio, qui cùm à primis Sultanis Turcicis genus ducant, eorum Stemma, licèt à nobis aliàs in iisdem Notis editum, hîc rursum describendum duximus.

DEGACUS Nobilis Turcus, vir animo præcellens.

SALGEUCUS Aithono, SADOC, Tyrio SELUC, à Turcorum Rege deficit. Moritur annos natus 107.

MICHAEL cum Muchamudo Sultano militare abnuisset, ab illo in carcerem conjectus est. Inde cæteri Turci rebellandi captata occasione complura in Chorosana oppida expugnant.	N. frater Michaëlis. — CUTLUMUS, à quo Sultani Iconienses orti.

ABUTALIB MAHOMET, cogn. *Tegralbec*, Græcis scriptoribus *Tangrolipex*, Aithono *Dogrissa* dictus, deleto Masgudo Sultano, M. Sultanus acclamatur an. Chr. 1057. moritur 1063.	DAVID.	SIRUSES, idem fortè qui ASPAM *Scylitz.* p. 473. ubi Tangrolipecis frater dicitur.	IBRAHIM cùm in fratrem rebellasset, ab eo superatus, neci datus est an. 1058. *V. Not. ad Bryenn.*	CHEDIGA Caimbemrillæ Bagdatensis Caliphæ uxor.

GUEDADOLDULUS ALBA ARSELANUS, Tyrio *Belfet* & *Belsetof*, Aithono *Apsafalem*, Græcis *Asan* & *Axan*, Turcorum Sultanus, Romanum Diogenem Imp. delet capitque. Interficitur anno 1071.	MARUBILUS dum Sultaniciam dignitatem post fratris necem occupare nititur, à Malcosa nepote deletur & capitur an 1073.	ASAN ἀδελφόπαις Tangrolipecis Scylitzæ pag. 770. 771. 774. periit in prælio. — DARSIANUS, aliis *Cassianus*, & *Asar*, Antiochiæ Sultanus, Tyrio nepos Belsetof dictus. — SANSEDONIAS. BULDAGIS. N. filia.

GELALOLDULUS MASCOSAS, seu *Mecsthai*, Aithono *Melecta*, seu *Molecsa*, M. Turcorum Sultanus moritur an. 1097. æt. 37. *Tapares* Annæ dicitur. *Vide Notas.*	NISUS in fratrem arma movet an. 1084.	TAGEOLDULUS NISUS Damascum exacto Isaco invadit, dumque Sultaniciam ambit dignitatem post fratris excessum, à Belciaroco nepote interficitur anno 1097. *Tutuses* dicitur Annæ. *Vide Notas.*

MUHAMED, seu MECHEMUD, annos natus 5. Sultanus inauguratur, rerum potiente Berchana matre. A fratre Belciaroco pellitur.	BELCIAROCUS, Annæ *Purgiaruch*, pulso Mechemud fratre, Sultanatum invadit. Moritur an. 1104. ætat. 34.	MAHOMETUS GUIATOLDINUS Belciarocum delet, & Sultanus proclamatur. Moritur an. 1117.	SANGER, seu SANGIAR, Muhamedi frater.	REDOUAN, cogn. *Phacherolmelic*, Aleppi Sultanus, moritur anno 1113. *Gynaboldes* dicitur *Fulcherio* l. 2. c. 1. patris nomine.	SANSOLMALUCUS DECACUS Damascum fratri eripit anno 1095 Emesam capit an. 1102. Moritur an. 1103. *Vide Notas ad Ann. p.* 329.	N. filia nupta nobili Arabi. *Anna p.* 178. *Vide Not.*

GELALOLDULUS an. 14. natus, patre extincto, Sultanus acclamatur: nec multò pòst à Mahumeto in ordinem redigitur.	ISMAEL. *Anna p.* 324.	MECHAMUD patri in Sultanatu sufficitur.	TAGEOLDULUS Aleppi Sultanus, cogn. *Acharsis*, seu *Abarasis* interficitur.	SULTAN-SA Aleppi post fratrem Sultanus, anno 1114.	N. filia nupta *Balado* Aleppi Sultano. *Vide Orderic. Vitali p.* 825. 826. 826.

II.

SULTANI ICONIENSES.

IN eam Asiæ partem, quæ Cappadociam & Lycaoniam contingit, tum primùm excursiones fecisse Turci leguntur, cùm Romano Diogene imperante, bellis domesticis ac intestinis universum flagraret Romanum seu Græcanicum Imperium: quorum captata occasione, maximas pervasere & expugnavere provincias & civitates. Diogenes verò quò rapidum huncce torrentem coerceret, prælio congressus, ab iis captus est. Exhinc Turcorum Sultanus nepotibus & agnatis hasce expilandas provincias tradidit, concessis ingentibus copiis, ita ut quæ bello compararent, sub hominii conditione retinere ac possidere iis liceret.

[a] vide Not. ad Bryenn. l. 3. n. 16.
[b] Zonar. p. 230.
[c] Scylitz. p. 861.

I. [a] CUTLUMUS, Magni Belciaroci, seu Tangrolbeci, Turcorum Sultani patruelis, primus apud scriptores occurrit ex iis qui potiorem Asiæ partem Græcis ademerunt. Quinetiam probabile est, eum esse qui Diogene imperante Iconium expugnaverit. Nicephorus Bryennius, Scylitzes, & Zonaras variis in locis illius bellicas expeditiones attigere: [b] narrantque ut cùm in Asia compluribus partis victoriis, captisque urbibus ac provinciis, summam sibi parasset auctoritatem, Turcorum supremum imperium sibi asserere conatum, coactumque Sultanum, penes quem erat, Chaliphâ partes suas interponente, universa Asia ei cessisse. Huic PTOLOMEI nomen tribuit El-Macinus, ut à me aliàs observatum in Notis ad Bryennii historiam: qui quidem præ cæteris, quas ad quinque fuisse scribit [c] Scylitzes, liberis, *Solymanum* & *Mazoutium* filios ei adscribit.

[a] Elmacin. p. 293. 294.
[b] Aithon. c. 1c.
[c] Tyrius l. 3. c. 1.
[d] Aithon. c. 15.
[e] Anna l. 3. p. 95. El-Macin. p. 293.
[f] El-Macin.

II. SOLYMANNUS, [a] Cutlumi, seu Ptolomæi filius, perperam ab [b] Aïthono Aspasalemi Sultani, qui non alius est à Sultano Albo Arselano, nepos; ut ab [c] Antistite Tyrio Sultani Belsetofi, qui idem est cum Aspasalemo, pariter nepos fuisse dicitur, [d] potiorem Bithyniæ partem, ipsamque Nicæam, in qua Imperii sedem constituit, expugnavit. Quod quidem tum accidit, cum, post Romanum Diogenem & ejus successores, intestinis motibus res Græcorum laborarunt. [e] Idem & Antiochiam Græcis abstulit, [f] & Serfoldum Alepensem Dominum, qui eandem sibi asserere civitatem conabatur, prælio fudit ac interfecit anno MLXXXIV. Anno verò proximè sequenti, bello appetitus à Tageoldulo, quem Tutusem nuncupat Anna Comnena, Gelaloldunı Sultani fratre, quique post Serfoduli necem Alepum invaserat, Damasci & Muselæ principe, Solymannum unà cum ipsa urbe Antiochia vitam amisit, ab eo cæsus ac deletus.

[a] Anna l. 6. p. 168. 171. & seq.

[a] APELCHASEMUS, quem Solymannus ditionibus suis præfecerat, cùm Antiochiam expugnaturus profectus est, eo mortuo has ipse sibi in solidum asseruit. Græcis bellum indixit, cum quibus postea pacisci coactus est, quò se adversus Puzanum tutaretur, qui à Sultano missus fuerat, ut eum solio quod usurpaverat dejiceret, quique Nicæam obsidione vallaverat. At Apelchasemus cum assumptis thesauris suis ad Sultanum, quò illius iram mitigaret pergeret, in reditu interceptus à Puzani militibus ab iis suffocatus interiit. Interjecto verò aliquo tempore, cùm Sultanus è vivis excessisset, duo Solymanni filii, qui apud eum custodiâ detinebantur, arreptâ fugâ Nicæam venerunt, & à Pulchase, Apelchasemi fratre, qui post Puzani obitum, Nicææ principatum invaserat, benignè excepti, ditiones paternas receperunt

[a] Albufarag. p. 512.
[b] Anna l. 6. p. 180. l. 9. p. 250. 251.

IV. CLITZIASTHLAN, vel CLITZIESTHLAN, [a] Albufaragio KER-ASLAN nuncupatus, [b] Solymanni filius primogenitus, Sultanus proclamatus, rerum summam, ea Pulchasi abrogata, Mahumeto commisit, Græcorumque exinde provincias depopulatus est: cum quibus composito deinde fœdere, eorum in gratiam Tzachæ Turcico proceri, qui Smyrnam, Phocæam, aliquotque Ægæi Pelagi insulas invaserat, Alexio Comneno imperante, bellum intulit, quem sub colloquii specie in castra evocatum, in-

ter comminandum interfecit. Scribit[c] Anna Comnena Tzacham generum fuisse, id est agnatum vel affinem Clitziasthlanis: [d] alio verò loco ait Solymanni, qui Nicææ captus fuit, uxorem filiam fuisse Tzachæ, patris alterius Tzachæ qui in eandem præfecturam ei successit. Duos porro Solymanni filios paternas inter se partitos ditiones par est opinari, atque adeo Clitziasthlanem reservatâ sibi Lycaoniâ, Imperii sui sedem Iconii constituisse; Nicæa verò & Bithynia Solymanno fratri cessisse, qui [e] Tudebodo Solymanni senioris filius dicitur, & quem [f] Guillelmus Tyrius cum filio ejusdem nominis videtur confundere. [g] Constat enim obtinuisse Nicæam Solymannum, cùm à nostris est expugnata anno MXCVII. in qua uxor & duo filii adolescentes capti sunt, quorum alterum Marchibanum nuncupat [h] Ordericus Vitalis, qui postea in singulari cum Boëmundo certamine interfectus fuit. [i] Et sanè apud Annam Comnenam legimus Clitziasthlanem in hisce regionibus tum egisse, cùm nostri ad obsidendam Antiochiam sunt profecti.

[c] Pag. 250. 313. 322.
[d] Anna l. 11. p. 321.
[e] Tudebod. p. 783.
[f] Lib. 3. c. 10.
[g] Albert. Aq. l. 2. c. 36. 37. Tyr. l. 3. c. 10.
[h] Orderic. l. 10. p. 798.
[i] Anna l. 11. p. 318.

V. CLITZIASTHLAN II. ejusce nominis, prioris Clitziasthlanis filius, Imperii sedem Iconii pariter constituit, uti testatur eadem [a] Anna. Bellum etiam cum Græcis gessit: [b] tandemque à Masuto fratre notho interfectus fuit, qui ejus ditiones ac principatum statim invasit. Saïsanem sæpius appellat [c] Anna, de qua voce ad ejusdem Alexiadem quædam congessimus, [d] satisque à priore Clitziasthlane diversum fuisse indicat, scribens in ætatis flore fuisse cùm est interfectus, quod accidit circa annum MCXVI.

[a] Anna l. 15. p. 460.
[b] Ead. l. 15. p. 480.
[c] Pag. 429. 431. 478.
[d] Pag. 475.

VI. [a] MASUTUS, Clitziasthlanis I. filius nothus, Gazi Turcomannorum Principis, cujus parens à Clitziasthlane II. interfectus fuerat, viribus copiisque adjutus, Iconiensem principatum Sultanique dignitatem adeptus est. [b] Aliquot cum Danismane seu Tanismane Cappadociæ Sultano, & Noradino Sultano simultates exercuit. [c] Bellum etiam gessit cum Joanne & Manuele Comnenis Imperatoribus, quibus complura in Asia abstulit oppida. Inter liberos Masuti recensentur à scriptoribus potissimum [d] *Clitziesthlan* Iconiensis Sultanus, [e] *Sanisanu* Gangræ & Ancyræ princeps, præterea filiæ aliquot, [f] atque in iis uxor Jagupazanis, cui Amasiam & Ancyram cum Cappadocia dedit Masutus: [g] altera nupta Daduni, cui Cæsaream & Sebastam concessit: [h] tertia denique, quam *Cameronem* vocat [i] Phranzes, Joanni Comneno, Andronici Imperatoris fratri primogenito, matrimonio collocata.

[a] Anna l. 15. p. 480.
[b] Nicet. in Ioan. n. 5. Cinnam. l. 1. n. 6. l. 2. n. 7. Tyr. l. 14. c. 3. l. 18. c. 27.
[c] Nicet. in Ioan. n. 5. 6. in Man. l. 1. n. 1. Cinn. l. 2. n. 7.
[d] Nicet. in Man. l. 3. n. 5.
[e] Cinnam. l. 5. n. 3. l. 6. n. 13. 14.
[f] Nicet. in Man. l. 3. n. 5. 6. Cinn. l. 5. n. 3.
[g] Nicet. ibid.
[h] Nicet. in Man. l. 1. n. 2.
[i] Phranz. l. 1. n. 23.

VII. CLITZIASTHLAN III. Iconiensis Sultanus, [a] cum Jagupasane sororis marito bello appetitus, ab eo primùm fusus est. At Jagupasane mortuo, ejus ditiones pervasit, ut & Dadunis nepotis, [b] ac Sanisanis denique fratris. [c] Exinde Manuelem Imperatorem prælio adortus, ejus copias ita profligavit, ut post hanc acceptam cladem nullam animi lætitiam deinceps testatus fuerit. Commissum porro hoc prælium, secundùm [d] Antistitem Tyrium & Steronem, anno MCLXXVI. [e] secundùm verò Robertum de Monte & Trivettum an. MCLXXVIII tradentes præterea anno proximè sequenti cladem hanc ultum Manuelem, adepta insigni ex Sultano victoria, de qua tamen silent Græci scriptores. [f] Extincto Andronico Tyranno, Sultanus in Imperii fines facta impressione, complura cepit oppida, qua tum tempestate septuagenario major fuisse dicitur. [g] Ex Matthæo Parisio discimus fidem Christianam amplecti in animo habuisse, eumque in finem ad Alexandrum III. summum Pontificem literas dedisse, cui ille præclaram rescripsit epistolam, quæ apud eundem Parisium descripta legitur. Is præterea subdit clam deinde baptismum excepisse; quod uxoris, quam Christianam fuisse testatur Nicetas, consiliis factitasse licet conjectari. [h] Scribit verò Otto à S. Blasio Sultanum Legatos ad Fridericum I. misisse an. MCLXXIX. qui cum eo fœdera sancirent, illiusque filiam in uxorem expeterent, quam si impetraret, Christianam religionem amplexurum cum omni sua gente pollicerentur: Imperatorem verò ægrè id concessisse, quòd eam unicè diligeret: sed illam mortem obiisse antequam nuptiæ celebrarentur. [i] Is porro fuit Sultanus, qui Conradi Imperatoris & Ludovici VII. Francorum Regis, per ejus ditiones transeuntium, cùm Hierosolymitanam expeditionem susceperunt, potiorem copiarum partem delevit anno MCXLVII. [k] Sequenti verò, Raimundi Pictavini Antiocheni principis audita morte, in principatum Antiochenum facta impressione, plura castra cepit. [l] Obiit haud multo post deletum Manuelem, relictis aliquot liberis, atque in iis *Caichosroë*, qui in Sultanicam successit dignitatem: *Masuto*, cui in hæreditatis sortem Amaseam dedit, Ancyram, Doryleum, aliaque Ponti oppida: *Coppatino*, quem Melitenæ, Cæsareæ, & Coloneæ, quam Texaram postea appellarunt,

[a] Nicet. in Man. l. 3. n. 5. 6. Cinn. l. 2. n. 5.
[b] Cinn. l. 5. n. 13.
[c] Nicet. l. 6. n. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. Vincent. Belv. l. 31. c. 150.
[d] Tyr. l. 21. c. 12. Stero an. 1176.
[e] Rob. de Monte & N. de Trivetto an. 1179.
[f] Nicet. in Isaac. l. 1. n. 4.
[g] Matth. Paris p. 78. 81. Epist. Alexandri III. PP. apud Petr. Blesens.
[h] Otto à S. Blasio c. 25.
[i] Tyr. l. 16. c. 19. Odo de Diogilo.
[k] Tyr. l. 17. c. 10.
[l] Nicet. in Isaac. l. 1. n. 4. in Alex. l. 2. c. 2. l. 3. n. 4.

Principem constituit: & *Rucratino*, qui Aminsum, Doceam, & alia maritima oppida obtinuit.

[a] Nicet. in Alex. l. 3. n. 4.
[b] Nicet. ib. Trivet. an. 1174. 1182.
[c] Nicet. in Isaac. l. 3. n. 6. 7. Tageno Patav. p. 13. Expedit. Asiat. Frid. I. p. 84. 89. 91. Epist. edita ab Urstisio p. 561. Hist. Hierosf. p. 1160. 1161. Arnold. Lubec. l. 2. c. 9. Chron. Reichersp. Godefr. Man. an. 1188. 1189.
[d] Nicet. in Alex. l. 2. n. 5. l. 3. n. 4.
[e] Radulph. de Diceto p. 641. 642. Hoved. p. 649.
[f] Hist. Hierosf. p. 1161. Chron. Reichersp. p. 279.

VIII. CHAICHOSROES [a] Iconiensi tractu cum Lycaonia & Pamphylia à patre donatus, [b] ex matre Christiana natus fuit, quam filiam Tolosani Comitis fuisse, nullo licèt fundamento scribit Nicolaus Trivettus: ex quo à fratribus odio habitus, ab iis bello est appetitus, ditionibus suis spoliare eum conantibus. [c] Imperatori Friderico I. in Terram sanctam per ejus provincias transeunti sese opposuit, misso cum copiis filio *Melcco*, quem prælio fudit Fridericus, ita ut Iconio excedere coactus fuerit Chaïcosroës. [d] Exinde cum Alexio Angelo Imperatore bellum gessit: sed mox icto cum eo fœdere, Constantinopolim ipsemet venit, opem ab Alexio petiturus adversus Rucratinum fratrem, qui Coppatini fratris post ejus mortem invasis ditionibus, Iconium sibi pariter asserere conabatur: quod tandem perfecit, exacto Caïchosroë, qui ad Leonem Armeniæ Principem concessit. Sed cùm à Leone minimè fuisset admissus, ob contractum ab eo haud ita pridem cum Rucratino fœdus, Constantinopolim profectus est. [e] Narrant nonnulli rerum Anglicarum scriptores, Gallici Regis Legatos Constantinopoli redeuntes anno MCLXXXVIII. retulisse Sultanum filio suo Sultani Saladini filiam in uxorem collocasse, filiamque suam nuptum dedisse ejusdem Saladini filio: adduntque Iconiensis Sultani filium, quem *Kutepez* vocant, uxorem Saladini filiam interfecisse. [f] Videntur alii Saladini generum *Melecum* appellare, atque ita *Kutepez* idem fuerit cum Meleco.

[a] Georgius Abulfarag. p. 282.
[b] Nicet. in Alex. l. 3. n. 4. 6.
[c] Abulfarag.

IX. RUCRATINUS, seu, uti ab [a] Abulfaragio appellatur, RUCN'ODDINUS, [b] Iconiensem principatum adeptus est circa annum MCC. Cum Alexio Imperatore primùm amicitiam & societatem coluit. Sed cùm accepisset ab eo submissos Chasios, seu Assassinos, à quibus interficeretur, rupto fœdere, bellum Græcis indixit, eorumque est provincias depopulatus. [c] Brevì porrò Sultanica potitus est dignitate, extinctus enim anno MCCIII. vel sequenti. Nam post expugnatam à Francis Constantinopolim an. MCCIV.

[a] Acrop. c. 9.
[b] Abulfarag. p. 282.
[c] Nicet. in Bald. n. 10.
[d] Acrop. c. 9. 10. Gregoras l. 1. p. 12. 14. Iacob. de Vitriaco l. 3. p. 1142.

X. CHAICHOSROES frater Iconium obtinebat, ditionesque suas receperat. [a] Acropolita porrò eundem esse qui JATHATINUS præterea nuncupatur, perspicuè ostendit, scribens hunc Sultanum cùm à fratre principatu exactus fuisset, Constantinopolim concessisse, & ab Alexio Angelo Imperatore benignè exceptum, [b] ejurato Mahumetismo Christianam religionem amplexum, & ab Imperatore deinceps, more tum recepto, in filium adoptatum. Expugnatâ postmodum à nostris Urbe, cum Alexio fugâ elapsus est, acceptaque fratris morte, mutata & ementita veste, Iconium venit, captoque juniore fratris filio, Sultanus rursum est renuntiatus. [c] Statim porrò cum Theodoro Lascari, qui Nicæam invaserat, fœdus pepigit: sed mox captata bellorum, quibus res Græcorum conflictabantur, occasione, Attaliam, quæ ab Aldobrandino quodam Italo possidebatur, obsidione vallavit, quam ille Cypriorum adjutus copiis solvere coëgit. Ita quidem Nicetas: at [d] Acropolita Attaliam in Sultani venisse potestatem videtur innuere, scribens in ea urbe excepisse Alexium Imperatorem, in ejusque gratiam coëgisse exercitum in Theodorum Lascarim, qui Imperatoriam dignitatem nuper arripuerat, commissoque invicem certamine Sultanum ipsius Theodori manu percussum vitam amisisse.

[a] Abulfarag. p. 289.
[b] Iacob. de Vitriaco l. 3. 4. p. 1142. Vincent. Belvac. l. 31. c. 93.

XI. KUTEPEZ, vel MELEC, vel denique, ut ab [a] Abulfaragio nuncupatur, EZZODDINUS CAICAW, patri in Sultanicam dignitatem successit. In Myralimi, Saladini filii, gratiam, qui à Saphadini filiis ditionibus suis pulsus fuerat, exercitum conscripsit. Obiit sub annum MCCXIX. Damiatam nostris obsidentibus. Scribit [b] Jacobus à Vitriaco in Christianos ea fuisse animi propensione, ut hos sibi in corporis custodes allegeret: sed & tum famam fuisse Christo nomen dedisse, baptismumque excepisse.

[a] Acrop. c. 41.
[b] Abulfarag. p. 290.

XII. [a] AZATINUS, seu ALATINUS, Iconiensis Sultanus, exhinc legitur. ALADINUM KAÏGOBADUM nuncupat [b] Abulfaragius, scribitque mortuo fratre, à quo in custodiam in castro Menshar ad Euphratem datus fuerat, à Militibus inde eductum, ad Sultanicam tandem evectum dignitatem, cùm cæterà fratri superstites essent liberi impuberes, rebusque gerendis haud tum idonei. Addit præterea præclaris animi virtutibus fuisse adornatum principem, resque Turcorum, quæ Chaïchosroïs filiorum simultatibus ac dissidiis dilapsæ ac profligatæ fermè fuerant, in

pristinum restituisse statum. [c] Sed & Christianam religionem amplexari voluisse testantur missæ per Gabram Legatum anno MCCXXXV. ad Gregorium IX. Summum Pontificem Epistolæ, quibus & in Terræ sanctæ recuperationem non modicum auxilium, & fœdus se cum Christianis Principibus, uti cum Friderico II. Imperatore jam peregerat, componere pollicitus est. In ea verò quam ad Pontificem scribit Epistola, ita inscribitur: *Alatinus magnus Soldanus Iconii, & Potestas omnium terrarum per orientem & septentrionalem plagam existentium, & Magnæ Cappadociæ.* Auctor est [d] Vincentius Bellovacensis Sultanum Iconiensem, percepto Tartarorum accessu, matrem & sororem ad Constantem, Haitonis Armeniæ Regis filii, regni Vicarium & Bajulum, securitatis gratiâ misisse, cùm is præterea ejus esset vassallus, Constantem verò contra fidem datam in manus Tartarorum tradidisse: hacque perfidia irritatum Sultanum, in Armeniam irrupisse, obsidionique vallasse Tarsum oppidum: qua durante, ille obierit an. MCCXXXVI. & in urbe regali Satalia sepultus fuerit, [e] cùm regnasset annos XVIII. matre & sorore paulò antea in itinere extinctis. Ita ille est Sultanus, cujus obitum ad annum MCCXXXVIII. refert [f] Albericus. Sed & fortè ad eundem referri debet quod de Aladino Sultano Iconiensi scribit [g] Aithonus, qui Chorasminos, à quibus bello impetitus fuerat, profligavit: quod & firmatur ab [h] Abulfaragio. [i] Alatinus porrò uxorem duxerat Babylonii Sultani filiam; ex quo conjugio nati duo filii, præter quos ex concubina *Gaiasadinum* filium procreavit, quem ditionum suarum in solidum hæredem instituit.

[c] Rainald. an. 1235. n. 37. 38. 39.
[d] Vincent. Belv. l. 31. c. 29.
[e] Abulfarag. p. 312.
[f] Alberici Chron. MS.
[g] Aithon. c. 16.
[h] Abulfarag. p. 307. 308. 311.
[i] Vincent. Belv. l. 31. c. 145.

XIII. GAIASADINUS, seu, ut à [a] Pachymere nuncupatur, JAPHATINUS; ab [b] Acropolita, JATHATINUS; ab aliis AZATINUS; ab [c] Abulfaragio denique GIATHODDIN CAICOSCAW, Iconiensi à patre principatu in extremis agente Ensa in manus tradito, donatus est. [d] Statim atque parens decessit, seditionem moliti sunt Corasmini, Sultanum ex sua gente eligere conati. Verùm Sadadinus, qui summam rerum sub illius patre gesserat, Francorum, qui tum in ejus castris merebant, ope, in Sultanatus possessionem hunc immisit: utque principatum firmaret, eidem persuasit ut parentis viduam cum duobus filiis de medio tolleret. Cumque Gaiasadinum deinceps interficere atque adeò suffocare statuisset, hunc ille antevertit, eo pariter interempto. [e] Gaiasadino porrò imperante, Tartari in illius provincias facta irruptione cuncta ferro flammaque vastarunt, fusis ipsius exercitibus, expugnatisque oppidis: quod quidem ad an. MCCXLII. & MCCXLIII. referunt scriptores. [f] Iis deinde recedentibus, quidam Coterinus Sultanicam dignitatem invadere annixus, à Lambronensi Domino cæsus est & deletus. [g] Obiit Attaliæ, seu Sataliæ, mense Octobri anno MCCXLV. [h] Balduini II. Imperatoris neptim in uxorem expetiit, initis super hac re aliquot legationibus, de qua copiosiùs egimus in historia nostra Franco Byzantina. [i] Abulfaragius & Acropolita variis vitiis fœdatum fuisse scribunt. Tres porrò ex eo nati filii, [k] *Azadinus*, seu *Ezzeddinus*, primogenitus, ex matre Iconiensi: *Racnoddinus*, ex matre Græci Presbyteri filia, & *Aladdinus* ex parentis cum Georgiæ Regina, quam Christianam fuisse ait [l] Pachymeres, nuptiis procreatus. Ac licèt filiorum esset postremus, quia tamen ex legitimo natus erat conjugio, statim atque in lucem est editus, in legitimum principatus hæredem à Baronibus agnosci curavit parens. Verùm patre extincto, suprema Rucnaddino dignitas data, Aladdino vix tum septenni.

[a] Pachym. l. 13. c. 20.
[b] Acrop. c. 42.
[c] Abulfarag. p. 311.
[d] Iidem. Vincent. Belv. l. 31. c. 145. Phranz. l. 1. c. 14.
[e] Abulfarag. p. 312. 314. 15. 319. Vincent. Belvac. l. 13. c. 20. Ioinvilla. Pachym. l. 13. c. 20. Acrop. c. 42. 65. Gregor. l. 4. p. 71. Aithon. c. 18. to. 3. Hist. Fr. p. 272.
[f] Hist. Franco Byzant. l. 4. n. 28.
[i] Vinc. Belv. l. 31. c. 151.
[g] Vinc. Belv. l. 32. c. 26. Abulfar. p. 319.
[h] Hist. Fr. Byzant. l. 4. n. 29.
[i] Albufar. p. 319. Acrop. c. 41.
[k] Albufar. p. 319. Vinc. Belv. l. 32.
[l] Pachym. l. 2. c. 4.

XIV. [a] RACONAD, seu, uti ab Abulfaragio nuncupatur, RACNADDIN, ad Iconiensem principatum, Salefadini, qui rerum tum potens erat, factione evectus est, cùm annum ætatis undecimum attigisset, ex matre Græca natus, quæ etiamnum superstes erat, cùm Sultanus filius est inauguratus. A Losyro Turciæ Præfecto, rerum sub parente administro, bello divexatus fuit, à quo & Salefadinus interfectus est. Eo regnante Turci pacem cum Tartaris fecere, pacto annuo tributo. Azadinus Sultani frater in eum finem Sebastam missus cum Constantino Lambronensi Marchione, Turciæ Marescallo & Bajulo: ita quidem Vincentius Belvacensis. At [b] Albufaragius scribit Tartaros cùm Azadini provincias expugnassent, Racnaddinum fratrem Sultanum dixisse, iisque abeuntibus, procerum interventu, utrumque fratrem in concordiam rediisse, paternis invicem partitis ditionibus: ac Edzoddinum, seu Azadinum, Icovium & provincias occidentales: Racnaddinum verò Cæsaream & provincias orientales obtinuisse: Aladdino tertio fratri aliquot prædii ad vitæ necessaria assignatis: monetam denique trium principum nominibus insignitam cusam fuisse, cum hisce characteribus, EZZ. RACN. ALA. Quod quidem ad annum MCCXLVIII. refertur. [c] Aladinus verò cùm ab Azadino fratre ad Tartarorum principem missus pergeret, in itinere mo-

[a] Vincent. Belv. l. 32. c. 27. 28.
[b] Albufaragius p. 321.
[c] id. p. 329. 330. 331. 332. & seqq. 347. 359.

ritur anno MCCLIV. qua quidem tempestate Raconadum fratrem, qui Iconium invadere conabatur, captum detinuit Azadinus. At anno sequenti à Tartaris ipsemet captus est, à quibus è carcere eductus Raconadus, Sultanus ab iis est renuntiatus.

[a] Vincent. Belv. lib. 31. cap. 26. Abulf. pag. 319.
[b] Gregoras l. 4. p. 57. 58. 71. Pachym. l. 2. c. 10. 24. l. 3. cap. 3. 25. l. 10. cap. 25. Abulfarag. pag. 321.

XV. AZADINUS igitur, seu AZATINUS, [a] vel uti in Annalibus Turcorum appellatur, ALADINUS, Gajasadini ex Iconiensi puella natus, ad Iconiensis dignitatem à patre evectus est. [b] Tartaris ejus provincias facta irruptione invadentibus, patriâ excedere coactus, cum uxore, liberis, matre ac sorore ad Imperatorem Michaëlem Palæologum concessit circa annum MCCLX. tum ut ejus opem imploraret, tum ut dum pacatiores res essent, locum ubi habitaret sibi concederet. Assignata porro Oenos urbs maritima, ubi tamen, ne quid novi moliretur, custoditus est. Verùm haud multo post Tartaris, à quibus Raconadus Sultanus dictus fuerat, recedentibus, clam cum Meleco filio Turcorum ope elabitur, uxore, liberisque aliis, Michaëlis jussu, in custodia detentis. [c] At is priusquam Iconium perveniret, vel certè priusquam pristinam dignitatem recepisset, mortem obiit. [d] Hunc principem ferunt in Christianam religionem, quam ipsius profitebatur mater, propensiorem se testatum, adeo ut cùm apud Michaelem Imperatorem ageret, in ædibus sacris Ecclesiasticis Liturgiis interfuisse dicatur; sed & excepisse baptismum famam tum fuisse, cùm præterea pro certo haberetur ejus patrem Christianismum pariter fuisse amplexum.

[c] Gregoras l. 5. pag. 98.
[d] Gregor. l. 4. p. 67. Phranz. l. 1. cap. 24. Pachym. l. 4 c. 3. 6.

[a] Gregoras & Phranz. ibid.

XVI. [a] MELEC paternæ calamitatis potiùs quàm dignitatis hæres, cùm ex Imperii provinciis unà cum patre excessisset, eo mortuo, Iconiensem principatum, plerisque proceribus assentientibus, adipisci conatus est. At horum præcipuus Amur ejus inaugurationi intercessit, coactoque valido exercitu Melecum exegit, qui inde Heracleam Ponti oppidum concessit: anno deinde proximo in Turciam reversus, deleto ac cæso Amurio & Astrato, tandem Sultanus proclamatur. [b] Verùm statim cum Haly Amurii filio congressus prorsus profligatur. Post ejus obitum, universus Turcorum principatus in varias toparchias divisus est, regionum ac provinciarum præfectis supremum dominium usurpantibus. [c] Ferunt ex hac Turcorum anarchia natum formidandum Christianis Ottomannorum Imperium: quorum Stemma ex Leunclavio & & aliis obiter perstringemus.

[b] Pachym. l. 10. cap. 25.
[c] Annal. Turc. Thedor. Spandug.

III.

OSMANIDARUM,

ſeu OTTOMANORUM STEMMA.

Soleiman Schach.

Sungurſengi. | Ertucul. *Phranz. l. 1. c. 25.* | Gundogdi.

Gundus, qui & Gundus Elp. — Agdemur.

Sarigati, qui & Aidogdi.

I. OSMAN Gazi, ſeu Ottoman, vel Othman Turcor. Sultan. obiit anno 1328. regn. an. 29. *Phranz. l. 1. c. 26. Ducas c. . Laonic. l. 1.* &c.

II. URCHAN, vel Orchan, Gazi, Nicæam cepit. ob. an. 135. regn. an. 32. *Phranz. l. 1. c. 27.* Ali Baſſa.

Soleiman Baſſa, Gerlenſis & Bolenſis Sangiacus, mortuus ante patrem menſib. 6. *Cantacuz. l. 3. c. 89. 90.*

Chaliles & alii tres filii. *Vide Cantacuzen. l. 4. c. 4. 44.*

III. Sultan MURAT Chan, ſeu Amurathes I. ob. an. 1389. regn. an. 32. *Phranz. l. 1. c. 28.*

Sicus Zelebi, cæcatus à patre. — Daut Zelebi exul apud Hungaros. *Laon. p. 26.*

IV. BAJAZET Gilderun Chan Gaſi captus à Temire 29. Jul. an. 1402. ob. an. 1403. *Phranz. l. 1. c. 29. Laon. Ducas*, &c.

Jacup Zelebi ſtrangulatus jubente fratre Bajazethe. *Laon. p. 37.*

Orthobules. *Laon. p. 96. 97.* — Zeches. *V. Leuncl. n. 59.*

V. Emir SOLEIMAN regn. an. 7. regno exutus à Muſa fratre.

Muſtapha Zelebi, cæſus in prælio Temiriano. *Phranz.*

Iſa Zelebis occiſus à Muſa fratre. *Phranz.*

VI. MUSA regn. an. 4. occiſus à Muchemete fratre anno 1413.

VII. Sultan MUCHEMET Chan, regn. an. 8. an. 1421.

Caſan Zelebi obſes miſſus CP. à fratre Soleimanne.

N. filia miſſa CP. cum fratre Caſaxe.

Urchan Zelebi poſt mortem patris CP. fugit.

N. filia Conſtantinopolim pariter conceſſit.

VIII. Sultan MURAT Chan II. obiit 11. Febr. an. 1451. regn. 31. ætat. 75.

Muſtapha Zelebi Nicææ necatus à fratre. *Phranz. lib. 1. cap. 32.*

Aladin Zelebi mortuus ante patrem Amaſiæ.

IX. Sultan MUCHEMET Chan II. Conſtantinopolim cepit 29. Maii 1459. ob. Nicomediæ 3. Maii an. 1481. vix. an. 58. regn. 70.

N. Zelebi natus ex Iſvendiaris Begi filia, nominatus à baptiſmo Calixtus Oſmanides.

Muſtapha Caramaniæ Begus, mortuus ante patrem.

X. Sultan BAJAZIT Chan II. obiit 23. Jun. an. 1512. regn. 31. vix. 74.

Zemi, ſeu Gemes, pulſus à fratre moritur exul in Italia. Ejus filius Chriſtianus à Soleimanus occiſus.

Sinan Scach Caramaniæ Begus, ante patrem mortuus. — Muchemet Zelebi, ſtrangulatus à Selime patruo. | Aladin Zelebi, ſtrangulat. cum fratre. | Urchan Zelebi.

Alem Scach qui & Alama Scach mortuus ante patrem.

Achmet Amaſiæ Baſſa occiſus à Selime. — Murat Zelebi ad Regem Perſarum conceſſit ducta ejus filia. | Aladin Zelebi ad Sult. Ægyptium profugit.

Muchemet Magneſiæ Baſſa, à patre veneno necatus.

Curcut Caſtamonæ & Magneſiæ Baſſa occiſus à Selime fratre. — Filii cum patruelibus necati Pruſæ juſſu Selimis.

XI. Sultan SELIM Chan I. obiit 22. Sept. an. 1520. vix. 46. regn. 8. an. 8. menſ. 8. dies.

XII. Sultan SOLEIMAN II. obiit 4. Septembris anno 1566. regnavit an. 46. vixit 76.

Muſtapha necatus in conſpectu patris à mutis. — Murat Zelebi necatus avi juſſu.

Muchemet Amaſiæ mortuus ante patrem cui cariſſimus erat, anno 1544.

XIII. Sultan SELIM Chan II. ob. 13. Dec. an. 1574. regn. annos 8. 3. menſ.

Bajazit victus à Selime fratre fugit ad Perſas, ubi ſtrangulatus eſt cum 4. filiis, Omer, Murat, Selim, Muchemet.

Ziangir gibboſus Muſtapha fratre necato ſeipſum interfecit.

Chamemeria Ruſtenis Baſſæ conjux.

XIV. Sultan MURAT Chan III. ob. 18. Jan. an. 1595. vix. an. 45. regn. 20.

Muchemet, Aladin, Zangir, Abdalla, Soleiman: hos quinque fratres ſuos in ipſis auſpiciis imperii ſe præſente ſtrangulari juſſit.

XV. Sultan MUCHEMET III. ob. 21. Dec. 1603. vix. an. 39.

21. filii à fratre ſtrangulati.

XVI. Sultan ACHMET I. ob. 15. Nov. 1617. vix. 30. regn. 14.

XVIII. Sultan MUSTAPHA regn. an. 1. menſ. 4. regno exactus menſe Sept. an. 1623. & in carcerem conjectus.

XVII. Sultan OSMAN ſtrangulatus à Muſtapha patruo 20. Maii 1622. regn. 4. an. 4. menſ. vix. an. 17.

XIX. Sultan MURAT Chan IV. ob. 8. Febr. an. 1640. vix. 32. regn. 16. menſ. 6.

XX. Sultan IBRAIM Chan fratri ſucceſſit an. natus 28. obiit an. 1649.

XXI. Sultan MUCHEMET Chan IV.

IV.

ARMA ET INSIGNIA PRINCIPUM aliquot Turcicorum, vel certè Mahumetanorum, aut Paganorum.

VARII circumferuntur Fecialum libri Gallici, MSS. in quibus deſcribuntur familiarum nobilium arma & inſignia, qui quod ſecundùm provincias ea exhibeant, vulgò PROVINCIALES indigitantur. In iis habentur præterea Regum omnium, atque adeo Paganorum & Mahumetanorum principum exarata inſignia. Qui quidem libri videntur ſcripti regnante in Gallia Carolo VI. vel certè Carolo VII. qua quidem tempeſtate licèt fieri poſſit ut iſtorum Principum plerique eſſe deſierint, cum horum toparchiæ in Turcorum Sultani, vel etiam Ægyptii, jus poteſtatemque conceſſerint, vero tamen videtur ſimile ea hauſiſſe à vetuſtioribus Fecialibus, quorum præcipuum ſemper fuit ſtudium, ſiquando apud exteras gentes peregrinarentur, Regum nobiliumque arma deſcribere. Sed utrum quæ Mahumetanis principibus adſcribuntur, Toparchiarum, an verò familiarum inſignia fuerint, haud promptum eſt definire: cùm varia interdum iiſdem principibus in iſtis manu deſcriptis Fecialium libris arma adſcribi animadvertere ſit. Sed quomodocunque ſe ſe res habeat, haud abſurdum fortè erit ea qualiacunque ſunt, hîc deſcribere ex tribus aut quatuor MSS. Codicibus, qui penes nos ſunt, ſervato etiam Gallico idiomate, additiſque notis aliquot chorographicis & hiſtoricis, cùm abſque earum ſubſidio, quæ ibi deſcribuntur Principatuum nomenclaturas perperam ſæpe exaratas haud omnino percipere liceret. Sic autem ordiuntur hæcce inſignia.

Cy enſuivent les noms d'aucuns Roys Soudans.

Le Soudan de BABILONE *portoit d'or à un tourtel de ſable.* Babylonici Sultani non ſemel mentio habetur apud ſcriptores, ac præſertim apud Joinvillam p. 27. 86. 99. noſtræ editionis, cui Andreas Favinus in Theatro honoris lib. 9. alia attribuit inſignia, nempe, *d'or au chef de gueules à 2. faſces de meſme, la premiere breteſſée du coſté du chef ſeulement, & l'autre haut & bas.*

Le Soudan de DAMMERIE, (*al.* DAMMARIE) *d'or papelonnie de gueules à clochettes d'argent.* (al. *d'or.*)

Le Galifre de BAUDARS, (al. BLANDAS) *d'argent à un cheval rouſſatre ſans bride.* Idem qui Chalipha Bagdatenſis, qui *le Calyphe de Baudas* nuncupatur à Froiſſarte 3. vol. cap. 74. & in Chronico veteri Flandriæ cap. 82. & *Chaliphas de Baudas* à Jacobo de Vitriaco in hiſt. Hieroſol. p. 1142. 1125. Vide Iſmaëlem Bullialdum in Aſtronomia Philolaica lib. 12. p. 467. & Notas noſtras ad eundem Joinvillam.

Le Soudan de GALICE (al. DE GALACH) *de gueules à un homme nu tout droit en la moienne, tenant en ſa main dextre un glaive,* (lanceam) *enferré d'argent: en la main ſeneſtre une targe en maniere d'un cœur, & le tient par l'un des bouts, le panch dedans,* (al. *le pot par dedans*) Videtur hic intelligi Rex Galliciæ in Hiſpania ex Maurorum gente.

Le Roy D'AFFRIQUE, (al. ANFFRIQUE,) *d'azur à deux oliſans d'argent.* Peireſcianus Codex Regi *d'Anfrique* pro inſignibus adſcribit *d'argent à un lyon d'azur bandé de gueules, à douze Chaſteaux d'or ſur la bordure.* Ubi Africa dicitur ea Africæ provincia propriè dicta, cujus metropolis Africa pariter nuncupatur, de qua præ cæteris Falcandus pag. 649. Dorronvilla in Hiſt. Lud. III. Ducis Burbon. cap. 71. & ſeqq. Froiſſart. 4. vol. cap. 13. 18. 23. Joan. Gramæyus in Regno Tunetano cap. 7. & Davitus in Africa pag. 238.

Le Roy de BAUDAS, (al. BENDAS,) *de gueules à trois couſteaux* (al. *tourteaux*) *d'argent, en la moienne un beſant d'or.* (al. *de ſable.*) Videtur hic intelligi Bagdatenſis Sultanus, penes quem ſub Chalipha erat rei militaris ſumma poteſtas, uti pluribus aliàs à nobis obſervatum.

Le Roy de TABARIE, *d'or à trois Griffons de ſable.* Sultanus fortè, qui ante expugnatam à noſtris Tyberiadem hanc obtinebat: vel potiùs Sultanus ille qui poſt captam à Saladino Urbem ejus præfecturam obtinuit. De Tabariæ principibus urbiſque fortuna, pluribus agimus in Familiis noſtris Hieroſolymitanis.

Le Roy D'ACOPASSE, (al. DE COPASSÉ,) *de gueules à trois mains d'argent.* Videtur is ſuiſſe qui Æthiopiæ populis, quos *Azopart* vocat Albertus Aquenſis lib. 6. cap. 41. 46. lib. 7. cap. 59. imperabat. Atropatiam regionem memorat alicubi Maginus.

Le Roy DE SURNE, . . . *à trois eſtoilles d'or.* Neſcio an is ſit Rex *de Sarco*, cujus meminit Jacobus à Vitriaco pag. 1125. tametſi fatendum minus utramque convenire nomenclaturam. Poſſit etiam legi *de Surie*, quomodo Syriam vocabant noſtri.

Le

Le Roy de NAVE *d'azur à six molettes d'or à six pointes.*

Le Roy D'ORTANIE, (al. D'ARTAMEZ.) *de gueules fretté d'argent à six bastons de freteure, dessevres des lozanges en maniere de demy compas.* Ubi fortè legendum *Oranie*, ut hîc innuatur Oranæ provinciæ & oppidi maritimi ejusdem nominis in Africa Rex, quam vulgò *Oran* dicimus, de qua Leo Africanus lib. 4. p. 198. Gramayus, Davitus, & alii.

Le Roy de BRADIGANT, *d'or à un griffon de sable rampant.*

Le Roy de BURGIE, *de gueules à une tortue roussatre.* Ubi indubiè legendum *de Bugie*, vel *de Bougie*; fuit enim Bugia Argeriensis regni provincia, cujus descriptio habetur apud Leonem Africanum lib. 4. Reges verò memorantur apud Albericum in Chron. MS. an. 1212. Froissart. 3. vol. cap. 2. 75. 4. vol. cap. 13. 18. Oronvillam cap. 71. 75. Matth. Villaneum lib. 1 cap. 71. Thevet. lib. 1. cap. 10. & alios.

Le Roy de LA MONTAGNE, *d'or à un sautoir de sable, aux deux bouts du sautoir dessus deux testes d'enfans regardant l'un l'autre & de carnation, de queveleure d'or.* Hîc porro indicatur, ni fallor, *Senex*, vel *Vetulus de Montanis*, seu Rex Assassinorum, de quo pluribus egimus in Notis ad Joinvillam, & ad Alexiadem p. 178. & in Glossario in V. *Senex*.

Le Roy de GHIVONE, (al. GHIVONIE,) *d'azur à trois lievres d'argent.* Nescio an hîc intelligatur Rex Gumaniæ, legendum sit *Cumanie*, de quo agunt Aithonus cap. 5. Joinvilla, Gesta Dei per Francos p. 285. &c.

Le Roy de THARSE, (al. DE TANSE,) *d'argent à un lievre de gueules.* Tharsiæ regnum vicinum fuit Cathaxo & Turquestano, ut docemur ex Aithono cap. 2. Sanuto lib. 3. parte 13. c. 5. & ex antiqua Geographia, quæ descripta legitur tom. 2. Gestor. Dei per Franc. p. 285. *Tarse* etiam vocant superioris ævi scriptores, quam alii Tartariam, ut Froissartes 1. vol. cap. 28. 4. vol. cap. 74. Chron. Flandr. cap. 98. Oronvilla cap. 76. Philippus *Mouskes* in S. Ludovico:

> *Adont fu la noviele esparse,*
> *Que tout li Tarsien de Tarse*
> *Furent issus de leur contrée,*
> *Et orent Roussie gastée.*

Le Roy de NORGART, (al. de NOCART,) *de sable à deux gands d'argent, les doits à contreval.* Oronvilla cap. 23. Regis de *Norgales* meminit, quem cum Rege Lithuaniæ jungit: Chronicon verò Flandriæ cap. 27. Regis *de Nocheres*. Favinus in Theatro honoris pag. 1599. existimat hisce nominibus Norvegiam designari. At iste de quo hîc agitur videtur, fuisse in Africa.

Le Roy de MAROK, (al. de MAROLES) *d'or à trois roües de sable trauées* (i. *trouées*) (al. *royées*) *de gueules.* Froissart. 4. vol. cap. 18. 19. 23. Chronicon Flandr. cap. 82. & alii scriptores hujusce regni meminerunt, cujus descriptionem habet Leo African. lib. 2.

Le Roy de RUBIT, (al. de MERIE,) *de gueules à une coignée d'argent.* Fortè leg. de *Nubie*. Nubia verò Ægypti provincia notissima.

Le Roy de PERSE, *d'or à un serpent sans aisles, à la queüe tortillée, (al. tortue,) ayant une langue de gueules.* Persicorum Regum historiam & seriem contexuit Bazarrus.

Le Roy de TURQUIE, *d'argent à trois testes de Turcs, loiées de touailles d'argent, traiant une langue de gueulles.* Turchiæ nomenclatura Turquestanum in Asia regnum, cujus meminere Aithonus cap 3. Sanutus lib. 3. part. 13. cap. 5. Geographia antiqua to. 2. Gesta Dei p. 285. Froissart 3. vol. cap. 22. & Geographi passim, illiusque Reges hîc intelligi liceret existimare ex similitudine nominum: sed facile mihi persuaserim Iconiensem Sultanum potiùs designari, quem Turcorum Sultanum vulgò indigitant scriptores.

Le Roy de CHALEBY, (al. GALEBY,) *de gueules au Croissant d'argent, à la molette d'azur à six pointes sur le croissant.* Urbem in Africa, quam *Chalbis* vocat, memorat Leo Afric. lib. 1. sed ejus urbis principem hîc innui nolim asserere.

Le Roy D'ANDRONE, *d'azur bandé d'or.*

Le Roy de CORSIBLE, *d'or à trois chevrons de sable.*

Le Roy de DAMARIS, (al. *Damarie*,) *de gueules à quatre lyons d'azur.* Historia fabulosa MS. inscripta, *le Voyage d'outremer du Comte de Pontieu*, meminit Soldani *d'Aumarie*, aitque Aumariam esse insulam, sed in qua mundi plaga, non indicat. Sed & legendum fortè *de Bellemarine*, cujus quidem regni ac regum mentio est apud Walsinghamum p. 180. Matth. Villaneum lib. 1. cap. 13. 50. 51. lib. 8. cap. 99. lib. 10. cap. 78. verùm alia videtur adscribere insignia Bellemarinæ Sultano Chronicon MS. Bertrandi Guesclini:

> *Veez vous la baniere au champ d'or ouvré,*
> *A un griffon rampant de gulles pointuré,*
> *Par foy c'est la baniere au Roy Jenne ayé,*
> *Qui est fils du fier de Belmarin nommé.*

Le Roy de LEMAR, (al. LAMAR,) *d'or au croissant d'azur.* Apud Monstreletum 1. vol. cap. 63. occurrit Rex *de Samart*. Gauterius de bellis Antiochenis p. 453. de Augustiis Sancartensibus vetus Antiochiam verba facit. Denique Vincentius Belvac. lib. 31. cap. 144. Sultanum de Hamera memorat. Sed vix crediderim hisce vocabulis Sultanum designari de quo hîc agitur.

Le Roy *Dantoris*, (al. DAMPTORIS) *miparty d'argent au lyon de gueules rampant : & d'argent, à un serpent de sable volant.*

Le Roy de GORIGORANDE, (al. GORIGORANDO,) *de gueulles à trois pavillons d'or.*

Le Roy de GRAHARS, (al. GORBAS,) *d'azur à trois lyons passans.* Apud Matth. Villaneum lib. 1. cap. 50. 51. lib. 8. cap. 99. Regem regni *del Garbo* observo, quod Tunitenii vicinum facit: ubi etiam docet illud ipsum esse quod Bellemarinæ & Tremeseni: *Buenen Re del Garbo, il qual volgarmente è detto il Reame della Bellamarina e di Tremisi.*

Le Roy de TRAMESSON, (al. TRAMESOIN,) *tout de gueules*. Meminit Regni *de Tremecen*, vel *de Tramessen*, seu *de Tramisen*, Froissartes 1. vol. cap. 230. 245. 2. vol. cap. 81. 4. vol. cap. 23. ut & Matth. Villaneus lib. 1. cap. 14. Oronvilla cap. 71. Leo African. lib. 4. à quo describitur, Thevetus lib. 1. cap. 8. Gramayus lib. 7. & alii à Davito laudati in Africa p. 168. à quo in Algeriensi Regno esse dicitur.

Le Roy de LECTO, (al. LECCO,) *d'or à deux Roys de sable seans en une chaire de sable couronnez, tenans un baston de sable fleuré*. Hic porro Lithuaniæ Rex intelligitur, tum paganus, quem Innocentius III. PP. lib. 13. epist. 141. *Lectiam* nuncupat: Albericus sub an. 1228. & Sanutus lib. 1. part. 4. cap. 1. *Letoviam*: Walsinghamus p. 180. 343. *Letowe*, & pag. 364. *Lecto*, ut & Froissart. 4. vol. cap. 74. 78. Historia Bucicaldi 1. part. cap. 18. & Oronvilla cap. 23. ubi Regis *de Letho* Saraceni mentionem agunt. Vide Vincentium Belvac. lib. 32. cap. 3. & Andr. Favinum p. 1399. Lithuaniam porro adjunctam fuisse Poloniæ nemo nescit, provinciæ istius principe Christianam religionem amplexo, cui alter Liber Provincialis MS. pro insignibus adscribit ea quæ hodie servant Poloniæ Reges cum ejusdem regni insignibus: *Le Duc Wico de Leko porte de gueules à un homme d'armes de pied en cappe, tenant une espée en tirant pour frapper de haut en bas toute nue, & à son col un escu d'azur à une double croix d'or à la maine de sable virolée en quatre lieux d'or; & l'homme seant sur un cheval d'argent, houchié d'azur, & cloüé d'or.*

Arma alia Regum Paganorum & Saracenorum, aliorumque principum, ex Cod. MS. Peiresciano.

Le Roy D'ANFRIQUE, *d'argent à un lyon d'azur, bordé de gueules, douze chasteaux d'or sur la bordeure.*

Le Roy D'ALEXANDRIE, *de gueules à un lyon d'argent au double tresse d'or en ourle, fleuré & contrefleuré de mesme.*

Le Roy de MAN, *de gueules à une tremouilliere d'argent*. In alio Provinciali MS. hæc verba legimus: *Tremeliere est faite de trois jambes toutes entieres, qui aux plis d'agenoux ne sont que une, & se portent comme les pointes d'une molette d'esperon, & y sont les cuisses, les pieds, & les esperons.* Est porro *Marmia* Majoris Britanniæ insula, quæ reges suos habuit, quorum vetus Chronicon edidit in Britannia Camdenus.

Le Roy D'OCCIDENT, *d'argent en pié party d'or, à une croix de Patriarche de gueules fichée au pied party.*

Le Roy D'ARABE, *d'or au lyon de gueules bordé de mesme & besantée d'argent.*

Le Roy D'ORIENT, *de sable à un lieppart d'argent en bande couronné & navré en l'espaule d'or, issant de la bouche une croix de Patriarche de gueulles.*

Le Roy D'INDE, *de gueules à deux lyons passans d'argent, couronnez d'or.*

Le Roy D'EGYPTE, *d'argent à un aigle de gueules, membré de sable, bordé de mesme, bezantée d'or.*

Le Roy de MARROCH, *d'azur à trois rochers d'or.*

Le Roy de LUBIE, *d'or à un liepart en bende de sable greneté d'argent, lampassé de gueules.*

Le Roy D'EROPE, *d'or au Croissant de gueules en bende.*

Le Roy de SALERNE, *d'argent à un Soleil de gueules*. Salernus in Italia à Saracenis occupatum olim constat.

Le Roy de MORIENNE, *d'or à trois testes de Mores*. Sic Mauritaniam vocat Joinvilla.

Le Roy de GRIFAIGNE, *d'argent à un griffon de sable en bende membré de gueules*. At Liber alter Provincialis MS. Scoticus, qui penes me est, Regi *de Grifeine* pro insignibus adsignat, *d'azur au griffon d'or membré de gueules.*

Le Roy de GUERNADE, *d'or à un . . . . de sable passant couronné, & bordé de gueules.* Fortè Granatæ in Hispania Rex Maurus.

Le Roy de PERCE, *bandé d'argent & d'azur, sur le tout deux jambes de Grifon de gueules en sauteur.* An Persidis?

Le Roy de MAROGRE, *d'or à quatre pals de gueules*. Majoricæ Regum ab Aragonensibus ortorum insignia.

Le Roy de TARTE, *d'argent à un Conin de gueules en bende*. Eadem quæ Regi *de Tarse* supra adscribuntur insignia.

Le Roy de SUESSE, *d'azur à un lyon d'or.*

Le Roy de SURIE, *de gueules à une croix d'or.*

Le Roy de SALENIQUE, *de gueules à une croix d'or entre quatre . . . . (B) d'or.* Thessalonicæ Despotarum ex gente Palæologorum insignia.

Le Roy de BAROUCIE, *d'azur à trois nefs d'argent l'une sur l'autre, chastellées à tres & à mas de mesme.*

Le Roy D'IRLANDE LE SAUVAGE, *de gueules à une herpe d'or, encordée de mesme.* Insignia Regni Hiberniæ. Alter MS. eidem Regi adscribit *d'azur à une porte, (al. chasteau) d'or, à un cerf issant de sable encorné d'or, issant & courant en une lande.* Sed hîc videntur esse insignia insulæ Norvegicæ, quam Islandiam vocant.

Ex eodem præterea sequentia insignia excerpsimus.

Le Roy de GALICE, *d'azur à un galice d'or couvert en maniere d'une coupe.* Regni Galiciæ in Hispania insignia.

Le Roy Depos de ROMENIE, *de gueules à l'aigle d'or à deux testes bequé & empieté de senais.* Despotæ Romaniæ insignia.

Le Roy de DAINE (al. DANET,) *de gueules à une teste d'or de leopard.*

Le Roy d'Inde, *d'or à un crucifix d'azur, à deux escorgies de mesme, l'une à dextre, & l'autre à senestre.*

Le Roy de Nesse, *d'azur à trois bandes d'argent, semé de cœurs de mesme.*

Le Roy de Romenie, *de gueules à trois*, (fortè 4.) *lettres qu'on appelle d'or.* B. Palæologorum insignia.

Le Roy de Cracove, (al. Ranconne, vel Traconide) *de sable à un Roy seant sur une chaire d'or, le Roy couronné d'or en chef, & en sa main une fleur de lys d'or, seant gambe sur autre.* MS. Scoticus hæc insignia Regi *d'Iseland* adscribit, in area cærulea. Henricus Rebdorff. an. 1340. meminit Regis Cracoviæ, qui non alius est à Rege Poloniæ.

Le Roy d'Acre, *d'argent à la croix d'or, semé de croisettes sans recroisettées.* Regni Hierosolymitani insignia: captis enim Hierosolymis Reges Acconem concessere, dictique aliquot scriptoribus Reges Acconenses.

Le Roy de Balgnie, *miparti en bande d'argent & de sable.*

ADDENDA,

& suis locis inserenda.

P*aginâ* 60. *lineâ* 26. *post*, tradunt. *subde*, Cæterùm Valentinianum Juniorem appellatum, eumque esse qui anno CCCLXVI. Gratiano Nobilissimo & Dagalaifo Coss. XV. Kal. Febr. natus dicitur; apud Idatium in Fastis MSS. atque adeò ipso Codice quo usus est Sirmundus, ubi *filius Augusti Valentis* exertè appellatur, non verò Valentiniani, ut præfert editus, quique Consulatum gessit, vix trimulus cum Victore anno CCCLXIX. in quem Orationem XI. scripsit Themistius, nos pronuper docuit vir doctissimus[a] Petrus Franciscus Chiffletius, qui Codicem ipsum Sirmundeum nobis exhibuit, ubi non alium esse censet à Galatha, uti ab aliis nuncupatur.

Pag. 68. *lin.* 2. *post*, leo gradiens, *adde*, Attilæ Hunnorum Regis nummum æreum hîc descripsimus, quòd is Justam Gratam Honoriam, Constantii Augusti ex Placidia filiam, in uxorem sibi tradi postulaverit, atque adeò quidam, licèt falsò, scribant eidem nuptum traditam, uti supra observatum. Hîc autem conspicitur Attila, uti describitur à Jornande de Rebus Get. XXXV. *Capite grandiori, minutis oculis, rarus barbâ, canis aspersus, simo naso, teter colore, originis suæ signa referens.* Alios Attaliæ, sed fictitios, nummos exhibuit Matthias Berneggerus in Disquisitione Historicopolit. de regno Hungariæ n CCXXXVIII. CCXLIII.

Pag. 128. *lin.* 12. *post*, sex, *adde*, errat enim[b] Continuator Theophanis scribens mortuum II. Octob. die quo Michaël Rhangabe Imp. dictus est.

Pag. 130. *lin.* 24. *post*, appellatus est, *subde*, eique inter inaugurationis solennia Constantini nomen inditum, uti scribit[c] Continuator Theophanis.

Pag. 130. *lin.* 25. *post*, delatus est, *scribe* hunc *Sambatem* vocat[d] Symeon Logotheta, subditque Constantinum falsò à patre appellatum, & in publicis acclamationibus Leonis Constantini nomina edita.

Pag. 132. *in margine*, *l* 23. *post*, *Ioël. adde*[e].

Pag. eadem l. 41. *post*, scripsit. *subde*, quod quidem evidenter ex eo colligitur quod[f] Continuator Theophanis tradit filium Michaëlis Balbi, Theophilum nempe, à Leone Armenio tum Imperatore è sacro fonte filium adoptatum.

Pag. 133. *lin.* 41. *post*, amandavit. *scribit.* Cæterùm non omnino percipio quid velit[g] Symeon Logotheta, dum scribit Michaëlem coëgisse Basilium Macedonem, ut abdicata Maria uxore, Eudociam in legitimam conjugem sibi adjungeret, Theclam verò sororem suam eidem Basilio despondisse, ut privatim eam haberet: Θέκλαν ἢ ἰδίαν ἀδελφὴν προσήρμωσε Βασιλείῳ τὸ ἔχειν αὐτὴν ἰδίως.

Pag. 135. *lin.* 6. *post*, Florina. *subde.*[h] Contin. Theoph.

Pag. 140. *lin.* 41. *post*, Basilii filius, *adde*, anno Imperii ejusdem quinto mensis Novembris die XXIII. natus[i].

Pag. 141. *lin.* 2. *post*, die XIX. *adde*, seu XXII. ut habet[k] Anonymus Combefisianus. *Lin.* 24. *post*, tradit. *adde.*[l] Anonymus verò Combefisianus in eodem Leone annos XXV. menses VIII. *Et lin.* 27. *post*, à Basilio, *adde*, anno Imperii Basilii V.[m]

Pag. 142. *in marg. lin.* 14. *post*, *Scylitz. adde*[n].

Pag. ead. lin. 12. *post*, scriptores. *adde.* Et revera[o] Symeon Logotheta natum Constantinum anno XX. Leonis tradit. *Lin. seq. post*, Patriarcha, *adde*, in sancto Theophaniorum die[p]. *Et lin.* 50. *post*, LIV. *adde*, vel ut habet idem[q] Anonymus.

Pag. 143. *lin.* 26. *post*, dicetur, *scribe*. de Anastasii natalibus longè aliter scribit[r] Anonymus Combefisianus, aitque ex nobili ortam familia, ac Crateri fuisse filiam.

[a] *in Differt. de S. Dionysii ætate.*
[b] *lib.* 1. *c.* 41.
[c] *lib.* 2. *n.* 1.
[d] *num.* 9.
[e] *Contin. Theoph. l.* 2. *n.* 24.
[f] *lib.* 1. *n.* 12. *l.* 2. *n.* 7.
[g] *num.* 40.
[h] *l.* 3. *n.* 5.
[i] *Symeon Logoth. in Basil. n.* 8.
[k] *num.* 1.
[l] *num.* 1.
[m] *Symeon Logoth. in Basil. n.* 21.
[n] *Anonym. Combefis. in Lacapeno n.* 46.
[o] *num.* 17.
[p] *idem Logoth.*
[q] *n.* 54.
[r] *in Porph. n.* 29.

Pag. 144. *lin.* 42. *post*, &, *adde*, non multò pòst à Polyeucto Patriarcha in sanctæ Sophiæ ambone augustali corona donatus [f].

Pag. 147. *in marg. lin.* 11. *post*, *Scylitz. adde* [t], ibid. *adde* [u].

Pag. 147. *lin.* 35. *post*, extincta, *subde*, XI. Februarii. *Lin.* 43. *post*, ætatis. *scribe*, Tradit [x] Anonymus Combefisianus hunc à Constantino Porphyrogenito deinceps castratum, ac Patricii & Præpositi Cubiculi dignitate donatum. *Et lin.* . *post*, DCCCCXXVII. *subde*, Indict. x. mensis Febr. die XX. ut est apud [y] Anonymum Combefisianum.

Pag. 148. *in marg. post*, *lin.* 7. *adde* [z]. *Lin.* 19. *adde* [a].

Pag. 148. *lin.* 18. *post*, Grammaticus, *adde*, [b] Anonymus Combefisianus.

Pag. 153. *lin.* 8. *post*, DCXXXI. *adde*, [c] Anonym. Combefis. *Ibid. l.* 8. *post*, pag. 631. *adde*, [d] Anonym. in Lacapeno. *Lin.* 9. *post*, DCVII. *adde*, de Joannis Curcuæ gestis libros VIII. scripsit Manuel Protospatharius, ut auctor est [e] Anonymus in Romano Lacapeno. *Et l.* 14. *post*, DCXXX. *adde*, [f] Anonymus Combefis.

Pag. 154. *in marg. l.* 5. *post*, Scylitz. *adde* [g].

Pag. 162. *l.* 13. *post*, dicitur, *subde*, nescio porrò an ad aliam Eudociam referri possit spissum opus, quod servatur in Bibliotheca Colbertæa, hocce titulo, Εὐδοκίας τῆς Μακρεμβολιτίσσης Βασιλίδος Κωνσταντινουπόλεως Ἰωνιά, ἢ συναγωγὴ Θεῶν, Ἡρώων τε καὶ Ἡρωϊνῶν, καὶ τῶν περὶ αὐτῶν μεταμορφώσεων, &c. πρὸς τὸν βασιλέα Ρωμανὸν τὸν Διογένην, Νικητὴν, Τροπαιοῦχον.

Pag. 173. *lin.* 13. *post*, Theodosius Melissenus, *adde*, cognomento Cassiteras [h].

Pag. 176. *l.* 14. *dele* Kal. *& scribe*, XI. die Decembris Sabbato, sub diluculum.

Pag. 204. *lin.* 30. *post*, colligere est. *adde*, At auctor Catalogi MS. Imperatorum Constantinopolitanorum regnasse ait ann. IX. & dies XX. Alexium vero Murtzuphlum menses II. dies x. hoc est ad diem captæ à Francis Constantinopolis XII. April. an. MCCIV. unde conficeretur Murtzuphlum diadema occupasse demum XXII. Februarii.

Pag. 223. *lin.* 40. *post*, impetraret. *scribe*, Cæterùm regnasse dicitur menses IV. dies XV. in Catalogo MS. Imperatorum Constantinopolitanorum, unde conficitur parentem XVI. Augusti: siquidem Imperatorium usurpavit diadema Michaël Palæologus Kal. Jan. an. MCCLIX.

Pag. 233. *lin.* 9. *scribe*, MCCLIX. *Et lin.* 14. cùm imperasset, *dele* reliqua, *& scribe*, annos XXIII. menses XI. dies XI. ut rectè observatur in Catalogo MS. Imperatorum Constantinopolitanorum.

Pag. 237. *lin.* 3. *scribe*, obiit XV. Junii.

Pag. 241. *l.* 45. *post*, dixit. Hujus porrò Zoes Augustæ nuper defunctæ Photinus Protospatharius & Thematum Orientalium Dux, στρατηγὸς dicitur [i] Continuatori Theophanis, qui à Michaele Balbo in Saracenos Cretenses missus à Michaele Balbo, ab iis fusus est. Neque enim id ad priorem Zoen referendum putaverim.

Pag. 243. *post lin.* 2. *scribe*, VI. ZOE, cujus meminit Anonymus Combefisianus in [k] Porphyrogeniti Vita. *Ibid post lin.* 3. *adde*, VI. AGATHA, cujus meminit idem [l] Anonymus. *Lin.* 48. *post* IX. *scribe*, seu XV. ut habet Anonymus Combefisianus.

Pag. 246. *lin.* 9. Hîc omissa Constantini Palæologi postremi Imperatoris imago, quam ad Dissertationem de Nomismatibus inferioris imperii delineari curavimus.

[f] *Anon Combefis. in Rom.* 6.
[t] *Anon. Combefis. n.* 36.
[u] *Anon. Combefis. n.* 38.
[x] *n.* 40.
[y] *n* 9.
[z] *Anonym. Combefis. in Porphyr. n.* 9.
[a] *n.* 31.
[b] *n* 31.
[c] *n.* 42.
[e] *n.* 41.
[f] *n.* 40.
[g] *Anon. Combef. in Leone n.* 22. 27.
[h] *Contin. Theoph. l.* 1. *n.* 11.
[i] *lib.* 1. *n.* 22.
[k] *n.* 40.
[l] *n.* 40.

INDEX
AD
FAMILIAS BYZANTINAS, DALMATICAS, SCLAVONICAS, TURCICAS.

A

ADRIANUS Comnenus Protosebastus. 171. c
Adrianus Comnenus Sebastus. 174. c
Æcatharina uxor Isacii Comneni Imp. 171. a
Agatha Leonis Argyri uxor. 148. a. 154. c
Aimo Comes Sabaudiæ. 924. c
Alexander Comnenus Imp. Trapezuntinus. 194. c
Alexander Rex Serviæ. 323. c
Alexius Angelus Comnenus Imp. 205
Alexius Angelus Imp. Isaacii filius. 204. 6
Alexius Branas. 215. b
Alexius Catacalo. 178
Alexius Comnenus. 177. a
Alexius Comnenus Dux Dyrrachii. 174. c
Alexius Comnenus Imp. 175. c
Alexius Comnenus Imp. Trapezuntinus. 193. a
Alexius Drago Comnenus. 199
Alexius Ducas. 166. a
Alexius Ducas Murtzuphlus Imp. 166. b
Alexius Ducas Philanthropenus. 166. c
Alexius Lascaris. 220. c
Alexius Moseles gener Theophili Imp. 133. c
Alexius Palæologus Exemplacon. 254. c
Alexius Raules. 209. c
Alexius Vatatzes. 222. b
Almericus Rex Dalmatiæ. 301. c
Almus Rex Croatiæ. 300. a
Alphonsus Castriotus Marchio S. Angeli. 350
Alta dona Angela. 213. b
Alusianus Rex Bulgariæ. 317. c
Alzeco Bulgariæ Rex. 306. c
Amedea Palæologina Regina Cypri. 252. a
Anastasia filia Theodosii Imp. 133. c
Anastasia soror Theodoræ Aug. 96. c
Anastasia uxor Constantini Barbati Imp. 120. c
Anastasia uxor Heraclii Constantini Imp. 119. c
Anastasia uxor Pompeii. 86. b
Anastasius Consul. 85. c
Anastasius Imp. 84. 85
Andreas Angelus. 212. a. c 213. b
Andreas Dux Sclavoniæ. 301. c
Andreas Paleologus Despota, Thomæ filius. 248. a
Andreas Palæologus, Manuelis filius. 248. b
Andreas Palæologus, Mensæ Præfectus. 254. b
Andreascus Vucascini filius. 194. c
Andronicus Angelus. 202. c
Andronicus Bryennius. 177. b
Andronicus Catacalon. 178. b
Andronicus Cantacuzenus. 259. b
Andronicus Comnenus. 177. b
Andronicus Comnenus Sebastocrator. 176. a
Andronicus Ducas. 160
Andronicus Ducas Proedrus 165. b
Andronicus Ducas alter. 166. a. b
Andronicus Euphorbenus. 178. a
Andronicus Lascaris. 220. c
Andronicus Palæologus junior Imp. 236. c
Andronicus Palæologus Senior Imp. 235
Andronicus Palæologus Stratopedarcha. 254
Andronicus Palæologus Thessalonicæ Despota. 243. c
Andronicus Vatatzes. 222. b
Angelina Brankovitzia mater Mariæ Montisferrati Marchionissæ. 338. c
Angelina Ducissa Joanninæ. 346. b
Angelina Stephani Despotæ Serviæ uxor. 338. a
Anna Alençonia. 253. a
Anna Angela Guill. de Villahardnini uxor. 209. b
Anna Cantacuzena uxor Stephani Ducis S. Sabæ. 341. c
Anna Comnena Cæsarissa filia Alexii Imp. 176. b
Anna Comnena Theodori Lascaris Imp. uxor. 219. b
Anna Comnena uxor Isaacii Comneni Sebast. & Theodori Lascaris Imp. 209. c
Anna Ducæna. 163. b. 165. c
Anna Hungarica, Andronici Palæologi Imp. uxor. 235. b
Anna Leonis Isauri filia, Artabasdi Aug. uxor. 124. b
Anna Palæologina. 209. c
Anna Palæologina, Michaëlis II. Imp. filia. 236. c
Anna Palæologina, Michaëlis Cotrulæ uxor. 234. c
Anna Russica uxor Joannis Palæologi Imp. 248. a
Anna Stephani filii Lacapeni uxor. 147. b
Anna Sabauda, Andronici Palæologi Junioris Imp. uxor. 238. b
Anna Theophili Imp. filia. 133. c
Annibal Palæologus. 255. c
Anselmus de Cahieu. 220
Anthemius Imp. 78. b. 79. c
Anthusa. 125. c
Antigonus Domesticus filius Bardæ Cæsaris. 135
Antonius Castriotus Dux Ferrandinæ. 350. b
Arabia Justini Junioris Imp. filia. 99. c
Arcadia, Arcadii Imp. filia. 71. a
Ardaburius. 80. a
Areobindus. 74. c
Areobindus Patricius. 98. c
Argentina uxor Theodori Palæologi, Marchionis Montisferrati. 249. b
Argyri Italici. 156. 157. 158
Argyrizzus. 157. c
Ariadna filia Leonis M. 79
Ariadna Aug. Anastasii Imp. uxor. 85. b
Arsamirus. 130. b. 135
Artabasdus Imp. 123. b
Asaner Bulgariæ Rex. 307. b
Asan Rex Bulgariæ. 318. c
Aspar Patricius. 79. c. 80. a
Asparuch Bulgarorum Dux. 306. c
Ataulphus. 72. a
Athalaricus Rex Gothorum. 92
Athenaïs. 71. b
Augustina filia Heraclii Imp. 119. b
Azatinus Sultanus Iconiensis 356. a. 357. 358

Azavina uxor Demetrii Palæologi. 244. c

B

BAduarius Justini Junioris Imp. gener. 99. c
Baduela Rex Gothorum.
Badurius, seu Baduarius, Justini Junioris frater. 98
Bagoris Bulgariæ Rex. 310. b
Baianus. 313. b
Baldimerus Bulgariæ Rex. 310. a
Balduinus III. Rex Hierosol. 183. b
Balsa Comes Zentæ. 344. b
Bardanes Imp. 121. b. 127. c
Bardas Cæsar. 135
Bardas Patricius, pater Leonis Armenii Imp. 130. a
Bardas Phocas. 149. c. 151. b. c
Bardas Phocas Nicephori Imp. filius. 150. c
Bardas Sclerus. 153. c
Barnimirus. 278. c
Bartholomæa uxor Theodori Palæologi. 241. c
Basilina uxor Constantini Nobilissimi. 49. c
Basiliscus Imp. 79. b
Basilius Argyrus. 154. c
Basilius Bulgariæ Dux. 318. b
Basilius Comnenus II. & III. Impp. Trapezuntini. 193. b
Basilius Leonis Armenii Imp. filius. 130. c
Basilius Romani Lacapeni filius nothus. 148. a
Basilius Sclerus. 153. c
Basilius Vatatzes. 202. 222
Bathaias Bulgarorum Rex. 306. c
Bathanarius Comes Africæ. 75. c
Bela Rex Hungariæ & Dalmatiæ. 302. a
Bela vel Belufes Serviæ Princeps. 285. a
Berna da de Brossia Marchionissa Montisferrati. 252. b
Bernardus Castriotus. 350. c
Bilypatorum familia, 256. a. Stemma. 256. 257
Bladinus Serviæ Princeps 274. c. 281. b
Bianca Palæologina Ducissa Sabaudiæ. 252. c
Blastemirus Serviæ Princeps. 271. b
Bocalii. 351. c. 352
Bodinus Rex Dalmatiæ. 318. b
Boëslaus Serviæ Rex. 323. a
Boisesthlavus Serviæ Princeps. 271. b
Bonifacius Palæologus Marchio Monferrat. 252. b
Boraïdes Justiniani Imp. ex fratre nepos. 99. c
Borena. 271. c
Borichus Bosinensis Banus. 327. c
Borises Rex Bulgariæ. 314. b
Borna. 276. c
Braicus Chelmensis. 343. c
Braicus Chelmensis. 343. b
Branimirus Comes. 278. c
Branus. 271. c
Bryenniorum Stemma. 176. 177
Budimirus Bosinensis Banus. 326. a
Budimirus Serviæ Princeps. 275. b
Busa Bulgarorum Dux. 306. a

C

CAichosroës Sultanus Iconiensis. 356. b
Calamanus Lascaris. 220. b
Calomanus Dux Sclavoniæ. 302. a
Calomanus Rex Bulgariæ. 320. c. 321. a
Calomanus Rex Dalmatiæ. 300. b
Cardamus Bulgariæ Rex. 308. c
Carosa Valentis Imp. filia. 60. b
Cantacuzenorum Stemma. 258
Catharina Regina Bosinæ. 331. b
Catharina uxor Constantini Palæologi Imp. 245. c
Catharina uxor Thomæ Palæologi. 247. c
Catharina uxor Ulrici Comitis Cilei. 337. c
Ceuratus Bulgarorum Rex. 306. c
Charanimirus Serviæ Princeps. 276. b
Charito filia Tiberii Imp. 103. c
Childericus Rex Francorum.
Chosroës Persarum Rex. 108. b
Chrismerius Serviæ Princeps. 277. a
Christodorus. 106. c
Christophorus Constantini Copronymi filius. 125. b
Christophorus Imp. 148. b
Chrovatus Bulgarorum Rex. 306. b
Chrovatus. 295. c
Ciaslavus Serviæ Princeps. 276. c
Clapenus. 346. a
Claudius Imp. 42. c
Cleopa uxor Theodori Palæologi. 243. c
Cleopatra filia Mauricii Imp. 107. c
Clitziasthan I. Sultanus Iconiensis. 354
Clitziasthan II. Sultanus Iconiensis. 355. b
Clitziasthan III. Sultanus Iconiensis. 355. c
Clonimirus. 271. c
Clucas Croatus. 295. c
Coia Musacorum Princeps. 295. a
Colomanus Serviæ Princeps. 277. a
Comito soror Theodoræ Aug. 96. c
Conradus Montferratensis. 203. c
Constans ex Heracliana familia. 120. b
Constans Imp. filius Constantini Magni.
Constans Lascaris. 220. c
Constantia filia Constantini M. 47. a
Constantia, seu Constantina, Licinii Imp. uxor. 44. c
Constantia uxor Gratiani Imp 59. c
Constantina uxor Hannibaliani, deinde Constantii Cæsaris. 47. a. 50. a
Constantina uxor Mauricii Imp. 103. c
Constantinus Acropolita. 260. a
Constantinus Angelus. 203. b. 206. b
Constantinus Angelus Sebastocrator. 202. b
Constantinus Angelus Alexii Comneni Imp. gener. 202
Constantinus Barbatus Imp. 115. 120. c
Constantinus Bodinus Rex Bulgariæ. 318. c
Constantinus Bulgariæ Rex. 321
Constantinus Carentenus. 155. c
Constantinus Castriotus. 349. a
Constantinus Catacalon. 178. a
Constantinus Chelmensis Comes. 343. a
Constantinus Comnenus Sebastus. 174. c
Constantinus Copronymus Imp. 124. 125
Constantinus Diogenes. 155. a
Constantinus Diogenes Bulgariæ Dux. 317. c
Constantinus Dragazes Macedoniæ Princeps. 345. b
Constantinus Ducas Imp. 159. 161. c
Constantinus Ducas Porphyrogenitus. 161. c
Constantinus Ducas Andronici filius. 160. c
Constantinus Ducas Porphyrog. filius Michaëlis Imp. 143. c. 164. c
Constantinus Ducas Proëdrus. 165. a
Constantinus Euphorbenus. 177. c
Constantin. filius Constantii Chlori ex Theodora. 44. b
Constantinus Gabras. 177. c
Constantinus Jasita. 178. c
Constantinus Irenes filius Imp. 126. c
Constantinus Junior Imp. 47. b
Constantinus Lascaris. 221. a
Constantinus Macroducas. 183. c
Constantinus Magnus Imp. 45. 46
Constantinus Monomachus. 145. c
Constantinus Palæologus Despota. 235. c
Constantinus Palæologus filius Michaëlis Imp. 234. b
Constantinus Palæologus Imp. 245. 255. b
Constantinus Palæologus Protosebastus. 254. b
Constantinus Philosophus. 275. b
Constantinus Phocas. 149. c
Constantinus Serviæ Princeps. 281. a
Constantinus Theophili Imp. filius. 133. b
Constantius Chlorus Imp. 43. b
Constantius filius Constantini M. Imp. 47. c
Constantius Imp. Placidiæ maritus. 71. a
Contragus Bulgarorum Dux. 306. c
Corducuva Rex Bulgariæ. 321. b
Cermesius Bulgariæ Rex. 307. b

Cosmiana Germani Patricii uxor. 101
Crainanus Trebiniensis Banus. 271. c
Crepimirus Serviæ Princeps. 276. b
Crescimirus Bosinensis Princeps. 326. b. c
Cresimirus Croatiæ Princeps. 297. a
Cresimirus II Croatiæ Rex. 298 a
Cresimirus III. Croat. Rex. 298. c
Crispus Cæsar. 46
Crispus Claudii Imp. frater. 43. a
Crispus Patricius Phocæ A. gener. 111. c
Crumus Bulgariæ Rex. 308. c
Culinus Bosinæ Banus. 327. b
Cyrillus & Methodius. 275. b

D

Dagalaifus. 74. c. 80. b
Damiana Mauricii A. soror. 107
Damianus Dalassenus Bulgariæ Dux. 318. b
David Comnenus Imp. Trapezuntinus. 194. c
David filius Heraclii Imp. 119. c
Decentius Cæsar.
Delmatius Cæsar. 48. c. 49. a
Demetrius Angelus Comnenus. 107. c
Demetrius Angelus Comnenus alter. 209. a
Demetrius Branas. 214. c. 215. b
Demetrius Cantacuzenus Sebastocrator. 261. c
Demetrius Lascaris. 220. c
Demetrius Montferratensis. 207. b
Demetrius Palæologus Dermocaïta. 254. c. 255. a. b. c
Demetrius Palæologus Joannis Imp. filius. 241. c
Demetrius Palæologus Manuelis Imp. filius. 244. a
Demetrius Palæologus Despota, Andronici Imp. filius. 236. b
Demetrius Suinimirus Croatiæ Rex. 298. c
Deses Serviæ Princeps. 285. a
Despoëna uxor Sismanni. 334. c
Diagestea Dagalaifi uxor. 80. b
Diana Illyrica. 329. a
Dircislavus Dalmatiæ Princeps. 297. c
Dishypati. 256. b. c
Ditzengus Bulgariæ Rex. 309. c
Dobroïnus. 343. b
Dobreslavus Serviæ Princeps. 279. c. 282. b
Dobruni Bulgariæ Rex. 307. b
Domentia Phocæ A. filia. 111. b
Domentiolus Phocæ A. frater. 111. a
Dominicus Monscilus. 295. a
Dominicus Silvius Dux Venetiarum. 163. b
Doncomus Bulgariæ Rex. 309. c
Donica uxor Scanderbegi. 349. b
Dorothea Bosinæ Regina. 330. b
Dragases. 345
Draggo Bulgarorum Dux. 306. c
Draghimirus Serviæ Princeps. 279. c
Draghina Serviæ Princeps. 283. c
Dragutinus Rex Serviæ. 288. c
Drymys Lascaris. 220. c
Ducagini. 167
Ducas Dux Joanninæ. 346
Dulcissimus Vigilantiæ maritus. 95
Duscianus Serviæ Imp. 201. c

E

Elizabet Palæologina. 252. a
Elizabeta Alexii Spani uxor. 338. a
Elizabeta Georgii Serviæ Despotæ uxor. 337. c
Elizabeta Guillelmi Palæologi Marchionis Montisferrati uxor. 252. b
Elizabeta Vrosii Serviæ Imp. uxor. 289. a. 294. a
Emanuel Comnenus. 200
Epicernus. 346. a
Epiphania Heraclii Imp. filia. 118. b
Epiphania Heraclii patrui uxor. 117. b
Ermenaricus. 80. b
Eucherius Stilichonis filius. 75. c
Eudæmo-Joannes. 255. c
Eudocia Aug. Theodosii Jun. uxor. 66. 71. b
Eudocia A. Valentiniani III. uxor. 71. c
Eudocia A. Constantini Copronymi uxor. 125. a
Eudocia A. Michaëlis Imp. uxor. 134. c
Eudocia Comnena Alexii Imp. filia. 178. c
Eudocia Comnena Andronici filia. 83. a. 205. c
Eudocia Comnena Guillelmi Ducis Montispessulani uxor. 184. c
Eudocia Comnena Zetinis uxor. 194. a
Eudocia Constantini Ducæ Imp. & Romani Diogenis uxor. 161. c
Eudocia Heraclii Imp. filia. 118. b
Eudocia Heraclii Imp. uxor. *ibid.*
Eudocia Neocæsarita Constantini Palæologi uxor. 235. c
Eudocia Palæologina Basilii Imp. Trapezuntini uxor. 239. a
Eudocia Valentiniani III. filia. 75. a
Eudoxia Lascaris Roberti Imp. CP. uxor. 219. c
Eudoxus Constantini Copronymi filius. 125. b
Eugenia Cantacuzena. 335. b
Eugenius Imp. 61. c
Euphemia Anthemii Imp. uxor. 70. c
Euphemia Aug. Justini Thracis uxor.
Euphemia Leonis Imp. soror. 79. a
Euphrosyne filia Constantini Irenes filii Imp. 127. 132. b
Euphrosyne Romani Lacapeni uxor. 147. c
Euphrosyne Palæologina. 235. a
Eusebia A. Constantii Imp. uxor. 48. a
Eustathius Argyrus. 154
Eustratius. 29. b
Eutropia Nepotiani uxor. 45. b
Eutropius Mariæ sororis Heraclii maritus. 117. c

F

Fabia Eudocia uxor Heraclii Imp. 118 a
Fabius Heraclii A. filius. 118. b
Fausta A. uxor Constantini M. 46. a
Faustina A. uxor Constantini Imp. 48. b
Febronia filia Heraclii Aug. 119. b
Ferdinandus Castriotus Dux S. Petri in Galatina. 349. c
Flaccilla Arcadii Imp. filia. 70. c
Flaccilla Theodosii M. Imp. uxor. 69. c
Flaccilla Theodosii Junioris Imp. filia. 71. c
Flaminius Palæologus. 253. c
Flavia uxor Heraclii Imp. 118. a
Flavius Heraclii A. filius. 118. b
Florus Exconsul. 117. a
Franciscus Gattiluzius. 239. a

G

Gabriel Rex Bulgariæ. 315. c
Gaiazadinus Sultanus Iconiensis. 357. b
Galates, seu Gallus filius Valentis Imp. 60. *Vide in Addit.*
Galla Constantii Nobilissimi uxor. 49. c
Galla Placidia A. 59. 66. b. 70. a
Gallus Cæsar. 50. a
Georgius Branas. 215. a
Georgius Bryennius. 177. c
Georgius Catacalon. 178. a
Georgius Cantacuzenus. 261. b
Georgius Castriotus Scanderbegus. 349. a
Georgius Comnenus Protovestiarius. 193. c
Georgius Euphorbenus. 178. a
Georgius Lacapenus. 148. c
Georgius Palæologus. 254. b. 255. b
Georgius Palæologus de Bissipato. 256. b
Georgius Serviæ Despota. 336. a
Georgius Serviæ Princeps. 282. c
Georgius Serviæ Archiepiscopus. 338. b
Georgius Strascimirus Comes Zentæ. 344. c
Georgius Terter I. Rex Bulgariæ. 322. b
Georgius Terter II. Rex Bulgariæ. 322. c
Georgius Vukovitzius. 355. c
Georgius Zarnovichius. 347. b
Germanus Cæsar gener Tiberii Thracis Imp. 103. c
Germanus Patricius Justiniani ex fratre nepos. 100. b
Gisla filia Pipini Regis. 126. a
Glycerius Imp. 78
Godemirus Croatiæ Princeps. 297. c
Goica Vucassini frater. 194. a
Goinicus Serviæ Princeps. 271. b

Gordia Mauricii A. soror. 106. b
Gorgon filia Michaëlis Rhangabe Imp. 129
Grata filia Valentiniani A. 59. a
Gratianus Funarius. 58. a
Gratianus Imp. 59. c
Gregoras Ducas. 160
Gregoras Patricius. 117. b
Gregoria uxor Heraclii Constantini Aug. 119. c
Gregorius Comes Maritimus. 302.
Gregorius Dalmatiæ Comes. 302. b
Gregorius Gabra. 175. c
Gregorius Heraclii Imp. frater. 117. c. 121. c
Gregorius Leonis Armenii Imp. filius. 130. c
Gregorius Palæologus Mamonas. 254. b
Griseorum familia Sicula. 151. b
Gruba Regina Bosinæ. 331. a
Grubessa Serviæ Princeps. 283. a
Guhz Bulgariæ Dux. 318. b
Guillelmus Palæologus. 250. c
Guillelmus Palæologus Marchio Monferratensis. 252. 253
Gurdia Mauricii A. affinis. 106. c

H

HAnnibalianus Rex Ponti. 48. c. 49. b
Harvoia Dux Spalati. 339
Helena Angela Manfredi Regis Siciliæ uxor. 209. c
Helena A. Constantii Imp. uxor. 43. c
Helena A. Juliani Imp. uxor. 47. 51
Helena Bosinæ Regina. 330. b
Helena Crispi Cæsaris uxor. 46. c
Helena Constantini Porphyrogeniti Aug. uxor. 147. c
Helena de Brossia Marchionissa Monferratensis. 252. c
Helena filia Michaëlis Balbi Imp. 132. b
Helena Joannis II. Regis Cypri uxor. 243. c
Helena Joannis Palæologi Imp. uxor. 239. 261
Helena Justini Imp. neptis. 96
Helena Manuelis Palæologi Imp. uxor. 243. b
Helena Palæologina Lazari Despotæ Serviæ uxor. 248. c. 358. c
Helena Regina Croatiæ & Dalmatiæ. 299. b
Helena Stephani Ducis S. Sabæ uxor. 295. a. 341. c
Helena Stephani Dulciani Serviæ Imp. uxor. 191. c
Helena Vucassini Regis Serviæ uxor. 194. c
Heraclianus Comes Africæ. 75. a
Heraclius Constantinus Imp. 119. c
Heraclius Edessanus. 117. a
Heraclius filius Constantis Imp. 120. c
Heraclius Imp. 117. c
Heraclius Patricius. 117. a
Heraclius qui & Constans Imp. 120. a
Heraclius, seu Heracleonas Imp. 118. c
Hieronymus Angelus. 213. a
Hilarius Doria. 245. a
Hildericus. 67
Honoria. 74. a
Honorius Comes Africæ. 75. a
Honorius Imp. 72. a
Hralimirus Serviæ Princeps. 278. c
Hypatius. 86. a
Hypomene uxor Manuelis Palæologi Imp. 243. b

I

JAllisa Bosinæ Regina. 330. b
Jaquintha. 281. c. 282. a
Jaquintus Argyrus. 158. a
Jelena uxor Garæ. 334. c
Jeliza Reginæ Bosinæ. 331. a
Jellina Regina Bosinæ. 331. b
Jelliza Harvoiæ Ducis Spalati uxor. 340. a 86
Ignatius Patriarcha CP. 129. b
Joanna Barrensis uxor Theodori Palæologi Marchionis Monferratensis. 151. b
Joanna Palæologina Marchionissa Saluciensis. 252. b
Joanna Sabauda Andronici Palæologi Imp. uxor. 238. b
Joannes Anastasii Aug. ex fratre nepos. 86
Joannes Andreas Angelus. 213. c
Joannes Angelus Andronici filius. 203. b
Joannes Angelus Comnenus Ducas. 209. b. 210. b
Joannes Angelus Comnenus Imp. 207. c
Joannes Angelus Comnenus nothus. 209. c
Joannes Angelus Constantini filius. 206. a
Joannes Angelus Ducas Sebastocrator. 166. c
Joannes Angelus Sebastocrator. 202. b
Joannes Antonius Comnenus. 200. b
Joannes Asan Bulgariæ Rex. 320. b. 321. c
Joannes Asan Serviæ Rex. 325. a
Joannes Athalaricus filius nothus Heraclii Imp. 119. c
Joannes Branas. 215 b
Joannes Bryennius. 177. c
Joannes Cantacuzenus. 258 c
Joannes Cantacuzenus Imp. 260
Joannes Cantacuzenus Despota. 261. c
Joannes Castriotus. 349. b c
Joannes Castriotus Ferrandinæ Dux. 350. b
Joannes Comnenus cognomento Crassus. 175. b
Joannes Comnenus Imp. 178. c
Joannes Comnenus Imp. Trapezuntinus. 194. c
Joannes Constantinus Comnenus. 200. b
Joannes Curcuas. 153. b
Joannes Demetrius Angelus. 213. b
Joannes Despota Serviæ. 338. b
Joannes Ducas à Libellis Supplicibus. 166. c
Joannes Ducas Cæsar. 164. c
Joannes Ducas Logotheta. 166. a
Joannes Ducas M. Dux. 165. c
Joannes Ducas Sebastus. 165. c
Joannes Gabras. 177. c
Joannes Georgius Palæologus Marchio Montisferrati. 252. b
Joannes Lascaris. 220. b. c
Joannes Jacobus Palæologus Marchio Montisferrati. 252. b
Joannes Palæologus Andronici Imp. filius. 236. a
Joannes Palæologus Imp. 239. b. 245. b
Joannes Palæologus Comes Stabuli. 254. b
Joannes Palæologus Manuelis filius. 248. b
Joannes Palæologus Primicerius. 254. b
Joannes Pompeii filius. 86. c
Joannes Theodoræ Aug. filius. 98
Joannes Vatatzes Imp. 222. c
Joannes Vatatzes alter. 222. a. b
Joannes Vitaliani ex sorore nepos. 100. c
Joannes Vladislavus Rex Bulgariæ. 316. a
Joannes Urseolus Dux Venetorum. 155
Joannes Zarnovichius Dux Montisnigri. 347. b
Joannes Zimisces. Imp. 153. b
Joannina Belizarii uxor. 98. b
Joannitus Bulgariæ Rex. 319. b
Johannes Imp. 65. 66
Iolanda Palæologina. 249. c
Iolanda uxor secundi Ottonis Palæologi Marchionis Montisferrati. 250. c
Josephus Bryennius. 177. c
Jovinus Imp. 65
Irene A. uxor Constantini Copronymi A. 125. a
Irene Aug. uxor Leonis Chazari Imp. 126. b
Irene Angela Joannis Cantacuzeni uxor. 202. b
Irene Angela Rogerii Siculi & Philippi Suevi uxor. 204. c
Irene Angela uxor Joannis Azanis Regis Bulgariæ. 208. a. 320. c
Irene Cantacuzena Matthæi filia. 337. b
Irene Cantacuzena uxor Georgii Serviæ Despotæ. 262. a
Irene Comnena Alexii Angeli Imp. filia. 204. b
Irene Domentioli uxor. 111. a
Irene Ducæna, uxor Alexii Imp. 165. c
Irene Joannis Cantacuzeni Imp. uxor. 260
Irene Joannis Castrioti uxor. 339. a
Irene Lascaris. 219. c 321. b
Irene Manuelis Palæologi Imp. 243. b
Irene Montferratensis Andronici Palæologi Imp. uxor. 235. b
Irene Olybrii Junioris uxor. 74. c

Irene Palæologina Basilii Imp. Trapezuntini uxor. 193.b.241.c
Irene Palæologina Matthæi Cantacuzeni Imp. uxor. 261. b
Irene Palæologina Michaëlis Imp. filia notha. 235. a
Irene Petri Regis Bulgariæ uxor. 315. c
Irene soror Bardæ Cæsaris. 135
Isaacius Angelus Ducas. 406
Isaacius Angelus Imp. 204
Isaacius Comnenus Alexii Imp. frater. 174. a
Isaacius Comnenus Cyprius Tyrannus. 183. c
Isaacius Comnenus Imp. 170. c
Isaacius Comnenus Joannis Imp. filius. 183. a
Isaacius Ducas Murtzuphlus. 166. b
Isaacius Exarchus Ravennensis. 134. a
Isabella Majoricana uxor Joannis Palæologi March. Monferrat. 256. b
Istochus. 274. c
Italica Patricia. 106. c
Ithamar Comnena. 210. b
Juliana Areobindi uxor. 74. b
Juliana filia Valentiniani M. 59. b
Julianus Imp. 50. c
Justa filia Valentiniani M. 59. a
Justa Grata Honoria. 73. b
Justina uxor Joannis. 100. c
Justina uxor Valentiniani M. 58. c
Justinianus Dux Orientis. 100. b
Justinianus Imp. 96. 97
Justinianus Mauricii Imp. filius. 107. c
Justinianus Rhinotmetus. 116. c
Justinianus Rhinotmetus Imp. 121. a
Justinus Curopalata Imp. 95
Justinus Germani Patricii filius. 100. b
Justinus Mauricii Imp. filius. 107. c
Justinus Thrax Imp. 95. a
Justus Justiniani Imp. ex fratre nepos. 100. a
Justus Justini Jun. Imp. filius. 99. c

K

Kutopes Sultanus Iconiensis. 356. c

L

Lachanas Bulgariæ Rex. 321. c
Ladislavus Dux S. Sabæ. 341. c
Ladusclavus Croatiæ Princeps. 296
Lazarus Brankovitzius Serviæ Despota. 338. c
Lazarus Serviæ Despota. 333. c
Legetus Bosinæ Princeps. 326. c
Legetus Serviæ Princeps. 278. c
Leo Angelus. 313. b
Leo Argyrus. 154. b. c
Leo Armenius Imp. 130. b
Leo Catacalon. 178. b
Leo Chazarus Imp. 126. a
Leo filius Constantini Imp. Irenes filii. 127. a
Leo Isaurus Aug. 123. 124
Leo Junior Imp. 78. b
Leo M. Imp. 78. a. 79. b
Leo Phocas. 149. b. 150. c
Leo Vatatzes. 222. c
Leontia A. Phocæ Imp. uxor. 111
Leontia Leonis M. Imp. filia. 79. c
Leontia Aug. 116. c. 121. a
Lezinianus Palæologus. 255. c
Libertes Bulgarorum Dux. 306. a
Libius Severus Imp. 78. c
Licinia Eudocia Aug. Valentiniani III. uxor. 71. c. 73. c
Licinius Imp. 44. c
Licinius Junior Cæsar. 44. c
Liudevitus Pannoniæ Dux. 296. b
Lupicina, seu Euphemia Augusta. 45

M

Magna uxor Hypatii. 86. a
Magnentius Imp. 35. c. 48. b
Majorianus Imp. 78. c
Manuel Angelus filius Joannis Angeli. 206
Manuel Angelus filius Isaacii Angeli Imp. 204
Manuel Bryennius. 177. c
Manuel Cantacuzenus. 259. b. M. Pincerna. *ibid.*
Manuel Camytzes. 202. c
Manuel Cantacuzenus filius Georgii. 262. b
Manuel Cantacuzenus filius Joannis Imp. 260. c
Manuel Comnenus filius Isaacii Imp. 171. b
Manuel Comnenus pater Isaacii Imp. 170. c
Manuel Lascaris. 220. c
Manuel Palæologus Despota. 236. c. 238. c
Manuel Palæologus Jagrus. 254
Manuel Palæologus Imp. 241. a
Manuel Palæologus Joannis Imp. nothus. 241. c
Manuel Palæologus Thomæ filius. 248. b
Manuel Phocas. 149. b
Manuel Vatatzes Comnenus. 222. b
Mara uxor Vuki Brankovitzii. 335. b
Marcellus Justini Jun. Imp. frater. 98. c
Marcianus Anthemii Imp. filius. 70. c. 79. c
Marcianus Imp. 70. c
Marcianus Justini Imp. affinis. 98. c
Marcus filius Basilisci Imp. 79. b
Marcus Palæologus Jagrus. 254
Margareta Isaacii Angeli Imp. uxor. 204. a
Margareta Palæologina. 250. c. Mantuani Ducis uxor. 255. b
Margareta Sabauda uxor Theodori Palæologi Marchionis Montisferrati. 251. a
Margareta Sabauda uxor Joannis Palæologi Marchionis Montisferrati. 252. b
Maria Amurathi Sultani uxor. 337. b
Maria Armenia Theodori Lascaris Imp. uxor. 219. b
Maria Aug. Honorii Imp. uxor. 72. b. 75. c
Maria A. Constantini Copronymi uxor. 125. a
Maria A. Constantini Irenes filii Imp. uxor. 126. c
Maria A. Leonis Isauri Imp. uxor. 124. a
Maria Cantacuzena Nicephori Ducæ uxor. 261. a
Maria Cantacuzena Regina Bulgariæ. 321. c
Maria Comnena Alexii Imp. soror. 172. b
Maria Comnena Alexii Imp. filia. 177. c
Maria Comnena Isaacii Imp. filia. 171. b. 183. b
Maria Comnena Joannis Palæologi Imp. uxor. 194. 245
Maria Comnena Nicephori Angeli Despotæ filia. 210. b
Maria Fuxensis uxor Guillelmi Palæologi Marchionis Montisferrati. 252. b
Maria Heraclii Imp. soror. 117. c
Maria Honorii Comitis Africæ uxor. 75. a
Maria Hungara Joannis Asanis Bulgariæ Regis uxor. 320. b
Maria Joannis Zimiscæ Imp. uxor. 153. b. c
Maria Lascaris Belæ Regis Hungariæ uxor. 219
Maria Mauricii Imp. filia. 108. b
Maria Michaëlis Ducæ Imp. uxor. 164. a
Maria Palæologina. 253. b
Maria Palæologina Andronici Imp. filia notha. 236. b
Maria Palæologina Joannis Cæsaris filia. 291. b
Maria Palæologina Michaëlis Azanis uxor. 239. a
Maria Palæologina Michaelis Imp. filia notha. 235. a
Maria Palæologina Regina Bulgariæ. 322
Maria Petri Bulgari Regis uxor. 148. c. 313. c
Maria Regina Bosinæ. 353. a. 339. a
Maria Theophili Imp. filia. 133. c
Marianus Argyrus. 155. a
Marianus Branas. 214. c
Marianus Maurocatalon. 178. b
Marina Arcadii Imp. filia. 71
Marinus. 106. c
Marinus Anastasii Imp. ex filia nepos. 85
Marinus Bardæ Cæsaris pater. 135
Marinus Heraclii Imp. filius. 119. b
Martina Heraclii Imp. uxor. 117. c. 118. a
Martinianus Imp. 23. a
Martinus. 117. c
Masutus Sultanus Iconiensis. 355. b
Mathasuenta. 70
Matthæus Cantacuzenus Imp. 261. b
Matthæus Lascaris. 220. c
Mauricius Imp. 107. b

Melec Sultanus Iconienfis. 358. b
Meliſſenorum Stemma. 173
Melizza. 334. a. uxor Leonardi Tocchi. 339. a
Melus Argyrus. 156. b
Mezites Palæologus. 255. c
Michaël Angelus Joannis filius. 210. c
Michaël Angelus nothus. 207. a. 208. c
Michaël Angelus nothus alter. 208. a
Michaël Balbus Imp. 131. 132
Michaël Branas. 214. c
Michaël Bryennius. 177. c
Michaël Bulgariæ Rex. 320. c
Michaël Calaphates Imp. 145. c
Michaël Cantacuzenus. 259. b
Michaël Catacalon. 178. b
Michaël Chriſtophori Imp. filius. 148. c
Michaël Comes Chelmenſis. 343. b
Michaël de Angelis. 213. b
Michaël Ducas Parapinaces Imp. 163. c
Michaël Ducas Protoſtrator. 165. c
Michaël Gabras. 177. c. 183. a
Michaël Jazita. 178. c
Michaël Laſcaris. 219. a
Michaël Palæologus. 254
Michaël Palæologus Imp. 236. b
Michaël Palæologus Manuelis Imp. filius. 245. a
Michaël Paphlago Imp. 145. b
Michaël Phocas Monachus. 149. c
Michaël Porphyrogenitus, ſeu Methyſta, Imp. 131. 134. b
Michaël Rhangabe Imp. 128. c
Michaël Serviæ Princeps. 280. b. 282. b
Michaël Straſcimirus Rex Serviæ. 323. a
Michaël Stratioticus Imp. 146. a
Michaël Taronita. 172. b
Michaël Voryzes Bulgariæ Rex. 311. c
Milieva uxor Bajazetis I. 334. c
Militza. 194. c
Milutinus Serviæ Rex. 210. c. 288. c
Miroſlavus Comes Chelmenſis. 343. a
Miſlavus Croatiæ Princeps. 310
Mitraſcus Vucaſcini filius 294. c. 295. a
Mladinus Croatiæ Banus. 302. b. 304. c
Mocrus Rex Bulgariæ. 314. a
Monſcilus. 295. a
Muchlo. 295. c
Muntimirus Serviæ Princeps. 271. c
Murcimirus Boſinæ Princeps. 326. c
Mytzes Bulgariæ Rex. 321. a

N

Neda Bulgariæ Regis uxor. 290. b
Neda Regina Serviæ. 323. b
Neeman Serviæ Princeps. 285. a. 288. a
Nepos Imp. 78. c
Nepotianus Imp. 35. c. 45
Nice Nicetæ Patricii filia. 126. b
Nice uxor Theodoſii filii Heraclii Aug. 118. c
Nicephorus Angelus Ducas Comnenus. 209. c
Nicephorus Artabaſdi Imp. filius. 124. c
Nicephorus Botaniata Imp. 151. c. 159. c. 163. c. 164. a
Nicephorus Bryennius. 176. b. 177. a
Nicephorus Bryennius Bulgariæ Dux. 318. b
Nicephorus Cantacuzenus Sebaſtocrator. 259. c
Nicephorus Carantenus Bulgariæ Dux. 318. b
Nicephorus Comnenus Protoſpatharius. 170. b
Nicephorus Conſtantini Copronymi filius. 125. b
Nicephorus Generalis Imp. 127. c
Nicephorus Phocas Imp. 150
Nicephorus Phocas Patricius. 149. a
Nicephorus Phocas. 150. c
Nicephorus Artabaſdi Imp. filius. 124. c
Nicetas Bulgariæ Dux. 318. b
Nicetas Conſtantini Copronymi filius. 125. b
Nicetas Michaëlis Rhangabe Imp. filius. 129. b
Nicetas Patricius Gregorii fratris Heraclii Aug. filius. 122
Nicolaus Altomanus, vel Altamanichius. 348. b
Nicolaus Angelus. 201. c
Nicolaus Branas. 214. c
Nicolaus Catacalon. 178. b
Nicolaus Comes Chelmenſis. 343. b
Nicolaus Palæologus. 255. b
Nicolaus Rex Boſinæ. 333. b
Nicolichius. 343. c
Ninoſalus Boſinæ Banus. 318. a

O

Olybrius Aug. 74. b. 78. b
Olybrius Junior. 74. c
Olympius Aug. Conſtantis Imp. uxor. 48. b
Oſtria Chriſtichius Boſinæ Rex. 330. c
Oſtrivoius Serviæ Princeps. 273. c. 276. b
Oſtroillus Serviæ Princeps. 273. c

P

Paganus Bulgariæ Rex. 308. a
Palladius Cæſar. 74. c
Patriciolus. 79. c
Paulimirus Serviæ Princeps. 277. a
Paulus Angelus. 212. b
Paulus Boſinæ Banus. 327. c
Paulus Comnenus. 175. c
Paulus Conſul. 85. b
Paulus Mauricii Aug. pater. 106. a
Paulus Mauricii Imp. filius. 107. c
Paulus Palæologus. 254. c
Paulus Serviæ Princeps. 270. a
Petriſlavus Serviæ Princeps. 279. a
Petronas Patricius. 135
Petronius Imp. 67
Petronius Maximus Aug. 73. c
Petrus Angelus. 212. c. 213. b
Petrus Bulgariæ Rex. 313. b. 318. c. 319. b
Petrus Comes Chelmenſis. 343. b
Petrus Deleanus Rex Bulgariæ. 317. b
Petrus Magiſter Mauricii Aug. frater. 106. b
Petrus Mauricii Imp. filius. 107. c
Petrus Phocas Eunuchus. 151. a
Petrus, ſeu Petriſlavus, Serviæ Princeps. 271. c
Phalimirus. 271. c
Philes Palæologus. 254. c
Philippicus Imp. 116. c. 121. b
Phocas Imp. 111. a
Placidia Olybrii Aug. uxor. 74. b. c
Placidius Valentinianus III. Imp. 66. c. *Vide* Valentinianus III.
Pompeius. 85. b
Porga Croatus. 295. c
Porinus Croatiæ Princeps. 295. a
Pothus Argyrus. 154. c
Præjecta Joannis uxor. 85. c
Præjecta Juſtini Junioris ſoror. 96. c
Predemirus Serviæ Princeps. 278. a
Preſiamus Bulgariæ Rex. 311. c
Prialupus. 346. c
Pribaſius Baro Raſcienſis. 333. c
Pribinna Croatiæ Princeps. 297. c
Pribiſlavus Serviæ Princeps. 276. b
Primiſlavus Serviæ Princeps. 285. a
Priſcus Attalus Imp. 66. c
Proba. 74. c
Procopia A. uxor Michaëlis Rhangabe. 127. c. 129
Procopius Anthemii Imp. filius. 70. c
Procopius Tyrannus. 60. b
Pulcheria Marciani Imp. uxor. 70. c
Pulcheria Romani Argyri ſoror. 155. a
Pulcheria Theophili Imp. filia. 133. c

Q

Quintillus Imp. 42. c

R

Rabiſvoius Serviæ Princeps. 276. a
Raconadius Sultanus Iconienſis. 357. c
Radcho, ſeu Radicus, Croatiæ Banus. 302. a
Radmirus Serviæ Princeps. 275. a
Radomirus Rex Bulgariæ. 315. c
Ragoſna Stephani Serviæ Imp. uxor. 191. c
Ricta Michaëlis Palæologi II. Imp. uxor. 236. b
Rodoſlavus Serviæ Princeps. 271. b 276. c. 281. a. 283. b
Romanus Agyrus Imp. 145. b. 155. c
Romanus Bulgariæ Rex. 315. c
Romanus Chriſtophori Imp. filius. 148. c
Romanus Conſtantini Lacapeni filius. 147. c

Romanus Diogenes. 159. c
Romanus Diogenes Imp. 161. c. 162
Romanus Lacapenus Imp. 146. c
Romanus Saronita. 148. a
Romanus Stephani Lacapeni filius. 147. b
Rotrudis Caroli M. Imp. filia. 126. c
Rucratinus Sultanus Iconienfis. 356. b
Rufna Vucafcini Regis Serviæ filia. 194. c

S

S. Saba. 286. c
Sabatius. 274. c
Sabinus Bulgariæ Rex. 308. a
Samuel Rex Bulgariæ. 314. c
Sandalis. 340. c
Sclerorum familia. 153. c
Scythis Bulgariæ Regina. 320. b
Sebaftianus Imp. 66. b
Sebeflavus Serviæ Princeps. 276. a
Secundus Otto Palæologus Marchio Monferratenfis. 250. c
Selimirus Serviæ Princeps. 274. b
Serena Stilichonis uxor. 75. b
Sergius frater Photii Patr. CP. 135
Sfetolicus Serviæ Princeps. 276. c
Simon Dux Joanninæ. 345. c
Simonis Palæologina Dragutini Serviæ Regis uxor. 236. b. 289. c
Sinifcianus. 201. b
Sinifla Dux Joanninæ. 345. c
Sifmannus Rex Serviæ. 325. a
Slava uxor Vrofii Serviæ Imp. 293. a
Slavifo, Croatiæ Rex. 298. b
Smiltzes Rex Bulgariæ. 322. b
Sopatra filia Mauricii Imp. 108. a
Sophia A. Juftini Jun. Imp. uxor. 97
Sophia Bardæ Cæfaris foror. 135
Sophia Palæologina uxor Joannis Bafilidis Magni Mofcoviæ Ducis. 248. c
Sophia Palæologina uxor Joannis Palæologi Imp. 245. c. 251 c
Sophia uxor Chriftophori Imp. 148. c
Sophia uxor Conftantini Scleri. 151. a
Spanorum Stemma. 351
Sphendoplocus. 275. c
Stauracius Imp. 128. a
Stauracius Michaëlis Rhangabe Imp. filius. 129
Stephanus A. Romani Lacapeni filius. 147. b
Stephanus Bofinæ Rex. 331. c
Stephanus Bofinæ Princeps. 326. c
Stephanus Bofinenfis Banus. 327. 328. 329
Stephanus Bukovitzius Serviæ Defpota. 335. a. 338
Stephanus Comnenus. 175. c
Stephanus Croatiæ Rex. 298. b. 299 c
Stephanus Dabifcia Bofinæ Rex. 330. b
Stephanus de Maramonte Zarnagoræ Dominus. 347. a
Stephanus Ducas. 160. c
Stephanus Dufcianus Serviæ Imp. 191. c. 192. a
Stephanus Dux Joanninæ. 346. b
Stephanus Dux S. Sabæ. 341. a
Stephanus Eutropii filius. 117. c
Stephanus Gabrielopulus. 210. c
Stephanus Hungarus. 83
Stephanus Myrces Bofinæ Rex. 330. a
Stephanus nothus Serviæ Rex. 290. c
Stephanus Oftoichus Bofinæ Rex. 330. c
Stephanus Serviæ Rex. 286. c. 287. c. 288. b
Stephanus Thomafcus Rex Bofinæ. 331. b
Stilicho. 75. b
Strafcimirus Comes Zentæ. 344
Strafcimirus Rex Serviæ. 323. b
Stroimirus Serviæ Princeps. 271. b
Sueladus Serviæ Princeps. 273. c
Sueftilaus Rex Bulgariæ. 210. c
Suetmirus Serviæ Princeps. 275. b
Suetopelekus. 275. b
Suetopelekus. 326. a
Suetoradus Serviæ Princeps. 276. c
Sueulatus Serviæ Princeps. 274. b
Suinimirus Croatiæ Rex. 298. c
Sylvefter Serviæ Princeps. 278. a
Symbatius gener Bardæ Cæfaris. 135
Symeon Bulgariæ Rex. 311. c
Symeon Phocas. 149. c
Symeon Serviæ Princeps. 286. c

T

Tamiflavus Serviæ Princeps. 297. b
Taronitarum Stemma. 172. b
Teleticus Bulgariæ Rex. 308. b
Telefis Bulgariæ Rex. 307. c
Terbelis Bulgariæ Rex. 307. a
Thecla Michaëlis Balbi Imp. uxor. 132. b
Thecla Theophili Imp. filia. 133. b
Theoctifta affinis Mauricii Imp. 106. b
Theoctifta Gurdiæ filia. 106. c
Theoctifte filia Mauricii Imp. 107. c
Theoctiftus Mauricii affinis. 106. c
Theodahatus Rex Gothorum. 308
Theodebertus Rex Francorum. 309
Theodora Angela Conradi Monferrat. uxor. 203
Theodora Aug. Juftiniani Imp. conjux. 96
Theodora Aug. Juftiniani Rhinotmeti uxor. 121. b
Theodora Leonis Armenii Imp. uxor. 130. c
Theodora Aug. Romani Lacapeni Imp. uxor. 146. c
Theodora Cantacuzena Matthæi Imp. filia. 262
Theodora Cantacuzena Nicephori Ducæ uxor. 261. a
Theodora Cantacuzena Orchanis uxor. 261. a
Theodora Chriftophori filii Conftant. Copronymi uxor. 125. b
Theodora Comnena Alexii Imp. filia. 178. c. 202. a
Theodora Comnena Ifaacii filia. 183. b
Theodora Comnena Leonis Diogenis uxor. 173. c
Theodora Conftantini Chlori Imp. uxor. 43. c
Theodora Ducæna Conftantini Ducæ Imp. filia. 163. b
Theodora Joannis Cantacuzeni Imp. mater. 299. c
Theodora Joannis Zimifcæ Imp. uxor. 153
Theodora Lafcarina Regina Bulgariæ. 321
Theodora Michaëlis Palæologi Imp. uxor. 233. b
Theodora Palæologina Michaëlis II. Imp. filia. 236. a
Theodora Porphyrogenita Aug. 145. c
Theodoricus Rex Gothorum. 308
Theodorus Angelus Andronici filius. 203. b. 207. a
Theodorus Branas. 215. c
Theodorus Cantacuzenus. 259. a
Theodorus Curopalata. 117. b
Theodorus Lafcaris Imp. 219. a
Theodorus Magifter. 117. b
Theodorus Palæologus Andronici Jun. Imp. filius. 236. a. 238. c
Theodorus Palæologus Michaëlis Imp. filius. 234. c
Theodorus Tzirus Juftiniani Imp. filius. 98. a
Theodofia Aug. Leonis Armenii Imp. uxor. 180
Theodofius Comes. 69. a
Theodofius Heraclii Aug. filius. 118. c
Theodofius Jun. Imp. 71. b
Theodofius Leonis Armenii Imp. filius. 130. c
Theodofius M. Imp. 69. c. 70
Theodofius Mauricii Imp. filius. 107. b
Theodofius Placidiæ filius. 73. a
Theophano Aug. Stauracii Imp. uxor. 128
Theophano Michaëlis Rhangabe Imp. filia. 129. b
Theophano Nicephori Phocæ Imp. uxor. 150. b
Theophilus Imp. 132. c
Theophobus Patricius. 132. c
Theophylactus Michaëlis Rhangabe Imp. filius. 129. b
Theophylactus Michaëlis Rhangabe Imp. pater. 128. c
Theophylactus Patr. CP. 147. c
Thermantia Aug. Honorii Imp. uxor. 72. b
Thermantia Theodofii M. Imp. mater. 69
Thiomirus Rex Bulgariæ. 317. c
Thomas Cantacuzenus Joannis Imp. filius. 260. c

Twartcus Bosinæ Banus. 327. b
Thwartcus Bosinæ Rex. 329. c. 330. a
Thwartcus Scurus Bosinæ Rex. 330. c
Tiberius Apsimarus Imp. 121. a
Tiberius Constantis Imp. filius. 120. b
Tiberius Justiniani Rhinotmeti filius. 121
Tiberius Mauricii filius. 107. c
Tiberius Thrax Imp. 103. a
Tirpimirus Croatiæ Princeps. 297. b
Tollenus Chelmensis. 343. c
Totila. 273. c
Tzesthlavus Serviæ Princeps. 272. b
Tzutzemirus Trebinensis Princeps. 271. c

V

VAlens Imp. 60. b
Valentinianus Junior Imp. 59. c
Valentinianus M. Imp. 58. b
Valentinianus III. Imp. 73
Valentinianus Valentis Imp. filius. 59. c. *Vide in Addit.*
Vassalorum Familia. 256. a
Verdena Nicephori Botaniatæ uxor. 164. b
Verina A. Leonis M. uxor. 78. b. 79. b
Vetranio Imp. 35. c
Vgghesca. 194. a. b
Vigilantia Justini Imp. soror. 95. c
Vigilantia Justiniani Imp. soror. 98. b
Vladamus Serviæ Princeps. 274. c
Vladimirus I. Serviæ Princeps. 279. a
Vladimirus II. Serviæ Princeps. 282. c
Vladislavus Bulgariæ Rex. 316. b
Vladislavus Serviæ Princeps. 275. c
Vladislavus Serviæ Rex. 290. c
Vlatcus Comes Chelmensis. 343. b
Voinus Comes Usciensis. 348. b
Voisava Scanderbegi filia. 347. b
Voisaus Comes Usciensis. 348. b
Voissava Stephani Ducis S. Sabæ uxor. 341. c
Vorylas Bulgariæ Rex. 320. a
Voryzes Bulgariæ Rex. 311. c
Vrosius, vel Vroscus, Serviæ Rex. 288. b
Vrosius sanctus Serviæ Rex. 288. c
Vrosius Serviæ Imp. 192. c
Vucascinus Serviæ Rex. 194. a
Vucmirus Bosinæ Princeps. 326. c
Vuitices Rex Gothorum.
Vuk Hrana. 340. b
Vukichus Banus Bosinæ. 329. c
Vukosava Milosci uxor. 334. c
Vukus Bukovitzius. 334. b
Vukus Serviæ Despota. 338. b
Vulcus, seu Vulcanus, Serviæ Rex. 281. c. 287. b
Vutlacus. 340. 341

X

XEne Armenia Michaëlis Palæologi Imp. uxor. 236. b

Z

ZAbisclaus Bosinæ Banus. 327. c
Zacharias Serviæ Princeps. 272. b
Zampia Palæologina. 245. a
Zarcus Deanovichius. 345. a
Zariza Vrosii Serviæ Regis filia. 289. a
Zenonia Basilisci Imp. uxor. 79
Zoe Augusta. 141. b. c. 145. a
Zoe Ducæna. 163. b. 206. b
Zoe Palæologina Joannis Basilidis Magni Moscoviæ Ducis uxor. 248. c
Zoe Paraspondyta Demetrii Palæologi uxor. 248. c
Zuentibolcus Moraviæ Princeps. 275. c
Zuietiza Bosinæ Regina. 330. b
Zuinimerus Serviæ Princeps. 277. a

CONSTANTINOPOLIS CHRISTIANA,

SEU

DESCRIPTIO URBIS CONSTANTINOPOLITANÆ,

Qualis extitit ſub Imperatoribus Chriſtianis,

EX VARIIS SCRIPTORIBUS CONTEXTA & adornata.

LIBRI QUATUOR.

SYLLABUS,

SEU

INDEX DESCRIPTIONIS URBIS CONSTANTINOPOLITANÆ.

LIBER PRIMUS.

Præmittuntur BYZANTII *veteris Origines.*

I. BYZANTII *veteris situs.* pag. 1.
II. *Chrysoceras.* 4
III. *Sinus Ceratinus.* 4
IV. *Bosporus.* 7
V. *Perama.* 9
VI. *Catena.* 9
VII. *Portus Byzantii.* 10
VIII. *Muri veteres.* 11
IX. *Turres.* 12
X. *Portæ.* 13
XI. *Acropolis.* 14
XII. *Ædificia publica.* 14
XIII. *Templa.* 14
XIV. *Templa suburbana.* 15
XV. *Byzantii Conditores.* 16
XVI. *Status & fortuna Byzantii.* 18

CONSTANTINOPOLIS.

I. CONSTANTINOPOLIS CONDITOR. *pag.* 23
II. TEMPUS CONDITÆ CONSTANTINOPOLEOS. *p.* 26
III. URBIS ENCÆNIA. *p.* 27
IV. URBS DEIPARÆ DICATA. *p.* 30
V. URBS CONSTANTINOPOLIS DICTA. *pag.* 32
VI. SECUNDA ET NOVA ROMA. *pag.* 33
VII. PRIVILEGIA CONSTANTINOPOLIS. *pag.* 36
VIII. SEPTEM COLLES. *pag.* 37
IX. MURI CONSTANTINIANI. *pag.* 37
X. MURI THEODOSIANI. *p.* 38
XI. MURUS BLACHERNIANUS. *pag.* 41
XII. MURI MARITIMI. *pag.* 41
XIII. TURRES. *pag.* 43
2. Turris Anemæ.
3. Turris Eugenii.
XVI. ACROPOLES. *pag.* 44
1. Acropolis.
2. Cyclobium.
3. Castellum Theodosianarum.
4. Castellum ad Blachernas.
5. Castrum Petrii.
6. Castrum ad maritimam Fori partem.
7. Castellum Francorum.
XIV. PORTÆ AD SINUM CERATINUM. *pag.* 46
1. Porta Eugenii.
2. Porta Neorii.
3. Porta Piscaria.
4. Porta Carabiorum.
5. Porta Lignaria.
6. Porta Farinaria.
7. Porta Vitriaria.
8. Porta Hagia.
9. Porta Phanarii.
10. Porta Diplophanarion.
11. Porta Regia.
12. Porta Cynegii.

XV. PORTÆ MEDITERRANEÆ, ſeu TERRESTRES. pag. 49
1. Porta Xylocirci.
2. Cercoporta.
3. Porta Blachernarum.
4. Porta Gyrolimnes.
5. Porta S. Joannis Baptiſtæ.
6. Porta τ̃ Ασωμάτων.
7. Porta S. Callinici.
8. Porta Charſiæ.
9. Porta S. Romani.
10. Porta Polyandrii.
11. Porta Nova.
12. Porta Quinti.
13. Porta Attali.
14. Porta Carea.
15. Porta Melandeſia.
16. Porta Aurea.
17. Porta Rhegii.
18. Porta Antiqua.
XVI. PORTÆ AD PROPONTIDEM. pag. 54
1. Porta ſeptem Turrium.
2. Porta Narli Capi.
3. Porta Pſamathi.
4. Porta S. Æmiliani.
5. Porta Contoſcalii.
6. Porta Catergolimenis.
7. Porta Ferrea.
8. Porta Urſarum.
9. Porta Achur Capiſi.
10. Porta Hodegetriæ.
11. Portula Michaëlis Protoveſtiarii.
12. Porta S. Barbaræ.
13. Porta Dexiocratis.
XVII. PORTUS, NEORIA, ET SCALÆ AD SINUM CERATINUM. pag. 56
1. Neorium.
2. Heptaſcalum.
3. Neorium ad ædem S. Evergetę.
4. Portus ad Blachernas.
5. Portus S. Mamantis.
XVIII. SCALÆ. pag. 57
1. Scala Acropoleos.
2. Scala Timaſi.
3. Scala Calchedonenſis.
4. Scala Sycena.
3. Scala Hebraïca.
XIX. PORTUS AD PROPONTIDEM. pag. 58
1. Portus Novus, & Sophiæ.
2. Portus Palatii.
3. Neorium.
4. Contoſcalium.
5. Portus Eleutherii.
6. Portus Cæſarii.
XX. REGIONES. pag. 61
XXI. DESCRIPTIO URBIS CONSTANTINOPOLITANÆ SECUNDÙM XIV. REGIONES. pag. 63
XXII. SYCÆ. pag. 66
XXIII. VICI, VIÆ, ſeu PLATEÆ. pag 69
XXIV. FORA PUBLICA, ALIAQUE RERUM VENALIUM. p. 70
1. Auguſtæum.
2. Milliare Aureum.
3. Horologium.
4. Diippium.
5. Forum Conſtantini.
6. Columna Porphyretica. Palladium.
7. Forum Tauri, ſeu Theodoſii.
8. Forum Theodoſiacum.
9. Forum Theodoſiacum.
10. Forum Arcadii.
11. Forum Bovis.
12. Artopolium.
13. Amaſtrianum.
14. Battopolium.
15. Leomacellum.
16. Ceropolium.
17. Vallis fletus.
XXV. AQUÆDUCTUS. pag. 84
1. Aquæductus Adriani.
2. Aquæductus Valentis.
3. Aquæductus Theodoſiacus.
XXVI. NYMPHÆA. pag. 86
XXVII. BALNEÆ, THERMÆ. p. 88
1. Thermæ Achilleæ.
2. Zeuxippus.
3. Balneum parvum ad Zeuxippum.
4. Balneæ Anaſtaſianæ.
5. Balneæ Conſtantinianæ.
6. Balneum magnum Conſtantini.

7. Balneum Κάτωπτεον dictum.
8. Thermæ Carosianæ.
9. Thermæ Arcadianæ.
10. Thermæ Eudoxianæ.
11. Thermæ Honorianæ.
12. Rufinianæ.
13. Balneæ Anastasii, seu Dagistæi.
14. Balneæ Sophianæ.
15. Balneum Germani.
16. Magnum Balneum.
17. Balneum Magni Palatii.
18. Balneæ Helenianarum.
19. Balneæ Areobindi.
20. Thermæ Basilicæ.
21. Balneæ Blachernarum.
22. Balneæ Caminiæ.
23. Balneum duplex.
24. Balneum Oeconomii.

XXVIII. CISTERNÆ. *pag.* 95
1. Cisternæ variæ.
2. Cisterna Basilica.
3. Cisterna Philoxenos.
4. Cisterna Theodosiaca.
5. Cisterna Aetii.
6. Cisterna Modestiaca.
7. Cisterna Arcadiana.
8. Cisterna maxima.
9. Cisterna Asparis.
10. Cisterna Mocisia.
11. Cisterna Basilicæ Illi.
12. Cisterna Boni.
13. Cisterna ad ædem XL. Martyrum.
14. Cisterna ad Magnauram.
15. Cisterna Palatii.
16. Cisterna Petrii.
17. Cisterna Hippodromi.
18. Cisterna Pantepopti.
19. Cisterna Pantocratoris.
20. Cisterna Apostolorum.
21. Cisterna Mahumeti.

XXIX. CLOACÆ. *pag.* 98
XXX. LATRINÆ PUBLICÆ. *p.* 99

LIBER SECUNDUS.

I. CIRCUS, seu HIPPODROMUS. *pag.* 101
1. Portæ Circi.
2. Porticus, seu Gradus Factionum.
3. Cancelli, seu Plutei.
4. Pulpita.
5. Cochlea.
6. Tribunal Imp.
7. Velum.
8. Euripus.
9. Sphendone.
10. Obeliscus.
11. Colossus.
12. Quatuor Columnæ Hippodromi.
13. Columnæ septem.
14. Phiala Hippodromi.
15. Statuæ Hippodromi.
16. Xylocircus, seu Circus ligneus ad S. Mamantem.

II. THEATRA, AMPHITHEATRA, LUSORIA, STADIA. *pag.* 107.
1. Theatrum majus & minus.
2. Amphitheatrum, seu Cynegium.
3. Lusoria duo.
4. Stadium.

III. PORTICUS. *pag.* 109
1. Regia.
2. Porticus Fori Constantini.
3. Porticus Troadenses.
4. Porticus Eubuli.
5. Porticus Fanionis.
6. Porticus Domnini.
7. Porticus Argentariorum.
8. Porticus Cariana.
9. Porticus Leontii.
10. Porticus Mammiani.
11. Porticus Sigma appellata.
12. Porticus Nova.
13. Porticus Prætorii.

IV. MAGNUM PALATIUM, TRICLINIA, ET PARTES MAGNI PALATII. *pag.* 112
1. Magnum Palatium.
2. Chalce.

3. Chryſotriclinium.
4. Triclinium Juſtiniani.
5. Palatium Hormiſdæ.
6. Triclinium Nicephori Phocæ, ſeu Bucoleontis.
7. Porphyra.
8. Aëtus.
9. Arma.
10. Manuelites.
11. Triconchum.
12. Cænurgium.
13. Delphicum.
14. Heptaconchum.
15. Margarites.
16. Monothyrum.
17. Pentacubuclum.
18. Stephana.
19. Secretum.
20. Trullus.
21. Andronici Triclinium.
22. Angiportus.
23. Marciani Ambulationes.
24. Daphne.
25. Purpurea Phiala.
26. Tropicæ.
27. Monothyrum, *de quo num.* 16.
28. Triconchus.
29. Horti Palatii.
30. Tzycaniſterium.

V. PALATIA URBANA. *pag.* 125
1. Palatium Conſtantini M.
2. Palatium Magnaura dictum.
3. Palatium Flaccillianum.
4. Palatium Placidianum.
5. Palatium Helenæ.
6. Palatium Eleutherii.
7. Palatium Blachernarum.
8. Palatium Lauſi.
9. Palatium Secundianarum.
10. Palatium in Tauro.
11. Palatium Baſiliſci.
12. Palatium in tractu Cariani.
13. Palatium Manganorum. Philopatium.
14. Palatium Zenonis.
15. Palatium Irenes.
16. Palatium ad ædem SS. XL. Martyrum.
17. Palatium Romani Senioris.
18. Palatium Romani Junioris.
19. Palatium Irenes.

VI. TRIBUNALIA. *pag.* 135
1. Tribunal novemdecim Accubitorum.
2. Tribunal in Foro Conſtantini.
3. Tribunal Hebdomi.

VI. DOMUS AUGUSTÆ. *pag.* 141
1. Domus Placidiæ Auguſtæ.
2. Domus Pulcheriæ Auguſtæ.
3. Domus Eudoxiæ Auguſtæ.

VII. DOMUS NOBILISSIMÆ. *p.* 143
1. Domus Nobiliſſimæ Arcadiæ.
2. Domus Nobiliſſimæ Marinæ.

VIII. PATRIARCHIUM. *pag.* 143
1. Thomaïtes.
2. Domus Michaëlitzæ.
3. Macron, ſeu Andron.

IX. ÆDIFICIA ALIA PUBLICA. *p.* 144
1. Senatus.
2. Capitolium.
3. Bibliotheca.
4. Octagonum.
5. Moneta.
6. Prætorium.
7. Quæſtorium.
8. Prytaneum.
9. Genicum.
10. Idicum.
11. Arca.
12. Baſilica Theodoſiana.
13. Baſilica Illi.
14. Baſilica Gunariorum.
15. Veſtiarium.
16. Mangana.
17. Armamenta.
18. Armatorium.
19. Exartyſis.
20. Arſenalis.
21. Carceres.
22. Stabula.

X. HORREA PUBLICA. *pag.* 157
1. Horrea Conſtantiaca.
2. Horrea Alexandrina.
3. Horreum Theodoſianum.
4. Horrea Valentiniana.
5. Horrea Troadenſia.
6. Horrea olearia.

XI. PISTRINA. *pag.* 158
XII. GRADUS. *pag.* 158

XIII. SECRETA, SEU TRIBUNALIA JURIDICA, CIVILIA ET ECCLESIASTICA.

1. *pag.* 159 Secretum magni Drungarii.
2. Secreta τῶν δημοσιακῶν.
3. Afecretum.
4. Chalce.
5. Secretum Dicæodotæ.
6. Phiala.

XIV. SECRETA ECCLESIASTICA. *pag.* 161

1. Secretum magni Oeconomi.
2. Secretum magni Sacellarii.
3. Secretum magni Scevophylacis.
4. Secretum magni Chartophylacis.
5. Secretum Præfecti Sacellio.
6. Secretum Protecdici.
7. Secretum majus Patriarchæ.
8. Secretum minus Patriarchæ.

XV. ÆDES PUBLICÆ JUDÆORUM ET SARACENORUM. *pag* 163

1. Synagoga Judæorum.
2. Metatum, feu Synagoga Saracenorum.

XVI. VARII URBIS TRACTUS. *pag.* 164

Domus infignes Senatorum & Procerum.

1. Acropolitæ Domus.
2. Alonitzium.
3. Anemodulium.
4. Anthemii tractus.
5. Antiochi Palatium & tractus.
6. Argyropratia.
7. Armati tractus.
8. Armatii tractus.
9. Afparis ædes.
10. Barbari domus.
11. Bafilidis domus.
12. Blanca.
13. Borrædii tractus.
14. Camilaucium.
15. Canatifæ domus.
16. Carpiani tractus.
17. Cæfarii tractus.
18. Caniclei tractus.
19. Carbonaria.
20. Carpiana.
21. Catabatæ.
22. Chalcopratia.
23. Chryfocamera.
24. Cilya.
25. Claudii tractus.
26. Columnæ junctæ.
27. Condobaudi ædes.
28. Contaria.
29. Cordomiti ædes.
30. Crenetiffæ ædes.
31. Dagiftæi ædes.
32. Deuterum.
33. Dexiocratis tractus.
34. Eleufiæ tractus.
35. Eugenii tractus.
36. Eulogii Perfæ ædes.
37. Eufebii ædes.
38. Exocionium.
39. Flavianæ tractus.
40. Gainæ ædes.
41. Gallæ ædes.
42. Germani domus.
43. Harmodii tractus.
44. Hebdomum.
45. Helianæ.
46. Hexahippium.
47. Hilaræ.
48. Iberitzæ ædes.
49. Lampri ædes.
50. Malactarea.
51. Marinacii ædes.
52. Mauriani tractus.
53. Mauri tractus.
54. Maximini domus.
55. Mefomphalus.
56. Meltiadis tractus.
57. Narfis tractus.
58. Neolea.
59. Nicæ, feu Victoriæ.
60. Omphacera.
61. Oxybaphium.
62. Pardi ædes.
63. Pelargorum tractus.
64. Petri tractus.
65. Philadelphium.
66. Philippici domus.
67. Phocoliftum.
68. Picridii ædes.

69. Pithecium.
70. Pittacia.
71. Porphyrogeniti ædes.
72. Posis.
73. Prasina.
74. Probi ædes.
75. Protasii tractus.
76. Psichæ.
77. Psipha.
78. Pteron.
79. Rufi tractus.
80. Scyla.
81. Sidera.
82. Smyrnium.
83. Sphoracii ædes.
84. Studii ædes.
8 . Sybaïticum.
86. Synodi.
89. Tertium.
88. Tetrapylum æreum.
89. Topi.
90. Toxaræ ædes.
91. Triexodon.
92. Tubacæ ædes.
93. Tzaüsæ ædes.
94. Vigla, seu Vigilia.
95. Viglentia.
96. Urbicii arcus.
97. Zeugma.

LIBER TERTIUS.

I. ÆDES SACRÆ, ECCLESIÆ CATHOLICÆ, ORATORIA, MONASTERIA. *pag.* 1
II. ECCLESIA S. SOPHIÆ. *pag.* 5
1. Ecclesia Constantiniana.
2. Magna Ecclesia Constantiana.
3. Magna Ecclesia Theodosiana.
4. Magna Ecclesia Justinianea.
5. Prima Encænia.
6. Secunda Encænia.
7. Architecti.
8. Impensa.
9. Materia, Lateres.
10. Marmora.
11. Musivum.
12. Amplitudo.
13. Longitudo.
14. Latitudo.
15. Altitudo.
16. Porticus exteriores ad Meridiem & Septentrionem.
17. Porticus occidentales.
18. Narthex.
19. Pyramides.
20. Atrium.
21. Garsonostasium.
22. Phiala.
23. Augustæum.
24. Statua Justiniani.
25. Portæ occidentales.
26. Porta orientalis.
27. Porta septentrionalis.
28. Pilæ majores.
29. Trigoni.
30. Arcus.
31. Arcus septentrionalis & meridionalis.
32. Hemisphærium.
33. Tholus, seu Trullus.
34. Altitudo Centri.
35. Casus Trulli, seu Hemisphærii.
36. Muri obnitentes pilis.
37. Porticus inferiores.
38. Porticus superiores, seu Catechumena, vel Gynæconitides.
39. Aulæ.
40. Sedes Imperatricis.
41. Cochleæ.
42. Sedes Imperatoris.
43. Coronæ.
44. Pavimentum.
45. Testudo.
46. Tectum.
47. Fenestræ.
48. Lampades & Candelæ.
49. Bema.
50. Concha.
51. Absida.
52. Fenestræ Conchæ.
53. Mensa sancta.

56. Gradus,

54. Gradus sacræ Mensæ.
55. Columnæ sacræ Mensæ.
56. Mare.
57. Ciborium.
58. Crateres Ciborii.
59. Lilia Ciborii.
60. Sphæra, seu Malum Ciborii.
61. Crux Ciborii.
62. Turris.
63. Pyxis.
64. Columba.
65. Vela Ciborii.
66. Synthronus.
67. Prothesis.
68. Diaconicum Bematis.
69. Conchæ Occidentales.
70. Cancellus Bematis.
71. Portæ sanctæ.
72. Velothyra.
73. Solea.
74. Ambo.
75. Gradus Ambonis.
76. Puteus sacer.
77. Naos.
78. Clerus S. Sophiæ.
79. Umbilicus.
80. Baptisterium.
81. Fons Baptisterii.
82. Diaconicum.
83. Secretarium.
84. Metatorium.
85. Vestiarium.
86. Salutatorium.
87. Scevophylacium.

LIBER QUARTUS.

I. ÆDES ALIÆ DEO SACRÆ. *pag.* 79
1. Evergetæ.
2. Pantepoti.
3. Pantocratoris.
4. Philanthropi.
5. Salvatoris in Chalce.
6. Salvatoris in Nossiis.
7. Salvatoris, Logothetæ.
8. Salvatoris, Rhadenorum.
9. Sanctæ Dynameos.
10. S. Spiritus.
11. S. Trinitatis.

II. ÆDES SACRÆ, DEIPARÆ DICATÆ. *pag.* 82
1. Deiparæ Amalphitanorum.
2. Deiparæ Areobindi.
3. Deiparæ in Armatii tractu.
4. Deiparæ, Artaces.
5. Ἀχειροποιήτου.
6. Deiparæ Blachernarum.
7. Deiparæ, Carabitzin.
8. Deiparæ, Carpiani.
9. Chalcopratiana ædes.
10. Deiparæ, Curatoris.
11. Deiparæ juxta M. Ecclesiam.
12. Deiparæ τῆς κεχαριτωμένης.
13. Deiparæ, Crystallus.
14. Deiparæ Cyri.
15. Deiparæ in Deutero.
16. Deiparæ, Diaconissæ.
17. Deiparæ τῆς Ἐλεούσης.
18. Deiparæ τῆς Εὐεργέτιδος.
19. Deiparæ Eugenii.
20. Deiparæ juxta ædem S. Lucæ.
21. Deiparæ in Exartysi.
22. Deiparæ in Foro Constantini.
23. Deiparæ Galatæ.
24. Deiparæ Hodegetriæ.
25. Deiparæ juxta ædem Job.
26. Deiparæ, Lybis.
27. Deiparæ, Metropolitæ.
28. Deiparæ in Orphanis.
29. Deiparæ in Palatio.
30. Deiparæ Pammacharistæ.
31. Deiparæ Panachrantæ.
32. Deiparæ Pantanassæ.
33. Deiparæ, Patriciæ.
34. Deiparæ, Petala.
35. Deiparæ in Petrio.
36. Deiparæ Peribleptæ.
37. Deiparæ, Phari.
38. Deiparæ, Ponolytræ.
39. Deiparæ, Protasii.
40. Deiparæ, Rhabdi.
41. Deiparæ in Sigmate.
42. Deiparæ, Sphoracii.
43. Deiparæ, Vigilantii.

44. Deiparæ, Urbicii.
45. Deiparæ, Urbicii.
46. Deiparæ in Lithoſtroto.
47. Deiparæ iuxta S. Lucam.
48. Deiparæ, Bucoliorum.
49. Deiparæ in Palatio.

III. ÆDES SACRÆ S. MICHAELI, ANGELIS ET ARCHANGELIS DICATÆ. *pag.* 97

1. S. Michaëlis, Abacia.
2. S. Michaëlis nova.
3. S. Michaëlis, Ada.
4. S. Michaëlis Nova in Palatio.
5. S. Michaëlis in Arcadianis.
6. S. Michaëlis in Æthrio.
7. S. Michaëlis.
8. S. Michaëlis, Chryſobalandon.
9. S. Michaëlis, Puſeæ.
10. S. Michaëlis, Stiri.
11. S. Michaëlis in Cochilo.
12. S. Michaëlis ad Portum Iuliani.
13. S. Michaëlis Tzeri.
14. S. Michaëlis in Palatii atrio.
15. S. Michaëlis, Galatæ.

IV. ÆDES SACRÆ SS. PROPHETIS DICATÆ, quæ inde à Græcis Προφητεῖα dicuntur. *p.* 99

1. S. Eliæ in Petrio.
2. Eſaïæ Prophetæ.
3. S. Heliæ.
4. S. Ioannis Baptiſtæ, Cintelia.
5. S. Ioannis Bapt. ad Ciſternam Moceſiam.
6. S. Ioannis B. in Hebdomo.
7. S. Ioannis B. ad Horologium.
8. S. Ioannis B. Illi.
9. S. Ioannis B. Vetus.
10. S. Ioannis B. Monaſteriolum.
11. S. Ioannis B. Valentis.
12. S. Ioannis B. in Petrio.
13. S. Ioannis B. Probi.
14. S. Ioannis B. Sphoracii.
15. S. Ioannis B. Studii.
16. S. Ioannis B. Taphi.
17. S. Ioannis B. ædes aliæ.
18. Iob.
19. Ionæ.
20. SS. Machabæorum.
21. S. S. Samuelis.
22. S. Zachariæ.

V. ÆDES SACRÆ SANCTIS APOSTOLIS DICATÆ. *pag.* 105

1. SS. Apoſtolorum.
2. SS. Apoſtolorum in Triconcho.
3. S. Andreæ, Arcadiæ.
4. S. Andreæ in Fœnili.
5. S. Andreæ, Criſeos.
6. S. Andreæ.
7. S. Andreæ ad Portam Saturnini.
8. S. Bartholomæi.
9. S. Iacobi.
10. S. Ioannis Evangel. in Hebdomo.
11. S. Ioannis Evangel. in Caſtro rotundo.
12. S. Ioannis Evang. in Milio.
13. S. Ioannis Evang. ad Horologium.
14. S. Ioannis Evang. ad Monothyrum.
15. S. Ioannis Evang. Beati.
16. S. Ioannis Evang. Sphoracii.
17. S. Ioannis, Arcadiana.
18. S. Lucæ Evangeliſtæ.
19. S. Marci Evangeliſtæ.
20. S. Pauli, in Palatio.
21. S. Pauli, in Orphanotrophio.
22. S. Pauli, in Latro.
23. Paulopetrium.
24. Paulinum monaſterium.
25. S. Petri Apoſtoli, in Palatio.
26. SS. Petri & Pauli Apoſtolorum.
27. S. Petri juxta ædem S. Sophiæ.
28. S. Petri vetus templum.
29. S. Petri & S. Marci.
30. S. Petri Piſanorum.
31. S. Petri Sicæna.
32. S. Philippi.
33. S. Philippi, in Brephotrophio.
34. S. Thomæ Apoſtoli, Amantii.
35. S. Thomæ, Anthemii.
36. S. Thomæ, Modeſti.
37. S. Thomæ juxta Ciſternam.

VI. ÆDES SACRÆ SANCTIS MARTYRIBUS, CONFESSORIBUS, &c. DICATÆ. *pag.* 117

1. Abrahamii monasterium.
2. S. Acacii.
3. S. Acyndini.
4. S. Æmiliani.
5. S. Agathonici.
6. S. Alexandri Martyris.
7. Anastasii Persæ.
8. S. Anastasii, ad Aquæductum.
9. S. Antipæ.
10. S. Antonii.
11. S. Artemii Martyris.
12. S. Basilii.
13. S. Bassiani.
14. S. Benedicti.
15. SS. Benjamini & Verii.
16. S. Blasii.
17. S. Callinici.
18. SS. Carpi & Papyli.
19. S. Cassiani.
20. S. Ceryci.
21. SS. Charilampi & Pantaleonis.
22. S. Christophori.
23. S. Clementis.
24. SS. Constantini & Helenæ.
25. S. Constantini.
26. Constæ, vel Constantis.
27. SS. Cosmæ & Damiani.
28. SS. Cosmæ & Damiani, Darii.
29. S. Cyriaci.
30. Cyriaci.
31. SS. Cyri & Joannis.
32. Cyri, Elebichi.
33. S. Demetrii.
34. S. Dii.
35. S. Diomedis.
36. S. Dometii.
37. S. Eleutherii.
38. S. Eudoxii.
39. S. Euphemii.
40. S. Eusebii.
41. S. Eustathii.
42. S. Francisci.
43. S. Georgii in Manganis.
44. S. Georgii, oratorium.
45. S. Georgii, Chalcidæ.
46. S. Georgii, in Xylocirco.
47. S. Georgii, in Sycis.
48. S. Gregorii Theologi.
49. SS. Hesperi & Zoes.
50. S. Ignatii.
51. S. Joannis Calybitæ.
52. S. Joannis Chrysostomi.
53. S. Isidori.
54. S. Juliani, Perdix.
55. S. Juliani, Urbicii.
56. S. Juliani, juxta Forum.
57. S. Laurentii in Pulcherianis.
58. S. Laurentii.
59. S. Lazari.
60. SS. Mamantis & Basilisci.
61. SS. Manuel, Sabel & Ismaël.
62. S. Menæ Martyris.
63. S. Menæ & Menæi.
64. S. Metrophanis.
65. S. Mocii.
66. S. Nazarii.
67. S. Nicolai, in Palatio.
68. S. Nicolai, ad Blachernas.
69. S. Nicolai, Basilidæ.
70. SS. Nicolai & Augustini.
71. SS. Notariorum.
72. Omnium Sanctorum.
73. S. Panteleemonis.
74. S. Pauli Patriarchæ CP.
75. S. Petri Telonarii.
76. S. Petri, seu Valentis & Daudati.
77. S. Philemonis.
78. S. Phocæ Martyris.
79. S. Pionii.
80. S. Platonis.
81. S. Polyeucti.
82. SS. Probi, Tarachi, & Andronici.
83. S. Procopii Martyris.
84. S. Procopii, Condylion.
85. SS. XL. Martyrum.
86. SS. XL. Martyrum, in Constantianis.
87. S. Romani.
88. SS. Sergii & Bacchi.
89. S. Stephani, in Palatio.
90. S. Stephani, ad Sigma.
91. S. Stephani, Novatianorum.
92. S. Stephani, in Porticu Fori Bovis.
93. S. Stephani, juxta Placidias.
94. S. Stephani, in Aurelianis.
95. S. Stephani, ad Constantianas.
96. S. Stephani, ad Zeugma.

97. S. Stephani.
98. S. Symeonis Cyraconæ.
99. S. Thalaſſii.
100. S. Theodori, Carbonariâ.
101. S. Theodori, Claudii.
102. S. Theodori Tironis.
103. S. Theophylacti.
104. S. Thyrſi.
105. S. Timothei.
106. SS. Timothei & Mauræ.
107. S. Tryphonis, Eubuli.
108. S. Tryphonis, Baſiliſci.
109. S. Victoris.
110. S. Vincentii.
111. S. Zenobii.

VII. ÆDES SANCTIS VIRGINIBUS ET MARTYRIBUS DICATÆ. *pag.* 141

1. S. Agathæ.
2. S. Anaſtaſiæ, Novatianorum.
3. S. Anaſtaſiæ.
4. S. Annæ in Deutero.
5. S. Annæ in M. Palatio.
6. S. Annæ in Galata.
7. S. Aquilinæ.
8. Ariſtinæ.
9. S. Barbaræ.
10. S. Claræ.
11. S. Cyriacæ.
12. S. Euphemiæ ad Hippodromum.
13. S. Euphemiæ, Olybrii.
14. S. Euphemiæ in Petrio.
15. S. Euphemiæ ad Neorium.
16. S. Euphroſynæ.
17. S. Helenæ.
18. S. Hermiones.
19. S. Iæ Martyris.
20. S. Irenes juxta ædem Sophianam.
21. S. Irenes, Marciani.
22. S. Irenes Martyris.
23. S. Julianæ, in Petrio.
24. S. Julianæ, ad Strobylum.
25. S. Paraſceves.
26. S. Pelagiæ.
27. S. Photinæ.
28. S. Theclæ in Contariis.
29. S. Theclæ in Blachernis.
30. S. Theclæ ad Portum Juliani.
31. S. Theodotæ.
32. S. Zenaïdis.
33. S. Zoes.

VIII. ÆDES SACRÆ CONDITORUM, AUT URBIS TRACTUS, VEL ALIO NOMINE DONATÆ. *pag.* 151

1. Abibi.
2. Acœmetorum.
3. Ægyptiorum.
4. Aëtii.
5. Agalmata.
6. Alexii.
7. Alypii.
8. Anthemii.
9. Monaſterii ad Aquæductum.
10. Armenianorum.
11. Aſterii.
12. Auguſtæ.
13. Baſſi.
14. Bethleem.
15. Cænopolis.
16. Caiumæ.
17. Calami.
18. Calliæ.
19. Calliſtrati.
20. Calypa.
21. Cariani.
22. Catharorum.
23. Charſiæ.
24. Chiramas.
25. Chryſonice.
26. Chryſopege.
27. Creticorum.
28. Criſis.
29. Cucorobii.
30. Cyclopum.
31. Cyriotiſſæ.
32. Dalmati.
33. Damiani.
34. Danielis.
35. Deſpotarum.
36. Dexiocratis.
37. Ephori.
38. Eucratadarum.
39. Eutychii.
40. Euthymii.
41. Flori.
42. Galeſii.
43. Gaſtria.

44. Gauræ.
45. Gorgepecum.
46. Hierusalem.
47. Homonœa.
48. Icasiæ.
49. Joannis.
50. Joannitzæ.
51. Isaacii.
52. M. Logariastæ.
53. Lycaonum.
54. Manuelis.
55. Maræ.
56. Marathonii.
57. Marci.
58. Maronii.
59. Martinacæ.
60. Matronæ.
61. Maximinæ.
62. Maximi.
63. Mecidium.
64. Metanœa nova.
65. Metanœa altera.
66. Monocastanum.
67. Myrelæi.
68. Myroceratum.
69. Neonis.
70. Novum Monasterium.
71. Olympii.
72. Opænæ.
73. Palæologorum.
74. Patriarchii.
75. Picridii.
76. Procopiæ.
77. Procopiæ.
78. Procopii.
79. Psamathi.
80. Psarelæi.
81. Psomathei.
82. Rabulæ.
83. Romanorum.
84. Romani.
85. Samuelis.
86. Samuelis in Sycis.
87. Severi.
88. Sicellorum.
89. Smaragdi.
90. Spoudæi.
91. Σπουδῆς.
92. Syrorum.
93. Theodori Ægyptii.
94. Theodori in Petrio.
95. Theodori.
96. Theodori.
97. Theodoti.
98. Theophanonis.
99. Theophobiæ.
100. Theoreros.
101. Tzautzæ.
102. Venantii.
103. Xylinitæ.
104. Ecclesiæ quæ supersunt Constantinopoli.

IX. XENODOCHIA. *pag.* 163
1. Xenodochium in Deutero.
2. Xenodochium Eubuli.
3. Xenodochium S. Joannis.
4. Xenodochium Cralis.
5. Xenodochium Lybis.
6. Xenodochium in tractu Mabriani.
7. Xenodochium Myrelæi.
8. Xenodochium Narsetis.
9. Xenodochium Samsonis.
10. Xenodochia duo alia.
11. Xenodochia ad Stadium.
12. Xenodochium Theophili.
13. Xenodochium in veteri Petrio.
14. Nosocomium ad Zeugma.
15. Nosocomium ad ædem sanctorum XL. Martyrum.
16. Nosocomium aliud.
17. Lobotrophium Zotici.
18. Brephotrophium.
19. Orphanotrophium.
20. Gerontocomium.
21. Gerocomium in tractu Armatii.
22. Gerocomium in tractu Psalmathi.
23. Gerocomium aliud.
24. Gerocomium Narses.
25. Gerocomium Geragathæ.
26. Gerotrophia.
27. Gerocomium juxta M. Ecclesiam.
28. Gerocomium Cariani.
29. Gerocomium Florentii.
30. Gerocomium Dexiocratis.
31. Gerocomium Severi.

23. Gerocomium Anthemii.
33. Gerocomium Cyphe.
34. Ptochotrophium.
35. Pandocheum.
X SUBURBANA CONSTANTINOPOLIS. *pag.* 167
1. Stenum.
2. Peræa.
3. Antipera.
XI. PALATIA SUBURBANA. *pag.* 168
XII. PALATIA SUBURBANA IN THRACIA. *pag.* 171
1. Palatium Sophianarum.
2. Palatium Peganum.
3. Palatium ad S. Mamantem.
4. Palatium Heracleæ.
5. Palatia ad Argyram paludem.
6. Palatium Aretarum.
7. Palatium ad Aphameam.
8. Palatium Meludiani.
9. Palatium Theodoræ.
XIII. PALATIA SUBURBANA ASIATICA. *pag.* 175
1. Palatium Calchedonense.
2. Hereum Palatium.
3. Palatium Jucundianarum.
4. Nicomediense Palatium.
5. Palatium ad Damatryn.
6. Palatium Bryantis.
7. Nymphæum.
8. Palatium Pythiorum.
9. Palatium Scutaricum.
XIV. PONS AD URBEM. *pag.* 179
XV. MONASTERIA SUBURBANA. *pag.* 180
1. Αγαθȣ̃.
2. S. Anthimi.
3. S. Callinici.
4. Chenolaccus.
5. Chora.
6. S. Clementis.
7. Clidii.
8. S. Cononis.
9. Constantini Magni.
10. SS. Cosmæ & Damiani
11. S. Cypriani & Justinæ.
12. S. Cyriaci.
13. Deiparæ ad Fontem.
14. Deiparæ in Honoratis.
15. Deiparæ ἐν τοῖς Μαρυανακίου.
16. Deiparæ in Steno.
17. S. Domninæ.
18. Elimorum.
19. Gabrielis.
20. Galacrinorum.
21. S. Hypatii.
22. S. Irenes.
23. Laurentii.
24. Maliliæ.
25. S. Mamantis.
26. S. Mamantis in Sigmate.
27. S. Mauræ Martyris.
28. Metanœæ.
29. S. Michaëlis.
30. S. Michaëlis in Promoti Suburbano.
31. S. Michaëlis Archistrategi.
32. S. Michaëlis in Anaplo.
33. S. Michaëlis in Mochadio.
34. Molibotum Monasterium.
35. Novem Ordinum.
36. Osiarum Monasterium.
37. Pelamydum.
38. S. Phocæ.
39. Quadraginta duorum Martyrum.
40. Saccudiorum.
41. Τῶν Σπειρῶν.
42. Stauracii.
43. Tarasii.
44. S. Theclæ.
45. S. Theodori.
46. S. Theodosiæ.
47. S. Thyrsi Martyris.

DE PROXIMIS QVATVOR TABELLIS, quæ Byzantii seu Constantinopoleos Descriptioni præmittuntur.

PRIUSQUAM Urbis Constantinopolitanæ descriptionem aggrediar, & ad eam evolvendam, si tanti est, Lector accedat, pretium operæ visum est præmittere tabellas aliquot, quarum absque subsidio, quæ ex variis subinde scriptoribus recensentur, percipere haud omnino promptum sit. Nisi enim Urbis ipsius & adjacentium locorum, ac suburbanorum situs ob oculos quasi proponatur, vix est ut in perlegendo qua in parte versetur, continuò quivis agnoscat. Contrà verò, ut ait Eumenius in Oratione pro restaurandis scholis, ubi de Tabulis geographicis verba facit, *Manifestiùs oculis discuntur, quæ difficiliùs percipiuntur auditu*, atque adeò lectione. Unde non abs re laudantur veteres illi ejusmodi πινακογραφίας repertores, Sesostris nempe Ægyptius, & ex Græcis Anaximander, Hecatæus, Democritus, Thales, Eudoxus, aliique, ὀνυχιαίῳ που τάχα ἢ καὶ σχήματι τὰ ἀπείρονα περικλείσαντες, ut loquitur Eustathius in Præfatione ad Dionysii Alexandrini Περιήγησιν.

Prior igitur ex his Tabellis brevem Bospori Thracii delineationem complectitur, qualem ferè ex Dionysio Byzantio, antiquo scriptore, cujus Græcæ editionis spem nobis olim fecerat Lucas Holstenius, (& cujus fragmentum, qualecunque est, ex Codd. Vaticano & Regio mox dabimus) aliisque scriptoribus adornavit Petrus Gyllius: *in qua* scilicet, *omnium cum nominibus locorum situs, spatia, intervalla descripta sunt, quidquid ibi fluminum oritur & conditur, quacumque se littorum sinus flectunt, quo vel ambitu cingit* hanc orbis partem, *vel impetu irrumpit* mare, ut iisdem penè verbis utar quibus ipse Eumenius. Atque hæc quidem Tabella eò potissimum necessaria visa est, tum quòd Byzantium, seu Constantinopolis ad Bosporiani Freti exitum occurrat, tum etiam quòd pleraque ad utramque continentem loca passim recenseantur à scriptoribus, quorum præcipuas ex veteribus nomenclaturas selegimus, cùm cæteras apud laudatum Gyllium inspicere cuivis liceat. Urbem porro ipsam Constantinopolitanam in quatuordecim dispertitam regiones, in quas jam olim distributam sub Imperatoribus Christianis suo docemus loco, in ea Tabella descripsimus: ad illius veterem Honorio imperante confectam descriptionem accommodatam, ex ipsaque & ex Petro Gyllio concinnatam, quarum situs absque hac aut simili tabella haud facilè quivis assequatur.

Ejusdem Urbis delineationem cum suis ædificiis exhibet altera ex MS. Bibliothecæ Regiæ Codice MCCXIV. descriptam; in quo continetur CHRISTOPHORI DE BONDELMONTIBUS Florentini liber *de Insulis Archipelagi*, quem *ad Cardinalem Jordanum de civitate Rhodi misit anno Christi* MCCCCXXII. ut est in libri exordio, proinde paulò ante expugnatam à Turcis Urbem. Hanc tabellam in æs incidi, & in nostris ad Historiam Comnenicam Commentariis edi pridem curaveramus, unà cum ejusdem Bondelmontii Constantinopolitanæ Urbis descriptione. Sed cùm in ea exaranda Archetypum non omnino expressisset scalptor, hanc rursum accuratiori γραφείῳ recudendam duximus; quæ quidem, crassiori licèt Minervâ, & situm & loca Urbis exhibeat, habet tamen nonnulla, quæ ad præcipuos designandos tractus, sed &

percipiendos non minimè conducant. Utinam superesset *Mensa* illa *argentea, formâ quadrangulâ, descriptionem Urbis Constantinopolitanæ continens*, quam *inter cætera donaria, Romam ad Basilicam Beati Petri Apostoli deferendam* testamento suo præcepisse Carolum Magnum Imperatorem refert Eginhardus in illius vita: cùm longè accuratiorem, & in ea locorum ac tractuum situs, iis potissimum temporibus, quibus Urbs adhuc florebat, majori fide fuisse descriptos par sit opinari.

Binas denique alias Tabellas damus, in quibus Byzantiorum exarantur cusa olim Nomismata, & cùm eorum vigebat Respublica, & cùm Romanis Augustis parebat, ad veteris Byzantii collustrandas Origines, quas Urbis Constantinopolitanæ descriptioni præmisimus; quibus subdidimus eorundem Nomismatum descriptionem, notatis Gazæis ex quibus desumpta sunt.

Hîc porro rursum monendus Lector, inter tot Byzantinæ Historiæ scriptores, qui indicatis paginis in hac lucubratione laudantur, editiones Regias non semper nos secutos, cùm ex iis aliquot ex prioribus antea legisse contigisset, nihilque ferè novi in Regiis occurreret, ut lectionem repetere necesse haberemus. Nicephori igitur Patriarchæ Constantinopolitani Breviarium ex Petaviana interdum laudamus, Constantinum Porphyrogenitum in Vita Basilii Imperatoris ex Allatiana, cùm Combefisiana posterior sectiones alias præferat, Constantinum Manassem ex Meursiana, Nicephorum Gregoram, & Laonicum Chalcondylam ex Genevensi; sed & Georgii Pachymeris Historiam ex MS. codice Bibliothecæ Regiæ, in quo in libros XIII. continuos dispertita describitur, non verò in duas partes, ut in Romana editione, quarum prior Michaëlis Palæologi Imperatoris sex, altera Andronici Palæologi filii res gestas septem libris complectitur.

Sed & hujusce libri editio ad umbilicum ferè perducta erat, cùm in manus meas pervenere Πάτρια ΚΠ. seu Urbis Constantinopolitanæ Origines hactenus ineditæ, & à scriptoribus non semel laudatæ, ex quibus suas concinnavit Georgius Codinus, à Joanne Meursio primùm, tum longè auctiores à Petro Lambecio typis Regiis editas: ex quibus locos aliquot jam typis excusos illustrare interdum licuit. Hujusce libri auctoris ætatem non facilè deprehendas, cùm variis subinde temporibus confectum fuisse pro certo sit: nam sub finem secundæ partis, quisquis ille sit, videtur indicare se vixisse sub Romano Diogene: ἰδὼν δὲ ὁ γράφων ἐπὶ Θεοῦ μάρτυρι τὸν σῖτον εἰς Κλαυδιούπολιν ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορείας τοῦ Διογένους εἰς τὰς * ς εἰς τοῦ Αὐγούστου σωτῆρος πεποιηκότα ϖέρα. Et in loco laudato in Additionibus ad pag. 123. sub Michaële Duca se vixisse pariter profitetur. Proinde complura addita à recentioribus vero simile est, cùm horum alter, loco laudato in Addit. ad pag. 60. sub Andronico Seniore superstitem se esse innuat. Ex his igitur pleraque, ac iisdem verbis, nec tamen omnia hausit Codinus, quem sub expugnatæ Urbis tempora vixisse constans est recentiorum scriptorum sententia. Pervenere præterea in manus meas folia hactenus typis Regiis edita à piæ memoriæ Francisco Combefisio, viro doctissimo, scriptorum quorundam Historiæ Byzantinæ, in quibus sunt Continuatores aliquot Chronographiæ Theophanis & Symeonis Logothetæ, seu Metaphrastæ Chronicon: quæ quidem omnia confecta iri propediem speramus. Ex iis quædam etiam in Additiones sub finem Operis retulimus, ut & ex libris nuper editis, vel certè nondum lectis.

BOSPORI

BOSPORI THRACII ET CONSTANTINOPOLIS in XIV. Regiones divisæ DELINEATIO.

Locorum aliquot ad utrumque Bospori littus indicatio.

Ad littus Europæanum.

1. *S. Mamas.*
2. *Sepultura Iudaeorum.*
3. *Scala Sycæna.*
4. *Scala Calchedonensis.*
5. *Bosporus, Promontorium.*
6. *Empolis.*
7. *Metopum Promontorium.*
8. *Diplocionium.*
9. *Parabolos.*
10. *Estia.*
11. *Chela.*
12. *Hermaum Promontorium.*
13. *Lamocopia.*
14. *Phidalia Sinus.*
15. *Leosthenes.*
16. *Cammarodes.*
17. *Pharmaceus Sinus.*
18. *Bathycolpos.*
19. *Scletinas Sinus.*
20. *Angustia ad Fanum.*
21. *Fani oppidum.*
22. *Chrysorrhoas fluvius.*
23. *Aphrosiatis.*
24. *Liciorum Sinus.*
25. *Lycinias.*
26. *Panium Promontorium.*
27. *Petra Cyanea.*

CP. Christ.

Ad littus Asiaticum.

1. *Heraum Promontorium.*
2. *Portus Eutropii.*
3. *Hermagora Fons.*
4. *Chrysopolis, hodie Scutarium, ubi & Damalis Promontorium.*
5. *Magalon Promontorium.*
6. *Chrysoceramus vicus.*
7. *Pyylaces Sinus.*
8. *Nicopolis.*
9. *Sinus Nicopolitanus.*
10. *Neocastrum.*
11. *Lycadium Sinus.*
12. *Lembus Promont.*
13. *Catangius Sinus.*
14. *Cyclaminus Sinus.*
15. *Nymphaum.*
16. *Argyronii Promontorii flexus.*
17. *Argyronium Promontorium.*
18. *Pantichium.*
19. *Coracium Promontorium.*
20. *Ampelodes Sinus.*
21. *Ancyræum Promontorium.*
22. *Petra Cyanea Asiatica.*

† † †

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ

ΑΝΑΠΛΟΥΣ ΒΟΣΠΟΡΟΥ.

Εἰ μόνην συνέβαινε τοῖς ἀναπλέουσιν εἰς τὸν Εὔξεινον Πόντον, καὶ τὸ καλούμενον αὐτοῦ στόμα, τερπνὴν ἅμα καὶ θαυμαστὴν εἶναι τὴν ὄψιν, δυσχερὴς ἦν ἄλλως ἐπὶ τοῖς ὁρωμένοις ὁ λόγος. ἀπείργασται γὰρ δὴ τὸ σύμπαν ὑπὸ τῆς ὄψεως ἀξιοθαύμαστον ἑαυτὴν παρεχομένης κατά τε ἐγγύτητα καὶ στενοχωρίαν τοῦ πορθμοῦ, καὶ τὴν δι' ὀλίγου τῆς θαλάττης πρὸς ἀμφοτέραν τὴν ἤπειρον ἐπιμιξίαν, ἐγγυβαθῆ κόλπων καὶ λιμένων ἀνάχυσιν· ὑφ' ὧν οὐχ ἧττον εὔθηρός ἐστιν ἡ σκεπάνη, καὶ τοῦ ῥεύματος τὸ μὲν πλέον κατιόντος· ἔστι δὲ ὅτε κατ' ἐπικράτειαν ἀναστρέφοντος, εἰσιόντων δὲ τῶν ἀκρωτηρίων τὴν παραγωγὴν παρ' ἀλλήλων ἀναπτυσσομένων. καὶ ἐκ τῆς κατ' εὐθυπορίας ἀναλυόντων τοῦ ῥεύματος τὴν βίαν. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἐλάττω παρέχεται τῆς ὄψεως τὴν ἀκρόασιν, ἀναγκαῖον ἔδοξέ μοι συγγράψαι περὶ τούτων ὡς τοῖς μὲν ἰδοῦσι μηδὲν ἐνδέοι τῆς ὁλοκλήρου καὶ τελειοτάτης ἱστορίας· οἱ δὲ μὴ θεασάμενοι, τὸ γοῦν ἀκηκοέναι περὶ αὐτῶν ἔχοιεν. Ἀρχὴ δὲ αὕτη τοῦ τε λόγου καὶ τῆς χωρίων φύσεως πέλαγος ἐστιν ὁ Πόντος ὁ Εὔξεινος, μεγέθει τῶν ἄλλων πλεῖστον, ὅσα μὴ πρὸς τὴν ἔξω θάλασσαν ἰσώσασθαι. μόνη δ' ὑπὲρ αὐτοῦ ἀνακέχυται λίμνη Μαιῶτις, ἣν μητέρα καὶ τροφὸν τοῦ Πόντου κατεφήμισε λόγος εἰς παλαιᾶς μνήμης παραδεδομένης*. Ταύτης τὸ μὲν περίμετρον ἐστὶ δισχιλίων σταδίων· τὸ δὲ πέρας, ποταμὸς Τάναϊς, ὅρος τῶν * δυεῖν ἠπείρων.

* ἴσ. ος

* ἴσ. δυοῖν

URBIS CONSTANTINOPOLITANÆ DELINEATIO,

qualis extitit anno MCCCCCXXII. proinde antequam in Turcorum potestatem venisset.

NOMISMATA A BYZANTIIS CUSA;

ærea omnia. *Tab. I.*

Horum pleraque in Originibus Byzantii veteris illustrantur.

ΒΥΖΑΣ. *Caput barbatum galeatum.*

ΕΠΙ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΤΟΣ. *Rostrum navis.* Ex Goltzio.

ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. *Navis velis suis instructa.* Ex Regia Gaza.

ΕΠΙ ΑΙ ΠΟΝΤΙΚΟΥ ΗΡ. *Rostrum navis, cui insistit parva figura nuda hastata.* Ex Reg. Gaza.

Caput Dianæ, cum pharetra & arcu.

ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. *Luna falcata, cum stella.* Ex Reg. Gaza.

Caput barbatum. (Neptuni) ad collum, tridens.

ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. *Tridens, cui implexus delphinus.* Ex Goltzio.

Hic porrò in Byzantiorum Nomismatibus descriptus delphinus, fortean spectat quod à Dionysio Byzantio refertur, apud Gyllium lib II. de Bosporo Thracio cap. VII. Chalcide, Byzantio quodam insigni Cytharœdo orthium carmen ad maris littora canente, delphinum è pelago eminentem, illius audiendi cantus causâ, progredi, eoque desinente, mare rursum subire solitum: Charandam verò pastorem accolam sive invidiâ atque odio in Chalcidem, sive avaritiâ incitatum, structis delphino ad maris oram allabenti insidiis, sublimem accedentem interfecisse, nec tamen piscatione potitum. Chalcidem enim auditorem suum magnificâ donasse sepulturâ, locisque Byzantio vicinis nomina Delphinum & Charandam imposuisse, illum donantem honoris memoriâ, hunc ignominiæ.

Caput Bacchi, cum corona hederacea.

Poculum ansatum, ad latera, Β. Υ.

Caput Bacchi, cum corona hederacea.

ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. *Racemus.* Ex Gaza Regia, & Goltzio.

Poculum ansatum. suprà, ΒΥ. Ex Goltzio.

ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. *Tridens, cui implexus delphinus.* Ex Goltzio.

Caput Mercurii.

ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. *Caduceus.* Ex Gaza Regia.

Caput, fortè Apollinis.

ΒΥΖΑΝ. *Lyra.* Ex Gaza Regia.

Caput muliebre.

ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. *Taurus.* Ex Gaza Regia.

Caput muliebre velatum.

ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ ΕΠΙ ΘΡΑΖΩΝΟΣ. *Cornu Amalthææ* Ex Gaza Regia.

CAESAR AVGVSTVS. *Caput nudum Augusti.*

TVRPILIANVS III. VIR. *Luna falcata, cum stella* Ex Fulvio Ursino in Famil. Roman. p. 202. 2. edit.

* ΚΑΙΣΑΡ. *Caput Augusti.*

ΣΕΒΑΣΤΟΣ. *Luna falcata cum stella, seu cometa*, uti vult Patinus, à quo describitur p. 44. Eundem vide p. 306. Eadem ratione Byzantiis potest adscribi, qua proxima à Spanhemio, uti monitum in Byzantii Originib.

* ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ ΚΟΙΝΟΝ. *Nummus Augusti,* apud Goltz. in Thes.

* ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ. *Nummus C. Cæsaris Aug.* apud Goltz. in Thes.

ΑΥΤ. ΝΕΡ. ΤΡΑΙΑΝΟΣ ΚΑΙΣΑΡ. *Caput Trajani radiatum.*

ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ ΣΩΤ. *Luna cornuta, cum stella.* Vide Tristanum in Trajano, & quæ annotamus in Byzantii Originibus.

ΑΥΤΟ ΤΡΑΙΑΝΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΑΥΓ. *Trajanus.*

ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. *Luna cornuta, cum stella.* Ex Reg. Gaza.

ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ ΕΠΙ ΤΡΑΙΑΝΟΥ. *Galea.* Ex Patino p. 186.

ΣΕΒΑΣΤΗΝ ΣΑΒΕΙΝΑΝ. *Caput Sabinæ A. Trajani conjugis.*

ΕΠΙ ΔΙΟΔΟΡΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. *Duæ pelamydes, in quarum medio,* ΤΟ Β. D. Vaillant. Refertur etiam ab Occone p. 243. & explicatur à Tristano in Sabina.

ΑΥΤ ΚΑΙ ΤΡΑΙ ΑΔΡΙΑΝΟΣ ΑΥΓ. *Adrianus laureatus.*

ΕΠΙ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. *Figura quam pharum, tædam, seu funale esse volunt, ad latera,* ΤΟ. Β.

ΠΛΩΤΕΙΝΑΝ ΣΕΒΑΣΤΗΝ. *Caput Plotinæ A. Hadriani uxoris.*

ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ ΕΠΙ ΤΡΑΙΑΝΟΥ. *Delphinus inter duas pelamydes.* Ex Patino p. 188.

Κ. ΑΥΡΗ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. *M. Aurelius Antoninus A.*

ΕΠΙ . . . . ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. *Galea.* Ex Regia Gaza.

Nummum sequentem unde huc immiserit scalptor, nescio; nam idem est cum proximo.

Κ. ΑΥΡΗ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. *Antoninus laureatus.*

ΕΠΙ ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ. *Duæ Phari, ex quarum suprema parte exeunt funiculi sustinentes calathum florum: sub calatho script.* ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. Ex Gaza Regia. Certè ex his funiculis & horum calatho subodorari licet aliud fuisse ab eo quod vulgò Pharum, seu tædam esse volunt eruditi, quamquam quid illud sit haud facilè est definire.

Μ ΑΥΡΗΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ. *Caput Aurelii A.*

ΕΠΙ ΜΕ ΜΑΡΚΟΥ ΙΕΡΟ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. *Prora navis.* Ex Gaza Regia.

ΑΥΤ. Κ. ΛΟΥΚΙΟΣ ΚΟ.. *Caput Commodi Imp.*

ΕΠΙ ΦΑΥΣΤΕΙΝΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. *Galea.* Ex Gaza Regia.

ΕΠΙ ΑΙΛ ΠΟΝΤΙΚΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. *Galea.* Ex Gaza Reginæ Sueciæ.

Profert eruditus Patinus nummum alium Commodi, in cujus aversa parte Victoria sertum Herculis capiti imponit, cùm hac inscript. ΡΩΜΑΙΩΝ ΗΡΑΚΛΕΩΝ, ubi Byzantios, quos sequior Græcia Romæos appellavit, innui putat. Verùm hæc appellatio sequioris fuit, non prioris sæculi. Hunc vide p. 118. & 265.

ΚΡΙΣΠΙΝΑ ΑΥΓΟΥΣΤΑ. *Caput Crispinæ.*

ΕΠΙ ΑΙΛΙΟΥ ΠΟΝΤΙΚΟΥ. *Tres pisces, seu delphinus inter duas pelamydes.* Ex Gaza M. Ducis Hetruriæ, & Patino p. 267.

P. Giffart del. et sculp.

NOMISMATUM BYZANTII CUSORUM

Tab. II.

ΑΥ. Κ. Λ. СΕΠ. СΕΒΗΡΟϹ. ΠΕΡ. *Severus laureatus.*

ΕΠ ΑΡΧ. Γ. CΑΛΛ. ΑΡΙϹΤΟΝΕΙΤΟΥ. ... ΔΟϹ. *Duo pisces.* ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. Ex Gaza Regia.

ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. *Figura muliebris stans, inter duas Pharos.* Ex Gaza M. Ducis Hetruriæ.

ΙΟΥΛΙΑ ΑΥΓΟΥϹΤΑ. *Julia Domna Aug. uxor Severi Aug.*

ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. *Luna cornuta, cum stella.* Ex Gaza Regia.

ΑΝΤΩΝΕΙΝΟϹ ΑΥΓΟΥϹΤΟϹ. *M. Aurel. Antoninus Caracalla A. laureatus.*

ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. *Duæ Phari cum ara ignita intermedia.* Ex Gaza Regia. Vide Occonem p. 382.

ΕΠ ΑΡΧ Μ. ΑΥ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. *Figura militaris, sinistrâ hastam tenens, dextram porrigens figuræ muliebri, sinistrâ cornu Amalthææ tenenti.* Ex Gaza Regia. Vide Occonem p. 384.

ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. *Figura Isidis tenens velum navis.* Ex Gaza Regia.

ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. *Racemus.* Ex Patino p. 302.

ΕΠΙ ΑΙΛ. ΠΟΝΤΙΚΟΥ. *Delphinus inter duas pelamydes.* Ex Patino p. 302.

ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. *Luna cornuta, cum stella.* Ex Gaza S. Genovefæ Parif.

ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. *Duæ Phari.* Ex Gaza S. Genovefæ Parif.

* ΑΝΤΩΝΕΙΝΙΑ ϹΕΒΑϹΤΑ. *Mensa cui imposita patera & capeduncula, & aliud quiddam cum palmulis è patera exeuntibus, sub mensa urceolus.* Occo p 382. Ejusmodi nummorum Græcanicorum typis ludos publicos denotari pridem observarunt Petrus Faber lib. 2. Agonist. c. 25. Spanhemius Diss. 4. p. 300. Patinus p. 12. & 352. & alii. Similis typi videre alios licet apud eundem Patinum p. 302. 306. 319. 334. 356. 372. 375. 412. 413. 418. & in Thesauro Numism. p. 117. Selden. ad Marmora Arundel. p. 167. 1. ed. Spon. in Itiner. to. 3. p. 183. &c. Vide præterea Mercurialem lib. 2. art. Gymnast. c. 5. p. 59. 61.

ΙΟΥΛ. ΠΛΑΥΤΙΛΛΑ ϹΕΒ. *Caput Plautillæ, Caracallæ uxoris.*

ΕΠΙ ΑΡΧ. ΑΙ. ΚΑΠΙΤΩΛΕΙΝΟΥ. ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. *Figura militaris dextram porrigens figuræ muliebri.* Ex Gaza Regia.

Π. ϹΕΠ. ΓΕΤΑ. ϹΕ. *Septimius Geta A.*

ΕΠΙ ϹΑΛΛ. ΑΡΙϹΤΑΙΝΕΤΟΥ. *Femina velum extensum utraque manu tenens, tauro vecta. infrà*, ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. Ex Regia Gaza. Vide Occonem p. 392. & Patinum in Thesauro Numism. p. 192.

ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. *Delphinus inter duas pelamydes.* D. Vaillant.

ΓΕΤΑ ϹΑΥΓ. *Septimius Geta A.*

ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. *Racemus.* Ex Regia Gaza.

ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. *Luna cornuta, cum stella.* Ex Gaza Sangenovefana.

ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. *Figura muliebris stolata & velata stans, dextrâ spicas, sinistrâ facem.* Petri Harponi.

ΕΠΙ ΑΙΛ. ΠΟΝΤΙΚΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. *Equus pascens inter duas Pharos.* Ex Gaza Reginæ Sueciæ. Vide Lambecium ad Codinum p. 346.

Μ. ΟΠΙ. ΑΝΤ. ΔΙΑΔΟΥΜΕΝΙΑΝΟϹ. *Diadumenias A.*

ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. *Victoria stans, dextrâ sertum, sinistra palmam.* Ex Regia Gaza, & Patino p. 323. 327.

ΑΥΤ. Κ. Γ. ΟΥΙΒ ΓΑΛΛΟϹ ΑΥΓ. *C. Vibius Trebonianus, Gallus A. cum diademate radiato.*

ΝΙΚΑΙΕΩΝ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. *Duæ Phari, quas Patinus p. 398. pisces putavit: inter utramque, vox* ΟΜΟΝΟΙΑ. *sub qua, ara ignita.* Ex Regia Gaza. Servatur nummus alter Valeriani Imp. in Gaza M. Ducis Hetruriæ, qui similem typum & inscriptionem præfert. Ejusmodi porrò civitatum ὁμονοίας præferunt nummi complures alii; apud Occonem p. 217. 220. 362. 386. 421. Patinum p. 169. & in Thes. p. 165.

Μ. ΑΥΡ. ΑΝΤΩΝΙΝΟϹ ΑΥΓ. *M. Aurel. Antoninus Elagabalus, cum corona radiata.*

ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. *Imp. eques spiculum in captivum contorquens.* Ex Regia Gaza.

ΙΟΥΛΙΑ ΜΑΙϹΑ ΑΥΓ. *Iulia Mæsa, soror Iuliæ Domnæ uxoris Severi A. mater Soœmiadis, matris Elagabali A.*

ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. *Delphinus inter duas pelamydes.* Ex Gaza Reg. Sueciæ.

ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. *Hercules innixus clavæ cippo impositæ.* D. Vaillant.

ΙΟΥ. ϹΟΑΙΜΙϹ. ϹΕΒ. *Julia Soaimias, mater Elagabali A.*

ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. *Dea Nemesis.* Ex Patino p. 342. de qua Dea, idem p. 5.

ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΥΡΗ. ϹΕΥΗ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟϹ. ΑΥΓ. *Alexander Severus A. laureatus.*

ΕΠΙ Μ. ΑΥΡ. ΦΡΟΝΤΩΝΟϹ. ΚΑΙ. ΑΙΛ. ΦΗϹΤΟΥ. *Mensa cui imposita urna, è qua emergunt duæ palmulæ, sub mensa, urceolus. infrà*, ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. Ex Regia Gaza.

Μ. ΑΥΡ. ϹΕΥΗ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟϹ. ΑΥΓ. *Alexander Severus laureatus.*

ΑΝΤΩΝΕΙΝΙΑ ϹΕΒΑϹΤΑ. *Idem typus. infrà*, ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. Ex Regia Gaza.

ΑΝΤΩΝΕΙΝΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. *Urna major ex qua emergunt duæ palmulæ, in cujus medio circulo script. videtur*, ϹΕΒΑϹΤΑ. Ex Patino p. 352. Vide Occonem p. 421. & eundem Patinum in Gordiano Pio p. 372.

ΕΠΙ ΑΙΜΙ. ϹΕΒΗΡΟΥ ΚΑΙ ΙΟΥΛ. ϹΕΒΗΡΑϹ. *Pharus, in medio nummo script.* ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. Ex Regia Gaza.

* ΒΥΖΑΝΤ. ΑΙΜ. ϹΕΒΗΡΟΥ. *Victoria stans, dextrâ lauream, sinistrâ palmam.* Occo p. 419.

ΕΠΙ ΑΥΡ. ϹΩΤΗΡΙΚΟΥ. *Figura muliebris.* Ex Regia Gaza.

ΕΠΙ ΦΡΟΝΤΩΝΟϹ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. *Lupus.* Ex Gaza Regia.

* ΕΠΙ ΦΡΟΝΤΩΝΟϹ ΚΑΙ ΔΙΑΦΝΕΩΝ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. *Ara cum vase, in quo videntur duæ palmæ enatæ.* Occo p. 420.

ΕΠΙ ϹΕΒΗΡΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. *Europa cum velo tauro vecta.* Abbat. Bracef.

ΙΟΥΛΙΑ ΜΑΜΑΙΑ ΑΥΓ. *Iulia Mamæa, mater Alexandri Severi A.*

ΕΠΙ ΦΡΟΝΤΩΝΟϹ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. *Delphinus inter duas pelamydes.* Ex Gaza Regia.

Eadem inscriptio. Neptunus, seu figura nuda, dextrâ piscem vel pelamydem, alterâ tridentem, dextro pede prora navis insistente. Ex Reg. Gaz.

* *Nummus Galeni Imp. in cujus aversa parte pharus cum inscript.* ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. Servatur apud Joseph. Magnavaccam Pictorem Bononiensem.

P. Giffart delin et sculp.

CONSTANTINOPOLIS CHRISTIANA,

SEU

DESCRIPTIO

URBIS CONSTANTINOPOLITANÆ,

Qualis extitit ſub Imperatoribus Chriſtianis,

EX VARIIS SCRIPTORIBUS CONTEXTA & adornata.

LIBER PRIMUS.

BYZANTII VETERIS ORIGINES.

I

BYZANTII SITUS.

CUM, ut eſt apud Ariſtidem orat. in Ægæum pelagus, urbes à ſitu opportuno & commodo vulgò laudari ſoleant, *ὡς καὶ πόλεως ἄν τις ἐπαινέσειε πρῶτον τὴν θέσιν*, Byzantii veteris, maritimæ munitiſſimæque Thraciæ urbis, origines ſcripturus, ab ipſo urbis ſitu initium ducam. Hanc porrò commendant plerique è ſcriptoribus, atque in primis Zozimus lib. II. Κεῖται *μὲν γὰρ ἡ πόλις ἐπὶ λόφου, μέρος ἐπέχουσα τοῦ ἰσθμοῦ, τοῦ διὰ τοῦ καλουμένου* Κέρατος *καὶ τῆς* Προποντίδος *ἐκτελουμένου· Nam urbs in colle ſita eſt, ejus Iſthmi partem complexa, quem Sinus Ceras ſeu Cornu dictus, & Propontis efficiunt.* Et Dio apud Xiphilinum in Severo: Ἡ *δὲ πόλις αὐτῶν ἐν καιρῷ* (f. *εὐκαίρως*) *πάνυ καὶ τῆς ἠπείρου καὶ τῆς διὰ μέσου σφῶν θαλάσσης κεῖται*, *τῇ τε τοῦ χωρίου ἅμα καὶ τῇ τοῦ* Βοσπόρου *φύσει ἰσχυρῶς παρεσκευασμένη· αὐτή τε*

γὰρ ἐπὶ μετεώρου πεπόλισται, περιέχουσα εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐκείνη χειμάῤῥου δίκην ἐκ τοῦ Πόντου καταθέουσα, τῇτε ἄκρᾳ προσπίπτει, καὶ μέρει μέν τινι ἐς τὰ δεξιὰ ἀποτρέπεται, κἀνταῦθα τόν τε κόλπον καὶ τοὺς λιμένας ποιεῖ· τῷ δὲ δὴ πλείονι πρὸς τὴν Προποντίδα παρ' αὐτὴν τὴν πόλιν πολλῇ σπουδῇ χωρεῖ. *Eorum urbs sita in opportuno loco, propter continentem quam habet utrinque; & mare quod medium intercedit, loci Bosporique natura munitissima est: nam cùm ædificata sit in edito loco, pertinet ad mare, quod veluti torrens fertur ex Ponto, in promontorium labitur, flectiturque aliqua ex parte ad dexteram, ubi sinum & portus facit: magna verò ex parte, in Propontidem prope ipsam urbem, ac celeriùs multò defluit* Cujus quidem vehementioris Bospori fluxus duplicem causam affert Polybius lib. IV. ubi etiam hæc de Byzantii situ Dioni fermè consentanea commemorat: Βυζάντιοι κατὰ μὲν θάλατταν εὐκαιρότατον οἰκοῦσι τόπον, καὶ πρὸς ἀσφάλειαν, καὶ πρὸς εὐδαιμονίαν, πάντων ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς οἰκουμένῃ· κατὰ δὲ γῆν πρὸς ἀμφότερα πάντων ἀφυέστατον. κατὰ μὲν γὰρ θάλατταν, οὕτως ἐπίκειται τῷ στόματι τοῦ Πόντου κυρίως, ὥστε μήτ' εἰσπλεῦσαι, μήτ' ἐκπλεῦσαι δυνατὸν εἶναι τῶν ἐμπόρων τινὰ χωρὶς τῆς ἐκείνων βουλήσεως. Ἔχοντος δὲ τοῦ Πόντου πολλὰ τῶν πρὸς τὸν βίον εὐχρήστων τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις πάντων εἰσὶ τούτων οἱ κύριοι οἱ Βυζάντιοι· *Byzantii maritimam urbem incolunt, cùm naturâ loci munitissimam, tum ad fertilitatem omnium rerum, quibus humana felicitas perficitur, opportunissimam. Ita enim in ostio ipsius Ponti sita est, ut neque ingredi negotiator quisquam, neque egredi s.n. Byzantiorum consensu valeat. Cùm verò Pontus multa ferat ad vitam hominum commodissima, eorum omnium domini sunt Byzantii.* Quò spectant hæc Ovidii lib. I. Tristium:

Quaque tenent Ponti Byzantia littora fauces,
Hic locus est gemini janua vasta maris.

Et ista Lucani lib. IX.

——— *quamvis Byzantion arcto*
Pontus, & ostriferam dirimat Chalcedona cursu,
Euxinumque ferens parvo ruat ore Propontis.

Neque aliter Procopius lib. I. de Ædific. cap. V. Πρὸς τῇ ἄλλῃ εὐδαιμονίᾳ καὶ ἡ θάλασσα ἐν κύκλῳ τίθεται ἀμφ' αὐτὸ μάλιστα εἰσκολπουμένη τε καὶ εἰς πορθμοὺς ξυναγομένη, καὶ χεομένη εἰς πέλαγος μέγα, ταύτῃ τε τὴν πόλιν εὐπρόσωπόν τε διαφερόντως ἐργαζομένη, καὶ σκέπας λιμένων ἡσύχιον τοῖς ναυτιλλομένοις παρεχομένην, τά τε εἰς δίαιταν εὔπορον, καὶ τὰ εἰς τὴν χρείαν εὐδαίμονα. Πελάγη γὰρ δύο ἀμφ' αὐτὴν ὄντα, ὅ τε δὴ Αἰγαῖος καὶ ὁ Εὔξεινος καλούμενος Πόντος ξυνίασιν ἀλλήλοις ἐς τὰ πρὸς ἕω τῆς πόλεως, καὶ ξυγκρουόμενα τῇ τοῦ ῥοθίου ἐπιμιξίᾳ, ταύτῃ τε τὴν ἤπειρον τῇ ἐσβολῇ βιαζόμενα, καλλωπίζουσι κύκλῳ τὴν πόλιν. *Auget Byzantii felicitatem opportunitas maris: quòd circum hanc urbem ita se terra insinuat, in freta cogit, effunditque in vastum pelagus, ut eâ re ad aspectum urbs præclarissima sit, tranquillo portuum præsidio invitet, annonam accipiat copiosam, & rebus ad vitæ usus commodis abundet. Duo namque maria, quibus cingitur, Ægæum videlicet ac Pontus Euxinus, ad latus urbis orientale coëunt, seque undis promiscuis sic collidunt, ut continentem distrahant sua illa irruptione, & urbem amœnissimè circumplectantur.* Et lib. IV. cap. VIII. Ἐπεὶ καὶ τῆς Θρᾴκης ἡ πόλις οὐ τῷ κράτει μόνον, ἀλλὰ καὶ χωρίων περιέσχηκε φύσει, τῇ μὲν Εὐρώπῃ ὥσπερ τις ἀκρόπολις ἐπεμβαίνουσα, φυλαττομένη δὲ τῆς διοριζούσης αὐτὴν ἀπὸ τῆς Ἀσίας θαλάσσης τὸ πέρας· *Quando hæc urbs non solùm potentiâ, sed naturâ etiam loci Thraciam antecellit, Europæ imminens arcis instar, servansque terminum maris, quo ab Asia pars ista orbis dividitur.* Themistius orat. XVI. extremâ, Constantinopolim συνοχὴν ταῖν δυοῖν ἠπείροιν, Gregorius Nazianzenus orat. XXXII. ἑῴας καὶ ἑσπερίας λήξεως τὸν σύνδεσμον vocant. Quibus consentaneè Himerius Sophista orat. eucharisticâ in Julianum, de eadem urbe: Σὺ μὲν Εὐρώπης ἀρχὴ, σὺ δὲ καὶ πέρας καθέστηκας· σὺ δὲ καὶ Ἀσίας τὴν ἴσην μοῖραν κεκλήρωκας· *Tu Europæ principium, tu terminus es; tu parem etiam Asiæ partem sortita es.* Denique Manuel Chrysoloras in Comparatione utriusque Romæ pag. 117. in hanc ipsam sententiam hæc ingerit: Εἰ γὰρ μηδὲν ἕτερον λέγειν ἔχομεν, ἀλλ' ἡ πρὸς ἀμφοτέρας τὰς ἠπείρους, τήν τε Εὐρώπην λέγω καὶ Ἀσίαν, θέσις, ἀλλ' ἡ συνάφεια τῆς τε ἀρκτῴας καὶ μεσημβρινῆς θαλάσσης, ὥστε τῇ μὲν διὰ τῶν ἠπείρων, τῇ δὲ διὰ τῶν θαλασσῶν, μᾶλλον δὲ δι' ἀμφοτέρων, ὥσπερ ἐν κοινῷ τινὶ συνδέσμῳ καὶ κλείειν αὐθις ἀπ' ἀλλήλων, ὥσπερ ἐπὶ πυλῶν ἱσταμένην, τὴν οἰκουμένην, καὶ τὰ ἐπὶ ταύτης ἔθνη, τίσιν οὐκ ἂν δόξειεν μόνον χρήσιμον καὶ ὡραῖον, ἀλλὰ καὶ βασιλικὸν εἶναι; *Si nihil aliud vobis dicendum suppeteret, situs ille versùs utramque continentem, Europam dico & Asiam, & connexio Septentrionalis & Meridionalis maris, ita ut hinc continentium, isthinc æquorum, vel potiùs utrorumque beneficio orbem terrarum gentesque illius, tanquam communi quodam vinculo conjungat, rursumque à se invicem secludat, ipsa velut ad portus sita, quibus, quæso, id non utile solùm & pulchrum, sed etiam regium non videretur?* Sed & Constantinus Manasses pag. 92. I. ed.

Ην ἤπειρος περιπτύσσεται, θάλαττα δέξεται,
Ηπίως ἀγκαλίζονται παλάμαι τῆς Εὐρώπης,
Αντιφιλεῖ δ' ἑτέρωθεν τῆς Ἀσίας στόμα.

Quam terra continens fovet, & mare excipit, quam jucundè amplectuntur Europæ manus, vicissim & illa os Asiæ deosculatur. Trebellius Pollio in Gallienis: *Byzantiorum civitas clara navalibus bellis, claustrum Ponticum.* Ducas cap. XLI. Πόλις πόλεων πασῶν κεφαλὴ, κέντρον τῶν τεσσάρων τοῦ κόσμου μερῶν, πόλις Χριστιανῶν καύχημα, καὶ βαρβάρων ἀφανισμὸς, πόλις ἄλλη παράδεισος, φυτευ-

πεῖσα πρὸς δυσμὰς, ἔχουσα ἔνδον φυτὰ παντοῖα βρύοντα καρποὺς πνευματικούς. *Vrbs cunctarum urbium caput, quatuor mundi partium centrum, Christianorum gloria, barbarorum exterminium; urbs paradisus alter, omnibus plantarum ac arborum generibus, ex quibus fructus spirituales nascuntur, consitus.* Demetrius Cydonius in orat. pro Latinor. subsidio : Ἡ δὲ τῶν ὑπ' οὐρανὸν πόλεων εὐδαιμονεστάτη, καὶ ἐφ' ἣν πάντες τῶν χαρίτων ἕνεκα καὶ τέρψεως καὶ τῆς διὰ πάντων ἀβρότητος ἤλαυνον, εἱρκτὴ νῦν τοῖς οἰκήτορσι γέγονε· *Vrbs verò longè universarum sub cælo beatissima, quamque omnes, gratiarum ac recreandi causâ, munificique omnis ornatus adibant, nunc incolis facta est carcer.* Addam postremò quæ de Byzantii, seu Constantinopoleos, situ, atque adeò de aëris temperie, & agri fertilitate scribunt alii. Sidonius Apollinaris carm. II.

—— At tu circumflua Ponto
Europæ atque Asiæ commissam carpis utrinque
Temperiem: nam Bistonios Aquilonis hiatus
Proxima Chalcidices sensim tuba temperat Euri.

A Sidonio hausit quæ in hanc sententiam scribit Will. Malmesburiensis lib. IV. Hist. Angl. *Gratum admodum fuisse ferunt Imperiali animo, ut illic urbem divino jussu fundaret, ubi & soli ubertas, & cæli temperies mortalium saluti convenit.* Et mox : *At Constantinopolis circumflua Ponto, Europæ atque Asiæ carpit utrinque libratam temperiem, quod aquilonares hiatus mulceat è proximo veniens Asiaticus Eurus.* Robertus Monachus lib. II. *Hæc præ cunctis aliis urbibus fœcunda est pingui agro, & omni marinarum divitiarum commercio.* Balduinus Imperator Constantinopolitanus, in Epistola de Urbis expugnatione apud Arnoldum Lubecensem lib. I. cap. ult. *Hæc & ejusmodi deliramenta — divina justitia nostro ministerio digna ultione percussit, & expulsis hominibus Deum odientibus, nobis sese amantibus terram dedit omnium bonorum copiis affluentem, vino & oleo stabilitam, fructibus opulentam, nemoribus, aquis & pascuis spatiosam, & cui similem non continet orbis, aëre temperatam.* Et Guillelmus de Baldenzel in Hodœporico ad Terram Sanctam, de Constantinopoli : *Hæc civitas solemnissima in optimo mundi loco, tam ratione aëris, quàm terræ constructa est.* Audiendus denique Augerius Busbequius in Itinere Constantinopolitano : *Iam ad ipsius urbis situm quod attinet, videtur urbi dominaturæ facta à natura sedes. Est in Europa; habet in conspectu Asiam; Ægyptum, Africamque à dextra, quæ tamen etsi contiguæ non sint, maris tamen, navigandique commoditate veluti junguntur. A sinistra verò Pontus est Euxinus, & Palus Mæotis, quæ circumcirca multis gentibus habitantur, & multis undique fluminibus influuntur, nihil ut longè latéque iis in regionibus ad usum humanum nascatur, cujus non sit maxima Constantinopolim navibus vehendi opportunitas. Ab una parte mari alluitur Propontide; ex altera portum efficit flumen, quod à similitudine Cornu aureum vocat Strabo. Tertia reliquo continenti jungitur, ut ferè peninsulæ similitudinem quandam referat, & perpetuo promontorii dorso in mare sinumque, quem à fluvio marique eò recedente fieri dixi, excurrat.* Iisdem consona scribit Petrus Gyllius in Præfat. *Constantinopolis sic in peninsula sita est, ut totum Isthmum occupet peninsulanum : ex tribus enim partibus mari alluitur; neque solum ex sese munita est, sed etiam suos suburbanos longos agros iter duorum dierum, latos ampliùs viginti miliaria, munitos habet peninsula, quam efficiunt Pontus, Bosporus, Propontis, olim ab Anastasio muro clausam, ita fit, ut situs urbis duplici peninsula munitus, arcem se declaret totius Europæ, atque adeò principatum totius orbis præ se ferat, eminens in fauces Europæ atque Asiæ. Nam præter alias felicitates immensas hanc habet summam, quòd mari portuoso ex tribus partibus cingitur, à Meridie quidem Propontide, ab Oriente Bospori freto, ab Aquilone sinu maximè portuoso, qui non modò claudi catenâ potest, sed etiam sine catena hostibus infestus est Constantinopolis, & Galatæ muris stringentibus ejus latitudinem, in stadia paulò minùs quatuor; ut & machinis & igne liquido hostium naves sæpe perierint. Adde quod nihil munitius fieri posset, si accederet ars muniendi nostrâ ætate usitata, si quatuor portus, quos olim intra muros habebat clausos catenis, restituerentur: quorum duobus antiquum Byzantium ornatum, triennium Severi obsidionem sustinuit, nec nisi fame totius orbis viribus capi potuit.* Idem denique sub finem : *Cùm totius Europæ Constantinopolis sit arx contra Ponticos & Asiæ barbaros etiamsi sæpe deleatur, semper non deerit aliquis qui eam restituat, invitatus loci opportunitate.* Quod verò subdunt iidem Busbequius & Gyllius de situs opportunitate circa res ad vitæ usum necessarias, quæ undique mari in urbem advehi possunt, præclarè etiam describitur à Socrate lib. IV. cap. XV. Ἀεὶ γὰρ Κωνσταντινούπολις, καὶ ἄπειρα τρέφουσα πλήθη, τὰ πολλὰ εὐθηνεῖται τῷ τε διὰ θαλάσσης ἔχειν πάντων ἐπιτηδείων τὴν προσκομιδὴν, καὶ ὅτι ὁ Εὔξεινος Πόντος παρακείμενος, ἄφθονον αὐτῇ, ἡνίκα προσδεηθῇ, παρέχει τὸν σῖτον· *Constantinopolis enim, quamvis infinitam hominum multitudinem alat sustentetque, tamen partim propter rerum ad victum necessariarum invectionem, quæ per mare fit, partim propter Pontum Euxinum qui ei finitimus est, quique frumentum, cùm opus sit, abundè suppeditat, maxima rerum omnium copia circumfluit.* Similia habet Anonymus in vita Joannis Acacii : Πρὸς γὰρ ἄγεται πάνθ' ὅσα πανταχόθεν τοῖς ὥραις φύεται, τὰ μὲν ἐξ Σκυθῶν ἐρημίας παραδόξως εἰπεῖν, καὶ Θεμισκύρας τῆς τῶν Ἀμαζόνων πεδίου· καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν πάντα πανταχόθεν, τὰ μὲν δι' ὁλκάδων, τὰ δὲ δι' ὀχημάτων, τὰ δὲ τρόποις παντοδαποῖς, ὡς εἰς κοινὸν καταγώγιον συρρεῖ, ὥσπερ τοὺς ποταμοὺς ὁρῶμεν αὐτομάτως συνιόντας εἰς θάλατταν· ἔνι τ' ἰδεῖν ἐστιν, ὡς οὐκ ἄλλοθι τοὺς οὐκ ἧττον κτήμασιν ἐγγείοις, ἢ ναυτικοῖς

ἰσχύοντας· *Ad quam advehitur quidquid ſingulis tempeſtatibus naſcitur, partim ex ulteriori continente, partim ex mari, partim ex ſuperiori ac inferiori Myſia, partim ex deſertis Scytharum, atque adeò, ut ita dicam, Amazonum regionibus; & ut verbo abſolvam, omnia undequaque cùm navigio, tum etiam vehiculatione, modiſque aliis omnibus, veluti in commune diverſorium confluunt, quemadmodum fluvios videmus ſua ſponte in mare delabi: ubi cernere eſt, non ut alibi, hos non minùs terreſtribus poſſeſſionibus quàm navalibus valere.* Byzantium etiam in regione vini copiâ & famâ nobili, uti opinatur eruditus Sirmondus in Triplici Nummo cap. II. ædificatum indicaſſe voluiſſe Byzantios ipſos, ſatis declarant eorum nummi, qui uvam ingentem præferunt, cum inſcriptione ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ, atque in iis nummus ille ex Theſauro Regio, qui caput Bacchi cum corona hederacea, & in poſtica racemum, cum inſcriptione ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ præfert: quem quidem racemum, ut & inſcriptionem, habent alii Antonini, Caracallæ, & Getæ ex eodem Theſauro Regio. Pari fortè ratione exiſtimare licet frumenti copiam, quâ præſtabat Byzantiorum regio, expreſſam in nummo ejuſdem Getæ, in quo figura ſtolata ac velata ſtans, dextrâ ſpicas, ſiniſtrâ facem geſtat: ac denique rerum omnium abundantiam nummum alium ex eodem Theſauro Regio, qui alterâ parte caput mulieris, alterâ cornu Amaltheæ præfert, cum inſcriptione, ΕΠΙ ΘΡΑΖΩΝΟϹ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. Denique non omittendum videtur, quod olim Pytheas, & poſt eum Hipparchus, apud Strabonem lib. II. obſervarunt, eundem eſſe parallelum, qui per Byzantium, cum eo qui per Maſſiliam ducitur.

II.

CHRYSOCERAS.

TRADIT Heſychius Mileſius Byzantem in Boſporii maris promontorio urbem exædificaſſe, κατὰ τὴν ἄκραν τῆς Βοσπορείας ἁλός. Promontorium iſtud *Lygos*, poſtmodùm *Chryſoceras* nuncupatum auctor eſt Solinus cap. XVI. *Promontorium* Χρυσοκέρας, *Byzantio oppido nobile, antea Lygos dictum.* Plinius, à quo hauſit Solinus, lib. IV. cap. XI. *Promontorium Chryſoceras, in quo oppidum Byzantium liberæ conditionis.* Martianus Capella lib. VI. *Promontorium Ceras Chryſeon, Byzantio oppido nobile.* Et Ammianus lib. XXII. *Nam ſupercilia ejus ſiniſtra Athyras portus deſpectat & Selymbria, & Conſtantinopolis vetus Byzantium Atticorum colonia, & promontorium Ceras prælucentem navibus vehens conſtructam celſiùs turrim, quapropter Pharos appellatur. Promontorium aurei cornu*, τῆς χρυσοῦ κέρατος, apud Plinium lib. IX. cap. XV. uti præferre ſcriptos codices monet Salmaſius. De priori appellatione, ut Claudianum prætercam, cui *Conſtantina Lygos* dicitur, ſic Auſonius in Urbibus:

> *Ite pares tandem memores, quod numine Divûm*
> *Anguſtas mutaſtis opes & nomina, tu quum*
> *Byzantina Lygos, tu Punica Byrſa fuiſti.*

Neſcio an ad hoc Promontorium ſpectet, quod refert Athenæus lib. VIII. Stratonicum, μασχάλην τῆς Ἑλλάδος, *alam Græciæ*, Byzantium appellaſſe; quòd fortè in extremo ſitum promontorio, & mari utrinque circumdatum, ſpeciem quodammodo præferat alæ, ſeu alarum cavitatis, quæ in homine eſt. Scio aliter videri Caſaubono, qui Stratonicum vult hocce verbo ſignificaſſe, Si quis eam urbem occupaverit, ſimilem reliquam Græciam fore homini, quem aliquis alâ prehenſum teneat: vel certè eâ appellatione aut urbi immunditias, aut civibus ſordidum victum objeciſſe: nam cavitati alarum proprius eſt fœtor, qui γράσος dicitur. Potuit etiam reſpexiſſe ad Byzantiorum vinoſitatem, de qua Ælianus lib. III. variæ hiſt. cap. XIV. cùm apud Græcos μασχάλην αἴρειν, *alam tollere* dicantur, qui potationi indulgent, ut eſt apud Zenobium & Diogenianum in Parœm. quòd qui poculum exhauriunt, ſublato brachio alas oſtendant.

III.

SINUS CERATINUS.

VERUM an Promontorium, in quo ſitum eſt Byzantium, *Ceras*, & *Chryſoceras* à veteribus nuncupatum fuerit, in dubium vocat Gyllius lib. I. de Boſporo Thracio cap. V. qui putat Plinium erraſſe, aliiſque errandi viam præbuiſſe, cùm ait, ex ea cauſa Byzantii promontorium *Chryſoceras* appellatum, quòd Thunni aſpectu ſaxi albi in littore Aſiæ

ſiti repente territi, ſemper præcipiti agmine promontorium Chryſoceras petant: cùm ea de cauſa, ſubdit idem Gyllius, potiùs ſinus appellandus ſit *Auri cornu*, præſertim civibus Byzantiis ita ſinum ſuum appellantibus, è quorum numero eſt Dionyſius Byzantius, cui potiùs quàm Plinio fides videtur adhibenda. At quidquid dicat Gyllius, haud omnino abſurdum videri debet, non modò ſinum Byzantio adjacentem, *Ceras* nuncupatum fuiſſe, ſed etiam id nominis promontorio ipſi conceſſum à ſinus vicinitate, ita ut promontorium fuerit ipſius Sinus Ceratini, & ab eo nomenclaturam acceperit. Utut ſit de Promontorio Byzantio, id omnino planum eſt, ſinum ei adjunctum, *Ceras* à ſcriptoribus omnibus appellari, κόλπον τοῦ Κέρατος à Cedreno, etſi de nominis etymo non conveniant. Quidam enim, ut Heſychius Mileſius & Procopius lib. I. de Ædif. cap. V. à Ceroëſſa Byzantis matre ita nuncupatum volunt, quam Io ex Jove gravidam, ad confluentes Cydari & Borbyzæ fluviorum peperiſſe aiunt. Heſychius: Αὕτη δὲ πρὸς τὸ καλούμενον Κέρας ἐπανήκουσα, καθ' ὃ Κύδαρός τε καὶ Βορβύζης συμμίσγονται, τοῖς ἐνοικοῦσιν προθεσπίζοντες τὰ ἐσόμενα, παρὰ τὸν Σεμέστρης βωμὸν, τὴν λεγομένην Κεροέσσαν ἀπέκυε κόρην· ἐξ ἧς καὶ Κέρας ὁ τόπος ὠνόμασαι. *Ipſa verò* (Io) *ad Ceras veniens, ubi Cydaris & Borbyzes confluunt, futura incolis prædicentes, ad Semeſtræ aram, Ceroeſſam dictam peperit, & ab illa Ceras locus appellatur.* Ex quibus ſanè Κέρας propriè dictus videtur locus, ubi uterque fluvius in ſinum confluunt, cui ſpeciem quodammodo cornuum præbent, ab ipſius ſinus capite in varias partes ſecedentium. Procopius: Ἀμφὶ τὸν κόλπον, ὅνπερ Κέρας οἱ ἐπιχώριοι Κεροέσσῃ τῇ Βύζαντος μητρὶ τῆς πόλεως οἰκιστοῦ ἐπωνύμως καλοῦσιν. *Circa ſinum ab indigenis dictum Ceras, de nomine Ceroëſſæ matris Byzantis, qui urbem condidit.* Alii, inquit idem Heſychius, ab Amaltheæ cornu, propter rerum omnium copiam eò è mari influentium, dictum Ceras volunt: Οἱ δὲ τῇ τῶν καρπῶν εὐπορίᾳ τὸ τῆς Ἀμαλθείας αἰγὸς κέρας προσηγόρευσαν· *Alii verò ob fructuum abundantiam Amaltheæ capræ cornu dictum putant.* Quò fortè ſpectat nummus, cujus ſuprà meminimus, ex Theſauro Regio, qui alterâ parte caput mulieris, alterâ cornu Amaltheæ præfert, cum inſcriptione, ΕΠΙ ΘΡΑΖΩΝΟϹ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. Alii denique, ſubdit idem Heſychius, μᾶλλον τῇ θέσει τοῦ χωρίου τοὔνομα προστιθέασιν, *potiùs à loci ſitu nomen inditum cenſent:* quòd ſcilicet ſinus inſtar cornu cervini in multos ramos diffindatur. Strabo lib. VII. Ἔστι δὲ τὸ Κέρας προσεχὲς τῷ Βυζαντίων τείχει κόλπος ἀνέχων ὡς πρὸς δύσιν ἐπὶ σταδίους ἑξήκοντα, ἐοικὼς ἐλάφου κέρατι· εἰς γὰρ πλείστους σχίζεται κόλπους, ὡς ἂν κλάδους τινάς· *Eſt autem Ceras Byzantii muro conjunctum, ſinus verſus Occidentem ad ſexaginta ſtadia penetrans, ſimilis cornui cervino, quod in multos ſinus, quaſi in ramos finditur.* Atque eò ſpectaſſe volunt Oraculum: Argivis enim Delphicum Apollinem conſulentibus de loco ædificandæ urbi opportuno, tale oraculum edidiſſe fertur, quod recitant Stephanus, Euſtathius in Dionyſii Periegeſin, Heſychius Mileſius, & Codinus:

> Ὄλβιοι οἱ κείνην ἱερὴν πόλιν οἰκήσουσιν,
> Ἀκτὴν Θρηϊκίην τ' ἔνυγρον παρά τε στόμα Πόντου,
> Ἔνθα δύο σκύλακες πολιὴν λάπτουσι θάλασσαν,
> Ἔνθ' ἰχθὺς ἔλαφός τε νομὸν βόσκονται ἐς αὐτόν.
> *Felices illi, qui urbem illam ſacram incolent*
> *Ad oram Thracicam, & ad aquoſi os Ponti,*
> *Ubi duo catuli mare canum lambunt,*
> *Piſciſque & cervus ſimul pabulantur.*

Quod quidem oraculum ita interpretati ſunt Argivi, ut per binos illos catulos pelagus lambentes, fluviolos Borbyſem & Cydarum, qui in ſinum ſeſe effundunt; ſinum verò ipſum per piſcem & cervum, qui ſimul pabulantur, deſignari arbitrarentur. Nec deſunt qui per piſcem, Pelamydem intelligi cenſeant. Sunt autem Pelamydes piſces, qui Latinis *Sardæ*, ut eſt in Gloſſis Gr. Lat. è ſpecie thynnorum, quæ in Mæotidis paludibus enatæ, vaſtumque Ponti emenſæ pelagus, in eum ſinum denſis agminibus irrumpunt: (eſt enim Pelamys genus piſcium ἀγελαῖον καὶ ἐκτοπιστικόν, ut ait Ariſtoteles libro de Piſcibus,) ibique à ventorum & hyemis difficultatibus, quas maximè exhorreſcunt, ſecuræ, in ejus receſſibus commorantes, pingues admodum evadunt: ex quarum captura ingens Byzantiis proventus oboritur, quod ſecus eſt in Calchedonenſium littore, qui οὐ μετέχουσι τῆς εὐπορίας ταύτης, διὰ τὸ μὴ προσπελάζειν τοῖς λιμέσιν αὐτῶν τὴν πηλαμύδα· *hujus copiæ non fiunt participes, quòd ad eorum portus pelamys non appellit*, ut habet Strabo lib. VII. quod etiam attigere ſcriptores alii, Antiphanes Comicus apud Athenæum lib. III. Oppianus lib. IV. Ἁλιευτικῶν, & Dio Chryſoſtomus orat. XXXIII. Præ cæteris porrò ingentem ad muros Byzantios pelamydum multitudinem graphicè deſcribit Petrus Gyllius in Præfat. ad Urbis Deſcript. *Piſcium verò redundantiâ excellit Maſſilia, Venetia, Tarentum; ſed omnia ſuperat Conſtantinopolis, qua velut per portam piſces duplicis maris tranſeunt, neque modò per Boſporum tranſeunt, ſed ad Byzantium feruntur, relictâ Calchedone, ut uno reti viginti navigia impleas, atque ſine retibus ſæpe manibus ex continenti capias, atque adeò cùm verno tempore in Pontum aſcendunt denſi greges, jactu lapidis velut aves ferias: ex feneſtris quoque urbis calathis ex corda appenſis mulieres piſcentur, hamiſque piſcatores ſine eſca pela-*

A iij

mydes capiant tot & tantas, ut sufficiant toti Graciæ, & magnæ parti Asiæ Europæque. Non mirum igitur si Βυζαντίαν θυννάδα dixit idem Antiphanes; & Archestratus apud Athenæum lib. VII. θυννῆς τῆς μεγάλης μητρόπολιν Βυζάντιον argutè appellavit. Sed & à pelamydibus eò turmatim confluentibus Byzantio vicinum Suburbanum Πηλαμύδιον appellatum verosimile est. Hujus meminit Scylitzes in Joanne Zimisce, ut & Codinus in Orig. CP. p. 58. Quinetiam Aristoteles lib. IV. Polit. ingentem piscatorum turbam Byzantii sua tempestate fuisse observat. Atque hinc percipimus cur Pelamydes in Byzantiorum nummis effictæ toties occurrant: in nummo scilicet Sabinæ Aug. apud V. Cl. D. *Vaillant*, qui duos ejusmodi pisces præfert, cum hac inscriptione, ΕΠΙ ΔΙΟΔΩΡΟΥ ΤΟ Β ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ: in nummo Plotinæ, ex Gaza Regia, in quo Delphinus inter duos pisces effictus, cum hoc lemmate, ΕΠΙ ΤΡΑΙΑΝΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ: in nummo Crispinæ A. ex Archeio M. Ducis Hetruriæ, ubi iidem Delphinus & pisces effícti, cum inscriptione, ΕΠΙ ΑΙ ΠΟΝΤΙΚΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. ut & in nummo Caracallæ, ex Thesauro Reginæ Sueciæ, cum eadem inscriptione: in nummo Getæ, & alio Juliæ Mæsæ A. ex eodem Thesauro, cum inscriptione ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ: denique in nummo Juliæ Mammeæ A. cum inscriptione ΕΠΙ ΦΡΟΝΤΩΝΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. Quosdam ex iis descripsere Carolus Patinus & Ezechiel Spanheimius. Ita porrò Sinum Ceratinum describit Oppianus libro laudato:

Θρηΐκιος δέ τις ἐστὶν ἁλὸς μυχὸς, ὅντε βάθιστον
Φασὶ Ποσειδάωνος ἐνὶ κλήρεσσι τετύχθαι·
Ἐκ τοῦ καί τε Μέλας κικλήσκεται, οὐδέ τι λάβροι
Αἶψα, οὐδ' ὑπέροπλοι ἐπιθρώσκουσιν ἀῆται.
Ἐν δ' ἄρα κευθμῶνες ὑποβρύχιοι πεφύασι
Κοῖλοι, πηλώεντες, ἀθέσφατοι, οἷς ἔνι πολλὰ
Τίκτεται, ἠβαιοῖσιν ὅσ' ἰχθύσι δαῖτας ὀφέλλει.
Ἔνθα καὶ ἀρτιγόνοισι πέλει πρώτιστα κέλευθα
Πηλαμύδων ἐσμοῖσιν· ἐπεὶ περιώσιον ἄλλων
Εἰναλίων φρίσσουσι δυσμέα χείματος ὁρμήν. &c.

Thracius verò est quidam maris recessus, quem profundissimum perhibent in Neptuni sortibus esse: ex quo etiam Niger appellatur, neque ipsum impetuosi admodum, neque validi invadunt venti. In ipso autem latibula humida sunt, cava, lutosa, immensa; in quibus multa generantur, quæ piscibus exiguis cibos præbent. Ibi etiam recens natis sunt primæ viæ Pelamydum cœtibus; quoniam vehementer præ cæteris marinis horrent difficilem hyemis impetum. &c. Et verò Sinum Ceratinum *Melana* appellari vix alibi reperias; adeò ut dubitandi præbeatur occasio, an revera Ceratinum intellexerit Oppianus, an verò Melanem Sinum, qui perinde in Thracia extitit ad Melanis fluvii ostia, ubi Cherronesus in arctum stringitur, & sinum efficit, qui Μέλας κόλπος dicitur Ptolemæo lib. III. Procopio lib. IV. de Ædif. cap. X. *Melanes Sinus* Plinio lib. IV. cap. XI. Solino cap. XV. Ammiano lib. XXII. & aliis; hodie ab urbe Caridia adjacente, *Golfo di Caridia.* Meminit præterea Apollonius Rhodius Nigri littoris ad Rhebantem amnem, qui haud procul ab Ponti ostio in Bithynia in mare effluit, cujus quidem fluvii mentio est apud veteres scriptores, & de quo pluribus egit Petrus Gyllius lib. III. de Bosporo Thracio cap. I. ast hîc Sinum effingi nemo observavit. Sic autem Apollonius lib. II. Argonaut.

Πλῶόν τε ῥηγμῖνας πεφυλαγμένοι, εἰσόκεν αὐτοῦ
Ῥήβαιο ὠκιρόου ποταμοῦ, ἀκτήν τε μέλαιναν
Γνάμψαντες νήσου Θυνηΐδος ὅρμον ἵκοντο·
Donec prærapido labentia flumina cursu
Emensi Rhebæ, & nigricantia littora terræ
Subducta petitis terrâ Thyaëida puppi.

Certè etsi Pelamydes ex Ponto ad usque Sinum non modò, sed & in Propontidem atque Ægæum ac Mediterraneum mare progredi scribat Busbequius; longè tamen potiùs Oppianum de Sinu Ceratino locutum vero est simile, cùm Pelamydes ad Melanem Sinum progressas nemo è veteribus tradat. Deinde quod subdit, à tempestatibus ventisque omnino esse securum Sinum, mirè Ceratino convenit: sic enim de eo Procopius lib. I. de Ædif. cap. V. Πρᾶός τε ὁ λιμενικὸς ὁ κόλπος ἐστὶ, καὶ ἀναδιδοῦσαι οὐδαμῆ πέφυκεν, ὥσπερ ὅρων τῷ κλύδωνι κειμένων.— χειμῶνος δὲ, ἂν ἔτι τύχῃ, καὶ ἀνέμων σκληρῶν ταῖς τε πελάγεσι καὶ τῷ πορθμῷ ἐπιπεσόντων, ἐπειδὰν εἰς τὴν εἴσοδον ἵκωνται τοῦ κόλπου αἱ νῆες, ἀκυβέρνητοί τε τὸ λοιπὸν ἴασι, καὶ ἀπερικλεύτως ὁρμίζονται. *Sinus hic semper tranquillus, minimè turbari solet, quasi terminus tempestati hic fixus esset.— Si fortè venti vehementiores incumbunt, ac maria fretumque concitent, simul navigia Sinus fauces intrarunt, nullo regente pergunt, & quocumque sors tulerit appelluntur.* In eandem sententiam Anonymus in vita Joannis Acacii: Τοῦ γε μὴν λιμένος θέσιν τε καὶ κάλλος, καὶ μέγεθος, καὶ ὡς εὖ μὲν τῶν ὅρμων καὶ νεωρίων, εὖ δὲ νεωσοίκων ἔχει, καὶ τῆς ἄλλης κατασκευῆς, καὶ χρείας, καὶ τῆς ἐξ ἄκρων εἰς ἄκρα διαβάσεως, ὥσθ' ὅλον κλειστὸν ὡς ἀληθῶς θάλασσαν δεῖξαι, μὴ λιμένα καλεῖν· ἔνθ' εὐχερὴς μὲν ὁ ἔκπλους, εὐχερέστερος δ' ὁ κατάπλους, ἔνθα γαλήνην βαθεῖαν εὑρεῖν ἐστιν, κἂν ταῖς

θυέλλαις καὶ χαταιγίσιν, ὅτι καὶ τὰ τῆς γῆς θεμέλια κλονεῖσθ δοκεῖ *Portus verò situm, pulchritudinem & magnitudinem, & ut navium stationibus ac navalibus, aliisque apparatibus & commodis præstet, & à promontoriis in promontoria transmissionibus, ita ut cùm integrum quodammodo mare inter ea exeat, portus non appellandus sit, ubi facilis ex eo faciliorque in eum navigatio est, ubi profundam tranquillitatem invenire est etiam in ipsis tempestatibus ac procellis, & cùm tota quassari videtur terra.* Sinus autem Ceratinus ad Byzantii dextrum latus in multam altitudinem provehitur. Procopius loco laudato: Ο δὲ ξίτος πορθμὸς τῷ μὲν πρώτου ἐχόμθμος ἐπὶ δεξιᾷ, ἐκ δὲ Συκεῶν τῶν καλουμθρων αρχόμθμος ἐπὶ πλεῖστν δινήκει τ πόλεως πρὸς βορρᾶν ἄνεμον· *Tertium verò fretum à dextera conjunctum primo, ex regione, quam Sycenam vocant, longissimè allabitur urbis lateri aquilonari, ubi in sinum desinit.* Illius initium duo faciunt promontoria, unum à Meridie, appellatum Bosporium; alterum à Septentrionibus, Metopum olim dictum: illius verò finem (κόλπου τὸ πέρας apud Procop. lib. IV. cap. VI.) ostia Cydari & Borbysæ fluviorum constituunt. Sinus longitudinem sexaginta stadiorum esse ait Strabo; milliarium verò quinque vel sex. Willelmus Tyrius lib. II. cap. VII. *Quæ influxio à prædicto mari* (Pontico) *transfusa, postquam triginta milliariis à primis faucibus, unde habet introitum, continuo tractu descendit, sinum facit in partem occidentalem, cujus longitudo est ad millia quinque vel sex; latitudo verò quasi unius.* Rursum de hoc Sinu: *Sinus autem prædictus tendens, ut præmisimus, in Occidentem, portus est inter eos quos orbis habet, commoda statione famosissimus.* Latitudo verò Sinus varia est: ad fauces, ubi potissimùm dilatatur, hoc est à promontorio Bosporio ad oppidum Galatam, ad quinque stadia, ut habet Strabo lib. VII. ad passus trecentos patet, ut Leunclavius cap. CXXVII. deinde paulatim stringitur usque ad mediam Galatam, ubi in stadia paulò plùs tria coarctatur, ut est apud Gyllium lib. I. de Bosp. Thrac. cap. V. ubi multis Sinus iste describitur.

IV.

BOSPORUS.

PORTUM Byzantii, Bospori appellationem habuisse testantur nonnulli è veteribus scriptoribus. Phavorinus apud Constantinum Porphyrogenitum lib. II. Θεμάτ. cap. XII. Βυζαντίων λιμλὼ Βόσπορος καλεῖται· *Byzantiorum portus Bosporus vocatur.* Eustathius in Dionysii Perieg. p. 24. ubi de Bosporo: Καὶ ὁ περὶ τὸ Βυζάντιον δὲ λιμλὼ ἔτως ὕστερον ἐκλήθη· *Ita etiam postea appellatus fuit portus Byzantii.* De Bosporo portu intelligendum videtur apud Demosthenem orat. περὶ Στεφάνε, Decretum Byzantiorum, qui propter præstitum sibi ab Atheniensibus bello Macedonico auxilium, jus non modò civitatis iis ultrò concesserunt, sed etiam tres populi Atheniensis statuas ingentes, sedenûm cubitorum singulas, à populo Byzantiorum & Perinthiorum coronati, in Bosporo statui decreverunt: στᾶσαι δὲ καὶ εἰκόνας τρεῖς ἑκκαιδεκαπήχεις ἐν τῷ Βοσπόρῳ στεφανούμθμον τ δῆμον τῶν Αθηναίων ὑπὸ τῷ δήμῳ τ Βυζαντίων καὶ Περινθίων. *Bosporium* appellatam eam muri urbis partem, quæ sigmatis figuram exhibebat, ex Joanne Antiocheno refert Codinus pag. 57. sicque appellatam, quòd eo loci boves olim vænirent; idque obtinuisse usque ad Copronymi tempora. Sed quod subdit accidisse, ut bos quidam œstro percitus in mare desiliret, & tranaret usque Chrysopolim, trajectuique inde Bospori vocabulum mansisse, non ad ipsius, sed ad freti denominationem notissimam pertinet, adeò ut vix credam id à Joanne Antiocheno hausisse. *Bosphorium* postea portum illum nuncupatum tradunt, ex eo quòd Philippo Macedonum Rege urbem obsidente, cuniculos cùm milites egissent quò occultè urbem ingrederentur, nocteque intempesta ac illuni, cœloque pluvio id essent aggressi, Hecate ad Septentriones igneas nubes protenderit, eaque ratione hostium conatus prodiderit, reddideritque irritos: canibus insuper eidem Divæ sacris, ululatibus suis custodes evigilantibus. Itaque obsidione liberatos Byzantios, ob præstitam sibi à Diva opem, simulachrum Hecates lampadiferæ, λαμπαδηφόρον Εκάτης ἄγαλμα erexisse, locumque illum deinceps *Phosphorium* nominasse: rem narrant Stephanus de Urbibus, & ex Stephano Porphyrogenitus & Eustathius locis citatis, & Hesychius Milesius. Hecaten verò Φωσφόρον appellari ab Euripide in Hecuba nemo nescit. Exhinc Byzantii tam manifestum numinis auxilium experti, Hecaten ut servatricem coluere, & in nummis suis cornutam Lunam insculpsere, tanquam præcipuum urbis insigne, & suæ erga Divam venerationis argumentum. Extant quippe Byzantiorum complures nummi, in quibus bicornis Luna cum astro vel stellula effingitur, ut ille ex Gaza Regia, qui caput Dianæ cum pharetra & arcu præfert, & in aversa parte ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ: præterea nummus, cujus pars antica Trajanum Imperatorem coronâ radiatâ cinctum exhibet cum hisce characteribus, ΑΥΓ. ΝΕΡ. ΤΡΑΙΑΝΟϹ. ΚΑΙϹΑΡ. postica verò eundem typum cum hac epigraphe, ΒΥϹΑΝΤΙΝΗ ΣΩΤ... i. Σώτειρα, *Byzantina servatrix*: quam quidem inscriptionem Tristanus à S. Amante in Commentariis historicis, ad suprà allatam

hiſtoriam referendam putat. Extat ſimilis nummus alius Juliæ Domnæ in Gazophylacio RR. PP. Canonicorum S. Genovefæ Pariſ. Ad Hecaten etiam λαμπαδηφόρον referri poteſt nummus alter Oplii Macrini Imperatoris ex Theſauro Regio, in quo viſitur equus paſcens inter duas faces, cum hac inſcriptione, ΕΠΙ ΠΟΝΤΙΚΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. Ex quibus conjicit Ezechiel Spanheimius lib. de Præſtantia & uſu Numiſmatum diſſert. VI. nummum, qui à Fulvio Urſino refertur in Familia Petronia, in quo Auguſtus effingitur, cum hac epigraphe, CAESAR AVGVSTVS, in parte altera Lunula cum ſtella, & hiſce verbis, TVRPILIANVS III. VIR, Byzantii inſtaurationem ſpectare. Complures etiam alios ejuſdem fermè typi nummos, vel ſaltem cum tædis, ſervant rei antiquariæ ſtudioſorum ἀρχεῖα, ac Regium quidem, nummum M. Aurelii A. cum binis iſtis tædis, & hac epigraphe, ΕΠΙ ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ; alterum Septimii Severi Aug. cum duabus pariter tædis & inſcriptione, ΕΠΙ ΑΡΚ ΣΑΛΛ ΑΡΙΣΤΑΙ Ν ΕΤΟΥ; alterum, in quo ſcriptum, ΕΠΙ ΦΡΩΝΤΟΝΟΣ ΚΑΙ ΗΦΗΣΤΙΩΝΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ; alium Antonini Caracallæ, in quo binæ perinde tædæ & ara ignita intermedia exarantur, cum inſcriptione, ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ; alios denique Alexandri Severi cum inſcript. ΕΠΙ ΑΙΜΙ·ΣΕΒΗΡΟΥ ΚΑΙ ΙΟΥΛ ΣΕΒΗΡΑΣ; & Valeriani cum inſcriptione, ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ ΝΙΚΑΙΕΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ. Sed & ſervat M. Ducis Hetruriæ Gaza alterum ejuſdem Septimii Severi, cum figura muliebri ſtante inter duas tædas, & inſcript. ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. At cùm Boſpori nomenclaturam, etiam poſt Conſtantini M. tempora, retinuerit portus urbis Byzantinæ, nullaque propemodùm Phoſphori mentio occurrat apud veteres ſcriptores, præter Stephanum & aliquot alios, qui ab eo deſcripſerunt quod de Phoſphoro tradidere; non deſunt qui Phophori vocabulum per inverſionem literarum ex Boſporo ab indigenis derivatum volunt: quemadmodum conſtat Fretum ipſum Boſporianum, quod à veteribus omnibus Βόσπορος dicitur, à recentioribus aliquot Βόσφορον nuncupari. Evagrius lib. II. cap. XIII. ſcribit magnum incendium, Leone M. imperante, extitiſſe, quod ad Septentrionem, ubi ſunt urbis portus, à Boſporo graſſatum eſt, uſque ad antiquum templum Apollinis: Ἐν τῷ βορείῳ κλίματι, ἐν ᾧ καὶ νεώρια τῆς πόλεως καθεστᾶσιν, ἀπὸ τοῦ καλουμένου Βοὸς πόρου μέχρι τοῦ παλαιοῦ Ἀπόλλωνος ἱεροῦ. Quo loco Zonaras habet, ἀπὸ τοῦ Βοσπόρου μέχρι τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Καλυβίτου, *à Boſporo uſque ad ædem S. Ioannis Calybitæ.* Cedrenus denique incendium ortum commemorat à Neorio, quod ad Orientem ſtatuit, perrexiſſe ad ædem S. Joannis Calybitæ, quæ ad occaſum erat. Ex quibus cognoſco, inquit Gyllius, Neorium & Boſporium vicina fuiſſe, quamquam in antiqua Urbis deſcriptione Boſporius portus in quinta regione, & Neorium in ſexta ponantur. Nam cùm hæc utraque regio ſimul conjuncta à collis dorſo ad mare deſcendat, nihil impedit, quin vicinus fuerit portus Boſporius Neorio. Verùm an his locis portus Boſporius intelligatur, dubium facit omnino Nicetas in Iſaac. lib. I. n. VI. ſcribens ita appellari latus urbis ſeptentrionale Freto obverſum: Μοῖραν τινα τῆς ἑαυτοῦ στρατιᾶς παρελόμενος, ἐκπέμπει κατὰ τὴν βόρειον ἀντιπορθμον τῆς πόλεως πλευρὰν, ἥτις Πόρος βοὸς κικλήσκεται· ἀφ᾽ ἧς καταφανής ἐστιν ἀκριβῶς ὁ μέχρι τῶν ἐν Βλαχέρναις ἀνακτόρων συρόμενος θαλάττιος ὁλκὸς, καὶ ὅσα πρὸς ἄνεμον βορρᾶν ἐπινενεύκασι μέρη τῆς πόλεως· *Partem quandam ſuarum copiarum ad ſeptentrionale urbis latus, quod Freto obverſum eſt, mittit, quod Boſporus nuncupatur; unde maris tractus, qui uſque ad palatium Blachernarum pertinet, cæteraque partes urbis, quæ ad aquilonem vergunt, apertè cernuntur.* Sanè ex hiſce verbis omnino patet ſaltem Boſporum nuncupari partem illam promontorii Boſporici, quæ in Sinum Ceratinum longiùs procurrit, ex quo totius Sinus, qui in urbem interiùs recedit, patet proſpectus: quod & indicat Cedrenus anno XXII. Copronymi, ubi de glacie, quæ rupta Acropolim & cæteras urbis partes concuſſit: Εἰς τρία δὲ ῥαγὲν, ἔζωσε τὴν πόλιν ἀπὸ τῶν Μαγγάνων ἕως τοῦ Βοσπορίου· *In tres verò partes diviſa glacies urbem cinxit à Manganis ad Boſporium.* Quod aliis verbis expreſſit Nicephorus Conſtantinopolitanus: Καὶ τοῦτο τριχῆ διαιρεθὲν παρ᾽ ἑκάτερα μέρη τῆς Ἀκροπόλεως τὰς ἀκτὰς ἐμπίπλησι· *Hinc trifariam diviſum* (glaciei fragmen) *ad utranque Arcis partem oram omnem occupavit.* Proinde *Boſporium* aliud fuit ab ipſa promontorii Boſporici extremitate, ſive ἀκρᾷ; cui quidem Boſporio vicinus portus ab eo nomen ſumpſit. At in veteri Urbis deſcriptione non *Boſporius*, ſed *Proboſphorianus* dicitur, fortè quòd Boſporio obverſus ſit. Alii, ut Jac. Gotofredus ad Leg. V. Cod. Theod. de Calcis coctor. legendum cenſent *Proſphorianum*, deducuntque ἀπὸ τῆς προσφορᾶς: alii, ut Petavius ad Nicephorum CP. à Foro, quòd Forum reſpiceret. Denique Joannes Tzetzes Chil. I. Πρόσφορον, *Boſporum*, ſua ætate nuncupatum ſcribit:

Ὁ παρ᾽ ἡμῖν τε Θρᾴκιος (Βόσπορος) καὶ Ἑλλησποντίας,
Ὃς συνηθείᾳ τῇ κοινῇ Πρόσφορον καλεῖται.

V. PERAMA.

V.

PERAMA.

TO Πέραμα, Fretum ipsum, seu Sinum Ceratinum appellabant Byzantii, quòd ex Urbe in ulteriorem ripam, quam Πέραν vocabant, abeuntibus, trajectus vice esset. Theophanes anno XXV. Justiniani M. enarrans encænia ædis S. Irenes Sycenæ, ait Patriarchas Constantinopolitanum & Alexandrinum in Imperatoris curru sedentes, & sanctas Reliquias deferentes, ἕως τ̃ Περάματος venisse, iisque, postquam trajecissent, occurrisse Imperatorem: Καὶ ἦλθον ἕως τ̃ Περάματος, κ̀ ἐπέρασαν, κ̀ ὑπήντησεν αὐτοῖς ὁ Βασιλεύς· *Et venerunt usque ad Perama, & trajecerunt, & occurrit illis Imperator.* Nicetas in Andronico lib. I. n. VI. disertè Fretum, Πέραμα appellatum observat: Καὶ τοὺς Σεβασιανοὺς ὁμαίμονας, εἰς τὴν ἀντιπέραν ἀναρτᾷ τ̃ πορθμοῦ, ὃς κικλήσκεται Πέραμα· *Duos fratres Sebastianos in opposito Freti, quod Perama appellatur, littore suspendit.* Idem in Isaacio & Alexio n. II. commemorat, captâ à Francis & Venetis Constantinopoli, exortum incendium à Synagoga Saracenorum, quæ ad septentrionalem Urbis partem ad mare vergebat, & templo S. Irenes proxima erat; versus Orientem verò in latitudine ad templum maximum desiisse: ad Occidentem denique ἐς τὸ λεγόμενον Πέραμα, *usque ad Perama*, se extendisse, atque inde in latitudinem Urbis se diffudisse. Ædes verò Irenes, quæ à Niceta πρὸς θάλασσαν, hoc loco, & in Manuele lib. VII. n. III. statuitur, dicitur Codino ἁγία Εἰρήνη τὸ Πέραμα. Fretum præterea appellatione τ̃ Περάματος donatur à Leone Grammatico in Michaële Theophili F. Κλύδωνος δ' ὄντος ἐν τῇ θαλάσσῃ, συναθροισθέντες κατῆλθον μέχρι τ̃ Περάματος, κ̀ διαπεράσαντες ἦλθον εἰς τ̃ οἶκον Εὐλογίου τ̃ Πέρσου; κ̀ τοῦτον ἄραντες ἦλθον εἰς τὰ Μαρίνης, &c. *Ortâ verò in mari tempestate, unà coëuntes, descenderunt usque ad Perama,* (id est Fretum) *& trajicientes, ad Eulogii Persæ domum venerunt, eoque assumpto, ad Marinæ ædem pervenere,* &c. Atque inde loci ii, in quibus exscensus fiebat ad trajiciendum Fretum, quos alii *Scalas* vulgò vocant, Περάματα seu *Trajectus* appellantur in Novella Justiniani LIX. c. V. quod & observavit Cujacius. Sed & inde ipsæ naviculæ, ait Leunclavius in Pand. Turc. n. X. tam Turcis, quàm Græcis & aliis, ab usu quem in trajiciendo præstant, *Peramæ* vulgò nominantur. Hinc etiam περαματίζειν dixit Theophanes anno I. Philippici, pro *fretum ipsum trajicere*: Περάτας, pro ἐρέτας, Codex barbarograecus Nicetæ in Man. l. I. n. V. Vide Notas ad Alexiadem.

VI.

CATENA.

PORTUM Constantinopolitanum, seu Sinum Ceratinum, interdum catenâ obcludi solitum tradunt passim scriptores Byzantini, quò hostiles scilicet naves ab illius ingressu arcerentur. Pertingebat illa ab Acropoli ad Castellum Galaticum: quippe legimus in Græcorum Triodio, & in Orat. historica in festum Acathist. Agarenos, Leone Isauro imperante, ab Urbis oppugnatione destitisse, cùm oppositâ hac catenâ portum ingredi prohibiti essent, κωλυθέντες ὑπὸ τ̃ ἁλύσεως διηκούσης ἀπὸ τ̃ Γαλάτου εἰς τὰ τείχη τῆς πόλεως. Id paulò aliter refert Theophanes anno I. Leonis: narrat enim Agarenis ad urbem appulsis, catenam, quâ portus occludebatur, clam removisse Leonem; hostes autem veritos ne id eo egisset consilio Augustus, ut velut in casses conjiceret, recessisse: Τῇ δ' αὐτῇ νυκτὶ τ̃ ἄλυσιν ἐκ τ̃ Γαλάτου ὁ εὐσεβὴς βασιλεὺς μυστικῶς συνέστειλεν ubi Paulus Diac. *Eadem verò nocte Imperator catenam à locis Galati secretò removit,* &c. Ita ut legisse videatur τ̃ Γαλάτου, ut est in Triodio. Zonaras scribit Michaëlem Balbum Imperatorem, cùm terrâ marique in urbe obsideretur à Thoma, qui tyrannidem arripuerat, ad has rerum venisse angustias, ut catenam ferream ab Acropoli contendere necesse habuerit ad oppidulum in opposito littore positum, quò in urbem ingressum arceret: Ἐς τοῦτο δ' ἥκεν ἀπορίας ὁ Μιχαὴλ, ὡς σιδηρᾶν ἐκτεῖναι σειρὰν ἐξ Ἀκροπόλεως εἰς τὸ κατ' ἀντιπέραν πολίχνιον, ἵν' ἄβατα τοῖς τ̃ τυράννου φυλάττοιτο τὰ ἐντός. Similia habet Scylitzes pag. 502. Galatam autem hic innui per πολίχνιον, satis constat ex Villharduino n. LXXXIII. *De nostre Baron fu tels li conseils, que il se herbergeroient sor le port devant la Tor de Galatas, où la chaiene fermoit, qui mouoit de Constantinople. Et sachiez de voir que par cele chaiene conuenoit entrer, qui al port de Constantinople voloit entrer. Et bien virent nostre Baron, se il ne prenoient cele tor, & rompoient cele chaiene, il estoient mort & mal bailli.* Et Comes San-Paulanus in Epistola de expugnatione Constantinopolitana: *Inde perreximus ad quandam turrim fortissimam, in*

qua firmabatur catena ferrea grossa nimis, quæ posita super ligna transversa mare transnatabat, attingens usque ad muros civitatis. Catena illa portum servabat, juxta quam naves & galeidæ civitatis cum bargis erant, latere ad latus conjunctæ, nobis introitum inhibentes. Ut verò nostri & castellum Galatæ expugnaverint, & Catenam perruperint, ita describit Nicetas in Alexio lib. III. n. x. Ὡς δ᾽ οἱ μὲν ἐπίγειοι, οἱ δ᾽ ἐνάλιοι τῷ φρουρίῳ ἐπέστησαν, ἐν ᾧ εἰώθασι Ῥωμαῖοις σιδηρᾶν βαρυτάλαντον ἀποδεῖν ἄλυσιν, ἡνίκα πλοίων πολεμίων ἐνστάη ἔφοδος, εὐθὺς προσβάλλουσι τῷ ἐρύματι· *Vt autem alii terrâ, alii mari castellum id, ad quod ferrea catena maximi ponderis alligari solet, cùm hostilis classis expectatur, statim oppugnare cœperunt.* Et mox: Εἶτα καὶ αὐτῆς διαρραγείσης, εἴσω ξύμπας ὁ πολέμιος στόλος εἰσρρεῖ· *Deinde illâ fractâ, tota classis hostilis ingreditur.* Denique Albericus in Chronico an. MCCII. *Primò turrim Galatas ceperunt, ubi catena portus pendebat; & ipsam catenam ruperunt, quæ postea apud Acram fuit missa.* Simili catenâ Turcas ab ingressu portus arcere conatus est Constantinus Palæologus Imperator. Laonicus lib. VII. Ἕλληνες δὲ ὡς ἐπύθοντο ἐπιέναι σφίσι τὸν βασιλέως στόλον διὰ θαλάσσης, πέδας σιδήρους διατείναντες ἀπὸ τῆς καταντικρὺ πόλεως, εἰς τὸ τεῖχος τοῦ Βυζαντίου παρὰ τὴν Ἀκρόπολιν καλουμένην· *Græci verò ubi intellexere adversùm adventare classem regiam, catenas ferreas ab oppido quod ex adverso erat, extenderunt in Byzantii murum prope Arcem.* Eadem tradunt Phrauzes lib. III. cap. VIII. & XI. Leonardus Chiensis in Epist. de Epugn. CP. Historia Politica pag. 9. & M. Chronicon Belgicum an. MCCCCXLVIII. Ducas cap. XXXVIII. ubi de eadem urbis expugnatione, ait portum urbis occlusum fuisse ferreâ catenâ, ἀπὸ μέρους τῆς πύλης τῆς πόλεως τῆς καλουμένης Ὡραίας, εἰς τὸ τῆς Γαλατᾶ μέρος, *à portu urbis Oræa appellata, usque ad Galatam.* Tradit verò Sabellicus lib. VIII. dec. III. hanc Catenam *à Gallorum turri ad Peranæ claræ pontem protensam*: quæ quidem mendosissima sunt; nam Gallorum turrim vocat, quæ *Galatæ* appellari debuit. Deinde quid per *ad Peranæ claræ pontem* velit, non video, nisi Catena illa in Galatino oppido defixa fuerit versùs ædem S. Claræ, quam etiamnum stare aiunt. Denique observat Gyllius lib. IV. cap. X. adhuc Galatæ portam esse, quæ appellatur Catena, ex eo quod ab Acropoli usque ad eam portam Catena extenderetur.

Præter hanc Catenam, quam ab Acropoli ad Galatinam turrim protensam diximus, alteram statuit Manuel Comnenus Imperator, ut hostiles naves à Propontide venientes, à portus ingressu prorsus arceret, extructis in eum finem in ipso mari arcibus, seu *arculis*, quarum una Manganico Monasterio ad urbem, altera Damalis Promontorio in Asia vicinæ erant. Rem ita narrat Nicetas in eodem Manuele lib. VII. n. III. Ἔργον τοῦ βασιλέως τούτου καὶ ὁ μὴ πολὺ τῆς θαλάσσης ἔνδον ἱστάμενος πύργος, τῆς περικλυζούσης τὴν χέρσον, ἥτις ὠνομάζετο Δάμαλις, τανῦν δὲ Ἀρκλα καλεῖται. Ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ ἀντίπορθμος ἕτερος πύργος τῆς τῶν Μαγγάνων ἔγγιστα δεδομημένος μονῆς· ἦν δὲ σκόπος τῷ τούτοις ἀνεγείραντι ἄνακτι, κατὰ καιρὸν ἐπαγωγῆς πλοίων βαρβαρικῶν, σιδηρᾶν ἐξ ἑκατέρων ἄλυσιν διατείνεσθαι, καὶ ἄβατον ἐντεῦθεν γίνεσθαι, ὁπόσα περὶ τὴν Ἀκρόπολιν μέρη τῆς πόλεως, καὶ τὸν συνεχόμενον ἔσωθεν ὁλκὸν, ἕως καὶ ἐς αὐτὰ τὰ ἐν Βλαχέρναις βασίλεια· *Opus etiam ejusdem Imperatoris est turris illa in mari extructa, quæ continentem alluit, & Damalis appellabatur, nunc verò Arcula dicitur. Sed & turris altera è regione, juxta Manganorum Monasterium ædificata: ejusmodi autem fuit illius consilium, ut ferreâ catenâ utrinque extentâ, barbaris navibus aditus in loca urbis Acropoli vicina, & tractum illum omnem usque ad Blachernarum palatium, intercluderetur.* Nescio an ad has turres respexerit Manuel Chrysoloras pag. 117. quarum una, quæ Damalis promontorio vicina est, adhuc stat, in qua milites Turcici excubant ad portoriorum exactionem: Καὶ τοὺς ἐν μέσῳ τῆς θαλάττης καὶ τοῦ πελάγου, καὶ τοῦ βυθοῦ, ἐπὶ τῆς δίνης αὐτῆς, καὶ τῆς παλιρροίας πύργους, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς γλυκέα ὕδατα· *Turres etiam in medio maris & profundo pelago, & in ipso reciprocantium fluctuum verticoso æstu, & in turribus hisce dulces aquas.* Fateor hæc posse referri ad turres, quæ portuum manufactorum aggeribus & ostiis inædificantur, cum de iis paulò antè verba fecerit.

VII.

PORTUS BYZANTII.

ENIMVERÒ etsi Sinus Ceratinus Byzantio portus vice fuerit, atque adeò λιμὴν ὅλος πανταχῇ, ut loquitur Procopius lib. I. de Ædif. cap. V. extremo; hac tamen parte suos habuit peculiares portus Vetus Byzantium, ut & Nova Roma. Scribit Dio apud Xiphilinum pag. 401. mare ex Ponto veluti torrentem ferri, & in promontorium Bosphoricum allidi, flectique aliqua ex parte ad dexteram, ubi τόν τε κόλπον καὶ τοὺς λιμένας ποιεῖ, *& sinum & portus efficit.* Binos autem intra Vetus Byzantium, qui catenis clauderentur, quique turribus utrinque ad Crepidinum, quas Χηλὰς nuncupat, fauces contra hostium muniebantur incursus, auctor est idem scriptor: Αἵ τε γὰρ πέτραι ἐφ᾽ ὧν ἐπῳκοδόμηντο, καὶ ἡ τοῦ Βοσπόρου δεινότης, θαυμαστῶς σφίσι συνεμάχουν· οἵ τε λιμένες ἐντὸς τείχους ἀμφότεροι κλειστοὶ ἁλύσεσιν ἦσαν, καὶ αἱ χηλαὶ

αὐτῶν πύργοις ἐπ' ἑκάτερα πολὺ προέχοντας ἔφερον, ὥς' ἄπορον τῷ πολέμῳ τὸν περίπλουν ποιεῖν· *Scopuli in quibus erant ædificata mœnia, & vehemens impetus Bospori Byzantios tutos mirabiliter præstabant: & quod uterque portus intra murum catenis clausus erat. Habebat etiam portus moles, in quibus erant turres, quæ hostibus navigationem difficilem efficerent.* Atque has quidem portuum moles ac crepidines intellexisse videtur Xenophon lib. VII. de Exped. Cyri, ubi ait dum Byzantium expugnaretur, per muri χηλὰς urbem ingressos milites: Ἄλλοι δ' αὐτῶν ἔθεον παρὰ τὴν θάλατταν, καὶ παρὰ τὴν χηλὴν τοῦ τείχους ὑπερβαίνουσιν εἰς τὴν πόλιν· *Horum alii versus mare cursum arripuere, & per muri crepidines in urbem ascendere.* Sunt enim χηλαὶ, portuum moles, quibus hæc indita nomenclatura, quòd bovis ungulæ, seu forcipum similitudinem referant. Rectè enim Suidas χηλὰς, τῶν λιμένων ἐξοχὰς interpretatur: quomodo etiam vocem hanc usurpat Thucydides lib. VIII. pag. mihi 291. Interdum tamen, ne id dissimulem, χηλὰς vocarunt Græci universim præstructas littoreis mœnibus moles, quibus maris atrocitas retunditur, uti scribit Scholiastes ejusdem Thucydidis ad lib. I. Quapropter si quis hunc Xenophontis locum, non de portuum, sed de murorum maritimorum crepidinibus capiendum censeat, non magnopere contendam. Verùm etsi quâ in urbis parte bini isti extiterint portus, ad Propontidem-ne, an verò ad Sinum Ceratinum, ex verbis Dionis haud omnino facile sit assequi; ex eo tamen quod mare ad urbis dextrum latus influens, & sinum, & portus efficere ait, satis colligitur portum utrumque ad Sinum Ceratinum protensum, quem portuosum esse scribit Strabo. Atque huic sententiæ astipulatur Dionysii Byzantii auctoritas: is enim in Anaplo apud Gyllium lib. II. de Bosp. Thrac. cap. II. Sinum Ceratinum describens, ait ab ea parte quâ maris navigatio in sinum leviter flectitur, statim post promontorii Bosporii flexum tres portus occurrere, quorum medius satis profundus à cæteris ventis tegebatur, ab Africo tutus omnino non erat: deinde turrim bene magnam, rotundam, continenti junxisse urbis mœnia. Ex quibus intelligimus non binos modò, sed tres supra Sinum extitisse portus, eosque intra Byzantium: quorum appellationes, vel etiam situs, cùm non omnino exposuerit Dionysius, tantùm licet conjectari, ex tribus istis portubus binos recenseri in veteri Urbis descriptione ad Sinum Ceratinum, quos ante instauratum à Constantino Byzantium stetisse par est credere, alterum quidem *Neorium* dictum, in sexta regione, alterum *Bosporianum* in quinta: unde cùm duos tantùm ad Sinum memoret portus, tresque extiterint juxta Dionysium, tertium ut inutilem à Byzantiis exaggeratum ante Severi tempora existimaverim, idque esse causæ cur duorum duntaxat portuum Dio meminerit. De utroque agemus infrà in Urbis descriptione.

VIII.

MVRI VETERES.

BYZANTIUM munitissimam fuisse urbem, murisque cinctam firmissimis testatur Pausanias in Messen. lib. IV. præ cæteris verò scriptores, qui res à Severo Imperatore gestas prosecuti sunt, ejus situm & murorum firmitatem prædicant, quos certis intervallis turribus distinctos, & à Byzante urbis conditore in hunc modum eductos fuisse auctor est Hesychius Milesius, cujus verba mox afferemus. Xiphilinus ex Dione, in Severo, pag. 300. Καὶ μέντοι καὶ τὰ τείχη καρτερώτατα εἶχον· ὅτε γὰρ θώραξ αὐτῶν λίθοις τετραπέδοις παχέσι συνῳκοδόμητο, πλαξὶ χαλκαῖς συνδουμένοις, καὶ τὰ ἐντὸς αὐτοῦ καὶ χώμασι καὶ οἰκοδομήμασιν ὠχύρωτο· ὥστε καὶ ἓν τεῖχος παχὺ τὸ πᾶν εἶναι δοκεῖν, καὶ ἐπάνωθεν αὐτοῦ περίδρομον καὶ στεγανὸν καὶ εὐφύλακτον ὑπάρχειν· *Habebat verò mœnia munitissima: quorum enim lorica exteriùs extructa erat magnis & quadratis lapidibus, tabulis ex ære inter se conjunctis: interiùs aggeribus ædificiisque ita fuerant munita, ut tantùm unus murus firmissimus esse videretur, super quem ambulari poterat; apertusque erat, & ad custodiendum facilis.* A Dione exscripsit quæ habet in hanc rem Zonaras pag. 7. Sed & Herodianus lib. III. Byzantium ὀχυρώτατα τετειχισμένον fuisse ait, sicque illius muros describit: Περιετετείχιστό τε γενναίῳ τε καὶ μεγίστῳ ἡ πόλις τείχει, πεποιημένῳ μυλίτου λίθου εἰς τετράγωνον εἰργασμένου· τοσαύτη τε συναφεία καὶ κολλήσει, ὡς μηδένα οἴεσθαι τὸ ἔργον σύνθετον, ἑνὸς δὲ λίθου πᾶν πεποιῆσθαι. ἔτι γοῦν καὶ νῦν τὰ μένοντα αὐτοῦ ἐρείπια καὶ λείψανα ἰδόντι, θαυμάζειν ἔστι καὶ τὴν τέχνην τῶν τὴν ἀρχὴν κατασκευασάντων, καὶ τὴν ἀρχὴν τῶν ὕστερον καθῃρηκότων. *Erat enim munita urbs valido ingentique muro, qui molari quadrato lapide constructus, adeò tenui junctura fuit, ut nemini compositum opus, sed ex uno tantùm perpetuoque lapide videretur. At nunc quoque ruinas ipsas reliquiasque cùm videris, mireris utique vel eorum artificium, qui primi extruxerunt, vel horum vires qui deinceps sunt demoliti.* Ejusmodi verò lapidibus ingentibus muros excitasse videtur Leo Byzantiorum Dux: nam cùm à Philippo Macedonum Rege, qui urbem obsidione cinxerat, crebris machinis pulsati ac concussi, ruinam ubique minarentur, hos reparavit idem Leo,

fumptis ad hoc opus lapidibus fepulchralibus, unde ea mœnia τυμβοσωύλω appellarunt. Hefychius Milefius: Αναλαβόντες τοὺς διαφθαρέντας πύργους τοῖς ἐκ τῶν τάφων ἀφαιρεθεῖσι λίθοις, καὶ ἀνυφάναντες τὰς ἐπάλξεις τοῦ τείχους· οὗ δὴ χάριν Τυμβοσωύλω τὸ τεῖχος ἐκάλεσαν. *Eo facto turres concuffas ac minas murorum è lapidibus fepulchralibus reftaurarunt, ejufque rei gratiâ Tymbofynen mœnia appellarunt.* Et quidem veteres Byzantii muri, ut & hodie, tametfi non eâ quâ poftmodùm fuere amplitudine, duplici latere mari abluebantur, ab Oriente fcilicet, Propontide; à Septentrione verò, Sinu Ceratino. Terreftris autem murus à mari ad mare pertinebat, porrigebaturque à Petrio Monafterio, quod eidem Sinui adjacebat, ad Portam S. Æmiliani, quæ ad Propontidem extitit. Chronicon Alexandrinum pag. 618. de Barbyfio patre Phidaliæ: Καὶ ὅτε ἔμελλε τελευτᾶν ὁ πατὴρ αὐτῆς Βαρβύσιος, παρεκελεύσατο κτίσαι αὐτὴν τεῖχος ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ ἀπὸ θαλάσσης ἕως θαλάσσης, ὅπερ νῦν ἐστὶ τὸ παλαιὸν τεῖχος Κωνσταντινουπόλεως, τουτέστιν ἀπὸ τοῦ καλουμένου Πετρίου, ἕως τῆς πόρτας τοῦ ἁγίου Αἰμιλιανοῦ, πλησίον τῆς καλουμένης Ῥαβδου. *Pater dein cùm fibi fupremum adeffe diem animadverteret, filiæ reliquit in mandatis, ut murum excitaret, qui à mari ufque ad mare pertineret, quem nunc veterem urbis murum appellant; illum nempe qui à Petrio ad portam ufque S. Æmiliani juxta ædem Deiparæ Rhabdum dictam protenditur.* Ex parte verò continentis ultra Forum Conftantini non progrediebantur muri Byzantii. Hefychius Milefius: Πόῤῥω δὲ μεταγαγόντος τὰ τείχη κατὰ τοῖς λεγομένοις Τρωαδικοῖς ἐμβόλοις, πρότερον αὐτῶν οὐκ ἔξω τῆς ἐπωνύμου ἀγορᾶς τοῦ βασιλέως κειμένων· *Muros ad porticus Troadenfes produxit* (Conftantinus,) *cùm antea ultra forum ab eo denominatum non progrederentur.* Id etiam adftruit Zozimus lib. II. pag. 686. fcribens Conftantinum M. forum excitaffe ἐν τῷ τόπῳ, καθ' ὃν ἡ πύλη τὸ ἀρχαῖον ἦν, *eo loci ubi olim porta erat.* Sed amplitudinem veteris Byzantii, illiufque muros, præ cæteris, hifce verbis complexus eft idem fcriptor: Κεῖται μὲν γὰρ ἡ πόλις ἐπὶ λόφου, μέρος ἐπέχουσα τοῦ ἰσθμοῦ, τοῦ διὰ τοῦ καλουμένου Κέρατος καὶ τῆς Προποντίδος ἀποτελουμένου. Καὶ τὸ μὲν παλαιὸν εἶχε τὴν πύλην ἐν τῇ συμπληρώσει τῶν στοῶν, ἃς Σεβῆρος ὁ βασιλεὺς ᾠκοδομήσατο. — τὸ δὲ τεῖχος διὰ τοῦ λόφου καθιέμενον ἦν ἀπὸ τοῦ δυτικοῦ μέρους, ἄχρι τοῦ τῆς Ἀφροδίτης ναοῦ, καὶ θαλάσσης τῆς ἀντικρὺ Χρυσοπόλεως. Ἀπὸ δὲ τοῦ βορείου λόφου κατὰ τὸν ἴσον τρόπον κατιὸν ἄχρι τοῦ λιμένος, ὃν καλοῦσι Νεώριον, καὶ ἐπέκεινα μέχρι θαλάσσης, ἣ κατευθὺ κεῖται τοῦ στόματος, δι' οὗ πρὸς τὸν Εὔξεινον ἀνάγονται Πόντον. *Vrbs in colle fita eft, ejus Ifthmi partem complexa, quem Ifthmum id quod Ceras five Cornu vocant, & Propontis efficiunt. Et olim quidem eo loco portam habebat, quo l.co porticus illæ definunt, quas Severus Imperator extruxit. — Murus verò per collem demiffus ab occidentali parte, ufque ad Veneris ædem & mare ipfum pertinebat, quod eft è regione Chryfopolis. Eodem modo & ab aquilonali colle deorfum ductus erat ufque ad portum, quem Navale vocant, & ulteriùs ufque ad mare, quod directò fitum eft ad id oftium, per quod in Pontum Euxinum adverfo fluxu navigatur.* Sed totum Byzantii veteris mœnium ambitum accurata defcriptione profecutus eft Codinus pag. 12. Ait enim fub Byzante murum incœpiffe à turri Acropolis, & ad Eugenii turrim perrexiffe, indeque afcendiffe verfus Strategium, & ufque ad Thermas Achilleas: hinc in Chalcopratia ufque ad Milium; dehinc ad Columnas volutiles Tzicalariorum, ac demum ad locum dictum Topos progreffum, rurfum deflexiffe verfus Mangana & Thermas Arcadianas, denique in Acropolim defiiffe. Et quidem muri terreftres altiores erant, maritimi verò longè minores. Dio feu Xiphilinus pag. 300. Τοῦ δὲ δὴ περιβόλου τὰ μὲν πρὸς τῆς ἠπείρου, μέγα ὕψος, ὥστε καὶ τοὺς τυχόντας ἀπ' αὐτῶν ἀμύνασθαι· τὰ δὲ πρὸς τῇ θαλάττῃ ἧττον· αἵ τε γὰρ πέτραι, ἐφ' ὧν ᾠκοδόμηντο, καὶ ἡ τοῦ Βοσπόρου δεινότης θαυμάστως σφίσι συνεμάχουν. *Ingens erat murus atque altus verfus continentem, ut facilè eos qui ipfum invaderent arceret. Is verò qui mare fpectabat, erat minor; propterea quod fcopuli in quibus erat ædificatus, & vehemens impetus Bofpori Byzantios tutos mirabiliter præftabat.*

IX.

TURRES.

BYZANTIOS muros turribus variis, iifque ingentibus ac fortiffimis, munitos fuiffe fcribit ex Dione Xiphilinus in Severo; quæ ita ædificatæ erant, ut extra mœnia prominerent, & feneftris feu aperturis fibi invicem à latere adverfis ac refpondentibus mutuò fe defenfarent, & intra earum ambitum hoftes, fi ad mœnia progrederentur, veluti interciperentur ac includerentur: Πύργοι τε πολλοὶ καὶ μεγάλοι ἔξω τε ἐκκείμενοι, καὶ θυρίδας πέριξ ἐπαλλήλας ἔχοντες ἦσαν· ὥστε τοὺς προσβάλλοντας τῷ κύκλῳ, ἐντὸς αὐτῶν ἀπολαμβάνεσθαι. Δι' ὀλίγου γὰρ, καὶ οὐ κατευθὺ, ἀλλ' οἱ μὲν τῇ, οἱ δὲ τῇ σκολιώτερον ᾠκοδομημένοι, πᾶν τὸ προσπίπτον σφίσιν ἐνεκυκλοῦντο. *Aderant complures, eæque magnæ turres ædificatæ extrinfecus, quæ circùm feneftras habebant variis in locis apertas, ita ut qui murorum loricam aggrederentur, intra eas interciperentur. Senfim enim, nec rectà, fed paulò obliquiùs aliis atque aliis locis ædificatæ, ingruentes hoftes includebant.* Eæ verò turres in univerfum viginti feptem fuere, fi qua fides Codino; in quibus memora-

tur illa potissimùm, quam Herculis vocabant, & quam hostium arcana civibus prodidisse ex veteribus scriptoribus auctor est Hesychius: Ἀλλὰ μὴν καὶ ἄλλο τι τοῖς ταῦτα συγγράψασιν εἰρημένον οὐ παραλειψόμεθα· τὸν γὰρ Ἡρακλέους καλούμενον πύργον τὰ τῶν πολεμίων τοῖς ἐντὸς οὖσι τοῦ τείχους μεταδιδόναι μυστήρια λέγουσιν· *Sed neque aliud quidpiam, quod à quibusdam scriptoribus memoriæ proditum est, silentio præteribimus: quippe turrim, quæ Herculis appellatur, arcana hostium civibus prodere narrant.* Nec minùs admirabiles septem illæ Turres, quæ à porta in Thracium Campum ducente, ad mare Septentrionale pertinebant. Has enim ita construxerat Byzas, ut mutuo sono sibi invicem responderent, ac si tuba quædam, aut vox aliqua in harum una insonaret, altera alteri sonum tradens, ad ultimum usque transmitteret. Idem Hesychius: Τοὺς γὰρ ἐν αὐτῷ πύργους ἑπτὰ ὄντας ἀντιφθέγγεσθαί τε καὶ διηχεῖν ἀλλήλοις συνήρμοζεν· εἴποτε γὰρ σάλπιγξ ἢ φωνή τις ἑτέρα τοῖς πύργοις ἐπεφοίτα, ἕτερος ἐξ ἑτέρου τὴν ἠχὼ μετελάμβανε, καὶ πρὸς τὸ πέρας κειμένῳ παρέπεμπεν· *Septem enim in eo Turres ita construxit, ut mutuo sono inter se responsarent: nam si in una aliqua, tuba aut vox quæpiam insonaret, altera alteri sonum tradens, ad ultimam usque transmittebat.* Dio apud Xiphilinum Turres has vocales visu & auditu usurpasse se scribit, priusquam à Severo cum mœnibus everterentur: Καὶ εἶδον ἐγὼ τὰ τείχη πεπτωκότα, ὥσπερ ὑπὸ ἄλλων τινῶν, ἀλλ' οὐχ ὑπὸ Ῥωμαίων ἑαλωκότα· ἐθεασάμην δὲ αὐτὰ καὶ ἑστηκότα, καὶ ἤκουσα αὐτῶν καὶ λαλούντων. Ἑπτὰ μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν Θρᾳκίων πυλῶν πύργοι καθεστηκότες πρὸς τὴν θάλασσαν ἦσαν· τούτων δ' εἰ μέν τις ἄλλῳ τινὶ προσέμιξεν, ἥσυχος ἦν· εἰ δέ τι τῷ πρώτῳ ἐνεβόησέ τινα, ἢ καὶ λίθον ἐνέρριψεν, αὐτός τε μηχανῇ τινι ἐλάλει, καὶ τῷ δευτέρῳ τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιεῖν παρεδίδου· καὶ οὕτω διὰ πάντων ὁμοίως ἐχώρει, οὐδὲ ἐπετάραττον ἀλλήλους, ἀλλ' ἐν τῷ μέρει πάντες, παρὰ τοῦ πρὸ αὐτοῦ ὁ ἕτερος, τήν τε ἠχὴν καὶ τὴν φωνὴν διεδέχοντό τε καὶ παρεπέμποντο. *Ego quidem mœnia ita diruta spectavi, ut si ea barbari cepissent, non Romani: videramque ea cùm adhuc starent, eorumque sonitum quem edebant audiveram. Septem enim Turres à portis quæ in Thraciam ducunt, ad mare usque ædificatæ erant; in quibus si quis cum alio sermonem contulisset, vocalis non erat: si verò in prima vocem aliquam edidisset, aut lapidem jecisset, ipsa per machinam quandam loquebatur, tum sequenti id ipsum tradebat faciendum; atque ita illud per omnes eodem modo pervadebat; nec alteræ turbabant alteras, sed per vices quæque à proximè antecedente sonum vocemque acceptam ad sequentem transmittebant.* Totidem penè verbis ex Dione habent Zonaras, Cedrenus & Suidas. Neque, opinor, aliæ videntur eæ Turres ab iis quas posterior ætas *Buccinas* appellavit, ad mare Propontidis, perinde ac Turres vocales veteris Byzantii, sitæ. Narrat quippe Codinus pag. 44. τὸ λεγόμενον Βύκινον ex eo appellatum, quòd ibi olim supra murum essent buccinæ æreæ; turrim verò in fistularum modum concavam extitisse; atque Austro vel Aquilone vehementiùs spirante, & fluctus maris ad murum allidente, spiritum intus cohibitum buccinarum foramina subiisse, concentumque admirabilem edidisse, cujus sonum inde resultantem opposita turris excipiebat, ac similiter resonabat. Ita enim Græculi nugari solent, cùm rerum origines ignorantes, Urbis regiæ antiquitates prosequuntur. Βυκάνου verò, quod idem est quod βύκινον, loci ita dicti meminit Nicetas in Isaacio & Alexio F. n. 11. eumque haud procul à Sophiarum & Eleutherii portubus statuit. P. Victor in Regione quarta urbis Romæ *Buccinam auream*, vel *Buccinum aureum*, locum ita dictum commemorat. Prædictis addo ex Dionysio Byzantio in Anaplo apud Gyllium lib. II. de Bosp. Thrac. cap. II. *Turrim aliam benè magnam rotundam continenti junxisse urbis mœnia ad Sinum Ceratinum.*

X.

PORTÆ.

ALIQUOT veteris Byzantii Portæ, & eorum situs à scriptoribus recensentur; ac primùm *Porta ad Thracium* dictæ, quarum mentio occurrit apud Xenophontem lib. I. Hist. Græc. Νυκτὸς ἀνοίξαντες τὰς πύλας τὰς ἐπὶ τὸ Θρᾴκιον καλουμένας, εἰσήγαγον τὸ στράτευμα καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην· *Apertis noctu portis, quæ ad Thracium dicuntur, exercitum & Alcibiadem in urbem introduxerunt.* A campo videlicet ædificiis vacuo, & in æquabilem planitiem explicato, urbi contiguo, sic nuncupatæ, ubi olim Xenophon milites suos in aciem ordinavit, ut ipsemet scribit lib. VII. de Exped. Cyri: Τὸ δὲ χωρίον οἷον κάλλιστον ἐκτάξασθαί ἐστι τὸ Θρᾴκιον καλούμενον, ἔρημον οἰκιῶν καὶ πεδινόν· *Locus in quo erant, Thracius dicitur, ad struendam aciem longè pulcherrimus; quippe qui esset ab ædificiis vacuus, & æquabilem planitiem haberet.* Qui quidem Campus is videtur, de quo hæc ait Dionysius Byzantius in Anaplo: *Primus post mœnia campus erat peninsulæ cervicis sensim descendentis ad littus, & ne urbs esset insula prohibentis.* Unde nescio an non emendandus sit Dio apud Xiphilinum, tradens loco suprà laudato, ἀπὸ τῶν Θρᾳκίων πυλῶν, *à Thraciis portis*, ad mare stetisse septem illas Turres vocales: ita ut legendum sit, ἀπὸ τῶν εἰς Θρᾴκιον πυλῶν. Portas verò ad Thracium binas recenset Codinus pag. 12. scribit enim muros veteris Byzantii terrestres progressos à Strategio usque ad Thermas Achilleas, Ar-

cumque, qui Urbicii postmodùm dictus est, portam terrestrem fuisse tempore Byzantis, alteramque extitisse, ubi postea etiam Milium stetit. Priorem *Caream* dictam, quòd à Caro Imperatore extructa sit, innuit idem Codinus. Altera verò eadem videtur, quam Zozimus lib. II. in Foro Constantini, ubi etiam Milium fuit, extitisse ait. Meminit rursum Codinus pag. 28. hujus portæ, τῦ Μιλίυ καμάραν fuisse portam terrestrem scribens. Incertum porrò an ea sit, ad quam pertingebant Severi Porticus, de qua Zozimus lib. II. etsi vero simile: Καὶ τὸ μὲν παλαιὸν εἶχε τὴν πύλην ἐν τῇ συμπληρώσει τῶν στοῶν, ἃς Σεβῆρος ὁ βασιλεὺς ᾠκοδομήσατο. Quas porticus ipsi portæ contiguas fuisse oportet, siquidem tradit idem scriptor per Severi porticus egressum ex urbe patuisse: Δι' ὧν ἔνεστιν εἰσιέναι εἰς Σεβήρου στοὰς, καὶ τῆς πάλαι πόλεως ἐξιέναι. *Per quas Severi porticus ingredi licet, & ex veteri urbe egredi.*

XI.

ACROPOLIS.

AD Urbis angulum, qui Propontidem & Fretum spectat, extitit Acropolis, quæ Urbe à Constantino instauratâ eodem loco ad illius excidium mansit. De hac agimus infrà pluribus.

XII.

ÆDIFICIA PUBLICA.

JAM verò Urbem variis ædificiis publicis ornatam fuisse scribunt plerique, atque in iis Dionysius Byzantius: *Sub templo Neptuni intra urbis murum, in locis in planitiem explicatis, erant Studia & Gymnasia.* Theatra, Balneasque, & alias ædes publicas etiam ante Severi tempora habuisse, vel ex eo patet, quòd ille captâ urbe omnia hæc solo tenus cum ipsis mœnibus evertisse dicatur ab Herodiano lib. III. Πᾶσά τε ἡ πόλις κατεσκάφη, καὶ θεάτρων καὶ λουτρῶν, παντός τε κόσμου καὶ τιμῆς ἀφαιρεθὲν τὸ Βυζάντιον, κώμη δουλεύειν Περινθίοις δῶρον ἐδόθη. *Eversa est urbs tota, & theatris, & balneis, omnique ornatu ac honore privata, & in vicum redacta, Perinthiorum dominatui addicta est.* Testatur præterea Dio apud Xiphilinum, Byzantios, cùm à Severo obsiderentur, telis omnibus absumptis, ipsas æreas è theatris detractas statuas, equosque æreos integros in hostes ejaculasse, vel certè demisisse; quibus quidem ejusmodi signis abundasse Byzantium scribit Tullius: Καὶ ὁπότε τινὲς τῷ τείχει προσβάλλοιεν, λίθους σφίσι τοὺς ἐκ τῶν θεάτρων, καὶ ἵππους χαλκοῦς, καὶ ἀνδριάντας χαλκοῦς ἐπερρίπτουν· *Cùmque hostes murum invaderent, lapides ex theatro, & equos ex ære, statuasque æneas integras jaculari cœperunt.* At Severus Byzantiis reconciliatus, eadem ædificia publica de novo instauravit, novaque excitavit, in quibus extitere Hippodromus, Zeuxippus, Theatrum, Cynegium, & alia, de quibus agemus in Constantinopoli.

XIII.

TEMPLA.

TEMPLA etiam diis ac deabus dicata intra Byzantii ambitum, atque adeò in suburbanis ab ipso Byzantio urbis conditore, aliisque ædificata aliquot commemorant scriptores; in quibus recensentur

TEMPLUM JOVIS EQUESTRIS, quod stetit eo loci, ubi postmodum exstructus est Zeuxippus à Severo Imperatore; de quo agimus pluribus in Constantinopoli, ubi de Zeuxippo.

TEMPLUM AJACIS ET ACHILLIS, exstructum à Byzante juxta Strategium, ubi extitere Thermæ Achilleæ: de quo fano agimus pariter ubi de Strategio & Thermis Achilleis.

TEMPLUM HECATES, à Byzante excitatum, ubi postmodum ædificatus Hippodromus, ut auctor est Hesychius Milesius: Ἑκάτης δὲ κατὰ τὸν τοῦ Ἱπποδρομίου τόπον. Hujus deæ cultum Byzantiis familiarem fuisse ostendimus, ubi de Bosporo.

TEMPLUM NEPTUNI, ab eodem Byzante excitatum ad maris littus, ubi postea fuit ædes S. Menæ sacra, quam in quarta regione statuit vetus Urbis descriptio: de quo perinde fano agimus ubi de hac æde. Cultum verò præ cæteris à Byzantiis Neptunum, do-

cemur ex nummo Juliæ Mammææ apud V. Cl. D. *Vaillant*, in quo Neptunus ſtans, pede dextro proræ navis inſiſtente, dextrâ pelamydem ſeu tridentem tenet, cum hac inſcriptione, ΕΠΙ ΦΡΟΝΤΩΝΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ.

TEMPLUM VENERIS paulò ſupra Neptuni fanum exſtructum ab eodem Byzante, ut eſt apud Heſychium Mileſium: Ἀνωτέρω δὲ μικρὸν τοῦ Ποσειδῶνος ναοῦ, καὶ τὸ τῆς Ἀφροδίτης προσαγορεύεται τέμενος. Ad littus Propontidis è regione Chryſopolis, ut habet Zozimus lib. II. ἄχρι τοῦ τῆς Ἀφροδίτης ναοῦ, καὶ θαλάσσης τῆς ἀντικρὺ Χρυσοπόλεως. Chronicon Alexandrinum Templum Veneris à Phidalia Byzantis matre ædificatum tradit. Præterea

TEMPLUM APOLLINIS in Acropoli excitatum à Severo commemorat Chronicon Alexandrinum: καὶ ἔκτισεν ἐν τῇ Ἀκροπόλει τῆς αὐτῆς Βύζου πόλεως ναὸν, ἤτοι ἱερὸν Ἀπόλλωνος, in quo poſuit ſtatuam æream Apollinis Zeuxippi, quam repererat eo loci, ubi poſtea Balneum ab hac ſtatua Zeuxippi nomine donatum condidit: καὶ ἀναγαγὼν ὁ Σεβῆρος ὁ βασιλεὺς ἐκ τοῦ πέρατος τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἡλίου, ἔστησεν αὐτὸ ἄνω ἐν τῷ ἱερῷ. Evagrius lib. II. cap. XIII. ſcribit ortum Leone M. imperante incendium à portu Boſporio μέχρι τοῦ παλαιοῦ Ἀπόλλωνος ἱεροῦ, omnia conſumpſiſſe. Apollinem verò à Byzantiis cultum, videtur indicare nummus ex Gaza Regia, in quo caput exprimitur, Apollinis fortè, & in altera parte lyra, cum voce ΒΥΖΑΝ.

TEMPLUM SOLI ET LUNÆ dicatum eo loci, ubi poſtmodùm Amaſtrianum extitit, ſtetiſſe auctor eſt Cedrenus, cujus verba proferimus, ubi de Amaſtriano.

ΟΙΚΟΝ ΑΙΡΕΩΣ memorat Procopius lib. de Bello Perſico, quem extitiſſe innuit ubi ſtetit baſilica: ſed an revera templum fuerit, non auſim affirmare.

TEMPLUM MINERVÆ ECBASIÆ in promontorio Boſporio ſtetiſſe ſcribit Dionyſius Byzantius apud Gyllium lib. II. de Boſp. Thrac. cap. I. aitque ita dictam Minervam, *quòd huc egreſſi primi coloniæ deductores, ſtatim tanquam pro patria terra pugnaſſent.* Ἐκβάσιον Apollinem memorat Apollodorus lib. I. Bibl. Cultum perinde fuiſſe à Byzantiis Mercurium, cui etiam fortè templa excitarint, arguit nummus ex Theſauro Regio, in quo caput Mercurii, parte verò alterâ caduceus alatus deſcribuntur cum epigraphe, ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. Nummum præterea Caracallæ cum Iſide velata, & eadem inſcriptione ſervat idem Regis Ἀρχεῖον. Habet denique v. cl. D. *Vaillant* nummum Juliæ Mammææ, in quo exprimitur Hercules innixus clavæ cippo impoſitæ, cum eadem inſcriptione.

XIV.

TEMPLA SUBURBANA.

TEMPLA ſuburbana recenſent perinde ſcriptores.

AMPHIARAI Templum à Byzante in Sycis conditum fuiſſe ſcribit Heſychius Mileſius: Ἀμφιαράου δὲ τοῦ ἥρωος ἐν τῇ λεγομέναις Συκαῖς ᾠκοδόμησεν.

CASTORIS & POLLUCIS Ædem ædificavit idem Byzas ad Borbyzæ & Cydari confluentes. Heſychius, Τῶν δὲ Διοσκούρων, Κάστορος δὲ φημὶ καὶ Πολυδεύκους, ἐν τῷ τῆς Σεμέστρης βωμῷ, καὶ τῇ τῶν ποταμῶν μίξει, ἐν ᾧ καὶ λύσις τῶν παθῶν τοῖς ἀνθρώποις ἐγίνετο· *Dioſcurorum Caſtoris & Pollucis ad Semeſtræ aram, & fluminum confluentes, ubi & à morbis homines ſanabantur.*

TEMPLUM DIANÆ ad Thracium montem à Byzante perinde excitatum ſcribit idem Heſychius: Ἀρτέμιδος δὲ πρὸς τὸ τῆς Θρᾴκης ὄρος. Et Chronicon Alexandrinum: Καὶ αὐτὴ τῶν ἄλλων δύο ἱερῶν τῶν κτισθέντων πρώην, ὑπὸ μὲν Βύζου Ἀρτεμιδίῳ ἐλάφῳ, ὑπὸ δὲ Φειδαλίας Ἀφροδίτης. Ubi pro Ἀρτεμιδίῳ ἐλάφῳ, quæ nihil ſonant, legendum arbitror, Ἀρτεμίδος Ἐλαφιαίας, quo epitheto colebatur Diana ab Eleis, ut auctor eſt Pauſanias lib. VI. Ἐλαφιαίαν δὲ ἐκάλουν οἱ Ἠλεῖοι τὴν Ἄρτεμιν, ἐπὶ τῶν ἐλάφων, ὡς ἐμοὶ δοκεῖν, τῇ θήρᾳ· *Elaphiæam autem appellabant Elei, propter cervos, uti cenſeo, ad venationem.* Idem Chronicon Alexandrinum, exſtructum à Severo Imperatore Cynegium ait è regione templi Dianæ. Thracius verò mons, cujus meminit Heſychius Mileſius, extra urbem etiam ſtatuitur à Polyæno lib. II. pag. 107. Κλέαρχος λεηλατήσας Θρᾴκην, μὴ φθάσας ἐπανελθεῖν εἰς Βυζάντιον, ἐστρατοπέδευσε πλησίον ὄρους Θρᾳκίου· *Clearchus Thraciam populatus, cùm Byzantium redire non poſſet, caſtra poſuit ad Thracium montem.* Cultam præ cæteris perinde Dianam à Byzantiis, oſtendit nummus ex Gazæo Regio, in cujus antica caput Dianæ effingitur cum pharetra & arcu, in poſtica Lunula cum aſtro, & inſcriptione, ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ.

Templa alia extra urbem Dionyſius Byzantius in Anaplo commemorat: *Primus*, inquit apud Gyllium, *poſt mœnia campus erat peninſulæ cervicis ſenſim deſcendentis ad littus, & ne urbs eſſet inſula prohibentis. Poſt erat Templum* TELLURIS *ſuper mare, cujus quidem faſtigium tecto carens ſignificabat antiquam Terræ libertatem. Ejus parietes quibus claudebatur, erant facti ex lapide polito. Paulò ſupra Telluris ædem erant Templa* CERERIS *&* PROSERPINÆ, *in quibus pictura*

multæ, priscæ felicitatis insignes reliquiæ, & statuæ exactæ artis, nihilo summa arte elaboratis inferiores erant. Item in abscessu maris duæ ædes PLUTONIS & JUNONIS, *quarum solum nomen extat. Illud enim Persæ exusserunt in expeditione Cyri contra Scythas, ea ulciscentes quæ Byzantina civitas commisisse contra Regem accusabatur.* PLUTONIS *templum Philippus Macedo propria materie demolitus est, locorum verò nomina remanserunt: hic enim Plutonis acra, ille Iunonia acra dicitur, ubi quotannis victimam primo anni die mactat gens Megarica.* Adde Gyllium lib. II. de Bosp. Thrac. cap. VI. & lib. III. cap. V. Atque hæc fortè diis ac deabus dicata tam multa templa effecere, ut Byzantii sedes suas habere dii putarentur, siquidem eò referenda sint verba Saxonis Grammatici lib. III. Hist. Danicæ: *Dii, quibus præcipua apud Byzantium sedes habebatur*, &c. quamquam Stephanus Stephanius Saxonis interpres mendum hîc subesse existimat, cùm hoc tempore nullum habuerit Dania cum Byzantio commercium.

XV.

BYZANTII CONDITORES.

BYZANTEM Byzantii conditorem agnoscunt scriptores ferè omnes, ipsique adeò Byzantiorum nummi, in quibus effictus conspicitur; tametsi de ejus patria, parentibus, ut & de tempore urbis conditæ inter se diffideant. Quidam enim, atque in iis Dionysius Byzantius in Anaplo, Byzantem Ceroëssæ ex Neptuno filium, Ceroëssam autem à Jove ex Io conceptam fuisse volunt: Inachum quippe Argivorum Regem aiunt, ex uxore filiam Io procreasse, ejusque virginitati custodem adhibuisse Argum; Jovem verò puellæ amore captum, cæso per dolum Mercurii ope Argo, Iûm compressisse, & mutasse in buculam: iratam porrò Junonem œstrum buculæ immisisse, quo illa percita, terras varias tractusque maris emensa, tandem ex Asia in Thraciam trajecit ad maris illud fretum, quod ab ea Bosporus dictum est, ubi ad confluentes Cydari & Borbyzæ fluviorum Ceroëssam peperit, à qua postea Ceratino Sinui nomen mansit. Ceroëssa verò cùm adolevisset, formâque excelleret, à Neptuno compressa, Byzantem peperit, ita appellatum à Byzia nympha nutrice. Is adolescens factus, armis operam dedit & venationi: cùmque taurum, quem interemerat, diis sacrificio offerret ad eosdem confluentes, derepente aquila, abrepto hostiæ corde, ad extremum Bospori littus avolans substitit, ex adverso Chrysopoleos, ubi ille fausto omine urbem de suo nomine dictam, Neptuno & Apolline adjuvantibus, exstruxit, uti pluribus commemorat Hesychius Milesius: atque inde fortè in Oraculo Sibyllæ Erythreæ apud Zozimum lib. II. Byzantii mœnia θεόκτιστα τείχεα dicuntur: quam quidem de Byzantis ortu sententiam attigere etiam Stephanus, Eustathius ad Dionysium, Auctor Etymologici, & alii. Ad Bospori porrò appellationem, quam firmat etiam Georgius Syncellus, spectant Byzantiorum nummi aliquot, atque in iis sub Septimio Geta percussus nummus, in Thesauro Regio & apud Occonem, in cujus antica Geta conspicitur cum hisce characteribus, Π. CΕΠΤ. ΓΕΤΑ CΕΒ. in postica verò virgo tauro insidens, cum hac epigraphe, ΒΥCΑΝΤΙΩΝ. Quæ quidem figura visitur etiam in alio nummo æreo, cum hisce inscriptionibus: ΕΠΙ. ΣΑΛΛ. ΑΡΙCΤΑΙΝΕΤΟΥ. ΒΥCΑΝΤΙΩΝ. & in alio Trajani cum simili ferè inscriptione: ΕΠΙ. Γ. CΑΛΛ. ΑΡΙCΤΑΙΝΕΤΟΥ. ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. prætereà in nummo Severi cum inscript. ΕΠΙ ΣΕΒΗΡΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. Sed & eò referri potest nummus alter ex Thesauro Regio, in cujus parte altera caput cum capillis oblongis & cornu, (quo Ceratinus Sinus innuitur) in altera bos effingitur.

Narrant alii Phidaliam seu Phædaliam, Barbysii, Byzantini emporii Toparchæ filiam, superstite adhuc parente, in eo complura excitasse ædificia, Fortunamque collocasse Ceroën ab ipsa nuncupatam: ac mortuo postea Barbysio, ex supremo illius mandato excitasse murum, qui à mari usque ad mare pertineret; sicque urbem exædificasse, quam Byzas Thraciæ Rex, Phidaliæ maritus, suo nomine Byzantium appellavit, & civitatis jure donavit. Ita quidem Chronicon Alexandrinum. Certè Phidaliam Barbysæ, seu Barbysii filiam, & ab ea *Sinum Phidaliæ* in Anaplo nuncupatum fuisse scribit Dionysius Byzantius, quòd ibi præ verecundia commissi cum Byzante stupri, iramque patris verita, in mare eo loci se projecit. At Stephanus aliam hujus nomenclaturæ causam profert, quòd videlicet Phidalia Byzantis uxor, unà cum cæteris mulieribus eos qui cum Strœbo Byzantis fratre, civibus absentibus, Urbem invaserant, ad portum usque insecuta devicerit, indeque *Phidaliam* portum Sinui proximum, Mulierum, seu Γυναικῶν λιμένα appellatum. Addit Hesychius Milesius præclaro stratagemate hostes fugasse, immissis in eos, sagittarum instar, quos asservarat, serpentibus, sicque Urbem servasse: quod etiam tradit Joannes Tzetzes Chil. II. hist. LX. Byzantis & Phidaliæ simulachra in Urbe posuit Callicles Byzantiorum dux eo loci ubi postea extitit Basilica, cum hac inscriptione:

Τὸν

Τὸν κρατερὸν Βύζαντα, καὶ ἱμερτὴν Φιδάλειαν
Εἰν ἑνὶ κοσμήσας ἄνθετο Καλλιάδης.

id eſt, interprete Fr. Morello:

Magnanimum Byzantem cum grata Phidalea
Erexit junctis Calliades ſtatuis.

Habetur iſtud Epigramma apud Heſychium Mileſium, præterea lib. IV. Anthol. cap. IV. cum hoc lemmate: Καλλιάδης στρατηγὸς Βυζαντίων τὸ περιβόητον τοῦ Βύζαντος ἄγαλμα κατὰ τὴν καλουμένην Βασιλικὴν ἀνέθηκεν, ἐπιγράψας οὕτω· *Calliades Byzantii Dux celebrem Byzantis ſtatuam ad Baſilicam poſuit, cum hac inſcriptione.* Deinde additur aliud diſtichon, εἰς τὸ αὐτό.

Ἱμερτὴ Φιδάλεια δάμαρ Βύζαντος ἐτύχθην,
Εἰμὶ δὲ βασιλέως δῶρον ἀεθλοσύνης.

Byzantis conjux fueram Phidalea pudica,
Inſignis luctæ munere ſculpta locor.

Byzantem Thraciæ Regem ab auctore Chronici Alexandrini indigitari ſuprà obſervavimus, quem titulum eidem tribuunt præterea Cedrenus & Glycas. Euſtathius ad Dionyſium Thraciæ maritimæ ad Hæmum montem uſque imperaſſe ſcribit: Τὸν δὲ Βύζαντα, οὗ ἐπώνυμον τὸ Βυζάντιον ἄστυ, δικαιότατόν φασιν ἀνθρώπων γενέσθαι, καὶ ἐπάρξαι τῆς παραλίας ἁπάσης Θρᾴκης, ἕως καὶ εἰς Αἷμον τὸ ὄρος· *Byzantem, à quo urbs Byzantium nomen accepit, mortalium juſtiſſimum fuiſſe aiunt, & Thraciæ maritimæ imperitaſſe, uſque ad Hæmum montem.* Stephano dicitur fuiſſe claſſis Dux, ὅτι τοῦ στόλου τις Βύζης ἦν ἡγεμών: nam & Βύζης nuncupatur etiam à Cedreno. Ac Byzantem quidem ut civitatis ſuæ auctorem & conditorem agnovere Byzantii, quod arguit nummus ex Theſ. Reg. in quo caput barbatum & galeatum effingitur, cum hac epigraphe, ΒΥΖΑΣ, in altera parte prora navis cum icuncula haſtata, & hac inſcript. ΕΠΙ ΑΙ ΠΟΝΤΙΚΟΥ. Et in alio idem caput, in averſa verò parte triremis cum velo effingitur, cum hac inſcript. ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. Quòd verò Byzas galeatus effingatur, nummos aliquot, in quorum averſa parte galea exhibetur, eidem Byzanti quidam adſcribunt, ut nummum illum Trajani, qui in Theſauro Regio ſervatur, Carolus Patinus pag. 186. in quo ſcriptum, ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ ΕΠΙ ΤΡΑΙΑΝΟΥ. Extat alius apud V. C. D. *Vaillant*, cum eadem galea & his characteribus, ΕΠΙ ΙΟ ΦΑΥCΤΕΙΝΗC ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ, ac tertius denique Commodi Imp. in Theſauro Reginæ Sueciæ, cum hac epigraphe, ΕΠΙ ΑΙ ΠΟΝΤΙΚΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. Sed & fortè ſpectat ipſum Byzantem nummus alter M. Aurelii, in quo prora navis deſcribitur, cum inſcript. ΕΠΙ ΜΕ ΜΑΡΚΟΥ ΙΕΡΟ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ.

Prædictis repugnant ſcriptores melioris notæ; traduntque Byzantem Argivorum ducem coloniam eò loci deduxiſſe, qui cùm Apollinis Pythii conſuluiſſent oraculum de loco ædificandæ urbis opportuno, reſponſum acceperunt, exſtruendam ad Thracium littus, ubi duo canes mare lambunt, piſciſque & cervus eodem pabulo veſcuntur. Quâ verborum ambage confluentes Barbyſæ & Cydari fluviorum innui arbitrati, ibi ſedes primùm fixere. At cùm ſacra diis facerent, accipiter advolans abreptam victimæ partem in promontorium Boſporium tranſtulit, atque à bubulcò, quò avis evolaſſet edocti, Bucolia locum illum appellarunt. Ita Heſychius Mileſius, qui Oraculi verſus profert, quos ſuprà attulimus, apud quem tamen tertius omittitur, quibus duos fluviolos deſignari diximus. Quarto verò paludes innui vult Dionyſius Byzantius, quæ in extremo Sinu Ceratino erant, paulò infra eorumdem fluminum confluentes, *in quibus*, inquit, *prata ſunt ubera; paſtiones largientia, etiam cervis qui de montibus deſcendentes depaſcunt paluſtrem arundinem, eo fermè loci ubi piſces in tranquillitate Sinus Ceratini deliteſcunt, & in ubertate pabuli deglutiunt vadi radices.* At Gyllius lib. II. de Boſp. Thrac. cap. II. exiſtimat Oraculum non hunc locum intellexiſſe, ſed Promontorium Boſporium, ubi extremum os Boſpori, ut poſtea admonuit Apollo: coloniæ quippe deductores cùm ad has Sinus extremas paludes pararent condere Byzantium, corvus rapuit victimæ partem, eamque deferens ad Promontorium Boſporium, declaravit Oraculum præſignificare Boſporium Promontorium, quod definit extremum os Boſpori; ubi cùm eſſent nemora, & oræ maris paluſtres compaſcuæ; iiſdem paſtionibus veſcebantur cervi & piſces. Sed longè acutior videtur recentis ſcriptoris pereruditi interpretatio, qui per cervum, Ceratinum Sinum, quòd cornu cervini formam præ ſe ferat, nuncupatum intelligi cenſet; per piſcem verò, pelamydem thynnorum ſpeciem, uti ſuprà obſervavimus.

Verùm ejuſmodi Oraculum, non Argivis, ſed Megarenſibus datum ſcribunt Stephanus & Euſtathius. Alii autem Byzantii Conditoribus aliud ab Apolline Delphico editum reſponſum perhibent, ut ſcilicet quærerent ſedem cæcorum terris oppoſitam. Tacitus lib. XII. Annal. *Artiſſimo inter Europam Aſiamque divortio, Byzantium in extrema Europa poſuere Græci, quibus Pythium Apollinem conſulentibus ubi conderent urbem, redditum oraculum eſt, quærerent ſedem cæcorum terris adverſam. Eâ ambage Calchedonii monſtrabantur, quòd priores illuc advecti prævisâ locorum utilitate pejora legiſſent.* Iiſdem conſona habet Strabo lib. VII. ſcribens, Calchedonios non eâ, quâ Byzantii, pelamydum ubertate frui: eòque reſpexiſſe Apollinem, à quo

iis qui excitatâ jam Calchedone à Megarenſibus, Byzantium condiderunt, oraculum datum eſt, ut è regione Cæcorum urbi condendæ locum caperent, ἀπεναντίον τῶν τυφλῶν, Cæcorum nomine, inquit, Megarenſes notantem, quòd cùm priores ad iſta loca adnavigaſſent, omiſsâ in ulterius littus navigatione, in quo tanta eſſet commoditas, deteriora occupaſſent. Idipſum etiam refert Heſychius Mileſius. Byzantii certè peropportunum, ut contrà navigantibus Calchedonis incommodum ſitum ſat multis obſervat Polybius lib. IV. Atque inde in proverbium quodammodo abiit, ut Calchedonenſes *Cæci*, eorumque urbs *Cæcorum oppidum* dicerentur. Plinius lib. V. cap. XXXII. *Poſtea Cæcorum oppidum, quod locum eligere neſciſſent, ſeptem ſtadiis diſtante Byzantio, tanto feliciore omnibus modis ſede.* Sed & Conſtantinus Manaſſes in Conſtantino M.

Τὴν τῶν τυφλῶν κατέλαβε Χαλκηδονίων πόλιν,

ad Cæcorum oppidum Calchedonem venit. Ut porrò *Cæci*, ita & *Inſani* videntur eâdem de cauſâ appellati ab Auſonio epiſt. XIII. cùm ait optima oſtrea generari *in inſana Propontidis acta:* quæ verba de Calchedonenſium littore, quod *Oſtriferum* fuiſſe docet Lucanus lib. XII. ſuo loco docemus. Strabo igitur Calchedonem à Megarenſibus ædificatam tradit, quos Byzantii etiam conditores agnoſcunt alii, atque in iis Philoſtratus lib. I. de Vitis Sophiſtarum, in Marco, cui Μεγαρεῖς dicuntur οἰκισταὶ Βυζαντίων; & Marcianus Heracleotes in Periegeſi:

—— Σαμίων δ᾽ ἀποικία
Πέρινθος, ἐς᾽ ἐχομένη ἡ Συληνβρία,
Ἣν οἱ Μεγαρεῖς κτίζουσι πρὶν Βυζαντίου,
Ἑξῆς Μεγαρέων * εὐτυχῶν Βυζαντίων.

* ἀντυχοῦν Βυζάντιον, *Scalig.*

hoc eſt, interprete Frederico Morello:

—— Sami colonia eſt
Populi Perinthus, hæret huic Sylembria,
Hancque Megarenſes condiderunt, antequam
Byzantium, felicium quod oppidum eſt.

Præterea Conſtantinus Porphyrogenitus lib. II. Them. I. Byzantium Megarenſium, Lacedæmoniorum, & Bœotorum coloniam facit; unde & linguâ Doricâ uſos Byzantios ait: Αὐτὸ δὲ τὸ Βυζάντιον Μεγαρέων, καὶ Λακεδαιμονίων, καὶ Βοιωτῶν ἐςὶν ἀποικία, τῶν ἀρχαιοτάτων Ἑλλήνων. Et verò Byzantios linguâ Doricâ uſos, ſatis arguit illorum ψήφισμα, quod recitat Demoſthenes orat. περὶ Στεφάνου. Velleius denique lib. II. Mileſiorum coloniam Byzantium agnoſcit.

Jam verò ut de tempore & anno Urbis conditæ aliquid dicamus, tradit Euſebius in Chronico, conditum Byzantium Olympiade XXX. anno III. Herodotus verò lib. IV. anno XVII. poſt conditam Calchedonem; quod Euſebio conſentaneum eſt, ſcribenti Calchedonem Olympiade XXVI. anno II. conditam. Proinde emendandus Heſychius Mileſius, qui anno XIX. à condita Calchedone Byzantium ædificatum ſcribit; quod Senator in Chronico, regnante Tullio Hoſtilio Romanorum Rege factum ait, qui anno II. Olympiadis XXVII. Periodi Julianæ MMMMXLIII. cœpit imperare: *Hujus*, inquit, *temporibus Calchedon conditur, & Byzantium, quæ nunc Conſtantinopolis.* Rectè etiam in tempora Manaſſæ Regis Byzantii conditum rejicit Cedrenus, utpote qui juxta Chronologos regnare cœpit anno Periodi Julianæ MMMMXVI. & uſque ad MMMMLXX. annum imperium produxit: Ἐφ᾽ ὧν χρόνων καὶ Βυζάντιον ὑπὸ Βύζου βασιλέως τῆς Θρᾴκης ἐκτίσθη, ὡς δέ τινες, ὑπὸ Μεγαρέων. A quo hauſit quæ in hanc rem habet Nicephorus Calliſti lib. VII. cap. XLVII. Βύζας γάρ τις Ἕλλην ἐν ταῖς ἡμέραις Μανασσῆ τοῦ τῆς Ἰουδαίας κατάρχοντος μικρὰν πόλιν ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἐγείρει. Perperam verò Michaël Glycas & Joëlus in tempora Joſiæ Regis id conjiciunt, qui regnare cœpit anno Periodi Julianæ MMMMLXXIII.

XVI.

STATUS ET FORTUNA BYZANTII.

VARIIS poſtea deductis coloniis incrementum accepit Byzantium: mortuo enim Byzanti ſucceſſit Dinæus, vel Dinias, Megarenſis, Calchedonis Princeps, Byzantiique Dux factus, qui Urbem à barbarorum incurſibus viriliter tutatus eſt, uti refert Heſychius Mileſius. Meminit porrò coloniæ Byzantium à Dinia Megarenſi deductæ Auctor Narrationis hiſtoricæ in Depoſitionem veſtis Deiparæ pag. 754. à quo & urbem ipſam conditam videtur innuere. Per ea fermè tempora dum inter Lacedæmonios & Athenienſes de Græciæ principatu bella acriùs exardeſcerent, Byzantium in Darii, Otane duce, deinde in Ionum, ac denique in Xerxis Medorum Regis poteſtatem conceſſit: contra quem miſſus Pauſanias Lacedæmoniorum Rex, Urbem obſidione cinxit, captamque non modò Lacedæmoniorum aſſeruit imperio, ſed & in eam deductâ coloniâ ita auxit, ut alter conditor deinceps habi-

tus fuerit. Res hac tempestate à Lacedæmoniis gestas pluribus narrant Herodotus lib. v. & Thucydides lib. I. attigit etiam Pausanias in Lacon. lib. III. Atque de hac nova instauratione intelligendus Justinus lib. IX. dum ait urbem Byzantinam conditam primùm à Pausania Rege Spartanorum, & per septem annos possessam: à quo hauserunt quæ in eandem sententiam habent Paulus Orosius lib. III. Ado Viennensis in Chronico, Paulus Diaconus lib. I. & Otho Frisingensis lib. II. Chron. cap. XXIV. Sed & huc referenda verba Joannis Sarisberiensis lib. I Policratici cap. V. *Chilon Lacedæmonius jungendæ societatis causâ missus Corinthum, duces & seniores populi invenit in alea. Infecto itaque negotio reversus est, dicens se nolle gloriam Spartanorum, quorum virtus constructo Byzantio clarescebat, hac maculare infamiâ, ut dicerentur cum aleatoribus contraxisse familiaritatem.*

Nec diu Lacedæmoniis paruit; Pausania quippe, uti narrant Thucydides lib. I. & Polyænus lib. II. pag. 76. ab Atheniensibus per Thrasyllum, ut opinor, Urbe pulso, Byzantium in eorum jus venit: à quibus mox Byzantii defecere, Pharnabaso impellente, & Lacedæmoniis se dedidere, à quibus Harmostæ missi sunt, qui Urbem regerent. Qua quidem dignitate functos legimus apud Xenophontem lib. VII. de Exped. Cyri, & lib. I. Hist. Græc. Cleandrum, Aristarchum, & Clearchum, sub quo Athenienses, Alcibiade duce, Urbem partim vi, partim proditione recuperarunt. Scribit porrò Eunapius in Ædesio, Byzantium cùm Atheniensibus paruit, annonam iis suppeditasse, fidemque excedere frumenti inde advecti vim. Tum verò regiminis mutata est à Byzantiis forma, ut auctor est idem Xenophon lib. IV. Hist. Græc. Nam cùm Byzantii paucorum dominatu regerentur, Respublica populi administrationi subjecta est: *Ita variante victoriâ*, verba sunt Justini, *nunc Lacedæmoniorum, nunc Atheniensium juris habita est, quæ incerta possessio effecit, ut nemine quasi suam juvante, libertatem constantiùs tueretur.* Et sanè eâ tempestate, quâ Philippus Amyntæ filius, Macedonum Rex, Urbem obsedit, Byzantii suis ipsi legibus regebantur, habebantque pro supremo Magistratu Hieromnemonem (quem Ætolis etiam familiarem fuisse docent veteres Inscriptiones, & servasse ipsos Byzantios sub Imperatoribus Romanis satis declarat nummus M. Aurelii, cujus proximè meminimus,) ut ex eorum Psephismate colligimus apud Demosthenem, quo jus affinitatis, civitatis & spectaculorum Atheniensibus concesserunt, insuperque tres ingentes statuas in Bosporo erigendas in eorum honorem, ob præstitum hoc bello per Charetem Ducem auxilium, decreverunt: in quo quidem bello Macedonico præclaram operam navavit Leo Byzantiorum dux, Philosophus Peripateticus, & Platonis discipulus, qui libris septem res in ea expeditione gestas complexus est, ut auctor est Suidas. Belli verò istius Macedonici meminere præterea Demosthenes orat. pro Corona, Philostratus lib. I. de Vit. Sophist. Justinus lib. IX. & Frontinus lib. I. Strateg. cap. III. n. IV. Hinc etiam patet cur interdum Lacedæmoniorum, interdum etiam Atheniensium colonia fuisse dicatur Byzantium, dum uterque populus Urbem sibi subditam novâ identidem colonorum accessione renovat. Ita apud Ammianum lib. XXII. *vetus Byzantium Atticorum*, apud Constantinum Porphyrogenitum *Lacedæmoniorum colonia* dicitur. Clearchus verò mulctatus ab Ephoris, Lampsacum cum quatuor navibus venit, ibique aliquot annos exegit, donec invitatus à Byzantiis, qui à Thracibus impugnabantur, Urbem quam defensurus venerat, dolo sibi asseruit, uti narrat Polyænus lib. II. de qua quidem Clearchi tyrannide extant aliquot Chionis epistolæ ad Matridem. Ex quo præterea docemur, post cædem Cyri Græcos qui ei meruerant, gravi illa ac diuturna expeditione defatigatos, à Byzantiis qui sibi à Persis ipsis timebant, receptos, consiliumque de diripienda Urbe cepisse; sed à Xenophonte, qui tum eorum dux renuntiatus fuerat, habitâ publicè oratione, à proposito revocatos. Exhinc varii recensentur Byzantiorum Duces, qui stante Republicâ res bellicas gesserunt; atque in iis Protomachus, qui cùm turbantes Thraces armis subegisset, in loco urbis, Milio nomen, ærea constituit trophæa, ut est apud Hesychium Milesium. Deinde Timasius, qui Protomachum excepit, Urbem in meliùs reformavit, leges condidit, ædes sacras à fundamentis excitavit, & exstructas de novo instauravit. Præterea Calliades dux bellis domi forisque gestis inclytus, qui statuam Byzantis, Urbis conditoris, in loco, ubi postea stetit Basilica, posuit. Memoratur denique Leonides Byzantiorum Dux, qui cùm Urbs gravi premeretur obsidione, neque cives, ebrietati ac vino impensiùs deditos, ad excubias supra mœnia agendas impellere posset, eò cauponas transtulit, ut iis saltem esset prætextus cur muros non desererent, quod ex Damone Athenæus lib. IV. cap. XIV. & Ælianus lib. III. Hist. cap. XIV. commemorant: subduntque ii Menandrum Comicum Byzantios ut temulentos perstrinxisse, cujus versus proferunt idem Ælianus & Nicetas in Isaacio lib. I. n. X. extremo: qui in Alexio Manuelis filio n. IX. Constantinopolim sua perinde ætate nihil aliud quam Σύβαριν τὴν ὑπερμεγέθη ἐπὶ ξυρῷ, Romanum verò imperium nihil aliud quàm κραιπάλην καὶ μέθην fuisse testatur. Sed & ad Byzantiorum delicias referenda Epistola VII. Sidonii Apollinaris lib. IV. in qua Byzantios Chironomontas carpit, qui scilicet artificiosè obsonia concidebant, uti hanc vocem interpretatur vetus Juvenalis Interpres ad Sat. V. Con-

ſtantinopolitanorum κραιπάλην carpit etiam Eunapius in Ædeſio ſtatim initio. Hanc præterea hiſtoriam attigit Euſtathius in Dionyſium, tametſi Leonidem ibi non nominat, qui an idem ſit cum Spartano, qui adverſus Xerxem conflixit, prorſus mihi non conſtat. Nec ſcio an hiſce Byzantiis Ducibus accenſeri debeat Byzas ille Thrax Dynaſtes, qui Andriſcum quendam, qui Philippi Macedoniæ Regis & nomen & perſonam mentientem Metello Romanorum Duci prodidit, uti narrat Zonaras. Enimverò dum Urbs Lacedæmoniis & Athenienſibus paruit, decimæ in ea pendebantur à Ponto navigantibus impoſitæ, ut auctor eſt Xenophon lib. IV. Hiſt. Gr. πλεύσας εἰς τὸ Βυζάντιον, ἀπέδοτο τὴν δεκάτην τῶν ἐκ τοῦ Πόντου πλεόντων· Quod obtinuit etiam dum Romanis paruit. Herodianus lib. III. Κειμένη γὰρ ἐπὶ τοῦ στενοτάτῳ τῆς Προποντίδος πορθμῷ, τῶν ἀπὸ θαλάσσης τελῶν τε καὶ ἁλείας μεγάλως ὠφελεῖτο, γῆν τε πολλὴν κεκτημένη ἐξ ἑκατέρων τῶν στοιχείων πλεῖστα ἐκέρδαινεν· *Quippe in anguſtiſſimo Propontidos conſtituta freto, vectigalia piſcatumque à mari accipit, ſimul agros poſſidens ampliſſimos uberrimoſque, ex utroque elemento magnum lucrum facit.* Hujus porrò vectigalis occaſione bellum exortum fuiſſe inter Byzantios & Rhodios narrat Polybius lib. IV. Hecatondoro & Olympiodoro Byzantinam Rempublicam tum gubernantibus, ſeu Hieromnemonum fortè dignitatem obtinentibus, quod Cavari Galatarum Regis ope ſopitum eſt. Addo, Byzantiorum dominatum ac ditionem in Aſiam uſque excurriſſe. Tradit quippe Strabo lib. XII. Daſcylitidem lacum partim Cyzicenos, partim Byzantios poſſediſſe. Dum igitur Byzantiorum Reſpublica ſtetit, geſſere ii varia bella cum Gallis, deinde cum Antiocho Rege, quorum meminit Memnon cap. XX. & XXIV. apud Photium, ut & Polybius lib. IV. præterea cum Calchedonenſibus, ut eſt apud Polyænum lib. VI. & cum Rhodiis, uti mox diximus.

At redactâ poſtmodum in ſervitutem à Romanis Græciâ, Byzantii cæterarum urbium fortunam ſecuti, iis colla perinde ſubdidere: à quibus ob egregiè navatam bello Mithridatico operam libertatem, hoc eſt ut ſuis ipſi legibus vivere poſſent, conſecuti ſunt, ut docet Tullius in orat. de Provinciis Conſularibus, ubi non modò Byzantiorum urbem Romano imperio fideliſſimam, ſed eâ etiam tempeſtate ſignis variiſque ornamentis refertiſſimam fuiſſe teſtatur. Ejus verba, quia Byzantii ſtatum ſub Romanis graphicè nobis exhibent, hoc loco exſcribere non gravabor: *Quis veſtrûm hoc non audivit? quis ignorat Achæos ingentem pecuniam pendere L. Piſoni quotannis? vectigal ac portorium Dyrrachinorum totum in hujus quæſtum eſſe converſum? urbem Byzantiorum vobis atque huic imperio fideliſſimam, hoſtilem in modum eſſe vexatam? Quo ille, poſtquam nihil exprimere ab egentibus, nihil ulla via miſeris extorquere potuit, cohortes in hiberna miſit, his præpoſuit quos putavit fore diligentiſſimos ſatellites ſcelerum, miniſtros cupiditatum ſuarum. Omitto juriſdictionem in libera civitate contra leges Senatuſque conſulta*, &c. Et mox: *Ipſam verò urbem Byzantiorum fuiſſe refertiſſimam atque ornatiſſimam ſignis quis ignorat?* &c. Ex quibus percipimus cur Plinius lib. IV. cap. XI. oppidum Byzantium liberæ conditionis appellet: alterque Plinius lib. X. epiſt. LII. Byzantiorum Reipublicæ in more fuiſſe ſcribat, ut quotannis legatum cum Pſephiſmate ad Imperatorem ſalutandum mitteret. Ea enim erat liberarum civitatum prærogativa, ut illarum miſſi legatorum dignitate fungerentur, eoque nomine in Orcheſtra cum exterarum gentium legatis ſederent, ut auctor eſt Suetonius in Auguſto cap. XLIV. Quinetiam Metropoleos nomine donatur in Caii Cæſaris nummo, apud Occonem, in quo hæc inſcriptio legitur: ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ. Prætores porrò ſubinde Byzantium, qui Urbem regerent, miſiſſe Romanos Auguſtos, docent varia eorum Nomiſmata, in quibus Ἄρχοντες appellantur, uti ex iis ſparſim in hiſce Byzantii originibus laudatis colligere eſt: quibus illaudatus addi poteſt, ex Theſ. Reg. nummus Plautillæ, in quo effictus Imperator paludatus dextram porrigens Plautillæ, cum hac epigraphe, ΕΠΙ ΑΡΧ ΑΙ ΚΑΠΙΤΩΛΕΙΝΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. Habetur alter nummus in Gaza illuſtr. Ducis Vernolii, Antonini Caracallæ, in quo idem Byzantiorum Ἄρχων deſcribitur, ΕΠΙ ΤΙΤ ΑΙΑ ΚΑΠΙΤΩΛΕΙΝΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. ubi figura ſtolata turrita effingitur Imperatori paludato ſiſtrum porrigens. Non leve præterea, ut opinor, iſtius fuit ἐλευθερίας ſeu libertatis argumentum, quod ſi quando de finibus cum vicinis controverterent, paciſci cum quibus antea diffidebant iis liceret. Huc enim referendos nummos, in quibus ὁμόνοια & κοινωνία civitatum deſcribitur, cenſet vir eruditus Ezechiel Spanheimius diſſert. IX. de Præſt. & uſu nummorum: cujuſmodi autem eſt ille Treboniani Galli, cujus averſam partem deſcripſit V. C. Carolus Patinus in Num. Impp. p. 398. in qua effinguntur piſces bini, Pelamydes fortean, cum hiſce inter utrumque characteribus, ΟΜΟΝΟΙΑ, & in circulo, ΝΙΚΑΙΕΩΝ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. Ita ut probabile ſit in renovati cum Byzantiis fœderis cuſum nummum iſtum à Nicæenſibus. E converſo Byzantii ſimilem cuderunt nummum ſub Valeriano Imp. cum duabus tædis & ara ignita intermedia, cum inſcript. ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ ΝΙΚΑΙΕΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ: qui quidem aſſervatur in Theſ. M. Ducis Hetruriæ. Præclarum alium nummum deſcripſit vir doctiſſimus Petrus Lambecius lib. II. Commentariorum de Bibliotheca Cæſarea cap. VIII. p. 686. in quo Σμυρναίων & Περινθίων ὁμόνοια perinde efficta conſpicitur, & utraque Reſpublica, Smyrnæorum quidem virili, Perin-

thiorum muliebri figura, murali ambæ coronâ caput redimitæ, dextras jungunt. Jure igitur Byzantium Straboni dicitur πόλις ἐπιφανής, Stephano διασημοτάτη, Justino lib. IX. *nobilis & maritima urbs*, denique auctori Chronici Alexandrini Θρᾴκης ἐμπόριον. Sed & Urbem commendabat civium frequentia, de qua sic Plinius lib. x. epist. LXXXII. *Ea est conditio civitatis Byzantiorum, confluente in eam commorantium turbâ, ut secundùm consuetudinem præcedentium temporum, honoribus ejus, præsidio Centurionis regionarii consulendum habuerimus.* Ita Herodianus lib. III. dixit Byzantium esse πόλιν τῶν ἐπὶ Θρᾴκης μεγίστην ποτὲ καὶ εὐδαίμονα, πλήθει τε ἀνδρῶν καὶ χρημάτων ἀκμάζουσαν, *urbem Thracicarum maximam olim & felicem, civiumque frequentiâ & opibus florentem.* Quod etiam attigit Zonaras: Τὸ δὲ Βυζάντιον πόλις καὶ πρόσθεν ἐτύγχανεν οὐ τῶν ἀνωνύμων, ἢ τῶν ἀσήμων, ἀλλὰ καὶ πλήθεσι τῶν πολιτῶν εὐθυνουμένη καὶ πλούτῳ, &c. *Byzantium autem prius etiam fuit urbs haud obscura, neque ignobilis, sed & frequentiâ civium florens, & opibus, & viris fortibus*, &c. Atque hanc libertatis prærogativam usque ad Severi Imperatoris tempora obtinuit, sub quo, non tam ruinam passa est, quàm novum incrementum, novamque gloriæ accessionem accepit. Eo quippe imperante cùm à Pescennio Nigro, qui post Didii Juliani interitum ab exercitu Syriaco Imperator fuerat proclamatus, Byzantium occupatum fuisset, præsidioque valido firmatum, quo classes navigiaque per Bosporianas angustias, & exercitus ex Europa in Asiam transire prohiberentur, oppressoque quantumvis Nigro, in ejus ducum fide perstaret, Septimius Severus Urbem gravi obsidione cinctam, & quam ob mœnium firmitatem, civiumque pervicaciam vi aggredi non potuerat, fame tandem oppressam, post trium annorum obsidionem expugnavit. Narrant Herodianus lib. III. Xiphilinus & Zonaras in Severo, eo bello Byzantios multa ab hostibus perpessos mala, sed & non minora iis intulisse, Severumque tunc in Mesopotamia agentem, tanto ex Byzantii expugnatione gaudio affectum fuisse, ut continuò ad milites progrediens exclamaret, *Byzantium cepimus.* Ad quam Urbis expugnationem non desunt qui putant hæc Tertulliani ad Scapulam cap. III. scribentis spectare: *Cæcilius Capella in illo exitu Byzantino, Christiani gaudete, exclamavit.*

Expugnatâ Urbe, quod Chronologi in annum Imperii quintum referunt, privilegia omnia quibus gaudebat, libertatemque ac jus civitatis ademit Severus; mœnia ipsa, Theatra, Thermas, aliaque ædificia publica diruit, & redactam in vici formam Urbem Perinthiis, qui & Heracleenses dicti, donavit, & eorum juri addixit, uti pluribus narrant Dio apud Xiphilinum, & Herodianus lib. III. ex quo usus postmodum obtinuit, ut Byzantinus Episcopus Heracleæ Metropolitano subditus esset, & Patriarchæ deinceps Constantinopolitani confirmatio ad eundem Antistitem pertineret, quod docent Balsamon ad Can. III. Concil. Nicæni, Zonaras, Cedrenus, Glycas, Codinus de Off. & alii. Atque hoc quidem in rebellem urbem sæviendi genere usus postmodum Theodosius in Antiochenos, ob disjectas uxoris statuas, quos ille vicinis Laodicenis subjecit, uti scribunt Theodoritus lib. v. cap. XIX. & XX. & Zonaras, rebellibus adempta hac ratione αὐτεξουσίᾳ & libertate. Byzantium igitur sub Perinthiorum dominatu gravi pressa jugo aliquandiu gemuit, donec Severus facti pœnitens, vidensque everso Byzantio non tam rebellionis pœnas sumpsisse, quàm præcipuam eamque munitissimam Romani imperii arcem contra Ponticos & Asianos evertisse, τῶν Ῥωμαίων μέγα ὁρμητήριον πρὸς τοὺς ἐκ Πόντου καὶ τῆς Ἀσίας βαρβάρους καὶ κρησφύγετον, ait Zonaras, de ea denuo instauranda consilium cœpit, mœnia reparavit, Hippodromum, Zeuxippum, Cynegium, aliaque publica opera ædificavit: instauratoque tandem oppido, ANTONINAE BYZANTIORVM AVGVSTAE eidem nomen imposuit, uti pluribus narrant Hesychius Milesius, Eustathius ad Dionysium, & Suidas, apud quos tamen perperam *Antoniam* dici evincunt nummi veteres, pro *Antoninâ*, sive à Severo ex filii nomine, sive ab ipso Antonino Caracalla Severi filio, qui urbem inchoatam à patre absolverit, quod vult Suidas, ita fuerit nuncupata. Ejusmodi autem Byzantiorum nummos varios profert Occo pag. 382. 404. 421. ac Caracallæ quidem unum, in quo ex utraque parte hæ leguntur inscriptiones: ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΥΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟϹ. ΑΥΓ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ ϹΕΒΑϹΤΑ. Duos nummos alios Aurelii Antonini Elagabalæ cum eadem inscriptione exhibet idem Occo. Alterum Alexandri Severi servat Gazophylacium Regium, in quo scriptum ΑΝΤΩΝΙΝΙΑ ϹΕΒΑϹΤΑ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. In eo porrò nummo urna effingitur, à qua binæ palmulæ exeunt. Valerianum deinde Imperatorem Byzantii egisse testatur non uno loco Flavius Vopiscus in Aureliani vita, cujus etiam extat nummus in Thes. Ducis Hetruriæ, cujus proximè meminimus. Istorum etiam nummorum meminit Ortelius in Thesauro Geograph. Insigni postmodum clade aliâ attritum Byzantium narrat Trebellius Pollio: Gallieni quippe temporibus *Byzantiorum civitas clara navalibus bellis, claustrum Ponticum*, per ejusdem Gallieni milites ita omnis vastata est, ut prorsus nemo superesset: denique nulla vetus familia apud Byzantios inveniretur, nisi si quis peregrinatione vel militès occupatus evasisset, qui antiquitatem generis nobilitatemque repræsentaret. Denique ad vindictam Byzantiorum idem Gallienus processit, & cùm non putaret recipi se posse muris,

receptus alio die omnes milites inermes, armatorum coronâ circumdatos interemit, fracto fœdere quod promiſerat. Quibus peractis, quaſi magnum aliquid geſſiſſet, Romam curſu rapido convolavit, convocatiſque Patribus, decennia celebravit novo genere ludorum, nova ſpecie pomparum, exquiſito genere voluptatum. Exhinc Claudio imperante Heluros cum quingentis navibus trajectâ Mœotide Palude in Pontum navigantes Byzantium & Chryſopolim cepiſſe ſcribit Georgius Syncellus p. 382. ſed ſtatim in Romanum jus rurſum rediit; quippe tradit Nicephorus lib. VII. cap. XLVII. Byzantios poſt devictum & fuſum Licinium Conſtantino M. urbis ſuæ ingreſſum denegaſſe, eaque re inflammatum eundem Imperatorem Urbem obſidione cinxiſſe, ac cæſis ad ſex millia ex hoſtibus, Crucis quam in cœlo viderat beneficio, tandem cepiſſe: in cujus victoriæ trophæum in ipſa urbe Crucis ſignum ſtatuerit, eo loco ubi Porphyretica ejus columna poſtea ſtetit. Certè hanc narrationem quodammodo attigit ignotus ſcriptor Ammiano Valeſiano ſubjunctus, ſcribens Licinium poſt cladem ad Hadrianopolim acceptam, Byzantium fugiſſe: quò cùm Criſpus cum claſſe, & Conſtantinus cum copiis terreſtribus advolarent, Calchedonem ſubitò conceſſiſſe Licinium, Conſtantinum verò invaſiſſe Byzantium, quam poſtea CONSTANTINOPOLIM nuncupavit *ob inſigne victoriæ*.

I.
CONSTANTINOPOLIS.

A Constantino Magno ædificatam Constantinopolim, ipsa arguit nomenclatura, omnesque personant historiæ. At quæ excitandæ novæ Urbis causa impulerit, Romamque *Arcem omnium gentium & terrarum*, uti vocatur à Nazario in Panegyrico, deserendi, variè ab historicis tradi comperio. Ac Julianus quidem Imperator orat. I. in Constantium Aug. ait cùm ex illius, qui antea dominabatur, Maximiani fortè aut Diocletiani, immodica cupiditate, pecuniarum in universo imperio penuria quædam esset ac siccitas, omnesque opes in palatii penetralibus congestæ essent ac reconditæ, Constantinum, πάντων κύριον effectum, claustris submotis, ubique repente omnes effudisse, tumque exstruxisse sui nominis urbem cæteris omnibus majorem. Ex quibus videtur Julianus urbis Constantinopolitanæ ædificationem Constantini magnificentiæ adscribere voluisse. At Zozimus lib. II. Constantinum scribit ab Ægyptio quodam, qui ex Hispania Romam advenerat, Christianam religionem edoctum, illiusque monitis amplexum, Gentilium superstitiones sprevisse: ita ut cùm dies quidam more patrio festus adpetiisset, καθ' ἣν ἀνάγκη τὸ στρατόπεδον ἦν ἰέναι εἰς τὸ Καπιτώλιον, *quo in Capitolium Regio comitatui ascendendum erat*, (ita hoc loco στρατόπεδον capiendum videtur, non pro exercitu, ut vertit Interpres, quod sequentia satis declarant) eum ascensum gravi oratione insectatum; hacque re Senatus & populi, qui gentilitati adhærebant impensiùs, incurrisse odium: quorum cum convitia ferre non posset, de deserenda Roma, urbemque aliam in Imperii sedem deligendi consilium cepisse: (quibus sanè consona habet Libanius orat. XIII. ad Theodosium) in qua scilicet nulla essent dicata Gentilium diis templa, seu, ut loquitur S. Augustinus, *quæ esset sine aliquo dæmonum templo, simulachroque.* Nam ut ait Sozomenus lib. II. cap. III. Constantinopolis tum demum Imperii sedes effecta est, καθ' ὃν συνέβη χρόνον, καὶ τὴν θρησκείαν εἰς πλῆθος ἐπιδιδόναι, οὔτε βωμοῖς, οὔτε Ἑλληνικῶν ναῶν, ἢ θυσιῶν ἐπιμιάνθη· *Eo tempore quo Christiana religio longè latéque manare cœpit, ita ut neque aris, nec gentilium fanis, aut sacrificiis polluta fuerit.* Subdit idem Zozimus exinde Constantinum in Asiam profectum, idoneo inter Troaden & priscum Ilium ad urbem condendam invento loco, & jactis illius fundamentis, muri partem aliquantum eduxisse, quæ sua adhuc ætate visebatur. Sozomenus lib. II. cap. III. & ex eo Theophanes annó XX. Constantini, & Nicephorus lib. VII. cap. XLVIII. locum hunc in Asia sic designant: Τὸ πρὸ τῆς Ἰλίου πεδίον, ὑπὲρ τὸν Αἴαντος τάφον, οὗ δὴ λέγεται τὸν ναύσταθμον καὶ τὰς σκηνὰς ἐσχηκέναι τοὺς ἐπὶ Τροίαν τότε στρατευσαμένους Ἀχαιούς· *Planitiem, quæ Ilio subjacet, super Ajacis tumulum, ubi Græcos ad Trojanam expeditionem profectos navium stationem & castra habuisse ferunt.* Verùm Constantinus, cùm istius consilii eum pœniteret, relicto opere, ut erat imperfectum, Byzantium concessit, locique situm demiratus, eam quam maximè urbem amplificandam statuit, & efficiendam idoneam, ut Principis in ea domicilium esset: ita quidem Zozimus. Theophanes verò, & ex eo Julius Pollux in Chronico, divino in somnis oraculo, ut Byzantii illud opus moliretur, admonitum aiunt. Certè divinis quodammodo cælitus emissis oraculis Byzantium instaurasse Constantinum omnes fermè consentiunt scriptores, tametsi rem variè commemorent. Quippe Chronicon Alexandrinum tradit eundem Augustum divino monitum oraculo Romanum Imperium periturum, sibique aliò deferendam esse Imperii sedem: Καὶ οὕτω μονοκράτωρ γενόμενος Κωνσταντῖνος ἔκτισεν τὸ Βυζάντιον, χρησμὸν εἰληφὼς ὅτι ἀπόλλυσθαι μέλλει ἡ βασιλεία Ῥώμης· *Et sic Constantinus solus Imperator effectus, Byzantium condidit, accepto oraculo Romæ Imperium periturum.* Quò fortè respexit Orosius lib. VII. cap. XXVIII. scribens Constantinopolim, solam expertem idolorum ad hoc brevissimo tempore conditam à Christiano Imperatore provectam esse, *ut sola Romæ tot sæculis miseriisque provectæ forma & potentia posset æquari.* Denique Willelmus Malmesburiensis lib. IV. Hist. ait Constantinum divino monitum oraculo, *civitatem æquam Romæ constituisse, professum non debere Imperatorem Romæ principari, ubi à Christo principabantur coronati Apostoli.* Subdit Sozomenus locó laudato, Constantinum, superatis hostibus, rebusque omnibus ad libitum succedentibus, consilium cepisse de condenda urbe sibi cognomine, quæ Romam æquaret: tumque ad Ilium jecisse illius fundamenta, circumscripto ambitu, ædificatisque ipsis portis, quæ ad oras istius præternavigantibus etiamnum sua tempestate visebantur: at cùm operi insisteret, monitum fuisse in somnis à Deo, ut alium quæreret urbi condendæ locum idoneum, & Byzantium ultra Calchedonem concederet, urbemque sui nominis ibi ædificaret. Cedrenus Constantino juxta Romam degenti Deum in somnis præcepisse scribit, ut urbem Deiparæ con-

deret, eò in loco, quem ipſe ei eſſet indicaturus: exinde Theſſalonicam veniſſe, ubi biennio moratus, (id omnino falſum ex illius Conſtitutionibus arguitur) urbem magnificis templis, balneis, & aquæductibus exornavit: ſed graſſante peſte, Calchedonem ſe contuliſſe, quam cùm à Perſis ſolo proſtratam inveniſſet, inſtaurare aggreſſum: ſtatim autem aquilas lapides fabris ereptos tranſtuliſſe Byzantium. Quod cùm ſæpiuſculè fieret, tandem Conſtantinum à quodam Euphrata domeſtico monitum, Deum ibi urbem matri ſuæ condi velle: tum verò trajeciſſe Byzantium, probatoque loco, urbem hic ædificandam ſtatuiſſe, operique præfeciſſe ipſum Euphratam. Idipſum habet Conſtantinus Manaſſes. A Cedreno non omnino diſſentit Zonaras: tradit quippe Conſtantinum κατὰ θεῖον χρησμὸν urbem de ſuo nomine conditurum, hanc primùm in Sardica, deinde in Sigæo Troadis Promontorio, ubi & fundamenta jecerat, denique Calchedone excitare voluiſſe: at aquilas architectorum τὰ σπάρτια, ſeu funiculos (non lapides, ut habet Cedrenus) in adverſam ripam, Byzantium versùs, non ſemel detuliſſe: idque divinitus factum arbitratum Conſtantinum veniſſe Byzantium, ſitumque illius contemplatum, conſilium de eo inſtaurando cepiſſe. Hiſtoriam de tranſlatis divinitus opificum inſtrumentis ex Græcorum relationibus, pluribus etiam refert Adamnanus lib. III. de Locis ſanctis cap. II. Has porrò aquilas reſpexiſſe Juſtinianum in L. I. Cod. de Veteri Jure enucleando, non deſunt qui putant; cùm dixit urbem Conſtantinopolitanam, *Deo propitio, melioribus quàm veterem auguriis conditam*, ita ut aquilarum feliciori Conſtantinus Novam Romam, quam Romulus vulturum augurio veterem condiderit. Divina verò hæc oracula attigit ipſe Conſtantinus in L. VII. Cod. Th. de Navicular: *Pro commoditate urbis, quam æterno nomine, Deo jubente, donavimus.* Et Meletius Patriarcha Alexandrinus in Epiſt. ad Ruthenos, eò divinitus deductum Conſtantinum etiam ſcripſit: Ἄλλοσε δὲ τραπεὶς οἰκοδομήσων πόλιν τὴν οἰκουμένης βασιλεύουσαν, θεόθεν ὁδηγούμενος εἰς Βυζάντιον καταντᾷ, καὶ πόλιν καθίστησι τὴν Ῥωμαίων ἀρχῆς, τοῦτ᾽ ἔστι τῆς οἰκουμένης πάσης, κατάλληλον ἀνακτόρειον· *Aliò converſus urbem excitaturus quæ orbi univerſo imperatura erat, à Deo deductus Byzantium venit, & urbem excitavit, Romanorum, id eſt univerſi orbis Imperii alterum domicilium.* Manuel Palæologus Imp. in Orat. funebri in Theodorum Deſpôtam fratrem pag. 1658. de Conſtantino: Ὅς γε δομήτωρ ταύτης ἐγένετο οὐκ ἄνευ θείας κινήσεως καὶ ῥοπῆς, *qui urbis conditor fuit non ſine divino nutu & impulſu.* Denique Guibertus lib. I. Hiſtoriæ Hieroſol. *Vrbs enim illa non modò Sanctorum illorum monimentis excellens, ſed & auctoris merito & nomine præcluens, præſertim cùm ex revelatione ſuperna, ex vetuſtiſſimo oppidulo, eam toti mundo ſpectabilem, Romamque ſecundam fecerit, orbis concurſu & ſuffragio digna fuit.* Sed cujuſmodi fuerit viſio illa Conſtantini, niſi doceremur à ſcriptoribus Latinis, qui dubio procul à Græcis hauſerant, etſi fidem indubitatam iis præſtari omnino nolim, vix ſciremus. Primus autem ex iis prodeat Althelmus Saxonum Epiſcopus lib. de Laude virginum cap. X:

Rex Conſtantinus quondam præſagia certa,
Atque futurarum rimatur ſomnia rerum,
Culcita dum plumis Auguſti ſterneret artus,
Cernens matronæ rugoſæ fortè figuram:
Vidit in ecſtaſi deformem fronte vetuſtâ,
Cernua quæ graditur tremulis agitata lacertis;
Inſuper hanc mortis jam ſors mulceret acerba;
Imperat illuſtris regni ſermone Sacerdos
Silveſter Conſtantinum decrepita membra
Suſcitet, ut vetulæ rurſus cum ſoſpite vita.
Tunc Regis precibus ſurrexit pulchra puella;
Quam prius effigies turpabat torva ſenectæ.
Et licèt antè ſitu torperet morte cadaver,
*Fit tamen extemplò formoſa *puerpera vultu:* * f. puellula.
Quam Rex contemplatur ovans cum ſtemmate comis,
Tempora præcingens, auro flavente coronat,
Et peplo chlamydis, necnon cycladibus ornat.
Vt Regina gerit rubicunda crepundia collo.
Talis erat ſpecies formoſæ virginis almæ.
Tunc Helena docens Regem ſermone futura,
Sic ait, Auguſto depromens omina ſomni:
Hæc tua ſemper erit; lethi calceque carebit,
Vltima & in diris cùm flagrent ſecula flammis.
Cumque tyro foret Auguſtus, perterritus alto,
Pallidus evigilat ſomni cupidine captus.
Conglobat in cœtum diſertos arte ſophiſtas,
Gymnica qui jactant ventoſo dogmata fatu:

Quos

Quos rogat ut rerum sibi fata latentia solvant,
Quæ dudum in stratis signant arcana futura.
Sed cùm fortè nihil stolido sermone referrent,
Plurima sed falsis finxissent frivola verbis;
Tunc Rex frugales jejunans castigat artus,
Atque dies septem declinat secula pompæ,
A Christo Domino poscens oracula pandi.
Nox ruit, & tetro mundum velamine velat,
Nec non & furvis terrarum amplectitur alis,
Tum sopor in strato regales occupat artus.
Cùm Silvester ait, pandens mysteria rerum,
Femina, quam torva crevisti luce vetustam,
Quæ tibi horrebat multum squalente senecta,
Vrbs est, quam vulgo Byzanti nomine dicunt:
Constantinopolis post hæc vocitetur in ævum.
Nomine nempe tuo gestet per secla triumphos,
In qua murorum præcelsa cacumina quondam
Nunc prostrata solo veterascunt arce ruenti,
Mœnia marcescunt, & propugnacula nutant,
Quæ quassat caries, & frangit fessa vetustas,
Sed te conservare mea præcepta jubebo.
Cornipedi spina vectus per squalida rura,
Cuspide vexilli scrobem sulcare memento,
Labara sic equitans per terram trudito dextra,
Quatuor infindens directo tramite sulcos,
Per quos erectis castrorum turribus altis,
Mœnia restaures muroruni imbrice rubra;
In qua regnabit proles, prolesque nepotum, &c.

Eadem ex Althelmo recitat Willelmus Malmesburiensis lib. IV. Hist. Angl. à quo etiam hausisse videtur quæ in hanc rem habet Robertus Monachus lib. II. Hist. Hierosol. *Legimus in quadam historia, quòd Constantinus Imperator Romanus, cùm quadam nocte in civitate, quæ Byzantium memoratur, obdormisset, visionem vidit, quæ in hunc modum ei apparuit. Anus quadam veste dissipatâ, & quasi semicinctiis circumsepta, veniebat ad eum, & suæ opis flagitabat subsidium: vestem exigebat quâ indueretur, coopertuam quâ tegeretur, alimoniam quâ pasceretur: promisitque ei Rex continuò se subventurum, & indubitanter postulata collaturum: & sic visio disparuit. Tunc vir potentissimus somno excitus, cùm in corde suo quænam esset visio hæc versaretur, divino nutu intellexit civitatem ipsam in qua erat, auxilium quærere, & se in melius restitui peroptare. Sicque Constantinus à fundamentis illam erexit, & de suo nomine Constantinopolim appellavit, quam Romæ mœnibus altis, & ædificiorum structurâ nobili coæquavit, & pari gloriâ & honore terreno sublimem reddidit, quæ sicut Roma est caput Occidentis, ita & illa civitas debet esse Orientis.* Denique Guntherus in Hist. CP. cap. XVII. visionem istam sic recitat: *Idem Constantinus regiæ sedis dignitatem, quam Romæ habuerat, beato Petro derelinquens, Græciam petiit, & hanc urbem, quæ tum Byzantium dicebatur, præ cæteris omnibus habitandam elegit: ubi dum nocte quadam regali strato suffultus quiesceret ac dormiret, videbatur sibi videre aniculam quandam longævam valde & mortuam: quam & beatus Silvester Papa, qui præsens adesse videbatur, dicebat ab eo certissimè suscitandam. Quam cùm idem Imperator, factâ oratione, in juvenculam quandam pulcherrimam suscitasset, & illa casto amore suis aspectibus placuisset, induit eam regiâ chlamyde; & cùm diadema suum capiti ejus impressisset, mater ejus Helena ei dicere videbatur: Hanc, fili, habebis uxorem, usque in finem seculi in hac pulchritudine permansuram. Quam visionem cùm ipse pluribus retulisset, & alius sic, alius verò sic eam interpretaretur, proposuit ipse Rex à jejunio non cessare, donec Christus ei per famulum suum Silvestrum interpretationem suæ visionis exponeret. Cùm ergo septem diebus jejunasset, ipse nocte septima apparuit ei beatus Silvester in visione, dixitque ad eum: Anus illa quam vidisti, civitas ista est, quæ jam quasi neglectu & senio defuncta, per te in tantum decorem renovanda est, ut regina dicatur inter omnes Græciæ civitates. Qua visione Rex non tam territus, quàm gavisus, convocatis de tota regione opificibus, tam lignorum, quam lapidum, jussit eam & ampliari loco, & muris ac turribus emuniri, Ecclesiis, cæterisque ædificiis exornari; donec in eam quam nunc habet pulchritudinis elegantiam juvenescens, Romæ similis, ut aiunt, redderetur, unde & ipsa urbs quandoque altera Roma dicta est, & terra ei adjacens hodieque Romania vocatur. At ne ulla superessent vestigia vetustatis, reprobato priore vocabulo, quod posset homines primævæ illius humilitatis commonere, præcepit eam Constantinopolim appellari, à suo videlicet nomine, & Græco, Polis, quod civitas interpretatur.* Ut porrò divino monitu Byzantium non instauraverit modò, sed illius etiam mœnia longiùs protulerit, divina quadam deducente manu, ita etiam narrat Philostorgius lib. II. cap. IX.

& ex eo Nicephorus: Τὸν περίβολον ὅλον ὁριζόμενον, βαδίζειν τε περιέναι, τὸ δόρυ τῇ χειρὶ φέροντα· ἐπεὶ δὲ τοῖς ἑπομένοις ἐδόκει μεῖζον ἢ προσῆκε τὸ μέτρον ἐκτείνειν, προσελθεῖν τε αὐτῷ τινα, καὶ πυνθάνεσθαι, ἕως που, Δέσποτα; τὸν δὲ ἀποκρινάμενον διαῤῥήδην φάναι, ἕως ἂν ὁ ἔμπροσθεν ὁδηγῶν με στῇ, ἐπίδηλον ποιοῦντα ὡς δύναμις αὐτῷ τις οὐρανία προηγοῖτο, τῶν πρακτέων διδάσκαλος· *Ambitum ejus definientem pedibus circumiisse manibus hastam ferentem: cùm verò iis qui sequebantur majorem quàm oportebat modum definire videretur, accessisse cum quendam, interrogassique, quousque, Domine? eum verò respondentem disertè dixisse, eò usque, donec qui me præcedit consistat. Vnde manifestum fecit, quod vis quædam divina eum duceret, ejus quod faciendum haberet magistra.* Huc fortè spectant quæ habet auctor vitæ Joannis Acacii: Εἶτα πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐγκωμίοις καὶ θεόδμητον ἐτόλμησε προσειπεῖν, καθάπερ τὸ Ἴλιον θεόδμητον μυθεύεται· *Deinde præter hæcce elogia à Deo conditam ausus est pronuntiare, quemadmodum Ilium ædificatum fabulæ fingunt.* Nolim porrò hoc loco ut verosimile, nedum ut verum præstare, quod habent Menæa & Synaxaria ad I V. Junii, non tam loci situ, quàm S. Metrophanis Byzantii Episcopi sanctitate motum Constantinum, consilium de instauranda urbe cepisse: Τήν τε προκειμένην αὐτῷ ἀγχιστίνην κατανοήσας, οὐχ ἧττον λέγεται δι' αὐτὸν, ἢ διὰ τὴν τῆς πόλεως θέσιν, εὐφυῶς πρός τε κράσιν ὡρῶν ἔχουσαν, καὶ καρπῶν ἀφθονίαν, καὶ θαλάσσῃ δεξιουμένην. καὶ ἅμα προσκαθημένην τοῖν δύο τῆς οἰκουμένης τμημάτων, τῆς τε Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας, ἐρασθῆναί τε τοῦ χωρίου, καὶ φιλοτίμως διατεθῆναι περὶ αὐτὸ, καὶ φεισάμενος μὲν οὐδενὸς ἀναλώματος, ἀναγεῖραι δὲ πόλιν πάσας τὰς παρὰ ἀνθρώπων γεγενημένας νικῶσαν, καὶ τούτων ὑπερκειμένην, εἰς ἣν τὸ κράτος καὶ τὴν βασιλείαν ἔταξεν, ἀπὸ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ταύτην μεταγαγών· *Sanctitatem verò qua ille præstabat, animo reputans, ferunt non minus illius causâ, quàm propter urbis situm, miramque eo in tractu tempestatum temperiem, ac fructuum ubertatem, ut quæ mari allueretur adjaceretque duabus mundi partibus, Europæ scilicet & Asiæ, locum amore præcipuo complexum, nullis pepercisse sumptibus, quo urbem excitaret, quæ cæteras hactenus ab hominibus ædificatas superaret, longeque præcelleret, collocata in ea Imperii sede, secundoque post veterem Romam loco ei concesso.*

II.

TEMPUS CONDITÆ CONSTANTINOPOLIS.

POST debellatum & extinctum Licinium, tum demum de instaurando Byzantio, quod paulò antè in potestatem venerat, consilium cepisse Constantinum exertè tradunt Zozimus lib. II. pag. 686. & Praxagoras apud Photium cod. LXII. quasi in victoriæ Licinianæ monumentum, ut ait Anonymus de Gestis Constantini: *Ex Byzantio Constantinopolim nuncupavit ob insigne victoriæ, quam velut patriam cultu decoravit ingenti, & Romæ desideravit æquari.* Post debellatum Licinium, & excruciatum Calocerum, Urbem excitasse Constantinum, observatum etiam ab Aurelio Victore Schotti: *Eo modo Respublica unius arbitrio geri cœpit, liberis Cæsarum diversa nomina retentantibus: namque ea tempestate Imperatori nostro Constantio insigne Cæsaris datum. Quorum cùm natu grandior, incertum quâ caussâ, patris judicio occidisset, repente Calocerus Magister pecoris camelorum Cyprum insulam specie regni demens capessiverat: quo excruciato, ut fas erat, servili aut latronum more, condenda urbe, formidandisque religionibus ingentem animum avocavit.* Constantinum verò Urbem pomœriis ampliasse scribit Themistius orat. XIII. eo fermè tempore, quo filium Constantinum purpurâ induit: Πυνθάνομαι γὰρ ὡς καὶ ἠμφίασεν ὁμοῦ ὁ γεννήτωρ τότε ἄστυ τῷ κύκλῳ, καὶ τὸν υἱέα τῇ ἁλουργίδι. *Audio enim uno eodemque tempore patrem illius, & Vrbi murorum ambitum, & filio purpuram circumdedisse.* Constantium porrò filium Cæsarem à parente creatum VIII. Novemb. anno Imperii XX. Christi CCCXXVI. constat ex omnibus pene scriptoribus, etsi Idacius biennio antè id actum dicat. Theophanes ad eundem annum: Τούτῳ τῷ ἔτει Βυζάντιον ἤρξατο κτίζεσθαι, *hoc anno Byzantium cœpit condi.* At Chronicon Alexandrinum ait Constantinum Româ profectum, Januario & Justo Coss. anno Christi CCCXXVIII. Nicomediæ egisse: unde Byzantium sæpius profectus, primam murorum instaurationem incœperit: Ἐπὶ τῶν προκειμένων ὑπάτων, Κωνσταντῖνος ὁ ἀοίδιμος βασιλεὺς ἀπὸ Ῥώμης ἐλθὼν, καὶ διάγων ἐν Νικομηδείᾳ μητροπόλει τῆς Βιθυνίας, ποιήσας προσήκοντα ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐν τῷ Βυζαντίῳ, ἀνενέωσε τὸ πρῶτον τεῖχος τῆς Βύζου πόλεως, ποιήσας καὶ προσθήκας οὐκ ὀλίγας τῷ αὐτῆς τείχει, &c. *His Coss. laudatissimus Imperator Roma profectus, & Nicomediæ Bithyniæ Metropoli moratus, sæpius Byzantium profectus, primum Byzantii murum instauravit, & haud modicè auxit*, &c. Sanè Constantinum hoc anno Nicomediæ egisse Kal. Martii docet subscriptio L. un. Cod. Th. de Mensis oleariis. Præterea constat triennio ante, hoc est anno CCCXXV. Paulino & Juliano Coss. Vicennalia Nicomediæ edidisse, ex Chronico Hieronymi & Alexandrino, quæ sequenti anno Romæ edita scribit Idacius in Fastis. Cùm igitur anno Christi CCCXXVI. ædificari cœpta fuerit Constantinopolis, illiusque anno CCCXXX. fuerint celebrata encænia, jure Paulus Orosius lib. VII. cap. XXVIII. hanc dixit *brevissimo*

tempore conditam à Christiano Imperatore, cùm infrà quinque annos Urbs instaurata fuerit. Chronico Alexandrino consentit omnino Philostorgius lib. II. cap. IX. Ὅτι Κωνσταντῖνον φησὶ ὀκτωὶ καὶ εἰκοστῷ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ τὸ Βυζάντιον εἰς Κωνσταντινούπολιν μετασκευάσαι, καὶ τὸν περίβολον ὁριζόμενον, βάδην τὸ περιϊέναι, τὸ δόρυ τῇ χειρὶ φέροντα. *Ait Constantinum octavo & vicesimo imperii sui anno Byzantium in Constantinopolim mutasse, ambitumque ejus definientem pedibus circumiisse, hastam manu ferentem.* A Philostorgio eadem exscripsit Nicephorus Call. lib. VIII. cap. IV. sed nescio unde hauserit, quod subdit, *urbem condi cœptam anno à Mundi conditu* MMMMMDCCCXXV. qui in an. Christi CCCXVII. cadit, *absolutam verò prorsus esse ejusdem imp.* XXVIII. *anno, Mundi* MMMMMDCCCXLIII. *sive ut alii tradunt* MMMMMDCCCXXXVIII: (Christi CCCXX.) nisi fortè à Catalogo, aut simili, Imperatorum, qui Codino Lambeciano subjungitur, ubi eadem fermè habentur de anno à Mundo condito MMMMMDCCCXXV. quem ad annum XII. imperii Constantini refert. Denique Julianus Orat. I. in Constantium p. 14. infra decem annos exstructam ait: Πόλιν τε ἐπώνυμον αὐτοῦ κατέστησεν ἐν οὐδὲ ὅλοις ἔτεσι δέκα, *tum sui nominis urbem infra decem annos exstruxit.* Quæ quidem ita capienda rectè censet Petavius, ut Urbs condi cœperit anno CCCXXVIII. à quo ad Constantini mortem anni sunt οὐχ ὅλον δέκα, ut loquitur Julianus: biennio itaque promota est Urbis exædificatio; sic ut incoli ac frequentari potuerit: reliquo tempore absoluta est ac perpolita.

III.
URBIS ENCÆNIA.

ÆDIFICATAM igitur & ritè instauratam à se novam urbem, magnifico apparatu ac pompâ solenni, ab Episcopis & universo Clero, jam Christo initiatus, dedicari curavit Constantinus, more scilicet veterum, qui recèns exstructarum urbium solenni quodam ritu mœnia ipsa sacrabant, ut ex Varrone lib. IV. de Lingua Lat. docemur, ubi de Romæ primordiis. Aurelius Victor Schotti in Decio: *Romæ aliquantum moratur, mœnium gratiâ, quæ instituit, dedicandorum.* Sed & observat Eustathius ad Dionys. pag. 30. urbes μετὰ τὴν κτίσιν καθαίρειν solitos. Novæ verò urbis Constantinopolitanæ dedicationem hanc Græci Γενέθλια & Ἐγκαίνια, *Natalitium urbis diem*, vel *Natalem* vocarunt: quo modo Cicero lib. II. de Divinat. *urbis Romæ natalem diem* dixit. Quinetiam Theodorus Mopsuestenus Encænia quæ facta, vel fieri solita Hierosolymis dicuntur in Joannis Evangelio cap. X. ad totius urbis dedicationem referri debere existimavit, quod alii ad dedicationem Templi Salomonis referunt. Mos enim is tum obtinuit, ut conditâ vel renovatâ urbe, illius natales solenni ritu celebrarentur. Eumenius in Panegyrico Constantino dicto, de Trevirensi urbe ab eo instaurata: *Dabis & illic munera, constitues privilegia, ipsam denique patriam meam* (Augustodunum) *ipsius loci veneratione restitues. Cujus civitatis antiqua nobilitas, & quondam fraterno populi Romani nomine gloriata opem tuæ Majestatis expectat, ut illic quoque loca publica, & templa pulcherrima tua liberalitate reparentur, sicut video hanc fortunatissimam civitatem,* (Treviros) *cujus natalis dies tua pietate celebratur, ita cunctis mœnibus resurgentem, ut se quodammodo gaudeat corruisse, auctior tuis facta beneficiis.* Encænia urbis Constantinopolitanæ hisce verbis attigit S. Hieronymus in Chron. *Constantinopolim dedicat pene omnium urbium nuditate.* Ea celebrata fuisse anno XXV. Constantini, XI. Maii tradit Hesychius Milesius: Πάντα δὲ κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον πληρώσας ὁ Κωνσταντῖνος, καὶ τὴν τῶν ἐγκαινίων ἡμέραν κατὰ τὴν ἑνδεκάτην τοῦ Μαΐου μηνὸς ἐπιτελέσας, ἐν ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ εἰκοστῷ πέμπτῳ. *Omnibus igitur ita confectis à Constantino, & dedicatione undecimo Maii mensis die celebrata, anno Imperii illius vicesimo quinto*, &c. Qui quidem annus cadit in Consulatum Gallicani & Symmachi. Idatius in Fastis: *His Coss. dedicata est Constantinopolis die* V. *Idus Maias.* Et in annum post assumptum Christum CCCI. Indict. III. Chronicon Alexandrinum sub iisdem Coss. Ἔτους τ'. τῆς εἰς οὐρανοὺς ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου, καὶ κέ. τῆς ἑαυτοῦ βασιλείας, Κωνσταντῖνος ὁ εὐσεβέστατος, πατὴρ Κωνσταντίνου τοῦ Νέου Αὐγούστου καὶ Κώνσταντος Καισάρων, πόλιν μεγίστην, λαμπρὰν καὶ εὐδαίμονα κτίσας, συγκλήτῳ τε τιμήσας, Κωνσταντινούπολιν κέκληκε πρὸ πέντε ἰδῶν Μαΐων, ἡμέρᾳ δευτέρᾳ τῆς ἑβδομάδος, ἰνδικτιῶνος τρίτης, &c. *Anno* CCCI. *post assumptum in cælum Dominum, anno ipsius imperii* XXV. *Constantinus religiosissimus, Constantini Iunioris Augusti, & Constantis Cæsarum parens, urbem maximam, illustrem & felicem condidit, Senatu donavit, & Constantinopolim nuncupavit* V. *Idus Maias die Lunæ, Indictione* III. &c. Anno à Roma condita MLXXX. Idem Chronicon: Εἰσὶν ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης, ἕως οὗ Κωνσταντινούπολις ἐνεκαινίσθη ἔτη ,απ'. *Ab Roma condita, usque ad dedicatam Constantinopolim, intersunt anni* MLXXX. Anno Mundi juxta Græcos MMMMMDCCCXXXVIII. Zonaras: Ἀπαρτισθείσης τῆς πόλεως, κατὰ τὴν ἑνδεκάτην τοῦ Μαΐου μηνὸς τελεῖ τὰ ταύτης γενέθλια, ἔτους ἐνισταμένου πεντακισχιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ τριακοστοῦ ὀγδόου. *Urbe demum ædificata, dedicationem ejus celebrat undecimo Maii, anno ab urbe condita quinquies millesimo octingentesimo tricesimo octavo.* Zonaræ

de anno Mundi, Chronico verò Alexandrino de Indictione & Feria, consentit Cedrenus, sed errat quod id in annum XX. Constantini rejicit. Et quidem verum est tum Indictionem tertiam fuisse, tum XI. Maii feriam secundam. Ex quibus abunde patet perperam Senatorem in Chronico scripsisse, *Constantinopolim à Constantino dedicatam Pacatiano & Hilariano Coss.* quorum Consulatus in annum Christi CCCXXII. cadit. Ut porrò à Romæ veteris prisci Romani, ita & Græci à Novæ Romæ conditu annos interdum putarunt. Marcellinus Comes: *Indict.* V. *Mavortio solo Coss. anno Regiæ urbis conditæ* CXCVII. &c. qui cadit in annum Christi DXXVII.

Jam verò quo apparatu, quâve pompâ novæ Urbis Encænia celebrarit Constantinus, variè tradunt scriptores. Aliæ sunt ædium sacrarum dedicandarum ceremoniæ, aliæ urbium. Cùm Ecclesiæ dedicantur, figuntur cruces ab Episcopis in parietibus, effunditur sacrum oleum, Sanctorum reliquiæ inferuntur. Urbium verò non tam Encænia, quàm Natalitia solenni quodam ritu celebrantur, non tamen absque Ecclesiasticis precibus, ipsis etiam præeuntibus Pontificibus, totoque concinente, & faustos felicesque urbi successus adprecante Clero: quod non in urbium 'duntaxat, sed & interdum in fororum, & columnarum aut statuarum Imperatoriarum dedicationibus factitatum suis locis observamus.

At quo apud Christianos ritu ejusmodi celebrarentur urbium Encænia, eæque ab Episcopis consecrarentur & lustrarentur, unicè, ni fallor, docet Anastasius Bibliothecarius in Leone IV. PP. enarrans ut Leoninam urbem condiderit, Romæque adjunxerit idem Pontifex, cujus verba hic afferam, cùm ejusmodi urbium consecrationum exempla vix alibi occurrant. Sic igitur ille: [Tunc demum consummatis, simulque perfectis, ut crebrò retulimus, novæ civitatis universis operibus, Papa beatissimus, & per omnia & in omnibus laudabilis, ut prædicta civitas, quæ à proprio conditoris sui nomine Leoniana vocabatur, ut perpetualiter firma ac roborata consisteret, jussit cum magna animi devotione, cordisque lætitia, ut omnes cum eo Episcopi pariter ac Sacerdotes, incolæ urbis, & universi ordines Clericorum sanctæ Catholicæ & Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ, post Letanias & Psalterium decantatum, cum hymnis & canticis spiritualibus, per totum murorum ambitum nudis pedibus, cinerem portantes in capite circuirent, & inter cætera ab Episcopis Cardinalibus aquam fieri benedictam præcepit, ut inter orationum officia, aquam ipsam, transeuntes per murum, sanctificationis gratiâ, jactare omnimodis studuissent, qui, ut ab eo jussum fuerat, humiliter peregerunt. Ipse autem venerabilis Pontifex ex ore suo tres super eundem murum orationes multis cum lacrymis ac suspiriis dedit, rogans ac petens, ut supradicta civitas, & Christi conservaretur in ævum auxilio, & Sanctorum omnium, Angelorumque præsidio ab universo inimicorum secura & imperterrita permaneret incursu. Primam denique orationem fecit super portam quæ respicit ad sanctum Peregrinum, cujus finis & principium tale est: † † † *Deus qui Apostolo tuo Petro collatis clavibus regni cælestis ligandi atque solvendi pontificium tradidisti, concede ut intercessionis ejus auxilio à peccatorum nostrorum nexibus liberemur, & hanc civitatem, quam noviter te adjuvante fundavimus, fac ab ira tua in perpetuum manere securam, & de hostibus quorum causâ constructa est, novos ac multiplices habere triumphos.* Secundam quoque isdem pius Papa dedit orationem super posterulam, ubi mirum in modum castellum præeminet, quæ vocitatur S. Angeli. Cujus orationis talis est textus: *Deus qui ab ipso mundi ejus exordio, hanc sanctam Catholicam Apostolicam Romanam Ecclesiam ab hostibus custodire & conservare dignatus es, iniquitatis nostræ chirographum propitiatus emunda, & civitatem hanc, quam sancto tuo nomini per Apostolorum tuorum Petri & Pauli suffragia noviter dedicavimus, ab omnibus inimicorum insidiis securam semper atque imperterritam manere permitte. Per Dominum nostrum*, &c. Tertiam verò orationem cecinit super posterulam aliam, quæ respicit ad Scholam Saxonum, quæ ex eorum vocabulo Saxonum posterula appellatur, & ipsa oratio tertia hunc specialiter continet modum: *Præsta quæsumus, omnipotens & misericors Deus, ut ad te toto corde clamantes, intercedente beato Petro Apostolo tuo, tuæ pietatis indulgentiam consequamur, & pro civitate hac quam ego famulus tuus Leo quartus Episcopus, te auxiliante, novo opere dedicavi, meoque ex nomine,* LEONINA *vocatur, jubeas ut semper illæsa maneat ac secura apud clementiam Majestatis tuæ jugiter exoramus. Per Dominum* &c. In qua scilicet civitate juxta promissum sui desiderii, quod Deo voverat magnam sive Romanis, sive diversis nationibus in summæ solennitatis die rogam distribuit. Deinde cum cæteris, ut præfatum est, Sacerdotibus, & omnibus Romanorum proceribus ad Ecclesiam B. Petri Apostoli cum orationibus divinisque laudibus tendens, Missam pro salute populi & civitatis incolumitate ac stabilitate perpetua honorificè decantavit. Is itaque sacris peractis Officiis, cunctos nobiles Romæ multiplicibus donis, non tantùm in auro argentove, sed & sericis palliis honoravit atque ditavit. Fuitque die illo magna cunctis lætitia, videlicet die septimo & vicesimo mensis Junii, pridie ante beatissimorum Apostolorum Petri & Pauli Vigilias: sed & per totam Romanam urbem infinita gaudia & exultationes innumeræ celebratæ sunt.] Atque ista quidem hisce versibus, incomptis licèt, expressit Frodoardus in eodem Leone IV.

Præveniens cæcos inimici militis actus
Papa sagax, inter decorandum cultibus aulas
Mœnibus aggreditur Petri munire sepulchrum,
Æquivoci decessoris conamina patris.
Quod nutu domini, Francique juvamine Regis
Nisu perficiens agili, sancta agmina cogit:
Et cinere aspersos, pedibus per mœnia nudis
Circumducit ovans cœtus, plebisque magistros:
Expletumque precum munit munimine castrum,
Illæsum perstare petens & ab hoste quietum,
Sive triumphorum benedici munere poscens,
Sicque Deo grates referens, Petrique Cathedram
Laudibus almisonis ornans, donisque venustans,
Magnificis Patres, cuncta dat gaudia plebi.

Prædictis subjungere operæpretium videtur quæ subdit idem Anastasius de Leopoli oppido XII. milliario à Centumcellis ab eodem Pontifice ædificato: [Gavisus ex his omnibus urbem « Leopolim sæpedictus Pontifex Letaniis & orationibus pedibus propriis circuivit, tribusque « orationibus in modum Trinitatis perpetualiter consecravit, Missarum, ut solitus erat, offi- « cium rectè persolvens, & aquam benedictam per muros jactari præcipiens. Et non mo- « dicam manibus propriis præ amoris magnitudine universo populo rogam distribuit: com- « mendansque omnipotenti Domino populum & civitatem divinitus demonstratam, ne un- « quam ab hostibus capiatur vel invadatur.] «

Inprimis autem solennem ac feriatum esse hunc in posterum natalitium urbis diem statuit Constantinus, & ut in eo Circenses ederentur, & secuturis Imperatoribus populoque statua sua spectanda proponeretur. Hesychius Milesius: Καὶ τὴν τῶν ἐγκαινίων ἡμέραν κατὰ τὴν ἑνδεκάτην τοῦ Μαΐου μηνὸς ἐπιτελέσας ἐν ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ εἰκοστῷ πέμπτῳ, ἱπποδρόμιον θεωρήσας, διέταξεν οὕτω τὴν ἑαυτοῦ στήλην ἐπὶ τοῖς ἐφεξῆς χρόνοις τῇ τῶν γενεθλίων ἡμέρᾳ ὁρᾶσθαι μετὰ τῆς εἰθισμένης τιμῆς τῷ κατὰ καιρὸν βασιλεύοντι, καὶ τῷ δήμῳ. Sic Herodes Cæsareâ in honorem Augusti conditâ & appellatâ, πενταετηρικοὺς ἀγῶνας instituit, ut scribit Josephus lib. I. de Bello Jud. cap. XVI. Addit Chronicon Alexandrinum festum diem celeberrimum edidisse, præcepisseque ut hac die deinceps Zeuxippus aperiretur: Καὶ ἐποίησεν ἑορτὴν μεγάλην, κελεύσας διὰ θείου αὐτοῦ τύπου τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐπιτελεῖσθαι τὸ γενέθλιον τῆς πόλεως αὐτοῦ, καὶ ἀνοίγειν ια'. τοῦ αὐτοῦ Ἀρτεμισίου μηνὸς τὸ δημόσιον λουτρὸν Ζεύξιππον, πλησίον ὄντα τοῦ Ἱππικοῦ καὶ τῆς Ῥηγίας τοῦ παλατίου· *Festumque diem instituit, præcepitque ut cum sacra sua effigie hic Natalitius urbis dies celebraretur, & ut die XI. Maii aperiretur publicum Zeuxippi balneum, quod Circo & Regiæ Palatii proximum est.* Ubi hæc verba διὰ θείου αὐτοῦ τύπου, reddi etiam possunt, *divali sua constitutione.* De Circensibus à Constantino celebratis in hac festivitate testatur etiam Anonymus in Collect. Antiq. CP. p. 99. Τῇ ἐπαύριον τὸ γενέθλιον τῆς πόλεως γέγονεν, καὶ ἱπποδρόμιον μέγα, &c. Quotannis verò hoc die editos Circenses docet præterea Theophanes anno XX. & XXIX. Justiniani, & I. Mauricii, ubi τὸ γενέθλιον ἱππικὸν, & γενεθλιακὸν θεώριον, ad XI. mensis Maii exertè refertur: at Nicephorus CP. & Theophanes anno II. Philippici Ludos Circenses in urbis Natali edi solitos, celebratos aiunt eo anno, quo Philippico abrogatum est imperium, Christi scilicet DCCXIII. pridie Pentecostes: quod etiam factum Justiniani XX. Christi DXLVII. testatur idem scriptor, quo quidem anno Sabbatum Pentecostes in XI. Maii incidebat, ut Pascha in XXIV. Martii. Nicephorus: Φιλιππικὸς δὲ γενέθλιον τῆς πόλεως ἡμέραν ἐπιτελέσας, καὶ ἁμιλλητήριον τὸν ἀγῶνα ἐπιτελεσάμενος, &c. *Interim Philippicus celebrato urbis natali, atque equestri spectaculo dato,* &c. Theophanes: καὶ τοῦ γενεθλίου ἱππικοῦ ἐπιτελουμένου, &c. Ubi Paulus Diaconus lib. XX. *circo natalitio*, &c. Cùm verò constet Pentecosten eo anno incidisse in IV. Junii, ex iis quæ ad Nicephorum annotat Petavius, dilatam hanc solennitatem ad hunc diem idem suspicatur. Certum deinceps celebratam XI. Maii, quo quidem die Græcorum Menæa & Menologia, Γενεθλίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως memoriam agi observant: ex præcepto scilicet Constantini, ut est apud Hesychium, & auctorem Chronici Alexandrini. Julius Pollux in Chronico: Κελεύσας τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐπιτελεῖσθαι τὴν ἑορτὴν τῶν γενεθλίων τῆς πόλεως αὐτοῦ. Atque inde inter feriatos refertur à Valentiniano Aug. in L. II. Cod. Th. de Feriis, & L. VII. Cod. Just. eod. tit. *His adjicimus Natalitios dies urbium maximarum, Romæ atque Constantinopolis, in quibus debent jura differri, quia & ab ipsis nata sunt.* Romæ verò veteris dies natalitius celebrabatur XI. Kal. Maias, ut docent Chronicon Prosperi Aquitani ad Consulatum Theodosii XVIII. & Kalendaria Philocali & Silvii. In utriusque porrò urbis Natalitio donativa militibus & plebi erogata scribit exertè Nicephorus Callisti lib. x. cap. XXIII. Sed horum Natalitiorum feriæ sensim desierunt, cùm nulla earum mentio agatur in Novella Manuelis Comneni de Feriis.

Enimverò cujusmodi & quo habitu fuerit statua illa Constantini, quam in Hippodromo,

die Urbis natalitio, præferri ac publicè monstrari præcepit Constantinus, docet Chronicon Alexandrinum: Ποιήσας ἑαυτῷ ἄλλην στήλην ἀπὸ ξοάνου κεχρυσωμένην, βαστάζουσαν ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ τὴν Τύχην τῆς αὐτῆς πόλεως, καὶ αὐτὴν κεχρυσωμένην, κελεύσας κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν τοῦ γενεθλιακοῦ ἱππικοῦ εἰσιέναι τὴν αὐτὴν τοῦ ξοάνου στήλην δηριγευομένην ὑπὸ τῶν στρατευμάτων μετὰ χλαμυδίων καὶ καμπαγίων, πάντων κατεχόντων κηροὺς λευκούς, καὶ περιέρχεσθαι τὸ ὄχημα τὸ ἄνω καμπτὸν, καὶ ἔρχεσθαι εἰς τὸ σκάμμα κατέναντι τοῦ βασιλικοῦ καθίσματος, καὶ ἐπεγείρεσθαι κατὰ καιρὸν βασιλέα, καὶ προσκυνεῖν τὴν στήλην τοῦ αὐτοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, καὶ αὐτῆς τῆς Τύχης πόλεως. *Fecit & aliam sibi statuam è raso ligno* (ita ξόανον vertit Servius ad I V. Æneid.) *quæ dextrâ gestabat Fortunam Urbis, & ipsam inauratam, præcepitque ut hæc ex dolatili ligno statua, ipso, quo Natalitii urbis Circenses ludi celebrantur, die, à copiis militaribus, chlamydibus* (vel lænis) *& compagis indutis, omnibusque albos cereos tenentibus, & vehiculum, quo illa insistebat, desuper inflexum comitantibus, usque in Circi Scamma deduceretur è regione throni Imperatorii: tum verò identidem Imperatori acclamaretur, ac denique adoraretur statua ipsius Imperatoris Constantini, & ipsius urbis Fortunæ.* Ita hæc emendanda & reddenda fuere. Sed & inde restituenda vox σκάμμα apud Codinum, ubi rem eandem ex Hesychio Milesio commemorat: Καὶ ἀπέρχεσθαι μέχρι τοῦ στάματος, *ut usque ad Scamma deduceretur:* ubi pro στάματος, omnino rescribendum σκάμματος ex Chronico Alexandrino videtur, licèt lectionem Codini tueatur Lambecius. Notum porrò, Scamma, *arenæ* in Circo *spatium* dici Cælio Aureliano Siccensi lib. I I. de Tardis Passion. cap. I. & aliis. Sed non fortè deerunt qui in Chronico Alexandrino legendum censeant, καὶ περιέρχεσθαι τὸ ὄχημα τοὺς δύο καμπτοὺς, ut sensus sit Constantinum statuisse, ut vehiculum quo statua vehebatur, ad utramque Circi metam circumduceretur, & in Scammate, seu Arena, ante Tribunal Imperatoris sisteretur. Stabat verò ista Fortunæ urbis statua supra columnam in Foro Constantini, uti docemus infrà pluribus, cùm de æde *Senatu* dicta agimus. Tradit Anonymus in Collect. antiq. CP. & ex eo Codinus, Spatharios, Cubicularios & Silentiarios μετὰ κηρῶν ὀψικεύσαντας, λευκὰς στολὰς περιβεβλημένους, *cum cereis, stolisque candidis indutos*, statuam hanc (quam æream fuisse aiunt) *deduxisse*, ἐποχουμένην, *curru vectam*, à Philadelphio in Forum, multisque illam laudibus ac hymnis prosequentes, tandem in columnam extulisse, concinente & acclamante hæc verba Sacerdotum choro, εἰς ἀπείρους αἰῶνας εὐόδωσον ταύτην, *in infinita secula eam dirige ac promove.* Deinde addunt, solenne hoc festum per totos dies quadraginta peractum, copiosâ plebi distributâ annonâ, demumque Circensibus ludis editis, natalitium urbis diem celebratum. Ubi ὀψικεύειν apud Codinum, idem valet quod δηριγεύειν apud auctorem Chronici Alexandrini, ut ex Suida satis liquet, qui δηριγευόμενος, ὀψικευόμενος interpretatur: est autem ὀψικεύειν, *obsequio prosequi*, seu *comitari* ac *deducere.* Ipsa denique eademque statua est, quam idem Chronicon incruentâ victimâ litatâ *Anthusam* à Constantino appellatam tradit: Τὴν δὲ Τύχην τῆς πόλεως τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἀνανεωθείσης, ποιήσας θυσίαν ἀναίμακτον, ἐκάλεσε Ἀνθοῦσαν, quam quidem appellationem urbi ipsi adscribit Eustathius ad Dionysii Periegesin pag. 106. Παρὰ δὲ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου κληθῆναι Ἀνθοῦσαν, *à magno Constantino Anthusam appellatam* aiunt, id est *Florentem*, vel *Florentissimam*, quo donatur epitheto non semel in Cod. Theod. L. I V. de Aquæductu, L. X I V. de Metatis, & à Justiniano in Cod. Justinianeo. Animadversione porrò dignum videtur, quod ab albatis & albos cereos tenentibus hæ legantur actæ dedicationum ceremoniæ: quomodo etiam Factiones Phocæ Tyranni statuam in Circum intulisse scribit Chronicon Alexandrinum: Καὶ ἐκαύθη μετὰ καὶ τῆς εἰκόνος Φωκᾶ, ἥντινα εἰσῆγον ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ εἰς τὸ ἱππικὸν μετὰ κηραψίας ἀσπροφοροῦντες οἱ μάταιοι τῶν ἀνθρώπων· *Et cum statua Phocæ, quam, dum viveret, in Circum cum cereis accensis, candidis vestibus induti hominum vanissimi intulerant, exustum est* Leontii Syri caput. Deinde observationem etiam requirit, quod Fortunæ urbis statua dicatur in eodem Chronico, quæ ipsius Constantini fuit Fortunam dextrâ tenentis, ita ut ab ipso pusillo simulachro, tota in Fortunæ nomen transierit. Nam ita Codini, & aliorum, de statua Fortunæ urbis CP. scribentium capienda verba constat. Fortunæ porrò simulachra aurea in cubiculis suis veluti pignus Imperatoriæ majestatis & felicitatis habuisse Imperatores testatur Capitolinus in Antonino Pio & Marco, & Spartianus in Severo, à quo & *Fortuna regia* nuncupatur.

IV.

URBS DEIPARÆ DICATA.

IN hac Natalitiorum Urbis solennitate, Deiparæ dicatam Constantinopolim à Constantino, divinis oraculis admonito, scribunt Zonaras & Cedrenus. Nicephorus Call. lib. V I I I. cap. X X V I. ab Episcopis, qui Nicænæ Synodo intererant, eidem consecratam refert, cùm Urbis celebrata sunt ab illis encænia. Sed & Menæa ad X I. Maii, Urbem Deiparæ potissimum dicatam habent: Τῷ αὐτῷ μηνὶ ια'. τὴν ἀνάμνησιν πνευματικῶς ἐπιτελοῦμεν τοῦ γενεθλίου

ταύτης τῆς θεοφυλάκτου καὶ βασιλίδος τῶν πόλεων, τῆς κατ' ἐξαίρετον ἀνακειμένης τῇ δεσποίνῃ ἡμῶν τῇ ἁγίᾳ Θεοτόκῳ, καὶ ὑπ' αὐτῇ διὰ παντὸς σωζομένης· Hoc mense, (Maio) die II. *memoriam spiritualiter celebramus natalis hujusce à Deo conservatæ & urbium reginæ, quæ singulariter Dominæ nostræ sanctæ Deiparæ dicata est, & ab ea semper servatur.* Et in Tropario, τῆς Θεοτόκου ἡ πόλις dicitur: Τῆς Θεοτόκου ἡ πόλις, τῇ Θεοτόκῳ πρεσφόρως τὴν ἑαυτῆς ἀνατίθεται σύστασιν, ἐν αὐτῇ καὶ ἐστηρίχθαι διαμένειν, καὶ δι' αὐτῆς περισώζεται καὶ κρατύνεται, βοῶσα πρὸς αὐτήν, Χαῖρε ἡ ἐλπὶς πάντων τῶν περάτων τῆς γῆς· *Deiparæ urbs, meritò suiipsius constructionem Deiparæ adscribit, & in ea permansuram se promisit, per eam conservatur & corroboratur, ad eam clamans, Salve spes omnium finium terræ.* Certè Byzantinos Augustos in Deiparæ patrocinio magnam rerum suarum spem semper collocasse tradunt plerique è scriptoribus, quam proinde ut πολιοῦχον suam colucre: ita enim appellatur à Scylitze, p. 682. à Niceta Choniate in Manuele lib. I. n. IV. & à Niceta Seido, cujus hæc sunt: Νέα Ῥώμη, νέα Ἱερουσαλήμ, μεγάλη Βαβυλών, πόλις Θεοῦ, ἔχει γὰρ πολιοῦχον τὴν θεομίμητον καὶ ἔμψυχον πόλιν, τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον, ἧς κλῆρος ἡ μεγάλη πόλις αὕτη. Ubi pro πόλις Θεοῦ, malim Θεοτόκου. Sic enim Anonymus in depositionem vestis Deiparæ: Ἡ βασιλὶς αὕτη καὶ θεοφύλακτος πόλις, ἣν τῆς Θεοτόκου πόλιν ὁ λέγων ἢ γράφων ἐπαινεθήσεται· *Regalis hæc & à Deo conservata civitas, quam cuivis Deiparæ urbem jure appellare licet.* Et infrà: Ἔμεινεν δὲ ἡ πόλις ἣν ἐφύλαξεν ἑαυτῇ φιλοτίμως ἡ Θεοτόκος εἰς δουλείαν ἐξαίρετον, *urbs quam sibi eximio quodam servitutis titulo servavit servatque Deipara virgo*, &c. Rursum Deiparæ οἰκεία πόλις dicitur. Atque eò spectat præclarus nummus aureus, & ex iis quos Caucios vocant, Andronici Imperatoris (Comnenine an Palæologi, alibi disquirinus) ex Gazophylacio Regio à nobis descriptus, in cujus postica facie effìcta conspicitur Deipara dextrâ Andronici Imperatoris supplicis caput contingens, cum hac epigraphe, supra ejusdem Augusti caput, ΑΝΔΡΟΝΙΚΟϹ ΕΝ Χω ΒΑϹΙΛ. In antica verò urbs ipsa Constantinopoleos muris suis circumducta, & sex propugnaculis vel potius portis instructa conspicitur, in cujus parte mediâ convexa effingitur Deipara manus utrinque protendens, uti etiam in aliis Byzantinorum Augustorum nummis non semel visitur, uti in Dissertatione nostra n. XXX. monuimus, tanquam urbis divina protectrix: ita ut de ea occini possit Dei Genitricis nomine, illud ex Canticis Canticorum cap. ult. *Ego murus, & ubera mea turris.* Ita porrò effìcta Deipara conspiciebatur in Nova æde in Palatio exstructa à Basilio Macedone, ut auctor est Photius in illius ἐκφράσει, hisce verbis: Ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου ἀνεγειρομένη ἁψίς, τῇ μορφῇ τῆς παρθένου περιαστράπτεται, τὰς ἀχράντους χεῖρας ὑπὲρ ἡμῶν ἐξαπλώσης, καὶ πραττομένης τῷ Βασιλεῖ τὴν σωτηρίαν, καὶ κατ' ἐχθρῶν ἀνδραγαθήματα· *Qui verò ab altaris loco fornix assurgit, Virginis imagine conspicuus est, pro nobis intemeratas manus expandentis, ac salutem Imperatori, & contra hostes victoriam conciliantis.* Manus verò expandere, τὰς χεῖρας ἐκτείνειν, ut est apud Eusebium lib. IV. de Vita Constantini cap. XV. solitos Christianos inter precandum, testantur præ cæteris Tertullianus in lib. de Oratione cap. XI. & in Apologet. cap. XXX. Asterius Amasenus ubi de S. Euphemia, & alii. Summæ verò istius erga D. Virginem Byzantiorum observantiæ ac fiduciæ meminit præterea Theodorus Zygomalas: Ἐφ' ᾗ πόλις μετὰ θεὸν τὰς ἐλπίδας ἔχει, καὶ ᾗ ἀνατέθειται. Sed inprimis Joannes Euchaitarum Episcopus Constantinopolim Deiparæ urbem propriam esse dixit: profectam enim in Orientem in rebelles, iis postmodum prostratis ac devictis, *in urbem suam* reversam esse prodit:

> Καὶ σὺν δίκῃ κτείνασα τὸν μιαιφόνον,
> Πρὸς τὴν ἑαυτῆς αὖθις ἐκτρέχει πόλιν.

Hinc passim legimus prosperos victoriarum suarum successus Deiparæ adscripsisse Constantinopolitanos. Ita apud auctorem Chronici Alexandrini, & Cedrenum, cum Avares, seu Hunni, Urbem obsidione cinxissent anno XVI. Heraclii, exire visa est Deipara à Porta Blachernarum in hostium castra, eunuchis comitata, qua illi conspecta mutua sese strage primò conficere, ac demum obsidionem solvere. Tradit Theophanes Leone Isauro imperante, innumeram Saracenorum classem Constantinopolim appulsam, Deiparæ intercessionibus dissipatam, demersam, & incendio absumptam: Τὴν βουλὴν αὐτῶν διεσκέδασεν ὁ Θεὸς διὰ τῶν πρεσβειῶν τῆς ἁγίας Θεοτόκου. Ex qua, subdit idem scriptor, & ex eo Cedrenus, experientia evidenter patuit, Deum ac Deiparam Urbis esse custodes: Ὥστε ἐπιγνῶναι αὐτοὺς τῇ πείρᾳ, ὅτι ὁ Θεὸς καὶ παναγία παρθένος Θεομήτωρ φρουροῦσι τὴν πόλιν ταύτην, καὶ τὸ τῶν Χριστιανῶν βασίλειον. Liberationem Constantinopolitanæ civitatis factam auxilio Deiparæ attigit etiam Gregorius II. PP. Epist. IV. ad S. Germanum Patriarcham Constantinopolitanum: *Pugnatricis illius sanctæ & omnium Christianorum dominæ miranda facta, quæ in se declarata sunt, per quæ tu quoque inter hostes servatus es, non sunt reticenda: illi enim cum insania multa tumultuarentur, tantum invenerunt in se adversitatis hostilis, quantum eorum causa injustitiæ habuit. Neque hoc tamen mirandum est: nam si Bethulia per manus Iudith Israelitis servata est, cujus opus Holofernis erat sublatio, & per ea tempora ob id salus Israelitis vocata est: quomodo non oportebat & tuam sanctitatem hujusmodi propugnatrice utentem, hostibus civitatis prævalere, ipsamque victoriâ coronare?* Sed singularem observationem meretur, quod subdit Constantinus lib. de Adm.

Imper. cap. XXI. excedentem Solimannum Saracenorum Ducem, equo delapsum Deiparæ Virginis Mariæ, quam Constantinopolitanis hoc in bello militasse persuasum habebat, imaginem veneratum esse: Ἧς καὶ τὴν ἄχραντον καὶ ἁγίαν εἰκόνα καὶ αὐτὸς ὁ Σελευμαν ἠδέσθη, καὶ ἐνεξάπη, καὶ τ ἵππου κατέπεσεν. Istius Deiparæ auxilii memoriam agunt Menæa XVI. Augusti. Sed & propter urbem ter à Deipara servatam, ex Scythis nempe sub Heraclio, & ex Agarenis sub Constantino Pogonato, & sub Leone Isauro, institutum festum aliud quod ἀκαθίστου vocant, quod cùm ἐν πᾶσι τοῖς ἄλλοις (ὕμνοις) καθῖσθαι ἐξ ἔθους ἔχοντες, ἐν τοῖς παροῦσι τ Θεομήτορος ὀρθοὶ πάντες ἀκροώμεθα, ut est in Synaxariis, *quod cùm in omnibus aliis (hymnis) de more sedere liceat, in istis divinæ matris erecti omnes ac stantes auscultamus.* Celebratur porrò festum istud x. Maii. Menæa: Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἡ ἐν τῷ πάλαι μνήμη τ Ακαθίστου, ἥτις εὐχαριστήριός ἐστιν ἑορτὴ τ ὑπεραγίας Θεοτόκου, λυτρωσάσης τ πόλιν ἐκ τῶν ἐθνῶν. Historiam festi τ Ακαθίστου edidit vir doctissimus Franciscus Combefisius post Historiam Monothelitarum. Denique Joannes Cananus auctor est Turcos, qui anno Christi MCCCCXXII. Amuratho-Beio duce, Constantinopolim obsederant, obsidionem solvisse, fugisseque, conspecta muliere violaceis vestibus induta, ac exteriora Urbis propugnacula circumeunte: Τότε εἶδον γυναῖκα ὀξέα φοροῦσαν, καὶ περιπατοῦσαν ἐπάνω τ προμαχιόνων τοῦ ἔξω κάστρου, &c. His addo non omnino improbandum quod plerique censent, litera M. quæ in aliquot recentiorum Augustorum nummis descripta conspicitur, Deiparam Mariam denotari.

At quod Nicephorus Call. ab Episcopis CCCXVIII. qui Synodo Nicænæ interfuerant, celebrata urbis encænia scribit, Alexandro tum urbis Ecclesiam regente, hausit ex Actis Metrophanis & ipsius Alexandri, quorum Excerpta in suam Bibliothecam conjecit Photius cod. CCLVI. vel certè ex Actis apud Nicæam à Combefisio editis, & ab auctore Vitæ Constantini & Helenæ, quem edidit Gretzerius in libris de Cruce, tradente præterea, peractis encæniis, convivio Episcopos omnes excepisse Constantinum, amplisque muneribus donatos, in suam singulos dimisisse Ecclesiam. Verùm præterquam quod scriptoribus dubiæ fidei jure accensentur isti anonymi, à quorum turbido fonte excerpsit pariter, quæ in hanc rem habet Zonaras, id omnino temporum ratio non patitur. Nam quinquennio ante peractum Nicænum Concilium constat, dimissosque Patres qui Nicææ intererant. Quippe Eusebius lib. III. cap. XIV. XV. XXI. lib. I. cap. XLVII. Socrates lib. I. cap. XVI. & Sozomenus lib. I. cap. II. scribunt post finem Nicæni Concilii, antequam Patres dimitteret, Vicennalia commodùm absoluta à Constantino, ob quæ splendido convivio Episcopos excepit: quæ quidem Vicennalia cadunt in annum Christi CCCXXV. aut sequentem, ut docent Idatius, Chronicon Alexandrinum, Eusebius, Senator, & alii.

V.

URBS CONSTANTINOPOLIS DICTA.

SED cùm apud homines Natalitiorum præcipua solennitatis pars fuerit nominum impositio, in his etiam urbis suæ γενεθλίοις & encæniis ipsam novis appellationibus donandam censuit Constantinus, quæ & conditorem, & Imperii in posterum sedem futuram omnibus prædicaret. Nam & CONSTANTINOPOLIM, & NOVAM ROMAM appellari voluit: Constantinopolim quidem de suo nomine, Romam verò Novam, ut Antiquæ æqualem dignitate urbem esse indicaret. Æthicus in Cosmographia: *Thracia habet ab Oriente Propontidis Sinum & civitatem Constantini, quæ Byzantium prius dicta est*, &c. Πόλις Κωνσταντίνου, Themistio Orat. XVIII. Procopius lib. I. de Bello Vandal. c. I. de Constantino: Ὃς τὴν βασιλείαν εἰς Βυζάντιον μεταθέμενος, μείζω τε τ πόλιν καὶ πολλῷ ἐπιφανεστέραν κατασησάμενος, ἀπ' αὐτοῦ ἀφεῖναι προσαγορεύεσθαι. *Qui translata Byzantium Imperii sede, cùm urbem & ambitu & splendore multum auxisset, eam ob causam suum illi nomen concessit.* Vetus scriptor Ammiano Valesiano subjunctus: *Constantinus autem ex Byzantio Constantinopolim nuncupavit, ob insigne victoriæ: quam velut patriam cultu decoravit ingenti, & Romæ desideravit æquari.* Senator in Fastis: *Civitas, quæ prius Byzantium dicta est, nunc mutato nomine, à Constantino Constantinopolis dicta.* Paulus Orosius lib. VII. cap. XXVIII. *Urbem nomine suo Romanorum Regum, vel primus, vel solus instituit.* Quæ quidem ita capienda sunt, non quòd Constantinus primus Romanorum Augustorum urbem nominis sui condiderit: nam hoc falsissimum esse constat; sed urbem Romæ æqualem, ut explicat Eutropius lib. X. *Primusque urbem nominis sui ad tantum fastigium evehere molitus est, ut Romæ æmulam faceret.* Lex XLV. Cod. Th. de Episcopis: *Urbis Constantinopolitanæ, quæ Romæ veteris prærogativa lætatur.* His omnibus addam quæ de Constantinopoli scribit Petrus Cluniacensis lib. II. epist. XXXIX. ad Joannem Comnenum Imp. *Voluit, ut sicut potestas* (Romani Imperii) *sic & vocabulum ad vos transmigraret: ac religione mutata, Imperio translato, sicut à Pagano Romulo Roma dicebatur, sic à Christiano reparatore Constantino*

Constantino vestra urbs Constantinopolis vocaretur. Hanc, ut dixi, velut metam intransmeabilem, velut invictum obicem, velut præfixum, quem nunquam liceat transgredi, terminum: omnia providens supernus Oculus paganis regibus, barbaris gentibus posuit: quo Oriens terreatur, Boreas subdatur, Occidens defendatur. Isto planè regni vestri obice repulsi, & antiqui erroris, si qui supersunt, pagani, & novi hostes Christiani nominis Turci, sedibus propriis contenti, in seipsos reprimuntur: ut nec aliena invadere audeant, & divini brachii virtute manum potentiæ vestræ roborante, sua etiam plerunque amittant. Cæteros scriptores Græcos ac Latinos, qui de hac nomenclatura scripserunt, consultò mittimus: id solum lubet hoc loco adnotare, primam hujusce appellationis mentionem fieri in Codice Theodosiano in L. 11. de Judæis, quæ *Data* III. *Kal. Decemb. Constantinop. Gallicano & Symmacho Coss.* dicitur, proinde eo anno quo urbis encænia celebrata sunt. Sed & Constantinus nummos æreos majoris formæ cudit, quos vulgò *Medalliones* nuncupamus, in quorum antica facie Constantinus ipse galeatus cum sceptro conspicitur, cum hac inscriptione, CONSTANTINOPOLIS. In postica figura alata turrigera sedens, dextrâ spicas, sinistrâ copiæcornu, cum hoc lemmate, VICTORIA AVG. Hunc nummum exhibuit, & commentario illustravit vir doctissimus Tristanus.

VI.

SECVNDA ET NOVA ROMA.

SECUNDAM denique & ALTERAM ROMAM appellavit Constantinus, lege ad id lata, quæ columnæ marmoreæ inscripta est, & in Strategio posita, ad statuam Constantini equestrem. Socrates lib. 1. cap. XVI. Χρηματίζειν ϑ δευτέραν Ῥώμην νόμῳ ἐκύρωσεν· ὃς νόμος ἐν λιθίνῃ γέγραπται στήλῃ, καὶ δημοσίᾳ ἐν τῷ καλουμένῳ Στρατηγίῳ πλησίον τῆς ἑαυτοῦ ἐφίππου παρέθηκε· *Lege denique sancivit, ut secunda Roma vocaretur; quæ lex est in columna marmorea incisa, atque adeò publicè in Strategio, juxta ipsius Imperatoris equestrem statuam collocata.* Quò etiam spectant ista Chronici Alexandrini: Ῥώμην αὐτὴν δευτέραν χρηματίζειν ἀναγορεύσας, *& ut Roma secunda vocaretur, præcepit.* Et ista Gregorii Nazianzeni, carm. de Vitâ suâ:

Λαῶν προέδρων ἄρχι Ῥώμης δευτέρας.

Atque adeò quæ habet Themistius Orat. XVIII. extrema ad Theodosium: Ἀλλ' εἰ σὺ ταῦτα ἀναθείης, ὦ θεία κεφαλή, τῇ βουλῇ νικητήρια, τότε ἀληθινῶς ἔσται Δευτέρα Ῥώμη σοὶ πόλις, ὡς νῦν γε οὐ λίαν οἰκείως τῇ ἐπικλήσει ταύτῃ φιλοτιμούμεθα· *Quæ si tu velut victoriæ præmia consecraris, ô Divinum Caput, tum verò hæc tua urbs Secunda Roma revera fuerit: nam ut nunc illa est, non admodum propriè nos ista appellatione venditamus.* Sidonius in Panegyrico Anthemio dicto:

Salve sceptrorum columen, Regina Orientis,
Orbis Roma tui, &c.

Denique Alcuinus epist. XI. *Alia est Imperialis dignitas, & Secundæ Romæ secularis potentia.* Ita igitur Δευτέραν Ῥώμην suam Constantinopolim dixit Constantinus, ut Primatum quodammodo Romæ antiquæ reservarit, quod exertè ait Julianus Imp. Orat. 1. ad Constantium, scribens Constantinopolim, τοσούτῳ τῶν ἄλλων μείζονα, ὅσῳ τῆς Ῥώμης ἐλάττων δοκεῖ, ἧς τὸ δευτέραν τετάχθαι μακρῷ βέλτιον ἐμοί γε φαίνεται, ἢ τὸ τῶν ἄλλων ἁπασῶν μείζονα καὶ προτέραν νομίζεσθαι· *Tantò cæteris majorem omnibus, quantò Roma ipsa inferior videtur: à qua quidem secundo loco numerari, meâ sententiâ præstantius est, quàm reliquis omnibus majorem primamque judicari.* Quæ quidem habet Suidas v. Κωνσταντινούπολις, illaudato scriptore. Eundem Romæ veteris primatum agnovit etiam Rasis Arabs. Is enim post divisionem Episcopatuum in Hispania, quam à Constantino Imperatore factam fuisse ait, hæc verba subdit: *Sic Hispania omnis à Constantino Augusto in sex Episcopatus turbata est. Quo major esset auctoritas, religionique suum caput constaret, imperandique potestas, ipse quidem Constantinopolim concessit, seque ut priores Romæ ejus urbis Regem dixit: sanciens præterea ut Romæ domino cæteri Christi cultores obtemperarent, quem ipsi dominum Christianorum eorum, qui è sacrato ordine erant, & sanctum vocare consueverant, ob acceptam a B. Petro Apostolo potestatem, quam illi Christus crediderat.* Huc etiam referri potest epigramma Ausonii de claris urbibus:

Prima urbes inter, divûm domus, aurea Roma,
Constantinopoli assurgit Carthago priori
Non toto cessura gradu: quia tertia dici
Fastidit, non ausa locum sperare secundum,
Qui fuit ambarum. Vetus hanc opulentia præfert,
Hanc fortuna recens. Fuit hæc, subit ista, novisque
Excellens meritis, veterem perstringit honorem,
Et Constantino concedere cogit Elissam, &c.

Denique Guillelmus Antistes Tyrius lib. 11. cap. VII. *Infra quem & Bosphorum, in angulo*

quedam sita est prædicta civitas, olim dicta Byzantium, locus ignobilis, & inter Thraciarum urbes quasi novissima; nunc ampliatoris Augusti feliciore insignita vocabulo, princeps provinciarum facta est, & Imperii familiare domicilium, Romæ senioris & nomen invidens, & dignitatis prærogativam. Quò spectant ista Gregorii Nazianzeni orat. XXVII. Constantinopolitanos alloquens: Ὑμεῖς δ' ἡ μεγάλη πόλις, οἱ πρῶτοι μετὰ τὴν πρώτην εὐθέως, ἢ μηδὲ τοῦτο συγχωροῦντες, &c. *Vos magnæ urbis cives, qui primi statim post primam estis, aut ne id quidem ei conceditis*, &c.

Scribunt alii Νέαν Ῥώμην, *Novam Romam* ab eo appellatam. Theophanes anno XXV. Constantini: Τούτῳ τῷ ἔτει κτίζων Κωνσταντῖνος ὁ εὐσεβὴς τὴν Κωνσταντινούπολιν, Ῥώμην νέαν χρηματίζειν ταύτην ἐθέσπισε· *Hoc anno pius Constantinus Constantinopolim à se constructam Novam Romam sanxit appellari.* Qua quidem nomenclatura donatam observare est apud scriptores passim. In Concilio II. œcumenico Patriarchæ Constantinopolitano conceditur primatus post Episcopum Romanum, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν Νέαν Ῥώμην. Gregorius Nazianzenus carm. de Vita sua:

> Ῥώμη νεουργὴς, εὐγενῶν ἄλλων ἕδος,
> Κωνσταντίνου πόλις τε καὶ στήλη κράτους.

Et in eodem carmine de utraque Roma:

> Δύο μὲν οὐ δέδωκεν ἡλίους φύσις,
> Δισσὰς δὲ Ῥώμας, τῆς ὅλης οἰκουμένης
> Λαμπτῆρας, ἀρχαῖόν τε καὶ νέον κράτος,
> Τόσον διαφέροντας ἀλλήλων, ὅσον
> Τὴν μὲν περιλάμπειν ἡλίου, τὴν δ' ἑσπέρας
> Κάλλει δὲ κάλλος ἀντανίσχειν συζύγως.
> *Natura binos haud quidem soles dedit:*
> *Dedit ipsa binas attamen (mundi faces,)*
> *Romas, vetustam scilicet Romam, ac novam:*
> *Hoc discrepantes invicem, quod qua cadit*
> *Sol, illa fulget, fulget hæc quà se exerit,*
> *Par utriusque pulchritudo, par decus.*

Rursum carmine XII.

> Ὁπλοτέρη Ῥώμη, τόσσον προφέρουσα πολήων,
> Ὅσσάτιον γαίης οὐρανὸς ἀστερόεις.
> *Roma nova, & tanto reliquas quæ præterit urbes,*
> *Quam cælum terram vincit & exuperat.*

Νεοθηλὴς Ῥώμη, apud Paulum Silentiarum in Descr. ædis Sophianæ part. I. Manasses:

> Πόλιν τὴν μεγαλόπολιν, πόλιν τὴν Νέαν Ῥώμην,
> Ῥώμην τὴν ἀρυτίδωτον, τὴν μήποτε γηρῶσαν,
> Ῥώμην ἀεὶ νεάζουσαν, ἀεὶ καινιζομένην.

Leo Imp. in Oraculo de restitutione Constantinopolis.

> Βύζαντος αὐλὴ, ἑστία Κωνσταντίνου,
> Ῥώμη, Βαβυλὼν, καὶ Σιὼν ἄλλη νέα.

Nicolaus Seidus loco laudato: Νέα Ῥώμη, νέα Ἱερουσαλὴμ, μεγάλη Βαβυλὼν, πόλις Θεοῦ. Corippus lib. I. n. XVIII.

> *Et jocunda Novæ Circensia gaudia Romæ.*

Et lib. III. n. V.

> *— votisque suis Nova Roma favebat.*

Ita eodem libro n. VII. lib. IV. n. II. Denique Otho Frisingensis lib. IV. cap. V. *Constantinus sedem regni Byzantium transtulit, eamque Constantinopolim vocavit, quæ & Regia urbs, & Neoroma vocata.*

Præterea ALMAM ROMAM à Constantino vocitatam auctor est Philostorgius lib. II. cap. IX. & ex eo Nicephorus lib. VIII. cap. IV. Ἱδρυσάμενος δὲ τὴν πόλιν, Ἄλμαν Ῥώμην ὀνομάσαι, ὃ δηλοῖ τῇ Ῥωμαΐδι γλώττῃ, τὴν ἔνδοξον· *Cùm verò urbem ædificasset, eam Almam Romam vocasse, quod linguâ Romanâ illustrem significat.* Certè *Alma urbs* non semel nuncupatur in Codice Theodosiano L. XV. de Metatis, L. IV. de His qui ad Eccles. L. V. de iis qui super relig. L. ult. de Palatinis sacr. largit. & apud Marium Mercatorem in Commonitorio cap. I. cujus vocis vim Glossæ veteres exponunt: κλυτὴ, *Alma.* Glossæ Lat. Gr. *Alma*, κλυτὴ, ἁγνὴ, ὡραία, θρέπτειρα. Ita ὄμπνια Ῥώμη dicitur Paulo Silentiario in Descript. ædis Sophianæ part. I. vers. XI. *Almam* verò veterem *Romam* perinde appellatam testatur præ cæteris hæc inscriptio in Ponte Cestio: BENEDICTVS ALME VRBIS SVMMVS SENATOR RESTAVRAVIT HVNC PONTEM FERE DIRVTVM. Sed hæc inscriptio nupera est, & ad Benedictum Senatorem referri debet, qui vixit anno MCXCIV. ut est apud Rogerum Hovedenum.

Interdum Roma Orientalis appellatur: ἑῴα Ῥώμη, apud Themistium Orat. XV. Et Claudianus in Consulatum Honorii, *divitis Auroræ solium.* Sidonius carm. II.

Salve sceptrorum columen, Regina Orientis
Orbis Roma tui.

Βυζαντιὰς Ρώμη, in Anthologia non semel: *Roma Constantinopolitana*, apud Senatorem lib. de Orthogr. & apud Priscianum. Quippe in ejusdem Prisciani editione anni MDLIV. hæc verba in fine libri VIII. in MSS. Codicibus inveniri annotant editores: *Artis Prisciani disertissimi Grammatici Cæsariensis doctoris urbis Romæ Constantinopolitanæ præceptoris mei liber octavus de verbo explicitus feliciter.* Sed & Romam antiquam Novæ matrem, & Novam Romam antiquæ filiam vocat loco laudato idem Silentiarius:

Ἔρχεο καγχαλόωσα, τεὴν ὅτι παῖδα δοκεύεις
Μητρὸς ὑπερτέλλουσαν.

Atque inde Constans Imp. Heraclii nepos, cùm Imperii sedem Romam transferre decrevisset, aiebat, δεῖν μᾶλλον τὰς μητέρας, ἢ τὰς θυγατέρας τιμᾶν, *plus honoris deberi matribus, quam filiabus*, ut est apud Zonaram. Quò spectant ista Augustini lib. v. de Civit. Dei cap. XXI. *Deus Constantino etiam condere civitatem Romano Imperio sociam, velut ipsius Romæ filiam, sed sine aliquo dæmonum templo, simulachroque concessit.* In hanc etiam sententiam Constantinus Manasses:

Οὕτως ὁ πρόσθεν σύνδεσμος τῶν πόλεων ἐῤῥάγη,
Οὕτως μητρὸς καὶ θυγατρὸς μέσον ἐπέπτη πάθη,
Διχάζουσα καὶ τέμνουσα μετὰ θυμοῦ ῥομφαίας
Νεάνιν τὴν εὐπρόσωπον τὴν νεωτέραν Ρώμην,
Ἐκ τῆς ῥυσσῆς καὶ παλαιᾶς καὶ τριπεμπέλου Ρώμης.

Quinetiam eò respexit Venericus Vercellensis lib. de Unitate Ecclesiæ conservanda: *Constantinopolis, quæ Nova Roma dicitur, tunc erat sedes Imperatoriæ dignitatis, hoc ita ordinante industriâ & religione Constantini Imperatoris, ut Vetus Roma obtineret primatum Apostolici honoris, & Nova retineret principatum Regiæ Majestatis, ut sic mater & filia concordarent in unitatem Christianæ fidei & religionis. Postquam degeneraverunt Novæ illius Romæ Imperatores, facti vel hæretici, vel hæreticorum defensores, sive etiam Catholicæ Ecclesiæ persecutores, tunc mater quasi scribere cœpit filiæ libellum repudii, & alios filios nobilitate simul & virtute præstantiores acquisivit sibi, ut Galliæ & Germaniæ populi sint & filii & cives sui, atque Reges earum Imperatores sint Reipublicæ, & Romanæ Ecclesiæ Patricii.* Nec scio an huc etiam respexerit Gregorius VII. PP. lib. I. epist. XVIII. ad Michaelem Imperatorem: *Nos autem non solùm inter Romanam, cui licèt indigni deservimus, & filiam ejus Constantinopolitanam, antiquam, Deo ordinante, concordiam cupimus innovare.* Utraque tamen dignitatem servavit, cùm τῆς οἰκουμένης μητροπόλεις haberentur, ut ait Themistius Orat. XVIII.

Ad discrimen igitur Novæ ac recentioris Romæ, Roma Italica, Λατινιὰς Ρώμη, appellatur à Paulo Silentiario in Descript. ædis Sophianæ I. part. Eidem πρεσβυγενέτης, *Vetus* in L. VI. Cod. de Sacros. eccl. & L. LII. Cod. de Episc. & cleric. à Corippo denique lib. I. *Antiqua* nuncupatur:

Addidit Antiquam tendentem brachia Romam
Exerto & nudam gestantem pectore mammam,
Altricem imperii, libertatisque parentem.

Denique *Regia urbs*, ut Roma non semel apud Marcellinum Comitem, vel *urbium Regina* passim à scriptoribus Constantinopolis appellatur: ἄνασσα πόλις, in Anthologia lib. IV. cap. IV. quemadmodum in Glossario Græco-Latatino βασιλεύουσα, & βασιλὶς πόλις, *Regina urbs* redditur. Balsamon in Can. III. Synodi Constantinopolitanæ. Τοῦ γὰρ μεγάλου Κωνσταντίνου μεταγαγόντος ἐν αὐτῇ τὰ σκῆπτρα τῆς βασιλείας τῶν Ρωμαίων μετωνομάσθη Κωνσταντινούπολις, καὶ Νέα Ρώμη, καὶ πασῶν τῶν πόλεων Βασιλίς. *Urbs Regia*, in Epistolis Francicis XLII. & XLIV. tom. I. Histor. Francor. ubi perperam *Rhegium* irrepsit. Crebrò etiam μεγάλη πόλις, & unica voce μεγαλόπολις appellatur à scriptoribus: unde *Mychlegarthiam* à populis Septentrionalibus dictam scribit Stephanus Stephanius in Notis ad Saxonem Grammaticum, sicque nuncupari in antiquis Cantilenis, ex voce *Garth*, quam nunc mollius pronunciando *Gaard* efferunt: unde apud Helmodum, Russiam *Ostregard* à Danis vocitatam asserit, quòd sit regio ad Orientem posita; ut *Chunigard*, quòd ibi Hunnorum sedes fuerit. Gregor. Nazianzenus Carm. in somnium de Anastasia:

Χαῖρε προέδρε τύχε, Χαῖρε πόλις μεγάλη.

Et Oratione XXXII. Χαῖρε ὁ μεγαλόπολι καὶ ὁ φιλόχριστε. Καλλίπολιν denique vocant Eusebius lib. III. de Vita Constantini cap. LV. & Themistius Orat. XVI. extrema, ob venustatem scilicet & munificentiam operum publicorum, quæ Constantinus in ea urbe ambitiosè construxerat.

Celebratis novæ urbis encæniis; Constantinum aiunt præcepisse Valenti Mathematico-

rum ejusce ævi principi, natalitium urbis thema ex syderum influxu expiscari, ut cognosceret quot esset annos duratura; eumque, inspectis astris, respondisse sexcentos nonaginta sex: quod quidem falsissimum rerum deinceps eventus docuit; nisi, inquit Zonaras, eos annos intellexerit Valens, quibus intra legitimæ dominationis terminos stetit Græcorum Imperium, priusquam in tyrannidem abiret. Vetus Scheda à Seldeno edita lib. III. de Jure Naturali & Gent. cap. XX. Σημειῶσαι ὅτι ἐθεματίσθη ἡ Κωνσταντίνου πόλις παρὰ Οὐάλεντος ἀστρολόγου ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν ἐγκαινίων αὐτῆς διὰ προστάξεως τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου ἐν μηνὶ Μαΐῳ τῇ ἡμέρᾳ β'. ἰνδικτιῶνος γ'. ἔτους ἀπὸ κτίσεως κόσμου ε. ω. λ. η. Certè ut homines, ita & urbes ac regna sua fata habere astris demonstrata probavit nuperus scriptor in libro, cui titulum fecit, *Fatum universi*: quæ fuit olim Paganorum sententia. Marcianus Capella lib. I. *Illic autem circunstabat in ordinem quicquid imminet seculorum, fortunæ urbium, nationumque omnium, regum, ac totius populi visebantur.* Symmachus apud Prudentium lib. II. contra eundem Symmachum:

> —— *Sicut variæ nascentibus, inquit,*
> *Contingunt pueris animæ; sic urbibus adfert*
> *Hora diesque suum, cùm primùm mœnia surgunt,*
> *Aut Fatum aut Genium, cujus moderamine regnent.*

Et mox:

> *At solers orator, ait, fataliter urbem*
> *Sortitam quonam genio proprium exigat ævum:*
> *Cunctis nam populis, seu mœnibus inditur, inquit,*
> *Aut Fatum aut Genius nostrarum more animarum,*
> *Quæ sub disparili subeunt nova corpora sorte.*

Verùm Genios non hominibus modò, sed & urbibus ac populis attributos proclamant numismata, librique veterum Græci ac Latini, quorum locos collegere pridem Criticorum filii: quos πολιοσσούχους δαίμονας vocat Æschylus in ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας: *publicos genios*, Ammianus lib. XX. Verùm cùm finem habituram novam urbem utcunque prædixerit Valens, *Urbs æterna*, quemadmodum Roma, dici non potuit, quam *divinum numen perpetuam fore respondit*, ut est apud Ammianum lib. XIX. tametsi *æterno nomine, jubente Deo, donatam à se* dicat Constantinus in L. VII. Cod. Th. de Navicular.

VII.

PRIVILEGIA CONSTANTINOPOLIS.

COMPLURA novæ Urbi πρεσβεῖα, seu privilegia, eaque publicis *incisa tabulis*, ut loquitur Lex I. Cod. Theod. de Jure Italico urbis CP. concessisse Constantinum suprà ex Socrate, Sozomeno, aliisque attigimus: quæ in hoc constitere potissimùm, ut Romæ veteris ἰσάμιλλος esset, de qua ita Claudianus in Rufinum lib. II.

> *Urbs etiam magnæ quæ dicitur æmula Romæ,*
> *Et Calchedonicas contra despectat arenas.*

Et Paulinus Nat. XI.

> *Constantinopolis magnæ caput æmula Romæ.*

Deinde *ut non solùm Iuris Italici, sed etiam ipsius Romæ prærogativâ lætaretur*, indulsit, ut est in L. unic. Cod. Justin. de Privileg. urb. CP. & in L. XLV. Cod. Theod. de Episc. de quo quidem Jure Italico, quod Novæ Romæ attributum hîc dicitur, multa commentatur Jac. Gotofredus ad d. L. I. Cod. Theod. de Jure Ital. Urbi verò Constantinopolitanæ privilegia à Constantino concessa expressit his verbis Sozomenus lib. VII. cap. IX. Ἤδη γὰρ οὐ μόνον εἶχε ταύτην τὴν προσηγορίαν ἡ πόλις, καὶ γερουσίᾳ, καὶ τάγματι δήμων, καὶ ἀρχαῖς ὁμοίως ἐχρῆτο· ἀλλὰ καὶ τὰ σύμβολα καὶ τὰ νόμιμα τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Ῥωμαίων ἐκείνοις, καὶ τὰ δίκαια, καὶ τὰ γέρα, περὶ πάντα ἑκατέρα εἰκάζετο· *Iam enim non modò hanc appellationem urbs ea adepta erat, Senatuque & ordinibus ac magistratibus consimiliter utebatur: verùm & insignia quoque eadem Romano ritu præferebat, & jura pariter atque honores utrinque in omnibus congruebant.* Ubi doctissimus Valesius pro σύμβολα legi debere συμβόλαια contendit. Statuit præterea Constantinus, ut esset Βασιλὶς, seu Regia omnium gentium, quæ versùs Septentrionem, Austrum, Orientem & Mare Mediterraneum interjacent, à civitatibus propter Istrum positis, usque ad ipsam Libyam, ut ait Sozomenus lib. II. cap. II. & ex eo Nicephorus lib. VIII. cap. IV. Hanc denique avulsit ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας Εὐρώπης, ἤγουν Ἡρακλείας, *à præfectura Europæ, seu Heracleæ*, cui antea obnoxia erat, Præfectumque Prætorio Orientis, cujus Jurisdictionem describit Zozimus lib. II. & Præfectum urbi, reliquosque majores Magistratus in ea constituit, si qua fides est auctori Chronici Alexandrini: nam id videtur sublestæ fidei quod de Præfecto urbi subjungit, cùm hunc Magistratum tum demùm creatum à Constantio sub ann. CCCLIX.

Eusebio & Hypatio Coss. tradant Hieronymus, Idacius, Socrates lib. VI. cap. XLI. Sozomenus lib. IV. cap. XXII. Nicephorus lib. IX. cap. IV. & ipse auctor Chronici Alexandrini anno XXII. Constantii, ubi de Honorato, qui primus hac dignitate insignitus legitur.

Sed præclarâ postmodùm honoris prærogativâ donata est Constantinopolis in secunda Synodo œcumenica can. III. in qua decretum est, τὸν μέντοι Κωνσταντινουπόλεως Ἐπίσκοπον ἔχειν τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς μετὰ τὸν τῆς Ῥώμης Ἐπίσκοπον, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν τὴν Νέαν Ῥώμην· *Ut Constantinopolitanæ civitatis Episcopus haberet privilegia honoris post Romanum Episcopum, eò quòd sit ipsa Nova Roma*: cùm antea scilicet Heracleensi Metropolitano subditus esset, ut est apud Zonaram, Pachymerem lib. IV. cap. XXIV. & alios passim scriptores. Quò spectant ista Josippi seu auctoris de Excidio urbis Hierosol. lib. III. cap. V. ubi de Antiochia: *Urbs tertio loco antè ex omnibus quæ in orbe Romano sunt civitatibus æstimata, nunc quarto, postquam Constantinopolis excrevit civitas Byzantiorum*: & ista perinde Innocentii III. Papæ in Gestis ejusdem Pontificis: *Sanè cùm eadem Ecclesia, quæ tunc Byzantina, nunc Constantinopolitana vocatur, nec nomen, nec locum inter Patriarchales haberet, Apostolica Sedes fecit ei nomen grande juxta nomen magnorum qui in terra, & ipsam quasi de pulvere suscitatam usque adeò sublimavit, ut eam tam Ecclesiæ Alexandrinæ, quàm Antiochenæ, Hierosolymitanæ dignitatis privilegio anteferret, atque post se præ cæteris exaltaret, ita quod cùm multæ filiæ divitias congregaverint, hæc sola per Matris gratiam specialem supergressa est universas.* At cùm de Patriarchatus Constantinopolitani natalibus atque privilegiis multis disseruerint P. Morinus, Leo Allatius, Petrus Marca, infinitique alii, plura non dicam.

VIII.

SEPTEM COLLES.

HABUIT Constantinopolis colles septem, quò Romam veterem omnimodo referret: cùm enim septem colles intra sui ambitum includeret Roma, Constantinopolis pariter totidem complectentem peninsulam occupat, quorum unum efficit urbis angulus orientalis, quem *Chrysoceras* Plinius, *Bosporium* Dionysius Byzantinus vocant. Hic collis primus divisus est à secundo colle valle latâ: reliquos sex colles efficit idem Promontorium Bosporium, ita ab exordio peninsulæ orientali, ad Occidentem pergens perpetuo dorso, leniterque convexo, ut sex colles ex suo latere dextro in Sinum eminentes porrigat, & valles quinque emittat, sed nullas penetrantes dorsum, exceptâ tertiâ & quintâ: sed ita ut suis jugis paululùm depressis dorsum Promontorii ferè æquum continuent, sinistro autem latere feratur perpetuo clivo, ut colles non habeat, sed tumulos & valliculas exiguè depressas procliviores tumulis ipsis, &c. Ita Gyllius, qui hos colles, ut & valles, accuratè descripsit toto lib. I. CP. ut & Thevetus lib. XIII. Cosmogr. cap. I. & III. Hinc igitur ut Roma *Septicollis* à Prudentio in Romano Martyre, ita Constantinopolis Ἑπτάλοφος vocatur in Oraculis Leonis Philosophi cap. IX. & in alio Oraculo quod recitat Joannes Tzetzes chil. IX. cap. CCLXXVIII. & in Historia Politica, in qua, ὁ πρῶτος λόφος τῆς ἑπταλόφου ταύτης Κωνσταντίνου, τὸ μέρος τῆς πόρτας τῆς Ἀδριανουπόλεως, *primus collis septicollis Constantinopoleos, pars portæ Adrianopolitanæ* fuisse dicitur, quem Gyllius septimum facit, ut primum, qui ad Angulum urbis, ubi stetit Acropolis, attollitur. Is autem collis, qui ad portam Adrianopolitanam est, plùs minùs duodecim millia passuum complectitur, ac plusquam tertiam urbis partem continet, ut testatur idem Gyllius lib. I. cap. XVIII. qui Xerolophum hunc appellatum tradit, cujus nomenclaturæ mentio est apud scriptores passim, qui de Foro Arcadii, quod in eo ædificatum est, egerunt. Meminit etiam Nicetas in Alexio lib. III. n. X. τοῦ τῶν Βλαχερνῶν βουνοῦ, de quo pariter Gyllius lib. IV. cap. V. Medium verò collem, seu qui in medio septem collium est, μεσόλοφον dictum fuisse auctor est Codinus pag. 40. qui & à vulgo μεσόμφαλον etiam appellatum scribit, ita ut fuerit urbis umbilicus & ὄμφαλος, quem Themistius orat. VI. eo loci extitisse ait, ubi τὸ κράσπεδον πάλαι τῆς πόλεως ἦν, *ubi extrema erat veteris oppidi ora.*

IX.

MURI CONSTANTINIANI.

CONSTANTINUS igitur, cùm Byzantinam urbem amplificare decrevisset, novos muros longè ultra veteres protulit, qui ab eo *Constantiniani* postmodum appellati sunt. Zozimus lib. III. p. 686. Πολλῷ δὲ μείζονα τὴν πόλιν ἀποφῆναι βουλόμενος, τοῦ πάλαι τείχους ἐπέκεινα σταδίοις πεντεκαίδεκα τείχει περιέβαλε τὴν πόλιν, ἀπολαμβάνοντι πάντα τὸν ἰσθμὸν ἀπὸ θαλάσσης

εἰς θάλασσαν· *Quumque urbem longè majorem efficere vellet, eam ultra veterem murum decem & quinque stadiis muro novo circumdedit, qui totum Isthmum à mari ad mare complecteretur.* Chronicon Alexandrinum anno Constantini XXIII. Ἀνενέωσε τὸ πρῶτον τεῖχος τῆς Βύζου πόλεως, ποιήσας καὶ προσθήκας οὐκ ὀλίγας τῷ αὐτῷ τείχει, καὶ συνῆψεν τῷ παλαιῷ τείχει τῆς πόλεως· *Primùm Byzantii murum instauravit, non paucas veteri accessiones adjecit, novumque cum eo conjunxit.* Addit Codinus Constantinum Magnum terrestres ac maritimos muros, & pleraque in urbe ædificia infra novem menses absolvisse, quod tamen vero repugnat, cùm murum qui tunc inchoatus fuerat, absolvisse Constantium scribat Julianus Imperator Orat. I. p. 74. Ὅσα δὲ τῇ πατρῴᾳ πόλει προσέθηκας, τεῖχος μὲν αὐτῇ κύκλῳ περιβαλὼν, ἀρξαμένου ποτὲ· τὰ δὲ κομιδῇ δὲ οὐκ ἀσφαλῶς τῶν οἰκοδομημάτων εἰς ἀθάνατον ἀσφάλειαν καταστήσας, τίς ἂν ἀπαριθμήσαιτο; *Quæ verò ad urbem patriam adjecisti, quis numerando percensere possit: aut cùm ei murum undique circumdederis, qui tum inchoatus fuerat; ac ruinosa quæque ad æternam stabilitatem instauraris?* Philostorgius verò l. II. c. IX. & ex eo Nicephorus Call. lib. VIII. cap. IV. ex vanis Græculorum nugis, narrant muros hoc statuisse loco, qui à divina aliqua potestate ei demonstratus est. Hesychius Milesius scribit terrestres muros produxisse usque ad Porticus Troadenses, quas in duodecima regione statuit vetus urbis Descriptio: Πόῤῥω δὲ μεταγαγόντος τὰ τείχη κατὰ τοὺς Τρωαδικοὺς ἐμβόλους, &c. Unde murorum pars illa quæ hisce porticibus adjacuit, τεῖχος τῶν Τρωαδησίων dicitur in Chronico Alexandrino anno I. Marciani. Sed ubi potissimum steterint muri Constantiniani, accuratè satis designat Codinus p. 12. scribens murum quidem maritimum, qui Sinui Ceratino adjacet, ab Acropoli & Turri Eugenii usque ad Zeugma sancti Antonii; alium qui Propontidem respicit, à loco quem Topos vocabant, pertinuisse ad ædem Deiparæ, Rhabdi dictam: Terrestres verò muros usque ad Hexacionium pervenisse: ita ut à Milio usque ad veterem ædis S. Joannis Baptistæ portam, per Monasterium Stadii, & Monasterium Icasiæ, atque adeò tractum Boni, & templum sanctorum Martyrum Manuelis, Sabelis, & Ismaelis procederent, & ita in ædem S. Antonii desinerent. Cùm autem novis muris à Theodosio juniore urbs fuisset ampliata, murus à Constantino ædificatus, Κωνσταντινιακὸς postmodum ad alterius discrimen dictus est, uti appellatur à Theophane anno XXXI. Justiniani.

X.

MURI THEODOSIANI.

POSTMODUM verò cùm urbs nova à Constantino ædificata & instaurata, longiùs licèt productis muris, infinita prope hominum multitudine undique ad eam confluentium, militiæ vel mercaturæ, atque adeò frequentandi Comitatus gratiâ, angustior visa esset, quàm ut tot familias capere posset, novis, & ultra Constantinianos excitatis muris, longè ampliorem effecit Theodosius Junior. Theophylactus Simocatta lib. VIII. cap. VIII. Ὁ δὲ Μαυρίκιος περιφρουρεῖν τοῖς δήμοις τὰ Θεοδοσίου τείχη προστάττει, ἃ δείμασθαι λόγος πρεσβύτης ἐρεῖ τὸν Ἀρκαδίου τοῦ αὐτοκράτορος παῖδα· *Mauricius mœnia Theodosiana à factionibus custodiri jubet, quæ quidem Theodosium Arcadii Imp. filium construxisse vetus fama loquitur.* Ædificari autem primùm cœpti sub annum Christi CCCCXIII. curante Anthemio Præfecto Prætorio, cui rerum publicarum administratio, dum Theodosius Junior intra pueriles annos esset, credita erat, ut est apud Socratem lib. VII. cap. I. Οὗτος τὰ μεγάλα τείχη τῆς πόλεως περιεβάλετο. Et Nicephorus Call. lib. XIV. cap. I. Οὗτος δὴ ὁ Ἀνθέμιος καὶ τῆς Κωνσταντίνου τὰ τείχη περιελὼν, καὶ ἐπὶ μεῖζον εὖρος, τὰ νῦν ὁρώμενα μεγάλα χερσαῖα τείχη ταύτῃ περιεβάλλετο, δύο μησὶ τῷ ἔργῳ, τῷ πολλῷ καὶ σχεδὸν ἀπίστῳ τάχει ἐκδαπανήσας· *Anthemius iste urbis mœnia demolitus, & in majorem amplitudinem ea producens, ingentibus qui nunc cernuntur muris eam circumdedit, opere eo per menses duos magna & ferè incredibili celeritate confecto.* Ubi Codex Langi habet muros *lateritios*: quos quidem conditos anno Christi CCCCXIII. Lucio Cos. docet Lex LI. Cod. Theod. de Operib. publ. quæ est Theodosii ad eundem Anthemium: *Turres novi muri, qui ad munitionem splendidissimæ urbis exstructus est, completo opere, præcipimus eorum usui deputari, per quorum terras idem murus studio ac provisione tuæ Magnitudinis ex nostræ Serenitatis arbitrio celebratur.* Quam quidem Legem emissam, dum conderentur muri, vel certè turres, ex illius verbis satis liquet. Novorum istorum murorum mentio est præterea in L. XIII. eodem Cod. de Metatis, quæ est anni CCCCXXII. Sed ii postmodum ex terræ motu collapsi sunt, Adarbure & Callepio Coss. anno XXXIX. Theodosii, Christi CCCXLVII. Marcellinus Comes: *Ingenti terræ motu per loca varia imminente, plurimi urbis Augustæ muri recenti adhuc reædificatione constructi, cum quinquaginta septem turribus corruerunt.* Evagrius lib. I. cap. XVII. hunc terræ motum adeò magnum fuisse ait, ὥστε καὶ πολλοὺς τῶν πύργων τῶν ἀνὰ τὴν βασιλίδα πληροῦς ἀνατραπῆναι, *ut pleræque urbis turres collapsæ fuerint.* Et Chronicon Alexandrinum eodem anno:

Καὶ αὐτῷ τῷ ἔτει ἐγένοντο σεισμοὶ μεγάλοι, ὥστε τὰ τείχη τῆς πόλεως πεσεῖν, καὶ ἐκράτησαν ἐπὶ χρόνον, &c. *Eodem anno ingentes adeò terræ motus facti sunt, ut urbis mœnia corruerint, iique ad tempus perdurarunt.* Ita reddenda fuere extrema verba, quæ ad terræ motus referuntur, non ad muros *vetustate fatiscentes*, quod voluit interpres. Istius terræ motus memoriam agunt Menæa XVI. Januarii, & murorum casum ita commemorant: Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μνήμη τοῦ μεγάλου σεισμοῦ γενομένου εἰς τὰ τελευταῖα τῆς βασιλείας Θεοδοσίου τοῦ Νέου, υἱοῦ Ἀρκαδίου καὶ Εὐδοξίας, ἡμέρᾳ κυριακῇ, ὥρᾳ δευτέρᾳ τῆς ἡμέρας. καὶ κατέπεσον ἀπὸ τοῦ σεισμοῦ τὰ τείχη τῆς πόλεως, καὶ μέρος πολὺ τῶν οἰκημάτων, κατ' ἐξαίρετον δὲ ἀπὸ Τρωαδησίων ἐμβόλων ἕως τοῦ Χαλκοῦ Τετραπύλου· καὶ ἐπεκράτησεν ὁ σεισμὸς μῆνας τρεῖς. ἔνθα ὁ βασιλεὺς λιτανεύων πανδημεὶ μετὰ δακρύων ἔλεγε· Ῥῦσαι ἡμᾶς, Κύριε, τῆς δικαίας σου ὀργῆς, καὶ τῶν παραπτωμάτων ἡμῶν διὰ τῆς μετανοίας. ἐσάλευσας γὰρ τὴν γῆν, καὶ συνετάραξας αὐτὴν διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, τοῦ δοξάζειν σε τὸν μόνον ἀγαθὸν καὶ φιλάνθρωπον Θεὸν ἡμῶν· *Eodem die celebratur memoria magni terræ motus, qui sub extremos Theodosii Iunioris, Arcadii & Eudoxiæ filii, imperii annos accidit, die dominico, horâ diei secundâ. Et ex eo terræ motu corruere urbis muri, & ædificiorum pars plurima; præsertim verò à porticibus Troadensibus usque ad Æneum Tetrapylum: duravitque terræ motus per tres menses. Tum verò Imperator cum universa plebe factis precibus ac litaniis, cum lacrymis dixit: Libera nos, Domine, à justa ira tua, & à delictis nostris per pœnitentiam. Commovisti enim terram, & conturbasti eam propter peccata nostra, ut te unicum bonum & misericordem Deum nostrum glorificemus.* Sed eodem anno rursum instaurati ac reædificati sunt, curante Constantino Præfecto Prætorio Orientis. Idem Marcellinus: *Eodem anno, urbis Augustæ muri olim terræ motu collapsi, intra tres menses, Constantino Præfecto Prætorio operam dante, reædificati sunt.* Proinde falsum quod habet Cedrenus scribens anno XXVI. Theodosii junioris, Cyrum Præfectum urbis terrestrem murum demolitum, aliis duobus intervallis additis, (προσθεὶς ἄλλα διαστήματα δύο) alium murum intra sexagesimum diem exstruxisse. Confecto opere, binæ positæ fuere inscriptiones, quæ & conditoris, & operis ipsius præfecti nomina, & adhibitæ in ipso conficiendo diligentiæ ac celeritatis memoriam posteris servarent. Harum prior ad portam Xylocirci legebatur:

Θεοδόσιος τόδε τεῖχος ἄναξ, καὶ ὕπαρχος Ἑῴας
Κωνσταντῖνος ἔτευξαν, ἐν ἤμασιν ἑξήκοντα.

Altera posita ad portam Rhegii, seu Auream, hocce disticho pariter comprehensa legebatur:

Ἤμασιν ἑξήκοντα φιλοσκήπτρῳ βασιλῆϊ,
Κωνσταντῖνος ὕπαρχος ἐδείματο τείχει τεῖχος.

Habetur utraque inscriptio lib. IV. Anthol. cap. XVIII. quibus consona de temporis spatio, intra quod conditi sunt muri, habet Zonaras: Βουληθεὶς δὲ ὁ Θεοδόσιος τὰ τείχη μεταθεῖναι τῆς πόλεως, καὶ μείζονα τὴν ταύτης θέσθαι περιοχὴν, Κύρῳ τῷ Ἐπάρχῳ τὸ ἔργον ἀνέθετο· καὶ ὃς σπουδῇ πολλῇ καὶ προθυμίᾳ χρησάμενος, ἀνήγειρε τὸ χερσαῖον τεῖχος ἀπὸ θαλάσσης ἕως θαλάσσης δι' ἑξήκοντα ἡμερῶν· *Theodosius mœnia translaturus, & urbem amplificaturus, munus id Cyro Præfecto mandat, qui magno studio & celeritate terrestrem murum à mari ad mare pertinentem, intra dies sexaginta absolvit.* At quod hoc loco ait Cyrum ipsos produxisse muros; præallatis omnino repugnat, cùm ex iis id Anthemio Præfecto Prætorio adscribendum colligatur, nisi fides adhibeatur Nicephoro, scribenti loco suprà laudato, Anthemium unà cum Cyro Præfecto urbi à Theodosio huic præfectum operi fuisse, ubi de Anthemio: Εἰδέναι μέντοι χρεών, ὡς προστάγματι βασιλέως, συνάμα τῷ Κύρῳ τῷ Ἐπάρχῳ, τὰ κατὰ τὴν πόλιν διέποντι, πολλῷ ὕστερον τῆς πόλεως ἀνήγειρε τείχη· *Sciendum porrò Anthemium, unà cum Cyro Præfecto urbi, longo post tempore urbis muros construxisse.* Sed hæc omni verisimilitudine carent: primus enim muros urbis Theodosianos condidit Anthemius: terræ motu collapsos instauravit Cyrus, seu Constantinus, cùm unus idemque sit. Ad hoc porrò maturandum opus duabus factionibus Venetorum & Prasinorum usum fuisse Cyrum aiunt, quarum altera cùm à Porta aurea, seu Rhegii, altera à Porta Xylocirci muros condere cœpisset, pars utraque confectis operibus, convenit ad eam portam, quæ ab hominum, seu operariorum eò simul coëuntium multitudine, Πολύανδρος appellata est: ita ex Codino infrà observamus. Instaurati igitur fuere à Theodosio muri eo anno, quo collapsi sunt terræ motu, uti disertè habet Marcellinus Comes: ex quo mirè hallucinatos constat Theophanem, qui anno XXXVII. & Cedrenum, qui XXVI. Theodosii, Cyrum Prætorio & urbi Præfectum ab eodem Augusto dignitatibus privatum, & Episcopum factum fuisse scribunt, quod sedente in Circo Imperatore & audiente, Cyro in hæc verba acclamassent Factiones: Κωνσταντῖνος ἔκτισεν, Κῦρος ἀνενέωσεν, *Constantinus condidit, Cyrus renovavit.* Id enim prorsus ad annum XLII. Theodosii, Christi CCCCL. quo scilicet ille demum obiit, rejicit Chronicon Alexandrinum, proinde triennio pòst instauratos à Cyro muros. Eò autem respexere Factiones hac acclamatione, ut gratulatæ fuerint Cyro, qui non modò muros, sed & pleraque urbis ædificia renovaverat, ut auctor est Theophanes: (κτίσαντος τε τὰ τείχη τῆς πόλεως, καὶ ἀνανεώσαντα πᾶσαν ΚΠ.) Ita ut Constantinus Magnus urbis conditor, ille instaurator habitus sit, vel certè, quæ mea est sententia, ut hac verborum ambage à Cyro unico, cui etiam Constantini nomen fuit, &

conditam & renovatam urbem indicare voluerint: qui quidem Factionum plausus invidiam viro magno conflavit. Constantinum porrò eundem esse cum Cyro satis arguunt, non modò quæ ex Marcellino & inscriptionibus ad Portas Rhegii & Xylocirci positis, observavimus, sed & gesti à Cyro magistratus, qui in hæc instaurationis postremæ tempora quadrant. Nam anno Christi CCCCXXXIX. Theodosio XVII. & Festo Coss. Præfecturam urbis gessit, ut constat, ex Novella Theodosii de Leonibus, L. IX. Cod. Just. de Sacrosf. eccl. & L. XX. eod. Cod. de Operibus publicis. Anno proximo, Chr. CCCCXL. Valentiniano V. & Anatolio Coss. Præfecturam Prætorii & Urbis tenuisse Cyrum docent ejusdem Theodosii Novellæ II. & III. ex Pithœanis & L. II. Cod. Just. de Operib. publ. Ex Præfectura Prætoriana, Consulari postmodum donatum dignitate anno CCCCXLI. produnt Fasti Coss. Inscriptio Novellæ Theod. de alluvionibus, & Novella IV. de Amota militantibus fori præscript. Obtinuit præterea utramque Præfecturam, Prætorii scilicet & Urbis, aliis duobus annis: nam per annos quatuor hosce gessisse magistratus auctor est Priscus Rhetor in Chronico Alexandrino p. 736. Ἐκράτησεν γὰρ τὰς δύο ἀρχὰς ἐπὶ χρόνους τέσσαρας, διότι καθαρὸς ἦν πάνυ· *Obtinuit enim hos duos magistratus per quatuor annos, propter miram vitæ integritatem.* At qui sint ii duo anni postremi, non omnino planum est assequi, etsi probabile sit fuisse annos CCCCXLVII. & CCCCL. Nam ex Novellis Theodosii constat Præfecturam Prætorii Orientis gessisse Apollonium annis CCCCXLII. & CCCCXLIV. cui successit Hermocrates anno CCCCXLIV. qui fortè id muneris etiam obierit anno proximè sequenti. Unde si Cyrus in Præfectura sua murum Theodosianum instauravit, quod volunt Marcellinus & Inscriptiones, sequitur eo anno utramque Præfecturam obiisse, qui fuit Christi CCCCXLVII. eo anno, quo iisdem magistratibus à Theodosio abdicatus est, qui fuit postremus Theodosii, Christi CCCCL. Cùm verò Cyrum hunc Poëtam fuisse insignem scribant Evagrius lib. I. cap. XIX. & Suidas, quod produnt etiam bina illius epigrammata, quæ habentur lib. IV. Anthol. vero simile est, ab eo perinde exaratas binas illas inscriptiones, quas, exstructis muris, ad extremas urbis portas fuisse positas diximus. Exinde igitur muri isti à Theodosio instaurati, *Theodosii*, vel *Theodosiani* cœpere appellari. Theophylactus Simocatta lib. VIII. cap. VIII. Ὁ δὲ Μαυρίκιος περιφρουρεῖν τοῖς δήμοις τὰ Θεοδοσίου τείχη προστάττει, ἃ δήμαδης λόγος πρεσβύτης ἐρεῖ τὸν Ἀρκαδίου τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδόσιον παῖδα· *Mauricius muros Theodosii à Factionibus custodiri jubet: quos quidem Theodosium Arcadii Imperatoris filium construxisse vetus fama loquitur.* Νέον Θεοδοσιακὸν τεῖχος dicitur in Chronico Alexandrino anno XX. Heraclii: Τεῖχος τὸ ὑπὸ Θεοδοσίου κτισθὲν, Theophani anno XXXI. Justiniani: Νέα τείχη in L. XVIII. Cod. de Sacrosf. eccl. & in Novella Justiniani LIII. cap. V. denique *novi muri* in L. LI. Cod. Th. de Operib. publ.

At cùm muri Theodosiani eo terræ motu, qui Leonis Isauri anno XXXIV. accidit, collapsi, vel certè labefactati fuissent, hos idem Augustus instaurari curavit, & ad sumptus ab unoquoque civium duo ceratia exegit, uti narrant Theophanes, Cedrenus, & Manasses. Quam quidem murorum instaurationem Leoni M. falsò videntur adscribere Codinus pag. 37. & Anonymus in Collect. CP. pag. 86. ubi dicuntur muri isti terrestres, τὰ τείχη τῆς δύσεως τῶν μεγάλων πορτῶν, *muri occidentales magnarum portarum.* Muros etiam cùm terrestres, tum maritimos refecisse Andronicum Palæologum seniorem scribunt Gregoras lib. VII. pag. 192. & Nicephorus Call. in procemio Hist. Eccl. pag. 21. Sed quis muros terrestres duplicaverit, seu duplices fecerit, nemo opinor ex scriptoribus Byzantinis tradit: nam ante Michaëlis Palæologi tempora, τὸ πρὸς γῆν (τεῖχος) διδίπλωτο πάντως, ut auctor est Pachymeres lib. V. c. X. Et certè cùm nostri urbem expugnavere anno MCCIV. *murum etiam ipsum murus circumcingebat inferior*, ut est in epistola Balduini Imperatoris de Expugnatione urbis apud Arnoldum Lubecensem pag. 190. Exteriores verò & *inferiores muri*, *falsi muri* dicuntur Monstrelletto ad annum MCDLIII. ubi ita describuntur: *Constantinople est tres forte cité en figure triangulaire, & a XX. milles de tour devers terre, & cinq devers la mer, & cinq devers le port, & goufle cinq. Et les murs de devers la terre sont tres gros & hauts, & dessus y a barbacanes & macicolis, & dehors faux murs & fossez, & sont hauts lesdits murs principaux de* XV. *à* XXII. *brasses, & larges estimez en aucuns lieux six, & és autres lieux huit brasses: Les faux murs de dehors ont le terrain haut* XXII. *brasses, & gros de trois brasses, & parfonds de* X. *brasses.* Quod verò *Barbecanas* hoc loco vocat Monstrelletus, *antemuralia* appellat Willelmus Tyrius lib. II. cap. VII. *Tertium* (urbis latus) *ab eadem porta* (Aurea) *usque ad prædictum palatium Blaquernas, per campestria, muris, turribus, & antemuralibus insigne protenditur.* Eleganter etiam, suo more, murorum terrestrium firmitatem, altitudinem, turres in iis crebras, & ipsa antemuralia describit Manuel Chrysoloras in Comparatione utriusque Romæ: Ὁ δὲ τῶν τειχῶν στέφανος ἀληθῶς καὶ κύκλος οὐκ οἶδα ἐν τίνι δυναμένων λείπεσθαι τῶν Βαβυλωνίων. ἡ δὲ τῶν ἐν αὐτοῖς πύργων πυκνότης, καὶ τὸ μέγεθος, καὶ ὕψος, ὥστε ἕκαστον, εἰ καὶ μόνος ἦν δήπου, καθ' ἑαυτὸν ἀντ' ἄλλης τινὸς ὅλης οἰκοδομῆς δύνασθαι θαῦμα παρέχειν τοῖς θεωμένοις· ὧν δὴ καὶ μόνων τῶν ἀναγοιστῶν εἰς αὐτὰ κλιμάκων ἄξιον εἶναι θαυμάσαι τὸ μέγεθος, καὶ τὸν ὄγκον καὶ οἰκοδομήν. αἱ δὲ τῶν τειχῶν πύλαι, καὶ ἡ τῶν ἐν αὐτοῖς πύργων λαμπρότης.

λαμπρότης· τὸ δὲ περὶ τοῦ τείχους τεῖχος ἕτερον, ἑτέρα πόλει μόνον ἂν ἀντὶ ἐρύματος ἀσφαλοῦς ἀρκέσαι. ἡ δὲ τῆς ἐπὶ τούτοις τάφρου διωρυχὴ καὶ οἰκοδομὴ, καὶ τὸ τούτων εὖρός τε καὶ ὕψος, τὸ δὲ πλῆθος τῶν ἐν αὐταῖς ὑδάτων, ὥστε ᾧ μέρει μόνον ἐλείπετο, καὶ ταύτῃ δοκεῖν πελαγίαν τὴν πόλιν εἶναι διὰ τούτων, ὥσπερ αὖ ἐν ᾧ μέρει πελαγία φαίνεται, πρόσγειον διὰ τῆς νήσων· Mœnium quoque corona revera & ambitus, qui nescio an ulla in re Babyloniis cedere possit: & turrium in iisdem frequentia, magnitudo & altitudo; ita ut qualibet earum, vel si sola esset, præ quavis alia integra structura admirationem spectatoribus incutere queat: cùm vel sola graduum quibus conscenduntur magnitudo, crassities, & structura admiratione digna sit. Tum verò mœnium portæ, turriumque in iis eminentium splendor: & pro mœnibus murus alter, seu antemurale, quod solum alteri civitati pro securo munimento sufficeret, tum adhuc fossarum egestio & structura, earumque latitudo & profunditas, & aquæ in iisdem copia: ut qua tantum parte ea deerat, isthic quoque illius beneficio urbs maritima videatur: quemadmodum vice versa, qua parte maritima est, propter insulas vicinas continenti adhærere videatur. Sed præstat præ cæteris audire Gyllium de utroque muro terrestri sic disserentem lib. I. cap. XIX. *Mœnium Constantinopolitanorum partes, aliæ lapidibus quadratis, aliæ cæmentitiis, nonnullæ interpositorum laterum ordinibus constructæ sunt. Muri circuitu maris vacantes duplices sunt, fossa cincti larga* XXV. *passus, cùm ex utroque latere parietibus munita, tum interiori ex latere alter paries effertur aliquanto supra fossam pinnis crebris distincta. Spatium intercurrens inter duplicem murum latum est duodeviginti pedes. Interior murus excelsus quidem, & latus plùs* XX. *pedes, in quo ex continenti sunt plùs ducentæ quinquaginta turres, in quas gradibus lapideis ascenditur usque ad summum: exterior murus dimidio minor, sed totidem turribus creber. Quod autem ad munitionem attinet, spatium inter fossam & murum exteriorem altius est jam dicto spatio. Regio verò exterior muris vicina nuda à tectis, partim plana, partim collina: sed ita plana, ut campi longè pateant, ex summisque muris longè quoquoversum panditur prospectus, neque dubium quin munitissima Constantinopolis fieri queat,* &c. His addenda sunt quæ habet *D. des Hayes* in Itinerario p. 102.

XI.
MURUS BLACHERNIANUS.

MOENIBUS Theodosianis neque Hebdomi, neque Blachernarum tractus intra urbem sed tum demum ab Heraclio Imperatore, inclusi sunt, qui ut hosce tractus à crebris Avarum, seu Hungarorum irruptionibus tutaretur, murum ultra Blachernarum ædem ædificavit. Chronicon Alexandrinum ad annum XVII. Heraclii: Τούτῳ τῷ ἔτει ἐκτίσθη τὸ τεῖχος πέριξ τοῦ οἴκου τῆς Δεσποίνης ἡμῶν τῆς Θεοτόκου ἔξωθεν τοῦ καλουμένου Πτερῦ· *Hoc anno murus exstructus est circa ædem Dominæ nostræ Deiparæ, extra locum Pterum nuncupatum.* Et infrà: Τὸ ιε΄. ἔτος τῆς βασιλείας Ἡρακλείου, ἐκτίσθη τὸ τεῖχος ἔξωθεν Βλαχερνῶν, καὶ ἀπεκλείσθη ἔσωθεν ὁ ναὸς τῆς παναγίας Θεοτόκου, καὶ ἡ ἁγία σορὸς, πρὶν γὰρ ἔξωθεν· *Anno* XV. *Heraclii murus conditus est extra Blachernas, ædesque sanctissimæ Deiparæ, unà cum sancta capsa inclusa est: antea enim extra erat.* Nicephorus Constantinopolitanus in Heraclio: Τεῖχος εὐθὺς δομησάμενος, τὸ ἐκείνου ναοῦ φρούριον κατέστησε· *Muro confestim exstructo, templum ipsum eo firmavit.* Ex quibus explodenda videtur sententia Anonymi in Orat. in festum Restitutionis Imaginum p. 470. qui ex falsa Græcorum traditione Blachernas intra urbem à Theophilo Imperatore novo excitato muro inclusas refert, ne hostium incursibus paterent. Atque hic murus μονοτεῖχος τῶν Βλαχερνῶν dicitur Theophani anno III. Leontii, & an. II. Artemii, quod à Theodosiano quodammodo secerneretur, diversusque esset ab illo. Hunc Leo Armenus antemurali postmodum muniit, ut est apud Auctorem incertum post Theophanem p. 435. Ἤρξατο κτίζειν ἕτερον τεῖχος ἔξωθεν τείχους τῶν Βλαχερνῶν, κόψας καὶ τὴν σοῦδαν πλατεῖαν· *Murumque alium extra murum Blachernarum cœpit condere, profunda & ampla fossa excisa.* Muri Blachernarum crebra est apud scriptores mentio, uti ad Alexiadem observavimus. Blachernas verò ipsas pro mœnibus antea stetisse, satis indicat hisce verbis Procopius lib. I. de Ædif. cap. III. Περὶ τὸ περιβόλου, ἐν χώρῳ καλουμένῳ Βλαχέρναις. De Hebdomo agimus suo loco.

XII.
MURI MARITIMI.

QUÆ de muris à Theodosio, curante Anthemio Præfecto Prætorio, conditis, à Cyro postmodum instauratis, diximus, muros terrestres tantùm spectant: nam maritimi anno demùm XXXI. Theodosii, Christi CCCCXXXIX. Theodosio XVII. & Festo Coss. exstructi, vel instaurati sunt. Chronicon Alexandrinum: Ἐν τούτῳ τῷ ἔτει ἐκέλευσε Θεοδόσιος

Αὔγουστος τὰ τείχη κύκλῳ γενέσθαι ἐν ὅλῳ τῷ παραθαλασσίῳ Κωνσταντινουπόλεως. *Hoc anno curavit Theodosius Augustus muros circumcirca fieri Constantinopoli, quà mare spectat.* Hos postmodum neglectos renovavit Apsimarus Augustus, ut habent Codinus p. 37. & Anonymus in Collect. Constantinopolitanis p. 85. seu potiùs Artemius, qui haud multò post Apsimarum imperavit, ut auctor est Theophanes & ex eo Cedrenus: Καὶ τὰ παράλια δὲ ἀνεκαίνισε τείχη, ὡσαύτως καὶ τὰ χερσαῖα. Deinde Theophilus Imperator muros maritimos de novo instauravit, & in majorem eduxit altitudinem, ex quo ab illius nomine Anastasiani postmodum appellati sunt. Scylitzes: Καὶ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως μεγίστην ἐνεδείξατο ἐπιμέλειαν, τὰ χθαμαλώτερα καταστρεψάμενος, καὶ ἀνυψώσας, καὶ ἄβατα πεποιηκὼς τοῖς ἐχθροῖς, ἃ καὶ νῦν ἵστανται, τὴν ἐκείνου προσηγορίαν ἐν γράμμασιν ἔχοντα. *Muros urbis summo studio refecit, humilioribus dejectis, & exstructis altioribus, qui ab hostibus conscendi non possent: qui etiamnum stant, nomine ejus inscripto.* Quæ quidem de muris maritimis capienda esse, præter Codinum docet Zonaras: Οὗτος ὁ βασιλεὺς καὶ τὰ παράλια τείχη τῆς πόλεως πεπονηκότα τότε, καὶ ἐκ τῆς τοῦ χρόνου παραῤῥοῆς, καὶ ἐκ τινῶν συμπτωμάτων ἑτέρων ἀνεκαίνισε μεγαλοπρεπῶς, εἰς ὕψος πλέον ἢ πρότερον ἦσαν ἀπάρας αὐτά. *Idem Imperator maritimos etiam muros, cùm vetustate, tum ob alios casus ruinosos, magnificè instauravit, in majorem eductos altitudinem.* Casus verò, quos hîc reticet Zonaras, qui Theophilo instaurandorum murorum occasionem præbuere, pluribus recenset Constantinus Manasses: ait quippe muros maritimos glacierum fragminibus mirè labefactatos denuo instaurasse, suumque nomen muris ipsis inscripsisse;

Τοῖς τείχεσιν ἐπέγραψε τὴν κλῆσιν τὴν ἰδίαν.

Testatur Gyllius lib. I. cap. XIX. hodieque in multis murorum istorum partibus nomen Theophili incisum, majusculisque literis inscriptum legi. Ex his inscriptionibus quæ ad muros maritimos, seu potiùs ad murorum turres leguntur, duas descripsit Jacobus Sponius in Itinerario, quarum prior ita concipitur: ΠΥΡΓΟΣ ΘΕΟΦΙΛΟΥ ΕΝ ΧΡΙϹΤΩ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟϹ. Altera sic, ΠΥΡΓΟΣ ΘΕΟΦΙΛΟΥ ΚΑΙ ΜΙΧΑΗΛ ΠΙϹΤΩΝ ΕΝ ΧΩ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΩΝ Verùm errat Manasses, cùm murorum cladem ex glacie obortam, ipso Theophilo imperante accidisse ait: cùm indubiè ea referri debeat ad annum XXIII. Copronymi, ut ex Theophane & Cedreno constat. Sub Basilio Macedone deinde fluctuum vi labefactatos maritimos muros, & ab eo instauratos, vel certè turrim horum murorum instauratam, testatur Inscriptio ab eodem Sponio allata: ΟΝ ΤΗϹ ΘΑΛΑϹϹΗϹ ΘΡΑΥϹΜΟϹ ΜΑΚΡΩ ΚΛΥΔΩΝΙ ΠΟΛΛΩ ΚΑΙ ΣΦΟΔΡΩ ΡΕΡΗΓΜΕΝΗ (leg. ΡΗΓΝΥΜΕΝΟΝ) ΕΠΕϹΕΙΝ (l. ΠΕϹΕΙΝ) ΚΑΤΕΝΑΓΚΑϹΕ ΠΥΡΓΟΝ ΕΚ ΒΑΘΡΩΝ ΒΑϹΙΛΕΙΟϹ ΗΓΕΙΡΕ ΕΥϹΕΒΗϹ ΑΝΑΞ. Maritimos muros in majorem altitudinem eduxisse Michaëlem Palæologum Imperatorem auctor est Pachymeres lib. III. cap. IX. cùm humiliores essent: Καὶ μᾶλλον τὰ πρὸς τῇ θαλάσσῃ, ἃ δὴ καὶ χθαμαλὰ ἦσαν εἰκότως, θαλασσοκρατοῦντος τότε τοῦ πρώτως ἀνεγείραντος Κωνσταντίνου. *Et maximè eos muros* attollere voluit, *qui mare spectant, cùm humiliores essent, Constantino Magno, qui eos condiderat, quod mari dominaretur, munire diligentiùs ea parte superfluum rato.* Horum tamen longè ante hæc tempora, ut & turrium iis adjacentium altitudinem ita prædicat Guntherus in Histor. Constantinopolit. cap. XV. *Ex ea parte (qua ipsam urbem alluit Hellespontiacum mare) quoniam agger esse non potuit, propter frequentiam portus, quem habet tutissimum ac celeberrimum, muri sunt alti admirandæ spissitudinis, & turres densæ eductæ ad tantam celsitudinem, ut quivis in culmen ipsarum aspectum dirigere perhorrescat.* Michaëlem præterea muros maritimos duplicasse scribit idem Pachymeres lib. V. cap. X. Ἐδιδύμου τὸ τεῖχος τῆς πόλεως τὸ πρὸς θάλασσαν, τὸ γὰρ πρὸς τὴν γῆν διδίπλωτο πάντως. *Duplicavit & maritimos muros, cùm terrestres duplices omnino essent.* At Gyllius lib. I. cap. XIX. simplices esse ait. *Muri maritimi*, inquit, *humiliores sunt terrestribus, simplices quidem, sed bene crassi & turriti. Ex parte Sinus absunt à littore plùs minùs quinquaginta passus ambulatorios. Ex parte faucium Bosporicarum & Propontidis, muri quidem non absunt à littore, sed siti sunt supra littoris crepidines, nisi ubi scalæ portuosæ sunt, ubi admittunt spatium inter scalas & murum.* Et lib. II. de Bosporo Thracio cap. II. ita de iisdem muris maritimis commentatur: *Mœnia urbis à Propontide usque ad mucronem promontorii Bosporii alluuntur extremis faucibus Bospori, nullo spatio à mœnibus & mari intermisso, nisi paulo antequam perveniatur ad Bosporium mucronem ducentorum passuum in longitudinem: ubi navale exiguum regiorum lemborum, quibus enavigare Rex solet in agros suburbanos, & machinæ bellicæ, inde à mucrone Promontorii Bosporii, unde incipit ora Sinus Ceratini claudens latus urbis conversum ad aquilonem usque ad finem urbis, mœnia non attingunt mare, sed spatium relinquunt.* Sed de his spatiis agemus infrà ex Gyllio, ubi de Portis urbis. Ad maritimos porro muros spectat quod refert Codinus p. 63. ingentia saxa extra ipsos conspici, quibus ita munitur littus, ut vis fluctuum horum objectu retundatur, murique ab ingruente maris atrocitate maneant illæsi.

Cujusmodi verò totus fuerit urbis murorum ambitus, variè habent scriptores: ac Adamannus quidem lib. III. de Locis sanctis cap. I. *Hæc itaque Imperatoria civitas non parvo murorum ambitu per duodecim millia passuum circumcincta, angulos juxta situm maris habens, per ma-*

ritimam, ut Alexandria sive Carthago, constructos oram, & ad Tyri similitudinem crebris insuper turribus communitos muros, &c. Albericus apud auctorem Magni Chronici Belgici: *Habebat illo tempore civitas Constantinopolis quatuor milliaria in longum, & tria circiter in latum.* Willelmus Malmesburiensis lib. IV. Hist. Angl. *Est enim civitas undique, præter ad Aquilonem, mari magno cincta, ambitu murorum juxta situm pelagi angulosa, viginti* (al. *duodecim*) *millia passuum muro complexa.* Laonicus lib. VIII. Ἡ περίοδος τῆς πόλεως μεγίστη αὕτη τῶν ἐφ' ἡμῶν, καὶ ἐπὶ ἑκατὸν ἕνδεκα πη'. σταδίους γινομένη· *Ambitus hujus urbis maximus est earum quæ apud nos sunt urbium; continet enim in circuitu centum & undecim stadia.* At Petrus Gyllius ambitum urbis non attingere tredecim milliaria tradit lib. I. c. IV. ubi formam etiam, latitudinem & longitudinem, qua nunc est Constantinopolis, ita describit: *Constantinopolis ex tribus partibus alluitur mari, ex Aquilone sinu Cornu nuncupato, quem in Europam insinuat Bosporus, ab Oriente cingitur Bospori extremis faucibus, à meridie Propontide, ab Occidente terrâ Thraciâ. Forma illius est triangula, cujus basis est pars vergens ad occasum, vertex autem pars pertinens ad ortum, id est ad initium peninsulæ, sed lateribus disparibus. Latus enim spectans ad occasum, ab angulo Sinus lunatam curvaturam admittit: deinde postquam longo spatio processit, ex Aquilone flectitur ad Meridiem. Latus verò vergens ad Meridiem admittit flexum eâ latitudine, ut si ab angulo ad angulum linea recta extenderetur, sinum maris interciperet in medio largum plùs minùs duobus stadiis: latus verò pertinens ad Septentriones, & sinum Cornu nuncupatum, si ab angulo uno ad alterum angulum linea duceretur, totum sinum Cornu, & partem urbis Galatæ interciperet. Sic enim curvatur latus, ut ejus duo extrema cornua arcum efficiant, duos arculos in medio flexu habentem, sed sic introrsus recedentes, ut duo extrema cornua arcus se includentis, non impediant quò minùs quis ex alterutro cornu cernens videat utrumque cornu: magis igitur propriè Constantinopolis tricornis, quàm triangula.* Et mox: *Nos tamen, ut omnes existimant, triquetram dicere possumus, tribus grandibus angulis constantem, quorum unum spectans Propontidem, alterum pertinens ad continentem Thraciam, eadem sunt longitudine: tertium sinui adjacens brevius est uno circiter miliari. Ambitus urbis non attingit tredecim miliaria, quamvis Laonicus tradat Constantinopolim complecti centum & undecim stadia. Ejus longitudo discurrens per dorsum Promontorii sex colles efficientis non longior est triginta stadiis. Ejus latitudo varia ab Oriente ad mediam ferè urbem nusquam strictior miliario, neque latior duodecim stadiis: deinde sensim dilatatur in duo cornua, ubi tam larga est, quàm tota ferè urbs longa.*

XIII.

TURRES.

I. VARIIS & crebris subinde Turribus muri urbis, tum terrestres, tum maritimi, instructi erant, quæ propter numerum, ac robur, miramque altitudinem, maximè celebrantur à scriptoribus. Balduinus Imp. in epistola de Expugnatione Constantinopolis: *Cumque murus miræ latitudinis in altum valde consurgens turres haberet amplissimas, pedibus circiter quinquagenis paulo minusve distantes*, &c. Guntherus in Historia Constantinopolitana cap. XV. *Turres habens per circuitum sui excelsas & fortes, adeò sibi invicem propinquas, ut puer septennis de una turri ad alteram pomum valeat jaculari.* Infrà, de muris maritimis: *Ex ea parte, quoniam agger esse non potuit propter frequentiam portus quem habet tutissimum ac celeberrimum, muri sunt alti admirandæ spissitudinis, & turres densæ, eductæ ad tantam celsitudinem, ut quivis in culmen ipsarum aspectum dirigere perhorrescat.* Et Villharduinus n. LXVI. *Cum ils virent ces halz murs, & ces riches tours, dont ele est close tot entor à la reonde*, &c. Denique Cinnamus lib. II. n. XIV. de Conrado Imp. Ἐντεῦθεν τοῦ περιβόλῳ περιστείχε τοῦ ἄστεος· τούς τε οὖν πύργους ἐς ὕψος ἱκανῶς ἀναβρέχοντας καταννοήσας, καὶ τάφρου μέγα τι χρῆμα βαθείας κύκλῳ περιθεούσης ἰδὼν, ἐν θαύματι μεγάλῳ ἐγένετο· *Inde ille progressus ad contemplandum urbis ambitum, visis turribus in idoneam altitudinem exurgentibus, & lustratis quæ immensa profunditate mœnia circumdabant fossis, summa admiratione percellitur.* Præ cæteris verò turrium, quibus urbis mœnia instructa sunt, numerum sic exaravit Bondelmontius in Descriptione Constantinopoleos: *Remanet ergo triangulata, & decem octo est in circuitu milliarium: primò igitur de angulo S. Demetrii usque ad angulum Vlachernæ sex milliaria, quo in spatio centum & decem eriguntur turres. Hinc igitur usque ad Criseam portam quinque milliaria cum muro & antemurali munitissimo, & vallo aquarum surgentium, & turres in muro altiori nonaginta sex. Dehinc usque iterum S. Demetrium milliaria septem, & turres centum octuaginta octo.* Turrium terrestris muri mentio est apud Marcellinum Comitem sub Cos. Ardaburii & Calepii, anno Christi CCCCXLVII. Evagrium lib. I. cap. XVII. Theophanem anno I. Artemii, Manuelem Chrysoloram p. 117. & in L. LI. Cod. Th. de Operib. publ. L. XIII. eod. Cod. de Metatis, præterea apud Gyllium lib. I. cap. LIX. Aliquot ex istis turribus recensentur à scriptoribus, maximè

II. TURRIS ANEMÆ nuncupata, quæ ex iis fuit, quæ juxta Blachernarum Pa-

latium muris urbis adjacent. Anna Comnena lib. XII. Τὸν Γρηγόριον αὖθις ἐν τῷ Ἀνεμᾶ εἶχεν εἱρκτῇ· πύργος δ᾽ ἦν εἷς τις τῶν ἄγχου τῶν ἐν Βλαχέρναις ἀνακτόρων διακειμένων τειχῶν τῆς πόλεως, ὁ τοῦ Ἀνεμᾶ καλούμενος. Et Phranzes lib. I. cap. XVI. *Luminibus privatum turribus juxta Blachernas, quæ Adamanides (leg. Anemades) dicuntur, includit.* Leunclavius in Pand. Turc. n. CCVI. ait Zygomalam dixiſſe turres Anemæ eſſe illas quinque turres, quæ Pentapyrgii nomen habuere. Pentapyrgium verò, etſi Magnauram olim appellatum videatur indicare Cedrenus pag. 513. incertum tamen an non quidpiam aliud fuerit ædificium, Acropolis nempe, quæ ad caput Sinus Ceratini mœnibus urbis objacet. Ita porrò nuncupata turris Anemæ, quòd Michaël Anema, qui unà cum fratribus in Alexium Comnenum conſpiraverat, in illam vice carceris truſus, plures annos ibi exegiſſet. Anna Comnena loco laudato: Τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην κληρωσάμενος, διὰ τὸ πρῶτος τὸν Ἀνεμᾶν σιδηρόδετον δέξασθαι ἐπὶ πολὺ ἐν αὐτῷ χρονοτριβήσαντα χρόνον. Genus porrò ducebant Anemæ iſti ab Anema Curupæ Cretenſis Ameræ filio, qui ſub Joanne Zimiſce, cujus fuit εἷς τῶν σωματοφυλάκων, contra Roſſos fortiter dimicans vitam amiſit, cujus virtutem bellicam mirè prædicat Scylitzes pag. 678. 681. Exinde viros primates in hac turri vice carceris ſæpe incluſos legimus, apud Nicetam in Andronico lib. II. n. II. Pachymerem lib. V. cap. XIII. Cantacuzenum lib. II. cap. IV. Ducam cap. XII. & Phranzem loco laudato. Memoratur etiam

III. TURRIS EUGENII, apud Codinum p. 12. qui illam haud procul ab Acropoli ad Sinum Ceratinum ſtatuit.

XVI.

ACROPOLES.

I. CONSTANTINOPOLIM non modò mœnibus, ſed etiam arcibus & munitionibus firmatam conſtat, præſertim ad tres urbis angulos: quas inter præcipuum locum obtinuit ACROPOLIS, quæ etiam ante inſtauratam à Conſtantino urbem ſtetit, ut ex veteribus ſcriptoribus docemur. Xenophon lib. VII. de Exped. Cyri, ἄκραν vocat: Ὁ δὲ Ἐτεόνικος εἰς τὴν ἄκραν ἀποφεύγει, *Eteonicus verò in Acropolim fugit.* Ἐν Ἀκροπόλει extitiſſe τὰ Βύζαντος παλάτια auctor eſt Codinus. Tradit verò Chronicon Alexandrinum, Severum Imperatorem excitaſſe ἐν τῇ ἀκροπόλει τῆς Βύζου πόλεως ναὸν, ἤτοι ἱερὸν Ἀπόλλωνος, *in Acropoli Byzantina templum Apollini ſacrum.* Nec ſcio an per πολίχνιον Acropolim intelligat Euſtathius in Dionyſii Perieg. dum ait Athenienſes theſauros ſuos Byzantii recondidiſſe, propter oppiduli munitionem: ἐν δὲ τῷ Θρακικῷ Βυζαντίῳ ἱστορεῖται φυλάσσεσθαί ποτε τὸν πλοῦτον τοῖς Ἀθηναίοις διὰ τὴν ὀχυρότητα τοῦ πολιχνίου, an verò oppidum ipſum, quod munitiſſimum fuiſſe ex ſcriptoribus conſtat. Sed eodem-ne quo poſtmodum loco ſub Imperatoribus Chriſtianis ſteterit, etſi id vero ſimile ſit, non tamen omnino planum eſt. Tradit Nicetas Paphlago in Orat. encomiaſtica in ſanctum Andream pag. 342. in Acropoli Byzantina eundem Apoſtolum Byzantium profectum, ναὸν ὡραῖον μὲν τὴν κατασκευὴν, ἀναλογοῦντα δὲ τὸ μέγεθος τῇ τῶν ἐν ἀρχῇ τότε πεπιστευκότων ὀλιγότητι, *ædem ſtructurâ elegantem, ea verò qua par erat magnitudine, habita fidelium paucitatis ratione,* Deiparæ excitaſſe, eique ſanctum Stachyn præfeciſſe primum Byzantii Epiſcopum. Stetit autem Acropolis Conſtantinopolitana in prima urbis regione, in primo colle, ad Orientem, è regione Scutarii, ſeu Damalici Promontorii, in extremo urbis angulo, quem S. Demetrii vocabant nuperi Græci, à templo S. Demetrii ibidem ædificato; unde μεγαδημήτριον ἀκρόπολιν vocat Ducas cap. XXXVIII. & XXXIX. ubi Boſporus impetu maximo ad ipſam crepidinem collis, in quo Eskiſaraium, ſeu novum Saraium hodie poſitum eſt, in Propontidem irruit. Hæc fermè Leunclavius in Pand. Turc. cap. CXXXIX. Sed & Acropolim ſtatuit Claudianus lib. I. in Rufinum,

> —— *Celſa qua Boſphorus arce*
> *Splendet, & Othryſiis Aſiam diſcriminat oris.*

Arcem etiam ſeu Acropolim Byzantinam expreſſit Auſonius in Profeſſorib. carm. XVII.

> *Byzanti inde arcem, Threſſæque Propontidis urbem*
> *Conſtantinopolim fama tui pepulit.*

Ad orientalem urbis partem Nicephorus Gregoras lib. VIII. pag. 211. ad ipſum maris littus Nicephorus Conſtantinopolitanus, Theophanes & alii, hanc ſtatuunt, ubi tradunt Copronymo imperante ad Acropolis muros ita illiſa glaciei fragmina, ut qui intus erant agitatione illa quaterentur. Scribit Laonicus lib. VII. Conſtantinum ultimum Imperatorem, ut Turcos à portus ingreſſu arceret, Catenam ab Acropoli ad Caſtellum Galaticum obtendiſſe. Acropolis Conſtantinopolitanæ meminere præterea Anna Comnena lib. II. p. 66. Zonaras in Nicephoro Phoca pag. 161. Codinus pag. 12. & alii: præterea Theoſterictus in S. Nicera n. XXXVI. καὶ κατελθὼν εἰς ἀκρόπολιν, καὶ ἐπιβὰς εἰς ἀκάτιον, διεπέρασεν, &c. Ab Acropoli ad

Ædem Sophianam Imperatores quandoque ſuos egiſſe triumphos teſtatur Cinnamus lib. v. n. vi. lib. vi. n. i. Stabat etiamnum Andronico Seniore imperante versùs Acropolim Columna, in qua Byzantis urbis conditoris ſtatuam ſtetiſſe fama erat. Nicephorus Gregoras lib. viii. pag. 211. Ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν ἑώαν ἀκρόπολιν ἱστάμενος κίων, ἐν ᾧ λόγος τὸν τοῦ Βύζαντος πάλαι σταθῆναι τοῦ κτίσαντος Βυζάντιον ἀνδριάντα, πρὸ πολλῶν καὶ αὐτὸς ἤρξατο σείεσθαι ἡμερῶν. *Præterea Columna quæ ad orientalem Acropolim ſtat, in qua Byzantis Byzantii conditoris ſtatuam olim fuiſſe fama eſt, ante multos dies & ipſa commoveri cœpit.* Sed an fuerit celebris illa ſtatua, quam Byzanti poſuit Calliades Byzantinus dux, haud conſtat; præſertim cùm in Baſilica collocatam videatur innuere Heſychius Mileſius: Ἐπὶ δὲ τούτῳ Καλλιάδης στρατηγὸς τοῦ Βυζαντίου, ἀριστά τε πρὸς τοὺς ἐθνείους καὶ ἐμφυλίους πολέμους ἀγωνισάμενος, τὸ περίβοητον τοῦ Βύζαντος ἄγαλμα κατὰ τὴν καλουμένην Βασιλικὴν ἀνέθηκε, καὶ ἐπέγραψεν ἔπος·

> Τὸν κρατερὸν Βύζαντα, καὶ ἱμερτὴν Φιδάλειαν
> Εἰν' ἑνὶ κοσμήσας αὖθι το Καλλιάδης.

Ad hæc Calliades Byzantii dux, bellis domi foriſque geſtis inclytus, celebrem illam & admirandam Byzantis ſtatuam in Baſilica cum hac inſcriptione poſuit:

> *Fortem Byzantem, & amabilem Phidaliam*
> *Simul exornans poſuit Calliades.*

Extitere etiam complures aliæ extra urbem Byzantis ſtatuæ. Chronicon Conſtantinopolitanum: Ἔξωθεν δὲ τῆς πόλεως Βύζαντος στῆλαι πολλαὶ ὑπῆρχον.

II. Extitit prǽterea caſtellum aliud ad civitatis angulum qui Propontidem ſpectat, quod CYCLOBIUM vocabant. Illius meminit Theophanes pag. 294. 331. & 378. & ex eo Cedrenus p. 437. Paulus Diac. lib. xix. & xxi. & Anaſtaſius in Hiſt. Eccl. Statuitur eo loci, ubi ſequiore Græciâ *Heptapyrgium* extitit. Id autem nominis inditum, quod revera in orbicularem formam exſtructum eſſet, proindeque idem eſt quod στρογγύλον καστέλλιον eidem Theophani p. 378. & Cedreno p. 468. & στρογγυλοῦ καστέλλου in Chronico Alexandrino appellatur, καστέλλιον nudè, ni fallor, Leoni Grammatico in Conſtantino p. 498. Situs illius præſertim deſcribitur à Procopio lib. iv. de Ædif. Juſtin. cap. viii. qui illud ſtetiſſe verſus portam, qua Rhegium itur, refert: Φρούριόν ἐστιν ἐν τῷ προαστείῳ τῆς πόλεως, ὅπερ Στρογγύλον ὁμωνύμως τῷ τοῦ ἐρύματος σχήματι καλοῦσιν, ἐντεῦθεν ἡ ἐς τὸ Ῥήγιον ὁδὸς ἄγουσα ἐκ τοῦ ἐπὶ πλεῖστον ἀνώμαλος οὖσα, &c. Ubi ſubdit ab hoc caſtello viam militarem Rhegium ducentem grandioribus lapidibus ſtraviſſe Juſtinianum, cùm antea penè inæqualis & invia eſſet ob pluvias, & paludes adjacentes. Meminit prǽterea Cyclobii, tacito licèt nomine, lib. i. de Ædif. cap. iii. ubi τὸ τοῦ ἐρύματος πέρας appellatur: ut & Scylitzes, cui καστέλλιον nudè dicitur. Neque alibi Caſtellum Rotundum ſtatuit Guillelmus Biblioth. in Hadriano II. ubi adventum Legatorum Apoſtolicæ Sedis in Urbem Regiam deſcribit, quos ad Caſtrum Rotundum exceptos fuiſſe, indeque in Urbem per Portam Auream introductos inſinuat: *Ad Caſtrum autem Rotundum, in quo eſt Eccleſia miræ magnitudinis ſancti Evangeliſtæ Iohannis nomini dicata, favore auguſtali Sabbato manſionem faciunt: & Dominica, quæ xv. Septembris erat Ind. iii. ſingulos equos cum ſellis aureis devotione Imperatoria capientes, obviati omnibus ſcholis, — ad Portam auream veniunt.* Ita apud Anaſtaſium in Hormiſda PP. *Iuſtinus Imp. & Vitalianus Conſul ſimul occurrerunt* eidem Pontifici, *ad Caſtellum Rotundum, quod ducit ad civitatem.* Caſtellum iſtud paulo ante Francorum adventum reædificarant Byzantii, circa tempora Iſaacii Angeli: quippe Nicetas in Murzuphlo ait Francos, cùm Auream portam impetiiſſent, τὸ νεόδμητον ἐκεῖσε ἐπιτείχισμα evertiſſe. Poſtmodum arcem eandem vetuſtate pene collapſam reſtituit, & firmiſſimis mœnibus ac propugnaculis inſtruxit Joannes Cantacuzenus, poſtquam purpuram induiſſet, adeò ut inexpugnabilem reddiderit: rem ipſe pluribus narrat lib. iv. cap. xl. & xli. Sed non multo pòſt Joannes Palæologus Imperator, Cantacuzeni gener, ſocero in ordinem acto, & ad Monachos amandato, propugnacula & munitiones omnes penitus evertit, καὶ μετὰ μικρὸν κατέστρεψε πᾶσαν τὴν ἐπισκευήν, παντάπασι τὸ φρούριον καταλιπών. Poſtea Urbi imminente & obſidionem minitante Bajazethe Turcorum Sultano, Auream Portam novis propugnaculis & binis turribus ex aliquot ædium ſacrarum demolitione confectis munivit, & partem civitatis ab Aurea Porta ad littus maris Meridiei ſubjacens mœnibus cinxit. Sed vix ultimam manum operi impoſuerat, cùm ejuſdem Sultani minis, ne dicam juſſu, ea propugnacula diruit, uti pluribus refert Ducas cap. xiii. Captâ demùm Conſtantinopoli, arcem quo loco ſteterat ad Portam auream reædificavit Muchemetes, & turribus variis atque turribus munivit, Palatioque ornavit, quod prodit idem Ducas cap. xlv. ad an. MCCCCLVIII. & Laonicus lib. x. qui lib. ii. ἀκρόπολιν τῆς χρυσέας appellatam prǽterea auctor eſt. Conſtat illa ſeptem turribus, unde *Heptapyrgium* Græci vocant: deſcribitur verò à Leunclavio in Pand. Turc. n. cxxxix. & in Itinerario D. *des Hayes* p. 115. Τετραπυργίας Portæ Edeſſæ meminit Procopius lib. ii. de Bello Perſico cap. xxvii. quod tribus, ut par eſt credere, munita eſſet turribus. Fallitur porrò Gyllius lib. ii. de Boſp. Thrac. cap. ii. cùm exiſtimat idem eſſe *Cyclobium* cum *Cycla* Dionyſii Byzantii: nam Cycla ab eodem ad Sinum Ceratinum ſtatuitur:

III. CASTELLUM THEODOSIANARUM, τῶν Θεοδοσιανῶν, in Hebdomo; habet Theophanes anno VII. Phocæ; ubi ait Phocam præcepisse Macrobium Scribonem τοξευθῆναι εἰς τὴν ἀγκαραίαν, καὶ εἰς τὸ κασέλλιν τῶν Θεοδοσιανῶν ἐν τῷ Ἑβδόμῳ κρεμασθέντα εἰς τὸ κοντάριν εἰς ὃ γυμνάζονται οἱ τύρωνες, ἀποθανεῖν, ὡς συγγνώσαντα τῇ ἐπιβουλῇ αὐτοῦ· *sagittis confodi in cymba, & in Theodosianarum castello in Hebdomo suspendi ad contum seu hastam ad quam exercentur tyrones, & mortem oppetere, tanquam initæ in se conjurationis conscium.* Ubi Goarus pro εἰς τὴν ἀγκαραίαν, legit, vel certè vertit, εἰς τὴν ἀγοράν. At ἀγκάριον navicula fuit, uti ad Alexiadem docuimus, etsi non omnino affirmem ad hunc locum spectare. Anastasius & Paulus Diaconus lib. XVII. ut solent, quæ non intelligunt omittentes, sic hunc locum reddunt: *Tum Phocas Macrobium Scribonium jussit sagittari apud Septimium, pendentem in lancea in qua exercebantur tyrones*, &c. Videtur porrò castellum istud fuisse, quod Codinus à Tiberio Mauricii socero ædificatum ait, ut classem suam à Bulgaris tutaretur, & ne illa ab iis combureretur: Ἐκεῖσε γὰρ τὰ πλοῖα ἤγαγε, κασελλώσας καὶ ὀχυρώσας αὐτὰ ἐκεῖσε· *Ibi enim naves suas subduxit, & locum castello munivit.*

IV. CASTELLUM aliud extitit ad BLACHERNAS, de quo pluribus agimus ubi de *Palatio Blachernarum.*

V. CASTRUM PETRII, memorat Codex Barbarogræcus Nicetæ in Alexio lib. III. n. X. nam ubi editus præfert κατέναντι τῶν Πετρίων, Barbarogræcus habet τοῦ κάστρου τῶν Πετρίων λεγομένων. Vide quæ de Petrio adnotavimus ad Alexiadem p. 249.

VI. CASTRUM, seu ΦΡΟΥΡΙΟΝ, ad maritimam Fori partem excitatum, versus Sinum Ceratinum, à Michaele Palæologo post receptam urbem, dirutum tradit Pachymeres lib. II. cap. XXXV. Ἐκέλευε μὲν αὐτίκα τό τ' ἐντὸς ἀνοικοδομηθὲν πρὸς τοῦ κατὰ θάλασσαν μέρει τῆς ἀγορᾶς φρούριον, τό τ' ἐκτὸς πρὸς τὸ τοῦ Γαλατᾶ ἀμφότερα κατερεῖψαι· *Dirui confestim jussit & munitionem quæ intra urbem ad maritimam fori partem, tum etiam illius quæ ad Galatam excitata erat.* Ubi fortè castrum istud videtur idem cum Castro Petrii.

VII. CASTELLUM denique FRANCORUM, κασέλλιον Φραντζεζίδων, Ducas memorat cap. XL. quod capta Constantinopoli à Turcis demum in eorum potestatem venit. Sed an ita nuncupatum ab olim, an verò ita appelletur quod Franci illud tunc tuerentur, mihi omnino non liquet: nisi fortè fuerit *Cosmidium*, seu Monasterium SS. Cosmæ & Damiani, quod *vulgari appellatione castellum Boëmundi* appellabant nostri, ut habent Willelmus Tyrius lib. II. cap. VIII. Villharduinus n. LXXXVI. & Epistola Comitis San-Paulani de Urbis expugnatione; quòd Boëmundo, postmodum Principi Antiocheno, Constantinopolim cum Crucesignatis accedenti, monasterium istud in domicilium assignatum fuerit ab Alexio Comneno Imperatore; quod etiam tradit Anna Comnena lib. X. Alexiadis. Tyrii verba sunt: *Ubi habito conflictu inter Ecclesiam Sanctorum Martyrum Cosmæ & Damiani, quæ vulgari appellatione appellatur Castellum Boëmundi, & Novum Palatium, quod dicitur Blachernas*, &c. Castelli autem nomine donarunt Cosmidium, tum quòd in colle editiori situm esset, ὥσπερ ἐν ἀκροπόλει, ut ait Procopius; tum quòd revera munimentis firmatum esset: unde & Φρούριον dicitur Bryennio lib. III. n. XI. ita ut deinceps obtinuerit, ut non modò Boëmundi, sed & *Francorum* diceretur. Atque inde fortè *Castellum* etiam *Caroli* nuncupatur à Fulcone lib. III. Gestorum viæ Hierosol. quod is apud nostros invaluisset error, Carolum Magnum & Constantinopolim adiisse, & in eo habitasse castello: cujus quidem Caroli expeditionis, fabulosæ licèt, meminere Robertus Monachus lib. I. Hist. Hierosol. Sanutus lib. III. part. III. cap. VI. & aliquot alii. Ita porrò Fulco, ubi de Boëmundo:

Perveniens igitur citra quam diximus urbem
Castellum Caroli, quod dicitur, in stationem
Deligit.

XIV.

PORTÆ AD SINUM CERATINUM.

PORTIS compluribus cùm maritimis tum terrestribus in Urbem patebat aditus, quarum nomina & situs recensent passim scriptores; de quibus agemus, ac primùm de iis quæ erant ad Sinum Ceratinum.

I. PORTA EUGENII appellata, prima ex iis, ad ædem S. Pauli statuitur à Nicephoro Gregora lib. VII. pag. 192. qui illius præterea meminit lib. V. pag. 119. Ἐστιν ὁ περὶ τὰς πύλας τοῦ Εὐγενίου νεὼς τοῦ μεγάλου Παύλου. ad Fretum Sycenum juxta Acropolim à Cantacuzeno lib. IV. capp. XI. XXIX. XXXI. ut & à Codino de Offic. cap. XXII. n. IV. Descriptum legitur Epigramma in Anthologia lib. IV. cap. XXVIII. cum hoc lemmate, Εἰς τὴν Εὐγενίου πύλην ἐν Βυζαντίῳ, quod portæ ipsi adscriptum fuisse vero simile est:

Οὗτος Ἰυλιανὸς λαοσσόα τείχεα πῆξας,
Στῆσε τρόπαιον, ἑῆς σύμβολον ἀγρυπνίης,
Σφάζειν ἀντιβίους ἐχθροὺς ἀπάνευθε μένοινῶν,
Η περιπάρῳθε κρατεῖν τῆς πόλεως πολέμους.

Ex quo quidem Epigrammate colligitur à Juliano ædificatam fuisse, vel instauratam hanc portam: tametsi quis ille fuerit, & an Parabata, non liquet; ut & à quo Eugenio primitus dicta, tyranno-ne, quem debellavit Theodosius Magnus, an verò ab Eugenio, quem unum è duodecim Romanis Senatoribus, qui cum Constantino Magno Constantinopolim migrarunt, fuisse ait Glycas. Ut ut sit, constat vicinum portæ Eugenii tractum, seu ab ipsa porta, seu ab Eugenii domo quæ ibi steterat, τὰ Εὐγενίου dictum, quem ad Acropolim statuit Codinus pag. II. cujus etiam mentio est in Anthologio Arcudii ad XXII. Februarii. Ad hanc portam stetit præterea Turris, quæ Eugenii pariter dicta fuit, de qua Gyllius lib. I. cap. II.

II. PORTA NEORII, πύλη τοῦ Νεωρίου, Pachymeri lib. V. cap. X. à *Neorio*, seu Navali adjacente nomen habuit, primaque est supra Sinum Ceratinum secundùm radices Promontorii ubi stetit Acropolis. Ὡραῖα Græcis recentioribus corruptè, pro Νεωρίου, dicitur, atque inprimis Ducæ cap. XXXVIII. scribenti dum urbs à Turcis obsideretur, protensam ab hac porta ad Galatam Catenam quæ portum occludebat: Ὁ δὲ λιμὴν τῆς πόλεως ἦν κεκλεισμένος σὺν τῇ ἁλύσει ἀπὸ τοῦ μέρους τῆς πύλης τῆς πόλεως, τῆς καλουμένης Ὡραίας, εἰς τὸ τοῦ Γαλατᾶ μέρος. Meminit rursum cap. XXXIX. ut & Phranzes lib. III. cap. II. ubi Interpretes Ὡραίαν πύλην, *Portam pulchram*, aut *speciosam* verterunt. At Gyllius lib. III. cap. I. & Leunclavius in Pand. Turc. cap. CC. corruptè pro Νεωρίου appellatam contendunt, licèt *Oræiam*, seu *Horæam*, interdum *Heuræam*, hanc hodieque Græci vocent, illud à pulchritudine factum nomen, hoc ab ædificiis Hebræorum, seu Judæorum huic portæ proximis factum existimantes: unde Turci appellant *Siphont*, id est Judæorum eam accolentium spatium latum, velut forum maritimum. Neque alia videtur à Porta, quæ *Iudæa* nuncupatur in Ichnographia Constantinopolitana Bondelmontiana, primaque recensetur à Gyllio & Leunclavio secundùm radices Promontorii arcis Sultaninæ. Pro hac porta, inquit Gyllius lib. II. de Bosp. Thrac. cap. II. spatium jacet vacuum ad exonerandas naves accommodatum: patet CCXL. passus in longitudinem: in latitudinem verò ante portam C. passuum paulo ultra portam in L. stringitur, unde trajectus est ad Chrysopolim & Calchedonem.

III. PORTA PISCARIA, in Ichnographia Constantinopolitana Bondelmontiana, dicta à Foro Piscario, Græcis recentioribus *Pazario* & *Pazariforo*, seu ψαροπωλείῳ nuncupato: nam ψαρία pisces appellant. Turcis *Balucbazar* dicitur. Ab hac porta ascenditur ad magnum forum, quod Turci *Besestem* nominant: à qua quidem, ora maris frequens suburbanis in longitudinem CCCCL. passuum continuatur ad Portam Fructuariam.

IV. PORTA CARABIORUM, τῶν Καραβίων, id est navium, Græcis recentioribus dicitur, quam Turci *Gemiscle*, ut auctor est Leunclavius, seu *Gemicapi* nominant, id est Portam fructuum. Ad hanc enim adpellunt naves onustæ omnis generis fructuum: unde *Gemiscle*, quasi *Gemisi schele*, id est Scalam fructuum dictam putat idem Leunclavius. Ab hac porta ad Portam Lignariam intercedunt ducenti passus juxta littus, pleni ædificiis & variis tabernis, aliis obsoniorum, fructuum, aliis aliarum rerum. Inter ædificia & murum excurrit via lata, silicibus strata: & juxta muri crepidines constituta sunt aquæ castella, quorum alia perenni fistulâ aquam largiuntur, alia operculis ad tempus referantur.

V. PORTA LIGNARIA, Turcis *Onton capisi*, vel *Onton schele*, quorum illud denotat lignorum portam, hoc lignorum scalam, Græcis recentioribus ξύλων πόρτα, vel Ξυλοπόρτα compositè, dicitur, quod huc navigia lignis onusta soleant adpellere, & in ampla area ante hanc portam ea venalia exponantur. Ab hac porta in longitudinem CCC. passuum prostant domus perpetuæ, exceptis viis intercurrentibus, aliæ ubi ligna materiaria venduntur, aliæ ubi capsæ fiunt. Deinde succedit spatium CCC. passuum ab ædificiis vacuum, solam viam silicibus stratam, & Escharidas à Græcis dictas, in quas subducuntur navigia, & palos defixos, ad quos illa alligantur, continens, aquasque salientes extra muros ex aquæductibus urbis claras & liquidas, partim potabiles, partim resilientes in euripos marmoreos, ad pannos lavandos.

VI. PORTA FARINARIA, brevi inde spatio succedit, Turcis *Vncapi*, seu *Vnkabavi*, vocata, quòd ibi frumenta & farinæ vendantur. Est etiam, inquit Gyllius, ædificium magnum, plenum saccis farinæ quadratis, laneis. Juxtà, naves stant frumentariæ permultæ, & scaphæ plurimæ, trajicientes in ulteriora suburbana. Ultra hanc portam in longitudinem CCCC. passuum ora Sinus procedit, occupata aut ædificiis, aut acervis coctorum laterum venalium, inde domus piscatorum usque ad portam Blacherneam tenent oram Sinus patentem in longitudinem MMMCCCCLX. passuum, quorum primi DCCCVIII. finiuntur portâ Jubalicâ nuncupatâ.

VII. PORTA VITRIARIA, *Tzubali Capisi* Turcis, Gyllio *Iubalica* nuncupata ab officinis ibi ſtantibus, in quibus vitrum conficitur, contra quam eſt medius flexus navalis regii ſiti in contrario littore. Ab hac porta ad portam Hagiam, CCCLX. intercedunt paſſus.

VIII. PORTA HAGIA, Turcis voce hybride *Hagia Capiſi*, id eſt porta ſancta, nomen ſumpſit à Templo S. Theodoſiæ è regione trans Sinum, à quo qui navigant, ad hanc portam adpellunt. Quam quidem appellationem eidem tribuit Phranzes lib. III. cap. II. Ab hac porta ad portam Phanarii intercedunt DC. paſſus.

IX. PORTA PHANARII, à loco vicino ſic dicta. Phanarium, inquit Gyllius, eſt pars urbis oræ maritimæ, quam murus urbis claudit. Duas portas habet, in quas eminent clivi quinti Collis, quibus finitur flexus ſinus primus inchoatus à Promontorio Boſporio, & incipit ſecundus flexus finitus radicibus ſexti Collis. Quidquid eſt muri inter portas Phanarias, caret turribus; ſed eſt duplex murus, alter in littore, alter in clivo Collis quinti: uterque cingit locum nominatum Phanarium. A porta Phanarii, cujus è regione finis eſt Navalis Regii, intercedunt DCCC. paſſus uſque ad portam Palatinam, contra quam in ulteriore littore eſt finis vireti regii, & initium frequentis vici, quem *Hagian Paraſceven* Græci vocant.

X. PORTA DIPLOPHANARION dicta, altera eſt è duabus portis quibus clauditur ea pars oræ maritimæ.

XI. PORTA, quæ ΒΑΣΙΛΙΚΗ dicitur, ſeu REGIA, vel IMPERATORIA: non ſemel memoratur à recentioribus ſcriptoribus. Pachymeres lib. XII. cap. XV. Κἀκεῖνος μὲν ἀπάρας τῶν κατὰ τὰς Βλαχέρνας ὅρμων, ἐπὶ τῆς πύλης Βασιλικῆς ἐπιπλεύκει, (ſic in MS. Regio) *Is verò à portu qui eſt circa Blachernas ſolvens, ad Portam Regiam adnavigavit.* Et Ducas cap. XXXVIII. Οἱ δὲ Βενετικοὶ ἐν τῇ Βασιλικῇ πύλῃ μέχρι τοῦ Κυνηγοῦ σὺν Ῥωμαίοις ὁμοῦ τοῖς Τούρκοις ἐμάχοντο· *Veneti quoque à Porta Baſilica, ad Portam Cynegii, unà cum Romanis adverſus Turcos præliabantur.* Et cap. XXXIX. meminit rurſum Βασιλικῆς πύλης, quam vicinam fuiſſe ait iſti mœnium ad ſinum parti, quam in ultima urbis obſidione tutandam acceperat Lucas Notaras Magnus Dux: quam Phranzes lib. III. cap. II. fuiſſe ait *Regionem Petrii uſque ad Portam Hagiam*, ſeu *Sanctam*: ita ut conjectari liceat Portam *Regiam* haud procul abfuiſſe à *Sancta.* Scribit denique idem Phranzes turrim in medio fluctu, qui Portus aditum tuetur, fuiſſe ante portam Regiam: *Gabrieli Treviſano Venetarum triremium præfecto, cum aliis quinquaginta, ad cuſtodiam definita turris in medio fluctu, qui aditum portus tuetur, & eſt ante Portam Regiam.* De hac turri non memini legiſſe, niſi illa ſit, ad quam fortè extendebatur Catena à Galatæ Caſtello, ubi Fretum contrahitur, ita ut intimam Sinus partem ſervaverit: nam & hoc loco Portam *la Cheina* dictam obſervare eſt in Ichnographia Conſtantinopoleos Bondelmontiana, in Caſtello ſcilicet Galatino, uti tradit Gyllius. Ex quibus una è maritimis ad Fretum ſitis fuiſſe colligitur: ſed unde ſic nuncupata, ex allatis non omnino patet. Videtur tamen illa eſſe quam *Palatinam* vocat Gyllius, & inter portam Phanariam & Blachernas ſtatuit, ita ut à Palatio Blacherneo vicino appellationem obtinuiſſe conjicere liceat: at Leunclavius portæ Palatinæ non meminit.

XII. PORTA CYNEGII, à vicino Cynegio, ſeu Amphiteatro, ut quidam putant, dicta, verſus Blachernas extitit. Leunclavius in Pand. Turc. cap. CC. *Decima vulgò Græcis porta* Κυνηγοῦ, *ſive Kynigi, ſed rectiùs porta* Κυνηγίου, *vocatur: &* Κυνήγιον *in Baſilicis ſuis Græci verterunt eum locum urbis, qui Romanis temporibus Arena dicebatur, ubi videlicet homines cum feris, vel inter ſe feræ committebantur. Kynigion ad Vlachernas refertur, locus ſcilicet depreſſus & concavus, ubi Patriarchion erat tempore peregrinationis meæ anno* MDLXXXVII. De ſitu portæ iſtius conſentit Gyllius lib. IV. cap. IV. *In planitie littorali poſita ad radices ſexti Collis vergentis ad ortum Solſtitii æſtivi, eſt Porta Palatina, ſive Cynegium appellata, ubi platani extra portam.* Sed errat Gyllius, cùm exiſtimat ita appellatam à Cynegio, cujus mentio eſt paſſim apud ſcriptores Byzantinos, quod in tertia regione extitiſſe oſtendimus ſuo loco. Sed an Cynegium, à quo hæc porta nomenclaturam accepit, illud ſit, quod à Maximino ædificatum fuiſſe, operi inſiſtente Ariſtide, & in quod projecta eorum qui violenta morte peribant corpora, narrant Suidas & Codinus, (ut & Chronicon Alexandrinum pag. 784.) minimè conſtat: etſi Cynegium, quod in tertia regione extitit, à Severo conditum dicatur. Cynegii, ſeu Portæ Cynegii meminit præterea Ducas cap. XXXVIII. Οἱ δὲ Βενετικοὶ ἐν τῇ Βασιλικῇ πύλῃ μέχρι τοῦ Κυνηγοῦ σὺν Ῥωμαίοις ὁμοῦ τοῖς Τούρκοις ἐμάχοντο, *Veneti quoque à porta Baſilica (vel Imperatoria) ad portam Cynegi uſque, unà cum Romanis adverſus Turcos præliabantur.* Κυνηγοῦ meminit rurſum eodem capite ſub finem: Portæ verò τῶν Κυνηγῶν Pachymeres lib. XIII. cap. X. ubi haud procul à templo S. Præcurſoris, quod in Hebdomo ſtetit, hanc ſtatuit. Et Phranzes lib. III. cap. XI. ait, dum urbs à Turcis obſideretur, regionem *à Porta Cynegeſii ad S. Demetrium* tuendam Davalæ datam. Incertum etiam an per Κυνηγίαν χώραν, adjacentem huic portæ regionem intellexerit Theophanes anno ſecundo Juſtiniani;

niani; ita ut regio fuerit venationi idonea, ad urbem: nam per Blachernis adjacentes portas Imperatores ad venationem egressos constat, ex iis quæ de Armamentario observamus, unde hæc Porta Cynegi appellata fortè fuerit. Exacto quæ ad Sinum Ceratinum extitere Portarum situ, Mediterraneas seu terrestres, eâdem qua suprà methodo exequemur.

XV.

PORTÆ MEDITERRANEÆ, seu TERRESTRES.

I. PORTA XYLOCIRCI appellata, ab Angulo, quem Pentapyrgianum quidam vocant, versus caput Freti Syceni, prima terrestrium portarum occurrit; ut habet Leunclavius in Pand. Turc. n. CC. Muros terrestres à Theodosio Juniore ædificatos, cùm terræ motu collapsi essent, instaurari præcepit idem Imperator an. XXXIX. reique curam demandavit Constantino Præfecto Prætorio, qui ruinam intra tertium mensem reparavit, ut tradit Marcellinus Comes. Leguntur in Anthologia Gr. lib. IV. cap. XXVIII. inscriptiones binæ, singulæ distichis comprehensæ, quas confecto opere extremis portis, quæ muros Theodosianos claudebant, affixas verosimile est: ex quibus intra sexagesimum diem totum opus confectum colligitur. Prioris lemma, Εἰς τὴν πύλην τ̃ Ρηγίου ἐν Βυζαντίῳ, concipitur; alterum epigramma, Εἰς τὴν πύλην Ξυλοκέρκου ἐν Βυζαντίῳ inscriptum, hisce versibus constat:

Θεοδόσιος τόδε τεῖχος Ἄναξ, καὶ Ὕπαρχος Ἑώας
Κωνσταντῖνος ἔτευξαν ἐν ἤμασιν ἑξήκοντα.

Porta autem *Xylocirci* sic dicta est, quòd per eam ad *Xylocircum*, seu Circum ligneum, qui proximè erat, pergeretur. Erat porrò *Xylocircus* versus sancti Mamantis ædem, ad caput Freti Ceratini, ad quam etiam *Xylocirci Portam* statuit Cedrenus in Phoca. Nam meras Græculorum infimi seculi nugas sapit, quod Codinus in Origin. Lambecianis p. 55. refert, sic nempe appellatam quòd artifices eam struentes, magnâ in fundamento repertâ aquæ copiâ, tignis plurimis ac palis in aqua defixis, lapides injecerint, atque ita demum ædificii fundamentum firmum effecerint. Portæ istius meminit pariter Nicetas in Isaacio Ang. lib. II. n. IV. & Cantacuzenus lib. III. cap. XC. At de Xylocirco agemus infra. Videtur etiam sequiore Græcia, hæc porta *Xyloporta* appellata: quippe Cananus in Narratione de bello Constantinopol. p. 89. & 94. Xyloportam Aureæ fuisse obversam scribit, ut utramque ad duas Urbis extremitates: Ἀπὸ τὸ ἓν ἄκρον τ̃ πόλεως τῆς Χρυσέας, ἕως τὸ ἄκρον τῆς Ξυλοπόρτης ἐκρατεῖ. Ducas cap. XXXVII. Ξυλόπορτην ἐγγὺς τοῦ παλατίου fuisse prodit, propter scilicet Palatium, quod *Constantinianum* ea ætate vocabant, ad urbis muros terrestres, versus Blachernas. Ξυλίνην πόρταν vocat idem scriptor infra, ut & Cantacuzenus lib. III. cap. LXXXVIII. & lib. IV. cap. XXVIII. Sed & Ducas cap. XXXIX. olim Κερκοπόρταν appellatam videtur innuere. Meminit præterea portæ Xylocirci, τῆς Ξυλοκέρκου, Anonymus in Paraphrasi oraculorum Leonis Imperatoris. Hodie *Hagiobazari porta* dicitur Turcis ac Græcis hodiernis, quòd per eam Urbem ingrediantur Hagiobazariotæ trans Sinum habitantes è regione hujus portæ. Nomen autem Hagiobazari, significat vel sancti, vel sanctum Emporium: unde Leunclavius existimat Sancti voce, sanctum Mamantem innui, à quo hic tractus, ut & ædes sacra, & Palatia, & Circus nomen sumpserunt.

II. CERCOPORTA, Κερκόπορτα, quæ ab eodem ligneo Circo, opinor, dicta fuit, ad inferiorem partem Palatii statuitur à Duca cap. XXXIX. πρὸς τὸ κάτωθεν μέρος τ̃ Παλατίου, Blacherniani scilicet: quæ non tam porta erat, quàm *posterula*, nostris *une poterne*, Ducæ παραπόρτιον, qua à quibusdam senibus indicata, cùm longo antea muro occlusa fuisset, Constantinus ultimus Græcorum Imperator per eam eruptiones in Græcos faciebat, & per quam postmodum Turci in urbem irrupere, uti narrat idem scriptor.

III. PORTA BLACHERNARUM, ea dicta, quæ muris Blachernianis adjuncta fuit. Quippe Blachernianum templum & circumjacentem regionem, præterea Palatium ejusdem nomenclaturæ, à Manuele Comneno propugnaculis postmodum munitum, mœnibus ulteriùs productis, intra Urbem inclusisse Heraclium alibi docuimus. Porta igitur Blacherniana dicta, quæ vicina fuit ædi sacræ, vel Palatio Blachernarum, Πόρτα Βλαχερνῶν dicitur Theophani anno IV. Constantini Irenes F. Cedreno in Heraclio, πύλη τῶν Βλαχερνῶν, Nicephoro Constantinopolitano, Scylitzæ in Monomacho, denique Annæ Comnenæ lib. II. Alex. quæ meminit τοῦ Βραχιονίου τ̃ Βλαχερνῶν, seu propugnaculi, quod huic portæ adjacuit, de qua voce plura diximus ad Alexiadem. *Porta Blachernarum* occurrit etiam in Epistola Comitis S. Pauli de prima Urbis Expugnatione, ut & in Epistola Balduini Imp. Constantinop. de altera Urbis Expugnatione: *Nos igitur terrestrem cùm provocaremus ad pugnam, & ponte atque amne transmisso, qui exercitum nostrum separabat à Græcis, cuneis ordinatis, ante portam diu stetimus Regiæ civitatis, & Palatii Imperialis, quod Blacherna nuncupatur,* &c. Infrà: *Iuxta muros*

civitatis à porta Aurea usque ad portam Blacherna. Porte de Blacherne nuncupatur prætereà Villharduino nostro n. LXXXIX. CXXVIII. ex quibus colligitur aut primam urbis portam fuisse ad muros terrestres versus Sinum Ceratinum, aut certè proximam eidem Freto.

IV. PORTA GYROLIMNES, Palatio Blacherniano proxima etiam fuit, uti docemur ex Cantacuzeno lib. I. cap. LVI. Γενόμενος δὲ πρὸς τὰς πύλας τῆς καλουμένης Γυρολίμνης, καὶ Πόπανόν τινα τῶν ἐν Βλαχέρναις προεστηκότα βασιλείων, τῶν τῆδε τειχῶν τὴν φυλακὴν πεπιστευμένον εὑρών. *Cùm pervenisset ad Portam, quæ Gyrolimnes dicitur, & Popanum quendam invenisset, qui Blachernarum Palatio præerat, & adjacentium murorum custodiæ invigilabat,* &c. Idem lib. I. cap. XVIII. ut & Nicephorus Gregoras lib. VIII. & IX. p. 219. 293. Πύλας πρὸς τὴν Γυρολίμνην vocant: Τὴν τῆς Γυρολίμνης πύλην idem Cantacuzenus lib. I. cap. LI. lib. III. cap. LXXXI. Hanc autem nomenclaturam sortita est hæc porta, quòd duceret ad Paludem, quam ἀργυρᾶν λίμνην appellat Anna Comnena lib. X. Alex. Ἀργυρᾶν nudè Pachymeres l. VII. c. XXVII. extremo, Γυρολίμνην verò Nicetas in Alexio lib. III. n. X. ubi & situm illius repræsentat. Scribit quippe Gallos urbem obsidentes, ad Blachernianos muros castra locasse, adeò ut Græci qui intra urbis mœnia erant, cum Gallis, seu Latinis, qui περὶ τὴν Γυρολίμνην versabantur, colloqui possent, cùm solo περιβόλῳ τῆς πόλεως abinvicem dirimerentur. Unde eandem cum Porta Blacherniana, vel certè eidem proximam licet assequi. Neque, ut opinor, alia fuit *Palus argentea* ab ea palude, quam ad caput Sinus Ceratini statuit Dionysius Byzantius in Anaplo, apud Gyllium lib. II. de Bosporo Thrac. cap. II. *Maris*, inquit, *marcidi ultimus locus appellatur Paludes, ex eo quod in illo subsideat lutulenta fluminum secessio. Non enim illius vadum arena, sed cœno tectum est, neque navigiis, nisi perparvis navigabilis est.*

V. PORTA S. JOANNIS BAPTISTÆ, ad muros urbis Constantinianos extitit, sicque appellata videtur, quòd ad ædem sancti Præcursoris, quæ in Hebdomo stetit, duceret, aut eidem vicina esset; siquidem ædes S. Præcursoris intra urbem fuit, ac proinde Blachernianæ, si non eadem. Illius meminit Codinus p. 12.

VI. PORTA ΤΩΝ ΑΣΩΜΑΤΩΝ, cujus meminit Cantacuzenus lib. III. cap. LXXXVIII. vicina fuit Palatio Constantini, ad muros Blachernianos, dictaque à vicino templo Novem Ordinibus Angelorum dicato, quod extra urbem fuit. De eo agimus, ubi de sacris ædibus suburbanis.

VII. PORTA, seu PORTULA S. CALLINICI, ad muros urbis Mediterraneos extitit, sic dicta, quòd ad ædem S. Callinici duceret, quæ juxta Pontem, fluvio Barbyzæ à Justiniano instratum, erat. Παραπόρτιον τοῦ Καλλινίκου dicitur Cedreno in Rhinotmeto, τῆς Καλλινίκης παραπόρτιον Theophani pag. 318. ita ut non tam urbis porta fuerit, quàm portula, ac uti dicimus, *posterna*.

VIII. PORTA CHARSIÆ, una è maritimis portis, dicta à Charsia Venetæ Factionis duce, qui structuræ ejus loci præfuit, cùm murorum terrestrium structuram aggressus est Theodosius Junior, ut habet Codinus p. 55. Χαρσίου πόρτα dicitur Theophani an. VII. Apsimari, & an. III. Rhinotmeti: Πύλη Χαρσίου Annæ Comnenæ lib. II. & III. Nicetæ, Pachymeri lib. VII. cap. XXX. lib. X. cap. VIII. Cantacuzeno, & aliis ad Alexiadem laudatis scriptoribus: Χαρσία πύλη eidem Cantacuzeno lib. III. cap. LXXXV. πύλη τοῦ Χαρσοῦ, Ducæ cap. XXXVII. τοῦ Χαρσοῦ cap. XXXIX. denique τῆς Χαρσῆς Canano. Eandem putat Leunclavius quæ paulo ante expugnatam Constantinopolim *Caligarea* appellabatur, à Caligariis, sive sutoribus ad hanc portam habitantibus: cujus nomenclaturæ meminere Phranzes, & alii qui extremam urbis cladem scripto mandarunt. Adjacet autem Porta Caligarea Palatio Constantini nuncupato. Monstrelletus de postrema Urbis expugnatione III. vol. p. 59. *Fut mis à costé de Galigaria, à l'endroit du Palais de l'Empereur.* Hodie *Egri capi* à Turcis vocari ait idem Leunclavius, quæ vox *Obliquam portam* sonat, quod reipsa ita exstructa sit, ut in eam non directo, sed ex obliquo pateat aditus, quæ etiam vis est vocis Κάρσιος, apud Græcos, quomodo etiam vir doctissimus apud Annam Comnenam lib. III p. 64. Καρσίου πύλην reddidit, ubi de Alexianorum in urbem ingressu, cùm primò Imperium usurpavit, agit, quam *Bulgarorum* appellatam scribit Romualdus Archiepiscopus Salernitanus in Chronico MS. anno MLXXXI. ubi de Arnone quodam Alemanno, quem *Gilpractum* nuncupat Anna: *Qui dolis acquiescens, per noctem aperuit sibi portam quæ Vulgarorum dicitur.*

IX. PORTA S. ROMANI, à vicina S. Romani æde nomen accepit. Illius meminit Chronicon Alexandrinum anno XIV. Heraclii, ubi Chaganum urbem obsidentem turres castellatas duodecim opposuisse ait, ἀπὸ τῆς Πολυανδρίου πόρτας, ἕως τῆς πόρτας τοῦ ἁγίου Ρωμανοῦ. Portæ S. Romani meminerunt etiam Anna Comnena lib. X. Alexiad. pag. 296. Nicetas in Balduino n. VIII. Cantacuzenus lib. I. cap. LVI. Nicephorus Gregoras lib. IX. pag. 293. 294. sed præsertim scriptores, qui ultimam à Turcis obsidionem commemorant, Laonicus lib. VII. Phranzes lib. III. cap. VIII. IX. XVI. Ducas cap. XXXVIII. Hist. Politica pag. 9. & alii, ex quibus docemur Portam S. Romani adjunctam fuisse Charsianæ, eamque esse quæ hodie vocabulo Turcico *Topcapigi* nuncupatur, ut Leunclavius & Crusius volunt,

urbem ingressus erat, ut habet Cedrenus, aut quos ex templo Martis Româ advehi jusserat, ut est apud Codinum, qui præterea in ea stetisse ait statuam, mulieris habitu, quæ Urbem effingebat. Tradit denique idem Cedrenus pag. 385. τὸν σταυρὸν ἱστάμενον ἔσωθεν τῆς Χρυσῆς πόρτης, *crucem quæ intra Auream portam stabat*, collapsam eo terræ motu, qui anno XXVIII. Justiniani urbem concussit. Denique Manuel Chrysoloras Aureæ portæ marmoreas turres, & Herculis labores, & Promethei tormentum, atque alia hujus generis summâ & admirabili arte in marmore expressa, hisce verbis mirè effert pag. 122. Ἐῶ γὰρ τὰς περὶ τῆς Χρυσῆς πύλης, (κίονας,) καὶ αὐτήν, καὶ τὰς ἐν αὐτῇ μαρμαρίνοις πύργους, τίς ἂν ἀξίως δύναιτο θαυμάσαι, ἄθλους Ἡρακλέους ἀρίστης καὶ θαυμασιωτάτης τέχνης, καὶ Προμηθέως βάσανον, καὶ τοιαῦτα ἕτερα ἀπὸ μαρμάρου; quæ quidem perinde se observasse ait Leunclavius: *Aurea*, inquit, *porta nunc etiam reliqua conspicitur, sed obstructa, nec id quod audit, Aurea: satis elegans tamen, expressos è marmore continens agonas sive labores Herculis, artificio non vulgari.* Et Bulialdus: *In marmore sculpti Herculei labores Auream portam ornantes cernuntur: sed calcis albo cum anno* MDCXLVII. *eos considerabam, ut & totus mœnium ambitus inducti erant, ita ut oculos fugeret sculpturæ elegantia.* Sed & alia ejus ornamenta ita recenset Petrus Gyllius lib. IV. cap. IX. quo loco meminit portæ Septem turrium, *quas claudit*, inquit, *murus urbis habens portam obstructam, olim patentem, cujus parastades sunt duæ columnæ Corinthiæ marmoris maculosi, venis viridibus distincti, sustinentes octo columellas efficientes tres arcus. In latere portæ sinistro existunt sex tabulæ marmoreæ, singulæ habentes latera clausa columellis aliis teretibus, aliis quadratis, continentes statuas eminenter expressas affabrè sculptas, nudas, clavis pugnantes, quarum superiores habent supra se Cupidines velut præcipites ad volandum. In latere dextro sunt item sex tabulæ cinctæ similiter columellis. In prima tabula inferiori juvenis tenens organum musicum jacet supinus, tibiis implexis, supra ipsum impendet imaguncula, velut Cupido, supra Cupidinem mulier. In tabula superiore est statua nuda tenens clavam erectam, pelle leonis brachio involuto, canes ducens manu sinistrâ. Supra ipsam eminet leæna turgens uberibus. Alia tabula continet duos agricolas ferentes calathos uvis plenos. In alia tabula est eques alatus, equi frænum retinet mulier. A tergo sunt mulieres duæ; in summa parte tabulæ alia mulier recubat: è regione hujus jacet juvenis.* Hactenus Gyllius, qui hæc se observasse ait ob tabularum antiquum opus summo artificio factum. Auream denique portam longè antea obstructam fuisse argumento est, quod apud Radulphum de Diceto, Matthæum Paris, & Rogerum Hovedenum legitur sub an. MCLXXXIX. Græcum quendam senem dixisse Walterio Templario, Latinos imperaturos & dominaturos in urbe Constantinopoli, *quia scriptum erat in Porta Aurea quæ non fuit aperta ducentis annis retro, Quando veniet Rex Flavus Occidentalis, ego per me ipsam aperiar.* Quod revera Testatur Nicetas in Murzuphlo n. II. capta quippe à nostris Constantinopoli anno MCCIV. milites, qui urbem tuebantur, dirutis qui ad portam Auream extructi fuerant muris, hac fugam iniere: Τὸ νεόδμητον ἐκεῖσε καταρραγὲν τῶν πολλῶν ἐπιτείχισμα.

Neque porrò sola urbs Constantinopolitana Portam Auream habuit, sed & Roma apud Othonem Frising. l. II. de Gest. Frid. c. XXII. & Guntherum in Ligurino l. IV. initio, ut & Thessalonica, apud Joannem Cameniatam de Excidio Thessalonicæ cap. XXIV. Hierosolymorum urbs, in Gestis Francor. Expugn. Hierusal. p. 579. Ravenna, & aliquot aliæ, quibus aptari debent ista Sidonii in Narbone:

—— Aureasque portas
Exornas asaroticis lapillis.

Et ista ex Excerptis Chronologicis Eusebii à Scaligero editis, de Tatiano Augustali: *Portas fecit auro perfusas, quæ nunc dicuntur Petrinas*, Alexandriæ nempe. Eadem &

XVII. PORTA RHEGII, vel Rhesii, vel Rhusii, appellata: nec enim diversa ab Aurea; quod vel colligitur ex eo terræ motu, quem Theophanes anno XXVIII. Justiniani accidisse narrat, quo collapsam fuisse ait *Crucem quæ intra portam Rusii stabat*: ὥστε πεσεῖν τὸν σταυρὸν τὸν ἔσωθεν ἱστάμενον τῆς πόρτης τοῦ Ρουσίου, ubi Cedrenus rem eandem commemorans, habet τὸν σταυρὸν ἱστάμενον ἔσωθεν τῆς Χρυσῆς πόρτης, *crucem stantem intra portam Auream.* Quam verò portam *Rhusii* hoc anno, *Auream* vocat anno XXXI. ejusdem Justiniani idem Theophanes, scribens alio terræ motu omnem regionem, quæ ab Aurea porta ad Rhusium interjacebat, eo concussam fuisse, ἀπὸ τῆς Χρυσῆς πόρτης ἕως τοῦ Ρουσίου. Ρήσιον & Ρίσιον vocat Procopius lib. I. de Ædif. cap. IV. quod lib. IV. cap. VIII. Ρήγιον, quod idem esse oppidum cum Rhesio docet Agathias lib. V. ubi terræ motum describit, qui an. XXXI. Justiniani accidit, cujus meminit Theophanes loco laudato. Nam quod Rhesium ille, hic Ρήγιον disertè nuncupat: Συχναὶ μὲν οὖν ἐκείνης τῆς νυκτὸς οἰκίαι καταβέβληνται, καὶ μάλιστα ἐν τῷ Ρηγίῳ, ἐπίνειον δὲ τοῦτο τῆς πόλεως. *Quamplurimæ itaque ædes ea nocte corruerunt, ac præsertim in Rhegio, navale id urbis est.* Ex quibus tandem error arguitur Theveti lib. XIX. Cosmogr. cap. III. qui Portam Rhegii diversam facit ab Aurea. Extat porrò Epigramma in Anthologia lib. IV. cap. VIII. cum hoc lemmate: Εἰς τὴν πύλην τοῦ Ρηγίου ἐν Βυζαντίῳ, quod suprà licèt descriptum, hîc rursum damus:

Ἤμασιν ἑξήκοντα φιλοσκήπτρῳ Βασιλῆι
Κωνσταντῖνος ὕπαρχος ἐδείματο τείχεϊ τεῖχος.

Quod quidem Epigrammma lucem accipit ex Marcellino Comite, tradente ad annum xxxix. Theodosii Junioris, *urbis Augustæ muros, olim terræ motu collapsos, intra tres menses, Constantino Præfecto Prætorio operam dante, reædificatos fuisse.* Unde hocce distichon, vice inscriptionis, Portæ Aureæ, seu Rhegii affixum fuisse colligere est. Tradit præterea Procopius lib. IV. de Ædif. Justin. cap. VIII. viam quæ à Castello Rotundo, seu Acropoli Heptapyrgiana, Rhegium ducebat, cùm inæqualis ferè esset ac salebrosa, *saxis plaustralibus*, λίθοις ἁμαξιαίοις, Imperatorem Justinianum stravisse, cujus quidem longitudo ad Rhegium ipsum pertinebat, latitudo verò tanta erat, quanta sufficit ut duo plaustra ex adverso acta non comprimantur. Leunclavius existimat Rhegium, oppidulum esse quindecim milliaribus ab urbe dissitum, ad littus Propontidis, quod Turci *Minorem Zecmen*, Græci Πόντον μικρὸν, seu *Pontem parvum* vocant, propter pontem, quo elegans Propontidis sinus illic sternitur, minoremque vocant, ob discrimen majoris, longiùs ab urbe versùs Selybriam distantis. Pontes ambos, tam majorem quàm minorem, milliaribus decem abs se invicem dissitos Sultanus Soleimannus maximo sumptu refecit, ut idem auctor scribit. De utroque Ponte sic Busbequius in Itin. CP. *Proximè Constantinopolim duos amœnissimos Sinus ponte trajecimus: quibus locis si qua cultura accederet, naturaque artis auxilio paululum juvaretur, haud scio an nihil pulchrius sol aspiceret.* &c. At pons non in Rhegio, sed ad Rhegium, loco qui Μύρμηξ nuncupabatur, ex lapidibus primùm exstructus fuit, & in altissimos arcus eductus à Justiniano, cùm antea ligneus esset, ut habet loco laudato Procopius: eo, inquam, loco quo πορθμὸς τὴν θάλασσαν καὶ τὴν λίμνην ζευγνύει, *fretum mare, & paludem* Rhegio adjacentem *conjungit:* unde fortassis Ζεῦγμα Græci paulò antiquiores, recentiores verò Ζεύγμην, unde *Zecmen* formarunt, fretum istud appellarunt. Pontis Rhegiani mentio est apud Constantinum de adm. Imp. cap. XXXI. & Cantacuzenum lib. I. cap. LI. Rhegii verò oppidi, in Chronico Alexandrino in Justiniano, apud Cedrenum in Mauricio, Cantacuzenum lib. I. capp. XXVII. XLV. Gregoram lib. II. & alios passim.

XVIII. PORTA ANTIQUA, Πόρτα παλαιὰ, à Constantino Magno exstructa fuit, ad quam ab eo erectus terrestris murus pertingebat, inquit Codinus pag. 46. 61. illa fortè quam Ichnographia Constantinopolitana *portam antiquissimam pulchram* vocat. Hactenus de Portis mediterraneis, quarum mentio est apud scriptores; nunc reliquas, quæ scilicet ad Propontidem extitere, exequemur.

XVI.

PORTÆ AD PROPONTIDEM.

I. PORTA SEPTEM TURRIUM appellata, quòd proxima sit Castello *Heptapyrgio:* hanc Græci voce mixobarbara ἑπτὰ κουλάδων, id est septem turrium, vocant.

II. PORTA NARLI CAPI, Turcis dicta, portam Septem turrium excipit. Sic porrò nuncupata Turcico vocabulo, quòd ad eam ex insulis appellant navigia malis aureis, seu granatis, quæ ῥοΐδια nunc Græci vocant, onusta, ut habet Leunclavius.

III. PORTA PSAMATHI, vel PSAMATHEA, nuncupata fuit, ait Codinus p. 55. quòd ibi idolum quoddam à Gentilibus coleretur, quod Christiani καὶ ψεῦσμα Deum esse contendebant: vel ἀπὸ τὸ ὕψωμα θεῖον, quod supra eam staret veneranda crux: ita nugantur Græculi. Alii à ψάμαθος, *arena*, quòd multæ ad hanc portam arenæ maris essent: τοῦ Ψαμάθου τὰ παλάτια, habet idem scriptor pag. 38. quod illud fortè est, quod Ψαμαθίαν vocat Socrates lib. I. cap. XXVII. προάστειον scilicet, suburbanum Nicomediæ, in quo Constantinum Magnum moratum aliquandiu idem scribit: à quo etiam Portam Psamatii, vel Psamatiæ, appellatam fuisse licet existimare, quod huic suburbano obversaretur. Monasterii τοῦ Ψωμαθέως meminit Porphyrogenitus de Administratione Imperii cap. XLIII. quod fortè idem fuit cum eo, quod τὰ Γάστρια nuncupatum diximus, ad hanc portam ædificatum ab Helena Constantini Magni matre. Meminit etiam Portæ Psamatii Leo Grammaticus in Alexandro pag. 487. ubi de Euthymio Patriarcha Constantinopolitano: Κατετίθεται ἐν τῇ αὐτῇ μονῇ ἐν τῇ πύλῃ τοῦ Ψαμαθίου, ubi perperam editum ἐν τῇ πόλει. Hanc citra Contoscalium collocare videtur Phranzes lib. III. cap. XI. describens regiones urbis, quæ tutandæ datæ erant ducibus, cùm urbs à Turcis obsideretur: ubi ait *partem quæ Bucoleontis dicitur, usque ad Contoscalium Petro Iuliano Catalano: partem verò murorum exterioris portus usque ad Hypsomathia Iacobo Contareno, Manueli verò Genuensi regionem ad portam quæ Aurea dicitur,* fuisse commissas. Ubi nemo non videt pro *Hypsomathia*, Græca habuisse Ψωμαθίαν, nempe portam uti vocatur à Codino. Unde nescio an fides adhibenda erudito scriptori eandem portam juxta portulam Hodegetriæ collocanti. Certè Leunclavius portam Psamathii, portam *Nerli Capi*, excipere ait.

quo significatur *Porta Bombardaria*, sive tormentorum bellicorum: sic appellata, quòd cùm Amurathes anno MCCCCXXII. ac demum Mahumetes urbem ultimò obsederunt, ad hanc portam tormenta sua statuerint, atque adeò urbem expugnarint, Constantino Palæologo Imperatore ad hanc portam fortiter dimicante ac cæso, uti narrat Phranzes lib. III. Vide Ichnographiam Constantinop. Bondelmontii, Joannem Cananum pag. 190. & Notas nostras ad Alexiadem p. 360.

X. PORTA POLYANDRII stetit juxta portam S. Romani & Portam Quinti. Scribit Codinus Theodosium Juniorem collapsos urbis muros instaurasse, in id opus incumbentibus duabus Factionibus, Venetorum, quorum princeps erat Magdalas, & Prasinorum, quibus præerat Charsias: atque horum quidem eam fuisse in maturando opere & urgendo sedulitatem, ut intra sexagesimum diem confectum fuerit: Prasinis qui ab Aurea porta, Venetis qui à Blachernis muros condere cœperant, ad hanc demum portam convenientibus, indeque πολύανδρον appellatam fuisse, ab hominum multitudine quæ istic convenerat: Ηνώθησαν δὲ οἱ Βένετοι ἀπὸ Βλαχερνῶν, οἱ δὲ Πράσινοι ἀπὸ χρυσίας πόρτης, καὶ ἠνώθησαν εἰς τὸ Μυρίανδρον πρὸς τὴν καλουμένην Πολύανδρον, διὰ τὸ ἀμφότερα τὰ μέρη ἑνωθῆναι. Meminit ejusce nomenclaturæ Chronicon Alexandrinum in Heraclio: Πολεμῶν ἀπὸ τῆς λεγομένης Πολυανδρίου πόρτας, ἕως τῆς πόρτας τοῦ Πέμπτου. Et infrà: Παρεσκεύασεν δὲ εἰς τὸ διάστημα τὸ ἀπὸ τῆς Πολυανδρίου πόρτας, ἕως τῆς πόρτας τοῦ ἁγίου Ρωμανοῦ, στῆσαι ιβ'. πυργοκαστέλλοις, ubi perperam Κολιανδρίου præfert editio. *Myriandri* dicitur *Porta* Phranzi: *Miliandri*, inflexione Italica Leonardo Chiensi in Epist. ad Nicolaum PP. de Expugn. Constantinopol. ad quam periisse hominum turbâ oppressum Constantinum Palæologum ultimum Imperatorem Constantinopolitanum quidam aiunt, expugnata à Turcis urbe: nunc verò *Hadrianopolitana* vocatur, cujus is est situs, ut medium in muro terrestri locum occupet, uti observat Leunclavius in Pand. Turc. n. CC.

XI. PORTA NOVA, seu Νέα Πόρτα, Turcis *Geni Capi*, Portam Bombardariam excipit, apud Leunclavium.

XII. PORTA QUINTI, seu ΠΕΜΠΤΟΥ, inter Mediterraneas recensetur in Chronico Alexandrino in Heraclio, ubi ut à Chagano urbs obsessa fuerit, commemorat: Ηλθεν παραταξάμενος πόλεμον, καὶ ἔμεινεν ἀπὸ ἕωθεν ἕως ὥρας ια', πολεμῶν ἀπὸ τῆς καλουμένης Πολυανδρίου, καὶ ἕως τῆς Πόρτας τοῦ Πέμπτου, καὶ ἐπέκεινα σφοδροτέρως. *Progressus aciem instruxit, mansitque à prima luce usque ad horam undecimam, bellum ciens à Porta Polyandrii usque ad Portam Quinti, & longè ultrà.* Ita nuncupatam putat Leunclavius, quòd numero quinta esset inter terrestres: cui favet Codinus pag. 55. qui Πέμπτην dictam ait, διὰ τὸ εἶναι τὸν ἀριθμὸν τὸν πέμπτην. Verùm si quòd quinta numero esset, hanc sumpsisset nomenclaturam, Πέμπτην, non Πέμπτου appellasset Chronicon Alexandrinum: unde longè verosimilius videtur ita dictam à tractu urbi vicino, qui Πέμπτου nomen, ut alii Δευτέρου, & Εβδόμου, habuerit. Certè Πέμπτον extra urbem statuit Palladius in vita S. Joannis Chrysostomi pag. 86. ex edit. V. C. Emerici Bigoti: Εξελθὼν ὁ βασιλεὺς, τοῦ γυμνασθῆναι ἐν τῷ παρακειμένῳ πεδίῳ, εἶδεν τὴν ἄσπορον γῆν τὴν περὶ τὸ Πέμπτον λευχειμονοῦσαν, &c. *Egressus Imperator, ut sese exerceret in vicino campo, vidit agrum non consitum ad Quintum, candentem*, seu *candore vestitum*. Deinde falsum videtur quod subdit idem Leunclavius, eandem esse quæ & *Aurea* nuncupata fuit; siquidem idem Chronicon statim postea *Aureæ portæ* meminit, quam certè à Porta τοῦ Πέμπτου, haud procul dissitam fuisse ultro concesserim.

XIII. PORTA ATTALI memoratur apud Paulum Diaconum lib. XXI. Histor. Misc. pag. 668. ubi de terræ motu qui anno XXIV. Leonis Isauri accidit: *Cecidit autem & simulachrum, quod stabat super Attali porta, Magni Constantini, unà cum ipso Attalo, & titulus Arcadii qui supra Xerolophi* (ità habet Anastasius in Hist. Eccl. non *Xerophili*, ut Canisius) *columna stabat, & simulachrum Majoris Theodosii, quod supra portam Auream videbatur.* Ex quibus colligi potest portam Attali unam fuisse è terrestribus. Sed quæ hîc de hac porta narrantur, absunt ab edito Theophane. Quis autem hic Attalus, & an is qui tyrannidem Honorio imperante arripuit, mihi haud constat. Sed ex eo quod terræ mortum portam Attali, & Xerolophum, qui in duodecima regione extitit, concussisse narrat Diaconus, licet conjicere haud procul stetisse portam hanc ab Aurea, quæ in eadem regione fuit.

XIV. PORTA CAREA, una è terrestribus, occurrit apud Luithprandum in Legat. *Pridie Nonas Iunii Constantinopolim ante Portam Caream venimus, & usque ad undecimam horam cum equis, non modica pluvia, expectavimus:* ubi *Auream* scribendum putat editor. At Careæ portæ meminit etiam Nicetas in Andronico lib. II. n. XI. Επεὶ δὲ τὸ πλῆθος ἦν εἰσχυθὲν ἔσωθεν τῶν ἀνακτόρων, ἀναῤῥαγείσης τῆς πύλης, ἥτις Καρέα λέγεται, δίδωσι πρὸς φυγήν. *Postquam verò plebs intra Palatii septa effusa est, effractâ portâ, quæ Carea dicitur, fugæ se dedit.* Sed ex his situm portæ istius non planè assequor. Codinus pag. 24. & Anonymus in Collectaneis Antiq. Constantinopolit. pag. 99. portam à Caro Severi Imperatore ædificatam, in loco, ubi postmodum extitit Philadelphium, memorant: at cùm Philadelphium extiterit in regione sexta, vix est ut ad portam Caream pertinere arbitrer. Meminit præterea idem Codinus pag. 54.

ædis S. Acacii, quam τὸν ἅγιον Ἀκάκιον τὸν Χαρέαν vocat: sed Καρύαν legendum alibi monemus.

XV. PORTAM MELANDESIAM in Deutero statuunt Synaxaria ad XXV. Oct. Καὶ θάπτονται ἐν τῇ Μελανδησίᾳ πόρτῃ, ἐν αὐτῇ τῇ Κωνσταντινουπόλει, ἐπὶ θέσει τῇ Δευτέρου. *Et sepeliuntur in Porta Melandesia, in ipsa urbe Constantinopolitana, in tractu Deutero appellato.* Extitit autem *Deuterum*, ut suo loco docemus, in regione duodecima, ad Portam Auream: unde conficitur Melandesiam Portam vicinam perinde fuisse Aureæ Portæ, appellatamque à Melantiade oppido quò per hanc ibatur, quod non longius CL. stadiis ab urbe dissitum, & ad Athyram fluvium ædificatum tradit Agathias lib. V. De eo etiam sic Marcellinus Comes in Zenone: *Theodoricus Rex Gothorum magna suorum manu usque ad Regiam Civitatem & Melantiadam oppidum infestus accessit.* Μελαντιάδος meminit etiam Chronicon Alexandrinum anno ult. Theodosii Junioris, & anno XXII. Heraclii.

XVI. PORTA AUREA, prima ad Meridiem terrestrium murorum porta fuit, quemadmodum Xylocercos ultima. Ultra *Auream* muros terrestres olim non processisse docuimus, neque hodie intra hanc & *Heptapyrgianam* ulla intercedit: adeò ut constet *Auream* esse portam illam, quæ hodie clausa est, Selybrianæ adjunctam, tum ex Monasterio Studiano, quod adhuc superest, & ad Portam Auream statuitur à scriptoribus, quam ex reliquiis templi Πηγῆς dicti, quod extra urbem huic portæ proximum fuisse in confesso est: unde πύλη τῆς Πηγῆς dicta postmodum, uti appellatur à Pachymere lib. II. cap. XXVII. Duca cap. XXVIII. & Monstrelleto 3. vol. pag. 60. Rem firmat præ cæteris Procopius lib. I. de Ædif. cap. III. scribens Blachernarum & Fontis templa ante mœnia Urbis extructa fuisse à Justiniano, Blachernianum quidem ad littus maris, ubi illa incipiunt, Τὸ δὲ ἀρχαῖόν πη τῶν καλουμένων χρυσῶν πυλῶν, αἳ δὴ ἀμφὶ τὸ τοῦ ἐρύματος πέρας συμβαίνει εἶναι. *Alterum verò ad Portam Auream, quæ ad extremum munimentum est*, id est ad Castellum *Cyclobium*, postmodum *Heptapyrgium* appellatum. Sed & vetus urbis Descriptionis auctor ait longitudinem urbis *à Porta Aurea usque ad littus maris directa linea pedum* XIVCIↃLXXV. continuisse. Marcellinus Comes in Justiniano: *Vitalianus — in locum qui Septimus dicitur, advenit, ibique castra metatus est; dispositisque à mari in mare suorum ordinibus, ipse usque ad Portam, quæ Aurea dicitur, sine ullius accessit dispendio.* Denique scribit Willelmus Tyrius lib. II. cap. VII. *Alterum urbis angulum à S. Georgii Monasterio usque ad Auream portam secus Hellespontum duci, tertium verò ab eadem porta usque ad Palatium Blaquernas protendi.* Totidem fermè habet Alderisius Alsherifus Geographus Nubiensis pag. 235. Ex quibus omnino conficitur portam Auream primam fuisse earum in muris qui à Meridie ad Septentrionem porriguntur. Alia verò & diversa prorsus est à Selybriæ porta, licèt eidem proxima, quod velle videtur primo intuitu Leunclavius: nam Phranzes lib. III. cap. XI. exertè Portam Auream à Selybriana distinguit. Quod reipsâ facit etiam Leunclavius, innuens Selybrianam portam apertam esse, auream verò sua ætate obstructam, quod & testatur Bulialdus. Neque tamen Cyclobio tam vicina fuit, siquidem tradunt Theophanes & Cedrenus an. V. Constantini Pogonati, ἀπὸ τοῦ βραχιολίου τῆς Χρυσῆς πόρτης, *à munimento, quod Portæ Aureæ objacet*, ad Cyclobium, Saracenos & Byzantios diu pugnasse.

Instauratam porrò hanc portam ac decoratam à Theodosio Magno post fusum & debellatum Maximum tyrannum, docet inscriptio supra hanc posita:

Hæc loca Theudosius decorat post fata tyranni,
Aurea sæcla gerit, qui portam construit auro.

Unde & cur Χρυσῆ, seu Aurea dicta sit, hi versus satis arguunt: quod auro scilicet, vel potiùs aureis ornamentis, quibus præ cæteris præfulsit, adornaretur. Ex quo deinceps cæteri qui subsecuti sunt Imperatores, cùm solenni apparatu & pompâ urbem ingrederentur, per portam istam, viam, seu plateam, quam Μέσην vocabant, quod mediam urbem intersecaret, inibant, quæ rectâ ad Magnum Palatium ducebat. Ita in Chronico Alexandrino Phocas καθεσθεὶς εἰς ὄχημα ἀπὸ τοῦ Ἑβδόμου εἰσελθὼν διὰ τῆς Χρυσῆς πόρτας, καὶ τῶν Τρωαδησίων ἐμβόλων, καὶ τῆς Μέσης ὅλης ἕως τοῦ Παλατίου. *Curru vectus ab Hebdomo per Auream portam, & Troadenses porticus, & totam Mediam plateam, usque ad Palatium, urbem ingressus est.* Theodosius Adramyttenus Imperator renuntiatus, ὡς ἦν ἔθος βασιλεῦσι διὰ προπομπῆς δοχῆς διὰ τῆς καλουμένης πύλης εἰς τὸ Βυζάντιον εἰσελαύνει. *Ut Imperatores solent, solenni pompa susceptus, Aurea porta Byzantium ingreditur*, ut habet Nicephorus Patr. Constantinop. Hujus porrò moris alia suggerunt exempla Hermannus Contractus an. DXXIII. Theophanes in Leone Armenio pag. 98. in Nicephoro Phoca p. 648. Constantinus Porph. in Orat. de Christi Imagine Edessena, & in Vita Basilii Maced. cap. XXIX. Scylitzes in eodem Basilio, Nicephoro Phoca, & in Bulgaroctono pag. 571. 648. 717. Nicephorus Gregoras lib. IV. & alii.

Exornabant autem Portam Auream statuæ complures, atque inprimis statua Theodosii M. portæ ipsi imposita, quam terræ motu anno XXIV. Leonis Isauri concidisse narrant Theophanes, & Zonaras: Victoriæ simulachrum, terræ perinde motu sub Michaële Theophili F. collapsum, ut auctor est Scylitzes: statua Theodosii Junioris, quam inibi, postquam novos muros confecit, ipse posuit cum elephantis marmoreis, qui eos repræsentabant, quibus vectus

IV. PORTA S. ÆMILIANI, nomen accepit à proxima divi Æmiliani æde, cui etiam vicina fuit Deiparæ ædes Ῥάβδου dicta, ut habet Codinus pag. 51. Auctor Chronici Alexandrini pag. 619. ait veteris Byzantii muros terrestres ἀπὸ τοῦ καλουμένου Πετρίου, ἕως τῆς πόρτας τοῦ ἁγίου Αἰμιλιανοῦ, πλησίον τοῦ καλουμένου Ῥάβδου, *a Petrio usque ad S. Æmilianum, juxta Rhabdum*, pertinuisse. Petrium autem extitit ad Sinum Ceratinum: unde conficitur portam S. Æmiliani unam fuisse è maritimis, ad Propontidem, quo loco desinebant muri veteris Byzantii.

V. PORTA CONTOSCALII nuncupata, quæ ad Portum Contoscalium dictum, de quo suo loco, extitit. Ea velut intra sinum quendam abscedit versus urbem, & ab altera parte portum hunc habet pro triremibus in mare se porrigentem, & muro circumdatum.

VI. PORTA CATERGOLIMENIS nuncupatur à Portu Triremium, quas κάτεργα nuperi Græci vocant. Ea videtur quam *Portam Leonis* vocat Ichnographia Constantinopolitana æri incisa, quæ scilicet stetit ad Portum Bucoleontis, quem portum palatii Imperatorum vocat Ichnographia Constantinopolitana Bondelmontiana. De hoc portu, qui idem cum Julianeo & Novo, plura infrà observamus.

VII. PORTA FERREA, seu Σιδηρᾶ πόρτα, nomen accepit, inquit Codinus pag. 51. ex eo quod cùm columna porphyretica Fori triennio integro in mari fuisset propter ingentem illius magnitudinem, antequam Româ Constantinopolim adveheretur, & ex Sophiano portu ad hanc portam deducenda esset, ne loco uliginoso & palustri existente, columna altiùs in terram deprimeretur, διὰ σιδηρῶν μοχλῶν, ferreis vectibus viam, quæ portæ obversabatur, constructam fuisse, indeque πόρταν σιδηρᾶν appellatam. Ex quibus colligitur Portam Ferream haud procul à Portu Sophiarum stetisse. Neque alia est σιδηρᾶ, cujus meminit Leo Grammaticus in Michaële & Constantino pagg. 458. 489. ut & Codinus, scribens Triclinium M. Palatii, quod Αετὸν appellabant, & Novam Ecclesiam à Basilio Macedone intra palatii septa exædificatam, haud multùm abfuisse à Sidera. Tractum urbis Σιδηρᾶν dictum ad meridionalem urbis partem statuit Scylitzes in Leone Philosopho. Alium locum Σιδηρᾶν perinde appellatum versus Petrium, proinde ad septentrionalem partem, habent Bryennius lib. III. cap. XXV. & Anna conjux lib. II. pag. 52. Vide Notata ad Alexiadem pag. 248.

VIII. PORTA URSARUM, Græcis hodiernis Πόρτα τῆς ἀρκούδαις, id est ursarum, vel ursina, Turcis *Tschatlati Capi*, à mactatione pecudum. Sunt qui Novam littoris portam nominant: ego verò, inquit Leunclavius, equidem crediderim esse antiquam. Ædificium rotundum extra muros in ipso mari, vicinum & vetus habet, undique circumfluum, nisi quà terræ jungitur; in quo mactantur, excoriantur, & exenterantur pecudes: itemque fenestras habet hæc porta marmoreas à latere cujusdam ædificii vel Palatii veteris, ipsis muris urbanis incumbentis: quod quidem palatium illud fortè fuerit, quod Sophianarum dictum est: nam hac parte excitatum fuisse infra docemus.

IX. PORTA ACHUR CAPISI, Turcis dicta, quod Achurii portam significat. Achurium verò Turcis est ædificium capax, aream habens in medio, cujusmodi solent esse stabula pro regiis equis, & arbitror, subdit Leunclavius, esse Græcam origine vocem, usurpatam à Turcis. Etenim ἀχυρεῖον vocant Græci stabulum, à reponendis scilicet paleis (quomodo *spicarium* Leges Salicæ.) Itaque propterea nomen hoc isti portæ datum, quòd per eam Saraio Sultanino contiguam invehantur omnia curandis & pascendis equis ac jumentis Sultani necessaria, quotquot scilicet intra Saraium aluntur. Ab hac porta Saraii Sultanini murus trium in ambitu milliarium Græcorum incipit. At antequam urbs à Turcis caperetur, ædificatumque esset Saraium, aliæ erant portæ usque ad urbis Angulum qui S. Demetrii vocabatur, atque in his sequentes recensentur.

X. PORTA HODEGETRIÆ, quæ una è Mediterraneis ad Propontidem fuit, nomen accepit à Monasterio τῆς Ὁδηγητρίας, cui obversabatur haud procul ab Acropoli, ut ex Ichnographia Constantinopolitana Bondelmontii colligitur. Illius meminit Ducas cap. II. & XXXIX. cui μικρᾶ, *parva* fuisse dicitur.

XI. PORTULA, seu παραπυλὶς, Michaëlis Protovestiarii, juxta Acropolim statuitur à Leone Grammatico in Porphyrogenito pag. 488. per quam Urbem ingressum ait Constantinum Scholarum Ducem, qui tyrannidem arripuerat.

XII. PORTA S. BARBARÆ, ab æde S. Barbaræ sacra, appellata, extitit juxta Acropolim, & Angulum S. Demetrii, proinde una è maritimis Propontidis. Cantacuzenus lib. IV. cap. XXXI. Καὶ περιπλεύσας τὴν Ακρόπολιν, ἐπὶ τὸ ἀκμαιότατον τοῦ ῥεύματος ἐλθὼν, ἐφόρμει πρὸς τὴν τῆς Μάρτυρος Βαρβάρας καλουμένην πύλην· *Et circumnavigata Acropoli ad portam Barbaræ Martyris nominatam, in æstu undarum maximo constitit.* Ab hac porta, ad Auream, totum littus grandioribus lapidibus munitum fuisse narrat Glycas, ut horum objectu retunderetur maris atrocitas, & murus maritimus illæsus maneret: quod & observat loco citato Cantacu-

zenus: Ογκουμένη γὰρ ἡ θάλασσα τοῖς τείχεσι προσαράττεται, πέτραι τε πολλαὶ καὶ ὕφαλοι φαινόμεναι τῶν τειχῶν προβέβληνται, πανταχοῦ πρὸς ἄμυναν τῶν κυμάτων, ὑπὸ τῶν πρώτως τειχισάντων τὸ Βυζάντιον ἐκ προνοίας ᾠκοδομημέναι· *Quippe tumescens mare muros verberat, saxaque multa sub aquis latentia, & eminentia ante muros jacta sunt, quæ fluctus arceant, providentia eorum qui primi Byzantium muris sepserunt.* Ac Porta quidem quæ S. Barbaræ dicta est, ea videtur quam Nicetas in Manuele lib. v. n. 3. vocat τὴν ἑῴαν πύλην, ἥτις ἀνέῳγε κατὰ τὴν Ἀκρόπολιν, *portam occidentalem, quæ versus Acropolim aperitur.*

XIII. PORTA DEXIOCRATIS, maritima perinde fuit, tametsi de situ non constet. Codinus: ἀπελθοῦσα ἔξωθεν τῆς πόρτης Δεξιοκράτους εἰς τὸν αἰγιαλὸν, *egressa per portam Dexiocratis ad littus.*

XVII.

PORTUS, NEORIA, ET SCALÆ ad Sinum Ceratinum.

BYZANTII veteris, atque adeò Constantinopolis situm commendant in primis ad Fretum Sycenum & ad Propontidem portuum frequentia & opportunitas, de qua sic Sidonius Apollinaris Carm. II. ubi de Constantinopoli:

> *Sic te dispositam, spectantemque undique portus,*
> *Vallatam pelago, terrarum commoda cingunt.*

Ac de Freti Syceni, quod *Bosporum*, & *Chrysoceras*, appellatum ostendimus, portu maximo, supra fusè satis disseruimus in Byzantii veteris originibus: nunc igitur superest, ut de variis in ipso eodem portu, ut ita dicam, portubus, (seu *Scalis*, quo modo plerique tum vocabantur) qui sub Imperatoribus Christianis extitere, sermonem instituamus. Primus autem ex iis occurrit

I. NEORIUM, Νεώριον, Navale, nuncupatum, in eodem Sinu Ceratino, cujus positionem indicat porta quæ ei adjacet, πύλη τοῦ Νεωρίου dicta Pachymeri lib. v. cap. x. quæ prima secundùm radices Promontorii arcis Sultaninæ ad Fretum occurrit, & corruptè Ὡραῖα, pro Νεωρίου, postmodum appellata est: Τὸν ὅμοιον τρόπον καὶ τοῦ παλαιοῦ Νεωρίου προσηνέχθετο· λέγω δὲ παλαιὸν, οὐχ ᾧ χθὲς καὶ πρώην Λατῖνοι ἐχρῶντο, τοῦ πρὸς τῇ μονῇ τοῦ Εὐεργέτου Χριστοῦ, ἀλλὰ τῇ πρὸς τῇ πύλῃ τοῦ Νεωρίου ἐκεῖθεν ὠνομασμένη, ὡς παντὸς τοῦ κατὰ θάλασσαν Κέρατος λιμένος ὄντος, καὶ τοῦτον τῶν Ρωμαίων ναυσὶν, ὅσον καὶ τῶν τῶν ἐχθρῶν διδόντος· *Eodem animo ferebatur in vetus Navale: vetus appello, non illud, quo nuper Latini utebantur, quod est prope Monasterium Christi Benefactoris; sed aliud portæ vicinum, quæ ab illo Portæ Navalis nomen accepit, quia totum illud cornu mari prætentum portus vice esset, ipsumque Romanorum juxta hostiumque navibus pervium.* Cùm autem vetus Navale dicatur Pachymeri, longè ante Francorum Imperium eo extitisse loco vel inde constat: unde illud esse verosimile est, cujus meminit Zozimus lib. II. pag. 686. quo loco describit veteris Byzantii muros: ait quippe murum per collem demissum ab Occidente usque ad Veneris ædem, & mare, quod est è regione Chrysopoleos, pertinuisse: ab Aquilone verò eodem modo descendisse ἄχρι τοῦ λιμένος, ὃ καλοῦσι Νεώριον, *usque ad portum, quod Navale dicunt.* Νεωρίου meminit præterea Cantacuzenus lib. IV. cap. XXXIX. extremo: at cùm Βασιλικὴν ὁπλοθήκην ei adjacuisse scribat, nescio an non *Arsenalem* intellexerit, qui Νεωρίῳ βασιλικῷ, seu Juliani portui vicinus fuit.

II. HEPTASCALUM, locum ita dictum, habent non semel scriptores, qui ædem S. Acacio sacram ἐν Ἑπτασκάλῳ statuunt, quam vetus Urbis Descriptio in decima regione. At verò de vocis etymo non constat: etsi à Septem scalis, seu trajectibus ibi existentibus illud accersant nonnulli. Certè Heptascalo *Neorium* adjacuisse auctor est Joannes Cantacuzenus, quod ipse multis jam annis neglectum, & luto obsitum repurgavit, lib. IV. cap. XXII. Τότε Νεώριον τὸ πρὸς τοῦ Ἑπτασκάλῳ ἐν ἐκείνῳ τῷ ἔτει ἐξεκάθηρεν, ὑπὸ πολλῶν ἐτῶν ἰλύος ἐπιχύσεως ἐμφρχθὲν, καὶ μὴ δυνάμενον εὐπετῶς εἰσδέχεσθαι ὁλκάδα φόρτον ἄγουσαν· μέγα ἔργον καὶ πλεῖστα λυσιτελοῦν τῇ πόλει, καὶ πολλῷ πόνῳ καὶ ἀναλώμασι κατορθῶσαι δυνηθείς· *Et Navale in Heptascalo pluribus annis luto ibidem exaggerato, ut onerariam cum onere commodè haud posset excipere, illo anno expurgavit: potuitque magnum & civitati utilissimum opus multo labore multoque ære feliciter conficere.* Νεωρίου τοῦ ἐν Ἑπτασκάλῳ meminit præterea libro eodem cap. II. XXVIII. XXX. & XXXIX. Regionem verò decimam, in qua extitit ædes Acaciana, maritimam fuisse docet vetus Urbis Descriptio.

III. NEORIUM, quod ad Evergetæ ædem extitit, ad Sinum, memorat Pachymeres lib. v. cap. x. aitque eo potissimum usos Francos nostros, dum Urbem tenerent: Λέγω δὲ παλαιὸν (Νεώριον,) οὐχ ᾧ χθὲς καὶ πρώην Λατῖνοι ἐχρῶντο, τοῦ πρὸς τῇ μονῇ τοῦ Εὐεργέτου Χριστοῦ· *Vetus Navale voco, non illud, quo nuper Latini utebantur, quod Monasterio Benefactoris Christi adjacet.*

adjacet. De hoc Monasterio & ejus situ agimus suo loco. Gyllius lib. II. de Bosporo Thracio cap. II. portum manu factum commemorat obstructum ad portam, quam Palatinam vocat, ad Sinum, qui an is sit cujus meminit Pachymeres, vel Blacherneus, de quo mox, non facile est divinare. *Ultra Portam Palatinam*, inquit, *progressus circiter* CXX. *passus, animadverti tres magnos arcus astructos urbis muro, & substructos, per quos olim Imperatores subducebant triremes in portum opere factum, nunc exsiccatum & conversum in hortos concavos, præ se gerentes speciem portus obruti.*

IV. PORTUS, seu ΝΕΩΡΙΟΥ AD BLACHERNAS, non semel meminit Pachymeres lib. V. cap. X. ubi de Michaële Palæologo Imperatore: Καὶ τὸ ἐν Βλαχέρναις Νεώριον οὐκ ἀποδεχόμενος, ὡς καὶ πρόσωπον παρέχον ταῖς ναυσὶ πρὸς τὰς τῶν ἐχθρῶν μάχην, τότε καὶ πρόσωπον δυσχερὲς εἶναι ὡς ἀντιστατούσας ἰσχυρῶς μάχεσθαι. *Navale siquidem Blachernarum non probabat, quod naves hostili contra appulsuræ classi adversas objiceret.* Et lib. XII. cap. XV. ἀπάρας τοῦ κατὰ τὰς Βλαχέρνας ὅρμου, *solvens à portu Blachernarum.* Scylitzes in Michaële Balbo pag. 502. τοῦ πρὸς Βλαχέρναις κόλπου meminit. Videtur portus ille Blachernæus, de quo ita Gyllius in Bospor. Thr. lib. II. cap. II. *Post octingentis passibus confectis, perveni ad Portam Blachernæam, qua finiuntur domus piscatorum, ex media parte fundatæ in terra, ex altera parte substructæ sublicis in mare vadosum defixis. Inter sublicas locum relinquunt portuosum, quo navigia subducuntur in stationem sub domos piscatorum.* At Turci, capta urbe, navale, non ad urbem, sed ad littus urbi adversum, supra Galatam, constituere. Rem ita narrat Leunclavius in Pandecte Turc. n. CXXXIX. *Navale Christianis ab Imperatoribus neglectum instauravit (Muchemetes) ornatum & extensum posteris ea cura, nunc ut amplissimum sit. Supra Galatam situm est, in Sinu Cornuto, versus aquas dulces, ubi nimirum celebrati à priscis fluvioli Cydarus, nunc Machlevo, & Barbyses, nunc Chartaricon, & à vico vicino Pectinachorion dictus, in Sinum hunc influunt. Continet jam navale loca concamerata* CLXXXVII. *exporrecta longa serie, magnique triremium numeri capax est.*

V. PORTUS S. MAMANTIS, λιμὴν τοῦ ἁγίου Μάμαντος Theophani anno II. Artemii, λιμνάριον auctori Chronici Alexandrini, qui à Leone Magno anno XII. ædificatum scribit, unà cum porticibus adjacentibus. Nescio an diversus fuerit à Navali Blachernarum.

XVIII.

SCALÆ.

PRÆTER Portus & Neoria quæ ad Fretum Sycenum adjacebant, extitere complures alii, ut ita dicam, portuli, ex quibus in adversam ripam minoribus navigiis trajiciebant Constantinopolitani. Hos *scalas* vocabant: de qua appellatione multa à nobis observata ad Alexiadem. Thevetus lib. XIX. Cosmogr. cap. III. *Le long des ports y a cinq portes, chascune desquelles a une eschelle, afin de secourir aux vaisseaux qui entrent au port.* Scalarum igitur prima illa fuit, quæ

I. SCALA ACROPOLEOS, σκάλα τῆς Ἀκροπόλεως, Theophani & Cedreno in Copronymo, dicitur, quæ in Sinus littore proxima est Acropoli: quæ quidem alia videtur à Νεωρίῳ, licèt ei proxima fuerit.

II. SCALA TIMASI, quæ in regione quarta collocatur in veteri Urbis Descriptione, nomen accepit, ut videtur, à Timasii tractu, sic nempe dicto à Timasii æde, qui Magister Equitum ac Peditum, & Consul fuit sub Theodosio Magno, cujus mentio est apud S. Ambrosium, Symmachum, S. Hieronymum, Zozimum lib. IV. & V. Philostorgium, Sozomenum, Suidam, & alios.

III. SCALA CALCHEDONENSIS, quæ in veteri Urbis Descriptione in regione quinta collocatur, nomen habet ex eo quod sita sit in ea urbis parte, quæ vergit ad Calchedonem & ortum Solis: non enim eò vergit, sed ad Septentriones, propterea quod fluxus rapidus Bospori, Freti navigationem à Calchedone ad partes Constantinopoleos orientales & meridianas difficilem præbet, ad septentrionales verò perfacilem, ut planè intelligunt qui rapiditatem Bospori noverunt, & viderunt eos qui exercent navigationem inter Calchedonem & Byzantium applicare naves ad septentrionales urbis partes, vel ab illis solvere. Hæc Gyllius lib. III. cap. I. His sanè suffragatur Polybius lib. IV. ubi agit de rapido Bospori fluxu, qui suaptè in Sinum Ceratinum influit, à Calchedone verò avertitur: Εἰς τὴν Χαλκηδόνα μὲν βουληθέντα καταπλεῦσαι οὐ ῥάδιον, πρὸς τὴν δὲ (Βυζάντιον) κἂν μὴ βούλει, φέρει κατ' ἀνάγκην ὁ ῥοῦς. σημεῖον δὲ τούτου· ἐκ Χαλκηδόνος γὰρ οἱ βουλόμενοι διαίρειν εἰς Βυζάντιον, οὐ δύνανται πλεῖν κατ' εὐθεῖαν, διὰ τὸν μεταξὺ ῥοῦν, ἀλλὰ παράγουσιν ἐπί τε τὴν Βοῦν, καὶ τὴν καλουμένην Χρυσόπολιν· *Chalcedonem adnavigare volenti haud facile est, contra qui Byzantium, etiam si nolit, necessariò illum defert fluxus. Atque hujus rei signum est: quippe Chalcedone volentes transire Byzantium, non possunt rectà navigare, ob intermedium rapidum fluxum, sed necesse habent iter de-*

flectere prope Bovem (seu *Damalim*) *& Chrysopolim* Quibus hæc subdit Gyllius lib. III. de Bosp. Thrac. cap. IX. *Ex porta Neorii, quæ nunc appellatur Oria, quotidie jam videmus necessitate quadam fieri trajectum in Portam Scutaricam: aut si quis trajicere velit Byzantio Calchedonem, aut Calchedone Byzantium, illum necesse habere sursum navigare usque ad Scutarim: id quod frequenter quotidie videtur multis navigiis ferentibus homines & jumenta rectâ viâ non valentibus transire Calchedonem, sed ob rapidi fluxus decursum ascendere coactis usque ad Scutarim, atque ex Calchedone volentibus transire Byzantium, opus est ascendere ad Promontorium Scutaricum, olim appellatum Bovem, sive Damalim, atque ad portam usque Chrysopoleos.* Porrò Scalæ Calchedonensis meminit Chronicon Alexandrinum, ubi scribit anno XII. Arcadii, S. Samuelis; an. verò VII. Theodosii Junioris, Josephi filii Jacob, & Zachariæ S. Joannis Baptistæ patris reliquias, διὰ τῆς Χαλκηδονησίας σκάλας, Constantinopolim delatas. Meminit etiam Willelmus Tyrius lib. II. cap. XII. facilis & crebri ad Calchedonem Byzantinorum trajectus: *Est autem Calchedon civitas in Bithynia, — locus videlicet Constantinopoli proximus, & sola Bosphori interpositione distans; unde & urbem in vicino constitutam erat omnibus intueri, & qui negotiis urgentibus trahebantur, ter vel quater in die ad urbem ire regiam, & ad castra redire sine difficultate poterant.*

IV. SCALA SYCENA, qua Constantinopoli in *Sycas*, seu Galatam trajiciebatur, in regione sexta ponitur in veteri Urbis Descriptione. Situm designat Gyllius lib. III. cap. II. juxta planitiem maritimam subjectam sub secundi Collis radices, ubi etiamnum hodie est trajectus Galatinus. Ad Portam Hoream hanc statuit Leunclavius in Pand. Turc. cap. CC. cujus hæc sunt: *Iuxta Portam hanc est Scala Sycena, Trajectusque Sycenus, vel Galata Perama, sicut Græci vocant.* Idem cap. CXXVII. latitudinem Sinus inter hanc Scalam & oppidum Galatam, vel inter ambas potius Scalas è regione positas, ad passus CCC. patere scribit. Πέραμα verò, seu Trajectum Justinianarum, in Nov. LIX. Justiniani cap. V. nuncupari alibi monuimus.

V. SCALA HEBRAICA, Ἑβραϊκὴ σκάλα, occurrit apud Annam Comnenam lib. VI. Alexiad. pag. 161. ubi ait Alexium parentem, inter alia privilegia Venetis ob præclarè in bellis contra Guiscardum navatam operam indulta, iis concessisse τὰ ἀπὸ τῆς παλαιᾶς Ἑβραϊκῆς σκάλας μέχρι τῆς καλουμένης Βίγλας διήκοντα ἐργαστήρια, καὶ τὰς ἐντὸς τοῦ διαστήματος τούτου ἐμπεριεχομένας σκάλας· *Ergasteria & officinas, quæ ab Antiqua Hebraica Scala, usque ad Vigiliam, & cæteras Scalas quæ intra hoc spatium continentur.* Sic autem appellata videtur, quod ex ea exscensus fieret pergentibus in eam τινὸς partem, ubi erant Hebræorum, seu Judæorum sepulturæ, uti in Notis ad Alexiadem pag. 314. pluribus ostendimus.

XIX.

PORTUS AD PROPONTIDEM.

EXTITERE etiam complures ad Propontidem Portus & Neoria, in quibus celebratur potissimum PORTUS NOVUS, qui in tertia regione statuitur in antiqua Urbis Descriptione, à Juliano Imperatore ædificatus, ut auctor est Zozimus lib. III. pag. 713. Λιμένα δὲ μέγιστον αὐτῇ δειμάμενος, τῶν ἀπὸ τοῦ νότου κινδυνευόντων ἀλεξητήριον πλοίων· *Simul portum ei maximum struxit, qui naves ab Austro periclitantes à tempestatibus defenderet.* Hinc *Portus Divi Iuliani* exertè dicitur in L. ult. Cod. Th. de Calcis coctorib. qua Impp. Honorius & Theodosius *omnes fornaces per omne spatium, quod inter Amphitheatrum & Divi Iuliani Portum per littus maris extenditur, tolli* præcipiunt, *propter salubritatem urbis, & ædium regiarum vicinitatem.* Hunc postmodum repurgavit Anastasius Dicorus. Marcellinus Comes: *Portus Iuliani undis suis, rotalibus machinis priùs exhaustus, cœnoque effosso purgatus est.* Addit Suidas in Anastasio, περιβόλους τοῦ Ἰουλιανοῦ λιμένι, *lapidum moles*, quò tutior esset, posuisse. Portui Juliani vicinam domum Probi Patricii, qui Justiniano imperante tyrannidem arripuit, ut & τὰ λεγόμενα Μαύρου, seu urbis tractum ita nuncupatum, eidem proximum fuisse testatur Chronicon Alexandrinum in Justiniano an. V. & Phoca an. VIII. Magno Palatio verò, dicta L. ult. de Calcis coct. Denique Portum Juliani Evagrius lib. II. cap. XIII. perinde ac Zozimus, ad australem urbis partem statuit. At Theophanes ad ann. V. Justiniani, ubi domum Probi Patricii extitisse juxta Portum Juliani ait, Portum Juliani *Sophiæ* etiam nuncupatum innuit: Καὶ κατῆλθεν ὁ δῆμος εἰς τὸν Ἰουλιανοῦ, τῆς Σοφίας λεγόμενον, λιμένα, εἰς τὸν οἶκον Πρόβου· *Exinde descendit plebs ad Iuliani Portum, qui Sophiæ dicitur, in domum Probi.* Sed & τὰ Μαύρου juxta τὸν Ἰουλιανήσιον λιμένα τῆς Σοφίας statuit idem scriptor: proinde

PORTUS, qui postmodum SOPHIÆ appellatus est, idem fuit cum Portu Juliani, quem à Justino Juniore purgatum, exertè tradit Cedrenus: Κτίζει οὖν καὶ τὰ Παλάτια τὰ ἐν τῷ Ἰουλιανοῦ λιμένι, ἀποκαθαίρων καὶ αὐτὸν τὸν λιμένα· *Ædificavit & Palatia in Portu Iuliani, quem etiam purgavit.* De uxoris verò Sophiæ nomine Sophiarum nuncupatum ait Zonaras ubi de Sophia:

Ης ὀνόματι καὶ τ λιμένα τ Σοφιῶν, ᾠκοδόμησε· *Cujus nomine & Portum Sophiarum construxit.* Λιμὴν τ Σοφίας, dicitur Theophani anno I. Heraclii, Cedreno pag. 391. & Codino pag. 44. cui alio loco etiam λιμὴν τ Σοφιῶν nuncupatur. Joëles ait Justinum Palatium extra urbem, & Portum in urbe ædificasse, illud quidem Σοφιανάς, hunc verò Σοφίαν appellasse, ubi malim Σοφιῶν. Proinde de Portu intelligendus Nicetas Paphlago in Vita Ignatii Patr. CP. quo loco scribit, Michaële imperante, exortum magnum incendium εἰς τὰς Σοφιάς, ædes adjacentes absumpsisse: ut & Leo Grammaticus in Leone Philosopho, scribens de simili incendio excitato πλησίον τ Σοφιῶν. Sed an fidem mereatur quæ de condendi, seu instaurandi portus Juliani occasione refert idem Codinus, & ut Narseti Præposito & Troilo Protovestiario operum cura demandata sit, alii viderint. Id constat quod de quatuor statuis ibi positis Sophiæ, Arabiæ, Justini & Narsetis tradit, quodammodo firmari à Cedreno, scribente στήλας δύο ἐν μέσῳ αὐτοῦ τήν τε ἑαυτοῦ, καὶ τ γυναικὸς αὐτοῦ Σοφίας· *Statuas binas, sui scilicet ipsius, & Sophiæ uxoris in medio portu erexisse Iustinum.* Verùm non Narsetem aut Troïlum structuræ Portus præfuisse, imò Theodorum Præfectum, evincit Epigramma Justini statuæ basi inscriptum, quod legitur in Anthologia lib. IV. cap. IV. Εἰς στήλην τ (Ἰουστίνου) ἐν τῷ λιμένι.

> Τοῦτο παρ' αἰγιαλοῖσιν ἐγὼ Θεόδωρος ὕπαρχος
> Στῆσα φαεινὸν ἄγαλμα Ἰουστίνῳ Βασιλῆϊ,
> Ὄφρα καὶ ἐν λιμένεσσιν ἑὴν πετάσειε γαλήνην.
> *Hæc ego littoreas Rector Theodorus ad oras*
> *Iustino Regi statui fulgentia signa,*
> *Omnes ad portus expandat ut ora serena.*

Verùm portus istius utriusque nomenclaturæ statim evanuit memoria, quique antea Juliani, vel Sophiæ dicebatur, postmodum

II. PORTUS PALATII dictus est, λιμὴν κάτωθεν τ παλατίου Scylitzæ & Glycæ in Nicephoro Phoca, qui χειροποίητον, *manu factum* fuisse aiunt: Λιμὴν περὶ τὰ ἀνάκτορα Zonaræ in Theophilo, Βασιλικὸν Νεώριον Pachymeri lib. V. Ὁ κατὰ τὸν Βουκολέοντα λιμὴν Nicetæ in Manuele lib. VII. n. VII. Τὸ τ Παλατίου Νεώριον ἐν τῷ Βουκολέοντι eidem Scylitzæ, denique Βουκολέων nudè auctori vitæ S. Leonis Episcopi Catanensis n. XI. Annæ Comnenæ lib. III. Alexiad. pag. 72. Leoni Grammatico, & aliis. Sic porrò nuncupatus, quòd ad hunc portum starent leonis & bovis invicem colluctantium statuæ, ut est apud eandem Annam & Zonaram in Nicephoro Phoca: unde Palatii Triclinium, quod huic portui vicinum erat, Bucoleontis appellatione perinde donatum est. Atque eò spectant quæ habet Codinus pag. 32. de Neorio, in quo stetisse ait βοῦν χαλκοῦν παμμεγέθη, *bovem æreum ingentem*, tametsi in materia statuæ peccet, quam marmoream fuisse alii tradunt. Sed quod subdit quotannis semel mugire solitum, eoque die mali quid accidere, meras Græculorum recentium ineptias sapit. Ad hunc portum patebat à Palatio descensus marmoreus, quem ἀποβάθραν τ Βασιλέως vocat Nicetas in Alexio lib. III. n. X. quemque hisce graphicè depingit Willelmus Tyrius lib. XX. cap. XXV. ubi & leonis statuæ meminit: *Est autem in ipsa urbe super littus maris ad Orientem prospiciens Imperiale Palatium, quod Constantinianum appellatur, introitum habens ad mare miro & magnifico tabulatu, gradus habens marmoreos usque in idipsum mare, leones habens & columnas fastu erectas regio ex eadem materia: hinc soli Augusto solet introitus patere ad superiora Palatii.* Portum ad Hippodromum nuncupare videtur Porphyrogenitus lib. de Adm. Imp. cap. LI. scribens Imperatorem peregrè euntem, aliquot ex Dromonibus Imperatoriis εἰς τὸν Ἱππόδρομον, πρὸς φύλαξιν τ παλατίου, *ad Hippodromum ad Palatii custodiam* relinquere: nam Palatium Hippodromo proximum fuisse satis indicat Nicephorus Gregoras lib. IV. pag. 62. & ipsum Palatium, Hippodromi Palatium dicitur Codino pag. 62. Atque inde non semel legimus in Magnum Palatium navigio appulsos Imperatores, aliosve, apud Zonaram in Monomacho, Annam Comnenam lib. II. Alexiad. Nicetam in Andronico lib. II. n. XI. Acropolitam cap. LXXXVI. Cantacuzenum lib. III. cap. XCIX. Meminit denique Portus istius, tacito licèt nomine, Ducas cap. XXXIX. Καταβάντες τὸ Μεγαπαλάτιον, καὶ διαβάντες τ λιμένα, περιεκύκλωσαν ἄχρι τ Βλάγκα· *Et descendentes ad Magnum Palatium, & pertranseuntes portum, circumdederunt urbem usque ad Vlanca.*

III. Sed & nudè ΝΕΩΡΙΟΝ interdum appellatur. Theodorus Lector, Theophanes, & Cedrenus an. V. Leonis M. aiunt exortum incendium ἀπὸ τ Νεωρίου ἕως τ ἁγίου Θωμᾶ τῶν Ἀμαντίου, multa ædificia consumpsisse. Ædem S. Thomæ ad Meridiem statuit Zonaras hoc incendium enarrans: Πρὸς δὲ νότον ἀπὸ τ ἁγίου Ἀποστόλου Θωμᾶ μέχρι τ ναοῦ τῶν μεγάλων μαρτύρων Σεργίου καὶ Βάκχου· *Ad austrum ab æde S. Apostoli Thomæ usque ad ædem magnorum Martyrum Sergii & Bacchi*, quæ stetit juxta Portum Juliani, ubi etiam dicitur fuisse ædes S. Thomæ. Nam Leo Grammaticus in Leone Philosopho pag. 475. exortum incendium refert πλησίον τ Σοφιῶν, eoque conflagrasse ædem S. Thomæ, quam idem Leo postmodum reparavit: unde admodum verisimile est non portum duntaxat, seu portus aggerem, quem μῶλον τ ἁγίου Θωμᾶ vocat Theophanes an. XXIV. Copronymi, eundem esse cum portu Sophiarum: sed & Νεώ-

ριον, cujus meminit idem Theophanes anno III. Leontii, ubi ſcribit bubonariam luem in urbe graſſatam, cùm Leontius Neorium purgaret, τοῦ Λεοντίου ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸν Νεωρήσιον λιμένα ἐκκαθαίροντος, nam Portus Juliani manu factus fuit, proindeque purgationi obnoxius. Hoc porrò loco Paulus Diaconus & Anaſtaſius *Neorſium* pariter, non *Neorium* habent. Sed in Artemio an. II. emendandus idem Theophanes editus: Τοῦ δὲ τῆς πόλεως στόλου ἐπὶ τὸν τοῦ Νεωτερίου τῆς πόλεως λιμένα μεθορμίσαντος, περάσας ὁ Θεοδόσιος τὰ Θρᾳκῷα ἐκράτησεν μέρη, quæ ſic vertit Paulus Diaconus: *Cùm autem ſtolus urbis ad Neorii urbis portum profectus ſtetiſſet, tranſiens Theodoſius Thracenſes obtinuit partes:* legendum enim Νεωρίου ſatis convincit, quomodo etiam præferre Codicem Peireſcianum monet Goarus. Sed & Νεώριον dictum Portum Juliani docent etiam ſequentia ex Anonymo in Collect. Conſtantinopolit. pag. 102. licèt minimè cohæreant: Ο λεγόμενος Νεώριος, ὁ καὶ Αρκάδιος, ὃν Κόνων ἐστοιχειώσατο, εὑρὼν τὸν τόπον πλείστοις πόνοις Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου πονηθέντα· ἐν ᾧ καὶ ἀγοραὶ τῶν θαλασσίων ἐμπορευμάτων πρότερον ὑπῆρχον ἐκεῖ, ἐπὶ Ιουστινιανοῦ δὲ μετεποιήσαντο εἰς τὸν Ιουλιανοῦ λιμένα· *Neorius, ita nuncupatus, qui & Arcadius, quem Conon, ubi locum plurimis Conſtantini Magni laboribus excultum offendit, magicis præſtigiis conſecravit. In quo & maritimarum mercium fora antea erant, Iuſtiniano autem imperante, in Iuliani portum commutatus eſt.* Portum Juliani, ſeu Sophiarum, atque adeò Bucoleontis, hodie obrutum & exaggeratum eſſe auctor eſt Gyllius lib. II. cap. XV. locumque Caterga limena appellari: *Iam verò portus Sophiæ priuſquam appellaretur, Iuliani videtur eſſe ille, quem novum Portum, antiqua regionum deſcriptio ponit in regione Hippodromi: ſed ſive ille novus, ſive Iuliani, ſive poſtremò Sophiæ appellaretur, hodie exaggeratus eſt, ſeu ſit ille quem ædes Bacchi habet ab Occidente, jam magna ex parte obrutum intra muros clauſum, cujus pars duntaxat reſtat, quo mulieres pannos lavare ſolent. Dicuntur videri triremes in illum demerſæ. Byzantii hujus ætatis vulgò appellant Caterga Limena, quaſi portum triremium, ſive fuerit ab Oriente Bacchianæ ædis juxta portam urbis, quam vocant Leonis.* Ex quibus conficitur ab hoc portu datum nomen portæ urbis vicinæ *Catergolimenis*, cujus meminit Leunclavius in Pand. Turc. n. CC. Ex iis porrò quæ ex Anonymo in Collectaneis Conſtantinopoleos attigimus, docemur quoſdam Græculos futiles & inanes fabulas de hoc portu ſparſiſſe, tradentes Neorium iſtud Arcadium appellatum primitus fuiſſe, & à quodam Conone, magicis præſtigiis conſecratum: ibique à Conſtantini Magni ætate extitiſſe quæ mari huc exportabantur mercium emporium, ac demum Juliano imperante in Juliani portum evaſiſſe. Ita nugatur Anonymus iſte Lambecianus Codinus verò p. 44. τὰ καλούμενα Ορμίσδου ait parvum fuiſſe portum, qui navibus ſtationem præbebat, priuſquam conderetur Portus Sophiarum, & ab ejus conditore Juliano Juliani appellatum. Sic etiam præpoſterè, nulla temporum habita ratione, omnia intervertunt Græculi iſti nugigeruli.

IV. CONTOSCALIUM, Νεώριον fuit ad Propontidem, cujus ſitum ex porta, quæ etiamnum hodie à Neorio, cui adhæret, nomen ſumpſit, diſcere eſt, & Porta Contoſcalii dicitur. Quippe *ipſa porta*, ait Leunclavius in Pand. Turc. n. CC. *velut intra Sinum quemdam abſcedit verſus urbem, & ab altera parte proximum ſibi portum habet pro triremibus in mare ſe porrigentem, & muro circumdatum.* In Ichnographia Conſtantinopoleos Bondelmontiana etſi ſtatui videatur, quo loco Juliani portus extitit, cui dicitur *receptaculum fuſtorum dictum Condecoilli*, in ipſa Urbis Deſcriptione ad *Blancam*, locum ita nuncupatum, extitiſſe ait: *In quibus mœnibus eſt campus ab extra, & olim portus Vlanga: — & propinqua huic Condoſcali vel Arſena reſtat.* Pachymeres lib. V. cap. X. à Michaele Palæologo ædificatum, vel certè inſtauratum Contoſcalium ſcribit. Cùm enim navalia, quæ in Sinu erant, quibuſque Franci, dum Urbem tenerent, utebantur, non placerent, quòd hoſtibus perinde ac ipſis Græcis pervia eſſent, τὸ πρὸς τὸν Βλάγκα Κοντοσκέλιον ἀνοικοδομεῖν ἤθελεν· ὥστε φράξαι μὲν μεγίσταις πέτραις τὸν κύκλῳ τόπον, ἐμβαθῦναι δὲ τὴν ἐντὸς θάλασσαν, ἄργυρον ὑγρὸν χυτὸν ἐμβαλόντα· ἐποικοδομῆσαι δὲ καὶ στέγη τῶν ναυσὶν ἀποχρῶντα, πύλας δ' ἐπιθεῖναι ἀραρυίας ἐκ σιδήρου τῇ ἐν ταῖς πέτραις εἰσιθμῇ ἔξωθεν, ὥσθ' ἅμα μὲν ἀσφαλῶς ἔχειν τὸν στόλον, ἅμα δὲ καὶ ταῖς τῶν ἐχθρῶν ἀναγομέναις, (μὴ γὰρ εἶναι τὸ ῥοῶδες τῆς θαλάσσης ἵστασθαι) κατόπιν ἐμπίπτειν τὰς ἡμετέρας· *Contoſcelium quod Blancæ adjacet reædificare voluit. Itaque locum ambivit lapidibus maximis, & intra illos comprehenſum mare profundius effecit, immiſſo argento vivo: loricam etiam idoneam tegendis navibus ædificavit: portas verò ferro compactas in exteriori lapidum introitu poſuit, ut & in tuto eſſet claſſis, & ſtatim atque eo hoſtium naves deferrentur, (cùm ibi conſiſtere propter maris fluxum non poſſent) à tergo eas noſtræ adorirentur.* Ubi obſervandum quidem, mare argento vivo immiſſo, profundius factum, quod alibi vix legas. Exin mentionem agi Contoſcalii apud ſcriptores comperio, ac præ cæteris apud Joannem Cantacuzenum lib. IV. cap. XI. qui in MS. Seguieriano habet naves fabricatas ἐν Κοντοσκαλίῳ, ubi verſio Pontani *in Heptaſcalo.* Illius meminit etiam Phranzes lib. III. cap. XI. ut & auctor MS. Narrationis Græco-Barbaræ de Beliſſario, ubi de ejus ex Anglia in Urbem appulſu: κ' εἰς τὸν λιμένα ἔρραξε ἐκεῖ σὸ Κοντοσκάλη, *& in Portum appulit ubi eſt Contoſcalium.* De nominis etymo nugatur, ni fallor, Codinus pag. 54. ſcribens τὸ λεγόμενον Κοντοσκάλιον, portam eſſe ſic nuncupatam à Galino, qui ſtructuræ portus præfuit, & Κοντόσκελος cognomina-

batur, à *curtis* fortè *cruribus*: nam Græcis recentioribus κοντὸς, *curtus* & *parvus* eſt. Sed potius videtur exiſtimare *Contoſcalium* appellatum, quòd primitus ibi eſſet *parva ſcala*, ſeu locus arctior, ubi exſcenſus fiebant in Propontidem.

V. PORTUS ELEUTHERII à Conſtantino Magno conditus eſt, ut tradit Codinus pag. 52. eodem tempore, quo ipſam urbem ædificavit, præſidente operi Eleutherio Patricio, cujus etiam ſtatua ibi poſita eſt manu gerens ligonem & cophinum: Ἵστατο δὲ ἐν τῷ αὐτῷ λιμένι στήλη μαρμάρινος Ἐλευθερίου φέρουσα πτύον καὶ κόφινον. Quæ aliis verbis concepta leguntur in Orig. Meurſianis: ἵστατο δὲ καὶ στήλη λιθίνη Ἐλευθερίου Ἀσηκρῆτις φέρουσα ἐπ' ὤμων καπούλιον καὶ πτύον ἐν τῇ χειρί. Quod verò his locis κόφινος & καπούλιον dicitur, ὀξακαντήλιον appellatur in Chronico Conſtantinopol. quod laudat Meurſius in Gloſſ. Eleutherii, ſeu Eleutheri viri divitis ſub Arcadio meminit Palladius in vita Chryſoſtomi. Addit porrò idem Codinus Theodoſium Juniorem, cùm columnam cum ſtatua ſua in Tauro erigeret, terram fodiendo erutam in hunc portum ingeſſiſſe, atque eum oppleviſſe, πλακωτὸν ὄντα κάτωθεν καὶ βαθύτατον, *cùm antea lapidibus ſtratus eſſet & altiſſimus*. Eundem porrò cenſet Gyllius in Conſtantinop. lib. III. cap. VIII. & lib. IV. cap. VIII. cùm eo qui *Theodoſiacus* appellatur, & in duodecima regione ſtatuitur in veteri Urbis Deſcriptione, eoque extare loco, ubi hodie horti ſunt *Blancæ* appellati. Quod ſi ita eſt, portum Eleutherii à Theodoſio Magno, *Theodoſiacum* appellatum fuiſſe neceſſe eſt, ſiquidem verum ſit ab Theodoſio Juniore oppletum fuiſſe, uti vult Codinus. Nam conſtat authorem Deſcriptionis Urbis ante Theodoſium Juniorem, atque adeò ſub Honorio vixiſſe. Nec abhorret Pachymeres lib. V. cap. X. ubi ait Michaëlem Palæologum captâ recens Conſtantinopoli portum ædificare voluiſſe juxta *Blancham*: Τὸ πρὸς τὸ Βλάγκα κοντόσκελον (leg. κοντοσκάλιον) ἀνοικοδομεῖν ἤθελεν, *portulum ad Blancam reædificare voluit.* Quod quidem *Contoſcalium*, nihil aliud eſt quàm *minor ſcala*, ſeu portulus. Nam ex quo Portus Eleutherii terrâ obrutus eſt à Theodoſio Juniore, *Scala* tantùm ibi remanſit; quæ minora duntaxat navigia contineret, & ex qua in continentes plagas fieret exſcenſus: Ἀποβάθρα τῆς Πηγῆς à Scylitze nuncupatur pag. 626. quia ex Palatio *Fontis* inde Imperator celocem quæ ibi ſtabat, ſolebat conſcendere: denique λιμὴν τῆς Χρυσῆς πύλης, *portus Aureæ Portæ*, Ducæ dicitur in Hiſt. capp. XXXVIII. & XXXIX. nam & Palatium Fontis, & Aurea Porta extitere in duodecima regione, proindeque juxta Portum Eleutherii, à quo denique tractus urbis ille Eleutherii appellatus eſt. Nicetas in Iſaacio & Alexio fil. καὶ καθ' ἑξῆς ὁπόσα τοῖς τοῦ Ἐλευθερίου ἀγχιτέρμονα μέρεσι. Sed de hoc portu audiendus Gyllius: ſic autem ille lib. IV. *Iam verò portus Theodoſiacus fuit in hortis, quos hodie appellant Blancham, muro undique clauſis, & ſitis in maritima Propontidis planitie ſubjecta ſub radices ſeptimi collis, cujus oſtium vergebat ad Solis ortum æſtivum, à qua moles extendebatur ad occaſum æſtivum, ſupra quam nunc muri exſtructi exiſtunt. Vrbis moles adhuc extat larga duodecim pedes, longa ſexcentos paſſus meos, quos conficere ſoleo in ambulando. Portus obrutus eſt, latiſſimos hortos habens oleribus conſitos & paucis arboribus. Horti irrigui ſunt ex lacubus quos habent intra ſe perennes, veſtigia nimirum antiqui portus, cujus circuitum exceſſiſſe milliarium ex mole & ſitu loci deprehendo in faucibus portus adhuc navium capacibus. Extra murum urbis etiam nunc videtur turris undique mari circumdata, & ſaxa reliquiæ ruinarum.*

VI. PORTUS CÆSARII, cujus mentio eſt in Quinta Synodo Conſtantinopolit. act. II. ſub finem, & apud Theophanem anno IV. Pogonati, ad Propontidem extitit, ubi & Tractus Cæſarii, de cujus ſitu & nomine agimus ſuo loco.

XX.

REGIONES.

CUM Novam Romam in omnibus Antiquæ, quæ in regiones quatuordecim diviſa erat, parem eſſe decreviſſet Conſtantinus, Novam perinde in totidem regiones partitus eſt, quas κλίματα vocant Socrates lib. II. cap. XX. & Juſtinianus in Novella XLIII. cap. I. §. I. ubi quatuordecim regionum meminit, uti etiam urbis Carthaginenſis Regiones Codex Canonum Eccleſiæ Africanæ cap. XCIII. Alexandriæ Epiphanius lib. de Ponderibus & menſuris pag. 536. & ῥεγεῶνες Chronicon Alexandrinum anno VIII. Leonis M. voce Latina, quam agnoſcunt etiam Gloſſæ MSS. Regiæ cod. MMLXII. ῥεγεὼν, μέρος τῆς πόλεως. Regionum Urbis Conſtantinopolitanæ meminit præterea Lex XXII. Cod. Th. de Diverſ. offic. Singulis iſtis regionibus præerat Magiſtratus, *Curator* dictus in Urbis Deſcriptione, Ῥεγεωνάρχης Codino, *qui totius regionis ſolicitudinem gerebat*, cui ſuberant *Vernaculus* unus, velut ſervus in omnibus, & internuntius regionis; *Collegiati* plures è diverſis corporibus ordinati, qui incendiorum ſolebant caſibus ſubvenire; & *Vicomagiſtri* plures, quibus per noctem tuendæ urbis cura mandata erat. Has porro regiones, ut Romæ Publius Victor, breviter de-

scripsit Anonymus qui ante Justinianum vixit, uti observat Petrus Gyllius lib. IV. cap. XI. extremo; atque adeò circa tempora Honorii, vel Theodosii Junioris, uti lib. II. cap. XI. censet: quod quidem vel inde colligitur, quod in decimaquarta regione unicam ponat Ecclesiam, quæ non alia fuit ab æde S. Joanni Baptistæ sacra, à Theodosio Magno in Hebdomo excitata. Nam post Theodosium Juniorem, Pulcheria ædem Deiparæ Blachernarum in eadem regione ædificavit: hocque ducti argumento, in Dissertatione historica de Capite sancti Joannis Baptistæ cap. II. n. IV. diximus Marcellinum Comitem, *qui Justiniani cancellos egit*, ut ait Senator, istius descriptionis auctorem non videri; quem idem Senator *Constantinopolitanam civitatem & Urbem Hierosolymorum quatuor libellis minutissima narratione conscripsisse* testatur. Verùm omnem scrupulum eximit præfatio ejusdem opusculi, quam debemus viro pereruditio Petro Lambecio, à quo ex Cæsareæ Bibliothecæ, plurimæ, uti testatur, antiquitatis, Codice manu exarato descripta est lib. II. Commentariorum de Bibliotheca Cæsarea cap. VIII. unà cum principio descriptionis regionis primæ: in qua quidem præfatione satis innuitur scriptam Theodosio imperante, *cujus virtus & cura in novam faciem novitate detersa*, urbem ita decorasse dicitur, *ut ejus perfectioni addi nihil potuerit*. Quod de Juniore accipi debet, tum quòd urbem novis muris & ædificiis auxerit & ornaverit; tum quòd eadem descriptio ædificia post priorem Theodosium ædificata complura recenseat. Sed & nescio an eadem tempestate confecta, quâ Orbis totius descriptio, quam Theodosii jussu, anno Imperii XV. viri literarum laude præstantes aggressi dicuntur in eorum Dodecasticho, quod mox daturi sumus, adeò ut dimenso ab iis terrarum orbe, ne quid accuratæ deesset provinciarum omnium descriptioni, utramque totius Orbis μητρόπολιν, uti Roma & Constantinopolis appellantur à Themistio orat. XVIII. simili compendio perstrinxerint iidem, vel saltem iisdem æquales ac coævi: quæ quidem Orbis descriptio diversa haud videtur ab ea quæ Æthicum vulgò præfert auctorem, in codice verò MS. Bibliothecæ Regiæ signato 1238. hoc insulso & inconcinno lemmate insignitur: *Incipit Cosmographia feliciter cum itinerariis suis, & portibus, ex fastibus Romanorum, & Consulum nominibus, in equo nemo prudentium esse potest. Lectionum pervigili cura comperimus*, &c. quæ sunt prima Æthici Cosmographiæ verba, quæ in hisce verbis desinit: *Et quoniam universa terrarum orbis spatia, vel insularum descripsimus, nunc ad majorem demonstrationis structuram, in quantum vigilantia nostra investigare potuit, demonstrabo, ex æterna urbe Roma initium sumens, quæ Caput est Orbis, & Domina Senatus.* Quæ quidem satis convincunt Cosmographiæ eundem auctorem esse qui Itinerarii, cùm locorum distantias ab urbe Roma ferè semper ordiatur, & Cosmographiæ Æthici adjungatur. Quod præterea indicat titulus Codicis Regii laudatus. Id etiam astruere videntur Præfationis Urbis Constantinopolitanæ Descriptioni præfixæ verba ista: *Illis igitur terrena passibus, freta stadiis, cælestia conjectura captantibus*, &c. Quæ quidem ad ista Æthici spectant: *Et ne divinam eorum mentem omnium rerum magistram aliquid præteriret, quam vicerant, quadripartito cæli cardine investigarunt, & intellectu æthereo totum quod ab Oceano cingitur, tres partes esse dixerunt, Asiam, Europam, & Africam reputantes.* Adde quod apud Baldricum Novionensem lib. I. cap. III. idem Itinerarii, ut Æthici, liber *de Cosmographia* inscribitur: & apud Flodoardum lib. I. Hist. Remensis cap. I. idem Itinerarium Æthico adscribitur. Floruit autem Æthicus post Constantinum, ut qui *Constantinopolim* Byzantium appellatum scribat, cujus etiam nomenclaturam prodit idem Itinerarium, adeò ut in confesso sit falsò à Julio Cæsare confectum dici, uti habet Baldricus. At verò in codicibus aliquot MSS. *Iulio Oratori utriusque artis* adscribitur: atque adeò in Codice Thuanæo, hæc ad calcem operis adjecta leguntur: *Hæc omnia in descriptione recta orthographiæ transtulit, publicæ rei consulens, Iulius Honorius, magister peritus, atque sine aliqua dubitatione doctissimus. Illo nolente ac subterfugiente, nostra parvitas protulit, divulgavit, & publicæ scientiæ obtulit.* Sed & hunc veteris istius Cosmographiæ auctorem agnoscit Cassiodorus de Divinis Lectionibus cap. XXV. quod est de Cosmographis legendis: *Libellum Iulii Oratoris, quem vobis reliqui, studiosè legere festinetis: qui maria, insulas, montes famosos, provincias, civitates, flumina, gentes, ita quadrifaria distinctione complexus est, ut penè nihil libro ipsi desit, quod ad Cosmographi notitiam cognoscitur pertinere.* Utcunque sit de hoc Julio, constat Itinerarium istud falsò Antonii, vel Antonini nomen præferre in aliis Codicibus: quod inde fortè accidit, quod circumferatur vetus quoddam Itinerarium, quod Antonini Monachi nomen præfert, tametsi nihil habeat commune cum eo quod Antonini, seu Æthici Itinerarium vulgò inscribitur. Jam verò tempus quo exaratum est docet omnino Codex MS. alius Bibliothecæ Regiæ signatus 990. ex quo sequentia excerpsimus: *Liber de mensura orbis terræ. Prologus libri. Post congregatam epistolam de quæstionibus decim artis Grammaticæ, cogitavi ut liber de mensura provinciarum orbis terræ sequeretur, secundùm illorum auctoritatem, quos sanctus Theodosius Imperator ad provincias prædictas mensurandas miserat, & juxta Plinii Secundi præclaram auctoritatem ipsarum dimensionem volo supplens ostendere: sed duabus causis contra temporum rationem scripturam Missorum Theodosii, verbis Plinii Secundi ordine præpono, eo quod illi in duodenis novissimè versibus diligentiùs antiquis fecisse affirmant: & quòd exemplaria codicum Naturalis Historiæ Plinii*

Secundi scrutatus fui, nimis à scriptoribus ultimorum temporum dissipata prævidi, sermones quidem prædictorum Missorum, quia minus (f. *nimis*) *vitiosè scripti sunt, quantum potuero corrigere curabo*, &c. *In Quintodecimo anno regni Imperatoris Theodosii præcepit ille suis Missis provincias orbis terræ in longitudinem & latitudinem mensurari. Terrarum orbis tribus dividitur nominibus, Europa, Asia, Lybia, quem Divus Augustus primus omnium per Chorographiam ostendit. Principium ergo erit omnibus ab Europæ Freto*, &c. *Mensuratio orbis terræ finit. Duodecim versus prædictorum Missorum de imperante Theodosio hoc opus feliciter incipiunt.*

> *Hoc opus egregium, quo Mundi summa tenetur,*
> *Æquora, quo Montes, Fluvii, Freta, Portus, & Vrbes,*
> *Signantur, cunctis ut sit cognoscere promptum:*
> *Quidquid ubique latet, clemens genus, inclita proles,*
> *Ac per secla pius, totus quem vix capit orbis,*
> *Theodosius Princeps venerando jussit ab ore*
> *Confici, ter quinis aperit cum fastibus annum.*
> *Supplicis hoc famuli dum scribit, pingit & alter,*
> *Mensibus exiguis veterum monumenta secuti,*
> *In melius reparemus opus, culpamque priorem*
> *Tullimus, ac totum breviter comprendimus orbem.*
> *Sed tamen hoc tua nos docuit sapientia, Princeps.*

Quorum quidem versiculorum mendas ita eluere & excusare conatur idem Cosmographiæ interpolator: ***Non debet mirari, quod in primo loco septimi & octavi versus istorum amphimacrus scriptus est, quoniam, ut reor, non imperitia, sed auctoritate aliorum Poëtarum, & maximè Virgilii, quem in talibus causis noster simulavit Sedulius, qui in Heroïcis carminibus rarò pedes alienos ab illis posuerunt.*** Ex his percipere est, ut è Roma veteri, in Novam translata & transmigrata Latinitas sensim dilabi, & apud Constantinopolitanos Ἑλληνίζοντας pene oblivioni tradi cœperit. Neque porrò felicioris, si non ejusdem, venæ est Pentastichon Circi Constantinopolitani obelisco adscriptum Theodosio Magno imperante, quod ut ***admodum ineptum*** jure suggillat Franciscus Philelphus lib. VI. Epistol. adeò ut incertum maneat an Dodecastichon suprà descriptum ejusdem Poëtastri fuerit, eidemque Theodosio Magno attribui debeat Descriptio illa terrarum orbis, cùm ex allatis elici haud queat illi ne an Juniori debeat adscribi, cùm Magnus Imperii annum decimumsextum, Junior quadragesimum secundum attigerint, ac proinde quod factum est anno decimoquinto, utrique possit convenire. Utcunque sit de hac controversia, saltem à quo confectum sit, quod Antonini præfert nomen, Itinerarium docemur, quod frustra quæsiere Simlerus, Surita, & Bergerius lib. III. de Itineribus Roman. cap. VI. Theodosium præterea orbem universum Romanum dimetiri jussisse auctor est Dicuil Hibernus, qui vixit circa annum DCCC. *In libro de Mensura provinciarum orbis terræ secundùm illorum auctoritatem, quos S. Theodosius Imperator ad provincias prædictas mensurandas miserat.* Sed an eadem qua illud ætate, eodemque auctore ac præcipiente Theodosio, siquidem Junior intelligatur, exarata fuerit Romæ veteris Descriptio, quæ P. Victori attribuitur, major est difficultas, tametsi post Constantinum confectam arguant Basilica, Thermæ & Porticus, quæ illius nomen præferunt in Regione quarta, sexta, & septima. Incertum præterea an urbem utramque, Romam & Constantinopolim idem scriptor descripserit, quod suadere videtur simillimus scriptionis, divisionis, & collectionis modus. Nam in MS. Codice Cæsareo, ut auctor est Lambecius, Descriptio Romæ sic concipitur: *Descriptio urbis Romæ secundùm quatuordecim regiones. Regio Prima. Porta Capena continet ædem Honoris & Virtutis*, &c. Quam quidem Descriptionem continuò subsequitur Descriptio urbis Constantinopolitanæ, cum Præfatione cujus meminimus, quam cum nævis suis, & cum Primæ Regionis fragmento, cujusmodi edidit Lambecius, hîc describimus, reliquam Urbis Descriptionem ex pridem edita daturi.

XXI.

DESCRIPTIO URBIS CONSTANTINOPOLITANÆ secundùm quatuordecim regiones.

PRÆFATIO.

SÆPE literis dediti, quos pro ingenii facultate latentium rerum curam sollicitat, nunc « peregrina gentium, nunc secreta terrarum curiosiùs animo peregrinante inequuntur, ne « quid ad familiaris scientiæ detrimentum relinquatur ignotum; intertiæ esse ducentes, si la- « teat homines quod in orbe consistit humano. Illis igitur terrena passibus, freta stadiis, cæ- « lestia conjectura captantibus, brutum & desidem judicavi, cum totius absit mundi cura, «

» Urbis etiam Constantinopolitanæ, in qua vivendi palæstra est, latere notitiam, quam supra
» Conditoris laudem, Theodosii invicti principis, in novam faciem novitate detersa, ita vir-
» tus & cura decoravit, ut ejus perfectioni, quamvis sit quispiam diligens, nihil possit adjun-
» gere. Universis igitur ejus partibus inspectis, corporum quoquedem inservientium recen-
» seto numero, fidem rerum omnium notitia circumscribente signavi, ut admirantis intentio
» singulis edocta monumentis, amplitudine quoque tantæ felicitatis attonita, fateatur huic urbi
» nec laudem sufficere, nec amorem.

» PRIMA REGIO longa situm, plana in angustum, à Palatii inferiore parte contra
» Theatrum majus euntibus, dextro latere declivis in mare descendit Regiis nobiliumque do-
» miciliis clara: continet in se idem Palatium Magnum, Lusorium, Palatium Placidianum,
» Domum Placidiæ Augustæ, (*hactenus ex Cod. Cæsareo*) Domum nobilissimæ Marinæ, Thermas
» Arcadianas, Vicos sive Angiportus viginti novem, Domos centum decem & octo, Porticus
» perpetuas duas, Balneas privatas quindecim, Pistrina publica quatuor, Pistrina privata quinde-
» cim, Gradus quatuor; Curatorem unum, qui totius regionis sollicitudinem gerat; Vernacu-
» lum unum, velut servum in omnibus & internuncium regionis; Collegiatos viginti quinque,
» qui è diversis corporibus ordinati, incendiorum solent casibus subvenire; Vicomagistros quin-
» que, quibus per noctem tuendæ urbis cura mandata est.

» REGIO SECUNDA, ab initio Theatri minoris per æqualitatem sui latenter molli
» sublevata clivo, mox ad mare præcipitiis abrupta descendit. Continet in se Ecclesiam ma-
» gnam, Ecclesiam antiquam, Senatum, Tribunal purpureis gradibus extructum, Thermas
» Zeuxippi, Theatrum, Amphitheatrum, Vicos sive Angiportus triginta quatuor, Domos no-
» naginta & octo, Porticus magnas quatuor, Balneas privatas tredecim, Pistrina privata qua-
» tuor, Gradus quatuor, Curatorem unum, Vernaculum unum, Collegiatos XXXV. Vicoma-
» gistros quinque.

» REGIO TERTIA, plana quidem in superiore parte, utpote in ea Circi spatio lar-
» giùs explicato, sed ab ejus extrema parte nimis prono clivo, mare usque descendit. Conti-
» net in se eundem Circum maximum, Domum Pulcheriæ Augustæ, Portum novum, Porti-
» cum semirotundam, quæ ex similitudine fabricæ Sigma Græco vocabulo nuncupatur; Tribu-
» nal fori Constantini, Vicos septem, Domos nonaginta quatuor, Porticus magnas quinque,
» Balneas privatas undecim, Pistrina privata novem, Curatorem unum, Vernaculum unum,
» Collegiatos XXI. Vicomagistros quinque.

» REGIO QUARTA, à Milliario aureo collibus dextra levaque surgentibus, ad pla-
» nitiem usque valle ducente perducitur. Continet in se idem Milliarium aureum, Augusteum,
» Basilicam, Nymphæum, Porticum Fanionis, Liburnam marmoream, navalis victoriæ mo-
» nimentum; Ecclesiam sive martyrium S. Mennæ, Stadium, Scalam Timasii, Vicos XXXII.
» Domus trecentas septuaginta quinque, Porticus magnas quatuor, Balneas privatas septem, Pi-
» strina privata quinque, Gradus septem, Curatorem unum, Vernaculum unum, Collegiatos
» XL. Vicomagistros quinque.

» REGIONIS QUINTÆ non modica pars, in obliquioribus posita locis, planitie ex-
» cipiente producitur, in qua necessaria civitatis ædificia continentur. Continet in se Ther-
» mas Honorianas, Cisternam Theodosiacam, Prytaneum, Thermas Eudocianas, Strategium
» in quo est Forum Theodosiacum, & Obeliscus Thebæus quadratus; Horrea holearia, Nym-
» phæum, Horrea Troadensia, Horrea Valentiniana, Horrea Constantiaca. Portum habet pros-
» forianum, Scalam Calchedonensem, Vicos viginti tres, Domos centum octoginta quatuor,
» Porticus magnas VII. Balneas privatas undecim, Pistrina publica septem, Pistrina privata
» duo, Gradus novem, Macellos duos, Curatorem unum, Vernaculum unum, Collegiatos qua-
» draginta, Vicomagistros quinque.

» REGIO SEXTA, brevi peracta planitie, reliqua in devexo consistit. A foro namque
» Constantini, Scalam usque sive Trajectum Sycænum porrigitur spatiis suis. Continet in se
» Columnam purpuream Constantini, Senatum ejusdem loci, Neorium portum, Scalam Sy-
» cenam, Vicos viginti duos, Domos quadringentas octoginta quatuor, Porticum magnam
» unam, Balneas privatas novem, Pistrinum publicum unum, Pistrina privata decem & se-
» ptem, Gradus decem & septem, Curatorem unum, Vernaculum unum, Collegiatos quadra-
» ginta novem, Vicomagistros quinque.

» REGIO SEPTIMA in comparationem superioris planior, quamvis & ipsa circa la-
» teris sui extremitatem habeatur in mare declivior. Hæc à parte dextera Columnæ Con-
» stantini usque ad Forum Theodosii, continuis extensa porticibus, & de latere aliis quoque
» pari ratione porrectis, usque ad mare velut se ipsam inclinat, & ita deducitur. Habet autem
» in se Ecclesias tres, hoc est, Irenen, Anastasiam, & sancti Pauli; Columnam Theodosii
» intrinsecus usque ad summitatem gradibus perviam, Equites magnos duos, Partem ejusdem
» fori, Thermas Carosianas, Vicos octoginta quinque, Domus septingentas undecim, Porticus
» magnas sex, Balneas privatas undecim, Pistrina privata duodecim, Gradus sexdecim, Cura-

torem

torem unum, Vernaculum unum, Collegiatos octoginta, Vicomagistros quinque.

REGIO OCTAVA ex parte Tauri, nulla maris vicinitate conterminata, angustior magis quàm lata, spatia sua in longitudinem producta compensat. Continet in se partem Fori Constantini, Porticum sinistram Taurum usque, Basilicam Theodosianam, Capitolium, Vicos XXI. Domos centum octo, Porticus majores quinque, Balneas privatas decem, Pistrina privata quinque, Gradus quinque, Macellos duos, Curatorem unum, Vernaculum unum, Collegiatos XVII. Vicomagistros quinque.

REGIO NONA prona omnis, & in Nothum deflexa, extensi maris littoribus terminatur. Continet in se Ecclesias duas, Cœnopolim & Omonœam, Horrea Alexandrina, Domum Nobilissimæ Arcadiæ, Thermas Anastasianas, Horreum Theodosianum, Vicos XVI. Domos centum sexdecim, Porticus majores duas, Balneas privatas XV. Pistrina privata XV. Pistrina publica IV. Gradus IV. Curatorem unum, Vernaculum unum, Collegiatos XXXVIII. Vicomagistros sex.

REGIO DECIMA in aliud civitatis latus à nona regione platea magna velut fluvio interveniente dividitur. Est verò tractu planior, nec usquam præter maritima loca inæqualis, longitudini ejus latitudine non cedente. Continet in se Ecclesiam sive Martyrium sancti Acacii, Thermas Constantinianas, Domum Augustæ Placidiæ, Domum Augustæ Eudociæ, Domum Nobilissimæ Arcadiæ, Nymphæum majus, Vicos viginti, Domus sexcentas XXXVI. Porticus majores sex, Balneas privatas XXII. Pistrina publica duo, Pistrina privata sexdecim, Gradus XII. Curatorem unum, Vernaculum unum, Collegiatos nonaginta, Vicomagistros quinque.

REGIO UNDECIMA spatio diffusa liberiore, nulla parte mari sociata est. Verùm ejus extensio tam plana, quàm etiam collibus inæqualis. Continet in se Martyrium Apostolorum, Palatium Flaccilianum, Domum Augustæ Pulcheriæ, Bovem æreum, Cisternam Arcadiacam, Cisternam Modestiacam, Vicos VIII. Domos quingentas tres, Porticus majores quatuor, Balneas privatas quatuordecim, Pistrinum publicum unum, Pistrina privata tria, Gradus septem, Curatorem unum, Vernaculum unum, Collegiatos triginta septem, Vicomagistros quinque.

REGIO DUODECIMA portam à civitate petentibus in longum plana omnis consistit, sed latere sinistro mollioribus clivis deducta maris confinio terminatur, quam mœnium sublimior decorat ornatus. Continet in se Portam Auream, Porticus Troadenses, Forum Theodosiacum, Columnam itidem intra se gradibus perviam, Monetam, Portum Theodosiacum, Vicos undecim, Domos trecentas sexaginta tres, Porticus majores tres, Balneas privatas quinque, Pistrina privata quinque, Gradus IX. Curatorem unum, Vernaculum unum, Collegiatos decem & septem, Vicomagistros quinque.

REGIO TERTIADECIMA Sycena est, quæ sinu maris angusto divisa, societatem urbis navigiis frequentibus promeretur. Tota lateri montis affixa, præter unius plateæ tractum, quam subjacentium eidem monti littorum tantum præstat æqualitas. Continet in se Ecclesiam, Thermas Honorianas, Forum Honorianum, Theatrum, Navalia, Domos quadringentas XXXI. Porticum majorem unam, Balneas privatas quinque, Pistrinum publicum unum, Pistrina privata IV. Gradus octo, Curatorem unum, Vernaculum unum, Collegiatos XXXIV. Vicomagistros quinque.

REGIO QUARTADECIMA licet in urbis numeretur parte, tamen quia spatio interjecto divisa est, muro proprio vallata, alterius quodammodo speciem civitatis ostendit: est verò progressis à porta modicum situ plana, dextro autem latere in clivum surgente usque ad medium ferè plateæ spatium, nimis prona: unde mare usque mediocris hæc quæ civitatis continet partem, explicatur æqualitas. Continet in se Ecclesiam, Palatium, Nymphæum, Thermas, Theatrum, Lusorium, Pontem sublicium sive ligneum, Vicos undecim, Domos centum sexaginta septem, Porticus majores duas, Balneas privatas quinque, Pistrinum privatum unum, Gradus quinque.

Collectio civitatis. Cognita urbe per partes, fas est etiam situm occlusæ jam universitatis aperire, ut magnificentiæ unicum decus non solùm videatur opere & manu confectum, sed etiam conspirantibus elementis naturæ felicitate munitum. Providentiâ ergo divinâ tot futurorum hominum domiciliis consulente, longo tractu, in Promontorii qualitatem spatiosior terra faucibus Pontici maris opposita, sinuosis portuosa lateribus, angustior latitudine, circumflui maris tutela vallatur. Hoc quoque spatium quod solum apertum maris circulus derelinquit, duplici muro acies turrium extensa custodit: intra quas septa civitas continet in se omnia singillatim memorata; quæ nunc ad firmioris memoriæ qualitatem summatim collecta referemus. Habet ergo Urbs Constantinopolitana, Palatia quinque, Ecclesias quatuordecim, Domos divinas Augustarum VI. Domos Nobilissimas III. Thermas VIII. Basilicas duas, Fora quatuor, Senatus II. Horrea V. Theatra II. Lusoria II. Portus IV. Circum I. Cisternas IV. Nymphæa IV. Vicos trecentos XXII. Domus IV. millia

" trecentas octoginta octo, Porticus quinquaginta duas, Balneas privatas centum quinquaginta " tres, Pistrina publica xx. Pistrina privata centum xx. Gradus centum decem & septem, " Macellos v. Curatores XIII. Vernaculos XIV. Collegiatos quingentos sexaginta, Vicoma- " gistros sexaginta quinque, Columnam purpuream, Columnas intra se pervias duas, Colos- " sum unum, Tetrapylum aureum unum, Augusteum, Capitolium, Monetam, Scalas mari- " timas tres. Habet sanè longitudo urbis, à Porta Aurea usque ad littus maris directâ lineâ, " pedum quatuordecim millia septuagintaquinque. Latitudo autem, pedum sex millia cen- " tum quinquaginta.

Enimverò descriptionem suam ita exaravit Anonymus, *minutaque* adeò *narratione*, ut non modò gemini regionum ipsarum situs, sed quibus lateribus sibi invicem adjunctæ fuerint ac vicinæ, vix ex illius verbis liceat assequi: etsi Gyllius, qui plurimam, Constantinopoli agendo, ad hunc illustrandum scriptorem industriam adhibuerit, & colles & depressiora urbis loca, quæ non modicè ad Regionum indicia juvant, observaverit, accuratéque descripserit, ad quem lectorem amandare, quàm illius verba exscribere, satiùs visum est. Verùm cùm tertiadecima regio ab urbe Freto Syceno avulsa, varia subinde nomina & incrementa acceperit, ab instituto fortean haud alienum videbitur, si quæ de ea tradidere scriptores, hoc loco congeramus, quandoquidem in Regionum Urbis mentionem incidimus.

XXII.

SYCÆ.

URBIS igitur regionum tertiadecima proprio vocabulo SYCENA primùm dicta est. Auctor Urbis Descriptionis: *Tertiadecima regio Sycena est, quæ sinu maris angusto divisa, societatem urbis navigiis frequentibus promeretur, tota lateri montis affixa, præter unius plateæ tractum, quam subjacentem eidem monti littorum tantum præstat æqualitas.* Meminit Strabo lib. VII. istius appellationis: Ἐπὶ τῷ ἐπὶ τῇ Συκῇ καλουμένον λιμένα, *ad portum, qui ad Ficum appellatur.* Ubi alii codices habent, ὑπὸ τῇ Συκῇ. *sub Ficu.* Sic porro nuncupatas Sycas volunt, ab arborum ficos ferentium copia. Hesychius Milesius, & ex eo Codinus: Ἀμφιάρεῳ δὲ τῷ ἥρωϊ ἐν ταῖς λεγομέναις Συκαῖς ᾠκοδόμησε ναὸν, αἳ τὴν ἐπωνυμίαν ἐκ τῶν συκοφόρων δένδρων ἐδέξαντο· *Amphiarao Heroi templum excitavit in Sycis, quæ nomenclaturam accepere ab arboribus ficus ferentibus.* Sic aliud urbis Byzantinæ προάστειον, Ἐλαίαν dictum propter oliviferas arbores legimus apud Socratem lib. VII. cap. XXVI. ὅπερ καταντικρὺ μὲν κεῖται τῆς πόλεως, *quod è regione illius situm erat:* cujus etiam meminit Nicephorus Call. lib. VIII. cap. VI. Stephanus de Urbibus, seu illius abbreviator Hermolaus, Συκὰς, non Συκὴν efferendum censet, etsi postremo hoc nomine usus sit Strabo: Στράβων ἑνικῶς αὐτὴν λέγει Συκὴν· οἰκειότερον δὲ, ὡς λέγονται, Συκαὶ καλεῖνται· οἱ τόποι γὰρ ἀπὸ τῶν ἐν αὐτοῖς ὀνομάζονται, Κυπάρισσος, Ἐλαία, &c. *Strabo singulari numero Sycen extulit, propriè verò, uti etiamnum dicuntur, Sycæ appellari debent: nam loca ab iis quæ continent, denominationem accipiunt, ut Cyparissus, Oliva, &c.* Hermolao consentiunt scriptores. Zozimus lib. IV. pag. 774. ἀπάγεσθαι τέτον ἐν Συκαῖς τῷ προαστείῳ τὴν ἐπὶ θανάτῳ προσέταττον, *morte multandum in Sycarum suburbium abducunt.* Sic alii fermè omnes. Victor Tunnensis in Chronico: *Theodosius Constantinopoli Sugas relegatus, totum pene palatium, & maximam Regiæ Vrbis partem suâ perfidiâ maculavit.* Et alibi: *Bulgares Thraciam invadunt, & usque ad Sucas Constantinopolim veniunt.* Tabulæ Peutingeri *Sucas* pariter habent. Agathias lib. V. τῷ τε ἐν Συκαῖς τείχει. Nicephorus Constantinopolitanus in Breviario pag. 123. I. edit. ἀντικρὺ τῆς πόλεως, ἐν Συκαῖς λεγομένῳ παραθαλασσίῳ χωρίῳ, προσορμίζεται, *ad locum littori proximum, quem Sycas appellant ex adverso urbis appulit.* Ita porro alii, Justinianus Nov. CLIX. Procopius lib. I. de Ædif. cap. V. Evagrius lib. III. cap. XLIII. lib. IV. cap. XXXVI. Theophanes anno V. Anastasii, Zonaras in Leontio, Cedrenus in Pogonato & Apsimaro, & alii infrà laudandi.

Sicæ verò JUSTINIANÆ postmodum appellari cœpere, ex quo has de novo instauravit Justinianus, nonnullisque ædificiis adornavit. Chronicon Alexandrinum anno I. ejusdem Augusti: Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ὁ βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς ἀνενέωσε τὸ προάστειον, Συκὰς προσαγορευομένον, κειμένον κατέναντι Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τὸ θέατρον αὐτῶν Συκῶν, καὶ τὰ τείχη, δεδωκὼς δίκαιον πόλεως, μετονομάσας αὐτὰς Ἰουστινιανόπολιν· *Hoc ipso tempore Imperator Iustinianus suburbanum renovavit, quod antea Sycæ nuncupabatur, ex adverso Constantinopolis situm, & ipsarum Sycarum theatrum, & mœnia, concesso jure civitatis, & suburbanum Iustinianopolim appellavit.* Sed perperam *Iustinianopolim* dictas Sycas scribit: quippe *Iustinianæ* nuncupatæ. Hermolaus: Συκαὶ, πόλις ἀντικρὺ τῆς Νέας Ῥώμης, ἡ καθ' ἡμᾶς Ἰουστινιαναὶ προσαγορευθεῖσα· *Sycæ urbs è regione Novæ Romæ, quæ modò Iustinianæ appellatur.* Justinianus ipse Nov. LIX. cap. V. τὸ πέραμα Ἰουστινιανῶν, ἤτοι Συκῶν, Fretum Sycenum, vel certè ipsas *Sycas* vocat. Sed an Sycæ surburbanum

idem fuerit quod Ιουκουνδιαναὶ vocat Procopius lib. I. de Ædif. cap. XI. dubium injicit Gyllius lib. IV. cap. X. qui mendum esse apud Procopium censet, legendumque Ιουστινιαναὶ: cui quidem sententiæ vix manus dederim, cùm Procopius *Iucundianas* in Asiatico littore unà cum Heræo videatur statuere: quod verò Chronicon Alexandrinum *Sycis*, seu *Iustinianis*, concessum à Justiniano jus civitatis tradit, vix fidem pariter meretur; cùm longè ante Justinianum decimamtertiam ex quatuordecim urbis regionibus habitam, non modò ex veteri Urbis Descriptione sub Honorii tempora exarata constet, sed etiam ex ipso Socrate, qui Theodosio Juniore imperante scripsit, lib. II. cap. XXX. Ὁ δὲ τόπος οὗτος ἀντιπέραθεν μέν κεῖται τῆς πόλεως, Συκαὶ δὲ ὀνομάζονται, καὶ ἔστι τρισκαιδέκατον τῆς Κωνσταντινουπόλεως κλίμα· *Locus verò iste ex adverso urbis situs est, Sycæque appellatur, & est decimatertia Constantinopolis regio.* Denique Anastasius Augustus in L. XVIII. Cod. de Sacros. eccles. ait *Sycas* partem esse civitatis: αἱ γὰρ Συκαὶ μέρος εἰσὶ τῆς πόλεως. Ipse verò Justinianus Nov. LIX. cap. V. *Sycas* intra novos urbis muros, seu Theodosianos, censeri omnino indicat; δοκεῖν δὲ εἴσω τῶν νέων τειχῶν, καὶ τὸ πέραμα Ιουστινιανῶν, ἤτοι Συκῶν, ubi Julianus Antecessor: *Et si Iustinianas vel Sycas non transierint, intra novos muros videantur esse.* Denique Sycenum oppidum murorum ambitu circumdatum fuisse, & turribus munitum, declarant hæc Procopii verba ex lib. II. de Bello Pers. cap. XXIII. ἐς τοὺς πύργους τοῦ περιβόλου ἀνέβαινον, ὃς ἐν Συκαῖς ἐστί· *turres murorum ascenderunt, qui Sycas ambiunt ac circumdant.* Certè cùm Sycena regio in se continuerit, ut est in veteri Urbis Descriptione, *Ecclesiam, Thermas Honorianas, Forum Honorianum, Theatrum, Navalia, Domos quadringentas, Porticum majorem unam, Balneas privatas, & Pistrinum publicum*; omnino dicendum est longè ante Justinianum ut urbis regionem excultam & exornatam fuisse à prioribus Augustis. *Sed horum ædificiorum*, inquit Gyllius, *jam nulla restant vestigia, neque hominum ulla memoria viventium recordatur vestigiorum ubi illa fuerint: imò non modò eorum memoriam, sed ne nomen quidem Sycenæ regionis quisquam jam qui vel audierit, vel legerit, reperitur.* Theatrum tamen, inquit idem scriptor, & Forum Honorianum duntaxat ex architectonica ratione conjicere licet fuisse illud quidem in imis clivis, ut solent esse omnia theatra. Forum verò in planitie vicina portui, ubi nunc Xenodochium ædificatum est in fundamentis Divi Michaëlis, quod integrum extabat cùm venit Byzantium: quo etiam tempore visebatur Cisterna Divi Benedicti spoliata cameris & columnis circiter trecentis concamerationem sustinentibus, conversa in hortorum culturam jam alentium templi æditimum, indicans opus fuisse antiquæ opulentiæ.

Neque diu *Iustinianarum* nomen mansit incolume; atque adeò ultra ipsa Justiniani tempora vix processit: siquidem vel *Sycarum*, vel certè *Galatæ* appellatione proxima ætate innotuit Sycena ista regio. De postremæ hujus nomenclaturæ etymo vix constat, nisi fidem præstemus Codino scribenti pag. 59. ἀπὸ τινὸς Γαλάτου ἀνδρὸς ἐκεῖσε οἰκοῦντος, *à quodam Galata ibi habitante* nuncupatam. Constantinopolitani, inquit Gyllius, ex eo dictam Galatam censent, quòd ibi olim lac venderetur, aut mulgeretur, decepti nominis allusione. Ipse verò Gyllius à trajectione Galatarum, sive Gallorum, duce Brenno, locum denominatum putat. Verùm huicce repugnant conjecturæ melioris notæ scriptores, qui Galatam numero singulari non modò efferunt, sed etiam τὰ Γαλάτου locum nuncupant. Nicephorus Constantinopolitanus anno XXIII. Copronymi: Τὸ δὲ ὕψος αὐτοῖς τῶν τῆς πόλεως τειχῶν ὑπεραένησε, δι' αὐτῶν τε τινὲς ἐξ Ἀκροπόλεως πρὸς τὸ ἀντικρύ, ἐν οἷς τῶν Γαλάτου λεγόμενον ἵδρυται φρούριον πεζῇ διεπεραιοῦντο· *Harum verò* (glacierum seu crustarum) *altitudo ipsa urbis mœnia transcendit: itaque nonnulli in adversum littus, ubi Galatæ Castellum situm est, ex arce transmiserunt.* Ita Theophanes id ipsum enarrans pag. 365. καὶ τῶν Γαλάτου ἀκωλύτως διὰ ξηρᾶς ἐβάδιζον, *veluti per continentem absque ulla difficultate ad Galatæ tractum transierunt.* Unde emendandus Cedrenus hoc loco, ubi habet τῶν Γαλάτων, ut & idem Theophanes anno primo Leonis Isauri: ἀπὸ τοῦ καστελλίου τῶν Γαλάτων, & infrà pag. 332. τὴν ἅλυσιν ἐκ τῶν Γαλάτων συνέστειλεν, rescribendum enim τῶν Γαλάτου, quomodo legit Paulus Diaconus lib. XXI. Misc. *Catenam à locis Galati removit.* Ita porrò Triodium Græcorum, & Gregoras lib. XI. pag. 371. τὰ Γαλάτου, idem Gregoras lib. IV. pagg. 56. 61. τοῦ Γαλάτου πολίχνιον & φρούριον, & alii infrà laudandi scriptores *Sycas* vocant, quas Laonicus lib. VI. & VIII. pagg. 188. & 264. πόλιν Γαλατίαν. Recentiores denique, & Latini etiam scriptores inferioris ævi Galatam nudè appellarunt. Pachymeres lib. II. cap. XXXV. τὸ τοῦ Γαλατᾶ φρούριον. Ita etiam Ducas cap. XXXIX. & Phranzes lib. III. cap. XVIII. &c. Denique Epistola Comitis S. Pauli de prima Urbis à nostris Expugnatione: *Inde perreximus ad quandam turrim fortissimam, quæ Galata nuncupabatur.* Et Villharduinus n. LXXXIII. *De nostre Baron fu li conseils que il se herbergeroient sor le port devant la tor de Galatas, où la Chaiene fermoit, qui movoit de Constantinople.*

PERÆ denique, extrema potissimum Græcia, Sycenæ regioni mansit appellatio, quam ei inditam à Gallorum inibi transitu comminiscitur Tzetzes Chil XI. vers. CCCCVIII. quo loco scribit Brennum Gallorum ducem Byzantium profectum, illuc trajecisse, indeque eum locum *Peram* fuisse nuncupatum, à trajectione Gallorum:

Ἐλθόντες δὲ εἰς Βυζάντιον, ἐκεῖθεν περαιοῦνται,
Ὅθεν καὶ Πέραν λέγεται τοῦ Βυζαντίου τόπος,
Ἐκ τῆς διαπορθμεύσεως ἐκείνων.

Verùm nulla ad Gallorum Brennianorum tranſitum recurrendi neceſſitas incumbit, cùm ex ſcriptoribus ſatis conſtet id nominis ei tractui inditum ex familiari Byzantiorum loquendi modo, qui Fretum Sycenum tranſituri, πέραν ſe contendere aiebant, id eſt *ultra* portum, ubi ipſæ erant Sycæ: nam Sycæ πέρα eſſe dicebantur. Chronicon Alexandrinum anno XIV. Heraclii: ἐλθόντων πλησίον τοῦ σεβασμίου οἴκου τῶν ἁγίων Μακκαβαίων πέραν ἐν Συκαῖς, *venientibus iis juxta venerabilem ſanctorum Machabæorum ædem, ultra in Sycis.* Et Theophanes anno XIV. Zenonis κἀκεῖθεν ἐπάγησαν πέραν ἐν Συκαῖς εἰς θρίαμβον, *eorumque capita affixa ultra ripam in Sycis in triumphum.* Pachymeres lib. XII. cap. VI. de Genuenſibus Galatam incolentibus: Γενουῖται πέραν τὰς οἰκήσεις ποιούμενοι, *Genuenſes ultra Fretum ſua domicilia habentes.* Ita etiam opinatur Leunclavius in Pandecte Turc. Hæc addo ex Sanuto lib. II. part. IV. cap. XI. *Cum decem taretis, quibus Ianuenſes utuntur in Conſtantinopoli & in Pera, quæ Galata antiquitus vocabantur.*

Jam verò quomodo Pera, ſeu Galata in Genuenſium poteſtatem juſque conceſſerit, poſt receptam à Michaële Palæologo Conſtantinopolim, ita narrant Pachymeres lib. II. cap. XXXV. & Gregoras lib. IV. pag. 69. Michaël recepta urbe, eam à Genuenſibus, Venetis, Piſanis, aliiſque ejuſmodi exteris hominibus, qui mercaturæ gratiâ eò confluentes, domum ibi & habitationem fixerant, incoli fermè animadvertit. Veritus autem ne ſi intra urbem habitarent, levibus quibuſque ſubinde cauſis aut prætextibus ad arma & rebellionem concitarentur, eos ſeponendos duxit: ac Venetos quidem & Piſanos, quorum non tam magna erat multitudo, manere intra urbem permiſit, ſed ſeparatos ab invicem: Genuenſibus verò circa Galatam, extenſa quam maximè in longum domorum ſerie, domicilia aſſignavit, diruta priùs quæ ad Galatam erat munitione. Pachymeres: Καὶ ἔτι Γενουΐτας μὲν κατὰ τὴν πρὸς δύσιν περαίαν πρὸς τῷ Γαλατᾷ σφᾶς αὐτοὺς ὅτι μήκιστον παρεκτείνοντας κατοικεῖν· τοῖς δὲ λοιποῖς ἀποταχθῆναι ἰδίους τόπους πρὸς οἴκησιν· ἔχειν δ' ἕκαστον γένος τοὺς ἰδίους φόρους ἀκωλύτως προσέταττε. Ita tamen Genuenſibus conceſſa eſt Galata à Michaële, ut poſtmodum ſupremum in eos dominium ſibi reſervarit, *ligioſque* ut aiebant, ſeu quodam feudali jure obnoxios ſibi effecerit. Idem Pachymeres lib. V. cap. X. Ἄλλως δὲ καὶ παρέσπα, καὶ ἰδίους ἐποίει, λιζίους εἰπεῖν ἄν τις ἐκείνων, ταῖς εὐμενείαις. Exhinc ſubinde Galatam miſſus à Genuenſibus cum imperio magiſtratus, quem *Poteſtatum* appellabant, qui popularibus præeſſet, & eorum jura tueretur, lites ac controverſias dirimeret. Gregoras: Οἱ μέν γε κατὰ χρόνους ῥητοὺς ἄρχειν ἀποστελλόμενοι τούτων, ὁ μὲν ἐκ Βενετίας καλεῖται Παΐουλος, ὁ δὲ ἐκ Πίσης Κουνσοῦλος, ὁ δ' ἐκ Γενούας Ποτεστάτος. *Magiſtratus verò qui ſtatis temporibus eò mittuntur, Venetorum quidem Bajulus, Piſanorum Conſul, Genuenſium verò Poteſtas appellantur.* Atque is quidem Genuenſium magiſtratus, cum Byzantium primùm appellebat, priuſquam rerum adminiſtrationi ac officio ſuo incumberet, in Imperatoris Palatium tenebatur accedere; ibique obſequium ac clientelam Imperatori præſtare, ac fauſtis acclamationibus illum proſequi, uti narrant Pachymeres lib. V. cap. XXX. Cantacuzenus lib. I. cap. XII. extremo, & Codinus de Offic. cap. XIV. n. VIII. IX. X. XI. Et verò tam inſignis beneficii immemores Genuenſes Galatæi, haud multo poſt in ipſum rebellarunt Michaëlem, etſi Galatæum oppidum, necdum mœnibus firmatum eſſet: Οὔπω γὰρ σφίσι τειχῶν ὀχύρωμα ἦν, καὶ πόλις εἰς ἀντίπαλον, ὁπότε βούλοιτο καθισταμένη τῇ βασιλευούσῃ· *Nondum enim munitiones habebant, nec urbem, quæ, cùm vellet, Imperatrici urbi adverſaretur.* Ita Gregoras lib. V. pag. 96. ut & Pachymeres loco proximè laudato, qui eorum faſtum à Michaële repreſſum tradunt. Sub initia imperii Andronici Senioris, cùm claſſis Veneta Genuenſes Galatæ incolas eſſet adorta, illi Venetis impares, ſe & res ſuas in urbem tranſtulere, uti pluribus narrant iidem Pachymeres lib. IX. cap. XV. & Gregoras lib. VI. p. 145. Sed mox illi, ut à talibus hoſtium ſuorum irruptionibus ſibi caverent, ædificia ſua foſſis ſubinde cinxere. Pachymeres lib. XII. cap. VI. Ἐν τοσούτῳ δὲ καὶ οἱ κατὰ τὴν Μεγαλόπολιν Γενουῖται πέραν τὰς οἰκήσεις ποιούμενοι, καὶ αὖθις ἔχοντες, πρὸς τὸ μεγαλειότερον ἐποικοδομησάμενοι, ὥστε καὶ πλείστην ὑπὲρ τὴν προτέραν περιβαλέσθαι γῆν, ἣ ἐπελάβοντο, καὶ ἀσφαλῶς κύκλῳ περιταφρεύσαντες, &c. *Inter hæc Genuenſes, qui juxta Regiam urbem ultra fretum ædes ſuas habebant, novaſque, atque adeò magnificas indidem extruebant, ita ut non modicè ſolum ipſis initio conceſſum ultra terminos dilatarent, tutoque vallo circumdarent*, &c. Sed anno demum MCCCIII. oppidum ſuum novis firmavere munitionibus, cùm Siculam claſſem, Catalanorum auxilio, quibuſcum bellum erat cum Andronico Seniore, profectam accepere: cùm ea tempeſtate Imperator viribus impar, hoſtibus obſiſtere nequiret. Pachymeres eodem lib. cap. IX. Καὶ νῦν μὲν βαθύτερον ἐξετάφρευον, καὶ ὡς ὕδωρ ἐκ τῆς θαλάσσης μετοχετεύεσθαι δυνατὸν εἶναι, καὶ τὸ ἀσφαλὲς τοῖς ἐνοικοῦσι παρέχειν· νῦν δὲ ἰσοβόλα καὶ πετροβόλα ἐμηχανῶντο, καὶ τὰς τῶν οἰκημάτων περιαυχενίους ἐξ ὀπτῆς πλίνθου καὶ τιτάνου παρῳκοδομημένας, εἰς ἀσφαλεῖς ἐπάλξεις καθίστων. *Ac nunc quidem foſſas altius excavabant, quò in eas aqua è mari derivari poſſet, & ſecuritas incolis præberetur. Nunc ba-*

listas telis saxisque longè jaculandis moliebantur, & fenestras domorum ex cocto latere ac gypso ædificatas, in secura propugnacula vertebant. Denique cùm imperium Constantinopolitanum à Bulgaris Turcisque undique labefactari cernerent Genuenses Itali, quò iis tam eximii corporis membrum aliquod accederet, Mitylenem & Chium insulas occuparunt, Andronico Juniore imperante: quo rerum successu elati Genuenses Galatini, Imperatorem, Græcosque ut imbelles aspernati sunt, ac viribus aucti, ut & hominum qui mercimonii gratiâ Galatam subinde confluebant, multitudine fortiores effecti, fossas altius rursum excavarunt, & firmissimas turres paulatim per speciem ædium privatarum exstruxerunt: tandemque Imperii procuratoribus largitione corruptis, licentiam omnem nacti sunt & vineas emendi, & ædes in vicino colle splendidis mœnibus ornatas exædificandi, ut si bellum iis cum Byzantiis incumberet, haberent unde se tueri possent: verùm has ædes ob bellum Mitylenense non multo post dejecit idem Andronicus; quod pluribus prosequitur Gregoras lib. XI. pagg. 371. 372.

Post excessum Andronici Junioris, Joanne filio & Joanne Cantacuzeno imperantibus, rursum Galatæi Genuenses, pace composita, Cantacuzenum adierunt, postulantes sibi regionem concedi, quæ supra Galatam esset, specie quidem ampliandi oppiduli; re autem vera, ut spatium illud acclive, & oppido suo imminens, mœnibus intercluderent, neque suis esset incommodo, siquando cum Byzantiis bellum esset. Verùm id etsi præviderit sagax Cantacuzenus, impedire tamen haud valuit. Genuenses enim, captata morbi, quo is Didymotichi detinebatur, occasione, bello Byzantiis illato, confestimque collem, qui Galatæ imminebat, muro interclusere, nova turri in illius jugo excitata. Denique Cantacuzenus Genuenses frustra adortus, cùm ab iis navium copiâ superaretur, inito fœdere, novam istam munitionem ultrò concessit Genuensibus, qui quotannis deinceps & militibus, & rebus ad defensionem idoneis oppidum suum instruxere. Hæc multis commemorat ipse Cantacuzenus lib. IV. cap. XI. Crebra etiam fuisse Genuensibus bella cum Joanne Palæologo Manuelis filio tradit Laonicus lib. VI. pag. 189. à quibus non semel obsessa est Constantinopolis ex ipso Galatæo oppido: Η μὲν δὴ πόλις τῶν Ιανύων ἡ Γαλατίη ἐπολέμει ἐπὶ συχνόν τινα χρόνον τῷ Βυζαντίῳ, καὶ πλεῦσι ὀλέθους δὲ ἀλλήλων οἵ τε Ελληνες, καὶ οἱ ἐκ τῆς Γαλάτου ἐνέβαλον, &c. Genuensium Galatæorum statum sub extremis hisce Palæologis ita repræsentat Froissartes III. vol. cap. XXI. sub annum MCCCLXXXV. *Et tiennent la ville & le chastel de Pere, qui sied en mer devant Constantinople, & la font garder à leurs frais & despens, & la rafraichissent trois ou quatre fois l'an de ce qui leur est necessaire. Les Tartares & les Turcs ont aucunefois essaié comment ils le peussent avoir; mais ils n'en peurent venir à chef: ainçois quand ils i sont venus, ils i ont plus pris que mis. Car Pere sied sur une roche, & n'i a qu'une seule entrée, & les Genevois l'ont fortifiée grandement.* Tandem Galata in Mahumetis Sultani potestatem venit eodem quo ipsa Constantinopolis die, scilicet IV. Kal. Jul. anno MCCCCLIII. deditionem ultrò facientibus ipsis Genuensibus, uti narrant Laonicus lib. VIII. pag. 264. Ducas capp. XXXIX. XLII. Phranzes lib. III. cap. XVIII. & cæteri rerum Turcicarum scriptores. Cujusmodi verò sit ejus situs & magnitudo hodierna, sat multis prosequitur Gyllius lib. IV. cap. XI. quem non exscribam.

XXIII.

VICI, VIÆ, seu PLATEÆ.

UT regionibus & vicis distingui vulgò civitates palam est; ita & urbs Constantinopolitana in regiones est distributa, rursumque regiones in vicos, id est certas quasdam regionum partes, quæ viis aliquot seu plateis, quæ πολυσχιδέες ἀγυιαὶ dicuntur Gregorio Nazianzeno in Somnio de Anastasiæ templo carm. IX. atque adeò stato ac definito ædificiorum numero constabant. Scribit Suetonius in Augusto cap. XXX. spatium urbis Romæ in regiones vicosque divisisse eundem Augustum, & instituisse, ut illas annui magistratus sortitò tuerentur, è plebe cujusque viciniæ electi. Ad Romæ igitur exemplum Constantinopoli in regiones & vicos dispartita, instituti pariter qui iis præessent Vicomagistri, uti appellantur in veteri Urbis Descriptione, & apud Publ. Victorem, & Magistri vicorum quatuordecim in Inscriptione Romana, uti suprà attigimus, qui Viocuri, seu ὁδῶν ἐπιμεληταὶ appellantur in Glossis Gr. Lat. ubi *Viaculus*, pro *Viocurus* perperam irrepsit. Erant autem Constantinopoli in singulis regionibus quinque fermè Vicomagistri, quos ἀμφοδάρχας nuncupat Chronicon Alexandrinum pag. 596. qui iidem fortè cum iis qui ἀμφόδων ὑπηρέται dicuntur eidem Gregorio Nazianzeno in Somnio de Anastasiæ templo carm. IX. ubi de quodam Maximo. Vicos porro trecentos viginti duos sua ætate extitisse Constantinopoli tradit auctor illius Descriptionis in Collectione civitatis.

Mediam verò urbem interſecabat via, ſeu Platea grandior ac latior, quam Μέσην, ſeu MEDIAM vocant paſſim ſcriptores Byzantini. Theophylactus Simocatta lib. VIII. Hiſt. Mauric. cap. VIII. διὰ τῆς λεωφόρου, ἣν Μέσην τὰ πλήθη κατονομάζουσιν, *per viam publicam, quam Mediam vulgus vocat.* Nicetas in Andronico lib. II. n. X. λεωφόρον μέσην, Cantacuzenus lib. IV. cap. XXXIV. & Phranzes ad annum MCCCCXXXVIII. μέσην ὁδὸν, cæteri ferè omnes nudè Μέσην vocant. Chronicon Alexandrinum in Phoca: ἐκαύθη ἡ Μέση ἀπὸ τῶν Λαύσου, &c. Latam admodum & amplam fuiſſe teſtantur Socrates lib. VI. cap. XVI. & Sozomenus lib. VIII. cap. XX. qui Μέσην πλατεῖαν ὁδὸν vocat, ut & Phranzes loco laudato, τὴν μέσην ὁδὸν τῆς πόλεως πλατεῖαν καὶ εὐρύχωρον διερχόμεθα, *Mediam urbis plateam latam & amplam pertranſivimus.* A Palatio & æde Sophiana pertinebat ad Auream Portam, ſicque per mediam urbem intercurrebat, variis ſubinde mercatorum ac artificum officinis, quarum meminit Laonicus lib. VI. pag. 189. & porticibus exornata: unde fortè Μέση τοῦ ἐμβόλου dicitur Theophani anno I. Leonis Chazari. Auctor eſt enim Cedrenus pag. 351. illud incendium, quod Zenone imperante accidit, conſumpſiſſe τὰς Μέσης τῶν παλατίων ἑκατέρωθεν στοάς, *Mediæ Palatiorum utrinque porticus:* illas nimirum quæ à Palatio ad Forum uſque Conſtantini pertinebant. Quippe & *Media* per *Forum* intercurrebat. Chronicon Alexandrinum de Phoca: Εἰσελθὼν διὰ τῆς Χρυσῆς πόρτης, καὶ τῶν Τρωαδησίων ἐμβόλων, καὶ τῆς Μέσης ὅλης, ἕως τοῦ Παλατίου· *Ingreſſus per Auream portam, & Troadenſes Porticus, & totam Mediam, uſque ad Palatium.* Id etiam prodit Nicetas loco laudato: διὰ τῆς λεωφόρου Μέσης, καὶ τῆς ἀγορᾶς, *per Mediam plateam & Forum.* A Palatio per *Mediam* ut plurimum & Auream portam fiebant non modò proceſſus publici, ſed etiam quæcunque aliquo digna videbantur apparatu. Ita in Chronico Alexandrino caput Genſerici Attilæ filii in Urbem illatum διὰ τῆς Μέσης, & Phocæ amputatam manum περιενεχθῆναι τὴν Μέσην ἀπὸ τοῦ Φόρου, *per Mediam a Foro circumductam* legimus. Apud Leonem Grammaticum in Lacapeno pag. 497. quidam rebelles ἐλεγχθέντες ἐτύφθησαν, καὶ ἐν τῇ Μέσῃ διῆλθον, *convicti verberibus cæſi, & per Mediam urbis plateam traducti ſunt.* Apud eundem in Porphyrogenito, quidam ſeditioſi ἐλεγχθέντες ἐτύφθησαν, καὶ ἐν τῇ Μέσῃ διῆλθον, *convicti pœnas dederunt, & per Mediam plateam traducti ſunt.* Rurſum pag. 498. Iberiæ Princeps, dignitate Curopalata, in urbem adveniens, διὰ Μέσης διελθὼν κεκοσμημένης λαμπρῶς, *per Mediam plateam magnificè ornatam tranſiit* & in ædem Sophianam deductus eſt: ubi fruſtra κεκοσμημένῳ reſtituendum cenſent viri docti. Denique apud Conſtantinum Porphyrogenitum de Imagine Edeſſena, eandem imaginem per Auream portam, διὰ Μέσης τῆς πόλεως, id eſt, uti interpretor, non *per Mediam civitatem*, ſed per *Mediam civitatis plateam*, illatam legimus.

XXIV.

FORA PUBLICA, ALIAQUE rerum venalium.

I. URBEM præ cæteris elegantiorem reddebant FORA ampla, ac Atria circumcincta porticibus, & præclaris ædificiis, fornicibus, columnis, & ſtatuis adornata, atque inprimis AUGUSTÆUM, quod Atrium fuit ampliſſimum, porticibus circumdatum, ita ut *Quadriporticus* appellari potuerit: quod πρoαυλίου, ſeu veſtibuli vicem præſtitit Magnæ Eccleſiæ, ipſique Imperatorum Palatio, quod Magnum appellabant. Sed & publica alia, eaque elegantiæ inſignis ædificia atrio iſti obverſabantur. Illud ἀγορὰν non ſemel vocat Procopius lib. I. de Ædif. cap. II. Ἀγορά τις πρὸ βουλευτηρίου τυγχάνει οὖσα· καλοῦσι δὲ Αὐγουσταῖον τὴν ἀγορὰν οἱ Βυζάντιοι· *Curiæ forum quoddam obverſatur: illud autem Auguſtæum vocant Byzantini.* Alibi: Ἔστι δέ τις ἀγορὰ πρὸ τῶν βασιλείων περίστυλος· Αὐγουσταῖον καλοῦσι τὴν ἀγορὰν οἱ Βυζάντιοι· *Pro Palatio eſt quoddam forum porticibus cinctum, quod Byzantini Auguſtæum nuncupant.* A Conſtantino Magno ædificatum ſatis innuit Zozimus lib. II. pag. 687. Οὔσης δὲ ἐν Βυζαντίῳ μεγίστης ἀγορᾶς τετραστόου, κατὰ τὰς τῆς μιᾶς στοᾶς ἄκρας — ναοὺς ᾠκοδομήσατο δύο· *Cùm Byzantii Forum maximum eſſet, quatuor porticibus incluſum, ad extremitates unius ex hiſce porticibus ædes duas exſtruxit.* Quod de Foro Conſtantini intelligi non poteſt, quod rotundum fuiſſe ait idem ſcriptor. Proindeque illud eſt quod ſic deſcribitur à Bondelmontio: *Etiam de immenſo Palatio uſque ad ſanctam Sophiam erat per milliare via columnarum binarum, per quam dominus accedebat, ubi octingentorum Clericorum per circuitum domus erant, & de totius inſulæ Trinacriæ, ut dicitur, fructum capiebant.* Ita autem ab eo appellatum volunt ſcriptores ob matrem Helenam, quam *Auguſtam* renuntiaverat, & cujus erexerat ſtatuam eo in loco. Heſychius Mileſius: Καὶ τῆς ἑαυτοῦ μητρὸς ἐπὶ κίονος ἀνέστησεν ἄγαλμα, καὶ τὸν τόπον ὠνόμασεν Αὐγουσταῖον· *Et matris ſuæ ſtatuam columnæ impoſuit, locumque Auguſtæum appellavit.* Chronicon Alexandrinum pag. 664. Καλέσας τὸν τόπον Αὐγουσταῖον, καθότι καὶ στήλην, ἣν στήσας κατέναντι τῆς ἰδίας αὐτοῦ μητρὸς Ἑλένης Αὐγούστης διακοίνης ἐν

πορφυρῷ κίονι· *Locum Augustæum nuncupans, ut & statuam, quam è regione matri suæ dominæ Helenæ Augustæ in porphyretica columna collocavit.* Unde conficitur ipsam Helenæ Augustæ statuam *Augustæum* primitus etiam appellatam. Iisdem consona penè habet Suidas: Ἔστησε δὲ καὶ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος εἰς τὸ ἀσκεπὲς τῆς Δάφνης στήλην τῆς ἑαυτοῦ μητρὸς, ἐξ ἧς ὠνόμασε τὸν τόπον Αὐγουσταῖον· *Posuit etiam Magnus Constantinus in atrio subdivali Daphnes statuam matris suæ, ex qua locum nuncupavit Augustæum.* Daphnen verò partem esse magni Palatii suo loco observamus. Augustæ porrò titulum matri Helenæ à filio concessum testantur scriptores, inscriptiones, & illius nummi. Proinde meras nugas sapit, quod recentiores Græculi scripsere, locum nuncupatum *Augustæum,* quasi γουστεῖον, forum cupediarum, quas *Gustos* appellat Juvenalis sat. XI.

Interea gustos elementa per omnia quærunt.

Gustum etiam hac notione dixit Apicius lib. IV. cap. V. Augustæum in quarta regione ponit vetus Urbis Descriptio: juxta ædem Sophianam & Palatium scriptores omnes. Illud exornavere potissimum erectæ ibi statuæ complures, atque in iis argentea Theodosii Magni columnæ imposita, erecta anno decimoquarto ejusdem Augusti, uti testatur Marcellinus Comes: *Columna haud longè ab Ecclesia constituta est, quæ argenteam Theodosii Magni statuam ferens hactenus contemplatur.* Sed hanc demolitus Justinianus, ablatoque argento, suam loco illius posuit. Zonaras pag. 52. Κατά γε μὴν τὸ ἑπτακαιδέκατον ἔτος τῆς βασιλείας αὐτοῦ, καὶ ὁ κίων ὁ μέγας, ὃς ἐν τῷ προαυλίῳ τοῦ μεγάλου ναοῦ καθίδρυται, τετελείωται, ἐφ' ὅπερ οἰκεῖον ἀνδριάντα ἔφιππον αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἀνεστήλωσεν, ἔνθα πρὶν ἕτερος ἵστατο κίων τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου, φέρων στήλην, ἐξ ἀργύρου πεποιημένην, παρὰ τοῦ ἐκείνου παιδὸς Ἀρκαδίου, ἕλκουσαν σταθμὸν λιτρῶν ἑπτακισχιλίων τετρακοσίων, ἣν καθελὼν ἐκεῖνος μετὰ τοῦ κίονος, καὶ τὸ ἄργυρον ἀφελόμενος, τὸν νῦν ὁρώμενον μετὰ τῆς οἰκείας στήλης ἀνήγειρε κίονα· *Anno imperii ejus decimoseptimo magna columna, quæ in Magnæ Ecclesiæ vestibulo stat, confecta est, cui equestrem statuam suam imposuit, ubi prius altera stabat columna Magni Theodosii statuam argenteam sustinens, ab Arcadio illius filio factam, pondere septem mille quadringentarum librarum, quam ille cum columna demolitus, argento direpto, eam erexit, quæ cum illius statua visitur.* Ubi statua ab Arcadio posita dicitur, quam superstite ipso Theodosio erectam ait Marcellinus Comes. Ita porro describitur Justinianea hæc statua à Cedreno sub eundem annum decimumseptimum Justiniani: Ἐπληρώθη δὲ καὶ ὁ χαλκοῦς κίων ὁ μέγας ὁ Αὐγουσταίων, καὶ ἀνηνέχθη στήλη τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἔφιππος, κρατοῦσα τῇ μὲν ἀριστερᾷ χειρὶ μῆλον σφαιροειδὲς, ὡς τῆς γῆς ἁπάσης αὐτοῦ κρατήσαντος· τὴν δεξιὰν δὲ ἀνατεταμένην ἔχουσα, καὶ οἱονεὶ Πέρσαις διακελευομένην, Στῆτε, καὶ τῆς Ῥωμαίων γῆς μὴ ἐπιβῆτε· *Absoluta est etiam magna columna, quæ vocatur Augustæum, eique imposita Iustiniani statua equestris, sinistra manu tenens pomum rotundum, quo indicatur orbis imperium penes ipsum esse: dextram autem extensam habens, & veluti Persis imperans, ut subsisterent, & deinceps Romanorum terras non pervaderent.* Deinde subdit hanc columnam ex tegulis æreis combustæ Chalces confectam, & nuncupatam fuisse *Augustæonem.* Similia habent de statuæ Justinianeæ forma Suidas in Justiniano, Codinus, Nicephorus Callisti in proœmio, & alii: sed illa graphicè omnino describitur à Procopio lib. I. de Ædif. cap. II. cujus verba excerpsit fermè Pachymeres in illius Ἐκφράσει MS. quam quidem Procopii descriptionem, quia prolixior est, consultò omittimus, cùm satis sit hanc lectoribus indicasse: præstat tantùm hoc loco describere, quæ de ea ex nostris αὐτόπταις narrat Guillelmus de Baldenzel in Hodoæporico pag. 107. *Coram ista pretiosissima Ecclesia stat imago Imperatoris Iustiniani æquissimi, de ære fusa, imperiali diademate coronata, tota deaurata, maximæ quantitatis, manu sinistra pomum, quod orbem repræsentat, cruce superposita tenens, dexteram contra Orientem levans ad modum principibus minas rebellibus imponentis. Statua super quam imago posita est, altissima est, ex petris magnis & cæmento fortissimo conglutinata.* At cùm temporis injuriâ labefactari cœpisset, ære à Francis nostris, ut aiunt, urbem obtinentibus, plerisque in locis direpto, demumque anno Mundi juxta Græcos MMMMMMDCCCXV. Christi MCCCVII. vento vehementiore decidisset crux globo superposita, hanc non modò reposuit Andronicus Senior Palæologus Imperator, sed & columnam, ipsamque statuam firmis vinculis constrinxit, & nævos levi & firmo tectorio induxit. Rem pluribus narrat Gregoras lib. VII. pag. 193. qui cùm ea de novo instauraretur, illa diligentiùs perlustrata & dimensa, de ejus magnitudine hæc ingerit: *Est igitur,* inquit, (Græca consultò omittimus) *circuitus capitis statuæ orgya una proceri viri. Tantumdem etiam ab humeris ejus, usque ad capitis Imperatorium insigne,* (τῆς κεφαλῆς βασιλικὸν σύμβολον, quod τοῦφα dicitur Leoni Grammatico pag. 456. & aliis, & describitur à Tzetze Chil. VIII. cap. CLXXXIX.) *magnitudo cujusque manuum digiti, spithama. Longitudo basis pedum quatuor spithamarum uno triente minus. Longitudo Crucis globo incumbentis, spithamæ quatuor. Latitudo spithamæ tres. Globi capacitas* μέτρα πολιτικὰ τρία, *mensuræ civiles tres. Ab equi pectore usque ad caudam, orgyæ tres. Eodemque modo crassitudo colli ejus, orgyæ tres ferè. A summo naso usque ad aures ejus, orgya una. Cruris ejus crassitudo in orbem, spithamæ quinque.* Τὸ δὲ ἱμάτιον αὐτοῦ ἐστὶν ἀστράσι τισὶ στιγματισμένον, καὶ ἔτι φύλλοις καὶ κλάδοις πεποικιλμένον, καὶ ἀκριβῶς ἐξεικασμένον ἐστὶν οἷς τῶν ἄνωθεν ἐκ σηρικῆς κομιζομένων· *Operimentum verò illius stellis quibusdam interstinctum est, præterea foliis ac ramis variatum, & persimile sericeis, quæ olim deferebantur.* At-

que hunc quidem habitum Ἀχιλλέα appellatum fuisse auctor est Procopius, & ex eo Pachymeres, locis laudatis. Sed ut à Turcis omnino eversa sit, quantaque statuæ ipsius fuerit magnitudo, hisce αὐτόπτης pariter prosequitur Gyllius lib. II. cap. XVII. *Barbari omni æreo vestitu, & equo, & statua, columnam Iustiniani spoliarunt, aliquotque annos nuda remansit. Tandem ante XXX. annos eversa est tota usque ad stylobatem, quem anno superiore vidi excindi, ex cujus crepidinibus aqua saliebat fistulis in magnum labrum. Nunc stylobatæ loco, Castellum aquæ latius constructum est, & fistulæ auctæ. Equestrem Iustiniani statuam, quam modo dixi, supra hanc columnam collocatam fuisse, servatam diu in claustro regii Palatii deportari nuper vidi in caminos, quibus metalla funduntur in machinas bellicas, inter quæ erat Iustiniani crus proceritate meam staturam superans, & nasus dodrante longior. Crura equi ad terram projecta metiri non potui. Pedis ungulam mensus sum occultè, & deprehendi dodrantalis esse altitudinis.* Prædictis hoc unicum addere placet, Muchemetis jussu, post captam urbem, inventum Constantini ultimi Imperatoris caput huic columnæ defixum fuisse. Ducas cap. XL. Τότε προσήλωσαν αὐτὴν (τὴν κεφαλὴν) ἐν τῷ κίονι τοῦ Αὐγουστείου, καὶ ἵστατο ἕως ἑσπέρας. De Augustæo rursum agimus in Descriptione ædis Sophianæ n. XXIII. Porrò quid Theophanes an. V. Justiniani velit per τὸ ἔνναζον Αὐγουστείως, non omnino percipio.

II. Quòd Græci Μίλιον, seu ἀγορὰν Μιλίου appellabant, Forum Augustæi esse plerique censent, quod in Augustæo steterit. Est autem *Milium*, idem quod MILLIARE AUREUM, quod in quarta regione statuit auctor Urbis Descriptionis, atque illud quidem jam ante instauratum à Constantino Byzantium extitisse videtur innuere Hesychius Milesius, scribens Protomachum Byzantiorum Ducem, devictis Thracibus, tropæa ærea statuisse in loco nuncupato Milio: Ὃς τοὺς ἐπαναστάντας Θρᾷκας καταδουλώσας τοῖς ὅπλοις, ἐν τῷ καλουμένῳ τῆς πόλεως Μιλίῳ χάλκεα ἀνέθηκε τρόπαια· *Qui insurgentibus Thracibus bello superatis & in servitutem redactis, in loco urbis Milio nuncupato ærea statuit tropæa.* Ab iis tropæis, *Victoriæ*, seu Νῖκαι, dictus fortè locus iste, quòd erecta ibi fuissent in Protomachi victoriarum monumentum. Nam locum Νίκας dictum intra vetus Byzantium ponit Auctor Chronici Alexandrini pag. 618. ubi narrat Byzantem Regem Thraciæ urbem condidisse, ἔνθα νῦν καλοῦνται αἱ Νῖκαι, πλησίον τῶν Κηλίκων, *ubi nunc quæ appellantur Victoriæ, juxta Celices.* Etsi non diffitear hæc referri posse ad Victoriarum statuas, in quas lusit Palladas, uti suo loco observamus. Sanè ad locum illum, quem Νίκας vocabant, Byzantem urbi suæ nomen imposuisse tradit idem Auctor Chronici Alexandrini. Addit Suidas, & ex eo Codinus, faustis populi plausibus in Milio Byzantem etiam exceptum fuisse, post conditam scilicet urbem, ut & postmodum Constantinum Magnum devicto Azotio: stetisseque ibi ab antiquis temporibus, proinde ante ipsum Constantinum, currum volitantem à quatuor equis igneis aut fulvis tractum, quem idem Constantinus postea in Hippodromum traduxit: Ἐν τῷ Μιλίῳ ἐν τέτρασιν ἵπποις πυρίνοις ἅρμα ἱπτάμενον ἐπάνω δύο στηλῶν, ἐκ παλαιῶν τῶν χρόνων ὑπῆρχεν, ἔνθα εὐφημίσθη ὁ μέγας Κωνσταντῖνος μετὰ τὸ νικῆσαι Ἀζώτιον· ἐπειδὴ καὶ Βύζας ἐκεῖσε εὐφημίσθη· κατενεχθὲν δὲ τὸ ἅρμα ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ δορυφορούμενον, &c. *In Milio cum quatuor equis fulvis currus volitans fuit juxta duas columnas: ibi faustis acclamationibus exceptus est Constantinus M. devicto Azotio, quandoquidem & in eodem loco Byzas renuntiatus Rex fuerat. Is autem currus in Hippodromum cum multo comitatu translatus fuit*, &c. Similia habet Anonymus in Antiq. Constantinop. p. 93. additque currum istum Solis fuisse. Sed hæc meræ sunt conjecturæ, vel nugæ, quas Lectoribus examinandas relinquimus, ut quæ de Azotio (qui Lambecio Auriga Circensis fuisse dicitur) commemorant. Enimvero ut quæ de Milliario Constantinopolitano scriptores retulere hîc congeramus, *Milliarii*, seu τοῦ Μιλίου nomenclatura omnino videtur suadere, quod hactenus opinati sunt viri docti, excitatum fuisse in Nova Roma instar *Milliarii aurei* in Antiqua, quod Augustum medio in foro statuisse tradunt Tacitus, Suetonius, & alii, in Regione octava, ut est apud Publ. Victorem, ut esset unde inciperent cætera Milliaria, tanquam à principio & meta omnium itinerum, ut ab eo numerarentur viæ militares ac regiæ: quodque in ejusdem Augusti nummis apud Biæum ad Augustini Dialogos exaratum conspicitur, quemadmodum Marlianus lib. II. Topogr. urb. Romæ cap. II. Andreas Fulvius lib. III. Antiq. Rom. cap. III. Lucius Maurus, Rosinus, Salmasius ad Plinium, Bergerius lib. III. de Viis Roman. capp. XIII. XIV. Bulingerus de Circo Rom. cap. LII. & alii, qui Romanas Antiquitates prosecuti sunt, pridem docuere. Quod verò *Milliare* Latini, Græci sequiores μίλιον dixere. Glossæ MSS. Reg. Cod. MMLXII. μίλιον, μέτρον γῆς. Atque ita usurpant Strabo lib. VII. pag. 322. Palladius in Hist. Lausiaca capp. VI. XX. LXXVII. Perdiccas Ephesius, & alii. Claudius Rutilius Numatianus lib. II.

Intervalla viæ fessis præstare videtur
Qui notat inscriptus Millia multa lapis:

At Milliarium Constantinopolitanum aliud quidpiam fuit Romano structura & amplitudine longè elegantius: siquidem Milliarium Romanum, nuda fuit columna lapidea, rotunda, rudis ferè ac impolita, basi Corinthiacæ insistens, sustinensque globum aureum, *Milliarium aureum*

reum appellata est: ejus figuram exhibent Bartholomæus Rossus, & Gruthérus in Corpore Inscriptionum pag. 154. 4. Milliarium verò Constantinopolitanum, ædificium fuit editius, fornicibus constans, statuis aliisque ornamentis decoratum, atque, ut verbo utar Petri Victoris in Romæ Descriptione, Regione tertia, *Porticus absidata:* adeò ut Codinus καμάραν τ̃ Μιλίȣ fuisse πόρταν χρυσᾶν ante Constantinum, nescio an verè, scripserit. Ἀψῖδος enim, seu *Fornicis Milii*, meminere non semel scriptores Byzantini à nobis deinceps recensendi: de quo quidem fornice intelligendus Scylitzes, cùm ait lapidem, quem κοσμίτlω vocabant, ἀπὸ τ̃ ἐν τῷ Φόρῳ ἀψῖδος, cecidisse: extitit enim Milliare aureum in Foro, uti mox docebimus. Quæ autem in Milii Fornice stetere, statuæ complures recensentur, atque in iis Constantini & Helenæ matris, ferentium crucem, & à tergo earum, Trajani & Adriani equis insidentium. Cedrenus pag. 322. Ἐπάνω τ̃ τȣ̃ Μιλίȣ ἀψῖδος ἵστανται στῆλαι δύο, τȣ̃ τε Μεγάλȣ Κωνσταντίνȣ, καὶ τ̃ μητρὸς αὐτȣ̃, μέσον ἔχουσαι σταυρὸν· ὄπισθεν ἢ Τραϊανὸς ἔφιππος, ἔχων συνεζυγὺς τ̃ Αἴλιον Ἀδριανὸν ἱππότlω. Totidem fere habet Codinus pag. 20. præterquam quod addit ad crucem stetisse etiam Fortunæ Urbis simulachrum. Meminit pariter pag. 21. statuæ equestris Trajani, cui adjuncta erat statua equestris Theodosii Junioris, quam pag. 36. æream fuisse scribit, & manu gestasse pomum, cui insistebat Victoriola, coronam Imperatoris capiti imponens: & in ejusdem statuæ dedicatione congiaria plebi distribuisse eundem Theodosium. Similia habet Suidas, qui ut & Codinus, stetisse præterea in Milio statuas Sophiæ uxoris Justini Junioris, & Arabiæ filiæ, & Helenæ neptis vel cognatæ eorumdem Augustorum, juxta Arcadii & Theodosii filii statuas, narrat. Scribit præterea Agatho Ecclesiæ Constantinopolitanæ Diaconus in Epilogo de iis quæ acta sunt à Philippico contra Sextam Synodum, cùm ἐν τῇ οὕτω λεγομένῃ τ̃ Μιλίȣ καμάρᾳ descriptæ essent sex Oecumenicæ Synodi, abrasa Sextæ imagine, suam & Pyrrhi Patriarchæ Constantinopol. hæretici, ejus loco, imagines collocasse, quas postmodum Artemius, seu Anastasius, qui Philippico in ordinem acto, imperium arripuerat, dejecit, earumque loco Sextam Synodum rursum in ea describi curavit. Milliare aureum Constantinopolitanum, ut Romanum, in medio foro extitit, quod illud esse putat Gyllius, quod *Augustæum* vocabant. Sanè ex Niceta in Alexio Man. F. n. VI. Augustæum, ædem Alexii quæ Augustæo adjuncta fuit, & Μίλιον, vicina fuisse docemur, ubi hæc de Milliarii fornice habet: Καὶ τ̃ μεγίστης ἀψῖδος ἄνωθεν, ἥτις καὶ τὸ Μίλιον ἵσταται· *Et supra magnum fornicem, qui ad Milium stat.* Unde colligitur Μίλιον ipsum Forum appellatum, quomodo scriptores vocem hanc crebro usurpant: infrà tamen, Milium in foro statuit: Καὶ πληθούσης μάλιστα τ̃ ἀγορᾶς ἐ μετρίως ἐκ τ̃ ἀψῖδος τ̃ Μιλίȣ, καὶ τοῖς ἀπὸ τȣ̃ νεὼ τȣ̃ Ἀλεξίȣ μαχομένοις ὁπλίταις τ̃ Καισαρίσσης ἐσίνοντο· *Cùm autem forum hominibus plenum esset, qui è Milii fornice & Alexii æde pugnabant, milites Cæsarissæ lædebant.* Ædi Sophianæ proximum Milium statuit idem Nicetas in Isaacio & Alexio F. n. 11. ubi de incendio à Francis excitato: Συνεπελάβετο δὲ καὶ τ̃ μεγίστου νεὼ τὸ δεινὸν, καὶ δὴ ὅσα πρὸς ἀψῖδα νένευκε τ̃ Μιλίȣ, καὶ τῷ ἀνδρῶνι συνῆπται τῷ Μάκρωνι· *Id malum etiam templum maximum comprehendit, & quæcumque ad Milii fornicem vergunt & Macroni adjuncta sunt.* Basilicam juxta Milium ponit Codinus: *Milium* verò, ἀψῖδα εἰς τlὼ Βασιλικlὼ. *fornicem qui ad Basilicam stetit,* appellat lemma epigrammatis in Anthol. lib. IV. cap. XXXIV. Τȣ̃ Μιλίȣ, ut tractus, vel fori, meminerunt Anna Comnena lib. II. Alex. pag. 68. Zonaras in Justiniano pag. 51. Codinus, qui ædem S. Phocæ ἐν τῷ Μιλίῳ ædificatam ait, & alii. Auctor incertus post Theophanem ἀγορὰν τ̃ Μιλίȣ dixit. Verùm Milium potissimum ab aliquot scriptoribus celebratur, quod in eo rebellium ac reorum, de quibus pœnæ sumptæ erant, capita defigerentur. Apud Nicephorum Constantinopol. pag. 232. I. edit. cui consona habet Theophanes pag. 372. Constantini Patriarchæ, quem in Cynegio capite plecti jusserat Copronymus, caput ipsum in Milio expositum legimus: Εἶτα μετ' οὐ πολὺ ἐν τῷ τῆς πόλεως κυνηγίῳ τlὼ κεφαλlὼ αὐτȣ̃ ἀποτμηθῆναι προσέταξε· καὶ τlὼ μὲν ἐν τῷ καλȣμένῳ Μιλίῳ ἐξαρτηθῆναι μετέωρον φέρεσθαι. *Nec multò post in urbis Cynegio capite truncari, & hoc uti erat præcisum, in sublime elatum ad Milium deferri præcepit.* Theophanes de quodam Bactagio in Cynegio pariter capite truncato pag. 352. Καὶ τlὼ τȣ́τȣ κεφαλlὼ ἐν τῷ Μιλίῳ ἐκρέμασεν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας· *Caputque illius per tres dies in Milio suspendi jussit.* Michaël Theophili filius, apud Leonem Grammaticum pag. 467. Peganem quendam ob rebellionem luminibus orbatum, ἐν τῷ Μιλίῳ expositum, & sedere jussum tenentem vasculum manibus, in quod transeuntes quod lubebat, vice eleemosynæ, projiciebant. Denique Nicetas in Alexio Ang. lib. III. n. VI. Joannis Comneni, cognomento Crassi, qui tyrannidem induerat, κεφαλlὼ τῇ κατὰ τlὼ ἀγορὰν ἀψῖδι μετεωρίσασιν πρὸς θέαν πάνδημον, *caput in fornice Fori, ut ab omnibus conspiceretur, suspensum.* Atque hæc quidem originem & etymon videntur suggerere *Pilloriorum* nostrorum, quæ in mediis foris erigi solent, in quæ educuntur rei, tum ut infamiæ notam, universæ plebis conspectui expositi, tum etiam pœnam ii decretam subeant: nam & à *Miliariis aureis*, quæ in Foris erigi solebant, *Pilloria* fortè nuncupata sunt, qua appellatione columnæ structiles, vel moles lapideæ altius eductæ, nostris *Piles* & *Piliers*, Latinis *Pilæ* dicuntur: ita ut Piloria appellata fuerint quasi *Pilæ aureæ*, ut *milliaria aurea.* Charta Theobaldi Comitis

Campaniæ an. MCCXXVII. in Tabulario Eccl. Meldensis fol. 30. *Asserebat etiam dictus Episcopus, quod ego non debebam habere Pilorium in foro, & facere justitiam in eodem loco, prout mihi placeret.* Hinc *pœna Pilloralis*, & *judicium Pillorale*, apud Bractonum & in Fleta. Sed de *Pilorio*, diximus in Glossario nostro.

III. In *Milio* extitit HOROLOGIUM, quod à Justiniano confectum narrant Theophanes anno nono, & ex eo Cedrenus pag. 371. ἐποίησε καὶ τὸ Ὡρολόγιον τοῦ Μιλίου, *fecit & Horologium Milii.* Haud procul ab æde Sophiana extitisse non uno loco innuit Codinus, qui præterea ait ab eodem Justiniano ædem S. Joannis Baptistæ exædificatam ad Horologium: καὶ ἔκτισε τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν ὄντα εἰς τὸ Ὡρολόγιον, τὸν λεγόμενον Βαπτιστήν. Meminit rursum Horologii Cedrenus pag. 625. in Romano Seniore: τὸν δὲ Πατρίκιον Κοσμᾶν καὶ Λογοθέτην ὁ βασιλεὺς, ἐν τῷ Ὡρολογίῳ, παρέλυσε τῆς ἀρχῆς· *Patricium verò Cosmam & Logothetam pessimè habens, in Horologio, dignitate exuit.* Quo loco *Horologium Milii* usurpat pro ipso Milio, in quo rei, eorumque capita exponebantur, uti docuimus. Extat in Anthologia lib. IV. cap. XXXIV. Epigramma in basi Horologii, fornici, qui ad Basilicam erat, inædificati, descriptum: εἰς τὴν βάσιν τοῦ Ὡρολογίου τοῦ εἰς τὴν ἀψῖδα τὴν εἰς τὴν Βασιλικήν. Ex quo colligitur Horologium confecisse Justinum Juniorem & Sophiam Augustam, curante Juliano Præfecto Prætorio:

> Δῶρον Ἰουστίνοιο τυραννοφόνου βασιλῆος,
> Καὶ Σοφίης ἀλόχου, φέγγος ἐλευθερίης,
> Ὡράων σκοπιάζε σοφὸν σημάντορα χαλκὸν,
> Αὐτῆς ἐκ μονάδος μέχρι δυωδεκάδος.
> Ὃν τινα συληθέντα, δίκης θρόνον ἡνιοχεύων
> Εὗρεν Ἰουλιανὸς χερσὶν ἀδωροδόκοις.

Id est interprete V. Cl. Petro Menardo Turonensi:

> *Dona tyrannorum victor Iustinus & uxor,*
> *Lux libertatis, collocat hæc Sophia.*
> *Æs horas monstrans veraci conspicis umbra*
> *Primùm unam, bis sex ultima signa notant.*
> *Subreptum latitabat opus: sed repperit illud*
> *Præses Iulianus, restituitque loco.*

Per fornicem verò qui est ad Basilicam, ut habetur in Epigrammatis epigraphe, intelligitur ipsum Milium. Habentur ibidem bina alia Epigrammata in Horologium solare à Sergio Patriarcha Constantinopolitano, qui sub Heraclio vixit, ædificatum, ubi antea erat hortus: sed illud esse, quod Ἡλιακὸν vocatur apud Leonem Grammaticum pag. 479. nolim asserere: ὡς εἶδεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς ἑστὼς ἐν τῷ Ἡλιακῷ, *ut eum Imperator ad Horologium solare stans conspexit*, &c. Nam ita hæc verba reddidit Combefisius: cùm ἡλιακὸν accipi possit vel debeat pro *solario*, seu loco aprico in summa ædium parte, quomodo *solarium* Latini usurpant, quod vox ἑστὼς etiam persuadere videtur: ita ἡλιακὸν τῆς Μαγναύρας dixit Theophanes pag. 231. ut alios omittam. At quale fuerit horologium illud Milii, aquarium-ne, uti à Senatore lib. I. epist. XLV. an verò cujusmodi in Francorum Annalibus anno DCCCVII. describitur, ex his non percipitur, tametsi Justiniani & Justini ætate aquaria duntaxat horologia obtinuisse ex eodem Senatore colligi posse videtur. Vide interim quæ de horologiis observant Petrus Faber Sanjorianus lib. I. I. Semestrium cap. XXV. Franciscus Poletus lib. I. Hist. Fori Romani cap. IX. & alii passim, ut & quæ in Glossario adnotamus in V. *Horologium nocturnum.*

IV. Extitit præterea in Milio DIIPPIUM, locus ita appellatus, propter binos equos marmoreos vel lapideos ad ædem S. Phocæ, quæ postmodum S. Joannis Theologi dicta est, à Phoca tyranno erectos. Cur autem hic positi equi, causam narrat Codinus pagg. 21. 28. apud quem perperam in editione Regia Δίππυον, ut & apud Gretzerum ad Codinum, Δίππων legitur. A Diippio porrò hæc ædes Διϊππαῖος nuncupatur Nicetæ in Alexio Man. F. n. VI. Diippii mentionem agunt præterea Theophanes pag. 353. Cedrenus pag. 456. Zonaras pag. 88. Paulus Diacon. lib. XXII. Misc. pag. 681. & alii sub an. III. Copronymi: ubi narrant Anastasium Patr. Constantinopolit. & Artabasdum ὄνῳ ἐφεζομένους ἀντιστρόφως, *asino facie versus caudam conversa insidentes*, ἀπὸ τοῦ Διϊππίου per urbem traductos. Quam quidem ignominiam Anastasio irrogandam longè antea prædixerat Germanus Patriarcha Constantinop. Germani enim Imperatorem convenientis vestem calcanti Anastasio, Germanus dixit: Μὴ σπεῦδε, φθάσεις γὰρ εἰσελθεῖν Διϊππίῳ· *Noli festinare, non enim effugiet tempus à te ingredi Diippium*, uti Anastasius pag. 136. & Paulus Diaconus pag. 663. hæc Theophanis verba ad an. XIII. Leonis Isauri interpretantur. Sed & Constantinum ejusdem Anastasii successorem, διὰ τοῦ Διϊππίου εἰς τὸ Ἱπποδρόμιον, asino perinde facie ad caudam versa insidentem, traductum narrat idem Theophanes an. XXVII. Copronymi.

V. At inter præcipua, quæ in nova urbe excitavit ædificia Constantinus Magnus, FORUM illud fuit, quod in ea urbis parte, ubi antea Byzantii veteris portæ erant & mœnia, statuit; ac porticibus, fornicibus, simulachris, aliisque illustrioribus totius orbis monumentis, unde

cumque advectis exornatum, de suo nomine FORUM CONSTANTINI appellari præcepit: ita ut longiùs prolatis pomeriis, urbis medium quodammodo tenuerit, & quod κεράπεδον πάλαι τ πόλεως, *extrema quondam erat civitatis ora*, *tum* ὀμφαλὸς, seu *umbilicus* esset, ut ait Themistius Orat. VI. pag. 162. edit. Petav. Atque illud quidem formâ rotundâ exædificasse, auctor est Zozimus lib. II. pag. 686. Ἀγορὰν δὲ ἐν τῷ τόπῳ, καθ' ὃν ἡ πύλη τὸ ἀρχαῖον ἦν, οἰκοδομήσας κυκλοτερῆ, καὶ στοαῖς διστέγοις ταύτην περιλαβὼν, ἀψῖδας δύο μαρμάρου Προικοννησίου μεγίστας, ἀλλήλων ἀντίας, ἀπετύπωσε, δι' ὧν ἔνεστιν εἰσιέναι εἰς τὰς Σεβήρου στοὰς, καὶ τ πάλαι πόλεως ἐξιέναι. *Foro verò, quo loco porta antea erat, rotundo exstructo, & porticibus distegis circumcincto, duos ingentes ex marmore Præconnesio fornices, sibi invicem oppositos, fecit, per quos ire licet in Severi porticus, & urbe prisca egredi.* Formam etiam Fori Constantini teretem fuisse indicat Codinus, scribens ejus circuitum & ambitum similem fuisse *pedaturæ Cortis* Constantini, cùm ibi castra posuit, quando Româ Byzantium venit: Ὁ δὲ κύκλος τ Φόρου ἐστὶ τὸ ἴσον τ ποδέας τῆς κόρτης τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἐν ᾧ αὐτὸς ἔπηξεν ἐκεῖσε, ὅτε ἀνῆλθεν ἀπὸ Ῥώμης. Situm indicat præterea Hesychius, dum ait muros urbis antiquos ἐκ ἔξω τ ἐπωνύμου ἀγορᾶς τοῦ βασιλέως processisse. Vetus Urbis Descriptio illud partim in sexta, partim in octava regione statuit. Grandioribus lapidibus constratum aiunt, quos Græci πλάκας vocant, unde πλακωτὸν interdum dicitur Zonaræ & Glycæ. Porrò πλάκα, *crustam*, πλάκωσιν, *crustationem*, ut πλακωθεῖσαν οἰκίαν, *incrustatam domum* interpretantur Glossæ Gr. Lat. Προικοννησίας πλάκας dixit Gregorius Nazianzenus carm. de vita sua, seu tabulas marmoris Proconnesii, & πλάκας περιχρόοις, ut S. Basilius homiliâ ad Divites Λακωνικὰς & Θεσσαλικὰς πλάκας. Epitaphium B. Paulini:

Ecce sub accensis altaribus ossa piorum
Regia purpureo marmore crusta tegit.

Sed variis præsertim exornatum fuit statuis, ac deorum simulachris, quæ è gentilium delubris ablata fuerant ab ipso Constantino: Eusebius in illius vita lib. III. cap. LII. ἄλλων τὰ σεμνὰ χαλκουργήματα, ἐφ' οἷς ἡ τ παλαιῶν ἀπάτη μακροῖς ἐσεμνολογεῖτο χρόνοις, ἔκδηλα τοῖς πᾶσιν ἐν ἀγοραῖς πάσαις τ βασιλέως πόλεως προὐτίθετο, ὡς εἰς ἀσχήμονα θέαν προκεῖσθαι τοῖς ὁρῶσιν· *Aliorum* (fanorum) *insignia monumenta ex ære confecta, in quibus veterum error longo jam temporis spatio se insolenter jactaverat in cunctis regiæ urbis foris, omnibus palam proposuit, ut intuentium oculis pro turpi spectaculo subjicerentur.* Quò quidem respexisse videtur Themistius orat. XIII. pag. 306. in Imperatorem Constantium dicta, ubi de illius parente Urbis conditore: καὶ τὴν βασίλειον ἀγορὰν ὥσπερ καλύπτραν διαπλέκων χρυσῷ καὶ μορίοις, *& Imperatorium forum flammei instar auro & segmentis intexens.* Stabant autem ejusmodi statuarum pleræque in binis porticibus distegis, maximè in binis Fornicibus sibi invicem oppositis, quorum meminit Zozimus. Quas quidem porticus innuere videtur Victor Tunnensis in Anastasio, scribens Probo Cos. incendio *combustam fuisse civitatem* ἀπὸ τ Χαλκῆς, *usque ad Constantini Forum supra longitudinem plateæ columnarum nonaginta quatuor.* Fornicum porro alius ortum, alius occasum spectabat. Hesychius Milesius: ἑστᾶσιν δὲ αἱ ἀψῖδες πρὸς τῷ καλουμένῳ Φόρῳ. In ortivo fornice ejusdem Constantini & Helenæ matris statuæ positæ erant, in quarum medio crux erecta conspiciebatur. Cedrenus p. 322. Ἐν τῇ περὶ ἀνατολὴν ἀψῖδι τ Φόρου ὁ μέγας ἵδρυται Κωνσταντῖνος μετὰ τ μητρὸς αὐτοῦ, μέσον ἔχοντες σταυρὸν Harum etiam mentio est apud Suidam vv. Ἑλένη & στήλη, Nicephorum Call. lib. VIII. cap. XXXII. & apud Codinum pag. 161. qui aliquid amplius addunt. Supra Fornicem occidentalem stabant duæ figuræ muliebres ex ære confectæ, quarum una Ῥωμαΐα, *Romana*, altera Οὔγγρισσα, *Hungara*, dicebatur. Hungaram verò dejecit Manuel Comnenus, ex ea causa quam enarrat Nicetas in eodem Man. lib. V. n. I. Præterea ad plateam Fori erant duæ statuæ, quarum una versus occasum, erat Minervæ Lindiæ, quam alii pro foribus Senatus stetisse volunt, ut suo loco monemus; altera Amphitrites, cancri forfices habentis super temporibus, Rhodo adducta, uti est apud Cedrenum pagg. 322. 323. quam Junonis fuisse opinatur Codinus pag. 14. In medio Foro, ad Fontes, statuam Danielis Prophetæ cum leonibus ære confectam posuisse Constantinum ait Eusebius in illius vita lib. III. cap. XLVIII. Complures alias statuas in Foro stetisse observat Codinus, atque in iis duodecim ex porphyretico marmore, totidem Sirenas inauratas, quas vulgus, inquit, equos marinos vocat; præterea in medio Foro seriem quandam animalium columnis impositorum, quæ urbis fata per historias denotabant, συστήματα εἰκόνων ἐπὶ κιόνων, ἐν οἷς δηλοῦνται ἐν ἱστορίαις τὰ μέλλοντα γενέσθαι ἐν τῇ πόλει, quas quidem figuras ac columnas posuisse Apollonium Tyanæum ferebatur. Quod & docet auctor Chronici Alexandrini, scribens Domitiano imperante, Pompeio & Crispino Consulibus, Apollonium, cùm varias peragrasset provincias ac civitates, in quibus Τελέσματα quæ alii ἀποτελέσματα vocant, vulgus, *Talismanos*, id est figuras fatidicas, (non verò vectigalia, ut perperam vertit Raderus) posuisset, Romà tum profectum, venisse Byzantium, ibique fecisse Τελέσματα πολλὰ, τῶν τε χελώνων, καὶ τὸ τοῦ λύκου ποταμίου, (sic leg. pro ποταμοῦ) κατὰ μέσον τ πόλεως, καὶ τὰ τῶν ἵππων, καὶ ἄλλων τινῶν· *Testitudinum* nempe, *& lupi fluviatilis, in media urbe, & equorum, & aliorum aliquot similium.* In quibus quidem vertendis mirè cæcutiit Interpres. De ciconiis verò fati-

dicis ab eodem Apollonio Byzantii positis infrà agimus. Sed quæ fides habenda Apollonianis istis næniis, multis nuper docuit vir eruditissimus Petrus Daniel Huetius in Demonstrat. Evangelica, propos. IX. cap. CXLVI. At Fori Constiniani præcipuum fuit ornamentum

VI. COLUMNA PORPHYRETICA, πορφυρεοῦς καὶ περίβλεπτος κίων, ἐφ' ὅπερ ἱδρῦσθαι Κωνσταντῖνον ὁρῶμεν, δίκην ἡλίου προσλάμποντα πολίταις, *purpurea & insignis illa columna, in qua collocatum Constantinum videmus, Solis instar civibus prælucentem*, inquit Hesychius Milesius, quia Solis instar caput radiatum habebat. Nec enim possum assentiri Anonymo Chronographo scribenti apud Lambecium pag. 163. columnæ subjectam hanc inscriptionem, Κωνσταντίνῳ λάμποντι ἡλίου δίκην, licèt id videatur scribere Cedrenus. Zonaras & alii Apollinis statuam fuisse scribunt, quam Heliopoli urbe Phrygiæ in urbem allatam in suum nomen transfudit Constantinus, qui Apollinis ipsius habitu radiatus in nummis aliquot visitur, cum hac inscriptione, CLARITAS REIPUBLICÆ. Hanc *Columnam purpuream Constantini* vocat vetus Urbis Descriptio, ubi in sexta regione ponitur. Sed cùm nihil ferè habeam, quod iis subjungam, quæ de hac columna à me observata sunt in Notis ad Alexiadem pag. 382. & 383. ne actum agam, vel dicta refricem, eò Lectorem amandare potiùs consentaneum videtur. Addo tantum, cùm Constantini statua Alexio Comneno imperante corruisset, columnæ porphyreticæ impositam fuisse illius loco Crucem; cujus quidem columnæ elegantiam & altitudinem hisce prædicat Manuel Chrysoloras pag. 122. Τί γὰρ ἂν λέγοιμι περὶ τοῦ πρὸς ἕω ἐπὶ τῆς αὐτῆς πλατείας αὖθις εἰς ὕψος μέγιστον αἴροντος τὸν σταυρὸν πορφυροῦ κίονος, ἐπὶ τῆς αὐλῆς τῶν τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου βασιλείων αὐτοῦ πηξαμένου καὶ ἱδρυμένου, πάντας μὲν ἀνδριάντας, πάσας δὲ στήλας νικῶντος· *Sed quid ego de porphyretica columna commemorem, quæ versus Orientem in ea regione extat, & Crucem editissimam sustinet: quæ in atrio Palatii Constantini Magni posita & erecta fuit, & cæteras omnes statuas ac columnas superat.* Sed & in Foro Constantini πύλην βασιλικὴν dictam videtur statuere Pachymeres lib. VIII. cap. XXV. quæ fortè ea fuerit, quæ in topographica Constantinopoleos Bondelmontiana Descriptione dicitur *Porta antiquissima pulchra*, cùm loci situs ubi statuitur, satis conveniat.

In Foro sui nominis PALLADIUM defodi curasse Constantinum scriptores commemorant: quod quidem non Trojâ aut Ilio, uti vult Zonaras, sed Româ clam ablatum, ubi in Vestæ templo asservabatur, ut auctor est Herodianus lib. I. advehi, Byzantiumque deferri, & in Foro, quod suo nomine donavit, sub ipsius Palladis statua defodi curavit. Ita Chronicon Alexandrinum pag. 664. ex Byzantiorum & traditione: Ὁ δ' αὐτὸς Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἀφελὼν κρυπτῶς ἀπὸ Ῥώμης τὸ λεγόμενον Παλλάδιον, ἔθηκεν αὐτὸ ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντι φόρῳ ὑποκάτω τοῦ κίονος στήλης αὐτοῦ, ὥς τινες λέγουσι τῶν Βυζαντίων ἐκ παραδοχῆς ἀκούσαντες. His consona habet Procopius lib. I. de Bello Goth. cap. XV. ubi de Palladio: Βυζάντιοι δέ φασι τὸ ἄγαλμα τοῦτο Κωνσταντῖνον Βασιλέα ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἣ αὐτοῦ ἐπώνυμός ἐστι, κατορύξαντα θέσθαι. *Palladium Constantinus Augustus (si audimus Byzantios) in Foro, cui nomen tribuit suum, defodit.* Scilicet Constantinus urbis suæ æternitati consulens, juxta redditum olim oraculum, eam urbem inexpugnabilem fore, in æternumque mansuram, quæ Palladium Trojanum haberet, Româ furtim ablatum, in eam transtulit, juxta Byzantiorum credulam fidem. De Palladio verò consulendus præ cæteris Petrus Faber Sanjorianus lib. III. Semestrium cap. IV. At alii non Palladium ipsum Trojanum, sed Palladis statuam æream columnæ in Foro imposuisse volunt, illam fortè quæ ad Orientem Templi Fortunæ Romæ stabat, de qua idem Procopius loco laudato. Graphicè autem describitur à Niceta in Isaacio Alexii F. n. III. ubi ait in triginta pedum altitudinem assurexisse. Erat, inquit ille, talari induta veste, crebrisque plicis sinuata: baltheus lumbos arctè constringebat, in pectore Ægidem gerebat cum Gorgoneo capite ab humeris dependentem: cauda equina capiti imposita terrorem quemdam præ se ferebat: coma à fronte dependebat in nodum contorta, & à tergo constricta: galea non penitus contecta, sed ex parte prominens: plicas vestis continebat læva manus, altera versùs Austrum extensa erat. Græca non damus, quia prolixiora. Ex hac Descriptione colligimus diversam fuisse Palladis statuam, quam Codinus in Orig. Constantinopol. describit, cùm ei hastam adscribat, quemadmodum Palladis effingunt simulachrum Apollodorus lib. III. Bibl. Maximus Tyrius Dissert. XXVI. Polyænus lib. II. Festus, & alii. Idem verò Nicetas tradit statuam hanc Palladis ab ebriosis quibusdam dejectam, & in partes confractam, Isaacio & Alexio filio imperantibus, cùm Franci nostri castra ad Constantinopolim haberent. Rem ipse pluribus commemorat.

VII. FORUM aliud insigne illud fuit, quod TAURI, seu THEODOSII appellabant, à Theodosio Magno exstructum, & de ejus nomine Theodosiacum appellatum, ac solenni ritu dedicatum anno Imperii XV. ipso & Abundantio Coss. Chronicon Alexandrinum: Καὶ αὐτῷ τῷ ἔτει ἐνεκαινίσθη ὁ Θεοδοσιακὸς Φόρος. Anno verò sequenti statuam suam in eo posuit Kal. Aug. ut est in eodem Chronico: Ἐπὶ τούτων τῶν ὑπάτων ἐστάθη μέγας ἀνδριὰς Θεοδοσίου Αὐγούστου ἐν τῷ Θεοδοσιακῷ Φόρῳ, μηνὶ Λῴῳ, καλενδῶν Αὐγούστων· *His Coss posita est ingens statua Theodosii Augusti in Foro Theodosiaco, mense Loo, Kal. Aug.* Theophanes anno VIII.

Theodosii: Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἔστησεν ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος τὸν κίονα Ταύρου· *Eodem anno statuit Theodosius Imperator statuam Tauri.* Supra Cochlidem columnam. Vetus Urbis Descriptio in Reg. VII. *Hæc à parte dextra columnæ Constantini usque ad Forum Theodosii continuis extensa porticibus, & de latere aliis quoque pari ratione porrectis, usque ad mare velut seipsam inclinat, & ita deducitur. Habet autem in se — columnam intrinsecus usque ad summitatem gradibus perviam.* Quæ ita describitur à Cedreno pag. 323. Τὸν τοῦ Ταύρου κίονα ἔστησεν ὁ μέγας Θεοδόσιος, τρόπαια καὶ μάχας ἔχοντα κατὰ Σκυθῶν καὶ Βαρβάρων τῶν αὐτοῦ· ἔχει δὲ ἔσω ἔνδοθεν καὶ ὁδὸν ἄνω φέρουσαν· *Tauri statuam posuit Magnus Theodosius, suas contra Scythas & Barbaros continentem pugnas & victorias: habet intus viam sursum ferentem.* Ex hujus igitur columnæ situ assequimur primò *Forum Theodosii* in septima regione extitisse, & *Tauri* promiscuè appellari à scriptoribus, quod ex infrà dicendis satis colligetur: deinde non totum Forum, sed partem tantùm Fori Theodosii continuisse septimam regionem, cùm reliquum Forum fuerit in octava, ubi *Taurus* dicitur extitisse in veteri urbis Descriptione. Corruit porrò statua Theodosii eo terræ motu, qui urbem graviter afflixit Zenone imperante, Indict. III. Basilio solo Consule. Marcellinus Comes: *Statua Theodosii M. in Foro Tauri super cochlidem columnam posita corruit, duobus fornicibus ejusdem collapsis.* Theophanes, & ex eo Cedrenus an. IV. Zenonis, ubi de eodem terræ motu: Ἔπεσε δὲ — καὶ ἡ στήλη τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου ἡ εἰς τὸν κίονα τοῦ Ταύρου· *Cecidit & statua Theodosii Magni, quæ columnæ Tauri imposita erat.* Columnæ verò statuâ viduatæ, suam ex ære conflatam imposuit postmodum Anastasius Dicorus. Zonaras: Ἔστησε δὲ καὶ στήλην οἰκείαν ἐν τῷ τοῦ Ταύρου κίονι ἐκ χαλκοῦ, τῆς πρώην ἐν αὐτῷ ἱσταμένης πεσούσης, ἣ τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου ἐτύγχανε· *Imposuit etiam statuam propriam in columna Tauri ex ære confectam, statuâ Theodosii Magni quæ in ea prius steterat, collapsâ.* Hanc autem ex variis Constantini Magni operibus æreis conflaverat. Theophanes, & ex eo Cedrenus an. XIV. Anastasii: Τούτῳ τῷ ἔτει ἐχώνευσε πολλὰ χαλκουργήματα, ἐξ ὧν ἔστησεν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος, καὶ ἐποίησε τὴν ἰδίαν στήλην, καὶ ἔστησεν εἰς κίονα τοῦ Ταύρου· ἡ γὰρ πρώτη ἑστῶσα Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου ἔπεσεν ὑπὸ σεισμοῦ, καὶ συνετρίβη· *Eodem anno multa ærea Constantini M. opera conflavit, suamque ex iis confecit statuam, & in columna Tauri constituit: nam quæ prius ibi posita fuerat Theodosii Magni, ea terræ motu dejecta & comminuta fuit.* Annum etiam notat Marcellinus Comes, Ind. IV. Areobinda & Messala Coss. *His Coss. Anastasii principis statua in eodem loco, quo dudum Theodosii Magni steterat, super immanem columnam in Foro Tauri posita est.* Idem porrò scriptor tradit sexto post anno in quadam seditione *imagines statuasque* Anastasii in terram dejectas, in quibus an hæc fuerit, non tradit, etsi vero simile est. Equestrem & argenteam fuisse statuam Theodosii scribit Codinus in Orig. pagg. 21. 24. Proinde illa est, in quam extat epigramma, quod habetur lib. IV. Anthol. cap. IV. cum hoc lemmate, εἰς στήλην Θεοδοσίου βασιλέως.

> Ἔκθορες ἀντολίηθε φαεσφόρος ἥλιος ἄλλος,
> Θευδόσιε θνητοῖσι πόλου μέσον, ἠπιόθυμε,
> Ὠκεανὸν παρὰ ποσσὶν ἔχων μετ' ἀπείρονα γαῖαν,
> Πάντοθεν αἰγλήεις κεκορυθμένος, ἀγλαὸν ἵππον
> Ῥηϊδίως μεγάθυμε, καὶ ἐσσύμενον κατερύκων.

Hoc est interprete Fred. Morello:

> *Theudosi ut irradians sol aureus alter, ab ortu*
> *Terrigenas medio lustras mitissima cœlo*
> *Immensa pedibus substrata cum æquore terra*
> *Undique præfulgens armis, rursumque minantem*
> *Quadrupedem magnâ subito virtute coërces.*

Ubi Theodosii statua Oceanum & Continentem sub pedibus habuisse dicitur, ob expressa in columna prælia navalia & terrestria, uti observat Guntherus infrà laudandus. Addit eodem loco Codinus pag. 21. præter statuam Theodosii, stetisse etiam in Tauro aliquot alias, quod & indicat Marcellinus Comes, scribens sub Consulatum Ardaburii & Callepii terræ motu *saxa ingentia in Foro Tauri dudum super sese in ædificio posita, statuasque plurimas sine ullius læsione collapsas fuisse.* Inter eas verò, quæ in Tauro steterunt, potissimum à Codino recensentur statuæ Arcadii, Theodosii filii, & Adriani, juxta statuam ejusdem Theodosii. Idem Codinus pag. 24. Ἐν τῷ Ταύρῳ στήλη τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου ἵσταται· ἦν δὲ πρώην ἀργυρέα, ἔνθα τοὺς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἥκοντας ἐδέχετο ἐκεῖσε, καὶ πρώην παλάτιον ὑπῆρχε, καὶ ξενοδοχεῖον Ῥωμαίων, δῆλον ὅτι εἰς τὸ καλούμενον Ἀλωνίπτην· ἐπάνω δὲ τοῦ μεγάλου κίονος ἐστήλωται Θεοδόσιος, οἱ δὲ υἱοὶ αὐτοῦ, ὁ μὲν Ὀνώριος, ἐπάνω τῆς λιθίνης ἁψῖδος τῆς πρὸς δυσμάς, ὁ δὲ Ἀρκάδιος ἐν τῇ πρὸς ἀνατολὴν λιθίνῃ ἁψῖδι· ὕπερθεν δὲ τῶν περιβλέπτων μεγάλων κιόνων τῶν τετραδισίων· μέσον δὲ τῆς αὐλῆς ἐστὶν ἔφιππος, ὃν οἱ μὲν λέγουσιν Ἰησοῦν τὸν Ναυῆς, ἕτεροι δὲ Βελλεροφόντην· ἦλθε δὲ ἀπὸ μεγάλης Ἀντιοχείας. *In Tauro stat Magni Theodosii statua: fuit autem primitus argentea, & ad eam legati exterarum gentium excipiebantur. Extitit etiam ibi olim palatium & Xenodochium Romanorum, versus locum, quem Aloniptem vocant. Supra ingentem columnam stetit Theodosius: illius verò filii, Honorius quidem in marmoreo fornice orientali, Arcadius autem in marmoreo fornice occidentali, uterque supra ingentes qua-*

dratas columnas. In medio Fori atrio est statua equestris, quam quidam Iesu Nave, alii Bellerophontis esse volunt. Allata verò fuit Antiochiâ. Argenteam Theodosii Magni statuam fuisse etiam quosdam opinatos auctor est Chrysoloras pag. 12. At Arcadii statua, cujus hîc mentio fit, corruit eo terræ motu, qui anno XXXI. Justiniani accidit. Theophanes, & ex eo Cedrenus: Ἔπεσε δὲ καὶ ἡ στήλη Ἀρκαδίου τοῦ βασιλέως, ἡ εἰς τὴν ἁψῖδα τοῦ Ταύρου, ἡ εἰς τὸ ἀριστερὸν μέρος ἱστῶσα· *Corruit etiam Arcadii Imperatoris statua ad fornicis Tauri partem sinistram.* Porrò admodum probabile est, τὸν ἐν τῷ Ταύρῳ ὑψηλὸν κίονα, *altissimam columnam in Tauro stantem*, è qua præcipitem Murzuphlum Tyrannum egisse Francos nostros tradit Nicetas in Balduino n. III. eam esse, in qua Theodosii Magni, ac postmodum Anastasii, statuæ stetere. Quippe eâ tempestate, quâ nostri urbem cepere, sola supererat columna, cùm Anastasii statua eversa fuisset, uti innuimus. Deinde Villharduinus noster n. CLXIII. observat hanc marmoream fuisse, & ingentis altitudinis: *Il avoit une colomne en Constantinople emmi la ville auques, qui ere une des plus haltes & des miels ouvrées de marbre, qui onques fut veuë d'oil.* Et infrà subdit multas in illa descriptas fuisse imagines ac historias, atque in iis expressum fuisse Imperatorem de sublimi pariter actum præcipitem: *En cele colonne dont il chaï à val, avoit images de maintes manieres ouvrées el marbre. Et entre celes images si en avoit une qui ere laborée en forme d'Empereor, & celle si chait outre val. Car de long temps ere propheiticié qui auroit un Empereor en Constantinople, qui devoit estre gitez à val cele columpne: & ensi fu cele semblance & cele prophetie averée.* Sed & audiendus de hac columna Guntherus in Hist. Constantinopolitana cap. XXI. *De pyramide autem illa, de qua iste projectus est, quam & plerique Columnam vocant, aliquid notabile dici potest. Exstructa est itaque de maximis lapidibus, ferro invicem arctissimè consertis, incipiens ex magna spissitudine, & paulatim se acuens in immensam celsitudinis quantitatem: in cujus tamen summitate solitarium quoddam latibulum habuisse commemorant, qui terrenam sibi habitationem negans, nedum cælestem attingens, quasi inter utrumque medius, eremum sibi fecerat in medio celeberrimæ civitatis: cui etiam, ut dicunt, diversæ rerum imagines ab antiquo insculptæ sunt, quæ Sibyllæ vaticinia, & maximè superiorem regno (f. superiora regna) variis dicuntur figuris exprimere. Inter quas erant & navium figuræ, quasi scalæ de navibus erectæ, per quas viri armati ascendentes civitatem nihilominus ibi sculptam expugnare & capere videbantur. Hanc sculpturam Græci usque ad hoc tempus contempserant, nihil minùs possibile reputantes, quàm ut tantæ urbi suæ tale quid unquam possit accidere. At ubi viderunt scalas in navibus nostris erectas, tunc demum illius sculpturam jam recordati seriosiùs cœperunt illud, & quod diu spreverant formidare: unde & quidam lapidibus, & malleis ferreis easdem imagines contundentes, plurimi eas deformaverant, arbitrantes se hoc modo infaustum in nostros auspicium retorquere. Quæ spes omnino utique cassa fuit, & præfatam sculpturam veri significativam extitisse, certus rei exitus declaravit.* Ita columna Tauri ex iis fuit, quas στοιχειώδεις, seu *Fatidicas* opinati sunt Græci, uti in Notis ad Villharduinum pag. 329. monuimus: quod & scribit Codinus: Καὶ ὁ μέγας κίων ὁ κοῦφος, καὶ ὁ Ξηρόλοφος, τὰς ἐσχάτας ἱστορίας τῆς πόλεως ἔχουσιν ἐν ἱστορίαις ἐγγεγραμμένας· *Et magna columna concava, & Xerolophus ultimos urbis casus expressos habent.* Statuam verò Jesu Nave, vel Bellerophontis, quam in Tauro perinde stetisse aiunt, & iisdem Faticidis accensent Nicetas in Henrico n. X. & Codinus pag. 24. describitur ab iisdem, diciturque fuisse collocata supra τετράπλευρον, *columnam quadratam* ex albo marmore. Subdunt ii quosdam Bellerophontis Pegasi sessoris, alios Jesu Nave esse existimare, de qua statua qui plura volet, consulat hosce scriptores & Lambecium ad Codin. p. 165. Non defuere denique, qui Columnam, quam *Historia:am* vocant, & quæ etiamnum stat, gradibus intus pervia, sed crebris terræ motibus diffracta variis in locis, illam esse, quæ Theodosii veteribus scriptoribus appellata est, cùm versùs septimam regionem hanc collocent Urbis Ichnographiæ. Nescio an illa sit, quam Georgius Douza in Itinere Constantinopolitano ait sua ætate extitisse in *Auratbasar*, hoc est *Mulierum foro*, & similem ei, quantùm ex pictura conjicere poterat, quæ Romæ in Campo Martio posita est. Hujus etiam meminit Busbequius in Itinere Constantinopolitano. In ea porro Imperatoris triumphus, aut solemnis in urbem ingressus effingi videtur, in basi verò sedet in throno Imperator, cui figuræ aliquot adstant muliebres cum turritis capitibus, quibus Imperii provinciæ exhibentur; supra Imperatoris caput crux in clypeo, quem duo tenent Angeli, depicta conspicitur, cum hisce ad latera characteribus, IC. XC. NI. KA. Hujusce Columnæ ectypon, quod hîc delineari curavimus, suppeditavit vir doctissimus Claudius Molinetus, Canonicus Regularis Sanctæ Genovefæ Paris. ex ejusdem Monasterii Bibliotheca. De Tauri nomenclatura nihil, opinor, habent Græci, quam Chrysoloras pag. 121. tribuere videtur ipsi colli, ubi fuit Forum: ὅτι τοῦ ἑτέρου λόφου ἀπὸ Ταύρου κεκλημένου. Vetus Urbis Descriptio ait *octavam regionem ex parte Tauri nulla maris vicinitate conterminam* esse. An verò à Tauro aliquo, qui ibi ædes suas excitarit, locus ita appellatus fuerit, non ausim asserere. Taurum Præfectum Prætorio sub Constantio, & alium ejusdem nominis & dignitatis sub Theodosio Juniore, habent Leges aliquot Codicis Theodosiani. Posterior excessit anno ante obitum ejusdem Theodosii, ut est apud Marcellinum Comitem. Tauri Fori frequens mentio est apud scriptores. Zonaras

COLVMNA C̄POLI QVAM HISTORIATAM VOCANT, *gradibus intus peruia et crebris terræ motibus pluribus in locis diffracta ac labefactata.*

in Tauro Nymphæum ædificasse Valentem Imperatorem, Palatium verò Leonem Isaurum tradit.

VIII. Extitere præterea Fora duo alia, Theodosii nomine insignia: ac primum, FORUM THEODOSIACUM, quod in duodecima regione statuitur in veteri Urbis Descriptione, & idem videtur quod postmodum Arcadii dictum est, ab illius Cochlide statua, quæ in eo, seu in Xerolopho stetit. Scribit Codinus locum, ubi Forum Theodosiacum extitit, primò nuncupatum fuisse Thema, deinde Forum Theodosiacum appellatum. At Gyllius l. IV. c. VIII. existimat videri potiùs dictum fuisse Arcadiacum, à proxima Arcadii Columna: Forum verò Theodosiacum, fuisse prope Portum Theodosiacum, cùm ex architectonica ratione, quæ præcipit forum faciendum esse juxta portum, tum ex nomine conditoris Theodosii, qui Forum suum commodiùs efficere non potuit, quàm juxta nominis sui Portum, quem eundem cum Eleutherii portu fuisse arbitratur.

IX. FORUM alterum, perinde THEODOSIACUM nuncupatum, quod in quinta regione extitit, dicitur fuisse in Strategio, in veteri Urbis Descriptione: *Continet in se — Strategium, in quo est Forum Theodosiacum, & Obeliscus Thebæus quadratus.* Strategium dictum aiunt, quod Alexander Magnus adversus Darium expeditionem parans, exercitum suum ibi lustraverit, copiasque recensuerit; quod quidem postmodum renovavit Severus Imperator. Chronicon Alexandrinum pag. 620. Καὶ λεγόμενον Στρατήγιον ἀνενέωσεν ὁ αὐτὸς Σεβῆρος, ὅπερ ἦν κτισθὲν ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Μακεδόνος, ὅτε κατὰ Δαρείου ἐπεστράτευσεν, καὶ ἐκάλεσε τόπον Στρατήγιον· ἐκεῖ γὰρ στρατολογήσας Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν, ὥρμησεν κατὰ Περσῶν εἰς τὸν πόλεμον· *Strategium etiam restituit idem Severus, quod ab Alexandro Macedone structum fuerat, cùm in Darium expeditionem suscepit, & locum Strategium nuncupavit. Ibi enim lustrato exercitu Alexander Macedo in Persas movit.* A Severo renovatum Strategium scripsit etiam Suidas in eodem Severo. In Alexandri verò memoriam, à quo Strategium excitatum noverat, illius statuam eo in loco erexit Constantinus Magnus Chrysopoli, ubi prius steterat, advectam, si Codinum p. 27. audimus, qui hæc de loci appellatione subdit: Ἐκεῖσε δὲ ἐδοκιμάζοντο οἱ στρατιῶται, ὅτι πεδίον ἦν ὁ τόπος· ἐκ δὲ τοῦ στρατοῦ ὠνομάσθη Στρατήγιον· *Hîc autem probabantur milites, quia locus in planitiem porrectus erat, qui inde Strategii nomen accepit.* Infert præterea Hesychius Milesius, & ex eo idem Codinus, Constantinum Magnum privilegia novæ urbi à se conditæ indulta in columna marmorea inscribi jussisse, quam ille in Foro Strategio nuncupato erexit: Δίκαιά τε πάντα πρὸς ζῆλον τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης δωρησάμενος, κατὰ καὶ ἐν Στρατηγίῳ λεγομένῳ Φόρῳ, ἔνθα ποτὲ οἱ στρατηγοῦντες τῆς πόλεως ἄνδρες τὰς τιμὰς ὑπεδέχοντο, ἐπὶ λιθίνης ἀνέγραψε στήλης· *Iuraque omnia ad veteris Romæ formam dedit, sicut in Foro Strategio, ubi quondam militiæ urbis duces meritos honores accipiebant, in columna lapidea inscripsit.* Id etiam prodit Paulus Diaconus lib. XI. Miscell. pag. 36. edit. Canisii, additque columnæ isti impositam fuisse ejusdem Constantini equestrem statuam, ubi de Constantinopoli: *Quam cùm primitus Byzantium vocaretur, auxit, & maximo muro circumdedit, & diversis ornatam fabricis æquam Imperiali Romæ constituit, & denominatam Constantinopolim appellari Secundam Romam lege firmavit, sicut lex ipsa in marmorea platonia noscitur esse conscripta, & juxta equestrem statuam ejus in Strategio est constituta.* Quæ quidem absunt ab edito Theophane, quem exscripsit idem Diaconus, quo loco ille ait (sub ann. XXV.) instauratam à Constantino Byzantinam urbem, *Novam Romam* appellasse, ubi solius erectæ porphyreticæ columnæ meminit, quæ in Foro Constantini fuit. Constantinum, in hac statua crucem prætulisse testatur Cedrenus pag. 322. Ἐν τῷ Στρατηγίῳ ἐστὶν — ὁ μέγας Κωνσταντῖνος φέρων σταυρόν. Complura præterea alia simulachra, ac statuas in Strategio positas tradunt scriptores, atque in primis *Obeliscum Thebæum quadratum*, auctor Urbis Descriptionis: simulacrum Fortunæ, seu Genii urbis, Codinus pag. 27. ubi de Strategio: πλησίον δὲ ἐκεῖσε καὶ ἡ Τύχη τῆς πόλεως, *juxta* (tripodem Hecates) *extitit etiam ibi Fortuna urbis.* Illud idem, uti existimo, de quo hæc Marcellinus Comes ad Consulatum Boëtii Ind. III. *Simulachrum æneum in Foro Strategii super fornicem residens, & cornucopiæ Fortunæ retinens, incendio proflammatum est, combustumque amisit brachium, quod tamen statuarii continuò solidarunt.* Tripodem Hecates in Strategio stetisse auctor est Cedrenus pag. 322. Ἐν τῷ Στρατηγίῳ ἐστὶν ὁ τρίπους Ἑκάτης, (Apollinis verò tripus in Hippodromo fuit, uti docent Eusebius lib. III. de Vita Constantini cap. LII. & Zozimus lib. II.) Idem etiam testatur Codinus pag. 27. qui τρίποδα ἔχοντα τὰ παρῳχηκότα, τὰ ἐνεστῶτα, καὶ τὰ μέλλοντα ἐσεσθαι, *tripodem habentem præterita, præsentia & futura*, in Strategio fuisse ait, unà cum *Polo* νοτίῳ, *australi*, & *catino* τοῦ τζυκανίου, *ad locum Tzyri appellatum:* quæ omnia, inquit, Bardas Cæsar, Michaëlis Imperatoris patruus, in alium locum transtulit, aut confregit. Meminit etiam Μονολίθου, qui ibidem fuit. Ait porrò eodem loco Codinus μικρὸν Στρατήγιον appellari Leonis Magni statuam: sed an hæc statua in ipso Strategio steterit, non indicat. Carceres denique Byzantii veteris in Strategio, sed & post Constantinum ibidem usque ad Phocam, stetisse tradit idem Codinus pag. 39. Ex præallatis satis constare arbitror *Forum Theodosiacum*, quod *in Strategio* collocatur ab auctore Descriptionis Urbis, non fuisse tribunal juridicum, uti vult Gyllius lib. III. c. I.

cùm

cùm Stratagium ut patentem locum describant scriptores omnes, in eoque stetisse dicant columnas ingentes, fornices, statuas & obeliscos, quæ quidem intra ædem fuisse nemo, opinor, dixerit. *Forum* autem *Theodosii* in Strategio illud censuerim, quod à Theodosio Juniore ædificatum tradit Marcellinus Comes, *in loco qui Helianæ dicitur*, Indict. I I I. eodem Theodosio X V. & Valentiniano I V. Coss. Unde cùm Chronicon Alexandrinum ad Consulatum ejusdem Theodosii septimum scribit eundem Augustum Heracleâ Constantinopolim reversum, ἐν τῷ Θεοδοσιακῷ φόρῳ, aureâ coronâ ab Urso Præfecto urbi & Senatu donatum; id de Theodosiaco Foro intelligendum par est credere, quod in septima, vel certè quod in duodecima regione extitit: siquidem aliquot post annis suum demum Forum confecit & absolvit idem Theodosius; cujus situm perciperemus, si quo loco stetere Helianæ certò sciretur, qua appellatione Balneas ita appellatas ab Helenæ Palatio alibi docemus, ubi de hoc Palatio.

X. In Xerolopho, quem septimum fuisse urbis Collem, ab aliis sex Collibus divisum valle lata, auctor est Petrus Gyllius lib. I. capp. X V I I. X V I I I. & lib. I V. cap. V I I. extitit FORUM ARCADII vocitatum. Socrates lib. V I I. cap. V. ἐν τόπῳ τῆς πόλεως, ᾧ προσωνυμίαν Ξηρόλοφος, ἐν ᾧ νῦν ἡ ἀγορὰ Ἀρκαδίου· *In loco urbis, quem Xerolophum nominant, in quo nunc est Forum Arcadii.* Sic autem appellatum à statua Arcadii columnæ imposita, quæ in hoc Foro anno nono erecta est: verùm an ab ipso Arcadio posita fuerit, quod volunt Theophanes pag. 466. Cedrenus pag. 323. Zonaras pag. 32. Joël, Glycas & alii, jure controverti potest; cùm vel saltem confectam ac dedicatam anno demum decimotertio Theodosii Junioris scribat Marcellinus Comes, Indict. I V. Eustathio & Agricola Coss. *Arcadio patri suo in Foro ejus super immanem columnam, ingentem statuam idem Theodosius dedicavit.* Chronicon Alexandrinum eodem anno: Τούτῳ τῷ ἔτει ἀφιερώθη ἀνδριὰς Ἀρκαδίου ἑστὼς ἐπάνω τοῦ κοχλίου τοῦ κίονος ἐν τῷ Ἀρκαδιακῷ φόρῳ, ἐν τῷ καλουμένῳ Ξηρολόφῳ, μηνὶ Πανέμῳ πρὸ ς'. ἰδῶν Ἰουλίων, ἡμέρᾳ σαββάτῳ· *Hoc anno dedicata est statua Arcadii super columnam cochlidem stans in Foro Arcadii, in loco dicto Xerolopho, mense Panemo, V I. Idus Iulias, die Sabbati.* Omnino similem fuisse columnæ seu statuæ, quæ in Tauro stetit, indicat Cedrenus pag. 323. ὅτι ὁ Ξηρόλοφος ἔργον ἐστὶν Ἀρκαδίου, ὅμοιον κατὰ πάντα τῷ Ταύρῳ, *Xerolophus Arcadii opus est, Tauro per omnia simile.* Quæ verba non de Foro, sed de Columna accipienda sunt: nam columnam Tauri, cui imposita fuit Theodosii Magni statua, Cochlidem fuisse constat, perinde ac Arcadianam, in qua insculpta fuisse præclara Arcadii prælia auctor est Busbequius in Itinere Constantinopolitano: *Duæ visuntur Constantinopoli memorabiles Columnæ, altera est è regione Caravasarai, ubi nos hospitabamur; altera in Foro, quod Turcæ Auratbasar vocant, hoc est Forum Mulierum: ei ab imo ad summum insculpta est historia cujusdam Arcadii, qui eam construxit, cujusque diu in summo positam statuam habuit, quam tamen cochleam rectiùs dixeris, quàm columnam, propter structuram graduum, quibus intus ad summum ascenditur.* Sed accuratè & cum suis omnibus dimensionibus describitur à Gyllio, qui eam metitus est, lib. I V. cap. V I I. ubi observat *Columnam* illam esse *intra se gradibus perviam*, quæ in regione duodecima statuitur in veteri urbis Descriptione. Sed & usque ad sexdecim statuas κοχλιάδας in Xerolopho stetisse, nescio an verè, testatur Codinus pag. 37. Utramque Arcadii statuam in Foro cognomini, & in Foro Tauri fuisse quidam opinati sunt. Chrysoloras in Comparatione Novæ & antiquæ Romæ pag. 121. Εἰσὶ δὲ οἱ λέγουσι καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ Ξηροῦ λόφου κίονα, καὶ τὸν ἀντικρὺ ὄντος πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα ἐπὶ τοῦ ἑτέρου λόφου, ἀπὸ Ταύρου καλουμένου, βάσεις σφυρηλάτων ἀργυρῶν ἀνδριάντων γεγονέναι· *Quidam etiam Columnam quæ in colle Xerolopho extat, & alteram quæ ex adverso Solem orientem, in colle qui à Tauro nomen habet, ductas ex argento statuas sustinuisse affirmant.* Stetit porro Arcadiana statua usque ad tempora Leonis Isauri, quo imperante, gravi terræ motu concussa corruit. Nicephorus Constantinopolitanus: Χρόνου δὲ μεταξὺ παρελθόντος σεισμὸς ἐνσκήπτει καὶ τὸ Βυζάντιον, — μεθ' ὃν καὶ ὁ Ἀρκαδίου τοῦ πάλαι Ῥωμαίων τὰ σκῆπτρα ἰθύνοντος ἀνδριὰς, ὃς κατὰ τὸν λεγόμενον Ξηρόλοφον καθύπερθεν τοῦ γλυφαίου ἵδρυται κίονος, κατὰ γῆς ἄνωθεν ἔρριπτο· *Interjecto deinde aliquanto tempore Byzantium terræ motu concussum est, — ex quo & Arcadii quondam Imperatoris statua, quæ ad locum Xerolophum dictum supra cælatam Columnam erecta erat, corruit.* Idem scribunt Theophanes, Cedrenus, Zonaras, & Paulus Diaconus lib. X X I. Hist. Misc. Corruerat autem antea ejusdem statuæ manus dextera eo terræ motu, qui Justiniani anno decimoquarto accidit: ἡ δεξιὰ χεὶρ τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Ξηρολόφου, ut est apud Theophanem & Cedrenum. Sed & anno vigesimosecundo ejusdem Augusti partem Arcadii statuæ ære suo nudatam, & caput fulgure præstrictum ait idem Theophanes. Extitere aliæ præterea complures statuæ in Xerolopho, ut ex Suida in Ξηρόλοφος, Anonymo in Collect. Const. pag. 102. & Codino pag. 37. docemur, Theodosii scilicet Junioris, Valentiniani, & Marciani, quas terræ motu corruisse aiunt. Zonaras pag. 152. Scylitzes pag. 625. & Glycas in Romano Lacapeno scribunt Joannem quendam Astronomum Imperatorem monuisse, ut aliquem mitteret qui ejus statuæ caput amputaret, quæ supra Xerolophi fornicem collocata orientem spectabat, Simeonem Bulgarorum regem, cui fatalis illa foret, statim moriturum, quod accidit. Nam eâ

horâ quâ Imperatoris jussu statuæ caput avulsum est, Simeon in Bulgaria ex dolore stomachi interiit. Hanc autem statuam, ἐστ. μβόλῳ ἄνωθεν τ̃ ἐν Ξηρολόφῳ ἀψῖδος, καὶ πρὸς δύσιν βλέπουσαν στήλην vocant ii scriptores; sed cujus fuerit, & an Arcadii, non indicant. Quippe ἕτεραι πολλαὶ στῆλαι εἰς τὰς ἀψῖδας ejusdem Fori stetere, ut habet Codinus. In Xerolopho præterea stetisse vetustissimum Apollonis tripodem, cui inscriptum Æolicum Epigramma testatur Priscianus lib. I. pag. mihi 547. de quo Gyllius lib. IV. cap. VIII. Xerolophi verò meminit Synaxarion vitæ SS. Hypatii & Andreæ in Menæis ad XX. Septembris.

XI. FORUM BOVIS, à bove æreo, qui in eo stetit, appellationem sumpsit: de quo quidem bove ita Cedrenus in Theodosio Magno: Ὁ χαλκοῦς Βοῦς ἐκ Περγάμου ἦλθε· κάμινος δὲ ἦν, ἐν ᾧ πέφλεκται ὁ ἅγιος μάρτυς Ἀντίπας. Et Zonaras in Phoca: Τὸ δὲ δύστηνον σῶμα καυθῆναι κατὰ τὸν Βοῦν, ἔνθα ἦν κάμινος, ὡς λέγεται ἐκ χαλκοῦ κατεσκευασμένη, σχῆμα βοὸς ἔχουσα, ἥπερ ἐκ Περγάμου κεκόμιστο, ἐξ ἧς καὶ ὁ τόπος ὠνόμαστο. Describitur etiam à Codino in Origin. ubi ait multos in Bove Christianos concremasse Julianum: Εἰς δὲ τὸ καλούμενον Βοῦν κάμινος ἦν παμμεγέθης ἐκτισμένη, βοὸς ἔχουσα κεφαλὴν, ἔνθα καὶ οἱ κακοῦργοι ἐτιμωροῦντο, ὅθεν καὶ Ἰουλιανὸς προφάσει τῶν καταδίκων πολλοὺς ἐν αὐτῇ κατέκαυσε Χριστιανούς. ἦν δὲ ἡ κάμινος βοὸς τύπος παμμεγεστάτου θεάματος, οὗ κατὰ μίμησιν καὶ ἐν τῷ Νεωρίῳ βοῦς ἀπετυπώθη. *Ad locum Bovem nominatum caminus seu fornax erat ingens ædificatus, bovis habens caput, in quo noxii puniebantur: unde Iulianus multos tanquam reos in eo igne consumpsit Christianos. Erat autem fornax iste in bovis figuram, ingentis spectaculi, ad cujus imitationem bos in Neorio effictus est.* Extitit autem *Bos* iste *æreus* in undecima regione, ut est in veteri urbis Descriptione, à quo Forum, in quo constitit, Βοῦς pariter, & Βοὸς ἀγορὰ nuncupatum est. Joannes Tzetzes Chil. IX. cap. CCLXXVII. περὶ Βοὸς ἀγορὰν, ἤτοι πρὸς Βοῦν τὸν τόπον. *Circa Bovis forum, seu Bovem, locum sic dictum.* Meminit Georgius Diaconus in vita S. Basilii Jun. cap. XXVIII. ædis S. Stephano Protomartyri sacræ ædificatæ ἐν τῇ καμάρᾳ τ̃ Βοός. Πυλεῶνας τοῦ Βοὸς, *vestibula Bovis*, incendio consumpta ait Cedrenus eo incendio quod anno XXXV. Justiniani accidit. Zonaras in Botaniata: καὶ τὸ δεινὸν ἄχρι τ̃ Βοὸς ἐπεφθάκει γινόμενον. Neque aliter Theophanes pag. 250. & Chronicon Alexandrinum pag. 876. locum vocarunt, in quo Phocæ tyranni exustum fuit cadaver. Idem Chronicon: καὶ ἐκβληθέντος τοῦ σκηνώματος αὐτοῦ, ἐσύρη καὶ ἀπηνέχθη εἰς τὸν Βοῦν, καὶ ἐκαύθη. Theophanes habet ἐν τῷ Βοΐ, ubi Anastasius: *Igne apud Boï cremaverunt*: sed perperam Paulus Diaconus lib. XVIII. *apud Taurum* vertit, cùm aliud fuerit Forum Tauri à Foro Bovis, neque feliciùs Leunclavius apud Glycam *Forum Boarium* vertit. Nicephorus denique Patriarcha Constantinopolitanus: κατὰ τὴν τοῦ Βοὸς ἀγορὰν, & Cedrenus, ἐν τῇ τοῦ Βοὸς ἀγορᾷ, hoc loco & alibi non semel habent: ex quibus præterea, Nicephoro scilicet pagg. 119. & 224. primæ edit. Theophane pag. 308. & Cedreno pag. 443. igne in eo Foro cremari solitos reos docemur: sed an in Bove ipso, quod quidam putat, vix ego censuerim, tametsi id exertè dicat Zonaras. Utcumque de ea re sit, tradit Codinus, nescio quo auctore, ab Heraclio Bovem, seu Fornacem hunc demum fuisse conflatum, & illius loco erectos fornices iis similes qui erant in Xerolopho. Vide Anonymum Lambecii de Antiquitatibus Constantinop. pagg. 95. 97. & Menæa XX. Januarii in S. Petro Telonario, & ad 11. Sept. in S. Joanne Jejunatore.

XII. ARTOPOLIUM, seu Forum panis venalis, vel *Pistorium*, uti appellatur apud P. Victorem in Descriptione veteris Romæ, memorat Anonymus in Collectan. antiquis Constantinopol. pag. 94. in eoque stetisse varias ex marmore statuas tradit, canum, pavonum, aquilarum, &c. ubi multas nugas nugatur. Similiter Codinus pag. 35. ait Menandri vatis statuam ἐπὶ τὸν ἀρτοπρατιανὸν οἶκον, ἢ εἰς τὸ Ἀρτοπολεῖον extitisse: hanc verò statuam, quæ ἀργυρέλατος, & latitudine VIII. cubitorum, altitudine XV. erat, confractam fuisse à Marciano Imperatore, & ex ea cusos nummos, pauperibus distributos. Meminit præterea p. 37. octo columnarum τῶν Ἀρτοπολίων historias continentium, & τοῦ σταυροῦ ἱδρυμένου ἐπὶ κίονος πλησίον τῶν Ἀρτοπολείων ἐν τῇ αὐλῇ λιθοστρώτῳ, *crucis supra columnam erectæ à Constantino M. juxta Artopolia, in atrio lapidibus strato*, cùm Urbem condidit: quæ quidem illa est quam Nicephorus Call. lib. VIII. cap. XXXII. ait unam fuisse ex tribus crucibus quas ad exemplum illius, quam in cælo viderat, in urbe erexerat, & de qua mira narrat. Hanc autem in ipsis Artopoliis statuit: Τὸν δὲ τρίτον μὲν ὃν Κωνσταντῖνος μὲν Νῖκος ἐκάλεσεν, Ἡράκλειος δ' Ἀνίκητον κατωνόμασεν, ἐπὶ ὑψηλῷ κίονι ἐκ μαρμάρων συντεθειμένῳ ἀνίδρυσεν, ἐν τόπῳ ᾧ κλῆσις ἦν Ἀρτοπώλιον. *Tertiam crucem, quam Constantinus Victoriam vocavit, Heraclius autem Invictam, in alta marmorea columna posuit, in loco cui nomen est Forum Panarium.* Eandem crucem cùm anno XVIII. Mauricii ex terræ motu corruisset, rursum erexit Heraclius, ferreisque vinculis firmavit, apposita in illius basi hac inscriptione, quam se ibi legisse scribit idem Nicephorus: Ἔργον θεαρέστου βασιλέως μεγάλου Ἡράκλειος ἵδρασεν. Forum hoc partem Fori Theodosii occupasse, aut vicinum fuisse colligitur ex Scylitze & Zonara, tradentibus Nicephorum Phocam Imperatorem ex Templo Pegano ad Portam Auream sito, ad quod publicam Processionem instituerat in Assumptionis Deiparæ festo, in urbem redeuntem, à plebe exceptum fuisse Co-

mitiis ἐν τῇ τῶν Ἀρτοπρατίων ἀγορᾷ, usque ad Forum, quod *Placotum* Zonaræ, *Constantini* Scylitzæ dicitur.

XIII. AMASTRIANUM, seu urbis tractus τὰ Ἀμαστριανὰ dictus, nomen accepit à quodam infimæ sortis homine, qui Amastri in Paphlagonia oriundus, in urbem paupertatis causâ venit, ibique mortuus est: sive ab infamia loci ejus maxima, quod ibi malefici & homicidæ supplicio afficerentur, turpissimam denominationem accepit, propter Paphlagonum sceleratam vitam; ita Cedrenus pag. 323. cujus Græca sunt: Τὰ Ἀμαστριανὰ λέγεται, εἴτε ἀπό τινος εὐτελοῦς πατρίδα ἔχοντος τὴν Ἄμαστριν, ἐλθόντος δὲ κατὰ πενίαν ἐν τῇ πόλει, κἀκεῖ τελευτήσαντος· εἴτε ἀπὸ ἐνεργείας τῆς τοῦ τόπου δυσφημίας, ὅτι πᾶς κακοῦργος καὶ φονεὺς αὐτόθι τιννύει δίκην, κλῆσιν ἔλαχεν αἰσχίστην, τῶν Παφλαγόνων ἕνεκεν βδελυρίας. Codinus pag. 25. à statuis binis marmoreis duorum Amastrianorum, vel certè Paphlagonum, ibi defossis, locum appellatum videtur innuere: Καὶ μαρμάρινος στήλη ἱσταμένη ἐκ χώρας Παφλαγονίας δεσπότου, καὶ ἑτέρα κεχωσμένη ἐν τῇ κόπρῳ καὶ οὔροις, δούλου τοῦ ἐκ χώρας Ἀμάστρων Παφλαγόνος, visitur in eodem Amastriani loco *marmorea statua domini cujusdam ex Paphlagonia, & alia statua servi ex Amastri urbe Paphlagoniæ perinde oriundi lotio & stercore obruta.* Addit idem scriptor, ut & Anonymus in Collect. Constantinop. pag. 95. statuas alias ibidem stetisse, Solis curru vecti, Herculis recubantis, aliasque aliquot. Locum verò Amastriani nuncupatum, ἀγορὰν τοῦ Ἀμαστριανοῦ vocat Cedrenus in Copronymo, qui in eo sumpta de reis supplicia pariter scribit: τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ ἀπαχθὲν ἐν τῇ ἀγορᾷ τοῦ Ἀμαστριανοῦ ἐκαύθη, *corpus illius advectum in Foro Amastriani combustum est.* Ita apud Leonem Grammaticum pag. 467. Michaël Theophili F. effossa ejusdem Copronymi ossa ἐν τοῖς Ἀμαστριανοῦ comburi præcepit. Apud eundem scriptorem pag. 470. Basilius Macedo, Michaëlis successor, Assyleonis domesticos, qui dominum interemerant, μελανδὸν καταψήφας κατέκαυσεν ἐν τοῖς Ἀμαστριανοῦ. Denique idem Leo Grammaticus pag. 506. tradit Basilium quendam Macedonem, qui se Constantinum Ducam mentiebatur, à Romano Lacapeno Imp. ἐν τοῖς Ἀμαστριανοῦ pariter combustum: quibus consentanea habet Scylitzes pag. 629. Sed quod uterque de hoc Basilio observat, ad Amastrianum omnino pertinet. Narrant quippe Basilium hunc, qui Constantinum Ducam, qui tyrannidem ineunte imperium Constantino Porphyrogenito Leonis F. arripuerat, cæsusque fuerat in Hippodromo, se esse finxerat, plurimosque ad se contraxerat, captum à quodam Elephantino Turmarcha, Petri Præfecti urbi jussu altera manu truncatum, postea dimissum: occasione deinde captatâ, & truncatæ vice manum sibi æream aptantem, rebellionem rursum movisse, tandemque captum, ea qua diximus ratione, pœnas in Amastriano dedisse. Hæc, inquam, pertinent ad ea quæ apud Anonymum in Collectaneis antiquis Constantinopol. pag. 95. ita recitantur, ubi de Amastriano agit: Οἱ δὲ ἵπποι καὶ αἱ κιννύραι Γαλινδούχου τοῦ Δουκὸς ἅ τινα καθέζονται ἐν τῷ πυρὶ Ἀρτεμισίῳ ἕως τῆς δεῦρο. Quæ quidem non unico mendo laborare rectè advertit vir eruditus, qui feliciter, opinor, pro Γαλινδούχου, legendum Παλινδούκου conjecit: sed quod hac voce intelligi Constantinum ipsum Ducam censet, non assentior; malim enim Pseudoconstantinum innui, qui extincto ac cæso Duca, rursum eundem mentitus est, ita ut ea ætate Παλινδούκας Δούκας, quasi *redivivus Ducas* à vulgo appellaretur. Hanc conjecturam non minimè firmant manus æreæ, quæ ad Horreum in Amastriano stetere, ἐπάνω τῆς ἀψῖδος τοῦ Ἀμαστριανοῦ, *supra fornicem Amastriani*, uti à nobis observatum ad Alexiadem pag. 385. Manus quippe istæ æreæ videntur fuisse *Palinducæ*, seu *Pseudoducæ* istius, quæ in rebellionis, & sumptæ de eo pœnæ memoriam, in Amastriano defixæ sunt: non verò, uti nugantur Græculi, quòd supplicium truncationis manuum de aliquo falsis mensuris vendente sumptum designarent. Addit Anonymus hæc omnia hactenus conspici ἐν τῷ πυρὶ Ἀρτεμισίῳ, ubi legendum, ἐν τῷ πυρείῳ, seu *horreo*, à πυρὸς, *frumentum*, *triticum*: nam ad horreum stetere manus æreæ. Sed cur Ἀρτεμισίῳ addatur, haud omnino constat, ut de vocis Κιννύραις notione, nisi referatur ad *equos*, qui in Amastriano stetere, ita ut de eorum genere fuerint, quos κινύρας vocabant, κακούργους, nempe ἵππους, uti vocem hanc interpretatur Hesychius; cujusmodi fortè fuerit equus Pseudoducæ, cum in hostium manus venit, cujus figura hîc expressa fuerit. Neque porrò hîc amplector Annæ Comnenæ figmenta, scribentis lib. XII. Alexiad. pag. 363. eo loci positas manus æreas, ἐπί τινος ὑψηλοτάτης περιοπῆς καὶ μετεώρου λιθίνης ἀψῖδος, *in sublimi quodam lapideo fornice*, ut essent quæ Principum indulgentiam pro reis sollicitarent, quas qui semel prætergressus erat, nulla ratione à supplicio poterat eximi, ut qui ad ipsum supplicii locum pervenerat. Locum non exscribo, quia prolixior. Amastris porrò, ut & hoc obiter moneam, elogium sic perstringit Nicetas Paphlago in Encomio S. Hyacinthi pag. 5. Ἄμαστρα, ὁ τῆς Παφλαγονίας, μᾶλλον δὲ τῆς οἰκουμένης, ὀλίγου δεῖν, ὀφθαλμὸς, εἰς ἣν οἵ τε τὸ βόρειον μέρος περιοικοῦντες Σκύθαι, καὶ οἱ πρὸς νότον δὲ κείμενοι, ὥσπερ εἰς τι κοινὸν συντρέχοντες ἐμπόριον, τὰ παρ' ἑαυτῶν τε συνεισφέρουσι, καὶ τῶν παρ' αὐτῆς ἀντιλαμβάνουσι· πόλις ἑώας τε πάσης λήξεως ἑσπερίου μεταξὺ κειμένη· οὐδενὶ μὲν τῶν ἀπὸ γῆς ἢ θαλάσσης ἀγωγίμων σπανίζεται, δαψιλῶς εὐθυνομένη, οἰκοδομήμασί τε λαμπροῖς καὶ τείχεσι καρτεροῖς· ναὶ δὴ καὶ λιμέσιν καλοῖς, καὶ οἰκήτορσιν ἄνωθεν περιφανεστάτοις κεκοσμημένη, ἐν τούτῳ, τῇ εἰς Θεὸν εὐσεβείᾳ μικροῦ πάντων ἀνθρώπων ἡλαττοῦτο. Deinde inco-

larum superstitiones, arborum ac lucorum cultum pluribus perstringit.

XIV. BATTOPOLIUM, locus ubi erant plures officinæ, ut habetur in vita sancti Auxentii Archimandritæ num. VII. *Transiens autem per Battopolium, vidit quosdam opifices deflentes & dicentes, Venit ad nos tempus quo sumus absque opere, claudamus nostras officinas*, &c. Ubi editio ac versio Herveti habet *Battopolium*. Sed ex hisce verbis mercium ibi venditarum speciem non agnosco, nisi βατοπώλιον fuerit Forum in quo vendebantur βάτοι, id est vasa & amphoræ; id enim βάτος sonare notum est: vel nisi quis malit legendum *Blattopolium*, ita ut Forum purpureis pannis vendendis aut tingendis addictum fuerit, quod Πορφυροπώλιον vocat Codinus pag. 50.

XV. LEOMACELLIUM, τὸ Λεωμάκελλον, locus sic dictus à Leone Macela, qui ibi antequam imperaret, carnes vendebat; ubi etiam uxor chordas torquebat: ita nugatur Codinus pag. 53. At Meursius in Gloss. Λεωμάκελλον, *publicum Macellum*; Xylander ad Scylitzem pag. 792. in Michaële Stratiotico, *populi Macellum* interpretantur. Haud procul à Palatio extitisse indicat ibidem Scylitzes, cui Λεωμακέλλιον dicitur. Neque aliud est ab eo quod Λαιμομακέλλιον vocat Chronicon Alexandrinum in Arcadio, ubi Gothos, quorum Gainas dux erat, ἐν τῷ Λαιμομακελλίῳ cæsos ait: quo loco, Λεωμακελλίῳ reponendum censet Meursius. Verùm si Macellum istud non rerum venalium fuit, sed locus ubi jugulabantur, vel *mactabantur pecora*, (nam & inde *Macellum* dictum scripsit Donatus) haud incongruè Λαιμομακέλλιον appellari potuerit. Idem-ne porrò cum Macello, quod Foro Constantini vicinum fuisse indicat Socrates lib. 1. cap. XXV. haud omnino constat, etsi vero simile: ubi ait Latrinas illas, in quibus Arius animam exhalavit, extitisse ὄπισθεν τῆς ἀγορᾶς Κωνσταντίνου, καὶ τοῦ ἐν τῇ στοᾷ μακέλλου *ponè Forum Constantini & Macellum in porticu*.

XVI. CEROPOLIUM, Κηροπωλεῖον, locus in Foro ubi venum exponuntur ceræ, seu cereæ candelæ. Leo Grammaticus in Constantino Porphyrogenito pag. 505. ait ingens excitatum fuisse incendium εἰς τὸ τοῦ Φόρου ἔμβολον, πλησίον τοῦ ναοῦ ὑπεραγίας Θεοτόκου, ὥστε καταχαλῶσαι τότε κηροπωλεῖα, καὶ τὰ γουνάρια τοῦ Φόρου μέχρι τῶν Ψηχῶν· *Ad Fori porticum haud procul ab æde Deiparæ sacra, quò combusta fuere ceropolia, & gunaria Fori, usque ad Psechas*. Unde conficitur Ceropolium fuisse in ipso Foro Constantini, aut certè proximum, cùm ea ædes sacra in Foro ipso fuerit. In Glossis Gr. Lat. κηροπώλης, *cerarius*, κηριολάβειον, *cerilarium*, exponuntur.

XVII. VALLIS FLETUS, κοιλὰς κλαυθμῶνος, haud procul ab Artopoliis, locus ita nuncupatus, ex quo Theophilo Imperatore ita præcipiente, προσετάγησαν οἱ σωματοπρᾶται ἐκεῖσε πωλήσαντες τὰ οἰκετικὰ πρόσωπα. Ita Codinus. Notum Forum apud Parisios, *la Vallée de Misere*, nuncupatum.

XXV.

AQUÆDUCTUS.

I. QUò urbis Fontes, ac Nymphæa, Cisternæ, & Balneæ aquis affatim abundarent, eæ ab Imperatoribus ex suburbanis per varios Aquæductus subinde derivatæ sunt: quos inter, ante instauratum à Constantino Byzantium, exstructus ab Adriano Imperatore memoratur potissimum, qui de ejus nomine AQUÆDUCTUS ADRIANI dictus est, à Justiniano postmodum renovatus. Chronicon Vaticanum: Ἰουστινιανὸς ἀνενέωσε τὸν τοῦ Ἀδριανείου ὕδατος ἀγωγὸν, ὃν, πρὸ τοῦ τὸ Βυζάντιον βασιλεῦσαι, Ἀδριανὸς βασιλεὺς ἐποίησε, τοῖς Βυζαντίοις χαριζόμενος· *Iustinianus restauravit Adrianeum Aquæductum, quem, antequam Byzantium Imperii sedes esset, Adrianus Imperator fecerat in gratiam Byzantiorum*. Adriani porrò Aquæductum renovavit Justinianus, ut illius aquas in Cisternam Basilicæ Illi immitteret. Chronicon Alexandrinum pag. 774. Ἐποίησε δὲ ὁ αὐτὸς βασιλεὺς καὶ τὸ μεσαύλιον τῆς Βασιλικῆς Ἴλλου κιστέρναν μεγάλην, βουλόμενος βαλεῖν τὸ Ἀδριάνειον ὕδωρ τοῦ ἀγωγοῦ εἰς αὐτήν· ὅνπερ ἀγωγὸν ἀνενέωσε ὁ αὐτὸς βασιλεὺς, κατασκευασθέντα πρώην ὑπὸ Ἀδριανοῦ τοῦ βασιλέως τοῖς Βυζαντίοις εἰς τὸ ὑδρεύεσθαι, πρὸ τοῦ βασιλεῦσαι τὸ Βυζάντιον, sic enim legendum: *Idem Imperator ex Basilicæ Illi atrio cisternam magnam conficit, & in eam aquas Aquæductus Adriani immittere statuit: quem quidem Aquæductum renovavit idem Imperator, cùm antea ab Adriano Imperatore exstructus fuisset, quò Byzantinis aquarum copiam largiretur, priusquam Byzantium Imperii sedes facta esset*. Effractum Aquæductum quo aquæ in urbem derivabantur, sub Justiniano neglectum fuisse queritur Procopius in Hist. arcana pag. 116. 1. edit. Sed quis ille fuerit, non omnino constat; cùm non is modò, sed & Aquæductus Valentis integer non fuerit sub Justiniano, utpote quem Justinus Junior restauravit. Zonaras pag. 52. ait Justinianum destruxisse majores canales plumbeos, quibus aqua in urbem ducebatur, cùm hac potissimum materia ad ædificia sua indigeret. At Adrianei Aquæductus aquas in Palatium, Thermas publicas, & Nymphæa solummodo derivari

ſtatuerunt Theodoſius & Valentinianus; minimè verò in privatas domos, poſſeſſiones, aut ſuburbana, L. v. Cod. de Aquæductu: *Omnis ſervitus aquarum Aquæductus Adriani, ſive domorum, ſive poſſeſſionum, ſive ſuburbanorum, ſive balneorum, vel per divinos afflatus intimatos in quolibet judicio, vel per uſurpationem impertitos, penitus exprobetur: malumus etenim prædictum Aquæductum noſtri Palatii, publicarum Thermarum ac Nymphæorum commoditatibus inſervire,* &c. Inſtauratum denique à Juſtino Juniore anno Imperii undecimo, auctor eſt Cedrenus pag. 391. Τῷ ια'. ἔτει ἔκτισεν ὁ Βασιλεὺς τὸν μέγαν ἀγωγὸν τοῦ Οὐάλεντος, καὶ τὸν ἕτερον ἀγωγὸν τὸν λεγόμενον Ἀδριανὸν, (leg. Ἀδριανεῖον) καὶ ἐχορήγησε τῇ πόλει δαψίλειαν ὕδατος· *Vndecimo anno Imperator exſtruxit magnum Aquæductum Valentis, & alterum Aquæductum qui Adriani dicitur, & magnam aquæ copiam urbi ſuppeditavit.* Vide Simocattam lib. VIII. cap. XIII.

II. Celebratur etiam à ſcriptoribus AQUÆDUCTUS VALENTIS nomine nuncupatus, quia à Valente Imperatore exſtructus. Anonymus in Collect. antiq. Conſtantinop. Ὁ ἀγωγὸς ὑπὸ Οὐάλεντος τοῦ Ἀρειανοῦ ἐκτίσθη, καθὼς γράφει Θεόδωρος· *Aquæductus à Valente Ariano conditus fuit, uti ſcribit Theodorus.* Narrant quippe ſcriptores Valentem Imperatorem Calchedoniis infenſum, quòd Procopii tyranni partibus faviſſent, muros Calchedonis evertiſſe, & ex eorum ruinis ſaxa Conſtantinopolim traduxiſſe ad ſtructuram Aquæductus. Socrates lib. IV. cap. VIII. & ex eo Nicephorus lib. XI. cap. IV. tradunt inter horum mu
rorum ruinas uni ex lapidibus inciſum oraculum repertum, quod urbis muros balneis inſer
vituros, & magnam aquæ copiam urbi immittendam, prænuntiabat; nec multo poſt ex ii
Aquæductum à Valente ædificatum: Συνέβη δὲ μετὰ χρόνον τὸν ὁλκὸν τοῦ ὕδατος ὑπὸ Οὐάλεντος κατασκευασθέντα δαψιλὲς παρασχεῖν τῇ Κωνσταντινουπόλει τὸ ὕδωρ· *Contigit autem ut non multo interpoſito temporis ſpatio, Aquæductu à Valente ædificato, magna aquæ copia urbi Conſtantinopolitanæ ſuppeditaretur.* Oraculi iſtius perinde meminit Zonaras, & ut à Valente ex muris Calchedonenſibus ædificatus fuerit Aquæductus, pluribus etiam commemorat: Ὁ μὲν οὖν Οὐάλης τῇ τῶν τειχῶν τῆς Χαλκηδόνος ὕλῃ εἰς οἰκοδομὴν ὁλκοῦ ἐχρήσατο ὕδατος, ὃν ἀγωγὸν ἡ δημώδης ὀνομάζει φωνὴ, καὶ τοῦτον Οὐάλεντα ἐπωνόμασε· δι' οὗ πεποίηκεν εἰς τὴν πόλιν ὕδωρ εἰσάγεσθαι, ἵν' ἀφθονία ὑδάτων εἴη αὐτῇ καὶ πρὸς χρῆσιν ἄλλην, καὶ πρὸς λουτρά· *Valens materiâ Calchedonis murorum ad ſtructuram aquæ canalis uſus eſt, quem Aquæductum vulgò appellant, eumque Valentis appellari voluit, ut urbi aquarum copia tum ad alios uſus, tum ad balneas ſuppeteret.* Quòd verò Οὐάλεντα Aquæductum appellatum ait, habet etiam Cedrenus rem eandem narrans: κατασκευασάμενος ὁλκὸν, ὃν Οὐάλεντα ὠνόμασε. Infrà, Valentinianum nuncupatum ait, ſcribens anno Valentis quarto ædificatum Aquæductum: τῷ δ'. ἔτει τὸν Ἀγωγὸν τοῦ ὕδατος οἰκοδομεῖ, ὃν Οὐαλεντινιανὸν ὠνόμασε· *Anno quarto Aquæductum ædificat, quem Valentinianum appellavit.* Quæ quidem nomenclatura fecit, ut à Valentiniano exſtructus creditus ſit à Nicephoro Conſtantinop. in Breviario pag. 234. 1. ed. Scylitze, & Glyca. At Ammianus initio lib. 31. *Valentinum lavacrum* vocat, narratque perinde *cùm Calchedone ſubverterentur muri, ut apud Conſtantinopolim ædificaretur lavacrum, ordine r ſoluto ſaxorum in quadrato lapide, qui ſtructura latebat in media. Græcos verſus* (quorum meminimus) *inciſos repertos fuiſſe, futura plenè pandentes.* A Juſtino Juniore reſtauratum anno Imperii undecimo ſcribit Theophanes: Τούτῳ τῷ ἔτει ἔκτισεν Ἰουστῖνος τὸν μέγαν Ἀγωγὸν Οὐάλεντος, καὶ ἐχορήγησε τῇ πόλει δαψίλειαν ὑδάτων· *Hoc anno magnum Aquæductum Valentis reparavit, & aquarum copiam urbi ſuppeditavit.* Iiſdem conſona habent Zonaras & Cedrenus. Poſtea ab Avaribus deſtructum, imperante Heraclio, inſtaurare aggreſſus eſt Conſtantinus Iconomachus, annò Imperii XXVI. cùm magna tum eſſet ſiccitas, & aquarum penuria. Idem Theophanes pag. 371. Τοῦτο ἰδὼν ὁ Βασιλεὺς ἤρξατο ἀνακαινίζειν τὸν Οὐαλεντινιανὸν ἀγωγὸν μέχρι Ἡρακλείου χρηματίσαντα, καὶ ὑπὸ τῶν Ἀβάρων (ſic leg. non Ἀράβων) καταστραφέντα, &c. *His viſis Imperator cœpit renovare Aquæductum Valentinianum, qui cùm uſque ad Heraclii tempora ſtetiſſet, tum ab Avaribus everſus fuerat.* Quæ quidem hauſit à Nicephoro Conſtantinopol. ubi rem eandem exequitur pag. 235. Ἐκ τούτου βουλεύεται Κωνσταντῖνος τὸν τοῦ ὕδατος ὁλκὸν ἀνακαινίζειν, ὃν Βαλεντινιανὸς ὁ Βασιλεὺς κατεσκεύασεν, ὑπὸ δὲ Ἀβάρων ἐπὶ τῶν Ἡρακλείου χρόνων τοῦ Βασιλέως καταστραφέντα· *Conſtantinus, ea re animadverſa, inſtaurare Aquæductum illum inſtituit, quem Valentinianus Imperator olim exſtruxerat, ſed Avares poſtea Heraclii temporibus everterant.* Hunc rurſum refecit Baſilius Porphyrogenitus, uti teſtatur Scylitzes pag. 718. qui eum perinde Valentiniano adſcribit: Ἀνεκαίνισε δὲ ὁ Βασιλεὺς καὶ τὸν ἀγωγὸν Οὐαλεντινιανοῦ τοῦ Βασιλέως, ὡς ἂν ἔχοιεν οἱ ἀστοὶ ἀφθονίαν ὕδατος· *Renovavit Imperator Aquæductum Valentiniani Imperatoris, ut cives aquarum copia ditarentur.* At Joëles in Baſilio, ubi de hac re, τὸν ἀγωγὸν Οὐάλεντος τοῦ βασιλέως habet. Reſtauraſſe etiam Aquæductus Conſtantinopolitanos Romanum Argyrum addit idem Scylitzes pag. 732. Nec ſcio an de Aquæductu Valentis intelligendi Nicephorus Conſtantinopolit. Cedrenus, Zonaras, & alii rerum Byzantinarum ſcriptores, cùm ſcribunt Juſtinianum Rhinotmetum per Aquæductum urbis ingreſſum, ſtatim Palatium Blachernianum occupaſſe. Nam per decimam quartam regionem, in qua Blachernæ extitere, excurrebat, illiuſque extant hodie rudera juxta Almaratrum, & vetus Saraium, per confinia nonæ regionis & decimæ, inquit Gyllius lib. III. cap. IX. ubi addit multos Aquæductus per dorſum ſex collium diſcurrere

subterraneos, unicum verò supra terram Valentinianum. Sed & Thevetus lib. XIX. Cosmogr. cap. III. *Au sixiesme costau voiez encore les fondemens d'un superbe Temple des Chrestiens, que les anciens ont nommé Blachernes, par dessus lequel on voit un Aqueduct venant du dehors de la ville, qui descendant en la valée vers l'orient, se desgorge dans un grand vaisseau de marbre pour l'usage public des Citoiens.* Ex quibus scrupulus alius pariter mihi oboritur, an de Valentis Aquæductu loquatur Nicetas in Andronico lib. II. n. V. cùm ait eundem Andronicum Aquæductum subterraneum, ὑπόγειον ἀγωγὸν, per medium Forum procurrentem renovasse, addidisseque ei fluvium, quem Hydralem nominant, ad cujus fontem turrim & palatium construxit, quò æstate recrearetur. Verùm quod addit, ex eo fonte aquari qui ad Blachernas & interius in urbe habitant, videtur indicare Aquæductum Valentis, quem per Blachernas procurrisse constat: καὶ νῦν ἐκ τούτου ὑδρεύονται ὁπόσοι περὶ τὰς Βλαχέρνας, καὶ ἔτι ἐνδοτέρω τῆς πόλεως τὴν οἴκησιν ἔλαχον. De Hydrali fluvio plura habet Gyllius in Bosp. Thrac. lib. II. cap. III. Aquæductus Valentis altitudinem hisce prædicat Janus Dousa in Itin. Constantinopol. *Extat etiam Aquæductus admirandæ altitudinis longè supra omnes domos eminens, quem ab auctore Valentinianum nominant.* Illius ingentes arcus aliis indicat verbis Codinus pagina 29. Ὁ ἀγωγὸς τῶν μεγάλων ἀψίδων ὑπὸ τοῦ Οὐάλεντος ἐκτίσθη, ὡς ὁρᾶται· *Aquæductum magnorum arcuum Valens exstruxit, qualem nunc videre est.* Denique, ut hanc de Aquæductus Valentis observationem absolvam, scribit Leunclavius in Pand. Turc. n. CXCVI. *Sultani Soleimani memorabile votum* narrari, *quo sibi tria concedi divinitus optabat, ut ante mortem perficeret: primùm instaurationem Aquæductus maximi, quem ab auctore Valentem, aut Valentianum, non Valentinianum, ut vulgò in corruptis libris legitur, historici dixerunt,* &c. Similia habet Douza in Itinerario pag. 40.

III. Denique AQUÆDUCTUS THEODOSIACI, à Theodosio Magno scilicet excitati, mentio est in L. XXX. Cod. Theodos. de Prætorib. & Quæst. quæ est Imppp. Theodosii, Arcadii & Honorii, anni Christi CCCXC. *Ex quinque Prætoribus, qui Aquæductui Theodosiaco fuerant deputati,* &c. & in L. XXIX. quæ pars est ejusdem Legis, mentio perinde agitur sanctionis, qua iidem Imperatores præceperant, *ut theatralis per Prætores facienda depensio in Aquæductus fabricam verteretur.* Denique in L. XXIII. quæ est Imppp. Gratiani, Valentiniani & Theodosii, anni CCCLXXXIV. eod. Cod. de Operib. public. *ut ad Portus & Aquæductus instaurationem omnes certatim facta operum conlatione instent,* præcipitur. Sed an hæc de novo Aquæductu, an verò de veteri instaurato intelligenda sint, haud planum est, cùm Aquæductus Theodosiacus alibi vix occurrat. Sanè de Adrianeo Aquæductu à Theodosio instaurato capienda vix censuerim, cùm Theodosius Junior L. V. Cod. Just. de Aquæductu, *Adriani Aquæductum* appellet, non *Theodosiacum.* De Valentis verò Aquæductu ut hæc intelligantur, nulla satis firma ratio evincit. Id constat, Theodosium Magnum seu excitasse, seu instaurasse Aquæductum, non subterraneum duntaxat, sed & arcubus excelsis eductum, ex Gregorio Nazianzeno orat. XXV. pag. 435. quam Theodosio Magno imperante habuit: καὶ τὸ ἄπιστον τοῦτο ἔργον, ὁ ὑποχθόνιος καὶ ἀέριος ποταμὸς, *& opus illud incredibile, subterraneus & aërius fluvius.* Quomodo Manuel Chrysoloras in Comparatione veteris & Novæ Romæ, Aquæductus Constantinopolitanos describit pag. 119. Πρὸς δὲ τούτοις ἀγωγοὺς ὑδάτων ὑπογείους καὶ κρεμαστοὺς αὖ διὰ τειχῶν, ἀερίους ποταμοὺς λέγεσθαι δυναμένους, πόρρωθεν πόθεν ἐκ μακροτάτου διαστήματος ἡμερῶν ὁδὸν, ὥς φασιν, ἀφικνουμένους· *Præter hæc subterraneos ac rursum pensiles & muros ipsos prætercurrentes Aquæductus, quos fluvios aërios appellare possis, ex locis remotioribus ad aliquot dierum iter, ut aiunt, perductos.*

XXVI.

NYMPHÆA.

I. FONTIBUS variis, Nymphæis, seu aquarum receptaculis urbem abundasse tradunt passim scriptores: sed in his præcipuam laudem meretur NYMPHÆUM illud, quod primus exstruxit Valens. Confecto enim Aquæductu, magnam aquarum copiam in urbem induxit, tum ut urbis necessitatibus consuleret, tum etiam ad usum balnearum publicarum. Præfectus verò urbi, ut lætitiam publicam ex hoc beneficio conceptam ostenderet, Nymphæum condidit in Tauro, magnitudine Urbis dignum, diemque festum egit, ac populum convivio excepit. Ita Cedrenus, cujus Græca hæc sunt. Καὶ ὁ τότε τῆς πόλεως Ἔπαρχος τὴν ἐκ τοῦ γεγονότος τῇ πόλει χαρὰν ἐπιδεικνὺς, Νυμφαῖον κατασκευασάμενος ἐν τῷ Ταύρῳ, τῷ μεγέθει τῆς πόλεως ἄξιον, ἱερομηνίαν ἐπετέλεσεν, εὐωχήσας ἅπαντα τὸν λαόν. Rem distinctiùs narrat Socrates lib. IV. cap. VIII. ubi non modò Præfectum urbi Clearchum nominat, sed etiam quod Zonaras & Cedrenus Νυμφαῖον, ille Ὑδρεῖον vocat: Τοῦ ὑδραγωγοῦ εἰσαχθέντος εἰς τὴν πόλιν, Κλέαρχος Ὕπαρχος ὑδρεῖον μέγιστον κατεσκεύασεν ἐν τῇ νῦν Θεοδοσίου ἀγορᾷ καλουμένῃ, ὃ ἐρημίᾳ

δαψιλὲς ὕδωρ, ἐφ' ᾧ ἑορτὴν ἤγαγεν ἡ πόλις. Obtinuit autem hanc dignitatem Clearchus anno Christi CCCLXX. CCCLXXII. CCCLXXXII. CCCLXXXIII. CCCLXXXIV. ut ex aliquot Legibus in Cod. Theod. constat. At Hieronymus in Chron. id in annum CCCLXXIV: (Marianus verò Scotus in annum CCCLXXII.) conjicit. *Clearchus Præfectus urbis Constantinopolis agnoscitur, à quo necessaria & diu expectata votis aqua inducitur civitati.* Duo porro hic inquirenda occurrunt, ac primùm quidem quid sit Nymphæum, tum verò quo in urbis loco conditum à Valente fuerit. De vocis quidem notione scrupulum movent Zonaras & Cedrenus anno v. Leonis Magni, quo aiunt conflagrasse Nymphæum, quod e regione erat Senatus, ædis ita appellatæ: ubi Nymphæum domum fuisse volunt nuptiis eorum qui domos ad id idoneas non habebant, addictam, ita ut νυμφαῖον appellata fuerit à νύμφη, *sponsa*. At si Nymphæum, quod hoc anno incendio absumptum commemorant, idem sit quod Nymphæum Valentis, procul à vero eos aberrare constat. Nam cùm Socrates ὑδρεῖον vocet, quod Zonaras & Cedrenus Νυμφαῖον, evidenter patet Nymphæum fuisse aquarum receptum, quo modo Nicephorus Callist. lib. VIII. cap. IV. inter alia ædificia à Constantino Magno in Urbe exstructa, ζαμεῖα ὑδάτων recenset: nisi fuerint ἐπὶ μέσων ἀγορῶν κειμέναι κρῆναι ab eodem excitatæ, de quibus Eusebius in illius vita lib. III. c. XLVIII. Hujusmodi autem Nymphæa undecim Romæ fuisse auctor est Victor, ex quibus unum Alexandri in quinta, alterum Jovis nuncupatum in septima regione extitit. Certè Aquas Valentis Aquæductus Thermarum tantùm & Nymphæorum commoditatibus inservire voluisse Imperatores ostendunt LL. V. & VI. quæ sunt Theodosii & Valentiniani Cod. de Aquæd. lib. XI. in quibus à Castellis distinguntur. Aquas verò ex Aquæductibus in Nymphæa deductas ostendit inscriptio, quæ Romæ extat, & altera quæ Urbini: QVOD AQVAM NOVAM CONQVIRENDAM ET IN MVNICIP. PERDVCEND. ET NYMPHÆVM FACIEND. PEC. PVB. C. Nymphæa fuisse ædes excelsiores ac capaciores, marmorum & picturarum varietate decoratas, & aquarum copiâ spectabiles, satis ostendit Libanius in Antiochico, ubi Nymphæum Antiochenum, seu Νυμφῶν ἱερὸν οὐρανόμηκες, cujus meminit etiam Evagrius lib. II. cap. XII. describit; quò spectat hæc inscriptio: FLAVIVS PHILIPPICVS VIR CLARISSIMVS PRÆFECTVS VRBI NYMPHÆVM SORDIVM SQVALORE FOEDATVM, ET MARMORVM NVDITATE DEFORME AD CVLTVM PRISTINVM REVOCAVIT. Sed & Nymphæa Nymphis dicata, solenneque fuisse ad fontes, publicos præsertim, seu etiam copiosiores aquarum receptus, ædes Nymphis inscribere, vetus hæc inscriptio Romana declarat: NYMPHIS LYMPHISQVE AVG. DVLCISSIMIS, OB REDITVM AQVARVM PLACIDE PROSILIENTIVM AB POP. ROM. DIV DESIDER. Alia Avenione: NYMPHIS SACR. L. TREBONIVS PATERN. LIB. FORTVNATVS VOTO POSVIT SIGNVM CVM BASI M. ET ÆDEM F. CVR. Epigramma εἰς ἄγαλμα νυμφῶν, lib. IV. Anthol. cap. XII.

> Ταῖς νύμφαις τὸ δ' ἄγαλμ', μέλει δ' αὐταῖσιν ὁ χῶρος·
> Ναὶ μέλοι, ὡς κρήναις ἄφθιτα ῥεῖθρα ῥέοι.

Denique Uticæ in Gallia:

> *Ædiculam hanc Nymphis posuit, qui sæpius usus*
> *Hoc sum fonte senex tam bene, quàm juvenis.*

Nymphis præterea dicatos Fontes sat notum. Vetus epigramma de Nympha, lib. I. epigr. vet. quod etiam descripsit Gualterus in Tabulis Siculis pag. 39.

> *Hujus Nympha loci sacri custodia Fontis*
> *Dormio, dum blandæ sentio marmor aquæ;*
> *Parce meum, quisquis tangis cava marmora, somnum*
> *Rumpere, sive bibas, sive lavere, tace.*

His referri potest consimilis inscriptio: NYMPHIS LOCI, BIBE, LAVA, TACE. Denique Porphyrius lib. de Antro Nympharum, ait σύμβολα τῶν ὑδριάδων Νυμφῶν, fuisse τοὺς λιθίνους κρατῆρας καὶ ἀμφορεῖς. Ex his abunde colligitur Nymphæa aquarum fuisse receptacula, seu *conceptacula*, uti appellantur in L. II. Cod. Th. de Aquæd. Sed de aquarum Nymphæi usu non planè constat: Philander ad Vitruvium lib. V. cap. X. Nymphæum existimat locum fuisse, in quem gratiæ & voluptatis causâ aqua deducebatur. Salientes, seu Fontes manu structos, qui aquam ejaculantur in publicum, interpretantur alii: Henricus Valesius ad Ammianum & Barthius lib. VI. Adverſ. cap. XII. ædem Nymphis sacram fuisse conjectant. Sed Philostratus ab eodem Valesio laudatus lib. VIII. cap. IV. ubi de Nymphæo Puteolano, videtur innuere hauriendis aquis potissimum addictum, ad civium scilicet usus quotidianos; Ἐκάθηντο ἐς τὸ Νυμφαῖον, ἐν ᾧ πίθος λευκοῦ δ' οὗτος ἐστι λίθου, ξυνέχων πηγὴν ὕδατος, οὔτ' ὑπερβάλλουσαν τοῦ στομίου, οὔτ' εἴ τις ἀπαντλοίη ὑποδιδοῦσαν id est, *Sederunt in Nymphæo, in quo dolium erat ex lapide candido, fontem aquæ continens, quæ labra non excedebat, & si quis ex ea hauriret non minuebatur.* Hanc sententiam firmat auctor Actorum S. Sebastiani cap. XVIII. n. LXV. *Circa insulas, circa vicos, circa Nymphæa quoque erant positi compulsores, qui neque emendi copiam darent, aut hauriendi aquam ipsam facultatem tribuerent, nisi qui idolis delibassent.* Neque alia sunt

ea ὑδρεῖα, ad quæ aquarum penuriâ laborantem plebem certatim confluxisse narrat Theophanes an. VI. Justiniani: Μηνὶ Νοεμβρίῳ ἀβροχία πολλὴ ἐγένετο, καὶ λεῖψις ὑδάτων, ὥστε γίνεσθαι μάχας πολλὰς ἐν ὑδρείοις· *Mense Novembri nullæ pluviæ fuerunt, & ob id aquarum penuria, ita ut ad Nymphæa multæ pugnæ extiterint.* Infrà, eodem anno, habet εἰς τὰ ὕδατα. Procopius verò simile quid refert in Historia Arcana, aitque effracto Aquæductu, plebem aquæ penuriâ laborasse, & ἀμφὶ τὰς κρήνας, *ad fontes* sese oppressisse. Ita κρήνας *Nymphæa* interpretatur Rufinus apud Josephum lib. I. de Bello Judaïco cap. XVI. Ἀσκαλωνίταις δὲ βαλανεῖα, καὶ κρήνας πολυτελεῖς, *apud Ascalona verò Nymphæa sive lacus ornatissimos & Balneas constituit.* Et Anastasius Biblioth. in S. Silverio PP. auctor est qua tempestate Vitiges Romam obsedit, *intra civitatem grandem famem fuisse, ita ut aqua venundaretur pretio, nisi Nymphæorum remedium subvenisset.* Ita enim legendum censuerim, pro *Nympharum.* His adjungenda sunt quæ habet idem Theophanes anno XXVI. Copronymi pag. 370. Denique idem Anastasius Cantharos ante ædium sacrarum vestibula, ex quibus benedictæ à fidelibus hauriebantur aquæ, *Nymphæa* appellat, uti observatum in Descriptione S. Sophiæ. Joannes Diac. lib. IV. Vitæ S. Gregorii PP. cap. LXXXIII. *In cujus venerabilis Monasterii atrio jussu Gregorii juxta Nymphium duæ iconiæ veterrimæ artificialiter depictæ usque hactenus videntur.* Sed satis superque de Nymphæorum usu: superest ut inquiramus quo loco steterit illud cujus Zonaras meminit, & an idem sit, quod Leone M. imperante incendio absumptum est. Constat ex eodem Zonara & Cedreno Nymphæum Valentis fuisse in Tauro, id est in Foro Theodosii, uti interpretatur Socrates, quod in regione Urbis septima extitit. At Nymphæum, quod Leone imperante igne consumptum est, extitit è regione ædis, quam *Senatum* vocant, quæ in Foro Constantini erat: Forum autem Constantini extitit in regione sexta, quæ ut exertè tradit vetus Urbis Descriptio, continuit in se columnam purpuream Constantini, quam in medio Foro ipse statuerat. Pars denique Tauri, vel Fori Theodosii, extitit in regione septima, quæ à parte dextra columnæ Constantini usque ad Forum Theodosii continuis extensa porticibus porrigebatur. At cùm inter quintam regionem, in qua Nymphæum collocat vetus Urbis Descriptio, & septimam sexta intercedat, cùm tres hæ urbis regiones ad littus Freti Ceratini sese exporrigant, vix est ut credam Nymphæum Valentis illud esse, quod Leone imperante incendio absumptum est, quod è regione fuit Senatus, qui extitit in sexta. Proinde diversum fuerit Nymphæum Valentis à Nymphæo quod in Tauro extitit, quæ est sententia Gyllii lib. III. cap. VI. Quatuor verò extitisse in Urbe Nymphæa testatur vetus ejusdem Descriptio.

XXVII.

BALNEÆ, THERMÆ.

I. BALNEÆ etiam ac Thermæ extitere in urbe complures: quarum antiquiores eæ videntur, quæ THERMÆ ACHILLEÆ appellatæ fuerunt, quòd essent juxta Achillis aram à Byzante exstructam, in loco, ubi postea extitit Strategium. Hesychius Milesius: Ἐγγὺς δὲ τοῦ καλουμένου Στρατηγίου Αἴαντός τε καὶ Ἀχιλλέως βωμοὺς ἀνέθηκατο, ἔνθα καὶ τὸ Ἀχιλλέως χρηματίζει λουτρόν· *Iuxta Strategium Ajacis & Achillis aras statuit, ubi sunt Achillis Balneæ.* Iis consimilia habent Cedrenus & Codinus. Haud procul à Neorio dissitas fuisse declarat incendium, quod anno XXV. Theodosii Junioris, ab ipso Neorio ortum, Horrea, & Balneas Achilleas absumpsit. Chronicon Alexandrinum: Ἐπὶ τούτων τῶν ὑπάτων ἐγένετο πυρκαϊὰ μεγάλη ἀπὸ τοῦ Νεωρίου· καὶ ἐκάησαν τὰ ὄρεια, καὶ τὸ δημόσιον Ἀχιλλεύς, &c. *His Coss. incendium ingens ortum est à Neorio, quod Horrea & Balneas publicas Achilleas absumpsit.* Meminit ejusdem incendii, quo absumptæ sunt Balneæ Achilleæ, Socrates lib. VII. cap. XXXVIII. ubi τὸ δημόσιον ὃ ἐπώνυμον Ἀχιλλεύς dicitur, vt & Paulus Diaconus lib. XIV. Hist. Misc. pag. 413. edit. Canisii. Sed mox easdem instauravit Theodosius, harumque encænia & dedicationem celebravit anno Imperii XXXV. Marcellinus Comes ad hunc annum: *Thermarum, quæ Achilleæ dicuntur, encænia facta.* Et Chronicon Alexandrinum: Ἐπὶ τούτων τῶν ὑπάτων ἐνεκαινίσθη τὸ δημόσιον λουτρὸν ὁ Ἀχιλλεὺς μηνὶ Αὐδυναίῳ πρὸ γʹ. ἰδῶν Ἰανουαρίων· *His Coss. dedicatum est publicum Balneum Achillis nuncupatum, III. Id. Ianuarii.* Publicarum Balnearum, seu τὰ δημοσίων λουτρῶν ἐγκαίνια, etiam sub Paganis Augustis celebrata docent Menæa & Synaxaria, ad XXII. Martii in SS. Callinico & Basilissa. Reædificatæ verò sunt Achilleæ Thermæ curâ Cyri Præfecti prætorio, qui ex Aquæductu Adriani per plumbeas fistulas aquas in has immisit. Theodosius & Valentinianus AA. in L. VI. quæ eidem Cyro PP. inscribitur, Cod. de Aquæd. *Præterea de plumbeis fistulis ducentibus ad Thermas, quæ Achilleæ nuncupantur, quas Providentiæ tuæ magnificentiâ factas fuisse cognovimus, eandem formam servari censemus.*

II. Verùm inter Balnea publica, illud quod ZEUXIPPI nomen prætulit, omnium celeberrimum fuit, seu amplitudo, seu procurrentes undique porticus, adjuncta ædificia complura,

plura, denique statuæ innumeræ, cæteraque ornamenta spectentur. Conditum à Severo consentiunt scriptores omnes. Cedremus in Severo p.252. ἔτος καὶ τὸ Ζεύξιππον λουτρὸν ἔκτισε Βυζαντίοις. Anonymus in Collect. antiq. Constantinopol. ὁ Ζεύξιππος τὸ λουτρὸν Σεβῆρος καλεῖται, ὑπὸ Σεβήρου γὰρ ἐκτίσθη· *Zeuxippus Balneum Severus appellatur quippe à Severo ædificatum.* Ubi malim Σεβήρου; nam ita nuncupatum observare est apud Zonaram in Justiniano p.51. τὸ Σευήρου λουτρὸν, τὸ λεγόμενον Ζεύξιππον. Et in Chronico Alexandrino ad annum v. ejusdem Justiniani: ἐκαύθη τὸ βαλανεῖον τοῦ Ἀλεξάνδρου, *conflagravit Balneum Alexandri*, Severi nempe. Ita etiam appellat Theophanes in eodem Justin. p.157. quod anno XXI. Constantii τὸ καὶ τὸ Ζεύξιππον λουτρὸν, eidem τὸ βαλανεῖον ὁ Ζεύξιππος, Procopio lib.1. de Bello Pers. c.XXIV. lib.1. de Æd. c. x. Socrati l.II.c. XII. Sozomeno lib. III. c. VIII. At de Zeuxippi appellatione variæ sunt scriptorum sententiæ. Eusebius Pamph. in Chronico, à Zeuxippo Sicyoniorum vicesimo sexto Rege, qui longè ante conditum Byzantium vixit, dictum quosdam censuisse scribit: *Quidam ad hujus memoriam conservandam Balneas Byzantiorum multo post tempore appellatas putant.* Hesychius Milesius ita nuncupatum tradit, quòd ædificatum fuerit à Severo ad Jovis Ἱππίου aram, & Herculis lucum, ubi ille post domitos Diomedis equos (de quibus præ cæteris Ælianus) Zeuxippo nomen loco fecit: λουτρὸν μὲν αὐτοῖς μέγιστον κατὰ τὸν τοῦ Διὸς Ἱππίου βωμὸν, ἢ τὸ Ἡρακλέως ἄλσος καλούμενον, ἔνθα τὰς Διομήδους αὐτόν φασι δαμάσαντα ἵππους, Ζεύξιππον τὸν τόπον ὀνομάσαι, πολυτελῶς ἐγείραντος. *Balneum ipsis maximum ad Iovis equestris aram, sive lucum Herculis, ubi domitis Diomedis equis Zeuxippo ille nomen loco fecit, splendidè exstruxit.* Suidas in Severo juxta Fanum Jovis ædificatum habet: καὶ Ἱππόδρομον ᾠκοδόμησεν — συζεύξας αὐτῷ καὶ λουτρὸν ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Διὸς, ὅπερ ἐκαλεῖτο Ζεύξιππον, *& Hippodromum exstruxit, — eique adjunxit Balneum, in templo Iovis, quod Zeuxippum appellabatur.* Sed inprimis auctor Chronici Alex. de loci appellatione aliter auguratur, hasque scribit, ubi de Severo p.260. Καὶ ἔκτισεν ἐν αὐτῇ τὸ δημόσιον λουτρὸν τὸ λεγόμενον Ζεύξιππον, καὶ ὅτι ἐκεῖ ἵστατο ἐν μέσῳ τοῦ τετραστόου στήλη χαλκῆ τοῦ Ἡλίου, καὶ ὑποκάτω αὐτῆς ἐγράφετο Ἡλίου τὸ ὄνομα Ζευξίππου, οἱ δὲ Θρᾷκες ἔλεγον τὸν τόπον Ἥλιον. οἱ δὲ τῆς πόλεως Βυζάντιοι καὶ αὐτοὶ ὠνόμασαν τὸ αὐτὸ δημόσιον λουτρὸν Ζεύξιππον, κατὰ τὸ ὄνομα, ὅπερ εἶχεν ὁ τόπος. καὶ οὐκ ἔτι, ὡς εἶπεν ὁ βασιλεὺς, εἰς τὸ ἴδιον αὐτοῦ ὄνομα ἐκάλουν αὐτὸ Σεβήρειον, ἐγένετο δὲ τὸ τετράστοον τοῦ Ζευξίππου, ὅπου ἵστατο ἐν μέσῳ ἡ στήλη τοῦ Ἡλίου, καὶ ἔκτισεν ἀντ' αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀκροπόλει τῆς αὐτῆς Βύζου πόλεως ναὸν, ἤτοι ἱερὸν Ἀπόλλωνος. *Publicum in ipsa urbe* (Byzantina) *balneum fecit, quod Zeuxippum dicitur, quòd ibi in medio quatuor porticuum statua Solis ænea staret, in cujus basi inscriptum erat Solis Zeuxippi nomen: unde Thraces locum illum Solem appellarunt. Byzantini verò cives balneum publicum Zeuxippum, juxta appellationem quæ loco indita erat, nuncupavere; non verò, ut Imperator statuerat, de illius nomine Severianum vocabant. Extitit autem Quadriporticus Zeuxippi, ubi in medio stabat Solis statua, in cujus locum in ipsa urbis arce fanum Apollinis excitavit.* Enimvero Constantinus M. instaurata urbe, & de suo nomine appellata, Zeuxippum in primis non modò confecit, sed etiam columnis ac marmoribus diversi coloris æneisque statuis decoravit. Idem Chronicon pag.664. Καὶ τὸ δημόσιον τὸ λεγόμενον Ζεύξιππον ἀνεπλήρωσεν, κοσμήσας κίοσι καὶ μαρμάροις ποικίλοις, καὶ χαλκουργήμασιν. Sed præstat de Zeuxippi elegantia ac ornamentis pluribus differentem Cedrenum anno v. Justiniani, hoc loco exhibere: Τότε ἐνεπρήσθη καὶ τὸ Ὀκτάγωνον, καὶ τὸ λουτρὸν τοῦ Σεβήρου τὸ λεγόμενον Ζεύξιππος, ἐν ᾧ ποικίλη τις ἦν θεωρία, καὶ λαμπρότης τεχνῶν, τῶν τε μαρμάρων καὶ λίθων, καὶ ψηφίδων, καὶ εἰκόνων διὰ χαλκοῦ πεποιημένων, τῶν ἀπ' αἰῶνος ἀνδρῶν ἔργα, μόνον τοῦ μὴ παρεῖναι αὐταῖς ψυχὰς τῶν εἰς οὓς ἐγένοντο. *Tunc & Octagonum incendio est absumptum, & Balneum Severi, quod Zeuxippus nuncupatur, in quo cernere erat artium splendorem, marmorum & lapidum, ac musivi operis elegantiam, præterea ex ære confectas statuas, virorum, qui prioribus seculis vixerant, opera quibus hoc unum deerat, quòd animæ non inerant eorum quos ea referebant.* Eæ autem statuæ erant Poëtarum, Oratorum, & aliorum, qui vel literis, vel gestis militaribus gloriam consecuti erant. Idem Cedrenus: στῆλαι δὲ ἦσαν ἐκ χαλκοῦ πεποιημέναι τῶν σοφῶν ἁπάντων, τῶν ὑψηλῶν καὶ ποιητῶν καὶ ῥητόρων, καὶ ὅσοι ἐπ' ἀνδρείᾳ ἐγένοντο διαβόητοι, *erant porro statuæ æreæ omnium sapientia, poësi, arte dicendi ac fortitudine clarorum virorum.* In his præ cæteris eminebat, ait idem scriptor, Homerus cogitabundo similis, manibus infra pectus consertis, barba sine cultu demissa, facie præ senio hirsuta, oculos palpebris affixos habens cæco similis, denique uti describitur à Christodoro Poëta Thebano in Anthol. lib. v. pag. 394. edit. H. Steph. qui in universas ferè Zeuxippi statuas epigrammata scripsit, quæ in eodem libro describuntur, cujus quidem libri quinti hoc lemma est: ἐν τῷ δὲ τῷ πεμπτῷ τμήματι περιέχεται ἔκφρασις Χριστοδώρου ποιητοῦ Θηβαίου Κοπίτου τῶν ἀγαλμάτων εἰς τὸ δημόσιον γυμνάσιον τοῦ Ζευξίππου. Ita porro statuas omnes descripsit Christodorus, ut quo habitu, quove situ fuerint, graphicè expresserit: quæ autem ibi recensentur sunt,

Deiphobi,	*Hesiodi & Polyidi*	*Saphus,*	*Platonis,*
Æscinis,	*Anaximenis,*	*Apollinis,*	*Veneris,*
Aristotelis,	*Chalcantæ,*	*Veneris,*	*Hermaphroditi,*
Demosthenis,	*Pyrrhi & Neoptolemi,*	*Cliniadæ,*	*Erinnæ,*
Euripidis,	*Amymones Danai filiæ,*	*Chrisæ,*	*Terpandri,*
Palæphati,	*Neptuni,*	*Iulii Cæsaris,*	*Periclis,*

Pythagoræ,	*Cassandri,*	*Lamponis,*	*Heracliti,*
Stesichori,	*Pyrrhi,*	*Clytii,*	*Cratini,*
Democriti,	*Polyxenæ,*	*Isocratis,*	*Menandri,*
Herculis,	*Ajacis Locri,*	*Amphiarai,*	*Amphitrionis,*
Augæ,	*Paridis,*	*Aglai,*	*Thucydidis,*
Æneæ,	*Oenonæ,*	*Ajacis magni,*	*Herodoti,*
Creüsæ,	*Milonis,*	*Sarpedonis,*	*Pindari,*
Heleni,	*Daretis,*	*Achillis,*	*Xenophontis,*
Andromachæ,	*Entelli,*	*Mercurii,*	*Alcmæonis,*
Menelai,	*Charidemi,*	*Apulei magi,*	*Pompeii,*
Helenæ,	*Melampodis,*	*Dianæ,*	*Homeri Tragici, &*
Vlyssis,	*Panthoi,*	*Homeri,*	*Virgilii.*
Hecubæ,	*Thimætæ,*	*Pherecidis,*	

Plures alias statuas, quæ hîc non recensentur, extitisse in Zeuxippo assequor potissimum ex Chronico Alex. p. 745. tradente Jacobi cognomento Psychristi, Cilicis, Urbis Constantinopolitanæ Archiatri statuam in Zeuxippo positam à Senatu, Leone M. imperante, cujus quidem Jacobi meminit etiam Marcellinus Comes ad secundum Consulatum ejusdem Leonis: quippe constat Christodorum, qui in Zeuxippi statuas lusit, post Leonem sub Anastasio Dicoro vixisse, ut ex epigrammate in Pompeii statuam colligitur. Memoratur & alia Φιλιππικοῦ τοῦ παραβάτου στήλη ἐν τῷ Ζευξίππῳ λουτρῷ ἐκ χρωμάτων apud Codinum. Zeuxippi Porticibus adjunctæ erant complures *domus cum officinis suis, quarum reditus ad præbenda luminaria, & ædificia ac tecta hujus lavacri reparanda* conferebantur, ut est in L. L I I. quæ est Honorii & Theodosii, Cod. Th. & X I X. Cod. Just. de Operib. publ. Luminaria namque vespertino & nocturno tempore accendebantur in iis officinis, ex invento Cyri Cos. & Præfecti Prætorio. Chronicon Alexandr. Αὐτὸς ἐπενόησεν τὰ ἑσπερινὰ φῶτα ἅπτεσθαι εἰς τὰ ἐργαστήρια, ὁμοίως καὶ τὰ νυκτερινά.... *ipse primus statuit ut accenderentur vespertina lumina ad officinas, similiter & nocturna...* Ubi quædam deesse in MS. cod. monet editor, quæ fortè ad id quod refert Cedrenus spectabant. Narrat enim eo quod in seditione Victoriatorum accidit incendio, unà cum Zeuxippo domum conflagrasse, quæ à luminibus sub vesperam accendi solitis, *Luminarium domus*, λαμπτῆρον οἶκος, dicebatur, utpote quæ ligneum tectum haberet: in qua mercatores serica & auro contexta aliaque pretiosa vænum exponebant. Cedreni Græca sunt: Ὤχετο δὲ σὺν τούτοις καὶ ὁ ἐκ τῶν φώτων τῶν κατὰ τὰς ἑσπέρας Λαμπτῆρον ἐπικαλούμενος οἶκος, ἅτε τὸν ὄροφον καὶ αὐτὸς ἐκ ξύλων ἔχων, ἐν ᾧ αἱ περιουσίαι τῶν ἐμπορευομένων τότε σηρικὰ καὶ πολυτελῆ καὶ χρυσόπαστα. At ante Cyri PP. tempora ubique in urbe adventante vespere accensas lucernas, in compitis nempe & tabernis, videtur innuere Ammianus lib. XIV. ubi de Gallo Cæsare, qui vespere per tabernas palabatur & compita, adhibitis paucis clam ferro succinctis: *Et hæc confidenter agebat in urbe, ubi pernoctantium luminum claritudo dierum solet imitari fulgorem.* Neque tantùm Constantinopoli, sed & Hierosolymis accensa fuisse sub vesperum lumina innuit S. Hieronymus adversus Luciferianos cap. 1. quod hodie Lutetiæ Parisiorum & in aliis civitatibus fieri videmus; ita enim ille: *Quid plura? dum audientiam & circulum lumina jam in plateis accensa solverent & inconditam disputationem nox interrumpens,* &c. Collationis τοῦ χρυσαργύρου εἰς τὰ φῶτα meminit L. 1. Cod. de Lustrali collat. lib. X I. ut & Lampridius in Alexandro Severo *olei in lumina Thermarum*, & liber Basilicon L V I. tit. X I I. De ejusmodi luminaribus quidpiam inaudierant Græculi reecntiores, dum scripsere oleariis ac vitreis lucernis Zeuxippi aquas calefactas, quod procul est à vero. Jta quippe Codinus pag. 20. Ο δὲ Ζεύξιππος τὸ λουτρὸν ὑπὸ Σεβήρου κατεσκευάσθη, καὶ ἐστοιχειώθη μετὰ κανδήλας ἅπτεσθαι ὑαλίνας. τὸ δὲ ὕδωρ ζέειν σφοδρῶς, καὶ τὸν ἀέρα τοῦ λουτροῦ. ἀλόγιστοι δέ τινες ἐλθόντες, τοῦτο κατέστρεψαν. *Thermæ Zeuxippi à Severo conditæ sunt, & arte quadam ita paratæ, ut vitreis lucernis succenderentur: ex eoque aqua ferventissimè ebulliret, aërque balnei calefieret Id autem stolidi nescio qui venientes everterunt.* Ubi κανδῆλαι ὑαλίναι, non sunt *candelæ vitreæ*, uti vertit interpres, sed lucernæ: ita enim κανδήλαν usurpant auctor vitæ S. Nili Junioris, Zacharias PP. in Dialogis Gregorii M. lib. 1. cap. V. V I I. & alii, quo modo etiam *candelam* dicunt Anastasius in S. Sylvestro PP. Reguia S. Benedicti cap. XXIX. Leo Ost. lib. III. c. XXX. &c. Gloss. Gr. Lat. κανδήλα, *cicendela.* Zeuxippum igitur in hac seditione igne absumptum anno V. Justiniani habent Procopius, Cedrenus, Zonaras, auctor Chronici Alexandrini & alii: sed postmodum ab eodem Justiniano instauratum tradit idem Procopius lib. 1. de Ædif. cap. X. scribens balneum, quod Zeuxippum vocant, magnasque Porticus, & quæ hinc inde continenter ad Forum Constantini pertinebant, illius opera esse. At labente Græcorum imperio Zeuxippi appellatio, ut & Balnei usus, desiit: ejusque Porticus Magni Palatii excubitoribus addictæ: unde postmodum Νούμερα appellatas auctor est Nicephorus Callist. lib. I X. cap. I X. ἐκάλει τὸν Παῦλον ἀνὰ τὸν Ζεύξιππον, δημόσιον δὲ τοῦτο λουτρὸν περιφανές τε καὶ μέγιστον, ὃ Νουμέρον ἔχει κλῆσιν εἰσέτι νῦν, *Paulum in Zeuxippum accersiit: est autem publicum balneum elegans & amplum, quod postmodum Numeros appellarunt.* De Numeris agimus suo loco. Jam verò de Zeuxippi situ, vetus urbis Descriptio *Thermas Zeuxippi* in secunda regione ponit: unde assequimur

vicinas fuisse ædi Sophianæ, Hippodromo, & Theatro in eadem regione sitis: quod & Bondelmontius docet: *Et primò versus Sophiam est Ecclesia cum muro magnifico, & innumerabilium fenestrarum ornatu, ubi dominæ & juvenculæ cum matronis suos prospiciebant dilectos, ubi in principio dicti muri summus balneus erigebatur, in quo vulnerati ponebantur.* Chronicon Alexandrinum proximè Regiam Porticum Palatii & Hippodromum has statuit, τὸ δημόσιον λουτρὸν Ζεύξιππον πλησίον ὄντα τοῦ Ἱππικοῦ, καὶ τῆς Ῥηγίας τοῦ Παλατίου. Neque tamen adeò vicinus fuit Zeuxippus Hippodromo, quin inter utrumque ædificia aliquot intercederent, in quibus illud est de quo habetur Leontii Scholastici Epigramma lib. IV. Anthol. I. cap. XXIII. hoc titulo: εἰς οἶκον κείμενον μέσον τοῦ Ζευξίππου καὶ τοῦ Ἱππικοῦ. Palatium ipsum adjunctum fuisse Zeuxippo testatur Sozomenus lib. III. cap. VIII. διὰ τῶν Βασιλείων τῶν λουτρῷ παρακειμένων, ἐπὶ θάλασσαν αὐτὸν ἀχθῆναι προστάξας, *per Palatium quod Balneo adjacet, ad mare ferri præcepit.* Denique Zozimus lib. II. describens situm veteris Byzantii, tradit urbis portam extitisse ubi Severi Porticus desinebant: καὶ τὸ μὲν παλαιὸν εἶχε τὴν πύλην ἐν τῇ συμπληρώσει τῶν στοῶν, ἃς Σεβῆρος ὁ βασιλεὺς ᾠκοδομήσατο. Mox subdit, per fornices, quos in Foro excitavit Constantinus M. aditum patuisse ad Severi Porticus, ἀψῖδας δύο μαρμάρου Προικοννησίου μεγίστας ἀλλήλων ἀντίας ἀπετύπωσε, δι' ἂν ἔνεστιν εἰς τὰς Σεβήρου στοὰς καὶ τῆς πάλαι πόλεως ἐξιέναι, *fornices duos è marmore Præconnesio maximos fecit sibi oppositos, per quos ire licet in Severi Porticus, & urbe prisca egredi.* Neque enim aliæ sunt hæ porticus quàm Zeuxippi ipsius, quæ in quadrum dispositæ, τετράστοον, seu *Quadriporticum* conficiebant, cujus atrium μεσαύλιον τοῦ Ζευξίππου dicitur in Concil. VI. Oecumenico act. XV. pag. 172. edit. MDCXVIII. *Nunc,* ait Gyllius lib. II. cap. VII. *nulla Zeuxippi restant, neque aliorum permultorum balneorum, de quibus scripta Epigrammata extant, quæ vel perierunt, vel à Mametanis ita immutata sunt, ut non agnoscantur.*

III. Juxta Zeuxippum extitit parvum aliud Balneum, quod memoratur in Anthologiâ lib. IV. cap. XVIII. ubi describitur hoc Distichon cum hoc lemmate, Λεοντίου Σχολαστικοῦ εἰς λουτρὸν μικρὸν παρακείμενον τῷ τοῦ Ζευξίππου, *Leontii Scholastici in parvas balneas, Zeuxippi Balneis adjunctas.*

> Μὴ νεμέσα, Ζεύξιππε, παραντέλλοντι λοετρῷ.
> Καὶ μεγάλῳ παρ' ἄμαξαν ἐρωτύλος ἡδὺ φαείνει.

Ad illud Balneum etiam referri debet ejusdem Leontii epigramma aliud, cujus lemma est, εἰς ἕτερον (λουτρὸν) παρακείμενον τῷ δημοσίῳ ἐν Βυζαντίῳ. Quippe δημοσίου voce Zeuxippus intelligitur:

> Δείματό με ξυνοῖο παρὰ προθύροισι λοετροῦ
> Ἀστὸς ἀνήρ, ἀρετῆς εἵνεκεν, οὐκ ἔριδος.
> Κεῖνο μέλοι πλεόνεσσιν· ἐγὼ δ' ὀλίγοις τε φίλοις τε
> Ἔντυνω προχοάς, καὶ μύρα, καὶ χάριτας.

Quæ ita vertit V. C. P. Menardus Turonensis.

> *Me commune struit vir nobilis ante lavacrum,*
> *Cui cara est virtus, jurgia sunt odio.*
> *Pluribus hoc pateat, nos perpaucis & amicis*
> *Vnguenta & nostras offerimus Charitas.*

IV. BALNEÆ ANASTASIANÆ ab *Anastasia, sorore Constantini,* quæ Bassiano Cæsari nupsit, *cognominatæ* fuerunt, ut auctor est Ammianus lib. XXVI. pag. 320. At Socrates lib. IV. cap. IX. Sozomenus lib. VI. cap. IX. & ex iis Chronicon Alexandrinum p. 697. & Nicephorus Call. ab Anastasia Valentis A. filia nomen accepisse volunt. Statuuntur in septima regione in Antiqua Urbis Descriptione.

V. THERMÆ CONSTANTINIANÆ collocantur in decima regione in Antiqua Urbis Descriptione. At Gyllius inibi mendum esse putat, legendumque censet *Constantianæ,* cùm apud omnes ferè scriptores ita nuncupentur, & à Constantio filio juxta templum SS. Apostolorum excitatæ dicantur. Chronicon Alexandrinum ad Consulatum Amantii & Albini: Ἐπὶ τούτων τῶν ὑπάτων Κωνσταντιαναὶ δημόσιον ἐν Κωνσταντινουπόλει πλησίον τῶν Ἀποστόλων ἤρξαντο κτίζεσθαι ὑπὸ Κωνσταντίου Αὐγούστου ἀπὸ μηνὸς Ἀπριλλίου ιζ'. *His Coss. Constantianæ Thermæ Constantinopoli juxta Apostolorum ædem cœperunt ædificari à Constantio Augusto mense Aprili die* XVII. Idem tamen auctor infrà, loco mox laudando, Κωνσταντινιαναὶ vocat: sed & Anonymus in Collect. antiq. Constantinop. pag. 103. Κωνσταντιαναὶ à Constantino Magno ædificatas ait. Præterea Eusebius lib. IV. de Vita Constantini cap. LIX. scribit varia circa ædem Apostolorum ab eo conditam, exstruxisse ædificia, in quibus & λουτρὰ recenset, quæ eadem videntur cum Constantinianis Thermis, quæ ipsius Constantini Magni nomen servasse exertè ait Themistius orat. XIII. pag. 305. in Constantium dicta. Nam recensens varia ab illius parente Constantino ædificia Constantinopoli excitata, hæc de Balneis ingerit: Ἀλλὰ τῷ κάλλει προσμηχανώμενος, πηγάς τε μαστεύων ἀφθονωτέρων ναμάτων, λουτρά τε ἐπώνυμα οἰκοδομούμενος, ὧν τὸ μέγεθος μὲν ἤδη ὁρᾶτε, τὸ κάλλος δὲ ἐλπίζεται πρέπον τῷ μεγέθει· *Sed ad pulchritudinem semper aliquid adjiciens, sive perennioris aquæ scaturigines investigans, sive balneas de se nominatas exstruens, quarum amplitudinem cùm jam videatis, consentanea amplitudini pulchritudo*

speratur, &c. Ex quibus primò satis colligitur aquas in Urbem ad has Thermas induxisse Constantium: deinde Thermas, quas illius nomen servasse ait, cœptas tantùm ab eo ædificari, nondum, cùm hanc orationem habuit Themistius, suis ornamentis donatas, vel denique omnino confectas. Præterea Hesychius Milesius testatur Constantinum M. urbem λουτροῖς τε καὶ ἱεροῖς οἴκοις φαιδροτέραν fecisse. Opus igitur incœptum à Constantino absolvit Constantius filius, & de suo nomine Constantianas appellari voluit. Harum certè amplitudinem, præter Themistium, prædicat etiam Sozomenus lib. VIII. cap. XXI. scribens sanctum Joannem Chrysostomum ἐν δημοσίῳ λουτρῷ πολυχωρήτῳ μάλα Κωνσταντίου τοῦ βασιλέως ἐπωνύμῳ Pascha celebrasse. Quo loco Socrates lib. VI. cap. XVI. habet ἐν τῷ δημοσίῳ λουτρῷ τῷ ἐν Κωνσταντιαναῖς, ut & Nicephorus lib. XIII. cap. XVIII. Palladius verò in Vita ejusdem Chrysostomi ex editione V. C. Emerici Bigoti, rem eandem enarrans: Ἐν τῷ δημοσίῳ λουτρῷ τῷ ἐπικαλουμένῳ Κωνσταντιαναῖς, τοὺς λαοὺς συναγαγόντες, εἴχοντο τῆς ἀγρυπνίας· *In publicis Balneis, quas Constantianas vocant, convocatis populis, vigilias agebant:* ubi Ambrosius Camaldulensis habet, *in publico lavacro quod Constantinianum appellatur.* Neque tamen extremam omnino manum imposuit: nam cùm eo quo diximus anno harum structuram aggressus esset, non planè tamen illo imperante, sed sub Theodosio Juniore tandem confectæ sunt, & de illius nomine *Theodosianæ* appellatæ. Chronicon Alexandrinum an. XIX. Theodos. Hiero & Ardaburio Coss. ἐπὶ τούτων τῶν ὑπάτων ἐνεκαινίσθη τὸ δημόσιον τὸ ποτὲ μὲν Κωνσταντινιαναί, νῦν δὲ Θεοδοσιαναὶ, τελέσαντος αὐτὸ Ἱερίου τοῦ δὶς ἐπάρχου, καὶ ὑπάτου, μηνὶ Ὑπερβερεταίῳ πρὸ ε΄. Νωνῶν Ὀκτωβρίων· *His Coss. dedicatæ sunt Thermæ, olim dictæ Constantinianæ, nunc autem Theodosianæ, opus absolvente Hiero bis Præfecto & Cos. mense Hyperberetæo, V. Nonas Octobris.* Confectis igitur à Theodosio hisce Thermis, harum descriptionem aggressus est Helladius Alexandrinus Grammaticus, qui eo imperante vixit: scripsit enim ἔκφρασιν τοῦ λουτροῦ τῶν Κωνσταντιανῶν, ut auctor est Suidas. Tradit præterea Socrates lib. IV. cap. VIII. & ex eo Nicephorus lib. XI. cap. IV. Valentem Imperatorem muros Calchedonis everti præcepisse, & lapides Constantinopolim deferri ad publicas Balneas ædificandas, quas *Constantianas* appellabant: καὶ οἱ λίθοι εἰς Κωνσταντινουπόλεως δημόσιον λουτρὸν μετεφέροντο, ᾧ προσωνυμία Κωνσταντιαναί. Ex quibus vel etiam patet Theodosianarum appellationem illas vix servasse. Addit denique Anonymus in Collectan. Constantinopol. pag. 104. stetisse ibi Persei & Andromedæ statuas, quas Antiochiâ advehi curarat Constantius. Codinus verò pag. 46. meminit ædis SS. Quadraginta Martyrum εἰς Κωνσταντιαναῖς ab Anastasio Imperatore ædificatæ: sed & Pachymeres lib. VI. cap. XXV. columnam Fori, Constantiniani scilicet, ἐν Κωνσταντιαναῖς videtur statuere: nisi hocce vocabulo ipsum Forum intelligat. Meminit etiam Constantianarum Nicetas Rhetor de corporis sancti Stephani Inventione: ἤγοντο δὲ τὰ ζῶα συντόνως, ἕως εἰς τόπον ἦλθον Κωνσταντιαναῖς ὀνομαζόμενον. Similia habet Codinus ubi de Zeugmate pag. 47. Menæa ad XXVII. Decembris de S. Stephano: τελεῖται δὲ ἡ αὐτοῦ σύναξις ἐν τῷ Μαρτυρίῳ αὐτοῦ τῷ ὄντι πλησίον τῶν Κωνσταντιανῶν. Extitere porrò Romæ Thermæ Constantinianæ perinde appellatæ, quarum mentio est in veteri inscriptione apud Gruterum pag. CLXXVII. 7. & apud Ammianum lib. XXVII. de quibus agit Fulvius Ursinus lib. III. antiq. Rom. cap. XXVII.

VI. BALNEUM MAGNUM CONSTANTINI, τὸ μέγα λουτρὸν τοῦ Κωνσταντίνου, juxta Tzycanisterium statuitur à Codino pag. 32. proindeque haud procul à Magno Palatio.

VII. BALNEUM ΚΑΤΟΠΤΡΟΝ, seu *speculum* dictum, ædificavit Constantinus M. ut auctor est idem Codinus.

VIII. THERMÆ CAROSIANÆ, exstructæ fuere à Valente Imperatore, quas ille de Carosiæ filiæ nomine Καρωσιαναὶ appellari voluit, uti habent Socrates lib. II. cap. IX. & Chronicon Alexandrinum pag. 698. Dedicatas eo anno quo extinctus est Valentinianus senior, scribit Idatius in Fast. *His Coss. Thermæ Carosianæ dedicatæ sunt, agente Præfecto V. C. Vindalonio Magno:* ut & Chronicon Alexandrinum: Ἐπὶ τούτων τῶν ὑπάτων ἀνεκαινίσθη τὸ Γυμνάσιον Καρωσιαναὶ, παρόντος τοῦ Ἐπάρχου Οὐινδαλονίου Μάγνου, ubi ἐγκαινίζειν non est *renovare*, ut vertit interpres, sed *dedicare*, ut habet Idatius. *Vindalonius* autem iste Urbis Præfectus idem videtur, qui nudè *Magnus* nuncupatur in L. III. & IV. Cod. Th. de Tyronib. ubi *Vicarius Urbis Romæ* indigitatur, postea P. V. fuit, quem indicare videtur S. Ambrosius lib. III. de Off. & demum Episcopus Mediolanensis factus est anno CCCLXXIV. Thermas porrò Carosianas in septima regione ponit vetus Urbis Descriptio, de quarum situ ita etiam Gyllius lib. III. cap. VI. *Thermas Carosianas à Carosa filia Valentis Regis nominatas, fuisse in tertio Colle liquet ex antiqua regionum Urbis Descriptione; sed in qua parte, non explicatur; neque ipse definire possum, an funditus perierint, an in earum fundamentis sint ædificatæ Thermæ, quas maximas à Turcis ædificatas videmus, partim in dorso tertii Collis, partim in lateribus.*

IX. THERMÆ ARCADIANÆ, de nomine Arcadii Augusti, qui anno ante Theodosii patris obitum eas excitavit, appellatæ sunt. Marcellinus Comes: *Thermæ Arcadianæ ex conditoris sui nomine nomen acceperunt.* Codinus: Ὁ ἅγιος Ἰωάννης καὶ Ἀρκαδιαναὶ παρὰ Ἀρ-

ϰαδίϰ ϰτίσθησαν, ἐπιλεξαμένϰ ϰαὶ ἐϰ πολιτῶν χιλιάδας ἕξ· *Ædes S. Ioannis & Arcadianæ exstructæ sunt ab Arcadio, qui à civibus ad eas construendas sex millia nummûm exegit.* At Chronicon Alexandrinum pag. 710. non ab Arcadio, sed ab Arcadia illius filia ædificatas refert: Ἀρϰαδία ἔϰτισε τὸ δημόσιον Ἀρϰαδιαναὶ, *Arcadia balneas publicas Arcadianas dictas condidit.* Has in prima urbis regione statuit antiqua Urbis Descriptio: Procopius vero lib. I. de Ædif. cap. XI. ad partem urbis orientalem, ubi postmodum Justinianus Atrium urbi protensum ædificavit, quod ambulacri vicem ibi degentibus præstabat: Ἐϰ δὲ τῆς Προποντίδος εἰσπλέοντι ἐς τὰ πρὸς ἕω τῆς πόλεως, βαλανεῖόν ἐν ἀριστερᾷ ἐν δημοσίῳ ἐστὶν, ὅπερ Ἀρϰαδιαναὶ μὲν ἐπιϰαλεῖται, Κωνσταντινούπολιν δὲ πηλίϰην οὖσαν ἐπιϰοσμεῖ· *Ex Propontide ad orientalem urbis partem naviganti, occurrunt ad sinistram Balneæ publicæ, quas Arcadianas vocant, Constantinopoleos cæteroquin tantæ ornamentum.* Τῶν Μαγγάνων, seu Manganorum ædi quæ in prima regione stetit, proximas fuisse Ἀρϰαδιαναὶ testatur Codinus pag. 12. Haud procul à Portu & æde S. Euphemiæ collocantur in Historia de exilio S. Martini PP. & Martyris pag. 85. *Cumque pervenisset Byzantium beatus ille septimo decimo die Septembris mensis in Portum juxta Euphemiam prope Arcadianon reliquerunt eum.* Quippe tractus ille in quo steterunt Arcadianæ Thermæ, *Arcadianarum* pariter appellatione donatur passim à scriptoribus, præsertim à Gregorio in Vita S. Theodori Syceotæ n. CXVIII. ubi Domum Domitii, seu Domentioli, Phocæ tyranni fratris, vel ex fratre nepotis, *in Arcadianis* stetisse scribit. Sed & Gregorius Monachus in Vita S. Basilii Junioris cap. XX. Ἦν δὲ ὁ οἶϰος αὐτοῦ ἐν Ἀρϰαδιαναῖς, *domus autem illius erat in Arcadianis.* Et cap. XXVIII. ad Arcadianas stetisse duo templa à Basilio Macedone ædificata scribit: Ωϰει δὲ τότε ὁ ὅσιος, ὡς εἴρηται, ἐν Ἀρϰαδιαναῖς, πλησίον τῶν δύο ναῶν, τῶν ἐπ' ὀνόματι τῶν Ἀρχαγγέλων ἐγηγερμένων, οὓς ἐδείματο ὁ βασιλεὺς Βασίλειος, &c. *Habitabat autem ea tempestate sanctus, uti dictum est, in Arcadianis, juxta duo templa in nomine Archangelorum excitata, quæ ædificarat Imperator Basilius.* Ex quibus percipitur Ἀρϰαδιαναὶ apud Codinum pag. 19. & Suidam v. στήλω, locum eundem esse cum Arcadianis Gregorii, quem ἐν τοῖς τοῦ Ἀρχιστρατήγου μέρεσι pariter extitisse, & ubi steterit Arcadiæ secundæ uxoris Zenonis statua, narrant, ἐν τοῖς πλησίον μέρεσι τῶν βάθρων τῶν λεγομένων Τόπων, *prope gradus qui vocantur Topi.* Neque enim ab hac Arcadiæ statua appellationem sumpsisse existimaverim hunc urbis tractum, quam Thevetus lib. XIX. Cosmogr. cap. III. stetisse ait juxta ædem S. Barbaræ, quæ in prima urbis regione extitit. Hujus præterea tractus mentionem fieri existimo apud Leonem Grammat. pag. 472. quo loco scribit Nicolaum Syncellum humatum εἰς Ἀρϰαδιανοὺς εἰς τὸν ἑαυτοῦ οἶϰον, ἔνθα ἐστὶ τὸ μετόχιον τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου, *in Arcadianis, in domo ipsius, ubi est Monasterium*, seu Cella *S. Constantini.* Ubi nescio an non legendum εἰς Ἀρϰαδιαναῖς.

X. THERMÆ EUDOXIANÆ, ab Eudoxia Augusta, Arcadii Imp. uxore ædificatæ, in regione quinta collocantur in veteri Urbis Descriptione.

XI. THERMÆ HONORIANÆ, ab Honorio A. ædificatæ, in regione quinta & decima tertia statuuntur in veteri Urbis Descriptione. De Thermis Honorianis quintæ regionis accipienda videtur Lex L. Cod. Th. de Operibus publ. quæ est ipsius Honorii & Theodosii an. CCCCXII quo confectas probabile est: ex qua præterea docemur, Porticus has Thermas præcurrisse, & pro possessionibus privatorum occupatis, Veterem Basilicam iis concessam: *Opus cœptum exstruatur, & Porticus Thermas Honorianas præcurrat acie columnarum, &c.* Extat in Anthol. lib. IV. pag. 352. epigramma, εἰς τὸ λουτρὸν Μαρίας, *in Balneas Mariæ*, Stilichonis scilicet filiæ, primæ Honorii conjugis, quæ quidem fuerint ex binis istis Honorianis Thermis: illud autem Distichon exaratum sic describitur:

Τῆς Μαρίης τὸ λοετρὸν ἰδὼν ὑπεδάϰρυε Μῶμος,
Εἰπὼν, ὡς Μαρίην, ϰαί σε παρερχόμεθα.

Quæ ita vertit V. C. P. Menardus:

Momus dum Mariæ transit per balnea, dixit,
Vt Mariam ut Mariæ balnea prætereo.

XII. RUFINIANÆ (Thermæ) à Rufino Magistro, qui sub Theodosio (Juniore) vixit, ædificatæ, ut habet Codinus pag. 38. τὰς Ρουφινιαναὶς, *Thermas Rufinianas* hic vertit interpres.

XIII. BALNEAS ANASTASII Augusti, seu DAGISTÆI, condere cœpit Anastasius Augustus in tractu urbis Dagistæi appellato, absolvit verò Justinianus sub imperii initium. Chronicon Alexandrinum pag. 774. ὁ αὐτὸς Βασιλεὺς ἀνεπλήρωσε ϰαὶ τὸ δημόσιον λουτρὸν, ὃ ἦν πρώην ἀρξάμενος ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀναστάσιος ὁ Βασιλεὺς ἐν τοῖς Δαγιστέου· *Idem Imperator absolvit publicas Balneas, quas antea in urbe condere cœperat Anastasius in regione Dagistæi.* Theophanes & Cedrenus an. I. Justin. similia habent: ac Theophanes quidem, τὸ δημόσιον λουτρὸν εἰς τὰ Δαγιστέου, Cedrenus verò, τὸ λουτρὸν τοῦ Δαγιστέως vocant. Iidem porro situm designant in Tiberio, & è regione ædis S. Anastasiæ extitisse innuunt: nam cùm Tiberius recens Imperator renuntiatus, in Hippodromum venisset, Factiones acclamasse narrant, Videamus Augustam Romanorum: iisque illum respondisse, ἡ ἀντιϰρὺ τοῦ δημοσίου λουτροῦ Δαγιστέως ἥτις ὀνομάζεται ἐϰ-

κλησία, ὁμώνυμος ἐστι τῇ Αὐγούστῃ, *templum quod è regione est publici Balnei Dagistei, id nominis Augusta sortita est:* tum verò Factiones acclamasse, *Anastasia Augusta vincas.* Ubi Cedrenus Δαγισθέως habet, quomodo tractum hunc Codinus pag. 45. etiam nuncupat, dum ait ædem S. Annæ quæ in eo stetit, Δαγισθέαν appellatam. Extitit autem Ecclesia S. Anastasiæ in regione VII. in Domnini Porticibus. Meminit præterea ejusdem urbis tractus Cedrenus in Leone Armenio p. 488. ubi agit de quodam Monacho, qui ἀνὰ τὰ Δαγισθέα habitabat, id est circa *Dagistei* tractum, qui appellationem videtur sumpsisse ab æde Dagistæi celeberrimi sub Justiniano Ducis, qui Narsetis mandato post cæsum Totilam urbem Romam Imperatori asseruit. De eo non semel agit Procopius lib. II. de Bello Pers. & lib. IV. de Bello Goth.

XIV. BALNEAS, SOPHIANAS appellatas, exstruxit Justinus Junior in Foro Tauri, & de nomine Sophiæ uxoris ei nomen indidit. Theophanes an. V. Justini: ἀποκατέστησεν δὲ τὸ λουτρὸν τοῦ Ταύρου τὸ δημόσιον, καὶ ἐπωνόμασεν αὐτὸ Σοφιανὰς, ἐπ' ὀνόματι τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Σοφίας.

XV. BALNEUM GERMANI, τὸ λοῦμα τοῦ Γερμανοῦ, condidit Germanus στρατηγὸς Πελοποννήσου, in propria domo, Valentiniano imperante, ut est apud Codinum pag. 57. Nescio an is Germanus, ad quem sunt tres Libanii Epistolæ CXCIV. CCXIII. CCLVIII.

XVI. MAGNUM BALNEUM juxta Forum Bovis, τὸ καλούμενον Μέγα λουτρὸν, πλησίον τοῦ Βοὸς, exstruxit Nicetas Eunuchus ἐπὶ τῆς τραπέζης, *Præfectus mensæ*, Theophilo imperante. Ita Codinus pag. 59.

XVII. BALNEUM MAGNI PALATII, maximum ac splendidissimum, τὸ κάλλιστον καὶ μέγιστον καὶ φανώτατον τῶν Βασιλείων λουτρὸν, supra locum Phialam dictum, excitavit Basilius Macedo: rem pluribus narrat Porphyrogenitus in avi vita cap. LIX. In illius τῇ κολυμβήθρᾳ, seu *labro*, à Michaele Paphlagone suffocatus est Romanus Argyrus, ut habent Scylitzes pag. 735. & alii. Vide Cedrenum in Leone Armenio pag. 492. Denique Isaacium Angelum in Magno Palatio & in Blacherniano λουτρὰ καὶ διαιτήσεις λαμπροτάτας excitasse auctor est in illius vita Nicetas lib. III. n. V.

XVIII. BALNEÆ HELENIANARUM, seu *Helianarum* de quibus agimus infra, ubi de Palatio Helenæ.

XIX. BALNEAS AREOBINDI, seu quæ in Areobindi tractu erant, exstructas sub Justino Thrace auctor est Codinus pag. 46. Illas τὸ λοῦμα vocat: Leo verò Grammaticus in Michaele Theophili F. pag. 461. τὸ λοῦσμα τοῦ Ἀρεβίνδου.

XX. THERMÆ BASILICÆ præterea recensentur, in quas ita lusit Leontius Scholasticus epigrammate, quod habetur lib. IV. Anthol. εἰς τὰ θερμὰ τὰ Βασιλικά.

> Θερμὰ τὰ δ' ἀρχαίως βασιλήϊα· τὴν δὲ γὰρ αὐτοῖς
> Οἱ πρὶν ἀγασσάμενοι θῆναν ἐπωνυμίην.
> Οὐ γὰρ ὑπὸ βροτέῳ πυρὶ θάλπεται ἀγλαὸν ὕδωρ,
> Αὐτομάτη δὲ λιβὰς τίκτεται αἰθομένη.
> Οὐδὲ ῥόου ψυχροῦ ποτιδεύεται ἀμφὶ λοετρά,
> Ἀλλ' οἷον ποθέεις, τοῖον ὑποφέρεται.
> *Certè Regia sunt hæc balnea: nomine prisca*
> *Admirata ætas indicat illa suo.*
> *Non etenim humanis calet hic clara ignibus unda,*
> *Sponte sed ex scatebris it calefacta suis*, &c.

XXI. BALNEAS BLACHERNARUM ædificavit Tiberius Thrax Imperator. Zonaras: Τότε καὶ τὸ τῶν Βλαχερνῶν λουτρὸν οἰκοδομεῖν ὁ Τιβέριος ἤρξατο, anno Imperii III. ut habet Theophanes, & ex eo Cedrenus, quibus dicitur τὸ δημόσιον τῶν Βλαχερνῶν λουτρόν. Illas fortè quas in Porticu, vel ad Porticum, quam ἐν τοῖς Καριανοῦ ἐν Βλαχέρναις, *in Tractu Cariani* ædificavit Mauricius, postmodum absolvit idem Imperator, uti habent iidem Theophanes & Cedrenus an. V. ejusdem Mauricii: Καὶ ἀνεπλήρωσεν τὸ ἐν αὐτῷ (ἐμβόλῳ) δημόσιον λουτρόν. Meminit etiam Scylitzes λουτροῦ ἐν Βλαχέρναις, in Michaële Theophili F. ut & Codinus in Orig. CP. pag. 28.

XXII. BALNEAS, CAMINIA, seu τὰ Καμίνια appellatas, extra urbem, amplitudine sua admirandas, utpote in quibus, singulis diebus, duo hominum millia lavarentur, memorat Codinus pag. 23. edit. Meursii, quas igne Græco calefieri solitas ait.

XXIII. BALNEUM DUPLEX, in quo lavabantur viri & mulieres, illud est de quo legitur Pauli Silentiarii epigramma, cum hoc lemmate, εἰς τὸ λουτρὸν δίδυμον, ἐν ᾧ λούονται γυναῖκες καὶ ἄνδρες.

> Ἄγχι μὲν ἐλπὶς ἔρωτος· ἑλεῖν δ' οὐκ ἔστι γυναῖκας.
> Εἴργει πυλὶς Παφίην τὴν μεγάλην ὀλίγη.
> Ἀλλ' ἔμπης γλυκὺ τοῦτο· ποθοβλήτοις γὰρ ἐπ' ἔργοις.
> Ἐλπὶς ἀληθείης ἐστὶ μελιχροτέρη.

Quæ hisce Latinis versibus reddidit V. C. P. Menardus Turonensis:

Proxima spes Veneris: sed non est femina praesto,
Namque arcet cupidum janua parva virum.
Ast etiam ardentes remora haec demulcet amantes,
Nam facto dulcis spes in amore magis.

Habentur ibidem alia aliquot epigrammata in ejusmodi duplicia, seu *mixta* balnea, de quibus Philander ad Vitruvii lib. v. cap. x. Casaubonus ad Spartianum, & Jacobus Gotofredus ad L. III. Cod. Th. de Custodia reorum. Horum etiam meminit Palladius in Vita Chrysostomi cap. XIII. quae *communia virorum ac mulierum lavacra parum pudica* vocat.

XXIV. BALNEUM OECONOMII, τὸ μέγα λουτρὸν τοῦ Οἰκονομίου, exstructum à Constantino Magno tradit Codinus pag. 30.

XXVIII.

CISTERNAE.

I. ETSI Urbs Constantinopolitana aquis abundaret, aestate tamen, cùm scilicet torrente aestu fontes minùs benigni, quàm caeteris tempestatibus, aquae minorem copiam emittunt, harum penuriâ laborabat, uti habet Procopius lib. I. de Aedif. cap. XI. Quò igitur huic incommodo, quod saepe plebem afflixit, succurreretur, aedificatae sunt variis in urbis tractibus Cisternae *pene innumerabiles*, inquit Bondelmontius, *eaque mirae magnitudinis & industriae*, quarum elegantiam, ut & amplitudinem, testantur quae de Cisterna Basilica infrà observamus: prae caeteris verò praedicat Manuel Chrysoloras in veteris ac novae Romae Comparatione pag. 119. Καὶ τὰς τῶν μεταξὺ παρεμπιπτόντων ὀρῶν διορυχὰς, καὶ τὰς ὑποδεχομένας πρότερον τούτους δεξαμένας, θαλασσῶν, ἢ λιμνῶν λόγον πρὸς ἐκείνους τότε γε ἐχούσας, τὰς μὲν κατεστέγους καὶ ἀφανεῖς, καὶ τὰς ἀναπεπταμένας καὶ φανερὰς ὁλκάσι δυναμένας πλεῖσθαι. ὧν ἔνιαι νῦν αἱ μὲν ἐπὶ τῶν κύτοις ἔνδον, αἱ δὲ ἄνω ἐπὶ τῶν στεγῶν, μέγιστα δένδρα τρέφουσι, καὶ τοῖς ἔχουσιν ἀρκοῦσιν ἀντ' ἀγρῶν καὶ κήπων εἶναι· καὶ τὸ πλῆθος ἐν αὐταῖς κιόνων καὶ ἀψίδων· ἄλλας δὲ αὖ ὑπογείους καὶ ὀρυκτὰς πᾶσαν τὴν πόλιν ὑπόκοιλον καὶ κρεμαστὴν, καὶ τὰ κάτω διάκενον ποιήσας, καὶ τοὺς δημοσίους ὑπονόμους, ἃ καὶ παρὰ τῇδε πλεῖστα· *Omitto etiam receptacula & Cisternas quibus aquae istae* (Aquaeductuum) *primùm excipiuntur, quae maris, vel stagni instar se habent: quarum aliae opertae visum latent, aliae in propatulo & apertae scaphis navigari possunt: quarum nonnullae jam intus aliae superiùs in tectis maximas arbores nutriunt, & possessoribus agrorum vel hortorum vicem praestant. Omitto in Cisternis illis columnarum & fornicum multitudinem: tum alios subterraneos & effossos canales, qui totam urbem tabulati instar pensilem & subtus concavam efficiunt: item cloacas & meatus publicos, quae omnia etiam in hac urbe longè plurima extant.* Ex quibus observandum primò in Cisternas istas Aquaeductus derivatos: nam, ut ait loco laudato Procopius, ad hoc comparatae Cisternae illae erant, ut restagnantes Aquaeductuum undas exciperent: Δεχόμενα γὰρ τὰ ἔλυτρα τάδε τοῦ ὀχετοῦ τὴν ἐπίῤῥοιαν ὑπερβλύζοντος, στενοχωρουμένοις μὲν τοῖς ὕδασι τότε χαρίζεται χώραν· ποθεινῶν δὲ αὐτῶν γινομένων, ἐπὶ καιροῦ τοῖς δεομένοις παρέχεται πόρον· *Quippe Cisternae illae Aquaeductus exundantium aquarum fluxus excipientes, iis breviori spatio interclusis locum praebent; ac cùm illae optabiles sint, ipsas opportunè indigentibus suppeditant.* Ita porrò in Cisternam Basilicae Illi Aquaeductum Adriani immittere voluisse Justinianum narrat Cedrenus. Quod verò subdit Chrysoloras, Cisternarum alias in propatulo navigari, alias nutrire maximas arbores, hortorumque vicem possessoribus praebere, satis indicat easdem Cisternas illius aetate ad nudas parietinas non modò redactas esse, sed & alias tectis suis ac concamerationibus atque adeò columnis, alias verò & concamerationibus & aquis ipsis nudatas fuisse, & in iis hortos plantatos, quod de Cisternis Boni & sancti Mocii testatur Gyllius; vel satas vineas, quod de plerisque sua aetate obtinuisse scribit Bondelmontius: *Vinea pro qualibet in ea* (Cisterna) *trium vel quatuor vegetum vini crescit.* Neque tamen haec omnium ferè Urbis Cisternarum ruina Turcis attribuenda, etsi ab iis aliquot eversas constet, siquidem tradit Porphyrogenitus in avi Vita cap. LXI. & ex eo Cedrenus, Heraclium Imp. cùm ei à Stephano Mathematico aquâ interiturum, praedictum fuisset, Cisternas plerasque terrâ opplevisse, & in iis hortos plantasse: τὰς τῶν κινστερνῶν προσχώσεις ἐποιήσατο.

II. Inter Cisternas quae à Constantino M. conditae dicuntur, fuit illa quae CISTERNA BASILICA, seu Βασιλικὴ κινστέρνα, dicta est, ut habent Codinus, & Anonymus in Collectaneis pag. 103. Hanc ad Porticum Regiam, κατὰ τὴν Βασιλέως στοὰν, ubi lites instruunt causidici, statuit Procopius lib. I. de Aedif. cap. XI. & sub una è Porticibus, quae Basilicae atrium ambiebant versus Austrum, à Justiniano altissimè effossam tradit. Rem pluribus ibidem commemorat. Supra hanc Cisternam, statuam Salomonis collocatam ab eodem Justiniano scribunt idem Codinus & Glycas, respicientis Magnam Ecclesiam, maxillamque suam comprimentis, quasi fateretur hoc Justiniani aedificium longè à se exstructum Hierosolymorum

Templum elegantiâ & magnitudine superari. Quam quidem statuam Basilius Macedo conflari jussit, & ex ejus metallo propriam confecit, ut auctor est Leo Grammaticus pag. 472. Cisternam Basilicam adhuc superesse scribit Georgius Dousa in Itinere Constantinopol. *Ex multis praeterea, quibus olim abundabat civitas Cisternis, unica tantùm, eaque Basilica, reliquis in alios usus conversis, incolumis permansit. Hanc generoso D. Stanislao Golscio Regni Poloniae Legato comite, praelatis funalibus, inspexi. Rivum quemdam, quem Theodosius Zygomalas Cydarim esse vult, magno murmure hoc loco se effundere vidimus. Ejus concamerationem plusquam quingentis columnis marmoreis fulciri idem Theodosius nobis retulit.* Sed longè pluribus describitur à Gyllio lib. II. cap. XX. *Porticus Regia non extat, Cisterna incolumis permanet, quae cùm negligentia civium ignoraretur, à me peregrino diligenter quaesita, venit in cognitionem multorum. Cisternae ignorationem auxerant superaedificatae domus, quarum nonnullos incolas deprehendi ignorare Cisternam infrà aedes suas positam, cùm tamen quotidie aquam hujus haustam puteis potarent intra aedes suas fitis in cisternam penetrantibus. Denique incidi in domum quà in hanc descensus patebat: scapham conscendi, quam agens dominus, funalibus accensis, huc illuc per medios ordines, vel silvam, columnarum maxima ex parte demersarum aqua, ubi omnia perlustravi, ille ad capiendos pisces, quibus Cisterna abundat, se convertit, nonnullosque tridente cepit ad lucem funalium: lux enim exigua apparet intromissa per ora puteorum, velut per spiracula, quò pisces etiam congregantur. Cisternae longitudo est trecentorum & triginta sex pedum, latitudo centum octoginta duorum pedum: ejus ambitus ducentorum & viginti quatuor passuum Romanorum. Camerae & fornices lateritio opere, similiter parietes constant, tectorio Signino nihil vetustate offenso bene vestiti. Concameratio sustinetur trecentis triginta sex columnis marmoreis, inter se distantibus duodecim pedes, singulis altitudinem quadraginta dodrantum superantibus, in longitudinem dispositis per duodecim ordines, in latitudinem verò per viginti octo ordines. Capitula earum partim opere Corinthio laborata, partim illaborata. Supra singulorum capitulorum abacum lapis magnus, velut major alter abacus positus est, ad quem admittuntur quatuor arcus. Multi in eam penetrant putei, per quos ex Cisterna hauritur aqua. Hyberno tempore impletur aquaeductu. Vidi cùm media hyeme impleretur, rivum ex magno tubo salire in cisternam magno murmure non cessantem, eatenus dum columnas omnes & media capitula obruisset. Haec à templo Sophiae versus Occidentem aestivum distat circiter octoginta passus Romanos.* Atque supra dicta quidem, etsi prolixiora, referre operaepretium duximus, ut cujusmodi fuerit Cisternarum Urbis structura, inde notum fieret.

III. CISTERNA PHILOXENOS, Φιλόξενος, à Philoxeno conditore nomen accepit, qui Româ cum Constantino M. Byzantium venit, si Codinum audimus pag. 10. at Cedrenus describens Lausiacum Palatium ad quod stetit, appellatam videtur innuere, quod peregrinis in Xenodochio vicino hospitantibus aquam suppeditaret, scribens ἐν τοῖς Λαύσου extitisse varia aedificia, atque in iis ξενοδοχεῖά τινα, ὅπου ἡ Φιλόξενος ἐχορήγει τὸ ὕδωρ, ἔνθα ἔχει τὴν κλῆσιν, *Xenodochia quaedam, ubi Cisterna Philoxenos aquam suppeditabat, unde appellationem sortita est.* Quae quidem illa est quam Scylitzes p. 588. inter Justinianeum Triclinium statuit, & quam à Basilio Macedone repurgatam scribit: quo loco τὰ Φιλοξένου collocantur. Nam aedes S. Aquilinae, quam in seditione Victoriatorum conflagrasse narrat Chronicon Alexandrinum, proxima Foro ibidem fuisse dicitur, & ἐν τῷ Φιλοξένῳ πλησίον τοῦ Φόρου, in Synaxariis ad XXIX. Januarii, & ἐν τοῖς Φιλοξένου, ad XIII. Junii.

IV. CISTERNA THEODOSIACA in quinta regione collocatur in veteri Urbis Descriptione.

V. CISTERNA AETII, ab Aëtio Patricio constructa fuit, ad quam etiam illius statua stetit, ut est apud Codinum pag. 29. Addit Anonymus in Collectaneis pag. 104. conditam Valente imperante, ipsiusque Augusti statuam ibi positam. Sed potior fides Marcellino Comiti *cisternam Aëtii constructam* sub Theodosio Juniore anno Christi CCCCXXI. *Eustathio & Agricola Coss.* scribenti. Videtur autem eadem quae *Pulcheriae Augustae* nomine donatur in Chronico Alexandrino pag. 724. in quam hoc ipso anno aquam immissam narrat: ἐπὶ τούτων τῶν ὑπάτων εἰσεβλήθη τὸ ὕδωρ τῆς Κινστέρνης τῆς δεσποίνης Πουλχερίας Αὐγούστης μηνὶ Περιτίῳ πρὸ α. Φεβρουαρίου, παρόντος τοῦ δεσπότου τοῦ Θεοδοσίου Αὐγούστου. *His Coss. aqua in cisternam Dominae Pulcheriae Augustae immissa est mense Peritio, pridie Kl. Febr. praesente Domino Theodosio Augusto.* Ad hanc Cisternam stetit Monasterium Μαρᾶ appellatum, de quo in Concilio Constantinopolitano sub Mena act. I.

VI. CISTERNA MODESTIACA Modestum Praefectum Urbi conditorem agnoscit. Annum quo aedificata est observat Idatius in Fastis: *Valentiniano* II. *& Valente* II. *Coss. opus magnificum cisternae Constantinopolitanae completum est à Domitio Modesto V.C. iterum Praefecto Urbi, quod in prima inchoaverat praefectura.* Collocatur in undecima regione in veteri Urbis Descriptione. Vide Gyllium lib. IV. cap. II. pag. 185.

VII. CISTERNA ARCADIANA in undecima urbis regione, ut & Modestiaca, collocatur in veteri Urbis Descriptione.

VIII. CISTERNA MAXIMA, juxta Porphyreticam Constantini Imperatoris Columnam in Foro ejus, sub plateae transitum constructa est Ind. V. Honorio VII. & Theodosio

dosio Juniore II. Coss. ita Marcellinus Comes. Proinde exstitit in regione sexta, ubi statuuntur Forum Constantini & Porphyretica Columna, in veteri Urbis Descriptione.

IX. CISTERNAM ASPARIS appellatam exstruxit Aspar Patricius, Leonis M. Imperatoris anno II. Ricimere & Patricio Coss. Chronicon Alexandrinum : τούτῳ δὲ ἐνιαυτῷ ἤρξατο Ἄσπαρ ὁ στρατηλάτης κτίζειν τὴν μεγάλην Κινστέρναν πλησίον τοῦ παλαιοῦ τείχους, *hoc anno Aspar Magister militum cœpit ædificare cisternam maximam juxta antiquum urbis murum.* Similia penè habent Codinus pagg. XXIX. XIIX. & Anonymus in Collectan. Urbis Constantinopol. pag. 105. Ad hanc Cisternam ædificatum Monasterium Manuelis alibi observamus : de Aspare verò diximus in Stemmatibus Byzantinis.

X. CISTERNA MOCISIA, sic appellata, quòd juxta ædem S. Mocii haud procul ab Aurea Porta steterit, condita fuit ab Anastasio Dicoro Imp. ut habet Codin. p. 50. Zonaras p. 46. Καί τινα μοναχὸν πλησίον οἰκοῦντα τῆς παρὰ τοῦ Ἀναστασίου κτισθείσης κινστέρνης τῆς Μωκισίας καλουμένης, *& quendam Monachum habitantem juxta Cisternam Mocisiam ædificatam ab Anastasio.* Eadem habent Suidas & Glycas in Anastasio. Ædi S. Philippi vicinam etiam fuisse testatur Cedrenus pag. 360. Ἦλθον εἰς τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Φιλίππου, πλησίον τῆς Κινστέρνης τοῦ ἁγίου Μωκίου, *venerunt in Monasterium sancti Philippi prope Cisternam sancti Mocii.* Stetit præterea juxta hanc Cisternam ædes S. Zoes, ut auctor est idem Codinus pag. 60. ut & ædes sancti Joannis Baptistæ, de quibus suis locis agimus. Cisternam Mocisiam ad muros urbis terrestres, in septimo Colle statuit Gyllius lib. I. cap. XVIII. *In cujus pago*, inquit ille, *patet Cisterna nuncupata Mocisia, spoliata columnis & cameris, cujus muri è lapide quadrato ædificati adhuc extant Cisternam ambientes, quorum circuitus complectitur noningentos & septuaginta passus : ejus solum cultum est hortis in eo consitis.*

XI. CISTERNA BASILICÆ ILLI ædificata à Justiniano anno primo in μεσαυλίῳ, seu atrio ipsius Basilicæ. Theophanes pag. 150. Καὶ τὸ μεσαυλον τῆς Βασιλικῆς Ἴλλου Κιστέρναν μεγάλην ἐποιήσατο, *& ex atrio Basilicæ Illi Cisternam magnam confecit.* Cedrenus pag. 368. πληρῶσι δὲ καὶ τὸ μέσαυλον τῆς βασιλικῆς Ἴλλου Κιστέρνης, ἣν καὶ μεγάλην ἐποίησε. Sed & in eam Aquæductum Adriani immittere voluit. Chronicon Alexandrinum pag. 775. Ἐποίησε δὲ ὁ αὐτὸς Βασιλεὺς καὶ τὸ μεσαυλον τῆς βασιλικῆς Ἴλλου Κιστέρναν μεγάλην, βουλόμενος βαλεῖν τὸ Ἀδριάνειον ὕδωρ τοῦ ἀγωγοῦ εἰς αὐτήν· *Idem Imperator ex atrio Basilicæ Illi magnam Cisternam fecit, in eam Adriani Aquæductus aquas immittere volens.* Meminit Scylitzes in Basilio Macedone pag. 588. Cisternæ, quæ extitit μεταξὺ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Τρικλινίου, καὶ τοῦ Λαυσιακοῦ, *inter Triclinium Justiniani, & Lausiacum*, quam repurgavit ipse Basilius : ubi Porphyrogenitus in avi Vita cap. LXI. habet, μεταξὺ τοῦ Ἰουστινιανοῦ τρικλίνου, καὶ τοῦ τῆς Ἐκθέσεως.

XII. CISTERNAM BONI appellatam, cameris cylendricis tectam, exstruxit Bonus Patricius & Magister, cui Heraclius Imperator, contra Persas profecturus, urbis custodiam commisit, ut est apud Codinum pag. 29. 50. Boni verò istius meminit Chronicon Alexandrinum pag. 898. & 900. Haud procul ab hac Cisterna Palatium à Romano Constantini filio ædificatum, ἔγγιστα τῆς τοῦ Βώνου κινστέρνης, tradunt Scylitzes pag. 644. & Glycas. In Hebdomo, & in decimaquarta Regione collocatur à Gyllio lib. IV. cap. IV. paulò supra ædem S. Joannis Baptistæ, ubi hæc habet : *Quàm autem sumptuosa fuisset*, (hæc ædes) *cùm alia vestigia indicant, tum Cisterna Boni nuncupata paulò supra eam ipsam sita, longa trecentos passus, columnis & concamerationibus spoliata, in qua nunc horti virent.*

XIII. CISTERNA AD ÆDEM XL. MARTYRUM, ædificata fuit à Phoca Tyranno. Chronicon Alexandrinum pag. 874. τούτῳ τῷ ἔτει ἐπληρώθη ὁ σύνθετος κίων ὁ ἀνοικοδομηθεὶς ὑπὸ τοῦ Φωκᾶ τοῦ Βασιλέως, μετὰ καὶ τῆς Κινστέρνης, κατὰ τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς ἐκκλησίας τῶν ἁγίων μ΄. πλησίον τοῦ Χαλκοῦ Τετραπύλου· *Hoc anno confecta est ex multis lapidibus compacta columna ab Imperatore Phoca excitata, unà cum Cisterna ad orientalem partem ædis Sanctorum Quadraginta, juxta Æneum Tetrapylum.* Cùm verò ædes Sanctorum quadraginta Martyrum in *Media* urbis platea steterit, perinde ac Lausi Palatium, nescio an non eadem sit cum Cisterna, quæ Φιλόξενος dicta, haud procul ab hac æde extitit.

XIV. CISTERNAM AD MAGNAURAM, πρὸς τῇ Μαγναύρᾳ, repurgavit Basilius Macedo, cùm ab Heraclio Imperatore terra ingesta in hortum & viridarium commutata esset, ut habet Porphyrogenitus in avi Vita cap. LXI. & ex eo Scylitzes pag. 588. & Glycas.

XV. CISTERNAM PALATII purgavit Basilius Macedo, ut est apud Scylitzem pag. 588. Cedrenus in Anastasio Dicoro pag. 362. Cisternæ Frigidæ in Palatio meminit : Ἐπεὶ δὲ κεχρημάτιστο διὰ πυρὸς αὐτὸν τὴν ἀμείλικτον αὐτοῦ ψυχὴν ἀπορρῆξαι, τὴν ἐν τῷ παλατίῳ κίστερναν τὴν λεγομένην Ψυχρὰν εἰς πολλὰ στόμια διανοίξας, καὶ καδδους ἐν ἑκάστῳ παραθεὶς, ἐσπευδε τὴν ῥηθεῖσαν περὶ αὐτοῦ προφητείαν ψευδῆ ἀποδεῖξαι· *Cùm autem oraculo edoctus esset igne sibi pereundum fore, Cisternam in Palatio, quæ Frigida dicitur, multis meatibus aperuit, quorum cuique cadus appositus esset; conans hoc pacto oraculum irritum reddere.*

XVI. CISTERNA PETRII vocata, cujus meminit Bondelmontius, ædificata

fuit à Manuele Comneno Imperatore, ut est apud Cinnamum lib. VI. n. VIII. περί τινα χῶρον οὐ πολλοῦ Βυζαντίου διέχοντα, ὃς Πέτρα κατωνόμασται, *in loco haud procul Byzantio dissito, quem Petram vocant*, in media quadam cavitate collibus utrinque cincta, in quam aquæ per varia ostia confluebant, quæ postmodum per canales in urbem deferebantur.

XVII. CISTERNA HIPPODROMI, quam Ψυχρὰν, seu *Frigidam* vocabant, memoratur à Codino, qui conditam ait, ut æquaretur locus Hippodromi, qui inæqualis erat. Illius etiam meminit Bondelmontius in Descriptione Constantinopoleos, ubi de Hippodromo: *Et supra columnas ædificatus est, in quibus Cisterna amplissima optimæ aquæ totum supradictum continet spatium.*

XVIII. CISTERNÆ ad ædem ΤΟΥ ΠΑΝΤΕΠΟΠΤΟΥ meminit idem Bondelmontius in Descript. Constantinop.

XIX. CISTERNA ad ædem τοῦ ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ, quæ stetit in undecima regione, habetur apud eundem Bondelmontium in Descript. Constantinop.

XX. CISTERNA APOSTOLORUM, seu ad ædem sanctorum Apostolorum in undecima regione, recensetur à Bondelmontio in Descriptione Constantinopoleos. Gyllius lib. IV. cap. II. nulla ædis Apostolorum restare vestigia ait, ac ne fundamentorum quidem, nisi fundamenta quædam istius Cisternæ, quæ aquam suppeditabat ædi Apostolicæ, in cujus quidem Cisternæ solo erant variæ illius ætate officinæ. An eadem, vel quæ ad ædem Pantocratoris stetit, cum Arcadiana, incertum, etsi tres has Cisternas in undecima regione ædificatas constet.

XXI. CISTERNÆ MAHUMETI mentio est apud Bondelmontium in Descript. Constantinop. *in qua ita subtili artificio sunt ordinatæ columnæ, quod est incredibile ad narrandum*, ait ille.

XXIX.

CLOACÆ.

CLOACÆ, quibus urbium sordes eluuntur, ne quis teter odor aërem inficiat, inter præcipuas civitatum structuras sæpe recensentur. Senator lib. III. epist. XXX. de Cloacis urbis Romæ, quas *splendidas* fuisse ait; & de quibus agit Procopius lib. I. de Bello Persico cap. XIX. *Quæ tantum visentibus conferunt stuporem, ut aliarum civitatum possint miracula superare. Videas illic fluvios quasi montibus concavis clausos, per ingentia signa* (stagna) *decurrere.* Et mox: *Hinc Roma singularis, quanta in te sit potest colligi magnitudo. Quæ enim urbium audeat tuis culminibus contendere, quando nec ima tua possunt similitudinem reperire.* Cloacas Byzantinas hisce verbis descripsisse videtur Codinus pag. II. quas Constantino Magno adscribit: Ἐποίησε δὲ καὶ γάβους ἰσχωρήγους ἐπὶ πᾶσαν τὴν πόλιν, βαθεῖς τοῦ ὕψους, ὅσον τῶν ἐμβόλων, διὰ τὸ μὴ εἶναι δυσωδίαν τινὰ, καὶ ἐνσκήπτωσι νόσοι πολλαί· ἀλλ' ἐς βάθος διέρχεσθαι τὰς δυσώδεις ὕλας, καὶ κατέρχεσθαι εἰς θάλασσαν. *Fecit etiam Cloacas subter universam urbem transeuntes, æquantes profunditate altitudinem Porticuum, ne ex malo odore morbi orirentur, & ut omnis fœtida colluvies per eas in mare deflueret.* Mox addit hisce Cloacis condendis præfuisse Urbicium Præpositum & Salustium Præfectum urbi. Γάβους, Cloacas appellat Codinus, id est, *cavos* meatus: de voce ἰσχώρηγος, diximus ad Alexiadem pag. 267. Suave porrò admodum quod in hanc sententiam scribit Willelmus Malmesburiensis lib. IV. Hist. Angl. pag. 137. *Danubius, qui & Ister, occultis canalibus urbi sub terra influit, diebusque constitutis ablato pessulo inductus, cœnum platearum pelago importat.* Ubi certè pro Danubio Lycum fluviolum forsitan voluit dicere, qui urbem ipsam transmeat, & alicubi in canalibus subterraneis, uti videtur indicare Codinus pag 73. ubi de templo SS. Apostolorum: πολλὴν ἀνάδυσιν θεμένη, διὰ τὸ διέρχεσθαι κάτωθεν τὸν ποταμὸν Λύκον, ἐνεχείρησαν θεμελίους παμμεγέθεις καὶ λίθους μεγίστους, ἔκτισε ναόν. Meminit etiam Lyci fluvii, cùm de Amastriano agit. At Cedrenus pag. 25. exundare solitum fuisse testatur, & adversus ejus πλημμυρήσεις Apollonium nescio quas consecrationes adhibuisse, unde à Chrysolora pag. 122. χείμαρρος τῆς πόλεως dicitur. Illabebatur porrò in Urbem versus portam Charsiæ, ut colligere est ex Joanne Canano pag. 190. Meminit vetus Inscriptio Suessana apud Ughellum to. VI. Italiæ sacræ pag. 671. *Curatoris alvei Tyberis & Clavacarum sacræ urbis.*

XXX.
LATRINÆ PUBLICÆ.

CLOACIS adjungendæ videntur Latrinæ publicæ Conſtantinopolitanæ, quæ celebrantur potiſſimum à ſcriptoribus, quòd in iis Arius medius crepuerit, animamque emiſerit. Has autem extitiſſe ὄπισθεν τῆς ἀγορᾶς Κωνσταντίνου, ἔνθα ὁ πορφυροῦς ἵδρυται κίων, *ponè Forum Conſtantini, in quo ſtetit columna porphyretica*, memorat Socrates cap. XXV. ubi hæc ſubdit : Ὁ δὲ ἀφεδρὼν ἄχρι νῦν ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει δείκνυται, ὡς ἔφην, ὄπισθεν τῆς ἀγορᾶς Κωνσταντίνου, καὶ τοῦ ἐν τῇ στοᾷ Μακέλλου· *Latrinæ iſtæ ad hoc uſque tempus Conſtantinopoli ponè Forum, ut dixi, Conſtantini, & Macellum in Porticu cernuntur.* A Socrate hauſerunt quæ habent Theodoretus lib. I. cap. XIV. Nicephorus Call. lib. VIII. cap. LI. Cedrenus, Zonaras, Suidas v. Ἀρειανὸς, & alii. Ado Viennenſis in Chronico, de eodem Ario : *Divertens poſt Forum Conſtantini ad cauſam neceſſariam, viſcera ejus repente ſimul cum vita effuſa ſunt.* Vide Libellum precum Marcellini & Fauſtini pag. 19. & Gregorium Nazianzenum orat. XXI. pag. 38. Verùm etſi Latrinas iſtas ad ſua uſque tempora conſpecta dicat Socrates, Byzantios tamen ab Arii morte has non intraſſe aiunt; & ab iis, tanquam immundo loco, ubi Arius impietatis ſuæ pœnas dediſſet, abſtinuiſſe. Demùm vir quidam potens Arianus locum hunc de publico emit, & in eo ædes extruxit, quò infamem Arii mortis memoriam deleret. Rem narrat Sozomenus lib. II. cap. XXVIII. & ex eo Nicephorus loco citato. Refert præterea Codinus pag. 22. Latrinas iſtas extitiſſe juxta καμάραν τοῦ Φόρου τοῦ Σενάτου, & Theodoſium Magnum, Arii, Macedonii, Sabellii, & Eunomii ſtatuas marmoreas humi deſidentes ſtatuiſſe, quò à prætereuntibus ſtercore, lotio, & ſputo conſpurcarentur. Latrinas publicas ſua ætate extitiſſe Conſtantinopoli videtur innuere Adamnanus lib. III. de Locis SS. cap. V. *Et ad vicinam domum, ubi humana ſtercora per longarum foramina tabularum egeſta ſupra ſedentium ventribus egeri ſolent.* Quas quidem Latrinas publicas neſcio an intellexerit auctor Deſcriptionis Urbis, ubi ait *Regionis quintæ non modicam partem in obliquioribus poſitam locis, planitie excipiente, perduci, in qua neceſſaria civitati ædificia continentur:* ita ut per *neceſſaria ædificia*, Latrinas publicas intellexerit, quomodo χρείας, *Latrinas*, Græci dixere, uti pluribus nuper docuimus in Gloſſario ad Scriptores mediæ & infimæ Latinitatis in V. *Neceſſaria.*

CONSTANTINOPOLIS CHRISTIANA,

SEU

DESCRIPTIO URBIS CONSTANTINOPOLITANÆ,

Qualis extitit ſub Imperatoribus Chriſtianis.

LIBER SECUNDUS.

I.

CIRCUS, ſeu HIPPODROMUS.

EXACTIS priore libro Byzantii veteris originibus & incrementis, peractâque ampliſſimæ Urbis generali delineatione, hoc ſecundo Amphitheatra, cæteraque ædificia publica, Porticus, Palatia urbana, Tractus ipſos Urbis, & celebriores privatorum Domus, quibus ubique Orientalis olim Imperii domicilium collucebat, deſcribere aggrediar. In ædificiis verò iſtis publicis primum locum obtinuere Circi ſeu Hippodromi, Theatra, Amphitheatra, Stadia, Luſoria, & alia id genus civium laſciviæ ac voluptati conſecrata, quam hiſce verbis exagitat Gregorius Nazianzenus orat. XXVII. extremâ, Conſtantinopolitanos alloquens: *Υμεῖς ἡ μεγάλη πόλις, οἱ πρῶτοι μετὰ τὴν πρώτην εὐθέως, ἢ μηδὲ τοῦτο παραχωροῦντες, φάνητέ μοι πρῶτοι μὴ τὴν κακίαν, ἀλλὰ τὴν ἀρετήν· μὴ τὴν ἔκλυσιν, ἀλλὰ τὴν εὐνομίαν. ὡς ἔστιν μὲν αἰσχρὸν, τῶν μὲν πόλεων κρατεῖν, τῶν δὲ ἡδονῶν ἡττᾶσθαι, ἢ τὰ μὲν ἄλλα σωφρονεῖν, περὶ δὲ τοὺς ἱππικοὺς, καὶ τὰ θέατρα, καὶ τὰ στάδια, καὶ τὰ κυνηγέσια τοσοῦτον μεμηνέναι, ὥστε ταῦτα ποιεῖσθαι βίον, καὶ πόλιν εἶναι παιζόντων τὴν πρώτην ἐν πόλεσιν, ἣν καὶ ταῖς ἄλλαις τύπον εἶναι καλοῦ παντὸς πρεπωδέστερον. Vos magnæ urbis cives, qui primi ſtatim poſt primam eſtis, aut ne id quidem ei conceditis, ita vos gerite, ut primi non improbitate, ſed virtute; non morum diſſolutione ac mollitie, ſed optimi legibus ſitis. Turpe enim fuerit, ſi hæc urbs ita urbibus aliis præſtet, ut tamen voluptatibus cedat, aut cætera quidem gravis & moderata ſit, verùm*

circa ludos Circenses, & spectacula, & cursus ac venationes adeò insaniat, ut hæc pro vita & serio quodam instituto habeat, atque urbs inter urbes principatum tenens, ludentium urbs sit, quam aliis quoque virtutum omnium exempla præbere multò æquius erat & congruentius. Sed hanc circa Circenses vesaniam, quam Constantinopolitanis rursum objicit orat. XXI. objectam etiam non semel Romanis nemo nescit. In his porrò ludis destinatis locis, tum splendore ac structuræ elegantiâ, vel etiam magnitudine eminuit

I. HIPPODROMUS, seu CIRCUS, Constantinopolitanus. Is in tertia regione statuitur in veteri Urbis Descriptione: *Tertia Regio plana quidem in superiori parte, utpote in ea Circi spatio longiùs explicato, sed ab ejus extrema parte nimiùs prono clivo mare usque descendit: continet in se eundem Circum maximum*, &c. Hunc porrò Severus Imperator primitus in ipsa Urbe Byzantina inchoaverat. Cedrenus pag. 252. Οὗτος καὶ τὸ Ζεύξιππον λουτρὸν ἔκτισε Βυζαντίοις, καὶ τὸ πρῶτον κτίσμα τοῦ Ἱπποδρόμου παρέδωκε· *Hic & Zeuxippum, Balneum ita nuncupatum, Byzantiis condidit, & Circi prima ædificia.* Juxta templum Hecates illud statuisse auctor est Hesychius Milesius: Ἑκάτης δὲ κατὰ τὸν νῦν Ἱπποδρομίου τόπον. Ubi antea erant horti duorum fratrum & cujusdam viduæ. Codinus & Suidas: Τὸ δὲ μέχρι νῦν σωζόμενον Ἱπποδρόμιον ἐκτίσθη παρ᾽ αὐτοῦ τοῦ Σεβήρου, κήπων ὄντων ἐκεῖσε δύο τινῶν ἀδελφῶν καὶ γυναικὸς χήρας. Causam non confecti operis recitat ibidem Codinus: Τὸ δὲ ἓν μέρος τῶν βαθμίδων ἀνεπληρώθη παρ᾽ αὐτοῦ τοῦ Σεβήρου· κατελείφθη δὲ τὸ ἕτερον ἀτελὲς, διὰ τὸ ἐλθεῖν εἰς αὐτὸν ἀγγελίαν, ὅτι οἱ Γάλλοι πορθοῦσι τὴν Ῥώμην, καὶ παραγενόμενος ἐν αὐτῇ, ἡ δῆτα καὶ τελευτᾷ. *Vnam verò graduum partem Severus perfecit, alteram imperfectam reliquit, cùm nuntium accepisset Gallos Romam depopulari, eoque accessisset, ubi & vitam finivit.* Pars autem Circi à Severo confecta ea fuit quæ ad Zeuxippum pertingebat, quam ille Dioscuris sacravit. Hesychius Milesius: Καὶ τὸν τούτῳ (Ζευξίππῳ) πλησιάζοντα χῶρον τῆς Ἱπποδρομίας, τοῖς τοῦ Διὸς ἀνακείμενον κούροις, ἰκρίοις τε καὶ στοαῖς διακοσμήσαντος· ἔνθα καὶ νῦν οἱ καμπτῆρες δηλοῦσι τὰ τῶν ἐφόρων γνωρίσματα, διὰ τῶν ἐπικειμένων ὠῶν τοῖς χαλκοῖς ὀβελίσκοις. *Vicinum* (Zeuxippo) *Hippodromum Dioscuris sacrum tabulatis & porticibus exornavit, ubi & nunc Flexus, seu Metæ Deorum Præsidum argumenta exhibent, per ova æneis obeliscis imposita.* Ubi perperam Meursius ἐφόδων restituit, sicque hæc verba reddidit: *Vbi etiam nunc curvaturæ ascensuum indicia exhibent, per superiora, quæ æneis obeliscis incumbunt.* Malè, inquam, cùm verborum istorum sensus sit, Severum Castori & Polluci, quibus ut & Herculi & Mercurio Gymnicarum artium disciplinam adscribit Tertullianus lib. de Spectac. cap. IX. sacrasse Hippodromum, ut essent ludorum præsides & ἔφοροι, quomodo Cyprianus lib. de Spectac. *Græca certamina*, ait, *præsides suos habuisse varia dæmonia:* quorum quidem ἐφόρων argumenta & symbola servant etiamnum, ait Hesychius, metæ Circi, & Obelisci ænei, qui in suprema sui parte ova, ex quibus eductos & natos Dioscuros fabulæ fingunt, sustentant: nam & *ova Castoris* in Circis posita scribunt Varro lib. I. de Re rustica, Tertullianus, Senator, Isidorus, & alii: quod quidem omnino firmat Zozimus lib. II. pag. 687. ubi videtur hanc Hippodromi partem à Constantino M. confectam innuere: Καὶ τὸν Ἱππόδρομον εἰς ἅπαν ἐξήσκησε κάλλος, τὸ τῶν Διοσκούρων ἱερὸν μέρος αὐτοῦ ποιησάμενος, ὧν καὶ τὰ δείκηλα μέχρι νῦν ἔστιν ἐπὶ τῶν τοῦ Ἱπποδρόμου στοῶν ἑστῶτα ἰδεῖν· *Item Hippodromum ad omnem elegantiam perpolivit, confecta ea parte quæ Dioscuris sacra est, quorum simulacra nunc etiam in porticibus Hippodromi stantia videre licet.* Ita enim Græca Zozimi reddenda censuerim, non ut Henricus Stephanus, & Petrus Gyllius: *Cujus partem fecit Castoris & Pollucis ædem.* Nemo enim unquam dixerit ipsam Circi partem Dioscuris sacram fecisse Constantinum, qui cùm Byzantium instauravit, Christianus erat, licèt id velle videantur verba Zozimi. Utcumque sit, constat eundem Augustum Circum à Severo inchoatum absolvisse: præsertim verò τὸ ἓν μέρος τῶν βαθμίδων, τῶν δύο περιπάτων, καὶ ἄνω τῶν καγκέλλων, καὶ τὴν σφενδόνα, καὶ τοὺς καμπτῆρας· *Vnam partem Graduum, & Porticuum, & superiorum Cancellorum, præterea Sphendonem, & Flexus, & Factionum sedes.* Ita Codinus & Glycas. Sed & scriptor ineditus à Lambecio laudatus: Τὸ δὲ τοῦ Βυζαντίου ἱππικὸν ἔκτισε Σεβῆρος ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς πρὸς θεραπείαν Βυζαντίων, ὅπερ οὐκ ἔφθασε τελειῶσαι, καὶ διέμεινεν ἀτέλεστον μέχρι Κωνσταντίνου, — ὃς κτίσας τὴν πόλιν μετωνόμασε Κωνσταντινούπολιν, ὃν καὶ κοσμήσας χαλκουργήμασι, καὶ τὸ ἱππικὸν ἀναπληρώσας, πρῶτος ἐπετέλεσεν ἐν τῇ γενεθλίᾳ ἡμέρᾳ τῆς πόλεως τὸν ἱππικὸν ἀγῶνα, ἥτις τελεῖται ιά. ἡμέρᾳ Μαΐου. Sic autem describitur Hippodromus Constantinopolitanus à Corippo lib. I. n. XVII.

> *Ipse ingens Circus, plenus seu circulus anni,*
> *Clauditur in teretem longis anfractibus orbem,*
> *Amplectens geminas æquo discrimine metas,*
> *Et spatium mediæ, quo se via pandit, arenæ.*

Variis porrò incendiis labefactatum, ac ignis injuriam passum Hippodromum Constantinopolitanum tradunt scriptores: ac primò quidem anno XII. Arcadii, quo conflagrarunt portæ Circi cum Prandiara, & adjacentes Porticus, ut est in Chronico Alexandrino pag. 715. rursum eo quo Zeno Augustus obiit anno, *bello plebeio inter Byzantios orto, pars urbis plurima atque Circi igne consumpta fuit*, ut auctor est Marcellinus Comes. Deinde sub Anastasio anno

sexto, dum agerentur Circenses ludi seditione ortâ, Factiones ignem conjecere in Chalcem Circi, quo conflagravit totus ambitus usque ad Imperatoris Tribunal, ut est in eodem Chronico Alexandrino pag. 761. Quartò denique sub eodem Anastasio, anno Imperii decimo sexto, *seditione in Circo facta, gradus Circi septentrionalis suo cum fornice incensi collapsique sunt*; apud Marcellinum Comitem. Situm porrò Hippodromi Constantinopolitani describit præterea Benjaminus Tudelensis in Itinerario ex versione Ariæ Montani pag. 29. *Templi muris proximus locus est ad regios ludos constructus, ubi quotannis per Iesu Christi natalitium diem eduntur spectacula; ostenduntur que ibidem omnes formæ hominum orbis totius omnibus habituum generibus coram Rege & Regina. Producuntur etiam in spectaculum leones, ursi, pardi, asinique silvestres, qui pugnam inter se committunt; & aves quoque in eundem modum: neque existimo in ullâ orbis regione hujusmodi magnificos ludos spectari.* Et Christophorus Bondelmontius: *Extra igitur Ecclesiam ad Meridiem, in platea, columna septingentorum cubitorum alta, cujus in capite Iustinianus æneus equester habetur, & pomum cum læva tenens, ad Occidentem cum dextra minatur, & juxta hanc sex columnæ marmoreæ erectæ magnæ videntur seriatim. Vltra verò has ad Meridiem Hippodromus descenditur, quod Latinè Equi cursus apppellatur. In hoc autem spatio nobiles coram lustrabant populo, & duella atque torniamenta parabantur,* DCLXXX. *etiam magnitudine brachiorum, &* CXXXIV. *ampliatur*, &c.

I. Hippodromi Constantinopolitani partes variæ recensentur à scriptoribus, ac primùm PORTÆ, quas conflagrasse unà cum Prandiara & adjacentibus Porticibus anno duodecimo Arcadii tradit Chronicon Alexandrinum. In seditione Victoriatorum Narses διὰ τ̃ θυρῶν in Hippodromum irruisse dicitur apud Theophanem pag. 157. Erant autem non unæ: nam Portam Decimi juxta Cochleam habet idem Chronicon pag. 706. ad quam cæsum Gratianum Augustum tradit, Justinæ novercæ insidiis, ἐν τῷ ἀνέρχεσθαι αὐτὸν εἰς τὸ Ἱππικὸν ΚΠ. θεωρῆσαι διὰ τῆς Κοχλίας κτ̃ τὴν θύραν τ̃ λεγομένου Δεκίμου. Videtur etiam alia dicta porta Antiochi. Idem Chronicon, ubi de seditione Victoriatorum: ἕτεροι ἢ διὰ τῆς Ἀντιόχου, καὶ τῆς λεγομένης Νεκρᾶς πόρτης (ὥρμησαν) *Alii in Circum irruperunt per portas Antiochi, & per eam quæ Necra appellatur.* Quòd si hic porta non intelligitur, saltem per hanc Circi partem, quæ vicina fuit Palatio, seu ædi regiæ, Antiochi dictæ, factiosos in Circum irrupisse dicendum est. Posterioris verò portæ, quam Νεκρὰν vocat Chronicon, meminit præterea Procopius lib. I. de Bello Persico cap. XXIV. εὐθὺς ἐπὶ τὸ Ἱππόδρομιον διὰ τ̃ εἰσόδου, ἣ Νεκρὰ καλεῖται, εἰσέβαλλε· *confestim per portam, quam Necram, seu Libitinensem vocant, irrupit in Circum.* Sic porrò dictam scribunt Glycas & Codinus pag. 62. quòd in hac seditione ea Circi pars, quæ Throno Imperatoris opposita est, mortuorum cadaveribus oppleta fuerit, unde & Νεκρὰ dici cœpit.

II. PORTICUS, seu GRADUS FACTIONUM, in quibus consistebant in Circi spectaculis, eâdem nomenclaturâ, quâ ipsæ Factiones, donantur. Erant autem quatuor Factiones Circi, nempe Prasina, Russata, Veneta, & Albata. At cùm duæ priores unicam postmodum, confecerint, ut etiam duæ posteriores, factum inde ut binæ tantùm Factiones in Urbe censerentur, Prasina scilicet & Veneta, quarum partes plebs Constantinopolitana solebat amplecti. Hinc Procopius lib. I. de Bello Persico, & in Hist. Arcana: Τοὺς δήμους ἐν τῇ πόλει ἔτι Βενέτους ἐκ παλαιοῦ καὶ Πρασίνους distinctos ait. Gradus igitur Factionum Δῆμοι dicuntur Theophani anno XXVII. Copronymi: ἐλθόντος δὲ αὐτοῦ ἐν τοῖς Δήμοις, *veniente autem illo ad locum ubi Factiones consistunt.* Ἀναβάθρα ἔνθα οἱ Δῆμοι ἵστανται, *Gradus ubi stant Factiones*, apud Leonem Grammaticum in Theophilo, & in Constantino pagg. 455. 507. οἱ λεγόμενοι ἐν τῷ Ἱππικῷ Δῆμοι κατέπεσον, οἱ ἀπ᾽ ἐναντίας τ̃ βασιλικοῦ θρ̃ ὄντες ἐτύγχανον· *Demi in Circo, qui Regio Throno oppositi sunt, corruerunt.* Adde Cedrenum in Lacapeno pag. 631. Τοὺς περιπάτους τ̃ μέρους habet Codinus pag. 29. Βενετικὴ στοὰ, quæ erat à dextra throni Imperatorii, meminit Procopius lib. I. de Bello Persico cap. XXIV. Marmoreos porrò fuisse Gradus hisce verbis innuit Bondelmontius: *Ab una parte & altera Hippodromi sedilia gradatim in longitudine ipsius erant marmorea, ubi populus sedendo omnem ludum comprehendebat.* Tradit Thevetus Gradus Circi septentrionales sublatos fuisse ab Hibraïmo Bassa, cùm suam domum ædificavit.

III. CANCELLI, seu PLUTEI, quibus viri spectantes incumbebant, memorantur apud Ammianum lib. XXI. *Postridie ludis Circensibus idem ex adverso Imperatoris, ubi consueverat, spectans, repentino clamore sublato, cùm certamen inopinatum emitteretur, diffractis cancellis, quibus unà cum pluribus incumbebat, cunctis eò in unum excussis, læsisque leviter paucis, interna compage disrupta, efflasse spiritum repertus est solus.* Meminit etiam Codinus pag. 29. ut & Anonymus in Collectaneis pag. 104. τῶν καγκέλλων Hippodromi, supra quos stabant equi quatuor inaurati ex Chio allati sub Theodosio: quorum quidem equorum situm & formam describit Nicetas in Man. lib. III. n. V. Hos esse qui stant supra vestibulum ædis Marcianæ Venetiis, scribit Gyllius lib. II. cap. XIII.

IV. PULPITORUM locum & situm designat Theophanes in Justiniano, ubi de seditione Victoriatorum: Ὁ ἢ Βασιλεὺς — εἰσῆλθεν ἐν τῷ Παλατίῳ, καὶ ἀνῆλθεν εἰς τὰ λεγόμενα

Πέλπιτα, ὅπιϑεν τȣ̃ καϑίσματος τ̃ Ἱπποδρόμȣ, εἰς τ̃ ξίκλινον τ̃ ἔχοντα τὰς χαλκᾶς ϑύρας· *Imperator verò — Palatium ingressus, ascendit quæ dicuntur Pulpita, ponè thronum Hippodromi, venitque in Triclinium, quod habet portas æreas.* De Pulpitis verò Theatri consulendi Lipsius, Bulengerus, & alii.

V. COCHLEA, dictus Gradus in Cochleæ modum contortus, per quem Imperator ex Palatio in Circi κάϑισμα, seu thronum ascendebat. Procopius lib. I. de Bello Persico cap. XXIV. Ἐκ Παλατίȣ δὲ Μȣ́νδος διὰ πύλης ἐξῄει, ἔνϑεν δὴ ὁ Κοχλίας ἐπὶ τ̃ ἰδέας καϑόλȣ κυκλοτερȣ̃ς ὠνόμασται· *Exivit verò Mundus à Palatio per portam, ubi est Cochlea à forma quam planè rotundam habet, appellatam.* Chronicon Alexandrinum in Justiniano pag. 782. Ἀνῆλϑεν διὰ τȣ̃ λεγομένȣ Κοχλίȣ εἰς τὰ λεγόμενα Πέλπιτα, ὅπιϑεν τȣ̃ Καϑίσματος τȣ̃ Ἱππικοῦ, εἰς τὸ ξίκλινον ἔχοντα χαλκᾶς ϑύρας· *Extemplo ascendit per Cochleam in Pulpita, quæ ponè tribunal Circi sunt, in triclinium æreas habens portas.* Erat porrò Cochlea juxta portam Decimi nuncupatam. Idem Chronicon in Gratiano pag. 706. Ἐν τῷ ἀνέρχεσϑαι αὐτὸν εἰς τὸ Ἱππικὸν Κωνσταντινȣπόλεως ϑεωρῆσαι διὰ τȣ̃ Κοχλίȣ, καὶ τὴν ϑύραν τȣ̃ λεγομένȣ Δεκίμου· *Dum in Circum CP. ascendit spectaculorum gratiâ, per Cochleam, ad portam quæ Decimi appellatur,* &c. Ex quo loco emendandus alter in eodem Chronico in Zenone, ubi de cæde Armatii: Καὶ ἐσφάγη εἰς τ̃ Κοχλίαν τȣ̃ Παλατίου, καὶ τὸ Δέκιμον, ὡς ἀνέρχεται εἰς τὸ Ἱππικὸν ϑεωρῆσαι ὁ αὐτὸς Ἀρμάτος· *Et occisus est ipse Armatus ad Cochleam Palatii, juxta Decimum, dum spectaculorum gratiâ Circum conscendit.* Ubi perperam Δόκιμον editum, quod non advertit editor. Theophanes anno II. Zenonis idipsum enarrans: Καὶ ἐσφάγη εἰς τὴν Κοχλίαν τ̃ Παλατίȣ, ὡς ἀνήρχετο εἰς τὸ Ἱππόδρόμιον· *Et cæsus in Cochlea Palatii dum in Circum ascenderet.* Et anno VI. ejusdem Zenonis Illum refert pariter cæsum dum εἰς τ̃ Κοχλίαν τ̃ Ἱππικοῦ ascenderet. Meminit denique Κοχλίȣ istius idem Theophanes anno IV. Phocæ.

VI. TRIBUNAL, seu Thronus Imperatoris in Hippodromo, κάϑισμα τȣ̃ βασιλέως, & κάϑισμα βασιλικὸν dicitur in Chronico Alexandrino an. VII. Anastasii, & apud Codinum pag. 29. κάϑισμα τȣ̃ ἱππικοῦ. In eodem Chronico an. V. Justiniani, κάϑισμα ϑεωρίȣ βασιλικοῦ. In eodem Chronico in Constantino pag. 662. & in Julii Pollucis Chronico, κάϑισμα τ̃ ἱπποδρομίȣ. Theophani eodem anno V. Justiniani, Scylitzæ pag. 751. & Leoni Grammatico in Theophilo pag. 449. βασιλέως ϑρόνος Eunapio in Ædesio, & Procopio lib. I. de Bello Persico cap. XXIV. ϑρόνος nudè Leoni Grammatico pag. 507. *Solium* Marcellino Comiti an. I. Justiniani, *Auratum Solium* Corippo lib. II. de Laudibus Justini. Tribunal porrò Circi instar illius quod Romæ erat, exstruxisse Constantinum M. docet Chronicon Alexandrinum: Ποιήσας ἐν αὐτῷ (ἱππικῷ) κάϑισμα ϑεωρίȣ βασιλικοῦ καϑ' ὁμοιότητα τ̃ ἐν Ῥώμῃ ὄντος· *Tribunal ubi Imperator spectaculis interesset, ad illius quod Romæ erat exstruxit.* Meminit idem Chronicon pag. 784. ut & Thophanes, μονοπάτȣ τȣ̃ καϑίσματος, ubi de seditione Victoriatorum agunt. Sed cur σεντζὸς dicatur Solium Imperatoris in Hippodromo apud eundem Theophanem an. VI. Phocæ, non planè percipio: ἵνα ἐν ὅσῳ κάϑηται ἐν τῷ σεντζῷ ἐπὶ ἱπποδρομίας πάσω αὐτὸ, ubi Historia Miscella habet *in solio.* Imperatorium porrò istud in Circo Tribunal sic describit Christophorus Bondelmontius: *In capite verò Hippodromi viginti quatuor erant altissimæ columnæ, ubi Imperator cum Principibus residebat.* Describuntur eæ à Gyllio lib. II. cap. XIII.

VII. VELUM Circi, habet Chronicon Alexandrinum in Zenone: Ὁ δὲ ϑειότατος Ζήνων παρέχων τὸ βῆλον τȣ̃ Ἱππικοῦ, εὐϑέως ἀνελϑὼν, ἐϑεώρησεν, καὶ ἐδέχϑη ὑπὸ τ̃ πόλεως· *Religiosissimus Imperator Zeno, velo Hippodromi præbito, statim ascendens, spectavit Circenses ludos, & à civibus receptus est.* Ubi Velum quidam interpretatur *Mappam*, de qua, multa alii dixere. Corippus lib. II.

——— prænuntius ante
Signa dedit cursor, posita de more lacernâ.

Perperam *lucerna* editum, quod non adverterunt viri docti. Igitur παρέχειν τὸ βῆλον, fuerit ludos Circenses præbere, seu μάππαν, uti loquitur Justinianus Nov. CV. Velis etiam fuisse tecta Theatra, cùm ludi celebrarentur, multis probavit Bulingerus lib. I. de Theatro cap. XVI. quæ *Velaria* vocat Juvenalis Sat. IV.

VIII. EURIPI Circi Constantinopolitani meminit Scylitzes in Theophilo pag. 536. Εὐρίπου τȣ̃ Ἱππικοῦ, in quo stetisse statuam æream tricipitem ait: Καί τις ἀνδριὰς ἵσταται ἐλέγετο ξισὶ διατυπούμενος κεφαλαῖς, columnam scilicet, de qua infrà agimus. De Circorum Euripis multa habent qui de Circis & Amphitheatris scripserunt.

IX. SPHENDONE, pars fuit Circi extrema, carceribus è quibus emittebantur equi, opposita; unde pro meta sumitur apud Joannem Chrysostomum orat. de Circo: ἐκ ἀπὸ λευκῆς ἐπὶ σφενδόνα μιλιοδρομῶν, *non à linea alba ad sphendonem decurrens.* Nec est quod σφενδόνην restituant viri docti, nam σφενδόνα etiam dixit Codinus in Orig. Meursianis pag. 32. ubi ait Constantinum M. καὶ τ̃ σφενδόνα, καὶ τȣ̀ς καμπτῆρας, καὶ τȣ̀ς δήμȣς in Circo perfecisse. Ita Cedrenus in vita Romuli pag. 147. scribit τ̃ ἐπὶ τὰς ϑύρας καμπτὸν τ̃ ἀνατολὴν, καὶ τ̃ ἐπὶ τῇ σφενδόνῃ τὴν δύσιν, *flexum* scilicet *qui ad fores est ortum, qui ad fundam occasum*, denotare: quod hisce

hiſce verſibus expreſſit vetus Poëta:

Metarum cogunt circundare curſibus orbes,
Namque axes gemini ortum obitumque docent.

Chronicon Alexandrinum pag. 782. in Juſtiniano: Ὥρμησαν ὁ μὲν Ναρσῆς διὰ τῶν θυρῶν, ὁ δὲ υἱὸς Μουνδου διὰ τῆς σφενδόνης, καὶ ἄλλοι διὰ τοῦ μονοπόρτου τοῦ δεσποτικοῦ καθίσματος εἰς τὸ πέλμα, &c. *Irruperunt Narſes quidem per portas, Mundi verò filius per Sphendonam, alii per portam ſingularem ſuggeſtus Imperatoris in ſolum circi.* Ita enim πέλμα interpretatur Xilander apud Cedrenum, ſcilicet *ſpatium mediæ qua ſe via pandit arenæ*, ut eſt apud Corippum. At Theophanes pro μονοπόρτου, habet μονοπάτου. Sphendonem autem hanc in Circo partem dici putant, quod in fundæ ſpeciem ſinuetur, contra quam altera quæ apponitur fundæ, quæ ut plurimum extenditur in latitudinem quadratam: ubi & portæ, & Principum ſedes erant: Sidonius in Narbone:

Tuncque eſt janua, Conſulumque ſedes,
Ambit quam paries, utrinque ſenis
Cryptis, carceribuſque fornicatus, &c.

Porrò ſupplicia crebrò de noxiis ſumpta in Sphendone Circi docent Chronicon Alexandrinum an. XIII. Heraclii, Theophanes pagg. 248. 308. Cedrenus pag. 443. Zonaras pag. 238. Scylitzes pagg. 599. & 610. Leo Grammaticus pagg. 449. 462. 481. 489. & Nicetas in Andronico lib. II. cap. X. Meminit præterea σφενδόνης τοῦ ἱπποδρόμου Pachymeres lib. IX. cap. XVIII.

X. OBELISCUS, in medio Circo ex Thebaïco lapide factus extat, inquit Gyllius lib. II. cap. XI. à Theodoſio Magno poſitus, Valentiniano Aug. IV. & Neoterio Coſſ. ut eſt apud Marcellinum Comitem, curante Proculo Præfecto urbi: quod bina etiam indicant illius baſi adſcripta Epigrammata: ac in latere quidem ſtylobatæ occidentali iſtud Græcum, quod etiam legitur in Anthologia lib. IV. cap. XVII. cum hoc lemmate, εἰς τὸν ἐν Ἱπποδρόμῳ τετράπλευρον κίονα. Sic autem illud exaratum aiunt.

ΚΙΟΝΑ. ΤΕΤΡΑΠΛΕΥΡΟΝ. ΑΕΙ. ΧΘΟΝΙ. ΚΕΙΜΕΝΟΝ. ΑΧΘΟϹ.
ΜΟΥΝΟϹ. ΑΝΑΣΤΗΣΑΙ. ΘΕΥΔΟϹΙΟϹ. ΒΑϹΙΛΕΥϹ.
ΤΟΛΜΗϹΑϹ. [a] ΠΡΟΚΛΟϹ. ΕΠΕΚΕΚΛΕΤΟ. ΚΑΙ. ΤΟϹΟϹ. ΕϹΤΗ.
ΚΙΩΝ. ΗΕΛΙΟΙϹ. ΕΝ. ΤΡΙΑΚΟΝΤΑ. ΔΥΟ.

[a] Πρόκλῳ Anth.

Deſcribuntur iidem verſus Græci à Jacobo Sponio in Itinerario, ubi pro C ſemper habetur S Latinum. In latere orientali, Latinum Epigramma paululum exeſum ſic legitur:

DIFFICILIS. QVONDAM. DOMINIS. PARERE. SERENIS.
IVSSVS. ET. EXTINCTIS. PALMAM. PORTARE. TYRANNIS.
OMNIA. [b] THEODOSIO. CEDVNT. SVBOLIQVE. PERENNI.
TERDENIS. SIC. VICTVS. EGO. [c] DOMITVSQVE. DIEBVS.
IVDICE. SVB. PROCLO. [d] SVPERAS. ELATVS. AD. AVRAS.

[b] Theud. *Grut.*
[c] Duobuſque *Gyll.*
[d] Sublimes *Gyll.* Rurſus ſum *Grut.*

Ita Bondelmontius legit, ex quo ſuppleri poſſunt lacunæ ejuſdem inſcriptionis apud Gyllium & Douſam. Obeliſci altitudinem ſic deſcribit idem Bondelmontius: *Agulia ex uno lapide in quatuor æneis taxillis in altum erecta cernitur cubitorum* XXIV. Gyllius de eodem Obeliſco: *Supra baſim extant quatuor teſſeræ æneæ, quibus in quadrum diſpoſitis totus Obeliſcus ſuſtinetur: cujus quidem quadrati ſingula latera ima lata ſunt circiter ſex pedes, ab imo ad ſummum ſcalpta notis Ægyptiacis.* Pluribus verò & baſim, & baſi inſculptas figuras eodem loco deſcribit Gyllius. Huic impoſitam olim pilam æneam teſtatur Nicetas Paphlago in Vita S. Ignatii Patriarchæ Conſtantinopolitani, quæ terræ motu ſub Michaële Theodoræ filio corruit, pag. 715. ed. MDCXVIII. Ἀλλὰ καὶ τοῦ τετραπλεύρου μονολίθου κίονος ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ τὸ ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἐπηλωμένον χαλκοῦν στροβίλιον βαρύτατον ὄν, ὡς πορρωτάτω συνέβη πεσόν· *Sed & quadrilateræ unico confectæ lapide in Hippodromo ſtantis columnæ impoſita pila ænea, quæ gravior erat, longiùs excuſſa confracta eſt.* Scribit Codinus Μονόλιθον advectum Athenis à Proclo Patricio, ſub Juniore Theodoſio, fragmentum fuiſſe, ſeu ἀπόκλασμα τοῦ ἱσταμένου εἰς τὸ Ἱππικὸν, id eſt, Obeliſci Hippodromi. Sed evidenter fallitur, cùm Theodoſio Juniori adſcribit, quod ſenioris fuit. Vide præterea quæ de Obeliſco adnotamus ad Alexiadem pag. 422. & de eadem obſervat Jacobus Sponius in Itinerario tom. I. pag. 252.

XI. COLOSSUS ſtructilis, etiamnum extat in medio Hippodromo, (verbis utor Gyllii lib. II. cap. 12.) Obeliſco altior, ex lapidibus quadratis factus, olim æreis tabulis veſtitus ferro colligatis, ut apparet ex foraminibus, non modò in ſcapo, ſed etiam in baſi remanentibus: in quæ quidem foramina regulæ ferreæ inſitæ erant plumbo confirmatæ. Tres gradus hujus baſi adjuncti ſunt: primus à terra altus eſt duos pedes: ſecundus pedem & octo digitos: tertius tantundem. Baſis eſt marmor quadrilaterum altum ſeptem pedes & tres digitos, cujus latera ſingula lata decem pedes & dodrantem. In illius baſi hi leguntur inſcripti verſus, qui renovatum docent à Conſtantino Porphyrogenito, Romani parente:

ΤΟ. ΤΕΤΡΑΠΛΕΥΡΟΝ. ΘΑΥΜΑ. ΤΩΝ. ΜΕΤΑΡΣΙΩΝ.
ΧΡΟΝΩ. ΦΘΑΡΕΝ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ. ΝΥΝ. ΔΕΣΠΟΤΗΣ.

ΟΥ. ΡΩΜΑΝΟΣ. ΠΑΙΣ. ΔΟΞΑ. ΤΗΣ. ΣΚΗΠΤΟΥΧΙΑΣ.
[a] ΚΡΕΙΤΤΟΝ. ΝΕΟΥΡΓΕΙ. ΤΗΣ. ΠΑΛΑΙ. [b] ΘΕΩΡΙΑΣ.
Ο. ΓΑΡ. ΚΟΛΟΣΣΟΣ. ΘΑΜΒΟΣ. ΗΝ. ΕΝ. ΤΗ. ΡΟΔΩ.
ΚΑΙ. ΧΑΛΚΟΣ. ΟΥΤΟΣ. ΘΑΜΒΟΣ. ΕΣΤΙΝ. ΕΝΘΑΔΕ.

[a] *Ita Douza, non* κρείττων *ut Gyllius & Gruterus.*
[b] Malè *Grut.* θεωρίας.

Id eſt: *Quadrilaterum hoc* rerum *ſublimium miraculum, tempore corruptum, Conſtantinus nunc Dominus, cujus filius eſt Romanus, gloria Imperii, excellentius renovat quàm olim viſebatur. Coloſſus enim miraculo erat in Rhodo: & æs hoc ſtupori eſt hoc loco.* Videtur autem Coloſſus innui apud Codinum, ſcribentem Circi eam partem quæ *μέχρι τοῦ χαλκοῦ κίονος τοῦ τετραπλεύρου πεδινὸν τόπον* fuiſſe. Quid verò ſit τετράπλευρον, docet inprimis Theon Alexandrinus de Verbis Geometric. *τετράπλευρον ἐπίπεδόν ἐστι σχῆμα τὸ ὑπὸ τεσσάρων εὐθειῶν περιεχόμενον, τέσσαρας ἔχον γωνίας.* Obeliſci denique altitudinem hiſce, ni fallor, exaravit Bondelmontius: *Vltra in altero ex multis lapidibus agulia confecta* LVIII *cubitorum erigitur.*

XII. QUATUOR COLUMNÆ Hippodromi, eæ ſcilicet quæ in area erectæ ſtant, binæ binis oppoſitæ, *τετρακίονες* dicuntur Theophani anno v. Phocæ, quo loco ſcribit à duarum Factionum principibus, quos *Δημάρχους* vocat, Priſci & conjugis Domentiæ Phocæ filiæ *λαυρᾶτα ἐν τοῖς τετρακίοσι, σὺν τῶν βασιλικῶν λαυράτων, imagines laureatas cum laureatis imaginibus Imperatoris fuiſſe poſitas ad quatuor columnas.* Videntur autem eæ de quibus ita Bondelmontius, ubi de Circo: *Vltra denique in fine humilis muri hujus quatuor humiles columnæ marmoreæ videntur erectæ, in quibus Imperatrix præeminebat ad feſtum.*

XIII. COLUMNAS ſeptem, quæ recto ordine cum obeliſcis & coloſſo in mediam Circi longitudinem procedebant, deſcribit Gyllius lib. II. cap. XIII. atque æream illam potiſſimum, ſtriatam, non quidem canaliculis, ſed ſpiris trium ſerpentum inter ſe circumplicatorum; non ſurſum verſus directis, ſed tortis in modum tororum, quos valde eminentes exprimunt magni funes, & deſinentibus in caput triceps trium ſerpentum, quorum capita in triquetram formam diſpoſita longè eminent ſupra columnæ toroſum ſcapum: ſupra quos olim tripodem illum Delphicum fuiſſe exiſtimat, quem in Circo poſuiſſe Conſtantinum M. tradunt ſcriptores, ex Herodoto. Iſtius columnæ meminit Bondelmontius: *Vltra hunc lapidem tres æneos ſerpentes in unum videmus oribus apertis, à quibus, ut dicitur, aqua, vinum, & lac ab eis exibat diebus juſtantium.* Ita nugas ſuas exteris venditabant Græculi. De hac etiam columna ſic Thevetus: *En la place où eſt cet Hippodrome, y a de fort belles colomnes antiques, toutes de marbre, magnifiquement ornées, qui eſtoient les limites des Courſes. Entre autres y en a une de cuivre faite en forme de ſerpent ayant trois teſtes. Munſter en ſa Coſmographie monſtre bien que ceux qui lui ont donné des memoires de cette Colomne ſe moquoient bien de lui, lors qu'il lui faiſoit accroire, que ladite Colomne eſt faite d'une ſeule pierre, ayant en ſa hauteur* XXIV. *braſſes, choſe mal conſiderée à lui, veu qu'elle n'en a pas ſix.* Ejus figuram exhibet idem Thevetus.

XIV. PHIALA HIPPODROMI, ad quam ſtetit Irenes Athenienſis Leonis Chazari uxoris ſtatua, ab Conſtantino filio poſita, memoratur à Codino pag. 62. Eſt autem Phiala, Φιάλη, aquarum receptaculum, fons, &c. unde Φιάλη ἐκκλησιάς, apud Pachymerem lib. VII. cap. VII. fons qui in Eccleſiæ atrio erat dicitur. Vide quæ in Deſcriptione ædis Sophianæ de Phiala annotamus.

XV. Compluribus ſtatuis ac ſimulachris Româ & aliunde advectis exornatum fuiſſe à Conſtantino Hippodromum tradunt paſſim ſcriptores, quarum pleraſque à Francis poſt captam urbem conflatas ſcribit Nicetas in Fragmento apud Lambecium ad Codinum pag. 167. Has inter recenſentur & deſcribuntur, JOVIS ſtatua, ab Anonymo in Collect. pag. 104. TRIPUS APPOLLINIS Delphici, ipſius Apollinis ſimulachrum continens, à Zozimo lib. II. pag. 687. Euſebio lib. III. de vita Conſtant. cap. LII. Socrate lib. I. cap. XVI. Sozomeno lib. II. cap. IV. Niceph. Call. lib. VIII. cap. XXXIII. Codino pag. 30. Paul. Diac. lib. II. Hiſt. Miſc. pag. 316. Vide Gyllium lib. II. cap. XIII. & ſupra ubi de foro Arcadii. CASTORIS ET POLLUCIS ſtatuæ, à Zozimo lib. II. p. 687. HERCULIS STATUA ærea, Lyſimachi opus, à Porphyrogenito lib. II. de Themat. cap. III. Niceta in Alexio lib. III. n. IV. Codino in Orig. pag. 62. ed. Meurſ. Suida v. βασιλική, & in Nicetæ Fragmento apud Lambecium ad Codinum pag. 167. APER CALYDONIUS ære conflatus, à Scylitze in Alexandro pag. 608. & Niceta in Alexio lib. III. n. IV. THESAURI Dei ſtatua, à Codino pag. 31. MINERVÆ, à Codino pag. 29. & Anonymo pag. 100. DIANÆ ſtatua, ad quam Palæſtritæ exercebantur, à Codino pag. 29. & Anonymo in Collect. pag. 104. LUPÆ & HYENÆ ſimulacra ærea, à Niceta in Andronico lib. II. n. XII. & Codino pag. 30. SCYLLÆ & CHARYBDIS, à Codino pag. 29. & Anonymo pag. 100. STATUÆ fatidicæ complures, à Codino pag. 30. 31. QUATUOR EQUI inaurati, de quibus mox. AUGUSTI Imperatoris ſtatua, à Codino pag. 29. & Anonymo in Collect. pag. 100. DIOCLETIANI ſtatua à Codino pag. 29. & Anonymo pag. 103. GRATIANI, Valentiniani, & Theodoſii; præterea Firmiliani nani, à Codino pag. 29. JUSTINIANI equeſtris ſtatua, cujus inſcriptio habetur lib. IV. Anthol. cap. IV. Epigr. I. JACOBI Cilicis cognomento Pſy-

christi, *medicinæ artis peritia* clarissimi, Leone M. imperante, ut est apud Marcellinum Comitem pag. 34. statua, de qua Chronicon Alexandrinum ad an. x. Leonis. PLATONIS Eunuchi Cubicularii, qui sub Basilisco vixit, à Suida in Πεϱκόπι@-, & Codino. Vide ædem S. Procopii. Extant in Anthologia lib. v. pag. 398. Christodori Thebani Coptitæ, & aliorum Epigrammata in statuas Athletarum, quæ stetere in Hippodromo, cum hoc lemmate: εἰς τὰς ἐν τῷ Ἱπποδρόμῳ Κωνσταντινουπόλεως στήλας τ Ἀθλητῶν. Ii sunt Porphyrius Africanus, Calliopes, Faustinus, Constantinus, Julianus Tyrius, Uranius, & Anastasius. Pleraque verò horum Epigrammatum Christodori esse docet Suidas in V. Ζεύξιππος. *Nunc*, ait Gyllius lib. II. cap. XIII. *Circus Constantinopolitanus friget omnibus ornamentis spoliatus, nuperque exædificari cœptus est, quod me spectantem dolore afficit*, &c. Atque hactenus de Circo seu Hippodromo Constantinopolitano.

XVI. Extitit prætereà Circus alius, Xylocircus appellatus, ad sanctum Mamantem, in Stheni ripa, exstructus, de quo Leo Grammaticus pag. 468. Cedrenus, & Glycas, in Michaele. Meminit etiam ἱππικοῦ τοῦ ἁγίου Μάμαντος Theophanes pag. 363. 398. & ex eo Historia Miscella lib. XXII. & Anastasius. Inde leonem æreum & draconem, ac selectiora marmora exportasse Crumum Bulgarorum Regem, cùm urbem obsideret, Leone Armenio imperante, auctor est idem Theophanes pag. 427. Anonymus post Theophanem editus pag. 433. & Leo Grammaticus pag. 446. Neque alius est à Circo, quem Ξυλόκιρκον appellat auctor Chronici Alexandrini an. II. Leonis, ubi de cæde Genserici filii Attilæ: Καὶ εἰσῆλθεν ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἱππικοῦ γινομένου, καὶ ἐπόμπευσεν διὰ μέσης, καὶ ἀπηνέχθη εἰς τὸ ξυλόκιρκον, καὶ ἐπάγη ἐν ξύλῳ, καὶ ἐξῆλθε πᾶσα ἡ πόλις εἰς θέαν αὐτῆς ἐπὶ ἡμέρας ἱκανάς. Ubi observanda vox, ἐξῆλθε, erat enim *Xylocircus* extra urbem, ut & ædes S. Mamantis, qui non alius fuit ab eo quem Constantinus M. priusquam Byzantium adornasset, asseribus & lignis compactum extra urbem statuerat, ut auctor est Sozomenus lib. VIII. cap. XII. Ab hoc Circo *Xylocercetæ* appellati olim *Ioannitæ*, seu Joannis Chrysostomi sectatores, quod Joanne Ecclesiâ suâ depulso, conventus agerent extra urbem *in Xylocirco*, uti observatum à nobis in Descriptione S. Sophiæ n. III. Sed & inde *Xylocirci porta* nomen sumpsit, quod etiam supra indicavimus. Postmodum verò Leo Macela exstructo templo ipso S. Mamantis, Palatium pariter & Hppodromum seu Circum ibidem ædificavit, id est, uti sentio, ex ligneo lapideum fecit. Codinus in Orig. τὸν ἅγιον Μάμαντα ὁ Λέων Μάκελλης ἀνήγειρε, — ἐν ᾧ ὁ Βασιλεὺς καὶ παλάτια ἔκτισε, καὶ ἱππόδρομον, ἐν ᾧ οἱ βασιλεῖς ἡνιόχουν. Mox addit Michaelem Theophili filium in eo à Basilio occisum, quod etiam ab aliis refertur. Statuas aliquot in hunc Circum vel certè in S. Mamantis Palatium, translatas habet Anonymus Combefisianus in Manipulo editus pag. 7. & 9.

II.

THEATRA, AMPHITHEATRA, LUSORIA, STADIA.

I. THEATRA duo recenset vetus Urbis Descriptio, primum in secunda, alterum in decima quarta Regione. Primum *Majus* appellatur in ea quæ MS. asservatur in Bibliotheca Cæsarea: *Prima regio, longa situm, plana in angustum, à Palatii inferiori parte contra Theatrum majus euntibus, dextro latere declivis in mare descendit.* Theatrum ante Severi tempora Byzantii extitisse testantur Herodianus lib. III. & Xiphilinus ex Dione in Severo, uti observatum in Descriptione veteris Byzantii. Eversum autem restituit, & de novo instauravit idem Severus, Byzantinis reconciliatus. Cedrenus pag. 251. καὶ Κυνήγιον καὶ Θέατρον αὐτοῖς κατεσκεύασεν, *& Hippodromum & Theatrum ipsis condidit.* E regione templi Veneris, κατέναντι τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀφροδίτης, ut est in Chronico Alexandrino pag. 620. quod quidem Theatrum illud esse opinor, quod in secunda urbis regione stetit, quæ intra veteris Byzantii ambitum fuit: hujus enim positioni convenit templi Veneris situs, quod stetit ad littus Propontidis, è regione Chrysopoleos. Nam secunda regio ad mare Proponticum descendit, ut habet Urbis Descriptio, quæ *Theatrum* hoc *Minus* vocat, ad alterius discrimen, quod in decima quarta Regione ibidem statuitur: *Secunda regio*, inquit auctor illius descriptionis, *ab initio Theatri minoris, post æqualitatem sui, latenter molli sublevata clivo, mox ad mare præcipitiis abrupta descendit.* Theatri Constantinopolitani, & Ludorum Theatralium, meminit Marcellinus Comes in Anastasio: *Constantio Præfecto urbis Ludos theatrales meridiano tempore spectante, pars in eodem spectaculo cerealis parti diversò cæruleæ occultas præparavit insidias. Nam enses saxaque in vasis inclusa fictilibus, eademque arma diversis pomis desuper cumulata, sub theatri portica ritu vendentium statuit*, &c. Ludorum etiam Theatralium meminit Chronicon Alexandrinum an. IX. Theodosii junioris: Καὶ ἐπετελέσθη Θέατρον, θεωρήσαντος Οὔρσου Ἐπάρχου πόλεως &c. *Celebratique sunt Ludi Theatrales, illos edente Urso Patricio.* Et anno XIII. καὶ ἐπετελέσθη ἱππικὸν τ αὐτῶν γάμων, — ὁμοίως καὶ θέατρον τοῦ αὐτοῦ ἱππικοῦ, *celebrati sunt circenses ludi pro iisdem nuptiis, similiter &*

theatrales. Tametsi an extrema hæc verba ad theatrum propriè sumptum referri debeant, dubitari potest, cùm Θέατρον Græcis recentioribus non semel dicatur Hippodromus ipse, ut apud Annam Comnenam lib. VI. pag. 174. quæ in Theatro, quod à Constantino M. ædificatum ait, ἱπποδρομίας peractas scribit: ἀλλὰ καὶ ἱππικὸν ἀγῶνα δι' αὐτὸν συστῆναι τοῖς διφρηλάταις ἐκέλευσε κατὰ τὸ πάλαι τῷ Μεγάλῳ Κωνσταντίνῳ οἰκοδομηθὲν Θέατρον, καὶ καθ' ἑκάστην ἐν τούτῳ παραγίνεσθαι, καὶ τὰς τῶν ἵππων δοκιμασίας ὁρᾷν ἠρέθιζεν. *Quinetiam in ejus gratiam unius, certamen equorum curulium apparari committique jussit in Theatro, quod magnus olim construxit Constantinus, & ut quodie hic adesset, equorum domitationes ac probationes inspecturus urgebat.* Neque aliter Θέατρον usurpat Nicetas in Manuele lib. III. n. V. & in Alexio Ang. lib. III. n. VI.

II. AMPHITHEATRUM Constantinopolitanum, vulgò Κυνήγιον appellatum fuisse plùs satis patebit ex infra observandis. Justinianus Novellà CXVII. cap. VIII. §. VI. Ἐὰν ἱππικοῖς, ἢ θεάτροις, ἢ κυνηγίοις παραγένονται ἐπὶ τῷ θεωρῆσαι, ubi vetus interpres: *Si Circensibus, aut Theatris, aut Amphitheatris interfuerit spectandum.* Θέατρον Κυνηγετικὸν, ὃ καὶ Ἀμφιθέατρον, Dio Cassius dixit lib XLIII. Θέατρον, Κυνήγιον, Ἱππικὸν, apud Theophilum Antecessor. lib. II. tit. XX. §. IV. Unde idem Justinianus Nov. CV. cap. I. Θεατροκυνήγεσια, spectacula & venationes quæ in Amphitheatris exhibentur appellavit. Sed & Κυνηγέσιον, Amphitheatrum Constantinopolitanum nuncupavere scriptores Byzantini. Procopius lib. III. de Bello Goth. Τὸ τῆς πόλεως κυνηγέσιον, ὅπερ καλεῖν Ἀμφιθέατρον νενομίκασι· *Urbis Cynegesium, quod Amphitheatrum appellare consueverunt* Ita κυνηγέσιον habet in Historia arcana. *Cynegium* igitur, seu Amphiteatrum Constantinopolitanum ante instauratam à Constantino urbem extitit, à Severo scilicet excitatum. Cedrenus in eodem Severo pag. 252. καὶ κυνήγιον καὶ θέατρον αὐτοῖς κατεσκεύασεν, *& Amphitheatrum & Theatrum illis construxit.* E regione Templi Veneris, quod ad Thracem montem excitarat idem Imperator. Chronicon Alexandrinum pag. 620. Κτίσας ὁ αὐτὸς Βασιλεὺς κατέναντι τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀρτέμιδος κυνήγιν μέγα πάνυ· *Ædificavit idem Imperator è regione templi Veneris amplum omnino Amphitheatrum.* A Maximino ædificatum, Aristide dimetiente, seu Architecto, nescio quo auctore scribunt Suidas & Codinus. Porrò Amphitheatra ferarum venationibus potissimum, atque adeò Gladiatorum certaminibus addicta, vel pueris notum. Verùm abolitis postmodum ejusmodi gladiatoriis certaminibus, ex Constitutione Constantini Magni, quæ extat in L. I. Cod. Th. de Gladiatorib. ferarum etiam spectacula sensim fieri desierunt: tametsi legimus ex variis Provinciis subinde feras ad comitatum Principis transductas ex L. II. quæ est Honorii & Theodosii, eodem Cod. de Venat. ferar. Sed & Justinianus ipse, qui ejusmodi *Ferarum spectacula lacrymosa* vocat L. IX. Cod. de Feriis, anno quo primum Consulatum iniit, *viginti leones, triginta pardos, exceptis aliis feris, in Amphitheatro simul exhibuit*, ut auctor est Marcellinus Comes. Constat igitur ex scriptoribus Byzantinis Cynegium, seu Amphitheatrum Constantinopolitanum, labentibus sæculis, non jam ferarum, sed hominum, atque adeò reorum cædibus potissimum destinatum fuisse, adeò ut Suidas & Codinus Cynegium dixerint locum esse, ubi ἐρρίπτοντο οἱ βιοθάνατοι, *projiciebantur qui morte violenta peribant.* Hinc passim legimus Proceres Byzantinos capite truncatos ἐν τῷ Κυνηγίῳ, Κυνηγεσίῳ, vel εἰς τὸ Κυνήγιον, apud Nicephorum Constantin. pagg. 128. 174. I. edit. Theophanem pagg. 352. 369. Cedrenum, Zonaram, & alios. *Amphitheatrum* in secunda regione statuitur in antiqua Urbis Descriptione: haud procul à Portu Juliani, seu Novo, qui in tertia extitit, & Magno Palatio, in L. V. quæ est Honorii & Theodosii, Cod. Th. de Calcis coctoribus urbis Romæ & Constantinopolitanæ: *Omnes fornaces per omne spatium, quod inter Amphitheatrum & Divi Iuliani portum, per littus maris extenditur, tolli præcipimus, propter salubritatem Urbis amplissimæ, & nostrarum ædium vicinitatem, nec ulli in his locis coquendæ calcis præberi licentiam.* Cynegesium etiam haud procul à Manganorum Monasterio, quod ad urbis angulum extitit, statuit Zonaras pag. 55. tradens Constantinum Monomachum istud Monasterium ædificasse, ut per speciem inspiciendæ structuræ Sclerenam amasiam crebriùs inviseret, ἵν' ἐκείνη προσφοιτᾷ συνεχῶς, ἐν τῷ οἴκῳ τῷ Κυνηγεσίῳ ἐχούσῃ τότε δὴ τὴν καταίκησιν. Deinde ex laudatis Chronici Alexandrini verbis perspicuum est Amphitheatrum intra veteris Byzantii ambitum extitisse, in locis in planitiem explicatis, sub templo Neptuni, ubi stetisse Stadia & Gymnasia Byzantina auctor est Dionysius Byzantius apud Gyllium lib. II. de Bosp. Thrac. cap. II. Ex quibus omnino colligitur non ab hoc Cynegio, sed altero fortè, dictam portam terrestrem Cynegii, quæ ad Blachernas fuit.

III. LUSORIA duo Constantinopoli extitisse, ut perinde Theatra duo, auctor est scriptor editus Descriptionis Urbis in Collectione ejusdem: quorum quidem unicum recenset in Regione XIV. Atqui asservatur MS. in Bibliotheca Cæsarea, alterum in prima regione statuit, quæ, ut ait, continuit in se *Palatium magnum, Lusorium, Palatium Placidianum*, &c. Sed quid per *Lusorium* intelligatur, non omnino planum est, etsi hujus vocis meminerint scriptores aliquot, atque in iis Lampridius in Heliogabalo: *Stravit sibi triclinium in summo Lusorio.* Salvianus lib. VI. de Gubernatione Dei: *Longum est nunc dicere de omnibus, Amphitheatris scilicet, Odeis, Lusoriis, Pompis, Athletis, Petaminariis*, &c. Et vetus interpres Juvenalis:

Profluit ergo nihil misero, quod cominus ursos
Figebat Numidas, Albana nudus arena
Venator, &c.

In Lusorio Cæsaris juvenis iste ursos sæpe quasi venator occidit. Ex quo loco in Lusoriis ursorum aliarumque ferarum venationes, quas *arenarias* quidam vocant, factas licet conjicere, quod firmat præterea Lactantius lib. de Mortibus persecutorum n. XXI. ubi de Galerio Maximiano: *Quid Lusorium, vel delicias ejus referam? Habebat ursos ferociæ ac magnitudinis suæ simillimos, quos toto imperii sui tempore elegerat. Quotiens delectari libuerat, horum aliquem adferri nominatim jubebat. His homines non planè comedendi, sed absorbendi objectabantur: quorum artus cùm dissiparentur, ridebat suavissimè*, &c. Et n. XXIV. *Sub obtentu exercitii ac lusus, feris illum objecerat.* At cùm in Amphitheatris venationes ejusmodi exercerentur, quæ κυνηγέσια ideo dicuntur Dioni, quasi magis venationi quàm gladiatorio muneri sint exstructa, Lusoria ista Constantinopolitana ea fuisse, quæ scriptores Byzantini κυνήγια & κυνηγέσια perinde vocant, liceret existimare, nisi Salvianus loco suprà laudato Amphitheatra à Lusoriis diversa extitisse innueret, ut & auctor Descriptionis Urbis, qui in secunda regione Amphitheatrum constituit; tametsi Salmasius ad Lampridium, *Lusorium* idem fuisse quod Amphitheatrum contendat. *Ludorum sedem* vocat Casaubonus, Lipsius verò lib. I. Saturnal. cap. XIV. locum fuisse ait exercendis Gladiatoribus, idque ipsum quod Herodiano, ubi de Commodo, μονομάχων καταγώγιον dicitur. At Passio sanctarum Seraphiæ & Sabinæ n. III. *Lusorium* cum Theatro videtur confundere: *Præses verò post diem tertium paravit Lusorium trans pontem super Arcum Albini, ubi fieri solebat themela, & jussit officio ut adduceretur Seraphia*, &c. Notum enim quid sit θυμέλη. Martialis lib. I. ad Domitianum:

Qua thymelen spectas, derisoremque Latinum,
Illa fronte, precor, carmina nostra legas.

Et Vitruvius lib. V. cap. VIII. ut cæteros prætercam: *Apud eos* (Græcos) *tragici & comici actores in scena peragunt: reliqui autem artifices suas per orchestram præstant actiones. Itaque ex eo Scenici & Thymelici Græcè separatim nominantur.*

IV. STADIUM in Regione quarta statuit vetus Urbis Descriptio. Illius situm etiam designat ad mare Procopius lib. I. de Ædif. cap. ult. Τῆς γὰρ θαλάσσης ὡς ἀγχοτάτω, ἵνα δὴ στάδιον ὁ χῶρος καλεῖται, ἀγῶσι γὰρ, οἶμαι, τὸ παλαιὸν ἀνεῖτό τισι· *Propter mare, eo loco qui Stadium, ut equidem censeo, idcirco dicitur, quia ludis ac certaminibus olim destinatus erat.* Stadia ante instauratam à Constantino Urbem, Byzantii extitisse docet Gyllius in Bosporo Thracio: in Stadio Gelimeris Wandalorum Regis traducta, & in illud illata spolia testatur Zonaras in Justiniano pag. 54. Stadii Constantinopolitani meminit S. Gregorius Nazianzenus Oratione XXVII. extrema. Romani verò Procopius lib. II. de Bello Gothico initio. Atque hæc quidem de Circis, Amphitheatris, Theatris & ejusmodi Lusoriis dicta sufficiant: modò de Porticibus agemus.

III.

PORTICUS.

SCRIBIT Manuel Chrysoloras tot Porticibus totque tectis ambulacris urbem fuisse decoratam, ut cuivis ab imbrium lutive injuria, vel solis ardoribus tutò licuerit hanc peragrare: ἐῶ δὲ σκεπαστοὺς καὶ φρακτοὺς δρόμους διὰ πάσης ποτὲ τῆς πόλεως δικνουμένους, ὥστε ἐξεῖναι ἄνευ πηλοῦ καὶ ἀκτῖνος πᾶσαν διϊέναι, *omitto etiam tecta & operta ambulacra, quæ per omnem urbem quondam ostendebantur, ita ut totam sine luto vel æstu liceret peragrare.* Eæ interdum duplices erant, id est in inferiores & superiores divisæ. Ad superiores patebat aditus per *ascensus*, & *scalis lapideis*, ut est in L. XLV. Cod. Th. de Operib. publ. Præ cæteris verò eminuit

I. REGIA, Porticus columnis ingentibus statuisque exornata, quam in quarta Regione statuit vetus Urbis Descriptio, exstructa primùm à Constantino M. eo loci ubi Rheæ templum olim sacraverat Byzas. Chronicon Alexandrinum: ὁ αὐτὸς βασιλεὺς ἔκτισε καὶ δύο ἐμβόλους ἀπὸ τῆς εἰσόδου τοῦ παλατίου ἕως τοῦ φόρου εὐπρεπεῖς, κοσμήσας ἀνδριᾶσι καὶ μαρμάροις, καλέσας τὸν τόπον τῶν ἐμβόλων Ῥηγίαν. *Exstruxit idem Imperator duas porticus à palatii introitu ad forum, splendidas, quas statuis & marmoribus exornavit, porticuum loco Regia appellato.* Deinde subdit Regiæ adjunctam fuisse Basilicam, concha pariter, & extra, ingentibus columnis & statuis adornatam, quam Senatum nuncupavit, loco verò Augustæo dicto. Ex quibus patet binis istis porticibus Augustæum constitisse, seu potiùs præcinctum fuisse, quas Regias appellari voluerit Constantinus: atrium verò seu locum patentem, qui inter porticus interjacebat, Augustæum dictum, ob matrem Helenam, cui Augustæ titulum concesserat, & eo in loco statuam posuerat, ut est apud Hesychium Milesium: ac denique Basilicam Senatum etiam appellatam. Ἐμβό-

O iij

λυ τῆς Ρηγίας meminit præterea idem Chronicon pag. 778 quam pag. 664. τὴν Ρηγίαν τοῦ Παλατίου vocat, Zozimus lib. III. pag. 713. τὴν βασιλέως στοὰν, Agathias verò lib. II. Procopius & Menander Protector, locis mox indicandis, βασίλειον στοάν. Cum igitur Basilicæ seu Senatui adjunctæ fuerint Regiæ Porticus, cui proscenii vicem præbebant, eò confluebant quotquot litibus vacabant aut negotiis aliis, interim dum pateret Basilica, vel Judices in Consistorium descenderent. Tum enim litigantes libris pervolvendis, aut emendis, animum occupabant, cùm in ejusmodi Regiis Bibliopolæ officinas suas haberent, librosque venum exponerent, quemadmodum hodie videmus in Basilica Parisiensi, & adjunctis porticibus usurpari. Id præ cæteris testatur Agathias lib. III. sub initium, hisce verbis: ἀλλ' ἔγω γε ἥμενος ἐν τῇ βασιλείῳ στοᾷ βιβλίδια δικῶν ἀνάπλεα καὶ πραγμάτων ἐξ ἑωθινοῦ μέχρι καὶ ἐς ἥλιον καταδύντα ἐκμελετῶ καὶ ἀνελίττω. *Ego verò sedens ad porticum Regiam libellis litibus & negotiis plenis à mane in vesperum usque tractandis & versandis sum occupatus.* Et lib. II. sub finem, scribit Uranium quendam Syrum περὶ τῆς βασιλείου στοᾶς ἰόντα, καὶ ἐν τοῖς τῶν βιβλίων ἥμενον πωλητηρίοις, *ad palatii porticus ventitantem, & in librariorum officinis sedentem*, insolentiùs permulta se callere jactasse. Id ipsum declarat Menander Protector apud Suidam: οὐ γάρ μοι θυμῆρες ἦν ἀγωνίζεσθαι δίκαις, οὔτε μὴν ἐν τῇ βασιλείῳ στοᾷ θαμίζειν, καὶ δεινότητι λόγων τὰς τῶν ἐντυγχανόντων οἰκειοῦσθαι φροντίδας. *Neque enim lubet litibus contendere, neque Regiam Porticum frequentare, & orationis vehementia conversantium mentes captare.* Sed & eò pertinent ista Procopii lib. I. de Ædif. Justin. cap. XI. κατὰ τὴν βασιλέως στοὰν, ἵνα δὴ τὰς δίκας παρασκευάζονται οἵτε ῥήτορες καὶ εἰσαγωγεῖς, καὶ εἴ τινες ἄλλοι τοῦ ἔργου τούτου ἐπιμελοῦνται; *ad Porticum Regiam ubi lites instruunt causidici & institutores, ac si qui alii rerum ejusmodi curam suscipiunt.* Et in Historia arcana cap. XIV. Καὶ στρατιῶται οἱ τὴν ἐν παλατίῳ φρουρὰν ἔχοντες, ἐν τῇ βασιλείῳ στοᾷ παρὰ τοὺς διαιτῶντας γενόμενοι, βιαίᾳ χειρὶ τὰς δίκας ἐπῆγον. *Sed & Prætoriani, qui in Palatio custodiæ vacabant, in Porticu Regia cum iis qui in ea morabantur versantes violenta manu lites inferebant.* Denique ista Ennapii in Ædesio pag. 72. Τὰ πλεῖστα δὲ ἐν δικαστηρίοις, ὥσπερ ὁ Σωκράτης, περὶ τὴν τοῦ βασιλέως στοὰν ἐκινδύνευον. *Qui fermè in foro, uti Socrates, apud Regiam porticum periclitati sunt.* Ejusmodi vero causidicos qui in *Basilica*, & Regiis continuò versabantur, σχολαστικοὺς τῆς βασιλικῆς appellat Cedrenus pag. 338. Ex quo emendandus Theophanes pag. 76. ubi meminit cujusdam Eusebii σχολαστικοῦ τῆς βασιλίδος Κωνσταντινουπόλεως. Legendum enim βασιλικῆς, uti præferre Codicem Vaticanum monet editor Jacobus Goarus. Sed de hisce Regiis porticibus quædam præterea adnotamus ubi de Senatu.

II. PORTICUS FORI CONSTANTINI binæ extitere, ab ipso Constantino cocto latere ædificatæ. Nicephorus Callisti lib. VII. cap. XLVIII. Καὶ δύο ἐμβόλους ἐστησε πλίνθῳ πεποιημένους, εἰς σκέπην εἶναι τῶν ὁδοιπόρων. Condidit præterea *duas Porticus cocto latere confectas, ut tecti viatores sub iis ambularent.* Harum Porticuum altera erat ad dextram, altera ad sinistram, proinde sibi oppositæ. Vetus Urbis Descriptio tradit Regionem octavam continere in se *partem Fori Constantini*, & *Porticum sinistram Taurum usque.* Zeno Augustus in L. XII. Cod. de Ædif. privat. meminit δημοσίων στοῶν ἀπὸ τοῦ καλουμένου Μιλίου ἄχρι τοῦ καλουμένου Καπετωλίου, *publicarum Porticuum à Milio ad Capitolium.* Extitit verò Capitolium in octava Regione. Ad Milium pertinuisse has Porticus tradit præterea Nicetas in Isaacio & Alexio F. n. II. quæ conflagrasse ait eo incendio, quod capta Urbe à Francis excitatum est: Ηὐθαλώντο καὶ οἱ τοῦ Δομνίνου λεγόμενοι ἔμβολοι, αἵτε ὑπόστεγοι ἀμφίδυμοι ἄμφοδοι, αἱ ἀπὸ τοῦ Μιλίου ἀρχόμεναι, ὧν ἁτέρα εἰς αὐτὸ παρατεῖναι τὸ Φιλαδέλφιον· σὺν τούτοις δὲ ἡ Κωνσταντίνειος ἀγορὰ, καὶ τὰ μεταξὺ πάντα. *In cineres redactæ sunt Domnini Porticus, & duplices tectæ plateæ, à Milio incipientes, quarum altera ad ipsum Philadelphium pertingit, unaque Forum Constantini, & quæ interjacent,* &c. Sed longè antea conflagrarant: legimus quippe apud Marcellinum Comitem in Anastasio, *orto in urbe incendio utramque Porticum à Foro Constantini usque ad Perdicæ tenuissimam statuam ignem in pulverem redegisse.* Præterea in seditione Victoriatorum, ut auctor est Procopius lib. I. de Bello Persico: Ἐπὶ τούτοις τε ἅμα αἱ μεγάλαι στοαὶ μέχρι τῆς ἀγορᾶς ἀνήκουσαι ἣ Κωνσταντίνου ἐπώνυμός ἐστι· *Præterea magnæ simul Porticus quæ ad Forum usque Constantini pertinent.* Quibus consentanea habet Chronicon Alexandrinum an. V. Justiniani: Καὶ ἡ ἁγία Ἀκυλίνα, ἕως τῆς καμάρας τοῦ ἄλλου ἐμβόλου τοῦ Φόρου Κωνσταντίνου ἐκαύθη· *Et ædes sanctæ Aquilinæ, usque ad fornicem alterius Porticus Fori Constantini conflagravit.* Apud Scylitzem pag. 628. orto sub Constantino Porphyrogenito incendio prope ædem Deiparæ in Foro, ἐπυρπολήθη ὁ ἔμβολος ἄχρι τῶν λεγομένων Ψιχῶν, *combusta est Porticus usque ad Psichas.*

III. PORTICUS TROADENSES, vel TROADEÆ, nomen sumpsere à marmore Troadensi, quo exstructæ erant. Marmor autem Troadense appellatum, quod à Troade in Asia, ubi & Ida mons & Paros fuit, unde *Parium marmor*, adveheretur. Illius meminit Lex IX. Cod. Th. de Indulgentiis debitor. At Gyllius lib. IV. cap. VIII. *Troadeas,* ait *appellatas*, quòd continerent quippiam ejusmodi, quale Plutarchus in Vita Cimonis tradit continuisse Porticum Variam nuncupatam. Aiunt quippe, inquit, in Porticu olim appellata Pisianactia, nunc verò Pœcile, Polygnotum pictorem Troadas pingentem, Laodicæ faciem

in imagine Elpinices fecisse. Binæ hac appellatione extitere Porticus: unde numero multitudinis semper efferuntur. In duodecima Regione statuuntur in Antiqua Urbis Descriptione, quæ *continere in se* dicitur *Portam auream*, *Porticus Troadeas*, *Forum Theodosiacum*, &c. Tradit Hesychius Milesius Constantinum Magnum urbis muros promovisse usque ad Porticus Troadenses: Πόρρω δὲ μεταγαγόντος τὰ τείχη κατὰ τοὺς λεγομένους Τρωαδικοὺς Ἐμβόλους, περιτρέχον αὐτῷ ἐκ ἔξω τῆς ἐπωνύμου ἀγορᾶς τοῦ Βασιλέως κειμένων, &c. *Muros ultra Troadicas Porticus produxit, cùm antea ultra cognominatum ex eo Forum non procurrerent.* Ex eo Codinus: πόρρωθεν καὶ τὰ τείχη μετέστειλε κατὰ τοὺς Τρωαδικοὺς Ἐμβόλους, *utramque Porticum Troadensem*, Theodosio Juniore imperante, Zenone & Posthumiano Coss. *turresque portarum utrasque ignis subitus exussit; quarum ruina continuò repurgata, Antiochus Præfectus Prætorio in pristinam erexit faciem:* verba sunt Marcellini Comitis. Altero post anno Urbs magno terræ motu concussa, magnam labem accepit ἀπὸ τῶν λεγομένων Τρωαδησίων Ἐμβόλων, ἕως τοῦ χαλκοῦ Τετραπύλου, *à Porticibus Troadensibus, usque ad æreum Tetrapylum.* Corruere tandem alio terræ motu, Zenone imperante. Idem Marcellinus Comes: *Vrbs regia per quadraginta continuos dies assiduo terræ motu quassata magnopere sese afflicta deplanxit. Ambæ Troadenses Porticus corruerunt, aliquantæ Ecclesiæ vel scissæ sunt, vel collapsæ.* Verum rursum instauratæ sunt: narrat quippe Chronicon Alexandrinum Phocam, Imperatorem renuntiatum, Urbem ingressum διὰ τῆς χρυσῆς πόρτης, καὶ τῶν Τρωαδησίων Ἐμβόλων, καὶ τῆς Μέσης ὅλης, ἕως τοῦ Παλατίου· *Per Auream portam & Porticus Troadenses, & Mediam plateam, usque ad Palatium.* Cùm verò hæ Porticus vicinæ fuerint Foro Theodosiaco, verò est simile has intellexisse Anonymum in Collectaneis Antiq. Constantinop. pag. 97. ubi ait Leonem M. Marciani & Pulcheriæ statuas ἐν τοῖς Θεοδοσιανοῦ ἐμβόλοις posuisse.

IV. PORTICUS EUBULI quatuor conditæ fuere ab Eubulo, uno è duodecim Senatoribus, quos Româ Byzantium adduxit Constantinus Magnus. Codinus: ἔκτισε δὲ ὁ αὐτὸς καὶ τέσσαρας Ἐμβόλους ἀπὸ τοῦ Παλατίου μέχρι τῶν χερσαίων τειχῶν, *condidit & quatuor Porticus à Palatio usque ad muros terrestres.* Floruit etiam sub Theodosio Juniore Eubulus Præfectus Prætorio Illyrici sub an. Chr. CCCCXXXVI. ut ex Codice Theodosiano docemur, L. ult. de Cohortal. & L. CLXXXVII. de Decurionib. à quo potiùs has Porticus ædificatas censuerim. Nam quæ de duodecim Senatorum Romanorum nominibus ac familiis nugantur Græculi inferioris ævi, vix fidem merentur, etsi complures Senatores cum Constantino Româ Byzantium migrâsse in confesso sit.

V. PORTICUS FANIONIS collocatur in Regione quarta in veteri Urbis Descriptione.

VI. PORTICUS DOMNINI, occurrunt in Chronico Alexandrino sub ann. XII. Arcadii: καὶ ἐσύρη ἡ καρρέχα αὐτοῦ ἀπὸ τῆς πρώτης ῥεγεῶνος, ἕως τῶν Δομνίνου ἐμβόλων, *& tracta est illius (Præfecti urbis) carruca à prima regione usque ad Porticus Domnini.* Ædem S. Anastasiæ ἐν τοῖς Δομνίνου (ita præfert Codex Theophanis Peirescianus, non Δομνίκου, ut editus) ἐμβόλοις stetisse alibi observamus. Ædes verò Anastasiana in septima regione collocatur in veteri Urbis Descriptione. Unde conficitur Domnini Porticus in eadem regione pariter statui debere. Has tradit Nicetas in Isaacio Angelo & Alexio F. n. II. conflagrasse, excitato post captam à Francis urbem incendio: ἐθάλωντο καὶ οἱ τοῦ Δομνίνου λεγόμενοι ἔμβολοι, *conflagrarunt & Domnini Porticus. Domninum* ait Codinus unum fuisse è duodecim Senatoribus qui Româ Byzantium cum Constantino migrarunt, & ab eo exstructam domum εἰς τὰ Μαυριανοῦ, quam, inquit, tenet Agricolaus. Domnini Episcopi Marcianopolitani sub Valente meminit Philostorgius lib. IX. cap. VIII. *Domnini* natione Syri, qui magna apud Valentinianum Juniorem familiaritate & auctoritate valuit, Zozimus lib. IV. pag. 766. *Domnini*, qui Justino Thrace imperante Prætorium instauravit & exornavit, Anthol. lib. IV. pag. 360. edit. Henr. Stephani: Domnini denique Antiocheni Patriarchæ, qui quintæ Synodo interfuit, Evagrius lib. IV. cap. XXXVIII.

VII. PORTICUS ARGENTARIORUM, quæ *Argyropratia*, τὰ Ἀργυροπράτεια, dicta, locus fuit ubi Argentariorum erant officinæ. Hujus meminit Theophanes in seditione Victoriatorum, ubi & situm designat, scribens Factiones ignem immisisse in Prætorium, quo Porticus à fornice Fori usque ad Chalcem, Ἀργυροπράτια, & tractus Lausi perierunt. Quo loco Chronicon Alexandrinum habet: ὁ Ἔμβολος ὅλος τῶν Ἀργυροπρατείων, *tota Porticus Argentariorum. Vicum Argentarium* dixit sanctus Augustinus lib. VII. de Civitate Dei cap. IV.

VIII. PORTICUS CARIANA, seu in Cariani tractu, in Blachernis, ædificata fuit à Mauricio Augusto an. V. qui in ea à pueris ad susceptum usque imperium gesta depingi curavit. Theophanes & ex eo Cedrenus: Ὁ δὲ Μαυρίκιος ἔκτισε τὸν Καριανὸν ἔμβολον ἐν Βλαχέρναις, ἱστορήσας ἐν αὐτῷ διὰ ζωγράφων τὰς ἑαυτοῦ ἐκ παιδόθεν πράξεις μέχρι τῆς αὐτοῦ βασιλείας. Errat porrò Allatius in Dissertat. de Recentiorum Græcorum templis pag. 170. qui hanc Porticum Blachernensis ædis fuisse censuit.

IX. PORTICUS LEONTII meminit Anonymus in Collectaneis Constantinop.

pag. 98. in qua ait ſtetiſſe admirabilem Valentiniani Junioris ſtatuam : Οὐαλεντινιανοῦ τοῦ νεωτέρου ἐν τοῖς Λεοντίου ἐμβόλοις ὑπῆρχε στήλη θαυμάσιος, ἔνθα Ζήνων τὰς ἐπο͂ψίας ἐποιεῖτο, &c.

X. PORTICUS MAMMIANI, ſeu Regias duas marmore Prœconneſio à Mammiano Senatore in urbe extructas, Zenone imperante, nomenque illius ſervaſſe, auctor eſt Evagrius lib. III. cap. XXVIII. ex Joanne Rhetore, in quarum medio Tetrapylum excitatum erat. Has ſua ætate vix ſuperfuiſſe ſcribit idem Evagrius, quem conſule, ſi plura cupis.

XI. PORTICUS SIGMA appellata, à formæ ſimilitudine nomen accepit, ut eſt in antiqua Urbis Deſcriptione, ubi in Regione tertia ſtatuitur, quæ præter alia ædificia continebat *Porticum ſemirotundam, quæ ex ſimilitudine fabricæ Sigma Græco vocabulo nuncupabatur.* Nomenclaturæ rationem attigit etiam Cedrenus in Nicephoro Generali pag. 475. ὑπέδειξεν αὐτῷ τὸν ἐν τῷ ἡμικυκλίῳ, ὃ νῦν λέγεται Σίγμα, θησαυρὸν ἀνακτισθέντα διὰ ὀρθομαρμαρώσεως, *demonſtravit ei theſaurum in ſemicirculo, quem Sigma hodie vocant, abditum intra marmoream ſtructuram.* Ita ἡμίκυκλον στοὰν in oppoſito Byzantinæ urbi Aſiatico littore excitatam refert Philoſtratus lib. 1. Icon. pag 749. unde colligitur *Sigma* accipiendum, non uti veteres Græci hanc literam efferebant (Σ) ſed uti poſteriores, inſtar literæ C. effictam, ut in nummis & inſcriptionibus iſtorum ſeculorum paſſim obſervare eſt. Nam etſi literam C. vetuſtiorem Σ. ex quodam Agathonis apud Athenæum loco exiſtimarit Spanhemius in diſſert. II. de Nummor. præſtant. inter eruditos jam pro certo habetur literam C. pro Σ. vix uſurpatam reperiri ante Domitiani tempora, à quibus ſanè adeò illius invaluit uſus, ut non modò prioris Σ veſtigia vix ſervent nummi & Græcæ inſcriptiones; ſed etiam *Sigmatis* nomen Latinæ literæ C. attribuerint. Porticum Hanc extruxit Julianus Imperator juxta Portum à ſe conditum, & de ſuo nomine appellatum, in eadem, quâ Sigma extitit, regione, id eſt tertia, ut auctor eſt Zozimus lib. III. pag. 713. Καὶ στοὰν σιγματοειδῆ μᾶλλον, ἢ εὐθεῖαν, ἐπὶ τὸν λιμένα κατάγουσαν, *& Porticum, ſigma potius literam referret, quàm rectam, ad Portum deducentem.* Codinus verò pag. 44. ait extitiſſe à Conſtantino M. extructam longam Porticum, ubi poſtmodum Sophiæ Palatium ædificatum eſt Juſtino imperante, in qua Athenienſes, Thebani cæterique è Græcia Philoſophi cum Conſtantinopolitanis de rebus Philoſophicis diſſerebant : quæ quidem alia non fuit à Sigmatis Porticu, quam temerè, ut pleraque recentioris ætatis ædificia Conſtantino M. adſcribit. In ea Porticu ſtatuam Theodoſii Junioris poſuiſſe Chryſaphium Eunuchum & Cubicularium auctor eſt idem ſcriptor. Haud procul à Peripleptæ Monaſterio & Foro collocatur à Scylitze, ubi de Michaële Calaphate excæcato pag. 752. Καὶ ἀφαρπάσαντες ἐκεῖθεν αὐτοὺς, εἷλκον διὰ τῆς ἀγορᾶς ἀπὸ τῶν ποδῶν, καὶ ἄνωθεν τῆς Περιβλέπτου μονῆς, ἐν τῷ τόπῳ τῷ καλουμένῳ Σίγματι ἀγαγόντες, ἀποτυφλοῦσι καὶ ἄμφω. *Indeque eos abreptos per forum pedibus trahunt uſque ad locum cui Sigma nomen, ſupra Periblepte monaſterium, ibique utrique oculos eruunt.* Zonaras in eodem Michaele : ὡς δ᾽ ἧκον περὶ τὸ Σίγμα, τόπος δ᾽ οὗτοι κεκλημένος ἐστὶ, &c. Joel pag. 183. κατὰ τὸν λεγόμενον Σίγμα. Ex quibus colligitur tractum urbis vicinum Sigma appellatum : unde ædem Deiparæ, & ædem S. Stephani in Sigmate ſtetiſſe alibi obſervamus. Duas Porticus σιγματοειδεῖς memorat Codinus, ædificatas eo loco ubi olim ſtabulum fuerat Imperatoris Conſtantini M. Σίγμα in Palatio, ut videtur, excitaſſe Theophilum Imperatorem auctor eſt Leo Grammaticus pag. 455.

XII. PORTICUS NOVA, ita nuncupata, ad S. Mamantem ædificata fuit à Leone M. Chronicon Alexandrinum pag. 748. Καὶ φοβηθεὶς Λέων ὁ Βασιλεὺς ἐξῆλθεν πέραν εἰς τὸν ἅγιον Μάμαντα, καὶ ἐποίησεν ἐκεῖ λιμενάριον, καὶ ἔμβολον, ὅστις ἕως καλεῖται ὁ τόπος, Νέος ἔμβολος, *territus Leo Imperator ad littus Freti ſe contulit ad S. Mamantem, & ibi fecit Portulum, & Porticum, qui locus ita vocatur hodie Nova Porticus.* Eadem porro videtur, quam extra Blachernianos muros collocat idem Chronicon, & Heraclio imperante ab Armeniis igne conſumptam narrat pag. 904. Nam S. Mamantis ædes à Blachernis haud multum abfuit : ἐξῆλθον δὲ καὶ οἱ Αρμένιοι τὸ τεῖχος Βλαχερνῶν, καὶ ἔβαλον πῦρ εἰς τὸν ἔμβολον τὸν παρεκεῖ τοῦ ἁγίου Νικολάου, *quin & Armenii eruperunt ex mœnibus Blachernarum, & in Porticum quæ ædi S. Nicolai adjacebat ignem injecere.*

XIII. PORTICUS PRÆTORII præterea memorantur, de quibus quædam à nobis obſervabuntur, cùm de Prætorio agemus.

IV.

MAGNUM PALATIUM,

Triclinia & partes Magni Palatii.

I. URBEM regiam exornabant varia Palatia, atque in primis illud quod Imperatorum ſedes ac domicilium fuit, MAGNUM PALATIUM, quodque ab amplitudine ac magnitu-

magnitudine MAGNUM PALATIUM appellabant Constantinopolitani. Extitit autem in prima urbis regione, quæ, ut est apud scriptorem Descriptionis Urbis ex Bibliotheca Cæsarea, *longa situm, plana in angustum à Palatii inferiori parte contra Theatrum majus euntibus dextro latere declivis in mare descendit, Regiis, nobiliumque domiciliis clara, continebat in se idem Palatium magnum, Lusorium, Palatium Placidianum, Domum Placidiæ Augustæ, &c.* Quæ quidem Petro Lambecio viro pereruditο debemus lib. II. Commentar. de Bibl. Cæsar. cap. VIII. A Constantino Magno excitatum ad muri littus, structuræ elegantiâ, amplitudine & tricliniorum varietate nullo alio, ac nedum Romano, inferiùs, tradit Zozimus lib. II. *Καὶ βασίλεια κατεσκεύασεν ἐ πολλῷ τῆς Ρώμης ἐλάττονα.* Juxta Hippodromum, ad cujus tribunal aditus patebat per Cochleam. Chronicon Alexandrinum pag. 662. *Καὶ παλάτιον μέγα ποιήσας, πλησίον τῆ αὐτῆ Ἱππικῆ, τὴν ἄνοδον ἀπὸ τῆ Παλατίȣ εἰς τὸ Κάθισμα τῆ Ἱππικῆ διὰ τῆ λεγομένȣ κοχλίȣ, ingens verò Palatium condidit juxta Circum, in cujus tribunal ab ipso Palatio per Cochleam ascendebat.* Atque inde Palatium τῆ Ἱπποδρόμȣ, dicitur Codino pag. 51. qui illud ab eodem Constantino ædificatum perinde tradit. Ab altera Palatii parte geminas Porticus columnis marmoreis statuisque mirificè exornatas posuit, quæ Forum usque pertingebant, iisque Regiæ nomenclaturam indidit. Regia verò proximè erat Hippodromum & Zeuxippum, Regiæ continens erat Basilica, Basilicæ Bibliotheca, & Capitolium: adjacebant præterea Palatio Porticus excubitorum, aliæque præclaræ ædes, de quibus sigillatim agimus, quæ ita sibi invicem connexæ & adjunctæ erant, ut una eademque domus series videretur. Porro Constantinus in omnium eminentiori atque excellentiori Triclinio, in medio tecti laqueari inaurato, in tabula maxima explicata, salutaris Passionis symbolum auro lapillisque pretiosis adornatum defigendum curavit, ut auctor est Eusebius lib. III. de vita Constantini cap. XLVIII. qui rursum cap. III. & LII. ejusdem libri, Palatii Constantini meminit, scribens in eo statuisse τὰς Ἑλικωνίδας Μȣ́σας, & ante illius vestibulum suspendisse tabulam, in qua depictus ipse erat, salutari Passionis insigni supra caput locato, ac draconis specie diabolo concucalto: ad quam picturam referendum putant Constantini nummum, quem ex Baronio delineari curavimus, in quo scriptum SPES PUBLICA, visiturque labarum, cujus cuspide draco configitur, Christi monogrammate supra velum elato. Atque inde Constantinianum Palatium appellatum fuit, si Tyrium Antitistem audimus, etsi hac nomenclatura à nullo alio, quod sciam, utriusque linguæ scriptore donari vix adverterim, nisi per αὐλὴν βασιλέως ἐπώνυμον, idem Palatium intelligatur à Themistio orat. VI. Theodosio dicta pag. 162. Sic porro Tyrius lib. XX. cap. XXV. *Est in ipsa urbe supra littus maris ad Orientem prospiciens Palatium, quod Constantinianum appellatur, introitum habens ad mare miro & magnifico tabulatu, &c.* Et lib. XXII. cap. IV. *Imperialibus insignibus utrique collatis, in Palatio Domini Constantini senioris*, &c. Ex quibus, Magni Palatii situs satis deprehenditur ad Orientem extitisse. Nicephorus Call. lib. VII. cap. XLVIII. de Constantino: *Ἀνάκτορόν τε περιφανὲς πρὸς θάλατταν ᾠκοδόμει ποικίλοις τε καὶ παντοίοις κατηγλαϊσμένον κάλλεσι, ἐν τοῖς πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον, ἔγγιστα δὲ καὶ τὸ Ἱππικὸν κατεσκεύαζε, Regiam magnificè ad mare, variis & omnigenis decoratam ornamentis, ad orientalem urbis partem: juxta verò, Circum ædificavit.* Sed & Zonaras in Michaële Duca & in Alexio τὸ Μέγα ἀνάκτορον πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον, & alii passim pariter statuunt: haud procul à mari extitisse indicat etiam Procopius lib. I. de Bello Vandal. *τὴν στρατηγίδα ἐκέλευσε ναῦν ὁρμίσασθαι εἰς τὴν ἀκτὴν, ἣ πρὸ τῆς βασιλέως αὐλῆς τυγχάνει ἔσα, Imperatoriam navem jussit appellere ad littus, quod Regiæ objacet.* Præterea Godefridus Monachus S. Pantaleonis an. MCLXXXI. de Andronico tyranno: *Et sic per mare, quod dicitur Brachium S. Georgii, super quo Palatium situm erat, fugere cœpit.* Sed id pluribus docemus, ubi agimus de Novo *seu Bucoleontis Portu.* Haud procul à Foro Augustæo collocatur à Procopio lib. I. de Ædif. cap. X. qui à Justiniano Regiam ipsam totam ferè de novo extruxisse narrat: *ταύτης δὲ τῆς ἀγορᾶς ἐ πολλῷ ἄποθεν τὰ Βασιλέως οἰκία ἐστι· καὶ νέα μὲν τὰ βασίλεια σχεδόν τι πάντα· Ἰȣστινιανῷ δὲ, ἧπέρ μοι εἴρηται, δεδημιȣ́ργηται βασιλεῖ, non procul ab eo Foro est Regia, quam Iustinianus Augustus de novo, ut dixi, ferè totam exstruxit.* Sed & illam ampliorem effecit, Palatio Hormisdæ intra illius septa incluso, ut habet cap. IV Variis postmodum Tricliniis subinde exstructis, novisque ædificiis auxere qui Justinianum subsecuti sunt Imperatores, de quibus mox agemus. Hujus elegantiam, magnitudinem, & firmitatem hisce prædicat Luithprandus lib. V. cap. IX. *Constantinopolitanum Palatium non pulchritudine solùm, verùm etiam fortitudine omnibus quas umquam viderim munitionibus præstat.* Præterea Nicephorus Call. in dedicatione suæ historiæ pag. 18. *μεγέθει μὲν γὰρ, ὑπὲρ τὰς πολλάς ἐστι· κάλλει δὲ καὶ στερρότητι σχεδὸν ὑπὲρ ἅπαντας, magnitudine quidem istud Palatium plurima, elegantia verò & firmitate omnia excedit.* Cætera quæ de Magni Palatii elegantia ibidem ingerit consultò omittimus. Id tantum placet observare longè aberrare Leunclavium in Pand. Turc. n. CXXXIX. qui Magnum Palatium in urbis omphalo seu meditullio statuit, ubi hodie est *Eskisaraium*, seu vetus Turcicorum Sultanorum aula, nunc Gynæconitidi Sultaninæ addictum.

II. Magno Palatio, vestibuli vicem præstitit CHALCE, Χαλκὴ, Triclinium ita

appellatum, quod & παλάτιον τῆς Χαλκῆς dicitur Theophani an. XXXVI. Justiniani, & Codino, qui ab Constantino Magno ædificatum narrat: ἔκτισε καὶ τὰ παλάτια τῆς Χαλκῆς. At Cedrenus pag. 322. illud Anastasio Dicoro Imperatori adscribit, qui Ætherio Architecto ad id usus est: Τῆς Χαλκῆς τὸν λαμπρὸν δόμον Αἰθέριος ἵδρυσεν μηχανουργὸς, καὶ σοφὸς Αναστάσιος βουληφόρος. *Chalces splendidam domum condidit Ætherius architectus, & sapiens Anastasii Consiliarius.* Ubi Αναστασίου, pro Αναστάσιος legendum omnino existimo: nam ab ipso Anastasio Augusto excitatam Chalcen Ætherio opus designante, constat ex epigrammate, quod descriptum legitur in Anthologia lib. IV. cap. XXIII. cum hoc lemmate, εἰς οἶκον ἐπὶ λεγόμενον Χαλκῆ ἐν τῷ Παλατίῳ, ex quo discimus Anastasium, confecto Isaurico bello, elegantem hanc ædem in tantam eduxisse altitudinem, ut nubes penè attingeret: cujus præterea structura adeò eximia fuit, ut Capitolium Romanum æneis perinde tectum laminis, Palatium Pergamenum, Rufinianum nemus, (quod septem orbis miraculis accensetur à Cedreno pag. 170.) Cyzicenum templum, cæteraque orbis miracula superarit. En ipsum Epigramma:

Οἶκος Αναστασίοιο τυραννοφόνου βασιλῆος
Μοῦνος ὑπερτέλλω πανυπείροχος ἄστεσι γαίης,
Θαῦμα φέρων πάντεσσιν· ἐπεὶ κοσμήτορες ἔργων
Υψος ὁμοῦ μῆκός τε καὶ ἄπλετον εὖρος ἰδόντες,
Ασκεπὲς ἐφράσσαντο πελώριον ἔργον ἐᾶσαι.
Αλλὰ πολυμήτοιο λαχὼν πρεσβήϊα τέχνης
Αἰθέριος πολύϊδρις ἐμὴν τεχνήσατο μορφὴν,
Αχράντῳ βασιλῆι φέρων προτάγρια μόχθων.
Ενθεν ἀπειρέσιον μέγεθος περὶ παντὶ πιταίνων,
Αὐσονίων νίκησα βοώμενα θαύματα γαίης.
Εἶξον ἀρειοτέροισι χάρις Καπετώλιδος αὐλῆς,
Εἰ καὶ Χαλκείων ὀρόφων ἀμάρύγματα πέμπεις.
Κρύψον ἀμετρήτων μεγάρων στεινούμενον αὐλαῖς,
Πέργαμε, φαιδρὸν ἄγαλμα τεὸν Ρουφίνιον ἄλσος.
Μηδὲ τανυπλεύροισιν ἀρηρότα, Κύζικε, πέτροις
Αδριανοῦ βασιλῆος ἀμεμφέα νηὸν ἀείσεις.
Οὔ μοι Πυραμίδων ἰκέλη κλέϊσις, οὐδὲ Κολοσσοῦ,
Οὐδὲ Φάρου μεγάλην μοῦνος δ' ὑπέδραμον αἴγλην.
Αὐτὸς ἐμὸς σκηπτοῦχος Ισαυροφόνον μετὰ νίκην,
Χρυσοφαὲς μ' ἐτέλεσσεν ἐέθλιον ἠριγενείης,
Παντὶ τετραπόρων ἀνέμων πεπεδασμένον αὔραις.

Hoc est interprete V. C. Petro Menardo:

Regis Anastasii perfecta palatia cernis,
Queis nullum par surgit opus, stupor omnibus artis
Adspectu simul ut nostrâ est signata figurâ,
Ipsi molem operis doctâ præ mente videntes
Artifices, Cælos æquabit machina, dicunt,
Ast Architectos inter clarissimus omnes
Ætherius nostras ornat multiscius ædes,
Primitiasque artis Regis consecrat honori.
Hinc infinitis spatiis extendor, & inde famosa
Exuperans vastæ miracula terræ.
Iam mihi concedas Capitoli immobile templum,
Æra licèt toto fulgescant aurea tecto,
Pergame, cæla illas, queis sis angustior, ædes,
Miraclumque tuum Rufini nomine silvas,
Nec tu quod valido munimine, Cyzice, gaudes,
Adriani templa opponas splendentia Regis.
Præ me Pyramides sordent, ingensque Colossus,
Splendoremque Phari majori lumine condo.
Me Rex Isauro veniens certamine victor,
Auroræ sedem posuit, quo cardine ventus
Flaverit, illius nullâ non recreor aurâ.

Confectum porrò fuit Isauricum bellum Ind. V. Anastasii anno VI. ipso solo Cos. cùm per sex annos durasset, ut est apud Marcellinum Comitem. Sed demum conditam, seu potiùs instauratam Chalcen vero simile est sub annum Anastasii octavum, cùm præcedente anno, seditione à Prasinorum factione excitata, conflagrasset: siquidem *Chalce Hippodromi*, idem fuit quod *Chalce Palatii.* Chronicon Alexandrinum: Ο δὲ δῆμος συνωθεὶς ἔβαλεν πῦρ ἐν τῇ λεγομένῃ Χαλκῇ τοῦ ἱππικοῦ, καὶ ὁ περίβολος ὅλος ἐκαύθη ἕως τοῦ βασιλικοῦ καθίσματος· *Populus in ar-*

ctum redactus ignem in Circi Chalcen injecit, & totus ambitus conflagravit usque ad thronum Imperatoris. Nuncupatur præterea Χαλκῆ Ἱππικοῦ semel ac iterum in eodem Chronico anno VII. Phocæ: quod *triclinium habens æreas januas* appellat idem Chronicon, ubi scribit Justinianum, in seditione Victoriatorum, *per Cochleam ascendisse in Pulpita, pone Tribunal Circi*, εἰς τὸ τρικλίνιον τὸν ἔχοντα Χαλκᾶς θύρας, αἵτινες ἦσαν ἠσφαλισμέναι, *in triclinium habens æreas januas, quæ bene munitæ erant.* Quæ quidem Chalcen Palatii spectare etiam censuerim, ita ut per hoc Triclinium in Palatium & in Hippodromum ingressus patuerit, vel certè quòd illi proximum fuerit: nam & per Chalcen non modò in Palatium & Circum, sed & in Catechumenia Magnæ Ecclesiæ aditus patebat. Theophanes anno I. Leonis Isauri: Καὶ ἀνῆλθεν διὰ τοῦ ἀναβασίου τῆς Χαλκῆς εἰς τὰ Κατηχούμενα τῆς ἐκκλησίας, μὴ ἐξελθοῦσα εἰς τὴν μέσην τοῦ ἐμβόλου. *Et per ascensum Chalces in Ecclesiæ Catechumenia ascendit, non progressa in mediam viam Porticus.* Januis verò æreis occlusam fuisse portam Palatii docent scriptores, atque in primis Theophanes anno XX. Mauricii, anno III. & X. Leonis Isauri, Cedrenus anno VII Justini Thracis, & Nicetas in Isaacio lib. III. n. VI. qui inde ablatas, ab eodem Isaacio in Monasterium S Michaëlis in Anaplo ab eo instauratum translatas tradit: Καὶ τὰς χαλκᾶς πύλας ἐκεῖσε μετέθηκεν, αἳ πάλαι μὲν ἐπεζύγουν τοῦ μεγάλου παλατίου τὴν εἴσοδον, εὐρεῖαι οὖσαι καὶ ὕψισαι, ἐς δὲ ἡμᾶς τὴν εἱρκτὴν συνεῖχον, ὑπὲρ δὲ αὐτῶν Χαλκὴ κατωνόμασαι· *Æreas portas latas & altissimas, quæ olim magni Palatii ingressum claudebant, nostra ætate carcerem, qui inde Chalce dicitur, muniebant, eodem transtulit.* Meminit præterea idem scriptor in Joanne n. I. portarum ænearum Palatii: Αἱ πύλαι τοίνυν τοῦ παλατίου χαλκεῖαι, ῥάβδοις πλατείαις θάτερα τῶν ἄκρων βραχύ τι μετεωρισθεῖσαι κατὰ γῆς βάλλονται· *Portæ verò Palatii æreæ, baculis latioribus altero eorum capite seu extremitate elatæ, ac cardinibus emotæ, in terram sternuntur.* Ubi χαλκεῖαι legendum, pro χαλκείαις. In portis Palatii æreis descripta fuisse ab Apollonio Tyaneo extrema urbis fata scribit, vel potiùs fingit Codinus. Verùm non tam à portis, quàm à tegulis æreis nomenclaturam accepisse hoc Triclinium tradunt alii, qui inde Χαλκόστεγον nuncupant. Chronicon Alexandrinum de seditione Victoriatorum: καὶ λοιπὸν ἐνέπρησαν τὴν εἴσοδον τοῦ παλατίου τὴν χαλκόστεγον, *& ingressum Palatii ære tectum succenderunt.* Zonaras in Justiniano: Καὶ τὴν τοῦ παλατίου χαλκόστεγον, ἥτις ἐστὶ ἡ νῦν καλουμένη Χαλκῆ, καὶ εἰς εἱρκτὴν χρηματίζουσα· *Incenderunt etiam ære tectum Triclinium Palatii, quod est quod nunc Chalce nuncupatur, & vice carceris est.* Cedrenus pag. 369. ait has tegulas æreas inauratas fuisse: Καὶ ἡ χαλκόστεγος τοῦ παλατίου, ἡ ἔκτοτε καὶ νῦν Χαλκῆ προσαγορεύεται, διὰ τὸ ἐκ χαλκῶν κεράμων κεχρυσωμένων ἐστεγάσθαι αὐτήν· *Sed & conflagravit ædes Palatii ære tecta, quæ exhinc Chalce nuncupatur, quòd æreis tegulis inauratis tecta sit.* Ex iis postmodum tegulis, cùm ædes ipsa Chalces conflagrasset in seditione Victoriatorum, equestrem statuam suam confecit Justinianus, quam in Augustæo posuit. Idem Cedrenus pag. 374. Ὁ περὶ αὐτὸν τὸν κίονα χαλκὸς ἅπας, κέραμος ἦν διάχρυσος τὴν εἴσοδον τοῦ Παλατίου Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου βασιλέως ἐπικαλύπτων, ἥτις καὶ μέχρι τοῦ νῦν Χαλκῆ προσαγορεύεται· *Æs autem omne quod circa columnam est, tegula fuit inaurata, ingressum Palatii Constantini Magni Imperatoris contegens, qui usque nunc Chalce appellatur.* Tegularum ejusmodi ærearum auratarum meminit veteris inscriptionis fragmentum, quod legitur Viennæ Allobrogum XCVIII. 8. D. D. FLAMINICA VIENNAE. TEGVLAS. AENEAS. AVRATAS. CVM. CARPVSCVLIS. ET. VESTITVRIS. BASIVM. &c. Cùm igitur in seditione Victoriatorum conflagrasset Chalce, non modò vestibulum istud, sed reliquas Palatii partes, quæ incendio deformatæ fuerant, de novo instauravit Justinianus, maximè verò τῶν βασιλείων τά τε προπύλαια καὶ τὴν καλουμένην Χαλκὴν μέχρι ἐς τὸν Ἄρεως καλούμενον οἶκον, ut habet Procopius lib. I. de Ædif. cap. x. ubi Chalcen describit, quemadmodum ab eodem Augusto rursum excitata est: stant, inquit, ad perpendiculum præalti parietes quatuor, formâ quadrangulari, cætera inter se æquales, longitudine solùm inferiores paulò sunt reliquis duo illi, qui ad Meridiem & Boream spectant. Ad unumquemque angulum lapidum moles quadratæ à solo ad culmen usque cum pariete adsurgunt: quibus insistunt arcus octo, quorum quatuor fastigium sustinent in Trulli, seu sphæræ modum circinatum; aliorum verò duo à parte Austri, totidem à Septentrione parieti proximo innixi tectum intermedium attollunt opere testitudineo. Tota camera, picturis opere musivo nitentibus ridet, Justiniani bella ac triumphos exhibentibus. Græca omittimus, ut & cætera quæ ad ædis elegantiam spectant. Id tantummodo ex hac descriptione colligi posse observare est, totum illud testitudinatum ædificium, quod arcubus octo innitebatur, fuisse illud Anastasii, ventis omnibus pervium:

Πάντη τετράπορον ἀνέμων πεπετασμένον αὔραις.

Triclinium Chalces exornabant præterea variæ, quæ in eo stetere, statuæ, quarum meminere Anonymus pagg. 103. 104. & Codinus pag. 32. Pulcheriæ scilicet Augustæ ad Palatii περίπατον, Zenonis & Adrianes AA. duæ aliæ pedestres statuæ brevi columnæ insistentes, cum epigrammate Secundi Philosophi: Maximiani Imperatoris, Theodosii & filiorum, ad hæc Mauricii & liberorum statuæ: Gorgonum capita quatuor Epheso ex Dianæ templo allata. Præterea in sinistra parte Chalces Crucem Justinianus statuit, & cognatorum suorum statuas septem.

Verùm celebratur potiſſimum imago Salvatoris ſupra Chalces portas æreas defixa, τοῦ Σωτῆρος Χριςοῦ ἐκτύπωμα τὸ ἄνωθεν τῆς χαλκῆς πύλης, ut habet Zonaras pag. 62. ἐκ τοῦ Σωτῆρος εἰς τὴν χαλκῆν πύλην τοῦ παλατίου, ut Theophanes pag. 239. Cedrenus pag. 402. & auctor Hiſtoriæ in Reſtitut. Imag. editus à Combefiſio pag. 736. quam à Conſtantino Magno ibi poſitam tradunt Joannes Damaſcenus in Synodica ad Theophilum pag. 113. incertus auctor poſt Theophanem pag. 438. & Codinus pag. 40. Celebratur, inquam, quòd illa Mauricio Auguſto illius & familiæ cædem διὰ φαντασίας prædixerit, & illa ſit, quam Leo Iſaurus ſub ſui in ſacras imagines furoris exordium, dejecit anno imperii decimo: cujus occaſione in plurimos ex orthodoxis vario pœnarum ac ſuppliciorum genere ſævitum eſt, quorum feſtum agunt Græci IX. Auguſti, ut eſt in eorum Menæis, ubi & Martyrum nomina recenſentur. Hiſtoriam narrant Theophanes pag. 339. Cedrenus pag. 454. & Anonymus qui Martyrium S. Stephani deſcripſit. Imaginem Chriſti à Leone Iſauro dejectam Ἀντιφωνητοῦ nomen habuiſſe teſtatur Gregorius II. Pontifex in Epiſtola ad eundem Leonem, & crebris miraculis claruiſſe, fractamque multis Romanis, & ex Francia, Vandalia, Mauritania, Gothia, & generatim ex toto interiore Occidente præſentibus: Ὅτε δὲ ἔμαθον, καὶ ἐπληροφορήθησαν, ὅτι ἀπέςειλας τὸν Ἰουβῖνον τὸν Σπαθαροκανδιδάτον εἰς τὰ χαλκοπράτεια εἰς τὸν Σωτῆρα καταλῦσαι, καὶ μετακλάσαι τὸν λεγόμενον τοῦ Ἀντιφωνητοῦ, ὅπου καὶ πολλὰ θαύματα γεγόνασι, &c. *Cùm verò didicerunt te Iovinum Spatharocandidatum ad Chalcopratia miſiſſe, ad evertendum & confringendum Salvatorem, qui appellatur Antiphonetes, ubi & multa fiunt miracula*, &c. Nec obſtat quod hæc Imago ad Chalcopratia ſtetiſſe hîc dicatur, cùm Chalcopratiorum locus Palatio proximus fuerit. Sed & imago eadem ad Tetraſtylum & in Tetraſtylo æreo ſtatuitur in Narratione de Miraculo ad hanc imaginem patrato, Heraclio imperante, ubi & à Conſtantino M. hîc poſita dicitur: adeò ut proximum vero, imò certum ſit, *Tetraſtylum* fuiſſe Palatii veſtibulum quatuor ſuffultum columnis, quod proinde æreis tegulis tectum, & à Conſtantino M. in media urbe in Sigmatis ſeu ſemicirculi formam excitatum tradit idem Anonymus: quod quidem reædificaverit Anaſtaſius Imperator. Sic porro Τετράςυλον iſtud deſcribitur ab eodem Anonymo: Μέσον δὲ ταύτης τῆς μεγαλοπόλεως Τετράςυλον ἡμισφαίριον ᾠκοδόμησε, διὰ χαλκοκεράμων τὴν ςέγην ποιησάμενος, κελεύσας ἔνδοθεν αὐτοῦ ἀποτίθεσθαι τὸ σημεῖον τοῦ νικοποιοῦ ςαυροῦ· ἐπάνω δὲ τοῦ δεσποτικοῦ χαρακτῆρος κατὰ ἀνατολὰς εἰκόνα σεβασμίαν ἐκτυπώσας, ἀνεςήλωσε πρὸς τὸ θεωρεῖσθαι, καὶ προσκυνεῖσθαι παρὰ πάντων τῶν πιςῶν. ὁ δὲ τοιοῦτος ἱερώτατος τύπος, ἐπίσημος καὶ περιώνυμος ἔκτοτε καὶ μέχρι τῆς σήμερον γέγονεν, ἔν τε θαύμασι καὶ ἰάσεσι δοξαζόμενος, καὶ παρὰ πάντων σεβασμίως τιμώμενος. *Porrò in hujus magnæ urbis meditullio, ſemicirculum quatuor ſuffultum columnis excitavit, æreis contectum tegulis, in quo victoriarum effectricis Crucis ſignum reponi præcepit, cujus quidem figuræ dominicæ venerandam imaginem ad Orientem erexit, ut ab univerſis fidelibus conſpiceretur & adoraretur. Extunc verò hactenuſque ſacratiſſima ejuſmodi figura, illuſtris ac celebris habita eſt, non modicam ex crebris miraculis ac ſanitatibus gloriam & exiſtimationem conſecuta.* In ejus porro imaginis locum Crucem ſubſtituit Leo: ita enim in Salvatoris imagines efferati erant ejuſce ætatis Iconomachi, ut etſi crucem privatim & publicè effingerent, atque adeò colerent: quod exertè teſtantur ipſorum Iconomachorum Iambi editi à Gretzero in horto S. Crucis part. 1. ſimulatque tamen Cruci imago Chriſti Salvatoris ſuperaddita conſpiceretur, crucem unà cum imagine everterent, ac conculcarent. Huic igitur Cruci verſus iſti adſcripti ſunt, cum hoc lemmate, εἰς τὴν πύλην τῆς Χαλκῆς, ὑποκάτω τοῦ ςαυροῦ.

> Ἄφωνον εἶδος καὶ πνοῆς ἐξηρμένον
> Χριςὸν γράφεσθαι μὴ φέρων ὁ Δεσπότης,
> Ὕλῃ γεηρᾷ ταῖς γραφαῖς πατουμένῃ,
> Λέων σὺν υἱῷ τῷ Νέῳ Κωνςαντίνῳ
> Σταυροῦ χαράττει τὸν τρισόλβιον τύπον,
> Καύχημα πιςῶν ἐν πύλαις ἀνακτόρων.

At reſtituta poſtmodum ſacrarum imaginum adoratione, Irene Athenienſis Leonis Chazari conjux & vidua, poſt Concilium Nicenum II. rurſum Salvatoris imaginem opere muſivo ſupra portas Chalces exarari curavit. Codinus pag. 40. Ἡ δὲ νῦν διὰ ψηφίδων ὁρωμένη εἰκὼν τοῦ Θεοῦ, ἱςορήθη παρὰ Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας· *Quæ nunc muſivo depicta Dei conſpicitur imago, depicta fuit ab Irene Athenienſi,* quæ hanc inſcriptionem ſupra imaginem poſuit, uti legitur apud Auctorem incertum poſt Theophanem pag. 438. Ἣν καθεῖλε πάλαι Λέων ὁ δεσπότης, ἐνταῦθα ἀνεςήλωσεν Εἰρήνη· *Quam depoſuit quondam Leo Imperator, hîc reſtituit Irene.* Hanc denique cùm perinde dejeciſſet Leo Armenius, uti idem ſcriptor narrat, Lazarus Monachus poſt exceſſum Theophili, à quo ob cultum imaginum dirè vexatus fuerat, eodem loco quo ſteterat, propriis manibus rurſum erexit. Scylitzes: Μετὰ δὲ τὴν τοῦ τυράννου κατάλυσιν, τῆς ὀρθοδόξου πίςεως ἀναλαμψάσης, τὴν ἐν τῇ Χαλκῇ εἰκόνα τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ Χριςοῦ οἰκείαις χερσὶν ἀνεςήλωσεν. Theodoræ ſcilicet Auguſtæ ſtudio, ſiquidem ad hanc Crucis imaginem ſpectant verſus quos laudat Lambecius lib. IV. de Bibliotheca Cæſarea pag. 30. Huic porro imagini obductum erat velum, quo ſuper ægrotantis Alexii lectum expanſo ſtatim illum convaluiſſe refert Zonaras.

At perperam Glycas imaginem ipſam cum ipſo peplo ad decumbentem Alexium allatam videtur velle, quod vix à quoquam probari poſſit, ſiquidem ea imago non in tabellà depicta, ſed ſculpta fuerit, vel opere muſivo confecta, quod arguit vox ἀνεστήλωται, qua idem Zonaras utitur, ut & Scylitzes. Ex quibus ſanè conficitur imaginem hanc in ipſo Chalces Triclinio, non verò in Oratorio quod Chriſti Servatoris, & Chalces perinde nomine inſigne fuit, poſitam, cùm illud à Joanne Zimiſce longè poſtea ædificatum fuerit, uti alibi obſervamus. Quod verò de velis quæ ſacris imaginibus appendebantur, ſeu quibus eæ obvolvebantur, refertur ab hiſce ſcriptoribus, in memoriam revocat quod tradit Beletus (qui in Eccleſia Ambianenſi floruit anno MCLXXXII. ut auctor eſt Albericus) lib. de Divinis officiis cap. LI. & ex eo Durandus lib. IV. Rational. divinor. offic. cap. I. n. XXXI. in ſeptima feria Miſſam de B. Virgine potiſſimum inſtitutam, ex miraculo, quod in quadam Eccleſia Conſtantinopolis ſingulis diebus Sabbati patrabatur, in qua velum, quod totam Deiparæ ibi depictæ imaginem velabat, *feria ſexta ab ea divinitus veſperis, nemine manum admovente, decideret, & à vino miraculo quaſi deferretur in cælum, ita ut jam plenè ac perfectè ab omnibus conſpici poſſet, ac deinde rurſus in ſabbato, veſperis abſolutis ad eandem imaginem deſcenderet, ibique permaneret uſque in proximum diem Veneris: quo miraculo ſæpius viſo, ſancitum eſt, ut ſemper illo die Miſſa de B. Maria cantaretur.* Ex quibus admodum vero ſimile eſt ædem illam Deiparæ eſſe Blachernianam, in qua συνήθες θαῦμα factum ſua ætate aſſeverat Anna Comnena lib. XIII. Alexiad. qui quidem Beleti locus non occurrerat, cùm locum illum illuſtrandum ſuſcepiſſem. Ex præallatis, haud omnino ſibi conſtant quæ tradit Nicetas in Andronico lib. II. n. VI. eundem Andronicum exornaſſe in æde SS. XL. Martyrum τὴν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν εἰκόνα Χριστοῦ, δι' ἧς ὁμιλῆσαί ποτε τῷ βασιλεῖ Μαυρικίῳ λόγος ἐρεῖ, *Chriſti Servatoris noſtri imaginem, per quam olim cum Imperatore Mauricio collocutus eſſe fertur:* ſiquidem verum ſit à Leone Iſauro omninò confractam fuiſſe. Jam verò Chalcen, Palatii ingreſſum fuiſſe, teſtantur non uno loco Theophanes an. V. Juſtiniani, & an I. Nicephori Phocæ, Scylitzes in Porphyrog. p. 610. & alii paſſim. At cùm præ vetuſtate, & temporis injuria penè collapſum eſſet Chalces Triclinium, illud denuò inſtauravit Baſilius Macedo, & in eo tribunal juridicum ſtatuit. Porphyrogenitus in avi vita n. XXIV. Ἐξαιρέτως δὲ τὸ λεγόμενον τῆς Χαλκῆς λαμπρότατον τὸ πάλαι, καὶ ἀξιάγαστον οἴκημα, τῷ χρόνῳ καὶ τῇ τῶν κρατούντων ῥαθυμίᾳ, ἴσως δὲ καὶ ἀπό τινων ἐμπρησμῶν κατὰ μέρη πολλὰ διαῤῥυὲν, καὶ τὴν ὀροφὴν πενήσασαν ἐρυκός, αὐτὸς καὶ πόνῳ καὶ δαπάναις συχναῖς ἀπεκάθηρέ τε καὶ περιεποιήσατο, καὶ κοινὸν κατέστησε δικαστήριον, Ἀρείου τε πάγου καὶ Ἡλιαίας σεμνότερον. *Præ cæteris verò magnificè olim & mirabili arte exædificatum Chalces Triclinium, temporis injuriâ & Imperatorum ſegnitie, incendiiſque deformatum, & tecto penè nudatum, ipſe & labore & profuſis impenſis purgavit, refecitque, & Forum judiciale conſtituit, Areopago & Heliæa multò auguſtius.* Ab eo hauſit quæ in hanc rem habet Scylitzes pag. 568. [Sed longè antea Carcerem in Chalce ſeu ex Chalce confecerat Heraclius, quoniam nulli uſui erat, ut eſt apud Codinum pag. 39. τὰ δὲ Νούμερα καὶ τὴν Χαλκῆν ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἔκτισε· καὶ διὰ τὸ εἶναι ἀργὰ, ἐποίησεν αὐτὰ φυλακὴν ὁ Ἡράκλειος, καὶ οἱ καθεξῆς. Atque Chalces, pro carcere. mentio eſt apud Zonaram in Juſtiniano & in Michaële Stratiotico pag. 51. & 209. & Nicetam in Iſaacio lib. III. n. VI. & in Alexio lib. III. n. IV. Sed quid per purpureum vel Porphyreticum Umbilicum, qui ad Chalcen extitit, velint ſcriptores, nondum ſum aſſecutus. Scribit Theophanes pag. 239. per viſum adſtitiſſe Mauricium coram Servatoris imagine, quæ ſupra æneas Chalces portas defixa erat: Chriſtumque præcepiſſe ut ſiſteretur Mauricius, tum verò judicii miniſtros arreptum Imperatorem ad Porphyreticum Umbilicum ibidem poſitum ſtetiſſe: καὶ κρατήσαντες αὐτὸν οἱ δίκης ὑπηρέται, παρέστησαν τῷ πορφυρῷ ὀμφαλίῳ τῷ ἐκεῖσε. Meminit etiam Umbilici Chalces Scylitzes in Lacapeno pag. 631. ſcribens eundem Auguſtum civium chirographa ac cautiones combuſſiſſe ἐν τῷ κατὰ τὴν Χαλκῆν πορφυρῷ Ὀμφαλίῳ.

III. Jam verò in ipſo Magno Palatio varia & complura erant Triclinia, ſuis quæque appellationibus donata, in quibus illud recenſetur quod CHRYSOTRICLINIUM, ſeu aureum Triclinium vocant. Aurei Triclinii conditorem Juſtinum Curopalatam Imperatorem agnoſcunt ſcriptores Byzantini. Sed præſertim Conſtantinus Manaſſes, illius opulentiam & ornatus commendat hiſce verſibus:

> Δεῖγμα λαμπρότητος αὐτοῦ καὶ μεγαλοπρεπείας
> Ὁ χρύσεός τε καὶ τερπνὸς ἐν ἀνακτόροις οἶκος,
> Ὃς ἔτι τοῦ δομήτορος τὴν κλῆσιν περισώζει,
> Χαρίτων στίλβων καλλοναῖς, καὶ πυραυγίζων πάντη.

Illud poſtea Tiberius Juſtini ſucceſſor novis ornamentis adauxit, ut habent Zonaras & Cedrenus. Neque deſunt qui à Juſtiniano conditum putavere, quod Suidas in illius elogio hæc ſcribat: Οὗτος κτίζει καὶ τὸ ἐν τῷ Παλατίῳ χρυσοῦν Τρίκλινον. Cui conſentit Codinus in Orig. pag. 50. Οὗτος ἐποίησε καὶ τὸν Χρυσοτρίκλινον. Sed falſos eſſe nuperos iſtos ſcriptores conſtat, quibus impoſuit quod perinde Juſtinianus, (ſecundus ſcilicet) Triclinium in Palatio à fundamentis exſtruxerit, illud pariter χρυσέων πυραυγάσμασι ψηφίδων καταυγάσας, inquit idem Manaſſes.

Sed Triclinium, quod Justiniani vocant, diversum fuit ab Aureo Triclinio, quod *præstantior pars Palatii* dicitur Luithprando lib. v. cap. IX. in qua Imperator versari consueverat. Unde carceris custos ille, apud eundem lib. I. cap. III. *Te quidem in carcere, illum autem* (Imperatorem) *in aureo Triclinio fortuna fovet.* Sed & in hac Palatii parte, ut præstantiori, pro tribunali sedebant. Constantinus in Basilio cap. XIX. Ἐν τῷ ὑπερλάμπρῳ Χρυσοτρικλίνῳ ἐπὶ τοῦ βασιλείου θρόνου προκαθεσθείς. Ita Scylitzes Zoem Augustam in tribunali, in aureo Triclinio sedentem repræsentat: Τοῦ Χρυσοτρικλίνου δὲ κοσμηθέντος, ἐπὶ βήματος καθίσασα ἡ Ζωή, ἐξάγει τὸν Μιχαήλ. Guillelmus Bibliothecarius in Hadriano II. Basilium Imperatorem ejusdem Pontificis legatos in Chrysotriclinio sedentem excepisse commemorat: *Quibus præcedentibus ante Imperatorem, in Chrysotriclinio sibi continuò assurgentem salutabundi conveniunt.* Ibi denique de rebus majoris momenti consilia agitabantur. Constantinus Porphyrogenitus in Orat. de Translatione imaginis Edessenæ: Καὶ τὰ τῶν βασιλείων καταλαβόντες ἀνάκτορα, ἐν τῷ κατ' ἐπωνυμίαν Τρικλίνῳ χρυσῷ ἐπὶ τοῦ βασιλείου θρόνου, ἐν ᾧ περὶ τῶν μεγίστων χρηματίζειν εἰώθασι, τὴν θείαν εἰκόνα θείως ἱδρύουσιν. *Et ad Imperatorum Palatia pervenientes, in Triclinio quod Aureum vocant, in Imperatoris throno, in quo de rebus majoris momenti agitari consilia solent, sacram imaginem collocarunt.* Supra Triclinii aurei portas imagines Christi & Deiparæ adfixas fuisse auctor est in Leone Philosopho Scylitzes pag. 604. Meminit præterea Χρυσοτρικλίνου Synodus VIII. Oecumenica, ut & idem Constantinus in Basilio cap. LIX. & lib. de Adm. Imper. cap. I. auctor Vitæ sancti Theodori Grapti pag. 205. Scylitzes pag. 485. Zonaras in eodem Constantino Porphyrog. Leo Grammaticus pag. 464. Pachymeres lib. x. cap. XXXVI. & aliquot alii. At de Imperatorio throno in hisce Tricliniis consulendi Corippus lib. IV. n. II. Nicetas in Alexio lib. III. n. VI. Nicephorus Gregoras lib. II. extremo, Willelmus Tyrius lib. XX. cap. XXV. & Codinus de Off. cap. XVII. Enimvero cùm in Triclinio aureo, tanquam in præstantiori Palatii parte, præcipuas ceremonias peragere soliti fuerint Imperatores, non omnino absurdum videri debet illud idemque esse existimare, cum eo quod Triclinium Augustæi appellant plerique è scriptoribus, quod nimirum Augustæum spectaret, cùm in eo coronâ donatas Augustas non semel legamus. Quippe Theophylactus Simocatta lib. I. cap. X. scribit Mauricii Imperatoris & Constantinæ nuptias peractas, & utrique coronam imposuisse Joannem Patriarcham in Palatio, ἐν τῷ μεγάλῳ θαλάμῳ τῷ πρὸς τῇ μεγίστῃ τῶν Βασιλέων αὐλῇ· Αὐγουσταῖος δ' ἄρα οὗτος καθονομάζεται· *In Magno Triclinio, quod est juxta aulam Imperatorum amplissimam: illud autem Augustæum appellatur.* Ubi nescio an non legendum βασιλείων, *regiarum.* Præterea Theophanes pagg. 334. 374. & 418. & ex eo Cedrenus, Mariam Leonis Isauri, Irenem Leonis Philosophi, & Procopiam Michaëlis Curopalatæ uxores, ἐν τῷ Τρικλίνῳ τοῦ Αὐγουστέως coronatas tradunt. Proinde Triclinium istud indicat Nicetas in Alexio Man. F. n. XII. Καὶ ἄνω τοῦ οἰκήματος καταπαύσας, ἐν ᾧ τοὺς ἀπογύμνως τοῦ ἄρχειν ἐπειλημμένους εἴθισται πρὸς τοῦ δήμου παντὸς ἀνευφημεῖσθαι στεφανηφόρους· *Et super eo conclavi consedit, in quo recens Imperio potitos, diademate redimitos, ab omni populo faustis acclamationibus excipi mos est.* Sed an hoc Triclinium, *Augustæum* illud sit quod condidisse Theodosium Urbis Præfectum refert Chronicon Alexandrinum anno II. Leonis M. non omnino affirmem, cùm incertum sit an intelligat Forum ipsum Augustæi, seu potiùs atrium, etsi ex eo quod ad latus Magnæ Ecclesiæ extitisse ait, videatur aliud esse ab Augustæo Foro, quod προαυλίου vicem præstitit Magnæ Ecclesiæ, proindeque foribus ipsis obversabatur: Ἐπὶ τούτων τῶν ὑπάτων προῆλθεν Ἔπαρχος πόλεως Θεοδόσιος, καὶ ἔκτισε τὸ Αὐγουσταῖον ἐκ πλαγίων τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας· *His Coss. processit Præfectus Urbi Theodosius, & condidit Augustæum ad latus Magnæ Ecclesiæ.* Certè Procopius lib I. de Ædif. Augustæum πρὸ τῶν βασιλείων extitisse disertè habet. Denique Τρίκλινον nudè dicitur Codino non semel lib. de Off. cap. V. n. XLV. cap. VII. n. XXXVII. cap. XIII. n. XXXIII. & capp. XVIII. XIX. XX. ubi Thronum Imperatoris extitisse ait.

IV. TRICLINIUM aliud extitit, quod JUSTINIANI appellabant de Justiniani Rhinotmeti conditoris nomine. Illud autem ab eo excitatum anno regni nono, qui fuit Christi DCXCIII. juxta Petavianum calculum, curante & præfecto operis Stephano Sacellario Persa & Archieunucho, qui tum in aula rerum potiebatur, & cujus proterviam exagitant passim scriptores, auctor est Theophanes: Ἰουστινιανὸς δὲ εἰς τὰ τοῦ Παλατίου κτίσματα ἐπεμελεῖτο· καὶ ἔστησε τὸ Ἰουστινιανοῦ Τρικλίνιον λεγόμενον, καὶ τὰ τοῦ Παλατίου περιτειχίσματα, καὶ ἐπέστησεν ἐπὶ τούτῳ Στέφανον τὸν Πέρσην Σακελλάριον αὐτοῦ καὶ πρωτευνοῦχον, &c. *Iustinianus verò ad Palatii ædificia animum adjecit, & Triclinium, quod Iustiniani appellatur, erexit, Palatiique mœnia condidit, ac præfecit operi Stephanum Persam Sacellarium suum & Eunuchorum principem.* Totidem habet Cedrenus pag. 442. Ita verò describitur à Constantino Manasse Triclinii Justinianei elegantia:

> Ὃς ἀπὸ βάθρων ἤγειρεν, ἀπὸ ῥιζῶν ἰχάτων,
> Τὸν μέγαν οἶκον τὸν λαμπρὸν τὸν ἐν ἀνακτόροις,
> Χρυσέων πυραυγάσμασι ψηφίδων καταυγάσας
> Τοὺς τοίχους καὶ τὸ δάπεδον μαρμάροις πολυχρόοις,

Ὃς ἐπὶ τȣ̃ δομήτορος τὴν κλῆσιν διασώζει.

Quæ totidem Iambicis ſenariis ſic vertit Federicus Morellus:

Is excitavit infimo à fundamine
Regalium ædium ſuperba tegmina:
Quod aureo ſplendore lapidum in pariete
Ornavit, & colore vario marmorum,
Hoc conditoris nomen obtinet ſui.

Sed & Georgius Pachymeres lib. VIII. cap. XV. pluribus commendat ſtructuræ, parietum, & pavimenti elegantiam, ædiſque amplitudinem ac ſitum deſcribit, quo loco narrat Athanaſium in Patriarcham ab Andronico Palæologo ſeniore promotum in Magno Palatio, κατὰ τὸ Ἰȣςινιάνειον Τρίκλινον, ὃν ὁ νέος Ἰȣςινιανὸς ἐδομήσατο, ἔξαιτον ὄντα καὶ μέγαν, καὶ θαυμαςὸν, λέχριον ὄντα τοῖς κατὰ πύλας εἰσιȣ̃σι πρώτως, καὶ ἄνωθεν ἕως κάτω διήκοντα, λαμπρὸν μὲν τοίχοις, λαμπρὸν δ᾽ ἐδάφει, καὶ περιττὸν τὸ κάλλος· *Ad Iuſtinianeum Triclinium, quod Iuſtinianus Iunior exſtruxerat, inſigne admodum, amplum, ac admirandum, quodque obliquè apparet primas protinus valuas ſubeuntibus, à ſummo faſtigio ad imum uno ductu pertinens, parietibus quoque ac pavimento ſplendidum, & elegantiæ prorſus incomparabilis.* Mox addit, ut ædificium præ vetuſtate in ruinam inclinans, auſtro vehementiori ſuperingruente, paulo poſt ita procubuerit, ut ſua ætate locum intuentes, ne veſtigia quidem ædis ibi olim exſtructæ adverterent. Meminit præterea Triclinii Juſtinianei idem Theophanes pag. 401. ut & Conſtantinus Porphyrogenitus in Baſilio cap. LXI. & Paulus Diacon. lib. XIX. & XXIII. & Scylitzes pag. 588.

V. Neque minus apud ſcriptores celebre eſt Palatii Triclinium, quod PALATII etiam HORMISDÆ appellationem prætulit, ab Hormiſda Saporis Perſarum Regis fratre majore, à quo in vincula conjectus, poſtea uxoris induſtriâ liberatus, ad Conſtantinum transfugit, ut eſt apud Zozimum lib. II. Ammianum lib. XVI. XVII. Eutropium, Agathiam, & alios. Conceſſa verò Hormiſdæ ad habitandum domus juxta Palatium, quæ de ejus nomine *Domus Hormiſdæ* poſtmodum dicta eſt, in qua Juſtinianus habitabat, antequam ad Imperium perveniret. At cùm hanc adeò magnificè ornaſſet idem Juſtinianus, ut ſpeciem præferret Palatii, poſtea factus Imperator, ipſi Palatio eam adjunxit, proximéque ædem SS. Sergio & Baccho ſacram ædificavit, ut ait Procopius lib. I. de Ædif. cap. IV. quæ quidem ædes ab ejuſmodi vicinia μονὴ τῶν Ορμίσδȣ appellatur à Theophane an. XX. Juſtiniani, & in Menæis ad XI. Martii in S. Theophanis vita. Extitit illa inter Hippodromum & Propontidem, haud procul à Portu Juliani. Cùm igitur à Juſtiniano non modò exædificata fuiſſet ædes Hormiſdæ, ſed & adjuncta magno Palatio, Novi Palatii appellatione deinceps donata eſt, ut docemur ex Euſtachio in vita Eutychii Patr. CP. n. XXXVII. συνάξεως γὰρ ȣ̓́σης τȣ̃ ἁγίȣ Τιμοθέȣ ἐν τοῖς Ορμίσδȣ, ἐν τῷ νέῳ παλατίῳ, &c. Ubi etiam, ut & n. LXXV. ædes ſacra in Hormiſdæ Palatio deſcribitur, nempe SS. Sergii & Bacchi, uti ſuo loco docemus. In hac Palatii parte Imperatorum ſcrinia extitiſſe par eſt credere, cùm Theophanes pag. 247. Davidem quendam memoret τὸν χαρτοφύλακα τȣ̃ Ορμίσδȣ. Sed & Theſauros regios aſſervatos, cùm memorentur aliquot *Curatores* τȣ̃ Ορμίσδȣ Conſtantinus Lardis, & Domnizolus, in Chronico Alexandrino pag. 868. 870. & Conſtantinus Patricius, Exconſul, κȣράτωρ τȣ̃ βασιλικȣ̃ τȣ̃ Ορμίσδȣ οἴκȣ in Actis Synodi VI. Oecumenicæ: qui quidem Magiſtratus præfici ſolebant ædibus in quibus aſſervabantur publici theſauri, uti attigimus in Gloſſario nuper edito in voce *Curator.* Vide Collationem habitam à Catholicis cum Severianis ſub Juſtiniano Imp. ſtatim initio, & Codinum in Orig. pag. 44. 62.

VI. TRICLINIUM NICEPHORI PHOCÆ, in Magno Palatio ad Bucoleontem memorat Nicetas in Manuele lib. III. n. IV. Συνέθετο ποτὲ τῷ βασιλεῖ Μανȣὴλ ὕδατος πλησθεῖσαν διεκφορῆσαι τὴν πορφύρεον λεκανίδα, ἣν εἶχε μὲν πρότερον ὁ αἰθριώδης τȣ̃ κοιτῶνος αὔλειος τȣ̃ βασιλέως Νικηφόρου τȣ̃ Φωκᾶ, ἢ καὶ ἄνωθεν τȣ̃ Βȣκολέοντος ὑπτιάζȣσα· *Pepigit aliquando cum Imperatore Manuele, ſe porphyreticam patinam aquâ plenam exhauſturum; quæ olim in atrio Triclinii Nicephori Phocæ Imperatoris fuit, ad Bucoleontem ſpectante.* Neque aliud fuit Triclinium iſtud, uti monuimus ad Alexiadem, quàm id quod ὑπερκείμενον παλάτιον vocat Anna Comnena lib. II. pag. 72. & Bucoleontis nomine donatum ait: Αὐτὸς δὲ εἰς τὸ ὑπερκείμενον παλάτιον ἄνεισιν, ὃ καὶ Βȣκολέων ὀνομάζεται· *Ipſe verò in ſuperius Palatium aſcendit, quod Bucoleon nuncupatur.* Deinde appellationis rationem deſcribens, à bovis & leonis invicem luctantium ſimulachris, quæ ad Portum eo in loco manufactum ſtabant, non totum duntaxat locum, ſed quæ circumſtant in continenti ædificia, unà cum portu ipſo Bucoleontem appellari teſtatur: ἐξ ȣ̃ δὴ καὶ Βȣκολέων ὁ τόπος ὅλος ὠνόμασται, τά τε ἠπείρῳ οἰκοδομήματα, καὶ αὐτὸς δὴ ὁ λιμήν. Ita teſtatur Guilleterius nuperus ſcriptor in Athenis hodiernis pag. 125. in Pyræo celeberrimo olim Athenarum portu, proſtare marmoreum leonem os apertum verſus mare protendentem, & ab eo portum ipſum Leonis nuncupari. Et verò Nicephorum Phocam Palatium ædificiis auxiſſe, muniiſſeque propugnaculis ſcribunt in illius Vita Scylitzes pag. 659. & Zonaras pag. 164. ita ut eſſet ἀκρόπολις καὶ τυραννεῖον κατὰ τῶν ἀθλίων πολιτῶν, *acropolis ac tyranni ſedes*

contra miseros cives, ait Scylitzes. Acropoles autem in editioribus locis ædificatas palam est, uti fuit Nicephori Triclinium, quod à situ, τὰ ὑπερκείμενα τῶν ἀνακτόρων dicitur Annæ Comnenæ lib. XIV. pag. 443. *superiora Palatii*, & *supereminens regia* Tyrio Antistiti lib. XX. cap. XXV. τὰ παλάτια τὰ ἐπάνω, Codino pag. 50. qui Bucoleontis Palatii conditorem Theodosium Juniorem agnoscit. Atque inde pars illa Magni Palatii *Castelli* nomine donatur à Villharduino n. CXXVIII. cujus munitionem ac fortitudinem prædicat Luithprandus lib. III. cap. IX.

VII. At inter tot Magni Palatii Triclinia, eximium illud fuit, quod PORPHYRAM appellabant, quodque ad Bucoleontis portum stetit: in quo scilicet Imperatrices fœtus suos edebant; unde Imperatorum liberi Porphyrogeniti appellati. Anna Comn. lib. VI. p. 166. Τὴν Βασιλίδα κατὰ τὸ ἀφωρισμένον πάλαι τῶν τικτουσῶν τῶν βασιλίδων οἴκημα ἐπὶ τῶν ὠδίνων εὑρηκώς· Πορφύραν δὲ τοῦτο οἱ ἀνέκαθεν ὀνομάζουσιν, ἐξ οὗ καὶ τὸ τῶν Πορφυρογεννήτων ὄνομα εἰς τὴν οἰκουμένην διέδραμεν· *Augustam suam conjugem in ea Palatii parte diversantem reperit, quæ olim puerperiis Augustarum est dicata: hanc autem ædem veteres Porphyram appellarunt. unde Porphyrogenitorum nomen in universum orbem transiit.* Luithprandus lib. I. cap. II. hoc Triclinium à Constantino M. ædificatum tradit: *Constantinus Imperator, ex cujus nomine Constantinopolis est sortita vocabulum civitas, domum ædificari jussit, cui Porphyræ nomen imposuit, voluitque successuram nobilitatis suæ sobolem istic in lucem prodire, quatenus qui ex suo stemmate nascerentur, luculenta hac appellatione Porphyrogeniti appellarentur.* Nicetas in Manuele lib. V. n. VIII. Τῆς δὲ Δεσποίνης πρὸς τὸ τεκεῖν ἐλθούσης, ᾠκονομήθη μὲν ἡ Πορφύρα, καὶ εὐτρεπίσθη πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τῆς γεννήσεως· *Cùm autem Imperatrix partui propinqua esset, adornata est Purpura ad fœtum excipiendum.* Apud Theophanem pag. 398. Cedrenum pag. 473. & Manassem pag. 172. 1. edit. Constantinus Irenes Augustæ filius ἐν τῇ Πορφύρᾳ lucem accepisse & perdidisse dicitur. Ubi Manasses:

Πορφύραν ὀνομάζουσιν ἐκεῖνον τὸν οἰκίσκον.

Nomenclaturæ etymon accersit Anna lib. VII. Alexiadis pag. 190. à purpureo marmore, quo istud Triclinium exstructum erat, cujus etiam situm & formam describit: Ἡ δὲ Πορφύρα οἴκημά τι ἐστὶν κατὰ τὰ ἀνάκτορα, ἐξ αὐτῆς τῆς βάσεως μέχρι τῆς ὀροφῆς κινήσεως διὰ τετραγώνου συμπληρούμενον σχήματος, ἐκεῖθεν δὲ εἰς πυραμίδα ἀποτελευτῶν· ἀφορῶν μὲν ὡς πρὸς θάλατταν πρὸς τὸν λιμένα, ὅπερ οἱ πέτρινοι βόες καὶ οἱ λέοντες. Διὰ μαρμάρων δὲ τότε ἔδαφος κατέστρωτο, καὶ οἱ τοῖχοι περιεστέλλοντο, οὐ τῶν τυχόντων, οὐδὲ τῶν ἄλλων ὁπόσοι εὐπορώτεροι τῶν τιμιωτέρων λίθων εἰσὶν, ἀλλ' ἐξ ὧν ἀπὸ Ῥώμης οἱ ἀνέκαθεν βασιλεῖς ἐπεσύραντο. ἔστι δὲ οὗτος ὁ λίθος ὅλως εἰπεῖν, πορφυροῦς δι' ὅλου, καὶ στίγματά τινα ψαμμοειδῆ λευκὰ αὐτὸν περιτρέχουσιν. ἐκ τούτων τῶν λίθων, οἶμαι, Πορφύραν τὸ οἴκημα οἱ ἀνέκαθεν ὠνόμασαν· *Est autem Purpura ædificium quoddam intra Palatium, ab ipsa basi usque quo tectum circumvolvitur, quadratâ constructum formâ, hinc in pyramidem desinens. Prospectum habet mare versus in eum portum, in quo visuntur lapidea boum & leonum simulacra. Marmoribus solum constratum est; parietes lapidibus pretiosis incrustantur non vulgaribus quidem, & iis qui modicis parantur sumptibus, sed ex iis quos Româ primi Imperatores advehi curarunt. Est is lapis purpureus ferè totus, nisi quod punctulis candidis arenosa tenuitate passim inspergitur. Ex hisce igitur lapidibus, uti existimo, Purpuram hocce ædificium veteres appellarunt.* At de hujusce Triclinii nomenclatura aliter censet Continuator Theophanis lib. III. n. XLIV. ubi de Theophili Imperatoris in Palatio conditis Tricliniis: Καὶ ἕτερον δὲ τρίκλινον μετὰ τεσσάρων κουβουκλείων σεμνῶν τε καὶ λαμπρῶν, ὧν τὰ δύο μὲν πρὸς τὸ μεσόπατον τοῦ δευτέρου κουβουκλείου τοῦ μετὰ τὴν Καμιλᾶν ὑπὸ τεσσάρων ἀψίδων τὴν χρυσοειδῆ ὀροφὴν ἔχοντα, πρὸς τὴν Πορφύραν εἰσὶν, ἥτις οὕτω λέγεται διὰ τὸ τὴν Δέσποιναν ἐκεῖσε ἐκπάλαι διανέμειν τὸ ὀξὺ τῶν Ἀρχοντίσσαις κατὰ τὸν τῶν βρουμαλίων καιρόν· *Aliud item Triclinium cum quatuor sphendidis pulchrisque cubiculis exædificavit, quorum duo versus mesopatum xystumque secundi cubiculi, quod est post Camilam, sub quatuor fornicibus auratum tectum habentia, ad Porphyram respiciunt, quæ quidem ita appellatur quod illic more olim recepto Augusta nobiles matronas, seu Senatorum uxores, sub brumalium tempus, coccino purpuraque donaret.* Ejusmodi donorum ab Imperatoribus in Brumalibus proceribus impertitorum meminit Epigramma à nobis descriptum in Glossario nuper edito in V. *Bruma*. Vide Notas nostras ad Alexiadem pag. 321.

VIII. AETUS, pars fuit, vel Triclinium Magni Palatii, quod à Constantino M. ædificatum, stetisseque juxta Νέαν, seu S. Michaëlis ædem à Basilio Macedone intra Palatii septa conditam, ait Codinus pag. 9. καὶ τὸ Ἀατὸν πρὸς τὴν Νέαν κείμενον. Ubi Lambecius Ὠατὸν restituit, quomodo vocatum constat *Trullum*, seu Triclinium ab Anastasio Dicoro postmodum ædificatum: sed Ἀετὸν legendum satis indicat Porphyrogenitus in avi vita cap. LIX. ubi & situm & nominis rationem describit: Ἀλλὰ καὶ τὰ ἕτερα βασιλικὰ καταγώγια, ἃ τοῦ χρυσοῦ τοῦ τρικλίνου ἀνατολικωτέραν καὶ μᾶλλον ὑπερκειμένην ἔχει τὴν ἵδρυσιν, δυτικώτερα τῆς Νέας τυγχάνοντα τῆς ἐκκλησίας· ὧν ἡ ἐπὶ πολὺ τοῦ ἀέρος πρὸς ὕψος ἐπέκτασις καὶ τὴν Ἀετοῦ προσηγορίαν ἐδέξατο. *Sed & reliqua Imperatoria diversoria, quæ Aureo Triclinio orientalem eminentioremque constructionem possident, sed Nova Ecclesia occidentaliorem, & quod in multum aëris sublimitate sua erigantur, Aquilæ nomen habuere.* At potuit etiam, ἀετοῦ nomen obtinere, quod fastigiatas ædes ἀετοὺς & ἀετώματα appellarent Græci, διὰ τὸ ἐοικέναι πτέρυξιν ἀετοῦ, ut scribit Eustath. ad Iliad. Ω.

Galenus

Galenus in Gloss. Hippocratis : αἴτωμα, τὸ εἰς ὀξὺ ἀνατεταμένον τῆς ὀροφῆς, ὥσπερ τειχῶν. Id etiam pluribus observavit Salmasius ad Spartianum. Hujus Triclinii, ut perelegantis, meminit Cantacuzenus lib. IV. cap. XLI. Βασιλεὺς μὲν ὁ Καντακουζηνὸς διετέλει ἐν βασιλείοις ἅμα Βασιλίδι τῇ Εἰρήνῃ, καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν οὐκ ὀλίγοις· Βασιλεὺς δὲ ὁ νέος ἐν οἰκίᾳ τινὶ ἑτέρᾳ τῶν περικαλλῶν Ἀετὸν προσαγορευομένῃ. *Imperator quidem Cantacuzenus habitavit in Palatio cum Imperatrice Irene, & aliis non paucis quos secum habebat : junior verò Imperator in Triclinio quodam insigni, quod Aquila nuncupatur.*

IX. ARMA, domus aut Triclinium in Magno Palatio, recensetur à Theophane an. XXXVI. Justiniani : ἔχοντες ἰδίους ἀνθρώπους συνεργοῦντας αὐτοῖς Ἰνδοὺς κεκρυμμένους εἰς τὸ Σιλεντιάριον, εἰς τὸν Ἀρχάγγελον, καὶ εἰς τὸ Ἄρμα, *habentes quosdam homines Indos ad hoc facinus adjutores latentes in silentiario, in æde Archangeli, & in Armate.*

X. MANUELITES, Τρίκλινος βασιλικὸς memoratur à Pachymere lib. IX. cap. II. à Manuele Comneno Imp. fortè ædificatum Triclinium.

XI. TRICONCHUM, τὸ Τρίκογχον ἐν Παλατίῳ, exstruxit Theophilus Imperator : ut auctor est Leo Grammaticus p. 455. ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς τὸν Τρίκογχον ἐν τῷ παλατίῳ — στήσας, &c. Et infra : ὑπὸ δὲ τὸν Τρίκογχον κάτωθεν διὰ μηχανῆς ἐποίησεν τὸ λεγόμενον Μυστήριον, ἐν ᾧ ἐν τῇ μιᾷ γωνίᾳ ὃ ἐὰν εἴπῃ τις, ἐξακούεται ἐν τῇ ἑτέρᾳ, *sub Triconcho verò, inferius, per quandam machinam Mysterium confecit, in cujus angulo quidquid dixerit aliquis, in altero exauditur.* Rursum Triconchi meminit in Lacapeno pag. 497. ὁ δὲ Θεοδώρητος ἰδίως ἐν τῷ λεγομένῳ Τρικόγχῳ παλατίου τυφθεὶς, καὶ αὐτὸς ἐξωρίσθη, *Theodoretus autem seorsim in Triconcho Palatii verberibus cæsus, & ipse in exilium actus est.* Meminit etiam Anonymus in eodem Lacapeno n. VI.

XII. CÆNURGIUM, Καινούργιον, Triclinium in Magno Palatio excitatum à Basilio Macedone, sexdecim Columnæ recto ordine stantes sustinebant, octo virides ex marmore Thessalico, sex onychinæ, ac duæ aliæ ad ipsius onychitis speciem accedentes. Describitur multis Triclinii istius elegantia à Porphyrogenito in avi vita cap. LVIII. quem non exscribo, ne nimius sim.

XIII. DELPHICUM, Triclinium Palatii in quo Imperatores epulabantur, à Delphica, abaco seu mensa, in qua reponebantur pocula ac vasa, nuncupatum, ut auctor est Procopius lib. I. de Bello Vandal. cap. XXI. qui locum Palatii Byzantini, ubi Epulari solebant Principes, inde appellatum scribit : καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἔν τε Βυζαντίῳ, καὶ ὅπη βασιλέως στιβάδα ξυμβαίνει, Δελφικα τοῦτο καλεῖσθαι τὸ οἴκημα. *Hinc mos deductus, ut Byzantii, & ubicumque Cæsareum accubitum est, Cænaculum Delphica appelletur.* Victor Tunnensis in Chron. *Vitalianus Constantinopoli intra Palatium, loco quem Delphicum dicunt, Iustiniani Patricii factione dicitur interfectus fuisse.* Marcellinus Comes, eundem Vitalianum *in Palatio* XIV. *vulneribus confossum* scribit. Ἀριστήριον dicitur Annæ Comnenæ lib. XIV. pag. 443. ἡ δὲ Αὐγοῦστα περιχαρὴς γεγονυῖα, ἐδέξατο τοῦτον ἔξω τῆς τοῦ κοιτῶνος θύρας, Ἀριστήριον τοῦτο πάλαι ὀνομαζόμενον. *Augusta verò lætior effecta, hunc excepit extra cubuculi januam, in loco Pransorio olim appellato* Ex quibus patet aliud fuisse *Delphicum* à Tribunali seu Palatio Novemdecim accubitorum, licèt aliter sentiat vir eruditissimus in Notis ad Evagrium, cum *Delphicum* intra Magnum Palatium extiterit, ut disertè scribit Victor, Tribunal verò, licèt haud procul à Magno Palatio steterit, ædificium ab eo separatum fuerit, & soli, de quâ agemus, publicorum conviviorum solemnitati addictum.

XIV. HEPTACONCHUM, Palatii Triclinium septem Conchis constans, in quo habitam collationem Catholicorum cum Severianis an. DXXXII. sub Justiniano scribit Liberatus Diaconus cap. XIX. extremo.

XV. MARGARITES, Triclinium Palatii, habet Leo Grammaticus in Theophilo pag. 449. ἀγαγὼν αὐτὰς ἐν τῷ παλατίῳ εἰς τὸ λεγόμενον Μαργαρίτην Τρίκλινον, *adducens eas in Palatii Triclinium, quod Margarites vocatur.* Meminit rursum in Basilio pag. 473. ut & Porphyrogenitus in avi vita cap. LXIX. & Scylitzes pag. 592. ubi tradunt Basilium Macedonem, Leonem filium affectati imperii accusatum κατά τινα τῶν βασιλείων οἶκον, ὃς Μαργαρίτης καλονομάζεται, purpureis calceis spoliatum, inclusisse.

XVI. MONOTHYRUM in Magno Palatio statuit Leo Grammaticus in Leone Philosopho pag. 479. ut & Anonymus Combefisianus in eod. Leone n. XIV. Triclinium fortè unicam habens Portam : καὶ εἰς τὸ Μονόθυρον ἀγαγὼν, *ad Monothyrum hominem adducens.* Κατ' αὐτὴν τὴν τοῦ Μονοθύρου λεγομένης εἴσοδον, *in ipso Monothyri introitu*, ædificatam à Basilio Macedone S. Joannis Theologi ædem scribit Basilius in Avi vita cap. LIX.

XVII. PENTACUBUCLUM, Πεντακούβουκλον, Triclinium quinque constans cubuclis, κατὰ τοὺς Μαρκιανοῦ περιδρόμους, *ad Marciani deambulationes*, seu porticus, venustate ac elegantia perinsigne, in Palatio condidit Basilius Macedo, ut tradit Porphyrogenitus in avi vita cap. LIX. Ita οἶκος ἑπτάκλινος, ἢ ἐννεάκλινος dixit Themistius orat. VI. pag. 162.

XVIII. STEPHANA, apud Luithprandum in Legatione, est Triclinium M. Palatii, de quo agimus ubi de æde S. Stephani in Palatio.

XIX. SECRETUM, locum, seu ædem ita dictam in ipso Palatio statuere videntur

scriptores. Theophylactus Simocatta lib. VIII. cap. VIII. ait, Phoca ad urbem cum exercitu properante, Mauricium è Secreto egressum : μεθίσταται τῷ παρὰ Ρωμαίοις λεγομένῳ Σεκρέτῳ. Sed & Theophanes an. XXV. Justiniani tradit Totila devicto, illius spolia ad Imperatoris pedes in Secreto fuisse projecta : καὶ ἐῤῥίφησαν εἰς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως ἐπὶ Σεκρέτῳ. Unde colligi videtur *Secretum* fuisse locum in quo Thesauri Imperatorii reponebantur : quomodo usurpatur, ni fallor, ab Anna Comnena lib. VII. Alexiad. pag. 157. scribente Alexium parentem vice donariorum ex Ecclesiis oblatorum, ἀντιφωνητοῦ χρυσίου ποσότητα ἱκανὴν, ἐν τῷ Σεκρέτῳ ab eo repositam, certam scilicet auri quantitatem, quæ securitatis pro solutione vicem præstaret, uti vocem ἀντιφωνητοῦ ibi explicavimus. Id præterea firmat Scylitzes in Michaële Calaphate, scribens plebem perruptis magni Palatii portis, aurum & quidquid in Secreto erat diripuisse, publicasque tributorum tabulas conscidisse : καὶ διαῤῥήξαντες τὰς πύλας τοῦ Παλατίου, καὶ εἴσω γινόμενοι, τότε ἐναποκείμενον ἐν τῷ Σεκρέτῳ διαρπάζουσι χρυσίον, καὶ τὰ λοιπὰ εἴδη. Secreti nomenclaturam Triclinio Palatii, quod Trullum vocabant, adscribunt Acta Sextæ Synodi, quæ celebrata dicitur ἐν τῷ θείῳ σεκρέτῳ τοῦ θείου Παλατίου, τῷ λεγομένῳ Τρούλλῳ. In quo descriptam postmodum eandem Synodum Agathonis Diaconi manu igni tradidit Philippicus Imp. ut ipse Agatho narrat.

XX. TRULLUS autem dictum Magni Palatii Triclinium, quod trullo, seu tholo opertum fuerit: ab Anastasio Dicoro ædificatum, ut auctor est Zonaras, qui Θολωτὸν illud vocat. Ωοτον, seu Ωατον nuncupari ab Joële observamus in Descriptione ædis Sophianæ n. XXXIII. ubi plura de hoc Triclinio. Id porrò firmatur ab Anonymo in Vita ejusdem Anastasii, qui à Lambecio ad Codinum laudatur pag. 148. Καὶ βροντῶν καὶ ἀστράπων περὶ τὸ παλάτιον εἰλουμένων, καὶ τοῦ βασιλέως φεύγοντος ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, ἐν ἑνὶ τῶν κοιτωνίσκων, τῷ λεγομένῳ Ωάτῳ, κατέλαβεν αὐτὸν ἡ ὀργὴ, ὥστε αἰφνίδιον εὑρηθῆναι νεκρόν. *Fulgura ac fulgetris circa Palatium incumbentibus, & Imperatore de loco in locum fugiente, in uno è Tricliniis Oato nuncupato, Dei ira eum corripuit, ita ut de repente mortuus repertus fuerit.* Præterea ex Menæis ad XIV. Sept. de Synodo Trullana : Ηθροίσθη δὲ ἐν τῷ Τρούλλῳ τοῦ παλατίου, τῷ λεγομένῳ Ωάτῳ. Ex Rationali peræquatorum Bibliothecæ Regiæ cod. MXXIV. ubi θόλος, ὤατος appellatur : quomodo etiam actam Synodum à Germano Patriarcha Constantinopolitano, anno Christi MCCXXXII. ἐν τῷ κατὰ τὴν ἁγιωτάτην μητρόπολιν Νικαίας θόλῳ τῷ ὠάτῳ, habet Codex Cæsareus ab eodem Lambecio laudatus lib. V. de Cæsarea Bibliotheca cod. CCXLI. Verba autem Rationalis hæc sunt: ἀπὸ τῆς ἐναποκειμένης ἐν τῷ θόλῳ τῷ ὠάτῳ τοῦ μεγάλου παλατίου ἀρχαίας σεκρετικῆς θέσεως τοῦ ῥηθέντος Σπανοπούλου. Denique ex Georgio Pachymere lib. V. cap. XXIV. Μετὰ τὸν μετ' ἄριστον ὕπνον, κατὰ τὰ Ωάτου μέσα καθήμενος, ἐναιθριάσας. *A pomeridiano somno in medio Oato frigus captabat.* Celebratur verò potissimum Triclinium istud propter actam in eo Sextam Synodum: Willelmus Tyrius lib. XXII. cap. IV. *In Palatio Domini Constantini Senioris, in ea parte Palatii quæ dicitur Trullus, ubi & sancta & universalis Synodus Sexta, temporibus Constantini, filii Constantini, filii Heraclii dicitur fuisse congregata.*

XXI. ANDRONICI TRICLINIUM memorat Cantacuzenus lib. III. cap. XXVI. Τῆς οἰκίας ἐκείνην ἐκβαλόντες, βασιλείων ἤγαγον ἐντὸς, καὶ εἶρξαν, τῇ παρὰ Ανδρονίκου τοῦ πρώτου βασιλέως οἰκίᾳ κατασκευασθείσῃ χρώμενοι ἀντὶ τοῦ δεσμωτηρίου· *Domo ejectam, intra Palatia adduxerunt, & in iis incluserunt, domo ab Andronico primò ædificata vice carceris usi.* Ubi primus Andronicus, videtur esse, qui vulgò Palæologus & Senior dicitur.

XXII. Erant præterea in Magno Palatio ANGIPORTUS varii, quos Græcì Ανδρῶνας vocant, nostri *Galeries*, ex quibus aliquot excitasse Manuelem Comnenum Imperatorem auctor est in illius Vita Nicetas lib. VII. n. III. ubi bella à se gesta opere musivo aureo depingi curavit. In iis memoratur potissimum ab eodem scriptore lib. III. n. IV. χρυσόπαστος μέγιστος ἀνδρῶν, ubi Codex alter pro, χρυσόπαστος, habet χρυσοτρίκλινος: quæ quidem voces ædificii elegantiam arguunt. Et eodem libro n. VI. τῶν κατὰ τὸ Αρχεῖον λαμπροτάτων ἀνδρώνων meminit idem scriptor.

XXIII. Ejusdem fortè architecturæ ac structuræ fuere MARCIANI AMBULATIONES, seu Μαρκιανοῦ περίδρομοι, de quibus Porphyrogenitus in Basilio cap. LVII. & LIX. Ejusmodi Magni Palatii ambulationes attigit etiam Nicephorus Call. in Procemio Hist. pag. 18. Τοῖς δ' ἔνδον δρόμοις καὶ περιδρόμοις, οὓς πεσσοί τινες γίγασιν ἐοικότες, ἐν κόσμῳ δὲ καὶ σωφρόνως ἐφεξῆς ἠρέμα διεστηκότες, ἀπ' ἀλλήλων διαστοιχίζουσιν, ἁπανταχοῦ χωρεῖν, καὶ τὰς ὄψεις ἑστιᾶν προτρεπόμενον· *Et ambulationibus intus atque xystis, quos Pilæ quædam gigantibus similes decenter & pulcrè inter se ordine distantes distingunt, longè latéque spatiari, atque oculos pascere permittentes*, &c.

XXIV. Extitit etiam in Magno Palatio DAPHNE, locus appellatus, inquit Codinus pag. 51. à statua Daphnes fatidicæ ibi posita: vel quod in eo loco Calendis Januariis Senatus à Populo τὰς Δάφνας reciperet. Suidas Daphnen statuit in Augustæo, ubi ait statuam Helenæ matris Constantini stetisse εἰς τὸ ἀσκεπὲς τῆς Δάφνης, & ab eo locum nominatum Augustæum. Theophani pag. 374. & Leoni Grammatico pag. 458. Daphne pars est M. Palatii,

ad quam ſtetit Oratorium S. Stephani. Vide quæ infrà obſervamus de hac æde ſacrâ.

XXV. PURPUREAM PHIALAM, pro Imperialis Cubiculi veſtibulo poſuiſſe Conſtantinum Porphyrogenitum auctor eſt Anonymus in illius Vita n. XXIV. Καὶ Πορφυρᾶν Φιάλην ἔμπροσθεν τοῦ κοιτῶνος αὐτοῦ ἐδείματο, δοχεῖον τῶν ὑδάτων δημιουργήσας, ἣν στήλαις μαρμαρέοις περιεκύκλωσεν, λειότητος αὐταῖς ὑπαυγαζούσης· *Purpuream quoque Phialam pro Imperialis Cubiculi veſtibulo exſtruxit, aquarum conceptaculum fabricatus, quod columnis marmoreis in ambitu cinxit, lævore ſubfulgidis.* Ubi perperam legit vir doctus φυλακὴν, pro φιάλην. Mox addit, aquilam argento conflatam, averſo & obtorto collo, pedibuſque ſerpentem intorquentem ac ſuffocantem aquariæ fiſtulæ impoſuiſſe. Sed & Porphyrogenitum complura alia in Magno Palatio opera confeciſſe ſcribit, ac præſertim argenteas portas aurei Triclinii, & menſam argenteam ad convivas excipiendos, & ad ornatum τοῦ ἀριστηρίου, cujus meminimus; præterea imaginibus ex muſivo ipſum Imperialis Cubiculi veſtibulum adornaſſe.

XXVI. TROPICÆ, Τροπικῆς, loci ita dicti in Palatio meminit Anonymus Combefiſianus in Conſtantino Porphyrogenito n. IV.

XXVII. MONOTHYRUM, Μονοθύρου Palatii, habet idem Anonymus in Leone Philoſopho n. XIV.

XXVIII. Varia denique ædificia in Magno Palatio confeciſſe, vel adornaſſe Theophilum Imperatorem obſervat Continuator Theophanis editus à Combefiſio lib. III. n. XLII. & XLIII. cujus folia, cùm hæcce ex noſtris prælo ſubderentur, in manus noſtras duntaxat pervenerunt; neque enim volumen omnino confectum: ea verò hîc promiſcuè congeram. In his igitur fuit TRICONCHUS, Τρίκογχος κεχρυσωμένην ἔχων ὀροφήν, ſic appellatus, quòd ædificium fuerit tribus conchis conſtans; τρισὶ γὰρ κόγχαις μετεωρίζεται. Mitto reliquam deſcriptionem, quam pluribus perſequitur n. XLII. ubi & πρόδομον φησὶ καὶ αὐτὸ κόγχαις διειλημμένον κατὰ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπικειμένου αὐτῷ Τρικόγχου recenſet. Deinde deſcribit MYSTERIUM, cujus meminimus, hiſce verbis: Τὸ δὲ ἀρκτῷον μέρος ἐκ δύο κιόνων ἀληθινοπιπέρων ἔχει διαιρούμενον Μυστήριον· οὕτω τὴν κλῆσιν ἔχει, διότι κατάλληλον. καὶ ἡ αἰτία, ὅτι καθάπερ τὰ ἄντρα συνηχῶν, ἀδολεσχεῖ τὴν ἠχὼ διαπέμπει πρὸς τοὺς ἀκούοντας, &c. *Quæ autem pars ad Aquilonem vergit duplici columna purpureopipera, diſcretum Myſterium habet: ſic ritè pro rei ratione nuncupatum, eò quod haud ſecùs ac ſpecus reſonans repetitum ſonum omnem, velut Echo, ad audientes tranſmittit*, &c. Ubi columnæ ἀληθινοπιπέροι dicuntur, quæ ex lapide, ſeu marmore, quod *Piperatium* vocat Latinus Agrimenſor, confectæ ſunt. Recenſentur deinde ὁ τοῦ ΣΙΓΜΑ περίστυλος, & μυστικὴ τοῦ Τρικόγχου Φιάλη, ſic appellata; quòd vicina fuerit Myſtico: ad latus orientale Sigmatis ærei leones duo aquam evomentes: Triclinia duo, quorum alterum PYXITEM, Πυξίτην, vocabant: aliud EROS, Ἔρως, appellatum, quod ὁπλοθήκης vicem præſtabat, & in cujus parietibus depicta erant omnis generis arma. Tum MARGARITEM deſcribit, quem octo columnis ex Rhodio marmore aliiſque adornatum fuiſſe ait, in quo quidem Triclinio Theophilus ab æquinoctio verno ad æquinoctium autumnale morari conſueverat, cùm appetente hyeme in Cariani Triclinium concederet: iſtud verò Triclinium ſua ætate Magni Papiæ domicilium fuiſſe ait idem ſcriptor: deinde Triclinium aliud CAMILAN dictum, τὴν χρυσοκατάστικτον ὀροφὴν habens, variiſque marmoribus exornatum: ΜΕΣΟΠΑΤΟΝ, quod ad Chryſotricliniunt aureum ducebat, BIBLIOTHECÆ uſui à Conſtantino Porphyrogenito deinceps addictum. Denique cubicula alia deſcribit, quorum unum ΜΟΥΣΙΚΟΝ appellatum fuiſſe tradit, ob marmorum vario colore, inſtar muſivi, compoſitorum inſignem elegantiam. Hæc ſtrictiùs attigimus, quæ fuſiùs apud eundem ſcriptorem deſcripta lectori inſpicere licebit.

XXIX. HORTORUM PALATII meminit Nicetas in Andronico lib. II. n. VI. quos inter fuit ille Μεσοκῆπιον, dictus ad orientalem ædis, quam Νέαν vocabant, faciem, binis Porticibus concluſus, omnis generis arboribus & plantis conſitus, & aquarum copiâ irriguus, ὃν ἀπὸ τῆς θέσεως Μεσοκήπιον ὀνομάζειν εἰώθαμεν, inquit Porphyrogenitus in Vita Baſilii cap. LV. extremo. Meminit etiam Hortorum Palatii Continuator Theophanis lib. III. n. XLIII.

XXX. Intra Magni Palatii ſepta extitit TZYCANISTERIUM, τὸ Τζυκανιστήριον, ubi Imperatores, eorum filii, ac præcipui è nobilitate adoleſcentes, pilâ in equis ludebant, de quo militari, ſeu equeſtri exercitio diſſertationem integram inſtituimus ad Joinvillam, quæ eſt octava, ex qua tantum hîc delibabimus quæ ad Tzycaniſterii Conſtantinopolitani ſitum ſpectant. Illud Theodoſium Juniorem primò ædificaſſe, eique adjunxiſſe equorum ſtabulum Trullis inſtructum Michaëlem Theophili F. denique Baſilium Macedonem ampliaſſe tradit Codinus pag. 42. In Palatio, vel certè juxta Palatium, extitiſſe teſtatur omnino Luithprandus lib. V. cap. IX. ubi de Magno Palatio agit: *Ex ea parte qua Zucaniſtrii magnitudo protenditur, Conſtantinus per cancellos crines ſolutus caput expoſuit.* Magno Balneo Conſtantini proximum fuiſſe ſcribit idem Codinus pag. XXXII. Alibi verò ait ex quatuor Porticibus ab Eubulo conſtructis juxta Palatium, unam à Tzycaniſterio ad ædem S. Antonii pertinuiſſe: Ὁ μὲν (ἐμβόλων) εἷς εἰσήρχετο ἀπὸ τοῦ Τζυκανιστηρίου, καὶ τῶν μεγάλων, καὶ τῆς Ἀκροπόλεως, καὶ τῶν Εὐγενίου, καὶ διήρχετο μέχρι τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου· *Harum Porticuum una incipiebat à Tzycaniſte-*

rio, Magnis (f. balneis Conſtantini, de quibus ſuprà) *& Acropoli, & tractu Eugenii, & perveniebat uſque ad ædem S. Antonii.* Haud procul ab Hippodromo & Porticu Excubitorum collocatur à Scylitze in Michaële Calaphato pag. 751. Τοῦ δὲ δήμου τριχῆ διαιρεθέντος, καὶ μέρους μὲν ἐν τῷ ἱππικῷ προσβαλόντος, ἑτέρου δὲ κατὰ τὰ Ἐξκούβιτα, τοῦ δὲ λοιποῦ κατὰ τὸ Τζυκανιστήριον· *Cùm autem populus in tres partes diviſus eſſet, quorum pars ad Hippodromum erat, altera verſus excubita, reliqua ad Tzycaniſterium.* Sed præ cæteris Tzycaniſterii ſitum & amplitudinem deſignat Porphyrogenitus in Baſilio cap. LIV. ubi deſcribens Novam Eccleſiam, ſeu Νέαν, ab avo ædificatam in Palatio, hæc ſubdit: Κατὰ δὲ πρὸς νότον τε καὶ τὴν θάλασσαν πύλας, εἰ ἐξελθὼν πρὸς ἀνατολὰς ποιήσασθαι τὴν πορείαν θελήσειας, ἄλλον εὑρήσεις ἰσομήκη τῷ πρὸς βορρᾶν καὶ ἰσόδρομον δίαυλον, ἄχρι τῆς βασιλικῆς αὐλῆς καὶ αὐτὸν παρατείνοντα, καθ' ἣν μεθ' ἵππων σφαιρίζειν Βασιλεῦσί τε, καὶ τοῖς τῶν εὐδαιμόνων παισὶ καθέστηκε σύνηθες· *Si autem verſus Notum & mare adjacentes portas exiens in Orientem greſſum direxeris, aliud æquæ longitudinis uſque ad Imperatorium atrium ſeſe effundens ſpatium offendes, in quo Imperatores & fortunatorum filii equo inſidentes pilâ ludere conſueverunt.* Qui quidem Porphyrogeniti locus mirè illuſtrat quæ de hocce exercitio habet Cinnamus lib. VI. n. V. Τεικύμβαλον τοῦ Τζυκανιστηρίου memorant Anonymus Combefiſianus in Conſtantino Porphyrogenito n. IV. & Codinus apud Allatium, ut καταβάσιον τοῦ Τζυκανιστηρίου Leo Grammaticus in Leone Philoſopho pag. 480. quod quidem exiſtimem fuiſſe amplam ipſam planitiem Tzycaniſterii, in qua Bogomilos hæreticos aliquot igne abſumpſit Alexius Comnenus Imperator, ut Anna narrat lib XV. pag. 492. Κάμινοι δὲ τηνικαῦτα ἑπταπλασίως, κατὰ τὸν Μελῳδὸν, ἀνήπτοντο, εἰς τὸ κατωσίπως καλούμενον Τζυκανιστήριον· *Fornaces verò ſeptuplum, ut ait Melodus, hîc accendebantur, in loco qui Tzycaniſterium vocatur.*

XXXI. Memoratur denique intra Magni Palatii ſepta Turris excelſior CENTENARIUM dicta, μέγιστος πύργος, ὃς κικλήσκεται Κεντηνάριον, apud Nicetam in Andronico lib. II. n. XI. cujus conditorem Conſtantinum Magnum ſcribit Codinus pag. 57. qui id ei nominis indiderit propter impenſum in ejus ſtructuram centenarium. Notum verò quid ſit *Centenarium auri*, ex iis quæ obſervavimus ad Cinnamum pag. 435. Hanc poſtea terræ motu collapſam reædificavit Theophilus Imperator.

XXXII. Magni Palatii veſtibulo obverſabantur immenſæ, ac longæ PORTICUS, in quibus excubabant Prætoriani milites ad Regiæ & Imperatoris cuſtodiam delecti, quas πόρτικας τῶν Σχολαρίων, καὶ τῶν Προτικτόρων καὶ Κανδιδάτων vocat Chronicon Alexandrinum & Theophanes in Juſtiniano, ſub quo eas conflagraſſe aiunt in ſeditione Victoriatorum. Has τὰς περὶ τὸ Μέγα Παλάτιον περιδρόμους στοὰς vocat Anna Comnena lib. IV. & XV. Alexiad. p. 455. 494. Deſcribuntur verò à Corippo lib. III. de laudibus Juſtini pag. 34.

> *Ante fores jam pompa fuit, paſſimque per aulam*
> *Porticibus longis ſtabat cum plebe Senatus.*

Et infra pag. 39.

> *Ornata eſt Auguſta domus, juſſuque Regentis*
> *Acciti proceres omnes, ſcholaque Palati eſt*
> *Iuſſa ſuis aſtare locis, jamque ordine certo*
> *Turba Decanorum, Curſorum, in rebus Agentum,*
> *Cumque Palatinis ſtans Candida turba Tribunis,*
> *Et Protectorum Numerus, mandante miniſtro.*
> *Omnes ſacrorum vis adfuit officiorum,*
> *Ornata vario, cultuque, habituque, modoque.*
> *Ingens Excubitus divina Palatia ſervans,*
> *Porticibus longis porta condenſus ab ipſa*
> *Murorum in morem lævam dextramque tegebat, &c.*

Ubi obſervandæ voces, *Excubitus*, & *Numerus*: ab Excubitoribus enim *Excubita* & *Excubitus*: à Numeris verò militaribus, *Numeri* eæ Porticus appellatæ ſunt. Narrat quippe Codinus Conſtantinum M. ædificaſſe παλάτια ſeu Triclinia τῆς Χαλκῆς καὶ τῶν Ἐξκουβίτων, καὶ τὰ ὀνομαζόμενα Νούμερα, ad hæc τὸν θόλον τῆς Ἐπταλύχνου ἔσωθεν τῶν Σχολῶν. Excubitorum meminit Zonaras in Conſtantino Leonis F. pag. 86. εἶτα εἰς τὴν λεγομένην ἦλθε Χαλκὴν, καὶ ἄχρι τῶν Ἐξκουβίτων προῆλθεν, *deinde ad Chalcen venit, proceſſitque uſque ad Excubita. Excubitoria* dicuntur, in Hiſtoria de Exilio S. Martini PP. apud Anaſtaſium in Collectaneis pag. 86. *Et auferentes eum de Lembo poſuerunt eum in geſtatorio, duxeruntque in cuſtodiam Excubitorii, quæ cognominatur Prandearia, & fecit eum inclauſum ſub multa cuſtodia, præcipiens Excubiti cuſtodibus, ut nullus penitus ſciret, quia eſt in eodem Excubitu.* Hinc quid ſit Πρανδιάρα in Chronico Alexandrino an. XII. Arcadii docuimus in Notis ad Alexiadem pag. 423. ἐπὶ τούτων τῶν ὑπάτων ἐκάησαν αἱ θύραι τοῦ Ἱππικοῦ σὺν τῇ Πρανδιάρᾳ, καὶ παρακειμένοι ἔμβολοι. *His Coſſ. conflagrarunt Portæ Hippodromi cum Prandiara, & adjacentes Porticus.* Proxima autem erant *Excubita*, ſeu Palatii Porticus Hippodromo, ut obſervare eſt ex Scylitze in Michaële Calaphate pag. 751. Ut porro *Excubita*, non modò Porticus Palatii, ſed etiam militares, qui eo loco ædificati erant, Car-

ceres, appellabant; ita *Numeros*, ſeu τὰ Νούμερα, promiſcuè pro ipſis porticibus, iiſdemque Carceribus uſurparunt. *Numera*, ait Codinus pag. 391. Conſtantinus M. exſtruxit, ſed quoniam nulli uſui erant, Heraclius & qui eum ſubſecuti ſunt Imperatores, iis vice Carceris uſi ſunt. Et verò τὰ Νούμερα pro Carcere uſurpari à Niceta Paphlagone in vita S. Ignatii Patr. CP. & in VIII. Synodo act. x. indicavimus in Notis ad Alex. at Nicephorus Call. lib. IX. cap. IX. ait Zeuxippi Balneum, labente Imperio, Νουμέρον τὴν κλῆσιν habuiſſe, unde eum eſſe carcerem colligimus, qui Ζευξίππου φυλακὴ nuncupatur Pachymeri lib. VI. cap. XXXIII. præterea Zeuxippi Porticus à Severo Imperatore olim exſtructas Palatii Excubitoribus addictas fuiſſe: notum enim ex ſcriptoribus *Numeros* appellatas militares cohortes, ac præſertim eorum qui Imperatorum cuſtodiæ deputati erant: qua notione ἀριθμὸν dixit Porphyrogenitus lib. de Adm. Imp. cap. LI. Sed hæc pluribus obſervarunt Cujacius ad L. III. de His qui non impletis ſtipendiis ſacramento ſoluti ſunt lib. X. Lipſius lib. IV. de Militia Rom. cap. II. Meurſius lib. I. Animadverſ. Miſcell. cap. XIV. & in Gloſſ. Gr. Barb. Dempſterus ad Corippum, & aliquot & alii: nos etiam quædam attigimus in Gloſſario nuper edito. Erant denique in his Palatii veſtibulis Σχολαὶ, ut ex Codino docemur, locus ſcilicet in quibus Scholæ Palatinæ excubabant, diverſæ & aliæ ab Excubitorum, Protectorum, & Numerorum cohortibus. Scribit Agatho in Epilogo de iis quæ Bardas Philippicus Imp. auſus eſt adverſus VI. Synodum μεταξὺ τετάρτης καὶ ἕκτης σχολῆς ἐν τοῖς προαυλίοις τοῦ βασιλικοῦ παλατίου, ejuſdem Synodi extitiſſe imaginem, quam impius ille auguſtus dejecit. Scholæ Palatii meminit præterea vetus ſcriptor apud Suidam in Διάδριον. Ὡς δ' οὐκ ἴσχυον τῇ εἰσόδῳ χρήσασθαι, ἄραντες αὐτὸν διαδρίῳ κατὰ τὰς οἴκους τῶν λεγομένων σχολῶν εἰσεκόμιζον. Neque enim aſſentior viro eruditiſſimo ad Amnianum à *Scholis* iſtis appellatas Palatinas Scholas exiſtimanti, cùm eæ loco ipſi nomen dederint, quemadmodum diximus de *Excubitis*, & *Numeris*, ab Excubitoribus & Numeris militaribus ſic nuncupatis, cùm *Scholæ* iſtæ Codini, nihil aliud fuerint, quàm Porticus τῶν Σχολαρίων apud Theophanem & auctorem Chronici Alexandrini. Porro Palatium diligenti & numeroſa cuſtodia munitum fuiſſe teſtatur Luitprandus lib. I. cap. IV. *Conſtantinopolitanum Palatium ob Imperatoris ſalutem multorum præſidiis militum cuſtoditur.* Et lib. V. cap. IX. *Conſtantinopolitanum Palatium non pulchritudine ſolùm, verùm etiam fortitudine omnibus, quas unquam viderim, munitionibus præſtat: quod etiam jugi militum ſtipatione non minima obſervatur. Moris itaque eſt, hoc poſt matutinum diluculum mox omnibus patere: poſt tertiam verò diei horam, emiſſis omnibus, dato ſigno, quod eſt, Mis, uſque in horam nonam cunctis aditum prohibere.* Denique Procopius in Anecdotis, & Agathias lib. ult. *Scholares* Palatii ter mille ac quingentos numero fuiſſe teſtantur.

V.

PALATIA URBANA.

I. PRÆTER Magnum Palatium, complures aliæ in urbe extitere ædes regiæ, quæ *Palatiorum* perinde nomine donabantur, atque in iis PALATIUM CONSTANTINI M. cujus meminere paſſim recentiores præſertim Rerum Byzantinarum ſcriptores, quod quidem in regione XIV. inter Portam Caligariam & Hadrianopolitanam, ad Urbis muros terreſtres excitatum erat: ita ut nemini dubium videatur, illud eſſe *Palatium*, quod vetus Urbis Deſcriptio in decima quarta regione ſtatuit: ſiquidem à Conſtantino Magno ædificatum fuerit, quod ſuadet Auguſti iſtius ſervata hactenus appellatio. Quippe qua edita eſt hæc deſcriptio tempeſtate, ſub Honorio ſcilicet, aut Theodoſio Juniore nondum ædificatum erat Palatium Blachernianum, ut nec ædes Deiparæ Blacherniana excitata. Sed quod mirum videtur, nullus ex tot ſcriptoribus, qui res Byzantinas proſecuti ſunt, Palatii à Conſtantino Magno eo in loco ædificati meminit; etſi à primæva novæ Urbis conditæ origine ſtetiſſe par ſit credere, illudque eſſe quod poſtmodum *Hebdomi* nudè appellationem ſumpſit, quod in ſuburbano Hebdomo nuncupato excitatum fuerit. Nec ſcio an idem ſit quod *Tribunal*, ubi inaugurabantur Imperatores, quodque extra urbem in *Hebdomo* ſtetiſſe perinde tradunt ſcriptores omnes: nam Tribunal ædem fuiſſe & Palatium, vel hinc arguitur, quod in Tribunali agitata fuerint *Silentia*, ſeu actæ de rebus publicis concertationes, uti ſuo loco docemus: quæ quidem in *Conſiſtoriis* peragebantur. Unde illud fortè fuerit ubi *Conſiſtorium* ſuum excitavit Gratianus Auguſtus, cujus mentio occurrit non ſemel in Codice Theodoſiano, in quo deſcribuntur leges, *quæ pars actorum habitorum in Conſiſtorio Gratiani Auguſti* eſſe dicuntur, cujus etiam meminit Auſonius in Gratiarum actione: etſi haud ignorem in L. III. C. Juſtin. de Offic. diverſ. Jud. & apud ſcriptores *Conſiſtorium* appellari generatim locum in quo Princeps de Rebus publicis conſultat aut deliberat cum ſuis Conſiſtorianis. Verùm quidquid ſit de Conſiſtorio Gratiani, conſtat *Juſtiniani Conſiſtorium* excitatum fuiſſe in Hebdomo, atque adeò in *Palatio*, ex aliquot legum ab illo editarum ſubſcriptionibus: quædam enim ha-

bent, *recitata ſeptimo milliario hujus inclytæ civitatis in novo Conſiſtorio Palatii Iuſtiniani*, ut L. XXII. de Sacroſ. Eccl. aliæ, *recitata ſeptimo in novo Conſiſtorio Palatii Iuſtiniani*, ut L. XII. de Reb. cred. L. III. de Jure dot. L. III. de Bonis libert. L. III. de Fideicom. L. XXXIV. de Donat. aliæ denique, *recitata in novo Conſiſtorio Palatii D. N. Iuſtiniani*, ut L. VI. de Hæred. decur. in quarum aliquot *ſepties*, pro *ſeptimo* irrepſiſſe pridem viri docti monuerunt. Ex quibus *Conſiſtorium novum*, de ſuo nomine appellatum condidiſſe Juſtinianum, vel inde apparet, etſi Procopius, qui ædificia Juſtiniani tam accuratè proſecutus eſt, iſtius non meminerit. Præterea quod *Novum Conſiſtorium* ædificatum à Juſtiniano in hiſce legum ſubſcriptionibus dicitur, arguit *Conſiſtorium* ibidem antea ſtetiſſe, ſeu ædificium ita appellatum, quod fortè illud fuerit, quod Gratiani eſſe diximus. Neque aliud etiam fuerit, quod Juſtiniano adſcribit Epigramma XVII. cap. XXIII. lib. IV. Anthol.

> Φαιδρὸν Ἰουστινιανὸς ἄναξ ἐμὲ χῶρον ἐγείρει,
> Ἠελίῳ παρέχων θάμβος ἀνερχομένῳ·
> Οὔποτε γὰρ τοιοῦτον ἐπὶ χθονὸς ἔδρακε κάλλος,
> Ὑψόθεν οὐρανίην οἶμον ἐπερχόμενος.

Palatium autem in Hebdomo excitatum, vel inde conjicere licet, quod Cedrenus ſcribat in Juſtiniano, προκένσου τοῦ γενομένου ἐν τῷ Ἑβδόμῳ, *cùm proceſſum faceret* Juſtinianus *ad Hebdomum*, vel *cùm in Hebdomi proceſſu moram ageret*, βεστιαρίτας τὸ στέμμα τοῦ βασιλέως amiſiſſe. Quippe ad Palatia Suburbana *proceſſus* fieri dicebantur, cùm ad ea ſecedebant Imperatores, in iis moram acturi, ut alibi obſervamus. Ita in Chronico Alexandrino legimus Tiberium Imp. ἐν πρικίσσῳ τοῦ Ἑβδόμου deceſſiſſe, & Phocam Imp. ἀπὸ τοῦ πρικίσσου Ἑβδόμου, in urbem equo vectum veniſſe. Meminit etiam *Proceſſus*, atque adeò Palatii τοῦ Ἑβδόμου Porphyrogenitus lib. de Adm. Imp. cap. LI. ut & παλατίων τοῦ Ἑβδόμου Menæa ad XXIX. Julii. Sed & Palatium Hebdomi videtur intelligi apud Theophanem p. 85. & Zonar. p. 36. cùm ſcribunt Pulcheriam rerum adminiſtratione remotam à fratre Theodoſio in Hebdomum ſeceſſiſſe. At ſi vera ſunt quæ de Tiberio refert auctor Chronici Alexandrini, *in Proceſſu ſcilicet Hebdomi*, vel *ad Hebdomum*, id eſt cùm in Palatio Hebdomi moraretur, hominem exuiſſe, illiuſque corpus navi in urbem delatum, in æde SS. Apoſtolorum humo mandatum, Tribunali adjunctum fuiſſe Palatium colligere eſt ex iis quæ in hanc rem habet Simocatta l. I. c. I. Scribit quippe Tiberium Aug. morti vicinum delatum ἐπὶ τὴν ὕπαιθρον τῶν βασιλείων αὐλὴν, ἥτις παρήνωται τῇ πολυστιβάδι τῶν ἀνακτόρων οἰκίᾳ, περιαυλίῳ περιφανεῖ καὶ παραδόξῳ τῷ προσκηνίῳ. *In ſubdivale Palatii atrium, quod Regiarum ædi multis cubiculis aut lectiſterniis conſtanti, adjunctum eſt, iiſque magnifici & admirandi veſtibuli vicem præbet*, corona, purpureaque chlamyde Mauricium induiſſe, & Imperatorem appellaſſe: quæ quidem, niſi obeſſet Chronicon Alexandrinum, de Tribunali novemdecim accubituum accipienda cenſerem, ita ut per οἰκίαν πολυστιβάδα intelligeretur. Sed cùm diſertè tradat Tiberium in Palatio Hebdomi defunctum, longè potius videtur Simocattam Palatium iſtud intellexiſſe: præſertim cùm Theophanes Mauricii inaugurationem ἐν τῷ Τριβουναλίῳ nudè factam dicat, id eſt non adjunctâ Novendecim accubituum appellatione, quam non ſiluiſſet. Proinde non Palatium, ſed in Ἑβδόμου Palatio *novum Conſiſtorium* condidit Juſtinianus. Sic enim capienda hæc verba in prædictarum legum ſubſcriptionibus, ut *Palatii* ad *Conſiſtorium* referri debeat, proindeque *novum Palatii Conſiſtorium* à Juſtiniano in Palatio Conſtant. M. ædificatum fuerit. Quod videtur indicare Cantacuz. lib. III. c. LXXXVII ſcribens ſuâ etiamnum ætate amplam ædem, ruinis ac maceriis licet deformem, Juſtinianeam dictam extitiſſe in eo *Palatio*, quod *Conſtantini* appellant Græci hodierni, ad muros urbis terreſtres, quam in publici Carceris uſum commutare decreverat Apocaucus, qui ſummâ rerum pollebat ſub Joanne Palæologo: Δεσμωτήριον δὲ ἐν τοῖς βασιλείοις Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου κοινὸν ποιεῖν διενοεῖτο· οἴκου γὰρ ὄντος ἐκεῖ μεγάλου Ἰουστινιανείου προσαγορευομένου, τὴν στέγην ὑπὸ τοῦ χρόνου διεφθαρμένου, πᾶσαν εἴσοδον ἀναφράξας, οἰκίσκους ἔνδον ἐκείνου πλείστους διελεῖν ἐφ' ἑκατέρῳ μέρει, καὶ τούτοις κατακλεῖσαι τοὺς δεσμώτας, &c. *Carcerem autem in Palatio Conſtantini Magni communem ædificare decrevit. Nam cùm ampla ibi eſſet domus, Iuſtinianea appellata, tecto ob vetuſtatem expers, aditu omni præſtructo, complura quæ intus erant conclavia ab utraque parte diviſit, & in iis reos includere ſtatuit.* Ducas cap. V. rem eandem enarrans, & ut præcipuos Cantacuzeni familiares in Carcerem conjecerit Apocaucus, diſertè ſcribit, ἐν τῷ φρουρίῳ τοῦ μεγάλου Παλατίου incluſos fuiſſe. Et certè ejuſcemodi verbis fucum facit lectoribus, quibus videtur perſuadere Cantacuzenianos incarceratos fuiſſe in Magno Palatio, maximéque ex iis quæ conſequenter enarrat, quoſdam videlicet ex incluſis reis per ſubterraneos τοῦ ναοῦ τῆς Νέας meatus evaſiſſe. Quippe conſtat ædem Νέαν, ſeu S. Michaëlis, à Baſilio Macedone exſtructam, intra Magni Palatii ſepta extitiſſe. Atque ut verum fatear, non omnino abhorret idem Cantacuzenus, eodem capite ſcribens, incarceratos potuiſſe, ſi voluiſſent, dum aberant cuſtodes, in ædem Sophianam evadere, vel aliquopiam confugere. Quod certè non dixiſſet, ſi in Palatio Conſtantini, quod ad urbis muros extitit in XIV. regione, detenti fuiſſent: quo quidem caſu Triclinium Juſtiniani illud intelligendum eſſet, quod Rhinotmetus in Magno Palatio condidit: præſertim cùm Magnum Palatium, *Conſtan-*

tinianum appellatum suâ ætate scribat Willelmus Tyrius lib. xx. cap. xxv. lib. xxii. cap. iv. Verùm quò minus hanc amplectar sententiam, vetat ipse Cantacuzenus, qui variis in locis, libro scilicet iii. cap. l. lxv. lxxxviii. & lxxxix. Constantini Magni Palatium, amplitudine suâ conspicuum, & à longo tempore neglectum, vicem carceris suo ævo obtinuisse scribit: unde colligitur illud intelligi in quo Apocaucus Cantacuzenianos reclusit. Quod verò Ducas subdit per subterraneos τȣ̃ ναȣ̃ τῆς Νέας meatus evasisse captivos, constat perperam cepisse verba Cantacuzeni cap. lxxxviii. qui ex hoc elapsos Palatio, in templum τῶν ἐννέα ταγμάτων fugisse narrat: ita ut vox Ἐννέα ei imposuerit, & vocem Νέαν restituendam, & ad ædem S. Michaëlis in Magno Palatio referendam putaverit: nisi error sit in editione Ducæ, quod omnino reor, legendumque sit τῶν Ἐννέα, pro τῆς Νέας: nam *Enea* hanc ædem nudè appellatam testatur Bondelmontius, qui Constantiniano Palatio eam adjungit: quod quidem Palatium, *Iustiniani* exertè appellat: *Et ultra fuit supra mœnia amplissimum Iustiniani Palatium, cum Ecclesia Enea dicta*, &c. Deinde Ducas per Magnum Palatium intellexit indubiè Palatium Constantini, quod vice φρȣρίȣ urbi erat, uti ab eodem indigitatur. Denique Palatii Constantini appellatio, quam etiamnum Palatio, quod inter Portam Caligariam & Hadrianopolitanam situm est, tribuunt Græci, controversiam hanc dirimit. Est enim hoc Palatium in Hebdomo, in regione decimâ quartâ. Leunclavius in Pand. Turc. n. cc. perperam illud cum Blacherniano confundit, traditque suâ ætate Murathem III. cùm ibi elephanti alerentur, Græcis Patriarchii loco concessisse. Iis consimilia habet Gyllius lib. iv. cap. iv. ita de hoc Palatio scribens: *Iam verò ex his quæ post addam cognoscetur Hebdomum suburbium fuisse in* xiv. *regione Vrbis continente in se Palatium. Nunc ex tot antiquis Palatiis nullius nomen extat nisi Palatii in septimo colle siti*, *quod etiamnum appellant Constantini*, *ex cujus ædificiis restat unum cum aliquot columnis*, *& cisterna in qua elephanti stabulantur.* Palatium nudè dicitur Monstrelleto iii. vol. pag. 59. *Fut mis au costé de Caligaria*, *à l'endroit du Palais de l'Empereur.* Παλάτιον, Ducæ cap. xxxix. pag. 159. quo loco ait in extrema urbis obsidione Lucam Notaram Magnum Ducem illud tuendum suscepisse, tanquam φρȣ́ριον, & arcem. Tradit Bulialdus αὐτόπτης ad Ducæ cap. xxxvii. in illo Constantini Palatio, cubiculi superioris concamerationis januæ Boream spectantis, & qua in mœniana patet exitus, lapidi superliminari aquilam bicipitem alis expansis insculptam esse: & in columellarum quæ mœniana ambiunt capitulis lilia scuti Francici cerni; aliquot etiam scuta alia, quæ Π & litteras aliquot implexas in modum X habent: quæ quidem non *Pascha*, uti opinatur, sed Palæologorum monogramma repræsentare fatebitur, qui rem consideratiùs attenderit. Idem etiam appellatum

II. PALATIUM MAGNAURA: nam etsi ex prædictis omnino appareat veteres historiæ Byzantinæ scriptores, non modò de Palatio Constantiniano ad muros urbis terrestres non locutos esse, sed & nec illius indicasse nomenclaturam; hanc tamen eruimus ex Codino in Orig. CP. scribente, Τρίκλινον τȣ̃ μεγάλȣ Κωνσταντίνȣ, Μαναῦραν appellari. Magnauræ autem, Palatii ita nuncupati, crebra est apud eosdem scriptores mentio, à quibus ad angulum urbis, qui Ceratini sinus caput spectat, statuitur. Idem Codinus Magnauram condidisse Constantinum M. auctor est: ἀνήγειρε δὲ καὶ τὴν Μαγναύραν. Unde percipitur cur *Palatium Constantini* nuncupatum fuerit. Magnauræ primùm meminisse observo auctorem Chronici Alexandrini in Justiniano an. v. ubi seditionem Victoriatorum describit: Καὶ φυγόντες ἐκεῖ οἱ δῆμοι ἔβαλον πῦρ ἐπὶ τὴν Μαγναύραν, καὶ συνδρομῆς πολλῆς γενομένης, ἐσβέσθη εὐθέως. *Et fugientes inde Factiones, ignem in Magnauram immisere, & facto multo concursu, statim extinctus est.* Solarium rotundum in eo ædificavit Mauricius Augustus anno xiv. & in medio atrio statuam suam posuit, in eodemque loco Armamentarium condidit. Theophanes pag. 231. & ex eo Cedrenus pag. 298. τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἔκτισεν ὁ Βασιλεὺς τὸν ἡλιακὸν τῆς Μαγναύρας, καὶ ἔστησεν ἐν τῷ μεσαύλῳ τὴν ἰδίαν στήλην, καὶ ἀπέθετο ἐκεῖ τὸ Ἀρμαμέντον. Triclinium aliud in Magnaura excitatum ab Heraclio, post devictos Persas, evincit inscriptio, quæ ad illud posita fuit, hocce tristicho, quod habetur lib. iv. Anthol. cap. xxiii. comprehensa, cum hoc lemmate: εἰς τὸν τρίκλινον τῆς Μαγναύρας.

Οὐρανίως πολύπηκτον τόνδε δόμον Βασιλῆες,
Αἰχμὴν ὀλβοδότειραν ἀπὸ σταυροῖο λαχόντες,
Αὐτὸς ἄναξ Ἡρακλῆς, σὺν Κωνσταντίνῳ υἱεῖ.

Hoc est interprete V. C. P. Menardo Turonensi:

Grandia magnifici struxere hæc atria Reges
In Cruce qui certam sibi constituere salutem,
Est pater Heracles, *& cum patre Constantinus.*

Magnauram Πενταπύργιον nuncupatam videtur scripsisse Cedrenus in Theophilo pag. 513. καὶ τὴν Μαγναύραν, ἤτοι τὸ Πενταπύργιον συναθροισθῆναι, *ad Magnauram seu Pentapyrgium convenire jussit.* Verùm an quod quinque turribus instructum fuerit Palatium, quod quidam volunt, ita dictum fuerit, dubium injicit Leo Grammaticus in eodem Theophilo pag. 450. Φιλόκοσμος δὲ ὢν αὐτὸς Θεόφιλος, κατεσκεύασε διὰ τȣ̃ ἄρχοντος τȣ̃ χρυσοχείȣ — τότε Πενταπύργιον, καὶ τὰ δύο

μέγιστα ὄργανα ὁλόχρυσα, &c. *Cùm verò Theophilus ornatibus delectaretur, per Aurifabrorum principem jussit conflari Pentapyrgium, & organa duo maxima aurea.* Ita vertit vir eruditus. At non desunt qui hæc verba, κατεσκεύασε τὸ Πενταπύργιον, non ad conflationem referri, sed ita capienda putant, ut dicatur Theophilus Imperator Triclinium, vel certè ædificium aliquod quinque constans turribus, ædificasse: quemadmodum fuit illud in Manganorum Palatio, quod πεντάπυργον οἴκημα vocat Anna Comnena lib. xv. p. 503. Vide Leunclavium in Pand. Turc. n. CCVI. Extitit Magnaura in Hebdomo ad Occidentem opposita Cyclobio castello, quod stetit ad Orientem, ad Portam Auream. Narrat quippe Theophanes anno v. Copronymi, Saracenos ad urbem appulisse in Thracicas partes, ἀπὸ τῆς πρὸς δύσιν ἀκρωτηρίου τοῦ Ἑβδόμου, ἤτοι τῆς λεγομένης Μαγναύρας, μέχρις πάλιν τοῦ πρὸς ἀνατολὴν ἀκρωτηρίου τοῦ λεγομένου Κυκλοβίου. Unde conficitur non modò Magnauram ad angulum urbis, qui Sinus Ceratini caput spectat, sed & in Hebdomo sitam, proindeque esse illud Palatium quod in decimâ quartâ regione statuit vetus Urbis Descriptio, & *Palatium Hebdomi* scriptoribus dicitur. Idem Theophanes in Leone Isauro an. I. ait eosdem Saracenos ad urbem excensionem fecisse, ἀπὸ τῆς Μαγναύρας, ἕως τοῦ Κυκλοβίου, *à Magnaura ad Cyclobium.* Juxta Palatium, Blachernianum scilicet, collocatur à Luithprando lib. VI. cap. II. cujus elegantiam describit: *Est*, inquit, *Constantinopoli domus Palatio contigua, miræ magnitudinis & pulchritudinis: quæ à Græcis ρ loco λ posita, Megaura, quasi Magna aura, pro aula dicitur.* Verùm quod de vocis, *Magnaura*, etymo subdit, nescio an omnibus probetur, ut & illud quod affert Codinus pag. 60. qui ait Anastasium Dicorum fulmine ictum in hoc Palatio exclamasse, ὦ Μανᾶ, ὑπὸ αὔρας ἀπόλλυμαι, καὶ διὰ τοῦτο ἐκλήθη ὁ Τρίκλινος Μαναῦρα. *ô Mana, ab aura pereo: atque hinc Triclinium illud Manauræ nomen retinuit.* Quibus quidem verbis videtur innuisse Anastasius, si tamen Græculo scriptori hac in re fides aliqua, *Magnâ aurâ*, id est vehementiori immissâ cœlo tempestate perire. *Auram* enim vocabant ævi inferioris Latini scriptores, tempestatem vel ventum vehementiorem, uti à nobis observatum nuper in Glossario. Ita *Magnam auram* dixit Otto Morena in Hist. Rerum Laudensium pag. 78. *Nec fuit aliqua porta in toto Mediolano, quæ ex aliquo latere non combureretur, & magnâ aurâ ventilante, multæ domus optimæ — combustæ sunt.* Sed ut verum fatear, puerilia sunt ejusmodi Græculorum figmenta. Præ cæteris autem hoc Palatium coluit Theophilus Imperator: narrant quippe scriptores, cùm ornatuum amantior esset, quod jam attigi, per aurifabrorum principem valde celebrem, Antonii Patriarchæ affinem, *Pentapyrgium* confecisse, & duo maxima organa ex auro solido, lapillis diversi generis & crystallinis adornata, arboremque auream, cui insidentes passerculi secretis quibusdam machinis cantus musicos edebant: ita Cedrenus pag. 450. cujus Græca hæc sunt: Κατεσκεύασε — τότε Πενταπύργιον, καὶ τὰ δύο μέγιστα ὄργανα ὁλόχρυσα διαφόροις λίθοις καὶ ὑελίοις καλλύνας αὐτά· δένδρον τε χρυσοῦν ἐν ᾧ στρουθίον ἐπεκάθηντο διὰ μηχανῆς τινὸς μουσικῶς ἐκελάδουν. Id ipsum præclarè versibus suis politicis exaravit etiam Constantinus Manasses in Theophilo:

> Σημεῖον δ' ἐναργέστατον τῆς μεγαλοπρεπείας,
> Καὶ λιγυρὸν μουσίκευμα γάργαλον ἀπορρέον.
> Σὺν τούτοις καὶ κατάχρυσα καὶ πλαυγοῦντα δένδρα,
> Χρυσίου τῇ χλωρότητι πυρράζοντα μακρόθεν,
> Ἐν οἷς στρουθία μουσικὰ χρυσότευκτα καθῆστο,
> Ὡς ἐν πετάλοις πίτυος, ἢ πεύκης ἀκροτόμου,
> Ἐκ μηχανῆς ἐκπέμποντα λάλημα μελιτόεν.

Viri magnificentia ex hoc colligitur, quod artem excogitavit condendi organa musica, de quibus machinâ quâdam spiritus emissus, jucundos ac suaviter resonantes cantus efficit. Praterea arbores illas aureas, latéque splendentes, in quibus aviculæ musicæ ex auro factæ considebant, tanquam in pinus, aut proceræ piceæ ramis, machinæ cujusdam opera melleum carmen modulantes. Sed hæc omnia non ipsum adinvenisse Theophilum, sed Leonem insignem Philosophum, qui eo imperante vixit, & cujus elogium perstringunt Scylitzes p. 549. Zonaras pag. 129. in Michaële Theophili F. &c. auctor est Glycas in eodem Michaële. Qui quidem ille est Leo Philosophus, cui Manasses adscribit nescio quod ὡρονόμιον, per quod Imperatori agenti in Palatio singulis horis spectandum exhiberet quidquid novi apud gentes remotiores fieret. Sed ut ad arborem auream à Theophilo in Magnaura positam revertar, præstat quod de hac machina, illius αὐτόπτης Luithprandus, pluribus loco laudato commemorat: *Hanc itaque* (domum Magnauram) *Constantinus* (Porphyrogenitus) *tum ob Hispanorum nuntios, qui tunc noviter eò venerant: tum ob me & Liutefredum, hoc modo parari jussit. Ærea, sed deaurata quædam arbor* (ita Græci non semel exteris imponunt, dum æs pro auro puro venditant, licèt revera ex auro solido conflatam scribat Continuator Theophanis lib. IV. n. XXI.) *ante Imperatoris oculos stabat: cujus ramos itidem ereæ diversi generis deaurataque volucres replebant, quæ secundum species suas diversarum avium voces emittebant. In primis verò solium ejusmodi erat arte compositum, ut in momento humile, excelsius modò, quam mox videretur sublime. Sed sedile quod erat immensæ magnitudinis, incertum utrum ærei an lignei, verùm auro tecti leones quasi custodiebant. In hac igitur duorum Eu-*

nuchorum

nuchorum humeris incumbens, ante Imperatoris præsentiam sum deductus. Cumque in adventu meo leones rugitum emitterent, aves secundùm species suas perstreperent, nullo sum terrore, nulla admiratione commotus: quoniam quidem ex his omnibus eos qui bene noverant fueram percontatus. Tertiò itaque Imperatorem pronus adorans, caput sustuli: & quem priùs moderatâ mensurâ à terra elevatum sedere vidi, mox aliis indutum vestibus penès domus laquear sedere prospexi. Quod qualiter fieret cogitare non potui, nisi fortè eo sit subvectus ergalio, quo torcularium arbores subvehuntur. At cùm arbores, aves, leones, cæteræque ejusce Palatii machinæ, etiam Constantino Porphyrogenito imperante constiterint, non video cur ipsemet Constantinus in avi Vita cap. XXIII. scribat præclara hæc omnia opera conflasse Michaëlem Theophili filium, scilicet τὴν χρυσῆν ἐκείνην καλουμένην πλάτανον, καὶ τοὺς δύο ὁλοχρύσους γρύπας, καὶ τοὺς δύο χρυσοῦς σφυρηλάτους λέοντας, καὶ τὸ ὁλόχρυσον ὄργανον, *auream illam platanum, & duos aureos gryphes, auroque fabrefacto leones, & auro solido compactum organum:* nisi fortè opera illa Theophili ex auro solido confecta fuerint, hæc verò ex ære auro obducto. A Porphyrogenito porrò hauserunt quæ habet in hanc rem præter Manassem Scylitzes in eodem Basilio pag. 544. ubi tamen γύπας, *vultures*, pro γρύπας præfert codex editus. Iisdem similia etiam tradit Glycas, qui rugitum emittentium leonum præterea meminit. Jam verò ex Luithprando docemur ab Imperatoribus in Palatio Magnauræ excipi solitos principum legatos: quod & observare est ex eodem Porphyrogenito cap. LIII. Δοχῆς δὲ γενομένης ἐν τῇ Μαναύρᾳ, καθὼς ἔθιν τοῖς βασιλεῦσι Ῥωμαίων ποιεῖν, ὅτ' ἄν τινα τῶν ἐφ' ἡγεμονίας ἐθνῶν τινὸς περιφανῶν καὶ μεγάλων εἰσδέχεσθαι μέλλωσιν. *Excipitur in Manaura, ut facere solent Romani Imperatores, cùm percelebrem & magnum nationis alicujus principem excepturi sunt.* Ab eo etiam hausit quæ habet hoc loco Scylitzes pag. 586. qui, ut & Leo Grammaticus pag. 604. præterea Armeniorum Legatos in hoc Palatio à Leone Philosopho Basilii filio exceptos narrat. Denique Guillelmus Bibliothecarius pag. 228. ait Legatos Hadriani PP. *ad Hirenis Palatium descendentes, in domum, quæ dicitur Magna aurea, à Ioanne à secretis, Spathario que Candidato, & Strategio Spathario Candidato, quibus subministrationis gratiâ deputati fuerant, laudabiliter susceptos.* In eo pariter Palatio solenni apparatu celebratas Imperatorum nuptias tradit idem Grammaticus in Michaele pag. 458. Μεθ' ἧς στεφανοῦται ἐν τῷ ἁγίῳ Στεφάνῳ τῷ εἰς τὴν Δαφνὴν, γενομένης τῆς παστοῦ εἰς τὴν Μαγναύραν, τῆς δὲ συγκλήτου ἀνακλιθείσης ἐν τοῖς Δεκαεννέα κουβίτοις, *cum qua in æde S. Stephani ad Daphnen corollis nuptialibus donatus est, convivio in Magnaura parato, & Senatu ad Tribunal Novemdecim accubituum recumbente.* Et in Basilio pag. 473. Ποιήσας τοὺς γάμους ἐν τῇ Μαναύρᾳ, καὶ ἐν τοῖς Δεκαεννέα ἀκκουβίτοις, *celebratis nuptiis ad Manauram, & ad Novemdecim accubita.* Adde Symeonem Logoth. in eod. Basil. n. XIX. Præsertim verò in hoc Palatio agebantur Conventus ii publici, quibus Imperator ipse intererat. Hinc legimus apud Theophanem anno I. Leonis Chazari, eundem Augustum σιλέντιον ἐν τῇ Μαγναύρᾳ fecisse: Imperatricem Irenem an. V. populum εἰς τὴν Μαγναύραν congregasse, & an. VIII. unà cum Constantino filio, decreta secundæ Synodi Nicænæ coram Tarasio Patriarcha & Episcopis subscripsisse; quod refert etiam Ignatius Episcopus in vita Tarasii n. XXI. Theophilus apud Cedrenum pag. 533. morti proximus ad Magnauram deferri se præcepit, quò convocatum Senatum alloqueretur. In eo Palatio Basilius Macedo, exacto Photio, Silentium habuit, ut auctor est Nicetas Paphlago in vita Ignatii Patr. CP. pag. 712. edit. MDCXVIII. Leo Grammaticus pag. 486. ait Leonem Philosophum Imperatorem propter morbum, quo extinctus est, non potuisse ἐν τῇ Μαναύρᾳ τὴν δημηγορίαν διαλαλῆσαι ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν νηστειῶν, *in Magnaura orationem habere in capite jejuniorum:* denique Alexandrum Imp. mortuo Leone fratre σιλέντιον καὶ σύνοδον ἐν τῇ Μαναύρᾳ fecisse. In Magnaura agitata judicia colligere est ex iis quæ habent Theophanes anno I. & IX. Nicephori Logothetæ, Cedrenus pag. 568. & Glycas, ubi tradunt Basilium Macedonem justitiæ amantem, judices constituisse, qui quotidie pro tribunali sederent in Magnaura, in Hippodromo, & in Chalce. Atque ex iis conjicere licet sedisse judices in Consistorio, quod à Justiniano conditum fuisse diximus.

III. PALATIUM FLACCILLIANUM in undecima Regione statuit vetus Urbis Descriptio, quod quidem ab Ælia Flaccilla prima Theodosii M. Imperatoris uxore ædificatum tradit Chronicon Alexandrinum pag. 708. Καὶ αὐτὴ Φλακίλλα κτίζει Φλακιλλιανῶν τὸ Παλάτιον, *& ipsa Flaccilla condidit Palatium Flaccillianarum.* Nec diversum ab eo quod infra pag. 781. idem scriptor Palatium Placillianarum vocat, in quo, Justiniano imperante, asservabantur Augustorum vestes, & alia Imperii symbola: nam Flaccillam & Placillam promiscuè appellari à scriptoribus observatum supra in stemmate Theodosii. Sic igitur Chronicon Alexandr. ubi de seditione Victoriatorum: Ηνεγκαν οἱ δῆμοι ἀπὸ τοῦ Παλατίου Πλακιλλιανῶν οὕτω λεγομένων σίγνα βασιλικὰ ἀποκείμενα ἐκεῖσε, καὶ ἔβαλον εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ αὐτοῦ Ὑπατίου. *Tuleruntque Factiones signa vel insignia imperatoria ex Palatio Placillianarum, ubi asservabantur, & imposuerunt capiti Hypatii.* Neque aliter indigitatur à Procopio lib. I. de Bello Pers. cap. XXIV. ἔστι τοίνυν ἡμῖν Βασίλεια ἕτερα, Πλακιλλιαναί τε καὶ τὰ τε Ἑλένης ἐπώνυμα, *alia sunt porro nobis Palatia, Placillianæ scilicet, & quod Helenæ nomen præferunt.*

IV. PALATIUM PLACIDIANUM in prima urbis regione collocatur in veteri

urbis Descriptione quæ asservatur in Bibliotheca Cæsarea: *Continet in se idem Palatium magnum, Lusorium, Palatium Placidianum, Domum Placidiæ Augustæ, &c.* Ex quibus conficitur diversas fuisse ædes Palatium Placidianum, & Domum Placidiæ Augustæ, tametsi utraque nomen Placidiæ præferat: nam domus Placidiæ Augustæ, à Galla Placidia Theodosii M. filia exstructa fuit: Palatium verò Placidianum, à Galla Placidia ejusdem Theodosii uxore altera, si conjecturæ licet indulgere: quam enim scriptores Gallam nudè vocant, auctori Chronici Alexandrini Galla Placidia dicitur, quod & suadet Gallæ Placidiæ filiæ nomen. An verò per Πλακιδιανὰς, uti vocant scriptores, Palatium, vel domus Placidiæ intelligatur, ex his quæ mox de posteriori observabimus, facilè, vel certè liberum erit cuique statuere.

V. PALATIUM HELENÆ, quod à Procopio lib. I. de Bello Pers. c. XXIV. παλάτιον τὸ Ἑλένης ἐπώνυμον nuncupatur, παλάτιον Ἑλληνιανῶν perperam dicitur apud Theoph. an. XVI. Anast. Dicori: legendum enim Ἑλενιανῶν, quomodo præferre codicem Peiresf. monet Goarus: *Palatium Helenianensium*, Anastasio in Hist. Eccl. pag. 50. ubi Cedrenus ad hunc annum, ἐν τῷ Παλατίῳ nudè habet. Meminit præterea Theophanes an. VIII. ejusdem Anastasii, βαλανεῖς τῶν Ἑλενιανῶν, *Balnei Helenianarum*, in cujus labro Olympius quidam Arianus, cùm inter lavandum, de sancta Trinitate blasphemias evomeret, miserè periit: quod in Africa accidisse perperam dixit Paulus Diaconus lib. XV. Hist. Misc. pag. 428. edit. Canisii: etsi rem accuratiùs quàm Theophanes commemoret. Sed quod *Helenianarum* Theophanes, *Elyanensium Balneum* ille appellavit: quaquidem nomenclatura locum *Helianas* dictum agnoscit Marcellinus Comes: *Forum Theodosii in loco, qui Helianæ dicitur, ædificatum est.* Sed & Victor Tunnensis in Anastasio, *Helianas* hoc Balneum nuncupat: *Olympius quidam Arianus in Balneis, quæ Helianæ vocantur, apud Regiam urbem, sanctam & consubstantialem Trinitatem blasphemans, tribus ignis jaculis* (apud Isidorum *siclis* habetur, apud Theodoretum verò, de quo mox, τρεῖς σίγλας,) *Angelo ministrante visibiliter in piscina frigidæ aquæ* (ἐν νεροδόχῳ habent Theodoretus & Theophanes) *perfusus, vitam impiè simul prodigiosèque finivit.* Miraculum hoc in tabella depictum addit idem scriptor, ut & Theodoritus lib. IV. Hist. Eccl. apud Joannem Damascenum lib. III. de Imag. pag. 190. edit. Romanæ, quisquis ille sit Theodoritus, seu sit Theodorus Lector, quod vult Billius, sive alius scriptor, qui hanc ipsam historiam recitans, habet ἐν τῷ λουτρῷ τοῦ παλατίου τῶν Ἑλενιανῶν. Porrò si *Helianæ*, pro *Helenianæ*, corruptè, labente ætate, dictus Palatii Helenæ tractus fuit, quod maximè probabile est, ex his locis facilè erit deprehendere illius situm, nempe in Foro Theodosii. Meminit denique idem Theodoritus Curatoris Palatii, seu τοῦ παλατίου τῶν Ἑλενιανῶν τὴν φροντίδα πεπιστευμένου, quem & διαιτάριον vocat. Juxta Helenianas stetisse ædem S. Thyrsi, & ædem SS. Carpi & Papyli docent Synaxaria.

VI. PALATIUM ELEUTHERII appellatum, quod Portui ejusdem nominis ad Propontidis littus adjaceret, ædificavit Irene Imperatrix Leonis Chazari conjux, quæ ab rerum administratione à filio remota, in illud demum concessit. Theophanes an. I. Constantini: ταύτην δὲ μετὰ τῆς ἀπαθείας αὐτῆς ἐκάθισεν ἐν τῷ Παλατίῳ τοῦ Ἐλευθερίου, ὃ αὐτὴ ᾠκοδόμησεν. *Ipsam verò matrem in Palatio Eleutherii, quod ipsa struxerat, ubi vitam ageret securam, remisit.* Zonaras pag. 96. Αὐτὴν δὲ τὴν μητέρα τῶν βασιλείων ἐντίμως καταγαγὼν, εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς, ὃν ἐν τοῖς Ἐλευθερίου ἐδείματο, διάγειν ἐκέλευσε, *matrem Palatio honorificè eductam, in domo ab ea in Eleutherii tractu constructa, vitam agere præcepit.* Παλάτιον & οἶκος τοῦ Ἐλευθερίου dicitur eidem Theophani an. I. Nicephori General. ἀνάκτορα τοῦ Ἐλευθερίου auctori vitæ ejusdem Theophanis Sigrianensis, & in illius Synaxario ad XII. Martii. Addit Codinus pag. 59 non modò τὰ παλάτια τοῦ Ἐλευθερίου ædificasse Irenem, sed & ἐργοδόσια, *officinas*; præterea Hippodromum, quem inter tractus Eleutherii & Amastriani excitarat Theodosius junior, demolitam fuisse, ejusque loco τὰ πιστρῖνα, *Pistrina* ædificasse. Meminit præterea Palatii istius Ignatius Episcopus in vita Tarasii Patr. CP. n. XXVII. quod à conditrice Irenes appellatur apud Guillelmum Bibliothecarium pag. 228. ubi de legatis Hadriani II. PP. *Sicque ad Hirenis Palatium descendentes, in domum quæ dicitur Magna aurea, Ioanne à secretis, Spatharioque Candidato, quibus subministrationis gratiâ deputati fuerant, laudabiliter suscipiuntur.* Appullerant scilicet legati ad Portum Eleutherii, cui vicinum fuit Irenes Palatium. Anonymus in Collect. CP. pag. 86. meminit ejusdem Ἐλευθερίου τοῦ εἰς τὸ Σενάτον τὸ Παλάτιον κτίσαντος, *Eleutherii qui Palatium ad ædem Senatum dictam excitavit.* Vide quæ observamus infrà de Palatio Irenes.

VII. PALATIUM BLACHERNARUM, à loco quem *Blachernas*, etiam ante instauratum à Constantino Magno Byzantium, appellabant, in quo ædificatum fuit, nomenclaturam sumpsit. De ejus conditore silent scriptores; tametsi ante Anastasium Dicorum stetisse constet. Siquidem auctor est Suidas eundem Augustum magnum in Blachernis condidisse Triclinium, quod de ejus nomine Anastasiacum appellatum est: ὁ αὐτὸς κτίζειν καὶ τὸ μέγαν Τρίκλινον τὸ ἐν Βλαχέρναις, ὃς Ἀναστασιακὸς μέχρι τοῦ δεῦρο λέγεται. Sed an illud sit, quod πολύτιμον dictum fuit, cujus meminit Nicetas in Alexio Man. F. n. XVIII. non omnino constat: Τοῦ Ἀνδρονίκου καταβαίνοντος ἀπὸ τοῦ τυραννείου εἰς τὸ ἐν Βλαχέρναις Βασίλειον, καὶ γινομένου κατὰ τὸν ἐντὸς τούτου ὑψηφερῆ δόμον, ὃς Πολύτιμος λέγεται, ἐφίσταται καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος, &c. *Cùm au-*

tem Andronicus ex tyrannicis ædibus in Blachernianum Palatium descendisset, & Polytimi sublimes ædes ingressus esset, tum & Alexius Imperator adfuit, &c. Certè Palatium ipsum Blachernianum πολύτιμον, & *magnificum* fuisse docet Odo de Diogilo lib. IV. de Profectione Ludovici VII. Regis Franc. in Orientem, à quo sic illius elegantia describitur: *Fundatur quidem in humili, sed sumptu & arte, decenti proceritate consurgit, & triplici confinio triplicem habitantibus jucunditatem afferens, mare, campos, urbemque visibus alternis despicit. Exterior ejus pulchritudo ferè incomparabilis est: interior verò, quidquid de ea dixero superabit. Auro depingitur undique, variisque coloribus, & marmore studioso artificio sternitur area, & nescio quid plus ei conferat pretii, vel pulchritudinis, ars subtilis, vel pretiosa materia.* Sed hanc potissimum Palatii Blacherniani elegantiam Manueli Comneno Imperatori adscribunt scriptores, à quo ita instauratum tradunt, ut illius conditor agnoscatur à Benjamino Tudelensi in Itinerario, ubi & structuræ commendationem, & tricliniorum ornamenta, αὐτόπτης ipse ita prosequitur, ex versione Constantini *l'Empereur*: *Ipse autem Rex Emanuel in regiam suam magnum in littore ædificavit Palatium, præter illud à majoribus exstructum: idque Blachernas vocavit: & columnas ac earum ornamenta auro & argento probato obduxit; iisque cùm bella ab antiquis antequam nasceretur gesta, tum quæ ipse gesserat insculpsit. Ibidem solium suum ex auro & gemmis paravit, solioque aurea corona ex aurea catena impendet, æquali cum inferiori sedili ambitu. In ista margaritæ, quarum pretium nemo facilè æstimet: etenim noctu nullis ibi lucernis opus habent; siquidem omnes margaritarum luce fruantur, quæ ipsos admodum illuminant. Sunt & alia quæ nemo recensere facilè queat. Atque eò annuatim è tota Græcia omnia tributa inferunt, ut turres inde impleantur, cùm vestibus sericis & purpureis, tum etiam auro. Nec structura, nec divitiæ tantæ in ulla regione reperiuntur.* Atque inde *Novum Palatium* non semel nuncupatur à Willelmo Tyrio, qui Manuelis ætate vivebat, (ut & Odo de Diogilo & Benjaminus Tudelensis) lib. II. cap. VII. VIII. lib. XX. cap. XXVI. lib. XXII. cap. IV. Enimverò quod Benjaminus egregio depicta artificio fuisse in hoc Palatio ait bella à Manuele gesta, traditur etiam à Niceta in illius Vita lib. VII. n. III. Φιλοκαλίαν δὲ κατηγοροῦσι τοῦδε τοῦ βασιλέως καὶ οἱ κατ᾽ ἄμφω τὰ ἀνάκτορα μέγιστοι ἀνδρῶνες, οὓς αὐτὸς ἀνήγειρεν, οἳ ψηφίδων χρυσῶν ἐπιθέσει διαυγάζοντες, τυποῦσιν ἄνθεσι βαφῆς πολυχρόου, καὶ τέχνῃ χειρῶν θαυμασίᾳ, ὅσα ἐκεῖ κατὰ βαρβάρων ἠνδρίσατο, ἢ ἄλλως ἐπὶ βέλτιον Ῥωμαίοις διεσκεύασεν. *Magnificentiam ejus testantur etiam maximi illi angiportus in utroque Palatio* (Magno scilicet & Blacherniano) *extructi, qui musivo aureo refulgentes, diversis coloribus & miro manuum artificio adumbrata exhibent bella ejus gesta cum barbaris, aliaque ad utilitatem Romani imperii administrata.* Iis ferè consona quoad tabellas, in quibus depicta erant bella ac gesta Manuelis, habet Cinnamus lib. IV. n. XIV. ubi tamen adulationem quamdam immensiorem deprehendi eorum qui gesta altiùs plùs solito evehunt annotat, adeò ut ipse non semel Manuel ex ea indignatus fuerit. Sed quod *novum Palatium* vocat Tyrius, ille contrà τὰ κατὰ νότον τῆς πόλεως παλαιότερα ἀρχεῖα vocat, *antiqua Palatia quæ ad meridiem vergunt*, ubi denique quod ἀνδρῶνα Nicetas, ille δόμον appellat. Apud eundem Cinnamum lib. II. n. XVII. Conradus Imperator cum Manuele Palatia adiit, quæ ad urbis partem australem erant, ἱστορήσων ὅσα τε ἐνταῦθα θαύματος ἄξια, καὶ τοῖς ἐπὶ τῇ τῆδε νεὼν ἐντευξόμενος ἱεροῖς· *Visurus in iis quæ admiratione digna sunt, lustraturusque ædem sacram quæ ibi exstructa est*, Blachernianam scilicet. Neque ipsum duntaxat Blachernarum Palatium novis ædificiis auxit Manuel, ornavitque, sed & mœnibus & propugnaculis muniit. Nicetas in Isaacio lib. I. n. VII. Στὰς δὲ τεθωρακοφόρος εἴσω τοῦ περιβόλου τῆς πόλεως, ὃν ὁ βασιλεὺς ἀνήγειρε Μανουήλ, ἔρυμα τῶν ἐν Βλαχέρναις ἀρχείων· *Itaque thoracatus stans intra eum urbis ambitum, quem Manuel Imperator excitarat, ad munimentum Palatii Blacherniani.* Ejusdem muri, seu propugnaculi ad muniendum Blachernianum Palatium à Manuele ædificati rursum meminit in Alexio Ang. lib. III. n. X. Id porrò propugnaculum postmodum Castelli appellatione donatum docemur ex Cantacuzeno lib. III. cap. C. Τὸ ἐν Βλαχέρναις φρούριον, μέρος καὶ αὐτὸ τῶν περὶ τὰ βασίλεια φρουρίων ὄν, Καστέλλιον προσαγορευόμενον, ἐξεπόρθησαν· *Propugnaculum quod est in Blachernis, partem munitionis quæ circa Palatium est, Castellum appellatum, diripiunt.* Atque illud amplum fuisse oportet, cùm & in eo variæ habitantium ædes extiterint. Idem Cantacuzenus lib. IV. cap. XL. Ἐπειδὴ εἰς τὰ βασίλεια ἐλθόντες, τὸ λεγόμενον Καστέλλιον διεπόρθησαν, ἀφύλακτον εὑρόντες, καὶ διήρπασαν τῶν ἐνοικούντων οἰκίας· *Postea ad Palatium venientes, cùm Castellum quod dicitur custode vacans offendissent, illud expoliatis incolentium domibus vastarunt.* Incertum tamen an hoc loco Castellum fuerit illud propugnaculum quod ad Blacherniani Palatii munitionem, ex variis ædium sacrarum & publicarum demolitionibus, excitasse Isaacium Angelum tradit in illius Vita Nicetas lib. III. n. V. quod quidem πύργον vocat: Περιθέμενος δὲ καὶ πύργον τεκτήνασθαι κατὰ τὸ ἐν Βλαχέρναις παλάτιον, ἅμα μὲν εἰς ἔρυμα τῶν ἀνακτόρων, ὡς ἔφασκε, καὶ ὑπέρεισμα, ἅμα δὲ καὶ εἰς ἐνοίκησιν ἑαυτοῦ, ναούς τε κατὰ τὴν ἀκτὴν πάλαι ἱσταμένους ἀτημελεῖς καθήρειψε, &c. *Cùm turrim in Blacherniano Palatio cùm novæ munitionis, ut aiebat, tum suæ habitationis causâ exstruere voluisset, & ædes sacras quæ ad littus neglectæ jacebant, & multas illustres urbis domos demolitus est.* De Palatii situ, constat apud omnes extitisse ad caput Sinus Ceratini, *in angulo civitatis juxta portum*, inquit Tyrius lib. II. cap. VIII. ad ipsa Freti littora, ut est apud Nicetam in Alexio Ang. lib. III.

quod rursum infert in Manuele lib. II. n. VII. ubi scribit Majonem Regis Siciliæ Guillelmi Ammiratum cum classe ad caput Sinus usque appulisse, & in ipsum Blachernianum Palatium sagittas, quarum cuspides argenteæ aurataeque erant, conjecisse: *καὶ περῶντα μὲν τὸν ἐπέχοντα πορθμὸν διαπλεύσας, καὶ ταῖς ἐν Βλαχέρναις βασιλείοις καταχολπίσας, βέλη κατ' αὐτῶν ἀφῆκεν, ἀργυρέοις μὲν ἔχοντα τοὺς ἀτράκτους ἀλληλιαμένους ἐς βάθος χρυσῷ.* Neglectum fuisse à Francis Augustis urbem obtinentibus tradit Gregoras lib. IV. pag. 62. At Michaël Palæologus rursum instauravit, & à situ & pulvere purgavit. Quippe litteræ quas ad Concilium Lugdunense misit an. MCCLXXIV. in Blacherniano Palatio exaratæ dicuntur apud Waddingum, & alios. Sed & Cantacuzenus lib. IV. cap. XXIII. in eo contra Barlaamum & Acyndinum à se coactam Synodum testatur. Ex quo præterea colligimus apud eundem scriptorem Blachernianum, & Constantinianum, Palatia diversa esse, ita ut Leunclavii & aliquot aliorum error deprehendatur, qui Palatium, quod hodie Constantini vocant, idem esse cum Blacherniano contendunt. de Balneis ad Blachernas suprà diximus; harum etiam meminit Continuator Theophanis lib. IV. n. XXII. Incertum porrò an Palatii Blacherniani pars, an verò ædis sacræ Blachernarum Deiparæ fuerit *Alexiacum Triclinium sacrarum Blachernarum*, in quo acta Pseudosynodus Palamitarum, Joanne Cantacuzeno & Joanne Palæologo imperantibus, anno MCCCLIV. Indict. VII. Τρίκλινος ὁ ἐπιλεγόμενος Ἀλεξιακὸς τῶν ἱερῶν Βλαχερνῶν, in actis ejusdem Pseudosynodi pagg. 138. & 168. apud Combefisium. Pachymeri verò lib. IV. cap. IV. βασιλικὸς Ἀλεξιακὸς Τρίκλινος, cujus meminit præterea cap. V. lib. VII. cap. XXXIV. & lib. VIII. cap. XXIV. nuncupatur. De veteri Blachernarum appellatione agimus pluribus ubi de Blacherniana Deiparæ æde.

VIII. PALATIUM LAUSI, seu LAUSIACUM, à Lauso Patritio & Præposito sacri Cubiculi, qui Arcadio imperante multas dignitates adeptus dicitur, ædificatum, & statuis ac marmoribus exornatum tradit Codinus in Orig. Constantinop. Verùm quod subdit unam fuisse ex XII. ædibus, quas Constantinus Magnus, pro totidem Senatoribus Romanis, qui cum eo in Thraciam concesserant, ædificarat, non cohæret cum Arcadii imperio, sub quo vixisse Lausum volunt, & quem eum esse putant viri eruditi, cui Palladius Episcopus Helenopoleos historiam suam de sanctis Patribus Eremitis ac Monachis conscripsit, & quam de ejus nomine Lausiacam appellari voluit. Ejusdem Lausi Præpositi mentio est præterea in Actis S. Melaniæ apud Surium XXXI. Jan. In ea æde erant & marmoreæ aquilæ, & phialæ, & gradus, & aræ quadrangulæ ad Urbis ornatum. Cedrenus pag. 322. non modò statuas illas recenset, sed & addit ἐν τοῖς Λαύσου extitisse *οἰκήματα παμποίκιλα, καὶ ξενοδοχεῖά τινα, ὅπου ὁ Φιλόξενος ἐχορήγει τὸ ὕδωρ, ἔνθα ἔσχε τὴν κλῆσιν· Varia habitacula, & aliquot Xenodochia, ubi Philoxenos aquam suggerebat, unde habebat nomen.* Quibus verbis Cisternam illam intelligit, quæ Φιλόξενος appellabatur, de qua egimus libro superiori. Ἐν Μέσῃ, seu in Media urbis platea, extitit Lausiacum Palatium, nec procul à Foro Constantini, quod indicat Chronicon Alexandrinum, ubi enarrat incendium, quod imperante Phoca accidit: tametsi Triclinium fuisse Magni Palatii videatur innuere Continuator Theophanis lib. III. n. XLIV. Τὰ Λαύσου, perinde ac Zonaras tractum in quo exstructum fuit Lausiacum Palatium, vocant Theophanes pag. 157. & Leo Grammaticus pag. 467. Palatium verò ipsum Τρίκλινον Λαυσιακὸν dicitur Scylitzæ in Leone Armenio, in Theophilo, & in Basilio Macedone, pagg. 491. 520. & 588. *Lausiacum* nudè apud Constantinum lib. de Adm. Imp. cap. L. Leonem Grammaticum pag. 461. & Glycam in Basilio. Meminit idem Scylitzes horti τοῦ Λαυσιακοῦ pag. 521. Scribit Continuator Theophanis lib. III. n. XLIV. Theophilum Imperatorem Lausiacum Triclinium χρυσοειδέσι ψήφοις, *musivo aureo* exornasse, & τὴν καλάθωσιν, ex Basilisci tyranni Palatiis in Lausiacum transtulisse. Idem lib. I. n. XIX. tradit Leonem Armenium in eo lites dijudicasse. Vide Gyllium in Constantinop. lib. II. cap. XXV. Statuæ verò, quæ eo incendio, quod Basilisco imperante accidit, consumptæ dicuntur, fuere Junonis Samiæ, Minervæ Lindiæ, & Veneris Cnidiæ, quæ describuntur à Cedreno pag. 332. In statuam Veneris Cnidiæ, Praxitelis opus, habentur Epigrammata aliquot in Anthol. lib. IV. cap. XII. de qua præter scriptores veteres consulendus etiam Constantinus Porphyrog. lib. I. de Themat. cap. XIV.

IX. PALATIUM SECUNDIANARUM. Vide infrà ubi de Tribunali Hebdomi.

X. PALATIUM IN TAURO, vel certè Regias ædes amplitudine & elegantiâ conspicuas ædificasse Leonem M. auctor est Zonaras: *οἶκον ἐν τῷ Ταύρῳ βασιλικὸν πολυτελεῖ τε καὶ μέγιστον.* Palatii in Tauro meminit Codinus: Ἐν τῷ Ταύρῳ στήλη τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου ἵσταται· ἦν δὲ πρότερον ἀργυρεᾶ, ἔνθα τοὺς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἥκοντας ἐδέχετο ἐκεῖσε, καὶ πρότερον Παλάτιον ὑπῆρχε, καὶ ξενοδοχεῖον Ῥωμαίων, &c. *Stetit in Tauro statua Theodosii M. quæ primùm argentea fuit, ubi gentium exterarum legatos excipiebat: prius autem Palatium extitit & Xenodochium Romanorum.* Quæ tamen an ad Palatium Leonis referenda sint, non ausim affirmare, ut & quæ tradit de quatuor statuis ex Ephesino templo Veneris advectis, quas ἐν τοῖς Ταύρου μέρεσιν ἐν τοῖς Παλατίοις repositas scribit: ut Juliani Παραβάτου & Galli fratris. Porro per Palatium in Tauro, Basilicam Theodosia-

nam, aut Capitolium intelligi putat Gyllius lib. III. cap. VII. quæ quidem post incendium, quod eodem Leone imperante accidit, quoquomodo fuerint refecta, nomen amisisse colligit ex recentioribus scriptoribus, tradentibus in Tauro fuisse Palatium & Xenodochium; à quibus, inquit, non dissentiunt quidam Senes Constantinopolitani, qui testantur etiam suâ memoriâ circa domum ubi hodie cuditur moneta, vicinam Foro Theodosii, fuisse Palatium magnum, quod aliqui dicunt Mamethem Regem, qui cepit Constantinopolim, priùs incoluisse, quàm construxisset ingens illud claustrum Palatii siti in primo colle, ex illiusque ruinis Reges Turcorum sua ædificia ornasse, &c.

XI. PALATIUM BASILISCI, exstruxit Basiliscus Imperator, Verinæ Augustæ frater. Michael Glycas in Basilisco pag. 264. ἔτος ἐν Κωνσταντινουπόλει κτίσας παλάτιον, ἐκάλεσεν αὐτὸ τὰ Βασιλίσκου. *Hic Palatio Constantinopoli condito, idipsum Basilisci Palatium nuncupavit.* Codinus pag. 50. ait tractum urbis, τὰ Βασιλίσκου appellatum, domum fuisse ejusdem Basilisci, ὅστις βασιλεύσας ἐποίησε αὐτὸν τερπνὸν παλάτιον, *quam imperio positus in amœnissimum Palatium mutavit*, quo vetustate abolito, loco *Basilisci* nomen remansit. Meminit Theodorus Lector Ecl. 1. pag. 183. domus Basilisci: ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Βασιλίσκου εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἔρχεται, *ex domo Basilisci, in Ecclesiam venit.* In hoc tractu ædificatum templum SS. Cosmæ & Damiano, & alterum S. Tryphoni, sacrum extitisse alibi observamus. Sed & tradit Continuator Theophanis lib. III. n. XLIV. Theophilum Imperatorem τὴν καλάθωσιν ἐκ τῶν Βασιλίσκου τοῦ Τυράννου παλατίων, in Lausiacum Triclinium transtulisse.

XII. PALATIA IN TRACTU CARIANI filiabus suis extruxit Theophilus Imperator. Continuator Theophanis lib. III. n. VIII. de Theophilo: πρὸς τούτοις οἶκόν τινα καὶ ἀνάκτορα ταῖς ἑαυτοῦ θυγατράσι παρὰ τὸν οὕτω καλούμενον χῶρον τὰ Καριανοῦ πλουσίᾳ χειρὶ ἐξανέστησέν τε καὶ ἤγειρεν, ὧν λείψανά τινα καὶ κολωνοὶ τῆς ἐκείνων μνήμης μέχρις ἡμῶν διασώζονται. *Ad hæc domum quandam & Palatia filiabus suis ad locum Cariani nuncupatum ingenti sumptu extruxit, quorum hactenus reliquiæ aliquæ atque rudera memoriam conservant.* Eadem habet Scylitzes pag. 518. qui etiam meminit ejusdem Palatii in Michaële Theophili filio pag. 539. quod τὸ ἐν τῇ τοποθεσίᾳ τοῦ Καριανοῦ ἀνάκτορον, & τὰ κατὰ τοῦ Καριανοῦ ἀνάκτορα vocat, quo etiam matrem & sorores in monachas priùs attonsas relegasse Michaëlem tradit pag. 545. ubi Zonaras οἶκον τοῦ Καριανοῦ habet. Continuator verò Theophanis lib. I. n. III. ut & Symeon Logotheta n. V. ἐν τοῖς τοῦ Καριανοῦ παλατίοις. Nicetas in vita Ignatii Patr. CP. pag. 689. ed. 1618. τὰ Καριανοῦ vocant. Porro Cariani Triclinium partem fuisse Magni Palatii videtur innuere idem Continuator Theophanis lib. III. n. XLII. & XLIII. quo loco describit Theophili Imperatoris in Magno Palatio substructiones, ubi & appellationis rationem subdit: Ὅτι γὰρ Καριανὸς, ὡς οὕτω φέρει τὴν κλῆσιν, διὰ τὸ ἀπὸ τῆς γραδώσεως ἔχειν ἀπὸ λίθου Καριανοῦ οἷόν τινα πλατὺν ποταμὸν, ὃ καὶ χρηματίζων σήμερον βεστιάριον τῶν ἀποθησαυριζομένων πέπλων ἐκ σηρικῶν τῆς αὐτοῦ προνοίας ἔργον ἐστί. *Nam & Cariani Triclinium, sic nuncupatum à gradibus ex Cario marmore flumen quoddam repræsentantibus, quod & hactenus sericarum vestium penus est, ac Vestiarium vocatur, illius curæ opus est.* Mox subdidit eidem vicinum fuisse Triconchum, & in hoc Cariani Triclinium appetente hyemali solstitio secedere solitum Theophilum, in quo ab australibus ventis sese tutaretur, cum in Margarites Triclinio à verno æquinoctio ad autumnale morari esset solitus. In Blachernis exstructam fuisse τὴν Καριανὸν ἔμβολον à Mauricio Imp. an. V. auctor est Theophanes.

XIII. PALATIUM MANGANORUM, unde *Mangana* appellatum, primus extruxit Basilius Macedo, uti tradunt Porphyrogenitus in avi vita cap. LIX. & ex eo Scylitzes pag. 588. τοῦ αὐτοῦ βασιλέως ἔργον καὶ ὁ τὰ Μάγγανα λεγόμενος οἶκος βασιλικός. *Ejusdem Imperatoris opus est domus regia quæ Mangana appellatur.* At antea ædificatum innuit Nicetas Paphlago in S. Ignatio Patr. CP. scribens eundem Ignatium à Basilio Macedone ab exilio revocatum, in urbem venisse, & ἐν τοῖς προγονικοῖς αὐτοῦ παλατίοις τοῖς καλουμένοις Μαγγάνοις, *in avitis Palatiis, quæ Mangana appellant, collocatum.* Unde conjicere licet à Michaële Rhangabe Imp. ejusdem Ignatii parente primò extructum, deinde instauratum vel auctum à Basilio. Extitit porro juxta ædem S. Georgii, quam ibi postmodum excitavit Constantinus Monomachus. Anna Comnena lib. III. Alexiad. pag. 80. Ἐν τοῖς κατὰ τὴν μονὴν τοῦ μεγάλου μάρτυρος Γεωργίου παρὰ τοῦ ἀπεβεβιωκότος Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου βασιλέως οἰκοδομηθεῖσιν οἰκήμασιν κατασκηνώσασα, Μάγγανα ταῦτα ἡ κοινὴ ἔτι κικλήσκει διάλεκτος. *Migravitque in ædes Monasterio magni martyris Georgii, quod olim extruxit Constantinus Monomachus Imperator, vicinas, quas Mangana vulgaris lingua nuncupat.* Hinc crebra istius Palatii mentio apud Scriptores. Zonaras ait eundem Monomachum extremum diem clausisse κατὰ τὰ ἐν τοῖς Μαγγάνοις βασίλεια, ut & Alexium Comnenum, ἐν τοῖς κατὰ τὴν μονὴν τῶν Μαγγάνων λαμπροτάτοις οἰκοδομήμασιν, Nicetas in Joanne num. I. in Triclinio, quod πεντάστροφον vocat Anna Comnena lib. XV. extremo. Palatium Manganorum tandem destruxit Andronicus Tyrannus, ut auctor est idem Nicetas in eodem Andronico lib. n. VI. à quo in *interiore Philopatio* stetisse dicitur · εἶχον τὸ κατάντημα τῆς ὁδοῦ περὶ τὰ λεγόμενα τοῦ Μαγγάνη παλάτια, ἃ καὶ αὐτὰ κατὰ τὸ ἐντὸς Φιλοπάτιον ᾠκοδόμηντο, ἐντεῦθεν δ' Ἀνδρόνικος κατηδάφισε. *Factus est concursus versus Manganorum Palatia, quæ ad interius Philopatium ædificata, & ab*

Andronico postmodum destructa sunt. Idem scriptor in Alexio Manuelis F. n. XIII. *εἰς τὰς ἐν τῷ Φιλοπατίῳ βασιλικὰς μεταστησαμένων οἰκοδομὰς, αἳ τῶν Μαγγάνων ἐλέγοντο. In Manganicas Imperatorias ædes ad Philopatium digressis.* Theostericus in S. Niceta Hegumeno n. XLIII. meminit Zachariæ cujusdam ἐπιτρόπου τῶν βασιλικῶν οἴκων, τῶν ἐπιλεγομένων τὰ Μάγγανα, ut Anonymus Combefisianus in Constantino Porphyrogenito n. XV. Michaëlis Κουράτορος τῶν Μαγγάνων. Unde colligi posse videtur ærarium publicum in ea æde asservatum, cùm Curatores dicti potissimum fuerint ejusmodi ædium Præfecti.

Enimverò PHILOPATIUM Byzantii appellabant porrectiorem planitiem arboribus consitam, in qua deambulationi, venationi, atque adeò captando aëri Imperatoribus licebat indulgere. Bina autem ejusmodi Philopatia observare est, alterum intra urbem, ubi extitit Palatium Manganicum, alterum extra, ad Portam Auream, ubi fuit Palatium Peganum: de quo quidem Philopatio exteriore agimus ubi de eodem Palatio Pegano. Porrò nescio an ad Philopatium interius pertineat, atrii, quod hoc ipso loco stetit, descriptio, cujus situs & amœnitas prædicantur à Procopio lib. I. de Ædif. cap. XI. Ait quippe ex Propontide ad Urbis latus orientale navigio appellentibus ad sinistram occurrere Thermas Arcadianas, (quæ in prima regione stetere, ut & Palatium Manganorum:) ubi Justinianus atrium u bi præstruxit, quod & ambulacrum erat in ea degentium, & navigantium statio, αὐλὴν τὴν μὲν πόλεως περιβεβλημένην, καὶ τοῖς μὲν ἐκείνῃ διατριβὴν ἔχουσιν ἐς περιπάτους ἀεὶ ἀνειμένην. Id, inquit, sol oriens luce collustrat, deinde ad occasum declinans commodè inumbratum relinquit. Ipsum etiam circumluit mare allabens placidè & fluminis ritu ex Ponto veniens, ita ut iis, qui illic deambulant, sermocinari liceat cum navigantibus, & à ventis leniter spirantibus circumfletur. Solum verò ac superiora marmoribus, columnis ac statuis exornantur, quas inter extitit columna purpurea cum statua Theodoræ Augustæ, ad quam referri debent, ni fallor, bina epigrammata Pauli Silentiarii in Anthol. lib. IV. cap. V. Procopii Græca omnia non exscribo. Tradit præterea Suidas in Gratiano, ἐν τῷ περιπάτῳ stetisse equestres statuas ejusdem Gratiani, Valentiniani & Theodosii, & cujusdam nani Firmiliani nomine. Sed non ausim asserere has spectare ad Atrium Justinianeum.

XIV. PALATII ZENONIS, seu βασιλικοῦ οἴκου τοῦ Ζήνωνος, meminit Continuator Theophanis lib. I. n. III.

XV. PALATIUM IRENES, ab Irene Augusta Leonis Chazari Imp. uxore, Constantini Cæci matre, ni fallor, nomen accepit. Hujus meminit Guillelmus Bibliothecarius in Hadriano II. PP. quo loco narrat ut ejusdem Pontificis Legati ab Imperatore Basilio excepti fuerint: *Sicque ad Hirenis Palatium descendentes, in domum quæ dicitur Magna aurea — laudabiliter suscipiuntur.*

XVI. PALATIA, seu ÆDES IMPERATORIAS ad ædem SS. Quadraginta Martyrum ædificavit Andronicus Comnenus Imp. Nicetas in Andr. lib. II. n. VII. *Ἐπὶ πᾶσιν ἀνεγείρας κατὰ τὸν νεὼν τῶν τεσσαράκοντα Μαρτύρων πολυτελῆ οἰκήματα, ἑαυτῷ ἀφώρισεν εἰς ἐνοίκησιν, ἡνίκα ἂν ἀφίκοιτο πρὸς τὸ τέμενος. Post omnia juxta templum SS. Quadraginta Martyrum, magnificas ædes struxit, in quibus cùm templum vellet ingredi versaretur.* Has postea in Nosocomium mutavit Isaacius Angelus Imp. Idem scriptor in Isaac. lib. III. n. VII. *Μετέβαλε δὲ εἰς νοσοκομεῖον καὶ τοὺς βασιλικοὺς δόμους, οὓς κατὰ τὸν νεὼν τῶν τεσσαράκοντα Μαρτύρων ὁ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος ἐδομήσατο. Regias ædes quas ad ædem SS. Quadraginta Martyrum struxerat, in Nosocomium mutavit.*

XVII. PALATIUM à ROMANO SENIORE Imperatore ad Cisternam Boni, quæ extitit in XIV. Regione in Hebdomo, conditum narrant Scylitzes pag. 644. & Glycas, in quo se ab ardore solis æstivo refrigeraret.

XVIII. PALATIUM ROMANO filio, postmodum Imperatori, ædificasse Constantinum Porphyrogenitum auctor est in illius Vita Anonymus Combefisianus n. XXI. *Τῷ δὲ βασιλεῖ Ῥωμανῷ τῷ υἱῷ αὐτοῦ παλάτια κατεσκεύασεν πλείονα τῶν παλαιῶν βασιλέων, οἴκους ἐκ βάθρων ἐγείρας· ὧν τινῶν δόμων τὸ πολυσχημάτιστον, καὶ εἰς πολλὰ τὸν νοῦν καὶ τὴν διάνοιαν ἐκπλήττον καὶ διαμερίζον, θαῦμα τοῖς βλέπουσιν ἐντίθησι. Romano Imperatori filio suo majora extruxit Palatia, quàm Imperatorum superioris ævi extiterant, magnificas ædes à fundamentis excitans: quarum multiplex variaque figuratio, in quo multa animum cogitationemque cum stupore dividens admirationem parit.*

XIX. PALATIUM IRENES, dictum ab Irene Manuelis Comneni Imperatoris uxore. Nicetas in Alexio Ang. lib. III. n. X. *Τοὺς ὑψορόφους δόμους ἀνιὼν, οἳ τῆς ἐξ Ἀλαμανῶν δεσποίνης κεκλήκαντο. Conscensis altissimis ædibus, quæ ab Alamannorum domina nomen habent.* Consule stemmata Byzantina.

VI.

TRIBVNALIA.

I. PALATIIS Tribunalia videntur adjungenda, quòd revera ædes regiæ fuerint, & ad ea interdum diverterent Imperatores, etsi non tam domicilia, quàm ædificia publicis quibusdam usibus ac ceremoniis destinata censeri debeant, uti ex iis quæ mox dicturi sumus patebit. Insigne autem illud est, quod TRIBUNAL NOVENDECIM ACCUBITORUM, seu ACCUBITUUM, ut alii efferunt, Τριβουνάλιον δεκαεννέα ἀκκουβίτων, vel τὰ δεκαεννέα ἀκκούβιτα, vocabant, & à Constantino Magno ædificatum scribit Codinus. Sed præstat priusquam de appellatione, situ & usu quicquam observemus, illius descriptionem exhibere, ex Luithprando lib. VI. Hist. cap. III. *Est domus juxta Hippodromum, Aquilonem versus, miræ & altitudinis & pulchritudinis, quæ Decaennea cubita vocatur. Quod nomen non ab re, sed ex apparentibus causis sortita est. Δέκα enim Græcè, Latinè Decem, ἐννέα Novem, Cubita à cubando, inclinata vel curvata possumus dicere. Hoc autem ideo, quoniam quidem decem & novem mensæ in ea, quæ secundum carnem est Domini nostri Iesu Christi Nativitate apponuntur: in quibus Imperator pariter & convivæ non sedendo, ut cæteris diebus, sed recumbendo epulantur: quibus in diebus non argenteis, sed aureis vasis ministratur.* Ex quibus primò colligimus *Accubitus* vocabulo hoc loco innui mensas, quo modo usurpatur à Paulino Nolano epistola XXXIII. *Video congregatos ita distinctè per accubitus ordinari*, (pauperes) *& profluis omnes satiari cibis.* Notum autem *Accubita* & *Accubitus* Latinis esse quod Græcis ἀνακλιντήρια, seu *Reclinatoria*, uti vocantur à Wilramo Abbate in Cantica Canticorum cap. II. quæ in Lexico Gr. MS. Regio cod. MMLXII. sic definiuntur: Ἀκούβιτα, στρωμναὶ μαλακαὶ εἰς ὕψος ἠρμένα, quibus similia habent Balsamon in Can. LXXIV. Trull. & Joannes Citri Episcopus in Resp. ad Cabasil. Lampridius de Commodo: *Non accubuit in accubitis quæ pilum leporinum habuissent, aut plumas perdicum subalares.* Ab accumbendo, ut hîc satis innitur, nata vox. Lexicon aliud MS. Regium cod. DCCCCXXX. ἀκούμβω, τὸ ἀντιπίπτω, παρὰ Ῥωμαίοις, ὅθεν καὶ τὰ ἀκούμβιτα. Hinc *Accubitus* & *Accubita*, dicta ipsa prandia apud Isidorum lib. XX. Orig. cap. I. & Papiam. Acta S. Basilisci Martyris n. X. *Magistrianus, & qui cum eo erant, facto terræ motu, de accubitu præ magno timore, relictoque prandio trementes venerunt*, &c. Hinc etiam *accubitus vastatorii* in Charta Conradi Imp. an. MCXLV. pro eo jure quod *Procurationis*, seu *Gisti*, nostri vocant. Sed & *Accubitus* & *Accubita* ipsas accubitorias vestes, quæ Accubitis insterni solent, Græcis κατάκλιτα, ut quibusdam placet, appellatas docent Glossæ Latinæ MSS. Reg. cod. MXIII. *Peristromata, gemina tegmina, vel Accubitus.* Alio loco: *tegmina, accubitus, peristromata.* Eædem *Accubitalia* dicuntur Pollioni in Claudio. Apud Ordericum Vitalem lib. II. pag. 412. *Accubitalia triclinia* recensentur inter Palatii ædes. A publicis igitur prandiis, quæ Magnatibus ab Imperatore, maximè in Christi Natalitiorum festis ibi exhibebantur, *Accubitorum* à mensarum vero numero, *Novemdecim Accubitorum* nomen sortita est hæc ædes: quemadmodum Suetonius cap. XIX. dixit Tiberium prandium populo mille mensis dedisse. Atque ejusmodi publicorum prandiorum τῇ ἁγίᾳ Χριστοῦ γεννήσει, *in Christi Natalitiis* meminit Theophanes anno XXXI. Justiniani, scribens eundem Augustum terræ motu, qui hoc anno accidit, adeò consternatum, ut stemma per quadraginta dies capiti non imposuerit, & absque eo sacris Christi Natalitiis ad Ecclesiam processerit, insuper solita fieri prandia ad Tribunal novemdecim accubitorum intermiserit, eorum pretio in pauperes insumpto: Ὥστε καὶ τὰ δὲ ἔθους γινόμενα ἄριστα εἰς τὰ ιθ'. ἔπαυσαν, καὶ τὴν τούτων ἔξοδον τοῖς πτωχοῖς δέδωκαν. Agathias lib. V. pag. 145. eundem terræ motum accidisse ait, exacto autumno, & quando τὰ ὑπὲρ τῶν ὀνομάτων συμπόσια ἐτελεῖτο, ἅπερ Ῥωμαίοις νενόμισται, quæ ita reddidit interpres Vulcanius, *pro nominibus, vel nominum impositione, convivia agitantur, ex veteri Romanorum consuetudine.* Cedrenus verò de eodem terræ motu scribens, ea convivia per continuos duodecim dies exhibita ab Imperatoribus testatur: καὶ τὰ ἐξ ἔτους κτητόρια τοῦ δωδεκαημέρου οὐκ ἐποίησεν, *solemnia etiam duodecim dierum convivia non egit.* Quo loco κλητόρια rectè restituunt viri docti, uti in Leone Basilii filio habet Symeon Logotheta n. VII. & ex eo Scylitzes pag. 599. Λέων δὲ ὁ βασιλεὺς μὴ δυνάμενος τὰ κατὰ τύπον ἐκτελεῖν κλητόρια, Αὐγούστης μὴ οὔσης, στέφει Ἄνναν τὴν θυγατέρα Ζωῆς τῆς τοῦ Ζαουτζᾶ. *Porro Imperator cùm ex more convivia peragere non posset, Augusta non existente, Annam Zoes Zautzæ filiam coronat.* Ubi indubiè Scylitzes convivia quæ ad Tribunal novendecim accubitorum exhibebantur intellexit. In eodem perinde novemdecim accubitorum Tribunali peracta fuere solennia illa convivia, quæ dedicata æde Sophiana Kal. Januar. exhibuit per quindecim dies Justinanus, si qua fides Anonymo, qui voce κλητορεύειν utitur: Καὶ τῇ ἐπαύριον ἐποίησε τὰ ἀνοίξια τοῦ ναοῦ, — καὶ μέχρι τῶν ἁγίων Θεοφανίων δι' ἡμερῶν πεντεκαίδεκα κλητορεύων πάντας καὶ ῥογεύων, καὶ εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ. *In Crastina autem templi apertio-*

nem fecit, — cunctos adusque sancta Theophania diebus quindecim conviviis excipiens, muneraque elargiens, ac Deo gratias agens. Quæ quidem convivia cùm per quindecim dies circa Christi Natalitia & Theophania celebrata sint, non alia fuisse à consuetis licet opinari. Sed & Suidas κλητώριον, βασιλικὴν τράπεζαν, *mensam Imperatoriam* fuisse scribit, locum scilicet in quo publicas epulas celebrabant. Antigonus Patricius & Scholarum Domesticus, uti refert Constantinus Porphyrogenitus in avi vita cap. x. & ex eo Anonymus Combefisianus in eodem Basilio n. XII. κλητώριον ἐν ταῖς βασιλικαῖς οἰκίαις, αἳ κατὰ τὴν πλησιάζουσαν τοῖς Βασιλείοις αὐλὴν ᾠκοδόμηνται, καὶ πολυτελὲς ἐσκευάσατο, in quo Patrem suum Bardam ipsum Imperatorem ac Senatum convivio excepit. Quæ Constantini verba ita accepit interpres Allatius, quasi Antigonus, κλητώριον, seu locum convivii exædificarit: hæc enim sic Latinè reddidit: *Antigonus Patricius, & Scholarum Domesticus, Cletorio in Imperatoriis ædibus, in propinquo Regiæ impluvio, exædificato, sumptuosum convivium, opiparumque apparavit.* At nemo non videt κλητώριον non esse ædem, sed ipsum convivium, quod ille ἐσκευάσατο, *in Regiis ædibus quæ Imperatorio Palatio adjacebant apparavit*, uti rectè vertit postea Combefisius cap. XII. id est in Tribunali novemdecim accubitorum, quod Regiæ proximum erat: quippe MS. Constantini, quem laudat Annibal Fabrotus in Notis ad Anastasii historiæ Ecclesiasticæ pag. 121. habet hoc loco ᾠκοδόμηντο, ita ut vox hæc referatur ad βασιλικὰς οἰκίας, quas priores Imperatores exædificarint; tametsi haud nescius sim *convivium struere* dixisse Latinos scriptores. Tacitus lib. XV. Annal. *Nihil usquam perinde lætum sibi, ac publicis locis struere convivia.* Et Martialis *Structorem* appellat eum qui convivium apparat: ut *structuram*, convivii apparatum, Ammianus lib. XVI. Vetus interpres Juvenalis ad istud sat. VII. — *Veniet qui fercula doctè componat Structor, ut Cocus.* Quinetiam κλητώριον eadem notione usurpat Symeon Logotheta in Leone Philosopho n. XXIV. Καὶ ἐκέρασε τῷ Βασιλεῖ εἰς τὸ κλητώριον, *miscuit Imperatori inter epulas*: ut & Anonymus Combefisianus in eodem Leone num. XXIV. In his denique Christi Natalitiorum festis Circenses ludos agi solitos testatur Benjaminus Tudelensis, qui Manuele Comneno imperante scripsit: unde colligitur hanc festivitatem & conviviis & ludis publicis Byzantinos Augustos celebrasse. Neque tantùm in hacce festiva Christi solennitate exhibebantur ejusmodi prandia publica in Tribunali Novemdecim accubitorum, sed & in aliis ceremoniis. Narrat quippe Leo Grammaticus p. 458. Michaëlem Imp. & Eudociam Augustam corollis nuptialibus donatos fuisse in æde S. Stephani ad Daphnen in Palatio, γενομένου τοῦ πάστου εἰς τὴν Μαγναύραν, τῆς δὲ συγκλήτου ἀνακλιθείσης ἐν τοῖς Δεκαεννέα ἀκουβίτοις. *Convivio ad Magnauram celebrato, & Senatu ad Novendecim accubita recumbente.* Ac de ejusmodi epulis publicis in hisce occasionibus intelligendus Evagrius lib. VI. cap. I. Enimverò longè alius fuit primævus istorum Accubitorum usus. Nam cùm veteres Christiani communes epulas, ut mutuæ caritatis indices ac illices, quas ideo ἀγάπας vocabant, in præcipuis anni solennitatibus invicem, atque adeò in ipsis Ecclesiis, celebrare solerent: id postea quoad epularum locum improbatum est. Vetitum enim crebris Conciliorum Canonibus, in ipsis sacris ædibus συνεσθίειν, καὶ ἀκούβιτα στρωννύειν, aut τὰς ἀγάπας ποιεῖν, uti observare est ex Synodo Laod. Can. XXVIII. & Trull. Can. LXXIV. Concilio Antisiod. cap. IX. Aquisgranensi cap. LXXX. S. Bonifacio Arch. Mogunt. in capit. Cap. XXI. Attone Episc. Basil. in Capit. cap. XXII. & Joanne Citrensi: quod hæc Paganismum quodammodo saperent, cùm Paganis solenne esset in festivitatibus suis in templis ipsis publica agere convivia, ut docent Vopiscus in Tacito, Ammianus lib. XXII. Tertullianus lib. de Conviviis, Lex. XVII. & XIX. Cod. Th. de Paganis, &c. Epulæ porrò istæ solennes non jam amplius in Ecclesiis, sed in adjunctis ad hunc usum ædibus, quas Accubitorum nomine donarunt, celebrari cœpere. Cujus quidem moris postmodum inducti meminit præ cæteris Anastasius Bibliothecarius in Leone IV. PP. pag. 178. ubi potissimum ejusmodi epulas in Christi Natalitiis celebratas perinde observat: *Accubitum, quod Dominus Leo III PP. à fundamentis construxerit, & omnia ornamenta quæ ibi paraverat, præ nimia vetustate — deleta sunt, & in die Natalis Domini nostri Iesu Christi tam Domnus Gregorius, quàm & Domnus Sergius sanctæ recordationis ibidem epulabantur.* Ejusmodi accubitorum Ecclesiis adjunctorum meminit idem Anastasius in Gregorio III. p. 74. *Accubita quæ sunt ad B. Petrum in ruinis posita — restauravit atque depinxit.* Et in Leone III. pag. 129. *Fecit in Patriarchio Lateranensi Triclinium, — in quo & accubita collocavit, & in medio concham Porphyreticam aquam fundentem.* Ibidem pag. 178. *Fecit atrii domum à fundamentis, — in qua etiam & accubitus collocavit.* Denique Joannes Diaconus in Episcopis Neapolitanis, in Vincentio Episcopo: *Fecit baptisterium fontis majoris, & accubitum juxta positum grandi opere depictum.* Certè longè errant qui apud Anastasium & alios, ejusmodi *accubita* cancellos interpretantur, aut pluteos, quibus circumseptæ erant atrii Porticus, uti describuntur à Paulino Natali X. quod præterea perspicuè patet ex Ordine Romano, ubi summus Pontifex post celebratam sacram Liturgiam, in has ædes, cum Ecclesiæ primatibus qui eidem adfuerant, descendere dicitur, & cum iis, invitatis priùs à Notario Vicedomini, vel à Nomenclatore, convivari: *deinde descendunt Primates Ecclesiæ ad Accubita, invitante Notario Vicedomini, & bibunt ter.* Ubi notanda quæ de Nomenclatore hic habentur, cùm eò referri possit vocis κλητώριον, cujus supra meminimus,

nimus, etymon; ita ut κλητώεια inde dicta fuerint ejusmodi convivia, quòd ad ea invitarentur subinde Proceres, & è Clero præcipui per *Nomenclatores*, quos ὀνομακλήτορας vocant Athenæus, Lucianus, & Glossæ Græco-Latinæ; quibus id potissimum officii fuit, ut ad convivia publica nobiliores evocarent: quorum avaritiam perstringunt idem Lucianus & Ammianus lib. XIV. quòd mercede accepta magnatum *prandiis subdititios & ignobiles obscuros inserverent.* Glossæ Latinæ MSS. ex Codice Reg. signato MXIII. *Nomenculator, nomen est officii per nomen clamare ad prandium.* Glossæ aliæ Gr. Cod. MMLXII. ἑστιάτωρ, ὁ δειπνοκλήτωρ. Atque eò fortè etiam spectant verba Agathiæ laudata, qui peracta ista convivia Natalitiorum Christi, ὑπὲρ τῶν ὀνομάτων ait, id est cum eorum qui invitabantur ederentur nomina à Nomenclatore: ita ut hoc loco ὑπὲρ idem valeat quod διά. Scio vocis κλητώειον ab ἀνακλιντήειον, quod idem sonat ac *Accubitus*, effictam & contractam existimari posse. In hisce porro festivitatibus *mensam tenere* dicebatur summus Pontifex, ut est apud Anastasium in Stephano IV. & Guillelmum Bibliothecarium in Stephano VI. Accubitum Lateranense, seu Triclinium à Leone III. PP. ad Lateranum ad publicas epulas extructum pluribus describit Panvinius lib. IV. de Basilica Lateran. cap. III. & IX. & Nicolaus Alemannus in Differt. de Lateranensib. Parietinis cap. IV. V. VI. ut & ejusmodi conviviorum Ecclesiasticorum apparatum, ex Cencii Camerarii Ceremoniali, cujus hæc sunt: *Porro autem in Basilica magna Leoniana, ubi hoc die in mane dominus Papa comedit, circa mensam Pontificis parata sunt undecim scamna pro quinque Presbyteris totidemque Diaconis Cardinalibus, & Primicerio. Ibi etiam lectus ipsius Pontificis solemniter est præparatus in figura undecim Apostolorum recumbentium circa mensam Christi. Transiens autem Pontifex per ipsam Basilicam intrat cameram suam, ubi in scypho argenteo recepto à Camerario Presbyterio, eoque sicut in Nativitate Domini erogato, surgit, & ducitur à magistro Senescalco & Pincerna in locum qui dicitur Cubitorium.* Quam quidem vocem postremam, Pontificis lectum sub tribunali stratum, in summo Triclinii loco, interpretatur Alemannus. Idem porro Cencius de secundæ diei Paschatis convivio: *Deinde Pontifex ducitur, sicut hesterna die, ad convivium, quod etiam hodie in Basilica Leoniana, quæ est juxta Cameram, celebratur, finitoque convivio descendit ad Ecclesiam Lateranensem.* In eo denique Triclinio Leoniano, qua die Pontifex coronam & infulas accipiebat, publicum ibidem exhibere primoribus epulum consuevisse annotat idem Alemannus ex Actis Innocentii III. PP. & ex Jacobo Card. Stephanesco in lib. de Coronat. Bonifacii VIII. Jam verò cùm τῶν ἀγαπῶν, seu publicarum in Christi Natalitiis epularum primis olim Christianis maximè familiaris exolevisset usus, ædes illa Constantinopolitana Novemdecim Accubitorum nomine donata, non jam epulis istis in festo Christi natalitio fieri solitis, sed majoribus & præcipuis ceremoniis dicata legitur. In ea quippe Imperatores, Augustæ, & Imperatorum liberi coronâ interdum donabantur. Nam apud Theophylactum Simocattam lib. I. cap. I. Tiberius Imperator à Justino dictus, φοράδην ἀχθεὶς ἐπὶ τὴν ὕπαιθρον βασίλειον αὐλὴν, ἥτις παρῴκισται τῇ πολυστιβάδι τῶν ἀνακτόρων οἰκίᾳ, *in atrium Palatii, adjunctum ædi Palatiorum multis lectisterniis instructæ, gestatus* coronatus est: Evagrius pariter habet ἐν τῇ ὑπαίθρῳ αὐλῇ. Ex quibus docemur *Tribunal* istud erectum fuisse in atrio subdiali Palatii Novemdecim accubitorum, à quo Tribunal τῶν ἐννέα ἀκουβίτων appellatum fuit, quod idem Simocatta indicat cap. X. ejusdem libri, quo loco nuptias Mauricii describit. Ait enim accitum ab eo Joannem Patriarcham in Palatium, ἐν τῷ μεγάλῳ θαλάμῳ τῷ πρὸς τῇ μεγίστῃ τῶν βασιλέων αὐλῇ, *in magno thalamo juxta atrium maximum Palatii, quod*, inquit, *Augustæum vocant*, nuptias peregisse, & sponsos coronasse: postea verò utrumque deductum ἐπὶ τὴν βασίλειον παστάδα, *in geniale cubiculum*, à Patriciis fausta adprecantibus Cæsari sponso ἐπὶ θρόνου καθίσαντι, *in throno sedenti*, ut ad porticus Palatii sese militibus gratulaturis conspiciendum præberet, eosque nuptialibus congiariis donaret. Mox describens loci ornatum: ἡ δὲ παστὰς ἡ βασίλειος μεγαλουργῶς ἐκεκόσμητο, *jam verò thalamus Imperatorius magnificè exornatus erat:* deinde addit τοὺς δήμους, factiones, hymenæum acclamasse. Ex quibus perspicuè patet peracta hæcce nuptiarum solennia in loco patenti, tribunalque quod ascendit Mauricius, illud esse quod extitit in æde Tribunali Novemdecim accubitorum dicta, quæ non modò vicina erat Hippodromo, sed Palatio, & ædi Sophianæ. Apud Nicephorum Constantinopolitanum pag. 175. I. edit. & Theophanem an. IV. Leonis Isauri, eundem Leonem legimus Constantinum filium coronâ donasse, ipso Paschatis die, ἐν τῷ Τειβουναλίῳ λεγομένῳ δεκαεννέα ἀκουβίτων. Ita apud eundem Theophanem idem Copronymus an. XXVIII. Eudociam tertiam conjugem in eodem Tribunali coronavit, & Leo Chazarus Eudocimum fratrem Nobilissimum renuntiavit: denique apud Leonem Grammaticum pag. 473. Basilius Macedo Leonis filii conjugem ibidem diademate cinxit. Sed & Theophanes pag. 342. narrat Leonem Chazarum *silentium* celebrasse ἐν τῷ Τειβουναλίῳ τῶν ιθ΄. ἀκουβίτων contra sanctas imagines. Ex his satis patet ædem istam ad publicas epulas celebrandas non modò destinatam fuisse, sed & ad Augustorum & Augustarum inaugurationes: unde illud esse constat *Tribunal purpureis gradibus exstructum*, quod ab auctore Descriptionis Urbis, in secunda regione, ubi extitit Hippodromus, ad quem ædificatam tradit αὐτόπτης Luithprandus, statuitur. Ibi enim à prima ferè novæ urbis origine

Imperatores recens renuntiatos illud ascendisse legimus, quò populo spectandos se præberent. Ita apud Marcellinum lib. XXVI. Procopius Tyrannus Urbem ingressus, *Tribunal* primum conscendens, populum allocutus est, indeque *Curiam*, ac demum *Palatium* introiit. Ubi quod Marcellinus *Tribunal*, Zozimus rem eandem enarrans, τὸ πρὸ τῆς αὐλῆς βῆμα appellat. Τριβουνάλιον Παλατίου dicitur à Suida in VV. στήλη & τριβουνάλιον, qui in eo stetisse præterea ait Eudociæ Theodosii Junioris uxoris, ipsius Theodosii, Marciani, & Constantini statuas: Ἔνθα, inquit, ὀρχήσεις τῶν δύο μερῶν ἐγίνοντο ἕως Ἡρακλείου, *ubi saltationes duarum Factionum fiebant usque ad Heraclium.* Quibus consimilia habet Codinus. At Himerius Tribunal istud in ipso Palatio extitisse videtur indicare: Ἐν τῷ Παλατίῳ, ἐπὶ τῷ Τριβουναλίῳ Εὐδοξίας γυναικὸς τοῦ Θεοδοσίου τοῦ ἐκγόνου Θεοδοσίου, ἔνθα καὶ ὀρχήσεις πλεῖσται *In Palatio, in Tribunali stetit statua Eudociæ uxoris Theodosii nepotis Theodosii M. ubi & saltationes multæ fiebant.* Quippe post celebratas solennes in principum coronationibus epulas, ducebantur choreæ, ac saltabatur: quod disertè ait Simocatta lib. I. cap. X. Tribunal istud perinde ac Tribunal novemdecim accubitorum Constantino Magno adscribit Codinus: ἔκτισε καὶ τὰ Παλάτια Χαλκῆς, — καὶ τὸ Τριβουνάλιον, ita ut unum idemque sit. Sed & nescio an per προανδίτραν, quam adjunctam, aut vicinam fuisse Hippodromo ait, illud Tribunal intellexerit auctor Chronici Alexandrini an. XII. Arcadii, quò conflagrasse scribit θύρας τοῦ Ἱπποδρόμου σὺν τῇ Προανδίτρᾳ. Ita ut locus ita dictus fuerit à publicis epulis in eo celebrari solitis. Nam convivia publica, quæ populo dabantur apud Romanos, vulgò *prandia* vocant scriptores Latini, ut observatum à Petro Fabro lib. I. Semestr. cap. VI. ubi multa de Epulis publicis, ut & à Guilielmo Stuckio. Demùm istius Tribunalis, cùm ruinam minaretur, tectum & cameram denuo instauravit Constantinus Porphyrogenitus, ut testatur in illius Vita Anonymus Combefisianus n. XX. Ὁρῶν γὰρ ταύτην (τῶν Δεκαεννέα ἀκουβίτων στέγην) σεσαθρωμένην καὶ καταπίπτουσαν, καὶ εἰς ἀκοσμίαν πολλὴν οὖσαν, ταύτην ἀνακαινίζει. τῆς γὰρ κεχρυσωμένης αὐτῆς ὀροφῆς τῷ χρόνῳ διεῤῥυηκυίας, αὐτὸς ταύτην περιελὼν, νεοφανῆ καὶ λαμπρὰν ἀνέδειξεν. κοιλότητας γὰρ ὀκταγώνους συνέθηκεν, καὶ ταύτας ὀπαῖς καὶ σχήμασι ποικίλοις διαγλύφοις κεκοσμηκὼς, εἰς ἀμπέλων ἕλικας, καὶ φύλλα καὶ δένδρων ἰδέας σχηματιζομένας, καὶ ταύτας χρυσῷ περιρρανίσας, τοσοῦτον εὐπρεπὲς παρέχειν, ὡς ἐξίστασθαι τοὺς πρὸς θεωρίαν ὁρῶντας. *Videns enim computruisse ac ruinam minari tectum, vel lacunar Tribunalis Novemdecim accubitorum, valdeque deformatum esse, ipsum rursum instaurat. Nam cùm deauratum ejus lacunar lapsu temporis diffluxisset, eo ipse priùs submoto, aspectu novum splendidumque effecit. Sinus quippe octangulos componens, eosque foraminibus variisque sculptis figuris exornans, in vitium malleolos foliaque atque arborum species figuratos, aurique stellis aspersos, tanto decore cumulavit, ut qui oculos animumque spectaculo adhibeant, mente excidant.* Sed & idem auctor est n. XXXV. eundem Augustum in Brumalibus, seu in Kalendis Januariis, morem ab Imperatoribus pridem observatum ac receptum revocasse; in quibus epulis & vestibus purpureis ac ingentis pretii Senatum proceresque excipere solebant: Τὴν δὲ δεξίωσιν τοῦ Βρουμαλίου τοῦ Πορφυρογεννήτου δεῖ ἐξειπεῖν. ἔθος γὰρ τοῖς πάλαι βασιλεῦσι τελούμενον, καὶ ὁ Πορφυρογέννητος εἰς ἔργον τοῦτο ἐξενήνοχεν. τὴν γὰρ ἡμέραν ἐν ᾗ τὸ τῆς κλήσεως αὐτοῦ στοιχεῖον Κάππα ἀποκεκλήρωται, λαμπροτάτην ἑορτάζων πανήγυριν, πολυάνθρωπον ταύτην δεικνύει· καὶ ταῖς γὰρ πολυτελέσι καὶ πολυόψοις ἐκείναις τραπέζαις Σύγκλητον ἅπασαν δεξιούμενος, χορηγίαις εὐεργετικωτέραις τὸ φαιδρὸν τῆς ἑορτῆς ἐπολλαπλασίαζεν, σηρικῶν ἐπιβολαίων ἐπιδιδῶν, ἀργυρίων πολλῶν καὶ ἀπείρων ἐσθημάτων ἁλουργῶν· ξύλων Ἰνδικῶν εὐωδίας, ἃ οὔ τις ἀκήκοεν, ἢ γεγονότα τεθέαται. *Brumalii autem Porphyrogeniti convivia atque epulas operæpretium ut describamus. Quod enim veterum jam Imperatorum moribus receptum erat, etiam Porphyrogenitus opere complevit. Diem enim cui nominis ejus initialis litera K addicta est, celeberrimæ festivitatis sibi loco ducens ingenti celebrandum conventu indicebat. Lantissimis enim largissimisque dapibus Senatum omnem excipiens beneficentiæ majoris muneribus, festivitatis lætitiam ac splendorem multis partibus cumulabat: sericarum vestium ac prætextarum abunde largitione: vis magnæ pecuniæ & innumerabilis purpurearumque vestium, Indicarum arborum, quas nemo audierat unquam aut viderat, fragrantia recreans.* Ex quibus quò spectet tetrastichon Petri Patricii ad Leonem Philosophum nuper in Glossario ex Lambecio allatum, sat percipimus, quod hîc rursum describemus:

> Εἰς μῆκος ἔλθῃς εὐτυχεστάτων χρόνων
> Νικῶν ἀνιστῶν εἰς ἀεὶ τρόπαιά τε,
> Συγκλητικοῖς ἅπασι σοῖς Βρουμαλίοις
> Πανηγυρίζειν ἐνδόξως ἑστιάσας.

Sed & inde colligimus cur Januarium mensem χρυσοχίτωνα vocet Paulus Silentiarius in Descriptione ædis Sophianæ, quod scilicet Kalendis Januariis vestes auroclavatæ Senatoribus ab Imperatoribus distribuerentur & erogarentur, quod & attigimus in ejus ædis Descriptione n. XXIII. Nam & ita describuntur ejusmodi vestes Senatoriæ apud Continuatorem Theophanis lib. IV. n. XXI. scribentem post necem Michaëlis à Basilio Macedone inventas ἐν τῷ βασιλικῷ ταμιείῳ, καὶ στολάς δέ τινας βασιλικὰς καὶ Αὐγουστιακὰς, ἀλλὰ καὶ τῆς συγκλήτου βουλῆς, τὰς μὲν ὁλοχρύσους, τὰς δὲ χρυσοϋφάντους· *Regias quasdam tam Imperatorum quàm Augustarum vestes, adeoque etiam Senatorias, alias ex auro solidas, aliasque auro intextas.* Id porrò ipsum facti-

tasse Augustas in eo Palatii Triclinio, quod Porphyram vocabant, testatur Continuator Theophanis lib. IX. n. XLIV. ubi de Porphyra: Ἥτις οὕτω λέγεται, διὰ τὸ τὴν Δέσποιναν ἐκεῖσε ἐκπάλαι διανέμειν τὸ ὀξὺ ταῖς Ἀρχοντίσσαις κατὰ τὴν τῶν Βρουμαλίων χαρὰν. *Palatii locus est ita dictus, quod illic ab olim Augusta nobilibus matronis in Brumalibus coccinum purpuramque erogaret.* De Brumalibus verò pluribus egimus in laudato Glossario. Denique Porphyrogeniti postquam è vivis excessit cadaver, priusquam in Templum Apostolorum deferretur, expositum in eo Tribunali, sacros hymnos concinentibus Sacerdotibus & Monachis, scribit supra laudatus Anonymus n. LII.

At unde ejusmodi in festis Christi Natalitiis convivia fluxerint, nemo, opinor, hactenus tradidit. Ego verò, si conjecturæ licet indulgere ac divinationi in re satis obscura, ea convivia publica fluxisse putem ab iis quæ in Kalendis Januariis celebrabant Pagani, de quibus agunt passim qui in Gentilia ista festa acriùs invehuntur sancti Patres, Ambrosius, Asterius, Prudentius, & alii. Kalendarum autem nomenclatura, non ipse tantùm primus Januarii dies intelligitur, sed qui proximè præcedebant, aut subsequebantur, quos Ἰανουαρίας ἡμέρας, *Ianuarios dies* Romani appellabant, ut scribit Eunapius in Maximo pag. 113. in quibus festa exacta convivia à magnatibus & summis Magistratibus auctor est idem scriptor, evocatis ad ea viris nobilioribus & honoratis, τοῖς ἐν ἀξιώμασι καὶ κατ' εὐγένειαν προβεβηκόσιν. Atque hæc quidem festa convivia, ludicraque, instituta potissimum videntur occasione festi Votorum, quod III. Nonas Januarii celebrari solitum docet idem Eunapius & vetus Kalendarium, quod hoc die hæc verba præfert, *Ludi, votorum nuncupatio.* Sed *& post Kalendas Ianuarias die tertio pro salute principis vota suscipiuntur*, ait Caïus JC. L. CCXXXIII. D. de Verb. sign. In hac enim Votorum solennitate peragebantur & sacrificia & Ludi Circenses, atque adeò publica convivia, eaque in ipsis deorum fanis ac templis: quod etiam obtinuit postquam Christo nomen dedere Imperatores, submotis tantùm sacrificiis, ut docet Lex Honorii XVII. Cod. Th. de Paganis: *Vt profanos ritus jam salubri lege submovimus, ita festos conventus civium & communem omnium lætitiam non patimur submoveri. Vndeque absque ullo sacrificio, atque ulla superstitione damnabili, exhibere populo voluptates, secundùm veterem consuetudinem: inire etiam festa convivia, si quando exigunt publica Vota, decernimus.* Sed ea convivia in templis agitari postmodum prohibuit idem Honorius L. XIX. eod. tit. Cùm porrò Festa, seu Vota ista publica agebantur ab universo populo pro salute Principum ac Imperatorum, eaque *nuncuparentur, susciperentur*, ac *solverentur* in templis, sacrificiis eum in finem institutis; vicissim Principes ac Imperatores, vel eorum nomine præcipui in provinciis ac civitatibus Magistratus, quò gratiam referrent subditis sibi ac devotis populis, Circenses & convivia populo exhibebant. Hinc frequens in nummis & inscriptionibus formula, VOTA PVBLICA, NVNCVPATA, SVSCEPTA, SOLVTA. At cùm profanos hosce ritus abolere & submovere penitus non possent Christiani, qui *Vota & Gaudia Cæsarum à castis & sobriis & probis expungenda* existimabant, ut loquitur Tertullianus lib. de Conviviis cap. XXXV. quod in aliis similibus Gentilium ritibus fecere, *pertinaci Paganismo mutatione subvenientes, ne rei in totum mutatio irritaret*, ait Beda, ista convivia ac *Vota jocorum*, uti vocantur à Chrysologo serm. CLV. non extinxere omnino, sed in festis Christi Natalitiis, in quos dies etiam Kalendæ istæ Januariæ procurrebant, ut alibi diximus, fieri decrevere *secundùm veterem consuetudinem*, abrogatis solummodo sacrificiis, paganisque omnibus superstitionibus, quæ sub *Votorum* nomine proscribuntur in Synodo Trullana Can. LXII. quæ quidem convivia publica per duodecim dies continuabantur, ut ex Cedreno docuimus. Ad hæc præterea Natalitiorum convivia referendæ videntur binæ Aviti Viennensis Archiepiscopi epistolæ LXXI. & LXXII. quæ ex earum genere sunt, quæ ἑορταστικαὶ, seu *festivæ* dicuntur Theodoreto epist. IV. XXVI. & LVI. quod ab Episcopis scriberentur ad alios Episcopos Paschatis, Natalis Domini, aliisque solennioribus festis, quibus sese invicem consalutarent, & quam prosperè festivitatem exegissent, nuntiarent; in quibus videtur innuere Avitus exacta ab ipsis Pontificibus suis plebibus convivia; de quibus silet in iis epistolis, quas in Paschalibus festis scripsit: ac epistolâ quidem LXXI. *Vnde servans post cultum Natalis Dominici solitæ sollicitudinis servitutem, tota nosse vos voti ambitione desidero*, &c. Mox: *Nam si vos Christo favente, aut ad Ecclesiam potuisse procedere, aut devotionem consuetudinariam rescripseritis implesse, participes reddite lætitiæ vicinorum, epulaturos nos profitemur auditu, si illos quibus præsentia vestra donata est, refectos cognoverimus intuitu.* Et epist. LXXII. *Illam plebem refecistis gaudio, istam ditate rescripto.* Nec obstat quòd binæ istæ epistolæ scriptæ sint, non ad Episcopos, sed ad virum illustrem Ansemundum, cùm indubiè spectent Natalitia convivia, ut & forte alia festiva perinde ad Viventiolum Episcopum, quæ est LXIV. *Inter has tamen multiplices epulas animorum, etiam corporalibus quoque deliciis ornastis & mensam, qui spiritalibus paveratis Ecclesiam.* His addendæ præterea epistolæ LVI. LVIII. & LIX. & epist. II. III. & IV. ejusdem Aviti, ex iis quas nuper edidit V. C. Steph. Baluzius lib. I. Miscellan. Ejusmodi perinde literas festivas legere est inter eas quæ Desiderii Episcopi Cadurcensis nomine circumferuntur LXXII. & LXXVII. ut & in Ruticianis lib. I. epist. XIV. lib. II. epist. XLIV.

quibus vicinos Episcopos invitabant, ut in hisce præcipuis festis, in suis Ecclesiis sacra facerent, & plebem suam divini verbi pabulo reficerent. Quò videntur spectare quæ habet Lambertus Schafnaburgensis an. MLXXIV. *Archiepiscopus Pascha Coloniæ celebravit, eratque cum eo Episcopus Mimigardevurdensis, ad communicanda tantæ solennitatis gaudia familiaris amicitiæ obtentu evocatus.*

II. TRIBUNAL aliud IN FORO CONSTANTINI statuitur in Regione tertia, in veteri Urbis Descriptione, illud fortè de quo hæc habet Anonymus in Collectaneis antiq. Constantinopol. Ἀπεθμήθη εἰς ἓν τῶν σκαλίων τοῦ αὐτοῦ φόρου, ἔνθα τὰ ἄρισα τὰ πρῶτα ὑπῆρχεν. *Capite truncatus est in uno è gradibus ipsius fori, ubi olim epulæ ac prandia fiebant.* Ita ut eidem usui fuerit quo Tribunal novemdecim accubituum.

III. Sed præ cæteris celeberrimum fuit TRIBUNAL HEBDOMI, cùm in eo Imperatores & renuntiarentur, & toti plebi spectandos sese præberent, priusquam Urbem ingrederentur. Illud autem variè à scriptoribus effertur; interdum enim *Tribunal Hebdomi*, interdum *Hebdomum* nudè, quandoque *Tribunal Campi*, sæpe etiam nudè *Campus* appellatur. Ac Tribunal quidem Hebdomi, quod in Hebdomo, Tribunal verò Campi, quod in patente planitie, quam Κάμπον vocabant, steterit: nam majores ferè omnes urbes Campos habuisse indicavimus in Dissert. IV. ad Joinvillam, instar Romæ, quæ Campos varios, atque in iis Martium extra mœnia habuit, in quibus plebs non modò armis instrueretur & exerceretur, sed etiam ludicris indulgeret. Unde in veteri inscriptione, CLXXI. VIII. *Campus ubi ludunt*, habetur. Et in alia, MXX. VI. mentio fit *Porticus quæ ducit ad ludum publicum*: tametsi haud omnino constet an *ludus* ille *publicus* is fuerit qui in Campo exerceretur; nam & ludum *matutinum Gallicum*, *Magnum*, *Dacicum*, habuit Roma, ut auctor est P. Victor, quorum etiam ludorum mentio est in veteribus inscriptionibus apud Gruterum, de quibus quædam attigit Turnebus lib. XXX. Adversf. cap. XX. In Campis igitur qui ad majorum urbium mœnia erant, non modò adolescentes oppidani exercebantur, ut fuere *Campi* illi *jaculatorii*, apud Ulpianum ad legem Aquilam, ubi scilicet adolescentes jaculationi sese exercebant, de quibus præterea in Lege XI. D. Ne quid in loco publ. Quinetiam in iis *ludebant*, seu ludicris indulgebant, ut testatur Strabo lib. V. pag. 136. ubi Campum Martium ad Romæ urbis mœnia describit: Καὶ γὰρ τὸ μέγεθος τοῦ πεδίου θαυμαστὸν ἅμα, καὶ τὰς ἁρματοδρομίας, καὶ τὴν ἄλλην ἱππασίαν ἀκώλυτον παρέχειν τῷ τοσούτῳ πλήθει, τῷ σφαίρᾳ, καὶ κρίκῳ, καὶ παλαίστρᾳ γυμναζομένων· *Nam magnitudo ejus mirabilis est, & curruum equorumque decursionibus liberè patet, tantæque multitudini, pila, circo, & palæstra se exercentium.* Ejusmodi autem oppidanorum adolescentium decursionibus & exercitationibus, ne quid confusionis, vel præter præscriptas leges accideret, præerant Magistratus, qui *Curatores lusus juvenum* dicuntur in veteribus inscriptionibus, CCCLXXXVIII. III. CCCCI. VII. MXXVIII. I. Enimvero Tribunalia educi ac exstrui solita in Campis in publicis Augustorum allocutionibus, præ cæteris docet Ammianus lib. XX. ubi de Juliano recèns Imperatore acclamato: *Edictoque ut futura luce cuncti convenirent in Campo, progressus Princeps ambitiosius solito Tribunal ascendit, signis aquilisque circundatus & vexillis, septusque tutius armatarum cohortium globis.* Infrà, eodem libro: *Ingressus itaque Parisios Leonas, susceptus ut honoratus & prudens, postridie Principi progresso in Campum, cum multitudine armata pariter & plebeia, quam de industria convocarat, & Tribunali ut emineret altius superstanti, scripta jubetur offerre.* Sed & ut olim in Campo Martio Reges & Magistratus creatos auctor est Dionysius Halicarnasseus, ita & in Campo Constantinopolitano, atque adeo in isto, de quo agimus, Tribunali proclamatos & inauguratos Imperatores docent passim scriptores Byzantini. Narrat Idatius Valentem à Valentiniano fratre Imperatorem *levatum Constantinopoli in milliario* VII. *in Tribunali*: ubi Chronicon Alexandrinum habet nudè ἐν τῷ Ἑβδόμῳ, Themistius in Philadelph. εἰς τὸ προάστειον, Ammianus lib. XXVI. in suburbano: *Productum eundem Valentem in suburbanum — Imperatorem pronuntiavit.* Tradit porrò Themistius Orat. XVI. pag. 414. locum in quo Valens Imperator renuntiatus est, περιφανέστερον ποιῆσαι κρηπῖδι, καὶ βήματι, καὶ ἀνδριάσι, *basi, & suggestu, & statuis illustriorem effecisse*: ita ut Tribunal Hebdomi ab eo constructum fuisse liceat opinari. Apud Marcellinum Comitem: *Levatus est Arcadius Aug. Constantinopoli in Milliario* VII. *in Tribunali à Theodosio Augusto patre suo*, &c. Ubi Chronicon Alexandrinum ἐν τῷ Τριβουναλίῳ τοῦ Ἑβδόμου habet. Idem Idatius de Honorio: *Honorium pater suus Theodosius in eodem loco quo fratrem ejus Arcadium Cæsarem fecit, id est septimo ab urbe Regia milliario.* De Theodosio Juniore sic Chronicon Alexandrinum: Ἐπὶ τούτων τῶν ὑπάτων ἐπήρθη Θεοδόσιος νέος Αὔγουστος ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰς τὸ Ἕβδομον, ἐν τῷ Τριβουναλίῳ· *His Coss. levatus est Theodosius Junior Augustus Constantinopoli in Tribunali.* Marcianus, in eodem Chronico, ἐν τῷ Ἑβδόμῳ Imperator renuntiatur à Circensibus, seu Factionibus: *Zenon à Leone Augusto filio in Septimo contra consuetudinem coronatus est*, ut habet Victor Tunnensis: ita Augusti renuntiati leguntur Basiliscus ἐν Κάμπῳ, apud Theodorum Lectorem, Zonaram & Cedrenum; Mauricius à socero Tiberio ἐν Τριβουναλίῳ apud Theophanem & Zonaram; ἐν προκένσῳ τοῦ Ἑβδόμου, in Chronico Alexandrino: Phocas Tyrannus ad ædem S. Joannis Baptistæ, quæ in Hebdomo exti-

tit, proindeque Tribunali proxima, apud Simocattam lib. VIII. cap. X. & Theophanem pag. 243. Apud Gregorium Magnum lib. XI. epist. I. *In Septimo in Palatio, quod dicitur Secundianas.* Cujus quidem Palatii nomenclaturæ nihil quod sciam occurrit apud scriptores Byzantinos: nec scio an à Secundiano, seu Secundino Consule, qui Anastasii Imperatoris sororem uxorem duxerat, nomen habuerit. Præterea Leo Armenius ἐν τῷ πρὸ τῆς πόλεως Τειβουναλίῳ, coronam excepit, apud eundem Theophanem. Denique meminit Leo Grammaticus Processus ad Tribunal, in Romano Imp. pag. 497. Ἐποίησεν Ῥωμανὸς βασιλεὺς ἐν τῷ Τειβουναλίῳ πρόκενσον, συνηγμένων ἁπάντων μεθ' ὅπλων ἐκεῖσε· *Romanus Imperator Processum fecit ad Tribunal, cunctis militibus armatis comitantibus.* Unde patet Hebdomum, seu Palatium Hebdomi, & Tribunal, promiscuè pro ipso, cui adjunctum erat Tribunal, Palatio apud scriptores usurpari. Sic Rufinum Præfectum Prætorio ab exercitu cæsum Arcadio imperante ἐν τῷ Τειβουναλίῳ Philostorgius lib. XI. cap. III. & ex eo Nicephorus lib. XIII. cap. I. commemorant, quem Chronicon Alexandrinum ἐν τῷ Ἑβδόμῳ, Zozimus lib. V. & alii, ante Urbis portas interemptum scribunt. Theophanes Mauricii & filiorum cæsorum capita τεθῆναι ἐν Κάμπῳ τοῦ Τειβουναλίου ἡμέρας ἱκανὰς, *exponi in Campo Tribunalis per aliquot dies*, jussisse Phocam refert. Quod etiam Theophylactus Simocatta commemorat lib. VIII. cap. XII. Εἶτα πρὸς τὸ πεδίον τὸ ἀνακείμενον ἐν τῷ λεγομένῳ Ἑβδόμῳ, ὃν Κάμπον Ῥωμαῖοι κατονομάζουσι, ταῖς τυράννοις στρατιαῖς τὴν τῶν βασιλέων σηλιτευμένην ἀναίρεσιν· *Deinde in planitie quæ ad Hebdomum est, quam Campum Romani vocant, tyrannicis militibus Imperatorum cædem, defixis ad spectaculum capitibus, promulgat.* Et sanè *Campum* pro ipso Hebdomo usurpant Menæa ad XXIX. Julii, ut alibi observavimus. Campus verò Hebdomi describitur à Claudiano lib. II. in Rufinum:

> *Urbis ab angusto tractu, qua vergit in austrum*
> *Planities vicina patet: nam cætera pontus*
> *Circuit, exiguo dirimi se tramite passus.*

Illius meminere passim scriptores, ubi de terræ motu, qui anno XXX. Theodosii Junioris urbem per quatuor menses continuos concussit, agunt. Byzantii enim terrore consternati extra urbem fugientes ἐν τῷ λεγομένῳ Κάμπῳ, supplicationibus unà cum urbis Episcopo vacavere, ut habent Theophanes, auctor Chronici Alexandrini, Cedrenus, Codinus & alii passim, qui miraculum de puero in aëre divinitus sublato, neminemque in tanto periculo extinctum narrant. Hujus porrò supplicationis, seu litaniæ memoriam quotannis deinceps factam observat idem Chronicon Alexandrinum: ὅθεν καὶ ἡ μνήμη κατ' ἔτος ἐπιτελεῖται τῆς λιτανίας μέχρι καὶ νῦν ἐν τῷ Κάμπῳ ὑπὲρ τῆς τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ μακροθυμίας, *unde quotannis istius supplicationis memoria hactenus in Campo celebratur in gratiarum actionem divinæ clementiæ.* Meminit istius anniversariæ in Campo litaniæ Theodorus Lector Ecl. I. in Marciano, ubi à Tauro processionis initium sumptum videtur innuere, & XXVI. Januarii illam peragi solitam, tametsi Menæa ad XXV. Septembris hanc referant. Similiter percepto Antiochiæ terræ motu eversæ nuntio, Justinum Seniorem Imp. an. IX. lugubres vestes induisse, & Byzantios per septem dies, εἰς πρὸ τῆς πόλεως πεδίον ἑπτὰ σημείοις ἀπέχον, *ad Campum qui septem milliaribus ab urbe abest*, litanias instituisse narrat Cedrenus. Alterius denique terræ motus, qui urbem per quadraginta dies anno XXVII. Justiniani Magni afflixit, memoriam, cum processionibus ἐν τῷ Κάμπῳ actam auctor est Theophanes pag. 194. & ex eo Cedrenus pag. 385. Ita tradit Chronicon Alexandrinum an. I. Heraclii facto terræ motu λιτὴν γενέσθαι εἰς τὸ Κάμπον, καὶ ψαλθῆναι τὸ τρισάγιον. Palladius in Vita Chrysostomi pag. 86. ex editione V. C. Emerici Bigoti, ait Arcadium Imperatorem urbe egressum τοῦ γυμνασθῆναι ἐν τῷ παρακειμένῳ πεδίῳ, *ut sese exerceret in vicino Campo.* Sed an idem sit cum eo de quo agimus, non constat.

VI.

DOMUS AUGUSTÆ.

PRÆTER Palatia ædesque Imperatorias, extitere in urbe DOMUS DIVINÆ AUGUSTARUM sex, uti appellantur in veteri Urbis Descriptione, eâ quâ exarata est ætate, ex quibus quinque duntaxat recensentur. Ac primùm quidem

I. DOMUS PLACIDIÆ AUGUSTÆ, quâ nomenclaturâ duæ memorantur in eadem Urbis Descriptione, in prima scilicet Regione & decima licet unius ferè meminerint scriptores, quam à Galla Placidia Theodosii Magni filia ædificatam scribit auctor Chronici Alexandrini pag. 708. Ἐκ ταύτης ἔσχεν θυγατέρα ὁμώνυμον τῇ μητρὶ Γάλλαν τὴν καὶ Πλακιδίαν. εἰσελθοῦσα ἐν Κωνσταντινουπόλει μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτῆς Θεοδοσίου, κτίζει τὸν οἶκον τὸν Πλακιδίας· *Ex hac filiam suscepit matri cognominem Gallam, quæ & Placidia dicta est. Hæc cum patre Theodosio Constantinopolim profecta, domum Placidiæ appellatam ædificavit.* Placidianarum nomine donatur à Socrate lib. VI. cap. XIV. ubi de Eudoxia Arcadii conjuge: Ἐν μιᾷ δὲ τῶν βασιλίδων οἰκία καὶ

S. iij

πολύς, ἣ προσωνυμία Πλακιδιαναί· *Ad unam ex Augustarum ædibus divertit, quam Placidianas vocant.* Ubi Nicephorus Callist. lib. XIII. cap. XV. habet: Παραιτησάμενος δὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴν οἰκίαν, ἐπὶ μίαν τῶν βασιλικῶν οἰκιῶν ἦλθεν, ἧ Πλακιδιαναὶ τὸ ὄνομα· *Et quod Ecclesiasticum hospitium aversatus fuerat, in unam ex domibus Imperatoriis venit, cujus nomen erat Placidiana.* Vigilius PP. in Ep. encycl. ad Eccl. universam: *Ad Placidianas tanquam nihil mali ulterius patientes — redivimus.* Addicta porrò fuit potissimum Pontificibus Romanis, atque adeò etiam videtur concessa, in quam diverterent, vel eorum Apocrisiarii, cùm in Urbem veniebant. Vigilius PP. in eadem epist. *in Placidiana domo* commoratum se ait. Anastasius Bibliothec. de Legatis S. Agathonis PP. pag. 54. *Et dans inducias ad retractanda scripta, tribuit eis omnia quæ ad sustentationem eorum sufficiebant in domo quæ appellatur Placidia*, &c. Et alibi pag. 65. de Constantino PP. Constantinopolim ingresso: *Apostolicus Pontifex cum camelauco, ut solitus est Romæ procedere, à Palatio egressus, in Placidias usque, ubi placitus erat, properavit*, id est uti ei placuerat. Sed & in hac domo stetit Oratorium, quod proprium Sedis Romanæ fuisse dicitur, in quo scilicet Pontifices & eorum Apocrisiarii sacra facerent secundùm ritum Ecclesiæ Romanæ. Idem Anastasius in S. Martino PP. pag. 49. *Qua de re hujusmodi pravitatem suam defendens* (Paulus Patr. Constantinopolit.) *quod nunquam nec à prioribus hæreticis præsumptum est, ipse illicitè præsumere studuit in tantum, ut altare sanctæ nostræ Sedis, quod erat in domo Placidiæ sacratum in venerabili oraculo subvertens, diriperet.* Quibus consona scribunt Ado Viennensis, Marianus Scotus, Urspergensis, & alii Chronographi. Ecclesiæ S. Stephani Protomartyris πλησίον τῶν Πλακιδίων mentio est in Synaxariis ad XXIII. Decemb. Habuit autem hæc Domus suos *Curatores*, ut cætera urbis Palatia: memoratur enim apud auctorem Chronici Alexandrini in Phoca pag. 876. Photius ὁ κουράτωρ τῶν Πλακιδίας, quam quidem dignitatem Zimarchus gessisse dicitur sub Justino Seniore, cujus commilito fuerat, apud Theophanem pag. 200. Ex quo emendandus Gregorius Magnus lib. XI. epist. 1. ubi de proceribus qui à Phoca cum Mauricio interfecti sunt: *Sed & aliqui procerum, qui ei cohærebant, id est Constantius Patricius & Curator & Placidas, sed & Georgius Notarius Principis:* ubi legendum *& Curator Placidias*, seu ut est in ed. an. MDVIII. *Curator de Placidias.* Quærit Gyllius lib. III. cap. ult. an ad Domum Placidiæ pertineat Agathiæ Epigramma, quod habetur in Anthologia lib. IV. cap. 1. cum hoc lemmate: εἰς εἰκόνα ἀνατεθεῖσαν ἐν τοῖς Πλακίδου ὑπὸ τῶν τοῦ νέου σκρινίου, *in imaginem seu statuam erectam in tractu urbis Placidæ appellato à scriniariis novi scrinii:* ita ut Domus Placidæ illa sit quæ in decima Regione stetit, sicque legendum in veteri Urbis Descriptione. Verùm quin legendum sit ἐν τοῖς Πλακιδίας, vel certè Placidiæ ædes intelligenda sit, satis declarant & Thomæ Curatoris dignitas, & auctæ ab eo regiæ opes, denique posita & erecta à novis scriniis juxta Imperatoris & Imperatricis statuas imago, cùm in ædibus istis ac Palatiis reponerentur Thesauri Imperatorii, quibus præerant Curatores. Ejusmodi porrò est Epigramma Agathiæ:

> Θωμᾶν παμβασιλῆος ἀμεμφέα κηδεμονῆα,
> Ἄνθεσαν οἱ τὸ νέον τάγμα μετερχόμενοι,
> Θεσπεσίης ἄγχιστα συνωρίδος, ὄφρα καὶ αὐτῇ
> Εἰκόνι χῶρον ἔχῃ γείτονα κοιρανίης.
> Αὐτὸς γὰρ ζαθέοιο θρόνοις ὕψωσε μελάθρου,
> Πλοῦτον ἀεξήσας, ἀλλὰ μετ' εὐσεβίης.
> Εὐγνώμων τὸ πόνημα· τί γὰρ γραφὶς οἶδεν ἐπαῖσαι,
> Εἰ μὴ τοῖς ἀγαθοῖς μνῆσιν ὀφειλομένην.

Quæ sic reddidit Florens Christianus:

> *Curatorem inculpatum dominantis in orbe,*
> *Thomam, omnis pubes è legione nova*
> *Divinam juxta bigam posuere, ut imago*
> *Vicinum imperio posset habere locum.*
> *Ipse domus etenim erexit decora ardua sacræ,*
> *Auxit opes domini, cum pietate tamen.*
> *Sic gratus labor hic: namque hoc pictura dat unum,*
> *Debita virtuti gratia nulla perit.*

II. DOMUS PULCHERIÆ AUGUSTÆ, conditas scilicet à Pulcheria Arcadii Imp. filia, Marciani Imp. uxore, binas habet vetus Urbis Descriptio, quarum unam in Regione tertia, alteram in undecima statuit. Ab alterutra dictus videtur urbis tractus, quem τὰ Πουλχεριανὰ appellat Porphyrogenitus in Vita Basilii cap. LXII. ubi ædem sancto Laurentio sacram extitisse ait.

III. DOMUS AUGUSTÆ EUDOXIÆ, quæ in undecima Regione statuitur in veteri Urbis Descriptione, ædificata fuit ab Eudoxia Arcadii Imperatoris uxore, si bene conjicio.

VII.

DOMUS NOBILISSIMÆ.

DOMUS NOBILISSIMÆ, seu Imperatorum filiabus potissimum addictæ, vel certè ab iis ædificatæ, tres fuere, ea qua scripta est vetus Urbis Descriptio tempestate. *Nobilissimas* autem Imperatorum natas appellatas jam ante Constantini Magni ætatem docet vetus inscriptio CCLVII. 7. IVLIAE. NOBILISS. PVELLAE. FIL. GALLIENI. AVG. ET. SALON. AVG. In his porrò recensentur potissimum

I. DOMUS NOBILISSIMÆ ARCADIÆ ab Arcadia Arcadii Imperatoris filia condita: stetit illa in nona Regione, ut est in veteri Urbis Descriptione. Et

II. DOMUS NOBILISSIMÆ MARINÆ, quam in prima Regione collocat eadem Urbis Descriptio, exstruxit verò Marina Arcadii Imp. ex Eudoxia filia. Chronicon Alexandrinum: Μαρίνα δὲ τ̀ οἶκον ἔκτισε τ̀ Μαρίνης. Illius meminit Theophanes an. XXXVIII. Justiniani, ubi de Bellisario: καὶ ἡ τούτου περιουσία ἦλθεν εἰς τ̀ διακονικὸν οἶκον τ̀ Μαρίνης, *& bona ejus omnia Dominicæ ædi Marinæ addicta sunt.* Ex quibus percipimus domum hanc recondendis Cæsarum divitiis fuisse destinatam. Palatium dicitur eidem Theophani an. v. Phocæ, quo loco Domentiæ ejusdem Augusti filiæ cum Prisco Patricio celebratas nuptias commemorat: Καὶ γινομένου τοῦ γάμου ἐν τῷ Παλατίῳ τῆς Μαρίνης, ἐκέλευσεν ἱππικὸν ἀχθῆναι. *Celebratisque in Marinæ Palatio nuptiis, equestre certamen agi præcepit.* Habuit etiam suos *Curatores*, ut cætera urbis Palatia, quos inter Georgium Theodoræ Augustæ consanguineum, τὸν κουράτωρα τῆς Μαρίνης memorat idem Theophanes an. XXXV. Justiniani pag. 200. Istius denique Palatii meminit Leo Grammaticus in Michaële pag. 469. qui vicinam fuisse Magno Palatio indicat; ut & Anonymus Combefisianus in Constantini Porphyrogeniti Vita n. XLII. à quo instauratum insigne Balneum hactenusque neglectum scribit.

VIII.

PATRIARCHIUM.

I. PATRIARCHIUM, Πατριαρχεῖον, seu ædes Patriarchæ, haud procul à Magna Ecclesia extitit, quomodo jubentur Episcopi sua domicilia habere, in Concilio Carthaginensi IV. cap. XIV. Patriarchii præ cæteris meminerunt Theophanes & Auctor incertus eidem subjunctus pagg. 308. 440. Illud ἱερὸν ἀνάκτορον vocat Nicetas in Alexio Man. F. n. XI. Ἐπισκοπεῖον Palladius in Vita Chrysostomi pag. 82. & alii non semel. Nicetas Paphlago in Vita S. Ignatii Patriarchæ Constantinopolitani, sub Basilio, turbine ac procella, Patriarchii plumbeum tectum instar membranæ convolutum in terram dejectum scribit. Constitit autem Patriarchium variis Tricliniis, quorum præcipuum illud fuit quod

THOMAITES, Θωμαΐτης, nuncupabatur, quodque Augustæum spectabat, ut auctor est Codinus de Off. cap. XVII. n. XVIII. Μετὰ τοῦτο δὲ ἀνέρχεται ἐπὶ τὸ Τρίκλινον τὸ λεγόμενον Θωμαΐτην πρὸς τ̀ Αὐγουστεῶνα ἀφορῶντα· *Post hæc ascendit in Triclinium, quod Thomaïtes dicitur, & Augusteonem respicit.* Ad Augusteonem etiam statuit Nicetas in Alexio Man. F. n. VI. & Androni, Macroni dicto, adjunctum fuisse ait: Ἀπό τε τοῦ ἀνδρῶνος τοῦ καλουμένου Μάκρωνος εἰς τ̀ Αὐγουστεῶνα προσνεύοντος, καὶ τοῦ συνημμένου τούτῳ Θωμαΐτου δόμου· *Ab Androne, quem Macronem appellant, in Augusteonem spectante, & huic adjuncta Thomaïtæ domo.* Meminit rursum n. XII. Conflagravit Thomaïtes eo incendio quod accidit anno I. Constantini Irenes Augustæ F. Theophanes: Καὶ ἐκάη ὁ Τρίκλινος τ̀ Πατριαρχείου ὁ λεγόμενος Θωμαΐτης· *Conflagravit etiam Triclinium Patriarchæ, quod Thomaïtes dicitur.* Sed & unà cum eo præclaros Joannis Chrysostomi in sacram Scripturam Commentarios, qui in hoc Triclinio asservabantur, igne absumptos testatur Zonaras pag. 96. Ἐμπρησμοῦ δὲ συμβάντος, ὁ μέγας Τρίκλινος τῶν ἱερῶν ἀνακτόρων ὁ Θωμαΐτης λεγόμενος, ἔργον γέγονε τοῦ πυρὸς, ὅτε λέγεται καυθῆναι καὶ τὰ χρηστὰ ὑπομνήματα τῶν ἐξηγήσεων τ̀ θείας γραφῆς, ἃ ὁ χρυσοῦς τὴν γλῶτταν συνεγράψατο Ἰωάννης, ἐκεῖσέ που ἀποκείμενα· *Orto autem incendio, magnum sacrorum Palatiorum Triclinium, quod Thomaïtem vocant, conflagravit, unaque crematos esse ferunt eo in loco asservatos Commentarios in sacram Scripturam à Ioanne Chrysostomo exaratos.* Cedrenus rem ipsam enarrans pag. 472. conflagrasse ait Θωμαΐτην, καὶ τὰς ὑποκάτω καμάρας, *& quæ ei subjectæ erant cameras, aut fornices*, in quibus habebantur Chrysostomi Commentarii: ubi scilicet erat Bibliotheca Patriarcharum; ut idem scribit in Theophilo pag. 521. ex Theophanis Continuatore lib. III. n. XIV. κατὰ τὴν Πατριαρχικὴν ἐν τῷ Θωμαΐτῃ βιβλιοθήκην. Quæ quidem Βιβλιοθήκη Πατριαρχείου non semel dicitur in Actis VI. Synodi act. XIII. & XIV.

& *Bibliotheca Ecclesiæ* apud Anastasium in Agathone PP. & *Constantinopolitana*, apud Ordericum Vitalem lib. I. ubi de eodem Agathone: ex qua depromi solebant libri, siquando in Conciliis aut Synodis de Rebus Ecclesiasticis controversiæ enascerentur. In Thomaïte, ἐν τῷ Θωμαΐτῃ, actas interdum Synodos docent Photius in Nomocanone tit. XIII. cap. II. & Allatius lib. II. de Consensu utriusque Eccl. cap. XII. n. I.

II. DOMUS MICHAELITZÆ dicta, Triclinium aliud Patriarchii extitit, à Michaële Oxyta Patriarcha Constantinopol. qui sub Manuele Comneno vixit, appellatum & ædificatum. Nicetas in Alexio Man. F. n. XI. Τοῖς καὶ τὸ ἱερὸν ἀνάκτορον οἰκήμασι δίδοται, ὧν δομήτωρ ὁ Πατριάρχης γέγονε Μιχαήλ· *In ædes sacrorum Palatiorum, seu Patriarchii, quas Michaël Patriarcha exstruxerat, perducitur.* Et n. XVIII. Τοῦτο δὲ ἦν ὁ τοῦ Μιχαηλίτζη λεγόμενος οἶκος· *Erat autem illud Domus quæ Michaëlitzæ dicitur.* Sed & ad Patriarchium spectasse videtur, qui

III. MACRON, qui & ANDRON, seu Angiportus, Ἀνδρὼν ὁ καλούμενος μακρὸν, Nicetæ in Alexio Man. filio, loco supra laudato, Thomaïtæ Triclinio adjunctus: quo loco cur Wolphius ἀνδρῶνα, *locum ubi Catechumeni instituuntur*, vertat, non planè assequor, cùm Græcis perinde ac Latinis scriptoribus ἀνδρὼν longè aliud sonet. Vitruvius lib. VI. cap. X. Græcos ait ἀνδρῶνας appellare *itinera quæ inter duas aulas media sunt interposita*, quasi μεσαύλια. Festo, *Andron, est atrium, seu locus domicilii longitudine angustior, in quo viri plurimi morantur.* Papiæ, *est viarum concursus*, vel *angiportus*: Joanni de Janua, *spatium inter duas domos*: denique in Gloss. Gr. MS. Regio Cod. DCCCCXXX. Ἀνδρὼν definitur οἶκος ἔνθα οἱ ἄνδρες εἰώθασι ἀθροίζεσθαι, *domus in quam solent homines convenire.* Atque hac notione *Andronas* usurpat Concilium Carthaginense IV. cap. XLVII. & ex eo Atto Episcop. in Capitul. §. XLIV. ubi vetantur *Clerici per plateas & andronas ambulare.* Ita apud Joannem Diacon. in Vita S. Gregorii Magni lib. II. cap. XXIX. Petrum Damian. lib. III. Epist. IV. lib. VIII. Epist. XI. Hincmarum Opusc. LV. Capitulor. cap. XLV. Thomam Archidiaconum in Hist. Salonit. cap. XL. & alios hanc vocem usurpari quivis deprehendat. Rursum porrò Nicetas in Isaacio Angelo & Alexio filio n. II. Macronis meminit, quem Milii fornicibus vicinum fuisse scribit, ubi enarrat incendium urbe à Francis capta excitatum, quo conflagrarunt ὅσα πρὸς ἀψῖδα νένευκε τοῦ Μιλίου, καὶ τῷ ἀνδρῶνι συνῆπται τῷ Μάκρωνι, καὶ τῷ λεγομένῳ αἱ Σύνοδοι *Quæcumque ad Milii fornicem vergebant, & Androni, Macroni dicto, adjuncta erant, & loco qui Synodi appellabatur.* Μακρὸν porrò idem fuit quod ἀνδρὼν, uti indicat Nicetas, Porticus scilicet oblongior, (unde ei appellatio indita fuerit, quomodo μάκρωνας Græci vocabant, qui oblongiori erant capite) qua divisa & disparata invicem Triclinia connectebantur. Nam & ita *Macronam* usurpat Anastasius Bibliothecarius in Leone III. PP. *Macronam verò ipsius Lateranensis Patriarchii, quæ extenditur à Campo, & ultra imagines Apostolorum, quæ præ nimia vetustate ruituræ erant — restauravit, & in melius firmissimis marmoribus stravit, atque cameram ipsius Macronæ noviter fecit, & diversis historiis pictura mirificè decoravit.* Neque, opinor, aliter Pachymeres lib. IX. cap. I. Macronem Patriarchii repræsentat: scribens Michaëlem Andronici Palæologi Senioris filium, recèns Imperatorem à Patre dictum, περιαιρεθέντων τῶν τοῦ Τρικλίνου Μάκρωνος δρυφάκτων, *remotis Triclinii Macronis cancellis*, in Clypeo elatum plebi, quæ ad αὐλαίαν Αὐγουσταίου convenerat, spectandum expositum fuisse: nam ejusmodi Andrones cancellis seu pluteis ut plurimùm clauduntur.

IV. THESSALI, seu Θετταλοῦ, Τρικλίνου οὕτω ὀνομαζομένου ἐν τῷ Πατριαρχείῳ meminit Continuator Theophanis lib. IV. n. III. ut & Symeon Logotheta in Michaële Theophili filio n. I.

V. De utroque SECRETO, MAJORE & MINORE, quod in Patriarchio extitit, agimus ubi de Tribunalibus Ecclesiasticis.

IX.

ÆDIFICIA ALIA PUBLICA.

I. SENATUS, seu domus in quam Senatores convenire solebant, binæ in urbe extitere, prior in Regione secunda, altera in sexta, ut est in veteri Urbis Descriptione. Utramque Constantino Magno adscribere videtur Hesychius Milesius, & ex eo Codinus: Ἐπὶ δὲ τούτοις καὶ τοῖς τῆς Συγκλήτου βουλῆς αἰῳκοδόμησεν οἴκους, Σενάτα τούτους ὀνομάσας· *Præterea Senatorum domus ædificavit, easque Senatus appellavit.* Chronicon Alexandrinum in Constantino Magno pag. 664. Κτίσας ἐγγὺς καὶ Βασιλικὴν ἔχουσαν κόγχην, καὶ ἔξω μεγάλους κίονας στήσας καὶ ἀνδριάντας, ὅπερ ἐκάλεσεν Σενάτον, καλέσας τὸν τόπον Αὐγουσταῖον· *Condens propter eam* (Regiam) *Basilicam cum testitudine, extra verò, columnas ingentes & statuas posuit, ac ædem quidem Senatum, locum verò Augustæum appellavit.* Et sanè Libanius Orat. ad Theodosium de Seditione, Senatum à Constantino Magno in nova à se excitata urbe constituisse auctor est, βουλευτήριον μέγα,

μέγα, ἣν Σύγκλητον, præterea Sozomenus lib. II. cap. II. Βουλευτήριον δὲ μέγα, ἣν Σύγκλητον ὀνομάζουσι, ἕτερον συνεστήσατο, τὰς αὐτὰς τάξεις, τιμὰς, καὶ ἱερομηνίας, ἃς καὶ Ρωμαίοις τοῖς πρεσβυτέροις ἔθος. *Curiam etiam magnam, quam Senatum vocant, aliam constituit, cui eosdem honores, eosdemque dies feriatos, qui Romanis veteribus tribui solent, assignavit.* Et Chronicon Alexandrinum de Constantino: Συγκλήτῳ τε τιμήσας. Sed & Theophanes an. XXV. Constantini: καὶ Σύγκλητον ἔχειν ἐκέλευσε. Anonymus de Constantino post Ammianum Valesii: *Ibi etiam Senatum constituit secundi ordinis, Claros vocavit.* His consentanea scribens Themistius orat. XIII. pag. 299. ait γερουσίαν, *Senatum*, in nova urbe, Κωνσταντίνου γέννημα καὶ θρέμμα, *Constantini fœtum & alumnum* esse. De hoc verò Senatu Constantinopoli à Constantino constituto consentit etiam Philostorgius lib. II. cap. IX. At Zozimus lib. III. p. 713. id juris à Juliano Imp. urbi concessum exertè tradit: ἔδωκε μὲν τῇ πόλει γερουσίαν ἔχειν, ὥσπερ ἐν τῇ πόλει Ρώμῃ, *potestatem urbi fecit habendi Senatum, ut in urbe Roma.* Quem quidem Senatum debitis ac congruis donari honoribus, Theodosium pressiùs urget Themistius orat. XVIII. Jam verò Senatus, qui in secunda Regione extitit, situm & ornamenta passim describunt qui res Byzantinas literis mandavere: atque in primis Zozimus lib. V. pag. 801. ubi incendium enarrat quod sub Arcadio & Honorio, cùm Joannes Chrysostomus Patr. CP. Urbe exactus est, pulchriorem urbis faciem absumpsit: Ενέπεσε δὲ τὸ πῦρ καὶ εἰς τὸν εἰωθότα δέχεσθαι τὴν γερουσίαν οἶκον, πρὸ τῶν Βασιλείων ὄντα, εἰς πᾶν κάλλος καὶ φιλοτιμίαν ἐξησκημένον. *Irruit ignis & in illam domum, in qua Senatus haberi solebat, quæ ante Palatium sita, & ad omnem elegantiam & magnificentiam elaborata erat.* Magnæ Ecclesiæ ad Meridiem adjunctum fuisse *Senatum* refert Sozomenus lib. VIII. cap. XXII. idem incendium describens: Ενεμήθη καὶ τὸν παρακείμενον αὐτῇ ἐκ μεσημβρίας μέγιστον οἶκον τῆς Συγκλήτου βουλῆς, *vicinam Ecclesiæ ad Austrum amplissimam Senatus domum absumpsit.* Et Chronicon Alexandrinum pag. 715. Καὶ αἰφνιδίως ἐκάη ἡ μεγάλη ἐκκλησία σὺν τῷ Σενάτῳ, *& derepente conflagravit Magna Ecclesia cum Senatu.* Denique Historia Conciliabuli excitati contra Joannem Chrysostomum: Εντεῦθεν ἄνεμος ἀπηλιώτης ἐπιπνεύσας σφοδρῶς, καὶ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἐπὶ τὸν βασιλικὸν οἶκον τῆς συγκλήτου γερουσίας, ἐπὶ μεσημβρίαν κείμενον, διένεγκεν τὸ πῦρ, εἰς τέλος κατελυμήνατο αὐτόν. *Tum verò ventus subsolanus vehementer flans, & ab Ecclesia in Regiam domum Senatus, quæ ad Meridiem sita est, ignem transferens, ipsam tandem consumpsit.* Statuitur etiam ab eodem Sozomeno lib. VIII. cap. XX. ad meridionalem partem Magnæ Ecclesiæ, ubi ait statuam Eudoxiæ Augustæ Columnæ Porphyreticæ impositam stetisse πρὸς μεσημβρίαν τῆς ἐκκλησίας, πρὸ τοῦ οἴκου τῆς μεγάλης Βουλῆς, *ad meridiem Ecclesiæ, ante domum Magni Senatus.* Neque tamen ita adjuncta fuit aut vicina ædes Senatus Magnæ Ecclesiæ, quin aliquot passibus ab ea abesset, totumque Forum interesset, Augustæum nempe, ita ut ad Meridiem ei obversaretur. Palladius in vita Joannis Chrysostomi pag. 92. ex Editione V. Cl. ac doctissimi Emerici Bigoti: Οπου γε καὶ τὴν καλουμένην παρὰ τοῖς ἔξω σύγκλητον, ἀπὸ πολλῶν βημάτων κειμένην αντικρὺ τῆς ἐκκλησίας ἐκ μεσημβρίας, φρενίμως τὸ πῦρ τὸν ἀγοραῖον δῆμον τὸν διὰ μέσου διαπεράσαν, ἐλυμήνατο, *cum ædem, Senatum ab exteris nuncupatam, multis passibus dissitam ex adverso Ecclesiæ ad meridiem, ignis ille interjectam populi in Foro coacti multitudinem, pontis instar, sapienter prætergressus pessumdederit*, &c. Cedrenus pag. 322. Senatum, qui sub Leone M. Conflagravit, πρὸς τὰ βόρεια τοῦ φόρου *ad septentrionalem partem Fori* stetisse ait. Proinde Senatus altera fuit ex iis exhedris quæ septentrionali Regiarum porticuum parti adjacuit, quarum meminit Lex LIII. Cod. Th. de Operib. public. Idem etiam Cedrenus in Constantino an. XXVIII. Senatum ponit juxta Forum, ἐν τῷ Φόρῳ πλησίον τοῦ λεγομένου Σενάτου. In ipso Foro, idem in Leone M. an. V. sub quo conflagrasse narrat ἐν μὲν τῷ Κωνσταντίνου Φόρῳ οἶκον μέγιστον Σενάτον καλούμενον, ἐκ χαλκῶν εἰκόνων καὶ πορφυρέων λίθων διακεκοσμημένον, *domum maximam Senatum appellatam, æreis imaginibus & purpureis marmoribus ornatam.* Regiæ Porticui proximum fuisse docet supra laudatus locus Chronici Alexandrini: siquidem *Basilica* idem fuit quod *Senatus*, quod velle videtur illius scriptor, qui ad Augustæum perinde *Senatum* ponit, quo loco conflagrasse scribit eo incendio, quod in seditione Victoriatorum accidit sub Justiniano: ὁμοίως δ' ἐξεκαύθη τὸ Σενάτον, ὅπου ἐστὶ τὸ λεγόμενον Αὐγουσταῖον, *similiter conflagravit Senatus, ubi est quod Augustæum nuncupatur.* Basilicam verò & Senatum eandem fuisse ædem innuere præterea videtur Historia Conciliabuli excitati contra Joannem Chrysostomum, in qua βασιλικὸς οἶκος τῆς συγκλήτου γερουσίας appellatur. Ædem hanc Senatoribus addictam, ab eodem Justiniano deinceps instauratam, novisque donatam ornamentis, ad Augustæi partem orientalem stetisse tradit Procopius lib. I. de Ædif. cap. X. ubi & situs, & illius elegantia graphicè describitur: Ταύτῃ ἐς τὰ πρὸς ἕω τῆς ἀγορᾶς τὸ Βουλευτήριον ἵδρυται, λόγου μὲν τῇ τε πολυτελείᾳ καὶ τῇ κατασκευῇ τῇ πάσῃ κρεῖσσον, *ad Fori* (Augustæum supra appellat) *latus orientale est Senatus, opus Justiniani Augusti, adeo splendidum, itaque rebus omnibus apparatum, ut facultatem dicendi superet.* Et cap. II. Αγορά τις πρὸ τοῦ Βουλευτηρίου ἐτύγχανεν οὖσα· καλοῦσι δὲ Αὐγουσταῖον οἱ Βυζάντιοι. *Pro Senatu Forum est, quod Byzantii Augustæum vocant.* Quæ verò ante ædem stetere, ingentes columnas, statuasque innumeras, quibus ornata fuit, hisce subsequentibus verbis exequitur dicto cap. X. Εξ δὲ ἐπὶ προσθεν ἑστᾶσιν· οἱ μὲν δύο τὴν τοῦ Βουλευτηρίου τοῖχον ἐν μέσῳ ἔχοντες, ὃς πρὸς δύοντα ἥλιον τέτραπται. οἱ δὲ τέσσαρες ὀλίγῳ ἐκ-

τός. τὸ μὲν εἶδος λευκοὶ ἅπαντες· μέγεθος δὲ ϖρῶτοι τῶν ἐν τῇ γῇ κιόνων, οἶμαι, τῇ πάσῃ· στοὰν δὲ ποιοῦσιν οἱ κίονες θέρφον ἐν θόλῳ ἑλίξασαν· τὰ δὲ ἄνω τῆς στοᾶς ἅπαντα μαρμάρων μὲν κάλλει διακεκόσμηνται τοῖς κίοσι τὸ εἶδος ἴσων· ἀγαλμάτων δὲ πλήθει ὑπερθέν ἑστώτων θαυμασίως, ὡς ὑπογέγραπται. *Stant pro Senatu columnæ sex, quarum duæ parietem ejus Soli occidenti obversum in medio sustinent: quatuor aliquantulum ab eo distant: candidæ omnes, & columnarum quas habet universus terrarum orbis. meo quidem judicio, maximæ. Porticum verò efficiunt columnæ, cujus fastigium in tholi seu testudinis formam circumvolvitur. Porticus porro pars superior marmore columnis concolori tota nitet, ac magno superstantium statuarum numero mirum in modum distincta est.* Quæ quidem non parum illustrant quæ ex Chronico Alexandrino laudavimus. Nam & μεγάλους κίονας & ἀνδριάντας, quos extra ædem statuerat Constantinus, hîc observare est: & κόγχην, seu tholum quo tegebatur Porticus ista Justinianea, quatuor ingentibus columnis incumbentem. Verùm si Basilica ædes eadem fuit cum ea quam *Senatum* etiam dixere, quod omnino existimare licet, nisi Basilica ipsa duxerit ad locum Senatus, Tholum istum, seu Concham, columnis innixam, quæ vestibuli vicem præstitit, intelligi apud Cedrenum nemo opinor inficiabitur, quo loco scribit in seditione Victoriatorum conflagrasse ϖροσκήνιον τῆς Βασιλικῆς, quod quidem illud est, quod postmodum refectum à Justiniano tradit Procopius, qui lib. I. de Bello Persico cap. XXIV. προπύλαια τῆς Βασιλέως αὐλῆς vocat: Καὶ τῆς Βασιλέως αὐλῆς τὰ ἐκ τῶν ϖροπυλαίων ἄχρι ἐς τὸν Αρεως οἶκον καυθέντα ἐφθάρη, *& ex aula Imperatoris quidquid à vestibulo ad Martis œcum pertinebat, igne corruptum est.* Qui quidem οἶκος Αρεως, à Martis statua ibi stante fortè nomenclaturam acceperit. Basilicam verò χρυσόροφον fuisse innuit Codinus, unde *inaurata* dicitur in Constitutione Theodosii & Valentiniani, quæ habetur in L. II. Cod. Just. de Operibus publicis, qua vetant Imperatores ex tabulato opere stationes aut ergasteria in Basilica fieri, equos intromitti, vel nuptias celebrari: quia nempè in Regiis Porticibus Basilicæ adjunctis erant ejusmodi stationes & ergasteria, à quibus sensim in Basilicam ipsam inducta fuerant: quo loco *Stationes* proprio vocabulo videntur dictæ Bibliopolarum officinæ, quas in Regiis prostitisse supra observavimus, unde in Statutis Academiarum Bibliopolas ipsos Stationarios, quod etiamnum in Anglia obtinet, appellari pluribus docuimus in Glossario nuper edito. Vestibulum autem Basilicæ, seu ædi Senatus, præstruxerat seu instauraverat Theodosius junior, curante Theodoro Præfecto Prætorio: quod omnino docent binæ inscriptiones huic olim vestibulo appositæ, quæ descriptæ leguntur in Anthologia lib. IV. cap. XXVIII. ac prior quidem cum hoc lemmate: εἰς τὴν ἀψῖδα ἐν τῇ Βασιλικῇ ἐν Βυζαντίῳ, *in fornicem in Basilica, in Byzantio:*

> Τετραπόροις ἀψῖσι πόλιν Θεόδωρος ἐγείρας,
> Αξιός ἐστι πόλιν καὶ τετράζον ἡνιοχεύειν.

Quæ sic reddidit V. Cl. Petrus Menardus Turonensis:

> *Quadriforis ornans Theodorus arcubus urbem,*
> *Est dignus magnum quartùm qui dirigat urbem.*

Ubi nescio an non legendum sit πόλιν, in primo versu; cùm indicet Theodorum, qui arcubus quatuor adornatum vestibulum erexerat, dignum esse quartâ in urbe præfecturâ. Alterius epigrammatis lemma est ejusmodi: εἰς τὸ ἕτερον μέρος τῆς αὐτῆς ἀψῖδος, *in partem alteram ejusdem fornicis:*

> Εὐφρήτει σοι, Θεόδωρε, τύχης εὐκίονα νηὸν
> Εργου κοσμῆσαι θαύμασι σπουδάσαι,
> Δῶρά τι κυδήεντα ποpεῖν χρυσάσπιδα Ρώμη,
> Η σ' ὕπατον τεῦξεν, καὶ δισέπαρχον ὁρᾷ.

Quæ sic reddidit idem Menardus:

> *Fortunæ templum rectè, Theodore, stupendi*
> *Miraclis operis condecorare studes.*
> *Rectè bellaci potuit dona inclyta Roma*
> *Illam rexisti nuper, adhucque regis.*

Theodorus autem, quem Consulem semel, & ter Præfectum Prætorio fuisse declarant Epigrammata, Consulatum gessit cum Eutropio anno CCCXCIX. primam verò Præfecturam Honorio A. IV. & Eutychio Coss. an. CCCXCVIII. secundam Basso & Philippo Coss. an. CCCCVIII. tertiam denique Honorio A. VIII. & Theodosio A. III. Coss. anno CCCCIX. quod docent inscriptiones aliquot Legum Codicis Theodosiani, quo proinde postremo hoc anno ædificatum Basilicæ vestibulum colligitur, cùm paulò antè unà cum *Senatu* conflagrasset eo incendio quod propter Chrysostomum excitatum est sub Arcadio, uti narrat Zozimus: quod quidem vestibulum proinde illud est, quod τὸν Σενάτου οἶκον ὑπὸ τεσσάρων κιόνων βασταζόμενον vocat Anonymus in Collectan. Constantinop. pag. 96. & ab eodem Theodosio Juniore nescio qua de causa destructum fingit. Post instauratum igitur *Senatum* positæ postmodum in eo fuere ab Aureliano iterum Præfecto Prætorio & Patricio, imagines pectorales, seu thoracatæ, (Græci istius sæculi τὰ στηθάρια vocant) Honorii & Theodosii Augusto-

rum & Pulcheriæ Augustæ, Constantio & Constante Coss. anno Christi ccccxv. an. verò sequenti sub Consulatum Honorii x. & Theodosii vi. ab eodem Aureliano ἀφιερώθη ἀνδριὰς χρυσοῦς ἐν τῇ συγκλήτῳ, *dedicata est statua aurea in Senatu* ejusdem Theodosii, ut est in Chronico Alexandrino pagg. 716. 718. Sed & ipsi Aureliano dicata ac erecta pariter à Senatu statua aurea, uti docet hoc Epigramma xvii. cap. iv. lib. iv. Anthol.

> Οὗτος ὁ κοσμήσας ὑπάτων θρόνον, ὃν τρισέπαρχον
> Καὶ πατέρα βασιλῆες ἑὸν καλέσαντο μέγιστοι,
> Χρύσεος ἕστηκεν Αὐρηλιανός· τὸ δὲ ἔργον
> Τῆς βουλῆς, ἧς αὐτὸς ἑκὼν κατέπαυσεν ἀνίας.

Ter Præfectus fuerat Aurelianus, urbi scilicet Constantinopolitanæ an. cccxciii. & Prætorio Orientis an. ccccxv. & ccccxvi. Aureas porrò statuas in Senatu erigi solitas testantur illæ quæ & Romæ & Constantinopoli Symmacho viro Consulari erectæ sunt Gratiano imperante.

Enimverò in secunda inscriptione *Basilicam*, τύχης ναὸν, quæ Zozimo pag. 801. τὸ τῆς Γερουσίας τέμενος dicitur, appellari observare est: quippe Basilicam excitavit Constantinus M. eò loci ubi à Byzante exstructum fuerat Rheæ templum. Hesychius Milesius de Byzante: Μετὰ δὲ τὴν τοῦ τείχους στεφάνην, καὶ τεμένη τῶν θεῶν ἀπειργάζετο· Ῥέας μὲν, κατὰ τὸν τῆς Βασιλικῆς τόπον νεών τε καὶ ἄγαλμα καθιδρύσατο, ὅτε καὶ Τυχαῖον τοῖς πολίταις τετίμηται. *Extructo muro, delubra quoque condidit: ac Rheæ quidem, quo loco stat Basilica, templum & simulachrum posuit, ubi & Fortuna à civibus colitur.* Ita enim capienda hæc verba constat ex Zozimo lib. ii. pag. 687. scribente Constantinum Magnum, Forum Maximum Byzantii excitasse quatuor Porticibus septum, & ad extremitates unius ex hisce Porticibus ædes duas extruxisse, collocatis in harum alterâ matris Deûm Rheæ, in altera Fortunæ Romanæ simulacris: Οὔσης δὲ ἐν τῷ Βυζαντίῳ μεγίστης ἀγορᾶς τετραστόου, κατὰ τὰς τῆς μιᾶς στοᾶς ἄκρας, εἰς ἣν ἀνάγουσιν οὐκ ὀλίγοι βαθμοὶ, ναοὺς ᾠκοδομήσατο δύο, ἐγκαθιδρύσας ἀγάλματα, θατέρῳ μὲν μητρὸς θεῶν Ῥέας, ὅπερ ἔτυχον οἱ σὺν Ἰάσονι πλεύσαντες ἱδρυσάμενοι κατὰ τὸ Δίδυμον ὄρος, τὸ Κυζίκου πόλεως ὑπερκείμενον· — ἐν δὲ θατέρῳ Ῥώμης ἱδρύσατο Τύχην· *Quumque Byzantii Forum maximum esset quatuor cinctum Porticibus, ubi desinit ex iis una, ad quam gradus non pauci sursum ducunt, templa duo extruxit, collocato in horum altero Matris Deûm Rheæ simulacro, quod in monte Didymo, qui Cyzico imminet, olim illi constituerant, quos Iason navigationis socios habuit: — in altero verò Fortunam Romæ posuit.* Ubi per Forum quadriporticu instructum, *Augustæum*, in quo Senatus stetit, intelligendum, quod quadratum fuit, & Porticibus undique septum; quod de Foro Constantini dici non potest, quod rotundum fuisse ait idem Zozimus: deinde Augustæum ἀγορὰν appellat Procopius.

Verùm quod Zozimus duo templa ad extremitates unius Porticus extructa ait, alterum Rheæ, alterum Fortunæ Romæ, ita capiendum existimo, ut templa appellaverit loculos in quibus ea simulacra reposita erant: quomodo vocem ναὸν alicubi usurpat Paulus Silentiarius in Descriptione S. Sophiæ: præsertim cùm bina hæc simulacra ad unicam Basilicam stetisse scribat Hesychius Milesius. Addit Zozimus Constantinum Magnum Rheæ imaginem mutilasse, detractis leonibus quos tenebat, & statuæ immutata specie. Leones Rheæ ascribunt passim veteres. Lucretius lib. iii.

> *Hinc veteres Graium docti cecinere Poëtæ*
> *Sedibus in curru bijugos agitare leones.*

Virgilius lib. x.

> *Alma parens Idæa Deûm, cui Dyndima cordi*
> *Turrigeræque urbes, bijugique ad fræna leones.*

Ita apud Arrianum in Periplo Ponti Euxini pag. 5. Dea Phasiana, seu Rhea, depingitur κύμβαλον μετὰ χεῖρας ἔχουσα, καὶ λέοντας ὑπὸ τῷ θρόνῳ. Addit idem scriptor in templo Matris Deûm, quod Μητρῷον vocat, Athenis similem extitisse statuam, Phidiæ opus. Statuam verò Fortunæ urbis, supra columnam elatam in foro cum apparatu, Patriarchâ preces faciente, pridie quàm Urbis encænia celebrarentur, tradit idem Codinus pagg. 24. 25. & ut ab omnibus adoraretur præcepisse Constantinum narrat. Alio loco, pag scilicet 36. ait statuam Fortunæ Urbis μετὰ μοδιόλου stetisse ἐν τῇ ἀνατολικῇ ἀψῖδι, *in orientali fornice*, fortè Tholi, qui ad Basilicæ vestibulum fuit: ita habet Meursius: ubi μοδίολος vestis muliebris species est, cujus meminit Cedrenus pag. 485. Denique Zonaras pag. 47. scribit stetisse in urbe statuam æream Fortunæ Urbis, muliebri specie, quæ alterum pedem intra navem, perinde æream, ante se stantem habebat, cujus navis cùm quædam fragmenta, seu vetustate, seu furto periissent, Anastasio imperante, huic rei imputatam causam incommodæ onerariarum navium ad urbem adnavigationis, iisque postmodum repertis, & in locum suum restitutis, navigationem liberam fuisse: Ἱστόρηται γε μὴν ἐν τοῖς χρόνοις τῆς βασιλείας Ἀναστασίου ἄγαλμα τῆς Τύχης τῆς πόλεως ἐν εἴδει γυναικὸς ἐκ χαλκοῦ πεποιημένου, θάτερον τῶν ποδῶν ἐντὸς νηὸς ἐχούσης, πρὸ αὐτῆς ἑστώσης, καὶ ὁμοίας ὕλης ἐξειργασμένης, ἵστασθαί που τῆς πόλεως, &c. Ex qua quidem Fortunæ Urbis statuæ descriptione, discimus eam esse qui in nummis Constantii Junioris, Juliani,

Joviani, & Gratiani à nobis delineatis effingitur: in quorum postica parte sedet figura stolata ac galeata, hastile lævâ tenens dextrâ verò globum, cui insistit victoriola coronam lauream porrigens: eidemque assidet figura altera perinde stolata, turrita ad caput corona, hastile, (interdum cornu Amaltheæ, ut in nummo Gratiani) sinistrâ, dextrâ verò globum cum victoriola pariter tenens, pedum altero navis proræ insistente, cum hisce subinde inscriptionibus, GLORIA ROMANORVM, vel GLORIA REIPVBLICAE, vel SECVRITAS REIPVBLICAE. Ac priori quidem effigie Urbem ipsam Constantinopolim exhiberi censuerim, quo modo habitu militari galeata & cum hasta effingitur in nummis Constantini, in quorum altero qui CONSTANTINOPOLIS inscriptionem præfert apud Cholium, Fortuna ipsa urbis alata, turritâ coronâ insignis, ac cornu Amaltheæ lævâ, spicas dextrâ tenens, pedeque proram terens conspicitur, cum hoc lemmate, VICTORIA AVG. Hunc porrò nummum commentario illustravit eruditus Tristanus to. III. pag. 557. Scribit Socrates lib. III. cap. XI. & ex eo Nicephorus Callisti lib. x. cap. XX. & Suidas in v. μάρις, Julianum Parabatam hostias publicè immolasse τῇ Κωνσταντινουπόλεως τύχῃ, *Fortunæ Vrbis Constantinopolitanæ*, in Basilica, ἔνθα καὶ τὸ τύχης ἵδρυτο ἄγαλμα, *in quo positum erat simulacrum publici genii*, uti vertit Henricus Valesius. Quo loco, ut & in Notis ad Ammiani Marcellini lib. XXIII. & ad Eusebii librum de Martyribus Palæst. cap. XI. Græcos Τύχην dicere solere observat, quem Latini Genium vocant: ut τυχεῖα, templa Genii publici, idque potissimum firmat ex Charisio lib. I. qui *Genium* per Τύχην effert. Verùm id licèt utcunque concedatur, ita etiam Fortunam appellari à Latinis palam est, quam perinde coluere Imperatores, cujusque statuam in cubiculis servabant, ut ex Tacito, Capitolino, aliisque supra lib. I. attigimus, quos præ cæteris Criticorum filiis laudant Rosinus & Dempsterus lib. II. Antiquit. Roman. cap. XVI. Deinde alia fuit Genii publici in Trajani, Hadriani, Constantii Chlori, Constantini Magni, & aliorum Imperatorum nummis; alia Fortunæ Urbis, cujusmodi hîc describitur, figura. Genii quippe publici, vel regionum, vel urbium, qui δαίμονες πολιοῦχοι scriptoribus ferè semper dicuntur, ut suo loco in hocce opere docuimus, effingi solent sub adolescentis, maximam partem nudi, pileati, & sacrificantis specie, sinistrâ cornu Amaltheæ tenentis, (quod etiam publico Genio tribuitur ab Ammiano lib. XXV. pag. 287.) cum hastili, vel bacillo, ita ut alia fuerit Fortuna à Genio publico. Adde quod & Fortunæ, & Genio publico, sua quæque templa Romæ alibique extructa legimus, ita ut si non utraque, saltem ea quæ Fortunæ dicata erant τυχεῖα, appellata fuisse haud absonum fuerit opinari: quæ eadem quæ *Felicitatis ædes* dicuntur Ciceroni & aliis, esse censet Jacobus Gotofredus ad Leg. I. Cod. Th. de Alexandrinæ pleb. Primatib. Alias porrò statuas, ac ædis istius ornamenta alia commemorant passim scriptores: nam ut ait Zozimus lib. v. pag. 801. ἀγάλμασι κεκαλλώπιστο τεχνιτῶν, τὸ ἀξιοπρεπὲς ἐξ αὐτῆς τῆς θέας παρεχομένοις, καὶ μαρμάρων χροιαῖς, αἳ κατὰ τοὺς νῦν οὐ μεταλλεύονται χρόνους· *Simulachris artificum exornata erat, aspectu ipso elegantiam suam præferentibus, & coloribus marmorum quæ hisce temporibus non eruuntur.* Idem porrò scriptor hos inter ædis ornatus, Musarum, quæ in Helicone steterant, simulacra recenset, quæ in ipso Palatio posuisse eundem Constantinum auctor est Eusebius lib. III. de Vita ejusdem Constantini cap. LII. τὰς δ' Ἑλικωνίδας μούσας ἐν παλατίῳ, præterea Jovis Dodonæi, & Minervæ Lindiæ, quæ pro foribus stabant, & exorto, Arcadio imperante, incendio, cùm ædes ipsa igne absumpta fuisset, unica ferè ab eo intacta superfuere. Simulacri Minervæ Lindiæ meminit etiam Cedrenus p. 322. qui illud ad Occidentem Fori statuit: Ἵστανται δὲ πρὸς τὴν τοῦ Φόρου πλατεῖαν ἀγάλματα δύο, πρὸς μὲν δύσιν, Λινδίας Ἀθηνᾶς κράνος ἔχων καὶ τὸ Γοργόνειον τέρας, καὶ ὄφεις περὶ τὸν τράχηλον ἐμπεπλεγμένους· οὕτως γὰρ τὸ εἴδωλον αὐτῆς οἱ παλαιοὶ ἱστόρουν· *Ad Fori verò plateam stant duæ statuæ: una versus occasum Lindiæ Minervæ, casside armata, & monstro Gorgoneo, circa collum anguibus complicatis: sic enim imaginem ejus prisci referebant.* Minervæ Lindiæ simulacrum cum aliis aliquot, eo incendio, quòd Basilisco imperante accidit, cum Basilica ipsa aliisque ædibus conflagravit, uti narrat Zonaras pag. 44. qui illud ad Lausi Palatia stetisse videtur innuere. Extitit præterea in Senatu Porta Dianæ Ephesinæ, Trajani manus, in qua expressæ erant causæ belli Scythici, Gigantum pugna, fulmina Jovis, Neptunus tridentem gestans, Apollo arcu instructus: infrà, gigantes draconum in modum irruentes, manibus glebas in sublime jactantes, torvum tuentes. Græca Cedreni pag. 322. qui hæc tradit, non exscribo. Extitit etiam in Senatu statua ærea Episcopi habitum referens, quæ virgam serpente circumvolutam manu gestabat (Mosis fortè) quam in Novam à se in Palatio conditam Ecclesiam transtulisse Basilium Macedonem narrant Leo Grammaticus pag. 472. & Symeon Logotheta n. XII. Alias denique statuas quæ in Senatu positæ fuere, recensent Codinus pag. 34. & Anonymus in Collect. pag. 96. nempe Aurigarum Circensium, Dianæ, Veneris, &c. atque in iis statuam Justini, quem Tyrannum vocat: Ἐν αὐτῇ τῇ Βασιλικῇ χρυσοφόρῳ, ὀπίσω τοῦ Μιλίου, ἦν ἀνδρείκελον ἄγαλμα χρυσεμβαφον, ἔνθα ἦν τὸ Ἑξάμον Ἡρακλείου τοῦ Βασιλέως, καὶ γονυκλινὲς Ἰουστίνου τοῦ τυράννου· *In ipsa Basilica aureo tecto operta, pone Milium, erat statua viri inaurata, ibi erat Examen Heraclii Imperatoris, & statua genibus inclinata Iustini Tyranni.* Ubi γονυκλινὲς non est pul-

Vinar quod genibus substernitur, uti censet Meursius in Glossario, sed statua geniculata Justini, quam Nicetas Paphlago in Vita Ignatii Patriarchæ Constantinopolitani pag. 698. edit. MDCXVIII. terræ motu convulsam refert, Michaële Theophili F. imperante: ὅτε δὴ καὶ ἡ στήλη Ἰουστίνου ἐκ τῶν γονάτων κοπεῖσα κατέῤῥαγε, *quo tempore & statua Justini genibus succisa confracta est.* Erat præterea in Basilica statua Salomonis, de qua Symeon Logotheta in Basilio n. XII.

Senatum à quodam Senato ædificatum, ac nuncupatum, eundem Anonymum dixisse, non omnino hac in re sanum, nolim hoc loco observare: sed quod longè potiori fide digniores de eo tradunt, nempe Procopius lib. I. de ædif. cap. x. in ea æde Senatum Romanum ineunte anno convenisse, festumque solenne ex veteri more & instituto celebrasse: ἔνθα δὴ ξυνιοῦσα ἔτους ἀρχομένου ἡ Ῥωμαίων βουλὴ σύγκλητος ἑκάστου ἐνιαύσιον ἑορτὴν ἄγει, τὰ τῆς πολιτείας ὀργιάζουσα ἀεὶ νόμιμα. Id alii aliis expressere verbis: Cedrenus in Leone M. p. 348. de Senatu: ἐν ᾧπερ καὶ οἱ λογάδες ἐβουλεύσαντο, καὶ ὁ Βασιλεὺς εἰσῄει, ἡνίκα ὑπατικὴν ἔλαβε στολὴν, *in qua selecti Senatores consilia sua agitabant, & Imperator intrabat, cum vestem consularem induebat.* Eadem penè habet Zonaras in eodem Leone pag. 41. Καὶ κατέκαυσε πρὸς τοῖς ἄλλοις τόν τε ἐν τῷ Σενάτῳ καλούμενον μέγιστον οἶκον, εἰς ὃν ἡ γερουσία καὶ οἱ λογάδες συνερχόμενοι ἐβουλεύοντο, καὶ αὐτὸς ὁ Βασιλεὺς ὅτε στολὴν ὑπατικὴν ἀνελάμβανεν, ἔργον περιφανὲς καὶ ὑπέρλαμπρον, *absumpsit præ cæteris maximam domum, quam Senatum vocant, in quam Senatus & viri delecti deliberatum convenire solebant, & ipse Imperator cùm vestem consularem sumebat, opus illustre & splendidissimum.* Atque ex his intelligimus quid velint iidem Codinus pag. 23. & Anonymus in Collectan. pag. 100. dum scribunt oblatos in Foro dignitatis suæ codicillos Consules accepisse, primumque Callistratum in eo renuntiatum: nam quod Forum appellant, alii Senatum, ædem scilicet ita nuncupatam, quam in Foro stetisse ex scriptoribus supra docuimus. Sed nulla apud illos occurrit *Senatus* mentio, quem in sextà regione extitisse ait auctor veteris urbis Descriptionis. Quippè *Senatus*, qui non semel conflagrasse dicitur, sub Arcadio nimirum, Leone M. & Justiniano, una eademque est, ni fallor ædes: in qua scilicet vestem Consularem accipiebant Consules, & quæ stetit juxta M. Palatium, M. Ecclesiam, Augustæum, & Regias Porticus: tametsi constet *Senatum* alterum, qui in sexta ponitur, haud procul dissitum fuisse.

At Basilica scholis publicis videtur primitus addicta: siquidem scribit Socrates lib III. cap. I. Julianum postmodum Imperatorem, literas edoctum in Basilica, in qua, inquit, tunc erant scholæ publicæ: Ἰουλιανὸς δὲ αὐξηθεὶς τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει παιδευτηρίων ἠκροᾶτο εἰς τὴν βασιλικὴν, ἔνθα τότε τὰ παιδευτήρια ἦν. His consona habet Nicephorus Callist. lib. x. cap. I. quæ quidem *Basilica* ea fortè fuerit, quam *vetustam* vocat Theodosius Junior in L. L. Cod. Th. de Operib. publ.

II. CAPITOLIUM habuit Nova Roma, perinde ac Antiqua, quod in regione septima statuit vetus Urbis Descriptio. Illius meminit auctor Chronici Alexandrini, scribens an. XII. Arcadii terræ motu concidisse τὸ σιγίγνιστον τοῦ Καπιτωλίου, crucem scilicet, quæ ei superimposita erat. Capitolii præterea meminit Zeno A. in L. XII. §. VI. Cod. Just. de Ædific. privat. qua vetat πολλὰς ἐφεξῆς κίονας ἐν ταῖς δημοσίαις στοαῖς ἀπὸ τοῦ καλουμένου Μιλίου, ἄχρι τοῦ καλουμένου Καπιτωλίου, *statuas quæ complures in publicis porticibus erectæ prostabant à Milio usque ad Capitolium*, ædificiis aut tabulatis obstrui. Et Corrippus lib. III. de Laud. Justini, ubi de triumpho Justiniani post devictum Gelimerem:

> *Ipse triumphorum per singula vasa suorum*
> *Barbarico historiam fieri mandaverat auro,*
> *Tempore quo captis injecit vincla tyrannis*
> *Justinianus ovans, quarto cùm Consule Princeps*
> *Alta triumphali tereret Capitolia pompa.*

Sed in primis Capitolii Constantinopolitani situm & usum percipimus ex L. III. Cod. Th. de Studiis liberal. urb. Romæ, L. LIII. de Operibus publ. & L. un. de Profess. eod. Cod. quæ desumptæ videntur ex eadem Constitutione, Theodosii scilicet & Valentiniani AA. iisdem Theodosio V. & Valentiniano Cæsare Coss. anno Christi CCCCXXV. edita. Nam & illius exhedras aliquot *Porticui septentrionali adhæsisse* docet dicta Lex LIII. perinde ac laudata Zenonis Constitutio, Plateamque spectasse; contrà verò ab exhedris aliis, *quæ tam orientali quàm occidentali lateri copulabantur, humiliores aliquanto atque angustiores*, nullum patuisse aditum aut egressum in Plateam. in Capitolio porro Professorum publicorum Auditoria constituta, ostendit Lex III. de Stud. &c. In iis nempè *exhedris, in quibus tantum amplitudinis & decoris esse monstrabatur, ut publicis commodis possent, capacitatis ac pulchritudinis suæ admiratione sufficere supradictorum consessibus*, ut ait dicta Lex LIII. ubi de exhedris quæ Porticui septentrionali adhærebant. Et verò quot professoribus constiterit *Capitolii Auditorium* uti appellatur in d. L. III. hisce verbis eadem commemorat: *Habeat igitur Auditorium specialiter nostrum in his primum quos Romanæ eloquentiæ doctrina commendat, Oratores quidem tres numero, decem verò Grammaticos: in his etiam qui facundia Græcitatis pollere noscuntur, quinque numero sint sophistæ, & Grammatici æquè decem. Et*

quoniam non his artibus tantum adolescentiam gloriosam optamus institui, profundiores quoque scientiæ atque doctrinæ memoratis Magistris sociamus auctores. Vnum igitur adjungi cæteris volumus, qui Philosophiæ arcana rimetur; duos quoque qui juris ac legum formulas pandant. Mox assignata & deputata singulis Professoribus loca, quæ *Cellulæ* ibidem & *Magistrationes* appellantur, ait, *ne discipuli sibi invicem possent obstrepere, vel Magistri: neve linguarum confusio permixta, vel vocum, aures quorumdam, aut mentes à studio literarum averteret.* Grammaticam verò in Capitolio Constantinopolitano publicè professos Grammaticos docet Cledonius Grammaticus CP. *Quodam tempore dum Ars in Capitolio die competenti tractaretur, unus è florentibus discipulis Ioannes, à Grammatico veniâ postulatâ, intendens in alterum sciscitatus est, &c.* Grammaticos Græcos Helladium & Syrianum, Latinum Theophilum, Sophistas Martinum & Maximum, & Leontium Jurisperitum, *in memorato Auditorio* professos docet eadem Lex un. de Profess. In eo etiam Grammaticam professus est Priscianus: in antiquo enim illius Cod. MS. cujus collatione emendata est editio Basileensis an. MDLIV. ita scriptum legitur: *Artis Prisciani viri disertissimi Grammatici Cæsariensis Doctoris urbis Romæ Constantinopolitanæ Præceptoris mei liber octavus de verbo explicitus feliciter.* Ubi *Ars*, ut & apud Cledonium, peculiari quadam appellatione, *Grammatica* dicitur, quomodo in laudata L. III. apud Arnobium juniorem, Rhemnium Palæmonem, Valerium Probum, Diomedem, Marium Plotium, & alios hæc vox usurpatur. Neque fere mihi dubium est, quin Capitolium idem fuerit cum *Basilica*, quam τῶν παιδευτηρίων vocat lemma epigrammatis, quod ita concipitur lib. IV. Anthol. cap. XXIII. εἰς τὴν Βασιλικὴν τῶν παιδευτηρίων ἐν Βυζαντίῳ, in qua juris Professores docuisse satis declarat ipsum Epigramma, cujusmodi fuit *Basilica* illa, quam *Legum* vocat vetus inscriptio Tardæ in Transilvania reperta, apud Gruterum CLXXI. II.

> Χῶρος ἐγὼ θεσμοῖσιν ἀνειμένος, ἐνθάδε πηγὴ
> Ἄφθονος Αὐσονίων ἐκκέχυται νομίμων,
> Ἣ πᾶσιν πέπταται μὲν ἀέννα, ἠϊθέοις δὲ
> Ἐνθάδ᾽ ἀγειρομένοις πάντα δίδωσι ῥόον.

Quæ sic reddidit V. C. Petrus Menardus Turonensis:

> *Sunt hæc Ausonio sacrata Palatia Regi,*
> *Irriguo hunc manat fonte Latina Themis.*
> *Hauriat hinc quivis, semper tamen omnis adultus*
> *Discentum in juvenum funditur unda gregis.*

III. BIBLIOTHECA in Regia Porticu exstructa primùm fuit à Juliano Imperatore, qui in ea genus omne librorum reposuit, ut auctor est Zozimus lib. III. pag. 713. ἔτι δὲ βιβλιοθήκην ἐν τῇ Βασιλέως οἰκοδομήσας στοᾷ, καὶ ταύτῃ βίβλους ὅσας εἶχεν ἐναποθέμενος, *constructa preterea in Regia Porticu Bibliotheca, & libris, quotquot habebat, in ea collocatis.* Quæ quidem verba de loco in quo repositi fuere libri, capienda sunt, cùm paulò antè Constantius & Bibliothecam excitasset, & codices collegisset, quorum numerum auxit postmodum Julianus: quo nomine pluribus laudatur Constantius apud Themistium Orat. XIII. καὶ τὰς ψυχὰς αὐτὰς τῶν σοφῶν καὶ ἀοιδίμων ἡρώων ἐπ᾽ ὠφελείᾳ τῆς πόλεως ἀνακαλεῖται καὶ ἀνίστησιν ἐκ τάφων. Et infrà: ψυχὴν τοίνυν ὑπολαμβάνω ἐγὼ ἀνδρὸς σοφοῦ εἶναι τὴν σοφίαν καὶ τὸν νοῦν καὶ τὸν λόγον, ἠρία δὲ τῶν ψυχῶν τούτων τὰς βίβλους τε καὶ τὰ γράμματα, ἐν οἷς ἀπόκειται αὐτῶν τὰ λείψανα. In hac Bibliotheca septem Antiquarios constituit Valens Imperator, quatuor Græcos & tres Latinos scribendi peritos, qui & codices componerent, & pro vetustate repararent, quibus competentes de caducis popularibus annonas præberi voluit, ut est in L. II. Cod. Th. de Stud. liberal. urb. Rom. Verum conflagravit Bibliotheca ista Julianea eo incendio quod Basilisco imperante accidit, centumque ac viginti millia codicum, quibus illa constabat, eo absumpta sunt, ut ex Malcho Byzantio refert Zonaras pag. 43. Cedrenus pag. 351. & Suidas, quo loco Malchum scripsisse historiam commemorat, in qua res gestas Zenonis & Basilisci recenset, atque in iis τὸν ἐμπρησμὸν τῆς δημοσίας βιβλιοθήκης καὶ τῶν ἀγαλμάτων τοῦ Αὐγουσταίου. Quod vero Cedrenus & Zonaras tradunt de absumpto perinde hoc incendio Draconis intestino, in quo descripta erant Homeri Poëmata, id ad Leonis Isauri tempora rejicit Constantinus Manasses. Absumptam igitur incendio Bibliothecam excitavit rursum Zeno Imperator, curante Juliano Præfecto Urbi, qui Zenoni statuam auratam posuit, ante domus vestibulum: quod docet sequens Epigramma ex lib. IV. Anthol. cap. IV.

> Οἶκον Ἄναξ Ἑλικῶνος ἀνηβήσαντα νοήσας
> Κυδαλίμοις καμάτοισιν Ἰουλιανοῦ πολιάρχου,
> Πιερικῶν προπάροιθε δόμων παγχρύσεος ἔστη.
> *Rex instauratas Heliconis viderat ædes,*
> *Vrbis Præfecti sumptu, assiduoque labore:*
> *Tum aureus Aoniis prostaret ut ædibus, egit.*

His enim verbis Bibliotheca designatur, quæ Heliconis & Musarum ædes est. Id præterea prorsus firmat quod subsequitur Epigramma, in quo dicitur idem Julianus, postquam Mu-

sas adornasset, auream erexisse statuam Anastasiæ, tametsi nondum sum assecutus quæ fuerit ista Anastasia:

Κῦδος Ἰουλιανοῦ πανάοιδιμον, ὃς μετὰ κόσμον
Πιερίδων χρυσέην στῆσεν Ἀναστασίην.
Hæc Iuliani gloria est: namque ad decus
Musarum, is Anastasiam auream erigit.

Sed neque diversæ sunt statuæ illæ Zenonis & Ariadnes ejusdem Augusti uxoris, quas Julianum erexisse testatur distichon, quod in Anthologia, paulò antè suprà allatum Epigramma, legitur, à statuis Zenonis & Ariadnes, quas Codinus in Basilica Chalces stetisse refert; nam & Basilica, & Bibliotheca, & Chalce, sibi invicem proximæ fuere. En ipsum distichon:

Ζήνωνα πολίαρχος Ἰουλιανὸς βασιλῆα,
Ζήνωνος παράκοιτιν Ἰουλιανὸς Ἀριάδνην.
Præfectus Vrbi Iulianus Principem
Zenonem, & ejus conjugem Ariadnem hic locat.

Adoleverat sensim Bibliotheca ista Zenoniana, & in ingentem Codicum numerum excreverat, cùm Leonis Isauri jussu rursum igne consumpta est. Quippe impius iste imaginum impugnator, cùm Oecumenicum & duodecim socios qui huic præerant, in suam hæresim pertrahere non potuisset, ignominiosè in ipsa æde concludi jussit, & noctu igne apposito, cum domo, librisque, (quos ad triginta sex millia & quingenta ibi extitisse Glycas & Manasses volunt) ac sacris vasis, combussit, quod pluribus recitant iidem Zonaras, Cedrenus, Manasses & Glycas, qui Bibliothecæ situm variè referunt, seu potiùs variis verbis, cùm in idem recidant. Nam Zonaras in ipsa Basilica statuit: Οἶκος ἦν ἐν τῇ καλουμένῃ Βασιλικῇ ἔγγιστα τῶν Χαλκοπρατείων βασίλειος, ἐν ᾧ καὶ βίβλοι τῆς τε θύραθεν σοφίας καὶ τῆς εὐσεβεστέρας καὶ θειοτέρας πολλαὶ ἐναπέκειντο. Cedrenus verò πρὸς τῇ λεγομένῃ Βασιλικῇ Κινστέρνῃ, Manasses τοῦ περιφανοῦς ἐγγὺς τοῦ τῆς Θεοῦ Σοφίας, ut & Glycas hanc ponunt. Denique Codinus pag. 42. historiam hanc commemorans de Oecumenico & Sociis, ædem in qua extitit Bibliotheca, Τετράδισιον Ὀκτάγωνον vocat, eamque juxta Chalcem statuit, & constitisse ait octo Porticibus cameratis: τὸ δὲ Τετράδισιον τὸ Ὀκτάγωνον, τὸ πλησίον τῆς Χαλκῆς, στοαὶ ἦσαν ὀκτὼ, ἤγουν καμαρωειδεῖς τόποι. At Gyllius lib. II. cap. XX. haud probabile esse censet Bibliothecam extitisse in Octagono: siquidem cùm scriptores narrant Octagonum conflagrasse eo incendio quod accidit in seditione Victoriatorum, non præteriissent Bibliothecam pariter deflagrasse. Neque tamen Imperatores, qui Leonem subsecuti sunt, Bibliothecâ caruere: nam Bibliothecæ Palatii meminit Nicetas Paphlago in Vita Ignatii Patriarchæ Constantinopolitani, quam βασιλικὴν βιβλιοθήκην vocant Continuator Theophanis lib. I. n. XXII. lib. III. n. XLIII. & Cedrenus in Leone Armenio pag. 493. Sed & cum ipsa Bibliotheca haud extincti periere omnino duodecim illi doctores qui ei præerant: cùm Joanne Comneno imperante idem διδασκάλων numerus adhuc obtinuerit, & in colloquio quod de utriusque Ecclesiæ dissidio habitum est ab Anselmo Episcopo Havelbergensi, Nicetas Archiepiscopus Nicomediensis Oecumenici vicem aliquatenus subierit, peractumque dicatur ab eodem Anselmo in Proœmio lib. II. Dialogor. *inter duodecim electos Didascalos, qui studiis Græcorum ex more solent præesse* Habuit etiam Patriarcha, seu Ecclesia Constantinopolitana suam Bibliothecam, de qua suo loco agimus.

IV. OCTAGONUM conflagrasse eo incendio quod accidit in seditione Victoriatorum, Justiniano imperante tradit Cedrenus pag. 369. Τότε δὴ ἐνεπρήσθη καὶ τὸ Ὀκτάγωνον, καὶ τὸ Λουτρὸν τοῦ Σεβήρου τὸ λεγόμενον Ζεύξιππος· *Tunc conflagravit & Octagonum, & Balneum Severi, quod Zeuxippus dicitur.* Chronicon Alexandrinum pag. 778. ubi de eadem seditione, statuit Octagonum inter Basilicam Gunariorum, & Porticum Regiam: Καὶ ἑωρακότες ἑαυτοὺς βαλλομένους οἱ ὄχλοι, ἦλθον αὐτοὶ εἰς τὸ Ὀκτάγωνον τὸ ὄντα εἰς μέσον τῆς Βασιλικῆς τῶν Γουναρίων, καὶ τοῦ δημοσίου ἐμβόλου τῆς Ρηγίας· καὶ ἑωρακότες οἱ στρατιῶται, ὅτι οὐκ ἠδύναντο εἰσελθεῖν, ἐπάνω αὐτῶν ἔβαλον πῦρ, καὶ ὑφῆψαν τὴν Ὀκτάγωνον, καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ πυρὸς ἐκαύθη τὰ πέριξ τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τῶν Σφωρακίου, δίχα τοῦ σκευοφυλακείου τοῦ φρουρίου τοῦ ἁγίου οἴκου· *Vt viderunt plebei se jaculis ac ensibus appeti, venerunt ad Octagonum ædem sic dictam; quæ erat in medio Basilicæ Gunariorum, & publicæ Porticus quam Regiam vocant. Milites verò cùm viderent introire se non posse, supra illos ignem jecerunt, & incenderunt Octagonum, & eodem igne conflagrarunt ædes adjacentes templo S. Theodori, quod Sporacii nuncupatur, præterquam Sceuophylacium sacræ ædis.* Ex quibus satis convincitur Octagonum stetisse haud procul à Zeuxippo, Porticu Regia, Basilica Gunariorum, & æde sancti Theodori, ac proinde à Magna Ecclesia quæ eodem incendio conflagravit. Quod firmant Theodorus Lector lib. I. pag. 183. Theophanes anno I. Zenonis pag. 104. & ex eo Cedrenus pag. 352. ubi de Æluro: Ἐκ τοῦ παλατίου λιτανεύων ἦλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὀχούμενος ὄνῳ· ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν λεγομένην Ὀκτάγωνον, πεσὼν συνετρίβη τὸν πόδα· *Ex Palatio processione instituta venit ad Ecclesiam asino vectus: cùm autem ad ædem quam Octagonum vocant, pervenisset, lapsus pedem læsit.* Cum verò Palatium & Sophianum templum vicina fuerint, sequitur Octagonum pariter intercessisse inter utrumque. At quæ ædes fuerit, non planè constat, nisi fides adhi-

beatur Codino scribenti pag. 42. Τετράστιον Ὀκτάγωνον extitisse juxta Chalcen, fuisseque locum illum in quo Bibliotheca Constantinopolitana stetit, cui præfuit Oecumenicus cum duodecim viris aliis literatis, sicque appellatum, quod Octo constaret Porticibus concameratis: quod sanè haud procul à vero abest, cum hæc vox feminino genere ferme semper à scriptoribus efferatur, ita ut ad βασιλικὴν fortean referri debeat, fueritque basilica octagona. Tradit Theophanes pag. 22. & ex eo Nicephorus Call. lib. VII. cap. XLIX. Constantinum M. ædificasse Antiochiæ Ecclesiam, quam Ὀκτάγωνον κυριακὸν appellant, quia ἐν ὀκταέδρῳ σχήματι confecta erat, ait Eusebius de Vita Constantini lib. III. cap. XIIX. al. L. Ejus etiam meminit Gregorius Abul-Faragius in Historia Dynastarum pag. 85. Inscriptio Christiana apud Gruter. pag. 1166.

Octachorum sanctos templum surrexit in usus,
Octagonus fons est munere dignus eo.

V. MONETA in XII. regione collocatur in Veteri Urbis descriptione. In dubium vocat Gyllius lib. IV. cap. VIII. fuerit-ne ædes Junonis Monetæ, an ærarium: sed potius videtur existimare domum fuisse cudendæ Monetæ. Vide Marlianum lib. II. de Topogr. Urbis Romæ cap. V. Monetas porro ferreas cudisse olim Byzantios præter Aristophanem & alios à nobis laudatos in Notis ad Alexiadem, docet Aristides Platon. II. pag. mihi 241.

VI. PRÆTORIUM ædes fuit, in qua Prætor juri in Urbe dicundo præerat, ut est apud Pomponium in L. II. D. de Orig. jur. A Prætoribus præterea *Prætoria* appellata Palatia, Curiæ, seu domus, in quibus judices judicia sua exercebant, in L. XIV. C. de Offic. Rector. Prov. & L. IV. C. de Operib. publ. Ride interim Græculorum ineptias in Glossis MSS. regiis Cod. MMIXII. πραιτώριον, ἀπὸ πράσσω, πραιτώριον ὅ ἐστι τὰ πραττόμενα ὁμοῦ φυλάττονται, πλὴν τοῦ πραιτώριον. Infra: πραιτώριον, παλάτιον. In urbe igitur Constantinopolitana Prætorium nuncupatum fuit, ædes in qua Præfectus Urbi vice sacra judicabat, cujus quidem dignitatis summa fuit potestas. Ad eum enim custodia & cura Urbis regiæ totius spectabat, & quidquid intra centesimum lapidem admittebatur: nam ultra centesimum, Præfecti Prætorio cognitio erat. Ad eum præterea spectabat cura annonæ, excubiarum, corporatorum, thermarum, venalium rerum, spectaculorum, ac Popularium sive Factionum, de quibus omnibus, passim in Cod. Th. & Just. Prætorium igitur Constantinopolitanum stetit ab ipsa Urbis instauratione. Certè sub Arcadio mentio illius est apud scriptores: narrat quippe Theophanes pag. 64. & ex eo Cedrenus pag. 327. Arcadium Imperatorem renuntiatum, τὸν μέγαν ἔμβολον ἀντικρὺς τοῦ Πραιτωρίου, *magnam Porticum è regione Prætorii* condidisse an. I. At an. XII. ejusdem Arcadii conflagravit. Causam incendii sic refert Chronicon Alexandrinum pag. 77. ἐπὶ τῆς παρούσης ὑπατείας ἐκάη τὸ Πραιτώριον Μοναξίου Ἐπάρχου πόλεως, διὰ τὴν ἔνδειαν τοῦ ἄρτου, καὶ ἐσύρη ἡ καροῦχα αὐτοῦ ἀπὸ τῆς πρώτης Ρεγεῶνος ἕως τῶν Δομνίνου Ἐμβόλων, *his Coss. conflagravit Prætorium Monaxii Præfecti urbis propter inopiam annonæ, tractaque illius carruca à prima Regione usque ad Domnini Porticus.* Denuò instauratum & adornatum, eodem, vel altero, Domnino curante, à Justino Thrace Imperatore docemur ex binis Epigrammatibus, altero Pauli Silentiarii, altero Theæteti, quæ descripta leguntur in Anthol. lib. IV. cap. XXIII. Prioris lemma sic concipitur:

Παύλου τοῦ Σιλεντιαρίου εἰς τὸ Μέγα Πραιτώριον Καλλωπισθέν.

Κόσμον Ἰουστῖνος Βασιλεὺς ῥύπον ἄντα καθήρας,
Καὶ τὰ μέγιστα δίκης ἠγλάϊσεν τεμένη.
Σοῖς δὲ πόνοις, Δομνῖνε, κατηφέα νύκτα διώκεις,
Ἐκ Θέμιδος μεγάρων, ἐκ βιοτῆς μερόπων.

Orbis Iustinus sordes purgavit, & altam
Iustitiæ cultu splendidiore domum.
Ergo ex vita hominum, Themidisque ex ædibus, atra
Nox, Domnine tuo pulsa labore manet.

Alterum, Theæteti scilicet, sic describitur:

Θεαιτήτου τοῦ Σχολαστικοῦ εἰς τὸ αὐτό.

Ὡς ἀγαθὸν καὶ παῖς ἐπὶ γήραϊ· φαιδρὰ πέσους γὰρ
Δομνῖνος θαλάμους μητρὸς ἔτευξε δίκης.
Λάμπω ἐγὼ διὰ παῖδα, ὁ παῖς δι' ἐμεῖο φαείνει.
Κύδεα δ' ἀλλήλοις ἀντιχαριζόμεθα.

Hoc est, interprete V. Cl. P. Menardo Turonensi:

Quam felix est prole senex, illustrior extat
Domnino matris justitiæ thalamus.
Splendeo nati operâ, per me splendescit & ille,
Ornat & alterius gloria ab alterutro.

Neque diu mansit incolume; quippe rursum conflagravit in seditione Victoriatorum sub Justiniano: Theophanes pag. 156. καὶ θυμωθέντες ἔβαλον πῦρ εἰς τὸ Πραιτώριον, καὶ ἐκάησαν οἱ Ἔμβο-

λοι ἀπὸ τῆς καμάρας τοῦ Φόρου, ἕως τῆς Χαλκῆς, *inde furore succensæ Factiones ignem in Prætorium immisere, & conflagrarunt Porticus à fornice Fori usque ad Chalcen.* Addit Chronicon Alexandrinum eodem incendio consumpta unà cum Prætorio Scrinia: ἦλθον οἱ δῆμοι εἰς τὸ Πραιτώριον τῶν Ἐπάρχων, καὶ ἔβαλον ἐκεῖ πῦρ, καὶ ἐκαύθησαν αἱ στέγαι τῶν δύο βασιλικῶν οἴκων, καὶ Μόνον τοῦ αὐτοῦ Πραιτωρίου, ὅπου τὰ Σκρίνια, *venerunt Factiones ad Prætorium Præfectorum, & in illud ignem injecerunt, & conflagrarunt tecta duarum Imperatoriarum ædium, & Monon ipsius Prætorii, in quo erant Scrinia.* Tertio denique incendio absumptum fuit Prætorium, Phoca imperante, anno III. Idem Chronicon: στάσεως δημοτικῆς γενομένης, ἐκαύθη ἡ Μέση ἀπὸ τοῦ Λαύσου, καὶ τὸ Πραιτώριον τοῦ Ἐπάρχου τῆς πόλεως ἕως τῆς Ἄρκας, ἄντικρυ τοῦ Φόρου Κωνσταντίνου. *Seditione à Factionibus excitata, conflagrarunt Media urbis platea à Lausi Palatio, & Prætorium Præfecti urbi, usque ad Arcam, è regione Fori Constantini.* Theophanes an. VI. Phocæ: πορευθέντες δὲ οἱ Πράσινοι ἔβαλον πῦρ εἰς τὸ Πραιτώριον, καὶ ἔκαυσαν τὸ Σέκρετον, καὶ τὰ Σκρίνια, καὶ τὰς Φυλακάς, *Prasini verò prodeuntes ignem injecerunt in Prætorium, & incenderunt Secretum,* (seu locum in quo judicia sua Præfectus urbi exercebat) *& Scrinia & Carceres.* Prætorii deinceps, ut loci judiciarii, aut Sedis Præfecti urbi, nulla ferè occurrit mentio apud scriptores, sed tantum carceris hac appellatione donati, cujus hoc loco meminit Theophanes. Narrant Glycas & Codinus pag. 39. Constantinum M. cùm in Byzantii Curia, seu Senatus domo, Carceres invenisset, illos eodem quo erant loco reliquisse, ibique stetisse usque ad Phocæ tempora. Tum enim Patriciam quandam mulierem, eamque viduam, cui Marca nomen erat, sortem acerbam carcere detentorum miseratam, quòd nimio ibi excruciarentur fœtore, accepto pretio, suam ipsius domum Imperatori concessisse, qui Carcerem illum, quem Πραιτώριον nominant, condidit. At res vera ne sit, non disquiro. Id constat Prætorii ut Carceris passim mentionem fieri apud scriptores Byzantinos, Constantinum Porph. in Basilio cap. XLIV. Theophanem an. X. Rhinotmeti, & anno II. Irenes, eundem Zonaram in Irene & Michaële Stratiotico, Cedrenum pag. 404. Scylitzem pag. 582. Georgium Hamartolum in Michaële, Leonem Grammaticum pag. 467. Continuatorem Theophanis lib. IV. cap. XXIII. & Anonymum Combefisianum in Lacapeno n. XLIV. qui disertè ac nudè Πραιτώριον Carcerem Prætorii vocant, quem Nicetas in Alexio lib. III. num. V. τοῦ Πραιτωρίου φρουράν. Qui quidem Prætorii Carcer, *Diomedis Carcer* dicebatur, ab adjacente æde S. Diomedis, uti suo loco observamus. Adde Menæa ad XXVIII. Novemb. in S. Stephano juniore, VIII. Decemb. in S. Michaële Syncello.

Prætorium aliud agnoscere videtur Theophanes an. VIII. Mauricii, scribens eundem Mauricium ædificasse ædem SS. XL. Martyrum in loco, quem, inquit ille, ferunt fuisse Prætorium: siquidem Prætorium incendio demum absumptum fuit sub Phoca.

VII. QUÆSTORIUM, τὸ Κοιαιστώριον, conflagravit unà cum Thomaïte Patriarchii Triclinio, & aliis ædibus usque ad Milium, eo incendio quod accidit an. I. Constantini Irenes filii, ut auctor est Theophanes pag. 394. & ex eo Cedrenus pag. 472. Palatium τοῦ Κοιαίστορος videtur appellari à Codino pag. 51. ubi à Constantino M. ædificatum scribit.

VIII. PRYTANEUM in Regione quinta statuit vetus Urbis Descriptio. Est autem Prytaneum apud scriptores locus in quo à publico alebantur qui de Rep. bene meriti essent, dictum quasi πυρὸς ταμιεῖον. Tradit Spartianus Hadrianum Imp. *Tiburtinam villam mirè exædificasse, ita ut in ea & provinciarum & locorum celeberrima nomina inscriberet, velut Lyceum, Academiam, Prytaneum* &c. Hunc quidem imitatus videtur Constantinus Magnus novam Romam condendo, in qua ædificia varia construxit, quibus appellationes indidit eorum quæ Romæ, & in præcipuis Græciæ urbibus à structuræ splendore & elegantia celebritatem aliquam consecuta erant. Nota sunt quæ de Prytaneo Atheniensi scripsere veteres scriptores, quorum locos congessit Joannes Meursius in Athenis Atticis lib. I. cap. VIII. Habuit & Cyzicum Prytaneum suum, ut auctor est Livius, ut & Forum Rhegium, Calabriæ urbs, quod testatur vetus inscriptio apud Gruterum CLXXIV. 7.

IX. GENICUM, τὸ Γενικόν, Byzantii appellabant Ærarium publicum, in quod referebantur quidquid colligebatur ex tributis & vectigalibus. Bona Principis, aiunt Jurisconsulti, aut Fiscalia sunt, aut Patrimonialia. Fiscalia propriè in patrimonio ejus non sunt, sed sunt quodammodo publici juris, seu potiùs ad usus reipublicæ destinata, nec in hæredem transeunt: unde δημόσιον *tributum* appellarunt, ut δημοσιώνας *publicanos.* Γενικὸν autem idem sonat quod δημόσιον. Patrimonialia verò, quæ privatis usibus Principis dicata erant. Fiscalia denique, *sacras largitiones* appellabant, quasi muneribus potissimum & liberalitatibus exercendis thesauri imperatorii destinati sint, quamvis & in alias plerasque res insumantur: vel certè quòd essent subditorum largitiones: nam Principes exactionibus suis spontaneæ largitionis speciem & appellationem subinde dedere. Qui igitur bonis istis fiscalibus præerat, *Comes sacrarum largitionum*, ut qui patrimonialibus, *Comes rerum privatarum* dicebatur. Ut autem diversa ejusmodi bona, ita & diversæ in urbe ædes erant iis recondendis destinatæ: nam Γενικὸν domum appellabant, in quam tributa ac vectigalia inferebantur, ut Ἰδικὸν domum in quam bona patrimonialia Principis. Utramque à Constantino Magno ædificatam scribit Codinus. Sed

ædes τὸ Γενικὸ dicta, labente ætate, non tam fuit ærarium, quàm, uti vocabant, *Secretum*, seu ædes in qua de tributis & vectigalibus agitabantur lites & judicia: quod præsertim docet Constantinus Porphyrogenitus in Vita Basilii Macedonis cap. XXIV. scribens eundem Basilium interdum è Palatio decedentem, in Γενικὸν perrexisse, ut subditorum, qui ab exactoribus tributis plùs justo onerarentur, causas examinaret; sed hallucinatur in ea quam de nomenclaturæ ratione profert: Αὐτὸς τῶν Βασιλείων ὑποκαπιὼν, καὶ εἰς τὸ διὰ τὸ τοὺς πανταχόθεν εἰς αὐτὸ συντρέχοντας, ὡς ἔοικεν, λεγόμενον Γενικὸν καθεζόμενος, τοὺς ὑπὸ τῶν εἰσπραττόντων τοὺς δημοσίους φόρους πολλάκις, οἷα συμβαίνει διὰ τὸ τῆς ἀρχῆς τὸ μέγεθος, ἀδικουμένους, καὶ ὥσπερ εἰς κοινὸν Πρυτανεῖον εἰς τὸ τοιοῦτον διαιτητήριον καταφεύγοντας, καὶ τὰς οἰκείας ἐγκλήσεις προβαλλομένους, μετὰ πόνου πολλοῦ καὶ συχνῆς ἐπιμελείας ἐξήταζεν, &c. *Ipse è Regia decedens, & in Genico, æde sic, ut videtur, nuncupata, quod in illam undique omnes confluant, sedens, eorum causas multo labore & sedula diligentia examinabat, qui à publicorum vectigalium exactoribus, uti propter imperii amplitudinem fieri contingit, vexabantur, & veluti in commune Prytaneum in hanc ædem confugientes suas expostulationes depromebant.* A Porphyrogenito hausit quæ in hanc sententiam habet Scylitzes in eodem Basilio pag. 568. Huic Tribunali præerat Magistratus, qui Λογοθέτης Γενικὸς dicitur Nicephoro Constantinopolitano pag. 155. 1. edit. Λογοθέτης τοῦ Γενικοῦ Nicephoro Gregoræ lib. VII. pag. 190. & aliis. Λογοθέτης τῶν Γενικῶν, in Act. 1. VIII. Synodi, & apud Pachymer. lib. VI. cap. XXVI. lib. X. cap. XXXIV. Λογοθέτης τῶν σεκρέτων, uti docuimus ad Alexiadem pag. 262. denique Γενικὸς nudè, ut in Novella Leonis XXIV. apud Suidam in Anastasio, & Scylitzem in Basilio pag. 590. & in Menæis ad XXIII. Septemb. Sed ærarii istius publici officiales omnes ita recensentur in subscriptionibus Hypomnestici Alexio Comneno Imperatori porrecti, in Rationali peræquatorum, seu παλαιᾷ λογαρικῇ MS. hac ratione: Αἱ ὑπογραφαὶ τῶν Σεκρετικῶν. Ο ἀνάξιος τοῦ κρατίστου καὶ ἁγίου βασιλέως καὶ Γενικὸς Μιχαὴλ ὁ Κουζίκιος. Ο Λογαριαστὴς τοῦ Γενικοῦ Βασίλειος ὁ Τζιρίθων. Ο τοῦ αὐτοῦ σεκρέτου βασιλικὸς Νοτάριος ὁ Ἀπιβεπιθίων. Ο τοῦ αὐτοῦ σεκρέτου τοῦ Γενικοῦ βασιλικὸς Νοτάριος Κωνσταντῖνος ὁ Ρωτωνᾶς. Ἰωάννης Βασιλικὸς Νοτάριος τοῦ σεκρέτου τοῦ Γενικοῦ, ὁ Σερβλίας. Ο βασιλικὸς Νοτάριος τοῦ σεκρέτου τοῦ Γενικοῦ Νικόλαος ὁ Τείφυλλος. Ο Κριτὴς τοῦ Βήλου καὶ ἐπὶ τοῦ Ἱπποδρόμου Ἰωάννης ὁ Μανουηλίτης. Γενικοῦ Λογοθεσίου πράγματα vocat Theophanes in Rhinotmeto an. IX. causas & lites quæ in hoc Secreto dirimebantur. At domum hanc demolitus est Isaacius Angelus, & ex ruderibus turrim in Palatio Blacherniano exstruxit. Nicetas in Isaac. lib. III. n. V. καὶ τὴν ἐκ πλίνθου πάσης ὀπτῆς λαμπροτάτην τοῦ Γενικοῦ οἰκοδομὴν κατηδάφισε, *splendidissimam Genici ædem, quæ tota latere coctili constabat, solo æquavit.*

X. IDICUM, Ἰδικὸν, ædes fuit in qua recondebantur Imperatorum bona patrimonialia, quæ & *Privata* dicuntur, quorum cura erat penes Comitem rerum privatarum, de qua dignitate agunt passim scriptores. Ut porrò Ἰδικὸν Græci, ita *Privatum* absolutè pro re privata Principis usurpat L. V. Cod. Th. de Exact. Corippus lib. II. n. X.

— Nos quæ tua sunt privata vocamus.

Hanc autem ædem, ut & Γενικὸν, exstruxit Constantinus Magnus, ut habet Codinus: quam Evagrius lib. III. cap. XXXIX. in Anastasio Imp. τὰ Ἰδικὰ Σκεύια vocat. Illius meminit Porphyrogenitus in Basilio cap. XXIII. & ex eo Scylitzes pag. 568. τοῦ ἐν τῷ Ἰδικῷ εὑρεθέντος χρυσοῦ, *invento in Idico auro*, & Continuator Theophanis lib. IV. n. XXI. & ex eo idem Scylitzes in Michaële pag. 544. Παραπλησίως δὲ ἐποίησε καὶ ἐν στολαῖς βασιλικαῖς, ὧν αἱ μὲν ἦσαν ὁλόχρυσοι, αἱ δὲ χρυσοϋφαντοι, δεδωκὼς τῷ Ἰδικῷ, ὥστε καὶ ταύτας χωνεῦσαι· *Eodem modo vestibus usus est imperatoriis, quarum aliæ totæ aureæ, aliæ intextæ auro erant, quas in scrinium rerum privatarum intulit, ut conflarentur.* Nec est quod emendent viri docti Εἰδικὸ, quomodo etiam præferunt aliquot editiones Evagrii, Porphyrogeniti, atque adeò Scylitzæ, & Anonymi Combefisiani in Lacapeno n. VI. ut *Conflatorium* fuerit, uti volunt; cùm Ἰδικὸν legendum sit. Nam & Theodoritus lib. III. cap. XI. ut Felicem Comitem sacrarum largitionum fuisse ταμίαν τῶν βασιλικῶν θησαυρῶν, ita Helpidium Comitem rerum privatarum τῶν ἰδίων τοῦ Βασιλέως χρημάτων τε καὶ κτημάτων τὴν ἡγεμονίαν habuisse ait: quem τῆς βασιλικῆς οἰκίας προεστῶτα, id est Comitem rerum privatarum vocat, uti interpretatur Philostorgius lib. VII. cap. X. ubi nescio an non legendum sit ἰδίας, pro οἰκίας. Tametsi existimem Imperatoris thesaurum, quem Ἰδικὸν tum appellabant, postmodum οἰκειακῶν nomenclaturâ donatum, ac proinde ejus curam habuisse magistratum illum quem Λογοθέτην τῶν οἰκειακῶν vocat Pachymeres l. I. c. XIII. l. II. c. XXI. l. V. c. XIII. qui fortè idem cum eo qui ἐπὶ τῶν οἰκειακῶν dicitur Anonymo Barensi in Chron. an. MXXXII. Meminit denique Leo Grammaticus in Constantino Porphyrogenito pag. 497. ut & Anonymus Combefisianus in Lacapeno n. VI. cujusdam Demetrii Νοταρίου βασιλικοῦ τοῦ Ἰδικοῦ.

XI. ARCA haud procul à Foro Constantini fuit, uti declarat incendium quod anno I. Phocæ accidit. Chronicon Alexandrinum: ἐκαύθη ἡ Μέση ἀπὸ τοῦ Λαύσου, καὶ τὸ Πραιτώριον τοῦ Ἐπάρχου τῆς πόλεως, ἕως τῆς Ἄρκας, ἄντικρυ τοῦ Φόρου Κωνσταντίνου· *Conflagravit Media Platea à Lausi Palatio, & Prætorium Præfecti Urbis, usque ad Arcam, è regione Fori Constantini.* Fuit autem

Arca si bene conjicio, Præfecti Urbis ærarium, cujus Prætorio vicinum fuit. Hujus meminit Justinianus in L. VII. §. IV. Cod. de Advocatis diverſ. Judic. quam Theodoro Præfecto Urbi inſcriptam docuit Cujacius lib. XIII. Obſ. cap. I. Recenſentur etiam Arcæ aliæ paſſim, ut Præfecti Prætorio, Quæſtoris, &c. quibus qui præerant, *Arcarii* dicti. Sed de his Arcis alibi plura diximus. Vide interim Anonymum Combefiſianum in Romano Lacapeno n. XXVII.

XII. BASILICA THEODOSIANA collocatur in octava Regione in veteri Urbis Deſcriptione.

XIII. BASILICÆ ILLI mentio eſt apud ſcriptores, ubi agunt de Atrio ejuſdem Baſilicæ, ex quo Ciſternam magnam conſeciſſe tradunt Juſtinianum Magnum an. I. At quis Illus ille, non conſtat. Binos hoc nomine vulgò agnoſcunt iidem ſcriptores, Illum ſcilicet tyrannum, qui in Papycio monte captus decollatuſque eſt, Zenone imperante, ut eſt apud Marcellinum Comitem, & Theophanem an. XIV. Zenonis, qui *Ellus Magiſter* vocatur apud Liberatum Diaconum capp. XV. XVII. XVIII. & Illum natione Iſaurum, qui in Romanorum caſtris contra Miſimianos meruit ſub Juſtiniano, de quo Agathias lib. IV. Certè ab Illo Magiſtro & Tyranno, qui multos geſſit Magiſtratus ſub Leone Magno & Zenone, dictam hanc Baſilicam videtur indicare Codinus pag. 43. ſcribens τὰ καλούμενα Ἴλλου fuiſſe illius ædem: qui quidem locus ille idem fortè fuerit cum Baſilica Illi.

XIV. BASILICA GUNARIORUM ſtatuitur ab auctore Chronici Alexandrini pag. 778. juxta Octagonum & Porticum Regiam. Ἦλθον αὐτοὶ εἰς τὸ Ὀκτάγωνον, τὸν ὄντα εἰς μέσον τῆς Βασιλικῆς τῶν Γουναρίων καὶ δημοσίου ἐμβόλου τῆς Ῥηγίας. *Venerunt ipſi in Octagonum, quod eſt inter Baſilicam Gunariorum & publicam Porticum Regiam.* Videtur is locus qui τὰ Γουνάρεια τοῦ Φόρου nuncupatur à Leone Grammatico pag. 505. & Anonymo Combefiſiano in Lacapeno n. XXXI. ubi ſcilicet *Gunarum*, ſeu pellium venditores proſtrabant. Lexicon Gr. MS. Regium cod. MMLXII. βαίτη, διφθέρα, ὅ ἐστι γοῦνα. Alibi: διφθέρα, ποιμενικὸν περιβόλαιον ἐκ δέρματος, ἡ γοῦνα, ἢ ἄλλο τι. Aliud Gloſſ. ſignat. DCCCCXXX. σισύρα, ἱμάτιον τραχὺ, περιβόλαιον ἀγροικικὸν, δουλικὸν, παλαιὸν, καὶ ἡ γοῦνα. Ita paſſim uſurpant Græci & Latini ſcriptores infimæ ætatis: cætera vide in Gloſſario noſtro nuper edito.

XV. VESTIARIUM, ut partem ærarii publici, ſub diſpoſitione Comitis ſacrarum largitionum fuiſſe rectè obſervavit Cujacius ad tit. Cod. de Off. Comit. S. L. quippe ei ſuberant Procuratores Gynæceorum, Baphiorum, Linificiorum, Barbaricariorum, &c. & ut ait Senator lib. VI. ep. VII. *Quidquid in veſtibus, quidquid in ære, quidquid in argento, quidquid in gemmis ambitio humana poteſt habere pretioſum, illius ordinationibus obſecundavit.* Sed de Veſtiario, & iis qui Veſtiario præfecti erant, pluribus egimus ad Alexiadem pag. 285. De Veſtiario verò Conſtantinopolitano, obſervo tantùm illius conditorem Conſtantinum Magnum dici à Codino. A Baſilio Macedone bina Triclinia ædificata in Palatio ait Porphyrogenitus in Avi Vita cap. LIX. Ὧν τὸ μὲν εἰς θησαυροφυλακεῖον, τὸ δὲ εἰς Βεστιάριον. *Quorum quidem unum Theſaurophylacium, alterum Veſtiarium fuit.* Veſtiarii præterea meminit Leo Grammaticus in Baſilio pag. 472.

XVI. MANGANA, τὰ Μάγγανα, locus ſic dictus, διὰ τὸ τὰ Μάγγανα πάσης τῆς Πόλεως, καὶ τὰς μηχανικὰς ὕλας ἐκεῖσε ἀποκεῖσθαι, καὶ τὰ πρὸς τὴν τειχομαχίαν σκεύη. *Quod in eo aſſervarentur Machinæ bellicæ totius Urbis, & materiæ mechanicæ, & cætera ad urbium oppugnationes idonea inſtrumenta.* Ita Glycas & Codinus pag. 38. qui à Conſtantino Magno ædificatum volunt. Andreas Dandulus in Chron. MS. an. MCCII. *Dux autem cum ſtolo non procul Conſtantinopoli tandem pervenit. Alexius autem qui Imperium occupaverat, hæc præſciens, à loco Manganæ uſque Galathas catenam tranſponi propugnaculis convenientibus fecerat,* &c. Sed de loci ſitu agimus pluribus ubi de Palatio & Monaſterio, quæ eidem adjacuere. Μάγγανα autem à Græcis ut & à Latinis recentioribus ſcriptoribus machinas bellicas appellari, notius eſt quàm ut huic rei probandæ immorer: proponam tantùm veterem inſcriptionem Antipoli repertam, in qua Μαγγονικοῦ mentio videtur fieri, quod machinis bellicis reponendis perinde addictum locum exiſtimem fuiſſe: ſic illa deſcribitur apud Gruterum pag. 173. 10. ΑΝΤΙΠΟΛΙΣ. ΚΑΙ. ΟΙ. ΠΟΛΙΤΑΙ. ΤΟ. ΓΕΝΙΚΟΝ. ΜΟΝ. ΚΑΙ. ΜΑΝΓΟΝ. ΚΑΙ. ΟΥΕΛΑΡΙΟΝ. ΚΑΙ.... Hanc enim ſic interpretor, ut Antipolitani ædificaverint Ærarium generale, cujuſmodi hac appellatione extitiſſe in urbe Conſtantinopolitana ſuo loco obſervamus; prætera Monetam, & Mangonicum, ſeu Armamentarium: denique Velarium, locum ſcilicet velis reponendis deſtinatum, vel *locum in Theatro quo recipiebantur pueri poſt ludos*, uti definitur hæc vox ab Ugutione. Scio aliter videri Magno Scaligero, qui diligentiâ accuratiſſimâ indices Gruterianos confecit: hæc enim ita interpretatur, τὸ γενικὸν μονητείων καὶ μαγγόνων καὶ οὐηλαρείων. Cæterùm huic ædi præerat officialis, qui κουράτωρ τῶν Μαγγάνων dicitur Scylitzæ in Conſtantino Porphyrogenito: niſi ad Palatium ejuſdem appellationis referri id debeat.

XVII. ARMAMENTARIUM, ædes, ſeu locus in urbe, ubi reponebantur arma memoratur à Juſtiniano in Nov. LXXXV. ubi Ἀρμαμέντον dicitur, & in eo arma aſſervata indicatur. Sed quo loco tum ſteterit, omnino incertum. *Armamentum* ad Magnauram à Mau

ricio Imp. anno XIV. ædificatum auctor est Theophanes: Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἔκτισεν ὁ Βασιλεὺς τὸν ἡλιακὸν τῆς Μαγναύρας· καὶ ἔστησεν ἐν τῷ μεσαύλῳ τὴν ἰδίαν στήλην, καὶ ἀπέθετο ἐκεῖ τὸ ἀρμαμέντον· *Eodem anno solarium Magnauræ condidit Imperator, suamque statuam in atrio erexit, ibidemque posuit Armamentum*, seu *Armamentarium*. Ita etiam Codinus Ἀρμαμενταρεῖον CP. Mauricio adscribit. At Cedrenus à Phoca tyranno excitatum ad Magnauram Armamentarium refert, ubi & statuam suam posuit: ὁ δὲ αὐτὸς Φωκᾶς κτίζει Ἀρμαμέντον τὸ πλησίον τῆς Μαγναύρας, στήσας τὴν στήλην ἐπάνω αὐτοῦ. Phocæ verò statuæ ad Armamentarium XVIII. diebus antequam imperio dejiceretur, erectæ meminit pariter Codinus pag. 21. ut Elpidii τοῦ ἐπάνω τοῦ Ἀρμαμέντου Theophanes anno VII. Phocæ. Templum S. Euphemiæ ad Hippodromum Ἀρμαμέντα καὶ κονσιστώριον fecisse Copronymum scribit idem Codinus pag. 39. ædem verò S. Panteleemonis τὰ Ἀρμαμέντα dictam, quod ei adjacuerit, pag. 57. Narrat Porphyrogenitus in Basilio cap. XIII. venatum exeuntem Imperatorem, κατὰ τὸν τῆς Ἀρμαμενταρέας λεγόμενον τόπον pervenisse: ubi Scylitzes rem ipsam enarrans pag. 564. εἰς τὰ Ἀρμαμέντα habet. Neque diversum videtur *Armamentarium*, quod juxta Blachernas statuit Pachymeres lib. VIII. cap. XII. siquidem Magnauræ Palatium haud procul à Blachernis stetit: Καί που πλησίον τῶν τῆς Βλαχέρνας παλατίων, ἐν τῷ πάλαι ἀρμαμεντοφυλακείῳ ἐν ἐλευθερίᾳ κατέχει· *Et prope Palatium Blachernarum, in veteri Armamentario in libera custodia detinet.* Ὁπλοθήκην βασιλικὴν ad Νεώριον statuit Cantacuzenus lib. IV. cap. XXXIX.

XVIII. ARMATORIUM, Ἀρματώρειον, factionis Prasinorum, τῶν Πρασίνων, memorat Cedrenus in Philippico an. II. quo loco Theophanes editus habet ὀρνατώρειον. Anastasius & Paulus Diaconus *Oratorium* reddunt. Locus fuit, ni fallor, in quo factiones arma induebant, vel servabant: ita ut singulæ factiones sua Armatoria haberent.

XIX. ΕΞΑΡΤΗΣΙΣ, vel potiùs ἐξάρτυσις, Neorio adjacuit. Tradunt Menæa ad XXXI. Augusti ἐν τῇ αὐλῇ τῆς Ἐξαρτήσεως τοῦ Νεωρίου ἐν Κωνσταντινουπόλει excitatam fuisse ædem Deiparæ sacram, miraculis celeberrimam. Scylitzes verò in Michaële Paphlagone pag. 746. incendium exortum ἐν τῇ Ἐξαρτήσει consumpsisse omnes ibi stantes triremes cum suis armamentis, τὰς ἐκεῖσε ἱσταμένας πάσας τριήρεις, μετὰ τῆς ἑαυτῶν παρασκευῆς. Anonymus Combefisianus in Constantino Porphyrogenito n. II. ἐν ἐξαρτήσει δὲ ὄντος τοῦ Ρωμανοῦ, καὶ τὰ πλοῖα εὐτρεπίζοντος, *cùm verò Romanus in Exartesi esset, & naves adornaret instrueretque.* Nicetas in Isaacio lib. I. n. VI. in Cod. Barbarogræco: ἀκλεῶς φεύγουσιν, καὶ εἰς τὴν Ἐξάρτυσιν ἀποκλείονται, *turpiter fugam arripiunt, & in Exartysin sese recipiunt.* Ex quibus docemur *Exartesin* locum fuisse ubi conficiebantur & suspendebantur naves, priusquam in mare demitterentur. Meminit Joannes Damascenus χαρτουλαρίου τῆς Ἐξαρτήσεως in Epistola Synodica ad Theophilum Imp. pag. 130. qui navium apparatus & conditus rationes & expensas curabat. Nec scio an aliud sit ab Arsenali, de quo mox, quem Neorio pariter, seu Portui Juliano proximum fuisse constat. His porro locis ἐξάρτησις fortean pro ἐξάρτυσις, *apparatus* ponitur, quomodo apud Choniatem scribitur. Nam & hodie Hispani *Xarcia*, vel *Iarcia*, Itali *Sarte* & *Sarti*, nostri verò *Sarties* vocant armamenta quibus naves instruuntur: quod & observatum à Cujacio lib. XXIII. Observ. cap. XXXV. Sed & ad Heptascalum, quod Neorio proximum fuit, naves fabricatas auctor est Cantacuzenus lib. IV. cap. II. Ita Pontani editio præfert, ubi Græcus codex editus habet Κοντοσκάλιον. Ad Cosmidium fabricatas etiam triremes tradit ibidem Cantacuzenus.

XX. ARSENALIS conditorem Theophilum Imperatorem, Michaëlis filium, prodit inscriptio, quæ in ejusdem ædis vestibuli ingressu legitur, quam exscripsit Thevetus lib. XIX. Cosmogr. cap. V. & ex eo Gruterus & alii. Stat autem etiamnum Arsenalis ad littus Propontidis, haud procul à Porta, quam Leonis vocant:

ΑΠΟ ΚΤΙϹΕΟϹ ΚΟϹΜΟΥ
Δ. Ψ. Ϛ. Β. ΑΠΟ. ΔΕ.
ΧΡΙϹΤΟϹ. ΕΤΟΥϹ Ω. Α. Δ.
ΒΑϹΙΛΕΥϹ. ΘΕΟΦΙΛΟϹ.
ΤΟϹ. ΜΙΧΑΗΛΟΥ. ΒΗΓΑ
ΑΡΧΩΝ. ΔΙΚΑΙΟϹ. ΚΑΙ.
ΕΥΛΑΒΗϹ. ΚΑΙ. ΠΡΟϹ. ΤΟΥϹ.
ΑΥΤΟΥ. ΠΑΡΟΙΚΟΥϹ. ΑΝΗΡ
ΑΓΑΘΟϹ. ΕΚΤΙϹΕΝ. ΠΡΟϹ.
ΑΝΑΠΑΥϹΙΝ. ΤΟΥ. ΛΑΟΥ
ΤΟΥΤΟΝ. ΜΕΓΑΛΟΤΑΤΟΝ
ΑΡϹΗΝΑΛΗΝ.

Indicatur in hac inscriptione annus Mundi juxta Græcos VIMCCCXLII. Christi DCCCXXXIV. unde ita videntur restituendi characteres numeros exprimentes, Χ. Τ. Μ. Β. & Ω. Λ. Δ.

XXI. CARCERES antiqui Byzantii in Strategio primitus fuerunt: quos, novâ à se urbe instauratâ, in eodem loco reliquit Constantinus. At hos postmodum inde transtulit Phocas. Ita Codinus pag. 39. CARCEREM juxta Bucoleontem memorat Continuator Theopha-

nis lib. III. n. LXXXIV. & Scylitzes in Theophilo pag. 533. cui Δισμωτήριον κατὰ τὸν Βουκολέοντα dicitur, in quo servatum ait Theophobum: ubi Leo Grammaticus habet ἐν ταῖς καμάραις τοῦ Βουκολέοντος. Vide Pachymer. lib. XI. cap. XIX. CARCER CHALCE dictus. Vide Magnum Palatium. PRÆTORII CARCERES. Vide Prætorium. CARCERES EXCUBITI vel ZEUXIPPI, Numeri, vide Porticus Palatii. CARCER S. DIOMEDIS. Vide Templum S. Diomedis. ELEPHANTINE, PRANDIARIA. Vide Porticus Palatii.

XXII. STABULA STAURACII, versus Blachernas, habet Theophanes pag. 400. eadem, opinor, quæ βασιλικοὶ ὑπόσταθμοι Annæ Comnenæ pag. 54. & extra Blachernas pariter extitisse dicuntur. Meminit etiam Stabulorum à Michaële Theophili F. confectorum Leo Grammaticus pag. 462. Ἔκτισε δὲ Μιχαὴλ σταῦλον τοῖς ἵπποις αὐτοῦ, κοσμήσας μαρμάροις καὶ ὑδάτων ἀπορροαῖς, κατασκευάσας ὡραιότατον πάνυ *Michaël equis suis Stabulum construxit, quod marmoribus & aquarum copiâ ornavit, pulcherrimumque efficit.* Ita etiam Symeon Logotheta n. XXVII. Sed ea videntur stetisse juxta Tzycanisterium, haud procul à Palatio, ut habet Codinus p. 42. Vide Notas ad Alexiadem pag. 250.

X.

HORREA PUBLICA.

COMPLURA fuerunt in urbe Horrea publica, & aliquot recensentur apud auctorem veteris Urbis descriptionis, in cujus collectione XX. fuisse ait, præter CXX. privata, in quibus asservabatur frumentum, è quo conficiebantur panes Civiles, Palatini, & Militares, id est panes Gradiles, qui scilicet quotidie *Civibus, Palatinis, & Militaribus*, domum in Urbe habentibus, distribuebantur. Horreorum publicorum mentio est in L. II. Cod. Th. de Frumento urb. CP. & tit. de Conditis in publicis horreis, eod. Cod. & Justinianeo. Præterea in L. IV. Cod. Th. de Operibus publ. quæ vetat ædificia construi intra centum pedes ab horreis publicis, propter incendiorum metum. His qui præerat magistratus, *Comes horreorum* dicitur in L. un. Cod. Just. de Pistorib. lib. XI. Horreorum publicorum meminit præterea Marcellinus Comes in Theodosio M. *Hoc tempore dum ad Horrea publica Theodosius processum celebrat, tritici in plebe ingruente penuriâ, Imperator ab esuriente populo lapidibus impetitur.* Ubi processum facere dicuntur Imperatores ad Horrea publica, cùm eorum inspiciendorum ac lustrandorum causâ ad illa progrediebantur. Themistius orat. VI. pag. 161. ὅτι οὐδὲ ἀπαξιοῖ βασιλεὺς αὐτόπτης γίνεσθαι τούτων τῶν θησαυρῶν, ἀλλὰ τὰ μὲν τοῦ χρυσοῦ ταμεῖα ἑτέροις φύλαξιν ἐπιτρέπει, τὰ σιτοφυλάκια δὲ οὐκ ἐκεῖ οὐδὲ ἔλαττον ἑαυτοῦ ποιεῖται αὐτὸς περιελθεῖν, *quamobrem neque dedignatur Princeps per sese hujusmodi thesauros inspicere: sed cùm eos in quibus aurum asservatur, aliis custodibus permittat, frumenti duntaxat horrea perlustrare non dubitat, nec infra majestatem suam arbitratur.* Horrea verò publica, quæ τὰ βασιλικὰ ὡρεῖα dicuntur Theophani anno I. Artemii, Βασιλικοὶ σιτῶνες Zonaræ in Nicephoro Phoca pag. 165. ad Portus exstrui architectonica ratio suadet, inquit Gyllius. Neque tantùm frumentaria erant Horrea, sed & olearia, ut infra observamus: nam & vinaria in Urbe Roma fuisse ostendit L. tabernam D. de instruct. vel instr. & L. II. C. de Peric. & com.

I. HORREA CONSTANTIACA, à Constantio Imperatore ædificata, stetere in quintâ regione, ut est in antiqua Urbis Descriptione.

II. HORREA ALEXANDRINA in regione nona collocantur in veteri Urbis Descriptione. Ea autem erant ad excipienda frumenta quæ ex Alexandria Ægypti metropoli Constantinopolim quotannis advehebantur, & quæ plebi distribuebantur, ut est apud Socratem lib. II. cap. XIII. Sozomenum lib. III. cap. VI. Nicephorum lib. IX. cap. VII. & in L. I. Cod. de Frumento Alexandrino, lib. XI. ubi plura Cujacius.

III. HORREUM THEODOSIANUM in nona regione ponit antiqua Urbis Descriptio. *Horreum Theodosianum*, inquit Gyllius lib. III. cap. VIII. *non longè à Portu Theodosiaco, posito olim in hortis, qui nunc Blanchæ appellantur, verisimile videtur non modo ratione architectonica, quæ præcipit horrea esse facienda juxta portus, qui nulli sunt neque in octava, neque in nona regionibus, sed in duodecima regione vicina nonæ regioni ex ea parte ubi fuit Portus Theodosiacus: sed etiam verò proximum apparet Theodosium adornasse Portum Theodosiacum Horreo & Foro à suo nomine appellatis.*

IV. HORREA VALENTINIANA in quintâ regione statuit vetus Urbis Descriptio. Quod si ita est, aliud procul dubio fuit Horreum, ad quod Valentinianus manus æreas & *Archimodium* statuit: ac manus quidem æreas in pœnæ argumentum, qua in falsa mensura vendentes sæviebatur, manus scilicet abscissione: Archimodium verò, ut esset Modius ibi positus in examen cæterorum modiorum, uti pluribus docuimus ad Alexiadem p. 384. 385. quippe quinta urbis regio ad Sinum Ceratinum, Horreum verò, ad quod extitere manus æreæ & Archimodius, ad Propontidem, versus Portum Theodosiacum, statuitur, cùm ad Myrelæum

fuiſſe dicatur à Codino, quod ibi extitiſſe auctor eſt præ cæteris Gyllius.

V. HORREA TROADENSIA, ſic dicta, quòd ex marmore Troadenſi, cujus meminit Lex IX. Cod. Th. de Indulgentiis debitor. confecta eſſent, in quinta Regione ſtatuit vetus Urbis Deſcriptio.

VI. HORREA OLEARIA ſtatuuntur in quinta Regione, in antiqua Urbis Deſcriptione: in quibus ſcilicet recondebatur Oleum, quod publicè ac gratuito populo erogabatur, ex Conſtantini Magni ſtatuto, cujus meminit Suidas v. παλατῖνοι, & Codinus in Orig. pag. 8. idque per Sextarios, ut eſt in L. XV. Cod. Th. de Annonis Civic. Vide Spartianum & Lampridium in Severo, Vopiſcum in Aureliano, Marcellinum Comitem in Juſtino, an. V. & Jacob. Gotofredum ad L. III. eod. Cod. de Canone frument.

XI.

PISTRINA.

PUBLICA & Privata PISTRINA in ſingulis regionibus varia recenſet vetus Urbis Deſcriptio. Publica erant ad conficiendos panes Politicos, Palatinos, & Militares, qui quotidie in Urbe diſtribuebantur: Privata, pro uſu cæterorum civium. Ea ut plurimum Mancipia, Græcis recentioribus Μαγκιπεῖα dicuntur, ut Mancipes, Curatores Piſtrinorum, qui προεστῶτες τῶν ἀρτοποιητικῶν ἐργαστηρίων appellantur in Novella LXXX. In Hypomneſtico de Anaſtaſio Apocriſiario, in Anaſtaſii Bibliothecarii Collectaneis pag. 257. mentio fit: *Plutini beatiſſimi Imperatorii Piſtoris, id eſt qui ſuper omnes Piſtores publicos eſt, eorum videlicet, qui annonas ſcholarium omnium ſolvunt, quod appellatur Tetranſiton* &c. Vide Socratem lib. V. cap. XVIII. præterea Cujacium de Diverſ. tempor. præſcript. cap. XIII. & ad L. I. Cod. de Piſtor. lib. XI. & Codinum in Orig. pag. 59.

XII.

GRADUS.

IN urbe centum decem & ſeptem GRADUS recenſentur in antiqua Urbis Deſcriptione, in collectione totius civitatis: in prima ſcilicet Regione IV. in ſecunda IV. in quarta VII. in quinta IX. in ſeptima XVI. in octava VII. in nona IV. in decima XII. in undecima VII. in duodecima IX. in decimatertia VIII. in decimaquarta V. qui quidem Graduum in ſingulis Regionibus deſcriptus numerus ad CVII. excurrit, unde conficitur GRADUS Tertiæ Regionis, qui deſiderantur in hac deſcriptione, decem fuiſſe. Τοῦ φόρου τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου ἀναβαθμῶν meminit Anonymus Combefiſianus in Leone Philoſopho n. VI. Ad id verò potiſſimum ejuſmodi Gradus in ſingulis Regionibus erecti erant, ut in iis diſtribuerentur *Annonæ Civicæ, ſeu Panes Gradiles.* Quippe Conſtantinus Magnus (ut Zozimus lib. II. & auctor Chronici Alexandrini teſtantur) ac filius Conſtantius, ut undecunque familias in novam urbem inducerent, & *Populares, Palatinos ac Militares* viros ad ædes in ea conſtruendas invitarent, leges edidere, quibus annonæ & panes iis, qui de novo ædificaſſent, præberentur in publico. Lex XI. Cod. Th. de Annonis civicis & pan. Grad. *Annonas civicas ad hoc Militaribus viris beneficium divale diſtribuit, ut qui emolumenta perciperent, ædificandi ſtudio magnitudinem Urbis augerent.* Et L. XII. Cod. eod. *Si quæ ſpeciatim annonæ domus in hac urbe habentibus divæ memoriæ Conſtantini, vel Conſtantii largitates conceſſæ ſunt,* &c. Hinc *ædium* & *ædificiorum* panes dicuntur in L. I. & V. quod verò in hiſce Gradibus diſtribuerentur, *Gradiles*, in L. II. III. IV. VI. Cod. eod. ubi Graduum iſtorum mentio fit: ut & apud Prudentium lib. I. adverſus Symmachum:

> *Et quem panis alit gradibus diſpenſus ab altis.*

Et lib. II.

> *Quæ Regio Gradibus vacuis jejunia dura*
> *Suſtinet?*

Deſiit Panum civilium præbitio ſub Heraclio, uti obſervare eſt ex Chronico Alexandrino pag. 890. Τούτῳ τῷ ἔτει ἀπῃτήθησαν οἱ κτήτορες (f. ὑπὲρ) τῶν πολιτικῶν ἄρτων διὰ γραφῶν καθ' ἕκαστον ἄρτον νομίσματα γ'. καὶ μετὰ τὸ παρασχεῖν πάντας εὐθέως, τῷ Αὐγούστῳ μηνὶ αὐτῆς τῆς ς'. ἰνδικτιῶνος, ἀνῃρέθη (perperam ἀνηρθήτη) ἡ χορηγία τῶν αὐτῶν πολιτικῶν ἄρτων, quæ verba ſic reddenda fuere: *Hoc anno exacta ſunt à poſſeſſoribus propter panes civiles*, vel *poſſeſſores quibus panes civiles concedi ſolebant, per ſcripturas, in ſingulos panes tria numiſmata, iiſque præbitis, ſtatim menſe Auguſto ejuſdem ſextæ indictionis ſublata omnino eorundem panum civilium erogatio.*

Ubi κτήτορες sunt possessores ædium in urbe Constantinopolitana, quomodo hæc vox usurpatur in alio ejusdem Chronici loco pro cive Constantinopolitano, ut etiam apud Theodorum Studitam in Epistola inedita, quæ cuidam κτήτορι inscribitur, ut vox *possessores civitatis*, apud Liberatum Diaconum cap. XX. *habens autem consentaneos aliquantos ex Clero, & possessores civitatis, & corporatos, & milites*, &c. Exacta sunt igitur tria numismata in singulos panes ab ædium possessoribus, ut isto jure percipiendorum panum in posterum etiam gauderent. Unde evidens est perperam Salmasium νουμμία, pro νομίσματα reponendum existimasse. Quomodo verò in Gradibus distribuerentur, Cujacius & Jacobus Gothofredus ad tit. de Frumento Urb. Constantinopol. & de Annonis civic. Codd. Th. & Just. præ cæteris pluribus exposuere, quos non exscribam. Moneo tantùm βάθρον ἐν τοῖς Ἀρχιστρατήγου μέρεσι, quæ eadem sunt quæ τόποι dicta, mentionem agere Suidam v. στήλη, & Codinum in Orig. pag. 19. ut & βαθμίδων τ Αὐγουστεῶνος eundem Codinum de Off. cap. XVII. n. 1. denique τῶν ἀναβαθμῶν τοῦ φόρου Leonem Grammaticum pag. 477. sed ad Gradus Annonarios referendos vix ausim affirmare. Gradus etiam in plateis urbium aliarum observo apud Victorem Vitensem lib. 1. de Persecut. Vandal. *Astante vulgo in media civitate pro Gradibus plateæ novæ.* Adde Senatorem lib. IX. Var. V. Sed nescio an huc referenda sit inscriptio quæ habetur apud Gruter. CLXXV. 8. TIB. CLAVDIVS. CHRESIMVS. OB. HON. QVINQVENNALITATIS. COLLEGIO. DENDROPHOR. ROMANOR. QVIBVS. EX. S. C. COIRE. LICET. ARGENTI. P. X. ET H. S. X. MILIA N. REDDEDIT, QVAE. DIVISA. SVNT. POPVLO. PER. GRADVS. X. AVG. COLLEGI N. NVMMIO. ALBINO. ET. FVL. AEMILIANO. COS. Ut porrò in Gradibus distribuerentur congiaria, bellè exhibent veteres nummi Claudii Cæsaris, Vespasiani, Nervæ, Commodi, & Antonini à Biæo exarati ad Antonii Augustini Dialogos pagg. 21. 29. 33. 51. 54.

XIII.

SECRETA, SEU TRIBUNALIA JURIDICA *Civilia & Ecclesiastica.*

SECRETUM apud scriptores Byzantinos pro Foro, seu loco in quo judicia exercentur, vulgò accipi haud ita pridem indicavimus in Notis ad Alexiadem pag. 269. 307. Quod firmant præterea Menæa ad XXIII. Novemb. in S. Heleno. Ὁρᾷ ἑαυτὸν ἐπὶ τινὸς σεκρετικῆς ἐσῶτε καθέδρας, ἢ μᾶλλον δικαστικῆς καταστάσεως. Infra: τοιοῦτόν τις ἐθεάσατο ἄνδρα τινὰ τ ἐν τοῖς πρώτοις τοῦ σεκρέτου πρωτεύοντα, &c. Secretorum autem alia erant civilia, alia Ecclesiastica. Civilia quatuor recenset Manuel Comnenus in Novella περὶ διαφόρων ὑποθέσεων, ac primum quidem *Magni Drungarii*; alterum τοῦ Προκαθημένου τ δημοσιακῶν δικαστηρίων, tertium τοῦ Πρωτασηκρῆτις, quartum denique τοῦ Δικαιοδότου. In hisce Secretis ex æquo judices & advocatos esse jussit, ut quisque judex in suo foro cum idoneo assessorum, quos Σεκρετικοὺς appellabant, & advocatorum numero jurisdictionem suam exerceret, ὡς ἂν οὕτως ἕκαστον τ τοιούτων δικαστηρίων ἀνεμποδίστως τὴν οἰκείαν ἔχῃ ἐνέργειαν, *ut hac ratione quodlibet horum fororum liberam & absque ullo impedimento propriam servet jurisdictionem.* Adde caput 1. ejusdem Novellæ, & Diploma Andronici post Phranzem sub finem. Theophanes an. VII. Phocæ narrat in quadam seditione incendisse Prasinos Prætorium, καὶ τὸ Σέκρετον, καὶ τὰ Σκρίνια, καὶ τὰς φυλακὰς, Secretum scilicet Prætorii. Complura verò extitisse Constantinopoli judiciaria fora innuit auctor vitæ Joannis Acatii: ἔτι δ' ἐκκλησίαι, καὶ νόμοι, καὶ δικαστήρια, καὶ ὅσα δὴ καθ' ἕκαστον ἐν πόλεσιν ἑτέραις ἔστιν ἰδεῖν, ἐνταῦθα εὕροι τις πάντ' ὁμοῦ τὰ πανταχοῦ γῆς ἅπαντα.

I. SECRETUM MAGNI DRUNGARII, in Novella Manuelis, primum locum obtinet, diciturque Σέκρετον, seu Δικαστήριον τοῦ μεγάλου Δρουγγαρίου, cujus meminit etiam Scholiastes Harmenopuli lib. 1. tit. IV. §. LXII. Cùm autem duo potissimum μεγάλοι Δρουγγάριοι vulgò occurrant, is nempe qui τοῦ στόλου, seu τοῦ πλωΐμου, qui rei classicæ præerat, & alter qui vigiliis & excubiis in exercitu & in urbe, & τῆς Βίγλης Drungarius dicebatur: prioris fuisse hoc Dicasterium existimo, in quo lites de rebus nauticis disceptabantur, ut est apud nos *le siege de l'Amirauté.* Meminit Nicetas in Isaacio lib. III. n. VII. τοῦ τοῦ Μεγάλου Δρουγγαρίου ὀνομαζομένου οἴκου, *domus quæ Magni Drungarii nuncupabatur*: & in Murzuphlo n. 11. tractus urbis τ Δρουγγαρίου dicti. Sed an in hac æde judicia sua exercuerit Magnus Drungarius, vix ausim affirmare, præsertim cùm Nicetas dicat Isaacium hanc ab illius possessore emisse, & ibidem Nosocomium constituisse.

II. SECRETA τ δημοσιακῶν, ea dicebantur, in quibus lites agitabantur de tributis & vectigalibus, & de eorum immunitate: iis verò qui supremo jure præerat, προκαθήμενος τ δημοσιακῶν δικαστηρίων nuncupatur in Novella Manuelis Comneni, aliis Λογοθέτης τ σεκρέτων nudè; de qua dignitate nonnulla observavimus ad Alexiadem pag. 262.

III. ASECRETEUM, seu SECRETUM τοῦ Πρωτασηκρήτου, ordine tertium ponitur in Novella Manuelis Comneni. In eo, ni fallor, res majoris momenti agitabantur, & quæ ad Principem per Secretarios deferebantur, huicque præsidebat qui Primus à Secretis dicebatur. Notum verò quæ τοῦ Πρωτασηκρήτου dignitas fuerit, quam Cancellario æquiparat Hincmarus de Ordine Palatii cap. XVI. Codinus de Offic. cap. V. n. XXXIX. Primum à Secretis jurisdictionem habuisse satis innuit: τοῦ δὲ Πρωτασηκρήτης ὑπηρέτημα δῆλον καὶ ἀπ' αὐτοῦ ὀνόματος· πρῶτος γὰρ τῶν σεκρέτων λέγεται· ἔστι δὲ ὅτι συγκρίνουσι μετ' αὐτοῦ βασιλικῷ θεσπισμῷ καὶ ἕτεροι ἐντιμότεροι τούτου, *Primi à Secretis munus ex ipsa nomenclatura notum est, est enim Primus in Secretis. Interdum cum ipso judicant, Imperatoris decreto, alii etiam honoratiores ipso.* Præterea Pachymeres lib. II. cap. I. ἐν τῷ δοῦναι οἱ καὶ Πρωτοασηκρῆτις πάλαι σβεσθὲν ἀξίωμα, καὶ οἱ θέλειν Ασηκρήτης ὑποτάξω, ἐφ' ᾧ ἀδεκάστως καὶ ἀνελευθέρως κρίνοιεν, *extinctam prius dignitatem Primi à Secretis resuscitans ei tradidit, subjiciens illi Secretarios*, seu *Asecretis, qui citra personarum acceptionem & sine ullius respectu judicia agerent.* Illius autem Secretum Ασηκρητεῖον nuncupabatur, cui aliquando Imperator præsidebat. Cedrenus in Michaële Rhangabe pag. 492. δεξάμενος τὰς μηνύσεις ὁ Βασιλεὺς ἐπὶ βήματός τε ἐν τοῖς Ασηκρητείοις ἐκάθισε, καὶ ἀκριβὴς ἐξέτασις τῶν μηνυθέντων ἐγένετο, *ipse Imperator accusationes excipiens, pro tribunali in Asecreteis sedit, eas diligenter examinaturus.* Eadem habet Continuator Theoph. l. I. n. XXI. qui scribit Leonem Armenium ἐν τοῖς Ασηκρητείοις in Michaëlem Balbum, postmodum Imperatorem, mortis sententiam tulisse. Erat illud juxta Hippodromum. Idem Continuator Theophanis lib. IV. n. XIX. & Scylitzes in Michaële Theophili F. pag. 543. φυγῇ τὴν σωτηρίαν πραγματεύεσθαι ᾠήθη· ἡ φυγὴ δὲ πρὸς τὸν Ιππόδρομον, κατὰ τὰ Ασηκρητεῖα, ἐκεῖσε γὰρ τότε τὸ τῶν Ασηκρῆτις ἦν καταγώγιον, *fugæ consulendum arbitratus, ad Hippodromum, in Asecretea concessit: ibi enim Secretariorum erat diversorium.* Hinc δικαστήριον τοῦ Ιπποδρόμου dicitur in Hypomnemate Joannis Thracensis Curopalatæ & Magni Drungarii Vigiliæ de sponsalibus, apud Leunclavium; ex quo præterea colligitur libellos supplices Imperatori porrectos ad hoc tribunal remissos fuisse: δοθέντων δὲ τῇ ἁγίᾳ βασιλείᾳ σου, καὶ τῷ δικαστηρίῳ τοῦ Ιπποδρόμου παραπεμφθέντων, &c. Judicum Hippodromi mentio est etiam apud Constantium Porphyrog. de Administr. Imp. cap. LI. διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἀγράμματον, προσάξει Βασιλέως κατήρχετο κριτὴς ἀπὸ τοῦ Ιπποδρόμου, καὶ συνεκαθέζετο μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ Φιάλῃ, καὶ ἔκρινε τὰς ἐλάτας, *quod verò illiteratus esset, Imperatoris præcepto, descendebat Judex ab Hippodromo, & considebat cum illo in Phiala, & remigum causas dijudicabat.* Continuator Theophanis lib. IV. n. XXX. & ex eo Scylitzes in Michaële Theophili F. pag. 550. ὁ δ' αὐτὸς Βάρδας καὶ Καῖσαρ γενόμενος συνεχῶς ἐφοίτα τοῖς τοῦ Ιπποδρόμου δικαστηρίοις, *Ipse verò Bardas, Cæsar effectus, sæpe in Hippodromi tribunalia veniebat.* Tradit idem scriptor pag. 568. Basilium Macedonem judices constituisse, iisque tribunalia in quibus litigantium causas dijudicarent assignasse in Magnaura, in Hippodromo, & in Chalce. Meminit denique κριτῶν τοῦ Ιπποδρόμου Theodorus Balsamon de Offic. Chartophylacis & Proterdici, qui quidem alii non videntur à Judicibus Veli, τοῦ Βήλου, de quibus quædam attigimus ad Cinnamum: nam in Rationali Peræquatorum Joannes Manuelites, κριτὴς τοῦ Βήλου καὶ ἐπὶ τοῦ Ιπποδρόμου subscribit Hypommesticum Alexio Comneno Imperatori porrectum.

IV. CHALCE, ita Tribunal juridicum dictum fuit, ex quo in eo Triclinio quod vestibuli vicem Palatio antea præstabat, δικαστήριον constituit Basilius Macedo. De Chalce multa diximus, ubi de Magno Palatio egimus, ut & de Salvatoris imagine quæ inibi depicta erat, de quo consulendi præterea Continuator Theophanis lib. I. n. IX. lib. III. n. XIII. Anonymus Combefisianus in Leone Philosopho n. XXVI. & Symeon Logotheta in Leone Armenio n. II. qui & in Porphyrogenito n. II. meminit etiam τῆς Σιδηρᾶς πόρτης τῆς Χαλκῆς.

V. SECRETUM, seu δικαστήριον τοῦ Δικαιοδότου, quartum recensetur in Novella Manuelis, illiusque meminit etiam Scholiastes Harmenopuli lib. I. tit. IV. §. LXII. ut & Nicetas in Alexio Man. F. n. VI. Σὺν οἷς καὶ τὸ τοῦ Παντέχνη Θεοδώρου περικαλλὲς οἴκημα, Επάρχου ὄντος τῆς πόλεως, καὶ τὸ τῶν οἰκειακῶν διέποντος σέκρετον, τῷ Δικαιοδοτικῷ τε θρόνῳ ἐμπρέποντος, καὶ αὐτὸς μὲν ἐξήλεξε δρασμῷ τὸ πεσεῖν· *Inter quas domus pulcherrima Theodori Pantechnæ, Præfecti Urbis, & Domesticorum administrantis Secretum, & Dicæodotico throno præsidentis, destructa est.* Ex quibus Nicetæ verbis, Σέκρετον τῶν οἰκειακῶν, & Σέκρετον τοῦ Δικαιοδότου, unum idemque esse videtur posse colligi, ita ut Theodorus & Præfecti Urbis, & Δικαιοδότου dignitates simul administraverit, eoque nomine τὰ οἰκειακά. Secreti verò τῶν οἰκειακῶν mentio est in Novella Alexii Comneni, & altera Manuelis Comneni, præterea apud Balsamonem in Resp. ad Marcum Patr. cap. XXIX. quod quidem non diversum à Secreto Δικαιοδότου vel hinc patet, quod Secretum τῶν οἰκειακῶν inter δικαστήρια civilia non recensuerit Manuel Comnenus. Sed & hanc conjecturam firmant Glossæ Basilic. in quibus οἰκεία, δικαιοδοσία exponitur. Alibi verò legitur, οἰκείῳ, ὀφφικίῳ, ubi fortè legendum οἰκειακόν. Meminit Pachymeres lib. V. cap. XIII. μεγάλου Λογοθέτου τῶν οἰκειακῶν, sed an postremis sæculis huicce Secreto præsederit, non omnino constat, cùm solam dignitatem, non verò functionem recenseat Codinus de Offic. cap. II. n. XXXIX. etsi judicis munus Δικαιοδότῃ videatur adscribere Pachymeres. Sed & incertum quid Byzantini scriptores per οἰκειακῶν intelligant. Sanè οἰκειακοὺς appellabant

labant recentiores Græci, quos Latini *Domesticos*: quorum scilicet Officium erat corporis Imperatorii custodia. Glossæ Basil. & Suidas: δομεστικοὶ, οἱ τῶν Ῥωμαίων ἱππεῖς, οἱ κατὰ Ῥωμαίους οἰκειακοὶ στρατιῶται. Οἰκεῖοι dicuntur Socrati lib I. cap. XIII. eorumque cohors, quæ *Schola Domesticorum* nuncupatur Ammiano lib. XXVI. τῶν οἰκείων σύνταγμα Juliano Epist. XXII. appellatur. An igitur Secretum istud constitutum fuerit pro Domesticis domus regiæ, non ausim asserere, nullo alio fultus argumento. At nihili est quod putat Meursius, in Secreto τῶν οἰκειακῶν, cùm alia instrumenta, tum jura urbis asservata: nec enim id ex Nicetæ verbis elicitur, sed in æde Theodori tanquam Præfecti Urbis ea extitisse.

VI. PHIALA, Alexandrinis locus fuit, ubi frumentum publicum recondebatur, ut habet Procopius lib. VI. de Ædif. cap. I. At Byzantinis scriptoribus ita labrum, seu fontem ubi perennes aquæ saliunt, passim nuncupari pluribus docemus in Descriptione ædis Sophianæ n. XXII. Extitit porrò locus ita speciatim dictus in Urbe Constantinopolitana, juxta Palatium, ubi antea steterat Deiparæ ædes sacra, τῆς Μητροπολίτου appellata, quam demolitus Rhinotmetus, Φιάλην καὶ βάθρα τοῦ δήμου τῶν Βενέτων, ὅπως ἐκεῖ δέχωνται τὸν Βασιλέα, *Phialam & Gradus* illius loco exstruxit, *quo ibi Imperatorem exciperent*, ut scribit Theophanes pag. 307. ubi Cedrenus pag. 442. habet εἰς τὸ τελεῖσθαι ἐκεῖ Σαξιμοδέξιμον. Atque hæc quidem vox, quæ viris doctis jure negotium facessit, licèt illius notio ex Theophane satis percipiatur, eodem significatu occurrit apud Leonem Grammaticum in Theophilo pag. 455. & Symeonem Logothetam n. XX. Ὁ δὲ αὐτὸς Βασιλεὺς τὸν Τρίκογχον ἐν τῷ παλατίῳ, καὶ τὸ λεγόμενον Σίγμα, καὶ τὰς ἀναβάθρας, ἔνθα οἱ δῆμοι ἵστανται, σύστας καὶ Φιάλην ἐν ᾗ γίνεται τὸ Σαξιμοδέξιμον λεγόμενον, τῶν ἵππων ἀμφοτέρων τῶν μερῶν διερχομένων μετὰ χρυσῶν σαγισμάτων· *Idem porrò Imperator Triconchum in Palatio, & quod Sigma appellatur, & Gradus ubi Factiones consistunt, & Phialam ædificavit, in qua fit quod vulgò dicitur Saximodeximum, utrinsque partis equis cum aureis sagis pertranseuntibus.* Sed & inde vis vocis haud omnino innotescit: nisi fortè eò steterint Factiones ad excipiendum Imperatorem, cùm à processibus maritimis rediret. Nec scio an eò spectent verba Anonymi scriptoris Antiquit. Constantinopol. pag. 102. etsi hoc loco mutila: ὁ σύνταξ ... ὁ λεγόμενος Λέων ὁ μέγας ἐστὶν, ὁ παρὰ πολλοῖς Μακελλάριος λεγόμενος· καθ' ἣν ... τὰ δεξήματα τῶν βασιλέων ἐκεῖσε ἐγίνοντο. Certè locus hic, quisquis fuerit, proximus fuit Magno Palatio, ut ex sequentibus colligitur. Testatur enim Porphyrogenitus lib. de Adm. Imp. cap. LI. Imperatorem ad Phialam dromonium conscendisse: Καὶ εἰσερχομένου τοῦ Βασιλέως ἐν τῇ Φιάλῃ ἐν τῷ δρομωνίῳ, καὶ ἀπιόντος εἴτε ἐν πραικένσῳ, εἴτε ἀλλαχοῦ, &c. *Ingrediente Imperatore in Phiala dromonium, & abeunte in processum, vel alibi*, &c. Utcunque sit de vocis etymo, quod nondum sum assecutus, vel inde colligitur Phialam littori proximam fuisse, ut & Palatio & Hippodromo, quod etiam ibidem indicat Porphyrogenitus: ex quo præterea docemur *Phialam* potissimum appellatum Tribunal, in quo controversiæ ortæ inter Nautas & Remiges imperatorios dirimebantur à judice ibi constituto, qui inde ὁ ἐπὶ τῆς Φιάλης nuncupatur: Ἐξ ἀρχῆς καὶ ἄνωθεν βασιλικὸν ὀφφίκιον ἦν ὁ ἐπὶ τῆς Φιάλης· ὅστις δὲ ἐπεκράτει καὶ εἶχεν ὑπ' αὐτὸν πάντας τοὺς ἐλάτας τῶν βασιλικῶν ἀγραρίων Ῥουσίων τε καὶ Μαύρων, ἄνευ τῶν ἀγραρίων τῆς Αὐγούστης· τὰ γὰρ ἀγράρια τῆς Αὐγούστης, τά τε Ῥούσια, καὶ Μαῦρα ἐπεκράτει καὶ ἐξουσίαζεν ὁ τῆς Τραπέζης τῆς Αὐγούστης· *Primitus verò Phialæ præses officium imperatorium erat, eique suberant omnes remiges agrariorum Imperatoris tam Russorum quàm Nigrorum, exceptis iis quæ ad Augustam pertinebant: ista enim sive Russa, sive Nigra, sub illius mensæ Præposito erant*, &c. Istius Phialæ meminit Gregorius in Vita S. Basilii Junioris n. XXXVIII.

XIV.

SECRETA ECCLESIASTICA,

SEu Tribunalia, in quibus controversiæ Ecclesiasticæ agitabantur, plura recensent scriptores, quod quidem nomen tum primum à Tribunali civili ad Ecclesiasticum transtulisse Paulum Samosatenum Episcopum observat Eusebius lib. VII. cap. XXX. Quinque autem primitus fuerunt Secreta eorum quos Ἐξωκατακοίλους appellabant, ut est apud Balsamonem de Cartoph. & Protecd. scilicet M. Oeconomi, M. Sacellarii, M. Scevophylacis, Chartophylacis, & Sacellarii: quibus sextum additum est Protecdici. Erant porrò Exocatacœli in Ecclesia præcipuæ illius dignitates, post Patriarcham, & ante Episcopos in Synodis sedebant, erantque veluti Patriarchæ intimi Consiliarii. De iis agit Codinus lib. de Off. cap. I.

I. SECRETUM MAGNI OECONOMI Οἰκονομεῖον videtur appellari à Codino, quo loco meminit τοῦ μεγάλου λουτροῦ τοῦ Οἰκονομείου. In eo fortè disceptabantur lites & controversiæ de Ecclesiæ possessionibus & bonis: nam Magnus Oeconomus in omnes facultates proventusque Ecclesiæ jus habebat. Vide L. XIV. Cod. de Sacrosanct. Eccl. Annam Comnenam lib. XV. Alexiad. pag. 485. Codinum de Offic. & Meursium in Gloss.

II. SECRETUM MAGNI SACELLARII, illud dicitur cui præerat Magnus

Sacellarius, cujus munus erat Sacerdotes & Monachos, qui inordinatè vivebant, castigare, eoque nomine habebat in sua jurisdictione τὰ ἀνδρῷα καὶ γυναικεῖα μοναστήρια, ut est apud Codinum de Off. cap. I. & Martinum Crusium in Notis ad Malaxum pag. 203. Magni Sacellarii officium in codice MS. Pachymeris Augustano ita describi monet Pontanus in Notis ad Cantacuzen. lib. III. cap. LXXIII. Σακελλάριος, ὁ παιδεύων τοὺς ἀτακτοῦντας τῶν μοναχῶν καὶ ἱερέων, καὶ ἐπιστατῶν μοναστηρίοις τοῖς ἀνδρῴοις καὶ γυναικείοις. Quæ quidem Codino lucem afferunt. Hinc discimus cur S. Martinus PP. Constantinopolim perductus, reusque factus, ante Sacellarium steterit. Auctor historiæ de illius exilio, apud Anastasium in Collectaneis pag. 86. *Mane tulerunt eum de custodia constituendum in Cella Sacellarii, jubentes convenire omnem Senatum, quod & factum est.* In eo porrò præsedisse Magnum Sacellarium infrà docetur: *Intendens autem primus qui præsidebat Sacellarius cum reliquis principibus, à longè jussit eum surgere à ferculo & stare.* Cella verò Sacellarii circa imperiale stabulum extitit. Idem pag. 91. *Eduxerunt autem sanctum Apostolicum virum de Cella judicii, & statuerunt eum in medio atrii, quod erat ante Cellam Sacellarii & imperialis stabuli.*

III. SECRETI MAGNI SCEVOPHYLACIS jurisdictio erat circa vasa ac τὰ ἱερὰ κειμήλια, quorum custos erat, ut est apud Balsamonem & Codinum. Vide nostram Descriptionem S. Sophiæ n. LXXXVII.

IV. SECRETUM MAGNI CHARTOPHYLACIS, Σέκρετον Χαρτοφυλακικὸν dicitur Joanni Episcopo Citri, τὸ εὐαγὲς τοῦ Χαρτοφύλακος σέκρετον, Michaëli Cerulario Patr. CP. in Edicto de projecto Pittacio, apud Leonem Allatium dissert. II. de Libr. Eccles. pag. 170. in quo Chartæ Ecclesiasticæ asservatæ dicuntur: unde fortasse idem fuerit quod Χαρτοφυλακεῖον nuncupatur Nicetæ in Alexio Ang. lib. II. n. IV. & tom. I. Juris Græco-Romani pag. 256. Quæ autem, & quàm ampla fuerit Chartophylacis in rebus Ecclesiasticis jurisdictio, vel ex eo colligitur, quod non sigilli duntaxat Patriarchalis & Archivorum Ecclesiæ custos fuerit, sed & præcipuus ac primus Patriarchicæ jurisdictionis judex, omnium scilicet causarum Ecclesiasticarum, ac præsertim matrimonialium, ut pluribus docent Balsamon ad Concil. VII. Can. VIII. & lib. VII. Juris Græco-Rom. tom. I. pag. 458. Codinus de Offic. cap. I. & alii.

V. SECRETUM PRÆFECTI SACELLIO, seu illius, qui ὁ τοῦ Σακελλίου dicebatur, qui & quibusdam *Minor Sacellarius* appellatur. De illius jurisdictione sic Codinus de Offic. cap. I. ὁ τοῦ Σακελλίου κρατῶν τὰς καθολικὰς ἐκκλησίας, καὶ τὸ σακέλλιον, *præerat Ecclesiis Catholicis*, seu Parochiis, uti appellamus, *& Sacello*, id est Thesauro Ecclesiastico. Addit Balsamon Emphyteuseon administrationem habuisse. Meminit istius dignitatis Cantacuzenus lib. III. cap. LXXIII.

VI. SECRETUM PROTECDICI, quem in numerum ἐξωκατακοίλων allegit Xiphilinus Patr. CP. ut est apud Joannem Episcopum Citri in Resp. ad Cabasilam lib. V. Juris Rom. tom. I. pag. 327. eoque nomine is Secretum habuit & jurisdictionem, quam sic describit Codinus de Offic. cap. I. εἰς τὸ ἀντιλαμβάνεσθαι τοὺς αἰχμαλώτους, καὶ κρίνειν τὰς ἐγκληματικὰς ὑποθέσεις. Quæ ita explicat Turco-Græcia pag. 218. ὁ Πρωτέκδικος, ὁ τὰς προσφυγὰς ἀναδεχόμενος, erat nempe primus Defensor eorum qui ad Ecclesias confugiebant veluti ad Asylum, de quorum criminibus & immunitate cognoscebat. Eapropter jus dicebat in Proscenio Magnæ Ecclesiæ, quod Πρωτεκδικεῖον vocabant. Nicetas in Alexio Man. F. n. VII. κάτεισιν εἰς τὸ προσναήϊον τοῦ νεὼ, ἐν ᾧ οἱ τῆς Καισαρίσσης ὑπερμαχοῦντες ηὐλίσθησαν, φεύγοντες, ὃ Πρωτεκδικεῖον κικλήσκεται, *in templi vestibulum, quod & Protecdiceum dicebatur, descendit, in quo qui pro Cæsarissa pugnabant, sese receperant.* Eò enim confugiebant nocentes, quò prætereuntium commiserationem excitarent, & immunitatis jura sibi servari exposcerent. Idem Nicetas in Andronico lib. II. n. X. καὶ ὁ μὲν ὡς εἶχε τὸν θεῖον εἰσιὼν ναὸν, ἄνεισι τὸν ἀνάβαθμον, ὃν οἱ φονεῖς ἀνερχόμενοι τὸ οἰκεῖον ἀνακεκαλυμμένως διαφαίνουσι πλημμέλημα, τὴν ἐκ τῶν εἰσιόντων τε καὶ ἐξιόντων τὸ ἱερώτατον τέμενος αἰτοῦντες συγχώρησιν, *templum eo habitu ingressus, eam sedem conscendit, in qua homicidæ suum facinus exponentes, ab ingredientibus & egredientibus veniam petunt.* Neque tamen in ipso hærebant vestibulo nocentes, sed & in medio templo stabant, opem ingredientium implorantes. Idem Nicetas in Isaacio lib. I. n. VI. ἐξελθὼν γὰρ νυκτὸς, καὶ πρὸς τὸν μέγαν τῆς ἁγίας Σοφίας ναὸν εἰσελθὼν, καὶ μέσον τοῦ ἱεροῦ στὰς, παρεκάλει τοὺς εἰσερχομένους βοηθῆσαι αὐτῷ, *de nocte enim egressus magnum S. Sophiæ templum subiit, & in media æde stans, opem introeuntes ut sibi auxilio essent deprecabatur.* Interdum etiam sacrum Lavacrum prehensabant, vel ipsam sacram Mensam. Sed hæc nota.

VII. SECRETUM MAJUS PATRIARCHÆ memorant scriptores, ubi de Niceta Patr. CP. agunt, quem anno XXVII. Rhinotmeti erasisse sacras imagines aiunt in Ecclesiis, atque adeò in utroque Secreto Patriarchii, Majore & Minore. Nicephorus CP. pag. 236. I. edit. Ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν Νικήτας ὁ τῆς πόλεως πρόεδρος τινὰ μὲν τῶν ἐκ χρόνου διαφθαρέντα τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἀνακαινίζει κτίσματα· τάς τε ἐν τοῖς ἐκεῖσε ἱδρυμένοις τῶν προόδων οἴκοις, ἃς (οὓς) Ῥωμαῖοι Σέκρετα καλοῦσι, τό τε μικρὸν δόμημα καὶ τὸ μέγα, τοῦ Σωτῆρος καὶ τῶν ἁγίων οὔσας διὰ ψηφίδων χρυσῶν, καὶ κηροχύτου ὕλης εἰκονογραφίας ἀπέξυσε. *Sub idem tempus Nicetas urbis Pa-*

triarcha, ædificia quædam Catholicæ Ecclesiæ, quæ vetustate collapsa fuerant, instaurat. Tum ibi excitatis processionum ædibus, quas Romani Secreta vocant, tam in majore quàm minore, Christi Domini ac Sanctorum imagines aureo musivo atque ex cera factas eradit. Utrumque Patriarchæ Secretum in ipso Patriarchio statuit Theophanes an. XXVII. ejusdem Rhinotmeti, ubi rem eandem refert: Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Νικήτας ὁ ψευδώνυμος Πατριάρχης τὰς ἐν τῷ Πατριαρχείῳ εἰκόνας τῷ Μικρῷ Σεκρέτῳ διὰ μουσείου οὔσας ἔξεσεν· καὶ τῷ Μεγάλῳ Σεκρέτῳ τῆς τρεστικῆς ἐξ ὑλογραφίας οὔσης καθεῖλεν, καὶ τῶν λοιπῶν εἰκόνων τὰ πρόσωπα ἔχρισεν. *Hoc ipso anno Nicetas titulo tenus Patriarcha imagines quæ in Patriarchii Minore Secreto musivo exaratæ erant, erasit: quæ verò paululum extabant in Magno Secreto, dejecit, & reliquarum imaginum facies delevit.* In Majore Secreto projectum in sacra mensa à Legatis Apostolicis Pittacium à Michaële Cerulario Patr. CP. anathemate damnatum fuisse refert ejusdem Michaëlis edictum descriptum ab Allatio in Dissert. II. de Libris Eccl. Gr. p. 170. ἐν τῷ μεγάλῳ Σεκρέτῳ ἀνάθέματι ὑπεβλήθησαν. Quod verò vir magnus apud Nicephorum, *Secreta*, προσόδων οἴκους appellari existimat, quòd essent stationes ad quas procedebant Clerici Ecclesiarum, vel quòd essent κελλία, in quibus in his occasionibus Imperatores pernoctarent, vix est vero consentaneum, cùm hac notione Secreta usurpari nequaquam reperiantur; imò pro ædibus in quibus lites agitantur. Verùm cùm per se jurisdictionem Patriarcham habuisse non legamus, dubium relinquitur, cui potissimum usui addicta fuerint ejusmodi Secreta, Majus & Minus; nisi dicamus in iis exocatacœlos interdum judicasse.

VIII. SECRETUM MINUS PATRIARCHÆ, cujus mox meminimus, in Patriarchio perinde extitisse præterea indicat Cedrenus pag. 467. ubi de Niceta Patr. CP. τὰς ἐν τῷ Μικρῷ Σεκρέτῳ τοῦ Πατριαρχείου εἰκόνας διὰ ψηφίδων οὔσας ἔξεσε, καὶ τὰς λοιπὰς εἰκόνας ἐν ὅλῳ τῷ Πατριαρχείῳ. In Minore Secreto actas Synodos docet Xiphilinus in sancito quodam apud Leunclav. pag. 57. προκαθημένου τοῦ ἁγιωτάτου οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἐν τῷ Μικρῷ Σεκρέτῳ.

XV.

ÆDES PUBLICÆ JUDÆORUM ET SARACENORUM.

I. SYNAGOGA Judæorum extitit eo loco ubi postmodum ædificata Chalcopratiorum ædes. Sed non leviter fallitur, fallitque Zonaras, cùm scribit, Constantinopoli Synagogam à furente plebe incensam, eoque facto infensum Theodosium M. graviorem mulctam irrogasse incendiariis, jussisseque rursum excitari, quod sanè procul est à vero: cùm id non in Urbe regia, sed in quodam Orientis castello factum constet; quippe, ut refert Paulinus Presbyter, qui ea vixit tempestate, in vita S. Ambrosii, *posito Theodosio Imperatore Mediolani, Ambrosio verò constituto Aquileiæ, in partibus Orientis in quodam Castello à Christianis viris, Synagoga Iudæorum & Lucus Valentinianorum incendio concremata sunt, propterea quod Iudæi vel Valentiniani insultarent Monachis Christianis: Valentinianorum enim hæresis triginta Deos colit, sed de ejusmodi facto Comes Orientis ad Imperatorem relationem direxit, qua accepta Imperator præceperat, ut Synagoga ab Episcopis loci reædificaretur, in Monachos verò vindicaretur, &c.* Paulino consona sunt quæ ipsemet Ambrosius scribit ad Theodosium Epist. XVII. *Relatum est à Comite Orientis militarium partium incensam esse Synagogam, idque auctore factum Episcopo.* Mox satis innuit Synagogam hanc extitisse in oppido ignobili: *Si ædificio incenso muneris vilissimo, quid enim in tam ignobili castro esse potuit? &c.* Et rursum: *Quid autem habere potuit Synagoga in castro ultimo, cùm totum quidquid illic est, non multum sit, nihil pretiosum, nihil copiosum.* Hac de re pariter scribit Epistola seq. ad Marcellam sororem. Lex verò qua Synagogas Judæorum destrui vetuit Theodosius M. videtur esse L. VIII. Cod. Th. de Judæis. Zonaræ παρόραμα deprehendit præterea, qui in ea occurrit narratione parachronismus. Nam id sub Theodosio M. cùm Honoratus præfecturam Urbis CP. administraret, accidisse commemorat. Atqui Honoratus primus Urbi Præfectus anno CCCLIX. à Constantio Augusto datus legitur, uti multis observavit Jacobus Gotofredus ad L. 16. Cod. Th. de Prætorib. proindeque istud muneris obiisse longè ante Theodosium M. sub quo nullus hac appellatione Præfectus Urbi CP. habetur in eorum serie quam edidit idem Gotofredus Sed & in eo falsus Zonaras, quod Theodosio M. adscripserit, quod Junioris fuit. Simile enim quidpiam narrat Evagrius lib. I. cap. XIII. de Judæorum Synagoga à Christianis Antiochiæ Judæis ablata, quam cùm reddi protinus Theodosius Junior præcepisset, monitum & increpatum per literas à Symeone Stylita, mandata sua revocasse, Præfectumque, à quo de Synagoga reddenda impulsus fuerat, abdicasse magistratu. Quo pertinent ejusdem Theodosii Junioris Constitutiones quæ habentur in Cod. Th. L. XXV. XXVI. & XXVII. de Judæis, quibus vetat non modò Judæorum Synagogas auferri, vel flammis exuri, aut novas exstrui, sed & *si quæ essent post legem* (Theodosii M.) *vel ereptæ Synagogæ, vel Ecclesiis vindicatæ, aut certè venerandis mysteriis consecratæ, pro his loca eis in quibus possint exstruere ad mensuram scilicet sublatarum præberi.* Datæ autem hæ leges Asclepiodoto & Mariniano Coss. anno Chr. CCCCXXIII. proindeque ante conditam ab eodem Theodosio Chalcopratia-

nam ædem; ſiquidem verum ſit quod refert Cedrenus pag. 343. hanc demum excitaſſe anno XLII. Imperii, συναγωγὴν Ἰουδαίων πρότερον οὖσαν, *cùm antea eſſet Judæorum Synagoga.* Verùm cùm probabile ſit has Theodoſii leges potiſſimum editas propter ædem Chalcopratianam ædificatam, ubi erat antea Judæorum Synagoga, exiſtimem potiùs id ante annum CCCCXXIII. accidiſſe, & ad hanc ædem ſpectare hæc verba (*vel venerandis myſteriis conſecratæ*) cœptamque ædificari ante has leges, demum confectam ſub exitum imperii: proindeque emiſſas à Theodoſio leges, quò Judæos quodammodo ſolaretur ob everſam in Chalcopratiis Synagogam. De Chalcopratiis & æde Deiparæ Chalcopratiana infra agimus; addo tantùm ex Leone Grammatico pag 465. ad eam proceſſiſſe Imperatores in feſto Annuntiationis Deiparæ.

II. METATUM, ſeu SYNAGOGA SARACENORUM. Conſtantinus Porphyrogenitus lib. de Adm. cap. XXI. auctor eſt Saracenorum templum, ſeu ſacellum ritui ac religioni Saracenicæ addictum, in urbe demum ædificatum, Michaële Balbo imperante, Maſalmæ, præcipui Valid Sultani, vel Chalyphæ Copiarum Ducis rogatu, qui ea tempeſtate urbem obſidione cinxerat: Ἰστέον δὲ ὅτι οὗτος ὁ Μαβίας ἔκγονος ἦν τῆς Σοφιάμ, ἔκγονος δὲ τοῦ Μαβίου ὑπῆρχεν ὁ Μασαλμᾶς ὁ κατὰ Κωνσταντινούπολιν στρατεύσας, οὗ τινος καὶ διαπύσεως ἐκτίσθη τὸ τῶν Σαρακηνῶν μαγίσδιον ἐν τῷ βασιλικῷ Πραιτωρίῳ· *Sciendum verò Mabiam iſtum nepotem fuiſſe Sophiam, Maſalman verò nepotem Mabiæ, qui quidem Maſalmas ille eſt qui adverſus Conſtantinopolim exercitum duxit, & cujus rogatu Saracenorum Sacellum ædificatum eſt in imperatorio Prætorio.* Ubi Μαγίσδιον, *Moſqueam* Meurſius interpretatur. Illud etiam Saracenicum Sacellum in Prætorio ſtatuit Nicetas, & in quadam ſeditione everſum, Alexio Angelo imperante ſcribit in illius Vita lib. III. n. V. Ἐπεὶ δὲ τὰς Πραιτωρίου ἀναρρήξαντες πύλας ἄνεσιν τοῖς ἔνδον διδόασι, σκυλεύουσί τε τὸν ἐκεῖσε χριστιανικὸν ναὸν, τὸ δὲ τῶν Σαρακηνῶν συναγώγιον ἀνασπῶσιν ἐκ βάθρων αὐτῶν· *Prætorii foribus effractis, & captivis libertate donatis, Chriſtianorum quæ ibi ſtabat ædem ſpoliant, Saracenorum verò Sacellum ab ipſis fundamentis evertunt.* Rurſum tamen inſtauratum eſt: nam à Francis, qui Iſaacio Angelo auxilio venerant, direptum mox & incenſum ab iis tradit idem Nicetas in eodem Iſaacio & Alexio F. n. II. Καὶ δὴ τὸ σύνταγμα ἐκεῖνο τὸ πονηρὸν τῇ πόλει προσχὸν δι' ἁλιάδων, — τῷ τῶν ἐξ Ἀγαρ συναγωγίῳ λάθρα εἰσπίπτουσιν, ὃ φησὶ Μιτάτον ὁ δημώδης διάλεκτος, καὶ τὰ ἐνόντα μετὰ ξίφους λῃστεύουσιν· *Ea ſcelerata cohors cùm ad urbem mari appuliſſet, — in Saracenorum Synagogium, quod Mitatum vulgus vocat, irrumpunt, & per vim omnia diripiunt.* Et mox, qua in urbis parte ſteterit, ſatis declarat, ubi deſcribit incendium quod ab iiſdem Francis excitatum eſt. Cœpiſſe enim ait à Synagogio Saracenorum, quod ad ſeptentrionalem Urbis partem ad mare, & ædem ſanctæ Irenes vergit: Ἤρξατο μὲν οὖν ἡ πρώτη τοῦ πυρὸς ἀφὴ ἀπὸ τοῦ συναγωγίου τῶν Σαρακηνῶν· τὸ δέ ἐστιν κατὰ τὸ πρὸς θάλασσαν ἐπικλινὲς βόρειον μέρος τῆς πόλεως, καὶ τῷ τεμένει ἐγγίζον, ὃ ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Εἰρήνης ἵδρυται. Ex his porrò patet Meskitæ Saracenicæ in Urbe conditorem Iſaacium Angelum perperam Latinos ſcriptores agnoſcere, cùm longè ante Iſaacium extiterit. Quippe ab eo Saladini rogatu, quocum fœdus inierat, conditum diſertè tradit Innocentius III. PP. lib. XIII. epiſt. CLXXXIV. *Quinetiam Iſakius Imperator ob gratiam Saladini fieri fecit in urbe Conſtantinopolitana Meskitam.* Et ſcriptor Hiſtoriæ Hieroſolymitanæ, in Geſtis Dei per Francos pag. 1159. *Dignum ſanè quod urbs illa ſolo tenus everſa procumberet: nam ſi famæ creditur, novis polluebatur Mahumeriis, quas perfidus Imperator* (Iſaacius) *indulſerat fieri, ut fœdus quod Turcorum conjuratus inierat, obligativus confirmaret.* Denique Matthæus Paris, & Radulfus de Diceto an. MCLXXXVIII. *Inſuper etiam & idem Saladinus miſit idolum ſuum Conſtantinopolim Imperatoris aſſenſu, ut ibi publicè coleretur: ſed per gratiam Dei captum eſt in mari à Ianuenſibus.* Matthæus Weſtmonaſterienſis an. MCLXXXIX. *Inſuper idem Saladinus miſit Conſtantinopolim quoſdam ritus ſuæ legis ibi obſervandos.* Cur verò Μιτάτον Saracenicam Meskitam vulgò vocatam dicat Nicetas, non planè video. Scio μιτάτον apud S. Athanaſium de imagine Berytenſi, & in VI. Synodo act. XI. pro quavis æde, ut *Metatum* apud Latinos, uſurpari. Sumitur etiam interdum μιτάτον pro loco caſtrorum, ita ut quod Prætorium veteres, Byzantini *Metatum* appellaverint. Vide Bulialdum ad Ducæ cap. III. pag. 227.

XVI.

VARII URBIS TRACTUS.

DOMUS inſignes Senatorum, ſeu *Procerum*, uti appellantur in L. XIII. Cod. Th. de Prætorib. à quibus plerique Urbis tractus appellationem ſumpſere, complures recenſentur à ſcriptoribus. Narrant quippe ii Conſtantinum Magnum evocatis, vel adductis Româ Senatoribus, vel qui eum comitati Byzantium ultrò venerant, ære ſuo exſtructas conceſſiſſe. Zozimus lib. II. pag. 687. κατασκευάσας δὲ οἰκίας τισὶ τῶν ἐκ τῆς γερουσίας ἀκολουθήσασιν αὐτῷ, *quibuſdam eum ſecutis Senatoribus ædes exſtruxit.* Heſychius Mileſius: Καὶ τοῖς ἀκολουθήσασιν αὐτῷ

ἀπὸ τῆς μεγάλης Ῥώμης συγκλητικοῖς ἐφιλοτιμήσατο οἴκους, οὓς αὐτὸς κατεσκεύασεν ἐκ χρημάτων ἰδίων· *Quin & Senatoribus qui ipsum Româ secuti erant, ædes propriâ pecuniâ ædificatas donavit.* Sozomenus lib. II. cap. III. Ἐπεὶ δὲ τοὺς αὐτόθι μόνους οὐχ ἱκανοὺς ἐνόμισεν πολίτας τῷ μεγέθει τῆς πόλεως, μεγίστας οἰκίας ἀνὰ τὰς ἀγυιὰς ἀποφάδην οἰκοδομήσας, ἄνδρας ἐν λόγῳ σὺν τοῖς οἰκείοις μεταπέμψας, ἐν ταύταις κατῴκισε, τοὺς μὲν ἐκ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, τοὺς δὲ ἐξ ἑτέρων ἐθνῶν μετακαλεσάμενος· *Cùm verò cives indigenas urbis magnitudini sat idoneos haud judicaret, amplissimas ædes per compita diversis in locis ædificavit, & in iis viros celebres cum eorum familiis collocavit, quorum partem ex Antiqua Roma, partem autem aliam ex aliis nationibus accersivit.* Sozomeno consonâ habet Nicephorus Call. lib. VII. cap. XLVIII. & Anonymus de Gestis Constantini: *Deinde quæsitis ei undique civibus, divitias multas largitus est, ut prope in ea omnes thesauros & regias facultates exhauriret.* Theophanes an. XX. Constantini de Nova Urbe: Ἣν φιλοτίμως διαμέμενος οἴκοις περιφανέσι, τοὺς ἀπὸ Ῥώμης ἀξιολόγους μετῴκισε, καὶ ἐξ ἄλλων τόπων κατ' γένος ἐπιλεξάμενος, καὶ οἴκους μεγάλους αὐτοῖς χαρισάμενος, οἰκῆσαι τὴν πόλιν πεποίηκε· *Urbe igitur præclaris ædificiis exstructa viros dignitate præcipuos ab urbe Roma aliisque locis selectos illuc transtulit & præclaris ædibus assignatis, urbem præcipit incolere.* Cedrenus anno XVIII. ejusdem Constantini: Ὁ δὲ βασιλεὺς τῷ Εὐφρατᾷ περὶ ναοῦ κτίσεως περιστίξας, αὐτὸς καὶ περὶ ἐνοικήσεως περιεσπούδαζε· καὶ τοὺς δακτυλίους ἑκάστου τῶν πρώτων ἀρχόντων ἀναλαβόμενος, οἴκους διαμάμενος περιφανεῖς, τὰς γυναῖκας αὐτῶν μετὰ τῶν παίδων καὶ πάντων τῶν ὑπ' αὐτοῖς εἰς τὴν βασιλίδα ἀνήγαγε· *Imperator templi structura Euphratæ demandato negotio, ipse etiam de frequentanda hominibus urbe curam gessit. Nam domibus magnificis exstructis, annulos primarii cujusque viri recepit, eorumque uxores, liberos, ac totas familias in regiam urbem tradixit* Ado Viennensis in Chronico de Constantino: *Idem Urbem nominis sui statuens in Thracia, sedem Romani imperii, & caput totius Orientis ipse voluit. Caput verò totius imperii antè Romam beatis Apostolis Petro & Paulo sub testamento tradidit, nobiliores Romanorum, Consulares quoque viros, ac pene totum Senatorum ordinem cum uxoribus & liberis, in secundam vel Novam Romam Constantinopolim translatum habitare constituens* Rem etiam pluribus prosequuntur Michaël Glycas, & Codinus pagg. 10. 11. qui duodecim numero Romanos Senatores Byzantium cum familiis migrasse tradunt, iisque à Constantino in variis urbis regionibus assignatas domos, à quarum dominis tractuum eorundem plerique nomenclaturam postmodum accepere. Hi verò secundùm Glycam fuere Olybrius, Verus Urbicius, Zoticus, Eugenius, Eubulus, Studius, Florentius, Callistratus, Maurianus, Severus, & Isidorus, quorum quatuor priores Magistri, cæteri Patricii erant. Alii alia comminiscuntur nomina: ii enim in Synaxariis ad XXXI. Decembr. in S. Zotico ita recensentur, Armatus Magistrianus, Paulinus illius consobrinus, Olympius, Verus, Severus, Marianus, Anthymus Urbicius, Isidorus, Callistratus, Florentius, Eubulus, Sanson, Studius, & Zoticus, ὧν καὶ ἐπωνυμίαι ἐν τοῖς εὐαγέσι οἴκοις μέχρι τοῦ σήμερον ἐπικέκληνται, *quorum etiamnum nomina servant pleraque sacræ ædes.* Horum denique procerum, seu Senatorum nomina aliter etiam describit Codinus: nam his accenset Philoxenum, Probum, Dominum, seu potiùs Domninum, Agricolaum, Darium, Marinum, Rhodanum, Salustium, & Modestum, quos omisit Glycas, præter Eubulum & Urbicium. Quinetiam Nicephorus Bryennius in Procemio Hist. n. IX. Ducam quendam Constantini Magni affinem unà cum cum illo Roma Byzantium venisse fingit. Ita sibi gratis indulgent Græculi isti scriptores, cùm plerosque ex iis Senatoribus, à quibus tractus Urbis appellationem sumpsere, sub subsequentibus Augustis, vixisse constet ex Codice præsertim Theodosiano. Verùm quocunque modo se res habeat, non modò primi isti Patricii Constantiniani magnificas in Urbe habuere ædes, sed & qui sub aliis vixerunt Imperatoribus sibi exstruxere, à quibus perinde suam sumpserunt Urbis regiones ac tractus nomenclaturam. Nam ad Urbem adornandam non Imperatores duntaxat, sed & potentiores & magnates, ipsorum Augustorum exemplo, excitatis tum privatis, tum publicis ædificiis, ejus splendori certatim studuere. Themistius Orat. VI. in Theodosium pag. 62. Καὶ δὴ οὐ τὰ μὲν τὰ κοινὰ ἐπιδίδωσι, τὰ δὲ ἴδια ἀπολιμπάνει, ἀλλ' αὔξεται ὥσπερ ζῶον ἅμα ἡ πόλις, καὶ μιᾶς ὥσπερ ἅπαντας κατεχούσης ὥσπερ ἐπιπνοίας ἐκ τοῦ ζήλου τοῦ βασιλικοῦ καὶ ἄρχοντας καὶ ἰδιώτας, ὃς μὲν πρόδομον ἐγείρει, ὃς δὲ θάλαμον, ὃς δὲ ἀνδρῶνα, ὃς δὲ ἑπτάκλινον, ἢ ἐννεάκλινον οἶκον· τοὺς δὲ καλλωπίζει τοίχῳ καὶ τὰ ἐδάφη λίθῳ Λακαίνῃ καὶ Λιβύσσῃ καὶ Αἰγυπτίᾳ, &c. *Neque verò cùm publica promoveantur privata minuuntur interim atque excidunt sed tanquam animal quoddam universa simul adolescit atque augetur civitas, & tanquam uno eodemque ex studio Imperatoris, afflatu Magistratus æquè atque privatos corripiente, hic vestibulum excitat, ille thalamum, alter andronas, alter septem aut novem capax lectulorum cubiculum, parietes alius, solumque Laconico & Lybico atque Ægyptio marmore consternit* &c. In eandem fermè sententiam ita scripsit Manuel Chrysoloras in veteris ac Novæ Romæ Comparatione pag. 118. Εἶτα τὰς ἁπανταχόθεν τέχνας εἰς καλλωπισμὸν αὐτῆς συνελέξαν, εἶθ' οἱ πλούσιοι πλουσίως, καὶ μεγάλοι μεγάλως, καὶ βασιλεῖς βασιλικῶς οἰκοδομοῦντες· *Deinde omnes artes ad exornandum eam contulerunt, divites statim sumptuosè, Magnates magnificè, & Reges regiè ædificantes.* Tantus autem erat ædium in urbe numerus, adeoque sibi erant invicem connexæ, ut vix locus sub dio apertus inveniretur. Agathias lib. V. pag. 146.

Ξυνεχεῖς γὰρ ἁπανταχοῦ αἱ οἰκοδομίαι τῆς πόλεως, καὶ ξυνημμέναι ἀλλήλαις, καὶ σπανιώτατα ἴδοι τις ἂν χωρίον ὕπαιθρον καὶ ἀναπεπταμένον, καὶ παντάπασιν ἐλεύθερον τῆς ἐπιπροσθοῦντος· *Continua enim omni ex parte sibique mutuò connexa sunt ædificia, ægreque uspiam locum aliquem subdium & apertum, & contigui ædificii expertem conspicias.* Atque licèt hodie ex antiquis illis Christianorum principum ædibus, quibus olim Urbs superbiebat, paucæ admodum supersint, Turcique exteriori cultui parum consulant, plateæ etiamnum hodie adeò sunt angustæ, *ut ædes alicubi utrinque se fere contingere videantur*, uti testatur Thomas Smithus in Notitia Constantinopoleos pag. 80. Immensum in Urbe ædium numerum & elegantiam attigit præ cæteris Adamnanus lib. III. de Locis sanctis cap. I. *Domus intra civitatis mœnia habet numerosas, ex quibus plurimæ miræ magnitudinis, lapideæ, instar Romæ habitaculorum consurgunt.* Et Guntherus in Hist. Constantinop. cap. XV. *Structuram autem ædificiorum in corpore civitatis, in Ecclesiis videlicet & turribus, & domibus Magnatorum, vix ullus vel describere potest, vel credere describenti, nisi qui ea oculata fide cognoverit.* Existimat Gyllius lib. IV. cap. ult. cùm auctor veteris Urbis Descriptionis quatuordecim Regiones non continuisse ait nisi quatuor mille & trecentas octoginta octo domos, id intelligendum de ædibus civium principum majoribus: ut Sextum Rufum & P. Victorem, tradentes XIV. regiones Romæ continuisse circiter MDCCLV. interpretari necesse esse illustres & capaces, cùm utraque Roma, vetus & Nova, maxima esset, & frequentissimè habitaretur. Nec mirum si tot ædibus ubique Urbs coruscabat, cùm ut civium frequentia floreret, iis qui & domos haberent, & qui novas ædificarent, privilegia indulserit Constantinus, ut scilicet iis annonæ civicæ, seu panes de publico darentur, qui inde *ædium panes* dicti uti suo loco observamus, ubi de Gradibus. Quibus quidem allecti privilegiis undique in Urbem quique confluebant, ædesque sibi exstruebant. Atque hanc civium frequentiam ita prædicat Sidonius carm. II.

Porrigis ingentem spatiosis mœnibus Urbem,
Quam tamen angustam populus facit, &c.

Quod suis reddidit verbis Willelmus Malmesburiensis lib. IV. Hist. Angl. pag. 137. ex Sidonio mutuatus. Quò certè spectat quod de Athanarico Gotthorum rege narrat Rodericus Toletanus lib. II. Rer. Hispan. cap. III. Is enim à Theodosio Magno Imperatore ut Constantinopolim accederet invitatus, *cum eo Urbem est ingressus, miransque Urbis situm, stationemque navium, populisque diversarum gentium, quasi uno fonte è diversis mundi partibus scaturire, En, inquit, cerno quod incredulus audiebam.* Ut porro Constantinopolis in ipsis sui primordiis incolarum frequentia ac multitudine floruerit, multis prædicat Eunapius Sardianus, qui Juliano imperante vixit, in Ædesio pag. 39. Ἡ μὲν γὰρ Κωνσταντινούπολις, τὸ ἀρχαῖον Βυζάντιον, κατὰ μὲν τοὺς παλαιοὺς χρόνους Ἀθηναίοις παρεῖχε τὴν σιτοπομπείαν, καὶ περιττὸν ἦν τὸ ἐκεῖθεν ἀγώγιμον· ἐν δὲ τοῖς καθ' ἡμᾶς καιροῖς, οὐδὲ τὸ ἀπ' Αἰγύπτου πλῆθος τῶν ὁλκάδων, οὐδέ τι ἐξ Ἀσίας ἁπάσης, Συρίας τε καὶ Φοινίκης καὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν συμφερόμενον πλῆθος σίτου, κατὰ ἀπαγωγὴν φόρου ἐμπλῆσαι καὶ κορέσαι τὸν μεθύοντα δύναται δῆμον, ὃν Κωνσταντῖνος τὰς ἄλλας χηρώσας (leg. χηρώσας) πόλεις ἀνθρώπων, εἰς τὸ Βυζάντιον μετέστησε, καὶ (πρὸς) τοὺς ἐν τοῖς θεάτροις κρότους, παραβλυζόντων κραιπάλης ἀνθρώπων ἑαυτῷ συνεστήσατο, σφαλλομένων (ἀνθρώπων) ἀγαπήσας ἐγκώμια, καὶ μνήμην ὀνόματος τῶν μόλις ὑπὸ συνηθείας φθεγγομένων τοὔνομα. *Constantinopolis vetusto nomine Byzantium, antiquitus suppeditabat Atheniensibus annonam, fidemque omnem excedebat frumenti inde advecti vis: at nostro seculo neque onerariæ naves, quas Ægyptus mittit, totaque Asia cum Syria & Phœnice, neque frumentariæ copiæ ex aliis provinciis vectigalibus comportatæ, explere valent aut satiare circumfluentem & copiosam populi multitudinem, quam Constantinus viduatis urbibus Byzantium transtulit, ac circum se habere voluit, ad captandos in theatro à temulentis & crapulam rejectantibus plausus: ambiens scilicet à titubante populo laudari, nominarique ab his qui vix illius nomen nisi ex usu efferre poterant.* Ita denique Socrates lib. IV. cap. XV. Κωνσταντινούπολις καὶ ἄπειρα τρέφουσα πλήθη, &c.

I. ACROPOLITÆ domus. Vide infra, *Iberitzæ.*

II. ALONITZIUM, sic dictus locus in Foro Tauri. Origines CP. MSS. ὅτι ἐν τῷ Ταύρῳ στήλη τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου ἵσταται. ἦν δὲ πρώην ἀρτὸς, ἔνθα τοὺς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἠκοστὰς ἐδέχετο ἐκεῖσε· ὑπῆρχε δὲ πρώην Παλάτιον καὶ ξενοδοχεῖον Ῥωμαίων, εἰς τὸ καλούμενον δηλονότι Ἀλωνίτζιον. *Statua quæ in Tauro stat, est Magni Theodosii. Locus verò antea erat, ubi exterarum gentium Legatos excipiebat. Prius autem erat Palatium & Xenodochium Romanorum, versus scilicet Alonitzium*, seu Areolam.

III. ANEMODULIUM, Ἀνεμοδούλιον, æneum quiddam fuit quadrilaterum, in sublime elatum, cui insistebant duodecim Ventorum statuæ, ut habet Codinus pag. 54. qui erectum ab Heliodoro Astronomo, quem δυσσεβῆ vocant Origines CP. MSS. Leone Isauro imperante, tradit, præterea machinam istam æream Dyrrachio à muliere quæ illam in dotem acceperat, allatam. Eædem Origines CP. Τὸ δὲ Ἀνεμοδούλιν ἐστηλώθη παρὰ Ἡλιοδώρου τοῦ δυσσεβοῦς, ἐν τοῖς χρόνοις Λέοντος τοῦ Συεργηνοῦ, ὃς καὶ στηλώσας τοὺς ιβ' ἀνέμους· τὰ δὲ τέσσαρα χαλκουργήματα τὰ μεγάλα ἤχθησαν ἀπὸ τοῦ κάστρου τοῦ Δυρραχίου· εἶχε δὲ αὐτὰ γυνὴ χήρα εἰς προῖκαν αὐτῆς ἀπὸ ναοῦ τινός· μετὰ πολλῆς δὲ ἐπιστήμης καὶ ἀστρονομίας ἐποίει τοῦτο. At quam Leoni Isauro eæ Origines

& Codinus, vel certè illius ætati, Cedrenus, à quo graphicè describitur, Theodosio M. adscribit, pag. 323. Τὸ τετρασκελὲς τέχνασμα, ὃ Ἀνέμων λέγουσιν ἀνέμων, ἤγειρεν ὁ μέγας Θεοδόσιος, πυραμίδος σχῆμα ζωγραφῶν, καὶ ζώοις πλαστοῖς κεκοσμημένον, βλαστοῖς τε καὶ καρποῖς καὶ ῥοΐσκοις· γυμνοί τε ἔρωτες ἱστανται προσγελῶντες ἀλλήλοις ἠρέμας, καὶ τοῖς κάτω περῶσιν ἐμπαίζοντες· ἄλλοι δὲ ἐπεγκλάζοντες ἔμπαλιν νέοι, σάλπιγξι χαλκαῖς ἐμφυσῶντες ἀνέμους· χαλκοῦν δὲ βρέτας ὕψοθεν πετόμενον, πνοὰς λιγείας δεικνύει τῶν ἀνέμων. *Quatuor pedibus suffultum opus, quod Contentionem ventorum vocant, Theodosius Magnus erexit, pyramidis formam depingens, & fictilibus exornans germinibus, fructibus, atque malis Punicis. Stant & nudi amores invicem sibi blandè arridentes, & infra transeuntibus illudentes. Rursum alii adolescentes subsidentes æreis tubis ventos inflant, & imago ærea in sublimi volans, acutos flatus ventorum denotat.* Atque Anemodulii descriptioni mirè conveniunt quæ habet Nicetas in Andronico lib. II. cap. VII. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ κίονος τὸ χαλκοῦν μετέωρον τετράπλευρον, ἐν ᾧ γυμνοὶ περιβλημάτων μηλοβολοῦσιν ἀλλήλους οἱ ἔρωτες, ὃ Ἀνεμοδούλιον κέκληται, ἑαυτὸν ἀναστήσειν ἐμελέτα χαλκοῦν. *Habuit etiam in animo* (Andronicus) *æream suam statuam super columna in sublimi æneo Tetrapleuro ubi nudi Cupidines pomis se invicem petunt, quod Anemodulium vocant, erigere.* Quo loco Codex Græco-Barbarus habet: ἔνθα πόρναι γυναῖκες εἶχον τὴν κατοίκησιν, *ubi meretrices habitabant*, ita ut inde colligere liceat juxta Anemodulium stetisse lupanaria publica, cujusmodi erant Romæ: ad XL. enim recenset P. Victor. Nam & in Zeugmate supra Collem à Constantino Magno excitatum scribit Codinus, quod postmodum in Nosocomium mutatum est: in quo quidem lupanari, aut sanè proximè illud, extitit insignis Veneris statua, quam prætergressa non signati floris mulier pudendum cogebatur ostendere, de qua etiam Gyllius lib. IV. cap. I. Notum præterea apud Aristophanem & alios vocabulum μηλοβολεῖν, *ad amorem pellicere* sonare. Extant bina Epigrammata in Anthologia lib. IV. Secundi & Philippi Poëtarum, εἰς ἀγάλματα ἐρώτων, invicem perinde colludentium, quæ in Urbe Constantinopolitanâ stetere; sed an in Anemodulio, non ausim affirmare: alterum, quod est Secundi, placet hîc describere.

> Σκυλοχαρεῖς ἴδ' ἔρωτας, ἴδ' ὡς βριαροῖσιν ἐπ' ὤμοις
>   Ὅπλα φέρουσι θεῶν νίκη ἀγαλλόμενα.
> Τύμπανα καὶ θύρσον Βρομίου, Ζηνός δὲ κεραυνὸν,
>   Ἀσπίδ' ἐνυαλίου, καὶ κόρυν ἀύχενον,
> Φοίβου δ' εὔτοξον φαρέτρην, ἁλίου δὲ τρίαιναν,
>   Καὶ θεναρὸν χειρῶν Ἡρακλέοις ῥόπαλον.
> Τί πλέον ἀνθρώποισιν, ἔρως ὅτε καὶ πόλον εἷλε,
>   Τεύχεα δ' ἀθανάτων Κύπρις ἐληΐσατο;

Hoc est, interprete Joanne Sleidano:

> *Aspice ut exuviis divûm lætentur Amores,*
>   *Utque ferant humeris rapta trophæa suis.*
> *Tympana cum thyrso Bacchi, tum fulmina summi, ac*
>   *Splendentem galeam, scutaque Martis habent.*
> *Instructam Phœbi pharetram, Neptuniaque arma, &*
>   *Herculeæ clavæ robora magna gerunt.*
> *Quid faciant homines, quandoque Cupidine victis*
>   *Tam facili divis, abstulit arma Venus?*

Jam verò Lupanaria publica extitisse in Nova, ut in vetere Roma, testantur aliquatenus quæ de Chrysargyro tradunt Evagrius, Theophanes, Cedrenus, Manasses, Glycas, & alii in Anastasio: cujus quidem auctorem Constantinum Magnum facit Zozimus lib. II. à cujus scriptoris calumnia vindicatur ab eodem Evagrio lib. III. capp. XXXIX. XL. XLI. Cui suffragatur pluribus Baronius an. CCCXXX. n. XXXV. & seqq. Ab hoc porrò tributo ne meretrices quidem fuisse immunes tradit idem Zozimus: οὐδὲ δυστυχεῖς ἑταίρας ἔξω ταύτης ἐάσας τῆς φθορᾶς. Quibus subdit eò exactorum & publicanorum processisse proterviam in hoc tributo exigendo, ut matres ultro liberos distraherent, & patres filias prostituerent, ex harum quæstu Chrysargyri exactoribus pecuniam offerre coacti. Atque in depravatos istos Byzantiarum mulierum mores Justiniano imperante, acriùs invehitur Procopius in Historia Arcana. Nec scio an fidem hac in re mereatur Guibertus lib. I. Hist. Hierosol. cap. II. qui dum Græcorum carpit ingenia & mores, in hæc verba prorumpit: *His denique omnibus præponendum videtur, quod imperiali apud eosdem constat generaliter lege sancitum, quod de omnium scilicet filiabus, concessa passim quasi pro justo licentia, assumi debeant subituræ prostibulum. Verbi gratiâ, ecce quis habet tres aut quatuor filias, una earum ad lupanar exponitur, & de eo ipso tam putenti lucro, quod infelicium illarum est passione quæsitum, pars nescio quota miseri Imperatoris defertur ad fiscum, pars in sumptum ejus quæ turpiter id meruit retinetur.* Quam quidem legem Alexio Comneno videtur adscribere cap. IV. *Quia edicto celebri de pluribus universorum filiabus, unam per omne imperium suum prostitui juberet, & fisco proprio lucrum fœdissimæ passionis inferret. Nec minus illud, quod de pluribus filiis unum eunuchizari, data præcepti auctoritate mandaverit, & corpora marium ademptis*

viribus enervia ac effeminata reddiderit, &c. Nolim igitur hac in re omnino Guiberti, qui ut plurimum in exagitandis Græcis Byzantinis quos despicit, nimius est, fidem præstari.

IV. ANTHEMII, Domus & Tractus, τὰ Ἀνθημίου. Vide Templum S. Thomæ Anthemii appellatum.

V. PALATIUM ANTIOCHI, seu ædes, unde tractus τὰ Ἀντιόχου dictus, ab Antiocho Patricio & Præposito Persa & Eunucho nomen sumpsit, qui ibi habitavit, & Bajulus, seu Præceptor fuit Theodosii Junioris, sub quo plures gessit magistratus, ut est apud Codinum pag. 48. Fuit autem ille Antiochus Eunuchus, qui ab Isdigerda Persarum Rege Theodosii Junioris filii tutore Arcadii patris testamento relicto, Constantinopolim tutelæ principis gratiâ missus, postmodum Præfectus Prætorio, & Consul fuit cum Basso an. Christi CCCCXXXI. Illius mentio est non semel in Cod. Th. in Nov. I. Theodosii, apud Marcellinum Comitem, Suidam v. Ἀντίοχος, Theodoretum Epist. XCV. &c. At secùs scribit Theophylactus Simocatta lib. III. cap. III. ubi de quodam Aristobulo: Ἦν δ᾽ ἄρα οὗτος τῆς βασιλικῆς οἰκίας προεστὼς, τῆς Βασιλέως τῆς Ἀντιόχου προσαγορευομένης· *Erat autem iste Præfectus regiæ domus, quæ à Rege Antiocho nomen habet.* Hic *Curator Palatii Antiochi* innuitur; sed cur hanc domum Regi nescio cui Antiocho adscribat, non planè percipio. Proxima fuit hæc ædes Hippodromo: siquidem narrat Chronicon Alexandrinum Justinianeos milites in Hippodromum per varios aditus irrupisse, atque adeò per tractum ædis Antiochi: ἕτεροι δὲ διὰ τοῦ Ἀντιόχου, καὶ τῆς λεγομένης Νεκρᾶς πόρτας. Vicinam etiam fuisse ædi Sophianæ innuit Eustathius in Vita Euthymii Patriarchæ Constantinopol. n. XXXVII. & LXXV. ubi etiam meminit Ætherii Curatoris τοῦ Ἀντιόχου, quem Evagrius lib. V. cap. III. ait præfuisse τῇ βασιλικῇ οἰκίᾳ sub Justiniano. Meminit præterea idem Chronicon Alexandrinum Leontii Curatoris τοῦ Ἀντιόχου, in Phoca, ut & Georgii eadem dignitate donati Theophanes anno XXXIV. Justiniani Magni. Unde censuerim destinatam fuisse hanc ædem ærario alicui publico, cujusmodi fuere quibus κουράτωρες adscribuntur. Huic Palatio contiguum fuit Sanctimonialium Monasterium, quod τὰ Ἀντιόχου appellat Anonymus Combefisianus in Romano Imp. filio Porphyrogeniti n. III.

VI. ARGYROPRATIA, seu ἀργυροπρατεῖα, memorat Theophanes, aitque in seditione Victoriatorum anno V. Justiniani conflagrasse: ἀπὸ τῆς καμάρας φόρου, ἕως τῆς Χαλκῆς, τότε ἀργυροπρατεῖα, καὶ τὰ Λαύσου πάντα πυρὶ ἀνηλώθησαν. *Vicum argentariorum* licet appellare, quomodo S. Augustinus lib. VII. de Civit. Dei cap. IV. & Alypius Antiochenus, seu auctor Descript. Mundi cap. LIII.

VII. ARMATI tractus, τὰ Ἀρμάτου, domus fuit Armati magistri, qui vixit Zenone imperante. Origines CP. ineditæ. Sed videtur legendum

VIII. ARMATII, vel Harmatii, tractus, τὰ Ἀρματίου dictus, ab Armatio Magistro militiæ præsenti, qui Zenone imperante Basilisci tyranni, cujus ἀνέψιος erat, exercitum prodidit, de quo Chronicon Alexandrinum p. 755. & cæteri scriptores Byzantini. Ita Codinus pag. 47. qui alio loco ait, pag. scilicet II. τὰ Ἀρματίου exstructa à Constantino M. quod τὰ ἅρματα αὐτοῦ, καὶ τὴν κόρτην ἐκεῖσε ἀπέθετο, ὅτε ὑπέταξε τοὺς Βυζαντίους. Sic sibi non constant Græculi scriptores infimi ævi. Illius statuam stetisse in Smyrnio scribit pag. 32.

IX. ASPARIS domus extitit ubi exstructa quæ de illius nomine Cisterna Asparis dicta est. Addunt Origines CP. ineditæ parte II. ὁ δὲ οἶκος τοῦ Ἄσπαρος ἣν ὅνπερ εἶχε ὁ Βασίλειος ὁ παρακοιμώμενος. Vide quæ de Cisterna Asparis diximus.

X. BARBARI DOMUS, cujus Porphyrogenitus meminit lib. de Administr. Imp. cap. XLIII.

XI. BASILIDIS domus, οἶκος ἣν Βασιλίδους Πατρικίου Κοιαίστωρος τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ, ut est in Originibus CP. ineditis.

XII. BLANCA, dicta Domus Andronici Comneni Tyranni, priusquam imperaret. Nicetas in Manuele lib. IV. n. II. Καὶ παρὰ δόξαν Ἀνδρόνικος εἰς τὸν οἰκεῖον οἶκον παρελθὼν, ὃς τὸ Βλάγγα ἐπικέκληνται· *Et præter spem ædes suas ingressus, quibus Blancæ nomen est.* Βλάγχα dicitur Ducæ cap. XXXIX. Κοντοσκαλίου πρὸς τὸ Βλάγκα meminit Pachymeres lib. V. cap. X. Unde patet stetisse hanc domum ad littus Propontidis, ubi extitit Κοντοσκάλιον, de quo suo loco, ubi Hortos *Blanchæ* appellatos sua etiamnum ætate stetisse testatur Gyllius lib. III. cap. VIII.

XIII. BORRÆDII TRACTUS. Vide ædem S. Thomæ.

XIV. CAMILAUCIUM, locus cujus meminit Codinus pag. 62. sic fortè vocatus à statua Imperatoris Camelaucio caput tecti. De Camelaucio autem diximus ad Joinvillam, & in Glossario ad scriptores mediæ Latinitatis.

XV. CANATISÆ domus à Dario uno è XII. Senatoribus qui Româ Byzantium cum Constantino M. venerunt, ædificata. Codinus pag. II. ὁ Δάρειος ἔκτισε τῆς Κανατίσης τοῦ Σκλ...ου.

XVI. CARPIANI tractus, τὰ Καρπιανοῦ, ἀνήγειρε Καρπιανὸς πατρίκιος ἐν τοῖς χρόνοις Κωνσταντίνου υἱοῦ Ἡρακλείου τοῦ Πωγωνάτου. Origines CP. ineditæ. Vide infra in Dexiocratis tractu.

XVII.

XVII. CÆSARII tractus, seu τῆ Καισαρίε, meminit Theophanes p. 199. & ex eo Cedr. in Justin. pag. 387. γέγονεν ἐμπρησμὸς ἑσπέρας βαθείας ἐν τοῖς Καισαρίε ἕως τῶν Ὀμφακερᾶς, *factum est incendium profundo vespere in tractu Cæsarii usque ad Omphaceram*. Chronicon Alexandrinum in Phoca pag. 874. haud procul à Portu Juliani extitisse videtur indicare: Τότε ὥσε ὢν ἐν τῇ πόλει, μετὰ τὸ βαλεῖν αὐτὸν πῦρ πλησίον τῆς Καισαρίου, καὶ ἀποστῆναι, ἔφυγεν, καὶ ἐλθὼν μετὰ καράβου εἰς τὸν Ἰουλιανοῦ λιμένα, κατὰ τὰ λεγόμενα Μαύρου στενωθεὶς, ἔρριψεν ἑαυτὸν εἰς θάλασσαν· *Cum ea tempestate esset Constantinopoli in Cæsarii compitum igne injecto, descivit, & fugit, navique vectus venit in Portum Iuliani, ad locum qui Mauri dicitur, & redactus ad angustias seipsum præcipitem dedit in mare.* Sed & *Portus* vicinus huic tractui *Cæsarii* dicitur in Quinta Synodo Constantinopol. actione 11. sub finem, & apud Theophanem anno IV. Constantini Pogonati, ubi ait Imperatorem accepto Saracenorum consilio, qui Constantinopolim obsidere decreverant, igne Græco oppletas naves jussisse προσορμίσαι ἐν τῷ Προκλιανισίῳ τῆς Καισαρίου λιμένι. Ubi alii Codd. habent Προκλιανισίῳ, alii Προκλιανησίῳ. Quæ quidem vox mihi prorsus incomperta. Ædi autem Cæsarii, Palatii nomen tribuere videtur Theophanes pag. 200. cùm τὸν κουράτορα τῆς Καισαρείου recenseat quam dignitatem ærariorum Præfectis vulgò tribuunt scriptores Byzantini. At quis iste Cæsarius, non liquet, cum varii apud scriptores hoc nomine occurrant, Cæsarius scilicet Gregorii Nazianzeni frater, qui Comes Rerum Privatarum & Præfectus Urbi Constantinop. fuit Valentiniano imperante; Cæsarius Magister officiorum, Præfectus Prætorio, & Consul sub Theodosio Magno & Arcadio; ille fortè cujus meminit Sozomenus lib. IX. cap. II. denique Cæsarius, qui Leone Magno imperante vixit, de quo Theophanes pag. 95.

XVIII. CANICLEI tractus, τὰ Κανικλείε dictus, domus fuit Theoctisti Magistri & Præfecti Caniclei, seu Α..ρθέτε τῦ δρόμε, qui in Hippodromo jussu Bardæ Cæsaris patrui Michaëlis Imp. Theophili filii, cujus fuerat magister ac præceptor, interfectus fuit. Rem narrant Leo Grammaticus, Scylitzes, Zonaras & alii. Origines CP. ineditæ: Τὰ Κανικλείε οἶκος ἦν Θεοκτίσ̃ε Μαγίστρε καὶ ἐπὶ τῦ Κανικλείε τῦ σφαγέντος παρὰ Βάρδα Καίσαρος θείε αὐτῦ. In eo tractu exstructum Monasterium, quod pariter τὰ Κανικλείε vocabant, nisi domus ipsa Caniclei in Monasterium mutatum fuerit, in quo scilicet Sophia Christophori Imp. filii Lacapeni uxor tonsis crinibus monacham egit, & in quod postea sorores suas relegavit Romanus Imperator Porphyrogeniti filius, ut est apud Anonymum Combefisii in eodem Romano n. III.

XIX. CARBONARIA, τὰ Καρβωναρεῖα, exstruxit Hilarion Patricius Leone Macela imperante, ut habet Codinus. Ad Carbonaria stetisse ædem S. Theodori ab eodem Hilarione extructam idem scribit pag. 45. *Carbonarias* ad urbium mœnia statuunt passim scriptores, Falco Beneventanus pag. 334. Charta Comitissæ Mathildis anno MLXXIX. apud Franciscum Mariam pag. 105. Chronicon Casauriense in Dominico Abbate Pactum inter Clementem III. Papam, & Senatum Romanum anno MCLXXXVIII. apud Baronium, &c. Sed an *Carbonariæ* istæ fuerint ἀθροισθέν.., uti definiuntur in Glossario Græc. Lat. & vulgò hæc vox sumitur apud Latinos non omnino planum: qua de re agimus in Glossario ad scriptores mediæ & infimæ Latinitatis.

XX. CARPIANA. Theophanes in Mauricio pag. 238. Τοῦ δὲ Βασιλέως ἀνυποδύτε λιτανεύοντος μετὰ πάσης τῆς πόλεως, παρερχομένε ἐν τοῖς Καρπιανοῖς, στασιάσαντες ἐκ τοῦ πλήθους τινές, *Imperatore cum universa urbe nudis pedibus procedente, cùm per Carpiana transiret, quidam è plebe seditionem excitarunt* Fiebat autem hæc processio ad Blachernarum ædem, à qua locus iste haud procul abfuisse ibi indicatur.

XXI. CATABATÆ locus, in quo demersum & projectum Alexii Manuelis F. caput, Andronici Tyranni jussu, memorat Nicetas in eod. Alexio n. XVIII. extremo: ἡ μὲν (κεφαλὴ) ἐν παραβύστῳ κατὰ τὴν λεγομένην Καταβάτην διαρρίπτεται, *caput clam in Catabaten (loci nomen id est) abjicitur.*

XXII. CHALCOPRATIA, locus dictus ab ærarii officinis, quas Judæi tenebant ab ipso Constantini M. ævo, si Codinum audimus haud procul à Basilica & Bibliotheca, atque adeò æde Sophiana, quod ex situ ædis Deiparæ *Chalcopratiorum* appellata colligitur. Leunclavius in Pand Turc. cap. CCXLVIII. ait etiamnum esse in urbe *vicum fabrorum ex ære vasorum quævis elaborantium*, qui quidem vicus, addit ille, *in historiis Græcorum recentioribus Cedreni & aliorum celeberrimus nominatur* Χαλκοπρατεῖα, *nimirum à distractione vasorum ex ære factorum*. At Cujacius ad L. un. Cod. de Collegiatis & Chartopratis lib. 11. contendit locum hunc perperam *Chalcopratia* à scriptoribus appellari, cum *Chartopratia* dicere debuissent, ubi scilicet erant officinæ in quibus chartæ distrahebantur: fuit enim, uti scribit Justinianus Nov. XLIV. in urbe πολλὴ ἡ τῶν χαρτῶν ἀφθονία. De Chartopratiis hodiernis CP. hæc subdit eodem loco Leunclavius: *Ad unum hujus areæ latus incipiunt illorum tabernæ, qui Persicas operis excellentis & Turcicas ibidem pictas, Græcas & alias coloris nivei lævigatasque chartas vendunt: ideoque hæc* Χαρτοπρατεῖα *dicuntur.* Vide quæ adnotamus ad Alexiadem pag. 293. & infrà, ubi de Chalcopratiana Deiparæ æde agimus.

XXIII. CHRYSOCAMERA, τὸ Χρυσοκάμαρον, pone Myrelæum, ὄπισθεν τοῦ Μυρελαίου statuitur à Cod. p 54. ex Origin CP. ineditis, ubi stetisse ait [illegible], seu statuam auream. à qua locus appellatus fuit: hanc verò sublatam sub tempora Michaëlis Theophili filii scribit. Meminit ibidem loci alterius ejusdem appellationis juxta S. Acacii ædem, ubi stetit ædes Moselis. additque ibi asservatam Christi imaginem. Ædes verò S. Acacii, ut & Myrelæum in decima Regione extitere.

XXIV. CILYA. Victor Tunnensis de seditione agens, quæ propter *Trisagium* hymnum Anastasio Dicoro imperante accidit, & incendio quod tunc non parvam Urbis partem absumpsit; *combusta est civitas* ἀπὸ τῆς Κιλυῆς *quod vocant, usque ad Constantini Forum supra longitudinem plateæ columnarum* XCIV. Meminit Chronicon Alexandrinum loci τ Κ[illegible]κων quem intra veteris Byzantii fines collocat, proindeque haud procul à Constantini foro: sed an idem sit cum loco de quo Victor, non liquet. Ait porro Byzantium à Byzante conditum, ἔνθα νῦν καλεῖται αἱ Νῖκαι, πλησίον τ Κυλίκων.

XXV. CLAUDII tractus, τὰ Κλαυδίου dictus, domus fuit Claudii Patricii & Quæstoris Basilisco imperante, ut ait Codinus pag. 52. Addunt Origines Constantinop. ineditæ, ὃς καὶ παλάτιον ἀνήγειρεν ἐκεῖσε, *qui & Palatium hic ædificavit.*

XXVI. COLUMNÆ JUNCTÆ, τὰ ζευκτὰ κιόνια ἐστιν ὅπου εἶχε τοὺς τιμίους σταυροὺς, καὶ ὁ Ῥωμανὸς ὁ Γέρων ἤγειρε αὐτούς· *Locus ita appellatus extitit ubi erant venerandæ cruces, has erexit Romanus Lacapenus.* Ita Origines Constantinop. ineditæ, ex quibus Codinus pagina 58.

XXVII. CONDOBAUDI ædes, à qua τὰ Κονδοβαύδου dictus tractus ille ubi stetit, unde Condobauditæ dicti quidam hæretici, qui ἕνα Θεὸν τῷ ἀριθμῷ, καὶ οὐχὶ τῇ ἀπαραλλάκτῳ ἰσότητι, *unum Deum esse numero, non vero incommutabili æqualitate* esse aiebant, διὰ τὸ ἐν τοῖς Κονδοβαύδου λεγομένοις ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔχειν αὐτοὺς συνακτήριον, κἀκεῖ συνάγεσθαι, *quod in tractu Condaubaudi dicto in Urbe Constantinopolitana conventus suos agerent*, ut est apud Timotheum Presbyterum lib. περὶ τῶν προσερχομένων τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ.

XXVIII. CONTARIA, locus ita appellatus ante instauratam à Constantino Magno urbem, ubi Byzantii occidentalium incursionum metu vigilias agebant, sic porrò dictus, ὅτι ἦλθεν ὁ Αἷμος ὁ Βασιλεὺς Θρᾳκῶν πρὸς Βύζαντα, ἔκοψαν οἱ Βυζάντιοι ἐκ τῶν ἐκεῖσε κοντάρια, ut habet Chronicon Constantinopolitanum. Ibi postea idem Constantinus templum exstruxit Deiparæ, quæ postmodum S. Theclæ nomen sumpsit. Vide Codinum pagg 28. 43. & Anonymum in Collect. Constantinop. pag. 98.

XXIX. CORDOMITI, τοῦ Κορδομίτου ædes, ædificata à Sallustio uno è XII. Senatoribus quos Româ Byzantium adduxit Constantinus Magnus, ut habet Codinus pag. 11.

XXX. CRENETISSÆ, ædes ad Acropolim extitere, ubi habitabat Alexius Moseles ex nobili Crenitarum in Armenia gente ortus, cui Mariam filiam Theophilus Imperator uxorem dedit, à qua illius ædes Κρηνιτίσσας dictæ. Ita Continuator Theophanis lib. III. n. XVIII.

XXXI. DAGISTÆI ædis meminit Continuator Theophanis lib. I. n. III. quam nudè Δαγισθέα nuncupat. Vide quæ suprà annotavimus lib. I. cap. XVII. n. XIII. ubi de Dagistæi Balnæis.

XXXII. DEUTERUM, Δεύτερον, locus & tractus urbis ita appellatus, occurrit sæpe apud scriptores Byzantinos, qui in eo ædes sacras S. Annæ, S. Georgii, S. Pauli, & SS. Notariorum extitisse narrant, de quibus agimus suis locis. Codinus pag. 49. hunc tractum ita appellatum vult, quòd Justinianus Rhinotmetus recuperato Imperio in Urbem per Aquæductum, διὰ τοῦ ἀγωγοῦ, πρὸς τὴν Παλαιὰν καλουμένην πόρταν, *versus Portam quam Antiquam appellabant*, ingressus, ibi columnam statuerit, locumque Δεύτερον nuncupari voluerit propter *secundò* adeptam imperii dignitatem. Ita nugatur de Deuteri appellatione, ut & Joëles in Apsimaro, quam constat longè ante Rhinotmetum obtinuisse, cum illius Procopius meminerit lib. I. de Ædif. cap. III. & eandem S. Annæ ædem in Deuteri tractu statuat. Hunc porrò Synaxaria ad XXV. Octob. juxta Melandesiam portam, quæ Aureæ vicina fuit, ut Gyllius lib. IV. cap. IV. in duodecima Regione, ubi Porta Aurea stetit, rectè ponunt: quod firmat satis Procopius, scribens haud procul à S. Annæ æde in Deutero aliam ædificasse Justinianum Zoæ Martyri, ἀμφὶ τὴν πόλεως ἐσχατιὰν ἐσχάτην, *ad ultimam urbis plateam*. Sed & Nicetas in Alexio Angelo lib. III. n. X. Blachernianum Collem, qui in decima Regione fuit, Deutero videtur opponere, scribens exorto Byzantii incendio, ab hoc Colle ad Deuterum usque flammam evolasse: Πάντα γὰρ ὅσα ἐκ τοῦ τῶν Βλαχερνῶν βουνοῦ πρὸς τὴν μονὴν διήκει τοῦ Εὐεργέτου κατηθάλωτο, καὶ ὑπερακοντίσθη τὸ καλούμενον Δεύτερον ἡ τοῦ πυρὸς ἐρωή· *Nam quidquid à Colle Blachernio usque ad Evergetæ Monasterium pertinet, incendio est absumptum, flammæ impetu ultra Deuterum elato.* Scribit Continuator Theophanis lib. IV. n. XXXIV. eo terræ motu qui accidit sub Michaële Theophili filio die Ascensionis Christi, τὰς ἐν τῷ Δευτέρῳ κατὰ τὴν ἁγίαν Ἄνναν στερρῶς ἱσταμένας στήλας, *statuas quæ in Deutero ad sanctam Annam suis firmiter ba-*

situs fixæ stabant, dejectas. Porrò *Deuterum* dictum fuisse, quòd secundò milliari à veteri Byzantio dissitum esset, ut Hebdomum apud Sociatem & Idacium, quòd septimo, simile est vero, vel potiùs duobus stadiis, ut Anna Comnena lib. VIII. pag. 222. Decimum appellatum ait, quod decem stadiis Constantinopoli remotum fuerit. Memorat Paulus Diaconus in Vita & Passione S. Cypriani loci *Sexti* appellati, in quo passum S. Cyprianum scribit, quem falli constat, cùm ait quarto milliario à Carthagine positum, cùm ex eo nominatus sit, quòd sexto lapide ab ea urbe distaret, ut habet Romanum Martyrologium. Vide ædem sancti Timothæi.

XXXIII. DEXIOCRATIS tractus. Origines Constantinopolit. ineditæ: Τὰ δὲ Δεξιοκράτους οἶκος ἦν Δεξιοκράτους Πατρικίου ἐν τοῖς χρόνοις Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ, ἐν ᾧ καὶ γηρωκομεῖον ἀνήγειρε Μαρῖνος ὁ Βασιλεὺς σὺν τοῖς ἐμβόλοις. οἶκος δὲ ἦν ἐκεῖ Καρπιανοῦ Πατρικίου, καὶ ἐξ αὐτοῦ εἴληφεν ὁ τόπος προσηγορίαν Καρπιανοῦ.

XXXIV. ELEUSIÆ loci meminit Theophanes pag. 191. ubi ait anno XXII. Justiniani Magni in seditione Factionum ædificia incendio absumpta, ἀπὸ τῆς Χαλκοῦ Τετραπύλου ἕως τῆς λεγομένης Ἐλευσίας. Quo loco Codex Barberinus habet Εὐλισίας, Cedrenus verò ἐκκλησίας; quod magis probem.

XXXV. EUGENII. In Menæis ad XXII. Februarii, celebratur Inventio Reliquiarum SS. Martyrum Andronici & Juniæ ἐν τοῖς Εὐγενίου. Istius etiam tractus meminit Pachymeres lib. VII. cap. XXXI.

XXXVI. EULOGII PERSÆ domus meminit Leo Grammaticus in Michaële pag. 469.

XXXVII. EUSEBII ædem, seu τὰ Εὐσεβίου, exstruxit Eusebius Patricius Justino Juniore imperante, ut vult Codinus pag. 54.

XXXVIII. EXOCIONIUM, τὸ Ἐξωκιόνιον, vel Ἐξακιόνιον, muri Constantiniani pars fuit, non Monasterium, uti perperam viri docti existimarunt, eamque appellationem sortitum est, quòd priusquam urbis producerentur muri à Constantino, hoc in loco columna esset cui ejusdem Augusti insistebat statua. Codinus: Τὸ Ἐξωκιόνιον, χερσαῖον ἦν τεῖχος παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου κτισθέν· διήρκεσε δὲ χρόνους λβ'. μέχρι τῆς βασιλείας Θεοδοσίου τοῦ Μικροῦ. ἔξωθεν δὲ ἵστατο κίων ἔχων στήλην τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, καὶ τούτου χάριν λέγεται Ἐξωκιόνιον· *Exocionium, murus erat terrestris à Magno Constantino conditus: perstitit autem annis* XXXII. *usque ad Theodosii Junioris imperium. Extra verò stabat columna habens statuam Magni Constantini, unde Exocionium appellatur.* Ad Exocionium productos à Constantino muros idem tradit pag. 12. 39. Diruto Constantiniano muro, mansit loco Exocionii appellatio, quem interdum, ut Theophanes pagg. 413. 421. Codinus, Anonymus in Collectaneis pag. 89. & alii Ἐξακιόνιον, cæteri rectiùs, si etymon spectetur, Ἐξωκιόνιον vocant. Narrat Scylitzes pag. 552. muros ad Exocionium, (qui scilicet supererant) eo terræ motu, qui Michaële Theophili F. imperante accidit, corruisse: τότε καὶ τὸ Ἐξωκιόνιον πρὸς γῆν ἐδάφισε τεῖχος. Ea sunt murorum Constantinianorum rudera, quæ ἐπιτειχίσματα τὸ Ἐξωκιόνιον vocat Nicetas in Alexio Man. F. n. IX. Continuator Theophanis lib. IV. n. XXXIV. de eodem terræ motu qui accidit καθ' ἣν ἡ τοῦ Κυρίου τῷ Σωτῆρος ἡμῶν ἀνάληψις ἑορτάζεται· Τὸ πρὸς νότον, τὸ τρίτον τοῦ Ἐξακιονίου πρὸς γῆν ἐδαφίζοντες, ναούς τε εὐπρεπεῖς καὶ οἴκους λαμπρούς, &c. *Die Ascensionis Domini, Exacionii tertiam partem solo prostravit, quæ scilicet ad Austrum spectat, elegantiaque habet templa & magnificas ædes.* Ἐξωκιονίου meminit Gregorius in Vita S. Basilii Junioris n. XXXII. præterea idem Scylitzes pag. 480. ubi de quodam Nicolao Pseuderemita, quem Theophanes Ἐξακιονίτην vocat pag. 421. In Exocionio complures stetisse statuas, quas confregit Mauricius, vel ad S. Mamantem transtulit, scribunt Codinus & Anonymus in Collect. antiq. Constantinop. pag. 89. Has inter recensetur Constantini Leonis ex Irene filii, brevi insistens columnæ. Εἰς τὸ Ἐξωκιόνιον ædificatam ædem S. Trinitati sacram auctor est idem Codinus pag. 63. at nescio quâ conjecturâ nixus scripsit Gyllius lib. IV. cap I. Exocionium, quod infra Hebdomum in Regione undecima statuit, nuncupatum à columna illa sustinente Veneris statuam lapideam, quæ virgines suspectas de stupro discernebat ab integris, cùm statua illa in Zeugmate, non in Exocionio ponatur. Situm verò columnæ, atque adeò ipsam columnam Exocionii sic describit idem Gyllius: *Infra quod* (suburbium Hebdomi) *si columna, à quâ dicunt appellatum locum Exocionium, fuit illa quæ in dorso quinti Collis bene excelsa undique procul longè eminere supra omnes domos paulò antè videbatur, facilè intelligeremus muros quos posuit Constantinus, non processisse ultra hanc columnam, distantem à Templo Apostolorum circiter quatuor stadia. Hanc columnam transferri vidi in ædificationem ædis, quam Rex Solemannus construere aggressus est: cujus scapus est marmoris pyrropœcili altus circiter sexaginta pedes. Ejus perimeter est tredecim pedum & dodrantis. Capitulum Corinthium quidem, sed marmoris albi. Ejus stereoma, & stylobates, & basis sunt marmoris albi: stereoma altum, ut id scalis ascendere habuerim necesse: stylobates altus quatuor pedes & novem digitos: plinthus pedem & sex digitos.* Idem Gyllius cap. seq. ait similem columnam in quarti Collis latere meridionali extitisse sua ætate, quæ in basi habebat circulum illum laureatum, radiatum,

similitudinem crucis Labaricæ gerentem, qualis in Xerolophi columna cochlide Arcadii videtur. Celebratur porrò potissimum Exocionii tractus, quòd in eo habitarent Ariani, qui inde passim à scriptoribus Ἐξωκιονῖται, & Ἐξακιονῖται nuncupantur: ex quo scilicet à Theodosio Magno unà cum Patriarcha Demophilo urbe migrare, & extra urbem conventus suos agere compulsi sunt: unde vox illa Demophili in templo, pridie quàm urbe excederet, apud Socratem lib. v. cap. VII. Ἐπεὶ τοίνυν ὁ Βασιλεὺς τῶν ἐκκλησιῶν χωρίζει, ἴστε τῇ ἑξῆς συναχθησομένους ὑμᾶς ἔξω τῆς πόλεως· *Quandoquidem Imperator nos ab Ecclesiis segregat, sciatis vobis cras extra civitatem conventus agendos.* Quocirca Ariani, qui per annos XL. Ecclesiarum administratione potiti erant, ex urbe se subduxere, Gratiano VI. & Theodosio I. Coss. ut ait idem Socrates, qui lib. VI. cap. VIII. ἔξω τῆς πόλεως συναγωγὰς suas fecisse præterea testatur. Exacti autem urbe Ariani à Theodosio Magno, Joanne Chrysostomo impellente. Georgius Alexandr. in Vita ejusdem Chrysostomi, apud Photium pag. 250. Τῶν Ἀρειανῶν τὰς ἐκκλησίας ἀφείλετο, καὶ τῆς Βασιλέια αἰτησάμενος τῆς πόλεως ἐξέβαλε· *Ecclesias Arianis abstulit, & facultate ab Imperatore impetrata, ex urbe exegit.* Exactos urbe Arianos à Theodosio Magno, Ausonio & Olybrio Coss. scribit auctor Chronici Alexandrini: Ἐπὶ τούτων τῶν ὑπάτων Θεοδόσιος ὁ Βασιλεὺς ἔδωκε τὰς ἐκκλησίας τοῖς ὀρθοδόξοις, πανταχοῦ ποιήσας σάκρας, καὶ διώξας ἐξ αὐτῶν τοὺς λεγομένους Ἀρειανοὺς Ἐξωκιονίτας· *His Coss. Theodosius Imperator dedit Ecclesias orthodoxis, ubique emittens sacras, seu mandata, & ex iis abegit Arianos Exocionitas.* Ubi perperam ἀριθμοὺς editum, vocemque σάκρας, *Epistolas imperatorias* significare non advertit interpres. Exhinc Ariani Exocionitæ passim nuncupantur apud scriptores. Idem Chronicon in Leone Magno: Ὁ αὐτὸς Λέων Βασιλεὺς διωγμὸν μέγαν ἐποίησε τοῖς τῷ δόγματι τῶν Ἀρειανῶν Ἐξωκιονιτῶν, *idem Imperator Leo acerrimè persecutus est Arianos Exocionitas*, iisque Ecclesias abstulit. Idem ad an. XI. Zenonis, de Athalarico Rege Ariano: ἦν δὲ Ἀρειανὸς τῷ δόγματι, ὅ ἐστιν Ἐξωκιονίτης, *erat autem Arianus, id est Exocionita.* Verùm etsi à Theodosio & à Leone adempta essent Exocionitis in urbe templa, hos tamen tolerasse videtur Justinianus Magnus: quippe ut habent Theophanes, & ex eò Cedrenus anno I. ejusdem Augusti, Ἰουστινιανὸς ἀπέσπασεν πάσας τὰς ἐκκλησίας ἐκ τῶν αἱρετικῶν, καὶ ἀπέδωκεν αὐτὰς τοῖς ὀρθοδόξοις δίχα τῶν Ἐξωκιονιτῶν Ἀρειανῶν· *Iustinianus abstulit omnes Ecclesias hæreticis, easque orthodoxis concessit, exceptis iis quæ Arianorum Exocionitarum erant.* In Arianorum fanis opes immensas Justiniani ætate repertas, & ab eo expilatas, auctor est Procopius in Historia Arcana pag. 51. 1. edit. Ex his igitur error deprehenditur viri doctissimi in Notis ad Cresconium, scribentis apud Cedrenum & alios reponendum ἐσωκιονίτας, quasi fuerint qui in columnis sedes fixerint Monachi.

XXXIX. FLAVIANÆ, locus ita dictus, cujus meminit Theophanes p. 157. ubi de seditione Victoriatorum: Ἦλθον δὲ ἀπὸ Φλαβιανῶν νεώτεροι Πράσινοι λωρικάτοι διακόσιοι, *Venerunt à Flavianis Iuniores Prasini loricati ducenti.* Fortean à Thermis Flavianis.

XL. GAINÆ domus, à qua τὰ Γαϊνᾶ Urbis tractatus dictus, fuit illius Gaïnæ, qui Arcadio imperante Imperium affectavit, & in Thracia occubuit, ut est apud Codinum pag. 53.

XLI. GALLÆ ædes extra Portam Blachernarum habet auctor incertus post Theophanem pag. 432. δωμάτια τινὰ τῆς Γάλλης ἔξωθεν τῆς πόρτης τῶν Βλαχερνῶν.

XLII. GERMANI domus meminit quinta Synodus CP. Collat. II. sub finem.

XLIII. HARMODII, seu τόπε Ἁρμοδίε, meminit Gregorius Monachus in vita S. Basilii Junioris cap. LV.

XLIV. HEBDOMUM, suburbanum primò fuit, seu locus juxta urbem. Procopius lib. I. de Ædif. cap. IV. ait Justinianum ædificasse ædem S. Theodotæ ἐν προαστείῳ καλουμένῳ Ἑβδόμῳ, *in suburbano quod Hebdomum appellabatur.* Meminit rursum aliarum ædium sacrarum ab eodem Augusto ædificatarum ἐν τῷ καλουμένῳ Ἑβδόμῳ, eodem lib. cap. VIII. & IX. Themistius orat. XVI. de Valente Imperatore à fratre renuntiato in Hebdomo: Φοιτήσαντες μὲν εἰς τὸ προάστειον βασιλεὺς καὶ ἰδιώτης, ἐπανήκοντες δ' οὐκ εἰς μακρὰν ξυνωρὶς αὐτοκρατόρων. *Profecti quidem ad suburbanum Imperator & privatus, reversi autem non ita multo post par Imperatorum.* Et sub finem ejusdem orationis, τὴν ἐσχατιὰν, urbis scilicet, vocat Hebdomum, in quo Valens imperii insignibus à fratre donatus fuit. Extra urbem etiam statuitur à Sozomeno lib. VII. cap. XXI. quo loco ait inventum caput S. Joannis Baptistæ repositum à Theodosio M. in templo, quod πρὸ τοῦ ἄστεος Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῷ καλουμένῳ Ἑβδόμῳ perinde excitarat. Ex quo emendandus auctor Chronici Alexandrini, ubi rem eandem enarrans: οἶκον οἰκοδομήσας ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ἁγίου ἐν τῷ λεγομένῳ Ἑβδόμῳ Κωνσταντινουπόλεως; ibi enim vox, πρὸ, omittitur. Nicephorus CP. in Heraclio pag. 93. 1. edit. πρὸς τὸ πεδίον τὸ πρὸ τῆς πόλεως, ὃ Ἕβδομον καλοῦσι, *ad Campum qui urbi objacet, quem Hebdomum vocant.* Loco appellationem à septimo milliario inditam plerique scriptores volunt. Socrates lib. VI. cap. IV. de eodem S. Joannis B. templo: Ὑποκρινόμενος γὰρ δαιμονιᾶν, ὡς εὐξόμενος, τὸ μαρτύριον τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου, (ἑπτὰ δὲ σημείοις τοῦτο ἀπέχον τῆς πόλεως) καταλαμβάνει, *simulans se dæmonio agitari, quasi preces facturus, ad Martyrium Ioannis Baptistæ (aberat quidem illud à civitate septem milliaribus) contendit.* Et cap. IX. de hac ipsa æde: ἀπέχει δὲ τοῦτο ἑπτὰ σημείοις τῆς πόλεως. Cedrenus in Justino pag. 366. Campum, qui vulgò

Tribunalis dicitur, quem alii ἐν Ἑβδόμῳ statuunt, τὸ πρὸ τῆς πόλεως πεδίον ἑπτὰ σημείοις ἀπέχον, *campum ante urbem, & ab ea septem milliaribus dissitum* vocat. Hinc scriptoribus Latinis *Septimum milliare* vulgò appellatur. Idatius in Fast. *Ipso anno levatus est Valens Aug. Constantinopoli in Milliario* VII. *in tribunali à fratre suo Valentiniano*, &c. Chronicon Alexandrinum ubi de Valentis inauguratione, habet nudè ἐν Ἑβδόμῳ. Themistius in Philadelph. εἰς τὸ προάστειον. Idem Idatius de Arcadii inauguratione: *His Coss. levatus est Arcadius Aug. Constantinopoli in Milliario* VII. *in tribunali à Theodosio Augusto patre suo*, &c. Marcellinus Comes: *Honorium pater suus Theodosius in eodem loco quo fratrem ejus Arcadium, Cæsarem fecit, id est septimo ab urbe regia Milliario.* Et Anastasius Biblioth. in Constantino PP. pag. 65. *A quo loco navigantes venerunt à septimo Milliario Constantinopolim.* Ita *novum Consistorium* à Justiniano M. in *septimo Milliario* conditum indigitatur in ejusdem Constitutionibus, in quarum aliquot hæc verba leguntur: *Recitata septimo Milliario hujus inclytæ civitatis in novo Consistorio Palatii Justiniani*, ut L. XXII. Cod de Sacrosf. Eccl. Aliæ habent *Septimiliario*, ut Nov. CXVIII. *Septimiliario in Novo Palatio*: quædam, *recitata septimo in novo Consistorio* &c. ut L. XXXIV. C. de Donat. L. XIX. de Jure delib. ex quibus emendandas constat leges, quæ pro *septimo* habent *septies*, ut L. III. C. de Jure dot. L. XII. C. Si certum petatur, L. penult. de Reb. credit. &c. Ita *septimum* nudè, vel *septimus locus* dicitur scriptoribus. Marcellinus Comes: *Vitalianus Scytha assumptis Romanorum equitum peditumque plusquam* LX. *millibus armatorum in triduo congregatorum, in locum qui Septimus dicitur, advenit, ibique castra metatus est* Victor Tunnensis: *Zenon à Leone Augusto filio in Septimo contra consuetudinem coronatur.* Paulus Diac. lib. XVII. Hist. Misc. *Scribonium jussit sagittari apud Septimum.* Joannes Diac. lib. III. vitæ S. Gregorii cap. XIX. *Phocas cum exercitu in Septimum veniens, Imperator efficitur.* Sed septem revera milliaribus ab Urbe dissitum fuisse Hebdomum, vix in animum induxerim, cùm paulò post Justiniani tempora, Hebdomum unà cum Blachernis, producto ulteriùs muro, inclusum constet ab Heraclio, quo hæc pars civitatis ab Avarum, seu Hungarorum, incursibus tuta esset. Hebdomum enim & Blachernas decimam quartam Urbis regionem confecisse, antequam in Urbe includerentur, docet vetus Urbis Descriptio: unde Valentem & Arcadium *levatos in Constantinopoli in Milliario* VII. aiunt Idatius & Marcellinus Comes: Theodosium Juniorem ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰς τὸ Ἕβδομον, ἐν τῷ τριβουναλίῳ Chronicon Alexandrinum. At cùm vero simile non sit, imò negari possit, urbem tantæ fuisse amplitudinis, ut ultra septem milliaria protenderetur, inde censuit Rosweidus ad Vitas Patrum Hebdomum appellatum, quòd esset septima Urbis regio, quod refutatione non eget. Sed & id fortè Gyllium impulit lib. IV. cap. IV. ut *Hebdomum à septenario numero suburbiorum, quæ nomina retinuerunt etiam inclusa intra urbem* appellatum censeret, quemadmodum locum alium quem δεύτερον, seu *secundum*, vocabant, de quo supra egimus. Et certè apud Anastasium in Leone III. pag. 130. tractum urbis Romæ ita appellatum observo: *Fecit in Basilica beati Archangeli, quæ ponitur in Septimo, vestem de staurаci*, &c. Et infra pag. 131. meminit *Ecclesiæ B. Marcelli sitæ in Quarto decimo*: quarum quidem appellationum rationem iis investigandam relinquimus, qui Romanas res persequuntur. Neque enim asserere velimus Hebdomum à septem stadiorum intervallo dictum, uti *Decimum* appellatum ait Anna Comnena lib. VIII. Alexiad. quòd decem stadiis Constantinopoli abesset, cùm contraria constans sit scriptorum sententia. Cujusdam loci sexto ab urbe milliario dissiti meminit Liberatus Diaconus cap. XX. *Foras civitatem regiam sexto milliario in exilium missus est, juxta basilicam Arisphocæ, in via quæ ducit ad Stoma Ponti.* Ætate porro Theodosii Junioris extra urbem extitisse Hebdomum docet Ruffinus lib. III. de Vitis Patrum num. XIX. *Fuit quidam nuper monachus in Constantinopoli temporibus Theodosii Imperatoris. Habitabat autem in parva cella foris civitatem, prope proastium, qui vocatur in Septimo, ubi solent Imperatores egressi de civitate libenter degere.* Sed & sub Justiniano, quod ex Cedreno colligere est, quo loco meminit *Processus* ejusdem Imperatoris *ad Hebdomum*, id est ad Palatium quod in Hebdomo erat, cùm *processus* fierent tantùm in Palatia suburbana. Intra urbem verò demum inclusum fuisse cum Blachernis tradit Chronicon Alexandrinum: unde inquit Gyllius Hebdomum suburbium fuisse in decima quarta urbis regione, ubi extitit ædes S. Joannis Baptistæ, colligitur. Quemadmodum autem decimæ quartæ regionis, ut est in veteri Urbis Descriptione, *modicum situ planæ, dextro latere in clivum surgente, usque ad medium ferè plateæ spatium nimis pronæ, mare usque mediocris hæc quæ civitatis continebat partem, explicatur æqualitas*: ita apud Gregorium Monachum in vita S. Basilii Junioris num. VII. Hebdomum versus mare, seu ad caput Sinus Ceratini videtur collocari, ubi αἰγιαλοῦ τοῦ Ἑβδόμου meminit: quod & firmat loco laudato Anastasius, scribens Constantinum Papam *ad septimum milliarium* appulisse: ad portum scilicet, qui λιμὴν τοῦ Ἑβδόμου dicitur Theophani, quem purgatum fuisse ait an. XXV. Justiniani M. Nicephorus CP. pag. 96. I. edit. ὃς ἀναχθεὶς προσωρμίζετο ἐν προαστείοις τοῦ Βυζαντίου κατὰ τὸν παραθαλάσσιον τόπον τὸν καλούμενον Ἕβδομον, *hic ad Byzantii Suburbana, eumque locum quem Hebdomum vocant, classem appellit.* Ita Nicephorus Phocas Imperator acclamatus cum classe Chrysopoli εἰς τὸ Ἕβδομον appulit. Promontorii, seu ἀκρωτηρίου τοῦ κατὰ Ἕβδομον meminit Zonaras in Constantino Pogonato pag. 73. In Hebdomo autem Palatium Constantini, Tribunal, & varias ædes sacras

ftetiffe, alibi oftendimus. Ex quibus, ut & ex præallatis fcriptorum locis evidenter patet Hebdomum partim intra, partim extra urbem extitiffe cenferi debere, tametfi loca varia tanquam in urbe extiterint, quæ extra fuere, non femel habeant fcriptores, ut exemplis aliquot probavit vir doctiffimus Hadrianus Valefius in Difceptat. de Bafilicis cap. VIII. extremo.

XLV. HELIANÆ. Vide *Palatium Helenæ*.

XLVI. HEXAHIPPIUM, locus fortè à fex equis in eo erectis dictus. Illius meminit Chronicon Alexandrinum pag. 760. ubi enarrat incendium à quibufdam feditiofis in Hippodromo excitatum, Anaftafio Dicoro imperante, quo conflagraffe ait τὸν δημόσιον ἔμβολον ἕως τοῦ Ἑξαϊππίου, *magnam Porticum ufque ad Hexahippium*: unde colligere eft haud multùm abfuiffe à magna Porticu.

XLVII. HILARÆ, locus ita dictus, haud procul à Magna Ecclefia extitit, ut ex Theophylacto Simocatta lib. VIII. cap. IV. colligimus: Ὁ δὲ Γερμανὸς ὑπὸ κάτω τῆς χλαμύδος καλύψας τὸν Θεοδόσιον, διὰ τῶν λεγομένων Ἱλαρᾶς (τόπος δὲ οὗτος τοῦ ἄστεος) διεσώσατο. *Germanus Theodofium chlamyde fua protectum per Hilaras, (locus eft urbis) illæfum educit.*

XLVIII. IBERITZÆ domus, Gregoræ fcilicet cognomento Iberitzæ, dignitate Magiftri, Conftantini Ducæ, qui imperium fibi afferere conatus eft poft Alexandri interitum, de quo præ cæteris Symeon Logotheta n. XXII. foceri, verfus Acropolim extitit, ut ex Scylitze & Codino ad Alexiadem docuimus pag. 259. Domum verò hanc priùs à Conftantino Magno excitatam docent Origines Conftantinop. MSS. καὶ τὸν Ἰβερίτζη, ὅς τις καλεῖται τοῦ Ἀκροπολίτου.

XLIX. LAMPRI, τοῦ Λαμπροῦ, ædes verfus templum SS. Apoftolorum, ædificata fuit à Modefto, uno è duodecim Senatoribus, quos Româ Byzantium adduxit Conftantinus Magnus. Ita Codinus pag. 11.

L. MALACTAREA. Origines Conftantinopol. ineditæ parte II. Ἡ πλακωτὴ Βασιλικὴ Κινστέρνα Μαλακταρέα ἦν, ὅτε ἐκτίζετο ἡ ἁγία Σοφία. ὡσαύτως καὶ ἡ ἄνωθεν αὐτῆς στέγη Βασιλισκάδειον ὀνομαζομένη, καὶ αὐτὴ Μαλακταρέα ἐτύγχανε τοῦ δηλώματου τῆς ἁγίας Σοφίας.

LI. MARINACII ædes, vel tractus, τὰ Μαρινακίου, dictus, ubi ftetit Valentiniani Junioris ftatua, habetur apud Anonymum in Collect. de Antiq. Conftantinop. pag. 103.

LII. MAURIANI tractus, feu τὰ Μαυριανοῦ, ubi extitit templum fanctæ Refurrectionis, feu fanctæ Anaftafiæ, habetur apud Codin. pag. 45. Origines Conftantinop. ineditæ parte II. Ὅτι τὰ Μαυριανοῦ ὄντος Πατρικίου Μαυρικίου τοῦ Βασιλέως καὶ Ἐξσκουβίτου, ἐκεῖσε ἦν οἶκος αὐτοῦ· μετὰ δὲ βασιλεῦσαι αὐτὸν, ὠνομάσθη ὁ τόπος τὰ Μαυριανοῦ. Domninum, unum è duodecim Senatoribus qui Româ Byzantium cum Conftantino M. venerunt, εἰς τὰ Μαυριανοῦ etiam ædem ædificaffe tradit idem Codinus pag. 10. Mauriani Comitis Domefticorum & vices agentis Magiftri militum fub Honorio meminit præterea Lex I. Cod. Th. de Venatione ferarum: alterius verò ejufdem nominis fub Zenone Chronicon Alexandrinum an. XIII. Ejufdem Zenonis. Μαυριανοῦ ἔμβολον memorat Continuator Theophanis lib. I. n. XIV.

LIII. MAURI ædes, feu tractus, τὰ Μαύρου dictus, juxta Portum Juliani extitit. Theophanes pag. 307. Ἐν τῷ Ἰουλιανῷ λιμένι τῆς Σοφίας, πλησίον τοῦ Μαύρου. *In Portu Iuliani, qui & Sophiæ dicitur, juxta ædes Mauri.* Chronicon Alexandrinum in Phoca pag. 877. Καὶ ἐλθὼν μετὰ καραβίου εἰς τὸν Ἰουλιανοῦ λιμένα, κατὰ τὰ λεγόμενα Μαύρου, στενωθεὶς ἔρριψεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν. *Et veniens in lembo in Iuliani portum, ad ædes Mauri appellatas redactus ad anguftias, fe præcipitem in mare dedit.* Porrò Maurus recenfetur à Codino pag. 10. ex duodecim Senatoribus qui Româ cum Conftantino Byzantium migrarunt, à quo etiam domum, quæ τοῦ Βελονᾶ dicebatur, exftructam ait.

LIV. MAXIMINI domus, in urbe, ad littus Propontidis, defcribitur à Cyro Exconfule in Epigrammate quod legitur in Anthol. lib. IV. cap. XXIII. εἰς τὴν Μαξιμίνου οἰκίαν. Binos hoc nomine agnofcit fub Juftiniani tempora Procopius, Maximinum fcilicet Theodori fatellitem, qui tyrannidem affectavit in Africa lib. II. de Bello Vand. cap. XVIII. alterum Præfectum Prætorio Italiæ, lib. II. de Bello Goth. c. XXXIX. lib. III. c. VI. cujus hæc domus fuit.

LV. MESOMPHALUS, Μεσόμφαλος, tractus urbis fic apppellatus, quòd in medio feptem Urbis Collium extiterit, proindeque in media Urbe. Origines Conftantinop. ineditæ: Τὸ λεγόμενον Μεσόμφαλον, μέσον ἐστὶ τῶν ἑπτὰ λόφων, ἤγουν ἡ μοῖρα ἥμισυ τῆς πόλεως ἔχει τρεῖς λόφους, καὶ ἡ ἑτέρα τρεῖς, καὶ μέσον ἐστὶ τοῦτο, διὸ ἐκλήθη Μεσόμφαλον.

LVI. MELTIADIS tractus, τὰ Μελτιάδου. Vide Templum S. Blafii.

LVII. NARSIS tractus, τὰ Ναρσοῦ, apud Symeonem in Theophilo n. XXVII. Vide *Xenodochium Narfetis.*

LVIII. NEOLEA, ubi Fortunæ Urbis ftatua ftetit, memoratur à Codino pag. 32. Stetere etiam ibi ftatuæ aliæ, Adami, Evæ, Profperitatis, & Famis.

LIX. NICÆ, Νῖκαι, *Victoriæ*, locus ubi olim exftructum à Byzante Thraciæ Rege Byzantium. Chronicon Alexandrinum pag. 618. Καὶ ἐπωνόμασε τὸν τόπον, ἤγουν τὸ ἐμπόριον εἰς αὐτοῦ ὄνομα τὸ Βυζάντιον, ἔνθα νῦν καλοῦνται αἱ Νῖκαι, πλησίον τῶν Κηλήκων. *Et locum five Emporium de*

suo nomine Byzantium appellavit, ubi nunc stant quæ vocantur Victoriæ, juxta Celeces. Sic porrò dictus videtur à Victoriarum statuis in eo loco erectis, in quas ita lusit Palladas lib. IV. Anthol. cap. XXI. quod inscribitur εἰς Νίκης ἀγάλματα.

Νίκαι πάρεσμεν αἱ γελῶσαι παρθένοι,
Νίκας φέρουσαι τῇ φιλοχρίστῳ πόλει.
Ἔγραψαν ἡμᾶς οἱ φιλοῦντες τὴν πόλιν,
Πρέποντα νίκαις ἐντυποῦντες σχήματα.

Quæ ita vertit Septimius Florens:

En nos lubentes adsumus victoriæ,
Vrbi ferentes optimæ victorias;
Jussere amantes urbis hîc nos pingier.
Habitum dedere, qui decet victorias.

Extitit in Regione X. Romæ veteris locus dictus *Victoria Germaniciana*, ut auctor est P. Victor.

LX. OMPHACERA, locus & tractus cujus meminit Theophanes, & ex eo Cedrenus anno XXXV. Justiniani, ubi de incendio quod partem urbis absumpsit: καὶ γέγονεν ἐμπρησμὸς μέγας ἐν τοῖς Καισαρείου ἕως τῆς λεγομένης Ομφακερᾶς.

LXI. OXYBAPHIUM, τὸ Ὀξυβάφιον, locus in quo tingebantur purpuræ, habetur in Originibus Constantinop. ineditis, ubi de loco dicto τὰ Ναρσοῦ.

LXII. PARDI ædes incendio absumpta est in seditione Factionum, anno XXII. Justiniani, Theophanes: καὶ ἐνεπυρίσθη ἡ οἰκία ἡ λεγομένη Πάρδου. Quæ quidem Pardi nomenclatura admonet, ut sepulchralem inscriptionem hactenus ineditam, quæ in æde sacra vici *Rouyha*, versus Aleppum, in triplici tumulo exarata legitur, ne pereat, hoc loco describam.

ΒΙΖΖΟϹ ΠΑΡΔΟ
ΕΠΗΔΗΜΗϹΑ ΚΑΛωϹ
ΗΛΘΑ ΚΑΛωϹ ΚΑΙ ΚΙΜ
ΚΑΛωϹ ΕΥξΗΤΑΙ ΥΠΕΡ
Ι ϹΗ ΗΜΟΥ.

Suprà ædis januam hæc habentur ΗΖΖΟΥΜ ΠΑΡΖΟΥ. Epitaphium sic scribi debuit: Βίζζος Πάρδος ἐπεδήμησα καλῶς, ἦλθον καλῶς, καὶ κεῖμαι καλῶς, εὔχεσθε ὑπὲρ ἐμοῦ, vel μοῦ.

LXIII. PELARGORUM tractus, τὰ τῶν Πελαργῶν, dictus à tribus ciconiis marmoreis ab Apollonio Tyaneo ibi olim erectis. Hesychius Milesf. Ἀνὴρ δέ τις τῶν ἐκ Τυανῶν, τοὔνομα Ἀπολλώνιος ἐκ λίθου ξεστοῦ τρεῖς ἀνέστησατο Πελαργοὺς ἀντιπροσώπως ἀλλήλοις ὁρῶντας, οἳ καὶ μέχρι τῶν δὲ διαμένουσι τῶν χρόνων, οὐ συγχωροῦντες ἐπιφοιτῆσαι τῇ πόλει τὸ τῶν Πελαργῶν γένος. *Vir quidam Tyanis oriundus, nomine Apollonius ex cæso lapide tres erexit ciconias ex opposito se invicem respicientes, quæ ad hæc usque tempora permanent, arcentes ab urbe ciconiarum genus.* Quibus scilicet antea Byzantium infestabatur, uti narrat Tzetzes Chil. II. Hist. LX. ubi de Apollonio:

Καὶ Πελαργοὺς ἐγλύψας δὲ πώποτε μαρμαρείνους,
Ἐκ Βυζαντίου Πελαργοὺς ἐξήλασε μακρόθεν,
Ὄφεις νεκροὺς δεξαμένους ῥιπτοῦντας Βυζαντίων,
Καὶ τῷ φαρμάκῳ κτείνοντας τοὺς πίνοντας ἀθρόως.

Et marmoreas ciconias aliquando sculpens, Byzantio procul ciconias expulit, quæ serpentes mortuos in cisternis Byzantiorum projiciebant, & veneno passim bibentes enecabant. His addenda quæ habent Cedrenus in Domitiano pag. 246. & Codinus pag. 13. edit. Meurs. Meminit porrò istius loci Socrates lib. VII. cap. XXXVIII. ut & Paulus Diaconus lib. XIV. Hist. Misc. sub an. XXV. Theodosii Junioris: ubi scribunt incendium ortum in Neorio pervenisse ad Thermas Achilleas, indeque ad Novatianorum Ecclesiam πλησίον τοῦ Πελαργοῦ. Habuit etiam vetus Roma in Regione nona locum *Ciconias nixas* appellatum, ut auctor est P. Victor.

LXIV. PETRI tractus, τὰ Πέτρου, οἶκος ἦν Πέτρου Πατρικίου ἐν τοῖς χρόνοις Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου· ἀνήγειρε δὲ τὸν ναὸν καὶ τὸ γηροκομεῖον. Cod. De hoc Petro Magistro officiorum & aliis ejusdem nominis sub Justiniano proceribus, vide quæ observat Alemannus ad Procopii Anecdota.

LXV. PHILADELPHIUM appellatum aiunt à Constantii & Constantis fratrum se se invicem salutantium statuis ibidem erectis. Constantino M. quippe extincto, Constantius ex Oriente, & Constans unà cum Gallo ex Occidente in Urbem reversi, eo in loco sibi invicem occurrere, se seque salutavere ac amplexati sunt. In cujus occursus ac fraternæ concordiæ memoriam erectæ utriusque ibi statuæ, locoque Philadelphii appellatio indita est. Ita Anonymus in Collectan. CP. p. 102. & Codinus in Orig. pag. 24. qui addit alios tradere Philadelphium, versus fossam illam, in qua est fornix, extitisse veteris urbis propugnaculum, portamque terrestrem ibi exstructam à Caro Imp. quod habetur etiam apud Anonymum in Collectaneis antiquitatum CP. p 98. 99. 102. Denique scribit idem Codinus p. 25. Crucem statuisse Constantinum M. in Philadelphio supra columnam inauratam, ad Crucis quam in cœlo viderat, & columnæ Porphyreticæ formam, præterea filiorum in thronis sedentium statuas, & è regione earum columnam fatidicam, quæ stabat ἀντικρὺς τῶν δύο υἱῶν αὐτοῦ ἐπὶ θρόνου καθεζομένων,

καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἀσπαζομένων, *e regione filiorum Constantini M. in thronis sedentium, & aliorum qui se invicem amplectuntur.* Crucis hoc in loco erectæ à Constantino M. meminit Nicephorus Callist. lib. VIII. cap. XXXII. scribitque tres ab eo in Urbe erectas cruces ad exemplum & formam trium illarum Crucium quas in Cœlo viderat, primùm Romæ contra Maxentium pugnans, iterum cum commisso cum Byzantiis prælio de iis victor evasit, tertium denique cum Istro ponte juncto Scythas subegit. Harum, inquit ille, primam supra Fori fornicem statuit, nomenque *Iesus* imposuit: alteram *Christi* nomine nuncupatam in Philadelphio, tertiam demum in Artopolio, cui nomen Νῖκος dedit, ita ut hæc verba conficerent Ἰησοῦς Χριστὸς Νικᾷ, *Iesus Christus vincit.* De Cruce in Philadelphio ejus verba sunt: τὸν δὲ ὃς ἐκαλεῖτο Χριστὸς, σεβάσμιον καὶ θεῖον σταυρὸν, ἐπὶ πορφύρῳ Ῥωμαϊκῷ ἀνέστη κίονι ἐν τῷ Φιλαδελφίῳ οὕτωσί πως εἰρημένῳ. Ita de tribus Crucibus à Constantino in Cælo conspectis nugatur ille scriptor. Extant in Anthologia Gr. lib. IV. cap. XXVIII. tria epigrammata, cum hoc titulo, ἐν τῷ πορφυρῷ κίονι εἰς τὸ Φιλαδέλφιον, quasi inscripta fuerint *in columna* ista *purpurea*, quæ stetit *in Philadelphio*: ex quibus docemur in loco illo erectum Collegium eorum qui Musis studerent à Muselio, qui præterea Imperatoris statuam in eadem æde posuerit. Sic autem hæc se habent:

> Εὔνους μὲν βασιλεῖ Μουσήλιος, ἔργα βοῶσι
> Δημόσια· δυναρὴν πρᾴγματα πίστιν ἔχει.
> Μουσεῖον Ῥώμη δ' ἐχαρίσατο, καὶ Βασιλῆος
> Εἰκόνα θεσπεσίην ἔντος ἔγραψε δόμων.
> Εἰς τὸ αὐτό.
> Τιμὴν μουσοπόλοις, πόλεως χάριν, ἐλπίδα κούροις,
> Ὅπλα δὲ ταῖς ἀρεταῖς, χρήματα τοῖς ἀγαθοῖς.
> Εἰς τὸ αὐτό.
> Ταῦτα λόγοις ἀνέθηκεν ἑκὼν Μουσήλιος ἔργα,
> πιστεύων καθαρῶς ὡς Θεός ἐστι Λόγος.

Quæ hisce versibus Latinis reddidit V. Cl. Petrus Menardus Turonensis:

> *Gratus erat Regi Muselius: hoc opera ipsa*
> *Clamant, & firmant publica facta fidem.*
> *Musæum egregium Romæ fabricavit, ibique*
> *Divinis Regem pinxit imaginibus.*
> *In idem.*
> *Vrbi ornamentum, pueris spem, præmia doctis,*
> *Armaque virtuti, divitiæque bonis.*
> *In idem.*
> *Verbo perfecit mentis Muselius ista,*
> *Verbum inconcussè qui putat esse Deum.*

Ex quibus quidem versibus docemur Collegium istud *ultro*, id est propriis sumptibus ædificatum à Muselio, qui alius non videtur à *Muselio*, qui *Præpositus sacri Cubiculi* dicitur in L. IX. Cod. Th. de Indulg. debit. quæ est Theodosii Junioris, cujus proinde statua illa fuerit quam Muselius in Collegio statuit. Et certè cùm hæc dignitas Eunuchos potissimum spectaverit, qui inde non semel & ἀρχιεύνουχοι, & πρῶτοι τῶν εὐνούχων scriptoribus Byzantinis dicuntur, eò videtur allusisse poëta initio primi epigrammatis, εὔνους μὲν βασιλεῖ Μουσήλιος, ita ut per εὔνους, ad εὐνοῦχος respexerit. Theodoritus de Vit. Patr. c. VIII. de Eunuchis quibus adepta est spes liberorum: Καὶ τούτου ἕνεκα εὖνοι εἶναι βασιλεῖ νομιζόμενοι, καὶ τὴν προσηγορίαν ἐντεῦθεν καρπούμενοι, *eoque benevoli Imperatori esse creduntur, indeque nomen accipiunt.* Nam & *Præpositos* nudè etiam dictos ejusmodi Eunuchorum principes observare est ex Simocatta lib. IV. cap. XVII. Regionem porro, in qua Philadelphium extitit, indicat Nicetas in Isaacio Angelo & Alexio F. n. II. ubi narrat incendium à Francis Constantinopoli excitatum, quod maximam Urbis partem absumpsit: Ἠθάλωντο δὲ καὶ οἱ τοῦ Δομνίνου λεγόμενοι ἔμβολοι, αἵτε ὑπόστεγοι ἀμφίδυμοι ἄμφοδοι, αἱ ἀπὸ τοῦ Μιλίου ἀρχόμεναι, ὧν ἑτέρα εἰς αὐτὸ διατείνει τὸ Φιλαδέλφιον. *In cineres redactæ sunt & Domnini Porticus, & duplices tecti angiportus à Milio incipientes, quorum alter ad ipsum Philadelphium pertinet.* Quo loco ὑπόστεγοι ἄμφοδοι, vix illæ sunt quas Zonaras pag. 43. τὰς τῶν δημοσίων πλατειῶν στοὰς vocat, quæ à Milio ad Forum Constantini pertinebant. Philadelphium verò collocatur in Regione sexta à Gyllio lib. III. cap. IV.

LXVI. PHILIPPICI DOMUS, exstructa à Philippico, qui Mauricio imperante magnus bello Dux habitus est. Theophanes pag. 229. & ex eo Cedrenus pag. 398. καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει δὲ ἔκτισε τὸν οἶκον τὸν λεγόμενον τοῦ Φιλιππικοῦ. Condidit etiam Palatium Chrysopoli ad excipiendum Imperatorem & ejus liberos, & Monasterium, ut habent iidem scriptores.

LXVII. PHOCOLISTUM, τὸ Φωκόλιστον, sic dictum quòd hîc Phocæ Tyranni equus ὠλίσθησε, *cespitaverit* & ceciderit. At Panodorus Ægyptius & Theodorus Thebanus tradunt, locum olim extra urbem latronibus fuisse frequentatum, quos captos Constantinus M. ibi furcis affixerit, ἐφούρκισεν, indeque appellatum Φουρκόλιστον. Ita suo more nugatur Codinus pag. 43.

LXVIII.

LXVIII. PICRIDII ædem, seu τὰ Πικριδίου, ædificavit Picridius Cubicularius, Irene Atheniensi imperante. Codin. pag. 57.

LXIX. PITHECIUM, Πιθήκειον, Palatii Thermas, vel locum ubi extiterunt, appellatas auctor est Symeon Logotheta in Leone Armenio n. VII.

LXX. PITTACIA, seu τὰ Πιττάκια, tractus urbis ita nuncupatus, non semel occurrit apud scriptores, quem Codinus pag. 20. ita dictum ait, quòd ad Leonis M. statuæ columnæ impositæ, & ab Euphemia illius sorore eo in loco erectæ, gradus, cives ac provinciales suas deponerent querimonias, ac libellos supplices, vulgò πιττάκια appellatas, quas apparitores qui ad hanc columnam stabant, ad Imperatorem deferebant, qui statim responsum singulis dabat. Meminit ejusce Leonis columnæ, quæ in Pittaciis stetit, Cedrenus pag. 322. εἰς τὰ Πιττάκια κίων στήλην ἔχει Λέοντος τῆς Βερίνης ἀνδρὸς, *quæ in Pittaciis est columna habet statuam Leonis Verinæ conjugis.* Theophanes, & ex eo Cedrenus, an. XXXVI. Justiniani M. seditionem popularem ἐν τοῖς Πιττακίοις excitatam fuisse narrant: & anno XII. Arcadii scribit idem Theophanes Eudoxiam Augustam ἀργυρέαν στήλην ἰδίαν ἐν τόπῳ τῷ λεγομένῳ τὰ Πιττάκια, πλησίον τῆς ἁγίας Εἰρήνης, *statuam suam argenteam, in loco nuncupato Pittacio, juxta ædem sanctæ Irenes,* posuisse: quod & habet Zonaras pag. 33. λέγεται δὲ τῆς Εὐδοξίας ἔργον τυγχάνειν ὁ εἰς τὰ λεγόμενα Πιττάκια ἑστὼς κίων, *Columna quæ in Pittaciis erecta est, Eudoxiæ opus esse dicitur.* Illa ipsa, ait Theophanes, propter quam S. Joannes Chrysostomus in exilium ab ipsa Eudoxia actus est, quæ quidem statua à Socrate lib. VI. c. XVI. Sozomeno lib. VIII. cap. XX. XXI. Nicephoro lib. XIII. cap. XVII. & aliis rerum Ecclesiasticarum scriptoribus, qui historiam hanc commemorant, juxta ædem Sophianam statuitur, cui vicina fuit ædes S. Irenes. Marcellinus Comes sub Coss. Theodosii Junioris & Rumoridi: *Eudoxiæ Arcadii uxoris super Porphyreticam Columnam argentea statua juxta Ecclesiam posita hactenus sistit.* Habitum statuæ, ut & illius situm, ita describit loco laudato Socrates: Τῆς Αὐγούστης Εὐδοξίας ἀνδριὰς ἀργυροῦς ἐπὶ κίονος πορφυροῦ γλαμύδα ἐνδεδυμένος· ἕστηκε δὲ οὗτος ἐπὶ βήματος ὑψηλοῦ, οὔτε ἐγγὺς, οὔτε πόρρω τῆς ἐκκλησίας ἡ ἐπώνυμος Σοφία, ἀλλὰ διείργει ἄμφω Μέση πλατεῖα ὁδός. *Statua Eudoxiæ Augustæ argentea Porphyreticæ Columnæ imposita erecta est: stetit autem illa in editiori basi, neque omnino juxta ædem Sophianam neque etiam procul ab ea, sed utramque dirimit Media platea.* Πρὸς μεσημβρίαν τῆς Ἐκκλησίας, πρὸ τοῦ οἴκου τῆς μεγάλης Βουλῆς *ad meridiem ædis Sophianæ, ante domum Magni Senatus* collocatur à Sozomeno. Ex quibus, ubi locus *Pittacia* appellatus extiterit, facilè conjici potest.

LXXI. PORPHYROGENITI ædes juxta Palatium extitit. Cantacuzenus lib. I. cap. LIX. Ἐπανῆλθεν αὖθις εἰς τὰ Βασίλεια, καὶ ἐν τοῖς τοῦ Πορφυρογεννήτου οἴκοις τῶν βασιλείων ηὐλίσατο ἐγγὺς, *venit rursum in Palatium, & in vicinis Palatio Porphyrogeniti ædibus habitavit.* Meminit istius ædis præterea lib. III. cap. XCIX. & lib. IV. cap. XXXIX. à qua, Portula urbis vicina, Πορφυρογεννήτου πύλη eidem dicitur lib. III. cap. XXII.

LXXII. POSIS, ædes sic dicta, condita à Constantino Irenes filio. Chronicon Alexandrinum pag 444. Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ σὺν Εἰρήνῃ τῇ μητρὶ αὐτοῦ, ὃς κτίζει τὸν Πόσεως, *Constantinus filius* (Leonis Chazari) *cum Irene matre, qui condidit ædem Poseos* Meminit illius ædis Nicetas Paphlago in vita Ignatii Patr. CP. pag. 693. edit. MDCXVIII. Ὁ μὲν οὖν εἰς τὰ Πόσεως ἐκάθητο, *ac ille quidem in æde Poseos residebat.* Et pag 695. τὸν μητρικὸν δὲ οἶκον τὰ Πόσεως καταλαβὼν, *maternam verò domum assecutus.* Idem scriptor progredienti à Posi ad ædem SS. Apostolorum transeundum fuisse ante templum S. Gregorii Theologi ait.

LXXIII PRASINA, Origines CP. ineditæ parte II. τὰ νῦν καλούμενα Πράσινα διὰ τοῦτο οὕτω ἐκλήθη, διὰ τὸ εἶναι ἐκεῖσε στῦλον τῶν Πρασίνων.

LXXIV. PROBI ædes, Patricii nempe illius, quem plebs in seditione Victoriatorum, sub Justiniano Imperatorem appellavit, ad Portum Juliani seu Sophiarum extitit. Theophanes pag. 157. ut & Chronicon Alexandr. pag. 778. κἀκεῖθεν κατῆλθεν ὁ δῆμος πάλιν εἰσελθόντων ἐπὶ τὸν Ἰουλιανοῦ λιμένα, εἰς τὸν οἶκον Πρόβου, ζητοῦντες ὅπλα, καὶ κράζοντες ἄλλον Βασιλέα τῇ πόλει, καὶ ἔβαλον πῦρ εἰς τὰ Πρόβου, καὶ κατηνέχθη ὁ οἶκος. *Et inde descendens rursum plebs ad Iuliani Portum proruit, in domum Probi quærens arma, & ut alius Urbi Imperator daretur inclamans, & ignem injecit in domum Probi, ex quo prorsus dejecta est.* Quo etiam loco statuitur à Theophane pag. 199. & Cedreno pag. 387. ubi de incendio quod accidit anno XXXIV. ejusdem Justiniani: γέγονεν ἐμπρησμὸς μέγας ἀπὸ τῶν Σοφιῶν, καὶ ἕως τῶν Πρόβου, *factum est magnum incendium à Portu Sophiarum usque ad domum Probi.* Codinus pag. 53. ait Probum Patricium templum S. Joannis Baptistæ de suo nomine Πρόβου appellatum, præterea παλάτια θαυμαστὰ exstruxisse: quæ quidem magnifica palatia non alia videntur ab ædibus, quæ Probi nuncupantur.

LXXV. PROTASII tractus, τὰ Πρωτασίου, à Protasio Magistro dictus. Codinus p. 40.

LXXVI. PSICHÆ. Hujus loci meminit Scylitzes pag. 628. & Anonymus Combefisianus in Lacapeno n. XXX. Ἐγένετο δὲ ἐμπρησμὸς φοβερὸς ἔγγιστα τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ Φόρου, καὶ ἐνεπρήσθη ὁ Ἔμβολος ἄχρι τῶν λεγομένων Ψιχῶν *Terribile etiam incendium fuit prope ædem Deiparæ in Foro, & absumpta est Porticus usque ad Psichas,* seu *ad Micas,* uti interpretatur Xylander. Certè *Micam auream* in Regione secunda veteris Romæ statuit Publius Victor. Leo Gramma-

ticus pag. 505. habet μέχρι τῶν Ψηχῶν.

LXXVII. PSIPHA, seu τὰ Ψιφὰ, ἐν οἷς ψηφίδες ἐπωλοῦντο, ut est in Originibus Constantinop. ineditis, ubi de æde sanctæ Anastasiæ.

LXXVIII. PTERON, Πτερὸν, locus ita dictus, cujus meminit Chronicon Alexandr. pag. 708. in quo murum conditum fuisse narratur an. XV. Heraclii, quo Blachernarum templum in urbe includeretur: Τούτῳ τῷ ἔτει ἐκτίσθη τὸ τεῖχος πέριξ τοῦ οἴκου τῆς Δεσποίνης ἡμῶν τῆς Θεοτόκου, ἔξωθεν τοῦ καλουμένου Πτεροῦ. *Hoc anno exstructus est murus circa ædem Dominæ nostræ Deiparæ, extra locum Alam dictum.* Πτερὸν Procopio lib. II. de Ædif. cap. VIII. est species propugnaculi, cujusmodi sunt murorum urbis Cortinæ, quibus teguntur propugnatores, sic appellata, quòd supra muros posita, veluti in aëre suspensa videatur: ubi de Castro Zenobia dicto: Πτερὰ τὴν οἰκοδομίαν καλοῦσι ταύτην, ἐπεὶ ὥσπερ ἀποκρέμαται τοῦ τείχους δοκεῖ. Sed an hoc loco Πτερὸν idem sonet, non omnino planum videtur.

LXXIX. RUFI tractus, vel ædes, extitit juxta Magnam Ecclesiam, uti colligitur ex incendio, quod anno XXXVII. Justiniani Magni exortum, absumpsit Xenodochium sancti Sampsonis, καὶ τὰ ἔμπροσθεν τοῦ (f. τῶν) Ῥούφου οἰκήματα, καὶ μεσαύλιον τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ut habet Theophanes pag. 203. & ex eo Cedrenus pag. 387.

LXXX. SCYLA, carcer, ut videtur. Continuator Theophanis lib. IV. n. XIX. & Scylitzes de Theoctisto occiso à Barda pag. 543. ἤγετο μὲν οὖν πρὸς τὰ Σκυλὰ φρουρὰ τέως παραδοθησόμενος, *ad Scyla ergo ductus est in custodia tantisper asservandus.* Locum ita dictum in ingressu Palatii fuisse tradit idem Continuator Theophanis lib. I. n. IX. Ὡς δὲ κατὰ τὰ Σκυλὰ ἐγένοντο, οὕτω δή τινα τόπον κατὰ τὰς βασιλείους εἰσόδους λεγόμενον, &c. *Vbi autem ad Scyla venerunt, locum sic nuncupatum ad ingressum Palatii*, &c. Et lib. II. n. I. καὶ τοῦτο νεκρὸν ἀνηλεῶς τε καὶ ἀφειδῶς διὰ τῶν Σκύλων εἰς τὸν ἱππόδρομον ἐξήγαγον, *defuncti cadaver crudeliter effrænique licentia per Scylas ad Hippodromum eduxerunt.* Istius loci meminit præterea Symeon Magister in Leone Armenio n. II. quem juxta Chalcen extitisse innuit.

LXXXI. SIDERA, Σίδηρα, locus juxta Petrium Monasterium, sic appellatus apud Bryennium & Annam Comnenam. Proinde alius à Sidera, loco quem ad Urbis partem meridionalem statuit Scylitzes in Leone Phil. Vide Notas ad Alexiadem p. 248. & ubi de Porta Ferrea agimus.

LXXXII. SMYRNIUM, τὸ Σμύρνιον, ait Codinus pag. 33. versus septentrionalem urbis partem, erat locus concavus decem ulnarum, in quo erant novem statuæ scilicet Constantini Magni, Faustæ uxoris, Hilarionis Præpositi, Crispi filii Constantini, Severi, Armatii, Zeuxippi, Vigilantii, & Eleutherii; quas quidem statuas à Constantino Magno erectas, Ariani, Valente imperante, terrâ obruerunt. Non tamen hæ statuæ omnes à Constantino Magno positæ, cùm ex iis quorum erant, longè post Constantinum vixerint. Tametsi id ipsum dicant Origines Constantinop. ineditæ, in quibus fuit illa Βυγλεντίου τοῦ τὰ Βυγλεντίου κτίσαντος. Ita nugantur Græculi isti scriptores. Illud stetisse πλησίον τοῦ Τετραδησίου ἐμβόλου συνεγγὺς τοῦ ἁγίου Θεολόγου τοῦ Σφωρακίου, tradunt eædem Origines Constantinop.

LXXXIII. SPHORACII ædes, & tractus, τὰ Σφωρακίου dictus, appellationem sumpsere à Sphoracio, qui Consul fuit cum Herculano, an. II. Marciani Imp. ut est in Chron. Alexandrino pag. 740. qui Marcellino Comiti *Sporatius*, Senatori, quem secutus est Panvinius in Fastis Consularibus, *Asporatius*, ut & in subscriptione L. XXIII. Cod. de Episc. & Cleric. nuncupatur. At in subscriptione legis latæ à Marciano hoc anno, quam descripsit Leunclavius in Notis ad Synopsin Basilic. pag. 98. Σφωράκιος dicitur, ut & scriptoribus Byzantinis, qui ædes aliquot sacras ἐν τοῖς Σφωρακίου recensent, ædem scilicet S. Joanni Baptistæ, alteram S. Cyro, tertiam denique S. Theodoro Tyroni dicatam: quam quidem haud procul à Magna Ecclesia stetisse suo loco observamus. Sed & in tractu Sphoracii, ἐν τοῖς Σφωρακίου, pulcherrimam & amplissimam domum habuisse se testatur Nicetas Choniates, de Statu urbis post expugnationem, n. II. Τὰ Φωρακίου dicitur tractus ille Authori incerto post Theophanem pag. 436. ut & Symeoni Magistro in Leone Armenio n. IV. ubi de quodam qui νεμηκὼς εἰς τὰ Φωρακίου fuisse dicitur: unde licet conjicere in eo tractu extitisse aliquod Tribunal juridicum.

LXXXIV. STUDII ædes. Vide templum S. Joannis Bapt. Studii nuncupatum.

LXXXV. SYBAITICUM. Hujus loci meminit Nicetas Paphlago in Vita S. Ignatii Patr. Constantinop. pag. 695. edit. MDCXVIII. τὴν ἐπὶ τὸ Συβαϊτικὸν διὰ τοῦ ἐμβόλου ποιούμενος πορείαν, *ad Sybaïticum per Porticum iter faciens.*

LXXXVI. SYNODI, Σύνοδοι, locus, vel ædes juxta Patriarchium. *Vide Patriarchium.*

LXXXVII. TERTIUM, Τέρτον, locus, seu tractus Constantinopoli, cujus mentio est in Synaxariis & Menæis ad XXX. Maii in S. Isaacio, qui Valentis Imperatoris excidium prænuntiavit: πάλιν δὲ προφθάσας ὁ ἅγιος ἐν τῷ λεγομένῳ Τέρτον, ἐπελάβετο αὐτοῦ τοῦ χαλινοῦ.

LXXXVIII. TETRAPYLUM ÆREUM, unum habuisse Constantinopolim tradit vetus Urbis Descriptio, etsi regionem in qua extitit non indicet, ubi perperam *aureum*

pro *æreum* scriptum repetitur. Illud autem à Constantini Magni temporibus stetit, siquidem verum sit quod ait Codinus pag. 26. stetisse per annos CLX. usque ad Zenonem Imperatorem: cùm à Constantino ad Zenonis imperium tot intersint anni. Tradit auctor Chronici Alexandrini pag. 736. eo terræ motu, qui accidit sub Theodosio Juniore, maximam urbis partem concussam, præsertim ἀπὸ τῶν λεγομένων Τρωαδησίων Ἐμβόλων, ἕως τοῦ Χαλκοῦ Τετραπύλου, *à Porticibus, quas Troadenses vocant*, (extitere illæ in duodecima Regione) *usque ad æneum Tetrapylum.* Cedrenus pag. 348. Tetrapylum statuit versus Forum Tauri, quod extitit in septima Regione, scribens incendium in urbe exortum an. V. Leonis Magni absumpsisse in Tauro duas ædes sacras maximas, unam quidem haud procul à Tetrapylo, alteram incumbentem Foro Tauri: καὶ τῶν ἱερῶν δὲ οἶκοι μέγιστοι δύο διακεκοσμημένοι παντοίοις λίθοις, ὧν ὁ μὲν τοῦ Τετραπύλου οὐ πόρρω ἐτύγχανεν ὤν, ὁ δὲ τῇ τοῦ Ταύρου ἐνέκειτο ἀγορᾷ. Menæa ad I. Augusti Tetrapylum faciunt vicinum urbis tractui Βιγλεντίου appellato. Cùm igitur æneum Tetrapylum ad Zenonis tempora stetisse scribat Codinus, nullibi tamen eo imperante vel destructum, vel incendio absumptum legitur. Imò Evagrius lib. III. cap. XXVIII. ex Joanne Rhetore, ait Mammianum quendam, qui ab infima conditione ad ordinem Senatorium pervenerat sub Zenone, excitasse in urbe duas Regales Porticus, δύο βασιλείους στοὰς, structurâ eleganti, atque ὥσπερ τι μεθόριον μέσον τῶν δύο βασιλείων στοῶν, Τετράπυλον ἀναστῆσαι, κίοσί τε καὶ τῇ ἐκ χαλκοῦ ὕλῃ μάλα κομψῶς ἠσκημένον, *erexisse Tetrapylum veluti interstitium inter duas illas Regias Porticus interjectum, columnis & æneâ materiâ pereleganter & exquisitè elaboratum.* Subdit deinde has Porticus Mammiani sua etiamnum ætate, hoc est Mauricio imperante, nomen servasse, etsi prioris elegantiæ reliquias vix haberent: verùm Tetrapyli ænei à Mammiano excitati, ne vestigium quidem illius reliquum vidisse. Sed an Tetrapylum istud diversum fuerit à priori, non liquet, cùm ne Mammiani quidem Porticuum meminerint cæteri rerum Byzantinarum scriptores: at post Zenonem non semel Tetrapyli mentionem agi etiam deprehendimus. Quippe Theophanes, & ex eo Cedrenus, sub annum XXII. Justiniani Magni narrant incendium exortum eo anno in urbe obvia quæque consumpsisse, ἀπὸ τοῦ Χαλκοῦ Τετραπύλου, ἕως τῆς λεγομένης τὸ Ἐλευσίας, ita quidem Theophanes, cujus codex Barberinus habet Εὐλυσίας, Cedrenus verò ἐκκλησίας. Chronicon Alexandrinum in Phoca an. VII. ædem SS. Quadraginta Martyrum πλησίον τοῦ Χαλκοῦ Τετραπύλου statuit, ut & Synaxaria: quam quidem ædem περὶ τὸ καίριον καὶ μέσον τῆς πόλεως, *in media urbe* stetisse auctor est Nicetas Choniates, ut & Forum Tauri. Anonymus in Paraphrasi Oraculorum Leonis pag. 276. Tetrapylum haud procul à Sigmate, quod in tertia Urbis Regione fuit, statuit, κατοικῶν ἐν τῷ Τετραπύλῳ ἐπὶ τοῦ ψυχρότερον μέρος τοῦ Σίγματος, *habitans in Tetrapylo, ad frigidiorem partem Sigmatis.* Gyllius porrò lib. III. cap. VI. censet Tetrapylum fuisse templum Jani quadriformis, quale Romæ olim fuit, quatuor portis pervium, quatuor anni tempora designantibus, uti describitur à Servio, qui Jani simulacrum ait captis Faliscis Romam translatum *ad Forum transitorium, & quatuor portarum unum templum institutum*, id est eo loci ubi Forum deinde transitorium fuit, quod à templo Jani pervio appellationem sumpsit. Janus enim ab eundo appellatur, ideoque transitiones perviæ Jano sacræ, & fores ædium Januæ nominantur. Unde fortè Tetrapylum Constantinopolitanum, priùs nominatum Τετράβιον ait Codinus, quasi *Quadrivium*, quod nempe ex quatuor partibus pervium esset. Τετράβιλον habetur in Originibus Constantinop. MSS. quò spectant quæ infra narrat de velis obductis ipse Codinus. Sed & non Jani duntaxat simulacrum, verùm etiam templum ipsum Romanum æneum fuisse Jani docet Procopius lib. I. de Bello Goth. cap. XXV. Ὁ νεὼς ἅπας χαλκοῦς ἐν τετραγώνῳ σχήματι ἕστηκε· τοσοῦτος μὲν ὅσος τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἰανοῦ σκέπειν, &c. *Templum illud totum ex ære constat, quadratâ formâ, eaque magnitudine quæ tegendo Jani simulacro idonea sit*, &c. Sed vix crediderim Constantinum Magnum aut ejus successores, qui gentilium fana evertebant, templum quadratum Jano sacrum excitasse, nisi ante instauratam à Constantino urbem suum Tetrapylum habuerit Byzantium, siquidem Tetrapyla Jano sacra fuere, quod jure in controversiam cadit. Nam Tetrapyla quæ habuere urbes præcipuæ, inter opera publica recensentur à scriptoribus. Alypius Antiochenus, seu vetus auctor Descriptionis Orbis cap. XIX. de Bosræ in Arabia Tetrapylo: *in quo publicum Tetrapyli opus admirantur.* Et cap. XVII. §. IV. ait Cæsareæ in Syria Τετράπυλον ubique prædicari, cujus etiam mentio habetur in libro Miraculorum S. Anastasii Martyris, qui laudatur in Synodo Nicæna II. act. IV. Evagrius lib. II. cap. VIII. ait Proterium quendam Alexandriæ cæsum, funeque circunligatum, ἀνὰ τὸ καλούμενον Τετράπυλον, *suprà Tetrapylum* eductum, omnium oculis subjecisse. Idem denique scriptor cap. XII. ejusdem libri describens terræ motum qui Antiochiæ accidit, evertisse Porticus ante Palatium refert, καὶ τὸ ἐπ' αὐταῖς Τετράπυλον, *& quod iis insistit Tetrapylum:* ita ut *Tetrapylum* fuerit ædificium altius, quatuor portis pervium, cui adnexæ erant Porticus, in quas per has portas ibatur: quod certè videtur innuere loco laudato Evagrius, cùm ait Mammianum inter duas Porticus Tetrapylum excitasse æreâ vestitum materiâ, & columnis adornatum. Quod verò Jacobus Gothofredus Alypii editor *Tetrapylum* cum *Quadriportico* confundit, nihili est, ut & quod affert ex Strabone de Nicæa Bithyniæ urbe, cujus

verba longè aliter capienda pridem monuit Casaubonus.

LXXXIX. TOPI, locus ita appellatus, haud procul ab Arcadianis, & æde S. Michaëlis Archangeli, statuitur à Suida v. ϛήλη, & à Codino pag. 19. ubi βάθρα ita nuncupata aiunt, ἐν τοῖς πλησίον μέρεσι τῶν βάθρων τῶν λεγομένων Τόπων, *prope gradus qui vocantur Topi.* Exstiterunt autem Thermæ Arcadianæ in prima Regione ad Propontidis littus, ubi etiam collocantur Topi apud eundem Codinum pag. 12. scribentem muros Urbis maritimos Constantinianos ab Acropoli ad Topos fuisse protensos, & à Topis ad ædem Deiparæ Ῥάβδου appellatam. Ad Topos ædem S. Lazari stetisse præterea tradunt Leo Grammaticus & Scylitzes, ut & idem Codinus pagg. 40. 41. qui loco nomen inditum tradit, quòd in hisce Gradibus sederint judices à Zenone Imperatore submissi, qui Basiliscum tyrannum condemnarunt, & eo usque protensa τὰ τῶν τειχλίνων κτίσματα à Constantino Magno condita.

XC. TOXARÆ ædes, illius fuit Toxaræ Manclavitæ, qui jussu Basilii Macedonis Michaëlem Ebriosum in Palatio, quod templo S. Mamantis adjacebat, occidit. Ita Codinus pag. 53. Constantinus Toxaras dicitur Leoni Grammatico pag. 469.

XCI. TRIEXODON, paulò infra ædem S. Mocii extitit, proindeque haud procul à Porta Aurea. Codinus: τότε λεγόμενον Τριέξοδον τὸ εἰς τὰ Κάτω κάτωθεν τοῦ ἁγίου Μωκίου ὑπάρχον. &c.

XCII. TUBACÆ ædes, (τοῦ Τουβάκης οἶκος) extructa à Constantino Magno, ut habent Origines Constantinop. MSS. & Codinus pag. 11.

XCIII. TZAUSÆ tractus, τὰ Τζαύσου, dictus, occurrit apud Symeonem Logothetam in Basilio n. XLIV.

XCIV. VIGLA, seu *Viglia*, Græcis recentioribus Βίγλα, locus sive ædes ubi excubabant milites qui urbis securitati invigilabant: nostris *Corps de Garde.* Occurrit apud Annam Comnenam lib. VI. quæ hanc haud procul à Portu, seu Freto statuit. Vide Notas nostras ad Alexiadem pagg. 314. 315. & Anonymum in Collectan. Constantinop. pag. 98.

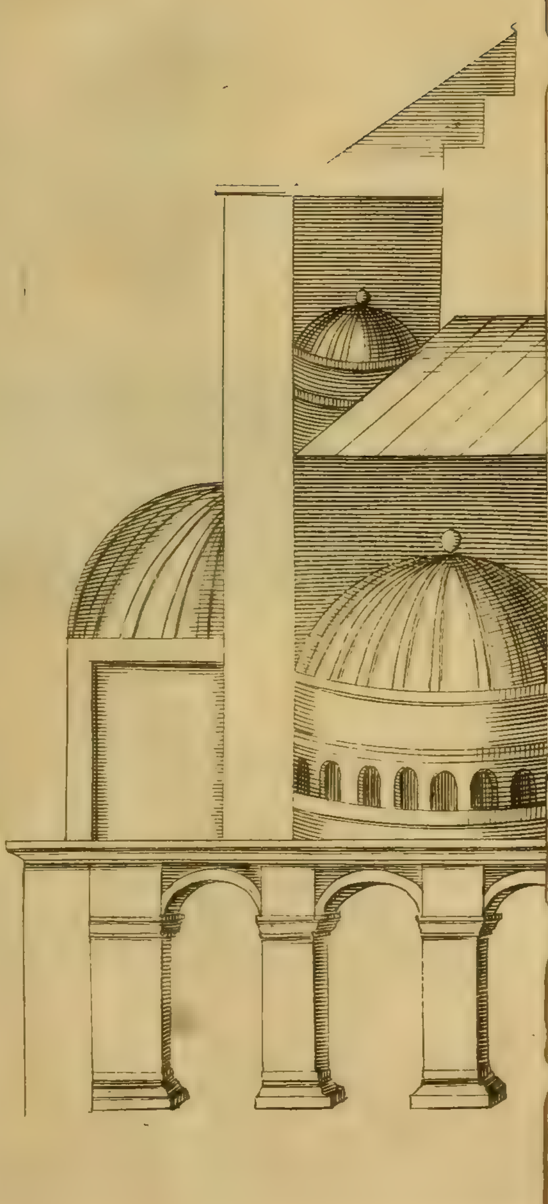
XCV. VIGLENTIA, τὰ λεγόμενα Βιγλέντια, Codino pag. 28. seu τὰ Βιγλεντίου, ut est in Collectan. Constantinop. pag. 98. ubi extitit ὀχυρωτάτη φυλακὴ Constantini Magni, antequam Byzantium conderet. Ædis sacræ ἐν τοῖς Βιγλεντίου mentio est in Menæis XXVIII. Julii. Vide Stemma Justiniani Imp. in Vigilantio.

XCVI. URBICII Arcus seu Fornix, de quo hæc Codinus pag. 12. Ἡ δὲ ἐκεῖσε ὁρωμένη ἀψὶς ἡ λεγομένη νῦν Οὐρβικίου, πρότερον πόρτα ἦν χερσαία τοῦ Βύζαντος. *Qui verò ibi conspicitur Fornix, nunc Urbicii nomine donatus, prius fuerat porta terrestris Byzantii.* Origines CP. ineditæ paulo aliter: ὁ μὲν τόπος ἐκ τοῦ Οὐρβικίου ἐκλήθη Πραιποσίτου. Vide Codinum pag. 40. Urbicii Præpositi sub Constantino M. meminit idem Codinus, ut & Urbicii conditoris ædis S. Juliano sacræ pag. 38. Urbicius alter, cujus habetur fragmentum τῶν τακτικῶν, floruit sub Anastasio, ut ipsemet prodit sub finem, & docet vetus Epigramma, quod Salmasius descripsit in Notis ad Spartianum, ex cujus lemmate, ἀπὸ ὑπάτων, seu virum Consularem fuisse colligimus.

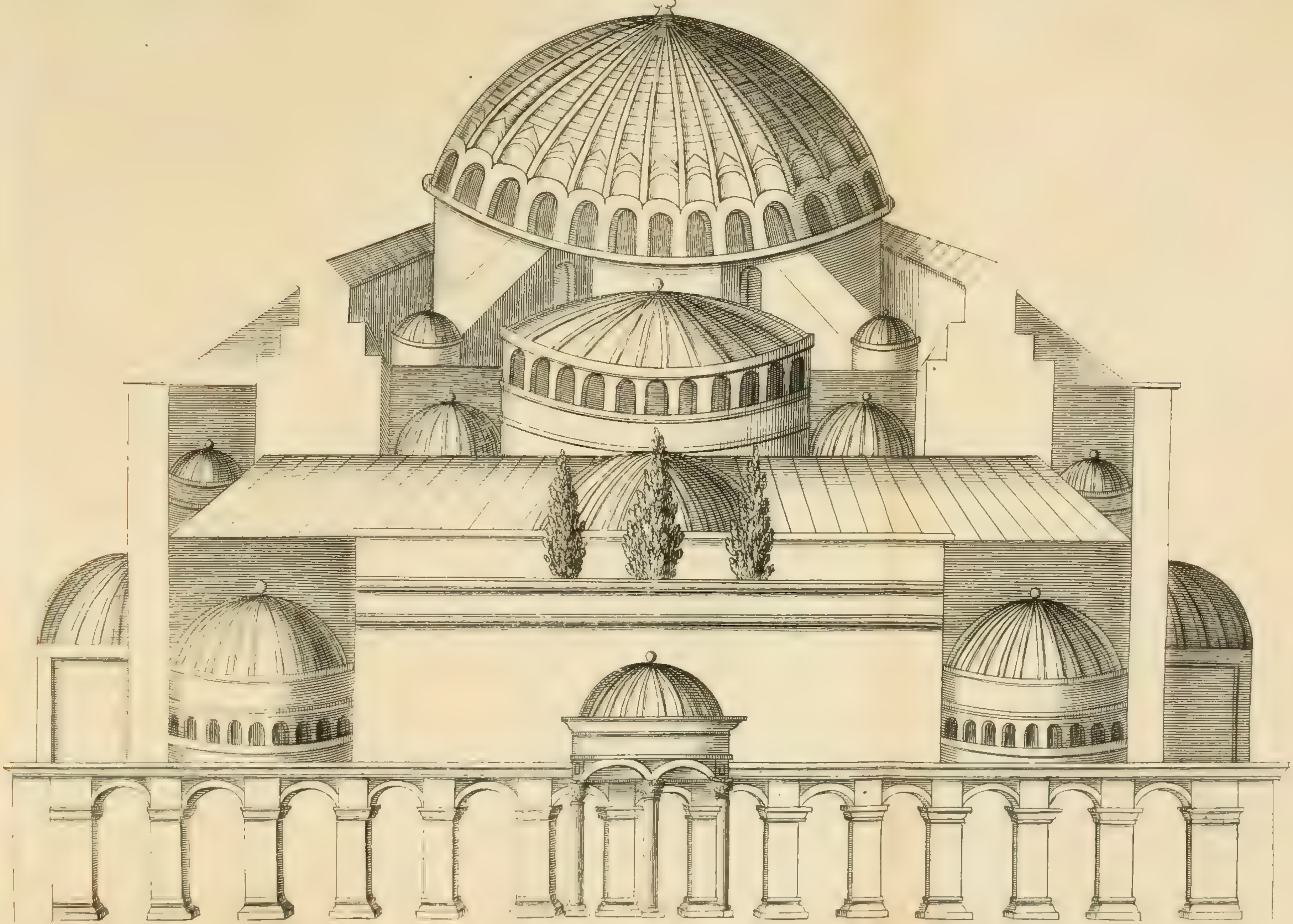
XCVII. ZEUGMA, tractus in Urbe ita appellatus, ex eo quod reliquiis S. Stephani Constantinopolim translatis, & ad hunc locum adductis, mulæ ibi currui junctæ sunt, quo ad Constantianas pervenerunt, ubi quasi quodam constrictæ vinculo ultra pergere non potuere, uti narrat Nicetas Rhetor de Inventione corporis S. Stephani, & ex eo Codinus p. 47. Zeugmatis mentio fit apud Theophanem in seditione Victoriatorum pag. 155. εἰκοσὸς ἕκτος ἐστὶν ὁ φονευόμενος εἰς τὸ Ζεῦγμα, *sexta & vigesima jam cædes ad Zeugma patrata est.* Ita legendum in editione Luparea ex Alemanno ad Procopii Hist. Arcan. pag. 64. 1. edit. & infra: τὸν ξυλοπώλην τὸν εἰς τὸ Ζεῦγμα τίς ἐφόνευσεν; *fabrum lignarium ad Zeugma quis interfecit?* in Zeugmate ædificasse Proclum Patr. CP. ædem SS. Cosmæ & Damiani auctor est Codinus pag. 47. sed an fidem mereatur quod ibidem recitat de loci appellatione, alii viderint; mihi enim non probatur. Sed incertum etiam an diversum sit à Zeugmate quod Ζεῦγμα τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου vocat pag. 12. ubi situm Byzantii à Constantino M. primùm instaurati describit, cujus latus maritimum ait ab Acropoli promotum usque ad Zeugma S. Antonii, & à Topis ad ædem Deiparæ Ῥάβδου appellatam. Ex quibus Zeugma S. Antonii ad Propontidem fuisse colligimus. De statua Veneris quæ in Zeugmate stetit, diximus supra ubi de Anemodulio.

CONSTANTINOPOLIS
Lib. III.

PROSPECTVS

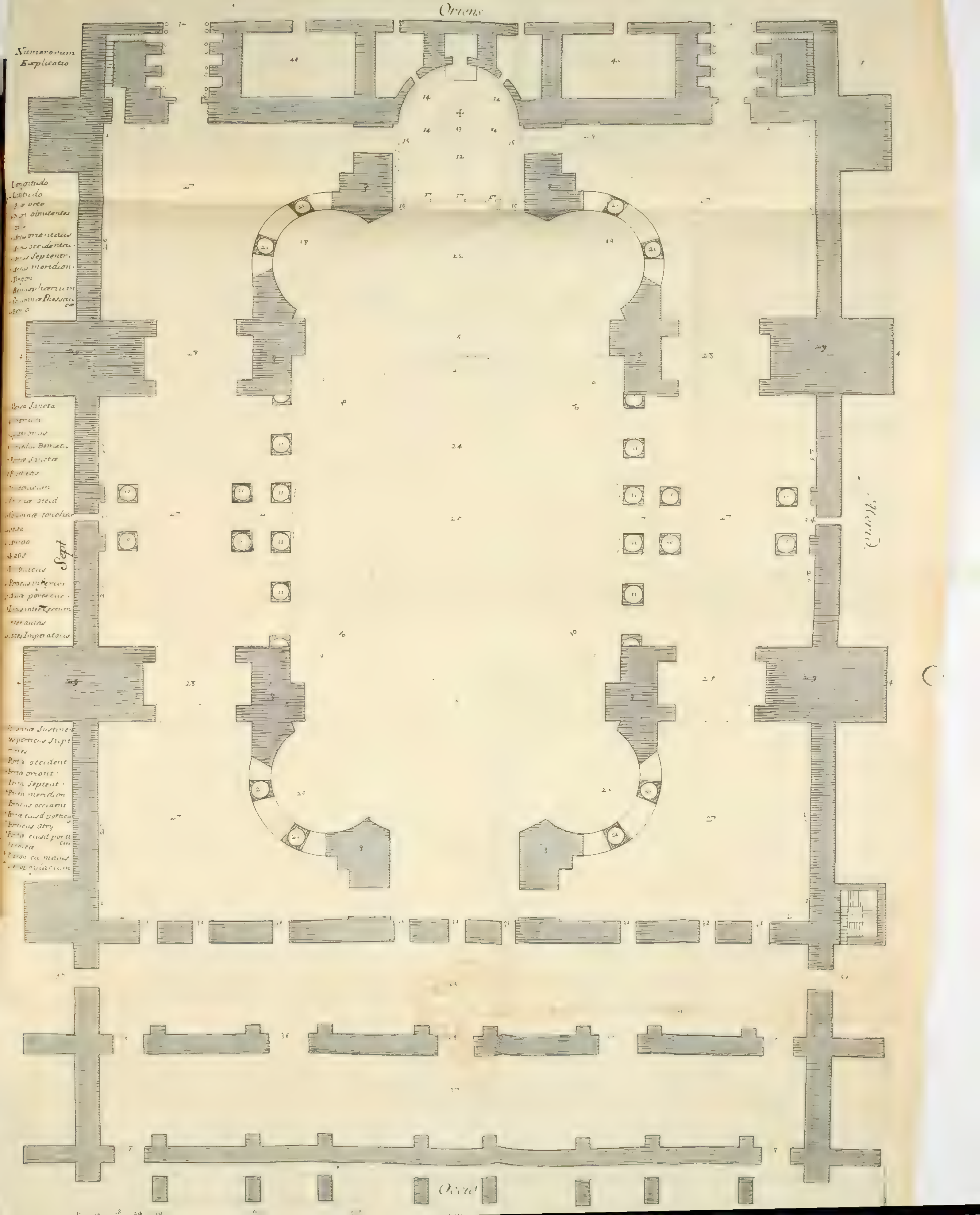
PROSPECTVS EXTERIOR ÆDIS SANCTÆ SOPHIÆ CP.

Inserendæ hæ tres Tabellæ ante Lib. 3. CP.

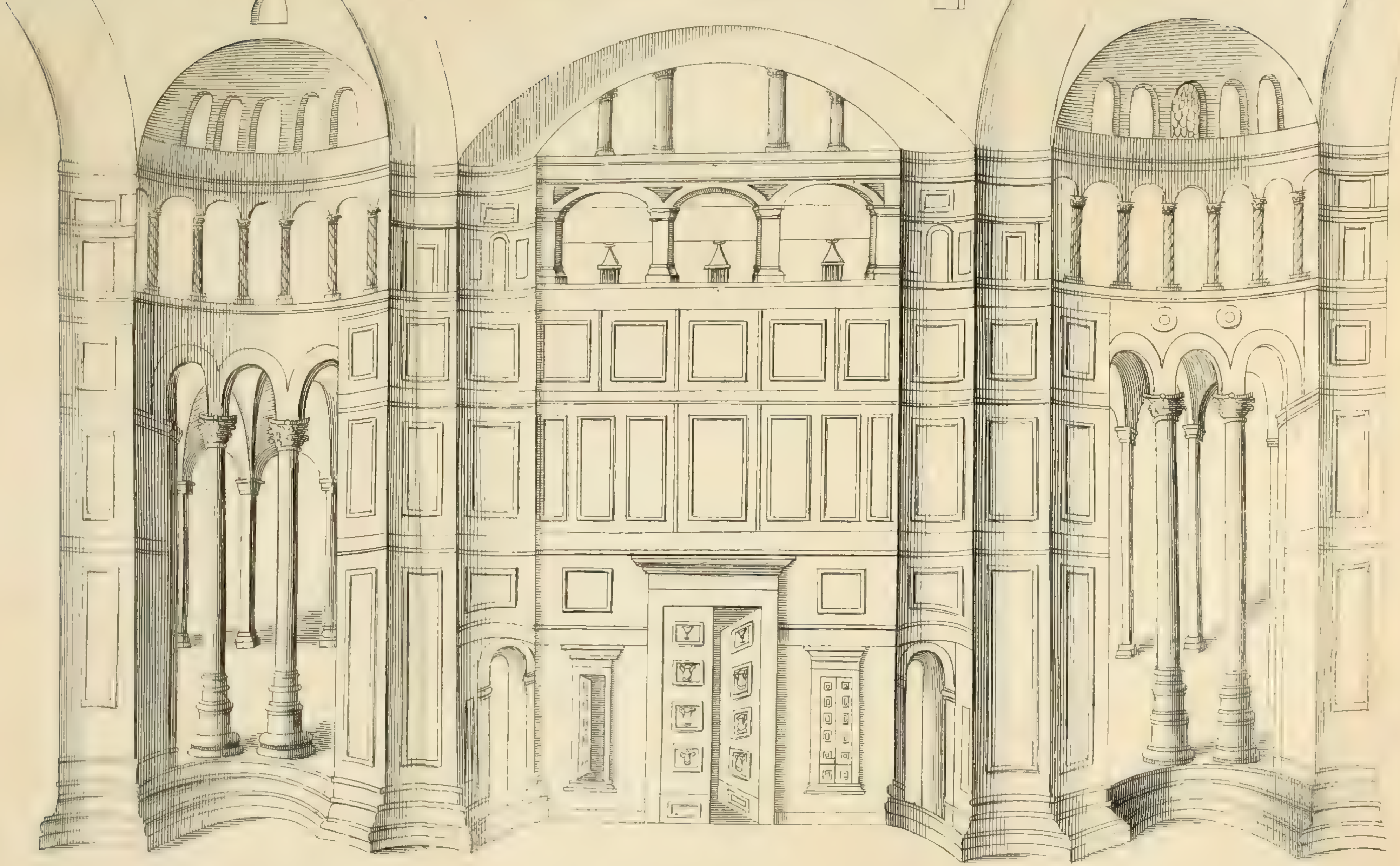

rothesis .
iaconicum .
nchæ occid .
lumnæ conchar.
ulea .
mbo .
aos .
nbilicus .
rticus inferior .
ulæ porticus
atus inter Lectum
ter aulas .
des Imperatoris.
lumnæ Sustinen
Sept
33
27
7
25
26
10
9
4
29
28
3
6

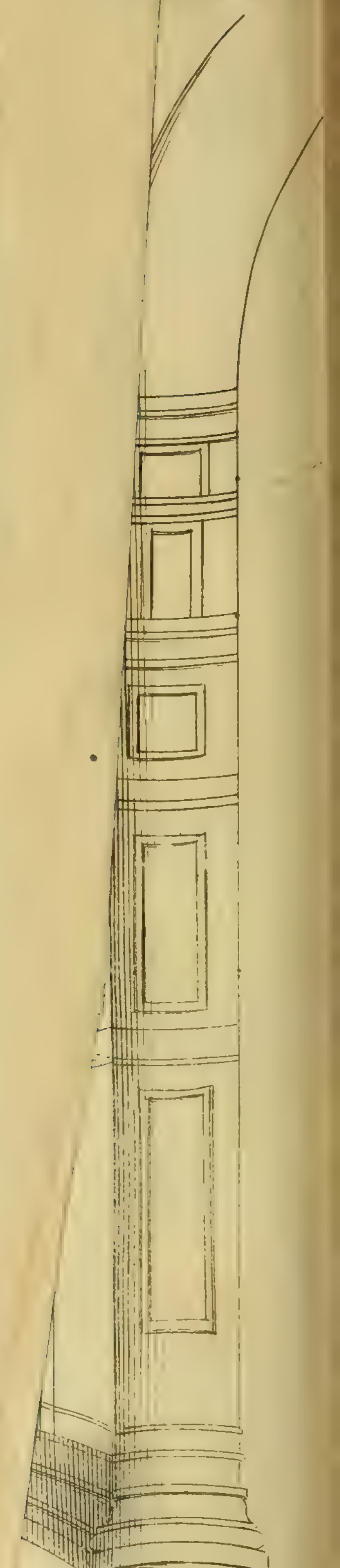
ICHNOGRAPHIA ÆDIS SANCTÆ SOPHIÆ CONSTANTINOPOLITANÆ.

III

PROSPECTVS INTERIOR ÆDIS SANCTÆ SOPHIÆ CP.

CONSTANTINOPOLIS CHRISTIANA,

SEU

DESCRIPTIO
URBIS CONSTANTINOPOLITANÆ,
Qualis extitit ſub Imperatoribus Chriſtianis.

LIBER TERTIUS.

I.
ÆDES SACRÆ,
ECCLESIÆ CATHOLICÆ, ORATORIA, Monaſteria.

CUM Urbs Conſtantinopolitana variis ædificiis, publicis perinde ac privatis, ſtructuræ elegantiâ & materiæ dignitate perilluſtribus ubique colluceret; tum maximè ædibus ſacris conſpicua fuit, quæ pari decore & magnificentiâ à Principibus & Magnatibus Chriſtianis excitatæ, ingenti & ultra quàm credi poteſt numero regiones omnes exornabant. Harum autem ea erat ſtructura, ut humana arte & ab hominibus excitata vix crederentur, ut ait Manuel Chryſoloras pag. 119. *ἐδείμοντο δὲ ναοὺς, οἴκους ἀπιστεῖσθαι ἀνθρωπίνῃ τέχνῃ καὶ παρ' ἀνθρώπων γεγονέναι.* Guillelmus de Baldenzel in Hodœporico: *In hac civitate multæ ſunt Eccleſiæ, & fuerunt plures, ſupra modum pulchræ, opere Moſaico, marmoribus & ſingulari modo conſtruendi mirabiles.* Quò ſpectant quæ de Eccleſiarum apud Chriſtianos veteres magnificentia in Libello precum Marcellini & Fauſtini ſcribuntur: *Habeant illi Baſilicas auro coruſcantes, pretioſorumque marmorum ambitione veſtitas, vel erectas magnificentiâ columnarum*, &c. Ædium porrò urbis Conſtantinopolitanæ numerum & elegantiam ita præ-

dicat S. Gregorius Nazianzenus in Somnio de Anastasiæ templo:

> Ἡ μὲν δὴ πολλοῖσι ἀγαλλομένη, μεγάλοις τε
> Κάλλεσι δαιδαλέοις ἡ βασιλεία πόλις,
> Νηοῖς οὐρανίοισιν ἀγάλλεται ἔξοχον ἄλλων,
> Νηοῖς τοῖς ποτ' ἐμοῖς, νῦν γε μὲν ἀλλοτρίοις.
> *Dotibus ampla quidem multis Vrbs Regia gestit,*
> *Multaque quæ visu sunt speciosa tenet:*
> *At summum decus ipsius sunt maxima templa,*
> *Templa ego quæ quondam nunc alienus habet.*

Fulcherius Carnotensis lib. I. Hist. Hierosf. cap. IV. in hæcce verba exclamat: *O quanta civitas nobilis & decora! quot Monasteria quotque Palatia sunt in eo miro opere fabrefacta!* Et Willharduinus noster n. LXVI. *Cum ilz virent ces balz murs, & ces riches tours dont ere close tot entor à la reonde, & ces riches Palais, & ces haltes Yglises dont il i avoit tant, que nuls nel poist croire, se il ne veist à l'oil, & le lonc & le lé de la ville, que de totes les autres eres souveraine.* Quem quidem immensum ædium sacrarum in Urbe numerum hisce etiam prædicat Willelmus Antistes Tyrius lib. XX. cap. XXVI. *Sed & urbem totam tum interius, tum exterius, simul & Ecclesias & Monasteria, quorum penè infinitus est numerus, columnas etiam trophæorum argumenta, arcus quoque triumphales, deducentibus eum magnis proceribus locorum gnaris, Dominus Rex peragravit.* Auctor vitæ Joannis Acacii: Ἔτι δ' ἐκκλησίαι, καὶ νόμοι, καὶ δικαστήρια, καὶ ὅσα δὴ καθ' ἕκαστον ἐν πόλεσιν ἑτέραις ἔστιν ἰδεῖν, ἐνταῦθα εὕροι τις πάνθ' ὁμοῦ τὰ πανταχοῦ γῆς σπάνια, ὥστ' ἐοικέναι τὴν δὲ τὴν πόλιν κοινῷ τινι τῆς γῆς ἐργαστηρίῳ, μᾶλλον δ' ἐνταῦθά ἐστι τὸ κοινὸν ἀνθρώπων ἐμπόριον, καὶ ἡ κοινὴ τῶν ἐν γῇ φυομένων διοίκησις· *Ecclesiæ præterea, & leges, & tribunalia, & quæcumque singulatim in civitatibus aliis videre est, & quæ ubique in terrarum orbe rara sunt, hîc omnia simul reperiat, sic ut communem quandam officinam Vrbs referat, seu potius commune sit hîc hominum emporium, communisque rerum quæ in terra enascuntur dispensatio.* Et Matthæus Camariota in Declamat. de Expugnata à Turcis Urbe pag. 80. Ὅσῳ λαμπροτέρα ἦν, τοσούτῳ νῦν ἀθλία καθέστηκεν. οὐδὲν αὐτῆς μακαριώτερον πρότερον, οὐδὲν ἐλεεινότερον νῦν. ἐξῆν αὐτὴν καὶ οὐρανῷ παραβάλλειν, ὡς ἥλιον καὶ σελήνην καὶ ἀστέρας τὰ ποικίλα τῶν ναῶν καὶ τῶν ἄλλων περιβλέπτων οἰκημάτων περιβαλλομένην κάλλη τε καὶ μεγέθη πάντων ἀσύγκριτα ἄλλων· *Quò splendidior olim erat, tantò nunc miserior redacta est: quemadmodum nihil antea illa beatius, ita contra nihil nunc eadem miserius. Poterat ipsa vel cælo comparari, utpote quæ tanquam sole & luna & stellis, variæ ædium sacrarum & alia elegantium ædificiorum pulchritudine & amplitudine omnibus aliis extra omnem comparationis aleam antestaret.* Benjaminus Tudelensis in Itinerario pag. 29. I. edit. tot templa in Urbe quot anni dies: Albericus in Chron. an. MCCII. *Infra muros Vrbis quingentas circiter Abbatias vel Ecclesias Conventuales* extitisse scribunt. Certè plusquam quadringentarum nomina hîc recensemus.

Neque tamen ipso sui initio tot ædibus sacris coruscavit urbs Constantinopolitana, siquidem vetus auctor Descriptionis Urbis, qui sub Honorio vixisse creditur, quatuordecim tantùm sua ætate Ecclesias habuisse testatur. Sed postmodum eo insaniæ processit ejusmodi substructionum libido, ut non modò Basilius Macedo in urbe vel circa urbem circiter centum ædes sacras ædificasse dicatur à Porphyrogenito in avi vita cap. LXII. Sed & abdicatis rerum publicarum, atque adeò bellorum curis, toti ædium sacrarum structuræ ita vacavit, ut qui ad prælia educendi erant, milites in cophinis occuparet, τῶν νώτων αὐτῶν οὐκ ἀφισταμένων ἀπὸ τῶν ἀρότρων, τῶν τε χειρῶν αὐτῶν ἐν τοῖς κοφίνοις δουλευουσῶν, quòd de eodem Basilio refert Zonaras. Ejusmodi excitatas ædes sacras latifundiis locupletabant, quarum reditibus alerentur & sustentarentur Clerici, qui in iis sacra ministeria peragerent, quod hisce verbis indicat Justinianus in Nov. III. Ἀνιχνεύοντες τοίνυν αὐτὸ πανταχόθεν, εὑρίσκομεν ὡς ἕκαστος τῶν τὰς ἁγιωτάτας ἐκκλησίας οἰκοδομησάντων ἐπὶ τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως, οὐκ οἰκοδομίας ἐφρόντισε μόνης, ἀλλὰ καὶ τοῦ χορηγίαν αὐτάρκη δοῦναι τοῖς παρ' αὐτοῦ γινομένοις εὐαγέσιν οἴκοις· καὶ ὁρίσαι πόσους μὲν προσήκοι ἐστὶν πρεσβυτέρους καθ' ἑκάστην ἐκκλησίαν, πόσους τε διακόνους ἄρρενάς τε καὶ θηλείας, πόσους τε ὑποδιακόνους, καὶ αὖθις ψάλτας τε, καὶ ἀναγνώστας, καὶ πυλωροὺς καθιστάναι. καὶ πρὸς τοῦτο καὶ τὴν τοῦ οἴκου δαπάνην ὥρισε, καὶ πρόσοδον οἰκείαν ἐπέδωκεν, ἀρκοῦσαν τοῖς παρ' αὐτοῦ καταστᾶσιν. *Investigantes igitur illud undique, invenimus quoniam singuli horum qui sanctissimas Ecclesias ædificaverunt in hac felicissima civitate, non pro ædificio solummodò cogitaverunt, sed etiam ut expensas sufficientes darent à se factis venerabilibus domibus: & determinarent quantos quidem competens esset Presbyteros per unamquamque Ecclesiam, quantosque Diaconos masculos, atque feminas, & quantos Subdiaconos, & rursus Cantores atque Lectores & Ostiarios constitui: & super hæc etiam Oratorii expensas definierunt: & reditus proprios dederunt sufficientes iis quæ à se constitutæ sunt.* Interdum etiam ea fuit Imperatorum in ejusmodi templorum structuris vesania, ut thesauris publicis exhaustis, ad injustas & perniciosas exactiones confugere necesse haberent, quibus subinde vexati subditi, hæcce ædificia tanquam propriis solidata & excitata substantiis intueri cogebantur. Quam quidem vesaniam arguunt scriptores Byzantini in Constantino Monomacho, cùm Manganense Monasterium excitavit. Neque hisce tantùm substructio-

nibus, ſed etiam addicta & attributa ipſis ædibus ſacris ac monaſteriis poſſeſſionum & prædiorum proprietate, rem publicam labefactarunt: adeò ut Nicephorus Phocas ſanctionem edere coactus fuerit de non augendis Monaſteriorum latifundiis; quam etiam firmavit Manuel Comnenus, ut refert Nicetas lib. VII. n. III. Et quidem tantùm abfuit ut Manuel immodicam prædeceſſorum ſuorum ſtruendi Monaſteria cupiditatem probaret, ut etiam patrem, avum, cæteroſque cognatos ſuos omnes, qui Monaſteria extruxerant, & iis ampliſſima prædia donaverant, incuſare non deſtiterit; non quod de ſuis opibus aliquid Deo conſecraſſent, ſed quòd Monachis, quorum erat deſerta ſectari, urbeſque ut Sirenum cantus vitare, atque adeò divitias ſpernere, res ſuas inepta quadam prodigalitate diſtribuiſſent. Sed præſertim damnabat vanam eorum oſtentationem, qui aucupandæ gloriæ, & nominis ſui æternitati conſecrandi animo, & templa excitabant, & in eorum liminibus ſepulchra ſua vario incruſtata marmore & exornata proponebant. Οἱ δὲ τὸν ἐξ ἀνθρώπων θηρώμενοι ἔπαινον, καὶ τοὺς κεκονιαμένους ἑαυτῶν τάφους καὶ ψηφῖσι πολυχρώμοις διηνθισμένους εἰς θέαν τοῖς εἰσιοῦσι τοὺς νεὼς προτιθέντες, καὶ νεκροὶ ἐρῶντες στεφανούμενοι δείκνυσθαι, καὶ στιλπνοὶ καὶ φαιδροὶ τὰ πρόσωπα, ἐπ' ἀγορᾶς τε καὶ τριόδων τὰ θεῖα οἰκοδόμησαν φροντιστήρια, &c. *Hi verò laudem ab hominibus aucupantes, incruſtata ſua ſepulchra, & muſivo diverſi coloris diſtincta, iis qui templa ingrediuntur, proponentes, & mortui quoque coronari, & hilari ſplendidoque vultu conſpici amantes, in foro ac triviis Monaſteria ædificant*, & in iis nullo cum delectu Monachos, qui nihil ultra tonſum capillum & mutatum habitum virtutis præferunt, velut in cavea concludunt. Pari etiam ſeveritate ac cenſura ejuſmodi ambitioſè munificos carpit Theophylactus Archiepiſcopus Achridenſis in Inſtitutione Regia cap. x. qui ſpretis templis, ac Monaſteriis jam olim ædificatis, nova excitabant, ſola inducti ratione, ut ipſorum inſtitutores & conditores dicerentur: Καὶ αὐτὸς ἕκαστος νεουργός τε εἶναι προθυμεῖται, καὶ δεσπότης τοῦ νεουργήματος· *Et unuſquiſque conditor eſſe & dominus novæ ſtructuræ dici cupit.* Sed quod addit: καινίζονται δέ τινα νεαρά τε καὶ πρόσφατα ἐπὶ τοῖς τῶν καινουργούντων ὀνόμασι, *eriguntur autem nova ac recentia conditorum nominibus appellata*, videtur ſpectare ambitioſos illos titulos ædium ſacrarum, quibus non Sanctorum ipſorum, in quorum nomina excitatæ erant, ſed conditorum paſſim adſcribebantur appellationes; quod ſæpe adeò factitatum legimus, ut ſancti earum Patroni, ſeu uti vocantur à Paulino, *Domnædii* omnino etiamnum ignorentur. Id interdum porrò inde ortum videtur, quod Magnates in domibus ſuis Oratoria ædificarent, quæ vel ſucceſſu temporis, extinctis ipſis dominis, juris fiebant publici, aut in Monaſterii uſum tranſibant: vel ſaltem conditorum nomina retinebant. Hinc ædium ſacrarum tituli variè paſſim apud ſcriptores Byzantinos exarati reperiuntur: alii enim conditorum, alii ipſorum quibus dicatæ erant Sanctorum, alii ipſius urbis tractus in quibus ſitæ erant, nomina, alii denique Sanctorum ipſorum epitheta tantum præferebant. Quandoque etiam nulla ædis ſacræ adjecta aut facta mentione, ſolis Sanctorum ipſorum nominibus indicantur apud ſcriptores: quod quidem Zenonis ævo ita invaluerat, ut in teſtamentis, Archangeli aut Martyres, nulla facta ædis mentione, hæredes inſtituerentur, aut legato donarentur, ut eſt in L. XV. Cod. de Sacroſ. Eccleſ. quod quidem ambiguitatem quandam pariebat, de qua Juſtinianus in L. XXVI. §. I. Cod. eod. Neque in urbe duntaxat, ſed & in ſuburbanis ipſis Oratoria & Monaſteria pari paſſim elegantiâ exædificata conſpiciebantur: ita ut Procopius lib. I. de Ædif. cap. VII. Juſtinianum dicat in Anaplo, ſeu Boſpori littoribus, ὥσπερ ὅρμῳ περιφερεῖ ἐγκαλλώπισμα τὰ ἱερὰ ταῦτα addidiſſe.

Jam verò ædium ſacrarum appellatione veniunt Eccleſiæ, Monaſteria & Oratoria; quibus adjungi poſſunt domus Hoſpitales, & ægris ac pauperibus reficiendis deſtinatæ. Eccleſias potiſſimum vocabant, quæ uſui, ſeu potius cultui publico addictæ erant, id eſt in quibus, viris perinde ac mulieribus divinis intereſſe officiis licebat, quas exinde καθολικὰς, noſtri *Parochias* dicunt. Quippe apud Græcos virorum Monaſteria, & in iis conſtructæ Eccleſiæ, viris, mulierum mulieribus ſolummodo patent, uti obſervavit Goarus ad Euchologium: quòd de ſanctimonialium aſceteriis omnino teſtatur auctor Vitæ S. Nili Junioris pag. 70. Hac autem notione Catholicas Eccleſias nuncupant Synodus Trullana Can. LIX. Leo Imp. Nov. IV. Theophanes pag. 314. Leo Grammaticus pag. 459. Joannes Anagnoſta de Exciſa Theſſalon. cap. XX. Codinus de Off. cap. I. & alii, quos in noſtro Gloſſario nuper laudavimus.

Monaſteriorum verò alia erant virorum, alia ſanctimonialium, quædam duplicia, alia denique Eunuchorum. Quædam ex his Patriarchæ ſuberant, de quibus Balſamon ad Can. XIX. Synodi VII. Pachymeres lib. VI. cap. XI. & alii: alia erant juris Imperatorii, ſeu quòd ab iis dotata & condita, ſeu quòd ea peculiari quodam privilegio ſibi reſervaſſent. Βασιλικὰ μοναστήρια dicuntur Theophani pag. 411. Conſtantino de Adm. Imp. cap. LII. & aliis, cujuſmodi ſunt, quæ apud nos *Regalia Monaſteria* vocantur, de quibus ut & de Monaſteriis duplicibus in eodem Gloſſario pluribus egimus.

Oratoria, ſeu εὐκτήρια, propriè appellantur ædes ſacræ privatæ, quæ nec uſui publico, ut ſunt Catholicæ, nec ad Monaſterii uſum excitatæ erant. Hujuſmodi ſunt Oratoria in Pala-

tiis Imperatorum ædificata, quæ vulgò apud nos sacrarum Capellarum innotescunt appellatione, & ea quæ in domibus magnatum. In iis autem Oratoriis sacra Officia per Sacerdotes exequi cum Episcopi indulto Dominis licebat, ex Canone XXXI. Synodi Trull. & Nov. IV. & V. Leonis. Atque has Palatinas Ecclesias & *Basilicas vulgaribus inaccessas* fuisse testatur Willelmus Tyrius lib. XX. cap. XXV. De ejusmodi verò Oratoriis apud Latinos egimus pariter in Glossario nostro.

Erant præterea ædes aliæ sacræ, quæ προφητεῖα appellabant, quòd Prophetis dicatæ essent, de quibus est Lex XV. Cod. de Sacros. Eccles. quâ quidem appellatione donantur non modò veteris Testamenti Prophetis dicata templa, sed maximè quæ S. Joanni Baptistæ, quem Prophetæ nomine apud Christianos vulgò donari pridem obtinuit, sacrata erant. Extat epistola nescio cujus, edita post Historiam Episcoporum Virdunensium à Laurentio de Leodio conscriptam, qua is Episcopo quærenti, *cur modò in orbe Christiano non ædificentur aut dedicentur Ecclesiæ in memoria, vel nomine Patriarcharum, vel Prophetarum, cæterorumque Sanctorum, qui Domini & Salvatoris adventum præcesserunt, sicut in beatorum Apostolorum & Martyrum, seu cæterorum Sanctorum fieri solet*, ita respondet: *De hac re hæc reddi ratio potest, quia perrari sunt ex antiquis Patribus, quorum natalitii dies memoriæ traditi sint. Iudæi siquidem bonis omnibus invidentes, noluerunt dies transitus vel martyrii eorum commendare memoriæ, ne eorum qui passi sunt gloria illis qui eos occiderant major fieret peracti sceleris pœna, & istorum veneranda recordatio inimicis esset illorum æterna confusio. Sed nihil hoc agentes profecerunt, quia quibus singuli dies subtracti sunt per oblivionem, omne tempus tribuitur per honorem, quia etsi nescimus quando passi sunt Martyres, tamen quia Martyres fuerunt novimus. Interea eorum reliquias aut impossibile, aut difficile est reperire, sive quibus templa ædificari aut consecrari moris non est. Quia ergo innumeri sunt sanctorum Patrum, quorum natalitii dies ignorantur, quorumque reliquiarum nihil reperitur paucissimi, quorum dies mortis vel passionis scitur, idcirco nulli eorum memorias celebrari, vel templa construi contigit, istorum paucitate intra multitudinem delitescente.* Certè apud Latinos perinde ac apud Græcos Prophetarum festa celebrari testantur passim Martyrologia; sed an mortis dies, quos vulgò natalitios dicimus, iis intelligatur, incertum: nam quidquid sit de festis Prophetarum, id constat plerasque ædes sacras, quæ in horum nomen conditæ sunt, vel ob eorum reliquias eò translatas, vel ob aliquod miraculum, vel denique ex peculiari Principum erga illos cultu ac veneratione, extructas.

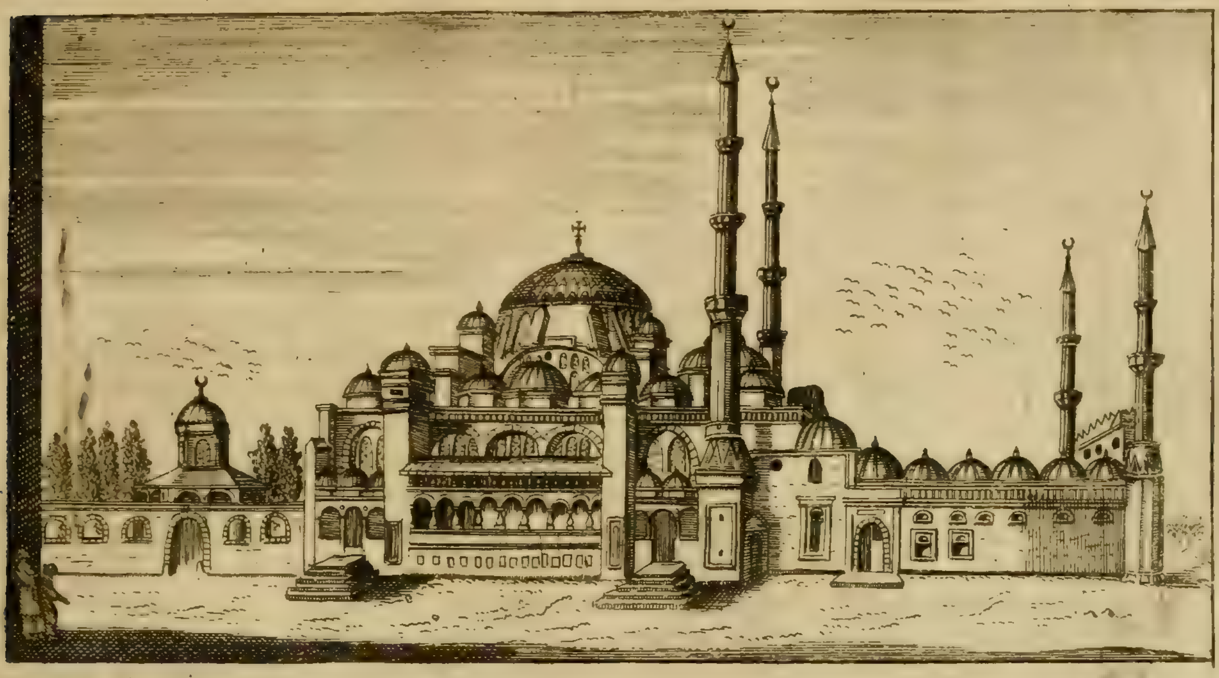
Ex tanto ædium sacrarum numero, non paucæ erant Latinis potissimum addictæ, in quibus sacra Romano ritu peragebantur. Harum meminit Leo IX. PP. in epistola I. ad Michaëlem Patriarcham Constantinop. cap. XXXIX. ut & Historia de Excommunicatione ejusdem Patriarchæ à Legatis sanctæ Sedis Apostolicæ sub eodem Pontifice Leone. De iis etiam egisse videtur Petrus Diaconus lib. IV. Historiæ Casinensis cap. LXVI. Eæ verò potissimum senescente Græcia erant Venetorum, Genuensium, Pisanorum, aliarumque gentium, quibuscum frequentius erat Græcorum commercium. Harum mentio est in epistola Innocentii III. PP. ad Patriarcham Constantinopolitanum, in Gestis ejusdem Pontificis. Extat alia Hadriani IV. PP. ad Gradensem Patriarcham apud Ughellum to. V. Italiæ sacræ, qua ei & successoribus facultatem concedit *Episcopum consecrandi & ordinandi in Vrbe Constantinopolitana, & in aliis civitatibus, in Constantinopolitano duntaxat Imperio constitutis, in quibus Veneti plures habent Ecclesias, ubi videlicet eorum multitudo consuevit assiduè convenire.*

Ædes istas sacras exornabant potissimum Sanctorum Reliquiæ, quorum infinitum propemodum numerum prædicant scriptores. Auctor Vitæ Joannis Acacii: Εὐμοίρησε δὲ τοῖς κορυφαίοις τῶν Ἀποστόλων ὀρέξαι μὲν χεῖρα φιλόξενον, — αὐχεῖ δ' ἐντεῦθεν μαρτύρων μήτηρ καὶ τροφὸς ὀνομάζεσθαι· *Meruit Apostolorum Principibus hospitalem dexteram porrigere, — atque inde gaudet Martyrum matrem & alumnam se nuncupare.* Willelmus Malmesburiensis lib. IV. Hist. Angl. *Certavere zelo Imperiali Augusti singuli decorem addere, quisque arbitrantes aliquid se institutæ debere operæ, iste Sanctorum Reliquiis, ille divitiis, Constantinus omnibus.* Robertus Monachus lib. II. Hist. Hierosol. extremo: *Ibi nunc receptaculum habent sanctissimæ Reliquiæ sanctorum Prophetarum & Apostolorum, & innumerabilium Martyrum sanctorum, quæ illuc translatæ sunt à facie paganorum. — Ideo talis effecta est urbs regia Constantinopolis, ut sanctarum, quas supra diximus, reliquiarum foret tutissima regia. Et ideo debet bene Romæ coæquari dignitate sanctuarii, & excellentia regiæ dignitatis, nisi quod Roma est Papali apice sublimata, & caput & summa totius Christianitatis.* Petrus Abbas Cluniacensis lib. II. epist. XL. *Vtinam possem in me corpus, quod concupiscit spiritus, urbem à cœli rege Iesu Christo, & à Principe terræ Constantino in Christo fundatam videre, & in ea non ædificia vel ornatus, sed fidem Deo subditorum principum, & Prophetarum, Apostolorum, Evangelistarum, & multorum Martyrum de diversis mundi partibus illuc translatorum, velut commune cœmeterium videre & adorare possem.* Quibus addenda quæ in hanc rem habent Guibertus lib. I. Hist. Hierosol. cap. IV. Tyrius lib. XX. cap. XXV. & Willhardoinus noster n. C. cujus hæc sunt: *Des Santuaires ne convient mie à parler, que autant en avoit il à ice jor en la ville, com il remanant dou monde.* Nec mirum si Constantinopoli tot extitere ædes sacræ, cùm scribat Tudebodus lib. V. de Hierosol. Itin. Antiochiæ sua ætate, hoc est an. MC. *mille & ducentas fuisse ædificatas Ecclesias, & ter centa & sexaginta monasteria in se habuisse Monachorum.* Sed &

S. Hieronymus epist. XVII. de Hierosolymis, suo pariter ævo, *tanta in ipsa urbe orationum loca extitisse* ait, *ut ad ea peragranda dies sufficere non posset.* Atque ex immenso fortè isto ædium sacrarum numero *Matrem Ecclesiarum* Constantinopolim appellavit Nicetas in Murzuphlo n. V. nisi ad Patriarchalem sedem respexerit: *Ω πόλις, πόλις, πόλεων πασῶν ὀφθαλμὲ, ἄκουσμα παγκόσμιον, ἐκκλησιῶν γαλουχὲ, πίστεως ἀρχηγὲ, ὀρθοδοξίας ποδηγὲ, λόγων μέλημα, καλοῦ παντὸς ἐνδιαίτημα· O urbs, urbs, urbium omnium ocule, per orbem terrarum celebris, spectaculum ultramundanum, Ecclesiarum mater, princeps religionis, rectæ sententiæ dux, eruditionis alumna, omnis pulchritudinis diversorium.*

II.

ECCLESIA SANCTÆ SOPHIÆ.

SANCTÆ Sophiæ, seu divinæ Sapientiæ, augustissimum Templum, diuque vulgari Magnæ Ecclesiæ appellatione donatum, cæteris quæ in Urbe Constantinopolitana excitata sunt, semper præcelluit, quòd Patriarchæ præsertim sedes, ac proinde primarium & totius Orientis præcipuum haberetur. In majorem hanc Ecclesiam peculiaris Imperatorum Constantinopolitanorum venerationis argumentum insigne est, quòd hanc Matrem suam appellare solerent. Ita enim Zeno in Lege XVI. Cod. de Sacrosan. Ecclesiis, *Matrem suæ pietatis*, ut Acacium Patriarcham in Lege XVII. eodem Cod. *Patrem suæ pietatis* vocat. Neque aliter Justinianus in Novella III. in Præfat. *sui Imperii Matrem* compellans, *τὴν τῆς ἡμετέρας βασιλείας μητέρα.* Sed hujusce templi nomen tum latè in universum orbem maximè diffusum, cùm de novo ab eodem Justiniano instauratum est eâ amplitudine, & structuræ elegantiâ, ut cæteras, quæ hactenus in orbe Christiano conditæ sunt, ædes sacras longè superarit, ex eoque ab omnibus fermè cùm Græcis tum Latinis scriptoribus celebretur. Ejusmodi enim est, ut *præ illa quicquid est excelsi operis admirandum fatiscat*, ut ait Paulus Silentiarius in ejus Descriptione parte I. vers. IX.

—— ᾧ ὕπο μούνῳ
Πᾶν κλέος ὑψορόφοιο κατέκλασε θέσκελον ἔργου.

Et ut omnia veteris Romæ templa ac ædificia tantùm antecellat,

Ὁππόσον εἰδώλοιο Θεὸς μέγας ἐστὶν ἀρείων,

quantum idolo Deus maximus præstantior est, vers. XXI. Addit deinde vers. CLXII. eam esse ædis pulchritudinem, ut qui semel hanc ingrediuntur, pedem inde referre renuant, dum huc illuc oculos circumferunt, & tot eximiis quibus ubique decoratur ornamentis detinentur:

Εἰ δέ τις ἐν τεμένεσσι θεουδέος ἴχνος ἐρείσῃ,
Οὐκ ἐθέλει παλίνορσον ἄγειν πόδα· θελγομένοις δὲ
Ὄμμασιν ἔνθα καὶ ἔνθα πολύστροφον αὐχένα πάλλει·
Πᾶς κόρος εἰ πήληκας ἐλήλατο ἔκτοθεν οἴκου.

In eandem perinde ſententiam multa habent Procopius lib. I. de Ædif. Juſtiniani, Michaël Pſellus in Monodia, Nicephorus Calliſtus in Procemio Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, Joannes Cantacuzenus lib. IV. Hiſt. cap. IV. Ducas cap. XX. Manuel Chryſoloras pag. 122. & auctor Hiſtoriæ Politicæ pag. 12. quorum locos ad Conſtantinopoleos deſcriptionem Bondelmontianam pridem congeſſimus: quibus addere placet Scylitzem ſcribentem, Iberem Curopalatam ex Iberia Conſtantinopolim profectum, à Romano Lacapeno Imperatore magnificè exceptum, ac in ædem Sophianam deductum fuiſſe, ut ejus molem & pulchritudinem inſpiceret: quæ is contemplatus magna cum admiratione, continuò dixit, hanc ædem verè eſſe Dei receptaculum, ἀληθῶς Θεοῦ καταγώγιον τὸ ἱερὸν τουτονὶ χῶρον. Sed & auctor narrationis Miraculi in ſacro puteo editi, apud Combefiſium: Ἐν τῷ τοῦ Θεοῦ Λόγου Σοφίας μεγάλῳ καὶ οὐρανίῳ ναῷ· ὃν τινα χειρὶ ἀνθρωπίνῃ, ὡς ὕλῃ τινὶ διακονούσῃ Θεὸς ἀοράτως χρησάμενος ᾠκοδόμησεν· *In magno ac cælis æquiparando Dei Verbi Sapientiæ templo, quòd Deus humana manu, ceu quadam adminiſtrâ materiâ inviſibiliter uſus ædificavit.* Ex Latinis porrò ſcriptoribus præter Corippum, Reginonem, & Guillelmum de Baldenzeel à nobis eodem loco laudatos, unicus hîc in præſens ſufficiat Willelmus Malmeſburienſis lib. IV. ubi de Juſtiniano: *Hic literis & bellis nobilis fecit in Conſtantinopoli Eccleſiam divinæ Sapientiæ, id eſt Domino Ieſu Chriſto, quam Agiam Sophiam cognominant: opus, ut ferunt, omnibus per orbem ædificiis magnificentius, quodque certâ rerum facie inſpectum vincat ampullata verba referentium.*

Ædis porrò Sophianæ primordia & incrementa, atque adeò Juſtinianeæ deſcriptionem ex variis ſcriptorum locis accuratè ſatis contextam, haud ita pridem poſt Cinnamum & Notas noſtras in Hiſtoriam Comnenicam edidimus, ut ad Pauli Silentiarii, cujus meminimus, ejuſdem Templi Sophiani ἔκφρασιν, à nobis in eodem volumine tum primùm publicatam, uberioris commentarii vicem præberet. Unde lectorem ad hanc noſtram lucubrationem amandare primò fuerat animus, cùm res eſſet jam confecta, nec cramben repetere, ac eadem iiſdem verſibus cantare, ut ait Juvenalis, videretur operæpretium. At cùm animadverterem non defuturos, qui minùs abſolutam Urbis Conſtantinopolitanæ deſcriptionem, quæ hîc adornatur, exiſtimarent, ſi quod eximium fuit ac præcipuum illius ornamentum, in hoc noſtro opere omitteretur, hanc rurſum retractare, ac edere conſtitui. Quod quidem ut in eam deſcenderem ſententiam potiſſimum impulit accurata ædis Sophianæ Ichnographia, quæ in manus poſt editum noſtrum opus fortè incidit, abſque cujus ſubſidio, quæ à Græcis ſcriptoribus, ſed & ab ipſo Petro Gyllio, qui huic labori maximâ cum laude incubuit, hactenus ſunt tradita, vix percipi poſſunt, etiam à viris architectonicæ artis peritis, cùm non ita rem explicent, ut plana continuò ſit legentibus. Unde accidit ut ipſemet in quibuſdam offenderim, quæ ex Ichnographiâ iſtâ hîc emendantur, ne aliis errandi fortè detur occaſio. Neque tantum ædis ichnographicam deſcriptionem, ſed & exteriorem ædis faciem, & illius partem interiorem, quæ tribus conchis conſtat, nacti ſumus, (cujuſmodi ferè ex Codice Bibliothecæ Barberinæ nuper deſcripſit vir doctiſſimus Petrus Poſſinus in Obſervationibus ad Hiſtoriam Georgii Pachymeris) quæ quidem in æs incidi curavit vir rei antiquariæ perquam ſtudioſus Ludovicus Billainius, quod noſtræ lucubrationi, quam typis edendam ſuſcepit, non minimum duntaxat ornamentum, ſed etiam rem lectoribus admodum gratam fore arbitratus ſit. Ædis igitur Sophianæ deſcriptionem aggredimur paulò emendatiorem, atque in eaſdem ferè ſectiones, quibus prior, diſpertitam.

I.

ECCLESIA CONSTANTINIANA.

EX ÆDIFICATO & mœnibus longè amplificato Byzantio, veterique Urbis appellatione in ſuum nomen transfuſa, Conſtantinus M. recens Chriſtianam Religionem amplexus, anno imperii viceſimo, Templum Deo Omnipotenti, cui totum ſe commandarat, extruxit, illudque τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ, ſeu Divinæ Sapientiæ, dicavit, id eſt, Chriſto: *Filium namque Dei*, ut ait Rupertus lib. x. de Divin. offic. cap. XV. *dicimus veram & incommutabilem Sapientiam, per quam univerſam condidit creaturam.* Byzantii autem omiſſo Ἁγίας vocabulo, Σοφίαν ædem iſtam nudè poſtmodùm appellarunt. Procopius: Σοφίαν καλοῦσιν οἱ Βυζάντιοι τὸν νεὼν ἐπιπρεπεστάτα τῷ Θεῷ τὴν ἐπωνυμίαν ἀπεργασάμενοι. *Ædem illam appellant Byzantii Sophiam, vocabulum ſupremo Numini convenientiſſimum nacti.* Iſtius conditorem agnoſcunt Conſtantinum Theophanes, Cedrenus, Glycas, Paulus Diacon. lib. II. Nicephorus Calliſt. lib. VII. cap. XLIX. & quotquot ferè Conſtantini res attigere Scriptores. At Codinus non de novo excitaſſe Magnam Eccleſiam, ſed ædem Paganorum priùs exiſtentem, idolis & deorum ſimulachris purgatam, ad Eccleſiæ Chriſtianæ uſum immutaſſe Conſtantinum perperam ſcripſit; cùm diſertis verbis tradat Cedrenus à fundamentis Sophianam ædificaſſe ædem, illiuſque condendæ Euphratæ cui-

dam ab eo curam demandatam. Ædis Constantinianæ forma fuit dromica, id est quadrata, sed oblongior. Ita enim *δρομικὸν* accipiendum censent plerique è doctioribus, etsi Allatius repugnet; unde rectè Theodosius Zygomalas apud Crusium pag. 201. *δρομικὸν*, quod est *δίκην νάρθηκος*, & *πᾶν δρομικὸν, νάρθηκα* dixit appellari. Ejusmodi autem est Narthecis, seu Ferulæ figura, ut infrà ostendimus. Denique *δρομικὸν* dictum videtur à Stadiis cursoriis, quæ in majorem longitudinem quàm latitudinem porriguntur. Magnæ igitur Ecclesiæ Constantinianæ formam fuisse dromicam testatur Codinus in Descr. S. Sophiæ. Addit Anonymus auctor Descriptionis ejusdem ædis, *ὁμοίαν* fuisse *τοῦ ἁγίου Ἀνδρονίκου καὶ τοῦ ἁγίου Ἀκακίου*, quo loco appositè *Ἀγαθονίκου*, pro *Ἀνδρονίκου*, reponit Combefisius: nulla enim S. Andronici ædes occurrit extructa Constantinopoli; Agathonici verò à Constantino condita legitur apud scriptores Byzantinos, qui perinde *δρομικὴν* fuisse scribunt, & quam denique in augustiorem formam excitatam refert Procopius lib. 1. de Ædif. cap. v. Acaciani autem Templi mentio est in Veteri Urbis Descriptione, ubi in decima Regione statuitur, loco Heptascalo nuncupato, ut est apud Socratem lib. II. cap. XXXVIII. lib. VI. cap. XXIII. Nicephorum lib. III. cap. XXXVIII. lib. IX. cap. XLII. Cedrenum, Synaxar. &c.

II.

MAGNA ECCLESIA CONSTANTIANA.

VERUM cùm nimiùm angusta visa esset Constantiniana Ædes, nec satis capax, vel quòd, ut alii volunt, concidisset, fortè ex terræ motibus, Constantius Constantini filius ad eam amplitudinem, quâ postmodum conspecta est, hanc perduxit. Socrates lib. II. c. XVI. *κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον καὶ ὁ Βασιλεὺς τὴν μεγάλην Ἐκκλησίαν ἔκτισεν, ἥτις Σοφία μὲν προσαγορεύεται. συνῆπται δὲ τῇ ἐπωνύμῳ Εἰρήνῃ, ἣν ὁ πατὴρ τοῦ Βασιλέως μικρὰν οὖσαν τὸ πρότερον, εἰς κάλλος καὶ μέγεθος ηὔξησε, καὶ νῦν εἰσὶν εἰς ἕνα περίβολον ἄμφω ὁρώμεναι, μιᾶς τῆς ἐπωνυμίαν ἔχουσαι. Per idem tempus Imperator Majorem Ecclesiam fabricavit, quæ nunc Sophia dicitur. Est autem conjuncta ei Basilicæ, quæ cognominatur Irene, quam pater Imperatoris, cùm prius esset modica, pulcram simul amplamque reddiderat: & nunc ambæ uno ambitu comprehensæ, unius Basilicæ vocabulo appellantur.* Theophanes: *τῷ δὲ ἡ ἐγκαινισθεῖσα Ἐκκλησία σφαιροειδὴς ἐξ ἔτεσι κτισθεῖσα, ὑπὸ μὲν Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου θεμελιωθεῖσα, ὑπὸ δὲ Κωνσταντίου πληρωθεῖσα, καὶ ἐγκαινισθεῖσα. Per idem tempus Imperator Majorem Ecclesiam fabricabat, quæ nunc Sophia dicitur. Est autem conjuncta ei Basilica quæ cognominatur Irene, quam pater Imperatoris, cùm prius esset modica, pulcram simul amplamque reddiderat. Et nunc ambæ uno ambitu comprehensæ, unius Basilicæ vocabulo appellantur.* Socrati & Theophani consentiunt Philostorgius lib. III. cap. III. Auctor vitæ S. Pauli Patr. CP. apud Photium, Zonaras in Justiniano, Nicephorus Call. lib. IX. cap. IX. & aliquot alii, qui Magnam Ecclesiam Constantio adscribunt. Confectâ æde, Constantius magno apparatu illius encænia celebravit, Eudoxio sacras preces faciente, tricesimo quarto post anno quàm fundamenta jecisset, XV. Febr. an. Ch. CCCLX. Constantio ipso X. & Juliano Cæsare III. Coss. Idatius in Fast. *His Coss. dedicatum est Constantinopoli Dominicum die XV. Kal. Mart.* Cedrenus an. XXII. Constantii: *οὗτος ὁ Εὐδόξιος ἐνεκαίνισε τὸ δεύτερον τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας, διὰ τὸ μετὰ τὸν πρῶτον ἀπαρτισμὸν αὐτοῦ, καὶ τὸν ἐγκαινισμὸν τὸν δι' Εὐσεβίου, πάλιν πεσεῖν, καὶ αὖθις οἰκοδομηθῆναι διὰ τοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίου. Is Eudoxius denuò templum S. Sophiæ dedicavit, cùm à prima ejus absolutione & dedicatione ab Eusebio corruisset, essetque à Constantio instauratum.* Istorum Encæniorum meminere præterea Auctor vitæ S. Athanasii apud Photium, Socrates lib. II. cap. XLII. Sozomenus lib. IV. cap. XXV. & Chronicon Alexandr. hoc anno: ex quibus colligitur jacta fuisse prima Magnæ Ecclesiæ fundamenta an. Christi CCCXXVI. quo Constantius solus imperare cœpit.

III.

MAGNA ECCLESIA THEODOSIANA.

ARCADIO autem postmodùm imperante, cùm exorta, esset seditio in Majore Ecclesia de expellendo Joanne Chrysostomo; injecto ab iis qui partes illius amplexabantur igne, statim illa conflagravit an. Ch. CCCCIV. Marcellinus Comes: *Ecclesiam Constantinopolitanam flamma ignis, quæ de B. Ioannis throno quondam Episcopi nata fuit, subitò conflagravit, vicinamque Ecclesiæ urbis faciem serpens nihilominus exussit.* Socrates lib. VI. cap. XVI. *τινὲς δὲ τῶν Ἰωαννιτῶν κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τὴν Ἐκκλησίαν ἐνέπρησαν*, ubi addit incendium istud accidisse XX. Junii, Honorio VI. & Aristæneto Coss. Theophanes verò perperam incendium Magnæ Ecclesiæ in annum duodecimum Arcadii conjicit, cùm fuerit decimus. At quos Joannitas vocant So-

crates & idem Theophanes an. XII. Theodosii Junioris, qui ignem in Ædem immisere, *Xylocercetas* appellat Chronicon Alexandrinum, horamque istius cladis annotat: ἐπὶ τούτων τῶν ὑπάτων ἐξεώσθη Ἰωάννης Ἐπίσκοπος ΚΠ. καὶ αἰφνιδίως ἐκάη ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία σὺν τῷ Σενάτῳ ὑπὸ κρατούντων αὐτῆς τῶν λεγομένων Ξυλοκερκητῶν, ἡμέρᾳ δευτέρᾳ ὥρᾳ ς'. *His Coss. ejectus est Ioannes Episcopus Constantinopolitanus, & repente conflagravit Magna Ecclesia cum Senatu, incensa ab is qui templum tenebant Xylocercetis, feriâ* II. *horâ* IV. Erant autem Xylocercetæ, ut hoc obiter moneam, Joannis sectatores, quique partibus illius favebant impensiùs contra quosdam Episcopos, qui coacta Synodo Episcopatum Constantinopolitanum ei abrogaverant. Sed cùm Ecclesia sua depulso Joanne, conventus separatim agere primò cœpissent in Constantini Balneis, postea extra Urbem in Ξυλοκέρκῳ, seu in Circo ligneo, quem Constantinus, μήπω τὴν πόλιν συνοικίσας, εἰς ἱπποδρόμου θέαν ἐκάθηρε, ξύλοις περιτειχίσας, *nondum condita Vrbe, ad Hippodromi usum & spectaculum purgaverat, ligno circundatum*, ut ait Sozomenus, eos egere. Perstitit autem Xylocertarum secta, seu Joannitarum, uti appellantur præterea à Socrate lib. VI. cap. XVI. lib. VII. cap. XXV. usque ad tempora Procli Episcopi C.P. qui tandem eos ad concordiam reduxit Theodosio XVI. Consule, ut produnt idem Socrates lib. VII. cap. XLIV. Theodoretus lib. V. cap. XXXIV. & Theophanes an. XXX. Theodosii Junioris. Sed non desunt qui à nemine ignem, sed divinitus immissum tradunt, quod velle videtur Marcellinus, ut & Historia Conciliabuli excitati contra Joannem Chrysostomum: καθ' ἣν δὲ ἡμέραν ὁ τῶν πιστῶν ἥλιος ἀπ' αὐτῶν ἐξῳ ἐξορίζόμενος, πῦρ θεῖον ἀπὸ μέσου, τοῦ θρόνου, ἐν ᾧ καθήμενος ταῖς ἱεραῖς διδαχαῖς τοὺς ἀκούοντας ἐπύρσευεν, ἐξ οὐδεμιᾶς ἀνθρωπίνης αἰτίας ἀναφθὲν, καὶ εἰς ὕψος διὰ τῶν ἁλύσεων, ὄφεως τρόπον ἕρψαν, ἐπὶ νώτου ἐκτετίνακτο, τοῦ ἐπισκοπείου τὴν ὕλην καταλυμαινόμενον. ἐντεῦθεν ἄνεμος ἀπηλιώτης ἐπιπνεύσας σφοδρῶς, καὶ ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τὸν βασιλικὸν οἶκον τῆς συγκλήτου γερουσίας, ἐπὶ μεσημβρίαν κείμενον, διενεγκὼν τὸ πῦρ, εἰς τέλος κατελυμήνατο αὐτόν. ἐν τρισὶ τοίνυν ὥραις τῆς ἡμέρας ἔργων πολυχρονίων κατασκευὴ, καὶ κάλλος ἀνέκφραστον ἐξηφανίσθη. *Eo die quo fidelium sol ab iis expulsus est, divinus ignis è medio throno, in quo sedens sacris doctrinis auditores inflammabat, nulla humana arte accensus, & in altum per catenas serpentis instar proserpens, ad austrum agitatur, Episcopii materiam consumens. Tum verò ventus subsolanus vehementer flans, & ab Ecclesia in Regiam domum Senatus, quæ ad meridiem sita est, ignem transferens, ipsam tandem consumpsit. Intra igitur diei tres horas operum diuturnorum constructio, & inenarrabilis pulcritudo absumpta est.* Neque tamen tota conflagravit eo incendio Magna Ecclesia, sed præsertim ea pars quæ Bema complectitur. Cedrenus: ἐν δὲ τῇ ἐξορίᾳ αὐτοῦ τὴν Ἐκκλησίαν ὁ λαὸς τῆς πόλεως ἐνέπρησεν ὡς δὲ ἄλλοι φασὶν, ὅτι πῦρ ἐξελθὸν ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου πάντα κατέκαυσε. Id omnino prodit Georgius Alexandrinus in vita Chrysostomi apud Photium, scribens eam potissimum partem incendio absumptam, quæ circa Ambonem erat: καὶ τὸ πῦρ ἀναφθὲν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἄμβωνος πολλὰ τῶν πέριξ κατενεμήσατο. Addit Anonymus Combefisii τὴν στέγην τῆς Ἐκκλησίας pariter conflagrasse: sed errat, cùm id sub Theodosio M. an. VI. cùm Secunda Synodus habita est Constantinopoli, & cedente Gregorio Nectarius substitutus est Patriarcha, accidisse subdit. Denique Magna Ecclesia rursum conflagravit Honorio imperante, Aëtio III. & Symmacho Coss. ut auctor est Marcellinus Comes: *Templum Regiæ Vrbis igne crematum:* cujus quidem incendii meminit ipse Honorius in Rescripto, quod extat post Epistolam XXXI. Innocentii PP. Restaurata postmodùm à Theodosio Juniore, dedicata est ab Attico Patr. CP. an. VII. ejusdem Theodosii, Indict. XII. Honorio X. & Theodosio VI. Coss. Chronicon Alexandr. τῷ αὐτῷ ἔτει ἐπετελέσθη τὰ ἐγκαίνια τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως μηνὶ Γορπιαίῳ πρὸ ς'. ἰδῶν Ὀκτωβρίων, ἡμέρᾳ κυριακῇ, &c. Stetit porrò Magna Ecclesia usque ad annum DXXX. quo in seditione, quam Victoriatorum vocant, maxima Urbis pars incendio consumpta est: atque inter alia ædificia, quæ eo deleta sunt, Magna Ecclesia cum stupendis & admirandis columnis, quas usque ad CCCCXXXVII. fuisse, nescio an verè, scribit Codinus igne consumpta procubuit, an. V. Justiniani, Indict. X. post Coss. Lampadii & Orestis an. II. mensis Januarii XV. ut est in Chronico Alexandr. unàque cum ea, illius tabularia & privilegiorum chartas ac redituum interiisse præterea auctor est Cedrenus. Quærit Gyllius lib. II. Descript. CP. cap. III. eóne loco fuerit Magna Ecclesia Constantiniana, quo postea Ædem Sophianam extruxit Justinianus. Dubitandi occasionem movet Auctor Descriptionis Urbis, qui in secunda regione Ecclesiam Magnam, & Ecclesiam Antiquam, Augustæum verò Forum, quod Ædis Sophianæ propylæum quodammodo fuit, in quarta Regione statuit. Verùm his reponit Gyllius, Zonaram & alios tradere Justinianum Ædem multò majorem à fundamentis excitasse, & domos proximas emisse ad eam augendam, ut & Augustæum Forum, licèt diversis in regionibus ponantur. Censet denique Templum Antiquum, quod hodie intra Regium septum includitur, & Parvam Sophiam vocant, eam esse Ecclesiam, quam Urbis Descriptio Antiquam appellat, & nonnulli è Constantinopolitanis Græcis esse ædem S. Irenes, quam Constantinus juxta Sophianam excitarat, persuasum habent.

IV.

IV.

MAGNA ECCLESIA JUSTINIANEA.

ABSUMPTA igitur in seditione Victoriatorum Majore Ecclesiâ Constantinianâ, seu Constantianâ, Justinianus Imp. compositâ civitate, & punitis seditionis auctoribus, novam & longè ampliorem cœpit eodem anno exædificare. Marcellinus Comes: *Ecclesia tunc incensa mox cœpit ab eodem Augusto renovari.* Agathias lib. V. τοῦτον δὲ πρότερον ἐμπρησθέντα ὑπὸ τοῦ δήμου, σφόδρα περιφανῆ καὶ θαυμάσιον ἤδη ἐκ βάθρων αὐτῶν καὶ κρηπίδων ἀνεδομήσατο, μεγέθους τε ὑπερβολῇ καὶ σχήματος εὐπρεπείᾳ, καὶ ποικιλίᾳ μετάλλων ἐπικοσμήσας. *Hoc verò templum antea à plebe succensum, valde conspicuum atque admirandum ab ipsis fundamentis iterato extruxerat, magnitudinisque excellentiâ, & formæ decore, & varietate metallorum ornatius reddens.* Paulus Warnefridus lib. I. de Gest. Langob. cap. XXV. de Justiniano: *Extruxit quoque idem Princeps intra Urbem Constantinopolim Christo Domino, qui est Sapientia Dei, Templum, quod Græco vocabulo Ἁγίαν Σοφίαν, id est Sanctam Sapientiam nominant: cujus opus adeò cuncta ædificia excellit, ut in totis terrarum spatiis huic simile non possit inveniri.* Nec absimilia habet Manuel Chrysoloras de ædis elegantia: Οἶμαι καὶ οὐδὲν τῶν χειρουργημένων τούτων εἶναι παρ' ἀνθρώποις ὅμοιον, οὐδ' ἐγγὺς γενέσθαι. Cedrenus diem cœpti operis XXIII. Februarii fuisse observat: Ἐν τῷ ςύ ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ἰνδικτιῶνος ιε'. τῇ κγ'. τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς, ὥρᾳ πρώτῃ τῆς ἡμέρας, τὴν τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας ἀνοικοδομὴν ἤρξατο ποιεῖν Ἰουστινιανός· *Anno à Mundo condito* VIMVIII. *Ind.* XV. XXIII. *die Februarii mensis, horâ* I. *diei, instaurationem Magnæ Ecclesiæ aggressus est Justinianus.* Sed in hoc Cedreni loco manifestum esse mendum tam in anno Mundi, quàm in Indictione, satis patet, facili tamen Librarii lapsu, qui ςή. pro ςμ' posuerit. Proinde annus Mundi juxta Græcos fuit VIMXL. ut rectè Zonaras tradit. Sed & in Indictione, quam XV. tum cucurrisse hoc anno uterque vult, perinde mendum est manifestum, cùm certum sit X. reponi debuisse. Atque id evidenter colligitur ex verbis ejusdem Cedreni tradentis à die quo conflagraverat Magna Ecclesia, ad Encæniorum diem Ecclesiæ Justinianeæ, elapsos annos V. menses XI. dies X. Quippe conflagravit Magna Ecclesia primo seditionis die, quæ in quintum usque protracta est, à quo ad dedicationem, quæ facta est XXVI. Decembris an. Christi DCXXXVII. post Consulatum Belisarii II. Justiniani XI. Indict. XV. intersunt tot anni & dies, quot à Theophane & Cedreno computantur. Unde evidenter patet prorsus hallucinari Græculos & scriptores aliquot inferioris ævi, qui Templum Sophianum intra XVII. annos confectum tradidere.

V.

PRIMA ENCÆNIA.

ENCÆNIA porrò S. Sophiæ eo quo diximus die celebrata scribit Marcellinus Comes ad eundem annum: *Ecclesia major Constantinopoli ab Imperatore Justiniano singulariter in mundo constructa dedicatur die* VI. *Kal. Januarias.* Theophanes: Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Δεκεμβρίῳ κζ'. ἰνδικτιῶνος πρώτης γέγονε τὰ πρῶτα ἐγκαίνια τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας· καὶ ἐξῆλθεν ἡ λιτὴ ἀπὸ τῆς ἁγίας Ἀναστασίας, καθημένου Μηνᾶ τοῦ Πατριάρχου ἐν τῷ βασιλικῷ ὀχήματι, καὶ τοῦ Βασιλέως συλλιτεύοντος τῷ λαῷ· *Hoc anno mensis Decembris die* XXVII. *Indict.* I. *priora Magnæ Ecclesiæ peracta sunt encænia. Processit verò supplicantis populi cœtus è sanctæ Anastasiæ templo, Patriarchâ Menâ in Imperatoris curru sedente, & ipso Imperatore inter plebem procedente.* Ex quibus emendandus videtur Codinus, qui peractum opus XXII. ejusdem mensis refert, nisi inter confectum Templum, & illius Encænia interfuisse quatuor dies voluerit. Dedicationis apparatum & celebritatem pluribus commemorant idem Codinus & Anonymus, qui tradunt Justinianum solenni pompâ è Palatio per Augustæum unà cum Patriarcha in Ecclesiam à se exstructam pervenisse, atque in hæc verba prorupisse, Δόξα τῷ Θεῷ, τῷ καταξιώσαντί με τοιοῦτο ἔργον ἀποτελέσαι· Νενίκηκά σε Σολομών· *Gloria Deo, cujus dignatione ejusmodi opus perfeci: Vici te Salomon.*

VI.

SECUNDA ENCÆNIA.

AT cùm non multò post confectum opus Ædis Sophianæ Hemisphærium concidisset, facta rursum nova Encænia. Concidit autem pars orientalis Hemisphærii ex continuis terræ motibus perrupta an. XXXII. Justiniani, unàque & sacram Mensam, & Ciborium, & Ambonem contrivit. Sed cùm eam statim de novo instaurasset Justinianus, Hemisphæriumque longè quàm antea editius eduxisset, ædem iterum ab Eutychio Patriarcha dedicari curavit, & ut ait Zonaras, καὶ καθιερωθῆναι παρὰ Εὐτυχίου τοῦ Πατριάρχου τὸ δεύτερον. Facta autem ista Encænia anno post Hemisphærii casum quinto: eò enim referendi versus Pauli Silentiarii I. part. versu XXXVII.

Δάκρυ δὲ πενταέτηρον ἀποψήσαντες ὀπωπῆς,
Μέλψομεν εὐφήμοις ὑπὸ χείλεσιν εὔποδας ὕμνους.

Detersis verò quinque annorum ab oculis lacrymis, ore bene auspicato præstantes hymnos concinamus. Diem & annum distinctiùs annotat Chronicon Alexandrinum, Justiniani scilicet an. XXXVI. Indict. XII. Decembr. XXIV. Τούτῳ τῷ ἔτει λϛ'. τῆς Ἰουστινιανοῦ βασιλείας, μηνὶ Ἀπελλαίῳ, κατὰ Ῥωμαίους Δεκεμβρίῳ, κδ'. ἡμέρα, ἑορτῇ τῆς ιϐ'. ἰνδικτιῶνος, ἡ τῶν ἐγκαινίων τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας ΚΠ. τὸ δεύτερον ἀπετελέσθη ἑορτή· *Hoc anno* XXXVI. *Imperii Iustiniani, mensis Apellei, sive secundum Romanos Decembris* XXIV. *die, Indict.* XII. *Encæniorum sanctæ Dei magnæ Ecclesiæ festum secundò celebratum est.* Die etiam, qui Christi Natalitia præcessit, celebrata ea Encænia innuit idem Silentiarius I. part. versu CXCVI.

Ἐπρεπεν ἑξείης μετὰ θέσκελον ἦμαρ ἐκεῖνο
Ζωοτόκου Χριστοῖο γενέθλιον ἦμαρ ἱκέσθαι.

Decebat post divinum istum diem deinceps vitæ parentis Christi natalem advenire. Ex quibus emendandus Codex Theophanis editus, qui XX. Decembris die peracta Encænia habet. Sed & Menæa τὰ ἐγκαίνια τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας quotannis actam memoriam volunt XXII. Decembris: τὰ θυρανοίξια verò XXII. ejusdem mensis die, quo & τὸ φωτοδρόμιον τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας celebratur. Verùm auctor Descriptionis ædis Sophianæ Templi apertionem, seu τὰ ἀνοίξια τοῦ ναοῦ, postridie diei Encæniorum peracta auctor est, dedicatâ scilicet prius Ecclesiâ, de qua ἀνοιξίων solennitate, vel saltem nomenclatura, quædam habet Goarus ex Balsamone, ad Euchologium pag. 852. Prius enim dedicatur Ecclesia, quàm in eam aditus populo permittatur: in Encæniis enim, ut est in eodem Euchologio, ἐκβάλλεται καὶ πᾶς ὁ λαϊκός. Postridie verò, postquam Clerus cantavit illud Davidis, Ἄρατε πύλας, &c. inter ἐγκαινίων solennia, Templi portæ aperiuntur. Φωτοδρόμιον verò videtur appellari ea Encæniorum ceremonia, in qua in ædis sacræ circuitu lumina accenduntur ad parietes, ubi XII. cruces ab Episcopo chrismate unguntur, de quo more apud Latinos præ cæteris Durandus lib. I. Rationalis cap. VI. n. XXVII. Horum verò secundorum Encæniorum ceremoniam sic describit idem Theophanes: Ἡ δὲ παννυχὶς τῶν αὐτῶν ἐγκαινίων γέγονεν εἰς τὸν ἅγιον Πλάτωνα, καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Εὐτύχιος μετὰ τῆς λιτῆς, συμπαρόντος καὶ τοῦ Βασιλέως, καθεζόμενος ἐν τῷ ὀχήματι, καὶ φορῶν τὸ Ἀποστολικὸν σχῆμα, καὶ κρατῶν τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον, πάντων τῶν λαῶν ψαλλόντων τὸ, Ἄρατε πύλας, Ἄρχοντες, ὑμῶν· *Nocturnæ verò vigiliæ dedicationi hujusmodi præmitti solitæ in æde S. Platonis peractæ: & exinde cum precationibus, præsente etiam ipso Imperatore, Patriarcha Constantinopolitanus Eutychius curru vectus, & Apostolico habitu ornatus, sacrum manibus tenens evangelium processit, cuncta plebe concinente, Attollite portas, Principes, vestras.* Sed de Dedicationis Templi ceremoniis ac ritibus consulendum supralaudatum Euchologium. Jam verò quod addit Anonymus, seu Codinus, Encæniorum celebritatem ad ipsa usque Theophaniorum festa productam, siquidem de secundis Encæniis egit, id videtur pariter dixisse Silentiarius in Prooemio vers. LXXIV.

Ἐπεὶ γὰρ ἦγες τὴν ἑορτὴν, ὡς ἔδει,
Ἅπας ὁ δῆμος, εὐθὺς ἡ γερουσία,
Οἱ τὸν μέσον ζηλοῦντες ἀσφαλῆ βίον,
Τὰς τῆς ἑορτῆς ἡμέρας ἐπεξάγειν
Ἤτουν. παρεῖχες· ἐξέδραμον, ἤτουν πάλιν,
Πάλιν παρεῖχες· τοῦτο δὲ δρῶν πολλάκις,
Ἐπεξέτεινας τὴν ἑορτὴν πλουσίως.

Postquam enim festum, ut par erat, celebrasti, statim plebs universa, Senatus, & qui mediam ac tutiorem vitæ rationem inierunt, ut celebritatis dies producerentur postularunt. Concessisti, effluxere illi: rursum postularunt, rursum concessisti: qua re sæpius repetitâ, festivitatis celebritatem magnificè celebrasti. Certè apud Græcos ἐγκαινίων festivitates per septem dies celebratas videtur innuere Euchologium.

VII.

ARCHITECTI.

TAM elegantis stupendique Templi Architecti memorantur potissimum duo, inter tot, quos ex universo penè orbe coëgerat Justinianus, Anthemius scilicet Trallianus, & Isidorus Milesius, uterque artis mechanicæ peritissimus. De Anthemio sic Paulus Silentiarius I. part. vers. CXXXIV.

—— ἐπευφήμησε δὲ τέχνην
Καὶ νόον Ἀνθεμίοιο κεκασμένον ἔμφρονι βουλῇ·
Κεῖνος ἀνὴρ τὰ πρῶτα θεμείλια πήξατο νηοῦ,
Εὐχαμάτων βουλῇσιν ὑποδρήσσων Βασιλήων.

Laudavit verò artem & prudenti instructam consilio mentem Anthemii; vir ille primùm jecerat templi fundamenta, laboriosorum Imperatorum obsecutus mandatis. Cui succinit Procopius lib. I. de Ædif. cap. I. Τοὺς τεχνίτας ἐκ πάσης γῆς ἤγειρεν ἅπαντας· Ἀνθέμιος δὲ Τραλλιανὸς ἐπὶ σοφίᾳ τῇ καλουμένῃ μηχανικῇ λογιώτατος, οὐ τῶν κατ' αὐτὸν μόνον ἁπάντων, ἀλλὰ καὶ τῶν αὐτοῦ προγεγενημένων πολλῷ, τῇ Βασιλέως ὑπούργει σπουδῇ, τοῖς τεκταινομένοις τὰ ἔργα ῥυθμίζων, τῶν τε γενησομένων προαποσκευάζων ἰνδάλματα. *Artifices coëgit ex toto orbe: Anthemius Trallianus mechanicorum omnium non solùm sui, verùm etiam multò superioris ævi facilè princeps, illius studio deserviebat, intentus digerendo fabris operi, agendorumque imaginibus præformandis.* Quod verò τῶν γενησομένων ἰνδάλματα Procopius, σωόψιν, seu futuri operis conspectum vocant Eusebius lib. III. de Vita Constantini cap. XXXI. & epist. Himerii Rationalis apud Athanasium pag. 803. Glossarium Lat. Gr. *liniamentum*, seu χαρακτῆρα, & περιγραφὴν τοῦ εἴδους. De Anthemio etiam pluribus agit Agathias lib. V. & ut non modò in æde condenda præcipuus habitus sit, sed & ut in arte, quam Mechanicam vocant, excelluerit; ita ut & terræ motus naturales, & fulgura ipsa arte imitaretur. Unde fortè eidem Silentiario parte II. vers. CCXXXV. Ἀνθέμιος πολυμήχανος dicitur. Anthemii meminit præterea Joannes Tzetzes Chil. II. quem παραδοξογράφον vocat, quod περὶ παραδόξων μηχανημάτων librum scripserit, quem in Bibliotheca Cæsarea servari testatur Petrus Lambecius. Neque alius est ab eo, qui à Codino μαΐστωρ μηχανικὸς appellatur. De Isidoro verò idem Procopius sic ait: Καὶ μηχανοποιὸς σὺν αὐτῷ ἕτερος, Ἰσίδωρος ὄνομα, Μιλήσιος τὸ γένος, ἔμφρων τε ἄλλως, καὶ πρέπων Ἰουστινιανῷ ὑπουργεῖν Βασιλεῖ. *Unà aderat alter machinarius, Isidorus nomine, ortu Milesius, singulari vir intelligentiâ, ac dignus quem Justinianus Augustus administrum sibi adjungeret.* Et Paulus Silentiarius part. II. vers. CXXXVI.

—— Ἦν δὲ σὺν αὐτῷ
Πάνσοφος Ἰσίδωρος ἔχων νόον, &c.

Erat autem cum illo scientiâ perinde ac prudentiâ prædictus Isidorus. Utriusque præterea meminit idem Procopius lib. II. de Ædif. cap. III. ut Codinus cujusdam Ignatii inter tot magistros architectos, quibus usus est Justinianus in condenda æde, quos centenarium explesse numerum idem tradit, de quo multa nugatur.

VIII.

IMPENSA.

IN ea autem ædificanda, nulla sumptuum habitâ ratione, ἀφροντιστήσας χρημάτων ἁπάντων, inquit Procopius, tantam pecuniarum vim expendit, ut cùm iis demùm egeret, tributis & vectigalibus subditos non vexarit modò, sed stipendia etiam Professoribus publicis constituta, Præfecti Urbis monitu, sustulerit, ut auctor est Zonaras: ex quo, τῶν ἐν ταῖς πόλεσι διδασκαλείων ἐσχολακότων, ignorantia & rusticitas in iis successerit. Nescio an is quem Ἔπαρχον vocat hoc loco Zonaras, sit ille Strategius, qui Codino & Anonymo, φύλαξ τῶν Βασιλικῶν χρημάτων, & Justiniani frater adoptivus, ἀδελφοποιητὸς, fuisse, & Templi impensas fecisse dicitur. In ea porrò condenda æde Barbarorum & Latinorum divitias congessisse Justinianum scribit Silentiarius part. II. vers. CCLVI.

Καὶ γὰρ ἐμὸς σκηπτοῦχος ὅλης χθονὸς εἰς ἓν ἱέσης,
Βάρβαρον, Αὐσόνιόν τε πολύτροπον ὄλβον ἀγυιῆς,
Λάϊνον οὐκ ἐκέλευεν ἐπαρκέα κόσμον ἐδέθλοις
Ἀμβροσίου νηοῖο θεουδέος, ᾧ ἔνι πάσης
Ἐλπίδος εὐφροσύνην ὑπαύγεα θῆκατο Ῥώμη·
Ἀλλὰ καὶ ἀργυρέοιο χύσιν οὐ φείσατο κόσμου.

Ἐνθάδε Παγγαίοιο ῥάχος, καὶ Σουνιὰς ἄκρη
Ἀργυρέας ὤϊξαν ὅλας φλέβας· ἐνθάδε πολλοὶ
Ἡμετέρων θησαυροὶ ἀνῴχθησαν ἀνάκτων.

Meus namque Imperator, toto in unum coeunte orbe, omnimodas Barbarorum & Latinorum congerens divitias, lapideum ornatum ad immortalis & divini templi structuram idoneum non censuit, in quo unico supremam spem suam omnem & lætitiam Roma posuerat: sed & argenteo subministrando abundanter ornamento non pepercit. Hîc & Pangæi scopuli, & Sunium promontorium omnes suas argenteas aperuerunt venas; hîc multi principum nostrorum thesauri aperti sunt. In illius verò, atriorumque ac ædium circumjacentium structuram, præter sacra vasa ac reliquos ornatus, & quæ ex universo orbe liberaliter erogata sunt, expensas octogies centenas, seu ut habent aliæ editiones, ter millies bisque centies centenas libras, iidem Codinus & Anonymus tradunt.

IX.

MATERIA, LATERES.

ÆDIS parietes & cameræ coctis lateribus constructi sunt, inquit Gyllius. Ita etiam Paulus Silentiarius part. II. vers. LVIII.

Μέσσα μὲν ατ. . . . ὅσα κύκλιον ἄντυγα τεύχει,
Ὀπταλέαις πλίνθοισιν ἀρηρότα δήσατο τέχνη.

Media quidem quæ teretem fornicem conficiunt, coctis lateribus compacta devinxit ars architectonica. Idem vers. XCVII.

——Ὅπως δομήτορι μόχθῳ
Ἀνέρες εὐτέχνοισιν ὑποδρήσαντες ἐδέθλοις,
Πλίνθοις ὀπταλέοισιν ἀνεστήσαντο δεθλίσας, &c.

Quo pacto qui ædificandis artificiosis ædibus operam dederunt artifices, coctis lateribus colligatas curvaturas arcuum, & ampla domus tectum excitarent, &c. Et Agathias lib. V. ἤρειψε δὲ αὐτὸν (ναὸν) ἐκ πλίνθου ὀπτῆς καὶ τιτάνου, πολλαχοῦ καὶ σιδήρῳ συνδήσας. *Parietum interior pars,* subdit idem Gyllius, *crustis marmoreis vestita excellentibus, & variis fulgurat, & permiscet cùm summas naturæ vires, tum mentes spectantium.*

X.

MARMORA.

COLUMNIS præterea marmoreis ingentibus, ac mole suâ stupendis, aliisque minoris altitudinis ac molis ubique sustentatur ac exornatur, tam eleganti & gratâ colorum varietate, ut Procopius in hæc verba prorumpat: τίς τῶν κιόνων καὶ λίθων διαριθμήσαιτο τὴν εὐπρέπειαν, οἷς τὸ ἱερὸν κεκαλλώπισται; λειμῶνί τις ἂν ἐντετυχηκέναι δόξειεν ὡραίῳ τὸ ἄνθος. θαυμάσειε γὰρ εἰκότως τῶν μὲν τὸ ἁλουργὸν, τῶν δὲ χλοάζον. καὶ οἷς τὸ φοινικοῦν ἐπανθεῖ, καὶ ὧν τὸ λευκὸν ἀπαστράπτει. ἔτι μὲν τοι καὶ οἷς ταῖς ἐναντιωτάταις ποικίλλει χροιαῖς, ὥσπερ τις ζωγράφος, ἡ φύσις. *Quis columnarum ac marmorum, quibus templum ornatum est, egregiam varietatem percenseat? In prato floribus convestito versari se quispiam putet, ac meritò horum purpuram, illorum viriditatem miretur: alia puniceo, alia candido fulgore prædita, & quæ natura, non secus ac pictor, coloribus dissimillimis variavit.* Istam etiam marmorum varietatem pluribus, variisque in locis commendat Paulus Silentiarius, & marmorum ipsorum genera ac colores recenset II. part. vers. CC. & seqq. In primis verò *Ægyptium*, seu Thebaïcum *purpureum*, stellulis interstinctum laudat, part. I. vers. CCXLVI. part. II. vers. CCVIII. de quo præter Plinium lib. XXXVI. capp. VII. & VIII. Statius in Epithalam. Stellæ & Violantillæ:

——*Rupesque nitent, queis purpura sæpe*
Orbibus, & Tyrii moderator livet aheni.

Et in Balneo Etrusci:

Sola nitet flavis Nomadum decisa metallis
Purpura.

Marmor istud, Ægyptium *Romanum* vocant scriptores ejusce ævi, ut ex Cedreno in Constantino M. & Porphyrogenito in Basilio n. LV. & scriptoribus de Templo S. Sophiæ statim initio colligere est. *Phrygium*, colore variegatum, ac roseum albo cæruleo permixtum referens recenset part. II. vers. CCV. de quo idem Statius, ut & de Libyco, in Epithalam. Stellæ & Violantillæ:

Hic Libyus Phrygiusque silex.

Et in Balneo Etrusci :

> ——— *Sola cavo Phrygiæ quam Synados antro*
> *Ipse cruentavit maculis lucentibus Attis.*

Laconicum virens, verſ. CCXI. cujus etiam meminit Procopius lib. I. de Ædif. cap. X. & idem Statius :

> ——— *Hic dura Laconum*
> *Saxa virent.*

Carium, obliquis ex ſanguineo alboque livido ſemitulis diſtinctum, verſ. CCXIII. *Lydium*, virenti pallidoque colore commixtum, verſ. CCXV. *Præconneſium* verſ. CCXLVII. cujus etiam meminit Anonymus ſub finem. *Libycum*, cærulei ſimul & crocei coloris, verſ. CCXVII. *Celticum* nigrum, candidis venis interſtinctum, verſ. CCXX. *Boſporicum* album, in extremis oris nigricans, verſ. CCXLIX. *Theſſalicum*, part. I. verſ. CCLV. part. II. verſ. CCXXIX. CCLI. *Moloſſium*, part. II. verſ. CXXXII. &c. Ex tot igitur marmoris ſpeciebus extant infinitæ, quæ Sophianam ædem ſuffulciunt & adornant, Columnæ, quas inter præſertim commendantur à ſcriptoribus octo Porphyreticæ, ſeu Ægyptiæ, paris altitudinis & molis, quas à muliere viduâ, Marciâ nomine, Româ tranſmiſſas, & à Solis delubro ab Aureliano olim extructo abſtractas, auctor eſt apud Codinum Plutarchus Juſtiniani Protoſecretarius. Has ad quatuor Conchas, intra Bematis cancellos, ſtare ſuo loco oſtendemus. Octo præterea praſini ſeu viridis coloris, ſtupendæ pariter magnitudinis, ac eximii decoris, Epheſo à Conſtantino Prætore tranſmiſſas : cæteras partim Cyzico, partim ex Troade, vel ex Cycladibus, atque etiam Athenis advectas refert idem Codinus. Thevetus lib. XIX. Coſmogr. cap. I. de Columnis Templi Sophiani : *Le dedans eſt beau, & s'y voit grand nombre de colonnes & piliers longs & maſſifs, & de pierre de marbre, jaſpe, & porphyre, fort bien diaprez, & cecy eſt au long du Chœur, qui encore eſt debout. Sur chacun de ces pilliers on voit une pierre large & grande de marbre gris rouge, ou ſerpentin. Quand à l'eſtage d'en haut les colonnes y ſont moindres en proportion, mais plus richement eſtoffées.* Dom. de Saligniaco in Itiner. *Elle eſt ornée de pluſieurs hautes & groſſes colonnes bien rares, ſçavoir huit de porphyre, ſeize de ſerpentin, & quatre de marbre blanc: & par deſſus, d'une belle galerie pavée de marbre tranſparant, & de pluſieurs petites colonnes de marbre & de ſerpentin.* Atque harum quidem columnarum capitella ærea argento & auro exornantur. Silentiarius part. I. verſ. CCLII.

> ——— ὧν ὑπὸ πέζαν
> Κίονες ἱδρύσαντο καρήατα δέσμια χαλκῷ
> Γλεύκια χρυσεότευκτα, παραπλάζοντα μερίμνας.

Quorum ſub imam crepidinem tollunt columnæ faſtigia ære revincta ac aurata, tantâ cum elegantiâ, ut eorum aſpectu curæ omnes depellantur. Quos quidem ornatus temporis injuriâ ac vetuſtate conſumptos renovavit Romanus Argyrus. Scylitzes : κατελάμπρυνε δὲ καὶ τὰ κιονόκρανα τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῶν Βλαχερνῶν ἀργύρῳ καὶ χρυσῷ.

XI.

MVSIVVM.

SED præter hanc marmoris jucundam gratamque varietatem, Muſivo ubique ferè exornatur. Cameræ enim, inquit Gyllius, calculis & teſſellis vitreis inauratis fulgent, etiam ad oculos barbarorum, in quibus expreſſæ variæ cernuntur imagines & figuræ, ita ut tabellarum vicem expleant. Paulus Silentiarius part. II. verſ. CCXXX.

> Πρὶν δὲ πολυτμήτοιο σέλας ψηφῖδος ἱκέσθαι,
> Λεπτὰς λαοτόρος παλάμη λαΐγγας ὑφαίνων
> Μαρμαρέας ἔγραψε μετὰ πλάκας, ἐς μέσα τοίχων,
> Σύνδετον εὐκάρποισι κέρας βεβριθὸς ὀπώραις,
> Καὶ ταλάρους, καὶ φύλλα, &c.

At priuſquam in multas partes diſſectarum teſſellarum ſplendor accederet, lapidarius manu ſua tenues lapillos marmoreos contexens, veluti in tabellis, mediis in parietibus, deſcripſit cornu vinculis illigatum, unà cum calathis & foliis, &c. Ex quo deſcribit loco Porticus Atrium ambientes, verſ. CXC.

> ——— πολυτμήτων δὲ μετάλλων
> Ἁρμονίη γραφίδεσσιν ἰσάζεται. ἐν γὰρ ἐκείνῃ
> Τετρατόμοις λάεσσι, καὶ ὀκτατόμοισι νοήσεις
> Ζευγνυμένας κατὰ κόσμον ὁμοῦ φλέβας. ἀγλαΐην δὲ
> Ζωοτύπων λάϊγγες ἐμιμήσαντο δεθεῖσαι.

Sectorum multas in partes lapidum compago penicillorum ductus adæquat. In illa enim teſſellis qua-

dirfidis, vel octifidis cum venuſtate ſimul junctas venas videas; expreſſorum verò animalium pulcritudinem imitantur connexi invicem lapilli. Manuel Chryſoloras: ἐν τοῖς κίονας, οὐ τὰς ψηφῖδας, οὐ τὰς τῶν τοίχων μαρμαρώσεις, οὐ τὴν ὕελον, οὐ τὸν ἐν αὐτῇ χαλκὸν, οὐ τὸν μόλιβδον, οὐ τὸν σίδηρον, οὐ τὴν σάπφειρον, οὐ τὸν χρυσὸν, οὐ τὴν ὕελον αὖθις τὴν ἐν ταῖς ψηφῖσιν, οὐκ ἄλλο οὐδιοῦν μέρος ἀκριβῶς δυναίμεθα καταλέξαι. Muſivi etiam materiam expreſſit Anonymus, dum ait Juſtinianum, teſtudines tum ædis, tum Porticuum ἐξ ὑελίνου χρυσοῦ deauraſſe, cujuſmodi *Muſivum deauratum* vocat Anaſtaſius in Gregorio IV. μουσίον χρυσὸν, Anonymus de Locis SS. χρυσαυγὰς ψηφῖδας Sophronius in Encomio SS. Cyri & Ioannis, χρυσᾶς ψηφῖδας Theophanes Cerameus Homil. I V. *vitreos lapides fulvo auro ſuperiectos*, Vita S. Laurentii Epiſcopi Sipontini, n. X I. Quale verò fuit cæmentum, quo tota ædis compages, ſeu potiùs lapides aut lateres continentur, & ex quibus conſtiterit ſpeciebus, deſcribit Procopius, & ex eo auctor Deſcript. S. Sophiæ: συνήρμωσε δὲ αὐτοὺς (λίθους) οὐ τίτανος, ἥνπερ ἄσβεστον ὀνομάζουσιν, οὐκ ἄσφαλτος, ἡ Σεμιράμιδος ἐν Βαβυλῶνι φιλοτιμία, οὐκ ἄλλο τι οὐδὲν, ἀλλὰ μόλυβδος ἐς τέλμα χυθεὶς, καὶ μεταξὺ πανταχόσε χωρήσας, τῶν τε λίθων τῇ ἁρμονίᾳ ἐντετηκὼς καὶ συνδέων ἀλλήλοις αὐτούς. *Neque calx, quam vivam & inextinctam vocant, neque bitumen, ſed plumbum quod lacunis infuſum omnia permeat interſtitia, illapſumque juncturis lapidum ipſos nectit.* Id etiam attigit Silentiarius: qui præterea addit Juſtinianum in compingenda, vel tegenda æde, lignis uti neutiquam voluiſſe, ſed marmoreis longioribus tabulis totam texiſſe, verſ. CX. & ſeqq. ne, inquit Agathias, incendiis rurſum pateret, ξύλοις τε ἥκιστα χρησάμενος, ὡς ἂν μὴ εὐκολώτατα πυρπολοῖτο.

XII.

AMPLITUDO.

IMMENSAM ædis Juſtinianeæ amplitudinem non ſemel commendant ſcriptores, atque inprimis Joannes Cantacuzenus lib. III. cap. I. τὸν νεὼν τῆς Σοφίας τοῦ Θεοῦ μεγέθει μέγιστον ὄντα τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον ἁπάντων. Et lib. IV. cap. IV. ὁ γὰρ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας κάλλει τε καὶ μεγέθει τοὺς ἀπανταχοῦ νικῶν. Manuel Chryſoloras: τινὸς γὰρ λόγου ὕψος ἢ μέγεθος ἐξισώσεται τοῦ ἐκείνῳ ὕψει, ἢ μεγέθει. Guillelmus de Baldenzeel in Itiner. *Credo quod ſub Cælo poſtquam mundus creatus eſt, non fuit tale ædificium completum, quod huic poterit in nobilitate & magnitudine cæteris comparari.* Sed licèt magnitudine & mole ſua cæteras totius Orbis ædes ſacras excedat, tam aptâ tamen conſtat concinnitate & proportione, ut nec longitudine aut latitudine immodica ſit. Procopius: εὖρός τε αὐτῆς, καὶ μῆκος οὕτως ἐν ἐπιτηδείῳ ἀποτετόρνευται, ὥστε καὶ περιμήκης καὶ ὅλως εὐρεῖα οὐκ ἀπὸ τρόπου εἰρήσεται. Sed ita confecta eſt, ut non omnino quadrata ſit, & longitudo latitudinem paululum excedat: ἐν τετραπλεύρῳ μὲν γὰρ τὸ τέμενός ἐστιν, οὐ κατὰ πολὺ δὲ φαίνεται περιέχον τοῦ εὔρους τὸ μῆκος, quod de æde S. Michaëlis CP. dixit idem Procopius lib. I. cap. III. ſeu potius, quod de æde ſancti Anthimi ſcripſit cap. VI. ut longitudo tantùm ſuperet latitudinem, quantùm in latere orientali porrigitur Bema: τοσοῦτον δὲ περιέχει μόνον τοῦ εὔρους τὸ μῆκος, ἐς ὅσον δὴ χῶρον τὸν ἀβέβηλον, ἐν ᾧ τὰ ὄργια τὰ ἄρρητα τελεῖσθαι θέμις, κατὰ τὴν πλευρὰν, ἣ πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον τέτραπται, διήκειν ξυμβαίνει. Quæ quidem eſt ædis Sophianæ figura & forma. Nam ſi ejus longitudo à Bematis cancellis, ſeu ubi Concha altaris cancellis includitur, ad ædis portas ineatur, tota eſt quadrata, quod ex Ichnographia percipere quivis poteſt. Unde colligitur eam fuiſſe apud Græcos Templorum formam ac figuram.

XIII.

LONGITUDO.

EVAGRIUS lib. IV. cap. XXXI. illius longitudinem à Concha, ubi incruentum ſacrificium litatur, ad portam Conchæ adverſam, eſſe pedum CXC. ſcribit: Ἔστι μὲν οὖν τὸ μῆκος ἐκ τῆς καταντικρὺ θύρας τῆς ἱερᾶς κόγχης, ἔνθα τὰ τῆς ἀναιμάκτου καλλιερεῖται θυσίας, μέχρις αὐτῆς, ποδῶν ρλ΄. At verendum ne Evagrii Codices in ædis longitudine & latitudine recenſenda mendoſi ſint, cùm utramque longè aliam fuiſſe conſtet ex Gyllio, diligenti admodum ſcriptore, cui longè potior fides habenda. *Longitudinem*, inquit ille, *ab Oriente ad Occaſum eam ipſe metiri auſus non ſum, ſed metiendam curavi per hominem Turcum, qui mihi retulit longitudinem Templi eſſe ducentorum & quadraginta pedum.* Bondelmontius de longitudine Templi agens, ait, *per Eccleſiam eſſe de angulo ad angulum* CXX. *brachia, quia*, inquit, *deſuper rotunda, & in plano quadrangulata recedit.* Quibus verbis innuit longitudinem ſe menſum eſſe, non ab imo Conchæ, ſed quà illa ædi conjungitur, ita ut Gyllio conſentiat, ſiquidem brachii menſura duorum pedum fuerit.

XIV.
LATITUDO.

LATITUDINEM à Meridie ad Septentrionem centum & quindecim pedum esse ait idem Evagrius. At Gyllius, ex Turci relatione, ducentorum & tredecim pedum esse scribit. At tametsi uterque diffideat in ædis longitudine & latitudine describendis, saltem in eo ferè conveniunt, quod latitudinem excessit: siquidem secundùm Evagrium spatium istud XXV. secundùm Gyllium XXVII. pedum fuerit.

XV.
ALTITUDO.

ALTITUDINEM verò tantam esse prodit Procopius, ut non modò cætera Urbis ædificia superexcellat, sed & ex supremo ædis vertice Urbs tota despiciatur: Ἐπήρται γὰρ ἐς ὕψος οὐράνιον, ὅσον καὶ ὥσπερ τῶν ἄλλων οἰκοδομημάτων ἀποσαλεύουσα ἐπινένευκεν. ὑπερκειμένη τῇ ἄλλῃ πόλει, κοσμοῦσα μὲν αὐτὴν, ὅτι αὐτῆς ἐστὶν, ὡραϊζομένη δὲ, ὅτι αὐτῆς οὖσα καὶ ἐπεμβαίνουσα τοσοῦτον ἀνέχει, ὥστε δὴ ἐνθένδε ἡ πόλις ἐκ περιωπῆς ἀποσκοπεῖται· *Elata namque in altitudinem ingentem, ac veluti navis in anchoris stans, supra cætera ædificia existit, urbique imminet, quam ornat tanquam pars; eò gloriosa, quòd intra illius ambitum adeò se tollat, ut inde civitas clarè circumspectetur.* Porrò altitudinem à summa curvatura arcuum usque ad pavimentum, centum quadraginta duorum pedum esse ait idem Gyllius; nam de ea silet Evagrius, qui altitudinem tantùm à centro Hemisphærii refert, de qua agemus infrà. Bondelmontius verò à testitudine ædis ad pavimentum, altitudinem esse ait CXLIV. brachiorum.

XVI.
PORTICUS EXTERIORES AD MERID. ET SEPT.

TOTAM ædis structuram ambiebant exteriores Porticus columnis marmoreis sustentatæ, musivoque opere exornatæ, de quibus nescio an verba ista Procopii capienda sint, an verò de interioribus Porticibus: τίς ἂν ---- τάς τε παμπληθεῖς διηγεῖτο στοὰς, καὶ τὰς περιστύλους αὐλὰς, αἷς ὁ νεὼς περιβέβληται; Ad Meridiem enim & Septentrionem habuit Porticus exteriores, ut & ad Occidentem, de quibus mox acturi sumus. Nam ad Orientem vix crediderim extitisse, quidquid dicat Gyllius, qui ait verisimile esse istam cecidisse aliquo terræ motu, ipsiusque in locum excitatam fuisse molem illam, quæ hodie extat lapide quadrato constructa, velut crepido clivosa objecta ad fulciendam partem ædis orientalem. Quippe, etsi ædes sacræ majores Porticibus circumcingi solerent, ad Orientem tamen nullæ excitabantur, fortè quod eo loci essent varia adjuncta ædificia, in quibus & Diaconi considerent, & Patriarchæ salutantes exciperent, & ædis cimelia ac vestes reponerentur, denique in quibus Imperator ipse, cùm luberet, recumberet: de quibus quidem exhedris agemus infrà, cùm has interim in ædis Sophianæ ichnographia intueri cuivis liceat. Hanc porrò ædis sacræ partem caruisse Porticu observat Procopius lib. I. de Ædif. cap. VIII. ubi ait Templum S. Michaëlis in Anaplo ubique Porticibus exterioribus cingi, præterquam ad Orientem: στοαὶ τὸν νεὼν περιβάλλει ἐγκύκλιος εἰς τὰ πρὸς ἕω διαλιποῦσαι μόνον. Similia tradit de æde Deiparæ Hierosolymitanâ lib. V. cap. VI. αἳ (στοαὶ) περιβάλλουσι τὸ ἱερὸν ὅλον, πλὴν πρὸς ἕω τετραμμένης πλευρᾶς.

XVII.
PORTICUS OCCIDENTALES.

AT ad Occidentem, Templi valvæ, inquit Gyllius, loco vestibuli duas Porticus habent, inferiorem, quâ aditur Templum plano pede, superiorem, quâ Gynæconitides aulæ adeuntur, ambas tam longas, quàm Templum latum, largas viginti octo pedes. Paulus Silentiarius, part. II. vers. IX. marmore grandi constructas ait:

Μηκεδανὸς δ' ἐπὶ τοῖσι πυλα........αὐλὸν,
Δεχνύμενος προσιόντας ὑπὲρ....θυρέτροις,
Μῆκος ἔχων, ὅσον εὖρος ἀνάκτορα θεσκελα νηοῦ.

Præter hæc vestibula, longum est rectumque spatium, accedentes excipiens sub amplis foribus, tantumque habens longitudinis, quantum sacrum templum latum est. De his binis Porticibus occidentalibus ita præterea Evagrius: εἰσὶ δὲ πρὸς δυόμενον ἥλιον ἐκπρεπεῖς ἕτεραι στοαὶ δύο, καὶ πανταχόθεν ὕπαιθροι αὐλαὶ, εἰς κάλλος ἐξησκημέναι. *Sunt præterea ad occasum Solis porticus duæ admodum venustæ, & atria undique miræ pulcritudinis.* Ubi tamen incertum an porticum inferiorem & superiorem intellexerit, an verò inferiorem, quæ duplex fuit, uti mox dicemus. Subdit deinde Gyllius, Porticum superiorem supra Porticum inferiorem sitam esse inter pilas sustinentes quartam partem sphæræ occidentalem, & fenestras. Nam à parte interiori octo pilis, ab exteriori totidem sustinetur: inter quas fenestræ, tam inferiores quàm superiores, illucent, cinctæ columnis quadratis. Inter hanc Porticum & Aulas fœminarum nihil interest, nisi pilæ sustinentes Porticus cameram interiorem: pavimentum enim Porticus æquale est Aularum pavimento. Porticus porro inferior, addit idem Gyllius, duplex est: interior clauditur utrimque muris marmorum jucundissima varietate vestitis: tegitur cameris figuratis ornamento tessellato calculorum inauratorum. Atque ita tribus Porticibus exornatur ædis Sophianæ vestibulum, duabus inferioribus, & una superiori: quò respexit Silentiarius part. II. vers. VII. dum ait triplices esse Porticus occidentales:

Ἀλλὰ δύσις πυλεῶνα μέγαν.........χει,
Οὐχ ἕνα, τειχθαδίοις γὰρ ἔχει κατὰ τέλσα μελάθρου.

Sed occidens ingens aperit vestibulum multorum hominum capax, non singulare ac unicum, triplex est enim sub ædis extrema. Sed prima, quæ occurrit ex inferioribus Porticibus, pertinuisse videtur ad Porticus Atrii, de quibus infrà, quod τετράστυλον fuisse constat: ex quo necesse est harum unam Templi vestibulo affixam fuisse. De Porticuum istarum portis, seu aditibus, sic prosequitur idem Gyllius: *Ex hujus Porticus latere orientali novem portis patet aditus in Templum: ex latere occidentali quinque portis æneis duplicibus patet exitus ex interiori Porticu in exteriorem Porticum, ex qua proditur in aream, ubi perennes saliunt aquæ.* De novem portis, per quas Templum aditur, agetur infrà: at eas per quas ab interiori Porticu in exteriorem proditur, attigit etiam Silentiarius II. part. vers. XXII. nec quinque duntaxat, sed septem recenset, in iis binos illos in Porticum aditus complexus, qui ad Meridiem & ad Septentionem aperiuntur.

Ἑπτὰ δ' ἀνευρύνας ἱερὰς πυλεῶνας ἀνοίγει,
Λαὸν ἔσω καλέοντας ὁμιλαδόν· ἀλλ' ὁ μὲν αὐτῶν
Ἐνρέπεται Νάρθηκος ἐπὶ στεινοῖο μετώπων
Ἐς νότον, ὃς δὲ βορῆος ἐπὶ πτερά.

Qui locus pandit & aperit septem sacras portas, populum intus invitantes catervatim: quarum una ad angusti Narthecis frontem versus Austrum convertitur; alia versus septentrionalem alam.

XVIII.

NARTHEX.

PORTICUS istas occidentales, quæ elegantis ac magnifici vestibuli vicem præbent ædi Sophianæ, Νάρθηκος, seu *Ferulæ* nomine ævo suo donatas tradit idem Silentiarius part. II. vers. XIII.

Χῶρος ὃς Γραικοῖσι φατίζεται ἀνδράσι Νάρθηξ.

Locus hic à Græcis hominibus appellatur Narthex. Nec aliâ appellatione donantur ejusmodi Porticus in ædium sacrarum vestibulis excitatæ, à Procopio lib. I. de Ædif. cap. IV. ubi de Templo SS. Sergii & Bacchi: Ἔστι δὲ αὐτοῖς μία μὲν ἡ ἐπὶ τῶν προθύρων στοὰ, Ἐπὶ τοῦ Νάρθηκος, τοῦ περιμήκης εἶναι, ὠνομασμένη· *Vnam habent in vestibulo porticum, nomen ex Narthece, seu Ferula idcirco nactum, quòd longissimè porrigatur.* Et lib. V. cap. VI. de Templo Deiparæ Hierosolymitano: Στοά τις ἐκδέχεται ἐντεῦθεν ἑτέρα Ἐπὶ τοῦ Νάρθηκος ὠνομασμένη, οἶμαι, τῷ μὴ εὐρύνεσθαι· *Altera succedit Porticus, quæ à Narthece, seu Ferula ideo, meâ quidem sententiâ, nomen habet, quia angusta est.* Ubi Procopius vocabuli, seu appellationis, rationem insinuat, sicque dictas istiusmodi Porticus ante Templorum vestibula, quod in majorem longitudinem quàm latitudinem porrigerentur, atque ita Ferulæ speciem quodammodo referrent, quæ oblongior est quàm latior, ut obiter attigimus in Notis ad Alexiadem: quippe τῶν δρομικῶν, inquit Zygomalas, νάρθηξ λέγεται. Unde non omnino hallucinatos illos evidens est, qui Narthecem Ecclesiæ, Porticum fuisse scripsere, ut vult Allatius, Goarum innuens; quandoquidem id disertis verbis tradunt Silentiarius & Procopius: quibus favet Codinus in Originib. Lambecianis

cianis pag. 45. καὶ τοῦ ἵππου αὐτῆς ἐκεῖσε ὀλισθήσαντος ἔμπροσθεν τοῦ νάρθηκος τοῦ ναοῦ. Et Theorianus in Legatione, Νάρθηκα, in quo Pœnitentes stabant, ἔξω τῆς ἐκκλησίας statuens, ubi divinas Scripturas, inquit ille, audiebant, quæ scilicet in æde sacra aut recitabantur, aut decantabantur: unde ἀκροώμενοι passim in Narthece extra Ecclesiam dicuntur constitisse, apud Gregorium Thaumat. can. XI. Zonaram ad can. I. Concilii Nicæni I. Balsamonem ad can. XIV. ejusdem Concilii: ἐν βασιλικοῖς πυλῶσι, seu Regiis ac præcipuis porticibus, vel foribus, apud Alexium Aristenum, quemadmodum nuncupantur ab Anastasio non semel, ut infrà indicamus. Nam πυλῶνες βασιλικοὶ hîc latiori significatione accipiuntur pro ipso Narthece, è quo per *Regias* portas in templum aditus patebat: quomodo πυλῶνας τοῦ νάρθηκος dixit Theodorus Studita in Carmine εἰς τοὺς πυλῶνας τοῦ νάρθηκος inscripto:

> Πύλας διέρχῃ τοῦ ναοῦ τῆς ἐνθάδε,
> Ἴσθι προσοίσων πνεῦμα συντετριμμένον,
> Καὶ τοῦτο θῦμα δεκτὸν ἐστὶ Κυρίου.

Ex quibus versibus conficit Allatius, πυλῶνας τοῦ νάρθηκος, à Studita πύλας ναοῦ vocari, quod secus se habet. Horum enim sensus est, ni fallor, eum qui jam Narthecem adiit, templi portas, quibus Narthex ab eo dividitur & disparatur, ingressurum, spiritum contritum ferre debere, quod est sacrificium Deo acceptum. Neque aliam fortè ob rationem dixit Silentiarius vers. XIII. in Narthece voces sonoras Davidis Psalmos concinentium alternis cantibus Sacerdotum exaudiri, ac aures Dei mulcere:

> Ἐνθάδε τις καὶ νύκτα διάμπερες ἦχος ἀνέρπων
> Εὐκέλαδος Χριστοῖο βιαρκέος οὔατα θέλγει.

Hic suavis per noctem concentus perpetuò exurgens, benefici Christi aures demulcet. Ubi per καὶ νύκτα, videtur innuisse preces vespertinas, de quibus Paulinus Nat. VII.

> —— *tunc ergo solutis*
> *Cœtibus à Templo Domini, postquam data fessis*
> *Corporibus requies, sumpta dape, cœpimus hymnis*
> *Exultare Deo, & Psalmis producere noctem:*

Atrium verò Narthecis αὐλὴν τοῦ Νάρθηκος vocant Menæa VIII. Septembris, nempe illud quod Nartheci obversabatur: τὸ προπύλαιον αὐτομάτως ἠνέῳκτο, καὶ τούτῳ συνελθόντος τοῦ διακόνου, ἐπὶ τὴν αὐλὴν τοῦ Νάρθηκος ἔστησαν. *Propylæum suapte apertum est, & cum eo veniente Diacono, in Narthecis aula stetere.* At cur Porticum, quam nudè ac simpliciter Νάρθηκα vocat Silentiarius, Ἐπὶ τοῦ Νάρθηκος appellet Procopius, nulla mihi alia suboritur conjectura, quàm quòd familiarem Byzantinorum civium loquendi morem expresserit, qui quod nudè *Narthex* dici debuerat, *ad Narthecem*, vel *in Narthece* efferebant, ἀκροωμένους fortè innuentes, qui in eo consistebant, aut qui ad eum relegabantur: quemadmodum posteriores Græci urbem Constantinopolitanam, non πόλιν, sed εἰς τὴν πόλιν appellabant, uti alibi observatum est. Ita Daphnense Palatium ad Antiochiam Ἐπιδάφνη dictum, quasi ἐπὶ τῆς Δάφνης. Neque enim omnino arridet eorum sententia, qui ἐπὶ, pro ἀπὸ, perperam substitutum censent. Quatuor porrò in æde Sophiana Narthecés statuit Codinus: Ἀπὸ τοῦ Βήματος μέχρι τῶν τεσσάρων Ναρθήκων, *à Bemate usque ad quatuor Nartheces;* ut & Anonymus: καὶ τῶν τεσσάρων Ναρθήκων κατεχρύσωσε τὰ ὄροφα ἐξ ὑελίνου χρυσοῦ λαμπρότατα. *Auro etiam exornavit quatuor Narthecium cameras, & aureis ex vitro lapillis.* At qui illi fuerint quatuor Nartheces, haud benè constat. Certè in præallatis duas inferiores porticus ad templi valvas extitisse ait Paulus Silentiarius, quibus si addantur binæ illæ porticus quæ extra ædem ad latera septentrionale & meridionale extitere, quatuor Nartheces conficere licebit. Scribit porro idem Anonymus, Justinianum statuisse, ut quisquis pro delictorum modo arceretur à sacris, in his quatuor Narthecibus staret: quo quidem loco Φίνας Nartheces vocat, incompertâ mihi ratione, nisi fortè quòd ad Templi fines haberentur Porticus istæ exteriores. Certè tertium Narthecem ejusdem ædis Sophianæ observare est in Sexta Synodo Act. XVIII. ubi δικύμβαλον ἐν τρίτῳ Νάρθηκι Μεγάλης Ἐκκλησίας statuitur, nullo alio indicio: qui quidem tertius Narthex, prima fortassis fuerit è tribus Porticibus, quas ad Occidentem ædis Sophianæ stetisse scribit Paulus Silentiarius, quæque ἐξώτατος Νάρθηξ videtur nuncupari apud eundem Anonymum pag. 248. Nam auctor est Goarus etiamnum Græcis ἐξωνάρθηκας, exteriores Porticus, ut interiores ἐσωνάρθηκας dici. Jam verò δικύμβαλον, ni fallor, locus est constans duabus trullis, κυμβαλικῶς, seu in modum cymbali, quemadmodum fuit majus ædis Hemisphærium, extructis; cujusmodi delineantur aliquot in Prospectu exterioris ædis Sophianæ, quem æri incidi ex veteribus schedis curavimus, qui in Porticibus videntur extitisse. Ita Τετρακύμβαλον τοῦ Τζυκανιστηρίου memorat alicubi Codinus in Orig. Jure igitur Allatius hæc verba de Narthece infert: *Narthex verò extra Ecclesiam fortè an antiquis temporibus fuerit, non disputo.* Nam ut Nartheces, quod ex prædictis satis patet, olim extra Ecclesiam, seu potiùs extra Ecclesiæ septa, fuere, etsi fortè sacri haberentur; ita vicissim pro certo haberi debet, posterioribus sæculis Narthecem, eam ædis sacræ partem, quam hodie *Navim* vocamus, aliquando appellatam, ut

patet ex Euchologio & cæteris Græcorum Ritualibus libris, & aliquot inferioris ætatis scriptoribus, quos laudat idem Allatius in Dissert. de Recentiorum Græcorum Templis pag. 110. & sequentibus. His favere videtur Lexicon MS. ex Bibliotheca Regia, cod. MMIXII. ut & auctor Etymologici: Νάρθηξ, ἀπὸ νέρθεν, ἤγουν κάτωθεν τοῦ ἄμβωνος κεῖσθαι. Hinc enim evincitur Narthecem in Ecclesia extitisse, siquidem infra Ambonem extitit: idque inde factum existimo, quòd cùm in plerisque templis ac ædibus sacris deessent capaciores Porticus & Nartheces ad earum vestibula; qui ex Canonum præcepto in iis consistere tenebantur, intra ipsius Ecclesiæ claustra postmodum admissi sint; ita tamen ut à reliqua Fidelium plebe discernerentur, eaque obirent munia, quæ in Narthece olim, in primo ædium sacrarum, atque adeò *Navis* ingressu. Unde rectè Nartheces dixit Symeon Thessal. Opuscul. contra hæreses, suâ nimirum ætate, τῶν ναῶν ἀρχὰς nuncupatos. Scribit Theophanes anno XXXVII. Justiniani igne consumptam eo incendio quod tunc accidit, ædis S. Irenes Νάρθηκος partem. Jam verò quod à Silentiario, Procopio, iisque quos laudavimus scriptoribus Narthex dicitur, alii πρόναον vocant, ac in iis exertè Codinus cap. XVII. n. XX. quidquid dicat Allatius: ἐκτὸς τῶν ὡραίων λεγομένων πυλῶν, ἤτοι ἐν προνάῳ, *extra portas pulcras, seu in pronao.* Sed & Balsamon in Can. LXXIV. Synodi Trullanæ, dum ait, πάντα τόπον τῷ κυρίῳ ἀνατεθειμένον Κυριακὸν λέγεσθαι, κἂν μὴ ἐκκλησία ἐστὶν, ἀλλὰ πρόναος τυχὸν, ἢ ἕτερόν τι ἱερὸν, *locum omnem Domino dicatum, Dominicum appellari, licèt Ecclesia non sit, sed Pronaus fortè, aut quidpiam aliud sacrum* Unde conficitur Pronaum Ecclesiam, seu Ecclesiæ partem, non fuisse, tametsi aliter dicat Allatius. Idem porro Balsamon ad Can. II. Dionysii Alexandr. πρόναον scribit fuisse τόπον δευτέρας μετανοίας, τὸ λεγόμενον τῶν ἀκροωμένων, quo loco rectè à Proaulio Pronaum distinguit, cùm Pronaus Narthex fuerit in quo consistebant Audientes & Pœnitentes, Proaulium verò Porticus ipsa exterior seu quadriporticus, quæ προαυλίου nomenclaturâ donari solet. Idem denique Balsamon ait προνάους eorum fuisse, quibus non licebat ἐκκλησιάζειν, seu Ecclesiam ingredi, ut audientibus: quod intelligendum præsertim de tempore quo sacra peragebantur mysteria: nam ante Evangelium Ecclesiam ingrediebantur ad sacras Scripturas & homilias audiendas, unde ἀκροώμενοι dicti; post Evangelium autem ex ea excedebant, & in Narthece consistebant dum sacra conficiebantur mysteria, τῶν φρικτῶν ἐκτελουμένων μυστηρίων, ut habet Symeon Thessalonicensis lib. contra Hæreses. Denique Perdiccas Ephesius de Themat. Hierosol. satis innuit Pronaum longè aliud fuisse ab Ecclesia, cùm in eo arborem stetisse scribat, unde latiori significatione Pronaum pro ipso ædis sacræ proaulio, vel pro quadriporticus area accepisse satis colligitur, uti arbores in area quadriporticus Sophianæ exhibet prospectus exterior ejusdem ædis à nobis descriptus. Ita verò Perdiccas:

Καὶ δένδρον εὐσκιόφυλλον ἑστὸς ἐν τῷ προνάῳ,

& arbor foliis obumbrans stans in Pronao. Denique Charta donationis Cornutianæ edita à Suaresio: *In pronao velum lineum purum unum: & inter basilicam pro porticibus vela linea resoluta sex.* Ubi Pronaus extra basilicam esse satis patet. Neque aliter Latini scriptores Pronaos accepere, quibus ædium sacrarum atria ita indigitantur, ut Vitruvius lib. IV. cap. IV. & veteres Inscriptiones apud Gruterum XXVII. 2. CLXXII. 3. CCXIV. 1. In quibus PRONAI MATRIS DEVM, ET ÆDIS MARTIS, occurrunt. At qui πρόναον tertiam esse templi partem contendunt, in quibus est Genebrardus, existimant Gallicam inde vocem *Prône* deducendam, eam scilicet orationem, quam ex officii instituto habet Curio ad plebem in ista inferiore ædis parte, & extra Chorum, inter Missæ solemnia, quæ *Pronum* dicitur in Conciliis provincialibus Senonensi an. MDXXIV. Carnotensi MDXXVI. Catalaunensi MDLVII. & aliis. *Prone* in Consuet. Parisiensi art. XXX. Blesensi art. III. & Dunensi art. LVIII. Ita ut quodammodo hac oratione, seu adlocutione ad populum, Curio dicatur fungi officio *Doctoris audientium*, uti est apud S. Cyprianum epist. XXIV. de Lectore agentem. Scio Salmasium lib. de Primatu Papæ vocem hanc à Latino, *Præconium*, deducere, quòd eo in loco Præconis verbi Dei munus impleat Curio: unde tum *Præconari* dicitur apud Anonymum lib. IV. de Miracul. S. Benedicti cap. XII.

XIX.

PYRAMIDES.

QVÆ porrò ad Orientem extant Pyramides ad ædis angulos exteriores, excitavit Andronicus Palæologus senior, quò partes Templi orientalem & septentrionalem ruinam ac casum minitantes fulciret. Id pluribus narrat Nicephorus Gregoras lib. VII. Hist. Ἤκουσε γὰρ παρὰ τῶν δοκίμων οἰκοδόμων, ὡς τῷ μακρῷ χρόνῳ καμόντα συνίζησιν τὰ δύο αὐτοῦ ἐπεπόνθεσαν μέρη, τό τε πρὸς ἄρκτους ὁρῶν, καὶ ἔτι πρὸς τὰς ἀνατολὰς τετραμμένον, ἃ δὴ πτῶσιν ἀπειλοῦσι ταχεῖαν, εἰ μὴ συνεπιλάβοιτό τις. ὅθεν χιλιάδας νομισμάτων οὐκ ὀλίγας τοῖς οἰκοδόμοις ὁ Βασιλεὺς δεδωκὼς

ἐκ τ τῆς Δεσποίνης χρημάτων τὰς ὁρωμένας ταύτας ἐκ βαθέων τ θεμελίων ἀνήγειρε Πυραμίδας, δι' ὧν κράτιστα τ ἀπειλούμενον ἔστησε κίνδυνον. *Audierat enim ex architectis duas templi partes, septentrionalem & orientalem vetustate labascentes, brevì ruinam minitari, nisi maturè occurreretur. Quarè multis aureorum millibus datis de Imperatricis pecunia, eas quas videmus Pyramides ex altis fundamentis ad periculum illud propulsandum erexit.*

XX.

ATRIUM.

ANTE Templi Sophiani vestibulum, proindeque ante occidentales Porticus, prostat quadrata ingens Area, uti appellatur in lege IV. Cod. Theod. de His qui ad Eccles. confug. placet enim illius descriptionem hoc loco exequi, priusquam Templum ipsum subeamus, cùm vestibuli præcipuum sit ornamentum. Aream istam, seu Atrium quatuor Porticibus circumdatum, αὐλῆς nomine donat Silentiarius part. II. vers. CLXXIV.

> Ἀλλὰ καὶ ἀμβροσίοιο πρὸς ἑσπέριον πόδα νηοῦ,
> Τετράσιν αἰθούσῃσι περίδρομον ὄψεαι αὐλὴν,
> Ὧν μία μὲν Νάρθηκι συνάπτεται, αἱ δὲ μὲν ἄλλαι
> Πεπταμέναι πελάθοισι πολυσχιδέεσσι κελεύθοις.

Sed & ad occidentalem divinæ ædis pedem, atrium quatuor porticibus circundatum licet intueri, quarum quidem una Narthecì conjungitur, aliæ verò semitis multifidis apertæ sunt. Ubi observandum, exteriorem vestibuli Porticum ad Atrii Porticus pertinuisse, quod jam supra monuimus: alioquin Atrium Sophianum tribus tantùm constitisset Porticibus, non verò quatuor, proindeque non τετράστυλον fuisset, vel *Quadriporticus*, sed *Triporticus*, uti ejusmodi Atria dicuntur Anastasio in S. Hilaro PP. *Nymphæum & Triporticum ante Oratorium S. Crucis*, &c. Eusebius lib. III. de vita Constantini cap. XXXIV. de Atrio Templi Hierosol. μακραῖς παραδρόμοις στοαῖν ἐκ τεττάρων περιεχομένον. Et Sidonius lib. II. Epist. X.

> *Huic est Porticus applicata triplex,*
> *Fulmentis Aquitanicis superba,*
> *Ad cujus specimen remotiora*
> *Claudunt atria Porticus secundæ.*

Eadem porro Αὐλῆς appellatione donantur ejusmodi Areæ, seu impluvia ante ædes sacras, à Procopio lib. I. de Ædif. capp. VII. VIII. lib. V. cap. VI. Αἴθρια dicuntur Eusebio lib. III. de vita Constant. cap. XXXIV. & XXXVIII. & lib. X. Hist. cap. IV. quia εἰς τὴν τοῦ οὐρανοῦ κάτοψιν λαμπρὸν καὶ ταῖς τοῦ φωτὸς ἀκτῖσιν ἀνειμένον ἀέρα præbent, ut idem scriptor loquitur. Impluvia Paulinus Nat. X. ea Atria appellat:

> *Istic Porticibus latè circumdata longis*
> *Vestibula impluvio tectis reserantur aperto,*
> *Et simul astra oculis, ingressibus atria pandunt.*

Semitæ verò istæ multiplices, de quibus Silentiarius, portis elegantibus claudebantur, quas θύρας μεσαύλους vocat non uno loco idem Procopius, αὐλίους πύλας Eusebius lib. III. de vita Const. cap. XXXVIII. μεσαύλιον enim τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας dicitur Theophani & Cedreno Atrium, quod αὐλὴ cæteris scriptoribus. Gloss. Lat. Gr. *Atrium*, μεσαύλιον. Paulinus Nat. X.

> *Basilicis hæc juncta tribus, patet area cunctis,*
> *Diversosque aditus ex uno pandit ad omnes,*
> *Atque itidem gremio diversos excipit uno*
> *A tribus egressos, medio spatiosa pavito.*

Procopius igitur lib. I. cap. IV. de Æde SS. Sergii & Bacchi: Ἐπὶ κοινῆς δὲ προπύλαια πάντα, ἥ τε αὐλὴ καὶ μέσαυλοι θύραι· *Communia sunt omnia Propylæa, atrium, & medianæ januæ.* Et lib. V. cap. VI. de Templo Hierosolymitano: Θύραι μέσαυλοι ἱεροπρεπεῖς οὕτως, ὥστε μηνύουσι τοῖς ἔσω ἰοῦσιν, ὁποίῳ ποτὲ θεάματι ἐντυχεῖν μέλλουσι· *Medianæ januæ tam augustæ, ut intrantibus indicent quale spectaculum nacturi sint.* Mox subdit: Προπύλαια δὲ τὸ ἐνθένδε θαυμάσια οἷα, καί τις ἐπὶ κιόνων δυοῖν ἐπαιρομένη ἀψὶς ἐς ἄπλετον ὕψος· *Exin vestibulum admirabile & arcus columnis elatus geminis in altitudinem immensam* Ex quibus patet aliud esse αὐλὴν, aliud προπύλαιον: Aula enim dicitur atrium impluvium, porticibus circumdatum; Propylæum verò, frons ac vestibulum Templi fuit, quod προτεμένισμα vocat Zonaras in Can. LXVI. Trullanum, ut & Agathias lib. V. & Photius in Descriptione Novæ Ecclesiæ à Basilio Macedone exstructæ in Palatio, ubi istius ædis προπυλαίων elegantiam describit, ut ædis Tyrensis Eusebius lib. X. cap. IV. Gloss. Gr. MS. ex Bibl. Reg. προτεμενίσματα, προπύλαια. Vel etiam Propylæum fuit ille forsitan arcus, seu excelsus fornix, de quo Procopius loco proximè laudato, quem Arcus nomine donat Leo Ostiensis lib. III. cap. XXVII. *Vestibulum autem Ecclesiæ supernè quidem*

fecit musivo pulcherrimo cum Arcubus decorari. Et infrà: *Arcus ejusdem vestibuli deforis musivo nihilominus vestiens.* Sic non semel Anastasius. Ita porrò ἀψῖδα interpretatur Zonaras in Can. XLVI. Concil. Carthag. τὸ γὰρ περὶ τῆς ἀψῖδος, περὶ τῆς προπυλαίου ἐστίν. Unde cùm in Synodo III. Carthaginensi Can. XXIII. cavetur, ut iis, quorum crimina publica sunt, *ante Absidem* manus imponatur; id videtur intelligendum de Abside Narthecis, ubi consistebant Pœnitentes, non verò de Abside, seu Concha altaris, de qua agemus in sequentibus: quem quidem Canonem laudant Capitularia Caroli Magni lib. V. cap. LIII. & Hincmarus Remensis de Gestis habitis pro divortio Thietbergæ: quibus adjungenda sunt quæ habet Chrodegangus Metensis Episcopus in Regula Canon. cap. XXX. Quod verò *Absis* his scriptoribus dicitur, *Arcum* vocat Paulinus epist. XII.

Alma domus triplici patet ingredientibus arcu.

Infrà:

Tergeminis geminæ patuerunt arcubus aulæ.

Quatuor denique porticibus ambiri Atrium Sophianum scribit Silentiarius, quemadmodum ædis Tyri Atrium Eusebius lib. X. Hist. cap. IV. Διαλαβὼν δὲ πλεῖστον ὅσον τὸ μεταξὺ τοῦ τε νεὼ καὶ τῶν πρώτων εἰσόδων, τέτ͂ρασι μὲν πέριξ ἐγκαρσίοις κατεκόσμησε στοαῖς, εἰς τετράγωνον περιφράξας τὸν τόπον κίοσιν πανταχόθεν ἐπαιρομένοις· *Sed inter templum & vestibulum maximo intervallo relicto, hoc spatium in quadrati speciem circumseptum, quatuor obliquis porticibus circumquaque exornavit, quæ columnis undique attolluntur.* Latinis, uti mox innui, ejusmodi impluvia, quatuor Porticibus cincta, *Atria* dicuntur. Gloss. Gr. Lat. τετράστῳον, *Atrium.* Græci verò τετράστυλα ea vocant; *Quadriporticus*, Anastasius Biblioth. in S. Symmacho PP. *& Cantharum B. Petri cum Quadriporticu marmoribus ornavit.* Idem in Dono: *Hic atrium B. Petri Apostoli superius, quod est ante Ecclesiam in Quadriporticum, magnis marmoribus stravit.* Occurrit apud eundem in Leone III. pagg. 121. 139. 142. & in Itinerario Hierosolymitano. Harum verò Porticuum intercolumnia ut plurimùm cancellis ac pluteis munita erant, quibus incumbere licebat, & in atrium prospicere. Paulinus:

Sed circumjectis in porticibus spatiari
Copia larga subest, interpositisque columnas
Cancellis fessos incumbere, & inde fluentes
Aspectare jocos, pedibusque madentia siccis
Cernere, nec calcare sola: & certamine blando
Mirari placido salientes murmure fontes.

Romani verò ejusmodi Atria *Paradisos* vocabant, ut auctor est Leo Ost. lib. III. cap. XXVII. *Fecit & Atrium ante Ecclesiam, quod nos Romanâ consuetudine Paradisum vocamus.* Anastasius in S. Paulo PP. *Fecit autem in Atrio, ante turrem S. Mariæ ad Gradus, quod vocatur Paradisus, oraculum,* &c. Paulus Warnefridus lib. V. de Gest. Langob. cap. XXXI. *Donus Papa Romanæ Ecclesiæ locum, qui Paradisus dicitur, ante Basilicam B. Petri Apostoli, candidis & magnis marmoribus stravit.* Ita passim vocem hanc usurpant scriptores, à Græco, παράδεισος, desumptam, quæ Hesychio dicitur τόπος ἐν ᾧ περίπατοι, id est, locus Porticibus, in quibus deambulationes fiunt, septus, vel certè quivis alius deambulationi aptus. Porticus verò, quæ ante Palatia, sive Nobilium ædes, erant, πρόδομος appellat Lexicon Gr. MS. ex Bibliotheca Regia: πρόδομος, ἡ πρὸ τῆς οἰκίας στοὰ, ἣν καὶ Ὅμηρος αἴθουσαν καλεῖ. Sed & περίβολον, Quadriporticus ejusmodi ædium sacrarum appellari videntur in Menæis XXVI. Octobr. Πρὸς δὲ τὸν λεγόμενον περίβολον διαγενόμενος, ἀρχὴ δὲ τοῦτο τῆς πρὸς τὸν ναὸν εἰσόδου, &c. ubi perperam editum τρίβολον.

XXI.

GARSONOSTASIUM.

IDEM Atrium, sequiore Græciâ, Γαρσονοστάσιον etiam dictum fuisse auctor est Theophanes pag. 203. & ex eo Cedrenus pag. 387. καὶ ἐκαύθη τὸ μεσαύλιον τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας τὸ λεγόμενον Γαρσονοστάσιον. Hanc autem Garsonostasii appellationem hausisse videntur Græci à voce Latinobarbara, *Garcio*, nostris *Garçon:* nos diceremus, *la place des Garçons*, quia in eo Atrio, seu impluvio, morari solebant, vel Magnatum famuli seu pedissequi, vel è plebecula pueri, dum ibi vel illi dominos egressuros expectant, vel hi ludo magis quàm sacris intenti commorantur. Qui verò apud nos *Garciones* propriè dicantur, pluribus nuper docuimus in Glossario ad Scriptores mediæ & infimæ Latinitatis.

XXII.
PHIALA.

IN medio istius Areæ, seu Atrii Sophianæ ædis, Phialam statuit Justinianus. Sic Labrum, seu Fontem appellabant, ubi perennes aquæ saliebant, è quibus plebs lavaretur: quia, inquit Eusebius lib. x. Hist. Eccl. cap. IV. non licebat ἀνάγνοις καὶ ἀνίπτοις ποσὶ τῶν ἔνδον ἐπιβαίνειν ἁγίων. Fons autem iste φιάλη μεσαύλου τῆς Ἐκκλησίας, interdum λουτὴρ μεσαύλου, dicitur in Euchologio pagg. 449. & 465. Sic porrò describitur à Paulo Silentiario part. II. versu CLXXVII.

> Μηκεδανῆς δ᾽ ἐξίτηλον ἐς ὀμφαλὸν ἵσταται αὐλῆς
> Εὐρυτάτη φιάλη τις ἰάσπιδος ἐκ τόμος ἀκρῆς,
> Ἔνθα ῥόος κελάδων ἀναπάλλεται ἠέρι πέμπειν
> Ὀλκὸν ὅλον παθέων ἐλατήριον, &c.

In eximio longi Atrii umbilico stat ampla Phiala quædam, ex eleganti jaspide excisa, ubi immurmurans fons undas suas gestit in aërem emittere, vi quadam ex ærea fistula resilientem. Erat igitur Sophiana Phiala confecta ex jaspide: ita verò adornata, ut Porticibus ambiretur, in quibus erant fontes alii, seu putei, qui aquam populis ædem ingressuris ad lavationem suppeditabant. Anonymus: Ἐποίησε δὲ εἰς τὴν φιάλην γύρωθεν στοὰς φρεατικὰς δώδεκα, καὶ λέοντας λιθίνους ἐρευγεσθαι ὕδωρ εἰς ἀπόνιψιν τοῦ κοινοῦ λαοῦ. *Circa verò Phialam fecit porticus* XII. *in quibus erant putei, vel fontes, leonesque aquam eructantes, è quibus vulgus lavaret.* Quod verò per ora leonum marmoreorum aquæ emitterentur, Λεοντάριον locus videtur appellatus, ex iis quæ habet idem scriptor. In Phiala Sophiana Cruces passim marmoribus inscriptas, evincit libellus Accusationis in Arsenium Patriarcham Constantinopolitanum apud Pachymerem lib. IV. cap. III. accusabatur enim τὸ προσποιεῖσθαι τοῖς Σουλτὰν εὐμενῶς, ὡς καὶ σφὶν ἐφεῖναι τῷ λούτρῳ τῆς Ἐκκλησίας συχνάκις ἐλλούεσθαι, τιμίων χαρακτήρων σταυροῦ ἐκεῖσε τοῖς μαρμάροις ἐγκεχαραγμένων, Ἀγαρηνοῖς οὖσι καὶ ἀμυήτοις. *Quod nimium se propensum ac familiarem Sultani præbuisset, adeò ut ei & comitibus permiserit sæpius lavari in lavacro Ecclesiæ, ubi sunt signa venerandæ Crucis marmoribus insculpta, cùm isti essent Agareni, & Christi mysteriorum expertes.* Binas ejusmodi Phialas in atrio Novæ Ecclesiæ ex Ægyptio ac Romano, & ex Sangario marmore extruxit pariter Basilius Macedo, quas eleganter describit in illius vita Constantinus, ex filio nepos, cap. LV. Porrò ante ædium sacrarum vestibula balnea & lavacra publica collocata, docet inprimis Eusebius loco laudato, in Descriptione ædis Tyrensis, & Paulinus epist. XII. & XXXI. ut & Natali IX. & X. apud quem *Cantharus* appellatur, *fastigiatoque* interdum *solido ære tholo* tectus describitur, ut & apud Anastasium Bibl. in Anastasio II. PP. & in Symmacho. Sunt enim Canthari apud Ulpianum leg. XLI. §. XI. D. de Legat. I. aquarum receptacula, unde aquæ erumpunt. Eadem igitur notione *Phialam* appellarunt Græci, quod *Nymphæum* Anastasius in S. Hilaro PP. Idem Paulinus Nat. X.

> *Interior variis ornatibus Area ridet,*
> *Læta super tectis, & apertâ luce serenis*
> *Frontibus, atque infra niveis redimita columnis,*
> *Cujus in exposito prælucens Cantharus extat,*
> *Quem cancellato tegit ærea culmine turris.*
> *Cætera dispositis stant vasa sub aëre nudo*
> *Fonticulis, grato variè quibus ordine fixis*
> *Dissidet artis opus, concordat vena metalli,*
> *Unaque diverso fluit ore capacius unda.*

Meminit idem Constantinus cap. LIX. Phialæ, seu Balnei Venetæ Factionis, & alterius Phialæ Prasinæ Factionis, & lib. de Admin. Imp. cap. LI. loci φιάλας dicti, in quo judicia inter remiges exercebantur: unde illius Judex Præfectus Phialæ vocitabatur, illius fortè, quam Theophanes pag. 307. & Cedrenus pag. 442. à Rhinotmeto excitatam fuisse scribunt, ὡς τὸ πλεῖστον ἐκεῖ παραδέξιμον. Hujus mentio est apud Leonem Grammaticum in Theophilo, & Gregorium in Vita S. Basilii Junioris n. XXXVIII. At Phiala propriè dicitur totum illud ædificium, quo cingebatur & tegebatur Cantharus ipse, seu aquarum receptaculum, quod τὸ ἔμβασμα, καὶ τὸ πυθμένα τῆς φιάλης vocat idem Constantinus, ἐμβάτην Theophanes & Euchologium, in quo & κολυμβεῖον nuncupatur. In simili labro scriptum olim versum hunc retrogradum, qui habetur in Anthologia, apud Gruterum, & alios, aiunt, ΝΙΨΟΝ ΑΝΟΜΗΜΑΤΑ ΜΗ ΜΟΝΑΝ ΟΨΙΝ. Quippe Fideles priusquam ædem sacram ingrederentur, aquis istis, quæ à Sacerdote benedicebantur, facies & manus lavabant. Hinc Paulinus ad Severum:

Sancta nitens famulis interluit Atria lymphis
Cantharus, intrantumque manus lavat amne ministro.

Atque hæ fontium aquæ quotannis in pervigilio sacrorum Theophaniorum, interdum in ipso festo die, consecrabantur & benedicebantur, quarum benedictionis ordo habetur in Euchologio: unde νόσων ἀπελαστικὴ, δαιμόνων φυγαδευτικὴ apud Clement. in Constit. Apost. ἰαματικὸν ψυχῶν καὶ σωμάτων, alibi ἁμαρτημάτων λυτήριον, &c. in eodem Euchologio dicuntur. Harum loco successere, præsertim apud Latinos, quæ in Templorum valvis exponi solent lustrales undæ, uti qui de Ritibus Ecclesiasticis scripsere pridem docuerunt: cujusmodi fortè etiam apud Græcos interdum fuere Canthari isti lustrales, quod colligere licet ex Tabella in qua Theodora Augusta Justiniani uxor opere musivo Ravennæ effingitur, & quam in ejusdem Imp. elogio delineari curavimus in Familiis Augustis Byzantinis. Enimverò quod Silentiarius de perpetuo aquarum Sophianæ Phialæ miraculo subdit, & ut in pervigilio sacri Festi, mense quem χρυσοχίτωνα vocat, eæ vasculis haustæ, & à plebe Christiana domum asportatæ, incorruptæ manerent, nulloque corriperentur mucore vel putredine, præclarè omnino refertur à sancto Joanne Chrysostomo Orat. de Baptismo Christi, qui festum istud, sacrum Epiphaniorum diem, proinde mensem χρυσοχίτωνα Januarium fuisse coarguit. Huic autem mensi fortassis id epitheti tribuit Silentiarius, ob *Regas* Magistratuum, aut xenia & strenas, quibus donabantur, ipsique adeò Principes: vel certè quia eo mense Magistratum inibant Consules, & χρυσοχίτωνες in publicum procedebant. Dicitur enim Januarius, μὴν ὑπάτων, *mensis Consulum*, in Anthol. lib. 1. pag. 124. de quorum processibus agunt Novella Justiniani cv. Claudianus, Marcellinus Comes, Corippus, Chronicon Alexandr. & alii. Sic autem Chrysostomus: Ταύτῃ γάρ ἐστιν ἡμέρᾳ, καθ' ἣν ἐβαπτίσατο, καὶ τὴν τῶν ὑδάτων ἡγίασε φύσιν, διὰ τοι τοῦτο καὶ μεσονυκτίῳ κατὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην ἅπαντες ὑδρευσάμενοι, οἴκαδε τὰ νάματα ἀποτίθενται, καὶ εἰς ἐνιαυτὸν ὁλόκληρον φυλάττουσιν· ἅτε δὴ σήμερον ἁγιασθέντων τῶν ὑδάτων. Καὶ τὸ σημεῖον γίνεται ἐναργὲς, οὐ διαφθειρομένης ὑδάτων ἐκείνων φύσεως τῷ μήκει τοῦ χρόνου, ἀλλ' εἰς ἐνιαυτὸν ὁλόκληρον, καὶ δύο, καὶ τρία πολλάκις ἔτη, τοῦ σήμερον ἀντληθέντος ἀκεραίου καὶ νεαροῦ μένοντος, καὶ μετὰ τοσοῦτον τὸν χρόνον τοῖς ἄρτι τῶν πηγῶν ἐξαρπαγεῖσιν ὕδασιν ἁμιλλωμένου. *Hac enim dies est qua baptizatus est Christus, & aquarum naturam sanctificavit: propterea que in hac solennitate sub media nocte omnes cùm aquam haustam acceperint, domum latices referunt ac recondunt, & per annum integrum reservant, utpote quòd hodierna die sanctificatæ sint aquæ. Fitque miraculum evidens, dum nihil temporis longinquitate aquarum illarum natura corrumpitur: sed integro anno, atque adeò biennio & triennio, sæpe quæ hodie fuit hausta, incorrupta & recens permanet: ac post tantum temporis, cum iis quæ fuerint de fontibus nuper educta, de integritate certat.* Extat porrò etiamnum hodie Phiala ista Sophiana, ubi, ut ait Gyllius, perennes saliunt aquæ, ad quas ex area descenditur multis gradibus.

XXIII.

AUGUSTÆUM.

AULÆ ipsæ & Atria ædium sacrarum sua habebant προαύλια. Præ cæteris verò Atrium Sophianæ ædis porrectiori & amplo Foro, porticibus perinde cincto, & magnificis ædificiis exornato, obversabatur, quod Αὐγουσταῖον, Αὐγουσταιῶν, & Αὐγουστεῶν promiscuè appellatur à scriptoribus. Erat autem, ut innui, Forum majus, cui Zonaras προαυλίου interdum appellationem tribuit, ut & Nicephorus Gregoras. *Proaulam* dixit Ordericus Vitalis lib. 11. pag. 412. Gloss. Saxon. Ælfrici: *Proaula*, i. *domus coram aula*, *Selde*: ἀγορὰν non semel vocat Procopius lib. 1. de Ædif. cap. 11. ubi describitur. Huic complura inædificata erant Palatia, ac domus insignes, & ædes aliquot sacræ: atque inprimis Magnum Palatium vicinum fuisse testatur Procopius, cujus Triclinium, quod Augustæum spectabat, Τρίκλινον τοῦ Αὐγουσταίου dicitur apud Theophanem variis in locis, in quo coronâ donatas aliquot Augustas refert, ut & Theophylactus Simocatta lib. 1. cap. 1. Incertum porro an Triclinium istud, an verò ipsum Augustæum Forum intelligat Chronicon Alexandrinum, dum ait anno 11. Leonis M. Augustæum à Theodosio Urbis Præfecto ἐκ πλαγίων τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας extructum fuisse, vel certè instauratum. Augustæo perinde inædificatum erat, ut auctor est Nicetas in Alexio Man. filio, Alexii Templum, seu Monasterium; illud, opinor, quod ab Alexio Patriarcha Constantinopolitano, qui Monomacho imperante vixit, nomen sortitum est, uti Zonaras & Scylitzes commemorant; diversum à S. Alexii æde, in cujus Catechumeniis celebratas aliquot Synodos legimus apud Allatium lib. 11. de Concord. utr. Eccl. capp. 11. & XII. Augustæum præterea spectabant Triclinia Patriarchæ, quæ Θωμαΐτην & Μακρῶνα nuncupabant, ut habent Codinus de Offic. cap. XVII. n. VIII. & idem Nicetas in Alexio Man. fil. In Thomaïte extitisse Bibliothecam Patriarchæ scribit Scylitzes in Theophilo. Sed præsertim, ut dixi,

Augustæum obversabatur ædi Sophianæ, vel certè illius Atrio; adeò ut præcipuum templi Atrium haberetur & diceretur. Zonaras enim de statua Justiniani, quæ stetit in Augustæo, scribens, ait illam stetisse ἐν τῷ προαυλίῳ τῆ μεγάλης ναοῦ. Hinc Aulæ, seu potius αὐλαίας vocabulo, quod idem sonat ac Atrium, sæpe donatur à scriptoribus Byzantinis, à Niceta præsertim in Alexio Man. fil. n. VI. & Pachymere lib. IX. Suidas in Justiniano αὐλὴν disertè vocat, quo loco Interpres, ipseque Gyllius perperam domum aut Palatium vertunt, cùm Atrium esset, & locus περίστυλος, seu porticibus undique septus, portisque clausus, quod testatur idem Nicetas loco citato, scribens πύλας τῆ Αὐγουστεῶνος effractas fuisse in seditione quadam: ut & Codinus in Orig. dum ait Justinianum, confectâ æde Sophianâ, à Palatio, ἕως τῆ πύλης τῆ Αὐγουστεῶνος, curru vectum processisse: ubi perperam στήλης reponit Meursius. Tradit denique idem Codinus de Off. cap. XVII. n. X. vestibula Magnæ Ecclesiæ in Augustæo extitisse. Augustæum autem ædificatum primò, & ita appellatum volunt à Constantino Magno, ob matrem Helenam, cui Augustæ titulum concesserat, cujusque statuam eo in Foro posuit: ita Hesychius Milesius & Chronicon Alexandrinum. Suidas in loco patente, nuncupato Daphne, stetisse statuam illam refert, indeque appellatum locum Augustæum. Ex quibus percipitur stetisse in ea Augustæi parte, quæ spectabat Regionem tertiam. Nam ædem S. Stephani, quam in Daphne statuit Theophanes, in Palatio idem scriptor & Chronicon Alexandrinum pag. 878. alii in Sigmate excitatam volunt, ut habet Gyllius lib. II. cap. XV. ex quibus evidens est Daphnen & Sigmâ vicina fuisse. In eo porrò consentiunt scriptores, ita appellatum Augustæum propter matrem Helenam, quam, ut scribunt Eusebius lib. III. cap. XLVI. Sozomenus lib. II. cap. I. Sulpitius Severus lib. II. Hist. & veteres Nummi ac Inscriptiones testantur, Augustam appellavit. In Augustæo præterea statua argentea Theodosii Magni columnæ imposita stetit, ut auctor est Marcellinus Comes: eo nempe loco, ubi postmodum Justinianus, hac diruta, suam excitavit, uti Zonaras refert, qui statuam istam argenteam septem millia libr. pependisse, & ab Arcadio filio erectam prodit.

XXIV.
STATVA JVSTINIANI.

EXCITATA igitur æde Sophianâ, dirutâque Theodosianâ statuâ, loco ipsius suam equestrem imposuit Justinianus, ex tegulis æreis inauratis combustæ Chalces conflatam, anno Imperii XVII. Theophanes: Τῷ αὐτῷ ἔτει ἐπληρώθη καὶ ὁ χαλκοῦς κίων ὁ μέγας πλησίον τῆ Παλατίου, ὁ λεγόμενος Αὐγουστεύς, καὶ ἀνυψώθη ἡ στήλη τῆ Βασιλέως Ιουστινιανοῦ ἔφιππος. *Hoc ipso anno ingens illa ænea columna ad Palatium posita, quæ dicitur Augusteus, absoluta est, & equestris Imperatoris Iustiniani statua in eam sublata.* Quod quidem ad annum Justiniani XVI. refert Cedrenus. Porrò statuæ ipsi Augustæi nomenclaturam videtur adscribere Theophanes, quasi ab ipso Augusto Justiniano locus in quo stetit ejus statua, appellatus fuerit. Fuit autem χαλκὴ vestibulum Magni Palatii, ac Triclinium, per quod in illud ibatur, sic appellatum, quòd æreis tegulis tectum esset, uti suprà pluribus à nobis observatum, ubi de Augustæo.

XXV.
PORTÆ OCCIDENTALES.

TOT igitur præclara Vestibula, & Atria, tot insignes ac marmoreæ Porticus ædi partim obversantes, partim adjunctæ, satis declarant quantum ædes ipsa intus contineat elegantiæ ac decoris, & ut verbis utar Procopii de Hierosolymitano Deiparæ Templo scribentis, Μηνύουσι τοῖς ἔσω ἰοῦσιν, ὁποίῳ θεάματι ἐντυχεῖν μέλλουσι· *Intrantibus indicant quale spectaculum nacturi sint.* Ut verò Eusebii lib. III. de Vita Constantini cap. XXXVIII. Τοῖς τὴν ἐκτὸς πορείαν ποιουμένοις καταπληκτικὴν παρεῖχον τὴν τῆ ἔνδον ὁρωμένην θέαν· *Iis qui aliunde huc tendunt admirandum præbent eorum quæ intus sunt spectaculum.* Quibus quædam consentanea habet lib. X. Hist. cap. IV. Cùm ergo nemo sit, cui his perspectis, aut perlectis, nescio quod animo non oboriatur tam grande miraculum oculis usurpandi desiderium, tum ut hujus liber pateat aditus, portæ ædis aperiendæ sunt. Plures autem prostant etiamnum, pluresque extitere olim, in quatuor Templi lateribus, si quibusdam neotericis fides. Ab Occidente enim, quà maximus aditus illius est, novem portis illud initur, ut auctor est Gyllius, uti etiam delineantur in ædis Ichnographia. Harum numerum non expressit Silentiarius: sed cùm dixisset vestibulum, seu Porticum occidentalem, habere septem portas, è quibus una ad Meridiem, altera ad Septentrionem prostat, addit cæterarum quæ muro occidentali, qui ædis

postremus est, adjacent, clausos cardines aperire Ædituum: quia nempe eæ erant portæ, quæ Ædituorum curæ incumbebant, seu Ostiariorum. Nam, ut est apud Isidorum Juniorem in Epist. ad Luitfredum, *ad Ostiarum pertinent claves Ecclesiæ, ut claudat & aperiat Templum Dei, & omnia quæ sunt intus extraque custodiat, Fideles recipiat, Infideles & excommunicatos rejiciat.* Unde πυλωροὶ dicuntur in Epistola quæ S. Ignatio tribuitur, & in alia S. Cornelii PP. quæ extat apud Eusebium lib. VI. Hist. Eccl. cap. XXXV. θυρωροὶ in Concilio Laodic. Can. XXXIV. & Epiphanio in Exposit. Fidei Cathol. nisi per vocem, νεωκόρος, intelligatur Subdiaconus, cui Catechumenos & Pœnitentes in Ecclesiam introducere, & ex ea educere incumbebat, ex eodem Concilio Laodiceno, ut Canones XXII. & XXIII. interpretantur Zonaras & Balsamon, quemadmodum Diaconi sacris Bematis foribus præerant, auctore Dionysio de Ecclesiast. Hierarchia cap. V. Ita igitur Silentiarius part. II. vers. XXV.

. . . . τῶν γε μὲν ἄλλων
Νηοκόρος παλάμῃσι μεμυκότα θαιρὸν ἀνοίγει
Ἑσπέριον περὶ τοῖχον, ὃς ὕστατός ἐστι μελάθρου.

Cæterarum autem quæ ad murum occidentalem, qui templi postremus est, prostant, resonantem cardinem aperit Ædituus. Pluribus autem Portis patuisse ædium sacrarum aditus innuit etiam Paulinus Nat. 9.

——— *gaudetque piis sua mœnia vinci*
Cœtibus, atque amplas populis rumpentibus aulas
Laxari densas numerosa per ostia turbas.

Has verò ædium sacrarum, atque adeò Sophianæ, portas primarias variis appellationibus donant vulgò scriptores: nam interdum Βασιλικαὶ iis dicuntur, quomodo *Regias* passim nuncupant Latini, qui id nominis ædificiorum portis primariis ferè semper attribuunt, ut Regula Magistri cap. XXX. LXXXIII. XCV. & Chronicon Novalicense cap. XIV. Versus in vita S. Theodardi Confessoris laudati, apud Catellum:

Composuit solium devotus carmine claro,
Erexit Regias undique mirificas.

Ejusmodi scriptorum locos hìc omittimus, in Glossario nostro nuper edito recensitos. Sed cur ædis Sophianæ portas Regias κτεναρίας vocet Anonymus orat. in festum Restitutionis Imaginum pag. 737. non planè percipio! κατῆλθον λιτανεύοντες μέχρι τῶν Βασιλικῶν πυλῶν τῶν καλουμένων Κτεναρίων, *ad usque Regias portas quæ Ctenariæ dicuntur, supplicantes venerunt.* Ubi perperam interpres *portas Palatii* vertit, cùm ædis Sophianæ portæ satis hìc innuantur. Sic autem fortè dicta fuerit ex novem istis Regiis portis una, quòd cancellata, & instar pectinis effecta. Easdem ὡραίας πύλας vocat Codinus de Offic. cap. XVII. n. XX. ἐκτὸς ὡραίων πυλῶν, ἤτοι ἐν προνάῳ, quo loco πρόναος dicitur quod Narthecem alii vocant, ut rectè censuit Goarus, quidquid dicat Allatius. Has denique ἀργυρέας πύλας appellant Menæa ad XVII. Novemb. in S. Zacharia Sutore, quod novem ædis portarum præcipua argento obducta esset, ut fuit illa de qua Anastasius in Honorio PP. *Investivit Regias in ingressu Ecclesiæ majores, quæ appellantur Medianæ, ex argento.* Verba ex Menæis ea sunt: καὶ ταύτας τὰς πύλας ἠνέωξε, καὶ ἀνελθὼν ἐν τῷ Νάρθηκι, προσηύξατο τὰς ἀργυρέας πύλας ἱκανῶς, ὡς ἔδοξε τῷ ὁρῶντι, προσηύξατο. καὶ πάλιν ὁρᾷ τὸν αὐτὸν διὰ τῆς σφραγῖδος καὶ ταύτας τὰς ὡραίας ὑπανοίξαντα πύλας, &c. *Portasque ipsas aperuit, & ad Narthecem accedens, aliquanto tempore, quantum animadvertit qui vidit, oravit. Rursumque eundem videt clavi portas ipsas pulcras aperientem, &c.* Ubi portæ ἀργυρέαι & ὡραῖαι eædem omnino sunt. Addit Gyllius maximum Sophiani Templi aditum ab Occasu esse plano pede: nec enim ut Pantheum Romanum gradibus ut olim ascendi, aut ut nunc descendi.

XXVI.

PORTA ORIENTALIS.

AB Oriente unica aperitur Porta, quâ, inquit idem Gyllius, quinque gradibus descensus patet in ædem. Silentiarius part. II. vers. CLXI.

Ἀλλ' ἐπὶ μὲν Φαέθοντα, πύλη μία.

Τῆς ἑώας istius πύλης meminit Auctor Historiæ de Miraculo in sacro Ecclesiæ Puteo edito. At ædis Ichnographia binas exhibet ad extrema partis orientalis, easque majores. Per illam verò ex binis illis portis orientalibus, quæ Meridiem respicit, Sultanum Turcicum Templum ingredi aiunt, ex quâ in proximam Aulam secedit, ad latus Bematis meridionale extantem, ubi consistit, cum Sacris prophanis interest. Meminit Palladius in vita S. Joannis Chrysostomi pag. 96. edit. V. C. Emerici Bigoti, Orientalis Portæ Ecclesiæ Antiquæ Sophianæ, quæ eadem est, ni fallor, quam hoc loco statuit Paulus Silentiarius, & juxta Diaconicum Codinus, in quo Imperator divinas lectiones auditu excipiebat.

XXVII.

XXVII.
PORTA SEPTENTRIONALIS.

DENIQUE ad Septentrionem bifidam Portam statuit Silentiarius part. II. vers. CLIV.

——— πρὸς μὲν ἀήτην
Αρκτῷον ξυνοχῆας ἀνακλίνουσι θυρέτρων
Διζυγέων.

Sed ad Septentrionem bifidarum portarum cardines sustentant. Et infrà vers. CLXI.

——— πρὸς δὲ κελαινῆς
Νυκτὸς ἕδος δίστην ἐπὶ δικλίδα λαὸς ὁδεύει.

Ad Septentrionem verò per duplicem portam populus ingreditur. At verò ad Meridiem nullas portas fuisse observat, sed è regione Septentrionalium, sinus affabrè confectos Aulis similes fuisse innuit, vers. CLVI.

——— νότιον δὲ ποτὶ πτερὸν, ἄντα πυλάων
Εὐτύκτοις κενεῶνας ἐειδομένους τινὶ παστῷ.

Versus verò meridionalem plagam, è regione portarum, sinus affabrè exstructos; cænaculis similes sustentant.

XXVIII.
PILÆ MAIORES.

ÆDEM ipsam ingredientis primò sese offerunt aspectui sex Pilæ majores, quibus tota concameratio incumbit: quarum quatuor in medio ipso templo in quadrum dispositæ, immensi hemisphærii pondus sustinent, quatuor aliæ ad Orientem & Occidentem, quatuor conchas quæ ædis extrema contrahunt, & mediam partem veluti circumcludunt: unde fit ut pars ædis interior & media illa ingens & vacua, si sola consideretur comprehensa intra pilas & columnas, sit formâ ovatâ: si verò tota tam intra quàm extra pilas perspiciatur, fit quadrata. Ita enim ex utroque latere velut alæ appensæ sunt tres aulæ inferiores, & totidem superiores, ut ab imo pavimento procedat quadrata usque ad curvaturam superiorum aularum, deinde intra octo Pilas in ovatam formam contrahatur usque ad curvaturam quatuor arcuum sustinentium Hemisphærium. Sic autem appellantur ejusmodi fulcimenta ex lapidum congerie in altum educta. Paulinus:

Quæque prius Pilis stetit, hæc modò fulta columnis,
Vilia mutato sprevit cæmenta metallo.

Idem alio loco:

Nam steterant vasto deformibus agmine Pilis;
Nunc meliore datis eadem vice fulta columnis,
Et spatii cæpere, & luminis incrementa.

At Pilas istas πεσσοὺς vocant Procopius, Eusebius lib. III. de vita Constantini cap. XXXVI. & Euchologium ubi de dedicatione ædis sacræ: πινσοὺς verò Theophanes, Cedrenus & Codinus de S. Sophia Lexicon Gr. MS. Bibliothecæ Regiæ cod. MMLXII. πινσὸς, ὁ τοῦ τοίχου, nempe *fulcimentum.* Suidæ, πισοὶ dicuntur; πεσσοὶ, Harmenopulo lib. II. tit. IV. §. XL. & LVI. & Nicephoro Callist. in Procœmio pag. 18. Is autem vocabulis innuuntur grandiores & validiores Pilæ, quæ graviora ædificiorum onera fulciunt ac sustentant: unde vox παραπέσσια efficta, de qua postea. Sed de nominis origine parum constat, nisi à Græco πεσσὸς, quod idem sonat ac κύβος, deducatur. Pilæ enim istæ, figura ubique quadrata, & in modum cubi, vel certè ex lapidibus quadratis confectæ, exurgunt. Cùm igitur latis ac prægrandibus constent lapidibus, & certam quodammodo lapidum congeriem efficiant, ideò λόφοι, seu *aggeres* appellantur à Procopio, qui Pilas IV. quibus incumbit Hemisphærium, sic describit: καὶ δὲ τοῦ νεὼ μέσου λόφοι χειροποίητοι ἐπανεστήκασι τέσσαρες, οὓς καλοῦσι πεσσούς. δύο μὲν πρὸς βορρᾶν, δύο δὲ πρὸς ἄνεμον νότον, ἀντίοι τε καὶ ἴσοι ἀλλήλοις, κίονας ἐν μέσῳ ἑκάτεροι καὶ τέσσαρας μάλιστα ἔχοντες. πεποίηνται δὲ λόφοι λίθοις εὐμεγέθεσι σύνθετοι, λογάδην συνειλεγμένοις, ἐς ἀλλήλους τε πρὸς τῶν λιθολόγων ἐπισταμένως ἐναρμοσθεῖσιν, ἐς ὕψος μέγα ἱκνούμενοι· εἰκάσαις ἂν αὐτοὺς εἶναι σκοπέλοις ὀρῶν ἀποτόμοις. *Medio in templo aggeres manufacti, quos vocant pilas, quatuor stant: duo ad Septentrionem, ad Meridiem duo; adversi inter se & æquales: utrumque per columnas* IV. *comprehendit intercapedine suâ. Ejusmodi Pilarum fabrica lapidibus constat ingentibus, quos diligenter collectos scitè artifices commiserunt. Tam altè evadunt, ut abruptos montium scopulos videre tibi vi-*

dearis. Et infra deſcribens quemadmodum invicem injecto & fuſo plumbo lapides cohæreant: οἱ λόφοι, ὧνπερ ἐπεμνήσθην ἀρτίως, οὐ κατὰ ταῦτα ταῖς ἄλλαις οἰκοδομίαις πεποίηνται, ἀλλὰ τρόπῳ τοιῷδε. λίθων ἐπιβολὴ ἐν τετραγώνῳ διαπεπόνηται, σκληρῶν μὲν φύσιν, ἐργασίαν δὲ λείων, ἐκτομῇ δὲ, εἰ μὲν τὰ προέχοντα ποιεῖσθαι τῆς τοῦ λόφου πλευρῶν μέλλοιεν, ἐγγωνίων, εἰ δὲ τὴν μεταξὺ κεκλήρωνται χώραν, ἐν τετραπλεύρῳ γεγενημένων. *Pilarum de quibus mentionem proximè feci, non eadem eſt ac reliqui ædificii compoſitio, ſed hujuſmodi. Quadrata eſt ſtructura lapidum, quibus natura duritiem, ars lævorem dedit, ita cæſis ut ii quidem, qui eminentis laterum cujuſque Pilæ deſtinati erant, angulati ſint: quadrati verò qui in medio ſedent.* Ita præterea deſcribuntur Pilæ iſtæ à Silentiario part. II. verſ. XXXIII.

Εἰσὶ γὰρ ἀντολικοῖς τε καὶ ἑσπερίοις μετὰ κύκλοις
Κύκλοις ἡμιτελεῖς, μετὰ κίονα δίζυγα Θήβης,
Εὐπαγέες τοῖχοι πίσυρες, γυμνοὶ μὲν ὀπίσσω
Πρόσθεν, ἐπὶ πλευρὰς δὲ, καὶ ἀρραγίας περὶ νώτοις
Αντιπόροις σφιγχθέντες ἐρείσμασιν, εὐκαμάτων δὲ
Τετράχα μοιρηθέντες ἐρεσφήσαντο θεμείλοις,
Πέτραις ἀρραγέεσσιν ἀρηρότες, &c.

Extant enim poſt orientales & occidentales arcus, arcus dimidios, poſt duas Thebanas columnas, bene compacti muri quatuor, qui anteriori parte carent ornatu, ſed ad latera & verſus infracta terga fulcimento conſtricti, validis cæteroquin fundamentis quadrifariam diviſi inſiſtunt, duris lapidibus aptati, &c Pilas, inquit Procopius, coagmentat, non calx, quam vivam & inextinctam vocant; non bitumen, ſed plumbum lacunis infuſum, ἀλλὰ μόλυβδος ἐς τέλμα χυθεὶς, καὶ μεταξὺ πανταχόσε χωρήσας, τῶν τε λίθων τῇ ἁρμονίᾳ ἐντετηκὼς, καὶ συνδέων ἀλλήλοις αὐτούς. Quod & attigit Silentiarius II. part. verſ. LX. At verſ. XXXIX. videtur innuere immiſſam in Pilas calcem arenâ mixtam:

——— ὧν διὰ μέσσου
Ψῆγμα πυριφλέκτοιο λίθου προχοῇσι κεράσσας,
Αρμονίην ξυνώσεν ἀνὴρ δομήτορι τέχνῃ.

Quarum per medium, artifex pulverem lapidis igne cocti aquâ temperatum immittens, earum juncturam arte architectonicâ commiſit. Cui concinit Anonymus, ſcribens ἔμπλασιν πάντων τῶν πινσῶν, factam eſſe μετὰ ἐλαίου καὶ ἀσβέστου, additque ferreis præterea vectibus invicem connexos eſſe lapides, ne convellerentur, ac diſſilirent. Quod verò tradit Procopius utramque Pilam habere duas columnas in ſui medio, ſic à Gyllio deſcribitur: *Ad eorum* (arcuum) *imam curvaturam extremæ partes ultra Pilas projectæ in ſphæræ quartam partem recedentes, quæ nituntur quatuor arcubus, qui ſuſtentantur duabus Pilis minoribus, & duabus majoribus. Quatuor enim Pilæ majores non ſolùm ſuſtinent quatuor arcus majores, ſed etiam earum ſingulæ duos arcus minores, unum pergentem in longitudinem, alterum in latitudinem, quibus Templum longè porrigitur, & latè dilatatur.*

XXIX.

TRIGONI.

IN altum proinde eductæ quatuor majores Pilæ, quatuor majores Arcus ſuſtentant, qui in quadrum connexi, interjectum opus in trianguli formam in quatuor lateribus efficiunt, cujus ima pars preſsè intercepta arcuum coïtu, acutum facit angulum infimum, ac ſuperior ſeſe explicans, Hemiſphærio terminatur, cæteroſque angulos ibi efficit. Ita Procopius, quod & attigit Silentiarius II. part. verſ. LIII.

——— ἀνέστυται δ' ἴσα τριγώνῳ
τοῖχος ἐπικλινθείς.

Illic murus aſſurgit in trianguli formam inclinatus. In his triangulis viſuntur etiamnum hodie quatuor Evangeliſtæ opere muſivo depicti.

XXX.

ARCUS.

QVATUOR igitur Arcus majores in ordinem quadrum diſpoſiti Pilis iſtis quatuor majoribus incumbunt, fulcientes Hemiſphærium. Procopius: ἐπὶ τούτοις δὲ ἀψῖδες τέσσαρες ἐν τετραπλεύρῳ ἀνέχουσιν, ita ut earum capita bina coëant, Pilarumque faſtigiis innitantur, curvaturæ verò in altitudinem immenſam educantur: τὰ δὲ δὴ ἄλλα ἐπηρμένα εἰς ἄπειρον

ὕψ@ ἡώρηνται. Ac duo quidem Arcus, qui ad Orientem & Occidentem porriguntur, vacuo in aëre erecti stant: τῶν δὲ ἀψίδων αἱ μὲν δύο κατὰ κενοῦ τοῦ ἀέρος ἐπανεστήκασι πρὸς ἀνίσχοντά τε καὶ δύοντά που τὸν ἥλιον. Paulus Silentiarius part. II. vers. CXVI.

Ἀλλ' ἐπὶ . . . . καὶ ἑσπερ . . .

Ἀψίδων ὑπένερθεν ὅλος περιπέπταται αἰθήρ.

Cæterùm ad Orientem & Occidentem sub arcubus totus patet aër. Evagrius: αἱ δὲ ψαλίδες κεναὶ ἐξ ἐδάφους μέχρι τῆς καλύπτρας τῆς ὀροφῆς ἐπαίρονται. Cum ergo nihil substructum habeant, sed aperti & vacui à parietibus sint, Templum longè capacius efficitur, οὐδενὸς ἐμποδὼν τῷ θαύματι τοῦ τηλικούτου μεγέθους γινομένου, ait idem scriptor. Sic enim ab Oriente & Occidente quarta pars Sphæræ applicatur Hemisphærio, ut intus una & eadem concameratio esse videatur: foris verò separata appareat, ornatius efficiens Hemisphærium supra duas quartas Sphæræ partes. Horum Arcuum alterum, occidentalem scilicet, miserè distractum, ac jamjam ruinam minitantem, renovavit Basilius Macedo, & in eo Deiparæ & Apostolorum Petri & Pauli imagines depingi curavit, est ut auctor Constantinus in illius vita cap. LIV. τοῦ τε τοῦ περιωνύμου καὶ θείου ναοῦ, ὃς τὸ τῆς μεγάλης τοῦ Θεοῦ Σοφίας κεκλήρωται ὄνομα, τὴν πρὸς δύσιν ἀψῖδα τὴν μεγάλην τε καὶ μετέωρον, ἱκανῶς διαρραγεῖσαν, καὶ πτῶσιν οὐκ εἰς μακρὰν ἀπειλοῦσαν, αὐτὸς ἐμπειρίᾳ τεχνιτῶν περισφίγξας καὶ ἀνανεωσάμενος, ἀσφαλῆ καὶ μόνιμον ἀπειργάσατο. *Celeberrimi divinique templi quod à magna Dei Sapientia nomen sumpsit, quæ ad Occidentem spectat apsidem ingentem sublimemque, miserè distractam, casumque celerem minitantem, ipsa artificum peritia adstrictam, renovatamque tuta securitate firmavit.* Extant præterea in Bibliotheca Regia cod. VIIIMDCLI. versus scripti in Fornicem ædis Sophianæ, quem instauravit Romanus Imperator, in quibus & quinquaginta auri talenta templi ministris distribuisse dicitur. Quis verò ille Romanus, & an Romanus Argyrus, quem exornasse Magni templi columnarum capita scribit Cedrenus pag. 729. an verò Lacapenus, aut Romanus Constantini Porphyrogeniti filius, ex his haud planum fit. Ita porro describuntur: Στίχοι ἡρωελέγειοι οἱ εἰς τὴν ἐν τῷ πανσέπτῳ καὶ σεμνῷ ναῷ τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ Λόγου Σοφίας ἐγγεγραμμένοι ἀψῖδα.

Καὶ τὴν οὖν ταύτην ἀψῖδα χρόνῳ μογεοῦσαν

Ρωμανὸς μ' ἕδρασεν ὀλβιότερος ἄναξ,

Ος καὶ χρυσοῦ πεντήκοντα τάλαντα Θεοῖο

Υμνοπόλοισι νέμων προσέθετο εὐσεβέως,

Et hunc fornicem vetustate fatiscentem Romanus felicissimus Imperator me fecit: aurique talenta quinquaginta Dei ministris piè distribuens addidit.

XXXI.

ARCUS SEPTENT. ET MERID.

ARcus alii duo, septentrionalis scilicet & meridianus, suppositum habent parietem cum columellis. Procopius: Αἱ δὲ λειπόμεναι (τῶν ἀψίδων) οἰκοδομίαν τινὰ καὶ κίονας μικρούς κομιδῆ ἔνερθεν ἔχουσιν. Paulus Silentiarius part. II. vers. CXVIII. de Arcubus:

Ες δὲ νότον κελάδοντα, καὶ ἐς κλίσιν ἀβρόχου ἄρκτου

Τοῖχος ἐρισθενέτης ἀνατείνεται ἄχρι γενείου

Αντυγος.

Ad austrum verò resonantem, & ad partes nunquam madidæ Vrsæ, validus exurgit paries, usque ad mentum, seu partem inferiorem immensi arcus. Parietem hunc sic describit Gyllius: *Quorum quidem* (Arcuum) *duo, septentrionalis & meridianus, curvaturam suam imam substructam habent tenui pariete fenestellis vitreis pleno, sustentato columnarum duplici ordine, inferiore & superiore. Inferior habet octo columnas ad solum nitentes, superior sex sustinentes parietem subtilem, & subjectum imæ Arcus curvaturæ.* Duplicem istum columnarum ordinem & numerum descripsit pariter Silentiarius, ac primò inferiorem, II. part. vers. CXX.

——— λέλαμπε δὲ τέτρασι δοιαῖς.

Octo verò coruscat columnis. Et mox (nam hoc loco Codex MS. lacunis scatet) de superiori columnarum ordine:

. . . . ἓξ γὰρ ἐπ' αὐτ. .

Κίονες αἱ . ἐς . χλοάοντι σμαράγδῳ

Ακαμάτων ξυνοχῆας ἀνεστήσαντο τενόντων,

Ενθα γυναικείων ἀναφαίνεται ἔνδια θώκων.

Sex enim columnæ virenti smaragdo similes, supra eas indefessorum nervorum commissuras excitarunt, ubi matronalium aularum apparent domicilia. Neque aliter Evagrius: Εν δεξιᾷ δὲ καὶ κατὰ τὸ εὐώνυμον, κίονες αὐτοῖς παρατετάχαται ἐκ Θετταλοῦ λίθου πεποιημένοι, ὑπερῷά τε μετεωρίζουσιν ἑτέροις παραπλησίοις κίοσι, προκύπτειν τοῖς βουλομένοις διδόντες εἰς τὰ τελούμενα· *In dextro autem ac sinistro*

latere ex adverso fornicum posita sunt columnæ. ex lapide Thessalico confecta, & solaria sustinent, quæ aliis item similibus columnis suffulta, iis qui mysteria spectare voluerint, ex sublimi conspiciendi copiam faciunt. Sunt igitur istæ columnæ ex marmore Thessalico, quod & indicat Silentiarius vers. CXXIX. Θεσσαλίδος πέτρης ἀμαρύγματα. At cùm Silentiarius, & Gyllius octo columnas in inferiori isto ordine statuunt, id intelligendum, in utroque latere. Quippe Procopius quatuor duntaxat inter utramque pilam statuit, uti n. XXVIII. observavimus: quibus si addantur duæ dimidiatæ columnæ pilis adjunctæ, quomodo in Ichnographia delineantur, totidem erunt quot Saliniacensis Toparcha in Itinerario, loco supra laudato, ait esse, majores columnæ, viginti scilicet octo. Atque in hunc, qui etiamnum persiat, modum parietes istos excitavit Isidorus Junior, Isidori, qui unà cum Anthemio ædem Sophianam primùm ædificaverat, ex fratre, aut sorore, nepos. Nam cùm anno XXXII. Justiniani Hemisphærii pars orientalis ex terræ motu collapsa esset, ex eo quod integrum remanserat, defectum, qui tantæ ruinæ præbuerat occasionem, agnoscens, Arcum orientalem & occidentalem suo, ut erant, loco reliquit, septentrionalis verò & meridiani curvaturæ substructum parietem introrsum porrexit, pauloque latiorem effecit, ut congruâ cum cæteris proportione ovalem quodammodo figuram efficeret. Agathias: Ἰσίδωρος δὲ ὁ νέος καὶ οἱ ἄλλοι μηχανοποιοὶ τὸ πρότερον ἐν ἑαυτοῖς ἀναθεωρήσαντες σχῆμα, καὶ τῷ σωζομένῳ τὸ πεπονθὸς ὁποῖον τε ἦν, καὶ ἐς ὅτι δή που ἡμάρτητο ἐπιφρασάμενοι, τὴν μὲν ἑώαν τε καὶ ἑσπερίαν ἀψῖδα ὅπω μένειν κατὰ χώραν ἔφησαν. τῆς δὲ ἀρκτῴας τε καὶ νοτίας τὴν ἐπὶ τοῦ κυρτώματος οἰκοδομίαν πρὸς τὰ ἔνδον προτείναντες, καὶ εὐρυτέραν ἠρέμα ποιησάμενοι, ὡς μᾶλλον ἁρμοδιώτατα ταῖς ἄλλαις συννενευκέναι, καὶ ὁμολογεῖν τὴν ἰσόπλευρον ἁρμονίαν, παρεσταλαι ταύτῃ δεδύνηνται τὴν τοῦ κενώματος ἀμετρίαν, καὶ ὑποκλέψαι βραχύ τι τῆς ἐκτάσεως μέρος, ὁπόσον ἑτερόμηκες ἀπετελεῖτο σχῆμα, ὅπω τε ἐπ' αὐτοῦ ἤδρασαν πάλιν τὸ ἐν μέσῳ ὑπαρανίσχοντα, εἴτε κύκλον, εἴτε ἡμισφαίριον, εἴτε ὁτῳδήτινι ὀνόματι παρ' αὐτοῖς ἐπικεκλημένον. *Isidorus autem Junior aliique fabricarum structores priorem in semetipsis formam contemplantes, & ex eo quod integrum manserat, id quod affectum erat quale esset, quidque vitii habuisset cognoscentes, fornicem orientalem & occidentalem suo ut erat loco reliquerunt: septentrionali verò & australi quæ super curvaturam erat structuram introrsum porrigentes, pauloque latiorem efficientes, ut quàm aptissimè cum aliis quadraret, æquilateramque compagem præse ferret, eaque ratione vacuitatis nimietatem coarctare possent, & exiguam aliquam extensionis partem detraheret, in quantum diversæ longitudinis figura efficeretur: atque ita desuper firmarunt qui in medio est positus, sive Orbem, sive Hemisphærium, sive alio quocunque nomine ab ipsis appellatur.* Sed audiendus inprimis Gyllius, qui totam hanc ædis partem graphicè describit: *Latitudo*, inquit, *dilatatur ultra pilas arcubus & columnis, & parietibus, ex utroque latere, septentrionali scilicet & meridionali, sex velut aulas capiens, tres inferiores, & totidem superiores, vario marmore vestitas, concameratas, calculis inauratis & figuratis ornatas. Ita enim ex singulis pilis duplices Arcus nascuntur in Templi latitudinem porrecti, ut eorum alterum conquiescat in muro extrinsecus obnitente majoribus pilis, à quibus quatuor arcus in utrumque parietis latus emittuntur, duo quidem inferiorum aularum concamerationem sustinentes, reliqui duo superiorum totidem aularum testitudines, quarum latera singularum partim adnituntur ad arcus, partim ad columnas. Unde fit ut pars ædis interior, & media illa ingens vacua, si sola consideretur comprehensa intra pilas & columnas, sit forma ovata: si verò tam intra quàm extra pilas perspiciatur sit quadrata. Ita enim ex utroque latere velut alæ appensæ sunt tres aulæ inferiores, & totidem superiores, ut ab imo pavimento procedat quadrata, usque ad curvaturam superiorum aularum, deinde intra octo pilas in ovatam formam contrahatur usque ad curvaturam quatuor Arcuum sustinentium Hemisphærium.* Has Aulas, & in ovalem formam contractam mediam ædis partem, nescio an intelligat Silentiarius II. part. vers. CXXIX.

. . . . μέσσα δὲ νηῷ
Ἔνθα καλλιχόροιο διακρίνουσιν ἄεθλα
Γείτονος αἰθούσης περιμήκεος.

Media verò rotundi templi domicilia distingunt ac separant à sede ingentis Porticus, quæ vicina est. Nam per ναὸν καλλίχορον mediam ædis partem in Chori, seu in ovalem formam contractam; per αἴθουσαν verò περιμήκη, Porticus, quæ extra quatuor pilas interiùs curvantur, & à Meridie & Septentrione eam cingunt, videtur intellexisse: cujusmodi ναὸς, seu Chori ædis Blachernianæ fuit figura, ut auctor est Procopius lib. I. de Ædif. cap. III. ubi de columnis ædis: Καὶ τὰ μὲν ἄλλα τοῦ νεὼ μέρη κατ' εὐθὺ ἑστᾶσιν οἱ κίονες, κατὰ δὲ μέσα ὑποστέλλονται εἴσω. *Columnæ rectis ordinibus ubique stant, præterquam in medio, ubi introrsum recedunt ac sinuantur.* Sed de Aulis agetur infrà.

XXXII.
HEMISPHÆRIUM.

QUATUOR majoribus arcubus, qui quatuor majoribus pilis, quas structiles columnas vocat Ulpianus, innituntur, incumbit ingens Hemisphærium, (Trullum, aut Trullam vulgo vocant) seu ædificium rotundum ac teres, quod in immensam altitudinem educitur. Procopius: ὕπερθεν ᾗ αὐτῶν (ἀψίδων) κυκλοτερὴς οἰκοδομία ἐν σφαιρώλῳ ἐπῆρται, *ædificium aliud sustinent rotundum ac teres.* Hujus parietem, qui in orbem fertur, sustinetque testitudinem orbiculatam, ex lateribus tenuibus, spongiosis ac candidis, quos ex Rhodo insula advehi curaverat Justinianus, confectum esse ait Codinus, iisque levibus adeò, ut eorum quinque lateris unius pondus ex aliis exæquarent: ex quo, inquit, in vulgus fama sparsa sit, Trullum Templi Sophiani esse hederaceum, ὅτι ὁ ξύλος κισσάϊνός ἐστιν. Quo loco Allatius legendum censet κυπαρίσσινος, tanquam si Hemisphærium confectum fuerit ex nunquam putrescenti ligno. Nam certè cupressinis tabulis tegi solitas ædes sacras auctor est Leo Ost. lib. I. cap. XX. Verùm alii, ut Lambecius & Combefisius, legunt, ὅτι κισηρὸς ἐστὶν ὁ ξύλος, id est, pumiceus Trullus. Parietes verò isti lateritii opere musivo interiùs ubique exornantur. Anonymus, εἶθ' οὕτως ἐμουσίωσεν αὐτήν. Quadraginta fenestris, teste Gyllio, lucem admittit idem paries, ὅθεν ἀεὶ διαγελᾷ προσῶπον ἡμέρα, ait Procopius. Unde cùm pars illa Hemisphærii tota luminibus, seu potiùs fenestris colluceat, τὸ ἔμφωτον dicitur Evagrio, qui ejus latitudinem, seu diametrum esse pedum LXXV. scribit: τὸ δὲ πλάτος τῆ ἐμφώτε αὐτῆς, ποδῶν οε'. Qua verò Hemisphærium quatuor arcubus insistit, seu in ima sui parte, major Coronis totum illius circuitum interiorem ambit ac circumdat. Silentiarius II. part. vers. LXXVII.

Λαΐνεη δ' ὅλα νῶτα κατεσφήκωσέ τις ἄντυξ,
Πάντοθεν εὐδίνητος ὅπη καὶ ῥίζα καθέρπει
Σφαίρης ἡμιτόμοιο, καὶ ἄντυγές εἰσιν, ἑλιγμοῖς
Τῆ πυμάτε κύκλοιο τὸν ἀψίδων κατὰ νῶτα
Ανέρες ἐστεφάνωσαν.

Lapidem verò Coronis undique rotunda dorsum omne ambit, (quo & Hemisphærii basis & arcuum curvaturæ pertinent) extremi conversione circuli, quem summis fornicibus artifices circumdederunt. Mox addit ut prominentes ejusdem Coronidis lapides viam angustam, cancellis, ut par est credere, ferreis munitam, porrigant, qua κανδηλάπτης, seu κηροφόρος, & qui luminaria accendit in Hemisphærio pendentia, progredi solet:

——— ὑπὸ προβλῆτι ᾗ κόσμῳ
Εκκρεμέες λᾶϊγγες ἐστρνώσαντο πορείην
Στεινήν, περμιόεσαν, ὅπη καὶ φωσφόρος ἀνὴρ
Ατρομος ἀμφιθέων ἱερὰς λαμπτῆρας ἀνάπτει.

Sub prominenti autem ornatu, pensiles lapides semitam faciunt angustam ac definitam, ubi is qui defert lumina, intrepidus circumiens, sacras lucernas accendit. Ejusmodi Coronidem cancellis munitam scitè descripsit Angilrannus in Miraculis S. Richarii Abbatis Centulensis n. V.

— à celso delapsus culmine templi
Concidit, ac penitus horrendam mortem obisset,
Parietis in partem nisi vis divina tulisset,
Cujus porrecti lapides sic fortè fuere,
Et per circuitum posses incedere templi,
Tutius utque per hos valuisset figere gressus,
Desuper adjunctum erat munimen podiorum.

XXXIII.
THOLUS, seu TRULLUS.

MURO Hemisphærii testudo orbiculata, in sphæræ modum compacta, incumbit. Hanc vulgò θόλον vocant Græci scriptores. Est autem θόλος, ut est apud Hesychium, στρογγυλοειδὴς οἶκος, seu ut est apud Isidorum & Papiam, *eminens rotunditas & fastigium Templi.* Ugutioni, propriè quidem *Tholus, est velut scutum breve, quod in medio tecti est, in quo trabes coëunt.* Cujus quidem vocis meminit Vitruvius lib. IV. cap. VII. tametsi de significatione inter se dissentiant illius Interpretes. *Tholo fastigiatum* dixit Paulinus: & vetus Epigramma in Asclepiodotum lib. IV. Anthol. Gr. cap. XXVIII. κοίλων ἔρισμα θόλου eleganter appellavit pa-

rietes in orbem interiùs circumductos, qui testudinem sphæricam seu Tholum sustinent. Ab ejusmodi Tholis dictum Θολωτὸν Magni Palatii Triclinium, ab Anastasio Dicoro extructum, ut refert Zonaras; quod idem esse constat cum Trullo, in quo habita Sexta Synodus, ἐν τῷ Σεκρέτῳ τοῦ θείου Παλατίου τῷ λεγομένῳ Τρούλλῳ, ut habent Acta ejusdem Synodi: quod quidem Triclinium à Macario Ancyrano dicitur fuisse οἶκος περιφανὴς ἐν καλῷ τῶν Βασιλέων ΚΠ. παλατίῳ κείμενος. *Basilica* nuncupatur ab Anastasio Bibl. in Agathone PP. pag. 54. & *Palatium* in Leone II. pag. 56. Ita ab eadem figura domum quamdam in Urbis conspectu, Τρούλλου nomine donatam scribit Leo Grammaticus pag. 453. Tradit Procopius Hemisphærii testudinem eatenus de industria sursum tenuari ac deficere, ut per ipsius aperturas lux intret affatim: καὶ διαλείπει τὸ οἰκοδόμημα κατὰ βραχὺ, ἐξεπίτηδες παρειμένον τοσοῦτον, ὅσον ταῖς χώραις, οὗ δὴ τὸ διηρημένον τῆς οἰκοδομίας ξυμβαίνει εἶναι, φέγγους διαρκῶς ἀγωγοῖς εἶναι. Rem mirandam, inquit Silentiarius, intueri licet, ut infernè latior, sensim deficiat, & in orbem, veluti cœlum, convolvatur testudo, II. part. vers. LXXVIII.

> Ἔστι δ' ἰδεῖν μέγα θαῦμα, ὅπως κατὰ βαιὸν ἰοῦσα,
> Εὐρυτέρη μὲν ἔνερθεν, ὕπερθε δὲ μεῖον ἀνέρπει,
> Ὡς πόλος ἠέρι φοιτῶν.

Rem certè videre licet mirandam, ut sensim procedens, infernè latior, supernè minus extenditur, ut polus in aëre versans. Ita etiam Agathias, ubi de Hemisphærio: καὶ γέγονεν ἐντεῦθεν εἰκότως ἰθύτερος μὲν καὶ εὐεπίστροφος, καὶ πανταχόθεν τῇ γραμμῇ ἐξισάζων, στενότερος δὲ καὶ ὀξυτενὴς, καὶ οἷος οὐχ' οὕτω λίαν ἐκπλήττειν τοὺς θεωμένους ὡς πάλαι, πολλῷ δὲ ὅμως πλέον ἐν τῷ ἀσφαλεῖ βεβηκέναι. *Factumque inde est (Hemisphærium) verisimiliter directum quidem, versatile, omnique ex parte adamussim quadrans, angustius verò & in acutum tendens, quodque non ita valde percellat spectatores, ut olim, multo verò tutius obfirmatum.* Ita autem sensim tenuatur & deficit testudo, ut cymbali figuram effingat, & κυμβαλικῶς circinata sit, ut est apud Anonymum. Sic enim secundò extructam prodit, ne rursum caderet, ἵνα μὴ πάλιν ταχέως πέσοι. Quæ quidem cæterorum Trullorum, vel Tholorum, forma etiam fuit, ut nempe infernè latiores, sensim in sphæram desinerent, atque adeò ovi formam referrent: unde ὠωτὰ, vel ὠοτὰ dicta sunt ejusmodi ædificia, ut illud quod ὠωτὸν appellat Ioles pag. 172. seu ὦατον uti præfert editio Regia, & in Palatio extitisse narrat: quod illud idem est, quod antea Θολωτὸν, & Τροῦλλον vocabant. Cùm igitur sphæræ speciem quodammodo exhiberet, ideo σφαίρας nomine donatur à Zonara non semel, & aliis: nam & Trullum instar sphæræ ubique sinuari dixit Silentiarius vers. LXXIV.

> Ἐγρομένη δ' ἐφύπερθεν ἐς ἄπλετον ἠέρα πήληξ
> Πάντοθι μὲν σφαιρηδὸν ἑλίσσεται, οἷα δὲ φαιδρὸς
> Οὐρανὸς ἀμφιβέβηκε δόμου σκέπας.

Excitatus autem desuper in infinitum aërem apex ubique quidem in circuli speciem volvitur, & veluti pulcrum cœlum ædis tectum ambit. Atque hæc quidem testudo ita parieti tereti imponitur, ut propter illius tenuitatem, non firmæ inniti fabricæ, sed aurea catena de cœlo pendere videatur. Procopius: τούτου δὲ τοῦ κυκλοτεροῦς παμμεγέθης ἐπανεστηκυῖά τις σφαιροειδὴς θόλος ποιεῖται αὐτὸ διαφερόντως εὐπρόσωπον. δοκεῖ δὲ οὐκ ἐπὶ στερρᾶς τῆς οἰκοδομίας διὰ τὸ παρειμένον ἑστάναι, ἀλλὰ τῇ χρυσῇ σειρᾷ τῇ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ ἐξημμένον καλύπτειν τὸν χῶρον. Eadem propemodum habet de Hemisphærio Ædis SS. Apostolorum lib. I. de Ædif. cap. IV. In interiore Tholi, seu, ut vocant, Trulli, centro ac testudine, Justinianus opere musivo Christum in iride sedentem, orbem judicantis effigie, describi curavit, ut αὐτόπται testantur: quemadmodum in Novæ Ecclesiæ à se in Palatio excitatæ Tholi testudine, Christi & Angelorum ei administrantium effigies, Basilius Macedo, ut auctor est Photius in illius Descriptione. In suprema verò, & quæ extrà eminet, Sophiani Tholi parte, positam fuisse Crucem, seu Σιγνόχρισον, tradit Silentiarius part. II. vers. LXXVIII.

> . . . . ἀκροτάτης δὲ
> Σταυρὸν ὑπὲρ κορυφῆς ἐρυσίπτολιν ἔγραφε τέχνη.

Supra summum vero verticem, crucem urbis liberatricem ars descripsit. Quæ quidem crux in ædis exteriori facie à nobis delineatâ, supremo Hemispherio imminet. Unde conjicere est delineationem hanc, quæ ad nos pervenit, factam fuisse cùm adhuc Urbs Christianis Augustis pareret. Sed & Silentiarius part. II. vers. CXIII.

> Οὕτω τετραπόροισιν ἐφ' ἀψίδεσσι καλύπτρη
> Εὐπήληξ βαθύκολπος ἀείρεται. ἦ τάχα φαίης
> Οὐρανὸν ἐς πολύκυκλον ἀλώμενον ὄμμα πιταίνειν.

Ita supra quatuor arcus testudo erigitur excelsa & ampla, quò dum pervenit vagabundus oculus, eum cœlestes in orbes defixum diceres.

XXXIV.
ALTITVDO CENTRI.

IMMENSAM Hemisphærii, ac stupendam altitudinem prædicat his verbis Evagrius: Θόλος ἐστὶν ὁ τῶν ἀνακτόρων νεὼς, τέτρασι μετεωριζομένη ψαλῖσιν, ἐς τοσοῦτον ὕψος ἐπαιρομένη, ὡς ἔνερθε μὲν τοῖς ἀτενίζουσι δυσέφικτον εἶναι τοῦ ἡμισφαιρίου ἀποπεράτωσιν. ὕπερθε δὲ τοῖς γινομένοις μηδαμῇ πειρᾶσθαι, εἰ καὶ μάλα τολμητής τις εἴη, ὑποκύπτειν, καὶ ἐς τὸ πυθμένα τὰς ὄψεις παραπέμπειν. *Ædes Sanctuarii testudo est quatuor fornicibus in sublime erecta: in tantam altitudinem sublata, ut ex inferiore quidem loco aspicientes, Hemisphærii fastigium difficile possint cernere: in superiori autem loco constituti, quantumvis audaces sint, nunquam despicere conentur, & usque ad solum oculos demittere.* Eam autem altitudinem à pavimento ad centrum Hemisphærii, seu Tholi mediam testudinem, esse pedum CLXXX. tradit idem Scriptor: τὸ δὲ βάθος ἀπὸ τοῦ κέντρου τοῦ ἡμισφαιρίου μέχρις ἐδάφους, ποδῶν ρπ΄. Neque dissentit Joannes Gravius Anglus, ipse αὐτόπτης, in Præfatione ad Tabulas Geographicas Nassir-Eddini Persæ, scribens accepisse se à Turcis, *Vlug Beigum*, præter alia instrumenta Mathematica exactissima, quæ paraverat, *quadrantem* stupendæ molis construxisse, cujus *radius* altitudinem summi fornicis Templi Sanctæ Sophiæ adæquaret: *Quæ etsi*, inquit, *dictu incredibilia*, (*nam testudo Hemisphærii centum octoginta pedes Romanos superat*) *illi tamen Persis fide dignos hæc eadem narrantes sæpius audivisse contenderunt.* Ad eam porro altitudinem eductus potissimum Tholus, cùm post illius casum denuo instauratus est.

XXXV.
CASVS TRVLLÆ seu HEMISPHÆRII.

ANNO quippe Justiniani XXXII. cùm crebris terræ motibus concussum Hemisphærium rimas ageret, tandem pars illius orientalis concidit, & Ciborium, & Sacram Mensam una cum Ambone contrivit. Annum, mensem, & diem casus Hemisphærii describit Theophanes: τούτῳ τῷ ἔτει, μηνὶ Μαΐῳ ζ΄. ἡμέρᾳ γ΄. ὥρᾳ πέμπτῃ φιλοκαλουμένου τοῦ τρούλλου τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας (ἦν γὰρ διερρηγμένος ἐκ τῶν γινομένων σεισμῶν, ἐργαζομένων τῶν Ἰσαύρων) ἔπεσεν τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς προυποσολῆς τοῦ ἁγίου θυσιαστηρίου, καὶ συνέτριψεν τὸ κιβώριον, καὶ τὴν ἁγίαν τράπεζαν, καὶ τὸν ἄμβωνα. *Hoc anno, mensis Maii die VII. feriâ III. horâ post exortum V. suis penè jam ornamentis perfecti, & Isaurorum opera bene instructi, Magnæ Ecclesiæ trulli (disruptus enim & hiatu deformis ex terræ motuum concussione cernebatur) pars orientalior contractæ ad sanctum altare testudinis decidit in terram, & ciborium contrivit, & sanctam mensam, & ambonem.* Ad hunc Hemisphærii casum spectant etiam versus Pauli Silentiarii part. I. vers. LII.

Ἤδη μὲν θεναροῖσιν ἐπεμβαυῖα θεμείλοις
Σφαίρης ἡμιτόμοιο κατήριπε θέσκελος ἄντυξ, &c.

Iam conciderat admirabilis ille fornix Hemispherii fundamentis nixus firmissimis. Et vers. CXLI.

Οὐ γὰρ ἀποτμηγέντος ἐελιννύμοιο καρήνου
Ὤκλασαν.

Neque enim procubuerunt excelso vertice avulso. Collapsum igitur, vel certè labefactatum Hemisphærium non modò de novo instauravit Justinianus, sed etiam in majorem altitudinem extulit, Isidoro Juniore Milesio usus Architecto, Isidori, qui Ædem Sophianam primum extruxerat, nepote, cujus meminit Procopius lib. II. de Ædif. cap. II. obierat enim Anthemius. Agathias: τότε δὲ αὐτὸν ὑπὸ τοῦ κλόνου τὸ μεσαίτατον μέρος τῆς ὀροφῆς, καὶ ἅπαντα ὑπερβάλλον ἀποβεβληκότα, ἐπεσκεύασέ τε αὖθις ὁ Βασιλεὺς βεβαιότερον, καὶ ἔτι μεῖζον ὕψος ἐξῆρε. *Tum verò mediam maximè ipsius tecti partem collapsam, quæque altitudine omnia quæ corruerant superabat, Imperator firmiorem reddidit, & in majorem altitudinem sustulit.* Quam quidem majorem altitudinem XXV. pedum esse tradunt scriptores omnes. Theophanes: Βασιλεὺς ἔγειρεν ἄλλους πίνσους, καὶ ἐδέξατο τὸν τροῦλλον, καὶ οὕτως ἐκτίσθη, ὑψωθεὶς πλέον εἴκοσι πόδας εἰς ἀνάβασιν ἐπάνω τοῦ πρώτου κτίσματος. *Pilas alias Imperator extruxit, quæ trullum deinceps exceperunt: atque ita instauratus est XX. pedes altior, quàm in priori ædificatione antea fuerat.* Zonaras: ὅθεν λέγεται καὶ τὸν τροῦλον προστάξει τῶν Βασιλέων καθαιρεθῆναι καὶ αὖθις ἀνεγερθῆναι ἐπὶ πόδας εἴκοσι καὶ πέντε μετεωρότερον, καὶ καθιερωθῆναι παρὰ Εὐτυχίου τοῦ Πατριάρχου τὸ δεύτερον. *Qua de causa trullum etiam jussu Imperatoris demoliti, denuò instaurarunt, XXV. pedibus altiùs eductum, & ab Eutychio Patriarcha iterum dedicatum.* Ex quibus apparet quæ fides adhibenda sit nugacibus ac imperitis ævi extremi Græculis, scribentibus, ulnis duntaxat quindecim à priori altitudine ex-

ciſis, Hemiſphærium rurſum ædificatum, in quibus eſt Glycas: *ἀνεγείρεται αὖθις, πλὴν ἑνὸς δὲ λειπόμενος πρὸς τὸ πρότερον ὀργυιῶν ιέ.* Eadem habent Anonymus & Codinus. Cùm igitur Evagrius Hemiſphærii altitudinem à pavimento ad illius centrum, pedum CLXXX. Gyllius verò altitudinem à ſumma curvatura Arcuum uſque ad pavimentum, CXLII. pedum eſſe tradant, videtur confici Hemiſphærii ipſius altitudinem eſſe XXXVIII. pedum. Nam Turcus, per quem Ædem Sophianam metiri curavit Gyllius, Hemiſphærium non menſus eſt, qui ſi rectè menſus eſſet illius altitudinem, eam ab altitudine quam tradit Evagrius, parum diſcrepare comperiſſet, ut Gyllius quidem exiſtimat: quanquam hoc longè altius eſſe par eſt credere, ſi latitudini altitudo reſpondeat. Cùm denique anno Mundi juxta Græcos VIMCCCCXCIV. Indict. XV. menſe Octobri ex terræ motu ſuccuſſa pleraque Urbis templa ac ædificia corruiſſent, ipſiuſque Hemiſphærii Sophiani pars, hanc Imperator Baſilius Bulgaroctonus rurſum inſtauravit, *δαπανήσας εἰς μόνας τὰς μηχανὰς τῆς ἀνόδου, δι' ὧν οἱ τεχνῖται ἱστάμενοι, καὶ τὰς ὕλας ἀναγομένας δεχόμενοι, ᾠκοδόμουν τὸ πεπτωκὸς, χρυσίου κεντηνάρια δέκα.* *Impenſis in ſolas machinas, quibus fabri inſiſtentes materiam ſurſum attractam excipiebant, & operi adhibebant, centenariis auri decem.* Ita Scylitzes & Glycas.

XXXVI.

MURI OBNITENTES PILIS.

EX ſingulis porrò quatuor majoribus Pilis, uti ſupra ex Gyllio oſtendimus, duplices Arcus naſcuntur in Templi latitudinem porrecti, itaut eorum alterum cornu conquieſcat in muro extrinſecus obnitente majoribus Pilis; à quibus quatuor Arcus in utrumque parietis latus emittuntur, duo quidem inferiorum trium Aularum concamerationem ſuſtinentes: reliqui duo ſuperiorum totidem Aularum teſtitudines; quarum latera ſingularum partim adnituntur ad Arcus, partim ad parietes, partim ad columnas. Quippe cùm ex crebris terræ motibus, vel pondere Hemiſphærii, Pilæ majores quatuor laborarent, extructi ſunt muri quatuor longi plus viginti pedes, lati plus octo, in altitudinem majorum Pilarum aſſurgentes, quibus vice *ἐρεισμάτων* utrumque latus ædis pertinens ad Septentrionem & ad Meridiem præfulcitur ac præmunitur. Ejuſmodi Pilarum, ſeu *Peſſorum*, vel *Piſſorum* fulcimenta, *παραπίσσια* vocant libri Baſilicωn ad Leg. XIV. Cod. de Operib. publ. tanquam *πεσσοῖς* adjunctos ad muros ipſos fulciendos: quo loco fruſtra Cujacius in Paratit. *παραπήσσια* legendum cenſet. Ea fulcimenta, ut & quatuor, quæ iis adnituntur, Cochleas, Juſtiniano adſcribit Cedrenus: *Ἐποίησε δὲ καὶ τοὺς ἔξω τοῦ ναοῦ κατέναντι τῶν ἔσω πινσῶν τέσσαρας κοχλίας, οὓς ἀπὸ γῆς φυτεύσας, μέχρι τοῦ τρούλλου ἀνεβίβασεν, ἐρείσματα τούτοις τῶν ἀψίδων κατεργασάμενος.* *Fecit etiam extra ædem è regione pilarum quatuor Cochleas, quas à ſolo uſque ad Hemiſphærium eduxit, quæ arcus & fornices fulcirent.*

XXXVII.

PORTICUS INFERIORES.

IN ipſa æde Sophiana ad Meridiem & Septentrionem binæ procurrunt Porticus duplices, inferiores ſcilicet & ſuperiores, ſecundùm ipſius longitudinem, columnis marmoreis prægrandibus ſuſtentatæ, quæ ædis latitudini nihil officiunt. Procopius: *Στοαί τέ εἰσιν ἑκατέρωθι δύο, οἰκοδομίαν μὲν τοῦ νεὼ οὐδεμίαν διειργόμεναι, ἀλλὰ καὶ μεῖζον αὐτοῦ ποιοῦσαι τοῦ εὔρους τὸ μέτρον, καὶ τῷ μήκει μέχρι ἐς τὸ πέρας ξυνεξικνούμεναι, τὸ δέ γε ὕψος καταδεέστεραι.* *Utrumque latus duæ Porticus ambiunt, adeò non diſſepientes ſtructuram templi, ut potius latitudinem ejus amplient, pari quidem cum ipſo longitudine, ad extrema porrectæ, ſed altitudine inferiores.* Cameratæ atque auro decoratæ ſunt, alteraque precantibus viris aſſignata, inferior nempe, altera quæ & ſuperior, fœminis, nihil habent diſparile, nihil diverſum: *Καὶ αὐταῖς ἥ τε ὀροφὴ θόλος, καὶ ὁ χρυσὸς ἐγκαλλώπισμα. τούτοιν δὲ τοῖν στοαῖν ἀτέρα μὲν τοὺς ἄνδρας εὐχομένους διακεκλήρωται, γυναιξὶ δὲ ταὐτὸ ποιουμέναις ἡ ἄλλη ἀνεῖται,* &c. Porticuum iſtarum inferiorum pluteos (ita enim appellat Vitruvius lib. V. cap. I. ſuperiorum ab inferioribus columnis interſepta) ſuſtentant non modò quæ recto ordine diſpoſitæ ſunt columnæ marmoreæ; ſed etiam quatuor aliæ validiores viridis coloris, cæteris tamen vicinis altitudine inferiores, Gynæconitides, ſeu ſuperiores Porticus, atque adeò inferiorum teſtitudines, in ipſo ſuis medio, binæ ab utroque latere fulciunt. Paulus Silentiarius part. II. verſ. CXXXV.

Αἰθούσης κατὰ μέσσον ἐρείσατο . . χιόνας
Κίονας Ἀνθέμιος πολυμήχανος ———

— ἀλλ' ἐνὶ μέσσοις
Μήκεος ἐγγυτέρω μὲν ὀλίζονες· ἐκ δέ πιθώνης
Τῆς αὐτῆς χλοερῇσιν ἀποστίλβουσιν ἀώτοις.
Ἀλλὰ γὰρ οὐ στοιχηδὸν ἐπὶ χθονὸς εὔποδας οὗτοι
Πυθμένας ἐρρίζωσαν· ἐρεδήρασται δὲ γαίῃ
Ἄντιοι ἀλλήλοισιν δύω δυσίν, ὧν κατὰ κόρσης
Τετραπτέροις σπείρῃσιν ἐπιλιχθεῖσα κεραίη
Νῶτον ὑπεστήριξε γυναικείοισιν ἐδέθλοις.

Sed & circa medium ipsius Porticus quatuor columnas statuit Anthemius architectus, — sed in longitudinis modo ac mensura, proximis quidem minores: habent verò eadem ex origine, ut virentibus floribus refulgeant. Atenim non illæ ordinatim, uno eodemque versu, bases firmissimas solo fixerunt, sed terræ insident binæ binis appositæ. Quarum in fastigio arcus quadrifidis implicatus vinculis, dorsum matronalibus domiciliis suffulcit. De hisce quatuor columnis egit etiam Gyllius his verbis: *Camera media sustinetur columnis colorem medium inter album & glaucum præ se ferentibus, in quadrum ordinem dispositis, quarum duæ stant non longè à latere exteriori, reliquæ duæ parum absunt ab interiori latere ornato sex columnis.* Ejusmodi Columnas mole suâ cæteris majores, quæ non tam ad ornatum excitantur, quàm ad fulciendas superiores Porticus, πεσοὺς etiam appellare videtur Eusebius lib. III. de Vita Constantini cap. XXXVI. in Descriptione Templi Hierosolymitani: de Porticibus enim interioribus verba faciens: αἱ δ' ἄνω τῶν ἔσωθεν ὑπὸ πεσοῖς ἀνήγειρον.

XXXVIII.

PORTICUS SUPERIORES, seu CATECHUMENA, vel Gynæconitides.

PORTICUS superiores, fœminis precantibus addictæ, ut plurimum Catechumeniorum, vel Cathecumenorum nomine donantur à scriptoribus: non quòd in iis unquam Catechumeni consliterint, sed quòd divinos, qui à Sacerdotibus & Cantoribus concinebantur, hymnos, ibi auditu exciperent mulieres: unde Κατηχούμενα, *loca Dei verbo, Officiisque Ecclesiasticis audiendis superne extructa* rectè viri docti interpretantur. Leo Nov. LXXIII. ἐν τοῖς τῶν ἐκκλησιῶν ὑπερώοις, ἅπερ ὁ πολὺς ἄνθρωπος Κατηχούμενα καλεῖν ἔγνω. Hinc ascendere in Catechumena, apud Constantinum Porphyrog. de Adm. Imp. cap. XXIX. extremo. Anastasius Bibl. in Collectaneis: *Et ascenderunt ad eum in Catechumenium Ecclesiæ ipsius Monasterii.* Cantacuzenus lib. I. cap. XLI. & ex eo Codinus de Off. cap. XVII. n. XLIII. ἄνεισιν εἰς τὰ λεγόμενα κατηχούμενα. Nicetas in Alexio lib. I. n. II. ἄγρα τῶν ἐπάνωθεν τοῦ κατηχουμενίου ἱσταμένων, &c. ubi perperam Wolphius κατηχουμένιον, *locum ubi Catechumeni instituuntur*, vertit: quo in errore versatur etiam Meursius. Nam etsi Symeon Thessalonicensis Opusc. contra Hæreses, τὰ κατηχουμένεια, τῶν κατηχουμένων οἶκον interpretetur, id intelligendum est de statione Catechumenorum in Ecclesia, vel certè in Narthece. Ὑπερῷα nudè non semel appellantur superiores istæ Porticus Sophianæ. Evagrius: Στοαὶ δὲ τῶν λελεγμένων ὑπερῴων ἔνερθε κίοσι καὶ ψαλίσι μικραῖς τοσοῦτον ἔργον ἀποπεραίνουσαι· *Supradictorum autem solariorum Porticus, inferius columnis ac parvis arcubus tantum opus absolvunt.* Sic ὑπερῷα τοῦ μεγάλου ναοῦ dicuntur Nicetæ Paphlagoni in Vita Ignatii Patr. Constantinopol. ὑπερῷα τῆς γυναικωνίτιδος Procopio, ἔμβολοι τῶν γυναικωνιτῶν Codino. Paulus Silentiarius de iisdem part. I. vers. CCLVI.

Ἐνθάδε θηλυτέρων ὑπερώια καλὰ νοήσεις.

Et part. II. vers. CXXV.

Ἔνθα γυναικείων ἀναπαύεται ἴχνια δίχα θώκων.

Cathechumeni Sophiani meminit prætcrea Ignatius Diacon. in Vita Nicephori Patr. Constantinopol. n. LXIX. illudque τὸ τοῦ μεγίστου νεὼ περίπυστον κατηχούμενον vocat. At sequior Græcia utramque Porticum inferiorem & superiorem Catechumenorum nomine donavit, ut advertere est ex Anonymo de Locis Hierosol. cap. I. & Codino in Descr. S. Sophiæ, qui inferiores τὰ πρῶτα κατηχούμενα, superiores δεύτερα κατηχούμενα nuncupat, uti supra à nobis observatum. Utraque, inferior scilicet & superior, marmore coruscanti strata conspicitur, ut est in Itinerario D. Saligniacensis. Superiores verò in Tholi modum cameratæ sunt. Silentiarius part. I. vers. CCLVII.

Σχῆμα θόλου φορέουσιν, ὃ νειόθεν ἔστιν ἰδέσθαι.

Ita enim restituenda lacuna ex Procopio, ubi agit de superioribus Porticibus: καὶ αὐταῖς ἡ ὀροφὴ, θόλος. In modum Scyphi testitudinatas habet Anonymus: ἀνεγείραντες δὲ τὰς ἁψῖδας τῶν ὑπερῴων, τῶν τε δεξιῶν καὶ τῶν εὐωνύμων, καὶ ταύτας συμπάσαντες σκυφικὰς ἁψῖδας. Ubi σκυφικὰς,

idem valet ac κυμβαλικὰς, scyphi aut cymbali instar. Superiorum istarum Porticuum intercolumnia pluteis muniuntur marmoreis, altis quatuor pedes, quibus incumbentes vident interiorem ædis partem, tam infernam, quàm supernam. Paulus Silentiarius I. part. vers. CCLXIII.

Πάντα δὲ Θεσσαλικοῖο μεταίχμια κίονος ἀνὴρ
Λαϊνέοις ἔρξεν ἐρείσμασιν, ἔνθα κλιθεῖσαι
Ἐργοπόνοις ἀγκῶνας ἐπηρείσαντο γυναῖκες.

At quidquid inter Thessalicas columnas interjacet, lapideis pluteis communiit artifex, quibus innixæ mulieres laboriosos cubitos subfulciunt. His consentanea habet Evagrius, de lateribus meridionali & septentrionali τοῦ ναοῦ scribens: Ὑπερῷά τε μετεωρίζουσιν ἑτέροις παραπλησίοις κίοσι, παρακύπτειν τοῖς βουλομένοις διδόντες ἐς τὰ τελούμενα. *Et solaria sustinent, quæ aliis item similibus columnis suffulta, iis qui mysteria spectare voluerint, ex sublimi conspiciendi copiam faciant.* De similibus pluteis interpositis sic Paulinus, dum agit de Porticibus Atrii:

Sed circumjectis in porticibus spatiari
Copia larga subest, interpositisque Columnas
Cancellis fessos incumbere.

Quod verò ait Evagrius, pluteis incumbentibus mulieribus divina sacrificia intueri licuisse, id intelligendum est de loco sacrificii, ac Bemate: nam dum illud peragebatur, velum statim ad intercolumnia subducebatur, neque iis capita aut oculos ad illa inspicienda promittere, sub anathematis pœna, fas erat. Id omnino colligere est ex Vita sancti Basilii, quæ Amphilochio tribuitur, qui ritus illius auctor fuisse videtur. Nam cùm mulierculam impudicè sibi subministranti Diacono annuentem, dum de Catechumeniis in altare prospiceret, advertisset, vela in Catechumeniis appendi præcepit: βῆλα παραχρῆμα ἐκέλευσε κρεμασθῆναι, διαστειλάμενος τῶν γυναικῶν, ὡς εἴ τις ἔξω τῶν βήλων ὀφθῇ διακύπτουσα, τῆς θείας λειτουργίας γινομένης, ἐξωθεῖσθαι τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἀκοινώνητον μένειν. In Catechumeniis, ac dextrâ eorum potissimum parte, coactas Synodos non semel legimus. Octavam enim Synodum ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσι τῶν κατηχουμενείων τοῦ περιωνύμου ναοῦ τοῦ Θεοῦ Σοφίας celebratam fuisse auctor est Nicetas Paphlago in Vita Ignatii Patriarch. Constantinop. Extat apud Leunclavium in Synopsi Basil. Decretum Synodi, προκαθημένου τοῦ ἁγιωτάτου Ἰωάννου Πατριάρχου ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσι τῶν κατηχουμενείων, συνεδριαζόντων αὐτῷ πανιερωτάτων Μητροπολιτῶν. Eandem inscriptionem præfert Michaëlis Cerularii Patriarchæ de Projecto Pittacio Decretum, apud Allatium Dissert. II. de Lib. Eccl. Græc. In Catechumeniis denique Sophianis quandoque coactam plebem narrat Paulus Diaconus lib. XXI. Histor. Misc. Nec mirum, cùm ampla admodum tum latitudine tum longitudine essent, uti mox ex Aularum ad alas ναοῦ existentium descriptione colligere est. Porro magnam Porticum, quæ unà cum Bemate & tecti parte ex terræ motu corruerat, anno antequam Joannes Cantacuzenus Byzantium cepisset, instauravit primùm Anna Imperatrix, Andronici Palæologi vidua: cui postmodum operi ipse Cantacuzenus, ac denique Joannes Palæologus Imperatores extremam manum imposuere. Rem pluribus narrat idem Cantacuzenus lib. IV. cap. IV.

XXXIX.

AULÆ.

NEQUE tamen rectâ lineâ procedunt in interiori æde Porticus: nam inter quatuor majores Pilas ab utroque latere, ad Meridiem & ad Septentrionem ita velut alæ appensæ sunt tres Aulæ inferiores, & totidem superiores, ut ab imo pavimento pars illa ædis interior & media ingens & vacua, procedat quadrata usque ad curvaturam superiorum Aularum, deinde intra octo Pilas, in ovatam formam contrahatur, usque ad curvaturam quatuor Arcuum sustinentium Hemisphærium. Unde fit ut si pars illa consideretur comprehensa intra pilas & columnas, sit forma ovata: si verò tam intra quàm extra pilas perspiciatur, sit quadrata. Aulas istas *Cubicula* vocant scriptores, quorum usum describit Paulinus Epist. XII. ubi de Templo sancti Felicis Nolano: *Cubicula intra Porticus quaterna longis Basilicæ lateribus inserta, secretis orantium, vel in lege Domini meditantium, præterea memoriis religiosorum ac familiarum accommodatos ad pacis æternæ requiem locos præbent.* Anastasius in Sergio PP. *Hic tectum & cubicula universa in circuitu Basilicæ in beati Pauli Apostoli —— studiosius renovavit ac reparavit.* Ejusmodi cubiculorum non semel alibi meminit, à quibus Capellarum nostrarum, uti nunc appellantur, origo videtur desumpta. Οἰκίσκοι dicuntur sancto Nilo ad Olympiodorum Præfectum, in Descriptione Templi ab eodem Olympiodoro extructi: ἐν δὲ τῷ κοινῷ οἴκῳ πολλοῖς καὶ διαφόροις οἰκίσκοις διειλημμένῳ ἀρκεῖσθαι ἕκαστον οἰκίσκον πεπηγμένῳ τιμίῳ σταυρῷ, &c. Forma Aularum seu Cellarum, quas dixi (verbis utor Gyllii) cingere utrumque latus, talis

eſt. Ex tribus lateribus Aulæ quadratæ ſunt, ex quarto latere quod intuetur interiorem ædis partem, figuram Templi ſequitur, quod obrotundam efficit pilarum & columnarum diſpoſitio. Suſtinetur arcubus & columnis concameratio Aularum, quarum deſcribam duntaxat tres, quibus cognitis, cæteræ omnes ſimili forma eſſe cognoſcentur. Incipiam à tribus ſuperioribus ſitis in latere Templi ſeptentrionali, quarum prima eſt in angulo intuenti Septentrionem & Orientem. Ejus duo latera exteriora ſurgunt à muro, & deſinunt in arcum. In laterum medio columnæ tres ſunt quadratæ loco parietis, nempe feneſtrarum paraſtades, quarum ſcapus habet perimetrum quinque pedum & unius dodrantis. Supra eaſdem eminent aliæ tres quadratæ: hæ omnes ſunt marmoris albi in colorem glaucum vergentis. Latus pertinens ad interiorem ædis partem habet ſex columnas virides, ſubjectas arcui ſuſtinenti quartam partem ſphæræ orientalis, quarum imus ſcapus ambitum habet ſeptem pedum & octo digitorum. Earum intercolumnia, diaſtyli diſpoſitione diſtincta; lata ſeptem pedes & undecim digitos, pluteis muniuntur marmoreis, altis quatuor pedes, quibus incumbentes vident interiorem ædis partem, tam infernam, quàm ſupernam. Latus interjectum inter primam Aulam & ſecundam à pariete exteriori vergente ad Septentrionem; uſque ad pilam magnam ſuſtinentem arcum Hemiſphærii, largum eſt quadraginta quatuor pedes, quorum partem poſſident pilæ, partem arcus ſurgens à tergo pilæ ſuſtinens Hemiſphærium: quo toto patente, lato juxta pavimentum viginti pedes, tranſitur à prima Aula ad ſecundam Aulam. Reliquam lateris inter primam & ſecundam Aulam intermedii partem, latam viginti quatuor pedes, occupant pilæ arcus & murus ſurgens velut ala uſque ad concamerationem Hemiſphærii. Secundæ Aulæ concameratio extrema ſuſtinetur arcubus & parietibus: media verò nititur quatuor columnis albis ad glaucum colorem accedentibus, quarum ſcapus in ambitu complectitur ſeptem pedes. Secunda, ſive media Aula, quadrata eſt, cujus duo latera ſuſtinentur partim muris, partim arcubus, quorum alterum cornu naſcitur à tergo duarum magnarum pilarum ſuſtinentium magnum Hemiſphærium: alterum ſuſtinetur pilis orientibus ex interiori parte murorum alarium fulcientium pilas majores. Hujus ſecundæ, ſive mediæ Aulæ latus exterius, loco parietis habet octo columnas quadratas, quarum perimeter eſt ſex pedum. In earum medio eſt magna pila inter columnas eas paraſtadum vicem præſtantes ſunt feneſtræ. Præterea ſupra eaſdem columnas exiſtunt Pilæ paraſtadum vicem præbentes ſuperioribus feneſtris, quæ tam ſuperiores, quàm inferiores, numero ſexdecim, Aulam hanc mediam illuſtrant: cujus latus vergens in latus interius ſex viridibus columnis ornatur. Harum intercolumnia habent pluteos ſimiles pluteis primæ Aulæ. Camera media ſuſtinetur columnis colorem medium inter album & glaucum præ ſe ferentibus, in quadratum ordinem diſpoſitis, quarum duæ ſtant non longè à latere exteriori: reliquæ duæ parum abſunt ab interiori latere ornato ſex columnis. Ex hac media Aula exitus patet in tertiam, per arcum tam latè patentem, quàm alterum, per quem aditus eſt à prima Aula in ſecundam. Tertia Aula ſimilis eſt primæ Aulæ longitudine, feneſtris, paraſtadibus, columnis: quibus quatuor ſuſtinetur ejus camera, & latus interius ſex viridibus. Jam verò inter Pilas duas, quibus ſuſtinetur quarta pars Sphæræ occidentalis, extant quatuor columnæ virides, eædemque binæ inter ſe conjunctæ: inter has intercedunt ſex columellæ virides Ionicæ. Hactenus Gyllius.

X L.

SEDES IMPERATRICIS.

IN iſtarum Aularum ſuperiorum altera, Imperatrix conſiſtere ſolebat, cùm divinis Officiis intererat. Id diſertè tradit Evagrius, ubi de columnis Theſſalicis, quæ ad Septentrionem & Meridiem, utrumque Arcum ſeptentrionalem & meridianum ſuffulciunt: ἐν δεξιᾷ δὲ καὶ κατὰ τὸ εὐώνυμον, κίονες αὐτοῖς ὑποτετάχαται ἐκ Θετταλοῦ λίθου πεποιημένοι. ὑπερῷα δὲ μεταιωρίζουσιν ἑτέροις παραπλησίοις κίοσι, προκύπτειν τοῖς βουλομένοις διδόντες ἐς τὰ τελούμενα, ὅθεν καὶ ἡ Βασιλὶς παροῦσα ταῖς ἑορταῖς τῇ ἱερουργίᾳ τῶν μυστηρίων ἐφίσταται. *In dextro autem ac ſiniſtro latere ex adverſo fornicum poſitæ ſunt columnæ ex lapide Theſſalico fabricatæ, & ſolaria ſuſtinent, quæ aliis item ſimilibus columnis ſuffulta iis qui myſteria ſpectare voluerint, conſpiciendi copiam faciant. Ex hoc etiam loco Auguſta diebus feſtis ſacrorum myſteriorum ſolennitati intereſſe ſolet.* Unde docemur Auguſtas in ſuperiorum Aularum media, ac proinde medio in templo conſtitiſſe.

XLI.

COCHLEÆ.

IN hanc ſuperam ædis partem, aſcenſus exiſtit quatuor Cochleis, quas dixi ad fulciendas quatuor majores Pilas unà cum muro oppoſuiſſe Juſtinianum, cùm collapſum Hemiſphærium denuo inſtauravit. Κοχλίας Cedrenus appellat loco ſuprà deſcripto n. XXXVI. ſed non ſatis propriè, inquit Gyllius, cùm magis in anfractuum normalium, quàm Cochlearum modum gradus ſurgant: quinque enim ab anfractibus ab imo aſcenditur, non exaſperatis in gradus, ſed in mollem clivum ſubſtructis ex amplis menſis marmoreis. Horum quinque anfractuum ſinguli alti undeviginti pedes & ſeſquipedem, lati quinque pedes: ex quibus patet pavimentum ſuperiorum Porticuum, ſeu γυναικωνιτίδων, à pavimento & ſolo ædis ad altitudinem pedum XCVII. & ſeſquipedis eductum, proindeque reliquam ædis altitudinem ad ſummam curvaturam arcuum XLV. pedum & ſeſquipedis fuiſſe; ſiquidem, ut obſervat Gyllius, tota Templi altitudo à pavimento ad illam curvaturam eſt CXLII. pedum. Anfractibus iſtis ſuccedunt alii anfractus, uſque ad Templi tectum, non clivis molliti, ſed in gradus fracti. Per hos igitur anfractus & cochleas adeuntur Aulæ & Porticus ſuperiores, & ſummæ Templi partes. Totam hanc graduum ſeriem λαβύρινθον ἀνάγοντα εἰς τὰ ὑπερῷα τῆς ἐκκλησίας vocat Scylitzes pag. 804. Meminit præterea Paulus Diaconus lib. XXIII. Hiſtor. Miſcellæ aſcenſus in Catechumenia per Æneam Portam: *Proceſſit autem & Imperatrix Eirene, cùm præceſſiſſent Imperatores, ſceptris obſequentibus per ſcholas antelatis; & aſcendentibus per æneæ Portæ aſcenſum in Catechumenia Eccleſiæ, non exiens in plateam Emboli*, &c. Ubi *platea Emboli*, videtur eſſe inferior Porticus.

XLII.

SEDES IMPERATORIS.

IN inferiore Porticu meridionali extitit ædicula, vel aula, in qua Imperator, cùm ſacrorum librorum lectionem auditu excipiebat, conſiſtere ſolebat. Ait enim Silentiarius ſtare ad Meridiem Porticum marmoream, ſeptentrionali omnino ſimilem; ſed illam habere quiddam amplius: muro enim ſecluſum locum ſervare, ubi Imperatores ſacrorum librorum lectionem auditu excipiunt. Sic ille part. II. verſ. CLXIV.

. . . . ἔχει δέ τι πλέον ἥδε.
Τείχει γάρ τινι χῶρον ἀποκρυφθέντα φυλάσσει
Αὐσονίων Βασιλῆι, θεοστέπτοις ἐν ἑορταῖς,
Ἔνθα δ' ἐμὸς σκηπτοῦχος ἐφήμενος ἠθάδι θώκῳ
Μυστιπόλοις βίβλοισιν ἑὴν ἐπέτασσεν ἀκουήν.

Habet verò illa quiddam amplius: muro enim quodam ſecluſum locum ſervat Romanorum Imperatori, ad ſolennia & à Deo coronata feſta: ubi meus Princeps ſolito in throno ſedens, ſacri libris ſuum præbet auditum. Ex quibus videtur poſſe colligi ædiculam, ſeu aulam iſtam muris ſeptam, eam eſſe, quæ etiamnum ſtat ad latus meridionale Bematis, in qua ſummus Turcorum Sultanus conſiſtit, dum ſacra profana in ſacro olim Templo peraguntur: & ad quam per portam orientalem ex Saraio accedit. Atque inde docemur quid velit Codinus de Offic. cap. XV. n. IV. dum ait Imperatorem in Eccleſiam Sophianam procedere, ibique ſancti Baſilii precationes, ſeu illius librorum lectionem auditu excipere, juxta Diaconicum: ἀπέρχεται εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν Βασιλεὺς, καὶ ἀκούει παρ' αὐτῇ τὰς τοῦ μεγάλου Βασιλείου εὐχὰς, πλησίον τοῦ Διακονικοῦ. *Venit in S. Sophiam Imperator, & Magni Baſilii precationes auditu excipit, juxta Diaconicum.* Unde patet Diaconicum appellari exhedram illam ampliorem, quæ ad Orientem, & Bematis partem dextram, reſpectu ingredientium, in Ichnographia ædis Sophianæ ſtatuitur: vel certè Concham ad latus Bematis exiſtentem, quam eâdem donatam nomenclaturâ diximus: quandoquidem loco huic muro ſecluſo proximum erat, in quo Imperator conſiſtere ſolebat, cùm ſacrorum librorum lectioni auditum ſuum præbebat, ut ait Silentiarius: cùm deinde locus ille in meridionali Porticu inferiore extiterit, alibique collocari non debuerit, niſi ad latus Bematis. Sed & exhedram illam innui à Scylitze in Leone Philoſopho putaverim, cùm ait Imperatorem in Magnum Templum progreſſum, in Metatorium veniſſe & in illum ubi precabatur locum, κἀν τῷ Μιτατωρίῳ εἰσελθόντος, καὶ ἐν ᾧ ηὔχετο τόπῳ, &c. Nam Diaconicum & Metatorium eandem fuiſſe exhedram infra docemus n. LXXXVI. Incertum porrò an alius eidem addictus eſſet locus in Eccleſia, dum ſacroſanctæ Liturgiæ intererat,

proindéque an eò loci assignata olim fuerit Theodosio Imperatori à sancto Ambrosio Mediolanensi Episcopo in Ecclesia sedes. Nam cùm aliquando Medionali Theodosius, more utique recepto, Sacrarium ingressus, post Donorum oblationem, in eo consedisset, id ægrè tulit Ambrosius; considerans que eam consuetudinem, vel ex assentatione, vel ex ordinis inscitia esse natam, Imperatori in Ecclesia locum assignavit ante Sacrarii cancellos, ita ut populum Imperator, Imperatorem ordine sedis Sacerdotes antecederent: τόπον τῷ τοῦ Βασιλέως ἐν ἐκκλησίᾳ τέταχε τὸν πρὸ τῶν δρυφάκτων τοῦ ἱερατείου, ὥστε τοῦ μὲν λαοῦ τὸν κρατοῦντα τὴν προεδρίαν ἔχειν, αὐτοῦ δὲ τοὺς ἱερέας προκαθέζεσθαι. Verba sunt Sozomeni lib. VII. cap. XXIV. quibus consona habet Theodoritus lib. V. cap. XVII. Addit Theophanes ab eo tempore morem hunc invaluisse, ut deinceps Imperatores extra Bema cum reliqua plebe consisterent: ὅθεν καὶ μέχρι τοῦ νῦν καλῶς ἐκράτησεν τὸ ἔθος, ἔξω τοῦ θυσιαστηρίου τοὺς Βασιλεῖς ἵστασθαι μετὰ τοῦ λαοῦ. Et Nicephorus Callist. lib. XII. cap. XLI. vbi eandem rem recitat, suâ etiamnum ætate id obtinere scribit, nempe ut Imperator ad Bematis cancellos sedeat. Si igitur ante Bematis cancellos extitit Imperatoris sedes, in Solea stetisse conficitur: quod sanè indicare videtur Nicetas Paphlago in vita S. Ignatii Patr. CP. quo loco Bardæ somnium enarrat, scribens sibi visos duos Cubicularios seu Eunuchos, quorum alter δέσμιον τὸν βασιλέα λαβὼν, καὶ ἐπὶ τὰ δεξιὰ καθέλκων, ἐξωθεῖτο τῆς Σολέας, *arreptum Imperatorem vinctum, & ad dextrum latus tractum, è solea pepulit.* Atque inde fortè quidam *Soleæ* nomen inditum existimarunt, quod eò loci Imperator in Ecclesia *Solium* suum haberet. Ut sese res habeat, hanc sancti Ambrosii Constitutionem, tantâ animi devotione ac submissione excepere Imperatores, ut Theodosius Junior & Valentinianus, in eo decreto, quod extat post Concilium Ephesinum, in hæc verba prorumpant: ***Ad sacra Altaria munerum tantum offerendorum causa accedimus: & cùm circumseptum sacrorum Adytorum ingressi sumus, statim egredimur, nec quicquam ex propinqua Divinitate nobis arrogamus.*** Nam etsi in Concilio Laodiceno Can. XIX. solis Sacerdotibus, τοῖς ἱερατικοῖς, εἰσιέναι εἰς τὸ θυσιαστήριον καὶ κοινωνεῖν liceret, is tamen mos invaluerat, ut Adyta ingredi ad offerenda dona Imperatori liceret, ut colligitur ex Synodo Trullana Can. LXIX. κατά τινα παλαιὰν παράδοσιν, inquit Balsamon, quod ab eo ipso sancti Ambrosio ævo obtinuisse par est credere.

XLIII.

CORONÆ.

IAM verò quod ait Silentiarius illic sedere Imperatorem θεοσέπτοις ἐν ἑορταῖς, id intelligendum videtur de solennioribus Christi festivitatibus, vel certè iis in quibus ad Majorem Ecclesiam procedebat, quas numero duodecim fuisse innuit Codinus in Orig. pag. 91. edit. Meursianæ, cùm in cæteris, in Palatii sacris ædibus, divinis interesse Officiis soleret. Ea autem Festa majora θεοσέπτους ἑορτὰς vocavit, quod in iis Imperator coronâ redimitus Sacris interesset. Theophanes de Justino Imperat. Ταῦτα μαθὼν, μεγάλως ἤλγησε τὴν ψυχὴν, ὥστε καὶ τῇ ἑορτῇ προελθὼν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, οὐ κατεδέξατο φορέσαι τὸ στέμμα, ἢ τὴν χλαμύδα, &c. Similia habet an. XXXI. Justiniani: Ὁ δὲ Βασιλεὺς οὐκ ἐφόρεσεν τὸ στέμμα ἐπὶ ἡμέρας μ΄. ἀλλὰ καὶ τῇ ἁγίᾳ Χριστοῦ γεννήσει χωρὶς αὐτοῦ προῆλθεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Apud Francos nostros eum olim obtinuisse morem, ut Reges in majoribus anni festivitatibus, in Ecclesia coronati divinis Officiis interessent, pluribus probavimus ad Joinvillam Dissertat. V. atque inde eas festivitates, *Curias Coronatas*, aut *Dies Coronæ*, appellatas fuisse, seu ἑορτὰς θεοσέπτους. Nam ut apud Latinos, Francos nimirum, Germanos, Anglos, & alios, in hisce occasionibus, inter ipsa sacra Missæ solennia Regum capitibus corona imponebatur ab Archiepiscopis, aut Episcopis, ut ex Anselmo Episcopo in Epist. ad Ernulphum Priorem, Eadmero lib. IV. Histor. Novorum pag. 105. Ivone Carnot. Epist. LXVI. LXVII. LXXXIV. & Baldrico lib. III. Chron. Camerac. cap. LV. colligitur: ita apud Byzantinos à Patriarcha in æde Sophiana, ὅτε δημοτελὴς καὶ μεγάλη ἐτύγχανε δεσποτικὴ ἑορτὴ, coronabantur Imperatores aliqua ex iis corollis, quæ supra sacram mensam pendebant, quæ peracta solennitate in suum remittebatur locum, ut pluribus narrat Constantinus Porphyrogenitus lib. de Admin. Imper. cap. XIII. cujus ritus originem Constantino Magno adscribit. Neque extra istas ceremonias, ex illius edicto, fas erat Imperatori Coronam sibi imponere, vel certè inde auferre; adeò ut Leonem Copronymi filium miserabilem vitæ exitum ex ejusmodi statuti transgressione incurrisse tradant idem Porphyrogenitus, Theophanes, Cedrenus, Glycas, Sigebertus, & alii. Inter has autem Corollas, quæ sacræ Mensæ imminebant, præ cæteris, & operis elegantiâ, & lapillorum pretio, conspicua fuit illa, quam à Constantino Magno dedicatam fuisse, præter Porphyrogenitum, refert Nicetas in Andronico Comneno lib. II. n. II. quamquam id controversum video. Quippe plerique è scriptoribus Byzantinis Sophiam ex Justino Augusto viduam, &

Conſtantinam, Tiberii filiam, Mauricii Auguſti conjugem, ipſi Mauricio magni pretii coronam obtuliſſe narrant, quam ille in Eccleſiam perlatam, Deo conſecravit. Ita Theophanes, Zonaras, Cedrenus, Anaſtaſius, & Paulus Diaconus ad XIX. an. Mauricii. Addit prætereà Cedrenus coronam Heraclii, quæ LXX. libris eſt æſtimata, à filio Heracleona in ædem Sophianam illatam, ubi aliæ prætereà appenſæ erant corollæ, ut idem Nicetas tradit in Alexio lib. III. n. VI. Ex quibus perſpicuum fit, coronas à Principibus & Magnatibus, Templis olim oblatas, & ſupra ſacram Menſam appenſas: quem morem è Latinis attigere præter Anaſtaſium, Domnizo lib. I. de Vita Mathildis Comitiſſæ cap. II. auctor Relationis de Theſauro Canuſinæ Eccleſiæ, Leo Oſtienſ. lib. III. Chron. Caſin. cap. ult. Petrus Diaconus lib. IV. ejuſdem Chronici cap. LXC. & Epiſtola CCCXLV. ex iis quæ habentur Tom. IV. Hiſtoriæ Francorum. Appendebantur autem ut plurimum corollæ iſtæ ad Ciboria: unde ſupra ſacram Menſam illas pependiſſe, paſſim legimus. Anaſtaſius in Leone IV. Papa: *Nam & ſuper Ciborium obtulit coronas quatuor, & calices ſexdecim ex auro mundiſſimo.* Hariulfus lib. III. Chron. Centul. *Super illa tria Altaria habentur tria Ciboria ex argento & auro parata, in quibus tres dependent coronæ, ſingulæ per ſingula ex auro gemmiſque paratæ cum aureis cruciculis, aliiſque diverſis ornamentis.* Chronicon Trudon. lib. I. *In medio Ciborio pendentem coronam æream argento paratam.* Ejuſmodi Coronas Altari imminentes *ſpanocliſtas*, ſeu ἐπανωκλείστους, & *Regna*, non ſemel vocat Anaſtaſius pag. 132. 133. 134. 146. 150. 174. Porro Paulinus Epiſt. ad Sever. Conchæ apparatum deſcribens, Coronas pariter in ea ſtatuit:

Crucem Corona lucido cingit globo,
Cui Coronæ ſunt Corona Apoſtoli,
Quorum figura eſt in columbarum choro.

Verùm an priores Imperatores in Templo coronati Sacris interfuerint, dubium facere videntur verba hæc Theodoſii & Valentiniani in Conſtitutione, quam modò laudavimus: *Dei Templum ingreſſuri foris arma relinquimus, & ipſum etiam diadema deponimus, & quò ſubmiſſioris Imperii ſpeciem præferimus, eò magis Imperii nobis majeſtas promittitur.* Sanè etſi ædem ſacram Coronati ingrederentur poſteriores Auguſti, cùm tamen ad Regias Portas acceſſerant, coronas deponebant. Leo Grammaticus in Michaële: μέχρι δὲ τῶν βασιλικῶν πυλῶν ἐλθὼν ὁ Βασιλεὺς, οὐκ ἀπέθετο τὸ στέφος, καθὼς ἔθος ἐπὶ τοῖς Βασιλεῦσι, ἀλλὰ μετ᾽ αὐτοῦ εἰσῆλθεν μέχρι τῶν ἁγίων θυρῶν. Hæc de Corollis annotaſſe intererat, cùm & ad ædem Sophianam quodammodo pertineant: nunc reliquam deſcriptionem proſequamur.

XLIV.

PAVIMENTUM.

TEMPLI Pavimentum pretioſis, variique generis marmoribus tum porphyreticis ſubvirentibus, tum reliquis roſeo colore variegatis ac perpolitis ſtratum conſpicitur. Anonymus: τὸ δὲ ἔδαφος τοῦ ναοῦ κατεκόσμησε διὰ πολυτελῶν καὶ ποικίλων, μαρμάρων, διά τε καὶ Ρωμαίων πηγανισίων, καὶ τῶν λοιπῶν ῥοδοποικίλων, καὶ στιλβώσας αὐτά. His concinit Silentiarius part. II. verſ. CCXLVIII. Photius in Deſcript. Novæ Eccleſiæ in Palatio: ἡ δὲ τοῦ ἐδάφους θέα εἰς ζώων μορφὰς καὶ σχημάτων ἄλλας ἰδέας ταῖς πολυμόρφοις ψηφῖσι διαμορφωθεῖσα θαυμαστήν τινα τοῦ τεχνίτου τὴν σοφίαν παρεστήσατο, *Pavimenti conſpectus in animalium formas, aliarumque figurarum ſpecies multiformi teſſellati operis continuatione efformatus, admirabilem quandam artificis ſapientiam exhibet.* Ita etiam ædis S. Petri in Palatio exædificatæ pavimentum deſcribit Theophanes Cerameus orat. LV.

XLV.

TESTUDO.

TESTUDO verò opere muſivo ubique exornatur, ut ait idem Silentiarius part. II. verſ. CCLI.

Χρυσεοκολλήτοις δὲ τέγος ψηφῖδας ἐέργει,
Ὧν ἄπο μαρμαίρουσι χύδην χρυσόρρυτος ἀκτὶς
Ἀνδρομέοισιν ἄτλητος ἐπεσκίρτησε προσώποις.

Teſtudo autem auro devinctos lapillos complectitur, à quibus effusè rutilans aurifluus radius in hominum oculos intolerabilis inſilit. Sed & auro puro, ut vult Procopius: χρυσῷ γὰρ ἀκιβδήλῳ καταλήλιπται ἡ ὀροφὴ πᾶσα, κεραννῦσα τὸν κόμπον τῷ κάλλει. νικᾷ μέν τοι ἡ ἐκ τῶν λίθων αὐγὴ ἀνταστράπτουσα. Vel potiùs teſſellis vitreis inauratis, ut Anonymus: κατεχρύσωσε τὰ ὄροφα ἐξ ὑελίνου χρυσοῦ λαμπρότατα.

XLVI.
TECTUM.

QVOD ad tectum spectat, tradit idem Silentiarius part. II. vers. 108. in operienda æde, neutiquam lignis usum Justinianum, sed totam longis marmoreis tabulis texisse:

Καὶ γὰρ Ἄναξ πολύυμνος ἃ μὴ φύσις εὗρε καλύψαι
Δένδρεσι μηκεδανοῖσι λίθων ἐκαλύψατο κύκλοις.

Etenim inclytus Imperator, quæ arboribus tegere renuit natura, magnis lapidum circulis texit. Quò respexit Agathias, scribens Justinianum nequaquam ligna adhibuisse, ne incendiis, ut prius, ædes obnoxia esset: ὡς ἂν μὴ εὐκολώτατα πυρπολοῖτο.

XLVII.
FENESTRÆ.

ÆDIS *interiora*, inquit Gyllius, *fulgent clarissima luce, ob multitudinem luminum. Summus murus, qui in orbem fertur inter quatuor summos Arcus subjecti illuminantur viginti sex fenestris: Aulæ intermediæ triginta duabus: in singulis extremis Aulis orientalibus lucent plus viginti. Prætereo duas occidentales, & quatuor inferiores Aulas, tum duas partes Sphæræ, tum sacram ædis partem solis Sacerdotibus olim patentem. Sileo superiorem Porticum, etiam in medium Templum clarum lumen emittentem, quorum omnium lumina numerare omisi, ob multitudinem.* Atque eò spectant ista Procopii: Φωτὶ δὲ καὶ ἡλίου μαρμαρυγαῖς ὑπερφυῶς πλήθει· φαίης ἂν οὐκ ἔξωθεν καταλάμπεσθαι ἡλίῳ τὸν χῶρον, ἀλλὰ τὴν αἴγλην ἐν αὐτῷ φύεσθαι, τοσαύτη τις φωτὸς περιουσία εἰς τοῦτο τὸ ἱερὸν περικέχυται. *Lumine & solari splendore mirabiliter affluit: non extrinsecus collustrari à sole locum, sed inibi nasci fulgorem diceres: tanta est affusa templo huic lucis copia.*

XLVIII.
LAMPADES ET CANDELÆ.

VERUM etsi tot fenestris lucem excipiat ædes Sophiana, majori fermè ex lucernis, lampadibus, ac luminibus passim ad fornices, & cæteras Templi partes appensis, quibusdam etiam ἀκοιμήτοις, seu perpetuò lucentibus, vel interdiu, vel de nocte, in diurnis ac vespertinis Officiis, quodammodo collucebat: ubique enim *micabant coronæ, candelabra resplendebant*, ut verbis utar Scriptoris Vitæ S. Desiderii Episcopi Cadurcensis cap. IX. & ut ait Silentiarius part. II. vers. CCCCXXXV. appensæ erant tum ad columnas & parietes, tum etiam à testitudine per catenas pendebant, tanto numero, ut in aëre, tanquam in mari, fluitare lampades viderentur.

. . . . ἐκκρεμέες δὲ
Εὐφαέες πλώουσι κατ' ἠέρος ἀντὶ θαλάσσης.

Pensiles autem lucido in aëre veluti in mari fluitant lucernæ. Neque aliter hanc Lychnorum passim in ædibus sacris pendentium multitudinem expressit Theophanes Cerameus Homil. LV. ubi de æde S. Petri exstructâ in Palatio Constantinopolitano à Basilio Macedone: Πυκνοὶ δὲ λαμπτῆρες πρὸς ἑαυτοὺς, ὡς εἰπεῖν ἁμιλλώμενοι, τὸν ναὸν δᾳδουχοῦσι τῇ ἀκοιμήτῳ λυχνοκαΐᾳ, ἴσα ταῖς ἡμέραις τὰς νύκτας φωτίζοντες· *Crebræ verò lucernæ contendentes, ut ita dicam, inter se nunquam sopitis ignibus templum illuminant, & noctes æquè ac dies claras efficiunt.* Et Paulinus Nat. IX.

Ecce vides quantus splendor, velut æde renata
Rideat: insculptum camera crispante lacunar.
In ligno mentitur ebur, tectoque superne
Pendentes lychni spiris retinentur ahenis,
Et medio in vacuo laxis vaga lumina nutant
Funibus, undantes flammas levis aura fatigat.

Denique Continuator Historiæ Episcoporum Virdunensium: *Templum S. Mariæ ita Coronis ornavit ut si manu primam tangeres, usque ad novissimam omnes moverentur.* A laquearibus enim pendebant Lychnuchi orbiculares & in modum coronæ effícti circuli complures, gradatim sibi ipsis impositi, ita ut infimus major esset medio, & medius supremo, singulique lampadibus vitreis adornati, cujusmodi eleganter describuntur à Paulino Natali VII. Hos lumi-

nosos circulos, quibus substrati erant disci argentei, eleganter descripsit idem Silentiarius vers. CCCCII.

——— ἐκ δέ νυ σείρης
Ἀργυρέοις στεφανηδὸν ἀπ' ἠέρος ἥψατο δίσκοις
Ἐκκρεμέας περὶ τέλσα μέσου ξοχάοντα μελάθρου, &c.

Ex catena autem discos argenteos in modum coronæ suspensos, quà extremæ medii templi partes procurrunt, &c. Atque istos quidem circulos *Coronas* interdum vocant ævi medii scriptores Latini, ut auctor Vitæ S. Desiderii loco proximè laudato, Anastasius Bibl. in S. Silvestro & Sixto III. PP. Flodoardus lib. III. Hist. Remens. cap. V. lib. IV. cap. XIII. Ratbertus de Casibus S. Galli cap. IX. Iso Magister de Miraculis S. Galli cap. VIII. Udalricus in Consuet. Cluniac. lib. I. cap. II. Petrus Venerab. in Statut. Clun. cap. LII. Ægidius Aureæ vallis cap. LIII. Vita B. Joannis Gorziensis Abbat. cap. X. n. XC. &c. S. Bernardus *Rotas* appellandas potiùs censuit, lib. de Vita & Moribus Clericorum cap. XI. *Ponuntur in Ecclesia gemmatæ, non Coronæ, sed Rotæ, circumseptæ lampadibus, sed non minùs fulgentes insertis lapidibus.* Sed præsertim instructas ejusmodi lampadibus coronas, *Phara* appellant alii. Leo Ost. lib. III. Chron. Casin. cap. XXXI. *Fecit & Pharum, coronam scilicet maximam argenteam cum --- sex & triginta lampadibus ex ea pendentibus.* Ita promiscuè apud Valafridum Strabonem lib. II. de Mirac. S. Galli cap. XXXV. Bedam de Rat. tempor. cap. XXIV. in Hist. Translat. S. Sebastiani n. XCIV. in Vita S. Gudilæ Virg. n. XVIII. præterea apud Anastasium non semel, apud quem in S. Silvestro *Phara Canthara* dicuntur eæ potissimum coronæ, quæ lampadibus & discis instructæ erant, quos φωτάδοχα ἀγγεῖα vocat Ducas cap. XXIX. Denique alios Lychnuchos in modum Crucis effictos appendit Justinianus. Silentiarius vers. CCCCIX.

——— οὐδ' ἐνὶ δίσκοις
Μούνοις φέγγος ἔλαμπε φιλέννυχον· ἀλλ' ἐνὶ κύκλῳ
Καὶ μεγάλου σταυροῖο τύπον πολύωπα νοήσεις,
Γείτονα μὲν δίσκοιο, πολυτρήτοισι δὲ νώτοις
Αὐγὸς ἐλαφρίζοντα σελασφόρον.

Neque in discis unis nocturnum lumen splendet, sed & eodem in circulo majoris etiam crucis figuram passim perforatam intuebere. Hunc porrò ritum Cruces luminibus exornandi, ætate S. Chrysostomi, cujus auctor perhibetur, obtinuisse narrant Socrates & Nicephorus Call. & in Processibus publicis Ecclesiasticis prælatas: σταυροὶ ἀργύρεοι κηρῶν ἐπ' αὐτοῖς αἰνημμένων προηγοῦντο. Nec desunt qui Crucem supra Ambonem stantem, lucernis, lampadibus, ac luminibus perinde fulgurasse ex Codino observant: εἶχε δὲ καὶ συχνὰ λυχνιτάρια καὶ μανουάλια ἀπίδοτα. Sed & apud Latinos hunc invaluisse ritum docet Anastasius in S. Hadriano PP. *Fecit & Pharum majorem in eadem B. Petri Ecclesia in typum Crucis, qui pendet ante Presbyterium, habentem candelas* MCCCLXX. *& constituit, ut quatuor vicibus in anno ipsum Pharum accendatur.* In Leone III. *Fecit — Crucem anaglypham intersatilem, ex auro mundissimo pendentem in pergula ante Altare cum candelis duodecim pens. lib.* XIII. Ejusmodi etiam Cruces luminosas intellexit Silentiarius vers. CCCCLXXXI. dum ait alium mentem oblectare intuendo σύμβολον οὐρανίου Χριστοῖο. Sunt enim eæ lucernæ, quas *Signa Christi* appellat Anastasius in Leone III. *Fecit in Basilica B. Petri Apostoli — Gabathas fundatas Signochristas, quæ pendent in Quadriporticu, in Pharo æreo in medio Basilicæ numero* XLVIII. Et in Gregorio IV. *Signum Christi habet navicellas duas, & murenas tres.* Infrà: *Signum Christi pendentem in catenulis tribus. — Signum Christi habet historiam in modum leonis incapillatam cum diversis operibus purissimis aureis pendentibus in catenulis quatuor, & uncino uno.* Narrat Chronicon Alexandrinum pag. 716. Arcadio imperante, terræ motu Σιγνόχριστον τοῦ Καπετωλίου cecidisse: quo loco *Signum Christi* nihil aliud est, quàm Crucis signum, quod in tecti vertice Capitolii Constantinopolitani erectum erat; σημεῖον nempe, quod τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου dicitur apud Matthæum, uti locum hunc interpretantur S. Chrysostomus Homil. LXXVII. in XXIV. Matth. Theophylactus, Euthymius, Origenes, Euphræmus de secundo Domini adventu, & alii: unde *Signum Domini* appellatur à Paulino Epist. XII. *Vel hoc de Signo Domini super ingressum picto, hac specie, quam versus indicat:*

Cerne coronatam Domini super atria Christi
Stare Crucem.

Alios denique Lychnuchos in modum retis appensos observat Silentiarius vers. CCCCLXXV.

Ὃς δὲ πυρισπαρέων ἐπακρίδα θέλγεται, ἄλλος
Εἰσορόων λαμπτῆρα μονάμπυκα.

Alius autem igne inspersum rete inspiciens demulcetur. Ejusmodi sunt, quos describit Anastasius in Leone III. PP. *Fecit verò ubi supra ante ingressum Præsepii Pharum in modum retis cum canistro, — necnon & alium Pharum majorem in modum retis cum canistris* XX. *pendentem sub trabem majorem, &c.* In Leone IV. *Fecit autem ad illuminationem ipsius Basilicæ rete ahenum cum canistris argenteis decem & septem.* Et in Benedicto III. *In Basilica B. Pauli Apostoli isdem Antistes —pulcherrimi decoris rete factum miro opere, totum ex gemmis alvaberis, & bullis aureis — offerens,*

rens, pendere jussit. Atque hi quidem Lychnuchi ad fornices & ad parietes appensi erant: at à pavimento exurgebant veluti quædam trabes, seu arbores (sic enim appellantur à Silentiario vers. CCCCLXIII. CCCCLXIV. CCCCLXXIX.) plenæ luminibus, quibus inferior pars Templi illuminaretur, vers. CCCCXXXIX.

> Ες δὲ βαθὺ κρηπῖδος ἐΰϑλιον ἄβρα νοήσεις
> Δούρατα δικραίοιο μέσον ϕοχάοντα σιδήρου,
> Ων ἐπὶ ναοπόλοιο φάλαγξ διαχείεται αἴγλης
> Ιϑυπόροις κανόνεσσιν ἐρευϑομένοισι δεϑεῖσα.

In imo verò solo videre est elegantia tigna, bicornis ferri medium transcurrentia; quorum ad lumen Sacerdotum cohors, rectis regulis rubricantibus adstricta procedit. Ait porro Silentiarius ad ejusmodi arborum collucentium lumen progredi in Templum Sacerdotum cohortem, rectis regulis rubricantibus illigatam; quibus verbis fortè Clerum designavit, qui Ecclesiasticis Canonibus ac Regulis subjacet: unde ἐν τῷ κανόνι, vel ἐκ τοῦ κανόνος, & *sub Canone Ecclesiastico constituti* dicuntur quicumque ex Clero sunt, in Conciliis, locis indicatis in Notis ad Alexiadem pag. 420. Appellantur autem κανόνες ἐρευϑόμενοι, seu *Regulæ rubricatæ*, quòd earum capita ac tituli minio ut plurimum exararentur. Unde apud Latinos passim *Rubrica* sumitur pro quavis regula: est enim *Rubrica*, in Gloss. Græco Lat. διὰ μίλτου ἐπιγραφή. Glossar. Medicum ex Biblioth. Reg. cod. MCCCCLXXXVI. *Rubrica, Titulus factus de rubeo.* Prudentius lib. II. contra Symmach.

> ——— *dicant cur condita sit lex*
> *Bis sex in tabulis, aut cur Rubrica minetur,*
> *Quæ prohibet peccare reos*, &c.

Vita S. Deicoli Abbat. Lutrensis n. XXIX. *Dedit autem Dominus per merita servi sui eidem loco talem profectum, ut multi Nobilium — monachicam disciplinam eligerent, & Monasterium satis ditarent, ipsi quoque sacræ subjacerent Rubricæ.* Historia Inventionis Corp. S. Celsi: *Discussis sanè inibi multis quæ Synodica postulat Rubrica.* Ita leges *Rubricas* vocat Sidonius libro VIII. Epistola VI. Nolim tamen eam esse genuinam horum versuum interpretationem, qui subobscuri videntur, asserere. Jam verò Silentiarius vers. CCCCLXII. arbores istas πυρσοκόμους, ita adornatas depingit, ut in imo latiores circulos, sensim in acutos, instar piceæ, aut cupressi, desinentes, sustinuisse dicat: quomodo Plinius lib. XXXIV. cap. III. describit *Lychnuchos arborum modo mala ferentium lucentes*, quos in veterum delubris extitisse observat. Ejusmodi autem candelabra multis instructa luminibus à terra surgentia, ut & Coronas in aëre pendentes, quas κύκλους vocat Symeon Thessal. lib. de Templo, πολυκάνδηλα appellant Scylitzes in Michaele Calaphate pag. 557. Theophanes, & ex eo Anastasius in Hist. Eccl. & Paulus Diac. lib. XVIII. Hist. Miscellæ in Heraclio, Leo Grammaticus pag. 449. 481. idem Anastasius in Leone III. PP. pag. 133. denique Codinus & Anonymus in Descript. Ædis Sophianæ. Cùm igitur tot lampadibus ac luminibus ubique illa colluceret, etiam ante Justinianum, earum sumptibus non semel provisum est ab Imperatoribus, ut colligitur ex Leg. XIX. Cod. de Operib. publ. Sed præ cæteris Basilius Macedo, ἐνδείᾳ ἐλαίου ἤδη σχεδὸν ἀποσβεσθέντων τῶν λύχνων τῶν ἱερῶν, μεγίστου κτήματος ἐπιδόσει, ὃ προσαγορεύεται Μάντεα, τούτοις τὸ φῶς διαμένειν προσεπενόησατο ἄσβεστον, *Inopiâ siquidem olei sacris lampadibus ferè extinctis, magnæ possessionis, cui nomen Manteæ erat, largitione, inextinctum deinceps lumen procuravit.* Verba sunt Constantini Porphyrogeniti in avi vita cap. LIV. quibus consona habet Cedrenus pag. 587. Totam denique hanc in æde Sophiana collucentium ubique luminum seriem & multitudinem observat etiam Benjaminus Tudelensis in Itinerario, his verbis: *In medio autem Templo columnæ sunt aureæ & argenteæ, candelabra maxima & laternæ, lampades, & alia ex auro & argento plura quàm dinumerare quispiam possit.*

XLIX.

BEMA.

EXACTA & confecta, ex scriptoribus, ædis Sophianæ fabricæ descriptione, partes illius interiores singulatim, eadem, qua priora, methodo nobis restant enucleandæ. In tres autem potissimum apud Græcos, Templum dividitur, Βῆμα scilicet, Ναὸν, in quo Fideles consistunt, & Narthecem. Symeon Thessal. de Templo: ὁ ϑεῖος ἅπας ναὸς τριαδικῶς ϑεωρεῖται, τοῖς πρὸ τοῦ ναοῦ φημὶ, καὶ τῷ Ναῷ, καὶ τῷ Βήματι. *Sacrum omne templum trifariam consideratur, Pronao scilicet, Nao, & Bemate.* Locum Templi sanctissimum, & in quo sacra mysteria peraguntur, τὸ ἱερώτατον χωρίον, καὶ τοῖς ἀπορρήτοις διακεκριμένον, uti appellatur ab Agathia lib. V. variè iidem Græci vocant; interdum enim ἄδυτα, interdum ἱερατεῖον, aut ϑυσιαστήριον, sed communi ac magis recepto apud illos vocabulo, Βῆμα nuncupant: totum

nempe locum illum, qui cancellis à Nao disparatur. Cumque Bema solis Sacerdotibus ingredi, vel in eo sedere fas esset; inde qui ei inserviebant, dicti *οἱ ἀπὸ τοῦ Βήματος* Gregorio Nazianzeno Orat. XIX. & eorum ordo, *τάξις τοῦ Βήματος* ab eodem appellatus, Orat. in sanctum Basilium; *ὅσοι τοῦ βήματος*, apud Eustathium in vita S. Eutychii Patriarchæ CP. n. XCIX. quod & de Diaconorum præcipuis intelligi debet, quos *λειτουργῶν οἰκείους* Dionysius vocat, qui Episcopo astabant sacra facienti. Atque ut à Græcis *ἱερατεῖον*, ita à Latinis *Presbyterium* dicitur, quod in eo soli consistant Presbyteri. Est enim *Presbyterium* apud sanctum Cyprianum Epist. XXXV. XLVI. & XLIX. & in Epistola Bonifacii PP. quæ habetur in Collectione Romana Holstenii, Presbyterorum consessus & conventus, qui *συνέδριον τοῦ πρεσβυτερίου* dicitur Basilio Epist. CCCXIX. ad Innocent. De Presbyterio, ita Synodus Romana sub Eugenio II. PP. cap. XXXIII. *Sacerdotum, aliorumque Clericorum Ecclesiis servientium honores à Laicorum discrete apparere convenit. Quamobrem nulli Laicorum liceat in eo loco, ubi Sacerdotes reliquive Clerici consistunt, quod Presbyterium nuncupatur, quando Missa celebratur, consistere, ut liberè ac honorificè possint sacra officia exercere.* Prædictis hæc addit Synodus Romana sub Leone IV. PP. cap. XXXIII. *Nec inter sacros Cancellos Ordinibus debitos, nisi permittente Episcopo, adtentent accedere* seculares. Ubi Presbyterium, sacros Cancellos promiscuè appellari perspicuè patet. Iis consimilia habent Anastasius in ejusdem Leonis vita pag. 177. & Gelasius I. Papa Epist. IX. Atque hac notione *Presbyterium* passim usurpant Anastasius in vitis Pontificum, Ordo Romanus, Cæsarius Eysterbach. & alii quos alibi laudavimus. Sed & *Senatorium* videtur appellari in eodem Ordine Romano non semel, voce Latina, quæ idem quod *πρεσβυτέριον* sonat: ubi *ad Senatorium* dicitur *descendere Pontifex, ut suscipiat oblationes Principum*, vel *ut communicet eos qui in Senatorio sunt.* Descendit nempe ab Altari, ubi sacra peragit, in Presbyterium, ut Principum & Fidelium oblationes suscipiat, vel *ut communicet* eos qui sunt in Presbyterio, nempe Sacerdotes, Clericos, atque adeò populum ipsum, quod disertè ibi dicitur. Nam licèt ex Concilio Toletano IV. Canon. XVIII. *Sacerdos & Levita ante Altare communicent, in Choro Clerus, extra Chorum populus*, certum est hac in re varios fuisse Ecclesiarum ritus: quippe olim laïcis & feminis ad communicandum patuere Sancta Sanctorum, ut est in Concilio Turonensi II. & lib. VII. Capit. Caroli Magni cap. CCIII. Sed ut verum fatear, nescio an his locis, in Ordine Romano, *Senatorium* idem sit omnino quod *Presbyterium.* Dubitandi causam movet, quod in eo *locus Principum* fuisse dicitur: *Pontifex autem sustentatus hinc inde dextra lævaque à Primicerio Notariorum, descendit ad Senatorium, quod est locus Principum, ut suscipiat oblationes eorum.* Et infra: *Pontifex descendit ad Senatorium, — & suscipit oblationes Principum per ordines arcuum.* Siquidem enim *Senatorium* locus fuit, in quo consistebant Principes, seu Magnates, dum sacræ intererant Liturgiæ; idem ille fortè fuerit cum Solea, de qua agemus, seu pavimento editiori ante Cancellos Bematis, ita appellatus, quod ibi *Senatores*, seu *Principes* consisterent. Nam observatum suprà, ad sacros Cancellos assignatam fuisse Imperatoribus in Ecclesia sedem ab Ambrosio. *Senatores* autem appellatos Magnates, apud scriptores Christianos veteres, notum est. Proinde in Senatorio Pontifex non modò suscipiebat oblationes Principum, sed & populum ibidem communicabat. Idem Ordo Romanus: *Mox ut Pontifex cœperit communicare populum in Senatorio*, &c. Quo certè loco, nempe ante Altaris Cancellos, etiamnum in ædibus sacris Fideles sacram Eucharistiam accipiunt. Denique *Presbyterium* alibi usurpat pro loco in quo Presbyteri consistunt: *Presbyteri in Presbyterio omnes permanent inclinati.* Videat igitur Lector utram harum conjecturarum probet. *Βῆμα* autem hanc ædis sacræ partem appellarunt veteres, ab ipso Altari, cui id nominis indiderunt, quod, ut ait Germanus Patriarcha Constantinopolitanus, *θεῖος* sit, *ἐν ᾧπερ ὁ παμβασιλεὺς Χριστὸς προεκάθητο μετὰ τῶν αὐτοῦ ἀποστόλων.* Nam & *Βῆμα* pro Tribunali non semel usurpari observarunt viri docti. Alii à gradibus, quibus illud ascenditur; alii denique ab Altaris gradibus, quod editius fuisse infrà ostendemus, dictum censent. Nam & *Bema*, ut auctor est Augustinus contra Epist. Manetis cap. VIII. & lib. XVIII. contra Faustum cap. IV. Manichæi diem festum vocarunt, quo Manes occisus est, quod quinque gradibus instructo Tribunali, & pretiosis linteis adornato, illum celebrarent: quod quidem festum à Catharis sui temporis *Malisola* appellatum fuisse scribit Ekbertus Schonaviensis Serm. I. contra Catharos. Cùm igitur præcipua veneratione colenda haberetur sacra hæc ædis pars, in ea exornanda sumptibus non pepercit Justinianus: totam enim argento obduxit. Anonymus: *τὸ δὲ θυσιαστήριον ἐξ ἀργύρου λαμπροτάτου· στήθεα καὶ κίονας εὐμεγέθη ἀργυρᾶ πάντα πεποίηκεν, σὺν τοῖς πυλῶσιν αὐτῶν, πάντα ἀργυρᾶ χρυσέμβατα.* Tantam autem argenti vim immisit in totum Bema, ut ad libras quadraginta millia impendisse tradat Procopius: *ὁ γὰρ τοῦ ἱεροῦ τὰ μάλιστα χῶρος ἀβέβηλος, καὶ μόνοις ἱερεῦσι βατὸς, ὅνπερ καλοῦσι Θυσιαστήριον, λιτρῶν ἀργύρου μυριάδας ἐπιφέρεται τέτταρας.* Ex quibus nescio an fides adhiberi omnino debeat veteri scriptori de imagine Salvatoris dicta Antiphonetes, tradenti Theodorum & Abramium Judæum, partum nescio quo miraculo immensum argentei metalli pondus, dum plumbum quod Theodorus mercando comparaverat, in argentum mutatum animadvertit, donarii vice ædi Sophianæ obtulisse: siquidem *τοῦτον*

μεταλλεύσαντες καὶ σφυρηλατήσαντες, διὰ χρυσοχόων καὶ ἀργυρηλάτων ἐπισημόνων, τὸ ἱερώτατον βῆμα ἅπαν σὺν τῷ ἄμβωνι περιηργυρωμένα ἀπετέλεσαν, καθάπερ ὁρᾶται, καὶ ἔτι φαινόμενον μέχρι τῆς σήμερον, *Conflantes ac malleis in laminas ducentes, aurificum ac argentariorum artis metallicæ peritorum opera, sacratissimum universum sacrarium, unà cum ambone argento obduxerunt, quemadmodum usque hodie conspicitur.* Accidisse autem istud miraculum Heraclio imperante volunt.

L.

CONCHA.

BEMATIS pars præcipua fuit Concha: sed quid potissimum fuerit Concha, inter eruditos omnino non constat. Salmasius ad Plinium multus est in ea disquirenda; qui etsi probabilia dixerit, rem tamen non adeò accuratè explicuit, ut perspicua sit. Goarus in Euchologio Concham cum Ciborio perperam confundit, cùm Ciborium in Concha fuerit, non ipsamet Concha. Verùm non admodùm arduum erit Concham reperire ei qui Templorum Græcanicorum figuram inspexerit attentioribus oculis, quorum ichnographias aliquot nobis exhibuit idem Goarus pag. 13. 26. 27. atque adeò ædis Sophianæ, quam hìc damus: videre est enim in ea parte, in qua stat, vel statuitur Altare, recessus aliquot in modum Hemicylindri, supernè, ut par est credere, in Conchæ speciem clausi. Dixi aliquot recessus: quandoque enim unicus conspicitur, interdum trinus, ut mox indicabimus. Est igitur Concha, τοῦ Θυσιαστηρίου pars: unde Germano Patr. CP. In Hist. Eccl. dicitur κόγχη τοῦ Θυσιαστηρίου, id est, Concha Bematis, seu partis illius Templi, in qua Sacra peraguntur. Concham Sophianæ ædis eleganter ac graphicè descripsit Procopius. Ab humo, inquit, extat ædificium, non rectâ productum lineâ, sed laxâ sensim obliquitate flexum, receditque in medio, ac figurâ semitereti, quam artis periti Semicylindrum vocant, ad perpendiculum surgit: in quartam verò Sphæræ partem desinit operis hujusce culmen. Sed præstat Græcè loquentem audire: οἰκοδομία τις ἐκ γῆς ἀνέχει, οὐκ ἐπ' εὐθείας πεποιημένη, ἀλλ' ἐκ τῶν πλαγίων ὑπεσταλμένη κατὰ βραχὺ, καὶ κατὰ μέσα ὑποχωροῦσα, ἐπὶ σχῆμά τε κατὰ ἥμισυ τὸ στρογγύλον ἰοῦσα, ὅπερ οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα σοφοὶ ἡμικύλινδρον ὀνομάζουσιν, ἐς ὕψος ἀπότομον ἐπανέστηκεν. ἡ δὲ τοῦ ἔργου τούτου ὑπερβολὴ ἐς σφαίρας τεταρτημόριον ἀποκέκριται. Deinde addit ut intra Conchæ recessum pavimentum columnis prematur semicirculari forma dispositis, ita ut sibi invicem tanquam in Choro quodammodo adsurgant. Neque minori elegantiâ ac concinnitate Conchæ Sophianæ & structuram & formam expressit Paulus Silentiarius 1. part. vers. CCXXI.

> Τεισσὰ μὲν ἀντολικῶν ἀναπέπταται ἔνδια κύκλων
> Ἡμιτόμων, ὕψου δὲ μετ' ὄρθιον αὐχένα τοίχων,
> Σφαίρης τετρατόμοιο λάχος τὸ τέταρτον ἀνέρπει.

Triplex ad Orientem in semicirculi speciem compositum patet domicilium: supernè autem in superiori murorum crepidine Sphæræ quarta pars assurgit. Concha igitur Semicylindri, seu κύκλου ἡμιτόμου, ad perpendiculum effícti, formam refert, quousque supernè claudatur in quartam Sphæræ partem, ἐς σφαίρας τεταρτημόριον, inquit Procopius. Quæ quidem Sphæræ pars quarta interiùs undique sinuata, à Conchæ marinæ figura, quam effingit, nomen est sortita, ut auctor est Silentiarius vers. CCXXVI.

> Κόγχας ταῦτα κάρηνα σοφοὶ τεχνήμονι μύθῳ
> Ἀνέρες ἐδιδάξαντο. τὸ δ' ἀτρεκὲς, εἴτ' ἀπὸ κόγχου
> Εἰναλίου καλέουσι δαήμονες, εἴτ' ἀπὸ τέχνης
> αὐτοί που δεδάασι

Conchas hos vertices, artis architectonicæ vocabulo, vocant viri illius periti: quod autem certum est, nomen illud sive à Conchæ marinæ figura indidere, sive ab arte utcumque didicere. Ita porrò effictâ est Concha Sophiana, ut etsi unica supernè appareat, trinos tamen recessus operiat, ac proinde triplicem Concham efficiat. Silentiarius part. 1. vers. CCLXXII.

> Ὡς ἡ μὲν βαθύκολπος ἀνέστυται ἤερι κόγχη
> Ὑψόθεν ἀντέλλουσα μία, τρισσοῖσι δὲ κόλποις
> Νέρθεν ἐπεμβέβαυῖα.

Igitur Concha in aërem ampla attollitur, supernè quidem una exoriens, trinis verò recessibus infernè innixa. Et versu jam laudato:

> Τεισσὰ μὲν ἀντολικῶν ἀναπέπταται ἔνδια τοίχων
> Ἡμιτόμων, &c.

Ubi satis ostendit infernè, seu sub Conchæ volutatione, tres Conchas contineri, quæ unicâ Sphæræ quarta parte continentur, ac conteguntur. Trinos istos recessus bellè descripsit Paulinus Nat. X.

> *Est etiam interiore sinu majoris in aula*

Insita cella procul, quasi filia culminis ejus,
Stellato spatiosa sinu, trinoque recessu
Dispositis sinuata locis.

Et Epist. XII. ad Severum: *Prospectus vero Basilicæ, non ut usitatior mos est, sed ad Domini mei Beati Felicis Basilicam pertinet, memoriam eius aspiciens: tamen cùm duabus levâ dextrâque conchulis intra spatiosum sui ambitum apsis sinuata laxetur, una earum immolanti hostias jubilationis Antistiti patet, altera post Sacerdotem capaci sinu receptat ouantes.* Triplicem igitur recessum habet Concha sub eadem concameratione, majorem & medium, in quo erat sacra Mensa, & Sacerdotum sedes, seu Synthronus: duos præterea alios minores, alterum ad dextram, seu Septentrionem, quem Prothesin vocabant; alterum ad sinistram, seu Meridiem, Diaconicum appellatum, uti mox ostendemus. Quemadmodum autem, & quare triplex Concha efficta fuerit, sic narrant postremi ævi Græculi. Tradunt quippe Architectos sacrum Bema, seu potiùs τὸ ἅγιον θυσιαστήριον, hoc est eam Bematis partem, in qua Altare statui solet, ædificaturos, de lumine in illud immittendo invicem deliberasse, ac primùm quidem unicam Concham, quam μύακα μονοκάλαμον vocant, vel unius tenoris, per quam lux admitteretur, conficere statuisse: præcepisse verò Imperatorem (ita enim Codinus) duplicem ædificari: verùm restitisse Architectos, quòd locus ille nullis exterioribus suffultus esset lapideis fulcimentis, ac proinde incumbenti oneri ferendo haud par esset. Cumque incerti quid agerent, versarent animum, Imperatore præsertim non sibi constante, dicenteque interdum unicum arcum, interdum duos, μίαν ἀψῖδα, ἄλλοτε δὲ δύο, fieri debere; tandem Angelum, Imperatoris habitu Architectorum magistro apparuisse, præcepisseque, ut τρίφωτος μύαξ, seu triplex Concha fieret, & διὰ τριῶν στοῶν, per triplicem Porticum (ita superiorem Conchæ concamerationem appellare videntur Græculi) sacrum Bema, vel ipsum Altare illuminaretur, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, atque ita triplicem Concham confectam esse. Quasi verò antequam operi manum admovissent Architecti, totius ædis non fuisset delineata forma ac figura: quod disertè de Sophiana tradit Procopius, ubi de Anthemio Architecto: hunc enim condendæ ædis figuram delineasse ac designasse scribit: τῶν γινομένων προδιασκευάζων ἰνδάλματα. Ita passim nugas suas imperitis venditant nugigeruli ac recentiores Græci. Enimverò ab hac triplici Concha *Trichoram apsidem* dictam vult Salmasius, apud Paulinum: *Reliquiis Apostolorum & Martyrum intra apsidem trichoram sub Altari sacratis.* Sic enim legendum contendit, pro *trichora sub Altaria;* cui subscribo lubens, cùm unicum fuerit Altare in Apside, seu Absida, atque adeò in tota æde sacrâ, quod & infra satis indicat. Nam constat *trichora* dicta fuisse ea triclinia, quæ tribus cameris, conchis, aut partibus constabant, cujusmodi fuit illud, de quo Spartianus in vitâ Pescennii; *Domus ejus hodie visitur in campo Iovis, quæ appellatur Pescennii, in quâ simulachrum ejus in trichoro constituit.* Neque enim arridet ejusdem Salmasii conjectura, qui *trichorum*, fastigium domus interpretatus est. Nam hoc loco *trichorum*, est triclinium istius domus, tribus, ut dixi, cameris constans, cujusmodi sunt in antiquis Monasteriis Refectoria, quæ inde *trichora* & *trichoria* appellantur. Gloss. Saxon. Ælfrici: *Tricorum, vel Triclinium, Gereord-hus.* i. domus refectionis: quâ notione *tricorium*, seu *trichorium*, usurpat Ordericus Vitalis lib. III. & VI. pag. 495. & 603. At Joannes de Janua *trichorium*, *domum trinâ convivantium sessione ordinatam* esse ait, quemadmodum solent Monachi in suis Refectoriis considere. Ugutioni verò dicitur *Trichorium, locus juxta ignem causâ prandii, habens cameras, vel tres absidas. Octachorum* occurrit in inscriptione ad Fontem S. Theclæ, Mediolani à S. Ambrosio exaratâ, apud Gruter. MDCLXVI. 8. Ita porrò Concha Sophiana efficta est, ut ultra Pilas, & quâ parte parietes ad latera Bematis desinunt, sinuari incipiat in formam hemicylindri, seu ubi procurrere cessant Porticus in interiore æde: quod Paulinus de Templo S. Felicis agens, sic descripsit: *Totum verò extra Concham Basilicæ spatium, alto & lacunato culmine geminis utrinque Porticibus dilatatur.* Addit Procopius Conchæ Sophianæ imminere nescio quam structuram μηνοειδῆ, seu bicornis lunæ instar sinuatam; quæ simul concinnitate admirationem, simul dubiæ compagis specie timorem parit, ut quæ neque videatur pendere tutò, & quamvis firmissimè nitatur, periculum tamen ostentet ibi versantibus: ὕπερθέν τε μηνοειδές τι αὐτῇ ἕτερον τοῖς προεστηκόσι τῆς οἰκοδομίας ἐπῆρται, τῇ μὲν εὐπρεπείᾳ θαυμάσιον, τῷ δὲ σφαλερῷ τῆς συνθέσεως δοκοῦντι φοβερὸν εἶναι ὅλως. δοκεῖ γάρ πη οὐκ ἐν βεβαίῳ ἐπηωρῆσθαι, ἀλλ' ἐπικινδύνως τοῖς ἐνθάδε οὖσι μετεωρίζεσθαι· καίτοι διαφερόντως ἐν τῷ βεβαίῳ τῆς ἀσφαλείας ἕστηκεν. Atque illud est quod intelligit Agathias, dum ait Paulum Silentiarium ita ædis Sophianæ Descriptionem adornasse, ut μεγέθη τε καὶ ὑψώματα, καὶ ὅσα εὐθύγραμμα σχήματα, καὶ ὅσα κυκλικά, καὶ ὅσα ἐκκρεμῆ καὶ περιτεταμένα, non omiserit. Id etiam attigit Gyllius, scribens *extare Templi extremitates, ultra octo Pilas projectas, in Sphæræ quartam partem recedentes, ex supera parte quiddam lunæ curvatæ in cornua simile præ se gerentes.* Denique supra hoc lunatum ædificium, adsurgit fornix alius excelsior usque ad caput immensi istius fornicis, cujus tergo incumbit mediæ ædis vertex, uti habet Silentiarius I. part. vers. CCLXVI. Intra Conchæ utriusque, ad mediæ latera, recessum, ait idem Procopius, columnæ à pavimento assurgunt, non recto quidem

ordine, sed intus semicirculari formâ dispositæ, ita ut sibi invicem tanquam in choro assurgentes, lunato ædificio subsint: ὅυτων δὲ δὴ ἐφ' ἑκάτερα κίονες ἐπ' ἐδάφους εἰσὶν, ἐδὲ αὐτοὶ κατ' εὐθὺ, ἑστῶτες, ἀλλ' εἴσω κατὰ σχῆμα τὸ ἡμικύκλον ὥσπερ ἐν χόρῳ ἀλλήλοις ὑπεξανιστάμενοι καὶ αὐτοῖν ὑπεράνωθεν οἰκοδόμημα μηνοειδὲς ἀποκρέμαται. Hanc Concharum partem columnis adornatam τὸ κιονῶδες videtur appellare Pachymeres lib. I. cap. XIX. Conchæ præterea appellatione non semel donant scriptores Baptisterium Lateranensis Ecclesiæ, quam *Concham Paragonicam*, interdum *Porphyream*, *Constantini* vocat Joannes Hocsemius in Engelberto à Marca Episcopo Leod. cap. XXXV. *Concham Porphyriticam*, Magnum Chronicon Belgicum pag. 160. *in quâ*, ait idem Hocsemius, *intravit Constantinus Paganus, & ibi lotus fuit:* de quo Constantini Baptisterio agunt præterea Theophanes an. XVIII. Constantini, & Anastasius in vit. PP. pagg. 14. 23. 28. Ab ejusmodi perinde structuræ formâ dictum fuit Τρίκογχον, Triclinium in Palatio Constantinopolitano, cujus mentio est in Chronico Alexandrino pag. 734. & apud Leonem Grammaticum pagg. 455. & 497. ut & aliud in eodem Palatio Triclinium, Ἑπτάκογχον nuncupatum à septem Conchis, quibus constabat, in quo habita legitur Collatio Catholicorum cum Severianis, Justiniano imperante, quæ habetur in Conciliorum Codice: quod videtur idem esse cum eo, quod *Hepta* nudè dicitur apud Liberatum Diaconum cap. IX. Observandum denique ἱερὰν κόγχην appellari ab Evagrio ipsum Bema cancellis suis clausum. Ait enim Sophianæ ædis longitudinem à portâ Templi Conchæ obversâ, ad ipsam Concham; ἔνθα τὰ τῆς ἀναιμάκτυ καλλιερεῖται θυσίας, pedum esse CXC. totius verò Templi longitudinem esse pedum CCLX. Unde confici videretur longitudinem Bematis fuisse pedum LXX. reliquam fuisse in Nao & Pronao, vel, si mavis, Narthece, nisi in hisce mensuris recensendis Evagrii codicem mendo non carere constaret: tametsi ex ædis Ichnographiâ quam damus, mediam Concham longiùs recedere planum fit, quàm quæ ad latera extant, continereque in recessu ad minimum pedes L. Quod porrò ultra Concham procurrit spatium, ita describit Silentiarius parte I. CCXXXV.

> Τὴν δὲ μετ' ἐκδέχεται κρατεροῖς ἀραρυῖα θεμείλοις
> Ες βάσιν εὐθύγραμμος, ὕπερθε δὲ κύκλιος ἄντυξ,
> Σχήμασιν ἐ σφαίρης ἐναλίγκιος, ἀλλὰ κυλίνδρε
> Ανδιχα τεμνομένοιο.

Hanc, inquit, *majorem Concham excipit concameratio validis incumbens fundamentis, in ima quidem parte in rectas ducta lineas, supernè verò in orbem composita: neque tamen circuli omnino, sed cylindri bifariam divisi figuræ similis.*

LI.

ABSIDA.

JAM verò majorem Concham, quæ Græcis scriptoribus nudè Κόγχη dicitur, Latini inferioris ætatis passim *Absidam* appellavere. Disertè enim Paulinus Epist. XII. Absidam cum Concha confundit. Nec abludit Valafridus Strabo lib. de Reb. Eccles. cap. VI. dum ait *Absidam* esse *exedram separatam à Templo, & Græcè Cyclon vocari:* κύκλον enim, vel certè κύκλιον, appellatam esse Concham à Græcis, docemur ex Anonymo: ἀναδύων δὲ εἰσπορεύεσθαι ἐν τῷ ἰλύματι (f. εἰλήματι) τῷ καλουμένῳ Κυκλίῳ, ὅπερ ἐστὶν ὑποκάτω βαθμίδων, τὸτο Αγια ἁγίων προσηγόρευσεν. Neque aliâ appellatione quàm ἀψῖδος, Concham Ecclesiæ sanctæ Sophiæ Nicænæ donavit Gregorius Cæsariensis Orat. in Nicænos Patres, ut Concham Novæ Ecclesiæ in Palatio à Basilio Macedone excitatæ, Photius in illius descriptione, hisce verbis: ἡ δὲ ὑπὸ τῇ θυσιαστηρίῳ ἀνεγειρομένη ἀψὶς, τῇ μορφῇ τῆς Παρθένυ περιαστράπτεται. *Fornix verò sacrario inædificatus, Virginis Deiparæ imagine coruscat.* Ædium quippe sacrarum Conchæ in fornicis, vel arcus, seu ἀψῖδος speciem supernè effinguntur. Est enim ἀψὶς, in Gloss. Gr. Lat. *forfex, arcus, fornix.* Et apud Ælfricum in Gloss. Saxon. *Absida*, dicitur esse *Sinewalt cleofa*, id est, rotunda concameratio, vel Porticus. Hinc S. Hieronymus lib. II. in Epist. ad Ephesios, dixit, *in summo cæli fornice, &, ut ipso verbo utar, apside.* Verùm si res strictè accipiatur, aliud fuit *Concha*, aliud *Absida*. Nam *Absida* propriè est ipse semicirculus, ἡμίκυκλος, qui ab inferiori θυσιαστηρίυ parte in altum assurgit, & in apsidem, seu arcum, aut semicirculum sinuatur: Concha verò, ipsius Apsidis pars interior in Conchæ speciem supernè camerata, curvata, & sinuata. Unde rectè Paulinus Apsidem à Camerâ, interiori scilicet, distinguit: *Apsidem solo & parietibus marmoratam camera musivo illusa clarificat.* Et Cassianus Collat. XXIV. cap. VI. *Velut si quis apsidis cameram volens in sublime concludere. Apsidem* porrò & *absidem* dici vulgò, idem annotat Paulinus. Siquando autem plura essent Altaria in Templo, aut æde sacrâ, unumquodque *absidam* suam habebat. Leo Ost. lib. III. cap. XXVIII. *unicuique Altari sua absida.* Præcipua verò, *Mediana* & *Major* eidem scriptori dicitur eodem cap. ut & lib. I. cap. 19. *In*

Baſilicâ, Abſida media, ad quam per octo gradus aſcenditur. Ubi obſervandum partem iſtam Templi ſacratam editiorem eſſe, & ad eam per plures gradus perveniri: unde Βήματος nomen illi inditum non inſulsè opinantur viri docti, quidquid alii reclament. Quæ quidem ſententia firmari præterea poteſt ex Evodio Uſalenſi lib. II. de Mirac. ſancti Stephani cap. I. *ipſaque etiam per ſe gradus abſidæ conſcendens, univerſis eminus conſpicienda aſtabat.* In confeſſo tamen eſſe debet, in pleriſque ſcriptorum locis, in quibus Abſidarum fit mentio, id vocabuli pro toto Bemate, id eſt, eâ Templi parte, ubi τὰ ἅγια τῶν ἁγίων peragebantur, uſurpari; quemadmodum κόγχην uſurpant Græci. Panegyricus Berengarii lib. V.

Talibus aræ adeunt geſtis apſida ſacratæ
Lumina terrarum.

Ita paſſim apud Gregorium Turon. lib. II. de Mirac. S. Martini cap. XLVII. Anaſtaſium in vit. PP. pag. 13. 17. 32. 150. 160. 166. edit Reg. Walterium Aurelian. Epiſcop. in Capitul. cap. IV. S. Althelmum de Laude virginit. apud Caniſium pag. 826. Petrum Diacon. lib. IV. Chr. Caſin. cap. III. Petrum Damian. lib. III. Epiſt. VIII. Candidum Monach. apud Browerum in Annal. Fuld. pag. 116. Auctorem Chronici Fontanell. cap. XIV. XVI. & aliquot alios. Sed ut plurimum *Abſidam* dici à ſcriptoribus ipſam Concham, vel ipſam ſacram Menſam, ſeu Altare conſtat: verbi gratiâ, cùm in Abſidis repoſitas Sanctorum Reliquias ſcribunt, quas ſub Altaribus, & intra Altaria recondi ſolitas notum eſt, ut S. Auguſtinus Serm. XXXII. De diverſis cap. III. Gregorius Turon. lib. X. Hiſt. cap. XXXI. lib. I. de Mirac. cap. LXIII. Anaſtaſius in Gregorio IV. PP. pag. 166. Paulinus Epiſt. XII. ad Severum, Evodius Uſalenſis lib. I. de Mirac. S. Steph. cap. III. Rodulfus Preſbyter in vita Rabani Mauri n. XXVII. Auctor Chronici Fontanell. cap. II. Andr. Silvius in Chr. Marcian. &c. Cùm igitur Abſida nihil aliud ſit quam fornix, ſeu arcus; non mirum ſi in cæteris ædificiis, etiam prophanis, vocem hanc uſurpent ſcriptores, ut Anaſtaſius in vitis Pontificum Rom. pag. 127. 129. 162. Leo Oſt. lib. III. cap. II. & Petrus Diac. de Viris illuſtr. Caſin. cap. XVIII. Denique *Exedram* vocat Abſidam, ſeu Concham, Valafridus Strabo loco ſupra laudato: quia, ut auctor eſt Euſebius in Hiſt. Eccl. ædificia Templis adjuncta, & ab iis quodammodo ſeparata, ἐξέδρας appellabant. Ejuſmodi enim erant Conchæ, quæ etſi ædium ſacrarum non modò pars, ſed etiam ſacratior, eſſent, extra ipſas tamen procurrebant, & ab iis quodammodo ſecludebantur: *Exedra*, inquit, *eſt Abſida quædam ſeparata modicum à Templo, vel Palatio, & dicta inde, quod extra hæreat:* quaſi vocis iſtius etymon à Græcis non eſſet arceſſendum. Per *Exedram* igitur, *Abſida*, ſeu *Concha*, intelligi videtur apud ſanctum Auguſtinum in Geſtis cum Emerito Donatiſtarum Epiſcopo: *Cùm Deuterius Epiſcopus Metropolitanus Cæſarienſis unà cum — Epiſcopis in Exedram proceſſiſſet, — ſcilicet Eccleſiæ majoris Cæſariæ*, &c.

LII.

FENESTRÆ CONCHÆ.

SED nondum planè ſum aſſecutus, cur Iſidorus lib. V. Orig. cap. VIII. *Abſidam* dictam ſcribat, *eo quod lumine recepto per arcum reſplendeat:* à quo hauſit quæ habet in eandem ſententiam idem Valafridus Strabo: *Abſida*, inquit, *Græcè, Latinè lucida dicitur, quia lumen acceptum per arcum intromittit.* Neque enim commune aliquid habet *Abſida* cum lumine; niſi fortè eam Conchæ partem ſuperiorem, per quam lux intromittitur, Abſidam dictam proprio vocabulo cenſuerint, quâ ipſa ſcilicet Conchæ Apſis circinatur, & in conchæ ſpeciem interiùs ſinuatur & effingitur. Obſervat enim Silentiarius ſuperiorem Conchæ partem in dorſa diſpertitam, quinquefariam ſeparata ac diviſa lucis receptacula, levioribus vitris operta, continere. Ita ille part. I. verſ. CCLXXIV. ubi de Concha:

——— Διατμηγεῖσα δὲ νώτοις
Πένταχα μοιρηθέντα δοχήϊα φωτὸς ἀνοίγει,
Λεπταλέοις ὑάλοις κεκαλυμμένα, τῶν διὰ μέσσης
Φαιδρὸν ἀπαστράπτουσα ῥοδόσφυρος ἔρχεται ἠώς.

Dorſis autem diſpertita, quinquefariam ſeparata ac diviſa lucis receptacula aperit, levioribus vitris operta, per quorum medium bellè coruſcans ingreditur aurora. De feneſtris Abſidarum agit Anaſtaſius in Leone III. PP. *Simul & feneſtras de Abſida ex vitro diverſis coloribus concluſit, atque decoravit.* Et Paulinus Nat. IX.

——— *Et aperta per arcus*
Lucida frons bifores perfunderet intima largo
Lumine, conſpicui ad faciem converſa ſepulchri,
Quo tegitur poſito ſopitus corpore Martyr.

Vitrearum porrò feneſtrarum, quæ vitro in tenues laminas fuſo obductæ erant, meminiſſe

Hieronymum, pridem obſervarunt viri docti. Leo Oſtienſis lib. III. cap. XXIX. & XXXII. *Feneſtras — plumbo ſimul ac vitro compactis tabulis ferroque connexis incluſit.* Harum uſum ſerius ad Britannos tranſiiſſe tradit Beda lib. I. de Wiremuthenſi Monaſterio, ſeu in Vita S. Benedicti Biſcopi cap. V.

LIII.
MENSA SANCTA.

IN media ac majori Concha erat ἁγία τράπεζα, ſeu ſancta Menſa. Epiphanius Hagiopolita de Locis SS. πρὸς ἀνατολὴν ἢ τῶν κιόνων ὡς ἀπὸ διαστήματος ὀλίγου ἐστὶ κόγχη, καὶ ἵσταται τράπεζα, ἔνθα λειτουργεῖ ὁ Πατριάρχης. *Ad orientem columnarum, poſt quoddam intervallum, eſt Concha, & ſtat menſa in qua Sacra operatur Sacerdos.* Sic autem appellabant Græci Altare præcipuum, ſuper quo τὰ ἅγια fiebant, ſeu Chriſti Corpus conficiebatur: Latini *ſanctam Menſam* vocant. Nicolaus I. Papa Epiſt. II. *Altare ſanctum in quo Deo Omnipotenti ſacrificiorum vota perſolvimus, lapis eſt naturaliter communis, — quia vero ſacratum eſt Dei adjutorio, & benedictionem ſuſcepit, Menſa ſancta efficitur.* Amalarius Fortunatus lib. III. de Eccleſ. Offic. cap. XXI. ita dictam cenſet, *quod ſit Menſa Domini, in quâ convivabatur cum Diſcipulis.* Cui ſuccinit Germanus Patr. CP. ἡ ἁγία τράπεζά ἐστιν ἀντὶ τῆς τραπέζης τοῦ Χριστοῦ, σὺν τοῖς μύσταις. *Sacra Menſa vice eſt menſæ Chriſti cum ſuis diſcipulis.* Ait præterea ſacram Menſam ſepulchrum Chriſti repræſentare: ἡ ἁγία τράπεζά ἐστιν ἀντὶ τοῦ τόπου τῆς ταφῆς, ἐν ᾗ ἐτέθη ὁ Χριστὸς, ἐν ᾗ πρόκειται ὁ ἀληθινὸς καὶ οὐράνιος ἄρτος, ἡ μυστικὴ καὶ ἀναίμακτος θυσία. *Sacra Menſa vice eſt loci ſepulchri in quo poſitus eſt Chriſtus, in quo proſtat verus ac cæleſtis panis, myſticum & incruentum ſacrificium.* Et certè Menſam veteribus dici ſepulchrum, vel quod poſteriores *Tumbam* appellavere, docet vetus Inſcriptio, quæ extat Mediolani in Monaſterio S. Ambroſii: MM. MINICIÆ. RVFINÆ. QVÆ. VIXIT. ANNIS. XXII. MENSE. VNO. DIEBVS. XXIV. MINICIA. DOMICIA. SORORI. POSVIT. MENSAM. CONTRA. VOTVM. Alia Brixiæ, ad S. Fauſtinum: ATTIO. PROCVLO. LECTORI. FILIO. DVLCISSIMO. QVI. VIXIT. ANN. XVIII. M. VIII. FABIA. SECVNDA. CONTRA. VOTVM. MENSAM. POSVIT. B. M. Alia ſuggerimus in Gloſſario nuper edito. Denique *Menſæ* nomine priſcis Chriſtianis videtur nuncupatus locus, in quo ſancti Martyres quodammodo immolabantur, dum vitam pro Chriſto effundebant, quemadmodum Chriſtus ipſe in ſacrâ Menſâ à Sacerdotibus, in ſacroſanctis Miſſarum Liturgiis, quotidie immolatur. Quâ quidem ſignificatione, Carthagine *Menſa Cypriani* appellabatur locus, vbi *martyrium conſummavit* ſanctus Cyprianus, & ubi poſtmodum in memoriam Menſa erecta eſt, *non*, inquit S. Auguſtinus Serm. CXIII. de Diverſis, cap. II. *quia ibi eſt unquam Cyprianus epulatus, ſed quia ibi eſt immolatus.* Extant ſermones aliquot ejuſdem Auguſtini ad hanc Menſam habiti, cujus idem præterea meminit Enarrat. in Pſalm. XXXVIII. & LXXX. & Serm. CCXXXVII. de Tempore. Narrat Sozomenus lib. IX. cap. I. & ex eo Nicephorus Call. lib. XIV. cap. II. Pulcheriam Auguſtam, Theodoſii Junioris ſororem, ſacram Menſam Majori Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, ſeu ædi Sophianæ Conſtantianæ, auro & lapidibus pretioſis inſignem & divitem obtuliſſe, & inſcriptionem in rei memoriam poſuiſſe: ἐκ χρυσοῦ καὶ λίθων τιμίων θαυμάσιόν τι χρῆμα θεαμάτων κάλλιστον, ὑπὲρ τῆς ἰδίας παρθενίας, καὶ τῆς τοῦ ἀδελφοῦ ἡγεμονίας, ἱερὰν ἀνέθετο τράπεζαν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ΚΠ. καὶ ἐπὶ τοῦ μετώπου τῆς τραπέζης, ὡς ἂν πᾶσιν ἔκδηλα ᾖ, τάδε ἐπέγραψεν. *Ex auro & lapidibus pretioſis quoddam donarium, operum quæ ſpectantur longè pulcherrimum, ſacram Menſam in Eccleſia Conſtantinopolitana pro virginitate ſua, & pro fratris imperio dedicavit: & in fronte ipſius menſæ, ut cunctis conſpicua eſſent, hæc eadem inſcripſit.* Neque minori magnificentiâ, aut parciori ſumptu, ſacram aliam Menſam in nova æde Sophiana erexit Juſtinianus, ut quæ tota auro & lapidum pretioſorum fulgore coruſcabat. Silentiarius part. II. verſ. CCCXXXVII.

——— ἀστράπτει δὲ λίθων ποικίλλεται αἴγλῃ.

Sed & mirabili & inuſitato opere, & inauditâ hactenus materiâ confecta erat. Conſtabat enim, ſi ſcriptoribus Græcis fides, auro, argento, cryſtallo, cæteriſque metallis pretioſioribus; præterea margaritis, & omnis generis lapillis comminutis, ſimulque permiſtis, conflatis & liquefactis. Codinus: Τὴν τε ἁγίαν τράπεζαν, προσκαλεσάμενος τεχνίτας, ἐβουλεύσατο βαλεῖν χρυσὸν καὶ ἄργυρον, λίθους τε τιμίους ἐκ πάντων, μαργαρίτας, χαλκοῦν, σίδηρον, μόλυβδον, ὕελον, καὶ πᾶσαν ὕλην τετριμμένην, καὶ καταμίξαντες ἀμφότερα, καὶ χωνεύσαντες, ἔχυσαν ἀβάκιον. *Sacræ verò menſæ accitis opificibus jubebat imponi aurum & argentum, lapideſque admodum pretioſos, margaritas, ærea numiſmata, ferrum, plumbum, cryſtallum, & omnem materiam comminutam: hæc diverſo modo permiſcentes, & in fornacem conjicientes, abacum fuderunt.* Eadem iiſdem penè verbis habet Anonymus, hæcque ſubdit: Τίς γὰρ θεάσηται τὸ εἶδος τῆς ἁγίας τραπέζης, καὶ οὐκ ἐκπλαγείη; ἢ τίς δυνήσεται κατανοῆσαι ταύτην, διὰ τὸ πολλὰς χροιὰς καὶ στιλπνότητας ἐναλλάσσειν, ὡς

τὸ ταύτης εἶδος ὁρᾶσθαι, ποτὲ μὲν χρυσίζον, ἐν ἄλλῳ δὲ τόπῳ ἀργυρεῖζον, εἰς ἄλλο δὲ μέρος σαπφειρίζον ἐξαστράπτον, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ἀποστέλλειν οβ'. χροιὰς κατὰ τὰς φύσεις τῶν λίθων, καὶ μαργαριτῶν, καὶ πάντων τῶν μετάλλων· *Quem enim ipſa ſe oculis ingerens ſacræ menſæ ſpecies in ſtuporem non agat? quiſve mente aſſequi poſſit, quod longè plurimos alios ex aliis colores ac micatus mutet? ita ſcilicet, ut ejus quandoque ſpecies auro rutila videatur, alias argenti candore nitere, modò ſapphyrinum fulgorem radiare, atque ut verbo dicam, duos ſupra octoginta colores pro ſpecierum varietate, lapillorum, unionum, cunctorumque metallorum, evibrare.* Nec diſſentit Nicetas in Murtzuphlo cap. III. qui de ſacræ Menſæ Juſtinianeæ materiâ hæc ſcribit: Η μὲν θυωρὸς τράπεζα, τὸ ἐκ πασῶν τιμίων ὑλῶν σύνθεμα συντετηγμένων πυρὶ καὶ περιχωρησασῶν ἀλλήλαις εἰς ἑνὸς ποικιλοχρόου κάλλους ὑπερβολὴν ἐξαισίου τῷ ὄντι, καὶ ἀξιαγάστου παρ' ἔθνεσιν ἅπασι, &c. *Nam ſacra Menſa ex omnis generis pretioſis materiis conflata, in excellentis pulchritudinis varietatem, omnibus gentibus admirabilem in fruſta eſt diſſecta*, &c. Præ cæteris verò ſacram hanc Menſam graphicè deſcripſit Cedrenus, & inſcriptionem, quam in orbe poſuit Juſtinianus, exhibuit: Τότε ποιεῖ καὶ τὴν ἁγίαν τράπεζαν, ἔργον ἀμίμητον. ἀπό τε γὰρ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, καὶ λίθου παντοίου, καὶ ξύλου, καὶ μετάλλου, καὶ εἴδοις ἄλλου, ὅσα τε γῆ φέρει, καὶ θάλασσα, καὶ πᾶς ὁ κόσμος, ἐκ πάντων συνάξας τὰ μὲν κρείττονα καὶ τιμιώτερα πλείονα, τὰ δὲ ἐλάττω ἐνδεέστερα, τὰ τηκτὰ τήξας, τὰ ξηρὰ ἐπέβαλεν, καὶ οὕτως εἰς τύπον ἐπιχέας, ἀνεπλήρωσεν αὐτὴν, ὅθεν καὶ ποικίλη φαινομένη, θάμβος παρέχει τοῖς εἰς αὐτὴν ἀτενίζουσιν, ἐπιγράψας γύρωθεν ταῦτα. ΤΑ. ΣΑ. ΕΚ. ΤΩΝ. ΣΩΝ. ΠΡΟΣΦΕΡΟΜΕΝ. ΟΙ. ΔΟΥΛΟΙ. ΣΟΥ. ΧΡΙΣΤΕ. ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ. ΚΑΙ. ΘΕΟΔΩΡΑ. Α. ΕΥΜΕΝΩΣ. ΠΡΟΣΔΕΞΑΙ. ΥΙΕ. ΚΑΙ. ΛΟΓΕ. ΤΟΥ. ΘΕΟΥ. Ο. ΣΑΡΚΩΘΕΙΣ. ΚΑΙ. ΣΤΑΥΡΩΘΕΙΣ. ΥΠΕΡ. ΗΜΩΝ. ΚΑΙ. ΗΜΑΣ. ΕΝ. ΤΗ. ΟΡΘΟΔΟΞΩ. ΠΙΣΤΕΙ. ΣΟΥ. ΔΙΑΤΗΡΗΣΟΝ. ΚΑΙ. ΤΗΝ. ΠΟΛΙΤΕΙΑΝ. ΗΝ. ΗΜΗΝ. ΕΠΙΣΤΕΥΣΑΣ. ΕΙΣ. ΤΗΝ. ΙΔΙΑΝ. ΣΟΥ. ΔΟΞΑΝ. ΑΥΞΗΣΟΝ. ΚΑΙ. ΦΥΛΑΞΟΝ. ΠΡΕΣΒΕΙΑΙΣ. ΤΗΣ. ΑΓΙΑΣ. ΘΕΟΤΟΚΟΥ. ΚΑΙ. ΑΕΙΠΑΡΘΕΝΟΥ. ΜΑΡΙΑΣ. *Sacram quoque Menſam tum fecit, opus imitatione nulla æquandum. Conſtabat auro, argento, omnis generis lapidibus, lignis, metallis, omnibuſque rebus quas terra fert, & mare, & totus mundus. Ex omni materia pretioſiora plura, viliora pauciora collegerat: liquatiſque iis quæ fluunt, ſicca illis immiſerat, ſicque in formulam fundens abſolverat. Itaque varium illud opus contuentibus ſtuporem injiciebat. In orbem hanc habuit inſcriptionem:* TVA DE TVIS TIBI OFFERIMVS SERVI TVI, CHRISTE, IVSTINIANVS ET THEODORA: EA TV PROPITIVS ACCIPE, FILI DEI VERBVM, QVI NOSTRI CAVSA CARNEM ASSVMPSISTI, ET CRVCI AFFIXVS FVISTI: AC NOS IN RECTA TVI FIDE CONSERVA: ET QVAM NOBIS COMMISISTI REMPVBLICAM, EAM AD TVAM GLORIAM AVGE AC TVERE, INTERCEDENTE SANCTA DEIPARA VIRGINE MARIA. Denique ſacræ Sophianæ Menſæ materiam electrinam quodammodo fuiſſe docent Gloſſ. MSS. quæ aſſervantur in Biblioth. Regia, codd. DCCCCXXX. MDCLXXXVIII. & MMLXII. Ηλεκτρον, χάλκωμα καθαρὸν, ἢ ἀλλότυπον χρυσίον μεμιγμένον ὑέλῳ καὶ λίθοις, οἵας ἦν κατασκευῆς ἡ τῆς ἁγίας Σοφίας τράπεζα. Neque ſacra duntaxat ædis Sophianæ menſa ex liquatis vel contuſis pretioſis ejuſmodi materiis conſtitit, ſed etiam ea, quam in Novâ à ſe conditâ in Palatio Eccleſiâ ſtatuit Baſilius Macedo, ut auctor eſt in illius Vita Conſtantinus Porphyrogenitus cap. LV. Καὶ αὐταὶ αἱ ἱεραὶ τράπεζαι ἐξ ἀργύρου πάντα περικεχυμένον ἔχοντος τὸν χρυσὸν, καὶ λίθοις τιμίοις ἐκ μαργαριτῶν ἠμφιεσμένοις πολυτελῶν τὴν σύμπηξιν καὶ σύστασιν ἔχουσιν· *Et ipſæ ſacræ menſæ, omnia ex argento cui ſuperfuſum eſt aurum, & lapidibus pretioſis, margaritis ſuperpoſitis, ampliſſimi pretii compactionem & conſtructionem habent.* Et Photius in deſcriptione ejuſdem Templi, menſam illius ſacram, ſeu θεῖαν τράπεζαν, χρυσοῦ τι θαυμασιώτερον σύνθημα, *ſacram menſam, auro mirabiliorem compoſitionem*, vocat. Theophanes Cerameus Orat. LV. de æde S. Petri in Palatio: Η δὲ θεία τράπεζα τῇ ἐξ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ μαρμαρυγαῖς ἀναστράπτουσα καταπλήττει τὸν θεατήν· *Divina ſed enim menſa auri argentique ſplendore fulgurans ſpectatorem attonitum tenet* Sed ſacra hæc menſa primùm à Juſtiniano confecta caſu Hemiſphærii qui anno XXXII. ejuſdem Juſtiniani accidit, contrita & comminuta eſt, ut Cedrenus, Zonaras, & alii tradunt. Unde conjicere eſt aliam ejuſdem materiæ & operis confectam ab ipſo Juſtiniano, qui eandem, quam in priori, inſcriptionem poſuit, ſiquidem in ſecunda ſacræ Menſæ inſcriptione Theodoræ mentio facta ſit, quæ ante caſum Hemiſphærii obierat. Menſam hanc poſtmodum direptam, & in partes confractam à Francis, qui Conſtantinopolim expugnarunt anno MCCIV. tradit Nicetas loco citato: Η μὲν οὖν θυωρὸς τράπεζα —— κατεμαχίσθη καὶ διεμερίσθη τοῖς σκυλευταῖς, ὥσπερ καὶ πλοῦτος ἅπας ὁ ἱερὸς ὁ τοσοῦτος τὸ πλῆθος, καὶ τὴν ἀγλαΐαν ἀπέραντος. *Sacra verò menſa — in fruſta eſt diſſecta, & inter milites diſtributa, ut & omnes ſacræ opes tam immenſæ, & infiniti ſplendoris.*

LIV.
GRADUS SACRÆ MENSÆ.

SACRA porrò Mensa Sophiana altiùs educta erat, & ad eam gradibus aliquot perveniebatur. Codinus ex Bibliotheca Regia: Ἐποίησεν Ἰουστινιανὸς ὁλόχρυσον, καὶ τὴν σκάλαν ἐν κύκλῳ, ὅπου ἵστανται οἱ ἱερεῖς εἰς τὸ ἀσπάζεσθαι τὴν ἱερὰν τράπεζαν. Ubi Goarus observat σκάλας, Græcis hodiernis gradus appellari. Hinc Symeon de Templo: καὶ ἐπηρμένον δὲ καὶ λαμπρότατον (θυσιαστήριον) ὡς θρόνος Θεοῦ.

LV.
COLUMNÆ SACRÆ MENSÆ.

NEQUE gradibus duntaxat excelsior erat sacra Mensa Justinianea, sed & aureis columnis innixa & sustentata, fundamento perinde aureo incumbebat. Silentiarius part. II. vers. CCCXXXV.

> Κίοσι δὲ χρυσέαις ἱερῆς πάγχρυσα τραπέζης
> Νῶτα κατηρείσαντο, καὶ χρυσέων τε θεμείλων
> Ἵσταται, ἀφνειῶν τε λίθων ποικίλλεται αἴγλῃ.

Columnis verò aureis sacræ Mensæ ex auro omnino conflata terga sustentantur, aureisque perinde fundamentis incumbit illa, & pretiosorum lapidum fulgore variegatur. Anonymus: ὑποκάτωθεν δὲ ταύτης ἔστησε κίονας, καὶ αὐτοὺς ὁλοχρύσους μετὰ λίθων πολυτελῶν. Has altarium columnas ut plurimum amplexari solebant, qui confugiebant in ædes sacras, veluti ad asylum. Theophanes de Papa Vigilio pag. 191. Ὁ δὲ φοβηθεὶς τὴν ὀργὴν τοῦ Βασιλέως, τῷ θυσιαστηρίῳ Σεργίου τοῦ Μάρτυρος μονῆς τῶν Ὁρμίσδου προσέφυγεν, κἀκεῖθεν ἑλκόμενος, κατέσχεν τοὺς βαστάζοντας τὸ θυσιαστήριον κίονας, καὶ τούτους κατέστρεψεν, βαρὺς ὤν, καὶ μέγας τῷ σώματι. *Ille Imperatoris iram veritus, ad Sergii Martyris Monasterii, quod in Hormisdæ Palatio est, altare confugit; à quo vi revulsus, apprehensas altare suffulcientes columnas, ut qui gravis erat & corpore validus, secum traxit, & evertit.* Vigilius ipse in Epist. encyclicâ: *Cùm à sancto ejus altare tracti pedibus traheremur, columnas tenuimus, & super nos etiam ipsa Mensa ceciderat, nisi Clericorum nostrorum fuisset manibus sustentata.* Epistola Clericorum Italiæ to. I. Concil. de eodem Vigilio: *Quo viso, sanctus Papa columnas altaris complexus est.* Theophanes pag. 318. Εὗρεν τὸν Τιβέριον κρατοῦντα τῇ μιᾷ χειρὶ τὸ κιονάκιον τῆς ἁγίας τραπέζης τοῦ θυσιαστηρίου τῆς ἁγίας Θεομήτορος. *Invenit Tiberium una manu sanctæ Mensæ columellam sanctuarii Deiparæ complexum.* Et Gregoras: Οἱ δὲ ἠγκαλίζοντο τήν τε θείαν τράπεζαν, καὶ τὸν ὑπὸ ταύτην στυλίσκον. *Hi verò sacram Mensam, & ejus columellam complexi sunt.* Ubi unicâ columnâ altare interdum sustentatum videtur indicare Gregoras: neque abs re, cùm observare liceat, ex Euchologio potissimum, apud Græcos altaria, ut plurimum lapidea, quandoque quatuor in angulis, columnis, sæpe etiam unicâ ac mediâ innixa, ita ut omnia sub iis aperta omnibus sint, atque obvia; aliquando solidâ basi, vel lapideâ, vel lateritiâ, vel cæmentitiâ suffulta. Vide Aimoinum lib. II. Histor. Franc. cap. XXXII. & Anastasium in Leone III. pag. 126.

LVI.
MARE.

ADDIT denique Anonymus, ut & Codinus, sacræ Mensæ Sophianæ *Mare* lapillis & multo auro fuisse exornatum: τήν τε θάλασσαν τῆς ἁγίας τραπέζης ἐξ ἀτιμήτων λίθων πεποίηκεν, καὶ κατεχρύσωσεν αὐτήν. Meminit etiam istius sacræ Mensæ loci Euchologium Gr. p. 499. ubi de Officio Magni & Angelici habitus: Ἀφ' ἑσπέρας εἰσφέρονται τὰ ἱμάτια τοῦ μέλλοντος λαβεῖν τὸ ἅγιον σχῆμα, ἐν τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ, καὶ ἀποτίθενται ἐν τῷ θαλασσιδίῳ τῆς ἁγίας τραπέζης. *Vespera præcedente sanctum habitum suscepturi vestimenta ad sanctum altare asportantur, & in sanctæ mensæ mari reponuntur.* Quo loco Goarus θάλασσαν, & θαλασσίδιον, *cavum Mensæ recessum* interpretatur, appositeque ita dictum observat ad instar θαλάσσης, seu aquarum receptaculi, quod circa altaria ad abluendas victimas apud Judæos extrui solebat, ut est III. Reg. cap. XVIII. & II. Paralip. cap. IV. vers. VI. de quo Villalpandus to. II. part. II. cap. XXXIV. Paulinus Nat. IX.

Namque tenes etiam magnâ Salomonis in æde
Quam fuerit decori siccum Mare: quod sapiens Rex
Ære fudit solido, & tauris suspendit ahenis.

Videtur autem pars illa sacræ Mensæ θεμείλων vocabulo designari à Silentiario, seu fundamentorum, quæ aurea perinde fuisse scribit:

——— καὶ χρυσέων τε θεμείλων
Ἵσταται.

LVII.

CIBORIUM.

SACRÆ Mensæ imminebat *Ciborium:* ita autem appellabant umbraculum quoddam altiùs eductum, quo universa Mensa sacra tegebatur. De nominis ratione non omnino constat. Notum est ex Athenæo & Hesychio, κιβώριον esse apud Ægyptios genus poculi. Porphyrio ad illud Horatii lib. II. Od. VII.

Oblivioso levia Massico ciboria exple,

Ciborium ait esse *poculi genus, in modum foliorum colocasiorum factum.* Ex quibus videtur Ciborium ita appellatum fuisse, quod supernè clauderetur in modum ejusmodi poculorum, quorum opercula in formam acutiorem desinunt; nam ea fuit Ciboriorum forma. Alii à κίβος, vel κιβωτὸς deducunt, quæ voces Græcis arcam sonant: & ita Germanus Ciborium non semel vocat. At cæteri κιβωρίου voce ut plurimum utuntur: Chronicon Alexandr. p. 892. τὰ κιβώρια καὶ ἄλλα κειμήλια ἀφείλοντο. Κιβούριον habet etiam Theophanes an. XXXII. Justiniani. Quatuor potissimùm columnis, quæ ad sacræ Mensæ, uti vocant, cornua exurgebant à pavimento, totum Ciborii opus insistebat: ita ut, inquit Germanus Patriarcha CP. quod intra eum ambitum includitur sacrum spatium, & Ciborio desuper veluti Cælo operitur & contegitur, illud sit, de quo Propheta dixit, *operatus est salutem in medio terræ Deus:* οἱ ἅγιοι πατέρες ὡς οὐρανὸν μὲν τὸ ἐπάνωθεν τῆς ἁγίας τραπέζης ὄροφιον ἀπαρτίζουσιν, ὡς ὅλην δὲ γῆν ὁρίζονται τὸ ὑπὸ τεσσάρων κιόνων τοῦ εἰρημένου κιβωρίου συγκλειόμενον, ἢ περιγραφόμενον ἱερὸν ἔδαφος, ἐν ᾧ πληροῦται καὶ ὁ Προφητικὸς λόγος, ὁ λέγων, Εἰργάσατο σωτηρίαν ἐν μέσῳ τῆς γῆς ὁ Θεός. Pulchrè autem & eleganter describitur Ciborium Sophianum à Silentiario part. II. vers. CCCIII.

Χρυσείης δ' ἐφύπερθε πανα χραντοιο τραπέζης
Ἄπειρος εὐρυκέλευθον ἐς ἠέρα πύργος ἀνέστη
Τετραπόροις ἁψῖσιν ἐπ' ἀργυρέῃσι βεβηκώς.
Κίοσι δ' ἀργυρέοισιν ἀείρεται, ὧν ἐπὶ κόρσης
Ἀργυρέους ἵδρυσε πόδας τετράζυγος ἁψίς.

At supra incontaminatam mensam vastum in aërem immensa turris exurgit: quadrifidis verò argenteis arcubus incumbens, argenteis perinde columnis attollitur, in quarum vertice argenteos pedes statuit arcus quadruplex. Quatuor igitur columnis, iisque argenteis & ingentibus, quibus ex eodem metallo quatuor innitebantur arcus, totum incumbebat Ciborii opus. Arcuum autem Ciborii non semel meminit Anastasius. In Leone III. *Fecit & in circuitu Altaris ubi supra, alia vela alba holoserica rosata, quæ pendent in arcu de Ciborio numero quatuor.* De columnis verò Ciborii argenteis egit Anonymus: ἔστησε δὲ κίονας εὐμεγέθεις, αὐτοὺς ἀργυροχρύσους, σὺν τοῦ κιβωρίου καὶ τῶν χειλῶν. Anastasius in S. Gregorio I. PP. *Hic fecit B. Petro Apostolo Ciborium cum columnis suis quatuor ex argento puro.* Idem in Leone III. *Fecit in Basilica B. Pauli Apostoli Ciborium cum columnis suis miræ magnitudinis & pulchritudinis decoratum ex argento purissimo, &c.* Ibidem: *Fecit in Basilicâ B. Petri Apostoli super Altare majus Ciborium cum columnis suis quatuor ex argento purissimo deaurato, cum diversis Historiis miræ magnitudinis mirificè decoratum, quod pensat libr.* MMDCCIV. Ciborium ipsum, quod ἀργυρέγκαυστον fuisse perinde prodit idem Anonymus, cujusmodi passim describuntur Ciboria apud eundem Anastasium, in immensum, veluti turris, attollebatur, quæ sensim in acutum verticem desinebat, pini ferè instar, nisi quod in imâ sui parte octilatera, seu in octo latera divisa erat, quæ sursum sese efferentia, trigoni superâ parte longioris, singula speciem efficiebant. Sed præstat ipsum audire Silentiarium:

Ὑψόθι δ' ἁψίδων ἀνατείνεται οἷά τε κώνου
Εἴκελον, ἀλλ' οὐ πάμπαν ὁμοίϊον. οὐ γὰρ ἑλίσσει
Νειόθεν εὐκύκλοιο περίτροχον ἄντυγα πέζης.
Ἀλλά τις ὀκτάπλευρος ἔφυ βάσις, ἐκ δὲ κελεύθου
Εὐρυτέρης καὶ βαιὸν ἐς ὀξὺ κόρυμβον ἀνέρπει.
Ὀκτὼ δ' ἀργυρέας τανύει πλάκας, ἁρμονίης δὲ
Ζευγνυμένης δολιχὴ ῥάχις ἵσταται, αἳ δὲ τριγώνοις
Εἰδόμεναι μίσγουσι πέρας ὀκτάζυγος οἴμου
Εἰς ἓν ἀγειρομένοις κορυφῆς σημήϊον ἄκρης.

Suprà arcus protenditur velut coni figura, non tamen ei omnino similis: neque enim in imo teretem rotundæ marginis curvaturam circumvolvit, sed enascitur quædam octo lateribus constans basis, quæ ex latiore ambitu sensim in acutum fastigium sese exporrigit. Octo verò argenteas tabulas expandit; & quà illæ invicem cohærent, longior spina enascitur: hæ trigonis similes octijugis semitæ meatus miscent, in unum coëuntes summi apicis signum. Ita autem sacræ Mensæ imminebat Ciborium, ut totam illam, veluti Cælum, contegeret, inquit Germanus Patr. CP. καὶ ὡς οὐρανὸν μὲν τὸ ἐπάνωθεν τῆς ἁγίας τραπέζης ἐφῆλιον ἀπαρτίζουσιν. Unde Cælo sacrarium confert S. Maximus in Mystagogia cap. III. Photius in Descript. Novæ Ecclesiæ: καὶ αὐτὸς ὁ κονοειδὴς, καὶ τῇ θεία τραπέζῃ ἐπικείμενος σὺν τοῖς ὑπερείδουσι συλίσκοις, καὶ ὑπορόφοις ὄροφος, *ipsumque coni figurâ divinæque mensæ imminens umbraculum.* Neque aliter describitur Ciborium à Paulino lib. II. Epigr. II.

Divinum veneranda tegunt Altaria fœdus,
Compositisque Sacra cum Cruce Martyribus.

Ubi alludit ad Arcam Testamenti, cujus ad-instar Ciborium adinvenere Christiani, ut quemadmodum divinas Tabulas, & veteris Legis fœdera includebat & operiebat Arca, ita novæ Legis Sacramenta ac mysteria illud contegeret & includeret: quod & observatur à Germano Patr. CP. ubi de Ciborio: ἔστι δὲ καὶ ἀντὶ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης Κυρίου, ἐν ᾗ λέγεται, Ἅγια ἁγίων, καὶ ἁγίασμα αὐτοῦ, ἐν ᾗ προσέταξεν ὁ Θεὸς γενέσθαι δύο χερουβὶμ ἑκατέρωθεν τορνευτά. Atque inde Ciboria supra Altaria posita legimus. Anastasius in S. Symmacho PP. *Ubi & super Altare Ciburium argenteum fecit, pensant. libr.* CXX. In Leone III. pag. 132. *Fecit — super Altare majus Ciborium ex argento purissimo, pens. lib.* CCXII. Infra: *Ubi & obtulit Ciborium super Altare cum columnis suis.* Ibidem: *Ciborium verò quod exinde abstulit, posuit super Altare.* Chronicon S. Trudonis lib. I. *Altare — auro argentoque imaginatum, cum Ciborio desuper.* Leo Ost. lib. I. cap. XX. *Super Altare autem S. Benedicti argenteum Ciborium posuit, illudque auro & smaltis simul exornans.* Denique Flodoardus lib. IV. Hist. Rem. cap. XIX. *Ciborium quoque super Altare S. Mariæ argento aggressus est operire.* Cùm igitur Ciborium, totum Altare operiret, eique quodammodo immineret, ideò καλύπτρας vocabulo donatur Sophianum à Silentiario part. II. vers. CCCXLIV. ubi de velis agit, quæ ad quatuor Ciborii latera appendebantur:

Τέτρασι δ' ἀργυρέαις ἐπὶ πλευρῇσι καλύπτρας
Ὀρθόθεν εἰσπετάσαντες, ἀπείρονι δείξατε δήμῳ
Χρυσὸν ἅλις, καὶ φαιδρὰ σοφῆς δαιδάλματα τέχνης.

In quatuor verò argenteis lateribus tegminis directè explicantes, numerosæ plebi ostendite auri copiam, & elegantia exquisitæ artis opera. Certè à Theodoro Studita, Ciborium ædis S. Joannis Bapt. carmine, quod εἰς τὸ κιβώριον τοῦ ἁγίου Προδρόμου conscripsit, καλύπτρας nomine indigitatur:

Θείας τραπέζης συγκαλύπτραν με βλέπων,
Χερουβικὴν νόμιζε ταξιαρχίαν.
Χεῖρον γὰρ ἔνδον μυσταγωγεῖσθαι, ἴδ',
Τὸν τῶν ἄνω τε δεσπότην, καὶ τῶν κάτω.

Neque aliis fermè verbis Ciborium designavit Symeon Thessal. lib. de Templo, illud vocans τὴν ἐπουράνιον περὶ τὸν Θεὸν σκηνὴν, ἔνθα οἱ τῶν ἀγγέλων δῆμοι, καὶ τῶν ἁγίων ἡ κατάπαυσις. Ex quibus tandem docemur, cur Ciborium *Tegimen* & *Umbraculum* appelletur in Ordine Romano, ubi in illius consecratione divinæ instar Arcæ, si non effictum, certè inventum & adumbratum perinde Ciborium, disertis verbis innuitur. Sic autem illa concipitur: *Omnipotens sempiterne Deus, qui fideli famulo tuo Moysi præcepisti, ut duos Cherubim super Arcam Testamenti collocaret, quam extensis ad alterutrum alis protegerent, versis vultibus in Propitiatorium, Quæsumus ineffabiliter clementiam tuam, in quo* TEGIMEN *venerandi Altaris tui, in quo ipse unigenitus Filius tuus Dominus noster Iesus Christus, qui est propitiatio pro peccatis nostris, fidelium manibus jugiter immolatur, & sub quo Sanctorum tuorum corpora, quæ veraciter fuerunt Arca Testamenti tui, receptacula scilicet Spiritus sancti, per eundem consubstantialem tibi Filium, qui factus est nobis à te sanctificatio & redemptio in virtute ejusdem Spiritus veritatis, universâ antiqui hostis falsitate cum satellitibus suis depulsâ, cum ipsis ornamentis ad ipsum* UMBRACULUM *pertinentibus, vel ab illo dependentibus, aut eidem suppositis, tua sancta benedictione perfundere, & consecrare, atque ad tuitionem pignorum Sanctorum, ac roboranda sive multiplicanda vota fidelium tuorum diutino tempore conservare digneris, annuente eodem Domino Iesu Christo*, &c. Præfatio autem ad Consecrationem, *Præfatio Ciborii, id est, Umbraculi Altaris*, inscribitur. Ex hac igitur oratione ad Consecrationem Ciborii, patet non modò Altare, sed & Sanctorum corpora illud operuisse, quia recondita erant sub ipso Altari. Atque inde fortasse accidit, ut ædiculas, vel Tabernacula, in quibus ea recondi solent, quando non reconduntur sub Altari, Ciboria plerumque appellent scriptores. Anastasius in Honorio PP. *Ornavit autem sepulchrum eius* (S. Agnetis) *ex argento, — posuit & desuper Ciburium æreum deauratum miræ magnitudinis.* Hugo Flaviniac. in Chr. Vird. pag. 166. *Propitiatorium sanè Sanctorum exornant corpora, quorum meritis floret Ecclesia: & in medio quidem alto satis & prominenti Ciborio sanctus requiescit Vitonus, redimitus frontem auro purissimo, & gemmis pretiosissimis, quibus concluditur Majestas Dei incircumscripta & incom-*

prehensibilis, habens ad dexteram B. Petri, & ad lævam ejusdem B. Vitoni auro prominentes imagines, opere factas cælatorio, quas ambiunt columnæ ex auro purissimo, cum basibus argenteis, arte fusili & anaglypho productæ. Ipsum quoque Ciborium, Dominicæ Resurrectionis, Apparitionis, & admirabilis Ascensionis opere cælatorio protensis adornatur insigniis, habens ante se Altare sacratum in honore S. Pulcronii, & omnium Martyrum, habens & ipsum suum Ciborium, quo continetur ejusdem Beati Pulcronii (corpus) auro & argento decoratam. Anselmus in Episcopis Leod. cap. XXX. *In uno collocati sunt feretro, quod feretrum in Ciborio juxta corpus Beati Lamberti usque in hodiernum diem collocatum est cum aliis Sanctorum pignoribus.* Sanè etiamnum in *Ciboriis*, seu, ut vocamus, Tabernaculis, ad latera ipsius Ciborii sacram Pyxidem asservantis, reponi solent Sanctorum feretra. Certè veterum Ciboriorum usum quodammodo videntur revocasse, qui ædis magnificæ, quam nuper Lutetiæ Parisiorum excitavit ANNA AUSTRIA Franciæ Regina, Regis nostri invictissimi Parens, quamque *Vallem Gratiæ* vulgò appellant, structuræ præfuerunt. Nam ad latera Altaris assurgunt sex columnæ marmoreæ excelsiores, quibus incumbunt arcus aurei, variis subinde ornamentis, ac Angelorum statuis decorati, qui universum Altare contegunt ac obumbrant. Porro cùm Ciborium ad mediam Templi, vel Conchæ, altitudinem educeretur, inde fortè Papias *Ciburium, altiorem medietatem* est interpretatus.

LVIII.

CRATERES CIBORII.

SUBDIT Paulus Silentiarius, qua invicem juncti superficiei Ciborii margines connectuntur, crateras statutos (scyphi dicuntur Exod. cap. XXV.) in quibus adumbrata erant ex argento cereorum simulachra.

Οππόθι δ' ἀλλήλοισιν ἀρηρότα πείρατα πέζης
Αρμονίην τεύχουσιν, ἐνιδρύσαντο παγέντας
Αργυρέους κρητῆρας· ἐπὶ κρητῆρι δ' ἑκάστῳ
Πυρσοφόρους στήσαντο, λιπαυγέα δ' εἴκελα κηροῦ
Κόσμον ἀπαγγέλλουσα, καὶ οὐ φάος, &c.

Quà parte invicem juncti basis fines connectuntur, ex argento compactos crateras statuere, in singulis verò crateribus candelabra posuere, seu potiùs adumbrata cereorum simulacra, ornatum tantùm, non verò lumen porrigentia. Ejusmodi Crateres describuntur ab Eusebio lib. III. de Vita Constantini cap. XXXI. & ab Anastasio in Leone III. cujus hæc sunt: *Fecit super Ciborium de Altari majori B. Petri Apostoli Canthara majora quatuor ex argento purissimo, habentia in medio cereos ex argento deauratos pens. libras* CXL. Idem in Leone IV. *Necnon & super columnas ipsius Ciborii propter amplam pulchritudinem ex argento purissimo fecit cophinos numero quatuor, pensantes libr.* XLII. Et pag. 194. *Cereorum deargentatorum, qui stabant in Presbyterio*, meminit.

LIX.

LILIA CIBORII.

ALTERIUS verò formæ fuit Crater ille, qui describitur ab eodem Silentiario, & eo loci positus dicitur, ubi Ciborii partes extremæ & superiores invicem committuntur, part. II. vers. CCCXIII.

—— ἀρμονίης δὲ
Ζευγνυμένης δολιχὴ ῥάχις ἵσταται· αἱ δὲ τριγώνοις
Εἰδόμεναι μίσγουσι πόρους ὀκτάζυγος οἴμου
Εἰς ἓν ἀγειρομένοις, κορυφῆς σημήϊον ἄκρης,
Οππόθι καὶ κρητῆρος ὑπήραμεν εἰκόνα τέχνη.
Χείλεα δὲ κρητῆρος ὑποκλασθέντα πετήλου
Εἶδος ἐμορφώσαντο.

Et qua illæ tabulæ invicem cohærent, longior spina enascitur: hæ trigonis similes octijugis semitæ meatus miscent, in unum coëuntes summi apicis signum, ubi & Crateris effigiem ars eduxit. Incurvata porrò Crateris labra folii speciem formarunt. Nam hoc loco per Craterem in folia dispertitum, Lilia intellexit, quæ in suprema Ciborii parte unà cum sphæra statuisse Justinianum tradunt qui de ædæ Sophianâ scripsere. Anonymus : Επάνω δὲ τοῦ κιβωρίου ἔστησε σφαῖραν ὁλόχρυσον, ἔχουσαν σταθμὸν λίτρας ριη'. καὶ κρίνα χρυσᾶ στήσαντα λίτρας ς'. καὶ ἐπάνω αὐτῶν, σταυρὸν χρύσεον μετὰ λίθων καὶ πολυτελῶν καὶ διαφόρων, ὅς τις σταυρὸς εἷλκε καὶ σταθμὸν λιτρῶν ο'. *At supra Ciborium globum statuit totum ex auro conflatum, fecit ponderis librarum* CXVIII. *liliaque aurea pensantia libras*

VI. *supraque illa auream crucem cum lapillis pretiosis, iisque rarissimis octoginta librarum posuit.* Κρίνα autem nomen indidere Græci Crateri isti, quòd ita Epistylia vocent architecti, quia in formam foliorum lilii dissecatur. Ita *lilium* usurpant etiam Latini. Leo Ost. lib. III. cap. XXVIII. *Columnas, bases, ac lilia, necnon & diversorum colorum marmora abundanter coëmit.* Anastasius in Leone III. *Et diversis columnis tam porphyreticis quamque albis, & sculptis, cum basibus & liliis simul postibus decoravit.* Et infrà: *Hic sacer Antistes super ipsas columnas lilios poni fecit, & super ipsos lilios ex metallis marmoreis platonias posuit, diversisque picturis mira magnitudinis opus decoravit.* Et in Leone IV. *Fecit Ciborium, & columnas, ac lilia exaurata ex argento purissimo, &c.* Adde S. Gregorium lib. I. Epist. LXVI. Alia adnotamus in Glossario nostro.

L X.

SPHÆRA, seu MALUM CIBORII.

CIBORII igitur parti extremæ imposita erant Lilia aurea, seu Crateris labra in liliorum speciem efficta erant, ex quibus Sphæra, seu, ut Codino nuncupatur, μῆλον enascebatur, cui Crux lapidum fulgore coruscans insistebat. Quod verò *Sphæram* vocat Anonymus, & *Malum* Codinus, nihil aliud est quàm *Polus* apud Silentiarium, qui prædictis hæc addit:

— μέσσω δ' ἐνεθήκατο χώρω
Ἀργύρεον στίλβοντα πόλου τύπον.

In medio verò loco argenteum cæli splendentem figuram statuit. Seu Sphæram ad ornatum tantùm, seu cæli figuram repræsentare per Sphæram voluerit Justinianus: nam cælum per ipsum Bema, τὸν οὐρανὸν μὲν διὰ τοῦ ἱεροῦ βήματος designari, & τὸ θυσιαστήριον, ὡς ἄλλον οὐρανὸν nos habere, ait Symeon Thessalonicensis lib. de Templo. Unde Chrysostomus Homil. III. ad Ephes. scribit, cùm vela Bematis diducuntur & aperiuntur, tunc cælum ipsum quodammodo aperiri, & Angelos descendere: ὅταν ἴδῃς ἀνελκόμενα τὰ ἀμφίθυρα, τότε νόμισον διαστέλλεσθαι τὸν οὐρανὸν ἄνωθεν, καὶ κατιέναι τοὺς ἀγγέλους.

LXI.

CRUX CIBORII.

ADDIT deinde Silentiarius supra Polum stetisse Crucem, quod idem est ac *supra Sphæram*, aut *Malum*:

——— ὑψόθι δ' αὐτοῦ
Σταυρὸς ἀστράπτων ἀναφαίνεται.

Supra verò ipsum Crux supereminens conspicitur. Cruces Ciboriis superimpositas, vel Christum in Cruce pendentem repræsentari solitum, constat ex iis quæ à Nicolao I. PP. traduntur Ep. II. *Quid fidei nostræ contradicit, quod in centro cameræ, super altare, ejus figuram, quod Verbum caro factum est, animæ nostræ affectando desiderant.* Ubi vox *affectando*, idem est quod *adorando*: expressit quippe verbum σχετικῶς, seu *affectivam sacrarum Imaginum adorationem*, uti loquitur Anastasius Bibliothecarius in Hist. Eccl. quam σχετικὴν appellari à Græcis scriptoribus in Notis ad Alexiadem pluribus probavimus, quæque in Sententiis SS. Patrum de Adorat. Imag. sic definitur: ἔστι δὲ καὶ σχετικὴ καὶ ἀσπαστικὴ προσκύνησις ἐκ φιλικῆς διαθέσεως καὶ εὐγνώμονος οἰκείωσιν καὶ εὔνοιαν ἠγαπημένοις ἐπαγγελλομένη. Per vocem autem *desiderant*, videtur innuere sanctus Pontifex Christianos & Fideles, dum Jesum intuentur in Cruce pendentem super Altare in Ciborio, sacratissimum illius Corpus, quod in eo, & sub Cruce asservatur, expetere, & *affectuosis desideriis* illius perceptionem exoptare. Verbum enim *desiderare*, hac ut plurimum notione usurpant sancti Patres, ubi de sacrosanctis Sacramentis, ac præsertim de Eucharistiæ Sacramento agunt: ut Tertullianus lib. II. ad Uxorem cap. IV. VI. sanctus Ambrosius de Fratre suo, & de Sacrament. lib. IV. sanctus Eligius Homil. VIII. & S. Zeno Veron. Invitat. VIII. ad Fontem. Unde in Gloss. Lat. Gr. *Desiderata*, exponitur λειτουργία, τελετή, id est, sacrosanctum Missæ Officium, in quo Corpus Christi, & divinæ Eucharistiæ Sacramentum conficitur, uti pridem observarunt Josephus Scaliger in Epistolis pag. 195. Casaubonus Exercit. XVI. ad Annal. Baron. cap. XLV. Cerda in Advers. cap. CXXXVI. n. XV. & alii. *Centrum* denique apud Nicolaum, nihil aliud est quàm Conchæ Altaris pars superior, quæ in Conchæ similitudinem curvatur ac sinuatur, & quam stellis coruscantem, veluti cælum repræsentantem, describit Paulinus Nat. X.

Est etiam interiore sinu majoris in aulæ
Insita cella procul, quasi filia culminis ejus,

Stellato spatiosa tholo.

Nam Concham & Bema cælum repræsentare dixit Symeon Thessal. ut suprà observatum est. Quod verò de Cruce Ciborio impositâ diximus, firmatur præterea ex Anastasio in Leone IV. *Sacrum desuper construxit Altare, & Ciborium cum Cruce*, &c. & ex eodem Paulino lib. II. Epigr. II. ubi totum Ciborii apparatum & ornatum describit:

> *Divinum veneranda tegunt Altaria fœdus,*
> *Compositisque sacrâ cum Cruce Martyribus.*
> *Cuncta salutiferi coëunt insignia Christi,*
> *Crux, Corpus, Sanguis Martyris, ipse Deus.*

Quædam his consentanea habet Epist. XII. ad Severum:

> *Pleno coruscat Trinitas mysterio:*
> *Stat Christus Agno: vox Patris cælo tonat:*
> *Et per Columbam Spiritus sanctus fluit:*
> *Crucem corona lucido cingit globo;*
> *Cui coronæ sunt corona Apostoli,*
> *Quorum figura est in Columbarum choro.*

Vide eundem infrà pag. 155. & Honorium Augustodunensem lib. I. cap. CXXXV.

LXII.

TURRIS.

CIBORIUM, πύργου, seu Turris nomine donatur à Silentiario part. II. vers. CCCIII.

> Χρυσείης δ' ἐφύπερθε πανα[γ]γάντοιο τραπέζης
> Ἄσπετος εὐρυκέλευθον ἐς ἠέρα πύργος ἀνέστη.

At supra incontaminatam mensam, vastum in aërem immensa Turris exurgit. Neque aliter vocatur à Germano Patriarcha Constantinopolitano: Ἡ κόγχη τοῦ θυσιαστηρίου μετάθεσίς ἐστι τοῦ σταυροῦ, οἱ πύργοι δὲ τὰ σημεῖα, διὰ τοῦτο δ' ἀμφότερα λογοθετοῦνται εἰς πρόσωπον τῶν ἱερουργούντων· *Concha altaris translatio est Crucis, Turres verò signa: quapropter utraque sacra facientium Sacerdotum personam repræsentant.* Vix enim Goaro assentiar, hoc loco quatuor Ciborii columnas designari existimanti, præsertim cùm Turris appellatione apud plerosque ex Latinis scriptores, sive *majus*, sive *minus Ciborium* designetur. *Minus* enim *Ciborium* vocabant, quòd erat portatile, & instar majoris effictum erat, ut mox ostendemus: ut *majus*, quòd Altare operiebat. Chronicon Abbatum Montis S. Michaëlis: *An.* MCIII. *Ciborium majus Ecclesiæ, quod Rogerius ædificaverat, corruit.* Et Paulus Warnefridus lib. III. de Gest. Langob. cap. XXV. & ex eo Aimoinus lib. III. Hist. Fr. cap. III. *De quo auro ipse Rex postmodum Ciborium solidum miræ magnitudinis, & magni ponderis fecit, multisque illud gemmis pretiosissimis decoratum ad Sepulchrum Domini Hierosolymam transmittere voluit.* Per Turrem igitur Ciborium intellexit Fortunatus Pictaviensis lib. III. Epigr. XXIII. quod inscribitur, ad Felicem Episcopum, in Turrem ejus:

> *Quàm bene juncta docent sacrati ut corporis Agni*
> *Margaritum ingens aurea dona ferant*, &c.

Et Flodoardus lib. II. Hist. Rem. cap. VI. *Turrim quoque auream, quam ad votum suum fabricari fecerat, super Altare posuit S. Remensis Ecclesiæ.* Anastasius in S. Innocentio PP. *Turrem argenteam cum Patena & Columba deaurata pensantem libras triginta.* Denique S. Remigius, in Testamento suo, apud eundem scriptorem lib. I. cap. XVIII. *Tibi hæredi meæ Ecclesiæ supra memoratæ jubeo Turriculum, & imaginatum Calicem fabricari.* In his porrò Turriculis sacram Eucharistiam ad infirmos, seu *ad Viaticum*, reponi solitam, disertè docet Gregorius Turonensis lib. I. de Gloria Mart. cap. LXXXVI. *Acceptaque Turre Diaconus, in qua Mysterium Dominici Corporis habebatur, ferre cœpit ad ostium; ingressusque Templum, ut eam Altari superponeret, elapsa de manu ejus ferebatur in aëra.* Tametsi dubitari potest, an Turris voce, intelligatur his locis Turris illa Ciborii, quæ à Columba pendebat, an verò Pyxis ipsa, seu *Ciborium*, quod *Itinerarium* vocat Ordo Romanus. Nam in turriculis, seu potiùs arculis in modum turricularum effictis, non modò sacram Eucharistiam, sed & sanctas Reliquias reconditas constat, ut majorum Ciboriorum, in quibus divina pendebat Eucharistia, formam quodammodo referrent: unde Glossarium Gr. Lat. πυργισκάριον & πυργίσκον, *Turriculum* & *armarium* vertit. Certè de Reliquiis in Turriculis reconditis testatur Leo Ost. lib. II. cap. LIII. lib. III. cap. XXX. & Petrus Diac. lib. IV. cap. LXXIII. De sacra verò Eucharistia in Turriculis aureis vel argenteis asservata, laudandus, qui in Ecclesiis nostris adhuc perstat, mos insigne præbet testimonium, in quibus in solennioribus festis populo spectanda & adoranda in iis exponitur, in editiori Altaris, seu Tabernaculi loco: sed in illis præsertim sacris ædibus, in qui-

bus non sub Columba, aut à superiori Ciborii parte pendet: nam in iis nusquam alio sacrà Eucharistia loco spectanda exponitur. Moris quippe istius hodierni inde origo videtur sumpta, ut & sacra Eucharistia, & vasa ipsa in quibus reconditur, in tutis locis asserventur, ne furtis pateant. Unde quod certis diebus *monstratur* fidelibus sacra in iis asservata Eucharistia, ejusmodi sacra Vasa *Ostensoria* & *Monstrantiæ* etiamnum appellantur, præsertim in Germania & Belgio: quibus in Provinciis in Turris speciem semper efficta sunt, ut olim in Franciâ nostra: de quo more egit Gropperus in libris de Eucharistia pag. 450. & Fronto Ducæus ad Paulinum pag. 785. quin & inde Turriculis, in quibus sacræ Reliquiæ reconduntur, id nominis tribuit Chronicon Aulæ Regiæ cap. XVII. & Auctor Bohemiæ Piæ pag. 99 & 105.

LXIII.

PYXIS.

DIXIMUS in Turriculis in Ciborii majoris speciem effectis recondi Pyxides, quæ sacras Eucharistiæ particulas ad Viaticum asservatas continebant. Observat quippe Honorius Augustodunensis lib. I. de Antiquo ritu Missæ cap. LXIV. *Oblatam non integram sumptam* olim à Sacerdote sacra faciente, *sed in tria divisam, unum in Calicem missum, aliud à Sacerdote consumptum, tertium in pyxidem morituris ad Viaticum repositum.* Pyxis illa, vel certè Turricula, cum ipsa Pyxide, *Ciborium minus*, & *Itinerarium* appellatur in Ordine Romano, cap. quod inscribitur, *Præfatio Minoris, vel Itinerarii Ciborii.* Lemma sequitur hæc Oratio: *Oremus, Dilectissimi, indulgentiam Omnipotentis Dei, ut postpositis humanæ fragilitatis admissis, consuetæ misericordiæ suæ munera, hoc Repositorium sacris usibus præparatum, per unigenitum Verbum, Virtutem scilicet & Sapientiam suam in Spiritu sanctificationis consecrare dignetur.* Quod verò in ea Præfatione *Repositorium* vocatur, *Conditorium sacrorum pignorum* appellatur in Consecratione, quæ Præfationem subsequitur: *Conditorium* nudè hoc loco: *Tunc inclinato capite Pontifex, vel Diaconus, salutat Sancta, ut si fuerit superabundans, præcipiat ut ponatur in Conditorio.* Dicitur porro *Ciborium minus*, & *Itinerarium*, ad discrimen Majoris Ciborii, quod *Vmbraculum Altaris* vocat idem Ordo Romanus: *Itinerarium* autem, id est *portatile*; quemadmodum infrà ibidem *Tabula Itineraria* nuncupatur, quod vulgò *Altare portatile* appellamus. Ciborium istud minus, *Repositorium* perinde nuncupatur in Testamento Perpetui Episcopi Turon. tom. V. Spicilegii Acheriani, illudque Græci πυξίον vocant, ut colligere est ex Pachymere lib. VII. & Nicolao Casulorum Episcopo in Typico; recentiores verò μυξόμηλον, corrupto, ut par est credere, vocabulo ex πυξόμηλον, quamobrem non desunt qui μιξόμηλον idem esse opinantur, quod ἀρτοφόριον. Sacram verò Pyxidem supra Altare appensam fuisse observare est ex Hugone Flaviniacensi in Chron. Virdun. part. II. *Pyxidem unam de Onychino, in qua servatur Corpus Dominicum, dependens super Altare.* Leo Ost. lib. III. Chr. Casin. cap. ult. *Pyxis aurea cum smaltis pro Corpore Domini.* Et Leo IV. PP. de Cura pastorali: *Super Altare nihil ponatur, nisi Capsæ cum reliquiis Sanctorum — aut Pyxis cum Corpore Domini ad Viaticum pro infirmis.* Eadem verba habet Ratherius Veronensis in Synodicâ ad Presbyteros, nisi quod pro *Pyxis*, habet *Buxida*: quâ postremâ voce utitur etiam Paulus Diacon. in vita S. Gregorii M. PP. cap. XIX. Eæ autem Pyxides, in quibus sacra Eucharistia ad infirmos defertur, ex ebore, seu *eburneæ*, esse jubentur, *propter casum*, in Statutis Synodalibus Odonis Episcopi Parisiensis cap. V. n. V. & cap. ult. n. XXXV. quod videtur intelligendum, non de præcipua Pyxide quæ à columba pendebat, sed de minore; in quam ex majori sacra Eucharistia ad infirmos deferenda refundebatur.

LXIV.

COLUMBA.

JAM verò quòd Corpus Dominicum sub Cruce, vel sub Crucis figura, reponi solitum fuisse in Ciborio diximus, firmatur ex Concilio Turonensi II. Can. III. quo statuitur, *ut Corpus Domini in Altari, non in imaginario ordine, sed sub Crucis titulo componatur*: id est, sub ipso Ciborio, non verò in Tabernaculo, uti appellamus, quod *imaginarius ordo* dicitur, seu in auro argentóve elaborato, variisque figuris ac imaginibus adornato opere. Unde conficitur Sacrosanctam Eucharistiam ad Viaticum, sub ipso Ciborio, jam olim asservatam in Pyxide, pependisse sub Cruce, quod etiamnùm in plerisque nostratibus, præsertim Cathedralibus, Ecclesiis observatur. Pendebat autem sacra Pyxis ex Columba, quâ Spiritum sanctum apud Christianos adumbrari constat. Ejusmodi verò aurearum & argentea-

rum Columbarum Altaribus, seu sacris Mensis, & ipsis etiam Baptisteriorum Fontibus imminentium meminit Synodus V. Constantinopolitana Act. v. in qua continentur expostulationes Cleri adversus Severum, qui Columbas Altaris & Baptisterii abstulerat: τὰς γὰρ εἰς τύπον τοῦ ἁγίου Πνεύματος χρυσᾶς τε καὶ ἀργυρᾶς κρεμαμένας ὑπεράνω τῶν θειῶν κολυμβηθρῶν καὶ θυσιαστηρίων, μετὰ τῶν ἄλλων ἐσφετερίσατο, λέγων, οὐ χρῆναι ἐν εἴδει περιστερᾶς ὀνομάζειν τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Quæ quidem verba habentur etiam in VII. Synodo Act. v. Verùm etsi Columbas Altaribus impendisse ex hoc loco non omnino constet, is tamen Ecclesiarum usus è cæteris scriptoribus, Latinis potissimum, colligitur, præsertim ex Paulino Epist. XII. ad Severum, ubi totum Altaris apparatum describit:

Et per Columbam Spiritus sanctus fluit.

Præterea ex Testamento Perpetui Episcopi, cujus meminimus, in quo donat & legat *Amalario Presbytero capsulam unam communem de serico: item Peristerium & Columbam argenteam ad Repositorium.* Quo loco *Peristerium* synonymum videtur cum Columba. Est enim Græcis περιστέριον, ut & περιστερίδιον, parvula seu minor Columba: nisi loculus fuerit, in quo ipsa continebatur Columba. Scio περιστέρια, quædam κοσμάρια dici apud Hesychium. Hunc præterea morem astruit Udalricus lib. II. Consuet. Cluniac. cap. XXX. *Prædictam autem Pyxidem — Diaconus cum Columba jugiter pendente super Altare — abstrahit.* Et lib. I. cap. IX. *Ipsæ autem Hostiæ, cùm fuerint consecratæ, mutantur quatuor cum illis quæ in Pyxide & aureâ Columbâ super Altare pendente jugiter servantur, maximè propter infirmos, ut, quidquid de eis eveniat, Viaticum sit in promptu.* Meminit denique Anastasius in Hilario & S. Innocentio PP. ejusmodi Columbarum Altaribus impendentium. Ex quibus eum invaluisse in Ecclesia Orientali & Occidentali morem abunde colligitur, proindéque admodùm vero esse simile, Columbam suam & Pyxidem habuisse Ciborium Sophianum.

LXV.
VELA CIBORII.

VERUM cùm à sacris Adytis arceantur prophani, solisque illa Sacerdotibus pervia sint, gradum referenti, liceat cum ipso Silentiario part. II. vers. CCCXXXVIII. in hæc verba prorumpere:

> Πῆ φέρομαι; πῆ μῦθος ἰὼν ἀχάλινος ὁδεύει;
> Ἴσχεο τολμήεσσα μεμυκότι χείλεϊ φωνή,
> Μηδ' ἔτι γυμνώσειας ἃ μὴ θέμις ὄμμασι λαῶν.
> Μυστιπόλοι δ' ὑπὸ χερσὶν ὅσοις τόδε θέσμα κελεύει,
> Σιδονίης Φοίνικι βεβαμμένον ἄνθεϊ κόχλου
> Φᾶρος ἐφαπλώσαντες, ἐρέψατε νῶτα τραπέζης,
> Τέτρασι δ' ἀργυρέῃσιν ἐπὶ πλευρῇσι καλύπτρας
> Ὀρθόθεν ἐμπετάσαντες, ἀπείρονι δείξατε δήμῳ
> Χρυσὸν ἅλις, &c.

Solis inquam Sacerdotibus patent, & Altaria, & quæcumque intra sacra Vela continentur, seu Sancta Sanctorum. Dicuntur enim ἅγια ἁγίων, τὰ ἐντὸς τοῦ καταπετάσματος, ut est in Lexico MS. Regio cod. MMLXII. Nam ut ait Cyrillus Alexandr. lib. III. de Adorat. πρεσβυτέροις πεπίστευται τὸ θυσιαστήριον, καὶ τὰ ἔσω τοῦ καταπετάσματος, εἰς ἃ ἂν πρέπει λέγεσθαι, Καὶ φυλάξουσι τὴν ἱερατείαν αὐτῶν. Quæ quidem verba de Velis, quæ ad quatuor Ciborii columnas expandebantur, intelligi debere censuerim, de quibus agit hoc loco Silentiarius, quæ τέτρασι ἀργυρέῃσιν ἐπὶ πλευρῇσι καλύπτρας, seu in quatuor Ciborii lateribus explicari solebant, ut totus sacrorum Adytorum locus, in quo Sancta Sanctorum conficiuntur, undique occluderetur, ne profano vulgo, plebive pateret: quippe ut ait Gregoras lib. X. Hist. Οἱ τῶν βασιλέων θάλαμοι, καὶ ὁπόσα ἀνθρώποις ἱερά τε καὶ τίμια, ὑπὸ παραπετάσμασιν ἄλλα ἄλλοις καλύπτονται, ἵνα μήτε δήμοις ἀνοσίοις προκείμενα κίβδηλεύηται, μήτε περιφρονεῖται διὰ τὸ τῆς καταλήψεως πρόχειρόν τε καὶ ἄπονον. De sacris Altaribus id prodit Symeon Thessal. lib. de Templo: Ἀμφίοις δὲ περικεκαλυμμένον ἐστὶ καὶ κεκοσμημένον (τὸ θυσιαστήριον) ὅτι καὶ τὰ ἐν αὐτῷ δυσθεώρητα, καὶ οὐ πᾶσι ληπτά· *Velis opertum & adornatum est sacrarium, quod quæ in eo peraguntur, haud videre debeant, cùm ab omnibus non comprehendi possint.* Et alibi: Καὶ διὰ τὸ μὲν τοῦ ἐν θυσιαστηρίῳ καταπετάσματος, τὴν ἐπουράνιον περὶ τὸν Θεὸν ἐκτυποῖ σκηνήν, ἔνθα οἱ τῶν ἀγγέλων δῆμοι καὶ τῶν ἁγίων ἡ ἀνάπαυσις· *Et quidem per velum Altaris, cælestem Dei tabernaculum significat, ubi Angelorum agmina sunt, & Sancti requiescunt.* Et mox ad quatuor Altaris latera expandi vela ista satis prodit: Τέσσαρα δὲ μέρη ὑφάσματος τὰς τέσσαρσι ἔχει γωνίαις ἡ ἁγία τράπεζα, &c. *Quatuor autem veli partes in quatuor angulis habet sacra Mensa,* &c. Anastasius Bibl. in Paschali PP. *Fecit etiam in circuitu Altaris vela rubea serica quatuor cum gammadiis.* Idem in Leone III. *Fecit & in circuitu Altaris — alia vela alba holoserica rosata, quæ pendent*

pendent in arcu de Ciborio, numero quatuor, &c. adde pagg. 142. 165. Guillelmus Bibl. in Stephano VI. PP. *Contulit — vela ſerica de Blattin Byzantea quatuor in circuitu Altaris majoris,* &c. Atque inde vela iſta τετράβηλα appellant Græci recentiores, Anaſtaſius in Vit. PP. *Tetravila* & *Tetravela* pagg. 62. 127. 130. 131. 139. 140. 142. 144. 145. Ea autem erant ut plurimum purpurei coloris, auro etiam interdum & Phrygio opere diſtincta, & variis imaginibus adornata, cujuſmodi deſcribuntur à Silentiario, ab Anaſtaſio, & à Paulo Diac. lib. XXIV. Hiſt. miſcellæ in Michaële. Nec ſcio an per Majoris Eccleſiæ ἐνδυτὴν, quam ad Summum Pontificem Romanum miſit Michaël Palæologus, roſei coloris auro illuſam, & unionibus inſertis coruſcantem, *Tetravelum* intellexerit Pachymeres lib. V. cap. XVII. an verò tapetem qui ſacræ Menſæ inſternitur, quem ἐνδυτὴν τῆς ἁγίας τραπέζης vocat Ducas cap. XXIX. quod velle videntur viri docti: tametſi potior videatur ſententia, ἐνδύτας hoc loco ſumi pro quibuſvis Eccleſiæ velis, ſeu aulæis; quâ notione ἱερὰς ἐνδύτας dixit Joannes Damaſc. in Synodicâ ad Theophilum Imp. VII. Synodus Act. VII. ἐνδύτας, ἢ ἕτερα βῆλα, ἢ ἕτερον ἀφιερωμένον, & B. Dorotheus in præfat. Doctr. ait ἐν τῇ θείᾳ ἐνδυτῇ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, depictam fuiſſe S. Barſanuphii imaginem: ita Maximianus Archiepiſcopus Ravennas, apud Hieron. Rubeum, donaſſe legitur Eccleſiæ ſuæ *endothyn biſſinam pretioſiſſimam omnem Chriſti Dei hiſtoriam continentem, & aliam ex auro endothyn, in quâ auro textili pictæ erant omnium qui illum præceſſerant Archiepiſcoporum imagines.* Ubi *endothyn*, idem eſt quod ἐνδυτήν. *Veſtes* vulgò dicuntur ejuſmodi Eccleſiarum aulæa Anaſtaſio paſſim, & cæteris Scriptoribus Latinis. Ædis Sophianæ porrò ornamentorum, uti vocant, opulentiam ſic commendat Sugerius lib. de Adminiſtr. ſuâ: *Ammiranda ſiquidem & ferè incredibilia à viris veridicis quàm pluribus, & ab Epiſcopo Laudunenſi Hugone in celebratione Miſſæ de ſanctæ Sophiæ ornamentorum prærogativâ, necnon & aliarum Eccleſiarum audieramus.*

LXVI.

SYNTHRONUS.

SED priuſquam è Bemate excedamus, atque adeò ex ipſa Concha, præſtat Σύνθρονον, qui in eâ extitit, deſcribere. Mediam enim Concham utrimque ambibant Sacerdotum & Eccleſiæ Miniſtrorum Sacra facientium ſubſellia, atque in iis Patriarchæ Sedes & Thronus excelſior, ita ut in proximum centrum coirent. Silentiarius part. I. verſ. CCXXIX.

— μέσση δ' ἐζώσατο θώκοις
Μυστιπόλοις, καὶ βάθρα περίδρομα, καὶ τὸ μετ' αὐτὴν
Ὑστατίην ὑπὸ πέζαν ἀολλίζουσα συνέλκει
Ἐγγύτερον περὶ κέντρον ἐπὶ χθονός.

Media Concha ſedes Sacerdotales complectitur, & ſubſellia in orbem circumducta, & quidem aliqua ex ipſis ſub extremum marginem colligens, ea humi proximè circa centrum contrahit. Anonymus ſeptem ſedibus tantùm, neſcio an verè, conſtitiſſe hæc ſubſellia refert, in quibus Sacerdotes Patriarchæ Sacra facienti miniſtrantes cum eo ſedere conſueverant: Τὰς δὲ βάσεις τὰς ἑπτὰ τῶν ἱερέων, ἐν αἷς καθέζονται, σὺν τοῦ Ἀρχιερέως θρόνου, καὶ τῶν τεσσάρων κιόνων κατεχρύσωσε, στήσας εἰς τὰ ἑκάτερα μέρη· *Septem verò ſedes Sacerdotum, in quibus conſident, cum Patriarchæ Throno, & quatuor columnis deauravit, quas in quatuor partibus collocavit.* Hanc porrò ſubſelliorum in Conchâ ſeriem Σύνθρονον Græci appellant. Theophanes pag. 371. Τοῦ Πατριάρχου Νικήτα ἐν τῷ συνθρόνῳ καθεζομένου καὶ ὁρῶντος· *Patriarcha Niceta in Synthrono ſedente & vidente.* Scylitzes in Conſtantino: Ἐγένετο δὲ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς ταραχὴ διὰ τὴν καθέδραν ἐν τῇ λειτουργίᾳ, μὴ καταδεξαμένων τῶν Μητροπολιτῶν προκαθῆσαι τοὺς Συγκέλλους ἐν τῷ συνθρόνῳ· *Excitatus eſt die Pentecoſtes tumultus ob ſedem in ſacra Liturgia, Metropolitis Syncellos in Synthrono admittere renuentibus.* Meminerunt etiam Συνθρόνου hac notione Nicetas Paphlago in Vita ſancti Ignatii Patriarchæ Conſtantinopolitani, Menæa XXVII. Januar. in S. Joanne Chryſoſtomo, Euchologium Gr. ubi de Epiſcopi ordinatione; Pachymeres lib. VII. cap. XXXI. Symeon Theſſal. & alii. Et rectè id nominis inditum, quòd una eademque eſſet ſubſelliorum omnium compages, quæ Conchæ receſſum ambibant, ita ut in iis omnes Eccleſiæ miniſtri unà & ſimul ſederent. Euſebius lib. X. Hiſtor. Eccleſ. cap. IV. Ἀλλὰ καὶ ὧδε καὶ τὸν νεὼν ἐπιτελέσας, θρόνοις τε τοῖς ἀνωτάτω εἰς τὴν τῶν προέδρων τιμὴν, καὶ προσέτι βάθροις ἐν τάξει τοῖς καθόλου κατὰ τὸ πρέπον κοσμήσας. *Porrò cùm templum in hunc modum abſolviſſet, throniſque altiſſimis in honorem præſidentium, ac præterea ſubſelliis per univerſum templum ordine diſpoſitis exornaſſet,* &c. Et Conſtantinus Porphyrogenitus in Baſilio cap. LV: Οἵ τε ἔνδον (τοῦ θυσιαστηρίου) θῶκοι, καὶ αἱ πρὸ τούτων βαθμίδες, καὶ αὐταὶ αἱ ἱεραὶ τράπεζαι ἐξ ἀργύρου πάντα περικεχυμένον ἔχουσι τὸν χρυσόν· *Et intus ſedes, & ante ipſos gradus, ipſæque ſacræ Menſæ, omnia ex argento cui ſuperfuſum eſt aurum,* &c. Ex quo, ut & Euſebio, conficitur duplicem fuiſſe in Synthrono ſedium ordinem, altiorum nempe quæ

Episcopis & Metropolitis, majoribusque Ecclesiæ dignitatibus, inferiorum quæ inferioris dignitatis Presbyteris vel Officialibus addictæ erant: qui quidem Officiales in choros erant distributi, dextrum ac sinistrum, ut legere est apud Codinum de Offic. & in Euchologio Goari pag. 268. Et revera si quot ii recensentur, vel certè major numerus, in Synthrono sedit, divisum fuisse in complures sellulas oportet, quomodo altiora & inferiora subsellia, quæ vulgò Formas dicimus, in nostratium Ecclesiarum choris observare est. A loco igitur in quo consistebat Synthronus, nempe Conchâ, quam etiam *Absidam* vocant scriptores aliquot Latini, ipse Ministrorum Ecclesiæ in Conchâ consessus *Absida* pariter dictus legitur, vel certè sedes ipsa Episcopalis, aut Patriarchalis. Quippe in veteri Glossario *Absida, sedes Episcoporum* esse dicitur, ut & apud Papiam, apud quem hæc habentur: *Exedra, absida, id est locus subselliorum.* Neque aliâ videtur significatione usurpasse S. Augustinus Epist. CCXXV. *Ad nostra subsellia relicta turba redieram — dicebam ego quibus poteram qui ad nos in absidam honoratiores ascenderant.* Idem Epist. CCIII. *In futuro Christi judicio, neque absidæ gradatæ, nec Cathedræ velatæ adhibebuntur ad defensionem.* Ex quibus perspicuum fit, cur Synodus Sardicensis Can. X. dixerit εἰς τὴν ἀψῖδα τῆς ἐπισκοπῆς διαβῆναι, pro, *ad Episcopalem dignitatem, vel thronum, pervenire*, cùm in *Absidis*, seu *Conchis*, in excelsioribus subselliis ac gradatis sederent Episcopi. Ea autem non pretiosis duntaxat velis & aulæis tegebantur, ut est apud eundem Augustinum, sed cæteris etiam aliorum Ecclesiæ Ministrorum sedibus excelsiora erant, uti innuit loco citato Eusebius, & cautum legitur in Synodo Carthag. IV. Can. XXXV. *Ut Episcopus in Ecclesia & in consessu Presbyterorum sublimior sedeat.* Hunc morem in Ecclesiis Christianorum observatum attigere præterea Urbanus I. in Epist. cap. IV. S. Ambrosius lib. de Dignitate Sacerd. cap. VI. S. Augustinus in Psalm. CXXVI. Amalarius lib. III. de Reb. eccl. cap. X. & Honorius Augustod. lib. I. capp. XIII. & XV. Præsertim verò Cathedra Episcopalis, seu Patriarchalis Θρόνου voce donatur passim apud scriptores Byzantinos: Anonymus de locis Hierosol. cap. III. Hierosolymitanæ S. Sepulchri Ecclesiæ Bema describens, ἐκεῖ ἐστὶν ὁ θρόνος τοῦ Πατριάρχου. Atque inde factum est ut à Throno, dignitatis summo fastigio, Ecclesiæ compellarentur, & *Throni* dicerentur, quibus Patriarchæ & Episcopi præsidebant, quemadmodum Latinis *Sedes* appellari consueverunt. Jam verò cùm Conchæ mediæ recessus imus subselliis ab utrâque parte, & undique cingeretur, Throni Patriarcharum & Episcoporum, quos μυστιπόλους θώκους, seu Sacerdotales sedes vocat Silentiarius, ad dextram Altaris partem videntur extitisse: Scylitzes in Stratiotico, de Patriarcha: Κατελθόντα γὰρ ἐκεῖνον εὐθέως οἱ ἀνάπται τοῦ πλήθους παρειληφότες, καὶ θρόνον ἐνεγκόντες, ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ μέρους καθίζουσι τοῦ ἁγίου Βήματος. *Illum enim descendentem continuò multitudinis incentores comprehendentes, thronumque afferentes, in dextro Bematis latere collocant.* Id etiam indicat Ordo Romanus: *Tandem Episcopus osculatur Evangelium, & Altare, & pergit ad dextram Altaris ad sedem suam.* Id observare est præterea ex Marcellino Comite, dum narrat Joannem Romanum Pontificem, cùm anno DXXV. Constantinopolim pervenisset, *miro honore* à Justino Imperatore exceptum fuisse, & *dextrum dextro Ecclesiæ insedisse solio, diemque Domini nostri Resurrectionis plenâ voce Romanis precibus celebrasse.* Quibus verbis innuit Marcellinus, Joannem in consessu Patriarcham Constantinopolitanum præcessisse, sedisseque ad illius dextram. At Goarus in medio & intimo Conchæ recessu Patriarchicum thronum statuit, quem circumstant hinc inde Episcoporum, vel qui Sacris intersunt Sacerdotum subsellia. Addit præterea supra eum thronum Christum solere effingi, manibus in Mensam appositam in Crucis formam decussatis, dextrâ Panem sacrum, sinistrâ Crucem apprehendentem: hinc inde verò, & à lateribus, supra Episcoporum & Sacerdotum sedilia, duodecim Apostolorum effigies delineatas, ut etiam hodie in S. Pauli & Salvatoris Basilicis Romæ conspiciuntur. Unde planum fit eò respexisse Germanum Patriarcham Constantinopolitanum, cùm dixit, βῆμα esse θρόνον ἐν ᾧπερ ὁ παμβασιλεὺς Χριστὸς προκαθέζεται μετὰ τῶν αὐτοῦ Ἀποστόλων· *Thronum in quo omnium Rex Christus cum Apostolis primus sedet.* Ut & Symeonem Thessalon. lib. de Templo: Καθίσας τῷ συνθρόνῳ τὸν Χριστὸν ἐκμιμούμενος, συγκαθέδρους ἔχει καὶ τοὺς συνεπισκόπους καὶ ἱερεῖς μιμουμένους τοὺς Ἀποστόλους· *In synthrono sedens, Christum imitans, considentes habet Coëpiscopos & Sacerdotes, qui Apostolos referunt.* Et lib. de Sacramentis: Ἡ ἄνω καθέδρα τὴν ὑπερουράνιον δείκνυσι καθέδραν τοῦ Ἰησοῦ· αἱ ὑπ' αὐτὴν δὲ βαθμίδες, τὴν ἑκάστου τῶν ἱεραρχῶν καὶ ἱερέων τάξιν τε καὶ ἀνάβασιν, ἔνθα δὴ καὶ οὐ θέμις τινὰ ἕτερον καθίσαι, οὐδὲ τῶν διακόνων αὐτῶν· *Excelsa illa sedes, supercœlestem Christi cathedram designat: quæ infra sunt subsellia Episcoporum & Sacerdotum ordinem & ascensum, in quo nemini alii licet sedere, ac ne ipsis quidem Diaconis.* Eadem habet aliis verbis lib. de Templo pag. 216. Διὰ τοῦ ἱεροῦ συνθρόνου, τὸν εἰς οὐρανοὺς ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς σαρκωθέντα Λόγον καθήμενον· διὰ δὲ τῶν ἀναβαθμῶν, τὴν ἑκάστου τῶν ἱερωμένων ἀνθρώπων, καὶ τῶν ἀγγέλων τάξιν τε καὶ ἀνάβασιν· *Per sacrum verò consessum, Verbum incarnatum, & in cœlis ad dextram Patris assidens; per gradus cujusque sanctorum virorum, & Angelorum ordo, & ascensus significatur.*

LXVII.
PROTHESIS.

DIXI binos receſſus, ſeu potiùs duas Conchas, majori ubi ſtabat ſacra Menſa, adjunctas fuiſſe, alteram ad dextram & Septentrionem, alteram ad ſiniſtram & ad Meridiem Altaris: neque enim à Concha primaria, ſeu Bematis divellendæ, etſi extra ipſum Bema, cùm iſtius quodammodo pars fuerint. Has Conchas majori adjunctas deſcribit Silentiarius 1. part. verſ. CCXXXVI. Nam cùm dixiſſet mediam ac majorem Concham, Sacerdotum ſubſellia in orbem circumducta continere, addit eam excipere (ad utrumque ſcilicet latus) fornicem alium, validis innixum fundamentis, quæ *Pilæ* dicuntur Gyllio, in ima quidem parte in rectas ductum lineas, ſupernè verò ſinuatum, ita ut cylindri ſemiſecti formam referat. Mox addit Concham, orientalem nempe, binas alias Conchas utrimque protendere, verſus Occidentem progredientes, tanquam ſi ulnas ſuas extenderet, quò λαὸν πολύυμνον excipiat: quibus verbis Concharum majori adjunctarum ſitum mirè repræſentat, quæ brachiorum ulnas ſuas protendentium formam quodammodo præferunt: quod ex Ichnographia ædis Sophianæ licet colligere. De majori igitur adjunctis binis Conchis ita Silentiarius:

> Τὴν δὲ μετ' ἐκδέχεται κρατεροῖς ἀραρυῖα θεμείλοις,
> Ἐς βάσιν εὐθύγραμμος, ὕπερθε δὲ κύκλιος ἄντυξ,
> Σχήμασιν οὐ σφαίρης ἐναλίγκιος, ἀλλὰ κυλίνδρου
> Ἄνδιχα τεμνομένοιο, &c.

Hanc excipit concameratio validis incumbens fundamentis, in ima quidem parte in rectas ducta lineas, supernè verò in orbem composita: neque tamen circuli omnino, ſed cylindri bifariam diviſi figuræ ſimilis, &c. Subdit deinde binas iſtas Conchas binis columnis porphyreticis ad ſolum nitentibus exornari, quæ Gynæconitidis hac parte concamerationem ſuſtentant, binos fornices, vel arcus efficientes. Porphyreticis iſtis columnis ſex aliæ Theſſalicæ incumbunt; contra architectonicæ canones, cùm binæ debuiſſent duntaxat hoc loco ſtatui, quæ inferioribus reſponderent: verùm id architecti peritiæ adſcribit Silentiarius:

> ——— ὅς ποτε δοιαῖς
> Πήξατο θαρσαλέως ἐπὶ κίοσι ἑξάκι δοιάς
> Οὐδὲ βάσιν κενεοῖο κατ' ἠέρος ἔτρεσε πῆξαι.

Qui duabus columnis ſex alias impoſuit, neque earum baſim vacuo in aëre defigere perhorruit. Effinguntur hæ ſex columnæ in proſpectu interioris templi. Quidquid porrò inter Theſſalicas iſtas columnas interjacet, pluteis communitur, quibus, inquit, inniti poſſint mulieres quæ in Catechumeniis conſiſtunt. Harum Concharum alteram, quam ad dextram ſtatuit Symeon Theſſalonicenſis, ſeu ad Septentrionem, Πρόθεσιν Græci appellant, quaſi dicas, *Propoſitionem*, aut *Propoſitionis menſam*, à ceremonia quæ in ea peragitur nomen habentem. In ea namque, ait Allatius, Sacerdos ante Miſſam, & unà cum eo miniſtrantes, res omnes ad ſacrum complendum neceſſarias, ut panem, vinum, & alia præparant, quibus finitis ſecedunt ad ſacram Menſam, ubi ſacra Liturgia inchoatur: Pachymeri lib. 1. cap. XIX. κόγχη τῆς Προθέσεως dicitur. Ubi enim de cæde Muzalonum: Ὁ μέν τοι γε Πρωτοβεστιάριος ἐν τοῖς ἀδύτοις καὶ αὐτὸς εἰσελθὼν τοῦ ναοῦ, καὶ πρὸς τῇ κόγχῃ γενόμενος τῆς προθέσεως, ἐπί τι κιονῶδες ἱστάμενον ὑπέρχεται, καὶ τῷ ἐκεῖσε σκοτάδῃ σὺν τοῖς ἀδύτοις θαρρῶν· *Protoveſtiarius ipſe quoque in adyta templi introiens, & ad Concham Protheſis accedens, columnationem ibi ſtantem prætergreditur, tenebris quæ inibi erant, adytiſque confidens.* Sed ut verum fatear, vix auſim aſſerere, eo loci tum fuiſſe Πρόθεσιν, quod ſuadere videtur vox *Concha*; atque adeò illud τὸ κιονῶδες: cùm in trium Concharum ad Orientem ædis Sophianæ, quæ in manus noſtras venit, deſcriptione, & quam delineari curavimus, utraque majori adjuncta Conchæ columnatione quadam conſtiterit, ac proinde ædificii intus recedentis, ac aliquot columnis ſuſtentati, ſpeciem prætulerit, in quo προθέσεως munia peragi potuerint: tametſi neſcio an hodie ita ſeſe res habeat, cùm nec Gyllius meminerit, nec ædis Ichnographia ſimile quidpiam deſcribat. Neque enim in binis iſtis ædiculis, quæ circulari ac inferiori majoris Conchæ parti adjacent, Protheſin & Diaconicum extitiſſe par eſt credere, cùm nec Conchæ ſpecie effictæ ſint, & utraque vulgò in ſacris Græcorum ædibus omnibus conſpicua ſit. Utcunque ſit, utramque Concham *Secretarium* vocat Paulinus, priorisque, ſeu Protheſis, uſum ſic deſcribit:

> *Hic locus eſt veneranda penus quà conditur, & quà*
> *Promitur alma ſacri pompa miniſterii.*

Et Epiſt. XII. ad Severum, loco ſuprà laudato, de binis iſtis Conchis verba faciens: *Una earum*, inquit, *immolanti hoſtias jubilationis patet.* Ubi pro, *patet*, legendum, *parat*, cenſuerim: quippe in hac Concha *hoſtias non immolat Antiſtes*, ſed in media & majori Concha: Protheſis

verò *hostias jubilationis immolanti*, seu potiùs immolaturo *Antistiti parat*, vel præparat. Cùm enim in utraque Concha, quæ ad sacram Liturgiam peragendam necessaria sunt, atque adeò in Prothesi hostia & vinum, in Diaconico vestes & libri & vasa ac ministeria Ecclesiastica parentur, inde binæ istæ Conchæ *Paratoria* nuncupantur in Ordine Romano: *Calicem autem Subdiaconus accipit sequens, & dat Acolytho, & ille revocat in Paratorium:* nempe in *Prothesin*, ubi Calices & cætera vasa ad sacrificii usum reponebantur, quod ex sacris Liturgiis abunde probari potest.

LXVIII.

DIACONICUM BEMATIS.

ALTERAM Concham, quæ ad sinistram, seu ad meridiem Altaris statuitur à Thessalonicensi, *Paratorium* perinde vocat idem Ordo Romanus: *Reponitur liber in Paratorio quodam, sive in Secretario.* Conchas enim majori adjunctas *Secretaria* appellasse Paulinum suprà observatum est. Proinde idem est *Paratorium*, quod *Secretarium*. Repositos autem fuisse libros Ecclesiasticos in hac Concha, docet idem Paulinus, dum illius usum sic describit:

Si quem sancta tenet meditandi in lege voluntas,
Hic poterit residens sacris intendere libris.

In ea enim Concha sacræ lectiones fiebant, sacrique libri, finitâ Liturgiâ, publicè prælegebantur. Id, ni fallor, satis innuit ipse Paulinus: nam cùm dixisset unam earum Concharum immolanti hostias jubilationis Antistiti parare, hæc subdit: *Altera post Sacrificium capaci sinu receptat orantes.* Ita enim legendum ferè censuerim, cùm edita nihil aut pravè sonent, *altera post Sacerdotem capaci sinu receptat ovantes:* peracto enim Sacrificio, eò secedebant Sacerdotes & Diaconi, & sacrorum Librorum lectioni operam dabant. Certè in ea Concha factas ejusmodi lectiones docet satis superque Codinus lib. de Offic. cap. XV. n. IV. dum ait, Imperatorem in ædem Sophianam secedere, ibique Magni Basilii precationes à Patriarcha prælectas exaudire, πλησίον τοῦ Διακονικοῦ, hoc est, juxta Concham, quæ Διακονικὸν vocabatur. Nam haud procul extitisse Sedem Imperatoris, cùm sacrorum Librorum lectionem auditu excipiebat, suprà probavimus ex Silentiario. Diaconicum igitur hæc Concha appellata est, quòd esset quodammodo appendix majoris Diaconici, seu Secretarii, in quo & Ecclesiasticæ vestes, & sacra, uti appellantur passim, ministeria asservabantur, ex quo quæ ad sacram Liturgiam peragendam necessaria erant, promebantur, & in hanc Concham deferebantur, quæ inde Diaconicum appellata est. Nam in ea vestes sacras induebant, & Sacerdos Sacra facturus, & Diaconi illi ministraturi. Unde cùm Scevophylacii appellatione donaretur perinde majus Diaconicum, inde etiam Diaconicum minus, seu Concha Diaconici, Scevophylacium interdum vocatur: adeò ut quæ in Liturgiis S. Marci & S. Jacobi, ἐν Διακονικῷ peragi preces, exacto sacrificio, dicuntur, eæ in Liturgia Chrysostomi ἐν σκευοφυλακίῳ fieri scribantur. Metatorii denique appellationem habuit eadem Concha, quemadmodum majus Diaconicum, ut infrà probamus, ubi nominis rationem expendimus: nam disertè Euchologium pag. 623. διακονικὸν & μιτατώριον, confundit: quo loco non est major *Sacristia*, uti velle videtur Goarus, sed Concha Bematis ita appellata, ex quâ Patriarcha, post cantatas Tertiam & Sextam Odas, ad Altare procedit, ἐξέρχεται εἰς τὸ ἅγιον θυσιαστήριον ἐκ τοῦ μέρους δεξιοῦ. Nec obstat quod ad dextram Altaris Diaconicum statuat, quod ad sinistram reponit Thessalonicensis, cùm, ut ait idem Goarus, dextrum vel sinistrum latus pro respicientium ad ortum vel occasum mutatione scriptoribus dicatur: adeò ut ipse Goarus Prothesin ad sinistram, Diaconicum verò ad dextram statuat, contrà quàm Thessalonicensis. Metatorium pariter ad dextrum latus vel ædis, vel Altaris, ponit Cedrenus in Leone Philosopho: neque enim omnino constat an de exedrâ Diaconico ac Metatorio dictâ, an verò de Conchâ iisdem nominibus appellatâ, locutus sit: locum damus infra n. LXXXVI. Sed & non desunt qui totum Bematis extra Altaris vela, atque adeò extra majorem Concham spatium, Diaconicum appellatum volunt: quod, cùm intra vela, seu παραπετάσματα, de quibus mox agemus, solis Sacerdotibus consistere liceret, quæ Bematis pars inde ἱερατεῖον propriè dicta est, reliqua Diaconis permissa esset, ut qui ad utramque Concham, *Prothesin* scilicet & *Diaconicum*, pro officii ratione pergendi, & in iis consistendi necesse haberent. Nam Symeon Thessalonicensis lib. de Templo ait nulli licere in sacro Synthrono sedere, præterquam Sacerdotibus, ac ne ipsis quidem Diaconis, quibus alius attributus est locus, ὃς ἀκολούθως ὠνόμασται Διακονικὸν, ἔνθα καὶ καθῆσθαι τούτοις οὐκ ἀκώλυτον, Diaconicum nempe locus sic dictus, in quo considere eis licitum sit. Huic quidem sententiæ nescio an faveat Lexicon Gr. MS. quod extat in Bibl. Reg. cod. MMLXII. ubi παραπέτασμα, τὸ διακονικὸν, τὸ παρακάλυμμα, esse dicitur: videtur enim διακονικὸν appellari velum Altaris; quasi totum Bematis spatium; quod extra vela Altaris

patet, Diaconicum sit, & quia in eo & consistere & progredi, pro functionis suæ ratione, non autem sacrarium ingredi illis liceret; quemadmodum Subdiaconis eadem Bematis spatia: cùm Subdiaconi & Lectores in Soleâ extra Bematis cancellos consisterent, ut docet idem Thessalonicensis. Atque inde colligitur quid statuat Canon XXI. Synodi Laodicenæ, dum ait, non licere Subdiaconis, intra Bematis cancellos consistere: οὐ δεῖ ὑπηρέτας χώραν ἔχειν ἐν τῷ Διακονικῷ, id enim solis Diaconis licebat. Ita porrò hunc Canonem capiendum par est credere, etsi Balsamon & Zonaras Diaconicum, de munere Diaconi interpretati sint. Priori sanè sententiæ favet Isidorus Mercator, qui Διακονικὸν, *Secretarium* vertit: *Secretarium*, inquit, *quod Græci Diaconicum vocant*: quæ totidem verbis habentur in Concilio Agathensi Can. LXVI. ita ut per *Secretarium*, Concham intellexerit, quam Græci *Diaconicum* nuncupant, quæ à Diaconis in ea ministrantibus nomen sumpsit, uti observavimus. Nam vix est simile vero Diaconicum pro exedrâ extra ædem ita nuncupatâ sumi debere, cùm & in ea quibusvis Ecclesiæ ministris consistere fas esset, & ex ea Clerici omnes ad Altare procederent. Jam verò quod in Concilio Arelatensi II. sub Siricio PP. Can. XV. *Diaconi sedere inter Presbyteros in Secretario* vetantur, id videtur intelligi, aut de majori Diaconico, Secretario, vel Vestiario, in quod Sacerdotes vel Antistes de rebus Ecclesiasticis deliberaturi secedebant, & ut verbis utar Sulpitii Severi, cùm *vel salutationibus vacantes, vel audiendis negotiationibus occupati* in eo considebant; vel potiùs de minori Diaconico, id est Conchâ, quam Διακονικὸν vocant Græci. In hoc enim Diaconico quando Sacerdotes Sacra facturi in eo sacras vestes induunt, aut alia quæ ad sacram Liturgiam spectant, exequuntur, cum iis, ob reverentiam, quam sacerdotali characteri debent, sedere prohibentur. Hanc porrò trium ad ad ortum ædis Sophianæ Concharum seriem ac figuram hîc exhibemus, majori formâ, ac fortè accuratione, quàm est ea quam ex veteri Codice Bibliothecæ Barberinæ nuper descripsit vir doctissimus Petrus Possinus in Observationibus ad Historiæ Georgii Pachymeris lib. VIII. cap. XV. licèt, si non fallor, & Ichnographia, & interior ac exterior ædis Sophianæ facies, quas hîc damus, ex eodem Codice petitæ videantur. Nam Crux Hemisphærio imposita antequam urbs in Turcorum potestatem veniret delineatas ferè arguit.

LXIX.

CONCHÆ OCCIDENTALES.

DENIQUE binis istis Conchis Majori adjunctis, opponuntur ad Occidentem binæ aliæ Conchæ, eadem magnitudine & figurâ, quas Pilæ majores ad extrema, claudunt, ac cohibent, qua parte mediam ædem contrahunt; unde fit ut media illa templi pars in ovalem quodammodo contrahi figuram videatur. Nam præter majorem quatuor in æde conspiciuntur Conchæ aliæ, duæ ad Orientem majori adjunctæ, & duæ ad Occidentem, quà aditus patet in ipsam ædem: atque eæ sunt quatuor Conchæ, quarum meminit Codinus: τῶν δὲ πίνσων ὑψωθέντων, καὶ τῶν μεγάλων κιόνων σταθέντων, ἔμελλον μετ' αὐτῶν καὶ τὰς Ῥωμαίκας κίονας στῆσαι, ἀλλ' οὐκ ἐποίουν, ἀλλ' ἔστησαν αὐτὰς εἰς τέσσαρας κόγχας. Quas quidem Columnas porphyreticas Ægyptias, quas Romanas vocant, à muliere viduâ, Marciâ nomine, Româ ad Justinianum transmissas scripsit Plutarchus Protosecretarius. Ita porrò describuntur à Paulo Silentiario binæ istæ Conchæ occiduæ, II. part. vers. CL.

Τέτρασι δ' ἑξείης ἐπὶ κίοσιν ἔνθα καὶ ἔνθα
Ἀβρεῖς Θεσσαλικοῖσι, πρὸς ἀμφίλυκόν τε καὶ ἠῶ,
Αἰθούσης κατὰ μῆκος ἑλίσσεται ἔργα κυλίνδρων
Ἡμιτόμοις ἀτάλαντα διοδμήτους περὶ τοίχους
Τρητὰ διαστείχουσιν ἀνειμένα.

Ab utraque deinceps parte super quatuor præclaras columnas Thessalicas, occasum utcumque versus, secundùm porticus longitudinem, volvuntur architecturæ opera, dimidiatis Cylinaris similia, elegantia, circùm parietes divinâ arte fabricatos diffusa. Sed & ita de iisdem Conchis occidentalibus Procopius: τὰ δὲ δὴ ἐὼς καταντικρὺ τὰς εἰσόδους ἔχον ἐγήγερται τοῖχος, καὶ αὐτοῦ ἑκατέρωθεν, οἵ τε κίονες, καὶ τὰ αὐτοῦ ὁμοιότατα τοῖς δεδηλωμένοις ἐν ἡμικύκλῳ ἑστήκασι. *Orientem contra excitatus est paries, in quo sunt templi januæ: hinc inde columnæ & his superiora, structurâ jam dictis planè simili circulum exhibent.* Ex quibus porrò percipimus quæ initio partis alterius descriptionis ædis Sophianæ scripsit idem Silentiarius, eandem esse occidentalis templi partis formam, quæ est orientalis, præterquàm quod in occidentali medium non obtinet inflexus fornix, ut in orientali, sed in occidentali ingens aperitur vestibulum & multorum hominum capax, non singulare quidem ac unicum, sed triplex. Mox addit ut binis porphyreticis columnis, quæ harum quatuor Concharum singulas sustentant, sex aliæ Thessalicæ superponantur, quâ gynæcei

ſeu porticuum ſuperiorum pars ultima adſurgit, quæ ita diſpoſitæ ſunt, ut ter binæ iis incumbant, proindeque duæ quæ in medio conſiſtunt, vacuo in aëre ſtare ac nullo fulciri fundamento videantur. Meminit rurſum Silentiarius part. II. verſu XXXIV. Columnarum iſtarum Ægyptiacarum.

LXX.

CANCELLVS BEMATIS

JAM verò majorem ac primariam Concham, quam vulgò Bema appellant, id eſt ſacram & ſolis Sacerdotibus addictam ædis partem, à Nao ſeparat tabulatum, columnis, cancellis, hyperthyris, & imaginibus adornatum, ne quibuſlibet promiſcuè ad eam aditus pateat, διὰ τὸ μηδένα εἰσιέναι ἐν αὐτῷ ἁπλῶς, καὶ ὡς ἔτυχεν, inquit Germanus Patr. CP. Gregorius Nazienzenus Carm. XI.

> Τὸ στιπτὸν τοπάροιθε σοφῶν ἕδος ἕρκος ἀρίστων
> Βῆμα, τὸ δ' ἀγκλίνῃσι χερσαίῃσι πεθηλὸς
> Κιγκλίδα τὴν μερμάτην κόσμων δύο, τῶν μένοντος,
> Τῶν περιπτάμενοιο, θείων ὄρον, ἱμερίων τε
> Ην ὅπιν ἦν, &c.

Theophanes Ceram. Homil. LV. de æde S. Petri in Palatio: τὸ δὲ τῆς ἀρρήτου τελετῆς χωρίον, μαρμάρων θώραξ, τοῖς ἱερεῦσιν περικλείει τὸν χῶρον, ἐφ' ὧν ἔξιν ἐπαναπαύεσθαί τε, καὶ μετ' ἀσφαλείας ἱστάναι, καὶ τέρπειν τῇ θέᾳ τὴν ὄψιν· κώλυμα δὲ τοῦτο τοῖς, εἴ τις προπετὴς, καὶ ἀνίερος εἴσω τῶν ἀδύτων ὑπερβῆναι φιλονεικεῖ. *Locus ille in quo arcanum peragitur ſacrificium marmoreo thorace ſeptum, & circumſcriptum eſt Sacerdotibus, ubi & requieſcere, & tutò conſiſtere, & aſpectum ſpectaculo licet oblectare: idque clauſtrum etiam ab acceſſu prohibet, ſi quis temerarius ac prophanus adita penetrare contendat.* Tabulatum iſtud ἱεραὶ κιγκλίδες, ſeu ſacros Cancellos, vocant Nicephorus Calliſt. Joan. Cantacuzenus, & alii paſſim. Porphyrogenitus in Baſilio cap. LV. καὶ αἱ τῶν ἐκτὸς διείργουσαι τὰ θυσιαστήρια κιγκλίδες, καὶ τὰ ἐν αὐταῖς περίστυλα, καὶ τὰ ἄνωθεν τῶν ὑπέρθυρα. *Et qui ab externa templi parte ſanctuarium ſecludunt Cancelli, & in ipſis Columnæ, & quæ ſupra eos ſunt hypertyra.* Quibus poſtremis verbis innui videtur tabulatum, quod ſupra Portas ſanctas aſſurgit, in majoris Conchæ ſepto, cujus typum ſupra adumbravimus. Κάγκελλος τοῦ ἱερατείου dicitur Cyrillo Scythopolitano in vita S. Euthymii: κάγκελλος τοῦ θυσιαστηρίου in Synodo Calchedon. act. I. & apud Auctorem vitæ S. Sabæ: ἕρκος, apud Silentiarium: δρύφακτα, ſeu δρύφακτοι, apud Sozomenum lib. VII. cap. XXVII. Gloſſ. Gr. MS. Regium cod. MDCLXXIII. δρύφακτοι, τὰ διαφράγματα, ἢ τὰ περιτειχίσματα, τοῦτ' ἔστιν ξύλινοι κάγκελλοι. Alio loco δρυφάκτοις, νεωκαγκέλοις, ſeu ædis ſacræ cancellos vocat. Denique Cancelli iſti dicuntur κιόνια, ἤτοι στήθεα τὰ διορίζοντα τὸ Βῆμα ἀπὸ τοῦ λοιποῦ ναοῦ Germano Patr. CP. qui præterea obſervat eos ut plurimum fuiſſe ære fuſiles: cujuſmodi fuere Cancelli apud Leonem Oſt. lib. III. Chronicon Caſin. cap. XXXIII. *Fecit itaque & Cancellos fuſiles ex ære ante Altare, ſcilicet inter Chorum & Adytum ſtatuendos.* Cancellos lapideos habet cap. ſeq. argenteos verò Anaſtaſius in S. Silveſtro, & aliis locis, ut & Cyprianus in vita S. Cæſarii Arelat. quales extitere Cancelli Bematis in æde Sophiana, quorum ea fuit elegantia, ut non eboris aut marmoris, vel æris quidquam in iis eſſet, ſed tabulatum omne, ſeu quidquid Bema à Nao ſeparat, totum argento obductum fuerit. Silentiarius part. II. verſ. CCLXV.

> Καὶ γὰρ ὅσον μεγάλοιο πρὸς ὄρθιον ἄντυγα νηοῦ
> Χῶρον ἀναιμάκτοισιν ἀπεκρίναντο θυηλαῖς,
> Οὐκ ἐλέφας, οὐ τμῆμα λίθων, ἢ χαλκὸς ὁρίζει,
> Ἀλλ' ὅλον ἐθρίγκωσεν ὑπ' ἀργυρέοισι μετάλλοις.

Nam quidquid loci verſus orientalem magni templi fornicem incruentis ſecreverunt ſacrificiis, id non ebur, aut lapidum fragmentum, vel æs dirimit, ſed totum argenteis obſepſerunt metallis. Ea autem Bematis tabulata non unicis cancellis, vel tabulis, quas πλάκας vocat Silentiarius, conſtabant, ſed in iis duodecim præſertim columnæ, argento perinde veſtitæ aſſurgebant, quæ ita diſpoſitæ erant, ut binæ ſimul cohærerent. Idem Silentiarius part. II. verſ. CCLXIX.

> Οὐδὲ μὲν ἐν μούνοις ἐπὶ τείχεσιν, ὁππόσα μύστην
> Ανδρα πολυγλώσσοιο διακρίνουσιν ὁμίλου,
> Γυμνὰς ἀργυρέας ἔβαλε πλάκας· ἀλλὰ καὶ αὐτὰς
> Κίονας ἀργυρέοισιν ὅλοις ἐκάλυψε μετάλλοις
> Τηλεβόλοις σελάεσσιν λελαμπότας ἑξάκι δοιούς.

Neque tamen ſolis in muris qui viros, ſacerdotali dignitate ornatos à multarum linguarum cœtu ſeparant, meras argenteas tabellas poſuit, ſed & ipſas duodecim columnas totas argenteis conveſtivit metallis, longè jaculantibus radiis coruſcantes. Iis adjunctæ erant variæ tabellæ orbiculares, in qui-

bus opere sculptorio depictæ erant imagines Christi, Angelorum, Prophetarum, Apostolorum, & Deiparæ. In medio verò, in tabula perinde tereti, depicta erant eodem opere sculptorio Monogrammata Justiniani & Theodoræ, unà cum Crucis figurâ. Silentiarius vers. CCXCV.

Ες δὲ μέσας ἱερῦ πλάκας ἕρκεος, αἳ περὶ φῶτας
Εὐιέρους, πύργοισι μεταίχμια, γράμμα χαράσσει
Η γλυφὶς ἓν πολύμυθον· ἀολλίζει γὰρ Ανάσσης
Ουνομα, καὶ Βασιλῆος· ἴσον γε μὲν ὀμφαλοέσσῃ
Ασπίδι μεσσατίοισι τύπον κοιλήνατο χώροις
Σταυρὸν ἀπαγγέλλουσα.

In mediis autem sacri septi tabulis, quæ Sacerdotes circumstant, eosque separant, literam describit scriptura unicam, sed quæ plura verba complectitur; colligit enim Imperatricis & Imperatoris nomina: æqualem verò orbiculari clypeo figuram mediis in locis sculpsit, crucem in ea exprimens. De Monogrammate dixi ad Annæ Alexiadem, & in Glossario.

LXXI.

PORTÆ SANCTÆ.

A Nao in Bema aditus patebat per tres portas, quæ in cancellis aperiebantur, mediam ingentem, vel majorem, alias minoris magnitudinis, ad utrumque latus, & ut Paulini verbis utar Natali X.

Trinaque cancellis currentibus ostia pandunt.

Idem Silentiarius vers. CCC.

——— διὰ τριασσῶν δὲ θυρέτρων
Ερκος ὅλον μύστῃσιν ἀνοίγεται· ἐν γὰρ ἑκάστῃ
Πλευρῇ θύρετρα δίετμαγεν ἐργοπόνος χείρ.

Tribus autem portis totum septum Sacerdotibus patet: in singulis enim lateribus parvulas portas aperuit manus artificis. Ejusmodi Bematis portas ἁγίας θύρας, scriptores Græci passim vocant, ἅγια θύρια Pachymeres lib. IV. cap. XXV. & alii. Refert Auctor Narrationis de rebus Armeniæ, editus à Combefisio, ab Armenis, qui Synodo Constantinopolitanæ, quam Quintam vocant, consenserant, harum alteram Armeniorum Portam de eorum nomine nuncupatam fuisse: τῷ ὀνόματι αὐτῶν ἐκάλεσαν ἁγίας πύλας τῆς Αγίας Σοφίας, ἥ τις μέχρι σήμερον καλεῖται τῶν Αρμενίων πύλη.

LXXII.

VELOTHYRA.

PORTÆ verò sanctæ, cùm cancellatæ essent, velis ut plurimum obducebantur, ne quæ peragebantur Sacra in Altaribus, à quibusvis conspicerentur. Dicuntur autem ejusmodi fores clatratæ & cancellatæ, καγκελλόθυρίδες Anonymo: vela verò, θεῖα παραπετάσματα S. Dionysio in Epist. ad Demophilum: ἀμφίθυρα Chrysostomo Serm. III. in Epist. ad Ephesios, Theophylacto Simocattæ lib. V. cap. XIV. & Evagrio lib. VI. cap. XX. quasi ἄμφια θυρῶν. Græci posteriores βηλόθυρα, barbaro vocabulo, fores istas appellaverunt, quo utuntur Scholiastes Aristophanis ad Ranas, & Codinus de Offic. unde βημόθυρον effictum in Euchologio, & apud Malaxum, etsi quasi βήματος θύριον dicta videatur posterior hæc vox. At Guillelmus Biblioth. in Stephano VI. hanc vocem usurpare videtur pro quovis velo, etiam Altaris: *Fecit etiam in eâdem Basilicâ — belothera quatuor, ex quibus unum auro textum.* Et infra: *Contulit — velothera serica tria in circuitu Altaris.* De velothyris, sic Paulinus Nat. VI.

Ast alii pretiosa ferunt donaria, meque
Officii sumptu superent, qui pulchra tegendis
Vela ferant foribus, &c.

Et Epiphanius Epist. ad Joannem Hieros. *Inveni ibi velum pendens in foribus Ecclesiæ.* Denique in Concilio Narbonensi an. DLXXXIX. can. XIII. *Iuniores Clerici* jubentur *senioribus vela ad ostia sublevare.* Ejusmodi ad ædium sacrarum introitus, ac Regias portas velorum non semel mentio occurrit apud scriptores, quorum locos aliquot collegit Rosweidus ad Paulinum: nos etiam quædam attigimus in Glossario nuper edito. Ea etiam exhibet tabella vetus Græcanica, in qua Cæsarii funus depingitur, de qua agimus infra n. ult. ut & tabella in qua Theodora Justiniani conjux exhibetur, quam in Familiis Augustis Byzantinis delineari cu-

ravimus. Sed antequam ex Bematis cancellis excedamus, observandum inde totam hanc ædis sacræ partem cancellis clausam vulgò apud nostros *Cancellam* appellari, *le Chancel.* Hugo Plagon in versione Gallica W. Tyrii MS. *Li Patriarche prit le calisse, & l'enmena el Cuer, & el Chanciel, pour bien voir apertement le Sacrement.*

LXXIII.

SOLEA.

EX Bemate per tabulati portas egredientibus, primùm occurrit *Solea.* Symeon Thessalon. Dial. de Sacramentis: Γίνεται εἴσοδος εἰς τὴν Σολέαν ἐκ τοῦ Βήματος· *Fit introitus in Soleam ex Bemate.* Euchologium in Ordinatione Diaconi: Ἐξελθόντες δύο διάκονοι ἐκ τοῦ ἁγίου Βήματος, λαμβάνονται τὸν μέλλοντα χειροτονεῖσθαι διάκονον ἑστῶτα ἐν τῇ Σολέᾳ· *Exeuntes duo Diaconi ex sacro Bemate, eum qui ordinandus est in Solea stantem excipiunt.* Proxima enim sacris Cancellis fuit Solea, ut ex Cantacuzeno lib. I. cap. XLI. colligitur, scribente Imperatorem διερχόμενον τὴν Σολέαν, εὑρίσκειν τὸν Πατριάρχην εἰς τὰ ἅγια θύρα· *Transeuntem Soleam, invenire Patriarcham ad sacras Portas:* & Codino innuente Soleam inter Ambonem & Bema extitisse, dum ait Imperatorem ex Ambone descendere, non ex ea parte, quæ ὡραίας πύλας, sed ex altera, quæ πρὸς τὴν Σολέαν & τὸ ἅγιον βῆμα respicit. Unde evidens est Soleam sacris Cancellis proximam fuisse, atque ipsi Bemati, cùm & Solea & Cancelli Bema ipsum à Nao dividerent. Id enim videtur scribere Theodorus Studita: Οἱ τε θεῖοι κίονες, καὶ οἱ Σόλιοι καλούμενοι, ἃ τὸ σεβάσμιον τοῦ ἱεροῦ διατειχίζουσι θυσιαστηρίου· *Sacræ Columnæ, & quæ vocantur Solii, quæ venerandum sacrarium veluti muri separant.* Ita etiam Nicephorus Patr. Constantinopol. Antirrhetico II. cap. XLV. Soleam cum Cancellis jungens: Τί οὖν εἴποιεν περὶ τῶν ἐν ταῖς ἱεραῖς κιγκλίσι, καὶ ταῖς καλουμέναις Σωλίαις, πρὸ τοῦ θείου θυσιαστηρίου ἱδρυμένων· *Quid igitur dicerent de iis quæ in ipsis sanctis Cancellis, & vocatis Soliis, ante divinum altare extructa sunt?* Ubi Soleas numero multitudinis efferunt scriptores isti, cùm Solea non ædi duntaxat Sophianæ propria fuerit, sed ædes omnes sacræ suas Soleas haberent: quod præterea colligitur ex Leone Grammatico, ubi meminit Solearum ædium Blachernensis & S. Mocii. At quæ pars illa sit Templi, ambigunt doctiores, nec inter se consentiunt; præ cæteris verò doctissimam & luculentam eâ de re dissertationem instituit Leo Allatius lib. I. Συμμίκτων, ubi discussis scriptorum sententiis, suam ipse stabilivit, dixitque Soleam esse basim, fulcimenta, ac partes inferiores tabulati cancellati, quæ solidæ fieri solent: ex quo, inquit, factum postea, ut spatium illud quod ante ipsam Soleam effundebatur, Solea dici cœperit. Cui quidem sententiæ favere videtur Lexicon Gr. MS. in Bibl. Reg. cod. MMLXII. κιγκλίς, τὸ τοῦ δικαστηρίου κάγκελλον, ἢ ἡ Σωλέα, seu ut habet aliud Lexicon, quod inscribitur Στέφανος λέξεων, cod. MDCLXVIII. ἢ ἡ τοῦ ἱεροῦ Σωλαῖα, ita ut unum videatur esse Cancellus & Solea. Verùm etsi certum sit Soleam appellatum spatium illud, quod Cancellis Bematis obversabatur, non ideò tamen à *Solo* isto, seu basi Cancellorum nomen sumpsit; sed potiùs à *Solo*, vel pavimento editiori, quod hoc loco altiùs eminebat. Unde rectè Menardus ad librum Sacrament. Gregorii, & Goarus ad Euchologium non uno loco Soleam dixerunt esse pavimentum eminentius Ecclesiæ, quod est ante fores Sacrarii, inter Chorum & Sacrarium, in quo est altare, cujusmodi describi videtur à Leone Ostiens. lib. III. cap. XXVII. *Sed illud præcipuè quod secùs altare est, & in Choro, gradibus illis quibus ad idem altare ascenditur, crustis pretiosorum marmorum decenti varietate distinxit.* Id sanè evincunt non modò simile pavimentum aliquanto editius, quod in nostratibus Ecclesiis perinde his locis conspicitur, sed etiam voces Græcobarbaræ, ὁ σολέας, σολεῖον, ἡ σολέα, ὁ σολέας, & ἡ σωλία, quibus utuntur passim Scriptores Byzantini, qui eas indubiè hauserant, vel à Latinis sequioris ævi, vel ab Italis, quibuscum semper magnum habuere commercium. Quippe apud Italos quidquid supra pavimentum tantisper eminet, *soglia*, ut apud Francos *seuil*, seu *solium* dicitur: unde primum portæ gradum, seu domus limen, *le seuil de la porte* nuncupamus, primam nempe & inferiorem trabem, cui totum ædificium ligneum insistit, & quam transcendere tenetur, qui domum vult ingredi: quæ quidem trabs, *seule* vocatur in Consuetudine municipali Aurelianensi art. CCXXXVIII. & Nivernensi cap. XXVI. art. VIII. XI. *soulier* in eadem Nivernensi cap. X. art. X. ut Florentinis *sogliare; sol* in Remensi art. CCCLXXVII. *soline* in Ambianensi art. CXCVIII. Sed & apud Græcos recentiores σωλεῖαν ædium quarumvis fuisse partem docet Lexicon Gr. MS. mox laudatum: Σολία, χώρα· σωλεία ἢ ἡ τοῦ οἴκου, nempe φλιά, seu limen: est enim Academicis Cruscanis, *Soglia, pietra, o scalone, dove posano gli stipiti del uscio.* Itaque, si bene auguror, *Solea* idem erit ac *Limen*, & *Soleæ*, idem quod *Limina;* quâ ultimâ voce utuntur passim scriptores, dum de ædibus sacris loquuntur, aut de iis qui ad ipsas sacras ædes voti causâ proficiscuntur. Paulinus Nat. IX.

Verùm utinam sanis agerent hæc gaudia votis,

Nec

Nec sua liminibus miscerent pocula sanctis.

Et infrà:

— Cæde sacratis
Liminibus serpens.

Hinc familiaris loquendi formula, *ad Limina Sanctorum* proficisci, aut ea visitare, cùm de iis qui ad eorum Sepulchra, seu Memorias, peregrinationes instituunt, verba faciunt scriptores. Nam cum Sanctorum Reliquiæ ac Corpora intra Absidas, vel Bemata, in Confessionibus, id est, sub ipsis Altaribus recondita essent, Bemaque ingredi solis liceret Presbyteris, unde *Presbyterium* Latini appellarunt; Fideles in liminibus, seu in *Soleis* Bematis consistebant, ibique preces suas ac vota exsolvebant. Nicolaus I. Papa Epist. VIII. *Tanta hominum millia protectioni atque intercessioni B. Apostolorum Principis Petri ex omnibus finibus terræ properantium, sese quotidie conterunt, & usque in finem vitæ suæ apud ejus limina semet mansura proponunt*, &c. Ita passim apud Victorem III. lib. III. Dialog. Leonem Ostiens. lib. III. cap. XLIX. Petrum Diacon. lib. IV. Chronici Casin. c. XCII. & alios: quibus in locis vox, *limina*, pro ipsa æde sacra sumitur, id est, pars pro toto. Quamquam non desunt, qui *limina*, pro ipsa prima ædis Porticu, atque adeò ipsis foribus, intelligi debere contendunt, in quibus subsistebant peregrinantes; cùm eo prosequerentur cultu ipsos Martyres, ut & ipsam ædem iis sacram subire vererentur. Paulinus Nat. VI.

—— Ille autem qui tanti muneris alto
Causa fuit Domino, mediis in liminibus stans,
Flensque iterum, sed lætitiâ, modo debita sancto
Vota refert.

Sed & interdum ipsos postes osculabantur: unde apud Chrysostomum Homil. III. in Epist. ad Corinth. προθυρα τῦ ναῦ φιλεῖν, Aratorem lib. II. Histor. sacræ, & Paulinum Nat. VI. *oscula figere postibus*, Prudentium Hym. II. & XI. *Apostolorum & Martyrum exosculari limina*: denique apud Gregorium Turonensem lib. IV. de Mirac. sancti Martini cap. XIV. *Limina S. Martini osculari.* Paulinus loco laudato:

Sternitur ante fores, & postibus oscula figit,
Et lacrymis rigat omne solum, pro limine sancto
Fusus humi.

Nam quemadmodum qui excommunicantur, & ab Ecclesiæ ingressu arcentur, dicuntur *à liminibus Ecclesiæ separari*, apud Leonem Ost. lib. III. cap. XLIII. Petrum Diac. lib. IV. capp. XXXII. LVII. LXXXVIII. XCIV. CIX. & alios passim: ita peregrinantes, humilitatis majorisque venerationis gratiâ, ac Pœnitentium instar, in ipsis liminibus subsistebant, ut qui se ipsam ædem subire indignos censerent. Utcumque se res habeat, illud etiam à vero haud procul est, ipsos peregrinantes vota sua exsolvisse in Bematis liminibus, seu Soleis, quæ *liminaria* dicuntur Anastasio in sancto Hadriano Papa pag. 117. *pari modo & in ipsius Apostoli Confessionis liminari inferiori lib.* XXV. *Liminare* etiam eadem notione vocat Petrus Diaconus lib. IV. cap. XCIII. quod idem Anastasius pagg. 152. 156. 173. 177. *vestibulum Altaris*, & *Confessionis*: cujus quidem vestibuli ingressus meminit præterea pagg. 133. 134. 140. 141. 173. Jam verò φλιαν, seu *Limen* appellari Soleam, satis declarant Menæa VIII. Sept. ubi de Templo Sophiano: Τὸ προπύλαιον αὐτομάτως ἠνέωκτο, καὶ τούτῳ συνελθόντες τῦ Διακόνου, ἐπὶ τ̃ αὐλῶ τ̃ νάρθηκος ἔστησαν· αὖθις πάλιν πρὸς τὰς ἐκεῖσε τῦ ναῦ ἐξ ἀργύρου πύλας γενόμενοι, — τὰς ἀργυρέας πύλας κεκλεισμένας ἀνέωξε, καὶ εἰσελθὼν ἐν τῷ ναῷ, — καὶ τῇ φλιᾷ τῦ ἁγιάσματος προσαπεσόντος, αἱ πύλαι τούτου θεία δυνάμει ἐκλείσθησαν· *Templi propylæum sponte apertum est, illudque subeunte Diacono, in Narthecis aula stetere: rursum cùm ad templi portas, ex argento confectas pervenissent, — portas argenteas clausas aperuit, & cùm templum ingressus esset, — & ad sanctuarii limen concidisset, ejus portæ virtute divina occlusæ sunt.* Sed quod Græcis *Solea*, nostris *limen* & *liminare* dictum est, *Rugam* videtur nuncupare Ordo Romanus; quòd ex Secretario per hanc quasi viam in Sacrarium pergeret Pontifex sacra facturus: id enim sonat vox *Ruga*, uti mox docebimus. Et quod *Ruga* in eodem Ordine Romano dicitur, *Curriculum* videtur appellari in veteri Charta Cornutiana edita à Suaresio: *Et ante Secretarium, vel curricula, vela linea rotulata pensilia habentia arcus duos.* Ordo igitur Romanus enarrans ut Pontifex finitâ sacrâ Liturgiâ in Secretarium redit, hæc subdit: *Tunc septem cereostata præcedunt Pontificem, & Subdiaconus Regionarius cum thuribulo ad Secretarium: — post eos Bajuli, post eos Cereostatarii, post quos Acolythi qui rugam conservant, post eos extra Presbyterium Cruces portantes, deinde Mansionarii juniores, & intrat in Secretarium.* Neque alia significatione accipienda hæc vox apud Anastasium Bibl. in Vitis Pontificum, ubi passim occurrit, quidquid reclamet Cæsar Bullingerus. In Stephano IV. *Fecit & regulares argenteos super rugas, per quas ingrediuntur ad Altare.* In sancto Hadriano: *In eadem Basilica ab introitu de rugas, usque ad Confessionem vestivit de argento purissimo.* In Leone III. *Necnon & Altare majus sub absida construxit, cujus faciem atque Confessionem, seu rugas ad decorem ipsius Altaris investivit ex argento mundissimo.* In Paschali: *Sacram*

Confeſſionem ejus interius exteriuſque cum rugulis ſuis nobiliſſimè conſtruxit. Et pag. 150. *Confeſſionem denique ejus cum rugulis ſuis interius exteriuſque valiantum pulcherrimè compſit atque decoravit.* Alibi verò non ſemel rugas iſtas in ingreſſu Preſbyterii, id eſt Bematis, fuiſſe oſtendit. In ſancto Paulo: *Fecit autem & rugas in Eccleſia B Petri Apoſtoli in Presbyterio ingredientes, quas utrâque parte dextrâ lævâque inveſtivit argento puriſsimo.* Alio loco: *Fecit etiam imagines ſex ex laminis argenteis inveſtitas, ex quibus tres poſuit ſuper rugas quæ ſunt in introitu Eccleſiæ Presbyterii.* Rurſum: *Fecit ſimul & rugas argenteas in ingreſſu Presbyterii penſantes*, &c. Cùm igitur, ut habet Ordo Romanus, Acolythi *Rugam* ſervarent, neque iis fas eſſet Sacrarium ingredi, ſatis evincitur *Rugam* extra Sacrarium, atque adeò ei proximam fuiſſe. *Ruga* verò idem ſonat quod noſtris *Rue*, ſeu platea: ſic enim uſurpatur hæc vox apud Willelmum Tyrium lib. XII. cap. XXV. & in Bulla Alexandri Papæ an. MCLXV. in M. Paſtorali Eccleſiæ Pariſienſis lib. XIX. Chartâ XVII. *Vſque ad locum, qui vocatur Tudella, in rugâ ejuſdem ſancti Germani.* Ita Papias pariter *Rugam* videtur accipere: *Rugæ, Romæ, Semitulæ*: ubi legendum *Rumæ*: Græcam enim vocem expreſſit ῥύμη. Gloſſ. ſancti Benedicti: *Ruga*, ῥύμη. Nam & hoc loco *Ruga* fortè accipitur pro platea; ῥύμη enim Græcis non modò rugam frontis ſonat, ſed & plateam. Heſychius: ἄμφοδα, αἱ ῥύμαι, ἀγυιαὶ, δίοδοι. Lexicon Græc. MS. in Bibliotheca Regia cod. DCCCCXXX. ἄμφοδος, ῥήμη. ἄμφοδον, δίοδον, ῥήμην. Quibus locis legendum ῥύμη, & ῥύμην. Sed & à ῥύμη, vocem Gallicam, *Ruë*, deducit H. Stephanus. Rectè autem *rugam, ſemitulam* vertit Papias, ſeu parvam ſemitam, cujuſmodi ſunt ſulci, quos in fronte ſenum efficiunt rugæ: unde indubiè rugas appellarunt noſtri quaſvis plateas ſtrictiores, quòd rugarum, quæ in fronte ſenum contrahuntur, formam referant. Sed & obſervo partem illam Templi *Plateam* & *Viam* appellari in Charta an. MCCCXXXVIII. in eodem M. Paſtorali Eccleſiæ Pariſ. pag. 367. *Item ordinamus & pronuntiamus, quod ſi in platea, infra gradus, per quos aſcenditur ad magnum altare, licèt ſit ſeu dicatur Capitium, aliqui cerei in candelabris ponantur in parte inferiori ſuper tumbis defunctorum*, &c. Infrà: *De juriſdictione autem Eccleſiæ Pariſienſis, — ordinamus, quod à primo inferiori graduum, per quos aſcenditur ad magnum altare, & circumcirca magnum & parvum altaria, infra tamen clauſuram quæ ibi eſt, & non extra, tota juriſdictio eſt, & erit Epiſcopi: in via autem juxta ipſos gradus, per quam itur de uno oſtio ferreo, ad aliud oſtium de tranſverſo, erit præventio inter Epiſcopum & Capitulum*, &c. Sed ut ad Soleam revertar, pars illa Templi, vulgari ac recepto loquendi modo, Βῆμα Ἀναγνωστῶν dicta eſt, id eſt, in qua conſiſtebant Lectores. Cùm enim in Bema ſacrum, cæteris Eccleſiæ partibus editius, ſolis Sacerdotibus ac Diaconis miniſtrantibus aditus pateret, Subdiaconi ac Lectores extra cancellos in Soleâ, perinde editiori, ſtabant: unde eorum Bema appellata eſt, ad inſtar Bematis ſacri, in quo conſiſtebant Sacerdotes. Id adſtruit Symeon Theſſalonic. Ὑποδιακόνους καὶ Ἀναγνώστας καθῆσθαι χρὴ ἔξωθεν τοῦ Βήματος πρὸς τὴν Σολέαν, ὃς δὴ καὶ Βῆμα καλεῖται Ἀναγνωστῶν· *Subdiaconi & Lectores ſedere debent extra Bema in Solea, quæ & vocatur Bema Lectorum.* Quamquam non deſunt, qui Soleam Lectorum Bema eſſe appellatam cenſent, quod ea Amboni quodammodo ſubjaceret, cui id appellationis tribuit diſertè Sozomenus lib. IX. cap. II. ubi de Euſebiæ Cæſarii uxoris cadavere in æde S. Thyrſi ad Urbem invento agit: Εἰκάζω αὐτὴν κεῖσθαι περὶ τὸν Ἄμβωνα, Βῆμα δὲ τοῦτο τῶν Ἀναγνωστῶν· *Conjicio illam jacere circa Ambonem, locus autem ille Bema Lectorum appellatur.* Et lib. VIII. ait S. Chryſoſtomum orationem habuiſſe ad populum, ἐπὶ τοῦ Βήματος τῶν Ἀναγνωστῶν καθεζόμενον. Neque aliter Socrates lib. VI. ubi ſcribit, eundem ex Ambone ut plurimùm ad populum peroraſſe, ὅθεν εἰώθει καὶ πρότερον ὁμιλεῖν. In Concilio Laodiceno Can. XV. dicuntur Canonici Pſaltæ ἐπὶ τὸν ἄμβωνα ἀναβαίνειν. In libro Sacramentorum S. Gregorii, *aſcendit Lector in Ambonem, pronuntians*, &c. Ita denique S. Cyprianus Epiſt. XXXIV. Lectorem ait *ſuper pulpitum, id eſt ſuper tribunal Eccleſiæ, impoſitum legiſſe præcepta & Evangelium Domini.* Apud Clementem in Conſtitut. Apoſtol. lib. VIII. cap. XI. præcipitur ut pueri ſtent ad Bema, & præſit Diaconus, ne immodeſtè ſe gerant: Τὰ δὲ παιδία στηκέτωσαν πρὸς τῷ Βήματι, καὶ διάκονος αὐτοῖς ἕτερος ἔστω ἐφεστὼς, ὅπως μὴ ἀτακτῶσιν. Quo quidem loco nolim Lectores hîc deſignari aſſerere, quos ex pueris & infantibus ſæpe delectos conſtat. Jam verò totum illud ſpatium quod à Bematis cancellis ad arcui orientali ſubjectum pavimentum intercedebat, quodque majori adjacentibus utriſque Conchis obverſabatur, Solea, ni fallor, fuit, quam deinde excipiebat Ambo, ſeu locus ubi excitatus fuit, ſub ipſo ſcilicet Hemiſphærio, arcum inter orientalem, & ædis umbilicum, cùm ea parte excitatum doceat Silentiarius. Soleam Sophianam, ut & Ambonem, ex Onychite lapide, ἐξ ὀνυχίτου λίθου, confeciſſe Juſtinianum tradunt, qui utrumque caſu Hemiſphærii confractum narrant, in quibus eſt Cedrenus. Anonymus multò pretioſiorem deſcribit: Τόν τε Ἄμβωνα μετὰ τῆς Σολέας ἐποίησε μετὰ σαρδονύχων, ἐντιθέμενος καὶ πολυτίμους λίθους, σὺν κιόνων ὁλοχρύσων, καὶ κρύων, καὶ ἀσπίδων, καὶ σαπφείρων· *Ambonem cum Solea ſardonychis ſtruxit, inſertis quoque lapillis cum columellis auro ſolidis, & cryſtallis, & carbunculis, & ſapphiris.* Nec vetat ſolum, ſeu pavimentum, quod pedibus teritur, Onychite lapide conſtratum fuiſſe, cùm Onyx marmoris ſpecies ſit, quod Alabaſtritem etiam vocant, ex quo pretioſiſſima olim facta pavimenta auctor

est Plinius lib. XXXVI. cap. VII. & VIII. Gloss. Lat. MS. in Bibl. Reg. cod. MXIII. *Onychinum, genus metalli. Onyx, genus marmoris.* Lucanus de aula Ptolemæi & Cleopatræ, in qua Julius Cæsar post pugnam Pharsalicam regio apparatu exceptus est, lib. X.

Totaque effusus in aula
Calcabatur Onyx.

Martialis lib. XII. Epigr. L.

Calcatusque tuo sub pede lucet Onyx.

Et Sidonius carm. XI.

Limina crassus Onyx crustat.

Sed & Paulus Silentiarius inter marmora varia, lapidesque opulentos, quibus ædes Sophiana passim coruscabat, Onycem recenset, part. II. vers. CCXXIII.

Ὅσσα δ' ὄνυξ ἀνέηκε διαυγάζοντι μετάλλῳ
Ὠχριόων ἐείσιμα.

Ut & Statius:

Hic Libyus Phrygiusque silex, hic dura Laconum
Saxa virent, hic flexus Onyx, & concolor alto
Vena mari.

Et alibi:

Mœret Onyx longè, queriturque exclusus Ophites.

LXXIV.

AMBO.

SOPHIANUM Ambonem ad Orientem & versus mediam ædis partem, paulò tamen magis ad Orientem, statuit Silentiarius in illius descriptione:

Ἔστι τις εὐρυπόροιο κατ' ἔνδια μέσσα μελάθρου
Ἀέρος ἰδεῖν, καὶ μᾶλλον ἐς ἀντολίην τι νενευκὼς
Πύργος, ἀκηρασίοισιν ἀποκριτὸς ἤθεσι βίβλων.

Circa mediam latæ & amplæ ædis partem prostat visu venusta magisque ad Orientem protendens quædam turris, sacris libris reponendis addicta & secreta. Ad Orientem, & è conspectu Bematis statuitur pariter Ambo à Germano Patriarcha Constantinopolitano: Ὁ Ἄμβων πρὸ τῆς θύρας τοῦ Βήματος ἵσταται· *Ambo ante portas Bematis stat.* Ut & à Symeone Thessalon. lib. de Templo: Ὁ μὲν πρὸ τοῦ Βήματος Ἄμβων, *& qui ante Bema est Ambo*, &c. Alio loco: Τοῦ ἱερωτάτου Βήματος κατὰ ἀνατολὰς ὁρισθέντος, καὶ τοῦ Ἄμβωνος ἀντικρὺ θέντος, εἰ τόπος ἐστὶ, &c. *Sacratissimo Bemate ad Orientem constituto, & contra Ambonem posito, si locus est*, &c. Juxta sacras portas statuitur etiam Ambo à Scylitze in Leone Philosopho pag. 599. Ita autem excitatus erat Ambo, ut pars una Soleam & Bema, altera Ναὸν & Portas ὡραίας spectaret, inter Bema verò & Ambonem Solea intercederet: id disertè colligitur ex locis proximè laudatis, ubi de Solea egimus. Pars verò Ambonis, quæ Bema respicit, dextra nuncupari videtur Nicetæ Paphlagoni in Vita Ignatii Patriarchæ Constantinopolitani, quo loco narrat somnium Bardæ Cæsaris: Καὶ ὅτε πλησίον ἦμεν τοῦ Ἄμβωνος, ὤφθησαν ὥσπερ κουβικουλάριοι δύο ἀπότομοι, καὶ ἐμβριθεῖς, ὧν ὁ μὲν δέσμιον τὸν Βασιλέα λαβὼν, καὶ ἐπὶ τὰ δεξιὰ καταστύρων, ἐξωθεῖτο τῆς Σολέας, κατακρίνων ὡς ὑπεύθυνον, &c. *Et cùm ad Ambonem venissemus, spectati sunt veluti duo A cubiculis severi ac truces, quorum alter ipsum Imperatorem vinctum capiens, & ad dextrum latus tractum, è Solea pepulit, & veluti noxium damnatum*, &c. Cedrenus idem somnium enarrans: Οἵτινες ὁδηγοῦντες αὐτὸν, ἄγουσι πρὸς τὰς κιγκλίδας τοῦ θυσιαστηρίου· *Qui eum deducentes, ad sacrarii cancellos ducunt.* Alteram autem Ambonis partem, quæ scilicet Ναὸν, & Πρόναον, seu Narthecem spectabat, ὀπίσθιον μέρος τοῦ Ἄμβωνος vocat Alexius Aristenus in Can. XXI. Ancyr. Atque inde ὀπισθάμβωνος εὐχὴ appellata est à Græcis ea oratio quæ peractâ sacrâ Liturgiâ à Sacerdote Sacra faciente in Ambone ad populum recitatur, ἐκφωνουμένη παρὰ τοῦ ἱερέως ἔξω τοῦ Βήματος, *quæ extra Bema à Sacerdote pronuntiabatur*, ut est in Liturgiâ sancti Joannis Chrysostomi: quæ quidem oratio compendium quoddam est omnium orationum quæ in Sacrario dicuntur, & ab ipsomet Sacerdote profertur, ut populus tandem intelligat, quis earum precationum, quæ in Adytis hactenus factæ sunt, scopus fuerit & finis, ut disertis verbis indicat Germanus Patriarcha Constantinopolitanus, cujusmodi fermè fuit *Oratio ad complendum*, seu Missæ *Collecta* ultima, de quâ passim qui de Ritibus Ecclesiæ scripserunt. Hanc igitur orationem recitaturus Sacerdos, Bemate egreditur, Ambonemque conscendit ab Orientali aditu, & ad populum convertitur ad Occidentem, quæ pars est Ambonis postica & sinistra, respectu Bematis. Unde cum Balsamon in Can. XII. Concilii Nicæni I. transfugas à fide ait debere ἔτια μὲν ἔτη ἔξωθεν τῆς ἐκκλησίας ἵστασθαι ὄπισθεν τοῦ Ἄμβωνος, καὶ ἐξέρχεσθαι μετὰ τῶν Κατηχουμένων, hæc ita capienda sunt,

ut ii intra Ecclesiæ, seu Templi, septa esse intelligantur, quemadmodum Catechumeni: quippe sicut ii ante lectum Evangelium ædem sacram subeunt, sacrasque Lectiones & Homilias auditu excipiunt; ita isti ὄπισθεν τοῦ Ἄμβωνος, περὶ τὰ κατώτερα δὴ τοῦ ναοῦ consistunt, ut ait Symeon Thessal. id est, quâ parte Ambo Bemati posticus & sinister conspicitur, cum cæteris fidelibus, in statione tamen sibi ad inferiorem ædis partem assignata, & quæ Nartheci conjungitur, in Ecclesia stant, finitâque Catechumenorum Missâ, cum iis excedunt, & in Nartheces, seu Porticus sese recipiunt. Atque hic est genuinus verborum Balsamonis sensus, quæ doctissimos viros frustra sollicitarunt.

LXXV.

GRADUS AMBONIS.

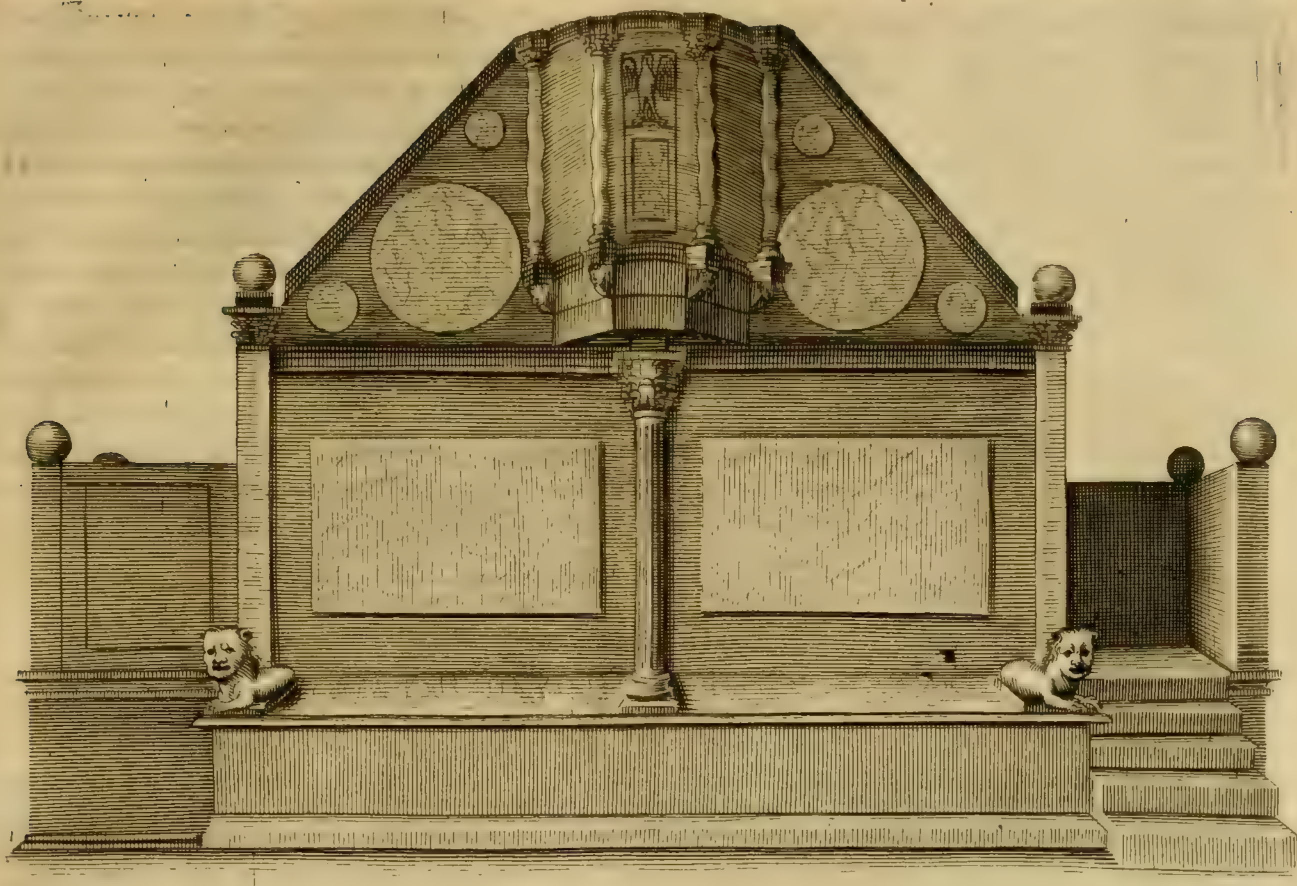
AD Ambonis superiora conscendenda duplex patuit aditus seu gradus, vel Scala, ab Oriente scilicet & Occidente, ut in cæteris ambonibus: Ugutio Pisanus MS. *Ambo, pulpitum, ubi ex ambabus partibus sunt gradus:* qui quidem gradus, seu aditus, *gradus ascensionis & descensionis* dicuntur Anastasio Bibl. in sancto Silvestro PP. pag. 17. Paulus Silentiarius:

Ὀρθιάδος βάθρεις, διδυμάονος ἄμβατος οἴμου,
Ὧν μία μέν ποτι νύκτα τιταίνεται, ἡ δὲ πρὸς ἠῶ.

Ad hanc turrem gradibus rectis pervenitur per duplicem viam, quarum altera Septentrionem, altera Orientem spectat. Duplicis istius ascensus meminit etiam Cantacuzenus lib. I. cap. XLI. & ex eo Codinus cap. XVII. de Offic. quorum alterum statuit respicientem Portas ὡραίας, alterum Σολέαν & Bema: κατέρχεται ὁ Βασιλεὺς τοῦ Ἄμβωνος, οὐκ ἐκ τοῦ μέρους μέν τοι, οὗ περ ἀνῆλθε, ἤγουν τοῦ πρὸς τὰς ὡραίας πύλας ὁρῶντος, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἑτέρου τοῦ πρὸς τὸν Σωλέαν, καὶ τὸ ἅγιον Βῆμα. *Descendit Imperator ex Ambone, non ex ea quidem parte qua ascendit, quæ videlicet pulcras portas respicit, sed ex ea quæ soleam & sanctum Bema.* Ascensus ad Orientem meminit Leo Grammaticus pag. 446. εἰσῆλθεν μέχρι τῶν ἁγίων θυρῶν, καὶ ἀντιστραφεὶς ἀνέβη τρεῖς βαθμοὺς τοῦ Ἄμβωνος ἐστεμμένος. *Ingressus est usque ad sanctas portas, & conversus ascendit tres Ambonis gradus coronatus.* Ex quibus conficitur præterea Ambonem extitisse inter ὡραίας πύλας, per quas à Nao, in Pronaum & Narthecem exitus patebat, & Soleam, quæ extra Bema erat, uti indicavimus: quibus consentiunt scriptores de æde Sophiana, dum aiunt Justinianum confecto Templo, illud ingressum, & à Regiis Portis, seu Βασιλικαῖς, quæ eædem sunt cum Speciosis, ad Ambonem processisse, & in hæc verba exclamasse, Νενίκηκά σε Σολομών. Ita porro confecti erant bini isti ascensus, ut sibi invicem adversi in locum unum teretem ac rotundum deducerent. Silentiarius:

Εἰσὶ γὰρ ἀλλήλοισιν ἐναντίαι, ἀμφοτέραι δὲ
Ἐς ἕνα χῶρον ἄγουσιν ἴσον περιηγέϊ κύκλῳ.

Sunt enim hæ viæ invicem adversæ & oppositæ, & in unum locum deducunt rotundo circulo similem. Neque tamen ita erant oppositi hi ascensus, ut in medio ipso Ambone extiterint: sed erant ad latera, alter ab Oriente, alter ab Occidente habens introitum: quomodo Ambonis duplicem ascensum describit Durandus lib. IV. cap. XXIV. n. XVII. *Dicitur autem Ambo, quia gradibus ambitur. Sunt enim in quibusdam Ecclesiis duo paria graduum, sive duo ascensus in illum per medium chori; unus à sinistris videlicet versus Orientem, alter à dextris versus Occidentem, quo fit descensus.* Ex his etiam colligi posse videtur Ambonem mediâ in æde extitisse, neque, ut hodie majora Ecclesiarum pulpita, utramque Pilam attigisse. Atque id evincit vox πύργος, quâ Ambo donatur à Silentiatio, quæ cùm minimè pulpitis hodiernis conveniat, videtur ille potius habuisse quid simile cum iis Cathedris excelsioribus, ex quibus Concionatores orationem habent ad populum, quæ in quibusdam Ecclesiis hac etiam in parte statuuntur. Cùm præterea constet habitas homilias ad populum in Ambone Sophiano, quod testantur Socrates lib. VI. ubi de S. Joanne Chrysostomo, & Homiliæ aliquot Photii Patriarchæ, quarum indicem contexuit Franciscus Combefisius tom. III. Bibliothecæ Patrum Græcorum, quæ habitæ dicuntur ἐν τῷ ἄμβωνι τῆς ἁγίας Σοφίας. Qui porrò Ambonem, qui in æde sancti Pancratii Romæ adhuc visitur, in ipsa ædis navi, inspexerit, facilè percipiet quæ Sophiani forma ac figura fuerit. Hunc eo consilio hic delineari curavimus. Proinde extitit Ambo ante Portam sacram majorem, quod disertis verbis declarat Germanus Patriarcha Constantinopolitanus scribens τὸ Ἄμβωνα πρὸ τῆς θύρας τοῦ Βήματος ἵσταθαι. Ita tamen ut ab eadem porta sacra aliquanto longiùs distaret, cùm dicat Silentiarius versus mediam ædis partem, sed magis ad Orientem extitisse: unde colligere ferè licet aut infra ipsum orientalem arcum excitatum, aut sanè paulo ultra mediam ædem, cùm ambonem in medio choro statuere videatur Durandus. Tantâ porro elegantiâ, ac immenso adeo sumptu Ambonem primò excitarat Justinianus, ut totum unà cum Soleâ ex Onychite lapide confecerit, ut ex Cedreno

indicavimus. Addunt scriptores de æde Sophiana, sapphyris, crystallo, & lapillis aliis pretiosioribus, atque adeò columnis aureis, Ambonem adornasse, & in utroque, Ambone scilicet & Soleâ, ad millies centenas libras impendisse ejus tributi, quod olim Constantinus M. Sarbaro Persarum Regi indixerat: ita nugantur nuperi Græci. At cùm Ambo iste, quem πολύολβον & πολυθαύμαστον fuisse scribunt Glycas & Codinus, casu Hemisphærii, qui an. XXXII. Justiniani accidit, unà cum Soleâ contritus fuisset, alium rursum excitavit Justinianus, sed elegantiâ ac decore longè priori imparem, si qua fides iisdem scriptoribus: τὸν δὲ Ἄμβωνα καὶ τὸν Σολέαν μὴ δυνάμενοι ποιῆσαι τοιοῦτον πολυέξοδον καὶ πολύτιμον, ἐποίησαν αὐτὸν οὐδαμινὸν διὰ λίθων καὶ κιόνων ἀργυρενδύτων μετὰ περιφερῶν ἀργυρῶν, μετὰ τῆς Σολέας· τεροῦλον δὲ τοῦ Ἄμβωνος οὐκ ἠθέλησε ποιῆσαι, ὡς εἶπον, διὰ τὴν πολλὴν ἔξοδον. Ut ut sese res habeat, constat ex Silentiario Ambonem excitatum post casum Trullæ totum ex marmore confectum fuisse:

Πᾶν δὲ τὸ καλλιθέμειλον ἕδος πετραῖον ἐκεῖνο,
Ἔνθα σοφῶν ἀνάγουσι θεηγόρα δῖνεα βίβλων.

Addit denique Codinus Amboni superimpositam fuisse Crucem, quæ centum librarum auri fuit. Quod si ita est, dicendum erit Amboni impositam fuisse ciborii quod illud tegeret speciem, ut in nostratium Ecclesiarum ambonibus cernere est.

LXXVI.
PUTEUS SACER.

BEMATI & Amboni proximum fuisse locum ubi extitit Puteus sacer, evincunt quæ de eo scribit Anonymus, ædis scilicet Sophianæ partem illam in qua erant Ἅγιον Φρέαρ, καὶ τὸ θυσιαστήριον ὅλον, καὶ ὁ τόπος τοῦ Ἄμβωνος, domum fuisse cujusdam Antiochi Eunuchi. Appellationis rationem mox prodit, dictumque ἀπὸ τοῦ φρέατος, cui insidens Christus cum Samaritana collocutus est, quod Samariâ advectum, hoc loco positum est: τούτου γὰρ χάριν ἐκλήθη Ἅγιον Φρέαρ. At non ipsum puteum, quod vult Anonymus, sed tabellam in quâ ad puteum istum cum Samaritanâ sermonem habentis Christi figurâ exhibebatur eo in templo asservatam scribit auctor Narrationis miraculi ἐν τῷ ἁγίῳ Φρέατι τῆς μεγάλης ἐκκλησίας editi, quem Combefisio viro eruditissimo, ut plurima alia, debemus, qui ad portam Templi orientalem Puteum hunc extitisse innuit: ἐν τούτῳ δὴ τῷ σεπτῷ, φημὶ, καὶ περιωνύμῳ ναῷ, εἰκών τις ἐκ χρωμάτων Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐπί τινος πίνακος ἀναγεγραμμένη κατὰ τὴν ἑῴαν πύλην, ἐν ᾗ ἡ ἁγία ἐπισομὶς τοῦ φρέατος ἐκείνου τῆς Σαμαρείτιδος, καθ' ἣν ἡ ἀληθινὴ πηγὴ, ὁ τῆς γνώσεως ποταμὸς, ἡ μηκέτι διψεῖν εἰποῦσα πόσις Χριστὸς, οἰκονομικῶς τῇ Σαμαρείτιδι καθωμίλησεν. ἐπὶ τούτῳ

ἡ τῆς στήλης εἰκὼν ἀνακειμένη ἐπιμάτῳ γραφῇ, προσκυνουμένη καὶ σεβαμένη πιστῶς. *In hoc inquam venerando a celebri templo quædam erat suis expressa coloribus Christi veri Dei nostri imago in tabellâ depicta, ad orientalem portam, ubi est putei Samaritanæ sacrum operculum ac ora, in qua fons vivus, scientiæ flumen, potio illa in perpetuum sitim extinguens Christus dispensatione sermonem contulit cum muliere præfata. In eo venerandæ imaginis reposita pictura honorem habebat, fideli piorum veneratione ac cultu.* Nicetas Paphlago in vita S. Ignatii Patriarchæ CP. pag. 712. edit. Concil. MDCXVIII. ait eundem Ignatium à Basilio Imp. ab exilio revocatum, in magnam Ecclesiam διὰ τοῦ ἁγίου φρέατος introductum ac susceptum à Patriciis ad dextram portam: πρὸς τοῖς ὑπερῴοις δὲ τοῦ μεγάλου ναοῦ διὰ τῆς δεξιᾶς πύλης εἰσιόντι προσαπαντᾷ αὐτῷ τῶν Πατρικίων ἡ τάξις προσκυνοῦσα καὶ δεξιουμένη, *cum ad superiora templi per portam dextram duceretur, ingredientem ordo Patricius occursans venerabundus excepit.* Meminit præterea βήλου κρεμαμένου εἰς τὸ Ἅγιον Φρέαρ, Constantinus Porphyrogenitus. Addit idem Anonymus Hierichunte allatas Tubas æreas ad sanctum Puteum positas, & ad earum similitudinem, quas tum Angeli tenebant, cùm Hierichuntis muri corruere, effictas. Refert denique Codinus (quod silet Anonymus) Sellam sancti Constantini (Imperatoris nempe) stetisse ὑπερθεν τοῦ Φρέατος ἁγίου, ἐπάνω τῶν σαλπίγγων.

LXXVII.

NAOS.

A Bemate in alteram eamque templi partem pervenitur, quam Græci recentiores seu Byzantini proprio ac peculiari vocabulo ναὸν vocant: de cujus tamen notione haud omnino constans est doctiorum sententia. Quippe Allatius lib. de Narthece veteris Ecclesiæ, & lib. de Recentiorum Græcorum templis, ædem sacram in tres partes apud Græcos divisam fuisse contendit, in Βῆμα, in Ναὸν, & in Νάρθηκα, ac Bema quidem id appellari quod Latini Presbyterium dicunt, seu locum cancellis clausum, in quo sacra peraguntur mysteria: ναὸν vero locum illum Clericis, Psaltis & Cantoribus addictum, quem Latini Chorum appellant, à Narthece perinde per alios Cancellos disparatum; Narthecem denique esse quod aliis πρόναος dicitur, Latinis verò Ecclesiæ Navis. At cùm Narthecem non in Ecclesia, sed extra Ecclesiam constitisse, sicque Porticus Ecclesiæ adjacentes appellari, contra eundem eruditum scriptorem sat multis supra probaverimus, sequitur ejus evanescere sententiam. Et sanè S. Maximus in Mystagogia cap. II. totam ædem sacram in duas dumtaxat partes dividit, εἴς τε τὸν μόνοις ἱερεῦσι τε καὶ λειτουργοῖς ἀποκληρωθέντα τόπον, ὃν καλοῦμεν ἱερατεῖον· καὶ τὸν πᾶσι τοῖς πιστοῖς λαοῖς πρὸς ἐπίβασιν ἄνετον, ὃν καλοῦμεν ναὸν, *in eum locum qui solis sacerdotibus ac ministris attributus est, quem Sacrarium vocamus: eumque in quem fidelibus omnibus populis liber patet aditus, quem* ναὸν *vocamus.* Ex quo loco omnino conficitur ναὸν non fuisse ædis sacræ locum in quo Clerus constiterit, sed plebs ipsa, seu fidelium cœtus. Hisce consonant quæ prodit Silentiarius part. II. vers. CCLXIX. duas tantummodo Sophianæ ædi partes adsignans, alteram quæ Sacerdotibus sacra facientibus intra Cancellos addicta erat, alteram quæ plebi patuit, hisce verbis:

> Οὐδὲ μὲν οὐδὲ μόνοις ἐπὶ τείχεσιν, ὁππόσα μύστην
> Ἄνδρα πολυγλώσσοιο διακρίνουσιν ὁμίλου
> Γυμνὰς ἀργυρέας ἔβαλε πλάκας, &c.

Neque tamen solis in muris, qui viros sacerdotali dignitate ornatos à verboso, (seu potius à multarum linguarum cœtu) separant, meras argenteas tabellas posuit, &c. Nam per πολύγλωσσον ἄνδρα, variarum nationum cœtum indicasse firmat præterea idem S. Maximus cap. I. scribens Ecclesiam complecti fideles omnes, γένει τε καὶ εἴδει, καὶ ἔθνεσι, καὶ γλώσσαις inter se discretas. Neque enim hac voce Cantores & ψάλτας intellexisse Silentiarum existimandum est: cui aliàs, ut & S. Maximo consentanea scribit Symeon Thessalonicensis libro de Templo, dum ait illud in duas partes dividi, quarum altera Sacerdotibus, altera Laïcis patet: καὶ οὐ πάντα τοῖς πᾶσιν ἔχει βατά· ἀλλὰ τὰ μὲν ἱερεῦσι, τὰ δὲ λαϊκοῖς· εἰκονίζει δὲ οὕτως διπλοῦς ὢν διὰ τῶν ἀδύτων, καὶ τῶν ἐκτὸς, καὶ Χριστὸν αὐτὸν διπλοῦν ὄντα, θεὸν καὶ ἄνθρωπον, &c. *Nec omnia omnibus, sed Sacerdotibus, alia Laïcis habet pervia. Quoniam verò bipartitum est, in Adyta nimirum & exteriora, Christum ipsum imagine quadam repræsentat duplici natura, divina & humana subsistentem.* Subdit deinde τὸν οὐρανὸν μὲν διὰ τοῦ ἱεροῦ βήματος, τὰ περίγεια δὲ διὰ τοῦ θείου ναοῦ, *Cælum quidem per sacrum tribunal, per divinum verò templum terrestria* designari. Mox templum ipsum in tres partes dividit, quæ sanctam Trinitatem exprimunt: καὶ κατ' ἄλλον δὲ σκοπὸν ὁ θεῖος ἅπας ναὸς τριαδικῶς θεωρεῖται, τοῖς πρὸ τοῦ ναοῦ, φημὶ, καὶ τῷ ναῷ, καὶ τῷ βήματι. *Alia verò ratione sacrum templum trifariam divisum consideratur, in locum, inquam, ante templum, in* ναὸν, *& in Bema.* Ac ne quis existimet per verba, πρὸ τοῦ ναοῦ, partem ædis sacræ intelligi, quam Navim Latini dicunt, idem sese mox explicat, scribens fideles in tres pariter ordines distribui, ἱερέων, καὶ πιστῶν τελείων, καὶ τῶν ὄντων ἐν μετανοίᾳ, Sacerdotum, Fidelium Perfectorum, & Pœnitentium: denique tres has templi partes, quæ in

terris, quæ in cælis, & quæ super cælos sunt designare, καὶ νάρθηκας μὲν τὰ ἐν τῇ γῇ, ναὸν δὲ τὸν οὐρανόν, τὰ δὲ ὑπερουράνια τὸ ἁγιώτατον βῆμα, ubi Nartheces hoc loco vocat, quod supra πρὸ τοῦ ναοῦ dixit, locum verò iis qui in Pœnitentia erant destinatum. Ex his igitur prorsus patet, hac saltem tempestate, ædes sacras Græcorum, atque adeò Sophianam, Choro in quo Clerus constiterit caruisse. Id præterea Ambonis Sophiani situs prorsus evincit, quem paulò ultra mediam ædem versus partem orientalem extitisse prodit Silentiarius, πρὸ τοῦ βήματος, idem Symeon, id est ante portas sacras Bematis, ut alii: in quo quidem loco si Clericorum cœtus constitisset, tabulato, ut volunt, à reliqua æde disparato, jam non populo conspicuus fuisset, nec eum inde alloqui potuissent Pontifices, vel concionari. Denique cùm scriptores tradant Theodosio ab Ambrosio assignatum locum ante Bematis cancellos, ὥστε τοῦ μὲν λαοῦ τὴν κατὰ ταῦτα τὴν προεδρίαν ἔχειν, αὐτὸν δὲ τοὺς ἱερέας προκαθῆσθαι· *Ita ut populum Imperator præcederet, ipse verò à Sacerdotibus præcederetur*, ut ait Sozomenus, satis inde conficitur post Bematis cancellos reliquam ædis sacræ partem plebi addictam fuisse.

LXXVIII.

CLERUS S. SOPHIÆ.

At si ædes Sophiana Choro psallentium ac Clericorum caruerit, quâ igitur in ædis parte ii constitere, quæri jure merito potest, cùm solis Presbyteris & sacra facientibus Pontificibus Bema duntaxat pervium esset, nec Diaconis aliisque Clericis inferioris ordinis illud ingredi haud liceret. Cui quidem quæstioni ut fiat satis, observandum in Clero varios fuisse ordines, Sacerdotum nempe, Diaconorum, Subdiaconorum, Lectorum, & Cantorum, quos Psaltas, vel Psalmistas vocant. Sacerdotes in Bemate constitisse notum; Diaconorum in Diaconico sedes fuisse diximus supra n. LXVIII. ut Subdiaconorum, Lectorum, & Cantorum in Solea, n. LXXIII. Ac Sacerdotes quidem intra sacrarium divinos Hymnos incipiebant, quos excipiebant Διάκονοι, καὶ ἀναγνῶσται, καὶ ὑμνῳδοὶ, τοὺς θείους τε ψαλμοὺς καὶ τὰς ἱερὰς γραφὰς κατὰ τάξιν διαδεχόμενοι. *Diaconi, & Lectores, & Cantores, Psalmos & sacras scripturas ordine excipientes*, ut testatur Symeon Thessalonicensis lib. de Templo: quod rursum infra ingerit, οἱ μὲν ἱερεῖς ἔνδον λέγουσι τὰς εὐχὰς, οἱ δὲ ψάλται τὰ ἀντίφωνα ψάλλουσι, *Sacerdotes quidem intus orationes aggrediuntur, Cantores verò antiphonatim cantant*, vel respondent. Id etiamnum in sacris Missæ Liturgiis observari notissimum, in quibus Sacerdos sacra faciens, orationes orditur, quas Cantorum cœtus excipit. Sed & in vespertinis officiis Episcopus, vel Sacerdos sacris vestibus indutus ad altare procedens cantum primus imponit. Jam verò Clericorum in Ecclesia Sophiana ingens numerus fuit, tametsi status ac definitus, pro modo scilicet prædiorum & redituum, quibus ab Imperatoribus aliisque ad sacra ministeria obeunda, subinde donata fuerat. At cùm Patriarchæ, quorumdam precibus, extra præstitutum numerum crebriùs quàm par erat Clericos alios à se ordinatos ædis Sophianæ Clero adscriberent, accidit ut auctâ in immensum expensarum quantitate, novo quotidie debitorum onere gravata, prædia sua hypothecis aut pignoribus subdere plerumque illa teneretur. Cùm itaque οὐ πρὸς τὰς δαπάνας ἐπιζητεῖν καὶ τὰς κτήσεις, ἀλλὰ ταῖς οὔσι συμμετρεῖν καὶ τὰς δαπάνας, *non ad mensuram expensarum possessiones quærendæ sint, sed ex ipsis possessionibus expensas metiri oporteat*, inquit Justinianus Novellâ III. Clericos Magnæ Ecclesiæ ad certum numerum in posterum is redigendos statuit, qui non in eadem duntaxat sacra facerent, sed & in tribus aliis sacris ædibus, quæ ei unitæ erant & adjunctæ, Deiparæ scilicet à Verinâ, S. Theodori Martyris à Sporatio ædificatis, & S. Irenes, in quibus, nempe ut quæ proprio carerent Clero, Magnæ Ecclesiæ Clerici divinas Liturgias κατά τινα περίοδον καὶ κύκλον περινοστοῦντες hactenus peragere consueverant. Sanxit igitur idem Augustus, ut non ultra LX. quidem Presbyteri in Majore Ecclesia deinceps essent, Diaconi masculi C. & XL. Feminæ, Subdiaconi verò XC. Lectores CX. Cantores XXV. ita ut Clerus Sophianus, præter Ostiarios C. quadringentis XXV. Clericis constiterit. Neque tamen diu stetit Justiniani Constitutio: ita enim postea sensim auctus Patriarcharum incuriâ Sophianus Clerus, ut Heraclio imperante singulis ordinibus continendis assignatæ in Magna Ecclesia στάσεις, seu sedes, vix sufficerent. Unde idem Imperator novellâ Constitutione ', quæ descripta legitur in libro II. Juris Græco-Romani, statuit ut qui singulis ordinibus continebantur, quotquot illi tandem essent, in eo personarum numero, quo tunc erant, manerent, nec quisquam temerè iis adjiceretur, donec tandem Presbyterorum catalogus ad LXXX. Diaconorum verò marium ad CL. Feminarum Diaconissarum ad XL. Subdiaconorum ad LXX. Lectorum ad CLX. Cantorum ad XXV. Ostiariorum ad LXXV. quacunque tandem ex causa reduceretur. Verùm temporis progressu longè aliter sese res habuit: eò quippe redacta, ut sub Constantino Monomacho in majoribus solùm festivitatibus, & in Sabbatis ac Dominicis diebus incruentum perageretur sacrificium,

reliquis verò nequaquam, ex redituum nempe defectu: Τοῦτο δὲ ἐγίνετο διὰ προσόδου ἔνδειαν· ἣν οὗτος δαψιλῶς ἀφορήσας, καὶ ἀποχρώντως, καθ' ἑκάστην πλεῖστης τὴν ἱερὰν παρεσκεύασε λειτουργίαν· ὃ καὶ κρατεῖ γινόμενον μέχρις ἡμῶν, καὶ σκευὴ δὲ τὰ ἱερὰ ἀνειμένα σπονδεῖα τῇ τοιαύτῃ ἀνέθετο ἐκκλησίᾳ, ἐκ χρυσοῦ καὶ πολυτίμων μαργάρων καὶ λίθων κατεσκευασμένα μακρῷ παρελάσαντα τὰ λοιπὰ μεγέθει καὶ κάλλει, καὶ τιμαῖς, καὶ λοιποῖς ἄλλοις κειμηλίοις οὐκ ὀλίγοις ταύτην ἐφαίδρυνε. *Hunc redituum defectum Monomachus liberaliter supplevit, ut quotidie Missa celebraretur eo in templo: laudabili sanè instituto, quod hodieque obtinet. Quin & vasa ad hoc pertinentia sacramentum ei templo dedicavit, aurea, pretiosisque ornata unionibus & gemmis, quæ magnitudine, pretio ac pulcritudine aliis antecellerent, multisque aliis donariis istud templum exornavit.* Verba sunt Scylitzæ. Atque in hanc Constantini munificentiam, instauratamque in Magna Ecclesia quotidianam divinam Liturgiam, extant bina tetrasticha Joannis Euchaïtarum Metropolitani, inscripta, εἰς τὴν καθημερινὴν λειτουργίαν τῆς ἁγίας Σοφίας, quorum alterum est:

> Οὐκ ἦν δίκαιον τὴν σκιὰν μὲν τοῦ νόμου
> Φέρειν ἄπαυστον τοῦ Θεοῦ λειτουργίαν,
> Σχολῆς τε καιρὸν τὴν ἀλήθειαν βλέπειν,
> Ὁ καὶ κατορθοῖ δεσπότης ὁ Μονομάχος.

Alterum sic habet:

> Δαβὶδ μελῳδῶν εὐσεβῆ νόμον γράφει,
> Ἐν παντὶ καιρῷ τοῦ Θεοῦ δόξαν νέμειν,
> Πληροῖ δὲ τοῦτον εὐσεβὴς Μονομάχος
> Ἀεὶ τὸ θεῖον εὐλογεῖσθαι θεσπίσας.

Enimverò cùm Constantinopolis in Francorum potestatem venit, & quamdiu eorum perstitit imperium, instituti in æde Sophiana, more Ecclesiarum Latinarum, Canonici, ut ex Innocentii III. PP. Epistolis alibi docuimus. Tametsi porrò singulis Clericorum prædictis ordinibus in æde Sophiana assignatas in Solea στάσεις designare haud promptum sit, longè major videtur difficultas de Diaconissarum cœtu, quas à viris secretum locum habuisse par est credere. Hanc obiter attigimus in Notis ad Alexiadem.

LXXIX.

UMBILICUS.

TOTIUS illius spatii, quod intra quatuor pilas majores continetur, sive ναὸν & Chorum confecerit, sive non confecerit, pars media, cui nempe centrum copulæ, seu Hemisphærii, ad perpendiculum imminet, videtur appellari ὀμφαλὸς, seu τὸ μέσον τοῦ ναοῦ apud Marcum de Dubiis typicis cap. XCVI. Μεσόμφαλος, Gregorio Cæsariensi orat. in Nicænos Patres, & Μεσόναος apud Balsamonem in LXXIV. Can. Trullan.

LXXX.

BAPTISTERIUM.

CONFECTA ædis Sophianæ ex Silentiario aliisque auctoribus descriptione, superest ut de præcipuis illius Exedris (sic enim sacrarum ædium appendices appellari auctor est Eusebius lib. x. Hist. Eccl. cap. IV.) aliquid dicamus. Harum duæ potissimum celebriores habitæ sunt, ut cæteras omittam, si quæ extitere, Baptisterium, & Diaconicum. A Baptisterio ordiemur, quo nomine appellant Christiani locum Baptismi officio dicatum: illud fermè seorsim à Templis extrui solitum docet Eusebius loco proximè citato, cæterique, quos passim laudant Brissonius ad Leg. *Dominico*, Cod. Theod. de Spectaculis, Steph. Durantus lib. I. de Ritib. Eccl. cap. XIX. Brouverus ad Fortunat. lib. I. Poëm. XV. Josephus Vicecomes, & alii. Neque tantùm extra ædem sacram extitit Baptisterium, sed etiam versùs infimam illius partem, seu haud longè à Porticibus occidentalibus, vel Narthece, quo statui videtur loco Baptisterium Sophianum à Codino scribente, τὸ ἐπίπεδον τοῦ ναοῦ, καὶ τὸν Λουτῆρα, καὶ τοὺς Νάρθηκας, καὶ τὰ πέριξ αὐτῶν, fuisse domum Damiani Patricii: sive hoc loco Narthex dicatur pars inferior Templi, seu Porticus vestibuli. Paulus Silentiarius part. II. vers. CXLVIII. illud fuisse indicat versus Porticus inferiores quæ intra ædem sunt, quo fermè loco hinc inde quatuor validis columnis marmoreis Catechumena suffulciuntur:

> —— Ἐφεδρήσσουσι δὲ γαίῃ
> Ἀντίοι ἀλλήλοισι δύω δυσίν. ὧν κατὰ κόρσης

Τετραπόροις

Τετραπόρεσις σφρῆσιν ἐπιλιχθεῖσα κεραίη
Νῶτον ὑπεστήριξε γυναικείοισιν ἐέθλοις,
Λαὸν ἀπιθύνουσα πρὸς ἀκράαντα λοετρὰ
Ανδρομέου βιότοιο καθάρσια, &c.

Sed terræ insident binæ binis opposita (columnæ,) *quarum in fastigio arcus quadrifidis implicatus vinculis, dorsum matronalibus domiciliis subfulcit, plebem rectà ducens ad incontaminata lavacra vitæ humanæ expiatoria, &c.* Porro tantâ amplitudine fuit Baptisterium Sophianum, ut in iis acta Concilia legamus in Synodo Calched. Act. I. ut judicia Ecclesiastica acta, apud Palladium in S. Chrysostomo cap. XIV. & apud Cedrenum in Rhinotmeto, & Paulum Diac. lib. IV. Hist. Misc. plebem Constantinopolitanam tumultuantem eò se recepisse. Unde non mirum, si μέγα φωτιστήριον dicatur apud Auctorem Chronici Alexandrini in Basilisco, & μέγας φωτιστὴρ apud eundem Cedrenum in Leone Isauro.

LXXXI.

FONS BAPTISTERII.

IN Baptisterio erat Fons, seu aquarum receptaculum, Græcis Κολυμβήθρα, interdum δεξαμενὴ nuncupatum, in quod immittebantur baptizandi. Qui quidem Fons tantæ erat apud Constantinopolitanos venerationis, ut qui ad ædem Sophianam asyli jus habentem, ut omnes fermè ædes sacræ, confugiebant, ad Baptisterium inde contenderent, sacrosque istos Fontes prehensarent. Procopius in Hist. arcana cap. XVII. Ὅπερ ἵνα μὴ γένηται δείσασαι, ἐς τὸ τῆς Σοφίας ἱερὸν φεύγουσι, ἔς τε τὸν θεῖον λουτρῶνα ἐλθοῦσαι, τῆς ἐνταῦθα κολυμβήθρας ἀπρὶξ εἴχοντο. *Id illæ veritæ ad Sophianum templum convolant, in sacrum se condunt lavacrum, fontemque manibus prehensant.* Et suprà cap. III. τὸ δὲ δὴ δεύτερον ἐς τῆς Σοφίας τὸ ἱερὸν ἥκων, ἐς αὐτὴν που τὴν θείαν δεξαμενὴν ἐξαπιναίως ἐκάθισεν, ἥνπερ μάλιστα πάντων νενομίκασι Χριστιανοὶ σέβειν. *Secundò deinde inopinatò in ædem Sophianam veniens in ipso sacro lavacro resedit, cujus summa Christianis religio est.* Ubi imperitè omnino Suidas, qui locum hunc exscripsit, δεξαμενὴν, τράπεζαν τὰ θεῖα δεχομένην interpretatus est, cùm nihil aliud sit quàm Fons Baptisterii, qui ab eodem Procopio & Theophane an. II. Theodosii Junioris & an. VII. Zenonis κολυμβήθρα, ab aliis ὑπνόμος, à Gregorio M. *Cloaca*, ab Anastasio in Hist. Eccl. *Natatorium* vocitatur. Κολυμβήθραν dixit etiam Theodorus Lector Ecl. I. καὶ τοῦτον ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ σφαγῆναι παρεσκεύασε, *& illum in ipso lavacro jugulari præcepit:* ut & Cedrenus in Leone de Copronymo: καὶ γὰρ ἀφόδευσεν ἐν τῇ ἁγίᾳ κολυμβήθρᾳ, ubi Paulus Diaconus lib. XXI. Hist. Misc. habet, *in sancto Lavacro.* In hos autem sacros Fontes ex Aquæductibus influebant perennes aquæ, ut colligitur ex Anastasio de Vitis PP. pag. 117. 134. 163. & ex Tractatu de Capite S. Joannis B. qui habetur in aliquot Codicibus S. Cypriani. Baptisterium Sophianum præterea jus habuisse asyli, perinde ac ipsam ædem, testatur Chronicon Alexandrinum pag. 752. λαβὼν Βασιλίσκος τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὰ τέκνα, ἔφυγεν εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, εἰς τὸ μέγα φωτιστήριον. *Basiliscus unà cum uxore & liberis in magnam Ecclesiam & in Magnum Baptisterium confugiunt.*

LXXXII.

DIACONICUM.

ALTERA quæ Ecclesiæ Sophianæ adjuncta fuit exhedra, Διακονικὸν appellata est. Est autem Diaconicum Græcis scriptoribus, quod alii Ecclesiæ Secretarium vocant, nos vulgò *Sacristiam* dicimus. Quæ quidem vox occurrit non semel apud Scriptores, non modò pro exhedrâ ita appellatâ, sed & interdum pro Conchâ Bemati adjunctâ, in qua reponebantur vestes sacerdotales ad sacram Liturgiam necessariæ, de qua egimus supra ut apud Philostorgium lib. VII. cap. III. Cyrillum in vita Euthymii cap. XVIII. & XIX. Auctorem Vitæ S. Auxentii Archimandritæ cap. I. n. III. in Euchologio, Typico S. Sabæ, & in Passione SS. Patrum Sabaitarum. Videtur autem ita appellatum, aut quòd Diaconorum primitus fuerit in eâ sedes & consessus, vel potiùs quòd hæc exhedra eorum curæ potissimum commissa fuerit. In ea enim non modò quæ ad Ecclesiæ vasa, & sacerdotales vestes spectant, priusquam sacra perageretur Liturgia, seu Divinum ac Ecclesiasticum Officium, munia obibant Diaconi, sed & considebant pro muneris sui ratione. An verò Diaconicum Ecclesiæ idem fuerit cum eo carcere, qui perinde Diaconici nomen habuit, video controverti, etsi probabile sit eandem exhedram fuisse. Nam cùm nefas ducerent prisci Ecclesiæ Pontifices, reos Clericos unà cum

reis secularibus eodem carcere detineri, seu quòd suam in eos auctoritatem & jurisdictionem servare ac tueri, vel, quod vero similius est, cum Clericis suis mitiùs agere vellent, quàm solent ordinarii Judices, illos in Ecclesiarum Secretariis, Scevophylaciis, aut Catechumeniis detinebant, quousque per pœnitentiam iis impositam, quam ἐπιτίμιον vocant, peractamque, sua expiassent delicta ac crimina: ita Gregorius II. PP. in Epist. II. ad Leonem Isaurum in VII. Synodo: *Pontifices, ubi quis peccarit, — eum tanquam in carcerem, in Secretaria, sacrorumque Vasorum æraria conjiciunt, in Ecclesiæ Diaconia, & in Catechumena ablegant.* Hinc non semel legimus in Diaconica, vice carceris, conjectos Clericos delinquentes: eò enim spectat Lex xxx. Cod. Th. de Hæret. *Cuncti Hæretici procul dubio noverint omnia sibi loca hujus Vrbis adimenda esse, sive sub Ecclesiarum nomine teneantur, sive quæ Diaconica appellantur, vel etiam Decanica.* Quo loco censet Cujacius *Diaconicum* idem esse quod *Decanicum*, carcerem nempe Ecclesiasticum, in quo detinebantur rei Clerici; quâ notione accipitur Decanicum apud Jul. Antecess. Const. LXXIII. *Executor autem litium constitutus in Decanicis Ecclesiarum recludatur, competentes pœnas luiturus:* quæ totidem verbis extant lib. v. Capit. Caroli M. cap. CCXXV. ubi Novella Justiniani XCVII. habet, ἐν τοῖς καλουμένοις δεκανικοῖς. Decanici præterea, vel potiùs δικανικοῦ, occurrit mentio in supplicatione Basilii Diaconi in Concilio Ephesino part. I. κἀκεῖθεν τυπτόμενοι παρὰ τοῦ ὄχλου τῶν Δεκανῶν, ἀπηγόμεθα ἐν τῷ δικανικῷ, κἀκεῖ γυμνοὺς ἡμᾶς δεσμίους ὡς καὶ ὑπευθύνους τῇ τιμωρίᾳ ἐσύλισαν, ἐκρέβατισαν, καὶ ἐπέρνισαν. Et infrà: θλιβόμενοι ἐν τῷ δικανικῷ λιμώττοντες, ubi Interpres δικανικὸν, *Tribunal Ecclesiasticum* vertit, sed perperam, ut opinor; nam etsi reverâ postmodùm hac appellatione donari potuerit, hoc tamen loco δικανικοῦ vocabulo disertè carcer intelligitur, si non Ecclesiasticus, certè is qui Decanorum, id est, Lictorum curæ commissus erat. Nisi quis malit, Decanicum in hac Epistola accipi debere pro loco, in quo stationem suam habebant Decani, seu ῥαβδοῦχοι, uti appellantur à Cedreno pag. 170. de quibus passim agunt Scriptores. At si Decanicum idem fuit cum Diaconico, probabile est Decanicum & Dicanicum corruptè postmodum dictum, quod Diaconicum appellari debuerat. Nec scio an etiam Dicanicum à voce δίκη nuncupatum sibi persuaserint posteriores Græci, quòd in Diaconicis judicia sua exercerent Pontifices, quod indicant Gesta de nomine Acacii, hisce verbis: *Dicens Petrum olim in Diaconio esse damnatum, nunc etiam Christianâ societate semotum:* nam *Diaconium* & *Diaconicum* idem esse satis declarant suprà allata Gregorii II. verba.

LXXXIII.

SECRETARIUM.

CUM igitur Diaconica non modò carceris vicem interdum præstarent, sed etiam Tribunalis Ecclesiastici, inde factum opinor, ut istæ exhedræ *Secretaria* appellarentur: nam propriè sunt *Judicum Secretaria*, uti est in Concilio Milevitano II. Can. XVI. *Magnum secretum judicis, unde Secretarium nominatur*, ait S. Augustinus in cap. XXXIV. Ezechiel. cap. III. Idque ex eo fluxisse arbitror, quòd in Diaconicis Synodi & Concilia persæpe cogerentur, atque iis in consessibus, Clericorum causæ examinarentur: unde postea Pontificum, qui Synodis intererant Sessiones, *Secretaria* passim legimus dictas, apud Anastasium in S. Agatho pag. 54. 55. in Synodo Lateran. sub Martino PP. an. DCXLIX. in Concilio Rom. an. DCCXLV. sub Zacharia PP. Act. I. & II. Cæsaraugustano sub Damaso PP. Carthaginensi III. IV. V. Milevitano II. Carthagin. VI. Africanis cap. I. LII. Arelat. III. Hierosolymitano sub Agapeto PP. Hispalensi II. cap. I. &c.

LXXXIV.

METATORIUM.

NEQUE unicum Diaconico Sophiano nomen fuit: nam & Μιτατώριον dicebatur, siquidem μησατώριον idem est quod μιτατώριον, quod quidem opinantur viri docti. Id colligitur ex his Euchologii verbis: Μετὰ τὸ ψάλλειν τὴν τριτέκτην, κατέρχεται ὁ ἁγιώτατος Πατριάρχης ἐν τῷ Μεσατωρίῳ, ἤγουν τῷ Διακονικῷ, καὶ ἐξέρχεται εἰς τὸ ἅγιον θυσιαστήριον ἐκ τοῦ μέρους δεξιοῦ. (*Cantatis sexta & tertia odis, descendit sanctissimus Patriarcha in Mesatorium, seu in Diaconicum, & è dextra parte egreditur.* Quemadmodum igitur *Mesatorium* ad dextram statuit Euchologium, (Ædis-ne, an verò Altaris, incertum) ita *Mitatorium* Scylitzes in Leone Philosopho pag. 602. ita ut unum idemque esse par sit credere, proindeque mendum subesse in Euchologio. Sic autem Scylitzes: Διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν ὁ Πατριάρχης εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσέρχεσθαι

ἐκώλυε τὸ Βασιλέα, ὅθεν διὰ τῆς δεξιᾶς μέρους διήρχετο εἰς τὸ Μιτατώριον. *Atque ob hoc factum Patriarcha ei introitum templi cum interdiceret, coactus est per dextram partem in Mitatorium ire.* Et infrà pag. 605. Ὅπερ γράψαντες καὶ σφραγίσαντες ἐν τῷ Μιτατωρίῳ ἔρριψαν· τοῦ δὲ Βασιλέως δημοσίαν πρόοδον ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ποιουμένου, κἀν τῷ Μιτατωρίῳ εἰσελθόντος, καὶ ἐν ᾧ ηὔχετο τόπῳ, &c. *Eumque libellum consignatum in Mitatorio abjicit: Imperator verò publicè in Magnum Templum progressus, cùm in Mitatorium venisset, & in eo in quo precabatur loco,* &c. Ubi interea observandum, quod jam monuimus n. XLII. Mitatorium hic appellari, quod Diaconicum à Codino, siquidem locus ille in quo precari consueverat Imperator, sit exhedra illa ad dextrum ædis latus & meridionalem partem, in qua consistere is solebat, cùm sacris Liturgiis intererat, quod prorsus existimaverim. Meminit præterea Μιτατωρίου Theodorus Lector Ecl. II. Lexicon Gr. MS. Bibliothecæ Regiæ cod. MMLXII. & Codinus, qui illud excitatum refert à Justiniano, ἵνα, inquit, ἐκεῖσε διαμένῃ μετὰ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ, καὶ πολλάκις ἐσθίῃ, *ut ibi maneret cum proceribus suis, & sæpe manducaret.* Quæ quidem ultima verba Goarum impulere, ut in Notis ad Cedrenum & Euchologium scripserit Μιτατώριον dictum quasi μινσατώριον, fuisseque cubiculum ad latus Altaris, in quo fessis à labore Cantoribus mensa frugalis, panis scilicet & vini, apponebatur, proindéque locum fuisse mensis instruendis idoneum: à quâ sententiâ haud omnino abhorret Allatius. Verùm cùm Diaconicum, seu Secretarium Sophianum, amplum fuerit triclinium, neque unico duntaxat, sed variis constiterit cubiculis, multò probabilius videtur hancce inde sortitum appellationem, quòd revera *domus* esset *Ecclesiæ*, hoc est æditui & Νεωκόρου, in quâ etiam Imperator, si luberet, antequam sacra peragerentur Officia, vel iis finitis & exactis, moraretur. Nam ut *Metatum* Latini scriptores ædem, & domicilium vocarunt, ut constat ex Gregorio Turon. lib. V. Hist. cap. VII. lib. VI. cap. XIX. XL. lib. VII. cap. VI. XXIV. lib. VIII. cap. II. XLIV. lib. IX. cap. VI. lib. X. cap. II. XV. lib. de Mirac. cap. XLIV. lib. II. cap. XXI. XXIV. lib. II. de Miracul. S. Mart. cap. XI. lib. IV. cap. XXI. ut cæteros prætercam alio à me recensitos loco, & *metari* dixerunt pro *divertere*, ut Paulinus Nat. IX. & X. ita μιτάτον eadem significatione usurpant Græci recentiores, ut habetur in Glossis Basil. S. Athanasius, sive quisquis est auctor Narrationis de imagine Berytensi: ἐπεζήτησε μιτάτον μεῖζον ὁ Χειρωνός, ὡς χρήζειν. Alios ad id firmandum laudat scriptores Meursius. Ob hanc igitur causam triclinium istud excitasse, itaque appellasse Justinianum ait Anonymus, ut in eo quiesceret: Ἐκάλει δὲ — καὶ Μιτατώριον, ὅπερ ἐκεῖσε ἀνήγειρε, κοιτῶνα ὡραῖον διάχρυσον, ἵνα εἰσερχομένου αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ ἐκεῖσε καθεύδῃ. *Vocavit porrò Mitatorium, quod ibi excitavit, pulchrum cubiculum deauratum, ut cùm in templum iret, ibi quiesceret.* Ubi καθεύδειν, est non tam *somno recreari* quàm *quiescere* ac *morari*. Ejusmodi autem fuit, & in eum finem extructa exhedra Ecclesiæ adjuncta, cujus meminit Anastasius in Gregorio IV. *Fecit etiam juxta Acolyti pro quiete Pontificis, ubi post Orationes matutinales, vel Missarum Officia ejus valeant membra soporari, hospitium parvum, sed honestè constructum, & picturis decoravit eximiis* Ita Metatorium, seu Diaconicum, amplum triclinium fuit, in quo & Imperator diversari, siquando à publicis curis vellet secedere, & pietati vacare, & Diaconi considere, & Synodi peragi, Clerici delinquentes includi, sacra Ecclesiæ vasa, ministeria, & vestes asservari, atque adeò ipse Æditúus, vel qui Templi conservandi curam habebat, habitare poterant. Æditúos istos, quòd iis juxta ædes sacras mansio esset, παραμοναρίους vocant Synodus Constantinopolitana sub Mena Act. V. VII. Synod. Act. VII. Can. V. & Petrus Diaconus Casinensis in Relat. de Corpore S. Benedicti n. II. προσμοναρίους Definitiones Concilii Calchedon. Can. II. Leo Grammaticus in Michaële Balbo pag. 459. & Balsamon ad Marci Patr. resp. XXVIII. Προσμοναρίους etiam habuere Gentiles, si qua Menologio fides ad XVII. Novemb. quæ quidem vox habetur etiam in Italiâ sacrâ Ughelli tom. VIII. pagg. 421. 423. At qui *Paramonarius* dicitur Diacono Casinensi, *Mansionarius* nuncupatur Leoni Ost. lib. III. cap. XXVI. Notum autem ex Gregorio Magno lib. III. Dial. capp. XXIV. & XXV. *Mansionarios* & *Custodes* promiscuè appellari, quibus scilicet custodiendæ Ecclesiæ incumbebat cura; unde *Excubitores* nuncupantur Mansionarii ab Aldrevaldo lib. I. de Mirac. S. Benedicti. Ii enim non modò Ecclesiam, sed & Reliquias & Phylacteria servabant, ut colligitur ex eodem Leone Ost. lib. II. cap. XXXIV. unde *Martyrarii* dicti in Concilio Aurelian. II. Can. XIII. apud Gregor. Turon. lib. II. de Mirac. cap. XLVI. & lib. IV. Hist. cap. XI. *Custodes Martyrum*, apud Anastasium in sancto Silvestro pag. 13. & in Synodo Rom. sub eodem Silvestro Can. XI. *Custodes super sepulchra Apostolorum*, apud eundem Anastasium in S. Leone I. pag. 27. *Custodes Loculorum*, in Vita S. Zozimi Episcopi Syracusani n. VI. ubi eosdem esse cum *Ostiariis* evidenter ostenditur. Sed & penès eos fuisse Ecclesiæ claves docet Petrus Diac. lib. IV. Chr. Casin. cap. LIII. Habitabant quippe Mansionarii in domo Ecclesiæ contiguâ, à quâ nomen dignitati isti mansit. Auctor Miracul. S. Mauri Abbat. cap. X. *Clericus quidam nomine Marfredus, qui ob custodiam in contiguâ Basilicæ ipsius domunculâ dormire erat solitus:* ubi *dormire* idem est quod καθεύδειν, id est, morari, habitare, ut monuimus; Inde *Primi Mansionarii* dignitas magna in Ecclesia Romana, qui *Custos Dominici lis Vestiarii*

dicitur in Ordine Romano, & cæterorum Ecclesiæ vasorum : cùm alii inferioris ordinis *Mansionarii*, *Iuniores* dicerentur. Unde haud procul à vero aberraret ille, qui *νεωκόρον*, cui Sophianæ Ecclesiæ claves commissæ leguntur apud Silentiarium, Παραμονάριον interpretaretur.

LXXXV.

VESTIARIUM.

Sed & non omnino improbanda videtur Wolphangi Musculi divinatio, qui Μιτατώριον, apud Theodorum Lectorem, *Mutatorium* vertit. Nam cùm Μιτατώριον idem sit quod Diaconicum : rursùm verò Diaconicum idem quod *Vestiarium*, Vestiarium denique idem quod ἀλλαξιμάριον apud Codinum de Off. cap. 11. locus scilicet, seu cubiculum, unde vestes mutandæ promuntur : nil vetat *μιτατώριον*, vocem, pro *μουτατώριον*, usurpasse Græcos existimare. Quippe apud Latinos ævi inferioris Scriptores *Mutatorium*, si non locum unde promuntur vestes mutandæ, certè vestes ipsas quæ alternis mutantur, appellari constat : quæ quidem ἐξημοιβὰ ἱμάτια dicuntur Homero Odyss. 11. *vicaria indumenta* Cassiano lib. IV. cap. X. *mutandæ*, in Regula Magistri cap. LXXXI. *mutatoria* aliis, uti monuimus in Notis ad Alexiadem, & in Glossario nostro nuper edito : denique ἀλλάξιματα apud Auctorem de Off. Eccl. Constantinopol. à Medonio editum, ἀλλαγαὶ apud Codinum : unde ἀλλάσσειν apud eundem & Marcum Hieromon. de Dub. typ. cap. XLIII. Avitus Vienn. lib. III. Poëm.

Serica bis coctis mutabat tegmina blattis.

Secretarium autem Ecclesiæ, *Vestiarium* appellari notius est, quàm ut firmari necesse sit.

LXXXVI.

SALUTATORIUM.

A Variis proinde officiis varias sortita est appellationes hæc exhedra : nam & à salutationibus Ἀσπαστικὸς οἶκος etiam dicitur Theodoreto lib. V. cap. XVII. *Salutatorium* Gregorio Turon. lib. II. Hist. cap. XXI. lib. VI. cap. XI. lib. VII. cap. XXVII. Messiano Presbyt. de Vita S. Cæsarii Arelat. pag. 252. Aimoino lib. III. Hist. cap. XLVII. Auctori Hist. Miscellæ lib. XIII. pag. 379. edit. Canisii, & Orderico Vitali lib. II. pag. 412. Est autem *Salutatorium*, apud Papiam, *locus in quo ad salutandum advenientes excipiebantur:* & in Glossario Ælfrici, *Salutatorium*, dicitur esse *Greting-hus*, id est, domus salutationis, uti definitur ab Ugutione. Sic porrò appellatum volunt Diaconicum, quòd in eo Episcopi sacra facturi, antequam ad Bema, seu ad Altare, procederent, Fidelium salutationes exciperent, seu illorum se orationibus commendare, seu de negotiis, Ecclesiasticis præsertim, cum iis agere vellent. Id potissimum colligitur ex Gregorio Magno lib. IV. Epist. LIV. & XCVIII. in quibus præcipitur Episcopis aut Archiepiscopis, *dimissis jam filiis Ecclesiæ, à Salutatorio ad sacra Missarum solennia celebranda* cum pallio procedere : & Sulpitio Severo lib. II. Dial. de Vita S. Martini cap. I. ubi disertis verbis dicuntur *Presbyteri in Secretario sedere, vel salutationibus vacantes, vel audiendis negotiationibus occupati :* quo tunc tempore vetantur Diaconi in Secretario cum Presbyteris sedere in Concil. Arelat. II. uti supra observatum est. Certè Pontificem sacra facturum, antequam ad Altare procederet, à Diaconis salutari observare est ex Ordine Romano : *Cùm verò Ecclesiam introierit Pontifex, non ascendit continuò ad Altare, sed prius intrat in Secretarium: — ubi cùm intraverit, sedet in sellâ suâ, & Diaconi, salutato Pontifice, egrediuntur de Secretario:* tametsi hæc verba de salutione accipi posse non diffiteor, quam exhibent Diaconi priusquam è Secretario excedant. Nec scio an etiam in Salutatorio salutarentur Episcopi à Presbyteris diœcesanis. In Concilio quippe Nicæno Arab. cap. LV. præcipitur, *ut Chorepiscopus bis per annum congreget Presbyteros ad salutandum Episcopum, & tradendum se ei, & Communionem cum eo habendam, & prandeant cum eo, fiatque hoc primùm in exitu anni, secundò verò in Festo Resurrectionis D. N. Iesu Christi.* Incertum pariter an ad has salutationes Fidelium referri debeat Canon XII. Concilii Ticinensis sub Leone IV. PP. quo prohibentur Pœnitentes *vacare salutationibus*, ita ut iis interdictum fuerit Sacerdotes in Secretario salutare, quod Fidelibus licebat, vel certè domi salutatores admittere. Quemadmodum autem Episcopi in Secretariis salutationibus vacabant, ita & Abbatissæ. Quippe in Regula sancti Cæsarii cap. XXXVI. & Reg. sancti Donati cap. LVII. hæc verba habentur : *Observandum est ne Abbatissa ad salutationes in Salutatorium sine digno honore suo, hoc est, sine duabus aut tribus Sororibus procedat.* Et cap. XL. *Si Abbatissa, ut adsolet, cum Salutatoribus occupata fuerit.* Et in Recapitulatione Regulæ sancti

Cæſarii cap. VIII. & Regula ſancti Aureliani Epiſcopi cap. I. præcipitur, *ut quæcunque ad converſionem venerit, regula ei in Salutatorio legatur.* Denique in Concilio Matiſcon. I. Can. II. vetantur *viri intra Salutatorium aut Oratorium Monaſterii Virginum intrare*, quibus conſentanea habentur in Regula ſancti Aureliani cap. XIV. quibus in locis *Salutatorium*, idem eſt quod *Secretarium & Diaconicum.*

LXXXVII.
SCEVOPHYLACIUM.

JAM verò cùm in Eccleſiarum Secretariis ac Diaconicis aſſervarentur ſacra Vaſa, ſeu, uti vocant vulgò ſcriptores, Miniſteria, inde factum, ut quod aliis Diaconicum & Secretarium eſt interdum & ſæpe Σκευοφυλάκιον appelletur, quod extitiſſe ut plurimùm in interiore Diaconici parte oſtendit Paſſio SS. Patrum Sabaïtarum: *οὕσπερ ἀποτεμόμενοί τινες οἱ πρέσβυ πατέρες Διακονικοῦ πεποιήκασιν· ἐσώτερον δὲ τοῦ Διακονικοῦ Κειμηλιαρχεῖον, ἤτοι Σκευοφυλάκιον.* Hinc ejuſmodi Diaconica promiſcuè dicuntur *Secretaria*, ac *ſacrorum Vaſorum æraria*, in laudata Gregorii II. PP. Epiſtola: atque ita uſurpari paſſim obſervare eſt. Meminit etiam Palladius in vita Chryſoſtomi cap. x. *ædiculæ, in qua ſacrorum vaſorum recondita erat multitudo*, in Magna Eccleſia antiqua. Cur verò in Diaconico reponerentur ſacra Eccleſiæ Miniſteria, ratio illa potiſſimum eſt, quòd ea curæ Diaconorum ac ſollicitudini incumberent. Iſidorus lib. II. de Eccl. Offic. cap. IX. *Cuſtodes Sacrarii Levitæ ſunt: ipſis enim juſſum eſt cuſtodire Tabernaculum, & omnia Vaſa Templi:* quod etiam habetur apud Cyrillum Alexandr. lib. III. de Adorat. Inde illis ea manu contingere, non autem Subdiaconis, licebat: & ut ait Concilium Laodicenum Can. XXI. *οὐ δεῖ ὑπηρέτας χώραν ἔχειν ἐν τῷ Διακονικῷ, καὶ ἅπτεσθαι δεσποτικῶν σκευῶν.* Quæ quidem ita vertit Concilium Agathenſe Can. LXVI. *Non oportet inſacratos Miniſtros licentiam habere in Secretarium, quod Græci Diaconicum appellant, ingredi & contingere Vaſa Dominica:* ſive ea verba intelligenda ſint de majori Diaconico, ſive de minori, id eſt, Conchulâ Bemati adjunctâ ita nuncupatâ, ut ſupra monuimus. Verùm quod ad Vaſorum ſacrorum curam primitus Diaconis collatam attinet, id poſtmodum immutatum: eorum enim illa in æde Sophiana data eſt Magno Scevophylaci, de quâ Dignitate Eccleſiaſticâ paſſim viri docti egere, cui, ut par eſt credere, ſuberant Diaconi. Porro Scevophylacii Sophiani meminit Anonymus: *ἔστι δὲ ὁ τόπος τῶν οἰκημάτων αὐτῆς, ὃν δέδωκεν εἰς τὴν μεγάλην Ἐκκλησίαν, τὸ Σκευοφυλάκιον ὅλον, σὺν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Πέτρου.* Εὐαγὲς κειμηλιοφυλακεῖον dicitur Juſtiniano in Novella LIX. cap. VI. Ex quo præterea diſcimus in eo aſſervatos duos majores lectos, *δύο μεγάλας κλίνας*, Studii ſcilicet, de quo plura alibi adnotamus, & Stephani. Nam cùm funerum

ſumptus faceret Major Eccleſia Conſtantinopolitana, & eam ob rem Conſtantinus M. & Anaſtaſius Imperatores deſtinaſſent mille & centum officinas in pulcherrimis Foris urbis, ut ex earum reditu faceret ſumptus funerum, quod docent Lex IV. & XVIII. c. de Sacr. Eccl. Juſtinianus in Nov. LIX. & Leo Imp. in Nov. XII. ſubminiſtrabat illa lectos ſeu feretra, quibus efferrentur mortuorum cadavera. Sed hæc plebem cæteroſque ſpectabat, qui abſque affectatâ pompâ ſepulturæ mandabantur. At pro majoris dignitatis, & honoratis viris, erant hæc bina feretra, aſſervata in Scevophylacio, Studii nempe & Stephani, à quibus donata fuerant, ut nobiliorum funeribus inſervirent. Erat prætereа tertium nobilius ac pretioſius aliud feretrum in eundem uſum in ipſa Eccleſia aſſervatum, χρυσόπαστον, ſeu auro ubique exornatum, ut eſſent eorum qui majore pompâ ac apparatu defunctis funus ducere vellent, quod ſuis ſumptibus facere tenebantur, quos idem Juſtinianus taxat pro locorum ſpatio quibus erat pompa traducenda. Ejuſmodi lectorum aureorum, & in iis mortuos efferendi formæ, imagines & figuræ habentur in Cod. MS. CIV. Operum S. Gregorii Nazianzeni in Bibl. Regia, ubi S. Cæſarii funus effingitur, cum hiſce characteribus, ΑΓΙΟϹ ΚΑΙϹΑΡΕΙΟϹ ΕΝΤΑΦΙΑΖΟμενος. In quo quidem lecto jacet S. Cæſarius cum ἱεραρχικῇ στολῇ, & ſacra Epomide, ſeu Homophorio, ὡς ἔθος, uti S. Ignatii Patriarchæ CP. funus deſcribit Nicetas Paphlago in illius vitâ. Fertur autem iſte lectus aureus à quatuor hominibus, ut hic delineari curavimus. Nequedum vectigalibus quibus immenſis locupletata erat ædes Sophiana, privantur Mahumetani Sacerdotes, inquit Gyllius lib. II. cap. IV. neque mille & centum tabernis, ſive officinis, quas vectigales & liberas poſſident, ſitas in pulcherrimis foris Conſtantinopoleos. Sed quo potiſſimum loco extiterit Diaconicum olim, ſeu in æde Sophianâ, ſeu in cæteris majoribus Eccleſiis, vel quæ Scevophylacii, Veſtiarii, Secretarii, & aliis nominibus donatur vulgò exedra ædi ſacræ adjuncta, non adeò promptum eſt aſſequi. Allatius, uti ſupra diximus, Diaconicum rem prorſus diverſam à Secretario facit, contenditque eſſe Concham illam, quæ θυσιαστηρίου Conchæ, ædem ad ſiniſtram ineuntibus, adjungitur, ubi σκευοφυλακίου & διακονικοῦ τράπεζα ſtatuitur, quemadmodum nuncupatur à Symeone Theſſal. Verùm etſi in confeſſo ſit eam Conchulam Diaconicum appellatam fuiſſe, non ideò tamen ſequitur exhedram, quam vulgò *Sacriſtiam* vocamus, Diaconici appellationem non habuiſſe: nam, uti ſupra obſervatum eſt, Conchula iſta Diaconicum appellata eſt, quod in ea, allata ex majore Diaconico ſacra Vaſa, atque adeò veſtes ſacerdotales ad Liturgiam ſacram peragendam neceſſariæ reponerentur. Planum enim eſſe reor ex præallatis Diaconicum exhedram fuiſſe ædi ſacræ adjunctam, proinde à Bemate ſecluſam & remotam, quod & indicat idem Symeon, dum ſcribit Epiſcopum conſecrandum à Diaconico ad Bema procedere per Templi dextram & Soleam, διὰ τοῦ δεξιοῦ μέρους τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ σωλέως, deducentibus eum Sacerdotibus, & Diacono præeunte: ubi per dextram τοῦ ναοῦ, ipſum ναὸν, intelligi obſervant viri docti. A Diaconico igitur, quod extra ædem extitit, per Soleam tranſeundum fuit Sacerdoti ad Bema pergenti, (nec mirum, cum Bematis fores Soleæ obverſarentur) proinde per eam ædis partem, quæ Bema à Ναῷ propriè ſumpto diſparabat. Atque hæc ſunt quæ de æde Sophiana ſparſim apud Scriptores obſervare licuit.

CONSTANTINOPOLIS CHRISTIANA,

SEU

DESCRIPTIO URBIS CONSTANTINOPOLITANÆ,

Qualis extitit ſub Imperatoribus Chriſtianis.

LIBER QUARTUS.

I.

ÆDES ALIÆ DEO SACRÆ.

I. EVERGETÆ, Εὐεργέτου, Monaſterium Chriſto Salvatori ſacrum. Nicetas in Alexio Angelo lib. III. n. X. Πάντα γὰρ ὅσα ἐκ τοῦ τῶν Βλαχερνιῶν βουνοῦ πρὸς τὴν μονὴν διήκει τοῦ Εὐεργέτου, κατηθάλωτο· καὶ ὑπερεμικίσθη τὸ καλούμενον Δεύτερον ἡ τοῦ πυρὸς ἐκδρομή· *Nam quidquid à Colle Blachernarum uſque ad Evergetæ Monaſterium pertinet, flammâ eſt abſumptum, flammæ impetu ultra Deuterum elato.* Et in Murzuflo n. II: Τὰ δ' ἐπὶ τούτοις ἀποσαλεύονται τῶν νηῶν τὰ μέγιστα τῶν ἀντιπάλων σκαφῶν, — καὶ διειλήφασι τὸν χῶρον, ἐς τὸ ἀποχρῶν ἀλλήλων διϊστάμενα, ὅς ἐκ τοῦ τῆς Εὐεργέτου μονῆς ἐς τὰ ἐν Βλαχέρναις ἀνάκτορα γραμμικῶς ἐκμηκίζεται, ἐμπεπυρισμένος ὤν; &c. *Exinde maximæ naves à littoribus reductæ —juſtis invicem diſtinctæ intervallis, id ſpatium occupant, quod ab Evergetæ Monaſterio ad amuſſim ad Blachernianum Palatium extenditur, quod incendio deſolatum eſt*, &c. Ex quibus Monaſterii ſitus quodammodo percipitur, fuiſſeque proximum Blacherniano & Freto abunde colligitur: quod & firmat Pachymeres lib. v. cap. x. ubi ait portum, quo Latini, ſeu Franci, dum Urbem tenebant, utebantur, adjacuiſſe Monaſterio Evergetæ: λέγω δὲ παλαιὸν (νεώριον) οὐχ ᾧ χθὲς καὶ πρώην Λατῖνοι ἐχρῶντο τοῦ πρὸς τῇ μονῇ τοῦ Εὐεργέτου Χριστοῦ. Unde fortè colligi poteſt per τὴν πρὸς τοῦ Νεωρίου ἐκκλησίαν. in qua muſivo opere deſcriptæ Acacii Patriarchæ etiam ſuperſtitis imagines dicuntur apud Suidam in illius elogio, eam eſſe quæ Εὐεργέτου dicta eſt. Meminit denique iſtius Monaſterii Cantacuzenus lib. III. cap. LXXIX.

quod μονὴν Χριστοῦ τοῦ Σωτῆρος καὶ Εὐεργέτου vocat: ut & Pachymeres lib. IX. cap. V. lib. XIII. cap. VIII. Habentur in Bibliotheca Regia ſequentes verſus Philes, qui dicuntur fuiſſe inſcripti in templo Salvatoris Evergetæ, cod. MMLVI. ex quibus Sanctimonialium ac Virginum fuiſſe docemur. Hos, haud magni licèt momenti, hîc deſcripſimus:

Στίχοι τοῦ ΦΙΛΗ γραφέντες ἐν τῷ ναῷ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν τοῦ Εὐεργέτου.

Θεὸς μεθ' ἡμῶν οὐρανοὺς τάχα κλίνας,
Τὴν συναγωγὴν εὐλογεῖ τῶν ἀζύγων,
Ὡς ἂν ἐπ' αὐτὸν μυστικῶς ἀναδράμῃ.
Ἐξίσταται δ' οὖν ὁ στρατὸς τῶν Ἀγγέλων,
Εἰδ' οὐχὶ, καὶ προκύπτει αὐτὸς ὑψόθεν.
Πῶς ἂν ἐσίγα ταῦτα μικροῦ τὰ ξίφη,
Νύμφον ὁρῶν ἐνταῦθα τῆς ἐκκλησίας,
Ὃν ἄστρα μικρὸν, καὶ πολύχρωμος πόλος,
(Θεὸς γάρ ἐστι) καὶ περικύπτει, καὶ βλέπει.
Ὡι τῆς νοητῆς ἐκζαθείσης παστάδος
Πλὴν πάντα καινὰ, καὶ * οἱ εὐζῶντες τύποι,
Μὴ κατὰ μικρὸν γειτνιῶν ὁ δεσπότης,
Πλὴν οὐκ ἐπὶ γῆς, ἀλλ' ἐφ' ὕψους ἡρμένος,
Καὶ δείκνυται σὰρξ εὐπαθὴς, μὴ κομπάσας,
Καὶ μὴ φύγῃς, ἄνθρωπε, τὴν σωτηρίαν,
Ὁρᾶν πρὸς αὐτὸν, ὡς ὁρᾷς, οὐκ ἰσχύων,
Δεικνὺς ἑαυτὸν, ὡς δοκεῖ, βιβλίῳ.
Οἷς καὶ πνοῆς δύναμιν ἡ τέχνη γράφει.

ΕΤΕΡΟΝ.

Σκόπει θεατὰ, καὶ τὸν ὕψου νυμφίον
Καὶ δυνάμεις κυκλοῦσι, καὶ τ' ἄλλα ξίφη,
Τοῦ τῶν μοναστῶν ἀκροώμενος μέλος,
Ὡς ἀντίπαις ἔλαμψεν ἡ σωτηρία,
Φείπουσι τὴν ὀφθεῖσαν ἐξ ὕψους χάριν.
Ἡμᾶς πάλιν κάτωθεν ἑλκῦσαι θέλει.

II. PANTEPOPTI Monaſterium, τοῦ Παντεπόπτου, ab Anna Ducæna Alexii parente ædificatum fuiſſe haud ita pridem annotavimus ad Bondelmontii deſcriptionem CP. ex Zonara & Glyca, addidimuſque, licet in illud conceſſerit Anna, non tamen feminarum, ſed virorum fuiſſe, (ſic enim ibi legendum) cum eò relegatos Theodorum Patr. CP. ſub Alexio Manuelis filio, & Lapardam quendam ſub Andronico tyranno tradat Nicetas. Quod quidem firmat etiam Pachymeres lib. VIII. cap. XXVIII. & Dandulus in Chron. Venet. an. MCCXXI. ſcribens *Paulum Abbatem S. Georgii de Venetiis, de Monaſterio de Pantepostis de Conſtantinopoli ſibi à Duce commiſſo, corpus S. Pauli, qui ſub Conſtantino Copronymo per martyrium paſſus eſt, cum favore Marini Storlato pro Venetiis Poteſtatis inibi, in ſuo tranſtuliſſe Monaſterio.* Perperam porro auctor hiſtoriæ ejuſdem tranſlationis corporis S. Pauli Venetias, apud Ughellum, ſcribit Monaſterium *Pandepopti* dicatum fuiſſe S. Georgio; cui impoſuit quod legerat apud Dandulum, tranſlatum fuiſſe à Paulo Abbate S. Georgii de Venetiis, de Monaſterio Pandepopti CP. Eſt autem Venetiis ædes ſancti Georgii Græcis potiſſimum addicta. Vide Turcogræciam Cruſii pag 200.

III. PANTOCRATORIS, τοῦ Παντοκράτορος, Monaſterium ædificavit Joannes Comnenus Imperator. Nicetas in Man. lib. I. cap. I. καὶ τὸν Ἰσαάκιον — τῇ μονῇ τοῦ Παντοκράτορος εἴργνυσιν, ἣν τὸν Βασιλέα Ἰωάννην ἔχει δομήτορα, *& Iſaacium in monaſterio Pantocratoris includunt, quod à Ioanne Imperatore exſtructum fuerat.* Hinc lacuna ſupplenda apud Innocentium III. PP. lib. XIII. Ep. CLXII. *cum ... quondam Conſtantinopolitanus Imperator Abbatiam Pandocraton in urbe Conſtantinopolitana feciſſet, &c.* Ita nempe hanc vocem à Latinis elatam docet præterea Epiſtola alia ejuſdem Innocentii apud Oder. Rainaldum in Annal. Eccl. an. MCCVII. n. XIX. & Epiſtola de expugnatâ à Latinis Conſtantinopoli, apud Boncompagnum Bononienſem in Arte Dictaminis MS. *Auferuntur aurea & argentea vaſa, pallia & lapides pretioſi de famoſiſſimo Sophiæ templo, cujus pulchritudo cœlum empyreum tranſcendebat. Duodecim Apoſtolorum baſilica, * Virgliorum, & Pantocraton à victoribus ſpoliantur.* Ita etiam Anſelmus Havelſbergenſis, de quo mox. At Cinnamus lib. I. n. IV. illud ab Irene Joannis uxore conditum refert: ἡ δὲ καὶ φροντιστήριον ἐπ' ὀνόματι τοῦ Παντοκράτορος ἐν Βυζαντίῳ συνεστήσατο, ἐς κάλλος καὶ μέγεθος ἐν τοῖς μάλιστα τῶν ἐπισημοτάτων ὄν. *Monaſterium verò illa in urbe exſtruxit dicavitque Omnipotenti, elegantia & amplitudine maximè conſpicuum.* Templi τοῦ Παντοκράτορος conditricem Irenem agnoſcunt etiam Menæa & Menologium Sirleti ad XIII. Aug. τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, μνήμη τῆς ἀοιδίμου καὶ παμμακαρίστου βασιλίσσης καὶ κτιτορίσσης τῆς σεβασμίας μονῆς τοῦ Παντοκράτορος σωτῆρος Χριστοῦ Εἰρήνης, τῆς διὰ τοῦ ἁγίου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος μετονομασθείσης Ξένης μοναχῆς, *hoc die Commemoratio*

commemoratio beatæ Imperatricis conditricis venerabilis Monasterii Omnipotentis Salvatoris nostri Irenes, quæ post susceptum sanctum & angelicum habitum appellata est Xene Monacha. In eo Monasterio extitere Monachi Ordinis S. Antonii, quorum numerus ipso Joanne superstite ad septingentos excreverat, ut auctor est Anselmus Episcopus Havelsbergensis, qui vixit sub an. MCXLV. cujus locum infra damus. Certè Monasterium virorum fuisse testatur etiam Pachymeres lib. V. ejusque suâ ætate Hegumenum fuisse Patriarcham Antiochenum ex Villharduinorum familiâ. Sed & idem scriptor lib. II. cap. XXXI. meminit imaginis Deiparæ, quam à S Luca pictam asserebant, in hac æde magno populi concursu cultæ. In eo sepulta fuit prior Manuelis Imp. uxor, ut habet idem Nicetas in Man. lib. II. cap. V. sed & ipse Manuel οὐκ ἐν αὐτῷ τῷ τεμένει, ἀλλ' ἐν τῷ περὶ τοῦτον ἡρῴῳ, *non in ipso templo, sed in adjuncto Heroo*, humatum perinde scribit idem Nicetas lib. VII. cap. VII. ubi & sepulcri materia & forma describitur, quod codex Barbaro-Græcus in ipso templo, ἐν αὐτῷ τῷ ναῷ extitisse innuit. Juxta porrò hoc sepulcrum positus cernebatur lapis purpureus, viri magnitudine, qui dicebatur esse is in quo Christus de cruce sublatus & fasciis involutus conditus fuerat, quem ipse Manuel Epheso advehi curarat: rem narrat loco citato Nicetas. Bondelmontius: *In Monasterio Pandocratoris est lapis ubi Ioseph revolvit Christum in syndone.* Præterea Irenes, alterius Andronici Senioris conjugis τὸ λείψανον ἐν τῇ τοῦ Παντοκράτορος μονῇ depositum narrat Gregoras lib. VII. pag. 191. Ad hoc Monasterium processisse Imperatorem in festo Transfigurationis Christi ait Codinus de Off. cap. XV. n. XIII. Illius denique meminit Ducas capp. XXXVI. & XLII. ubi ait capta à Turcis urbe Pantocratoris Monasterium occupasse fullones, ac cerdones in medio templi calceos consuentes. Haud procul ab æde Apostolorum abfuisse, in undecima Urbis Regione testatur Gyllius lib. IV. cap. II. qui hæc de ejus situ commemorat: *In supercilio quarti Collis vergente ad solis ortum visitur templum Pantocratoris illustre memoriâ recentium scriptorum, cujus parietes interiores vestiti crustis marmoris varii, quod duplices Porticus habet, & plura tecta hemisphærica tecta plumbo, quorum maximum sustentatur quatuor columnis pyrropæcilis, quarum perimeter habet septem pedes. Alterum hemisphærium sustentatur quatuor arcubus quos fulciunt quatuor columnæ marmoris Thebaici.* Eidem templo sanctorum Apostolorum hanc ædem vicinam fuisse præter Gyllium, testatur Narratio MS. de Belissario: Ἐκεῖ γὰρ ὑπῆρχε εἰς ἕνα μοναστήριον· πολλὰ γὰρ ἐνδοξότατα βασιλικὸν καὶ μέγα τὸ λεγόμενον Παντοκράτορα, ἔγγιστά που τῆς ἄλλης ὡραίου μοναστηρίου ἁγίων Ἀποστόλων. Hac porrò *Pantocratoris* appellatione Monasterium aliud in Monte sancto, seu Atho, memorat Malaxus in Hist. Patr. & Auctor Historiæ Politicæ.

IV. PHILANTHROPI, Φιλανθρώπου Χριστοῦ μονὴ, seu *Monasterium Christi hominem amantis*, condidit Alexius Comnenus Imperator, ubi & humatus fuit, ut auctor est Nicetas in Joanne n. II. In eo Monachos sub Regula S. Pachomii militantes constituit, qui ad quingentos excreverant sub Joanne Alexii filio, ut testatur Anselmus Episcopus Havelsbergensis, qui hæc de se scribit lib. I. Dialogor. cap. X. *Ego cùm essem in urbe regia Constantinopoli Apocrisiarius Lotharii Magni & Christianissimi Romani Imperatoris ad Kalojohannem ejusdem regiæ civitatis Imperatorem, & essem avidus explorator & diligens inquisitor diversarum religionum; vidi ibi multos ordines Christianæ religionis. In Monasterio quod dicitur Pantocraton, id est Omnipotentis, vidi septingentos fermè Monachos sub Regula B. Antonii militantes. In Monasterio quod dicitur Philanthropon, id est Amantis hominem, vidi non minùs quingentos Monachos sub Regula beati Pachomii militantes. Vidi & quamplures Congregationes sub Regula beati Basilii Magni & doctissimi viri devotè militantes.*

V. SALVATORIS in CHALCE ædes sacra à Tzimisce Imp. exstructa fuit. Chalcen autem vestibulum fuisse Magni Palatii, seu Triclinium per quod in illud ibatur, lib. II. docuimus: supra ejus fornicem, ἄνωθεν τῆς ἁψῖδος τῆς Χαλκῆς, ædem Christo Salvatori, τῷ Σωτῆρι Χριστῷ, sacram, nulli sumptui parcens, excitavit Joannes Tzimisces in gratiarum actionem ob devictos Bulgaros, uti præter Zonaram pag. 171. narrant Scylitzes pag. 683. & Glycas, qua appellatione, scilicet εἰς ὄνομα τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, in eodem Palatio aliam antea exstruxerat Basilius Macedo, ut auctor est idem Scylitzes pag. 585. At Codinus p. 63. narrat ædem Salvatoris, seu τὸν Σωτῆρα εἰς τὴν Χαλκῆν, Romanum Seniorem primùm excitasse, duabus columellis innixo Bemate, uti etiamnum sua ætate conspiciebatur, institutis ibidem duodecim Clericis. Postmodum Joannem Tzimiscem ad majorem amplitudinem & pulchritudinem provexisse, institutis in ea quinquaginta Clericis, largisque prædiis ac possessionibus ei attributis: denique collocasse in ea sacram Christi imaginem Beryto allatam, & ejus sandalia, quæ ἐν ποικίλοις χρυσέοις καὶ διαλίθοις κιβωρίοις reposuit, ut addunt Origines Constantinop. ineditæ, quæ hæc subdunt de Zimisce: Ἐποίησεν οὖν καὶ τὸ ἑαυτοῦ μνῆμα ἐκεῖσε ὁλόχρυσον μετὰ χωνεύσεως χρυσοχοϊκῆς ἐντέχνου, ἄνωθεν τῆς ἔξωθεν φλοιᾶς, ἐν ᾧ καὶ ἐτέθη· *Fecit & illic suum ipsius monumentum, totum ex auro, cum artificiosa aurea fusione supra exteriorem corticem in quo & positus est.* Condita autem ædes Chalces à Tzimisce ex materia magni Balnei, quod Oeconomio adjunctum erat, haud procul à Foro Dulciario, in qua & humatus est, si eun-

dem Codinum audimus. Obversabatur autem Foro, illi nempe quod Augustæum vocabant: siquidem Augustæum Magni Palatii vestibulum spectabat, uti etiam alibi observavimus. Zonaras in Monomacho: Τῆ βασιλέως ἐν τῷ πρὸς τὴν ἀγορὰν ἐπιγραμμένῳ τῷ προστεμενίσματι τῷ ἐν τῇ Χαλκῇ λεγομένῳ τοῦ Σωτῆρος ναοῦ προσκαθημένου μετὰ πολλῆς τῆς λαμπρότητος. Meminit etiam istius ædis Nicetas in Alexio Man. F. n. XVIII. cujus verba minùs rectè reddidit Wolphius: καὶ διελθὼν τὸν ἐν τῇ Χαλκῇ νεὼν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, τὴν πορείαν ἐπέτεινεν, id est, *& pertransiens templum Salvatoris Christi, ulteriùs processit:* non verò ut Wolphius; *per Servatoris Christi ædem in Chalcem transiit.* Id porrò observatione dignum videtur, quod ait Theodorus Balsamon ad Can. LXIX. Sextæ Synodi, cùm Bema, seu τὸ θεῖον θυσιαστήριον ædium sacrarum nemini fas esset ingredi, ædis Chalces Bematis cuivis volenti patuisse accessum, rei tamen haud bene percepta ratione: Ὅπως οὖν εἰς τὸ θεῖον ἄδυτον τοῦ περιωνύμου ναοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἐν τῇ Χαλκῇ ἀκωλύτως εἰσέρχεται ὁ βουλόμενος, ἀγνοῶ. *Quomodo ergo in divinum adytum inclyti templi Domini nostri Iesu Christi, quod est in Chalce, quicunque vult citra ullum impedimentum ingreditur, nescio.* Vide quæ de Chalces æde annotavimus ubi de Magno Palatio.

VI. SALVATORIS, τοῦ Σωτῆρος ἐν τῷ Νοσιαῖς Monasterium, condidit Leo Philosophus Imp. in gratiam Constantini Cubicularii, ὃ καὶ ἐνεκαίνισεν ἅμα τῷ Εὐθυμίῳ Πατριάρχῃ, *cujus encænia celebravit cum Euthymio Patriarcha*, ut est apud Zonaram pag. 146. & Scylitzem pag. 606. Porrò Barlaam Monachus celeberrimus, qui sub Andronico Juniore vixit, inscribitur in charta an. MCCCXXXIX. apud Allatium lib. II. de Concordia utriusque Eccl. cap. XVI. n. II. *Abbas Monasterii Domini nostri Iesu Christi Salvatoris Constantinopolitani*, istiusnè, incertum.

VII. S. SALVATORIS, τοῦ λογοθέτου ædes dicta, Pisanis concessa est à Petro Capuano Cardinali Legato S. A. & à Nivelone Episcopo, post expugnatam à nostris Urbem, ut ex eorum diplomate anni MCCV. colligitur, & aliis, quæ descripta leguntur apud Ughellum in Archiepiscopis Pisanis to. III. Ital. sacræ pag. 490. & seqq. in quibus *Ecclesia S. Salvatoris Apologotheto prope Campum Pisanorum sita* nuncupatur, ut esset *in qua eis competenter divina possent officia ministrari.* Horum aliquot inscribuntur *Priori Ecclesiæ Pisanorum Constantinop.* Unde patet Ecclesiam S. Salvatoris intra urbis ambitum extitisse.

VIII. SALVATORIS Monasterii, seu μονῆς τοῦ Σωτῆρος τῶν Ραιδεστῶν, meminit codex MS. Bibliothecæ Cæsareæ apud Lambecium lib. IV. pag. 83. sed an Constantinopoli, non planè assevero.

IX. SANCTÆ ΔΥΝΑΜΕΩΣ Ecclesiam construxit Constantinus M. qui, ut auctor est Nicephorus Callist. lib. VII. cap. XLIX. tria maxima templa Constantinopoli excitavit, ἁγίας Σοφίας, ἁγίας Εἰρήνης, & ἁγίας Δυνάμεως, in honorem Christi, qui est Sapientia, Pax, & Virtus nostra. Figura fuisse dromica, perinde ac ædes Sophiana, & S. Agathonici, addit Codinus. In Menæis ad XVI. Maii festus dies colitur τῆς ἁγίας Εὐφημίας πλησίον τοῦ Νεωρίου λιμένος εἰς τὴν ἁγίαν Δύναμιν, *S. Euphemiæ prope Neorium portum ad sanctam Virtutem.*

X. S. SPIRITUS, seu τοῦ Πνεύματος, templi meminit Codinus de Off. cap. XV. n. VIII.

XI. S. TRINITATIS ædes, in Exacionio, ædificata fuit primùm à Constantino M. quæ extrema Græcia *SS. Apostolorum* nomen obtinuit. Collapsam Justinianus M. instauravit. Ita Codinus pag. 62.

II.

ÆDES SACRÆ DEIPARÆ DICATÆ.

DEIPARÆ sacratas ædes complures Constantinopoli extitisse testatur in primis Anonymus in Depositionem vestis Deiparæ pag. 754. Ἡ βασιλὶς αὕτη καὶ θεοφύλακτος πόλις, ἣν τῆς θεοτόκου πόλιν ὁ λέγων ἢ γράφων ἐπαινεθήσεται, πολλοῖς μὲν καὶ εἰς ἄπειρον φερομένοις μέτρον, εἰ μὴ φορτικὸν τὸ λεγόμενον, θείοις ναοῖς κεκαλλώπισται· τούτων δὲ, τὸ πλεῖστον μέρος καὶ ἀριθμὸν ὑπερβαῖνον, τῆς Θεομήτορος Παρθένου θεῖοι καθεστήκασιν ναοί· ἄλλος γὰρ ἄλλο τι μέρος τῆς πόλεως διειλήφασιν· καὶ οὐκ ἂν εὕροι τις τόπον δημόσιον, καὶ οἶκον βασίλειον, ἢ εὐαγὲς καταγώγιον, ἢ τῶν ἐν τέλει τινὸς ἐνδιαίτημα, ἔνθα μὴ πάντως ἔστι τῆς Θεοτόκου ναὸς ἢ εὐκτήριον. *Regalis hæc & adeo conservata civitas, quam quis Deiparæ urbem meritò appellet aut scribat, pluribus, ac in immensum numerum, (absit verbo invidia) abeuntibus templis mirificè exornatur. In iis pars maxima & numero omni major, Deiparæ Virgini dicatæ ædes sunt. Aliæ siquidem aliæque locis aliis atque aliis civitatis extant: nec ullum quisquam invenerit locum publicum, ac domum regiam, vel sacrum Monasterium, aut procerum alicujus domicilium, in quibus non sit aliquod Deiparæ sacrum templum, vel oratorium.*

I. DEIPARÆ, seu S. MARIÆ AMALPHITANORUM DE LATINA, ædis, quæ propria erat Amalphitanorum Italorum, qui Constantinopoli commercii gratiâ commorabantur, meminit Bulla Alexandri PP. apud Ughellum in Archiepiscopis Amalphi-

tanis num. XIII. nec scio an eadem sit cum Monasterio S. Mariæ, quam à Latinis sua tempestate possessam testatur Petrus Damiani lib. VI. epist. XIII. quæ inscribitur *M. Abbati Monasterii S. Mariæ in Constantinopoli*, quem potissimum, ut & cæteros monachos laudat, quòd *dum inter exteras gentes & in peregrinæ linguæ regione consisterent, à Catholica tamen fide & piis operibus non exularent.* Unde conjicere licet à Latinis monachis possessum fuisse istud Monasterium. Vide Notas nostras ad Alexiadem pag. 312.

II. DEIPARÆ AREOBINDI Monasterium, quod à Petro Mauricii Augusti fratre exstructum anno XVI. ejusdem Mauricii narrant Theophanes pag. 233. Zonaras, & Cedrenus, Ἀρεοβίνδου, seu τ Ἀρεοβίνδου appellationem habuit, διὰ τὸ εἶναι τὸν οἶκον Ἀρεοβίνδου ἐκεῖσε, *quòd Areobindi domus ibi esset*, illius fortè qui Consul, Magister militum, & gener Olibrii Imperatoris fuit, vel alterius Areobindi, qui Præjectam Justiniani Imp. ex sorore neptim uxorem duxit. De utroque egimus in Stemmatibus Byzantinis.

III. DEIPARÆ, seu τῆς ἁγίας Θεοτόκου ἐν τοῖς Σαρματίοις synaxin celebrari XXI. Julii observant Menæa: sed legendum ἐν τοῖς Ἀρματίου, ut est ad XVII. Augusti, quo celebrant Græci σύναξιν τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας ἐν τοῖς Ἀρματίου, & ad XVII. Januarii, quo celebrari dicitur memoria S. Theodoti Episcopi Cyrenensis.

IV. DEIPARÆ, τῆς ἁγίας Θεοτόκου Ἀρτάκης, Ecclesia, ex qua depromptam coronam ad Heraclium ad urbem tendentem detulisse Stephanum Cyzicenum Metropolitam narrat Theophanes pag. 250. Incertum an Constantinopoli extiterit.

V. ΑΧΕΙΡΟΠΟΙΗΤΟΥ Ecclesia, seu ἡ Ἀχειροποίητος, à Constantino M. exstructa fuit, si Codinum audimus pag. 55. Proinde alia ac diversa ab Ecclesia τοῦ Φάρου, in quam illata fuit sub Constantino Porphyrogenito imago Christi Edessena, quam ἀχειροποίητον præ cæteris appellabant Græci. Imago autem non manufacta, quæ huic ædi nomen dedit, Deiparæ fuit quæ ita describitur à Gregorio in vita S. Basilii Junioris n. VIII. Εὐχῆς δὲ χάριν θέλω ἀπελθεῖν εἰς τὴν μονὴν τῆς ἀχειροποιήτου, ἥνπερ οὐδεὶς ἐπεζωγράφησεν, ἀλλ' αὐτὴ ἡ Θεοτόκος ἐπιστᾶσα, ὡς λόγος, τῇ χειρὶ τὸν ἑαυτῆς χαρακτῆρα ἐτύπωσε μέχρι καὶ σήμερον συνιστάμενον· ἐν ᾧ καὶ θεοσημεῖαι τελοῦνται τοῖς μετὰ πίστεως προσερχομένοις. *Orationis porrò causâ abire volo in Monasterium Nonmanufactæ, (imaginis,) quam nemo fabricatus est, sed & ipsa Deipara præsens operi, manu sua sui figuram efformavit in hunc usque diem conservatam: ad eamque proinde multa divinæ virtutis signa fiunt illuc cum fide accedentibus.* Ex quibus liquet imaginem hanc aliam prorsus fuisse à Camulianensi, quæ Christum expressit, ut indicant Menæa ad XI Augusti, licèt ita sentiant viri doctissimi. Laudatur à Petro Lambecio lib. V. de Bibliotheca Cæsarea pag. 221. Symeonis Archiepiscopi Thessalonicensis εὐχὴ ἐπὶ τοῖς ἐγκαινίοις τοῦ θείου ναοῦ τῆς παναγίας Θεοτόκου τῆς Ἀχειροποιήτου. Ubi hæc adduntur: λέγεται δὲ πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ ναοῦ τῆς Θεοτόκου, ἡνίκα μετὰ λιτανείας εἰσέρχεται ὁ Ἀρχιερεὺς ὑπαλλάσσων μικρὸν τὰ περὶ τ ἐγκαινίων ῥήματα, Χαῖρε κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ, &c. Vixit autem Symeon extrema Græcia. Binas alias pariter τῆς Θεομήτορος ἀχειροποιήτους εἰκόνας recenset Cantacuzenus, alteram versus Cyzicum, πρὸς τὸν ἐν Υρτακίῳ ναόν, lib. II. cap. V. alteram Thessalonicæ, ubi perinde ac Constantinopoli τὸ τῆς Θεοτόκου τῆς ἀχειροποιήτου τέμενος extitit, lib. III. cap. XCIII. Sed hoc loco ἀχειροποιήτου vox non ad ædem refertur, quod vult Pontanus ex Gretzeri conjectura. Aliud denique Monasterium Ἀχειροποιήτου Deiparæ prope Cabalam haud procul ab Urbe CP. memorat Malaxus in Historia Patriarchar. pag. 129. quod & Κενίασης appellatum fuit, ubi de Dionysio Patr. CP. καὶ ὑπῆγεν ἐν τῷ Μοναστηρίῳ τῆς Ἀχειροποιήτου ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Κενίασης, ὅπου εἶναι πλησίον τῆς Καβάλας, (mox urbe exivit) *& in Monasterium Nonmanufactæ sanctissimæ Deiparæ Coniissæ prope Cabalam situm secessit.*

VI. DEIPARÆ BLACHERNARUM ædes, sic dicta, quòd in Blachernis sita esset. Blachernarum autem nomen ante instauratum à Constantino M. Byzantium loco vicino à quodam ibi regnante inditum scribit Dionysius Byzantius in Anaplo Bosporico. Situm designat Petrus Gyllius lib. I. cap. XVI. & lib. IV. cap. V. *Prope Xylopertam, & angulum urbis occidentalem, inter radices sexti Collis & Sinum, ubi stetit Deiparæ ædes Blachernιana*, quam ad Freti littus sinistrum extitisse scribunt Procopius lib. I. de Ædif. cap. III. & VI. Codinus de Offic. cap. XXII. n. II. & alii. Ædem verò Deiparæ Blachernianam à Pulcheria Augusta primùm ædificatam scribunt passim, præter Zonaram, scriptores Byzantini, Theodorus Lector Ecl. I. Chronicon Alexandrinum pag. 442. Theophanes pag. 90. Cedrenus pag. 344. Glycas, Nicephorus Call. lib. XIV. cap. II. & alii: cujus Encæniorum memoriam XXXI. Julii celebratam à Græcis observant Menæa: τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἡ ἀνάμνησις τ ἐγκαινίων τοῦ σεβασμίου οἴκου τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου τοῦ ἐν Βλαχέρναις, ἔνθα ἀπόκειται ἡ ἁγία σορός. Hanc postmodum de novo instauravit Justinus Senior, ut auctor est Procopius lib. I de Ædif. cap III. At cùm forma oblonga esset, & ut ait idem scriptor, ἐπιμήκης μὲν, κατὰ λόγον δὲ περιβεβλημένος (ναὸς) τῷ μήκει εὖρος, *illius latitudo cum longitudine non mediocri aptam haberet proportionem*, binos arcus, seu ἀψῖδας, addidit Justinus Junior, ὡς εἶναι τοῦτον (τὸν ναὸν) σταυροειδῆ, *ut postea Crucis formam habuerit*, inquit Zonaras, ut & Cedrenus pag. 390. Columnarum capita auro exornasse Romanum Argyrum addit idem Cedrenus pag. 429. ut & Glycas. Denique solo tenus incensum fuisse

ſub Romano Diogene Indict. VIII. refert Scylitzes pag. 833. reſtauratum poſtmodum, novis ornamentis, & nova ædificiorum acceſſione auxit mire Andronicus Senior, ut habet Nicephorus Calliſti in Proœmio Hiſt. cui ob ſtructuræ elegantiam dicitur *ὁ τῷ οὐρανῷ κάλλει ἀνθαμιλλώμενος οἶκος τῆς Θεομήτορος*. Subdit ille à Byzantiis vulgò Βλαχέρνας appellari, quomodo ab auctore Chronici Alexandrini pag. 442. & aliquot aliis nuncupatur. Celeberrimi iſtius templi meminere paſſim ſcriptores non modò Byzantini, ſed etiam Latini, atque in iis Anaſtaſius in S. Agathone pag. 54. & Innocentius III. PP. lib. XV. epiſt. XXXIII. & CLIV. ubi ait ad Sedem Apoſtolicam nullo medio ſpectaſſe, idem lib. XIII. epiſt. XIX. & CLXXXV. Vide præterea Lambecium lib. V. de Cæſarea Bibl. pag 46. *Decani Blachernarum* meminit, ſub Imperatoribus ſcilicet Francicis, ut Cleri Græcanici ſub Impp. Byzantinis Novella Heraclii in Jure Græco-Rom. lib. II. & Pachymeres lib. IV. cap. XIV. Nonnulla præterea de hac æde adnotavimus in Notis ad Villharduinum, & in Notis ad Alexiadem pag. 329. ubi de ſacris Deiparæ veſtibus in ea aſſervatis fusè egimus, de quibus etiam Anonymus Combefiſianus in Leone Philoſopho n. 11. in Lacapeno n. X. XV. & Symeon Logotheta in Michaële n. XXXVIII. Prædictis addo, Blachernianam ædem ob ejuſmodi ſacras reliquias, atque adeò ob crebra miracula, quibus illa potiſſimum coruſcabat, tantæ fuiſſe venerationis, etiam apud exteros, ut illius appellatione Deiparæ ſacras alias ædes ſibi ædificarint; quippe S. Martinum PP. martyrio coronatum in æde Deiparæ, quæ appellabatur *Blachernas*, ſtadio uno ab Urbe Cherſone ſepultum legimus in Anaſtaſii Collectaneis pag. 105. & 262. & in Menæis ad XX. Sept. quod quidem obſervatum etiam ab Anonymo in Depoſitionem veſtis Deiparæ pag. 753. cujus verba hic deſcribam, quod ædis præterea elegantia iis præclarè commendetur: Τούτων δὲ *πάντων τῶν ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν ναῶν τε καὶ εὐκτηρίων, ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς Θεοτόκου δοξαζομένων καὶ τιμωμένων, κεφαλή τις ὥσπερ καθέστηκεν καὶ μητρόπολις, ὁ ἐν Βλαχέρναις αὐτῆς ὑπερένδοξος καὶ θεῖος ναὸς, πάντων ἀνέχων, πάντων ὑπερλάμπων, καθάπερ πάντως ἀνέχει καὶ ὑπερλάμπει τῶν κατ᾽ οὐρανὸν ἀστέρων ἥλιος· ὥσπερ γάρ τι βασίλειον ἱερώτατον καὶ θειότατον καταγώγιον ὁ ἐν Βλαχέρναις ναὸς εἶναι πιστεύεται· ὅθεν καὶ ἐν ἄλλαις πλείοσι πόλεσιν, τῆς Θεοτόκου τινὲς τῶν εὐσεβῶν οἴκους ἀναδειμάμενοι, Βλαχέρνας τούτους τοὺς τόπους κεκλήκασιν, ὡς λίαν ἐφηδομένης τῆς Θεομήτορος Βλαχερνῶν τῷ ὀνόματι.* *Omnium verò per urbem totam ſacro Deiparæ nomine venerabilium templorum & oratoriorum, velut caput quoddam ac Metropolis eſt illud ejus in Blachernis magnificentiſſimum divinumque templum: omnibus eminens, cunctis præclarius, ut Sol Cæli ſtellas prorſus ſupergreditur; quippe regale veluti quoddam ac ſacratiſſimum diviniſſimumque diverſorium habetur, quod eſt in Blachernis templum: unde & in aliis civitatibus viri quidam pii Deiparæ ædes Deiparæ à ſe excitatas Blachernarum donarunt appellatione: tanquam Deipara Virgo ea delectaretur.* Addo *κοσμόσωστον καὶ περιώνυμον ναὸν*, ob crebras ſanitates quæ Deiparæ interventu eo in templo ab ægris obtinebantur, appellari ab Anonymo in Narrat. de Imagine Salvat. dicta Antiphonetes p. 618. quod pluribus ita perſequitur ſupra laudatus Anonymus de Depoſitione veſtis Deiparæ pag. 756. Ἐστὶν *οὖν συνελόντι φάναι, ὁ ἐν Βλαχέρναις θεῖος τῆς Θεοτόκου ναὸς, πάσης ἐλπίδος ἡμῖν σωτηριώδους ἀπόθετον· ἐν ᾧ, καὶ ἐξ οὗ, πᾶν ὁτιοῦν ἐστίν τε καὶ ἔσται ἀγαθὸν, εἰλήφαμεν, καὶ ληψόμεθα· καὶ Βηθλεὲμ μὲν ὄντως ἡγίασται, καὶ δόξῃ θείᾳ δεδόξασται· ἐκεῖ γὰρ τὸν Θεὸν Λόγον ἡ Θεοτόκος σαρκικῶς, ἅπαξ ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων γεγέννηκεν· ἐν τούτῳ δὲ τῷ θειοτάτῳ ναῷ, καθ᾽ ἑκάστην ὥραν τοῖς δεομένοις τίκτει τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν τε καὶ βοήθειαν· ἔστιν οὖν, καὶ πάλιν ἐρῶ, ὁ ἐν Βλαχέρναις θεῖος τῆς Θεοτόκου ναὸς, τῆς Βασιλίδος ταύτης ἀκρόπολις, ἐν ᾧ καταφεύγοντες οἱ ἐν κινδύνοις ἅπαντες, σώζονται καὶ σωζόμεθα.* *Eſt itaque, ut paucis dicam, quod eſt in Blachernis divinum Deiparæ templum, totius ſalutis nobis repoſita ſpes, in quo & ex quo accepimus, ac ſumus accepturi, ſi quid eſt boni, ac futurum eſt, ac ſanè quidem Bethleem ſanctificata eſt & divina donata gloria: quippe illic ſemel Deipara Virgo Deum Verbum Carne genuit in fine ſæculorum: at in templo hoc diviniſſimo, quavis hora, Dei clementiam ac auxilium iis parit qui precantur ac orant. Eſt ergo, ac iterum dicam, quod in Blachernis eſt divinum Deiparæ templum, arx quædam hujus regiæ urbis, ad quam omnes conſtituti in periculis confugientes, ſalutem conſequuntur, ac conſequimur.* At inter tot quæ in hac æde ſacra patrabantur miracula, illud fuit præ cæteris inſigne, quod narrat Liber Virginalis, ſeu de vita S. Mariæ Virginis rythmo conſcriptus, ex Cod. MS. MDLXXVI. Bibliothecæ Regiæ.

Conſtantinopolitana urbs habet Baſilicam,
Quæ Mariæ in honore claram profert fabricam,
Hanc qui dicunt, hoc & ſciunt Lucernam cognominant.
Græco more hic decore Virginis iconia
Natum geſtat, ſindone ſtat velata ſerica,
Nec videtur, donec detur Sabato vigilia.
At cùm horâ veſpertinâ matris feſta incipit
Se expanſum & repanſum velum ſurſum recipit,
Atque vultum venerandum Virginis operit.
Tunc theſaurus diva clarus revelatur imagine
Sic ad nonam uſque horam ſtat diei craſtinæ

Sursum velum, quasi cælum spectans miro ordine.
Non libratum arte vatum, nec arte mechanica
Non magnete tractum, neque aliqua vi magica,
Nec ut ille fertur stare quem colit gens Ethnica.
Perstat sursum, dum sol cursum Sabbati persequitur.
Stupor cæli ut fideli velatu cognoscitur
Dum plebs hymnis Matri dignis sabbatizans utitur.
Sed ut dictis horis noctis laus diei canitur,
Velum sursum mittens, rursum cælitus deponitur.
Decor iste non sacristæ manu sic obnubitur,
Nec Mariæ hac die falsum horologium,
Sed stat certum apertum Sabati indicium,
Feriamque potest quempiam edocere nescium
Nescientium Concurrentium Regulares numeros
Supputare, velum dare docens fit instructio
Nec miraturo nec erraturo præsertim de Sabbato,
Hæc tam digno cæli signo piæ matri sabbata
Vendicantur, monstrantur laudi ejus dedita,
Qua lux orta, nox absorpta, requies est reddita.
Hanc oremus, ut sit remus in hoc solo positis
Det æternis ac supernis interesse Sabbatis.

Hocce συνήθες θαῦμα, memorat etiam Belethus de Divinis Officiis cap. LI. & ex eo Durandus lib. IV. Ration. Divinor Offic. cap. I. uti jam supra attigimus, scribitque feriâ septimâ Missam de beata Virgine ab eo miraculo ortum accepisse. *Nam*, inquit, *quum olim Constantinopoli in quadam Ecclesia imago beatæ Virginis habebatur, ante quam velum quoddam dependebat, quo tota ea cooperiebatur, contingit ut sextâ semper feriâ velum hoc à vesperis ab imagine, nullo movente decederet, & divino miraculo quasi deferretur in cælum, ita ut jam pene ac perfectè ab omnibus conspici posset, ac deinde rursus in Sabbato, vesperis absolutis, ad eandem imaginem descenderet, ibique permaneret usque in proximum diem Veneris. Hoc ergo miraculo sæpius viso, sancitum est ut semper illo die de beata Maria in Ecclesia caneretur.* Verùm licet codex MS. Libri Virginalis *Lucernam*, hanc ædem sacram Constantinopoli appellatam præferat, proclivis est error viri in Græcis parum eruditi, qui *Lucernam*, pro *Blachernæ* nuncupaverit. Neque enim Ecclesiam Deiparæ quæ *Phari* nomen habuit, intellexisse putaverim, in qua asservabatur ejusdem divæ Virginis imago ἀχειροποίητος, cui velum appendi potuerit. Proinde miraculum istud singulis septimanis recurrens, fuit, ni fallor, illud cujus meminit Anna Comnena lib. XIII. Alexiad. pag. 376. ubi narrat parentem Alexium Imperatorem, profectum Constantinopoli, Kalendis ipsis Novembribus Indictione I. (anno Christi MCVII.) stationem extra urbem ad Geranium posuisse, nec longius progredi ausum, quod ἐξερχομένῳ ἡ Θεομήτωρ ἐν Βλαχέρναις τὸ συνήθες θαῦμα οὐκ ἐπεδείξατο. *quod exeunti consuetum miraculum minimè ostendisset Deipara.* De ædis Blachernarum situ ac ruderibus hæc scripsit Gyllius lib. IV. cap. V. *Hodie prope Xyloportam, & angulum urbis occidentalem, inter radices sexti Collis, & Sinum ædis sacræ intra urbem sitæ, quam Virgini Mariæ dicunt sacram fuisse, eique fontem sacrum adhuc scaturientem ostendunt Græci, Blachernamque locum nominant, vestigia extabant, cùm venissem Byzantium, quæ funditus nunc ferè effossa sunt & deleta.*

VII. DEIPARÆ templum, quod vulgò τὸ ΚΑΡΑΒΙΤΖΙΝ, seu *Navicellam* nuncupabant, exstruxit Michaël Theophili filius. Nominis rationem pluribus exponit ex Originibus Constantinop. ineditis Codinus pagg 41. & 42. quem non exscribo.

VIII. CARPIANI ædem ita dictam, Deiparæ sacram, ædificavit Carpianus Patricius Constantino Pogonato imperante. Ita Codin. pag. 46.

IX. CHALCOPRATIANA, seu τῶν Χαλκοπρατείων, Deiparæ sacra ædes nomen accepit ab Urbis tractu in quo condita, ubi jam ab ipsius Constantini Magni ævo habitabant Judæi, æramentorum mercaturam ibi exercentes, ut habet Codinus pag. 43. Ædificata verò ubi antea erat Synagoga eorundem Judæorum à Theodosio Juniore: Theophanes pag. 88. & ex eo Cedrenus pag. 343. Τότε καὶ τὴν ἐν τοῖς Χαλκοπρατείοις ἐκκλησίαν τῇ Θεοτόκῳ ἀνήγειρε, συναγωγὴν Ἰουδαίων πρότερον οὖσαν· *Tunc & Chalcopratiorum Ecclesiam Deiparæ sacram excitavit, cùm antea Synagoga esset Judæorum.* Quod verò Theodosio Juniori, id Chronicon Alexandrinum pag. 442. Marciano & uxori Pulcheriæ tribuit: Μαρκιανὸς ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ σὺν τῇ γαμετῇ αὐτοῦ Πουλχερίᾳ κτίζει τὰ Χαλκοπράτια, καὶ τὰς Βλαχέρνας. *Marcianus gener ejus (Arcadii) cum uxore Pulcheria condidit Chalcopratia & Blachernas.* Theodorus. Lector Ecl. I. & Nicephorus Call. lib. XIV. capp. II. & XLIX. eandem ædem Pulcheriæ adscribunt: Justinianus verò Leonis M. conjugi Verinæ, in Nov. III. cap. I. siquidem Ecclesia Deiparæ, quæ juxta Sophianam extitit, eadem sit cum Chalcopratiana, quæ Sophianæ perinde ædi proxima fuit. Nam Theo-

phanes anno XII. Justini Junioris, quod Theodosio Juniori alii, id Justino tribuens, scribit eo anno Justinum ademptam Judæis Synagogam τὴν οὖσαν ἐν Χαλκοπρατείοις, fecisse ἐκκλησίαν τῆς δεσποίνης ἡμῶν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου πλησιάζουσαν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, *Ecclesiam Dominæ nostræ sanctissimæ Deiparæ, vicinam Magnæ Ecclesiæ.* Neque tamen primus hanc ædem excitavit Justinus, sed terræ motu dejectam reædificavit, & prædia ac possessiones ei concessit, ut habet loco citato Codinus. Eandem etiam restauravit Basilius Macedo, ut auctor est Porphyrogenitus in avi Vita cap. LXII. Formam ædis indicat idem Porphyrogenitus lib. de Adm. Imp. cap. XXIX. Ὁ δὲ ναὸς τῆς ἁγίας Αναστασίας ἐστὶ δρομικὸς ὅμοιος τῷ Χαλκοπρατείων ναῷ. Litanias ac processiones & preces publicas à Blachernarum templo ad Chalcopratianum die Parasceves fieri quotannis instituit Imperator Mauricius. Cedrenus: τούτῳ δὲ καὶ τὴν λιτὴν καλουμένην Πρεσβείαν, κατὰ Παρασκευὴν ἐν Βλαχέρναις τελεῖσθαι, καὶ ἐν τοῖς Χαλκοπρατείοις πληροῦσθαι. Cujus quidem processionis Timotheum Patr. Constantinop. qui sub Anastasio Dicoro vixit, auctorem videtur agnoscere Theodorus Lector Ecl. II. Τὰς κατὰ παρασκευὴν λιτὰς ἐν τῷ ναῷ τῆς Θεοτόκου ἐν Χαλκοπρατείοις Τιμόθεος ἐπενόησε γίνεσθαι. Subdunt Origines Constantinop. ineditæ sua ætate nuncupatam Αγιοσορίτισσαν. Extitit in Ecclesia Chalcopratiana imago Servatoris summa veneratione & populi concursu culta, τοῦ Αντιφωνητοῦ appellata, quam dejecit, aut sanè evertere annixus est Leo Isaurus. Gregorius II. in epist. ad eundem Leonem: Αποστείλας τὸν Ιοβῖνον τὸν Σπαθαροκανδιδάτον εἰς τὰ Χαλκοπρατεῖα, εἰς τὸν Σωτῆρα καθελῦσαι καὶ καταχλάσαι τὸν λεγόμενον τοῦ Αντιφωνητοῦ, ὅπου καὶ πολλὰ θαύματα γεγόνασιν· *Mittens Iovinum Spatharocandidatum ad ædem Chalcopratianam, ut Servatoris imaginem everteret & confringeret, ad quam plurima fiunt miracula.* Extitit autem hæc imago primitus in Tetrastylo, cujus historiam edidit ex manuscriptis Franciscus Combefisius. Τὰ ἐγκαίνια τοῦ σεβασμίου οἴκου τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐν τοῖς Χαλκοπρατείοις XVIII. Decembris celebrata à Græcis observare est ex Menæis: eadem etiam μνήμην πάντων τῶν χριστιανῶν καὶ ἀδελφῶν ἡμῶν τῶν ἐν λιμῷ, καὶ δίψει, καὶ μαχαίρᾳ, καὶ κρύει τελειωθέντων celebrari scribunt ἐν τοῖς Χαλκοπρατείοις εἰς τὸν ναὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ἔνθα ἡ ἁγία σορός. Extitit denique ἁγία illa σορὸς in æde Chalcopratiana, in qua scilicet vestis Deiparæ recondita erat, cùm in Blacherniana ejusdem asservaretur ἐν ἁγίᾳ perinde σορῷ Homophorium. Origines Constantinop. ineditæ, & ex iis Codinus pag. 56. Τὴν δὲ ἁγίαν σορὸν τὰ Χαλκοπρατεῖα Ιουστῖνος καὶ Σοφία ἔκτισε, καὶ τὸν ναὸν ἀνοικοδομήσαντες· ἐκεῖσε δὲ ἀναγινώσκειν Μιχαὴλ ὁ Ραγκαβαῖος Κουροπαλάτης πρὸ τοῦ βασιλεῦσαι· ὡσαύτως ὁ Βάρδας ὁ θεῖος Μιχαὴλ, καὶ πολλοὶ τῶν μεγίστων, ὅπου καὶ ἀπόκειται ἡ ζώνη τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου. τὸ δὲ ἅγιον ὠμοφόριον κεῖται ἐν Βλαχέρναις. Adde quæ de æde Chalcopratiana, & ἁγίᾳ σορῷ in ea asservata habent Menæa XII. April. & quæ ad Alexiadem pagg. 293. 322. & de Synagoga Judæorum supra annotavimus.

X. CURATORIS nomine ædes dicta, Deiparæ sacra, condita fuit à Verina Leonis Macelæ uxore, instar sepulchri Christi, appellationemque sumpsit à quodam Curatore (Palatii fortè alicujus) qui operi ab ea præfectus est, ut habet Codinus pag. 53. ex Originibus CP. ineditis, in quibus additur, exstructam fuisse adinstar Dominici Sepulcri, εἰς τὸ ὁμοίωμα τοῦ τάφου τοῦ Κυρίου. Deiparæ dicatam ex Menæis colligimus ad VII. Decembris, quo illius Encæniorum memoria agitur: τὰ ἐγκαίνια τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐν τοῖς Κουράτωρος. Locum designant Synaxaria ad XXII. Julii, ubi divinæ Magdalenæ σύναξις seu commemoratio fieri in templo S. Lazari, καὶ ἐν τοῖς Κουράτορος, πλησίον τοῦ Ταύρου, *& in Ecclesia Curatoris, juxta Taurum*, dicitur. Unde colligimus prope Forum Tauri extitisse.

XI. DEIPARÆ ædem juxta Magnam Ecclesiam ædificavit Verina Augusta, Leonis M. conjux. Justinianus Nov. III. cap. I. ὕστερον δὲ ὁ προσκυνητὸς οἶκος τῆς ἁγίας ἐνδόξου Παρθένου καὶ Θεοτόκου Μαρίας, ὃ πρὸς τῷ ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας γειτονήματι κείμενος ᾠκοδομήθη παρὰ τῆς εὐσεβοῦς τὴν λῆξιν Βηρίνης, *deinde veneranda ædes sanctæ Deiparæ Mariæ, quæ in sanctissimæ Magnæ Ecclesiæ vicinia ædificata est à piæ memoriæ Verina.* Quæ quidem S. Sophiæ vicinitas videtur evincere eandem esse cum Chalcopratiana, quæ perinde vicina fuit ædi Sophianæ. Utcumque se res habeat, ædis sacræ juxta Magnam Ecclesiam meminit Concilium CP. sub Mena, vel Menna, ut Latini scriptores efferunt, act. I. sub initium: ubi dicitur celebratum ἐν τῷ μεσαύλῳ τῷ δυτικῷ τοῦ σεβασμίου οἴκου τῆς δεσποίνης ἡμῶν τῆς ἁγίας καὶ ἐνδόξου Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τοῦ ὄντος πλησίον τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας, *in atrio occidentali venerabilis ædis Dominæ nostræ sanctæ & gloriosæ Deiparæ & semper Virginis Mariæ, quæ est prope sanctissimam Magnam Ecclesiam.* Meminit etiam Andreas Dandulus in Chronico MS. qui S. Symeonis prophetæ corpus in eo olim asservatum testatur, indeque Venetias translatum, post expugnatam à nostris Urbem: *Plebei etiam Veneti nomine Andreas Balduino, & Angelus Drusia, de oratorio S. Mariæ adhærente Ecclesiæ S. Sophiæ, corpus S. Symeonis Prophetæ cum labore auferunt, quod Venetias delatum in Ecclesia antiquitus sub Sancti vocabulo fabricata reponunt.* At corpus S. Symeonis asservatum fuit in Ecclesia S. Jacobi fratris Domini, quæ stetit juxta magnam Ecclesiam, ut infra docemus. Testatur porro Justinianus in laudata Novella, huicce ædi, ut & S. Irenes, desservisse Clericos Sophianæ ædis, cui unitæ erant: καὶ τοὺς τρεῖς εὐαγεῖς οἴκους τοὺς ἡνωμένους αὐτῇ.

XII. DEIPARÆ ΤΗΣ ΚΕΧΑΡΙΤΩΜΕΝΗΣ Monasterium excitatum, & ædificatum fuit ab Irene Ducæna Augusta, Alexii Comneni Imperatoris conjuge. Id docemur ex Cod. MMCCCCXLVI. Bibliothecæ regiæ, qui sic inscribitur: Τυπικὸν τῆς σεβασμίας μονῆς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Κεχαριτωμένης τῆς ἐκ βάθρων νεουργηθείσης καὶ συστάσης παρὰ τῆς εὐσεβεστάτης Αὐγούστης κυρᾶς Εἰρήνης τῆς Δουκαίνης, κατὰ τὴν αὐτῆς πρόσταξιν καὶ γνώμην ὑφηγηθὲν τε καὶ ἐκτεθέν. *Typicum venerandi Monasterii sanctissimæ Deiparæ gratiosæ, à fundamentis de novo extructi à piissima Augusta Domina Irene Ducæna, secundùm illius præceptum & mentem enarratum & expositum.*

XIII. DEIPARÆ ædes, CRYSTALLUS, seu *Glacies*, Κρύσταλλος dicta, quòd cùm Leo Macela Imperator illac equo vectus pertransiret, hyemali tempore, glacies delapsa illum graviter afflixerit. Vide Codin. pag. 59.

XIV. DEIPARÆ CYRI, Κύρου, ædem dictam, à Cyro Consule & Præfecto Prætorio, Theodosio Juniore imperante, exædificatam, ex Simocatta lib. VIII. cap. VIII. & Codino pag. 54. jam docuimus in Notis ad Alexiadem pag. 304. Ναὸς Θεομήτορος τοῦ Κύρου dicitur Theophani pag. 242. τὰ Κύρου Scylitzæ pag. 735. & Codino loco laudato. Illius encænia celebrant Græci v. Maii: τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐν τοῖς Κύρου. Celebratur potissimum hæc ædes à scriptoribus ob imaginem Deiparæ quæ in ea magno cultu & pia veneratione colebatur, ut satis indicant Anna Comnena lib. v. Alexiad. pag. 144. & Nicetas in Manuele lib. VI. n. v. præterea Menæa, & Menologium Græcorum Collegii Claromontani S. J. Parisiensis XXVIII. April. in S. Patricio, & Martyrologium quod Basilii Imperatoris Porphyrogeniti nomen præfert, editum ab Ughello tom. VI. Italiæ sacræ, ad I. Octob. in S. Romano. Subscribit in Concilio CP. sub Mena act. I. Georgius Ἀρχιμανδρίτης μονῆς τοῦ Κύρου.

XV. DEIPARÆ in DEUTERO ædes. Hujus encænia VI. Septembris celebrari à Græcis observo ex Menæis: τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ τὰ ἐγκαίνια τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου εἰς τὸ Δεύτερον, ἐν τῷ οἴκῳ τῆς ἁγίας Εἰρήνης.

XVI. DIACONISSÆ, seu Διακονίσσης, ædem Deiparæ sacram ædificavit Cyriacus Patriarcha Constantinop. Mauricio imperante. Zonaras: Προεχειρίσθη γοῦν Πατριάρχης Κυριακὸς, ἱερεὺς καὶ Οἰκονόμος τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας, ὑφ' οὗ ὁ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ναὸς, ὃς τῆς Διακονίσσης λέγεται, ᾠκοδόμηται. *Promovetur igitur Patriarcha Cyriacus, Presbyter & Oeconomus Magnæ Ecclesiæ, à quo sacrosanctæ Deiparæ templum, quod Diaconissæ nuncupatur, ædificatum est.* His consona habent Theophanes pag. 233. & Cedrenus ad XVI. Mauricii, quo conditum notat, ut & Codinus pag. 53. ex Originibus Constantinop ineditis, qui ita appellatum ait, quòd ejusdem Patriarchæ soror in eodem Diaconissæ munus obiret, vel certè quòd in ea reclusa esset. Verba Theophanis sunt: ὁμοίως καὶ ὁ Κυριακὸς Πατριάρχης τὰ Διακονίσσης τὴν ἐκκλησίαν τῆς ἁγίας Θεοτόκου ἔκτισεν, *similiter & Cyriacus Patriarcha Diaconissæ Ecclesiam Deiparæ sacram ædificavit.* Ex quibus in eam conjecturam propendeo, ut Ecclesia Diaconissæ fuerit illa, quam S. Olympias, Theodosio Magno imperante, inter ædem Εἰρήνης, & Sophianam, Monacharum in ea instituto Monasterio, excitavit, ut auctor est Nicephorus Callist. lib. XIII. cap. XXIV. nam cùm illa in seditione Victoriatorum cum magna Ecclesia conflagrasset, τοῦ μεγίστου πολλῷ ὕστερον αὖθις ἀνεγερθέντος νεὼ, κἀκεῖνο τὴν προτέραν εὐκοσμίαν ἔσχε, καὶ εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποκατέστη ἀξίωμα, Σεργίας ἡγουμένης αὐτοῦ, ἥτις καὶ τὸν τῆς μακαρίας βίον συγγράμματι καταλέλοιπεν, &c. *Maximo eo longè post templo restituto, Monasterium hoc quoque pristinam recepit venustatem, atque ad veterem restitutum est dignitatem, Sergia ei præsidente, quæ etiam beatæ hujus feminæ vitam conscriptam reliquit.* Istius ædis encæniorum memoriam agunt Græci XXVIII. Julii. Menæa: τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, ἀνάμνησις τῶν ἐγκαινίων τοῦ ναοῦ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐν τοῖς Διακονισσῶν.

XVII. DEIPARÆ ΤΗΣ ΕΛΕΟΥΣΗΣ, seu *Miserantis*, ædis encænia celebrant Græci XI. Aug. Menæa & Menologium Sirleti: Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τελοῦνται τὰ ἐγκαίνια τοῦ σεβασμίου καὶ περικαλλοῦς οἴκου καὶ θείου ναοῦ τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου τῆς Ἐλεούσης, *eodem die dies festus encæniorum perpulcri & venerabilis & divini templi sanctissimæ Dominæ nostræ Genitricis Dei Miserantis Mariæ.*

XVIII. EVERGETIDIS, τῆς Εὐεργέτιδος, *Benefactricis*, Deiparæ nempe, Monasterii quidam Basilius Protasecreta conditor dicitur in epigraphe epigrammatis in Symeonem Metaphrastem editi ab Allatio in tractatu de Symeonibus pag. 169. Βασιλείου Πρωτασηκρήτης καὶ κτήτορος μονῆς τῆς Εὐεργέτιδος. Extat præterea in Bibliotheca Regia Cod. MDCCLXXXVII. *Pauli Monachi Fundatoris & Abbatis Monasterii B. Mariæ Evergetidis Collectanea Ascetica:* sed utrùm Constantinopoli, ex his non liquet. Utcunque sit, ejusce Monasterii Monachus fuit Neophytus Patriarcha Constantinopolitanus, Theodoti successor, de quo ita Catalogus Patriarchar. Constantinop. in Cod. Regiæ Bibliothecæ sign. MMCCCCXXIII. Νεόφυτος Μοναχὸς ὁ ἀπὸ τῆς σεβασμίας μονῆς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Εὐεργέτιδος· περὶ οὗ πρὸ τοῦ χειροτονηθῆναι διωμολόγηται ὡς Ἀναγνώστου ἔχων σφραγίδα, καὶ τὴν στολὴν τοῦτου ἠμφιεσμένος, ἐκβαλὼν αὐτὴν, λαϊκὸν ἄμφιον ἠμφιέννυτο· καὶ διὰ τοῦτο κεκώλυται τῆς χειροτονίας, καὶ ὑπεχώρησε τῶν Πατριαρχικῶν κελλίων, προ-

σμεῖνας ἐν τούτοις η. μῆνας ι. Atque ex his supplendus Catalogus Patr. Constantinop. in Jure Gr. Rom. pag. 303. ut & ex eodem Codice quæ eadem pag. deesse annotantur, in Theodoto scilicet perinde supplenda: Θεόδοτος Μοναχὸς καὶ καθηγούμενος τῆς σεβασμίας μονῆς τῆς ἁγίας καὶ ἐνδόξου Ἀναστάσεως τοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ Βασιλέως Πορφυρογεννήτου κυροῦ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, ἔτη β'. μῆνας π'. Et in Chliareno Neophyti successore: Κωνσταντῖνος Διάκονος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ ἐπὶ τοῦ Πατριαρχικῆς μικρᾶς σακέλλης ὁ Χλιαρηνός, ἔτη β. μῆνας π. Denique in Luca: Λουκᾶς Μοναχὸς ὁ Χρυσοβέργης ἔτη ιβ'.

XIX. DEIPARÆ templum, EUGENII cognominatum, domus fuit Eugenii Patricii, qui Theodosio Magno imperante vixit, & ab eo in templum S. Deiparæ mutata, ut habet Codinus pag. 40.

XX. DEIPARÆ prope ædem S. Lucæ Monasterium, cujus Abbas Andreas, ita subscribit in Concilio I. Constantinopolitano sub Mena act. I. Ἀνδρέας πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος μονῆς διακειμένης ἐν τῷ σεβασμίῳ οἴκῳ τῆς ἁγίας Θεοτόκου πλησίον τοῦ ἁγίου Λουκᾶ ἀξιώσας ὑπέγραψα.

XXI. DEIPARÆ ædem, ἐν τῇ αὐλῇ τῆς ἐξαρτίσεως τοῦ Νεωρίου, imaginibus & omni ornatu ab Iconomachis spoliatam refecit quidam Antonius Patricius, Michaële & Theodora imperantibus, quam deinceps crebris miraculis coruscasse testantur Menæa ad XXXI. Aug. Proinde illa videtur πρὸς τῷ Νεωρίῳ ἐκκλησία, quam Suidas in Acacio Patr. Constantinop. commemorat.

XXII. DEIPARÆ in Foro Constantini ædes exstructa, vel instaurata fuit à Basilio Macedone, ὡς ἂν ἔχοιεν αὐτὸν (τὸν ναὸν) οἱ πραγματευόμενοι οἶκον προσευχῆς, ὁπότε τῆς πραγματείας ἐμβραδύνωσι, *ut esset ædes in qua mercatores preces facerent, dum negotiationi dant operam*, ut est apud Porphyrogenitum in Basilio cap. LXII. Scylitzem pag. 589. Glycam, & Codinum pagg. 42. & 58. Illius mentio est apud Leonem Grammaticum p. 505. in Porphyrogenito, eundem Scylitzem, & Anonymum in Lacapeno n. XXX. in Synaxariis ad VIII. Sept. in S. Artemidoro. Εὐκτήριον φόρου nudè dicitur Theophani in Leone Armenio pag. 426. Origines Constantinop. ineditæ parte II. τὸν δὲ Νέαν ἔκτισε καὶ τὸν Φόρον ὑπεραγίαν Θεοτόκον, καὶ τὰ Τζύρου, καὶ τὸν ἅγιον Διομήδην Βασίλειος βασιλεὺς ὁ Μακεδών.

XXIII. DEIPARÆ in oppido Galatino ædem, seu Monasterium adhuc stare testatur Crusius pag. 205.

XXIV. DEIPARÆ HODEGETRIÆ, seu τῶν Ὁδηγῶν, ædem Deiparæ sacram condidit Pulcheria Augusta, Marciani Imperatoris conjux. Theodorus Lector Ecl. I. Ἔκτισε δὲ καὶ εὐκτηρίους Πουλχερία πολλούς, τὸν ἐν Βλαχέρναις, τὸν Χαλκοπρατείων, τῶν Ὁδηγῶν, μεθ' ὧν καὶ τοῦ Λαυρεντίου Μάρτυρος. *Oratoria etiam aliquot exstruxit Pulcheria, Blachernense, Chalcopratiorum, Hodegorum, & cum iis ædem S. Laurentii Martyris.* Nec condidit modò, sed & in ea imaginem Deiparæ à S Luca depictam cum aliis reliquiis, quas Hierosolymis ab Eudocia Augusta Theodosii Junioris conjuge acceperat, reposuit. Nicephorus Call. lib. XIV. cap. II. Ἔτι δὲ καὶ ὃ τὴν Ὁδηγῶν ἀρχήσας ἐπωνυμίαν, ἐφ' ᾧ πάλιν τι θείαν ἐκείνης μορφήν, ἣν Λουκᾶς ὁ Ἀπόστολος σανίδι γράψας κατέλιπεν εὐτυχήσασα· τότε θεῖον ἐκείνης γάλα, καὶ τὸ ἱερὸν ἄτρακτον, καὶ τὰ τοῦ Σωτῆρος σπάργανα ἐθησαύρισεν, Εὐδοκίας πεμψάσης τῆς βασιλίδος, ἡνίκα δὴ ἀφῆκε εἰς Ἱεροσόλυμα. *Templum item, quod Hodegorum nomine insigne est, in quo rursum divinam illius* (Deiparæ) *imaginem, quam Lucas Apostolus in tabula depictam reliquit, & divinum illius Lac, & sacram Colum, & Salvatoris ipsius fascias, perinde ac thesaurum, quæ quidem ad eam miserat Eudocia Augusta, quum Hierosolymam profecta est.* Asservabatur illa primùm imago Antiochiæ. Idem scriptor lib. XV. cap. XIV. Δεύτερος ὁ τῶν Ὁδηγῶν ἐστίν, ἐν ᾧ τὴν ἐξ Ἀντιόχου σταλεῖσαν εἰκόνα τῆς τοῦ Λόγου μητρὸς ἀνετίθει, ἣν Λουκᾶς ὁ θεῖος Ἀπόστολος χερσὶ καθιστορεῖ, ζώσης ἔτι, καὶ τὸν τύπον ὁρώσης, καὶ τὴν χάριν τῇ μορφῇ ἐνιείσης. *Secundum templum* (à Pulcheria ædificatum) *illud fuit, quod Hodegorum vocant, ubi Antiochia missam Verbi Matris imaginem dedicavit, quam Lucas divinus Apostolus suis ipse manibus depinxit, illa adhuc vivente, & tabulam ipsam vidente, gratiamque adeo illi formæ suæ immittente.* Virorum Monasterium fuit: tradit enim Nicephorus Gregoras lib. VI. Georgium Patriarcham CP. abdicata dignitate, in illud secessisse. Ταύτῃ τοι καὶ χαίρειν εἰπὼν φιλονεικίαις, καὶ θρόνοις, ἀπῆλθε σχολάζων ἐν τῇ Μονῇ τῆς ὑπεράγνου Δεσποίνης καὶ Θεομήτορος τῆς τῶν Ὁδηγῶν. *Proinde contentionibus & Sede Patriarchali valere jussis, in castissimæ Dominæ ac Deiparæ Monasterium, quod Hodegorum vocant, otio vacaturus sese contulit.* Ad muros Urbis maritimos, nec procul ab Hippodromo, extitisse docemur à Niceta in Alexio lib. III. n. VI. quo loco narrat Alexium Angelum, accepto de Joannis Comneni cognomento Crassi inauguratione nuntio, ab eoque occupatum Palatium, suos in naviculam immisisse, qui ad Hodegorum Monasterium trajicerent atque cum Varangis, imperatoriis satellitibus, Comnenianos in Theatro seu Hippodromo adorirentur, iisque profligatis, Joannem è Palatio dejicerent, οἱ μὲν οὖν πλοίων ἐπέβησαν, καὶ τῇ ἀκτῇ προσίσχουσι τῆς Μονῆς τῶν Ὁδηγῶν, &c. Ad muros etiam Urbis maritimos statuit Ducas cap. II. ubi Joannis Palæologi Imperatoris in Urbem appulsum describit, innuitque ab hac æde Portulam vicinam Hodegetriæ nominatam: ἔφθασαν ἐν τῇ μικρᾷ πύλῃ τῇ ἐπονομαζομένῃ τῆς Ὁδηγητρίας.

Joannes

Joannes Cantacuzenus lib. IV. cap. XXXIX. de eodem appulsu: Αἰφνίδιον μηδενὸς εἰδότος ἐπέπλευσε Βυζαντίῳ, καὶ ἐγένετο νυκτὸς ἔνδον τοῦ ἐν Ἑπτασκάλῳ Νεωρίου, *confestim, nemine sciente Byzantium adnavigavit, & de nocte in Portum, qui ad Heptascalum est, appulit.* Ex quibus conjicit Bulialdus, Portam illam inter Portas Psamatii & Catergolimenis sitam fuisse. Meminit præterea idem Ducas cap. XXXIX. τῆς πόρτης τῆς μικρᾶς τῆς ἐν τῆς Ὁδηγητρίας, *minoris portæ, quæ extitit ad Monasterium Hodegetriæ*, quam exertè statuit inter Acropolim & Magnum Palatium, quo loco etiam habetur in Constantinopolis Descriptione, quam ex Bondelmontii Codice MS. Bibliothecæ Regiæ emendatiorem huicce operi præfiximus. De appellationis τῶν Ὁδηγῶν ratione non omnino constat. Andreas Dandulus in Chron. MS. in Leone Isauro ait ita appellatam quasi deductricem, quòd duobus cæcis Deipara apparuerit, & ad Ecclesiam deductos ibi eos illuminaverit: locum damus infra. Codinus in Orig. CP. pag. 41. scribit hoc Monasterium ædificatum à Michaële Imperatore, qui à Basilio Macedone de medio sublatus est: additque (risum tenete) fuisse primum oratorium complurium cæcorum, qui in fonte ejus loci se lavantes visum receperant, & διὰ τὸ ἀναβλέψαι ἐκεῖσε τοὺς τυφλοὺς, Ὁδηγὸν appellatum. Origines CP. ineditæ parte II. Ὅτι τοὺς Ὁδηγοὺς ἔκτισε Μιχαὴλ ὁ ἀναιρεθεὶς ὑπὸ Βασιλείου, πρότερον οἶκον ὑπάρχοντα καὶ τυφλῶν πολλῶν, τῇ ἐκεῖσε ὄντων πηγῇ βλεψάντων, καὶ ἑτέρων θαυμάτων πολλῶν γεγονότων, ἐκλήθη οὕτως. Codinum secutus est Henricus Valesius ad Theodorum Lectorem. Neque feliciùs viri doctissimi ad Vitam S. Basilii Junioris, & ad Pachymerem, τῶν Ὁδηγῶν ædem dictam censuerunt, quòd Angelis tutelaribus dicata esset. Quin potiùs, ut quod Origines CP. MSS. & Codinus de Michaële ædis conditore habent, in medio relinquam, hanc esse nominis rationem prorsus existimo, quòd cùm Deiparæ imago à S. Luca depicta summa religione ac veneratione coleretur à Byzantiis, nullam adversus hostes expeditionem susciperent Imperatores ac Duces, quin priùs eam salutassent, ac sanctam Deiparam viæ comitem seu potiùs ductricem sibi fieri essent deprecati. Quod hoc loco videtur indicare Zonaras pag. 133. scribens Bardam Cæsarem moturum in Agarenos Cretenses, πρὸς τὸν ναὸν τῶν Ὁδηγῶν κεκλημένον, *in templum Hodegorum profectum*, τῇ Θεομήτορι συνταξόμενον, *unà cum Deipara expeditionem suscepturum.* Neque ferè aliter verba Scylitzæ interpretatus est Xylander, ubi de Barda: πρὸς τὸν τῆς Θεοτόκου ναὸν τῶν Ὁδηγῶν φοιτήσας, *ad Deiparæ fanum, quod Hodegon dicebatur, quòd eam sibi itineris ductricem votis solebant conciliare, accessit.* Continuator Theophanis lib. IV. n. XLI. de eodem Barda: Πρὸς τὸν τῆς ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου ναὸν, ὃς οὕτω δὴ Ὁδηγοὶ κατονομάζεται, προσφοιτήσας, &c. Et sanè vox, συνταξόμενον, apud Zonaram, videtur indicare eam esse Deiparæ imaginem, quam Imperatores in bellicas expeditiones secum educebant: ἡ τῆς Θεομήτορος εἰκὼν, ἣν οἱ Βασιλεῖς Ῥωμαίων ποιοῦντες συστράτηγον, *Deiparæ imago, quam Romanorum Imperatores belli sociam asciscunt*, ut est apud Nicet. in Murz. n. I. ubi de Deiparæ imagine, quam à Francis & Latinis captam ait in eo prælio, quo ab iis ad Phileam superatus est: de qua sic Villharduinus noster n. CXIX. *A l'aie de Dieu fu desconfiz l'Empereor Morchuflex, & dut estre pris ses cors domaines, & pardi son gonfanon Imperial, & une ancone qu'il faisoit porter devant lui, où il se fioit mult, il & li autre Gré. En cele ancone ere Nostre Dame formée.* Id est, *Deo juvante fusus est Murzuflus Imperator, ac pene ipse ab hostibus captus est; perdiditque vexillum imperatorium, & imaginem quam ante se deferri faciebat, cui confidebat plurimum, ut & cæteri Græci. In hac verò imagine expressa erat Deiparæ figura.* Verùm si quod ait Albericus, ubi de hoc prælio, fidem aliquam meretur, quod vix putem, aliam fuisse ab Hodegetria prorsus constat. *In hac* quippe, ut ille ait, *fabrefacta est Majestas Domini, & imago B. Mariæ, & Apostolorum cum reliquiis in ea positis. Ibi est Dens, quem in pueritia mutavit Iesus: & ibi habetur de Lancea qua in cruce fuit vulneratus, de Sindone, & de triginta Martyribus. Hanc Yconiam cùm in præliis ferre essent soliti, nequaquam antea potuerunt ab hostibus superari.* At si imago illa est, quam Balduinus ipse ad Ecclesiam Cisterciensem mittere decreverat, ut testatur in Epistola, quam ad Abbatem Cisterciensem scripsit de Urbis expugnatione, vel si tum eadem Venetias translata est ab Henrico Dandulo Duce, ubi & asservari dicitur à Rhamnusio, alia sanè est ab Hodegetria, siquidem ad postremam usque Urbis expugnationem Constantinopoli perstitit. Sed cujusmodi illa fuerit, id constat longè ante Murzuflum elatam Deiparæ imaginem in prælia ab Imperatoribus, ut qui in ea suum omne præsidium collocarent. Nam & à Basilio Macedone bello contra contra Tarsenses Agarenos elata est, ut scribit Zonaras. Neque alia videtur εἰκὼν illa τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, quam Romanus Lacapenus Imperator cum venerando Crucis ligno, Epistolà Christi ad Abgarum, & aliquot aliis pretiosioribus reliquiis ad Constantinum Dalassenum misit fidei faciendæ gratiâ, ut est apud Scylitzem: eadem perinde quam Joannes Zimisces Imperator, devictis Bulgaris, super imposita triumphali currui Bulgarica spolia collocavit, & toti triumphi apparatui præire voluit: καὶ ἄνωθεν τούτων τῆς Θεομήτορος, ὡς πολιούχου, προστεθεῖσα ἑαυτοῦ διετάξατο, ut est apud eundem Scylitzem pag. 682. quomodo etiam Joannem Comnenum Imperatorem devictis Turcis, Nicetas in illius vita cap. V. & Cinnamus lib. I. & Manuelem Joannis filium fusis Pannonibus, actitasse idem Nicetas in Man. lib. V. cap. III. testantur. Atque ille quidem in Joanne: τὰς νίκας ὡς συστρατηγήσῃ ἀμάχῳ ἐπιγραφόμενος, *cui victorias ut commilitanti invictæ acceptas ferebat.* Et in Michaële: ἵδρυτο δ' ἐπ' αὐτοῦ ἡ εἰκὼν τῆς

ἀπερομάχου συμμάχου καὶ ἀκαταγωνίστου συστρατήγου τῷ Βασιλεῖ Θεομήτορος. *Stabat autem in ipſo curru imago invictæ adjutricis & inſuperabilis Imperatoris commilitantis Deiparæ.* Neque porro ante initam duntaxat expeditionem , ſed & poſt adeptam victoriam in Hodegorum templum ſe conferebant Imperatores , ut qui fauſtos ac proſperos rerum ſuarum ſucceſſus Deiparæ adſcriberent. Andronicus Palæologus Senior apud Pachymerem lib. IX. cap. XIII. acceptis de Alexio Philantropeno , qui defecerat , debellato fauſtis nuntiis , totam ſucceſſus tam læti felicitatem acceptam Deiparæ referens , δεῖν ἔγνω καὶ μόνῃ ταύτῃ ἀπονέμειν τὰ χαριστήρια , ſtatimque à Palatio pedes egreſſus cum proceribus ac Prætorianis ad Monaſterium Hodegorum pervenit , καὶ κατέναντι τῆς σεβασμίας εἰκόνος σταθεὶς , ἀπονέμει μὲν κατὰ τὸ εἰωθὸς τὴν προσκύνησιν , λιπαρῶν τὴν ἱκεσίαν ποιούμενος· ἀπονέμει δὲ καὶ τὴν εὐχαριστίαν μετὰ θερμῆς ὑποπτώσεως· αὐτῇ γε μετὰ Θεὸν λέγων καὶ βασιλείαν , καὶ Ἐκκλησίαν εἰς χεῖρας τιθέναι , καὶ παρ' αὐτῆς καὶ μόνης ἐλπίζειν ἀξίαν γε τὴν διοίκησιν καὶ ἐπ' ἀμφοτέραις. *Et coram ſacra imagine ſtans , ſolita primùm eſt eam adoratione veneratus : mox ſupplice facta oratione , gratias cum demiſsiſsima proſtratione corporis ampliſsimas retulit , ſubjungens ipſius ſe potiſsimum poſt Deum unius imperium & Eccleſiam in manus deponere , ab ipſa ſperantem dignam utriuſque gubernationem proventuram.* Joannes Cantacuzenus lib. III. cap. L. Εὐθὺς μὲν οὖν ἐν Βυζαντίῳ πανήγυρις ἦν λαμπρὰ , καὶ ἑορτῶν χαριεστάτη , καὶ ὁ δῆμος πρὸς τὸ Θεομήτορος Ὁδηγητρίας τέμενος ἐχώρουν , πανδημεὶ εὐχαριστήρια τῆς νίκης ἀποδόσοντες , καὶ οἱ ἐν τέλει μάλιστα , εἶτα καὶ οἱ ἄλλοι πεζῇ τοῖς πολλοῖς ὁμοίως. *Confeſtim Byzantii dies feſtus publicè actus eſt ſplendidiſsimus , omniumque jucundiſsimus , & populus certatim , inprimiſque Principes , cæterique pedibus plebeium in morem ad Deiparæ Hodegetriæ templum concurſant ei , victoriam gratulati.* Eodem capite , infra : Καὶ πάντες ἔθεον πεζοὶ παρὰ τὸ τῆς Ὁδηγητρίας τέμενος , εὐχαριστίας ἀποδώσαντες τῆς ἐκείνου καταλύσεως , *omnes pedibus ad templum Hodegetriæ gratias de illo victo & everſo acturi convolarunt.* Sic ipſemet Cantacuzenus Imp. Conſtantinopoli , uti narrat lib. III. cap. XCIX. Διὰ μέσης τῆς ἀγορᾶς ἐβάδιζεν ἐπὶ Θεομήτορος τὸ τῆς Ὁδηγητρίας τέμενος , τὴν ὀφειλομένην προσκύνησιν , καὶ τὴν εὐχαριστίαν τῆς νίκης ἀποδώσων Μητρὶ Θεοῦ , *per medium Forum ad Deiparæ Hodegetriæ templum , debita ejuſdem adoratione ac de præſtita victoria gratiarum actione functurus petivit.* Neque priùs Michaël Palæologus Imperator , exactis urbe Latinis , Conſtantinopolim ingredi voluit , quàm ſacroſancta Deiparæ Hodegetriæ , cui tam inſignem adſcribebat ſucceſſum , imago per Portam Auream deferretur , quam ipſe pedes ſubſequeretur. Nicephorus Gregoras lib. IV. Συχναὶ παρῆλθον ἡμέραι , καὶ εἶχε τὸν Βασιλέα ἡ τῆς πόλεως βασιλεύουσα , πλὴν οὐ πρότερον εἰσελθόντα αὐτὸν , πρὶν ἢ τὴν θείαν εἰκόνα τῆς ὑπεράγνου Θεομήτορος τῆς Ὁδηγητρίας ἐς τὴν οὕτω πως ὀνομαζομένην Χρυσῆν πύλην εἰσεληλυθέναι· ἔνθα αὐτῇ τοὺς εὐχαριστηρίους ἀποδιδόντας ὕμνους , οὕτως ἔπειτα εἰσιέναι πεζῇ καὶ βάδην , προηγουμένης τῆς θείας εἰκόνος τῆς Θεομήτορος. *Poſt dies complures Imperator Conſtantinopolim intrat : non prius tamen quàm ſacra intemeratæ Deiparæ Hodegetriæ imago per Portam Auream appellatam ingreſſa eſſet : ubi cùm illi gratiæ hymnis actæ fuiſſent , tum demum pedes , præcedente divina Deiparæ imagine , eſt ingreſſus.* Verùm cùm recepta eſt à Græcis Conſtantinopoli , erat imago illa , non in Hodegorum , ſed in Pandocratoris Monaſterio , quò à Venetis , qui illam impetraverant ab Henrico Imperatore , illata fuerat , at Patriarcha Conſtantinopolitanus horum conſilia graviter oppugnavit , & quominus Venetias transferretur etiam ſub anathemetis cenſura interceſſit. Rei geſtæ ſeriem dedimus in Hiſtoria Gallo-Byzantina lib. II. n. VI. Pachymeres lib. II. cap. XXXI. ubi de ingreſſu Michaëlis in Urbem : Καὶ δὴ πέμψας ἄγει ἐκ τῆς μονῆς τοῦ Παντοκράτορος τὴν σεβασμίαν εἰκόνα τῆς ἁγνῆς Θεομήτορος , ἣν λόγος ἔργον μὲν εἶναι τοῦ θείου Λουκᾶ , ἐκεῖσέ που παρούσης κἀκείνης , καὶ θεωμένης , δῶρον δὲ μετὰ ταῦτα γενέσθαι Πουλχερίᾳ τῇ βασιλίδι παρὰ τῆς νυμφῆς αὐτῆς Εὐδοκίας τῆς ἐξ Ἀθηνῶν καὶ δεσποίνης , καὶ δῶρον ἀξιόχρεον οὕτως ἐκ Παλαιστίνης ἀποσταλὲν , ὑπὸ δὲ ταύτῃ Ὁδηγῷ γε οὔσῃ , δι' ἧς ἐπεπιστεύκει καὶ ἀπολήψεσθαι , εἰσελαύνων τὴν πόλιν , ἀποχρώντως ἡγεῖτο οἱ ἔχειν , τὴν εἰς ἐκείνην ἀπονέμειν χάριν. *Inter cætera afferri juſsit ex Monaſterio Pandocratoris ſacram imaginem intemeratæ Dei Matris , quam aiunt opus eſſe Divi Lucæ , à vivente coramque ſpectante illa expreſſum , miſſum deinde ad Pulcheriam Auguſtam ab hujus fratria Domina Eudocia Athenienſi ex Paleſtina , donum planè magnificum. Hac duce imagine præeunte ingrediendo civitatem , quam ejus beneficio conſecutum ſe perſuaſum habebat , putabat ſe teſtaturum ſatis , cui tanti ſucceſſus gratiam deberet.* Acropolita cap. LXXXVIII. id ipſum enarrans , ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸ τῆς Θεοτόκου ἐκτύπωμα , τὸ οὕτω πως ἐκ τῆς μονῆς παρωνομασμένον τῶν Ὁδηγῶν , *habenſque etiam ſecum Deiparæ imaginem , quæ à Monaſterio Hodegorum nomen ſumpſit.* Is eſt enim horum verborum ſenſus. Eandem imaginem obſeſſa ab Agarenis Urbe , Leone Iſauro imperante , pro mœnibus , cum vivificæ Crucis ligno circumlatam narrat Triodium Græcorum : Ὁ δὲ τῆς πόλεως ἱερὸς λαὸς τὸ σεπτὸν ξύλον τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ , καὶ τὴν σεβασμίαν εἰκόνα τῆς Θεομήτορος Ὁδηγητρίας ἐπαγόμενοι , τὸ τεῖχος περιεκύκλουν σὺν δάκρυσι , τὸν Θεὸν ἱλεούμενοι· *Sacer verò urbis populus venerando vivificæ Crucis ligno , & ſacra Deiparæ Hodegetriæ imagine adductis , mœnia cum lacrymis circumibat , Deum precibus obteſtans.* Andreas Dandulus in Chron. MS. in Leone Iſauro : *Sequenti anno Conſtantinopolitani Saracenis , qui de Ægypto & Palæſtina venerant , prælio fortiter reſtiterunt ; tandem de more S. Mariæ iconiam ejus , quam Lucas ipſa adhuc vivente depinxit , accipientes , perſonaliter illam deducunt , orantes ut quæ toties in periculis juverat , nunc etiam opem ferret. Poſitâ igitur iconiâ*

ſuper undas, ſtatim procella ſurrexit, & omnes naves Saracenorum aut merſit aut fregit. Dicta eſt autem iconia, Digitria, id eſt Deductrix, quia duobus cæcis apparuit, & ad Eccleſiam deduxit, ibique eos illuminavit. Sic Iſaacius Angelus Imperator, Alexio Brana Urbem obſidente, eandem imaginem in mœnia circumtulit. Nicetas in Iſaacio lib. I. n. VII. Ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἀναθέματι καθυποβάλλων ἐκεῖνον, ἄνω τῶν τειχέων ἀναγαγὼν, οἷά τε ἄμαχον ὀχύρωμα καὶ ἀνάλωτον χαράκωμα, τὴν εἰκόνα τῆς Θεομήτορος, ἥτις ἐκ τῆς Ὁδηγῶν μονῆς, καθ' ἣν προσοικειοῦται, Ὁδηγήτρια ἐπικέκληται· *Sed & adeò Branam populus averſabatur, ut etiam execraretur, Dei Genitricis imaginem, quæ ab Hodegorum Monaſterio Hodegetria nuncupatur, in mœnia educens tanquam invictum propugnaculum, & vallum inexpugnabile.* Eſt etiam haud levis momenti cultus argumentum, quo hanc imaginem proſequebantur Imperatores Byzantini, quod ultimis Quadrageſimæ diebus, feriâ nempe illâ quintâ, quæ noſtram dominicam *Iudica* antecedit, in Palatium deferri curarent pietatis gratiâ, & apud ſe detinerent uſque ad ſecundam feriam hebdomadis quæ Paſcha ſubſequitur, quo die referebatur in templum Hodegorum. Codinus de Offic. cap. XII. n. XI. Ἀπὸ δὲ τῆς προφήτης αὐτῶν ἐπιδημοῦσα ἐν τῷ Παλατίῳ εἰκὼν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Ὁδηγητρίας, μένει μέχρι καὶ τῆς μεγάλης κυριακῆς τοῦ Πάσχα· ἣν τινα εἰκόνα ἐρχομένην μὲν ἀπαντᾷ ὁ Βασιλεὺς ἐν τῇ πύλῃ τῆς τοῦ Παλατίου αὐλῆς· τῇ δευτέρᾳ δὲ ἀπερχομένην προπέμπει μέχρι καὶ τῶν ὑψηλῶν ἐκτὸς, καὶ γενομένης ἐκεῖσε μνήμης τῶν Βασιλέων, ὁ Βασιλεὺς ὑποστρέφει· *A prima vigilia peregrinatur quaſi in Palatio imago ſanctiſſimæ Deiparæ Hodegetriæ, & ibi manet uſque ad magnam dominicam Paſchatis, cui quidem imagini venienti occurrit Imperator ad ipſam portam aulæ Palatii: ſecundâ verò Paſchatis feriâ abeuntem deducit uſque ad excelſos gradus: & facta ibi Imperatorum commemoratione, Imperator revertitur.* His conſona habet Ducas cap. XXXVIII. ubi ait imaginem Deiparæ, ex recepta conſuetudine, uſque ad hebdomadem διακαινισίμου, quæ ſcilicet Paſchatis feſtum ſubſequitur, in Palatio aſſervari ſolitam. Ex quibus percipimus tametſi *Hodegetriam* non indigitet Ducas, illam tamen ipſam eſſe, proindeque eandem quæ in Choræ Monaſterio ſub poſtremis Imperatoribus aſſervabatur, & poſt urbem à Turcis expugnatam, ab iiſdem direpta eſt, uti alibi obſervamus. Sed & interdum ex pietatis motu aliquo extra ordinem hoſque ſtatos ac præſcriptos dies in Palatium delatam teſtatur Gregoras lib. IX. pag. 295 edit. Genev. Quanto verò cultu haberetur apud Græcos imago Deiparæ Hodegetriæ, teſtatur Innocentius III. PP. lib. IX. epiſt. CCXLI. *Quandam iconam, in qua B. Lucas Evangeliſta imaginem beatæ Virginis propriis manibus dicitur depinxiſſe, quam ob ipſius Virginis reverentiam tota Græcia veneratur.* Ea porrò erat Græcorum veneratio erga hanc imaginem, ut ad ſuperſtitionem propè delaberetur, quæ nec probaretur ab omnibus. Idem Pontifex: *Licèt igitur nos opinionem illam qua quidam Græci exiſtimant, quod ſpiritus beatæ Virginis in prædicta imagine requieſcat, propter quod ipſam plùs debito venerantur, tanquam ſuperſtitioſam minimè approbemus* &c. Alia iſtius Græcorum cultus erga Deiparam Hodegetriam exempla complura proferunt ſcriptores Byzantini, Gregorius in Vita S. Baſilii Junioris cap. XL. Pachymeres lib. VII. cap. XXXI. lib. IX. cap. XVI. lib. X. cap. XII. Nicephorus Gregoras lib. VIII. pag. 207. lib. XI. pagg. 380. 389. 392. Cantacuzenus lib. I. capp. XXXIV. LIX. lib. II. cap. XL. lib. III. cap. LXII. lib. IV. capp. I. & XXXVI. præterea quiſquis eſt auctor verſuum Politicorum, quibus eſt titulus, Θρῆνος τῆς ΚΠ. ſeu *Lamentatio de capta à Turcis Conſtantinopoli:*

> Ποῦ νε λοιπὸν τὰ λείψανα; ποῦ αἱ ἅγιαι εἰκόνας;
> Ἡ Ὁδηγήτρεια, ἡ κυρά, ἡ δέσποινα τοῦ κόσμου;
> Λέγουσιν ἀνελήφθησαν στὸν οὐρανὸν ἀπάνω
> Τὰ λείψανα τὰ ἅγια, καὶ τοῦ Χριστοῦ τὰ πάθη;
> Οἱ ἄγγελοι τὰ πήργασιν ἔμπροσθεν εἰς τὸν δεσπότην.
> *Vbi modò reliquiæ? ubi ſacræ imagines?*
> *Hodegetria, Domina & mundi Princeps;*
> *Aiunt abſumptam ſurſum in cælum*
> *Reliquiæ ſacræ, & Chriſti paſſionis inſtrumenta?*
> *Angeli ea attulerunt coram Domino.*

Monaſterii verò τῶν Ὁδηγῶν meminit præterea S. Joannes Damaſcenus in Synodica ad Theophilum Imp. pag. 129. Qualis porrò & quâ formâ expreſſa fuerit in hac tabella, quibuſve coloribus adumbrata imago Deiparæ, docet Theophanes Cerameus homil. XX. Ὁ γλαφυρὸς Εὐαγγελιστὴς τὴν εἰκόνα τῆς Θεομήτορος κηρῷ καὶ χρώμασιν ἐζωγράφησε ἐν τῆς ἱεραῖς ὠλέναις ἀγκαλιζομένην τὸν κύριον, ἥτις ἐν Μεγαλοπόλει μέχρι νῦν διασώζεται· *Quinetiam Lucas elegans Evangeliſta Deiparæ imaginem cerâ coloribuſque depinxit, ſacris ulnis Dominum geſtantem, quæ uſque ad hodiernum diem Conſtantinopoli aſſervatur.* Eadem pene habent Menæa ad XVIII. Octob. Non una tamen fuit hoc nomine Deiparæ Ὁδηγητρίας ædes Conſtantinopolitana: nam & aliam hac appellatione commemorat Hieroſolymis Anonymus de Locis Hieroſolymitanis cap. VII. quam à Monialibus poſſeſſam ſua ætate ait. Meminit præterea Cardinalis Sirletus in epiſtola præfixa Liturgiæ S. Marci Abbatiæ B. Mariæ Ὁδηγητρίας Roſſani in Calabria ſub inſtituto ſancti

Basilii, quam Itali *de lo patire* vulgò appellant: & quam à quodam Nilo conditam scribit Ughellus in Archiep. Rossanensibus, à quo describitur Diploma Rogerii Siciliæ Comitis ann. MCIV. in quo *Abbatia S. Mariæ Odigitriæ* nuncupatur; in alio verò, apud eundem in Episc. Neocastrensibus, *Naodegetria.* Aiunt etiam in Sicilia asservari imaginem Deiparæ, quam d'*Itria* cognominatam volunt, quòd sit exemplar expressum ex imagine quæ Constantinopoli asservabatur in æde τ̃ Ὁδηγήτριας, unde & appellationem servavit, voce licèt truncata, uti censet Matthæus Catalanus Siculus in Libello de ea edito Romæ an. MDXCVI. Hæc porrò imago secundùm morem Græcorum vestita est, manibus expansis ad pectus, stans: puer verò Jesus sinistrâ globum ferens, & dextrâ quasi benedicens; ipsa autem à duobus Sacerdotibus Græcis sustentatur. Unde existimat idem Catalanus Siculos, qui primi hanc imaginem depinxerunt, non expressisse aliud ex imagine Constantinopolitana, quàm vultum, cùm in ea Deipara Jesum brachio complexa sit. Quod autem hi duo καλόγεροι hìc visuntur supra unam arculam deferentes hanc sacratissimam imaginem, inde ortum putat, quòd Siculi olim Constantinopolitano Imperatori subjecti, qui primi eam expresserunt, ad exemplar imaginis Constantinopolitanæ, vidissent Constantinopoli deferri eo modo à duobus Basilianis Monachis, cum in supplicationibus publicis deferebatur. Tradit quippe Nicephorus Call. lib. XV. cap. XIV. Pulcheriam curasse, ut in templo, ubi reposita fuerat, pervigilium & supplicatio fierent tertiâ quaque hebdomadis feriâ. Atque hinc ille mos invaluit in Sicilia, ut plurimi die Martis à carne & lacticiniis abstineant: alii visitent duas Deiparæ Ecclesias, in quibus sanctissimum Sacramentum, veteri more, exponitur publicè adorandum magno populi concursu. Neque sanè mihi dubium est, quin cæteræ Deiparæ imagines, quæ à S. Luca pictæ feruntur, & Romæ & alibi coluntur, exemplaria sint ejus quæ in æde τῶν Ὁδηγῶν asservabatur, atque in primis illa quam in Ecclesia Frisingensi esse aiunt, de qua hæc narrat Historia Episcoporum Frisingensium edita à Gevoldo in Metropoli Salisburgensi Hondii ad ann. MCCCCXII. in Nicodemo de Scala Episcopo: *Item dedit ad hanc Sedem thesaurum magnum, scilicet imaginem gloriosæ Virginis Mariæ, quam S. Lucas Evangelista propriis manibus elaboravit, quæ prius donata fuit per Imperatorem Constantinopolitanum Domino Ioanni Galiatz, deinde Duci Mediolanensi, post cujus mortem devenit ad manus cujusdam Comitissæ Angliæ: postea post multos annos pro maximo donario magnifico domino Bromara de la Scala est propinata: qui eandem imaginem ob reverentiam ejus fratris Episcopi hujus sedis, scilicet Nicodemi, ad hanc Ecclesiam dedit. Qui venerabilis pater omnibus in ostensione imaginis gloriosæ Virginis in festivitatibus Annuntiationis, Assumptionis, Nativitatis, Purificationis personaliter devotè præsentibus quadraginta dies Indulgentiarum de pœnitentiis misericorditer relaxavit: quas Indulgentias & D. Ioannes de Grunvval Episcopus confirmavit.*

XXV. DEIPARÆ, πλησίον τῶ Ἰωβ Monasterii Abbas Theoctistus subscribit in Concilio Constantinopolitano sub Mena, act. I.

XXVI. LIBIS, τῦ Λιβὸς, ædem Deiparæ sacram exstruxit Constantinus cognomento Λιψ, Leone Philosopho imperante. Leo Grammaticus: Λέων ὁ Βασιλεὺς παρὰ Κωνσταντίνου τῦ Λιβὸς ἐν τῇ μονῇ τῇ αὐτῦ ἔστη ἐν τῷ Μαρσοδαγάρῃ, τ̃ ποιῆσαι τὰ ἐγκαίνια, καὶ ἀριστῆσαι προσεκλήθη. *Leo Imperator à Constantino Libe evocatus est ad Monasterium suum, quod est in Marsodagare cum ad celebranda encænia, tum ad prandium.* Origines Constantinop. ineditæ: Ἡ μονὴ τ̃ Λιβὸς ἐν τοῖς χρόνοις Ῥωμανῦ τῦ γέροντος καὶ τῦ Πορφυρογεννήτυ τ̃ Κωνσταντίνυ ἀνηγέρθη παρὰ Πατρικίυ τ̃ Λιβὸς γεγονότος Δρουγγαρίου τῶν πλοίμων, ποιήσαντος ἐκεῖσε ξενῶνα. *Monasterium Libis imperantibus Romano Seniore & Constantino Porphyrogenito ædificatum fuit à Lybe Patricio & Drungario classis, qui & ibi extruxit Xenodochium.* Scylitzes (ut & Anonymus Combefisianus n. XXV.) id ipsum enarrans, ædem hanc juxta SS. Apostolos statuit, & ab ipso Libe tantùm de novo instauratam videtur innuere: Ἰουνίῳ δὲ μηνὶ προσεκλήθη Λέων ὁ Βασιλεὺς παρὰ Κωνσταντίνυ τ̃ Λιβὸς εἰς τ̃ καινουργηθεῖσαν παρ' αὐτῦ μονὴν, ἐγγίον τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἐφ' ᾧ τὰ ἐγκαίνια ἐπιτελέσαι καὶ ἀριστῆσαι. *Iunio mense evocatus est Leo Imperator à Constantino Libe in instauratum à se de novo Monasterium, proximè sanctos Apostolos, ad celebranda encænia, & ad prandendum.* Constantini istius meminit Porphyrogenitus lib. de Adm. Imp. cap. XLIII. cui dicitur Κωνσταντῖνος καὶ Δομεστικὸς τ̃ ὑπουργίας τ̃ Λιβὸς, ὁ νῦν Ἀνθύπατος, Πατρίκιος, καὶ Μέγας Εταιρειάρχης. Periit ille in prælio contra Bulgaros eodem Porphyrogenito imperante, ut est apud Scylitzem pag. 613. In hoc porrò Monasterio sepultus est Andronicus Palæologus Senior Imp. cum ibi biennio Monachum egisset, ut auctor est Nicephorus Gregoras lib. IX. pag. 326. qui à Theodora Andronici matre renovatum narrat: Ἅμα δ' ἡλίῳ τ̃ ἐκείνυ νεκρὸν ἐς τὴν μονὴν τῦ Λιβὸς ἐπικεκλημένην ἀπεκόμισαν, ἣν ἡ μήτηρ αὐτῦ Θεοδώρα ἡ Δέσποινα ἀνεκαίνισεν. *Simul orto sole illius cadaver in Monasterium Libis nomine donatum, detulerunt, quod mater illius Theodora Augusta instauravit.* Quæ quidem Theodora in hocce à se instaurato templo humo condita postmodum fuit, ut habet Pachymeres lib. XI. cap. IV. ubi perperam Λείψη μονὴ dicitur. Ibi etiam sepultam Irenem priorem Andronici Junioris uxorem tradit Cantacuzenus lib. I. cap. XL. ut Constantinum Andronici Senioris fratrem Pachymeres l. XI. c. XXII. ubi etiam τῦ Λίψη μονὴ dicitur. Deni-

quæ ad Monasterium Libis in festo Nativitatis Deiparæ procedere solitum Imperatorem scribit Codinus lib. de Offic. cap. XV. n. 11. ex quibus Deiparæ sacrum fuisse colligitur. Meminit porrò tractus urbis *πρὸς τὰ τῆ Λίβα*, auctor Vitæ S. Nicolai Studitæ pag. 938. *ἔνδον τῆς πόλεως πρὸς τὰ τῆ Λίβα μέρη τόπον ἀπῳκισμένον καὶ ἥσυχον ἐμπριάμενος*, *in urbe ad tractum Liba locum semotum ac quieti aptum coëmens*, &c.

XXVII. DEIPARÆ, *τῆς ἁγίας Θεοτόκου τῆς* ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ, Ecclesia, *πλησίον τῆ Παλατίου* juxta Palatium extitit. Hanc demolitus est Justinianus Rhinotmetus an. 1. imperii, & in ejus solo *φιάλην καὶ βάθρα τῶ δήμου τῶν Βενέτων*, *Phialam & Gradus pro factione Venetorum* construi jussit, Ecclesia verò Metropolitæ in Petrium postmodum translata. Rem narrant Theophanes pag. 307. & ex eo Cedrenus pag. 422. & Menæa XXIII. Augusti. Symeon Magister in Leone Armenio ait Antonium Monachum, à quo is imagines diruere persuasus est, fuisse *ἡγούμενον εἰς τὴν μονὴν τῶ Μητροπολίτου*.

XXVIII. DEIPARÆ ΕΝ ΟΥΡΑΝΟΙΣ, seu *in Cælis* nuncupatæ, ædes sacra, juxta Ecclesiam Sophianam stetit. Menæa ad IX. Decemb. de Conceptione Deiparæ: *Τελεῖται δὲ αὐτῆς ἡ σύναξις ἐν τῷ σεβασμίῳ οἴκῳ τῆς Θεοτόκου τῷ ὄντι ἐν τοῖς οὐρανοῖς, πλησίον τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας.* Hanc ædificavit Rhodanus unus è duodecim Senatoribus, quos Româ Byzantium adduxit Constantinus Magnus. Codinus pag. 11. *Ὁ Ῥοδανὸς ἔκτισε οἶκον, ὃς καλεῖται Τὰ ἐν οὐρανοῖς.*

XXIX. DEIPARÆ Oratorium IN PALATIO, juxta Triclinium, quod *Ἀετῶ* nomine donabatur, excitavit Basilius Macedo, ut auctor est Porphyrogenitus in avi Vita cap. LIX. Nescio an illud cujus meminit Anna Comnena lib. XII. Alex. pag. 361. quod sancto Demetrio sacrum putabant Byzantii, inquit eadem Anna, quæ illius situm hisce verbis indicat: *Ὁ δέ τοι βασιλικὸς κοιτωνίσκος οὗτος, ὅπερ οἱ Βασιλεῖς ἔτυχον εὐναζόμενοι, κατὰ τὴν εὐώνυμον κεῖται πλευρὰν τῶ ἐπ' ὀνόματος τῆς Θεομήτορος ἀνεγηγερμένου τεμένους κατὰ τὰ Ἀνάκτορα· κἂν οἱ πολλοὶ τὸ τῶ μεγαλομάρτυρος Δημητρίου ὄνομα τούτῳ ἐπέγραφον*, &c. *Conclave in quo tunc Imperatores cubabant, adhærebat sinistro lateri ædis sacræ in nomine Dei Matris intra Palatium extructæ, quam multi perperam Magno Martyri Demetrio dicatam putant*, &c. Meminit Continuator Theophanis lib. III. n. XLIII. alterius Oratorii in Magno Palatio à Theophilo Imperatore ædificati, seu *εὐκτηρίου δύο περιέχοντος βήματα*, vel altaria, quorum alterum Deiparæ, alterum sancto Michaëli dicatum erat.

XXX. PAMMACARISTÆ, *τῆς Παμμακαρίστου*, Deiparæ scilicet, Monasterii ac templi præclari, licèt non ita magni, ait Crusius in Turco-Græcia pag. 189. crebra occurrit mentio apud scriptores Byzantinos inferioris ævi, Pachymerem lib. VIII. cap. XXVII. lib. X. capp. II. VIII. X. XXVII. XXVIII. Cantacuzenum lib. III. cap. LXXX. Ducam cap. XXII. &c. Auctor Historiæ Politicæ pag. 15. ait olim fuisse *γυναικεῖον μοναστήριον*, *Monasterium sanctimonialium*, ut & Manuel Malaxus in Hist. Patriarch. pag. 109. In eo Gennadius Scholarius primus à capta à Turcis urbe Patriarcha Constantinop. relicto SS. Apostolorum templo, Patriarchalem sedem ibi fixit Sultani indulto, *ὅτι οἰκοῦντες ἦσαν κύκλῳ πάντες Χριστιανοὶ*, *quòd Christiani in hoc urbis tractu potissimum habitarent.* Describitur autem pluribus à Crusio in Notis ad Malaxum pagg. 189. 190. ex Gerlachii relatione his verbis: *Τὸ Πατριαρχεῖον satis amplum Monasterium non procul à loco Blachernarum in monte quasi respectu Sinus Ceratini situm est, Monachorum, domesticorum, & exterorum, qui quotidie veniunt, abeuntque, cellulas plures κυκλόσε habet. Templum imaginibus Christi, Mariæ, Apostolorum, &c. Historiarum Biblicarum, Imperatorum Græcorum undiquaque splendens: reliquias quoque servat Mariæ Salomæ, D. Euphemiæ, sepulcrum Alexii Comneni αὐτοκράτορος, columnam ad quam Christus flagellatus dicitur, & bibliothecam paucorum librorum. In eodem Conditor Templi, ejusque uxor eleganter depicti sunt, formâ Archiducali, cum inscriptione:* Μιχαὴλ Δούκας Γλαβᾶς Ταρχανειώτης ὁ Πρωτοστράτωρ καὶ κτήτωρ. Μαρία Δούκαινα Κομνηνὴ Παλαιολογίνα Βλάχαινα ἡ Πρωτοστρατόρισσα καὶ κτητόρισσα. Patriarchii delineationem exhibet Crusius pag. 190. Imaginis verò *τῆς Παμμακαρίστου*, in ea æde cultæ meminit idem Malaxus pag. 157 qui sub finem Historiæ Patriarch. templum *Παμμακαρίστου* multis commendat.

XXXI. PANACHRANTÆ, seu Immaculatæ Deiparæ, *τῆς Παναχράντου μονὴ*, Monasterium fuit virorum, in quod abdicata Patriarchali dignitate secessit Joannes Veccus, ut est apud Pachymerem lib. VI. cap. XIII. lib. VII. cap. IV. & Nicephorum Gregoram lib. VI. pag. 114. In hac æde asservabatur olim S. Philippi Apostoli capitis pars, quam à Leodegario Decano S. Sophiæ, Romaniæ Cancellario, Stephano ejusdem Ecclesiæ Thesaurario, & Galthero Decano ædis Deiparæ Panachrantæ, Gaufredo *de Mes* Constabulario Constantinopolitano donatam declarat sequens diploma, quod ex Tabulario Monasterii S. Mauri Fossatensis eruimus. *Nos Legiers Deens de sainte Sophie & Chancelier de l'Empire de Constantinoble, & Estienes Tresoriers de cele meismes Iglise & Gautiers Deens de l'Iglise de Nostre Dame de Panecrante, fesons à savoir à tos cels qui ces presentes Lettres verront, que li Nobles Bers Misire Giffrei de Mesri Conestables de l'Empire de Constantinoble nos pria humblement & devotement que nos por Deu & por almone li donissions aucuns Sainctuaires, por envoier en son païs: Et Nos regardans la devotion de*

son cuer & la bone entention, por ce que nos creons que li Sainctuaire seront honoré là où il les envoiera, li donasmes une partie du Chief Monseignor saint Phelipe l'Apostre, liquiels estoit d'ancien tens en l'Iglise Notre Dame de Panecrante, anvironné d'une bande d'or tot entor, en laquelle ses noms estoit escris de lettres Gregoises. Et por ce que nos croions que ce soit voir par le tesmoignage des Latins, qui en l'Iglise ont esté, & sont, & des Grex anciens, Nos li donasmes ces Lettres seellées de nos seaux, & prions cels ausquels ces devant dites Reliques seront données, que il por Deu, & por misericorde nos reçoivent en lor bienfez & en lor oroisons. Ces Lettres furent fetes en l'an de l'Incarnation Iesu Christ M CC *&* XLV *au mois de Ianvier.* Gaufridi istius *de Mery* Constabularii Constantinopolitani non semel meminimus in Historia nostra Franco-Byzantina lib. IV. n. XI. XIX. & XXII.

XXXII. PANTANASSÆ, *Παντανάσσης*, *omnium Reginæ* Deiparæ sacrum Monasterium, in quo obdormitionis seu assumptionis ejusdem sacræ Virginis festum præ cæteris celebrabatur, memorat Nicetas in Isaacio Ang. lib. III. n. V. *Καὶ ὁ Κασαμωνίτης μετὰ φυσιώματος καὶ πολυοχλίας ἀρχικωτάτης τῇ μονῇ τῆς Παντανάσσης διὰ τῆς ἀγορᾶς ἐπιφοιτήσας, τὰ ὅσια τελέσων τῇ Μεταστάσει τῆς Θεομήτορος. Castamonita cum fastu & regio comitatu per Forum in Pantanassæ Templum venit, ad celebrandum Assumptionis Deiparæ festum.*

XXXIII. DEIPARÆ ædes, quæ ΤΑ ΠΑΤΡΙΚΙΑΣ dicebatur. Huic, inquit Codinus pag. 62. adjacebat domus magna à Constantino M. exædificata, in qua Imperator, cùm ad ædem Sophianam processurus erat, à Patriciis & Præpositis, ut Augustæ ab Ornatricibus, quas *Ζώστας* vocabant, solennibus indumentis exornabantur. *Ὄπισθεν τῆς Ἁγίας Σοφίας* statuitur in Originibus CP. ineditis parte II. ubi pro *ἤλασαν* apud Codinum, legitur *ἤλλασσον*, id est *mutatoria* Imperatori porrigebant.

XXXIV. DEIPARÆ ΤΩΝ ΠΕΤΑΛΑ Ecclesia, corruit eo terræ motu qui Justiniano M. imperante accidit anno XXXI. ut tradit Theophanes pag. 196.

XXXV. DEIPARÆ ædis & Monasterii IN PETRIO meminit vetus Scheda apud Ughellum in Archiepiscopis Neapolitanis num. XIV. ex Regesto Roberti Regis: *Anno* MCCCXXXIV. *Monasterium Monialium Ecclesiæ S. Mariæ de Petreio de Constantinopoli Ordinis Cisterciensium regulæ S. Benedicti, &c.*

XXXVI. PERIBLEPTÆ, *τῆς Περιβλέπτου*, Monasterium, Deiparæ sacrum, ædificavit Romanus Argyrus, & sub prætextu illius structuræ, thesauros publicos exhausit, subditos vexavit, ab iis pecunias, & operas ad convehendas materias extorsit. Scylitzes p. 729. *Ὁ δὲ βασιλεὺς Ῥωμανὸς τὸν οἶκον τοῦ Τριακονταφύλλου ἐξωνησάμενος, εἰς μοναστήριον μετεσκεύασεν, ἐπ' ὀνόματι τῆς Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, μηδαμῶς πολυτελείας φεισάμενος, συντρίψας μέν τοι προφάσει ταύτῃ οὐ μικρῶς τὸ ὑπήκοον, καὶ κακώσας ἔν τε ταῖς τῶν λίθων καὶ τῶν ἄλλων εἰδῶν διακομιδαῖς. Romanus porro domum Triacontaphylli emptam in Monasterium convertit, sub appellatione Dominæ nostræ Deiparæ, nullis parcens sumptibus, ejusque prætextu subditos haud mediocriter gravans lapidum ac reliquæ materiæ convectionibus.* Eadem habent propemodum Glycas & Zonaras. *Τῆς Περιβλέπτου*, seu *τὴν Περίβλεπτον* appellatum prodit præter Constantinum Manassem & Pachymerem lib. VII. cap. XXIV. idem Scylitzes, qui in eo Argyrum humatum ait: *θάπτεται ἐν τῇ παρ' αὐτοῦ νεουργηθείσῃ τῆς Περιβλέπτου μονῇ.* Ita etiam Joeles. Virorum fuit Monasterium, in quod trusum ab Alexio Comneno Nicephorum Botoniatam refert Anna Comnena lib. III. pag. 70. quod haud procul à muris maritimis extitisse indicat: *εἰσαγαγόντες αὐτὸν εἰς ἀκάτιον μικρὸν, εἰς τὴν τῆς Περιβλέπτου μονὴν ἀπάγουσι. Inducentes eum in naviculam, ad Periblepte Monasterium abducunt.* A quo quidem Botoniata ita instauratum fuerat, ut secundus à Romano Argyro conditor haberetur. Zonaras pag. 234. *καὶ εἰς τὴν τῆς Περιβλέπτου μονὴν ἀπελθὼν, ἧς ἐκεῖνος μετὰ τὸν κατὰ τοὺς Ἀργύρους Ῥωμανὸν ἐκεῖνον τὸν Αὐτοκράτορα κτίτωρ δεύτερος ἐχρημάτισε, in Periblepte Monasterium abiens, cujus ille post Romanum illum Argyrum Imperatorem secundus conditor fuerat.* Eundem etiam situm huic Monasterio tribuit Gregoras lib. VII. pag. 189. *καὶ ἀπελθὼν, οἰκητήριον ἐποιήσατο τὸ πρὸς θάλασσαν τετραμμένον μέρος τῆς Περιβλέπτου μονῆς, is digressus, domicilium sibi eam partem monasterii Periblepte elegit, quæ mare spectat.* Scylitzes in Michaële Calaphata pag. 752. versus Sigma stetisse innuit: *καὶ ἄνωθεν τῆς Περιβλέπτου μονῆς, ἐν τῷ τόπῳ τῷ καλουμένῳ Σίγματι ἀγαγόντες ἀποτυφλοῦσι καὶ ἀμφώ.* Sed & adhuc stetisse sua ætate auctor est Leunclavius in Pand. Turc. cap. LI. qui præterea subdit imagines Michaëlis Palæologi Imperatoris, Theodoræ Augustæ, & Constantini filii in æde illius sacra conspici: *In Monasterio Constantinopoli, quod Græci Sulunα vulgò vocant, appellatum quondam Periblepte, sive spectatissimæ Deiparæ, Armeniorumque sacris nunc dicatum, versus occidentalem templi partem Michaël Palæologus Imperator cum Theodora Augusta pictus conspicitur, inter utrumque parentem collocato Constantino filio, cum inscriptione triplici.* Atque hæ quidem sunt imagines, quas in ejusdem Michaëlis elogio dedimus in Familiis Byzantinis. In illud Monasterium in festo Præsentationis Deiparæ procedere solitum Imperatorem scribit Codinus de Off. cap. XV. n. VI. Ex eo caput S. Clementis Papæ & Martyris in Cluniacense delatum narrat Rostangnus Monachus, qui veteris illius appellationis meminit: *Est autem Abbatia illa, in qua B. Clementis caput conti-*

nebatur magnæ auctoritatis in eadem civitate, quæ Græcè Trentafolia, Latinè verò interpretatur Rosa. Sed & in ea æde exstitit S. Pauli primi Eremitæ corpus, inde Venetias translatum an. MCCXL. Chronicon MS. Andreæ Danduli; *Corpus S. Pauli primi Eremitæ, quod Emanuel Imperator Constantinopolim, in monasterio S. Mariæ Perivlepti ab eo constructo deposuerat, nunc Iacobus Lanzolo ab Abbate & monachis absque capite, quod priùs Romam fuerat delatum obtinuit, & rediens Venetias in Ecclesia S. Iuliani devotè deposuit.* Monasterii illius mentio non semel occurrit apud scriptores alios Byzantinos locis indicatis in Notis ad Alexiadem pag. 263. Vide Pachym. lib. XIII. cap. XVII. & Lambecium lib. V. de Bibliotheca Cæsarea pag. 127.

XXXVII. DEIPARÆ PHARI ædes sacra extitit in majori Palatio Constantinopolitano, in ea parte quæ ab hac æde ἡλιακὸς τοῦ Φάρου, seu Triclinium, vel Solarium Phari dicitur apud Continuatorem Theophanis lib. IV. n. XXXV. Quæ verò Zonaræ pag. 104. & in Constantino Porphyrogenito, Leoni Grammatico pagg. 468. 494. & Nicetæ Choniatæ in Manuele lib. VII. n. VII. ναὸς ἐν τῷ Φάρῳ dicitur, à Niceta Paphlagone in Vita Ignatii Patriarchæ Constantinopolitani, Cedreno pagg. 178. & 485. & Constantino Porphyrogenito in Basilio cap. LIX. & in Orat. de Imagine Edessena pagg. 98. & 100. Φάρος nudè appellatur: à Theophane pag. 374. ἐκκλησία τοῦ Φάρου, in Menæis II. Junii τοῦ Φάρου ναὸς, à Landulfo Sagace lib. XXIV. *Oratorium Phari:* denique à Pachymere lib. III. cap. XXIV. ὁ κατὰ τὸν Φάρον ναὸς τῶν μεγάλων ἀνακτόρων. Deiparæ dicatam fuisse exertè docent Nicetas Paphlago & Cedrenus: in ea verò Imperatorum peracta interdum sponsalia Theophanes & Pachymeres locis laudatis. Ædis Phari Michaëlem Imperatorem cognomento Ebriosum, Theophili filium, conditorem prodit Leo Grammaticus in illius Vita pag. 468. ubi ait viride marmor miræ pulcritudinis, quod Monumento Copronymi circumpositum erat, abstulisse, & ex eo in partes dissecto cancellos novæ ædis Phari à se conditæ confecisse: τὸν δὲ λάρνακα τοῦ Κοπρωνύμου πράσινον οὖσαν καὶ θαυμαστὴν διαπρίσας, ἐποίησεν στῆθεα ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντι ναῷ ἐν τῷ Παλατίῳ ἐν τῷ Φάρῳ. Eadem habet Symeon Logotheta n. XLV. De appellationis ratione nescio an omnibus arrideat Constantini Porphyrogeniti in Orat. de Imagine Edessena conjectura, qui ita dictam scribit, quòd instar vestis splendidæ, magnificè ornata fuerit: καὶ ἐν τῷ θείῳ ἐκεῖσε ναῷ, ὃς Φάρος ὠνόμασται (ἴσως διὰ τὸ ὡς ἱμάτιον λαμπρὸν κεκαλλωπίσθαι αὐτὸ περιττῶς) ταύτην ἀπέθεντο. Alii ædem dicatam volunt Deiparæ Φάρου appellatione donatæ, quòd *Phari* instar sit fidelibus in hac vita navigantibus, & ad æternæ beatitudinis portum tendentibus: ἀπὸ τοῦ φῶς ἀνάπτειν πᾶσι, καὶ κατὰ τὰς νύκτας χειραγωγεῖν ἐπὶ καταγωγάς τινας ἀσφαλεῖς, ἀντίμιμον τοῦ κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὄντα τε καὶ λεγόμενον, ut ait Continuator Theophanis lib. I. n. X. qui istius ædis meminit præterea n. XX. vel denique quòd ad Palatii *Pharum* ædificata fuerit: Narrant quippe scriptores, idemque Continuator Theophanis, lib. IV. n. XXXV. certis intervallis in Asia excitatas turres cum Pharis usque ad ipsum Magnum Palatium, quæ Saracenorum incursus statim indicarent, quas Michaël Theophili filius sustulerit, quòd in Circo ad S. Mamantem decursionibus vacans κατὰ τὴν ἑσπέραν ὁ ἐκ τοῦ Φάρου φανὸς διὰ τοῦ Παππίου ἐδήλου τὴν τῶν ἐθνῶν ἐκδρομὴν, *sub vesperam Phari laterna, Papia accendente, hostes ingruere indicaret*, in tantas angustias metumque adductum, ut nesciret quò se verteret. Erat autem Pharus ille in Palatii parte, quæ ab ea ἡλιακὸς τοῦ Φάρου dicitur eidem scriptori. Utcunque se res habeat, videtur fuisse ædes illa, quam magnificam Palatii Capellam vocat Villharduinus noster n. CXXXVII. ubi de Balduini Flandrensis Comitis Electoribus agit: *Et furent mis en une mult riche Chapelle, qui dedans le Palais ere.* Nam etsi aliæ complures in Palatio extiterint ædes sacræ, cùm & Eusebius lib. IV. de Vita Constantini cap. XVII. aliquot ab eo ædificatas intra Palatii septa commemoret, & *Novam* à Basilio Macedone, aliasque ibidem exstructas suo loco observemus, præcipua tamen fuisse videtur illa; & eadem quæ *sacræ Capellæ Palatii* Constantinopolitani appellatione donatur à Rigordo, quod in ea potissimæ ac pretiosiores sanctorum Reliquiæ asservatæ legantur, imago scilicet Christi Edessena ἀχειροποίητος in hanc illata sub annum Christi DCCCCXLIV. à Romano Lacapeno Imperatore, de cujus translatione in Urbem narrationem descripsit Constantinus Porphyrogenitus Græcè & Latinè editam à Combefisio, cujus meminerunt etiam Cedrenus pag. 178. Symeon Logotheta in Porphyrogenito n. XIII. Anonymus Combefisianus in eodem Porphyrogenito n. XII. & Menæa XVI. Augusti: & lapis Christi sepulcri Epheso in eandem ædem à Manuele Comneno Imperatore translatus, ut auctor est Nicetas Choniates loco supra citato. *Ecclesiæ Buccæ Leonis*, seu Magni Palatii meminit Innocentius III. PP. lib. XV. epist. XXXIII.

XXXVIII. PONOLYTRÆ, Πονολύτρας, seu *dolorum Liberatricis* Deiparæ ædes ita dicta, ὅτι μεγάλαι ἰάσεις ἐκεῖσε ἐτελοῦντο, καὶ πόνοι πολλοὶ ἐλύοντο, *quòd multæ ibi sanationes fierent, & dolores & langores solverentur.* Ita Codinus pag. 46.

XXXIX. DEIPARÆ Ecclesia PROTASII cognominata, quòd in urbis tractu, ubi olim habitaverat Protasius Patricius Magister, à Justino Juniore Imperatore ædificata sit, annis CCLII. post Protasii tempora, ut habet Codinus pag. 40.

XL. DEIPARÆ ædem, quæ ΡΑΒΔΟΝ appellationem habuit, primus excitavit Con-

ſtantinus M. & in ea *Virgam Moyſis*, τῦ Μωσέως τὴν ῥάβδον, intulit (unde Ῥάβδυ nomen manſit) quam poſtea in Palatium tranſtulit: ita Codinus pag. 51. qui ædis ſitum indicat pag. 12. ad muros ſcilicet urbis maritimos: ubi etiam ſtatuitur in Chronico Alexandrino pag. 618. haud procul à Porta S. Æmiliani, cujus templum huic ædi proximum fuit, dum ait antiquum Byzantii murum terreſtrem ἀπὸ τῦ καλυμμένυ Πετρίυ ἕως τῆς πόρτας τῦ ἁγίυ Αἰμιλιανῦ πλησίον τῆς καλυμένης Ῥάβδυ, *à Petrio uſque ad portam S. Æmiliani, juxta Rhabdum pertinuiſſe*. A Rhabdo poſtea Conſtantinus M. maritimum murum ad Auream Portam produxit, ut eſt apud eundem Codinum. Ædem S. Æmiliani ἐν Ῥάβδῳ ſtatuit Porphyrogenitus in Baſilio cap. LIV. vicinamque fuiſſe ait ædi Deiparæ, quæ ſcilicet Rhabdi appellationem habuit. Apud Leonem Grammaticum pag. 478. dicitur quidam Leo Catacalon Domeſticus Scholarum τὴν οἴκησιν ἐν τῇ Ῥάβδῳ habuiſſe: unde percipitur totum hunc tractum id nominis ſervaſſe. Obſervo præterea Ῥάβδυ interdum epitheto donatam ipſam Deiparam. Joannes Euchaïtarum Metropolitanus, in Iambis εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον,

Παςὰς, τράπεζα, Ῥάβδε, λυχνία, κλίμαξ,
Κλίνη, κίβωτε, νεφέλη, λαβὶς, θρόνε,
Κόσμει με παςὰς, ἐμπίπλα τράπεζά με,
Στήριζε Ῥάβδε, λυχνία φώτιζέ με,
Ανάγε κλίμαξ, ἀνάπαυέ με κλίνη,
Τήρει κίβωτε, νεφέλη λάμπρυνέ με,
Λαβίς με προςλάμβανε, τίμα με θρόνε.

Notum verò Deiparam ῥάβδον ἐκ τῆς ῥίζης Ιεσσαὶ à SS. Patribus appellari.

XLI. DEIPARÆ in SIGMATE ædem condidit Conſtantinus M. ac poſtmodum Juſtinianus renovavit, uti eſt apud Codinum pag. 60. terræ motu collapſam, longè elegantiorem refecit Baſilius Macedo: Scylitzes pag. 587. ex Porphyrogenito in Baſilio cap. LIV. Καὶ ἕτερον τῆς Θεοτόκυ ναὸν, ὃς τὸ Σίγμα καλονομάζεται, τέλεον ὑπὸ σεισμῦ καταπεσόντα, ἐκ βάθρων ᾠκοδόμησε, καὶ ἑδραῖον καὶ ὡραιότατον ἢ πρότερον ἀπειργάσατο. *Et aliud Deiparæ templum, quod Sigma appellatur, omnino ex terræ motu collapſum, à fundamentis ædificavit, firmiuſque & elegantius quam prius erat confecit*. De eo terræ motu quo hæc ædes concidit, ita Symeon Logotheta in Baſilio n. v. Μεθ' ὧν καὶ ἡ ὑπεραγία Θεοτόκος ἡ λεγομένη τὸ Σίγμα. Iterum corruit eo terræ motu qui circa initium principatus Baſilii Bulgaroctoni Imperatoris anno Mundi VIMDCXIX. accidit, cujus meminit Scylitzes & Glycas. Menæa & Synaxaria ad x. Januarii, quo die memoria agitur ejuſce terræ motus: Τελεῖται δὲ ἡ σύναξις διὰ τὸν γενόμενον μέγαν σεισμὸν κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας Βασιλείυ, ὅτε καὶ ὁ ναὸς τῆς ὑπεράγιας Θεοτόκυ ὁ ἐν τῷ Σίγματι, καὶ πολλαὶ ἕτεραι ἐκκλησίαι, καὶ ἰδιωτικοὶ κατέπεσον οἶκοι. *Celebratur autem officium propter magnum terræ motum qui hac ipſa die accidit initio principatus Baſilii, quando & templum ſacroſanctæ Deiparæ in Sigmate, & complures aliæ Eccleſiæ, & domus privatæ collapſæ ſunt.* Codinus loco laudato terræ motum hunc accidiſſe ait IX. Januarii die Dominico, ac S. Polyeucti feſto. Sed quod ſubdit ab hac ædis ruina ex terræ motu, ædem ipſam σεῖσμα, vel σῆμα, vulgò antè Σίγμα appellatam, neſcio an hac in re fidem omnino mereatur.

XLII. DEIPARÆ ædis in SPHORACII tractu, ἐν τοῖς Φωρακίυ, mentio eſt in Menæis in vita S. Theophanonis Auguſtæ XVI. Decemb.

XLIII. DEIPARÆ in tractu VIGLENTII, vel Vigilantii, ſeu τῆς ἁγίας Θεοτόκου ædis ἐν τοῖς Βιγλεντίου mentio eſt in Menæis ad XXVIII. Julii, & ad II. Auguſti, in qua depoſitæ dicuntur Reliquiæ SS. Martyrum Maximi, Dadæ, & Quintiliani, Rhodoſtolo in Urbem advectæ. Sed & ad I. Auguſti ibidem dicitur celebrata Synaxis SS. Martyrum Menæ & Menæi ἐν τῷ Βιγλεντίῳ, πλησίον τῦ Χαλκοῦ τετραπύλυ. De urbis tractu ita nuncupato quædam ſupra obſervavimus.

XLIV. DEIPARÆ Eccleſiam URBICII cognominatam, ædificavit Urbicius Patricius & Magiſter militum Orientis, qui Libellum de re militari ſcripſit, Anaſtaſio Dicoro imperante, CLXXX. annis poſt conditam Conſtantinop. ut ait Codinus pag. 40. ex Origin. ineditis. Iſtius ædis mentio eſt præterea in Menæis & Synaxariis ad VI. April. in S. Eutychio Patr. Conſtantinop. qui in ea in Monachum primùm attonſus fuit, ut & in ejus Vita ab Euſtathio conſcripta n. XIII. qui & ſitum indicat in Strategio: πάντες ἴσμεν τὸν οἶκον τῆς ἁγίας καὶ ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν, Θεοτόκου καὶ ἀεὶ παρθένου Μαρίας τὸν ἐν τοῖς Οὐρβικίυ ἐν τῷ Στρατηγίῳ, &c.

XLV. DEIPARÆ Eccleſia alia, Urbicii pariter nuncupata à tractu in quo ſtetit, à Juſtino Curopalata ædificata fuit, ut eſt in Originibus Conſtantinop. MSS. & apud Codinum pag. 40.

XLVI. S. MARIÆ ἐν Λιθοςρώτῳ Abbas Ambroſius ſubſcripſit Libello Monachorum ad Synodum ſub Hormiſda, ut Joſeph ἡγούμενος τῆς ἁγίας ἐνδόξυ παρθένυ καὶ Θεοτόκου Μαρίας τῆς οὔσης ἐν τῷ Λιθοςρώτῳ Concilio Conſtantinopolitano ſub Mena, act. v.

XLVII. S. MARIÆ juxta S. LUCAM Monaſterii Abbas Jordanes eidem ſubſcripſit Libello.

XLVIII.

XLVIII. S. MARIÆ πλησίον τῶν Βουκολίων Abbas Jacobus eidem Libello subscripsit.
XLIX. DEIPARÆ κατὰ τὸν κοιτῶνα ναὸν, in Palatio, ut par est credere, ædificasse Theophilum Imperatorem tradit Continuator Theophanis lib. III. n. IX.

III.

ÆDES SACRÆ S. MICHAELI, ANGELIS, & Archangelis dicatæ.

I. SANCTI MICHAELIS ædes dicta ὁ Ἀρχιστράτηγος τὰ Ἀβάκια, juxta Xerolophum; Leonem Macelam conditorem agnoscit, hacque appellatione donata est ab abacis magnitudinis immensæ ibi inventis. Ita Codinus pag. 59.

II. S. MICHAELIS ædem, quæ & ὁ μικρὸς Ἀρχιστράτηγος, & Νέα, seu Nova dicta est, condiderunt Zeno Imperator & Ariadne Augusta, ut auctor est idem Codinus pag. 60.

III. S. MICHAELIS ædem, quæ ὁ Ἀρχιστράτηγος τοῦ Ἀδδᾶ dicitur Codino pag. 43. τοῦ Ἀδδᾶ Cedreno pag. 391. ædificavit Justinus Junior Imp. cui hæc appellatio mansit à quodam Ada Magistro, cujus domus ibi erat. Addunt Origines Constantinop. ineditæ, πρότερον ναὸς ὢν ἦν ὁ ἅγιος Θωμᾶς ὁ τοῦ Ἀμαντίου καλούμενος, *cùm prius esset ædes S. Thomæ, Amantii cognominata.*

IV. S. MICHAELIS ædem in Palatio *Novam*, seu Νέαν, dictam condere cœpit Basilius Macedo anno IX. imperii, demunque confectam anno imperii XIV. Kalendis Maii dedicavit, illiusque encænia celebravit Photius Patriarcha, ut auctor est Symeon Logotheta num. XI. & XVI. & Leo Grammaticus pag. 472. Non uni Michaëli sacra fuit, sed etiam Christo Salvatori, & Eliæ Thesbitæ. Constantinus in Basilio cap. LIII. Κατὰ δὲ καιρὸν ἐκεῖνον ὁ περικαλλὴς οὗτος ναὸς, καὶ περίβλεπτος ᾠκοδομεῖτο, ὃν Νέαν βασιλικὴν ἐκκλησίαν λέγειν εἰώθαμεν, ὃς ἐπ' ὀνόματι τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ Μιχαὴλ τοῦ πρώτου τῶν ἀγγέλων, καὶ Ἠλίου τοῦ Θεσβίτου ἠγείρετο. Eadem propemodum habet cap. XLVIII. ut & Scylitzes pag. 588. Versus vetus Tzycanisterium extitisse docet Continuator Theophanis lib. III. n. XLIII. Ἐξ οὗ δὴ ὠρᾶτο καὶ τὸ παλαιὸν Τζυκανιστήριον, ἐκεῖσε τηνικαῦτα τυγχάνον, ἔνθα καὶ ἡ Νέα ἔκτισται ἐκκλησία, &c. *Ex quo conspiciebatur vetus Tzycanisterium, ubi & Nova condita est Ecclesia.* Sed hæc postea ædes sub solius S. Michaëlis appellatione innotuit. Georgius Diaconus in vita S. Basilii Junioris num. XXVIII. Zonaras & Glycas varia templa S. Michaëli sacra ædificasse Basilium Imperatorem, ut cædem prædecessoris sui expiaret, tradunt: quod quidem ædis *Novæ* condendæ ad criminis expiationem consilium prodit Luithprandus lib. I. cap. II. ubi hæc de operis structura & ædis situ addit: *Fabricavit autem pretioso & mirabili opere juxta Palatium, Orientem versus, Ecclesiam, quam* Νέαν, *id est Novam vocant, in honore summi & cœlestis militiæ principis Archangeli Michaëlis, qui Græcè* Ἀρχιστράτηγος appellatur. Quibus verbis satis innuit Luithprandus ædem Novam, Ἀρχιστρατήγου nomine donatam, quomodo cæteras fermè S. Michaëli sacras ædes, quòd is à Græcis ἀρχιστράτηγος τῶν ἄνω τάξεων, *Cælestium Ordinum Dux*, vulgò indigitaretur, ut apud Nicetam in Isaacio lib. III. n. V. & alios: στρατηγὸς τῶν ἀΰλων ταγμάτων, & ἀρχιστράτηγος τῶν ἄνω στρατευμάτων, apud Joannem Metropolitam Euchaïtar. pag. 15. 52. quòd scilicet ita ille se appellarit, Jesum Nave compellans, ἐγὼ ἀρχιστράτηγος δυνάμεως κυρίου νυνὶ παραγέγονα. Vide Menæa ad VI. Sept. Depingebatur verò ille à Græcis, perinde ac Latinis, ἐσπασμένῳ ῥομφαίᾳ, quemadmodum à Justiniano ἐν προνάῳ ædis Sophianæ veluti templi custodem musivo effictum scribit idem Nicetas. Nuper descripsimus veterem tabellam Græcanicam orbicularem opere anaglypho ex lapide ..... formatam, quæ asservatur in musæo RR. PP. Canonicorum Regularium S. Augustini, ex Monasterio S. Genovefæ Parisiensi; in qua quidem depictus in medio conspicitur Michaël dextrâ intendens clavam, sinistrâ duos dæmonas per capillos apprehendens, qui ad Majestatis divinæ pedes procumbunt. Circa orbiculum effinguntur characteres Græci, qui Michaëlis nomen exhibent, tametsi minùs benè exarati, ΜΙΧΑΗΛ ΑΡΧ. In aversa parte depictos præterea cernere est distinctis cellulis septem Dormientes, quorum festum agunt Græci & Latini XXVII. Julii, dextro ac sinistro promiscuè latere jacentes, non verò dextro duntaxat, uti in antro jacuisse observat Willelmus Malmesburiensis lib. II. Hist. Angl. pag. 92. & Matth. Paris in Vitis Abbatum S. Albani pag. 19. etsi postmodum in latus se invertisse sinistrum dicat, S. Edwardo in Anglia regnante, qui id tum factum, divino quodam monitus oraculo deprehenderit, cùm Græci de hoc novo miraculo consulti, *se à patribus accepisse jurarent super dextrum illos latus quiescere.* De iis præ cæteris agunt Chronicon Orientale pag. 115. 118. & Theophanes p. 76. Ejusdem ædis sub S. Michaëlis & Ἀρχιστρατήγου appellatione mentio est præterea apud Theophanem an. XX. Anastasii Imp. XXXVI. Justiniani M. & VI. Constantini Irenes filii, pag. 132. 200. & 397. apud Scylitzem,

Glycam, &c. Apud alios verò scriptores crebrò Νέα nudè vocatur. Constantinus de Adm. Imp. cap. L. meminit Clerici cujusdam, quem δομέστικον εἰς τὴν Νέαν ἐκκλησίαν fuisse scribit. Zonaras, Scylitzes, & Joël tradunt Constantinum Monomachum coronatum à primo è Presbyteris τῆς Νέας, quam vocem perperam Xylander de Nova Roma intelligi putavit. Denique Νέας meminit Anonymus Combefisianus in Leone Philosopho n. v. ut & Pachymeres lib. VII. cap. XV. quam frustra investigat vir doctissimus. Ut verò hanc ædem sacram adornaret Basilius, cæteras ferè expilavit. Tradit quippe Logotheta num. XII. multa vasa ænea confregisse, in usum vertenda Novæ Ecclesiæ, marmora quoque & musiva ex multis Ecclesiis ædibusque sublata ejus ædificandæ causâ: sed & statuam æneam, quæ in Senatu stabat, Episcopi habitu virgam manu tenentis, cui serpens Gyris convolutus est, in vestiarium transtulisse: denique Salomonis statuam in Basilica constitutam, ex suo efformatam nomine, in ejusdem fundamenta jecisse. Similia habet Leo Grammaticus pag. 472. ut & Codinus: τὸ δὲ μουσεῖον ἐκεῖνο, καὶ τὰ μάρμαρα ἀπῆρε Βασίλειος, ὅτε ᾠκοδόμησε τὴν Νέαν καὶ τὸν Φόρον. Ubi per Φόρον intelligit ædem Deiparæ sacram in *Foro* ab eodem Basilio exstructam, de qua Constantinus, Scylitzes, & Glycas agunt. Denique Nicetas in Isaacio lib. III. n. v. ait eundem Imperatorem ab æde Nova quidquid pretiosum erat exportasse & expilasse: καὶ τὸν ἐν ἀνακτόροις περιώνυμον ναὸν, ὃς Νέα μονὴ κικλήσκεται, θείου παντὸς ἐπίπλου καὶ ἱεροῦ σκεύους ἐψίλωσε. Neque verò altera istius appellationis ratio prætereunda, quam ex Græculorum sinu profert supra laudatus Luithprandus lib. III. cap. VIII. tametsi minùs vero consentaneam: *De æde autem sacra, quam ædificavit, hoc addi potest, quod ipsam* Νέαν, *hoc est Novam alii vocant: alii verò* Ἐννέαν, *quod linguâ nostrâ Novennalem sonat, appellant, eò quòd ibidem Horarum Ecclesiasticarum machina novem pulsata ictibus seu vocibus sonet.* Sed non minimum scrupulum movet, quod Photius Patriarcha CP. in ἐκφράσει, seu descriptione Novæ Ecclesiæ à Basilio in Palatio ædificatæ, hanc soli Deiparæ sacram facit, cujus ne verbum quidem cæteri scriptores fecere, præter Codinum pag. 42. hanc enim non modò ναὸν παρθενικὸν vocat, sed operis titulus, prout Lambecius & Combefisius edidere, ita concipitur: ἔκφρασις τῆς ἐν τοῖς Βασιλείοις Νέας ἐκκλησίας τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος οἰκοδομηθείσης. Habita autem hæc Oratio à Photio in illius encæniis ac dedicatione, cùm extincto Ignatio sedem Patriarchalem recepit, in qua quidem oratione nec Michaëlis, nec Eliæ mentio ulla habetur. Proinde illa est ædes Θεομήτορος, quam in Palatio statuit Anna Comnena pag. 361. Sed rem conciliat Constantinus ipse in Basilio cap. LV. ubi non amplius S. Michaëli, sed Gabrieli, Eliæ Thesbitæ, Deiparæ, & S. Nicolao dicatam innuit: sed quod S. Gabrielem nominat, incuria videtur esse librarii, cùm Gabrieli tribuatur epithetum τοῦ πρώτου τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων, quod S. Michaëli convenit: tametsi potuit esse dicata utrique.

V. S. MICHAELIS, seu Ἀρχιστρατήγου εἰς Ἀρκαδιαναῖς, ædem Codinus commemorat pag. 19. Binas S. Michaëli sacras in hoc urbis tractu ædificatas à Basilio Macedone, ut cædem prædecessoris Michaëlis à se perpetratam expiaret, narrat Georgius Monachus in Vita S. Basilii Junioris n. XXVIII. Ὤκει δέ ποτε ὁ ὅσιος, ὡς εἴρηται, ἐν Ἀρκαδιαναῖς, πλησίον τῶν δύο ναῶν, τῶν ἐπ' ὀνόματι τῶν Ἀρχαγγέλων ἐγηγερμένων, οὓς ἐδείματο ὁ βασιλεὺς Βασίλειος βουλόμενος ἐκ τούτου ἀνακαλέσασθαι τὸν φόνον Μιχαὴλ τοῦ υἱοῦ Θεοδώρας τῆς βασιλίσσης· *Habitabat tunc sanctus, ut dictum est, in Arcadianis, juxta duas ædes sacras, sub nomine Archangelorum excitatas, quas ædificaverat Basilius Imp. volens expiare cædem Michaëlis filii Theodoræ Imperatricis.* Vide *Domum Nobilissimæ Arcadiæ.*

VI. S. MICHAELIS ἐν τῷ Αἰθερίῳ Abbas Polychronius Concilio Constantinopolitano sub Mena cum aliis Urbis Episcopis interfuit. Subscripsit etiam Libello Monachorum ad Synodum sub Hormisda.

VII. S. MICHAELIS, seu τοῦ Ἀρχιστρατήγου in urbe Monasterii meminit Pachymeres lib. VIII. cap. XXVII. ubi de Cosma postmodum Patr. Constantinop. Καὶ δὴ ἐς πόλιν ὕστερον καταντήσας, ἐν τῇ τοῦ Ἀρχιστρατήγου τοῦ Βασιλέως μονῇ, ἄλλας τε διακονίας ἐξελύετο, καὶ αὐτὴν δὴ τὴν τοῦ Ἐκκλησιάρχου· *Hic postea in urbem veniens, in Archistrategi Imperatoris Monasterio cùm alia exercuit ministeria, tum Ecclesiarchæ officio functus est.* Quo loco vox βασιλέως, incertum an ipsum S. Michaëlem spectet, ut epitheton fuerit, quemadmodum ἀνατέλλοντι eidem sacra ædes extitit, an verò ipsum Monasterium, ut ex iis fuerit quæ βασιλικὰ appellabant.

VIII. S. MICHAELIS, seu τοῦ Ἀρχιστρατήγου, templum, τὸ Χρυσοβάλαντον appellatum, ædificavit Nicolaus Patricius & Domesticus Orientalium Thematum. Ita Codinus pag. 48. ubi nominis rationem pluribus exponit.

IX. S. MICHAELIS, seu τοῦ ἁγίου Ἀρχαγγέλου ἐν τοῖς Πωτέου, Monasterii Abbas Leontius Libello Monachorum ad Synodum sub Hormisda subscripsit.

X. S. MICHAELIS templum, quod Ἀρχαγγέλων, & τὰ Στείρου appellatum fuit, id nominis sortitum est, à Patricia quadam sterili, Leone M. imperante. Cùm autem esset parvum oratorium, ampliorem ædem ibi excitavit Justinianus M. quam terræ motu collapsam instauravit Basilius Macedo, qui insuper ablatam ex Strategio Phialam æream illuc

transposuit. Ita Codinus pag. 40. ex quo videtur eadem cujus meminit Procopius lib. I. de Ædif. cap. III. ubi Justinianum cùm invenisset τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ ἱερὸν βραχύ τε καὶ ἀφεγγὲς ἄγαν, *Archangeli Michaëlis templum angustius ac nimis obscurum*, πρός Συγκλητικοῦ τινος τῶν Πατρικίων, *à Senatore quodam & Patricio* olim exædificatum, illud demolitum à fundamento, ad majorem amplitudinem & decus summa dignum admiratione perduxisse. Deinde formam ædis describens, ait ita quadratam fuisse, ut longitudo latitudinem haud multum superare videretur. Proinde illa ipsa est quam idem Procopius in Historia Arcana pag. 73. prioris edit. τοῦ Ἀρχαγγέλου ναὸν vocat. Quod verò subdit Codinus, à Basilio de novo instauratam, iis convenit quæ tradunt Georgius Diaconus, Zonaras & Glycas, Basilium nempe, ut perpetratam à se Michaëlis prædecessoris cædem expiaret, plures S. Michaëli ædes sacras ædificasse. Observat porrò Maltretus in Codice Tolosano in margine Procopii hoc loco hæc legi, περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ ἀσωμάτου ἐν τῷ Σεναβείῳ, unde colligitur regionem in qua hæc ædes extructa fuit, *Senatorii* nomine donatam.

XI. S. MICHAELIS Archangeli in COCHILO Oratorii meminit Justinianus Magnus apud Innocentium Maroniæ Præsulem, & in Collatione cum Severianis pag. mihi 663. *Ingressus sum in Oratorium gloriosi Michaëlis Archangeli, quod est in Cochilo, & rogavi Dominum, dicens*, &c.

XII. S. MICHAELIS, seu Ἀρχαγγέλου ædis, οἴκου, versus Portum Juliani, seu Sophiæ, meminit Theophanes anno IV. Justini Junioris pag. 205. qui in ea Justum Justini filium sepultum ait. Quæ quidem ea est ædes, quam haud procul ab æde S. Juliani, quæ Portui Juliani, seu Sophiarum proxima fuit, stetisse, & ab Anastasio Dicoro ædificatam tradunt Origines Constantinóp. ineditæ: Ὁμοίως καὶ τὸν Ἀρχιστράτηγον τὸν ὄντα εἰς τὸν ἅγιον Ἰουλιανὸν ὁ Δίκωρος Ἀναστάσιος ἀνήγειρεν, ὅτε ἦλθεν ἀπὸ τὸ Δυῤῥάχιον. παῖς γὰρ ὢν ἐμάνθανε τὰ γράμματα ἐκεῖσε οἰκῶν. *Similiter & ædem S. Michaëlis, quæ est juxta S. Iulianum, Anastasius Dicorus exstruxit, cum Dyrrachio in urbem venit. Puer enim existens, ibi habitans, literas didicit.*

XIII. S. MICHAELIS ædem ἐν τοῖς Τζήρου excitavit Basilius Macedo, eique adjunxit *Diaconiam*: ita vocant domum pauperibus alendis addictam, cujusmodi complures erant Romæ, quam & amplis reditibus locupletavit, ut habet Porphyrogenitus in avi vita cap. LXII.

XIV. S. MICHAELIS ædem in Palatii atrio ædificasse Theophilum Imperatorem scribit Continuator Theophanis lib. III. n. IX. Κατὰ δὲ τῶν περαυλίων τῶν τοιούτων παλατίων, τὸν τρίκογχον ναὸν κάλλει τε κάλλιστον, καὶ μεγέθει πολλῶν διαφέροντα· καὶ τὸ μὲν μέσον εἰς ὄνομα τοῦ Ἀρχιστρατήγου· τὰ δὲ ἑκατέρωθεν τούτου εἰς μαρτύρων γυναικῶν ὀνόματα· *Ad eorundem verò Palatiorum atrium templum triplici constans Concha exstruxit, longè pulcherrimum, ac multis magnitudine præstans; ac medium quidem S. Michaëli, quæ verò utrimque adjuncta sunt, sanctis fœminis martyribus dicavit.* Sed nescio an Τετρακόγχου nomenclaturâ eadem ædes intelligatur. Apud Anonymum Combefisianum in Lacapeno n. VI. ἐν τῷ τετρακόγχῳ παλατίου τυφθείς, neque enim in æde sacra cæsum quempiam par est opinari.

XV. S. MICHAELIS ædem in Galatino oppido, sua ætate dirutam tradit Gyllius lib. IV. cap. ult. *Forum verò*, ait ille, *in planitie vicina, Portui, ubi Xenodochium exædificatum est in fundamentis templi D. Michaelis, quod integrum extabat, cùm venissem Byzantium*, &c. Illius meminit Waddingus in Annalib. Minor. an. MCCCXXVI. n. XI. ex Epistolis Joannis XXII. PP. Vide præterea Ughellum in Archiepiscopis Amalphitanis n. XIV.

IV.

ÆDES SACRÆ SANCTIS PROPHETIS DICATÆ,

quæ inde Προφητεῖα *Græcis dicebantur.*

I. SANCTI ELIÆ Prophetæ templum in Petrio à Zenone Imperatore ædificatum post reditum ex Persica expeditione, universo exercitu ad illius structuram pecunias ultro conferente, quòd dum in Castris essent iis apparuisset S. Elias, refert Codinus pag. 47. Illud de novo instauravit Basilius Macedo, ut auctor est in avi Vita Porphyrogenitus cap. LIV. Magnam porrò in S. Eliam habuisse fiduciam Basilium narrant Leo Grammaticus pag. 474. & Symeon Logotheta n. XXI. Μεγάλην δὲ πίστιν τοῦ Βασιλέως ἔχοντος εἰς τὸν ἅγιον Ἠλίαν, &c. quia scilicet matri suæ in imperium promotionis nuntius extiterat, ὃς καὶ τῇ αὐτοῦ μητρὶ τὴν πρὸς βασιλείαν τῆς υἱοῦ ἀναῤῥήσεως ἐχρημάτισεν ἄγγελος, ut ait idem Porphyrogenitus cap. LV. Quem quidem in S. Eliam cultum testatur præterea tabella præfixa Codici S. Gregorii Nazianzeni venerandæ omnino antiquitatis, qui asservatur in Bibliotheca Regia n. CLV. in qua habitu regio conspicitur Basilius, aurato scilicet & margaritis ac lapillis exornato, cum cal-

ceis rubei coloris unionibus pariter interstinctis; sinistrâ globum, dextrâ verò unà cum S. Elia hastam cum siparo, seu labarum tenet: ad sinistram effingitur S. Gabriel, habitu perinde imperatorio, Basilii capiti diadema imponens, cum hisce inscriptionibus: Ο ΑΓΙΟC ΗΛΙΑC. ΒΑCΙΛΕΙΟC ΔΕCΠΟΤΗC. ΑΡΧΙCΤΡΑΤΗΓΟC ΓΑΒΡΙΗΛ. De æde Eliæ, quam *Dominicum* nuncupabant, extat epigramma S. Gregorii Nazianzeni in edit. Leunclavii. Tradunt Synaxaria ad XVI. Decembr. Leonem unà cum conjuge Theophanone in carcerem conjectum, à Basilio parente, instigante Santabareno, per tres annos retentum, tandem reconciliatum patri, τῶν ἐγκαινίων τοῦ Προφήτου Ηλίου καταλαβόντων. Quæ quidem ad encænia ædis S. Eliæ à Basilio instauratæ referri debere vero simile est. Vide *Templum S. Michaelis in Palatio.* Meminit Gregorius Nazianzenus Iambo IV. μάρτυρείου Ηλίου, τοῦ καλουμένου Χηρείου.

II. ESAIÆ Prophetæ templum excitarunt Marcianus & Pulcheria AA. postquam Hierosolymis in Urbem allatum est sanctum illius corpus, uti narrat Codinus pag. 48. haud procul ab æde S. Laurentii, ut habent Menæa & Synaxaria ad IX. Maii, quo illius festum celebratur: Τελεῖται δὲ ἡ αὐτοῦ σύναξις ἐν τῷ Προφητείῳ αὐτοῦ, πλησίον τοῦ ἁγίου μάρτυρος Λαυρεντίου. Eadem ad XXV. Januarii: τῇ αὐτῇ ἡμέρα τοῦ ἁγίου Προφήτου Ησαΐου πλησίον τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου. Sed an hæc ad ædis encænia spectent, mihi non constat.

III. HELIÆ, seu τοῦ Ηλία Monasterii Abbas Silas Concilio Constantinopolitano sub Mena interfuit, cum aliis Urbis Episcopis.

IV. S. JOANNIS BAPTISTÆ, seu Προδρόμου, ædes τὰ Κιντήλια dicta, hanc appellationem sortita dicitur à Codino pag. 46. quòd ibi parvi clavi affigendis equorum soleis cuderentur, quos Græci nuperi Κιντήλια vocabant.

V. S. JOANNIS BAPTISTÆ ædes juxta Cisternam Mocisiam, in tractu qui Danielis dicebatur, recensetur in Synaxariis ad VIII. Januarii, quo festum celebratur S. Xenophontis: τελεῖται δὲ ἡ αὐτοῦ σύναξις ἐν τῷ Προφητείῳ τοῦ ἁγίου Προφήτου καὶ Βαπτιστοῦ Ιωάννου, πλησίον τῆς Κινστέρνης τῆς Μωκησίας ἐν τοῖς Δανιήλ. Iisdem verbis indicant Menæa celebrari memoriam S. Marciani in hac æde X. ejusdem mensis. Non desunt qui tractum Danielis à S. Danielis columna, cujus meminit Suidas in v. Αναίμονες, appellatum velint: Περὶ τοῦ ἁγίου Δανιὴλ φησὶν ὁ Λογοθέτης εἰς ἐπίγραμμα ἔνθεν τοῦ κίονος αὐτοῦ. Sed iste S. Daniel, Monachus Stylita, columnam conscendit in Anaplo, non in Urbe, Leone M. imperante, ut habent Theodorus Lector Ecl. 1. p. 182. Theophanes pag. 98. 104. 105. Cedrenus pag. 341. 352. & Glycas. Meminit præterea visionum Danielis, seu τῶν ὁράσεων, quibus Græci fidem dabant, Luithprandus in Legatione: quem librum *Conjectorium Danielis* vocat Joannes Sarisberiensis in Polycratico lib. II. cap. XVII. Prophetiam verò Danielis Constantinopolitani de restauranda per Francos Terra Sancta memorat Radulphus de Diceto an. MCLXXXIX. Sed quis iste Daniel, & an diversus à Stylita, incertum. Nec scio an hic locus à statua Danielis Prophetæ cum leonibus ære confecta nomen habuerit, quam in medio Foro ad Fontem (Nymphæum fortè) posuisse Constantinum M. auctor est in illius vita Eusebius lib. III. cap. XLVIII.

VI. JOANNIS BAPTISTÆ in Hebdomo templum excitavit Theodosius Magnus, & in eo nuper inventum, & in urbem allatum caput sancti Præcursoris reposuit. Origines Constantinop. ineditæ: Ο δὲ στρογγυλόστεγος ναὸς ὁ ἔχων τὰς κόγχας, ὠνομάσθη Πρόδρομος καὶ ἐκτίσθη ἐν τοῖς χρόνοις παρὰ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου, διότι ἐν τοῖς χρόνοις αὐτοῦ ἡ ἁγία κεφαλὴ τοῦ Προδρόμου ἦλθεν, &c. Vide Codinum pag. 55. Chronicon Alexandrinum pag. 708. ad an. XII. Theodosii: Ἐπὶ τούτων τῶν ὑπάτων Θεοδόσιος Αὔγουστος εὑρὼν τὴν κεφαλὴν τοῦ ἁγίου Ιωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ παρά τινι γυναικὶ Μακεδονιανῇ, ἐν Κυζίκῳ διαγούσῃ, ταύτην ἀνακομισάμενος, καὶ ἐν Χαλκηδόνι τέως ἀποθέμενος, τελευταῖον ἐκ βάθρων οἶκον οἰκοδομήσας ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ἁγίου ἐν τῷ λεγομένῳ Εβδόμῳ Κωνσταντινουπόλεως, ἐν αὐτῷ τὴν τιμίαν κεφαλὴν τοῦ Βαπτιστοῦ ἀπέθετο μηνὶ Περιτίῳ πρὸ ιϛ΄. Καλανδῶν Μαρτίων. *His Coss. Theodosius Augustus inventum caput S. Ioannis Baptistæ apud feminam quandam Macedonianam, quæ Cyzici degebat, postremò excitato à fundamentis in Hebdomo templo S. Ioanni Baptistæ nuncupato, in eo venerandum caput Baptistæ deposuit mense Februario* XII. *Kalend. Martias.* Sozomenus lib. VII. cap. XXI. de Theodosio & D. Præcursoris capite: Περιλαβὼν τῇ ἁλουργίδι τὴν θήκην, ἐν ᾗ ἔκειτο, ἔχων ἐπανῆλθε, καὶ πρὸ τοῦ ἄστεως Κωνσταντινουπόλεως ἔθετο, ἐν τῷ καλουμένῳ Εβδόμῳ, μέγιστον καὶ περικαλλέστατον τῷ Θεῷ ἐνθάδε ναὸν ἐγείρας. *Purpura sua thecam, in qua jacebat caput, involvens, reversus est, & ante urbem Constantinopolitanam deposuit, ædificato ibidem in honorem Dei amplissimo pulcherrimoque templo.* Atque hujus sacri Prodromi capitis historiam pridem conscripsimus, ejusque faciem Constantinopoli sub annum MCCVI. Ambianum allatam, ubi in Ecclesia cathedrali religiosè pièque colitur, pluribus docuimus, cujus figuram cum ipsis Græcis inscriptionibus hîc damus, ne quid quod ad res Byzantinas illustrandas conferre possit omittamus. Meminit rursum idem Sozomenus istius ædis excitatæ à Theodosio lib. VII. cap. XXIV. At Codinus pag. 55. non modò Rufinum Magistrum operi præfectum fuisse à Theodosio ait, sed & illius tectum rotundâ formâ fuisse: Ο δὲ Πρόδρομος ὁ στρογγυλόστεγος ἐκτίσθη παρὰ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου, ὅτι ἐπὶ ἡμερῶν αὐτοῦ ἦλθεν ἡ τιμία κάρα τοῦ Προδρόμου εἰς τὴν πόλιν, ἣν καὶ ἐδέξατο ἀπὸ τοῦ Εβδόμου μετὰ Νεκταρίου Πατριάρχου, καὶ κατι-

CAPVT S. IOANNIS BAPTISTÆ, QVOD ASSERVATVR ET COLITVR IN ECCLESIA CATHEDRALI AMBIANENSI

I.L'aloüette fecit

θετο εἰς τὸ ναὸν τοῦ Θεολόγου· εἶτα διὰ Μαγίστρου Ῥουφίνου ἔκτισε τὸν ναὸν τοῦ Προδρόμου· *Ecclesiam S. Ioannis Baptistæ cum rotundo tecto Theodosius Magnus condidit, quia ipso imperante sanctum ejus caput in urbem allatum fuit, quod Imperator cum Patr archa Nectario in Hebdomo excepit, & in S. Ioannis Evangelistæ templo deposuit, deinde per Rufinum Magistrum Ecclesiam S. Præcursoris ædificavit.* Rufini verò Magistri officiorum sub Theodosio Magno, qui & Consul fuit an. CCCXCII. mentio est apud S. Ambrosium, Zozimum, Theodoretum, & in Codice Th. passim. Martyrii nomen huic ædi non semel tribuit Socrates, ubi & Hebdomum appellatum innuit, quòd septem ab urbe milliaribus distaret. Lib. VI. cap. VI. τὸ μαρτύριον τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου, ἑπτὰ δὲ σημείοις τοῦτο ἀπέχον τῆς πόλεως, καταλαμβάνει. Et cap. XI. προσορμίσας ἐν τῷ ἐπὶ Ἰωάννου μαρτυρίῳ, ἀπέχει δὲ τοῦτο ἑπτὰ σημεῖα τῆς πόλεως, &c. Unde colligimus per μαρτύριον τοῦ Ἰωάννου in Vita S. Joannis Chrysostomi à Palladio conscripta, Græcèque nuper edita à viro clariss. Emerico Bigoto, & per μαρτύριον τοῦ Ἑβδόμου, in Concilio Calchedonensi act. I. intelligi ædem S. Præcursoris, quæ interdum etiam nudè Ἕβδομον appellata legitur. Georgius Alexandrinus in Vita Chrysostomi apud Photium: Διάκονον γὰρ ἐν τῷ Ἑβδόμῳ (οὕτω γὰρ καλεῖται ὁ τόπος τῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ἐκκλησίας) παρὰ τὸν κανόνα ἐχειροτόνησε· *Diaconum enim in Hebdomo (sic quippe appellatur locus in quo sita est Ecclesia S. Ioannis) contra Canones promovit.* Ædem sancti Joannis in Hebdomo ab Justiniano excitatam, seu potiùs instauratam prodit Procopius lib. I. de Ædif. cap. VIII. atque structurâ & formâ fuisse omnino similem ædi S. Michaëlis in Anaplo, quam multis describit, hoc uno tantùm disparem, quòd sacra Joanni Baptistæ non erat maritima. Atque in ea quidem æde Justinianæa Phocam tyrannum Imperatorem appellatum tradunt Chronicon Alexandrinum pag. 866. Theophanes pag. 243. & Theophylactus Simocatta lib. VIII. cap. X. Denique hanc rursum instauravit Basilius Macedo. Porphyrogenitus in avi vita cap. LIII. Ἔτι δὲ καὶ τὸν πλησιόχωρον αὐτοῦ τοῦ Προδρόμου οἶκον πρὸ πάνυ πολλῶν καταπεσόντα χρόνων, καὶ ἐρείπιον αὐτὸ ναοῦ χρηματίζοντα, περικαθαίρων τῆς ὕλης, καὶ τῶν χωμάτων τάχιστα δὲ συνδομῇ καὶ ἐπιμελείᾳ τῶν περιφανῶν καὶ μεγάλων ἴσον καθίστησι· *Nec non illi* (ædi S. Joannis Evangelistæ) *vicinam Præcursoris ædem, multos ante annos dirutam, & tantùm par etinis con-*

spicuam, ruderi vetere, terraque egesta, celerrimo auxilio & diligentia, celebribus atque ingentibus parem effecit. Templi istius mentio est præterea apud Zonaram in Alexio pag. 235. Hujus quidem elegantiam & situm sic describit Gyllius lib. IV. cap. IV. *Suburbium Hebdomum appellatum in sexto Colle fuisse, qui nunc est intra urbem, ostendit ædes Divi Ioannis Baptistæ, quam etiamnum Græci vulgò vocant Prodromi. Ea in latere ad Solis ortum pertinente sita est, à Turcis maxima ex parte diruta, ubi aliquot columnæ marmoreæ extremam rapinam metuentes supersunt, sed paucæ ex multis ablatis. Quàm autem illa sumptuosa fuisset cùm alia vestigia indicant, tum Cisterna Boni paulò supra eam sita, longa trecentos passus, columnis & concameratione spoliata, in qua nunc horti virent.*

VII. S. JOANNIS BAPTISTÆ ædem ad Horologium, seu ad Milium, ædificavit Justinianus M. Codinus: καὶ ἔκτισε τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν ὄντα εἰς τὸ Ὡρολόγιον, τὸν λεγόμενον Βαπτιστήν.

VIII. S. JOANNIS BAPTISTÆ ILLI. Origines CP. MSS. Ὅτι τὰ καλούμενα Ἴλλου ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος, οἶκος ἦν τοῦ Ἴλλου Μαγίστρου πολλὰς ἀρχὰς διανύσαντος μετὰ πολλῆς δόξης ἐν χρόνοις τοῦ Λεομακέλλου καὶ Ζήνωνος, *ædes S. Ioannis Præcursoris Illi cognomen adepta, domus extitit Illi Magistri, qui præclaris multisque functus est dignitatibus sub Leone Macela & Zenone.* Addunt alio loco eædem Origines à S. Hypatio ædificatam hanc ædem: Ὁ δὲ ἅγιος Ὑπάτιος ἐκεῖσε παραδέδωκεν αὐτῷ τόπον, καὶ ἀνήγειρε τὴν τοιαύτην μονήν. Quæ verba absunt à Codino pag. 63.

IX. S. JOANNIS BAPTISTÆ Ecclesia vetus ædificat fuit à Constantino M. ejus verò ædificium muris terrestribus incumbebat. Ita Origines CP. ineditæ: Τὸν δὲ Πρόδρομον τὴν παλαιὰν ἀνήγειρεν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος· τὸ δὲ κτίσμα ἠκούμβιζεν εἰς τὸ χερσαῖον τεῖχος, quæ verba intervertit perperamque accepit Codinus pag. 61. nisi malè legerit eruditus interpres, τὴν δὲ παλαιὰν λεγομένην πόρταν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἀνήγειρε· καὶ ἕως ἐκεῖ ἦν τὸ ἀρχεῖον, καὶ παρ' αὐτὸ κτισθὲν χερσαῖον τεῖχος.

X. S. JOANNIS BAPTISTÆ Monasteriolum, à Græcis sanctimonialibus inhabitatum, Ecclesiæ τῆς Παμμακαρίστου juxta Blachernas contiguum, post captam à Turcis urbem substitisse auctor est Crusius ad Malaxum pag. 189. Illud idem quod Phranzes lib. III. cap. XIX. *in Trullo* stetisse ait, ubi habita Justiniano Rhinotmeto imperante Quinisexta Synodus, quam Gennadius Scholarius Patriarcha CP. Urbe à Turcis capta, sanctimonialibus, quæ in Παμμακαρίστου erant, adsignavit, cùm hanc ædem sibi in Patriarchium delegisset. Ita Phranzes lib. III. cap. XIX.

XI. S. JOANNIS BAPTISTÆ Monasterii, Valentis, seu Οὐάλεντος nuncupati, Abbas Martyrius cum aliis Urbis Episcopis Concilio Constantinopolitano sub Mena interfuit.

XII S. JOANNIS BAPTISTÆ Monasterium in Petrio celeberrimum fuit, de quo etsi quædam à me observata sciam ad Alexiadem pag. 249. hoc loco placet retexere. Μονὴν τῆς Πέτρας, & Πέτραν, & Πέτριον appellari à scriptoribus Byzantinis constat. Sanctimonialium fuisse docet Anna Comnena lib. II. Alexiad. p. 54. καὶ περιορισθῆναι παρακελεύει μετά τε τῶν θυγατέρων καὶ νυμφῶν αὐτῆς εἰς τὴν ἀγχοῦ τῆς Σιδηρᾶς διακειμένην γυναικείαν μονὴν τῶν Πετρίων, *& relegari præcipit unà cum filiabus ipsius in vicinum Sideræ Monasterium Petriorum.* Apud Zonaram pag. 183. & 185. & Scylitzem pag. 729. in Romano Argyropulo, Theodora Augusta εἰς τὸ Πέτριον περιορίζεται, *in Petrium ablegatur*, & in Monacham attondetur. Zonaras: Ἡ δὲ Βασιλὶς Ζωὴ ἀφικομένη εἰς τὸ Πέτριον τὴν ἑαυτῆς ἀδελφὴν ἀπέκειρε μοναχήν. Jam verò sancto Præcursori dicatam palam est ex Codino de Offic. cap. XV. n. XI. & XV. qui κατὰ τὸ γενέσιον, & κατὰ τὴν ἀποτομήν, τοῦ τιμίου Προδρόμου εἰς τὴν ἐπ' ὀνόματι τιμωμένην σεβασμίαν μονὴν αὐτοῦ τῆς Πέτρας procedere solitum Imperatorem ait. De loci situ, id constat ad muros urbis maritimos ad Fretum Sycenum, haud procul à Blachernis, extitisse, quod ex scriptoribus abunde probatum est ad Alexiadem. Vide templum Aëtii, infra.

XIII. S. JOANNIS BAPTISTÆ ædem, τὸν Πρόδρομον τὰ Πρόβου, dictam, ædificavit Probus Patricius, unus è XII. Senatoribus quos secum Byzantium adduxerat Constantinus M. quam quidem posteà Constantinus Copronymus in ἱπποδρόμιον convertit, quod Probi appellationem retinuit. Codinus pag. 53.

XIV. S. JOANNIS BAPTISTÆ ædes in Sphoracii tractu, memoratur in Synaxariis ad XIV. Februarii, & XXIV. Junii, & in ea celebratum festum Inventionis capitis ejusdem sancti Præcursoris, ut & illius natalitia, dicitur: τελεῖται δὲ ἡ τοιαύτη σύναξις ἐν τῷ ἁγιωτάτῳ αὐτοῦ προφητείῳ, τῷ ὄντι ἐν τοῖς Φωράκιου, ubi legendum Σφωρακίου. Agebatur etiam in hac æde commemoratio ejusdem Sancti, quæ postridie Theophaniorum à Græcis celebratur septimo Januarii. Eadem fortè fuit ædes quam ab eodem Sphoracio ædificatam scribit Codinus pag. 42. τὸν Πρόδρομον τὸν εἰς τὴν Κόγχην, ὁ αὐτὸς Σφωράκιος ἀνήγειρεν, ubi Origines CP. MSS. addunt, τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Θεολόγου τυγχάνοντα, *cùm prius esset templum S. Ioannis Theologi.*

XV. S. JOANNIS BAPTISTÆ Monasterium, ΤΟΥ ΣΤΟΥΔΙΟΥ appellatum, à Studio viro Patricio conditore nomen sumpsit. Michaël Studita in vita Theodori Studitæ, cujus Græca non sunt ad manum: *Venerat ab Urbe Roma vir genere & opibus præstans, Studius nomine, Euprepium lingua nostra vocare solet, qui & Patricii & Consulis honorem fuerat adeptus. Hic cùm in hac urbe domicilium collocasset, præclarum hoc templum magno Præcursori posuit.* At qua is ætate vixerit, haud omnino constat inter scriptores. Glycas Studium ait fuisse ex XII. Senatoribus qui Româ Byzantium cum Constantino M. migrarunt. Studium Comitem rerum privatarum sub Arcadio Imperatore an. Chr. CCCCI. & CCCCIV. habent Leges aliquot Codicis Theodosiani, ad quem extat Chrysostomi Epistola, quâ eum consolatur de morte fratris: hunc Præfectum Urbi indigitat Palladius in vita Chrysostomi pag. 27. edit. Bigotianæ: tertius denique memoratur Studius, qui Consul fuit anno Chr. CCCCLIV. qui Pantaleoni de Miraculis S. Michaelis, θεοσεβὴς καὶ περιβλεπτὸς ὕπατος dicitur. proinde is cujus meminit Michael Studita: à quo Monasterium conditum est, quod de ejus nomine Στουδίου, *Studii* nuncupatum fuit. Theophanes anno VI. Leonis M. & ex eo Cedrenus: Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει καὶ Στούδιος τὸν ναὸν ἔκτισεν τοῦ Προδρόμου, καὶ μοναχοὺς ἐκ τῆς μονῆς τῶν Ἀκοιμήτων ἐν αὐτῷ κατέστησεν. *Hoc etiam anno Præcursoris templum Studius ædificavit, & Monachos ex Acœmetorum Monasterio in eo constituit.* Theodorus Lector Ecl. I. Ἐπὶ Γενναδίου (Πατρ. ΚΠ) Στούδιος ἔκτισε τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, καὶ μοναχοὺς ἐκ τῶν Ἀκοιμήτων ἐνεκατέστησεν. Suidas: Στούδιος, δυνάστης, ὃς καὶ τὴν περιβόητον μονὴν ἔκτισεν. Continuator Theophanis lib. I. num IX. κατὰ τὸν θεῖον τοῦ Προδρόμου νεὼν, ὃν ὁ Στούδιος ἐκ βάθρων ἀνήγειρεν, &c. Denique Codinus: τὰ Στουδίου Στούδιος Πατρίκιος ἔκτισε, ἐν τοῖς χρόνοις Λέοντος τοῦ Μακέλλου, καὶ κτήματα πολλὰ ἐπεδίδωσε, καὶ μοναχοὺς χιλίους ἀπένειμε. *Monasterium Studii Studius Patricius condidit Leone Macela imperante, & plurimis ditavit possessionibus, atque monachos mille in eo instituit.* Hujus prætereà Studii meminit Justinianus in Novella LIX. At priusquam Monasterium fieret, Parochialis ædes fuerat. Suidas: ἡ τῶν Στουδιτῶν μονὴ πρότερον καθολικῆς ἐκκλησίας ἦν ὕστερον δὲ μετετέθη εἰς μονήν. *Studitarum Monasterium, Ecclesia fuit primùm parochialis, priusquam in Monasterium converteretur.* Vulgò appellatur μονὴ τοῦ Στουδίου, vel τοῦ Στουδίου. *Monasterium Studii*, in Historia Legationis Humberti Cardinalis ad Constantinum Monomachum, vel denique τῶν Στουδίων, ut habet Theophanes p. 407. Extitit autem in XII. regione prope Portam Auream. Chronicon Alex. in Heraclio p. 908. Ἐτελεύτησε ὁ Βόνος ὁ τῆς ἀοιδίμου μνήμης γενόμενος Μάγιστρος, καὶ ἀπετέθη τὸ λείψανον αὐτοῦ εἰς τὸ σεπτὸν μοναστήριον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου ἐπονομαζόμενον τοῦ Στουδίου, πλησίον τῆς Χρυσῆς πόρτας. *Obiit Bonus inclytæ memoriæ Magister, & depositum est illius corpus in venerando Monasterio S. Ioannis Præcursoris, quod Studii appellatur prope Portam Auream.* Ita Cedrenus pag. 485. Ὁ δὲ τύραννος διὰ τῆς Χρυσῆς πόρτης εὐφημούμενος ὑπό τε τοῦ στρατοῦ, καὶ δήμου, καὶ τῆς συγκλήτου, ἦλθεν εἰς τὸν ἐν τοῖς Στουδίοις τοῦ Προδρόμου ναὸν *Tyrannus verò per Portam Auream ingressus, exercitu, populoque & senatu faustis acclamationibus prosequente, ad ædem Præcursoris, quæ Studii dicitur, pervenit.* Neque alio statuitur loco à Nicephoro Bryennio lib. I. n. I. Διὰ γὰρ δὲ ἡ τάξις ἡ μονὴ τοῦ Στουδίου ἀφωρίσθω, δυοῖν ἕνεκα, τὸ μὲν ἵνα καὶ πρὸς ἀρετὴν ἐπαλείφοιντο τῇ μιμήσει τῶν ἀρίστων ἀνδρῶν· τὸ δ' ἵνα ἔχοιεν εὐχερῶς ἐξιέναι τῆς πόλεως, πρὸς θήραν τε ἀπιέναι, καὶ τοῖς ὅπλοις γυμνάζεσθαι. *Diversorium illius assignatum est in Monasterio Studii duabus de causis. Primùm ut ad virtutem exemplis virorum præstantium informarentur: deinde ut facilem haberent exitum ex Urbe, quoties vel venationis vel exercitationis ergo prodire ipsos oporteret.* Codinus pag. 12. Monasterium Studii Monasterio Icasiæ vicinum facit. Sed an ἶκοι τοῦ Στουδίου, seu *ædes Studii appellatæ* in Chronico Alexandrino, an. Leonis VIII. in eadem regione steterint, qua Monasterium Studii non bene constat: etsi ex iis quæ ibi narrantur, haud procul ab Hippodromo eas extitisse conjectari licet. Monasterium Studianum Franci post captam Urbem pene destruxerant, sed rursum instauravit Constantinus Palæologus Porphyrogenitus, Andronici Senioris Imperatoris frater. Gregoras lib. VI. pag. 133. καὶ τῷ νεῷ τῷ Στουδίου λαμπρὸν ἐπιθεὶς τὸν ὄροφον, (ἠρήμωτο γὰρ ὁ χῶρος ἐκεῖνος παρὰ Λατίνων, καὶ μηλόβοτος ἦν ἐκ πολλοῦ) ἔπειτα στερρὸν περιήγαγε φραγμὸν καὶ περίβολον, καὶ πολλοῖς τοῖς ἀναλώμασιν εἰς μοναζόντων κατέστησεν ἐνδιαίτημα. *Tum etiam templo Studii splendidum tectum addidit (locus enim is desolatus erat à Latinis, & longo jam tempore oves pascebat) & firmo muro circumducto, magnis impensis Monachorum habitationi accommodavit ædificium.* Monasterii Studiani descriptionem olim exaraverat Theodorus Studita, cujus meminit Gretzerus in Horto S. Crucis pag. 2490. sub quo quidem Theodoro Abbate, monachorum numerum millenarium excessisse scribit auctor Vitæ S. Nicolai Studitæ p. 299. edit. Combefisii. Ita etiam Origines CP. MSS. τὰ δὲ Στουδίου ἔκτισε Στούδιος ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Λέοντος Μακέλλου ἐν ᾧ προσεκύρωσε κτήματα πολλὰ καὶ χιλίων μοναχῶν μοναστήριον ἐν τε ἐποίησεν. Studianum Monasterium, inquit Gyllius lib. IV. cap. IX. nunc non extat, sed est translatum in religionem Mahumetanam, in cujus vestibulo sunt IV. columnæ cum trabeatione egregiè elaborata. In interiori parte ædium utrinque columnæ sunt, VII. virides nigris maculis, velut fragmentis alterius generis lapidum infertis distinctæ, quarum perimeter est VI. pedum & VI. digitorum. Denique earum ratio capitulorum, epistyliorum opere Corinthio elaborata, eadem est quæ columnarum vestibuli. Supra illas sex totidem existunt co-

lumnæ in parte ædis superiore. In area ædis Studianæ est cisterna, cujus lateritias cameras sustentant viginti tres columnæ excelsæ Corinthiæ. Extra urbem olim fuit Studianum Monasterium, nunc est intra urbem, juxta viam quâ itur ex columna Arcadii ad portam VII. turrium, quas claudit murus urbis habens portam nunc obstructam, olim patentem. Crebra porrò apud scriptores mentio occurrit Monasterii Studiani, præsertim verò Monachorum & Abbatum vitæ sanctitate & doctrinâ illustrium, qui ex eo prodiere, unde περιφανὲς καὶ περίδοξον τῆς ἀρετῆς παιδευτήριον appellatur in vita Nicolai Studitæ, apud Wibertum in vita Leonis IX. PP. lib. II. cap. IX. Michaelem Studitam in vita sancti Theodori Studitæ, & Anonymum in vita sancti Nicolai Studitæ editum à Combefisio pagg. 895. 930. 950. & in Synaxiis, præterea apud Scylitzem pagg. 752. 812. & in Menæis & Menologio Basilii XI. Nov. apud Ducam cap. XX. pag. 54. &c.

XVI. S. JOANNIS BAPTISTÆ, seu τοῦ ἁγίου Προφήτου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου, πλησίον τοῦ Τάφου memoriam agunt Græci XXIV. Januarii. Sed quid per Τάφον intelligant, non percipio, nisi ædes fuerit adjuncta sepulcro Dominico in Locis sanctis.

XVII. S. JOANNIS BAPTISTÆ ædes duas præterea recensent Porphyrogenitus in Basilio cap. LIV. & Scylitzes pag. 587. quarum unam ἐν τῇ Στροβιλαίᾳ, seu ut habet Scylitzes, ἐν τῷ Στροβήλῳ, à fundamentis excitavit, alteram ἐν Μακεδονιαναῖς potiori parte erexit, idem Basilius. Judæorum στροβιλιοτῶν meminit Novella Manuelis Comneni de Immobilibus Magnæ Ecclesiæ, sic nempe dictorum, quòd in *Strobilo* manerent, tractu fortè urbis sic nuncupato.

In hisce porrò Divo Præcursori sacris ædibus varias ejusdem asservatas olim reliquias par est credere, quæ captâ à nostris Urbe in Galliam potissimùm allatæ sunt, uti in laudato tractatu nostro Historico de Capite sancti Joannis Baptistæ pluribus docuimus: has inter extitit haud dubiè ossiculum ex manus vola, seu carpo, in manu ærea deaurata inclusum, quod in Monasterio sanctæ Magdalenæ Castellodunensi Ordinis Canonicorum Regularium sancti Augustini religiosè colitur, ex cujus inscriptione in ipsa manus & brachii commissura, insignem hanc reliquiariam thecam fuisse olim doctissimæ ac nobilissimæ Annæ Comnenæ Porphyrogenitæ, Alexii Imp. filiæ, colligimus: quam quidem cùm post editum supra dictum Syntagma à R. P. Claudio *Du Molinet*, sanctæ Genovefæ Paris. Canonico Regulari, viro doctissimo & rei antiquariæ perquam studioso, seriùs essem nactus, hîc describere, ne posteritati pereat, operæpretium duxi.

Ο ΚΑΡΠΟΣ ΟΣΤΟΥΝ Η ΔΕ ΧΕΙΡ ΧΡΥΣΗ ΠΟΘΕΝ;
ΕΚ ΤΗΣ ΕΡΗΜΟΥ ΚΑΡΠΟΣ ΕΚ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗΣ.
ΧΡΥΣΗ ΠΑΛΑΙΣΤΗ ΧΡΥΣΟΔΑΚΤΥΛΟΣ ΞΕΝΟΝ
ΟΣΤΟΥΝ Ο ΚΑΡΠΟΣ ΕΚ ΦΥΤΟΥ ΤΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ
ΤΗΝ ΧΕΙΡΑ ΔΩΙ ΓΑΝΩΣΕ ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΠΟΘΟΣ
ΑΝΝΗΣ ΑΝΑΣΣΗΣ ΕΚΓΟΝΟΥ ΤΗΣ ΠΟΡΦΥΡΑΣ.

Id est,

Carpus est os, manus verò aurea, unde?
Ex eremo carpus, ex Palæstina.
Aureus palmus, & aurei digiti, aliunde,
Os seu carpus est ex planta Præcursoris.
Manum verò illi exornavit ars & affectus
Annæ Imperatricis Porphyrogenitæ.

XVIII. JOB Monasterii Abbates Conciliis interfuisse leguntur cum cæteris urbis Episcopis, ac Domnus quidem ἀρχιμανδρίτης μονῆς τοῦ ὁσίας μνήμης Ἰώβ, Concilio Constantinopolitano an. DXVIII. Theodorus verò ἡγούμενος μονῆς Ἰώβ Concilio Constantinopolitano sub Mena.

XIX. JONÆ Monasterii, seu μονῆς τοῦ Ἰωνᾶ, Hegumenus Phocas subscripsit in Concilio Constantinopolitano sub Mena, cum cæteris urbis Abbatibus.

XX. SS. MACABÆORUM ædem in Sycæno oppido stetisse ipsis Heraclii A. temporibus docet Chronicon Alexandrinum anno illius XIV. Ελθόντων πλησίον τοῦ σεβασμίου οἴκου τῶν ἁγίων Μακκαβαίων πέραν ἐν Συκαῖς, *ad sacram sanctorum Macabæorum ædem trans urbem apud Sycas venientibus.* Horum festum agunt Græci I. Augusti.

XXI. S. SAMUELIS Prophetæ Ecclesia juxta Hebdomum fuit, in quam illatæ ejusdem sancti Prophetæ reliquiæ sub Attico Patriarcha, ut est apud Theodorum Lectorem Ecl. II. pag. mihi 191. Επὶ Ἀττικοῦ πατριάρχου εἰσηνέχθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τὰ λείψανα τοῦ ἁγίου Σαμουὴλ, καὶ ἀπετέθησαν ἐν τῷ Προφητείῳ αὐτοῦ πλησίον τοῦ Ἑβδόμου, πρὸ δώδεκα Καλανδῶν Ἰουλίων. Factam hanc reliquiarum sancti Samuelis translationem Indict. IV. Arcadio Aug. VI. & Probo Coss. XIV. Kalend. Julias annotat Chronicon Alexandrinum pag 715. Καὶ αὐτῷ τῷ ἐνιαυτῷ ἐκομίσθη τὰ λείψανα τοῦ ἁγίου Σαμουὴλ ἐν Κωνσταντινουπόλει διὰ τῆς Χαλκηδονησίας Σκάλας, μηνὶ Αρτεμισίῳ πρὸ ιδʹ. Καλανδῶν Ιουνίων, προηγουμένου Αρκαδίου Αὐγούστου καὶ Ανθημίου Επάρχου Πραι-

πατέρων καὶ ἀπὸ ὑπάτων, Αἰμιλιανοῦ Ἐπάρχου πόλεως, καὶ πάσης τῆς συγκλήτου, ὅπερ ἀπετέθη πρὸς τινὰ χρόνον ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ. Ejusdem translationis meminit sanctus Hieronymus adversus Vigilantium cap. II. *Sacrilegus dicendus est & nunc Augustus Arcadius, qui ossa beati Samuelis longo post tempore de Iudæa transtulit in Thraciam? Omnes Episcopi non solum sacrilegi & fatui judicandi, qui rem vilissimam & cineres dissolutos in serico & vase aureo portaverunt? Stulti omnium Ecclesiarum populi, qui occurrerunt sanctis Reliquiis, & tanta lætitia quasi præsentem viventemque Prophetam cernerent, susceperunt, ut de Palæstina usque Calchedonem jungerentur populorum examina, & in Christi laudem una voce resonarent?* Meminit etiam ejusce translationis Sigebertus an. CCCCVI. Corruit verò Ecclesia sancti Samuelis eo terræ motu qui anno XXXI. Justiniani Magni accidit, ut est apud Theophanem pag. 196.

XXII. S. ZACHARIÆ Monasterium sancta Dominica Carthagine Constantinopolim profecta, Leone M. & Zenone imperantibus, & à Nectario Patriarcha perhumaniter excepta, condidit, cui & ipsa præfuit, ut est in Menologio, quod Basilii Porphyrogeniti nomen præfert, ad X. Januarii. Meminit auctor Vitæ sancti Auxentii Archimandritæ n. LXVI. templi S. Zachariæ in suburbano, quod Theatrum dicebatur. Observant denique Menæa ad III. Januarii memoriam celebrari sancti Petri τοῦ σημειοφόρου, ἐν τῷ ἁγίῳ Ζαχαρίᾳ τῷ ἀτρόφας κειμένου, ubi mendum indubiè subest.

V.

ÆDES SACRÆ SANCTIS APOSTOLIS DICATÆ.

I. SANCTORUM APOSTOLORUM templum, omnium quæ in urbe extiterunt, post Sophianum, celeberrimum ac pulcherrimum, exstruxit Constantinus Magnus, ut in eo Imperatores Christiani post obitum humarentur. Theophanes pag. 21. de Helena matre Constantini: Ἐτάφη δὲ ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὃν ἔκτισεν ὁ υἱὸς αὐτῆς Κωνσταντῖνος εἰς τὸ θάπτεσθαι τοὺς τελευτῶντας Βασιλεῖς Χριστιανούς. *Sepulta est in templo sanctorum Apostolorum Constantinopoli, quod filius ejus Constantinus ædificaverat, quo ibi post obitum humarentur Imperatores Christiani.* Ejusdem ædis conditorem Constantinum Magnum agnoscunt præterea Eusebius lib. IV. de Vita Constantini cap. LVIII. Socrates lib. I. cap. XVI. Alexander Monachus de Inventione sanctæ Crucis, Cedrenus, Zonaras, Codinus & alii passim. Quanta verò fuerit ædis amplitudo, quæve illius elegantia, multis prosequitur idem Eusebius lib. IV. de Vita Constantini cap. LIX. quæ consultò prætereo, ut & atria, & porticus, & ædificia quæ ædem ambiebant, aut ei erant adjuncta. Codinus pagg. 38. & 73. templum Apostolorum Constantinianeum δρομικὸν fuisse ait & ξυλόστεγον: at Gregorius Nazianzenus in Carmine IX. de Somnio Anastasiæ, πλευραῖς σταυροτύποις τέτραχα τεμνόμενον fuisse satis indicat, proindeque in Crucis formam ædificatum, uti postmodum Justinianeum: deinde Eusebius tradit χαλκόστεγον fuisse, ita ut vix ulla videatur fides præstanda Græculis istis inferioris ævi. Sacri porrò istius loci religionem auxere plurimùm depositæ in eo SS. Andreæ, Lucæ, & Timothei Apostolorum reliquiæ, Constantio imperante, ac Timothei primùm, deinde SS. Andreæ & Lucæ. De Timothei reliquiis ita Idacius ad Consulatum Constantii VIII. & Juliani Cæsaris I. *His Coss. introierunt Constantinopolim reliquiæ Apostoli Timothei die Kal. Iun.* Chronicon Alexandrinum: Ἐπὶ τούτων τῶν ὑπάτων μηνὶ πανέμῳ α'. Τιμοθέου τοῦ ἁγίου μαθητοῦ γενομένου Παύλου τοῦ Ἀποστόλου Ἐπισκόπου τε πρῶτον χειροτονηθέντος ἐν Ἐφέσῳ τῆς Ἀσίας, τὰ λείψανα εἰσήχθη ἐν Κωνσταντινουπόλει σὺν πάσῃ τιμῇ, καὶ ἀπετέθη εἰς τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους ὑπὸ κάτω τῆς ἁγίας τραπέζης. *His Consulibus mense Panemo, die I. S. Timothei discipuli quondam S. Pauli Apostoli, & primi Ephesi in Asia creati Episcopi, reliquiæ Constantinopolim cum summa veneratione delatæ sunt, & in æde sanctorum Apostolorum sub ipso sacro altari repositæ.* Anno verò sequenti illatæ SS. Andreæ & Lucæ in urbem reliquiæ. Idacius ad Consulatum Constantini IX. & Juliani Cæsaris II. *His Coss. introierunt Constantinopolim reliquiæ SS. Apostolorum Andreæ & Lucæ die V. Non. Mart.* Chronicon Alexandrinum: Ἐπὶ τούτων τῶν ὑπάτων μηνὶ Δύστρῳ εἰσήχθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τὰ λείψανα τῶν ἁγίων Λουκᾶ καὶ Ἀνδρέου τῶν Ἀποστόλων, σπουδῇ Κωνσταντίου τοῦ Αὐγούστου, μετὰ σπουδῆς καὶ θεοσεβείας, ψαλμῳδίας τε καὶ ὑμνολογίας, καὶ ἀπετέθη εἰς τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους. *His Coss. mense Distro, die III. Constantinopolim illatæ sunt reliquiæ sanctorum Lucæ & Andreæ Apostolorum curâ Constantii Augusti cum veneratione & cultu, psalmis & hymnis, depositæque sunt in æde sanctorum Apostolorum.* Eæ porrò reliquiæ sanctorum Andreæ & Lucæ curante Artemio Duce & Augustali Alexandriæ, qui postmodum martyrii coronam adeptus est sub Juliano, Constantinopolim allatæ sunt, uti pluribus narrant Acta Artemii, Metaphrastes in Vita sancti Lucæ, quæ habetur ad calcem operum Oecumenii, ejusdem Acta edita à Combefisio pag. 517. Zonaras pag. 20. Cedrenus pag. 296. Synaxaria ad XXX. Novemb. Nicephorus Call. lib. X. cap. XI. &c. Agunt præterea de hac translatione Philostorgius lib. III. cap. II. Theodorus Lector Ecl. II. Paulinus

Natali XI. apud Dungal. Menologium Sirleti XXII. Jan. & S. Hieron. in Chron. & adv. Vigil. c. II. qui sub Constantino peractam videtur innuere his verbis: *Sacrilegus fuit Constantinus Imperator, qui sanctas reliquias Andreæ, Lucæ & Timothei transtulit Constantinopolim.* Narrat Cavaccius, Rosio Patavii in Italia Episcopum agente, sub an. DCCCLXX. à Presbytero, cui incumbebat Ecclesiæ sanctorum Apostolorum custodia, corpus sancti Lucæ Evangelistæ, & reliquias sancti Mathiæ Apostoli subtractas, ac Patavium delatas, in templo sanctæ Justinæ conditas fuisse: qua de re pluribus etiam agit Angelus Portenarius lib. III. de Felicitate Patavina capp. XII. XIV. XVI. & XIX. Corpus verò sancti Andreæ à Petro Capuano Cardinali Legato Sedis Apostolicæ, capta à Francis urbe, Constantinopoli delatum, & Amalphitanæ Ecclesiæ concessum fuisse scribit Ughellus in Archiepiscopis Amalphitanis n. XII. Ejusdem sancti Brachium in Ecclesiam sancti Dionysii Vergiacensem in Burgundiæ Ducatu translatum testatur Necrologium ejusdem Ecclesiæ, hisce verbis: *Obiit Gilla Domina Vergeii, quæ dedit huic Ecclesiæ vas in quo reponitur corpus Domini, & brachium S. Andreæ.*

At ædis Apostolorum conditorem non Constantinum, sed Constantium illius filium agnoscere videtur loco laudato Philostorgius, ubi has sanctas Reliquias ab eo illatas scribit εἰς τὸν ναὸν, ὃν ἐξῳκοδομήσατο, τὸ κοινὸν τῶν Ἀποστόλων ἐπιφερόμενον ὄνομα. His consona tradunt Acta sancti Lucæ à Combefisio nuper edita pag. 518. Sed renovatam tantùm & instauratam, vel certè dedicatam, seu ædis encænia facta ab eodem Constantio ex Philostorgio licet opinari: Ἐπὶ Κωνσταντίου εἰσῆλθον ἐν Κωνσταντινουπόλει τὰ λείψανα τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Τιμοθέου μὲν πρὸ ὀκτὼ Καλανδῶν Ἰουλίων, Ἀνδρέα δὲ καὶ Λουκᾶ πρὸ πέντε Νόνων Μαρτίων, καὶ κατετέθησαν ἐν τῷ ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐγκαινισθέντι ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων· *Constantio imperante illatæ sunt Constantinopolim reliquiæ sanctorum Apostolorum Timothei* VIII. *Kal. Iul. Andreæ verò & Lucæ* V. *Non. Mart. & depositæ sunt in renovata ab illo sanctorum Apostolorum æde.* Præterea Zonaras ædem Apostolorum à Constantio ædificatam disertè tradit: Ην μὲν γὰρ καὶ πρότερον, τοῖς Ἀποστόλοις ἐκεῖσε ναὸς παρὰ Κωνσταντίου τοῦ υἱοῦ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου δεδομημένος, οὐχ οἷος δ᾽ ὁ νῦν ἐστὶ, πολλῷ δὲ τούτου καὶ πρὸς κάλλος καὶ πρὸς ὄγκον λειπόμενος· *Fuerat quidem prius ibi ædes Apostolis sacra, à Constantio ædificata, non tamen huic quæ nunc extat similis, sed ea & magnitudine & elegantia multò inferior.* Ex quibus emendandus videtur Procopius lib. I. de Ædif. cap. IV. ubi utraque Græca editio præfert Κωνσταντῖνον Βασιλέα ædem sanctorum Apostolorum nomini & gloriæ ædificasse, decreto addito, ut in eo ipse & successores humarentur, οὗ δὴ καὶ Κωνσταντίνου τοῦ πατρὸς τὸν νεκρὸν ἔθετο, *ubi & cadaver patris posuerat*: quæ extrema verba de Constantio intelligenda ex infra dicendis satis constabit. Ex illatis porrò in hoc templum sanctorum Andreæ & Lucæ reliquiis, sanctorum Apostolorum nomen demum sumpsisse par est credere, siquidem illud sit quod sanctæ Trinitati dicatum fuisse tradit Codinus pag. 62. Ὡσαύτως καὶ τὴν ἁγίαν Τριάδα, τὴν οὖσαν εἰς τὸ Ἐξωκιόνιον, τὴν νῦν ἁγίοις Ἀποστόλοις ὀνομαζομένην· *Ædem pariter sanctæ Trinitatis, in Exocionio, quæ nunc sanctorum Apostolorum dicitur,* condidit Constantinus, & collapsam Justinianus restauravit. Nam Exocionium in undecima Urbis regione, ut & *Martyrium Apostolorum*, extitit, uti suo loco indicatum. Proinde cùm Philostorgius ait ἐγκαινισθῆναι ædem à Constantio, id intelligendum videtur non modò de restaurata, vel confecta æde, sed etiam de mutatione appellationis, vel tituli, cùm demum sanctorum Apostolorum templum appellari voluerit. Id planè prodit auctor Chronici Alexandrini pag. 670. quo loco scribit Constantinum Magnum humatum fuisse ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Ἀνδρέου, καὶ Λουκᾶ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, καὶ Τιμοθέου μαθητοῦ Παύλου, καὶ Ἀποστόλου, *in æde sanctorum Apostolorum Andreæ & Lucæ Evangelistæ, & Timothei discipuli Pauli, & Apostoli.* Quibus consona habet Idacius in Fastis Coss. ubi agit de Encæniis hujus ædis quæ facta sunt anno V. Valentiniani: *His Coss. dedica est Ecclesia, ubi beati Apostoli positi sunt,* V. *Id. April.* At dedicationis istius, seu encæniorum ædis Apostolorum causam non tradunt, opinor, scriptores, quæ ad supradictum annum & diem revocat pariter Chronicon Alexandrinum pag. 702. Ἐπὶ τούτων τῶν ὑπάτων καθιερώθη ἐκκλησία τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἐν Κωνσταντινουπόλει μηνὶ Ξανθικῷ πρὸ πέντε Ἰδῶν Ἀπριλλίων. Et Marianus Scotus: *Constantinopoli Martyrium Apostolorum dedicatur.* Verùm cùm Eusebius, Socrates, & alii è vetustioribus scriptoribus disertè tradant ædem ipsam sanctis Apostolis sacrasse ac dicasse Constantinum Magnum, nescio an potior videatur sententia Constantinum hanc ædificasse quidem, sed confectam demum à Constantio, qui illius encænia celebraverit. Certè omnibus Apostolis sacram fuisse refert Procopius lib. I. de Ædif. cap. IV. Ἦν τις ἐν Βυζαντίῳ ἐκ παλαιοῦ τοῖς Ἀποστόλοις νεὼς ἅπασι, *erat Byzantii vetusta quædam ædes, cunctis dicata Apostolis,* &c.

Hanc Justinianus Imperator funditus demolitus, non solùm instaurare studuit, sed majorem etiam facere & pulchriorem: & in formam crucis ædificavit, in cujus medio ingentem statuit testitudinem, Sophianæ omnino similem, præterquam quod ædis Apostolorum testudini nullæ suberant fenestræ. Forma verò ædis & elegantia pluribus ibidem describuntur à Procopio. Justinianum etiam ædis Apostolorum conditorem, seu restauratorem agnoscunt Evagrius lib. IV. cap. XXX. & scriptor Actorum S. Lucæ. Scriptores autem alii à Theodora Justiniani conjuge exstructam volunt. Zonaras pag. 53. Ἡ δὲ βασιλὶς Θεοδώρα τὸν τῶν

ἁγίων Ἀποστόλων περιώνυμον ναὸν ἐδομήσατο· *Imperatrix verò Theodora tunc sanctorum Apostolorum templum ædificavit.* Constantinus Manasses, de Theodora:

> Αὐτὴ ναὸν ἀνήγειρεν ἀπὸ ῥιζῶν ἐξ ἄκρων
> Τοῖς τοῦ Κυρίου μαθηταῖς, μετὰ τὸν πρῶτον πρῶτον·
> Γλαυκόχρωτον ἂν εἴποι τις ἐν τοῖς ναοῖς σελήνην,
> Εἰς κάλλος δευτερεύοντα τοῦ λαμπραυγοῦς ἡλίου.

Hæc à fundamentis templum Discipulis Christi condidit, post primum illud facilè principem sibi locum vindicans. Appellare quis haud insulsè possit inter alia templa cæruleo splendentem lumine Lunam: quod secundum Solem pulchritudine sua secundas ferat. Iisdem consentanea tradit Glycas: verùm id ex vulgaribus recentiorum Græcorum relationibus hausisse videntur. Tradit quippe Codinus pag. 73. Theodoram ædem SS. Apostolorum renovasse, curasseque ut Lycus amnis isthac subterflueret, magnis fundamentis & ingentibus lapidibus ibi positis: ædificatam autem ad formam ædis S. Joannis Evangelistæ quæ Ephesi erat. Certè Procopius lib. v. de Ædif. cap. 1. auctor est Ephesinam ædem à Justiniano conditam, formâ omnino similem fuisse ædi Apostolorum Constantinopolitanæ ab eodem ædificatæ. Quod verò præter alias nugas, quas consultò prætereo, subdit Codinus, ædis Apostolorum facta encænia, antequam Sophiana dedicaretur, falsum est omnino: siquidem post excessum Theodoræ, qui anno Christi DXLVIII. contigit, XXI. Justiniani, facta Apostolorum ædis encænia scribit Theophanes, anno scilicet XXIII. ejusdem Augusti, XXVIII. Julii, feriâ III. τῷ δὲ Ἰουλίῳ μηνὶ κη´ ἡμέρᾳ γ´. γέγονεν τὰ ἐγκαίνια τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ ἡ κατάθεσις τῶν ἁγίων λειψάνων Ἀνδρέου, Λουκᾶ, καὶ Τιμοθέου τῶν ἁγίων Ἀποστόλων. *Cæterùm Iulio mense, die XXVIII. feriâ III. facta sunt encænia ædis SS. Apostolorum, & depositio sanctarum reliquiarum Andreæ, Lucæ, & Timothei sanctorum Apostolorum.* Encæniorum verò ceremoniam attigit etiam ibidem Theophanes: καὶ διῆλθεν ὁ Ἐπίσκοπος Μηνᾶς μετὰ τῶν ἁγίων λειψάνων καθήμενος ἐν ὀχήματι χρυσῷ βασιλικῷ διαλίθῳ, κρατῶν τὰς τρεῖς θήκας τῶν ἁγίων Ἀποστόλων εἰς τὰ γόνατα αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἐποίησε τὰ ἐγκαίνια. *Et processit Episcopus Menas cum sanctis reliquiis sedens in curru aureo imperatorio gemmis distincto, gestans supra genua tres thecas SS. Apostolorum, sicque encænia celebravit.* Quam quidem pompam, ut & processum publicum, prodit etiam Procopius: πομπήν τε αὐτοῖς καὶ πανήγυριν ἐπιτετελεκότες, τῇ τε περὶ αὐτὰς τιμῇ ἐξοσιωσάμενοι τὰ εἰωθότα, καὶ περιστείλαντες τὰς θήκας αὖθις τῇ γῇ ἔκρυψαν, οὐκ ἄσημον, οὐδὲ ἀγείτονα λιπόντες τὸν χῶρον, ἀλλὰ σώμασιν Ἀποστόλων ἀνειμένον καταστησάμενοι ξὺν εὐσεβείᾳ. *His pompa ac celebritate ornatis, solitisque honoribus ritè persolutis, occlusos loculos humò denuo mandarunt: ac ne locus nota ad memoriam insigni & frequentia careret, Apostolorum corporibus illum piè dedicarunt.*

Ædem Apostolorum Justinianeam exornavit postmodum Justinus Junior, ut auctor est Theophanes pag. 204. & ex eo Cedrenus pag. 388. & Paulus Diaconus lib. XVI. Hist. Misc. pag. 470. renovavit verò, pristino decori restituit, & ἐρεισμάτων περιβολαῖς stabilivit Basilius Macedo, ut habet Porphyrogenitus in avi vita cap. LIV. & ex eo Scylitzes, apud quem dicitur περιφανὴς καὶ μέγιστον τέμενος, *celeberrimum & maximum templum.* Nicephorus Gregoras lib. VII. enumerans erecta & restaurata ab Andronico Seniore templa, τὸν τῶν δώδεκα τοῦ Χριστοῦ μαθητῶν καὶ Ἀποστόλων ναὸν recenset, ut & Nicephorus Callist. in Procemio ad Hist. ubi in laudes ejusdem Andronici excurrit. De statua S. Michaelis, quam eundem Imperatorem ad hanc ædem excitasse tradit idem Gregoras, ut & Pachymeres lib. IX. cap. XV. agimus infra, ubi de templo Omnium Sanctorum. Capta à Turcis Urbe, Patriarcha CP. in æde Apostolorum sedit aliquamdiu, Muchemetis Sultani permissu, cùm Gennadium Scholarium ille inauguravit. Verùm cùm in templi septo nocte quadam inventus fuisset homo quispiam occisus, ac sibi suisque ne quidpiam accideret ejusmodi, timeret Patriarcha, quod tunc temporis tractus ille urbis cultoribus vacuus esset, in Monasterium τῆς Παμμακαρίστου concessit: rem narrant Phranzes lib. III. cap. XIX. Historia Politica pag. 15. & Malaxus in Hist. Patr. CP. pag. 108. Situm templi attigimus supra, diximusque extitisse illud in II. regione, ex veteri Urbis Descriptione, in qua hæc regio dicitur continuisse in se *Martyrium Apostolorum.* Hujus nulla restant hodie vestigia, ne fundamentorum quidem. Destruxit enim illud Mahumetes II. capta urbe, ejusque loco suam struxit cum Imareto, seu Xenodochio Messitam, Turcicarum omnium in Urbe primam, & operis magnifici, ad similitudinem ædis Sophianæ, ex ruinis cum aliarum ædium Christianorum, tum ædis Apostolorum vicinæ, uti scribunt Gyllius lib. IV. cap. II. Leunclavius in Pand. Turc. cap. CXXXIX. CXCVII. Theodorus Spanduginus pag. 198. liber inscriptus Ἄνθος apud Crusium, auctor Hist. Polit. Malaxus, &c. Tradit Pachymeres lib. IV. cap. XIV. Michaelem Palæologum Imp. Clericorum & Cantorum corpora in eo instituisse, καταστῆσαι κλῆρον ἐπὶ τῷ περιωνύμῳ τῶν Ἀποστόλων ναῷ. In eo etiam extitit sacellum S. Methodio sacrum, in quo ejus reliquiæ repositæ erant, ut est in Menologio Sirleti XIV. Jun. Meminit denique Cedrenus pag. 473. προελεύσεως Imperatoris ad ædem Apostolorum postridie Paschatis, ut Codinus de Off. cap. XV. §. X. & XI. aliarum processionum, quæ ad eandem ædem fiebant in festo Constantini M. & in festo Apostolorum.

Ædem Apoſtolorum ædificavit Conſtantinus M. ſeu, ut alii volunt, Conſtantius illius filius, quò in eo humo mandarentur Imperatores Chriſtiani, ut ex Theophane indicavimus. Euſebius lib. IV. de vita Conſt. cap. LX. αὐτὸς γοῦν αὐτῷ εἰς δέοντα καιρὸν τῆς αὐτοῦ τελευτῆς, τὸν ἐνταυθοῖ τόπον ἐταμιεύετο τῆς τῶν Ἀποστόλων προσρήσεως κοινωνὸν (εἰς) τὸ ἑαυτοῦ σκῆνος, μετὰ θάνατον προνοῶν ὑπερβαλλούσῃ πίστεως προθυμίᾳ γενέσθαι, ὡς ἂν καὶ μετὰ τελευτὴν ἀξιοῖτο τῶν ἐνταυθοῖ μελλουσῶν ἐπὶ τιμῇ τῶν Ἀποστόλων συντελεῖσθαι εὐχῶν. *Is igitur in opportunum venturæ mortis diem hîc locum ſibi divina diſpenſatione præparavit, qui Apoſtolorum appellatione innoteſcit, ad ſui ſepulchrum, ex fidei præſtantia prævidens futurum, ut poſt mortem orationum, quæ hîc ad Apoſtolorum gloriam offerendæ erant, particeps efficeretur.* Id ipſum penè habent Socrates lib. I. cap. ult. & Sozomenus lib. II. cap. ult. Prima autem Helena Auguſta Conſtantini mater in hoc tempo ſepulta eſt. Euſebius lib. III. de Vita Conſt. cap. XLVI. καὶ τὸ σκῆνος δὲ τῆς μακαρίας, οὐ τῆς τυχούσης ἠξιοῦτο σπουδῆς· πλείστη γοῦν δορυφορίᾳ ἐπὶ τὴν βασιλεύουσαν πόλιν ἀνεκομίζετο· ἐνταυθοῖ δὲ ἠρίοις βασιλικοῖς ἀπετίθετο. Cedrenus pag. 295. καὶ ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων θάπτεται πρώτη. Nicephorus Call. lib. VIII. cap. XXXI. μετὰ δὲ διετῆ χρόνον σὺν τῇ λάρνακι ἐν τῇ Κωνσταντίνου ἀνασωθεῖσα, πρώτη ἐν τοῖς βασιλικοῖς μνημείοις τῶν ἱερῶν Ἀποστόλων ταφῆς ἠξιώθη. *Biennio poſt unà cum loculo* (Roma) *Conſtantinopolim deportata eſt, & prima in imperialibus monumentis ædis ſanctorum Apoſtolorum ſepulturâ donata eſt.* Sed id controverſum eſſe (jure ne an injuria) indicavimus in Stemmatibus Byzantinis: id conſtat in primis Conſtantinum ipſum in eo humatum, illiuſque corpus in thecâ aurea conditum, à Conſtantio filio in hanc ædem illatum, ut Euſebius, Socrates, Sozomenus, Alexander Monachus, auctor Vitæ Conſtantini, Chronicon Alexandrinum, Procopius, Theophanes, Zonaras, Abulpharagius, & alii paſſim tradunt. Quod verò Conſtantino ii, Procopius lib. I. de Æd. cap. IV. Conſtantio adſcribit, aitque ab illo ſtatutum, ut ipſe ac ſucceſſores Imperatores, feminæ juxta ac mares, ibi humarentur: τὰς θήκας γενέσθαι αὐτῷ τε καὶ τοῖς ἐς τὸ ἔπειτα βασιλεύουσιν ἐνταῦθα τάξας, οὐκ ἀνδράσι μόνον, ἀλλὰ καὶ γυναιξὶν οὐδέν τι ἧσσον· ὅπερ καὶ διασώζεται εἰς τόνδε τὸν χρόνον. οὗ δὴ καὶ Κωνσταντίνου τοῦ πατρὸς τὸν νεκρὸν ἔθετο. *Decreto addito, ut cùm ſibi, tum aliis in imperium ſucceſſuris, feminis perinde ac viris ibi ſepulchra fierent, quod etiamnum ſervatur. Illic & Conſtantini patris cadaver condidit.* Cedrenus pag. 296. depoſitum refert ἐν λάρνακι πορφυρᾷ, ἤτοι Ῥωμαίῳ, unà cum matre. Paulus Diaconus lib. II. Hiſt. Miſc. *Funus ejus ſepultum eſt in Eccleſia Apoſtolorum in ſepulchro porphyretico.* Gyllius lib. IV. cap. II. ait ſecundum viam latam quæ tendit per dorſum promontorii ab æde Sophiæ ad Portam Adrianopolitanam, prope locum ubi fuit templum Apoſtolorum, ſibi monſtratum ſolium ex porphyretico marmore factum, ſed vacuum & carens operculo, longum X. pedes, altum V. pedes & ſemiſſem, quod Græci & Turci dicebant eſſe Magni Conſtantini. Locum autem, in quo extitit in æde Apoſtolorum Conſtantini depoſitum ſepulchrum, deſcribit Euſebius lib. IV. de vita Conſt. cap. LX. Δώδεκα δ᾽ οὖν αὐτόθι θήκας, ὡσανεὶ στήλας ἱερὰς, ἐπὶ τιμῇ καὶ μνήμῃ τοῦ τῶν Ἀποστόλων ἐγείρας χοροῦ, μέσην ἐτίθει τὴν ἑαυτοῦ αὐτὸς λάρνακα, ἧς ἑκατέρωθεν τῶν Ἀποστόλων ἀνὰ ἓξ διέκειντο· καὶ τοῦτο γοῦν, ὡς ἔφην, σώφρονι λογισμῷ, ἔνθα αὐτῷ τὸ σκῆνος τελευτήσαντι τὸν βίον εὐπρεπῶς μέλλοι διαναπαύεσθαι, ἐσκόπει. *Loculos igitur duodecim, quaſi ſacras columnas, in Apoſtolorum chori honorem & memoriam erigens, medium inter ipſos ſepulchrum ſuum ſtatuit, quod utrinque ſeni claudebant Apoſtoli: ſano certè, ut dixi, conſilio præcogitans, quòd ubi vitam cum morte commutaſſet, illius corpus ibi dignè ac decenter quieſceret.* Sed & idem Euſebius cap. LXXI. factum inde videtur innuere, ut Conſtantinus deinceps ἰσαπόστολος, *Par Apoſtolis* appellatus fuerit, & ut Sanctus à Græcis cultus fuerit, quod etiam docuimus ad Cinnamum pag. 412. τὸ τῆς τρισμακαρίας ψυχῆς σκῆνος τῷ τῶν Ἀποστόλων προσρήματι συνδοξαζόμενον, καὶ τῷ τοῦ Θεοῦ λαῷ συναγελαζόμενον, θεσμῶν τε θείων καὶ μυστικῆς λειτουργίας ἀξιούμενον, καὶ κοινωνίας ὁσίων ἀπολαῦον εὐχῶν. *Nam adhuc quidem licet contemplari beatiſſimæ animæ tumulum Apoſtolici nominis appellatione decorari, & Dei populo aggregari, diviniſque ceremoniis, & myſtico ſacrificio donari, & ſanctarum precationum communione perfrui.* Unde poſtmodum manavit apud Græcos, ut quotannis die Conſtantino ſacra, quæ eſt XXI. Maii, Imperator ad ædem Apoſtolorum, ἔνθα ἡ ἁγία τούτου σορὸς, *ubi ſacrum ipſius ſepulchrum* erat, procederet: quam quidem Imperatorum in Conſtantinum θρήσκειαν, ut & ſepulchri Conſtantiniani elegantiam attigit etiam hiſce verſibus Joannes Euchaïtarum Metropolitanus pag. 14.

> Νῦν δὲ βασιλεῖς προσκυνοῦντας ἑλκύεις,
> Ὧν ἔργον ἡ στέφουσα τὴν σορὸν χάρις
> Πᾶν τερπνὸν ὕλης, καὶ τέχνης πᾶν ποικίλον
> Φέρουσα, καὶ τέρπουσα τοὺς θεωμένους.

Zonaras pag. 10. non in ipſo templo extitiſſe Conſtantini ſepulchrum, ſed in porticu quam ad id condiderat Conſtantius filius, ſcribit: καὶ ἐν τῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων κατέθετο ἱερῷ, ἐν ἰδιαζούσῃ μέντοι στοᾷ, ἣν ἐπὶ τῇ ταφῇ τοῦ πατρὸς αὐτὸς ᾠκοδόμησεν. Cujus quidem Porticus meminit Cedrenus in Arcadio, quem ait ſepultum ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἐν τῇ μεσημβρινῇ στοᾷ, *in templo Apoſtolorum, in meridionali Porticu*, unà cum Eudoxia uxore. Joannes Chryſoſtomus adverſus Gentiles, & homil. XXVI. & LX. ἐν τοῖς προθύροις, in templi veſtibulo humatum

Constantinum scribit. In Porticibus sanè Ecclesiarum Episcopos sepultos fuisse scribit etiam Beda lib. II. Hist. cap. IV. ubi de S. Augustini Anglorum Episcopi cadavere: *Mox verò ut dedicata est (Ecclesia) intro illatum, & Porticu illius aquilonari decenter sepultum est: in qua etiam sequentium Archiepiscoporum omnium sunt corpora tumulata, &c.* Ut verò in S. Acacii ædem inde translatum à Macedonio Patriarcha CP. Constantini cadaver, ac postea ad priorem locum relatum fuerit à Constantio, narrant Socrates, Theophanes, Zonaras, & alii. A Constantini sepulchro aurea ornamenta à furibus ablata auctor est Nicetas Choniates in Alexio lib. I. extremo. Laudatur ex Bibliotheca Scoriacensi *Scholarii Patriarchæ interpretatio literarum quarundam repertarum in sepulchro Constantini Magni.* Ut etiam in hanc ædem illatum fuerit Constantii corpus, pluribus narrat Gregorius Nazianzenus orat. IV. seu I. in Julianum pag. 119. Porro ut Justinianus ædem Apostolorum ab ipsis fermè fundamentis excitavit, ita & Imperatorum sepulchra instauravit ac exornavit. Codinus: τὸ δὲ ἔξω μνημοθέσιον τῶν τε ὀρθοδόξων καὶ τῶν αἱρετικῶν ὁ μέγας Ἰουστινιανὸς ἐποίησε, καὶ διὰ μουσίων ἐκαλλώπισεν αὐτὸ, καὶ ἐκεῖσε ἐτάφη, ὡσαύτως καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Θεοδώρα ἡ κτίσασα τὸν ναόν. *Exterius verò monumentum orthodoxorum & hæreticorum Imperatorum Magnus Iustinianus exstruxit, & musivo exornavit, in eo etiam ipse & Theodora quæ ædem excitavit, humati sunt.* Quanta verò opum profusione sibi tumulum erexerit Justinianus, vel hinc patet, quòd auro puro confectum scribat Corippus lib. III. de Laudibus Justini:

> *Donec Apostolici subeuntes atria templi,*
> *Inclyta sacrato posuissent membra sepulchro,*
> *Quod prius ipse sibi puro construxerat auro.*

Neque aliud est μέγα ἡρῷον Ἰουστινιανοῦ, in quo conditum Michaëlis Balbi Imperatoris cadaver scribit Scylitzes pag. 513. quàm Porticus ista à Justiniano exstructa. Sed & extra ipsam ædem extitisse ejusmodi Imperatorum monumenta, perinde ac Zonaras & Codinus, satis indicat Theophanes pag. 425. & ex eo Diaconus lib XXIV. Hist. Misc. in Michaële Curopalata, scribens τῶν βασιλικῶν τάφων obseratâ portâ clausos fuisse: firmatque quod ait Codinus, in hisce imperatoriis monumentis sepulta æque hæreticorum ac orthodoxorum cadavera, ubi de Copronymi sepulchro effracto verba facit. Certè de Iconomachis Imperatoribus idem testantur verba Leonis Armeni apud Auctorem incertum post Theophanem pag. 435. Quin & ipsius Juliani Apostatæ sepulchrum inter alia extitisse asserit Joannes Episcopus Citri in Responsis ad Cabasilam: εὑρίσκονται δὲ καὶ δυσσεβῶν βασιλέων τάφοι ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς ἁγίοις ναοῖς, ὡς καὶ τοῦ Παραβάτου Ἰουλιανοῦ ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων. *Inveniuntur etiam impiorum Imperatorum tumuli in nostratibus sacris templis, ut Iuliani Apostatæ in templo SS. Apostolorum.* Zonaras pag. 24. & Cedrenus pag. 308. relatum illius corpus Tarso, ubi conditum fuisse testatur Gregorius Nazianzenus orat. IV. Constantinopolim, & ἐν λάρνακι πορφυρᾷ κυλινδροειδεῖ conditum aiunt, cui inscriptio posita est, quam describunt. Porro τὰ βασίλεια τῶν ἁγίων Ἀποστόλων μνήματα dicuntur ejusmodi Imperatorum sepulchra Nicephoro CP. sub an. DCLXXX. τὰ βασιλικὰ μνήματα Theophani an. II. Mauricii, τὰ τῶν βασιλέων κοιμητήρια auctori incerto post Theophanem pag. 435. βασιλικὸν [illegible] Manueli Chrysoloræ, qui hæc de ejusmodi Imperatorum sepulchris, atque adeò ipsius Constantini M. scribit: τί γὰρ τὸ τοῦ κτίσου μὲν καὶ πολιούχου βασιλέως τάφος, καὶ οἱ τῶν ἄλλων περὶ αὐτὸν ἐπὶ τῶν βασιλικῶν πολυανδρείῳ, ὃ μόνον θαῦμα ἦν ἰδεῖν· πολλοὶ μὲν κύκλῳ σωζόμενοι περὶ τὸν ναὸν τῶν Ἀποστόλων, πολλοὶ δὲ ἤδη καὶ ἀπολωλότες, καὶ ἄλλοι δὲ ἀλλαχοῦ τῆς πόλεως ἐπὶ τῶν προνάων. *Nam quid Imperatoris, quem conditorem & tutelarem urbs agnoscit, & ei adjuncta cæterorum Augustorum sepulchra in hoc imperatorio cæmeterio, rem vel solo aspectu admirandam, commemorem, quorum non pauca adhuc supersunt circa ædem Apostolorum, multa quoque jam interierunt, alia etiam passim in templorum Pronais extant?* Τάφου denique voce generica appellatum hunc sepulchrorum locum indicat Continuator Theophanis lib. IV. n. XXXI. Habentur porrò in Codice MS. Originum CP. cujus alibi meminimus, Imperatorum, qui in hisce Herois, uti hic appellantur, tumulo mandati sunt, Catalogus, cum eorundem sepulchrorum descriptione, quem hic subjungere operæ pretium duximus, quod nedum editus sit.

Τὰ ἐν τῷ Ἡρῴῳ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου βασιλέως μνήματα.

Ἐν τῷ Ἡρῴῳ τοῦ ἁγίου μεγάλου Κωνσταντίνου ἐν προσόψει κατ' ἀνατολὰς, κεῖται ἡ λάρναξ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου πορφυρᾶ, ἐν ᾗ ἀπόκειται αὐτὸς μετὰ τῆς ἁγίας Ἑλένης καὶ μητρὸς αὐτοῦ.

Ἑτέρα λάρναξ πορφυρᾶ, ἐν ᾗ ἀπόκειται Κωνστάντιος ὁ υἱὸς αὐτοῦ.

Ἑτέρα λάρναξ πορφυρᾶ, ἐν ᾗ ἀπόκειται Θεοδόσιος ὁ μικρός.

Ἑτέρα λάρναξ πράσινος Θετταλὴ, ἐν ᾗ ἀπόκειται [illegible].

Ἑτέρα λάρναξ ἀνακηπιανὸς, ἐν ᾗ ἀπόκειται Ἀναστάσιος καὶ Ἀριάδνη.

Ἑτέρα λάρναξ Θετταλὴ, ἐν ᾗ ἀπόκειται Βασίλειος ὁ Μακεδὼν, Εὐδοκία καὶ Ἀλέξανδρος.

Ἑτέρα λάρναξ σαγαρίνη, ἐν ᾗ ἀπόκειται Λέων ὁ Φιλόσοφος, καὶ Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ.

Ἑτέρα λάρναξ λευκὴ, ἡ λεγομένη Βασιλικὴ, ἐν ᾗ ἀπόκειται Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς Βασιλείου.

Ἑτέρα λάρναξ πράσινος Θετταλὴ, ἐν ᾗ ἀπόκειται τὸ λείψανον τῆς ἁγίας Θεοφανοῦς καὶ Εὐδοκία ἡ θυγάτηρ αὐτῆς.

Ετέρα λάρναξ Βιθυνὴ, ἐν ᾗ ἀπόκειται Ζωὴ ἡ δευτέρα γυνὴ Λέοντος τοῦ Φιλοσόφου.

Ετέρα λάρναξ πρασινος Θετταλὴ, ἐν ᾗ ἀπόκειται Εὐδοκία ἡ τρίτη γυνὴ Λέοντος τοῦ Φιλοσόφου.

Ετέρα λάρναξ Περικοννησία, ἐν ᾗ ἀπόκειται Αννα ἡ θυγάτηρ Λέοντος καὶ Ζωῆς.

Ετέρα λάρναξ, ἐν ᾗ ἀπόκειται Νικηφόρος ὁ Φωκᾶς.

Ετέρα λάρναξ, ἐν ᾗ ἀπόκειται Μιχαὴλ ὁ Αμορραῖος.

Ετέρα λάρναξ, ἐν ᾗ ἀπόκειται Ρωμανὸς ὁ υἱὸς Κωνσαντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ὁ λεγόμενος τὸ καλὸν παιδίν.

Εσωθεν τοῦ αὐτοῦ ναοῦ ἑτέρα λάρναξ, ἐν ᾗ ἀπόκειται Κωνσαντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος ὁ ἀδελφὸς τοῦ Βουλγαροκτόνου, οἱ υἱοὶ Ρωμανοῦ τοῦ λεγομένου καλὸν παιδίν· ὧν μήτηρ Θεοφανοὺς ἡ κειμένη εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ ναοῦ τοῦ μεγάλου Κωνσαντίνου.

Ταῦτα δὲ ἐν τῷ Ηρῴῳ τοῦ μεγάλου Ιουσινιανοῦ.

Ηρῷον τοῦ Μεγάλου Ιουσινιανοῦ. Λάρναξ κατὰ ἀνατολὰς ἀπὸ λίθου ξένου καὶ ἀλλοκότου, μέσην χροίαν ἔχοντος τοῦτε Βιθυνοῦ καὶ Χαλκηδονίτου, ἐν ᾧ ἀπόκειται Ιουσινιανός.

Ετέρα λάρναξ ἀπὸ λίθου Ιεραπολίτου, ἐν ᾗ ἀπόκειται Θεοδώρα ἡ γυνὴ αὐτοῦ.

Ετέρα λάρναξ πρὸς δυσμαῖς εἰς τὸ δέξιον μέρος τὸ χρῶμα ροδοποικίλως δοκιμινὴ, ἐν ᾗ ἀπόκειται Εὐδοκία ἡ γυνὴ Ιουσίνου.

Ετέρα λάρναξ λευκὴ Περικοννησία, ἐν ᾗ ἀπόκειται Ιουσῖνος ὁ μικρός.

Ετέρα λάρναξ Περικοννησία, ἐν ᾗ ἀπόκειται Σοφία ἡ γυνὴ Ιουσίνου.

Ετέρα λάρναξ ἀπὸ λίθου λευκοῦ Δοκιμιανοῦ ὀνυχίτου, ἐν ᾗ ἀπόκειται Ηράκλειος ὁ μέγας.

Ετέρα λάρναξ πράσινος Θετταλὴ, ἐν ᾗ ἀπόκειται Φλαβία ἡ γυνὴ αὐτοῦ.

Ετέρα λάρναξ Περικοννησία, ἐν ᾗ ἀπόκειται Κωνσαντῖνος ὁ Πωγωνάτος.

Ετέρα λάρναξ πράσινος Θετταλὴ, ἐν ᾗ ἀπόκειται Φαύστα.

Ετέρα λάρναξ Σαγαρικὴ, ἐν ᾗ ἀπόκειται Κωνσάντιος ὁ υἱὸς Κωνσαντίνου υἱοῦ Ηρακλείου.

Ετέρα λάρναξ ἑκατοντάλιθος, ἐν ᾗ ἀπόκειται Κώνσας ὁ υἱὸς Κωνσαντίνου υἱοῦ Ηρακλείου.

Ετέρα λάρναξ Ιεραπολίτης, ἐν ᾗ ἀπόκειται ἡ γυνὴ αὐτοῦ.

Ετέρα λάρναξ ἀπὸ λίθου Περικοννήσου, ἐν ᾗ ἀπόκειται ἡ γυνὴ τοῦ Κοπρωνύμου. ἰστέον ὅτι ἡ λάρναξ τοῦ Κοπρωνύμου ἐξεβλήθη καὶ ἐκαύθη. ὁ δὲ λίθος τοῦ τάφου ἐπρίσθη, καὶ ἐχρημάτισε εἰς συσήματα τοῦ Παλατίου, καὶ ἀβάκια τὰ ὄντα ἐν τῷ Φόρῳ.

Ετέρα λάρναξ ἐκ λίθου Περικοννησίου, ἐν ᾗ ἀπόκειται Λέων ὁ Ισαυρος.

Ετέρα λάρναξ Περικοννήσιος Μιχαὴλ τοῦ Τραυλοῦ καὶ Θέκλας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ.

Ετέρα λάρναξ πράσινος, ἐν ᾗ ἀπόκειται Θεόφιλος.

Στοὰ ἑτέρα πρὸς μεσημβρίαν τοῦ αὐτοῦ ναοῦ, ἥτις κατελύθη καί ἐστιν ἀσκεπὴς, ἐν ᾗ ἀπόκειται λαρνάκια τρία πορφυρᾶ Ρωμαῖα· τὸ ἐν πρὸς μεσημβρίαν Αρκαδίου· τὸ δὲ πρὸς ἄρκτον Θεοδοσίου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ· τὸ δὲ πρὸς ἀνατολὴν Εὐδοξίας.

Στοὰ ἑτέρα τοῦ αὐτοῦ ναοῦ πρὸς ἄρκτον, ἐν ᾗ κεῖται λάρναξ ἀπὸ λίθου Ρωμαίου, ἐν ᾗ δὲ ἀπέτεθη τὸ παμμίαρον σῶμα Ιουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου.

Ετέρα λάρναξ ἀπὸ λίθου Ρωμαίου, ἐν ᾗ ἀπόκειται Ιοβιανός.

Ιστέον ὅτι ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Μάμαντος ἐν τῇ Ξυλοκέρκῳ ἐν τῷ νάρθηκι τῆς ἐκκλησίας ἐξ ἀριστεροῦ μέρους ἵσαται λάρναξ ἀπὸ λίθου ἑκατοντάλιθου, ἐν ᾗ ἀπόκειται Κωνσαντῖνα ἡ τοῦ Μαυρικίου γυνὴ μετὰ τῶν τέκνων αὐτῶν. ἐν δὲ τῇ καταφυγῇ τῆς αὐτῆς μονῆς πρὸς ἀνατολὰς ἐξ ἀρισέρου, ἐν ᾗ ἵσαται λάρναξ, καὶ ἀποτέθηται τὸ σῶμα Μαυρικίου σφαγέντος ὑπὸ Φωκᾶ.

Ισέον ὅτι ἐν τῇ μονῇ τῆς ἁγίας Τεκλάδος τῆς ἐπονομαζομένης τὰ Σπωρακίου, ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τῆς ἐκκλησίας, ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ ἁγίου Ιωάννου τοῦ Προδρόμου ἵσαται λάρναξ Σπωρακίου καὶ τῆς Θεοφανοῦς τῆς γυναικὸς αὐτοῦ.

Ισέον ὅτι ἐν τῇ γυναικείῳ μονῇ τῶν Γαστρίων, εἰς τὸ πρὸς ἀνατολὰς δέξιον μέρος τῆς ἐκκλησίας ἐτάφη τὸ σῶμα τῆς ἁγίας Θεοδώρας γυναικὸς τοῦ Θεοφίλου τοῦ βασιλέως, ἡ ὀρθοδοξοτάτη, καὶ αἱ τε αὐτῆς θυγατέρες Θέκλα, Αναστασία, καὶ Πουλχερία.

Non solos duntaxat Imperatores in æde Apostolorum, sed & ipsos Patriarchas Constantinopolitanos humari sanxit Constantinus Magnus. Socrates lib. I. cap. XXVI. de Constantino: Αποτεθεὶς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῇ ἐπωνύμῳ τῶν Αποσόλων, ἣν δι' αὐτὸ τοῦτο πεποιήκει, ὅπως ἂν οἱ βασιλεῖς τε καὶ ἱερεῖς τῶν Αποστολικῶν λειψάνων μὴ ἀπολιμπάνοιντο· *In Ecclesia Apostolorum deponitur, quam idcirco ædificaverat, ut & Imperatores & Pontifices Apostolicis non destituerentur reliquiis.* A Socrate hausit quæ habet Alexander Monachus de Inventione S. Crucis: Εἰς τοῦτο γὰρ ὁ μακάριος Κωνσαντῖνος ᾠκοδόμησεν ἐκείνην τὴν ἐκκλησίαν εἰς τὸ θάπτεσθαι ἐκεῖσε τοὺς βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς, ὥσπερ μὴ εἶναι μακρὰν τῶν Αποστολικῶν λειψάνων. Evagrius lib. IV. cap. XXX. de æde Apostolorum condita, vel instaurata à Justiniano: ἐν ᾧ οἵτε βασιλεῖς, οἵτε ἱερώμενοι νενομισμένης ταφῆς τυγχάνουσι. *in qua & Imperatores & Pontifices debitam sepulturam consequuntur.* Cujus quidem sanctionis hanc causam reddit Sozomenus lib. II. cap. ult. Από τούτου δὲ, ὡς ἔκ τινος ἔθους γενομένου καὶ οἱ μετὰ ταῦτα τελευτήσαντες ἐν Κωνσαντινουπόλει βασιλεῖς Χριστιανοὶ κεῖνται, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐπίσκοποι, ὡς καὶ τῆς ἱερωσύνης ὁμοτίμου τῇ βασιλείᾳ οὔσης, μᾶλλον μὲν οὖν ἐν τοῖς ἱεροῖς τόποις καὶ τὰ πρωτεῖα ἐχούσης· *Ab eo igitur tanquam ex hujus rei auctore consuetudine ducta, Imperatores*

Christiani post mortem Constantinopoli sepeliuntur, atque etiam ipsi Episcopi: quippe cùm dignitas sacerdotalis, imperii dignitati par sit, imò vero in locis sacris primas partes obtineat. Atque inde passim humatos in æde Apostolorum Patriarchas Constantinopolitanos legimus. Concilium Calchedon. parte I. c. XXXV. de Flaviano Patriarcha Constantinopolitano: Τὸ τῆ ἁγίας μνήμης Ἐπισκόπε Φλαβιανῦ τὸ σῶμα διακεκόμισαι, καὶ ἐν τῇ βασιλικῇ τῶν Ἀποςόλων, ἐν ᾗ εἰώθασιν οἱ προλειτουργήσαντες Ἐπίσκοποι θάπτεσθαι, τῇ χρεωστουμένῃ τιμῇ ἀποτίθεται· *Flaviani sanctæ memoriæ Episcopi corpus defertur, & in æde Apostolorum, in qua prædecessores Episcopi sepeliri consueverant, cum debito honore deponitur.* Adde Theophanem pag. 88. S. Joannis Chrysostomi reliquias Comanis in urbem allatas, & in æde Apostolorum depositas habent omnes ferè rerum Ecclesiasticarum & Byzantinarum scriptores: non tamen cum cæteris Patriarchis, sed ἐντὸς τῆ θυσιαςηρίε depositas narrant scriptores passim, atque in iis præ cæteris Georgius Alexandrinus, Anonymus scriptor Vitæ ejusdem, Cosmas Vestitor, & alii. Eustathius Presbyter in Vita S. Eutychii Patriarchæ Constantinop. n. XCVII. Μόγις δὲ τὸ σῶμα διαφυγὸν τοὺς ἁρπάζοντας, εἰσηνέχθη εἰς τὸν οἶκον τῶν ἁγίων Ἀποςόλων, παρὰ δόξαν τῶν ἁγίων πατέρων, προσετέθη τοῖς Πατριάρχαις ὡς Πατριάρχης, &c. Laudatur à Leone Allatio in Diatriba de Simeonibus pag. 111. Constantini Porphyrogeniti λόγος ἡνίκα τὸ τῆ Χρυσοςόμου ἱερὸν σκῆνος ἐκ τῆς ὑπερορίας ἐν τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων ἀπετέθη. Vide præterea Menæa XXVII. Januar. & XIII. Novembr. Cæteros porrò, quos aut Patriarchalis, aut Augustalis dignitas non ornasset, in hac æde humari vetant Gratianus, Valentinianus, & Theodosius Augusti in L. VI. Cod. Th. de Sepulcris violatis.

II. SS. APOSTOLORUM ἐν τῷ Τρικόγχῳ, IN TRICONCHO, ædem, Zenone imperante, incendio absumptam, exædificare cœpit Justinus Junior an. VII. ut prodit Theophanes pag. 206. Extitit autem Triconchum in Magno Palatio, uti supra indicavimus. Eadem videtur, cujus meminit idem scriptor anno XXII. Anastasii Dicori: τῆ λιτῆς γενομένης ἐν τῷ Τρικόγχῳ διὰ τὴν κόνιν, *processione facta in Triconcho propter pulverem.* Est autem pulvis ille, ni fallor, cinis Vesuvianus, quem tradit Procopius lib. II. de bello Gothico cap. IV. extremo, Byzantium usque olim delatum, in illiusque memoriam, ad placandum Deum solennes preces institutas: Καί ποτε μὲν φασιν ἐν Βυζαντίῳ ἐπιπεσοῦσαν (τὴν κόνιν) οὕτως ἐκπλῆξαι τοὺς ταύτῃ ἀνθρώπους, ὥστε πανδημεὶ ἐξ ἐκείνου δὴ καὶ ἐς τόδε τοῦ χρόνου, λιταῖς ἐνιαυσίαις ἐξιλάσκεσθαι τὸν Θεόν. *Ferunt aliquando Byzantium usque perductum cinerem ita incolas terruisse, ut quæ tunc ad placandum Deum decretæ sunt, etiamnum habeantur solennes supplicationes.* Id autem quando acciderit video controverti: quippe Chronicon Alex. accidisse hoc ait an. XXXIX. Theodosii Junioris. Τινὲς δὲ ἔλεγον καὶ πῦρ ἐν τῷ οὐρανῷ τεθεᾶσθαι· ὅθεν καὶ ἡ ἀνάμνησις κατ' ἔτος ἐπιτελεῖται μέχρι νῦν τῆς λιτανίας ὑπὲρ τῆς τῆ φιλανθρώπε Θεοῦ μακροθυμίας ἐν τῷ Τρικόγχῳ πρὸ η'. Ἰδῶν Νοεμβρίων· ἐν γὰρ τῇ τοσαύτῃ ἀπειλῇ οὐκ ἐθανάτωσέ τινα. *Quidam aiunt ignem in cælo visum: unde & anniversaria usque hodie peragitur memoria supplicationis in Triconcho, octavo Idus Novembris, cùm in tantis minis cælestibus neminem morti dederit.* Idem scriptor id in annum XII. Leonis M. rejicit, factumque scribit II. Novembris: Τούτῳ τῷ ἔτει ἔβρεξεν ἐν Κωνσταντινουπόλει κονίαν ἀντὶ βροχῆς· ἐπὶ παλαιςὴν ὕψους ἐτέθη εἰς τοὺς κεράμους ἡ κονία, καὶ πάντες ἔτρεμον λιτανεύοντες, καὶ λέγοντες ὅτι πῦρ, καὶ ἐσβέσθη, καὶ ηὑρέθη κόνις τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπησαμένου, μηνὶ Δίῳ· Νοεμβρίου ια'. *Hoc anno Constantinopoli pro imbre cinis depluit, & quatuor digitos altus tegulas insedit, adeò ut omnes perculsi supplicationibus vacarent, dicerentque revera ignem esse, quo extincto cinis inventus est Dei misericordiâ, mense Novembri die* II. Iisdem penè verbis hæc refert Theophanes ad an. VII. Leonis, ut & Marcellinus Comes, qui Vesuvianum cinerem fuisse cum Procopio prodit: *Vesuvius mons Campaniæ torridus intestinis ignibus æstuans exusta evomuit viscera, nocturnisque in die tenebris incumbentibus, omnem Europæ faciem minuto contexit pulvere. Hujus metuendi memoriam cineris Byzantii annuè celebrant* VIII. *Idus Novemb.* Idem in Anastasio ad Consul. Paulini & Musciani: VIII. *Idus Novemb. in quo die memoria cineris dudum totam Europam tegentis apud Byzantios celebratur.* Marcellino & Theophani consentiunt Mnæa ad VI. Novembris, quo agitur μνήμη τῆς μετὰ φιλανθρωπίας κατενεχθείσης κόνεως ἐπὶ Λέοντος τοῦ Μεγάλου: sed errant quod id accidisse aiunt anno VIII. Leonis, cùm XVII. vitam ille exuerit. Ex his emendandus omnino Theophanes ann. XXX. Justiniani, scribens Timotheum Hegumenum Dalmati Monasterii obiisse VI. Decembris, εἰς τὴν μνήμην τῆ κόνεως: scribendum enim Νοεμβρίῳ, uti præfert Codex Vaticanus. Cujusmodi autem fuerit cinis ille, ex iisdem Menæis percipimus: κόνις ἦν μέλαινα καὶ παραπλήσια τῇ καμινιαίᾳ αἰθάλῃ, &c. *Cinis erat niger, & caminorum favillis similis, &c.* Illius etiam meminit Zonaras in Leone.

III. S. ANDREÆ ædes sacra, ab Arcadia Theodosii Junioris sorore exstructa fuit, unde & ARCADIÆ cognominata est. Chronicon Alexandrinum pag. 711. ἡ δὲ Ἀρκαδία ἔκτισε καὶ τὸν οἶκον τῆ ἁγίε Ἀνδρέου, ἐπίκλην τὰ Ἀρκαδίας. Quæ quidem ædes eadem fuit, quam proximam ædi S. Mocii ex parte occidentali statuunt Porphyrogenitus in Vita Basil. cap. LIV. & Scylitzes in eodem Basilio pag. 587. à quo instauratam tradunt. Porphyrogenitus: Καὶ τὸν πλησιάζοντα δὲ τούτῳ κατὰ τὸ μέρος τὸ πρὸς δυσμὰς Ἀνδρέου τῆ πρωτοκλήτε τῶν Ἀποςόλων ναὸν ἐκ πολλῆς ἀμελείας διαρρυέντα εἰς τὸ ἀρχαῖον κάλλος τῇ δεύσῃ ἐπιμελείᾳ ἀνήγαγεν. Hanc denique

renovavit Theodora Michaëlis Palæologi Imperatoris ex Eulogia sorore neptis, ut auctor est Nicephorus Gregoras lib. v. pag. 119. qui Monasterium fuisse ait: Ὃν μετὰ χρόνον ζητήσασα, ἤγαγεν εἰς τὴν ἀνεκαίνισε τῆς ἁγίου Ἀνδρέου μονὴν Θεοδώρα. Unde idem scriptor lib. vi. pag. 128. ejusdem Monasterii conditricem Theodoram agnoscit: ἀλλ' ἐκεῖθεν διὰ βραχέως ἐκλήθη παρὰ τῆς κτιτορίσσης τῆς τοῦ ἁγίου μονῆς. Ædis S. Andreæ meminit Bondelmontius noster.

IV. S. ANDREÆ Ecclesiam aliam, quam Justinianus Magnus exædificaverat, εἰς Χορτοβολῶνα, *in Fœnile*, mutavit Copronymus. Codinus pag. 55. ex Originibus Constantinop. ineditis.

V. S. ANDREÆ ΤΗΣ ΚΡΙΣΕΩΣ, vel ἐν τῇ Κρίσει, Monasterium habet Pachymeres lib. vii. cap. xxxi. in quo Raulæna Protovestiarissa ædem exquisito artificio elaboratam exstruxit, & Arsenii Patriarchæ Constantinop. corpus humari curavit. Vicinum ac contiguum fuisse Aristinæ Monasteriolo prodit idem scriptor lib. viii. cap. x. Menæa ad xvii. Oct. de S. Andreæ cadavere: καὶ τοῦτο λαβόντες, ἐν ἱερῷ τόπῳ, ᾧ Κρίσις ὄνομα, κατατίθουσιν.

VI. S. ANDREÆ Apostoli πλησίον τοῦ στύλου μονῆς Abbas Babylas subscribit in Concilio Constantinopolitano, cum hocce titulo, Βαβύλας πρεσβύτερος, καὶ ἡγούμενος μονῆς τοῦ ἁγίου Δανιὴλ τοῦ ἐν τῷ Στύλῳ, καὶ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ἐν τῷ μικρῷ βαθεῖ, καὶ τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Ἀνδρέου πλησίον τοῦ Στύλου ἀξιώσας ὑπέγραψα.

VII. S. ANDREÆ juxta portam Saturnini, πλησίον τῆς Σατουρνίνου πόρτης, Monasterii Abbas Zoticus interfuit eidem Concilio, subscripsit etiam Libello Monachorum ad Synodum sub Hormisda.

VIII. S. BARTHOLOMÆI ædes, de qua Menæa in S. Josepho Melodo iii. Apr. Καὶ ὁ τίμιος Ἰωσὴφ ἐλευθερωθεὶς τῆς εἱρκτῆς, πρὸς τὴν ΚΠ. διασώζεται. ἐπεὶ δὲ λείψανον ἱερώτατον τοῦ μεγάλου Ἀποστόλου Βαρθολομαίου παρά τινος λαβὼν εἶχε, καὶ ναὸν ἐπ' ὀνόματι τούτου συνάμα τῷ κλεινῷ Γρηγορίῳ ἐδείματο, καὶ ἐν φροντίδι πλείονι καθειστήκει, καὶ μελῳδήμασι τὰς αὐτοῦ πανηγύρεις κατακοσμῆσαι, σὺν δάκρυσί τε καὶ στεναγμοῖς ἠξίου τοῦ ποθουμένου τυχεῖν. *Venerabilis verò Ioseph carcere liberatus Constantinopolim salvus & incolumis pervenit. Cùm verò sacras magni Apostoli Bartholomæi reliquias ab aliquo acceptas haberet, templum in illius nomen, unà cum inclyto Gregorio construxit, summamque curam adhibuit, & ut cantibus ipsius festa adornarentur, cum lacrymis & planctibus rem desideratam consequi meruit.* Similia tradit Joannes Diaconus in Vita ejusdem Josephi n. xxv. Sed hanc ædem Constantinopoli extitisse, non ausim omnino affirmare: vide quæ de sancti Bartholomæi corpore scribit Baronius ad Martyrol. xxv. Aug.

IX. S. JACOBI ædem juxta Chalcopratianam exædificavit Justinus Junior Imperator, in qua extitere reliquiæ sanctorum Innocentium, S. Symeonis, S. Zachariæ Prophetæ, & S. Jacobi fratris Christi, præterea capilli S. Joannis Baptistæ, ut habet Codinus p. 36. In Menæis ad ii. Febr. celebratur festus dies SS. Symeonis & Annæ Prophetissæ ἐν τῷ σεπτῷ ἀποστολείῳ τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου, τῷ ὄντι ἐν τῷ σεβασμίῳ ναῷ τῆς ἁγίας Θεοτόκου, πλησίον τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας. Ubi per ædem Deiparæ Sophianæ proximam videtur Chalcopratiana intelligi, cui adjuncta fuit. Eadem ad ii. Aprilis in S. Antipa habentur. Capta à nostris Constantinopoli, Gervasius de Castellanovo, nobilis Gallus, diœcesis Carnotensis, de quo dixi ad Villharduinum num. v. dextram S. Jacobi Abbatiæ S. Vincentii ejusdem Diœcesis concesserat, ut docemur ex malè confecto Tetrasticho, quod in claustro Monasterii legitur:

> *Anno milleno bis centeno duodeno,*
> *Obiit Gervasius Castrinovi Dominus.*
> *Nicolai digitum, dextram dedit ipse Iacobi,*
> *Dulce Crucis lignum, Christophorique caput.*

Verùm ex hisce reliquiis superest duntaxat *vera*, uti vocant, *Crux* à duobus Angelis argenteis sustentata, in quorum alis expressæ visuntur Constantini M. & Helenæ matris icones, cum hisce characteribus, Ο ΚΟϹΤΑΝΤΗΝΟϹ. Η ΑΓΙΑ ΕΛΕΝΗ. In aliis duabus alis leguntur isti: ΙΔ Ο VΟϹ ΟV. & ΙΔΟΥ Η ΜΡ ϹΟΥ. Præterea os capitis sancti Christophori reconditum intra duplex ex ære aurato hemisphærium, in medio in ovalem formam apertum, ubi S. Christophorus militis armati more depictus conspicitur, dextra hastam tenens, sinistrâ scuto innixus, cum hisce characteribus, Ο ΑΓΙΟϹ ΧΡΙϹΤΟΦΟΡΟϹ. Infra, hi leguntur characteres, ejusce ævi more effficti:

> † Ο ΜΙΧΑΗΛ ΠΛΟΥΤΩ ϹΕ ΤΟΝ ΧΡΙϹΤΟΦΟΡΟΝ:
> ΚΡΑΤΕΙ ΚΡΑΤΟϹ ϹΟΥ ΜΑΡΤΥϹ ΕϹΤΗΡΙΓΜΕΝΟϹ:
> ΚΑΙ ϹΕ ϹΤΕΦΑΝΩ ϹΩΝ Δ' ΑΠΑΡΧΩΝ ΤΟ ϹΤΕΦΟϹ:

Id est, uti interpretor:

> *Ego Michaël* (*f.* Ducas Imp.) *exorno* (πλουτῶ) *te Christophorum,*
> *Conserva* (vel *posside*) *virtutem tuam martyr confirmate.*
> *Et te Corono, Corolla autem est ex tuis primitiis.*

X.

X. S. JOANNIS EVANGELISTÆ in Hebdomo ædem primus excitavit Constantinus M. Πατρ. ΚΠ. & Codinus: Τὸ δὲ Ἕβδομον, ὁ δρόμικος ναὸς, ἐκτίσθη παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου εἰς ὄνομα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. In ea repositum S. Præcursoris caput nuper inventum, & in urbem allatum Theodosio Magno imperante, dum ædes ipsi Præcursori sacra ibidem confecta esset, narrat Codinus pag. 55. καὶ κατετέθη εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεολόγου. A Basilio Macedone instauratam tradit Porphyrogenitus in Basilio cap. LXIII. Καὶ τὸν τοῦ Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἐν τῷ καλουμένῳ Ἑβδόμῳ ναὸν, τῷ χρόνῳ πονήσαντα, καὶ καταβληθέντα ἀνίστησι, καλλοναῖς τε ὡραΐσας, καὶ ὀχυρώμασι ἀσφαλισάμενος· *Apostoli & Evangelistæ Ioannis Theologi in Hebdomo templum tempore quassatum collapsumque erigit, variis pulcritudinis generibus exornans, & fulcimentis stabiliens.* In hoc templo, quod vicinum fuisse ædi S. Joannis Baptistæ in ipso Hebdomo subdit idem Porphyrogenitus, ejusdem S. Evangelistæ synaxin celebrari potissimum observant Menæa. Præterea in eo humatum Basilium Bulgaroctonum narrant Scylitzes, Joël, & Glycas cujus cadaver Michaële Palæologo imperante inventum, ejus jussu Selybriam translatum, & in Monasterio τοῦ Σωτῆρος depositum est. Rem narrat Pachymeres lib. II. cap. XXI. quo loco sua ætate Monasterii nomen tantùm servasse ait, formâ omni ejus ruinis deletâ, templumque ipsum destructum, & ipsum in stabulum armentorum mutatum. Illius meminit præterea Anna Comnena lib. III. pag. 97. ejusdem etiam fortè lib. XII. pag. 355. ut & Cinnamus lib. IV. n. XVI. tametsi ædis situs ibi non innuatur.

XI. S. JOANNIS EVANGELISTÆ ædes in Castro Rotundo memoratur à Guillelmo Bibliothecario in Hadriano II. PP. ubi de ejusdem Pontificis Legatis Constantinopoli à Basilio Imp. exceptis: *Ad Castrum autem Rotundum, in quo est Ecclesia miræ magnitudinis sancti Evangelistæ Ioannis nomini dicata, favore augustali. Sabbato mansionem suscipiunt.*

XII. S. JOANNIS EVANGELISTÆ ædem in Milio condere aggressus est Phocas tyrannus, absolvit Heraclius. Cùm enim Phocas ædem sancto Phocæ Martyri, cujus festum agunt Græci XXIII. Julii, sacram ædificare aggressus esset in Milio, eo loco ubi antea erat Ἀλλαγὴ, seu equorum mutatio, eamque ad tectum usque perduxisset, captus & cæsus est ab Heraclio, qui ædem absolvit, & Joanni Theologo inscripsit. Codinus: Ὁ δὲ Ἡράκλειος ἐλθὼν καὶ κρατήσας αὐτὸν, καὶ μετωνομάσας εἰς τὸ τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου ὄνομα τοῦ Θεολόγου. At Origines Constantinop. MSS. aliter habent, traduntque non ab Heraclio, sed à Romano Lacapeno absolutam, & sancto Joanni dicatam: Ἀνήγειρε τοῦτον καὶ ἀνεπλήρωσε Ῥωμανὸς ὁ Λακαπηνὸς, καὶ ναὸν εἶναι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου προσέταξεν, καὶ ἐν τούτῳ τῷ ὀνόματι εἰς ἀεὶ τιμᾶσθαι ἐθέσπισε, καὶ δὴ καὶ μέχρι σήμερον τοῦ ἁγίου τοῦ Θεολόγου ἐπικέκληται Διίππειον cognominatam auctor est Nicetas in Alexio Manuelis F. n. VI. quia Dihippio, de quo suo loco egimus, contigua erat: Ἐκ τοῦ μεγάλου παλατίου καὶ τὸ περίεργον ἐκθορόντες, εἰσίασι τὰ πρῶτα τὸν τοῦ Θεολόγου Ἰωάννου ναὸν, ᾧ τὸ ἐπίκλην Διίππειον· *Diluculo Palatio egressi, Ioannis Theologi templum quod Dihippium vocant, occupant.* S. Joannis Theologi ædis ἐν τῷ Διιππείῳ mentio est præterea in Menæis & Synaxariis XXIII. Martii. Constantinopolitani, inquit Gyllius lib. II. cap. XXIV. dicunt eam esse ædem ubi jam leones Regis stabulantur, vicinam Hippodromo & Foro cupedinis sito prope Sophiam, olim Augustæo appellato.

XIII. S. JOANNIS EVANGELISTÆ, seu Θεολόγου, ædem ad Horologium, haud procul ab æde Sophiana, exstruxit Justinianus. Codinus: καὶ ἔκτισε τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν ὄντα εἰς τὸ ὡρολογεῖον. In ea S. Tryphonis, & SS. Eustratii, Auxentii, Eugenii, & Orestis, quorum festum agunt Græci I. Febr. XIII. Decembris, & S. Antipæ Martyris XI. Aprilis, memoriam ac synaxin celebrari annotant Menæa & Menologia: Ἡ δὲ αὐτῶν σύναξις τελεῖται ἐν τῷ ἁγίῳ Ἀποστολείῳ τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, πλησίον τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας· *Horum dies festus celebratur in venerabili Apostolico templo S. Apostoli & Evangelistæ Ioannis Theologi propè sanctissimam magnam Ecclesiam.* Hujus ædis encæniorum memoriam agunt Græci II. Augusti. Menæa: Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τελοῦνται τὰ ἐγκαίνια τοῦ θείου ναοῦ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ τοῦ Θεολόγου, πλησίον τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας. Sed an diversa sit ab ea quam condidisse Constantinum Magnum ait Codinus pag. 55. vel ab ea quæ in Milio stetit, minimè constat.

XIV. S. JOANNIS EVANGELISTÆ oratorium, seu τοῦ Θεολόγου εὐκτήριον, κατ' αὐτὴν τὴν Μονοθύρου λεγομένης εἴσοδον, *in ipso Monothyri introitu*, scilicet in Palatio, excitavit Basilius Macedo, ut & ambulationem marmoribus stratam, quæ ab hoc Oratorio ad ædem Phari excurrebat. Ita Porphyrogenitus in Basilio cap. LIX.

XV. S. JOANNIS Theologi ἐν τοῖς Βεάτου memoriam & synaxin celebrari X. Julii observant Menæa.

XVI. S. JOANNIS Theologi, seu τοῦ ἁγίου Θεολόγου τοῦ Σφωρακίου mentionem agunt Origines CP. ineditæ, ubi de loco Smyrnio appellato.

XVII. S. JOANNIS Ecclesia Arcadiana dicta; de qua Codinus pag. 40. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Ἀρκαδιανὴ, παρὰ Ἀρκαδίου ἐκτίσθη, ἐπιλεξαμένου καὶ ἐκ τῶν πολιτῶν χιλιάδας ἓξ εἰς ὀφίκιον εἰς τὰ προσήκοντα αὐτοῦ· ἐκάλεσε δὲ αὐτοὺς Ἀρκαδιανούς· πάνυ γὰρ ἐφίλει αὐτοὺς, καὶ εὐεργέτει. *Ecclesia S. Ioan-*

nis, cognomento Arcadiana, condita fuit ab Arcadio, qui sex millia civium ad comitatum cùm processus faceret sibi delegerat: eos autem Arcadianos vocavit, omnino enim hos amabat, & remunerabat. Ubi Origines CP. ineditæ habent, καὶ ἐκ τῶν πολιτικῶν στιχιατῶν ς'. εἰς ὀψίκιον αὐτοῦ, ἢ εἰς τὰ προκείμενα, &c.

XVIII. S. LUCÆ EVANGELISTÆ ædem, ad occasum ædis S. Philippi, haud procul à Cisterna Mocesia, cùm casum minaretur, reædificavit Basilius Macedo, ut auctor est in avi vita Porphyrogenitus cap. LIV. & ex eo Scylitzes p. 587. Nescio an ad hanc ædem extiterit Ξενοτάφιον, seu κοινοτάφιον, Cœmeterium publicum, quod S. Lucæ appellationem habuit, & ab Irene Attica Augusta Constantini Cæci matre conditum narrat Codinus pag. 51. & 59. ex Originibus CP. ineditis.

XIX. S. MARCI EVANGELISTÆ Ecclesia, πλησίον τοῦ Ταύρου, juxta Forum quod Tauri appellatur, exstructa fuit à Theodosio M. deinde cùm ex terræ motu concidisset, rursum excitata à Romano Lacapeno, ut auctor est Codinus pag. 61. Ad Taurum etiam statuitur in Synaxariis ad 11. Januarii, & ad XXV. April. Origines CP. ineditæ: Ὁ ἅγιος Μάρκος ἐκκλησία ἦν μεγάλη ξυλόστεγος· ἄλλως δὲ Κωνσταντῖνα ἐστοιχείωσεν, καὶ ἵσταται ἐστηλωμένος ἐπάνω.

XX. S. PAULI in Palatio Oratorium à Basilio Macedone primùm exstructum fuit, si qua fides Porphyrogenito in avi vita cap. LVII. Κατ' ἄλλα δὲ μέρη καθέστηκε τὰ λοιπὰ, ἐν οἷς τότε τὸ ἱεροκήρυκος Παύλου σεπτὸν τυγχάνει εὐκτήριον, τὸν αὐτὸν κεκτημένον δημιουργὸν, μετὰ τῆς αὐτῆς πλουτοχόρου χειρὸς, καὶ αὐτὸ δομησάμενον· καὶ τὸ τούτου γὰρ ἔδαφος ἀργυρὸν ἔχει τοὺς κύκλους τῶν μαρμάρων ἐμπερικλείοντα, καὶ πολυτελείᾳ καὶ κάλλει τῶν ἄλλων κατ' οὐδὲν ὁρᾶται λειπόμενον. *In aliis quoque Palatii partibus reliqua cernuntur. Inter ea sacri Præconis Pauli venerandum oratorium est, eundem auctorem agnoscens, illius largissima liberalitate excitatum: namque illius pavimenti marmora argento circumligantur, & sumptuum immanitate ac decore à nullo superatur.* Et cap. LIX. illius situm indicat, scribens ei annexam fuisse à Leone Philosopho S. Barbaræ ædem: Τὸ περικαλλὲς εὐκτήριον τοῦ αἰθεροδρόμου Παύλου ᾧ καὶ τὸ τῆς μάρτυρος Βαρβάρας συνήνωται τὸ ὑπὸ τοῦ σοφωτάτου Λέοντος δομηθέν. Et Continuator Theophanis lib. III. num. XLIII. Εἰσάγει δὲ καὶ πρὸς τὸ καινούργιον κοιτῶνα καὶ τρίκλινον, ὃν Βασίλειος ὁ ἀοίδιμος ἔκτισε βασιλεὺς, καὶ πρὸς τὸν πόρτικα τοῦ πέμπτου κουβουκλείου, ἐν ᾧ καὶ τὸ τοῦ ἁγίου Παύλου εὐκτήριον ὑπὸ Βασιλείου τοῦ ἀοιδίμου ἵδρυται βασιλέως. *Inducit verò & ad nova fabricæ cubiculum tricliniumque à Basilio inclytæ memoriæ Imperatore conditum: ad porticum item quinti cubiculi, quo loco extat S. Pauli oratorium ab inclytæ memoriæ Basilio excitatum.* Ita etiam Scylitzes pag. 588. ædem S. Pauli in Palatio Basilio Macedoni adscribit. At videtur tantùm ab eo renovata, vel instaurata: siquidem Mauricio imperante ædificari cœptam satis declarat Gregorius M. lib. III. epist. XXX. ad Constantinam Augustam: *Serenitas vestra pietatis, religionis studio & sanctitatis amore conspicua, propterea quæ in honorem S. Pauli Apostoli in Palatio ædificatur Ecclesiam, caput ejusdem S. Pauli, aut aliud quid de corpore ipsius, suis ad se jussionibus, à me præcipit debere transmitti*, &c. Constantinum Porphyrogenitum in Τετρακόγχῳ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἰκονίσματα διάφορα efformasse, multisque aureis figuris ac imaginibus illud adornasse, auctor est in illius vita Anonymus Combefisianus n. XXI.

XXI. S. PAULI Ecclesia in Orphanotrophio à Justino Juniore ædificata fuit, anno VII. ut scribit Theophanes, qui SS. Apostolis Petro & Paulo dicatam fuisse innuit: Τούτῳ τῷ ἔτει ἤρξατο κτίζειν ὁ Ἰουστῖνος τὴν ἐκκλησίαν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου ἐν Ὀρφανοτροφείῳ. *Hoc anno sanctorum Apostolorum Petri & Pauli Ecclesiam cœpit Iustinus ædificare in Orphanotrophio.* Scylitzes pag. 486. Suidas in Justiniano, & Codinus pag. 58. Hanc soli S. Paulo tribuunt, ut & Anna Comnena pag. 482. Pachymeres lib. IV. cap. XIV. prætereà Symeon Magister in Leone Armenio n. III. & Continuator Theophanis lib. I. n. XI. qui τὸν τοῦ θείου Παύλου σηκὸν τὸν ὀρφανοὺς τρέφειν λαχόντα vocat. At cùm non omnino constet de Orphanotrophii situ, incertum etiam an eadem sit quam ad Eugenii Portam statuit Nicephorus Gregoras lib. VII. pag. 192. ubi tradit Andronicum Seniorem instaurasse τὸν περὶ τὰς πύλας τοῦ Εὐγενίου μέγιστον νεών. Extitit autem Eugenii porta versus Acropolim, proinde in prima urbis regione. Neque enim ædes S. Pauli ad Eugenianam portam eadem videtur cum æde S. Pauli, quam in Palatio excitavit Basilius Macedo, cùm Oratorii, seu εὐκτηρίου nomine donetur: ædes verò ad Eugenianam portam magnitudine & amplitudine sua insignis fuerit, etsi utraque in eadem regione extiterit. Incertum etiam de qua sancti Pauli Ecclesia sermo sit apud Innocentium III. PP. lib. XIII. epistolâ XIX. quæ inscripta est *Decano de Blakerna, & G. Canonico sancti Pauli.* Porrò in hac æde memoriam, seu synaxin celebrari sancti Zotici primi Orphanotrophi XXXI. Decembris observant Synaxaria. Vide eadem ad XXIX. Junii & ad XIV. Januarii in sancto Theodulo.

XXII. S. PAULI ἐν τῷ Λάτρῳ μετοχίου, seu Cellulæ ab alio Monasterio dependentis meminit Pachymeres lib. VIII. cap. VI. extremo. S. Pauli iconismum sic depingunt Menæa XXIX. Junii: Ἦν δὲ τὴν ἰδέαν — φαλακρὸς τὴν κεφαλὴν καὶ ψιλὸς, χαροποιοὺς ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς, κάτω νεύων τὰς ὀφρῦς, λευκὸς τὴν ὄψιν προσφερὴς, εὖ μάλα τὸ γένειον κεκαθηκώς, εὐκαμπῆ καὶ εὐπρέπουσαν ὅλῳ τῷ προσώπῳ τὴν ῥῖνα περιφέρων, ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ πώγωνος μέλασι καὶ λευκαῖς θρι-

ξὶν ἐγκοσμούμενος, ἀξκυλαῖος, εὔερσος, ὅλον τὸ τ̃ σώματος μέγεθος, μικρὸν συνεσταλμένος, &c.

XXIII. PAULOPETRIUM, seu ædes S. Pauli in Petrio, si bene auguror: illius mentio est in Menæis ad XXII. Febr. in qua depositum colebatur corpus sancti Athanasii Confessoris, qui vixit sub Leone Iconomacho:

> Ἀθανάσιος θρέμμα Παυλοπετρίου
> Ἀποστόλοις σύνεστι Παύλῳ καὶ Πέτρῳ.
> *Athanasius alumnus Paulopetrii*
> *Simul est cum Apostolis Petro & Paulo.*

Adde Maximum Cytheræum ἐν βίοις ἁγίων. In hac æde synaxin celebrari sanctorum Martyrum Africani, Publii, & Terentii XIII. Martii annotant eadem Menæa.

XXIV. PAULINI Monasterii Abbas Liberius subscripsit Libello Monachorum ad Synodum sub Hormisda, ut Marinus Concilio Constantinopolitano sub Mena cum aliis urbis Abbatibus.

XXV. S. PETRI APOSTOLI templum intra Palatii septa exædificatum à Basilio Macedone refert Porphyrogenitus in avi Vita cap. LVII. locumque indicat in extrema Porticuum Marciani parte, eique adjunctam fuisse ædem aliam S. Michaëlis: Ὡσαύτως καὶ ὁ ἐπ' ὀνόματι τοῦ κορυφαίου τ̃ Ἀποστόλων Πέτρου κατὰ τὸ ἄκρον τῶν Μαρκιανοῦ περιδρόμων, ὡς ἀκροπύργιον ὑπ' αὐτοῦ κατασκευασθεὶν θεῖος ναὸς, ᾧ καὶ τὸ τοῦ Ἀρχιστρατήγου εὐκτήριον ἥνωται. *Similiter & in honorem Principis Apostolorum Petri in extremo ambulationum Marciani, velut acropyrgium, ab eodem templum exstructum, cui & oratorium Archistrategi annexum est.* A Basilio conditum pariter sancti Petri in Palatio templum testatur Scylitzes: illius verò amplitudo & elegantia pluribus describitur à Theophane Cerameo Homil. LV. qui non uni S. Petro, sed & S. Paulo dicatum innuit: Εν καὶ τοῦτο προσέθηκε γνώρισμα τ̃ ἐκείνου βασιλικῆς ὄντως, καὶ μεγάλης ψυχῆς τ̃ τερπνότατον τοῦτον τῶν κηρύκων ναόν. ὃν καθάπερ κρηπῖδα καὶ ἀσφάλειαν ἐν τοῖς ἀνακτόροις ἱδρύματο, μέγιστόν τε καὶ κάλλιστον, &c. *Vnum etiam hoc addidit animi verè imperatorii & magni argumentum venustissimum hoc Præconum templum, quod fundamenti instar ac munimenti in Palatio ædificavit maximum atque pulcherrimum.* Ubi τῶν Κηρύκων ναὸς non est templum in quo conciones sacræ habentur, quod vult Scorsus, sed templum Dei præconibus sacrum, id est SS. Petro & Paulo, in quorum festo dicta fuit hæc Theophanis homilia. Nec scio an eadem ædes fuerit cum ea quam in Hormisdæ Palatio exstruxit Justinianus, siquidem Hormisdæ Palatium intra Magni Palatii septa deinceps inclusum constat: ita ut quæ SS. Petro & Paulo primùm dicata, solius postea sancti Petri nomine insignita fuerit, proindeque sit ædes illa sancti Petri, de qua hæc habet Anastasius in S. Agathone PP. pagg. 54. 55. *Suscepti sunt à Principe in Oraculo sancti Petri Apostoli intra Palatium.* Et infrà: *Intra Oraculum S. Petri, intra Palatium astante.*

XXVI. SS. verò PETRI & PAULI APOSTOLORUM templum ad Hormisdæ aulam, ubi olim extiterat domus Justiniani adhuc privati, primus ædificavit idem Imperator, uti testatur Procopius lib. I. de Ædif. cap. IV. Πρῶτα μὲν Πέτρῳ καὶ Παύλῳ νεὼν ἐδείματο παρὰ τὴν βασιλέως αὐλὴν, ἣ Ὁρμίσδου τὸ πάλαιον ἐπώνυμος ἦν, ἔνθα τὴν οἰκίαν εἶχεν αὐτὸς πρὸ τ̃ βασιλεῦσαι. Atque illud quidem eorundem sanctorum Apostolorum reliquiis exornare in animo habuit, iis à Pontifice Romano expetitis: Justinianus ipse adhuc privatus in epist. ad Hormisdam PP. to. I. epist. Rom. Pontif. *Præsumentes autem de Beatitudinis vestræ benevolentia, paternam dilectionem nimiùm petimus, quatenus reliquiis sanctorum Apostolorum tam nos, quàm basilicam eorum hîc in domo nostra, sub nomine prædictorum venerabilium constructam illustrare & illuminare largè dignemini.* Neque tantùm reliquias Apostolorum, sed & sancti Laurentii ab eodem Summo Pontifice expetiit. Hormisdas in epist. ad Justinum Imp. *Filius vester magnificus vir Justinianus res convenientes fidei suæ faciens, basilicam sanctorum Apostolorum, in qua desiderat & B. Laurentii reliquias esse, constituit.* In hanc Basilicam secessit Vigilius PP. seu confugit, dum sibi à Justiniano & Theodora timeret. Ipse Vigilius in Encyclica ad universam Ecclesiam: *In Placidiana domo, antequam ad S. Petri confugeremus basilicam, facie ad faciem ita locuti sumus*, &c. Et infrà: *Ea enim quæ — dixeramus, — in beati Petri basilica in Ormisda scripto firmavimus.* Rursum: *Cùm ad B. Petri basilicam in Ormisda fund.tam — fugissemus.* In Concilio Constantinopolitano sub Mena subscribit Παῦλος ἡγούμενος τῶν ἁγίων Πέτρου καὶ Παύλου, καὶ τῶν ἁγίων μαρτύρων Σεργίου καὶ Βάκχου.

XXVII. S. PETRI APOSTOLI ædem Sophianæ adjunctam, vel sanè proximam, memorant Synaxaria ad XII. Decemb. ubi de S. Spiridone: Τελεῖται δὲ ἡ αὐτοῦ σύναξις ἐν τῷ Ἀποστολείῳ τοῦ ἁγίου καὶ κορυφαίου Πέτρου τῷ συγκειμένῳ τῇ ἁγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ. In qua quidem æde synaxin Hieremiæ Prophetæ I. Maii celebrari præterea annotant eadem Synaxaria, ut ejusdem S. Petri festum XXIX. Junii, & S. Martiniani XIII. Febr. Qua duntaxat parte extitit Scevophylacium, & in eo solo quod Justinianus à quadam vidua acceperat ad ædis Sophianæ ædificationem necessario ædificatum tradit Codinus: Ἐστι δὲ ὁ τόπος τ̃ οἰκημάτων αὐτῆς ὃν δέδωκεν εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, τὸ Σκευοφυλάκιον ὅλον, σὺν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Πέτρου. Sed & intra & ipsa Sophiani templi septa statuitur in iisdem Synaxariis ad XVI. Januar.

quo Græci festum celebrant Catenarum S. Petri, quæ in hoc templo asservabantur: καὶ κατετέθη ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Πέτρου τῷ ὄντι ἔνδον τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Ædis istius encænia celebrant Græci XV. April. Menæa: Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἡ ἀνάμνησις τῶν ἐγκαινίων τοῦ σεπτοῦ Ἀποστολείου τοῦ ἁγίου καὶ πανευφήμου κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων Πέτρου, τοῦ συγκειμένου τῇ ἁγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ. Eadem fortassis fuit cum æde S. Petri, quam intra Palatium stetisse diximus: nam & Magnum Palatium adjunctum fuit & proximum ædi Sophianæ. Deinde ædem S. Petri à Basilio exstructam, ad extremam Palatii partem ædificatam satis ostendunt allata verba Porphyrogeniti & Theophanis Ceramei, ita ut non omnino steterit in ipso Palatio, licèt ei adjunctum fuerit. Ut verò à Græcis effingeretur S. Petrus, ita accipe ex Menæis ad XXIX. Junii. Ην δὲ ἰδέαν λευκὸς, ὑπόχροος, ἀναφάλας, ὅλος τὰς περιληφθείσας τρίχας, ὑποφαίνων τοὺς ὀφθαλμοὺς αἱματώδεις, οἰνόπους, τὴν κάραν καὶ τὸ γένειον πολιὸς, τὴν ῥῖνα ἔχων μακρὰν, ἀνεσπακὼς τὰς ὀφρῦς, τὴν ἡλικίαν μέτριος, ἐπὶ ὀρθότερον ἡγμένος, τὸ σχῆμα τοῦ σώματος συνεστὼς, &c.

XXVIII. S. PETRI templum, quod VETUS appellatum est, condidit Petrus Patricius, cognomento Barsimianus, natione Syrus, Justiniano M. imperante. Codinus: τὸ παλαιὸν Πέτρον Πέτρος τις πατρίκιος ἐπὶ τοῖς χρόνοις Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου ἔκτισεν. Addit idem Codinus Barsimianum multa obiisse munera & magistratus: Præfecturam ærarii administrasse Procopius commemorat in Hist. Arcana: Præfecturam Prætorii & Comitivam largitionum diversi Novellarum tituli demonstrant. Sed quo Urbis loco steterit hæc ædes, & an diversa ab ea quæ intra Palatium stetit, vel ea quæ Sophianæ adjuncta fuit, non facilè quis definiat.

XXIX. S. PETRI APOSTOLI & S. MARCI in Blachernis, πλησίον τοῦ κόλπου τοῦ Κέρατος, *juxta maritimum Sinum Cornu dictum*, ædem sacram ædificarunt Galbius & Candidus, qui in ea primùm deposuerunt ἱερὰν ϑεὸν, priusquam in ipsum Deiparæ Blachernense templum deferretur, ut est in Narratione historica depositionis S. Zonæ Deiparæ, edita à Combefisio pag. 768.

XXX. S. PETRI Ecclesia Pisanorum memoratur in Epistola Joannis Cardinalis tit. S. Praxedis, scripta *ad Priorem Ecclesiæ S. Petri Pisanorum Constantinopolit.* Honorii III. anno V. habetur apud Ughellum tom. III. Ital. sacræ pag. 493.

XXXI. S. PETRI ædem in oppido Galatino stare etiamnum auctor est Crusius pag. 205.

XXXII. S. PHILIPPI Monasterium ædificavit Anastasius Dicorus. Origines CP. editæ: Τὸν ἅγιον Φίλιππον τὸν Ἀπόστολον Ἀναστάσιος ὁ Δίκωρος ἀνήγειρεν, καὶ κτήματα πολλὰ ἐπικύρωσεν. Ad Cisternam Mocesiam statuit Cedrenus in Leone M. pag. 360. Ἦλθον εἰς τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Φιλίππου, πλησίον τῆς κινστέρνης τοῦ ἁγίου Μωκίου. *Venerunt ad Monasterium S. Philippi, quod adjacet Cisternæ S. Mocii.* Ad occidentalem Urbis partem statuitur à Porphyrogenito, qui ab avo instauratum scribit in illius vita cap. LIV. ut & Scylitzes pag 587. Vicinum denique Flori Monasterio fuisse tradit Gregorius Diaconus in vita Basilii Junioris cap. LVI. Albericus in Chron. MS. Warnerium Episcopum Trecensem, captâ à nostris Constantinopoli, ad Ecclesiam suam misisse superiorem partem capitis S. Philippi.

XXXIII. S. PHILIPPI ἐν τῷ Βρεφοτροφείῳ μονῆς ἡγούμενος Anastasius subscribit in Concilio Constantinopolitano sub Mena act. I.

XXXIV. S. THOMÆ APOSTOLI ædem τοῦ Ἀμαντίου, vel Ἀμάντου, ut habent Origines Constantinop. ineditæ, cognominatam, excitavit Amantius Eunuchus, sacri Cubiculi Præpositus, Anastasio Dicoro imperante, qui à Procopio in Historia Arcana τῶν ἐν παλατίῳ εὐνούχων ἄρχων; Marcellino, *Palatii Præpositus*; Evagrio, *Imperatorii cubiculi Præfectus*; Codino denique pag. 52. πραιποσιτευόμενος dicitur, quique à Justino Thrace occisus est, uti narrat Zonaras, qui hæc de æde S. Thomæ: Οὗτος τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Θωμᾶ ἐδομήσατο, διὸ καὶ τὴν κλῆσιν ἐκείνου σώζει τοῦ Ἀμαντίου καλούμενος· *Idem S. Thomæ Apostoli ædem struxit, unde Amantii ædes nominatur.* In propria domo, ut auctor est Codinus in Orig. ὁ δὲ ἅγιος Θωμᾶς ὁ τὰ Ἀμαντίου καλούμενος, οἶκος ἦν Ἀμαντίου. Atqui ante Anastasii tempora stetisse hanc S. Thomæ ædem videntur innuere Theodorus Lector, & ex eo Theophanes pag. 97. ubi incendium, quod in urbe Leone M. imperante an. V. accidit, absumpsisse quidquid inter ædem sancti Thomæ Amantii dictam & Neorium interjacebat: Ἐμπρησμὸς ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ μέγας ἐγένετο, — ἀπὸ τοῦ Νεωρίου ἀρξάμενος, καὶ φθάσας ἕως τοῦ Ἀποστόλου Θωμᾶ τοῦ Ἀμαντίου. Ex quibus emendandus Cedrenus pag. 348. qui ubi de eodem incendio agit, habet τῶν Ἀμάντων. Zonaras Amantii cognomen hoc loco siluit: Πρὸς δὲ νότον ἀπὸ τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Θωμᾶ μέχρι τοῦ ναοῦ τῶν μεγάλων μαρτύρων Σεργίου καὶ Βάκχου. Unde sanè colligi videtur sancti Thomæ absumptam hoc incendio ædem reædificasse Amantium, cujus nomine, Leone imperante, ab his scriptoribus donatur, quòd reædificata postmodum illud obtinuerit. Sed nec mendo caret quod subdit loco laudato Codinus, ὕστερον δὲ πυρποληθέντα ὁ υἱὸς Βασίλειος ἀνήγειρεν, legendum enim Βασιλείου, quippe Leonem Basilii Macedonis filium ædem incendio rursum apsumptam renovasse, & longè pulchriorem excitasse narrant Anonymus Combefisianus in eodem Leone n. IV.

Symeon Logotheta n. I. Leo Grammaticus pag. 475. Zonaras, & Scylitzes pag. 594. In nona Regione extitisse ex incendio, quod sub Leone M. contigit, colligit Gyllius lib. II. capp. XV. XXV. & lib III. capp. I. & VIII. Proximè Sophiarum Portum statuit Leo Grammaticus. Unde evidens est Portum Sophiarum eundem esse qui μοῦλος, seu Portus S. Thomæ dicitur apud Theophanem pag. 367. ubi de ejus positione nullum profert indicium. Sed cum nona Regio ad Propontidem fuerit, non potest esse illa ædes, quam edita Constantinopolitanæ urbis & æri incisa descriptio statuit ad Fretum Sycenum, haud procul à loco, ubi extitit Scala Sycena, in sexta scilicet Urbis regione. Ædis sancti Thomæ Amantii mentio est præterea in Historia translationis reliquiarum sancti Joannis Chrysostomi, quæ habetur in Menæis ad XXVII. Januarii, ubi perperam editum, εἰς τ̃ τοῦ Ἀποστόλου Θωμᾶ ναὸν εἰς τὰ Ἀμβρτίου, pro εἰς τὰ Ἀμαντίου. Scribit Anonymus Combefisianus in Porphyrogeniti Vita n. XLVI. excitatum incendium ab æde sancti Thomæ ad Σιδηρᾶν πόρταν procurrisse. Hanc ædem postea sancti Archangeli Michaëlis nomine donatam tradunt Origines Constantinop. ineditæ.

XXXV. S. THOMÆ ædem, quam τοῦ Ἀνθημίου appellabant, ædificavit Anthemius, qui Romæ postmodum regnavit, Marciano Constantinopoli imperante, num. IV. Ind. VII. juxta Boradium: nam Constantinopolitanum fuisse Anthemium docemur præterea ex Sidonio in ejus panegyrico, v. LXVII.

——— *Tali tu civis ab urbe*
Procopio genitore micas.

Chronicon Alexandr. pag. 741. Τούτῳ τῷ ἔτει βασιλεύοντος Ἀνθημίου ἐν Ῥώμῃ, ἐκτίσθη ὑπ' αὐτοῦ οἶκος τοῦ ἁγίου Θωμᾶ, πλησίον τοῦ Βοραιδίου, λεγόμενον τὸ Ἀποστόλιον. *Hoc anno imperante Romæ Anthemio condita est ab illo ædes S. Thomæ prope Boradium, dicta Apostolium.* Quæ quidem haud carent mendo, cùm hoc anno nondum Anthemius Imperator dictus esset. Et pag. 478. Οὗτος Ἀνθήμιος οἰκοδομεῖται τ̃ ἅγιον οἶκον τοῦ ἁγίου Θωμᾶ τοῦ Ἀποστόλου, τὰ λεγόμενα Ἀνθημίου, πλησίον τοῦ Βορραιδίου. Neque alia videtur ab æde S. Thomæ, quam Ἀποστόλιον perinde appellatam, & μονῇ τ̃ Αὐγούστης vicinam fuisse testatur Anonymus in Miraculis S. Anastasii Persæ cap. XV. Ex his intelligendus videtur Codinus pag. 53. cum ait τὰ Ἀνθημίου ædem fuisse ejusdem Anthemii, quam εἰς ναὸν καὶ γηροκομεῖον ἀνήγειρε. Tractum verò Anthemii appellatum ad littus Propontidis, haud procul à Portu Eutropii, statuit Theophanes pag. 331. Sed & τ̃ Ἀνθημίου meminit Leo Grammaticus pag. 468. ut & Symeon Logotheta in Michaële n. XLVIII. Tradit idem Logotheta in Theophilo n. XIX. Theodorum cognomento Crithinum, Archiepiscopum, ob cultum imaginum à Theophilo malè acceptum, posita postea cæsarie, τὴν Ἀνθεμίου μονὴν ædificasse, & in eo diem obiisse. Quæ quidem verba nescio an ad ædis S. Thomæ instaurationem referri debeant, an verò aliud fuerit monasterium ita appellatum.

XXXVI. S. THOMÆ ædem in *Modesti* regione præterea extitisse colligitur ex Concilio CP. sub Mena, in quo subscripsit Ἰωάννης πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Θωμᾶ ἐν τοῖς Μοδέστου, Act. I.

XXXVII. S. THOMÆ πλησίον κιστέρνης Monasterii Archimandrita Sabbas subscripsit libello Monachorum ad Synodum sub Hormisda.

VI.

ÆDES SACRÆ SANCTIS MARTYRIBUS, Confessoribus &c. dicatæ.

I. ABRAHAMII Monasterium ante Justinianum in Urbe stetit: subscribit enim in Concilio Constantinopolitano act. V. cum cæteris Urbis Constantinopolitanæ Hegumenis, Alexander ἀρχιμανδρίτης μονῆς τοῦ ἐν ἁγίοις Ἀβραμίου. Sed & Libello Monachorum ad Concil. Constantinop. sub Hormisda subscribit pariter Antoninus Ἀρχιμανδρίτης μονῆς τ̃ Ἀβραμίου. Neque aliud videtur ab eo quod Ἀβραμιαῖον vocat Theophanes, & ex eo Paulus Diaconus lib. XXII. Hist. Miscellæ, quo loco aiunt Nicetam Patriarcham Constantinopolitanum erasisse in eo sacras imagines anno XXVII. Copronymi. Qui quidem Abrahamius is videtur, cujus festum agunt Græci XXIX. Octobris. Judæus nempe ille, qui ex miraculo ad Christi imaginem ad æreum Tetrapylum, ex eo Ἀντιφωνητὴν appellatam, patrato, ad idem Tetrapylum idem Monasterium excitavit, Heraclio imperante, in quo & ipse monachicam vestem induit, uti pluribus refert auctor Narrationis istius miraculi editus à Combefisio pag. 642. In Originibus Constantinop. ineditis hæc lego: Ἀχειροποίητος ἐκτίσθη παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου εἰς τὸ καθίσασθαι Ἀβράμιον τ̃ μοναχὸν ἐκεῖσε, διὸ ἐκλήθη Ἀβραμίτου. *Ædes Achiropœetos dicta extructa fuit à Magno Constantino, ut Abramium Monachum hîc collocaret, unde Abramitæ appellationem sumpsit.* Quod si ita est, alius fuerit Abramius iste à Judæo. De æde Ἀχειροποιήτῳ dicta

suo loco agimus. Scribit Continuator Theophanis lib. III. n. XI. & Scylitzes, τῆς τῶν Ἀβραμιτῶν μονῆς μοναχοὺς adversus Theophilum Imperatorem, Monachorum institutum, & earundem sacrarum imaginum cultum esse acriter tutatos. Illud porrò Monasterium reædificatum aiunt propter sanctam Annam, quæ dissimulato sexu, ac pro eunucho habita, inter Monachos in eo vitam exegit, Euphemiani sumpto nomine. Cùm enim Monasterium, in quo illa degebat, angustius esset, ut tot caperet Monachos, qui ad illud propter ejus virtutes ac miracula confluebant, locum à sancto Tarasio Patriarcha Constantinopolitano obtinuit illius Hegumenus, in quo novum Monasterium conderet, quod Abramitarum postmodum dictum est: qui quidem fortè est ille Symeon ἡγούμενος τῶν Ἀβραμιτῶν, qui subscripsit Synodo Nicænæ II. sub eodem Tarasio act. II. Menæa ad XXIX. Octob. in Synaxario: Ὅθεν ὁ τῆς μονῆς προεστὼς, θεόθεν ἐμπνευσθεὶς, τῷ τηνικαῦτα πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως τῷ ἁγίῳ Ταρασίῳ, δηλοποιήσας περὶ τῶν θαυμασίων ἔργων τοῦ Μοναχοῦ Εὐφημιανοῦ, ὅπως τε διαπορθμευθέντων τῶν θαυμάτων, ἐκ ὀλίγον πλῆθος ὑποταξαμένων, προσερρύη τῇ μονῇ, καὶ μὴ χωρεῖσθαι τοὺς προσερχομένους, διὰ τὸ πάνυ ἐστενωμένον τοῦ τόπου καὶ σμικρότατον διεσάφησεν· εὗρε τὸν πατριάρχην συνευδοκοῦντα τῷ ἰδίῳ θελήματι. καὶ λαβὼν διὰ δωρεᾶς αὐτοῦ τόπον ἔκτισεν, τὴν νῦν ἡ μονὴ τῶν Ἀβραμιτῶν λεγόμενον, δι' ὀλίγου χρόνου ἐξ αὐτῶν τῶν κρηπίδων φροντιστήριον ἀποκαταστήσας εἰς πολλῶν ψυχῶν σωτηρίαν, &c.

II. S. ACACII, qui martyrium passus est Byzantii sub Diocletiano, & cujus festum agunt Græci VII. Maii, ædem ædificavit in Heptascalo Constantinus M. ut auctor est Codinus pag. 38. 39. καὶ τὸν ἅγιον Ἀκάκιον τὸν Ἑπτάσκαλον — ἀνήγειρε. Ædis situm eundem designant Menæa ad IV. Junii: tradunt quippe ædem S. Metrophanis vicinam fuisse ædi S. Acacii ἐν Ἑπτασκάλῳ. Idem observat Scylitzes in Basilio Macedone pag. 588. à quo instauratam tradit: Καὶ τὸν τοῦ Μάρτυρος Ἀκακίου ναὸν ἐν τῷ Ἑπτασκάλῳ πτῶσιν ἀπειλοῦντα ἐπισκευάσας, τοῦ πτώματος ἥρπασε. *Et Martyris Acacii templum in Heptascalo, quod ruinæ proximum erat, instaurans, à casu servavit.* At Porphyrogenitus in avi vita cap. LIV. à quo sua ferè hausit Scylitzes, habet Ἀκακίου ἐν τῷ Παχάλῳ θεῖον ναὸν, quomodo Menæa & Synaxaria ad VII. Maii. Τελεῖται δὲ ἡ αὐτοῦ (Ἀκακίου) σύναξις ἐν τῷ αὐτοῦ μαρτυρίῳ τῷ ὄντι ἐν τῷ Πασκάλῳ, & XXI. Julii. σύναξις τοῦ ἁγίου μάρτυρος Ἀκακίου ἐν τῷ Πασκάλῳ. Unde admodum probabile est corruptam hanc ultimam vocem ex Ἑπτάσκαλον, de quo egimus suo loco. Ædem verò Acacianam in X. Regione statuit vetus Urbis Descriptio. Πλησίον τῶν οἰκημάτων τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου ædificatam ab eodem tradunt Origines CP. ineditæ. *Chrysocamaro* proximam fuisse observat Codinus pag. 54. εἰς δὲ τὸ Χρυσοκάμαρον τὸ πλησίον τοῦ ἁγίου Ἀκακίου, ὅπου ἐστὶ τὸ Μωσηλὲ ὁ οἶκος, Χριστοῦ ὑπῆρχεν εἰκονισμός. Socrates lib. II. c. XXXVIII. Theophan. p. 38. Cedren. p. 302. Zonaras, & Nicephor. lib. IX. c. XLII. narrant Macedonium Patr. CP. Magni Constantini corpus è sanctorum Apostolorum æde, ruinam ejus causatum, in ædem S. Acacii transtulisse, eoque facto irritatum Constantium, deposuisse Macedonium, Eudoxio in ejus locum substituto. Verba Socratis sunt: Μεταφέρει τὸ σῶμα τοῦ βασιλέως εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐν ᾗ τὸ σῶμα τοῦ μάρτυρος Ἀκακίου ἀπόκειται. *Transfert corpus Imperatoris in Ecclesiam, in qua corpus Martyris Acacii depositum est.* Quæ quidem sententiam videntur firmare Codini scribentis pag. 40. Ecclesiam S. Acacii conditam quidem à Constantino M. sed illius nomen ædi primùm imposuisse Justinianum: ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς ὁ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας κτίστωρ ἐκάλεσεν αὐτὸν (ναὸν) ἅγιον Ἀκάκιον. Quippe Socrates satis innuit sua tempestate hanc ædem non S. Acacii appellatam, sed tantùm in ea corpus illius asservatum. Justinianus autem hanc à fundamentis instauravit, disjecta priore æde, uti testatur Procopius lib. I. de Ædif. cap. IV. ubi templi Justinianei elegantiam & columnas candoris eximii, & solum marmore constratum, & porticus vestibulo præstructas mirè prædicat. Denique cùm rursum ruinam minaretur, de novo instauratum est à Basilio Macedone, uti ex Porphyrogenito & Scylitze notavimus. An verò ædes Acaciana, quæ stetit in Heptascalo, eadem sit, quam Καρύαν nominatam tradunt Socrates lib. VI. cap. XXI. Theophanes pag. 68. & Nicephorus Call lib. XIII. cap. XXXVIII. quod velle videtur Gyllius lib. III. cap. IX. non omnino constat: siquidem Codinus pag. 54. τὸν ἅγιον Ἀκάκιον τὸν Χαρέαν, seu ædem S. Acacii *Caryæ* dictam, (sic enim legendum) à Narsete Patricio, Justino Seniore imperante, ædificatam scribit. De conditore aliter Origines CP. ineditæ: Τὸν δὲ ἅγιον Ἀκάκιον τὴν Κάραν τὸν ἐν τῇ βασιλικῇ πόρτῃ ἔκτισεν ὁ ἀδελφὸς Χαρισίου Πατρικίου ἐν χρόνοις Ἰουστίνου καὶ Τιβερίου. Verùm Socrates, qui Theodosio Juniore imperante vixit, proindeque multo ante Justini imperium, disertè tradit sub Arcadio Καρύαν appellatam ædiculam sacram, οἰκίσκον εὐκτήριον, adjunctam domui cuidam amplissimæ hoc nomine donatæ, quod castanea vel nux arbor in area illius esset, ad quam fama erat suspensum sanctum Acacium martyrem occubuisse, & ea de causa ad illam arborem parvam Ecclesiam fuisse ædificatam. Ex Socrate verò emendandus Theophanes, qui ἐν Καρίᾳ, pro ἐν Καρύᾳ habet. Sed quod apud Socratem & alios de Acacio ad castaneam suspenso legitur, repugnat omnino Synaxariis, tradentibus Acacium securi percussum vitam martyrio consummasse. Utut sit, admodum probabile est ædem hanc, priusquam Acacii appellaretur, *Caryam* nudè appellatam: postmodum verò ampliori & elegantiori à Justiniano templo exædificato, Acacii nomen ei impositum. Translationis reliquiarum S. Acacii festum celebrant Græci XV. Sept.

III. S. ACINDYNI Ecclesia Venetorum propria fuit, eoque nomine Gradensi Patriarchæ subdita. Innocentius III. PP. lib. 1. Epist. pag. 83. ad Gradensem Patr. *Inde est quod cùm Ecclesiam S. Achindan. apud Constantinopolim te habere proponas, quidam suffraganeorum tuorum decimas à parochianis ejusdem Ecclesiæ, qui de tuis partibus ad eandem parochiam sæpe domicilia transferunt, ex occasione instanter requirunt.* Eadem *Acridani*, & *Akydani* appellatur in Bullis Cælestini III. & Honorii III. laudatis in Notis ad Alexiadem pag. 313. quibus omnibus in locis *Acindyni* reponendum puto, cùm sanctos binos hoc nomine agnoscant Ecclesiæ Romana & Græcanica: prioris festum agunt vigesimâ Aprilis, alterius secundâ Novembr.

IV. S. ÆMILIANI Ecclesia, primò parvulum Oratorium extiterat; at cùm Constantinus Magnus Ecclesiam Deiparæ, quæ Ῥαβδου appellata fuit, condidisset, vicinam sancti Æmiliani ædem sacram pariter ampliorem fecit, ut habent Codinus pag. 51. & Origines Constantinop. ineditæ. Rursum instauratam à Basilio Macedone scribunt Porphyrogenitus in Basilio n. LIV. & Scylitzes pag. 588. Ab hac æde dicta vicina urbis porta sancti Æmiliani, de qua egimus suo loco.

V. S. AGATHONICI templum formâ dromicâ exædificatum à Constantino Magno, ex Cedreno pag. 284. Nicephoro Call. lib. VII. cap. XLIX. & Codino in Orig. p. 38. ex Origin. Constantinop. ineditis: deinde in angustiorem formam excitatum à Justiniano, ex Procopio lib. 1. de Ædif. cap. V. annotavimus in Descriptione ædis Sophianæ n. 1. Idem Codinus & Anonymus in Collect. Constantinop. pagg. 85 91. primùm ab Anastasio, deinde à Justiniano renovatum scribunt, in eoque per annos LVII. Patriarchas sedisse, coronatosque Imperatores quatuor, tandemque in Magno Palatio, cui adjacebat, inclusum sub Tiberio Mauricii socero. Sancti Agathonici festum agunt Græci XXIII. Aug. seu XXII. ut est in Menologio Sirleti. Ad hanc porrò ædem stetit statua Verinæ Imperatricis, ut observat Suidas verbo Βηρίνη: quam Origines Constantinop. ineditæ *μετὰ τὴν ἄνοδον τῶν ἐκεῖσε βαθμίδων*, Leone Imperatore ipsius conjuge superstite positam aiunt.

VI. S. ALEXANDRI Martyris synaxin & festum diem celebrari, *πλησίον τῶν ἁγίων Ἀποστόλων*, *juxta ædem sanctorum Apostolorum*, observant Menæa ad duodecimum diem Januarii.

VII. S. ANASTASII Persæ Monachi, qui martyrium consummavit sub Cosrhoë Persarum Rege, Heraclio imperante, an. DCXXVII. ædem excitavit Irene cum filio Constantino, ut auctor est Codinus pag. 39. Ejus festum celebrant Græci & Latini XXII. Januar. Ædis alterius sancti Anastasii à quadam vidua ædificatæ, quæ in ea sancti reliquias recondiderit, mentionem agunt Menæa ad vigesimum quintum Octob. sed an Constantinopoli, non liquet.

VIII. ANASTASII Monasterii ἐν τῷ ἀγωγῷ, in Aquæductu, Archimandrita Cyriacus subscripsit Libello Monachorum ad Synodum sub Hormisda.

IX. S. ANTIPÆ ædes corruit terræ motu an. XII. Basilii. Vide Menæa ad IX. Dec. in sancto Stephano: & ad III. April. in sancto Josepho Melodo.

X. S. ANTONII templi meminit Codinus pag. 12. quo loco veteris Byzantii situm describit. Illud etiamnum superesse scribit Pater Pacificus Capucinus in Itinerario Constantinopolitano, qui præterea scribit magno Græcorum concursu frequentari ob crebra quæ ibi Deus operatur miracula. Ut verò inde corpus ejusdem sancti in Gallias translatum fuerit, multis prosequitur Bolandus ad XVII. Januarii.

XI. S. ARTEMII Martyris templum titulo sancti Joannis Præcursoris primùm exstruxerat Anastasius Dicorus, quo loco, dum adhuc Primi à Secretis officio fungeretur, habitabat, postquam verò in illud sancti Artemii corpus illatum est, de illius nomine appellari cœpit: ita Codinus pag. 46. ex Originibus Constantin. inedit. Sancti Artemii Ducis & Augustalis Alexandriæ festum agunt Græci & Latini XX. Octob. ædis verò sancti Artemii mentio est in Menæis, ubi de Miraculis ejusdem sancti. Vide Zonaram in Juliano.

XII. S. BASILII Monasterium insigne extitit Constantinopoli ut auctor est Codinus de Offic. cap. XV. in quo humatum Josephum Patriarcham CP. sub Andronico Seniore auctor est Pachymeres lib. VII. cap. XIII. S. Basilium, inquit Gerlachius apud Crusium in Turcogr. pag. 205. ut hoc obiter adnotem, ubique in templis Græci pingunt facie macilentâ, & barbâ longâ, Chrysostomum verò sine barba, &c. Menæa ad 1. Januarii in S. Basilio Cæsar. *Ἦν δὲ τὸν τύπον τοῦ σώματος ἐπὶ πολὺ μῆκος τοῦ ὀρθίου σχήματος ἀναδραμών, ξηρὸς καὶ λιπόσαρκος, μέλας τὸ χρῶμα, ὠχρότητι τὸ πρόσωπον σύγκρατος, ἐπίῤῥιν, εἰς κύκλον τὰς ὀφρῦς περιηγμένος, τὸ ἐπισκήνιον συνεσπακὼς φροντιστικῷ ἐοικώς, ὀλίγαις τὸ μέτωπον ἀμαρυγαῖς ῥυτιδούμενος, ἐπιμήκης τὰς παρειάς, κοῖλος τοὺς κροτάφους, ἠρέμα ἐν χρῷ κουρίας, τὴν ὑπήνην ἀρκούντως καθειμένος, μεσαιπόλιος.* Illius imaginem, ut & SS. Joannis Chrysostomi & Nicolai, in tabella Græcamici operis expressam, uti hîc describitur ex musæo RR. PP. Canonicorum Regularium Sanctæ Genovefæ Parisiensis, hoc loco exhibere placuit.

IX

XIII. S. BASSIANI ædes, de qua ita Menologium Sirleti x. Octob. *Eodem die natalis sancti P. N. Bassiani, qui ex regione Syriæ sub Imperatore religiosissimo Marciano venit Constantinopolim, virtutibus & miraculis ita excellens, ut Imperator ipse sub ejus nomine templum construxerit, &c.* Μονῆς τοῦ Βασιανοῦ meminit præterea Theophanes in Leone M. & in Anastasio pag. 98. 122. Monasterii, seu μονῆς τοῦ ὁσίου Βασιανοῦ, Archimandrita Martyrius subscribit in Concilio Constantinopolitano anni DXVIII. in Concilio verò Constantinopolitano sub Mena Elpidius Abbas τῆς μονῆς Βασιανοῦ. Vide Menæa & Menologium Basilii ad IX. Novemb.

XIV. S. BENEDICTI ædem in Sycis extare ait Martinus Crusius in Notis ad Malaxium pag. 205. Illius meminit etiam Gyllius lib. IV. cap. XI. illaque est hodie Patrum Societatis JESU.

XV. SS. BENJAMINI & VERII festum & memoriam celebrari πλησίον τῶν παλατίων τοῦ Ἑβδόμου annotant Menæa ad XXIX. Julii: sed an in æde iis dicata, incertum.

XVI. S. BLASII Archiepiscopi Sebasteæ Martyrium, quo loco fuerit, indicant Synaxaria ad diem sancto Blasio festum XI. Febr. Τελεῖται δὲ ἡ αὐτοῦ σύναξις ἐν τῷ ἁγιωτάτῳ αὐτοῦ μαρτυρείῳ τῷ ὄντι πλησίον τοῦ Ἀποστόλου Φιλίππου ἐν τοῖς Μελτιάδου. *Celebratur illius commemoratio in sanctissimo ejus Martyrio, quod est prope ædem sancti Apostoli Philippi in tractu urbis, qui Meltiadis dicitur.* S. Blasii corpus Ragusii asservari testatur Nicolaus Huenus in Itinerario Hierosf. cujus brachium Constantinopoli delatum, Ecclesiæ Parisiensi à Petro Capuensi Cardinali concessum testatur Necrologium Ecclesiæ Parisiensis II. Non. Febr. *Ipso die obiit venerabilis Pater & Dominus Petrus sancti Marcelli tit. Presbyter Cardinalis, qui à Legatione Constantinopolitana reversus, nobis trasmisit reliquias, videlicet brachium sancti Blasii, cum genu sancti Symeonis. Partem etiam quandam de vestimentis beatæ Mariæ, cum aliis multis reliquiis. Capitulum verò non immemor collati beneficii, anniversarium ejusdem Cardinalis singulis annis concessit in Ecclesia Parisiensi celebrari*

celebrari in crastino festivitatis B. Blasii; & statuit, ut de oblationibus quæ fiunt in trunco Ecclesiæ, Canonici & majori altari servientes qui Vigiliis anniversarii intererunt, sex denarios habeant; & qui Missæ intererunt, similiter sex denarios habeant, & Matricularii laici duodecim.

XVII. S. CALLINICI Martyris ædis juxta Petrium mentio est in Menæis ad XXIX. Julii.

XVIII. SS. CARPI & PAPYLI monasterium ad exemplar sepulcri Christi ex vario & admirando marmore exstruxisse & dotasse sanctam Helenam Constantini matrem, variisque possessionibus ditasse, scribunt Origines Constantinop. ineditæ, & Codinus pag. 50. Horum festum agunt Græci III. Id. Octob. Latini XIII. April. Addit Synaxarium Collegii Claromontani Soc. J. Paris. celebratam τὴν αὐτῶν σύναξιν ἐν τῷ ἁγιωτάτῳ αὐτῶν μαρτυρείῳ τῷ ὄντι πλησίον Ἐλευιανῶν, ex quo monasterii situm hactenus ignotum docemur. SS. Carpi & Papyli Acta ex Græcis MSS. nuper ediderunt viri doctissimi Henschenius & Papebrochius.

XIX. S. CASSIANI, qui sub Leone Magno vixit, ædis sacræ mentio est in Menæis ad IX. Octob. in Synaxario sanctæ Matronæ.

XX. S. CERYCI monasterii, μονῆς τοῦ ἁγίου Κηρύκου, (fortè Κυρίκου) Abbas Marcus Concilio Constantinopolitano sub Mena interfuit cum aliis urbis Abbatibus.

XXI. SS. CHARILAMPI & PANTALEONIS Martyrum, seu Χαριλάμπους καὶ Πανταλέοντος, ædem ἐν Δευτέρῳ extitisse observant Menæa ad XVII. Sept. quo eorum festum colebant Græci in hac æde.

XXII. S. CHRISTOPHORI Martyris ædis, juxta sancti Polyeucti ædem, encænia celebrant Græci XVI. Decemb. Menæa: Καὶ τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου μάρτυρος Χριστοφόρου, πλησίον τοῦ ἁγίου Πολυεύκτου. Nescio an ædis, quam sancto Christophoro, cujus festum agunt Græci IX. Maii, sacram aiunt eadem Menæa extitisse πλησίον τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου ἐν τῷ Κυπαρισσίῳ, in qua ejusdem sancti synaxis acta dicitur.

XXIII. S. CLEMENTIS Martyris Εὐκτήριον, seu Oratorium, in Palatio ædificavit Basilius Macedo, & in eo divinum ejus caput, aliorumque plurimorum Martyrum sacras reposuit reliquias, ut auctor est Porphyrogenitus in avi Vita cap. LVI. & ex eo Scylitzes pag. 588. Tres hoc nomine Martyres colit Ecclesia, quos inter fuit Clemens PP. qui tertius post beatum Petrum Apostolum Pontificatum tenuit, & in persecutione Trajani apud Chersonesum relegatus, ibi alligatâ ad collum ejus anchorâ, in mare præcipitatus, martyrio coronatus est. At cum πολυπαθὴς & καρτερικώτατος τῶν μαρτύρων dicatur Porphyrogenito, videtur sanctus Clemens Ancyranus Episcopus intelligi, cujus festum diem celebrant Græci XXIII. Januarii, & martyrii genus memorant Synaxaria. Vide Silvestrum Giraldum in Topograph. Hiberniæ dist. II. cap. XXVIII.

XXIV. SS. CONSTANTINI & HELENÆ memoriam & synaxin celebrari aiunt Menæa ad XXI. Maii in Magna Ecclesia, in æde Apostolorum, καὶ ἐν τῷ θείῳ αὐτῶν ναῷ ἐν τῇ κινστέρνῃ τῆς μονῆς, τοῦ Πατριάρχου ἅμα τῷ βασιλεῖ καὶ τῇ συγκλήτῳ μετὰ λιτῆς ἐκεῖσε παραγινομένου, καὶ τὴν θείαν μυσταγωγίαν ἐπιτελοῦντος· *Et in sacra illius æde in Cisterna Monasterii, Patriarcha, Imperatore simul & Senatu eò procedentibus, & sacram liturgiam peragentibus.* Quibus in verbis mendum subesse existimaverim: nam quid sibi velint hæc verba, ἐν τῇ κινστέρνῃ τῆς μονῆς, non planè percipio, nisi legatur Μωκισίᾳ, aut quid simile, ita ut hoc monasterium situm fuerit versus Cisternam Mocesiam.

XXV. S. CONSTANTINI Magni Imperatoris monasterium in Arcadianis memoratur à Leone Grammatico pag. 472. ubi de Nicolao Syncello: Τελευτήσαντος δὲ Νικολάου τοῦ Συγκέλλου, θάπτουσιν αὐτὸν εἰς Ἀρκαδιανοὺς εἰς τὸν ἑαυτοῦ οἶκον, ἔνθα ἐστὶ τὸ μετόχιον τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου· *Nicolao Syncello postmodum mortuo, corpus ejus in Arcadianis sepelierunt, in propria domo, ubi est monasterium sancti Constantini.* Interpres, *qua prædium est sancti Constantini*: at μετόχιον Græcis nuperis est cella monastica à majori monasterio dependens. Ita enim usurpatur à Pachymere lib. IV. cap. VIII. & lib V. cap. II. & aliis, uti in Glossario nostro observatum. De Arcadianis dixi ubi de *Domo Nobilissimæ Arcadiæ.*

XXVI. CONSTÆ, vel CONSTANTIS monasterii, seu μονῆς τοῦ Κώνστα, Hegumeni Joannes in Concilio Constantinop. an. DXVIII. Stephanus verò in Concilio Constantinopolitano sub Mena cum cæteris urbis Episcopis subscribunt.

XXVII. SS. COSMÆ & DAMIANI ædes, seu τῶν Ἀναργύρων ἐν τοῖς Βασιλίσκου, memoratur à Zonara pag. 57. & in Originibus Constantinop. ineditis: Οἱ δὲ ἅγιοι ἀνάργυροι οἱ ὄντες εἰς τὰ Βασιλίσκου ἐκτίσθησαν ὑπὸ Ἰουστινιανοῦ (leg. Ἰουστίνου) καὶ Σοφίας. Proinde alia prorsus à *Cosmidio*, seu æde divis iisdem sacra, quæ extra urbem extitit, de qua agimus suo loco; & ab ea æde τῶν ἀναργύρων, quam in Zeugmate Proclum Patriarcham Constantinopolit. ædificasse sub Theodosio Juniore scribit Codinus in Origin. pag. 47. Τὰ Βασιλίσκου verò appellabant Byzantini urbis tractum, ubi Palatium à Basilisco Imperatore ædificatum est ex domo in qua privatus adhuc & Patricius habitaverat: quo quidem temporis injuriâ absumpto, mansit loco Basilisci appellatio, ut refert idem Codinus p. 50. Οἴκου τοῦ Βασιλίσκου meminit Theo-

dorus Lector Eclog. 1. pag. mihi 183. Palatii verò ab eo conditi Glycas in illius Vita. Ἀνάργυροι porrò voce apud Zonaram & Codinum sancti Cosmas & Damianus intelliguntur, quos præ cæteris ita appellarunt Græci, quòd gratis medicinæ artem exercerent, διὰ οὐδὲν παρά τινός τι λαβεῖν ἠνέχοντο πώποτε, ἀλλὰ δωρεὰν καὶ ἀμισθὶ ἰατρεύοντες, ut est in Synaxariis ad 1. Novemb. Joannes Euchaïtarum Episcopus in ædem iis sacram Constantinopoli:

Ἰδοὺ τί τερπνὸν, ἢ γέμον θυμηδίας,
Ὡς αὐταδέλφων φιλτάτων συνοικία,
Ἣν ἡ παροῦσα μαρτυρεῖ τούτοις στάσις,
Καθ' ἣν ὁμοῦ σύνεισιν οἱ γεγραμμένοι.
Ἀνάργυρος μὲν ὁ τρόπος τοῖς συζύγοις,
Τέχνη δ' ἰατροὶ, θαυματουργοὶ δὲ πλέον,
Ἣν οὖν θέλεις ἄμισθον ἐξ αὐτοῦ χάριν,
Θεία γὰρ ἐργὰς, εὐτυχὴς δὲ καὶ τέχνη.

In eandem sententiam concinit Althelmus de Laude Virginum:

Nec tamen eximio virtutum munere dites,
Auri fallentis gestant marsupia farta,
Sed loculos nummi calcant ut tetra venena,
Omnia donantes gratis pro stipe superna.

Hinc *pecuniæ contemptores* dicuntur Myrepso sect. x. cap. CLXXXIII. & sect. XXXVI. cap. XVIII. Ita medicinam gratis se professum testatur Ausonius Idill. XXX.

Obtuli opem cunctis poscentibus artis inemptæ,
Officiumque meum cum pietate fuit.

Sed & alii etiam sancti aliquot appellati ἀνάργυροι, ut ex Liturgia Chrysostomi colligitur, & Menæis ad XVI. Octobris, XXVIII. Junii, & XXXI. Januarii: neque enim horum omnium dies festus fuit primus Julii, uti putavit Meursius, sed tantùm sanctorum Cosmæ & Damiani, quod ex Menæis patet, quorum etiam festivitas agitur 1. Novemb. Jam verò ædes sanctorum Cosmæ & Damiani, quæ extitit in ea Urbis regione quam Basilisci appellabant, renovata & reædificata fuit à Tiberio Curopalata, ut auctor est Zonaras.

XXVIII. SS. COSMÆ & DAMIANI ἐν τοῖς Δαρείου ædes memoratur in Menæis ad v. Maii, in qua synaxis agi solita dicitur SS. Martyrum Neophyti, Gaii & Gaïani.

XXIX. S. CYRIACI Martyris monasterii, seu μονῆς τοῦ ἁγίου μάρτυρος Κυριακοῦ, vel τοῦ ἁγίου Κυριακοῦ nudè Abbates, Acacius in Concilio CP. an. DXVIII. & Eleutherius in Concilio Constantinopolitano sub Mena subscripserunt. Vide Historiam Marcæ Anconitanæ Juliani Saraceni pag. 233. & 52.

XXX. CYRIACI, seu Κυριακοῦ μονῆς ἡγούμενος Gennadius subscribit in Concilio Constantinopolitano sub Mena act. 1. cum aliis urbis Abbatibus. Μονὴ ἡ ἐπίκλην Κυριακοῦ dicitur in libello Monachorum ad Synodum sub Hormisda.

XXXI. SS. CYRI & JOANNIS Martyrum ædis sacræ meminerunt Menologium & Synaxaria ad XXXI. Januarii, quo die eorum festum agunt Græci & Latini: τοῦ Ιανουαρίου λά. τῶν ἁγίων καὶ θαυματουργῶν ἀναργύρων Κύρου καὶ Ἰωάννου, καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς. Alia Menæa & Synaxaria ædis situm designant in Sphoracii quem vocant tractu: Τελεῖται δὲ ἡ αὐτῶν σύναξις ἐν τῷ μαρτυρείῳ αὐτῶν, τῷ ὄντι ἐν τοῖς Φωρακίου. Horum reliquiæ inventæ Arcadio imperante, ut habet Menologium Sirleti ad XXVIII. Junii. Vide Bolandum ad XXXI. Janu. Monasterii S. Cyri CP. meminit Ordericus Vitalis lib. VII. pag. 641.

XXXII. CYRI, seu Κύρου ἐν τοῖς Ἐλευθερίου, monasterii Abbas Joannes subscripsit libello monachorum ad Synodum sub Hormisda.

XXXIII. S. DEMETRII Martyris ædes extitit in ipso urbis Angulo, quo loco extitit Acropolis, unde ipse Angulus S. Demetrii postmodum dictus, uti ex Duca & Leunclavio docuimus in Notis ad Alexiadem pag. 259. & 384. A Barda Cæsare primò conditam scribunt Origines CP. ineditæ parte II. Τὸν δὲ ναὸν τοῦ ἁγίου Δημητρίου τὸν ἄνωθεν τοῦ τείχους ὄντα, ἔκτισε Βάρδας ὁ Καῖσαρ ὁ θεῖος τοῦ ἀναιρεθέντος Μιχαὴλ, &c. Sed an hæc ædes ea sit quam Porphyrogenitus in Basilio cap. LIV. & Scylitzes pag. 588. Basilium renovasse tradunt, incertum, cùm aliam ædem S. Demetrio sacram in ipso Palatio statuat Cantacuzenus lib. III. cap. VI. Καὶ πρὸς τῷ ναῷ τοῦ μεγαλομάρτυρος γενόμενοι Δημητρίου, ὃς τῶν βασιλείων ᾠκοδόμητο ἐντός. Et cap. IX. Καὶ πρὸς τὸν ἐν βασιλείοις τοῦ μυροβλύτου Δημητρίου τοῦ μάρτυρος γενόμενος ναόν. Quod si eadem planè fuit, à qua Angulus urbis S. Demetrii appellationem sumpsit, dicendum erit extitisse in ea parte Palatii, quæ hunc angulum spectavit, tametsi ipsi Angulo non omnino proximum fuerit magnum Palatium. Meminit prætterea Codinus lib. de Offic. cap. XV. monasterii S. Demetrii, quod Palæologorum appellat, in quo Imperatores, veteri & solenni ritu, rei divinæ operam dabant: Κατὰ τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου Δημητρίου εἰς τὴν ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ τιμωμένην σεβασμίαν μονὴν τῶν Παλαιολόγων. Ab Andronico Juniore fortè vel ædificatum vel renovatum crediderim, qui sanctum Demetrium summa veneratione, & à puero coluit, ob præstitam

sibi imprimis à Divo isto opem in expeditione Thessalonicensi, uti narrat Cantacuzenus lib. I. cap. LIII.

XXXIV. DII, seu S. DII, monasterium ædificavit S. Dius Theodosio M. imperante, multis pecuniis ab Imperatore suppeditatis, quibus opus ipsum peractum est, ut habent Menologium Sirleti ad XIX. Julii, & Codinus pag. 61. In hoc autem Ἀκοιμήτους monachos induxit, quorum institutum hac ipsa fermè tempestate cœperat agnosci. Hujus quidem Archimandritæ aliquot celebrantur, quos inter extitere Martinus Presbyter, & Ἀρχιμανδρίτης μονῆς τοῦ μακαρίου Δίου, qui damnationi Eutychis subscripsit in Concilio Calchedonensi act. I. Præterea Alexander & Constans, qui subscripsere libello Monachorum ad Synodum sub Hormisda PP. & Agapetus Concilio sub Mena, hocce titulo, Ἀλέξανδρος ἐλέῳ Θεοῦ πρεσβύτερος Ἀρχιμανδρίτης μονῆς τοῦ τῆς ὁσίας μνήμης Δίου, καὶ Ἔξαρχος τῶν εὐαγῶν μοναστηρίων. Unde conjicere licet non uni Abbati *Dalmati* concessam esse hanc dignitatem Exarchi monasteriorum urbis, nisi legendum sit Δαλμάτου, quod puto: nam proximè sequitur Constans Presbyter & Archimandrita μονῆς τοῦ ὁσίου Δίου; aliàs monasterium Dii duos simul habuisset Abbates. Meminit prætetea Nicetas Paphlago in Vita S. Ignatii P. CP. cujusdam alteri us Ignatii, qui Photii partes secutus, ἄρχων τῶν μοναστηρίων καὶ τὴν Προποντίδα fuerat: monasterii verò & Monachorum Dii Theophanes pag. 114. 122. 135. & 373. ut & Victor Tunnensis in Chronico. Memoratur præterea à Nicolao I. PP. epist. 8. *Dositheus Osii Dii Presbyter & Monachus.*

XXXV. S. DIOMEDIS monasterium à Constantino M. ædificatum scribit Codinus pag. 51. Exinde Basilius variis donariis ac ingentibus reditibus locupletavit, uti Porphyrogenitus in ejus vita cap. III. & ex eo Scylitzes pag 586. scribunt: ex ea scilicet occasione, quam tradunt idem Porphyrogenitus cap. VII. Symeon Logotheta in Michaële n. II. Leo Grammaticus, Scylitzes & Zonaras. Origines CP. MSS. Τὸν ἅγιον Διομήδην ἔκτισεν ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος· ὁ δὲ Βασίλειος ὁ Μακεδὼν ἀνήγειρε τοῦτον, καὶ ἐκαλλώπισε, καὶ ἀπεχαρίσατο κτήματα διὰ τὸ τὴν ὀπτασίαν τῆς βασιλείας ἐκεῖσε ἰδεῖν αὐτόν. Illius etiam meminit Theophanes an. XXXVI. Justiniani, ut & Waddingus in Annal. Min. an. MCCCLXXIV. n. I. Scribit Ughellus in Amalphitanis Archiepisc. caput S. Diomedis Martyris Constantinopoli delatum in Ecclesiam S. Petri de Canonica Amalphitanam à Petro de Capua Cardinali post expugnatam à nostris urbem. Huic ædi adjacuisse carcerem auctor est Nicetas in Alexio Man. F. Εἰς τὴν τοῦ ἁγίου Διομήδους μονὴν περί τινα ἐκεῖ τῶν στενοτάτην οὖσαν εἱρκτὴν ἀκλέως ἀπάγεται. Atque inde *Carcer Diomedis* appellatur in Historia exilii S. Martini PP. & Martyris, ubi in Prætorio Præfecti, Urbis nempe, extitisse dicitur: *Conjecerunt eum in unum carcerem cum homicidis, & post unam quasi horam tulerunt eum inde, & transposuerunt in eam, quæ dicitur Diomedis custodia, in Prætorio Præfecti.* Hypomnesticum de Anastasio Apocrisiario: *Cum adhuc essent Byzantii in custodia Prætorii Præfecti, quæ appellatur Diomedis, &c.*

XXXVI. S. DOMETII Martyris monasterii Hegumenus Stratonicus, Concilio Constantinopolitano sub Mena cum aliis urbis Hegumenis interfuit.

XXXVII. S. ELEUTHERII templum ædificavit quidam Basilius Patricius Arcadio Imperante, ut auctor est Codinus p. 61. ex Orig. CP. MSS. Illius meminere in Leone M. Theodorus Lector Ecl. I. pag. 182. & Cedrenus pag. 348. Prope Xerolophum statuitur in Synaxariis ad XV. Decembris, quo S. Eleutherii Martyris festus dies agitur: τελεῖται δὲ ἡ αὐτοῦ σύναξις ἐν τῷ μαρτυρείῳ αὐτοῦ, πλησίον τοῦ Ξηρολόφου.

XXXVIII. S. EUDOXII ædes exstructa fuit ab Eudoxio Patricio & Præfecto, Constantino M. imperante, si qua fides Codino pag. 39. Certè Eudoxium Præfectum Prætorio sub Theodosio Juniore vixisse indicant Leges aliquot in Cod. Th.

XXXIX. S. EUPHEMII, seu τοῦ ἐν ὁσίοις Εὐφημίου monasterii Archimandrita Helias subscripsit libello Monachorum ad Synodum sub Hormisda. Interfuit verò τοῦ Εὐφημίου Abbas Cyriacus Concilio Constantinopolitano sub Mena cum aliis urbis Abbatibus.

XL. S. EUSEBII, seu τοῦ ἐν ἁγίοις Εὐσεβίου monasterii Abbates Joannes Concilio Constantinopolitano an. DXVIII. & Antoninus Concilio Constantinopolitano sub Mena interfuere cum cæteris urbis Abbatibus.

XLI. S. EUSTATHII ædem condidit Irene Attica, Leonis Chazari Imp. conjux. Codinus pag. 57.

XLII. S. FRANCISCI, seu Fratrum Minorum ædem principalem totius Galatini oppidi esse ait Crusius pag. 205. In ea Philippum Atrebatensem, Augi Comitem, & Franciæ Conestabilem, qui captus in prælio Nicopolitano XXV. Sept. an. MCCCXCVI. postmodum fato functus in oppido Michalico, humo conditus fuit. De hac re audiendus Ismaël Bulialdus in Notis ad Ducæ Historiæ caput XIII. *Dum anno* MDCXLVII. *per menses Februarium, Martium, & Aprilem Constantinopoli agebamus, in Monasterii sancti Francisci Galatensis sacello uno, peristylio, seu claustro contiguo sepulchrum illius Principis marmoreum vidimus, cui sequens epitaphium characteribus Gothicis insculptum legitur:* †. SEPULCHRUM MAGNIFICI DOMINI PHILIPPI DE ARTOES COMITIS DE EU ET CONESTABILIARII

FRANCIAE QVI OBIIT IN MICHALICI MCCCLXXXXVIII DIE XV IVNII IN :&: (f. *in quo* scilicet sepulcro) EST CARNE SVA ANIMA CVIVS REQVIESCAT IN PACE. *Hocce epitaphium crux in medio posita in duas partes dividit: ad latus insignia gentilitia Franciæ, qualia tunc indefinito liliorum numero constabant, addita Artesiæ familiæ peculiari trifida laciniæ in scuti fronte distinctione, cernuntur. Micalici, seu Michalizi urbs & regio est, non plus decem milliaribus distans à lacu Lopadio, ejusdemque nominis urbe.* Michalici meminit Leunclavius in Pand. Turc. cap. LXXXVI. ædis verò Fratrum Minorum in oppido Galata Waddingus in Annalibus Minor. an. MCCLX. & MCCCXXVI. n. XI.

XLIII. S. GEORGII in Manganis splendidum & amplum à fundamentis monasterium excitavit Constantinus Monomachus. Constantinus Manasses:

> Κἂν γνῶναι θέλῃ τις αὐτὰ τὰ τῆς λαμπροψυχίας,
> Η λαμπροδόμητος Μονὴ πιστώσεται τὸ πρᾶγμα,
> Ην ἐκ θεμέθλων ἤγειρεν ἀπὸ ῥιζῶν ἐσχάτων,
> Τῷ θείῳ Χριστομάρτυρι τῷ τροπαιοφόρῳ.

In quo quidem condendo tot sumptus impendit, ut exhaustis thesauris publicis, ad injustas exactiones confugere necesse habuerit. Scylitzes pag. 790. Μοναστήριον δὲ οἰκοδομῶν ὁ Βασιλεὺς κατὰ τὰ λεγόμενα Μάγγανα, ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου μεγάλου μάρτυρος Γεωργίου, καὶ ἀφειδῶς τὰ δημόσια καταναλίσκων ἐν ταῖς οἰκοδομαῖς χρήματα, νῦν μὲν οἰκοδομῶν, νῦν δὲ καταστρέφων, εἰς μεγάλην ἤλασεν ἔνδειαν, ὡς πᾶσαν ἐπινοῆσαι διὰ τοῦτο καπηλείαν, καὶ ἀτόπους καὶ σεσοφισμένας εἰσπράξεις ἐρευνῆσαι. *Ceterùm Monomachus monasterium condens in Manganis, in nomine sancti magni Martyris Georgii, productis, modò ædificando, modò diruendo, iis quæ erant in ærario omnibus, ad eam pecuniæ indigentiam decidit, ut ad omne cauponandi genus, & absurdas commentitiasque exactiones recurrerit.* Occasionem seu prætextum hujus ædificandi monasterii Sclærenam fuisse narrat Zonaras pag. 206. ut per speciem inspiciendæ structuræ, eam juxta Cynegesium habitantem inviseret: Λέγεται δὲ τῆς οἰκοδομῆς ἄρξασθαι διὰ τὴν ἐρωμένην αὐτοῦ, τὴν Σκλαίραιναν λέγω, ἵν' ἐκείνῃ προσφοιτᾷ συνεχῶς, ἐν τῷ οἴκῳ Κυνηγεσίου ἐχούσῃ τότε δὴ τὴν οἴκησιν. Manganorum dein monasterii curam Constantino Lichudi Proëdro & Protovestiario, postmodum Patriarchæ Constantinopolit. ut & immunitatis ei indultæ tabulas commisit. Idem Zonaras in Isaacio Comneno pag. 214. de Constantino: Ωσπερ ὁ Μονομάχος καὶ τὴν τῶν Μαγγάνων ἀνέθετο πρόνοιαν, καὶ τὰ περὶ τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν ἐνεπίστευσεν ἔγγραφα. In Manganorum Ecclesia humata fuit eadem Scleræna, quam & Augustam vocavit Monomachus, cui insigne monumentum excitavit: in quo etiam Hugo Comes S. Pauli in Atrebatibus, capta à Francis Constantinopoli, sepultus est, ut habet Nicetas in Balduino Flandro n. IV. Ο γὰρ δὴ Κόμης τοῦ ἁγίου Παύλου ἀπεγεγόνει θανάτῳ, καὶ θάπτεται κατὰ τὴν μονὴν τῶν Μαγγάνων ἐν τῷ τῆς Σεβάστης τῆς Σκληραίνης μνήμασι. Willharduinus noster n. CLXXVIII. de Comite S. Pauli: *Et fu enterrez à mult grant honor au Mostier Monsignor saint George de la Mange.* Cujus quidem Comitis corpus inde in Abbatiam Caricampi in Atrebatibus relatum narrat Ferreolus Locrius in Chronico Belgico an. MCCV. Scribit idem Nicetas in Isaacio lib. III. n. V. subversum penè fuisse Manganense monasterium ab eodem Isaacio, qui ex ruderibus ac maceriis turrim sive propugnaculum in Palatio Blacherniano construxit: Συὼ πολλοῖς δὲ καὶ τὸν περίκλυτον οἶκον τῶν Μαγγάνων κατέβαλε, μήτε τὸ τοῦ ἔργου κάλλος καὶ τὸ μέγεθος αἰδεσθεὶς, μήτε τὸν τροπαιοφόρον Μάρτυρα πτοηθείς· *Et præter alia multa inclytam Manganorum ædem destruxit, neque operis elegantiam & magnitudinem veritus, neque victorem Martyrem, cui ea dicata erat, reveritus.* Monasterium virorum fuit, ut satis innuunt Nicephorus Gregoras lib. IX. Hist. pag. 284. & Pachymeres lib. IV. cap. XXI. in quo aliquandiu deposito imperio Monachum egit Joannes Cantacuzenus, qui ei multos insuper attribuit reditus & possessiones, ut ipsemet testatur lib. IV. cap. XVI. De sacris Reliquiis quæ in æde Manganorum asservabantur, egit idem Cantacuzenus lib. I. cap. LIX. Ad id porrò monasterium in festo sancti Georgii XXIII. Aprilis procedere solitum Imperatorem narrat Codinus de Offic. cap. XV. in qua quidem processione Constantino Ducæ Imperatori structas, quas ille feliciter evasit, insidias tradunt Scylitzes & Glycas. Illius meminit etiam Pachymeres lib. V. cap. XXIII. Denique capta à Turcis urbe, ἐν τῇ τῶν Μαγγάνων μονῇ Τουρκοκαλογέρους hospitatos refert Ducas cap. XLII. Jam verò de monasterii situ ut aliquid dicam, ad angulum Urbis Sandemetrianum, ubi olim extitit Acropolis, statuit Ichnographia Constantinopoleos Bondelmontiana: quo etiam loco Willelmus Tyrius lib. II. cap. VII. ubi de Constantinop. *Formam habens trianguli, trium inæqualium laterum: cujus primum latus ab eo angulo, qui inter Portum & Hellespontum continetur, ubi est Ecclesia S. Georgii, quæ dicitur Mangana,* &c. Sed & ab hoc monasterio, Bospori imminenti ostio nomen inditum Brachii sancti Georgii. Idem Tyrius lib. XX. cap. XXIV. *Fauces Abydenas, & ostia Bospori, quod vulgari appellatione Brachium S. Georgii dicitur, feliciter ingressus est.* Et cap. VII. lib. II. de Hellesponto: *Verbo autem vulgari dicitur Brachium S. Georgii, Europæ Asiæque limes.* Neque soli Freto ac Bosporo, sive Hellesponto id inditum nominis, sed & toti Propontidi. Otto Frising. lib. I. de Gest. Frider. cap. XLV. *Erat in vicino mare Proponticum, quod modò Brachium S. Georgii ab indigenis dicitur.*

Qua notione uſurpatum à Monacho ſancti Mariani, Conrado Uſpergenſi, Vincentio Belvac. & aliis oſtendimus ad Willharduinum n. LXV. Vide Notas ad Cinnamum pag. 440. Prædictis addo, Græcos III. Novemb. celebrare τὰ ἐγκαίνια τοῦ θείου ναοῦ τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ ἐν Λύδδῃ, ἤτοι κατάθεσιν τοῦ ἁγίου σώματος αὐτοῦ, ut eſt in Horologio Græcorum. Vide Joannem Euchaïtarum Metropol. pag. 22. Pachymerem lib. XI. c. XX. & Margarinum in Bullario Caſinenſi to. II. pag. 253.

XLIV. S. GEORGII Εὐκτήριον, ſeu Oratorium, exſtruxit Mauricius Imperator, ut auctor eſt Codinus pag. 44. Illud fortè quod in Deutero ſtatuunt Synaxaria ad XXIII. Apr. quo feſtum ſancti Georgii colitur: Τελεῖται δὲ ἡ αὐτοῦ σύναξις ἐν τῷ ἁγιωτάτῳ αὐτοῦ μαρτυρείῳ τῷ ὄντι ἐν τῷ Δευτέρῳ. Et ad XXII. April. in ſancto Theodoro Epiſcopo Sycæorum: Τελεῖται δὲ ἡ αὐτοῦ σύναξις ἐν τῷ μαρτυρείῳ τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τῷ ὄντι ἐν τῷ Δευτέρῳ.

XLV. S. GEORGII ædem, τὰ Χαλκίδου dictam, Sergius Patriarcha Conſtantinopol. hæreticus exſtruxit, in quo & humatus fuit. Codinus pag. 62.

XLVI. S. GEORGII in Xylocirco monaſterii, μονῆς τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐν τῷ Ξηροκέρκῳ, Abbas Eugenius ſubſcripſit Libello Monachorum ad Synodum ſub Hormiſda. Ejuſdem monaſterii Abbas Cyriacus Concilio Conſtantinopolitano ſub Mena interfuit.

XLVII. S. GEORGII monaſterium in Sycis, τὸ μονάδιον τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου Συκεώτου dictum Annæ Comnenæ lib. II. pag. 66. ſupereſt etiamnum, ut auctor eſt Martinus Cruſius pag. 205. Vide Monaſterium Romanorum.

XLVIII. S. GREGORII Theologi ædes, juxta quam σταυρὸς ἐν μαρμαρίνῳ κίονι κατὰ μέσον ἀνεστηλώθη τῆς λεωφόρου, *Crux marmoreæ columnæ impoſita in media platea ſtetit*, ut habet Nicetas Paphlago in vita S. Ignatii Patriarchæ Conſtantin. pag. 693. illa eſt quam Sophianæ ædi proximam fuiſſe ait Codinus in Orig. Nec ſcio an diverſa ab alia æde S. Gregorii, quam Ξηροκηπίου appellatam ſcribit pag. 49. & à quodam Patricio excitatam Theodoſio Juniore imperante. Gregorii porro icon deſcribitur in Synaxariis XXV. Januar. Sed & in Codice venerandæ antiquitatis operum ejuſdem Gregorii Nazianzeni, & ſub Baſilio Macedone ſcripti, qui aſſervatur in Bibl. Regia num. CLIV. epitaphio in ſororem præfigitur tabella grandior in tres partes diviſa: harum prior quinque figuras ſtantes complectitur, quarum prima mulieris, cum ſtola purpurei, & pallio viridis coloris, manus expanſas, ſpecie precantis, tenet: inſcriptio quæ ad capitis latera extitit, præ vetuſtate deleta. Altera, quæ eſt Epiſcopi barbati ac ſenis, cum homophorio Græcanico, ſiniſtrâ Evangelium tenet. Ad capitis latera ſunt hi characteres, Ο ΑΓΙΟϹ ΓΡΗΓΟΡΙΟϹ ΠΑΤΗΡ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ. Tertia eſt ejuſdem quo prior ſchematis, cum hoc lemmate: ΑΓΙΟϹ ΓΡΗΓΟΡΙΟϹ Ο ΘΕΟΛΟΓΟϹ. Quarta virum exhibet tunica viridi indutum, quam ambit longius pallium candidum, ad humerum dex-

trum fibulâ revinctum, manibus expansis. Huic adscriptum, ΑΓΙΟϹ ΚΑΙϹΑΡΕΙΟϹ. Quinta denique est mulieris cum pallio rubeo, dextram expansam habentis, sinistrâ verò orarium tenentis. Huic adscriptum ΑΓΙΑ ΓΟΡΓΟΝΙΑ. Altera tabella S. Cæsarii ἐνταφιασμὸν exhibet, ubi effertur in ædem sacram, in lectulo aureo, quem quatuor viri deferunt. Tertia denique sanctam Gorgoniam in lecto ægram decumbentem, cui adest S. Gregorius, &c. Priorem tabellam hîc damus demptâ priori figurâ. Alteram exhibuimus lib. III. sub finem descriptionis ædis Sophianæ.

XLIX. SS. HESPERI, seu EXUPERII, & ZOES, Martyrum, quorum festum agunt Gr. & Lat. II. Maii, ædem sacram, fermè dirutam, de novo instauravit Basilius Macedo. Porphyrogenitus in illius vita cap. LIV. Τῶν δὲ καλλινίκων μαρτύρων Ἑσπερίου τε καὶ Ζώης τὸν θεῖον οἶκον ἠδαφισμένον σχεδὸν κατάλληλον τῇ πρώτῃ ἱδρύσατο. Scylitzes pag. 588. qui id ipsum habet, addit vicinam fuisse ædi S. Platonis. Synaxaria in Deutero statuunt: Τελεῖται δὲ αὐτῶν σύναξις ἐν τῷ ἁγιωτάτῳ αὐτῶν μαρτυρίῳ, τῷ ὄντι ἐν τῷ Δευτέρῳ. Unde colligitur eandem esse cum æde, quam Procopius lib. I. de Ædif. cap. III. scribit Justinianum ædificasse, seu potiùs instaurasse, Ζώῃ μάρτυρι ἀμφὶ τῆς πόλεως ἀγυιὰν ἐσχάτην, *ad ultimum urbis vicum*, quæque haud procul ab æde S. Annæ in eodem Deutero extitit. Proinde eadem perinde etiam videtur, quam ad Cisternam Mocisiam condidit, & S. Zoæ dicavit Marcianus Imp. in qua postmodum humatus fuit, ut habet Codinus pag. 60. ex Originibus CP. ineditis: nam & Cisterna Mocisia ad Portam auream, ut & Deuterum, extitit.

L. S. IGNATII ædes. In Menæis ad VII. Decembr. τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὁ ὅσιος Ἰγνάτιος, ὁ πλησίον τῶν Βλαχερνῶν ἐν εἰρήνῃ τελειοῦται. Sed an ædes S. Ignatio sacra ad Blachernas steterit, nescio an ex his elici possit.

LI. S. JOANNIS CALYBITÆ, cujus festum agunt Græci & Latini XV. Januarii, ædem Constantinopoli excitavere Eutropius Magister militum & Theodora illius parentes, versus Occidentem, ut habet Cedren. p. 348. qui πτωχοῦ Joanni cognomentum tribuit, quomodo Menæa, & ejusdem sancti vita à Bolando edita, ad quod ita alludit Contacium, quod de illo habetur in Horologio Græcor. Ποθήσας, σοφὲ, πτωχείαν τὴν ἄσυλον, γονέων τῶν σῶν τὸν πλοῦτον ἐμίσησας, &c. *Cùm illibatam paupertatem desiderares, vir sapiens, parentum tuorum divitias sprevisti.* Narrat idem Cedrenus Leone M. imperante exortum incendium κατὰ τὰς ἀνατολὰς ἀπὸ τοῦ Νεωρίου ἐπικτεινόμενον μέχρι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Πτωχοῦ πρὸς δύσιν, *ad Orientem à Navali protensum usque ad ædem S. Ioannis Mendici ad Occidentem*, omnia consumpsisse; quæ aliis verbis refert Zonaras pag. 41. Εἰς μῆκος δὲ διεξῆλθεν ἀπὸ τοῦ Βοσπόρου μέχρι τοῦ ναοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Καλυβίτου, *in longitudinem à Bosporo versus ædem S. Ioannis Calybitæ pervagatum est.* Excitatum porro templum in tugurio ubi sepultus fuerat, ut est in Joannis vita: sed postmodum illius corpus Romam translatum videtur, ex inscriptione, quæ legitur in Xenodochio juxta Pontem insulæ transtyberinæ, ubi extat etiamnum Ecclesia S. Joannis Calybitæ nomen præferens, à Formoso PP. qui sub an. DCXCVI. excessit, exstructa: *Hic requiescunt corpora sanctorum martyrum Hippolyti, Taurini, Herculiani, atque Ioannis Calybitis. Formosus Episcopus condidit.* Unde conficitur Joannis corpus Romam translatum ante ortam Iconomachorum hæresim, imperante Leone Isauro, sub annum DCCVI. quod velle videntur viri docti. Verùm non integrum Romam perlatum: siquidem caput à reliquo corpore avulsum diu postea cultum fuit, donec capta à Francis Urbe Vesontionem delatum est, ubi asservatur & colitur in Ecclesia S. Stephani. Capsæ æreæ, quæ caput includit, inscripti Græci versus bini, qui expilatas divi reliquias videntur innuere, avulsumque à corpore caput per manum prophanam à pia rursum Joannis alterius manu demum colligatum, seu thecæ inclusum:

Χεὶρ μὲν βέβηλος τιμίαν συνθλᾷ κάραν,
Ἀλλ' εὐσεβὴς χεὶρ Ἰωάννου συνδέει.

Meminit Theophanes pag. 363. Andreæ cujusdam Monachi λειψάνου τοῦ Καλυβίτου.

LII. S. JOANNIS CHRYSOSTOMI ædis meminit Joannes Diaconus in Vita sancti Josephi Hymnographi n. XXIV. ubi de ejus adventu Constantinopolim: Ὁ θεῖος Ἰωσὴφ τὸ τόπον καταλιπὼν, τῷ τοῦ μεγάλου καὶ χρυσοῦ τὴν γλῶσσαν Ἰωάννου σηκῷ ἐμφιλοχωρεῖ. Mox addit ab eodem Josepho illatum in hanc ædem Gregorii Decapolitæ corpus. Ut porrò sanctum Joannem Chrysostomum delineare soliti fuerint Græci ex tabella Græcanica, quæ in Gazophylacio Sangenovefano Parisiis asservatur, & quam supra, ubi de sancti Basilii æde, exhibuimus, lector percipiet. Sed & in hanc rem consulenda Menæa ad XXX. Januarii. De Joannis verò reliquiis egimus ubi de æde sanctorum Apostolorum.

LIII. S. ISIDORI ædem adjunctam ædi sanctæ Irenes, juxta ipsum mare, ædificavit sanctus Marcianus Oeconomus magnæ Ecclesiæ, qui Marciano imperante vixit. Menæa ad X. Januarii in sancto Marciano: Ἐδείματο δὲ ναὸν τῆς ἁγίας Εἰρήνης τὴν πρὸς θάλασσαν, συνάψας αὐτῷ τὸν εὐκτήριον οἶκον τοῦ ἁγίου Ἰσιδώρου· *Ædificavit templum S. Irenes versus mare, ipsi annectens Oratorium S. Isidori.*

LIV. S. JULIANI ædes cognominata Πέρδιξ, ait Codinus pag. 48. ex Originibus Con-

ſtantinop. MSS. quia ad unam ex cameris, ſeu fornicibus, efficta erat Perdix à Conſtantino Magno. Hanc cum ipſis Monachis igne conſumpſit Copronymus, cujus plumbum liquefactum ad uſque Portum Sophianarum defluxit. Extitit haud procul ab æde Sophiana, ut docent Menæa ad XVII. Novemb. in ſancto Zacharia Sutore.

LV. S. JULIANI ædem propriis ſumptibus ædificavit Urbicius, ubi olim fuerant ἄπληκτα, *Castra* Romanorum, ut habent Origines Conſtantinop. ineditæ, & Codinus pag. 38. paginâ verò 46. Anaſtaſium Dicorum condidiſſe templum ſancti Juliani ait, ubi puer Dyrrachio veniens Grammaticam didicerat. In Menæis ad XII. Junii celebrari dicitur memoria τοῦ ὁσίου Ἰουλιανοῦ τοῦ εἰς τὰ Λίβα, ἐν τοῖς Δαγάτου: ubi neſcio an non legendum Λιβὸς, cujus appellatione extitit Eccleſia Deiparæ dicata. Sancti Juliani Ciliceni Martyris feſtus dies agitur XXI. Junii: alterius Juliani XVII. Januarii. Sed & pro Δαγάτου, fortè leg. Δαγιςαίου.

LVI. S. JULIANI Martyris ædis πλησίον τοῦ Φόρου encænia celebrant Græci V. Julii, ut eſt in Menæis. Dicata porrò fuit ſancto Juliano & ſanctæ Baſiliſſæ, quorum feſtum agunt Græci VIII. Januarii: *Τελεῖται δὲ ἡ αὐτῶν σύναξις ἐν τῷ ἁγιωτάτῳ αὐτῶν μαρτυρείῳ, τῷ ὄντι πλησίον τοῦ Φόρου.*

LVII. S. LAURENTII in Pulcherianis, ἐν Πουλχεριαναῖς, ædem collapſam reſtituit Baſilius Macedo, ut auctor eſt Porphyrogenitus in Avi vita cap. LXII. illam, opinor quam à Pulcheria A. exſtructam ſcribunt Theod. Lector Eccl. I. pag. 161. Theophanes p. 91. & Codin. pag. 48. Meminit idem Theophanes, ubi de ſeditione Victoriatorum agit, ædis S. Laurentii, quam Aſyli jure donatam fuiſſe ſcribit: Καὶ ἀπέσχασαν αὐτοὺς εἰς τὸν ἅγιον Λαυρέντιον, διότι προνόμια εἶχεν τοῦ μηδένα ἐκβλήσεσθαι τοῦ ναοῦ, ἕως οὗ πάθῃ τὸ ἱκανόν. *Et ad S. Laurentium illos deportaverunt, quòd hoc gauderet privilegio Eccleſia, ut nemo ex ea ejiceretur, donec factum fuiſſet ſatis.* Meminit etiam ædis S. Laurentii Synaxarion de S. Joanne Jejunatore Patr. CP. ad II. Sept. ut & Anonymus in Depoſitionem veſtis Deiparæ pag. 777. apud Combefiſium. Neque porro omittendum, etſi omnino à vero alienum videtur, quod de ædis S. Laurentii conditu habet Petrus Damiani lib. VIII. epiſt. V. *Alphanus Salernitanus Archiepiſcopus, vir videlicet verax ac prudens, in Conſtantinopolitana ſe perhibet urbe didiciſſe quod retulit: Contigit, inquit, Imperatorem, cujus tamen vocabulum non tenebat, aliquando plagam cæcitatis incurrere, cui nulla medicinalis induſtriæ cura potuit ſubvenire. Cumque periculum hoc humano ſtudio nullatenus potuiſſet evadere, aggreſſus eſt hoc apud Deum precibus impetrare. Audivit itaque per ſomnium, quia ſi B. Laurentii Martyris Eccleſiam peteret, reparati luminis claritatem divinitus obtineret. Iturus itaque Romam offert votum, jubet parari præſto navigium, fixum ſtatuit arripiendi protinus itineris inſtitutum. Uxor autem dum parvulis adhuc filiis amiſſionem formidat imperii, dum ſibi regiæ dignitatis occaſum, dum marini diſcriminis metuit viro periculum, religioſæ fraudis aggreditur argumentum. Dedit ergo remigibus hoc mandatum, ut nullatenus Romam recta progreſſione contenderent: ſed per diverſos portus, ac littorum ſtationes ſubſiſtendo, ac reprimendo navigium, iter tantummodo ſimularent. Sed dum nautæ Regem, ut edocti fuerant, varia locorum nomina permutando deludunt: ac modò in anteriora procedunt, modò per ſinuoſos flexus atque reflexus in eadem loca, per quæ proceſſerant, elabuntur, Regina latomorum ac cæmentorum adhibita multitudine, auguſtiſſimam ac valde magnificam in honorem B. Laurentii conſtruxit Eccleſiam, juxta menſuram videlicet illius baſilicæ, quam præfatus Martyr habet in ipſo Romæ ſuburbio conſtructam. Dicebat enim, Si datum eſt ut per B. Laurentium vir meus redeat ad ſalutem, quidquid Romæ poteſt, & hîc nihilominus poteſt. Sed dum hinc Imperator per diverſos anfractus ac ſtationes litorum ſpatiando deducitur, illinc per plurimos artifices operum baſilica fabricatur: ſimul & fabrica mirificè decorata perficitur, & annus impletur. His itaque hoc modo peractis, præfatus princeps ad mœnia Conſtantinopolitana reducitur, qui tamen Romam eſſe, ſociis ita perhibentibus, arbitrabatur. Proviſum eſt itaque, ac diligentiùs accuratum, ut nulli niſi Latinè loquentes aſſiſterent; qui videlicet inquirenti, Romam, & B. Laurentii Martyris adeſſe baſilicam ſuaderent. Ad manus itaque ductus, Eccleſiam Imperator ingreditur, & confeſtim luce recepta, circumſtantes ſe ſe conſpicere, conjugem, clientes atque domeſticos admiratur.* Neque majorem fidem merentur quæ de hac æde ſcribit ex Græcorum relatione Henricus Zomererus, de ultima urbis expugnatione ſcribens, in M. Chronico Belgico p. 379. *In Eccleſia ſancti Laurentii prædictæ civitatis, ut mihi Græcus, qui propriis oculis ſæpe vidit, narravit, erat columna tota marmorea cooperta, ad modum ſcacorum, ſic ordinata, ut incipiendo à principio in uno ſcaco poneretur nomen Imperatoris, & in ſequenti nomen Patriarchæ qui præſidebat. Prædixit verò Philoſophus ille* (Leo) *columnæ ſcacis omnibus expletis, perditum iri civitatem Conſtantinopolitanam, & ſic de facto accidit: quia præſidentibus Conſtantino Imperatore, & Patriarcha Gregorio, quorum tempore capta fuit civitas, facta fuit impletio ultimorum ſcacorum.*

LVIII. S. LAURENTII monaſterium à Theodoro Abbate ejuſdem monaſterii ædificatum, Juſtiniano imperante, ſub quo is interfuit Concilio Conſtantinopolitano ſub Mena, in quo ſic ſubſcribit, Θεόδωρος πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος μονῆς τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου ὑπ᾽ ἐμοῦ συστάσης ὑπέγραψα.

LIX. S. LAZARI monaſterium exſtruxit Leo Imp. & in eo Monachos eunuchos inſtituit, ac corpora ſancti Lazari & ſanctæ Mariæ Magdalenæ depoſuit. Leo Grammaticus pag.

481. Ὡσαύτως ἔκτισεν εἰς τοὺς λεγομένους Τόπους τὸν ἅγιον Λάζαρον, κατασκευάσας μονὴν ἀνδρείαν εὐνούχων, ἔνθα καὶ τὸ ἁγίου Λαζάρου σῶμα καὶ Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς ἀνακομίσας ἀπέθετο, ποιήσας καὶ τὰ ἐγκαίνια τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας· *Ad Topos pariter Ecclesiam sancti Lazari exstruxit, virileque Eunuchorum Monasterium ibi constituit, & in eo sancti Lazari & Mariæ Magdalenæ corpora huc allata deposuit, celebrata ejusdem ædis dedicatione.* Eadem propemodum habent Symeon Logotheta n. XXIV. Anonymus Combefisianus in eodem Leone n. XVIII. ut & Codinus in Orig. pag. 63. qui pag. 40. locum pariter designat, ut & Anonymus & Scylitzes κατὰ τοὺς Τόπους. At Origines Constantinop. ineditæ parte II. scribunt templum sancti Lazari ædificatum primò à Basilio Macedone, ampliatum deinde à Leone filio: Ὁ δὲ ἅγιος Λάζαρος ἐκτίσθη μὲν παρὰ τοῦ βασιλέως τοῦ Μακεδόνος· ὕστερον δὲ παρὰ Λέοντος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἐπλατύνθη ἀποχαρισάμενος ἐν τούτῳ ναῷ, καὶ κτήματα πολλὰ εἰς εὐνούχων μονὴν αὐτὴν ἀποκατέστησεν. Ad urbis portulam, quæ ibi extitit, ædem sancti Lazari statuit Pachymeres lib. IX. cap. VI. & XVIII. unde percipimus cur Leo Grammaticus pag. 480. Imperatorem dicat specie peregrè eundi finxisse se ad sanctum Lazarum cœnatum proficisci: προφασισάμενος δὲ ὁ Βασιλεὺς ἀπελθεῖν, καὶ δειπνῆσαι εἰς τὸν ἅγιον Λάζαρον, &c. Mentionem agunt ejusdem ædis Pachymeres lib. VII. cap. III. Menæa & Menologia XXII. Julii, & XVII. Octobris, & Bondelmontius in Descriptione Constantinopoleos, ut & Codinus de Officiis cap. XV. num. XVIII. ubi annotat Imperatorem κατὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ ἁγίου καὶ δικαίου Λαζάρου, εἰς τὴν ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ τιμωμένην σεβασμίαν μονὴν, procedere solitum. Advectum porrò sancti Lazari corpus ex Cypro, ut auctor est Zonaras, ἐκ τῆς Κιτιαίων πόλεως ἐν τῇ νήσῳ Κύπρου, ut est in Menæis & Menologiis Græcorum. Quod quidem sancti Lazari corpus Gaspar Bruschius in Chronologia monasteriorum Germaniæ ait hodie asservari in Andlowensi Canonicorum Collegio in Alsatia. Allatum verò sanctæ Mariæ Magdalenæ corpus ex Epheso, ut est apud Scylitzem, quò cùm ad sanctum Joannem Evangelistam venisset, ibi sanctè obdormivit, & tumulata fuit in speluncæ aditu, in qua postea quieverunt sancti Pueri Dormientes. Ita Menæa ad XXII. Julii. Sancti verò Lazari & sanctæ Magdalenæ an in Galliam revera allatæ sint reliquiæ, ipsæque revera serventur, inter viros eruditos graves haud ita pridem exortæ controversiæ, quas aliis discutiendas relinquimus.

LX. SS. MAMANTIS & BASILISCI Martyrum ἐν τοῖς Δαρείου festum celebrari XXIX. Julii observant Menæa.

LXI. SS. MANUEL, SABEL, & ISMAEL, quorum festum agunt Græci XVII. Junii, Ecclesiam ad muros terrestres condidit Theodosius Magnus, quo loco martyrio vitam finierant sub Juliano Apostata, in qua & eorum corpora deposuit, ut auctor est Codinus pagg. 12. 61. ex Origin. Constantinop. ineditis. Horum etiam meminit Zonaras in Juliano n. IX.

LXII. S. MENÆ Martyris, cujus festum agunt Græci X. Decemb. templum à Constantino Magno excitatum tradit Nicephorus Call. lib. VII. cap. XLIX. non tamen à fundamentis, sed cùm idolorum fanum esset, ejectis simulacris, novo indito nomine, uti erat reliquit, ut habet Codinus pag. 37. qui alibi subdit inventa in eo templo, cùm fossa quædam purgaretur, multa ossa inusitatæ longitudinis, quæ in Palatio deponi jussit Anastasius Augustus, quod etiam tradunt Glycas & Suidas. Ait denique idem Codinus pag. 11. Jovi primitus sacrum fuisse, suaque adhuc ætate in marmoreis arcubus, qui duabus columnis ingentibus sustentabantur, Jovis & Saturni statuas superfuisse. At Hesychius Milesius, non Jovi, sed Neptuno sacrum fuisse contendit: Ποσειδῶνός τε τέμενος πρὸς τῇ θαλάττῃ ἀνήγειρεν ἔνθα νῦν ὁ τοῦ Μάρτυρος Μηνᾶ οἶκος διακεκόσμηται. Quæ quidem rursum sui oblitus exscripsit idem Codinus. *Itaque ex hujus inconstantia*, inquit Gyllius lib. II. cap. XXIV. *nihil aliud assequi possum, nisi mihi verisimilius videtur templum Menæ in his partibus Acropoleos, in quibus olim fuit templum Neptuni cùm ex Dionysio Byzantio antiquissimo scriptore, tradente paulò supra promontorium Bosporium fuisse Egressoriæ Minervæ aram, & templum Neptuni, & sub templo Neptuni intra muros fuisse stadia & gymnasia, ut planiùs demonstravi in Bosporio:* (lib. II. cap. II.) *tùm assequor ex hominum memoria viventium, asserentium intra claustra regia olim Acropolim appellatam, fuisse nobile templum D. Menæ.* Verùm ex situ templi Veneris, quod Neptuni fano vicinum fuisse scribit Hesychius Milesius, colligimus ædem Neptuni, ac consequenter *S. Menæ Martyrium* rectè collocari in quarta Regione in veteri Urbis Descriptione. Templum enim Veneris ad littus Propontidis haud procul ab antiquis Byzantii muris extitit, ut ex Zozimo suo loco docuimus. Meminit verò templi Neptuni Dionysius Byzantius apud Gyllium lib. II. de Bosporo Thrac. cap. II. In Acropoli statuitur in Originibus Constantinop. ineditis: Ὅτι ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Μηνᾶ, ἐν τῇ Ἀκροπόλει ὄρυγμα εὑρέθη ὅτε ἐκαθαρίζετο, &c. Tradit denique Codinus pag. 37. ædi sancti Menæ ultimam manum imposuisse Marcianum & Pulcheriam AA. Illius meminit Nicetas Paphlago in Vita Ignatii Patr. Constantinop. pag. mihi 718. & ad maris littus statuit: meminit etiam Vita sancti Marcelli XXIX. Sept. ubi juxta hanc ædem Alexandrum Accœmetorum Abbatem & institutorem vitam exegisse commemorat: Πρὸς τῷ ἱερῷ

οἴκῳ

οἴκῳ τῷ μεγάλῳ ἐν μάρτυσι Μηνᾶ τὴν ἄσκησιν ἐπεδείκνυτο. Vita ſancti Alexandri habet πλησίον τοῦ οἴκου τοῦ ἁγίου μάρτυρος Μηνᾶ. Quam quidem ædem intra urbem ſitam fuiſſe ſequentia ſatis declarant. Reliquias denique ſancti Menæ Byzantium tranſlatas obſervant Menæa ad x. Decembr. Vide eadem ad XVII. Febr.

LXIII. S. MENÆ & MENÆI, τοῦ Μηνᾶ καὶ Μηναίου, Martyrum ædem excitavit in Hebdomo Juſtinianus, ut habet Procopius lib. I. de Ædif. cap. IX. Vide infrà ædem ſacram Βιγλεντίου nuncupatam.

LXIV. S. METROPHANIS, primi Byzantii Epiſcopi imperante Conſtantino Magno, ædis mentio eſt in Synaxariis ad IV. Junii, quo die illius feſtum celebrant Græci, additurque τὸ λείψανον αὐτοῦ, ſeu reliquias, ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, *in æde ei ſacra repoſitas.* Menæa ad hunc diem ædis ſitum ita obſervant: Τελεῖται δὲ ἡ αὐτοῦ σύναξις ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ· ἐν τῷ σεβασμίῳ αὐτοῦ οἴκῳ τῷ ὄντι πλησίον τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Ἀκακίου ἐν τῷ Ἑπτασκάλῳ· *Celebratur ejus feſtum in ſanctiſſima Magna Eccleſia, in veneranda illius æde juxta S. Martyrem Acacium in Heptaſcalo ſita.* Hanc ipſi Conſtantino Magno adſcribit Codinus pag. 62. ubi ſubdit de novo poſtmodum inſtauratam à Juſtiniano Magno.

LXV. S. MOCII Martyris templum, à Conſtantino Magno ædificatum teſtantur paſſim ſcriptores, Theophanes pag. 18. Cedrenus pag. 284. Codinus pag. 37. & alii. Addunt Synaxaria ad XI. Maii ſancto Mocio ſacrum, tranſlatas in hanc ædem à Conſtantino ejuſdem ſancti reliquias: Κἀκεῖθεν ἐπὶ τὸ Βυζάντιον στέλλεται, ἔνθα τὴν διὰ ξίφους λαμβάνει ἀπόφασιν, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀφαιρεῖται, καὶ τότε περὶ μιλίου εἶδος τῆς πόλεως τίθεται. ὕστερον δὲ ἀνοικοδομηθέντος αὐτῷ ναοῦ παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, τῷ μεγέθει τῆς κατασκευῆς, καὶ τῷ βάρει τῆς οἰκοδομῆς, πολυτελοῦς ὄντος καὶ περιφανοῦς, ἐν αὐτῷ μετετέθη· *Deinde Byzantium mittitur, ubi capitalem excipit ſententiam, & capite truncatur, tum verò uno ab urbe milliari exponitur. Poſtmodum verò ædificata ipſi æde ſacra à Magno Conſtantino, apparatus magnitudine & ſtructuræ gravitate eleganti admodum & inſigni, in ipſa depoſitus eſt.* Codinus pagg. 33. & 37. ait non de novo ædificatam fuiſſe ſancti Mocii ædem à Conſtantino, ſed cùm fanum eſſet deorum, illud expurgaſſe, dejectis ſimulacris ac idolis, Herculis ſcilicet, ut auctor eſt in Baſilio Symeon Logotheta n. XI. vel Jovis, ut habent Origines Conſtantinop. ineditæ, cujus verba hic afferemus: Δεῖ εἰδέναι ὅτι ἅγιον Μώκιον πρῶτον μὲν οὕτως ἀπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἀνῳκοδομήθη, Ἑλλήνων πλήθη ἐκεῖσε κατοικούντων πολλά, καὶ ναὸς ἦν τοῦ Διός, καθὼς καὶ ἐκ τῶν αὐτοῦ λίθων ἐκτίσθη ὁ ναός· ἐλθόντες δὲ ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Μωκίου, ἠρέθησαν καὶ παρεκάλουν τὸν Βασιλέα κατοικεῖν αὐτὸν ἐκεῖσε· ὃ καὶ γέγονε. παρευθὺ οὖν ἐγείρουσι ναὸν οἱ Ἀρειανοί, καὶ ἐδοξάζετο παρ' αὐτῶν ἔτη ζ'. καὶ πίπτει λειτουργούντων αὐτῶν τῷ ζ'. ἔτει, ἐν ᾧ καὶ πολλοὶ Ἀρειανοὶ ἀπεκτάνθησαν. ἐν ταῖς ἡμέραις δὲ Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου ἀνεγείρεται ὁ αὐτὸς ναός, ὃς ἵσταται ἕως ἄρτι· *Ædes ſancti Mocii primùm ſic extructa fuit à Magno Conſtantino, paganorum multitudine hîc habitante, eratque templum Iovis, & ex ejus lapidibus ædes ſacra eſt ædificata. Venientes verò in ædem ſancti Mocii, (Ariani fortè) deprecati ſunt Imperatorem ſibi illam ad habitandum concedi, qua adepta, ſtatim templum excitarunt Ariani, & ab illis poſſeſſum eſt per annos ſeptem. Cecidit verò cùm in eo ſacras liturgias celebraſſent anno ſeptimo, quo & multi Ariani interfecti ſunt. At ſub Iuſtiniano Magno rurſum ædificatur eadem ædes, uti hactenus perſtat.* Subdit idem Codinus, neſcio an verè, cùm duplo major eſſet, quàm ſua ætate erat, media parte contraxiſſe Conſtantinum. Sed quod ait excitatum hoc loco templum à Conſtantino, quòd ibi martyrium pertuliſſet ſanctus Mocius, vix fidem meretur, ſiquidem Heracleæ paſſum teſtantur Menæa. Denique tradit idem ſcriptor pag. 38. Theodoſio Magno imperante è Magna Eccleſia exactos Arianos, poſtmodum in urbem reverſos obtinuiſſe ædem ſancti Mocii, quam illi reædificarunt: ſed octavo poſt anno, dum ſacra facerent, corruiſſe, ac demum ſub Juſtiniano Magno denuò inſtauratam. Procopius lib. I. de Ædif. cap. IV. ædem ſancti Mocii omnium maximam exſtruxiſſe auctor eſt: Ἔτι μὲν δὴ Μωκίῳ μάρτυρι ἀνεῖμένον ναόν, ὅπερ τὰ ἱερὰ πάντα μεγέθει ἐλάσσω· *Templum item Mocii Martyris, omnium maximum.* Magnitudine etiam ſua inſigne fuiſſe templum ſancti Mocii teſtatur præterea Porphyrogenitus in Baſilii Vita cap. LIV. ſcribens τὸ Μωκίου τοῦ μάρτυρος μέγα τέμενος, non paucis hiatibus ſubactum, ipſumque Bema ad terram proſtratum, ac ſacram menſam de novo inſtauraſſe: à quo hauſit quæ habet in hanc rem Scylitzes pag. 587. Ejus etiam amplitudinem & elegantiam commendat Nicetas in Iſaacio Angelo lib. II. n. II. quo loco agit de templo ſancti Michaëlis Chonenſi, quod ædi ſancti Mocii confert: Ἀλλὰ καὶ τὸν νεὼν τοῦ Ἀρχιστρατήγου Μιχαὴλ ὁ ἀνεμος οὗτος διατρήκεν ἐμπρῆσαι, ἔργον μέγιστον καὶ περίπυστον ὄντα, καὶ ὑπερβαίνοντα εἰς κάλλος καὶ τὴν εἰς μῆκος ἔκτασιν τὸ ἐν τῇ βασιλίδι πόλει τοῦ καλλιμάρτυρος Μωκίου τέμενος· *Michaëlis quoque Archiſtrategi templum, opus maximum & celeberrimum, quod elegantiâ & longitudine ſancti Mocii præclari Martyris ædem in urbe imperatrice ſuperabat, incendi paſſus eſt.* Repoſitæ etiam fuere in hac æde ſancti Samſonis reliquiæ, ſub cujus nomine exſtructum fuit Xenodochium à Juſtiniano. Synaxaria ad XXVII. Junii: Κατετέθη δὲ τὸ τίμιον αὐτοῦ λείψανον ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Μωκίου καθ' ἑκάστην βρύον ἰαματοφόρα νάματα εἰς δόξαν καὶ αἶνον Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Similia habet Menologium Sirleti. In hac etiam æde celebratam S. Eulogii Xenodochi memoriam XXVII. April. obſervant

Synaxaria Collegii Claromontani Parisiensis: καὶ μνήμη τοῦ Εὐλογίου τοῦ Ξενοδόχου ἐν τῷ ἁγίῳ Μωκίῳ. Ad hanc Ecclesiam quotannis die festo Pentecostes procedere solitum Imperatorem, & abrogatæ ejusmodi processionis à Leone Philosopho causam, narrant in illius Vita Leo Grammaticus, Zonaras, Scylitzes, Anonymus Combefisianus n. XIX. Symeon Logotheta n. XI. Manasses, & Glycas, qui monasterium fuisse indicant. Meminit etiam istius ædis Sozomenus lib. VIII. cap. XVII. cujus reliquias demolitus Joannes Palæologus Imperator, Andronici filius, ex ruderibus binas turres ad Portam Auream excitavit. Ducas cap. XIII. Καὶ τὰ ὑπολειπόμενα τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Μωκίου, ὃν ἀνήγειρεν ὁ μέγας βασιλεὺς Κωνσταντῖνος. Vicina enim & proxima fuit Aureæ Portæ. Nicetas de Statu Constantinop. post expugnatam à Francis Urbem n. III. Ἔδει δὲ διὰ τῆς Χρυσῆς Πύλης ἡμᾶς ἐξελθεῖν· ὡς δὲ περὶ τὸν ναὸν ἥκομεν Μωκίου τοῦ καλλιμάρτυρος, &c. *Cùm autem nobis per Auream Portam exeundum esset, ut ad inclyti martyris Mocii ædem venimus*, &c. Ubi perperam Μωνίου editiones præferunt. Certè extitisse in septimo urbis Colle, quem Xerolophum vocant, par est credere, cùm ibi extiterit Cisterna, quæ de æde sancti Mocii Mocisiana dicta est, ut auctor est Gyllius lib. I. cap. XVIII.

LXVI. S. NAZARII templum vetustate collapsum refecit Basilius Macedo, ut auctor est Porphyrogenitus in avi vita cap. LIV. Τόν τε ἀθλοφόρου Ναζαρίου ἱερὸν οἶκον ἐκ πολλῶν τῶν χρόνων οὐ μόνον πεπτωκότα, ἀλλὰ καὶ τέλεον ἠφανισμένον, νεὸν ἐδείματο, σεμνότητι καὶ κάλλει πολλῷ τοῦ πρὶν διαφέροντα. *Præmia reportantis Nazarii sacram ædem à multis annis non modò lapsam, sed penitus etiam destructam, novam fecit, veneratione & pulchritudine priore magis excellentem.*

LXVII. S. NICOLAI Episcopi εὐκτήριον, seu oratorium intra Magni Palatii septa ædificavit Basilius Macedo, ut auctor est Scylitzes; ubi etiam statuitur ab Anna Comnena lib. II. Alexiad. pag. 52. uti à nobis observatum: versus ædem S. Barbaræ à Pachymere lib. IV. cap. VIII. seu versus Acropolim.

LXVIII. S. NICOLAI ædes versus Blachernas memoratur apud auctorem Chronici Alexandrini in Heraclio pag. 904. 906. qui incendio absumptam ab Avaribus narrat. Ibidem etiam statuitur ab Anna Comnena pag. 294. Neque alia videtur ab ea quam SS. Prisco & Nicolao excitasse Justinianum scribit Procopius lib. I. de Ædif. cap. VI. quippe cùm ad Blachernas, & haud procul à Sinu apud eundem statuatur. Vide Menæa VI. Novemb. Lambecium lib. IV. de Bibl. Cæsarea pag. 123. & Notas nostras ad Alexiadem pag. 359. Ut porro effingeretur S. Nicolaus à Græcis, ex Tabella Græcanica, quam supra, ubi de æde S. Basilii, exarari curavimus, colligi potest, vultu scilicet senili, quomodo describitur à Joanne Euchaïta pag. 24. carmine εἰς τὸν ἅγιον Νικόλαον:

> Αὐτὸν κρατῶ σε προσκυνῶ τε, καὶ βλέπω.
> Αὐτὸν κρατῶ σε· σὸν δὲ σῶμα καὶ τόδε,
> Ἀνὴρ ἀνάγνως πρεσβύτης· ἐκ χρωμάτων
> Σαφὲς τὸ σῶμα, &c.

LXIX. S. NICOLAI ædes, τὰ Βασιλίδου dicta, à Basilide Patricio & Quæstore, qui Justiniano M. imperante vixit; in domo propria ædificata fuit, ut habet Codinus p. 62. Basilidis istius meminit Procopius lib. I. de Bello Persico cap. XXIV.

LXX. S. NICOLAO & S. AUGUSTINO Cantuariensi Episcopo ædem sacram exstruxit nobilis quidam Anglus, qui Constantinopolim exul secesserat post expugnatam à Willelmo Notho Angliam, ut habet Gotselinus lib. I. de Miraculis ejusdem S. Augustini cap. XXVI.

LXXI. SS. NOTARIORUM templum ædificavit Theodosius, & multis ditavit possessionibus, inquit Codinus pag. 61. ex Originibus CP. ineditis. Sed quod Theodosio adscribit, alii S. Joanni Chrysost. & Sisinnio Patriarchis CP. tribuunt. Nam idem fuit quod Marciani & Martyrii vocant, qui ab Arianis sub Constantio Imp. cæsi sunt. Sozomenus lib. IV. cap. II. de iisdem sanctis: Ο δὲ τάφος ἐστὶν αὐτοῖς ἐπίσημος πρὸ τοῦ τείχους τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οἷά γε μαρτύρων μνῆμα, εὐκτήριον οἶκον περικείμενος, ὃν οἰκοδομεῖν ἤρξατο Ἰωάννης, ἐπελείωσε δὲ Σισίννιος. *Horum quidem insigne sepulchrum est, pro mœnibus Constantinopolis exstructum, tanquam Martyrum monumentum, quod templo ambitur, quod ædificare cœpit Ioannes, absolvit Sisinnius.* Eadem habet Nicephorus Callisti lib. IX. cap. XXX. Locum designant Synaxaria ad diem XXV. Octob. quo celebratur eorum festivitas: Καὶ θάπτονται ἐν τῇ Μελανδησία πόρτῃ, ἐν αὐτῇ τῇ Κωνσταντινουπόλει, τοποθεσίᾳ τοῦ Δευτέρου, ὧν τὸν ναὸν μετὰ ταῦτα ὁ ἐν ἁγίοις πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἐκ βάθρων ἤγειρε. *Et sepeliuntur in Melandesia Porta in ipsa Constantinopoli, in tractu qui Secundum appellatur, quorum templum post hæc sanctus Pater noster Ioannes Chrysostomus à fundamentis excitavit.* His consona habet Menologium Sirleti. Dicti autem Marcianus & Martyrius *Notarii*, quòd Pauli Patr. CP. γραμματεῖς extitissent.

LXXII. OMNIUM SANCTORUM, τῶν Ἁγίων πάντων, ædem exstruxit Leo Philosophus Imperator, ut auctor est Pachymeres lib. IX. cap. XIII. MS. Regii (nam hæc desunt in edito) quam ait fuisse satis capacem ac pulcram: εὖ μὲν μεγέθους καὶ κάλλους ἔχων. Nec dissentit Codinus pag. 62. tradens Leonem templum S. Stephani prope Sigma ad minorem formam re-

degisse, & ὕλην πᾶσαν, τάτε μάρμαρα, καὶ κίονας, καὶ τὰς χρυσᾶς ψηφῖδας transtulisse in ædem Sanctorum omnium, atque in ea asservatas S. Isaacii reliquias. At longè ante Leonem stetisse ædem Omnium Sanctorum vel ex eo percipitur, quod Anonymus, qui narrationem de miraculo imaginis Christi crucifixi Berytensis, ex qua manasse sanguinem & aquam aiunt cùm à Judæis configeretur, conscripsit, sacrum illum sanguinem unà cum aqua à Nicephoro Phoca in Syria inventum, Constantinopolim anno Mundi VIMCCCCLXX. (Christi DCCCCLXII.) allatum, in ædem Sanctorum Omnium depositum fuisse tradat: ejus verba sunt ex MS. Codice Bibliothecæ Cæsareæ apud Lambecium lib. II. Comment. de Bibl. Cæsarea: Τοῦτο τὸ θεῖον αἷμα καὶ ὕδωρ Νικηφόρος ὁ εὐσεβέστατος Βασιλεὺς εὑρὼν ἐν μιᾷ πόλεων τῆς Συρίας, ἔλαβεν αὐτὸ, καὶ αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ ἀνεκόμισεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐν τῷ ἑξακισχιλιοστῷ τετρακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ ἔτει, καὶ κατέθηκεν ἐν τῷ πανσέπτῳ ναῷ τῶν Ἁγίων πάντων. Istius miraculi, quod sub Copronymo ad annum Chr. DCCLXV. refert Sigebertus, historiam descripsit perinde quidam Athanasius, quæ laudatur in Synodo œcumenica Nicæna II. Habetur illa Latinè edita à Surio & Lambecio, qui complura exemplaria MSS. haberi in eadem Bibliotheca Cæsarea testatur: ex qua præterea docemur ejus memoriam apud Græcos actam primâ Jejuniorum Dominicâ. Subdit idem Lambecius in eodem Codice, in quo describitur Anonymi narratio de imagine Berytensi, aliam subjungi ejusdem ferè generis, de imagine quadam Christi Constantinopolitana juxta Ecclesiam Magnam, sive Sophianam, collocata, quæ temporibus Justiniani Magni Imperatoris à Judæo vulnerata, verum emisit sanguinem, cujus est lemma, Θαῦμα γενόμενον ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν εἰκόνι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ad hunc porrò Christi sanguinem referri debere existimaverim versus Joannis Euchaïtarum Metropolitani pag. 48. εἰς τὸ δεσποτικὸν αἷμα.

> Ἐν οὐρανοῖς μὲν προσκυνητὰς ἀγγέλους
> Ἔδει τὸ λύτρον τῆς ἐμῆς ψυχῆς ἔχειν.
> Ἀλλ' ἦν ἄμεινον τὸν δι' ὃν παρεσχέθη,
> Τοῦτον τὸ δῶρον προσκυνεῖν ἐν γῇ κάτω.
> Ὅμως δὲ τοῦτο προσκυνοῦσι καὶ Νόες, (*Angeli*)
> Ἐνταῦθα σεπτῶς νῦν τεθησαυρισμένον.
> Πρέπει γὰρ αὐτοῖς αἷμα τιμᾶν Δεσπότου,
> Εἰς ἓν δι' αὐτοῦ τοῖς βροτοῖς συνημμένοις.

Ex quibus mihi ferè pro certo habetur, Christi sanguinem, ad aliquot Christianorum Ecclesias, ab urbe CP. post illius à Francis expugnationem, delatum, eum esse qui in ædibus istis sacris asservabatur, cujusmodi est quem colit Mantuana civitas. Ædis istius sphæra, seu trullus, cecidit eo terræ motu qui accidit VIII. Januarii, Basilio Bulgaroctono imperante, an. Chr. MXI. Ind. IX. uti narrant Scylitzes pag. 706. & Glycas. Rursum pessimè accepta est ædes ipsa ex alio terræ motu sub Andronico Seniore, quo & confracta S. Michaëlis statua ænea columnæ imposita. Rem sic describit Pachymeres lib. IX. cap. XV. Ὁ γὰρ τῶν Ἁγίων ἁπάντων ναὸς ἐκ τότε συνεστηκὼς, καὶ μηδενὸς τῶν ἀναγκαίων λειπόμενος, ἐλεεινὴν θεαῦσιν πάσχει, καὶ πίπτουσιν τῆς ὀροφῆς ὅσα τε περὶ τὸ βῆμα, καὶ ὅση περὶ μέσον ἀνῳκοδόμηται· καὶ ὁ ἐκεῖσε χαλκοῦς ἀνδριὰς τοῦ Ἀρχιστρατήγου, ὁ ἐπὶ κιονώδους μὲν ἐρειδόμενος τοῦ ἀναστήματος, εἰς πόδας δ' ἔχων τὸν Ἄνακτα Μιχαὴλ τὴν πόλιν φέροντα, κἀκείνῳ προσανατιθέντα, καὶ τὴν ταύτης φυλακὴν ἐπιτρέποντα· ὁ τοιοῦτος ὢν ἀνδριὰς καὶ ἡ ἀνὰ χεῖρας τῷ Βασιλεῖ πόλις, ὁ μὲν τὴν κεφαλὴν ἀφαιρεῖται, ἡ δὲ τῶν χειρῶν τοῦ κρατοῦντος ἐξολισθαίνει, καὶ πρὸς γῆν ἄμφω πίπτουσι. *Quippe templum Omnium Sanctorum, quod hactenus inconcussum steterat, cuique nulla res deerat necessaria, miserabilem labem passum est, & tecti casum, tum quod sacrario, tum quod mediæ ædi imminebat, & quæ ibi visebatur ænea statua sancti Militiæ cælestis Ducis insistens basi rotundæ, ad pedes habens Michaëlem Augustum Vrbis simulachrum sustinentem manibus, eique offerentem, ejusque custodiæ commendantem civitatem: talis, inquam, statua capite dejecto minuta est, & urbis simulachrum de manibus Imperatoris decidit.* Sed ea postmodum restaurata ab Andronico filio, ut auctor est Nicephorus Gregoras lib. VI. pag. 141. ubi agens de hoc terræ motu, corruisse ait S. Michaëlis statuam, quam Michaël Palæologus recepta ac recuperata urbe ante templum SS. Apostolorum statuerat: Ἐπέπτωκει δὲ καὶ ὃν πρὸ τοῦ νεὼ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἐπὶ κίονος ἔστησε τοῦ Ἀρχιστρατήγου Μιχαὴλ ἀνδριάντα, Μιχαὴλ Βασιλεὺς ὁ Παλαιολόγος, ὁπότε τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐγκρατεὶς ἐγεγόνει· ὃν αὖθις Ἀνδρόνικος Βασιλεὺς ὁ ἐκείνου παῖς, ὡς εἶχε σχήματος, ἐπεσκεύασε καὶ ἀνεστήλωσε. *Corruit & Michaëlis cælestis militiæ principis statua quam Michaël Palæologus ante ædem sanctorum Apostolorum erexerat cùm Constantinopolim recepisset: eandem filius ejus Andronicus eodem habitu refecit ac restituit.* Ubi pro τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, nescio an non legendum τῶν ἁγίων πάντων, nisi fortè ædes Apostolorum vicina omnino fuerit ædi omnium SS. At extrema Græcia fermè semper clausa fuit, adeò ut pauci recordarentur, inquit Pachymeres lib. VII. cap. XIII. ullam in eo functionem sacram fieri vidisse, quod causæ fuit ut hanc demolitus sit Joannes Palæologus Imperator, & ex ejus ruderibus binas turres ad Portam auream in Arce Heptapyrgiana ædificaverit. Ducas cap. XIII. Κατασκάψας τὸν ναὸν ἐπ' ὀνόματι Πάντων τῶν Ἁγίων κτισθέντα παρὰ κυροῦ Λέοντος τοῦ σοφοῦ καὶ μεγάλου Βασιλέως, &c.

LXXIII. S. PANTELEEMONIS ædis non semel occurrit mentio apud scriptores Byzantinos, sed unica ne, an verò plures extiterint, non planè constat: quippe in Originibus Constantinop. ineditis, & apud Codinum pag. 52. legimus Theodoram Justiniani Magni uxorem Ecclesiam ædificasse Constantinopoli, in ea porticu, ubi ex Paphlagonia in urbem veniens habitaverat, paupercula tunc, & lanificio sibi victum quæritans. Aliam præterea commemorat pag. 57. ut & eædem Origines CP. quam à Theodora Theophili Imperatoris uxore excitatam refert, ubi antea erat *Armamentarium* à Mauricio Augusto ædificatum, unde & τὰ ἀρμαμέντα appellatum: quem quidem tractum τῆς ἀρμαμενταρέας τόπον vocat Porphyrogenitus in Basilio cap. XIII. Aliam præterea ædem ipse Codinus pag. 48. à Nicolao Patricio ædificatam recenset. Denique Narseti, qui sub Phoca rebellavit, aliam adscribit Zonaras pag. 65. Sed & auctor est Procopius lib. I. de Ædif. Justin. cap. IX. martyrium sancti Panteleemonis in promontorio, quod in Pontum Euxinum navigantibus ad Freti littus excurrit, ædificatum, atque eo quidem diruto, quod præ vetustate ruinam minaretur, longè præclarius & magnificentius eundem Augustum excitasse, ita ut honorem martyri asseruerit, & Freto decus addiderit, appositis utrinque ædificiis. Ab hac æde Pons vicinus, qui Barbysæ fluvio imminebat, sancti Panteleemonis appellationem tribuit Scylitzes in Michaële Duca pag. 859. Παραγενόμενοι γὰρ ἠκροβολίσαντο κατὰ τὸ τεῖχος τῶν Βλαχερνῶν, καὶ ἀποκρουσθέντες ἐπεραιώθησαν τὴν τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος γέφυραν, καὶ τὰ ἐκεῖσε πάντα πυρὶ κατελυμήναντο· *Accedentes enim ad murum Blachernarum, levia quædam prælia fecere, & repulsi transiere S. Panteleemonis pontem, & quæ ibi erant omnia igni combussere.* In altera porrò sacrarum istarum ædium sancti Panteleemonis festum celebrari observant Menæa: Τελεῖται δὲ ἡ αὐτοῦ σύναξις ἐν τῇ αὐτοῦ ἐπωνύμῳ ἐκκλησίᾳ. Sed an illius reliquias asservaverit Constantinopolis, incertum videtur. Tradit Sigebertus caput sancti Pantaleonis Martyris in Franciam allatum an. DCCCII. At Hugo Flaviniacensis in Chronico pag. 166. Coloniam demum delatum ait ejusdem Martyris corpus Nicomediâ, ubi martyrium pertulerat, à Coloniensi Archiepiscopo, quod ille à Constantinopolitano Imperatore obtinuerat, *quando pro ejus filia Ottoni II. in matrimonio jungenda, ejusdem Ottonis ad eundem Imperatorem Legatus missus est, cum Episcopis duobus, Ducibus & Comitibus.* Nam *cùm obtentis, pro quibus ierat, licentiam redeundi accepisset, & Imperator ei sociisque ejus munera plura obtulisset, & accipere renuissent, corpus sancti Pantaleonis ab eo Archiepiscopus petiit, & obtinuit, & reversus Coloniam detulit.* Idem porrò sancti Pantaleonis caput Constantinopoli Coloniam allatum anno demùm MCCVIII. scribit Ægidius Gelenius in Colonia Agrippina pag. 370. qui adscripta præterea Usuardi Martyrologio hæc verba annotat: XII. *Kal. Mart. commemoratio ossium sanctissimi Pantaleonis Martyris, quando caput ejusdem Martyris per Henricum de Vlmena Militem de Constantinopoli translatum est.* Quod si ita est, dicendum erit corpus ejusdem Martyris absque capite Coloniam delatum, quod Constantinopoli asservatum fuerit. Vide quæ annotamus de templo Homonæa appellato. Observandum porrò promiscuè Παντελέοντα & Παντελεήμονα à Græcis scriptoribus appellari: cùm primum quidem nomen sancti proprium, alterum verò eidem inditum divinitus fuerit, voce de cælo inter martyrii tormenta ita sanctum compellante, ut est in Synaxariis. Nescio verò an alia sit à prædictis ædibus Ecclesia sancti Pantaleonis, quam à fundamentis excitasse Romanum Lacapenum auctor est in illius Vita Anonymus Combefisianus n. I. Ὡσαύτως καὶ τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸ μοναστήριον ἐκ βάθρων κτίσας τοῦ Παντελεήμονος, ᾧ ἐπώνυμον Ὀφρου λιμήν.

LXXIV. S. PAULI Patriarchæ Constantinopolitani Ecclesia à Macedonio Patriarcha Constantinopolitano hæretico primùm ædificata, ejusdem sancti Pauli nomen accepit, ex quo in eam illatum sancti illius corpus. Sozomenus lib. VII. cap. X. Ὁ δὲ βασιλεὺς μαθὼν τὰ συμβάντα Παύλῳ τῷ Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπῳ γενομένῳ, μετεκόμισεν αὐτοῦ τὸ σῶμα, καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἔθαψεν, ἣν ᾠκοδόμησε Μακεδόνιος ὁ ἐπιβουλεύσας αὐτῷ· εἰσέτι τε νῦν ἐπώνυμός ἐστιν αὐτῷ, μέγιστος ὢν καὶ ἐπισημότατος ὁ ναὸς οὗτος· ὃ καὶ πολλάκις ἀγνοοῦντας ἀλήθειαν ὑπονοεῖν ποιεῖ Παῦλον τὸν Ἀπόστολον ἐνθάδε κεῖσθαι, μάλιστα δὲ καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τοῦ δήμου τοὺς πλείους. *Porrò Imperator ubi cognovit ea quæ Paulo quondam Constantinopolis Episcopo acciderant, transtulit ejus corpus, & in Ecclesia sepelivit, quam Macedonius ejus persecutor exstruxerat, quæque adhuc illius nomen servat, augustissima existens ædes & nobilissima; quæ res multos veritatis ignaros suspicari facit Paulum Apostolum hîc esse conditum, maximè verò mulierculas, & plerosque à plebe.* Quod in annum VII. Theodosii Magni conjicit Theophanes. Ædis situm in Deutero designat Nicephorus Callist. lib. XII. cap. XIV. Ὃς (ναὸς) καὶ εἰσέτι τὴν κλῆσιν Παύλου φέρει, μέγιστός τε καὶ λίαν ἐπίσημος ὢν περί που τὸ Δεύτερον διακείμενος, ὃν οἱ ἀγνοοῦντες Παῦλον τὸν θεῖον Ἀπόστολον εἶναι νομίζουσιν. Neque alia videtur ab *Ecclesia S. Pauli*, quam in septima Urbis regione statuit vetus Urbis Descriptio, de qua etiam Gyllius lib. III. cap. VII. Ut denique in eam Ecclesiam translatum fuerit sancti Pauli Patr. Constantinopolitani corpus, pluribus illius Vitæ auctor apud Photium pag. 1427. commemorat. Hanc verò ædificarat Macedonius, priusquam Patriarchæ Constantin. dignitatem consecutus esset, siquidem ἐν τῇ ἐπὶ Παῦλον ἐκκλησίᾳ ab Arianis Patriarcham creatum Constantio imperante narrat Socrates lib. II. cap. XII. in Ecclesia scilicet, quæ ejus tem-

pestate, post illatum sancti Pauli corpus, ejusdem sancti nomine donata est. Exinde post Macedonii mortem Macedoniani hanc aliquandiu possederunt, donec iis ablata est, & in eam illatum corpus sancti Pauli. Socrates lib. v. cap. IX Σὺν τιμῇ τῇ καὶ σεβάσματι πολλῷ δεξάμενος, εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐξ αὐτοῦ χρηματίζουσαν ἀπέθετο, ἣν πρότερον οἱ τὰ Μακεδονίου φρονοῦντες κατεῖχον. Habuere Macedoniani alias aliquot præterea Ecclesias: nam Marcellinus Comes refert Theodosio Magno imperante orthodoxos *Macedonianorum Ecclesiam extra muros Urbis positam* abstulisse, quòd Antoninum Germis Episcopum interfecissent. Vide Nicephorum Call. lib. IX. cap. XLVII.

LXXV. S. PETRI Telonarii, qui Justiniano imperante vixit, & cujus festum agunt Græci XX. Jan. ædes fuit in Foro Bovis. Menæa & Synaxaria: καὶ κατετέθη ἐν τῇ τοποθεσίᾳ τοῦ Βοός, ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ.

LXXVI. S. PETRI, seu Valentis & Daudati, Πέτρου, ἤτοι Οὐάλεντος καὶ Δαυδάτου πλησίον τῶν ἁγίων Ἀποστόλων μονῆς ἡγούμενος Martyrius subscribit in Concilio Constantinopolitano sub Mena act. I. cum cæteris Urbis Hegumenis.

LXXVII. S. PHILEMONIS templum exstruxit Eudoxius Patricius & Præfectus sub Constantino, ut auctor est Codinus pag. 39. Eudoxii alterius sub Theodosio Juniore mentio est in Codice Theodosiano. In hac æde sanctorum Martyrum Eliæ, Probi & Martis diem festum peragi solitum observant Menæa ad XIX. Decembr. eadem ad XII. Maii in sancto Epiphanio Archiepiscopo Constantiæ Cypri: Τελεῖται δὲ ἡ αὐτοῦ σύναξις ἐν τῷ ἁγιωτάτῳ αὐτοῦ οἴκῳ, τῷ ὄντι ἔνδον τοῦ ἁγίου Φιλήμονος. Similia habentur ad XXII. Januarii in sancto Anastasio Persa, ædisque situs indicatur in Strategio: Τελεῖται δὲ ἡ αὐτοῦ σύναξις ἐν τῷ ἁγιωτάτῳ αὐτοῦ μαρτυρείῳ, τῷ ὄντι ἔνδον τοῦ ἁγίου μάρτυρος Φιλήμονος, ἐν τῷ Στρατηγίῳ.

LXXVIII. S. PHOCÆ Martyris, cujus festum colunt Græci XXII. Sept. ædem in Milio, loco nuncupato Dihippio, ædificavit Phocas Tyrannus; quam priusquam tegeret, interfectus est ab Heraclio, qui hanc postmodum sancto Joanni Theologo dicavit, uti supra indicavimus. Vide Menæa ad IX. Octob. in sancto Petro. Julianus Ἀρχιμανδρίτης τοῦ ἐν ὁσίοις Φωκᾶ subscripsit Libello Monachorum ad Synodum sub Hormisda: ut in Concilio Constantinopolitano sub Mena Demetrius Ἡγούμενος τοῦ Φωκᾶ, cum aliis Urbis Abbatibus.

LXXIX. S. PIONII Presbyteri Smyrnensis synaxis celebrari dicitur ἐν τῷ Λιθοστρώτῳ, XI. Martii, in Menæis.

LXXX. S. PLATONIS ædes ab Anastasio Dicoro primùm ædificata est, qui in eam decem columnas sculptas ex Thessalonica intulit, quarum duæ in Chalcen à Lacapeno postea translatæ sunt, uti tradit Codinus pag. 44. ex Originibus Constantinopol. ineditis. De novo instauratam à Justiniano addit Procopius lib. I. de Ædif. qui quidem Justinianus in ea nocturnas vigilias encæniorum Ecclesiæ Sophianæ à se pariter conditæ celebravit. Theophanes pag. 202. Ἡ δὲ παννυχὶς τῶν αὐτῶν ἐγκαινίων γέγονεν εἰς τὸν ἅγιον Πλάτωνα. At cùm postmodum illius tectum laboraret, novum confecit, murosque quibus incumbebat, firmiores reddidit Basilius Macedo. Porphyrogenitus in avi Vita cap. LIV. & ex eo Scylitzes pag. 588. Ὡσαύτως δὲ καὶ Πλάτωνος τοῦ μεγάλου ἐν μάρτυσι ποιήσασαν τὴν τοῦ ναοῦ κατιδὼν ὀροφὴν, νέαν εἰργάσατο, &c. Ex quibus docemur dicatum fuisse templum sancto Platoni Martyri, fratri sancti Antiochi, cujus festum agunt Græci XVIII. Novemb.

LXXXI. S. POLYEUCTI ædem Juliana Valentiniani Augusti filia intra quatuor annos cum dimidio, evocatis Româ architectis, ædificavit, si Codinum audimus pag. 46. At cùm nullam hoc nomine filiam Valentiniano Primo adscribant scriptores, potior videtur Gregorii Turonensis sententia, scribentis Julianam matronam Constantinopolitanam, Justiniano Magno imperante, Cameram *S. Polyeucti*, qui Constantinopoli magno cultu colebatur, quo perjuris præsens ultor existimaretur, auro puro vestivisse, ut avaritiam Principis deluderet. Historiam narrat lib. I. de Mirac. cap. CIII. ubi sancti Polyeucti templum ædi Julianæ proximum fuisse indicat. Illius etiam meminit Synaxarium ad IX. Januar. qui est Polyeucto sacer: Τελεῖται δὲ ἡ τούτου σύναξις ἐν τῷ ἁγιωτάτῳ αὐτοῦ μαρτυρείῳ. S. Christophori Martyris ædi vicinum fuisse indicant Menæa ad XVI. Decemb. Laudat Salmasius ad Solinum pag. 1212. hos versus ex epigrammate veteri de templo Polyeucti Martyris à Juliana conditi:

Κόλποι δ' ἀμφοτέρωθεν ἐπ' ἀψίδεσσι χυθέντες
Φέγγος ἀειδίνητον ἐμιμήσαντο σελήνης.

Quibus ædis sacræ Concham describi observat.

LXXXII. SS. PROBI, TARACHI, & ANDRONICI, τῶν τῶν ἁγίων Μαρτύρων Πρόβου, Ταράχου καὶ Ἀνδρονίκου, καὶ τὸν ἐκεῖ ξενῶνα exstruxit Narses Patricius, Phoca tyranno imperante, ut auctor est Zonaras pag. 63. & Codinus pag. 52. At Origines Constantinop. ineditæ hunc Narsetem sub Justino & Sophia vixisse tradunt. Horum martyrum festum agunt Græci XII. Octob.

LXXXIII. S. PROCOPII Martyris, cujus festum agunt Græci VIII. Julii, ædem

τὴν χελώνην dictam exstruxit Constantinus Magnus, ut auctor est Codinus pag. 39. illam opinor, quam renovavit Zeno Isaurus Imperator. Chronicon Alexandrinum pag. 757. Ἀνανεώσας καὶ τὸν οἶκον τοῦ ἁγίου Προκοπίου. Meminit ædis istius sancti Procopii ἐν τῇ χελώνῃ, *in testudine*. Suidas, & ex eo Codinus, narratque stetisse in ea Platonis Eunuchi & Cubicularii, qui Basilisco imperante crematus est, statuam, quæ ἐν τῷ ἀνακαινίζεσθαι τὸν τοῦ ἁγίου Μάρτυρος ναὸν, μετετέθη εἰς τὸ ἱππόδρομιον, *cùm renovata est S. Martyris Ecclesia, in Hippodromum translata est.* Χελώνη autem videtur appellata à regione, seu tractu: nam & ædes, seu οἴκοις τοῦ εὐνούχου ἐν τῇ χελώνῃ stetisse sua adhuc ætate testatur idem Suidas. Sed an templum istud idem sit cum æde sancti Procopii, quæ *Vigilantiæ* dicta est, & quam à Justiniano Magno conditam scribit Codinus pag. 54. ita ut ille hanc tantùm renovaverit, non omnino constat. Quippe refert templum sancti Procopii cognominatum τὰ Βιγλεντίας, in Tauro ædificatum fuisse à Justiniano, qui etiam multa alia palatia ibi excitavit nomine Vigilantiæ sororis. Illud verò postmodum incendio absumptum, reædificatum fuisse ab Antonina Belisarii Magistri uxore, quæ Ζωστὴ, seu *ornatrix* fuit Theodoræ uxoris Justiniani, suasu ipsius Vigilantiæ, cum qua post mariti sui mortem habitavit. Vide Notas ad Cinnamum pag. 478.

LXXXIV. S. PROCOPII ædem, τὸ Κονδύλιον dictam memorat idem Codinus p. 46. sic appellatam διὰ τὸ Κωνσταντῖνον τὸν πατέρα Ἰουστινιανοῦ τοῦ Ῥινοτμήτου κονδυλίσαι ἐκεῖ τὸν ἵππον αὐτοῦ, καὶ ῥίψαι αὐτὸν, *quod Iustinianus Iustiniani pater, quocum in eo loco equum suum pugnis instigans ab eo dejectus fuerit.*

LXXXV. SS. XL. MARTYRUM, qui Sebastiæ sub Licinio martyrium passi sunt, & quorum nomina recitant Menæa & Synaxaria ad IX. Martii, quo eorum memoria recolitur, templi fundamenta primus jecit Tiberius Mauricii socer. Constantinus Manasses:

Καὶ πρῶτος κατεβάλλετο τὰς ῥίζας τοῦ τεμένους
Τῶν τεσσαράκοντα Χριστοῦ μαρτύρων καλλινίκων.

Illud postmodum absoluit ipse Mauricius anno VIII. ut auctor est Theophanes, qui & situm indicat: ait enim *Prætorium* prius extitisse, ædificatumque in media urbis platea: Τῷ αὐτῷ ἔτει ὁ αὐτοκράτωρ Μαυρίκιος τὴν ἐκκλησίαν τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα, ἣν ἀπήρξατο κτίζειν Τιβέριος, διεπλήρωσεν, ἐν τῇ μέσῃ οὖσαν, ὅνπερ τόπον πρῴην ἔλεγον τὸ Πραιτώριον. *Eodem anno Mauricius Imperator Ecclesiam Quadraginta SS. Martyrum, à Tiberio exædificari cœptam, in Media existentem, quem quidem locum aiebant antea fuisse Prætorium.* Ubi vir doctus verba ἐν μέσῃ οὖσαν, perperam interpretatus est, quasi ædes ad medium opus perducta fuerit, cùm Mauricius illam absolvit: nam μέσῃ hoc loco Media urbis platea intelligitur. Origines CP. MSS. Ἅγιοι τεσσαράκοντα πρότερον ὑπῆρχεν Πραιτώριον· ὁ δὲ Τιβέριος ὁ Θρᾷξ σὺν τῇ γυναικὶ αὐτοῦ Ἀναστασίᾳ τοὺς δεσμίους ἐξεώσας, καὶ τὸν τόπον ἀνακαθάρας, καὶ διαμετρήσας, καὶ τὴν ὕλην ἀποθέμενος, καὶ ἐκβαλὼν τὸ χῶμα, ἐθεμελίωσε μέχρι πηχῶν ὀκτώ· τελευτήσαντος δὲ αὐτοῦ ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ Μαυρίκιος κατήσας ἀνεπλήρωσε τὸν ναὸν, καὶ ἐνεθρονίασε αὐτόν. *Ædes SS. XL. Martyrum antea Prætorium extiterat. Tiberius verò Thrax cum uxore Anastasia, eductis hinc qui carcere detinebantur, loco prius purgato, ac dimenso, ex eoque materiis ibi aggestis ejectis, fundamenta ad octo cubitos eduxit. Eo verò mortuo, illius gener Mauricius ædem sacram absolvit ac dedicari curavit.* Ad æreum Tetrapylum statuitur in Chronico Alexandrino pag. 874. ut & in Synaxariis: Τελεῖται δὲ ἡ αὐτῶν σύναξις ἐν τῷ ἁγιωτάτῳ αὐτῶν μαρτυρείῳ πλησίον τοῦ Χαλκοῦ Τετραπύλου. Nec scio an illud intelligat Cedrenus pag. 348. ubi ait anno Leonis M. V. templum maximum Tetrapylo vicinum incendio absumptum. Sphæram ædis terræ motu collapsam de novo instauravit Basilius Macedo. Scylitzes pag. 706. Καὶ πεπτώκασιν αἱ σφαῖραι τοῦ ναοῦ τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα, καὶ τῶν ἁγίων πάντων, ἃς ὁ Βασιλεὺς εὐθὺς ἀνεκτήσατο. Ædem ipsam postmodum coluit impensiùs Andronicus Tyrannus, qui eam non modò restauravit & exornavit, sed & in ipsa sepulchri sui locum delegit, & in eam prioris conjugis suæ cadaver transtulit, suam statuam ad septentrionales ædis partes quæ Foro obversabantur, collocavit, atque adeo condidit ædes magnificas juxta ipsam ædem, in quibus versaretur, cùm templum vellet ingredi, quæ postmodum ab Isaacio Angelo in Nosocomium versæ sunt. In hac denique Ecclesia extitit Christi imago, per quam olim cum Imperatore Mauricio collocutum ferunt, de qua Theophanes, pag. 239. quam magnis impensis exornavit. Hæc omnia pluribus persequitur Nicetas in Andronico lib. II. cap. VI. & XIII. Ex quibus tantùm exscribo quæ illius elegantiam, amplitudinem & situm spectant, quo loco tradit τὸν ναὸν τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα μαρτύρων, ὡς κάλλιστον, καὶ μεγέθει μέγιστον καὶ περὶ τὸ καίριον καὶ μέσον ἀνεγηγερμένον τῆς πόλεως, *ædem SS. LX. Martyrum, ut pulcherrimam & amplissimam & in media urbe sitam* delegisse ad sui sepulturam. Ad hujus ædis partem orientalem columnam ex multis lapidibus compactam erexit Phocas anno VII. Chronicon Alexandrin. Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπληρώθη ὁ σύνθετος κίων ὁ ἀνοικοδομηθεὶς ὑπὸ Φωκᾶ τοῦ βασιλέως, μετὰ καὶ κινστέρνης, κατὰ τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς ἐκκλησίας τῶν ἁγίων μ'. πλησίον τοῦ Χαλκοῦ Τετραπύλου. Huic postea Crux imposita, Heraclio imperante. Idem Chronicon p. 878. Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπάνω τοῦ συνθέτου κίονος τοῦ κατ' ἀνατολὰς τῆς ἁγίας ἐκκλησίας τῶν ἁγίων μ'. ὁ τίμιος σταυρὸς — ἐτέθη. *Hoc anno posita est veneranda Crux in columna ex multis lapidibus confecta ad Orientem ædis LX. sanctorum Martyrum.* Quæ quidem columna ex terræ motu, qui sub Andronico Senio-

re accidit, corruit, cùm basis jam ante ruinam minaretur. Nicephorus Gregoras lib. IX. pag. 324. Πέπτωκε ὁ περὶ τὸν νεὼν τῶν τεσσαράκοντα Μαρτύρων ἱστάμενος παλαιὸς κίων, ὃς ὑπό τινος μὲν καιρισμοῦ ἐκ πολλοῦ τεθεμελιωμένον εἶχε τὸ πρὸς τῇ βάσει μέσον. Narrat Scylitzes pag. 549. in ea æde olim Philosophiam docuisse Leonem insignem Philosophum, qui Theophilo & ejus filio Michaële imperantibus vixit. Hanc denique demolitus est Joannes Palæologus, & ex ruderibus propugnacula ad Portam auream ædificavit, uti narrat Ducas cap. XIII. De SS. XL. Martyrum reliquiis à Pulcheria inventis agit Sozomenus lib. IX. cap. II. Meminit præterea istius ædis Anna Comnena pag. 52. & 145. idem Scylitzes & Glycas in Monomacho, Innocentius III. PP. lib. XIV. epist. XCIV Continuator Theophanis lib. IV. cap. XXXVII. Pachymeres lib. IV. c. XVIII. &c.

LXXXVI. SS. XL. MARTYRUM templum εἰς Κωνσταντιανάς, *ad Constantianas*, ædificatum ab Anastasio Imp. & Ariadne Augusta tradit Codinus pag. 46. ex Originibus CP.

LXXXVII. S. ROMANI ædem à B. Helena ædificatam auctor est Codinus pag 49. ex Originibus CP. ineditis: collapsam reædificavit Basilius Macedo, ut scribit Porphyrogenitus in illius vita cap. LIV. & ex eo Scylitzes pag. 588. haud procul à Porta, quæ ab hac æde S. Romani appellata est, de qua pluribus egimus ad Alexiadem pag. 360. & supra ubi de Portis Urbis. Quis autem iste S. Romanus, incertum: nam binos hoc nomine sanctos colit Ecclesia Græcanica, quorum festum agit, Emesini Contaciorum scriptoris, qui sub Anastasio Imp. vixit, I. Octob. alterius Martyris in Palæstina sub Dioclet. XVIII. Nov. Addunt eædem Origines & Codinus, prope hanc ædem, πλησίον αὐτῆς τὴν ἁγίαν σορὸν, καὶ τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου Προφήτου Δανιὴλ, & S. Romani Martyris, & reliquorum Prophetarum qui hîc requiescunt, reliquias quas eadem sancta Helena Hierosolymis adduxerat, hic depositas: denique in eo monasterio sanctos Josephum Poëtam, & Theodorum Studitam ejus fratrem hîc commoratos, composuisseque Canones Leone Armenio imperante.

LXXXVIII. SS. SERGII & BACCHI Martyrum summa fuit apud Dardanos & Illyrienses veneratio, quorum ope Justinus perduellionis insimulatus ab Anastasio Imperatore, unà cum Justiniano nepote in carcerem conjectus, visis iisdem per quietem Anastasio, liberatus est. In cujus beneficii memoriam postmodum ædes divis istis sacræ variis in locis excitatæ ab iis leguntur, quas inter una fuit ad Scadram Barbenamque fluvium, de qua Theophilus Justiniani præceptor laudatus ab Alemanno: altera in Ptolemaïde ab ipso Justiniano condita, de qua Procopius lib. V. de Ædif. cap. IX. ut & tertia, cujus meminit Zonaras pag. 52. juxta Hormisdæ Palatium, ubi priusquam imperium adeptus esset habitabat Justinianus. In Synaxariis ad XII. Martii in vita S. Theophanis, Hormisdæ monasterium nuncupatur: Ὁ δὲ παραληφθεὶς ἐν τῇ Ὁρμίσδου μονῇ Σεργίου καὶ Βάκχου τῇ παρακειμένῃ τῷ Παλατίῳ, &c. *Assumptus ille in Hormisdæ SS. Sergii & Bacchi monasterio, quod Palatio adjacet*, &c. Neque aliud est monasterium, quod Ὁρμίσδου nudè appellatur in Synodo Nicæna II. actione IV. & apud Eustachium in Vita S. Eutychii Patriarchæ CP. num. XXXVII. quippe ad Hormisdæ palatium, quod Imperator factus magno Palatio adjunxit, bina excitavit templa, quæ à latere cohærebant, & vestibulorum porticus, atria, & propylea communia habebant. Cumque pari invicem decore ac magnitudine essent, in hoc tamen differebant, quòd hujus directa esset longitudo, illius verò columnæ in semicirculum dispositæ essent ferè omnes: priorem ædem SS. Petro & Paulo Apostolis, alteram SS. Sergio & Baccho dicavit. Ita Procopius lib. I. de Ædif. cap. IV. ubi earum elegantiam & pulchritudinem mirè prædicat. Addit Cedrenus pag. 366. non modò in his excitandis præclaris templis pristinas suas opes, & quas privatus possidebat addixisse, sed & in iis monasterium virorum instituisse: Καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν πρώην ὕπαρξιν τοῖς δυσὶ τούτοις ἀφιερώσας ναοῖς, μοναστήριον τελείων ἀνδρῶν ἀπετέλεσε. Sergiani monasterii mentio est apud scriptores, in quo Joannem quemdam Theophili Imperatoris præceptorem, & præstigiatorem insignem, deinde Patriarcham Constantinopolitanum sub eodem Theophilo, Hegumenum seu Abbatem egisse tradunt Continuator Theophanis lib. IV. cap. VII. Symeon Logotheta n. II. & Scylitzes pag. 536. Illius etiam meminit Joannes Diaconus in vita S. Josephi Hymnographi num. V. Extitere porro sacræ istæ ædes πρὸς θάλασσαν, ut indicat loco laudato Cedrenus, & pag. 348. ubi describit incendium quod sub Leone M. accidit. *Templum Petri & Pauli*, de quo quædam adnotavimus ad Alexiadem pag. 416. *non extat*, ait Gyllius lib. II. cap. XIV. *Sergii & Bacchi adhuc superest, cujus nomen duntaxat Græci etiam nunc retinent, usum verò & fructum Turci habent. Ejus figura rotunda, hemisphærio lateritio tecta, octo pilis nitens. Inter pilas columnæ Ionicæ dispositæ sunt duplici ordine: inferior ordo decem & sex columnas habet pavimenti solo sustentatas, quarum sex virides, decem albæ maculis distinctæ: superior duodeviginti complectitur, quarum octo virides, decem albæ maculis rubris variæ. Capitula inferiorum echinos habent circundantes imam partem, reliqua pars est tota vestita foliis, superiorum volutæ ex quatuor angulis capitulorum eminent, echini verò prominent, reliqua pars folia egregiè expressa continet. Supra inferiorum capitula existunt epistylia affabre scalpta, & zoophorus grandibus literis versuum Græcorum scalptus ambientium totius ædis circulum: pilarum summæ partes adumbrantur foliis vitium interpositis racemis indicantibus ædem Baccho sacram esse.* Hos quidem Græcos versus ex Vaticano Codice descriptos exhibuit Nicolaus Alemannus in

in Notis ad Historiam Arcanam Procopii, quos hîc pariter describere haud absonum erit.

Ἄλλοι μὲν Βασιλῆες ἐτιμήσαντο θανόντας
Ἀνέρας, ὧν ἀνόνητος ἔην πόνος· ἡμέτερος δὲ
Εὐσεβίην σκηπτοῦχος Ἰουστινιανὸς ἀέξων
Σέργιον αἰγλήεντι δόμῳ θεράποντα γεραίρει
Χριστοῦ παμμεδέοντος τὸν οὐ πυρὸς ἀτμὸς ἀνάπτων,
Οὐ ξίφος, οὐχ ἑτέρη βασάνων ἐτάραξεν ἀνάγκη,
Ἀλλὰ Θεοῦ τέτληκεν ὑπὲρ Χριστοῖο δαμῆναι
Αἵματι κερδαίνων δόμον οὐρανοῦ· ἀλλ' ἐνὶ πᾶσι
Κοιρανίην Βασιλῆος ἀκοιμήτοιο φυλάξοι,
Καὶ κράτος αὐξήσειε θεοστεφέος Θεοδώρας,
Ἧς νόος εὐσεβίῃ φαιδρύνεται, ἧς πόνος αἰεὶ
Καὶ κτεάνων θρεπτῆρες ἀφειδέες εἰσὶν ἀγῶνες.

Extant versus alii in hanc ædem conscripti à Joanne Euchaïtarum Episcopo, qui & structuræ elegantiam commendat, & Palatio adeò proximam fuisse innuit, ut illius quodammodo custodis vicem præstiterit:

Οἱ γειτονοῦντες μάρτυρες τοῖς Δεσπόταις, &c.

Infra:

Τὸν πανσέβαστον τοῦτον οἶκον ἐνθάδε,
Ὃς εὐπρεπὴς μὲν ἐστὶ δόξα τῷ κράτει,
Πόλει δὲ κόσμος, τοῖς δ' ἀνακτόροις φύλαξ.
Τοῦτον Βασιλεῖς δεξιοῦνται πλουσίως, &c.

Vide Menæa ad XII. Martii in S. Theophane Confessore. Sed & illud silentio haud videtur involvendum, monasterium sanctorum Sergii & Bacchi Constantinopolitanum Romanæ Sedi, peculiari quadam prærogativa fuisse subjectum, quod exertè docet Joannis VIII. PP. Epistola CCLI. ad Basilium Macedonem Imp. *Immensas post Deum Serenitati vestræ gratias agimus, primò quidem quòd dromones vestros, qui pro defensione sancti Petri in nostro manerent servitio nobis misistis: secundò autem quòd monasterium sancti Sergii intra vestram Regiam urbem constitutum, quod sancta Romana Ecclesia jure proprio quondam retinuit, divina inspiratione repleti pro honore Principis Apostolorum nostro præsulatui reddidistis.* Tametsi incertum maneat à quo ex Augustis Byzantinis monasterium sancti Sergii Apostolicæ Sedi concessum sit, id tamen colligitur unum fuisse ex iis sacris ædibus, quæ Latino ritui, ac proinde Christianis Romanis addictæ potissimum subinde fuere, præsertim senescente paululum Græcia, cujusmodi fuit S. Acridani, seu potiùs Acyndini ædes Venetorum propria, de qua quædam supra attigimus, & in Notis ad Alexiadem pag. 313. Quinetiam Sergianum monasterium Summis Pontificibus donatum fuisse ab Imperatoribus par est credere, ut si quando in urbem venirent, in istud secederent, & Romano ritu sacra in eo facerent. Unde tandem percipimus cur Vigilius Papa, cùm Constantinopoli moraretur, veritus iram Imperatoris Justiniani, quòd Menam Patriarcham excommunicasset, ad sancti Sergii monasterium confugerit, columnasque altaris prehenderit, uti narrant Theophanes anno XX. Justin. & alii quos laudavimus in Descript. sanctæ Sophiæ n. LV. quippe in monasterio Sergiano, ut par est credere, tunc temporis, ut Romanæ Ecclesiæ proprio, habitabat. Neque unica fuit ædes Sergiana Romanæ Sedis: quippe Anastasius Bibliothecarius in Martino PP. docet Apocrisiariis Apostolicis addictam fuisse *Domum Placidiæ*, in qua oratorium exstructum erat, quod *altare sanctæ Sedis* Romanæ appellat, ubi sacra Romano ritu peragebantur. Apud Innocentium III. PP. lib. XV. ep. XXXIII. *Ecclesiæ Buccæ Leonis & de Blakerna ad Romanam Ecclesiam pertinere nullo mediante* dicuntur. Sed an sub Græcis Augustis idem jus habuerint Summi Pontifices in has Ecclesias, quod sub Francicis, vix ausim asserere: tametsi constet Latinis Constantinopolim incolentibus, ac præsertim fœderatis, uti fuerunt Veneti, addictas fuisse Ecclesias, etiam ante captam à nostris urbem, quæ summo jure, ut par est credere, ad Ecclesiam Romanam spectabant. Latinis autem, atque adeò ipsorum Ecclesiis, præerat Vicarius à Summo Pontifice eò missus, de quo idem Pontifex lib. II. pag. 523. Ædem SS. Sergii & Bacchi in Moscheam conversam testatur Thevetus lib. XIX. Cosmogr. cap. III.

LXXXIX. S. STEPHANI Protomartyris Oratorium in Palatio ædificavit Pulcheria, & inventas in Pago ad Pergamala ejusdem sancti Reliquias, & Constantinopolim allatas, in eo deposuit, ut narrant Theophanes, Cedrenus ann. XIX. & XX. Theodosii Junioris. Illatum etiam postmodum in idem oratorium à Zenone Imp. Evangelium sancti Matthæi è Cypro insula, habent Theodorus Lector Ecl. II. initio, Cedrenus & Joëles ad an. IV. Zenonis. In hoc oratorio coronâ donatos Imperatores, Augustas, Imperatorum liberos, passim legimus apud Theophanem pagg. 250. 251. 374. auctorem Chronici Alexandrini pag. 878. Leonem Grammatic. pagg. 449. 458. Cedrenum pag. 407. & alios. In Daphne statuitur apud Theophanem pag. 374. diciturque εὐκτήριον τοῦ ἁγίου Στεφάνου ἐν τῇ Δάφνῃ, ut Symeoni Logothetæ in

in Michaële n. IX. & Leoni Grammatico pag. 458. Eſt autem *Daphne*, pars magni Palatii Sed & Triclinium huic oratorio vicinum τὰ Στεφάνου appellatum videtur: nam & ita Palatium, ſeu Triclinium τοῦ Ἀρχαγγέλου nuncupabant, quod ædi ſancti Michaëlis in magno Palatio adjacebat. Luithprandus in Legatione: *In domo quæ* Στέφανα, *id eſt Coronaria, ante Nicephorum ſum deductus*, &c. Edita eſt ab Combefiſio Baſilii Iſaurienſis oratio in laudem ſancti Stephani, in qua inventas Hieroſolymis ejuſdem ſancti Reliquias narrat, Joanne Urbis Epiſcopatum obtinente, cui, ut & Lucilliano Preſbytero, revelatas fuiſſe ait, depoſitaſque, prout ſanctus decreverat, pro mœnibus urbis, eo loco ubi lapidibus obrutus martyrium expleverat; & poſtmodum ibi exſtructam Eccleſiam à Juvenale Epiſcopo Hieroſolymitano. Iiſdem conſona habent Synaxaria ad 11. Auguſti, quo ſancti Stephani τοῦ λειψάνου ἀνακομιδὴ celebratur: adduntque elapſis ab inventione annis octo, eaſdem reliquias in urbem illatas à Juliana quadam femina, quæ conjugis ſui corpus exportare ſe arbitrabatur, eodem imperante Conſtantino, & Metrophane Urbis Epiſcopatum obtinente. Nec ſcio an de hac tranſlatione ſermonem inſtituerit Michaël Pſellus in ea oratione quæ inſcribitur, λόγος εἰς τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ ἁγίου λειψάνου τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου. Sigebertus ad ann. CCCCXVII. & CCCCXVIII. Hieroſolymis pariter inventas, & Conſtantinopolim ſancti Stephani reliquias illatas refert. Sed hæc minimè quadrant cum iis quæ de hac inventione refert Theophanes, quam multò ſeriùs factam teſtatur. Tradit denique Nicetas Rhetor de tranſlatione corporis S. Stephani, & ex eo Codinus pag. 47. ſacras iſtas Reliquias à Juliana Conſtantinopolim allatas, & currui impoſitas eo loco qui poſtmodum Ζεῦγμα dictus eſt, ad locum Conſtantianas appellatum adlatas, mulaſque ultra pergere non potuiſſe, quaſi divino conſtrictas vinculo: ex quibus confici videtur depoſitas fuiſſe in oratorio, Conſtantianis thermis, quæ in decima regione extitere, proximo. Vide Florentium Wigornienſem pag. 537. Utcunque ſeſe res habeat, ex hoc oratorio ſublatas ſancti Stephani reliquias, Venetiaſque tranſlatas ita narrat Andreas Dan-

X

dulus in Chron. MS. Bibl. Reg. sub an. MCX. *Anno Ducis* (Ordelafi Faledri) VIII. *corpus beatissimi Stephani Protomartyris à Ierusalem sub Constantino Augusto delatum, Venetias transfertur. Quia dum elapsis octo annis Petrus Prior S. Georgii de Venetiis, ex jussione Tribuni Abbatis, in Constantinopoli cujusdam Ecclesiæ ipsi subjectæ præsideret, divina revelatione scrutari cœpit, qualiter corpus in basilica quam sæpius visitabat repositum posset auferre, & oratione profusa, Calogero custodienti cum timore secretum cordis aperuit. Quo denique consentiente, ad altare sancti procedunt, & arcam lapideam effusa odoris fragrantia eximia cum labore frangunt, & capsam in qua corpus jacebat, inveniunt. Quam absque onere auferens, ad suam Ecclesiam deportavit. Nec terrore Græcorum flebiliter minantium, tantum thesaurum Venetias demandare ausus fuit tunc: sed pacificato tumultu in quadam navi multis nobilibus sociata Venetias redeunte thesaurum oneravit: quod dum in periculo foret, ex voce divinitus emissa, navigantibus propalatur apud Maleam. Illi autem corpori reverentiam cum supplicationibus exhibentes, à periculo evaserunt. Dum igitur Venetias applicassent, de collocando corpore, sedatis discordiis, in monasterio sancti Georgii ex generali collaudatione corpus devotissimè collocarunt: sub cujus vocabulo innumeri cives scholam celeberrimam perfecerunt: appellatumque de cætero fuit Monasterium S. Georgii & Stephani Martyrum. Et pro celebriori devotione perpetuis temporibus augenda decretum extitit, ut Dux invitatus cum insigniis Ducalibus Vesperis & Missæ festivitatis ejusdem debeat interesse. Et cùm ibi affuerit, Abbas & Monachi honorificentias realiter & personaliter ei debeant exhibere, quæ tanto domino & patrono convenire videantur: & celebratis vesperis post reditum regaliam Ducissæ mittere non omittant, quæ omnia ex miraculis demonstratis, & Græcorum Codicum assertione vera esse demonstrantur. Cujus sancti veneranda translatio die Kal. Iunii devotissimè celebratur.* At non desunt qui sancti Stephani reliquias Constantinopoli Romam illatas volunt. Laudantur quippe Petri Diaconi Casinensis *Sermones de translatione corporis sancti Protomartyris Stephani ex Constantinopoli ad urbem Romam*, in Chronico Casin. lib. IV. cap. LXVIII. Sed hæc enucleatiùs discutienda relinquimus viris eruditissimis, qui Vitas Sanctorum solitâ, vel potius inauditâ diligentiâ edunt ac expendunt. Vide præterea Bibliothecam Cluniacensem pag. 565. Ut porrò Græci sanctum Stephanum effingerent, ut & sanctam Theclam & sanctam Æcaterinam, licebit colligere ex hac tabella Græcanica in monasterio sanctæ Genovefæ Parisiensis asservata, quam R. P. *Du Molinet* humanitati, ut multa alia, debemus.

XC. S. STEPHANI ædem prope Sigma, *πλησίον τοῦ Σίγματος*, excitavit Constantinus M. Hanc postmodum Leo Philosophus ad minorem formam redegit, & materiam, columnas, marmora, & musiva in Ecclesiam omnium Sanctorum à se ædificatam transtulit: ita Codinus pag. 62. qui alio loco scribit eundem Constantinum eò habitandi causâ hiberno tempore secedere solitum: Καὶ τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Στεφάνου, ὅνπερ εἶχε χειμερινὸν κοιτῶνα, ἀνήγειρε. Origines CP. MSS. Τὸν δὲ ἅγιον Στέφανον τὸν ὄντα πλησίον τὸ Σίγμα ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἀνήγειρεν· ὁ δὲ Λέων ὁ βασιλεὺς ἐποίησε μικρὰν, καὶ τὴν ὕλην πᾶσαν τῶν χρυσῶν ψηφίδων καὶ ποικίλων λίθων, καὶ τοὺς κίονας ἀπέθετο εἰς τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους διὰ τὴν τῆς γυναικὸς αὐτοῦ θαυματουργίαν καὶ ἁγιότητα, τῆς πρώτης λέγω Θεοφανοῦς τῆς ἁγίας καὶ θαυματούργου βασιλίδος· ἐκεῖσε δὲ κεῖται ὁ ἅγιος Ισαάκιος.

XCI. S. STEPHANI ædis à Novatianis exstructæ meminit Sozomenus lib. VIII. cap. XXIV. & ex eo Nicephorus Call. lib XIII. cap. XXIII.

XCII. S. STEPHANI in Fornice, seu Porticu Fori Bovis, oratorium, seu τὸ εὐκτήριον τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου τὸ ὂν ἐν τῇ καμάρᾳ τοῦ Βοὸς, memorat Gregorius Diaconus in vita S. Basilii Junioris n. XXVIII.

XCIII. S. STEPHANI ædes juxta Placidias memoratur in Menæis ad XXIII. Decembris, quo celebratur à Græcis hac in æde SS. decem Martyrum Cretensium festus dies: τελεῖται δὲ ἡ αὐτῶν σύναξις ἐν τῷ μαρτυρείῳ τοῦ ἁγίου Στεφάνου πλησίον τῶν Πλακιδίων.

XCIV. S. STEPHANI templum in Aurelianis sic appellatum, quod ab Aureliano quondam ædificatum fuisset. Theodoritus seu Theodorus Lector lib. IV. Hist. Eccl. apud Joannem Damascenum lib. III. de Imag. pag. 191. edit. Rom. Ἥτις λαμβάνει τὰ ὕδατα ἐκ πηγῆς πηγαζομένης μέσον τοῦ σεπτοῦ θυσιαστηρίου τοῦ εὐαγοῦς οἴκου τοῦ πρωτομάρτυρος Στεφάνου, ὃν ἐν παλαιοῖς ἔκτισεν ἀξιώμασιν ἀρχοντικοῖς διαλάμψας Αὐρηλιανὸς, *quæ quidem* (Cisterna) *aquas excipit ex fonte qui oritur in medio venerandi altaris sacræ ædis protomartyris Stephani, quam olim exstruxit vir dignitatibus palatinis conspicuus Aurelianus.* Ille scilicet qui sub Arcadio Imperatore Consul fuit cum Stilichone anno CCCC. & Præfectus Prætorio Orientis, cujus mentio est apud Philostorgium, Synesium, auctorem Chronici Alexandrini, & alios. Meminit idem Theodorus ἐμβόλου τοῦ τετραστώου ejusdem ædis. Hanc porro ædem à fundamentis instauravit Basilius Macedo. Porphyrogenitus in avi vita cap. LIV. & ex eo Scylitzes pag. 587. Καὶ τὸν ἐν Αὐρηλιαναῖς δὲ Στεφάνου τοῦ πρώτου τῶν μαρτύρων ναὸν ἐκ θεμελίων ἀνεδείματο.

XCV. S. STEPHANI ædis prope Constantianas mentio est in Menæis ad XXVII. Decemb. quo S. Stephani festivitas recolitur: Τελεῖται δὲ ἡ αὐτοῦ σύναξις ἐν τῷ μαρτυρείῳ αὐτοῦ τῷ ὄντι πλησίον Κωνσταντιανῶν. Nam cùm Hierosolymis advectæ essent Constantinopolim Protomartyris reliquiæ, Constantino M. imperante, & usque ad Constantianas venissent muli cur-

rui Reliquias ferenti juncti, nec ultra procedere vellent, unus ex iis humana voce locutus, dixit, τίνος χάριν τύπτετε ἡμᾶς; moxque depositum sancti hoc loco corpus, & ab Imperatore eo loci ædificatum est S. Stephano sacrum templum. Ita eadem Menæa ad 11. Augusti, quo reliquiarum S. Stephani translationis & memoria recolitur. Origines CP. ineditæ: Τὸν ναὸν τὸν ὄντα εἰς Κωνσταντινιανὰς τῶν ἁγίων μ'. Ἀναστάσιος καὶ Ἀριάδνη ἀνήγειραν· μετὰ δὲ τοὺς μ' τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου, ἀνήγειρεν ἕτερον μικρὸν ναὸν, καὶ ὠνόμασεν αὐτὸν Ἅγιον Στέφανον. Sed an in ea æde inventæ S. Stephani reliquiæ, quas CP. sibi delatas, Ecclesiæ Parisiensi concessisse Philippum Augustum Franciæ Regem docet Necrologium ejusdem Ecclesiæ, non planum est definire. Ejus verba sunt: *Dedit quoque Crucem unam de gloriosa Cruce Dominica, quæ sibi delata fuit de partibus Constantinopolitanis. Dedit etiam partem capillorum B. Mariæ, tres dentes B. Iohannis Baptistæ, brachium S. Andreæ Apostoli, lapides quibus lapidatus fuit B. Stephanus, & caput pretiosi Martyris Dionysii, quæ omnia in Ecclesia B. Stephani Protomartyris inventa fuerunt.* Istius ædis meminit etiam Nicetas Rhetor de Relatione reliquiarum S. Stephani: vide Thermas Constantianas, & Romanorum monasterium.

XCVI. S. STEPHANI ædis juxta Zeugma mentio est in Menæis ad IX. Decemb. in in Synaxar. S. Stephani Melamp.

XCVII. S. STEPHANI nomen præterea me admonet, non omittendum hoc loco ædificatam Constantinopoli sacram ædem à S. Stephano Hungarorum Rege tradere Chartuitum in vita ejusdem Regis, tametsi incertum maneat cui Sancto sacra fuerit. Sic autem ille cap. XII. *Tum quoque urbem Regiam Constantinopolim noluit suæ liberalitatis esse expertem, mirifici operis in ea condens Ecclesiam, rebus omnibus necessariis ei adjunctis.*

XCVIII. S. SYMEONIS, cognomento Κυρακωνᾶ, Abbas Basilius Concilio Constantinopolitano sub Mena cum aliis Urbis Episcopis interfuit.

XCIX. S. THALASSII μονῆς τῶν ἀνυποδήτων, seu *Excalceatorum* monachorum Diogenes Archimandrita subscripsit libello monachorum ad Synodum CP. sub Hormisda; ut Agapius Archimandrita μονῆς τοῦ τῆς ὁσίας μνήμης Θαλασσίου, in Concilio CP. sub Mena.

C. S. THEODORI templum, τὰ Καρβουνάρια dictum, Hilarius Patricius, Leone Macela imperante ædificavit, ut habent Origines CP. MSS. & Codinus pag. 45.

CI. S. THEODORI templum, quod τὰ Κλαυδίου appellabant, à S. Helena Constantini M. matre ædificatum fuisse tradit Codinus pag. 38. ex Originibus CP. ineditis: an illud quod in septima regione sua ætate stetisse Gyllius lib. III. cap. VI. extremo commemorat, incertum; ut & an idem, cujus Archimandrita Christinus subscripsisse legitur libello Monachorum ad Synodum sub Hormisda, cum hocce titulo, Ἀρχιμανδρίτης μονῆς τοῦ ἐν ὁσίοις Θεοδώρου.

CII. S. THEODORI TIRONIS templum, τὰ Σφωρακίου dictum, exstruxit Sphoracius Patricius, qui Consulatum gessit anno CCCCLII. & Concilio Calchedonensi interfuit, ut est in eadem Synodo act. I. Justinianus Imp. Novellâ III. cap. I. Ὅτε σεβάσμιος οἶκος τοῦ ἁγίου Θεοδώρου παρὰ Σφωρακίου τοῦ τῆς ἐνδόξου μνήμης ἀνηγέρθη. Id ipsum tradit Codinus pag. 42. ubi addit qua parte pilis (πινσοὺς vocant) sustentantur Catechumenia, abdidisse Sphoracium tria auri centenaria, quæ Romano quodam indicante, Leo Philosophus abstulit: præterea hujusce templi partem quandam conflagrasse sub Mauricio, & ab eo fuisse reædificatam. Conflagraverat verò antea in seditione Victoriatorum cum aliis quamplurimis ædibus sacris & prophanis. Chronicon Alexandrinum pag. 778. Καὶ ἔρριψαν τὸν Ὀκτάγωνον, καὶ ἀπὸ τοῦ πυρὸς ἐκαύθη τὰ πέριξ τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Σφωρακίου δίχα τοῦ σκευοφυλακίου τοῦ φερομένου τοῦ ἁγίου οἴκου. *Et incenderunt Octagonum, eodemque igne absumpta sunt loca quæ templo sancti Theodori Sphoraciano circumjacent, præter scevophylacium sacræ ædis.* Meminit istius ædis Theophanes pag. 136. ubi ait Anastasium Imperatorem præcepisse quibusdam magnatibus εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Σφωρακίου (perperam editum, ut & apud Anastasium in Hist. Eccl. Σφαρακίου) ἐπ' ἄμβωνος τὴν προσθήκην τοῦ Τρισαγίου ὑποβάλλειν. Marcellinus Comes idem enarrans: *Altera nihilominus die in atrio sancti Theodori majori cæde Catholici pro fide unica perculsi sunt.* Denique Victor Tunnensis: *Plato civitatis Præfectus & Maximus pulpitum S. Theodori ascendentes*, &c. Porrò S. Theodoro Tironi sacram fuisse hanc ædem satis declarant Synaxaria ad XVII. Febr. quo ejus festum celebratur: Τελεῖται δὲ ἡ αὐτοῦ σύναξις ἐν τῷ ἁγιωτάτῳ αὐτοῦ μαρτυρείῳ τῷ ὄντι ἐν τοῖς Φωρακίου (leg. Σφωρακίου) ἐν τῷ Σαββάτῳ τῆς πρώτης τῶν νηστειῶν ἑβδομάδος· *Agitur verò illius commemoratio in sacro illius Martyrio quod extat in tractu urbis Sphoracii appellato, die Sabbati primæ jejuniorum hebdomadis.* Unde patet Nicetam in Alexio Manuelis filio n. IV. de sancto Theodoro Tirone, non verò de Stratelata, locutum: Ἐπὶ τῷ πληθῦναι τὰ ὅσια Θεοδώρῳ τῷ χειρομάρτυρι κατὰ τὴν ἑβδόμην τῆς πρώτης τῶν νηστειῶν· *Ad celebrandam Theodori Martyris memoriam septimo die primæ jejuniorum hebdomadis.* Laudatur Nectarii Patriarchæ Constantinopolitani oratio, δι' ἣν αἰτίαν τῷ πρώτῳ σαββάτῳ τῶν ἁγίων Νηστειῶν ἑορτάζομεν τὴν μνήμην τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος. Quam quidem causam commemorationis sancti Theodori Tironis hac die pluribus exequitur Leo Allatius lib de Dominicis & Hebdomadibus Græc. cap. XIII. quem non exscribo. De tractu urbis in quo stetit ædes sancti Theodori, id constat, haud procul ab-

fuisse à Magna Ecclesia, siquidem Octagonum, cui vicina fuit, in eo tractu extitit. Quod præterea testatur ipse Justinianus in laudata Novella, scribens, τρεῖς εὐαγεῖς οἴκους, scilicet Deiparæ, sancti Theodori, & sanctæ Irenes ἡνωμένους, seu unitos fuisse ædi Sophianæ, & Clericos Magnæ Ecclesiæ iisdem tribus ædibus deservîisse. Sed & Gyllius lib. I. cap. XI. in tertii Collis tumulo occidentali sua adhuc ætate stetisse ædem sancti Theodori testatur. Quo verò cultu haberetur apud Byzantinos sanctus Theodorus, argumento est unum è duodecim flammulis Imperatorum illius insignitum imagine, de quo Codinus de Offic. cap. VI. In Dalisando Asiæ urbe, in trullo ædis Divo sacræ, asservatum sancti Theodori scutum auctor est Porphyrogenitus lib. I. de Themat. sed an Tironis, vel Στρατηλάτου, incertum. Tironis martyrium à præsente & vidente exaratum laudatur ab Allatio in Diatriba de Symeonibus pag. 99. ut & Gregorii Nysseni oratio in eundem pag. 95. Ut porrò caput sancti Theodori Martyris an. MCCX. Caïetam translatum fuerit, narrat scriptor coævus apud Ughellum to. II. pag. 1025.

CIII. S. THEOPHYLACTI ædis mentio est in actis Synodi actæ προκαθημένου τοῦ Πατριάρχου ΚΠ. κυροῦ Ιωάννου ἐν τοῖς κατὰ τὸν ἅγιον Θεοφύλακτον κελλίοις αὐτοῦ, *præsidente Patriarcha CP. Domino Ioanne in cellis suis prope sanctum Theophylactum*, apud Allatium lib. III. de Consensu utriusque Eccl. cap. I.

CIV. S. THYRSI ædis situm indicant Menæa ad XIV. Decemb. quo celebrant Græci & Latini festum sanctorum Martyrum, Thyrsi, Lucii, & Callinici: Τελεῖται δὲ ἡ αὐτῶν σύναξις ἐν τῷ μαρτυρείῳ αὐτῶν τῷ ὄντι πλησίον τῶν Ἑλενιανῶν, *celebratur horum festus dies in Martyrio iis sacro juxta Helenianas.* De Helenianis diximus ubi de Palatiis urbanis.

CV. S. TIMOTHEI Prusæ Episcopi, qui martyrio vitam finivit sub Juliano Apostata, synaxin ἐν τῷ ἁγιωτάτῳ αὐτοῦ μαρτυρείῳ, τῷ ὄντι ἔνδον τοῦ εὐαγοῦς ξενῶνος ἐν τῷ Δευτέρῳ, X. Junii annotant Menæa.

CVI. SS. TIMOTHEI & MAURÆ, quorum festum agunt Græci III. Maii, synaxin celebrari solitam ἐν τῷ ἁγιωτάτῳ αὐτῶν μαρτυρείῳ τῷ ὄντι πέραν ἐν Ιουστινιαναῖς, in sanctissima illorum æde, quæ stetit ultra Sinum, in Sycis, seu Justinianis, annotant Menæa & Synaxaria.

CVII. S. TRYPHONIS ædem, quæ εἰς τὰ Εὐβούλου stetit, Justinus condidit, ut habet Codinus pag. 50. Procopius verò lib. I. de Ædif. cap. IX. Justiniano illam adscribit, ejusque situm in urbis platea, quæ Pelargi dicta est, adsignat: Καὶ Τρύφωνι δὲ ἀνέθηκεν ἱερὸν μάρτυρι ἐν τῇ τῆς πόλεως ἀγυιᾷ, ᾗ τῷ Πελαργῷ ἐπώνυμός ἐστιν. At Isidoro Eubuli fratri ejus conditum adscribunt Origines Constantinop. ineditæ parte II. Ὁ δὲ Ισίδωρος ὁ τοῦ Εὐβούλου ἀδελφὸς τὸν ἑαυτοῦ οἶκον ποιήσας ναὸν, ἔκτισε καὶ τὸν ἅγιον Τρύφωνα, ἐπιχυρώσας κτήματα πολλά.

CVIII. S. TRYPHONIS ædem εἰς τὰ Βασιλίσκου, Justinus & Sophia AA. condiderunt, ut auctor est idem Codinus pag. 50. Menæa sancti Tryphonis festum celebrari I. Februarii tradunt ἐν τῷ μαρτυρείῳ αὐτοῦ, τῷ ὄντι ἔνδον τοῦ σεπτοῦ ἀποστολείου Ιωάννου τοῦ Θεολόγου, πλησίον τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας. Leontius Αρχιμανδρίτης τῆς ἐν ὁσίοις Τρύφωνος subscribit Libello Monachorum ad Synodum sub Hormisda: ut & *Tryphonis* monasterii, seu μονῆς Τρύφωνος Abbas Theodorus in Concilio Constantinopolitano act. I. cum cæteris Urbis Abbatibus.

CIX. S. VICTORIS ædem sacram ad Portam Auream ædificasse Joannem Comnenum Imperatorem docent binæ sequentes Epistolæ, quas ex Martyrologio monasterii Canonicorum sancti Victoris Parisiensis descripsimus. Prior ita concipitur: *Venerabili Fratri Domno Petro Canonico S. Martini Trecensis, Frater Ioannes Pict. Canonicus S. Victoris Parisiensis, salutem. Intimo cordis affectu vestræ supplico Fraternitati, ut certitudinem illam, quam vos de capite beati Victoris Massiliensis meministis habere, insinuare dignemini.* Altera sic exarata legitur: *Frater Petrus, Fratri Ioanni. Hoc vobis de certitudine capitis beati Victoris insinuo, quod Imperator Constantinopolitanus Calojohannes, nomine tertius, antè Emanuel, volens fundare quandam Ecclesiam in honore beati Victoris Massiliensis, misit nobilem quendam virum ad civitatem Massiliensem cum pretiosis muneribus ac reliquiis plurimorum Sanctorum, insinuans Domino Massiliensi, ut remuneratione prædictorum munerum aliquid de corpore beati Victoris sibi mittere dignaretur. Qui satisfaciens ejus petitioni, misit Imperatori magnam partem capitis præfati Martyris. Et sic illa per nuntios parte recepta, fundavit Ecclesiam in honore beati Victoris in Constantinopolitana Urbe, infra muros, non longè à Portis Aureis. Urbe autem subjugata, Dominus Garnerus Episcopus Trecensis, cujus ego Petrus eram Capellanus, accessit ad Ecclesiam beati Victoris, in qua erat Conventus Monachorum. Assumpsit autem idem Episcopus ab eadem Ecclesia caput beati Victoris pretioso vase repositum cum aliis reliquiis Sanctorum. Ego verò Petrus ab eodem Episcopo Domino meo pro servitio quod ei impenderam postulavi, ut partem illam capitis sancti Victoris conferre mihi dignaretur: qui petitioni meæ satisfaciens, literas sigilli sui munimine impressas, & aliorum Episcoporum qui erant in civitate prædicta, in testimonium illius partis capitis, & aliarum reliquiarum, mecum in Galliam reportavi. Demum verò partem illam sanctissimi capitis Victoris beatissimi dedi Magistro Petro de Corbolio, tunc Senonensi Archiepiscopo. Idem verò Archiepiscopus magnam contulit portionem illius partis capitis Ecclesiæ B. Victoris*

prece Domini Iohannis Teuton[illegible], [illegible]jsdem Ecclesiæ Abbatis. Suscepimus autem eandem portionem sanctissimi capitis cum proc[illegible]ione & gaudio pridie Idus Aprilis.

CX. S. VINCENTII, [illegible] Βικεντίου, Ecclesia corruit eo terræ motu qui accidit anno XXXI. Justiniani Magni, ut est apud Theophanem.

CXI. S. ZENOBII monasterii Paulus Abbas Concilio Constantinopolitano sub Mena cum cæteris Urbis Abbatibus interfuit.

VII.

ÆDES SACRÆ SANCTIS VIRGINIBUS & Martyribus dicatæ.

I. SANCTÆ AGATHÆ ædes sacra in Triconcho statuitur in Synaxariis ad V. Februarii, quo die festum sanctæ Agathæ celebrant Græci & Latini : Τελεῖται δὲ ἡ αὐτῆς σύναξις ἐν τῷ μαρτυρείῳ αὐτῆς τῷ ὄντι ἐν τῷ Τρικόγχῳ. Nec scio an de hac æde intelligendus auctor Chronici Alexandrini pag. 735. scribentis maximi terræ motus, qui sub Theodosio Juniore accidit, memoriam quotannis cum litaniis ἐν Τρικόγχῳ peragi VIII. Id. Novemb. ut ad sanctæ Agathæ Ecclesiam litaniæ istæ peractæ fuerint, quod proximum vero est. In hancce ædem ejusdem sanctæ corpus ex Sicilia delatum à Georgio Maniace post fusos in Sicilia Saracenos Basilio & Constantino Imperantibus: demumque capta à Francis urbe, Siculis quibusdam piis viris Henrici Danduli Venetorum Ducis munere donatum narrant Andreas Dandulus in Chronico, & ex eo Paulus Rhamnusius lib. III. de Bello Constantinopolitano pag. 134. & Ughellus in Patriarchis Venetis, quod alii longè antea factum volunt: de qua controversia plura congessit Bolandus ad V. Febr. quæ non exscribo. Hujus etiam translationis meminit Ordericus Vitalis lib. V. pag. 577. At Leo Ostiensis lib. II. cap. LXVIII. non sanctæ Agathæ, sed sanctæ Luciæ corpus Constantinopolim à Maniace inde translatum scribit.

II. S. ANASTASIÆ, Novatianorum hæreticorum primitus fuit Ecclesia. Habuere quippe ii septem Ecclesias Constantinopoli, quarum præcipua in ea urbis parte extitit, quæ *Pelargi* dicebatur, quam Episcopi Constantinopolitani jussu Ariani funditus diruerunt. Novatiani verò ejus rudera Sycas transferentes, aliam ibi exstruxerunt, & mortuo postmodum Constantio, à Juliano facultatem impetrarunt reædificandi Ecclesiam in eodem loco ubi steterat, eique *Anastasiæ* nomen imposuerunt. Ita Socrates lib. II. cap. XXX. Sozomenus lib. VII. cap. XIX. & Nicephorus lib. XII. cap. VII. unde idem Socrates lib. VII. cap. XXXIX. & Paulus Diaconus lib. XIV. Historiæ Miscellæ Ecclesiam istam ad Pelargum, *Novatianorum* vocant.

III. SANCTÆ ANASTASIÆ, vel nudè ANASTASIÆ, ædis conditorem Gregorium Nazianzenum agnoscunt passim scriptores Ecclesiastici. Aiunt quippè occupatis Constantinopoli ab Arianis, quibus tum favebat Demophilus Patriarcha CP. Arianæ perinde factionis, Catholicorum Ecclesiis, Gregorium Nazianzenum, qui in ejusdem urbis Patriarcham electus fuerat, Catholicorum conventum in domo quadam privata egisse, quam ea tempestate in oratorium ii mutarunt, Anastasiæ, seu sanctæ Anastasiæ nomine indito. Marcellinus Comes : *Gregorius Nazianzenus, facundissimus Christi Sacerdos, & Hieronymi nostri præceptor, Ecclesiâ nostrâ apud Byzantium captâ ab Arianis, plebem Catholicam in Beatæ Anastasiæ oratorio Catholicâ allocutione quotidie continuit.* Socrates lib. V. cap. VII. Τότε δὲ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζοῦ μετατεθεὶς ἔνδον τῆς πόλεως, ἐν μικρῷ εὐκτηρίῳ τὰς συναγωγὰς ἐποιεῖτο. *Eodem tempore Gregorius ab urbe Nazianzo translatus, intra urbem Regiam in exiguo oratorio conventus agebat.* Similia habent Sozomenus lib. VII. cap. V. Nicephorus lib. XII. cap. VII. Theophanes pag. 57. & Cedrenus pag. 315. Nominis causa variè ab iisdem scriptoribus traditur : Sozomenus quippe & Nicephorus locis laudatis Anastasiam dictam volunt, quòd in ea Gregorii concionibus Catholica fides Arianorum perfidiâ intermortua & collapsa, quodammodo revixerit, ἔνθα δὴ ἀνέστη καὶ ἀνεβίω διὰ Γρηγορίου λόγων. Quæ quidem sententia firmatur ex ipsius Gregorii Carmine de vita sua :

> Ἀναστασία, ναῶν ὁ τιμιώτατος,
> Ἡ πίστιν ἐξήγειρας ἐν γῇ κειμένην, &c.
> *O dulcis ædes, ædiumque Anastasis,*
> *Princeps, fides qua se jacens humo extulit.*

Et infra :

> Ἦν γάρ ποτ', εἶτ' ἔληξεν· εἶτ' ἦλθεν πάλιν,
> Τὴν ἐκ τάφων ἀνάστασιν πιστουμένη.

Namque ante florens lapsa post rursum redit,
Fidem secundæ scilicet vitæ astruens.

Sed & idem in Carmine, cujus lemma est, Ενύπνιον περὶ τῆς Αναστασίας ἐκκλησίας, ἣν ἐπήξατο ἐν Κωνσταντινουπόλει, id ipsum omnino declarat:

Εὗδον δὴ γλυκὺν ὕπνον, Αναστασίαν δ' ὄνειρος
Στῆσεν ἐμοῖσι φέρων ἠματίοισι πόθοις.
Η προφέρει λόγον αἰπὺν ἐνὶ προποδεσσι μένοντα,
Ηγαγεν ἐς κορυφὴν οὔρεος ἀκροτάτην.
Τοὔνεκ' Αναστασίαν μιν ἐπίκλησιν καλέουσι
Νηὸν, ἐμῆς παλάμης ἔργον ἀεισοπόνου.
Somno ego me dulci dederam, cùm luce cupita
Ante meos oculos venit Anastasia.
Hærentem quæ prima fidem radicibus imis
Montis ad excelsi culmina summa tulit.
Vnde etiam templum (manus hæc quod sedula finxit)
Hinc traxit sanctæ nomen Anastasiæ.

Ibidem νεόπηκτον νηὸν, *nuper ædificatum templum* vocat. Ex quibus abunde percipitur à vero aberrare viros doctos, qui ædem Anastasianam non à Gregorio excitatam volunt, sed ab Arianis (scribendum fuerat, Novatianis,) spretam invenisse, & in ea conventus suos peregisse: quibus quidem verbis intelligunt eam Novatianorum Ecclesiam antea ab iis ædificatam, ad Pelargum, quæ alia prorsus fuit à Gregoriana, quæ in Domnini porticibus extitit: cùm etiam testetur ipse Gregorius suis ipsum manibus hanc ædificasse. Aliam præterea istius nomenclaturæ rationem afferunt scriptores, congregata nimirum ad concionem plebe, gravidam mulierem è sublimi porticu dilapsam, eo in loco expirasse, moxque fusis ab astantibus ad Deum precibus revixisse, & unà cum fœtu servatam: Ως ἐπὶ παραδόξῳ τε θεόθεν συμβάντι, ταύτην ἔλαχε τὴν προσηγορίαν ὁ ἐξ ἐκείνου ὁ τόπος, καὶ περὶ μὲν τούτου τοιοῦτος εἰσέτι νῦν φέρεται λόγος. *Et hujus quidem rei talis causa extitisse, multorum sermonibus etiamnum memoratur.* Verba sunt Sozomeni, qui ex incerto populi sermone hæc proferri satis innuit. Similia etiam refert Cedrenus, & ex iis Origines CP. ineditæ. Certè in ea æde complura acta miracula in confesso est, quæ divinæ virtuti adscribit idem Sozomenus, quæ tam vigilantibus, quàm in somnis, manifestam ibi se exhibens, multis sæpenumero, qui vel morbo, vel diversis casibus premebantur, suppetias tulit. Mox addit credi hanc esse sacram Virginem Dei matrem: Πεπίστευται δὲ ταύτην τὴν Θεοῦ μητέρα Μαρίαν τὴν ἁγίαν παρθένον εἶναι· ταύτῃ γὰρ ἐπιφαίνεται, *sic enim apparere solet.* Id etiam testatur Theophanes ubi de hac æde: Ενθα καὶ παράδοξα γίνεσθαι θαύματα ἐξ ἐμφανείας τῆς παναγίας Θεοτόκου καὶ δεσποίνης ἡμῶν λέγουσιν, *ubi magna & supra hominum fidem miracula per sanctæ Dei Genitricis præsentiam fieri perhibentur.* Neque diu ædes Anastasiana exigua perstitit: nam ut est apud Socratem, huic ὕστερον οἱ βασιλεῖς μέγιστον οἶκον εὐκτήριον προσοικοδομήσαντες, Αναστασίαν ὠνόμασαν, *postea Imperatores cùm maximam basilicam adjunxissent, Anastasiæ nomen ei indiderunt.* Quod & Sozomenus declarat, scribens, sua ætate præ cæteris Regiæ urbis Ecclesiis illustrem fuisse, non solùm ob structuræ elegantiam atque amplitudinem, verùm etiam ob assiduas, quæ ex divini Numinis præsentia illic percipiebantur, utilitates: μετὰ δὲ ταῦτα περιφανὴς τῶν ἐν τῇ πόλει νεὼς γέγονεν οὗτος, καί ἐστιν οὐ μόνον οἰκοδομημάτων κάλλει τε καὶ μεγέθει, ἀλλὰ καὶ ἐναργῶν θεοφανειῶν ὠφελείας. Structuræ istius elegantis argumentum præterea illud est, quod scribit Photius in Biblioth. Cod. LIX. in Pseudosynodo in suburbio Calchedonis contra S. Joannem Chrysostomum coacta objectum fuisse eidem Joanni, ὅτι τὰ μάρμαρα τῆς ἁγίας Αναστασίας, ἃ ὁ Νεκτάριος εἰς μαρμάρωσιν ἀνατέθειτο, οὗτος διέπρασε, *quod marmora S. Anastasiæ, quæ Nectarius ad ædis ornatum in ea reposuerat, is distraxisset.* Unde colligitur longè ante Leonem Magnum in majorem amplitudinem & elegantiam instauratam ædem Anastasianam, contra quam tradit Cedrenus, id oratorium, cùm esset exiguum, postea temporis sanctum Marcianum ad eam molem exstruxisse qua visebatur: μικροῦ δὲ ὄντος τοῦ εὐκτηρίου, ὕστερον ὑπὸ τοῦ ὁσίου Μαρκιανοῦ ἀνοικοδομηθῆναι, καθ' ὡς ὁρᾶται. Ubi Xylander Marcianum Imperatorem hîc innui perperam existimavit. Menæa & Synaxaria ad VIII. Januarii in sancto Marciano: Εδείματο δὲ καὶ τὸ τῆς ἁγίας Αναστασίας τὸ ἐν τοῖς Δομνίνου ἐμβόλοις ναὸν, ὃν καὶ ἀπὸ τοῦ μεγάλου διέσωσεν ἐμπρησμοῦ, &c. *Construxit etiam sanctæ Anastasiæ templum, quod in Domnini porticibus extat, & illud à magno incendio servavit.* Ita Codinus in Orig. pag. 45. ædis instaurationem eidem sancto Marciano adscribit, & quam alii in Domnini porticibus, in Mauriani tractu statuit: Τὸν δὲ θαυμαστὸν ναὸν τῆς ἁγίας Αναστάσεως, τὸ εἰς τὰ Μαυριανοῦ, Μαρκιανὸς ὁ ὅσιος ἤγειρεν ἐκ τῆς ὑπηρεσίας καὶ τοῦ πλούτου αὐτοῦ. *Admirandum templum sanctæ Resurrectionis, in Mauriani tractu ædificavit propriis sumptibus sanctus Marcianus.* Addunt Origines CP. ineditæ, ἐκ τοῦ πλούτου Ασπαρος τοῦ ἀναιρεθέντος παρὰ Λέοντος τοῦ Μακέλλου. *Ex divitiis Asparis, qui à Leone Macela interfectus fuerat.* Vixit autem S. Marcianus Oeconomus sub Leone M. anno cujus V. Indict. XV. Decembris II. cùm magnum in Urbe excitatum esset incendium, idem Marcianus ἀνελθὼν εἰς τοὺς κεράμους τῆς ἁγίας Αναστα-

σίας, κατέχων εὐαγγέλιον, εὐχαῖς καὶ δάκρυσι ἀβλαβῆ τὸν οἶκον διεφύλαξεν. *Conscensis S. Anastasiæ tegulis, manibus tenens Evangelium, precibus & lacrymis sanctam ædem illæsam servavit*, ut est apud Theodorum Lectorem Ecl. 1. pag. 555. edit. Valesii, & Theophanem pag 56. Eandem porro esse Ecclesiam quam à S. Gregorio Theologo primò excitatam diximus, testantur plus satis laudati scriptores, qui eam statuunt in Domnini Porticibus, in Mauriani regione Origines CP. ined. & Codinus, è regione Dagistei Balnei publici Theophanes pag. 211. in septima denique regione auctor Descriptionis CP. à quo *Anastasiana Ecclesia* appellatur, ut Ἀναστασία ἐκκλησία à Palladio in vita S. Joannis Chrysostomi pag. 59. edit. V. C. Emerici Bigoti. Quinetiam eodem Leone imperante Sirmio Constantinopolim sanctæ Anastasiæ reliquias in eidem sacram ædem in Domnini porticibus illatas tradunt idem Theodorus Lector Ecl. 11. extrema, & ex eo Theophanes pag. 95. Cedrenus pag. 347. & Nicephorus Callist. lib. XIV. cap. X. Ἐπὶ Γενναδίου Πατριάρχου, ἠνέχθη ἀπὸ τοῦ Σιρμίου τὸ λείψανον τῆς ἁγίας Ἀναστασίας, καὶ κατετέθη ἐν τῷ μαρτυρείῳ αὐτῆς, τῷ ὄντι ἐν τοῖς Δομνίνου ἐμβόλοις. Neque tamen ex iis existimandum opinor Anastasianam ædem huic S. Anastasiæ antea dicatam fuisse, cùm ratio nominis ex supra allatis satis perspicua sit: sed quod, cum eodem quo illa donaretur, illius reliquiæ in hanc ædem sint illatæ, ut deinceps sanctæ Anastasiæ ædes esset revera, & appellaretur. Nam *Sanctæ* appellatio indita videtur, quod in sacrum oratorium immutata fuerit, aut quod ὀρθοδοξίαν à S. Gregorio Theologo inductam & resuscitatam ita indigitare voluerint Byzantii. Sed & eadem de causa Ἀνάστασις aliis appellata, cùm eo in loco Catholicus cultus rursum suscitatus fuerit à Gregorio: ex quo factum postea ut in Resurrectionis Christi honorem dicatam sibi deinceps persuasum habuerint, quâ appellatione templum Hierosolymitanum sacræ Dei Resurrectioni dicatum donatum noverant. Quippe ita appellatur non modò à Codino, quem supra laudavimus, sed & à Constantino Porphyr. in Basilio c. LIV. scribente hunc Imperatorem, ἐν τοῖς Δομνίνου λεγομένοις ἐμβόλοις τὸν εἰς ὄνομα τῆς θείας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Ἀναστάσεως καὶ Ἀναστασίας τῆς Μάρτυρος περικαλλῆ ναὸν, *In Domnini porticibus in nomen divinæ Christi Dei nostri Resurrectionis, & Anastasiæ Martyris pulcherrimum templum* exornasse, illiusque testudinem ex lignea lapideam fecisse. Eadem verba habent Scylitzes, & Origines CP. ut & idem Codinus de æde Anastasiana: Πρῶτον γὰρ εὐκτήριον μικρὸν ἦν ἡ ἁγία Ἀνάστασις, καὶ ξυλόσφαιρον, ὁ δὲ Βασίλειος ὁ Μακεδὼν ἐσκέπασεν αὐτὴν διὰ ὀροφῆς χρυσῆς. *Ecclesia autem sanctæ Resurrectionis prius parvum oratorium erat, & ligneo hemisphærio exornata: postea verò Basilius Macedo aureo laqueari eam operuit.* Nec scio an alia ab ea fuerit, τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσεως ædes, quam ab Acropolita Magno Logotheta, cujus historia typis Luparæis edita est, excitatam, vel potiùs instauratam, docet Additio ad eandem Historiam nondum publicata, cui hæc præfiguntur: Ἡ παροῦσα χρονικὴ συγγραφὴ τοῦ μεγάλου Λογοθέτου τοῦ Ἀκροπολίτου ἐστὶν, ὃς ἔκτισε τὸ μοναστήριον τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἀναστάσεως. *Hæc chronica compositio Magni Logothetæ Acropolitæ est, qui ædificavit Monasterium sanctæ Christi Resurrectionis.* Quòd si eadem cum æde Gregoriana censeri debeat, dicendum in monasterium postea evasisse. *Anastasin* etiam inter ædes sacras, quæ suâ ætate Constantinopoli stabant, recenset Bondelmontius in Descriptione CP. quam ex Cod. MS. de insulis Archipelagi Bibliothecæ Regiæ edidimus. Jam verò sancta illa Anastasia Martyr, cujus reliquiæ in hanc ædem illatæ dicuntur, illa est quam φαρμακολύτριαν vocant Græci, quæque martyrium passa est Valeriano, seu ut aliis placet, Diocletiano imperante: de hac agunt Menæa XI. Januarii & XXII. Decemb. Vide præterea Menologium Basilii x. Januarii, Menologium Sirleti XII. Octob. & Baron. ad XXX. Decemb. De hac etiam, ut & de φαρμακολυτρίας epitheto multa commentatur Combefisius ad Nicetæ Paphlagonis orationes panegyricas pag. 510. 511. 512. Illius corpus etiamnum Constantinopoli asservari in Ecclesia patriarchali Græcorum auctor est P. Pacificus in Itinerario CP. pag. 38. Jacobus verò Lopez Stunica in Itinerario scribit corpus S. Anastasiæ Virginis & Martyris Constantinopoli advectum, sub majore ara Ecclesiæ S. Matthæi Genuæ requiescere.

IV. S. ANNÆ templum in loco nuncupato Deutero, seu Secundo, exstruxit Justinianus Magnus. Procopius lib. 1. de Ædif. cap. III. Ἐν χωρίῳ δὲ τῆς πόλεως, ὃ Δεύτερον ἐπικαλεῖται, ἱεροπρεπὲς καὶ ἀγαθὸν ὅλως ἀνέθηκεν ἕδος Ἄννῃ ἁγίᾳ, ἣν τῆς μὲν τοῦ Θεοτόκου γεγονέναι μητέρα τινὲς οἴονται, τοῦ δὲ Χριστοῦ τήθην. *In eo urbis loco, quem Deuterum, seu Secundum vocant, templum nobilissimum ac planè mirabile dedicavit S. Annæ, quam aliqui Deiparæ matrem Christique aviam fuisse credunt.* Ibidem etiam statuitur à Porphyrogenito in Basilio cap. LIV. qui à Basilio renovatum scribit, ut & Scylitzes pag. 588. Synaxaria pariter sanctæ Annæ σύναξιν celebrari ἐν τῷ Δευτέρῳ observant ad XXV. Julii. Idem Scylitzes in Michaële Theophili filio, ubi de terræ motu qui eo imperante accidit: Καὶ τὰς ἐν τῷ Δευτέρῳ κατὰ τὴν ἁγίαν Ἄνναν παγίας ἱσταμένας κατέσεισεν. Ubi παγίας obeliscos & pyramides viri docti interpretantur. Hinc emendandus Joëles in Apsimaro: Εἰσῆλθεν οὖν Ἰουστινιανὸς σὺν ὀλίγοις ὁμοφύλοις διὰ τοῦ ἀγωγοῦ, προδοσίᾳ τινῶν ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἐξῆλθεν εἰς τὴν ἁγίαν Ἄνναν τὴν λεγομένην διὰ αὐτὴν Δεύτερον, καὶ κατεσκήνωσεν ἐν τοῖς Παλατίοις τῶν Βλαχερνῶν, ibi enim perperam Δευτέραν edidit Allatius: *Ingressus est igitur Urbem Justinianus per aquæductum, cum aliquot contribulibus, proditione quorundam civium, & venit ad*

ſanctam Annam, ab eo appellatam Deuterum, & manſionem ſibi delegit in Blachernarum Palatiis. Ubi Joëles reſpexiſſe videtur ad id quod recitat de Deuteri appellatione Codinus pag. 49. qui ut Rhinotmetus in urbem per Deuterum ingreſſus ſit enarrans, ſubdit illum ædificaſſe ædem ſanctæ Annæ, quòd ab hac ſancta Virginis matre ipſius uxor per viſum monita eſſet ſe eſſe gravidam, & ut in hoc loco templum ſibi conſtrueret: in quod quidem poſtea ſacrum illius corpus & humerale illata ſunt. Simile quid narrat pag. 45. de æde ſanctæ Annæ, quam Διηγησίαν ἁγίαν Ἄννην vocat, ubi tradit Theodora Auguſta Theophili uxore uterum gerente, & per porticum in Blachernas pergente, equum quo vehebatur ceſpitaſſe ante Narthecem Eccleſiæ, ac rurſum redeunte, in eodem quo prius, ceſpitaſſe loco, demumque per revelationem in ſomnis monitam ibi excitaſſe templum ſanctæ Annæ. Eadem habent Origines Conſtantinop. ineditæ, niſi quod Διηγησεις præferunt pro Διηγησία. Ita paſſim ſibi ipſis non conſtant Græculi inferioris ævi: ſed & pag. 53. ædem ſanctæ Annæ ab Anna Leonis Iſauri Imperatoris uxore ædificatam ſcribit, diverſam ne à priori, prorſus incertum. Scribit Symeon Logotheta in Michaële Theophili filio n. XII. facto terræ motu, τὸ ἄγαλμα ὃ κῦ τὴν ἁγίαν Ἄννην τὸ Δεύτερον ἐπὶ κίονος ἵστατο, corruiſſe; ubi Combefiſius vocem τὸ Δεύτερον non intellexit. Vide *Deuterum*.

V. S. ANNÆ oratorium in Magno Palatio, juxta Αὐγουσιακὸν κοιτῶνα, exſtructum à Leone Philoſopho Imperatore ſcribit Continuator Theophanis lib. III. n. XLIII. Ex alterutra harum ædium ſanctæ Annæ ſacrarum admodum vero videtur ſimile acceptum ſanctæ Annæ caput, quod Conſtantinopoli in Carnotenſem Deiparæ ædem illatum à Ludovico Comite Bleſenſi annotat ejuſdem Eccleſiæ Necrologium, hiſce verbis: *XVII. Kal. Maii, eodem die obiit Ludovicus illuſtris Comes Bleſenſis, qui ad partes tranſmarinas in ſervitium Dei iter aggrediens, ſeptem libras & dimidiam nobis dedit & aſſignavit in Molendinis ſuis de Carnoto annuatim percipiendas, ad ſuum & matris ſuæ Adeliciæ, & uxoris ſuæ Katerinæ anniverſaria in hac Eccleſia celebranda, ſcilicet L. ſol. pro uno quoque: qui etiam caput ſanctæ Annæ matris beatæ Virginis Genitricis Dei apud Conſtantinopolim acquiſivit, & huic ſanctæ Eccleſiæ cum pallio pretioſo tranſmiſit. Unde ex tanti præſentatione theſauri, & ſuſceptione materni capitis in domo filiæ, facta lætitia magna in populo. Clerus hujus Eccleſiæ & Comitiſſa Katerina, quæ ex parte prædicti Comitis viri ſui caput præſentavit, in id concorditer convenerunt, pio intuitu ſtatuendo, ut ſingulis annis de oblationibus factis prædicto ſancto capiti, centum ſolidi in augmentum, & ampliorem venerationem anniverſarii ejuſdem Comitis adderentur: ex quibus diſtribuerentur ſex denarii ſingulis non Canonicis, & reſiduum Canonicis qui anniverſario intereſſent, & præterea conferrentur ex eiſdem oblationibus centum ſolidi pro remedio præfati Comitis ejuſdem die obitus ad refectionem pauperum de eleemoſyna Carnotenſi. Et multa alia huic Eccleſiæ bona fecit.*

VI. S. ANNÆ ædes, ſeu monaſterium in caſtro Galatino etiamnum ſtat, ſi Cruſium audimus.

VII. S. AQUILINÆ templum in ſeditione Victoriatorum anno V. Juſtiniani conflagraſſe ſcribit auctor Chronici Alexandrini: Καὶ ἡ ἁγία Ἀκυλίνα ἕως τῆς καμάρας τοῦ ἄλλου ἐμβόλου τοῦ Φόρου Κωνσταντίνου. Ex quibus liquet proximum fuiſſe in Foro Conſtantini. Addunt Synaxaria in loco Philoxeno dicto extitiſſe ad XXVIII. Januarii, ubi de S. Ephrem: Τελεῖται δὲ ἡ αὐτοῦ σύναξις ἐν τῷ μαρτυρείῳ τῆς ἁγίας Ἀκυλίνης ἐν τῷ Φιλοξένῳ, πλησίον τοῦ Φόρου. Et ad XIII. Junii, quo ſanctæ Aquilinæ feſtum agunt Græci: Τελεῖται δὲ ἡ αὐτῆς σύναξις ἐν τῷ ἁγιωτάτῳ αὐτῆς μαρτυρείῳ τῷ ὄντι ἐν τοῖς Φιλοξένου. De Philoxeno diximus ubi de Ciſternis.

VIII. ARISTINÆ, Ἀριστίνης monaſterium, in quod ſeceſſit, abdicata dignitate, Gregorius Patriarcha Conſtantinop. Andronico ſeniore imperante, vicinum fuit monaſterio S. Andreæ in Criſi, ut habet Pachymeres lib. VIII. cap. X.

IX. S. BARBARÆ ædem exſtruxit Leo Philoſophus Imp. ut Porphyrogenitus in Baſilio cap. LIX. commemorat, qui ſancti Pauli Apoſtoli oratorio annexam fuiſſe ſcribit. Haud procul ab æde ſancti Agathonici ſtatuitur apud Codinum, & Suidam verbo Βηρίνη, verſus Acropolim, quo loco τὴν Βαρβάραν, ſeu ædem ſanctæ Barbaræ collocat Pachymeres lib. IV. cap. VIII. à qua Porta vicina *Barbaræ* appellationem habuit. Ad hanc ædem ſtetit ſtatua Verinæ Imperatricis, quam eo loci poſitam poſt Leonis Macelæ Imp. conjugis mortem, cùm Baſiliſcum fratrem coronavit, fugam capeſſente Zenone genero, ſcribunt Origines Conſtantinopolitanæ ineditæ, & iidem Codinus & Suidas, quod etiam hiſce vernaculis teſtatur Thevetus lib. XIX. Coſmogr. cap. III. *Meſmes me diſoient tous ceux-cy avoir veu les ſtatuës en bronze d'Ariadne femme de l'Empereur Zenon & de Verine eſpouſe du Grand Leon près les bains de l'Empereur Arcadie, & que là auprès estoit une Egliſe de ſainte Barbe.* Quæ vera eſſe arguit Thermarum Arcadianarum ſitus, quas in prima regione collocat vetus Urbis Deſcriptio. In æde ſanctæ Barbaræ illius corpus olim aſſervatum fuit, quod Venetias tranſlatum an. DCCCCXCI. prodit Sanſovinus in Venetia lib. III. ubi in Eccleſia Crucigerorum colitur: de qua tranſlatione ita Andreas Dandulus in Chron. MS. Bibl. Regiæ, in Joanne Duce ſub an. MIII. *Poſt Ducis reditum Ioannem Ducem cum Ottone fratre mittit Conſtantinopolim ad Baſilium & Conſtanti-*

num

num Imperatores, qui cum honore suscipientes illum, Mariam ex sorore neptem, filiam nobilis viri Argyropolis, satis splendidè dotatam, sibi in conjugem tradiderunt. Statuto igitur die nuptiarum conjuges in Capella Imperiali à Patriarcha Constantinopolitano nimirum benedictionem, & ab Imperatoribus aureas diademas capitibus suis susceperunt. Celebratis itaque nuptiis, Ioannes ad repatriandum dispositus, rogatu Basilii euntis contra Bulgaros usque ad ejus reditionem in urbe cum uxore remansit. Reversus ergo Basilius Ioannem Ducem fecit Patricium, & supplicanti nepti corpus S. Barbaræ filiæ Discori gratiosè concessit. Quibus obtentis Ioannes cum uxore & fratre Venetias rediit, à patre & Venetis cum gaudio receptus, in Capella Ducali corpus S. Barbaræ cum devotione deposuit. Cujus conjux filium in Constantinopoli conceptum patuit vocatum nomine avunculi Basilii sui Basilium. Infrà ante ann. MCIX. *Hoc tempore ad supplicationem Feliciæ Abbatissæ corpus S. Barbaræ Virginis de Ecclesia sancti Marci sumptum, ex collaudatione populi in monasterium S. Ioannis Evangelistæ de Concello cum reverentia translatum est.* Vide Ægidium Gelenium in Sacrario Coloniæ Agrippinæ pag. 474.

X. S. CLARÆ ædes, seu monasterium, adhuc in Castro Galatino stat, uti testatur Crusius pag. 205.

XI. S. CYRIACÆ ædes inter Portam sancti Romani & Portam Charsiæ, (intrane an extra urbem, incertum) statuitur à Joanne Canano pag. 190.

XII. S. EUPHEMIÆ ædem, seu ἁγίαν Εὐφημίαν τὴν ἐν Ἱπποδρόμῳ, *in Hippodromo*, vel juxta Hippodromum, condidit Constantinus Magnus, & pretiosis exornavit marmoribus, ex qua CCCCXLVIII. post annos Constantinus Copronymus Ἀρμαμέντα & κοπρεςθέσιον, *Armamentarium & sterquilinium* confecit, projectis in mare sanctæ Euphemiæ reliquiis, ut habet Codinus pag. 39. De sanctæ Euphemiæ reliquiis idem prodit Theophanes pag. 370. Τοιοῦτον γοῦν τι καὶ εἰς τιμαλφέστατον λείψανον τῆς πανευφήμου μάρτυρος Εὐφημίας ὁ ἀνόσιος βασιλεὺς διεπράξατο βυθίσας αὐτὸ σὺν τῇ λάρνακι, μὴ φέρων ὁρᾷν μυροβλυτοῦσαν αὐτὴν ἐπὶ παντὸς τοῦ λαοῦ· *Quippiam hujusmodi in pretiosissimum celeberrimæ Martyris Euphemiæ corpus irreligiosus Imperator exercuit, illius reliquiis in maris profundum cum ipso loculo projectis, Martyrem sub totius populi conspectum sancta dantem unguenta videre non ferens.* Quando verò sanctæ Martyris Euphemiæ reliquiæ Constantinopolim illatæ fuerint, haud omnino constat. Tradit idem Theophanes anno XXXII. Theodosii Magni, sexto Kal. Octob. sanctam Martyrem Euphemiam Alexandriam translatam: Τούτῳ τῷ ἔτει μετετέθη ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἡ ἁγία μάρτυς Εὐφημία πρὸ ἓξ Καλανδῶν Ὀκτωβρίων. Certè non multo post inde translatas Calchedonem, & in Ecclesia eidem sacra depositas, satis patet ex iis quæ de Concilio in hac æde habito, atque adeò de præclaro duarum chartarum in ejusdem sanctæ Euphemiæ loculum demissarum miraculo narrant Evagrius lib. II. cap. III. Nicephorus Call. lib. XV. cap. III. Theophanes, Marcellinus Comes, Glycas, & alii, ad an. II. Marciani, præterea Synaxaria ad XI. Julii, quo Græci tam insignis miraculi memoriam agunt. Præterea Theophylactus Simocatta lib. VIII. cap. XIV. sua ætate corpus sanctæ Euphemiæ in æde eidem sacra Calchedone extitisse testatur. Verùm cùm sanctæ Euphemiæ reliquiæ à Copronymo in mare projectæ sunt, an in æde Constantinopoli eidem dicata, atque adeò in ea quæ ad Hippodromum stetit, quod velle videtur Codinus, an verò in Calchedonensi eæ extiterint, non planum est definire. Narrat quippe Theophanes pag. 370. & ex eo Cedrenus pag. 466. S. Euphemiæ corpus, seu feretrum in mare à Copronymo projectum ad Lemnum insulam appulisse, διὰ νυκτερινῆς ὁράσεως, à piis viris recollectum & asservatum aliquandiu, donec sub Constantino & Irene Impp. Indict. IV. μετὰ τῆς πρεπούσης τιμῆς ἐπανῆλθεν ἐν τῷ τεμένει αὐτῆς, *cum debito honore in ipsius ædem denuo relatum est.* Quæ quidem extrema verba nescio quid ambiguitatis præferunt, adeò ut incertum sit an in ædem relatum fuerit, in qua antea extiterat, an verò in ædem tantùm eidem sacram. Cedrenus ad annum I. Irenes pag. 469. translationem hanc à Lemno insula enarrans: Τότε καὶ τὸ τῆς πανευφήμου μάρτυρος Εὐφημίας τὸ λείψανον, ὅπερ ἀέναον μύρον βλύζον διετέλει, ἀπὸ τῆς Λήμνου ἡ θεοφιλὴς Εἰρήνη ἐκόμισε, καὶ τὸν πλησίον τοῦ Ἱπποδρόμου ναὸν αὐτῆς ἀνακαθάρασα, ἐκεῖ αὐτὸ κατέθετο· *Tunc & celeberrimæ Martyris Euphemiæ reliquias, perenne unguentum sine intermissione fluentes, à Lemno Irene attulit, & æde quæ Hippodromo adjacet, repurgata, in ea deposuit.* Zonaras pag. 92. de sanctæ Euphemiæ corpore duplices sua ætate elatos sermones ac rumores ait: quosdam enim referre Copronymum illud cum asinis ac canibus comburi jussisse, locoque illius substitutum aliud cadaver à piis viris, quod ignibus absumptum fuerit: alios autem tradere in mare projectum, & in Lemnum insulam delatum, ἐπὶ δὲ Εἰρήνης καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Κωνσταντίνου αὖθις ἀνακομισθῆναι εἰς τὴν ἀρχιερωσύνην τῶν πόλεων ἐντίμως καὶ μεγαλοπρεπῶς, *& sub Irene & ejus filio Constantino rursum in urbem Imperatoriam honorificè & magnificè relatum.* Ubi per vocem αὖθις videtur innuere priùs extitisse Constantinopoli. Codinus denique id ipsum de templo ad Hippodromum repurgato, & de reliquiis sanctæ Martyris in illud illatis habet, quas adhuc asservari Constantinopoli in Ecclesia Patriarchali Græcorum auctor est P. Pacificus in Itinerario Constantinopolitano & Persico pag. 38. Incertum denique an ista intelligatur Ecclesia sanctæ Euphemiæ, cùm Vigilius PP. Epist. XV. encyclica ait se, cùm à Theodora Justiniani Magni conjuge malè haberetur, in Ecclesiam sanctæ Euphemiæ confugisse, tenuisseque columnas

altaris; quod & Anastasius in illius Vita refert, etsi id videtur probabile, cùm Theophanes rem ipsam enarrans, non in ædem sanctæ Euphemiæ, sed in ædem sanctorum Sergii & Bacchi confugisse Vigilium dicat; quæ quidem, ut & Euphemiana, Palatio proxima fuit: nam quod ait Alemannus in Notis ad Procopii Historiam Arcanam pag. 8. 1. edit. hîc intelligi ædem sanctæ Euphemiæ Calchedonensem, procul est à vero. Meminit etiam, ut opinor, hujus ædis Victor Tunnensis anno post Cos. Basilii XII. *Verecundus verò Nicensis Episcopus in diversorio gloriosæ matris Euphemiæ de hac vita migravit ad Dominum.* Sed & id hanc ædem spectant quæ habentur in Historia de Exilio sancti Martini PP. Martyris: *Cumque tandem pervenisset Byzantium beatus ille septimo decimo die Septembris mensis, in portum juxta Euphemiam prope Arcadianon reliquerunt eum*, &c. In Concilio Constantinopolitano sub Mena subscribit inter Abbates, Διόσκορος πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος μονῆς τῆς ἁγίας μάρτυρος Εὐφημίας. Sanctæ verò Euphemiæ Martyris Calchedonensis martyrii acta Latina descripsit & edidit ex veteri Codice Prosper Martinengius, & Græca ex Metaphraste an. MDXC.

XIII. S. EUPHEMIÆ ædem, τὰ Ὀλυβρίου, seu *Olybrii* dictam, exstruere cœperat Deo exosa Eudoxia, Valentiniani Junioris Imp. conjux, & fundamenta ad cubitorum duorum altitudinem eduxerat: sed cum illa acerba morte sublata fuisset, Olybrius Romanus, dignitate Magister, qui juxta habitabat, hanc absolvit, pretiosis exornavit marmoribus, & amplis possessionibus ac donariis locupletavit: ita Codinus pag. 47. Fuit autem Olybrius, is qui Romæ Imperator appellatus est, Leone M. Constantinopoli regnante, & unà cum uxore Placidia ædem hanc ædificavit. Chronicon Alexandrinum pag. 745. ὅστις κτίζει τὴν ἁγίαν Εὐφημίαν τὰ Ὀλυβρίου. Ex quibus patet eandem S. Euphemiæ, quam ab Euphemia Augusta Justini Thracis uxore conditam, atque in ea ejusdem Augustæ statuam stetisse, Suidas & Codinus pag. 19. commemorant: siquidem Anonymus in Collectaneis Antiquitatum CP. pag. 191. hanc ἐν τοῖς Ὀλυβρίου statuit: unde ab Euphemia Augusta veterem ædem instauratam tantùm par est credere, non de novo excitatam. In hac porro æde Concilium celebratum anno XXVIII. Justiniani tradit Theophanes pag. 194. Sed & Basilicus Presbyter & Archimandrita τῆς ἁγίας Εὐφημίας τῆς ἐν Ὀλυμβρίου, subscripsisse legitur libello Monachorum ad Synodum sub Hormisda. Neque aliud est monasterium τὸ Ὀλυμβρίου, cujus Hegumenus fuit Dioscorus, qui interfuit Concilio Constantinopolitano sub Mena.

XIV. S. EUPHEMIÆ ædem in Petrio, seu τὴν ἁγίαν Εὐφημίαν τὴν Πέτραν, ædificatam ab Anastasio Dicoro & Ariadne AA. auctor est Codinus pag. 47. at S. Nicephorus in Chronogr. longè ante Anastasium extitisse in Petrio S. Euphemiæ oratorium refert, illudque à Castino Byzantino Episcopo ante conditam Constantinopolim exædificatum: Οὗτος ἐν Βυζαντίῳ, ἐν τόπῳ ἐπιλεγομένῳ Πετρίῳ εὐκτήριον τῆς ἁγίας Εὐφημίας ἤγειρεν τότε μαρτυρησάσης, *hic Byzantii in loco, qui Petrium appellatur, Oratorium S. Euphemiæ, tunc martyrium passæ, ædificavit.* His consona habet Nicephorus Callist. lib. VIII. cap. VI. ubi de Castino Episcopo, quem Constantinum vocat: ἔτει τῷ πρώτῳ τῆς ἱερατείας ἔσω ἔνδον τοῦ Βυζαντίου, κατὰ τὸ βόρειον μέρος, νεὼν ἀνιστᾷ, Εὐφημίᾳ τῇ μάρτυρι τὸ τέμενος ἀναθεὶς, ἡνικάδε τὸ μαρτύριον ἀγωνισαμένῃ, *hic primo Episcopatus sui anno intra Byzantium in parte septentrionali templum ædificavit. atque id Euphemiæ Martyri, qua tum martyrio vitam finierat, consecravit.* In hanc ædem illatas postmodum Theodosio M. imperante SS. Martyrum Terentii & Africani, quorum festum agunt Græci x. Aprilis, reliquias narrat Theodorus Lector Ecl. II. pag. mihi 190. Ex quibus patet ante Anastasii tempora stetisse ædem S. Euphemiæ in Petrio: Ἐπὶ τῆς αὐτοῦ τῆς μεγάλου Θεοδοσίου βασιλείας ἀπετέθη κελεύσει αὐτοῦ εἰς τὸ μαρτύριον τῆς ἁγίας Εὐφημίας ἐν τῇ Πέτρᾳ τὰ λείψανα τῶν ἁγίων μαρτύρων Τερεντίου καὶ Ἀφρικανοῦ, τῇ προδεκάτῃ τῶν Καλανδῶν Ὀκτωβρίων. *Eodem Theodosio M. imperante depositæ sunt ipsius jussu & mandato in Martyrio S. Euphemiæ in Petra, reliquiæ sanctorum Martyrum Terentii & Africani x. Kal. Octobris.* Instaurata postmodum hæc ædes à Basilio Macedone. Codinus pag. 60. Τὴν μονὴν τῆς ἁγίας Εὐφημίας, καὶ τοὺς τάφους τοὺς ὄντας ἐν τῷ Πετρίῳ, καὶ τὸ λουτρὸν, Βασίλειος ὁ Μακεδὼν ἀνήγειρε, καὶ τὰς θυγατέρας αὐτοῦ ἐκεῖσε ἀπέκειρε, *Monasterium Euphemiæ, & sepulchra quæ sunt in Petrio, Basilius Macedo condidit, & filias suas ibidem attondit.* Ut filias suas Basilius in Petrio monasterio attonderit, narrat etiam Porphyrogenitus in avi vita cap. XXVI. XXX. & ex eo Scylitzes & Zonaras: ex quibus patet monasterium sanctimonialium fuisse ex iis monasteriis, quæ τὰ βασιλικὰ vocabant, ut conjicere est ex Zonara pag. 135. ubi βασιλικὴ μονὴ dicitur. In illud etiam relegatam Zoem Leonis Philosophi conjugem, & attonsam tradunt Leo Grammaticus pag. 496. & Anonymus Combefisianus num. XVI. Καὶ ταύτην τοῦ παλατίου καταβιβάζουσιν, καὶ εἰς τὸ Πέτριον τῆς ἁγίας Εὐφημίας ἀπάγουσιν, *hanc è palatio dejectam, in Petrium ad S. Euphemiæ ædem ablegant.* Scylitzes pag. 618. de eadem Augusta: Καὶ τοῦ παλατίου κατάγεται, κἀν τῇ τῆς ἁγίας Εὐφημίας μονῇ ἀποκείρεται, *è palatio ejicitur, & in S. Euphemiæ monasterio tondetur.*

XV. S. EUPHEMIÆ juxta Neorium ædes alia videtur ab æde Petriana, etsi perinde Neorium Sinui Ceratino, ut Petrium adjacuerit. In Menæis festus dies agitur XVI. Maii τῆς ἁγίας Εὐφημίας πλησίον τοῦ Νεωρίου λιμένος, εἰς τὴν ἁγίαν Δύναμιν. At cùm ædes τῆς ἁγίας Δυνά-

μιως una sit ex iis, quas Deo sacras excitavit Constantinus Magnus, probabile est intra intimæ Urbis septa extitisse. Sed & non omnino perspicuum est ædem ibi sanctæ Euphemiæ stetisse, cùm videantur innuere Menæa in æde ἁγίας Δυνάμεως celebratam illius synaxin.

XVI. S. EUPHROSINÆ monasterium, τὰ Λιβάδια dictum, excitatum primò ab Irene Atheniensi Augusta, Leonis Chazari uxore: at cùm exiguum valde & paupertinum esset, Michael Theophili filius, Theodorâ matre & sororibus in illud ablegatis, ædificiis & possessionibus adornavit. Ita quidem Codinus pag. 49. In eo porro humatus Joannis Tzetzæ pater, ut ipse testatur Chil. v. cap. XVII.

Ος μέχρι νῦν ἀκέραιος νεκρὸν πλῶν ἐν τάφῳ;
Εν Εὐφροσύνης τῇ μονῇ τὴν κλῆσιν καλουμένῃ.

XVII. S. HELENÆ monasterium, de quo ita Chronicon MS. Andreæ Danduli an. MCCXII. *Octavo Ducis anno S. Helenæ de Venetiis Aicardus Regularis Canonicus de Constantinopoli corpus ex monasterio suo nomini dedicato subtiliter abstulit, quod Venetias translatum in suo recondidit monasterio.*

XVIII. S. HERMIONES Martyris, τῆς ἁγίας Ερμιόνης ἐν τοῖς Ελεβίχου, monasterii Abbas Paulus Concilio Constantinopolitano sub Mena cum aliis Urbis Abbatibus interfuit.

XIX. S. IÆ Martyris, cujus festum agunt Græci IV. Aug. aut alterius Iæ Martyris x. Sept. Martyrium ad lævam introitus Portæ Aureæ extitit, quod cùm Justinianus collapsum vidisset, cum omni munificentia illud renovavit, ut habet Procopius lib. I. de Ædif. cap. IX. Vide Menologium Sirleti IV. Aug. & x. Sept.

XX. S. IRENES templum à Constantino M. exstructum habent passim scriptores. Socrates lib. I. cap. XVI. Καὶ ἐν ταύτῃ τῇ πόλει δύο μὲν οἰκοδομήσας ἐκκλησίας, μίαν ἐπωνόμασεν Εἰρήνην, ἑτέραν δὲ τῶν Αποστόλων ἐπώνυμον, *in ipsa urbe duas Ecclesias ædificavit, quarum unam Irenem, alteram sanctorum Apostolorum appellavit.* Willelmus Malmesburiensis lib. IV. Hist. Angl. de Constantino: *Fecit in ea duas Ecclesias, quarum una Hirenis, altera dicitur Apostolorum.* Ita Theophanes pag. 18. Cedrenus pag. 284. & alii. Pachymeres lib. VII. cap. XV. & Codinus pag. 38. τὴν ἁγίαν Εἰρήνην τὴν παλαιὰν vocant: addunt Origines CP. ineditæ, τὸ Πατριαρχεῖον. Sic autem appellata, ut *à nova*, ea scilicet æde S. Irenes, quam postmodum Marcianus excitavit, distingueretur. Auctor vitæ S. Pauli Patr. CP. apud Photium: Χειροτονεῖται ὁ Παῦλος ἐπίσκοπος ἐν τῇ τῆς ἁγίας Εἰρήνης ἐπωνύμῳ ἐκκλησίᾳ, ἣν ὁ χρόνος ἀντιδιαστέλλων τῆς Νέας δέδωκε καλεῖσθαι Παλαιάν. Menæa ad XXII. Jan. in SS. Clemente & Agathangelo: Τελεῖται δὲ ἡ αὐτῶν σύναξις ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ τῆς ἁγίας Εἰρήνης παλαιᾶς καὶ νέας. Ex quibus rectè conjicit Gyllius Ecclesiam illam esse, quam *antiquam* vocat Urbis Descriptio, & quam unà cum Sophiana in secunda regione statuit. Proxima fuit ædi Sophianæ. Socrates de eodem Paulo Patr. CP. lib. II. cap. VI. Καὶ ἐν μὲν τῇ τῆς Εἰρήνης ἐπωνύμῳ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἐχομένῃ τῆς νῦν μεγάλης καὶ Σοφίας ὀνομαζομένης χειροτονεῖται Παῦλος. Eadem pene habet Nicephorus lib. IX. cap. IV. Justinianus Nov. III. cap. III. Ην δὲ ὁ προσκυνητὸς οἶκος τῆς ἁγίας Εἰρήνης ὁ τῇ ἁγιωτάτῃ μεγάλῃ Εκκλησίᾳ συνημμένος, *erat verò venerabilis ædes S. Irenes sanctissimæ Magnæ Ecclesiæ adjuncta.* Ubi addit idem Augustus, tres sacras ædes, Deiparæ scilicet, S. Theodori, & S. Irenes, eidem Magnæ Ecclesiæ unitas fuisse, neque proprium Clerum habuisse, qui in iis sacra ministeria perageret, sed illa peregisse ejusdem Magnæ Ecclesiæ Clericos, περινοστοῦντας κατά τινα περίοδον, καὶ κύκλον. Unde cùm Sophianæ ædis appendix fuerit, intra ejusdem septa ædificata dicitur à Socrate lib. II. cap. XII. ubi de Magna Ecclesia: Συνῆπται δὲ τῇ ἐπωνύμῳ Εἰρήνῃ, ἣν ὁ πατὴρ τοῦ Βασιλέως μικρὰν οὖσαν τὸ πρότερον εἰς κάλλος καὶ μέγεθος ηὔξησε· καὶ νῦν εἰσὶν εἰς ἕνα περίβολον ἄμφω ὁρώμεναι, μίαν τὴν προσωνυμίαν ἔχουσαι, *adjuncta est autem Ecclesiæ, quæ Irenes nomen habet, quam Imperatoris pater* (Constantinus M.) *cùm antea esset angusta, tum magnitudine, tum pulchritudine auxit. Iam verò ambæ uno septo cernuntur inclusæ, & uno nomine appellantur.* Quod verò de ampliore facta æde Irenes à Constantio tradit hoc loco Socrates, habet etiam auctor vitæ S. Pauli Patr. CP. quo loco ait ejusdem sancti reliquias in hanc ædem illatas: Καὶ διὰ μέσης τῆς πόλεως σῶμα τὸ κομίζοντες, εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς ἁγίας Εἰρήνης τῆς ἀρχαίας καλουμένης, ἣν Κωνσταντῖνος (leg. Κωνστάντιος) ὁ βασιλεὺς εἰς πλάτος καὶ μέγεθος ἐκ βραχυτέρας ἀνήγειρεν, ἧς καὶ προήδρευε πρὸς ὀλίγον, ἀπέθεντο: *Et per mediam urbem corpus ferentes, in Ecclesia sanctæ Irenes, quam antiquam vocant, & Constantinus Imperator, ex parva ad ampliorem latitudinem & magnitudinem excitavit, cui & Paulus aliquamdiu præfuerat, collocarant.* Conflagravit ædes illa Irenes in seditione Victoriatorum unà cum Sophiana, & aliis, Justiniano M. imperante, anno v. Theophanes pag. 154. Καὶ ἐκαύθη πολὺ μέρος τῆς πόλεως, καὶ ἡ μεγάλη ἐκκλησία, καὶ ἡ ἁγία Εἰρήνη, &c. *Incendio absumpta est magna pars urbis, & Magna Ecclesia, & sancta Irene.* Et Chronicon Alexandrinum pag. 779. ubi de eadem seditione: Καὶ ἐκαύθη τὸ βαλανεῖον τῆς Αλεξάνδρου, καὶ ὁ ξενὼν τοῦ Εὐβούλου ἐν μέρει, καὶ ἡ ἁγία Εἰρήνη, ἥτις ἦν κτισθεῖσα ὑπὸ Ιλλου τοῦ Ισαύρου τοῦ αὐτάρτου τοῦ βασιλέως Ζήνωνος. Sed in iis verbis mendum manifestum patet: neque enim ædes S. Irenes ab Illo tyranno condita: restituendum igitur, καὶ ἡ βασιλικὴ ἥτις ἦν, &c. ut intellexerit Basilicam Illi nuncupatam, quæ hoc

perinde incendio absumpta est, ut suo loco observatum. Sed hanc Irenes ædem postmodum de novo instauravit Justinianus, & amplissimam construxit, vix ut Byzantii, exceptâ Sophianâ, ulla fuerit alia, cui de magnitudine concederet, ut habet Procopius lib. I. de Ædif. cap. III. Conflagravit rursum ædis Justinianeæ μεσίαυλον & μέρος τ νάρθηκος anno XXXVIII. ejusdem Justiniani, ut refert Theophanes pag. 203. Denique concussa ipsa ædes eo terræ motu, qui accidit Leone Isauro regnante. S. Nicephorus in Breviario: Καὶ τὸν θεῖον ναὸν, ὃν τῆς ἁγίας Εἰρήνης ἐπώνυμον καλοῦσι, κατέσεισεν, ὃς πλησιαίτατα τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἵδρυται, *& divinum templum, quod sanctæ Irenes nomine appellant, & proximè Magnam Ecclesiam situm est, concussit.* Hodie intra septum regium includi, Parvamque Sophiam vocari, auctor est Gyllius lib. II. cap. II.

XXI. S. IRENES templum à Marciano Imperatore exstructum, magnitudine sua & elegantia perinsigne memorat Nicetas in Manuele lib. VII. n. III. qui incendio consumptum, denuò instauratum ab eodem Manuele, narrat: Ἐπιβαλόμενος δὲ τ πρὸς θάλασσαν τῆς ἁγίας Εἰρήνης οἰκοδομήσειν νεὼν, ὃν μεγέθει μέγιστον, καὶ κάλλει κάλλιστον πάλαι Μαρκιανὸς ὁ πάνυ ἀνήγειρε, πῦρ δὲ ἠθάλωσε, μέρη τινὰ τοῦ ζῶντος τεμένους ἐκ βάθρων δειμάμενος, τοῦ λοιποῦ τ ναοδομίας ἐπαύσατο· *Templum sanctæ Irenes maximum & pulcherrimum, à Marciano Imperatore conditum, & incendio absumptum, instaurare aggressus, cùm partes quasdam ex fundamentis exstruxisset, destitit*, &c. Sancto Xenophonti, vel sancto Marciano Oeconomo Magnæ Ecclesiæ, qui eodem Marciano imperante vixere, hujus templi ædificationem adscribunt Synaxaria ad x. Januarii: Ἐδείματο δὲ ναὸν τ ἁγίας Εἰρήνης τὴν πρὸς θάλασσαν, ἐπιγράψας (al. ἐπισυνάψας) αὐτῷ τ εὐκτήριον οἶκον τ ἁγίου Ἰσιδώρου. Et ad XXI. ejusdem mensis celebrari dicitur σύναξις τ ἁγίας Εἰρήνης ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ τῇ οὔσῃ πρὸς θάλασσαν. Proinde ea ipsa est Εἰρήνη, quæ παραθαλασσία dicitur in Supplicatione Basilii Diaconi & Monachorum in Concilio Ephesino parte I. cap. XXX. §. II. Atque hæc quidem ædes illa est, quam in septima regione statuit vetus Urbis Descriptio: *Habet autem in se Ecclesias tres, hoc est Irenem, Anastasianam, & S. Pauli.* Versus mare, πρὸς θάλασσαν, collocatur à Niceta loco laudato, in Vita sancti Auxentii Archimandritæ n. II. & in Synaxariis: ad Fretum scilicet, unde & ἁγία Εἰρήνη τὸ πέραμα dicitur Codino pag. 45. qui à Marciano conditam perinde scribit. Ædis S. Irenes meminit rursum Nicetas in Isaacio Angelo & Alexio F. n. II. quo loco narrat, capta à Francis & Venetis Urbe, exortum incendium à Synagoga Saracenorum, quæ ad septentrionalem Urbis partem ad mare vergebat, & templo S. Irenes proxima erat; versus Orientem in latitudine in templo maximo desiisse, denique ad Occasum usque ad Perama se extendisse: Ἤρξατο μὲν οὖν ἡ πρώτη τοῦ πυρὸς ἀφὴ ἀπὸ τοῦ συναγωγίου τῶν Σαρακηνῶν, τὸ δέ ἐστιν κατὰ τὸ πρὸς θάλασσαν ἐπικλινὲς βόρειον μέρος τ πόλεως· καὶ τῷ τεμένει ἐγγίζον, ὃ ἐπ' ὀνόματι τ ἁγίας Εἰρήνης ἵδρυται, καὶ πρὸς ἕω κατ' εὖρος λωφῆσαν ἐς τ νεὼν τ παμμέγιστον, κατὰ δ' ἑσπέραν ἐς τὸ λεγόμενον Πέραμα, &c. Ædem verò S. Irenes intra septum regiarum mulierum intellexisse se à senibus nescio quibus, deinde advertisse turrim excelsam extra claustrum mulierum sitam in latere tertii Collis vergente ad ortum æstivum, quadratam Irenem sua etiamnum ætate appellatam, auctor est Petrus Gyllius lib III. cap. VI.

XXII. SANCTÆ IRENES Martyris templum, ultra ædem S. ANTHIMI, ad ipsum Sinus ostium ædificavit Justinianus. Procopius lib. I. de Ædif. cap. VII. Ἐπέκεινα δὲ κατ' αὐτὸ μάλιστα τοῦ κόλπου στόμα Εἰρήνης μάρτυρος ναὸς ἵδρυται· ὅς δὴ οὕτως μεγαλοπρεπῶς τῷ βασιλεῖ ὅλως ἐξείργασται, ὡς οὐκ ἂν ἔγωγε φράσαι ἱκανῶς ἔχοιμι· *Post, ad ipsas Sinus fauces situm est Irenes Martyris templum, quod totum adeò magnificè Imperator exstruxit, ut me illi describendo imparem fatear.* Mox narrat ut, dum artifices in eo loco foderent, inventæ fuerint SS. Quadraginta Martyrum reliquiæ, & earum tactu, vel certè unguento, ipse Justinianus à gravi genuum dolore convaluerit. Proinde eas esse reliquias, quas in hanc ædem à se exstructam intulit, cùm ejus encænia celebravit, par est credere. Rem sic narrat Theophanes ad XXV. an. Justiniani: Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Σεπτεμβρίῳ ἰνδικτιῶνος ιε'. γεγόνασι τὰ ἐγκαίνια τ ἁγίας Εἰρήνης πέραν ἐν Συκαῖς, καὶ ἐξῆλθον τὰ ἅγια λείψανα ἐκ τ μεγάλης Ἐκκλησίας μετὰ τῶν δύο Πατριαρχῶν Μηνᾶ τ ΚΠ. καὶ Ἀπολιναρίου τ Ἀλεξανδρείας· καὶ ἐκάθισαν ἀμφότεροι ἐν τῷ βασιλικῷ ὀχήματι, κατέχοντες ἐν τοῖς γόνασιν αὐτῶν τὰ ἅγια λείψανα· καὶ ἦλθον ἕως τοῦ περάματος, καὶ ἐπέρασαν, καὶ ὑπήντησεν αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς, καὶ ἤνοιξαν τὴν αὐτὴν ἐκκλησίαν τῆς ἁγίας μάρτυρος Εἰρήνης· *Hoc anno mense Septembri Indictione XV. facta sunt encænia ædis S. Irenes in Sycis trans portum, & sanctæ Reliquiæ ex Magna Ecclesia processere cum duobus Patriarchis, Mena Constantinopolitano & Apollinario Alexandrino. Consedere verò ii in imperatorio curru, sanctas Reliquias genibus deferentes, & reverà usque ad trajectionis locum, quibus trajicientibus portum occurrit iis Imperator, & ipsam S. Irenes Ecclesiam aperuere.* Verùm S. Irenes ædis Sycænæ, seu Sycis proximæ, non fuit conditor Justinianus, sed instaurator: narrat quippe sanctus Nicephorus Patr. Constantinopol. in Chronographia, & ex eo Nicephorus Call. lib. VIII. cap. VI. à Pertinace Byzantino Episcopo ἐκκλησίαν πρὸς θάλασσαν excitasse ἐν τόπῳ, ᾧ Συκαῖ κλῆσις ἦν, Εἰρήνην τ οἶκον προσαγορεύσαντα. Meminit etiam Codinus pag. 59. τῆς ἁγίας Εἰρήνης τοῦ Γαλάτου πέραθεν. Cùm verò Ecclesia

S. Irenes ſteterit ante inſtauratam à Conſtantino urbem, probabile eſt illam intelligi in veteri Urbis Deſcriptione, ubi decima tertia regio unicam continuiſſe Eccleſiam dicitur. Illa nè porrò fuerit ædes S. Irenes, in qua cum Græcis collationem ſe habuiſſe de Proceſſione Spiritus ſancti, Joanne Comneno imperante, teſtatur Anſelmus Havelbergenſis Epiſcopus, & Lotharii Imperatoris ad eundem Imperatorem Legatus, quamque in vico Piſanorum ſtatuit, non facilè eſt definire: tametſi id ſuadere videatur Piſanorum in Urbe ſtatio, quos, cùm mercimoniis operam darent, Sycis ad Fretum ædes ſuas habuiſſe probabile eſt: à quibus ea regio Piſanorum Embolus appellata fuit, in ea ab eodem Joanne conſtitutorum, qui & iis *Scalas*, id eſt in Freto portus conceſſerat, ut eſt in Annalibus Piſanorum ab Ughello editis to. III. Italiæ ſacræ, quod attigimus in Notis ad Alexiadem pag. 313. Anſelmi verò verba ſunt: *Convenientibus itaque quamplurimis ſapientibus in vico qui dicitur Piſanorum, juxta Eccleſiam Ai Eerineæ, quæ linguâ Latinâ ſanctæ Pacis nuncupatur*, &c.

XXIII. S. JULIANÆ Martyris feſtum in illius æde juxta ſanctæ Euphemiæ ædem in Petrio celebratum à Græcis obſervant Menæa ad XXI. Decembris: Τελεῖται δὲ ἡ αὐτῆς σύναξις ἐν τῷ μαρτυρείῳ αὐτῆς, πλησίον τῆς ἁγίας μάρτυρος Εὐφημίας ἐν τῷ Πετρίῳ.

XXIV. S. JULIANÆ Martyris πλησίον τοῦ Στροβύλου, memoriam agunt Græci XVIII. Auguſti. Menæa.

XXV. S. PARASCEVES Martyris, cujus feſtum agunt Græci VI. Kal. Auguſti, oratorium extitit in tractu urbis *Areobindæ* appellato. Gregorius Diaconus in Vita ſancti Baſilii Junioris cap. XXXIX. Ἦν δὲ οὗτος ἱερεὺς τοῦ εὐκτηρίου τῆς ἁγίας μεγαλομάρτυρος Παρασκευῆς, τοῦ πλησίον Ἀρεοβίνδου ἀνιδρυμένου· *Erat autem hic Oratorii S. Paraſceves magnæ Martyris, quod excitatum eſt in tractu urbis Areobindi nuncupato, Sacerdos.* Meminit Gyllius lib. II. de Boſporo Thrac. cap. II. vici frequentis, quem Hagiam Paraſceven Græci vocant in littore Portæ Palatinæ ad Sinum obverſo. Sanctarum *Paraſceves*, *Barbaræ*, & *Marinæ*, in veteri tabella Græcanica expreſ-

XI

ſas imagines, ex Muſæo Canonicorum Regularium ſanctæ Genovefæ Pariſienſis hîc exhibemus. S. Marinæ etiam corpus haud procul ab urbe aſſervatum, indeque Venetias translatum an. MCCXXX. ſcribit Andreas Dandulus in Chron. MS. *Extra urbem Conſtantinopolitanam Ioannes de Bora de quodam monaſterio pretio & precibus inductis cuſtodibus, corpus B. Marinæ Virginis, quæ in cœnobio Monachorum accuſata de adulterio pœnitentiam egit, abſtulit, & Venetiis in Eccleſia S. Liberalis, nunc vocata ejus nomine, collocavit.*

XXVI. S. PELAGIÆ Martyris ædis mentionem agunt Theophanes in Copronymo, & ex eo Cedrenus pag. 466. ac Theophanes quidem apud Petavium in Notis ad Nicephorum Conſtantinopolitanum, ubi de Conſtantini Patriarchæ cæde: Τὸ δὲ σῶμα ἔρριψαν εἰς τὰ Πελαγίου σύροντες αὐτό· ἔνθα πρότερον μὲν ὑπῆρχεν ὁ τῆς ἁγίας μάρτυρος Πελαγίας ναὸς, ὃν ὁ θεομισὴς καταλύσας, καὶ τάφον καταδίκων ποιήσας, τὰ Πελαγίου ἐκάλεσεν. Ex quibus emendandus Cedrenus, apud quem perperam irrepſit pro εἰς τὰ Πελαγίου, εἰς τὸ Πέλαγος. Verùm apud editum Theophanem, ubi de Conſtantino Patriarcha, hæc verba non habentur pag. 372. ſed iſta tantùm, τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ δήσαντες, καλωδίῳ τὸν πόδα μετὰ τῶν βιοθανάτων ἔρριψαν. At infrà de quodam Petro Cionita: Ἐν τοῖς Πελαγίοις καὶ τοῦτον διὰ τῆς μέσης συρόμενον ἐκέλευσε ῥιφῆναι. Alibi verò pag. 359. ait eundem Copronymum Baſtagii cujuſdam oſſa præcepiſſe εἰς τὰ λεγόμενα Πελαγίου μνήματα μετὰ τῶν βιοθανάτων ῥίψαι. Denique pag. 367. de eodem Petro, cujus hoc loco meminit Zonaras: Καλωδίῳ δήσαντες αὐτοῦ τὸν πόδα, εἷλκον αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Πραιτωρίου ἕως τῶν Πελαγίου, ἔνθα καὶ διασπαράξαντες ἔρριψαν τὰ τίμια αὐτοῦ λείψανα ἐν τῷ τῶν βιοθανάτων λάκκῳ. Ita variè hic locus, in quem deferebantur βιοθανάτων, id eſt qui capitali ſupplicio damnati vitam finierant, cadavera, apud ſcriptores appellatur. Nicephorus Conſtantinopolitanus pag. 225. 1. edit. de Stephano: Καὶ αὐτοῦ τὸ σῶμα ἐν τοῖς καλουμένοις τάφοις τῶν Πελαγίου, ὡς κακοῦργον οἱ δυσσεβεῖς ἀπέρριψαν· αὐτόθι γὰρ τάτε τῶν ἐθνικῶν ἀμυήτων σώματα, καὶ τῶν ἐπὶ θανάτῳ ἀπηγορευμένων τελευτόντων ἐξεπέμπετο. Ex quibus emendandus locus alter pag. 232. ubi de Conſtantino Patriarcha: Τὸ δὲ αὐτοῦ σῶμα — εἰς τὰς τῶν Πελαγίων καλουμένης ταφῆς ἐξέρριπτον. Legendum enim τῶν Πελαγίου, ut ſupra. Adde Menæa ad XXVIII. Novemb. in ſancto Stephano Juniore. Videtur autem Pelagii locus iſte appellatione donatus extitiſſe haud procul ab æde ſancto Theodoro Martyri ſacra, ex iis quæ habet Nicephorus in Vita & Encomio Antonii Cauleæ Patr. Conſtantinop. n. XXX. quo loco ait *templum S. Theodori Martyris ſitum fuiſſe ſuper quoddam cœmeterium, in quod projiciebantur corpora condemnatorum.* Porrò meminit Chronicon Alexandrinum pag. 784. loci ubi τῶν βιοθανάτων cadavera defodi conſueverant ante Copronymi tempora.

XXVII. S. PHOTINÆ Martyris, ἔξω τῆς πόρτης τῶν Βλαχερνῶν, memoriam agunt Græci XX. Auguſti. Menæa.

XXVIII. S. THECLÆ Martyris templum, τὰ Κοντάρεια dictum, exſtruxit Conſtantinus M. & Deiparæ ſacravit: deinde à Juſtino Curopalata in nomen S. Theclæ transfuſum eſt, ut habet Codinus pag. 28. & auctor Collectaneorum CP. pag. 98. illud fortè quod ab eodem Juſtino renovatum ſcribit Zonaras: καὶ τὸν τῆς ἁγίας πρωτομάρτυρος Θέκλης (ναὸν) ἀνεκαίνισε.

XXIX. S. THECLÆ templum in Blacherniano Palatio excitavit Iſaacius Comnenus Imperator, quod die divæ feſto, qui incidit in XXIV. Septemb. dum in expeditione contra Patzinacitas verſaretur, orto in caſtris copioſo ac vehementi imbre, excuſſaque ventorum ac tempeſtatis vi ad quam conſederat, quercu, ab ea paulò ante ſeſe ſubduxiſſet, vitato mortis periculo. Hiſtoriam pluribus commemorant Anna Comnena lib. III. Alexiad. pag. 89. Scylitzes, Zonaras, & Glycas in Iſaacii vita. Illud poſtea Joannes Comnenus Imperator Alexii filius de novo inſtauravit, & in nomen Servatoris noſtri Jeſu Chriſti transfudit, ut auctor eſt idem Zonaras. At ante Iſaacium Comnenum in Blacherniano Palatio exſtructam hanc ædem innuit Continuator Theophanis lib. III. n. XLIV. Καὶ Θέκλα δὲ ἡ τούτου πρώτη θυγάτηρ, τὸ κατὰ τὰς Βλαχέρνας κουβούκλειον, ἔνθα καὶ τὸ τῆς πρωτομάρτυρος Θέκλης εὐκτήριον ἵδρυται, ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ἤγαγεν εὐμορφότατον· ἐκεῖσε καὶ τὸν βίον ἔσχα κλινοπετὴς ἐξέλιπεν. *Sed & Thecla ejus filiarum natu maxima, cubiculum, ubi & Theclæ Protomartyris oratorium eſt, à fundamentis excitavit: quo etiam in loco lecto decumbens vivere deſiit.* Ædis S. Theclæ Seleuciæ conditæ meminit Gregorius Nazianzenus Carm. de Vita ſua pag. 9. & Orat. XXI.

XXX. S. THECLÆ templum ad Portum Juliani, ὃ παρὰ τὸν τῆς πόλεως λιμένα ἐστὶν, ὅνπερ ἐπώνυμον Ἰουλιανοῦ συμβαίνει εἶναι, ædificavit Juſtinianus, ut auctor eſt Procopius lib. I. de Ædif. cap. IV. Ut porro S. Thecla à Græcis effingeretur, licebit colligere ex tabella quam ſupra delineari curavimus, ubi de S. Stephani æde ſacra.

XXXI. THEODOTÆ Martyris templum erexit Juſtinianus, Juſtino avunculo imperante, ἐν προαστείῳ καλουμένῳ Ἑβδόμῳ, *in ſuburbano cognominato Hebdomo*, ut Procop. lib. I. de Ædif. cap. IV. commemorat. Tres hoc nomine Martyres colunt Græci: prioris ex Nicæa oriundæ, quæ iiſdem temporibus vixit quibus S. Anaſtaſia, feſtum agunt XXIX. Julii; alterius, Conſtantinopolitanæ, quæ martyrium paſſa eſt ſub Leone Iconomacho, XVII. Julii; tertiæ

denique ex Pontica XVII. Sept. Sed prioris ædes fuit, ut ex Menæis ad XXIX. Julii colligitur, quo illius & liberorum festum celebrari annotatur ἐν τῷ μαρτυρείῳ αὐτῶν τῷ ὄντι ἐν τῷ Κάμπῳ: nam Campus Hebdomi pars fuit, ut alibi est observatum.

XXXII. S. ZENAIDIS Martyris τῆς θαυματουργοῦ, & sanctarum mulierum Æsiæ, & Susannæ discipularum S. Pancratii Episcopi Tauromenorum, synaxin & memoriam celebrari ἐν τῷ ἁγιωτάτῳ αὐτῶν μαρτυρείῳ ἐν τοῖς Βασιλίσκου, observant Menæa ad VII. Maii.

XXXIII. S. ZOÆ Martyri, cujus festum agunt II. Maii, ἀμφὶ τῆς πόλεως ἀγυιὰν ἐσχάτην, haud procul ab æde S. Annæ, magnificum templum exstruxit Justinianus M. ut auctor est Procopius lib. I. de Ædif. cap. III. Vide supra SS. Hesperi & Zoes templum.

VIII.

ÆDES SACRÆ CONDITORUM, aut Urbis tractus, vel alio nomine donatæ.

I. ABIBI, seu Ἀβίβου μονῆς, Abbas Joannes interfuit Concilio Constantinopolitano sub Mena cum aliis Urbis Abbatibus.

II. ACOEMETORUM, vel Acœmetarum, τῶν Ἀκοιμήτων monasterii in urbe, vel ad urbem, crebra est mentio apud veteres scriptores rerum Ecclesiasticarum, quòd hi *Acœmeti* Anastasio imperante ab Ecclesiæ unione se subduxissent, quo nomine carpuntur ut Nestoriani in L. VIII. Cod. de Summa Trinit. & fide Cath. apud Evagrium lib. III. capp. XVIII. XIX. XXI. Theophanem pagg. 104. 122. Gelasium PP. lib. adversus Nestorium & Eutychem, cui dicuntur *Aquimiti*, Liberatum Diac. in Breviario cap. XVIII. Victorem Tunnensem in Chronico, & alios, quibus *Achimitenses* & *Acœmetenses* nuncupantur, & *Acumici*, eidem Liberato cap. XX. Meminit Cyrilli Abbatis *Acymitensis* Nicolaus I. PP. Epist. X. ut Marcelli Archimandritæ τῶν Ἀκοιμήτων Theodoretus Epist. CXLI. Joannis Monachi τῶν Ἀκοιμήτων sub Tiberio Evagrius lib. V. cap. XVI. & Evethii Archimandritæ τῶν Ἀκοιμήτων Concilium Constantinopolitanum sub Hormisda. Ita autem dicti Græcis ejusmodi Monachi, quod in eorum monasteriis divinum Officium noctu diuque, nullo interposito cessationis intervallo, celebraretur & cantaretur, divisa in hunc finem in tres cœtus Monachorum sodalitate, ita ut peracto à priore turma in Ecclesia Officio, secunda & mox tertia succederet, sicque nullâ horâ Ecclesia à laudibus & canticis vacaret. Unde Ἀκοιμήτους istius instituti Monachos appellarunt, non quòd insomnes & nunquam conniventes oculis, perpetuis se vigiliis exercerent, ut censuit vir doctus lib. I. de Monachis primitivæ Ecclesiæ cap. IX. sed quòd divina in eorum Ecclesiis hymnologia non intercideret, nullaque hora vacaret à laudibus divinis, quas ex eo *laudis perennis* appellatione agnoscunt scriptores nostri, quæque ἄληκτος ὑμνολογία dicitur Ignatio in Vita S. Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani n. XIII. *Indeficiens psalmodia* in Vita S. Angilberti Abbatis Centulensis cap. II. n. XVI. Hujuscemodi instituti auctorem sanctum Marcellum Apamiensem, cujus festum agunt Græci XXIX. Decemb. facit Nicephorus Callisti lib. XV. cap. XXIII. alii, ut Synaxariorum scriptores, & auctor Vitæ Marcelli, Alexandrum Abbatem, cui ille in Archimandritæ dignitate successit: florebat autem Alexander an. CCCCXX. & in cœnobio, quod juxta S. Menæ monasterium erat, cum suis conversatus est. Vita S. Marcelli: Καὶ τότε μὲν ὁ θεῖος Ἀλέξανδρος πρὸς τῷ ἱερῷ οἴκῳ τοῦ μεγάλου ἐν μάρτυσι Μηνᾶ τὴν ἄσκησιν ἐπιδείκνυτο. ὕστερον δὲ καὶ πρὸς αὐτῷ τῷ Πόντου στόματι ἱδρύεται φροντιστήριον, οὗ δὲ καὶ νόμον εἰσάγει, καινὸν μὲν, ἀλλὰ τῶν ἁπάντων κάλλιστον, μηδέποτε τῆς εἰς Θεὸν ὕμνων τὸ συνεχὲς διακόπτεσθαι, ἀλλὰ τῇ κατὰ διαδοχὴν τῶν λειτουργούντων ὑπαλλαγῇ τὴν ἀσίγητον ταύτην καὶ ἄπαυστον τῷ Δεσπότῃ προσποιεῖσθαι δοξολογίαν· *Et tunc quidem divinus Alexander ad templum magni Martyris Menæ exercebatur, postea autem in ipso quoque ostio Ponti venerandum statuit monasterium, in quo novam quidem, sed longè omnium pulcherrimam legem induxit, ut hymnorum ad Deum nunquam intermitteretur perpetuitas, sed per vices mutatis rem divinam celebrantibus, hæc nunquam silens & indesinens Domino fieret glorificatio.* Et alio loco satis innuitur à perpetua hac doxologia Acœmetorum appellationem fluxisse: ἐκ τῆς διηνεκοῦς πρὸς Θεὸν ᾠδῆς τῶν Ἀκοιμήτων ἄχρι τῆς δεῦρο τὸ φροντιστήριον ονομάζεται, *ex perpetuo ad Deum cantico Acœmetorum monasterium hactenus appellatur.* Sed & auctor Vitæ S. Alexandri cap. VII. non in ipso S. Menæ monasterio eum conversatum, sed πλησίον τοῦ ἁγίου μάρτυρος Μηνᾶ, ait: subditque, cùm eò se contulisset, intra paucos dies convenisse ad eum generosos Christi Athletas ex omnibus istarum partium monasteriis, ex tribus potissimum nationibus, Romanis, Græcis, & Syris, numero trecentos, & hos in sex choros distribuisse, ut assiduam obirent hymnodiam: iisque demum præfecisse Quinquagenarios & Decanos secundùm regulam, πεντηκοντάρχους καὶ δεκάρχους, fuisseque omni hora perseverantes in divina doxologia. Ex hoc postmodum Acœme-

torum monasterio in alia cum intra, tum extra urbem monasteria idem institutum inductum est, quod de Dii Theophanes, de Studii Cedrenus & Nicephorus Callisti, de Irenæo denique in Bithynia monasteriis Vita S. Marcelli testantur. Memoratur præterea in Concilio Constantinopolitano sub Mena act. v. monasterium τῶν Ἀκοιμήτων in Diœcesi Calchedonensi. Nec dubium est quin alia extiterint in aliis Græcanici imperii provinciis; adeò ut non planè constet utrum ad Constantinopolitanum Acœmetensium monasterium pertineat quod in veteri MS. adnotatum se reperisse Jacobus Sirmondus testatur in Notis ad Facundum Hermianensem: *Has omnes B. Isidori Presbyteri & Abbatis Pelusiotæ recensui & transtuli ex Epistolis ejus duobus millibus, quæ sunt per quingentas distributæ in Acœmetensis monasterii codicibus vetustissimis quatuor.* Sed & inde in Gallias promanavit, uti pluribus observatum in Glossario nuper edito.

III. ÆGYPTIORUM Monasterii, μονῆς τῶν Αἰγυπτίων, Cyrion Hegumenus subscribit cum cæteris Urbis Hegumenis in Concilio Constantinopolitano sub Mena.

IV. AETII, templum, seu Ἀετίου, Petrio monasterio proximum fuit. *Petrio monasterio,* inquit Gerlachius apud Martinum Crusium in Turcogræcia pag. 190. *vicinum est templum* τοῦ Ἀετίου, *exornatum vario marmore & picturis, quibus singulis facies erasæ sunt, sicut & in reliquis monasteriis ac templis, quæ Turcica manus polluit, hodieque Mahumetano cultui addictum.* Sic autem appellata μονὴ τοῦ Ἀετίου, quia ab Aëtio quondam ædificata, uti censet idem Crusius. Apud Lambecium lib. IV. de Biblioth. Cæsar. pag. 81. in Cod. CXXX. hæc inscriptio legitur: Ἡ βίβλος αὕτη τῆς μονῆς τοῦ Προδρόμου, τῆς κειμένης ἔγγιστα τοῦ Ἀετίου ἀρχαϊκή· ἡ δὲ τῇ μονῇ κλῆσις Πέτρα.

V. AGALMATA, Origines CP. ineditæ: Ἐκ τοῦ ἁγίου Μωκίου καὶ τοῦ ἁγίου Μηνᾶ ἐδείωξε τὰ Ἀγάλματα, (Constantinus M.) καὶ ὠνόμασε τὸν ναὸν οὕτως· τὴν δὲ τελείαν αὐτοῦ ἀνοικοδομὴν ἐποίησε Πουλχερία καὶ Μαρκιανὸς μετὰ ρξέ. χρόνους, προσθεὶς ἱερὰ σκεύη καὶ προάστεια.

VI. ALEXII monasterium ab Alexio Patriarcha, qui Monomacho imperante vixit, conditore nomen accepit. Theodorus Balsam. ad Can. VI. Synodi CP. Καὶ ὁ ἁγιώτατος ἐκεῖνος Πατριάρχης κῦρος Ἀλέξιος μετὰ ταῦτα τὴν μονὴν τὴν λεγομένην τοῦ κυροῦ Ἀλεξίου ἀνέγειρεν. *Et sanctissimus ille Patriarcha Dominus Alexius, monasterium, quod Domini Alexii dictum est, postea excitavit.* Alexii porro thesaurum in eo monasterio olim depositum à Constantino Monomacho expilatum narrant Scylitzes & Zonaras. Alexiani monasterii situm versus Augustæonem adsignat Nicetas in Alexio Manuelis F. num. VI. Καὶ τὸν νεὼν δὲ, ὃς τοῦ Ἀλεξίου κατονομάζεται, τῇ δὲ τοῦ Αὐγουσταιῶνος αὐλαίᾳ προσήνωται, στρατιῶται εἰσιόντες ἐφύλαττον. *Templum quoque quod Alexii appellatur, & Augustæonis atrio adjungitur, milites ingressi illud custodierunt.* Ubi perperam Wolphius S. Alexio dicatum templum putavit, tametsi extiterit Constantinopoli hac appellatione ædes alia, in cujus Catechumeniis coactas aliquot Synodos legimus, ἐν τοῖς δεξιοῖς κατηχουμένοις τοῦ ἁγίου Ἀλεξίου, à Joanne Stypiota scilicet Patriarcha CP. sub Joanne Comneno contra Constantinum Chrysomalum, & à Michaële P. C. contra Niphonem Bogomilum apud Balsamonem ad Can. LVIII. Synod. Carthag. & Allatium lib. II. de Consensu utriusque Ecclesf. cap. XI. & XII.

VII. ALYPII monasterii mentio est in Menæis & in Menologio Sirleti ad XII. Junii, ubi observatur in eo fuisse oratorium, εὐκτήριον, sancti Onuphrii, cujus festum hac die celebrant Græci.

VIII. ANTHEMII monasterium, quod ab Alexio Mosele Cæsare, nobili Armenio, conditum narrant Continuator Theophanis lib. III. n. XVIII. Zonaras, & Scylitzes, & in quod mortua uxore Theophili Imperatoris filia concessit, Monachi sumpto habitu, appellationem sumpsit à loco ubi ædificatum est. Narrant quippe ii Alexium, cum ex Chrysopolitano monasterio, ubi vitam monasticam agebat, κατὰ τὸν Ἀνθεμίου λεγόμενον τόπον deambulandi gratiâ venisset, impetrata à Theophilo facultate, locum hunc emisse, & magnificum in eo excitasse monasterium, in quo post mortem sepultus est. Tradit verò Codinus in Origin. pag. 53. locum qui τὰ Ἀνθεμίου dicebatur, domum fuisse Anthemii, qui postmodum Romæ imperavit, eamque in templum, Gerocomium, & Balneum mutasse. Extitit porrò locus Anthemii ad maritimos urbis muros; siquidem scribit Theophanes pag. 331. anno I. Leonis Isauri Saracenos ad urbem adnavigasse, & εἰς τὰ Εὐτροπίου καὶ Ἀνθεμίου transiisse. Meminit præterea τῶν Ἀνθεμίου Leo Grammaticus pag. 468. Prodiit alter Mosele, qui copiis præfectus sub Romano Lacapeno in prælio contra Bulgaros in mari suffocatus periit, ut auctor est Scylitzes pag. 620. Posteriori huic Moseli monasterium, quod sua ætate τοῦ Μοσηλὲ dicebatur, adscribit, nescio an verè, Joannes Tzetzes Chil. IX. verf. CCLIX. ædificatum ubi domus illius fuerat:

> Ἡ νῦν μονὴ τοῦ Μοσηλὲ, τοῦ Μοσηλὲ ἦν οἶκος·
> Ὃς Μοσηλὲ πρὶν στρατάρχων Βουλγάροις ἡττημένος
> Τὰ πέραν μέρη τῶν Πηγῶν, μέλλων φυγεῖν εἰς πλοῖον,
> Ἀποτυχὼν, εἰς θάλασσαν ἔνοπλος ἀπεπνίγη.

Versus ædem sancti Acacii domum *Mosele*, seu Moselis statuit Codinus pag. 54. Μονῆς verò

verò τῆ Μοσελὲ meminit Pachymeres lib. XIII. cap. XIII. quod quidem monasterium idem fortè fuit quod à priore Alexio Mosele excitatum narrat Zonaras.

IX. MONASTERII juxta Aquæductum, seu πλησίον τοῦ Ἀγωγοῦ, Abbas Joannes Concilio Constantinopolitano sub Mena cum aliis Urbis Abbatibus interfuit.

X. ARMENIANORUM monasterium, in quo reclusus Photius Patriarcha Constantinopolitanus à Leone, Ἀρμενιανῶν Zonaræ, Ἀρμονιανῶν Scylitzæ pag. 593. & Anonymo Combefisiano in Leone Philosopho n. 11. μονὴ τῶν Ἀρμονιανῶν ἡ ἐπονομαζομένη τοῦ Βόρδονο: denique Leoni Grammatico pag. 475. μονὴ τῶν Ἀρμενιανῶν λεγομένη τοῦ Βόρδου nuncupatur. De nominis ratione nihil habent scriptores Byzantini: quod fortè obtinuerit, quia Armeniis Monachis primitus addictum fuerit.

XI. ASTERII monasterii, μονῆς τῶν Ἀστερίου, Abbas Anatolius subscripsit Libello Monachorum ad Synodum sub Hormisda: Timotheus verò cum cæteris Urbis Abbatibus Concilio Constantinopolitano sub Mena interfuit.

XII. AUGUSTÆ monasterium, μονὴ τῆς Αὐγούστης, vicinum fuit ædi, seu monasterio Περκοπίου appellato, & Palatiolis ædificatis à Procopia uxore Michaëlis Rhangabe. Origines Constantinop. ineditæ: Τὴν δὲ γυναικείαν μονὴν τὴν ἐκ πλαγίων αὐτῶν τὴν καλουμένην Αὐγούστης, Ἰουστῖνος ὁ Θρᾷξ ἔκτισε τοῦ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ Εὐφημίᾳ τεθὲν καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ πρότερον ἐκεῖσε. *Monasterium feminarum, quod horum* (Palatiolorum) *latera sunt, Augustæ nomine donatum ædificavit Iustinus Thrax, pro uxore sua Eudocia, ubi & illius corpus primùm conditum fuit.* Vicinum etiam fuisse ædi S. Thomæ docet Anonymus in Miraculis S. Anastasii Persæ Martyris cap. XV. apud Bolandum XXII. Januarii. Vide infra n. LXXVII.

XIII. BASSI Ecclesia dicebatur ea, quam Bassus Patricius in domo propria condiderat sub Justiniano Magno, cui oculos avulsit Theodora Augusta, nervo bovino à fronte ad aures circumducto, qui fortè idem qui Prætorianam gessit præfecturam, ut auctor est Procopius in Hist. Arcana cap. XXI. Vide Codinum pag. 46.

XIV. BETHLEEM, monasterium sic appellatum, condidit sancta Helena. Origines Constantinop. ineditæ: ἐκεῖσε δὲ καὶ τὴν μονὴν τὴν Βηθλεὲμ ἡ ἁγία Ἑλένη ἀνήγειρε, *hîc & monasterium Bethleem dictum exstruxit sancta Helena:* eo nempe loco ubi extitere monasteria Antiochi, & Augustæ appellata. Vide Codinum pag. 38.

XV. CÆNOPOLIS, Καινόπολις, Ecclesia ita nuncupata, in nona regione statuitur in Urbis Descriptione: *Continet in se Ecclesias duas, Cenopolim & Omonœam.* Meminit etiam Chronicon Alexandrinum in Arcadio pag. 716. nullo præterquam situs indicio, innuens haud procul extitisse à Foro Theodosiano. De nominis etymo nihil succurrit, nisi fortè quòd exstructa primitus fuerit in nova, uti aiebant, urbe, cùm veteris Byzantii fines longiùs prolati sunt à Constantino Magno.

XVI. CAIUMÆ monasterii, seu μονῆς τοῦ Καΐῦμα, Hegumenus Symeones subscripsit Libello Monachorum ad Synodum sub Hormisda: ut & Dudas cum aliis Urbis Abbatibus Concilio Constantinopolitano sub Mena.

XVII. CALAMI, seu τοῦ Καλάμου μονῆς ἡγούμενος Alexander subscribit in Concilio Constantinopolitano sub Mena act. I. cum aliis Urbis Abbatibus: at act. V. scribitur Καλαμίου. In Concilio verò Constantinopolitano an. DXVIII. subscribit pariter Sophronius Presbyter & Archimandrita μονῆς τοῦ ἐπίκλην ἐν τῷ Καλάμῳ.

XVIII. CALLIÆ monasterium, quòd μονὴ τοῦ Καυλέα Leoni Grammatico pag. 479. aliis Μονὴ τοῦ Καλέως dicitur, exstruxit Antonius Cauleas Patr. Constantinopol. ut docet Nicephorus Gregoras in illius Vita, uti monuimus in Notis ad Alexiadem pag. 268. ut & vetus scheda apud Ughellum to. V. Ital. Sacr. pag. 1332. ex qua præterea discimus, S. Pauli, qui sub Copronymo martyrii palmam consecutus est, ex divina revelatione corpus invenisse in Monasterio *Chaima: Deinde cum centum ac viginti duobus annis prædictum Martyris corpus humatum sub terra mansisset, imperante Christianissimo Imperatore Basilio Macedone, facta Angelica revelatione venerabili olim Abbati Caleos, tunc verò Patriarchæ Constantinopolitano, inventum fuit in monasterio Chaima, tanta suavitate redolens, adeoque recens, pulchrum & integrum, ut tunc reconditum adhuc spirans videretur.* Sed evidens error est in hac scheda, cùm anno demum tertio Leonis Philosophi, non verò sub Basilio, hanc dignitatem inierit Antonius, ut est apud Scylitzem, & Leonem Grammaticum. Sed an Cauleæ nomen obtinuerit quod monasterii *Caleæ* Hegumenus fuerit, an verò monasterium ipsum de ejus cognomine appellatum fuerit, prorsus incertum est. Antonii Patriarchæ mentio est in inscript. Gr. apud Gruterum MLXI. 2. & in Synaxariis ad XII. Febr. Vide Bolandum ad eundem diem, ubi illius elogium & vitam perstrinxit.

XIX. CALLISTRATI monasterium, à Callistrato ædificatum, illo nempe, qui, ut auctor esse Glycas, cum XII. Senatoribus, unà cum Constantino M. Byzantium profectus, fortunæ suæ sedem ibi fixit: Codinus pag. 59. ait Florentium & Callistratum, fratres germanos, Constantinopoli floruisse sub eodem Constantino, & post eorum decessum exil-

lorum ædibus monasteria duo confecta : in quorum alterum Paulus Patriarcha CP. deposita Patriarchali dignitate secessit, & post quatuor menses obiit, Irene Atheniensi imperante. Infamatur potissimum hoc monasterium ob quosdam pravos monachos qui ex eo prodiere, quos inter memorantur Paulus Monachus τῆ Καλλιςράτε, Astrologus insignis, apud Nicephorum CP. Theophanem, Cedrenum, & alios, qui Leontio Imperium prædixit, & alter inclusus ejusdem Monasterii, divinator perinde & hæreticus, qui Philippicum etiam imperaturum prænuntiavit. Sed & inde prodiisse aiunt Sergium Monachum Arianum, qui Urbe ob hæresim exactus, ad Mahometem se contulit, eique ad stabiliendas imposturas magno adjumento fuit. Saracenica Sylburgii pag. 57. Ἐπιςεύθη δὲ συμπεπορευμένου αὐτοῖς μοναχοῦ τινὸς Ἀρειανοῦ ψευδωνύμως, διὰ τὴν κακοπιστίαν αὐτοῦ ἐξορισθέντος ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως, ἐκ τῆς μονῆς τῆ Καλλιςράτε μετ' αἰσχύνης ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἡρακλείου. *Persuasus est, ipsi opitulante falso quodam Monacho Ariano, ob suam hæresim Constantinopoli cum infamia pulso ac exacto ex monasterio Callistrati, imperante Heraclio.* Ex quibus refellitur Thevetus lib. XIX. Cosmogr. cap III. qui ex Græcorum relationibus Patriarchalem Ecclesiam, qua tempestate scribebat, hoc est anno MDLXXIV. monasterium illud fuisse ait, ex quo prodierit Sergius, cùm illa fuerit Deiparæ Pammacharistæ, uti ipse & Crusius tradunt. Inde igitur non sine divina providentia factum, ut monasterium, quod pravos adeò Monachos protulerat, funditus dirutum fuerit à Copronymo, ut est apud Theophanem pag. 379. Porro in VII. Synodo subscribit *Gregorius Abbas Callistrati.* Præterea ἐν τῇ μονῇ τῆ Καλλιςράτε S. Auxentii, qui sub Heraclio vixit, memoria agitur XIV. Febr. in Menæis.

XX. CALYPA, monasterium in M. Palatio. Symeon Logotheta in Alexandro num. II. περιώρισεν αὐτὸν Ἀλέξανδρος ἐν τῇ μονῇ τῆ παλατίε τῇ λεγομένῃ Καλυπᾷ. Quo loco Leo Grammaticus pag. 488. & Anonymus Combefisianus in eodem Alexandro Imp. num. V. habent ἐν τῇ μονῇ τῆ παλατίε, τῇ ἐπώνυμον Καμπᾷ.

XXI. CARIANI, Καριανοῦ, monasterium feminarum, meminit Leo Grammaticus p. 461. Illud conditum σὺν τῷ Ἐμβόλῳ, *cum Porticu*, à Mauricio Imperatore, huicque adjunctum prætereà fuisse Gerocomium, & hanc appellationem nactum, quia ibi antea erat domus Cariani Patricii, auctor est Codinus pag. 48.

XXII. CATHARORUM, τῶν Καθαρῶν, monasterium, excitatum fuit à Narsete Justino imperante anno VI. ut habent Theophanes pag. 206. & Cedrenus, qui ejusdem ædis rursum mentionem agunt in Constantino Irenes filio an. VI. In Menologio Sirleti ad XXVII. April. festum celebrari dicitur à Græcis *S. Ioannis Confessoris Abbatis Monasterii Catharorum, qui multa pro sanctarum imaginum defensione passus est sub Leone Iconomacho.* Vide virum doctissimum Godefridum Henschenium ad XXVII. April. in eodem S. Joanne.

XXIII. CHARSIÆ, seu τῆ Χαρσίε, id est ad Portam Charsiæ, monasterii Abbas Hypatius subscripsit libello Monachorum ad Synodum sub Hormisda.

XXIV. CHIRAMAS, inter ædes sacras recensetur à Bondelmontio in Descriptione CP. sed quæ illa sit, fateor me ignorare.

XXV. CHRYSONICE monasterium sic nuncupatum ad Portam Auream, in quo annos plures egit S. Nicetas sub Michaële Theodoræ filio, memorant Menæa ad XIII. Octob. seu Synaxaria: Ὕστερον δὲ κρατήσαντος τῆ βασιλέως Μιχαὴλ, μόλις ἕως προσκληθεὶς, καταίνεσε μοναχὸν μὲν γενέσθαι· τῆς πόλεως δὲ μὴ ἐξελθεῖν, ἀλλ' εἰς τὴν λεγομένην Χρυσῆν πόρταν δοὺς αὐτῷ μονὴν τὴν λεγομένην Χρυσονίκην, προσμένειν ἐκέλευσε. *Postea verò Imperante imperatore Michaële, vix ipse evocatus, monachum fieri consensit: urbe verò haud egredi, sed ad Auream Portam dans illi monasterium Chrysonicen appellatum, manere præcepit.*

XXVI. CHRYSOPEGE, seu Χρυσοπηγή, ædes sacra ita dicta in Castro Galatino, Græcis addicta, ut habet Crusius pag. 205.

XXVII. CRETICORUM, τῆ Κρητικῶν, monasterii Abbas Polychronius Concilio Constantinopolitano sub Mena cum aliis Urbis Abbatibus interfuit.

XXVIII. CRISIS. Menæa ad VII. Octobr. ubi de S. Andrea: Καὶ τοῦτο λαβόντες, ἐν ἱερῷ τόπῳ, ᾧ Κρίσις τοὔνομα, κατέθαψαν. *Illudque accipientes, in sacro loco, Crisi appellato, humo mandant.*

XXIX. CUCOROBII monasterium, τὰ Κουκορόβια τὴν μονὴν ἔκτισεν ὁ ἅγιος Εὐάρεστος ἐν τοῖς χρόνοις τῆ Τραύλε τῆ Ἀμορίε. *Condidit S. Evarestus imperante Michaële Balbo*, ut tradunt Origines CP. ineditæ.

XXX. CYCLOPUM, τῆ Κυκλώπων monasterii Abbas Alexander subscripsit libello Monachorum ad Synodum sub Hormisda.

XXXI. CYRIOTISSÆ, τῆς Κυριωτίσσης, monasterium, in quod concessit Joannes Glycys Patriarcha CP. ejurato præsulatu sub Andronico Juniore, memorat Gregoras lib. VII. pag. 201. Καὶ τὴν τῆς Κυριωτίσσης μονὴν εἰς οἴκησιν ἀπονέμει. *Et Cyriotissæ monasterium ei habitandum concessit.*

XXXII. DALMATI, vel Delmati monasterium, omniumque Constantinopoli ex-

titerunt, Cœnobiorum & antiquissimum, & celeberrimum fuisse constat. Theophanes de Copronymo pag. 373. Τὸ γὰρ Δαλμάτων πρῶτον ὂν ἐν τοῖς κοινοβίοις τοῦ Βυζαντίου τοῖς στρατιώταις εἰς καθοικίαν ἔδωκεν, ac *Monasterium quidem Dalmatorum, cœnobiorum omnium Byzantii celeberrimum, militibus diversorium assignavit.* Sic etiam appellatur à Symeone Logotheta in Porphyrogenito n. IV. De antiquitate testatur Zonaras in eodem Copronymo pag. 92. Καὶ τὴν τοῦ Δαλμάτου λεγομένην μονὴν, ἀρχαίαν οὖσαν καὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβυτέραν πασῶν, ἀφ' ἧς ἀπελάσας τοὺς μοναχοὺς στρατιωτῶν αὐτὴν πεποίηκε καταγώγιον. *Dalmati monasterium vetustum, & omnium quæ Constantinopoli sunt, antiquissimum, pulsis inde monachis, militum diversorium fecit.* Ex quibus patet error Græculi ἐν Πατρίοις, seu in Originibus Constantinopolitanis ineditis, scribentis, à Dalmatio Constantini M. ex fratre nepote exstructum, & ex ejus nomine nuncupatum Dalmati monasterium: Μονὴ τοῦ Δαλμάτου ἐκτίσθη παρὰ Δαλμάτου Πατρικίου ἀνεψιοῦ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἀφ' οὗ καὶ Ἀψίμαρος ὁ Τιβέριος βασιλεὺς, ὅτε ἀνῆλθε μετὰ χελανδίων, καὶ ἐκράτησε τῆς βασιλείας, τὸν βασιλέα Ἰουστινιανὸν ῥινοκοπήσας, καὶ περιορίσας, καὶ ἐφρούρει ἐκεῖσε. Quæ quidem interpolavit Codinus pag. 62. floruit enim Dalmatus ille, à quo monasterium nomen sumpsit, sub Theodosio Juniore, qui unà cum Floro filio, sancti Isaacii consuetudine usus, ac colloquiis persuasus, in monasterio, quod de ejus nomine postmodum dictum est, se inclusit, ubi uterque vitam sanctam exegit. Horum festum, ut & S. Isaacii, agunt Græci III. Augusti. Synaxaria de Dalmato, (nam Δαλμάτος, non Δαλμάτης ibi appellatur): Καταλιπὼν καὶ γυναῖκα καὶ τέκνα, μόνον δὲ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Φαῦστον ἀναλαβὼν, ἀπῆλθε πρὸς αὐτὸν (Ἰσαάκιον) καὶ γέγονε μοναχὸς, ἀποκείρας καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἠγωνίσαντο, ὡς περιβόητοι γενέσθαι βασιλεῦσι, καὶ συγκλήτῳ, καὶ θαύματα διάφορα εἰς δόξαν Θεοῦ ἐπιτελέσας, καὶ ὑπὸ μετὰ τελευτῆς Ἰσαακίου ἐπλειώθη. *Relictis uxore & liberis, soloque filio Fausto assumpto, ad Isaacium se contulit, atque ita uterque sic in sacris exercitiis versatus sit, ut Imperatoribus & Senatui ex crebris miraculis innotesceret: sed hæc facta sunt post mortem Isaacii.* Fuit autem Isaacius is, qui Valentem contra Gothos expeditionem parantem non rediturum, & mortis illius genus prædixit, ut est apud Zonaram pag. 27. At qui Dalmatus in Synaxariis, Dalmatius appellatur in Synodo Ephesina an. CCCCXXXI. part. II. act. I. sub ipso Theodosio celebrata, ubi Δαλμάτιος πρεσβύτερος καὶ Ἀρχιμανδρίτης πατὴρ μοναστηρίων dicitur: cujus quidem Concilii Patrum ad Dalmatium, vicissimque Dalmatii ad Patres Concilii epistolas nuper edidit vir doctissimus Joannes Garnerius in præfatione ad secundam partem Marii Mercatoris pag. 27. Neque enim alius & diversus est à Dalmato, cujus nomine insigne fuit hoc monasterium, licèt illius, si bene conjicio, conditor non fuit, cùm tradant Synaxaria S. Isaacium Constantinopolim profectum, in unum è monasteriis Urbis secessisse, ὃ τοῦ Δαλμάτου νῦν λέγεται, quod etiam admodum simile est vero, cùm ante Theodosii Junioris tempora extiterint in urbe monasteria, illudque quod Dalmati nomen habuit, omnium antiquissimum fuerit. Quod verò Dalmatius πατὴρ μοναστηρίων appelletur in Concilio Ephesino, ex eo ortum, quòd Hegumenus hujus monasterii cæteris in urbe præesset, tanquam antiquioris, jusque in alios omnes monachos ratione disciplinæ haberet: vel certè quòd S. Dalmato & successoribus ea prærogativa à Patribus Concilii Ephesini indulta esset. Menæa III. Aug. Καὶ τοῖς κατ' Ἔφεσον συνελθοῦσι πατράσιν αἰδέσιμος φανεὶς, οἳ καὶ Ἀρχιμανδρίτην αὐτὸν, καὶ τοὺς μετ' αὐτὸν τῆς κατ' αὐτὸν μονῆς ἄρχοντας ἐψηφίσαντο μέχρις αἰῶνος ὑπάρχειν. *Et Patribus Ephesum ad Concilium convenientibus venerandus apparuit, qui & ipsum, & in Monasterii regimine subsecuturos, in æternum fore decreverunt Archimandritas.* Unde Marianus, primus inter Abbates subscribit in Concilio CP. sub Mena act. I. cum hocce titulo: Ἡγούμενος μονῆς τοῦ ἐπικαλουμένης Δαλματίου τοῦ θεοφιλοῦς μνήμης, καὶ ἔξαρχος τῶν ἐπὶ βασιλευούσης ταύτης πόλεως διακειμένων εὐαγῶν μοναστηρίων, καὶ τῶν λοιπῶν ἡγουμένων τῶν κατὰ τὴν φιλόχριστον ταύτην πόλιν καθεστώτων εὐαγῶν μοναστηρίων. Observat præterea idem vir eruditus Joannes Garnerius Epistolæ Synodi Ephesinæ ad Dalmatium adjunctum fuisse in Codice Vaticano breve parergon de summa monasteriorum Urbis Regiæ præfectura Dalmatio collata, quod spernendum putaverit propter ἀνιστορησίαν: quod fortean idem fuerit quod habent Menæa. Inde porrò Timotheus, qui sub Justiniano M. anno XXX. obiit, dicitur ἔξαρχος τῶν μοναστηρίων καὶ ἡγούμενος τῆς Δαλμάτου μονῆς apud Theophanem: quomodo fortè indigitatur S. Euthymius, antequam Patriarchatum CP. consequeretur, *Catholicus seu Abbas & Hegumenus universalis*, apud Eustathium cap. XV. quod illi omnium in urbe regia monasteriorum cura demandata esset: nec scio an id spectarit dignitas in Ecclesia CP. Ἄρχοντος τῶν μοναστηρίων, cujus meminit Cantacuzenus lib. I. cap. I. Monasterium verò Dalmati, S. Nicephoro CP. in Breviario τὸ Δαλμάτου μοναστήριον nuncupatur. Illius præterea mentio occurrit apud Theophanem pag. 132. 310. Leonem Grammaticum pag. 489. Scylitzem pag. 610. & in Menæis VI. Junii in S. Hilarione.

XXXIII. DAMIANI, Δαμιανοῦ, monasterium appellationem sumpsit ab ejus conditore Damiano Sclavo, Præfecto cubiculi, seu παρακοιμωμένῳ, Theophilo & Michaële imperantibus, ut habent Origines CP. & Codinus pag. 58. Leo Grammaticus, Anonymus Combefisianus n. II. & Symeon Logotheta num. IV. in Leone Philosopho meminerunt τοῦ προσκήνου

εἰς τὰ Δαμιανȣ̃, *processus facti ad Damiani*, seu Monasterium, seu Palatium.

XXXIV. DANIELIS, seu τȣ̃ τῆς ἁγίας μνήμης Δανιὴλ ἐν τῷ στύλῳ, Babylas Abbas subscripsit libello Monachorum ad Synodum sub Hormisda. Interfuit etiam Concilio Constantinopolitano sub Mena cum aliis Urbis Abbatibus.

XXXV. DESPOTARUM, seu τῶν Δεσποτῶν, monasterium, in quo reclusa à Michaële Balbo Theodosia Leonis Armenii uxor, ut habent Continuator Theophanis lib. II. n. VII. Zonaras pag. 109. Symeon Logotheta in eodem Leone n. XIV. & Scylitzes pag. 497.

XXXVI. DEXIOCRATIS ædes sacra, τὰ Δεξιοκράτȣς, unà cum Gerocomio ædificata fuit à Dexiocrate Patricio, qui Theodosio Juniore imperante vixit, ut scribit Codinus pag. 48.

XXXVII. EPHORI, Ἐφόρȣ, monasterium κατὰ τὸ Ζεύξιππον statuit Nicetas in Andronico lib. II. n. XIII.

XXXVIII. EUCRATADARUM monasterii, μονῆς Εὐκρατάδων, Abbas Atticus Constantinopolitano Concilio sub Mena interfuit cum cæteris Urbis Abbatibus.

XXXIX. EUTYCHII, seu Εὐτυχίου τῶν Λυκαόνων monasterii, πλησίον τῆς Μαρζώνης, Zozimus Abbas subscribit in Concilio Constantinopolitano sub Mena act. I. ubi & subscribit pariter Flavianus Presbyter δευτεραῖος Modesti ἡγουμένου τῆς μονῆς ἐπίκλην τῶν Λυκαόνων.

XL. EUTHYMII Patriarchæ monasterium virorum fuit, & conditum ab eodem Patriarcha qui Leone M. imperante vixit, à quo dignitate detrusus, in eo postmodum humatus est, uti narrat Scylitzes pagg. 606. 607. Illius meminit Leo Grammaticus pag. 486. & Symeon Logotheta in Leone n. XXIV.

XLI. FLORI monasterium. Hujus frequens mentio est apud scriptores Byzantinos, à quibus interdum Φλώρȣ μονὴ nudè dicitur, ut apud S. Nicephorum in Breviario pag. 115. Γρηγόριος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος ἐν τῇ Φλώρȣ μονῇ, qui quidem Gregorius apud Theophanem pag. 307. & Cedrenum pag. 443. ἡγούμενος τῆς Φλώρȣ. Ita idem Cedrenus pag. 370. ἐν τῇ μονῇ τῆς Φλώρȣ ἀπεκάρη, *in monasterio Flori tonsus est.* In septima Synodo subscribit Hilarion ἡγούμενος τῆς Φλώρȣ, ubi perperam Φλώρον editio præfert. Theophanes pag. 385. ait Paulum Patriarcham Constantinopolitanum abdicata dignitate in monasterium τȣ̃ Φλώρȣ secessisse. Meminit etiam ejusdem monasterii Ignatius Diaconus in Vita S. Tarasii Patriarchæ Constantinopolitani cap. II. ut & Gregorius Monachus in Vita S. Basilii Junioris cap. LVI. qui ædem SS. Flori & Lauri vicinam fuisse S. Philippi ædi innuit: Μετεκόμισαν αὐτὸ (σῶμα) εἰς τὸ ἑαυτȣ̃ μοναστήριον, ὃ πλησίον μετὰ τῶν ἁγίων Φλώρȣ καὶ Λαύρȣ, καὶ τȣ̃ θείȣ ναȣ̃ τȣ̃ ἁγίȣ Ἀποστόλȣ Φιλίππȣ διάκειται· *Transtulerunt ejus corpus in illius monasterium, quod ædi SS. Flori & Lauri, & ædi S. Apostoli Philippi adjacet.* Erant autem Florus & Laurus fratres germani, qui martyrio vitam finierunt sub Licinio, quorum reliquiæ sub Constantino Magno retectæ, in urbem invectæ sunt, καὶ ἀπετέθησαν ἐν τόπῳ, ᾧ νῦν κατάκεινται, ut est in Synaxariis ad XVIII. Augusti, quo eorum memoria recolitur à Græcis. Ejusdem monasterii Abbas fuit Hilarion, qui in Synodo Nicæna II. act. quarta, ἡγούμενος τῆς Φλώρον appellatur.

XLII. GALESII, Γαλησίου, monasterium virorum fuit: hujus meminit Pachymeres lib. IV. cap. II.

XLIII. GASTRIA, ædem ita appellatam, condidit S. Helena Augusta, si qua fides Originibus Constantinopol. ineditis & Codino pag. 38. At Zonaras pag. 116. Theoctistæ cognomento Florinæ, Theodoræ, quæ Theophilo Imperatori nupsit, matri adscribit: Τῆς δὲ Θεοδώρας τῷ βασιλεῖ συζυγείσης, καὶ ἡ μήτηρ αὐτῆς Θεοκτίστη, ἡ καὶ Φλωρεῖνα ἐπωνομάζετο, Ζωστὴ καὶ Πατρικία τετίμητο, ᾤκει δὲ κατὰ τὴν μονὴν τῶν Γαστρίων, ὡς δέ τινες λέγουσι, καὶ τὴν μονὴν αὐτὴν ἐκείνη ἐδείματο· *Cùm igitur Theodora Imperatorem maritum accepisset, & illius mater Theoctista, quæ & Florina cognominabatur, Zostes & Patriciæ dignitatibus ornata erat, habitabat autem juxta monasterium Gastriorum, ut verò quidam dicunt, ipsum monasterium ipsa ædificaverat*, &c. Scylitzes pariter pag. 115. & Continuator Theophanis lib. III. n. V. Theoctistam τὸν οἶκον ἔχουσαν διακείμενον τῶν Γαστρίων habuisse scribunt. Leo verò Grammaticus pag. 449. & Joëlus pag. 178. videntur innuere Euphrosynen ejusdem Theophili matrem istud monasterium ædificasse, in quod mortuo Michaële Balbo marito concesserit: Ἡ δὲ τȣ́τȣ μήτηρ Εὐφροσύνη ἑκουσίως κατελθοῦσα τȣ̃ Παλατίου, ἐν τῇ μονῇ αὐτῆς, ᾗ ἐπώνυμον τὰ Γάστρια, ἡσύχαζεν· *Illius verò mater Euphrosyne Palatio egressa, in suo monasterio, cui nomen est Gastria, quievit.* In illud postmodum relegatas Michaëlis Imperatoris sorores à Basilio Macedone scribunt Continuator Theophanis lib. IV. n. XXII. Symeon Logotheta n. VI. & Scylitzes pag. 545. Καὶ τὰς αὐτῆς θυγατέρας πρὸς τὸ τῆς μάμμης ἐξαπέστειλε μοναστήριον, ὃ Γάστρια κατονομάζεται· *Et illius filias ad aviæ monasterium amandavit, quod Gastria cognominatur:* ubi Scylitzes Euphrosynæ monasterium proprium fuisse indicat. Adde Leonem Grammat. pag. 461. Ita porrò nuncupatum fuit monasterium, quòd juxta *Gastria* situm esset, cujus quidem appellationis hanc rationem affert Codinus pag. 38. quòd S. Helena sacram Crucem afferens Hierosolymis, hanc introduxit per Portam Arenariam, τῆς

ψαμμάθου, & quæ reperta fuerant ſupra Crucem lilia, balſama, atque ejuſmodi virentia gramina, εἰς γάστρας, *in vaſis* plantaverit, εἰς τὸ διασωθῆναι, *quò conſervarentur*, indeque nomen loco dediſſe, & monaſterium exſtruxiſſe. Eſt autem γάστρα, ventroſum vas Polluci, *Gaſtrum, vas æneum cum fundo anguſto*, in Gloſſ. Arabico-Lat. qua voce utitur Marcellus Empiricus cap. VIII. Vide *Pſomathei monaſterium.*

XLIV. GAURÆ, Γαυρᾶ, μονῆς, *monaſterii* meminit Cantacuzenus lib. III. cap. XXIII. qui virorum fuiſſe indicat: à nobili Gaurarum familia, de qua in ſtemmate Comnenico egimus, fortaſſis excitati.

XLV. GORGEPECUM, Γοργεπικόον μονὴν, memorat Cantacuzenus lib. III. cap. XXVI. extremo.

XLVI. HIERUSALEM monaſterii, ita nuncupati, Abbas Marcus ſubſcripſit Libello Monachorum ad Synodum ſub Hormiſda. Petrus verò ejuſdem monaſterii Abbas Concilio Conſtantinopolitano ſub Mena interfuit cum cæteris Urbis Abbatibus.

XLVII. HOMONOEAM, oratorium ita appellatum, in regione nona ſtatuit vetus Urbis Deſcriptio: *Continet in ſe Eccleſias duas, Cenopolim & Omonœam.* Tradit Evagrius lib. II. cap. XIII. ortum incendium Leone M. imperante urbis magnam partem abſumpſiſſe, maximè verò in auſtrali parte ædificia quæ interjacebant inter portum Juliani & Homonœam, Eccleſiam ita nuncupatam, μέχρι οἰκιῶν ὐ πολὺ κειμένων τοῦ εὐκτηρίου τ ἐπίκλην Ὁμονοίας ἐκκλησίας. Huic porrò ædi appellationem inditam quidam putant à Conſtantino, qui in nova à ſe urbe condita, eadem fermè quæ Romæ habebantur, ædificia publica exædificaverit, ædemque pariter Concordiæ excitarit. Nam & Romæ extitit, quam Conſtantino ipſo imperante *vetuſtate collapſam in meliorem faciem opere & cultu ſplendidiore reſtituit S. P. Q. R.* ut eſt in veteri inſcriptione apud Gruterum pag. 100. 6. Verùm longè aliam nominis rationem prodit Theodoretus, ſeu Theodorus Lector lib. IV. Hiſt. Eccl. apud Joannem Damaſcenum lib. III. de Imag. pag. 193. edit. Romanæ: Παραπελάσαι παρεσκεύασε τῷ εὐαγεῖ εὐκτηρίῳ, ἔνθα πεπίστευται ἀναπαύεσθαι μέρος ἱερῶν λειψάνων τῶν θεσπεσίων Παντελέοντος καὶ Μαρίνου, ἐπικαλουμένου τοῦ τόπου, Ὁμόνοια, ἐκ τοῦ ἐκεῖ συνελθόντας τοὺς ἑκατὸν πεντήκοντα ἐπισκόπους, ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου βασιλέως, κοινὴν τινα συμπεφωνημένην διδασκαλίαν, τοῦτε ὁμουσίου τῆς θείας Τριάδος ποιήσασθαι, καὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου ξυνῶσαι τὴν ἐκ Παρθένου πρόσληψιν, ταύτην τὴν ἐπωνυμίαν τετυχηκέναι. *Venerandum oratorium adiit, in quo ſacrarum reliquiarum SS. Pantaleonis & Marini partem depoſitam aiunt, ex eo Homonœam, ſeu Concordiam appellatum, quòd Theodoſio Magno imperante centum quinquaginta Epiſcopi in eandem ſententiam convenere de doctrina conſubſtantialis divinæ Trinitatis, & de Incarnatione Domini.* Ex quibus actum Concilium Conſtantinopolitanum generale in hac Eccleſia anno Chriſti CCCLXXXI. docemur. Præterea tradunt Menæa ad XII. April. monaſterium fuiſſe, atque in eo vitam exegiſſe S. Anthuſam, quam Imperatoris Copronymi filiam fuiſſe volunt. Ex hac porrò Homonœæ æde tranſlatas S. Pantaleonis reliquias in Eccleſiam S. Petri *de Miragaya* in Luſitania, & ex ea in Portenſem, quæ ſanctum hunc patronum agnoſcit, ſub annum MCCCCXCIX. ſcribit Rodericus *la Cunha* Epiſcopus Portenſis in Hiſt. Epiſcoporum Portenſium part. II. cap. XXXII.

XLVIII. ICASIÆ monaſterium, ædificatum fuit ab Icaſia, virgine formâ præſtanti, literis apprimè inſtructa, & nobili orta genere: quæ cùm à Theophilo Michaëlis filio in uxorem præ cæteris aliis formoſis virginibus primùm delecta, mox ſpreta fuiſſet, monaſterium condidit, & in illud ſeceſſit, ubi & libris ac literis humanioribus perinde ac orationi vacavit, ut habent Leo Grammaticus pag. 449. Zonaras pag. 115. & alii. Codinus in Orig. Conſtantinop. pag. 61. de hoc monaſterio agens, ita Icaſiæ elogium perſtringit: Ἡ μονὴ τῆς Εἰκασίας ἐκτίσθη παρὰ Εἰκασίας μοναχῆς εὐσεβεστάτης καὶ παρθένου ὡραίας τῷ εἴδει, ἥτις σοφωτάτη οὖσα, καὶ κάνονας πολλοὺς, καὶ στιχηρὰ, καὶ ἄλλα τινὰ ἀξιοθαύμαστα ἐποίησε καὶ ἐμελῴδησεν, ἐν τοῖς χρόνοις Θεοφίλου τ βασιλέως. Paulo aliter Origines Conſtantinop. ineditæ: Ἡ δὲ μονὴ τῆς Ἰκασίας ἐκτίσθη παρ᾽ αὐτῆς μοναχῆς γεγονυίας, ὅτε τ βασιλείας ἀπέτυχε παρὰ Θεοφίλου βασιλέως. σεβασμίας καὶ ὡραίας τυγχανούσης, ἥτις καὶ κανόνας καὶ στιχηρὰ ποίησασα ἐν τοῖς χρόνοις Θεοφίλου καὶ Μιχαὴλ τ υἱοῦ αὐτοῦ, ὁποῖα εἰς μὲν Πόρνην, καὶ εἰς τὸ Μύρον· αὐτῆς γάρ εἰσιν ἅπαντα ταῦτα. Monaſterium iſtud Icaſiæ Studiano proximum fuiſſe idem indicat pag. 12. Accenſetur autem Icaſia Melodis Græcorum, ut quæ elegantiſſimos hymnos, quos canones & odas vocant, compoſuit, ut ex Codino diximus, qui in Eccleſia Græca aliquandiu lecti ſunt. Sed cùm indignum cenſerent Græci hymnos à muliere compoſitos in Eccleſia decantari, Coſmæ, qui Melodus vulgò vocitatur, Marci Epiſcopi Hydruntini, aliorumque hymnis uſi ſunt. Theodorus Prodromus in Canones: Ἀλλὰ πολὺ πρότερον ὡς ἐξ ἀγράφου ἔχομεν παραδόσεως, γυνή τις τῶν εὐπατριδῶν σοφὴ, καὶ παρθένος, Κασία τ᾽ οὔνομα, τοῦτε μέλους ἀρχηγὸς ἐχρημάτισε, καὶ τὸν κανόνα ἐπεράσατο· οἱ δὲ ὕστερον τὸ μέλος ἀγασάμενοι, ἀνάξιον δ᾽ ὅμως κρίναντες γυναικείοις συμμίξαι λόγοις τὰ τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου Κοσμᾶ μυσουργήματα, τὸ μέλος παραδόντες τῷ Μάρκῳ, καὶ τοὺς ἱεροὺς ὕμνοις ἐγχειρίσαντες, τὴν πλοκὴν τῶν τροπαρίων τούτῳ μόνῳ ἐπέτρεψαν.

XLIX. JOANNIS monaſterii, ſeu ἐπίκλην Ἰωάννου, Ariſto Abbas ſubſcripſit

Libello Monachorum ad Synodum sub Hormisda.

L. JOANNITZÆ monasterium excitavit primùm Xene Augusta post excessum Manuelis Comneni Imp. conjugis, absolvit verò Isaacius Angelus Imp. magnis impensis, feminis addixit, & in eo majorem natu filiarum Monacham fecit. Nicetas in Isaac. lib. III. n. I. Τὴν πρεσβυτέραν κατὰ τὸν χρόνον εἰς μοναχὴν ἀπέταξε, καὶ τὸν Ἰωαννίτζη λεγόμενον οἶκον εἰς μοναστήριον γυναικεῖον μετασκευάσας πολλοῖς ἀναλώμασι, (τοῦτο δὲ καὶ ἡ βασιλὶς Ξένη ποιεῖν ἐπεβάλετο μετὰ μόρον τῆς ταύτης ξυνεύνου καὶ βασιλέως τοῦ Κομνηνοῦ τοῦ κυρίου Μανουήλ) αὐτὴν ἐκεῖσε ὡς ἀμνάδα τῷ Θεῷ ἱερώσας ἐμάνδρευσε. *Filiarum natu majorem Monacham fecit, Ioannitzæ ædibus magnis impensis in muliebre monasterium mutatis, (quod & Xene Imperatrix post Manuelis mariti obitum instituerat) & Deo veluti agnam consecravit.*

LI. ISAACII monasterii Abbas Joannes, Concilio Constantinopolitano sub Mena cum cæteris Abbatibus Urbis interfuit.

LII. MAGNI LOGARIASTÆ monasterii, τοῦ Μεγάλου Λογαριαστοῦ μονῆς, meminit Pachymeres lib. VII. cap. ult. & lib. XIII. cap. VIII. in MS. X. in edito.

LIII. LYCAONUM, Λυκαόνων, juxta S. Laurentium Monasterii Abbas Eutychius subscripsit libello monachorum ad Synodum sub Hormisda, ut & Paulus Abbas monasterii τῶν Λυκαόνων, nudè dicti; unde diversa fuisse monasteria licet opinari.

LIV. MANUELIS monasterium, cujus Hegumenus seu Abbas fuit Sergius Patriarcha, ut habent Scylitzes & Zonaras, ἡγούμενος τοῦ Μανουήλ in Catalogo Patr. CP. à Manuele, viro bellica laude clarissimo, quique præclarè gestis contra Saracenos inclaruit, Theophilo & ejus filio Michaële imperantibus, conditum tradit idem Scylitzes, in domo propria quæ erat ad Asparis Cisternam: Κάτεισι γοῦν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἱδρυμένον κατὰ τὴν Κιστέρναν τοῦ Ἄσπαρος, ὃν καὶ εἰς σεμνείου τύπον ὕστερον μετεσκεύασε, καὶ τὸν χοῦν ἐκεῖσε κατέθετο. *Domum itaque suam se confert, quæ erat versus Asparis cisternam, quam postea in monasterii formam redegit, ubi & postea humatus est.* Eadem habent Continuator Theophanis lib. IV. n. XVIII. Leo Grammaticus pag. 454. & Symeon Logotheta in Theophilo num. XV. de eodem Manuele: Τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ ἀποκομισθὲν ἐτέθη ἐν τῇ ὑπ᾽ αὐτοῦ κτισθείσῃ μονῇ τῇ τοῦ Μανουήλ, συνεγγὺς τῇ κιστέρνῃ τοῦ Ἄσπαρος. *Corpus ejus asportatum in monasterio ab eo constructo, quod Manuelis dicitur, Asparis Cisternæ vicino, depositum est.* Illud postmodum à fundamentis instauravit Photius Patriarcha, ut auctor est Theodorus Balsamon ad Can. VII. Synodi Constantinop. Καὶ αὐτὸς γὰρ ὁ τῆς παρούσης συνόδου πρῶτος, ὁ μακαριώτατος Φώτιος, τὴν Μανουὴλ μονὴν ἐκ κρηπίδων αὐτῶν σχεδὸν, εἰς ὃ νῦν ὁρᾶται κάλλος καὶ μέγεθος κατέστησε. *Nam & ipse præsentis Synodi primus beatissimus Photius, Manuelis monasterium ab ipsis ferè fundamentis, ad eam quæ nunc videtur pulchritudinem & magnitudinem deduxit.* Scribit Anonymus Combefisianus in Lacapeno n. I. eundem Imperatorem renovasse idem monasterium: ἀνεκαίνισε καὶ τὴν μονὴν τοῦ Μανουῆλος. In hoc monasterium Prusianus è Bulgaricorum Regum stirpe progenitus, affectatæ tyrannidis reus amandatus est à Romano Argyro, ut est apud eundem Scylitzem pag. 723. in quo etiam Michaëlem Ducam, cùm imperio excidisset, reliquum vitæ exegisse narrat Zonaras. Joannes Presbyter & Archimandrita τοῦ τῆς ὁσίας μνήμης Μανουηλίου subscripsisse legitur libello Monachorum ad Synodum sub Hormisda, ut in Concilio Constantinopolitano sub Mena act. I. cum aliis Urbis Abbatibus Tryphon πρεσβύτερος τῆς μονῆς τοῦ Μανουηλίου.

LV. MARÆ, seu Μαρᾶ μονῆς, juxta Aëtii Cisternam, Abbas Joannes subscripsit in Concilio Constantinopolitano sub Mena act. I. & V. cum cæteris Urbis Abbatibus.

LVI. MARATHONII monasterium, seu quod à Marathonio Nicomediæ Episcopo hæretico Macedoniano, Constantio imperante ædificatum est, memorat Nicephorus Callist. lib. IX. cap. XLVII. οὐκ ἀγεννὲς δὲ μοναστήριον, ἐν τῇ Κωνσταντίνου συνέστησεν, ὃ καὶ μέχρι πόρρω διήρκεσεν, *insigne is monasterium Constantinopoli construxit, quod ad longum duravit tempus.*

LVII. MARCI monasterii, μονῆς Μάρκου, Hegumenus Dionysius subscribit cum cæteris Urbis Hegumenis in Concilio Constantinopolitano sub Mena.

LVIII. MARONII monasterii, μονῆς τοῦ Μαρωνίου, ἐν Συκαῖς Abbas Zenobius libello monachorum ad Synodum sub Hormisda subscripsit. Neque aliud videtur à monasterio quod τοῦ Μαρωνίου nudè appellatur, cujus Hegumenus Theodorus cum aliis Urbis Abbatibus Concilio Constantinopolitano sub Mena interfuit.

LIX. MARTINACÆ monasterium, τοῦ Μαρτινάκου, vel Μαρτινακίου exstruxit Martinaces Patricius, avunculus Theophanonis Augustæ, sub Michaele & Basilio Macedone, ut scribit Codinus pag. 52. Illius meminere Leo Grammaticus pag. 486. Scylitzes in Leone Philosopho pag. 606. & Anonymus Combefisianus in eodem Leone num. XXX. Ex quibus discimus fuisse ea tempestate perillustrem Martinaciorum familiam. At Continuator Theophanis lib. III. n. XXVII. scribit Theophilum Imp. cùm ex nescio qua saga Martinaciorum post ejus filium imperaturam familiam didicisset, Martinacem licèt affinitate sibi conjunctum, in monachum totondisse, ejusque ædes in monasterium redegisse: καὶ τὸν ἑαυτοῦ οἶκον Θεῷ καὶ μοναχῶν ἐναπέδειξεν ἐνδιαίτημα. Meminit etiam istius monasterii Symeon Logotheta in Leone num. XXIV.

in Originibus CP. ineditis, ubi πατριαρχικὰ μοναστήρια recensentur, hæc leguntur: Τὸν δὲ ἅγιον Γεώργιον τὸ ἐν Χαλκηδόνι Σέργιος ὁ Πατριάρχης ἔκτισεν· ὁμοίως καὶ τῆς Θεοτόκου ... τὰ Ματρωνικῆς, ἐν ᾧ καὶ τὸ σῶμα αὐτῆς κεῖται.

LX. MATRONÆ, monasterium feminarum fuit, ita nuncupatum, quod S. Matrona Pergensis in eo aliquandiu vixerit, obieritque. Menæa ad IX. Novemb. Ὀφθεῖσα δὲ αὖθις τῷ ἁγίῳ Κασσιανῷ, παρ' αὐτοῦ ἐπιτράπη μένειν ἐν τῇ μονῇ ἥτις κατ' ἐπωνυμίαν λέγεται αὐτῆς τὰ Ματρώνης μέχρι τοῦ νῦν. Ματρώνης monasterii meminit Theophanes pag. 122. In Concilio CP. sub Mena subscribit Zozimus Presbyter & Ἡγούμενος μονῆς Εὐτυχίου τῶν Λυκαόνων πλησίον τῆς Ματρώνης.

LXI. MAXIMINÆ monasterium, de quo sic vita S. Basilii Junioris num. XXVI. Ἐστι μοναστήριον ἐν τῇ θεοφυλάκτῳ ταύτῃ πόλει, τὸ Μαξιμίνης ὀνομαζόμενον, &c. Nescio an idem quod τὰ Μαξιμίνου nuncupatur à Theophane pag. 373. ut & in Menæis ad X. Maii, ubi SS. Alexandri & Antoninæ Martyrum memoria celebratur. Ἐν τῇ Μαξιμίνου διακειμένῃ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει, ἔνθα κατάκεινται τὰ τίμια αὐτῶν λείψανα, ἐξ ὧν, καὶ πολλῶν θαυμάτων ἰάσεις ἀναπηγάζουσι. In Concilio Constantinopolitano sub Mena subscribit Zozimus ἡγούμενος μονῆς τοῦ Μαξιμίνου. Symeon Logotheta in Michaële, Theophili filio num. XXX. meminit Jacobi τοῦ Μαξιμίνης ἡγουμένου.

LXII. MAXIMI monasterii Abbas Zozimus subscribit libello Monachorum ad Synodum Romanam sub Hormisda: ut Eustathius Abbas ejusdem monasterii Synodo Nicænæ II. act. IV.

LXIII. MECIDIUM, Μηκίδιον, monasterium, cujus Hegumenus fuit S. Nicetas presbyter, qui sub Iconomachis vixit, & cujus festum colunt Græci IV. Maii: sed an Constantinopoli, incertum.

LXIV. METANOEA NOVA, seu Pœnitentiæ monasterium novum, in quo Phocas, priusquam Constantinopolim cum exercitu appelleret Heraclius, illius matrem & sponsam in urbe comprehensas inclusit. Intra nè an extra urbem extiterit, non tradunt scriptores, etsi intra urbem extitisse par est credere: siquidem Phocas, quò sibi ab Heraclio caveret, illius matrem & sponsam diligenti custodia in eo asservari curaverit. Theophanes pag. 250. Ἐκράτησεν αὐτὰς, καὶ ἐφύλαξεν εἰς τὸ δεσποτικὸν μοναστήριον τὸ λεγόμενον τῆς Νέας Μετανοίας. *Comprehensas in imperiali Monasterio, quod novæ Pœnitentiæ nuncupatur, asservandas inclusit.* Istud porrò Metanœæ monasterium Novum appellatum, ad discrimen fortè illius quod ad dextrum Freti littus excitarant Justinianus & Theodora, de quo infra.

LXV. METANOEÆ alterum extitisse monasterium discimus ex Symeone Logotheta in Theophilo n. XXVI. Anno, inquit, imperii Theophili duodecimo absolutum est Xenodochium, quod Theophili nunc vocant. Illud porro fuerat antea ædes Isidori Patricii, qui cum Olybrio Constantinopolim venerat Constantino M. imperante, multisque deinceps annis Imperatorio fisco addicta, nobilium feminarum scortis vacantium habitatio. Leone autem Isauro imperante, in Xenodochium cessit: deinde Constantini Irenes filii, posteaquam à matre excæcatus fuerat, domus extitit: quo fatis functo, ejus uxor monachicam vitam amplexa, ex ea monasterium confecit, quod τὰ Μετάνοια appellavit.

LXVI. MONOCASTANUM monasterium, in quo quidam Mysticus affectati imperii reus monachus attonsus est, memorat Scylitzes pag. 625. sed an in urbe extiterit, non tradit.

LXVI. MYRELÆI, τοῦ Μυρελαίου, monasterium ædificavit, vel certè de novo instauravit, Romanus Lacapenus Imperator, ut auctor est Scylitzes pag. 631. ἐν τῇ παρ' αὐτοῦ ἱερχηθείσῃ μονῇ τοῦ Μυρελαίου, & in eo sepultus est. Idem Scylitzes: καὶ Ρωμανὸς ὁ τούτου πατὴρ ἀπέπνευσε τὸ χρεὼν, καὶ ἐν τῷ Μυρελαίῳ θάπτεται. Leo Grammaticus pag. 510. in monasterio quod illius erat, seu quod condiderat, depositum Lacapeni corpus tradit: Καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει διακομισθὲν, ἐν τῇ αὐτοῦ ἀπετέθη μονῇ. *Corpusque ejus in urbem elatum, in illius monasterio depositum est.* In eo etiam sepulta Theodora ejusdem Lacapeni uxor. Scylitzes: Θνήσκει ἡ Θεοδώρα ἡ σύνευνος Ρωμανοῦ, καὶ θάπτεται ἐν τῷ Μυρελαίῳ. De eodem monasterio Anonymus Combefisianus in eodem Lacapeno n. XI. Ἀπετέθη ἐν τῇ τοῦ βασιλέως Ρωμανοῦ μονῇ, ἤτοι εἰς τὸ Μυρέλαιον. Idem Anonymus Combef. in eodem Lacapeno n. IX. ait ipsum domum suam in monasterium mutasse, ubi de Theodora: Καὶ κατετέθη τὸ σῶμα αὐτῆς ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ τοῦ βασιλέως Ρωμανοῦ τῷ ὑπ' αὐτοῦ μοναστήριον ἀμειφθέντι. Sed & in eo sepulta Helena Romani Junioris Imp. uxor, ut idem scribit in eodem Romano num. VI. Monasterium sanctimonialium fuit, siquidem tradit idem Anonymus in Romano Porphyrogeniti filio Annam sororem in Monacham tonsam in illud amandasse. Sed & cùm Isaacius Comnenus purpuram deposuisset, illius uxor Ecatherina cum Maria filia in illud se contulit, & monasticis exercitiis se dedit, ut habet Glycas. Suidas, verbo ὡραῖον, ait Myrelæum olim fuisse domum Crateri: περὶ τοῦ οἴκου τοῦ Κρατεροῦ, ὅς νῦν ἐστὶν τοῦ Μυρελαίου. Quod verò Glycas monasterium, Scylitzes pag. 812. Palatium Myrelæi appellat. Sed an Myrelæum domus extiterit quo loco fuit βῆμα τοῦ

ϐφιςϐ Κρατηρϐ, in quod lusit Julianus Ægyptius lib. IV. Anthol. cap. XXIII. non omnino constat. Ut ut sit, Myrelæi templum extitisse ait Gyllius lib. III. cap. VIII. *in Clivo supra hortorum Blanchæ nuncupatorum olim portum Theodosiacum continentem extremam partem ad ortum Solis pertinentem.* Illius etiam meminit hisce vernaculis Thevetus lib. XIX. Cosmogr. cap. III. *Au lieu appellé Chrysocamaron, qui signifie Voute dorée, située derriere la place appellée Myreleon, y avoit une petite beste d'or pur élevée, du nom de laquelle le lieu fut appellé ainsi, & l'image de Iesus-Christ y fust portraite, qui fust desrobée du temps de Cesar Bardas.* Binos hac appellatione locos, vel potius ædes Constantinopoli extitisse observat Codinus pag. 54. nominisque originem sic recitat: Εἰς τὰ δύο Μυρέλαια μύρα ἔρρεε, καὶ ἰάματα πολλὰ ἐγίνετο ὑπὸ τῆς Θεοτόκου, καὶ διὰ τοῦτο ἐκλήθησαν· *In duobus illis locis quæ vocantur Myrelæa, unguenta scaturibant, & sanationes multæ fiebant à Deipara, unde etiam nomen obtinuerunt.* Alter fortasse ille fuerit, qui Xenodochium Myrelæi appellatus fuit, nisi id nominis acceperit, quod Myrelæi monasterio proximus fuerit. Laudatur enim à Lambecio lib. VI. Commentar. de Cæsarea Bibliotheca, Ρωμανοῦ Κουβουκλησίου τῆς τοῦ Θεοῦ ἁγίας καὶ μεγάλης ἐκκλησίας Προβουλευτοῦ τοῦ Βασιλικοῦ ξενῶνος τοῦ Μυρελαίου, καὶ παραδόξου. Pone Myrelæum, ὄπισθεν τοῦ Μυρελαίου, Chrysocameram stetisse ait idem Codinus, de qua suo loco.

LXVIII. MYROCERATUM, Μυροκέρατον, monasterium fuit ædificatum sub Mauricio, sic appellatum, quòd in eo suspensum esset cornu olei quo Propheta Samuel Reges Judæorum inunxit. Ita Origines Constantinop. ineditæ, ex quibus emendandus Codinus pag. 6. qui μυρικέρατον habet, & ἐν τοῖς χρόνοις Μαρκιανοῦ, pro Μαυρικίου.

LXIX. NEONIS monasterii, μονῆς Νέωνος, Hegumenus Eleutherius, cum aliis Urbis Hegumenis, Concilio Constantinopolitano sub Mena interfuit.

LXX. NOVUM MONASTERIUM, Νέα μονὴ dictum, in quo uxorem & filias tres Mauricii, post illius cædem, à Phoca tyranno inclusas narrant scriptores: ita Codinus pag. 60. At Theophanes inclusas in domo privata ait, quam Λέοντος, seu *Leonis* nomine appellatam auctor est.

LXXI. OLYMPII monasterium, cujus Abbas Hypatius subscripsit Libello Monachorum ad Synodum sub Hormisda. Ejusdem verò monasterii Abbas Stephanus interfuit Concilio Constantinopolitano sub Mena act. I. cum cæteris Urbis Abbatibus.

LXXII. OPÆNÆ monasterii, meminit Pachymeres lib. XIII. cap. VIII. MS. Regii, ubi describit incendium, quod in urbe accidit mense Sept. anno Christi MCCCIV. Οἱ ἀπὸ τῆς πύλης τῶν Κυνηγῶν λεγομένης, μέχρι καὶ τοῦ Ὠπαίνης ἱεροῦ φροντιστηρίου, καὶ μέσον τῶν ἑκατέρωθεν λόφων, τὴν ὑπώρειαν ἐκείνην κατῳκημένοι, &c. *Qui à porta Cynegorum dicta usque ad sacrum Opænæ monasterium, & medium utrinque adjacentium Collium, & clivum illum incolentes*, &c. Aliter prorsus hæc habentur apud Possinum lib. XIII. cap. X.

LXXIII. PALÆOLOGORUM monasterii meminit idem Pachymeres lib. X. cap. XII.

LXXIV. PATRIARCHII Constantinopolitani oratoria. In Concilio Constantinopolitano VIII. act. VIII. memoratur Anastasius πρεσβύτερος καὶ μοναχὸς τῶν εὐκτηρίων τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει εὐαγοῦς Πατριαρχείου.

LXXV. PICRIDII monasterium, quod τὰ Πικριδίου vocat, habet Leo Grammaticus in Leone Philosopho pag. 481. conditum à Picridio Cubiculario, qui sub Irene Atheniensi Augusta, Leonis Chazari uxore, vixit, ut scribit Codinus pag. 57.

LXXVI. PROCOPIÆ monasterium, μονὴν τὴν καλουμένην Προκοπίας, exstruxit Procopia, Michaëlis Rhangabe Imp. uxor. Codinus pag. 57.

LXXVII. PROCOPIÆ monasterium sanctimonialium condidere Justinus Thrax Imp. & Euphemia illius uxor, in quo & ipse Justinus humatus fuit. Ita Codin. p. 60. Cedrenus pag. 366. Monasterium Augustæ illud vocat, quo loco ait Justinum in eo humatum: Ἐτελεύτησεν Ἰουστῖνος, καὶ ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν μονῇ τῆς Αὐγούστης, ἐν λάρνακι πρασίνῃ, μετὰ τῆς γυναικὸς Εὐφημίας· *Obiit Iustinus, positumque fuit illius corpus in Monasterio Augustæ, in sepulchro viridi, cum uxore Euphemia.* Vide supra n. XII.

LXXVIII. PROCOPII monasterium, à Procopia Augusta Michaëlis Rhangabe uxore ædificatum tradunt Origines Constantinop. ined. Ἡ καλουμένη μονὴ τὰ Προκοπίου εἰς τὰ Παλατίτζια, ἔκτισε παρὰ Προκοπίας Δεσποίνης θυγατρὸς τοῦ Νικηφόρου τοῦ Σελευκίου, καὶ γυναικὸς Μιχαὴλ τοῦ Ῥαγγαβὲ, τοῦ αὐτοῦ Κουροπαλάτου. ἔκτισε δὲ ἐκεῖσε παλάτια μικρὰ καὶ περικαλῆ· διὰ ταῦτα οὖν ἐκλήθησαν Παλατίτζια. *Monasterium Procopii nomine appellatum versus Palatiola exstruxit Procopia Augusta filia Nicephori Seleuceni, & uxor Michaëlis Rhangabe. Exstruxit verò ibidem parva Palatia perpulcra, & ideo appellata sunt Palatiola.*

LXXIX. Monasterii εἰς τὰ ΨΑΜΑΘΙΟΥ, in Urbe, meminit Symeon Logotheta in Alexandro n. I. in quo humatum Euthymium Patriarcham tradit. Fortè sic nuncupatum, quòd ad portam ejusdem nomenclaturæ excitatum fuerit, de qua egimus lib. I.

LXXX. PSARELÆI monasterium, antea Myrodonis appellabatur. Illud autem

Ψαρελαίου

Ψαρέλαιν nuncupavit Copronymus, illudens Monachis, quòd *psarelæum* comederent, id est *pisces cum oleo*: est enim ψάρη *piscis*, uti pluribus docet Meursius. Ita Codinus pag. 54. at Origines Constantinop. ineditæ paulò aliter: Τὸ Ψαρέλαιον πρότερον ἐκαλεῖτο Μυρέλαιον, μονὴ οὖσα· καὶ γνωρίσας αὐτὸ τὸ ὄνομα, αὐτεῖπεν ὁ βασιλεὺς, ἵνα ἀκούῃ Ψαρέλαιον ὅπερ ἐνύβριζε τοὺς μοναχοὺς ὁ Κοπρώνυμος, καὶ ἔφαγον ἐκεῖσε.

LXXXI. PSOMATHEI, τοῦ Ψωμαθέως, monasterii meminit Porphyrogenitus de Adm. Imp. cap. XLIII. Ita autem appellatum videtur, quòd steterit ad Portam Psamati, vel Psamateam, ubi non modò Palatium & Gerocomium ab Helena Constantini Magni matre exstructum scribit Codinus pag. 38. sed & monasterium τὰ Γάστρια nuncupatum, quod innui à Porphyrogenito censuerim. Μονὴ τῶν Ψαμαθίου dicitur Leoni Grammatico in Alexandro pag. 487. diciturque in urbe fuisse. Vide Codinum pag. 55. ex Originibus Constantinop. pag. 55.

LXXXII. RABULÆ monasterium exstruxit S. Rabula Episcopus Edessenus, cujus festum agunt Græci XIX. Febr. Anastasio imperante, & pecuniam suppeditante, ut est in Menæis, & apud Cytheræum ἐν βίοις ἁγίων.

LXXXIII. ROMANORUM, seu Ῥωμαίων, tria in urbe fuisse monasteria, docent subscriptiones Concilii Constantinopolitani sub Mena, in quo subscribunt cum aliis Constantinopolitanis Abbatibus Paulus ἡγούμενος τῆς μονῆς τῶν Ῥωμαίων, Anastasius ἡγούμενος μονῆς τῶν Ῥωμαίων, & Stephanus ἡγούμενος μονῆς τῶν Ῥωμαίων πλησίον τοῦ ἁγίου Συκεῶν, quorum postremum proinde fuit in Sycæna Regione. Horum alterum extitit in Petrio; subscribit enim Libello Monachorum ad Synodum sub Hormisda Jacobus Archimandrita μονῆς τῶν Ῥωμαίων τῆς ἐν τῷ Πετρίῳ. Monasterii Romanorum in Rufinianis meminit præterea idem Concilium Constantinopolitanum sub Mena; ut S. Stephani, quod *Romanorum* dictum scribit Georgius in Vita S. Theodori Syceotæ n. CXV. quod illi assignatum fuit ad habitandum, cùm Constantinopolim venit.

LXXXIV. ROMANI, Ῥωμαίου monasterium, exstructum ab Aimone Patricio Romano, quo loco habitabat, Leone Macela imperante, scribit Codinus pag. 57.

LXXXV. SAMUELIS καὶ τῶν Σκύθων monasterii Abbas Paulus Concilio Constantinopolitano sub Mena interfuit cum cæteris Urbis Abbatibus.

LXXXVI. SAMUELIS in *Sycis*, seu in Regione Sycæna, τοῦ Σαμουὴλ ἐν Συκαῖς, monasterii Abbas Helias subscripsit Libello Monachorum ad Synodum sub Hormisda.

LXXXVII. SEVERI ædem sacram, τὰ Σεβήρου dictam, ut & Gerocomium in domo propria excitavit Severus Patricius frater adoptivus Constantis Imperatoris, qui in Sicilia obiit. Codinus pag. 53.

LXXXVIII. SICELLORUM, τῶν Σικέλλων, monasterium, in quo humatus Stephanus Patr. Constantinop. Basilii Macedonis filius, ut est apud Leonem Gramm. pag. 475. De situ non constat.

LXXXIX. SMARAGDI monasterium, à Smaragdo Patricio & Duce, qui Tiberio Thrace imperante, illud ubi habitabat ædificavit, appellationem sumpsit, ut est apud Codinum pag. 61.

XC. SPONDÆI monasterium, in quo Menæa I. Junii aiunt diem festum celebrari SS. Martyrum Hermyli & Stratonici, juxta Orphanotrophium stetit: Τελεῖται δὲ ἡ αὐτῶν σύναξις ἐν τῷ εὐκτηρίῳ οἴκῳ τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ ἐν τῇ Ὀξείᾳ, καὶ ἐν Φιρμουπόλει, καὶ ἐν τοῖς Σπουδαίου πλησίον τοῦ Ὀρφανοτροφείου. Nescio an diversum à monasterio Σπουδῆς, de quo mox.

XCI. ΣΠΟΥΔΗΣ, seu *Festinationis*, monasterium ab Anna Leonis Isauri Imp. conjuge ædificatum est. Nominis rationem hanc prodit Codinus pag. 53. cùm uterum ferret, & ex Blachernis rediens pariendi necessitate urgeretur, in domum cujusdam Protospatharii divertit, ibique peperit. Hanc postmodum in monasterium mutavit, & ob acceleratum partum, Σπουδὴν appellari statuit.

XCII. SYRORUM monasterii, τῶν Σύρων μονῆς, Abbas Cyriacus, cum cæteris Urbis Abbatibus, subscribit in Concilio Constantinopolitano sub Mena. Subscripsit etiam Libello Monachorum ad Synodum sub Hormisda.

XCIII. THEODORI Ægyptii monasterii Abbas Sophronius subscripsit Libello Monachorum ad Synodum sub Hormisda.

XCIV. THEODORI in Petrio monasterii, μονῆς τῶν Θεοδώρου ἐν τῇ Πέτρᾳ, Joannes Abbas, cum cæteris Urbis Abbatibus, subscribit in Concilio Constantinopolitano sub Mena.

XCV. THEODORI, seu τῶν Θεοδώρου, monasterii alterius Dorotheus Abbas Libello Monachorum ad Synodum sub Hormisda subscripsit. Interfuit etiam ejusdem monasterii Abbas Marcus Concilio sub Mena.

XCVI. THEODORI monasterii, μονῆς Θεοδώρου, Abbas Joannes eidem Synodo interfuit.

XCVII. THEODOTI monasterii, μονῆς τῶν Θεοδότου, Hegumenus Zoilus subscripsit

Libello Monachorum ad Synodum sub Hormisda. Interfuit etiam cum cæteris Hegumenis Urbis, Concilio Constantinopolitano sub Mena.

XCVIII. THEOPHANONIS, Martinacii filiæ, primæ Leonis Philosophi Imperatoris conjugis, ædes ab ipso Leone exstructa, in qua & illius corpus deposuit, uti narrant Leo Grammaticus, Symeon Logotheta n. v. Scylitzes, & Zonaras. Locum designat idem Zonaras prope ædem SS. Apostolorum: Τιμῶν δὲ τὴν πρώτην αὐτῷ γαμετὴν τὴν μακαρίαν Θεοφανώ, τέμενος ἀνήγειρεν εἰς ὄνομα ἐκείνης ἔγγιστα τοῦ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ναοῦ, ἐν ᾧ καὶ τὸ νεκρὸν αὐτῆς κατέθετο. Similia habet Anonymus Combefisianus in eodem Leone n. XVIII. At Codinus non tam ædem sacram, quàm *μνημοθέσιον, monumentum* fuisse innuit: sed suo more peccat, cùm, ut pleraque urbis ædificia, hanc ædem Constantino Magno adscribit. Ubi enim de æde SS. Apostolorum, ad quam Theophanonis monumentum erectum à Leone: Τὸ δὲ μνημοθέσιον τῆς ἁγίας Θεοφανὼ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἐποίησε. Paulò rectiùs pag. 63. ubi & situm indicat: Τὴν ἁγίαν Θεοφανώ, τὴν οὖσαν ἔξωθεν τῆς παλαιᾶς κόγχης τῶν μνημοθεσιῶν βασιλικῶν εἰς τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους, ἀνήγειρεν Κωνσταντῖνος ὁ πρῶτος Πορφυρογέννητος, ὁ υἱὸς Λέοντος τοῦ σοφοῦ. Ita quam Anonymus & Zonaras ædem Leoni, Codinus Constantino filio tribuit, ut & Origines Constantinop. ineditæ. Vide Lambecium ad eundem Codinum pag. 205.

XCIX. THEOPHOBIÆ monasterium, à Theophobo Michaelis Balbi genero nomen sumpsit: cùm enim socer genero caput amputari jussisset, illius corpus διὰ τοῦ Βουκολέοντος ἐξάγοντες λαθραίως διέσωσαν πλησίον τοῦ Ναρσοῦ, ἐν τῇ λεγομένῃ νῦν μονῇ τῆς Θεοφοβίας, καὶ τοῦτο ἐκεῖσε κατέθηκαν, *per Bucoleontem clam subducentes in monasterium Theophobiæ nunc dictum Narsetis ædi vicinum deportaverunt, & illud ibidem deposuerunt.* Verba sunt Leonis Grammatici pag. 456.

C. THEOREROS. Chronicon Andreæ Danduli MS. circa an. MCCXV. *Rodoaldus Prior S. Danielis de Venetiis pro visitatione Ecclesiæ sibi commissæ Constantinopolim pergens, de Græcorum Ecclesia nominata Theoreros, corpus Ioannis Martyris, qui apud Cæsaream sub Diocletiano passus est, abstulit, & rediens in suo monasterio collocavit.* Ita scriptum in Cod. Bibl. Reg. ubi nescio an legendum *Theotocos.*

CI. TZAUTZÆ, τοῦ Τζαούτζου, monasterium exstruxit Stylianus Tzautza Magister, Leonis Philosophi Imperatoris socer. Codinus pag. 63.

CII. VENANTII, seu μονῆς λεγομένης Βεναντίου, Pantoleon Abbas subscripsit libello Monachorum ad Synodum sub Hormisda.

CIII. XYLINITÆ monasterium condidit Nicetas Magister, Leone Isauro imperante, à quo capite mulctatus etiam fuit in Sphendone Hippodromi, ut scribit Codinus pag. 61. ex Orig. CP. ineditis, qui feminarum fuisse ait quæ soleis ligneis loco calceorum utebantur, unde nomen, inquit. Sed in omnibus fallitur, neque enim Nicetas monasterii conditor decollatus est, nec ipsum monasterium à soleis ligneis nomen accepit, sed ab ipso Niceta, cui Xylinitæ cognomen erat. Rem ita narrat Leo Grammaticus in Basilio pag. 472. Νικήτου (ita legendum pro Νικήτας) δὲ τοῦ ἐπὶ τοῦ Τραπέζης τοῦ Ξυλινίτου κατηγορηθέντος ὡς φιλουμένου παρὰ τῆς Αὐγούστης, τοῦτον ὁ βασιλεὺς ἀποκείρας, μοναχὸν ἐποίησεν· ὃς ἐπὶ Λέοντος βασιλέως γέγονεν Οἰκονόμος ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ τελευτήσας τίθεται ἐν τῇ μονῇ ἣν αὐτὸς κατεσκεύασεν. *Niceta autem Mensæ Præposito, cognomento Xylinita* (Xylinitæ filio) *quod ab Augusta adamaretur delato, illum Imperator detonsum monachum fecit: qui sub Leone Imperatore Oeconomi in Magna Ecclesia dignitatem gessit, & vitâ functus in monasterio ab eo constructo depositus est.* Xylinitæ meminit Theophanes pag. 335.

CIV. Supersunt denique etiamnum hoc quo scribimus anno Ecclesiæ Græcis permissæ CP. I. Ecclesia *S. Georgii* εἰς τὸ Φανάριον, Patriarchæ CP. sedes, in quo visitur pars media columnæ marmoreæ, ad quam flagellatum Christum ferunt. In ea etiam servantur reliquiæ seu corpora S. Theophanis Martyris, S. Euphemiæ Martyris Calchedonensis, & S. Salomonæ Machabæorum septem fratrum matris. II. Ecclesia *S. Georgii* ad Turrim. III. *S. Georgii* Hierosolymitani. IV. *Deiparæ* in Saraio Walachiæ. V. *Deiparæ* in Platea *Mouchlio.* VI. *Deiparæ* ad supradictæ latus. VII. *S. Georgii* in platea *d'Oignon.* VIII. *Deiparæ du Baigle.* IX. *S. Nicolai* ad Portam Lignariam. X. *S. Demetrii* Agiorassari. XI. *Deiparæ* Eghri porta. XII. *Deiparæ* ad portam Hadrianopolitanam. XIII. *S. Georgii* versus Castellum septem Turrium. XIV. *S. Constantini* de Caramanio. XV. *S. Carpes* Psomathia. XV. *Deiparæ* ad sex marmora. XVII. *Deiparæ* Coubule. XVIII. *Deiparæ* Saraii Bogdaniæ. In supradicta Deiparæ Ecclesia, quam Bailii vocant n. VIII. extat imago ejusdem Deiparæ, quæ cùm à nescio quo Æthiope pulsata fuisset, sanguinem emisit, cujus miraculi memoriam celebrant Græci I. Dominica Quadragesimæ.

In Castro Galatensi prostant etiamnum Ecclesiæ Græcis addictæ septem. I. *Christos Cremasmenos*, Jesu Christi crucifixi. II. *Deiparæ* Casatiani, sic nuncupata, quòd in ea extet imago D. Virginis huc per miraculum Casa allata, & ad putei marginem qui ibi visitur, constitit. III. *S. Nicolai* ad portam Χυρέζι καπισί. IV. *S. Demetrii.* V. *Christos* στὰ μποστάνια, id est ad hortos. VI. *S. Ioannis* combusti καμένος VII. *S. Demetrii* ad Cassumbascia.

Armeniis concessæ Ecclesiæ Constantinopoli. I. *Deiparæ* ad Vlanca. II. *S. Michaelis* de Galata. III. *S. Georgii* Sulumonastir, id est monasterium aquaticum.

Galatæ, I. *S. Gregorii* Illuminatoris, seu Armenii.

Ecclesiæ Latinorum Galatæ, I. *S. Francisci* Franciscanorum ædificata post Cretam à Turcis expugnatam. II. *S. Petri* Dominicanorum, de quo Stewartius tom. VII. Canisii p. 535. III. *S. Benedicti* Patrum Societatis Jesu.

IX.

XENODOCHIA.

XENODOCHIA, Ptochodochia, Nosocomia, Brephotrophia, Lobotrophia, Gerontocomia, & cæteræ hujusmodi ædes, quas Gregorius Nazianzenus in Oratione habita in Concilio Constantinopolitano extrema, οἴκους φιλοξένους & φιλοχρίστους vocat, magno numero fuere in urbe Constantinopolitana, quod, ut cæteros prætercam, testatur auctor Vitæ Joannis Acacii: Ἐν ᾗ παίδων τροφαὶ καὶ παιδεία κατὰ νόμον Χριστιανοῖς πάτριον, καὶ ξένων ὑποδοχαὶ, καὶ θεραπεῖαι ἀνδρῶν εὐαγῶν κατὰ τὰς θαυμασίας μάλιστα διατάξεις τῶν ἱερῶν μαθητῶν, ἐν ᾗ παντοδαπαὶ δι' ἔτους τῶν ὡρῶν πρόσοδοι, ἑορταί τε καὶ πανηγύρεις, καὶ θυμηδίαι φέρουσαί τινα τοῖς πένησι τὴν ψυχαγωγίαν. *In qua puerorum educationes & institutiones secundum Christianorum patrium ritum, & peregrinorum susceptiones, & curationes hominum sanctorum, juxta admiranda præsertim statuta sanctorum Discipulorum, in quibus omnimodo per omnes anni tempestates, reditus, festaque & conventus, & animi delectationes pauperibus consolationem afferentes.*

I. XENODOCHIUM in Urbis tractu Deutero nuncupato habent Menæa ad x. Junii, in quo quidem Xenodochio extitit ædes sacra S. Timotheo Martyri.

II. XENODOCHIUM EUBULI, ita appellatum ab Eubulo illius conditore, quem duodecim Senatoribus, quos Romà Byzantium adduxit Constantinus Magnus, accenset Glycas, quique nonnulla alia ædificia ædificasse dicitur. At Codinus pag. 50. ait τὰ Εὐβούλου, ab Eubulo Patricio condita, Justino Thrace imperante, ubi erat illius domus: ubi de Xenodochio isto locutum Codinum evincunt quæ paulò antè de Xenodochio Samsonis scribit. Extitit autem Xenodochium istud haud procul à Magna Ecclesia: quod colligitur ex incendio, quod accidit sub Justiniano in seditione Victoriatorum, quo unà cum æde Sophiana, Zeuxippo, æde S. Irenes, & Xenodochio S. Samsonis conflagravit ὁ ξενὼν τοῦ Εὐβούλου, ut est apud auctorem Chronici Alexandrini, Zonaram & Cedrenum, cujus verba sunt: καὶ οἱ ξενῶνες, ὅ τε Σαμψὼν, καὶ ὁ Εὐβούλου μετὰ τῶν ἀρρώστων. Meminit idem Cedrenus, ut & Zonaras in Justino Thrace, cujusdam Pauli ξενοδόχου τῶν Εὐβούλου Patriarchæ Antiocheni.

III. XENODOCHIUM S. JOANNIS, Ἐλεήμονος, ut par est credere, memorat Willelmus Tyrius lib. XXII. cap. XII. *Accedentes præterea ad Xenodochium, quod dicebatur sancti Ioannis, quotquot in eo repererunt languidos, gladio peremerunt.* Habentur in Gestis Dei per Francos, & to. IV. Hist. Francor. pagg. 626 687. 691. 697. 698. aliquot Epistolæ *Petri Alemanni sancti Ioannis Constantinop. Hospitalis Prioris*, qui in alia, *F. Frater Hierosolymit. Hospitalis & Prior B. Ioannis Constantinop.* inscribitur; unde patet hac tempestate, hoc est Manuele Comneno imperante, Fratribus, seu Militibus Hospitalis Hierosolymitani concessum fuisse Xenodochium istud ab eodem Augusto, qui Latinorum gentem semper coluit. In eo postmodum humatum Matthæum Monmorenciacum, nobilem Gallum, tradit Villharduinus n. CIV. *Et fu enterrez en une Yglise de Monseignor saint Iehan de l'Hospital de Hierusalem.*

IV. XENODOCHIUM τοῦ ΚΡΑΛΗ memorat inscriptio Codici MS. Dioscoridis in Cæsarea Bibliotheca adscripta, apud Petrum Lambecium lib. II. Commentar. de Bibl. Cæsar. cap. VII. Τὸ παρὸν βιβλίον, τὸν Διοσκορίδην παντάπασι παλαιωθέντα καὶ κινδυνεύοντα τελείως διαφθαρῆναι, ἐστάχωσεν ὁ Χαρτοφύλαξ Ἰωάννης προτροπῇ καὶ ἐξόδῳ τοῦ τιμιωτάτου ἐν μοναχοῖς κυροῦ Ναθαναὴλ νοσοκόμου τηνικαῦτα τυγχάνοντος ἐν τῷ ξενῶνι τοῦ Κράλη, ἔτους ςϡιδ'. id est anno Mundi VIMDCCCCXIV. Christi MCCCCVI. ex quibus à Rege quodam Serviæ, ac illius sumptibus ædificatum colligitur: *Crales* enim appellatos, id est Reges, seu Principes notissimum est.

V. XENODOCHIUM LYBIS, de quo ubi de æde Deiparæ Lybis dicta.

VI. XENODOCHIUM εἰς τὰ Μαβειανοῦ excitasse Romanum Lacapenum Imp. auctor est Anonymus Combefisianus n. XLIV. ubi fortè scribendum Μαυριανοῦ.

VII. XENODOCHIUM MYRELÆI de quo quædam attigimus, ubi de æde sacra Myrelæi.

VIII. XENODOCHIUM NARSETIS appellatum, à Narsete qui à Phoca tyranno vivus crematus est, ædificatum narrat Zonaras pag. 65. Οὗτος ὁ Ναρσῆς τὸν τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος ναὸν ἐδομήσατο, καὶ τὸν τῶν ἁγίων Πέτρου καὶ Ἀνδρονίκου, καὶ τὸν ἐκεῖ ξενῶνα. *Narses sancti*

Panteleemonis templum ædificavit, & SS. Proli & Andronici, & adjacens ibi Xenodochium. Quis iste Narses, & quot istius nomenclaturæ occurrant viri illustres apud scriptores, docet Petavius lib. VIII. Rationarii Temp. cap. XI.

IX. XENODOCHIUM, SAMPSONIS nomine appellatum, exstruxerat olim Sampson, vir pietate perinde ac generis nobilitate conspicuus, utpotè Patricius Romanus, inter ædem Sophianam & ædem Irenes, quod postmodum in seditione Victoriatorum incendio absumptum, longè magnificentiori structura restituit, auxitque, & amplis reditibus locupletavit Justinianus: ita Procopius lib. I. de Ædif. cap. III. Metaphrastes, ut & Codinus pag. 50. Menologia & Synaxaria ad XXVII. Junii, quo S. Sampsonis memoria recolitur, tradunt Justinianum, cùm insanabili penè morbo laboraret, à S. Sampsone adhuc vivo curatum, illiusque rogatu Xenodochium erexisse. Synaxaria: Καὶ τὸν βασιλέα Ἰουστινιανὸν ἀνιάτῳ πάθει περιπεσόντα ἠλευθέρωσε, ἐκ τούτου ὁ βασιλεὺς καταγασθεὶς, τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρὸς, καὶ σέβας αὐτῷ ἀπονέμων, τὸν μέγιστον οἶκον καὶ περιφανῆ δι' αὐτοῦ ἀνεγείρας ξενῶνα κατεσκεύασε. *Et Imperatorem Iustinianum insanabili laborantem morbo sanavit, quâ re Imperator viri virtutem admiratus, honoremque illi tribuens, maxima & celebri domo per ipsum excitata, Xenodochium in ea constituit.* Similia habent Origines CP. ineditæ parte II. Hanc narrationem improbat Baronius in Notis ad Martyrologium, putatque longè antiquiorem Justiniano fuisse S. Sampsonem, quod de eo verba faciens, ita scribat Procopius: ἀνήρ τις θεοσεβὴς ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις Σαμψὼν ὄνομα, *vir quidam pius, qui superioribus annis floruit, nomine Sampson.* Deinde Justinianus ipse in Novella LIX. & CXXXI. ubi de Sampsone tanquam longè antè obiisset, loquitur: ὁ τῆς ὁσίας μνήμης Σαμψὼν, *sanctæ memoriæ Sampson.* Aliter tamen videtur doctissimo Alemanno in Notis ad Procopii Historiam Arcanam, ubi contendit non omnino absurdum existimare vixisse S. Sampsonem sub initia Principatus Justiniani, aut sanè sub Justino. Et verò Xenodochium Sampsonis in seditione Victoriatorum igne fuisse absumptum testatur præter Procopium, Theophanem pag. 154. 157. Cedrenum & alios auctor Chronici Alexandrini, qui ea tempestate amplissimum fuisse ait, contra quod existimavit Alemannus: Καὶ ξενὼν τοῦ Σαμψὼν ὁ μέγας ἐκαύθη, καὶ ἀπώλοντο οἱ ἐν αὐτῷ ἀνακείμενοι ἄρρωστοι, *& Xenodochium amplum Sampsonis conflagravit, unàque periere qui in eo erant infirmi.* Reparatum autem & reædificatum à Justiniano haud diu postea stetit: siquidem anno XXXVII. ejusdem Augusti rursum arsit, etsi postmodum reædificatum constet. Theophanes pag. 203. & ex eo Cedrenus: Τῷ λζ'. ἔτει γέγονεν ἐμπρησμὸς, καὶ ἐκαύθη τελείως ὁ ξενὼν τοῦ Σαμψὼν, *anno* XXXVI. *factum est incendium, & conflagravit omnino Xenodochium Sampsonis.* Huic præfuit Menas antequam dignitatem Patriarchalem consequeretur, eodem Justiniano imperante, qui ξενοδόχος τοῦ Σαμψὼν dicitur Nicephoro CP. in Patriarchis CP. & Cedreno pag. 371. Liberatus Diaconus cap. XXI. *Fuit iste Menas Præpositus Xenodochii majoris, quod vocatur Sampson, genere Alexandrinus.* Extat Epistola Innocentii III. PP. lib. XIII. Ep. XVII. qua confirmat Præceptori & Fratribus Hospitalis S. Sampsonis Constantinopolitani donationem castelli, quod Garelis nuncupatur, factam ab Henrico Imperatore CP. Meminit etiam istius Xenodochii Jacobus à Vitriaco in Hist. Occident. cap. XXIX. *Quemadmodum sunt hospitalia sancti Spiritus in Romana Vrbe, & sancti Sansonis in Constantinopolitana civitate, & Beati Antonii in ipso capite, & beatæ Mariæ Ronsciovallis in introitu Hispaniæ, & alia quædam Deo grata, & pauperibus peregrinis seu infirmis valde necessaria.*

X. XENODOCHIA bina, Xenodochio Sampsonis opposita, ædificavit Justinianus ἐν ταῖς Ἰσιδώρου τε καὶ Ἀρκαδίου καλουμέναις οἰκίαις, *in ædibus Isidori atque Arcadii*, Theodora Augusta sociam navante operam, ut habet Procopius lib. I. de Ædif. cap. II. Utrum verò Isidorus iste fuerit Isidorus frater Eubuli, cujus nomine extitit Xenodochium, de quo Codinus pag. 50. non omnino constat; etsi ab eo conditum Xenodochium Isidori nomine appellatum videatur innuere.

XI. XENODOCHIA *ad stadium*, locum prope mare ita nuncupatum, quòd ludis olim ac certaminibus destinatus fuisset, amplissima ædificavit Justinianus, τοῖς τὰ τοιαῦτα ταλαιπωρουμένοις ἐπὶ χαιροῦ γινόμενα καταλυτήρια, *ubi commodè hospitarentur, qui eo inopiæ redacti essent*, ut tradit Procopius lib. I. de Ædif. cap. XI.

XII. XENODOCHIUM THEOPHILI condidit Theophilus Imperator eo loco ubi antea erat Lupanar. Zonaras pag. 118. Καὶ ξενῶνα μέγιστον εἰς ὄνομα οἰκεῖον ἀνήγειρεν ἐν τόπῳ οὗ πρότερον ἦν ἑταιρουσῶν καταγώγιον, *& Xenodochium amplissimum in suum nomen excitavit in loco ubi prius erat meretricum diversorium.* Scylitzes pag. 517. Καὶ πόρνας ἀπελάσας ἐξ οἰκημάτων τινῶν, καὶ καθάρας ὅλον τὸν οἶκον ἐκείνων, ξενῶνα πεποίηκε τὴν ἐκείνου προσηγορίαν φέροντα, κάλλει τε κάλλιστον καὶ μέγιστον κατεσκεύασεν, ὅπερ ἐστὶν ἄρτι γυναικεῖον μοναστήριον. *Meretricibus ex quibusdam ædibus ejectis, totaque hac purgata domo, Xenodochium fecit, cui nomen suum imposuit, insigni amplitudine atque pulcritudine, quod nuper in sanctimonialium monasterium versum est.* Adde Leonem Grammaticum pag. 456. Continuatorem Theophanis lib. III. n. VIII. & Symeonem Logothetam num. XXVI. Extitit eo lupanari publico antequam in Xenodochium mutaretur

à Theophilo, insignis Veneris statua, quam prætergressa non signati floris mulier pudendum cogebatur ostendere. Rem narrat Codinus qui Xenodochium istud τ̃ Θεοφίλων appellat.

XIII. XENODOCHIUM in veteri Petrio, εἰς τὸ παλαιὸν Πέτριν, ab Irene Constantini Porphyrogeniti Imperatoris uxore ædificatum auctor est Anonymus Combefisianus in ejusdem Constantini vita num. XL.

XIV. NOSOCOMIUM, cùm augustum esset, novis ædificiis adauxit Constantinus Porphyrogenitus, ut auctor est Anonymus Combefisianus in illius vita num. XVIII. Vide supra lib. II. ubi de Zeugmate.

XV. NOSOCOMIUM ad templum SS. XL. Martyrum, ex ædibus regiis quas excitarat Andronicus tyrannus, confecit Isaacius Angelus Imp. uti narrat Nicetas in Isaac. lib. III. num. VII. Μετέβαλε δ' εἰς νοσοκομεῖον κ̀ τοὺς βασιλικοὺς δόμους, οὓς κτ̀ τ̃ νεὼν τ̃ τεσσαράκοντα Μαρτύρων ὁ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος ἐδομήσατο.

XVI. NOSOCOMIUM ex domo quæ τ̃ Μεγάλου Δρουγγαρίου dicebatur, ab ipso possessore empta, confecit Isaacius Angelus Imperator, uti narrat Nicetas in Isaac. lib. III. n. VII.

XVII. LOBOTROPHIUM ZOTICI à Justino & Sophia AA. exædificatum fuisse annotat Codinus pag. 45. Ὡσαύτως δὲ κ̀ τ̃ ὅσιον Ζωτικόν, κ̀ ἐτύπωσαν ἀναπαύεσθαι τοὺς λωβοὺς ἐκεῖσε, κ̀ σιτηρέσιον λαμβάνειν. *Similiter & sanctum Zoticum, & statuerunt ibi mutilatos quibus & alimenta præbuerunt.* Addunt Origines Constantinop. ineditæ: παρέστατο δὲ Ζωτικὸς ὁ Ὀρφανοτρόφος αὐτοῖς τοῖς κτίσμασιν. Et infrà pag. 58. κ̀ ὁ ὅσιος Ζωτικὸς ὁ εἰς τοὺς λωβούς. Zoticus autem ille, cujus festum agunt Græci ult. Decemb. primus Orphanotrophi officium invenisse dicitur in L. XXXV. quæ est Leonis & Anthemii Cod. de Episcopis & Clericis. Hunc sub Constantino Magno Româ Byzantium venisse aiunt, primumque ædificasse Lobotrophium πέραν τοῦ Βυζαντίου ἐν τῷ ὄρει κτ̀ τὸν τότε καλούμενον Ἐλαιῶν λεγόμενον, (cujus quidem suburbani Byzantini meminit Socrates) eoque extincto, Constantium Imperatorem suis sumptibus præclarum Lobotrophium excitasse. Lobotrophium verò ex terræ motu labefactatum restauravit Romanus Argyrus Imp. Scylitzes pag. 732. Καὶ τὸ λωβοτροφεῖον, κ̀ τὸ ὀρφανοτροφεῖον, κ̀ πάντας τοὺς κακῶς παθόντας ξενῶνας ἀπὸ τοῦ σεισμοῦ ἀνεποιήσατο, ubi Goarus *domum Leprosorum* interpretatur: quomodo etiam λωβοὶ dicuntur in Synaxariis ad ult. Decembris. His consentit Zonaras in Argyro pag. 185. Σεισμῶν δ' γινομένων, ξενῶνές τε κακῶς διετέθησαν, κ̀ οἱ ἀντίπορθμοι τ̃ Βυζαντίδος ἀνδρῶνες, οἳ διαιτητήριον ἐκ πάλαι τοῖς τὰ σώματα λελωβημένοις ἐκ τ̃ νόσου τῆς ἱερᾶς, κ̀ τοῖς ἐλεφαντιῶσιν τετάχαται· ἀλλὰ κ̀ τούτους ὁ βασιλεὺς ἀνεκαίνισε· *Factis verò terræ motibus, Xenodochia labefactata sunt, & Andrones urbi obversi, in quos ab olim qui aut morbo sacro laborabant, aut lepra erant infecti, sese recipiebant. Hæc ædificia rursum instauravit Imperator.* Vide Cujacium ad Novellam VII. Justiniani.

XVIII. BREPHOTROPHIUM, quod definitur Juliano Antecessore à Constit. VII. *locus venerabilis, in quo infantes aluntur,* extitisse Constantinopoli innuunt Lex XIX. XXII. Cod. de Sacros. Eccl. & tit. de Episcopis eod. Cod. & Novella Justiniani septima: in quo fortè fuit Monasterium sancti Philippi, de quo supra egimus.

XIX. ORPHANOTROPHIUM, *locum venerabilem, in quo parentibus orbati pueri pascuntur,* uti à Juliano Antecessore definitur, à Justino Juniore & Sophia AA. ædificatum scribit ex Originibus Constantinop. ineditis Codinus pagg. 45. 58. Sed ante Justinum Orphanotrophium Constantinopoli extitisse evincit L. XXXV. Cod. de Episcopis & Cleric. Ex quâ docemur præterea Zoticum quendam, cujus memoriam agunt Menæa ult. Decembr. fuisse primum illius Curatorem, sub Orphanotrophi nomine, qui primus hujusmodi officium invenisse dicitur, cui postea successerit Nicon. A Romano Argyro instauratum scribit Scylitzes pag. 732. ac demùm ab Alexio Comneno Anna filia lib. XV. pag. 482. qui locum Monachorum & Monacharum cellulis auxit, Scholas Grammaticæ, in quibus pupilli & pauperum liberi erudirentur statuit: denique Gerontocomiorum, vel Xenodochiorum quæ hactenus deserta erant, reditus omnes novosque insuper attribuit, uti Zonaras & Glycas commemorant. Ex æde porrò S. Pauli, quæ in ea stabat Urbis regione, quæ vergit ad Acropolim, ad quam inædificatum Orphanotrophium scribit Anna, perspicuè patet illud esse Orphanotrophium intra quod stetit ædes S. Pauli, de quâ supra egimus.

XX. GERONTOCOMIUM, inquit Julianus Antecessor, est *locus venerabilis, in quo pauperes & propter senectutem solam infirmi homines curabantur.* Vide L. XXII. XXIII. Cod. de Sacros. Eccl. Varia autem extitere Constantinopoli γηροκομεῖα, seu γεροντοκομεῖα, vel γηροτροφεῖα, nam totidem ferè nominibus donantur passim à scriptoribus. Constantinus Manasses de Tiberio Thrace Imp. pag. 134. 1. edit.

> Καὶ τῶν καμνόντων τῷ λυγρῷ κ̀ πολυπόνῳ γήρᾳ
> Οἴκους ἀνήγειρε πολλούς, κ̀ πτωχοτροφεῖα.

XXI. GEROCOMIUM τὸ εἰς τὰ Ἀρματίου, in Harmatii tractu, excitavit Stephanus Cubicularius Mauricii Imp. anno post illius excessum duodecimo, ut habet Codinus pag. 47. Stephani istius memoriam agunt Græci XXVII. Febr. Maximus Cytheræus in Vitis SS.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὁ ὅσιος Στέφανος ὁ συστησάμενος τὸ γηροκομεῖον τῶν Ἀρματίου ἐν εἰρήνῃ τελειοῦται. *Eodem die S. Stephanus, qui Gerocomium in locis Harmatii constituit, in pace obdormivit.*

XXII. GEROCOMIUM, ut & Palatia ἐν τῷ Ψαμάθου, sanctam Helenam exstruxisse tradunt Origines Constantinop. ineditæ, & Codinus pag. 38.

XXIII. GEROCOMIUM aliud à Marciano & Pulcheria conditum habet eodem loco Codinus, qui ab Artabasda, qui Constantino Copronymo imperante tyrannidem arripuit, multis possessionibus ditatum fuisse ait, quòd domus ejus ibi sita esset.

XXIV. GEROCOMIUM & XENODOCHIUM, τὰ Ναρσοῦ dictum, exstruxit Narses Patricius & Præpositus, qui Justiniano imperante floruit in domo propria, ut habet Codinus pag. 52. Loci τὰ Ναρσοῦ dicti meminit Leo Grammaticus in Theophilo pag. 456. cui vicinum fuisse Theophobiæ monasterium ait. Neque, opinor, diversus à Domo Narsetis, quam anno VI. Justini Junioris à Narsete Cubiculario & Protospathario, ejusdem Justini fido & amico ædificatum scribit Theophanes pag. 206. & ex eo Cedrenus pag. 390. Ἔκτισεν τὴν οἰκίαν Ναρσοῦ, καὶ τὴν μονὴν τῶν Καθαρῶν. *Domum Narsetis appellatam construxit, & monasterium Catharorum.* Narsetis istius elogium & apologiam perstrinxit Baron. an. DLXVIII. n. IX. & seqq.

XXV. GEROCOMIUM *Geragathæ*, τὰ Γηραγάθης, conditum fuit ab Agatha Petri Patricii filia, quæ Geragatha dicta est, quòd virginitatem usque ad senectutem illæsam servasset. Vide Codinum pag. 47. & Thevetum lib. XIX. Cosmograph. cap. III. pag. 829.

XXVI. GEROTROPHIA intra monasterii Manganici septa ædificasse Constantinum Monomachum auctor est Scylitzes pag. 790.

XXVII. GEROCOMIUM ex Theophylacti Patriarchæ stabulis, quæ vicina erant Magnæ Ecclesiæ, confecisse Constantinum Porphyrogenitum scribit in illius Vita Anonymus Combefisianus n. XIX.

XXVIII. GEROCOMIUM, & templum, τὰ Καριανοῦ appellata ædificavit Mauricius Imp. in loco ubi erat Domus Cariani Patricii. Codin. pag. 48. Vide Tractum Dexiocratis.

XXIX. GEROCOMIUM, τὰ Φλωρεντίου dictum, à Florentio Patricio & Duce Antiochiæ, qui vixit sub Arcadio, in domo propria exstructum scribit Codinus pag. 53. ex Originibus Constantinop. ineditis.

XXX. GEROCOMIUM, ut & templum τὰ Δεξιοκράτους dicta, ædificata à Dexiocrate Patricio qui Theodosio Juniore imperante vixit, in domo propria auctor est idem Codinus pag. 48.

XXXI. GEROCOMIUM, τὰ Σεβήρου dictum, condidit Severus Patricius frater adoptivus Constantis Imp. qui in Sicilia occisus est. Vide Codinum.

XXXII. GEROCOMIUM, τὰ Ἀνθημίου dictum. Vide T. S. Thomæ Anthemii dictum.

XXXIII. GEROCOMIUM, seu ἡ Κύφη Γηροκομεῖον, τῶν ἐκεῖσε ἑταιρίδων ἐκδοχθέντων, factum à Leone Philosopho Imperatore, ut est apud Anonymum Combefisianum n. XXIII.

XXXIV. PTOCHOTROPHIUM, apud Julianum Antecessorem, est *locus venerabilis, in quo pauperes & infirmi homines pascuntur.* Hujusmodi ædes complures, quas πτωχοτροφεῖα appellat, ædificatas à Tiberio Thrace Imp. auctor est Constantinus Manasses. Πτωχοτρόφου cujusdam meminit Chronicon Alexandrinum in Heraclio pag. 874. τὰ πτωχοτροφεῖα intra monasterii Manganici septa exstruxisse Constantinum Monomachum Imp. tradit Scylitzes pag. 790.

XXXV. PANDOCHEUM in ardua Portus Sophiarum parte excitavit Isaacius Angelus Imperator, ubi antea erat Domus Isaacii Sebastocratoris. Nicetas in Isaac. lib. III. n. VII. Καὶ τὸν ἐπὶ τὸ κατάντες ἐν τῷ λιμένι τῶν Σοφιῶν ἑστίαν Ἰσαακίου τοῦ Σεβαστοκράτορος εἰς πανδοχεῖον μετεσκευάσας, ἀνδρῶν μὲν ἑκατὸν παρέθηκε τράπεζαν, καὶ κλίνας ἰσομέτρους, τοσαυταρίθμων δ' ὑποζυγίων ἱππῶνας ἀνέστησε, καὶ εἰσιόντα καθ' ἑκάστην οἱ παραβάλλοντες, ἄτερ καταθέσεως ἀργυρίου ἐς ἡμέρας πλείοσι· *Domum Isaacii Sebastocratoris in ardua parte Sophiarum Portus sitam, in Pandocheum transformavit, ubi centum viri cibum capere, totidem lectis cubare, & totidem equi stabulari possent: & qui eo veniebant, sine pecunia diebus compluribus pascebantur.*

X.

SUBURBANA CONSTANTINOPOLIS.

I. STENUM, Στενὸν, appellarunt primùm Græci totum istud maris fretum quod Byzantium inter & Pontum interjacet, quod trecentis plùs minùs stadiis in longitudinem patet. Zozimus lib. II. pag. 686. Μῆκος δὲ ἔχει τὸ στενὸν τοῦτο μέχρι τοῦ Πόντου σταδίων περὶ που τριακοσίων. Ita non semel usurpant scriptores. Palladius in vita Chrysostomi pag. 32. Διαπλεύσαντες τὸ κατὰ τὸν Αἰγαῖον πέλαγος, καὶ τὰ στενὰ, *trajicientes Ægeum mare & Freta.* Theophanes an. I. Philippici: Τῶν δὲ Βουλγάρων διὰ τοῦ Φιλέα λάθρα ἐπὶ τὸ στενὸν καταβαλόντων, — καὶ μέχρι τῆς πόλεως ἐκδραμόντων, &c. Quæ sic vertit Paulus Diaconus lib. XX. Hist. Misc. *Bulgares per Aphilea in Angustum incidentes, & magna cæde usque ad urbem discurrentes.* Et anno XXIII. Copronymi, ait glaciem ventorum vi ad Daphnusiam & Hierum διὰ τοῦ στενοῦ εἰς τὴν πόλιν, *per Stenum in urbem* delatam & in Propontidem. Symeon Logotheta in Leone Armenio n. IX. & auctor incertus post eundem Theophanem pag. 433. Καὶ διελθόντες πᾶσαν τὴν παραθαλασσίαν τοῦ Στενοῦ, καὶ τὴν ἄνω, πάντα τὰ ἐμπόρια κατέκαυσαν, *& omnem maritimam Steni regionem percurrentes, eamque quæ supra est, omnia emporia succenderunt.* Ita Nicephorus CP. pag. 76. & 112. I. edit. πορθμὸν Στενοῦ, & τὸν Στενὸν πόρον, Pachymeres lib. II. cap. XXI. τὰ Στενὰ τοῦ Βοσπόρου, vocant. Bospori verò latitudo inter Promontorium Byzantinum & Damalicum, quatuor stadiorum esse dicitur Philostrato lib. I. Εἰκόνων pag. 749. Atque inde Στενὸν pro ipso *Steni* littore interdum usurpatum legimus, apud Leonem Grammaticum in Constantino Porphyrogenito pag. 497. 498. 507. Τό τε γὰρ Στενὸν λεγόμενον ἐνέπρησαν, *Stenum enim ita dictum succenderunt.* Hinc etiam monasteria & ædificia aliquot legimus ædificata ἐν Στενῷ, monasterium scilicet in quo humatus fuit Patriarcha Tarasius, & monasterium & Hippodromum S. Mamantis apud Zonaram, Scylitzem & Glycam, & κατὰ τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ Στενοῦ, id est ad littus Europæanum, in Novella quadam apud Balsamonem in can. XII. Syn. VII. Proinde Europæanum illud littus, à capite Portus Ceratini, ubi exstitit monasterium S. Mamantis, ad ostia Ponti Euxini, *Stenum* dictum fuit: qua quidem nomenclatura donatur is potissimum maritimus tractus, qui supra Galatam, ad Freti caput urbi objacet, cui *Iudæaria* nomen tribuit Villharduinus num. LXXIII. quòd ibi Judæi domicilia sua haberent: *Ensi se herbergierent la nuit devant la tor & en la Iuërie, que l'en appelle le Stanor, où il avoit mult bonne ville, & mult riche.* Nam ex quo sub Theodosio urbe exacti fuere Judæi, domicilia sua in ea habere deinceps vetiti sunt, & in Steno illa fixere. Benjaminus Judæus in Itinerario pag. 31. I. edit. *Nulli Judæi*, inquit, *intra urbem habitant.* Et infra pag. 32. *Locus in quo habitant, Pera dicitur.* Quod verò *le Stanor*, pro *le Stenon* dicitur Villharduino, *le Steneyre* nuncupatur à Raimundo Montanerio in Hist. Regum Aragon. cap. CCCXXV. Testatur præterea Nicetas in Andron. lib. I. num. VI. Judæorum sepulturas (ut & hodie) ἐς τὴν περαίαν extitisse. Ita ab Henrico II. Rege Angliæ facultatem datam Judæis habendi cœmeteria in singulis Angliæ civitatibus extra muros, tradunt Rogerus Hovedenus & Bromptonus an. MCLXXVII. Balsamon denique in Nomocanone scribit Judæos, nullos alios agnovisse judices, quàm στρατηγὸν τοῦ Στενοῦ, donec Manuel Comnenus ordinariis illos subdidit. Denique à Steno Stenitas dictos nautas, qui supra Stenum *Chelandia* seu alia navigia ducebant, auctor est Porphyrogenitus de Adm. Imp. cap. V.

II. PERÆAM verò, seu Περαίαν, appellabant iidem Græci littus Sinus Ceratini, quod urbi obversabatur: hinc Castellum Galatinum situm fuisse dicitur κατὰ τὴν Περαίαν. Gregoras lib. IV. pag. 56. Ἐπολιόρκει πρῶτον τὸ κατὰ τὴν Περαίαν τοῦ Γαλάτου ἐπικεκλημένον φρούριον· *Castellum Galatæ nuncupatum ad ulteriorem ripam situm oppugnavit.* Et Pachymeras lib. II. cap. XXXV. Ὕστερον δὲ καταντικρὺ τῆς Περαίας παρὰ μόνον τὸ τοῦ Γαλατᾶ φρούριον, ἀσφαλὲς ἐδοκίμαζε κατοικίζειν· *Postmodum securiùs existimavit illos è regione Peræa castrum Galatæ habitare.* Et mox: Κατὰ τὴν πρὸς δύσιν Περαίαν πρὸς τοῦ Γαλατᾶ, &c. Et lib. V. cap. X. Ἠσφαλίζετο δὲ καὶ τοὺς ἐπὶ τῆς Περαίας Γενουΐτας, ὡς μὴ συνεπιθῶνται· *A Genuensibus, qui ad ulteriorem ripam erant* (in castello scilicet Galatino) *ne simul aggrederentur, cautiones exegit.* Locus verò, ubi Judæorum erant sepulcra, supra Galatam, ad caput Sinus Ceratini, Περαία dicitur Nicetæ in Andronico lib. I. n. VI. Ἐς τὴν Περαίαν, ἣ τοῖς Ἰουδαίοις εἰς ταφὴν ἀποτέτμηται· *In ulteriorem ripam, quæ Iudæorum sepulcris addicta est*, &c. Nempe hæc Περαία nomenclaturas varias sortiebatur juxta varios adjacentes pagos. Hinc Περαία Πικριδίου occurrit apud eundem Nicetam in Manuele lib. I. n. V. Τῇ Περαίᾳ

ἐσαυλιζόμενος, ἥτις τῷ Πικριδίου κατονομάζεται· *Dum in Peræa, quæ Picridii appellatur, castra haberet.* Περαία κατὰ τὸν Διπλοκιόνα, seu Διπλοκιόνιον, in Isaac. lib. III. n. VIII. extremo, & in Alexio lib. III. n. IX. Universim verò Περαία urbis dicitur Pachymeri lib. XI. cap. XXI. Ὥστε καὶ τὴν Περαίαν τῆς Βυζαντίδος, Σκυθῶν, ὃ δὴ λέγεται, ἐρημίαν· *Ita ut ripa Byzantio objecta, Scytharum, ut dicitur, esset solitudo.* Denique ἀντίπορθμος τῇ Περαία nuncupatur Nicetæ loco laudato in Alexio.

III. ANTIPERA etiam non semel appellatur ripa Sinus Ceratini urbi objecta. Auctor Chronici Alexandrini pag. 774. ait Justinianum ædificasse τὴν γέφυραν, δι᾽ ἧς δύναταί τις τὴν πορείαν ποιεῖσθαι ἀπὸ τῆς Αντιπέραν εἰς τὴν πανευδαίμονα, *pontem, per quem eunti ab opposito littore Constantinopolim transire liceret.* Pons autem ille est, quem Barbyzæ fluvio supra caput Sinus Ceratini, in quem evolvitur, imposuit. Et apud Theophanem Constantinus Pogonatus an. I. quosdam rebelles ἐφούρκισεν Αντιπέραν ἐν Συκαῖς, *patibulo affixit in opposito littore in Sycis*, id est in castello Galatino. Ita apud Nicetam in Andronico lib. I. n. VI. duos Sebastianos fratres ἐς τὴν Αντιπέραν ἀναρτᾷ τοῦ πορθμοῦ, ὃς κικλήσκεται Πέραμα, *in opposito Sinus Ceratini, qui Perama dicitur, littore* suspendit. Sed & Zonaras in Michaële Balbo pag. III. castrum Galatinum in *Antipera* statuit, ut Socrates lib. II. cap. XXX. Sycas ἀντιπέραθεν τῆς πόλεως, *ex adverso urbis:* ita porrò Zonaras: Ες τοῦτο δ᾽ ἥκεν ἀπορίας ὁ Μιχαὴλ, ὡς σιδηρᾶν ἐκτεῖναι σειρὰν ἐξ Ακροπόλεως εἰς τὸ κατ᾽ ἀντιπέραν πολίχνιον· *Ad hanc verò redactus est angustiam Michaël, ut catenam ferream ab Acropoli, in oppidulum è regione situm extendere necesse habuerit.* Et Gregoras lib. IV. pag. 69. Διὰ τοῦτο καὶ σφίσιν ἀντιπέραν περὶ τὸν τοῦ Γαλάτου τόπον ἀπονέμει χωρίον εἰς οἴκησιν· *Eaque de causa in adverso urbi littore circa Galatæ locum in habitationem eis concessit.* Vide Symeonem Logothetam in Leone Armenio n. IX. Ita ἀντιπεραίαν pro eo, quod Asiatico opponitur, littore usurpat Pachymeres lib. XI. cap. XVI. ut Theophanes in Leone Isauro an. I. vocem ἀντιπερᾶν, pro *in Thraciam transire.* Interdum tamen contraria prorsus ratione ἀντιπέρα sumitur apud scriptores, scilicet pro Asiatico littore, quod *Peræ*, seu *Peræa* obversatur. Nam apud Nicephorum Constantinopolitanum pag. 231. I. edit. & Scylitzem in Romano Diogene, Herium Palatium, quod ad littus Asiaticum urbi oppositum extitit, εἰς τὸν ἀντιπέραν statuitur. Procopius lib. I. de Ædif. cap. V. Anaplo, seu Europæano Anapli littori, κατὰ τὴν ἀντιπέρας ἤπειρον opponit. Et cap. XI. Portum Eutropii, qui Herii Portui vicinus fuit, ἐν τῇ ἀντιπέρας ἠπείρῳ pariter collocat. Chronicon Alexandrinum an. V. Heraclii pariter Αντιπέραν Asiaticum littus vocat. Denique Anonymus Chronographus laudatus à Lambecio ad Codinum pag. 139. statuam Damalis, quæ ad Promontorium Damalicum erecta fuit, πρὸς τὸ Αντιπέραν τῆς ἀκροπόλεως Βυζαντίου stetisse ait. Sed & ipsa Propontidis Asiaticæ littora dicuntur Polybio lib. IV. pag. 121. I. edit. & Nicetæ in Isaacio lib. III. n. X. τὰ πέραν μέρη τοῦ Στενοῦ. Hinc Asiaticæ provinciæ περατικὰ θέματα dictæ Theophani an. I. Nicephori Generalis. Unde fortè περατικοὶ dicti quidam Orientales hæretici, quorum meminit VI. Synodus act. XI. ut apud Josephum & Hegesippum quidam Niger, *Pereates* appellatur, quòd ex provincia trans Jordanem fluvium oriundus esset, ut observat Cornelius Gualtherus ad eundem Hegesippum lib. III. cap. III. Glossæ Lat. Gr. *transfluminales*, περατικοί.

XI.

PALATIA SUBURBANA.

I. CONSTANTINOPOLIM non commendabant modò situs, & utriusque maris Ægei & Euxini vicinia & opportunitas, sed & amœnissima Propontidis, Anapli & Asiæ littora, distincta variis subinde Palatiis, suburbanis, viridariis, ædificiis, & templis. Manuel Chrysoloras de veteris ac novæ Romæ Comparatione pag. 120. Τί δὲ περὶ τῶν προαστείων, τὰ μὲν μεγέθει ἡμερῶν ὁδὸν οὐκ ὀλίγων διατεινόντων, τὰ δὲ κάλλει καὶ τῇ χρείᾳ, καὶ τῇ κατασκευῇ ἐπὶ τῆς Πόλεως κατὰ πᾶν εἶδος ἁμιλλωμένων; ἀπὸ γὰρ Αβύδου καὶ Σηστοῦ, καὶ Ελλησπόντου μέχρι Θρακίου Βοσπόρου, καὶ ἱερῶν, καὶ Κυανέων, εἴτε ἀπὸ τῆς Ασίας, εἴτε ἀπὸ τῆς Εὐρώπης κύκλῳ τὴν Προποντίδα, καὶ τὰς ἐν αὐτῇ Κυκλάδας τῇ πόλει νήσους, καὶ τὸ κέρας τοῦ λιμένος, καὶ ὅσον ἄνωθεν μέχρι Φάρου περιιόντι, συνεχῆ προάστεια ἦν τῇ πόλει· ὧν εἴ τις τοὺς ναοὺς, καὶ τὰς οἰκοδομὰς βούλοιτο καταλέγειν, ἱστορίαν ἂν καὶ ταύτην οὐ σμικρὰν ἀναγκάζοιτο συγγράφειν, &c. *Quid de Suburbanis, quæ, si magnitudinem spectes, aliquot dierum itinere extra urbem protenduntur: si pulcritudinem, commoditatem, & apparatum, cum ædificiis urbanis quovis genere certant. Nam inde ab Abydo & Sesto, & Hellesponto, usque ad Bosporum Thracium, & fana, insulasque Cyaneas, sive ab Europa, sive ab Asiæ latere Propontidis ambitum, ejusque insulas circa urbem sitas, tum etiam Cornu Portus, & quidquid inde ad Pharum usque protenditur, quis circuiverit, continua huic urbi suburbana erant: quorum templa & ædificia si quis enumerare vellet, illi historia & ea quidem non parva texenda esset.* Quæ quidem ita complexus est Albertus Aquensis lib. II. cap. II. *Cessit tandem Dux & cæteri comprimores*

primores Imperatoris voluntati, & amotis tentoriis per palatia & turritas domos, quæ spatium triginta milliarium in littore maris comprehendunt, hospitati sunt cum omni exercitu Christianorum. Palatiorum istorum suburbanorum meminit etiam Willelmus Tyrius lib. II. cap. VI. *in Palatiis quæ super littora Bosphori erant plurima hospitaturi.* Sed hæc duntaxat Anapli & Propontidis Palatia spectant: erant autem perinde magnificæ ædes aliæ, & sacræ ac profanæ in Asiatico littore, quod ἀντιπέρας appellatione vulgò donant scriptores Byzantini, ut Ἀνάπλουν littus aliud vocabant, quod ἐν ἀριστερᾷ εἰσπλέοντι τὸν Εὔξεινον Πόντον occurrit, ait Procopius lib. I. de Ædif. cap. VIII. Utrique porro littori inædificata Palatia & Suburbana auctor est idem Procopius lib. IV. de Ædif. cap. IX. & in Historia Arcana, quo loco ait Justinianum ad tantam processisse prodigalitatem, ut quasi se & uxorem Palatium non caperet, in quo decessores Cæsares diutius versati fuerant, in ædificiis maritimis & suburbanis magnificè extruendis, immanes sumptus & pecunias profunderet: Καί τοι ἐς οἰκοδομίας θαλασσίους τε, καὶ ἀνοήτους ἄλλας μέγεθος χρημάτων οὐδενὶ λόγῳ περιέτεμε, πανταχόθι τῶν προαστείων ἐπιτεχνώμενος, ὥσπερ τῶν βασιλείων αὐτοὺς οὐ χωρούντων, ἐν οἷς δὴ ἅπαντες οἱ πρότερον βεβασιλευκότες διαβιοῦν ἐσαεὶ ἤθελον. Quibus quidem verbis non modò Palatiorum structuram carpit, sed ædium etiam sacrarum quæ ἐν τοῖς τῇδε προαστείοις Ἰουστινιανῷ δεδημιούργηνται βασιλεῖ, in ipsis Suburbanis à Justiniano ædificatæ sunt, ut ait idem scriptor lib. I. de Ædif. cap. X. ubi etsi ædes sacras à Justiniano in ejusmodi Suburbanis Anapli & Asiatici littoris excitatas passim recenseat, neutiquam tamen Palatiorum inibi exstructorum meminit. Neque porro unicus in ædificandis & exornandis Suburbanis curam impendit Justinianus; sed & alii ferè Augusti omnes: quod præ cæteris testatur Themistius orat. VI. Theodosio M. dicta pag. 162. Ἀπολαύει δὲ καὶ τὰ προάστεια τῆς περὶ τὸ ἄστυ φιλοτιμίας, χέρσῳ τε θαλάσσης ἐπιούσης, καὶ θαλάττων ἁμίλλης, νέων πορθμῶν χειροποιήτων. *Quinetiam in ipsa Suburbana urbis ambitio ac magnificentia redundat, inducto ibidem in terram mari, & navale spectaculum manufactis novis fretis præbentibus.* Ædium quæ *Palatii nomine nuncupabantur* variis in provinciis meminit. Lex 11. Cod. Th. Ne quis in Palatiis maneat. Sed hisce inprimis substructionibus suburbanis plus solito indulsit Basilius Macedo, ut auctor est in illius vita Porphyrogenitus: quemadmodum & Manuel Comnenus, qui, ut ait Choniates lib. VII. n. III. in Freto Propontidis ædificia, in quibus Imperatores propter aëris temperiem, æstatem exigere solebant, ut olim Persarum Reges Susis atque Ecbatanis, ædificavit & exornavit: Ἀλλὰ καὶ τὰς πλείστας τῶν κατὰ τὸν πορθμὸν τῆς Προποντίδος λαμπρῶν οἰκοδομιῶν, ἐν αἷς οἱ βασιλεῖς Ῥωμαίων θέρουσι, τὰς εὐαερίας μεταδιώκοντες, ὡς οἱ πάλαι κρατοῦντες Περσῶν τὰ Σοῦσά τε καὶ Ἐκβάτανα, οὗτος ἀνήγειρε καὶ πρὸς κόσμον ὑπεξῆρε πλείονα. Eadem penè magnificentia ac profusione Isaacius Angelus Imperator κατὰ τὴν Προποντίδα πολυτελεῖς δόμους ἀνήγειρε, *in Propontide sumptuosas ædes ædificavit*: cùm & delectaretur rusticatione, & loca situ & aëris temperie amœna consectaretur, & ex intervallis in Urbem rediret: Μεταδιώκων τὰ τῶν χωρίων εὖ ἔχοντα, καὶ ὥρας καὶ θέσεως, ἐκ διαλειμμάτων εἰς τὴν Μεγαλόπολιν ἐπανήρχετο, καὶ κατὰ περιόδους ὡς φοῖνιξ ἐπεφοίτευε, ut est apud eundem Nicetam in Isaacio lib. III. num. V. Atque hæ quidem Propontidis amœnitates, seu αἱ τῶν προαστείων Χάριτες, uti appellantur à Zonara in Michaële Balbo, περὶ τῆς πόλεως ἀγλαΐαι, in Romano Lacapeno, crebrique ad Palatia suburbana secessus, crebræque venationes & equitationes, Imperatorum animos fregere, mollesque & effeminatos, ac desides reddidere. Leo Grammaticus de Alexandro Imperatore Leonis Philosophi fratre: Ἀεὶ τοῖς κυνηγεσίοις, καὶ τοῖς ἔξω παλατίοις ἐσχόλαζεν, μηδὲν βασιλέως ἔργον διαπραττόμενος, ἀλλὰ διάγων ἐν τρυφαῖς, ἀσωτίαις καὶ μέθαις, &c. *Venatibus continuis, & per suburbana palatia processibus vacabat, nihil Imperatore dignum faciens, sed semper delitiis, luxuriæ & ebrietatibus indulgens,* &c. Idem Nicetas in Isaacio lib. II. n. I. Αἱ γὰρ τῆς Προποντίδος χάριτες, καὶ τὰ ἐπιτερπῆ κατ' αὐτὴν σκηνώματα, τά τε κυνηγέσια καὶ ἱππάσια, ἀλυσιδοῦντα οἷον τοὺς ἐς ἡμᾶς αὐτοκράτορας, οὐκ εἴων ἐπὶ μακρὸν θηραυλεῖν, ἀλλ' ὡς ῥιψάσπιδας γινομένους ἐπεῖθον αὐτομολεῖν εἰς αὐτά. Hinc apud eundem scriptorem in Alex. lib. III. n. I. spadones aulici, bellici laboris ac sudoris pertæsi, Imperatori reditum ab expeditione persuadentes, in hæc verba exclamant: Εἴ τε ὑπὸ πλάκα Ῥηγίου γενοίμεθα, καὶ Ἀφάμειαν θεασαίμεθα, ὅπως προσείποιμεν τὴν ἱερὰν Κωνσταντινούπολιν, κἀκεῖθεν εἰς τὰ τῆς περὶ τὸν Πόντου ξυφειρὰ χωρία προσαναπλεύσαιμεν, ἔνθα πραεῖά τις αὔρα βορρέος καὶ ζωογόνος προσβάλλει διὰ παντὸς, καὶ ἰχθύες νεαλεῖς περισκαίρουσι, καὶ δελφῖνες ἥδιστον ἀναθρώσκουσι, λιβάδων τε χάριτες διαγελῶσιν ἁπανταχῇ, καὶ ἀργύρεα πλανώμενα ὕδατα τὴν θέαν διαχέουσι, καὶ τὰς ἀκοὰς τῶν δεῦρο κἀκεῖσε περιφοιτώντων ἐσιῶσι, κατακηλοῦσαι χελιδόνες, καὶ μελιζουσαι ἀηδόνες, καὶ πᾶν ἕτερον ἄλλη καὶ ἄλλη ζύζον ἐν τῶν λόχμαις καὶ πιτυίζον μουσικὸν πτερόν. *Utinam in Rhegii planitie essemus, & Aphameam cerneremus, ut sacra Constantinopoli salutata, in Propontidis amœnitates navigaremus: quam lenes & fœcundæ Aquilonis auræ jugiter perflant, ubi pisces recentes palpitant, ubi delphines jucundissimè saltant, ubi lavacra passim arrident, ubi limpidorum rivulorum flexus spectatorem exhilarant, ubi auribus obambulantium garritus hirundinum, & cantus lusciniarum, cæterarumque avium blandiuntur.* Similis propemodum est exclamatio Agathiæ πέραν τῆς πόλεως διάγοντος, lib. VIII. Antholog. pag. 464. edit. H. Stephani, ubi descriptis quæ urbem circumambiunt locis amœnis, in quibus diversabatur, cujusmodi describuntur

à Niceta, Paulum Silentiarium sic affatur:

> Καί μοι διασὸς ἔρως περικίδναται· εἰσορέαν γδ
> Καὶ σὲ μάκαρ ποθέω, καὶ γλυκερὴν Δαμάλιν,
> Ἧς με περισμύχουσι μελεδῶνες· ἀλλὰ με θεσμοὶ,
> Εἴργουσιν ῥαδινῆς τηλόθι Δορκαλίδος.

Et mihi duplex amor circumspargitur: intueri enim & te beate cupio, & suavem Damalin, cujus me vocant curæ: sed me leges cohibent tenera procul à Dorcalide. Constat præterea ex tit. Cod. Th. *Ne quis in palatiis maneat*, per omnes Imperii provincias in variis civitatibus & mansionibus palatia Principum fuisse.

II. Ad ejusmodi Palatia suburbana PROCESSUM FACERE dicebantur Imperatores, cùm ad ea secedebant mutandi aëris gratiâ, quod subsequente universo comitatu cum pompa & apparatu magnifico ex Urbe migrarent, procederentque instar Consulum, majorumque magistratuum cùm munus suum inibant, qui προέρχεσθαι, & πρόοδον ποιεῖν dicuntur apud Procopium in Hist. Arcana, in Novella Justiniani cv. apud Theophilum Antecessor. lib. II. de Rer. divis. & Theophanem pag. 103. Idacius in Fastis: *Ipso anno primùm processit Constantinopolim Præfectus urbis nomine Honoratus.* Quo loco *Constantinopoli* legendum persuadet Chronicon Alexandrinum pag. 682. Αὐτῷ τῷ ἔτει ἐν πρώτοις προῆλθεν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἔπαρχος Ῥώμης ὀνόματι Ονωρᾶτος. Ubi Interpres perperam reddidit, *Constantinopolim venit.* Nam *procedere*, ut innui, propriè dicebantur Magistratus, præsertim Consules. Lactantius lib. de Mortibus persecutor. n. XVII. de Diocletiano Consule: *Tredecim dies tolerare non potuit, ut Romæ potiùs quàm Ravennæ procederet.* Claudianus in tertium Honorii Consulatum:

> *Tuque ô qui patrium curis æqualibus orbem*
> *Eoo cum fratre regis, procede secundis*
> *Alitibus, Phœbique novos ordire meatus.*

Et in Consulatum Manlii Theodori:

> *Consul per populos, idemque gravissimus auctor*
> *Eloquii, duplici vita subnixus in ævum*
> *Procedit, pariter libris fastisque legendus.*

Corippus lib. IV. de Laudib. Justini:

> — *Processumque Augusti Consulis optant.*

Quò pariter spectat in Maxentii Imp. nummo à Spanheimio Diss. VIII. exhibito inscriptio: FELIX PROCESS. CONSVLAT. AVG. N. id est, *Felix processus*, vel *processio Consulatus Augusti nostri:* nam & *Processiones Consulum* dixit Julianus Antecessor cap. CCCLIX. Gloss. Gr. Lat. πρόοδος, *processus*, *processio*. προχώρησις, *processio*. Certè *processum* disertè habet nummus alter aureus Constantini Magni ab eodem Spanheimio descriptus, FELIX PROCESSVS COS. VI. AVG. Villharduinus noster n. CXXXIX. de Balduino Flandro Imperatore creato: *Aprés la grant joie del coronement, en fu menez à grant feste & à grant procession el riche Palais de Bokelyon.* Inibant autem Consules processus suos ἐπὶ δίφρου, ut est in Chronico Alexandrino anno I. Heraclii: quod & observare est ex Juvenale Sat. X. *Processus* igitur & *Processio* sumuntur pro pompa, vel apparatu qui potissimum adhibetur in ejusmodi processionibus Magistratuum: unde in L. XLI. de Donat. inter virum & uxor. vox *processus* videtur usurpari pro ejusmodi pompa & apparatu: *Imperator Antoninus constituit, ut ad processus viri uxor ei donare possit.* Cùm itaque Imperatores Constantinopolitani ex Palatio ad Magnam Ecclesiam, vel alias Urbis ædes sacras, cum toto comitatu procedebant statis festis diebus, quos recenset Codinus de Offic. cap. XV. πρόοδον ποιεῖν, vel δημοσίᾳ προόδῳ ad Ecclesias ire, ut apud Scylitzem pag. 761. dicebantur. Nicephorus Patr. Constantinopol. de Processione Paschali: Τῆς δὲ βασιλικῆς προόδου κατὰ τὸ εἰωθὸς ἐπὶ τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν γινομένης, ὑπατείαν ἐποίησαν· *Cumque, ut Imperatorum mos est, in Catholicam Ecclesiam procederent, largitiones fecerunt.* Concilium Constantinopolitanum sub Mena act. 4. pag. 694. edit. MDCXVIII. *In prædicto Suburbano in Collegio dominæ nostræ Dei genitricis Mariæ, quæ jacet & locata est in Blachernis procenso existente Regis.* Ubi Græca quæ desunt habuerunt προκένσου. Atque inde Processionibus Ecclesiasticis inditum nomen, quas *Processus* videtur etiam appellare Anastasius Bibliothecarius in S. Agathone PP. ubi de Macario Patriarcha Antiocheno hæreseos damnato: *Tunc interdixit pietas Augustalis Georgio Patriarchæ* (Constantinopol.) *ut minimè in Ecclesia sua susciperet Macarium, vel ejus homines, interdicens ei processum:* id est ne publicè procederet, aut processionem faceret. Processiones Ecclesiasticas περιπάτους appellat Codinus de Offic. cap. X. n. I. Quoties igitur Imperatores ex Palatio & ex Urbe, cum universo comitatu ad Palatia suburbana divertebant, *processum in iis facere* dicebantur, seu πρόκενσον ποιεῖν, id est moram agere: qua loquendi formula utuntur passim scriptores Byzantini. Chronicon Alexandrinum pag. 662. de Constantino Magno: Καὶ διάγων ἐν Νικομηδίᾳ μητροπόλει τῆς Βιθυνίας, ποιήσας πρόκενσα ἐπὶ πολὺν χρόνον, id est *diu Nicomediæ commorans.* Pag. 750. de Zenone: Ποιήσας πρόκενσον ἐν Χαλκηδόνι, ἐκεῖθεν ἔφυγεν βερέδοις. Apud Theophanem Heraclius πρόκενσον πρὸς τὴν Ἡρακλείαν

ποιησάμενος, legatos Persarum excepit. Cedrenus in Justiniano pag. 375. Προκένσου γινομένου ἐν τῷ Ἑβδόμῳ, ἀπόλεσαν οἱ Βενετοι τὸ στέμμα τοῦ βασιλέως, id est, *cum in Palatio Hebdomi moraretur.* Scylitzes in Romano Lacapeno: Προκένσου δὲ γινομένου ἐν Τελβουμαλίῳ, αἰφνίδιον οἱ βασιλεῖς εἰς τὸ παλάτιον ὑποστρέφουσι. Leo Grammaticus in Leone Philosopho pag. 478. Ὁ δὲ πρόκενσον ἐποίησεν εἰς τὰ Δαμιανοῦ. Meminit idem Leo p. 486. προκένσου ἐν τῷ Δαμαλῷ, ut προκένσου ἐν τῷ Τελβουμαλίῳ Anonymus Combefisianus in Romano Lacapeno n. III. Hinc *in processibus commorari*, *degere*, apud Marcellinum Comitem: *Anastasio in processibus commorante.* Infrà: *Anastasio in processibus degente.* Apud Leonem Grammaticum pag. 454. Γενομένος τοῦ βασιλέως εἰς πρόκενσον ἐν τῷ Βρύᾳ. Chronicon Alexandrinum pag. 874. de Phoca: Εἰσέρχεται Φωκᾶς κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν ἀπὸ τοῦ προκένσου τοῦ Ἑβδόμου, &c. Et pag. 878. de Heraclio Juniore: Ἐπέχθη εἰς τὸ πρόκενσον Σοφιανῶν. Infrà de Eudocia Augusta: Ἐτελεύτησεν εἰς τὸ πρόκενσον Βλαχερνῶν ἡ Εὐδοκία ἡ αὐγοῦστα. Meminit etiam Eustathius in Vita S. Euthymii Patr. Constantinop. n. XXVII. προκένσου ἐν Ἀθύρᾳ γινομένου: & n. LXVI. προκένσου ἐν Ἰουκουνδιαναῖς. Πρόκενσον ἔχων Imperatorem dixit Anonymus in Martyrio S. Pharbutæ n. VI. Denique Jornandes in Zenone: *Dum processibus Calchedone degeret.* Ex quibus perspicuè patet *Processum* pro mora quam agebant Imperatores in Palatiis suburbanis sæpe usurpari, atque adeò pro ipsis Palatiis suburbanis, quomodo *processiones* videntur nuncupari in Gloss. Gr. Lat. προάστιον, *suburbanum*, *processio.* Imperatorum autem *processus*, seu migrationes ad Palatia suburbana, μεταστήματα vocat Porphyrogenitus de Adm. Imp. cap. LI. ut & Anonymus Combefisianus in Porphyrogenito n. XLIII. Μεταστάσιμον in Romano Juniore n. V. μεταστασίματα n. XLIV. μεταστάσεις Luithprandus in Legatione ad Nicephorum Imp. Ἐγκυκλίους ἐπιδημίας εἰς ἕκαστον τόπον βασιλικόν Theodoritus, seu Thodorus Lector, apud Joannem Damascenum lib. III. de Imag. pag. 193. edit. Rom. Fiebant porrò isti Imperatorum in Suburbana processus sub Autumni tempora. Gregorius Turon. lib. V. Hist. cap. XXXI. de Tiberio Justini successore: *Procedente autem eo ad villam, ut juxta ritum Imperialem* XXX. *diebus ad vindemiam jocundaretur*, &c. Interdum tamen *processum* intra urbem faciebat Imperator, cùm scilicet, vel in Ecclesiam, vel aliò cum toto comitatu è Palatio prodibat. Ita Marcellinus Comes de Theodosio Magno: *Dum ad Horrea publica Theodosius processum celebrat.* Nicephori ad Ecclesiam Sophianam προέλευσιν describit etiam Luithprandus. Si quando igitur ad Palatia suburbana, præsertim in maritimis tractibus exstructa, divertere animus erat, habebant ad id parata navigia Imperatores, quæ in Sinu, seu Portu Ceratino, commorabantur. Hæc ἀγράρια appellabant, fortè quòd iis uterentur, cùm in agros vicinos, vel certè peregrè secedebant, uti in Notis ad Alexiadem monuimus pag. 327. Erat autem ἀγράριον Imperatoris non modò tectum, uti describitur ab Anna, sed & purpureum, vel rubeum, ac velis & aulæis ejusdem coloris pariter instructum, in quo nemini esse licebat, præterquam Drungariis excubiarum, & rei navalis, & aliquot aliis ex præcipuis Palatii officialibus, quos Imperator deligebat. At cùm istiusmodi navigium haud satis capax esset, si Imperator cum universo comitatu in remotiora Palatia, εἰς μακρότερον πρόκενσον, diverteret, primus Basilius Macedo, dromone, longiori & capaciori navigio, usus est, subsequente altero, in quo esset reliquus comitatus: agrario verò cùm in proxima Palatia sese conferebat. Postmodum Leo Philosophus dromone usus est quocunque pergeret, ut comitatui suo gratificaretur, cui etiam secundum addidit, uti pluribus commemorat Porphyrogenitus de Admin. Imp. cap. LI. Βασιλικοῦ δρόμονος meminit Nicephorus Bryennius lib. I. cap. XXII. Βασιλικῆς verò ξιφήρεως Nicetas in Andronico lib. II. n. XI. extremo.

XII.

PALATIA SUBURBANA IN THRACIA.

I. PALATIUM SOPHIANARUM excitavit ad Juliani portum, extra urbem, Justinus Curopalates Imperator, & de nomine Sophiæ uxoris τῶν Σοφιανῶν, vel τῶν Σοφιῶν appellavit. Zonaras pag. 57. Ἦν δὲ τούτῳ γαμετὴ Σοφία, ἣν καὶ Αὐγοῦσταν ἔστεψεν, ἧς ὀνόματι καὶ τὸν λιμένα τῶν Σοφιῶν ᾠκοδόμησε, καὶ βασίλεια πρὸ τῆς πόλεως, Σοφιανὰ δὲ ἐκείνην καὶ τόπον καὶ ταῦτα κατονομάσας. *Huic uxor fuit Sophia, quam & Augustam coronavit, cujusque nomine & portum Sophiarum, & Palatia ante urbem ædificavit, Sophiana illius gratiâ & locum, & has ædes appellans.* Joeles: Ἔκτισε παλάτιον ἔξω τῆς πόλεως, καὶ λιμένα ἐν τῇ πόλει, καὶ τὸ μὲν ἐκάλεσε Σοφιανάς, τὸν δὲ Σοφίαν, εἰς ὄνομα τῆς ἑαυτοῦ γυναικός. *Extra urbem, Palatium, & in urbe portum exstruxit: illudque Sophianas, hunc Sophiam de nomine uxoris appellavit.* Ubi legendum videtur Σοφιῶν. Infra, idem Palatium ἐν τῷ Ἰουλιανοῦ λιμένι statuit. Ædificari autem cœptum anno IV. Justini auctor est Theophanes pag. 205. qui & occasionem ædis condendæ sic enarrat: Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἤρξατο κτίζειν τὸ παλάτιον τῶν Σοφιανῶν ἐπ' ὄνομα τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Σοφίας, προφάσει τοῦ ἐκεῖ ταφῆναι Ἰοῦστον τὸν υἱὸν αὐτοῦ, πρὸ τοῦ βασιλεῦσαι αὐτόν, ἔτι Κουροπαλάτου ὄντος αὐτοῦ, ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Ἀρχαγ-

γίλυ τ̃ ἐκεῖσε, κοσμήσας αὐτὸ ὑπὸ διαφόρων πολυτίμων μαρμάρων. *Eodem anno Sophianarum Palatium cœpit exædificare de nomine uxoris Sophiæ, ea occasione captata, quòd ibi Iustus illius filius, priusquam Imperator factus esset, & adhuc Curopalatam ageret, in æde S. Michaëli sacra, quæ hîc stat, fuisset sepultus, pretiosis verò marmoribus Palatium istud adornavit.* Illius elegantiam attigit etiam Corippus lib. IV. de Laudibus ejusdem Justini:

Inclyta præclarum duo sunt imitantia cœlum
Consilio fundata Dei, venerabile Templum,
Et Sophianarum splendentia tecta novarum.

Verùm confectum demum à Tiberio Justini successore videtur innuere Theophanes an. II. Τούτῳ τῷ ἔτει ἔκτισεν Τιβέριος ὁ βασιλεὺς τὸ παλάτιον ἐν τῷ Ἰουλιανοῦ λιμένι, καὶ ἐπωνόμασεν αὐτὸ ἐπ' ὀνόματι Σοφίας τῆς γυναικὸς Ἰουστίνου, καὶ ἀπεκατέστησεν αὐτὴν ἐν αὐτῷ, δεδωκὼς αὐτῇ καὶ κουβικουλαρίους εἰς ὑπουργίαν αὐτῆς, &c. *Hoc ipso anno condidit Tiberius Imperator Palatium in portu Iuliani, illudque de nomine Sophiæ uxoris Iustini appellavit, eique ad habitandum concessit, datis ad ejus ministerium Cubiculariis, &c.* Quod ibi additur Sophiam extincto marito in illud secessisse, Zonaras pag. 59. Cedrenus pag. 393. Joeles, & Glycas pariter commemorant. Sed nescio an hoc palatium spectent, quæ habet Codinus pag. 50. scribens τὰ παλαιὰ παλάτια τ̃ Σοφιῶν Mauricium excitasse εἰς ὄνομα Ἀναστασίας τῆς πενθερᾶς αὐτοῦ τῆς γυναικὸς Τιβερίου, *in nomen Anastasiæ uxoris Tiberii socrus suæ*, & Heraclium illius habitatione potissimum delectatum, quod ibi olim prædictum fuisset eum aliquando imperaturum. Situm Palatii Sophianarum, quòd extra urbem, ad portum Juliani extitisse tradunt supra laudati scriptores, præ cæteris graphicè descripsit Agathias eo Epigrammate, quod recitat Zonaras, & quod habetur in Anthologia Gr. cum hoc lemmate, εἰς παλάτια Σοφιανῶν.

Ὁππόθι πεμπομένης χθονὸς ἄνδιχα πόντον ἀνοίγει
Πλαγκτὸς ἁλικλύστων πορθμὸς ἐπ' ἠιόνων,
Χρύσεα συλλέκτρῳ τὰ δ' ἀνάκτορα θῆκεν Ἀνάσσῃ
Τῇ πολυκυδίστῃ θεῖος Ἄναξ Σοφίῃ·
Ἄξιον, ὦ Ῥώμη, μεγαλόκρατες ἀντία σεῖο
Κάλλος ἀπ' Εὐρώπης * δέρκεται εἰς Ἀσίην. *al. δέρκεαι.

Id est interprete Wolphio:

Qua resonante freto fluctus cava littora tundunt,
Et duplici pontus nomine findit humum,
Inclytus uxori celebranda palatia struxit
Rex, Sophiæ multus quam decoravit honos.
Quam bene Roma potens tua gloria constitit, unde
Europæ atque Asiæ fertilis arva patent.

Extat aliud Epigramma in eadem Anthologia lib. IV. cap. IV. cum hac inscriptione, εἰς οἶκον Σοφίας, quod quidem videtur exaratum in Sophiæ statuam, quam ad hoc palatium excitavit Julianus Præfectus Urbi:

Αὐσονίων δέσποιναν Ἰουλιανὸς πολίαρχος
Ὡς Σοφίης μεστὴν ἄνθετο τὴν Σοφίην.

Quæ sic vertit Feder. Morellus, qui perperam ædem S. Sophiæ hîc intelligi putavit:

Ausoniæ Dominam Præfectus Iulius Vrbi
Vt Sophiæ plenam consecrat hic Sophiam.

Quæ quidem Sophiæ statua illa fortè fuerit, quam ad Portum Sophiarum, seu Juliani, posuisse Justinum observat Cedrenus sub annum II. ejusdem Justini. Porro palatium istud τὰς Σοφίας vocat Nicetas Paphlago in Vita Ignatii Patr. CP. & Symeon Logotheta in Michaële num. 36. & in Leone Philosopho num. I. Dicitur etiam οἶκος Σοφίας in Chronico Alexandrino in Phoca pag. 876. Σοφιαναὶ nudè apud Theophanem anno XXIII. Copronymi, & anno III. Leonis Chazari: præterea in eodem Chronico Alexandrino pag. 878. quo loco tradit natum Heraclium Juniorem εἰς τὸ προάστειον Σοφιανῶν, *dum Heraclius Imperator in Sophianis moraretur:* quæ quidem ea quodam modo videntur spectare quæ supra ex Codino retulimus.

II. PALATIUM PEGANUM, seu ad Deiparæ ædem, quæ Πηγῆς, seu Fontis appellationem obtinuit, de qua infra agemus, primus condidit Basilius Macedo, μεταβολῆς ἕνεκα, *mutandi aëris gratiâ*, in quo præterea oratoria aliquot excitavit, Deiparæ bina, alia sanctis Eliæ, Elizæo, Constantino Magno, & XLII. Martyribus sacra, ut auctor est Porphyrogenitus in avi Vita cap. LX. & ex eo Scylitzes pag. 588. In illud præterea crebriùs secedere, seu μετάστασιν ποιεῖν, solitum Basilium, quòd ab eo exstructum esset, narrat idem Porphyrogenitus lib. de Administr. Imp. cap. LI. Neque multo pòst, Romano Lacapeno scilicet imperante, Palatium Peganum incendio absumpsisse Bulgaros narrant Anonymus Combefisianus n. VIII. Leo Grammaticus pagg. 498. 500. Zonaras, & Scylitzes pag. 621. Verùm denuò instauratum est, cum natum Constantinum Romani filium ἐν τοῖς τ̃ Πηγῶν παλατίοις,

referat idem Scylitzes pag. 642. cujus quidem Palatii meminit præterea Leo Grammaticus pag. 475. Phranzes lib. I. cap. XVIII. Historia Legationis Humberti Cardinalis ad Constantinum Monomachum, in qua *Palatium Pigi* nuncupatur, & extra urbem fuisse dicitur; denique rursum Zonaras in Nicephoro Phoca. Quippe cùm ait Imperatorem ex veteri consuetudine quodam die festo Dominico processionem fecisse ad templum Peganum, non *ad supplicationes*, quod vult Wolphius, sed ut ad Palatium huic templo inædificatum *processum* instituerет, seu diverteret, quod facere solebant Byzantini Augusti, vel aëris mutandi gratiâ, vel ut venationi cæterisque ludicris in adjunctis lucis; quos φιλοπατίου appellatione donabant, indulgerent: Κατά τι παλαιὸν ἔθος ἐν μιᾷ τῶν δεσποτικῶν ἑορτῶν εἰς τὸν ἐν τῇ Πηγῇ θεῖον ναὸν πρόοδον ἐποιεῖτο ὁ βασιλεύς, &c. Id vel ipse innuit Luithprandus in Legatione, ubi de eodem Nicephoro: *His ergo tribus Hebdomadis habuit Nicephorus extra Constantinopolim* μετάστασιν, *id est stationem in loco qui dicitur* εἰς Πηγάς, *id est ad Fontes, eodemque me venire præcepit.* Neque opinor aliter intelligendus Nicephorus Gregoras lib. VIII. cùm ait matrem Junioris Andronici κατὰ τὸν νεὼν τῆς ὑπεράγνου Θεομήτορος, τοῦτο μὲν δι' ἀσθένειάν τινα, τοῦτο δὲ διὰ τὴν τοῦ φιλτάτου υἱοῦ συνδιαίτησιν, *partim ob infirmitatem quandam, partim propter charissimi filii consuetudinem*, ad ædem Deiparæ ad Fontem commoratam. Præsertim verò in hoc Palatium secedebant Imperatores sub vernum tempus, quod indicat Odo de Diogilo lib. III. de Profectione Ludovici VII. Regis Franciæ in Orientem, ubi Philopatium Constantinopolitanum Pegano Palatio adjunctum describit: *In amœnitate illa quædam Palatia nimia ambitione fulgebant, quæ Imperatores ad jocunditatem vernorum temporum sibi fundaverant.* A quo quidem Philopatio, Palatium Peganum Philopatii perinde appellatione donatur à Cinnamo lib. II. n. XIV. ubi ait eò secedere solitos Imperatores, vitandi urbis tumultus, & remissionis curarum causâ: Ἐν δὲ τῷ κατάντικρυ τειχέων βασιλικῷ γεγονὼς ἐνδιαιτήματι, ὃ Φιλοπάτιον ὀνομάζουσιν, οὐκ οἶδα εἴτε τὴν φίλην αἰνιττόμενοι διατριβήν· ἄνεσιν γάρ τινα παρέχεται, καὶ φροντίδων ἀπαλλαγὴν, τοῖς ἐκ τῶν ἀστικῶν θορύβων ἐνθάδε ἀπαλλασσομένοις, εἴτε καὶ τὴν φύλλοις κομῶσαν πάντῃ δαψιλῆ ἀνεῖσαν· ἀμφιλαφὴς γὰρ ὁ χῶρος, καὶ ἐπίχλοον ἁπανταχῆ φέρει τὸ πρόσωπον· *Ad Imperatorium Palatium, quod mœnibus obversum est, pervenit: Philopatium illud vocant, seu hacce appellatione gratam illius habitationem significent, ut quæ iis qui vitandi urbis tumultus causâ eò secedunt, remissionem quandam animi præbeat & curarum; seu quòd arboribus & virgultis consitus sit locus, herbarumque virentium ubertate passim amœnissimus.* Et n. XVII. ait Ludovicum VII. Regem Franciæ, salutato Manuele Imperatore in Magno Palatio, εἰς προάστειον, ὃ Φιλοπάτιον ὠνόμασαι τοῖς πολλοῖς, *in Suburbanum, quod vulgò Philopatium appellatur* concessisse. Neque alio nomine donatur à Villharduino n. XCIII. *Et se trairent ariere à un Palais qui ere appellez au Philopas*: ut & à Niceta in Joanne n. III. dum scribit in Philopatio commorantem Augustum à conspiratoribus ferè oppressum fuisse, αὐλιζόμενον κατὰ τὸ μικρὸν ἄποθεν τῶν Χερσαίων πυλῶν ἱππήλατον Φιλοπάτιον. Quo loco perperam Wolphius *in equestri circo Philopatio*, rectiùs in Isaacio lib. II. n. IV. τὰ ἱππήλατα πεδία ἐν τοῖς Φιλοπατίοις, *patentes campos in Philopatiis* vertit. *Erat* enim, ut verbis utar Arnoldi Lubecensis lib. II. cap. IV. *in eodem loco curia venationis latissima & planissima murata*: ut verò Odonis de Diogilo, *ambitus spatiosus & speciosus multimodam venationem includens, conductus etiam aquarum & stagna continens*: in quo *inerant etiam quædam fossa & concava, quæ loco nemorum animalibus præbebant latibula*: iis scilicet locis ubi iidem scriptores Philopatium, suppresso tamen nomine, describunt, quod τὸ πρὸς θάλασσαν λιβάδιον τῆς χρυσῆς πόρτης videtur appellare Theophanes in Leone Armenio: nam ad Auream Portam extra urbem, ut & templum Peganum, extitit, uti supra docuimus, unde τὸ ἔξω Φιλοπάτιον dicitur Nicetæ in Alexio lib. I. n. II. ad discrimen τοῦ ἐντὸς Φιλοπατίου, quod ad Manganorum Palatium erat. Procopius lib. I. de Ædif. Justin. cap. III. de loci amœnitate ita loquitur: Ἐνταῦθα ἐστὶ δάσος κυπαρίσσων ἀμφιλαφὲς, λειμὼν ἐν ἁπαλαῖς τῆς ἀρούραις τεθηλὼς ἄνθεσι, παράδεισος εὐφορῶν τὰ ὡραῖα· *In quo opacissimum est cupressetum, floribus molli solo surgentibus pratum vernat, pomis exuberat viridarium*, &c. Procopii verbis, quæ exscripsit, hæc subdit Nicephorus Callisti lib. XV. cap. XXV. Καὶ ὁ τόπος τοῦ ἀέρος ἐν καλῷ κείμενος· δένδρεσι μὲν παντοίοις κατάφυτος, πλατάνων δὲ τὸ πλεῖστον εὐφυΐᾳ καὶ ἀναδρομῇ κυπαρίσσων ὡραϊζόμενος· πόα σὺν αὐτὸν εὐθαλὴς καὶ μαλακὴ προέφερεν· ἄνθη μὲν παντοῖα προβεβλημένη ἐπὶ χῶσα μὲν ἐν στιβάδι, ἀείστη δὲ βοσκήμασιν ἐφειμένη· *Optimum ibi est cælum, locus ipse variis consitus arboribus, platanorum proventu plurimo, & cupressorum proceritate perquam amœnus fuit. Herbam protulit mollem & copiosam, diversi generis flosculos prætendentem toris commodam, nec minùs pascuis utilem.* Venationibus Augustorum potissimum addictum Philopatium exterius testatur Porphyrogenitus in Vita Basilii cap. XII. Κυνηγεσίου καταγγελθέντος εἰς τὸ λεγόμενον Φιλοπάτιον· *Venatione indicta in loco cui Philopatium nomen est.* His consona habet Leo Grammat. in eodem Basilio pag. 470. Ὁ μὲν Ἰακωβίτζης κυνηγῶν μετὰ τοῦ βασιλέως ἐν τῷ Φιλοπατίῳ· *Iacobitzes dum venaretur cum Imperatore in Philopatio.* In isto porrò Philopatio aliquandiu commoratum, seu Palatio Philopatiano, Alexium, priusquam adepto imperio urbem ingrederetur, narrat ibidem Nicetas, qui lib. II. n. II. eò pariter secessisse scribit. Philopatii præterea meminit Nicephorus Bryennius lib. IV. n. XVII. Denique Leo Grammaticus pag 503.

narrat Romanum Lacapenum factis Mariæ ex filio Christophoro neptis cum Petro Bulgarorum Rege nuptiis, magnificum convivium apparasse ἐν τῇ τῶν Πηγῶν ἀποβάθρᾳ, id est, uti ego interpretor, in ipso portus, qui Palatio Pegano adjacebat, descensu, quod satis innuit Cedrenus pag. 626. quem quidem Portum *Aureæ Portæ* appellari apud Ducam cap. XXXVIII. docuimus ad Alexiadem pag. 315 Nam & ἀποβάθραν τοῦ βασιλέως vocant Anonymus Combefisianus in Lacapeno n. XXII. & Nicetas, partem illam Magni Palatii, per quam ad Novum Portum, seu Juliani descendebat Imperator, uti pariter ibidem observatum pag. 265.

III. PALATIUM AD S. MAMANTEM, extra urbem, ad Portam, quæ Xylocirci dicebatur, insigne admodum fuit, quò Imperatores propter situs amœnitatem crebrò secedebant. Tradit Chronicon Alexandrinum pag. 748. Leonem M. Imp. prodigiis quibusdam, vel etiam urbis incendio territum, πέραν εἰς τὸν ἅγιον Μάμαν se se contulisse, ibique fecisse λιμενάριον καὶ ἔμβολον, *portum & porticum*: unde, inquit, locus vocatur νέος ἔμβολος, *nova Porticus*. Iisdem consentanea habet Zonaras pag. 42. Addit Codinus pag. 57. Leonem, dum ibi consedit, & Ecclesiam S. Mamantis, & Palatium atque Hippodromum ædificasse. In eo Palatio, ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ ἁγίου Μάμαντος, Constantinus Imp. Irenes filius nuptias celebravit, ut habent Theophanes pag. 396. & Cedrenus pag. 473. A Crumo Bulgarorum Rege postmodum, Leone Armenio imperante, incensum narrant idem Theophanes pag. 427. & auctor incertus eidem subjunctus pag. 432. Symeon Logotheta num. IX. & Leo Grammaticus pag. 466. Denique Michaëlem Theophili filium in eodem Palatio interfectum à Basilio Macedone scribunt Porphyrogenitus in avi vita cap. 17. 18. 22. Zonaras pag. 134. Scylitzes pag. 567. Leo Grammaticus, & alii. Palatium Xylinæ portæ appellat Leunclavius in Pand. Turc. num. CC. illudque idem esse cum eo censet, quod Ξυλλᾶ οἴκημα appellat Laonicus lib. VI. pag. 189. edit. Genevensis. Sed de situ pluribus egimus in Templo S. Mamantis.

IV. PALATIUM HERACLEÆ memoratur ab Alypio, seu auctore veteris Orbis Descriptionis cap. V. Ἡράκλεια δὲ ὑπέροχον ἔργον ἔχει, καὶ θέατρον, καὶ βασιλικὸν παλάτιον, *Heraclea habet opus insigne, & theatrum, & Regium Palatium*. Illud postmodum vetustate penè defectum reædificavit Justinianus M. & aquarum copiâ donavit. Rem narrat Procopius lib. IV. de Ædif. cap. IX. ubi quædam habet de urbis situ.

V. PALATIA AD ARGYRAM PALUDEM, seu τὰ κατὰ τὴν Ἀργυρὰν καλουμένην λίμνην διακείμενα παλάτια, apud Annam Comnenam lib. X. Alexiad. pag. 294. eadem videntur cum Palatio S. Mamantis, quod stetit haud procul à porta, quæ vocabulo truncato *Gyrolimnæ* dicta est. Vide Notas nostras ad Alexiad. pag. 359.

VI. PALATIUM ARETARUM à Romano Diogene Imperatore, haud procul ab urbe, excitatum narrat Anna Comnena lib. II. Alexiad. pag. 60. 61. διὰ τοῦ τόπου ἐπιτερπὲς καὶ εὔκρατον, *propter loci amœnitatem & aeris temperiem*. Situm verò τῶν Ἀρετῶν pluribus ibi describit.

VII. PALATIUM AD APHAMEAM memorat Nicetas in Alexio Angelo lib. II. num. III. Καὶ ὁ μὲν κατὰ τὴν Ἀφάμειαν βασιλείοις ἐναυλισάμενος, τὸ Φιλοπάτιον ἔπειτα κατειλήφει, *& in Palatio ad Aphameam diversatus, postea in Philopatium rediit.* Extitit autem Philopatium ad Auream portam. Sed & lib. III. n. I. haud procul à Rhegio Aphameam statuit: Εἴθε ὑπὸ πλάκα Ῥηγίου γενοίμεθα, καὶ Ἀφάμειαν θεασαίμεθα, ὅπως προσείποιμεν τὴν ἱερὰν Κωνσταντινούπολιν, *utinam in Rhegii planitie essemus, & Aphameam cerneremus, ut sacram Constantinopolim salutemus.*

VIII. PALATII MELUDIANI situm sic repræsentat Nicetas in Andronico lib. II. n. II. Ἔτυχε μὲν οὖν τῷ τότε, κατὰ θεῖον, ὡς ἔοικε, μὴ παρεῖναι τοῖς ἀρχαίοις Ἀνδρόνικον, ἀλλ' ἐς ἑῷον μέρος τοῦ ἀναπλεομένου τῆς Προποντίδος πορθμοῦ περὶ τὰ τῆς Μηλουδίου κεκλημένα διαζῆν βασίλεια. *Accidit verò, idque, ut reor, divino consilio, ut Andronicus à Palatio tum abesset, & ad orientalem partem Propontidis in Palatiis, quæ Meludii appellantur, versaretur.* Mox refert ut idem Andronicus ἐκ τοῦ Μηλουδίου κατὰ μέγα παλάτιον τριήρει βασιλικῇ, *ex Meludiano Palatio ad magnum palatium regia trireme rectâ* redierit.

IX. PALATIUM THEODORÆ Imperatricis, in Suburbanis, incendisse Bulgaros, Romano Lacapeno imperante, narrat Scylitzes pag. 621. Τῶν δὲ Βουλγάρων πάλιν εἰσβολὴν ποιησαμένων κατὰ τῆς Ῥωμαίων χώρας, καὶ τοῖς παλατίοις τῆς βασιλίδος ἐγγισάντων Θεοδώρας, ὡς οὐδὲν ἦν τὸ προϊστάμενον, πυρὶ ταῦτα παρέδωσαν. *Rursum deinde Bulgari irruptione facta, usque ad Palatium Theodoræ Augustæ pervenerunt, idque nemine defendente incenderunt.* Quo loco Anonymus Combefisianus in Lacapeno n. X. & Leo Grammaticus pag. 498. habent Παλάτια τῆς ἁγίας Θεοδώρας, unde conjicere licet Theodoram Augustam, Theophili Imperatoris conjugem intelligi, quam Græci Ecclesiastico Canoni adscripsere, ob restitutum sacrarum imaginum venerationem.

XIII.
PALATIA SUBURBANA ASIATICA.

I. PALATIUM CALCHEDONENSE inter suburbana Palatia à scriptoribus recensetur. Illius præ cæteris meminit Nicephorus Constantinopolitanus in Breviar. pag. 87. 1. edit. ubi ait conditum fuisse ab Heraclio Juniore: Ἐπὶ δὲ νόσῳ χρονίᾳ Κωνσταντῖνος συνείχετο, καὶ ἀκρασίας ἀέρων ἕνεκεν, ἐν Καλχηδόνι διέτριβεν ἐν τῷ ὑπ᾽ αὐτοῦ κτισθέντι Παλατίῳ· *Sed Constantinus cùm morbo diuturno conflictaretur, ac propter aëris temperiem Calchedone in Palatio, quod ipse construxerat, habitaret.* Illius elegantiam & amœnitatem mirè prædicat Villharduinus noster n. LXVIII. *Et pristrent port devant un Palais l'Empereor Alexis, dont li leus estoit appellez Calchidoines: & fu endroit Constantinople d'autre part del bras devers la Turchie. Cil Palais fu un des plus biaux & des plus delitables que onques oël peussent esgarder de toz les deliz que il convient, à cors d'home qui en maison de Prince doit avoir.* Sed an Palatium Calchedonense idem fuerit cum προαστείῳ, seu Suburbano Calchedonis, quod Δρυῦ, *Quercum*, deinde Ῥουφινιαναὶ appellatum scribit Sozomenus lib. VIII. cap. XVII. non ausim affirmare. Rufinianas porrò appellatas à Rufino Consulari, qui & ibi Palatia & magnam Ecclesiam SS. Petro & Paulo Apostolis sacram excitavit, tradit Sozomenus: Καλχηδόνος δὲ τοῦτο προάστειον, Ῥουφίνου τοῦ Ὑπατικοῦ νῦν ἐπώνυμον, ἐν ᾧ βασίλειά ἐστι, καὶ μεγάλη ἐκκλησία, ἣν αὐτὸς Ῥουφῖνος ἐπὶ τιμῇ Πέτρου καὶ Παύλου τῶν Ἀποστόλων ἐδείματο, καὶ Ἀποστολεῖον ἐξ αὐτῶν ὠνόμασε. Palladius in Vita Chrysostomi pag. 70. Ἡ σύνοδος ἡ ἁγία ἡ ἐπὶ Δρυῦ συναχθεῖσα· τόπος δέ ἐστιν οὕτω καλούμενος πέραν θαλάσσης, Ῥουφίνου προαστεῖον· *Sancta Synodus ad Quercum congregata: locus est sic dictus trans mare, Rufini Suburbanum*, &c. Atque hujus quidem ædis ut & monasterii S. Hypatii in Rufinianis meminit præterea auctor Vitæ S. Auxentii n. XXXVI. & XXXIX. Rufinianarum verò Palatii Nicephorus Bryennius lib. III. n. XXII. Theophanes pag. 67. & ex eo Cedrenus in Arcadio p. 331. Ὃς διαγενόμενος ἐν τῇ Δρυΐ, τῇ νῦν Ῥουφινιαναῖς, &c. *Cùm versaretur in Quercu, qui locus nunc Rufinianæ dicitur*, &c. Ad Belisarium pertinuisse scribit Procopius lib. I. de Bello Pers. cap. XXV. Ἐπειδὰν οὖν ἐκ Βυζαντίου ἀπαλλαγεῖσα ἐν τῷ προαστείῳ γένηται, ὃ Ῥουφιναναὶ μὲν ὀνομάζεται, Βελισαρίου δὲ ἴδιον ἐτύγχανεν ὄν· *Ubi igitur profecta Byzantio in Suburbanum venit, quod Rufinianas vocant, & Belisarii proprium fuit*, &c. De hoc Suburbano intelligendum videtur Chronicon Alexandrinum pag. 896. ubi ait Heraclio imperante Salbaram Persici exercitus Ducem Calchedonem accessisse, & πάντα τὰ προάστια, καὶ τοὺς εὐκτηρίους οἴκους, *Suburbana omnia, & ædes sacras* incendisse. Vide præterea Socratem lib. VI. cap. XIV. Nicephorum Callist. lib. XIII. cap. XV. Vitam S. Joannis Chrysost. Jornandem in Zenone, &c.

II. HEREUM PALATIUM memorat Sozomenus lib. VII. cap. V. dum Demophilum Episcopum Arianum à Theodosio Urbe pulsum ad Ἱερείαν cum suis secessisse commemorat. Ejus conditorem Justinianum Augustum agnoscit Procopius lib. I. de Ædif. cap. XI. ubi illius magnitudinem & elegantiam commendat, additque cap. III. ædem Deiparæ sacram, præterea porticus & balneas in eodem ædificasse: in Historia verò Arcana cap. XV. crebrò in illud cum numeroso comitatu secessisse, moramque egisse diuturnam eundem Justinianum scribit. Codinus in Orig. pag. 58. non modò à Justiniano ædificatum, sed etiam à Justino juniore exornatum fuisse narrat. Extat in Anthologia Gr. lib. IV. cap. IV. epigramma, quod Heræi Palatii vestibulis inscriptum fuit, cum hoc lemmate, εἰς εἴσοδον τῆς Ἱερείας:

> Τοῦτον Ἰουστινιανὸς ἀγακλέα δείματο χῶρον,
> Ὕδατι καὶ γαίῃ κάλλος ἐπικρεμάσας.

Quæ sic vertit Fredericus Morellus, qui hìc per ἱερείαν, nescio quam Antistitam somniavit:

> *Has Rex præclaras Iustinus condidit ædes,*
> *Ornatumque undis addidit, atque solo.*

In eo postmodum Mauricius Imperator Gerocomium exstruxit anno XIV. Cedrenus p. 399. Ἔκτισε δὲ καὶ τὸ λωβῶν γηροκομεῖον, εἰς τὰ Ἡρίου, τὸ λεγόμενον τοῦ Ζωτικοῦ, ἐγχώριον, διὰ τὸ ὑπὸ τῶν Σθλαβίνων καῆναι, ξυλόστεγον ὄν, καὶ πολλὰ ἐν αὐτῷ ἐχορήγησε πρὸς θεραπείαν τῶν λωβῶν ἀδελφῶν. Quæ sic perperam vertit Xylander: *Condidit etiam in loco, qui Erii dicitur, domum, in qua senes morbosi alerentur, quod Vivarium sumptuosum dicitur: eo quod à Slavinis crematum id fuerat, quod ligno erat tectum. Multos ei suppeditavit sumptus ad sustentandos morbis confectos fratres.* Neque feliciùs Goarus *sumptuum ad vitam necessariorum penum* hæc verba, τὸ λεγόμενον τοῦ Ζωτικοῦ ἐγχώριον, vertit: quorum sensus is est, Mauricium in Heriano Palatio, domum alendis infirmis ac senibus destinatam, exædificasse, ex materia ibi sumpta, uti vocem ἐγχώριος, vel ἐγχόριος, interpretati sumus in Notis ad Alexiadem pag. 266. hancque domum *Zotici* appellari, qui primus Orphanotrophi officium, seu potiùs Xenodochiorum, Orphanotro-

phiorum, & Gerocomiorum usum invenit; uti perinde observatum ad eandem Alexiadem p. 415. Denique Basilius Macedo, ut auctor est Constantinus in Avi vita cap. LXI. & ex eo Scylitzes pag. 588. Herianum Palatium rursum adornavit, repurgavitque cisternam, quam Heraclius Imperator terrâ ingestâ complanatam in hortum arboribus ac oleribus plantandis mutaverat: Καὶ τὰ (παλάτια) ἐν τοῖς Ἡρίοις ἐκαλλώπισε, ἀνακαθάρας καὶ τὴν ἀπογεωθεῖσαν κινστέρναν, ἣν Ἡράκλειος ὁ βασιλεὺς προσχώσας, παράδεισον φυτῶν καὶ λαχάνων εἰργάσατο. Crebrò verò Byzantinos Augustos in illud palatium secessisse ac processisse passim habent scriptores. In eo quippe natam Epiphaniam Heraclii filiam ex Eudocia Augusta narrat auctor Chronici Alexandrini: Ἐτέχθη Ἐπιφάνεια ἡ θυγάτηρ Ἡρακλείου καὶ Εὐδοκίας ἐν προαστείῳ τῆς Ἱερείας. Heraclius ipse cùm ex Saracenica expeditione in Thraciam rediret, monitus à Stephano Mathematico ex aqua interiturum, ἐν τῷ παλατίῳ τῆς Ἱερείας substitit, nec adduci potuit ut Constantinopolim transiret, donec urbis Præfectus ex multis navibus confecto ponte, equo per mare tanquam per continentem invectus, ad Sinus, quem Phædaliæ vocant, littus pervenit, uti narrant Nicephorus CP. & Suidas in Heraclio. Sed & ἐν τῷ τῆς Ἱερείας παλατίῳ coactam pseudosynodum XXXVIII. Episcoporum contra sacrarum imaginum cultum à Copronymo anno XIII. auctor est Theophanes: ex quo emendandus Cedrenus, quo loco ait eundem Augustum coëgisse κατὰ τῶν ἁγίων καὶ σεπτῶν εἰκόνων παράνομον συνέδριον τῶν τλη. ἐπισκόπων ἐν τῷ τῆς Συρίας παλατίῳ. Perperam enim irrepsit τλη. pro λη. & Συρίας, pro Ἱερείας. Denique Constantinus Porphyrogenitus lib. de Administr. Imp. cap. LI. inter Palatia, ad quæ crebrò secedebat Basilius Macedo, τὴν Ἡρίαν nominat, ut & in ejusdem Basilii vita cap. XLVII. additque præterea cap. LX. in eo sancti Heliæ Prophetæ oratorium ædificasse. Extitit præterea in Ieriis templum aliud S. Procopio sacrum, in quo depositum fuit S. Theophanis Confessoris corpus, uti narrat Theodorus Studita in illius Vita n. XXV. & XXVIII. De Palatii situ, id constat è regione Urbis extitisse in littore Asiatico ei opposito ad subsolanum. Ita Nicephorus Constantinopolitanus pag. 231. 1. edit. Καὶ εὐθὺς ἐκεῖνον μὲν ἐξορίζει ἐν τῇ Ἱερίᾳ, οὕτω καλουμένου βασιλικοῦ Παλατίου ἀντιπέραν πρὸς εὖρον ἄνεμον τοῦ Βυζαντίου κειμένου, παραπέμψας· *Statim illum in Hieriam relegat: est autem hoc Imperatorium Palatium in Asiatico littore ad Byzantii subsolanum positum.* Ea enim vis est vocis ἀντιπέραν, qua Asiaticum littus denotant interdum scriptores Byzantini, cùm πέραν illud quod ultra Fretum est appellarent. Ita Scylitzes in Romano Diogene: Εἰς τὸν ἀντιπέραν τῆς πόλεως οἶκον τῶν Ἡρίων ἀπέπλευσεν. Procopius lib. I. de Ædif. cap. XI. Portum Eutropii, qui Heræi portui proximus fuit, ἐν τῇ ἀντιπέρας ἠπείρῳ pariter statuit. Nam ut hoc loco narrat idem scriptor, Justinianus ad Heræum Palatium novum portum fecit ac muniit, & innumeris ac grandioribus arcis, quas κιβώτους appellant, saxorum plenis, aliis supra alias continenter aggestis, geminas moles maritimas inter se oppositas excitavit, uno in portum relicto navibus aditu. A quibus arcis, seu *cibotis*, portus ipse, & adjunctum castrum, & κιβώτου appellatione demum innotuit, & oppido, seu valido castro ab Alexio Comneno munitus, ut auctor est Ordericus Vitalis lib. IX. pag. 725. ut pluribus indicavimus in Notis ad Villharduinum n. CCXL. Palatium porrò istud novis ædificiis adornasse Constantinum Porphyrogenitum auctor est in illius Vita Anonymus Combefisianus n. XXVI. XXVII. Priscam loci appellationem Ἡραῖον fuisse observat idem Procopius cap. III. ejusdem lib. I. de Ædif. quam Byzantii sui ævi in Ἱερεῖον mutarant: Κἀν τῷ Ἡραίῳ, ὅπερ Ἱερεῖον καλοῦσι τανῦν· *In Heræo, quod hodie Hierium vocant.* At vetus appellatio non Ἡραῖον, sed Ἡραία fuit, ut ex Demosthene lib. XIV. de Rebus Bithynicis constat apud Stephanum, qui ita appellari ait Promontorium contra Calchedonem, quod hodie vocant *Acram Ioannis Calamoti*, uti asserit Gyllius lib. III. de Bosporo Thrac. cap. IX. quo quidem loco Stephanus addit sua tempestate perperam quosdam appellasse Ἱερείαν illud Promontorium, cùm, inquit Codinus in Orig. CP. Ἡραῖον dictum fuerit, quod in eo Ἥρας, seu *Iunonis* Phanum olim extiterit. Certè constat à sequioribus Græcis variè appellatum istud Palatium: nam Ἥριον vocant idem Procopius in Anecdot. Cedrenus pag. 399. Scylitzes pag. 588. Suidas in Heraclio, Ἡρίαν appellat Constantinus de Adm. Imp. cap. LI. Zonaras in Leone Philosopho pag. 144. Ἱερείαν Sozomenus, Anthologia Gr. Chronicon Alexandr. Constantinus in Basilio, & Theophanes pag. 332. & 359. Symeon Logotheta in Leone n. XIX. Anonymus Combefisianus in eodem Leone num. XXIV. & in Porphyrogenito num. XXVI. XXVII. Denique Ἱερίαν idem Theophanes pag. 272. & Nicephorus CP. nuncupant. Consulendi præterea de hoc Palatio Gyllius loco laudato, & Alemannus ad Anecdota Procopii pag. 148. edit. reg. ubi existimat priora epigrammata tria, quæ habentur in Anthologia Gr. cap. XV. cum hac inscriptione, εἰς κῆπον παράλιον, ad Palatium Heræum pertinere, quod & situs suadet, ut & Paulus Silentiarius & Agathias, qui Justiniano imperante floruere, & horum scriptores dicuntur. Monasterii τοῦ Ἱερίου in Diœcesi Calchedonensi mentio est in Concilio Constantinopolitano sub Mena. Vide Codinum pag. 59.

III. PALATIUM JUCUNDIANARUM, seu ἐν Ἰουκουνδιαναῖς, & in Heræo, ædificasse Justinianum auctor est Procopius lib. I. de Ædific. cap. ult. cujus splendorem cum

arte

:te singulari conjunctum, & magnitudinem commendat. Quod quidem Jucundianarum Palatium illud ipsum est, de quo Theophanes, tametsi depravata aliquantulum scriptura. Narrat quippe anno XXXI. Justiniani, ingenti terræ motu, qui eo anno accidit, collapsam columnam purpuream cum ipsa quam ferebat statua, quæ è regione *Palatii Iucardianorum* erat, defossamque in terram pedes octo: Καὶ ὁ κίων δὲ ὁ πορφυροῦς ὁ ἑστὼς ἔμπροσθεν τοῦ παλατίου Ἰουκαρδιανῶν, μετὰ τῆς ἐπικειμένης αὐτῷ στήλης ἔπεσε, καὶ ἐπάγη εἰς τὴν γῆν πόδας ὀκτώ. Ubi Codd. Barberinus & Peirescianus Ἰουκουρδιανῶν præferunt. Sed legendum Ἰουκουνδιανῶν proclivi emendatione patet non modò ex Procopio, sed & ex Eustachio in vita Eutychii Patriarchæ CP. num. LXVI. Ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ προελθόντος ὄντος ἐν τοῖς Ἰουκουνδιανοῖς, ἔλαβεν τὸν Ἰουστῖνον ἐν ἰδιάζοντι τόπῳ ὁ τοῦ Θεοῦ θεράπων Εὐτύχιος, &c. *Quadam die cùm processus ageretur in Iucundianis, Iustinum in secretiori loco sevocavit Dei servus Eutychius.*

IV. NICOMEDIENSE PALATIUM ipsius Constantini M. ætate stetisse indicat Nicephorus Callisti lib. VII. cap. L. extremo, ubi de eodem Augusto: Καὶ τὴν ἑσπέραν λιπὼν, εἰς τὴν ἕω μετεχώρει κατὰ τὰ ἐν Νικομηδείᾳ ἀνάκτορα. *Et Occidente relicto, in Orientem & ad Nicomediense Palatium transiit.* Et lib. VIII. cap. VII. excitatum videtur innuere ab Imperatoribus, qui ante Diocletianum vixerant, & in eo loco domicilium suum constituerant: Περὶ γὰρ τὴν Νικομήδειαν οἱ πρὸ Διοκλητιανοῦ τὴν διατριβὴν εἶχον, *siquidem Nicomediæ, qui ante Diocletianum fuere principes, domicilium sibi constituerant.* Palatium Nicomediense memorat pariter Lactantius in libro de Mortibus persecutorum nuper edito à V. C. Stephano Baluzio ex Codice monasterii Moissiacensis, nunc viri illustrissimi Jo. Bapt. Colberti, n. XII. quod quidem, cùm idem scriptor tradat n. VII. Diocletianum *Nicomediam studuisse Romæ coæquare*, si non ab eo à fundamentis excitatum, saltem instauratum & adornatum par est existimare. Meminit porro Porphyrogenitus de Adm. Imp. cap. LI. *Processus* Imperatorum ad Nicomediense Palatium.

V. PALATIUM AD DAMATRYN à Tiberio Thrace & Mauricio AA. exædificatum ait Codinus pag. 59. ibique conspectum τὸ πήδημα, *saltum* Constantini, qui ab Irene matre excæcatus fuit. Sed quid sit τὸ πήδημα, non planè assequor. Palatii ad Damatryn meminit Scylitzes in Constantino Monomacho pag. 779. Φυγὼν γὰρ ἐνεσώθη ἔν τινι τρικεφάλῳ τῶν ὑπερῴων ἐν τῷ Δαμάτρυϊ παλατίων. *Effugit enim in quoddam apud Damatryn Palatiorum solarium tribus fastigiis tectum.* Et in Isaacio Comneno: Ὡς δὲ ἐκεῖνος ἤγγισεν εἴς τι χωρίον Ἀλμέας λεγόμενον, ἔμελλε τῇ ἐπαύριον ἐν τοῖς παλατίοις ἱδρύζεσθαι τοῦ Δαμάτρυος. *Vbi verò ille accessit ad locum qui Almeæ dicitur: postridie in Palatia Damatryos secessurus erat.* Damatryn autem haud procul à Nicomedia, & ad maris littus extitisse satis indicat idem Scylitzes, scribens Isaacium Nicæa movisse, indeque Nicomedia & Almea emensis, Damatryn pervenisse. Cedrenus in Philippico pag. 447. è regione Constantinopolis Damatryn statuit: Τοῦ δὲ Φιλιππικοῦ — τὴν πόλιν κρατήσαντος, αὐτὸς εἰς τὸν Δαμάτρυα ἀνῆλθεν, *cùm Philippicus urbem obtinuisset, ipse (Rhinotmetus) ad Damatryense contulit.* In Damatryos montes cum copiis suis se recepisse Justinianum scribit Glycas, ut & Constantinus Manasses pag. 157. edit. Meursii:

Αντιστρατοπεδεύεται πρὸς ὄρεσι γηλόφοις,
Ἅπερ κατὰ συνήθειαν φαμὲν τοῦ Δαμάτρυος·

Ad montes acclives castra metatur, quos vulgò Damatryanos appellare consuevimus. Ad Damatryn venationi indulsisse Imperatores, testantur quæ de Manuele Comneno habet Cinnamus lib. VI. num. VI. Βασιλεὺς δὲ θηρευσόμενος ἐπί τι τῶν ἑῴων ἐξῄει χῶρον· Δαμάτρυς ἡ κλῆσις. *Exiit autem venatum Princeps in regionem quandam orientalem, cui Damatrys nomen est.*

VI. PALATIUM BRYANTIS non semel occurrit apud scriptores Byzantinos. Extitit autem Bryas, locus ita appellatus, non in Africa, uti vult Ortelius, sed in Asia, atque adeò in Bithynia, haud procul ab Urbe. Narrat quippe Theophanes pag. 332. & ex eo Cedrenus, auctor Miscellæ lib. XXI. & Anastasius in Hist. Eccl. Izibum, instructâ in Africa classe, anno I. Leonis Isauri, ad Satyrum, Bryantem, & Cartalimenem usque appulisse, & Suphiami se se adjunxisse classi, qui præternavigatâ Bithyniâ, cùm in adversam oram trajecisset, ad Boni agri portum appulerat: tantamque navium ibi fuisse multitudinem, ut ab Hierea, vel Hieria, ad urbem usque totum mare ligno constratum conspiceretur. Ex quibus haud procul ab Urbe Bryantem fuisse constat, cùm præterea ex iis palatiis unum potissimum extiterit, ad quæ *Processus*, seu μεταστάσεις facere solerent Imperatores, quod indicat præsertim Constantinus Porphyrogenitus lib. de Administrando Imperio cap. LI. Ἐπεὶ δὲ ὁ μακάριος βασιλεὺς ὅλα τὰ πλείονα αὐτοῦ μεταστήματα εἰς τὰς Πηγὰς ἐποίει, διὰ καὶ ὑπ' αὐτοῦ κτισθῆναι τὰ τοιαῦτα παλάτια, ὁμοίως καὶ εἰς τὸν Ἕβδομον, καὶ εἰς τὴν Ἡρείαν, καὶ εἰς τὴν Βρύαν, εἰσήρχετο εἰς τὸ ἀγράριον, κατὰ τὸν παλαιὸν τύπον. *Cùm verò beatæ memoriæ Imperator* (Basilius) *ad Fontes migraret, quòd ea palatia ab eo ædificata essent, similiter in Hebdomum, in Heriam, & in Bryantem agrarium ingrediebatur, uti consuetum erat.* Ubi legendum Βρύαν nemo non videt. Locum verò quem Ἡρείαν vocat Constantinus, Ἱερίαν & Ἱερείαν appellat Theophanes pag. 272. & 332. cujus situm alibi observamus. De Palatio in Bryante à Theophilo exstructo in modum & instar Saracenicarum ædium, idem

etiam testatur Cedrenus : Ἔκτισε δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ τὰ τοῦ Βρύαντος ἀνάκτορα, πρὸς τὴν τῶν Σαρακηνῶν σχημάτων κατασκευάσας αὐτά. *Condidit autem Imperator Palatia Bryantis ad similitudinem Saracenicarum ædium.* Id ipsum pluribus commemorat Continuator Theophanis lib. III. n. IX. qui id Joannis Syncelli præceptoris sui, quem ad Ismaëlem Saracenorum Principem legatum miserat, suasionibus fecisse tradit. Qui quidem ex ea legatione redux, ubi imperii opes vana quadam ostentatione profuderat, καὶ τὰ τῆς Συρίας πρὸς αὐτὸν διεξερχόμενος, ἔπεισε τὰ τοῦ Βρύου ἀνάκτορα πρὸς τὴν τῶν Σαρακηνῶν κατασκευασθῆναι ὁμοίωσιν, ἔν τε σχήμασι καὶ ποικιλίᾳ, μηδὲν ἐκείνων τὸ σύνολον παραλλάττοντα, *resque illi Syriæ enarrans, suasit ut Bryense palatium ad Saracenicarum ædium similitudinem exstrueret, eadem figura ac varietate, ut nihil prorsus in utrisque diversum occurreret.* Addit deinde operi præfectum Joannem Patricium. Sed & ex monasterii Satyri dicti, à S. Ignatio Patriarcha ædificati, ruderibus excitatum idem scribit lib. I. n. X: Ἐξ οὗπερ καὶ ὁ τοῦ Βρύου παλάτια κτίσας Θεόφιλος βασιλεὺς, τὴν ὕλην ἀφελόμενος, ταῦτα ἐδείματο; *ex hujus porro ruinis, ablata materia, regias Bryæ ædes exstruxit.* Id ipsum tradit Symeon Logotheta in Basilio n. IX. Satyri verò monasterium palatio isti vicinum fuisse ex Theophane & aliis supra innuimus. Neque palatia ibi duntaxat exstruxit, sed & hortos insignes fieri, & in eos aquas deduci præcepit. Leo Grammaticus pag. 453. & Symeon Logotheta num. XII. Καὶ ἐλθὼν μέχρι τοῦ Βρύα, προσέταξεν οἰκοδομηθῆναι παλάτιον, παραδείσους φυτεῦσαι, καὶ ὕδατα ἀγαγεῖν. Nec multò post meminit idem Leo *processus* ejusdem Imperatoris ad hoc palatium, pag. 454. γενομένου δὲ τοῦ βασιλέως εἰς πρόκενσον ἐν τῷ Βρύα, &c. Verùm, si Codino in Orig. CP. pag. 58. ex Originibus CP. ineditis, fides adhibenda, palatia in Bryante, seu in Colle ita nuncupato, longè antea ædificarat Tiberius Imperator, illiusque gener Mauricius : Τὰ εἰς τὸν Βρύαντα παλάτια Τιβέριος ὁ βασιλεὺς ἔκτισε, καὶ γαμβρὸς αὐτοῦ Μαυρίκιος. Jam verò quod de vocis etymo subdit, meras Græculorum infimi ævi nugas olet. Tradit enim ita appellatum locum illum ex quadam prophetica relatione, διὰ τὸ μέλλοντα αὐτόθι ἀκουσθῆναι βρυγμὸν τῆς πόλεως, *ob fremitum urbis, qui ibi exaudiendus erat*, cùm sub postremo Imperatore, qui Hierosolymam erat profecturus, & imperio unà cum diademate Deo ibi resignato, inde redux, ad collem istum unà cum viæ comitibus, reliquæ plebis in urbe remanentis *fremitum*, (βρυγμὸν) auditurus erat, cùm urbs eadem ab ipso absorberetur mari. Monasterii Βρύων in Diœcesi Calchedonensi meminit Concilium Constantinopolitanum sub Mena.

VII. NYMPHÆUM in Asia locus fuit, quò Imperatores Græcorum secedere, & ubi se recreare solebant, postquam à Latinis Constantinopoli expulsi Niceæ imperii sedem fixere, ut est apud Leunclavium in Pand. Turc. n. CLIII. ex Prætore Græciæ. Περὶ τὸ Νύμφαιον ποιούμενον τὰς διατριβὰς Joannem Ducam Vatatzem mortuum scribit Nicephorus Gregoras lib. II. extremo. Idem lib. VI. pag. 133. τὸ Νύμφαιον τῆς Λυδίας vocat. Ad Pontum Euxinum statuitur in Actis Concilii in eo loco celebrati an. MCCXXXIII. apud Waddingum hoc anno n. XIII. haud procul à Magnesia & Hermo fluvio, atque adeò in ipsa Lydia, apud Ducam in Hist. pagg. 39. 57. 90. 107. Meminit præterea Nymphæi Acropolita. Vide Gyllium lib. III. de Bosp. Thr. cap. VI.

VIII. PALATIUM PYTHIORUM in Bithynia à Justiniano exstructum fuisse refert Procopius lib. V. de Ædif. cap. III. Cùm enim celeberrimus esset is locus propter thermas, seu aquas naturâ suâ calidas, quarum vim & laudes prosecutus est Paulus Silentiarius in Poëmate, quod describitur in Anthologia lib. VII. extremo, ibi magnificentiam Imperatore dignam exhibuit : Βασίλεια γὰρ ᾠκοδομήσατο οὐ πρότερον ὄντα, καὶ λουτρῶνα ἐν δημοσίῳ τῶν ἐκεῖ φυομένων θερμῶν ὑδάτων πεποίηται· *Palatia enim condidit, cùm nulla antea essent, & ubi calidæ prorumpunt aquæ balneas publicas ædificavit.* Ad hæc aquæductus, quibus fontium aquas in eum locum deduxit, ædem S. Michaëli sacram, & Nosocomium. Ad Pythias thermas profectam Theodoram Justiniani conjugem εἰς τὸ θερμίσαι scribit Theophanes pag. 158. ut & scriptor Vitæ S. Nicolai Studitæ pag. 935. Ad easdem thermas secessisse Imperatores, habent etiam Constantinus de Adm. Imp. cap. LI. & Cedrenus pag. 473. ut & ad Prusenses, idem Constantinus & Theophanes pag. 397. quæ quidem Pythia, ea videntur, quæ Soteropolis nomine appellata scribit Zonaras in Constantino Magno n. XXVI.

IX. PALATIUM SCUTARICUM, seu Scutarii, memorat Nicetas, eòque cùm propter aëris temperiem, tum propter vitandas turbas secessisse Manuelem Comnenum Imperatorem scribit lib. VII. n. VI. Τοῖς κατὰ Δάμαλιν ἀρχαίοις ἐναυλιζόμενος, ἃ Σκουτάριον ὀνομάζονται, τὴν τοῦ ἀέρος εὐκρασίαν μεταδιώκων, καὶ τῆς πολυοχλίας ἀπανιστάμενος· *Cùm autem in Palatio ad Damalim, quod Scutarium dicitur, tum ob aëris temperiem, tum ad vitandam turbam versaretur.* Et Villharduinus noster n. LXIX. *Ensi s'en vont contre val le bras bien une lieuë desor Constantinople, à un Palais qui ere l'Empereor Alexis, qui ere appellez le Scutaire.* Scutarium verò Chrysopolim antea appellatum, & Damalim Promontorium esse Scutaricum multis docet Gyllius lib. III. de Bosporo Thracico cap. IX.

XIV.
PONS AD URBEM.

PONS AD BARBYZAM fluvium conditus à fuit Justiniano, ut est in Chronico Alexandrino pag. 774. Ἔκτισε δὲ τὴν γέφυραν, δι᾽ ἣν δυνάταί τις τὴν πορείαν ποιεῖσθαι ἀπὸ τῆς καλουμένης Ἀντιπέραν εἰς τὴν πανευδαίμονα. *Excitavit autem Pontem, per quem ex Antipera*, seu littore urbi opposito, *in Felicem urbem quivis trajicere potest.* Pontem verò hîc memoratum eundem esse cum Ponte S. Callinici docent Synaxaria ad XXIX. Junii, quo festum S. Callinici celebratur: Τελεῖται δὲ ἡ αὐτοῦ σύναξις πλησίον τῆς Ἰουστινιανοῦ γεφύρας, καὶ πλησίον τοῦ Πετρίου· *Celebratur illius solemnitas juxta Pontem Iustiniani, & juxta Petrium*, in diversis scilicet ædibus sacris: nam etsi Petrium ad Fretum esset, longiùs tamen à Ponte Justiniani dissitum fuit. Barbyzæ fluvio instratum disertè docet Porphyrogenitus in Basilio Macedone cap. LXIII. à quo reædificatam ædem S. Callinici ait, quam ἐν τῷ τοῦ Βαρβύζου ποταμοῦ ἐπικειμέναις Ἰουστινιανοῦ γεφύραις, *in Barbyzæ fluvio instratis à Iustiniano pontibus* statuit. Meminit non semel Nicephorus Constantinopolitanus Pontis supra Barnyssum fluvium exstructi, in Heraclio pag. 39. I. edit. Καὶ μόλις πρὸς τὸ πεδίον τὸ πρὸ τῆς πόλεως, ὃ Ἕβδομον καλοῦσι, καταλαβόντες ἱδρύσαντο· ἐνθένδε τε σκεδάννυνται ἄχρι καὶ εἰς τὴν τοῦ Βαρνύσσου γέφυραν· *Et vix ad campum, qui ex adverso Vrbis est, quem Hebdomum vocant, pervenere, ubi castra posuerunt, atque inde ad Barnyssi* (Barbyssi) *fluminis pontem disperguntur.* Et pag. 79. Διὰ τῆς γεφύρας τοῦ Βαρνύσσου ποταμοῦ πρὸς τὸ Βυζάντιον εἰσῄει· *Per Barnyssi fluvii pontem Byzantium ingreditur.* Hinc hausit quæ habet Suidas in Heraclio. Idem videtur qui τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος γέφυρα, *Pons S. Panteleemonis*, dicitur Scylitzæ in Michaële Duca pag. 859. quem juxta Blachernas statuit: unde & Pons Blachernarum nuncupatur à Tzetze Chil. I. ubi ait ab Abydi angustiis, usque ad Pontem Blachernarum, Hellespontum appellari:

Μέχρι γεφύρας Βλαχερνῶν Ἑλλήσποντος καλεῖται.

Sed & Antistes Tyrius lib. II. cap. VI. pontem hunc ad Blachernarum Palatium ponit: *Monens verbis pacificis, & tamen in dolo, ut ponte transito, qui est juxta Palatium, quod appellatur Blachernas, legiones suas transferant.* Et c. VII. *Portum autem fluvius ingreditur, æstate quidem modicus, sed hyeme aquis pluvialibus solet fieri torrentior, pontem habens supra se positum.* Neque alibi statuitur à Villharduino n. LXXXV. *Et chevaucherent les batailles — trosque endroit le Palais de Blaquerne. Et li naviles vint pardevant le port, desci que endroit els, & ce fu près del chief del port, & là si a un flum qui fiert en la mer, que on n'i peut passer se par un pont de pierre non.* Mentio præterea occurrit istius Pontis apud Albertum Aquensem lib. II. cap. XIII. & Sanutum lib. III. part. IV. cap. X. Apud Nicephorum Bryennium lib. III. n. XII. Annam Comnenam lib. X. Alexiad. pag. 293. & Cinnamum lib. II. n. XIV. versus Cosmidium statuitur: apud Codinum pag. 17. versus S. Mamantem, templum scilicet & palatium hoc nomine donatum, ubi ait extitisse pontem magnitudine æqualem Calchedonensi, duodecim fornicibus constantem, infra quem decurrebat fluvius, Februario præsertim mense, quod observare est etiam ex Tyrio & Sanuto, maximus. Eadem habent Suidas v. Μάμας, & Glycas, ut & quæ de dracone & templo Jovis ibi excitato, quæ non moror, subdit. Hiscenè duodecim fornicibus constiterit Pons à Justiniano excitatus, ex cæteris scriptoribus Byzantinis non agnosco: quin potiùs unico sua ætate constitisse videtur indicare Nicetas in Isaacio & Alexio F. n. IV. Περὶ τὸν λεγόμενον τρητὸν λίθον, καὶ τὴν ἐκεῖσε περιαγομένην ἁψῖδα τοῖς δυσμενέσι συμπλέκεται· *Ad perforatum lapidem, & qui illic circumagitur fornicem, cum hostibus congreditur.* Nam supra in Alexio Angelo lib. III. n. X. eundem Pontem ad Cosmidium pariter ponit, & *Camelorum Pontem* appellatum innuit: Οἱ μὲν μετὰ νηῶν, ἡ δ᾽ ἵππος μετὰ τῆς προσεβεβλημένης πεζῆς στρατιᾶς τῷ Κοσμιδίῳ ἐφίσταται, μικρὰν ἐφευρηκότες ἐκ τῶν Ῥωμαίων ἀντίστασιν, περὶ τὴν ἐκεῖ που γέφυραν, καὶ τὸν λεγόμενον τρητὸν λίθον, ᾗ τὰ μὲν πλοῖα, καὶ αἱ νῆες, καὶ οἱ δρόμωνες ἐκεῖ που προσίσχουσι· *Alii cum navibus, equites verò cum adjuncto peditatu, ad Cosmidium accedunt, modicè Romanis repugnantibus, ad pontem & locum qui Perforatus lapis dicitur, ac naves omnis generis ibi appellunt.* Ubi codex Barbaro-Græcus habet Καμήλων Γέφυραν, quam appellationem Ponti isti non uno loco tribuit Cantacuzenus lib. I. capp. LVI. IIX. lib. III. capp. LXXXI. & XC. Eidem scriptori lib. III. cap. VIII. Πεζογέφυρα, Malaxo verò in Hist. Patr. Constantinop. pag. 16. Καμηλογέφυραν dicitur; ubi Crusius: Καμηλογέφυρον, *est* γέφυρα ἐν τέλει τοῦ Κερατίου κόλπου, *Pons in extremo Ceratini Sinus, Sinu Galathei.* Qui verò apud Nicetam τρητὸς λίθος nuncupatur, παλαιὰ πέτρα est Cedreno ad an. XVI. Heraclii. *Lapidem pertusum* habet pariter in regione septima veteris Romæ P. Victor. Ex his igitur liquet, ut hanc de Ponte Barbyzæ fluvii observationem verbis Gyllii lib. IV. cap. VI. concludam, pontem illum fuisse, ubi pilæ cernuntur lapideæ antiqui pontis, sed non extra aquam eminentes, nisi aliquando æstate, sitæ inter angu-

lum urbis Blacherneum, & suburbium, quod Turci appellant Aibasarium; sed & inde colligitur, (quæ est ejusdem Gyllii sententia) hunc illum esse, quem antiqua Urbis Descriptio ligneum fuisse indicat, priusquam scilicet à Justiniano lapideus fieret, & ponit in decima quarta regione, in qua Hebdomum extitit: *Continet in se — pontem sublicium sive ligneum.*

XV.

MONASTERIA SUBURBANA.

I. ΑΓΑΘΟΥ monasterium extra Urbem à S. Nicephoro Patriarcha Constantinopolitano excitatum, in quod relegatum à Leone Armenio Imperatore narrat Ignatius in illius Vita n. LXXII. Καὶ πρὸς τὴν ὑπ' αὐτοῦ δομηθεῖσαν μονὴν τοῦ Ἀγαθοῦ (scilicet Χριστοῦ) παρεπέμπετο. In illud etiam relegatum Euthymium Patr. Constantinop. Leone M. imperante tradunt Leo Grammaticus pag. 487. & Symeon Logotheta in Alexandro n. I.

II. S. ANTHIMI Martyris Martyrium à fundamentis exstruxit Justinianus in ipso Sinus littore, ἐπὶ θάτερα τοῦ κόλπου, ut auctor est Procopius lib. I. de Ædif. cap. VI. ubi describitur. Sancti verò Anthimi festum celebrant Græci & Latini XXVII. April.

III. S. CALLINICI ædes extitit juxta Pontem, qui à Justiniano Imperatore ad Barbysam fluvium instratus est: à qua etiam Pons iste, ut & urbis portula quæ ad eum ducebat, appellationem sumpsere, uti suis locis docuimus, ex Synaxariis potissimum ad XXIX. Junii, quo festum S. Callinici recolitur. Hanc reædificavit Basilius Macedo, ut auctor est Porphyrogenitus in Avi Vita cap. LXIII. Ἐν δὲ τῇ τοῦ Βαρβύζου (ita leg.) ποταμοῦ ὑπερκειμένῃ Ἰουστινιανοῦ γεφύρᾳ Καλλινίκου τοῦ μάρτυρος ἠδαφισμένον ναὸν τοῦ προτέρου κρείττονα ἤγειρεν· *In Barbysæ fluminis ponte à Iustiniano exædificato, Callinici martyris templum funditus dirutum, priore splendidius exstruxit.*

IV. CHENOLACCUS, Χηνόλακκος, i. *Lacus anserum*, monasterium ædificatum à S. Stephano, qui vixit sub Leone Isauro, cujus festum agunt Græci XIV. Januarii: sed an in ipsa urbe, an verò in suburbanis steterit, non planè indicant Menæa & Synaxaria.

V. CHORA, seu Χώρα, monasterium ita appellatum, condiderat Justinianus, & cùm præ vetustate concidisset, aliud à fundamentis exstruxit Alexii Imperatoris socrus, Andronici Ducæ conjux. Denique cùm ruinam rursum minaretur, illud reædificavit Theodorus Metochita Magnus Logotheta, imperante Andronico Palæologo Seniore. Hæc omnia sic narrat Nicephorus Gregoras lib. IX. ubi de Metochita: Κατέλυσε δ' ἀπέναντι καὶ πλησίον περὶ τὴν ἱερὰν δηλαδὴ μονὴν τῆς Χώρας, ἣν πολλοῖς αὐτὸς ἀναλώμασιν ἀνεκαίνισε πρότερον, ταῖς ὀδύναις τοῦ χρόνου δεινῶς κόπτομένην ἰδών· ἐδομήθη γὰρ αὕτη τὸ ἀρχαῖον πρὸς βασιλέως Ἰουστινιανοῦ ἐπιμήκης τὸ σχῆμα. εἶτα τοῦ χρόνου ταύτην μέχρι κρηπίδων συντρίψαντος, ἄλλον ἐκ βάθρων ἀνήγειρε νεὼν, εἰς ὃ καὶ νῦν ὁρᾶται σχήματος ἡ τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ πενθερά. τοῦ δὲ χρόνου πάλιν φθορὰν ἀπειλοῦντος, αὖθις ἀφειδεστέρᾳ δεξάμενος δεξιᾷ, πλὴν τοῦ μεσαιτάτου νεὼ πάντα καλῶς ἐπεσκεύασεν· *Divertit è regione & in vicinia* (domus suæ) *in sacro scilicet Choræ monasterio, quod ipse magnis antè sumptibus vetustate ruinosum instaurarat. Exstructum enim olim fuerat à Iustiniano Imperatore formâ oblongâ: deinde cùm vetustate usque ad ima concidisset, aliud à fundamentis templum, ea qua nunc forma cernitur, Alexii Comneni Imperatoris socrus condidit. Sed cùm rursus ruinam minitaretur, hic medio templo excepto, omnia liberali manu penè instauravit.* Metochitam hujus monasterii instauratorem rursum prædicat lib. VIII. pagg. 210. & 214. in quo ipsemet Gregoras aliquandiu vitam exegit, ibi illum collocante Metochita, à quo diligebatur impensiùs, quod testatur etiam Cantacuzenus lib. IV. cap. XXIV. Τοῖς ἐν τῇ μονῇ τῆς ἀχωρήτου Χώρας τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ προσαγορευομένης προσέταττον μοναχοῖς, ἐπεὶ καὶ Γρηγορᾶς αὐτοῖς χρόνον συχνὸν συνῆν· *Monachis Monasterii incomprehensibilis Christi Salvatoris, Choræ appellati, mandarunt, quoniam & Gregoras cum eis longo jam tempore vivebat.* Sic enim vertenda hæc verba, non verò ut interpres, *Monachis in monasterio quod Christi appellatur, & est in regione solitaria, mandarunt.* Quod advertere poterat ex lib. III. cap. XXXV. ubi ἐν μονῇ τῇ Χώρᾳ προσαγορευομένῃ, rectè vertit, *in monasterio Chora appellato.* Ex Cantacuzeno igitur colligimus non modò virorum fuisse monasterium, cujus Hegumenus Symeon subscripsisse legitur VII. Synodo, sed & Christo Salvatori sacrum ac dicatum, quo nomine ac titulo templum aliud erexit Basilius Macedo, quod describitur à Porphyrogenito in illius Vita cap. LVI. In eo perinde monasterio vitam exegit Michael Syncellus, cujus festum agunt Græci XVIII. Decemb. Synaxaria: Καὶ τὴν μεγίστην μονὴν τῆς Χώρας εἰς ἰδίαν ἐξουσίαν καὶ ἀνάπαυσιν δέχεται· *Et amplum Choræ monasterium in suam potestatem & pro habitatione recipit.* In eo denique humatum S. Germanum Patriarcham Constantinopolitanum tradunt eadem Synaxaria sub XII. Maii. At *Choræ* crebra occurrit mentio apud scriptores. Tradit quippe Nicephorus Constantinopolitanus, & ex eo Cedrenus in Heraclio, Crispum Phocæ generum in monasterium Choræ relegatum: Μετὰ δὴ ταῦτα Κρίσπον εἰς τὸ λεγόμενον τῆς Χώρας περιεῖρχθαι σε-

μνεῖον· Postmodum Crispus in monasterio, quod Chora dicitur, inclusus est, cùm antea Clericum ordinari jussisset Heraclius. Cedrenus: Εἶτα κληρικὸν αὐτὸν καταστήσας, ἐν τῇ μονῇ τῆς Χώρας περιώρισεν, atque inde Heraclius ad Crispi Milites verba faciens, πάπαν Κρίσπον vocat, non quòd *patrem*, militarem Præfectum ita compellaret, quod putavit vir magnus; sed quia Clericus paulò antè factus fuerat: παπᾶς enim Græcis Clericos ac Sacerdotes appellari etiamnum apud Græcos notum est. Sed & addit Codinus pag. 60. ex Origin. Constantinop. ineditis, ab eodem Crispo, seu uti appellat, Prisco, qui eò relegatus fuerat, monasterium amplitudine & pulchritudine perinsigne ibi exædificatum, cùm antea εὐκτήριον, *oratorium* tantùm esset: sicque locum appellatum διότι ἐπὶ τῶν Βυζαντίων χωρίον ἦν ἐκεῖ, seu ut habent Origines Constantinop. ineditæ, διότι τῶν Βυζαντίων χωρίον ἦν ἐκεῖσε ἔξω τοῦ Βυζαντίου, καὶ καὶ τὸ Στουδίου χωρίον αὐτὸ ἦν. In illud pariter Cyrum Patriarcham Constantinopolitanum relegavit Philippicus Imp. ut est apud Theophanem pag. 320. Symeon ἡγούμενος τῆς Χώρας interfuit Synodo Nicænæ sub Tarasio Patr. Constantinop. Meminit præterea istius monasterii idem Theophanes an. 111. Copronymi, Zonaras, apud quem perperam χώραν *regionem* vertit Wolphius, ut & Menæa ad 1. Januarii in S. Cosma Patr. Constantinop. cujus memoria agi annotatur ἐν τῇ σεβασμίᾳ μονῇ τῆς Χώρας, ut & Cyri Patr. Constantinopolit. VIII. ejusdem mensis. Meminit etiam Pachymeres lib. V. capp. XXIV. & XXV. pagg. 275. & 277. ubi vir doctus minus rectè *monasterium vicinum*, aut *viciniæ* interpretatus est. Neque feliciùs apud Ducam cap. XXXVIII. ἐν τῇ μονῇ τῆς χώρας, *in vici illius monasterio*, & cap. XXXIX. *in monasterio regionis urbis*, vertit interpres alter perinde eruditissimus. His porrò locis refert Ducas, imaginem Deiparæ Virginis Diacænesimi septimana, ex recepta consuetudine, in Palatio proponi solitam, ex quo referebatur in Choræ monasterium, ubi usque ad diem captæ urbis stetit: Ἦν δὲ τότε, κατὰ τὸ ἔθος, εὑρεθεῖσα ἡ εἰκὼν τῆς παναμώμου Θεοτόκου τῇ ἑβδομάδι τῆς διακαινησίμου ἐν τῷ Παλατίῳ· καὶ ἔκτοτε συχνάκις ἐλιτάνευον ἐν τῇ μονῇ τῆς Χώρας, καὶ ἡ εἰκὼν ἵστατο μέχρις ἁλώσεως· *Tum verò juxta receptam consuetudinem extabat imago intemeratæ Deiparæ, hebdomada Diacænesimi, in Palatio: atque ex eo tempore crebro in monasterio Choræ precibus vacabant, & imago ibi stetit usque ad urbis expugnationem*, in monasterio Choræ scilicet, non verò in Palatio, uti vult interpres, quod Ducas cap. seq. satis declarat, dum ait capta à Turcis urbe Janizaros in monasterium Choræ concurrisse, illudque diripuisse, ἐν τῇ μονῇ τῆς Χώρας, ἐν ᾗ καὶ ἡ εἰκὼν τῆς πανάγνου Θεομήτορος ἦν εὑρισκομένη τότε ἐκεῖ, *in monasterium Choræ, in quo & imago castissima Deiparæ tunc erat.* Fuit autem illa Deiparæ imago à S. Luca depicta, quam in Hodegio asservatam fuisse supra docuimus. Magnum Chronicon Belgicum de ultima Urbis expugnatione, ex relatione Henrici Zomereri pag. 378. *Omnia templa urbis Turcæ spoliaverunt, & imaginem quandam beatæ Virginis manu beati Lucæ pictam, quæ in maxima veneratione habebatur, detractis gemmis, auro & argento, quæ erant in circuitu, per civitatem ignominiosè traxerunt, eamque sordidis pedibus conculcantes, tandem in frusta confregerunt.* Enimverò ex prædictis scriptoribus quo in loco hæc ædes steterit, vix perciperemus, nisi Ducas extitisse quodammodo indicaret juxta Palatium, illud nempe quod Constantini tunc appellabant, & ad urbis muros terrestres erat in Hebdomo, in duodecima regione, ad quam Muchemetes tormenta sua bellica contorserat. Extra urbis muros statuitur in Menæis ad IV. Sept. ubi de S. Babylæ & puerulorum qui cum eo martyrium pertulerunt reliquiis, quas in hoc monasterium allatas ait Synaxarion: Καὶ τὰ λείψανα ἐν ἀκατίῳ ἐμβαλόντες, εἰς τὸ Βυζάντιον διακομίζουσι, καὶ ἐν τῷ βορείῳ μέρει ἔξω τειχέων ἐν ζ' σὶ λάρναξι καταθέντες, ἔνθα ἐστὶ μονὴ Χώρα ὀνομαζομένη, δόξαν καὶ εὐχαριστίαν τῷ Θεῷ ἀνέπεμψαν· *Et reliquiis in naviculam immissis, has Byzantium deferunt, & in Aquilonali parte extra muros in tribus scriniis deponentes, ubi est monasterium Chora appellatum, gloriam & gratias Deo reddentes.* Proinde illa est Ecclesia, quam Gyllius lib. IV. cap. IV. ait extare *in septimo colle inter Palatium Constantini & portam Vrbis Adrianopolitanam*, *quæ*, inquit, *etsi jam per tot secula sit intra urbem, tamen etiamnum* Χριστὸς Χώρας *appellatur, ex eo, quod olim esset extra urbem. Ex tribus partibus, ut mos est Græcarum ædium sacrarum, porticu cingitur, parietes ejus intrinsecus vestiti crustis marmoris varii quadratis, ita inter se conjunctis, ut distinguantur ab imo sursum versus modulis astragalorum, aliorum baccatorum, aliorum teretium sine baccis*, &c. Id etiam indicare videtur Codinus. Meminit præterea Eustrathius in Vita S. Eutychii Patriarchæ Constantinopolitani n. XXXVIII. monasterii Χωρακοῦδιν dicti: sed ubi loci extiterit, incertum.

VI. S. CLEMENTIS martyris Ancyrani Episcopi & S. Agathangeli synaxis celebrari dicitur in Menæis & Synaxariis XXIII. Januarii, ἐν τῷ ἁγιωτάτῳ αὐτῶν μαρτυρίῳ τῷ ὄντι πέραν ἐν τοῖς Εὐδοξίου, ἐπέκεινα Ἀνάπλου, *in sanctissimo eorum martyrio, quod extat Peræa in Eudoxii tractu ultra Anaplum.*

VII. CLIDII, seu τοῦ Κλειδίου, monasterium in Stheno. Leo Grammaticus in Michaële Theodoræ filio pag. 457. ait ab Augusta pulsum urbe Joannem Patriarcham, & ἐν τῷ στενῷ εἰς τὸ Κλειδίου ὅπου καλέμενον relegatum. Sed an monasterium fuerit, quod vult Combefisius, an verò locus ita dictus, non omnino constat. Siquidem locus fuit aut Suburbanum, ita fortè appellationem sumpsit, quod ibi Catena extiterit, quæ portum clausit, ut suo loco indicamus.

VIII. S. CONONIS templum extra urbem fuit, ad freti littus. Chronicon Alexandrinum p. 869. de Commentiolo Patricio : Καὶ αὐτὸς ἐσφάγη πέραν πλησίον τοῦ ἁγίου Κόνωνος πρὸς θάλασσαν. *Cæsus est in Steni littore ad S. Cononis ædem propter mare.* Idem alio loco : Ἔμειναν δὲ σκαφοκάραβοι εἰς ὄψιν τῶν μονοξύλων ἀπὸ τοῦ ἁγίου Κόνωνος πέραν εἰς Πηγὰς, μὴ συγχωροῦντες παρεξελθεῖν τὰ μονόξυλα. *Et manserunt scaphocarabi seu naviculæ in conspectu navigiorum à templo S. Cononis, quod est in Stheni littore, usque ad Pegas seu Fontem, non sinentes navigia exire.* Ad littus maris etiam statuitur apud Theophanem, ubi de seditione Victoriatorum, pag. 156. Ἀκηκοότες οὖν οἱ μοναχοὶ τοῦ ἁγίου Κόνωνος ἥρπασαν αὐτοὺς ἐν ἀκατίῳ, καὶ ἐπέρασαν αὐτοὺς εἰς τὸν ἅγιον Λαυρέντιον, διότι προνόμια εἶχον τοῦ μηδένα ἐκβλήσεσθαι τοῦ ναοῦ, ἕως οὗ πάθη τὸ ἱκανόν. *Audito clamore Monachi S. Cononis, illos in lembo arripuerunt, & ad sanctum Laurentium deportarunt, quia hoc privilegio gaudebat S. Cononis Ecclesia, ut nemo ex ea pelleretur, donec securitas ei data esset.*

IX. CONSTANTINI M. Imperatoris ædem sacram in Palatio Pegano ædificavit Basilius Macedo, ut auctor est Porphyrogenitus in Avi vita cap. LX.

X. SS. COSMÆ ET DAMIANI monasterium, quod extra urbem ad Freti littus extitit, primus excitavit Paulinus Magister sub Theodosio Juniore, notissimus ob pomum ab Eudocia Imperatoris uxore datum, quod illi tandem ultimum exitium conciliavit, uti passim historici tradunt: unde rectè ἐν τοῖς Παυλίνου, hoc est *in prædiis Paulini* situm adsignant Zonaras & Scylitzes pag. 502. licèt Nicephorus Patriarcha CP. ubi de illius filio Tiberio, quem in hac æde humatum tradit, τὸ ἱερὸν τῶν θείων ἀναργύρων τῶν καλουμένων τὰ Παυλίνης, & Theophanes τὸν ναὸν τῶν ἁγίων ἀναργύρων τὸν λεγόμενον Παυλίνης habeant. Continuator Theophanis lib. II. num. XIV. Καὶ τὸν χάρακα κατὰ τὸν Παυλίνου οἶκον, ἔνθα δὴ καὶ τὸ τῶν σεβασμίων ἀναργύρων τέμενος οἷόν τι ἀνάκτορον ᾠκοδόμηται, ἐγκατέπηξε. *Et ad Paulini ædem, ubi venerabilium Anargyrorum templum instar palatii excitatum est, castra posuit.* Codinus in Orig. pag. 56. refert Paulinum, cùm de æde sanctis Cosmæ & Damiano sacra condenda consilium cepisset, manumque admovisset operi, à Theodosii satellitibus illius jussu per insidias in Palatio appetitum, eorum evasisse gladios divorum istorum ope, ut inchoatum opus perficeret: Imperatorem primùm facti pœnituisse, sed postmodum confecto SS. Anargyrorum templo caput ei præcidi jussisse. De eo videtur locutus Marcellinus Comes in Anastasio, quo loco tradit Laurentium Lychnidensem Episcopum, *septimo infirmitatis suæ anno, in atrio Cosmæ & Damiani sanatum*: etsi, ut verum fatear, aliam in urbe ædem Divis istis sacram hac fermè tempestate excitatam fuisse, sub eodem nempè Theodosio, constet, uti supra innuimus. Verùm cùm Procopius lib. I. de Ædif. cap. VI. in hoc præsertim de quo agimus templo mirandas istas sanationes SS. Cosmæ & Damiano adscribat, potior videtur conjectura Marcellinum illud intellexisse. Narrat porro Procopius divos istos apparuisse Justiniano gravi aliquando ægritudine laboranti, eumque sanasse, & in gratitudinis argumentum à Justiniano postmodum templum iis sacrum, quod ad extremum sinum ἐκ παλαιοῦ, *iam olim* excitatum fuerat, in aliam redactum formam, majorique nitore, pulchritudine, magnitudine, ac denique luminis copiâ longè illustrius reddidisse. Mox subdit, quod priorem de Marcellino sententiam fimat, ægros à medicis depositos per sinum scaphis ad hoc templum devehi, ibique morborum curationem consequi, ad extremum sinum, in acclivi arduoque admodum & loco, κατὰ τοῦ κόλπου τὸ πέρας, ἔν τε τῷ ἀνάντει καὶ ἰσχυρῶς ὀρθίῳ extitisse ait idem Procopius. E regione Blacherniani Palatii statuunt Scylitzes in Monomacho pag. 765. & Pachymeres lib. IX. cap. V. ad littus Freti idem Scylitzes in Lacapeno pag. 623. in Blachernis pariter, hoc est in Blachernarum προαστείῳ, seu suburbano, ponitur in Chronico Alexandrino pag. 892. & 906. quo ultimo loco ait incensum ab Avaribus, Heraclio imperante: ἐγκαύσαντες δὲ τὴν ἐκκλησίαν τῶν ἁγίων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ ἐν Βλαχέρναις. De situ consentiunt scriptores omnes, qui ad littus maris, seu Freti, versus Blachernas statuunt, Anna lib. II. & X. Alexiad. pag. 44. & 302. Zonaras in Lacapeno, Leo Grammaticus pag. 500. Symeon Logotheta in Leone Armenio num. VIII. auctor incertus post Theophanem pag. 432. Anonymus Combefisianus in Romano Lacapeno num. XV. Nicephorus Gregoras lib. VIII. pag. 247. qui à Palatio, Blacherniano scilicet, XXX. ferè stadiis dissitum scribit, Pachymeres lib. VII. cap. XXXIV. lib. IX. cap. V. & alii passim, apud quos fermè semper Κοσμιδίου appellatione donatur, ut apud Glycam in Constantino Porphyrogenito, Nicetam Choniatem, Cantacuzenum lib. I. cap. XXVII. lib. IV. cap. XI. &c. Sed & φρούριον, seu munitionem ibi extitisse docet Nicephorus Bryennius lib. III. cap. XII. quam quidem munitionem *Castellum Boëmundi* à nostris diu appellatam docuimus, & ad Villharduinum num. LXXXVII. quod Alexius in eo domicilium Boëmundo adsignasset, cùm in expeditionem sacram se se accingeret. Quippe Cosmidium ab Alexio adsignatum Boëmundo disertè scribit Anna. Vulgarem autem hanc Castelli Boëmundi appellationem eidem monasterio tribuunt Willelmus Tyrius lib. II. cap. VIII. Epistola Comitis S. Pauli de expugnatione CP. & Willharduinus, qui disertè vicinum Blacherniano Palatio fuisse ait: *Lors fu le conseil des Barons que il se herbergeroient entre le Palais de Blaquerne & le Castel Buymont, qui ere une Abaie close de murs.* Quomodo etiam statuitur locus, quem ad

S. Argenium vocat idem Tyrius lib. II. cap. XIII. & lib. VIII. cap. IV. ubi restituendum *ad SS. Anargyros* pridem docuimus. Ita porro Berengario Entenzæ Magno Duci creato in Cosmidio domicilium perinde adsignavit Andronicus Imperator, apud Pachymerem lib. XI. cap. XIV. lib. XII. cap. XI. Sed non multò post ab eodem Imperatore; ne à Catalanis, qui tum contra Græcos arma sumpserant, invaderetur, ex parte diruta est munitio. Idem Pachymeres lib. XIII. cap. XIII. Τέως δὲ καὶ τὸ τοῦ Κοσμιδίου φρούριον δεδιότων μὴ ἐπισχόντες κατάσχοιντο, ἐκ μέρους κατερρήπτει. Denique non planè mihi constat an monasterium S. Cosmæ, quod à Michaële Paphlagone Imp. πρὸ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως exstructum, & in quo monachicam vitam professum reliquum vitæ exegisse scribit Zonaras, idem sit cum Cosmidio quod reædificaverit, an verò ab isto diversum. Extitit porro ædes alia τῶν ἀναργύρων, ἐν τοῖς Δαρείου excitata à Justino Juniore, ut est apud Theophanem pag. 206.

XI. S. CYPRIANI & JUSTINÆ ædis, πέραν ἐν τοῖς Σολομῶντος, mentio est in Menæis 11. Octob.

XII. S. CYRIACI extra Portam auream, ἔξω τῆς χρυσῆς πόρτης, condidit Gratissimus Præpositus, Leone M. imperante, ut habet Theophanes pag. 97. Addit Theodorus Lector Ecl. 1. pag. 182. in eo Monachi sumpsisse habitum, simulque Præpositi munus adimplevisse: ἐν ᾧ καὶ τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἔλαβεν, ἅμα ἐπλήρωσε τὰ Πραιποσίτου, id est licèt Monachus fuerit, Præpositi sacri cubiculi munus ut prius obivit.

XIII. DEIPARÆ AD FONTEM ædes sacra ad Portam auream, ubi extrema urbis mœnia terrestria desinunt, uno fermè ab Urbe stadio ædificata fuit. Ibi porrò locus fuit amœnissimus, cupressis ingentibus ac densis consitus, & prato floribus referto distinctus, quem quidem, quod eò cives Constantinopolitani subinde deambulationem captarent, περίπατον appellarunt, uti supra docuimus, ubi de Palatio Pegano ad hanc ædem exstructo. Loci amœnitatem mirè augebat πηγὴ ἀψοφητὶ βλύζουσα γαληνὸν τὸ ὕδωρ καὶ ποτιμὸν, *fons tacita scaturigine levem ac dulcem aquam effundens*, ut ait Procopius lib. I. de Ædif. cap. III. Nicephorus Call. Πηγὴ δὲ ἀφθόνου καὶ διειδοῦς νάματος ὀξέπιτηδες ἀναβλύζουσα, παρεῖχε μὲν τῷ τόπῳ μετὰ ῥᾳστώνης ὅσης τὸ χάριεν· εὐπρόσωπον δὲ καὶ τὸν χῶρον ἅμα καθίστα· *Fons ubertim & pellucidè profluens, cùm loco ipsi gratiam ingentem & amœnitatem præbuit, tum pulchrum eum & conspicuum reddidit.* Neque ex aquarum duntaxat ubertate commendationem apud Byzantinos obtinuit fons iste, sed præsertim propter mirabiles ex earum potu morborum sanationes, adeò ut divinam virtutem iis inditam arbitrarentur. Idem Nicephorus: Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ θεία χάρις τῷ ὕδατι ἐπιρρέουσα, ἐνεργὲς αὐτίκα ἐδείκνυ καὶ πρὸς γονὰς θαυμάτων ἐρρωμενέστερον· *Divina præterea gratia iis indita, ad miraculorum edendorum proventum efficacem eam præstitit.* Quæ quidem miracula occasionem præbuere Justiniano ædis Deiparæ sacræ condendæ ad hunc Fontem ex superflua materia Magnæ Ecclesiæ, ut auctor est Codinus in Orig. pag. 55. ex quo divinas istas virtutes in sanandis morbis non tam Fonti ipsi quàm Deiparæ, quam & Πηγὴν appellarunt, adscripsere Byzantii, atque in iis Joannes Euchaïtarum Episcopus Carmine εἰς μέσαν ὕδωρ.

> Ἔβλυζε καὶ πρὶν νᾶμα τῷ λαῷ πέτρα,
> Χριστὸν δὲ ταύτην μυστικοὶ φασὶ λόγοι,
> Ὃ καὶ ποτίζει νέκταρ εἰς ἀφθαρσίαν.
> Μήτηρ δὲ Χριστοῦ, δευτέρα πάλιν πέτρα,
> Ζηλοῖ τὸν υἱὸν, καὶ ῥέει ζωῆς ὕδωρ.
> Πάντες δέχεσθαι συντρέχοντες τὴν χάριν.

His adjungam Epigramma aliud Manuelis Philæ εἰς εἰκόνα τῆς Πηγῆς.

> Ζωῆς ἐγὼ βλέπων σε πηγὴν, παρθένε,
> Πᾶσαν φλόγα σβεννύεις παντὸς κινδύνου·
> Σὺ γὰρ ἀναψύχεις με τοῖς πελαγίοις,
> Ἀφθαρσίας φέρουσα τοῖς κόλποις φλέβα.

Cantacuzenus lib. II. capp. XVII. & XX. narrat Andronicum Juniorem, cùm gravi ægritudine Didymotichi detineretur, adeò ut de recuperanda sanitate desperarent medici, lymphâ fontis istius corpore perlito convaluisse, reversumque in urbem, egisse gratias τῇ πανάγνῳ μητρὶ τοῦ Θεοῦ τῇ ζωοδόχου πηγῇ τῇ μᾶλλον ἰάματα ἢ νάματα βρυούσῃ, *castissimæ Deiparæ vitali Fonti sanitates magis quàm aquas emananti*, quam lib. IV. capp. I. & XLI. πηγὴν ἀφθόνων καὶ παντοίων ἰαμάτων, *omnium curationum Fontem* vocat. Scripsit Nicephorus Callisti, ut ipsemet testatur lib. XV. cap. XXVI. Commentarium de Miraculis ad Fontem editis, quem in Bibliothecis Vaticana & Cæsarea asservari observarunt Lambecius & Gretzerus: hujus titulum exhibuit Leo Allatius in Diatriba de Symeonibus pag. 88. Atque hæc quidem de Fonte, ad quem ædificatum Deiparæ templum à Justiniano tradit Zonaras. Sed an ab illo excitatum primùm fuerit, scrupulum injicit idem Nicephorus, qui à Leone M. conditum refert in miraculi memoriam, quod in cæco Deus operatus est, cui visus redditus, cùm oculos adhuc eo privatus istius Fontis aquâ perfudisset: rem multis narrat Nicephorus cap. XXV. Neque omnino dissentit Codinus in Origin. pag. 55. tradens Justinianum è venatione in urbem redeuntem,

& magnam populi multitudinem conſpicatum, ex oratorio quod ibi erat prodeuntem, ſciſcitatum quidnam ſibi vellet tantus civium concurſus; & Strategio Magiſtro, ob Fontem qui morbos curaret, reſpondente, tum Juſtinianum ædis magnificæ eo in loco condendæ conſilium cepiſſe, quam ex ſuperflua Magnæ Eccleſiæ materia demum ædificavit. At Procopius lib. I. de Ædif. cap. III. ait Juſtinianum templum Deiparæ ἐν χώρῳ καλουμένῳ πηγῇ conſecraſſe, quod nitore & magnitudine pleriſque ſacris ædibus antecelleret, quod in annum XXXIII. ejuſdem Auguſti, Chriſti DLIX. rejicit Cedrenus pag. 387. cujus encænia IX. Julii celebrari ſolita docet Menologium Sirleti. At cùm terræ motu collapſum, vel certè labefactatum eſſet, illud reædificavit Irene Athenienſis, Leonis Chazari Imperatoris conjux, cum filio Conſtantino, ducentis & ſeptuaginta ſeptem annis poſt primam ejus ædificationem, ut eſt apud Codinum Lambecii p. 55. ſeu CCLX. ut eſt apud Meurſium in Notis ad Conſtantinum de Admin. Imp. pag. 41. In quo quidem annorum calculo evidens error deprehenditur, cùm ab anno DLIX. ad annum DCCCII. quo in ordinem acta eſt Irene à Nicephoro Generali, intercedant tantùm CCXLIII. Illud poſtea priſtino nitori ac ſplendori reſtituit Baſilius Macedo, multoque quàm antea ſplendidius effecit, ut Porphyrogenitus in avi Vita cap. LIV. & Scylitzes pag. 587. tradunt. Sed non multò poſt cladem perpeſſum ſcribit idem Scylitzes pag. 623. ut & Anonymus Combefiſianus n. XV. Romano Lacapeno imperante, ignem immittente Symeone Bulgarorum Rege: Ὁ δὲ Συμεὼν ἀποστείλας ἐνέπρησε τὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ναὸν ἐν τῇ πηγῇ, ὃν ὁ βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς ἐδομήσατο. Nec tamen penitus abſumptum incendio iſto, vel certè poſtmodum de novo inſtauratum, ſiquidem refert idem Scylitzes pag. 626. & Anonymus n. XXII. non multò poſt Petri Symeonis filii cum Maria Lacapeni Imperatoris filia nuptias in eo templo celebratas. Ædis totius ſtructuram & elegantiam multis deſcribit Nicephorus lib. XV. cap. XXVI. aitque formam illius fuiſſe quadratam, ita tamen ut aliquatenus longitudo latitudinem excederet, ὡς συμβαίνειν ἐπιμηκέστερόν που εἶναι τοῦ μήκους τὸ εὖρος, proindeque tribus longitudinis partibus conſtaret latitudo, cujuſmodi Græcanicorum templorum formam fuiſſe diximus in Deſcriptione ædis Sophianæ n. XII. Deinde addit in media ferè Deiparæ æde fontem incluſum, formâ quadratâ, ad quem gradibus marmoreis XXV. deſcenſus patebat, cujus quidem latitudo bis ſenum pedum erat. Alia denique ſubjungit ad Fontis deſcriptionem, & aquarum illius qualitatem, quæ conſultò præterimus. Cæterùm, ait Gyllius lib. IV. cap. VIII. extat etiamnum hic Fons, quem à Porta aurea χρυσοπηγὴν appellant Græci hodierni, qua appellatione templum extare in Galathenſi ſuburbio innuit Manuel Malaxus in Hiſtor. Patriarcharum pag. 155. Fons adhuc perennis ſcaturit, & religiosè bibitur à Græcis, qui omnes fontes juxta templa ſitos, ſacros habent & nominant. Templum verò jam non extat, cujus ædificia, ut tradit Leunclavius in Pand. Turc. n. CC. nunc diruta ſunt, fundamentis tantùm extantibus. Subdit præterea Fontem hodieque Græcorum vulgus inviſere magno concurſu certo anni tempore, veluti ſi Deiparæ templum adhuc incolume ſtaret, conſueviſſe, eâ fortè ex diebus Dominicis qua Imperator ad illud templum procedere ſolebat, ut auctor eſt Zonaras in Nicephoro Phoca; niſi *proceſſum*, ſeu ſeceſſum intelligat ad Palatium Peganum, de quo ſupra egimus. Monaſterium virorum fuiſſe indicat Anna Comnena lib. V. pag. 95. dum ait Italum quendam ab hæretica pravitate recedentem eò ſeceſſiſſe: Εἶτα μεταμεληθεὶς πρὸς τὸν βασιλέα παρακλήσει χρησάμενος, καὶ τὴν κέλευσιν ἐκείνου τὴν Κωνσταντίνου καταλαβεῖ, τὴν μονὴν τὴν οὕτω καλουμένην Πηγὴν ἐνδιαίτημα λαβών. Meminit rurſum iſtius templi lib. I. pag. 38. ut & Chronicon Alexandr. pag. 869. Nicephorus Gregoras lib. VIII. pag. 252. & Ducas cap. XXVIII. Zeno ἡγούμενος μονῆς τῆς ἁγίας Θεοτόκου ἐν τῇ Πηγῇ ſubſcribit in Concilio Conſtantinopolitano ſub Mena act. I. Memoratur in eodem Concilio monaſterium aliud Πηγὴ pariter dictum in Diœceſi Calchedonenſi. De Palatio ad Fontem ædificato egimus ſupra. Prædictis addo Græcos celebraſſe XVI. Auguſti τὴν ἐν τῷ ναῷ τῆς Πηγῆς τοῦ ἁγιάσματος ἐξάντλησιν, καὶ αὐτῆς ἀνάδοσιν, ſub Leone Iſauro.

XIV. DEIPARÆ, τῆς Θεοτόκου ἐν τοῖς Ὁνωράτοις, *in Honoratis*, Eccleſiam ædificavit Juliana illuſtriſſima & piiſſima femina, (Olybrii Auguſti ex Placidia uxore filia) quæ Calchedonenſem Synodum acriter tutata eſt, Anaſtaſio imperante, ut auctor eſt Theophanes pag. 135. Qui verò *Honorati* locus hîc appellatur, Suburbanum fuit ultra Propontidis Fretum, ubi Iſaacium Comnenum Imperatorem diverſari ac venationi indulgere ſolitum ſcribit Nicephorus Bryennius lib. I. cap. IV. Τὸν τῆς Προποντίδος διαπεράσας πορθμὸν, ἐν τοῖς περὶ τὸ Ὁνοράτου πολίχνιον προαστείοις ηὐλίζετο· ἐπὶ θήραν δὲ συνεχῶς ἐξιὼν καὶ τὸ σῶμα γυμνάζων. *Trajecto Propontidis freto, in Honorati oppiduli ſuburbanis diverſabatur, venatum continuò exiens, corpuſque exercens.* Sunt qui exiſtimant prædium fuiſſe Honorati illius, qui primus Præfectum urbi egit Conſtantinopoli ſub Conſtantio.

XV. DEIPARÆ, πέραν ἐν τοῖς Μαρανακίου habent Menæa XV. Junii.

XVI. DEIPARÆ templum in Steno conditum ab Eudocia Auguſta Conſtantini Ducæ Imperatoris uxore, memorat Nicephorus Bryennius lib. I. cap. XX. Καὶ εἰς τὸν δρόμωνα τὸν βασιλικὸν εἰσελθοῦσα, ἀπῄει ἔνθα οἰκεῖν κατακέκριτο, εἰς ὅπερ αὐτὴ δηλαδὴ τοῦ Στενοῦ πρὸς τῇ θαλάσσῃ τέμενος

τέμβρ⊙ τῇ Θεοτόκῳ ἱδρύσατο· *Et Imperatorium Dromonem ingressa eò se contulit, ubi definita ipsi habitatio erat, nempe in templum quod ipsa Deiparæ condiderat, Sicut dictum, quod ad Freti fauces prope mare situm erat.*

XVII. S. DOMNINÆ monasterium, μονὴν τῆς ἁγίας Δομνίνας, ἣ ἐπονομάζεται τὰ Ἀλεξάνδρου, Theodosio Magno imperante exstruxit S. Domnina, cùm Romà Constantinopolim venisset, impetratâ ab Imperatore loci tunc inhabitati (extra urbem) copiâ, ut est apud Codinum pag. 61.

XVIII. ELIMORUM, τῶν Ἐλεημῶν, seu, ut Cedrenus pag. 531. τῶν Ἐλέγμων, monasterium, in quo attonsus Anastasius Sacellarius Constantino Porphyrogenito imperante, ut est etiam apud Leonem Grammaticum pag. 497.

XIX. S. GABRIELIS Archangeli ædis, πέραν ἐν Χάλδαις, encænia celebrari XXVI. Julii observant Menæa.

XX. GALACRINORUM, τῶν Γαλακρήνων, monasterium conditum à Nicolao Patriarcha, in quo & humatus est, Constantino Porphyrogenito imperante, ut tradit Leo Grammaticus pag. 502.

XXI. S. HYPATII monasterii in Rufinianis meminit auctor Vitæ S. Auxentii num. XXXIX. & LXVI.

XXII. S. IRENES, τῆς ἁγίας Εἰρήνης, ædem τὸ πέραμαν, sanctus Marcianus ædificavit, ut est in Originibus Constantinop. ineditis, & infrà: Πρώτη δὲ ἐκκλησία ἡ ἁγία Εἰρήνη εἰδωλεῖον ὑπῆρχεν, ἀνήγειρε δὲ ὁ αὐτὸς ὅσι⊙, καὶ τὸ Νεοσκωμεῖον τὸ ἐν τῇ ἁγίᾳ Εἰρήνῃ ὄν.

XXIII. S. LAURENTII ἐν ἀριστερᾷ τοῦ Κόλπου, ad Sinus lævam, ædem refecit Justinianus, ut habet Procopius lib. I. de Ædif. cap. VI.

XXIV. MALILIÆ, τῆς Μαλιλίας, monasterium à Malio (f. Malilio) Primo à Secretis ædificatum statuitur inter περατικὰ μοναστήρια in Originibus Constantinop. ineditis. Codinus pag. 58. habet τὰ Μακελίας.

XXV. S. MAMANTIS ædis Conditorem agnoscit Zonaras Pharasmanem eunuchum, Justiniani Imperatoris Cubicularium, natione Colchum, cujus virtutem bellicam prædicat Procopius lib. I. de Bello Persico cap. VIII. & cujus rursum meminit lib. II. de Bello Vandalico cap. XIX. Πλησίον τοῦ τείχους statuitur ab eodem Zonara, ad mœnia scilicet urbis, quæ Στενὸν, seu Fretum, spectabant: nam & ἐν Στενῷ, & κατὰ τὸ Στενὸν perinde exstructa dicitur ab eodem Zonara, Continuatore Theophanis lib. IV. n. XXXIV. Scylitze, & Glyca in Michaële Theophili filio. A Cedreno verò in Mauricio, πλησίον τῆς Ξυλοκέρκου πόρτης, *ad Xylocirci Portum*, quæ extitit ad caput Freti Syceni. Tradit Hoëschelius haberi in Bibliotheca Augustana, ut & Lambecius in Cæsarea lib. V. pag. 89. τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Συμεὼν τοῦ Νέου θεολόγου πρεσβυτέρου καὶ ἡγουμένου τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Μάμαντος τῆς Ξηροκέρκου λόγοις λγ΄. ubi Ξηροκέρκου, pro Ξυλοκέρκου scriptum habetur. Eodem etiam loco statuitur à Theophane: nam an. III. Constantini Copronymi Artabasdum ait κακκαβοπυρφόρους, *naves igne Græco instructas*, misisse εἰς τὸν ἅγιον Μάμαντα. Proinde mari proxima fuit, quod præterea satis ostendit portus qui ibi extitit, quem λιμένα τοῦ ἁγίου Μάμαντος vocat idem Theophanes an. II. Artemii, λιμενάριον, auctor Chronici Alexandrini, qui à Leone M. anno XII. ædificatum unà cum Porticibus scribit. Sed de ædis S. Mamantis Conditore non una est sententia: narrant quippe Theophanes an. III. Constantii pag. 29. & Elias Cretensis ad Orat. III. Gregorii Nazianzeni in Julianum, Gallum & Julianum ex fratre nepotes, Lectores ordinatos, sancto Martyri Mamanti Ecclesiam construere molitos, & quo structuram ædis suæ aggressus erat Julianus loco, solum fabricam non admisisse. Sed an Constantinopoli, an verò in Cappadocia, ubi uterque literis operam dabat, non declarant, ut nec ipse Gregorius pag. 59. Utcunque sit, videtur sancto Mamanti dicata extitisse in Urbe ante Justiniani tempora; cùm dicatur Leo M. condidisse portum & porticus πέραν εἰς τὸν ἅγιον Μάμαν, in Chronico Alexandrino: tametsi auctor locum sic potuit designasse, ut qui postmodum ab exstructa ibi æde sancto Mamanti sacra appellationem hanc sumpserit. Certè Codinus pag. 57. ex Originibus Constantinopol. ineditis, τὸν ἅγιον Μάμαντα Leonem condidisse narrat: sed an hæc referenda sint ad quod subdit, Palatium & Hippodromum ibi ædificasse, perinde incertum est. Neque mendo, opinor, caret, quod alio loco scribit pag. 60. ex Originibus Constantinop. ineditis, sanctum Mamantem, seu ædem sancti Mamantis, condidisse sororem Mauricii Imperatoris, quæ μετὰ τὸ ἀναιρεθῆναι παρὰ τοῦ Φωκᾶ τὸν Μαυρίκιον ἅμα τοῖς τέκνοις αὐτοῦ, λαβοῦσα τὰ σώματα αὐτῶν, κατέθετο ἐκεῖσε· *Mauricio & filiis ejus interfectis, corpora eorum collegit, atque ibi deposuit.* Quippe ante Mauricii tempora stabat ædes sancti Mamantis, quam de novo instauratam ab Isaacio Angelo Imperatore tradit Anonymus in Tractatu de translatione reliquiarum S. Mamantis: *Misit quemdam Clericum suum cum dicto Galone ad monasterium, quod de novo fabricatum erat sumptibus Hysachii Imperatoris Constantinopolitani in honore beati Mamantis.* Sed an hæc spectent ædem ἐν Στενῷ, an verò novam aliam, dubitandi occasionem præbent, quæ ipse auctor subdit, caput scilicet S. Mamantis à Monacho quodam Cæsaræa Cappadociæ metropoli Constantinopolim

allatum, & in nova quam S. Mamanti condebat æde Isaacius repositum: *Ecce caput patroni nostri, quod quidam Calogerus, id est bonus senex Monachus, cum multis aliis Sanctorum reliquiis de terra in qua B. Martyr passus est, Constantinopolim detulit. Et dum cogitaret secum ubi posset eas honorificè collocare, responsum est ei in somnis, In Ecclesia quam de novo fabricat Hysachius Imperator B. Martyris repone, ne te oporteat ulteriùs laborare.* Urbe tandem à Francis capta anno MCCIV. Walo de Dampetra Nobilis Gallus ex Campaniâ, postmodum Dimicensis Episcopus, idem S. Mamantis caput Constantinopoli Lingonas attulit circa an. MCCIX. à cujus reliquiis, aliisque ejusdem sancti longè antea huc translatis, ædes primaria, quæ sancto Joanni Evangelistæ sacra est, S. Mamantis appellationem deinceps sumpsit: Raynardus enim Lingonensis Episcopus, qui vixit an. MLXXIII. brachium ejusdem sancti ab Imperatore Constantinop. impetraverat, & in Ecclesia sua recondiderat, ut auctor est idem Anonymus capp. III. & IV. cujus quidem Raynardi liber circumfertur *de Vita, agone, ac triumpho S. Mamantis Martyris*. Porrò monasterium S. Mamantis virorum fuit, cujus situm ut vitæ monasticæ perquam commodum & opportunum sic describit Joannes Cantacuzenus lib. IV. cap. XVI. Τὸ τοῦ ἁγίου Μάμαντος φροντιστήριον θέσεως ἔχον εὐφυῶς, καὶ ἐρημίας ἀπολαῦον ὡς ἐν πόλει μάλιστα, τῆς ψυχῆς ἐκεῖ φροντίζειν βουλομένοις, καὶ περὶ τῶν τῇδε πεπραγμένων ἐξιλάσκεσθαι Θεόν· *Monasterium S. Mamantis situ opportunum & loco, ut ad curandam animam, atque ad Deum propter contractas in vita maculas propitiandum appositum.* Meminit rursum eodem lib. cap. XXXVI. Similia ait Anonymus Combefisianus in Romano Lacapeno n. II. Ἐκ τῆς τοῦ ἁγίου Μάμαντος ἀνδρείας μονῆς, τῆς πλησίον οὔσης τῆς Ξυλοκέρκου λεγομένης πόρτης· *Ex S. Mamantis virorum monasterio, quod situm est ad portam, quam Xerlocerci vocant.*

XXVI. S. MAMANTIS πέραν ἐν τῷ Σίγματι ædis mentionem agunt Menæa ad XII. Julii, & in ea SS. Martyrum Andreæ Militis, Fausti, Menæ, & aliorum synaxin celebrari annotant.

XXVII. S. MAURÆ Martyris, cujus festum agunt Græci XXX. Novemb. ædem ædificavit S. Maurâ, Roma profecta, & impetratâ à Theodosio Magno loci tunc inhabitati copiâ, ut est apud Codinum pag. 61. Hujus Ecclesiæ meminit Chronicon Alexandrinum pag. 784. aitque Hypatium, qui sub Justiniano tyrannidis affectatæ reus cæsus est, in eâ humatum: Καὶ λαβόντες αὐτὸ οἱ αὐτοῦ ἔθαψαν εἰς τὸ μαρτύριον τῆς ἁγίας Μαύρας. Erat illa extra urbem, ad Sinum. Suidas in Copronymo: Τὴν γὰρ Ἀφροδίτην ἐτίμα, καὶ ἀνθρωποθυσίας ἀνέφερε πέραν τῆς πόλεως, ἔνθα ὁ τῆς ἁγίας Μαύρας ὁ ναὸς, ὅνπερ ἐδαφίσας, καὶ φονευτήριον ποιήσας, Μαύραν ὠνόμασε τὸν τόπον, ἐν ᾧ καὶ νύκτωρ ἐπετέλει θυσίας, καὶ παῖδας κατέσφαττε· *Venerem colebat, & humanas hostias ultra urbem ferebat, ubi erat templum S. Mauræ, quod quidem ille solo æquavit, & ex eo carnificinam fecit, & Mauram vocavit illum locum, in quo etiam noctu illa sacra peragebat, & pueros mactabat.*

XXVIII. METANOEÆ, seu Pœnitentiæ, monasterium ad Freti littus dextrum, seu amplum domicilium exstruxere Justinianus & Theodora, recludendis iis mulieribus, quas anteactæ lascivioris vitæ pœnituisset. Procopius lib. I. de Ædif. cap. IX. Παρὰ τούτην δὲ τοῦ πορθμοῦ τὴν ἀκτὴν, ἥ ἐστιν ἐν δεξιᾷ εἰσπλέοντι τὸν Εὔξεινον καλούμενον Πόντον, βασίλεια πρότερον ὄντα, μοναστήριον μεγαλοπρεπὲς κατεστήσαντο, καταγώγιον τῶν μεταμελουμένας γυναιξὶν ἐπὶ τῷ προτέρῳ βίῳ ἐσόμενον, ἵν' ὡς δὴ ἐνταῦθα περί τε τὸν Θεὸν καὶ τὴν εὐσέβειαν ἀσχολίᾳ χρώμεναι περικαθῆραι τὰς ἁμαρτάδας δύναται εἶεν τὰς ἐν μαστροπείῳ διαίτης· διὸ καὶ Μετάνοιαν τοῦτο δὴ τὸ γυναικῶν τὸ διαιτήριον ὁμωνύμως τῷ ἔργῳ ἐπονομάζουσι· *Ad ipsum Freti littus, quod in Euxinum Pontum navigantibus à dextra occurrit, magnificum excitavere monasterium, ubi prius Palatia erant, in quo feminæ, quas anteactæ vitæ pœniteret, consisterent, ut ibi intentis animis divino cultui, contractas meretricio instituto noxias piarent. Quapropter & Pœnitentiam hæc mulierum diversoria consentaneo nomine appellant.* In eo verò monasterio ad quingenta fermè scorta ab iis reclusa refert idem Procopius in Hist. Arcana pag. 75. prioris edit.

XXIX. S. MICHAELIS, seu τοῦ Ἀρχιστρατήγου, ædis ἐν Δαμοκρανείᾳ, haud procul Athyra, mentionem agunt in Zoë Scylitzes pag. 753. & Zonaras pag. 196.

XXX. S. MICHAELIS ædis, seu τοῦ Ἀρχαγγέλου πέραν εἰς τὰ Προμότου, *Archangeli ultra Sinum in Promoti suburbano*, meminit Chronicon Alexandrinum Heraclii an. XIII. Μοναστήριον τῶν Περμουώτου perperam vocatur in Collectaneis antiq. Constantinop. pag. 102. pro Προμότου, in quod secessisse ait Anastasiam Juliani Parabatæ conjugem, repudiatam ab eo, quòd Christianam religionem ejurare abnuisset. Sed quæ de Juliani uxore hîc obtruduntur, prorsus fictitia sunt, cùm Helenâ extinctâ, aliam superduxisse istius ævi scriptores non tradant. Fit prætereà mentio paulo supra nescio cujus Περμουώτης, quem velut scriptorem laudari putant viri docti, etsi id incertum, cùm quæ ibi narrantur, ad Hesychium Milesium, cujus nomen malè exaratur per Μιλίχιος, pro Ἡσύχιος, ni fallor, spectent. Subscribit prætereà in Concilio Constantinopolitano sub Mena cum cæteris urbis Abbatibus Julianus τῶν Προμότου μονῆς ἡγούμενος. Ex voce porrò πέραν in Chronico Alexandrino, colligi videtur Promoti suburbanum fuisse in adverso urbis littore Asiatico: quod astruit omnino Ausonius epist. XIII.

ad Paulum, quo loco Ostrea Calchedonensia commendat, quæ Promoti sua ætate nuncupabantur:

Accedunt quæ fama recens, Byzantia subter
Littora, & insana generata Propontidis acta,
Promoti celebrata ducis de nomine, laudat.

Ubi *insana acta Propontidis*, est littus Calchedonense Urbi oppositum: quod prodit vox *insana*, quæ ad Calchedonenses refertur, qui *cæci* ac proinde *insani* ab oraculo appellati sunt, uti suo loco docuimus. Promotus verò, cujus hoc fuit suburbanum, quod littori Calchedonensi adjacuit, is videtur, qui Consulatum gessit cum Timasio sub Theodosio Imperatore.

XXXI. S. MICHAELIS τῦ Ἀρχιστρατήγου φροντιστήριον περί που τὸ τῦ Πόντου στόμα εἰς τόπον τινὰ Καταστέπην λεγόμενον, *Archistrategi monasterium in loco Catascepe nuncupato ad ostium Ponti* à Manuele Comneno Imperatore exædificatum memorat Nicetas in eodem Manuele Com. lib. VII. n. III.

XXXII. S. MICHAELIS, seu τῦ Ἀρχαγγέλου, templum in Anaplo ædificavit Constantinus M. Theophanes pag. 18. Καὶ τῦ Ἀρχαγγέλου ἐν τῷ Ἀνάπλῳ (ναὸν) ὁ φιλόχριστος βασιλεὺς ᾠκοδόμησε. Cùm verò Anaplus propriè dicatur littus Bospori Europæanum, ut alibi indicatum, locum distinctiùs designat Cedrenus pag. 284. Καὶ τῦ Ἀρχιστρατήγου ἐν τῷ Ἀνάπλῳ καὶ Σωσθενίῳ, ἔνθα καὶ θείας ὀμφὰς θαυμαστῶς ἤκουσέ τε καὶ ἐθεάσατο ὁ φιλόχριστος βασιλεὺς ᾠκοδόμησε. *Et Archistrategi templum in Anaplo & Sosthemio ædificavit Christi amantissimus Imperator, ubi & divinas voces audierat, & conspexerat.* Quod de miraculosis istis apparitionibus subdit Cedrenus, attigit etiam Sozomenus lib. II. cap. II. Ἔλαχε δὲ τὸ χωρίον τοῦτο τὴν νῦν κρατοῦσαν προσηγορίαν, καθότι πεπίστευται ἐνθάδε ἐπιφαίνεσθαι τὸν θεῖον Μιχαὴλ Ἀρχάγγελον. *Obtinuit verò is locus hanc appellationem, quòd pro certo habeatur sanctum Michaëlem Archangelum ibi apparuisse.* At cujusmodi fuerint eæ apparitiones, pluribus persequitur Nicephorus Callist. lib. VII. cap. L. & ut ædes ista sancto Michaeli sacra miraculis deinceps coruscaverit, quod etiam perstrinxit Sozomenus, qui ædificatam ait ἐν ταῖς ἑσπέραις ποτὲ καλουμέναις, locumque inde appellatum Μιχαήλιον. Nicephorus & alii ἐν Σωσθενίῳ ædem statuunt, ita ut dubium non sit Sosthenium diversum prorsus fuisse à Leosthene, licèt secùs senserit Gyllius lib. II. de Bosp. Thrac. cap. X. & XIV. Sosthenii nomen priscis Græcis etiam notum vult Nicephorus, qui etymon ab ipsis Argonautis accersit: etsi nulla istiusmodi nominis apud veteres scriptores occurrat mentio. Sosthenii situm præter Sozomenum & Nicephorum exhibet Leontii epigramma lib. IV. Antholog. cap. XXV. Σωσθενίου κόλπου meminit Theophanes ad ann. I. Leonis Isauri pag. 332. *Sosthenem* vocat Victor Tunnensis in Anastasio, ubi de Vitaliano, ex quo emendandus Marcellinus Comes, qui *Systhenense prædium* habet. Ædem S. Michaelis Sosthenianam de novo & à fundamentis instauravit Justinianus Magnus, ut & alteram, quam in opposito littore Asiatico ab eodem Constantino Magno ædificatam narrat etiam Nicephorus. Procopius lib. I. de Ædif. cap. VIII. Ἱερὰ δύο τῷ Ἀρχαγγέλῳ Μιχαὴλ ἀνειμένα καταντικρὺ ἀλλήλοιν ἑστῶτε τῷ πορθμοῦ ἑκατέρωθι συνέβαινεν εἶναι, θάτερον μὲν ἐν χώρῳ καλουμένῳ Ἀνάπλῳ ἐν ἀριστερᾷ εἰσπλέοντι τὸν Εὔξεινον Πόντον· τὸ δὲ δὴ ἕτερον ἐν τῇ ἀντιπέρας ἀκτῇ. *Templa duo Michaëli Archangelo sacra, sibique adversa, hinc inde Freto imminebant: quorum alterum erat in Anaplo ad lævam navigantium in Pontum Euxinum, alterum in opposito littore*, &c. Deinde templi Sostheniani à Justiniano exstructi formam describit, quam eandem fuisse ait, quæ templi in Hebdomo sancto Joanni Baptistæ sacri ab eodem Justiniano exædificati, & alterius quod in opposito littore extitit: verba Procopii consultò prætereo, ne nimius sim. Sosthenianum etiam reædificavit postmodum Basilius Macedo, ut auctor est in illius vita Porphyrogenitus cap. LXI. & ex eo Scylitzes pag. 589. Nicetas verò in Isaacio lib. III. n. V. ait eundem Isaacium τὸν ἐν τῷ Ἀνάπλῳ νεὼν τῦ Ἀρχιστρατήγου τῶν ἄνω τάξεων Μιχαὴλ, *ædem S. Michaëlis in Anaplo*, instauraturum, variis tabellis ac donariis ex aliis templis ablatis mirificè exornasse. Meminerunt præterea Σωσθενίου Anna Comnena pag. 241. & Georgius Acropolita cap. LXXXV. τῦ ναῦ τῦ Ἀρχιστρατήγου τῶν ἄνω δυνάμεων Μιχαὴλ ἐν Ἀνάπλῳ διακειμένου, ut & Pachymeres lib. XII. cap. VI. & Nicephorus Gregoras lib. V. pag. 90. τῆς περὶ τὸν Βόσπορον τῦ Ἀρχιστρατήγου μονῆς, & Joannes Euchaïtarum Episcopus in hisce versibus:

Οἱ γὰρ μονασταὶ τῆς μονῆς τῆς τιμίας
Τῦ Σωσθενίτου τῦ δὲ τῦ πρωταγγέλου.

Locum hodie *Asomaton*, seu Ἀσωμάτων (ita enim Angelos Græci indigitant) vocant, ut habent Crasius pag. 292. & Leunclavius in Pand. n. CXXVIII.

XXXIII. S. MICHAELIS, seu Ἀρχαγγέλου, templum in loco Mochadio dicto, qui Hiero adjacet in Asiatico Freti littore, exstruxit Justinianus Magnus, ut auctor est Procopius lib. I. de Ædif. cap. IX. Ἀκτὴ δέ τις ἐστι, Μωχάδιον ὄνομα, τῦ χώρου ἐγγύς, ὅπου Ἱερὸν ὀνομάζεται. ἐνταῦθα ναὸν τῷ Ἀρχαγγέλῳ ἐδείματο ἱεροπρεπῆ τε διαφερόντως, &c. *Littus est, quod Mocadium vocant, vicinum loco qui Hieri nomen etiamnum retinet. Hic templum Archangelo condidit augustissimum*, &c. De Hiero dixi ad Alexiadem pag. 361. Meminit præterea Leo Grammaticus in

Basilio pag. 471. præclari monasterii virorum ab Ignatio Patriarcha exædificati εἰς τὸ ἐμπελον Σάτωρος ἐπ᾽ ὀνόματι Ἀρχιστρατήγου τοῦ ἀνατέλλοντος. Sed legendum Σατύρου, cùm monasterium istud ædificatum fuerit ab Ignatio haud procul à templo Paganorum Satyro dicato, unde ei nomen accessit, ut scribunt Continuator Theophanis lib. 1. n. x. & Symeon Logotheta in Basilio n. 1x. qui &. cur S. Michaëlis τοῦ ἀνατέλλοντος dictum fuerit, commemorant: quòd scilicet eo loci reperta fuerit mensa lapidea, cum hac inscriptione: Τοῦτο ἐστὶ τὸ θυσιαστήριον τοῦ Ἀρχιστρατήγου Μιχαὴλ τοῦ ἀνατέλλοντος, ὅπερ ἐνεθρόνισεν ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας· *Hoc est altare Michaëlis cœlestis militiæ Principis orientis, quod Andreas Apostolus posuit.* In eo porrò monasterio humatus idem S. Ignatius, ex ejusque ruderibus ædificatum postea Bryantis Palatium.

XXXIV. MOLIBOTUM monasterium, sancto Nicolao sacrum, extra urbem fuit; in quo humatum Constantinum Ducam Imperatorem scribit Scylitzes pag. 817. Ἡ δὲ ὁσία τούτε οὐκ ἔνθα προσεδόκησε γέγονεν, ἀλλὰ διαπόντιος ἀχθεὶς, ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Νικολάου ἐναπετέθη, ἣ καλεῖται Μολιβωτόν· *Ejus verò exequiæ non ubi expectabat, celebratæ sunt, sed per mare ductus in monasterio S. Nicolai, quod Molibotum vocatur, depositus est.*

XXXV. NOVEM ORDINUM, τῶν ἐννέα Ταγμάτων, seu novem Angelorum Ordinum templum vicinum fuit Constantini Palatio. Cantacuzenus lib. III. cap. LXXXVIII. Ὡς ᾔσθοντο διορυσσόμενα τὰ τείχη, καὶ ἁλίσκεσθαι μέλλειν ἤδη, τὸ φρούριον ἐκλιπόντες, ἐπὶ τὸν ἐγγὺς κατέφυγον ναὸν τὸν τῶν ἐννέα ταγμάτων προσαγορευόμενον· *Vt muros perfodi, & se capiendos senserunt, relicto castello* (seu Palatio Constantini) *ad vicinum Novem Ordinum cognominatum templum perfugiunt. Ennea* appellari à Bondelmontio indicavimus ad hunc scriptorem, illudque esse cujus mentio est apud Zonaram pag. 214. & Scylitzem pag. 808. in Isaacio Comneno; qui in eo Angelorum, οὐρανίων Δυνάμεων, seu Ἀρχαγγέλων, festivitatem celebrari solitam scribunt. Scylitzes πρὸ τῆς πόλεως statuit. Sic autem Bondelmontius: *Et ultra fuit supra mœnia amplissimum Justiniani Palatium, cum Ecclesia Enea dicta, nobilissima Mosaïcorumque ædificiorum, atque cum pavimento miri ingenii contexto.* Sed & τῶν Ἀσωμάτων vulgò appellatum videtur indicare Cantacuzenus lib. III. cap. LXXXVIII. ubi meminit Portæ Urbis τῶν ἀσωμάτων πύλης dictæ, quam vicinam Palatio Constantini fuisse ait, sub qua appellatione ædificatum à Theodora Porphyrogenita Augusta, Zoes Augustæ sorore, docet Joannes Euchaïtarum Episcopus hisce versibus, quos hoc loco describimus.

Ἀμοιβαῖοι εἰς τὸν Ἀσωμάτων.
Τίς τὴν ἄμορφον ἐξεμόρφωσε φύσιν;
Ἡ δοξάσασα τὸ γέρος Θεοδώρα.
Καὶ πῶς ἀνιστόρησεν ἄγνωστον θέαν;
Πίστις καθορθοῖ πάντα ταῦτα ῥαδίως.
Ποῖον δὲ μισθὸν ἡ πανευσεβὴς θέλει;
Ποθεῖ, πρὸ πάντων ψυχικὴν σωτηρίαν.
Ἀρχιστρατηγὲ, σπεῦδε, πλήθου τὸν πόθον;
Ἡ πίστις αὐτῇ προξενήσει καὶ τόδε.
Ἄλλοι εἰς τὸν αὐτόν.
Ἔχουσα θερμὴν προστάτην ἐνταῦθά σε
Ἡ πανευσέβαστος Αὐγοῦστα Θεοδώρα.
Ἐκεῖ πλέον σε προστατεῖν αὐτῆς θέλει,
Ἀρχιστρατηγὲ τῶν ἄνω στρατευμάτων,
Ὅταν βασιλεὺς οὐρανῶν κείνων κάτω,
Τοὺς γῆς βασιλεῖς εἰς κρίσιν φρικτὴν ἄγη,
Ὅθεν παρ᾽ αὐτῆς λαβὼν δῶρον τόδε,
Θερμαῖς τότε πρέσβευε τῆς δωρουμένης.

Novem Ordinum Angelorum festum, quod σύναξιν τῶν Ἀγγέλων vocant, celebrant Græci VIII. Novemb. Vide Menæa.

XXXVI. OSIARUM, seu ἐν Ὁσίαις, monasterii suburbani meminit Leo Grammaticus pag. 486. ut & Eustathius in vita S. Eutychii Patr. CP. n. XL. dicati fortè S. Osiæ, vel Ossiæ, cujus festum agunt Græci VIII. Novemb. ut est in Menologio Basilii. In Originibus CP. ineditis hæc leguntur: Τὸν δὲ Ὅσιον ἀνήγειρεν Ἰουστῖνος καὶ Σοφία ἡ κλωβή.

XXXVII. PELAMYDUM monasterium à Leone Philosopho Constantino M. imperante ædificatum inter πρακτικὰ μοναστήρια recensetur in Originibus CP. ineditis: in Pelamydio suburbano fortè, de quo egimus in Originibus veteris Byzantii p. 6. Vide Codinum pag. 58.

XXXVIII. S. PHOCÆ monasterium virorum ἐν τῷ καλουμένῳ Στενῷ, quod ἀυχένα τοῦ Εὐξείνου vocat Porphyrogenitus, exstructum & dotatum à Basilio Macedone, ut idem scribit in avi vita cap. LXIII. & Codinus p. 58. ex Originibus CP. ineditis. Vide Notas ad Alexiadem pag. 343. & Continuatorem Theophanis lib. IV. n. VIII.

XXXIX. QUADRAGINTA DUORUM MARTYRUM ædes excitata

in Palatio Pegano à Basilio Macedone, ut auctor est Porphyrogenitus in avi vita cap. LX. *Καὶ ὁ τ νεοφανῶν μαρτύριον τ δύο καὶ τεσσαράκοντα — ναός*. De his SS. vide Continuatorem Theophanis lib. III. n. XXX. XXXIV. XXXV. XXXVI. & alios à Bolando ad VI. & X. Martii laudatos scriptores.

XL. SACCUDIORUM monasterium Imperialibus, seu quæ ab Imperatore nudò pendebant, accensetur ab Anastasio Bibliothecario in præfatione ad Theodori Studitæ Sermonem de B. Bartholomæo, ubi de ipso Theodoro: *Duorum Imperialium insigniumque cœnobiorum, Studii scilicet & Saccudiorum, constitutus est Abbas.* Hujus monasterii Hegumenus fuit S. Plato, cujus vitam conscripsit Theodorus Studita, uti appellatur in Vita S. Theodori, quem ait interfuisse Synodo habitæ an. DCCLXXXVII. cui hoc titulo subscripsit, Πλάτων ἡγούμενος Σακκουδίων. Suburbanum fuisse observat auctor Vitæ S. Theodori, ut & idem Theodorus in Vita Platonis n. XXXII.

XLI. ΤΩΝ ΣΠΕΙΡΩΝ μονῆς, seu monasterii ad Damatryn, à Samona Patricio exstructi, Leone Philosopho imperante, meminit Leo Grammaticus pag. 486. & Scylitzes pag. 605.

XLII. STAURACII, τοῦ Σταυρακίου, monasterium memoratur præsertim à scriptoribus Byzantinis, quòd in eo, ubi & Monachum induerat, sepultum Stauracium Imperatorem tradant scriptores. Theophanes pag. 418. *Τὴν δὲ γαμετὴν τοῦ Σταυρακίου Θεοφανὼ κατέπλευσεν μονάσασαν, — ἐν οἷς καὶ ἐπίσημον οἶκον εἰς μοναστήριον, τὰ Ἑβραϊκὰ λεγόμενον, παρέσχεν, ἔνθα Σταυράκιος ἐτάφη.* Zonaras pag. 102. ait Michaelem Rhangabe Imperatorem Theophanoni Augustæ Stauracii conjugi domum assignasse, quam illa in monasterium mutavit, & à Stauracio in eo sepulto Monasterium Stauracii postea appellatum; mox hæc subdit: *Ἡ τις μονὴ δὲ ἐκείνου ἐκλήθη τ Σταυρακίου ἀπομασμένη, βαρβαριζομένου δὲ τ ὀνόματος παρὰ τ συρφετώδους ὄχλου, λέγεται τὰ Βρακᾶ· παρά τινων δὲ ταύτην δῆθεν πρὸς τὸ ἑλληνικώτερον, ὀνομάζεται τὰ Ἑβραϊκά. Id monasterium appellatione corrupta vulgò Braca dicitur; & à nonnullis qui vocem ad Græcam formam detorquere conantur, originis ejus ignari; Hebraica.* At Cedrenus pag. 482. in monasterio, quod τὰ Βρακᾶ etiam appellat, mortuum quidem, sed sepultum ἐν τῇ μονῇ τ Σατύρου refert; in quo postmodum monasterio Hegumeni seu Abbatis dignitatem obtinuit S. Ignatius, à qua ad Patriarchalem sedem promotus est, ut auctor est Scylitzes pag. 551. Sed & in eo humatum tradit Michaël Syncellus in illius Encomio, & ab illo conditum, seu potiùs instauratum; siquidem monasterium Satyri Stauratio jam imperante constiterit. Menæa ad XXXIII. Octobr. de S. Ignatio: *Εὐνοῦχος δὲ γενόμενος εἶτα καὶ μοναχὸς ἀποκαρεὶς, καὶ ἡγούμενος τ Ἀρχαγγέλου μονῆς· τοῦτό τε μὲν ἐπικαλουμένου Ἀντέλλοντος, νῦν δὲ Σατύρου.* Eadem habet Menologium Basilii Imp. Nicetas Paphlago Ignatium ait ædem S. Michaëli sacram in continente, è regione suburbanarum insularum, instaurasse, paulo antequam vitâ excederet, in eoque demum sepultum. *Καὶ γὰρ ἀντικρὺ τούτων κατὰ τὴν ἤπειρον πρὸς τῇ αὐτῇ κειμένην, ταύτην δὴ λέγω προσανατεθειμένην τ μεγάλου Ταξιάρχου μονὴν, ἐπὶ τῷ τέλει τ αὐτοῦ ζωῆς, ὁ μακάριος τελευταίαν ἀνεστήσατο, καὶ κατηγίασε τῷ Θεῷ. E regione quippe illorum in continenti ipsi adjacente; illud dico magni Angelicorum Ordinum ducis monasterium, sub vitæ suæ finem beatus ille postremò ædificavit; & Deo consecravit.* Unde patet monasterium Satyri, & monasterium S. Michaëlis ἐν στενῷ, seu in littore quod Propontidem respicit, idem unumque esse: nec forte diversum quod ab eodem Ignatio instaurátore, μονὴ τ Πατριάρχου nuncupatur ab Anna Comnena lib. X. Alexiad. pag. 298. & in Menæis XXI. Maii in SS. Constantino & Helena: etsi id omnino ut verum non præstiterim. Locum ubi exstructum fuit indicat hisce verbis Leo Grammaticus in Basilio p. 471. *Ἰγνάτιος δὲ ὁ Πατριάρχης οἰκοδομήσας ἐκκλησίαν εἰς τὸ ἐμπόριον Σάτυρος περικαλλῆ ἐπ' ὀνόματι Ἀρχιστρατήγου τοῦ Ἀνατέλλοντος, καὶ μονὴν πεποίηκεν ἀνδρεῖον, ἔνθα καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἀπόκειται. Ignatius autem Patriarcha Ecclesiam insignem ad Satoris Emporium sub Orientis Archistrategi nomine constructam virorum fecit monasterium, ubi corpus ejus depositum est.* Ubi sanè observandum, ut & in laudatis Menæis, S. Michaëlis ἀνατέλλοντος epitheton, cujus vim haud bene percipio. Panegyricus Incerti Maximiano & Constantino dictus, eundem Constantinum *Orientem Imperatorem* vocat, statim initio.

XLIII. TARASII, τ Ταρασίου, monasterium, ut habet Codinus pag. 58. hanc appellationem sortitum est, quia à Tarasio Patriarcha CP. ædificatum πέραν τ στενοῦ, qui & in eo sepultus est, ut est in Menæis ad XXV. Febr. πρὸς τῇ εἰσβολῇ τ Εὐξείνου πόντου, ut est in iisdem Menæis ad VIII. Martii in S. Theophylacto Episcopo Nicomediensi. Dicatum verò illud fuit omnibus Martyribus. Narrat quippe Ignatius Diaconus in S. Tarasii vita n. LII. sepultum *in monasterio ab eo ædificato in Bospero Byzantino, in venerando templo omnium Martyrum. qui pro Christo sanguinem effuderunt.* Græca non sunt ad manum. Theophanes pag. 407. Tarasii pariter λείψανον translatum ἐν τῷ στενῷ τ Πόντου ait, & sepultum ἐν τῷ μοναστηρίῳ ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντι. Idem etiam pag. 424. narrat Michaelem Imperatorem cum Procopia Augusta ad Tarasii monasterium profectum, defuncti memoriæ justis parentatis, sacrum ejus sepulcrum laminis argenteis pondo XCV. librarum circumdedisse. Meminit præterea istius monasterii Scylitzes pag.

605. 779. ut & Symeon Logotheta in Leone n. XXIV. & Leo Grammaticus pag. 486. Ut porro S. Tarasii corpus Venetias translatum fuerit, ita narrat Andreas Dandulus in Chron. MS. Bibl. Reg. sub an. MXVIII. & Ottone Urseolo Venetorum Duce: *Hoc tempore corpus S. Tarasii Patriarchæ Venetias translatum est* VII. *Kal. Octob. Quidam namque mercatores Veneti ad promontorium quoddam perveniunt, cui nomen Chiledro, & dum moram ibi contraherent, quidam Sacerdos Methamancensis Ecclesiæ cum duobus sociis Petro & Ioanne ad Ecclesiam, quam prope sitam audiverat, orationis causâ profectus est, & cùm illuc appropinquassent, monasterium cernunt, & in eo neminem repererunt. Cumque Sacerdos Ecclesiam intrare vellet, inspirante intelligit sibi dici, Tolle hoc corpus sanctum, & defer tecum. Cùm autem corpus ubi esset ignoraret, utpote qui nunquam affuerat, supra Ecclesiæ pavimentum se stravit, lacrimabiliter divinam precabatur Clementiam, ut si divina fuerit commonitio, sibi plenius referretur. Surgit autem post orationem, & ei suggerebatur ut tolleret corpus sanctum. Cœpit ergo per Ecclesiam omniquacunque respicere, & tandem ad altare accedens, videt superiùs sancti imaginem, cujus subscriptio erat, Sanctus Tarasius: videtque in pariete parvum Crucifixum, quo elevato, per fenestram intra speluncam quandam aspexit: ibi enim sanctum jacebat corpus serico panno involutum, quatuor lampadibus ardentibus ante eum. Casu autem quodam Sacerdos manum læsus erat, eamque ad collum pendentem tenebat. Ut verò fenestræ eam apposuit, continuò sanitatem recepit. Lætus igitur & animosior factus, * securus manum imposuit, ut probaret si corpus moveri posset. Cùm igitur sinistra ejus manu apprehendisset, tanta corpus agilitate sublevatum est, ut vivens ipse videretur consurgere, ac dicere, Tolle me, quia tecum venire præsto sum. Sublevatum igitur corpus ad navem, quæ tribus miliaribus aberat, celeriter portavit, cujus dominus & patronus erat vir nobilis & devotus Dominicus Dandulo, qui læto animo corpus sanctum cum reverentia suscepit. A quo degrandando duo duces, videlicet Henricus Dandulo, & nos Andreas qui loquimur, originem duximus. Non multo autem pòst corpus secuntur Monachi, cum lacrymis ululantes, atque proclamantes, Reddite nobis Patrem nostrum, crudeles homines; hinc exire non poteritis, nisi reddatis. En una alia vice quidam exteræ nationis, unum ipsius dentem furati sunt, & donec redderent, nequaquam exire potuerunt. Veneti autem ad reditum parati, eorum verba contemnunt. Et cùm aliæ naves procellarum violentiâ jactarentur, illa in qua erat pretiosus thesaurus, quasi anser natare super undas maris videbatur. Cum reverentia igitur multa deducitur, & devotione incomparabili ab Episcopo & populo Venetiarum suscipitur, potissime à sanctis Monialibus S. Zachariæ, ubi tunc* CC. *ancillarum Christi collegium manebat: ibique sacrum corpus depositum est. Patuit autem inconctanter tam ex loco quàm ex habitu, quod eremiticam duxerat vitam; nam post tergum cujusdam feræ pellem quasi pro pallio habere videbatur.*

XLIV. S. THECLÆ templum ædificatum fuit in suburbanis, ultra Sycas, seu Galatham, ubi extitit porta ἀπαγούσῃ εἰς τὸ μαρτύριον τῆς ἁγίας Θέκλας, ut ex Novella CLIX. Justiniani docemur. Huic Ecclesiæ præfuit Phraitas, seu Flavitas, Patriarcha Constantinop. qui πρεσβύτερος τῆς ἁγίας Θέκλης Συκῶν dicitur S. Nicephoro Constantinop. Patr. in Chronographia compendiaria. Liberatus Diaconus in Breviario cap. XVIII. *Moritur Acacius, & ordinatur post eum Flavitas Presbyter, qui fuit à sancta Thecla.*

XLV. S. THEODORI ædem sacram, à Justiniano priusquam imperaret, πρὸ τῆς πόλεως, ἐν χώρῳ καλουμένῳ Ῥησίῳ, *ante urbem, in loco nuncupato Rhesio*, ædificatam auctor est Procopius lib. I. de Ædif. cap. IV. *Rhesium*, seu *Rhesium* idem ne fuerit quod *Rhegium*, uti opinantur viri docti, non omnino constat, tametsi quæ *Porta Rhegii* dicitur scriptoribus, aliis *Rhesii* videtur appellari. Vide Annam Comnen. lib. VIII. pag. 226.

XLVI. S. THEODOSIÆ Martyris, ædis ultra Sinum, meminit Pachymeres lib. II. cap. ult. & Ducas cap. XXXIX. ubi tradit captam à Turcis urbem die XXIX. Maii divæ sacra, & cùm solennitati in illius æde frequens populus interesset: Ἐτυχε γὰρ ἐν ἐκείνῃ τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ τῆς συντελείας τῆς πόλεως ἑορτάζεσθαι, καὶ πανηγυρίζειν τὴν μνήμην τῆς ὁσιομάρτυρος Θεοδοσίας· ἐτελεῖτο οὖν ἑορτὴ πάνδημος, &c. Hodie in Messitam versa est, ut auctor est Leunclavius in Pant. Turc. cap. CXXVIII. ubi & situm indicat: *Extat*, inquit, *unum liberti cujusdam Pompeiani marmor, quod non procul à Casanis Bassæ Messita, (quondam illustri sanctæ Theodosiæ templo) supra navale Sultaninum sita conspicitur, id pulcherrimis exaratum literis Romanis hæc verba continet:* V. CN. POMPEIVS. PHILINVS. POMPEIAE. PHILVMENAE. FILIAE. ET. SIBI. De hac æde etiam Gyllius de Bosporo Thrac. lib. II. cap. II. qui ut & idem Leunclavius, Portam Urbis ad Sinum sitam *Hagia Capisi* appellari ait. In hac corpus sanctæ Theodosiæ asservatum docemur ex Magno Chronico Belgico, ubi de ultima urbis expugnatione pag. 378. *Corpusque beatæ Theodosiæ virginis, quod illic maximis miraculis crebrò claruit, omnesque alias Sanctorum reliquias, canibus tradiderunt, & in lutum projecerunt.* Ad ædis, quæ Sinus Ceratini capiti adjacuit, alludere videntur hi ex Menæis versus ad XXIX. Maii, quo festum S. Theodosiæ Constantinopolitanæ agi dicitur:

Κέρας κριοῦ πεῖραν σε Θεοδοσία,
Ὀρθῆ νέον σοι τῆς Ἀμαλθείας κέρας.
Cornu arietis complectens te, Theodosia,

Visum est tibi novum Amalthea cornu.

Vide Godefridum Henschenium ad 11. April.

XLVII. S. THYRSI Martyris ædem extra urbem exstruxit Cæsarius, qui Consul fuit cum Attico anno Christi CCCXCVII. & Præfectus Prætorio sub Theodosio Magno, cujus passim mentio apud Theodoretum, Chrysostomum, Libanium, Philostorgium, & alios: quo loco erat oratorium, in quo recondita erant SS. Quadraginta Martyrum reliquiæ, quæ demum divina revelatione detectæ sunt Pulcheriæ Marciani Imperatoris conjugi, quas illa juxta beati Thyrsi feretrum reposuit. Sozomenus lib. IX. cap. 11. rem pluribus & occasionem ædis condendæ narrat: quam etiam attigit Chronicon Alexandrinum pagina 739. ad annum I. Marciani: Πουλχερία ἡ γυνὴ Μαρκιανοῦ τοῦ βασιλέως τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα τῶν ἐν Σεβαστείᾳ μαρτυρησάντων κατ' ὀπτασίαν εὑροῦσα τὰ λείψανα κατακρυπτόμενα εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἁγίου Θύρσου, ὄπισθεν τοῦ ἄμβωνος· καὶ ἀνῳκοδόμησαν αὐτῶν οἶκον ἔξω τειχῶν τῶν Τρωαδησίων Καισάρειος ὕπατος καὶ ὕπαρχος. *Pulcheria Marciani conjux Sanctorum Quadraginta Martyrum Sebastæ passorum per revelationem reliquias invenit conditas in æde S. Thyrsi pone ambonem: & eorum ædem ædificavit extra muros Troadenses Cæsarius Consul & Præfectus.* Sed ædis structura longè præcesserat hanc reliquiarum inventionem, quæ facta demum anno CCCCL. quo Marcianus imperare cœpit: quòd & indicat Sozomenus. Muri verò qui Troadenses vocantur, siquidem adjuncti fuerint aut vicini porticibus quæ eandem habuere appellationem, extitere in duodecima regione. Ædem hanc postea reædificavit Justinianus, adhuc privatus, ut auctor est Procopius lib. 1. de Ædif. pag. 8. edit. MDCVII.

ADDENDA,

& suis locis inserenda.

PAGINA 28. *linea* 16. *post*, observamus, *adde*, ita & benedicebantur domus recens exstructæ, ut est in libro Sacramentorum Gregorii Magni pag. 250. & apud Gilbertum Lunicensem lib. de Usu Ecclesiastico.

Pag. 32. *lin.* 54. *post*, faceret, *adde*, quamquam Diocletianus Nicomediam urbi Romæ coæquare paulò antè studuerat, ut auctor est Lactantius lib. de Mortibus persecutor. n. VII.

Pag. 33. *l.* 8. *post*, Diocletiani, *adde*, vel potiùs Maximiani Galerii, cujus insatiabilem avaritiam carpit Lactantius libro de Mortibus persecutorum. n. XXXI.

Pag. 42. *l.* 16. *post*, altitudinem, *subde*, terræ motu collapsos scribunt Πάτρια ΚΠ. MSS. ὅτι εἰς τὸν πύργον τοῦ Κεντηναρίου, ἔξωθεν ἐγένοντο σεισμοὶ κατὰ πολὺ καὶ ἐχαλάσθησαν τὰ τείχη, καὶ ἀνήγειρεν ὡς ὁρᾶται ὁ Θεόφιλος.

Pag. 44. *l.* 19. *post*, statuit, *subde*, hîc porrò addendæ inscriptiones, quæ turribus nonnullis adscriptæ etiamnum leguntur in muris maritimis, ex Itinerario Jacobi Sponii. Harum altera sic habetur: ΠΥΡΓΟϹ ΒΑϹΙΛΕΙΟΥ ΚΑΙ ΚΩΝϹΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΙϹΤΩΝ ΕΝ Χω. ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΩΝ. altera.

Pag. 46. *l.* 11. Videtur porrò, *& quæ sequuntur usque ad* munivit, *poni debuere pag.* 45. *post lin. ult. Error est typothetæ.*

Pag. 52. *l. penult. post*, auctor est, *adde*, Continuator Theophanis lib. IV. n. XXXIV. & ex eo.

Pag. 53. *l.* 1. *post*, Roma, *adde*, vel potiùs Athenis, ut habent Origines Constantinopol. MSS. *Et l.* 3. *post*, effingebat, *subde*, tradunt denique eædem Origines reliquas statuas Portæ Aureæ positas fuisse à Vigilio Primo à Secretis & Astronomo.

Pag. 59. *l.* 36. *post*, sapit, *subde*. Id porrò hausit ex Originibus Constantinop. ineditis, quæ aliàs vero haud minus consona produnt, hisce verbis: Ἡ λεγομένη λίμνη (sic ibi & in titulo) τοῦ νεωρίου, βοῦν εἶχε ἱστάμενον χαλκοῦν παμμεγέθη πάνυ· κράζειν δὲ ἔλεγον αὐτὸν ὡς βοῦν μίαν τοῦ ἐνιαυτοῦ, καὶ γίνεσθαι περιπτώματα ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. ἐστοιχείωσε δὲ αὐτὸ ὁ Κόνων, ἐν ᾧ καὶ ἀγορὰ τῶν θαλασσίων ἐμπόρων τὸ πρότερον ἦν. ἐπὶ δὲ Ἰουστινιανοῦ (μετετέθη) εἰς τὸν Ἰουλιανοῦ λιμένα. Tametsi pleraque ex iis absurda prorsus sint, saltem inde eruimus Portum Palatii, seu Bucoleontis, eundem fuisse cum Portu Juliani: quòd præterea firmatur ex iis quæ habent eædem Origines, & idem Codinus pag. 44. scribentibus locum nominatum τὰ Ὁρμίσδου parvum fuisse portum, antequam conderetur Portus Sophiæ, qui à Conditore ejus Juliano dictus fuerat Portus Juliani.

Pag. 60. *l.* 41. *post*, ait, *adde*, idem Bondelmontius. *Et lin.* 43. *post*, restat, *adde*, quemad-

modum Theodorus Petri Magiſtri officiorum ſub Juſtiniano filius κοντοχέρης appellatus, quòd illi manus altera eſſet brevior. Et revera idem fuit Contoſcalii Portus cum Portu Juliani, Sophiarum, & Neorio: quod præ cæteris teſtantur Πατρια ΚΠ. Τὰ δὲ πάλιν παλάτια τῶν Σοφιῶν, ἅτινα ἦσαν σὺν τῷ λιμένι αὐτῷ ἐν τῷ Κοντοσκελίῳ, ἀνήγειρε Μαυρίκιος ὁ βασιλεύς.

Pag. 60. *l.* 56. *poſt*, legas, *ſubde*, quod verò Michaëli adſcribit Pachymeres, Andronico ejus filio attribuunt Origines ineditæ, ſeu Πατρια ΚΠ. quo loco agit de Portu Juliani, quem εἰς τὸ Ἐπταχάλκιον fuiſſe ait. Quippe poſt ea verba, quæ etiam apud Codinum habentur, διὸ καὶ τὴν προσηγορίαν εἴληφεν ὁ Σοφιανῶν καλούμενος λιμήν, hæc addit: Ὃν δὴ καὶ ἀναχωσθέντα τῷ χρόνῳ ἀνώρυξε, καὶ ἀνεκαίνωσε τοῦτον, νῦν, ὁ ἐν τοῖς βασιλεῦσι διαφανέστατος, ὁ τῆς ὀρθοδοξίας ὄντως λιμήν, ὁ αὐτοκράτωρ ἡμῶν κύριος Ἀνδρόνικος Κομνηνὸς ὁ Παλαιολόγος· ἀνακαθήρας γὰρ τοῦτον τὸν λιμένα καὶ εὐρύνας, καὶ βαθύτατον ποιήσας, καὶ τειχεῖον τούτῳ ἀξιεπαινετώτατον ἤγειρε, καὶ τὸν λιμένα διὰ πυλῶν σιδηρέων κατησφαλίσατο· τὰς βασιλικὰς τριήρεις ἀνεπιβούλως ἐν τούτῳ μένειν σαλεύεσθαι· ὅπερ ὁρᾶται τῇ πόλει μέγιστον ἔργον καὶ ἀξιερατώτατον.

Pag. 61. *l.* 1. *poſt*, parvus eſt, *ſubde*, de Contoſcalio paulò aliter ſcribunt Origines Conſtantinop. ineditæ: Ὅτι τὸ Κοντοσκάλιον ἡ πόρτα ἀπὸ Ἀγαλλιανοῦ Τουρμάρχου παρισταμένου ὅτε ἐκτίζετο λιμήν, ἐκαλεῖτο δὲ ἐκεῖνος Κοντοσκελής· *Contoſcalium Porta, ita appellata ex Agalliano Turmarcha, qui eo operi aderat cùm Portus ædificabatur: vocabatur verò ille Contoſceles.*

Pag. 63. *l.* 49. *poſt*, daturi, *ſubde*, at priuſquam eò veniamus, præſtat, hîc obſervare urbem totam in tres partes dividi ab auctore τῶν Πατρίων ΚΠ. quò, inquit, quæcunque enarraturus eſt de ædibus ſacris, privatis, ac publicis, faciliùs lector deprehendat: Ἰστέον οὖν ὅτι δυσεύρετα ὄντα τὰ τοιαῦτα, διὰ τὸ συγκεχυμένα εἶναι, διῃρέθη εἰς τρία μέρη. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἄρχεται ἀπὸ τοῦ παλατίου Χαλκῆς καὶ τοῦ Μιλίου μέχρι Χρυσίας. τὸ δὲ δεύτερον ἀπὸ Τζυκανιστηρίου, τῆς Ὁδηγητρίας, τῶν Μαγγάνων, καὶ μέχρι Βλαχερνῶν. τὸ δέ γε τρίτον μέρος ἀπὸ τοῦ ἑτέρου μέρους, τοῦ τε ἁγίου Σεργίου καὶ τῶν Σοφιῶν. καὶ ὁ βουλόμενος εὑρεῖν τι, οὐ δυσχερανεῖ, ἀλλ' εὐθέως εὑρήσει τὸ ζητούμενον· *Obſervandum igitur, cùm hæc omnia haud promptum ſit invenire, quod promiſcuè & nullo ſervato ordine recenſeantur, in tres partes hocce opus diſpertitum eſſe. Ac prima quidem incipit à Chalces palatio & à Milio uſque ad Auream portam. Altera à Tzycaniſterio, Hodegetria, & à Manganis, ad Blachernas. Tertia denique pars ab altera parte & à templo S. Sergii & à Sophiis. Ita ut qui aliquid invenire voluerit, non laboret, ſed ſtatim reperiat quod quærit.*

Pag. 70. *l.* 32. *poſt*, illatam. *adde*, De Plateis hodiernis, ſic Thomas Smithus Anglus in Notitia Conſtantinopoleos pag. 80. *Nihil non illuſtre & tanta quæ ſpergebatur fama dignum in hac urbe extare, oculis quoque ſpondentibus fiſus, credebam; quamque ingens ſui deſiderium illa à longè conſpecta pepererit, exprimendo non ſum: quam tamen ingreſſus, me miſerè deluſum eſſe præſens ſentii. Mihi primùm diſplicuere ſalebroſi viarum flexus & inæqualitates, non ſine labore ſuperandæ: undequaque enim, vel aſcendendo, vel deſcendendo itur, ſi unicam, quæ urbem tranſverſim dividens, ab Imperatoris Palatio ad Portam Adrianopolitanam æquali ſuperficie, ac ſine aliqua curvatura ducit, plateam excipias: dein earundem anguſtiæ, quæ nitori & amœnitati detrahunt, ut ædes alicubi utrimque ſe ferè contingere videantur.*

Pag. 74. *l.* 39. *poſt*, videtur, *adde*, tradunt Origines Conſtantinop. MSS. in Foro Circulari, ſeu Conſtantini, extitiſſe Horologium aureum, quod Cyzico advectum fuerat: Καὶ ἐκεῖσε ὡρολογεῖον ἦν, ὅπερ ἐφέρετο ἀπὸ Κυζίκου χαλκοῦν.

Pag. 74. *l.* 41. *poſt*, videtur, *adde*, & ex inedito epigrammate, cùm hoc lemmate:

Ἀντιφίλου, εἰς ὡρολογεῖον ἁρμόζει τὸ ἐπίγραμμα, ὡς ἔγωγε οἶμαι
τὴν τοῦ γράμματος ἔννοιαν, ἐπεὶ δυσληπτος.

Σῆμα δυωδεκάμοιρον ἀφεγγέος ἠελίοιο
Τετράκις ἀγλώσσῳ φθεγγόμενον στόματι.
Εὖτ' ἂν θλιβομένοιο ποτὶ στενὸν ὕδατος ἀήρ,
Αὐλὸς ἀποστείλῃ πνεῦμα διωλύγιον.
Θῆκεν Ἀθηναῖος δήμῳ χάριν, ὡς ἂν ἐναργὴς
Εἴη καὶ τὴν φθονεραῖς ἠελίοις νεφέλαις.

rrò innuitur artifex Atheneus Mechanicus, cujus libri Mechanici laudantur.

Pag. 75. *l.* 13 *poſt*, Ῥώμης, *adde*, Origines Conſtantinopol. MSS. Ὁ δὲ φόρος εἰς μίμησιν τοῦ ὠκεανοῦ ἐκτίσθη κυκλοειδής· *Forum verò ad exemplum Oceani conſtructum eſt, formâ circulari.*

Pag. 78. *l* 55. *poſt* bibliotheca, *ſubde*, atque eò fortè ſpectant qui habent Origines ineditæ Conſtantinop. & idem Codinus, ſcribentes ad hanc columnam exterarum gentium legatos excipere ſolitum fuiſſe Theodoſium, ἔνθα τοὺς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἥκοντας ἐδέχετο ἐκεῖσε, quod in baſi ita depingatur. Hanc alii Cochlidem columnam Arcadii Imperatoris eſſe volunt. Ita enim Thomas Smithus in Notitia Conſtantinopoleos pag. 120. *In Foro mulierum (Avratbazar) alia columna extat, quæ loco editiori poſita, navigantibus in Propontide eminus conſpicitur. In tot tantiſque ſæculorum retro actorum decurſorumque viciſſitudinibus mutilationem quoque paſſa eſt hæc ingens olimque magnifica moles, quæ ad centum quadraginta præterpropter pedum altitudinem aſſurgens, quadraginta duos in perimetro complectitur. Per cochleam intus ad ſummum aſcenditur. Illic cælaturâ non*

admodum

admodum artifici figuræ prominent, quæ belli apparatum resque ab Arcadio Imperatore gestas, quarum memoriam famæ ad posteros usque propagandæ cupidissimus ille qui fecit, hic extare voluit, oculis exhibere videntur, quòd hactenus consentiente omnium fama creditum est. Inde apud Francos columnæ historicæ nomen. Sed & Arcadio & Honorio adscribitur à Jacobo Sponio in Itinerario tom. I. pag. 226. ubi & ita hisce vernaculis describitur: *La colonne qui est au milieu de la ville, toute historiée en bas relief, a esté élevée à l'honneur des Empereurs Arcadius & Honorius, dont l'on voit la representation du costé de la base. Deux victoires leur mettent la couronne sur la teste, & ils sont accompagnez d'une troupe de Senateurs. Au rang de dessous deux autres victores ameinent des figures de femmes couronnées de creneaux, qui representent autant de villes que les armées de ces deux Princes avoient soûmises à leur Empire. Le Labarum, qui estoit le chifre entrelacé des deux premieres lettres du nom de* Christus, *y paroit en divers endroits. La colonne est toute de marbre, & de la maniere de celle de Trajan qui est à Rome. La sculpture n'en est pas si bonne, elle est pourtant aussi belle, &c. Les figures du bas & de la base sont fort mal traittées*, &c.

Pag. 81. *lin.* 40. *post*, pag. 37. *adde*, ubi post hæc verba Codini, ἔχατον δὲ ἐκλήθη Θεοδοσιακὸς φόρος. Subdunt Origines Constantinop. ineditæ, à quibus hausit, καὶ ἕως μέχρι Κωνσταντίνε Κοπρωνύμου, quæ quidem verba referenda videntur ad Θέαμα de quo supra, non verò quod Forum Theodosiacum sub Copronymo esse desierit.

Pag. 85. *l.* 14. *post*, Theodorus, *adde*, Origines ineditæ Constantinop. Ὅτι ἀγωγὸς τῶν μεγάλων ἀψίδων, ἤτοι αἱ οὐράνιαι καμάραι, ὑπὸ Οὐάλεντος ἐκτίσθησαν, ὡς ὁρᾶται· *Aquæductus ingentium arcuum, seu in cælum usque educti fornices, à Valente, uti nunc conspiciuntur, exstructi sunt.*

Pag. 97. *lin. penult. post*, reddere. Meminit præterea Cisternæ Palatii Continuator Theophanis lib. IV. n. IV. ubi de Theophilo Imperatore: Τὰ πρὸς θάλασσαν τοῦ Παλατίου τείχη τῶν ἀρχαίων θεμελίων αὐτῶν παρεκβαλὼν, καὶ πρὸς τὰ ἡλιακὰ, ἔνθα πρότερον κινστέρνης οὔσης συνέβη βασιλικὸν ἀποπνιγῆναι υἱὸν, παραδείσους ἐργαζόμενος ἐκεῖθεν τὸ λοιπὸν ἀνεπλήρου, καὶ ἑαυτὸν ἔτερπε τούτοις, &c. *Ipse ad muros Palatii ad mare vergentes ab antiquis fundamentis diruens, & ad solaria, ubi prius cùm Cisterna esset, Imperatoris filium aquis suffocari contigerat, hortos faciens, inde levamen aliquod quærebat, seque his oblectabat.* Nimirum ab Heraclio Imperatore, uti pleræque aliæ, oppleta fuerat, & in hortos commutata.

Pag. 98. *l.* 39. *post*, pag. 267. *adde*, At Origines Constantinop. MSS. habent hoc loco καράβοις, pro γάβοις.

Pag. 103 *l.* 34. *post*, cœpit, *subde*. Addunt Origines Constantinop. ineditæ eandem Portam Σαπρὰν, seu *Putrim*, præterea appellatam: ἔστι δὲ ἡ λεγομένη Σαπρά.

Pag. 105. *l* 50. *post*, fuit, *adde*, sic porrò uti hodie visitur describitur à Thoma Smitho in Notitia Constantinopoleos pag. 117. *Circus, seu Hippodromus, Turcicè* Amidan, *ob spatium largius exporrectum non sine mirifica oculorum delectatione adhuc visitur, longus utpote ultra quingentos quinquaginta passus, plusquam verò centum viginti latus. In ipsius extremo columna hodie extat, quasi stadii meta, sed illa incendii vim passa, rimas agit. Integer autem extat obeliscus è marmore Thebæo, ob animalium figuras ab Ægyptiis, qui hujusmodi involucris philosophiæ & religionis arcana & mysteria occulucrant, lateribus insculptas, nostris columna hieroglyphica dictus. Quadrus est, basi ejusdem figuræ impositus, latera efficiunt totidem triangula, quæ quò magis elevantur, eò fiunt contractiora, usque dum in conum desinant. Moles ingens est, & quod mirere, quoad se totam absque aliqua partium ferruminatione integra, ut in ea cùm olim humi dejecta jaceret, super stylobatem iterum reponenda non parum sibi gloriæ inde derivandum duxerit Theodosius Imperator, ut testatur duplex epigraphe, in occidentali latere, Græca, in orientali, Latina, quasi ipse solus hoc tum moliri tum perficere potuisset. Sua mole deprimitur obeliscus subtus terram, ut inscriptiones in infima parte incisas perlegere non sit integrum*, &c.

Pag. 106. *l.* 30 *post*, sic, *adde*, Thomas Smithus supra laudatus: *In eodem circo propè extat columna serpentina, ex ære concavo & tortili facta: ad extremum autem illius scapi tria colla capitaque paribus intervallis inter se dissociata, quasi exsiliunt, inque modum trianguli emicant. Hanc olim ab Apollonio Tyanensi, quem Byzantii aliquantillum mansisse constat, sub peculiari siderum aspectu, quo melius à serpentum noxis infestationibusque hac cognata imagine urbs muniretur, prout sentiebat credula nimis antiquitas elaboratam fuisse à verisimili parum abludit.* Ita etiam

Pag. 111. *l.* 30. *post*, sit. *subde*: Extat porrò in alterius, ni fallor, Eubuli filii Athenagoræ ineditum epigramma, quòd hic damus:

Χαιρήμονος εἰς Εὔβουλον υἱὸν Ἀθηναγόρου.
Εὔβουλον τέκνωσεν Ἀθηναγόρης περὶ πάντων
Ἥσσονα μὲν μοῖρα, κρείσσονα δ' εὐλογία.

Pag. 117. *l. antepen. post*, χρυσοξίκλινον, *adde*. At Origines Constantinop. ineditæ hoc loco pro Justiniano Marcianum præferunt: Τὰ παλάτια τοῦ Βουκολέοντος ἄνωθεν τοῦ τείχους παρεξέβαλε Θεοδόσιος ὁ μικρός· ὁ δὲ Μαρκιανὸς ἐποίησε Τρίκλινον, ὃς καλεῖται Χρυσοτρίκλινος.

Pag. 123. *l.* 56. *post*, Codinus pag. 42. *adde*, Origines Constantinop. ineditæ parte 2. Τὸ δὲ Τζυκανιστήριον ἔκτισεν ὁ Μικρὸς Θεοδόσιος μικρὸν, τὸ δὲ περιλωτὸν στῦλον ἔκτισε Μιχαὴλ ὁ υἱὸς Θεοφίλου,

κοσμήσας αὐτὸν καὶ μαρμαρώσας πολυτελῶς. ὁ δὲ βασιλεὺς ὁ Μακεδὼν παρεξέβαλε τὸ Τζυκανιστήριον, καὶ Μιχαὴλ ἐπλάτυνεν ὁ υἱὸς Θεοφίλου πρότερον. ἐν δὲ τοῖς ἡμετέροις χρόνοις, πλεῖον τούτων ἐπλάτυνε τοῦτο Κωνσταντῖνος ὁ Δούκας, κτίσας καὶ τὸν μέσον τείχλινον τοῦ ἱπποδρόμου, καὶ τὸ ἕνα κούβουκλον. Ex quibus ætas iſtius ſcriptoris deprehenditur. Mox addit Perſei & Andromedæ ſtatuas Iconio advectas à Conſtantino ſtetiſſe πλησίον τοῦ Τζυκανιστηρίου. Alibi proximum fuiſſe ædi Hodegetriæ indicant, unde Τζυκανιστήριον Ὀδηγητρίας eidem appellatur.

Pag. 124 *l.* 26. *poſt*, vocatur, *adde*, Tricymbali Tzycaniſterii mentionem agit præterea Anonymus Combefiſianus in Porphyrogenito n. IV. Sed & Origines Conſtantinopol. MSS. parte II. Αἱ χαλκαῖ πύλαι αἱ ἱστάμεναι εἰς τὴν Τρικύμβαλον τοῦ Τζυκανιστηρίου παρὰ βασιλείου τοῦ βασιλέως ἐπήρθη ἀπὸ τῶν ἐμβόλων τοῦ φόρου τῶν Χαλιναρίων. ἵστατο δὲ παρὰ μεγάλου Κωνσταντίνου ἀντικρὺ τῆς Συνάτου. κτίσας δὲ τὴν Νέαν, ἀπῆρε ταύτας, καὶ ἀπήγαγεν ἐκεῖσε. *Portæ vero æreæ quæ ſtant ad Tricymbalum Tzycaniſterii ablatæ ſunt à Porticibus Fori Frenariorum. Statutæ porrò fuerant à Magno Conſtantino è regione Senatus. At dum Novam Eccleſiam conderet, inde eas abſtulit, in eamque intulit.*

Pag. 138. *l.* 49. *poſt*, recream. *adde*, Reſpexit porrò hic ſcriptor quod in Chronico Alexandrino legimus Romulum Brumalia inſtituiſſe dicens: Ἀναγκαῖον εἶναι ξένιζειν τὸν κατὰ καιρὸν βασιλέα τὴν ἑαυτοῦ σύγκλητον πᾶσαν, καὶ τοὺς ἐν ἀξίαις, καὶ πάσας τοὺς ἔνδον τοῦ παλατίου οὔσας στρατείας ὡς ἐντίμους, ἐν τῷ καιρῷ τοῦ χειμῶνος, ὅτε τὰ πολεμικὰ ἔνδοσιν ἔχει, καὶ ἤρξατο πρώτους καλεῖν τοὺς ἀπὸ τοῦ Α. ἔχοντας ὄνομα, καὶ λοιπὸν ἀκολούθως τοῦ Ω. Mox hæc verba ſubdit: Καὶ κάτεσχεν τὸ ἔθος τῶν βρουμαλίων παρὰ τῇ Ῥωμαίᾳ πολιτείᾳ ἕως τοῦ νῦν. Atque eò ſpectare prorſus exiſtimo locum Agathiæ ſupra laudatum: neque enim credam intellexiſſe Kalendas Januarias, quibus feſtum Circumciſionis Chriſti, quod κλήσεως θέσιν vocat Joannes Euchaïtarum Metropolitanus pagina 72.

Pag. 140. *ante lin.* 1. *adde*, denique Aldhelmi Epiſcopi Schireburnenſis in ejus Vita n. IV. apud Mabillonium.

Pag. 147. *l.* 53. *pro*, veſtis, *ſcribe*, Calyptræ. *Lin.* 54. *poſt*, pag. 485. *adde*, & Continuator Theophanis lib. I. n. X.

Pag 150 *poſt lin.* 31. *adde*, ſed & hîc referendâ quæ paginâ proxima diximus de Baſilica in qua Julianus literas primùm edoctus eſt.

Pag. 169. *l.* 13. *poſt*, incomperta: *adde*, niſi legendum ſit, προσορμίσαι ἐν τῷ πρὸς Ἰουλιανησίῳ τῷ Καισαρείου λιμένι, id eſt, *appellere ad Cæſarii Portum qui proximus eſt Portui Iuliani*, quem Ἰουλιανήσιον interdum vocant ſcriptores.

Pag. 219. *l.* 31. *poſt*, Vita, *ſubde*, Origines Conſtantinop. ineditæ: Τὰ ὄντα δὲ κτίσματα τὰ ἐν μεγέθει εἰς τὸν ἅγιον Σέργιον, οἶκος ἦν τοῦ Μεγάλου Ἰουστινιανοῦ ὄντος αὐτοῦ Πατρικίου. *Magna illa ædificia quæ verſus S. Sergii ædem cernuntur, ea ſunt in quibus habitavit Magnus Iuſtinianus tum Patricius.*

Addenda libb. III. & IV.

Pag. 6. *l.* 53. *poſt*, nacti, *adde*, Continuator Theophanis lib. IV. n. XI. πρὸς τὸ τῆς Θεοῦ τέμενος, ᾧ ἐπώνυμον Σοφία.

Pag. 7. *l.* 12. *poſt*, cap. V. *adde*, & certè Ἀγαθονίκου præfert Codex MS. Originum, ſeu Πατρίων ΚΠ.

Pag. 34. *l.* 1. *poſt*, inſtar, *adde*, at Origines Conſtantinop. ineditæ habent hoc loco κεφαλικὰς ἀψῖδας, tametſi mendum eſſe ferè conſtet.

Pag. 50. *l.* 46. *poſt*, conſpiciuntur, *adde*, & ſanè Theorianus in Legatione pag. 192. Patriarchæ τὸν θεῖον καὶ ἱερὸν θρόνον ὄπισθεν τῆς ἁγίας Τραπέζης ſtatuit.

Pag. 78. *l.* 18. *poſt*, curavimus, *adde*. Ita Anonymus in Romano juniore n. V. tradit Helenam Auguſtam Conſtantini Porphyrogeniti uxorem, elatam ἐν τῇ χρυσοκολλήτῳ καὶ διὰ μαργαρίτων καὶ λίθων κλίνῃ, Senatu deducente.

Pag. 116. *l.* 55. *poſt*, τῶν Ἀμάντων, *adde*, Vita MS. S. Alexandri Archimandritæ Acœmetorum Inſtitutoris apud Metaphraſtem, de eodem incendio: Φεῦ τοῦ πλήθους τῶν ἁμαρτιῶν· δοκεῖ γὰρ δι᾽ αὐτὰς τῷ Θεῷ ἀπὸ θαλάσσης μέχρι θαλάσσης διεκδραμεῖν τὸ πῦρ καὶ ἐκτεμεῖν τὸ μέσον τῆς πόλεως· τοῦτο καὶ γέγονεν· ἀρχὴν μὲν γὰρ ἔλαβεν τὸ πῦρ ἐκ τοῦ νεωρίου ἔνθα ὁ οἶκός ἐστιν ὁ λεγόμενος Ἀμαντίου, κἀκεῖ ἐπαύσατο κυκλόθεν ὑπὸ τῆς θαλάσσης, καὶ οὐκ ἔχον ὅπου χωρήσῃ περαιτέρω.

Finis Conſtantinopoleos Chriſtianæ.

INDEX
AD
CONSTANTINOPOLIM CHRISTIANAM.

B. Librum III. & IV. indicat.

A

AATUS, Triclinium Palatii. 120. c
Abibi Ecclesia. B. 151. b
Abrahamii monasterium. B. 117. c
Abramitæ Monachi. *ibid.*
Absida. B. 45. c. 46. a. 58. a
Absis. B. 20
S. Acacii Ecclesia. B. 118. b
Accubita, Accubitus, Accubitoriæ vestes. 135. b. 136. b. c
Achilleæ Thermæ. 86. c
Ἀχειροποιήτου Eclesia. B. 83. b. Vide *Imago.*
Achur Capisi Porta CP. 55. c
Acœmeti Monachi, eorum monasterium, institutum. B. 151. 152
Acropolis CP. 14. a. 44. b
Acropolitæ tractus. 166
Ἄδυτα. B. 41. c
Ædes sacræ CP. B. 111. 112
Ædificia publica Byzantii. 14. b
Ægyptiorum monasterium B. 152. b
S. Æmiliani Ecclesia, B. 119. a. Porta. 55. a
Ætherius Architectus. 114
Æthicus auctor Cosmographiæ. 62. b
Aëtii Cisterna. 96. a
Aëtii Ecclesia. B. 152. b
Aëtus, Triclinium Palatii. 120. c
Ἀέτωμα. 120. c
Affectiva Imaginum adoratio. B. 53. c
Agalmata, ædes sacræ. B. 152
Agapæ Christianorum. 136. c. 137. b
S. Agathæ Ecclesia. B. 141. b
S. Agathonici Ecclesia. B. 119. d
Agathi monasterium. B. 180. a
Ἁγία σορός. B. 84
Agiosyritza, Ecclesia sic dicta. B. 86. a
Ἀχέιρον, 46. a. B. 171. b
Ajacis & Achillis templum. 14. c
Αἴθριον. B. 19. b
Alcibiades Byzantium capit. 19. a
S. Alexandri Ecclesia. B. 119. b
Alexandrina horrea. 157. b
Alexiacum Triclinium. 132. b
Alexii monasterium. B. 152
Ἀλλαγή. B. 113. c
Ἀλλαξίματα. B. 76. a
Alonitzium. 166. c
Ἀλωνίτζης. 77. c
Altitudo ædis Sophianæ. B. 15
Altitudo centri hemisphærii Sophiani. B. 31. a
Alypii monasterium. B. 152. b
Amalphitanorum Ecclesia CP. B. 82. c
Amantii tractus. B. 116. c
Amastrianum Forum. 83. a
Amastris urbs. 83. c
Ambo ædis Sophianæ. B. 67. b
Ambonis gradus. B. 68. b
Ambulationes Marciani. 122. c
Amphitheatrum CP. 108. a
Ἀμφοδάρχαι. 69. c
Ἀνάργυροι qui dicti Sancti. B. 121. c. 122. a
Anastasiæ Ecclesia à S. Gregorio Nazianzeno exstructa. 94. a. B. 141. 142
S. Anastasiæ Novatianorum Ecclesia. B. 141. b
Anastasianæ Balneæ. 91. c
Anastasianum Triclinium. 130. c
Anastasius Imp. Chalces Conditor. 114
S. Anastasii Ecclesia. B. 119. b
S. Anastasii Persæ Ecclesia. B. 119. d
S. Andreæ Ecclesia. B. 111. c
S. Andreæ reliquiæ. B. 105. 106
Andronici Triclinium. 122
Ἀνδρῶνες. 122. c. 144. b
Anemodulium. 166. c. 167. a
Angiportus Palatii. 122. c
Angulus S. Demetrii. B. 122. c
S. Annæ Ecclesia. B. 143. c. 144. b
Ἀνιέρωσις ædium sacrarum. B. 10. b
Anthemii Ecclesia. B. 152. c
Anthemii tractus. 168. a. B. 117. b. 152. c
Anthemii Gerocomium. B. 166. c
Anthimi monasterium. B. 180. b
Antiochi Palatium. 168. a
S. Antipæ Ecclesia. B. 119. c
Antipera. B. 167. a. 168. b
Antiphonetes imago. 116. a
Antonini Itinerarium. 62. c
Aphameæ Palatium. B. 174. b
Apollinis templum, 15. a. Tripus, 87
Apollonii Tyanei πλέσματα. 115. b
SS. Apostolorum Ecclesia. B. 105. 106. 107. 108
SS. Apostolorum Ecclesia in Triconcho. B. 111. b
Arbor aurea in Palatio Magnauræ. 129. a
Arbores Luciferæ. B. 41. b
Arca. 154. c
Arcadiæ Nobilissimæ domus. 143. a
Arcadiæ Ecclesia S. Andreæ, B. 111. c. S. Andreæ. B. 113. c
Arcadiana Cisterna. 96. c
Arcadianæ Thermæ. 91. c
Arcadianæ. B. 121. b
Arcadii Statua. *Vide* Statua.
Arcarii. 155. a
Ἄρχων μοναστηρίων. B. 123. b
Areobindi Balneæ, 94. b. Tractus. B. 149. b
Areobindi Ecclesia Deiparæ. B. 83. a
Ἄρεως οἶκος. 146
Argentariorum Porticus. 111. c
Argivi Byzantii conditores. 17. b
Argyra Palus. 50. b. 174
Argyropratia. 168. b
Aristarchus Harmosta Byzantii. 19. b
S. Aristinæ Ecclesia. B. 144. c
Ἀριστήριον. 121. b
Ἀριθμός. 124. b
Arma, Triclinium Palatii.
Armamenta. B. 132. a. 145. b
Armamentarium. 127. c. 155. c. B. 132. a
Armati, seu Armatii tractus. 168. c. B. 165
Armatorium. 156. b
Armenianorum monasterium. B. 153. a
Ars, Grammatica. 150. b
Arsenalis. 156
S. Artemii Ecclesia. B. 119. c
Asecretum. 160. a
Asparis Tractus. 168. c
Ἀσπασικὸς οἶκος. B. 76
Asterii monasterium. B. 153. c
Attacæ ædes Deiparæ. B. 83. b
S. Augustini Cantuariensis Archiepiscopi Ecclesia CP. B. 130. c
Aura, tempestas. 128. b

Augustæ monasterii. B. 153. a
Augustæ Domus. 141. c
Aureliani tractus. B. 158. c

B

BAlneæ publicæ CP. 88. c. Achilleæ, *ibid.* c. Zeuxippi, *ibid.* c. Anastasiæ, 91. c. Constantini, 92. c. Speculum, 92. c. Anastasii, *ibid.* Dagistæi, *ibid.* Sophianæ, 94. a. Magnæ, 94. b. Palatii, 94. b. Areobindi, 94. b. Blachernarum, 94. c. Caminia, 94. c. Duplices, 94. c. Helenianarum, 94. b. Mariæ, 93. c. Alexandri, 89. a. Severi, 89. a. Oeconomii, 95. a. Mixtæ, 95. a
Baptisterium Sophianum. B. 72. c
S. Barbaræ Ecclesia, B. 144. c. Porta. 55. c
Barbari domus. 168. c
Barbises fluvius. B. 174
Barnyssus fluvius. B. 179. b
S. Bartholomæi Ecclesia. B. 111. b
Basilica. 145 b. 146. 149. b. 150 b
Basilica legum, 149. b. Gunariorum, 151. c. 155. a. Theodosiana, 155. a. Illi. 155. a
Basilicæ Thermæ. 94. c
Βασιλικαὶ Ecclesiarum portæ. B. 24. c
Basilidæ Ecclesia. B. 130. c
Basilii Bulgaroctoni sepulcrum. B. 113. a
S. Basilii Ecclesia. B. 119. c
Basilisci Palatium, 133. a. Tractus, B. 151. b
Bassiani Ecclesia. B. 120. c
Bassi Ecclesia. B 153. b
Battopolium. 84
Beletus scriptor. 117. b
Belonæ domus. 274. c
Bema Sophianum, B. 41. a. ædis Chalces, B. 82. Manichæorum, B. 42. Lectorum. B. 66. c
Βημόθυρον. B. 63
S. Benedicti Ecclesia. B 120. c
SS. Benjamini & Verii Ecclesia. B. 120. c
Bethleem monasterium. B. 153. c
Bibliotheca Patriarchii. 143. c. Constantinopolitana. 150. b. 151. b
Blachernarum Ecclesia, B. 83. c. Porta, 49. c. Palatium, 130. 131. Thermæ. 94. c
Blanca. 60. b. c. 61. a. 166. c
S. Blasii Ecclesia, & reliquiæ. B. 120 c
Borrædii tractus. 168. c
Boni Cisterna. 97. b
Bos, Bovis forum. 82. a. b
Blattopolium. 84. a
Borbyzes fluvius. 5. c. 16. c
Bosphorius. 7. c
Bosphorus. 7. c
Bosporus. 7. b
Brachium S. Georgii. B. 124. c
Brephotrophium. B. 165. b
Brumalia. 138. b. 139. a
Bryæ, vel Bryantis Palatium. B. 177. c
Buccinæ. 13. b
Bucoleontis Palatium. 119. c
Bulgarorum Porta. 150. c
Byzantii situs, 112. c. Parallelus, 4. b. Ala Græciæ, 4. b. Deorum sedes, 16. a. ejus Conditores, 16. b. status & fortuna, 18. 19. 20. 21. quo anno conditum. 18. b
Byzantii Dorica lingua usi, 18. b. vino dediti, 19. c. aleatores. *ib.* a
Byzas, ejus ortus, 16. b. ejus statua. 17. a
Byzas Thrax Dynastes. 20. a
Byzia Nympha. 16. b

C

CÆlum repræsentat Bema. B. 53. b
Cænurgium, Triclinium Palatii. 121. b
Cæsarii Portus, 61. c. Tractus, 169. a
Cajumæ monasterium. B. 153. b
Calami monasterium. B. 153. b
Καλάθωσις. 132. c
Calchedonense Palatium. B. 175. c
Calchedonenses cæci & insani dicti. 18. a. B. 187. a
Calliades Byzantiorum Dux. 17. a
Calliæ monasterium. B. 153. b
S. Callinici Ecclesia, B 121. a. Porta, 50. b. Pons, B. 179. b. Monasterium. B. 180. b
Καλλίπολις dicta CP. 35
Calypa monasterium. B. 154. b
Καλύπτρα, Ciborium. B. 51. d
Camilaucium. 168. c
Καμηλοχίφυρον. B. 179. c
Caminia. 94. c
Campa monasterium. B. 154. b
Campus CP. Martis, *&c.* 140. 141
Canatistæ ædes. 168. c
Cancellus Bematis. B 62. b
Καγκελλοθυρίδες. B. 63. c
Caniclei tractus. 169. d
Cantharus. B. 21. b
Capitolium. 133. a. 149. c
Carabitzæ ædes Deiparæ sacra. B. 85. c. 86. c
Carbonaria. B. 139. b. 169. b
Carcer Chalces. 115. a
Carceres. 153. 156. c. 157. a
Carea Porta. 51. c
Carea. B. 118. c
Cariani Gerocomium, B. 166. b. Monasterium, B. 154. b. Palatium, 133. b. Tractus, 94. c. Porticus. 111. c
Corosianæ Thermæ. 191. c
SS. Carpi & Papyli Ecclesia. B. 121. c
Carpiana. 169. b
S. Cassiani Ecclesia. B. 121. a
Castellum Rotundum, 45. b. B. 113. b. Theodosianarum, 46. a. ad Blachernas, 46. b. 131. c. Francorum, 46. b. Caroli, 46. c. Boëmundi, 46. c. B. 182. c
Castoris & Pollucis Fanum. 15. c
Castrum Petrii, 46. b. ad Forum, 46. d
Καταβάσιν. 123. c
Catabatæ. 69. c
Catechumena, Catechumenia. B. 33. b. c
Catena Portus Ceratini. 9. c. 10. a. b
Catenæ S. Petri. B. 116. a
Catergolimenis Porta. 55. a 60. b
Catharorum monasterium. B. 154. b
Catoptrum, Balneum. 91. c
Χηλαί. 10. c. 11. b
Centenarium, turris Palatii. 123. c. B. 191. c
Centrum. B. 53. c
Ceras, Ceratinus Sinus, Portus. 4. 5 6
Cercoporta. 49. c
Cerei fictitii argentei in Ciborio. B. 52. b
Cereris Fanum. 16. b
Cercessa. 16. b
Ceropolium. 84. b
Chalce. 113. c. 114. 115. 116. 117
Chalce Hippodromi. 114. c. 160. c
Chalcidæ tractus. B. 125. a
Chalcopratia. 169. c
Chalcopratiana Deiparæ ædes. B. 85. c
Chares Dux Byzantiorum. 19. b
SS. Charilampi & Pantaleonis Ecclesia. B. 121. b
Charsiæ Porta, 50. b. monasterium, B. 158
Chartopratia. 169. c
Chelone. B. 134. a
Chenolacci monasterium. B. 180. b
Chiramas. B. 154. c
Chora monasterium. B. 180. b. 181. c
Christi imago Berytensis, B. 81. c. in Chalce. 116. a. 117
Christodorus Poëta. 89. c. 90. b. 107. a
S. Christophori reliquiæ, B. 112. c. Ecclesia. B. 121. a
Christus in iride sedens. B. 30. c
Chrysocamera. 170. a
Chrysoceras. 4. b
Χρυσοχίτων Januarius mensis. 138. c. B. 22. b
Chrysotriclinium. 117. c
Ciborium, B. 50. 51. Ciborii sphæra, 57. b. vela. 56. b. Ciborium portatile, 55. b. Itinerarium, *ibid.*
Κιβωτός. B. 179. a
Ciconiæ. 175. b
Cilya. 170. a
Κιονίδες. B. 59. c
Circus CP. 102. b
Circus ligneus. 49. c. 107. b
Cisternæ variæ Constantinopoli. 95. 96. 97. 98
S. Claræ Ecclesia. B. 145. a
Claudii tractus. 170. b
Cleander Harmosta Byzantii. 19. a
Clearchus Harmosta Byzantii. 19. a. c
S. Clementis Martyris Ecclesia. B. 121. c
Clerus Sophianus. B. 71. b
Clidii monasterium. B. 181. c
Κλίμα. 61. c

Κλιντώεια, κλιντωρεύειν. 135. c. 136. c
Cloacæ. 98. b. B. 73. b
Cochlea Hippodromi. 104. a. Cochleæ ædis Sophianæ. B. 36. a
Cœnopolis, Ecclesia. B. 153. b
Colles septem Constantinopoli. 37. b
Colossus Hippodromi. 105. c
Columba in ædibus sacris. B. 55. c. 56. a
Κολυμβήθρα. B. 73. b
Κολυμβεῖον. B. 21. c
Columnæ majores, Thessalicæ ædis Sophianæ, B. 27. c. 28. a. 59. b. Porphyreticæ Ægyptiæ, 61. c. Faticidæ, 78. c. Columna Porphyretica, 76. a. Tauri, 77. a. b. 78. a. b. Historiata, 78. c. Strategii, 80. c. Hippodromi, 106. b. sacræ Mensæ, B. 49. a. Junctæ. 170. b
Conchæ Sophianæ, B. 43. 59 60. B. 136. c. Occidentales, B. 61. c. Concha Porphyretica Constantini. B 45. a
Conditorium. B. 55. b
Codobaudi domus, Condomitæ hæretici. 170. b
Condylion. B 134. b
S. Cononis Ecclesia. B. 182. a
Consistorium novum Justiniani. 125. a. 173. a
S. Constæ monasterium. B. 121. c
Constantiaca horrea. 157. c
Constantianæ Thermæ. 91. c. B. 138. c
Constantini M. Ecclesiæ, monasteria, 121. c. 182. b. Sepulcrum, B. 108 Balneum. 91. c
Constantinopolis divino oraculo condita, 23. 24. Nova Roma dicta, 35. magnitudo, 43. a. &c. *Vide suis locis ejus ædificia.*
Contaria. 170. b
Contoscalium Portus, 60. b. B. 192. b. Contoscalii Porta, 156. b
Convivia publica in Christi Natalitiis, 135. c. Convivia struere, 135. c. Convivia in templis prohibita. 139. b
Κοπρεσθέσιον. B. 145. b
Cordomiti tractus. 170. b
Coronæ in templis. B. 37. c
Coronæ, seu Phari. B. 40. a
Coronis Hemisphærii Sophiani. B. 29. b
SS. Cosmæ & Damiani Ecclesiæ. B. 121. c. 122. b. 182. a
Cosmidium. 46. b. B. 182. c
Κοσμίτης. 73. a
Cralis Xenodochium. B. 163. c
Crateres Ciborii. B. 52. b. c
Crenetillæ tractus. 170. c
Κρήνη, Nymphæum. 87. b. 88. a
Creticorum monasterium. B. 15. a
Crisis monasterium. B. 154. c
Κρίσις. B. 112. b
Cruces ter in cælo vidit Constantinus. 176. a
Crux Chalces. 115. c. 116. b
Crux Hemisphærii Sophiani, B. 30. c. Ciborii. B. 53. c
Crystallus ædes Deiparæ. B. 87. a
Κυπαρίσσια Portæ. B. 24. b
Κύκλος, quid? B. 41. b
Cucorobium monasterium. B. 154. c
Κυμβαλικῶς. B. 30. b. 34. a
Curatores qui dicti. 119. c. 130. b. 134. a. 142. b. 143. b. 168. b. 169. b
Curatoris ædes Deiparæ. B. 86. c
Curiæ Coronatæ. B. 38. a
Curriculum in ædibus sacris. B. 65. c
Currus volitans in Milio. 72. b
Cyclobium. 46. b
Cyclopum monasterium. B. 154. c
Cydarus fluvius. 5. c
Cynegium. 107. c. 108. b
Cyparissium. B. 121. b
Cypressinæ tabulæ. B. 29. a
S. Cypriani & Justinæ Ecclesia. B. 183. a
Cyri Deiparæ ædes. B. 87
SS. Cyri & Joannis Ecclesia. B. 122. c
S. Cyri, Elebychi Ecclesia. B. 122. b
S. Cyriacæ Ecclesia, B. 145. a
S. Cyriaci Ecclesia. B. 122. c. 183 a
S. Cyrici Ecclesia. B. 121. a
Cyriotissæ monasterium. B. 154. c

D

DAgistæi Balneæ, 93. c. 94. a. tractus. 170. c B. 127. b
Dalmati monasterium. B. 154. c. 155
Damatris. B. 177. b
Damiani monasterium. B. 155. c
Danielis monasterium. B. 156. a
S. Danielis reliquiæ. B. 135. b
Daphne. 122. c. 171. a. B. 137. a
Darii tractus. B. 128. b
Deiparæ ædes sacræ variæ. B. *à pag. 87. ad pag. 92.*
Deiparæ imago à S. Luca picta. B. 81. a. 91. 92. b. 88. c
Decanicum. B. 73. c. 74. a
Delphicum, Triclinium Palatii. 121. b
Δηιδοχοι. 106. b
S. Demetrii Martyris Ecclesia. B. 122. c
Δῆμοι. 103. c
Δημόσιον. 153. c
Descensus fontis. 81. b
Desiderata. B. 53. c
Despotarum monasterium. B. 166. a
Deuterum. 52. a. 170. c. B 87. b. 121. b. 125. a. 126. b. 130. c. 132. c 143. a. 144. b
Δεξαμεναί. B. 73. c
Dexiocratis monasterium, B. 156. c. Gerocomium, B. 166. c. tractus. 171. a
Diaconicum. B. 60. b. 74. b
Diana ἐλ φιαλα. 15. c
Dianæ Fanum. 15. c
Δίκυμβαλον. B. 17. c
Dies Januarii. 139. a
Dihippium. 74. c. B. 113. c
S. Dii monasterium. B. 123. a
S. Diomedis Ecclesia, Carcer. B. 123. b
Dioscuri. 102. b
S. Dometii monasterium. B. 123. b
S. Domninæ Ecclesia. B. 185
Domnini Porticus. 111. b
Domus Augustæ. 141. 142
Domus Nobilissimæ. 143. a
Domus Placidiæ Augustæ, 141. c. B. 136. Pulcheriæ Augustæ, 142. c. Eudoxiæ. 142. c
Dormire. B. 75. c
Drungarii Secretum. 159. c
Δρῦς, Palatium. B. 175. b
Δρύφακτος. B. 62. c
S. Dynameos Ecclesia. B. 81. b

E

ECclesia Magna Justinianea. B. 9. a
Ecclesiarum CP. magnificentia, B. 1. c. 2. numerus, B. 2. b. Ecclesiæ Conditorum nomine appellatæ, 3. b. Ecclesiæ Catholicæ, 3. c. Prophetis dicatæ, 4. b. Latinis Constantinopoli addictæ. *ibid.*
Ecclesiarum partes tres. B. 70. b. c
Ἔκθεσις. 97. b
Elæa. 66. b
Ἐλαιῶν suburbanum CP. B. 165. b
Electrum. B. 48. c
Elebichi tractus. B. 122. c. B. 147. b
Ἐλεούσης ædes. B. 87. c
Eleusiæ tractus. 171. a
S. Eleutherii Ecclesia. B. 123. b
Eleutherii Palatium. 130. b
Eleutherii Portus. 61. a
Eleutherii Tractus. 61. c
Ἡλιακόν. 74. b
Elimorum ædes B. 185. a
Ἐμβάτης. B. 21. c
Encænia ædis Sophianæ. B. 9. 10
Ἐξ[illegible]. 98 c
Ἐνδύτης. B. 57. a
Ἐνιαυτὸν Augustæi. 72. a
Ἑορταστικὴ ὑπηρεσία. 139. c
Ἐπὶ τὰ ῥηκος. 15. c. 16. 17. b
Epistolæ festivæ. 139. c
Ἡραῖον. B. 176
Ἡρῷον. B. 108. b. 109. b. c
Eubuli Porticus, 111. b. B. 140. b. Xenodochium. B. 163
Eudoxianæ Thermæ. 93. c
Eudoxiæ Augustæ domus. 142. c
S. Eudoxii Ecclesia. B. 123. c
Evergetæ ædes sacra. B. 79. c
Εὐεργέτιδος ædes. B. 87. c
Eugenii ædes Deiparæ. B. 88. a
Eugenii Porta. 46. c
Eugenii Turris. 44. a
Eugenii Tractus. 171. a
Eulogii Persæ domus. 171. a
Eunuchi unde dicti. 176. b
S. Euphemiæ Ecclesia, reliquiæ, B. 145. alia dicta Olybrii, B. 146. b. alia in Petrio, B. 146. b. c. alia juxta Neorium. *ibid.*
S. Euphemii monasterium. B 123. c

S. Euphrosynæ Ecclesia. B. 147. a
Euripus Circi CP. 104. c
Eusebii domus. 171. a
S. Eusebii monast. B. 123. c
S. Eustathii Ecclesia. B. 123. c
Eutychii monasterium. B. 156. b
Euthymii monasterium. B. 156. b
Ἐξάρτυσις. 156. b. B. 88. b
Excalceati Monachi. B. 139. b
Excubita. 124. a
Exocionium. 171. b. B. 106. b
Exocionitæ dicti Ariani. 171. b. c. 172. a
Ἐξωκατάκοιλοι. 161. c

F

FAnionis Porticus. 111. b
Fatidicæ statuæ. 106. c
Fenestræ Hemisphærii Sophiani, B. 29. b. ædis Sophianæ, 39. b. Conchæ, 46. c. Fenestræ vitreæ. 47. a
Ferrea Porta. 55. b
Flaccillianum Palatium. 130. c
Flavianæ. 172. b
Florentii Gerocomium. B. 166. c
Flori monasterium. B. 156. b
Fluvii aërii aquæductus. 86. b
Fora publica CP. 70. c. Constantini, 75. a. Tauri, 76. c. Theodosii, 76. c. Πλακωτόν, 75. b. Theodosiacum in duodecima regione, 80. a. Theodosiacum in Strategio, 80. d. Arcadiacum, 80. a. Arcadii in Xerolopho, 81. a. Bovis, 82. b. Artopolium, 82. c
Fontis baptisterii 73. b
Fontis Palatium, ædes. B. 183. b
Fornices Fori Constantini, 75. b. Milii, 73. b. Basilicæ. 74. b
Fornix Sophianus à Romano Imp. instauratus. B. 27. b
Fortunæ simulachrum in Senatu, ejus figura. 147. 148
S. Francisci Galatensis Ecclesia. B. 123. c

G

ΓΑβος. 98. c
Gabrielis monasterium. B. 185. a
Gaïnæ domus. 172. c
Galacrinorum monasterium. B. 185
Galata. 67. b
Galea in nummis Byzantiorum. 17. b
Galesii monasterium. B. 156. b
Γαλινδούκης. 83. b
Gallæ domus. 172. c
Garsonostasium. B. 20. c
Gastria monasterium. B. 156. c
Gauræ monasterium. B. 157. a
Genicum. 153. c
Genius urbium. 56. a. 147. b
Geragathæ Gerocomium. B. 166. b
Germani Balneum. 94. a
Germani domus. 172. c
S. Georgii in Manganis monasterium, B. 124. a. b. S. Georgii Ecclesiæ in Deutero, in Xylocirco, Chalcidæ, Sycena. *ibid.* B. 162. c
Gerontocomia varia CP. Armatii, Psamathi, Martiani, Narsis, Geragathæ, in Manganis, Cariani, Florentii, Dexiocratis, Severi, &c. B. 165. 166
Γεννικάριες quid. 149. a
Gorgepecum monasterium. B. 157. a
Gorgonum capita. 115. c
Gradus, Gradiles panes. 158. c
Gradus sacræ Mensæ. B. 49. a
S. Gregorii Theologi Ecclesia, B. 125. b. ejus Imago. *ibid.*
Gunariorum Basilica. 155. b
Gustus, pro Cupediis. 71. a
Gyrolymnes Porta. 50. a

H

HAgiobazari Porta. 49. b
Harmodii Tractus. 172. c
Harmostæ Byzantii. 19. a
Hebdomum. 140. b. c. 141. 172. c. 173. a. b. c
Hecate lampadifera. 7. c
Hecates Fanum. 14. c
S. Helenæ Ecclesia. B. 147. a
S. Helenæ sepulcrum. B. 108. b
Helenianarum Balneæ. 94. b
Helenianarum Palatium, Balneum. 130. a
Helianæ. 81. a. 130. b. 174. a
Helenianæ. B. 121. b. B. 140. b
Helladius Alexandrinus. 92. b
Hemisphærium Sophianum, B. 29. a. ejus casus. 31. b
Hepta, Heptaconchum. 121. c. B. 45. b
Heptapyrgium. 45. b
Heptascalum. 56. c. 60. c. B. 118. b
Heræum Palatium. B. 175. 176
S. Hermiones Ecclesia. B. 126. b. 147. a
S. Hesperi Ecclesia. B. 126. b
Hexahippium. 174. a
Hieromnemones Byzantii. 19. a
Hierusalem monasterium. B. 157. b
Hilaræ. 174. a
Hippodromus CP. 102. a
Hippodromus in Tractu Eleutherii. 130. c
Hodegetriæ ædes Deiparæ sacra, 88. c. 89. 90. 91. ædes aliæ hoc nomine alibi exstructæ. B. 91. c. 92. a
Hodegetriæ Porta. 55. c
Homeri statua. 89. c
Homonæa, Ecclesia. B. 157. b
Honoratæ. B. 184. c
Honorianæ Thermæ. 93. c
Hormisdæ Tractus, Palatium. 60. b. B. 135. c
Horologium. 74. a. B. 113. c. 192. c
Horologium solare. 74. b. B. 192. c
Horonomium. 128. c
Horrea publica, Constantiaca, Alexandrina, Theodosiana, Valentiniana, Troadensia, Olearia. 157. c. 158. a
Horti Palatii. 123. a
Hugonis Comitis S. Pauli sepulcrum. B. 124. b
Hydralis fluvius. 86. a
S. Hypathi monasterium. B. 185. a

I

S. JAcobi Ecclesia, reliquiæ. B. 112. b. c
Jacobi Psychristi statua. 90. a
S. Iæ Martyris Ecclesia. B. 147. b
Januarius mensis χρυσοχίτων. B. 22. b
Iberitzæ domus. 174. b
Icasiæ monasterium. B. 157. c
Idicum. 154. b. c
Ιερατεῖον. B. 41. c. 42. a
S. Ignatii Ecclesia. B. 226. b
Illus quis. 155. a
Imago Deiparæ. 181. b
Imperatorum in æde Sophiana sedes, B. 36. b. Sepulcra. B. 108
Imperatricis in eadem æde sedes. B. 35. c
Joannes Astronomus. 81. c
S. Joannis Calybitæ Ecclesia, reliquiæ. B. 126. b
S. Joannis Chrysostomi Ecclesia, Imago. B. 126. c
S. Joannis Chrysostomi reliquiæ, B. 111. a. Icon, B. 119. c. 120. a
S. Joannis Eleemonis Xenodoch. B. 163. b
S. Joannis Evangelistæ Ecclesiæ Constantinopoli, in Hebdomo, in Castro rotundo, in Milio, ad Horologium, in Dihippio, in Monothyro, Arcadiana, ad Cisternam Moceliam, ad Tauri Forum, in Palatio. B 113. 114. a
Joannes monasterium. B. 157. c
Joannitzæ monasterium B. 158. a
Jovis equestris Templum. 14. c. B. 128. c
S. Irenes ædes vetus, B. 147. b. alia à Marciano condita. B. 148. b. alia in Sycæna regione. *ibid.*
S. Irenes monasterium suburbanum. B. 185. b
Irenes Palatium. 134 b. c
Isaacii monasterium. B. 158. a
Ισαπόστολος dictus Constantinus M. B. 108. b
S. Isidori Ecclesia. B. 126. c
Isidorus Architectus. B. 28. b
Jucundianarum Palatium. B. 176. c. 177
Judæorum sepulcra. B. 167. b
Indices Hippodromi. 160. b
S. Julianæ Ecclesia. B. 149. a
S. Juliani Ecclesia, B. 127. a. juxta Forum. *ibid.*
Julius Honorius. 61. c
Julius Orator. 61. c
Junonis Templum. 16. a
Jupiter Zeuxippus. 89. a. b
Justinianæ dictæ Sycæ. 66. c. 67. a. B. 140. b
Justiniani M. sepulcrum. B. 109. b
Justini statua. 59. a

L

Λαβύρινθοι ædis Sophianæ. B. 36. b
Λαιμομακέλλιον. 84. a
Lampri. 174. b
Lapis in quo Christus sepultus. B. 81. a
Lapis perforatus. B. 179. c
Largitiones sacræ. 153. c
Latinorum Ecclesiæ CP. B. 46. B. 83. a. c. B. 136. c
Latitudo ædis Sophianæ. B. 15
Latrinæ publicæ. 99. a
Latrum. B. 114. c
S. Laurentii Ecclesia in Pulcherianis, B. 127. b. Monasterium. *ibid.* c
S. Laurentii monasterium suburbanum. B. 185. b
Lausiacum, Lausii Palatium. 123. b
S. Lazari monasterium, B. 127. c. reliquiæ, B. 128. a
Lecti aurei. B. 77. c. 78. a
Leo Byzantiorum Dux. 19. b
Leomacellium. 84. a
Leonides Byzantiorum Dux. 19. c
Λεοντάριον. B. 21. b
Leontii Porticus. 111. c
Libadia. B. 147. a
Libs. B. 92. c. Libis monasterium. *ibid.*
Libys Xenodochium. B. 163. c
Lilia Ciborii. B. 52. c
Liminare Ecclesiæ. B. 65. b
Limina Sanctorum. B. 65. a. b
Λιθόστρωτον. B. 135. b
Λωβοὶ qui. B. 165. b
Lobotrophium. B. 165. b
Logariaste monasterium. B. 158. a
Logothetæ varii. 151. b. Logothetæ ædes sacra. B. 82. b
Ludi votivi. 139. b
Lumina in plateis. 90. c
Luminarium domus in Zeuxippo. 90. b
Lunatum ædificium in æde Sophiana. B. 44. c
Lupanaria publica CP. 167. b. c
Lusorium. 108. c. 109. a. b
Lygos, promontorium. 4. b
Lycaonis monasterium. B. 158. b

M

Macron. 144. b
Μαγίσδιον. 164. b
Magistrationes. 150. a
Magnaura. 44. a. 97. c. 127. b. 128. 129
Malactarea. 174. b
Maliliæ monasterium. B. 185. b
Malisola Manichæorum. B. 41. c
SS. Mamantis & Basilisci Ecclesia. B. 128. b
S. Mamantis, Palatium, B. 174. Monasterium suburbanum. B. 185 b. 186. b
Mammiani Porticus. 112. a
Μαγκιπεῖα. 158. b
Mangana, 155. c. Manganorum Palatium. 133. c
Mansionarius. B. 75. c
SS. Manuel, Sabel & Ismaël ædes sacra. B. 128. b
Manuelis monasterium. B. 158. b.
Manuelis Comneni Imp. bella depicta in Palatio Blachernian. 131. a
Manus æreæ in Amastriano. 83. c
Mara monasterium. 96
Maræ in æde Sophiana, quid. B. 49. a
Maræ monasterium. B. 158. c
Maranacium. B. 184. c
Marathonii monasterium. B. 158. c
Marci monasterium. B. 158. c
Marciani περίδρομοι. 120. c
Margarites, Triclinium Palatii. 121. c
Mariæ Balneæ. 93. c
Marinacii ædes. 174. b
Maronii monasterium. B. 158. c
Marinæ Nobilissimæ domus. 143. b
Martinacæ monasterium. B. 158. c
Martyrarius. B. 75. c
Matronæ monasterium. B. 159. a
S. Mauræ monasterium. B. 186. b
Mauri ædes. 174. c
Mauriani Porticus. 174. b. B. 142. c
Maxima Cisterna. 96. c
Maximi monasterium. B. 159. b
Maximinæ monasterium. B. 159. a
Maximini ædes. 174. c
Μεγαλόπολις dicta CP. 35
Megarenses Byzantii Conditores. 17. b. 18. b
Melandesia porta. 52. a. B. 130. c
Melantias. 51. a
Melas, Sinus. 6. c
Meltiadis tractus. B. 120. c. 174. c
Meludianum Palatium. B. 174. c
S. Menæ Ecclesia. B. 128. c
SS. Menæ & Menæi Ecclesia. B. 129. a
Mensa, pro Tumba. B. 47. b. Mensa sancta S. Sophiæ, ejus inscriptio, B. 47. 48. sanctæ Mensæ gradus, B. 49. c. columnæ. *ibid.*
Meridium. B. 159
Μέση, platea media. 70. a
Μεσαύλιον. B. 19. b. c
Μεσόλοφος. 35. c
Mesomphalus. 174. c
Metanœa nova. B. 159. b
Metanœæ monasterium. B. 186. c
Μετάστασις, Μεταστάσιμα. B. 170. b
Metare, Metatum, Metatorium, B. 74. c. 75. b
Metatum. 154. a
Μετόχιον. B. 121. c
S. Metrophanis Ecclesia. B. 129. a
Metropolitæ ædes. B. 93. a
Μηξόμηλον. B. 55. c
Mica. B. 137. c
S. Michaël oriens. B. 189
S. Michaëlis ædes sacræ variæ CP. B. 186. c. 187. suburbanæ. B. 187. 188
Michaëlitzæ Triclinium. 144. a
Milium CP. 72. b. 73. B. 113. b
Milliare aureum. 72. b. 73
Minervæ Ecbasiæ Fanum. 15
Miraculum consuetum. B. 84. c
Miracula facta in æde Chalcopratiana. B. 86. b
Missa Deiparæ Sabbato unde instituta. 117. a. B. 84. c. 85. a
Μιξοβολᾶν. 167. b. c
Mitatorium. B. 75. a
S. Mocii Ecclesia. B. 129. b
Mocisia cisterna. 93. a. B. 130. b
Modestiaca cisterna. 96. c
Modesti tractus. B. 117. c
Molibotum monasterium. B. 188
Monasteria duplicia, Patriarchalia, Imperatoria, Eunuchorum, *&c.* B. 3
Monasteriorum Conditores. B. 3. a. b
Moneta. 152. b
Monogrammà. B. 63. a
Μονόλιθος. 105. c
Μονόπατον. 105. a
Μονόπορτον. 105. a
Monstrantia. B. 55. a
Monothyrum, Triclinium Palatii. 121. c. B. 113. c
Moschæa Saracenorum CP. 164. b
Muri Byzantii, 11. c. Constantiniani, Theodosiani, 38. Anastasiani, 41. Blacherniani, Muri maritimi. 41
Muselius, quis. 176. b
Mychlegarthiam dicta CP. 35
Myrelæi monasterium. B. 159. b
Myroceratum. B. 160. a

N

Ναός. B. 70. b
Narsetis Xenodochium, B. 163. c. Monasterium, B. 162. b
Narsis tractus. 174. c
Narthex Sophianus. B. 16. c. 17. 18
S. Nazarii Ecclesia. B. 130. b
Nea. 127. b
Necessariæ Latrinæ. 99. b
Neolea. 174. c
Neonis monasterium. B. 160. b
Neoresium. 60. a
Neorium. 56. b. c. 59. c
Neptuni templum. 14. c. B. 128. c
Νίκα. 72. b
Nicæ. 174. c
S. Nicolai Ecclesia in Palatio. B. 130. b
S. Nicolai Ecclesia, ad Blachernas. B. 130. b
S. Nicolai Ecclesia Basilidis dicta. B. 130. c
S. Nicolai & S. Augustini Ecclesia. B. 130. c
Nicomediense Palatium. B. 177. a
Nomenclator. 136. c. 137. a
Nosocomia varia CP. B. 165. a
Nossiæ. B. 82. b
SS. Notariorum. B. 130. c
Novatianorum Ecclesia. B. 140. b
Novem Ordinum monasterium. B. 188. b

Novum monasterium. B. 160. b
Numeri. 90. c. 114. b
Nummi Byzantiorum varii explicati, 5. b. 6. a. 7. c. 8. a. b. 14. c. 15. a. b. c. 16. c. 17. b. 20. c. 21. c. Constantini M. 113. b
Nymphæa. 86. c. 87. 88. B. 21. c
Nymphæum in Asia. B. 178. b
Nympharum templa. 87. b

O

Obeliscus CP. ejus inscriptio. 105. b
Obeliscus Thebæus. 80. c
Oecumenicus. 151. b
Oeconomii Balneum. 95. a
Octachorum. 152. a. B. 44. c
Octagonum. 151. b. c. 152. a
Οἰκειακά. 154. c. 160. c
Οἰκειακοὶ, οἰκεῖοι. 161. a
Olearia horrea. 158. b
Oleum in lumina. B. 41. c
Olybrii tractus. B. 146. b
Olympii monasterium. B. 160. b
Omnium Sanctorum ædes. B. 130. c
Omphacera. 175. b
Onyx. B 67. a
Opænæ monasterium. B. 160. b
Oraculi Byzantii Conditoribus dati variæ explicationes. 17. b. c
Oratoria. B. 3. a
Oriens dictus S. Michaël. B. 188. a
Orphanotrophium. B. 114. c. B. 165. c
Osiarum monasterium suburbanum. B. 188. c
Ostensorium. B 55. a
Ostrea Calchedonensia. B. 187. a
Ovalis forma ædis Sophianæ. B. 28. c
Ὠατός. 122. b. B. 30. b
Oxybaphium. 175. b

P

PAlæologorum monasterium. B. 160. b
Palatia suburbana. B. 168. c. 171. c. *& seqq.*
Palatium Magnum, 112. c. 113. Novum, 119. c. Chalces, 114. Hormisdæ, 119. Bucoleontis, 119. c. Constantini, 124. c. 125. 126. Hebdomi, Magnauræ, Blachernarum, *&c.* *in seqq.*
Palladium, ejus descriptio. 76. c
Pammacharistæ Ecclesia. B 93. c
Pandocheum. B. 166. c
Panes gradiles. 158. c
S. Pantaleonis reliquiæ. B. 157. c
Pantanassæ monasterium. B. 94. a
Pantepopti Ecclesia. 98. b. B. 80. c
Pantocratoris Ecclesia. 98. b. B. 80. c
Παντ... B. 181. a
Paradisus, atrium Ecclesiæ. B. 20. c
Παραπέτασμα. B. 60. c
Παραπέτασμα. B. 3. a
Paratorium. B. 60. a
Παροπτρτήριον. 49. c
S. Parasceves Ecclesia, Imago. B. 149. b
Pardi tractus. 175. b
Paschalum. B. 118. b
Patriarchæ CP. dignitas, 37. a. Patriarchæ sedes sub Turcis, B 93. c. Patriarcharum CP. tumuli. B. 110. c
Patriarchii monasterium. B. 160. c
Patriarchium. 153
Patriciæ Ecclesia Deiparæ sacra. B. 94. b
S. Pauli Ecclesiæ, B. 114. b. c. in Orphanotrophio, in Latro, *ib.* Effigies. *ibid.*
Paulini tractus. B. 182. b
Paulinum monasterium. B. 115. a
Paulopetrium monasterium. B. 115. a
Peganum Palatium. B. 172. c. 173
S. Pelagiæ ædes sacra. B. 150. b
Pelagii tractus. B. 150. b
Pelamydes pisces. 6. a
Pelamydium monasterium. 6. a. B. 188. c
Pelargi. B. 141. b
Pelargorum tractus. 175. b
Πέλμα. 105. a
Πεμπτόν. 51. b
Pentapyrgium. 44. a
Pera, 9. a. 67. c. Peræa, B. 167. b. c. Peræensium fortuna. 88. b. 69
Perama. 9. a
Peramæ naviculæ. 9. b
Περαματίζειν. 9. b
Περάται. 9. b
Περατικοὶ, hæretici. B. 168. c
Peribleptæ Ecclesia. B. 94. b
Περίπατος. B. 130. c
Περιστέριον. B. 56. a
Πεσσοί. B 25. c. 33. b
S. Petri Apostoli effigies, B. 116. a. Ecclesia in Palatio, B. 115. in Blachernis, B. 116. b. Galatæ, B. 116. b. vetus, B. 116. a. juxta S. Sophiam, B. 115. c.
SS. Petri & Pauli Hormisdæ. B. 115
Petri tractus. 175. c
Petrium. B. 94. b. 97. c. 98. a. 146. b. 165. a
Pharacanthara. B. 40. b
Phiala Hippodromi, 161. a. Magnæ Ecclesiæ. B. 21
Phidalia. 16. c. 17. a
Philadelphium. 175. c
Philantropi monasterium. B. 181 b
Philippici domus. 176. c
Philippi Comitis Augi tumulus. B. 123. c
S. Philippi Monasterium, B. 116. b. in Bephotrophio. *ibid.*
Philopatium interius, 134. a. exterius. B. 173. b. c
Philoxenos Cisterna. 96. b
Philoxenus. B. 144. c
Φῖνες. B. 17. c
S. Phocæ monasterium. B. 188. c
Phocolistum. 176. c
S. Photinæ Ecclesia. B. 150. b
Φωτιστήριον. B. 73. a
Φωτοδρόμιον. B. 10. b
Φιάλη. B. 65. c
Picridii ædes, 177. c. monasterium. B. 160. c
Pilæ majores ædis Sophianæ. B. 25. b
Pillorium. 73. c
Πινσοί. B. 25. c
Pisanorum Ecclesiæ CP. B. 82. b. 116. b. Tractus. B. 149. a
Πισσοί. B. 25. c
Pistor Imperatorius. 158. b
Pistrina publica. 158. b
Pithœcium. 177. a
Pittacia. 177. a
Placidiæ Augustæ domus. 141. c
Placidianæ. 141. c. 142. a
Placidianum Palatium. 129. c
Πλακωτόν. 75. b
Plateæ CP. B. 192. b
Platea in ædibus sacris. B. 66. c.
Plutei inter columnas. B. 34. a
Plutonis & Junonis Fanum. 16. a
Polyandrii Porta. 51. a
Πολυκάνδηλον. B. 41. b. c
Polytimus, Triclinium Palatii Blacherniani. B 130. c
Pons ad Barbyzam, B. 179. ad Rhegium. 54. b
Pons S. Callinici, B. 179. Blachernarum, *ibid.* S Pantaleonis, *ibid.* Sublicius. B. 180. a
Porphyra, Triclinium Palatii. 120. b
Porphyrogeniti ædes. 177. b
Porphyrogeniti unde dicti. 120. b
Portæ Byzantii veteris, 13. c. ad Thracium, 13. c. Carea, 4. a.
Portæ variæ urbis CP. 51. *& seqq.* Aureæ, Romæ, CP. & alibi, 53. Ædis Sophianæ. B. 23. 24. 25
Porticus Fori Constantini, 75. b. 110. c. exteriores ædis Sophianæ, B. 15. inferiores, B. 32. c. occidentales ejusdem ædis, B. 15. Factionum, 103. b. Mauriani, B. 142. c. Domnini, *ibid.* Constantinopolitana, 109. c. Regia, Troadenses, Eubuli, Fanionis, *&c.* *ibid. & seqq.*
Portus Byzantii, 10. c. Constantinopolis, 56. b. Palatii, 59. b. Sophiarum, 58. 59. Neorii, *&c.* *ibid.* B. 117. a. 191. c
Posis. 177. b
Possessores qui dicti. 159 a
Præfectus Sacello. 162. b
Prætorium, 152. b. Prætorii Carceres. 153. b
Prandia. 158. b
Prandiara. 124. b. 138. b
Prasina. 177. c
Presbyterium. B. 42. b
Privilegia CP. 36. c
Probi ædes. 177. c
Πρόκενσος. B 170. b. c
Processus. B. 169. 170. 171
Procopiæ monasterium. B. 160. c
Procopii monasterium. B. 160. c

Πρόδομος. B. 20. c
Promoti oſtrea. B. 187. a
Πρόναος. B. 18. c
Πρόοδος. B. 170. b. c
Προπύλαιον. B. 17. b. 19. c
Proſerpinæ fanum. 15. c
Προσωπιάδεις. B. 75. c
Protaſii tractus. 177. c
Protecdicium. 162. c
Ποιπμένισμα. B. 19. c
Protheſis. B. 59. a
Προφήτιον. B. 4. b
Prytaneum. 158. c
Pſamathei monaſterium. B. 160. c
Pſamathus. B. 166. a
Pſarelæi monaſterium. B. 160. c
Pſichæ. 177. c
Pſipha. 178. a
Pteron. *ibid.*
Ptochotrophium. B. 166. c
Pulcheriæ Aug. ciſterna, 96. c. domus. 142. c
Pulcherianæ. *ibid.*
Pulpita Hippodromi. 103. c
Puteus ſacer in æde Sophiana. B. 69. c
Pulvis Veſuvianus. B. 111. b. c
Pythiorum palatium, thermæ. B. 178. c
Pyxis in qua reponitur ſacrum Viaticum. B. 55. b
Πυξόμηλον. B. 55. c

Q

SS. QUadraginta Martyrum Eccleſia. B. 135. b
SS. Quadraginta duorum Martyrum Eccleſia ſuburbana. B
Quadriporticus. B 19. b
Quæſtorium. 153. b
Quercus, palatium. B. 175. b

R

RAbulæ monaſterium. B. 161. a
Radeni Eccleſia. B. 82. b
Ῥεγεών. 61. c
Regiæ portæ. B. 24. b
Regiones Urbis CP. 61. c
Reliquiæ Sanctorum Conſtantinopoli, B, 4. c. SS. Lucæ, Andreæ & Timothei. B. 505. c. 506
Rheæ ſimulacrum. 147. b
Rhegii porta. 53. c
Ῥήσιον. *ibid.*
Rhegium. 53 c. 54. b
Repoſitorium. B. 55. b
S. Reſurrectionis Eccleſia. B. 143. b
Ῥίπον. 53. c
Roma Conſtantinopolitana, Byzantias, Nova dicta Conſtantinopolis. 35
Roma vetus, novæ mater dicta. *ib.*
S. Romani Eccleſia. B. 135. a
Romani monaſterium. B. 161. b
Romani palatium. 134. c
Romanorum monaſterium. B. 161. b
Rotæ. B. 40. b
Ρούσιον. 53. c
Rubrica. B 41. a. b
Rufinianæ. 93. c. B. 175. c
Rufi tractus. 178. b
Ruga. B. 65. c. 66. a
Ῥύμη. B. 66. b

S

SAccudiorum monaſterium. B. 184. a
Sacellarius. 161. c. 162. a
Σάλπιγγες in æde Sophiana. B. 70. b
Salvatoris in Chalce ædes ſacra, B. 81. c. in Noſſiis, B. 82. Logothetæ, *ibid.* Rhadenorum. *ibid.*
Salutatorium. B. 76. b
Sampſonis Xenodochium. B. 164. b
Samuelis Monaſterium. B. 161. c
Sandalia Chriſti. B. 81. c
Sanguis Chriſti. B. 131. a. b. c
Σαξιμοδέξιμος. 161. b. B. 21. c. 192. a
Scevophylacis ſecretum. 162. a
Scevophylacium. B. 60. c
Σχιπηγός. B. 53. c
Scholæ Palatinæ. 124. b. c
Scholaſtici Regiæ. 110. b
Scutarium Palatium. B. 178
Σκυφικός. B. 34. a
Scyla. 178. b
Scyphus. B. 52. b
Secreta varia Civilia, Eccleſiaſtica. 159. *& ſeqq.*
Secretarium. B. 74. c
Secretum, Triclinium Palatii. 121.
Secundianarum Palatium. 132. c. 141. a
Secundum. 171. a
Sella Conſtantini M. B. 70. a
Senatorium. B. 42. b
Senatorum Romanorum, qui cum Conſtantino M. Conſtantinopolim venerunt, nomina. 165. b. c
Senatus CP. 144. c. 145. 146. 149. a
Σέντζος. 104. b
Septimum Milliare. 173
Sepulcra Imperatorum in æde Apoſtolorum, & eorum deſcriptio. B. 108. 109
SS. Sergii & Bacchi Eccleſia. B. 135. b. 136
Severi Balneum. 89. c
Severi Monaſterium. B. 161. c
Severi Patricii Gerocomium. B. 166. c
Severus Imp. 21. c
Sextum. 171. a
Sicellorum Monaſterium. B 161. c
Sidera. 49. b
Sigma, littera C. 112. b
Sigma, porticus. 112. b
Signochriſta. B. 40. a
Signum Chriſti. *ibid.*
Sinus Ceratinus. 7. a
Smaragdi Monaſterium. B. 161. c
Smyrnium. 178 b
Solis & Lunæ fanum. 15. b
Sophiæ ædes, illius deſcriptio, B. 5. b. laus, 6. Conſtantiniana, 6. c. Conſtantiana, 7. b. Theodoſiana, 7. c. Juſtiniana, 9. quando condita, 9. a. illius prima & ſecunda encænia, 9. 10. latitudo, altitudo, porticus exteriores, occidentales, 15. narthex, 16. atrium, 19
Sophiæ ſtatua, 59. a
Sophianæ balneæ. 94. a
Sophianarum palatium. B. 171. 172
Sophiarum portus. 58. 59. B. 117. a
Solea. B. 64. 65
Σπιρῶν Monaſterium. B. 189. a
Sphendone Circi. 104. c
Sphoracii tractus. B. 139. b
Sphoracii ædes. 178. c. B. 113. c
S. Spiritus ædes ſacra. B. 82. b
Spoudæi Monaſterium. B. 161. c
Σπουδῆς Monaſterium. *ibid.*
Stabula Stauracii. 57. a
Stadium. 109. b
Stationes. 146. b
Statuæ variæ Conſtantinopoli.
Adami & Evæ. 174. c
Adriani Imp. 73. a 77. c
Aetii. 96. c
Amaſtrianorum. 83. a
Amphitrites. 75. c
Anaſtaſii Dicori. 77. b
Andromedæ. 92. b
Apri Caledonii. 106. c
Arabiæ. 59. a. 73. b
Arcadiæ. 93. b
Arcadii Im. 77. *& ſeqq.*
Ariadnes. 115. c. 151. a
Armatii. 178. b
Auguſti. 106. c
Aureæ. 147. a. 150. c. 151. a
Aureliani. 147. a
Bellerophontis. 77. c. 78. a
Bovis & leonis colluctantium. 59. b. 60. a
Caſtoris & Pollucis. 106. c
Charybdis. *ibid.*
Ciconiarum. 75. a
Conſtantini M. 73. a. 76. a. 80. b. c. 138. a. 178. b.
Conſtantini filii Irenes. 171. c
Criſpi filii Conſtantini M. 178
Danielis. 75. c
Dianæ. 106. c
Diocletiani. *ibid.*
Eleutherii. 61. a 178. b
Elpidii. 156. a
Eudociæ. 138. a
Eudoxiæ. 145. b. 177. a. b
Famis. 174. c
Fatidicæ. 106. c
Fauſtæ. 178. b
Firmiliani. 106. c. 134. b
Fortunæ Urbis. 73. a. 80. a. 147
Galli. 132. c
Gigantum. 147. c
Gratiani. 106. c. 134. b. 138. a
Helenæ matris Conſtantini M. 71. a. 83. a. 122. c
Helenæ neptis Juſtini Imp. 73. b
Herculis. 106. c
Herculis recubantis. 83. a
Hilarionis Præpoſiti. 178. b
Homeri. 89. c
Honorii. 77. c
Hungriſſæ. 75. c
Jacobi Cylicis. 106. c
Jacobi Pſychriſti. 90. b
Jeſu Nave. 77. c
Jovis. 106. c

Irenes Leonis Chazari uxoris. 106. b
Juliani. 132. c
Junonis Samiæ. 132. c
Justini. 59. a. 147. c
Leonis Isauri Imp. 52. c
Leonis M. 80. a
Lupæ & hyenæ. 106. c
Marciani Imp. 81. c. 111. 138. a
Mauricii Imp. 127. c
Maximiani. 115. c
S. Michaëlis. B. 107. c
Minervæ Lindiæ. 75. c. 132. c. 147. b. c
Minervæ. 106. c
Molis. 147. c
Musarum Heliconidum. 113. a. 147. c
Narsetis. 59. a
Neptuni. 147. c
Palladis. 76. b. c
Perdicæ. 110. c
Persei & Andromedæ. 92. b
Philippici. 90. a
Phocæ. 156. a
Pollucis. 106. c
Prosperitatis. 174. a
Rheæ. 147. b
Romanæ. 75. c
Salomonis. 95. c. 149. a
Scyllæ & Carybdis. 106. c
Severi. 178. b
Sirenum. 75. c
Solis curru vecti. 83. c
Sophiæ. 59. a. 73 b
Symmachi. 147. a
Tauri. 81. b
Testudinum. 75. c
Theodoræ Aug. 134. b
Theodosii M. 52. 71. a. 76. 77. a. 106. c. 115. c. 132. c. B. 23
Theodosii Junioris. 52. c. 73. b. 81. c. 112. c
Thesauri Dei. 106. c
Trajani. 73. a
Valentiniani. 186. c
Valentiniani Jun. 112. a. 134. b. 174. b
Veneris. 171. c
Verinæ. B. 119. b. 144. c
Victoriarum. 72. b
Vigilantii. 178. b
Zenonis & Ariadnes. 115. c. 150. c. 151. a
Zeuxippi. 178. Statuæ variæ in Zeuxippo. 89. c
Stauracii Monasterium. B. 189. a
Stenum. B 167. a
Stephani. B. 137. a
S. Stephani ædes sacra. B. 136
Stephanus Hungariæ Rex Ecclesiam Constantinopoli ædificat. B. 139. b
Στηθάριον. 146. c
Strategium. 806
Strobili tractus. B. 149. b
Studii ædes. 178. c
Suburbana Constantinopoleos, eorum amœnitas. B. 169
Sucæ. 66. c
Sybaïticum. 178. c
Sycæ. 66. 67
Synodi, locus sic dictus. 144. c
S. Symeonis Syracona Ecclesia. B. 139. c
S. Symeonis reliquiæ. B. 86. c
Synthronus. B. 57. b. 58
Syrorum Monasterium. B. 161. c

T

Tabula itineraria. B 55. b
Talismani. 75. c
Tarasii Monasterium suburbanum. B. 189. c
Tauri forum & tractus. 76. 77. 78. 132. c
Tectum ædis Sophianæ. B. 39. a
Tegimen, Ciborium. B. 51. b. c
Tegulæ æreæ. 115. b
Τελέσματα. 75. c
Telluris templum. 15. c
Tertium. 178. c
Τετράβιον. 179. b
Tetraconchum. B. 114. c
Τετράκιον. 106. b
Τετραδίσιον. 151. b
Τετράπλευρον. 106. a
Tetrapylum æreum. 178. c. 179
Tetrastylum. 116. b
Τετράστυλον, τετράστῳον. B. 20. b
Tetravelum. B. 57. a
S. Thalassii Ecclesia. B. 139. b
Theatra CP. 107. c
Theatrales ludi. 107. c
S. Theclæ Ecclesia. B. 150. c
S. Theclæ Monasterium. B. 190. c
Thema CP. 36
Th[illegible] a. 80. a
Theodoræ Palatium. B. 174. c
S. Theodori Monasterium. B. 190
S. Theodori Ecclesia, Claudia dicta. B. 139. c
S. Theodori Ecclesia, Carbonaria dicta. ibid.
S. Theodori Tyronis ædes sacra. ib.
Theodori in Petrio Monast. 161. c
Theodosiaca Cisterna. 96. c
Theodosiacum Forum.
Theodosiacus Portus. 61. b
Theodosiana Horrea. 157. c
Theodosianæ. 46. a
S. Theodotæ Ecclesia. B. 150. c
Theodoti Monasterium. B. 161. c
Theophanonis Monumentum. B. 161. a
Theophobiæ Monaster. B. 162. b
Theophili Xenodochium. B. 164. c
S. Theophylacti Ecclesia. B. 140
Theoreras Monasterium. B. 162. b
Thermæ Constantinopolitanæ, 88. Achilleæ, ibid. Basilicæ, 94. c. Constantinianæ & Constantianæ, 91. c. Carosianæ, ibid. Arcadianæ, ibid. & 92. a. Eudoxianæ, 92. b. Honorianæ, ibid. Rufinianæ. ibid.
Thessali Triclinium Patriarchii. 144 c
S. Thomæ Ecclesia, B. 116. c. Anthemii dicta, B. 117. a. in Modesti regione, ibid. juxta Cisternam. ibid.
Thomaïtes, Triclinium Patriarchii. 143. c
Tholus Sophianus. B. 29. c
Tripus Apollinis, 66. c. Hecates, 80. c
Thronus. B. 58. b
Thynni pisces. 5. c. 6. b
Θυρανοίξια ædium sacrarum. B. 10. b
Thyrsi Monasterium. B. 191. a
S. Thyrsi Ecclesia. B. 140. b
S. Timothei Ecclesia. ibid.
Topi. 180. a
Toxaræ ædes. ibid.
Tribunal Circi. 104. b
Tribunal in Foro Constantini. 140
Tribunal Hebdomi. 140. b
Tribunal novem accubituum. 135
Tribunalia juridica Civilia & Ecclesiastica. 159. b
Trichorus. B. 44. c
Triclinium Chalces, 115. aureum, 117. c. 118. Justiniani, 118. c. 119. Nicephori Phocæ. ibid.
Triconchus Palatii. 121. B. 141. b
Tricymbalum. 123. c
Τρικύμβαλον. B. 17. c
Triexodon. 180. a
Trigoni ædis Sophianæ. B. 26. c
S. Trinitatis Ecclesia. B. 82. c
Triporticus. B. 19. b
Τετραπυργία Edessæ. 45. c
Tripus Apollinis. 82. a
Troadense marmor. 110. c
Troadenses porticus. ibid.
Troadensia Horrea. 157
Trullana Synodus. 122. b
Trullus Palatii. 122. b. B. 30. a
Trullus Sophianus. B. 29. c
S. Tryphonis Ecclesia. B. 180. c
Tubacæ ædes. 180. b
Tubæ in æde Sophiana. B. 70. a
Τυχεῖον quid. 148. b
Turres Byzantii. 12. c
Turres CP. 43. c
Turres vocales Byzantii. 13. a
Turris Herculis Byzantii. ibid.
Turris, Ciborium, B. 54. b. Ambo. 68. b. c
Turris Anemæ. 43. c
Turris Eugenii. 44. a
Tzautzæ Monasterium. B. 162
Tzauzæ ædes. 180. b
Tzycanisterium. 123. a. b
Tzyrus locus. 80. c

V

Valentiniana Horrea. 157. c
Vallis fletus. 84. b
Vallis Gratiæ Parisiis. B. 52. a
Vela Catechumenorum, B. 34. b. Ad ostia. B. 63. c
Vela Ciborii. B. 56. b
Velothyra. B. 63. c
Velum Circi CP. 104. c
Venantii Monasterium. B. 162. c
Veneris Templum. 14. c. 15. a
Venetorum Ecclesia. B 119. a
Vestiarium. 133. b. 155. b. B. 76. b
Vestis. B. 57. b
Vici CP. 69. c
Victoriarum statuæ. 72. b
S. Victoris Ecclesia & reliquiæ. B. 140. c
Vigla seu Vigilia. 180. b

Viglentia. 180. b
S. Vincentii Ecclesia. B. 141. a
Viocuri. 69. c
Umbilicus templi, B. 72. b. Chalces. 117. b
Umbraculum, dictum Ciborium. B. 51. c
Vota. 139. b
Urbicii tractus, 180. c. Urbicii plures. *ibid.*
Urbs Regia. 35. a
Ursarum Porta. 55. b

X

Xenodochia varia. 163. 164
Xenolophus. 81. c
Xenotaphium. B. 114. a
Ξηροκήπιον. B. 125. b
Xylinitæ Monasterium. B. 162. c
Xylocercetæ. 107. b. B. 8. b
Xylocirci Porta. 49. b
Xylocircus. *ibid.* & 107. b

Y

Ὑπερῷα ædium sacrarum. B. 33. c
Ὑδρεῖον. 87. a

Z

Zachariæ Ecclesia. B. 105. a
Zeeme. 54. b
S. Zenaidis Ecclesia. B. 151. a
Zeugma. 180. c. B. 137. b
Zeuxippus. 88. 89. 90
S. Zoes Ecclesia. B. 126. b. 151. a
Zotici Lobotrophium. B. 165. b
S. Zoticus, primus Orphanotrophus. B. 114. c

FAMILIARUM AUGUSTARUM BYZANTINARUM, ET CONSTANTINOPOLIS CHRISTIANÆ FINIS.

Errata sic emendanda in Constantinopoli Christ.

Lib. I. pag. 1. *lin.* 18 hunc. *Pag.* 10. *lin.* 14. καταντικρύ. *Lin.* 16. Phranzes. *Lin.* 17. expugn. *Pag.* 14. *lin.* 37. Byzante. *Pag.* 15. *lin.* 20. ΑΡΕΩΣ. *Lin.* 48. Polyæno. *Pag.* 18. *lin.* 14. *post* XII. *adde*, intelligenda. *Pag.* 20. *l.* 5. *dele* qui. *Pag.* 31. *l.* 48. confecere. *Lin.* 51. ex quo. *Pag.* 33. *l.* 31. *dele citationem Sidonii.* *Pag.* 35. *l.* 44. Latino. *Pag.* 37. *l.* 25. Byzantius. *Pag.* 40. *l.* 6. lenonibus. *lin.* 18. CCCCXLIV. *Pag.* 41. *l.* 42. Armenius. *Pag.* 66. *l.* 36. Sycæ. *Pag.* 67. *l.* 36. *dele* dictum. *Pag.* 76. *l.* 31. Byzantiorum traditione. *Pag.* 85. *l.* 25. ἀγρυγόν. *Pag.* 86. *l.* 55. τὸν. *Pag.* 89. *l.* 7. Cedrenus. *Lin.* 22. hæcque. *Pag.* 97. *l.* 34. Cylindricis. *Pag.* 98. *l.* 28. inficiat. *Pag.* 104. *l.* 34. *ad instar illius.*

Lib. II. pag. 105. *lin.* 51. eodem. *Pag.* 109. *l.* 1. *profuit.* *l.* 42. δεικνυομένοις. *Pag.* 110. *l.* 41. quas. *Pag.* 112. *l.* 25. referentem. *l.* 31. periblepta. *lin. ult. dele* magnum. *Pag.* 114. *l.* 8. ἐπιλεγόμενον. *l.* 24. ἀρειοπέροισι. *Pag.* 121. *l.* 55. *pro* Basilius, *lege* Constantinus. *lin.* 56. cubiculis. *Pag.* 123. *l.* 15. Monothyrum. *hæc poni debuere suprà num.* 16. *Pag.* 128. *l.* 13. & quod palatium. *Pag.* 133. *l.* 13. potitus. *lin.* 30. vocat. *Pag.* 139. *lin.* 2. lib. III. *Pag.* 140. *l.* 26. Aquiliam. *Pag.* 141. *l.* 42. λιτὴν. *Pag.* 144. *l.* 11. *dele* qui. *Pag.* 149. *l.* 24. *dele* veteris. *lin.* 42. Corippus. *Pag.* 160. *l.* 26. Constantinum. *Pag.* 162. *l.* 1. castigare. *Pag.* 165. *l.* 49. διολισθαίνει. *Pag.* 166. *l.* 2. ἀναπεπλασμένων. *l.* 6. *dele* hodie. *l.* 50. ἥκοντας. *Pag.* 176. *l.* 9. σεβάσμιον. *l.* 38. *Muselio.* *lin.* 43. respexerit. *eodem lin.* adempta. *lin.* 45. προσηγόρευσαι. *Pag.* 178. *l.* 18. ἤγετο. *Pag.* 179. *l.* 11. τῇ. *Pag.* 180. *l.* 15. ΤΡΙΕΞΟΔΟΝ. *lin.* 22. *vigilia.*

Lib. III. pag. 10. *l.* 26. XXIII. *lin. penult. dilatasti.* *Pag.* 11. *l.* 34. *præditus.* *Pag.* 13. *l.* 18. *dele*, intra Bematis cancellos. *lin.* 50. Et quo. *Pag.* 16. *l.* 7. τοῦτον. *Pag.* 18. *l.* 16. ἀνατεθειμένων. *lin.* 44. Catalaunensi. *Pag.* 20. *l.* 21. *Cantarum.* *lin.* 42. περίβολοι. *Pag.* 25. *l.* 39. iis. *lin.* 51. par. *lin.* 53. scitè. *Pag.* 37. *l.* 2. Medionali. *lin.* 28. Ambrosii *lin.* 41. θεοσέπτοις. *Pag.* 49. *l.* 23. Græca sic reddenda sunt: *ad altare Monasterii S. Sergii Martyris, quod in Hormisdæ palatio erectum est*, &c. *Pag.* 51. *l.* 29. ὄρθοθεν. *Pag.* 53. *l.* 6. *decoratum.* *Pag.* 56. *l.* 30. θέμις. *lin.* 35. ὄρθοθεν. *Pag.* 58. *l.* 6. nostratium. *Pag.* 62. *l.* 18. ἐπαναπαύεσθαι. *Pag.* 68. *l.* 53. τόν. *Pag.* 77. *l.* 30. θυαγὶς.

Lib. IV. pag. 83. *l.* 25. ἐπιχρυσούργητον. *Pag.* 84. *l.* 10. *post* Francicis *adde*, idem Innocentius III. PP. *lin.* 25. ὑπερλάμπων. *lin.* 33. *post* pii, *dele* Deiparæ. *Pag.* 86. *l.* 39. Θεοτόκου. *lin. pen.* deseruisse. *Pag.* 89. *l.* 52. *post* bello, *dele* contra. *Pag.* 91. *l.* 49. *assumptam.* *Pag.* 93. *l.* 4. ἀπῳκισμένον. *Pag.* 94. *l.* 41. Botaniatam. *lin.* 44. Botaniata. *Pag.* 95. *l.* 38. *indicaret.* *Pag.* 96. *l.* 55. *post* γίῳ &c. *adde*, meminit etiam istius ædis Nov. III. Heraclii. *Pag.* 102. *l.* 37. ea hoc loco. *Pag.* 103. *l.* 35. *faustis.* *Pag.* 104. *l.* 51. ipsius. *Pag.* 108. *l.* 44. *post* λαῷ, συναγαγαζόμενοι. *Pag.* 111. *l.* 48. Menæa. *Pag.* 112. *l.* 40. Castello novo. *Pag.* 126. *l.* 11. ἠδαφισμένον. *lin.* 13. μαρτυρείῳ. *lin.* 52. τὸν. *Pag.* 133. *l.* 47. quod. *Pag.* 134. *l.* 18. *quod Constantinus Justiniani Rhinotmeti pater in eo loco* &c. *Pag.* 139. *l.* 4. *dele* &. *Pag.* 141. *l.* 52. ἐξελθέας. *Pag.* 144. *l.* 39. *dele* in. *Pag.* 146. *l.* 7. ad hanc. *Pag.* 131. *l.* 57. *post* omnium SS. *adde*, quod certè testatur Synaxarium istius festi in Pentecostario. *Pag.* 184. *l. pen. post* cap. XXV. *adde*, & in Synaxario Parasceves τῆς διακαινησίμου in Pentecostario, quo die celebrant Græci encænia templi Pegani. *Pag.* 194. *lin.* 15. dicente.

SUMMA PRIVILEGII.

AUCTORITATE Regia sancitum est, ne quis *Historiam Byzantinam duplici commentario illustratam*, auctore CAROLO DU FRESNE Dom. DU CANGE, intra sex annos à prima Operis editione numerandos imprimat, aut alibi impressam in hoc regno divendat, præter LUD. BILLAINE voluntatem; hocque omnibus perinde clarum, notum, indictum habeatur, ac si Regii Diplomatis sententia operis initio præfigatur, finive postponatur. Qui secus faxit, librorum confiscatione & pœnis Regio Diplomate declaratis mulctabitur. Datum S. Germ. in Laya die XXIX Decemb. M. DC. LXXIX.

De Mandato Regis, *signat.* JUNQUIERES.

Relat. in Acta Typographorum Paris. die 5. *anni* 1680. *à* CAROLO ANGOT *Syndico.*

REGESTUM.

Principium & Epiſtola dedicatoria, ternio.

Familiæ Byzantinæ A duernio, B duern. cum dimid. fol. C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy duerniones, Zz ternio.

Conſtantinopolis Chriſtianæ prima pars, ſive liber primus & ſecundus, Principium, Syllabus, &c. † †† ††† duerniones, *A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y* duerniones, *Z* folium.

Conſtantinopolis Chriſtianæ ſecunda pars, ſive liber tertius & quartus, *inſerantur tres Tabellæ ante librum tertium, continentes* 1°. *Proſpectum exteriorem Ædis S. Sophiæ*, 2°. *Ichnographiam ejuſdem*, 3°. *Proſpectum interiorem ejuſdem.* a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ t u x y z aa bb duerniones, cc folium.